Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MARTINI CRVSII, GRAECÆ ET LATINÆ LINGVÆ, CVM ORATORIA, IN ACAD. TYBING. PROFESSORIS,

ANNALIVM SVEVICORVM Dodecas tertia,

AB ANNO CHRISTI cIↃ CCXIII.
vsque ad cIↃ IↃ XCIIII. annum perducta.

ADIECTO PARALEIPOMENO VARIARVM PLVRIMARVMQVE RERVM libro: in quo hodiernum quoque TVRCICVM BELLVM, à 1590. vsque ad 1596. Domini annum, diligenter describitur.

Cum gratia & priuilegio Cæsareæ Maiestatis speciali ad decennium.

FRANCOFORTI,
Ex Officina Typographica Nicolai Bassæi.

M. D. XCVI.

ex cuius liberali donatione me possidet
Theodory Browery Canonicy S. Petri Mogtæ 1659. 15 Februarij

20 D. Sp. g. 15 fol.
96/SLS 99
KÖNIGL. BIBLIOTHEK ZU DÜSSELDORF

GENEROSIS ET ILLVSTRIBVS DOMINIS: DOMINO IOACHIMO, DOMINO LVCIO, DOMINO SIGISmundo, & Domino Achacio, fratribus, à LANDAVV: liberis Baronibus in Haus & Rapottenstein: Dominis in Neidtharding, Durenkrut, Ebenthal, Rodaun, &c. SAC. CAES. MAIEST. à consilijs, &c. Dominis suis clementibus.

S. per Christum.

HIstoriam scripsi benè longam: aut si alia aliqua longior est, satis longam. Quippe à primis Mundi temporibus, ad vsque præsentia tempora, libris multis: qui partibus continentur tribus. Cum enim inter alia honesta cognitionis rerum studia, semper etiam Historiarum amator fui: tum ne in senectute quidem, desistere ab eis possum.

Scripsi autem de præclarissima gente Sueuica: partim grauissimis viris, partim meo animo (propter multa in Sueuis mihi, licèt ibi non nato, benignè facta) exhortantibus. Etsi enim maximus est numerus non curantium Historicos libros: sed opes potius & alia omnia, consectantium, tamen non paucos etiam rectius sensuros, pro meisque laboribus gratos futuros, mihi persuasum habeo.

Historia porro hæc, ANNALIVM titulo à me inscribitur: quòd tum personas, tum res, ad suos annos (ante post exhibitum CHRISTVM) quantâ maxima diligentia fieri potuit, retulerim. Itaque, cum sic temporum rationem habuerim: ijdem Annales, Græco vocabulo CHRONICA dici possunt.

Historiarum autem (quemadmodum etiam Carminum quorundam: de laudatis hominibus, & rebus bonis canentium) cognitionem, non esse rem vulgarem, aut inutilem: sed dignitate præstabilem: atque ad permulta & magna conducere (vt interim de honesta illarum oblectatione non dicam) ac pertinere quoque, nec in postremis ad sublimem, principumq; virorum, ordinem: ex testimonijs tam diuinis, quàm humanis manifestum est.

Vt, quòd Exodi cap. 17. victoriam de Amalecitis partam, Mosi DEVS in codicem pręcipit (memoriæ tanti beneficij causâ) referendam. Sicut præcedente quoq; cap. Moses Aaroni mandauerat, vas manna plenum reponendum coram Deo, & ad posterorum memoriam asseruandum.

Vt, quòd Moses & Israëlitæ carmen Domino cecinerunt, ob celebrandam grata mente eductionem sui ex Pharaonica seruitute, Exodi 15.

Vt, quòd Estheræ cap. 12. Mardochæus, cum indicasset Regi Assuero, vel Artaxerxi, insidias, vitæ eius à duobus Aulicis factas: muneribus à Rege affectus est: & illud, quod pro salute Regis ab ipso gestum erat, in Commentarijs, siue Annalibus, perscriptum est. Sicut erga Pausaniam Lacedæmonium, qui aliquot Persas captiuos dimiserat, Rex Xerxes gratus, se id beneficium in Annales relaturum (in Epistola lib. 1. Thucyd. ad eum data) promittit, scribens: Κεῖσε τάς σοι εὐεργεσίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἰκῳ ἐσαεὶ ἀνάγραπτος.

Historia,quædam est pictura: quæ homines & res, temporibus ablatas, restituit: secula præterita,aliquo modo reddit. παύτα γαρ, ὁ μεν χρόνος (vt Eunapij docti Historici,verbis meam sententiam complectar) λυμε ἐστι ἡ δ' ἱστορία διασωζει: omnia tempus labefactat & conuellit: Historia verò infigit ac firmat. Quæ ita transierunt, quæ ita currunt: vt nunquam fuisse,nec manere videantur(quemadmodum nec auium volatus vlla indicia in aëre apparent) ea per historicam expositionem reducuntur,atque sistuntur: ὡς οὐ λαλιὰν πτηνῶν παντελῶς ὕστερον: quo sermo sit etiam de eis ad posteros: vt Senario ex Nanzianzeno vtar.

Historiarum lectione fit,vt non semper pueri simus, qui ignorant, quid ante se factum sit, sed coniungamur φαντασίᾳ, cogitatione & imagination,ccum hominibus quorumuis temporum,seculorum,locorum, actionum.

Historias Thucydidis,non minus frequenter laudatissimus Imp.Carolus V.quam Homeri Poëmata Alexander Magnus,lectitasse dicitur,ex Græca in Gallicam linguam conuersas. Prudentia namque ciuilis, & rectè bellandi etiam ratio,ac strategemata, ex Historica relatione discì possunt.

Historijs virtutes,& homines laude digni, πλείονται, celebrantur, ad imitandum: vitia verò,& sceleśti homines,φαυλίζονται, infamantur (nomine ipsorum velut in columnis inciso) ad detestandum.Ideo Musam illam quæ Clio (πλειὼ, celebratrix) vocatur, Historiæ præsidere Græci dicebant (quo nomine primus Historici Herodoti liber inscriptus est) (παρὰ τὸ πλείω, τὸ δοξάζω) à verbo Cleiein,quod celebrare significat. Sicut Cicero ait, ab Archia Poëta, populi Romani laudem gloriamque esse celebratam. Et idem Orator,Lucij scriptis nomen suum illustrari ac celebrari petit. Apud quem etiam dicitur, aliquid vocibus maledictisque omnium celebrari. Ita per Historiam, quædam immortalitas viris, fœminis, & rebus generatur.

Quis Thebas,septemq; Duces, sine carmine nosset?

Inquit 4.Pont.8.Sulmonensis. Quot illustres Sueuos, aliorumque nationum eximios viros, vt corporibus, ita & nominibus, perijsse existimandum est: quòd scriptoribus caruerunt:aut præsentia potius,& opes:quàm futura,& doctos viros,curæ habuerunt? Danda quidem ante omnia est opera:vt nomina nostra in cœlo sint inscripta:sed interim honestum etiam nomen conari apud posteritatem relinquere, improbandum non est: superbia duntaxat, & aliorum præ se despectu, fugiendis.

Quocirca, cùm ad quorumuis aliorum, tum inprimis ad illorum, qui ad Reipub. gubernacula sedent,& qui bellorum Duces sunt,curam,historiarum vetustatisque lectio & studium vtique pertinet. Testatur hoc etiam(ne longiùs abeam)vir egregia doctrina præditus: qui superiori ætate vixit,quando bonæ renascebantur literæ, Iacobus VVimphelingus Selestadiensis.

" Hic in libello, GERMANIA ad Rempub.inscripto,Prudentis Magistratus est, inquit,
" omnia memoratu digna (in ciuitate,in patria,in Imperio, gesta) examussim Annalibus de-
" mandare:ac sic per monumenta literarum, ad posteritatis notitiam transferre: vt patres ea
" nota faciant filijs suis:& vt cognoscat generatio altera. Multum id ad gloriam,ad vtilitatem,
" ad excitandos iuuentutis animos, ad futurorum euentuum coniecturam, ad deliberationis
" fundamentum, ad conseruanda iura: ad confutandas iniustas futuræ ætatis actiones, aut
" querelas:ad commemoranda cuiquam,vel maioribus suis impensa beneficia, vel obsequia:
" ad libertatem tuendam:ad manutenenda priuilegia, à Romanis Pontificibus & Imperato-
" ribus data:ad bella.& ad pacem,Reipub.pertinere videtur. Sic,ille.

Ad Magnates igitur præcipuè pertinet,Historias legere:ex ijsque exempla rectæ rerum administrationis sumere. Plerunque enim (Quintil.3.Instit.Orat.8.teste) videntur respondere futura præteritis: habeturque experimentum, velut quoddam rationis testimonium" Εὐμαρῶς ἐχ τ συλλογίσασθαι τὸ μέλλον, ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων (vt Polybius inquit) Facile est, ratione colligere ex iam præteritis, quid post futurum sit.

His vsibus, vt nostra quoque SVEVICA historia inseruiat:summo studio dedi operam:quam operam,bona spes animum meum terret,non fore perditam.

Cuius Historiæ cum tres Dodecades, seu partes duodenorum librorum tres, à me scriptæ sint: earumque priores duæ, duobus illustrissimis & pijs principibus certas ob causas inscriptæ,ac dicatæ; PRIMA, clementissimo meo VVirtembergensi Domino Friderico:

ALTERA

ALTERA verò, Rheni Palatino ac Domino, Domino Philippo Ludouico: quæro nunc ad TERTIAM Dodecadem, nec ſine cauſa, tertium etiam Heroëm pium, magniſque nominis virum.

Hîc verò, non vnum tantùm, ſed complures, diuina benignitas mihi offert: τετρακτὸν videlicet, quaternionem: non illum Philoſophi Pythagoræ, ex quo omnia conſtant, quaternarium Elementorum numerum: ſed quatuor præſtantiſſimorum numerum germanorum fratrum: quatuor perantiquæ nobilitatis clariſſimorum Heroum: quatuor ſapientia fideque eminentiſſimorum Cæſ. Maieſtatis conſiliariorum: quadratum denique ſtabilemque quatuor, in vnum habitantium (bonum S. literis commendatiſſimum) fratrum numerum. Hi autem, nobiliſſima veſtra amplitudo ſunt, illuſtres & generoſi Domini: Domine IOACHIME, Domine LVCI, Domine SIGISMVNDE, & Domine ACHACI, à Landauu: liberi Barones in Haus & Rapottenſtein, &c.

Veſtræ proinde illuſtri generoſitati, hanc tertiam partem Sueuicorum Chronicorum, do, dono, conſecro: vt, à quo quaſi puncto inceperim: in eodem, velut circumductione circini, dedicationes meas finiam, nempe à VVirtembergenſi ad VVirtembergenſem ſtirpem. Ducitis enim vos quoque, veſtraque ſplendida domus, originem ex eodem illo pervetuſto nobiliſſimoque VVirtembergenſi genere: ſicut ex ſecunda Dodecade huius operis ſufficienter apparet: in hac autem tertia parte plura reperiuntur. Qui inter plures Hiſtoriæ vſus etiam vnus eſt: familias ex obliuione temporum, & antiquitatis obſcuritate, in lucem reuocare, atque ad perpetuam memoriam conſeruare. Quem vſum prædicit ATHALARICVS, Rex Italiæ, natione Gotthus, familiâ Amalus (excellentiſſimæ Reginæ Amalaſunthæ, cuius pater Rex Theodoricus Veronenſis fuerat, filius: quibus de, in prima Dodecade plura) Athalaricus, inquam, de quodam Hiſtorico loquens, illum Hiſtoriæ vſum (familias ex ruderibus vetuſtatis eruendi) prædicat: dum commendationem illius ſcriptoris ad ſenatum Romanum facit. Iſte Reges Gotthorum (inquit lib. 9. Caſſiodori, variarum Epiſt. 21.) longa obliuione celatos, latibulo vetuſtatis eduxit. Iſte Annales cum generis ſui claritate reſtituit: euidenter oſtendens, in decimam ſeptimam progeniem, ſtirpem nos habere Regalem. Originem Gotthicam, hiſtoriam fecit eſſe Romanam: colligens quaſi in vnam coronam germen floridum: quod per LIBRORVM CAMPOS paſſim fuerat ante diſparſum. Ecce, inſignis Hiſtoriarum, etiam ad Genealogias contexendas, vtilitas. Cui rei à me quoque opera, quantum fieri potuit, data eſt.

Accipere igitur clementi & hilari vultu, illuſtres Barones ac Domini, ne dedignamini hanc Sueuicorum Annalium partem tertiam: atque pro illa beneuolentia: quam ex præteriti cognoui temporis ſignis (per illuſtris etiam LINCIENSIS Scholæ Rectorem, M. Ioannem Memhardum, amicum meum veterem: & per meum aliquandò Tybingæ auditorem, M. VVilhelmum Haunoldum: filij generoſitatis T. Domine Luci, illuſtris & generoſi Domini HAINRICI, non ita pridem in eadem Lincij Schola Pædagogum, cui M. Georgius Lebemycus ſucceſſit, commendatam) pro illa tali, vt dixi, beneuolentia, quam ſatis cognitam habeo: me poſthac etiam pari clementia commendatum habere dignamini. In cuius partis diuerſis locis, ad annos ſuos, inclyti generis veſtri ſeriem diſtributam, & pro facultate præſenti (plura enim non poteram nanciſci) ſatis ordine ac dilucidè expoſitam, reperietis. Nolo dicere, quàm multæ & præclaræ res aliæ, hac Dodecade contineantur. Cognoſcet verò ipſe quiſque per ſe, qui ordine ipſam legerit. Veſtram illuſtrem generoſamque dominationem: & ipſius fœcundam progenie, felicemque opibus, diuino munere altè excitatam ſtirpem: ab omni malo (præſertim à Turcica immanitate, vnà cum tota Chriſtianitate) protectam, incolumem, beatamque, Opt. Max. Chriſtus perpetuò tueatur ac conſeruet. Tybingæ, Kalendas Ianu. Anno ætatis meæ LXX. Salutis autem Mundi CIↃ IↃ XCVI. Qui annus plures præcedente anno, durioresque, perpetuò Chriſtianorum crudeliſſimoque hoſti, colaphos infringat, Amen.

Illuſtris generoſit. ac
virtutis V.
ſtudioſiſſ.
Martinus Cruſius.

AD LECTOREM HORVM ANNALIVM.

I. TRES Dodecades: Minor, Maior, Maxima. Prima Dodecas tanquam radix: secunda, tanquam stipes, vel caudex: Tertia, ramorum dilatatio. Vt tota historia Sueuica, sit arbori crescendo assurgenti similis. In ramis autem folia sunt, id est, multæ etiam res minores. Sic ego non solùm de Regibus & proceribus scribo: verùm etiam de minoribus personis: attamen vel nobilibus, vel doctis, vel honestis: quorum magnum numerum, etiam in memoria retinere cupio. Quæ si nunc tenuiora videntur (præsertim, si recentiora sint) tamen, si modo Mundus hic diutius consistet, & grata erunt posteris: si quis eorum repererit hîc aliquem ex patribus suis. Homerus quoq; in Catalogo nauium, & passim in operibus suis, viros nobiles, & inferiores quoq; Græcorum & Barbarorum, memorat. Sic & fœminas generosas, in Catalogo inferorum, recenset. Sic Ouidius quoq; 4. Pont. 16. Poëtas sui seculi. Olim non est descripta ratio τῆς ῥαψῳδείας, carmina canendi aut pronuntiandi, in Theatris coram populo. Non putabatur tunc ea ignota fore posteris. At hodie desideramus. Liber legis Mosaicæ omissus erat à Sacerdotibus, & postea repertus est, 4. Reg. 22. Potuit hoc tunc paruum videri multis, si in Historiam referretur. Hodie bonum est, relatum esse: vt appareat, Sacerdotes posse in officio suo dormitare. Sed & concilia errare posse, S. Biblijs ex animo & cogitatione amissis.

II. Primus integrum corpus Sueuiæ contexere aggressus sum. Quod ideo etiam difficilius est: quemadmodum Bacbylides ait, τὸ μὴ ἄρρητον ἐπέων πύλας ἐξευρεῖν: non facile est, illorum, quæ in literas relata non sunt, portas inuenire. Laudatur Poëta vetustius Ennius apud Siluium Italicum: quòd primus bella Italica descripserit: etsi rudius id fecit. Mihi satis erit: si à bonis viris, & intelligentibus, non fastiditus fuero, hac in senectute exercitus. Spero, nullam fore inuidiam: licet Pindarus dicat, noui modi opus reprehensione, aut inuidiâ non carere. Νεαρὰν δ' ἐξευρόντα μόμον βασιλεῦ ἐς ἔλεγχον, ἔπαρε πείθεσθαι, ἄλλον φθονεροῖσι. Quòd si tamen quis fuerit parum æquus: sperabo melius, illud Horatij cogitans.

Merses profundo: pulchrior euenit.

III. Literas interdum, quas docti & clari viri ad me scripserunt, interpono. Idem & alij faciunt: vt Auentinus, vt Munsterus. An non liceret mihi iustum librum Epistolarum insigniorum, quæ ad me datæ pluribus annis sunt, edere? Eodem modo, quando aliquid de me ipso, aut parentibus gratæ recordationis meis, aut amicis scribo: fortassis hodie (vt præsentium fortuna est) reprehendatur. Sed idem & ab alijs factum est: vt à Thucydide Græco: vt, à Iulio Cæsare Romano. A sanctis item Dei viris: vt, ab afflicto Iudæo Tobia: vt, à Cappadoce Gregorio Nazianzeno: qui ex professo vitam suam descripserunt. Et posterior quidem, quanquam Theologus, prolixè Iambicis versibus Græcis. Idem in funebri etiam oratione fratris sui Cæsarij, Parentes suos (qui tunc adhuc viui erant) eximiè laudat. Et in laudibus Gorgoniæ sororis, vera se scribere testatur. Idcirco rectè facere, quod laudet ipsam. Ad hæc, qui alios in Annalibus repono, minimè cuiquam inuidens: cur in me ipsum, & meos, iniquior essem? Supra neminem præsertim me alium extollens, nec quenquam parui ducens. Nec sunt mihi filij amplius: sed in illa altera beata vita sunt. Viuant modò ex filia nepotes, bonæq; frugi euadant. Nullæ sunt catenæ aureæ, nec aurei nummi, gratiæ Principum signa: quæ alij, vt grati erga dantes sint, rectè de collo, aut pectore suspendunt. Tantummodò calamus ex gratia anseris mihi est: tribus digitis in dextra, perpetuò inter scribendum ad altiorem mensam stanti, actuosus. Quapropter libros quoq; seorsim plures (quos CHRONOLOGIAM KRAVSIORVM nuncupo) de rebus aui & patris mei, atq; de meis, conscripsi: ab anno CIↃ CCCC XC. vsque ad præsentia tempora, multis cum rebus memorabilibus. Quos cùm non sit animus edere, in Bibliothecam collegij mei Philosophici contuli. Conuiuij quoque cùm mentionem facio, cui sim adhibitus: ne id quidem caret exemplo, si dicere velim. Potius autem grato erga Deum animo à me fieri dico: qui mihi inter magnos & continentes meos (in Schola domiq;) labores, nonnunquam recreationem

creationem aliquam (honestis & doctis hominibus honorantibus) beneuolè dabat: cùm etiam nescirem, an in tanta ætate, mihi vita ad tantum opus absoluendum suppetitura esset. Suppetijt: absolui. Domino Deo, laus & gloria in perpetuum.

IV. Quòd non semper quamq; historiam, aut rem, simul vno in loco absoluo: sed partem exponens, relinquo: & post interuallum reuertor, & perficio: Causa est hæc, ne nimis diu in vna re, cum molestia lectoris immorer: sed interim alia narrans (vt varietas sit) expectationem illius retineam. ὁμοχρονεῖν *iubet Lucianus (in tractatu pulcerrimo de historia conscribenda) hoc est, eodem tempore plures diuersasq; res factas narrare. Ergo, vt ab vno ad aliud transire: & suo tempore ad illud, quod imperfectum reliqueras, redire atq; absoluere. Ego autem, cum Annales scribam, connotare soleo annos, vbi scilicet inferius plura de illa re scribantur: aut, vbi supra de ipsa scribi cœptum fuerit.*

V. Quòd aliquando magis nouo modo scribo, de eo ante primæ Dodecadis initium, in Apologia ad Lectorem me excusaui. Attamen hodie icones, & picturæ præliorum, & obsidionum effigies, libris T. Liuij, ad res oculis subijciendas, & ad delectandum, inseruntur. Ego verò etiam aliquam patheticam plurium vocum cantionem, rei miserabili congruentem, addi, non improbarem.

Nil intentatum nostri liquêre Poetæ:
Nec minimum meruére decus, vestigia Græca
Ausi deserere: *inquit Venusinus.*

Si illîc: cur non etiam, suo modo hîc? Quod enim alicui ἀωτρόπῳ ἢ φιλαιτίῳ, *moroso & querulo, displicet: id pluribus* ἐπιεικέσι καὶ συνετοῖς, *æquis & prudentibus lectoribus, placet.*

Tantaq́ue in his rebus distantia differitasq́ue est:
Vt sit idem cibus huic, alij sed triste venenum.
Inuidus, vt serpens hominis contacta saliuis,
Disperit, ac sese mandendo conficit ipse. *Vt antiquus rerum Physicarum Poeta scribit.*

VI. Multorum cœnobiorum fundationes, & largas dotationes, pono: vt appareat studium consulendi animarum saluti, in Maioribus nostris. Cur non æquè nos, ex præceptis nostræ veræ Religionis, ad curam salutis nostræ incumbamus? illorum liberalitate etiamnum Ecclesiarum & Scholarum ministerium sustentatur. Nec propterea mihi propositum est, Pontificiam historiam scribere: sed ideo tot Pontificia pono: quòd ea Religio, non alia, totam Sueuiam (vt & cæterum Christianum orbem) occupatum tenuerit.

VII. Hodie quosdam libido incessit (nescio qua antiquitatis affectione) obscurè scribendi. Malo ego prospicuè scribere: verbis magis vsitatis, & compositione non obscura.

VIII. Sicut Iuppiter irascebatur Prometheo: quòd homines ex luto & argilla ἐπλαστούργασον, *effinxisset: ita aliqui noui Ioues forsan ægrè ferent: tot viuorum & mortuorum nomina & res, à me posteris* ἀναπλαστουργεῖσθαι: *velut è tumulis refingi: ac memoriæ prodi. Ego autem (vt excitato ingenio: etiamsi qui id decutere vellent) mea scripta referta esse volui, & volo, multitudine varietateq́ue personarum & rerum, quantâ maxima fieri potest. Et cur non potius rerum propinquarum, ac nostrarum: quàm Indicarum, ait Æthiopicarum, id est, à nobis remotissimarum? Ideo tot nostras res & personas recenseo: vt apertum fiat: quomodo Sueui nostri (vt & alij, qui fide ex solo Deo pendent) non modò viuant, verùm etiam moriantur. Quocirca non rarò breuissimam concionum mentionem facio: quæ in funeribus illorum habitæ sunt: vt appareat, quantâ continentia cum Verbo cœlitus reuelato, quantâ pietate. Longè profectò melius, quàm mendaciter ab iniquis spargi solet. Ex tot EPITAPHIIS, quæ passim annoto, status quoque temporum, Religionis & Reipublicæ, animaduerti potest. Quando præterea pius homo tot Epitaphia legit: tum tanquam in formoso & suaueolenti roseto, ac lilieto sibi versari videtur. Incitatur etiam, vt viam ad similem exitum vitæ, vt planè beatum, affectet. Sicut videlicet à Diuo Chrysostomo, in concione de Sancto Martyre Babyla scribitur.* μετὰ γὰρ τὴν διὰ τοῦ λόγου (φησὶ) δύναμιν, δευτέραν ἔχουσι τάξιν οἱ τῶν ἁγίων τάφοι, πρὸς τὸ διεγείρειν εἰς τὸν τῶν ἴσων ζῆλον, τὰς τῶν θεωμένων αὐτοὺς ψυχάς. *Post sacrarum concionum efficaciam, secundo loco tumuli Sanctorum ad imitationem virtutis eorum excitare possunt. Inprimis ego opto: me in eodem loco, vbi* πολλὰ τῶν μοι φιλτάτων καὶ μακαρίων σώματα *sepulta sunt, bona cum pace humari. Longè itaque præstat, talia cognoscere: quàm solum Romanorum, aut aliorum Ethnicorum, saxa, & sæpè tantùm trium verborum fragmenta, cum labore & sum-*

ptu colligere. Vtinam verò ex vetustate talia, qualia nostra sunt, si non multa, at aliqua suppeterent. Maioris apud plerosque fierent. Optarent nunc aliqui carmen antiquum Sueuorum Teutonumque vel vnum: quo Maiorum suorum, fortiúmve virorum, virtutes celebrarunt. Nemo tunc curabat: vt nec hodie curantur cantiones rerum recens gestarum: quæ per ciuitates à circumforaneis decantantur. Sed alia meliora, & certiora, nunc affatim suppetunt.

IX. Errata aliqua, aut res omissæ forsitan in hoc opere inueniantur? At quis æquo animo præditus, & prudens me ideo reprehendat? Nec vbique, vbi diligenter petebam, mihi res suppeditatæ sunt. Quidem etiam promiserunt, sed nihil præstiterunt. Hæc quoque prima editio est. Ipse ego, si diutius viuerem, ac valerem, opusq́ recuderetur: tum corrigere, tum augere, possem. Dies diem docet: subinde plura dat. Nec pumilio gloriari debet (vt populari adagio dici solet) si humero gigantis (quem tamen me non esse dico) insistens, eum supereminent.

X. Oro denique, ne quid præiudicati afferatur: ne subitò in locum aliquem irrumpendo, insulsè de toto opere iudicetur: sed puro animo, ordine ab initio ad extremum vsque legatur; ac tum demum iudicetur.

ἔῤῥωσο, φίλε αὐαγνῶστα: καὶ μέμνησο
τῶν ἐμῶν σὺ βαθεῖ γήρᾳ πόνων.

VMBRA

VMBRA QVAEDAM CONTENTORVM IN tertia Dodecade Sueuiæ.

LIB. I.

IMP. XXVI. Occid. Frid. 2. Sueuus, Othone deiecto Esslinga, mœnibus cincta. Fyrstenbergenses & Friburg. Comites Frid. in Apulia & Sicilia, atq; Hierosolymis. Egeno Comes Vracensis. Cœnobia fœminarum: Pfullingense, Heckbachense, Sœslingense, Poundense, & Schœnfeldianum. Piscis ex Hailprunnen fistagno. Constantiæ Monast. Prædicatorum. Mons Tecceusis, & oppidum Kirchenum, & vicinũ gynæceum spirituale. Henr. Bappenheimius, & liberi eius. Comitum veterum Hohenlohensium sepultura. Conflictatio Imp. Frid. cum Papa. Biberacense hospitale. Ab anno Christi 1213. vsq; ad 1241.

LIB. II.

Rudolfus ab Habspurg, erga Imp. Frider. benè affectus. Priuilegia, Duci Austriaco Friderico data ab Imp. Friderico. Diploma Backnangensibus religiosis à Papa Innoc. IIII. datum, Frid. Anticæsar à Papa obtentus, Henricus Turingus qui Reutlingam & Vimam nequicquam obsidet. Rex Enrius, Friderici F. à Bononiensib. captus, nec vnquam dimissus. Friderico mortuo, Siciliæ naturalis eius filius Manfredus occupat. Cæs. XXVII. Conr. 4. Sueuus. Baronet Gundelfingenses. Gynæceum cœlestia, Leuuenthalense, Podamicum, & S. Catharinæ Augustanum, atq; Gnadencellense, & Stainhaimense, ac Pfullingense. Nœrdlingæ, & VVembdingæ fortuna. Arx & Oppidum Herrenbergæ. Cæsar XXVIII. VVilhelmus Holandus Op. Balinga. Cæsar XXIX. Richardus Anglus. Barones Saxenses. Monast. Fabariense. Nobilium apud Halam Sueuicam Catalogus. Comites Helestainij, & Dillingenses. Opp. Mindelhaimum & Lindauum. Manfred. Rex à Carolo Gallo in prælio interfectus. Beurelspachense Collegium. Prandiũ VVurmlingense. Conradini, vltimi Hohẽstauff. Ducis, ab eodem illo Carolo superati interitus: & Sueuici Ducatus distractio. Spitzenberg. Comes Lud. & Steufsling D. Egenolphus. Rotemburgi ad Nicrum, & Esslingæ, Carmelitanum cœnobium. Dornhan oppidum. Ab an. 1242. vsq; ad 1272.

LIB. III.

Cæsar XXX. Occid. & 1. post Stauffenses, RVDOLPHVS Habspurg. Sueuus. Eius progenies. Grœningensis C. Hartmannus. Zoller. Frid. Noriberg. Burggrauius. Sanctimoniales Ounenses. Othacarus, Bohemiæ R. à Rudolfo in præliocesus. Proceres Sultzenses. Leuuenstainij. Helffenstainenses. Vayhingenses. VVirtembergenses, & alij. Duces Teccenses. Schiltachum. & VVolfachum. Albertus Magnus, & alia Lauingana. Obitus Imperatricis Annæ, vxoris Rudolphi Cæsaris. Bellum inter VVirtemberg. Eberhardum Illustrem, & Esslingenses. Vesperæ Siculæ, Conradini Sueui vltrices. Op. Gretzinga, Herrẽberga, Syndelfinga. Sueuiæ nobiles plures. Eberhardus & Conr. à Landau. Burgouiensis Marchio Henricus. Bergensis C. Vlricus. Cæsar XXXI. & 2. post Stauff. Adolphus Nassouius. VVerdenbergenses Comites. Nobiles Ehingeni. Cæsar XXXII. & 3. post Stauff. Albertus Austrius. Pfirtenſ. C. Theobaldus. Institutio Iubilæi anni. Hohenberg. Comes Albertus. Grœning. & Landauienses Comites. Monast. Kymigbrunnense. Duces aliquot Teccenses. Comites Aspergenlis & Hohenbergenlis. Ab An. 1273. vsq; ad 1308.

LIB. IV.

Cæs. XXXIII. & 4. post Stauff. Henr. VII. Lyrzelburg. Abeo VVirtemb. Comes Eberh. Illustris depressus. Postea, huius incrementa. Comites Vaihingenses, & ipsum op. Vaihinga. Imp. XXXIIII. & 5. post Stauff. Ludouicus Bauarus. Esslinge obsidio. Schanchij Stauffenbergẽses. Comes Aichelberg. Diepoldus, & Mõpelgard. Reginaldus. Aliquot Teccenses Duces: ac plures generosi Comites Sueuiæ. Nobilium Argẽtorati tumultus. S. Petrus in opp. Ovva subteccensi. Op. Bietigkaimẽ. Comites VVirtemberg. Vlricus & Hohẽberg. Hugo, Tybing. Conradus Barones Blochingenses. Seditio Halæ Sueuicæ, & præcipuæ ibi familiæ, Tybinga & Calua, ad VVirtembergicos, Imp. XXXV. & 6. post Stauff. Carolus IIII. Ab anno 1308. vsq; ad 1346.

LIB. V.

Comes VVirtemberg Eberhar. Greiner. Pestilentia vniuersalis: inde, Iudæorum supplicia. Institutionis anni Iubilæi causæ. Tigari obsidiones tres. Schlyffelbergenses Barones. Bõbardarum excogitatio. Haidehaimum, oppidum. Bellum inter Imp. Carolum & VVirtemberg Greinerum. Idem Comes, contra Esslingenses. Friderici Teccensis Ducis progenies. Op. VValtenbuchum, itemq; Mindelhaimum. Duces Vrslingenses. Domini Kirchbergenses. Bellum inter VVirtembergenses & Eberstainios. Oppidis VVirtembergia crescens. Bellum ciuile in Sueuia, & alibi inter Principes & ciuitates. Imminutio Imperij. VVirtembergensium apud Reutlingam clades. Templi Mariani Vlmensium extructio. Cæsar XXXVI. & 7. post Stauff. VVenceslaus. In ciuili Sueuiæ bello grassationes. Montfortensis Comes Rudolfus Iunior Op. Veldkirchum. Leopoldi Austrij ad Sempachum cum exercitu interitus. Gerolzeccij. Isna. oppidum Imperij. Ab A. 1347. vsq; ad 1387.

LIB. VI.

Belli ciuilis suprædicti calamitates. Ciuitatum clades iuxta oppidum VVilam. Tandem pace id bellum sopitũ. Nobiles Herteri, Lustenouij, & alij. Castigatio Nobilium per VVirtemberg. Eberhardum pacificum. Ad Nicopolin Christiani à Turcis cæsi, Mompelgardia, ad VVirtembergiam. Bajazetes, à Tamerlane captus. Cæsar XXXVII. & 8. post Stauff. Rupertus Bauarus. Egenolphus VVirtembergius. Monast. Alba Dominorum, & Alba Dominarum. Complura de Hala Sueuica. Cæsar XXXVIII. & 9. post Stauff. Iodocus Rosecum & Iesinga, non procul Tybingã. Imp. XXXIX. & 10. post Stauff. Sigismundus. Concilium Constantiense, & Hussi exustio. Obitus VVirtemberg. Comitis Eberhardi pacifici, vel Mitis. Bellũ Hussiticum. Monast. Brisgoiæ VValdkirchense. Fœmineum, Vnlingium & Vallis seruorum, cœnobiũ. Belli aduersus Frider. Zollerensem Oetingerum indictio, arcisq; illius destructio. Domina Henrica Mompelg. & VVirtembergica, eiusq; Genealogia. Abbates Adelbergenses. Hailfingerorum nobilium monumenta Bebenhusæ. Concilium Basilicnse. Haidenhaimi mercatus. VVirtemberg. Comes Vlricus Amabilis. Monast. S. Petri in Hercynia sylua. Ab anno 1388. vsque ad 1437.

LIB. VII.

Cæsar X L. & 11. post Stauff. Albertus. Concilium Florentiæ. Monast. Gietterllainum. Imper. X L I. & 12. post Stauff. Frid. III. Typographiæ initium. Pagus Greuenhusa. Prælium cum Delphino Franciæ, ad Basileam. Varnensis clades. Christianorũ VVirtemberg. Eberhardi Barbati natiuitas. Bellum inter nobiles & ciuitates. Clades ciuitatum ante vrbem Esslingam. Monasterij Vromis villæ fundatio. Amplificatio Stutgardianæ vrbis. Constantinopolis, à Turcis expugnata. Turcæ ante Belgradum cæsi. Comites aliquot Tybingenses. Bello aduersus Frid. Palat. Vlricus VVirtemb. & socij principes, capti. Stutgardiana S. crucis Ecclesia. Ab an. 1438. vsq; ad 1464.

LIB. VIII.

De Rudolfi ab Ehingen vitâ & morte. Genealogia VValdpurg. Dapiferorum. De Georgij Ehingeni vita, & rebus fortiter gestis, præsertim in Africa. Eberhardi Barbati Hierosolymitana peregrinatio. Krafftij Vlmenses. De magno Burgundiorum Duce Carolo, multa passim, magnifica, & funesta. Rhorhaldæ Cœnobiolum Historia. Hohenlanfensium Magnatum repetita: & eorum exhumatio, Genealogia, ellogium: initiũ Academiæ Tybingensis, & progressus hinc per sequentes libros. Sonnenbergenses Comites. Familiæ Nobiles olim Alemãniæ Heluticæ. Monachæ Gyntherinæ vallis. Quædam ciuitatis Tybing. ædificationes. Gnadencellenses Prioritiæ. Rheutense sacrum Gynæceum. Genera Christianorum varia Hierosolymis. De Fuggeris, hic & posterius. Nœrdlingæ obsidio. VVolffij, nobiles à VVolffsthala. Philippus ab Ehingen. Ab Anno 1465. vsq; ad 1487.

LIB. IX.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LIB. IX.

Sueuici fœderis initium. Craichgoiæ descriptio. Epitaphia Stutgardiæ, hic, & deinceps: vt & aliarum ciuitatum Sueuicarum. Rossauij nobiles. Imp. XLII. & 13. post Stauff. Reutlingensia & Halensia quædam. Eberhardi Barbati creatio in Ducem I. VVirtembergiæ, quæ modicè describitur. Natiuitates ac mortes clarorum, & honestorum hominum, hinc vsque ad finem operis. Eberhardus Iunior, 2. Dux VVirtembergicus. Post quem, Vlricus 3. Dux. Linguæ Latinæ (vt & Græcæ) successus melior. Nundinatio Indulgentiarum in Sueuia. Bauaricum inter Rupertum & Albertum bellum: & Vlrici VVirtemb. D. in eo res gestæ. Ab A. 1488. vsq; ad 1510.

LIB. X.

Nuptiæ VVirtemb. D. Vlrici. Pugna ad Rauennam. In VVirtembergia, seditio pauperis Conradi. Martini Lutheri scriptio contra Indulgentias. Dux Vlricus, VVirtembergia expulsus à fœdere Sueuico. Imp. XLIII. & 14. post Stauff. Carolus V. Austrius. Describitur Coronatio & prandium Cæsareum. Aduentus Ferdinandi Austrij Stutgardiam. Loca circa Tubingam, & intra quædam eius. Bellum Sueuici fœderis contra quosdam Franconiæ nobiles. Rusticanum bellum, copiosè descriptum. Ab anno 1511. vsq; ad 1525.

LIB. XI.

Georg. Fronspergius, in Italia. Roma, à Germanis & Hispanis capta. Protestantes exorti. Turcica obsidio Viennæ. Nicolaus Federmannus Vlmensis, in America. Augustana Confessio Protestantium. Fœdus Smalcaldicũ. Vlrici Zuuinglij mors. Sueuici circuli auxilia in Turcas. Expirãte Sueuico fœdere, VVirtembergiam armis recuperat, & Ecclesias reformat, D. Vlricus. Anabaptistæ Monasterienses. De Ducis Vlrici filio D. Christophoro, multa diuersis locis. Schorndorffæ & Noribergæ munitio. Tybingæ incendium. Imperatoris Africana expeditio. Bellum Imperij Turcicum. Schorndorffæ equaria mola. Bellum protestantibus ab Imp. Carolo illatum, fusè descriptum. Præsidio Hispanico VVirtembergia aliquandiu pressa. Interteligio INTERIM dicta. Christophorus, VVirtembergiæ Dux 4. Magdeburgi obsidio. Cõcilium Tridentinum. Imp. Carolus, à Saxone Mauricio fugatus: principes captiui, liberati; Euangelij cursus, restitutus; pax, Religioni data. Mauricius ab Alberto March. in prælio interemptus. Ab anno 1526. vsq; ad 1554.

LIB. XII.

Cæsar XLIIII. & 15. post Stauff. Ferdinandus Austrius. Scholæ Monasticæ in VVirtembergia. Respuunt Euangelici principes concilium Tridentinum. Ciuile in Gallia bellum, hodieque durans; vt & in Belgio. Militiæ ordinatio in Sueuica regione. Colloquium Theologorum Maulbrunnense. Cæsar XLV. & 16. post Stauff. Maximilianus 2. Bellum cũ Turcis absque successu. Academia Tybing. propter pestem, Esselingæ bis. Genealogia nouissimorum Vvirtemberg. Principum. Sueuiæ fames. Clades Turcarum naualis ad Echinadas. Stephanus Gerlachius, Constantinopoli. Multorũ Græcorum aduentus Tybingam. Cæsar LXVI. & 17. post Stauff. Rudolfus 2. Solomon Schuueigcker, Constantinopoli. Forma Concordiæ. Comitia Augustæ. Nouum Calendarium. Depopulatio Mompelgardiæ. Hispanicæ classis dissipatio Anglica. Adelberga, Lorcha, Hohenstauffa. Ducũ VVirtemberg. Epitaphia. Ab anno Christi 1555. vsq; ad 1594.

IN AN-

IN ANNALES CL. V. M. MARTINI CRVSII, PRAECEPTORIS SVI.

ANte quidem fuerat tenebrosa nocte sepulta
Sueuia: nec doctis sat memorata viris.
Crusius at claras nuper produxit in auras;
Clausit in annales tempora longa suos.
Crusius, Ausoniáq; parens, Graiáq; loquelæ:
Notus in Eois hesperijsq; plagis.
A prima serie tot facta vetusta recenset:
Gesta per indigenas, Sueuica terra, tuos.
Qui fuerint geniti Sueuo de sanguine Reges:
Qui semper magni marte togaq; viri.
Qui quoq; sacrati Vates: quis cultus ad aras:
Oppida quæ patriæ condita prima soli.
Qualia sint claræ laudata Lycea Tybingæ:
Qui sanctæ nunc sit relligionis honor.
Omnia sunt benè digna Cedro: sunt omnia pulcra:
Omnia quæ prosint vtilitate sua.
Fama equidem cedit nullis iam Sueuia terris:
Quæ vix antiquo tempore nota fuit.
Non hæc plena tamen, non laus perfecta fuisset:
(Communis multis laus ea quippe locis.)
Hæc sed enim propriâ gaudet mea Sueuia laude:
Quæ sola terram non habet illa parem:
Hæc, quod Crusiade magno fuit vsa Magistro:
Huic altrix, veluti terra paterna, fuit.
Hoc auctore suo cunctas quòd peruolat oras:
Quem tam multa colit dissita terra procul.
Hic perfectus honos, hæc perfectissima laus est:
A bene laudato quæ venit orta viro.
Hoc alijs præstat tellus hæc Sueuica terris:
Non aliud maius possit vt esse decus.

Vlricus Bollingerus. M. & P. C. Scholæ Bebenhusanæ Præceptor, 1595.

IN EOSDEM ANNALES MARTINI CRVSII.

SVeuus ego quia sum, Crusi: res Sueuica curæ,
Ceu patriæ charæ, debet & esse, meæ.
Hanc sed tu curam quia, vir celebrande, leuasti:
Et conscripsisti, quæ referenda mihi:
Permagnas grates ago semper habebo, rependam,
Vnquam si potero qua ratione, tibi.
Cætera Sueuigenis commendo, Deoq; potenti,
Pensabunt grates qui tibi, quiq; tuis.
Tu tardè facias Feierabend, optime Crusi,
Quod facis, hoc doctis nam placet, atq; Deo.

M. Leonh. Engelhart Stutgardiæ.

IN IDEM OPVS.

COntinet hoc scriptum, qui lõgo tempore facta:
Ceu speculo monstrans obuia quæq; tibi.
Resq; Ducum memorat gestas, variosq; labores:
Quos perpessa fuit Sueuia docta docens.
Crusius effecit studio, pietate, labore:
Hæc vt posteritas doctior acta sciat.
Te studiosa cohors colat: hisce fruatur amæna
Sueuia: te, Crusi, curet ametque Deus.

M. Frid. Helbachius Eckhartshusanus, Kyræus.

AD M. CRVSIVM.

ERuta Sueuorum dum chartis congeris, extant
Vndiq; dispersis quæ monumenta locis:
E cinere antiquo patriam erigis ante sepultam:
Nec minus in libris viuis & ipse tuis.
O felix labor ambabus: qui vincere mortem,
Atq; vtrumq; suo dat superesse rogo.

Caspar Ens Lorchensis, Tybingæ.

PLINIVS IVNIOR AD CORNELIUM PRISCUM.

FVit moris antiqui: qui vel singulorum laudes, vel vrbium scripserant: aut honoribus, aut pecunia, ornare. Nostris verò temporibus, vt alia speciosa & egregia, ita hoc in primis exoleuit. Nam postquam desiuimus laudanda facere: laudari quoq; ineptum putamus. Hæc ille, de suis: talis, sperarem autem ego, si nostro tempore viueret: visis contrà non paucis Sueuis, qui laudanda facerent, & gratos animos præstarent, sententiam suam correcturum.

AVCTO-

AVCTORES IN TERTIA PARTE ANnalium Sueuicorum citati.

A.

ABrahamus Bucholcer.
Achilles Gassarus.
Adamus Reisner.
Aeneas Syluius.
Albertus Argentinensis M.
Albertus Crantzius.
Albertus Leander.
Albertus, Stadensis Abbas.
Alexander Guaguinus.
Anacreon.
Andreas Grunthlerus.
Antoninus, Archiepiscopus Florentiæ.
Antonius Bonfinius.
Antonius Probus.
Aristoteles.
Aulus Gellius.

B.

BErnhardus Hertzogius.
Ernhardus Breidenbachius.
Benedictus Falconius Neapolit.
Beniaminus Tudelensis.
Bernardinus Corius.
S. Biblia.
Bilibaldus Pirckeimer.
Blondus.
B. Platina.

C.

CIulius Cæsar.
C. Suetonius Tranquillus.
Caspar Bruschius.
Caspar Hedio.
Christianus Vrstisius.
Christophorus Ridius M.
Chronicon Argentinense M. Scr.
Chronicon Campidon. M. Scr.
Chronicon de Regibus Francorum.
Chronicon Germanie. Vlmæ excusum.
Chronicon Misnense.
Chronicon Nordling. M. Scr.
Chronicon Noriberg. M. Scr.
Colmariensium Dominicanorum Fasti.
Concilij Florentini Acta, Græcè.
Conradus Abbas Vrsperg.
Conradus Gesnerus.
Conradus Lycosthenes Rubeaquensis.
Conradus Pellicanus.
Conradus Vecerius.
Constantinus Harmenopulus.
Cornelius Tacitus.
Cyriacus Spangenbergius.

D.

DAniel Hauffius M.
Dauid Chytræus.
Dionysius Afer.

E.

ERasmus Roterodamus.
Epiphanius.

F.

FElix Fabri.
Flix Malleolus.
Franc. Modius I. C. Brugensis.

G.

GAleatius Capella.
Georgius Altenus.
Georgius Cæsius.
Georgius Fabricius Chemnic.
Georgius Henischius.
Georgius Pachymeres.
Georgius Ruxnerus.
Georgius VVidemannus.
Gerhardus Bucoldianus Medicus.
Gerardus Mercator.
Gottefridus à Rammingen.
Gregorius Nazianz.

H.

HAdrianus Barlandus.
Hartmannus Maurus.
Henricus de Osterdingen.
Henricus Glareanus.
Henricus Meibomius.
Henricus Pantaleon.
Henricus Steinhobel.
Hermannus A Edituus.
Hesiodus.
Horatius.

I.

IAcobus de Strada.
Iacobus Philip. Bergonias.
Iacobus Spindlerus.
Ioannes Adamus Lonicer.
Ioannes Auentinus.
Ioan. Baptista Giraldus Cynthius.
Ioan. Campanus.
Ioan. Capnio.
Ioan. Chrysostomus.
Ioan. Cuspinianus.
Ioan. Funccius.
Ioan. Heroldus.
Ioan. Leunclauius.
Ioan. Linturius.
Ioan. Nauclerus.
Ioan. Neobolus.
Ioan. Nider.
Ioan. Parsimonius.
Ioan. Pedius.
Ioan. Petrus Contarenus Venetus.
Ioan. Pomarius M.
Ioan. Sleidanus.
Ioan. Spenlinus.
Ioan. Stumpfius.
Ioan. Tetthinger Tubing.
Ioan. Tilius.
Ioan. Tritenhemius.
Iacobus Fincelius.
Iosias Simlerus.
Iuuenalis.

L.

LAonicus chalcocondyles.
Leo Imp. σὺν γραμματοῖς.
Lucanus.
Ludouicus Ariostus.

M.

MAnuel Chrysoloras.
Manuscripta multa.
Marcellus Palingenius.
Marcus Guazzus.
Matriculæ Acad. Tybing.
Matthæus à Bappenheim.
Matthæus Beroaldus.
Matthæus Oporinus.
Matthæus Palmerius.
Matthias Flacius Illyricus.
Martinus Cromerus.
Merlinus Cocaius.
Michaël Augustus VVirtembergicus.
Michaël Beutherus.
Michaël Glycas Siculus.
Monachus Paduanus.
M. Tullius Cicero.

N.

NIcephoras Gregoras.
Nic. Basilius. Hirsaug. Monachus
Nicolaus Mameranus Lucenburgēsis.
Nicolaus Reusnerus.
Nicolaus Vignierius.

O.

OLympia Fuluia morata.
Onuphrius Panuinius.
Osualdus Gabelcouerus D.

P.

PAduanus Historicus.
Pandulphus Collenutius.
Paulus AEmylius Veronensis.
Paulus Eberus.
Paulus Iouius.
Paulus Langus.
Paulus Volcius.
Petrus Bombus.
Petrus Crinitus.
Petrus de Natalibus.
Petrus de Vineis.
Petrus Gnodalius.
Petrus Lindenbergius.
Philippus Callimachus.
Pindarus.
Plutarchus.
Poggius Florentinus.
Pythagoras.

R.

RAuenspurgens. Annales.
Realdus Columbus.
Reinerus Reineccius.
Ritualis liber Rom. Ecclesiæ.
Rodolphus Agricola.

S.

SEbastianus Brandus.
Sebastianus Francus.
Siffridus, Presbyter Misnensis.
Simon Fornarius.
Simon Lamparter.
Simon Schardius Iurisc.

T.

TErentius.
Thucydides.

V.

VArinus Fauorius Camers.
Vicentius Obsopœus.
Vlpianus in Demosthenem.

VV.

VViguleius Hundius.
VVolfgangus Iobstius.
VVolfgangus Lazius.

X.

Xenophon.

Z.

Zacharias Riuander.

MARTI-

MARTINI CRVSII. GRÆCÆ ET LATINÆ LINGVÆ IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, IN TERTIA PARTE LIBER PRIMVS.

Inceptus 4. Iun. 1591. σὺν θεῷ.

Imperium hoc libro describitur Friderici 2. Sueui: quid fecerit, quid passus sit, in Italia præsertim: æquissimis videlicet Pontificibus Rom. erga se vsus. De filijs eius, Regibus Henrico & Conrado. Sacræ in Palæstinam expeditiones. Monasteria aliquot, priora & recentiora. Priuilegia, & alia multa quæ singulorum capitum argumentis aliquatenus indicantur.

EXCITATIO PAPALIS AD RECVPERATIONEM PALÆSTINÆ.

Vicesimus sextus Imp. occident. Fridericus II. Sueuus. Othonis & Friderici inter se bellum. Priuilegia aliquot Monasterijs à Friderico data. Palatinatus Rheni, Bauaris concessus. Incrementa Friderici contra Othonem. Confirmatio Monasterij Lorchensis. Ciuitas Eslinga, Τειχισθεῖσα. Sigefridus Ilsungus. Conradus Marpurgensis, Hæreticorum persecutor.

CAPVT I.

ANNO 1213. Papa Innocentius literas in Germaniam, & aliò, misit: excitans Proceres ad expeditionem orientalem contra Saracenos: vt necessitatibus scilicet terræ sanctæ succurreretur. An nescitis (inquit) apud illos multa millia Christianorum, in seruitute ac carcere detineri: qui tormentis innumeris cruciantur? Nuper in monte Thabor munitionem quandam, in confusionem Christiani nominis erexerunt. Nos de Dei omnipotentis misericordia, & auctoritate B. Apostolorum Petri & Pauli confisi: ex illa, quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atq; soluendi potestatem tradidit: omnibus, qui laborem hunc proprijs personis subierint, & expensis: plenam suorum peccatorum, si cordis & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus: & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum, &c. Plenam Bullam reperies apud Vrspergensem. Exhortatio P. Innocentij ad S. bellum repetendum.

Hoc anno Friderici & Principum conuentus (teste Tritenhem) Aquisgrani celebris fuit ad Festum S. Iacobi. Ibi ipse concordibus sententijs, Rex Rom. appellatus est: & in sede Regni collocatus. Ibi quoq; cum alijs multis signum crucis accepit aduersus Saracenos (quos Græci appellant potius Agarenos) eam crucem prædicante Magistro Conrado Decano: qui postea factus est Episcopus in Saxonia Hildesheimensis.

Ita fuit XXVI. IMP. CÆS. FRIDERICVS II. ROGERIVS, P. F. Aug. qui imperauit vsq; ad 1250. annum Christi. Fauebat quidem ei Papa, vt aliquis putasset: sed clàm oderat ipsum: sciens, genus Sueuicum fuisse Romanæ Ecclesiæ iam diu perquam damnosum. Fuit Fridericus hic suo tempore potentissimus Imperator: Germaniæ, Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, & Hierosolymæ. Amator idem formosissimarum puellarum, aucupijq; falconici. Frider. II. Imp. Occid. 26.

Simo Montefortensis, Albios strauit: Rege Tarraconensi, qui eis auxilio venerat, occiso: cuius filiam in matrimonio Cæsar Fridericus habuit. Otho, Monasteriensis Episcopus, Coloniæ à quibusdam Friderico studentibus capitur: huius iussu, Verdenæ vinculis mancipatur. Sequenti tempore, liberatus.

Cometa. *Anno 1214. pridie nonas Mart. stella crinita apparuit.*

Otho, à Francorum Rege victus. *Otho, auxilijs Anglicis, & Ducis Brabantini Henrici, comitisq; Flandriæ Ferrandi, vtens cùm Geldrienſis comitis regionem vaſtaſſet: prælium cum Rege Franciæ commiſit 26. die Iulij. Ibi, ſuperatus apud Tornacum, vix euaſit: equo, qui caput ictus fuerat, eum eripiente, captus fuit comes Flandriæ, comes Teckenburgenſis Otho, & alij. Friderico autem Francus Rex Philippus ſtudebat.*

Friderici & Othonis inter ſe bellum. *Is Fridericus cum validiſſimo exercitu Moſellam tranſgreſſus, ſuo terrore omnem nobilitatem illius terræ ad obedientiam ſui compulit. Mosâ deinde tranſita: Henricum, Ducem Brabantiæ, bello petere ſtatuit. Sed is celeri aduentu eius territus, ſupplex factus, fidem ei ſuam iureiurando obſtrinxit: filio, cum multis nobilibus obſide dato: & ſic Othone relicto. Tritenhem. Othonis fautores (inter quos comites, Burckardus Mansfeldenſis, Fridericus Beichlingenſis, Ludouicus Stolbergenſis: alijque Hercyniæ ſyluæ accolæ) priore anno VVeiſſenſeham impetuêre: ſed ab exercitu Landgrauij Hermanni, die S. Nicolai victi ſunt. Capti, Beichlingenſis, Stolbergenſis, alijq;. Qui vbi ſe redemerunt: Cæſari Frid. 1214. reconciliati ſunt: cui deinceps omnem fidem præſtiterunt: ſecuti eum & ad Comitia Auguſtã, & ad conuentũ Egram. Spangenberg. Eidẽ quoq; Friderico, Miſniæ Marchio Theodoricus, itemq; Lipſenſes (de quibus, poſterius) ſe adiunxerunt.*

Eremitanis apud Nariſcos priuilegium datum à Friderico. *Hermannus, Eremitani in Nariſcis cœnobij Abbas. priuilegium accepit à R. Friderico 2. in Egrana ciuitate datum (teſte Bruſchio) per manum Caroli Metenſis & Spirenſis Epiſcopi, & ſupremi Imperialis Aulæ cancellarij.*

Ibi teſtes allegantur hi:

Albertus, Archiepiſcopus Magdeburgenſis. Otho, Epiſcopus Herbipolenſis. Engelhardus, Naumburgenſis. Conradus quondã Halberſtadenſis. Hermannus, Landgrauius Turingiæ. Theodoricus, Miſnenſis & Orientalis Marchio. Otho, Dux de Meran. Adolphus, Comes de Schaumburg. Albertus, Comes de Eberſtain Henricus, Comes de Schvvartzburg. Fridericus, Comes de
Vilseck. *Bichelingen. Burcardus, Comes de Mansfeld. Erneſtus, Comes de Vilseck. Et quidam Miniſterialis de Egra.*

Accepit idem Abbas eodem anno, ab eodem Cæſare, aliud priuilegium, Egræ 12. Calen. Decembr. datum: in quo teſtes citati, Otho Dux de Meran: Gebhardus, Landgrauius Leuchtenburgenſis. Etiam tertiam accepit 1219. in eodem oppido, 14. Cal. Decemb.

Citizenſe Mõnaſt. *Eodem 1214. anno, Fridericus priuilegium Confirmationis dedit Monaſterio Citizenſi (ad inſtantiam Alberti, tunc Abbatis) de XL. agris in monte Zanzi: quos Monaſterio contulerat Theodoricus Marchio Miſnenſis & Orientalis, pro remedio animæ ſuæ. Paul. Lang. Chronico Citizenſi. Fuit tunc Indictio 2.*

Entringen. *Hoc tempore Liberi ab Entringen, Sueui, erant: ex quibus poſtea Berengarius, Spiræ Epiſcopus anno 1220.*

VVolfius Petrus. *Obijt hoc 1214. anno die Lunæ poſt Sim. & Iudæ, Petrus VVolfius de Thala, auratus eques.*

Tranſubſtantiatio in Cœna Domini. *Anno 1215. Innocentij P. iuſſu, concilium vniuerſale habitum eſt Romæ in Laterano: vbi confirmata eſt Tranſubſtantiatio (μετουσίωσις) in S. cœna Domini à Papienſi Lancfranco introducta: vbi etiam decretum eſt & factum de Hæreticis excommunicandis & per magiſtratus extirpandis. Interfuêre Patriarchæ, Conſtantinopolit. & Hieroſolymitanus: legati Impp. Conſtantinopolitani & Othonis: Legati Regum Friderici Siciliæ & Rom. Franci, Angli, Cypri, & aliorum: multi principes, multæ ciuitates. Innocentij iuſſu, iterum prædicabatur crux per Germaniam,*
Cruciata, denuò prædicata. *Hieroſolymæ recuperandæ causâ: declamatoribus vbiq; proſuggeſtu, homines ad rem tam piam excitantibus. Aſſumpta quidem eſt crucis teſſera Friderico: ſed ipſe à proficiſcendo, multis impedimentis diu euocatus eſt. Dedêre nomen huic militiæ multi etiam Eccleſiæ Antiſtites: Theodoricus Treuirorum, Theodoricus Colonienſium, Sifridus Moguntinorum. Leodienſis, Herbipolenſis, Bapenbergenſis, Patauienſis, Aichſtetenſis, Argentinenſis. Viri deinde illuſtres. Principes, Marchio Badenſis, Bauariæ Dux Ludouicus, Lupoldus Auſtriæ, Henr. Brabantiæ, alij Comites, Tubing. Palat. Montenſis comes, Naſſouienſis, Feldenſis, Spanheimenſis, alijq;. Multi deniq; ex Italia, Francia, Anglia. Imperator omnium deſignatus, Vngariæ Rex Andreas. Vrſperg. Trit &*
Palatinatus Rheni, Bauaro Lud. conceſſus. *Heroldus. Ludouicus Boiariæ Rector (ſcribente lib. 7. Auentino) à Friderico Rhenanum Ducatum, quem Palas vocant, acceperat. Quippe pietate omni Cæſari ſatisfecerat: & ob merita patri Henrico, & auo Friderico præſtita, ad tantum euectus fuit principatum. Ab eo tempore hactenus Boiaria oriundi, Rheno potiuntur.*

Multùm

Multùm incommodauerat Otho Magdeburgensi Archiepiscopo Alberto. Ideo à Friderico huic succursum est: veniente Hammerslebam, Gerenrodam, Quedlinburgum. Otho Brunsuigam Friderici contra Othonem incrementa. *concessit. Ad Fridericum ab eo Brandenburgensis Marchio Otho, & Anhaltinus Comes Henricus, transierunt. Erepta quoq; à Friderico est Stasfurda Duci Saxoniæ Alberto Othoniano, destructa, & Archiepiscopo donata. Lipsenses idem postea, qui à Principe suo Misnensi, iam Frideri* Lipsia. *ci amico, Theodorico defciuerant, domuit: muroq; destructo, tres arces inædificauit: vnam, vbi postea Minoritæ: alteram, vbi Paulini: tertiam, quæ adhuc est. Chronic. Misnens.*

Trifelsum etiam & Landskronam, quæ cum Othone senserant, cepit Fridericus anno 1215. Trifels. *Krantz. 7. Sax. 35.*

Eodem anno Fridericus Coloniam est ingressus (quam pacifica oratione Treuerensis Archimysta Theodoricus, illi conciliauerat) & cum magno honore susceptus est. Vbi ipse, ciuitate in fidem suam deuincta, septem dies mansit. Tritenh.

Hirsaugiensis. Abbas Luitfridus, confirmationem omnium priuilegiorum suorum, à Regibus & Imperatoribus olim collatorum, à R. Friderico impetrauit, cum vlterioribus etiam indultis. Datæ sunt ea literæ Hagenoæ, anno 1215. Dominicæ incarnationis, 8. idus Iulij, Indict. 3. vt apud eundem Trit. est. Hirsaug. cœnobij confirmatio.

Cœnobij Lorchensis confirmatio, & amplificatio.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus II. Dei gratiâ Roman. Rex semper Augustus, & Rex Siciliæ, ad æternæ vitæ felicitatem, & temporalis Regni nostri incrementum, nobis credimus proficere, si Ecclesijs Dei optatam prouidere curauerimus quietem, & circa commodum earum curam & operam impenderimus diligentem. Ea propter vniuersis Imperij fidelibus tam præsentis æui, quam futuri, duximus declarandum, quòd nos cœnobium de LORCHE, à progenitoribus nostris in honore perpetuo Dei genitricis & virginis Mariæ feliciter fundatum, ac de proprijs ipsorum prædijs donatum sub nostræ maiestatis, cum personis Domino illic famulantibus, & cum vniuersis bonis suis mobilibus & immobilibus, vbicunque constitutis, nec non cum mancipijs vtriusque sexus, specialem recepimus protectionem. Confirmantes eidem Monasterio, quæcunque bona in præsentiarum legitimè possidet, vel in posterum, præstante Domino, iustis modis poterit adipisci. Adhæc, visis & diligenter inspectis progenitorum nostrorum priuilegijs Friderici Ducis, eiusdem loci primi fundatoris. Conradi Regis. Friderici Imperatoris, aui nostri, ad imitationem eorundem, de prædicti cœnobij profectibus sollicititi semper esse cupientes. tam ipsius montis, in quo Monasterium situm est, quàm etiam omnium bonorum suorum, longè vel propè constitutorum, aduocatiam ab hodie in antea, in nostram, & hæredum nostrorum accipimus potestatem, volentes eam totam & integram nostro & hæredum nostrorum dominio esse subiectam. ad honorem & reuerentiam virginis intemeratæ, statuentes, & firmiter præcipientes, vt nulla vnquam persona, humilis vel alta, Ecclesiastica siue secularis, audeat se intromittere de prædicta aduocatia, vel eius pertinentijs. aut ipsam vel in parte, vel in toto, de nostra vel hæredum nostrorum potestate vnquam aliqua calliditate alienare. Quod qui facere præsumpserit, iram omnipotentis Dei, & nostræ sublimitatis grauem offensam se nouerit incurrisse, atque in vindictam sui reatus mille libras auri examinati componat. dimidium Cameræ nostræ, reliquum passis iniuriam persoluendum. Ad huius etiam facti nostri robur perpetuum, præsens exinde priuilegium conscriptum, sigilli nostri charactere iussimus communiri. Lorchensibus priuilegium confirmans datum. Stauffenses. Ius Monast. Aduocati.

Huius rei testes sunt:

Conradus, Ratisponensis Episcopus. Sifridus, Augustensis Episcopus. Hartwicus, Eistetensis Episcopus. Cono, Elwacensis Abbas. Comes Albertus de Euerstein. Rudolfus, Palatinus comes de Tuuingen. Comes Vlricus de Helfanstein. Comes Egeno de Vrach, & filius suus. Anselmus, Marscalcus de Iustingen. Bertoldus de Druchpurg. Albertus de Stincelingen. (al. Stuzzilingen.) Bertoldus de Bundelach. Dieto de Rauenspurc. Berengerus de Rauenstein. Euerhardus Dapifer de Tanne. Conradus de Tanne. Conradus & Bernoldus de Stouphen. Et alij quam plures. Eberstein. Vrach. Iustingen. Tanne.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SIGNVM DOMINI FRIDERICI SECVNDI, ROMANORVM Regis inuictissimi, & Regis Siciliæ.

Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis. millesimo. CC. XV. Indictionis. III. Regnante Domino Friderico Romanorum Rege glorioso, & Rege Siciliæ. anno Regni eius tertio. Datum apud VLMAM. XIII. Kal. Iulij.

Postea tamen 1291. *anno, genere Hohenstauffensi extincto, ipsi Lorchenses Aduocatum sibi præfecerunt VVirtembergensem Comitem Eberhardum.*

Esselinga, muro cincta. Sic & Reutlinga.

Idem Fridericus Esselingam, ciuitatem fecit, muro circundans hoc 1215. *anno: tribus milliaribus à Tybinga distantem, ad flumen Nicrum sitam. Eò descendentibus hinc, pagi occurrunt hoc ordine: Luschnauia, VValtorffum, Hæslach, Schlaittorffum, medio itinere Aicha, deinde Neuhusa, Nellinga: postquam est Esselinga. Alibi,* 1220. *murum eius factum reperi. Sic Reutlingæ quoq; Gamundiæ, Hailprunnæ.*

Aduocatia Cellæ Ratholfi, ab Alberto Duce Teccensi, pro 96. *libris monetæ Constantiensis, in manus Friderici de Fridingen venerat. Sed An.* 1215. *Henricus Abbas redemit: & loco eius dicto Duci, ac filijs eius, Aduocatiam in Richlishusen dedit.*

Viuebat circa hoc tempus Conradus, Comes Oetingensis: cui nupta fuit Domina Agnes, Burggrauia Noribergensis, ex familia Marchionum Solvvedeliorum: cuius Agnetis mater, Comes VVirtembergica fuisse dicitur.

Ilsungus Seifridus.

Eodem 1215. *anno (teste Gassaro, & Marco Henningo) Sigefridus Ilsungus, patricius Augustburgensis sibi & vxori Felckvvinæ, monumentum cum lapide, in cœmeterio Templi S. crucis, in sacello S. Othmari, faciendum curauit.* Diß ist in der Kirch bey den München zum H. Creutz/darinn S. Othmars Capell jetzo verbleibt/noch zu sehen.

VVengense cœnobium.

Hoc tempore, VVengense Vlmensium cœnobiũ, de monte S. Michaelis, in insulam Blaui amnis translatũ est: viuente Sibothone, comite de Albeck, Monasterij Aduocato. Vide 2. *part. lib.* 11. *c.* 13.

Albeck.

Inquisitor hæreticæ prauitatis.

Frater Conradus de Marpurg, ordinis Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ prauitatis Apostolicus, comburebat quosuis vtriusq; sexus, quos ferrum candens inter portãdum vssisset, tanquam hæreticos. Fuerunt autem, qui crederent (inquit Tritenh.) eum plures innocentes damnauisse: propterea, quòd candens ferrum nullum reperisset immunem: etiamsi nullius hæresis maculâ vnquam infectus extitisset. Ideo postea 1233. *anno, à quibusdam nobilibus, non procul Marpurgo, pro cane rabido fuit occisus.*

COMITIA NORIBERGÆ. SELESTADIVM OPPIDVM. ABBAS HIRsaugiæ, Eberhard. VVormacia, Episc. subiecta, Imp. Othonis mors. Teutonici crucigeri. Sacra expeditio in Syriam quinta, eaq; irrita. Vltimi Zæringensis Ducis Berchtoldi obitus. Stemma Fyrstenbergenf. & Friburgenf. comitum. Bernensis ac Tigurinæ vrbis, & Ducatus Sueuiæ, fortuna. Priuileg. Patauiensis Episc. à Frid. Rege. Parentatio Tubingenf. Palat. comitum, Bebenhusr. Comites de Albeck.

CAPVT II.

Comitia Noribergæ.

ANno 1216 *circa Febr. (al. circa initium Maij) concilium Imperij solenne celebratum Noribergæ est, Cæsaris & Principum, Vbi tunc præsto fuisse scribit Auentinus:*

Regulos, *Ludouicum Vindelicorum id est, Bauarorum. Luitpoldum Noricorum, Styriorum Bernhardum Charionum, Charinthiorum. Othonem Dalmatiæ.*

Pontifices, *Sigefrid. Mogunt. Eckbert. Bambergenf. Sigefrid. Augustan. Hainr. Bastiensem. Conradum Mediomatricum atq; Nemetum. Vlricum Bathauensem.*

Officia-

Officiales. *Anshelmum à Iusting, Magistrum equitum. VValtherum Pincernam. Theodonem Camerarium. VValtherum à Danberg.*

Papa Innocentius 17. Cal. Aug. obijt Perusiæ: cui successit Honorius 3 antea Centius dictus. Confirmauit is ordinem Prædicatorum & Minoritarum, Triten.

Selestadium, Alsatiæ iuxta amnem illum ciuitas, muro circundatum est à VVulfelino, Cæsaris Friderici 2. Vicario (ἐπιτρόπῳ) vbi olim Hiltegarda Sueua Stauffensis Templum ædificarat, figuram habens S. Sepulcri. VVolfg. Iobstus Theatro vrb. Selestadium.

Eodem 1216. Christi 4. idus Nouemb. (teste Paulo Langio) Frid. R. dedit Monasterio Citizensi priuilegiũ confirmationis de parochia in Crisvviz: quam iampridem cœnobio contulerat.

Testes ibi ponuntur:

Theodoricus, Marchio Misnensis & Orientalis. Otho, Dux Morauiæ. Henricus, Comes de Orlemunde. Ludouicus, comes de VVirtenberg. Hartmannus, comes de Kyburg. VVirtemberg. Ludouicus.

Hirsaugiæ Abbas Lutfridus senio & morbo correptus, April. 5. dormiuit, rebus sat benè gestis. Huic substitutus est XXIII. Abbas EVERHARDVS, Monachus huius conuentus professus, scientia & moribus clarus. Qui fuit ex Sueuia oriundus, nobilibus parentibus procreatus: & à puero bonas artes didicerat. Prudentia & consilio valuit: sermone tã Latino, quam Germanico, disertus: innata quadam autoritate reuerendus: & totus obseruantiæ regulari intentus. Gratiosus apud Fridericum, Ducem Sueuiæ, & alios Principes fuit: ac sæpe consilijs eorum interfuit. Idem anno VII. regiminis sui, confirmationem priuilegiorum Monasterij, cum ampliori etiam gratia à Friderico Imp. nactus est: & in contentione cum Episcopo Augustano, de libertatibus Præposituræ suæ Rhotensis, victor extitit: cùm præpositus non huic Abbati suo, sed illi Episcopo immediatè subesse vellet. Præfuit A. 15. M. 8. D. 20. Iurium Monasterij strenuus defensor. Trit. Hirsaug. Abbates.

Anno 1217. tepescentibus Prædicatoribus expeditionis Hierosolymitanæ: quod interuenisset Innocentij P. mors: Halberstatensis Episcopus & Conradus de Marburg, atq; Magister Salomon Herbipolensis, eam vrgebant: sed in primis, Honorius Papa: vt sub cuius Pontificatu Hierosolymam receptum iri, à quodam Sancto apparente prædictum fuisset. Vrsperg.

Henricus 2. comes Sarbruckensis, Episcopus VVormaciæ factus est. Hic seditione laborantem ciuitatem compescuit: &, dirutâ Curia Senatoria, consensu Friderici 2. Imp. totam suæ iurisdictioni subiecit. Brusch. VVormaciensis. Episcopus Henricus.

Imp. Otho obijt Brunsuigæ 1217. vt Misnens. Presbyter Siffridus ait: vt verò Albertus Stadensis, 1218. qui eum in castro Hartesburg, 14. Calend. Iun. obijsse scribit: tanta animi sui contritione: vt à coquinarijs collum suum conculcari præciperet. Absolutum autem ait à Sigfrido, Hildeshaimensi Episcopo: quam absolutionem, confirmatam esse à Pont. Gregorio. Iacêre Brunsuigæ sepultum. Insignia Imperij, testamento reliquit Friderico. Vxores habuit sed sine prole. 1. Mariam, Ducis Brabantiæ filiam. 2. Beatricem Sueuam, Philippi R. filiam. 3. Ioannis Brandeburgici filiam Mathildem. Othonis Imp. mors.

Erat Gertrudis Alemanna (Berchtoldis Meraniæ Ducis, filia: Eckenbertiq; Babenberg. Episcopi, soror) Regis Vngariæ Andreæ hoc tempore vxor. Ea postea tragicum sortita exitum est. Namq; viro absente, à Banckbano, viro nobili, confossa est: quòd fratri suo, vxorem eius corrumpendam tradidisset. Bonfin. Decad. 2. lib. 7. Brusch. verò lib. 2. de Patauia, ita de hac Gertrude scribit: vt ei iniuria à Bonfine facta videatur. Gertrudis Alemanna, Vngariæ Regina.

Teutonicus cruciferorum ordo, concessu Cæs. Friderici, primum ingressus est Borussiam: à Conrado inuitatus, Duce Masouiæ, contra Prutenos, ipsum grauiter oppugnantes: eosq; paulatim sibi subiecit. Func. Teutonici Cruciferi.

Anno 1218. Conradus, comes Halensis & VVasserburgius, cùm cælebs adhuc, nomen suum ad sacram expeditionem professus esset: arcem & ditionem Viechtestainensem, Episcopo Vlrico & collegio Patauiensi, mille Marcis tradidit: conditione, si quid humanitus sibi accidisset, prole mascula destituto. Si verò incolumis rediret: ius haberet ditionis redimẽdæ: suâ tamen sibi pecunia: nõ alienâ alicui alij, in fraudem Episcopatus: additis etiam quibusdam alijs conditionibus: quæ literis Friderici Cæsaris expressæ sunt. Testes, post multos Episcopos: Ludouicus, Palatinus Rheni, Bauariæ Dux. Theobaldus, Dux Lotharingiæ. Rapoto, Palatinus Bauariæ. Heinricus comes de Ortenberch. Burchardus, comes de Mansfeld, &c. Datum apud Nurnberg, 2. Kalen. Nouemb. anno 1218. VVigul. Hund. 1. part. Geneal. Bauar. Halensis & VVasserburgius Comes Conradus.

Expeditio sacra quinta.

Expeditio hæc, quia in concilio generali decreta, procedebat initiò: multis, de partibus Alemanniæ proficiscentibus, mense Iulio. A pergendo verò, in ciuitatibus Apuliæ (vt Vrsperg. notat) impediebantur: voto eorum, autoritate sedis Apostolicæ dilato. Sequenti tempore (vt rem paucis expediam) peregrinatio processit in qua, multi illustres viri: cum quibus & Ludouicus, Comes Oetingensis. Ceperunt, ex Syria in Ægyptum transgressi (1219. vt Stadensis habet) vrbem Damiatam (olim, Pelusium) sed, aquis Nili à Soldano Meledino in nostros immissis, reddere coacti sunt. Perierant antea ibi, corruente turri lignea, quæ nauibus superstructa fleterat oppugnandi causa, multi viri fortissimi: inter quos erat nobilis Henricus de Busmannebusen, & N. de Hofteten, Vrsperg test. Pactis inducijs, ne frater quoq; Meledini octo annis contrà faceret Corradinus, Damasci Princeps: miserum expeditio exitum habuit: nostris frustrà, post tot labores exantlatos reuertentibus. Laudanda verò, Meledini humanitas: qui tenuiores viatico & commeatu iuuit: Principes verò magnificè muneravit, 1221. anno. Hostis scilicet cedenti, pontes auro strauit, vt illis citò liberaretur. Cùm autem incolumes in Syriam remeassent: postea in patriam nauigarunt. Descripsit copiosè rem Ioannes Heroldus, continuat. belli S. lib. 3. cap. 3. & sequentibus. Rex Fridericus, conuentu Erfordiæ 1218. celebrato, in Imperio confirmatur: Stadens.

Damiata.

Exitus expeditionis illius infelix.

Zæring. Ducis Berchtoldi mors.

Vitâ hoc anno excessit Berchtoldus V. Dux Zæringensis, sine filijs. Itaq; defecit in eo hæc stirps. Ait Friburg. Brisgoiæ Chronicon, M. Ser. ipsum Friburgi in nouo choro sepultum esse: addens, Duces Zæringiæ imperasse illis in partibus An. 100. & in Sueuia An. 20. Fuit ille magnæ staturæ Princeps (3. Munster. 266.) testantibus id indumentis eius ferreis, in armamentario Bernensium asseruatis. Ait Frater Felix Fabri, illum tantopere appetiuisse carnes humanas: vt ideo seruos quoq; suos occidi, & sibi coqui, mandauerit. Felix Malleolus ait, cum fuisse Ducem & consiliarium Friderico I. adscitum: propterea quod hic quondam, insidias quorundam Principum fugiens ex vrbe Moguntia, cum tribus nobilibus, ab eo comiter exceptus & habitus in Brisgoia prope Friburgum fuerit: non ei notus, donec ad oppidum Villingam tendens, ipso Berchtoldo comitante, ab Aulicis proceribus, tanquam Cæsar summissè & reuerenter exceptus, & Rotvvilam versus ductus, fuerit. Tunc Ducem, ex equo in terram delapsum, veniam ignorantiæ suæ petijsse suppliciter. Ex eo tempore, Friderico charissimum fuisse. Idem verò, cùm in alterum seculum transijsset: venerunt regiones eius, duabus ipsius sororibus, Agneti & Annæ. Nupserat illa, Vracensi & Fyrstenbergio Comiti Egoni, vel Egenoni, cum barba: hæc verò, Kyburgensi Comiti VVernhero. Bona igitur Berchtoldi Brisgoica, & Nigræ syluæ, Egoni obtigerunt: (al. Comitibus Friburgensibus & Vracensibus) Heluetica verò Burgundia (Friburgum Vechtland: æ, Burgdorff, Thun, &c.) VVernhero. (al. Landgrauijs Kyburgensibus.) Egon autem, ex Agnete genuit Egonem 2. Hic, ex Adelhaide filia comitis de Neiffen, Conradum: Conradus ex Sophia Zollerensi, Egonem 3. Egon ex Catharina Liechtenbergia, Conradum 2. Conradus, Fridericum & Egonem 4. Fridericus, ex comitissa Susenbergia, Claram, nuptam Gottefrido Tubingensi. Egon, ex Verena VVelschen-Newenburgensi, Ioannem 3. Munst. 367.

Sorores eius.

Fyrstemberg. & Friburgenses comites.

Alibi hanc generis seriem reperio.

1. *Egon barbatus, comes Vracen. & Furstenbergensis. Vxor, Agnes Dux Zaringia. Nominatus est ipse, & posteri eius, titulo comitum Friburgensium: aut etiam ipse, primus comes. Nam ab vxore acceperat bona Brisgoiæ.*
2. *Conradus, comes Friburgensis: & Egon, comes Fyrstembergensis.*
3. *Ex Conrado, & Sophia Zollerensi, Egon Friburgensis, atq; Henricus Newenburgensis & Oberbadensis, comites.*
4. *Ex Egone, & Niffensi Adelhaita, Egon, comes Friburgensis. vx. Catharina Liechtenberg.*
5. *Conradus comes Friburg. Humatus Friburgi, in prædicatorio choro ante altare. Vxores eius, prima, Dux Lotharingica: altera, Baronissa Anna Signouiensis: quæ, Conrado mortuo, Duci Teccensi Hermanno nupsit.*
6. *Fridericus & Egon. Friderici vxor, comes quædam Susenbergia, Anna: & post eam, Montsega de Montfoy.*
7. *Friderici filia, clara Friburgensis, comiti Tybingensi Gottefrido (Gæzzoni) nupta. Egon, à Friburgensib. ciuibus expulsus est: & arx Friburgum, destructa. Pro qua satisfecerunt ei, ementes Badenvvileram 20000. Marcis argenti, eiq; tradentes. Sepultus est Badenvvilerę. Coniugem habuit Verenam VVelschen Newenburgensem. Hinc natus fuit Ioannes, Friburg. Comes, qui vxorem habuit Samitissam Burgundam de S. Georgio. Defecit in eo genus hoc: ipsaq; Rutelensi*

comiti

comiti nupsit. Ex schedis, ab ornatissimo viro Felice VVelpero, Liechteneccię illustrium Tybingen. comitum arcis Prǽfecto, ad me missis.

Nata fuerat ante 1218. annum Berna Heluetiorum, iura ciuitatis, per Suenos: Henricum VI. Philippum II. & Fridericum II. cui illam Berchtoldus vltimus, Berchtoldi conditoris filius, dederat: vt esset posthac Imperialis ciuitas. Stumpf. Berna.

Imperialis prǽfectura Tiguri, & agri Tigurensis (3. Munst. 56.) mansit penes Principes Zæringenses, vsq; ad annum salutis 1218. quo mortuus est Berchtoldus V. & vltimus huius generis. Titulus eorum antehac fuit: Conradus, vel Berchtoldus, de Zæringen Dux, & Rector Burgundiæ: Dei & Imperatorum gratiâ Iudex constitutus & Aduocatus in omne Turegum, Imperialem Iurisdictionem habens. Tigurum.

Ab eo tempore, Frid. Cæsar in tutelam Imperij recepit Tigurinos: ac multa collegiorum priuilegia, inter quę Senatum eligendi, quod antea penes collegia fuerat, ad ciues transtulit (Iosia Simlero lib. 1. de Rep. Heluet. teste) ac sequenti tempore statuit: ne vrbem liceret vnquam ab Imperio abalienare: Nam & primo & secundo Friderico, fideliter adhęserant Tigurini contra Rom. Pontif. Friderici etiam tempore, vrbem fossa vallo; muniuerunt. Propter eundem quoq; à Papa excommunicati fuêre. Quondam autem à Francicis Regibus sub quibus tunc Tigurum erat, Collegia Ecclesiastica duo fuerunt instituta (zwey Gestifft) vnum virorum, alterum fœminarum: penes quæ, maxima ex parte imperium vrbis fuit. Frider. verò II. voluit Tigurinos esse in posterum ita immunes (3. Munst. 56.) vt nemini, nisi Imperio, subiecti essent. Sic & Ducatum Sueuiæ, qui olim Frid. Hohenstauffensi ab Henr. 4. concessus fuerat, rursus Imperio incorporauit: licet Conradinus circa 1262. Domini, vsurpauerit rursus Titulum Ducis Sueuiæ: de quo ei contradicebatur. Hæc, ex sententia Simleri & Munsteri. Sed non videtur D. Osvvaldo Gabelc. verisimile: Frider. ita prudentem Principem, Ducatum Sueuiæ, patrimonium suum, cùm liberis non careret incorporasse puperio. Nam etiam filios & nepotes eius, illo vsq; ad Conradum vltimum vsos esse. Tigurini, in tutela Imperij. Ducatus Sueuiæ Imperio attributus.

PRIVILEGIVM VDALRICI II. EPISCOPI XLV. PATAVIENSIS (QVI fuit comes, à Dieshaim, Dietoboldi Comitis, ex Gisela Comitissa Bergensi, vel Vohenburgensi, filius: germanus frater Othonis 2. Frisingensis Episc. Canonicus Patauiensis, & Ducum Austriæ Protonotarius (cp priuilegium consecutus est à Frid. II. sub aureo sigillo, anno 1218. in quo inuestitur Episcopus vexillari, vt vocant, feudo, Regalis cœnobij Sanctimonialium in Nidernburg. Brusch. lib. 2. de Patauia.

Fridericus II. diuina fauente clementia, Romanorum Rex semper Augustus, Rex Siciliæ. Votis fidelium nostrorum, præsertim quæ ad manifestos Ecclesiarum vsus cedere videntur, de consueta Regiæ serenitatis munificentia, pium semper fauorem volentes impendere: præsentis Scripti certitudine, ad notitiam præsentis ætatis, atq; ad memoriam futuræ posteritatis, volumus venire: quòd ad instantiam & obnixas preces dilecti ac fidelis principis nostri, Vdalrici Patauiensis Episcopi (quem in obsequijs nostris, ac sacri Imperij, iamdudum, nõ tantummodo inuenimus deuotum: verùm etiam in fidelitatis suæ fauore credimus, imò non dubitamus, constantem, vt in antea, permansurum) ad recognitionem laudabilium meritorum suorum, quoddam feudum, quod de concambio, antiquitus inter Imperium, & Cathedralem Ecclesiam Patauiensem, de Regali tunc cœnobio Sanctimonialium intemeratæ virginis, & Deigenitricis Mariæ facto, tunc cessit Imperio: quod feudũ tunc vexilli, vulgò Fahnlehen appellatum, illustris quondam Otho Dux Bauariæ ab Imperio dignoscitur assecutus: hoc idem feudum, dilectus consanguineus & fidelis noster, illustris Ludouicus Palatinus, Comes Rheni, & Dux Bauariæ, ad preces nostras, in manus Regiæ celsitudinis voluntariè resignauit: nosq; illud incontinenti, præfato Vlrico Patauiensi Episcopo, & suæ Ecclesiæ, liberaliter dignitatis sumus conferre & confirmare. Ipse autem Episcopus sollicitè procurans Ecclesiæ suæ vtilitatem: ipsum feudum statim titulo legalis successionis contulit præfato Duci Bauariæ: ab ipso Episcopo, & suis successoribus, non ab Imperio, ratione feudi de cætero recipiendum & possidendum. Vt itaq; hæc apud posteros inconuulsa permaneant, & perpeti firmitudine obseruentur hoc priuilegium, ob dilectionis euidentiam, memorato Episcopo, suæq; Ecclesiæ, indulsimus: sigillo aureo Magistratis nostræ roboratum. Patauiensis Episcopi priuilegium. Nissen.

Testes sunt:

Sigefridus, S. Moguntinæ sedis Archiepiscop. Eccenbertus Bapenbergensis, Sifridus Augustensis, Henr. Basilensis, Episc. Leopoldus, Dux Austriæ & Styriæ. Bernhard. Dux Carinthiæ. Otho, Dux Meraniæ. Henricus, nobilis de Nyffen. Anshelmus de Iustingen, Marscalcus Imperij.

VValtherus de Sipff Pincerna. Diethо Camerarius. Philippus de Bonlandia. Hadmarus de VVesin. Henricus de Londorff. VValtherus de Tannenberg. Otho de Morsbach. Et alij plures. Actum Norembergæ, anno 1218.

Rudolphi, Regis Rom. natiuitas.

Rudolphus, comes Habspurgensis (multis annis pòst, Rom. Rex) natus est 1218. Cal. Maij (al. 27. April.) & leuatus ex S. Baptismate à Friderico 2. deinde in Aula eius educatus.

Goslaria.

Anno 1219. Rex Fridericus conuentum habuit apud Goslariam, Principibus conuocatis: vbi ei Insignia Imperij præsentata sunt. Stadens.

Fridericus in Regno confirmatus, negotia Germaniæ ad pacem componit: præparans se, vt sequenti anno Romæ coronetur. Vrsperg.

Ebingen.

Gutbaldus, Sueuus nobilis de Ebingen, anno hoc 1219 in cœnobio Nereshaimio coadiutor Abbati Degenharto factus est. Ambo eodem anno mortui sunt: cùm Abbatiam sponte sua reddidisset Gutbaldus ijs qui eam ei commendauerant. Brusch.

Tubing. Palatini Rudolfi obitus.

Inclytus comes Palat. Tubingensis Rudolfus, Bebenhusani Monasterij fundator, S. idus April. huius 1219. anni decessit. Sepultus est (vt creditur) ibi in capitulo ante altare S. Ioan. Baptistæ, in primo sepulcro: & in proximè adiuncto, vxor eius Mechtildis, cum duobus pueris.

De his coniugibus, & alijs post eos Tubingensibus comitibus scribit Abbas & conuentus, rogatus à quodam Tubingensi comite (post 1360. Christi) sequentia, in quadam charta.

Gnediger Herr/nach dem euwer Gnad begert schrifftliche berichtung: Wie viel euwer Gnaden Vorfahren/Pfaltzgrafen von Tübingen/bey vns begraben ligen/vnnd deren namen: lassen wir euwer Gnad wissen: daß wir dieser nachgeschriebnen Herren vnd Frauwen von Tübingen/järlich gedechtnuß haben: vnnd die offentlich verkünden in vnserm Capitel/vnd die begehen nach gewonheit vnsers Ordens.

Tybing. comites, Bebenhusæ sepulti, & celebrati.

Primò fundatoris nostri Monaster. D. Rudolfi, Palat. Tubing. 5. idus April. id est, 9. die April.

Darnach seiner ehelichen Haußwirtin/Fraw Mechtild/Pfaltzgräfin zu Tübingen/stiffterin vnsers Gotteshauß/*idib. Ianuar. id est* 13. *Ianuarij die.*

In lapide eius sepulchrali, intrinsecus scriptum.

Christo commissa sit Mechtildis palatissa:
Per quam fundata constat domus ista beata.
Hæc idus Ianuarij memoratur obisse.
Te rogo per Christum, quicunq; locum teris istum:
Mente Deo prasto fundatricis memor esto.

Item/wirdt järlich bey vns begangen Rudolff (*fort. Hugo.*) Pfaltzgraff zu Tübingen/vnsers Stiffters Sohn/*7. idus Ianuar. id est, 7. die Ianuarij.*

Item VVilhelmus, nostri fundatoris F. (sic iste ait) 10. Cal. Mart. id est, 20. Februar. Et vxor eius VVillebergis, 4. nonas Iun. id est, 2. die Iunij.

Item Rudolfus, 16. Cal. Aug. id est, Iul. 17. die. VVilhelmus, 13. Calend. August. id est, 20. Iul. die.

VValdhusa.

Item Rudolfus Palat. (qui Bebenhusanis VValdhusam, non longè distantem inde, dedit) dictus Scherer, 3. idus Maij: id est, 13. die Maij. Obijt Viennæ Austriæ 1277. Vxor eius Adelhaidis: quæ obijt 19. Cal. Septemb. id est, Aug. 14. Sepulta in secundo sepulchro nostri capituli. Deinq; 5 sepulchra nostrorum Dominorum & Dominarum, in eodem capitulo: sed nec numerum, nec nomina ipsorum scimus. His omnibus Deus pacem æternam largiatur.

Albeccenses comites.

Eodem 1219. anno, Beringerus comes de Albegk (frater VVittigouij, qui VVengense S. Michaelis Vlmensium cœnobium fundauerat) contulit eidem Monasterio sacellum S. Andreæ in villa Stotzingen: quam collationem Gregorius IX. P. confirmauit. Eiusdem frater, Siboto de Albegk comes, vnà cum filio suo VVittigouio, eidem cœnobio tradidit Ecclesiam S. Martini in Heruelsingen: cum iure patronatus, & alijs huius Ecclesiæ possessionibus immunitatibusq;, eodem 1219. anno: Friderico 2. & Honorio P. ac Sifrido August. Episcopo, eam donationem postea confirmantibus. Brusch.

Hierosolymæ destructio.

Corradinus Saracenus oppidum Hierosolymam destruit: præter Templum Domini, & Ecclesiam S. Sepulchri: & arcem, quæ Turris Dauidis appellatur. Tritenhem.

FRIDE-

FRIDERICVS ROMÆ CORONATVR. CONSTITVTIONES EIVS iuridicæ. Oppidi S. Galli conditio. Entringen, & Entringenses liberi. Friderici res gestæ in Apulia & Sicilia. Prædicatio cruciatæ in Palæstinam expeditionis. Rom. Rex, Henricus, Friderici F. Nuptiæ Friderici cum Iola, Hierosolymitana Regina, & earum descriptio. Comites & nobiles aliquot: VVirtembergenses, Kirchbergenses, Cimbrenses, Sulmaisteri. Berna Heluetica. Henrici R. Rom. nuptiæ. Bertholdus Dux Teccensis, Episc. Argentinensis.

CAPVT III.

ANno 1220. *Fridericus, à Mediolanensibus ferream coronam (vt Bern. Corius scribit) non obtinens: cum maximo apparatu Romam est profectus: & ibi à Pont. Honorio per Hugolinum Ostiensem Episcopum coronatus, in Basilica S. Petri, siue vaticana, 10. Kal. Decemb. Vbi Imperator de bonis & prædijs Imperij, in Italia sitis, multa contulit Ecclesiæ S. Petri: atq; denuò de manu eiusdem Episcopi crucem accepit ad faciendum Hierosolymam iter. Vrsperg & alij.* Friderici coronatio Romæ.

Extant in iure constitutiones quædam: quarum præfatio sic incipit. Fridericus, Dei gratiâ Romanorum Imperator semper Augustus: Marchionibus, comitibus, cunctisq; populis, quos Clementiæ nostræ regit Imperium salutem & gratiam. In die, qua de manu sacratissimi patris nostri, summi Pontificis, recepimus Imperij diadema: Curauimus ad Dei & Ecclesiæ suæ honorem, edere quasdam leges: quas in præsenti pagina iussimus annotari, per totum nostrum Imperium publicandas, &c. Statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel ciuili, trahere ad iudicium sæculare præsumat, contra constitutiones Imperiales & canonicas sanctiones. Quod si fecerit: Actor à suo iure cadat & iudicatum non teneat: & Iudex sit extunc iudicandi potestate priuatus, &c. Omnes peregrini & aduenæ liberè hospitentur, vbi voluerint: & hospitati, si testari voluerint: de rebus suis ordinandi habeant facultatem &c. Iuridica constitutiones eius.

Vlterius proficiscens Imperator (inquit Trit.) in Apuliam, cum magno exercitu: ibi multum bellauit: omnemq; terram, atq; ipsam Siciliam subiugauit. Tum dissidium plurium annorum, inter ipsum & Pontificiam sedem secutum est, vt cognoscetur. Siciliam cum Apulia subegit.

Oppidum S. Galli initiò subiectum fuit ipsi Monasterio (3. Munst. 79.) vsq; ad tempora Friderici 1. Tunc propria Imperij aduocatione est administratum: quam & nepos eius Fridericus 2. anno Domini 1220. confirmauit. Postea, Imperio fuit incorporatum: paulatim se honestis medijs ab obsequijs, quibus adhuc Monasterio erat obstrictum, liberant. Sangellense oppidum, à Monasterio liberatum.

Berengarius vel Beringer, ex Suenia Baro Entringensis, Episcopo Spirensi Conrado Aduitor, hoc 1220. anno assumptus: post quadriennium ei mortuo successit, ac per bene se gessit. Obijt 1233. Eo præsidente: ossa Regis Philippi Sueui, Bamberga Spiram translata, honorificè deposita sunt in Basilicæ Spirensis choro. Brusch. Entring. Baro Beringer.

M Ioan. Neobolus, Ecclesiastes vici Entringen, qui dimidiato miliari à Tybinga distat, existimat: illi nomen Eberhardi fuisse, corruptum ex Eberlin, quod sit ex Auberlin, pro Alberto: cùm Alberti nomen fuerit familiare nobilib. Entringensib. Idē quoq; vir doctus & humanus, cui multa de isto Entringensi, & vicinis Pagis, dedit, antiquitatū studiosus. Vndebac sunt. Præsidia Romanorum in his locis olim fuisse: eisq; etiam militasse multos indigenas, terminatione INGEN significatos. Sibi ergo videri, præsidia illa, in locis, vbi confederint, suis literarū notis distincta fuisse. vt, ENTRINGEN. E. N. T. R id est equites Neronis tributarij Rom. TALFINGEN. T. AL. F id est 1. alæ Flauij HALFINGEN. H. AL. F id est, XI. alæ Flauij PREFFINGEN. PRÆEF id est, præfectorum militarium sedes. ISINGEN. IS. ab Isida, in his terris colis solita. Cuius signum erat liburnum, nauicula: qua opus erat ad stagnosa Amerana vallis loca: aquis tunc nondum in Nicrum inde deductis. POLTRINGEN. POL. ab Apolline. CVSTERDINGEN. CVSTER. T. id est, custodia equitum Rom. prima. Ibi ante Templi fores est lapis cum his literis. I. O. M. E. IV. NO. R. L. G. S. C. IVN. PATERN. VE. PROC. T. LL. M id est, Ioui opt. max. testamenti iussu, nostræ Reipub. legauit sacri causa Iunius Paternus veteranus proconsul, asses (fortasse) quinquagenorum millium. Sangellense oppidum, à Monasterio liberatum.

Postea Entringæ, & in arce Hohen Entringa, Barones habitarunt, Entringer Herrn dicti, vel, Freyen von Entringen. Ex quibus fuit supradictus Spirensis Episc. In quo pago, cùm Entringensium Baronum genus defecisset, loca habuerunt (alius post alium, aut etiam quidam vnà) comites Zollerenses, Simmeringenses, Veringenses, Hohenbergenses. Deinde nobiles, Hailfingenses, Ebingenses, Gyltlingenses, Stadionij.

Extra

Boppardianum Monasterium.

Extra muros Boppardiæ, Benedictinum Monialium cœnobium est in monte: dictum, S. Mariæ mons Bodobrigius, vel Monast. B. virginis Mariæ. Id à Friderico 2. liberaliter donatum est: qui collapsum curauit instaurandum, & in tuitionem suam anno 1220. recepit. Ei præfuit post alias Abbatissas Maria Comitissa à Sunnenberg, An. 22. & obijt anno 1546. Cui successit Barbara, longè formosissima & humanissima (teste Brusch.) comitissa Leiningensis.

VVirtemberg. Henricus.

Henricus vel Hugo, comes VVirtembergensis, Ludouici F. & Irmegardis Burgouiensis, nata de Ramsperg, vxor eius, hoc tempore viuebant.

Kirchberg. comitatus.

Item VVilhelmus, Comes de Kirchberg. Erat huius familiæ ditio (auctore Laz.) prope Vlmam, Dietenhaim, VVertingen, Bellenberg, & Biblingen: vbi & cœnobium fundarunt, & conditoria habent.

Brandenburg. comitatus.

Brandenberg (al. Brandenburg) comitatus fuit olim: vbi nunc, Kirchberg: non longè ab amne Ilera. Fuggerorum est nunc. Eius vltimus comes, circ. 1220. Christi perijt. Gottefrid. à Rammingen in M. Scr.

Anno 1221. Fridericus, res Imperij cupiens in Lombardia & Tuscia constituere: à Bononiensibus, & quibusdam alijs ciuitatibus, non reuerenter tractatur: vt ab Vrsperg. scribitur. Proinde Insignia Imperij, in Alemanniam remittit: custodienda ab Eberhardo de Tanne, Ministeriali Dapiferoq; suo, in VValpurg. Filium quoque suum Henricum, annorum iam circiter 8. educandum commisit Conrado Tannensi, Pincernæ & Ministeriali suo in castro VVinterstetten. Inter illos, qui irreuerentius aduersus ipsum fecerunt Veronenses. Eos posteriori tempore (Cuspin. teste) ita vltus est: vt vrbem eorum, iniecto igne, deformaret: studiumq;, quod ibi fuerat, generale, transferret Patauium. Sed Egnatius, Fridericus Bononiense gymnasium, inquit, quia ciues imperata non statim fecissent, Patauium transtulit. Duos verò tunc Tusciæ comites, Matthæum & Thomam: qui occupauerant quædam loca ditionis eius in Apulia, expugnatos, omnibus bonis priuauit. Qui Romam confugientes, præsidium sedis Apostolicæ implorabant, de qua sæpe Imperator conquerebatur: inimicos suos, & hostes publicos, ab illa recipi.

Tanne. Henrici F. Imperatoris educatio. VVinterstetten. Veronensium pœna.

Cruciatæ nouæ prædicatio.

Rursus in Alemannia crux prædicabatur, expeditionis in terram S. suscipiendæ. Tunc à quodam Argentinensis ciuitatis Prædicatore (vt facilius induceret ipse, & alij, toties vltramarinæ militiæ pœnas dantem populum) ita laxæ indulgentiæ proficiscentibus promittebantur: vt homines inde moti, grauissima prius scelera perpetrarent. Statim enim eos cruciculæ assuta puros reddebat. Interfectus est à cognatis suis postea Colonensis Archiepiscopus Engelbertus: Imperatori charus, eoque absente habenas Imperij cis Alpeis laudabiliter moderans. Interfecti sunt multi Sacerdotes. Dicebant enim malè feriati quidam: Faciam scelera: quia per susceptionem crucis innocens fiam. Coronauerat, antequam periret, Archimystes Engelbertus, Friderici Imper. filium Henricum, Regem Roman. 8. idus Maij, Aquisgrani, patre eius sic volente: vt præsidium sibi esset, si fortè à Papis Imperio deijceretur, se adeo infestantibus. Quod Funccius ad 1221. Tritenh. verò ad 1222. annum salutis, reponit. Quo tempore Dominicus, Prædicatorum institutor, mortuus, & decem annis post inter Diuos relatus est.

Indulgentiarum saccus.

Henricus puer, Rex coronatus.

S. Dominicus.

Esselingã migratio Dominicanorum.

Ordo hic Prædicatorius, primùm 1221. Esslingæ nidificauit: habitans 13. annos ante Mettingeram portam: vbi postea Baireutium torcular, ædificatum. Ad hos Prædicatores, Vracensis comes Berchtoldus, comitatu dimisso, se postea contulit, vt conuersus: ibiq; obijt, & in illorum claustro ante S. Catharinæ aram humatus est. M. Scr.

Friderici victoria in Magna Græcia.

Anno 1222. & annis sequentibus, Fridericus contra rebelles in Calabria & Apulia, ac contra Siciliæ Saracenos, pugnauit: eosq; fortiter ditioni suæ subiecit. Reliquias tamen Saracenorum postea collegit: Apuliæ oppidum Luceriam (Nuceriam debinc Saracenorum dictam) eis instaurandum concessit: ipsisq; in omnibus bellis suis vsus est. Vrsperg. & Collenut.

Iolam ducit vxorem.

Hierosolymitani Regni titulus, Siciliensium Regũ.

Constantiâ Aragonia, coniuge prima, mortua: Fridericus Iolam (al. Iolantam) Ioannis Brennæ vel Brenni, Hierosolymitani Regis, filiam (amissam Hierosolymam ei doti dantis) anno 1222. (al. 1223.) duxit. Hinc Reges Siciliæ, titulum Regni Hierosolymitani habent. De quo matrimonio Heroldus continuat. lib. 3. cap. 11. Cum Brenna, inquit, Friderico filiam & Regni sui iura obtulisset: in Syriam missi sunt, qui puellam adducerent. Ibi ingens lætitia Christianorum orta est: maxima sibi ex potentissimi Imperatoris auxilio pollicentium. Itaque, vt tanto coniuge dignam mitterent: publicis priuatisq; opibus eam exornare studuêre. Vestis, varia & preciosa: ornatus ambitiosissimus, additus. Additæ puellæ ingenuæ, purpura & cocco amictæ.

Sponsæ magnificata missio.

Addi-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Additum stipatorum agmen, viribus & ornatu admirandum. Classis parata: in qua multæ naues, à puppi auro, cætera purpurâ strata, apparebant. Sic Regina, cum fausta omnium precatione, libens auecta. Petebat interim pacem seruari, & inducias octennes, à Friderico, quem metuebat, Saracenus Meledinus. Sin bellum mallet: sibi non defore Tartaros. Papa expeditionem Syriacam vrgebat: in quam libenter Imperatorem amolitus fuisset. Applicuit sponsa Iolam in portum Pisanorum: à quibus honorificentissimè, ac publico hospitio, excepta fuit: vbi & patrem obuium habuit: qui antehac in occidentem profectus fuerat. Deinde cum procuratore Imperatoris, more Regio nuptias peragit. Iolâ enim, nuda thorum coniugalem, matronis ac Principibus nonnullis testibus, ingressa: Vicarius mariti Imperatoris, alterum crus genutenus intra stragula inijcit: perinde, quasi ita puellæ notitiâ habita, matrimonium pro consummato haberi deberet. Brenna Romam deductus, Papam & Cæsarem, inter se dissidentes (excommunicato etiam, vt quidam scribunt, Friderico) reconciliat. Tum Fridericus Romam accessit: cui ab omnibus ordinibus frequentissimè obuiam itum est. Post aliquot dies Iola apud Hostiam applicuit: vbi triduum mansit, vt maiore ornatu in vrbem veheretur. Ei patriciæ fœminæ ferè omnes, elegantis formæ: purpura, cocco, auro, gemmis fulgentes: triremibus magno studio instructis: secundo Tiberi obuiam venêre. Vtrique ripæ præsidia & custodia, imposita. Cùm in naualia Regina venisset: à purpurato Pontificis Imperatorisq; legato benignè excepta: in Ianiculum, vbi S. Mariæ transtiberinæ palatium & Templum, deducta est. Ex primoribus patrum, ipsa manè vesperiq; officij causâ adibatur. Dicta interim dies confarreationi: qua tanti hospites iungerentur, coronarentur: ac farreo libo communicato degustatoq; solenni ritu coniungerentur. Instructo itaque ad tempus comitio, edicto iustitio: iussæ sunt eò conuenire ex patricio ordine, forma & ornatu præstantissimæ quæq;. Iolæ, in publicum venienti, corona à Pontifice imposita est: atque Imperatrix inuicta, Friderico, Imperij insignibus fulgenti, more Maiorum iunctis dextris, annuloq; dato, est copulata. Thesauri ingentis precium fuit: quod à Pontifice, & à Patribus, sponsæ donatum fuit. Sed nec matronarum inferior erat hilaritas & munificentia: præterid, quod S. P. Q. R. dono misit. Quæ, etsi varia preciosaq; erant: Germanorum tamen liberalitate atque ingenio superabantur. Nam per Legatos, sponsit miserant futuræ sobolis omen: cunabula cum stragulis, ex conchis, ebore, auro, margaritis: tam scitè fabrefacta omnia, atque texta: vt neque precium ingenio, nec ars valori, cederet. Indulsit deinde tota vrbs plures dies latitiæ nuptiali. Nocturni ignes, per vicos & compita editi: aurigationes item, & taurilia. Equestres ludos, quos Torneamenta vocant, Germani exhibuêre: quibus Imperator ipse præsedit. Victores, ab Iola laudati & donati. Stips, sparsa. Epulum deinde, publicè datum. Multi ad equestrem dignitatem promoti. In tribus & centurias, congiarium viritim per sequestres ac diuisores, diuisum. Dimissus tandem cum coniuge Imperator: non minore pompa, quàm receptus erat, ad mare deducitur. Neapolim confestim transijt: quem sui terrestri itinere secuti sunt. Traiectus deinde in Siciliam: rebus Regni ibi compositis, Rauennam & Cremonam adijt. Cremonæ procerum concilio habito: consilia Syriacæ expeditionis mijt. Non ita multò post (alibi 1227. inuenio) Iola puerum enixa, in puerperio mortua est. Sic transit gloria Mundi: nec socer genero amicus permansit. Hæc, etsi non vno anno omnia facta, simul tamen expedire volui.

In lecto geniali locatio.

Sponsæ à Romanis exceptio.

Iola, à Pontifice coronata.

Dona nuptialia.

Torneamenta.

Iola puerpera mors.

Eodem 1222. anno, Nouembr. 11. incendium in oppido constantia fuit ortum in Lupoldi aurificis domo, quod multum damni dedit. Alia secuta sunt incendia: vt, vnum 1240. anno, Maij 13. in Moseri domo: aliud, 1253. domi Strobachij. Stumpf.

Constantiæ incendia.

Vixit hoc tempore Burcardus Sulmaister, Sueuicæ Halæ: qui beneficus fuit in Hospitale ibi Ioannita vx. testantibus id literis, apud eos repertis: in quibus ipse, Ein Edelknecht nominatur. M. Scr.

Sulmaister Burc.

Viuebat 1222. anno, VVernherus, Cimbrensis Regulus, Alberti & Beatricis F. v. Norem habens Adelhaidem, Baronissam Abensbergensem. Vnde nati sunt Albertus & VVernherus, viuentes circa 1255. annum. 3. Munster. 326. Vide secundam partem, libr. 9. cap. decimoseptimo.

Cimbrensis VVernheru.

Eodem anno Conradus, Spirensis Episcopus, Baro Scharpfeneccius: cùm cognouisset, Sanctimoniales Benedictinas Husensis cœnobij iuxta Durckheim: nec sanctè viuere, nec castas (solas) sed nouas (vulgatè:) non tulit turpitudinem talem: sed earum cœnobium (consentiente

Monachæ non castæ.

Mogun-

Moguntino Sifrido) Monasterio Lympurgensi eiusdem ordinis adiunxit: titulumq; Monialium penitus deleuit: ita quidem, vt illis, quæ tunc viuebant, mortuis: nullæ amplius ibidem reciperentur: sed Lympurgensis Abbas, per suos Monachos, secundum loci facultatem & prouentus, pro tempore, ibi diuina curaret celebranda. Tritenhem. Similes Nonnas quære in Parthenone Sueuico Gnadencella, ad 1250. Domini condendo.

Berna ciuitas. Anno 1223. Imp. Fridericus, cum post mortem Zæringensis Berchtoldi, præfectum dedisset Bernatibus Othonem de Rauenspurg: eos maiore libertate ornauit, vt fideles: nempe cudendi monetam: & ablato Præfecto suo arbitratu Magistratus constituendi. Stumpf.

Monast. priuilegia. Eberhardus Hirsaugiensis Abbas, priuilegia cum ampliore gratia ab Imp. Friderico impetrauit, mense Ianuario. Trit.

Eberhardo, Eremitico in Nariscis, vel VValdsassensi Abbati, Fridericus priuilegium dedit capuæ in Italia, anno 1223. mense Februario. Brusch.

Henrici R. matrimonium. Northusæ comitia. Henricus, Friderici Imp filius (VII. Henricus) Rex Rom. Margaretam, filiam Ducis Austriæ Leopoldi 7. de consilio patris sui duxit vxorem Cuspin. & Vrsperg. Idem, curiam Principum celebrauit Northusæ: vbi ab Engelberto Colonienſi Archiepiscopo, de Regis liberatione Daciæ (tu dic) Daniæ) Baldemari, qui cum filio suo à comite de Skuirmk (Suerino) captus fuerat, multum laboratum fuit. Trit.

Idem Rex, Eremitico in Nariscis cœnobio priuilegium dedit Egræ, mense Nouembri. In quo, testes, inter alios: Hermannus, Marchio Badensis. Theobaldus Marchio de Voltburg. Conradus, Dapifer de VValdpurg. Dietho de Rauenspurg. Albertus de VVonsidele. Viuebat eodem anno Agatha, Comitissa de Vrach: Bertholdi vxor, Comitis in Burggheim & Lechsgmynd.

Vrach.

Teccens. Dux. Berchtoldus. Episcopatui Argentoratensi præpositus est voluntate totius Cleri, Berchtoldus Sueuus, Dux Teccensis: qui præfuit prudenter & fideliter 15. A pacis amantissimus: dissidiorum publicorum & priuatorum compositor diligentissimus & felicissimus. Monasteria & collegia canonicorum, tum vrbis, tum Episcopatus, liberalissimè iuuabat, & ornabat. Castus, placidus, misericors in pauperes. Brusch.

Pestis pecorum. Pestilentia erat pecorum, durans ferè triennium: vix tertiam eorum partem relinquens: ab Vngaria initio facto, totâ Germania Galliaq; vagans. Trit.

Philippi, R. Galliæ, mors. Philippus Augustus, Rex Franciæ, obijt: legatis CL. millibus Marcarum, in subsidium Syriacæ expeditionis. Cui in Regno successit Ludouicus F. cum vxore Blancha, D. Ludouici pater, per A. 3. Trit. & Func.

FRATERNITAS, INTER GERMANOS ET GALLOS RENOVATA.

Rom. Regis Henrici comitia, in diuersis locis. VVirceburgensis Episcopus, Hermannus à Lodenburg. Monasterium Gunthersthala. Nuptiæ, Regis Henrici, Noribergæ. Othonis Bauari nuptiæ, Straubingæ. Henrici, Misenensis Marchionis, preciosa arbor & aula. Sangallen. Abbas, Conradus Busnangius. Tockenburgici duo fratres, comites generosi. Fridericus Imp. à Gregorio IX. P. sacris Ecclesiæ eliminatus. Frangipanes Romani. Brunsuigæ C. occupatio. VValdsassijs Monachis priuilegium datum. Henrici Calatini mors. Sibotho, Episcopus Augustanus. Dedicatio, vel consecratio, Bebenhusani cœnobij. Gynæcei Poundi occasio construendi.

CAPVT IIII.

Gallorum & Germanorum fraternitas. ANno 1224. inter Fridericum 2. Imp. & Ludouicum VIII. Franciæ Regem, fœdus ictum est sanctissimum: fraternumq; nomen inter Germanos Francosq; renouatum. Æmyl. lib. 7. Sic Germaniæ & Galliæ antiquissimis temporibus (vt lib. 1. cap. 2. parte 1. dictum est) vno Galatiæ vocabulo contentarum, rursus aliquo modo coniunctio facta est.

Lorch. Cœnobium. Eiusdem anni nonis Mart. Honorius 3. P. Cœnobium Lorch, in protectionem B. Petri, & sedis Apostolicæ, recepit: Diplomate anno 9. Pontificatus sui Lateran. dato.

Comitia Francofurti, Henrici Regis. Circa medium mensis Maij, Rex Henricus conuentum Principum egit Francofordiæ: vbi nuntij & literæ Imperatoris adfuerunt: eum propediem in Alemanniam esse rediturum: & de recuperanda terra sancta, ac retinenda, cum Principibus deliberaturum.

Eodem anno Honorius P. legatum misit in Germaniam, Conradum Episcopum Portuensem, S. Rufinæ Cardin. qui Coloniam descensurus, per Sueuiam iter fecit: venitq; cum suis Hirsaugiam: & ab Euerhardo Abbate fratribusq; honorificè susceptus est. Trit.

Per idem tempus R. Henricus, cum illo Pontificio Legato, Colonienſiq; Præsule Engelberto, & non-

& nonnullis Principibus, in Saxoniam profectus, conuentum Baldewichæ habuit: vt liberaretur Daniæ Rex Baldemarus: & ab eo redderetur terra Imperij, quam iniustè possederat. Detentus iam is biennium erat ab Henrico, Comite de Scuirin, vel Suerino, cum filio, in castro firmissimo Dannenberg. Actione instituta, persuasum fuit Regi: vt terram ablatam Imperio redderet: coronamq; Regni Daniæ, de manu Imperatoris susciperet: ac 100. millia marcarum, pro liberatione sui daret. Sic futurum fuisset: nisi Albertus, Comes Vrlamundanus, filius sororis Regis, & Barones Daniæ, compositione rescissa, conscensis nauibus, discessissent: cum ingenti pecunia, quam secum redimendi Regis causâ attulerant. Ita R. Henricus & sui, infecto negotio confusi, ad sua redierunt. Idem. Et Baldewicha.

Simo, Montis fortis comes, hæreticorum Albiorum hostis, in Tolosæ oppugnatione 1224. cæsus. Simo Comes, cæsus.

Herbipoli Episcopus erat Hermannus, Baro Lodenburgius ex Misnia: qui 1250. obijt, cùm 26. A. præfuisset. Multa passus est à ciuibus suis, propter Imp. Fridericum à Papa posterius excommunicatum: sed victoriam semper obtinuit, Trit. teste. Nam ipsum (vt à Bruschio scribitur) Herbipolis cepit: & in eius Aulicos, viros nobiles, crudeliter grassata est: alijs occisis, alijs influtum Mœnum præcipitatis. Sed Episcopus miro strategemate duorum nobilium equitum, Othonis à Wolfkeel, & Richolfi ab Eisenhofen, de manibus seditiosorum ciuium ereptus: non amplius in vrbem redijt: & iniuriam sibi illatam egregiè vltus est. Vvirceburg. Episc. Hermannus.

Erat iam hoc tempore cœnobium nobilium fœminarum Cistertiense, GVNTHERINA vallis, amœnissima in valle situm, propter Friburgum Brisgoiæ: sub visitatione Tennenbachensi, in Episcopatu Constantiensi. Cuius altare maius, ad honorem gloriosæ virginis Mariæ, atriumq; cœmeterij, Constantiensis Episcop. Conradus consecrauit: eum locum ab iurisdictione matricis Ecclesiæ (Henrico plebano Mershusensis Ecclesiæ, ad quem locus attinebat, præsente & consentiente) penitus eximendo, hoc 1224. anno. Benefactores huius Parthenonis fuêre Comites illustres de Friburg: & nobiles viri à Keppenbach: itemq; nobiles de Blumeneck, de Klingenberg, alijq;: quorum ibi plurima & præclara sunt Mausolea. Gunthersthalense Gymnasium.

Abbatissæ Monasterij Gunthero vallensis, vel Gunthersthalæ.

1. Adelbaidis, 1224. quæ amplius 55. annos cum laude præfuit. Ante cuius electionem, domus hæc triennium steterat. Obij 1281. Resignauerat autem 1. anno antè, senio confecta. Sepultain capitulari loco.
2. D. Heintrudis.
3. Clara Horenbergerina.
4. Mechtildis Opfingerina. obijt 1366.
5. Catharina Morserina. obijt 1373.
6. Anna Leppina.
7. Dinanna Maierina. obijt 1418.
8. Adelhaidis à Muntzingen.
9. Margareta Brennerina.
10. Mechtildis à Valckēstain, 1780. quādo inundatio aquarū fœtidarū terribilis erat, obijt 1482.
11. Verena Tegelina. Præfuit 30. An. & obijt 1492. Nam bis electa fuit.
12. Veronica à Mylheim. obijt 1508. Habuit fratrem Conradum de Mylheim, Abbatem Gengenbachensem.
13. Agnes à Tußlingen. obijt 1525. Habuit sorores itidem Monialer: Elisabetam, in vicino cœnobio Adelnhusen: & Anastasiam, prædicatorij ordinis: atque Vrsulam, Friburgi ad S. Claram: parentes earum, Valtherus, & Anastasia Munchmaistrina.
14. Chunigundis Rederina à Thiersberg. obijt 1530.
15. Maria Schneblina, cognomento Berenlippin, à Bolschwil. obijt in festo Paschali, 1534.
16. Verena Tegelina, à Wangen arce. Præerat An. 6. Tum fuit exauctorata.
17. Maria à Rockenbach. 1540. Quæ obijt 1547.
18. Maria Schneblina de Landeck. Matrem habuit Annam Pauonissam: quæ humata est ante summam aram. Præerat illa adhuc 1553. Collegi hæc hinc inde, ex Bruschij M. Scr. scilicet.

Anno 1225. Henricus Rex, Francofordiæ comitia principum habuit: in quibus de multis rebus actum est. Tritenh. Idem Rex, qui 1223. Margaretam Austriacam (Leopoldi VII. filiam) duxerat, Nuptiæ R. Henrici.

Nuptiæ R. Henrici. *duxerat, nuptias cum ea Noribergæ celebrauit, in castello vrbis (auff der Vesten) maxima hospitum multitudine. Ibi, cùm choreæ ducerentur, pauimentum (alibi. schalæ aut gradus) pondere hominum fractum est: quo casu LXX. circiter homines læsi sunt (al perierunt) inter quos, matronæ & virgines nobiles. Ex Chronic. Noriberg. & aliunde. Ibi capitis damnatus est Fridericus, Comes Isenburgius: quòd 38. vulneribus confecisset Colonienſem Antistitem Engelbertum, patruum suum: & rota excarnificatus est.*

Othonis Bauari nuptiæ. *Idem Henricus, sequenti tempore Bauaricis nuptijs interfuit. Ludouicus enim Boius (inquit Auent.) nuptias Strubingæ parauit: Ottonem filium emancipauit: eum armis more Germanico ornauit: eidem Agnetem Rhenanam connubio iunxit: Cœnam exquisitißimè nuptialem dedit Principibus & Episcopis Boiorum. Conuiuæ interfuerunt: Eberhardus, Archimysta Iuuauiensis. Hermannus VVurtzburgensis. Eckhertus Bambergensis. Gebhardus Bathauiensis. Sigefridus Reginoburgensis, Sueuus: antehac Magister Epistolarum Imperatoris. Sibotho Augustanus. Si hic Sibotho interfuit: nuptiæ hæ non sunt ante 1227. annum salutis celebratæ. Hainricus Aichstetensis. Hainricus Sabonensis. Rogerius Chiemensis. Carolus Seccouensis. Vlricus Lauentinus, ibi inunctus.*

Præterea Principes. *Hainricus Cæsar, Imp. Friderici 2. F. Luitpoldus Austriacus. Bernhardus, Charionum Regulus. Otho, Meraniæ. Otho, Bauariæ Dux factus est per Fridericum Imp. Palatinus Rheni.*

Eodem 1225. anno, Ludouicus hic Bauarus, curator Regis Henrici per Imperium efficitur.

Contractus approbatio.

In nomine sanctæ & indiuidue Trinitatis. Amen. Lodevvicus Dei gratiâ Palatinus Rheni, Dux Bauarie, omnibus in perpetuum. Tractatibus auctoritate nostra confirmandis prouisuri contra errores obliuionum, & hominum calumpnias, eos scriptis commendatos tantò lucidius eximimus: quò ipsa eis apud præsentes tutamẽ, & apud posteros sint cautela, &c. Abbatissa superioris Monasterij Mechtildis, vendidit aream quandam Magistro Aaroni, & toti vniuersitati Iudæorum, &c. Testes, VValtramus. Plebanus superioris Monasterij, Gœtefridus plebanus de Tegernheim. Laici, Dyepoldus Marchio de Hohenburch, Comes Calhohus de Kirchperch, Heinric. de Lapide. Heinr. de Luttach, &c. Acta sunt hæc anno 1225. Indict. 13. Ratisbonæ 4. idus Decembris.

Iudæis area vendita.

Misnensis Marchio Henricus. *Hoc tempore Marchio quidam viuebat Misnensis, Henricus, Theodorici F. de quo infrà cap. 5. Conuocauit hic (vt in Misnensi Chronico reperi) curiam in oppidum Turingiæ Northusani: vbi parauerat hortum amœnißimum: in quo tentoria tetenderat: in quibus erant permulti equites, Ministri, & ornatißimæ fœminæ. Fecerat ibidem arborem magnam* χρυσόφυλλον καὶ ἀργυρόφυλλον, *aureis & argenteis folijs. In eodem horto tripudiabatur decentißimè. Comparabatur Assueri Persæ Imp. delicijs hæc voluptas. Certabatur concursibus equestribus: in quibus qui suam hastam in aduersario fregerat: vtroq; manente in sella, accipiebat dono argenteum solium: altero verò sella excusso, aureum. Durabat hæc celebritas dies octo: sumptibus etiam Cæsare dignis. Huius Henrici filio Alberto, filiam suam Margaretam Imp. Fridericus dedit: ex qua nati sunt, Henricus, Fridericus, & Dietericus: testante Presbyt. Sifrido.*

Arbor preciosorum foliorum.

In Heroico Henrici Osterdingens. opere, libro 2. vbi de VVolf Dietericho agitur, etiam arbor sed diuersi generis, artificiosa describitur.

Tilia preciosa.

In dem Sal war gegossen/
Ein Lind von Golde fein:
Welch hett auff jhren Schossen/
Mannich klein Vögelein:
Die warn ergraben spehe/
Darinn manch Edelstein:
Vnd auch geschmeltzet wehe/
Geziert mit Berlin klein.
Von oben an die Este/
Manch Röhr von Silber gieng/
Biß in den Stamm so feste/
In jeglichs Vöglin fein.
Die waren also gerichtet.
Zwen Blaßbelg waren dran/

Gar meisterlich verpflichtet:
Biß an die Vöglein kam.
Wenn sie die Blaßbelg rührten/
Vnder der Linden reich:
Den Windt sie dannen führten/
Durch die Röhr mennigleich/
Der thete denn sehr dringen/
Wol durch die Röhren hol:
Vnd auch die Vöglein zwingen/
Daß sie all sungen wol.

Tales arbores quondam etiam Theophilus Imp. Constantinopolit. habuit: qui circa annum *Arbores Imp. Theophili.*
816. *Christi imperauit. Arbores aureas inquit de Theophilo Michael Glycas) parabat: in quibus auiculæ omnis generis considentes, melleum quondam cantum effundebant. Vide sup. part. 2. lib. 2. cap. 13. quomodo degener eius filius Michael, ipsas dilapidauerit.*

Similes horti, amœnitatis pleni, ingenio eiusdem illius Osterdingensis plantati sunt: nempe libro 3. ℔ ηφωινς (deß Heldenbuchs) *rosetum Vormacience Regis Gibichi (cuius Epitomen par. 1. lib. 8. cap. vltimo. posuimus) & Laurini pygmæi, Regis fortunatißimi, rosetum, lib. 4. eiusdem operis: qui Dietliebij Styrij formosißimam sororem surripuerat, virginem Similtam: quam Heroes aliquot, post varios casus, post multa pericula rerum, integram reducunt: Laurino mago, & nebulone perfido, Veronam Theodorici Bernensis ducto: vbi histrionicam deinceps exercens, Ludibrium fortunæ fuit.* *Similta virgo.*

Anno 1226. *ab Imperatore Curia indicitur Cremonæ post Pentecosten. Quæ ne fieret: à Cardinalibus, & curia Romana, vt multi credebant, impedita fuit. Vrsperg. Cremonam erat vocatus etiam Landgrauius Turingiæ Ludouicus: atq; honorifice exceptus & habitus, Rauennæ, ab Hermanno Saltzensi, Teutonici ordinis Borußiaci Magistro, nomine Imperatoris: à quo, Marchionatus Misniæ & Lausniciæ feudo affectus fuit. M. Zachar. Riuand. Chron. Turing. Fridericus Imper. tentabat Lombardiam sibi humanitate & clementia subijcere. Verùm ipsi, Honorij Papæ instinctu, coniurationem quandam fecêre, Imperio & expeditioni sacræ incommodam. Dicta fuit, Lombardorum collegium. Tritenbem.* *Turing. Landgrauius Ludouicus.*

Idem Honorio Papæ reconciliatus, dedit ei pro damnis illatis 120000. *vncias auri: & cum eo in mensa cibum cepit. Cuspinianus successori eius datas scribit.* *Honorij P. & Friderici Imper. reconciliatio.*

In conuentu Principum Aquisgrani. Henrici R. vxor, ab Archiepiscopo Colonienſi Henrico coronata est. Vrsperg. ad 1226. *alij ad* 1227. *annum, referunt.*

Lubecenses, orantes 1226. *Fridericum Imp. ex Valdemari, Daniæ Regis, seruitute recepti sunt in protectionem Imperij. Crantz. 7. Vandal 7. & Munst. lib. 3. cap. 443.* *Lybecenſes.*

Ecclesia Vrspergensis, ducentis Marcis, quas B. Præpositus (Burcardus) pro liberatione Ecclesiæ persoluit, ab Alberto de Niunburg redimitur: & fidem Henrici R. datam manu bonæ memoriæ Heinrici de Zuplingen (qui erat Sueuus) tunc Episcopi Aichstetensis, accepit. Insuper priuilegia eiusdem Regis: quòd nunquam pro qualibet necessitate, eadem Ecclesia à defensione Imperij alienaretur. Vrsperg. *Vrsperg. Ecclesia*

Ratisbonensis erat Episcopus Sigefridus: qui Friderico Imp. constanter adhæsit: cui se quotannis 10c. *equites aliturum promisit. Auent.*

Abbas Sangallensis electus est 1216. *Conradus de Bußnang. Factus etiam est consiliarius & Ministerialis Henrico Regi. Nam doctrina excultus: sed proceritate corporis, & astutia facundiaq; præditus. Superbus etiam, & inquietus: nullam vnquam in se iniuriam relinquens inultam. Se quoq; Principem, coram Regni Principibus non dubitabat appellare. Obijt cum maximo omnium suorum subditorum gaudio,* 1238. *circa finem Decembr. Brusch.* *Sangall. Abbas Conradus.*

Viuebant hoc tempore duo Tockenburgenses Comites in Turgoia, Diethelmus & Fridericus, patre Diethelmo nati: qui diem suum 1207. *obierat. Diethelmus filius, multos liberos ex Comitissa* Welsch Neuwenburg *habebat. Proinde auarißimus erat: hæreditatisq; fratris sui Friderici sitiens: qui in Aula Friderici Imp. viuebat: fratriq; promiserat, se ducturum sororem vxoris eius. At postea, cùm malitiam huius mulieris videret: illam non voluit ducere: sed Montefortensem duxit. Hinc, maius in eum odium: Diethelmusq; vxoris impulsu, Fridericum hoc* 1226. *anno inuitans, humaniter in speciem tractauit: sed tertio die post, per subornatos Ministros, simula-* *Tockenburg. Comites.*

tione rixæ, quamuis implorantem auxilium fratris, interfici fiuit. Hinc confestim properare ad bona eius occupanda. Sed Abbas Sangallensis effecit Conradus: vt & à Papa, & à Cæsare, proscriberetur: arcem Reingerfvvilam, vbi fratricidium factum erat, & alias arces, ei eripuit. Friderici quoq; occisi oppidum VVilam, & cætera bona, occupauit. Omnia hæc, Imper. Friderici permissu. Diethelmus tandẽ, multis intercessionibus, & duris obligationib. vix impetrauit veniam. Stumpf. lib. 5. cap. 19. ex Conrado de Fabaria, S. Galli Monacho.

Hohenstauffa. His temporibus, Hohenrechbergenses erant etiam incolæ arcis Hohenstauffæ: orti omnes ex vetusta Calatinorum familia. Matth. Bappenh.

Anno 1227. Honorio, qui obijt mense Martio, successit Gregorius IX. Anagninus: antea Vgolinus. Episcopus Ostiensis & Veliternus. Hic, tanquam superbus (inquit Vrsperg.) primo anno Pontificatus sui, cœpit excommunicare Fridericum Imp. pro causis friuolis & falsis: & postposito omni ordine iudiciario: sicut idem Imperator in Epistolis suis rescripsit Principibus Alemanniæ. Ibi, inter alia, cùm Imperatrix Constantia, in extrema voluntate commisisset Imperatorem, adhuc in cunabulis positum, in tutelam Rom. Ecclesiæ: non defuit ab ipso puero periculum: & hæreditas pupillaris in multas partes fuit discissa. Deinde in præiudicium eiusdem Friderici, iam adulti, Othonem Saxonem ad Imperiale fastigium Papa sublimauit. Deiecto superbo Othone: crucem Fridericus Aquis accepit: Stipendia ad subsidium terræ sanctæ, vt semper ibi milites alerentur, præmisit. Iterum eò grauis infirmitas corporis ex itinere retraxit. Ob facilius liberandam Hierosolymam, Reginam eius suggerente Honorio Pontifice, duxit vxorem. Ex his omnibus conqueritur Principibus: se, ingratè tractari à Papa: & falsò, tanquam in sacram expeditionem ire nolit, excommunicatum esse. Hodie dicitur quòd honorauerit sic Imperatorem Gregorius: sicut 1. Pet. 2. præcipitatur: τὸν βασιλέα τιμᾶτε, Regem honorate. Et Rom. 13. Omnis anima excellenti potestati sit subdita. Sed ipse (inquiunt) non erat anima: verùm se extollens super omnem animam, 2. Thessal. 2. Et nullibi scriptum esse in sacris Biblijs: Hierosolymam esse gladio Saracenis extorquendam: excommunicandumq; eum qui non faceret. Neque Hierosolymæ, neque in monte hoc, sed in omni loco, adorationem Domini fore. Ioan. 4. Scribit Sigebertus ad annum 1088. esse hæresin: quòd Papa audeat subditos absoluere iuramento Imperatoris, aut aliorum Politicorum procerum. Eum malè vti potestate clauium: & religionem contemptui exponere.

Friderici Imper. excõmunicatio.

ἐπίκρισις.

Henricus Rex, cum Principibus Francofurti erat: his conquerens, Germaniam, excommunicatione patris sui, inquietatam esse.

Comitia Aquis. Magna etiam Aquisgrani Comitia dicuntur hoc anno fuisse, expeditionis transmarinæ causâ: & R. Henrici vxor, coronata: atq; in sede Regali iuxta maritum collocata.

Multi eodem anno (scribit Vrsperg.) qui Hierosolymitanũ iter (Imperatore propter morbum non pergente) arripuerant, in Apulia mortui sunt: inter quos Sifridus, Augustensis Episcop. & Ludouic. Turingiæ Landgrauius: Elisabetæ (postea Sanctæ) vir, Trit. teste. Cumq; Papa non vellet ab excommunicatione desistere: Imper. Rom. ciuium nobilissimos & potentissimos sibi conciliauit, à frangendis panibus dictos: de quibus emit res ipsorum immobiles omnes: easq; postea eis in beneficium, siue feudũ, concessit: ipsosq; clientes Imperij fecit. Itaq; illi, cùm Papa rursus excommunicaret Imperatorem, effecerunt: vt idẽ Papa à populo turpiter expelleretur vrbe. Vnde Perusij, eo & sequenti anno permansit. Romani etiam Viterbienses oppugnati sunt. Papa, contra illos & Imperatorẽ, excitauit R. Hierosol. Ioannem (Ducem Romãdiolæ, & Exarchatus Rauennatis, constituens) item Comites Matthæum & Thomam: &, quoscunq; potuit de Tuscia Lombardiaq; multam in stipendia eorum expendens pecuniã. Sed non inde cecidit Frider. Mansêre cum eo Germani: inter quos, non postrema fuit Tigurina ciuitas. Hinc multa priuilegia, ciuitatibus data.

Frangepanes, Friderico conciliati.

Papæ molitiones contra eum.

Henricus Rex, ciuitatem Brunsuigam (vt à Stadensi scribitur) emptionis titulo impetebat: eò quòd Imperator, pater suus, eam à maiore Henrici Palatini Rheni, qui hoc anno sine filio obierat, filia comparauisset. Eandem ciuitatem Dux Bauariæ Ludouicus, quòd eiusdem Palatini iunior filia, suo filio Othoni nupta esset, appetebat, vt iure hæreditario. His ita inter se contendentibus: tertius interuenit, Otho quidam de Luneburg: qui Brunsuigam, per portas eius irrumpens, in deditionem accepit. Vênit Rex Henricus cum Duce Bauariæ ciuitatis recipiendæ causâ: sed sine effectu regressus est. Idem Henricus priuilegium quoddam 1227. anno, mense Martio, dedit in ciuitate Herbipoli, Eremitanis apud Nariscos cœnobitis: in quo testes nominantur, vt Bruschius recenset, hi. Eberhardus, Archiepiscopus Salisburgensis. Hermannus, Episcopus Herbipolensis. Henricus, Aichstetensis. Ludouicus, Bauarus Dux. Leopoldus Austrius. Ludoui-

Brunsuigæ C. occupatio.

Eremitani in Nariscis, VValdsassij.

Ludouicus, Carinthiæ. Hermannus, Magister domus Teutonicorum Hierosolymitanus. Conradus, Burggrauius Noribergensis. Fridericus de Trubendingen. Gerlacus de Butingen. Eberhardus, Dapifer de VValdpurg. Conradus & Eberhardus, Pincernæ de VVinterstetten.

Henricus Calatinus, Othonis VVittelspachensis interfector, obijt 1127. (*al.* 1217.) *atq; est in Monasterio Cæsariensi (Kaisheim) sepultus: id quod ipse, & vxor eius Bena, multa bona ob animæ suæ salutem contulerant. Filius ab eis vnicus relictus, factus est Monachus & Presbyter ibidem.* Henrici Calatini obitus.

Sibotho, Baro de Gundelfingen, electus est Episcopus Augustanus anno 1227. *qui muneri huic laudabiliter vtiliterq; 25. An. præfuit: vt summæ integritatis Episcopus. Transtulit* 1241. *anno, Nonnarum Cistertiensis disciplinæ collegium, ex oppidulo Birckheim, in locum amœnissimum, vbi Lycus influit in Danubium: quod nouum Monasterium, ab ipso nominatum est Schænfeldum.* Gundelfing. Baro Sibotho. Birckheim.

Diploma consecrationis Bebenhusani Monasterij.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus, ad quos literæ istæ peruenerint, salutem & Apostolicam benedictionem. Quoniam, vt Apostolus ait, omnes stabimus ante tribunal Christi: receptui, prout in corpore gessimus: siue bonum, siue malum fuerit: oportet nos diem messionis extremæ, misericordiæ operibus præuenire: ac æternorum intuitu, seminare in terris: quod, reddente Domino, cũ multiplicato fructu recolligere debeamus: in cœlis firmam spem fiduciamq; tenentes: quoniã qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Ad quam etiam promerendam, nobis admodũ credimus expedire: vt Sanctorum merita solennibus recolamus preconijs: quorum in cœlis speramus intercessionibus assiduis adiuuari. Cum igitur dilecti filij, Abbas & Conuentus de Bebenhusen Cistertiensis ordinis, Monasterium ipsum ad honorem Dei, & beatæ virginis Mariæ genitricis suæ, ac aliorum Sanctorum, cupiant consecrari: vniuersitatem vestram rogamus, monemus attentius, & hortamur: in remissionem vobis peccaminum iniungentes: quatenus ad huiusmodi solennitatem accedatis humiliter & deuotè: vt adiuti Sanctorum patrocinijs, positis ad æternæ felicitatis gaudia peruenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, ac ea, quam nobis concessit, auctoritate confisi: omnibus in die consecrationis eiusdem, & octo sequentibus, nec non & in anniuersario solennitatis præfatæ, ad Monasterium accedentibus, annis singulis, memoratum quadraginta dies de iniuncta sibi pœnitentia relaxamus. Datum Perusij Kal. Februar. Pontificatus nostri anno primo. Bebenhus. Diploma.

Vult iste Cæsaris persecutor (inquiunt hodie) promereri vitam æternam: fidem scilicet habens beatis Apostolis, Petro & Paulo. Quorum Petrus dicit. 1. Epist. 1. κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν: Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum. *Finem fidei dicit: non finem operum, vel promeritorum. Fidem sequitur, vt finis, non promerita nostra, vita æterna, vel salus animarum. Paulus verò Rom. 6.* τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, *inquit* ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν: Donum Dei, vita æterna est, per Iesum Christum, Dominum nostrum. *Donum ergo, non promeritũ. Et Rom. 3.* δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ: Iusti facti gratis eius gratiâ, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. *Opera autem adesse debent, vt fructus & testimonia rectæ fidei, tanquam bonæ arboris. Aliter fides fuerit mortua: id est, tantùm historica & simulata fides, non fiducia, Christo innitens. Iacob. 2. Nihilominus tamen omnia opera nostra, si ijs vitam æternam promereri velimus, pannus immundus sunt, ac Deo abominatio, Esa. 64. & seruorum effecta inutilium, Luc. 17.* iniungit. Fides, & opera.

Sperat idem iste, nos intercessionibus Sanctorum adiuuari. Sperat, sed non scit: quia nullum ea de re verbum Sacrarum literarum habet, librorum scil. canonicorum. Sperat sed non credit, (etsi dicit: In cœlis firmam spem fiduciamq; tenentes) quia Tridentini concilij canones execrantur eos: qui certò credunt, nec dubitant, de salute sua: ad quam etiam huic Gregorio, Sanctorum intercessiones respiciunt. Sperat de Sanctorum patrocinijs: cùm tamẽ 1. Timoth. 2. Paulus sit εἷς μεσίτης, *vnus tantum mediator & patronus.* Sperare, atq; credere.

Eodem 1227. *anno, Poundi, Cistertiensis Parthenonis propè Rauenspurgum, quoddam tenue principium, extitit. Nam quædã sororculæ, apud Seefeldum, Acroniani lacus pagum, Oratorium quoddam constituxêre. Vbi cum 6. A. & 6. M. vixissent: postea apud Boussium montem (olim, Sueuum montem) propè oppidum Sulgouium (hodie Dapiferorum à VValdpurg) habitârunt. 5. A. summa cum difficultate. Interceßit pro eis Monachus quidam Salernitanus, Burcardus à* Poundi Gynæceum. Boussium mons, vel Sueuus. Sulgouium.

VVinterſtetten. *VVeckenſtain, Sulgouij apud Conrad. pincernam de VVinterſtetten, ac dominum in Niſsen: Friderici Imper. nomine, gubernatorem Sueuiæ & Burgundiæ. Profectus Hagenoam Conradus ad R. Henricum, nullum certum reſponſum attulit. Reuocauit is ad ſe illum Burcardum: qui erat cum Comite de Helfenſtein, iacentem Sigmaringi in extremis. Cum quo Burcardo, & Conrado à VVinada, acceßit Moniales: videnſq; eas nullum fundatorem habere: ſe pollicitus eſſe fore fundatorem, atq; ipſarum tutorem. Quod & 1240. anno præſtitit. Bruſch.*

SEXTA SACRA, IN TERRAM S. MILITIA, VEL PASSAGIVM GEnerale vltimum, Duce Frider. Imp. Blodelsheimenſe in Alſatia prælium. Henrici R. priuilegia, Lorchenſe & Auſtriacum. Leopoldus 7. Auſtriæ & Styriæ Dux 4. Vxor eius Græca, Theodora. Donationes quædam in Monaſterium Bebenhuſam. Vracenſis comes Egeno. Ioannitica domus, & Hoſpitale, Halæ Sueuorum. Vlmenſe Prædicatorum Monaſterium. Conradi natiuitas, ex Imp. Frid. & Iola.

CAPVT V.

Vltima in terrã S. expeditio. *ANno 1228 Fridericus Imp. (vt Trit. ait) iamdudum per plures annos cruce ſignatus: iter tranſmarinum tandem cum multis alijs Principibus arripuit: quem Gregorius Papa nihilominus interea excommunicatum, per totam Alemanniam denuntiari fecit: maximè, per fratres Prædicatores.*

Papæ in eum acerbitas. *Quanta autem fuerit acerbitas, & calumniandi amor, in Papa hoc: ex ijs, quæ Heroldus 3. contin. belli S. 11. & 12. ſcribit, æſtimari poteſt. Quia enim Pontificis pede ad oſculandum Romæ antehac exhibito: Cæſar genua, velut errore, leuiter oſculatus fuerat: ſanctiſsimus eius rei non immemor, eum proclamabat deſertorem periurum libidinoſum parricidam: qui in Aſiam non traiecisſet: cuius abſentiâ Damiata eſſet amiſſa, qui copias in Aſiam præmiſſas, cunctatione ſua meticuloſa (ſimulato morbo) prodidiſſet: Iolæ vxoris nobilem pediſſequam violaſſet, illamq; patri conquerentem, verberibus affectam, in carcere necaſſet. Credebant hæc multi. Sed ipſe literis, ad Germanos alioſq; miſsis ſe purgabat.*

De hac expeditione, Vrſpergenſis:

Anno Domini, inquit, M. CC. XXVIII. Imperator volens explere votum ſuum & pacatum ſibi efficere Papam: transfretauit ad terram Hieroſolymitanam. Prius tamen eodem anno indixerat Curiam Principum Alemanniæ in Quadrageſima apud Rauennam: à qua impeditus fuit nuntijs Papæ ſui ſimilis. Nam Veronenſes & Mediolanenſes non permiſerunt aliquos tranſire per fines ſuos: ſed ſpoliabant rebus ſuis ipſos cruce ſignatos: idq;, vt aſſerebant, autoritate D. Papæ: QVOD PROH DOLOR, nefas eſt dicere. Nihilominus tamen Imperator vênit ad terram ſanctam, menſe Auguſto: & applicuit apud Accon: ibiq; permanſit. Vbi, vt aiunt, multa ſuſtinuit ex perfida proditione Templariorum. Soli verò Hoſpitalarij, de domo S. Mariæ Teutonicorum, fideliter ei aſtiterunt. Similiter Ianuenſes & Piſani, & alij milites: qui cum ipſo, & pro ipſo, aduenerant. Veneti verò vacillabant.

Ioan. Cuſpinian.

Rauennæ Imperator conuentus diem Principibus iterum indixit. Sed Veronenſes ac Mediolanenſes, non modò Principibus iter interceperant: ſed & cruce ſignatos depradabantur, ſpoliabantq; omni viatico. Idq; iuſſu Romani Pontificis: qui prius ad Hieroſolymitanam expeditionem, omnes Chriſtianos Principes, per Cunradum Portuenſem Epiſcopum, Cardinalem, & Legatum per Germaniam, non modò adhortabatur ſed & eſflagitabat. Imperator nihilominus, defuncta ſibi in puerperio coniuge, liber matrimonio, hanc expeditionem, vt & votum exolueret, & Pontificem deliniret, maturat. &c.

Teccenſis Berchtoldus, Argent. Epiſcopus. *Eodem 1228. anno, Berchtoldus de Teck, etſi pacis erat ſtudioſiſsimus: tamen cum Epiſcopatum Argentinenſem inuaderet depradaretur q; R. Henricus, abſente patre Friderico: prodijt Epiſcop. ille collecta manu: & inuocato Dei auxilio, hoſtem magno animo profligauit: caſtra hoſtilia Tham, Bernſteinum, & Geirbaden, obſeſſa, ad deditionem coegit: victorq; Argentinam reuerſus,*

Henricus R. abipſo ſuperatus. *conuocato toto clero populoq; publicas Deo opitulatori ac ſeruatori gratias egit. Pugna commiſſa fuit acerrimè ſupra Briſacum, prope Blodelsheimium non procul à Rheno: in qua pugna, magna pars Regiorum, in fugam verſa, miſerè ſummerſa interijt. Bruſch.*

A Tritenh. verò, ſic hoc bellum deſcribitur.

Pfirtenſes Comites. *Anno hoc prænotato, inquit, diſſenſio grauis orta eſt inter Berchtoldum, Epiſc. Argentinenſem: & cognatos eius, Comites de Pfirrite. Quæ cum magis magisq; per dies inualeſceret: tota*

penè

penè prouincia per triennium fermè vastata incendijs & rapinis est. Post multas igitur iniurias acceptas, Episcopus suorum collecto exercitu, vnà cum Alberto Comite de Habspurg (qui & ipse damna multa sustinuerat) parauit se ad resistendum. Comites ergo Pfirritenses, auxilio habentes comitem Egeonem de Friburg, & ciuitates Imperiales: inter Bladolsheim & Hirtzfeld, cum maximo exercitu occurrentes Episcopo, prælio victi sunt: multis occisis, alijs vulneratis, alijs captiuis abductis.

Ex Germanicis vrbis Argentin. Chronicis M. Scr. & 3. Munst. 58.

Bertholdus Episcop. Argentoratensis & ciuitas Argentina, iuxta Blodelsheimum, milliaribus 4. infra Basileam situm, vicerunt exercitum Comitum Phyrretarum (à R. Henrico bellum inferre iussorum) & 14. ciuitatum: vsi Duce (al. Signifero) Alberto (al. Rudolfo) comite Habspurgio. Geschehen 14. tag vor Singichten. Puto factum esse 14. diebus ante solstitium. Ideo Henricus, ipse profectus postea cum exercitu, Alsatiam vsit & spoliauit. Blodelsheim.

Henrici R. cautio de non alienandis bonis Monasterij Lorchensis.

Henricus, Dei gratiâ Romanorum Rex, & semper Augustus: vniuersis Imperij fidelibus, quibus præsens Scriptum exhibitum fuerit, gratiam suam, & omne bonum. Cùm nos loca diuino cultui mancipata promouemus, ac defendimus: eis suisq; ne grauentur indebitè, pia sollicitudine » prouidemus: clementiam ac prouidentiam, quam circa viros religiosos, more diuorum progenitorum nostrorum habere tenemur, apertius declaramus. Proinde est, quod ad notitiam vniuersorum cupimus peruenire. Nos dilectis Principibus nostris: videlicet venerabili Herbipolensi Episcopo, Austriæ & Bauariæ Ducibus corporali fide præstita firmiter promisisse: quod nunquam aliqua bona, quæ ab Ecclesia Laureacensi possidemus, à nobis alienabimus: obligando, vendendo, vel infeodando. Si verò alicuius suggestione fuerimus circumuenti, quòd aliqua bona prælibatæ Ecclesiæ, quocunq; modo à nobis alienabimus: nullum robur habere volumus firmitatis. Præterea » memoratam Ecclesiam, in personis, & omnibus bonis, eidem Ecclesiæ attinentibus, sub nostram & » Imperij specialem recepimus protectionem: mandantes, & Regia auctoritate districtè præcipientes: quatenus nullus, ausu ductus temerario, memoratis personis, in bonis ipsorum vllam præsumat » iniuriam irrogare. Quod qui attemptauerit: grauem offensam nostræ Celsitudinis se nouerit incurrisse. Ad maiorem itaq; securitatem, præsentem paginam Celsitudinis nostræ sigillo, nec non venerabilis Herbipolensis Episcopi, Austriæ & Bauariæ Ducum, iussimus communiri. Datum apud » Nordelingen, anno Dominicæ incarnationis M. CC. XX. octauo, septimo idus Septembris, Indictione prima. Autographo. Lorchense priuilegium.

Hoc 1228. etiam anno, Rex Henricus, vt virtutem soceri sui Leopoldi, Austriaci & Styrij Ducis, magis ornaret: diadema Regium, id est, circulum coronæ aureum, pileo eius ferrato Ducali addidit (etsi hodie illud gestari negat Cuspinianus) teste priuilegio sequenti. Leopoldus, Dux Austriæ.

Donatio Henrici R. Duci Austriæ. Cuspin. Austriâ.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. Heinricus, Dei gratiâ Rex. Rom semper Augustus. Dignum est, nimirum, & consentaneum: possibilibus rogatibus Regiam Maiestatem omni tempore annuendo, largissimè subuenire, ipsosq; benigniter adimplere. Nouerit igitur omnis » Christi, nostriq; Regni, fidelium ætas: & successura posteritas: quòd nos principum, quorum iuris » quenq; Romanorum Regem est eligere, beneplacito, consilio, & fauore: omnia iura, gratias, & libertates, cunctasq; bonas consuetudines, nobilium terrarum Austriæ & Styriæ: quæ vsq; ad nos » variè deuenerunt: de quibus etiam ritè & rationabiliter, noster & sacri Regni dilectus Leopoldus, » Dux Austriæ & Stiriæ antiquorum Imperatorum Romanorumq; Regum literis, quas certitudinaliter, læsione procul mota, quales vidimus, plenius nos instruxit. Et cum diuinâ gratia, Regia » perfectissima perfruamur potestate: proculdubio nostram Regalem benè condecet liberalitatem: » vt nostros, & sacri Regni principes, eorumq; terras, iuribus & gratijs specialibus sublimemus. Et » quibus specialiter, magnificum, & sacro Regno fidelissimum summum nostrum Principem Leopoldum, Ducem Austriæ & Stiriæ, easdemq; suas terras, sequentib. iuribus, gratijs & libertatibus, volumus honorare. Primò, quòd si quis alicui Ducum Austriæ & Stiriæ, quacunq; conferetur dignitate suarum terrarum prouincias, & alia catera, quocunq; nomine nuncupationeq; censeantur: quæ » autem à Regali magnificentia seu à Principibus spiritualibus, concessionis collationisve officio deriuaretur: legare, dare, obligare * vnde cõtinget, eosdẽ venditores, siue obligatores huiusmodi, nostra Regalis Maiestas: nec aliquis hominũ æqualiter valeat impedire. Quòd si aũt eadem venditio, » obligatio, datio, legatio, euenire contingeret tã repentè: quòd nec Regia sublimitas, nec harũ rerum » Austrio Duci priuilegium datum.

« collatores, possent aliquatenus requiri: Ducibus Austriæ & Stiriæ prædictis, in eorum iuribus ob « hoc nullum eueniat penitus detrimentum. Etiam idem generosus Princeps Leopoldus, Dux Au- « striæ & Stiriæ, coram nostræ maiestatis oculis, & Electorum Romani Regni culminis inquisitio- « ne & sententia, obtinuit, prosolerti suarum antiquarum literarum recitatione: vt omnia sua iura « seu feuda, cuiuscunq; sint conditionis, in EQVO residens recipiat: talibus collationibus magnificè « prædicatus. Præterea eidem illustrissimo Principi Leopoldo, Duci Austriæ & Stiriæ, cunctisq; « suis sequacibus, hanc largiter concedimus dignitatem: vt sui principatus pileo, nostræ Regalis co- « ronæ Diadema solenniter ferre possit. Volentes largius, suas terras seu ditiones, districtus, & cæ- « tera ad huiusmodi pertinentia, vel quæ in posterum poterint obtinere: habere cuncta iura, libertа- « tes, gratias, bonasq; consuetudines: quos Duces olim terrarum iam dictarum piæ recordationis in « commendabilem ex antiquis consuetudinem perduxerunt: atq; recenter à nostræ manibus excel- « lentiæ susceperunt: quibusuis impedimentis inuiolabiliter procul motis. Demum mandamus, & « sub interminationibus nostræ gratiæ districtè præcipimus: vt nullus sit, qui ausu ductus temerario, « strenuissimum Principem Leopoldum, Ducem Austriæ & Stiriæ præfatum suosq; sequaces, aude- « at impedire: vel alicuius ingenij scrupulo molestare. Quod qui facere præsumpserit: offensum no- « stræ Celsitudinis se nouerit incursurum. Ad quarum etiam gratiarum concessarum perennem me- « moriam hanc ei literam conscribi, & sigillo nostro iussimus insigniri. Testes, hi sunt.

Ludouicus, Dux Bauariæ, Palatinus comes Rheni. Vlricus & Ludouicus, comes de Ferroto. Conradus, Burggrauius de Neurnberg. Fridericus, de Thruhendingen Comes. Eberhardus, Dapifer de VValpurg. Conradus, Pincerna de VVinterstetten. Conradus de Sindelueld. Et alij quamplures.

Esselinga. Acta apud Esslingen, anno Dominicæ incarnationis M. CC. XXVIII. Nono calendas Septembris, Indictione prima.

Liliorum campus. Theodora Græca. Fundauit hic 7. Leopoldus (IIII. Dux Austriæ, cognomine Glorioſus) cœnobium, quod Liliorum campus appellatur, Monachorum S. Bernhardi. Vxorem habuit Græcam, Theodoram: Alexij Constantinopolit. Imp. consanguineam. E qua genuit tres filios, & quatuor filias.

Filij erant, Cusp. teste.

1. Leopoldus 8. cognomento Infans: qui nono ætatis anno, negligentiâ Pædagogi sui, ex arbore, quam ascenderat, decidens perijt. Sepultus in cœnobio Nouiburgi, anno 1216. cum matre sua Theodora.

2. Henricus V. cognominatus Crudelis & Impius: quia patri rebellis fuit: matris & Gynæcei ex arce Haimburgo expulsor, loci huius iniquus possessor: vtriusq; parentis insidiator: sed triennio ante patrem mortuus. Vxorem habuit Richardin, Turing. Landgrauij Ludouici, mariti D. Elisabetæ sororem. Ex hoc Henrico & Richarde, nata fuit filia Gertrudis: quæ nupsit 1. Vladislao, Marchioni Morauiæ, filio Regis Bohemiæ. Duci postea Austriæ. 2. Hermanno, Marchioni Badensi, aliquandiu tenenti Viennam. Vnde natus est Fridericus: qui cum Conradino Sueuo, postea 1268. Neapoli perijt innocenter. Et filia Agnes, nata. Nupsit etiam 3. viro hæc Gertrudis, Romano, Russiæ Regi. Postea multùm eam infestauit Morauus March. & Bohemus R. Ottackarus.

Fridericus & Cunradinus.

3. Fridericus 2. Bellicosus dictus: quintus & vltimus Dux Austriæ ac Stiriæ.

Filiæ.

1. Margareta: desponsata Henrico, Rom. Regi: vt suprà dictum est. Ea gemellos ei peperit, Fridericum & Henricum: quos duodecimo ætatis anno, spurius Friderici Imp. filius Manfredus, ne sibi Siciliæ Regnum auferrent, mortuo patre Frider. sustulit veneno. Nupsit postea 1254. Ottackaro prædicto, per eam Austriam potito. A quo repudiata est 7. anno post: & rursus anno 6. post, veneno sublata ab eodem: in campoq; Liliorum, de quo bene merita erat, sepulta.

Manfredus.

2. Agnes, nupta Duci Saxoniæ.

3. Constantia: vxor March. Misniæ Henrici (de quo suprà cap. 4.) cui peperit Theodoricum & Albertum. De quibus, nisi Ottackarus & VVenceslaus, Bohemiæ Reges obstitissent, alter fuisset Dux Austriæ, post Friderici mortem creatus.

4. Gertrudis, Landgrauio Turingiæ nupta.

Tubing. moneta. Eodem 1228. anno, Trutvvinus de Rieth, Ecclesiæ Bebenhusensi contulit 30. solidos monetæ Tubingens. annuatim persoluendos de suo prædio, quod habuit in Hirsovve.

Velbach. Venerabilis Abbas de Sunnishaim, contulit Bebenhusano Monasterio 2. iugera vinearum in Velbach, pro remedio animæ suæ, ac parentum suorum: tali conditione, vt dies anniuersarius

eorum,

eorum, 10. Kalend. Iul. solenniter celebraretur: & ipsa die, conuentui solatium procuraretur honestum.

Megardis, matrona quædam Tuvvingensis, dedit 30. libras, & 16. agros: plantauitq; parMegardis. uam vineam in propinquo: tum pro se, tum pro viro suo: vt in die anniuersario ipsorum, conuentus Bebenhusanus reficeretur vino, piscibus, & pane albo, abundè. M. Scr.

Egenonis, Vracensis Comitis literæ.

In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Egeno, Dei gratiâ Comes ab Vrach. Noverit Vracens. Comes vniuersitas fidelium, tam præsentium, quàm futurorum: quòd Conradus, Venerabilis Abbas de Be- Egeno. benhusen, & fratres sui, prædium, quod dicitur CIMBERBVCH: cum suis attinentijs, agris, " pratis, siluis, terris, cultis & incultis: à nostris Ministerialibus, qui eodem prædio fuerant à nobis " inbeneficiati, octoginta librarum precio Hallens. monete compararint. Quorum nomina sunt, Ru- " dolphus & Burcardus fratres, Heerbortus iunior, & VValtherus cognomento Mulin. Verùm, " quòd ad nos spectabat huiusmodi donatio, ratione proprietatis: idem predium sine nostro consensu, " cenobio prefato conferri non poterat. Nos igitur inspiratione diuina commoniti: & Abbatis, & " fratrum suorum, nibilominus pia petitione prouocati: predium iam dictum, cum omni libertate, " Monasterio Bebenhuso solenni donatione, cum nostrorum liberorum conniuentia voluntateq;: vi- " del. Egenonis iunioris de FRIBVRCH, Rudolphi & Bertholdi Comitum de Vrach: in ho " norem sanctissime Dei genitricis Marie, omniumq; Sanctorum: pro nostra Parentumq; nostro- " rum perpetua salute, contradimus: sperantes, ex hac donatione nos habituros diuine recompensa " tionis optabilem semperq; desiderabilem, portionem. Vt igitur hoc factum, quod fecimus auctori- " tate tam manifesta posset esse ratum Monasterio sepedicto, firmissimumq;, & incunctanter incon- " uulsum, & inuiolabile: cedulam banc conscribi, nostroq; sigillo, liberorumq; nostrorum fecimus " communiri. Acta sunt hæc ab incarnatione Domini M. CC. XXVIII. Indictione prima. Da- " tum in Vrach 5. Kalendas Decembris. "

Ioannitarum Collegium Halæ Sueuicæ, in suburbio, trans amnem Cocham.

Fundatum est anno 1228. cum Xenodocheo quodam pauperum: & maiore dotatum ex par- Halæ Sueuicæ te, à Gyldenis, nobilibus de Gottvvolteshusa: qui parochiam S. Georgij Gottvvolteshusanam, Collegium Ioannitarum. cum omnibus decimis & commodis eò contulerunt: cùm antea Parochia hæc Ioannitica, seu villa Gyldeni. hæc, quæ hodie suburbium est, sed olim villa Hallis vocabatur, ad Gottvvolteshusam, ceu filia, pertineret. Idem collegium, à Comitibus etiam Krautemijs, Dominis Lympurgensibus, nec non Turenijs vel Turnijs, atque Sulmaisteris, Nevvenstainijs, VVeileris, Boxbergijs, & Klingenfelsijs, liberaliter dotatum est: ob alendos sibi perpetuò tres Presbyteros Ioannitas. Ex ijs vnus ad curationem Gottvvolteshusanæ Ecclesiæ emitti solebat. Anno autem 1539. Ioannitis emendatam Euangelij doctrinam recusantibus: Missæ celebratio, ab Halensi Magistratu abrogata est: & Ioanniticum Templum, clausum. Diximus fuisse Ioannitarum collegio Xenodochêum, siue Hospitale, adiunctum. In eo cùm olim pauperes malè curarentur: imò ne à pluuijs quidem tuti essent: Halenses, vt miserorum cura melior haberi posset: permutationem quandam cum Abbate & conuentu Chomburgensi fecêre. Dederunt eis domum, supra D. Michaelis Templum sitam: quæ adhuc, Chomburgensis aula vocatur: & vicissim ab illis acceperunt domum & curiam: in cuius area Xenodochêium, quod etiamnum est, adificarunt: huc traductis illis bonis, quæ ad vetus hospitale pertinuerant: Ioannitis verò, sua bona retinentibus. Quoniam autem vetus Xenodochêum fuerat apud Ioannitas: ideo medium quoque altare noui Xenodochei, S. Ioanni dicatum fuit. Ex M. Scr. collectaneis Georg. VVidemanni.

Viuebat 1228. Halæ, Burcardus Sulmaister: qui in latinis literis appellatur, Magister Sulmaister Burfalsuginis: sicut postea 1249. quidam nominatur, Magister salis iunior: & 1263. Dominus VVal- cardus. therus senior, Sulmagister.

Prædicatores Monachi, qui se Vlmæ insinuauerant, cœnobium sibi construebant, ope cuius- Vlmæ, Prædicadam Mechtildis: & senis Graffonis, Cancellarij Cæsariani. tores Monachi.

Luxouium oppidum, Stephano Burgundiæ Comiti, ab Imp. Friderico 2. hoc anno attributum, ex Diplomate Vignierius scribit.

Erat hoc tempore, Galliarum Rex, Ludouicus diuus: vel hoc 1228. anno, vel præcedente, fatus. Regnauit 43. circiter annos.

Ad hunc annum refert Corius natiuitatem Conradi ex Impp. Friderico & Iola: quam i- Conradus, Fripse, Isabellam appellat: quæ tunc etiam mortua sit. In tal tempo del 1228. (inquit) l' derici Imp. F.

Impe-

Imperatrice Isabella partori, vn suo figliuolo: il qual fu nominato Cordo quarto: & da costui nacque Corradino quinto. In questo Corrado rimasero le ragioni del Regno Gierosolimitano. Et poi Isabella abbandonando l' vnico figliuolo, passò all' altra vita. Sed verius est, quod Collenutius scribit: Iolam, Conradum enixam, anno 1227. obijsse.

PAPA, ABSENTE IMP. IN SYRIA, INTERIM IN DITIONEM EIVS inuadit. Imperatori Hierosolyma, & terra sancta, restituta. Idem ditionem suam à Papa recuperat. Priuilegia Bebenhusensium, à Papa Greg. confirmata. Spiritale Gynæceum Pfullingense. Nobiles à Pfullinga, Rempij. S. virgo Clara.

CAPVT VI.

ANno 1229. & partim præcedente anno: cùm Imp. Fridericus esset in Syria cum copijs: tractabatur de pace inter ipsum (vt scribitur ab Vrsperg.) & Soldanum, atq; gentes ipsorum.

P. Gregorius in ditionem Imperatoris absentis inuadit. ἐπιηρεάζει.

Papa verò Gregorius (πανεγκόγγυστος) captata occasione ex absentia Imperatorũ (verba Vrspergensis) in seruitio Christi demorantis, quod nefandissimum est dicere, abstulit, & sibi subegit: & cruce signatos, ne transfretarent, omni studio prohibuit: tam in Apulia, quàm in Lombardia. Quis talia facta rectè considerans, NON DEPLORET, ET DETESTETVR? Quæ iudicium videntur, & quoddam portentum, & prodigium, ruentis Ecclesiæ.

De hoc in Asiam transitu, & rebus gestis, hæc habet Pand. Collenutius lib. 4. ferè ex conuersione Ioan. Nicol. Stupani.

Hierosolymorũ recuperatio.

Anno 1228. Fridericus, negotijs Regni sui compositis: rebusq; expeditioni Hierosolymitanæ necessarijs, comparatis: Gregorio non consulto, vt promissioni suæ satisfaceret: ex Italia cum maximis copijs soluit. Inde in Cyprum & Iudæam perlatus: ita rem potentia & autoritate sua gessit: vt Soldanum ad inducias secum paciscendas, & Regni Hierosolymitani restitutionem, aliquot arcibus exceptis, coegerit. Conditionibus honestis, ac Reipub. Christianæ saluberrimis hanc pacem cum Sultano factam, Thomas Fazellus poster. Decad. lib. 8. asserit. Quamobrem sequenti 1229. anno: cùm Hierosolymis in Quadragesima, coronam illius Regni accepisset: Ioppen, quæ nostra ætate Zaffus dicitur, instaurandam curauit. Tum per literas in Occidentem scriptis: quas res gessisset, patefecit: in primis rogans Pontificem: vt, cùm promissa esset feliciter executus, sibi ab illo inflictum anathema remitteretur. Verùm Gregorius, cui tanta Friderici prosperitas fortè minus grata esset recusauit. Causabatur enim, illum non habuisse rationem vtilitatis Christianorum, sed

Ioppes instauratio.

Papæ in Fridericum iniquitas.

suæ propriæ, in illa cum Soldano transactione: & in conditionibus pacis, Saracenis permisisse: vt in Templo suo Mahometo sacra possent facere. Itaq; non modò non absoluit eum: verùm etiam magnum exercitum, qui Christianæ militiæ nomen gerebat, ex Longobardia, Æmylia, & Flaminia, (Thoma Cellani Comite, & Pandulpho Sauello, cubiculario suo, Ducibus) congregauit: quem vnà cum Ioannis Brennæ copijs (qui ex Gallia, in Iudæam profecturus, reuerterat) in Regnum Neapolitanum misit: vt ibi omnia, coniunctis viribus, Ecclesiæ nomine occuparent. Pandulphus, in Regni aditu castrum Insulæ cepit: Ioannes, Abbatis cuiusdam opera, montis Cassini turrim obtinuit. Vnde in Regnum ingressi, plurimas vrbes deditione acceperunt: adeoq; vniuersam illam regionem, quæ inter Latium atque Capuam interiacet, vnà cum vrbe Capuana, in Ecclesiæ potestatem (magnopere sibi Papa gratulante) redegerunt. Cellani verò Comitis exercitui, oppositi sese in Piceno ad Maceratam Transonamq; ripam, Reinaldus Germanus (à Friderico ad Regni gubernationem relictus) & Anselmus Iustinus (Anshelmus de Iustingen, Imperij Marescalcus) nec illum vlterius progredi permisere. Quibus rebus à Friderico cognitis: motus ipse hac iniuria, vrbis Hierosolymitanæ & Iudææ administrationem, Vicario suo commendauit: ac duobus tantùm magnis illinc onerarijs nauibus soluens: summa cum celeritate in Italiam cõtendit. Cumq; sub finem Maij, hoc 1229. anno Brundusium appulisset: ac tres septimanas ad Barolum quiescens, sese refecisset: vênit ad eum Conradus Guiscardus, Spoleti Dux. Tum coniunctis viribus ambo, Ioannem Brennensem, qui Caiazzam obsidebat, in fugam coniecerunt. Iam antea verò, ex Germania Conradum hardum Carinthiæ, Sibotum Gundelfingensem, opinor) auxilio accersiuerat. Qui vbi maximo cum exercitu aduenêre: XV. diebus recuperarunt amissa omnia: præter Caietam, & arces S. Agæ, Soræ, atq; S. Benedicti: quas tamen & ipsas, aliquot diebus pòst receperunt. Quam fortunæ prosperitatem Cæsar secutus: vlterius cum Germanis, & cum Saracenis, quos Luceria euocauerat, progressus est: atq; Beneuentum, & omnes vicinas regiones Romam vsq; Spoletanum Ducatum, ac Pi-

Papæ resistunt Imperatorij.

Friderici reditus in Italiam.

Amissa recuperat.

ac Picenum, occupauit. Et tamen interea Legatos ad Pontificem misit, Mamertinum Archiepisc. & Germanorum equitum præfectum Hermannum Borussum: qui de pace & absolutione agerent. Quod & per ipsos effectum est. Procumbens enim Cæsar ad genua eius, anathemate solutus & liberatus est: ac reconciliatus, eâdem cum Papa mensa cibum sumpsit. Quæ facta sunt 1230. & 1231. anno.

Ab anathemate absolvitur.

Ex AVENT. lib. 7.

Imperator ad Cyprum cum copijs nauigat: XVII. Cal. Decemb. Ioppen appulit, eamq; munit. Octo dies ibi commoratus, fame laborare cœpit. Nam commeatus à Ptolemaide, vehiculis, clitellis, equis, terrestri itinere, propter hostes passim discurrentes, conuehi nequibant. Supplicatione igitur decreta: placato cœlesti numine lachrymis: tandemq; mari placato: annona, arma, cætera bello necessaria, Ioppen deportantur. Pax, Legatis vltrò citroq; commeantibus, inter Regem Ægypti eiusq; cognatos, & inter Augustum sancitur: decem annorum induciæ, pacta: captiui omnes, à Saracenis redditi: Hierosolyma, cum omni circà regione Ioppen vsq;, vt tutus Christianis pateret aditus, restituta. Inter quæ, Bethlehem, Nazaret, omne spatium inter Ptolemaidem & Hierosolyma, cum Tyro & Sidone, reddita. Permissum etiam Principi Romano, mœnia, castella, arces, reficere ac munire: nihil horum, Soldano atque Saracenis, in Syria Palæstinaq; permissum. Concessum tamen eis, extra vrbem diuertia absq; armis: & in Templo, quod ipsis sacrosanctum esset, adorare. Hæc omnia, religione iurisiurandi, more vtriusque gentis confirmata. His XII. Calend. Mart. (die tunc Solis, Christo triumphanti festo) renuntiatis: Fridericus Hierosolyma tenedit: Sabbato (qui dies XVI. ante Calend. Aprilis) eò peruenit. Postridie diadema, ob honorem Christi Cæsareum gestans: cultu Imperatorio, loca quæq; sacrosancta venerabundus adijt. Facta sunt hæc anno Domini M. CC. vndetrigesimo, Indictione secunda. Hæc, ex epistola Friderici, ab Auent. excerpta: quæ Bathaniæ in Tabino Pontificali seruantur.

Induciæ 10. annorum inter Frid. & Sultanum Ægypti.

Fridericus Hierosolyma.

IOAN. CVSPIN.

Imperator, his feliciter ita gestis, de eo Pontificem per literas certiorem reddit: congratulationem ab eo expectans, & gaudium publicum Christianorum. Pontifex superbissimus, contemptis ac abiectis literis famam spargit: Imperatorem suum diem obijsse: quo facilius aliquot Apuliæ vrbes, quæ adhuc in fide steterant, ad se flecteret. Reuersos autem Alemannos Gallosque, & alios milites: ne verum dicerent, truculentissimè sine causa occidi fecit. Cognita hac fraude: Imperator cum ingentibus copijs in Apuliam reuertitur: Pontificis expellit exercitum: terras suas sibi ablatas, nullo labore recuperat. Longobardorum & Tuscorum, noua cum Pontifice contra eum conspiratio. Pontifex iterum ipsum excratur: quòd cum Soldano fœdus pepigisset: Ferebat patienter Imperator: qui nouerat artes Pontificis: cuius antehac nuntios cum literis ad Soldanum interceperat: quibus hunc rogauerat, ne Cæsari terram sanctam redderet: quemadmodum facturum, rumore intellexisset. Nihilominus absolutionem petijt: aduocatis Patriarcha Aquileiensi Bertholdo, Salisburgensi Archiepiscopo Eberhardo, Ratisbonensi Seufrido, Augustensi Sibotone: Ducibus item, Austriæ Leopoldo, Meraniæ Ottone, Carinthiæ Bernhardo. Hi verò, re infecta, à superbissimo Papa discessere. Modò sequenti anno, res ad concordiam vênit qualemcunque.

Papa improbitas.

Iterum excommunicatur Fridericus.

Papæ litera ad Soldanum perfidiosa.

De hac Friderici expeditione Heroldus prolixè scribit: ex quo quædam prædictis adiungam breuissimè.

Soldano, qui fuit successor Corradini, Papa scripserat: ne terram sanctam Friderico restitueret: quas literas Soldanus huic misit. Inter eos autem pax nouiter facta est ita: vt Fridericus, Rex Hierosolymæ fieret: quæ ei cum reliqua Palæstina restitueretur: & captiui dimitterentur gratis. Inducias in decennium esse. Ita Imperator 1229. Hierosolymam ingressus, ipso die Resurrectionis coronatus est. Vrbis mœnia, & ædes sacras, reparat. Sic Ioppen, & Nazaretam. Syriæ Rainaldum præficiens, & rebus necessarijs benè instruens: in Apuliam (Bulgerland) reuersus est. Papam postea ita exercuit Gregorius, vt impatientiâ moreretur. Antiochiæ Principatum Fridericus, Imperatoris nothus filius, obtinuit. Ideo Cypri Rex ei bellum intulit, sed nequicquam. Legatur Heroldus. Krantzius verò 8. Saxon. 1. Friderico iniquus est. Siciliæ Reges, ab eo tempore, quo Fridericus Hierosolymam recepit, nomen & Insignia Hierosolymitani Regni vsurparunt.

Hierosolymorũ, Ioppes, & Nazaretæ, reparatio.

Frider. iunior, Antiochiæ Princeps.

Henricus 2. nobilis à Distbingen, Sueuus, Episcopatum Aistetensem 1229. accepit: cui optimè præfuit A. 5. M. 3 obijt vlt. Iul. 1234. Brusch.

Distbingen.

Eodem

Bebenhusanis sua bona confirmata.

Eodem 1229. anno, Indictione 2. & 8. id. Mart. Gregorius P. confirmauit prolixo Scripto Bebenhusanis sua priuilegia, & bona: quæ habebant in VVila, in Vesperwila, in Altorff, in Vtinga, Talfinga, Zimberbuch, Beringa, Æchterdinga, Dereicha, Blieninga, VValtorffa, Luschnowa, Tusselinga, Stocka, Ezzelinga, Velbachio, Stedino, Stutgartena, VVangena, Hesincha, Entringa, Therendinga, Pessinga, Beblinga, Gerringa, Tuwinga, alijsq; locis: vt immunitate in ijs fruerentur: nec quisquam decimas eos posceret. Multa quoq; quæ ad disciplinam, pacem, ornatum, huius Monasterij pertinebant, eis sanxit.

De Pfullingensi Parthenône.

Pfullingense Gynæceum.

Idem Pontifex, hoc 1229. anno Regulam præscripsit viuendi Monialibus Pfullingensibus: de quibus rursum infrà lib. 2. cap. 14. vbi tamen etiam ab Vrbano 4. data Regula eis dicitur: qui Papa sedere cœpit 1261. Sed præscripserat Regulam Gregorius, confirmauit Vrbanus. Distat autem breui spatio, egregius (VVirtembergicæ ditionis hodie) pagus Pfullinga (vnde quondam, Pfullingenses Comites) ab oppido Reutlinga: vtrunq;, à nobis, qui Tybingæ habitamus, 1. milliario Alemannico.

In Monasterio huius circuitu, vel peristylio scriptum est: Anno Domini 1250. Jahr/ an S. Martins Tag/ ist diß Gotshuß zu Pfullingen gestifft vnnd angefangen worden/ Von den Edlen vnnd Gaistlichen Frowen / Frow Mechtild / vnnd Frow Irmel / der Rempen Geschlecht von Pfullingen/ welchen Gott gnedig seyn wölle/ Amen. *Sed antea, quàm Monasterium hoc ædificaretur: potuit quædam cœpta esse: & aliquot in ea religiosæ fœminæ: quibus à Pont. Gregorio IX. fuerint leges præscriptæ. Nisi pro 1250. debet 1150. esse: quod tamen mihi non videtur. In circuitu eodem, ambarum fundatricum effigies, stantium, conspiciuntur: inter quas, Insignia generis ipsarum. Scutum in tres æquales partes diuisum: quarum infima, flaua: próxima, cærulea: suprema verò, alba. Galeæ tegmen, & inde surgentium cornuum, ijdem colores. Dominarum ipsarum, vna* τὴν δεξιὰν *tenet dexterum eorum cornuum: altera ad sinistram stans, sinistrum. In eiusdem peristylij muro, Angelus deuolantis specie est pictus habens tria serta: in manu vtrâq; vnum, & in brachio tertium. Sub eo S. Cæcilia virgo, & sponsus Valerianus virgo, fraterq; huius Tiburtius. Quorum hi singulas palmas, aut virides surculos: illa verò, musicum organon tenet. Ibidem, imago crucifixi Christi picta est: ad cuius dextram, virgines, S. Maria, & S. Clara: ad sinistram, S. Ioannes, & S. Franciscus. Sic adhuc hodie.*

Rempij nobiles.

Rempius vltimus.

Ingredienti autem in peristylium, tabula ad sinistram est: quæ prædicta Insignia habet, cum his verbis. Anno Domini M. CCCC. LXXXX. vnnd *VIII.* Jahr/ starb der Edel vnnd Veste Caspar Remp/ von Pfullingen/ auff nechsten Sambstag nach S. Jacobs Tag: vnd ist der/ der letst Remp/ dem Gott gnedig seyn wölle. *Deinde sunt ibi tria hæc nomina:* Caspar Remp/ Hans Remp/ Fritz Remp: *cum suo scuto.*

S. Clara.

De S. Clara, cuius mentionem fecimus, Petrus de Natalibus, Clara virgo, inquit, ordinis Dominarum pauperum S. Damiani, de ciuitate Assisij, nobilibus orta Parentibus: ab annis puerilibus, Christi seruitio mancipata, virginitatem suam Domino dedicauit. Ipsa à B. Francisco, ordinis minorum fundatore, instituta: monitis ipsius relicto seculo: die Dominico palmarum, adhuc iuuencula, ad Ecclesiam in omni vestium suarum ornatu procedens: à summo Pont. Innocentio 3. palmæ ramum accepit. A. S. deinde Francisco, habitu monachali sumpto: apud Ecclesiam S. Damiani inclusa, sororum ordinem pauperum inchoauit: vbi 42. annos perseuerauit: quem ordinem idem Innocentius confirmauit. Cùm autem tempore Friderici Imp. Italiam deuastantis, Saraceni ab eo conducti, vallem Spoletanam depopulati essent: Assisiumq; iam inuaderent: ipsa corpore languens, se in ianua claustri hostibus opponi iussit. Tum, Christo puerulo ei apparente: ac liberationem loci & ciuitatis promittente: ipsa orans, hostes effugauit non solùm è Monasterio, sed etiam è ciuitate, per aliam portam sese eijcientes. Obiisse dicitur 1252. pridie idus Augusti.

Leyvenstain.

Eodem 1229. anno, in literis transactionis cuiusdam, Hainrici, Roman. Regis, inter nobilem virum C. Comitem de Leyvenstain, & inter Monast. Adelberg, super Aduocatia Curiæ in Kirnberg, nominantur hi testes:

Hermannus, nobilis de Neiffen & filius eius H. & S. G. nobilis de Hohelohe. B. Dapifer de VValpurg. C. Pincerna de VVinterstetten. VV. Pincerna de Limpurg.

RECON-

RECONCILIATVS PONTIFICI, CÆSAR FRIDERICVS. HAILprunnenſis ſtagni Piſcis. Teccenſis Dux Hermannus. VVolfartſchvvendia nobilis familia. Comes Auracenſis Egeno: & comitatus hic, ad VVirtenbergenſes Dominos translatus. S. Franciſci ἀνοβίωσις, inter Diuos relatio. Ludouici Bauari Ducis interitus, & filij Othonis ſucceſſio. Imperator Fridericus, iterum in Italia. Comites Hohenlohenſes. Abbas Hirſaugienſis, Erneſtus.

CAPVT VII.

ANno 1230. *Fridericus Imp. licet ita indignè, vt audiuimus, à Pont. Gregorio tractatus eſſet: tamen nihil ad diligentiam cum eo in gratiam redeundi ſibi fecit reliquum. Id quod vix tandem, interuentu Germanicorũ Procerum, & vnciarum auri pro damno Eccleſiæ dato CXX. millibus perſolutis, vt fertur, obtinuit. Cùm Romani deinde legem rogaſſent: vt oppida Eccleſiæ iuxta vrbem poſita, ſibi non Pontifici, tributum penderent: Fridericus, ipſe quidem in Germaniam redijt: ſed tamen multitudine Alemannorum, ad Papam ſuo iuſſu confluente, effecit: vt Gregorius patrimonium S. Petri, Sabinumq; agrum, reciperet. Ex Paralipom. Vrſpergenſi annexis: quorum auctorem ſcio eſſe Caſparum Hedionem, Theol. D. meum in Theologicis prælectionibus olim Argentorati fidelem præceptorem.*

Pax inter Patam & Caſarem.

Eodem anno, inter Henricum R. Comitemq; de Pfirt, & inter Argentinenſem Epiſcopum Bertboldum, pax facta eſt: ac ſiluit terra à tumultu bellorum: ſed purgari furibus & latronibus non potuit: qui noctu Monaſteriorum & Eccleſiarum foribus fractis (rapto viuere ſueti) quicquid nanciſci poterant, clàm auferebant. Tritenhem.

Pax inter R. Henricum, & Argentin. Epiſc.

Hoc tempore fuiſſe quendam, nomine Euiſium: alterum Henrici VI. Imper. & Conſtantiæ filium: qui terram Bononienſium populans, ab eis occiſus ſit: ex Bergomenſi cognoſcitur. Sed anno 1272. Entium, Fridericiſ. filium illegitimum, apud Bononienſes mortuum cognoſcemus.

Euiſium.

De Lupo piſce ſtagni Hailprunnenſis.

Fridericus II. Imp. cùm aliàs vir eruditus fuit (inquit Conradus Geſnerus) & Græcè etiam (mirum illo ſeculo) calluit: tum animalium naturæ ſtudioſus fuiſſe videtur, ex eo: quòd (vt tradit Conradus Celtis) lucius piſcis, anno ſalutis M. CCCC. XCVII. captus eſt in ſtagno circa Haylpruna, Imperialem Sueuiæ vrbem: & repertus in eo annulus ex ære Cyprio, in branchijs ſub cute, modica parte ſplendere viſus. Annuli figura & inſcriptio fuit hæc. Numeri Græci in epicyclo annum ſalutis indicant, quo id factum eſt, M. CC. XXX. Sex minores circuli, ſignificare Imperij Electores putantur. Inde colligitur, piſcem illũ in ſtagno vixiſſe annis CCLXVII.

Piſcis longæuus, in ſtagno Hailprunnenſi.

Id eſt, Ego ſum ille piſcis, huic ſtagno omnium primus impoſitus, per Mundi Rectoris Federici ſecundi manus, die quinto Octobris, M. CC. XXX. Sic conuertit Ioannes Dalburgus, VVormacienſis Epiſcopus.

Hæc Gesnerus in præfat. quarti libri historiæ Animalium (ad Imp. Ferdinandum) qui est de Aquatilibus.

Plura, de eodem pisce.

In M. Scr. Chartis inueni: hunc piscem Kaisersluteræ captum esse, pondere trium & dimidiati centenariorum seu 350. Librarum. Sed circa Hailpronnam captum sentiamus: nisi Fridericus eodem anno, diuersis in stagnis tales pisces posuit: atq; isdem eodem quoq; anno capti sunt.

Berchinga pagus.

Est apud nos (inquit Ioannes Lauterbach. Hailprunnensis Schola moderator, in suis ad me 1588. literis) prope pagum Hailprunnæ vicinum Beckingam, stagnum tanta profunditate, vt fundo carere dicatur: in quo captus est ille Imp. Friderici piscis. Sed maius est Lauffense stagnum (teste Georgio VVeigenmaiero, Hebraicobic Tybingæ professore) nec longè inde: in quo forsitan etiam talis piscis fuit. Nam credibile est, multos ab illo Domino fuisse diuersis lacubus impositos, imò eidem etiam stagno. In illud autem stagnum Hailprunnense, Nicer fluuius, cum inundat, influit: & ita ex eo stagno cæteros, præter hunc, pisces, cùm Nicro recedente elapsos esse, verisimilitudini non repugnat.

Tecc. Dux Hermannus.

Viuebat circa hoc tempus Hermannus, Dux Teccensis: cuius vxor erat Verina, Comes VVelschenevvenburgensis. Fratres & sorores illius. Conradus, mortuus cælebs. 1229. Ludouicus, cælebs mortuus. 1230. Simon mortuus item cælebs. 1231. Fridericus: vxorem habens Elisabetam, Græningensem Baronissam. 1229. & 1235. Berchtoldus, Episcopus Argentinæ. 1223. & 1239. Agnes, nupta Lympurgensi Baroni VValthero 1235. Sophia: cuius vir, Henricus Hennenbergensis Comes. 1247. & 1360. M. Scr. Hermanni liberos vide infrà cap. 11.

VVolfartschvvendij.

Nobiles equites à VVolfart suendi, recensentur à Lazio inter Sueuos: cuius stirpis, Chunradus, Albertus, & Hetovvinus, locupletatores fuerint Oxenhusensis Monasterij: Henricus verò celebretur in Diplomatis Visinensibus, anno M. CC. XXX.

Vracenses Comites.

Obijsse dicitur hoc anno (etsi mihi antè videtur) Comes Vracensis Egon, vel Egino: cuius filij fuêre Cuno Berchtolduſque: de quibus suprà in 2. part. lib. 12. cap. 7. scriptum est: quomodo à Berchtoldo Zæringensi, auunculo suo, pro quadam summa pecuniæ, cùm ipse contra Philippum Sueuiæ Ducem Rex eligeretur, electionis nomine principibus Electoribus, Coloniæ obligati fuerint: & inde liberati, vitæ Monasticæ se ex voto dicauerint. Tunc Berchtoldus suam Comitatus Vracensis partem tradidit vitrico suo, Comiti VVirtembergensi Eberhardo: atque ex Monacho postea factus est Abbas Salomouillanus: & 1240. anno Christi mortuus est. Cuno verò, Esslingæ se conuersis aggregans: partem suam eiusdem Comitatus, posterius ad Prædicatorum cœnobium (1233. anno ædificatum) contulit: quam partem deinde Comes Eberhardus, permutatione eius cum quibusdam ex Vlbacho reditibus facta, & ipsam ad se recepit. Ita totus Comitatus ad VVirtembergenses peruenit. Cuno fertur post mortem suam, Esslingæ sepultus cum Insignibus suis esse: in superiore verò à nobis citato secundæ partis loco ad maiores dignitates ascendit Cuno. Steterunt porrò Insignia Vracensis Comitatus diu, in fenestris Chori prædicatorij apud Esslingenses: antequam facta est postea mutatio Religionis. Etsi autem Vracensis VVirtembergico Comitatui sic incorporatus fuit: non tamen se Eberhardus Vracensem Comitem scripsit: sed pristino titulo contentus fuit. Attamen posterius in Insignibus, vtrumq; Comitatum complexus est: VVirtembergensem, in clypeo: Vracensem, in galea, quam inde sumpsit. M. Scr.

Vracensis Comitatus, ad VVirtembergenses translatus.

De Vraci Comitibus Lazius scribens, Egeno, inquit, Comes de Vrach, sub Friderico 1. Barbarossa floruit: qui ex filia Berchtoldi 3 Zæringiæ Ducis, tulit 4. filios: Ottonem & Engelscalcum, Comites Vracenses: Berchtoldum, Abbatem Lucernensem: & Chunradum Episc. Portuensem, ac Cardinalem tit. S. Ruffinæ. Porrò Otto & Engelscalcus citantur in Diplomatibus de anno 1177. Hæc, ille. Vt videri alicui possit, diuersos fuisse, Chunrad & Cunonẽ: & duos diuersos Berchtoldos.

Vixerunt ex Comitibus Vracensibus (inquit Gabelcouerus) adhuc 1254. anno Berchtoldus cum vxore Agatha quamuis sine liberis: & Rudolphus, qui se fratrem Rudolphum, quondam Comitem in Vra vocat, in literis hoc anno scriptis.

Sangall. Abbas.

Erat hoc tempore Sangallensis Abbas Cunradus Busnangius, de quo 1226. anno diximus. Hic, cum ei in Aula Imp. Friderici 2. versanti, bellum indixisse nuntiarentur tres Principes & Comites: Episcopus scil. Constantiensis, & Comites Kyburgenses ac Tockenburgenses: respondit ipse coram Cæsare contemptim: Es ist nicht ein wunder / daß die Mäuß tantzen / so die Katz nicht daheime ist. Gehet hin / vnd verjaget die Mäüß / biß ich auch hinnach komm. *Non est mirum, saltare mures, fele absente. Vos verò ite, mures depellite, donec & ego veniam. S. Stumpf. 6.*

Inter

Inter Diuos relatus est circa hæc tempora, à Pont. Gregorio, Assisij, B. Franciscus, his verbis: Ad laudem, & ad memoriam omnipotentis Dei, patris & filij & Spiritus sancti, & gloriosæ virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli: ad honorem Ecclesiæ Romanæ: beatissimum patrem Franciscum, quem Dominus glorificauit in cœlis, venerantes in terris: de consilio fratrum nostrorum, & aliorum prælatorum, in catalogo decreuimus Sanctorum aduocandum: & festum in die obitus sui celebrari. Statim Cardinales, Te Deum laudamus, inceperunt: & populi in laudes voces deprompserunt. Papa de solio descendit: & cum Cardinalibus sanctum corpus leuauit de tumba. Abbas Stadens. qui ad 1228. ponit: Funccius verò, ad 1230. S. Francisci canonizatio.

Anno 1231. Ludouicus, Bauariæ Dux, reuersus à partibus transmarinis, cùm Kelhaimum accessisset: à quodam nuntio Vetuli de Montanis, Principis Saracenorum, Imperatori Friderico amici, iniurias huic à Duce illatas vltum misso, Friderico procurante, cultro confossus est: sed percussor, mox & ipse à familiaribus Ducis gladijs concisus. Sic, Tritenhemius. Auentinus verò aliter scribens, Ludouicus, inquit, Regulus Boiorum, Kelhaimij, dum post cœnam in ponte deambulat: à Stichio Morione, quem per ludum insidebat, cultello lethali vulnere sauciatur: moxq; in conspectu omnium Aulicorum, 16. Cal. Octob. examinatus corruit. Es ist der Narren gut müssig gehn. *Extat Kelhaimij ædicula, stipesq; sacratus, huiusce rei monumentum. Sunt, qui tradunt, fraude Hainrici Cæsaris casum esse, à quodam ignoto: qui quasi cultu nuntij Augustalis literas exhibuerit: legentemq; easdem, de improuiso confoderit.* Sihe dich gegen frembden Briefen für. *Corpus Schyram delatum, Regio luxu sepultum est. Manes ei placauêre. Eberhardus, Archiepiscopus Boiorum: cum collegis suis, Chiemensi. Seccouiensi, Fruxinensi. Augustano, Episcopis: Laodamia (Ludimilla Bohema) vxor ipsius Ludouici, Agnesq; nurus eius: & Proceres, hi, Otto à Phalay, Conradus à Plaien, Conradus à VVasserburg, Conradus & Heinricus fratres Mosburgenses. Pauperibus, vna & quadraginta libræ, numeratæ pecuniæ, distributæ sunt: quinq; & viginti, annuum vectigal, Monachis perpetuò condonatæ. Laodamia suburbanum Landtshutæ contubernium sacratis fœminis constituxit: cæremonijs Cistertiensibus initiauit: dotem suam ei donauit. Vbi eius Mausoleum, Landshutensiumq; Principum, ostenditur. Successit Ludouico filius suus Otto: ad quem postea consolatoriæ literæ ab Imperatore, ex vrbe Rauenna (nam ipse in Italiam reuersus, illic hyemabat) scriptæ sunt, Ille, viuente adhuc patre, vtrunq; Ducatum Rheni, atq; Boiorum, ab Augusto impetrauerat. Vxorem habebat Gertrudem, Henrici Comitis Palat. Rheni filiam.* Ludouici Bauari interitus. Laodamia. Fridericus Imp. rursus in Italia.

Gotofridus 2. & Cunradus, comites de Hohenlohe, hoc tempore vixerunt. Quorum Gotofridus, vndecimus Magister Templi Domini in Palæstina, amissâ Accona fratres ordinis in Germaniam duxit: & cum his, aliorumq; Procerum auxilio, Borussiam ingressus: ad fidem Christi & obsequium ordinis, coegit. Habitat hæc familia in finibus Franconiæ, VVirtembergiæ, & Narisscorum: sub quibus hodie in valle Kocherthala sunt, Thierberg, Ingoltingen, Sindringen, Steten, Vorchtemberg, & Nagelsperg oppida. Laz.

Gabelcouerus verò ipsis hodie Newenstein, VValdenbergam, Langenbergam, VVeickershaimum, Nidernhalam, Ingelfingam, Sindringam, Oeringam, &c. subijcit. Hohenlohenses Comites.

In Monasterio Hirsaugiensi, defunctus est Abbas Euerhardus 30. die Decemb. anno ætatis 65. sepultus in maiori cœnobio, magno cum luctu: quia Monasterium ædificijs ornauerat, reditibus auxerat, verbo & exemplo alijs laudabili præuerat. Substitutus ei est postridie XXIIII. Abbas, Ernestus, huius loci Monachus: honestis parentibus in Sueuia natus. Hic à Spirensi Episcopo Beringero ordinatus, præfuit A. 13. M. 1. D. 3. vir bonus ille quidem: sed magis ad temporalia, quam ad Monastica disciplinæ obseruantiam, inclinatus. Itaq; hæc sub eo paulatim defecit. Tritenhem. Hirsaug. Abates.

Eodem 1231. anno, 3. Calend. Decemb. obijt S. Elisabeta, Regis Vngariæ F. Ludouici Turing. & Hassiæ Landgrauij vxor, Marpurgi Hassorum sepulta. Idem. S. Elisabeta mors.

REGIS HENRICI SVEVI VIOLENTIA, IN OTHONEM BAVARVM Palatinum Imp. Fridericus, Venetijs & Rauennæ. Soldani Ægyptij munus ad ipsum. Bellum Monachicum de Lorschensi cœnobio. Bebenhusana de Esselingensibus exemptio.

CAPVT VIII.

ANno 1232. *Otho Bauarus, iustis patri Ludouico factis: Ratisbonæ ad idus Ianuar. comitia indicit: vt auspicatius honorem iniret Principatus, imperiumq; suum stabiliret, incolas*

Henr. R. Othoni Bauaro contrarius.

in verba sua iurantes acciperet. At Henricus Cæsar, Augusti F. edicto id vetat: & ciuibus præcipit, ne Othonem vrbe recipiant. Boiorum Dynastæ & Pontifices: Eberhardus Salisburgensis, cum collegis suis Episcopis, Chiemensi, Lauentino, Seccouiensi: Conradus Frixinensis, Sigefridus Reginoburgensis, Hainricus Aichstetensis, Gebhardus Bathauiæ, Sigefridus Augustanus, Sabonensis, Eckbertus Bambergensis: Landshutæ frequentes conueniunt: bona Reipubl. se procuraturos pollicentur: concordiam & fidem iurisiurandi religione & sacramento sanciunt. Eberhardus Salisburgensis Pastor, cum Othone Augustam proficiscitur: frustrà sibi operam, eius apud Cæsarem in gratiam redigendi sumit. Cæsar enim clandestinum fœdus cum Papa Gregorio fecerat: Teutonicum sibi Regnum vendicare nitebatur. Otho verò (præfectus hic Prætorio Rheni, Reguluſq; Boiorum: primarius Germaniarum Princeps) ab Augusto Cæsaris patre, deficere, nefas ducebat: in Boiariamq; se protinus contulit. Cæsar, collecto magno exercitu, Boiariæ fines hostili animo intrat, nemine omnino resistente: Templa, vicos, agros, incendit: castra ante mœnia vrbis Reginoburgensis collocat: ferro prædandoque cuncta atterit. Hisce coactus Otho: arbitro Eberhardo Salisburgensi: filium Ludouicum quadrimum, Cæsari obsidem dat. Augustus, vbi hæc in Italia resciuit, Legatos in Boiariam mittit: Cæsarem ab armis discedere, obsidem Othoni reddere iubet. Plerique Boiorum equites, clàm armati, copias eius subsequuntur: prædæ intentos inuadunt, occidunt: magna clade discedentes afficiunt. Otho, conuentu Reginoburgi renouato, quæ Landshutæ constituta fuerant, perficit. Auent. Quæ, & sequentia, num omnia vno, in quo sumus, anno sint facta, cogito. Tritenhemius quidem, anno 1233. Bauaricam illam Henrici R. expeditionem factam in Hirsaug. Chron. notat.

Intercessio Imperatoris.

Centuripam delet.

Imp. Frid. Messanã, Syracusas, & Nicosiam, quæ ab ipso defecerant, ad officiũ redire cogit, seditiosis punitis. Centuripen quoq;, quæ cõtumacius egerat, magna vi expugnat & funditus delet. Augustam tunc vrbem ibi condit: ac Centuripinis habitandam dat. Vide Faz. poster. Decad. lib. 8.

Comitia eius, Rauennæ.

Comitia hoc 1232 anno (vt Pandulfus lib. 4. Histor. Neapol. scribit) Fridericus Rauennæ indixit. Quò & Henricum F. & cæteros Germaniæ Principes, vocauit. Venit eò ipso mense Decembri, magnificâ cum pompa: habens animantes diuersi generis (ex Oriente scil. donatas) in Italia rarissimas, easque magno numero: Elephantos, Dromades, Camelos, Pantheras, Leones, Leopardos, falcones albos. Verùm cum frustrà ibi hyemem transigeret (propter Mediolanensium rebellionem: & occulta Pontificis, non venientis, Pontificiorumque, consilia) discessit: ac per nobilem Comachij vrbem, perq; Gori Loretique promontoria, Chioggiam Venetiasq; peruênit.

Venetias aduentus.

Ibi magnificè exceptus: deinde per loca paludosa sese Apuleiam recepit. Vbi obuiam ei venerunt, Henricus filius, & Austriæ Saxoniæque Duces, ac cæteri Germaniæ Principes: ad indicta Rauennæ comitia proficiscentes. Sic, ille. Meminit autem illius Imperatoriæ Venetias profectionis, Sansouinus quoque in descriptione Venetiarum. L'anno 1232. (inquit) ei fu Federigo secondo: accarezzato da Pietro Ziani Doge 41. si come attesta esso Federigo, in vn priuilegio, concesso à Iacomo Thiepolo Doge 42. l'anno predetto.

Inter Mediolanenses & Imperatorem dissidium.

Mediolanenses ait Funccius prælio ab Imperatore victos esse hoc anno. Sed ego ex sententia aliorum Historicorum, ad annum 1237. reponam. Nam Tritenhemius quoque scribit: Fridericum apud Rauennam manendo, bellum quidem molitum esse contra illos hoc 1232. anno sed nihil profecisse Longobardis viam impedientibus Regi Henrico, filio eius, & militia Germanorum: quos Imperator ad se Rauennam euocauerit.

Tentorium, ab Aegypti Sultano ad Imp. Frider. missum.

Hoc ipso anno (inquit Tritenh.) Soldanus Babyloniæ (Ægypti) Imperatori misit tentorium, mirabili arte constructum: in quo imagines Solis ac Lunæ, artificialiter motæ, cursum suum certis & debitis spatijs peragebant: horasq; diei & noctis infallibiliter indicabant. Cuius tentorij precium, amplius quinq; millium florenorum dicebatur.

Lauriſſanum Monasterium.

Eodem anno Imper. Fridericus, Lauriſſanum Benedictinum cœnobium, non longè à VVormacia situm, suo iure omni priuans, Moguntino Archiepiscopo & Ecclesiæ, in perpetuum donauit: cuius valorem Tritenhemius ait excessisse precium centum millium florenorum. Eam donationem Gregorius P. IX. Archiepiscopo vrgente, confirmauit: mandans, pro Benedictinis Cistertienses introduci, Benedictinos se expulsos non tulere: sed auxilio amicorum, nouos Monachos, nocte quadã improuisò adorti, percussos & vulneratos rursus expulerunt: ibiq; habitare cœperunt.

Monasticum bellum.

Quos Archiepiscopus breui, valida cum manu veniens, iterum eiecit: atque Cistertienses restituit. Non quieuit Benedicta cohors. (Neque enim leuia, aut ludicra, petebantur præmia) sed denuò cum adiutoribus suis venientes, riualium agmen nocte securum inuasêre: probè pulsatos

eiecerunt: mortem omnibus minati sunt, si ad hoc Monasterium reuerterentur. Tunc non amplius induci potuerunt Cistertienses, vt redire vellent. Sed nec alteri manere ausi sunt. Itaq; vacuum mansit cœnobium aliquandiu: donec ab Innocentio 4. mandaretur 1246. anno: vt idem Archiepiscopus, cuiusuis ordinis Monachos ibi collocaret, Ita Præmonstratenses, de Monasterio omnium Sanctorum Argentoratensis diœcesis, eò introducti sunt. Conditum fuit quondam hoc Laurissense Monasterium, à Cancore Comite Rheni, Comitis Ruperti filio, tempore Pipini Regis Francorum, patrũ Caroli M. anno 764. salutis. Ibi postea S. Ermenoldus, Hirsaugiensis Monachus, B. VVilhelmi Abbatis Discipulus, tempore Henrici V. Abbatem egit.

Hermanno, Abbati VValdsassensi in Narisci, anno 1232. priuilegium datum mense Iulio, in oppido Egra, à R. Henrico Sueuo. Et rursus ab eodem, priuilegium ibidem, anno 1234. Iulio mense: in quo testis est Bambergensis Episc. Eggenbertus. Brusch. *VValdsassensium priuilegia, ab Henrico R.*

Priuilegium, Bebenhusanis datum, exemptionis de ciuitate Esslinga.

Fridericus, Dei gratiâ Romanorum Imp. semper Augustus, Hierusalem & Sicilie Rex. Per præsens scriptum notũ fieri volumus vniuersis Imperij fidelibus, tam præsentibus, quàm futuris: quòd nos ad supplicationem venerabilis Abbatis in Bebenhusen, fidelis nostri; inspecta quoque religione ibidem degentium, qua diuino cultui famulantur: diuinæ pietatis intuitu, & pro remedio animarum diuorum Augustorum progenitorum nostrorum memorie recolende, ac incolumitate nostra, & salute anime nostre: eximimus bona sua, que Monasterium memoratum in Ezzelingen iustè tenet & possidet: ac in antea iusto titulo poterit adipisci, ab omni data & exactione, & ipsum volumus amodò in eisdem bonis esse liberum & immune: Ministerialibus & ciuibus eiusdem loci specialiter inhibẽtes: quatinus nullus eum contra præsentis exemptionis & immunitatis nostre paginam, molestare presumat. Quod qui presumpserit: tanquam mandati nostri transgressorem se nouerit indignationi nostre culminis subiacere. Vt autem hec nostra exemptio, firma semper & inconcussa permaneat: præsens scriptum fieri fecimus sigillo Maiestatis nostre munitum. *Bebenhus. priuilegium ab Imp. Friderico. Esselinga.*

Huius rei testes sunt:

S. Moguntinus Archiepiscopus. E. Salizburgensis Archiepiscopus. E. Papenburgensis Episcopus. S. Ratisponensis Episcopus, Imperialis aulæ Cancellarius. H. VVormaciensis Episcopus. C. Abbas S. Galli. H. Marchio de Baden. G. & C. fratres ab Hohenloch. VVernherus, Dapifer de Bollanda. C. de Clingenberc. VV. de Limpurg. C. de VVinterstetten, Pincerne. H. de Sremberc. H. de VValtresten. Et alij quam plures.

Acta sunt hæc anno Dominice incarnationis M. CC. XXXII. mense Aprilis, Indictionis quinte: imperante Domino nostro Friderico II. Dei gratia inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Sicilie Rege: anno Imperij eius duodecimo, Regni Hierusalem septimo, Regni verò Sicilie trigesimoquarto, feliciter. Amen. Datum apud ciuitatem in Friola: Anno, Mense, & Indictione, præscriptis.

Viuebant hoc tempore nobiles viri Sueui: D. Berchtoldus de Vrbach: & D. Conradus, dictus Anshelmus de Husen. M. Scr. *Vrbach Husen.*

COMITIA FRIDERICI IMP. RAVENNÆ. CONRADVS, TVRINGIÆ Landgrauius, oppidi Frizlarij destructor. Captiuitas Mompelgard. Comitis Theodorici. Hæreticorum persecutor, Conradus Marpurgensis. Heckbachense fœmineum cœnobium. Imp. Friderici, & Ezelini, in Italia res gestæ. Henrici R. conspiratio contra Frid. patrem. Episcopi, Ludolphus VVormaciensis, & Henricus Constantiensis. Rauenspurgenses Barones. Anshelmus, Eremitanus Alemanniæ Abbas.

CAPVT IX.

ANno 1233. celebrarunt Fridericus & Principes Comitia, quæ Rauẽnæ indicta fuerant. Quibus peractis: Imperator in Regnum Neapolitanorum, & inde in Siciliam, nauigauit. Quam perlustrauit vniuersam: multosq; seditiosos ac rebelles castigauit: cum alibi, tum verò Messanæ, magna strage edita. Collenut. *Comitia Rauennæ. Fridericus in Sicilia.*

Fridericus Imp. Messanam ciuitatem Siciliæ, sibi rebellantem, violenter cepit: & omnes in ea rebelles suos igne cremauit. Trit. Eo tempore R. Henricus in Germaniam redijt: nil boni cogitans, quòd puerum Conradum, patri chariorem, quàm se, videret. Monach. Padu.

Sifridus, Moguntinus Archimysta, magnam pecuniam exigebat ab Abbate Reinhartsbornensi: *Mogunt. Archiepisc. Sifridus.*

Abbas, virgis cæsus.

bornensi: quam dare prohibuit Landgrauius Turingiæ Conradus. Abbas à Sifrido, Sanctorum communione priuatus est. A quo cum se absolui peteret: Sifridus ei mulctam triduanæ in tergo nudato verberationis imposuit, Erfordiæ. Forte fortuna in eam ciuitatem Landgrauius veniens: reperit Abbatem suum in domo capitulari, coram Archiepiscopo virgis cæsum. Vnde ira percitus, Episcopum cultro confossurus, nisi à suis ministris retentus, fuisset. Collecto autem exercitu: in Hassia oppidum Episcopi Fritzlarum afflixit: suburbanis locis, molendinis, pontibus, combustis & confractis. Inde cùm exercitum abduceret: impudicæ quædam mulieres, in muro stantes: ἀνασεσυρμέναι τὰ αἰδοῖα, καὶ τὰς πυγὰς, ei illudebant. Vnde ipse excandescens: denuò oppidum obsedit: & igne iniecto, cremauit ædificia, viros, fœminas, pueros: exceptis paucis, ad misericordiæ eius imploratione confugientibus, inde elapsis. Hic, sequenti tempore pœnitentiâ ductus huiusmodi factorum: Romam petere constituit: vt absolutionem à peccatis suis impetraret. Transijt itaque Sueuiam: & in curia Imper. Friderici (quando scil. is rursus in Alemannia erat) honorificè cum suis militibus fuit exceptus. Romam posteaquam vênit: absolutus de commissis facinoribus à Pont. Gregorio est. Ex histor. Landgrauiorum Turing.

Fritzlarij op. afflictio, à Turingio Conrado.

Mompelgard. Comes Theodoricus, captus.

Oppugnabat Comes Mompeligardensis Theodoricus, in Alsatiam cum armatis ingressus, Abbatem Murbacensem: à quo, priore anno captus fuerat. Prædatam poticus, hominibus aliquot captis, recessurus: ab incolis insequentibus denuò capitur: ac custodiæ Episcopi Argentoratensis mandatur. Is postea ipsum, cautione accepta, liberum dimisit. Trit.

Thannius Conradus.

Conradus 4. nobilis à Thann, Sueuus, successit Beringero in Episcopatu Spirensi. Præfuit 4. A. vtiliter. Obijt anno 1237. Brusch. Per eum, & Mogunt. Præsulem Sifridum, Marchionemq; Badensem facta est iussu Regis Henrici, concordia 3. Cal. Mart. inter Episcopum & ciues VVormacienses, Francofordiæ. Trit.

Conradus de Marpurg, αἱρετικοδιώκτης.

Sæuiebat inquisitor hæreticæ prauitatis, de quo suprà dictum est, frater Conradus de Marpurg, à sede Apostolica constitutus. Tribuitur illis hæreticis Secta Nicolaitarum: quod Ecclesiam & Prælatos contempserint: quòd carnes in Quadragesima comederint: quòd matres, vxores, filias, communes habuerint. Quid, si atrocia eis sunt afficta: tantùm quia non omnia Pontificum probauerint? Deus patefaciet in illo die: num omnes illi, qui hæreseos condemnati sunt, fuerint hæretici: & num omnes, qui Albo Sanctorum adscripti sunt, fuerint Sancti. Sed circa hunc 1233. annum (sicut Trit. in Hirsaug. Chron. habet) in Alemannia multi nobiles & ignobiles, Clerici, Monachi & Monachæ, ciues oppidorum & Rustici, ab illo Prædicatore Conrado, per diuersa Teutoniæ loca, ignis supplicio, NIMIS PRÆCIPITI SENTENTIA (vt multis tunc fuit visum) sub hæresis nomine sunt addicti. Nam (vt quidam scribit) eodem die, quo quis accusatus est, siue iustè siue iniustè: NVLLIVS APPELLATIONIS, nullius defensionis, sibi refugio proficiente, damnatus & crudelibus flammis iniectus est. Inter multos delatus est falsò etiam Comes Seinensis. De cuius defensione sollicitus Rex Henricus, conuentum multorum Principum Moguntiæ habuit. Hinc frater iste vltiuus, in odium nobilium & ignobilium deuênit: & Moguntiâ discedens fide publica (saluo conductu) Henrici R. & Archiepiscopi Sifridi: nihilominus tamen non longè à Marpurgo, per nobiles quosdam, nullum gratiæ locum apud eum inuenientes, in via est occisus. Cadauer, Marpurgi sepultum. Sic quies hominibus contigit. Frange caput serpæ: non amplius illa minazzat: dixisset Merlinus Cocaius.

Hæreticorum præceps inquisitio.

Bertholdus, Episcopus Curiensis (antehac, canonicus Constantiensis) interfectus est in Ruansensi pago, hoc 1233. anno. Brusch. Causam ignoro.

De Heckenbachensi gynæceo.

Heckenbachensis παράδεισος.

Heckenbachium (Brusch. describente) antiquitus à loci sentibus oppleti asperitate, nomen natum fuit. Hodie, Heppachium. Egregium Cistertiensis siue Bernhardini instituti, sub Constantiensi diœcesi, Monasterium virginum est (Salernitano id Abbate visitante) medio ferè inter cœnobium Oxenhusium, & Imperiale oppidum Biberacum, itinere situm. Cuius initium est factum circa 1233. annum Christi, anno Pontificatus Gregorij IX. octauo: à duabus conuersis fœminis (Beginas vocabant) quarum vna erat ex nobili gente Rosenburgiorum: altera verò, ex Laudenburgensi familia. His se permultæ aliæ adiunxerunt: inter quas, quinq; puellæ nobiles: persuasis ad ædificandum sibi habitacula parentibus suis. Inchoabatur Monasteriũ aliquoties in pago Maselhaimo: sed ligna & saxa, operi præparata, semper in eum locum, vbi nunc Monasterium stat, redijsse (τερατίως λίθοι) dicuntur. Templũ, Sancto Pancratio dicatũ est: cuius primum lapidem posuerunt virgines nobiles supradictæ, huius loci auspices. Priuilegia data sunt à Pont. Gregorio, & Friderico Imp.

Begina.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Imp. Ditatum deinde tantoperè collatione piorum fuit hoc cœnobium: vt aleret CXX. Deo famulantes virgines. Tempore verò Interregni, quod VVilhelmi Cæsaris obitũ secutum est: cùm magnâ perturbatione Germania afflictaretur: idem incendijs & rapinis, ad eam redactum fuit egestatem: vt Sanctimonialibus fuerit domum, ad Parentes cuiq; suos, redeundum. Regnante autem postea Rudolpho Habspurgio: reuersæ huc, Monasterium auxilio nobilium à Bonsteten, à Friberg, à VViler, ab Ellerbach, Dapiferorum VValdpurgensium, aliorumq; plurium (sepulcra sibi, posteritatiq; suæ, ibi constituentium) præclarè instaurarunt: & meliori quidem forma, quàm antea fuerat. Bonstetten.

Abbatissæ huius loci.

1. *Irmegardis, anno 1280.* Heckẽbachenses Abbatissæ.
2. *Elisabeta Hofmannin: quæ adhuc 1350. vixisse fertur.*
3. *Clara Strælerina Vlmensis, 1364.* Stræler.
4. *Catharina Stadionia, nobilis.*
5. *Anna Græterina Biberacensis. Dicitur, omnia bona, quæ singulis sororculis fuerant propria, fecisse communia. Obijt 1438.*
6. *Agatha, nobilis de Stadion. Cogitauit de claudendo prorsus Monasterio (ad tuendas suas puellas, & exteros parasitos excludendos) sed morte intercepta, decreto suo extremam manum imponere non potuit.* Stadion.
7. *Elisabeta Krælina, ex oppido Podamici lacus Lindauio. Præfuit 26. A. Hac Monasterium clausit sua manu: quanquam ægrotissima, vtpote peste correpta. Ex quo tamen morbo conualuit: & duodecim adhuc annos, post conclusionem cœnobij vixit. Obijt autem anno 1480. cum 1467. Cal. Septemb. clausissset.*
8. *Anna Suterina Bracodurensis, vel Pfullendorffensis, patre consule nata. Rexit Gynæceum A. 29. religiosè & mansuetè. Decessit 1509.*
9. *Anna Knoboldina Vlmensis. Præfuit perquam religiosè. A. 6. Obijt 1515.*
10. *Barbara Ellenbogina Memmingensis. Præfuit laudabiliter A. 11. & defuncta est anno 1526.*
11. *VValpurgis Bitterlina Vlmensis. Optima Rectrix A. ferè 7. Decessit 1532.*
12. *Margareta Capitanea (Hauptmännin) patriâ Constantiensis. Præfuit 7. A. religiosè & clementer. Obijt 1539. anno ætatis 43.*
13. *Berenice, seu Veronica: ex Algoico comitum Montefortensium oppido Thettnango orta. Præerat, adhuc 1550. annos, 46. sororibus, Latinè etiam mediocriter scientibus, cùm ipsa iam 63. annum ætatis ingressa esset: diceretq; (vt Bruschius scribit) bis prope Latinis verbis: Se iam diu turbulentum huius Mundi mare nauigasse: sed iam ferè ad portum peruenisse salutis: vitæq; per Christum præparatæ sempiternæ.* Abbatissa Dictũ.

De eadem illa in cap. præced. Bebenhusanorum ab Esslinga exemptione. Scriptum Henrici R.

Henricus, Dei gratiâ Rom. Rex, & semper Augustus. Per præsens scriptum, notum fieri volumus vniuersis Imperij fidelibus, tam præsentibus, quàm futuris. (cætera, vt suprà iam in patris exemptione.) Huius rei testes sunt. H. Marchio de Baden. Abbas S. Galli. Dapifer de VValpurg. Pincerna de VVinterstetten. Vlricus Notarius. VVernherus Notarius. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis M.CC.XXXIII. 4. Kal. Nouemb. Datum apud Zelingen, Indictione VI. Rursus Bebenhusæ exemptio ab Esselingensibus.

Eodem anno Rex Henricus, & frater eius Conradus, cœnobium Prædicatorum Esslingæ cœperunt ædificare: nec non equestrem domum, das Ritter Hauß. M Scr. Esslingæ Monast. Prædicatorum.

Anno 1234. ex Sicilia in Italiam reuersus Imp. Fridericus, ad Picentinos se recepit. Hinc, deliberatis quibusdam rebus, Reate vênit. Ibi post multam cum Papa de rebus terræ sanctæ deliberationem: se iterum promisit in Syriam profecturum: postquam inducia cum Soldano pactæ, terminatæ essent. Collenut. Frider. ex Sicilia in Italiam.

Hoc circiter tempore, Verona in potestatem Imperatoris redijt: qui Vicentiam quoq; & alia oppida Italiæ, cepit. Habebat enim strenuum virum, cuius opera plurimum ei proderat, Ecelinũ. De quo Platina in Greg. IX scribens, Ecelinus, inquit, cognomento de Romano (cuius auus Teutonicus, sub Othone 3. in Italia ordines duxerat) copias à Frider. 2. accipiens: magnam tyrannidem in Transpadana Italia sibi comparauit: redactis in potestatem suam Taruisio, Patauio, Vicentia, Verona, Brixia. Hunc Ecelinum (inquit Corius) genuit Ecelinus, conte di Romano, forte castello: id est, Comes castelli fortis, quod Romanum vocatur. Aiunt, à pio quodam Verona ei cedit. Eceliuus, Friderici auus Italiæ Præfectus. Tyrannis eius.

Monacho visum esse in aere Christum, ad Angelos dicentem: Quomodo possum vindictam sumere de peccatoribus Marchiæ Triuisanæ? Respondisse vnum ex Angelis: Ecce Ezzelinus, vir paratus scelera super sceleratos augere. Et productus fuit Ezzelinus: cui Christus gladium tradidit, dicens: Vade, & fac vindictam de hostibus meis, &c. Hæc, Corius. Nam peius cane & angue Ecelinum oderunt Itali.

Adelbergenses.

Hoc 1234. anno, Henr. Rom. R. donationem quandam fecit Adelbergensib. Inter alios, testes ibi sunt: Dapifer de VValdpurg. & C. Pincerna de VVinterstettē, atq; A. de Stauffen. M. Scr.

Conspiratio R. Henrici contra patrem.

Rex Henricus conuentum Principum egit Bopardiæ. Ibi accepto prauorum consilio, conspirationem fecit aduersus patrem suum: sed in suam perniciem, & multorum periculum. Ex eo die, quoscunq; potuit, precibus, promissis, minis, sollicitauit: vt, patre relicto, sibi adhærerent: multisq; persuasit. VVormacienſibus, qui nolebant, diu molestus fuit. Tum Marchio Badensis in Siciliam proficiscitur: Imperatorem his de rebus edocet: vt primo quoq; tempore in Alemanniam redeat, hortatur. Periculum enim Imperij perdendi esse: Principibus cum filio contra eum conspirantibus. Augustus, Marchione in patriam præmisso, se propediem aduenturum promisit. Doluit Henrico, patrem de his rebus edoctum, venturum esse. Vnde cum exercitu ditionem Marchionis ingressus: mali quicquid posset, inferre studuit. Verùm Marchio de Imperatoris aduentu certus, sua acriter defendit, exercitumq; Regis fugauit. Tritenh.

Badensis Marchio.

Mediolanenses, contra Frid. pro F. Henrico.

Fecerant Mediolanenses, & aliæ ciuitates Lombardiæ, fœdus inter se contra Frideric. Imp. cuius filia Henrico iurarunt fidelitatem: & se coronaturos eum ferreâ corona promisêre, quam patri eius negauerant. Corius.

Pfirt. Fridericus.

Fridericus, Comes Pfirtensis, custodiæ mandatus, & inedia arefactus, à filio suo crudeliter enectus est.

Hoheneccius Landolphus.

Landolphum, nobilem ab Hoheneck, VVormacienſem Episcopum factum, confirmauit Sigefridus, Moguntinus Archepiscopus: inuestiuit Regalibus Haganoæ, Rex Henricus. Sepultus in cœnobio Nonnarum dicto, 1247. quod ipse reformauerat: pro benedictinis, non admodum castis Monialibus, Bernhardinis sororibus introductis. Fuerat ab Imp. Friderico, Episcopatu deiectus, ex vrbe expulsus: quòd Henrico R. contra ipsum adhæsisset: sed de precatione multorum Principum, & ipsius etiam Reipub. VVormacienſis, post paucos menses est restitutus. Bruſch.

Tanneccius Henricus. Niſſenses Barones.

Henricus, nobilis de Tanneck (al. de Tannenvvaldburg & Kyſſenberg) electus est Episcopus Constantienſis. Qui etsi à bellis abhorrebat: tamen ab Henrico & Godefrido, Niffensibus Baronibus, iniustè lacessitus est: ac diu grauiter vexatus. Verùm, collecta tandem manu, diuino auxilio inuocato: in hostes egressus, in Suiggerana valle cum eis conflixit: ac, tametsi numero longè inferior esset, vicit. Captus est vterq; Niffensis: alijq; XL. Barones & nobiles. Hi, vinculis inclusi, Constantiam sunt perducti: aliquandiu ibi in custodia seruati: tandemq; certis conditionibus dimissi. Pugnatum fuit anno 1235. die S. Albani. Quieta deinc Episcopus gubernatione vsus est. Ex eodem.

Rabensperg. Rauenspurg.

Eodem 1234. anno, Henricus 3. huius nominis, nobilis Regulus à Rabensperg (vt Bruſch. vocat: sed Lazius, à Rauenspurg) consecutus est Episcopatum Aistetensem: cui 3. A. fideliter præfuit. Liberos à Rauensperg, Sueuos, memorat Lazius: ex quibus in fundatione Oxenbusani Cœnobij, Lutoldus citetur circa 1140. annum. Ex ijs etiam fuit Ioannes, & Guta coniux: qui cœnobium Prædicatorum, in Lacu Brigantino prope Constantiam fundauerunt. Denique præsens Episcopus Henricus.

Schvvandensis Baro.

Apud Einsidelenses factus est Abbas, Anshelmus, Baro Schvvandensis, ex Claronensium regione. Hic postea ab Innocentio 4. P. insulâ redimitus est: & ab Imp. Friderico, Princeps Imperij dictus. Bruſch.

HENRICVS R. A PATRE FRIDERICO IMP. QVI IN GERMANIAM redijt, in exilium relegatus: Conradus verò, frater eius, exaltatus. Brunsuicens. & Luneburgens. Ducatus. Elector Saxoniæ, Anhaltinus. Tertium coniugium Friderici, cum Regina Anglica. Comitia Augustæ Rhætiæ. Comes Tolosanus & Prouincialis. Collatio quædam donorum in cœnobium Laureacense, Henrici VValthus. nobilis. Navvenses nobiles. Cœnobium Constantiense Prædicatorum.

CAPVT X.

Henric. R. se aduersus patrem præmunit.

ANno 1235. Henricus R. audiens, patrem breui in Alemanniam esse rediturum, metuebat sibi. Itaq; cœpit adsciscere amicitias Principum ac ciuitatum (teste Trit.) incipiensq; ab vrbe Basilea:

Basileæ: ab omnibus ciuitatibus Alsatiæ, cum quibus habebat fœdus, obsides accepit: ne, Imperatore veniente à se resilirent. Imperator autem circa natiuitatem Ioan. Baptistæ, de Apulia per Picenum iter faciens, Ariminum vênit: conscensáq; naui oneraria magna (Collenut. teste) Forum Iulij attigit. Inde per Austriam transijt in Alemanniam: habens secundum Conradum filium (teste Auent.) quem, Regem Palæstinæ Syriæq; nuncuparat. Fuerat autem à Duce Bauariæ Othone, maximo honore proximè Burckhusam exceptus: & Landshutam deductus: vbi filiam ille suam Conrado, Hierosolymorum Regi, desponderat: quæ tamen paucis pòst diebus fato concessit. Sic, ibi Gabelcouerus verò, certum est, inquit, ex hac Bauariæ Ducissa, Conrado Friderici secundi F. promissa, natum esse Conradum iuniorem: eum, quem Itali Conradinum vocant. Quomodo ergo paucis post desponsationem diebus mortua est? Henricus porrò, qui fuerat Ratisbonæ à patre Friderico accusatus parricidij, & septuaginta Principum sententia condemnatus: interea morabatur (vt Tritenh. ait) metu patris in castro munitissimo Trifelsio.

Friderici Imp. in Germ. reditus.

R. Henrici condemnatio, & fratris Conradi electio.

Verùm suasu Magistri Hospitalis Teutonicorum Hermanni, vênit ad patrem 6. Nonas Iulij, VVormaciam. Ibi mox positus est in custodia: primò VVormaciæ, in quadam firmissima circa Ecclesiam S. Andreæ domo: deinde, in castro Haidelbergensi sub custodia Othonis, Palatini Rheni, Bauariæque Ducis. Inde ductus est Alzeiam: hinc, in Apuliam: tandem, in Siciliam: vbi in arcta custodia detentus per quinquennium, vsque ad mortem est. Imperator deinde XI. Kal. Septembr. (in octaua assumptio. Mariæ) Conradum F. (coronatus incedens) designauit Cæsarem, & successorem (ad cuius rei apud Principes præparationem, alicubi legi ego, Manfredum ex Italia fuisse præmissum, naturalem filium Friderici) in vrbe Moguntia: vbi comitia, maximo conuentu Procerum Ecclesiasticorum & Politicorum, agebantur. Plus enim duodecim millia nobilium ac militum adfuisse, literis mandatum est. Ibi transactio quoque facta est discordiæ: quæ inter Imperatorem, & Othonem Saxoniæ Ducem, annos fere octo fuerat, propter Ducatum Brunsuicensem & Lunæburgensem. Concessus ab Imperatore est Othoni hic duplex Ducatus, hæredibusque eius, in perpetuum. Titulus verò & Ducatus Saxoniæ, & electoralis dignitas, donata sunt Alberto, filio Henrici, Comitis Anhaltini. Factâ hac concordia: Principes inuitatu Augusti, epulo in illa octaua Mariæ assumptæ adhibiti sunt: quod propter nimiam hominum multitudinem, extra ciuitatem in campestri loco, magnus sumptibus fuerat præparatum: quod magnâ etiam latitia Imperatoris & Primatum est peractum. Ita sub Friderico emersit Ducatus Lunæburgicus, & Ducatus Brunsuigicus.

Captiuitas Henrici perpetua.

Conradus, Cæsar designatus.

Brunsuic. & Lunaburg. Dux Otho.

Saxoniæ Elector, Albertus Anhaltinus.

Epulũ in campo.

Post hæc, Imperator tertiam duxit vxorem, Regis Angliæ sororem, Mechtildam (Isabellam vocat Collenutius: ex qua filius postea Iordanus natus sit) cum qua nuptias VVormaciæ splendidissimas celebrauit. Postea misit ipsam in Alsatiam, Hagenoam: vbi & ipse fere per totam hyemem mansit cum ea, Principes aliquot secum habens. Postulauerat quidem ipse antea in matrimonium (teste Stadensi) Regis Bohemiæ sororem Agnetem sed maluit ea, hortatu fratrum Minorum, Monasticen sequi pauperum dominarum de Regula beati Francisci, in vrbe Praga.

Mechtildis, tertia Friderici vxor.

Scribitur in Chronico Colmarienf. Fridericum Imp. venisse anno 1235. Columbariam (Colmariam) cum multitudine camelorum.

Cameli, Colmaria.

In Festo omnium Sanctorum, Imperator conuentum habuit Principum in vrbe Augusta (scribente Tritenhem.) vbi Rex Bohemiæ (nimirum VVenceslaus) adfuit: recipiens ab Imperatore decem millia marcarum, pro parte Ducatus Sueuiæ: quæ iure hæreditatis, ad vxorem ipsius (Chunigundin nimirum, Philippi & Irenæ Augg. filiam) deuoluta fuerat. Inde Hagenoam reuersus, ibi hybernauit: vbi Comes Tolosanus, Marchiam ab ipso in feudum accepit: præstito secundum morem iuramento fidelitatis. Sic & Comes Prouinciæ: quem, cùm annum ætatis ageret quinquagesimum, Imperator militem (Ritter) creauit. Quem ordinem non assumpsisset: nisi Rex Franciæ & Angliæ, qui filias eius habebant vxores, eum coegissent: indignum rati, socerum suum non esse militem. Adfuerunt etiam nuntij Regis Hispaniæ (Ferdinandi puta tertij) dextrarios (destrieti, bellatores equos) pulcherrimos, & preciosa Imperatori munera, cum salutatione afferentes.

Comitia Augustæ.

Irenæ filia Chunigundis, Bohemiæ Regina.

Senex, eques auratus creatur.

Donatio quædam testamentaria in cœnobium Lorcham.

VValthus. Henr. Collatio quædã in Monast. Lorchense.

In nomine Domini. Amen. Cùm humana labilis sit memoria: necesse est, ea, quorum obliuio dampnosa est, & vtilis recordatio, Scripto & testibus æternari, Ego igitur Heinricus de

« cus de VValthusen, notum facio omnibus, tam præsentibus, quàm futuris: quòd ego adhuc prom-
« ptus ad eundum & equitandum, omne patrimonium meum, in Vrbach situm, & homines meos:
« videlicet Bereng. Nanhum, & totam generationem eiusdem: Gozzelinum fabrum, & totam pro-
« paginem ipsius: Cunradum, & vxorem suam, & totam cognationem illorum: Mahtildim, que vo-
« catur Isenhutin: cenobio in Lorche, in honorem sancte Marie, in Testamento contuli: & vxor
« mea Mansum in HVLEVVE, consensu & voluntate filij sui Eberhardi de Gruvvenberc,
« eidem cenobio protestatiua manu attribuit. Verùm Abbas & conuentus eiusdem loci, duas pre-
« bendas mihi, & coniugi mee, & insuper singulis annis XVIII. modios siliginis, & XVI. modios
« spelte, & XVIII. modios auene, & duos porcos valentes II. talenta hallum, & Karratam vini
« de DAHENVELT Ezzelingen mensure, & C. & XX. caseos concorditer dare decreuerunt,
« & fideliter promiserunt. Itaque statutum fuit, quòd vxor mea vnam prebendam, & singulis an-
« nis pellicium, & duos calcios, nec non totam porcionem tam vini, quàm frumenti, siue carnium,
« prenominatam, & domum custodis, & granarium iuxtà, post mortem meam, quandiu apud clau-
« strum manserit, sine contradictione recipiat, & in perpetuum possideat: ita quòd post obitum eius-
« dem, nullum penitus ius hæredibus suis de premissis tribuatur: sed omnia ad Ecclesiam liberè re-
« uertantur. Vt autem ista, firma & inconcussa permaneant: ego & Dominus Abbas Laureacen-
« sis præsentes paginas sigillis nostris fecimus roborari.

Huius rei testes sunt:

Cunradus, miles de Rebperc. Egeno, miles de Stauffen, & F. suus Egeno. Bernoldus, miles de Vrbach, & filius suus VValther. Diemarus, miles de VVerde. Eberhardus, miles de Gruvvenberc. Gelphradus, miles de Tunschalchingen, & filij sui Gelphradus & Sifridus. Heinricus, miles de Hohenstat aureus, & frater suus Eberhardus. Fridericus de Stouffen. Dietericus de Oren. Fr. Plebanus de Vrbach. Dietericus de Schorndorff, Diepoldus Grasenaph, milites. Shopo, Burch. Eppo, ciues de Gamundia. Et alij quam plures. Acta sunt hæc Anno Domini M.CC.XXXV. Indict. VIII.

Navv. Langenavv.

Viuebant hac tempestate nobiles quidam, de Navv dicti. De quibus Lazius sic scribit: Ingenui equites de Navv (qui hodie locus Vlmensibus paret, & LANGENAVV appellatur) erant. Quo nomine Rudolphus citatur à Sigefrido, Episcopo Augustano, in confirmatione Vrsinensis cœnobij, de anno, 1235. Sic, ille. At Sigefridus Bruschio 1227. Brundusij obijt: Imp. Friderici militiam Hierosolymitanam sequens. Eius successor fuit Sibotho, Baro Gundelfingius.

De prædicatorum Constantiæ cœnobio.

Prædicatores Constantienses.

Suprà part. 2. lib. 5. cap. 2. descriptum est cœnobium Petershusium, è regione oppidi Acroniani Constantiæ situm. Ex huius cœnobij aduerso, intra mœnia huius oppidi, ad lacum Acronicum, aut in ipso potius lacu, situm olim erat (Scriptore Brusch.) amplissimum cœnobium ordinis Prædicatorij: sed postea 1537. à S. P. Q. Constantiensi, in Xenodochium conuersum est. Cœptum id fuit 1235. ex mendicitate: sed postea liberaliter donatum est ab Ioanne de Rauensburg, equite aurato, annum circiter 1250. Is ibi, vxore dimissa religionis ergò, Monasticen professus est: ac post mortem ibidem humatus. Coniux eius, domina Gutha de Angelburg, consensu mariti, arcem suam auitam Anslegum ad hoc concedentis, cœnobium propè Buchornam construens, id ipsum ingressa, eiusdemque prima Rectrix, ac Priorissa designata legitur.

QVARTVM DECIMVM HASTILVDIVM, HERBIPOLI. HERMANNI, Teccensis Ducis, proles. De monte Teck, oppido Kirchheimo, & Parthenône vicino.

CAPVT XI.

Hastiludium 14. VVirceburgi.

AD eundem 1235. annum referuntur quartidecimi equestres ludi celebriores, nempe quatuor Germaniæ prouinciarum: Sueuicæ, Bauaricæ, Rhenensis, & Franconiæ. Acti VVirceburgi, hebdomade, quæ Dominicum post Festum omnium Sanctorum diem secuta est. Reges eorum, equites. Sigismundus Eltzius. VVolfius Hirshornius. Ernfridus Andeloius. Erpfo Sickingius.

Die waren zu Blat getragen. *Quid hoc sit, iam diu quæro. Ignorant nobiles, quos interrogaui, plures portatos honoris causâ fuisse, generatim intelligo specialim ignoro.*

Interfuêre Sueui, aut Sueuici generis.

Illu-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Illustres viri, Comites.

Hermannus, Comes & Dominus Teccensis, Lytzelmanni F. cum vxore sua Verina, Comitissa VVelschennevvenburgensi: quæ suprà anno 1230. posita est. Tecc. Hermann.

Eberhardus I. VVirtembergensis: cum vxore sua Agnete, Berchtoldi D. Zaringensis filia. VVirtemberg. *Egon, Fyrstembergensis & Friburgensis: cum vxore sua Neiffensi. VVolfframus Veringensis: cum coniuge sua Habspurgia. Conradus Caluensis. Vlricus Helffensteinensis, Dominus Fil. sæ. Hartmannus Dillingensis familiæ vltimus. Conradus VVeissenhornensis. Hugo VVerdenbergensis. Rudolphus Montefortensis. Fridericus Phirretensis. Fridericus (al. Craffto) Hohenlohensis.* Veringen. Caluens. Conr.

Barones. *Henricus 3. Burgonius. Conradus VVeinspergensis. VVilhelmus Cimbrensis. Georgius Hohenbevvensis. Degenhardus Helenstainensis.* VVeinsperg. Helenstain.

Equites. *VVolfius Fribergensis. Sigismundus Riethaimensis. Georgius Abelsingensis. Leopoldus Freudenbergensis.* Freudenberg.

Nobiles. *Georg. à Rechperg. VVolf. de Rechperg in Hohenrechperg. Fridericus, Dapifer VValpurgensis. Conradus, Dapifer VVinterstetensis. VValtherus à Rietheim. Frider. iunior Rietheimius. Diepoldus à Stain. VVilhelmus à Velberg. VVilhelmus Bappenheimius Marescalcus. Frummenhansius à Cronberg. Klainhansius à Ringingen. Georgius Schellenbergius. VVolfgangus Stettensis. Magnus VVesterstettensis. Theodoricus à Venningen. Henricus à Kaltenthal. Et alij.* Bappenhaim.

Fœminæ, armorum iudices, nomine Sueuicæ prouinciæ.

Vxor D. Gætzij ab Andelovv, nata ex Hansijs. Georgij à Friberg vidua, genere Haunburgia. Virgo Magdalena, Marescalca Bappenhaimia.

Choreæ. *Tertio loco saltauit Otho Lyneburgensis & Brunsuicens. cum Comitis Hermanni de Teck vxore. Quinto, Henricus Dux Austriæ, cum Hermanni Teccensis sorore Agnete. Octauo, Dux Henricus Beurvvinus, Princeps Vinidarum: cum Agnete Zæringensi, Comitis VVirtembergens. Eberhardi coniuge. Duodecimo, VVilhelmus ex Holandia, cum Comitis Hermanni à Teck sorore. Decimoquarto, Comes Bertholdus. Hennenbergius, cum vxore Comitis Fyrstembergens. Egonis.* Teck. Zaringen.

Cætera, etiã rectè & ordine peracta: amicèq; inuicem discessum. Posui ex Ruxnero, quæ mihi probabilia visa sunt. Nam Ludouicus Bauarus, quem ipse his ludis interfuisse scribit, iam antea anno 1231. Kelhaimij interfectus erat. Et Ludouicus Turingus Hassusq;, D. Elisabetæ vir Hierosolymam petiturus, in Calabria 1227. obierat.

Quoniam Teccensis Hermannus huic equestri specimini dictus est interfuisse: de eius liberis, & de monte TECK: nec non de Kirchheimo subteccensi, cœnobioq; eius loci, quædam commemorabo: quæ pleraq; omnia ante triennium accepi ab erudito iuuene, gratoq; Discipulo, M. Leuio Schæntzio: reuerendi hodie, Ecclesiastæ in oppido Owa (veteris Teccensis Ducatus capite) D. Laurentij Schæntzij filio.

Igitur Hermanno hoi, & vxore eius Verina, nata hæc est progenies: & temporibus subie- Teccenses Duces. *tis vixit. Conradus, Dux Teccensis, 1279. qui coniugem habuit Annã, Comitem Hohenbergiam. Ludouicus, 1276. vt alibi reperio. Hermannus, 1269. Vxor, VVilburga Palatina Tubingensis, 1273. Fridericus, 1272. Coniunx, Anna, Gerolizeckia Baronissa, 1273. Margareta, 1270. Cuius maritus erat Albertus, Marchio Turingensis, 1274.*

Vnde dicitur TECK?

ECK, ipse mons est: & quicquid circum eum suberat, vocabatur, vnder d' Eck / *Sub ipso Eck, id est, angulo. Nam is mons angulus fuit Alpium Sueuicarum. Et à monte nomen accepit arx seu castellum impositum. Quando autem, & à quo, id ædificatum sit: ignoratur. Postea verò, quàm à Proceribus ibi habitatum est, Deck appellabatur, vel Teck. Hu, priusquam in cæpto pergam, hoc interponam. Cæsar lib. 6. bell. Gall. Ea, inquit, quæ fertilissima sunt, Germaniæ loca circum Hercyniam syluam, Volcæ Tectosages occuparunt, atque ibi consederunt. Quæ gens, ad hoc tempus his sedibus se continet: summamque habet iustitiæ, & bellicæ laudis, opinionem. Vtrumque nomen (inquit Glareanus) Gallicæ linguæ (quæ Germanorum etiam erat: vt 1. part. lib. 1. cap. 4. diximus) existimo: quæ lingua populum,* Volck *nominat: & Tectosages,* Deckensack. *Tectosages (inquit 3. Stumpf. 10.) circa Tolosam Galliæ habitarunt. Inde in Germaniam migrarunt, ad opimam Hercyniæ syluæ partem (teste Cæsare) considentes. Ibi est Ducatus Teccen-*

Eck. Teck. Tectosages Volcæ.

Deckarx. Teccensis vetustißimus, frugum & vini ferax. Postea, Ducatui VVirtembergico coalitus. Pergo nunc in eo, quod cœpi. Deck fuit nominatum illud castellum, vel arx, tanquam à tegendo, & contra hostes protegendo. Fortaßis ab Ioue quondam conditum fuit: qui terras & maria peragrans, se pro Deo coli voluit: & in montibus altis Templa ædificari iußit: nuncupans Templa Iouis Olympij. Olympus autem montem celsum significat, & quasi cœlum attingentem. Post multa secula, extirpato idolorum cultu, Christianismus ibi introductus est. Sequentibus temporibus, quando comites viuebant locupletes, ac celebres, ab elephante nomen sortiti, Helffenstainenses: hi inter duos amnes, Luteram & Lindachum, Ecclesiam struxerunt, in campo solitariam. Circum autem eam, successu temporis factæ sunt casæ quædam: ex quibus coaluit vicus, Kirchhaim appellatus. Κυριακὴ, Kirch / Ecclesia: & Heim / domi, domus. Tanquam diceretur, Τῆ κυρίου δόμος, Domini domus. Eius vici hæc fuit origo. Multæ virgines extitêre, pietatis amantes: permultis annis ante Prædicatorium ordinem (circa 1214. annum, à Dominico fundatum) quæ se coniunxerunt, ibique tuguria composuerunt: vt eò propius ab illa Ecclesia abessent. Non habebant adhuc leges secundum quas viuerent seu Regulam præscriptam: sed nihilominus tamen, sanctam & seueram ducebant vitam. Quæ fortasse circa 986. iam annum salutis congregatio erat. Laudabantur mores puellarum, in oculos hominum incurrentes grati. Quo factum est, vt cœtus earum paulatim auctior factus sit. Vênit deinde post non parum temporis, famâ excitatus, aduectus vir quidam cæcus, patria Augustanus, nomine Chelidonius (qui & in hoc cœnobio sepultus est) homo diues, honestus, Deo deditus. Hic piacum puellis colloquia miscere: & quia fidibus sciebat, cantiones sacras eis psallere. Quas puellas cum intelligeret, religiosas quidem esse, sed magna egestate premi: ipse circum proceres Ecclesiasticos & Politicos, vehendum se curabat: fidibus scitè canebat. Quibus cum non improbari suam præsentiam & operam cognosceret: ausus etiam est eis narrare de LXXXVI. pauperculis Christi sponsis, quæ Kirchhaimi essent: vitamq; parcè ac duriter tolerarent. Proinde ad beneficentiam, siue eleemosynam, erga eas declarandam, hortabatur. Contributum fuit non parum pecuniæ. Quo subsidio, & plurium identidem collatione, tandem domicilium commodum, & omnino cœnobium (quod prope oppidum adhuc hodie conspicitur) constructum est. Ita ibi à cœtu virginum, honestè & religiosè viuebatur: idque in longum tempus constanter. Vigente autem temporibus Friderici 2. Imp. Dominicano ordine: orabant illæ Constantiensem Episcopum: vt ipsarum rationem viuendi certâ Regula comprehenderet. Sed is, quamuis sæpe oratus, semper recusauit. Missio igitur Prædicatore confluentiam Rheni, vbi Legatus Papæ erat: impetrarunt ab eo Regulam ordinis Prædicatorum. Commendatæ deinceps huic ordini fuerunt à Pontificibus: Innocentio 4. Alexandro 4. Clemente 4. & donatæ multis priuilegijs. Ita feliciter succreuerunt: & quidem sub Dominis Teccensibus. Albertus autem Teccensis, primus accepit dignitatem Ducis: viuens 1175. sub Friderico I. Imper. Barbarossa. Gynæceo hoc spiritali sic constituto: ad eas accedebant multæ ex seculari Gynæceo virgines: inter quas, vna insignis nobilitate & diuitijs, nomine Adelhaidis. Huic se sacro cœtui aggreganti, Teccensis Dux Conradus liberè permisit, omnes eò inferre opes suas. Libertate quoque donauit, literis & sigillis firmatâ, cœnobium: vt hæreditates etiam capessere virginibus liceret. Ædificabant ipsæ Dormitorium: ædificabant Refectorium: ædificabant cellam vinariam: multa etiam Duce Conrado inædificante. Vbi ipsi etiam Principes habitationem habebant: sed ita à virginibus distinctam, vt eas nemo conspiceret. Augescentem autem vicum Kirchhaimum, oppidum fieri contigit: populusq; vineas ibi plantare cœpit. Actum est hoc, quòd Dux Conradus libertate domicilium totum, & aream, & quicquid horti erat, ornauit, anno hoc (de quo iam multa scripsimus) 1235. mense Nouembri. Ipse quoque in Templi choro fœminarum humatus est. Insecutis temporibus, omnia priuilegia Dux Ludouicus eis confirmauit. Idem fecit postea 1359. literis obsignatis, Dux Fridericus Teccensis, die S. Matthiæ: qui vxorem habuit Annam, Comitem Helffenstainiam, anno 1372.

Helffenstain.

Kirchaim op.

Virgines quædã, pietatis amantes.

Chelidonius.

Kirchensis Cœnobij origo.

Teccensis Albertus, Dux primus.

Kirch. Nonnarum incrementum.

Cuius Friderici stemma, hoc est.

1. Auus, Hermannus supradictus, 1230. & 1235. 2. Pater, Conradus, 1279. fautor prædicti Monasterij. 3. Filius, Conradus, 1330. 4. Nepos, hic Fridericus, 1372. De quo, & patre eius, suo rursus loco: nempe infrà lib. 3. cap. 5.

Schiltach. Obijsse autem hoc ipso 1235. anno Ducem Hermannum, à me reperitur. Eundem, oppidum Schiltachum VVirtembergicis comitibus vendidisse.

CANO-

CANONIZATIO S. ELISABETÆ. IVDÆORVM PVERICIDIVM.

IMP. Friderici reditus in Italiam, & res ibi gestæ. Friderici Ducis Austriæ exilium, & fortitudo. Imperatoris contra eum Viennam aduentus ex Italia. Coniugia & liberi Henrici Bappenhaimij. Sepultura veterum de Hohenloha Comitum.

CAPVT XII.

ANno 1236. Calendis Maij, S. Elisabeta (Vngari Regis Andreæ filia, Ducis Meraniæ ex matre Gertrude neptis, Belæ R. soror, Turingi Landgrauij Ludouici olim vxor) in oppido Hassiæ Marpurgo (vbi bonis suis in vsus pauperum conuersis, Hospitalis iecerat fundamenta) Diuis addita est: tollentibus eam de tumba Archiepiscopis Moguntino & Treuerensi, Episcopoq; Hildelsheimensi, commissarijs Apostolicis: præsente Imp. Friderico, multis Principibus, Comitibus, Episcopis, Abbatibus, hominibus omnino: quorum numerus ad duodecies centum millia fuit æstimatus. Imperator primum lapidem de sarcophago illius leuauit: prolatamq; extheſaurō suis coronam auream, sacro capiti S. viduæ reuerenter imposuit. Reconditum est corpus eius in tumba aurea. Auspicijs facta sunt hæc Gregorij IX. P. propter innumera scil. mulierū miracula. Adfuit etiam filius Hermannus, & filia, Elisabetæ. Siffrid. Presb. & Tritenh. *S. Elisabeta, Diuis adscripta.*

Simile his est, quod Suetonius de Oct. Augusto cap. 18. scribit. Conditorium, inquit, & corpus Magni Alexandri, Alexandriæ Ægypti cum prolatum è penetrali subiecisset oculis: coronâ aurea imposita, ac floribus aspersis, veneratus est: consultusq;, num & Ptolemæum inspicere vellet: Regem ait se voluisse videre, non mortuos. *Alexandri Magni quasi canonizatio.*

Iudæi in oppido Fulda, pueros quosdam in molendino occiderunt: vt eorum sanguinem reciperent. Ideo multi illorum, combusti sunt. Puerorum verò corpora, Imperatori Hagenoam allata, ibi humata sunt, tanquam Martyrum. Trit. *Iudæorum puericidium.*

Imperator per Veronam in Longobardiam inuasit. Vbi præter cæteras res præclarè gestas, vrbes occupatas, rebelles domitos, Ferrariam quoq;, Salinguerræ potentissimi viri gratiâ in potestatem suam redegit. Quæ vrbs, viuente Salinguerra, multas ad res ei fuit vtilis: quòd per eam aditus Mediolanum pateret omnibus copijs: ad eius debellationem, ex Sicilia, Regno Neapolitano, Æmilia & Flaminia, euocatis. At etiam post mortem Salinguerræ, magnum ciuium illi fauentium numerum præbuit. Nam quicunque Salinguerram in exilium secuti fuerant: Mutinamque & Rauennam se reduxerant: stipendia apud Fridericum meruerunt. Pandulf. lib. 4. Alibi sic etiam reperi. Comes S. Bonifacij, Mantuam fortiter regebat contra Imper. Fridericum. Qui ex Alemannia, suasu Cremonensium & Ecelini, mense Augusto cum copijs Veronam venit: ac vastatis Mantuanis, in Longobardiam iuit: Vicentiaq; capta, in Germaniam redijt. Corius scribit, calendis Nouemb. destructam esse ab eo Vicentiam. *Imp. Frid. reditus in Italiam. Ferraria. Salinguerra. Vicentia.*

Interea, dum hæc à Friderico aguntur in Italia: Rex VVenceslaus Bohemiæ, & Dux Otho Bauariæ, cum quibusdam Episcopis, iussu Imperatoris, ditionem Ducis Austriæ Friderici 2. cum valido ingrediuntur exercitu: propter multa & grauia huius Ducis facinora. Nam ciues suos nouis & insolitis exactionibus expilabat, cœnobia totius Austriæ cuncta, vno die spoliauerat suis thesauris: ciuis Viennensis vxorem eximiæ pulchritudinis, pulchram ex re ipsa Braunbildin dictam, cum nullis donis pudicam corrumpere potuisset: cum insignioribus ciuibus vtriusque sexus, ad cœnam inuitatam, de chorea inuitam per Verrinos perductores raptam, stuprauerat: è seditione ciuium propterea à marito excitata, profugerat: mandata Cæsaris Friderici, quotiescunq; vocaretur, contempserat: matrem denique Theodoram (illam celebris nominis Græcam: de qua antehac diximus) in custodiam duci iusserat: quæ, delatis ad Imperatorem querelis, ad Bohemiæ R. VVenceslaum confugerat. His de causis, ab Imperatore bellum ei per Bohemum & Bauarum illatum est. Qui licet Austriam ferro & igne popularentur: Fridericus in arce Starckembergia, & Nouacitate, quas præmuniuerat, tutus erat. Imò & Noribergensem Burggrauium profligauit: & Episcopos, Bathauensem Rudingerum, ac Frisingensem Conradum, cum multis nobilibus ab Imperatore missos, cepit. Augustus itaq; rebus in Longobardia vtcunq; dispositis: relicta ibi exercitus parte: Austriam cum reliquis ingressus est: ereptis fortissimis per Styriam Principi munimentis. Intromissus est à Viennensibus ciuibus in vrbem summo cum honore: Comitatus Episcopo Bambergensi Eckenberto, Duce Bauariæ Othone, Burggrauio Noribergensi, Comitibus Hennenbergensibus, Comite Eberstainio Theodorico: multis alijs, Episcopis, Baronibus, nobilibus. Descendit etiam secundo Danubio Imperatoris filius, Rex. Rom. Conradus, cum insigni nobilitate: qui tres *Friderici Austrij tyrannis, & exilium. Braunbildis. Theodora Græca. Viennam ingressu, Frid. Imp. & Conradus R.*

menſes hyemarunt Viennæ. Et quia exul ille Fridericus nihil retinuerat: præter nouam ciuitatem, Medlingum oppidum & arcem, Starckenbergumq́: Imperator Viennam, Imperialem vrbem creauit: Romanoq́ Imperio ſubiecit: Insignibus vrbi donatis, quibus hodieq́ vtitur: quæ ſunt, Aquila aurea (biceps & coronata) in campo nigro. Sic ea quadriennium ſub Imperio manſit, quandiu Fridericus exulauit. Trit. & Cuſpin. in Auſtria.

Vienna, Imperij vrbs.

Vini copia.

Hoc anno, paſſim tanta vini copia nata eſt: vt in Alſatia, vnum Quartale vini vno Denario emeretur. Trit. Ergo & in Sueuia viliſſimo precio fuit.

Bappenh. Henricus. Aichelberg.

Vixit hoc anno Henricus Bappenhaimius ſacri Imperij & Aulæ Cæſar. Mareſcallus: cui vxor fuit Potentiana, Baroniſſa Aichelbergenſis. Ex quibus natæ ſunt filiæ, Iuliana & Scholaſtica: ambæ in cœnobium S. crucis in valle (H. Creutzthal / oder Waſſerſchapffen) non longè ab op. Ebinga ſupra Riedlingam, traditæ. Eſt id Epiſcopatui Conſtantienſi ſubiectum: ſub viſitatione Abbatis Salomoniæ villæ: fundatum anno ſalutis 1140. in vſum LX. ſororum. Defuncta autem Domina Potentiana: Priſcam Stæffelenſem duxit Henricus: Comitiſſam à matre Dillingenſem. Ex qua procreauit Henricum & Hiltebrandum Mareſcalcos. Vixit ipſe adhuc 1263. anno. Sed vt ad filias eius, Monachas, redeam: Iulianam, quòd formoſiſſima eſſet, Dux (neſcio quis) Teccenſis, ardenter amans, è cœnobio abduxit: priuſquam illa profeſſionem feciſſet: velamentoque, quod Alemanni VVeileram vocant, tecta fuiſſet. Quod ego velamen, in M. Scr. codice magno nobiliſſimoque Vniuerſitatis Baſilienſis, opera S. Athanaſij continente, μαφόριον appellatum, ante plures annos legi. Credo autem dictum eſſe à μάυρον, id eſt, nigrum (quo vocabulo vulgaris lingua Græcorum etiamnum vtitur (& à φόρεμα, vel φόρημα, geſtamen: quaſi μάυρον καὶ μέλαν ἐπὶ κεφαλῆς φόρημα. Vt vel hinc animaduertamus: vulgaris linguæ vſum temporibus S. etiam Athanaſij, qui circa Chriſti 330. annum vixit, aliquatenus fuiſſe: ſed progreſſu temporis, magis magisque corruptam eſſe. Non enim certè modò à tempore Orientalis Imperij amiſſione, & Turcico dominatu oppreſſione. Verùm enimuerò raptor ille, Iulianam multos annos ſecum tenuit. Tandem verò mortifero morbo excoctus: tota familia Aulæ præſente: legitimo illam ſibi matrimonio addixit: nec diu pòſt ſuperſtes manſit. Ipſa deinde perpetuam viduitatem coluit. Soror autem eius Scholaſtica, integram & laudatam vitam in ſuo Gynæceo vixit: ac mortua, ibi terræ mandata eſt.

S. crucis Gynæceum.

Iuliana Bappenhaimia.

VVeiler, velamen nonnarum. Μαφόριον.

Græca vulgaris linguæ vetuſtas.

Scholaſtica, Iulianæ ſoror.

Halæ Sueuorum 1236. viuens, April. 17. nobilis vir Burckardus Sulmaiſter, teſtis citatus eſt in literis quibuſdam: apud Minoritas, ſiue Nudipedes, ibi repertis. Sic & 1249. citatur quidam huius familiæ in literis: quæ ab Ioannitis aſſeruatæ ſunt. M. Scr.

Sulmaiſter Burckardus.

OERINGAE, in Lapide quodam: vbi ſepultura eſt generoſorum Comitum Hohenlohenſium.

AN. M. CC. XXXVI. IIII. Idus AVGVSTAS TRANSLATÆ SVNT OSSA COMITVM, &c.

S. GERMANO FIDVS COMES EST IVNCTVS SIGEFRIDVS,
AD BONA NON TARDO, DVM VIVERET HIC, EBERHARDO.

Miſit mihi 1589. Halenſis Scholæ Moderator, Ioann. VVeidnerus. Conuertit Carolus Chriſtopff. Baierus.

Hohenlohenſium Comitum veterum ſepultura, Oeringæ.

Im Jar tauſendt / zwey hundert / dreiſſig ſechs / den zehenden Tag deß Monats Auguſti / ſind hieher gefürt vnd gebracht worden die Gebeyn der Grafen / ꝛc. als nemlich.

Graff Sigefrid hie ligen thut /
Ein treuwer lieber Bruder gut /
Geleget zu Graff Eberhart /
So von hoch Adelicher art /
So zu Tugendt war geneiget eben
Allzeit / dieweil er war im Leben.

Iuxta ſarcophagum in vno latere, meridiem verſus, duo Angeli: tenentes Hohenlohenſe ſcutum cum duobus Leopardis. In altero latere, ſimiliter: ſed ſcuta, pura: id eſt, nihil inciſum.

Eodem 1236. anno, Auguſtæ Vindelic. annuente Epiſcopo Sibotone, Gundelfing. Barone, ædificatum eſt in foro vinario fanum S. ſepulchri, à patricijs eiuſdem cognominis. 3. Munſterus 345.

Gundelfingen.

VIEN-

VIENNENSIS ACADEMIÆ PRINCIPIVM. DVX AVSTRIÆ FRIDEricus Bellicosus, restitutus. Reditus Imp. Friderici in Italiam, & clades Mediolanensium. SOEFLINGENSE virginum Monasterium. Vahingæ habitans Dillingensis Comes, Hartmannus. VVilpurgis Comitissa Kelmyntzia calamitosa. Cœnobium Halæ Sueuicæ Iacobeum.

CAPVT XIII.

ANno 1237. Indict. 10. mense Aprili, Imp. Fridericus priuilegium Viennensibus dedit (quod apud VVolf. Lazium 2. rerum Viennens. 5. legitur) libertati & commodis eorum inseruiens. In eo fundamentum quoq; Academiæ eorum iactum est, his verbis. Volentes & commodo studio prouideri: per quod prudentia docetur in populis: & rudis ætas instruitur paruorum: potestatem damus plenariam Magistro: qui Viennæ per nos, & principes nostros, ad scholarum regimen adsumetur: vt alios Doctores in Facultatibus substituat, de consilio virorum prudentium ciuitatis eiusdem: qui habeantur sufficientes & idonei, circa suorum studium auditorum. Ita hæc Academia, à Sueuo Friderico 2. instituta est: ex Romana scil. & Parisiensi Scholis: in qua Poeseos etiam conferuntur Insignia. *Viennensis Academiæ initium.*

Imperator deinde à Vienna Ratisbonam ascendit, vbi Comitia indixerat: relicto apud Viennenses Bambergensi Eckenberto (qui breui pòst ibi mortuus, ad Scotos iacet) & Burggrauio Noribergensi, Comitibus Hennenburgensibus, & Eberstainensi: qui vrbi Viennæ præessent. Dux verò Fridericus, excursionibus frequentibus nocens aduersarijs: ipsum etiam Eberstainensem prosligauit: vrbem Viennam obsedit: ad deditionem coegit: clementem se erga ciues præbuit. Vsus fuit ad hæc, auxilio Regis Bohemiæ VVenceslai, Imperatori rebellis facti. Deditionem hanc anno ferè 1240. factam puto. Quoniam autem proscriptus & execrabilis erat: grauiora quædam sibi metuebat. Ideo ad Imperatorem profectus Veronam est: gratiamq; & restitutionem sui obtinuit: receptis Austria, Styria, & Carniola: inter alia munera, etiam 12. excellentibus ab illo mulis Hispanicis donatus. At auream quoq; crucem, qualem Cæsares in suis coronis gestant, ad priora Insignia accepit. Qua de re, suo loco. Hæc copiosius, in Austria Cuspin. Addit Tritenhemius comitia, Spiræ 1237. acta: vbi Fridericus Imper. denuò curauerit filium suum Conradum, Regem Roman. confirmandum. Sic & in Colmar. Chronic. est: Fridericus Conradum F. in Regem Teutoniæ coronauit. *Frid. Dux Viennam recuperat.* *In Austriam restituitur.*

Eodem 1237. anno, mense Aprili, Feudum Aduocatiæ villæ Bischofheim in finibus Franconiæ: quod nomine Ducatus Sueuiæ ab Ecclesia Moguntina tenebat: Siphrido Archiepiscopo, & successoribus eius, cum omnibus pertinentijs in perpetuum resignauit. Trit. *Bischofsheim.*

Idem, his & alijs peractis, rursus in Longobardiam cum copijs profectus est. Ibi sub mensem Nouembrem, ad locum, qui Noua aula nuncupatur, Mediolanenses ingenti prælio prostrauit. Cùm enim ipsi cum suis fœderatis, eum in locum conuenissent. (Brixianis, Placentinis, Fauentinis, Bononiensibus, Mantuanis, Venetis, alijs multis: ipsoq; etiam Apostolico legato) insigne fortitudinis suæ specimen dedit. Contriuit ipsos: fœdus inter eos ictum fregit: Mediolanensium Carrocium cepit: nec non Petrum Tiepolum, eius vrbis præfectum, patricium Venetum, Iacobi Venetorum Ducis filium, expeditionis huius primarium Ducem: quem postea in Apuliam misit. Hanc victoriam consecutus illustrissimam: Cremonam triumphabundus est ingressus. Præcedebat enim Carrocium, ab elephanto tractum: cui impositus erat præfectus Mediolanensis: altero brachio ad erectum alligatus palum: laqueo circa collum eius posito. Supra arcem, ex lignis artificiosè factam (ab elephante tractam) stabant ordine Tubicines: ibique Imperatoris Insignia tenebantur erecta. Longobardorum autem signa, quæ capta fuerant, inuersa, cum captiuis proximè iunctis. Post quæ omnia, Imper. Fridericus cum exercitu sequebatur. Tanta fuit hac victoria: vt Collenutius dicat, se in epistola quadam, tunc temporis de illo prælio exarata, hæc verba reperisse. HÆ OCCISIS non sufficiunt sepulturæ: nec CREMONÆ palatia multitudinem capiunt captiuorum. Fridericus tamen ipse, non nisi decem millia occisa captaque fuisse, significat ijs literis: quas ad colloquium Cardinalium, de eodem victoria tunc dedit. *Frid. Imp. in Italiam reuersus. Mediolanenses prælio vincit.* *Cremonæ triumphat. Triumphi ingressus.*

De hoc prælio, Bern. Corius Mediol. parte 2.

A i ventisette di Nouembre, tra l' Imperatore & Milanesi fu fatta la pugna: laquale in tutto fu contraria à i Milanesi: per modo, che il suo Pretore fu ammazzato. Quiui la vccisione de i Milanesi & Piacentini, di nuouo colligati, fu grande: & i prigioni maggiore: non obstante,

che assai per Erico da Monza fosse difeso il carozzo le ruote furono perdute: lequai Federico, à perpetua memoria fece trasferir à Verona: ordinando, che sopra di quarto Colonne fossero poste. Prætorem vrbis occisum ait. Sed suspensus postea fuit, vt dicetur.

Petrus de Vineis, 2. lib. Epist. 1.

Die 27. mensis Nouembr. anno 1237. vndecima Indict. vtriusque partis cunei præcursores, per curtis nouæ campos alternis cursibus impetuosè ferientes: hinc inde consortibus manibus, inuicem clangore tubarum milites animantes, bellum terribile inceperunt, &c. Tunc Teutonici enses suos rubricarunt: tunc felices fidelesque Regni milites, collaterales Principis, mirabiliter pugnauerunt: tunc miranda Papiæ militia, se de Mediolanensibus militibus vindicauit: & fidelis Cremona cum suis ciuitatibus, secures sanguine saturauit: & suas euacuauerunt pharetras Saraceni, &c.

Patauium, Ecelino traditum.

De his Italici belli temporibus, hæc alicubi verba reperi. Ecelino Padua, tradita: qui optimates Friderico tradidit: qui eos in Apulia carceribus mandauit, Postea in Italiam redijt, ob Mantuanos subdendos pacificè. Sic factum est. Et Mediolanenses vicit.

Cùm autem hi animos collegissent (teste Corio) à clade: nuntiarunt Friderico, Cremonæ versanti: se quindecim diebus adfuturos: & quercus, quæ erant in conspectu portæ vrbis, extirpaturos: ipse Laudam venit instructus, frustrà renitentibus Mediolanensibus: & Nouam ciuitatem profectus, extruxit arcem contra illos, CASTELLVM Imperiale dictam. Verùm Gregorius Papa (inquit Pandulfus) tantæ illius in Italia potentiæ impatiens erat: quamuis promptissimum se is offerret ad emendandum, quicquid sibi obijci posset. Ideo Venetos primùm ad pacem cum Genuensibus, à quibus propter rem maritimam dissidebant, faciendam impulit. Deinde fœdus cum eis hac conditione inijt: vt classem XXV. nauium, communibus instruerent sumptibus: eaq; Regnum Neapolitanum, in potestatem Ecclesiæ reducerent.

Castellum Imperiale.

Papa, Cæsari aduersarius.

Thomas Facellus. 1. Decad. lib. 10. cap. 3. integrum & prolixum Diploma ponit: quo Fridericus nobili viro, Oddoni de Camarana, militi, dilecto fideli suo concessit: vt posset, ob vitandas in Lombardia bellicas calamitates, cum alijs multis, in Siciliam transmigrare: & ita Coloniam deducere in locum, qui dicitur Scuppellus, situ in valle Mazariæ, vltra flumen salsum. Sed quia is locus, illis nec aptus, nec sufficiens, erat: denuò supplicanti concessit, vt terram Corilionis: in eadem valle, vltra fl. Salsum, cũ toto territorio, inhabitaret. Incipit. Fridericus, Dei gratiâ Rom. Imp. semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, &c. Toties Imperialis extollitur maiestas: quoties in subditos suam exercet munificentiam liberaliter Imperatoria Celsitudo. Et exinde ipsi ad omne sincerissimæ fidelitatis obsequium feruentibus incalescunt. Per præsens itaq; priuilegium, notum facimus vniuersis fidelibus nostris, &c. Datum in castris ante Brixiam, anno Dominicæ incarnationis 1237. mense Nouemb. 11. Indict. Anno autem 1536. oppidi huius Corilionis pars, solo debiscente, funditus corruit.

Corilio, op. Sicilia.

Eodem 1237. anno, quartale, quod superiore anno 1. Denario vendebatur, iam sedecim Denarijs venditum fuit. Trit.

DE SEFLINGENSI COENOBIO.

Cæptum est id primùm inter mœnia ciuitatis Vlmensis (vt à Bruschio scribitur) vbi sororum S. Benedicti instituta sequentium, cœtus quidam ad S. Elisabetæ sacellum erat: in parte oppidi infima & fabulosa (auff dem Grieß) inter Gregarij pontis, & Anserum portas, situm. Huius Monasticæ societatis inceptor fuit Minorita quidam, nomine Albertus: qui concionibus suis acceptus, priuilegia & donationes quasdam impetrauerat apud Cæsarem Conradum 4. Friderici 2. Imp. filium. Accessêre mox aliæ donationes virorum nobilium, Vlrici & Peregrini de FREIBERG: qui prædium quoddam Monachorum, Curiam dictum, sororibus S. Elisabetæ tradiderunt. Et quia nondum amiserant totius Vlmensis vrbis possessionem Diuitaugienses Monachi: idcirco etiam loci eius Abbas Conradus, generosus Baro Cimbrensis, donauit easdem fœminas, aliquot curtibus prædioliś; pagi Pfuolensis. Postea translatum est hoc cœnobiolum, mediocriter iam Vlmæ inchoatum, inde in viciniam arcis Seflingensis, quæ Comitum erat Dillingensium, anno Domini 1252. circiter, ab Hartmanno, Dillingensi Comite: qui & Augustanum Episcopatum gessit: atq; S. Claræ professionem ordinemq;, illic primus instituisse dicitur. Anno deinde 1258. huius Episcopi pater, Hartmannus & ipse nominatus, Vabingæ (oppido & arce hodie VVirtembergensis Ducatus) habitans: cùm soceri sui Ægidij, Comitis à Kelmyntz, odio flagraret acerbissimo: scribam quendam subornauit, à quo Comes Ægidius occideretur. Quo facto: Hartmannus propter tantum facinus

Sæflingensis πατρωών.

Freiberg.

Dillingen.

Vaihinga.

facinus captus est: & à Kelmyntzensi familia, apud Treuerensem Archimystam Henricum, Imperij locum tempore Interregni tenentem, atcusatus. Treueri deinde capitis pœnã luit. Supererat Episcopi Hartmanni mater VVilpurgis, Comitissa Kelmyntzensis: versans in summo luctu, propter patrem Ægidium, & maritum Hartmannum, amissos. Expatiata igitur quodam tempore ex arce sua Vaihingensi, ad S. Elisabetæ sorores, prope Seflingensem arcem habitantes: verba consolationis plena, ex eis audiuit plurima. Quarum conspicata piam conuersationem: dono dedit eis pro salute animarum, tum Parentis, tum mariti sui, arcem Seflingensem: cum omnibus vicinis, ad eam spectantibus pagis: iußitque, vt maiori splendore cœnobium, quàm hactenus fuisset, construeretur: imò etiam ob recipiendum maiorem numerum sororum, maiore laxitate ædificaretur. Quod sic factum est: Aduocatum agente cœnobij, D. Vlrico Helffenstainio Comite VVilpurgis genero. Erat huic Dominæ, præter Episcopum Hartmannum, alter etiam filius, adolescentulus 14. annorum. Quem cùm & ipsum religioni dedicare cuperet: rabidus eum canis paucis post diebus interemit. Tum verò luctuosißima mater, eidem Parthenoni, quem nuper muneribus & ædificatione exornauerat, iam seq; suaq; tradidit omnia: & ibi Abbatissa gubernatrixque facta est, in congregatione LXXII. Sanctimonialium. De prædicti Scribæ facto, vide cap. 16. lib. 9. part. 2. De VVilpurge, similiter calamitosam Heroinam Alberadam, Banthensis Monasterij autorem, lib. 7. part. 2. cap. 6. Donũ affectum est hoc cœnobium, à Palatino quoque Tubingensi quodam, VVilpurgis fundatricis genero: & à nobilibus de VVesterstetten. Adhuc hodie est, D. Francisci præcepta sequentium.

VVilpurgis, Comitissa Kelmyntzia.

Helffenstain.

Iudicium D. Gabelcoueri de modò expositis.

Quædam huic de Seflingensi cœnobio historiæ insunt non vera. Constat enim, Vaihingam non Dillingensi vlli Comiti sed Vaihingensibus (qui pro Insignibus leonem vnum collibus 3. insistentem habent: eodem, quo Caluenses & Leonstainenses, modo) Comitibus, paruisse. Nec simile vero est: si omnino Hartmanni Dillingensis vidua, Vaihingæ vixisset: eam, quæ in vicinia haberet Monasteria Rechentshouam, Liechtensternam, Stainhaimium: Seflingam vsque, XII. circiter milliaria inde distantem, expatiatam fuisse.

Vaihinga.

ABBATISSAE Seflingensis Parthenônis.

1. Hedvvigis. Præfuit cœtui, cùm adhuc intra muros Vlmæ esset. 2. D. Anna à Friberg. 3. VVilpurgis Comitissa, translatrix secundaria fundatrix. Præfuit A. 8. M. 3. Obijt 1281. Sepulta in hac ipsa Abbatia, apud filiolum πνεύματος. 4. Barbara à Rechberg. 5. Barbara à Friberg. 6. Clara Kræfftina patricia Vlmensis. 7. Elisabeta Kræfftina. 8. Agatha Kißlina. 9. Meburgis Stralerina, Vlmensis. 10. Christina Stralerina, & ipsa Vlmensis: quæ decessit 1489. Sub eius gubernatione, reformatum est hoc Monasterium, iussu Pont. Sixti 4. à Georgio & Henrico Abbatibus, Hirsaugiensi & Blaubyrensi, anno 1484. quo etiam in tuitionem vênit S. P. Q. Vlmensis: VVilhelmo Besserero, & Ioan. Ehingero, consulibus: eademq; Respub. adhuc hodie id tutatur. 11. Elisabeta Reichnerina, anno reformationis instituta. Hac anno 1492. de nouo condidit à fundamentis cœnobium: longeq; illustrius, quàm antea fuerat, effecit. Obijt 1513. cùm 19. A. rexisset. 12. Cordula à Rischach, genere & virtute nobilis: electa 1508. Elisabetæ adiutrix: post cuius obitum, in Abbatiæ rectturam successit: quam adhuc 1550. anno tenebat.

Sæfling. Abbatissæ.

Sæflingæ reformatio.

Eodem 1237. anno, Francisci sectatores nudipedes (οἱ γυμνόποδες μοναχοὶ) Eßlingam se ad Monasterium ædificandum contulerunt. Sicut in M. Scr. legitur: Anno Domini 1237. nos fratres Minores intrauimus ciuitatem Esselingensem ad manendum.

Esselingæ, Franciscani.

Eodem anno, Cœnobium S. Iacobi, quod est Halæ Sueuicæ, & Templariorum fuerat: permissu Abbatis Chomburg. Conradi, itidem datum est Franciscanis Monachis, incolendum. Fuerat id olim conditum à Kochengauensibus (al. Kochenthalensibus & VVestensibus dictis) Comitibus, & ordinis Benedictini. Ex cuius Monachis, Monasterium Chobenburgense, seu Chomburgense, initiò frequentatum fuit: postquam id ex arce Chobenburgo, à Rotenburgotuberanis Comitibus extructum fuisset. De quo dudum à nobis scriptum est, part. 2. lib. 7. cap. 4. & lib. 8. capit 2. A Kochengauensibus autem comitibus, qui iura quædam habuerunt Halæ. per matrimonium vênit Iacobêum Monasterium, cum cæteris Halæ iuribus illorum, ad Comites Rotenburgenses, in arce Chobenburgia habitantes. Deinde ab his, ad cœnobium Chomburgense: ita, vt Abbas Chomburgensis, se Dominum quoque Halæ ad S. Iacobum scripserit. Sed ipsius concessu (vt dictum est) in potestatem Franciscanorum, vel Nudipedum, vênit. Huius Gardianus & conuentus, resignarunt id anno 1524. in manus Senatus Halensis. Quorum quidam, pe-

Halæ Sueuorum, Iacobeum cœnobium.

Cochengauenses Comites.

Rotenburg. Comites.

dam pecuniâ inde accepta, vxores duxerunt. Alijs perpetuus victus in Hospitali, datus liberaliter est, & nonnihil pecuniæ. Curauit deinde Senatus, binas conciones hebdomadatim, in hoc cœnobio habendas: Scholamq; docentium, pro indoctis Monachis ibi instituit: in qua iuuentus Latinè & Græcè gratis erudiretur. Sed cùm 1534. anno, Chorus eius Templi, & peristylium, ac cœmeterium (inter capitulum, & conuentus domum) hortusq; infra cœnobium, fori superioris & inferioris amplificandi causâ, destruerentur: lapidesq; ad pomærij murum, iuxta Eichiam portam à ponte vsque ad propugnaculum iuxta facinorosorum carcerem, conferrentur: cùm deniq; duæ domus cœnobij, fossione nimis propinqua periclitarentur: ac terra, quæ inferius erat, deflueret: Schola in antiquum locum reducta est: quò tutior à ruina esset. Epitaphia autem in hoc Iacobeo, multa fuêre facta. Hæc ex G. VVidemanni Germanicis collectaneis, hinc inde contraxi: qui ait, se in eodem Monasterio vidisse Antiphonam: olim manu nobilis virginis, in membrana pulcherrimè descriptam, vt fama fuerit. Eam virginem fuisse ortam ex arce Gabelstain: quæ prisco tempore ad riuum Gabelum, prope Maienfelsam sita fuerit: vt & cœnobium quoddam fœmininum, cum Ecclesia ταυροειδεῖ (crucis in modum ædificata) sed non amplius esse, audio.

Schola Halensis.

Virgo, Antiphonæ scriptrix.

IMP. FRIDERICVS, A PONT. GREGORIO DIRIS DEVOTVS. FRIderici de iniuria Papali querelæ: & contra hostes, res in Italiæ gestæ. Gibelini & Guelphi, ibi exorti. Crucis prædicatio contra Frid. Episcopi, Spirensis Conradus, Argentinensis Henricus, Curiensis Volcardus. Nordlingæ conflagratio. Hierosolymæ amissio finalis. Hospitalis Biberacensis fundatio.

CAPVT XIIII.

ANno 1238. (al. 1239.) die palmarum Pontif. Gregorius Imperatori sacris interdixit. Collenut.

Fridericus Imp. excõmunicatus.

Fridericum, Longobardiam sibi rebellem depopulantem, Papa excommunicauit: eumque per fratres Minores, vbiq; denuntiari iussit. Inde secuta sunt infinita mala, in omni terra, Imperio Romano & Ecclesiæ subiecta. Trit.

Pontifex arma Spiritualia distrinxit (honorans scil. Regem) in Fridericum: excommunicatione in illum, ad diem cœnæ Domini (9. Calend. April. inquit Stadensis) promulgata: & omnibus iurisiurandi religione solutis (Wer hat den Juncker so hoch gesetzt?) qua Imperij Regniq; ratione tenerentur astricti. Crantz. 8. Sax. 6. magnus Friderici aduersarius.

Ideo sic etiam in Metropol. lib. 7. cap. 52. ex Stadensi scribit Papa Imperatorem, quòd incorrigibilis videbatur, in cœna Domini, extinctis super eum candelis, anathematizauit, ita dicens: Excommunicamus & anathematizamus, in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, Fridericum dictum Imperatorem: pro eo, quòd contra Romanam Ecclesiam seditionem mouit in vrbe: per quod intendit Pontificem, & fratres, à sua sede repellere: & contra priuilegia dignitatis & honoris Apostolicæ sedis, & libertatem Ecclesiasticam: contra iuramentum, quo super hoc tenetur Ecclesiæ, temerè veniendo, &c. Item, quòd nepotem Regis de Tunisi, venientem ad Romanam Ecclesiam pro suscipiendo Baptismate, detinet, nec venire permittit, &c. Item, pro eo, quòd terras Ecclesiæ occupauit contra iuramentum, quo super hoc tenetur Ecclesiæ, temerè veniendo, &c. Porrò pro omnibus & singulis supradictis: super quibus dictus Fridericus à nobis fuerit ammonitus, & frequenter, nec pacem curauit: eundem Fridericum excommunicationis & anathematis vinculo innodamus: qui etiam de Catholica fide non rectè sentire, est grauiter infamatus. Sic ergo Diabolo est Imperator traditus.

Excommunicationis verba.

Causæ.

Cuius rei nuntium tertio die Paschatis; adiens Ecclesiam, ipse accepit: cùm Paduæ apud Ecelinum ageret. Eius tamen rei fama, Paduam totam eius peruaserat. Iussit autem suarum Magistrum Epistolarum (Petrum de Vineis) eloquentem (vt illa ætate) virum: orationem habere de innocentia sua, & in Ecclesiam Pontificemq; meritis. Exercitum deinde in palustrem Venetorum regionem numerosum duxit: sed nauium sagittarijs plenarum multitudine ab illis veniente, recessit non tamen sine damno regioni dato.

Fridericus, contra Venetos.

Iniquissimè fuit excellens hic Imperator à Papis (præsenti Gregorio, & secuto Innocentio 4.) traductus: vt, Molitoris esse filium: supposito scilicet infantulo molitricis enixæ: quando Constantia, Henrici VI. vxor, parere fingeretur. Sacrilegum esse, qui iura Ecclesiastica vbique imminueret. Sarracenorum Regulos à regeneratione lustralis aquæ arcere. De Christo conuicia horrenda dicere: nempe tres orbis terrarum impostores fuisse: Mosen, Iudæorum: Christum, Christia-

Papales in illum calumniæ.

Christianorum: Mahometem, Sarracenorum. Se, si per Principes liceret, posse Imperium ita instituere: vt omnis esset superstitionis expers, & firmissimum. Talia illi calumniabantur: vt cùm aliter non proficerent contra eum, etiam Acheronta mouerent.

Fridericus verò, etiam Scriptis se defendit: siue contra hunc Gregorium, siue contra insecutum Innocentium, sequentia spectes. Vt, lib. 1. Petri de Vineis, Epist. 6. ad Cardinales: Quis non miretur & stupeat: quòd tot venerabilium patrum congregatione, munita Ecclesia generalis: sedens in solio (& vtinam iustus iudex) velit inconsultè procedere: ac suis motibus excandescens, in Romanum intendit Principem, Ducatum Ecclesiæ: ad prædicationem Euangelij stabilitum: ob fauorem Lombardorum rebellium, exercere spiritalem gladium, si dicere liceat, minus iustè? &c. Angit nos altiori mente turbatio: quòd, dum nos intendamus à persequente defendere; oporteat nos grauius offendere resistentes: salua in omnibus Ecclesiæ sanctitate: quam cultu sacro, & debita reuerentia, corde corporeq; veneramur. Defensio Friderici.

Et eiusdem lib. Epist. 1. Super Cathedra Mosi sedentes hoc tempore Pharisæi: sic motisunt contra Romanum Principem oberrantes: quòd ACTORES malitiæ facti simul, & IVDICES, apertè iudicium subuerterunt.

Iste pater patrum, qui dicitur SERVVS seruorum Dei, omni prorsus exclusa iustitia, factus est aspis surda: non admittens Romani Principis allegata.

Dic rogo: quid resurgens à mortuis dixit primò Discipulis, ille Magister omnium Magistrorum? Non inquit: Arma & scuta sumite, nec sagittam, vel gladium: sed, pax vobis.

Petrus Apostolus, ad portam veniens speciosam: Nec argentum, nec aurum, habeo, dixit claudo. Tu verò, si forsan incipit aceruus pecuniæ, quem adoras, minui: statim cum claudo claudicas: quærens anxiè, quæ sunt Mundi.

Floret igitur mater Ecclesia: quòd pastor gregis Dominici factus est lupus rapax.

Et Epist. 2. Qui clerici censentur: pauperum eleemosynis impinguati, filios opprimunt: ipsiq; nostrorum filij subditorum, paternæ conditionis obliti: nec Imperatorem, nec Regem, aliqua veneratione habere dignantur: quoties in patres Apostolicos orãinantur.

Item Epist. 31. Ipse, draco magnus, qui seduxit vniuersum orbem, Antichristus est: cuius nos dixit esse præambulum. Hic est Angelus prosiliens de abysso, habens phialas plenas amaritudinis, vt mari & terræ noceat. Inseruit enim falsus Christi vicarius fabulis suis: nos Christianæ fidei religionem rectè non colere: ac dixisse tribus seductoribus Mundum esse deceptum: quod absit, de nostris labijs processisse: cùm manifestè confiteamur vnicum Dei filium, coæternum & coæqualem patri, ac Sancto Spiritui, &c. Re vera Imperalis felicitas, Papali semper impugnatur inuidia. Papa, Antichristus.

Rursus Epist. 2. Habemus conscientiæ puritatem: ac per consequens, Deum nobiscum: cuius testimonium inuocamus: quia semper fuit nostræ voluntatis intentio: clericos cuiuscunque religionis ad hoc inducere, & præcipuè maximos ad illum statum reducere: vt tales perseuerent in fide: quales fuerant in Ecclesia primitiua: Apostolicam vitam ducentes, & humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque Clerici solebant Angelos intueri, miraculis coruscare, ægros curare, mortuos suscitare: & sanctitate, NON ARMIS, sibi principes subiugare.

Et Epist. 3. ad Regem Franciæ. Nusquam legitur, diuinâ vel humana lege Pontifici Rom concessum: quòd transferre pro libito possit Imperium: aut de puniendis temporaliter in priuatione Regnorum, Regibus & Principibus iudicare. Nam licet ad eum de iure & more Maiorum consecratio nostra pertineat: non magis ad eum depositio seu remotio, pertinet: quam ad quoslibet Regnorum Prælatos: qui Reges suos, pro vt assolent, consecrant & inungunt.

A nobis incipitur: sed noueritis, quòd finietur in vobis.

Certarunt inter se quoque versibus Imperator & Papa. Apud Cuspin. Amœbea Versibus inter Papam & Frider. contentio.

Fridericus.

Roma diu titubans, longis erroribus acta,
Corruet, & Mundi desinet esse caput.

Papa. Niteris in cassum nauem submergere Petri,
Fluctuat, ast nunquam desinet esse ratis.

Frider. Fata volunt, stellæq; docent, auiumq; volatus:
Quòd Fridericus ego, malleus orbis ero.

Papa. Fata volunt, Scriptura docet, peccata loquuntur:
Quòd tibi vita breuis, pœna perennis, erit.

AVENT. Annal. Boiorum lib. 7.

Discordia Germanorum, salus Papatum.

Friderici, inquit, potentia, vires, prudentia, magnitudo animi, rerum bellicarum peritia, vicinitas (nam in Italia contra morem veterum Imperatorum habitabat: Germaniam per filium administrabat) formidolosa atq; suspecta fuêre Romano Sacerdotum Senatui. Visum est Flaminibus Romanensibus, Imperium Germanum magis florere, quàm ipsis vtile foret. Placuit id contundere: atq; discordiâ non solùm debilitare: sed in cineres quoq;, atq; fauillas, redigere: & Fridericum huncce, à fastigio rerum humanarum deturbare. Itaq; Gregorius in Germaniam misit cum excommunicationis literis legatos: Rainerium, à S. Quintino, Trecassiorum Mystam: Philippum Assisium: & præcipuè Albertum Beham, Bathauensis Templi Decurionem. (De quibus, quomodo se in eo negotio gesserint, ibi copiosè ab Auentino scribitur) Diplomata sunt reddita omnibus Episcopis Germaniæ. Nemo ipsorum paruit, nec aliorum: sed cuncti fremere, indignari, stomachari. Omnia, tumultu in Germania completa. Indignissimum facinus, præter fas & æquum, Romanum inceptare Episcopum, clamitatum. Conradus, Fruxinensis Episcopus, nullum ius Romano Flamini, absq; consensu Pontificum Germaniæ, esse in Germania, propalam docet. Suos, inquit, Romanensis Sacerdos pascat Italos. Nos à Deo constituti canes, à nostrum ouibus lupos ouina pelle tectos arcebimus. Hæc, in præsenti sufficiant.

Legati Gregorij P. in Germ. contra Cæsarem.

Episc. Germani, contra Gregor.

Eodem 1238. anno, Fridericus laude profectus est Pauiam: vbi mense Maio, Guidoni Blanderatensi comiti (teste Corio) confirmauit omnia priuilegia Decessorum suorum: præsertim, quod ab Othone 4. Cæsare, anno 1209. concessum fuerat:

Blanderatensis Vitus.

Cuius rei testes fuerunt:

VVolgerus, Patriarcha Aquileiensis. Albertus, Antistes Magdeburgensis. Otho Episcop. Herbipolensis. Manigoldus, Episc. Paduanus. Erwicus, Episc. Aistetensis. Conr. electus Constantiensis. Ludouicus, Dux Bauariæ. Bernhardus, Dux Carinthiæ. Il conte Guntero di Suarpense: id est, Comes Gunther de Schwartzenburg. Arciniano, conte di VVirtemberg. Id est, Herr Heinrich Graff von Wirtemberg. *Il Marescalco di Ecalinda id est,* Marschalck von Caledin. *Gualtiero, pincerna di Schurff. Fort. de Lympurg. Sic credo. Nam VValther de Lympurg interfuit 1209. hastiludio VVormacienſi. Enrico, cameriero di Rauinspurg. Et alij.*

VVirtemberg. Henricus.

Germanicorum nominum corruptio.

Si recentiori tempore, ita corruperunt Itali Germanica nomina: quid de temporibus Iulij Cæsaris, & Corn. Taciti, cogitandum est?

Confirmationi verò, quam Fridericus fecit Bladeratensi, interfuerunt testes: Epis. Pauiensis. Episc. Placentinus. Marchio Monferratensis. Manfredus Saluzzianus. Et alij.

Eclipsis Solis.

Eiusdem anni die Iunij 6. eclipsis extitit Solis ferè totius, circa horam diei nonam.

Bellum Friderici in Italia. Brixiani.

Brixiam Frider. (negata Mediolanensibus pace, quam petierant) obsedit hoc tempore, sed frustrà. Contra hostes suos (Stadensi teste) per totum annum rebus bellicis insudauit. Cùm autem obsideret Brixiam (vt est apud Corium) ligneum contra eam excitauit castellum: in quo posuit omnes de Mediolanensibus captos: vt machinis ac telis Brixianorum cõficerentur. Brixiani contrà, si quos de hostibus caperent: eos ad parietes palatij vrbis suæ suspendebant. Interim Pauiam sibi Mediolanenses, vi coactam, iureiurando obstrinxerunt.

Guelphi & Gibelini, factiones Italiæ.

His tantis turbis à Pont. Gregorio excitatis: Italia in factiones duas capitales, pernicioſas, diuturnas, diuisa est. Guelphos siue VVelfos, & Gibelinos. Qui à Papa stabant, Guelphi: qui à Cæsare, Gibelini appellabantur. De quarum factionum origine, vide illa: quæ part. 2. lib. 10. c. 3. scripsimus. Blondus, apud Pistorienses hæc nomina primò audita esse ait.

Nomina sunt ipso penè tremenda sono.

Eberstain. Conradus, Episcopus Spirensis.

Electus est hoc etiam anno Spirensis Episc. Conr. 5. Comes de Eberstain, in die S. Agnetis: propter studium pacificandi homines, Pacificus cognominatus. Adiuuit mox Imp. Frid. in Italia bellum gerentem, ipse, & Archiepiscopi, Sigefrid. Moguntinus, & Conradus Colonienſis.

Nordlinga.

Nordlinga, hoc anno mense Martio, dirè conflagrauit: pereuntib. non solùm ædificijs & bonis eius: sed etiam legibus, Diplomatibus, priuilegijs, & literis contractuum. Illico tamen eodem anno, succurrente beneficentia clementissimi Imp. Friderici, cœpta est instaurari: libera ab omni exactione & tributo, huius & sequentium Cæsarum fauore, dũ vires reciperet: insuperq; priuilegijs egregiè est aucta 3. Munst 306. Translata autem tunc fuit ab Emerario monte in planiciem, vbi etiamnum est. Chron. Nordling. M. Ser. vbi illud incendium, sequenti anno assignatur.

Monaste-

Monasterium S. Petri in Nigra sylua, Vorago ignis dictum (2. part. lib. 8. cap. 10.) omnino desolatum est, parietibus eius collabentibus. Sequenti verò tempore, ab Abbate VValthero instauratum: pro rugosa anicula, veluti pulchra iuuencula resurrexit. M. Scr. S. Petri nigrisyluani cœnobium.

Anno 1239. cùm Pont. Gregorius Archiepiscopos & Episcopos Teutoniæ sollicitaret: vt Imp. Friderici deiectionem publicarent: ipsi supplicarunt ei, ne hoc fieret. Stadens. Idem Pontifex sic à Friderico angebatur: vt crucem & indulgentias aduersus eum, sicut contra Sarracenos, prædicandas curaret. Imperator enim cum suos (Italiâ in duo genera supradicta, distractâ) vbiq; notos habent: eorum, qui aut contrariarum, aut neutrarum partium, essent, oppida expugnauit, loca populatus est, incolas sedibus expulit. Pisani, eius præsentiâ elati, classem centum nauium armarunt contra Genuates: sed apud Corsicam fugati in portum se receperunt. Entius quoque, Friderici filius, Rex Sardiniæ, Tiſernates, Eugubinos, & Nucerinos, ad defectionem impulit. Quos secuti sunt Spelani, Meuaniates, & Bittonienses. In Tuscia item, Ortani, Tuscanenses, Cornetani, Montestasconenses. Defecissent & Romani: nisi illa cruciata, de qua dixi, prædicata fuisset. Quam Pontifex, capitibus Apostolorum in supplicatione per vrbem portatis: & oratione in Basilica S. Petri, Commiserationis plena habita: populo assignauit. Qua re factum est, vt venientem magno cum exercitu Fridericum aduersus vrbem, repulerint. Qui indignatus, hæc ita contra se ferri: signatorum, quos ceperat, capita, aut frontem, quadrifariam, crucis in modum (τραχειδῶς) scindi iussit. De vrbis tamen adeptione desperans: Beneuentum perrexit, cepit, mœnibus nudauit. In Picentos ducens, Asculanum vastauit agrum. (Talia ad sequentem annum Collenutius refert. Ideo ibi de eis, & plusculis adiunctis, rursum commemorabimus.) Filius quoque Entius, maximis Romandiolam calamitatibus affecit. Hæc & alia, in hanc sententiam Blondus, Crantz. Nauclerus, & alij.

Cruciata Papalis in Fridericum. Entius, Friderici F. Cruciatorum pœna Fridericiana.

Hisce temporibus (inquit Tritenhem.) multa fuit in Ecclesia Dei, ministrorum eius persecutio: maximè, in Regno Alemanniæ: propter Imperatoris excommunicationem: qui omnes, qui cum Papa sentirent, persequi non cessauit: spolians Ecclesias ornamentis & redditibus suis: Prælatos, Monachos, Sacerdotes, multis iniurijs afficiens.

Persecutio Sacerdotum in Germania.

Eodem 1239. anno, fit Argentinensis Episcopus Henricus, Comes à Stabeleck, Sueuus: qui præfuit An. 21. vir prudens & iustus. Stetit tamen ab Henrico, Turingiæ Landgrauio: posterius à Principibus quibusdam Imperij, contra Imper. Fridericum, eiusque filium Conradum, electo Rege. Feliciter Alsatiæ oppida recuperauit: quæ sibi Conradus subiecerat: destruxitque castra Alsatiæ, ille VVigkersheimum, Gengenbachum, Cronebergum, Molberghusam, Ortenbergum, Offenburgum, aliaque plura. Kintziana valle potitus est. Postea pace vsus per viam, decessit anno millesimo ducentensimo sexagesimo, 4. Nonas Mart. Sepultus in sacello S. Andreæ. Brusch. & alij.

Argentin. Episc. Henricus.

Apud Curienses Episcopus erat Volcardus à Nyvvenburg: quem donauit priuilegijs Fridericus 2. annis 1239. & 1249. Ædificauit castra, VVardevvallum in Engedinis montibus, & Fridovv prope Zizers. Obijt 1251.

Curiens. Episc. Volcardus.

VValtherus de Trutberg, electus est 1239. S. Galli Abbas: & Rauespurgi à R. Conrado est confirmatus. Abdicauit se Abbatia: quòd nollet gerere bellum cum Comite Dockenburgensi: qui potentior ipso erat: eiq; VVilense oppidum eripuerat. Ingressus est ordinem Prædicatorum Constantiæ 1245. Idem Brusch.

Sangall. Abbas VValther.

Cœnobij Benedictini Klingenmynsteri, die S. Agnetis 1239. Abbas factus est Conradus, filius Comitis de Eberstain. Trit.

Klingenmynster

Eo tempore, cùm indutiæ, quas Imp. Fridericus cum Soldano Ægypti pepigerat, exiuissent: Saraceni, legatione ad illum missa, eas renouare volebant. Placuit Imperatori: displicuit Pontifici: qui vita cœlesti (οὐρανοῦ) promissa, homines ad arma conciuit. Secuta est expeditio Nauarræi Regis Theobaldi, secuta Richardi Angli sed incassum vtraque: donec Hierosolyma rursus 1247. amissa & destructa est: quam Cæsar Fridericus gloriosè receperat: Præfectus eius Rainaldus, dum vixerat, miro splendore auxerat. Ita manet in manu Gentilium: etsi multa pòst rursus tentata sunt.

Hierosolyma, rursus amissa.

Fundatio Ptochotrophij, vel Hospitalis, in oppido Sueuiæ Imperiali Biberaco. Missa ad me per M. Israelem VVielandum Theologum, pastorem Tusling. ab Euangelicæ Biberaci Scholæ Moderatore, M. Dauide VVeltzio.

In nomine DEI PATRIS, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Cùm vita cunctorum sit instа-

Biberacense hospitale.

" *instabilis, ac memoria labilis & infirma: conuenit, gesta hominum perstringi serie literarum, ne*
" *obliuioni tradantur. Hinc est, quòd notum esse debet vniuersis, præsentem chartam inspecturis:*
" *quòd Hospitale, in honorem Spiritus S. & gloriosæ virginis, positum apud ciuitatem Biberach,*
Essendorff. " *fuit laudabiliter inchoatum. Milites nanque aurati de Essendorff, Huldricus & Halnvvigus,*
" *fratres germani, prædicti Hospitalis primi fuerunt fundatores.*

Ad quod Dominus Halnvvigus dedit agros: super quibus fundatus fuit ambitus Hospita-
Birckendorff. *lis: & quidquid habuit apud Birckendorff. Item Dominus Huldricus, miles præfatus, dedit villam*
Hagenbuch. *apud Hagenbuch: & quasdam possessiones suas apud Hochdorff. Item villam apud VVindereit-*
VVindereuten. *ten: villamq; aliam apud Sulgen. Quæ omnia liberaliter supradicto Monasterio tradita sunt.*
" *Quæ fundatio facta est circiter annum Domini M. CC. XXXIX.*

Im Namen der Dreyfaltigkeit:
Gott Vatter/Sohn/Geist/ein Gottheit.
Nach dem der Mensch gar baldt zergaht/
Vnnd alles was das Leben hat:
Gleich/wie die Blum im Felde gut/
Die Tag vnnd Nacht abreissen thut:
Vnnd doch in frischer gdächtnuß bleibt:
Was guter Werck zu jeder zeit/
Gestifftet hab deß Menschen Kindt:
Wie hie etwas verzeichnet findst:
So loß mir auff/vnnd merck mich eben/
Zwen edle Ritter seyn gewesen/
Vlricus vnd Halnwig genannt/
Von Essendorff gantz wol bekandt:
Gewesne Brüder alle beyd.
Auß eingeben deß Heiligen Geists/
Zu Biberach hand sie gestifft/
Vnd erstlich allda auffgericht/
Den Spittal vor dem Spitthelthor:
Wie noch das Kirchlein steht darvor:
Dem Heiligen Geist den dediciert:
Den auch Mariæ præsentiert/
Der Mutter Christi: beyde sand/
In solcher Ehr den bauwen hand.
Sein erste fundatores gwesen/
Gewaltige Ritter außerlesen.
Herr Halnwig/ dieser Ritter werth/
Der seiner Seel die Ruh begert/
Betrachtet wol das Gottes Wort:
Was Lucas schreibt an einem Ort:
Wie dann das zwölfft Capittel weist:
Wer lustig ist/ vnnd das gern list.
Spricht Christus/schätzt euch in dem Himmel:
Daß euchs kein Rost/ Schaab noch Schimmel/
Verderbt: noch kein Dieb stelen mag/
Herr Halnwig btracht diß offt sein Tag:
Zu diesem Bauw verehret hat/
Sein Ecker/drauff das Kirchlein staht:
Vnd was er hat zu Birckendorff:
Gab er allsampt an diesen Ort.
Zu diesem Gottshauß/ merckt mich eben/
Herr Vlrich Ritter auch hat geben/
Ein Maierhoff zu Hagenbuch:
Zu Hochdorff auch sein glegen Gut/

Zu

Zu dem noch zween Höff in gemein:
Zu Winderietten ligt der ein:
Der ander war zu Sulgen glegen:
Die hat er all an Spittel geben.
Vnd diese Fundation ist alt.
Dann/als man tausendt Jahr gezahlt/
Zwey hundert/dreissig neun/vergangen:
Ward diese Stifftung angefangen.
Nach dem die Stifftung zugenommen:
Ists Spittal in d Statt hinein kommen.
Ward also von dem Ort mouiert:
Vnd in die Statt nein transferiert.
Das Kirchlein aber vor dem Thor/
Bleibt noch/wie vor drey hundert Jahr.

ALEMANNORVM HELVETIORVM FIDES ERGA IMP. FRIDERIcum II. Ferraria, à Pontificijs capta. Aquila vrbs, auspicijs Friderici condita. Fauentia, ei dedita. Alberti, cuiusdam Pontificij, machinationes contra Imperatorem. Imperatoris defensio contra calumnias Papales. Otho Bauarus, pro Pontifice contra ipsum. Tartarorum emptiones in Occidentem. Annæ Hohenbergiæ, & Rudolphi Habspurgij, coniugium. Alhardus, Ebracensis Abbas, & Schvvabachum. Poundense Monasterium. Kirchaimense cœnobium.

Calo-Ioannes Imper. Græcus, Friderici Imp. gener.

CAPVT XV.

ANno 1240. iterum Papa Archiepiscopis & Episcopis Teutoniæ institit: vt Friderici excommunicationem proclamarent: sed parum profecit, Stadensi teste.

A Germanis non desertus, Frider. Cæsar.

Fridericum, quantumuis à Papa depressum, non tamen deseruêre plurimi: ac ne apud Heluetios quidem Alemannos, Vlricus Comes Habspurgensis, Tigurini, Vrij, Schvvitzij, Vnterwaldij. Ideo Imperator etiam multa eis priuilegia dedit, & data confirmauit. 4. Stumpf. 50. Heluetius populus, & aliquot nobiles, legitimum Imp. Fridericum 2. sequebantur. Ideo hic eis vetera libertatis priuilegia renouauit, & confirmauit. Extant tabulæ eius, scriptæ Septembri 1240. quibus Suitios in tutelam Imperij recepit: vt nec ab Imperio abalienari possint. Iosias Simlerus de Republ. Heluet. libr. 1. Inueni quoque, Tigurinos, quia Cæsari fideles essent, ipsos etiam cum alijs, Papæ anathemate fuisse percussos. Tunc ipsi Ecclesiasticos suos, aduersantes, 12. Ianuar. expulerunt: remanentibus solùm Nudipedibus. Manserunt alteri vndecim annos foris.

Heluetij ei adhærent.

Tigurini.

In Italia porrò, valdè à Friderico, & hostibus eius, est bellando seuitum, superiore & hoc anno. Videantur modò, quæ Pandulphus scribit. Miserunt, inquit, Veneti in Apuliam, quam Pontifici promiserant, classem. Hac duodecim naues Friderici triremes propulsarunt: & Thermocleam, Campomarinum, Rhodum, Bestias, ac Pischiccias, occuparunt, diripuerunt, combusserunt. Expugnarunt etiam vnam de magnis Friderici nauibus: quæ mille homines vehebat: violentiaque tempestatis in Sipontinum Sinum sub monte Gargano impacta fuerat. Eodem tempore, à Cæsarianis fuit suspensus Tranij, qui in supradicta Mediolanensium clade captus fuerat, Petrus Tiepolus Venetus, de turri supra mare: vt à prætereunte Venetorum classe cerni potuerit.

Veneta classis Friderico nocet.

Petrum Diepolus Venetus, à Frider. suspensus.

Dum Fridericus per Tusciam, Regni sui tuendi causâ iter facit: Apostolicus legatus, Gregorius Montelengus, cum copijs Pontificijs, Mediolanensibus, Venetis, Brixinensibus, Placentinis, atque Mantuanis (præsentibus Ducibus & Præfectis: Azzone Estensi Marchione, & S. Bonifacij Comite, Albericoque de Romano, & Paulo Trauersaro Rauennensi) Ferrariam obsedit: quæ coacta est, nullis suppetijs venientibus, deditionem facere. Egressus est, interuentu publicæ fidei Salinguerra: qui vrbi præerat Imperij nomine: sed captum, contra fidem datam, Venetias miserunt: vbi cum tristitia vitam in vinculis finiuit, annos LXXX. natus. Tunc Ferraria tradita est Azzoni Estensi: quæ origo fuit Estensium in ciuitate Ferrariensi dominationis. Factum 1240. salutis.

Ferraria Pontificijs deditur.

Estensium Ducum origo.

Frideri-

Fridericus, vehementer iratus, Viterbium peruênit. Ibi Papa perterritus, posᖴ multas (vt huc Pandulphus ponit) conciones atq; processiones: plenam omnium peccatorum remissionem indulsit omnibus: qui arma contra Fridericum ferrent: circumgestatis etiam (quemadmodum praecedente anno dictum) magis exhortandi causâ, capitibus diuorum Petri atque Pauli. Tunc multi ante vrbem pugnarunt cum Fridericianis: sed magna strage fusi, magnaque saeuitia tractati, sunt. Quibusdam quatuor vulnera, crucis in figuram inflicta: alijs caput in quatuor partes dissum: Sacrificulis rasa capitis cutis, simili modo secta. Inde profectus in Apuliam: coactaque magna vi pecuniae è Sicilia Italiaque, Luceriam vênit: exercitumque misit ad diripiendas & exurendas vrbes, Beneuentum, Montem Cassinum, Soram. Eodemque tempore, cùm per Aprutij montana dispersi essent multi incolae ciuitatum Amiterni & Furconis: iussit eos condere ad Regni defensionem vrbem in loco ibi opportuno, qui Aquisa dicebatur. Quod nomen ipse in Aquilam, propter Imperij honorem mutari voluit. Haec breui crescens mirificè, nunc estᖴ vna ex potentissimis Regni vrbibus. Capuam deinde Fridericus peruênit: & inde per Picenum iter faciens, Asculum diripuit: rectaque Rauennam contendens, constituit Æmiliam & Flaminiam subiugare. Ideo sub finem mensis Augusti, anno hoc 1240. cùm maximas haberet copias: castra ad Fauentiam posuit. Quae vrbs inter vrbes illorum locorum tunc erat potentissima: eiusque ambitus, quinquies mille passuum. Durauit obsidio totam hyemem: Michaele Moresino, Veneto patricio, in septimum vsque mensem strenuè defendente. Et quanquam maxima tunc aquarum & niuium vis erat: tamen constructis casis, domicilijs, & pontibus: exercitus, ceu in noua vrbe foris versabatur. Tandem vrbs certis conditionibus dedita estᖴ. Tunc autem Imperator, omni pecunia, caeterisque preciosis rebus, consumptis: monetam ex corio fecit: in cuius vna parte, Imperatoris imago erat: in altera verò, aquila Imperij. Mandauit, vt, durante hoc bello, ab omnibus in emendo & vendendo acciperetur, precio nummi aurei AVGVSTANI. Nam confecto bello, pro singulis coriaceis, totidem aureos venientibus persolutum iri. Et sic factum estᖴ. Nummus ergo non φύσει est, sed θέσει. Ideo à νόμῳ (lege) vel νομίζειν (putando, aestimando) dictus.

Gregorius P. nihil non tentat contra Frider.

Pontificiorum clades.

Aquilae oppidi à Fridérico fundatio.

Asculum.

Fauentia, Caesari dedita.

Moneta coriacea.

Augustae vrbis Aurei.

Fauentianae obsidionis tempore, Epistola sequens à Friderico ad Othonem, Bauariae Ducem, scripta est: quae apud Auentinum extat.

Friderici epistola ad Bauarum Othonem.

Certior factus sum (inquit) literis Eberhardi, Archiepiscopi Iuuanensis: atque Friderici, Ducis Austriae: Albertum quendam Sacerdotulum (Sup. 1238. anno) authoritate Gregorij, qui dicitur Papa, in nos conuitia iactare: eumq; in vicis, oppidis, castellis tuis, habitare. Quàm id impium sit: tute existimare potes. Morte moriatur, qui maledicit Principi suo. Te, atq; tuum auum, ex infimo loco, ego & auus meus, ad fastigium summum eueximus. Huiusmodi crimini laesa Maiestatis obnoxius exigatur. Data in obsidione Fauentiae, quarto Nonas Octobris.

Alberti Sacerdotis machinationes contra Frid. initae.

Bathauensibus eodem 1240. anno Mystis scriptum fuit: vt Sacerdotium Alberto adimerent: atque eum ex albo Mystarum eraderent. Ipsi obedienter, imperata fecerunt. Hac Albertus resciscens, per Catharinam anum sanctulam (Beguttam vocant) & Hainricum puerum, Romanis Flaminibus significauit. Ducem Othonem, & vxorem eius Agnetem religiosulam, per Hainricum Scribam Ducis, Praepositum Monasterienſem: & Theodoricum Ottolinum, domesticum Sacerdotem, decipiens sibi conciliauit: dicentes, se bis in somnis vidisse Alberto ensem cœlitus demissum: à Deipara virgine, Christiq; Comitibus, probari omnia eius acta, & agenda. En impostores nebulones. Episcopo Augustano idem Albertus mandat: vt Vlmam, Augustam, Verdeam, Laugingam, Veissenburgum, Nærdlingam, Mæringam Vindelicia: Aichstetenſi verò, vt Noribergam, Veissenburgum, Gredingam, Vurtzburgenſes, Gemundiam, Dunckelsbubelam, Halam, deuoueant: eò quod milites Imper. Friderico in Italiam auxilio miserint. Neuter obtemperauit. Omnes Episcopos, Sacerdotes, & Monachos, ad se Landshutam euocat. Ne vnus quidem apparuit. Papa Gregorius, consilio Alberti scribit Mystis & Monachis: vt alios cooptent Antistites: nisi hi dicto sint Alberto audientes. Non succesit. Citat ergo multos Mystas, atque adeo ipsum Reginoburgenſem Episcopum Sigefridum, ac ciues ministros q; binos, Romam in ius. Omnia frustrà.

Friderici, defendentis se, retorsiones in Papam.

Imperator, his & alijs rebus cognitis, Principibus cunctis, praesertim Othoni Duci Bauaro praefectoq; Praetorio Rheni, literas mittit hoc eodem 1240. anno. In his pleraque, sibi à Pontifice Rom. abiecta (Auentino scribente) diluit: alia in illum retorquet. Vt, pontifices Rom. auctos diuitijs & dignitate, à se atq; caeteris Imperatoribus: amulos esse pertinacissimos omnium Regum atq; Princi-

Principum: neq; parem vltrà ferre posse. Manibus pedibusq;, nocte dieq;, id eos conari: vt non tam se, quàm sacrosancto Romano Imperio, tãquam capite, oppresso: facilè cæteris membris omnibus seruitutem imponant. Affectare eos dominationem atq; diuinitatem: nempe, vt ab omnibus haud aliter, imò magis, quàm Deus, timeantur. Nam multos ANTICHRISTOS inesse Romanensibus illis: nec vllos alios, quemadmodum opera ostendant, exitio Christianæ religioni esse. Se quidem optimè sentire de Christo, atque eius religione: nihilque magis cupere: quàm vt suo tempore Respub. Christiana, pristinam Maiestatem, simplicitatem, & pacem recuperet. Quod fieri nequaquam possit: nisi spinæ eradicentur: hoc est, ambitio superbia, fastus, luxus, Sacerdotum Romanorum, subtractis opibus atq; diuitijs, extirpentur radicitus. Se summopere, pro commisso sibi à Deo negotio, potestate, enseq; diuinitus tradito, contrà enisurum: vt ouili Pastorem, populo Pontificem, Mundo Parentem (detractâ personâ lupi, tyranni, atq; Domini) restituat: vt eundem, abdicatâ Regnorum, humanarum litium curâ, prophanorum negotiorum administratione (quibus illi interdictum sit) ad æmulanda pauperis Christi, cuius Vicarium se iactitet, vestigia cogat. Se non amplius passurum: vt Christianæ plebi lupus ouina pelle tectus (προβατόσχημος λύκος) diutius imponat. Hæc, perniciem esse religionis: vt homo ille, qui dicatur Papa, diuitijs nimiùm auctus: maximo pietatis Christianæ detrimento, omnia sibi licere, more tyrannorum pessimorum putet: rationem actuum NEMINI, quasi sit Deus, reddere velit: id, quod soli Deo conuenit, vsurpet: se errare, vllaue mendacij religione astringi, non posse, &c. Datum in obsidione Asculi, Iulij duodeuicesimo die, Indictione tertiadecima. Cum hac Epistola, Legatos etiam in Bohemiam ire iussit, ad VVenceslaum Regem: qui illum officij admoneant. Duces Bohemiæ, ab auo patruoque Impp. Regio diademate donatos esse. VVenceslaum in officio retineant: ne fallaciâ Romanorum Flaminum seducatur: qui operam dent, quomodo valentissimas Germaniæ gentes etiam Sacerdotes, inter se committant: vt ipsi potentiam assequantur, illis mutua cæde oppressis. Iampridem eos, qui Babyloniæ sint, id est, Romæ, Templo Dei incubare, & diuinitatem affectare, quamuis dissimulent. Aliter non orbem terrarum, neque cunctas gentes conglobatas, robustissimis Germaniæ gentibus quicquam officere, posse. His rationibus Bohemus, cæteriq; Principes, in fide Augusti mansêre: Othonemque Bauarum & Palatinum, Pontifici adhærentem, terrent; præsertim Conradus Rex, vxorem monet eius, Landshutam profectus: vt virum, qui ex paruo VVittelspachiano, ad summos honores (patrem & auum eius, Conradi patre & auo promouentibus) euectus fuerit, ad officium reuocet. Gregorius P. de his rebus edoctus, vicissim literis Bohemum, Bauarum, alios, ad se trahere, ingentibus promissis, cæli & diuinitatis, conatus est: nec effecit nihil. Cogitabant iam illi de alio Imperatore eligendo: discordiæ, & oppressiones inferiorum per superiores, vigebant. Tartarorum quoq; immanissimæ gentes, Poloniæ, & ferè Germaniæ etiam, inhiabant. Vngariæ, fædè ab eis vastatæ, Imperator libenter subuenisset: si per Papam licuisset, reconciliationi locum non dantem: sed potius ei culpam eruptionis Barbarorum impingentem. Negotium Augustus filio Conrado R. & Teutonibus dedit: viderent, ne quid detrimenti Regnum caperet. Niceph. Gregoras Tartaros, σκύθας, Scythas, nominat. Diuiserunt se in Europam & Asiam.

Antichristi Romanenses.

Papica tyrannis.

Admonitio Cæsaris ad Bohemiæ R. VVenceslaum.

Monetur & Bauarus Otho officij.

P. Georgij ἀπόφασις.

Tartari, formidabiles.

Rursus alicubi inueni: hoc tempore Reutlingam, Columbariam, Kaisersbergam, Neoburgum, factas ex pagis esse ciuitates Imperiales.

Colmaria Kaisersberga.

Nupta quoq; est 1240. anno Rudolpho, Comiti Habspurgio (post Sueuiæ Duces, Cæsari futuro) ANNA, Comes generosa de Hobemberg, Sueua.

Rudolphi & Annæ coniugium.

Eodem anno Albardus, Ebracensis in Ostrofrancis Monasterij Abbas fuit: qui in tuitionem Conradi R. assumptus est, Diplomate hoc, quod Bruschius ponit.

Ebracense Diplomatuitionis.

In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. CONRADVS diui Augusti, Imp. Friderici filius, Dei gratiâ in Regem electus semper Augustus, & hæres Regni Hierusalem. Regalis excellentia hinc præcipuè sui nominis titulos ampliat, & extollit: cùm loca diuino cultui mancipata, & personas in eisdem Domino famulantes, pia mentis affectione in suis fouet Iuribus: & eorum supplicationibus fauorabiliter sese inclinat. Hac siquidem ratione, ad modernorũ & futurorum plenam notitiam peruenire cupimus, & protendi: quòd nos ad supplicationem Albardi, venerabilis Abbatis de Eberavv, suiq; cõuentus, Cistertiensis ordinis, fidelium nostrorum salubriter ad imitationem viuorum progenitorum nostrorum ipsam Ecclesiam Ebracensem, cum personis & omnibus bonis suis, & specialiter cum prædio SCHVVABACH, cum attinente sibi parochia, eiusq; pertinentijs, sub nostræ & Imperij protectionis præsidio assumpsimus, speciali authoritate paterna, qua

Schvvaback.

fungimus,& noſtra: firmiter ſtatuentes, vt, ſicut ordo Ciſtertienſis, ab omni Aduocatorum genere, iuxta primariam inſtitutionem ſuam ſemper liber extitit,& immunis: ſic deinceps eadem Eccleſia, excepto ſolo Romanorum Imperatore, nulli prorſus Aduocatorum (niſi cui voluntariè ſeſe ſubiecerit: ita quòd velle ſuum poſtea valeat immutare) per prædia & poſſeſſiones ſuas aliquatenus ſit ſubiecta. Quocirca mandamus, per obtentum gratiæ Domini ac patris noſtri, Romanorum Imperatoris Friderici ſecundi,& noſtræ: præcipientes firmiter & diſtrictè: vt nulla ſit perſona, humilis vel alta, Eccleſiaſtica vel mundana: quæ prædictum Monaſterium,& perſonas in eo, Domino famulantes: ſuper præmiſſo prædio in Schvvabach,& Eccleſia prænotata, cũ ſuis pertinentijs: præſumat vel audeat contra præſentem noſtram gratiam moleſtare. Quod qui præſumpſerit: indignationem noſtram & Imperij ſe nouerit incurriſſe.

Huius rei teſtes ſunt.

Hermannus Herbipolenſis, Fridericus Eiſtetenſis. Landolphus VVormacienſis, Epiſcopi. Henricus Landgraphius Turingiæ. Gebehardus de Arnſtein. Godefridus de Hohenlohe. Craffto de Bogkſperg. Conradus, Pincerna de VVinterſteten. Conradus de Sonnfeldt. Marquardus Butigularius de Noriberga. Conradus Notarius. Et alij quam plures. Acta anno Dominicæ incarnationis 1240. *menſe Nouembri quartadecima Indictione. Data apud Nurmberg, menſe & Indictione præſcriptis, feliciter.*

VVinterſtetten.

Quia Conradus VVinterſtettenſis, ille ſæpe hactenus nominatus Pincerna, pollicitus fuerat Monialibus: de quibus ſuprà cap. 4. *ad* 1227. *annum diximus: ſe fundaturum eis Monaſterium, & Aduocatum futurum: mox ex arce ſua frumentum & vina mittens (Bruſch. teſtante) ad ſufficientem illarum ſuſtentationem: ſtatim etiam de loco commodiore conſtruendi cœnobij cogitauit. Non ſinebant, id in pago Geilhofenſi fieri, Monachi Augiæ minoris. Ergo, in pago Poundino. Itaque ad ligna conuehenda, ad ædificationemq́ faciendam, C. LXXX. libras obolorum dedit ſuis Præfectis: & acceſſerunt aliunde quoque ſubſidia quotidiana. Opere abſoluto: ſequenti anno immigrarunt eò ex Buſſenſis montis vicino Oratorio Moniales, in die Innocentum. Commendauit Conradus cœnobium, Dominæ Annæ à Franckenhofen: quæ diu antea præfuerat ſororibus: vnà cum omnibus eò pertinentibus bonis: pagis, agris, vineis, reditibus. Conſecrationem quoq; Monaſterij, à patruo ſuo, Conſtantienſi Epiſcopo Henrico à Thann, Domino in VValdburg impetrauit. Quicunque autem ei conſecrationi interfuêre (in octaua S. Apoſtoli Ioannis factæ) omnes in vicino Altorffenſi pago lautiſſimè accepti & tractati ſunt. Poſtea, elapſo biennio, in vigilia S. Matthiæ obijt Dominus fundator, Conradus Pincerna à VVinterſtetten, & Dominus in Niſſen: qui cum coniuge ſua Domina Gutha, quieſcit in domo Capitulari huius ſui Poundenſis Monaſterij, in ſplendido & exaltato tumulo. Sequenti anno* 1244. *idem Monaſterium dotatum eſt liberaliſſimè à Domino Conrado à SMALNECK, fundatoris Conradi genero: qui Caſtra Imper. Friderici II. ſecutus, poſtea obijt in Apulia: & apud Barulium (al. Brulionium) ſepultus eſt. Cuius vxor, Domina Irmengardis, fundatoris filia: poſt occiſum in acie chariſſimum maritum, tanto mœrore perculſa fuit: vt vitam reliquam in hoc cœnobio, pijs exercitijs finiendam duxerit: & in eodem, cui benignè fecerat, humata ſit.*

Poundenſe cœnobium fœmineum.

Obitus Conradi VVinterſtettenſis.

Schmaleneck.

Irmengardis, φιλανδρος Irena.

ABBATISSAE Poundenſis Monaſterij.

Poundenſes Abbatiſſæ.

1. *Tudecha, prima ſororum prope Bouſſium collectorum rectrix religioſa, obijt* 1232. *cùm A.* 5. *præfuiſſet.*
2. *Anna, nobilis virgo Franckenhofia, A.* 12. *præfuit. obijt* 1244.
3. *Irmengardis, Conradi pincernæ à Smalneck vidua, Conradi fundatoris filia.*
4. *Margareta Selinina. Qua gubernatrice, primum altare cœnobij dedicatum eſt* 1275. *ab Henrico, Tridentino Epiſcopo, ad honorem S. Trinitatis,& D. virginis.*
5. *Chriſtina Holbeumina.*
6. *Adelhaidis Aptſreutterina, iunior.*
7. *Vrſula à Prasberg. obijt* 1321.
8. *Adelhaidis Aptſreutterina, ſenior.*
9. *Catharina, Comes de VVerdenbergk.*
10. *Anna, Pincerna VVinterſtettia. obijt* 1400.
11. *Anna Humpiſina. obijt* 1401.
12. *Chriſtina Schindelina Rauenſpurgenſis, Anno* 33. *obijt* 1434.

13. *VVan-*

13. *VVandelberga VVilina, nobilis, An. 22. obijt 1456.*
14. *VValpurgis Euglerina, Annos 16. obijt 1472.*
15. *Margareta de Campo, Annos 32. obijt 1504. die Pantaleonis.*
16. *Verena de Campo, Annos 16. obijt 1520.*
17. *Anna Schlaibeckina, Annos 9. passa seditiosos Rusticos. Quibus per Sueuicum fœdus profligatis: ipsa egregiè Monasterium restituit, Templi instauratrix. obijt 1529.*
18. *Margareta Breckina, ex Feldkirchio Rætiæ superioris oppido. Præerat adhuc in anno Iubilæo 1550. Hæc, de hoc Parthenone.*

Dictum est suprà ad annum 1235. de Kircheimensi cœnobio. De eius nunc fundatione, ad 1240. annum relata, accepi hos parum tornatos rhythmicos Versus. *Kircheimenſis næbuiæ.*

Anno milleno bis centum quadrageno,
Regnante Ludeuico de Teck nuncupato:
Cùm esset illustris, sequens suos progenitores:
Hoc signum virtutis reliquit, & sua proles.
Nam hunc locum amœnum, quem hic Princeps ædificauit:
Quemque honore plenum crebrò inhabitauit:
Tandem ad Dei cultum gestiens dedicare:
Atque Christi vultum volens sibi placare:
Sponsas suas inclytas hîc voluit morari:
Quæ laudes Deo debitas nosscrent modulari:
Quas suis amantissimis relictis præ cæteris elegit.
Deinde intrauit fœmina: annonam largam dedit:
Vt sub regulari vita Christo militaret.
Hanc eis regulam annus pòst septimus tulit:
Et personarum curam duodecimus annus fundauit.
Has vectura ingens ad superos vocat:
Quas hîc in terreno paradiso locat.
Christe, sponse virginum, has genitrici deuotas,
Semper conserua viuas post huius seculi annos.
Post annos mille, quadringentos, septuaocto,
Kalendas Iulij pridie, Maij die tricesimo primo,
Vlricus Heros de VVirtemberg, monte Peligardi,
Et suus natus Eberhardus, Comites generosi,
Denuò hunc construunt locum, quia corruit ipse.
Non saxa componunt telluris, sed lapides vitæ,
Reformant desormata, pro sua patriæque salute.
Hæc sunt Deo grata sacrificia: credas tutè.
Sponsas ergo Christi veneremur corde sincero:
Vtà morte tristi liberent, & hoste seuero.
Templum nempe Dei, est virgo pudica:
Quod qui fœdant rei, Christo sunt gens inimica.

In oriente circa hæc tempora, apud Nicæam Bithyniæ imperabat Græcorum tabulis, velut ex Naufragio collectis, Ioannes Batazes: de quo part. 2. lib. 12. cap. 10. Dicitur is, mortuâ vxore eius Irena, duxisse Imper. Friderici 2. filiam. Gregoras equidem lib. 2. cap. 13. scribit: eam fuisse Manfredi, Siciliæ Regis sororem, nomine Annam, admodum adolescentulam: Ἀννὰν τὴν ἀδελφὴν Μαγφρηδοῦ τοῦ Σικελίας. Etiam Adrianopolis ad ipsum spectauit. Ei Frider. lib. 3. c. 29. Petri de Vin. Commẽdat quendam: & lib. 4. c. 15. morte eius dolet. Calo-Ioannem, & socerum suum, vocat, illustrem Græcorum Regem. *Ioan. Batazes, Imp. Friderici gener.*

GENVATES, CLASSE VICTI: PRÆLATI GREGORII P. CAPTI.

Gregorij P. mors. Mons mobilis, & pernicioſus. Conatus irriti contra Imp. Frid. Pontificiorum in Imperatorem iniuriæ. Conrado Regi, Elisabeta Bauara nupta. Schœnefældianum à Mundo separatum fœmineum collegium. Status Orientalis Imperij.

CAPVT XVI.

ANno 1241. hæc facta sunt. Indixerat Gregorius P. concilium generale Romæ (teste Pandulfo) contra Fridericum. Ideo tres Legatos emiserat, Occidentales prælatos conuocandi causâ: *Legati, à Papa ob Concilium, Romæ agendũ, conuocandũ, emiſſi.*

Iacobum Cardinalem Prænestinum per Galliam: Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano Cardinalem, per Angliam: & Gregorium Montelengum, ad Genuenses. Iam peractis illi mandatis, Nicæam in Prouinciam redierant. Cùm autem terrestri itinere, ab exercitu Friderici impediti, Romam reuenire tutò non possent: Papa effecit, vt Genuenses, XL. nauibus magnis & triremibus, Guilielmo Brachio Duce, eos reducerent. Quam rem resciscens Fridericus: aliquot suarum nauium, Entio Sardiniæ Rege filio ductore, Pisas misit: Pisanisque simul mandauit: vt vnà proficiscentes, Genuensium classem adorirentur, & Prælatos illos omnes caperent. Pisani igitur cum Entio coniuncti, Hugelino Duce, XL. cum triremibus subitò è portu prodiêre. Ibi prælio inter Giglium & Monechristum (insulas, inter portum Pisanum atque Corsicam sitas) tertio die Maij commisso: victoria potiti Pisani, tres Genuensium triremes cum hominibus armisq; summerserunt: & XXII. alias, cum tribus illis legatis, ac prælatis ferè omnibus transalpinis, & aliquot etiam Latinis, ceperunt. Legati, Amalphin in vincula missi sunt: cæteri, per Regni carceres asseruati: soli Galli, eorum Regis precibus dimissi. Commemorantur versus Friderici ad filium: quid de captiuis fieri vellet.

Genuensis classis, à Pisanis victa nomine Cæsaris.

Legati illi, capti.

Omnes Prælati, Papa mandante vocati:
Et tres legati veniant huc vsque ligati.

Fuit maxima hæc Pontificiorum iactura. Nam cùm prælatis, magna etiam præda fuit capta: & omnia Scripta ipsorum, quibus Papales contra Fridericum machinationes continebantur: quæ deprehensa, eius causæ plurimum fauoris attulerunt. Misit postea Pontifex Priorem quendam è S. Dominici societate, vt captiuos liberaret. Imperator verò respondit se nolle dimittere. Non enim sapientis viri esse, facere, quæ hostis velit. Se, quoniam à Pontifice his temporaneis rebus, & tanquam fortunæ ludibrijs, vexaretur: par pro pari relaturum: nec à persequendo ipso cessaturum vnquam. Compositis deinde rebus per Æmiliam Flaminiamque: iter per Pisaurum arripuit: Pisaurum certis conditionibus cepit: Fanum obsedit, ac diripuit. In Ducatum progressus, Tudertum deditione accepit: Sangeminianum Narniamq; diripuit: Reate vênit, vbi de Tibure certior factus est: id in suam venisse potestatem. Illac ergo in Regnum, toto cum exercitu redijt. Pontifex verò Gregorius (latinè, Vigilius) tantam Regni sui ruinam expertus atate curisq; ipsum subruentibus, XI. Kalend. Septemb. morte sopitus est, & ad S. Petrum sepultus. Ita concilij, quod antea Romæ indictum fuerat, captis prælatis, & Papa mortuo, progressus interfectus est. Successit post 30. dies Cælestinus 4. Mediolanensis: sed post 17. dierum sessionem, 8. idus Octob. ad mortem transiuit. Vacua mansit sedes A. 1. M. 8. D. 15. Quo tempore, nisi Christus ipse in Ecclesia sedit: quot animarum periculum extitisse, credendum est?

Papa apud Frider. repulsa.

Ex dolore mors.

Vacatio sedis Apostolicæ.

Eclipsis Solis.

Eclipsis Solis facta est octauâ S. Michaelis: id est, pridie nonas Octob. die Dominico, post meridiem: stellis modicum apparentibus: & Sole penitus ab hominum oculis occultato. Tanta erat cœli serenitas: vt nulla in aere nubes appareret. Stadens.

Montis abruptio

Mons quidam maximus in Burgundia Imperiali, à monte debiscens, vallesque coarctans, multa hominum pecorumq; millia compressit. Currens præterea per multa milliaria, ad quinque millia hominum suffocauit. Tandem, maxima deuastatione data, ad alios montes mirabiliter reuersus est. Lycosth. in Prodigijs.

Imperatricis obitus.

Vxor Imperatoris, Angli Regis Soror, Mechtilda, diem suum obijt. Aliter, Bauara fuisse scribitur.

Machinatio contra Fridericum, impedita.

Quidam coniurati in Germania proceres, Libussæ in confinio Poloniæ conuenire, Comitia Cæsarea habere, noui Principis aduersus Fridericum creandi causâ, meditabantur. At plerosque Bohemiæ, Poloniæ, Vngariæ, per Tartaros vastatio deterruit. Rex quoq; Danorum filium suum, quem volebant Regem creare, retraxit. Ita consilium coniuratorum, nono præsertim Gregorio mortuo euanuit. Augustus igitur, atq; Cæsar, capite conspirationis sublato: partibusq; grauiter à Scythis afflictis: metu liberati, copias coegêre, expeditionis in Tartaros causâ. Sed hi, eo audito, ad Mæotidem Paludem, & Asiaticam Sarmatiam, recessêre. Auent.

Tartarorum cessio.

Reconciliatio inter Bauarum Othonem, & Frising. Conradum.

Eberhardo Iuuauensi Archiepiscopo, & Rudigero Bathauensi Episcopo, auctoribus: Conradus Fruxinensis Episcopus, & Bauarus Dux Otho, in gratiam, quæ inter ipsos dirempta fuerat, rediguntur. Hanc concordiam Albertus (illud flabellum turbarum, de quo antehac) ægrè ferebat. Ergo ad Romanos Flamines vt ipsis pernitiosam perscribit: & ab eis interturbari petit. Eæ literæ (in quibus & ipsum Othonem Ducem suspectũ habebat) interceptæ sunt. Conuenitur Reginoburgi à proceribus Ecclesiasticis & politicis: grauissimè in ambitionem, auaritiam, inuidiã superbiam, sub

prætẽxtu

prætextu pietatis sanguinis sitim, conatum Imperatores & Reges opprimendi, ab Eberhardo in uehitur: quæ oratio copiosè ab Auentino lib. 7. posita est. Eius conclusio, hæc habet. Date operam, patres consulti: vt à Germania gente Christianissima, cædes, discordiæ mala, incendia, crudelia facinora in ciues, in patriam patrata, pellantur: pax ciuilibus armis exacta, concordiæ bonis reuocetur. Quod tum fiet: si Imp. Friderico secundo, Cæsari Augusto, Principum Christianissimo, à Deo constituto, obtemperabimus: & pestem illam atque serpentem (Albertum) è Boiaria eliminaueri- » mus. Dixit. Tunc decretum Senatus factum est in sententiam ipsius. Albertus, omnibus oppidis, vicis, castellis, domibus, Boiariæ, edicto expulsus. Ipse verò tui bare non quieuit: donec sequenti tempore ab Othone captus, viuus excoriatus fuit.

In sanguinaria Pontificiorum conata.

Germania, ab hu tuenda.

Albertus, Sacerdos insidiosus, expulsus, & excoriatus.

Otho filiam suam Elisabetam, Cæsari Conrado in oppido Egra despondit: nuptiæq; Vogburgij sunt celebratæ.

Conradi Cæsaris coniugium.

Bononiense studium, Patauium hoc 1241. anno à Friderico Imper. translatum, Funccius notat.

Academia Bononiensis.

Inter Sueuiæ nobiles recenset Lazius Planckenburgenses. Citari Vdalricum Gisonem in Planckenburg anno 1241. & Fridericum de anno 1308. Fuisse verò Pincernas Episcopatus Augustani.

Planckenburg.

Anno eodem 1241. Augustanus Episcopus Sibotho, Monalium collegium Schænfældum, in loco idoneo constituit: & 1252. anno Episcopatum, quem acceperat 1227. anno, liberè Senatui Canonicorum resignauit, cùm summa gratiarum actione: atq; Cæsariense Monasterium, in quo germanum fratrem Henricum habebat, ingressus est: in quo adhuc 10. annos, eucullatus vixit. Obijt 15. Aug. 1262. in Choroq; eius cœnobij sepultus est. Bruschius. Alibi sic inueni: Cypri Reginam, Comitis Bertholdi Lechsgmundani vxorem fundauisse cœnobium fœmineum Schænenfæld. Auentinus verò, In prima Vindelicia, inquit, apud Lycatios, Bertholdus, Adelhaidis vxor à Greiffenbach, Burckhaimij ædem D. Gregorio dicant: virgines sanctas ibi collocant. Sed quòd minus idoneus locus erat pietati solitudinem amantium: Sibothonis Seeueltæ, Augustani Episcopi, commeatu, precibus Conradi Cæsaris, consentiente Bertholdo atq; Adelhaide, Sacerdotes illæ & Flaminicæ Cistertienses ad Schænenfæld (speciosum campum) haud longè ab ostijs Lyci, migrant. Factum id anno æræ nostræ M. CC. XLI. Adhuc ibi degunt.

Schænfældense Gynæceum.

Cypri Regina.

Eodem anno, Franciscani Monachi Lindoiæ cœnobium construxerunt: Abbatissa permittente, & fundum de suo tradente: plebano verò, totis viribus refragante. 3. Munst. 246.

Lindauia, Franciscani.

Augustæ Rhæt. D. Richardus Ilsungus, fanum S. Leonhardi in platea Iudæorum ædificauit, cum turri magna: quæ postea 1538. destructa est. M. Scr.

Ilsungus.

In Orientali Imperio, circa hoc tempus Auxentius & Vastasius, Græcorum Principes, Constantinopolin Latinis eripere conabantur. Ideo Balduinus 2. à Rege Francorum opem petens, & obtinens, ei coronam Christi spineam dedit, Antonin. Volum. 3. Tit. 19. cap. 4. Cuspinianus verò, Ioannes Lascaris, inquit, apud Adrianopolin Imperator (cui per manus Imperium Theodorus iunior tradiderat) & alter Ioannes, Exagonarum Imperator ad mare Ponticum (prioris Ioannis socer) Latinos Græcia pellere nitebantur, atq; eijcere. In varijs periculis Balduinus fuit: & Venetorum ope vsus est. Quinetiam in Italiam profectus, cum Imp. Friderico fuit. Romam veniens, magno honore exceptus est. Sed auxilia nusquam inuênit. Postremò, cùm Constantinopolin reuersus esset: tandem à Michaele Palæologo eiectus est, & Græcis Imperium recuperatum: vt aliquando cognoscetur.

Orient. Imperij status.

Lascaris Ioannes.

Exagona.

Finis primi libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE, LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Secundus.

DEducere animus est hoc libro genus Hohenstauffensium, & eorum res gestas, vsque ad extremum, annum videlicet Domini 1272. Cæsarum hîc, Friderici II. & Conradi IIII. & VVilhelmi Holandi, ac Richardi Angli, atque vltimi Sueuiæ Ducis Conradini, facta & casus inuenientur. Ezelini item, & Regis Manfredi. De ciuitatibus denique, & Nobilibus, atque Monasterijs Sueuiæ, legetur non paucis, nec pauca.

IMP. FRIDERICI II. AD VRBEM ROMAM ACCESSVS. INNOCENtius 4. Papa creatus. Rudolfus Habspurgius, Imper. Friderici studiosus. Duumuiratus Augustæ. Nobiles de Vlma. Imp. Fridericus, à Papali Lugduni concilio excommunicatus. Querela eius de Innocentij iniquitate. Res contra Italos hostes gestæ. Domini Klingenbergenses. Mors Conradi, Comitis de Eberstain, & Othonis Bauari, Palatini Rheni. Episcopi, Augustanus Sibotho, Spirensis Henricus. Abbates, Volpoldus Hirsaugiensis. Bertholdus Sangallensis. Parthenonis Stettæ Zollerensis fundatio.

CAPVT I.

Imper. Friderici cum exercitu ad vrbem Romam accessus.

ANno 1242. cùm nullius Papa esset: Imper. Fridericus, arrepta hac occasione (vt apud Pandulphum libr. 4. histor. Neapol. legitur) è Regno suo per aquæ ductuum vias, cum maximis copijs Romam versus proficiscitur, rebellium Romanorum puniendorum causâ. Quibus plurimo detrimento illato, cum ad portas vrbis peruenisset: persuasus Cardinalium precibus, inde in Regnum suum receßit. Negabant enim illi, legitimam fore electionem: quandiu ipse circa Romam esset in armis: duosq; Cardinales Melphi captiuos detineret. Hos ergo, & cæteros quoq; captiuos, dimitti per literas iußit: atq; ita cum pace abscesßit.

Meraniæ Dux Poppo.

Episcopus Bambergæ erat Poppo, Meraniæ Dux: quem propter prodigalitatem & Simoniam, Imp Fridericus anno 1242. exauctorauit. Ei Henricus de Catalonia, Imperatorius Notarius succeßit. Brusch.

Augustani Consules.

Eodem anno, Augustæ erant Duumuiri, vrbis Præfecti (Burgermeisteri dicti) Hainbrandus Fyllenbachius, & Richardus Onsorgus, patricij. M. Scr.

Innocent. 4. Papa.

Anno 1243. factus est 8. Kalend. Iul. Pontifex, Innocentius 4. Genuensis Ligur. Hic antehac Imper. Friderico amicißimus fuit. Ideo currebant ad Augustum plurimi, gratulandi gratiâ. Ipse verò doluit: & veluti præsagiens, dicebat: se bonum amicum amisisse, hunc Cardinalem: qui nunc ponte conscenso, aduersarius futurus esset. Nec eum fefellit opinio sua. Misso enim Cardinale Rainero cum exercitu, Viterbium occupauit: quod nequicquam conatus est recipere Fridericus. Itaque Coloniam Falisçam muniuit: & Aquilam profectus, misit inde Constantinopolitanum Imper. Balduinum, quem secum habebat: & Tolosanum S. Ægidij Comitem: vt de pace cum Papa ageretur. Sed quo succeßu, exitus declarabit. Collenut.

Rudolfus Habspurgius, Friderici Studiosus.

Rudolphus, Habspurgius Comes, militis honore decoratus est (ward zu Ritter geschlagen) sicut tunc inter Principes etiam morùs erat. Hunc Fridericus II. è S. lauacro leuauerat. Ideo pro hoc patre suo spiritali, fideliter aduersus Pontificia fulmen excommunicationis stetit, Vrstisio teste.

Sibotho,

Sibotho, Augustanæ Ecclesiæ Episcopus, Ecclesiam in VVALLIZIN (zu Wältzen/hodie Lympurgiorum procerum) Lorchensi cœnobio tradidit. Testes: Wältzen.

Sifridus, Decanus Augustensis, dictus Kæstelin. VVernherus, custos Canonicus Augustensis. Vlricus, Archidiaconus & Canonicus Augustensis de Althain, & alij. Posterius Alexander Papa, Anagniæ confirmauit, anno 5 sui Pontificatus: quòd bonis cœnobij direptis, ei paupertas acciderat.

Anno 1244. Legati, à Friderico qui missi ad Pontificem fuerant (mandato Imperatoris authentico recitato in sacello) iurarunt: eâ septimana, quæ festum Paschatis præcedit, Fridericum Pontifici in omnibus pariturum. Itaque vt fuit breui catholicus Princeps (scribente Pandulpho) pronuntiatus: fama reconciliationis Friderici cum Innocentio, sparsa, patefactus liber omnibus Romipetis transitus. Verùm, cùm non omnia controuersiæ capita essent decisa: Legati superiores Romam sæpe reuersi sunt. Accessit Papa suasu quorundam in locum Imperatori vicinior em: ex quo singulis diebus nuntij eò venire possent. Postea verò, decepto Imperatore, cum Genuensium legatis centumcellas, armis pro papali veste sumptis clàm venit: & inde Genuam cum eis nauigauit. Fridericus, sibi verba data videns: omnes vrbes, quas in Latio, & circa Romam, habebat, præsidijs munit. Deinde Pisas perueniens, Petrum de Vineis Parmam mittit, vt res ibi in tuto essent: quòd potentes inibi amicos Innocentius habebat. Rebus ita compositis: Pisis in Regnum Neapolitanum nauigauit. Actiones inter Papam & Imperatorem. Papæ fraus.

Pontifex autem Genuâ Lugdunum profectus est: ibique generale concilium indixit: ac quotidie Fridericum alta voce pro concione vocauit: vt se sisteret, & coram concilio defenderet. Concilium Lugdunum.

Eodem 1244. anno, Conradus VVelser, vnus ex Duumuiris vel consulibus Augustanis, patricius primùm nominatur (inquit Achilles Gassar. M. Scr. Chronic.) vt & anno 1246. Henricus VVelser, dicitur summum Magistratum inter ciues Augustæ gessisse. Ex indicio Marci Henningi. VVelser Conradus.

Hoc tempore nobiles quidam viuebant in Helvetia Alemannica (6. Stumpf. 23.) de VLM A dicti (Edelknecht von Vlm) ex quibus, Vlricus erat hoc 1244. anno. Ex hac familia quidam, cœnobio Cistertiensis vel Bernhardini ordinis VVettingensi (ad dextram sito fluminis Limagi, supra oppidum Badenam) quædam contulerunt. Idem & Barones quidam de Ougspurg nominati, fecêre. VVettinga, Maris stella dicitur. De Vlm nobiles. VVettingenses Monast.

Merspurgum Turgoniæ (diuersum à Merspurgo Podamici lacus) situm inter Oberwinterthûr & Dienhart, pertinuit olim ad Kyburg. Comites. Erant duæ arces, in monte & petra. Earum vnam Tigurini 1386. in Sempachensi bello destruxerunt. Altera arx restat, & hodie à Goldenbergensibus habitatur. Cùm autem Merspurgum id adhuc Kyburgensium esset: Comes Hartmannus senior ipsum 1244. Argentinensi Episcopatui contulit. Stumpf. lib 5. Merspurgum Turgoniæ.

In Italia, Fridericus Imp. filio suo naturali Manfredo, dedit Principatum Tarenti, & circa id locorum. Manfredus Imp. Friderici F. nothus.

Anno 1245. Fridericus, celebrato Paschatis Festo Capuæ, è Regno discedit, Traniumque peruenit. Inde missis ad deuastandum Viterbium copijs: ipse proficiscitur Ameriam, Aquilam, Senas, Pisas. Deinde per Lunigianam, ad Pontremulum, Parmam, Brixillum: traiectoque illic Pado, ad Casale maius, denique Veronam. Parmâ misit in Galliam ad concilium, Patriarcham Antiochenum, qui nuper ex Syria venerat: & vnà Panhormitanum Archiepiscopum, Magistrumque Thaddæum Suessanum consiliarium, duosque Cremonenses Doctores: qui de pace inter Imperium Sacerdotiumq; agerent. Interim tamen Sardiniæ Regi Entio, & Friderico Antiochiæ Principi, filijs suis, mandauit: vt Placentiam copijs suis infestam haberent. Veronæ conuentum habuit: cui interfuêre, Conradus F. Germaniæ Rex, cæteri Germani Principes, Balduinusque Constantinopoleos Imperator: qui ad concilium vocatus, per Regnum Neapolitarum Picenumq; Veronam, cum Friderico colloquendi causâ venerat: qui eum dimittens, sedulò hortatus est ad pacem inter se & Papam promouendam. Cremonam hinc profectus est, vt Lugdunum iret. Ibi Fridericum F. equitem auratum creans, suis manibus gladio accinxit. Inde honesto cum Comitatu iter Lugdunum versus intendens, Taurinum vsque peruenerat: eiusque Oratores vehementer Pontifici instabant: ne in sententia ferenda properaret (inquit Pandulphus) sed aduentum Imperatoris expectaret. Verùm id frustrà fuit. Pontifex enim iam antea secum Entius & Fridericus, Cæsaris FF.

Excommunicatio Imperatoris festinata.

constituerat, quid facere vellet. Proinde per literas amicis suis, quos Parmæ plurimos & nobilissimos habebat, clanculum significato: vt inde cum rebus suis preciosis excederent. Vbi id mox factum intellexit: FVLMEN in Augustum eiaculatus est, Regnoq; deiecit: NVLLO MODO auditis admissisq; pœnitentia, alijsque rebus, quas ille per Legatos suos offerebat. Inter eos autem, qui tunc Parma egressi, ab Imperio defecerunt fuêre: Gerhardus Corregius cum filijs, totaque ea familia & Bernhardus Rossius. Fridericus igitur, cognitâ illa Papæ obstinatione & furore: suamq; Lugdunum profectionem videns irritam esse: omnes Imperij copias, per Pedemontanam regionem contunxit: & excursionibus Mediolanenses vehementer infestauit. Inde Lodium, siue Laudem Pompeiam, reuersus: LX. Genuensibus sagittarijs, qui in Mediolanensium excursionibus capti fuerant, oculos effodiendos curauit. Tunc in Tusciam discessit. Hæc, apud Pandulphum.

Huius ira.

De quibus est locus lib. 1. Petri de Vineis, cap. 21.

Panhormit. Archiepiscopus.

Querela Friderici de iniquitate Papæ.

Panhormitanum Archiepiscopum, Florentinum & Rheginum Episcopos, Magistrum Thaddæum de Suessa, magnæ Curiæ nostræ Iudicem & alios excellentiæ nostræ Legatos cum nuncijs ciuitatum nostrarum fidelium, ad sedem Apostolicam duximus emittendos: per quos ad satisfactionem omnem, mora qualibet & difficultate postposita, obtulimus nos paratos. Sed nec in ijs omnibus auersus est furor eius: quin dictus euangelizans pacem, Christi Vicarius: sed author schismatis, & amicus erroris: contra traditionem sanctorum patrum, audiens nuncios nostros portantes omnimodas nostræ deuotionis literas, per diætam (vnius diei iter) vrbi vicinos: & metuens, ne superuenientibus ipsis, obice vallo iustitiæ, & sine publico scandalo forte procedere non valeret: ex præfestinantia nimia, conceptum edidit abortiuum: in nos supremum Christianorum Principem, die Dominica palmarum, contra solennem morem sacrosanctæ matris Ecclesiæ: & in cœna Domini (τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, magnâ Feria quinta) postmodum sententiam præcipitando: per quam (sicut per famam audiuimus: licet hæc credere minimè debeamus) contradicente saniori parte fratrum suorum Cardinalium: de quorundam Cardinalium Lombardorum consilio, excommunicationis vinculo nos dicitur astrinxisse, &c.

Frid. Rogerius, ὁ κακοσχρηστίχος vocatur.

Hæc, iniquitas Innocentij cuius verba ex 6. Decretal. refert Corius. Nos volentes diuinam sententiam nostræ præponere sententiæ, denuntiamus Fridericum Rogerium à Deo excommunicatum: atque ab honore Imperij, atque Regni Siciliæ, depositum, &c. Integram depositionis formulam Simon Schardius (olim mihi Memmingæ visus) Iurisconsult. publicauit. Etsi autem sic Imperio priuatus fuit Fridericus, in illo concilio Lugdunensi: nihilominus tamen ipse permansit vsq; potens Imperator. Rursus quoq; perstitêre cum eo Tigurini: quorum priuilegijs hoc profuit, & collegijs Ecclesiasticis. Item, vt posthac Senatum crearent ipsi ciues: nec amplius ab Imperio alienarentur. Quandiu vixit Imper. Fridericus (ait Tritenhemius) prævalere contra eum nec Papa, nec aliquis Principum, valuit. Non curans ipse Papæ sententiam (quam iniustam & friuolam dicebat) se pro Imperatore gessit: magnumque numerum Principum, nobilium, & ciuitatum, sibi adhærentium habuit, vsque ad mortem. Tantis malis in Italia Papam, subiectosq; ei populos, afflixit: vt Pontificem viuere tæderet: voluissetq; se nunquam de eius depositione cogitasse. Dira enim Catholicorum & Cæsarianorum, siue Guelforum & Gibelinorum, inter se, per annos CC. LX. persecutio, cum multa sanguinis effusione durauit.

Permansit immotus in Imperio, in gratijs etiam Papæ.

Pœnituit excommunicationis Papam.

Ad hanc excommunicationem, Bern. Corius refert 2. Epistolam lib. 1. apud Petrum de Vineis, quæ incipit: Illos describit felices antiquitas: quibus ex alieno præstatur cautela periculo. Status naqmue sequens, formatur ex principio præcedentis: &, vt impressionem cera recipit ex sigillo: sic humanæ vitæ formatur mortalitas ab exemplo. Clauditur his verbis: Isti, seculo dediti, & inebriati delicijs, Deum postponunt. Quorum ex affluentia diuitiarum, Religio suffocatur, &c. Ait Corius (Friderico iniquus) eum his literis conatum esse, auertere omnes Reges & Principes, ne obedirent Pontifici & Cardinalibus. Sanè hoc etiam inscriptio eius Epistolæ habet.

Iuramentum Friderici in Mediolanenses.

Effecit deinde Fridericus: vt Bernhardus Rossius (sicut idem Corius scribit: cuius Rossij suprà mentio est facta) Papæ consanguineus, Parmâ eradicaretur: quia ædes eius solo æquari iussit. Iurauit per coronam suam: se non cessaturum, vsque dum demoliretur vrbem Mediolanensem, exemplo aui sui. Ea propter Bonifacius, Marchio Montisferrati, ad Fridericum defciuit à Mediolanensibus Fridericus, militibus auctus: Cremonensibus 600. Parmensibus 200. Alexandrinis item, & Dertonensibus, Miramundum petijt ac Monasterium destruxit. Egressi contrà sunt Mediolanenses, cum suo Carrocio. Fridericus subsidia etiam Bergomensium & Laudensium accersiuit. Die Octobr. 21. feriâ 2. castra vtrorumque, collata propius sunt, Ticinello inter-

interfluente. Ibi custodes pontis, Itali, multis contumelijs Fridericum incessêre: sed id Mediolanensium prætori valde displicebat. Friderici exercitus Burgum, seu castrum eius loci destruxit. Ibi multos per dies, velitationes absque prælio, & varij conatus irriti: donec tandem mense Nouembri, Fridericus Paniam, Cremonam, & Turinum, se recepit: ac Mediolanenses, suam in vrbem redierunt.

Ecelinus, his temporibus magna sæuitiæ exempla edidit: cæde nobilium Veronæ, & alibi: nec non coniectione matronarum & virginum in carcerem. Flagellum ipse Christianorum, à Corio nominatur. Ecelini sæuitia.

Viuebat ijsdem temporibus in Sueuia (annotatore Lazio) familia Dominorum à KLINGENBERG: quorum multæ erant arces in Hegouia: Hohenevviel (Duellium, Tuela Sleidano) & Hohenklingen, & Halsperg. Item Stain, ad lacum Podamicum oppidum cum castro: & Moringen, cum castro oppidum. Præterea, Lugenstein castrum, Klingencastrum, Klingavv oppidum & Klingenthal prope Basileam. Habebant Insignia, qualia sunt hodie Vlmensium. Burcardum itaq; liber à Klingenberg, floruit circa annum hunc 1245. Klingenberg.

Gero, miles de Liechtenstain, vendidit anno 1245. Monasterio Bebenhusa, 75. libris Hallens. mediam partem decumæ in pago Tusselingen: Consentiente Burcardo, Comite Hohenbergensi: cuius patruus fuit Comes Albertus de Rotenburc, Abbas Bebenhusanus tunc erat Bertholdus de Munegesingen. M. Scr. Liechtenstain. Hohenberg.

EPITAPHIVM. Quod cum alijs multis generosis ab Eberstain Comitibus, in Monasterio Hærrenalbano VVirtembergico humatis, extat. Eberstainenses Comites.

Anno ab incarnatione Domini M.CC.XLV. obijt beate memorie Cunradus de Eberstein, Spirensis Episcopus, VI. Kal. Iulij.

Ibi sepulti sunt quoq; Dominus Bertholdus Eberstainius, & vxor eius Vtha, fundatores huius Monasterij. De cæteris, alio tempore.

Ad eundem 1245. annum, Tritenhemius refert obitum Ducis Bauariæ Othonis, Palat. Comitis Rheni: quem ait, quia cum Imper. Friderico excommunicato senserit, ipsum quoque excommunicatũ fuisse. Itaq; cæpisse, clerum persequi odio Papæ: & propterea pridie S. Andreæ (hilarem cum vxore & familia) noctu subitò, & excommunicatum, obijsse. Reliquisse filios, Ludouicum, & Henricum: quorũ ille post 10. annos, Comitatum Palatinum, & certa superioris Bauariæ dominia: hic verò Landshutam, cum Bauaria inferiore, diuisione patrimonij facta, acceperint. Ludouico fuisse speciosissimam vxorem, nomine Mariam. Ducis Brabantini filiam. Henrico verò, Elisabetam, Regis Vngariæ Belæ neptem ex fratre S. Elisabeta Marpurgensis: ex qua genuerit Othonem, R. Vngariæ: Ludouicum & Stephanum, Duces Bauariæ. Hæc ille. De Othone autem, patre Henrici & Ludouici, quomodo iussu Papæ ipsum voluerint Episcopi, è communione Christiana eijcere, nisi à Friderico & Conrado Impp. deficeret: legatur Auentinus. Is scribit, eos oratione Othonis iustissima motos ita esse: vt eum execratione Pontificali liberarent. Quæ est ista, inquit inconstantia vestra? Fui aduersarius Imperatoris: vobis auctoribus ad eum redij: Rom. Episcopum, Antichristum esse dictitantibus. Nunc me rursus auellere ab Augusto conamini. Quod modò fas erat: modò nefas est. Qui sitis: vestra opera ostendunt. Opes potentiam, honores, voluptates, munera, concupiscitis & adamatis. De hisce, vitii cupiditate, armis petis Tuscis & Saracenis decertatis. Discordiâ ereuistis: oues non pascitis: gregem discissum deuoratis. A vobis condemnamur? A Christo absoluimur. Ideo Thiestleas vestras preces, diras q; detestationes, nauci facio. Ad Christum seruatorem nostrum, prouoco: qui nobis tales Pharisæos, vitandos prædixit. Hæc vbi dicta dedit: abijt, & cum Conrado Cæsare Dornbergum obsedit. Ita à Sacerdotibus, eum vera dixisse ratis, excommunicatione solutus est. Sed mortuum 1253. demum anno, Auentinus scribit. Inconstantiam Episcoporum insectatur. " Et grandia vitia. " " "

Eodem 1245. anno, Henricus 2. Comes à Lyningen, vir magnanimus, intercessione Imper. Friderici factus est Episcopus Spirensis, Clero diligenter ab illo commendatus: qui prudentissime & vtilissimè 27. A. præfuit. Idem VVilhelmo, Holandiæ Comiti, postea Regi Rom. electo, fuit Cancellarius Imperij, & à summis consilijs. obijt 1272. Brusch. Lyning. Comes Henricus.

Obijt eodem anno Hirsaugiensis Abbas Ernestus, die S. Blasij Episcopi, nempe Februar. 3. anno ætatis ferè 63. In eius locum successit XXV. Abbas, Volpoldus, huius cœnobij Monachus: in maiori Ecclesia Spirensi, vt moris est, cũ magna solennitate ab Episcopo (Conrado, cui prædictus Henricus aliquãtò post substitutus fuit) ordinatus. Natione Sueuus erat, honestis Parentib. ortus. Hirsaug. Abbas Volpoldus.

Non

Non mulcùm eruditus (talia enim erant tempora) sed tamen bonus, & charus. Refrixerat autem iam feruor monasticæ religionis. Trit.

Falckenstainius Bertholdus.

Bertholdus à Falckenstain, ex Hercynio nemore ortus, electus est hoc tempore Sangallensis Abbas. Eum confirmauit Henricus Turingus, Rom. Pseudobasileus, Regis Conradi Suevi aduersarius, vt audiemus. Erat strenuus bellator: nihil habens (vt Bruschius ait) monasticum, nisi cucullam. Obijt 1271. Sepultus fuit absque honore cum summa omnium suorum gratulatione. ἄνθρωπος γὰρ πανταχηθὲν, πάνφορνιτώπαλος.

Reperi alicubi hæc quoq;. Cùm Imp. Frid. fuisset hoc tempore excõmunicatus: inter quosdam Suevos proceres, qui ab eo propter illam causam defecerant, etiam Zollerensis Fridericus fuit. Cùm autem is grauiter à Cæsareanis premeretur: deprecatus est, & veniam accepit: eâ tamen conditione & mulcta: vt Parthenonem, siue Gynæceum sacrum, Stettæ sub monte Zollerensi, conderet. Et hoc fuit huius Prædicatorij cœnobij principium. Itaq; in eo etiam Zollerensium sepulchretum, vsq; ad 1488. annum Christi fuit: quod fortassis antè in veteri Ecclesia oppidana S. Lucij habuerunt.

Stettense Monast.

FRIDERICI IMP. PRIVILEGIA DVO, DVCI AVSTRIACO FRIDERICO data. Innocentij 4. Diploma, Backnangensibus spiritalis vitæ cultoribus datum.

CAPVT II.

Anno quoq; 1245. hæc sequentia priuilegia vel Diplomata, scripta sunt.

I. FRIDERICI II. IMP. Quo innouat confirmatq; Duci Austriæ priuilegium, à Frid. I. Imp. datum. Leguntur ambo, hoc illi incluſum, in Austria. Ioan. Cusp.

Priuilegium Friderici Imper. ad Ducem Austriæ Fridericum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Fridericus II. diuinâ fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex. Iustis Principum nostrorum petitionibus condescendere cogimur: quas nisi fauorabiliter audiremus: obaudire, quod iustè petitur, per iniuriam, malè audiremus. Eapropter per præsens priuilegium nouerit tam præsens ætas, quam succeſſura posteritas: quòd noster excellentissimus Princeps Fridericus, Dux Austriæ & Stiriæ, ac Dominus Carniolæ, dilectus Princeps ac consanguineus noster: quoddam priuilegium diui Augusti, Imperatoris quondam Friderici, aui nostri scilicet, primi eius nominis, memoriæ recolendæ: Henrico quondam Duci Austriæ, proauo suo, dudum indultum, nostro culmini præsentauit: supplicans attentius, vt ei illud innouare, & omnia, quæ continentur in eo, confirmare, de nostra gratia dignaremur. Cuius tenor, per omnia talis est. In nomine S. & individuæ Trinitatis. Amen. Fridericus, diuinâ fauente clementia Romanorum Imperator Augustus, primus eius nominis. Quanquam rerum commutatio, ex ipsa corporali institutione possit firma consistere: nec ea, quæ legitimè geruntur, vlla possint refragatione conuelli: tamen, ne causâ rei gestæ vlla possit esse dubietas, Imperialis debet interuenire autoritas, &c. earum literarum summam habes suprà part. 2. lib. 10. cap. 14. ad annum 1156.

" *Nos itaq;, qui fidem & obsequia nostrorum principum non patimur irremunerata transire:*
" *attendentes fidem puram, & deuotionem sinceram: quam prædictus Princeps, ad maiestatis nostræ personam, & sacrum Imperium, habet: pro gratis quoq; seruitijs, quæ nobis & Imperio exhibuit hactenus fideliter & deuotè: & quæ exhibere poterit, vt in antea gratiora: ipsius supplicationibus fauorabiliter inclinati: suprà scriptum priuilegium D. Augusti, aui nostri prædicti, huic nostro priuilegio de verbo ad verbum inseri iussimus: omnia, quæ continentur in eo, de Imperialis præeminentiæ nostræ gratia confirmantes. Igitur competit etiam nostro Imperiali imperio, illustri Principi nostro prædilecto Friderico, speciali gratia gratiando. Quapropter concedimus ei, & damus eidem illustri Principi Duci Austriæ, hæc subscripta, ad habendum pro iure plenario: vt nullus suorum feudalium, aut suarum terrarum inhabitantium, vel possidentium, nulli alteri aliquid iuris obediat: excepto etiam sibimetipso nostro prædilecto Friderico Principi, Duci Austriæ: ac suas vices supplentibus, siue potestatem habentibus. Concedimus etiam nostro illustri Principi, Duci Austriæ, crucem nostri diadematis, suo Principali pileo sufferendam. Volumus etiam, vt dictus Dux Austriæ omnia sua feudalia, siue iura libertatis suscipiat datione sine omni. Igitur iura omnia præscripta, illustris Dux Austriæ, ritè & liberaliter tenere audeat: in omnibus suis terris, quas iam possidet, & in futurum possidebit. Statuimus igitur, & Imperiali sancimus edicto: quatenus nullus Rex, nullus Marchio, nullus Princeps, nullus Comes, nullus Prælatus: nulla denique persona, alta vel humilis, Ecclesiastica vel Mundana: contra præsentis innouationis, & confirmationis*

mationis nostræ, tenorem venire præsumat. Quod qui præsumpserit: indignationem nostri culminis, & pœnam mille librarum auri, se nouerit incurrisse: quarum medietas Cameræ, reliqua verò parti passæ iniuriam applicetur. Ad huius igitur innouationis, & confirmationis nostræ, futuram memoriam, & robur perpetuò valiturum præsens priuilegium fieri, & bullâ aurea, typario nostræ maiestatis impressa, iussimus communiri.

Huius rei testes sunt:

Conradus, Frisingensis Episcopus. Henricus, Bambergensis electus. Fridericus, filius illustris Regis Castellæ. Rudolphus, nobilis Comes de Habspurg. Rodomerus, Comes de Helffenstain. Albertus de Nifre, & alij quamplures, &c. Signum.

Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis M. CC. XLV. Mense Iunio, tertia Indictione: imperante Domino nostro Friderico, gloriosissimo Romanorum Imperatore, semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege: Romani imperij eius anno XXV. Regni Hierusalem XXI. Regni verò Siciliæ XLVII. Datum Veronæ, anno, mense, & indictione prædictis.

II. PRIVILEGIVM Imp. Friderici II.

Alterum priuilegium Friderici Imp.

Extat quoq; priuilegium Friderici II. lib. 6. cap. 26. in Epistolis Petri de Vineis: quo is eundem Fridericum Austrium, ad Regiam Celsitatem euexit. Incipit: In nomine S. & individuæ Trinitatis. Amen. Fridericus II. diuina fauente clementia, Rom. Imp. semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex Friderico II. Duci Austriæ & Stiriæ, suo dilecto Principi, & Comiti Carniolæ, gratiam suam, & omne bonum. De fulgore throni Cæsarei, velut ex Sole radij sic ceteræ prodeunt dignitates: vt primæ lucis integritas, minorati luminis non sentiat detrimenta: tantóque magis Imperiale sceptrum attollitur: & tantò cura regiminis, sollicitudinibus releuatur: quantò tribunal ipsius, digniores in circuitu circumspicit consimiles regiones, &c. Tuis igitur, deuotissime Princeps noster, supplicationibus fauorabiliter inclinati: nec minus ad exaltationem honoris sacri Imperij nostri respectum habentes: de infrà scriptorum principum nostrorum consilio: videlicet C. Ratisbonensis Episcopi, L. VVormacien sis Episcopi, H. Bambergensis, & O. (al. P.) Brixinensis electi, A. Abbatis Campidonensis, C. Abbatis Cluniacensis, O. Ducis Morauiæ, & B. (al. R.) Ducis Bauariæ.

Ducatus Austriæ & Stiriæ, cum pertinentijs suis & terminis, quos hactenus habuerunt, ad nomen & honorem Regium transferentes: te hactenus prædictorum Ducatuum Ducem, de potestatis nostræ plenitudine & magnificentia promouemus in REGEM eiusdem libertatibus, immunitatibus, & iuribus, prædictum Regnum tuum, præsentis Epigrammatis autoritate dotantes: quæ deceant Regiam dignitatem: vt tamen ex honore, quem tibi libenter addicimus, nil honoris & iuris nostri diadematis, aut Imperij, subtrahatur, &c. Ad decus præterea Regni tui, præsentis priuilegij autoritate permittimus: vt de prouincia Carniolæ, Ducatum facias, &c.

DIPLOMA PONT. Innocentij 4. Backnangensibus religiosis datum. Cuius Autographum prudentia & honore conspicuus vir, D. Sebastianus Lucius, Nicro Rotenburgi habitans, superiore proximo anno humaniter mecum cõmunicauit. Quod propter varia præcipuè locorum nomina, quæ insunt, recitabo.

Backnangense à P. Innocentio 4. priuilegium.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs, Præposito Ecclesiæ de BACGENANC, eiusq; fratribus, tam præsentibus, quàm futuris. Regularem vitam professis. In PP. M. Religiosam vitam eligentibus, Apostolicum conuenit adesse præsidium: ne forte cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet: aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus: & Ecclesiam de Bacgenanc Spirensis dioceseos, in qua diuino estis obsequio mancipati, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus: & præsentis Scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes: vt ordo Canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini Regulam, in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona, eadem Ecclesia in præsentiarum iustè ac canonicè possidet: aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci: firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis.

Locum ipsum, in quo prefata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs suis. Curiam, quæ dicitur Mons. areas. Curtes. domos. redditus. siluas. agros. tria molendina. piscarium. & quicquid habetis apud oppidum Bacgenancense. Hospitale ibidem positum. cum suis pertinentijs.

Ger-

Pagi circa Brack nangum.

Germarſvviler. Mubach. Huningen. Rameſe. VVirteſvviler. Aſtelinsvviler. Conenvviler. Murre. Rudolfesberg inferius & ſuperius. Capellam S. Iohannis ſitam ibidem. Iuches. cum omnibus pertinentijs eorundem. VViha inferius & ſuperius, cum molendino. Hirtingesbach. Bruden. Trafelbach. Saſſemvviler. Rodegaſtberc. Rodematſvviler. Claffenbach. Slethbach. & quicquid habetis circa montem, ſupra & vltra, quicquid habetis in parrochia Bacgenancenſi. Richenbach cum ſuis pertinentijs. Ante caſtrum Richenbon, bona & molendinum. Sciura. Giſelmar. aquam ſalſiginis in Halle, cũ ſuis pertinentijs. In Lantſidel, Eccleſiam ſancti Pancratij cũ decimis, reddi-tibus, & omnibus ſuis pertinentijs. Kuppber. Balderichesroden. Sigevvinſvviler. Egenenſteten. Zuingelhuſen. Kircberc cum decima, & bonis alijs. Lirter. Botebor inferius cum ſuis pertinentijs. Bona in ſuperiori Botebor. Gileſtain. Einote. Gruppẽbach. Hepphenkam. Murre. Blidolfeshain. Ingershain. Baſenkain. Mundolfeshain. Othmarshain. Gamertenkain. Curiam, molendinum, & Eccleſiam S. Iohannis, cũ ſuis pertinentijs. VVeſtham. Oſtham. Erlenkam. Nedemarsbach. Bona in VViler. Suaicham, molendinum. Stainahart. Aſſemanneſvviler. Sigelarhuſen. Eccleſiam S. Martini, cũ curia & omnibus pertinentijs ſuis. Decimam in Bittenuelt, & in Rudinshouen bona. Vellach, curiam. vineas. & areas, cum ſuis pertinentijs. Berka. & Grumbach. cum pratis. vineis. terris. nemoribus. vſuagijs. in boſco. & plano. in aquis & molẽdinis. in vijs & ſemitis. & omnibus alijs libertatibus & immunitatibus ſuis. Sanè noualium veſtrorum, quæ proprijs manibus aut ſumptibus colitis. de quibus aliquis hactenus nõ percepit. ſiue de veſtrorum animalium nutrimentis. nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere, præſumat. Licet quoq; vobis, clericos vel Laicos, liberos & abſolutos, è ſeculo fugientes, ad conuerſionem recipere. & eos abſq; cõtradictione aliqua retinere.

Conuerſi.

Prohibemus inſuper, vt nulli fratrum veſtrorum, poſt factam in Eccleſia veſtra profeſſionem, fas ſit ſine Prepoſiti ſui licentia, de eodem loco, niſi amoris religionis obtentu, deſcedere. deſcedentem eò, abſq; communium literarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere.

Cùm autem generale interdictum terræ fuerit: liceat vobis, clauſis ianuis, excluſis excommunicatis & interdictis, non pulſatis campanis, ſuppreſſâ voce diuina officia celebrare: dummodo cauſam non dederitis interdicto.

Chriſma.

Criſma verò. oleum ſanctum. Conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, ordinationes Canonicorum, qui ad ordines fuerint promouendi, à Dioceſano ſuſcipietis Epiſcopo: ſiquidem Catholicus fuerit, & gratiam & communionem ſacroſanctæ Romanæ ſedis habuerit: & ea vobis voluerit ſine prauitate aliqua exhibere.

Capella.

Prohibemus inſuper, vt infra fines Parrochiæ veſtræ, nullus ſine aſſenſu Dioceſani Epiſcopi, & veſtro, capellam ſeu Oratorium de nouo conſtruere audeat. ſaluis priuilegijs Pont. Romanorum.

Exactiones.

Ad hæc, nouas & indebitas exactiones. ab Archiepiſcopis & Epiſc. Archidecanis ſeu Decanis, & alijs omnibus Eccleſiaſticis ſecularibuſve perſonis, à vobis omnino fieri prohibemus.

Sepultura.

Sepulturam quoq; ipſius loci, liberam eſſe decernimus. vt eorũ deuotioni, & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepeliri deliberauerint, niſi fortè excommunicati vel interdicti ſint, aut publicè vſurarij, nullus obſiſtat. ſaluâ tamen iuſtitia illarum Eccleſiarum. à quibus mortuorum corpora aſſumuntur.

Decima.

Decimas præterea, & poſſeſſiones, ad ius Eccleſiarum veſtrarum ſpectantes, quæ à Laicis detinentur, redimendi, & legitimè liberandi de manibus eorum. & ad Eccleſias, ad quas pertinent, reuocandi. libera ſit vobis de noſtra auctoritate facultas.

Obeunte verò te nunc eiuſdem loci Præpoſito, vel tuorum quolibet ſucceſſorum: nullus ibidem qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia, præponatur: niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum maior pars conſilij ſanioris, ſecundum Deum & beati Auguſtini regulam prouiderint eligendum.

Pax.

Paci quoq; & tranquillitati veſtræ, paterna in poſterum ſollicitudine prouidere volentes: auctoritate Apoſtolica prohibemus. vt infra clauſuras locorum, ſeu grangiarum veſtrarum. nullus rapinam ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temerè capere vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere.

Præterea omnes libertates & immunitates, à predeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Eccleſiæ veſtræ conceſſas, nec non libertates & èxemptiones ſecularium actionum, à Regibus & Principibus, vel fidelibus alijs, rationabiliter vobis indultas, auctoritate Apoſtolica confirmamus. & preſentis Scripti priuilegio communimus.

Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat prefatam Eccleſiam temerè perturbare:

aut

aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integra conseruentur: aut pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. SALVA SEDIS APOSTOLICÆ AVCTORITATE. *& Diocesani Episcopi canonica iustitia, ac in supradictis decimis moderatione concilij generalis.*

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularis vè persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire temptauerit: secundo tertióve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit. Potestatis honorisq; sui dignitate careat: reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat. atque in extremo examine, districte subiaceat vltioni. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, sit pax Domini nostri IESV CHRISTI. Quatenus & hic fructum bone actionis percipiant: & apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. AMEN. AMEN. Execratio.

Datum Lugduni, per manum magni Martini, S. Rom. Ecclesiæ Vicecancellarij, 3. idus April. Indictione 3. anno Dominice incarnationis 1245. Pontificatus verò D. Innocentij Papæ IV. anno 2. Multi subscripserant Cardinales: vt,

Ego Petrus H. S. Marcelli, presbiter Cardinal.

Ego Vlls Basilicæ duodecim Apostolorum presbyter Cardinalis, &c.

Obiit 1245. Conradus de Eberstein, Spirensis Episcopus, Kal. *Iulij.*

FLORENTIA, FRIDERICO IMP. DEDITA. CONSPIRATIO FAMIliarium in eum, & eorum vindicta. Rex creatus auspiciis Papæ contra ipsum, Henricus Turingus. Proditio Monachica Zoflingensis. Aistetensis Episcopus, Henricus VVirtembergensis. Priuilegium Bebenhusanorum. Obitus Ducis Austriæ Friderici Bellicosi. Margaritæ & Gertrudis, in Austriam immigratio. Saraceni Sultani constans fides erga Imp. Fridericum. Friderici ordinatio Regni Italici.

CAPVT III.

ANno 1246. Florentini inter se discordantes, tum vltu agitabantur. Ideo se in potestatem Imp. Friderici, vt compositio partium fieret, permiserunt. Antehac fuerant eius hostes: & cùm ille prope vrbem eorum posuisset castra: multi nobiles, eius castris insultauerant. Tunc etiam quidam ex nobilitate, cataphractus equo excurrerat vrbe: increpans (vt Poggius scribit) sequentium tarditatem, tanquam timidorum. Sibi tantum animi esse: vt vel solus cum hostibus congrederetur. Verùm cùm paulò pòst videret, quosdam de hoste vulneratos redire: cœperat lentius proficisci. Audito postea hostium clamore, cum ciuibus pugnantium: conspectaq; eminus pugna: gradum immobilis fixerat. Quibusdam igitur, cur non pergeret, rogantibus: aliquandiu silens, tandē inquit: Sentio iam, me non esse ita fortem, vt mihi persuaseram. Hæc, iste Thraso ἢ θρασύδειλος. οὐκ ἄρα δεῖ ἀλαζονεύεσθαι: ἀλλὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ἢ ἀδυναμίαν, μετροῦντα, οὕτω δὴ τοῖς πράγμασιν ὀρθῶς ἐπιχειρεῖν. *Hoc verò 1246. anno, Florentia se Friderico tradidit, vt Collenutius scribit. Imperator itaque ad eos misit Pandulphum Comitem: qui Tusciam nomine Imperij gubernabat: & Thadæum Suessum, qui iam Lugduno redierat. Ab his compositæ sunt controuersiæ Florentinorum: & relictus ibi Fridericus Antiochenus, Imperatoris filius pro Præfecto. Hic, ciuibus iureiurando sibi deuinctis: aliquandiu ibi commoratus, discessit: ac pro se, Imperij nomine alium quendam, patria Genuensem, Præfectum reliquit.* Florentia, Friderico dedita. Thraso quidam ridiculus.

Interea temporis Friderico, cum se aucupio & falconibus, Grosseti in Aurelia via recreat: enuntiatur quorundam Regni sui nobilium contra se cōiuratio. Huius duces erant, Pandulphus Fasanellus, Iacobus Morra: socij autem, Theobaldus, Guilielmus, & Franciscus, Sanseuerinates: Ricciardus Robertusq; Fasanelli, Gottfridus Morra, & Cisulphus Maimus. Item Andreas Cigala militiæ Dux, Augusto percharus. Hi de medio tollere Imperatorem constituerant: sed Casertæ Comitis Richardi fide res ei innotuit, per Ioannem Præsentzanum significantis. Effugerunt ambo Duces: ceteri duas arces in Lucania, Schalam & Capaccium, occupatas muniuerunt: quæ ambæ tamen diuersis temporibus, à fidelibus Imperatoris in illis locis militibus expugnatæ sunt. Coniuratos cùm cœpissent: parricidarum supplicio affecerunt. Culeis enim singulos, cum singulis canibus, simiis, gallis gallinaceis, & viperis insutos, in mare proiecerunt: vt omnibus elementis priuati (sicut in Rosciana Cicer. Oratione est) viui ab his bestiis rabie famis concitatis, dila- Coniuratio in Fridericum Imp. Parricidarum supplicio affecti.

niarentur. Destructa est etiam Alta villa: & omnibus, qui vel quarto, aut etiam quinto, propinquitatis gradu, coniuratos attingerent, oculi effossi, ipsiq; combusti: vt ita ad vniuersum ferè regnum, in quod Fridericus redierat, seueritas vindictæ peruenerit.

De his rebus Fazellus 2. Dec. 8.

Theobaldum, inquit, Franciscum, & Guilelmum, de S. Seuerino, pluresq; alios proceres, qui apud Neapolin anno salutis 1244. mẽse Martio, ab eo ad Põtificem defecerant, captos, immanibus adscripsit iudicijs: pluresq; eorum ardenti flamma combussit. Vxores verò cum infantibus, in Palatio Panormitano subterraneis latebris deuoras, inedia exinaniri mandauit. Vnde ad ætatem vsq; meã, vernaculum ibi adagiũ inoleuit: Mulieres quæ malè Panormum venerunt. Quarum duo cadauera, anno salutis 1514. à fossoribus, qui ea ad carceres in arce reficiendos fortè inciderant, reperta, integra propè cum vestibus etiam incorruptis, maximo cum stupore, nobiscum concurrens, tota Panormicana ciuitas spectauit.

Henricus Raspe, contra Frider. à Papa Rex creatus.

In Germania, instinctu Pont. Innocentij, Henricus Dux Turingiæ & Hassiæ, cognomento Raspe, filius S. Elisabetæ Herbipoli in ascensione Domini, à Moguntino & Colonienſi, quibusdamq; alijs Principibus, Rex Rom. aduersus Fridericum electus est. Cui, vt Imperatori facilius resistere, imò præualere, posset: infinitam pecuniæ vim (teste Siffrido Misnensi) Pontifex misit: qui Conrado, Friderici filio, Regnũ iam abrogauerat. Non probabãt talia omnes Germaniæ Principes: sed dicebant quidam (teste Stadensi) AD PAPAM NON PERTINERE *Imperatorem vel instituere, vel destituere: sed electũ à Principibus, coronare. Carebant boni viri Martino Luthero: qui eos è sacris literis solidè de Papa docere potuisset. Sed nondum ita clarè lucebat. Cæterùm Rex nouus conuentum Francofordiæ indixit, ad Festum Iacobi. Contra quem cum exercitu profectus ad illam vrbem Rex Conradus est. Prælio autem commisso, vicit eum Henricus die S. Osualdi (Aug. 5.) multis ducibus & nobilibus de exercitu eius captis. Adhæsit ei Argentinensis quoq; Episcopus, Henricus Stahleccius, antiquo Sueuiæ comitatu ortus: auxiliumq; ei pro virili parte sua tulit: eripuitq; Conrado illa in Alsatia: quæ supra lib. 1. cap. 14. dicta sunt. Attamen contemni postea, Rex Henricus est cœptus: & per risum Rex Clericorum (Pfaffenkönig) appellatus est. Ait Tritenhemius, Conradum in Italiam illa clade fugatum esse.*

ἐπίκρισις Germanorum.

Conradus R. ab illo Raspio victus.

Monastica Zoffinga proditio.

Circa hoc tempus, Cæsare Friderico diris addicto: & Imperio Rom. valdè perturbato. Zoffinga, Aërgoiæ oppidũ, Cæsari studens, habebat hostes: qui nocte quadam id conati sunt occupare, proditione Monachorum Prædicatorum. Tessera ipsis erat, Da har gahter. *Huc accedit. Non succesſit conatus hic hostibus: sed scelere per indicium patefacto: Monachi comprehensi, de muro ciuitatis sunt suspensi: ac nunc etiam in perpetuam rei memoriam, vigiles noctu clamant,* Da har gahter. *Stumpf. lib. 7. cap. 33.*

VVirtemberg. Henricus, Episc. Aistetensis.

Henricus IV. huius nominis Episcopus Aistetensis, Comes VVirtembergensis, illam dignitatem conscendit 1246. anno: quam 13 A. vtiliter gessit. Transtulit in mediam Basilicam Cathedralem ossa S. VVillibaldi, primi Episcopi. Obijt 13. Maij 1259. sepultus cum omnium luctu, in summo Templo Aistadiano. Bruſch.

PRIVILEGIVM DE NON EXAMINANDIS BEBENhusensibus Monachis, ordines suscepturis.

Bebenhusani Monachi, ad Baccalaureatum non examinandi.

INNOCENTIVS *Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis S. &c. Cum itaq; (sicut lecta coram nobis, Vniuersitatis vestre petitio continebat) Monachi ordinis vestri, ab institutione ipsius, soliti sint à Prelatis Ecclesiarum, sine aliqua examinatione ad ordines promoueri: nos*
" *deuotionis vestre precibus inclinati, vt hoc ipsum circa Monachos eiusdem ordinis (eis duntaxat*
" *exceptis, in quibus fuerit notorium crimen, vel enorme corporis vitium) à Prelatis eisdem, per-*
" *petuis temporibus obseruetur: auctoritate presentium duximus statuendum. Nulli ergo omi-*
" *nino hominum liceat, &c. Datum Lugduni 2. Kal. Iul. Pontificatus nostri anno 4. anno Do-*
" *minicæ incarnationis* M. CC. XLVI. *Quod illi Monachi, sine examinatione promouebantur ad ordines: causa nimirum hæc fuit: quod, qui examinandi erãt, Constantiam vocabantur, in via luxuriabantur, & deteriores domum redibant: tanquam lasciuientes pulli equini:* ἀϊκὶ φάτνῃ ἀκοσήμαντις ἵπποι.

Pone seram, cohibe petulantes corde iuuencos.

Friderici Austri interitus.

Theodoræ Græcæ obitus.

Eodem anno, Dux Austriæ Fridericus ille 11. de quo aliquoties ante scripsimus, occubuit in prælio cum Bela Vngaro, quanquam victor: iuxta oculum dextrum lancea traiectus, Iun. 15. Cuius mater Theodora, tristi hoc nuntio accepto, die octauo pòst obiit. Friderico mortuo, cum

Austria

Austria & Styria orbatæ iam essent suo Principe: Margarita soror eius, olim Henrici Rom. Regis vxor, filii Imp. Friderici II. quæ ex Henrico pepererat Fridericum & Henricum: marito & filiis orbata, in Austriam rediit, vnica hæres. Eodem & Gertrudis concessit: filia olim Henrici, Ducis de Medling, fratris etiam Friderici: & per eundem desponsata Vladislao, Marchioni Moraviæ: cum quo vix 18. menses vixerat. Copulata dehinc fuit Hermanno, Marchioni Badensi: ex quo filium habuit Fridericum, Ducem Austriæ, Marchionem Badensem. Cui procul dubio Ducatus ambo cessissent: nisi fuisset capite diminutus Neapoli, vt suo tempore cognoscetur. Agnetem filiam vnicam, Carinthiæ Duci Vdalrico dedit. Sed nec Hermannus diu vixit: quia tantum 4. A. in coniugio. Itaque in Austriam venit Gertrudis: ac Medlingensem arcem oppidumq; vidua possedit: quemadmodum Margaritæ assignatum fuit Heimburgum. Cuspin. in Austria.

Margarita, illius hæres.

Gertrudis, mater Friderici infelicis.

Scripserat Papa ad Soldanum Melahadinum (teste Stadensi) vt ab amicitia Friderici discederet. Respondit is Græcè: De Christo plus scimus, quàm vos sciatis: & magnificamus eum plus, quam vos magnificatis. Inter nos & Imperatorem, iam dudum fuit concordia & familiaritas, iam à tempore Soldani patris nostri. Non ergo possumus sine ipsius consilio quid agere.

Sultani Melahadini maior Pietas, quam Papæ.

Eodem 1246. anno, Fridericus, deleta coniuratione, de qua dictum est: in loca campestria prodijt, maximo cum exercitu: subditisq; mandauit omnibus, vt sibi præsto essent, ad domandos in Longobardia rebelles. Intelligebat enim, Pontificem, adscito nouo Cæsare, Genuam Mediolanumq; rediturum: vt Longobardiam, Æmiliam, Flaminiamq;, recuperarent. Sparserant enim Ecclesiastici, ipsum ita in suo Regno clausum esse, vt nusquam prodire posset. In campestri itaque regione conuentum egit Ducum, & nobilium, & Legatorum ex ciuitatibus: indictaq; in Longobardiam expeditione: proregem in Regno constituit (scribente Pandulpho) Henricum paruum adhuc filium, ex Angliæ Regis sorore susceptum: cui magnum nobilium consiliariorum numerum adiunxit. Fridericum verò nepotem, ex Henrico maximo natu filio, qui in carcere obierat, genitum, copiarum ad Regni defensionem relictarum Ducem fecit: attributis ei mille grauis armaturæ viris, & totidem sagittariis equitibus. Fridericum filium Antiochiæ Principem, præfecit Tusciæ, Aureliæ viæ, Piceno, Æmiliæ Flaminiaq;. Entium, Sardiniæ Regem, totius Italiæ Legatum pronuntiauit: quo is munere prius quoque functus fuerat. Richardum denique filium, ciuitatis Chietæ comitem, summum militiæ Ducem per Picenum Romandiolamq; esse voluit. Hac distributione munerum facta: iureiurando sibi omnes obligauit: subditisq;, vt eis dicto audientes essent, imperauit. Tum, dimisso conuentu, ire perrexit: vrbiumque, quibus opus esset, res in itinere disposuit: & Senas, Pisas, Cremonamq;, peruenit. Vbi aliquantulum cum substitisset: decreuit, Lugdunum transire, rerum cum Pontifice componendarum gratia. Quam ad rem, non modò rei militaris peritissimorum, sed etiam literatorum hominum, maximum sibi numerum comparauit, ac Taurinum vsq; progressus est.

Ordinat Italiam Fridericus Imp.

Henricus, F. eius, puer.

Fridericus nepos.

Frider. nothus.

Entius R.

Richardus filius.

Docti viri, cum Imp. Friderico.

PARMÆ OBSIDIO, ET VICTORIÆ VRBIS EXTRVCTIO, PER Fridericum Imp. Victoriæ Roberti Castilionei, Vicarii eius. Reutlingæ & Vlmæ obsidio, à R. Pontificio Henrico. Guilielmi Holandi contra Frider. & Conradum electio. Denckedorffense cœnobium. Infelix casus Mariæ, Ludouici Palat. & Bauari vxoris. Aliquot VVormacienses Episcopi. S. Ludouici, Regis Franciæ, Syriaca expeditio inutilis.

CAPVT IV.

ANno 1247. Fridericus Taurino Legatos, de consilio suorum misit ad Regem Galliarum: vt eum de aduentu suo, eiusq; causa, certiorem facerent. Impedimentis deinde montes versus præmissis: cum ea bidui iter confecissent: resciscit, Brixianos Placentinosq;, cum aliis Imperii rebellibus, & Apostolico Legato, Parmam, postquam illinc discessisset, mense Iunio occupasse: Henrico Testa, vrbis Imperii nomine præfecto, interempto. Quamobrem, hac Pontificis machinatione cognita: institutum iter indignatione quadam abrupit: & cum omnibus copiis, Legatis, & comitatu vniuerso, Parmam est reuersus: quam LX. millibus hominum obsedit. Quod 2. die Aug. die Martis, factum Corius scribit. Ibi, vt maiori cum commoditate in obsidione cœpta posset persistere: breui tempore alteram ligneam condidit vrbem ex aduerso, & Templum: quorum illam VICTORIAM appellauit: hoc verò, S. Victori dicauit. Monetam denique, ibi cudi iussit, quam Victorinam nominauit. Erat longitudo illius vrbis 7200. lati-

Parmam Imperator obsidet.

Victoriam vrbem condit.

tudo verò 5400. cubitorum. Portas habebat 8. & foßas latas profundasq́: in quas directæ erant illæ aquæ quæ antea Parmam influxerant. Loca inerant ad habitãdum commoda, Aula, Palatia, Officinæ, & alia, sicut in veteri ciuitate. Hæc apud Collenutium. AEmilius verò lib. 7. Ante captam veram veteremq; Parmam, inquit, ibi nouæ vrbis condendæ spatium mensus est. Sacris ædibus extruẽdis locum descripsit. Earum maximam, vt felici omine, diuo Victori dedicauit. Cætera publica priuataq; ædificia, magnifica assurgebant. Vrbem, Victoriam appellauit. Nummum etiam nota eiusdem diui Martyris percussum, Victoriatum nuncupauit. Sultanorum Orientis, simul Africæ Regum, socius amicusq́: mißis ad se elephantis, ac omni genere ferarum: quæ florente re Romana & iura orbi terrarum dante, notæ fuerant: sed tunc inusitatæ oculis Latinorum hominum erant: spectacula edidit, muneraq́ antiquitati comparanda. Ludos fecit: produxit homines inauditis linguis, gentibusq; ignotis, ac nouo habitu: triumphum, victoriæq;, quæ cœli munus est, fructum, antequam vincerent, petens. Cæsarum veterum magnificentiam, & rerum splendorem, sed alieno tempore, æquare conatus, ad penuriam pecuniæ recidit. Victoriatos, qui antea aurei cudebantur, iam scorteos facere cœpit, cum perparua eius argentea effigie: proposito edicto, vt hi nummo aureo censerentur. Fiscum suum tantidem illos æstimaturum accepturumq;.

Victoriatus nũmus.

Ludorum celebratio.

Coriacei Victoriati.

Dum autem Victoriæ consistens Fridericus (quam etiam hortis amœnißimis, vineis, fœminis speciosißimis, ornauerat) vrgebat obsidionem Parmæ: cognoscit de victoria quam Robertus Castilioneus, ipsius per Picenum Vicarius, adeptus fuerat. Res ita à Pandulpho describitur. Hic enim, dum Maceratæ consideret: exercitum Pontificiorum ad flumen Auximum fuderat: eorum Ducem Marcellinum, Episcopum Aretinum, captum, cum quatuor circiter millibus interemerat: plurimos alios ceperat: plurima ciuitatum rebellium signa obtinuerat: inter quæ, illud quoque Anconitanorum: quod olim ab Emanuele, Imp. Constantinopolitano, dono acceperant: cum à Friderico Barbarossa illius mandato defecissent. Hæc tunc in Italia.

Robertus Castilioneus, Friderici Vicarius, Victor Papæ.

In Germania autem, Henricus ψευδοβασιλεὺς, *ab Innocentio obductus Conrado Regi Rex, eum in Sueuiam persecutus, oppidum Reutlingam anno 1247. in Pentecoste obsedit. Ciues B. virgini, vt ipsos liberaret, supplices votum fecere. Nam iureiurando astricti erant Friderico: quod is ciuitatem eorum, muro cinxerat. Soluta breui est obsidio. Ciues voto se liberantes, sacellum diuæ virgini extruxerunt. In hanc sententiam, Nauclerus. Cæsar Otho IV. (in M. Scr. inuenio) ex pagis Eßlinga & Reutlinga, oppida fecerat. Reutlingam muro circumdederat Fridericus II. In ostio domus lapideæ, iuxta primarium Templum, scriptum sic: Anno M. CC. XLVII.* Hainricus der VII. Landgraff zu Türingen / hat die Statt Reutlingen belägert / Da haben die Bürger zu Gott gebeten vmb erlösung / Dann sie waren Kaiser Friderich dem andern mit Gelübd verbunden. Dann er hat die Statt mit Mauren vmbfangen / vnd haben verheissen vnser Frawen ein Capell zubawen. Alßbald ist Hainricus abgezogen / vnd die Stadt erlediget worden. Nachmals haben sie angefangen zubawen / wie man das Werck vor augen siehet. *Capellam hanc absoluerunt (inquit Herman. AEdituus) 96. annis. Nam 1343. in die S. Osualdi, Angelus inauratus angulari lapidi superpositus fuit.*

Reutlingæ à falso Rege Henrico obsidio.

Idem Henricus postea Vlmam obsedit. Sed ibi Sagitta venenata fortuitò percussus ab aliquo oppidano, abscessit: & dysenteria postea mortuus est: in oppidoque suo Isenaco sepultus. Quo sublato: Conradus in Regnum rediit, cum magno patris Friderici gaudio. Hunc Henricum Landgrauium, Corius Antigranum vocans, In questo medesimo tempo, inquit, vn Martedi, à i. 7. vscendo Decembre, il Re Antigrano, esistente in Alemagna, passò all' altra vita: doppò la morte delquale, Corrado ricuperò il Reame: del che Federico ne prese grandißima Letitia.

Vlmam etiam frustrà obsidet, atq; moritur.

Etsi autem Henrico, per quem Innocentius nocere voluerat, res non successerat contra Fridericum: non tamen sibi idem Papa temperare potuit: quin rursus ei noceret, nouo hoste opponendo. Misit enim cardinalem Petrum Caputium: qui, Principibus Coloniam conuocatis, effecit: vt VVilhelmum, comitem Holandiæ, Regem Rom. eligerent, virum 20. annorum strenuum. Hic exercitum apud Francofordiam habens, concessit Vdalrico, comiti VVirtembergensi (Naucl. teste) Aduocatiam Monasterii Denckendorffensis. Filius fuit Florentii, & Mechtildis Brabantinæ. Coronatus est 1. Nouemb. 1249. Aquisgrani: cum vix eam vrbem (Stadensi teste) crucesignati, longa obsidione obtinuissent.

VVilhelmus, comes Holandiæ, contra Frider. & F. Conradũ electus Rex per Papam.

Denckendorff.

Rudol-

Rudolphus, comes Palatinus de Tubingen, contulit Ecclesiæ Bebenhusanæ prædium quoddam apud Rutlingen, cum omnibus suis appendiciis: in syluis, pratis, & in ciuitate: sub Abbate Bertholdo. M. Scr.

Familia nobilium equitum à Buebenberg erat hoc tempore: qui adhuc supersunt (inquit Lazius) ex quibus legitur Mechtildis, Abbatissa in Buchouia, circa annum 1247. Agnes de VVurmlingen obiit 1247. 17. Kal. Octob. die Nicomedis Martyris apud Syndelfingenses. Buebenberg.

Ludouicus, comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, vxorem suam Mariam, τὴν Λουδοβίκου (Cuius supra anno 1245. mentio est facta) de adulterio suspectam, apud Sueuicam VVerdeam, præcipiti ira raptus, gladio percutiendam curauit. Pœnitentia postero tempore, comes facti minus considerati fuit: canitieq; caput eius, vna nocte dealbatum. Idcirco, ad satisfaciendum pro tanto facinore, Monasteriam postea Fyrstenfeldense in Bauaria, ab illo constructum est: multisq; bonis & prouentibus dotatum. Idem Palatinus & Dux, hoc etiam anno castrum Fridburg dictum, ob defendendam Bauariam, contra Augustensem Episcopum, à fundamentis fortissimum ædificauit. Alteram deinde vxorem duxit, Annam Regis Poloniæ filiam: ex qua genuit filios 3. Ludouicum, Bauariæ Ducem: Rudolphum, comitem Palat. Rheni: & alterum, Ludouicum, postea Cæsarem Rom. Apud Tritenhem. & alibi. Sed Auentinus eadem Mariæ, ad annum 1256. reponit. Mira profectò res, tantam de tempore diuersitatem esse inter Trit. & Auent. cui posteriori tamen, magis credendum. Mariam vxorem Ludouicus Bauarius decollat.

Conradus 111. nobilis à Turckhaim, Decanus summi collegij Moguntini, vir sapiens & eloquens, factus est hoc 1247. anno Episcopus VVormacienſis. Hic fuit summus hostis decessoris sui Landolphi: quod is contra Papam, vrbi VVormacienſi & Imp. Friderico coniunctior esset. Verum eodem 1247. anno decessit: cui mox Richardus, nobilis heros à Thaun successit: qui humanitate sua obtinuit apud VVormacienses eam dignitatem: etsi contra eum Eberhardus, Hirsutus comes de Beienburg Hessus electus fuerat, Imp. Friderici contra VVilhelmum Holandum studiosus. Mortuo tamen Richardo 1257. successit Hirsutus. Brusch. VVormac. Episc. Conradus.

In concilio Lugdunensi præsens Rex Franciæ Ludouicus, se & Regnum in patrocinium Ecclesiæ commendauit: profectionem vouens in Palestinam: quòd difficili morbo liberatus esset. Ideo Sancti cognomen inuenit: ipseq; est ad 25. diem Augusti, quo Massiliæ nauem anno sequenti conscenderat, inscriptus. Sed nec hac expeditio, felix fuit, vrbe Damiata frustrà capta: quæ in Oriente erat Saracenorum emporium: sicut Ptolemais, Christianorum. Cum autem R. Ludouicus 11. Kal. Octob. Cyprum tenuisset: benignè à Rege eius Lusignano exceptus fuit. Interea Legati à quodam Tartaro Principe aderant, fidem Christianã amplexo. Cumq; Tartarus ad Pontificem Legatos missurus esset: Christiani dissuaserunt, quasi via longa & periculosa esset. Re vera autem metuebant vulnera Christianorum: ne his Tartari offenderentur: si vidissent Papæ & Cæsaris, Guelforum & Gibelinorum, dissidia: totq; vitia Ecclesiasticorum, impietatem, fastum, auaritiam. Legito Æmyl. lib. 7. & Herold. continuat. lib. 4. Insigniti sunt in eodem concilio (Func. teste) Cardinales rubris pileis: permissumq; eis est, equis vehi. Syriaca Ludouici Franci expeditio inutilis. Scandala Christianorum, religioni ipsorũ nocent. Cardinalium rubri pilei.

Lindauium, Acronii lacus oppidum, cum excommunicatus esset Fridericus Imp. patronum sibi adsciuit, donec alius Imperator fieret, Abbatem S. Galli Berchtoldum. Sed cum is apud eos multa tyrannicè instituere: ab eis captus est. Fautores eius licet vlcisci conarentur, non potuere: sed conditionibus quibusdam Abbas dimissus est. Lindauium.

Comes Conradus à VVasserburg in Bauaria, quia Friderico Imp. aduersabatur, papæ dedi. tus: à Duce Othone, iussu Imperatoris, obsessus VVasserburgi est. Sed effugit in Austriam, & Vngariam: vbi exul finiisse vitam fertur. Auent. VVasserburg.

FLORENTIA, IMPERIO SVBIECTA. VRBS VICTORIA, AB ITALICIS deleta. Mantuani, ab Entio R. victi. Sic Nouiciuitatenses, à Richardo comite. Eberhardus, Constantiensis Episcopus. Liberi Klingenbergenses. Concionatores Halæ Sueuicæ, contra Papatum. Leoberga, VVirtembergense oppidum. Arola, Rhegii arx, à R. Entio capta. S. Miniati castri fraudulenta per Fridericum occupatio. Interitus Petri de Vineis. Consilium inimici. Entii Regis captiuitas.

CAPVT V.

ANno 1248. mense Ianuario (vt apud Pandulphum est) Guelphorum & Gibelinorum extitit intestinum Florentiæ bellum: quo mille circiter domus sunt exustæ. Gibelinis autem

opem Antiocheni Principis Friderici (qui Tusciæ præfectus, non plus 2. millibus passuum ab ea vrbe aberat) implorantibus: ille eò ingressus, eam nomine patris Imperatoris occupauit. Florentia, Imperio subiecta. Guelphi, ea re perterriti, cum bonis & liberis suis Bononiam concessere. Qui cum redire, iureq; iurando se obstringere Friderico, noluissent: interdictum eis vrbe est: eorumq; bona, Imperii fisco addicta sunt. Ita Florentia, in potestate Imperii permansit. Imperator autem, cum ex morbo dierum aliquot conualescens, L. fere equitibus comitatus, Victoria exiuisset, vt aucupio & falconibus sese reficeret, vltimo Febr. die: reliquus exercitus, tum propter absentiam ipsius, Securitas exercitui nocet. tum nimia confidentia, hostiumq; contemptu, otiosus vagabatur. Quæ cognita: Parmenses cum Legato Apostolico præsentem arripuerunt occasionem totisq; viribus suis eruptionem fecerunt. Castra sunt aggressi, non qua parte Parmam spectabant (ibi namque munitiora) sed ex auersa Victoriæ parte. Datum est ibi signum Campanæ in turri. Subitò igitur Fridericus auxilio aduolare: præsertim Marchioni Malespinæ, in prima acie strenuè se contra Parmenses defendenti. Verum is multitudine in se irruentium multò inferior: se ad munitiones, intra vrbem Victoriam quæ erant, recepit: ac nihil, quod strenuo Duce in tanto tumultu dignum esset, prætermisit. At Parmenses, disiectis munitionibus, magno ipsi quo-
Victoria vrbs, à Parmensibus capta, & deleta. que impetu Victoriam illapsi, obuios quosque trucidabant: & inter eos, Thaddæum quoque Suessæum, consiliarium & Aulicum Iudicem: de quo antehac mentio facta est. Fridericus ergo, cum tantum quatuordecim grauis armaturæ equites circum se haberet: cum iis Victoria egressus, Sancti Donnini pagum versus contendit. Parmenses, magna strage edita, maximo labore & clade suorum, Carrucam siue Carrocium Cremonensium, quamuis strenue propugnatum, ceperunt: Imperatoris domo, sceptro, corona, omnibusque præciosis rebus, potiti sunt: vrbem flammis absumpserunt: in edito conspicuoq; loco, hos Versus affixerunt.

Per te, Rex alme, cessit Victoria Parmæ:
Antiphrasi dicta cessit Victoria victa.

Carrucæ Cremonenst; ab asinis per vrbem tractæ, hi versus erant appositi:

Carrocii flet damna sui miseranda Cremona.
Imperii, Friderice, tui fugis absque corona.

Imp. Fridericus Cremonã venit. Non abiecit animum hac clade magnanimus Imperator: sed primum Cremonam peruenit. Ibi processerunt ei obuiam, populus vniuersus, fœminæ, pueri: salutem ei ex tanto periculo gratulantes, nec sine lacrymis. Consolatus est ipse vicissim eos. Inde Guastallam, & ad Brixilli pontem, contendit. Hic comperit de victoria filii sui, Regis Sardiniæ: qui comitatus
Entii victoria de Mantuanis. exulibus Ferrariensibus, Mantuanos, qui Parmensibus suppetias ferebant, magno prælio superauerat. Eis etiam 50. minores naues eripuerat: & vna 300. viros, quos ad ripam fluminis suspenderat. Fridericus itaque, iusto numero ad custodiam pontis relicto, misit eundem Sardiniæ Regem in Lunigianam: vt tutum per eam iter seruaret: quod res illic ad rebellionem quandam spectare videbantur. Ipse, ad S. Donnini vicum reuersus: eo consilio, vt exercitu refecto, Parmæ obsidionem repeteret. Ibi cum Paschatis Festum celebraret: magnam ar-
Calo Ioannes Batacius. genti vim à genero suo Calo Ioanne Batacio, Imp. Græco, die Lunæ, qui proximè Pascha præcedit, accepit. Simul quoq; resciuit: à Richardo Comite filio, eos, qui ad ciuitatem nouam in Piceno erant, magna pugna esse victos, duobus circiter millibus occisis & captis.

De victoriæ vrbis negotio, Ioan. Cuspiniani locus.

Rursus de vrbe μινυθαδίῳ victoria. Victoriæ vrbi conditæ, omnia ea affuere: quæ nulli vnquam Principes habuerint: nulla postea ciuitas simul viderit. Vestis varia & preciosa: animantes feræ cicuresque diuersi generis: elephantes, dromedarii, pantheræ, pardi, vrsi albi, leones, lynces, buboneſq; barbati: quos ex Africa, Asia, & Ægypto, Legati Friderico adduxerant. Hominum portentosæ formæ: & in iis, Saracenicus miles, illi in primis acceptus. Tanta præterea incolarum frequentia: commerciis etiam multarum gentium aucta: vt nihil ad amplissimæ vrbis formam deesset. Cum autem Fridericus Parmæ obsidionem continuans, paulò atrocius desæuiret in hostes (quos ex balistis maioribus nonnunquam in vrbem iacularetur) egressus est, vt fit, in summa desperatione vrbanus populus, cum incluso Apostolico Legato: factaque irruptione in Victoriam vrbem, nonnihil aduersi Fridericus passus est: quod ipsemet literis suis fatetur. Sed non vsque adeo est fusus, ac castris exutus: vt Italici Scriptores produnt:

quã

qui eius res gestas, summo studio eleuant, vt Pontifici adulentur. Eius quidem ciues, in victoria stragem passi sunt, & miles dissipatus: sed breui reparato exercitu, Placentiam euertit, misso Henrico Rege Fauentiam. Ipse post in Hetruriam concessit, quæ tota illi parebat. Vide Petrum de Vin. lib. 2. Epist. 41. &c. vbi illustris Rex Sardiniæ, sacri Imperii in Italia generalis Legatus, Henricus, naues Mantuanorum, Parmensibus subsidio venientes, potenter profligauit, &c.

In Germania, Eberhardum II. Dapiferum à VValdpurg, Constantiensis clerus Episcopum legit: qui prudenter & humaniter 26. A. præfuit. Aliter, Adeigratia nominatus fuit. Auxit res Episcopatus. Emit enim oppidum Klingen, & quosdam vicos, à Domino VValthero de Klingen. Emit Batenhusium ab Hildiboldo de Steckborn. Emit plurima alia, tum castra, tum prædia, tum decimas, à diuersis circumhabitantibus Regulis. Obiit 1274. Februar. 19. Sepultus in medio Basilicæ Constantiensis choro, mense Martio. Brusch. pleraq;. VValtherus, liber à Klingenberg, vendidit op. Klingen (inquit Lazius) Eberhardo, Constantiensi Præsuli: qui erat ex familia Dapiferorum à VValdpurg, anno 1248.

VValdpurg. Eberhardus, Episcopus Constantiensis.

Klingen.

Klingenberg.

De hæreticis in Alemannia, hac tempestate.

Anno Domini (scribit ad verbum Albertus Stadens. Abbas) M. CC. XLVIII. cæperunt in Ecclesia Dei, mirabiles & miserabiles Hæretici pullulare. Qui pulsatis campanis, & conuocatis Baronibus, & Dominis terræ, in HALLIS SVEVORVM, sic prædicauerunt in publica statione. Primò, quòd papa esset Hæreticus: omnes Episcopi & Prælati, Simoniaci & Hæretici. Inferiores quoque Prælati, cum Sacerdotibus. Quia in vitiis & peccatis mortalibus, non haberent auctoritatem ligandi & soluendi: & omnes isti seducerent, & seduxissent, homines. Item, quòd Sacerdotes in peccatis mortalibus constituti, non possent CONFICERE. (consecratione mutare panem & vinum in corpus & sanguinem Christi.) Item, quòd nullus viuens, nec Papa, nec Episcopi, nec aliqui alij, possent interdicere diuina: & qui prohiberent, essent Hæretici & seductores. Et licentiauerunt in ciuitatibus interdictis: vt Missas audirent super animas ipsorum: & Sacramenta Ecclesiastica liberè perciperent: quia ipsis perceptis, mundificarentur à peccatis. Item, quòd Prædicatores, & fratres Minores, peruerterent Ecclesiam falsis prædicationibus. Et, quòd omnes Prædicatores, & fratres Minores, Cistertienses quoque, & omnes alij, prauam vitam ducerent, & iniustam. Item, quòd nullus esset, qui veritatem diceret: &, qui fidem iustam opere seruaret: nisi ipsi, & eorum socii. Et, si ipsi non venissent: antequam Deus in periculum dimisisset suam Ecclesiam: prius ipsos de lapidibus suscitasset, vel alios: qui Ecclesiam Dei vera doctrina illuminassent. Prædicauerunt etiam: Huc vsque vestri Prædicatores sepelierunt veritatem, & prædicarunt falsitatem: nos sepelimus falsitatem, & prædicamus veritatem. Et in fine: Indulgentiam, quam damus vobis, non damus fictam vel compositam ab Apostolico, vel Episcopis: sed de solo Deo, & ordine nostro. Et sic: non audemus habere memoriam Papæ: quia ita peruersæ vitæ est, & tam mali exempli homo, quòd eum tacere oportet. Et blasphemando adiecit idem perfidus Prædicator: Orate, inquit, pro Domino Friderico Imperatore, & Conrado filio eius: qui, perfecti & iusti sunt. Item dixit, quòd Papa non haberet auctoritatem ligandi, nec absoluendi: quia non haberet vitam Apostolicam: & hoc probare vellet per quandam glossulam. Hæc, Stadensis. Bonum esset, extare Scripto comprehensam etiam ab illis ipsis, qui hic appellantur Hæretici, sententiam ipsorum. Metuendum enim est, ne interdum hæreseos nomine, apud Græcos & Latinos condemnati sint: qui non ita per omnia fuerint Hæretici. Dies ille Domini reuelabit. Interea tamen, Καλὸν ἂν εἴη, ξύνεσιν ἀμῦσαι ἀχρεῖόν, πεῖν ἢ κρυπτόμενον θατέρῳ πειῆσαι. Viderit Auctor (inquit ad marginem Reineccius, ὁ πολλῶν ἀντιξῖ ἄλλων) an omnia bona fide referat.

Hala Sueuica, concionatores aduersus Papatum.

Conficere.

Hæreticorum accusatio.

Istos vero Hæreticos (subiicit idem Stadensis) fouit & defendit Conradus, filius Friderici, Imperatoris quondam: & patrem suum se per talia venena credidit defensare. Sed res ipsa est in contrarium: quia catholicis Prædicatoribus audacter resistentibus, & fideles exhortantibus: liberi & Ministeriales à Conrado recesserunt: ita quod quasi exul & profugus de Suevia, in Bauaria moraretur. Non mirum, mi Domine Alberte: quia nondum erat Constantiæ Ioannes Hussus combustus: nec centesimo post anno Cycnus, qui combustione superior esset, exortus. ὁ χρόνος σοφώτατος: Tempus, sapientissimus iudex est. Aristoteles lib. 4. Phys. ex Simonide & Pindaro.

Illos prædicatores R. Conradus defendit.

Hussus.

Eodem 1248. anno, fundatum est, nouis ædificiis ornatum, & muro circumdatum, oppidum Leonberga, à Comite VVirtembergensi Eberhardo. M. Scr.

Leonberga op. Fames.

Maxima fuit hoc anno fames in Alemannia, multos enecans. Trit.

Anno 1249. Fridericus è S. Domnini vico discedens, Cremonam venit: totus in eo, vt exercitum repararet. Ibi cognouit à Sardiniæ Rege, Arolam Rhegij arcem esse expugnatam: & XCVII. rebelles ibi comprehensos, ante portas esse suspensos. Interim tamen totam Longobardiam animaduertebat ad defectionem spectare: & inter suos intimos esse, qui de se prodendo cogitarent. Horum vnus erat Petrus de Vineis, Iudex Aulicus, & primarius apud ipsum Secretarius. Quamobrem eum in vincula coniecit: & mense Aprili è Longobardia in Apuliam intendit: vt reparatis ibi viribus, sequenti Augusto inde reuerteretur. Tusciam autem transiens, inuenit Antiochiæ Principem filium: qui vnà cum Florentinis Capraram, in quam se Guelphi receperant, obsidebat. Hi Tusciam vniuersam, maximè verò S. Miniati castrum, ad rebellionem incitauerant. Capraram igitur, expugnandam curauit: eosq; Guelphos, in Regnum Neapolitanum captiuos ducendos. Non etiam multum confidens S. Miniati ciuibus (vt qui defectionis venenum iam à Guelphis imbibissent) nec tamen tempus in eo expugnando terere volens: magnum optimorum militum numerum, ficlè catenis vinctum ad eos misit: perinde, ac si captini Longobardi forent: itemq; aliquot mulos, omni genere armorum onustos, tapetibus contectos: tanquam si preciosa suppellex Imperatoris in capsis inesset. Hæc ad Samminiatenses, vnà cum Petro Vineo verè captiuo, misit: per Legatos ciuibus significans: Imperatorem in Regnum Neapolitanum, quanta posset, maxima celeritate contendere. Ideo, ne quid sibi impedimento esset: velle apud eos, quos in Tuscia sibi fidissimos nosset, hos thesauros suos cum captiuis, apud eos deponere. Rogare, vt eos sibi vsq; ad reuersionem sui, celeriter futuram, quam diligentissimè conseruarent. Illi, qui & armatum Imperatorem adesse scirent: nec sibi rem detrimento fore sperarent, si ipse statim discederet: dissimulabant & ipsi perfidiam, quamuis aliquid suspicarentur: fictoq; erga Augustum studio, illa omnia intra mœnia receperunt (sicut scil. quondam Troiani, τὸν δόλιον ἵππον, lignecum illum equum) hilari vultu. Milites verò, nacti temporis locique opportunitatem, subitò catenas (facile enim id fieri poterat. Ita ea facta erant) abiecerunt: armisq; sumptis, fortiter Imperii nomen inclamarunt: quosdam ciuium interfecerunt: portis occupatis, reliquum exercitum intromiserunt. Occupata arce: proditores, trucidati sunt: domus eorum, destructæ: oppidum, in potestatem Imperii reductum. Tunc Petro de Vineis, in eadem arce oculi sunt effossi: qui postea, cum ex tanto honore in tantam calamitatem deuenisset: facinoris in Dominum conscientia stimulatus: seipse in conspectu omnium, de vita sustulit: Iureconsultus iis temporibus summæ eruditionis, rerumq; experientiæ. Hæc, apud Pandulfum. Putat Tritenhemius, in libro, quem de Scriptoribus Ecclesiasticis scripsit, eum fuisse Teutonia oriundum: fortè, quod è Monasterio prope Rauespurgum Vineatico cognomen habuisse videatur. Sed rectius Capuanus ex Italia fuerit. Nang. lib. 3. cap. 45. Epistolarum eius de ipso dicitur: O felix vinea, quæ felicem Capuam tam suauis fructus vbertate reficiens, terram Laboris (Campaniam) irradians, remotos etiam orbis terminos instantia tuæ fœcunditatis irradiare non cessas. Ex te nanq; prodiit hic Petrus. Poggius quoque Florentinus, Petrus de Vineis, inquit, vir doctus & prudens, Friderici Imp. Secretarius, Italicus erat. Eum Fridericus, ex inuidia aduersus eum à Barbaris orta, lumine priuauit. Cuius facti cum eum postea pœnituisset: reuocauit eum in secretius consilium suum. Cumq; angustia rei pecuniariæ premeretur: consuluit Petrus, vires Ecclesiæ suismet opibus esse conterendas: conflanda aurea & argentea ornamenta: & omnino bona Ecclesiæ conferenda esse ad vsum belli. Erat tum Pisis Imperator: atq; de consilio illius, abstulit ornamenta & bona Ecclesiarum: inter quæ, Zona memorabilis erat, qua Templum cingebat. Sic exercitum parauit. Tum Petrus, Imperator, inquit, iniuriam mihi abs te iniustè illatam vltus sum. Tu tibi hominum odia comparasti: ego tibi Deum ex sacrilegio reddidi inimicum: Omnia tibi deinceps in deterius cadent. Ita monuit, res sacras non esse ad vsus prophanos transferendas. Etiam Fazellus Capuanum fuisse ait: & desperatione ductum, seipsum parieti sæpius, illiso capite interfecisse.

Rhegii arx Arola.

Petrus de Vineis, ab Imp. captus.

Caprara expugnata.

S. Miniati castri astuta per Fridericianos occupatio.

Petri de Vineis calamitas.

Terra Laboris.

ἰχθῦν βυλαὶ, ἄβυλοι.

Zona longa.

Hoc tempore, Friderici filius Entius, siue Haintzius, à Mutinensibus auxilio contra Bononienses vocatus, fortiter in eos pugnauit: sed captus est ipse: & frater eius Iordanus, qui ei opem tulerat, occubuit. Collenutius, mense Maio Bononiam 1250. captiuum abductum fuisse scribit. Ibi in perpetua custodia, sed liberaliter, detentus, anno 1272. obiit.

Entii R. captiuitas.

Iordani interitus.

Hala

Halæ Sueuorum viuebat nobilis VValther Sulmaister, senior dictus, vnus ex Senatoribus eius vrbis: qui beneficus fuit in Hospitale S. Ioannis. Sulmaister.

OBITVS IMP. FRIDERICI, ET EVLOGIA EIVSDEM ACADEMIÆ tertiidecimi seculi. Scholasticorum Doctorum origo. Cur Fridericus Pontificiis adeo inuisus. Coniugia & progenies eius. Manfredus, Siciliarum occupator. Florentiæ vindicatio in libertatem. VVittelspachensium Palatinorum reditus ab exilio, & in Calatinos odium.

CAPVT VI.

ANno 1250. Imperator, cognita filii Entii captiuitate: & sua loca in Longobardia, Æmylia, Flaminia, Tuscia, excursionibus Pontificii Legati & Guelphorum deuastari: & Imperii vrbes partim metu, partim proditione, subiugari: maiori tam studio, quam antehac, ad pecuniam faciendam, militesq; comparandos, incubuit: vt validissimis cum copiis propediem in Longobardiam reuerteretur. Nec dubium est, quin magna quædam fuisset gesturus: sed obstitit Imp. Friderici conatus in Italicos.

Mortis acerba dies, & ineluctabile fatum.

Erat ipse, quanquam 54. annorum, etiamnum viribus integris: nec alibi, quam in Florentino, scil. agro, ex indicio cuiusdam spiritum familiarem habentis, sibi moriendum putabat. Sed ambiguitate verbi est deceptus. Nam vitata ditione Florentinorum: in arce quadam Apuliæ, quæ Florentinum dicebatur, diuertens, febri correptus est. Statim ergo, quo ingenii acumine erat, animaduertit, adesse fatalem horam. Proinde confessus Archiepiscopo Panormitano: secq; in gremium S. Ecclesiæ, ipsius & aliorum religiosorum hominum consilio, committens: absolutionem accepit: ita, vt prorsus piè ex hac vita discessisse, iudicatus fuerit. Hierosolymitanis equitibus, & Ioannitarum Xenodochiis, multa vnciarum auri millia legauit: eò quòd reditus, quæ illis ex Regno suo debiti essent, propter belli tempus exigi non potuissent. Magnam etiam vim pecuniæ, ad recuperandam terram sanctam legauit. Omnibus præterea ignouit, qui in ipsum peccauerant aut ab Imperio defecerant. Solum illos, qui ingrati proditoresq; fuissent, pœnas ex iure debitas luere voluit: cæteros dimittì è captiuitate iussit. Omnia oppida, quæ ad Ecclesiam pertinerent, ei restituit. Hæredem Imperii reliquit Conradum legitimum filium, Germaniæ Regem: Henrico minori, filio itidem legitimo, insulæ Siciliæ possessionem dedit: vt eam tamen cum Conradi fratris consensu gubernaret: & insuper centum vnciarum auri millia. Friderico, Henrici natu maximi filii (in custodia mortui) filio, Austriæ Ducatum tradidit, cum decem vnciarum auri millibus. Manfredum, inconsecrato thoro natum, Tarenti Principem, Imperium Conradi nomine, à Papia in Apuliam vsque decem annos administrare voluit: nisi fortè Conradus ipse, in Regno foret. Omnibus denique cæteris filiis mandauit: vt Conrado, ceu vero Regi & Imperatori, fidem præstarent. Ita, rebus suis ad Deum & homines diligenter prouisis, animam suam illi quoque commendauit. Minime vero credibile est, ipsum à Manfredo, puluino ori admoto, suffocatum esse. Quomodo id fieri potuisset? Non solum cum solo relictum esse, verisimile est. Et longè aliter scripsere: qui eo tempore vixerunt Ecclesiastici scriptores. Obiit autem Fridericus anno Seruatoris 1250. die Decemb. 13. qui D. Luciæ festus est, in Florentino Apuliæ castro. Manfredi curatu, corpus magno cum honore & pompa in Siciliam transuectum est: & ad Monreale (montem Regalem) supra Panhormum, magnifice conditum. Epitaphium eius, à quodam Aretino Sacerdote scriptum, multis aliis Epitaphiis, quæ docti homines scripserant, prælatum, monumento inscriptum hoc est. Hæres Imperii. Obitus Friderici. Epitaphium.

SI PROBITAS, CENSVS, VIRTVTIS GLORIA, SENSVS,
NOBILITAS ORTI, POSSENT OBSISTERE MORTI:
NON FORET EXTINCTVS FRIDERICVS, QVI IACET INTVS.

Hæc, & alia sequentia, apud Pandulphum: qui Iurisc. Pisaurensis, non malignè, sed candidè, de hoc tanto Heroe scripsit: ab aliisq;, itidem sic scriptum testatur. Sed alii quidam morbo animi laborantes, parum beneuolè: vt,

ANTONINVS Volum. 3. Tit. 19. cap. 6. §. 1.

Hic Fridericus, inquit, fuit magni sensus naturalis: satis peritus literis secularibus: magnanimis, & multum vniuersalis in rebus Mundi: doctus in pluribus idiomatibus: scilic. lingua Latina literali & vulgari, Græca, Gallica, & Saracenica. Liberalis & magnificus: sed multis Antonini iudicium de Friderico Imp.

vitiis

Vitia ipsius. vitiis irretitus. Superbia, à qua sumpsit initium omnis perditio: auaritia, quæ radix est omnium malorum: ex qua vsurpabat bona & iura Ecclesiarum: Luxuria, quæ brutalem hominem facit. In diuersis speciebus libidinis immersus concubinas plures habebat: & alias turpitudines exercebat: nec prætermisit, quin omni voluptate frueretur: vitam tenens Epicuream: & quasi non existimans, aliam fore vitam. Inimicus ex hoc, Clericorum & religiosorum, contrarium prædicantium. Multas Ecclesias & Monasteria destruxit in Apuliæ Regno, & Siciliæ: induratus, vt Pharao, etiam in flagellis: vt non audiret monita Pontificum. Fecit autem multa magnifica ædificia, penè per omnes ciuitates Regni nobiles, Apuliæ & Siciliæ. Validissimum castrum, seu arcem quæ dicitur Capuana, in Neapoli: & turres mirabiles duas, in flumine iuxta Capuam. Castrum pratense, & arcem S. Mimatis (fort. Mamantis.) Filii eius. Ex prima vxore, Henricus & Conradus: quos fecit eligi Imperatores: Conradum, mortuo Henrico. Ex secunda, filia Ioannis Regis Hierosolymitani, Iordanes. Ex concubina, tres celebres: Fridericus, Rex Antiochiæ: Manfredus, Princeps Tarenti (qui se postea fecit Regem Siciliæ) & Renzus, Rex Sardiniæ. Cum autem primo ostendisset deuotionem erga Ecclesiam: postmodum eam momordit, vt Coluber: & sicut Regulus, venena diffudit: vsurpans iura Ecclesiæ: Pontifices & Archiepiscopos ponens in Ecclesiis suo modo: & à Papa institutos expellens: partialitatibus Italiam implens, Gibelinorum & Guelforum. Pertinax manens contra admonitiones, excommunicatus est à Papa Honorio, & rursus postea à Gregorio nono: qui deinde ad preces R. Hierosolym. Ioannis eum absoluit: qui venerat in Occidentem, vt subsidium contra Saracenos acciperet. Promiserat Fridericus Pontifici restitutionem ablatorum: & expeditionem ad recuperandam terram S. Non contentus autem vxore, filia Ioannis Regis: clàm violauit quandam puellam: quæ erat in societate vxoris, neptis eius. Vxor hoc patri suo nuntiauit: qui generum, dolore motus, arguit. Imperator ægrè ferens, verberauit vxorem, & incarcerauit. Ita citò, vt dicebatur, ei vitam abstulit. Socerum Apulia exire iussit: qui ibi erat ob cruce signatos congregandos. Promissa non fecit: sed iter inchoans per mare cum Christianis, & Legato Apostolico: subitò in Apuliam reuersus est. Postea pro se expeditionem suscepit: quæ potius obfuit Christianis bellatoribus. Nam occultam habuit amicitiam cum Soldano: & munera inter se miserunt: Soldanusque, vt periculo careret, dedit ei Hierosolymam. Postea reuersus, Gregorio insidiatus est. Deficiente ipsum pecunia: post pignorationem iocalium suorum, & vasorum argenti & auri: vt haberent milites stipendia, fieri fecit monetam de corio: cuius vnum latus habebat faciem Imperatoris, & subscriptionem: alterum verò, aquilam. Valor eius, erat floreni & quarti. Quicunque autem præsentabat postea Thesaurario eius, talem monetam: pro ea capiebat monetam auream: quæ dicebatur tunc Augustanus: sicut nunc, Ducatus vel Florenus. Et quia Henricus F. eum sæpe amanter dehortabatur ab iniusta persecutione: pater hoc indignè ferens, falsos accusatores instituit contra eum, tanquam proditorem: qui quæreret rebellionem ciuitatum & aliorum, ad petitionem Ecclesiæ, contra eum. Itaque fecit eum capi cum duobus filiis eius: & in Apulia in carcerem poni: vbi & mortui sunt. Tunc per Manfredum, quem in Alemanniam misit, curauit Conradum pro eo legi Regem Romanorum. Post hæc sapientissimum & eloquentissimum Magistrum, Petrum de Vineis, de proditione sibi delatum (creditur hoc falso ab æmulis eius factum) qui magnus fuerat in curia eius, visu priuauit, sine erutione organorum: & in carcerem trusit: vbi & breui mortuus est: vel, vt dicitur, ipse sibi mortem consciuit. Quod iusto Dei iudicio factum videtur: quod multa, ei placendi causa, contra Ecclesiam fecerat, &c. Firenciolæ, oppido in confinio Aprutii in Apulia, à Manfredo, puluino ori imposito, suffocatum (Camerario eius adiuuante) Fridericum ait: excommunicatum, sine signo pœnitentiæ, & sacramento, &c. Hoc eulogio Sueuum Fridericum, bonus hic Florentinus ornat. Viderit ipse, num bona fide omnia. Contra, multa egregia de ipso Pandulfus, & alii, prædicant: quorum summa quædam hæc est.

Filii.

Iolæ vxoris tractatio.

Moneta scortea.

Henricus F.

Petrus de Vineis.

Friderici προσωπογραφία. Pulcher vir Fridericus fuit, iusta corporis magnitudine, membris quadratis, pilo subrufo, vultu hilari, sensibus maximè vegetis, prudentissimus. Omnium ferè artium mechanicarum, cæterarumque rerum, quibus adiiceret animum, insignis artifex. Eruditus linguarum: Germanicæ, Latinæ, Italicæ, Gallicæ, Græcæ, & Saracenicæ. Magnanimus, liberalis, magnificus, gratus in benemeritos, seuerus perfidiæ vindex. In armis exercitatissimus, animo inuictus. Quod in Leandri Italia est: Fu bello & formoso di corpo, & di giusta statura, con le membre quadrate, & di

& di pelo alquanto rosso, & allegro, & molto di sentimenti sueglia to, & di gran prudenza. Hauea ingegno à tutte l'arti mecanice: dotto nelle Lettere: sopea in piu Linguaggi parlare: cio è, in Italiano, Latino, Alamano, Francese, Græco, & Saracino. Fu magnifico, liberale, magnanimo: & rimuneratore de' benefici: & seueriſsimo vendicatore della perfidia. Valse assai nell' arme, & d' amico inuitto.

Celebriores Apuliæ & Siciliæ vrbes, omnes magnificis ædibus exornandas curauit. Vt, quod ab eo condita est, in Aprutiis Aquila: Neapoli, arx & turris Capuana, pons, arx Trania: in Tuscia, castrum Pratense, & S. Miniati arx: in Æmilia Flaminiaq;, arx Cesenæ, Bertinori, Fauentiæ, atq; Ceruiæ: aliis denique in locis, alia palatia, & magnifica Templa. Ædificationes eius.

Multas tulit leges de fide Christiana, & Ecclesiæ libertate, conseruanda: de Italia tutanda: de fouendis agricolis, nautis, literarum studiis: quæ leges, Iustinianeo Codici sunt insertæ. Librum etiam de vsu Feudorum conscribi voluit: & alium, de Regni Statutis. Leges.

Ex Aristotele transferenda curauit, quæ in Scholis publicè leguntur: Medicinam item vniuersam, ex Græco & Arabico sermone: quæ opera Bononiensi Academiæ donauit. (De operibus Aristotelis, è Græco & Arabico in sermonem Latinum, fideliter seruata verborum virginitate, per viros doctos translatis: & ad Magistros ac Scholares Bononienses dono ab illo missis: Legito lib. 3. Petri de Vin. Epist. 67.) Medicina.

Neapolitanam Academiam instituit, multisq; priuilegiis donauit (quæ à se lecta testatur Pandulphus) & eodem omnium scientiarum Doctores (qui tunc Magistri vocabantur) conuocauit, stipendiis magnificis. Bononia Patauium Scholam transtulit. Erant hoc seculo aliæ quoque celebres Scholæ: Valentiæ, Veronæ, Perusii, Parisiis, Oxonii, Coloniæ, Magdeburgi. Emicuere tunc etiam Scholastici Doctores (Illyric. centur. 13. cap. 1.) Academicorum more in vtranq; partem disputantes: hominibus dubitationes mouentes: ottosas & spinosas quæstiones gignentes: Aristotelis Philosophiam, in S. Theologiam inferentes. Tunc Angelici & Seraphici existere Doctores: tunc Scholæ ingentibus commentariis repleri, in Magistrum sententiarum, Alexandri, Aquinatis, Scoti, Alberti. Academia Neapolitana. Patauienſis, & alia. Scholastici Doctores. Seraphici.

Sed ad Fridericum nostrum. Semper hic circum se quoq; viros eruditos habuit: præsertim Rofredum Beneuentanum Iureconsultum.

Opibus potentissimus erat: ratione matris, Rex vtriusq; Siciliæ: ratione vxoris, Rex Hierosolymorum: ratione electionis, Rex Germaniæ: ratione patrimonii, Dux Sueuiæ. Potentia Friderici.

Quòd autem à Pontificia sede hostis iudicatus est: quis prudens facile has causas refutauerit? De Pontificiis (vt apud Collenut. est) nimis vera prædicauit: multa in eorum moribus, vitam Apostolicam sequi debentium, desideranit: Imperii autem acrius, quàm ipsis liberet, defendit: denique, nimis illis in Italia potens videbatur. Ecce. At si omnia, quæ ipsi voluissent, proiecisset: si oculis, auribus, mente, captus fuisset: si prorsus se pedibus conculcandum præbuisset: forsitan haud grauatè ipsam in album Sanctorum adscripsissent. Pontificiæ sedis aduersarius.

ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ: iudicium ab eodem Pandulpho Pisaurensi, candido Italo, adiectum.

Iudicium huius rei, inquit, relinquam equidem æquo rerum à Friderico gestarum lectori: sed interim, dum cogito, Christum (quem Vicarii sui Pontifices, sicuti præcepit, imitari: eiq;, ceu Ministri, parere, debent) mandasse: vt gladium in vaginam recondamus: nec septies tantum sed septuagies septies, delinquenti condonemus: & ex altera parte video tot insidias atq; proditiones aduersus Fridericum institutas: tot legatos Ecclesiasticos, qui Pastores appellantur, contra eundem in Regnum, Picenum, Longobardiam, Aemiliam Flaminiamq;, missos: tot vrbes atq; regiones, ob eandem causam deuastatas: tantum Christiani sanguinis effusum: & illum tamen victorem semper euasisse: Pontificios verò, qui aduersus eum se coniunxerant, infortunatos semper succubuisse: non possum non approbare, quod Pius Pontifex in historia Australi scripsit: nihil videlicet excellenter malum in Ecclesia CATHOLICA patrari: cuius prima origo à Sacerdotibus non dependeat: ni forte occulto quodam Dei consilio fiat. Hæc, & alia, ille. Iudicium Pandulphi de illa re.

Vxores Friderico legitimæ tribuuntur. Matrimonia Friderici Imp.

1. Maria (al. Constantia) Aragonia,
2. Iole Hierosolymitana, } Reginæ.
3. Agnes, Marchionissa Moraviæ. ea dimissa, Vdalrico Duci Carinthiæ nupsit.

4. Ru-

4. *Ruthina, comitis VVolfratshusii Bauari filia.*
5. *Elisabeta Bauara.*
6. *Mechtildis (al. Isabella) Angla Regina. Blanca, Marchionissa Ferrariæ, concubina.*

Progeniei. Liberi eiusdem Friderici: sed non de matribus singulorum consentitur apud Scriptores.

1. *Henricus, Rex Rom. ex matre Aragonia: qui filios habuit Fridericum & Henricum.*
2. *Conradus, ex Iole. Al. ex Aragonia.*
3. *Henricus, ex Angla, R. Siciliæ.*
4. *Iordanus, ex Iole, vt fertur.*
5. *Richardus.*
6. *Manfredus, vel Mansfridus, nothus. Cuius filiæ, Constantia & Maria.*
7. *Entius, vel Henricus, nothus.*
8. *Fridericus, Princeps Antiochiæ, nothus. Cuius filius, Conradus.*
9. *Albertus.*
10. *Constantia, ex Mechtilde.*
11. *Agnes, ex eadem.*
12. *Margarita, itidem ex Mechtilde. Nupta hæc Alberto, Landgrauio Turingiæ, Marchioni Missniæ, peperit ei* 1. *Fridericum τὸν γναθόδηλον, cum admorsa gena.* 11. *Dietzmannum.*

Dictum. *Friderico* 11. *tribuitur Dictum: complurium ego thriorum strepitum audiui.* πολλῶν ἤδη θρίων ψόφους ἀκήκοα. *Prouerbium (inquit Erasmus) minas, & inanem clamorem, contemnentis. Thria enim, id est, siculna folia, strepitum incensa inanem edunt.*

Quædam, FRIDERICO mortuo, secuta.

Manfredus. 1. *Manfredus, patre ritè sepulto, tanquam Regni gubernator, & Conradi fratris (qui in Germania erat) Vicarius: totum Regnum in suam potestatem, haud difficulter redegit: præter Neapolin, Capuam, & Aquinum: quæ vrbes Casertæ comitis opera rebellantes (etsi is, vt Pandulphus ait, vnam de filiabus Friderici in matrimonio habebat) se in potestatem Papæ contulerunt. Sæpe quidem Neapolin Manfredus infestauit, sed incassum.*

Gibelinorum & Guelph. Insignia. 2. *In vrbe Florentia, Guelphi Gibelinis superiores facti sunt. Tunc insigne Gibelinorum cum esset lilium album in campo rubro: Guelphi iam sibi fecerunt lilium rubrum in campo albo.*

Florentiæ libertas. *Ita Florentini, qui plurimum à Friderico pressi fuerant: eo mortuo, hoc* 1250. *anno se in libertatem vindicarunt: Guelphis, quos ille ciecerat, reductis. Tunc Rempub. suam reformarunt: &*

Anciani. *Ancianos, qui ius dicerent, crearunt. Bergom. lib.* 13.

VVittelspachensium reditus ab exilio. 3. *Palatini VVittelspachenses, qui propter cædem Regis Philippi proscripti profugerant, redierant ab exilio. Hi Calatinos ferro & igne persecuti sunt: omnibus bonis suis expulerunt: quæ antehac Neoburgi, & circum, ab Imp. Henrico* VI. *feudi nomine possederant. Quo tempore*

Calatini. Bappenhaimii. *hi nacti sunt Biberbachum & Truitschaimum. Vexati sunt & à Bauaris, ex genere VVittelspachiorum ortis. Non tamen amittere Marescalcatum potuere: sed hodie,* Die Edlen von Pappenheim/ *vocantur. Otho deinde Rufus, ducta Agnete Palatina, D. Bauariæ, recuperauit titulum Palatini: sibi antea propter Philippi R. cædem ademptum. Apud Matth. Bappenhaim.*

VICESIMVS SEPTIMVS OCCIDENTIS CÆSAR, CONRADVS IV.

Hugo, Tubingensis Palatinus, contractum approbat. Recensio nobilium aliquot familiarum in Sueuia. Oppidum Giengen. Aichelbergensis comes Vlricus II. & alii. Dapiferi Hœfingenses & Caminatenses. Barones Gundelfingenses. Gynæca spiritalia, Levventhalense Podamicum, & S. Catharinæ Augustanum.

CAPVT VII.

Conradus IV. Occident. Cæsar XXVII. *EOdem* 1250. *anno, secutus est* XXVII. CÆSAR, CONRADVS IV. REX ROMANORVM, FRIDERICI II. *Imperatoris F. qui in annum quartum imperauit. Dicitur, formæ excellentia alter Absolonus fuisse: cætera inhumanus, sæuus: prudentia, cæterisq; virtutibus, patre longe inferior. Sicut hoc apud Leandrum est: Fu Corrado, huomo inhumano (forte aduersus Italos tantum: à quibus pater multa passus fuerat) & crudele: & di prudenza, & di virtù, molto dal padre dissimile. Vero è, che fu di bellezza da ragguagliare ad Absalone.*

Mores eius.

Iacobus

Iacobus verò de Strada, Mantuanus, Principem clementißimum, morumq; elegantia & facilitate insignem, fuisse scribit.

Destruxit ipse, vt dicitur, hoc tempore oppidum S. Crucem.

Contractus cuiusdam approbatio.

Vniuersis presentem cedulam inspecturis, HVGO, Comes Palatinus de Tuvvingen, salutem & notitiam rei geste. Notum facimus, quòd Hugo miles, dictus de IHELINgen, de consensu nostro, & omnium heredum suorum, Curtim suam in ARGAzingen, cum omnibus appendiciis suis, vendidit Priorisse, & Conuentui sororum in KILPERCH, pro LXIII. libris Tuvvingen. libere & absolute. Actum anno Domini M. CC. L. presentibus V° l. comite de VVirtemberch. fratre nostro. Duce de Tegche. Craphtone plebano de Althein. VVernhero milite Ihelingen. Marchvvardo fratre suo, & aliis quampluribus. In cuius rei testimonium, presentem cedulam sigillo nostro fecimus communiri. Tubing. Palat. Hugonis approbatio cuiusdam contractus. Ihelingen. Kilberch. παράθεν. VVirtemberg. Vlricus.

Membranula erat paulò longior, quàm semisspithana, lata tres digitos: data mihi à D. Sebast. Lucio Nicro Rotemburgensi, de quo suprà. Infrà appensum, sigillum albæ ceræ: cuius sigilli extrema, circum defracta erant: excepta summa parte, in qua literæ, C O M. In medio verò, eques cataphractus in equo, capite deorsum spectante. In dextra equitis parte, hasta cum similitudine parui vexilli: ad sinistram autem scutum: in quo, vexillum Tubingensium. Cedulæ extrinsecus antiquè inscriptum: Ein Kauffbrieff vmb das Gut zu Argazingen. *Registratum.*

Erat tunc (vt & antea, & vsq; ad patrum nostrorum memoriam) in VVirtembergia & Sueuia, dialectus loquendi Heluetica. Nam dimidium Heluetiæ, olim sub Ducatu Sueuico erat, vt dudum didicimus. Dialectus Sueuica.

Erant circa hunc 1250. annum, etiam hæ nobiles familiæ Sueuicæ, teste Lazio.

Liberi à GVTTINGEN. Rudolphus, ex Abbate S. Galli, Episcopus Curiensis 1224. Henricus, Abbas Einsidlensis 1280. Guttingen.

Liberi à Steckborn. Hildeboldus vendidit castrum Buttenhusam Eberhardo, Constantiensi Episcopo, 1250. Steckborn.

Liberi à Iustingen. Anshelmus, in finibus VVirtembergiæ 1250. & eodem tempore Berchta, Abbatissa Riedlingensis cœnobii ad Danubium. Iustingen.

Ingenui equites ab Hochstetten. VVernherus circa 1240. Berchtoldus 1257. Henricus 1290. Hochstetten.

Ingenui de Flochberg: quod castrum hodie comites Oetingenses possident. Marquardus citatur testis ab Hiltebrando, Pappenhaimio Marescalco, circa 1279. Flochberg.

Ingenui ab Almanshouen. Henricus 1250. Almanshouen.

Ingenui de Aistingen. Henricus, Hermannus, VVickmannus, Albero, Iugelmus, 1250. Aistingen.

Ingenui à Pfersheim. Hartmannus circa 1250. cuius filiam Camerarius à VVellenburg coniugem habebat. Huius quoque filii, Hermannus & Cunradus, vsum piscandi circa 1280. in Aichershofen habebant. Pfersheim.

Nobiles & Ingenui à Schvvartzenburg. Volmarus 1200. Henricus & Cunradus, in cœnobio Vrsinensi prope Imperiale oppidum Kauffbeuram, 1230. Schvvartzenburg.

Nobiles equites de Schœnavv. Vdalrici Schœnavviensis filiam Margaretam, Vlricus à Klingenberg vxorem habuit 1260. Scribitur a Lazio, suo tempore præfuisse Othmarum a Schœnavv, quatuor his inter Basileam & Scaphusam Austriacis ciuitatibus: VValdshutæ, Lauffenbergæ, Seckingio, & Rhinfeldio. Schœnavv.

Albertus, comes Dillingensis, bellum habuit cum Episcopo Augustano: contra quem prope GIENGEN oppidum, in claustro scil. S. Andreæ, arcem ac munimentum erexit, anno 1250. Dilling. C. Albertus. Giengen.

Vlricus II. Comes de Aichelberg, & vxor eius Baronissa Gundelfingensis, erant: ex quibus nati, Albertus, & Potentiana, Pappenhaimii Marescalci Henrici vxor. Patrem habuit Vdalricum I. & matrem Ducissam Teccensem. Albertus genauit ex comitissa VVartstainensi Albertum II. Albertus II. ex Gundelfingensi Domina, Albertum III. Albertus III. ex Gutha, comitissa Landauensi, Conradum, & Annam, Ioachimi de Runge vxorem. Conradus, ex Comitissa Matschensi, Brunonem III. circ. 1310. viuens. Bruno III. ex ingenua Mindelbergensi, Diepoldum. Diepoldus, ex Domina Kynigseccia, Diepoldum II. Hic, ex nobili Ollerbachensi, Conradum, Albertum, Burcardum, & Diepoldum IV. Burcardus, ex Domina Haimhouensi, Diepoldum III. & Burcardum II. Burcardus II. ex nobili Dreischnerina, Burcardum III. & Annam, vxorem Adami, Dapiferi a VValdpurg. Item Monachas, Guetham, Martham, & Barbaram. Aichelberg. C. Vlricus. Landauens. Gutha.

baram. Burcardus III. ex Margareta Rechbergia, Burcardum IV. & filiam Apolloniam. Burcardus IV. stirpis suæ postremus, floruit circ. annum 1430.

Hæsingen. Sæflingen.

Dapiferi quoq; viuebant 1250. de Hæsingen & Sæflingen (etsi Gabelc. dubitat, an vlli de Sæflingen fuerint) qui in Clypeo nigro gerebant nigrum leonem, rubra corona redimitum, rubros vngues habentem. Ex illis Rudolphus, ab August. Episcopo Hartmanno commemoratur in literis anni 1253. Reliquit alterum Rudolphum.

Caminata. Kemnaten. VVellenburg.

Item, Camerarii & Dapiferi Ducatus Sueuiæ de CAMINATA, id est, Kemnaten & VVellenburg, in agro Burgouiensi: oriundi ex Rhætia Curiensi. Insignia ipsorum, similima Tigurinis: eodem modo secta, coloreq; albo & cœlestino diuisa. VVellenburgũ hodie prope Augustam, Austrii Principes: castrum verò Kemnaten, ingenui Bauariæ à Bentzenavv (inquit Lazius) possident. Ex illis Kemnatensibus, Volcmarus II. genuit ex Mechtilde, filia Marescalci Calatini, Marquardum II. Volcmarum III. & Vlricum, circa annum Domini 1240. prædia quadam, sita in Egginthal, Vrsinensi cœnobio donauit.

Gundelfingen. Erchenbrunn.

Barones etiam à Gundelfingen, Aduocati cœnobii Echenbrunnensis, iis temporibus viuebant. Vdalricus 1200. cuius frater Sibotho, præsul Augustanus erat circ. 1236. & Henricus, Monachus Cæsariensis, vel Kaishaimensis. Bernhardus, ex vxore Mechtilda genuit 1250. Degenhardum & Vlricum II. Vide plura apud Lazium.

Gisela virgo.

In M. Scr. quibusdam, Lauinga mihi allatis, reperi: hoc tempore (circ. 1250. Christi) quando etiam Albertus Magnus vixerit, virginem illustrem vixisse Giselam: sororem VVernheri, Suabeccensis & Baltzhusani Comitis: quæ fuerit prima Abbatissa Gynæcei Edelstettensis, 4. milliaribus ab oppido Lauingano distantis. At suprà par. 2. lib. 9. cap. 12. ex Bruschio scriptum est: id cœnobium anno 1125. à D. Gisela, VVernheri comitis sorore, fundatum esse. Πότερον πάτερ, ἠλίθευσαν: *An sunt duæ diuersæ Giselæ in vnã confusæ? Sed vtut sit: Lauingensis hæc Gisela perhibetur, multa contulisse ad pontem & viam ibi tuenda: nec non attribuisse pastoribus pecorum, certum frumentum: & Hospitali agros, prata, pascua: ac quicquid circa Helmeringam sit: qui tamen vicus ad Vrspergensem pertineat Abbatem. Sed virginis Giselæ, ad annum 1280. rursus meminerimus.*

Hiringus Episcopus. Rheinstain.

Eodem 1250. anno, quando Friderico II. filius suus Conradus in Imperio successit, Episcopatum Herbipolensem nactus est Hiringus, vel Eringus, nobilis Heros à Rheinstain, præsidens annos 16. Acerrime vltus est seditiosos ciues Herbipolenses, & Rotenburgenses. Fecerat gratiam 12. strenuis viris de veteri lapide. Hos tamen, conuiuio ab eis exceptus, post prandiũ ad se in quoddam conclaue vocauit: ibiq; capite mulctari iussit omnes: sed ab vltimo tamen eorum, Heerdegenio, equite aurato, fraudem sentiente, grauiter vulneratus, naso mutilatus est. Brusch.

De Levventhalensi Parthenone.

Levventhalense Gynæceum. Himmelsvvũne. Aistegen. Rauenspurg. nobilis.

Hoc Sanctimonialium cœnobium, D. Dominici ordinem sequitur: non longè distans à cella D. Pantaleonis: infra Buchornã, lacus Acronii oppidum, sita: de qua, part. 2. lib. 4. cap. 7. diximus. Positum est ad fluuiolum Aichium: qui non procul inde in Acronium lacum exit. Antiquitus dictum fuit Himmelvvunne, cœli gaudiũ: hodie verò, Levventhal forte à fundatorũ insigni: (vt scribit Bruschius) quod habet sex leones, & sine manu virginem: aut potius à charitate, quã leonibus, Liebenthal appellatum. Id ex arce illustrium Regulorũ de Rauenspurg, Aistegen dicta, in Monasterium conuersum est: sed quo tempore, ignoratur. Donatum verò legitur, & post primam suam conflagrationem, quasi secundario fundatum, anno Domini M. CC. L. ab Ioanne equite aurato de Rauenspurgo: & coniuge eius, Domina Tuta de Angelburg: quæ prima eius loci Priorissa, ibi humata est. Cuius maritus Ioannes, etiam ipse Constantiæ Monasterium Prædicatorum, à se fundatum, ingressus: ibi & cucullatus vixit, & mortuus requiescit.

Benefactores alii huius Gynæcei.

Bigenburg.

Illustres Barones de Bigenburg: Henricus pater, Aulæ Regalis Camerarius: & filius Fridericus.

Bongaron.

Baro Fridericus de Bongaron, opulentus & strenuus miles: eiusque vxor, Domina Adelhaidis.

Rauẽspurg. Dietho.

Dietho de Rauenspurg, fidelis Minister Regni: filiiq; eius Henricus, Fridericus, & Ioannes, Barones. Putat Bruschius, hunc Diethonem esse: qui duxerit Adelhaidem Vohenburgensem, à Fri. Barbarossa dimissam. De qua, 2. part. ad annum 1153. Eorum ibi sunt sepulchra, θῆκαι.

Mastertzhouen. Raderach.

Item comites de Habspurg, ante summam aram ibi humati. Barones de Mastertzhouen. Equites aurati de monte. Equites aurati de Raderach.

Comi-

Comites præsertim Montefortenses: quorum est Regale ibi Mausoleum in Laicorum Ecclesia, cum tali inscriptione. Anno Domini 1305. obijt comes Hugo de Thettnang, & vxor sua Mathildis comitissa. Thettnang.

Bis conflagrauit hoc Monasterium: & quidem vtraq; vice, in Festo S. Euphemiæ: semel, de cœlo tactum: & iterum, à duabus Monialibus, inuitis in eo habitantibus, incensum.

Monachæ, tertio quoque anno nouam Rectricem eligunt, quam Priorissam vocant. Anno autem 1549. Lucia Velociana Constantiensis, Laurentii Velociani Iurisc. D. filia, præerat. Paululum infrà hunc Parthenonem est Ereskirchium, S. P. Q. Buchornensis vicus: media fere via inter Buchornam, & longum Argouium, ad Schußium amnem, illic in lacum influentem. Cuius vici Templum fertur primum omnium esse: quæ ad lacum Acronium sint condita: vnde & vico nomen sit. Ereskirch.

De Augustano S. Catherinæ Monasterio.

Situm est id post Dominorum Fuggarorum magnificentißimas, in foro vinario sitas, ædes: in quibus Imp. Carolus V. olim habitauit: longè pulcherrimum, & amœnißimum: S. Catharinæ dicatum, ordinis Dominicani. Quòd cum initio extra vrbis Augustæ murum, & octo ab ea lapidibus, in loco sabuloso (auff dem Gries) staret: postea in vrbem anno 1250. receptum est, & quasi denuò fundatum: idq; à Domina Christina de VVellenburg: quæ in eo ipso vixit, obiit, & quiescit: in ambitu Ecclesiæ, ante domum capitularem: vbi & illustrißima Domina Agnes, Marchionissa Burgouiensis: ibidem Monastico habitu vsa: & anno 1263. fato functa. Semper hoc Gynæceum à Priorißis est administratum: quæ à Bruschio recensentur hæ. S. Catharinæ Gynæceum Augustæ. VVellenburg. Priorissæ.

1. *Agnes Harnschina, ciuis Augustana.*
2. *Lucia Langenmæntlina, ibi patricia.*
3. *Anna Endorfferina, ciuis.*
4. *Elisabeta Egina.*
5. *Elisabeta VVarreisina.*
6. *Anna VValtherina.*
7. *Veronica VVelserina.*
8. *Felicitas Endorfferina. Sub cuius administratione, religio reformata est. Obijt 1547.*
9. *Susanna Ehingerina, patricia Vlmensis: quæ à Bruschio laudatur, vt procera, facunda, & præclara Heroina: præsidens adhuc 1551. anno: quo potentißimus, Rom. Germ. Vngar. & Bohemiæ, Rex Ferdinandus, sacellum suum in hoc parthenone habuerit.*

F. FELIX FABRI, DOMINICANVS. PARTHENONES, DOMINICAnis commissi. Gnadencellensis Parthenonis locus, causa condendi, fundatio, ac prospectio. Aduocatus cœnobii Lorchensis, comes VVirtembergensis: per quem, cuiusdam priuilegii impetratio.

CAPVT VIII.

Restat aliud quoq; fœmineum Monasterium: hoc 1250. anno, in quo versamur, conditum: nempe illud, quod, Offenhusanum & Gnadencella nominatum fuit: duobus magnis à nostra Tybinga (oppido Reutlinga, aut potius pago Pfullinga, medio itinere interposito) milliaribus distans. De quo satis multa, quæ edita non sunt, populari lingua scripsit 1499. salutis anno, quidam Tigurinus pater, prædicatorii ordinis Vlmæ, illarum Monialium confessor: qui suum nomen non aliter in illis prodidit, quàm sexta Alphabeti litera tertiata, F. F. F. quod ego interpretor, Frater Felix Fabri: qui fuit illo tempore in Prædicatorum apud Vlmenses Monasterio: vir eruditione, & vna atq; altera Hierosolymam peregrinatione (quarum vnam, lingua itidem Germanica ab eo descriptam, & typis editam, habemus) celebris: & in rebus suæ professionis gerendis industrius. Ex quo, quæ nobis videbuntur, verbis Latinis de proposito Parthenone, tum in præsenti, tum posthac, commemorabimus, scitu non indigna. Felix Fabri.

De Gnadencellensi Offenhusæ Gynæceo.

Nullus alius Monasticus ordo, quam Prædicatorum seu Dominicanorum, tot cœnobia virginum sibi habuit commissa. In iis autem cœnobiis, etiam illustres fœminæ, non modo inferioris conditionis, viuere voluerunt. Tale Gynæceum fuit in asperis Sueuiæ Alpibus (cinctum muris, montibus, syluis, aquis) quoddam: quod dicebatur, AD S. Mariam in Gratiæ cella: vbi virgines modestæ (Homerus meus ἀπροτιμάστους vocaret: id est, quarum mamillis nulla manus vi- Prædicatoribus commissi Parthenones. ἀπροτίμαστος.

rilis, admota) viuebant, tanquam captiuæ, in custodia: cum paupertate, humilitate, & patientia. Locum, in quo situm est Gnadencellense Monasterium, ferè sic describit Felix.

Alpes Sueuicæ. In Sueuiæ medio, regio quædam est, in ditione Ducis Teccensis & VVirtembergensis, nomine ALPES, montosa & aspera: in qua multi tamen sunt pagi. Hoc autem cœnobium, in medio eius est: vbi, altissima montium cacumina: vnde longè patet prospectus, etiam ad Rhenum vsq; & trans Danubium, ad montana vsq; niuosa, Italiam & Lotharingiam à Germania separantia. Ipsum autem cœnobium, in valle situm est. Altissimo iuxta ab vna parte monti, nomen est Sternenberg: in cuius vertice fons salubris oritur, ex alto & obscuro specu: cuius fontis aqua defluens, euanescit in cliuo: sed infrà in valle, iuxta Luteram riuum iterum emergit, duobus claris & bonis fontibus: qui & ipsi nomen à monte habent, Sternenbrunnen dicti. Bibitur inde absque noxa, imò & salubriter. Iuxta fontem, vetusta arbor est: ignorata Rusticis, qualis sit: sed est sylvestris genus tiliæ, quod vocatur Stainlinden. Ad sinistram montis, alius mons est: quem Coppenberg vocant, vel Hoppenhald: sub quo riuus Lutera nascitur, in valle. (Non opus est, vt continenter inscribendo pergam, Crusius: sed interdum, verum rarò, expatier aliquo, respirandi causa. Περσύχησα δὲ, inter fui, hoc 3. die Iulii, die serenissimo, feria septima, per plures horas antemeridianas, laboribus sed minime ingratis, Senatoriis Academiæ Tybingensis: post quos, etiam Regali prandio interfui, in domo Sapientiæ, duarum virtis clarissimis completarum mensarum. Nam rationes annuas suæ administrationis, illustrissimo Principi ac Domino nostro, qui Legatum miserat prudentem consiliarium suum, Ioan. Christophorum Lucium Stutgardianum, iustas & expeditas reddiderant, inclytæ Academiæ nostræ Rector Magnificus, Cancellarius dignissimus, & Senatus amplissimus. Comitatur post labores iure recreatio seruos, quos dat Deus, fideles. Hæc, παρέργως. Nũc eodem die, ad vesperã currente, hilaris pergo scribere.)

Gnadencellensis Gynæcei locus. Sternenberg. Coppenberg. Lutera riuus. Aichelberg. Conchæ. In altera parte vallis supradictæ, è regione Sternenbergi, altus itidem mons est, nomine Aichelberg (quercuum mons) vel Aichhald. Montes hi, ferè saxosi sunt, cautibus asperi. Ibi multi lapides reperiuntur: in quibus Conchæ, tanquam Iacobitarum peregrinatorum (wie Jacobs muscheln) inueniuntur: forsitan ibi quondam ab exundatione maris relictæ. Docti aiunt, ex impressione stellarum. Inter montes, multæ scaturigines limpidorum fontium: qui vnum in locis confluentes, lacum faciunt: ex quo, ipsa Lutera: à claritate aquæ (lauterkeit des Wassers) nomen habens: quæ curuitatem vallis sequens, se in Danubium immergit. Multos suppeditat bonos pisces: trutas, gobios, pfellas, mugiles.

Habitarunt hanc regionem initio cultores Dæmoniorum, & magiæ serui: vt quando Iuppiter & Osirus omnes obiere terras. Dæmones etiam libentius edebant oracula in syluis, vallibus, locis obscuris, montibus & quercetis, quàm alibi. Itaque ibi fana fuerunt ædificata: ex quibus raptores postea fecerunt castella. Inde prædando, incursiones in quosuis fecerunt: præsertim in montibus habitantes centauri. Inter tales erat his in locis quidam insignis, nomine Hoppus, omnibus molestus & inuisus: qui putabat, quoniam ipse Luteræ originem teneret: omnia debere ad se, vsq; ad Danubium pertinere. Vnde prouerbium in hominem trucem & immitem: Der ist ein böser Hopp: oder / ein wilder Kopp.

Iuppiter. Osirus. Fana. Castella. Hoppus, prædo. Offenhausen pagus. Tempore quoq; Romanorum, qui his etiam locis quondam potiti fuere, præfectus quidam ipsorum, mirans loci huius ab hominibus solitudinem, vicos ibi ædificari iussit. Nemo volebat ad Luteræ fontes ædificare, propter asperitatem, & frigus regionis. Ipse verò, immunitate promissa ædificantibus, effecit: vt multi ex locis exteris huc venirent, & casas construerent. Ex ea re pago huic (qui quidem hoc 1591. non amplius est) nomen fuit impositum, OFFENHVSEN, id est, adaperta domus: quia nemo, qui inhabitare locum vellet, excludebatur: nec bonus, nec malus: imò malitibi prævalebant. Sequentibus temporibus, Christiana religione hic quoq; vicus est imbutus: & Templum, in honorem S. Pancratii extructum.

Anno autem Dni. 798. viuebat Carolus Magnus, & Pont. Leo III. quẽ indigniss imè tractarũt Romani. Dicitur (si vera fides) ei oculos ab illis effossos esse, & linguam abscissam: sed hæc ambo, diuinitus restituta. Carolus ergo Romã profectus, in nobilium audaciã & irreuerentiam grauiter animaduertit. Eorum alios aliò, cum vxoribus & liberis, eiecit: regionesq; diuersas, eis administrandas mandauit: nec vnquã Romam eos redire voluit. Ex ipsis igitur multi, in Germaniam venerunt: vt in vallem Rhenanam, Hegouiam, Turgouiam, Argouiam, Sueuiam passim: vt, in VVirtembergicum tractum, Teccensem, Zollerensem, Helffenstainensem: quib. locis nomina sunt à domiciliis, quæ ædificarũt. Ex quibus & comites in Hegoia Lupfenses. Tales omnes, ex vrbe Roma, in hæc loca veniss e existimantur.

Nobilium ex vrbe Roma in Alemanniã eiectio. Lupfenses comites. Dodec. 1. lib. 12. cap. 9.

Poste-

Posteriori tempore, cum Imperio Fridericus II. Ecclesiæ verò Gregorius IX. præessent: Fridericus, Pontifici inuisus, idq; propter Apuliam & Siciliam, in Sueuiam reuersus est: Aulamq; suam habuit in altissimo castello suo, quod supra Gœppingam est, Stouffensi. Allato autem nuntio, amittendi in periculo Sicilias esse: Augustus militiam imperauit subiectis suis, nobilibus & ignobilibus. Eam quidam nobilium, quòd aduersus Ecclesiam esset, recusarunt: comites videlicet Lupfenses, Zollerenses, Gundelfingenses, Niffenses. Cæsar, se Ecclesia aduersari negans, Hohenstauffen. Comites inobedientes Cæsari.

sed hosti pontifici, vehementer eis irascens, bello ipsos erat petiturus, vt inobedientes. Ipsi, ne quid præcipitanter ficret, deprecati sunt: summittentes se sententiæ, quæ in comitiis Principum ferretur. Ea, frequentibus Electoribus & Principibus, habita sunt Rotvvilæ. Cumq; transactio tentaretur inter comites & Augustum: duriter hic repudiauit: ne arces quidem, vicos, & pecunias, ab illis accipere dignans: vtpote, quæ antea sua, & sacri Imperii Romani, essent. Possem, inquit, vos, vt rebelles, morte afficere: aut toto Imperio Romano eiicere: sed non faciam. Puniam vos honesto & vtili modo. Conferte pecunias, & construite Monasterium LXXII. (sicut scilicet Christo totidem numero Discipuli fuere) virginum: easq; bonis dotate sufficientibus: ne paupertate coactæ, exire cogantur. Licet autem vobis ædificare in aliquo vestræ ditionis loco: vt Deus nostri misereatur: Mariaq; Virgo, precibus virginum, gratiam vobis impetret: si quid in Christianitatem peccauimus. Eis, pœnæ loco constructio Monasterii fœminei imposita. *Quod postremum addidit: quia è communione Christianorum eiectus erat: qua ex re magnam capiebat molestiam. Paruerunt ipsi, ac de loco ædificandi consultarunt cum propinquis genere suis, ac de ordine. Consuluit eis quidam prudens vir nobilis, Canonicus Spirensis: sicut Christus destruxerit opera Diaboli: ita pagum Offenhusam, malorũ hominum plenum, conuersione in Monasterium esse destruendum: virginibusq; Regulam S. Augustini mandandam esse: ac posse ordini Prædicatorum incorporari. Placuit consilium. Placuit* Hinc Lupfenses præcipuè conditores Gnadencellense cœnobiũ. *etiam, vt, quia vicus ille Lupfensium esset comitum: hi haberent nomen & titulum fundatorum cœnobii: ipsi verò conferrent ad id aliquos agros & prædia. Factum sic. Plus tamen contulere Lupfenses. Perlata est res ad Cæsarem: placuit ei: iussit pagum destrui, illosq; homines dissipari. Destrui etiam fanum illud Pancratii, & Aneslettam transferri. Templi autem in Monasterio condendi, Patronum esse debere non tantum Pancratium: sed sanctam etiam Mariam.* In loco improbi Offenhausensis pagi. *Hæc duo ille, qui hæc Germanicè scripsit, gratulatur vi cœnobio: quia scil. Maria sit mater gratiæ: & Pangratius, totus gratiæ dives: ignoratione vocabuli παγκράτιον, quinquertio, cuiusuis certaminis victor.* Pancratium.

Rejecta decreta, ac statuta: conducti sunt operi faciundo operarii. Ibi verò duo Lupfenses Berchtoldus & Eberhardus, ingentem portantes lapidem, in fundamento posuerunt: cui lapidi non parum argenti & auri indiderunt. Eodem modo & cæteri generosi comites (Gundelfingenses, Zollerenses, & Niffenses) suos lapides posuere. Ita initium ædificationis factum est: aduenerunt q; aliquot etiam patres ordinis Prædicatorii, è ciuitate Constantia, Rotvvila, & Esslinga: vocati ob benè consulendum. Lupfenses primũ lapidem ponunt.

Cœptum est opus anno salutis 1250. ad quod multi libenter conferebant pecuniam, aut vecturas gratuitas, ex oppidis & pagis: exceptis Offenhusensibus Rusticis: quoniam inaudierant, opere hoc absoluto, vicum suum penitus destructum iri. Ideo vis eis adhibenda fuit. Vnde iram quoq; fundatorum, aliorumq; omnium, contra se concitarunt.

Ædificatum igitur est Templum S. Mariæ: & huic adiunctus, ὁ παρθενὼν, virginale Templum S. Mariæ. *domicilium, multis instructum cellulis: in quibus cœlestes Marianæ ancillæ habitaturæ essent: vt sibi scilicet, & aliis, viuis & mortuis, gratiam suis actionibus promererentur. Hinc tanta hominũ erat alacritas promouendi huius operis, hinc nomen etiam Monasterio: vt nuncuparetur,* zu sanct Maria zu Gnadencell. Sigilli veteris imago. *Ideirco in veteri sigillo huius contubernii, erat imago diuæ virginis Mariæ, cum infante Iesu in brachio, stantis sub tabernaculo: ἡ ἁγία θεοτόκος, βρέφος ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἰησοῦν, ὑπὸ σκηνῆ. Inscriptio: SIGILLVM CONVENTVS S. MARIAE IN CELLA GRATIAE, ORDINIS PRAEDICATORVM. Priuilegia cœnobio Pont. Alexander IV. in amplo Diplomate dedit.*

Surgente autem hoc ædificio: pagus Offenhusa descrescebat: prudentioribus Rusticorum, vltro discedentibus: cæteris, vi abeundi à Proceribus imposita. Pagus tunc vacuus factus, exustus est: & ex area purgata, pratum vel planities amœna facta, respiciens Occidentem, Bolstet- Offenhausani pagi deletio. *tam versus. Alterum est pratum, ad Occidentem, Gummadingam versus. Ita cœnobium, inter vtrunque. Fanum Pancratii non fuit deiectum: eò quòd Ecclesia Monasterii nondum esset ini-*

initiata. Postquam vero consecrata fuit: etiam bona illius templi, huic cœnobio concessa sunt: & parochia, Onestettam, quæ antea fuerat filia illius fani, translata. Potuisset fanum destrui: non tamen est destructum, nec eius cœmeterium (Lichlegi, leichlegung) intercedente rogatu quorundam: quorum propinqui, aut maiores, ibi erant humati. Sed pœnituit postea virgines huius indulgentiæ. Nam quia sacellum hoc fuerat antea Parochia: homines adhuc eò rei diuinæ causa ventitabant. Ita Monasterium amisit paulatim nomen suum Gratiæcellæ: eiq; vulgò adhasit nomen maledicti pagi Offenhusæ: quod nomen periisset, sacellum si fuisset destructum. Doluit id non parum spiritalibus Christi sponsis. Nam etiam τὰ κορυφία, fornices, nomen habent Offenhusæ, apertæ domus. Potius appellatum fuisset Beschlossenhuse, clausa domus: aut ex nomine puri riui, in cœnobio Orientis, Lauterhuse, limpida domus. Nanque Offenhusæ nomen, contra sigillum etiam cœnobii, & literas fundationis, erat: inualuit autem succedentium negligentia Sanctimonialium: cum primæ tamen, nomen Cellægratiæ tutatæ fuissent. Istæ autem nouum sibi sigillum fecerunt, cum inscriptione: SIGILLVM CONVENTVS IN OFFENHVSEN. Hoc amisso: repetitum est antiquum sigillum. Quo amisso & ipso: sigillorum sculptor, iussus aliud sigillum facere, rursus insculpsit Offenhusam. At hoc in dedecus S. virginis Mariæ vergebat: quòd in sigillo argenteo, cum imagine eius, etiam ementitum Offenhusæ (non amplius stantis) nomen coniungebatur. Ideo fœminæ, si sapuissent: prudentium consilio, & Cæsario Notario, ad emendationem tanti sui erroris vsæ fuissent: non permittentes, vt quisquam nominaret Offenhusam. Inde maior auctoritas & felicitas (inquit Scriptor) Monasterio conciliaretur.

Cœmeterium.

Offenhusa.

Sigillum nouum.

Cæterum, perfecta iam ædificatione Monasterii: venere nobiles viri, generosi Comites & Barones, aliiq; honesti homines: rogantes, vt filiæ suæ eò reciperentur. Nondum enim vllæ ibi fœminæ habitabant: sed aliquot Prædicatores, ædificationis gubernatores. Qui annuerunt: si tempus capiendarum virginum aduenisset. Tunc quatuor illi, de quibus diximus, comites, Collegio de annuis prouentibus, & bonis ad alendum necessariis, prouiderunt, sicuti Imperatori promiserant. A Lupfensibus præsertim dati sunt agri, prata, sylvæ, pagi. Fertur, omnes hos vicos initio ad Gnadencellenses pertinuisse: Bernlochum, Mittelstettam, Klainenstingam, Grossengstingam, Holtzelfingam, Kolstettam, Onestettam, Zizelhusam, Eumadingam, & Offenhusam: ac maiores decimas Minsingæ, illam præfecturam, ius ibi venandi & piscandi. De his, hactenus. Plura posthac, suis locis. Vt, lib. 4. cap. 7.

Prouentus cœnobii.

Pagorum eius nomina.

Holtzelfingen.

DIPLOMA, Lorchensibus per Comitem VVirtemberg. impetratum.

Lorchensium Diploma.

INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati & conuentui Monasterii Laureacensis, ordinis S. Benedicti, Augustensis diœcesis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Vt vobis, Apostolico donante fauore, pacis commodum augeatur: dilecti filii, nobilis viri, comitis de VVurtemberc, vestri Monasterii Aduocati, deuota precamina adhortantur. Cum igitur, sicut idem comes exposuit coram nobis, grauati sitis multipliciter in prouisionibus plurimorũ: nos vestris volentes in hac parte grauaminibus obuiare: dicti comitis precibus inclinati, vobis auctoritate præsentium indulgemus: vt ad prouisionem alicuius, per literas à sede Apostolica impetratas (nisi forsan iam per eas sit ius alicui acquisitum) vel etiam impetrandas, compelli minimè valeatis: nisi eadem literæ de præsenti indulgentia plenam & expressam, & toto tenore, ipsius fecerint mentionem: etiamsi contineatur in eis, quòd aliqua sedis eiusdem indulgentia non obsistat. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis infringere: vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni 13. Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri anno octauo.

VVirtemberg. Comes, eorum Aduocatus.

In bulla plumbea, Innocentius PP. IV. VValdinus.

Elching. Abbas.

Idem Papa, eodem anno, & die, & loco, Abbatem de Alchingen (Elchingen) Augustrens. dioces. ijsdem pene verbis, eadem de re, executionis prioris priuilegii causa, mutatis tantum mutandis, scripsit. Concludit: Quocirca discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus: quatenus prædictum Abbatem & Conuentum (Monasterii Laureacensis) non permittas super his, contra concessionis nostræ tenorem, ab aliquibus indebitè molestari. Molestatores huiusmodi, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Radeck.

Erat Patauiæ Episcopus XLVII. Rudigerus à Radegk, anno 1233 factus: quẽ Innocentius Papa anno hoc 1250. munere suo exauctorauit, omnig; beneficio exuit: quòd Imp. Friderico fauere visus esset. Brusch.

Fuit

Fuit hyems huius anni asperrima, nimisq; diuturna, niuibus & glacie abundans: ex quarum resolutione, aquæ inundatio maxima est secuta, multorum ædificiorum prostratrix. Trit. Hyemi.

INNOCENTII P. LVGDVNO REDITVS IN ITALIAM. CONRADI Cæsaris res in Italia gestæ. Obitus Regis Siciliæ, Friderici iunioris. Insidiæ Conrado R. structæ Ratisbonæ. Nordlingæ & VVemdingæ ciuitatum fortuna. VVilhelmi R. nuptiæ ignitæ. Reinboldi Neupergensis donatio in Monast. Lorchense. Priuilegium Bebenhusanorum à Lud. Teccensi Duce. Volmarus, miles Brandeccius: & leges quædam Dornhaimenses, vel Alperspachenses. Sigmaringa. Nobiles Heluetiæ.

CAPVT IX.

ANno 1251. Innocentius P. Regni occupandi spe (inquit Pandulphus) Lugduno discedens, Genuam appulit. Vbi cum multa minatus esset: multosq; fecisset apparatus: Regni iura Ciarlotto, Angliæ Regis fratri, tradidit. Is illa acceptauit: seq; in literis, Siciliæ Regem nuncupauit: verum Italiam nunquam iniuit: nec ei quicquam profuerunt illa iura. Sed nec Papa copias in Regnum misit. Lugduno reditu Papa in Italiam.

Conradus autem, de Parentis obitu edoctus: mouit ex Germania cum maximo exercitu. Cumque in Marchiam Taruisianam Longobardiamq; peruenisset: omnes ibi ad rebellionem spectare deprehendit: præter Cremonenses, qui cum subditis suis fidissimi manserunt. Itaque aliquantum apud eos commoratus: ad componendas res illorum, qui in fide permanserant, per Forum Iulium ad portum Naonem rediit: Ecelini, loca illa Imperii nomine gubernantis, consilio vsus. Inde Venetorum auxilio & nauibus, Adriatico sinu Regnum ingressus, in Capitiniatæ Portum delatus est: quo loco postea Manfredonia fuit condita. Ibi à Manfredo, magna gratulatione & honore (simulato nimirum vultu. Nam ipse inhiabat Regno) acceptus est. Perlustrans deinde regionem: magno impetu, atque furore propè, Cerræ comitem suum imperium agnoscere coegit. Sangermanum deditione cepit: & vniuersam Casertæ comitis ditionem. Qui postquam ex fuga Capuam se recepisset: eò ipse quoque peruenit: vastatisq; amœnissimis quibusq; circa vrbem, ipsam quoq; occupauit, ac mœnia demolitus est. Capto autem comite: Aquinum (Thomæ Aquinatis, illius doctissimi & celeberrimi viri patriam: quem Parentes sui, genere nobiles, ante fugientes inde, in Cassinati Monasterio educandum curauerunt) Aquinum, inquam, celebrem tunc vrbem, profectus est: quam vi expugnauit, diripuit, concremauit. Neapolin inde obsedit arctissimè: vt nemo nec egredi, nec ingredi, posset. Cumq; oppidanis fortissimè propugnantibus, ipse interdum de soluenda obsidione cogitaret: confirmatus est literulis, telo ex vrbe à cliente quodam in castra coniectis: in quibus inter alia scriptum erat. Conradi R. res in Italia gestæ. Manfredonia C. Aquinum, à Cõrado R. combustum.

Parthenope se fessa dabit tibi, qui dominaris:
Si bene claudantur ostia clausa maris.

Perseuerauit ergo in obsidione vrbis, in octauum mensem: quæ tandem dedidit se: ea conditione, vt hominibus & ædificiis parceretur. Attamen Conrado ingresso: mœnia, turres, ac multa & magnifica ædificia, destructa sunt: permulti ciues, & nobilissimi homines, in exilium missi: præsertim, qui defendendæ contra eum vrbis auctores fuerant. Ingressus autem Templum Primarium, cum in media eius area equum ex orichalco factum, sed sine fræno, inuenisset: iussit habenis eius hos duos Versiculos insculpi. Neapolis se eidẽ dedit.

Hactenus effrænis, Domini nunc paret habenis.
Rex domat hunc æquus Parthenopensis equum.

Accepta Neapoli: totius Regni dominatum facilè obtinuit: quippe nemine se opponente. Vrbi administrandæ Brancaleonem quendam præfecit: prouinciam verò dedit corrigendam, sicubi opus esset, Henrico Ruello comiti seni. Ipse otio se, ad relaxandum animum tradidit. Ad eum autem cum frater Henricus, adhuc puer, Siciliæ ex testamento Rex, honoris & gratulationis causa proficisceretur: & ad Sanfelicem, Lucaniæ arcem, peruenisset: ibi in conclani quodam, à Saracenorum Duce Ioanne Moro interemptus est. Quod Regis Conradi mandato factum, à Pandulpho scribitur. Quod si verum est: triste & dolendum est: mihi nondum est verisimile. Multa fingit odium aduersariorum: ex quorum Scriptis forte Collenutius habet. Fuit autem ille adolescens, tum forma corporis, tum indole animi, cæteris Friderici liberis præstantior. Rediit postea Conradus in Germaniam: qui & ipse excommunicatus est à Papa. Reuersus autem, cogitansq; contra VVilhelmum Holandum, Ratisbonam cepit: quòd infensum sibi Episcopum eius Brancaleon, Lanciæ. Henricus, frater Cæsaris, interfectus. Conradi reditus in Germaniam. Ratisbonã capit.

(*Albertum Pyrogeum, vel Portingauum*) haberet. Hac de re sic Auentinus scribens, Albertus Reginoburgensis Pontifex, inquit, ciues vrbis locupletes XLV. quod rebus Imperatoris studere non desisterent, fraude cepit: catenaq; vinctos, ad Stauff deduxit. Conradus Cæsar, & Otto Regulus Boiorum Rhenique moderator, Alberti atq; ministrorum eius prædia vastant, diripiunt: Albertum captiuos reddere, imperata facere, cogunt: eius socios strage male mulctant: Reginoburgium cum copiis intrant. Cæsar more Maiorum, in æde D. Haimerani receptus hospitio est. Atq; dum 5. Kal. Ianu. (Decemb. 28.) cubitum iuisset: ibi nocte intempesta Albertus, qui se Episcopum faciebat, & Conradus nobilis ab Hohenfels, clàm in cubiculum admissi: cum antè explorassent, nō plures, quàm tres, in eodem conclaui Cæsareo quiescere: stertentes, vino somnoq; obrutos, per tenebras adoriuntur. Duobus occisis, tribus in vincula coniectis: arbitrantes Conradum cæsum esse, abeunt: VVilpeckium Sueuum, sextum, casu obuium, interficiunt. At Cæsar sub scamnum repserat: vbi delitescens, euasit. Deinde Episcopum, percussores, Vlricum Monachorum Præsulem, & socios, hostes Reipub. iudicat: & parricidii condemnatos proscribit: opes ac prædia D. Haimerani publicat. Verum Monachi, qui huiusce facinoris consciinon erant, pacem à Cæsare centum libris, ab Aulicis, quinquaginta, mercantur. Conradus, accepta mulcta, edictum & tabulam proscriptionis rescindit. Vt autem aliquo piaculo cædes innocentium eluerentur: iubet, ædificium dirui: ne cruore suorum aspersi parietes apparerent: ædiculamq; ibi à fundamentis extrui: ac Deiparæ virgini, & D. Nicolao, dedicari: vbi quotidie Sacerdos Monachus litaret, atq; manes ob pietatem pro principe crudeliter cæsorum placaret. Promisere Monachi: testesq; in re præsenti fuere: Otho, Dux Boius, palatii Rhenani procurator. Ludouicus, filius eius. Otho, Hohenbergensis limitis præfectus. Heinricus, Marchio à Burgauu. Ludouicus maior, comes ab Oetingen. Gottfridus, comes ab Hohenlohe. Ciues Reginoburgenses.

Propter iniquitatem Episcopi.

Insidiæ, vitæ Cæsaris factæ.

Burgavv.

Cum autem Rex putatus fuisset interfectus: sed postridie se viuum exhibuisset: gauisus est populus (vt Herm. Ædituus scribit) ipso conspecto, nec iniuria. Metuebat enim, ne sibi illa perfidia imputaretur. Ita suspicione liber fuit: ac successere, quæ iam cognouimus. Factum est dictum promissum Monachorum, anno Christianæ salutis M. CC. LI. mense Ianuar. vt Auent. quidem habet: sed si res, & earum ordo, quas hactenus omni diligentia exposuimus, consideretur: annus 1252. sit, necesse erit: nisi hæc ante profectionem Conradi Italicam acciderunt: sicut Auentini sententia est, non autem quorundam aliorum. Porrò Vlricus, S. Haimerani Abbas, dignitate motus est: Albertus, in Monachorum ordinem detrusus: Conradus, princeps coniurationis, fulmine, dum sub dio equitat, enectus. Reliqui consciii, in Bohemiam aufugerunt. Scribit Nauclerus, Conradum Apuliam petiisse: rebus ibi compositis, Ratisbonam in redeundo venisse. Ibi ei insidias esse factas: sed fidelem quendam ministrum, Friderieum de Euueshaim nominatum, Regi auctorem fuisse, sese à periculo imminente adscondendi: ipsumq; recubuisse in Regis lecto, ac pro eo interfectum fuisse. Item, Monachos, vt pecuniam se redimendi causa conficerent: coactos esse obligare preciosissimorum librorum bibliothecam: & altare quoddam portatile aureum, pondo marcarum LXVII. vendere. Conradum postea, audita Guilielmi Regis aduersum se profectione, cedentem, in Apuliam esse reuersum. Hæc annis 1250. & 1251. esse facta: sed alteram Italicam profectionem, 1252. Confundunt Scriptores sæpe annos. Nos in præsenti forsitan non incommodè hanc rationem tenuimus annorum, quam antea posuimus: nisi omnino ordo hic sit, vt Conradus 1250. hyeme passus sit insidias Ratisbonæ: deinde modo de obitu parentis resciuerit 1251. & mense demum Septemb. vt Auentinus habet, Italiam petierit: atque illas res, quas suprà scripsimus, in Italia gesserit. Deinde in Germaniam reuersus, Italiam 1252. repetiuerit. Etsi ex Auentino, semel tantum in Italiam venisse intelligitur, post patris mortem. Elw.

Coniuratorum pœna.

Fidelis Minister.

Tempus istarum rerum gestarū.

Nærdlinga. VVemdinga.

Nærdlinga autem, & VVemdinga, quæ ad Haimeranicum Abbatem pertinebant, ei propter causam suprà positam ademptæ sunt: illa, Imperio incorporata: hæc verò, Duci Bauaro concessa.

VVerda Danubii.

Circa eundem 1251. annum, Conradus R. oppigneravit Danubianam VVerdam, &c. Duci Bauaro, 2. millibus marcarum argenti: sed regnante postea Alberto, ipsa Bauaro erepta est, & Imperio inserta.

VVilhelmi R. nuptiæ, cum incendio.

Eodem circiter anno, VVilhelmus Rex Elisabetam, filiam Ducis Brunsuicensis Othonis, duxit (vt apud Stadensem inuenitur) & in ipsa nuptiarum nocte (scil. conuersionis S. Pauli) palatium Leonis, in quo cubuere sponsus & sponsa, Brunsuigæ penitus exarsit, ex luminis & stra-

minis

vinis incuria. Combusta est corona Regis (malo scil. omine) multaque res preciosa. Combusti etiam duo sartores: qui consuentes vestitum, sedebant in quodam cubiculo: & causa fuisse incendii dicti sunt, vt & alii. Rex & Regina vix euaserunt: Regina tamen Regem, tanquam ipsa palatii esset magis gnara, educente. Crantz. 8. Sax. 17. & 8. Metropol. 22.

Lorchensi Monasterio quædam bona impertita.

Lorchensibus bona data. Neuperg.

In nomine Domini, Amen. Ad habendum scripture testimonium non labile, ego REINBOLDVS, miles de Niverch, presentem conscribi facio paginam. In qua volo in posterum protestari: quòd ego pro remedio anime mee, & pro remediis animarum carorum meorum, vineam meam, quæ PFADEVVINgarthe dicitur, & bona in Cimmeren sita, que emi pro 35. talentis Hallenn. (pfund heller) ob reuerentiam Dei genitricis Marie, contuli Monasterio in Lorch: cui fateor me quandoq; damna aliqua intulisse. Ita contuli, vt conuentui eiusdem Monasterii, quandiu ego vixero, consuetum seruitium ministretur in beate virginis natiuitate. Post mortem autem meam, cum redditibus dictorum bonorum, sicuti mos est in Monasteriis, meus anniuersarius celebretur. Acta sunt hec anno M. CC. LI. Et ne quis progenitorum, vel successorum, vel heredum meorum, contra hanc meam collationem quicquam agere, vel dictum Monasterium molestare, presumat: & quod veritas eo diutius vigeat in futurum: presentem paginam duxi sigillandam cum meo sigillo: & cum sigillis subscriptorum venerabilium patrum: Domini Bertoldi de Mulenbrunnen, Domini Hiltebrandi de Schonenthal, & Dni. Cunradi de Lorche, Abbatum.

Testes etiam sunt:

Dominus Adelhelmus, miles. Gotfridus, fratruelis Dni. Reinboldi de Niperch. Dominus Reldevvinus, Scultetus de Durenkeim. Et alii complures.

Priuilegium Bebenhusanis datum.

Bebenhus. priuilegium. Teccens. Dux Ludouicus.

Ludouicus, Dei gratia dictus Dux de Teck, vniuersis Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis, fidem presentibus adhibere. Ad eterne vite beatitudinem, & rei temporalis magnum incrementum, apud Regum Regem omnium nobis profuturum non ambigimus: si Ecclesiarum Dei, & virorum religiosorum, Deo iugiter famulantium, profectibus & commodis intenderimus. Hinc est, quòd presentis Scripti patrocinio, tam presentibus, quàm futuris, notum esse volumus: quòd diuine remunerationis intuitu, venerabilibus viris, nobis in Christo dilectis: Abbati videl. Berchtoldo de Bebenhusen, suisq; confratribus, nec non & ipsorum successoribus, de bona nostra voluntate concessimus: vt si quis Ministerialium nostrorum vtriusque sexus, eorum Monasterio, pro anime sue remedio, de rebus suis, mobilibus siue immobilibus, aliquid conferre decreuerit: nostra permittente licentia, liberam habeat facultatem. Vt autem hæc nostra donatio, processu temporis à nullo possit penitus violari: presentem Cedulam scribi, nostriq; sigilli munimine fecimus roborari. Huius rei testes sunt, &c. Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini 1251. Non. Ianuar. regnante Domino nostro Iesu Christo.

Interregnum indicio pontificiorum.

Respicit ad tempus Interregni: quòd Pontificii à morte Friderici II. vsq; ad initium Regni Rudolphi Habspurgensis, statuunt. Atq; haud scio, an cum eis non pro Rege Rom. habuerit hic Teccius Ludouicus Conradum Sueuum.

Brandeccius Volmarus. Dornhaim, vel Dornhan.

Eodem anno, cum Volmarus, miles de Brandecke, contra ius villæ DORNHEIM, quòd infœdatus esset à nobili viro Egilolpho de VVartenberg, aliquid tentaret: & Abbas Alperspachensis Berchtoldus, coram Ludouico Duce Tekkensi contradiceret: arbitros huius rei Volmarus delegit tres senes, virtute commendatos: VValtherum, quondam Scultetum Oberndorffæ, tunc Alperspachii Monachum, H. militem de Bochingen, & VValtherum dictum Mullin: vt quibus negotium villæ prædictæ, iam inde à temporibus Hermanni, Comitis SVLTZENSIS, & filii eius Alevvici, notum esset. Ibi iubebatur ab eis, leges obseruari hasce.

Leges Dornhanenses, vel Alperspachenses.

Si vir Monasterii Alperspachensis, in foro extra domos, cum aliquo viro Monasterii, rixatus fuerit sermone malitioso, aut verbis vituperii: aut sui contubernalis, aut extranei, sanguinem fuderit: tenendus est à Dornhainensi Iudice: & præsentandus Abbati dicti Monasterii: vel præposito, vel alicui vices eorum supplenti: qui pro suæ voluntatis arbitrio, virum suum castigare & punire debebit, prout videat expedire.

Si commisit aliquod delictum emendatione dignum: secundum sententiam dictatam pro iure sumat, quod à vulgo dicitur, VNrehte, tres solidos: & pro eo, quod dicitur Freueli, quinque solidos: quib. solutis, nihil aliud cũ eo agere potest, aut debebit. Si Volmarus, aut alius infœdatus,

quid

quid pro vtilitate fori Dornhain agere decreuerit in rebus mercimonialibus (scil. in pane & vino, frumento, sale & carnibus) conuocare tenetur conuersum, aut Monachum, curiæ Dornhain tunc procuratorem: vt eius consilio & auxilio cuncta fiant.

A nona autem hora sextæ feriæ, vsq; ad nonam sequentis Sabbati, Iudex & sui sedere debebant: sedem suam iudicialem (cum certus locus ab antiquo non esset assignatus) in platea fori, ante domum, quamcunque vellent, locantes: sine personarum respectu, iudicando.

Confirmauit hæc Ludouicus, Dux Tekkensis, M. CC. LI. anno: testibus,

VVartenberg. Berchtoldo Abbate & conuentu: ac nobilibus de VVartenberg & VV°l dictis Haininger:

F. milite de Ruthi:

Sperberseck. Reinboto de Sperbersec:

VV°l dicto de Hainestain:

V°l de VVinlenstain, aliisq; compluribus.

Dornhatm, potius Dornhan: quia gallus gallinaceus super spina, in Insigni.

Gottlieben. Eodem 1251. anno, Gottlieben arx, infra arcem Castel, & oppidum Constantiam, adificata est ab Episcopo Constantiæ Eberhardo.

Eiusdem anni 17. Kal. Iul. receptus est, qui dudum electus fuerat, sed impeditus, Patauiæ Episcopus, Berchtoldus: Comes de Pietengeuv, Zigenhain, & Sigmaringen: paterno genere Hessus, materno verò Sueuus: fortè ex familia comitum Zollerensium. Hi enim Sigmaringam, oppidum & arcem in suprema Sueuia, ad Danubii fontes versus, hodie tenent. Canonicis suis valde infestus erat: quorum vni oculos eruendos, aures ac nasum abscindenda, curauit. Cuius capite Pontifici ostenso Romæ: decreta est in eum excommunicatio & electio. Sed prius, quam ea sententia Patauiam perferretur: ipse 1254. obijt. Brusch. Pata. lib. 2. Nacti sunt Sigmaringam (inquit Gabelc.) Zollerenses Comites anno 1530. extinctis comitibus VVerdenbergensibus, quibus diu paruerat.

Sigmaringen.

Interregni tempus. Temporibus Interregni (quod alii ab anno 1251. alii ab 1255. circiter incipiunt: sed vtrinq; vsq; ad 1273. producunt) nobilitas, quæ Heluetiam incolebat, infesta fuit Tigurinis, Vrÿs, Suitzis, Vntervvaldiis: quòd ij cum Imperio steterant. Itaq; sæpe extiterunt ἀνθιμαχίαι, conflictus: nobiles expulsi sunt, arcibus expugnatis. Rudolpho verò postea 1273. Cæsare facto: conquesti apud eum exules nobiles sunt de illis populis. Rudolphus, causa cognita, inter partes transegit. Dicitur etiam, ipsum terras, quæ nobilibus oppignerata fuerint, redemisse: non quidem Imperio, sed domui Habspurgensi: reseruato tamen co iure terris illis, vt ipsæ se redimere possent: quod & factum sit. Stumpf. lib. 4. cap. 52.

Nobiles, contra Tigurinos, & alios.

NATIVITAS CVNRADINI, VLTIMI EX HOHENSTAVFFENSIVM genere. Comites Montefortenses. Hartmannus, Episcopus Augustanus. Dillingensis Comitatus, Augustano Episcopatui traditus. Cutiensis Episc. Henricus. Herrenberga arx, & Herrenberga oppidum. Obitus Regis Conradi. Manfredi, Tarentini Principis improbitas. Mechtildis, VVirtembergica Comes. Campidon Abbas, Vlricus Nerlinger.

CAPVT X.

Cunradini vltimi natiuitas. ANno 1252. ex Auentini sententia, Cunradinus natus est, vltimus & infelix Dux Sueuiæ: vt suo tempore audiemus. Scribit quippe sic Auentinus: Conradus Septembri (anni 1251.) Campaniam & Apuliam, relicta vxore grauida Landshutæ (quæ sequenti anno, 8. Calend. April. filium Conradum, quem Itali Conradinum vocant, peperit) petit: auitum paternumq; Regnum, in potestatem redigit: ibiq; decessit: relicto filio impubere: qui annos natus duos, menses sex: à matre Elisabeta, Landshutæ apud auunculos educatus atq; institutus est.

Eclipsis Solis. Hoc anno memoratur eclipsis tanta Solis pomeridiana, vt Stellæ conspectæ fuerint. Ecelini tyrannus. Veronæ, Paduæ, Vicentiæ, in tota Marchia, sæuissimè fecisse dicitur Ecelinus. Ponit crebras Florentinorum contra Gibelinos Antoninus expeditiones & victorias.

Viuebat hoc anno Rudolphus, Comes Montefortius: qui fuit comitis Hartmanni de Gryningen gener. De comitibus Montefortensibus multa scribit libro 8. migrat. Gent. Lazius: qui

Montefortenses Comites. & Rotenfanii dicti fuerint (à rubro in armis vexillo) & comites palatini Rhætiæ altæ: & comites de Rotenfels, Lintzgæuv. Veldkirch: denique, Pfannenbergenses comites.

Rotenfanii. Pfannenbergenses. Quorum ponens primum Rodericum (ad annum circiter 860. Christi, vt intelligo) Rodericus, inquit, Comes Palatinus Rhætiæ altæ, priuatus à Ludouico II. Franciæ & Germaniæ Rege, multis in Rhætia alta castris: ad marginem lacus Bodmanici se contulit, vbi alia est mercatus:

Argum

Argum, Tetnangum, Imenſtadium, Buczium. Quibus poſteri alia in Algouia adiecerunt: videl. Rotenfels, Haugenfels, Liebnavv, Summeravv, Stouffen, & Blaichach.

Huic Roderico fratres fuere:

Cadalochus, vnde prodierunt comites Brigantini: Anshelmus, vnde comites de Rhimeck & Veldkirch, qui nigrum vexillum in candido clypeo vſurpabant: Henricus, vnde comites VVerdenbergenſes: candidum vexillum in atro clypeo habentes: Rolandus, vnde domus TVBINGENSIS & Herrenbergenſis: aureum vexillum in rubro clypeo gerens. Acceſſit ſtemma comitum à Beblingen: qui rubrum vexillum in aureo campo vſurpabant. Brigantini comites. Feldkirchenſes. VVerdenbergenſes. Tubingenſes comites. Beblingenſes.

Eodem 1252. anno Epiſcopatui Auguſtano præpoſitus eſt Hartmannus: natus patre Hartmanno, comite a Kyburg & Dillingen: matre verò VVilpurga, comitiſſa de Kelmyntz: in Seſlingenſi Parthenone, a ſe fundato, ſepulta. Præfuit cũ laude 33. A. Princeps optimus & chariſſimus: atque ſuæ gentis poſtremus. Quapropter Eccleſiæ dedit Auguſtanæ ciuitatem & arcem DILLINGENSEM (infra cap. 15.) vniuerſumq. comitatum VVittiſlingenſem, cis & vltra Danubium, perpetuis temporibus poſſidendum: dentq. omnes fere pagos, vſq. ad Sueuicam VVerdeam ſitos. Auguſtanus Epiſcopus Hartmannus. Dillinga & VVittulinga, Epiſcopatui Auguſt. tradita.

Multa dicuntur ab eo fundata, & propriis facultatibus ædificata. Xenodocheum Auguſtanum ad S. Spiritum Xenodocheum Dillingenſe. Medingenſe Monialium cœnobium (Parentibus adhuc viuentibus) in agro Dillingenſi poſitum. Cœnobium S. Catharinæ intra vrbem Auguſtam. Cœnobium Franciſcanorum γυμνοπέδων: quod anno 1538. εἰς γεροντοκομεῖον (in Hoſpitale ſenum & anuum, in ein Pfründhauß) mutatum eſt, Obiit 4. Iul. 1286. Sepultus in Baſilica cathedrali, ante crucem maximam. Bruſch. plerag. Meding. παράδυον.

Hoc tempore, poſt diutinam contentionem Senatus Auguſtburgenſis (inquit ex Gaſſaro Henningus) cum Sacerdotibus facta eſt tranſactio: ſenatuiq. permiſſa, plena mœnium & portarum vrbis ſuæ poteſtas. Poſtea, commiſſo nihilominus prope Hamelen velitari prælio: Epiſcopus denuo vicinorum interuentu, pacem cum Senatu coactus fecit: ſed pro illato a ciuibus damno, pecuniam 1254. anno accepit. Auguſtana libertas.

Henricus, comes a Monteforti, electus eſt Epiſcopus LIII. Curienſis anno 1251. confirmatus deinde a Cæſare Conrado IV. muneri benè præfuit: & obijt anno 1272. Emit caſtra, Aſperi montis & Reamſe: abſoluit caſtrum Fridovv, cœptum ab anteceſſore Volcardo. Ædificauit de nouo arcem Tumiliaſcæ Fyrſtenouium: & arcem HERRENBERG, ſupra Scauolam in VVerdenbergenſi comitatu ſitam. Bruſch. & 10. Stumpf. 19. In VVirtembergenſi vero Ducatu, Herrenberga oppidum eſt: vno milliario longiſſimo diſtans a ciuitate noſtra Tybingenſi. Es werdens freilich zwey liebe Menſchen (παρθένω δὲ νύμφε τ' ὀαρίζετ' ἀλλήλοιϊν) on mühe gemeſſen haben) *vt Germanico prouerbio dici ſolet.* Curienſis Epiſcopus Henricus. Aſper mons. Reamſe. Fridovv. Herrenberga arx. Herrenberga op.

Anno 1253. venti tanta vis extitit: vt diuerſis in locis, arbores radicitus euerterentur: domus & ædificia multa corruerent: homines cum multis damnis plurimi opprimerentur. Tritenhem. Ventus violẽtus.

In Italia, Rex Conradus Sueuus, hoc 1253. anno (al. ſequenti anno) obijt XI. Kal. Iun. (die 22. Maij) idq. fratris operâ, vt fertur, Manfredi ſpurij (Siciliæ, & reliquorum dominiorum, dominatum ſitientis) poſito veneno in clyſtere a Medicis, quibus ille magna promiſerat. Extinctus dicitur excommunicatus & impœnitens (id quod Nauclero non videtur) ſed teſtamento facto, reliquit hæredem Siciliarum Conradinum filium: ex Bauara Eliſabeta, ſorore Ludouici & Henrici, ſuſceptum. Quæ poſtea Meinhardo nupſit, Tyrolenſi & Goricenſi comiti. Inde nata, Eliſabeta, Tyrolenſis Comitiſſa: Alberti Auſtrij, Rom. Regis, coniux. Quòd autem non alius, quam Conradi, filius, fuerit Cunradinus: Nauclerus ex epiſtola ipſius probat, quibus ille ſcribit: cùm autem magnificus Rex Cunradus diuæ memoriæ, chariſſimus pater noſter, teſtamento ſolenniter condito, nos tenellum tempore mortis ſuæ, in manibus ſanctæ matris Eccleſiæ, ac tutela, reliquiſſet &c. Idem Manfredus, cæterà iniuſtus, hac in re iuſtè poſtmodum fecit: quòd Ioanni Moro caput præcidit: a quo Siciliæ Regem Henricum minorem Friderici Imp. filium ſupra diximus ſublatum eſſe. At etiam Fridericum minorem, Friderici Imp. ex priore Henrico F. nepotem (Pandulpho teſte) ſuſtulerat. Cùm enim ei Imperator Auſtriam teſtamento legauiſſet, vna cum X. millibus vnciarum auri (vt antehac dictum eſt) & miſer adoleſcens, ad accipiendum veniſſet: vt cum eo auro in Auſtriam contenderet: negotium Moro datum a Manfredo fuit, vt id illi numeraret. Morus verò eum Melphim ad cœnam inuitauit, tanquam numeraturus: ſed oblato piſce venenato, Berchtoldi Marchionis conſilio, adoleſcentem necauit. Ideo vterq. ſupplicio capitis a Manfredo affectus eſt. Succeſſor Conradi in Siciliis, Conradinus. Ioan. Morus. Friderici mors, nepotis Imp. Friderici ex Henrico.

Innocentius P. accepto nuntio Perusiæ, Conradum obijſſe: non modo naturâ ſua (vt Collenutius ait) & iure, quod iam Eccleſiam haberet in Regnum Neapolitanum prætendebat: verum etiam

multorum,

multorum, qui apud eum exulabant, nobiliũ Neapolitanorũ importunis adhortationibus, valde se ad illud occupandum excitabat. Quamobrem statim ex Longobardia, Tuscia, Latioq;, quam

Papa Neapolin Sueuis eripit.

potuit maximas copias conscripsit: & ipsemet in Regnum suscepta expeditione, Neapolin cum omnibus Regni exulibus ingressus est. Et quanquam quidam, matri Cunradini affines, in Regno erant: qui veluti tutores, id nomine pueri administrare volebant: tamen Manfredi fraude excluſi sunt. Nam & hic Neapolin venerat, cum multis nobilibus, ad Pontificem scilicet adorandum: & se apud eum insinuandum: vt ipse aliquando rerum potiretur.

Eodem 1253. anno, postridie S. Margaretæ, fulmine ictus interiit generosus Comes Ho-

Hohenberg. C. Berchtoldus, κατεγυνέβλητος. Deckenpfrund.

henbergensis Berchtoldus (in loco, Teckenpfrund dicto) Alberti comitis frater. Ex Chart. M. Scr. ornatissimi prudentia & humanitate viri, M. Georgii VValchij, prouincialis Neccarici Rotenburgi Scribæ. Id vero aliter accidisse fertur 1257. Comiti Burchardo de Hohenberg, postero S. Margaritæ die. Herm. Ædit.

Donatio domus in op. VVaiblinga. à. M. Georgio Osualdo Vracensi, 1589.

VVaiblingensis domus donatio. Mæchtildis, VVirtembergica Comes.

Mechtildis, Dei gratia Comitissa de VVurtemberg, præsens scriptum intuentibus, credere subscriptis. Notum esse cupio vniuersis: quod ego ex permissione Domini & mariti mei, Vlrici comitis de VVurtemberg, in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, donum Eppinæ viduæ de VVaiblingen, cum omnibus pertinentiis suis, hortis, agris, & vineis, Præposito & conuentui de MADELberg libenter erogaui. De censibus autem ipsius domus, & ad eam pertinentium, debet
" fieri annualis refectio eidem conuentui: in die assumptionis beatæ virginis exhibenda, in solatium speciale. Datum apud VValthusen, anno Domini M. CC. LIII. Nonas Septemb. Indict.
" 12. (rectius 11.) In cuius donationis memoriam, præsentem paginam sigillo Domini & mariti
" nostri corroboraui: quia sigillum non habui speciale.

Syndelfingæ 1253. 7. idus Febru. Obiit Berchtoldus de Nuvvenhusen. Canonicis præsentibus (in Anntuersario) dabantur 8. Solidi, & pauperibus 2. ß. de Curia quadam ibi.

Campidon. Abbas Vlricus.

Hoc etiam anno, Campidoni Abbas est factus Vlricus Nerlinger à VVurmberg: de quo, part. 1. lib. 12. cap. 3. Extruxit hic contiguam Ecclesiæ turrim egregiam: positis in fundamento omnibus sepulchralibus Abbatum lapidibus (vt inæquabilitas loci complanaretur) & hominum equestris ordinis, comitum item, ac Baronum. Quam cum insecutis temporibus Cæsar Henricus VII. vidisset: donauit S. Hiltegardi & cœnobio, syluam Campidonensem maximam &

Turres ibi duæ.

pulcherrimam: pro qua iussit, in honorem eius, & filii Ludouici, alteram etiam turrim extrui: quarum prior, matris: altera, filii, memoriam conseruaret perpetuam. Itaque hodie etiam, vna earum, S. Hiltegardis, altera S. Ludouici, turris appellari solet, Brusch. testante.

Equites aurati, Bauari Duces.

Eodem anno, Ludouicus & Henricus, Bauariæ Duces, militaribus gladiis accincti sunt (zu Ritter geschlagen) Oetingæ. Sorores eorum erant, Elisabeta & Sophia. Pater ipsorum Otho, 3. Calend. Decemb. 1253. expirauit. sex annis antè à Papa excommunicatus, quòd Friderico Imp. constanter adhæreret. Auent. Vide supra in anno 1245.

Sorbonæ initiũ.

Lutetiæ Parisiorum, Sorbona instituta est: fundatum, collegium Sorbonæ. Ioan. Tilius Chronic. de Regibus Franciæ.

VICESIMVS OCTAVVS CÆSAR OCCIDENTIS, VVILHELMVS Holandiæ Dux. Innocentii P. res aduersus Sueuos in Italia gestæ, & obitus. Manfredus, ab Alexandro IV. Papa diris deditus, Sicilienſiq; Regno potitus. Vxor VVilhelmi Cæsaris, captiua. Oppidum VVirtembergiæ Balinga. Stainhaimense fœminarum cœnobium. Papale Cistertiensibus datum priuilegium. VICESIMVS NONVS CÆSAR Occident. Richardus Anglus. Tigurinæ vrbis status. Illustris Mariæ Brabantinæ tragicus interitus. Fundatio cœnobiolis, zum Eck. Vicus Dornhaim, vel Dornhan.

CAPVT XI.

Manfredi cum Papa actiones.

ANno 1254. Manfredo ita belle se ad voluntatem Papæ Innocentii, qui ei antea infestus fuerat, accommodante: hic tanto illius studio subnixus, in Apulia, & illis locis, rem benè gerebat, tutoribus Cunradi expulsis. Verum non multò pòst idem Manfredus, obortis cum Pontifice discordiis (scribente Nauclero) Nuceriæ copias parare, bellumq; contra Ecclesiam gerere, constituit. Nec segnius etiam Pontifex, contra se parabat: de vniuersoq; Regno subigendo cogitabat: quod forte & successisset ei: nisi mors postea interueniens, conata perficiendi facultatem abscidisset.

VVilhelmus, XXVIII. Cæsar Occidentis.

Conrado Cæsare ita defuncto, vt dictum est: VVilhelmus, XXVIII. Rex Rom. iam solus domi-

dominabatur, forte adhuc biennium. Tunc enim à Phrisijs interfectus fuit: cuius mortem filius Florentius vltus est.

Pontifex Innocentius Neapoli obijt 7. idus Decemb. cui substitutus eodem 1254. anno est Alexander 4. qui Ecelinum, interfectorem LX. fratrum minorum, & aliorum plurimorum fidelium (vt Siffridus ait) pro hæretico cum omnibus fautoribus ipsius condemnauit. Idem Claram, Francisci Seraphici Doctoris sororem, Sanctis adscripsit. P. Innocentij mors. S. Clara.

Anno 1255. Manfredus, assumptis ad exercitum suum Saracenis, Foggiam (quæ Pandulpho olim Ecana fuit) contendit: quòd Innocentius omnes ferè copias suas ibi reliquerat: ne Neapolitanos, qui illis non indigebant grauaret. Eas de improuiso ille adortus, cecidit, fugauit, magnum numerum cepit. Deinde Regnum perlustrauit quasi tutor absentis Cunradini nepotis: & omnia loca, quocunq; vènit, occupauit. Nouus Pont. Alèxander, relicto prosè Octauiano Hubaldino Cardinale contra Manfredum, Anagniam profectus est: vbi sacris eidem interdixit: nouoq; èxercitui conscribendo operam dedit. Octauianus, vt viribus longè inferior, Neapoli se tenebat. Manfredus autem, vt Regno potiretur vniuerso, subornauit quosdam Germanos: qui lugubri habitu aduenirent, tanquam mortuo Cunradino: & ipse quoq; luctum simulauit: exequiasq; illi funebres per totum Regnum, magna cũ pompa celebrandas curauit. Non multò pòst, luctu posito, Regiam vestem sumpsit: se coronari, ac pro Rege salutari, voluit. Antoninus verò Cunradini mortem hac ratione vulgatam fuisse scribit: quod Manfredus in Germaniam quosdam de suis miserit: qui Cunradinum nomine suo amanter inuiserent, salutarent, confecturas seu bellaria quædam preciosa donarent: quibus se puer auidè voratis, veneno eorum periret. Matrem verò, prudentiâ non carentem, de filij salute sollicitam, legatis ostendisse non Cunradinum: sed alium eiusdem ætatis, preciosis vestibus indutum, puerum. Quo illa saccarea fraude sublato: Legatos ad Manfredum reuersos, mortem Cunradini renuntiasse. Manfredus autem hac ratione Rex Siciliarum factus: thesauros quoq; & pecunias Maiorum suorum, quæ in arce Panhormitana conseruabantur, obtinuit: nec non ex Africa Saracenos, sui muniendi causâ conduxit: licet Apostolicus Legatus, præcipuis eius Ducibus pecunia à Manfredo corruptis (cùm & ipse ex Gibelinæ factioni fauente familia esset) parũ ei formidandus esset. Quibus è rebus creuit existimatio Manfredi: nec ei iam aliquis resistere audebat. Quin & Senensibus, cæterisq; Tusciæ Gibelinis, auxiliares copias misit: & fœdus cum Venetis fecit: sed ita, vt tantùm aduersus Genuates eis auxilio esset. Ita factum est, vt Octauianus Legatus, re parum feliciter gesta, anno 1260. Neapolin reliquerit, Curâ Regni abiecta. Manfredus, à P. Alexandro excommunicatus. Cunradini morte simulata, Sicilienſe Regnum occupat. Insidiæ eius in Cunradinum.

Eodem 1255. anno, Guilielmus R. Rom. confirmauit Bebenhusanis sua priuilegia. Datum in Hamerstein 8. Cal. April. Indict. 13.

Habuit idem Rex conuentum hoc anno VVormaciæ, Principum, & Legatorum ex ciuitatibus. Quodam autem die, cùm vxor eius (Elisabeta Saxonica) ex eadem vrbe ad castrum Trifelsium, non procul Landaugiâ, cum honesto Comitatu pergeret: capta est ab Hermanno, milite de castro Rieberg, & Comite de VValdeck, & quibusdam alijs: atq; ad idem castellum est perducta. Ibi aliquandiu captiua detenta, deinde omnibus suis ornamentis spoliata, abire permissa est, ad Regis & patriæ dedecus: vt à Trit. scribitur. Imperatricis captiuitas. Rieberg.

Balinga, Sueuiæ vicus, iura ciuitatis accepit: ac sic oppidum est factum. Herm. Æd. Balinga op.

DE PARTHENONE Stainhaimensi, vulgò Mariæ vallis, Marienthal.

Situm id est itinere vnius horæ ab oppido VVirtembergensi Marpacho, Supra ianuam eius (vbi vir & mulier stantes sustinent Monasterium) scriptum est, ad dextram: Anno M. CC. LV. Das Hauß/das ich beger zu bawen/ist groß. Dann groß ist vnser Gott. Ad sinistram: Das Hauß ich deinem Namen gebawet hab: Auff daß du im Himmel hörest jr Gebett. Stainhaimense fœminarum cœnobium.

Inter illas stantes personas, scriptum:

Domus, quam ædificare cupio, magna est. Magnus enim est Deus noster.

Domus, quam ædificaui nomini tuo, magna est: vt exaudias preces eorum.

Sequentia, in pariete propè ianuam, intranti ad sinistram:

Anno Domini M. CCCC. LXXVIII. Sein die Reformierer in kommen/auff den nechsten tag nach S. Veit/deß H. Märterers: vnd haben 14. Personen gefunden in vnserm Closter/also genandt. Anna von Helffenstein/Priorin/&c. Reformatio illius.

In tabula quadam Templi.

Anno Domini M. CC. LV. obijt generosus Baro de ... secundus maritus Dominæ Elisabetæ de Balckenstain (pro, Blanckenstein) quorum animæ requiescant in pace.

Huius cœnobij 1590. *anno præfectus erat Iacobus Reinhardus: & filius eius, Ioannes Iacobus, V. I. D. Assessor Cameræ Cæsariæ, Spiræ.*

Obijt 1235. *in vigil. Nicol. Marquardus de Bernehusen, Canonicus Sindelphingæ, ibi sepultus. In cuius Anniuersario dabantur* 20. *Solidi.*

ALEXANDRI IIII. PRIVILEGIVM, ad Herrenalbense, & omnia Cistertiensis ordinis Monasteria: de Monachis ad ordines sine aliqua examinatione promouendis.

Monachorũ priuilegium, ad ordines promouendorum.

Alexander Episcopus seruus seruorũ Dei, dilectis filijs: Abbati Cistertij, eiusq; coabbatibus, & conuentibus vniuersis Cistertiensis ordinis salutem & Apostolicam benedictionem. Meritis facere nostre religionis inducimur, vt fauoris benigni gratiâ vos iugiter prosequamur, sed in his præcipuè, que noscuntur ad cultum diuini nominis pertinere. Cùm itaq; sicut lecta coram nobis vniuersitatis vestre petitio continebat: Monachi ordinis vestri, ab institutione ipsius soliti sint à Prelatis Ecclesiarum sine aliqua examinatione ad ordines promoueri: nos deuotionis vestre precibus inclinati, vt hoc ipsum circa Monachos eiusdem ordinis (eis duntaxat exceptis, in quibus fuerit notorium crimen, vel enorme corporis vitium) à Prelatis eisdem, perpetuis temporibus obseruetur: auctoritate præsentium duximus statuendum. Nulli ergo omnino hominum liceat, &c. Datum Laterani V III. idus Decemb. Pontificatus nostri anno primo. Appensa, plumbea bulla: vbi, S. Paulus, S. Petrus. Item, Alexander PP. I I I I. vide sup. cap. 4.

Ecelini crudelitas.

Anno 1256. *Ecelini, siue Hencelini, mentionem rursus reperio: Paduam ei ereptam esse: cùm cruciata, & plenaria indulgentia, contra ipsius crudelitatem prædicata fuisset. Ab eo interfecta esse plus* 12. *millia hominum: & socerum Bontrauersum, fame in carcere necatum esse.*

Richardus Anglus, Cæsar Occid. 29.

Alphonsus, Castellæ in Hispanijs Rex, electus fuit XXIX. Rex Romanorum. Sed cùm is non veniret in Germaniam RICHARDVS, Dux Cornubiæ, Ioannis Regis Anglorum filius, qui & ipse electus erat, res in diuturniore hoc schismate, vel interregno, aliquas in Germania gessit. Initiò comitatus fuit Principibus Germaniæ, spe lucri, per ciuitates: postea verò, cùm Basileam peruentum esset, ab eis desertus: dicentibus, eum non habere amplius pecunias: propter quas ipsi eum charum habuissent. Ita tandem in patriam redijt, Imperio inutilis.

Tigurum, à Cunradino proscriptum.

Tigurini fœdus habebant cum Vrijs & Suitzijs: quod aliquandiu durauit. Eo postea finito: Cunradinus (vltimus Dux Sueuiæ) libenter Tigurum adiunxisset Sueuiæ Ducatui: quod antehac Imperio fuerat à Friderico Imp. adiunctum. Cùm autem vi non posset: Tigurinos proscripsit. Sed Richardus Rom. Rex, Haganoæ anno 1262. *ipsos absoluit: vt vrbe hac ad Imperium pertinente. Stumpf. lib.* 6. *cap.* 16.

Mariæ Brabantinæ interitus, rursus expositus.

Dictum est suprà de Maria, Bauari & Palat. Ducis Ludouici vxore: quomodo capitis diminutionem maximã passa sit. Placet, nunc suo veriore loco plenius dicere ex Auent. Maria hac, cum Siciliæ & Palæstinæ Regina Elisabeta (Conradini Cæs. vidua) habitabat Thonavverdæ. Hæc binas literas, vno annulo, sed diuisa cera, atra & rubra, obsignatas: illas marito absenti, alteras Henrico Ruchoni Decurioni equestri, secreta quædam continentes, miserat: sed errore nuntij, rubra cera munitæ, Ludouico redditæ sunt. Qui, ijs lectis, amatoria tractari suspicatus: confestim paucis comitatus, re dissimulata, nemine salutato, à Rheno, quam maximis potest itineribus, ad vxorem diu noctuq; contendit: subitò & insperatò adest. Mox iracundiâ percitus, nec precib. nec lachrymis sororis Reginæ mouetur: absq; cunctatione coniugem, catusâ indicta, adulterij condemnat: securi in arce VVerdeæ percuti iubet. Deinde, veluti conscias, Helicam virginem Prennebergensem cultro confodit: & fœminam admodum nobilem, cuius nomen ignoratur, quam Gynaceo præfecerat, de turri præcipitari iubet. Heu inconsiderata & sanguinaria præcipitantia. At nulla nimis de morte hominis cunctatio longa est: vt rectè Poeta Iuuenalis sentit. Proditorem, qui isthac ad ipsum detulerat, primum ferro necauit. Sepulta est (Bruschius teste) VVerdeæ in Monasterij S. Crucis Templo, cum Epitaphio: ANNO DOMINI M. CC. LVI. DECIMAQVINTA CALEND. FEBRVARII, IN CASTRO VVERD OBIIT DOMINA MARIA, DVCISSA BAVARIÆ, FILIA DVCIS DE BRABANT.

Epitaphiũ eius, in VVerdensi Monasterio.

Fyrstenfeldt.

Rucho, re tragica cognita, finibus excessit: literis atq; tabulis vbiq; suam atq; Mariæ innocentiam prædicauit: delatorum scelera atq; flagitia commemorauit. Ludouicus, vt coniugis necem expiaret indignam ac miserandam, Fyrstenfeldium condidit. Cistertiensibus sacris dedicauit. Ibi ipse, cum filijs & vxoribus est situs.

Eodem

Eodem 1256. anno, Eremita quidam & Monachus Salemitanus, vel Salomoniæ villæ, Henricus Finckius, auxilio Berchtoldi Comitis Sanctimontani, fundũ liberaliter conferentis, Monasteriolũ Cistertiense, in honorẽ Ioan. Bapt. & S. Catharinæ, instituit in vmbilico montis Sanctorum: quod, Ad angulum vulgò dicitur: in quo semper aliquis Salemitanorum habitare solet. Brusch. Zum Eck/ Monasterium.

Adeigratia (al. Eberhardus 2.) Constantiensis Ecclesiæ Episcopus, approbauit 1256. permutationem quandam, tanquam viris parti vtilem: vt scil. Abbas & conuentus Alperspachensis haberet aream, vulgò nominatam Bomgarte, sitã intra muros vici Dornhain: Plebanus verò Dornhainensis posideret possessiones in Cimbern, Thal, & Gundelshusen: quorum redditus XX. solidos Tuvvingenses ascendebant. Alberto Duce Brunsuicensi, Assenburgum (à cuius nobilibus contumelioſè despectus fuerat) obsidente (quæ obsidio triennium durauit) Gebhardus Archiepiscopus Moguntinus, & Theodoricus Comes Eberstainensis cognatus eius, interim ditionem Alberti Gœtingensem populati sunt. Eos verò pugnâ victos cepit Præfectus ipsius: ac Theodoricus pedibus suspensus, tertio die expirauit. Alperspach. permutatio. Assemburgi obsidio.

BARONES SAXENSES, ET MONAST. FABARIENSE. COMES Dillingensis Hartmannus. Albertus Magnus. Manfredus, Rex Siciliæ. Tyranni Ezelini interitus. Mores Sacerdotum his temporibus. Imperio Græco Latinis erepto: primus iam Orientis Imp. MICHAEL PALÆOLOGVS. Florentia & Hetruria, Manfredo subiecta. Cunradini, Ducis Sueuiæ, legatio ad Papam. Nobiles & illustres aliquot Sueui: Tubingenses, Freibergenses, Burgouienses, Ehingeenses, Klingenbergenses, VValdburgenses, Lympurgenses. Mindelhaimensis Cœnobij fundatio.

CAPVT XII.

ANno 1237. viuebant Barones de Saxen, vel Hohensaxen (arce in Rhætia, sub VVerdenbergo sita) Albertus, Henricus, & Vlricus, fratres. Fuerunt huius familiæ Barones in Aula Friderici II. gratiosi. Longè pòst, Vlricus Saxensis, ciuis Tigurinus factus est, cum duabus arcibus: Forsteck o in valle Rhenensi, & Byrgla in Turgoia, anno sc. 1483. atq; in bello contra Sueuos gesto (sic ab Heluetijs vocatur bellum: quod Cæsar Maximilianus I. per Sueuiæ fœderatos contra eos gessit) anno 1499. illis bonam operam nauauit. Stumpf. lib. 10. cap. 29. Saxenses Barones.

De his tribus fratribus, Bruschius in Fabariensi monasterio scribit, in hanc sententiam. Sub Rudolfo à Bernang, eius loci Abbate, venisse eò Minoritam quendam, Bertholdum nomine: tempore, quo adhuc vixerit Imp. Frider. II. quem 1250. anno mortuum esse, suprà didicimus. Hunc Minoritam habuisse concionem, contra omnis generis peccata & iniurias atrocissimam: ac de vindicta Dei in eas certissima grauissimã. Qua oratione animum Alberti iunioris (de patre eius Alberto sup. part. 2. lib. 12. cap. 12. dictum est) ita permotum esse: vt VVartensteinense castrum, quod pater Monasterio iniustè detraxerat, certis quibusdam conditionibus se restituturum polliceretur. Emisse igitur Abbatem Rudolphum ab hoc Saxensi Alberto, eiusq; fratrib. Henrico & Vlrico, castrum prædictum L. marcis argenti. Abbate verò, numeratâ iam Baroni Alberto pecunia, possessionẽ arcis petente: Albertum, pœnitudine eius venditæ ductum se daturũ eam negasse: nisi Abbas Aduocatiam quoq; cœnobij, quam se venditurũ dicebat, mercaretur. Coactus itaq; & Aduocatiam emit Abbas 250. argenti Marcis. Ita & castrum, & Aduocatiæ ius, ad Monasterium rediit. His, ita in Augia diuite actis, interfuerunt sequentes testes: Conradus & VVernherus de Planschildt. D. Burcardus & Conradus de Zuifelthun. Abbas Rudolfus à Bernang. Henr. de Ballis. VValtherus de VVallis. Henricus & Conradus de VVolfurt. Conradus de Villingen, Monachi Fabarienses. Domini item, Henricus, Burcardus, & Hermannus, de VValestadt: Magister Vlricus de Bernangk: & Vlricus de Sargans, Sacerdotes Henricus de VVildenberg, Hermannus Villicus, Albertus & Ludouicus Schorandus, Goseramus de Ems, Gundelmus Schorandus, Vlricus de Castromuro, Eglolphus de Iuualt, Henricus de Ragusio, milites. Pfeuers Cloſter. VVartenſtein.

Fridericus autem Imp. contractum hunc approbans: Cœnobium Fabariense denuo ab omni iurisdictione patronatus & Aduocatiæ, ac quibuslibet subiectionis oneribus, exemit: atq; in specialem suam & Imperij, perpetuam defensionem suscipiens, imperauit: ne quis aduersus hoc Monasterium posthac quicquam tentaret, aut moliretur, vnquam.

Tempore Interregni (præsertim etiam postea Sueuiæ Ducatu collapso) VVirtembergensium Dominorum opes creuerunt, & gloria: oppidorum quorundam Imperialium quoq; patronatum adeptorum. VVirtenbergici Comites.

Obijt 1257. 7. idus Februar. Bertoldus de Nuhusen, Canonicus Sindelfing. Ecclesiæ. Soror

eius Hedewygis obijt 1252 12. Kal. Decemb. Dormiunt ambo in vno huius clauſtri ſepulchro. A quibus Canonici habebant in ciuitate Curiã, poſſeſſam tunc à vidua Staimarin, & filio eius. De qua Curia ſoluebantur 20. Solidi in Anniuerſarijs illorũ, Canonicis præſentibus. M. Scr. codice.

Dilling. Comes Hartmannus.

Anno 1258. illud factum eſt quod ſup. lib. 1. ca. 13. prolixius expoſitum eſt: quòd ſcil. Hartmannus, Dillingenſis Comes, Vabingæ habitans, ſocerum ſuum Ægidium Comitem à Kelmyntz, à Scriba interimendum curauit. Habuit is plures liberos: vt, Hartmannum, Epiſc. Auguſtanum, vltimum ſui generis: & filias, quarum vnam habuit Comes Helffenſteinius: alteram Comes Zollerenſis: tertiã, Baro Helenſtainius, Vlricus, vt videtur: qui vixit anno 1240. & 1263. Ante ipſum autem, Albertus atq; Gotbertus Helenſtainij 1242 &c. Matth. Bappenb.

Albertus Magnus.

Florebant hoc tempore, Albertus Magnus Loingenſis, ſiue Lauingenſis, Sueuus: & Diſcipulus eius Thomas Aquinas: ac Bonauentura, de balneo Regio natus. Docuit ſacras literas Albertus, & Philoſophiam multos annos Pariſijs, nec non Coloniæ. Epiſcopatui Ratisbonenſi præfectus, ei poſt aliquantum temporis renuntiauit: & amore ſtudiorum ſe Coloniam ad conuentum ſuum retulit. Fuit ordinis Prædicatorũ. Trit. de Eccleſ. Scriptorib. Produxit Lauinga (inquit Heroldus) eodem tempore Albertum M. & Giſelam, quæ formâ Venerem ipſam repræſentaret: Sibyllamq; aut Velledam (natione Germanam) vaticinijs imitaretur. Equum item, Bucephalo Alexandri præſtantiorem. De hũ, ad annum 1280. plura.

Manfredus, Siciliæ R.

Manfredus, Siciliæ Rex, Diploma dedit Panormi 17. die Aug. 1. Indict. an. 1258. Dum, inquit, Reges Siciliæ & Imperatores Progenitores noſtri, in Panormitana Eccleſia honoris excellentis inſignia in vita conſueuerunt recipere: & poſt fata quieſcere in Domino dormientes: vbi etiam cœleſti præſidio clarum feliciter ſuſcepimus diadema, &c. Fazell. 1. Decad. 8.

Vrſpring. Monaſterium.

Cùm an. 1250. à partibus Imp. Friderici deuaſtatum fuiſſet cœnobium Sueuiæ Vrſpringenſe: reſtitutum id 1258. & inde, eſt: dante Pont. Alexand. priuilegia, tantiſper ab illo Monaſt. vſurpanda: dum CC. marcarum argentum conficeretur. Bruſch. VValther. Aduocatus in Louſen, obijt.

Anno 1259. exulibus aliquot Mediolanẽſium, ad Ecelinum confugientibus: ipſe contra Mediolanenſes profectus cum exercitu eſt. Cui occurrerunt, præter vrbis Petrus & Martinus Turrianus, cum Azzone Eſtenſi, Ferrarienſib. Cremonenſibus, Mantuanis, ad Caſſanum caſtellum & pontem, menſe Septembri. Ibi circumuentus Ecelinus, cùm ferro ſibi viam aperire niteretur: ſagittam in crure recepit, ac debilitatem corporis ſui ſenilis ſenſit. Collectis tamen animis, pugnam renouauit: ſed ſuis profligatis, ipſe captus eſt, & Soncinum ductus, ibiq; mortuus, ætate ſeptuagenarius. Alibi deinde frater eius Albericus, vxor, & quinq; filij, capti ſunt: nec non tres filij ipſius Ecelini. Omnes, crudeliſſimè conciſi: & ea familia, eradicata: iraſcente populo acerbiſſimè, propter Ecelini in homines crudelitatem 34. annor. quibus Tridentum tenuerat, Patauium, Vicentiam, Feltrium, Taruiſium, & alia. Italici Scriptores, Corius & Guazzus.

Ecelini interitus.

Henricus, Comes VVirtembergenſis, Aiſtetenſis Epiſcopus, cùm vtiliter 13. A. præfuiſſet, Maij 13 è vita deceſſit.

Stauffeneck.

Fridericus de Stoufneck, decimas in Alpach Adelbergenſibus tradidit 1259. Deinde filij eius, Eberhardus Canonicus Conſtantienſis, & Fridericus, fratres Stoufneccenſes, eidem Monaſterio bona quædam 1284. dederunt.

Sacerdotum vitia.

Papa Alexander, idib. Febr. anno ſui Pontif. 4. ad Archimyſtam Iuuauienſem, & cæteros Boiariæ Epiſc. literas miſit: in quibus vehementiſſimè Sacerdotes accuſat: ambitionis, ſtuprorum, inceſtus, inſcitiæ, negligẽtiæ, auaritiæ, luxus. Conqueritur, obteſtatur, minatur. Vos, inquit, Sacerdotes, corruptela atq; communis pernicies Chriſtianæ religionis eſtis. Populus, veſtri non diſſimilis, flagitia veſtra æmulatur: licentiâ deteriores facti eſtis: copia rerum vos corrumpit. Per vos nomen Dei malè audit. Deuoratis enim pauperes, exeditis, occiditis. Auent. lib. 7. vbi plura.

Imperiũ Orient. Græci recuperant.

In Oriente, cùm iam diu (Latinis Imperium ibi tenentibus) Interregnum fuiſſet Græcis: Michael Palæologus (Balduino 2. Imp. ejecto) Imperium Græcis reſtituit. factus ipſe Imperator: à quo ego deinceps Auguſtos Græcos numerabo. Sit ergo 1. hic: IMP. CÆS. MICHAEL PALÆOLOGVS, P.F. Aug. Annos 24. aut plus.

Michael Palæol. ibi Imp. 1.

PROGENIES PALAEOLOGINA.

1. Præſens Imp. Michael, qui Latinis Imperium eripuit. 1259.
2. Andronicus Imp. 1283.
3. Michael.
4. Andronicus nepos, vel iunior, Imp. 1332.

9. Ioan-

5. *Ioannes, vel Kalo-Ioannes Imp.1341. Ex eo nati:*
   - *Andronicus Imp.*
   - *Demetrius.*
   - *Emanuel Imper.1388.*
   - *Theodorus Porphyrogennetus, Peloponeſo Præfectus.*
     - *Ioannes Imp.1418.*
     - *Andronicus, leproſus.*
     - *Theodorus, præſes Peloponeſi.*
     - *Conſtantinus Imper. vltimus.1445.*
     - *Demetrius.*
     - *Thomas.*

Tutor Kalo-Ioannis fuerat Ioannes Cantacuzenus: ſed rapuerat Imperium ſibi. Eius liberi
- *Maior filius N. quem Egnatius Matthæum vocat.*
- *Minor, Emmanuel.*
- *Filia N. nupta Orchani Turcæ.*

Florentia, Manfredo ſubiecta.

Anno 1260. *diſſenſione Florentiæ inter Gibelinos & Guelphos facta: Gibelini expulſi, auxilium aliquod à Rege Manfredo nacti ſunt. Coniuncti itaq; hi exules & Alemanni, nec non Senenſes, qui à Florentinis obſidebantur: hos, eruptione facta, 4. die Septemb. apud amnem Arbiam (in quit Florentiæ Archiepiſcopus Antoninus part. 3. Hiſtor. Tit. 19. ca. 7.) prælio ſuperarunt: tribus millibus eorum occiſis, quatuor millibus captis, caſtris direptis. Ita Florentina vrbs (vt & ſequenti tempore, tota ferè Hetruria) Manfredo fuit ſubiecta: multiq; Florentini profugerunt.*

Cunradini legatio ad Papam.

Venerunt circa hoc tempus Oratores à Cunradino Sueuo ad Pont. Alexandrum: & conſpiratio quædam inita eſt aduerſus Manfredū. Tum Lucenſes, exules q; Florentini, legatos miſerunt ad Cunradinum: qui erant Simo Donatus, & Bonacurſus Adimar, equites. Qui cum peruenissent in Alemanniam: viderunt eum adhuc in puerili ætate, necdum ad res gerendas aptum. Itaq; reuerſi ſunt, cum ſpe quidem magna, ſed rebus vacui. Idem Antonini eiuſdem Tit. cap. 8.

Syndelfing. Collegij Aduocatus.

Rudolphus, Comes Palat. Tubingenſ. factus eſt Aduocatus ſiue patronus canonicorum, qui Syndelfingæ viuebant. Decerpſit de prouentu eorum annuo: ſed quotannis ſex marcas argenti rependit.

Freibergenſis nobilitas.

Viuebat hoc 1260. *anno, D. Henricus à Friberg, eques auratus. Vxor eius, Angelbergenſis erat in Matzenſies. Ex qua familia quidam Angelbergam venientes, eam obtinuerunt: vt D. Conradus, & D. Ioannes, Matzenſieſſij in Angelbergæ.*

Eſt hæc antiquæ nobilitatis de Freiberg gens, diuiſa in plura genera, pro diuerſitate locorum. Sup. part. 2. lib. 6. cap. 7.

1. *Eiſenbergenſes & Steißlingenſes.*
2. *Kirchainenſes, Angelbergenſes, VVolfsbergenſes.*
3. *Achſtettenſes. Achſteta, caſtellum inter Vlmam & Biberacum, ternis vtrinq; horis.*
4. *Aſchauienſes & Muetingenſes, ſtellam in Inſignibus habentes; cateri verò, antiqui, vitellos nouem: recentiores autem, tres. Lib. M. Scr.*

Burgouiæ Marchio.

Obijt hoc anno (Scriptore Lazio) Henricus, Marchio Burgouiæ. Floruit is circa annum Domini 1218. *Genuit duos filios: Henricum, Marchionem Burgouiæ: & Cunradum, Comitem de Schelcklingen. Duas item filias: Adelhaidem, Comitis VVerdenbergenſ. Rudolphi coniugem: & Agnetem, Vdalrici Montefortij Comitis vxorem: Auguſtæ ſepultam ad S. Catherinam, ann.* 1263 *Soror Henrici Berchta (al. Agnes) Berchtoldo à Neiffen. Comiti Maurſtettenſi, nupta fuit: mater Eulaliæ, quæ nupſit Erneſto I. Mareſcalco Calatino & Pappenhaimio. Vide part. 2. lib. II. c. 1. Adelhaidis extant literæ.*

Adelhaida VVerdenbergenſis.

In nomine Domini. Quia temporalia cū tempore variantur: ideo ego Adelhaidis, Comitiſſa de VVerdenberg, auctoritate & conſenſu Domini mariti mei, Comitis de VVerdenberg, molendinum ſitum in Sunthaim, &c. Vt omnia & ſingula, inconuulſa maneant ipſis: Henricum, Marchionem de Burgavv iuniorem, fratruelem meum: Dominum Henricum de Hochſtet: & Dominum Hiltebrandum, Mareſcalcum de Biberbach, &c. ”
”
”

Ebingenſes.

Idem Lazius, Burggrauios annotat ab Ebingeo & Burtebach: ex quibus floruiſſe ann. 1260. *Ottonem ait: prognatis duobus filijs, Ioanne & Friderico, quorum prior citetur in literis de anno M.CC.XCVI. ab Hiltebrando, Mareſcalco Pappenhaimio. Ex Friderico natus eſt Vdalricus: qui circa* 1330. *annum vixit: cum fratribus Cunrado & Henrico, ac ſorore Eliſabeta de Schvveimis. Cunrado nati ſunt ex Sophia Emershouenſi, Fridericus, Henricus, Vdalricus Præpoſitus Auguſtanus: & Agnes, vxor Bruntolphi de Pfershaim. Henricus genuit ex Eliſabeta Pfershaimia Henricum, & Præpoſitum Auguſtanum Fridericum, & Decanum Auguſt. Vlricum. Henricus minor procreauit ex Margareta Haidorffia Vdalricum: & Henricum, canonicum Auguſtanum: ac Bernhardum, ordinis Teutonicorum Commendatorem. Filia, Vrſula Vdalrico de Rhot, Bar-*

Pfershaim.

bara Cunrado à Reischach, & Elisabeta Georgio à Liechtenavv, nuptæ fuerunt. Reliqua, apud Laz. Vdalrici de Schœnavv filium Margaretam, Vdalricus de Klingenberg vxorem circ. annum 1260. habuit. Idem.

Klingenberg.

VValdpurg.

Eodem tempore florebant, Eberhardus de VValdpurg, Cæsareus Dapifer: & Henricus atq; Conradus Schenckij de VVinterstetten.

VVinterstetten.

Nobilium ex Heluetia expulsio.

Eodē 1260. anno Heluetij primùm expulerunt à se nobiles: cuius rei antehac mentio facta est.

LYMPVRGENSIS DOMINI inficiatio quædam.

Lympurgensis Vlricus.

Vniuersis Christi fidelibus præsentem paginam inspecturis, vel inspicientibus, V. dictus de Limpurg, Imperialis aulæ pincerna salutis æternitatem. Vniuersis Ecclesiæ filijs, tā præsentibus, « quàm futuris, desidero notificatū: quòd licet multis iam temporibus, prædium claustralium Dominorum de Lorch, curtim scil. in Bartenbach iure aduocatorio, sub stipendio vnius modij auenæ, & « vnius pulli carnipriuialis, possederim: nunquam tamen Aduocatiam ipsam, contra licitum occupa- « ui: nec vnquam cuiquam hominum (quod nec facere debui, nec iure potui) à potestate mea alienā- « do, vel pignoris, vel venditionis, aut Pheodi, nomine deputaui. Vt autem tam præsentis, quàm fu- « turi seculi filij, super præscriptis plenius valeant certificari: ad instantiam Dominorum prædicto- « rum, hanc tussi literam conscribi: sub sigilli mei munimine inuiolabiliter & perpetuò duraturam. « Scripta sunt autem hæc anno Dominicæ incarnationis M. CC. LX. Abbate Vlrico Ecclesiam Laureacensem feliciter gubernante.

Bartenbach.

Mindelheim. Monasterium.

Fundatum est circ. 1260 Christi (teste Brusch. in M. Scr.) Mindelheimense cœnobium, in vico Berdernovv (olim, VVilhelmitarum ordinis nunc verò, Canonicorum Regularium S. Augustini) à nobili & strenuo viro Schvvighardo, vel Schvviggero, à Mindelberg, seniore, equite aurato: & eius coniuge Domina Elisabeta, Baronissa de Aicham, Translatum verò est in oppidum Mindelhaimum, anno 1263. à Suiggero secundo, nobili de Mindelberg: & eius vxore prima, Hedovvige. Reformatum est 1490 sub præclaro heroe, Vlrico de Frundsperg, equite aurato, clypei S. Georgij supremo Duce. Vide part. 3. lib. 9. cap. 1 Sepulti sunt in eo egregij viri. Henricus à Mindelberg, eques: cum vxore, D. Anna Comite VVerdenbergensi: & Suiggerus iunior (familiæ huius de Mindelberg, non procul à Mindelhaimo, in arce nunc disiecta Mindelberg habitantis, vltimus) cum vxoribus, Hedovvige, & Catharina à Friberg: primi fundatoris Suiggeri, ambo filij. Sepultura ibi etiam nobilium Mangoldorum est. Mindelhaimi etiam sunt insignia monumenta Ducum Teccensium, & nobilium à Rechperg, ac Dominorum de Frundsperg, vel Fronsperg.

Prædicat. Monast. Argentinæ.

Dedicata est 1260. anno, Ecclesia fratrum Prædicatorum Argentinæ. Ibi hodie Academia est, benè de nobis merita.

MANFREDI ET VRBANI IIII. P. INTER SE ODIVM. DISSIDIVM

Halæ Sueuorum, propter proiecturas vinariarum cellarum. Nobilium catalogus, qui Halæ & extrà habitarunt. Aureorum insolatio. Diuitis Gœtzij Bachenstainij δεισιδαιμονία. Sementis, Rusticis ablata per ministros nobilium. Atzman exustio magica hominis. Fœminæ Calanticis bicornes. Nobilis Vnmuesslij homicidium. Insignia & arces nobilium. Excellentia Alberti Magni. VValtheri Episcopi & Argentinensi ciuile bellum. Ossa gigantea.

CAPVT XIII.

Manfredus Papam Vrbanum 4. infestat.

ANno 1261. Alexandro 4. Pont. mortuo successit Vrbanus 4. Campanus Gallus, Kal. Sept. qui postea Festum corporis Christi instituit, indulgentias largiens. Eo tempore Manfredus non quiescens: sed & illatam sibi à Papis iniuriam vlcisci, & imperium augere, studens: Saracenos, quos ex Africa euocauerat, vnà cum ijs qui Luceriæ erant, in Latium misit: quod totum ad Frosolonem vsq; percursatū diripuit. Vrbani contrà in Franciam legatio fuit missa: vt crucis signo nungnus vēnit crucigerorum exercitus: Guidone Antisiodorensi Episcopo, Richardo Vindecij Comite: & Roberto Flandro, Caroli Adiouini & Narbonensis prouinciæ Comitis genero, Ducibus. Qui per Longobardiam in Latium itidem profecti: Saracenos inde haud difficulter expulerunt. Illi enim cedentes, Garilitano traiecto, ibi se ita communiuerunt: vt à Cruciferis minimè expugnari possent. Antonin. & Collenut.

Papa, cruciatæ prædicatione Gallos contra eum excitat.

Halæ Sueuicæ dissidium prope cellas vinarias.

Halæ Sueuorum, quia cellarum vinariarum fornices, siue aditus (die Kællershæls) in plateas prominebant: ideo constitutio quædam à Magistratu eius ciuitatis facta est: quousq;, & nō longius, domorum ædificatio in vicos exporrigenda esset. Itaq; mandatum, vt illi fornices introrsum à plateis re-

teis remouerentur: ne posthac curribus impedimento essent prætereuntibus: neue prospectui ciuium officerent. Huic cõstitutioni maior pars ciuium se opposuit: nec non aliquot, qui non in numero Senatorum erant: disputantes, quousq; ius Magistratus vim haberet. Hinc, crebræ in publico coitiones, & hominum circuli, atq; seditionis metus. Vnde adhuc illis locis prouerbium est: vt, quando duo aliqui in publico colloquuntur: à tertio interueniente interrogati, quid loquãtur: respondeant, se de veteribus cellarum vestibulis loqui. Tandem hoc 1261. an. concursus populi factus est, animo Senatum obruendi, & in ordinem cogendi. Senatus præmonitus se in lapideam curiam (im Steinernhoff) contulit, cum clientibus suis: verbisq; commodis malum à se auertit: donec amici eorum, qui in arcibus circum Halã erant, se interponerent, motumq; sedarent. Quod factũ est concessione: vt quorundam cellæ, ad aliquot annos intactæ manerent: & nõnullorum statutorum relaxatione. Hinc, quorundam nobilium discessio est ex ciuitate facta. Georg. VVideman. M. Scr. Germanicâ lingua. Quoniam hoc loco nobilium, qui in vrbe Hala & circùm habitauerunt, mentio incidit: age, eosdem Auctore commemoremus tales nobiles, nec non arces, quæ ijs in locis antiquitus fuêre: licet, quibus temporibus singula horum scire non possimus.

NOBILES, qui in ciuitate Halensi habitarunt: qui extincti dicuntur.

Nobiles in ciuitate Hala.

1. Streckfuessij de Streckburg: in quorum Insignibus erat rubra aquila, cum flauis pedibus, & expasis alis, in campo albo qualis etiam aquila super galea.
2. Ebervveinij In clypeo sex rubræ, nigræ, & albæ fasciolæ vel Zonulæ (Strich) transuersæ (vberzwerch) in quibus flaua Panthera saltans. Similis dimidiata panthera galeæ imposita.
3. Dullauuij, Berleri vocati: qui Halæ Præturam gesserunt, seu Scultheti fuerunt. Clypeus, albus: in quo, duæ fasciolæ aut trabeculæ nigræ: in galea, duo cornua: vnum album, alterum nigrum. Viuebant adhuc 1541. duo ex illis: Iacobus Halæ, Georgius F. Tubero Rotenburgi, habitantes.
4. Feldneri, cognomine Geieri. Albus piscis in trabecula vel plagula cærulea transuersa, in campo rubro. In galea, altè fastigiatus inflexus barbaricè ruber pileus (ein roter auffgespitzter vberfültper Cydẽhut) in quo plumæ nigræ: & ad vtrũq; latus, singuli pisces cũ colorib. qui in clypeo.
5. Stetteni. Eadem cum Feldneris Insignia. Forsitan quòd ex eadem familia.
6. Nevvenstainij. In planitie alba martulus vel malleus lapidarius ruber (ein roter Steinbickel) in galea verò duæ albæ alæ. Excesserunt Hala 1340. tempore discordiæ.
7. Gleicheri, Lecheri, Schneevvasseri, equestris ordinis. Qui etsi ijdem putantur: tamen diuisim reperiuntur nominati, in discordia Halensi. In campo flauo, quatuor nigræ nauiculæ: in galea, ruber pileus, qualis Feldnerorum. Fundarunt cum præbenda, S. Iodoci fanum Schneevvasseri, in Gelbingera Halæ platea: antequam id suburbium muro fuisset cinctum.
8. Teuvveri, Feuueri dicti. Scutum, partim album, partim nigrum: in quo saliens monoceros, contrà, quàm in scuto, niger & albus. Teuvvershosa, vt supra Halam sita, ipsorum fuit. Vltimus eorum, cùm decoxisset: victum sibi Halæ in Hospitali emit; ibiq; obijt.
9. Philippi, Eberhardi, & Conradi: eorundem inter se Insignium: comprehensi sub Eltershosijs, de quibus posterius. Putant quidam, singulos horum sic nominatos: quòd singuli liberos suos, alij Philippos, alij Eberhardos, alij Conrados appellarent: sicut Volckij nobiles Halæ de Rossdorff, sic vocantur: quòd plerumq; liberis suis, Volckiorum nomen in Baptismo imposuerint. Fuerunt illi superiores, ditissimi: sicut quidã ipsorũ nomine Burcardus (qui adhuc tẽporib. G. Videmanni vixit) ad ludibrium exterorũ aliquot nobil. ẽ Aureos plurimos in cribro insolauit. Nobilibus enim illis, ciuitati Halensi parũ fauentibus: & nescio quæ, ab ea postulantibus: dies à quibusdam vicinis, controuersiæ componendæ causâ, Halæ constitutus est. Actione tunc ibi inter partes in nouo Senaculo inchoata: Burcardus ille, habitans in curia lapidea cõtra Senaculi salariam domum seruo suo aliquot Aureorum millia in vase ligneo cum aqua dedit. Qui eos in superiore parte domus, ad ianuam granarij, in conspectu nobilium, lauit: deinde in cribro ad Solem siccandi causâ posuit. Quare è Senaculo conspecta, ad nobiles Aduocati sui dixêre: Prospicite vobis: rem nouam videtis. Tanta ciuium Halensium opes sunt: vt aurum suum ne muceſcat, lauent & insolent. Poterunt ergo sustinere bellum quantumuis diuturnum. Quin vos à petitione vestra desistitis? Ita nobilitas in transactionem consensit. Hoc, callidi istius ex Eberhardis nati, Strategema fuit:

Aureorum insolatio.

Vltimus eorũ, Caspar erat Eberhardus: qui capiebat quotannis plus 10. CCC. Aureos ex reditibus. Vxorem autẽ habebat ex familia Senfftiorũ, perparcam: ipse contrà, admodũ profusè viuens, inter compotores. Ideo illa nõ plus ei nummorũ dabat, quàm quanti esset mensura vini, in prytaneum ascendenti conuiuandi causâ. Ea propter cæterũ ipse nobilibus risui erat. Attamen tugali suæ

Senfftia parca.

superstes, siccum guttur sufficienti postea vino proluit. Obijt anno 1516. Clypeus, ruber & albus, figurâ cochleaticarum domorum quadripertitus, cum contractione vel coniunctione in medio. Super galea, duo alba cornua: inter quæ, ruber acuminatus ethnicus pileus: cui infixæ, plumæ nigræ.

10. *Gabelstainij. Insignia, qualia Bartenwviorum, Kochenstettæ habitantium, & se Stettenses nominantium: nisi quòd in galea non erat muliebris imago: sed tantùm duæ rubræ asciolæ vel securiculæ, 2.* rot Parten.

11. *Bernstainij. Albus lapis molaris, in nigro campo. Sic & in galea.*

12. *Rhotij, Halæ habitantes. Nam alij Rhotij, extrà ad amnem Rhotum habitabant, Domini, in arcibus Hohenrhot & Oberrhot, hodie dirutis. Quorum Insignia erant, qualia Lewenstainiorum. In Halensium verò Rhotiorum Insignibus, sicuti Vohenstainiorum, planities rubra habebat tres flauas lagenulas: galea verò, duas alas rubras: in quibus, ternæ lagenulæ flauæ.*

13. *Treutwveini. In scuto rubro, album caput Iudæi cum pectore sine brachijs: cum lato pileo Iudaico, & Chorda sub mento. Super galea similiter. Vltimus huius gentis, Halæ habitans, Daniel Treutwveinus fuit: qui reliquit duos filios. Eorum vnus. fuit Eitelius (εὐθάλιος, Euthalius) Doctor Iuris, Canonicus VWormaciæ, præpositus Neuhausæ, Decanus Chombergensis, Assessor Cameræ. Alter, Daniel, Præfectus Boxbergensis: cui hoc muneris, perpetuum esse voluit Elector Palat. Ludouicus: eò, quòd is primus Rusticos seditiosos, in Kynigshoferina planitie anno 1525. inuadens, primũ Rusticũ confossum prostrauerat. Strenuus eques, multis in rebus versatus arduis.*

14. *Bachenstainij, duplicis generis. Quidam, cum flauo spatio vel plagula (*mit einem geelen strich*) in obliquum (*vber Eck*) inter glaucum vtrinq; colorem: & in galea, glauco cum vnicorne, sed sine pedibus: quo differebant à Senfftijs. Alteri nuncupabantur Dettingij, die von Dettingen: quia Dettingam ad Cocham, cum arce Bachenstainio (iam destructa) habuere: quorum etiam quidam Halam incoluerunt. Clypeus eorum, glaucus: cum flaua plagula vel limbo, deorsum per medium eunte: & cum duobus rubris in galea cornibus.*

15. *Kurtzij. In campo nigro, tres niueæ pilæ: in galea, duæ nigræ alæ, cum pilis itidem niueis: inter sidente cane Gallico, quem* Bracken *vocamus, Ex hac familia, quidam nomine Cæsaris Halæ Sculteti seu Prætores fuerunt.*

16. *Petershaimij. In scuto cæruleo, flaua fibula quadrangula (*ein geeler vierecketer Rinck*) cum lilijs ad quatuor angulos. Super galea. duæ glaucæ aleæ, cum eiusdem modi fibulis flauis.*

17. *Zornij. Eadem cum Schneewwasseris Insignia: sed, quod illis flauum, Zornijs album erat: quorum in galeu, quatuor nodi rubri: in quibus, eminentes nigrarum plumarum fasciculi,* schwartze Federbüsche.

18. *Perantiqua nobilis familia: Halæ quondam incolens arcem in monte, nunc S. Michaelis Ecclesiam sustinente: cui familiæ nomen fuit, Nobiles de Hall. Plurium etiam nobilium priscorum Insignia, in Templo Franciscanorum conspiciuntur: sed quæ vetustate multùm obliterata sunt.*

Longè autem pòst, recentiore ad nos tempore, alios Halenses Insignibus Cæsarea Maiestas ornauit, in negotiando versantes: Blanckios, Haugios, Crausios, Colleros, Hußios, Samwwaldos, VWerneros, VWetzelios, Feuchteros, Gainbachios, Feirabendios, Schnurnelinos, Schutteros.

Nobiles extra Halam. Ad fl. Kocher.

NOBILES, qui extra ciuitatem Halensem habitabant: qui nec ipsi, nec arces ipsorum omnes, extant.

I. AD AMNEM Kocham, suprà incipiendo.

1. *Oetendorffij. Arcis huius deuastatæ trientem habuerunt anno 1342. nobiles Mylleri ab Aspach. deinde, Spießij: quorum vltimus, Henricus 75. annorum, obijt 1549. pridie Omnium Sanctorum: sepultus Chombergæ in Capella S. Ioannis. Qui cùm sepeliretur: repertum est cadauer adhuc integrum, serica veste amictum, in arca lignea: quod ex libro mortuali (Salbuch) Abbas reperit: fuisse Erckingeri, ex familia Feldnerorum, C. L. annis antè mortui. Insignia Oetendorffiorum. Scuti partes, duæ albæ, tres glaucæ. In galea, duo cornua ijsdem coloribus.*

2. *Buchornij.*
3. *Hirsfeldij.*
4. *Bretzingingenses.*
5. *Hessenthalij.*

Vestigia harum arcium, non longè à Cocha.

6. *VWestenij. Comites de VWesten olim habitarunt, vbi nunc Ecclesia VWestæ est.*
7. *Vohensteinij.*
8. *Santzenbachij. Huius arcis incolam, ciuem Halæ esse oportet. Eberhardus Horneccius*

anno

anno 1541. tenebat: qui Abbatissam Gnadenthalensem, vxorem duxit, genere Nothafftinam. Posteà, Ebreri adepti sunt.

9. Michelfeldij. Non amplius sunt. Etiam hic incola, ciuis Halensis.

10. Dullavv, domus aquatica, extans. Inde Dullavvenses, aliàs Halæ, aliàs Dullavvæ.

11. Stainvvagij. Hi in arce Stainvvaga habitarũt: vbi nunc sanũ Steinvvagæ sub Chõbergo est.

12. Cohenburg, arx olim Cohenburgensium nobilium: pro qua, nunc Chombergense Monast. est.

13. Lympurgum: cui nomen liberi hi Barones, non arx hæc ipsis, dedisse feruntur. Nomen ipsi habere perhibentur ab alia arce eiusdem nominis, infra Francofordiam sita. Lympurgum.

14. Gotvvoltzhausij, dicti Guldini. Habitabant in colle, vbi Ecclesia nunc est. Alij quidam, ad Cocham vel Cochenam sub Hala, in domo aquaticæ: quæ nunc Hospitalis molendinum est. Priores, ex arce Gotvvoltzhausia ædificarunt Parochialem S. Georgij Ecclesiam.

15. Nevvenburgij. Nunc diruta arx supra Gelbingam.

16. Geiersburg. Geierorum erat. Vidua quædam Geierina, cuidam Feldnero nupta, filium peperit. Viro autem mortuo: sub Hala ad Cochenam in querceto prope Gelbingam, non procul à veteribus ruinis, monti paruum castellum imposuit: egenis hominibus, vt vitam in magna difficultate annonæ tolerarent, mercede conductis. Id castellum, Geierspurgum dictum est: in quo illius Geierinæ filius diu vixit: posterisq; diu mansit nomen Geierorum. Conantibus autem Halensibus istam ædificationem impedire, quòd Cæsaris Rom. priuilegia haberent: ne quis intra milliare arcem ædificaret circa Halam: tamen interuentu bonorum virorum res transacta est: ædificatioq; processit: sed ita, vt Halensibus ad omnem posteritatem pateat ingressus in id castellum: literis eâ re confirmata. Geiersburg.

17. Munchij, qui & Schifflaij vel Scheffachij: in quorum Insignibus, duo fului leones in naui rubra erant, inter se auersi: nauis in campo albo: in medio nauis, remus. In galea, duæ albæ arundines, cum quatuor nigrarum plumarum scapis. Ad hanc Muncensem gentem peruênit matrimonio arx Geierspurgum, de qua modò dictum est. Vltimo verò Munckiorum mortuo, nomine Vlrico: ipsa Comitibus Hohenlohensibus cessit, vt eorum feudum. Moriturus autem hic Vlricus, accersebat Sacerdotem. Quo venire cunctante, ipse dixit: Ah non venit Sacerdos: Veni tu Deus. Ita misericordiâ Dei sola per Christum confisus, expirauit: atq; cum eo, & scutum & galea (vt fieri solet in postremo familiæ extincto) fuerunt sepulta: bonis eius partim ad Hohenlohenses, partim ad Chombergenses, quorum feuda erant, recidentibus. Dicuntur primò Scheffaiæ, vel Scheffavvæ, habitasse: posteà, in pagum Munckam migrasse: nomen q; cum sede mutasse. Munckij Vlrici obitus.

Tempore autem nostro, aquatica domus est Munckæ: à Melchiore Senfftio ædificata: cùm 1512. dissensione ciuium exorta, ipse Hala emigrauisset: quam domum antea propriam, posteà Hohenlohensibus feudum fecerat. Possedit eandem domum inde frater eius Philippus. Deinde, ad Raucherdos ipsa vênit. Pagi pars, Halensium est pars Hohenlohensium.

18. Erlach arx, quæ Eltershoferorum fuit. Mutatum est nomen propter sedem. Nam eadem habent Erlachij cum Eltershoferis Insignia.

19. Gailenkirchij. Nomen suum cum sede mutarunt: cùm tamen iisdem præditi sint Insignibus, quibus Stetenses: alboscil. pisce, in cæruleus limbis vel strijs, in blawen Strichen.

20. Sulmaisteri, à Sulburgo: quæ fuit vetus arx prope Obermuncam. Horum erat præcipua auctoritas: qui Halæ elocabant quotannis elixationem Salis. Halæ quoq; ex parte habitarunt, in lapidea iuxta Ioannis pontem domo. Eorũ vnus, nomine Valtherus, matutinæ Missæ ad S. Ioan. fundator fuit. Sulburgum conflagrauit (nec instauratum est) cùm olim quidam Sulmaisterus, venatu domum è pluuia reuersus, vestes suas ad fornacem per noctem siccandi causâ suspendisset, totâ familia somno sepulta. In Insignibus, 2. blaw vnd 2. geel Spickel (inquit Videmannus. Puto, esse 2. Pyramidatos limbos obliquos) in galea verò, 2. glaucæ alæ: cum singulis flauis limbis vel trabeculis transuersis, gelben Strichen vber zwerch. Ex hac gente, superest hodie honestissima nobilium de Sulburg Senfftiorum familia. Quorum clypeum glaucum, transit flauus limbus vel plagula: à dextra parte clypei inferiore, ad sinistrum summum obliquè ascendens. Galeæ insistit monoceros glaucus pedibus anterioribus proiectis: cum limbo itidem flauo: à tergo ad medium faciei, & principium cæruleicornu, ascendente. Sulmaisteri. Senfftij Sulburgenses.

21. Hagij. Vetus familia equestris. In eorum Insignibus, quatuor nigræ nauiculæ in planitie flauæ, super galea, pileus ruber barbaricus cum nigris plumis: sicut Gleicherorum & Feldnerorum: quibus coniuncti erant. Habitabant Halæ & Hagæ: quarum arcium fundamenta tantùm, posteà relicta.

22. Enslin-

22. *Enslingij, vel Enslingenses. Hi arcem Burckenslingam habitabant: non longè sitam ab Eschenthala, sicut muri veteres indicio sunt. Habitabant & Hurdelbachum prope Tungenthalam, & Bilera Ittorffam. Eorum cognomina, pro locis diuersa fuerunt. Vnus ipsorũ, Nicolaus de Hurdelbach, Tungenthalæ sepultus, interfuit ipse, & quidam de sancto Monte 1415. Concilio Constantiensi, nomine Halensis Reipublicæ. Vltimus eiusdem familiæ, 1534. obijt: in symposio, vt ferebatur, militum interfectus.*

23. *Braunspachij. Huius generis & Kuntzelsaij sunt: quod quidam eorum, Kuntzelsaium incoluère. Braunspachium etiam Gœleri habuerunt: deinde, Spießij: tum, Krailshaimij. Henricus Spießius 1541. eam arcem habitabat: qui Halâ 1534. propter abrogationem Papisticæ Missæ excesserat. Posteà eum possedit ipsam Albertus Krailshaimius.*

Bachij Dettingensis prodigalitas.

24. *Bachenstainij: qui Dettingæ habitabant, vt antehac dictum est. Quidam etiam eorum (Gœtzius nomine, nisi fallor) Halæ degebat: dives Bachius Dettingensis nominatus: quippe amplius tricies mille florenorum rem habens. Is vrbe Hala excessit: illasq; opes omnes, per luxuriam, ebrietatem, & crapulam, turpiter prodegit & obliguriuit: fideli ad eam rem opera vsus Canonici cuiusdam Stutgardiani, sibi Archimagiri:* Das war ein schädlicher Küchenmeister. *Nam iecusculis etiam luciorum, siue luporum piscium, alijsq; preciosis delicijs, epulas comparabat. Cùm iam egestate ac fame premeretur Bachius: mediastinus in balneis, tergorum frictor, factus est. Tandem miseria victus, ab Halensibus alimonium in Xenodochio petijt: sed repulsam tulit. Ita in summa*

Cicada Æsopi.

paupertate atq; contemptu obijt: sicut Æsopica cicada: quæ æstate cùm continenter cecinisset, formicis interim grana colligentibus hyeme, cùm ab eis cibum petijsset, saltare iussa est. Meminerint ignaui & profusi adolescentes. Vltimus Bachenstainiorum, fuit honoratus vir: vxoris Palatini Ludouici Haidelbergæ Magister Curiæ, ibiq; defunctus est.

Enninga. Septem fratrum sacellum.

25. *Enningenses, Eisenbuti dicti,* εἰσὶν γονόγυιοι. *Insignia, Cærulea galea in albo campo. Sic & super galea. Enningæ arcis fossæ tantùm adhuc ad Cochã conspiciuntur. Infra eam sacellũ fuit septem fratrum aut sororũ,* zu den sieben Geschwisterigten *(nunc Enninga dictum) fortè, quòd dedicatũ fuerit S. Felicitati, & 7. eius filijs. Contrà Agricolæ dicebant: se èx parentibus suis audiuisse: nobilem viduam in illa arce habitasse, cum 7. liberis: cum quibus descenderit singulis dominicis diebus in id sacellum: & magnam in pauperes beneficẽtiam exercuerit. Inde loco nomen hoc extitisse. Illâ matrona mortua, liberos idem fecisse. Rusticos homines magnam ipsorum humanitatem sensisse. Eos ibi sepultos esse. Quod sacellum, bello Rusticano euersum fuit.*

26. *Stettenses. Tenuêre Kochenstettam. Eis demortuis, alijs successerunt. se quoq; Stettios appellãtes. Sed in scuto habẽt rubro tres albas securiculas* (drey weiß Parten) *anteà Partenouuij dicti.*

27. *Schauuenbergij. Aliquando Cæsaream Præturam* (das Keyserlich Schultheissen Ampt) *in vrbe Hala gesserunt.*

28. *Feldneri. Habitarunt non solùm Halæ: sed etiam in quadam aquatica Vndermunccæ domo: quæ collapsa est postea. Fuerunt in hac stirpe multi equites. Vnde amœnus ibi horti fons, adhuc nuncupatur Equitum fons,* der Ritterbrunn.

29. *Eltershofij: quorum fuit etiam arx Newenburg apud Gelbingam (vnde & Newenburgij dicti) quam frater fratri exußisse fertur: ex cuius lapidibus sacellum & parochium* (das Pfarrhauß) *Gelbingæ ædificatum est. Quibusdam huius familiæ nomen fuit Philippis: alijs, Conradis: nonnullis, Eberhardis: de quibus suprà scriptum est.*

30. *Euverhausij. Horũ quidam Halæ & Vndermunckæ incoluerunt. Postremus Niderhallæ obijt. Fuerunt & alij, qui ad Cochã olim habitarunt (nunc alij habitant) vt, Muri: vt Siederi, quorum vnus fuit Chombergi Abbas: vt, Pfeildorffij, aliquando arcẽ Michelfeld habitantes: vt, Bernstainij vel Mylstainij. Omnes, intra vnum milliare Alemannicum à ciuitate Halensi habitantes.*

II. AD AMNEM BILERAM, & circùm, Halensis regionis nobiles: qui necipsi, nec eorum arces, supersunt.

Nobiles ad fl. Bileram.

Bilerrhietenses Barones.

1. *Antequam Hala facta esset ciuitas Imperialis: Barones quidã ad Bileram erant, de Bilerrhiet nominati: cuius arcis rudera supra Krefftelbachum iacent. Ibi habitarunt ipsi: & beneficium erat, seu feudum, Bohemiæ: cùm ea adhuc Ducatus esset. Fuerunt Archimagiri Imp. Rom. Quorũ Insignia in cera, erat facies cum pectore* (ein Brustbild) *inter duas columnas. Color ignoratur. Extinctis illis Archimagiris: arx Bilerrhieta, in loco edito sita, in manus prædonũ vênit. qui Aratoribus*

Raptores seminium.

semina, quæ in sacris ad conserendos agros vehebant, eripiebant. Eam arcem cùm ciuis quidã Halensis emisset: in Senatum eius ciuitatis accersitus est: & sub religione iurisiurandi interrogatus, quanti

quanti illam emisset. Quod cùm indicasset: precium ei restitutum est: & arx, vasculo puluerù tormentarij subiecto, disiecta: vt ne amplius latrocinijs & prædationibus seruiret. Sic nimirum agricolis consulendum est, vt ab iniuria tuti sint. Ipsi enim frumento nos alunt.

2. Kotzbubelij, suprà ad Bileram: quorũ Insignia erant hæc. In planitie alba, πρότομὴ, vel caput & pectus, canis flacci (eines Brackens) sine pedib. linea rubra per id pectus descendẽte. Similiter, in galea. Eorũ quidam fundauit capellaniã in Kotzbubel: se in dotatione, ciuẽ Halensem scribens.

3. Newenburgij, Obausij vel Hobausij, & Buchij cognomento Klingenselsij. Eadem, bis Insignia: leo niger, rugienti similis: caudam inter duos posteriores pedes traijciens, in campo flauo. Sic & in galea. Huius familiæ fuit vigesimus Chombergensis Abbas, nempe Obausensis.

4. Hohenstainij. Ad Bileram, vbi Otterbach in eã influit. In planitie alba, aquila expassis alis: in longũ partim rubra, partim glauca: diuaricatis pedibus in duos aureos globos insistens: quomodo & in galea. Dixit mihi (inquit 1553. salutis V Videmannus) olim quidã ætate longè prouectus, ante 40. an mortuus, Rusticus cui nomen erat, Senex Berchtoldus Grater: in villa Iochsrodo, nõ longè ab arce Hohenstaino dissita (in qua villa ipse, & Maiores eius, 200. annos habitauerant) se hoc audiuisse à patre suo, quod sequitur. Eo, nempe patre, adolescente: quando equos aratores ductabat in agro proscindẽdo: frequentes fuisse nobilium in illam arcẽ equitationes. Quando igitur pater suus auenam in agrum seminãdi causâ vexisset: diffudisse eam hinc inde in minores acernulos, & saccos abscondisse. Nisi enim hoc fecisset: nobiles in arcem itantes & exeuntes: si auenã in saccis vidissent: coacturos fuisse Agricolam, tollere eos in equos ipsorum: vt eâ auena suos equos in arce pascerent. *Seminum conseruatio contra raptores nobiles.*

Idẽ Graterus (inquit V Videmannus) alijq; item Rustici illorũ locorum, mihi dixerunt. Cuiusdam mulieris, ex Bauaria oriunda, filium, vini vectorẽ fuisse: hoc vitæ genere, sibi & matri alimoniam cõparantem. Eum (vt & alijs accidit) bis captum in illam arcem ductum, atq; bis pecunia à matre redemptũ, fuisse. Cùm etiam tertiò captus esset (ex ea namq; arce, Bauariæ Principẽ vexari solitũ esse) nec amplius haberet mater pecuniam, qua filium redimeret: sed nec supplicibus precibus quicquam efficeret: eam dixisse ad Hohenstainium. Nõ satis habes, me duplici exactione ad egestatem redegisse: nisi etiam filium meum in carcere, ad mortem putrefacias? Experieris, quid factura sim. Vredinem aut tabem eiusmodi tibi comparabo (ein solchen Atzman) qua consumaris, priusquam filius meus putrescat. Irrisa est à nobili, & abijt. Postridie, cùm ipse cũ alijs nobilibus in ponte confabularetur subitò exclamauisse: Hei mihi: Saga ista me exurit. Missoq; itaq; celeriter ministro in cœnobium Chombergense: sibi viatico sacro prouidisse: ac postero die animam efflauisse. Ita Chombergæ ante veterem domum capitularem esse humatum. Non videtur is postremus sui generis fuisse: sed alius aliquis Hohenstainius: præsidente Chombergi Abbate Velbergensis familiæ Erenfrido, circa 1421. annum. *Tabe, vel vredine, à muliere cõsumptus, nobilis raptor. Atzman.*

5. Newbrunneri: & è regione Hohenstatenses, quos illi se perhibebant. Quatuor limbi vel trabeculæ, in scuto: & pars serti per eos transuersè. In galea, duæ alæ cum limbis & sertis, sicut in scuto. In cera: & ideo de colore nõ constat. Eorum autem sedes iuxta Hohenstainum erat, trans Bileram: vbi adhuc gemina fossa videtur. Adelmanni quoq; Newbrunnam habuerunt.

Olim quidam Hohenstainius nobilis, tempore Bacchanalium alios nobiles, in hac arce sua conuiuas habuit. Hi post cœnam laruis tecti, cũ vxoribus suis, quæ de more illorum temporũ bicornibus velatæ calanticis erant (mit zweyen Spitzen gehüllet) in arcem Neubrunnam (al. Gerhartsbrunnam. Quæ ambæ arces, nunc destructæ) transierunt. Ibi cum comessati essent, & choreas duxissent: in reuertendo, molendinum, quod infra arcem, ad Bileram erat, cũ fistula parua intrarunt. vt cum rusticis puellis, quæ inibi cum colu lucubrantes sedebant, animi causa saltarent. Puellæ autem, visis illis personatis viris, ac bicornibus mulieribus, trepidæ diffugerunt. Nobiles etiam fœminæ, cũ viris Hohenstainum ascendentes redierunt. Postridie fabulam illæ ancillæ sparsêre populo: nobiles è fluuio Bilera nixas, vel aquatiles fœminas (Wasserfräwlein) ad se, in hypocaustlo pensum ducẽtes, ingressas esse. Se autem metu diffugientibus: illas etiam esse egressas & ingurgitem amnis se conijcientes, ita vt sonitus exaudiretur, simul euanuisse. Hinc gurges illius molẽdini, etiamnum nixarum hypocaustum (der Wasserfrawen Stuben) appellatur. Sic olim cum Domini Lympurgenses, in sylua quadã iuxta villam V Vintzenweileram, non procul oppido Gailendorffio, ob apros venandũ versarentur: nobilibusq; fœminis, quas secũ eduxerant, ignem iuxta quandã terræ fissurã, calefaciendi causâ feciissent: duo agricolæ eas cũ bifurcis calanticis fortè conspicati, dixerũt villarũ illius loci Rusticis: se vidisse sylueſtres mulieres ad ignẽ ibi sedentes. Vnde pars ea sylua (ad Chombergæ cœnobium pertinens) adhuc vocatur Hamadryadũ hybernaculum: der Holtzfrawen (al. Waldfrawen) Stuben. *Bacchanalibus bicornes fœminæ.*

Alt-

6. *Altorff & Hurrelbach. In clypeo, pars dimidia in longum, rubra: altera in transuersum, binis albis & cæruleis limbis distincta. Cornua galeæ, rubro, albo, & cæruleo, interstincta. Horum vnus Ecclesiam Altorffiam fundauit. Nicolaus Hurrelbach, Tungenthalæ est humatus: qui ab Halensibus missus fuerat ad concilium Constantiense.*

7. *Aspachij. Planities scuti, diuisa bifariam in longum: vbi quiddam album (Asp dictum Germanicè: populus alba, opinor) in nigro: & vicissim nigrum, in albo. Horum vltimus Halæ habitans, accessionem adiunxit ad S. Mariæ sacellum, ad portam. Multas elegantes tabulas, in Schuppachiano S. Ioannis fano, & alibi, fecit.*

8. *Scheffach, Schifflavv, Scheffavv. Insignia eadem, quæ Munckiorum. Vnterscheffach, à Bauaris Ducibus exustum: quòd inde damnis affecti essent.*

9. *Rainvvoltsberg, aliquando Rainbartsberg dictum. Castellum, in vertice montis situm supra vineas, post pagum Reinsperg. Vltimus, Halam incoluit. Aream concessit in Scheffavv vico: domui Sacerdotis, matutino tempore missificantis, ædificandæ. Scripsit se, Ioannem de Reinsperg. In scuto cereo, malleus erectus, coloris nescio cuius.*

10. *Hoppfab in colle Reinspergum versus. Albus riuus, in cærulea planitie, sicut Brunorum. Nam vna familia fuit. Conradus eques domum, quam in vico Tungenthala habebat, in parochium mutauit: & bona quædam Hoppfachij sita,* das Reupengut *nominata, ad anniuersarium sibi Tungenthalæ agendum diem contulit.*

11. *Alteni de Altenberg. Insignia cerea, qualia Schlætziorum. Clypei pars vna in lõgitudinem: rubra: altera verò flaua: transeunte tigno (*Sparr*) albo in rubro campo, nigro in flauo. In galea, duo cornua: coloribus & tignis similiter, vt scutum, diuisis.*

12. *Vnmueßij de Altenbusen. In scuto, & in cornibus galeæ, color flauus & niger, inuicem quadripertitus,* in einander quartiert

13. *Ebervveinij. Paucis annis ante vrbicum bellum (circa 1448. Christi susceptum gestumq́) inter quendam Vnmueßium Altenbusensem, & Ebervveinium quendam, contentio inter ludendum orta est. Idcirco Vnmueßius iste, sciens, Ebervveinum solere noctu post cænam comessatum ad Sodales Halæ ire: per ostium mænium, vbi riuus Schuppachius (nondum tunc, vt posterius fornice vel aquæductu inclusus, sed apertè fluens) in vrbem illabitur, trepsit alterique iuxta domum eius (quam sequenti tempore Rinderbachij habitarunt) insidiatus est: eoq́ in loco, vbi post S. Georgij ara, in Schuppachiano sacello facta est, interfecit: atque rursus per idem ostium erepsit. Cæde autem patefacta: Halenses arcem aquaticam Altenbusen occuparunt: &, percussore in Bohemiam elapso, combusserunt. Post longam rei tractationem, tandem ita transactum est: vt Vnmueßius, in loco cædis factæ ædificaret sacellum: beneficiumq́ seu præbendam sub nomine S. Georgij conderet: nec intra duo milliaria circa Halam habitaret. Vulgo vocatur, die vnmüssig Capell. Cùm autem anno 1464. à quibusdam Scholasticis, omni die Sabbati ỹ Salue, in eo sacrario caneretur: concursus hominum eò, tanquã ad S. Mariam factus est: & multa pecunia atq́ cera, ibi collecta. Inde Templum pulchrum Schuppachiam, ad honorem S. Schuppachiæ Mariæ, anno 1484. exædificatum. Frater autem Vnmueßij, cædis illius purus, de parte sua combustæ Altenbusæ, transactione quadam pacatus est. Ipse deinde casam rusticam Altenbusæ habitans, vbi posteà chortes Altenbusanæ: non multò post à fratre vxoris suæ, propter ancillam domesticam vxori prælatam, in horreo confossus est: & Halæ in Franciscano Monasterio sepultus. Itaq́ hoc genus interijt: & Altenbusa ad Bachenstainios transijt: Postea verò, emptione ad Xenodochium seu Hospitale Halensium vênit.*

Vnmueßij homicidium.

14. *Feinovv, Feinaij: quise etiam Bilrhietenses nominabant. Melchiori enim Senfftio literas fuisse scribit VVidemannus, in quibus scriptum sit:* Von Veinaw / genandt zu Bilriet. *Esse quoq́ eadem vtriusq́ Insignia: nempe in scuto albo tres rubras rosas: in medio, ex transuerso, viridem trabeculam vel Zonam. In galea, Cycnum album, alis dispessis pedibus & rostro rubris.*

15. *Lamparteri de Ramspach. Vetusta fuit hæc & bona familia (inquit sibi à nobili sene, Danielle Trautvveino dictum esse VVidemannus) olim ex Longobardia in hanc regionem migrans, & ex illa nomen habens. In scuto rubro, tres albi pisces: super galea, duæ rubræ alæ: in quibus, terni pisces albi. Inierunt coniugia cum Michelfeldijs & Feinovvijs.*

16. *Michelfeldij. Affinitatẽ contraxêre cũ Lamparteris, Bilrhietensibus, & Feinovvijs: atq́ in regione, vbi non multis ante annis ruinæ Ramspachij fuêre, nidum posuerunt: Lamparteriq́ de Ramspach nominati sunt. Ex posteris ipsorum, quidam se in Aulam Bohemi Regis contulerunt.*

Ex quibus

Ex quibus Rudingerus Lamparter, ducta ex illo Gynæceo virgine: cum ea se in castello aquatico Rãspachiano collocauit. Natus est ex eis filius Berchtoldus: qui in pueritia vtroq; parẽte orbatus: bello postea ciuitatum exorto: Ramspachoq; spoliato & combusto, nec exinde instaurato: ad eam paupertatem redactus fuit: vt & ipse, & sui, coacti sint ad stiuam ire, & agros more Rusticorum colere. Ait VVidemannus, se illius Berchtoldi filium filiamque vidisse. Habitasse Tungenthalæ, ibiq; sepultum esse. Fuit Rudingero illi soror, virgo Agnes de Ramspach appellata: quæ vico Tungenthala, planitiem Lobenvvasen, inter Tungenthalam & Ramspachum sitam, publicè vel communiter vtendam (zu einer Allmut) tradidit. *Ramspachius, pauper ex diuite.*

17. Eltershofij: de quibus antehac duobus locis dictum est: positis eorum Insignibus: vbi de Philippis, Eberhardis, & Conradis, egimus. Fuit diues & honorata, hæc prosapia: possedit arcem quoq; Baldernam: & ab ea se nominauit. Postremum eorum, suprà habuimus Casparem Eberhardum, Halæ habitantem. Quibus autem post ipsum est nomen Eltershofijs: hi à Cæsare Insignia ipsius obtinuerunt antea Nagelij dicti. Reliquerunt in dissidio ciuium (circa 1509. puto) Halam: & arcem Eltershofam habuerant. Eam Senfftijs vendiderunt: & Melchior Senfftius, anno 1540. Senatui Halensi dedit 3. millibus florenorum. Eam post id tempus Fyrderenses nacti sunt.

18. Schvvelbrunnij. Hi dicti sunt Hæsneri de Vndersunthaim: propter rubram in albo clypeo, & in galea, ollam. Vltimus eorum occisus est in via, inter Elvvangum & Dinckelsbybelam: vbi lapidea crux statuta fuit, eiq; Schvvelbrunn incisum.

19. Santzenbachij. Vltimus huius stirpis, Sifridus à Santzenbach sororem suam Annam Craftoni de Haimberg, Mynnmeister dicto, maritauit. Inde arx Santzenbachum Haimbergensibus vênit. Hæc mulier sacellum & præbendam Santzenbachi, anno 1382. fundauit. Dicitur, Hos coniuges in Testamento suo mandasse: vt, ipsis mortuis, & arx & pagus Santzenbach cum bonis eò pertinentibus, in cœnobium fœmininum, & velut hospitale pauperum virginum nobilium, conuerteretur. Cur id ad effectum non peruenerit, nescitur: hoc tamen perhibetur, parum felices postea loci incolas fuisse: donec is in thermas mutatus sit ferinas.

20. Streckfueßij & Streckeburgij. Quodam tempore posteriorem partem arcis Velbergæ tenuerunt.

Alij præterea Nobiles, olim vel Halæ, vel circùm, habitantes.

Bunningi, Braunij, Herboti, Boleri, Ernesti, Negeri, Colmanni, Hagendornij, Lattingeri, Oservveinij, Stolzij, Schmaltreuvvij, Treuliebij Laurij, Raumenrockij, Eschvveinij, VVeikriedij, Sindringeri, VVinterstaineri, Nordlingeri, Bopfingeri.

Ita Sueuicam Halam multa quondam nobilitas ornauit: adeoq; Hala sedes nobilitatis erat: vt de hodiernis taceatur, quos aliquando & ipsos aliquis celebrabit. Transierunt familiæ iam cõmemoratæ: & memoria fere abolita est. Generatio præterit, & generatio aduenit: inquit Ecclesiast. c. 1. *Hala, quondam sedes nobilium.*

INSIGNIVM RATIO.

Olim, qui in militiam ibat (teste eodem VVidemanno) gestabat primò clypeum ferreum expolitum: aut ligneum, libro seu cortice betulaceo albo obductum, qui glutine & vsu flauescebat. Purus erat talis clypeus, vel scutum: id est, nulla in eo imago seu pictura: priusquam possessor eius aliquid fortiter & laudabiliter pro Repub. fecisset. Tunc pro cõditione viri & facti, dabantur clypeo inscribenda Insignia: sicut apud Romanos, variæ coronæ. Fortis in hostem (exempli causâ) dabatur leo, & cornua in galea: defensori fœmineæ pudicitiæ, monoceros: tutori Ecclesiarum, albus color, propter probitatem: & ruber, propter ardentem erga Deum & homines charitatem: alæ in galea, propter prudentiam & sapientiam. Sed hodie non habetur ita diligens ratio horum discriminum: sicut olim, quando prouerbium erat: Ein Edelmann mag vor Mittag zu Acker gehen: Vnd nach Mittag im Turnier reiten. Licet nobili, ante meridiem manu sua semen in agro spargere: sed à meridie cataphractum, hastâ cum aduersario, in ludo equestri concurrere. Ad hæredes transmittuntur Insignia: vt excitentur ad imitandas patrum suorum virtutes: non autem, vt inani nobilitatis ingeneratæ nomine tumeant. *Clypei, olim puri.* *Insignium origo.*

CASTELLORVM seu arcium ædificatio.

Arces à priscis nobilibus ædificatæ sunt, tuendæ communis libertatis & gloriæ patriæ causâ, contra exteros hostes (præsertim antiquis temporibus contra Romanos: cùm Imperij magnitudine quitus ædificatæ. & maiestate elati, etiam Sueuiam, & reliquam Germaniam, subigere armis niterentur) ideoq; in altis montibus, aut alijs locis opportunis, locatæ sunt arces. Postea, Diabolicæ auaritiæ instinctu, inde prædationes, aliæq; iniuriæ, in ipsos incolas, & homines innocentes, factæ sunt. Contra autem *Arces, cur antiEarum abusus.*

Equestres ludi. talia flagitia, laudati illi equestres ludi, qui Torneamenta vocantur (quorum & multos hactenus annotauimus, & posthac annotabimus) instituti sunt: vt essent tanquam examen scholasticum nobilium: vbi quisq; iustitiæ suæ, fortitudinis, sobrietatis, castitatis, cæterarumq; laudabilium virtutum (quæ verè nobiles faciunt homines) specimen daret.

Causæ familiarum nobilium, & arcium plurimarum, extinctarum atq; destructarum.

Arces & familiæ, cur deletæ. 1. Hominum impietas: Deum non timentium, nec emolumentum Reipub. procurantium: neque viduas & pupillos defendentium: nec rebus laudabilibus studentium: sed ferociâ, superbia, bellua-tione, auaritia, impuritate morum, contraria quæq; facientium.

2. Arcium abusus: quæ præda faciendæ, & rapinis, inseruierunt. Ideo ab Imperatoribus, aut ciuitatibus, deiectæ.

3. Familiæ impietate, luxuria, vitijs alijs, ad egestatẽ delapsæ, arces sartas tectas seruare nõ poterãt.

4. Ipsis deniq; familijs extinctis: arces & castella non pauca, collapsa sunt, neminẽ sui curatorem habentia. Satis hæc sint de nobilibus Halæ, & circa Halam, dicta. Addamus adhuc quædam alia huius 1261. anni, præsenti capiti conuenientia.

De Alberto Magno. Albertus Magnus annum Ratisbonensi Episcopatu functus est (Auent. test.) quo exacto, tædio occupationum vltrò cessit: & ad philosophiam ac literas redijt. Diploma eius.

Frater Albertus, miseratione diuina Ecclesiæ Ratisbonensis Episcopus, refert de visitatione Monachorum Metæ: vt Herimannus inferioris Altaichij fecit. Datum Ratisbonæ M. CC. LXI. octauo Kal. Martij.

Frater Albertus, miseratione diuina Ratisbon. Ecclesiæ Episc. Parochis, Decanis, Vicarijs decimarum, quæ noualia pendunt: tertiam partem Herimanno, Altaichij inferioris Antistiti, ob officia hospitalitatis tribuit. Datum Ratisbonæ, Pontificatus die primo.

Ortum esse Auentinus scribit in Sueuia clarissimis crepundijs, in agro Laugingensi, ex Regulis Bolstadensibus. Laudes ei amplissimas tribuit: vt naturæ secundum Aristotelem verissimo interpreti: qui aliorum etiam philosophorum dogmata calluerit: &, quicquid in Græcis, latinis, Hebræis, Arabicis, Ægyptijs philosophis, egregium fuerit, perscrutatus sit.

Augia Diues. Diuitis Augiæ Abbas Burcardus, postquam præfuit annos 6. hoc 1261. anno resignauit munus Episcopo Constantiensi Eberhardo. Qui cùm ipse sibi retinere vellet, vnà cum Episcopatu suo: effecit tantum Sangallensis Abbas Bernhardus Romæ apud Papam: vt id Episcopo ademptum, Sangallensi Monacho Alberto, Baroni Ramstainio, committeretur. Brusch.

Constant. in Synadelphingen. Ecclesiarum, Conradus de Bernhusen, Præpositus erat: Sed Hainr. de Meschilche, Rector Ecclesiæ in Ahe, & Ecclesiæ S. Martini in Sindelphingen Canonicus: qui librum de rebus Collegij huius, illius consensu conscripsit 1261. in Maio. Quem librum vidi, Archigrammatei ibi Leonhardi Gaisseri benignitate, viri studentis & humanissimi.

Geroldiseccius VValther, Argentin. Episc. Abbatum Magnificentia. Eodem 1261. an VValtherus, Baro de alto Geroldiseck eis Rhenum, consecratus est Episc. Argentoratens. ab Archiepisc. Moguntinensi VVernhero. Illũ Argentinam ingressum pompa maxime insigni Cal. Febr. comitatus est Sangallensis Abbas Bertholdus à Falckenstein, mille instructissimis contra omnem vim equitibus: & Abbas Maurbacensis Alsata, quingentorũ equitum comitatu. Postridie, Festo purificationis D. Mariæ, cantauit VValtherus primã Missam: præsentib. ijsdẽ Abbatibus: nec nõ Principibus, Comitib. Baronibus, plurimis. Gessit funestũ sibi & Episcopatui bellũ, à Treuerensi Archiepisc. & Abbatib. quibusdã adiutus, per biennium, cum vrbe Argentinensi: euocato prius ex ea vniuerso clero suo: priuãdo ciues Sacramentis, & consolatione ægrotorũ.

Bellum VValtheri cum Argentinensibus infelix. Sed ipsi aliunde tres ad se vocarunt Sacerdotes. Post multos & varios cõflictus, ingenti tandẽ prælio, 4. Feria post Reminiscere, ad superiorem Husbergam (pagũ non ita longè ab illa vrbe.) Episc. victus est: licet ita strenuè sua manu pugnasset: vt duobus sub eo equis suffossis, in tertium insiliret. Amisit LX. nobiles, & inter eos Hermannũ fratrem: capti sunt LXXVI. nobiles: vincti laqueis: quos in ciues secum attulerant: ac Dormitorio summi Templi inclusi sunt. Vnde cùm euasuri mox fuissent, ferrũ clàm ad ipsos missis: Episc. cũ præsens Richardo Rom. Regi, præsentib. Argentoratensium Legatis, dixisset, transactionem recusans, suos breui liberatum iri: effecit ipse, vt forex, imprudenti indicio suo: vt ab Argentoratensibus re diligentius considerata, conatus captiuorum deprehenderetur: ipsiq; deinde arctius asseruarentur. Videns itaq; Episcopus, quantũ malorum se autore accidisset: dolore extinctus est 1263. anno: & captiui pactionibus dimissi: canonicique cum ciuitate in gratiam restituti. Perierat ex illo prælio, vnus solus Argentinensis ciuis, lanius Bilgerinus: qui tantùm captus, à fugiente Episcopo occisus est. Duces ciuium fuêre Nicolaus Zorn, & Reinboldus

Incautus sermo.

boldus Liebenceller. Fœdere vbi coniuncti erant Comites generosi: Rudolphus (postea Rom. Rex) & Vvaltherus de Habspurg: Hartmannus de Kyburg, Conradus de Friburgo, Henr. de Nevvenburgo, postea Basilienſis Epiſcopus. Ita Vvaltherum Epiſcopum, cum felix eſſe potuiſſet, ira & pertinacia ſua perdidit. Chronic. Argentorat. M. Scr. & in Paraleipom. Vrſperg. Hedio.

Inuenta ſunt oſſa, quæ videbantur hominum prope caſtrum Hertin, prope Baſileam, longitudinem noſtram XXX. pedibus extedentia. Colmar. Faſt. *Oſſa gigantea.*

Conflagrauit magna pars Monaſterij Campidonenſis, poſtridie S. Magni, noctu. Bruſch.

DISCIPLINÆ MONASTICÆ, SIVE REGVLÆ, ADVERSARII FRAtricelli, & conuerſi atq; conuerſæ. Kirchaimenſes & Gnadencellenſes Monachæ, ſub inſtitutis S. Auguſtini. Difficile, fœminarum cœnobijs præeſſe. Inſtitutio atq; diſciplina Pfullingenſis Parthenônis.

CAPVT XIIII.

PLura ſunt ad 1261. annum annotanda quæ erunt Monaſterialia.

Extiterunt quidam aduerſarij Regularum Monaſticarum (vt ſcribit frater Felix) in quibuſdam Monaſterijs: qui nominabantur Fratricelli, Beghardi, & Beginæ. Hi perſuadebant multis cœnobijs, vt ſine Regula viuerent. Melius ſic Deo ſeruiri poſſe, per libertatem ſpiritus. Sed magnopere hoc genus hominum oderant cæteri: quibus certa diſciplinæ præſcriptio placebat. Proinde quibuſdam Epiſcopis videbantur demolienda, talia collegia: quibus illa licentia ſtudio eſſet. *Fratricelli. Beghardi. Beginæ.*

Tunc conuentus Sanctimonialium Kirchenſis cœnobij (de quo ſup. 1. libro, cap. 11. & 15.) ſæpe per Legatos Regulam S. Auguſtini, à Conſtantienſi Epiſcopo petebat. Quo ſemper recuſante: fœminæ impetrarunt eam à Legato Pontificio, Cardinale aurei vexilli (zum güldenen Fahn) Petro: qui Conſtantienſi Præſuli præcepit Papali auctoritate: vt illis Auguſtinianam Regulam daret. Hanc igitur acceperunt anno 1247 cùm nondum eſſet cœnobium Cellægratiæ (de quo ſup. cap. 8.) & poſtea 1267. Bononiæ ordini Prædicatorio incorporatæ fuêre. *Kirchaimenſis cœnobium.*

Sic Gratiæcellenſes quoque, quibus antea libertas illa Fratricellana placuerat: cùm iam vi derent, ordinem ſuum negligi, quòd nulli Regulæ aſtrictus eſſet: impetrarunt & ipſæ ab Epiſcopo Conſtantienſi Regulam S. Auguſtini, anno 1252. in qua ipſas deinde Pont. Alexander 4. confirmauit: Prædicatoribusq; commendatæ ſunt, non tamen ordini incorporatæ. Bullam iis ipſis dedit cum multis priuilegijs, hoc 1261. anno. *Et Gratiæcellenſes.*

Verùm enimuerò videntes fœminæ, ordinem ſuum conſiſtere non poſſe: niſi etiam ordini Prædicatorum incorporarentur: ſubdiderunt omnino ſe eius ordinis Magiſtro, in capitulo Mediolani generali, anno 1278. Quod vix factum eſt: Lupfenſibus Dominis Romam ad Papam ſcribentibus: & multarum ſalutis causâ animarum hoc vrgentibus. Etiam ipſæ Sanctimoniales ſcribebant ad Rom. Regem Rudolfum, ac Reginam: qui ambo Mediolanum pro illis ad generale capitulum literas dederunt. Tunc Stettenſes quoq; Nonnæ, incorporatæ ſunt: quanquam ſe poſtea rurſum Conſtantienſi Epiſcopo ſubiecerunt. Tardi erant patres ad curandos Parthenônes: propter difficultatem, curas, & moleſtias rei. Ἐπὶ γοῦν τῶν παρθένων ἐπιμελείας (inquit 3. Serm. c. 17. D. Chryſoſtomus) τοσοῦτῳ μεῖζον ὁ ἆθλος: ὅσῳ καὶ τὸ ἔπαθλον τιμιώτερον: καὶ βασιλικωτέρα αὐτῶν τῶν ἄλλων ἡ ἀγάλη. Et, ἡ παρθένος ἐκείνη μείζονα ἀπηλύσατο (tanquam in gymnico certamine ad maiorem virgo luctam ſe exuit, id eſt, maior & difficilior, quàm aliarum fœminarum, virginitatis eſt profeſſio) πολὺ τὴν ἀκήλητον φιλοσοφίαν ἐδίλωσε: καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν ἀκριβῶς ἐπιγνῶσα ἐπιγνώσεται. Et, τὸν μὲν ὁ γῆς ἀγωνοθέτης ἐχθρὸν ἔχει, καὶ μάλλον, ἐὰν νικήσῃ, καὶ προσελήλυθε: καὶ πείρᾳ ἕτοιμος, εἰ καὶ τις ἐξολισθήσειε, καὶ παρασκευὴν ἀνδρῶν ἐπιτηδείων, καὶ πολλοὶ καὶ μετὰ τέτων ἀπαιτῶν, ἡ τῆς φύσεως, Maria: id eſt, ὁ τῆς ἐκκλησίας γεωργὸς καὶ νομεύς. Ergo διὰ τὴν παρθένον πάντα χόδεν ταχίζεθαι: καὶ ὀλιγάκις τὰ πάντες οἰκιῶται προβαίνειν τῆς οἰκείας ἀκριβείας τοτε καὶ ἀνακηκὰ καὶ παλαιόγωσι πορέσεις. Quam tarditatem patrum ad ſuſcipiendam inſpectionem fœminei cœtus, cùm viderent Moniales cœnobij in Burgundia Claræualle ſit: à Legato Papæ nouam impetrauerunt incorporationem: qui præcepit Prædicatoribus, vel Prouinciali: vt fidelè & paternam curam illarũ ſuſciperet: viſitando, monendo, hortando, erudiendo, caſtigãdo. Tunc prouincialis etiam Græciacellam vênit: ſacrataſq; fœminas in ſuam curam recepit: atq; inſpectionem earum ſe abſente, cõmendauit Priori ciuitatis Eſſelingenſis, omnia vtiliter ordinans. Ac multis priuilegijs Parthenonem donauit 1287. anno Legatus D. Ioannes, Epiſc. Tuſculanus. Vixerunt itaq; Gratiæcellenſes ſecundum Regulam ſuam diligenter, magna ſeueritate, magna probitatis & religionis exiſtimatione apud omnes, idq; per annos multos. Qualis autem illa Auguſtiniana ipſarum Regula fuerit: dicere non habeo: ſed forte talia fuêre præcepta, qualia ſororum Pfullingenſium (de quibus ſup. lib. 1. cap. 6.) quæ hoc loco commemorabo. *Clarevallenſes Moniales. Prouincialis cœnobiorum.*

Prædicatoribus incorporatæ, Gratiæcellenſes.

Et Stettenſes Monachæ.

Fœmininorum Monaſteriorum cura, difficilis.

Pfullingensis παρθενών.

REGVLA Monacharum cœnobij Pfullingensis, è Germanico M. Scr.

Regula Monacharum.

1. *Sorores semper maneant intra septum Monasterij: nisi incendio, aliave necessitate expellantur. Tunc alio in cœnobio, ibidem conclusæ manento: nec, nisi permissu Romanæ Ecclesiæ, qui huius ordinis curam gerat, potestas eis extra septa sit aliò exeundi. Mortuæ, intra cœnobium sepeliuntor: & aliæ, sed paucæ, à sororibus recipiuntor.*

2. *Nulla recipiatur, quæ anili, aliave simplicitate, Regulam seruare nesciat. Nec Abbatissa recipiat vllam, nisi consensu omnium sororum.*

3. *Quæ recipietur: vanitatibus Mundi renuntiabit: capillo desecto, secularem vestitum deponet. Ei magistra dabitur, à qua Regularem vitam discat. Nec ad actiones Cœnobij admittetur, nisi anno exacto. Tunc si tales fuerint benè instructæ, professionem facient, ad hunc modum.*

Promissio professionem facientis Monialis.

Ich Schwester N. verheiß Gott / vnd der aller seligsten allweg Jungfrawen Marie / dem seligen Franciscken / der seligen Claren / vnnd allen Heiligen / zu leben vnter der Regel: die vnserm Orden geben ist von dem Herrn Bapst Vrbano dem vierdten / alle zeit meins Lebens / in gehorsam / ohn eygenschafft / in Keuschheit / vnd auch vnter der beschliessung: nach dem vnd geordnet ist durch dieselbe Regel. (*cœpit sessio Vrbani 4 anno 1261.*)

Tonsio.

4. *Omnes sorores, certis temporibus tondeantur circum caput vsq; ad aures.* (in Sinnweller weiß biß an die Ohren: ἐπιτρόχαλα, ἕως τῶν ὤτων.) *Quælibet soror, vltra Cilicinum indusium* (härin Hemmet) *& leuidensam siue theristrum* (wifling Kleydt) *potest habere tunicas duas, aut plures (si videatur Abbatissæ) & pallium sub collo consibulatum. Hæ vestes, ex vili, & spiritales personas decente, panno sunto: & pedes tegunto, sine aulico syrmate. Manicæ & mamillare* (das Müder) *exterioris tunicæ conuenientis sint longitudinis & latitudinis. Habeant quoq; capitium sine cappa* (Schäppler on Kappen / oder Gugel) *è vili & religionem decente panno, mediocris longitudinis & latitudinis. Funem pro cingulo gestanto: ricâ vilis panni albi capita honestè tegunto: calyptram nigram* (Μαφόριον) *supra caput habento humeros tegentem: ac decenter calceentur.*

Dormitio in Dormitorio.

5. *Antistita, & sorores omnes, quando valent, in communi Dormitorio cubanto, indutæ & cinctæ: in lectulo singulæ proprio. Abbatissæ lectus in eo loco sit: vnde cæteros lectulos videre possit. Licet cuiq; habere saccum palearum, aut fœni: & paleis refertum, aut lana puluinum. Item, lanea tegumenta. Semper lampas nocte tota in Dormitorio ardeto.*

6. *Cultus diuinus administretur dies noctesq;. Quæ didicêre legere & canere: eæ hæc ipsa peragant ritu Franciscani ordinis* (der mindern Brüder) *sobriè & strenuè. Indoctæ quæ sunt, dicunto: pro precibus matutinis. Pater noster viciesquater: laudibus matutinis, quinquies: horâ diei prima, tertia, sexta, nona, septies in singulis: vesperis, duodecies: & in completorio, septies. Quando item doctæ obeunt officium pro mortuis: indoctæ recitanto pro vesperis orationem Dominicam septies, cum precatione Requiem æternam: ac pro matutinis, duodecies.*

Missæ auditio.

7. *Missam audiunto ex Diacono si quem habent, honesto. Si non habent: ex quolibet alio grauis vitæ presbytero. Pœnitentiam & Sacramenta accipiunto ab illis, quibus ea potestas est consensu Cardinalis cui hic ordo commendatus. Confiteatur soror Presbytero soli, per fenestram locutoriam vel pœnitentiariam. Singulæ ad minimum semel in mense confiteantur. Prægressâ pœnitentia, accipiunto corpus Domini in solennibus maioribus Festis* (zun Hochzeiten) *nempe natali Domini purificationis, adueniente Quadragesima* (annahender Fasten) *Festo Paschatis, Pentecostes, Petri & Pauli, S. Claræ, S. Francisci, & die omnium Sanctorum. Sed si ægrota decumbat soror: Sacerdos accedito albatus, & cum vexillo sacro in manu: comitatus duobus, aut saltem vno, honestis hominibus pneumaticis, allatis & ipsis, aut Choreali tunica indutis. Peractâ pœnitentia, & sacramento dato: confestim egrediuntor, idq; vnà, nõ separatim. Eodem modo se gerunto in commendatione animæ. Sed in exequenda sepultura, ne egreditor cœnobium Sacerdos: sed omnia in templo peragito. Nisi fortasse secus videatur matri & conuentui. Tunc enim modo prædicto ingredi fas est: sorore verò sepulta, extemplo cum comitibus exito.*

Festa maiora.

Discere.

8. *Si quæ sororum sunt ingeniosæ: Magistra eis præficiatur, à qua discant legere, & sacras exercere operationes. Sorores & seruitium, ad honestos labores adiguntor: ne otio, animarum inimico, extinguatur spiritus orandi, & cogitationum sanctarum. Et quoniam omnia debent sororibus esse communia, nec quicquam vllius proprium: sollicitudo, auaritia proprium habendi cupiditas, procul relegantor.*

Silentium virginum.

9. *Silentium omnes inter se tenento: nisi, facultate loquendi petita, res aliter expediri non possit. Quæ cæteris præsunt; loquuntor pro necessitate munerum duntaxat exequendorum moderatè.*

Ægro-

Ægrotante aliqua, & in Festis celebrioribus, loqui licet: sed de Domino Iesu Christo, de Sanctis, alijsque rebus honestis: Magistrâ morum sermones obseruante, ne quid indecorè.

10. Si quis, siue pneumaticus, siue politicus, cuiuscunq; sit dignitatis, collocutionem petat cum aliqua sorore (ist/bitten mit einer auß den Schwestern zu reden) prius id nuntietur Abbatissæ. Cuius permissu soror ad elatratam fenestram accedens, semper alijs duabus comitata sit sororibus, à matre adiunctis: quæ & videant & audiant, quicquid dicatur agaturue. Collocutio sit breuis, nec friuola. Idem & Abbatissa seruet: vt tollatur omnis obtrectandi materia. Man trawet eben den Leuten nicht wol. Collocutionis petitio.

11. Omnes sorores (exceptis morbo infirmis) ieiunanto à natiuitate S. Mariæ, vsq; ad resurrectionem Domini: præterquam Dominicis diebus, & natali Domini. Sed à Dominica resurrectionis, vsq; ad natiuitatem Dominæ nostræ, Feriam sextam (diem veneris) ieiunanto. Abstinento carnibus: exceptis ægrotis, & infirmioris naturæ cum consensu Abbatissæ. Licet verò vesci lacte, caseo, ouis: excepto tempore aduentus, vsq; ad natalem Domini: & à Sacerdotum Bacchanalibus vsq; ad Pascha: & omnibus ieiunij diebus, Ecclesia quos constituit. Debilium rationem habere licet Abbatissæ, & iuuencularum atq; anuum: excepto Aduentus die, & feria sexta. Item, triduo excepto Phlebotomiæ sanarum. Nec plus quater in anno phlebotomia permitti debet. Ieiunium.

12. Infirmis & ægrotantibus, diligenter cum charitate inseruiendum est: cùm alijs rebus, tum cibis morbo competentibus. Eis peculiaris locus, quietis causâ attribuendus. AEgrotatio.

13. Monasterio sit tantummodò vna ianua, eaq; cæca (sine vlla fenestra) nec non altiore in loco, cum scala ad eam: vt post completorij vsq; ad primæ tempus, ea scala subtrahatur. Hanc ianuam custodiat quæpiam pia sororum, & animosa: diligentemq; curam clauium habeat: ne ianua vnquam seignorante aperiatur. Alteram verò clauem, huic dissimilem, mater seruet. Custodia socia æquè fida iungitor: quæ, si illa impediatur, vices gerat. Ianua nunquam, nisi iustam ob causam, aperta sit, nec incustodita. Interdiu vnâ claue, noctu duabus, clausa. Non quiuis, nec sine causa, intromittatur. Rarissimè conspiciuntor sorores à profanis, vel secularibus. Ianua cœnobij.

14. Vertibulum (ein Winde) in exteriori muro factum esto: per quod res vtrò citroq; porrigantur. Id tale sit, ne inuicem se conspicere possint, nec intus soror, nec homo foris stans: nec quisquam per id repere. Intus autem & extrà, valido ostiolo nocte claudendum est. Ad actiones huius vertibuli soror prudens, & quæ honestati Parthenônis studeat, adhibetor. Vertibulum.

15. Verùm, quia offeruntur negotia: quæ per ianuam & vertibulum peragi non possunt: esto porta quoq; in loco idoneo, qua res recipiantur maiores. Quibus peractis, mox claudatur: & clausa maneat validis seris & vectibus: extrà etiam muro firmetur. Porta.

16. Sit & conspicilium, siue fenestra locutoria, in loco apto: factum ex ferrea lamina subtilibus cum foraminibus: atq; fortibus clauis ita confixum, vt nunquam aperiatur, intus & extrà. Intus etiam velatum sit nigro panno: vt nec conspiciat soror colloquentem, nec conspiciatur. Nec ibi sermo fiat: nisi tempore, quo non impediantur diuina officia. Conspicilium.

17. In muro, qui separat sorores à Templo, sit cataracta ferrea (ein eisener Gatter) ex fortissimis perticis ferreis: foris munita clauis prominentibus ferreis. Aut sit facta ex vna ferrea lamina foraminosa, foris itidem clauata. In eius medio sit fenestella: per quam Sacerdos corpus Domini eis porrigat. Ea fenestella sit aliàs clausa semper serâ ferrea. At verbi quoq; sacri audiendi causâ, aut ob rem necessariam, nec sine permissu tamen Gubernatricis, aperiri potest. Intus nigro panno cataracta sic veletur, ne sorores videant, quid extrà fiat. Cataracta ferrea.

18. Nemo, quicunq; sit, intromittatur in penetralia cœnobij. Nemo ingrediatur, nisi cui potestas fit à sede Romana: aut à Cardinale, cui sorores commendatæ sunt. Excipiuntur Medicus & Anagnostes: qui tamẽ nec ipsi intromittantur, nisi præsentibus duobus honestis hominib. claustralibus: qui nec ab eis discedant. Excipitur casus incendij, aut magna necessitas: qua depulsa, qui ingressi sunt, cõtinuò iterum exeant. Nemini externo liceat, in Monasterio cibũ capere, aut pernoctare. Si quis tamen Cardinalium veniat: aut generalis minister ordinis Minorum: intromitti in interiora claustri, sed paucis cum comitibus, potest. Sic & alius quispiam Prælatus: cui à Pontifice, aut purpurato patre permissum sit: qui veniat aut consecrandæ sororis, aut alius rei gratiâ. Verùm & hæc rarò fiant. Nulla etiam soror, nisi præsentibus duabus tribus ve sororibus, cum illis loquitor. Non etiam inuitis Abbatissa, & cœtu virginali, ne illis quidem, intre claustrum liceat. Tales autem se, intromissi præbeant: vt ex ipsorum oratione, vestitu, & moribus, velatæ fiant meliores: nec vlla offensioni causa detur. Ab illis deniq; qui admitti se petent, Epistola Papæ Cardinalisve exhibetor. Intromissio hominum.

Procurator Monasterij.

19. *Vt bona, reditus, & census Cœnobij, rectè administrentur: in omnib. huius ordinis Monasterijs esto Procurator prudens, attentus, fidelis. Hic conducitor & dimittitor ab Abbatissa & collegio. Idem rationes referto acceptorum & expensorum omnium, ipsi matri, & tribus delectis à conuentu sororibus. Idem facere tenetur Visitatori, si is exigat. Nihil de facultatibus cœnobij vendat, permutet, alienet: nisi concessu Rectricis, & virginei Senatus. Aliter omnis contractus fuerit irritus. Paruas dare res potest, permittente Abbatissa Eum & Visitator summouere potest.*

Abbatissa.

20. *Electio Abbatissæ, penes conuentum sororium esto: sed approbatio, penes Cardinalem, aut cui is mandauerit. Eligitor autem talis, quæ ceteras excellat sanctitate morũ, quibus sorores fiant meliores. Ipsa sit ἀπροσωπολήπτις (nullius personæ respectrix) perfugio & solatio sit afflictis & mœrentibus: visitet humaniter & humiliter sorores: errantes, aut peccantes moneat & castiget: nec temerè tamen quid præcipiat: nec laqueum ponat animæ. Ei totus conuentus, & seruitium omne, obtemperato. Ipsa singulis hebdomadibus in capitulum sorores conuocato: eas officij admoneto: pœnas meritis imponito sed maternas. Consilio quoq; sororum vtatur ad ea: quæ cœnobij vtilitati & honori seruiunt. Ne contrahat æs alienum: sed necessaria tantùm comparet, cum sororum consensu. Rationem etiam reddat singulis quadrantibus anni acceptorum & expensorum, conuentui: aut quatuor sororibus, à conuentu deputatis. Officia quoq; distribuat de consilio conuentus, aut matoris partis consensu. Sigillum conuentus benè custodiat. Literas, quas scribit, conuentui recitet in capitulo: & approbatas, obsignet. Nulla sororum scribat, aut literas accipiat ab Abbatissa non lectas. Ipsa discordias sororum, si quæ incidant, tollat. Soror veniam petat à sorore, quam læsit, statim, antequam munus suum Domino offerat Soror læsa, benignè condonet. Fugiant omnes inuidiam, iram, superbiam, ambitionem, sollicitudinem, dissentiones, rixas, impuritatem.*

21. *Nulla Abbatissa, nulla soror, vlla de causa veniat ipsa eò, vbi Papa est, nisi potestate data, sub pœna excommunicationis.*

Visitatio cœnobij.

22. *Visitatio fiat Monasterij, ad minimum semel in anno: eaq; per Visitatores potestatem & modum visitandi à Cardinale nactos: vitæ & morum probitate spectatos. Visitator, talis sit: vt ab eo sorores de bono in melius proficiant. Comitatus sit duob. viris honestis Ecclesiasticis: qui cũ eo semper adsint, nec seperentur. Visitator prælegat sororibus Regulam, & interpretetur. Abbatissa sigillum ei tradat, cum præsertim, cùm abdicatura se est munere suo: quam & ipse dimittere potest: nisi retinenda propter vtilitatem cœnobij videatur. Si qua vitia deprehenderit Vestalium: monito, reprehendito, hortator. Eodem modo, & in Abbatissa. Si quid ipse corrigere non potest: ad suum Superiorem referat. De statu claustri nihil celandus est Visitator: quia hoc esset signum improbitatis: sed ei in omnibus Monasterij rebus obediendum. Quæ secus fecerint sorores: pro dignitate castigantor. Charitatis, & vtilitatis communis, ratio habeatur. Idem Visitator inquirat etiam in capellanum & conuersos, familiamq; reliquam: in quibus emendet & castiget ea, quæ his indigent. Pœnas imponat: quibusdam etiam relegationem. Sed & in alia Monasteria remouere potest. Maturè absoluat visitationem, leuandæ maioris impensæ causâ.*

23. *Vt obseruantiores sitis Regulæ: volumus, eam ab omnib. vestri ordinis cœnobijs teneri: ne sub diuersis magisterijs sitis: cõmendamusq; vos omnes dilecto filio nostro Ioanni S. Nicolai in carcere Tulliano, Euangelico & Cardinali, ac patrono & castigatori ordinis fratrum Minorum: vt huic, & quemcunq; pro tempore Cardinalem huic ordini præfecerimus, obediatis: tanquam Curatori animarum vestrarum, in visitatione & reformatione vestri.*

Recitatio Regulæ.

24. *Ne huius Regulæ obliuiscamini: decimoquinto quoq; die semel vobis recitabitur. Cui si intellexeritis vos obediuisse: gratias Deo misericordi agetis. Si qua animaduertet se peccasse: pœniteat eam, deinceps caueat: veniam oret, & ne amplius posthac tentetur. Ac nemo omnino hominum hac nostra statuta infringat temerario ausu. Alioqui se in offensionem Dei omnipotentis, indignationemq; Apostolorum Petri ac Pauli incursurum sciat. Datum in veteri ciuitate Roma, XV. Kal. Septemb. anno Pontificatus nostri tertio. Ergo, anno Domini 1263.*

Ancillæ.

Additum erat de seruitialibus etiam fœminis, vel ancillis. His tunc licebat exire cœnobio, permissu Abbatissæ, ad negotia cœnobij expedienda: sed ita, vt se honestè gererent: nec mundanas, id est, inutiles & nociuas res, renunciarent, quibus corrumperentur sorores: sub comminatione grauis pœnæ. Insecutis tamen temporibus prohibitum est, ne amplius exirent, à Papis Bonifacio 8. & Benedicto 12. quorum ille anno 1296. hic 1336 sedit.

Conuersi. Conuersæ.

Additum & de Conuersis erat: quorum fuit officium, Abbatissæ obedire, nihil proprij habere, castè viuere: vilibus pannis vestiri, sine cucullis: tunicis breuium & augustarum manicarum. Debebant

bebant tunicæ digitis quatuor à planta pedum abesse. Capellani vel Sacellani tunica, longior. Cingulum vtrorumq; locum cum cultro. Capitium cum cappa supra tunicas, paulò genibus longiores. Capillus in orbem detonsus aduſq; aures, &c. Subiecti erant reformationi Visitatoris.

Hanc Regulam, siue viuendi rationem, Episcopus Ostiensis, Gregorius Papa, Pfullingensibus sororibus dederat; quæ est à Pont. Vrbano confirmata: & ipsarum ordo, nuncupatus, S. Claræ ordo.

Paulus 1. Timoth. 4.

Corporalis exercitatio (etsi omnia debent ordine & rectè fieri, atq; honestè decoreq; viui) ad pauca est vtilis: pietas verò ad omnia; promissionem habens præsentis & futuræ vitæ. Ad Tit. 3. de pietate & iustificatione. Non ex operibus, quæ sunt in iustitia, quæ facimus nos: sed suâ misericordiâ saluos nos Deus fecit, per lauacrum regenerationis, &c. Ad Philip. 3. Iustitiam ex fide in Christum, magni facit pius: sed comparatione huius, cætera omnia σκύβαλα. Act. 11. & 1. Cor. 3. Vnus ordo saluandorum est, ipse Christianismus: non Pauli professio, non ipsius Apollò: sed sub horum nomina repere, est carnalem esse: & ad ministros, id est, riuos se conferre fonte neglecto.

CRVCIATA PAPALIS CONTRA R. MANFREDVM. VTRAQVE SICILIA, Carolo Gallo contra ipsum tradita. Richardus, Rom. Interrex, aduersus Conradinum pro Tigurinis. Priuilegium Vlrici, Comitis VVirtemberg. Madelbergensibus datum. Comites Helestainij & Dillingenses. Bebenhusana quædam. Dotatio Cœnobij Gnadencellensis. Schutterus amnis, arx Geroltzecca. Caroli Galli apparatus aduersus Manfredum. Oppidum Mindelhaimense. Administratio Mompelgardici comitatus. Oppidi Lindauiensis incrementa.

CAPVT XV.

ANno 1262. Papa Vrbanus, cùm Legatis in Galliam missis, veniam delictorum omnibus nuntiasset: qui sibi contra Manfredum, & Saracenos eius, auxilio essent: magnumq; compauisset exercitum crucifer orum; non tamen efficeret tantum contra illos, quantum vellet: ideo S. Ludouici, Galliarum Regis, fratrem Carolum, Andegauorum Ducem, & Prouinciæ Comitem, excitauit ad sibi opitulandum: deferēdo ei vtriusq; Siciliæ Regno: ita tamen, vt id Carolus suis armis sibi acquireret: se ab Ecclesia habere agnosceret: tributumq; quotannis Pontifici honestum solueret. Itaq; per Cardinalem misit ei harum rerum diploma. Quo de negotio, Auent. lib. 7.

Crucifer exercitus Papæ, contra Manfredum.

Carolo Andegauo, vtraq; Sicilia à Pontifice delata.

Vrbanus IIII. inquit, Gallus genere popularibus suis, quàm Germanis & Sueuis, amicior. Carolo Andium Regulo (quem Imp. FRIDERICVS II. Narbonensi Galliæ præfecerat) fratri D. Ludouici, Occidentalis Franciæ Regis, Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliaq; Regnum, FACILE DE ALIENO LARGITVR: eiq; Mariam, filiam Stephani V. Vngariæ Regis, neptem Belæ IIII. quo opes eius firmaret, despondet. Illa Regna Manfredus, filius Friderici secundi, tutorijs auspicijs administrabat. Cometes tum per aliquot menses visus: ventus præter soli tum vehemens syluas, casas, domos, arbores, euertit; mortalibus vniuersis & pecoribus maxima detrimenta iniunxit.

Cometa & Ventus.

Venit quidam impostor anno 1262. (teste Siffrido) cum magno exercitu dicens, se esse Imp. Fridericum. Ac is duodecimo anno antè mortuus fuerat.

Pseudo Friderici.

Eiusdem anni die Nouemb. 20. Haganoæ Richardus Anglus Rom. Rex, Tigurinos ad Imperium pertinere, literis confirmauit, aduersus Cunr. ad. Sueuum: quòd is Ducatui Sueuiæ illos subijcere tentaret. Fortè titulo Aduocatiæ (inquit Simler. lib. 1. de Repub. Heluet.) quam olim Alemaniæ Duces, diu in sua potestate habuerant. Cùm enim Conradinus proscripsisset Tigurinos, libertatem suam tuentes: Rex Imperialib. literis priuilegia ipsorū rata esse voluit: inter alia sic scribens.

Richardus, Rom. R. Tigurinos defendit contra Conradinum.

Sanè fideli relatione peruênit ad serenitatis nostræ auditum: quòd Conradinus, olim Conradi Regis filius, qui se Ducem Sueuiæ nominat: eâ non contentus iniuria, quod in vanum sibi gloriam alienam vsurpat: insuper etiam in ciues nostros Thuricenses, in nostro & Imperij nostri gremio speciali collocatos: nec ad Ducatum eundem sed ad Imperium, prout stabiliuit antiquitas, & modernitas approbauit, immediatè spectantes: tanquam subessent memorato Ducatui, proscriptionis de facto, cum nullo penitus iure posset sententiam promulgauit, &c. Data Haganoæ XX. die Nouemb. anno M.CC.LXII. Regni nostri VI. "

Hoc tempore adhuc viuebat Eberhardus I. Comes VVirtembergensis. Item Vlricus, cui arx Achalma oppignerata fuisse perhibetur. Hic Monasterio Adelbergensi (ab Eberspergensibus & Blochingensibus Comitibus quondam fundato) tale priuilegium dedit.

Achalmæ oppignoratio.

VVirtemberg. Comitis Vlrici priuilegium, Maidelbergensibus datum.

Vlricus, Dei gratiâ (al. D. gratia D. id est, Deigratia dictus, (Gottesgnad genannt) Comes de VVirtemberg, viris religiosis, & amicis dilectis, Præposito, ac toti cõuentui, de MADELBERG, S. cum sinceræ dilectionis affectu. Cùm vestræ deuotionis orationes, toto mentis affectu promereri cupiamus: dignum valde est, vt etiam preces vestræ, apud nos absq; difficultate debeant exaudiri. Quare vestris supplicationibus annuentes, permittimus vobis, & concedimus de gratia speciali, liberum transitum, curribus, carrucis, & iumentis vestris, per municipium nostrum Schorndorffium. *SCHORNDORF: ac per omnes terminos domini nostri: absoluentes vos ab omni exactione, telonij maioris & minoris: quod cæteri itidem transeuntes, soluere coguntur: quatenus pro nobis Deum oretis: vt det nobis vitam, &c. Datum M. CC. LXII. Ei nupta fuit Ducissa Poloniæ Agnes. Corpora vtriusque, Beutelspacho Stutgardiam translata, ibi sita sunt in Templi choro. Vide cap. sequenti.*

BARONVM ALIQVOT Helensteinensium & Haidenhaimensium Genealogia. ex Matth. Bapp.

Helensteinenses Barones.

1. *Degenhardus, Baro Helensteinius, anno 1171.*
2. *Reinhartus, B. H. 1186.*
3. *Vlricus, B. H. senior, 1240. & 1262. vxor N. Comitissa Dillingana.*
4. *Degenhartus, Baro Helenstein. & Haidenhaimius, Canonicus, deinde Episcopus August. 1300. qui obijt 1307. Fratrem habuit Henricum, B. H.*

Dillinga. Augustani Episcopatus.

Hoc 1262. anno (vt apud eundem Bappenhaim. est) Episcopus Augustanus Hartmannus, Dillingam & alia (sup. cap. 10.) dono dedit Episcopatui Augustano, vt suæ gentis vltimus: ex qua natus etiam S. Vlricus, anno 923. eundem Episcopatum gessit.

GENEALOGIA postremorum Dillingensium Comitum: ex quorum fœminea stirpe, Marescalci Bappenhaimij plures.

Dillingenses Comites.

1. *Hartmannus, Comes Dillingens. VVilpurgis Kelmyntzia, Vxor. 1186.*
2. *His nati: Comitissa Helenstainia. Comitissa Zollerina, vel Baronissa Aichamia. Comitissa Helffenstainia, vel Baronissa Stæffelia. Hartmannus, August. Episc. &c.*
3. *Ex Stæffelia modò dicta, nata est Prisca: quam duxit vxorem D. Henricus eques, Marescalcus Imperij Rom. & Ducatus Sueuici.*
4. *Priscæ & Henrici proles:*

Kolupus, Pseudo-Fridericus. Bappenheimum.

1. *Henricus Marescal. eques, 1286. Qui Kolupum impostorem 1285. cepit: atq; in tortura veritatem ab eo expressit. Vixit adhuc 1308. & Bappenhaimi cum vxore sepultus est. Filium reliquit Rudolphum: cui nupta fuit N. de Schiltach.*
2. *Hiltebrandus Marescalcus: quo natus est VVilhelmus: cuius vxor fuit quædam Gutha.*

Eodem 1262. anno, Halæ Sueuicæ degebant nobiles viri, Henricus & Conradus Sulmaisteri: in literis apud Ioannitas ibi citati testes.

Tybing. Monast. Augustinianum.

Tubingæ Monasterium Augustinianum (vbi nunc Stipendium illustre studiosorum est) hoc 1262. anno esse inchoatum, alicubi reperi: etsi longè pòst inceptum esse alibi inueni, nempe 1464. anno: quod fortè de parte tantùm intelligendum est.

Bebenhusensia quædam. Schanbach.

Eodem anno, Ludouicus de Liechtestain miles, omnia bona sua, quæ habuit in vico Altingen, Monachis Bebenhusanis tradidit.

Eodem tempore Sophia, nobilis mulier, permissu viri sui Conradi de Schanbach, & fratris sui Henrici de Rhor, vendidit bona sua, quæ habuit in Bondorff, iisdem Bebenhusanis, CL. X. libris Halleũ. Prius tamen resignauit ea ad manus Vlrici, Comitis de VVirtemberg.

LITERAE DONATIONIS Gynæcei Gratiæcellensis.

Gratiæ Cell. donatio.

Wir edlen B. vnd Ebe. von Lüpfen begern allen ansehern diß Brieffs/kundtschafft vndergeschriebner Artickel/mit dem Heil. Sollen wissen alle jetzt gegenwertig/vñ nachkommen: daß wir dem Conuent zu Offenhusen/geben vnd vbergeben haben/vnser Güter oder besitzung/an derselben statt gelegen: zu dem Heil der Seelen/vnser vñ vnser Eltern/mit gantzer Gerechtigkeit zubesitzen. Vñ wir bekennen/daß wir nichts geben haben/noch geben wöllen/noch auch geben mögen: es sey dann/daß der ehgenandt Conuent darinn verwillige: vnd daß diejetztgemelt begabung fest vnd bestendig bleib: vñ in künfftiger zeit/nit Stieffkinder vberkomm. Haben wir zu bewehrung vnd festigung der obgeschriebnen Puncten/diesen Zettel geben dem offtgenandten Conuent/mit vnserm Insigel bewahrt. Gebẽ bey Rotweil/freytag nach der Octaf S. Iac. Apost. A. Dni. M. CC. LXII. Römer zal V.

Tunc

Tunc cœnobium augeri cœpit opibus & auctoritate: ac multæ in eo collocatæ sunt nobiles & illustres fœminæ, successu temporum. Generosæ Comites Lupfenses 4. Grundelfingenses 8. Quadam Lupfenses.
Zollerenses, Niffenses, Kirchlingenses. Stœffelenses nobiles, Hochdorffenses, Spatiæ Liechtenstainiæ, Greiffenstainiæ, Grafeneccia, Emerkingenses, Vracenses duæ Truchsæßiæ, Stußlingenses, Eyrstenses, Fribergenses, & aliæ.

Quia suprà dictum est de Geroldiseccensi, Barone VValthero, Argentinensi Episcopo, ab Argentinensibus victo: etiam hæc adijciam hoc loco, antequam aliò veniens obliuiscar, inde non aliena: Est fluuius quidam, nomine SCHVTTERVS. Hic oritur in pede Hercyniæ syluæ prope Schweickhusam, villam Dominorum de Geroltzeck: vbi is fontium copiâ, in eundem alueum Schutter fl. & vallis. Geroltzeck.
post longa interstitia, & diuersos fluxus, confluentium, efficitur. Sic per vallem quæ inde Schutterthala nominatur, delabens supra Larense oppidum finditur: parte oppidum interlabente, parte Lara.
infra oppidum. Ibi partibus rursum iunctus, ad Offonis cellam seu villam, rapido cursu defertur. Deinde variè se sinuans, propè infamem latrocinijs villam Hundsfeldam in Rhenum exoneratur. Hundsfeld.
Habet Schutterana vallis ad Occidentem, in iugo montis exactè rotundi (vulgò Schintberg) peruetustam & munitissimam arcem, Geroltzeccam: dictam à Geroldo Duce quondã exercitus Suenorum: quibus & priuilegium primorum ordinum in prælio tenendorum, virtute meruisse dicitur. VVitikindum Saxonem occidit: sed in Vngaria bellans, dum exercitum obequitando cohortatur ad virtutem, interfectus est sub Carolo M. non multò antè, quàm is fieret Imperator. Huius arcis Thiersberg.
Domini fecerunt an. 1262. patroni Schutterano vel Offonio Monasterio, post Dominos Thiersbergios: cùm Henricus à Thiersberg in prælio illo, quò Episcopus VValtherus ab Argentinensibus victus est, occubuisset. Ex Offoniana apud Paulum Volcium cellæ descriptione.

Rudolphus, Dei gratiâ Comes in Tuvvingen, signauit 1262. contractum: quo Cunradus, miles de Magistat eius Ministerialis, dictus Lode, prædium quoddam Magistro Rudolfo, Sindelfing. Magstat.
Canonico, vendidit. Actum Kal. Septembris.

Anno 1263. Hermann. Edit. magnam eclipsin Solis ait factam esse nonis Aug post meridiem. Eclipsis Solis.

In Francia occidentali Carolus, à Pontifice in Italiam contra Manfredum euocatus consilium eius rei cepit cum Ludouico Rege, Robertoq; Artheſiæ, & Arnolfo Piterſi (Gabelc. Pictauensi) Comitibus fratribus suis. Ac etiam cum vxore sua Beatrice. Hæc, cùm tantùm Comitis (Raimundi Beringerij) vxor esset: tres verò sorores eius, Regibus (Ludouico Gallo, & fratribus duob. Beatrix Caroli Andegauensis, ambitiosa.
Anglis) nuptæ: Regij tituli & ipsa cupida, maritum magnoperè ad expeditionem hanc suscipiendã hortabatur. Ob eam rem, omnia sua ornamenta (iocalia vocat Antoninus) & gemmas pignori dedit. Fratres item Caroli, & amici, & alij nobiles viri, auxilia sua contulerunt. Vicißim se Manfredus instruxit ac communiuit: triremium XXX circiter classem, apud Genuates & Pisanos com- Iocalia. Caroli instructio contra Manfredum.
parans: & in Longobardia, Marchionis Palauicini cognati sui operâ, pedestrem exercitum conscribens: vt Gallorum in Regnum Neapolitanum transitum, terra mariq; prohiberet.

Conradinus Sueuus in Boiaria Sueuiaq; apud auunculũ degebat. Extat apud Raitenpuech eius Diploma, sic incipiens: Conradus secundus, Dei fauẽte Clementia, Hierusalem & Siciliæ Rex, Dux Sueuiæ: Conradum, eiusdem fani Antistitem, in gregem Sacricolarum recipit. Datum Rai- Conradinus, in Bauaria.
tenpuech XI. Kal. Maij, anno Christi M. CC. LXIII. Auent. ” ”

Eodem 1263. anno (3. Munst. 288.) Bedernoiense Monialium Monasterium translatum est per Suigerum, equitem auratum Mindelbergensem, in oppidum Mindelhaimum, iuxta Mindelamnem loco admodum amæno situm: quod habet Regalem in propinquo monte arcem: quam cum oppido, tempore nostro Domini tenebant prælari de Freundsberg, siue Fronsperg. Idem Cœnobium postea 1290. anno, ab Henrico Domino Mindelbergensi traditum est in possessionem Augustinensibus Monachis. Bedernoiensis cœnobium. Mindelhaim.

Sindelfingæ statutum à Capitulo factum est mense Iunio vt quisquam nouus Canonicus ibi, Cappam ex serico, ad minimum vnius Marcæ faceret.

Eodẽ anno, Fridr. & Otho fratres de Nuhusen, 2. idus Maij interfecti simul in Nuhusen, dormiunt in VViler. Libro Sindelfing. VVeiler hoc fœminarũ cœnobiũ, non lõgè ab vrbe Esselinga est. VVeiler cœnobium.
Halæ Sueuorum viuebat hoc tempore VValtherus Sulmaister, eques auratus, Senator Halensis. Item Henricus Sulmaister, Senatorum vnus & ipse. Sulmaister.

Anno 1264. Cometa magnus apparuit, manens diutius tres menses: qui ea nocte disparuit, qua Pont. Vrbanus obijt. nempe 6. nonas Octobris. Cui successit nonis Febru. sequentis anni, Clemens 4. Gallicæ & ipse nationis, Sueuico nomini inclemens. Nondum transgressus è Gallia hoc Cometa magnus.

anno

anno fuerat, vt ego existimo, Carolus contra Manfredum: sed Clemente postea magis instigante, expeditio processit.

VVirtemberg. Vlricus. Vrbach. Steten. Mompelgard. Theodoricus. Nouicastrensis Comes.

Vlricus, Comes de VVirtemberg in literis quibusdam ad Adelbergenses, testibus vtitur: Eginone, milite de Stouffen: Bernoldo, milite de Vrbach. Eberhardo, Dapifero de Steten.

Theodoricus, Montisbelgardensis Comes, eius nominis secundus (de primo dictū est Part. 2. ad annū Christi 1041.) viuebat hoc tempore. Qui paucis pòst annis moriens, nulla prole superstite: Comitem de Nouocastro, quod est vltra Dubin: & Dominum de Nouocastro in comitatu Burgundiæ sororios suos, de Montisbelgardensi comitatu vter succederet, litigantes reliquit. Sed cum Reginaldus, Hugonis Burgundiæ Comitis filius, Domini de Nouocastro filiam Guilielmam duxisset: soceri sui partes ita stabiliuit: vt eius concessu, comitatus illius iura possessionemq́, tandem in se transtulerit. Etsi quidam illam Guilielmam, Theodorici filiam fuisse malunt. Vignier.

VVelser.

Præses Augustensis hoc anno Reipub. erat Sifridus VVelserus. Gassar.

Lindoia, ciuitas Imperialis.

Lindoia (celeberrimum Podamici lacus oppidum) olim Abbatissæ Monasterij, quod ibi est, subiecta erat. Imperium autem Rom. gubernantibus potenter Ducibus Sueuiæ: sub eorū & Imperij tutelam vênit: ac multis propter virtutē donata priuilegijs, ius cudendæ quoq; monetæ, & viridem tiliam in albo clypeo pro Insignibus, accepit. In primis autem, cùm die 7. Martij anni 1264. ferè tota conflagrasset (3. Munst. 246.) postea à Comite Rudolpho Habspurgensi, Rom. Rege, priuilegium 1275. aduersus Abbatissæ sententiam obtinuit: vt populus (quod nostro adhuc tempore fit) in singulos annos consulem (ein Bürgermeister) & Prætorem (ein Stattammen) ex patricijs & plebe, suo arbitratu legere posset: qui cum Senatu liberè iurisdictionem exerceret: sed in grauissimis negotijs (vt, religionis, fœderis, aut belli) inconsulto populo toto, & octo Tribunis plebis, nihil ageret: ne scil. tyrannis, aut seditio, existeret: sicut certè anno 1396. extitit: quādo supplicium de plurimis est sumptum: & patricijs in ordinem coactis, Tribunitia potestas in Senatu prævalere cœpit. Ideo quotannis etiam, die Ioannis Bapt. Magistratuum ibi munia mutari solent.

Krautenses Comites.

Gnadenthala, fœminarum cœnobium, dimidio milliari ab Hala Sueuica, Bernhardini ordinis, à Comitibus Krautensibus 1264. fundatum est. Cuius postrema Monialis, nostro seculo mortua est, genere Ellerichshusia. VVideman.

Sacra pro mortuis.

Sindelfingæ, Crafto de Ihelingen, Canonicus, obijt die Catharinæ. Dormit Bebenhusæ Canonicis præsentibus Solidi 10. soluebatur. Anniuersaria, Canonicis certis præsentibus, sic administrabantur: vt statuta remedia præstarentur, cum processione consueta ad sepulcra: & Vesperis mortuorū ibidē dicendis: ac postridie Vigiliâ decantanda ante Missam pro defunctis: & cum solenni campanarum compulsatione: atq; aliàs cū deuotione thuris, crucis, & candelarū. Libro Sindelfing.

A CAROLO GALLO, ET PONT. CLEMENTE, MANFREDVS REX debellatus, atq; occisus. Beuttelspachensis collegij per Vlricum, VVirtemberg. Comitem, fundatio. Natiuitas Eberhardi illustris. Vlrici, Lorchensis Abbatis negotia. Bona Ergazingensia Conradi Herterij. Anarchiæ incommoda. Regenspergius Dominus, Vlricus, à Rudolpho Habspurgio & Tigurinis castigatus. Hirsaugiensis Abbas Ioannes.

CAPVT XVI.

Cometa. Caroli Franci aduentus Romā.

ANno 1265. Cometā ponit Hermannus Ædituus, à festo S. Iacobi vsque ad diē S. Michaelis. Carolus Francus, de quo sæpe iam dicimus, validis præmissis, Guidone à Monteforti Duce, transAlpeis copijs: ipse XXX. nauibus longis Massiliâ soluens: per varias hostium insidias, Tyrrhenum mare obseruantium, ad Tiberina ostia incolumis peruēnit: ac magno Romæ honore susceptus à Pontifice est: Senatoriaq́, dignitate à populo Rom. ornatus. Cum Carolo se Florentini coniunxerunt exules: qui Gibelinis (quorum patronus erat Manfredus) cesserant. Hi à Papa Clemente laudati sunt, Insignibusq́, donati: quæ erant, imago rubentis aquilæ (teste Antonino) cæruleum draconem vnguibus prementis: postea à Guelforum optimatibus vsurpata. Quadringentos fuisse Pandulphus ait: quorum Dux fuit Guido Guerra. Papa autem Carolum, & Beatricem eius coniugem, in sano Lateranensi Reges vtriusq́ Siciliæ (tanquam habens à Christo, & Petro Paulo q́, potestatem Regna Mundi transferendi) coronauit: id Regnum & ipsis, & posteris ipsorum, maribus & fœminis, concedens: sed addita duplici conditione: vnâ, vt singulis annis Romanæ curiæ persolueret XLVIII. Aureorum millia: alterâ, ne vel ipse, vel posterorum eius quisquam, Imperator fieret: quamuis fortè ab Electoribus ad id designatus. His ita peractis: Carolus Rex, ad Regnum occupandū festinauit: ac Campaniam mox sine difficultate subegit. Venientibus à Manfredo

Coronatio eius, & vxoris Beatricis.

fredo legatis de pace, aut saltem inducijs: vtrumq; repudiauit. Non enim se cessaturum priusquam vel Manfredus sese in Paradisum, vel ipse illum ad Inferos, detruderet. Progredientis deinde vlterius, Ceperani pontem transiuit: quamuis teneretur præsidijs Iordani Agnanensis, & Rinaldi Caserani, Comitum. Id factum est proditione & desertione huius posterioris. Pergens Caroli exercitus, cepit Aquinum, Arceum castrum, & oppidum Sangermanum. Manfredus Beneuenti constitit: vt Carolum, Neapolin illac, & in Apuliam iter facturum, arceret: sed is aliâ & difficili via, Beneuentum ipse quoq; accessit. *Asseruatur pace, quam Manfredus petebat.*

Tum Manfredo visum est, pugnare cum hoste: antequam is se ex itineris lassitudine recreasset. At facilius vicisset: si tempus ducendo in Commeatus & pabuli inopiam eos adduxisset: copiasq; suas, in diuersis Regni locis distributas, in vnum coegisset.

——— Ἀλλὰ οἱ ἤδη
ἄγχι παρειστήκει θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Astaderant iam mors, & ineluctabile fatum.

Acies R. Manfredi. *Ad Beneuentum acies Manfredi.*

1. Ex Longobardis, Tuscis, Germanis, mille grauis armaturæ viri, Duce Iordano supradicto.
2. Ex Germanis solis, M. CC grauis armaturæ, Duce Caluano Lancea comite.
3. Ex Saracenis Lucerianis, Apulis, alijsq; Regni incolis, M. CCCC. viri: Ductore, ipso Mãfredo.
4. Alij aderant pedites & sagittarij Saraceni plurimi.

Acies R. Caroli. *Caroli acies.*

1. Agmen, ex mille grauis armaturæ Gallis, Philippo Montefortensi equitatus præfecto.
2. Ex mille nongentis eiusdem armaturæ Romanis, Campanis, & strenuis Reginæ in prouincia equitibus. Huius agminis vnam partem ipse Carolus ducebat: alteram, Guido Montefortensis.
3. Ex mille ducentis armatis Gallis, Burgundis, Flandris, Picardis: Duce, Caroli genero.
4. Guidonis Guerræ CCCC. Florentini Guelfi: cùm nulli Gibelini Manfredo adessent, quamuis ab eo beneficijs affecti.

Tesseram deinde suis Manfredus dedit, vt SVEVIA inclamarent. In exercitu Caroli erat Constantiensis Episc. Legatus Apostolicus (Eberhardus scil. 2. Truchsæsius Valdpurgensis) qui plenam peccatorũ remissionem dedit omnibus, qui pro Carolo & Ecclesia pugnarent: ijsq; benè precatus est. Prælij fecit initium Comes Iordanus, & quidem tanta vi, vt Gallos propelleret. Eis succurrentes Carolo: tamen superiores erant Germani: quitum robore corporis tum ingentibus gladijs, insigniter pugnabant. Prostratus fuit etiam Carolus, sed mox sublenatus. Hic suos passim ad fortiter pugnandum cohortans, prælium restituit: Picardis præsertim acriter pugnantibus. Manfredum tandem maior pars nobilitatis Apuliæ, ac pleriq; Regni incolæ, deseruerunt: inter quos, primarij, Cerræ, Casertæ, & Caluani, Comites: homines (inquit Collenutius) perfidi: semper nouorum Dominorum auidi: qui partim Beneuentum, partim in Aprutium, cum suis fuga se recepe-runt. Manfredus autem, qua erat fortitudine, potius moriendum sibi, quàm suos fuga prodendum, existimauit. Verùm dum sibi galeam accommodat: decidit de ea Insigne, nempe aquila, quam ipse manibus suis artificiosè fecerat: in summaq; galea gestabat. Statim ergo, malè ominans, dixit: Hoc est Signum Dei. Nihilominus tamen cum paucis eò incurrit, vbi strages à Picardis edebatur. Ibi acerrimè pugnans, plurimosq; hostes interimens: ab equo suo cui alter oculorum à Picardo quodam lancea effossus erat, se anterioribus pedibus altè tollente, & retrorsum supra herum suum incidente, stratus est: atq; à Picardorũ incursu multis vulneribus cõfectus, spoliatus, planeq; nudus relictus. *Prælium.* *Manfredus vitus, & occisus.*

Ita victoria penes Carolum mansit. Capti, viri nobiles & illustres pleriq; qui circa Manfredum esse solebant: vt, Comes Iordanus, & frater eius Manfredus. Comes Bartholomæus Simplicius, cum fratre. Comes Bonifacius Marletta. Petrus de Asinis Florentinus, vir fortissimus. Gulielmus Grossus Prouincialis. Albertacius. Stephanus Tartarus. Martinus & Iacobus Capeccij Neapolitani, alijq; multi. *Captiui.*

Hi postea in Narbonensem prouinciam missi vitam in vinculis finiuerunt.

Decem Manfredi equites, in Caroli necem coniurauerant, viri strenuissimi, pleriq; Neapolitani: ipseq; vix summo labore à manibus eorum se defendit. Eorum nonem occubuerunt: solus Conradus Capeccius gladio sibi viâ facta, in Siciliam aufugit.

Carolo vesperi Beneuentum ingredienti, Episc. & Clerus cũ cruce. Diuorumq; reliquijs senes homines & matronæ, supplices occurrerunt: sed frustrà. Namq; direpta est vrbs. Episc. & Sacerdotes, æsi ac spoliati: virgines, publicè violatæ: ignis, in domos coniectus: ipsa denique mœnia, diruta. *Beneuenti direptio.*

Cada-

Cadauer Manfredi, tertio demum die repertum: & vino à cruore lutoq; ablutum: atq; ad captiuos, agnoscendi causâ portatum. Tum Iordanus Comes (al. Barthol. Simplicius) magno cum luctu id amplexus: Hei mihi, inquit, Domine mi, domine bone, domine sapiens. Quis tibi vitam ita crudeliter eripuit? Tu summus eras Philosophus: tu, militiæ ornamentum: tu, cæterorum Regum gloria. Fuit laudata hæc eius fides à Gallis. Cæterùm, quoniam in anathemate Manfredus mortuus erat: non eum Regio honore Victor superbus sepeliuit: sed in fossa quadam iuxta Beneuenti pontem abdidit: coniecto in eum locum à singulis ferè militibus lapide. Sed Episcopus Consentinus, Papæ iussu illum iuxta Campaniæ fluuium Viridem condidit, cum Epitaphio.

Manfredi eulogium.

Sepultura.

Hîc iaceo Caroli Manfredus morte subactus.
Cæsaris hæredi non fuit vrbe locus.
Sum patris ex odijs ausus confligere Petro.
Mars dedit hîc mortem: mors mihi cuncta tulit.

Vxor eius.

Vxorem habuit, vt alicubi legi, filiam Cumani Principis Græcorum: vt verò apud Gregoram, Helenam, Ætoliæ & Epeiri Despotæ natam. Gabelc. eam, Ioannis Angeli, Imperatoris Constantinopolitani, ex Michaele Despota F. neptem ait. Hæc cum liberis suis, Luceriæ mansit, donec à Saracenis, qui post Conradini Sueui mortem se Carolo dediderunt, tradita eidem est. Tum ipsa & liberi (filius scil. Manfredus, in arce Oui cæcatus & detentus) vitam in captiuitate miserè finiuerunt. Gabelc. Manfredi filio, Conrado nomen fuisse ait: eiusq; sorores 4. Constantiam, Annam, Mariam, & Beatricem.

Manfredi πρεσωπογραφία.

Fuerat autem Manfredus pulcherrimo præditus corpore: bonis literis & philosophia egregiè eruditus: atq; Aristoteli addictissimus. Præterea humanus, magnanimus, prudens, liberalis & quodammodo cum Vespasiani filio Tito conferendus: sicut Pandulphus harum virtutum testem Riccobaldum quendã laudat. Constructa ab illo vrbs in Sipontino sinu, nomine Manfredonia. fuit.

Manfredonia.

Sicilias Carolus occupat.

Rex Carolus, hac tanta victoria obtentâ: breui vniuersum Regnum & Siciliam occupauit: sed Luceriâ posterius demum, vti dictum est. Neapoli ingentem vim auri Manfredini reperit: quod partim Reginæ, partim strenuis viris, partim Regno curando, diuisum est. Pontifex Carolum etiam Imperatoris in Italiam Vicarium creauit: quòd de Conradino, in Italiam venturo cum armis, audiret.

Manfredina familia.

Iacobus Philippus Bergomas, exposito Manfredi exitio, addit: Abisto Manfredo Rege, vt ego crediderim, Manfredorum præstantissima familia descendit: multosq; annos in Romandiola regnauit: quæ nuper ab Alexandro (Sexto) Papa (per F. Valentinum Borgiam) extincta est. De his hactenus,

Beutelspachensis Collegij fundatio.

In Alemannia, hoc 1265 salutis anno, ab Vlrico Comite VVirtembergico, fundatum esse dicitur Beutelspachense collegium: in quo degerent, Præpositus, sex Canonici, & sex Vicarij. Quem Vlricum eodem anno diem suum obijsse, ex hoc Epitaphio patet: quod Stutgardiæ in Choro cathedralis Templi est: ILLVSTRIS PRINCEPS ET DOMINVS, Dominus Vlricus, Comes VVirtembergæ, & collegiatæ Ecclesiæ Beutelspacensis fundator, obijt XXV. Februar. anno Christi M. CC. LXV.

Ibidem & hoc Epitaphium, vxoris eius.

Anno Domini M..... Obijt Domina Agnes, filia Ducis Poloniæ, Comitissa de VVirtemberg, 3. iduum Martij. Eodem anno obijt Vlricus, Comes de VVirtemberg, maritus prescriptæ Dominæ Agnetis, 5. Cal. Martij. Est admodum antiquus lapis, in numero annorum confractus: in quo, Dominæ huius imago. Vide cap. præced.

Eberhardi illustris natiuitas.

Natus Vlrico ex Agnete Polonica, 13. Mart. 1265. inuenitur Beutelspachi, EBEHARDVS ILLVSTRIS: qui sequenti tempore, Regi Rom. Rudolpho se acriter opposuit. Hic Comes, ex vtero matris suæ excisus fertur: quæ moriens in partu, cùm recens natum aspexisset, dixerit: remouendum esse hunc infantem: quod, quandiu vita frueretur: Sueuia, bellis & inquietè caritura non esset. Sic & factum est: ipso cum omnibus Rom. Cæsaribus sui temporis belligerante & viuendo, ad LXXX. ætatis annum perueniente.

LAVREACENSIA QVAEDAM.

Lorchensis Abbas Vlricus.

In nomine Domini, Amen. Vlricus, Dei gratiâ Laureacensis Abbas, totusq; Conuentus ibidem: vniuersis, tam præsentis, quàm futuri seculi filijs, præsens Scriptum legentibus, vel lecturis, in Christo salutem. Vt omnibus Christi fidelibus, per præsentes liquidò innotescat: nobis conscribi placuit: quòd Sifridus de Geggingen, bona sua ibidem Ecclesiæ nostræ contulit: quæ tamen à nobis postmo-

Geggingen.

pastmodum recepit pro censu trium solidorum, nostræ annuatim Ecclesiæ persoluendo: sibi, o- "
mnibusq; suis hæredibus, in perpetuum obtinenda. Sed vt hæc facta sua, inuiolata semper mane- "
ant, & inconcussa: præsentem literam conscribi, sigilloq; nostro iussimus communiri. Anno in- "
carnationis Dominicæ M. CC. LXV. in Festo S. Regis VVindæ virginis. "

Eodem M. CC. LXV. anno Indict. 8. in vigilia S. Gregorij, transactio quædam facta est inter Abbatem Lorchensem, & Imperialis aulæ Pincernam VValtherum de Limpurc: illo huic omnem offensam remittente. Actum in monte Kamberc: præsentibus, D. Abbate, Rudegero Priore, VVilhelmo Capellano: fratre Cunrado de Rihtelbach: Gardiano domus Hallensis: fratre Cunrado de VVellebere: Cunrado de Rosseriet, Sifrido Kynig fratre eius, militibus. Lympurg. VValtherus. Velberg.

Eodem anno, VValther Imperialis aulæ Pincerna, Dominus de Limpurc, prædium quoddam in BARtenbach, Lorchensibus proprium tradidit, ob animæ suæ remedium. Bartenbach.

Contradi Herterii bona apud Argazingam: in membrana, longa 1. Spithamam, lata 1. palmum.

Frater C. Præpositus Ecclesiæ Sanctorum in Nigra sylua Præmonstratensis ordinis, Ar- "
gentinensis diocesis, & conuentus ibidem. Omnibus presentem paginam inspecturis, salutem & "
sinceram caritatem in Domino, Ea, que geruntur in tempore, ne labantur cum tempore, solent à "
viris prouidis, in Scriptis redij (in Scripta redigi) & sigillis autentis roborari. Eapropter signi- "
ficamus presentibus & futuris: quòd Cunradus dictus Herterius, ciuis in HORVVE. & Adel- Herter, ciuis
haidis vxor eius. dederunt Ecclesiæ nostræ pro salute animarum eorum, Parentum ipsorum, L. Horbensis.
libras Dungensis monetæ. & quoddam predium situm in banno Hergetzingen: quod compara- "
uerant pro XII. libris eiusdem monetæ, prosororibus commorantibus in domo Horvve. ea ta- Hergetzingen.
men conditione, quòd ipsi duo debent percipere tempore vitæ sue reditus iam dicti predij. & no- "
stre curie in Biltachigen. reddenta (retenta) tamen nobilis proprietate ipsorum, & iure patrona- Biltachigen.
tus Ecclesiæ in Biltachigen. propterea dederunt Ecclesiæ nostræ domum, sitã sub castro HERRin- Herrenberg.
berch. quam in presenti liberè possidemus. Migrantibus verò ipsis duobus viam vniuersæ carnis "
predictos prouentus antedicti predij, & nostre curie, omni dolo postposito Ecclesia nostra liberè "
possidebit. Acta sunt hec anno 1265. presentibus Burchardo, sacerdote de BILtachigen. & H. no- "
stro Canonico. & H. villico, filio Sigilini. & A. dicto Stiual. & alijs quãplurib⁹. Vt autem ea fir- "
ma permaneant. nostro & nostri conuentus sigillis presentem cedulam roboramus. "

Sigilla 2. albæ ceræ, mutilata. In priore, Præpositi imago, & fragmenta... OSITI OMN. S. NIG... In altero, aliquot Sancti inclinati stantes, tanquam Deum adorantes: sed Deus, defractus. Verba circùm, DE OMNIBVS SANCTIS.

Tempore Interregni, non tam iure, quàm viribus, finiebantur controuersiæ: potentiori- Interregni &
bus infirmiores frequenter opprimentibus iniustè: libertati vicinarum ciuitatum insidiantibus Anarchiæ incom-
(Simlero lib. 1. de Repub. Heluet. teste) vijs passim propter prædones infestis: sicut ab ἀναρχίᾳ (de- moda.
fectu Magistratus coercentis) nihil malorum abesse solet. Tigurini proinde potentem Regen- Regensperger. Baro,
spergæ Baronem, nomine Vlricum, suæ vrbi vicinum, honesta legatione & stipendio inuitabant: superbus.
vt sibi aduocatus, & belli Dux, esset, vsq; ad noui Imperatoris electionem. Respondit is superbè,
se ipsos recepturum in suum patrocinium: si se imperio suo subijcerent. Quod si non libenter fa-
cturi essent: breui inuitos esse facturos. Suis enim arcibus Tigurum, sicut pisces nassa, circun-
datum esse. Sanè ita erat. VVurpia enim arx, ad lacum Tigurinum: Glantzembergum, arx Quia potẽs erat.
& oppidum sub vrbe ad Limagum: ad occasum in monte Ytliberga & Balderia arces: nec longè
hæc omnia, ab vrbe: sicut nec Regenspergæ, oppidum & arx, sedes illius, vltrà 8. aut 10. passuum
millia. Fœdere præterea cum ipso iuncti erant Comites generosi: Kyburgius Burgdorffam habi-
tans, Rapersvvilanus, Toggius, Nidouius, Arbergius. Item Barones, Eschenbachij, Ringen-
bergij, Kilchbergij, Balmij, Homburgij, VVartij, & alij cõplures. Tigurini, hoc supercilioso respõ-
so repulsi: se rectà contulerunt ad Rudolphũ Habspurgum, Regenspergij grauẽ inimicum: & cùm Rudolphũ Habs-
eo fœdus inierunt. Tum coniunctis viribus, arces plures illius expugnarunt intra biennium, ac purgium si con-
diruerunt: Vznabergiã, VVurpiam, Ytlibergiam, Balderiam, & op. Glantzenbergum. Bello de- tra illum Tigu-
nig, it a fatigarunt Regenspergium: vt tandem, pace impetrata, Tigurum immigrauerit: accepto rini adsciscunt.
ab ipsis exiguo stipendio annuo. Quæ facta sunt 1266. anno, & pòst. Vide infrà cap. 18. Ita ille Baro, do-
mitus est.

Eodem 1265. anno, Hirsaugiæ Abbas Volpoldus obijt: bona confessione, & sacramentis Hirsaug. Abbas
Ecclesiasticis, præmunitus, 5. Kal. Martij. Huius successor fuit XXVI. Abbas, D. IOANNES, Ioannes.
natione Bauarus: ab Henrico, Spirensi Episcopo, confirmatus. Hic obseruantiæ regularis integri-
tatem parum curauit: sed potius externa sequebatur (inquit Tritenhem.) pompas Imperij, &

gloriæ vanitatem. Nec mirum. Disciplina enim ordinis Benedictini, hoc tempore in omnibus ferè Germaniæ Monasterijs defecerat. Omnia, corrupta erant: omnia, collapsa: Monachi simul cum Abbatibus, in præcipitium vitiorum corruerant. Nemo curabat, nec Rex, nec Papa, nec Princeps vllus. Erat denig; summa ignorantia Monachorum: propter quam pauca sunt in literas relata. Præfuit A. 11. M. 3. D. 4, vel 15. vt alicubi inueni.

Monasteriorum vitia.

Beritula cum filijs.

Post hæc tempora, illa acciderunt: quæ Boccacius 2. Giorn. Nouel. 6. de Beritola scribit prolixè & suauiter. Appresso la morte di Federigo secondo Imperatore, fu Re di Sicilia coronato Manfreddi. Appo il quale, in grandissimo stato fu vn gentile huomodi Napoli, chiamato Arrhighetto capace. Ilquale per moglie hauena vna bella & gentil donna, similmente Napolitana, chiamata madonna Beritola Caracciola, &c. Prætor Siciliæ, nomine Regis Manfredi, Henricus capax: cognito, Dominum suum R. Manfredum, à R. Carolo esse interfectum: voluit fugere, sed captus est. vxor Beritola, cum duobus filiolis exulans, capta & afflicta: tandem (cùm hi à piratis ei erepti essent: & ipsa in syluestri insula duos capreolos, pro eis suo lacte nutriuisset) post varios casus, & ipsa & filij eius, reperti feliciter, & recreati, sunt.

CONRADINVS BELLVM IN ITALIAM PARAT, SICILIArum recuperandarum causa. Henricus & Fridericus Hispani, eius fautores. Papæ Clementis aduersus eum inclementia. Priuilegia quædam à Conradino data. Paupertas Episcopatus Augustani. Libertas vrbis Augustanæ. Expeditio Conradini in Italiam, ac res gestæ. Caroli Galli, & Pont. Clementis, aduersus eum conata & acta. Aliquot Sueuiæ viri illustres. Prandium solenne in monte VVurmlingensi. Nobiles VVurmlingenses & Megizzeri.

CAPVT XVII.

ANno 1266. cum sublato Manfredo, Francus Carolus, Regno & eis fretum Siculum, & insulæ Siciliæ, potitus esset: iam consilia Syriaci belli agitabat: quòd & Hierosolymorum creatus esset Rex. Verùm nouo occupatus est bello. Conradinus enim Sueuus (sic Diminutiuè pro Conrado, ab Italis vocitatus) suos hortabatur: vt, qui in Italia facinora præclara, patris auiq; sui ductu fecissent: ipsiq; sibi præclarissimum nomen peperissent: tot Reges, tot Imperatores, genuissent: ne sinerent se, velut extincta exolescentéve (vt Æmylius loquitur) indole Sueuæ nobilitatis, gentisq; suæ maiestate, Siculo Regno exui. Constabat iam, Sueuos Bauarosq; (quæ materna iuuenti patria erat) coniunctis copijs Siculum Regnum repetituros: vt Conradino ex paterna auitaque successione debitum. Iam etiam Hetruscorum Gibelini, à Guelfis inuicem pulsi, quos ipsi antè pepulissent: in spem nouarum rerum erigebantur. Papa, solio Imperij à nullo certo Augusto insesso: curam eius contendebat Pontificiæ potestatis esse. Carolum igitur, quem & Regem, & Imperij Vicarium, creauerat, Sueuis obijcere meditabatur. Cum id bellum expectatione tardius procederet: Hispania tandem moras sustulit. Alphonsus castellæ Rex, qui Cæsar fuerat electus, duos fratres impigros habebat, Henricum & Fridericum. Hi conquesti, se a fratre minime fraterno animo diligi: diuersi, alter ad Barbaros in Africam, alter in Galliam ad R. Ludouicum, se contulêre: velut bellum fratri, si auxilia inuenirent, illaturi. Francus arma denegauit, vt tribus fratribus his cognatione iunctus: reconciliatoris inter eos operam, si vti vellent, se præbiturum pollicitus est. Henricus in Bauariam ad Conradinum, sororis nepotem (Constantiam enim Aragoniam, Fridericus II. in matrimonio habuerat) ex Francia profectus: iam sponte sua motum, magis incendit: ne consilia conatusq; consenescere sineret: sed in Italiam, antequam vetustate Regnum Caroli corroboraretur, transcenderet. Ipse specie auxiliorum in fratrem quærendorum, ad Pontificem Max. Viterbium venit: eiusq; animum, ingenti pecunia mutuò data, sibi deuinxit. Vrbis etiam Romæ Prætor (al. Senator) a ciuibus ipsius est creatus. Pisanos & Senenses fœdere Sueuis iunxit. Genuenses iam in societatem armorum venerant. Fridericus verò frater, diu Tunetani Regis stipendia secutus, ditissimus euasit.

Conradini hortatio ad suos, ad Siciliæ recuperandas.

Carolus, Imperij Vicarius.

Henrici Hispani aduentus ad Conradinum, vt ad nepotem ex sorore.

Acta eius in Italia.

De Clemente Papa, quæ hactenus aduersum Sueuos machinatus sit, dictum est. Addantur eis ex Nauclero hæc quoq;. Scripsit is ad vniuersos Christi fideles (inquit) ne Cunradino, vt Regi scriberent Siciliæ: nec ei contra Carolum, Siciliæ Regem, consilium, auxilium, aut fauorem præstarent. De hoc extat Epistola, quæ incipit: Ad certitudinem. In qua subiungit: Nos volentes Cun-
» radini ambitum refrænare: omnibus & singulis Principibus Alamãniæ, vocẽ in electione Rom.
» Imperatoris habentibus, prohibemus sub pœna excõmunicationis latæ sententiæ ac interdicti: ne
» eum eligant in Rom. Regẽ: attento etiam quòd non licet eligere quenquã, pendente electione duo-
» rum coram Rom. Pontifice: quæ fuerat facta de Rege castellæ, & Richardo Cornubiæ comite, &c.

Clemens P. Conradini aduersarius.

His

His auditis: Conradinus emisit lamentabilem Epistolam, quæ incipit: ex abundantia cordis. In qua iniurias sibi illatas enumerat. Conqueritur in principio de Innocentio IV. quòd sibi Innocenti nocuerit. Se nanq; à patre suo Cunrado, tenellum in manibus S. matris Ecclesiæ, condito testamento, relictum esse. Sed Innocentium sub prætextu, quasi esset baiulus Cunradini, terras ipsius Cunradini, nomen eius extinguendo, distribuisse in suos consanguineos & nepotes. Cum autē Manfredus illas recuperatas, perfidè sub nomine Cunradini ad se traxisset, mortuum fingens: ab Innocentij successoribus Alexandro, Vrbano, Clemente, easdē terras à Cunradino alienatas, ad alios, præsertim ad Carolū, translatas esse. Nec his contentū fuisse Clementē: quod cōtra Deum, & omnem iustitiā, Cunradino Regnum abstulerit: nisi etiam Regni titulum auferat: Carolumq; per Italiā Vicarium Imperij statuat. Se igitur armis ius suum de Carolo vindicaturum. — Conradini epistola opposita.

Eodem 1266. anno, Augustanus Episcopus Hartmannus, à Duce Conradino confirmationem impetrauit omnium huc vsq; vsurpatarum immunitatum ac priuilegiorum. Aduocatiam item Episcopatus: aliasq; libertates & priuilegia, Aduocatiæ illi subiectos concernentia. Diplomate 5. nonas Octob. anno 1266. in ipsis Augustensis Ecclesiæ gradibus, dato. Idē Cunradinus, 23. Octob. 1266. Abbati Vlrichiano, Gosvvino à Thierhaim, immunitatem dedit: qua Ecclesiam & Monasterium, cum omni Abbatum familia, ab Officialibus suis in vrbe Augustana (vt Prætoris, Consulis, & nuntiorum iudicij præconumque potestate) exemit. Inde ab hoc anno libertas asyli, apud hoc Monasterium originem accepit. Non tamen cuiquam plus triduo ibi esse licet: sed tertio quoq; die, facultas manendi ab Abbate petenda est. Henning. ex Gassaro. — Priuilegium, à Conradino datū Episcopo Augustano. Et Abbati S. Vlrici. Asylum.

Aliud Conradini priuilegium.

Conradinus, Dei gratiâ Hierusalem & Siciliæ Rex, Dux Sueuiæ, castrum, ciuitatem Verdunum (VVerd) in Sueuia, Laugingen, Hochstadium, Morinos (Mæringen) Pittengau, Schongiam (Schongau) Schvvabeck, Ambrones (Ammergau) Fauces (Clausen vnd Fyessen) quæ Ottoni Regulo Boiorum, auo suo materno, Conradus genitor millibus vnciarum auri sexdecim (quod est nostratis pecuniæ, Aureoli mille centies duo decies) oppignerarat: Ludouico Boio, auunculo suo vendit. Hancq; tabulam venditoriam signarunt: Eberhardus, Constantiæ Pontifex. Berchtoldus, D. Galli Antistes. Heinricus, Dux Boius, præfectus prætorio Rheni, auunculus Conradi. Fridericus, comes de Truheding. Fridericus, vrbis Noribergensis Præfectus. Heinricus, Burgionum (von Burgaw) præses. Fridericus Zolrrensis. — Priuilegium Conradini, de VVerda & Laugingen.

Testes verò fuēre:

Fridericus, Dux Austriæ & Stiriæ. Hartmannus, Badensis Regulus. Menradus, Goriciæ & Tyrollij Tetrarches. Berchtoldus à Greiffenbach. Berchtoldus de Eschenlech. Berchtoldus à Fraunhofen. Arnulphus à Messenhausen. Grimoldus, Heinricus, Cōradus, à Preisingē. Heinricus, VVinhardus, Rorpeckhij. Vlricus Camenbergensis. Otto à Fraunberg. Heinricus de Eysoltzried.

Datum nono Kal. Nouemb. anno Christi M. CC. LXVI. Ex Auent. qui addit, hoc quoq; anno a Ludouico Fridbergium oppidum, in confinio Rhætorum atq; Vindelicorum, aduersus ciues Augustanos extructum esse. — Fridberg op.

Circa porrò idem tempus, Augustæ tanta Episcopi, & cathedralis capituli, fuit egestas: vt Episcopus vix centum maiores nummorum libras, in corpore, quod aiunt, redituum, ad annuos sumptus adhuc habuerit integras, cùm tamen prius CIↃ. CIↃ. (al. XX. CIↃ.) maiorum nummi librarum annuo reditu ad Episcopum venirent. Quamobrem mense Iulio anni 1270. Episcopus Hartmannus, & capitulum cathedrale omnia sua iura & bona, quæ intra ciuitatem Augustanam habuerunt, vna cum aureo calice, quē D. Vlrici fuisse perhibēt, ab ipsis eousq; sacrosanctè habito, oppignerauerunt Henrico Schongavver, Vlrico Fendt, Geroldo Folckvvino, Conrado Hurlochero, Leopoldo Schrœtero, Conrado & Henrico Hollijs, ciuibus & patricijs Augustanis: ita, vt ipsi fideiuberent pro Episcopo, pro CCCC. maioribus librus nummarijs: quas ille creditoribus debebat. Henning. ex Gassaro. — Augustani Episcopatus paupertas. Hollij.

A Conrado, hoc vltimo Duce Sueuiæ, ciues Augustani, se suaq; in libertatem non paruo asseruerunt argento: Fridericus enim II. Aduocatiā vrbis, & præfecturā regionis, filio suo Conrado R. & hic Conradino F. reliquerat. Nunc verò vtraq; subiectione (der Land vnd Stattvogtey) liberati: in posterum ipsimet sibi ex suis municipibus ingenuis (nullo amplius vel Ducis, vel prouinciæ Præfectorū, impediente præscripto) proprium Senatum eligere, & ciuitatis curatores, Duumuiros ve (Magistros tunc ciuium dictos, Burgermeister, Consules) & Præfectos vrbis (adhuc Stattpfleger appellari solitos) liberè creare cœperunt: ex quorum consilio & indu- — Augustanæ vrbis libertas, à Conradino.

ſtria, totius Reipub. ſuæ gubernatio penderet: capitalia tamen iudicia, maleficiorumq; actiones, vt olim, ita & posthac, penes Imperatoris Vicarios (Regionis, & loco eorum, ciuitatis præfectos) manerent. Tunc igitur Consules, siue Duumuiri, ab Augustanis creati fuerunt. Heinricus Schongauuer, & Luitpoldus Schroter: non sine vicinorum (Episcopi & Canonicorum præsertim) inuidia indidem. Abbas & conuentus Alperspachens. vendidit Bebenhusanis bona quædam in Thalsingen, libras 90. monetæ Tubingensis.

Thalsingem.

VVirtemberg. Vlrici mors.

Vlricum VVirtemberg. cum pollice, chartæ M. Scr. mortuum aiunt. aliæ 1266. aliæ 1269. anno. Sed re vera 1265. 5. Cal. Mart. obijt.

Anno 1267. Conradinus, Veronensium, Papiensium, Senensium, Pisanorum, Romanorum, legationibus & literis excitatus (Gibelinorum scil. contra Guelphos) de consilio Elisabetæ matris (vt paterna & auita Regna repeteret: vtq; iniurias patri & auo factas vlciscereturex) peditioni huic Transalpinæ se totum parat: comitibusq;, Friderico filio Hermanni, Austriæ atq; Styriæ Ducis (sup. cap. 3.) & auunculo Bauaro Ludouico, Italiam petit. Habebat in exercitu præter peditatum, X. millia equitum. Sed cùm Veronam venisset: pecunia defectus, inde VII. millia domum remisit. Veronæ autem, Mantuæ, & Papiæ, maxima omnium gratulatione exceptus est. Verùm Ludouicus, specie Comitiorum Augustalium, in Germaniam, iussu Pontificis Max. reuertitur. Fazellus, etiam Caputum Conradum, Antiochiæ principem Friderici II. Cæs. ex Friderico filio nepotem, eius signa secutum, scribit. Acceßit Conradinus ad Genuensium littus, & in Carretorum nobilium ditionem. Inde Pisanis nauibus Pisam vectus, & aliquandiu ibi commoratus, multis Gibelinorum, Longobardorum, Æmilianorum, copijs auctus est: inter quas Guido quoq; fuit, Monfeltrius comes: qui eam ob causam Vrbino exiuerat. Interea mari etiam res geri cœpta est. Fridericus enim Hispanus (quē antea in Africā traiecisse diximus) Heinrici frater: cum magnis Saracenorū copijs in Siciliam profectus: eam vniuersam (Messana, Syracusis, & Panormo, exceptis) in potestatem Conradini reduxit. Pisana quoq; classis, triremium ferè XL. magnarum (Conrado Trincio, Marino Capeccio, & Matthæo Vallone, Ducibus) maritima Regni loca perlustrans: Ischiam insulam (olim, Ænariam) subegit: arcibusq; Surrenti & Passetani occupatis, maritimaq; ora vastata, Caroli naues Messanam vsq; persequens fugauit.

Conradini expeditio in Italiā.

Itali Gibelini, eius adiutores.

Fridericus Hispanus, Henrici frater, Siciliam Conradino recipit.

Ischia.

Carolus autem R. sub Conradini aduentum Bonitij erat in Tuscia. Vnde Neapolim reuersus, confestim copias contraxit, quas potuit: & ad Regni fines, vt hostem transitu prohiberet, redijt. Conradinus verò Pisis soluens: Cardinalem quendam, equitatus præfectum nactus (secum ad Aretium cum Guelforum exercitu, ex Tuscia collecto, opponentem) prælio vicit, atq; interfecit. Cùm deinde Senas peruenisset: interdictum à Papa accepit, ne contra Carolum quicquā tentaret: neu Regnum Neapolitanum (quia scil. ad Ecclesiam pertineret) appeteret. Alioquin in sacram censuram incursurum. At nihil horum curans Conradinus: Senatoris cuiusdam hortatu, nihilominus pergit. Ibi Apulia (natura sua mobilis, & acerbius à Carolo legato tractata) vbicunq; Gallicis præsidijs munita non esset, ad ipsum defecit: auctoribus, strenuisq; adiutoribus, Roberto de S. Sophia (qui primus militare cum aquila signum explicauit) & Raimundo, fratre eius. Præterea Petro atq; Guilielmo, potentiæ comitibus, itidem fratribus atq; Henrico, Reuelli comite, seniore: & Henrico altero, Petrapalumbo Germano: multisq; insuper nobilibus Regni familijs: vt, Castanea, Scornauaccia, Philangeria, & Lottheria.

Caroli apparatus contra Conradinum.

Papæ interdictū ad Conradinum.

Conradinus castra iam ex Viterbij planitie soluens: cum magnis, optimeq; instructis copijs (quæ pluribus Italiæ Gibelinis exulibus, quàm Sueuis, & Germanis alijs, constabant) Romam versus tendebat. Pontifex, qui tunc Viterbij erat, conspicatus florentissimum exercitum è domo sua, mœnia prætereuntem: ac sese ostentantes in armis Duces, Sueuum Austriumq;: isti verò, ceu opimæ victimæ, inquit, ad aras aguntur: omnesq; ipsorum vires, ceu vento fumus, dissipabuntur. Sic ab Italis, Clementi propheticum spiritum tribuentibus, scribitur. Romam cùm venisset Conradinus: haud aliter, quàm Augustorum proles: atq; Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ, Siciliæ, legitimus hæres: à S. P. Q. Rom. atq; Henrico Hispano, Castiliæ Regis filio Principe Senatus, excipitur. In capitolium deinde ductus est: idq; eo honore pompaq; quæ Imperatori suffecisset.

Clementis P. dictum de Conradino Sueuo & Friderico Austrio.

Romam Conradinus venit.

De Italicis rebus, in præsenti satis. Redeamus nunc in Alemanniam.

Ludouicus, comes de Spitzenberg (quod fuisse dicitur Helffenstainiorum) donauit Adelbergensibus ius patronatus (den Kirchenschatz) in pago Sieſſen, anno 1267. consentiente filio Eberhardo. Quod Cæsares confirmarunt, Adolphus anno 1298. Albertus 1300. Fridericus (contra Lu-

Spitzenberg. comes.

Sieſſen.

tra Ludouicum electus) anno 1321. Fuit omnino Ludouicus hic ex familia Comitum de Helffenstain (inquit Gabelcouer.) qui tamen ab arce habitationis suæ, Spitzenbergii comitis nomen assumpsit. Arma cum Helffenstainius eadem gestauit: & in sigillis se, Helffenstainium comitem appellat.

Rudolphus, Tubing. Comes, cœnobialem Aduocatiam Blaubyrensem dedit comitibus Helffenstainiis, 9. Kal. Ianuar. 1267. quo die multa quoq; ad altare S. Ioannis Bapt. obtulit. Tubing. C. Rudolphus.

Viuebat eodem tempore Vlricus, VVinedensis Baro, Monachus: factus postea Einsidelensis Abbas. Habitabatur a VVinedensibus Dominis arx, quæ adhuc vocatur VViniderburg. Eam dictionem postea Neiffenses & VVinspergenses Barones, iure hæreditatis nacti sunt. Qui, dissidio inter eos orto, dittonem diuiserunt: & vterq; suam partem vendidit (alter in alterius odium) domui VVirtembergicæ, & ordini Teutonico: qui hodieq; iure Proprietatis possident. M. Scr. Lazius verò, Nobiles equites de VVinadi, inquit, erant: sub quorum obsequio, Essendorff, Molbertshusen, & alia. Quo nomine Vlricus Abbatem egit Einsidlensem, anno Domini 1268. VVinedensis Baro Vlricus. Neiffenses. VVinspergenses.

Constantiæ occiditur 1267. nobilis vir, VValther à Castel, ab Vlrico & Rudolpho fratribus de Oberrhiedern, equitibus: quod is antea cognatum ipsorum Grießtum occidisset. Oberrhieder.

Eodem anno grauis pugna fuit inter Comites de Zollren & Hohenberg, iuxta Haigerlochum, die festo omnium Sanctorum: vbi Comes Zollrensis se strenuißimè gessit. Herm. Æditt. Haigerloch.

Eodem dicitur anno Yberlinga facta esse oppidum Imperiale. Yberlinga.

Anniuersarium epulum Sacerdotum, in VVurmlingensi monte.

Inuenio in Schedis M. Scr. Cunradum quendam vixisse, comitem Caluensem, anno Christi 1235. qui filium habuerit, Anshelmum nomine, Caluensem Comitem (licet eum Dauid VVolleberus, in Tabula, quam in senaculo Caluensis Curiæ videmus, ad 932. Christi referat) à quo Anshelmo postea institutum sit epulum quoddam Pontificale (in memoriam nimirum ipsius, aut animæ salutem) quotannis in montis VVurmlingensis antiquo collegio peragendum: qui mons ferè medio spatio situs inter Tybingam nostram, & Nicri Rotenburgum (vno hinc milliario distantem ciuitatem) satis altus est. Quod epulum, cum institutionis eius annum, à nemine adhuc percipere potuerim, hoc potißimum loco describam. Etsi enim post Rotenburgi, à terræmotu vetere instaurationem 1271. ponendum videatur: tamen metuo, ne posterius in tanta multitudine rerum obliuiscar. Res autem huius conuiuii, perquã mei palati afficiens, memorabilis est. VVurmlingense anniuersarium comitis Caluensis Anshelmi epulum.

Ad capitulum VVurmlingensis (vermicularis) montis (inquit Institutio) pertinet oppidum Tubinga & Rotenburgum, cum circumiacentibus Sacerdotiis. Habent enim ij Presbyteri suum proprium Decanum, & Camerarium, vel Architriclinum. Hic Camerarius, quotannis die lunæ post Festum omnium animarum (institutum circa 1003. salutis) cum vno & altero ministro, ascendere debet in montem VVurmlingensem. Ibi inuenturus est ante portam cæmeterii, plaustrum fissorum lignorum (ἁμάξας Homerus vocat) facilè, & sine fumo, ardentium: nec non saccum bonorum carbonum. Præterea, plaustrum fœni: insidentemq; huic spadicei coloris anserem. Hunc donet Camerarius ei, qui aduexit fœnum, in signum: cuiq; Sacerdoti, postridie adfuturo, proprium anserem in mensa appositum iri. Adsit etiam (inquit) iuuencus triennis opimus, & tres porci saginati: nempe porcellus lactens, porcus annicul⁹, porcus biennis: à lanio probati, ne fortè grandinosi sint. Adsit Camerario ceruisia trium generũ: annicula, bima & trima. Quia verò hæc genera, non facile haberi possunt in his locis: Presbyteri (inquit) in triplex vinũ consentire, vetus, ac nouum album. Adsint & tria genera panis: silagineus, triticeus, & siligineus. Terni panes, vno solido pisti. Lanius & Coquus, exercitati & periti: ne quid in mactatione & coctione desideretur. Tum Abbatis Creutzlingensis procurator (in hoc monte habitans) siue Ecclesiastici, siue secularis ordinis sit: ac lanius & coquus, cum reliqua familia, huic muneri adhibita: iureiurando deuinciuntur Camerario: se prædictarum rerum nullam, in alium vsum conuersuros, quam in quem iubeantur. Ideo conclaue, sen penu, his rebus asseruandis, & suo die præstandis, illis sit assignatum. Postridie, die Martis (omnium animarum festo) Decanus, omnesq; Capitulares, vna cum Ministris Tybingensibus & Rotenburgensibus, manè in montem dictum, equis & pedibus ascendant: Vnd sollen jhre Kutzen mitbringen / bey straffe eines moden dinckels. Putetur habitu cucullario & lugubri esse veniendum: nisi vellent (serius etiam veniendo, aut omnino abessendo) modio tritici multari. Tunc verò Vermicularis mons contremuisset. Potest etiam (inquit institutor) ipsorum quisq; secum vmbram adducere. Quam vmbrã? Ædituum, aut aliquem Scholarem. Huic eadem Apparatus eius. Creutzling. Abbas. Sacerdotũ conuentus in montem.

dem, quæ Parocho eius, vncta tractatio contingat. Quòd si cui collegij consorti, siue capitular Domino, quisquis sit, montem versus tendenti, in via, homo honestus, vnus alterúe, obuiam fiat: eos inuitet, secumq; adducat, licet: modò statim, vt in cœnobium venerit, Camerario significet: honoris debiti talibus hospitibus declarandi causâ. Vnicuiq; etiam, equum adducenti, vas ligneum nouum (mulctrale) & in eo quarta pars modij auenæ, ad pascendum equum: recens item funis ob equum alligandum, præbeatur. Eius vasis & funis, cuiusq; Capitularis Domini ædituus, potestatem secum ob rei memoriam auferendi habet.

Factio rei diuinæ ad monumentũ fundatoris comitis Anshelmi.

Postea, quàm collegæ capituli, manè ad diem constitutum in monte conuenerint: ocreas & calcaria sua detradunto: capitia seu cucullas illas induunto: & ad sepulcrũ fundatoris (commendatum Ecclesiæ, in sæpe iam dicto monte sitæ) Vigiliam percurrunto. Decanus deinde Capituli, siue collegij, officium animæ cantet: capitularesq; oblationem faciant: interim quoq; aliquot Missas legant. Dum hæc aguntur: aliquis Presbyterorum renuntiet nomen fundatoris, vxorisq; & liberum eius. Non tamen animus curis hisce ita summergendus: quin interim Architriclinus, vel Camerarius, semel iterumq; in culinam respiciat: an ignis fœteat, an sine fumo ardeat.

Vbi Missa fuerit perfecta: redeundum est ad monumentum fundatoris: canenda VRspera, Placebo, adiunctaq; collectæ. Assistat deinde Decanus, vnà cum collegis cunctis, in suis cappis, ordine, ad altare animarum: duosq; sibi astantium velet tegumento, quod sala vocatur.

Recitatio testamenti eius.

Tum recitato Camerarius testamentum, vel vltimam voluntatem, fundatoris linguâ, quam cuncti intelligant: explicationem adiungens omnium eorum, quæ ibi fortè minus disertè posita sunt. Quo facto: cuncti capitulares, digitis in plynarium positis, iuramento confirment: institutionem hanc hactenus, & à se & ab omnibus antecessoribus suis (quantum quidem auditu perceperint) obseruatam esse: atque in præsenti quoque seruari: vno hoc excepto, quòd nunc pro ceruisia vinum apponatur.

Conuiuarum conuocatio, & accubitus.

Quæ vbi sicritè absoluta fuerint: iam ex institutionis formula, Camerarius capitulares Dominos, cæterosq; spectatores, reuerenter ad epulum inuitat: atq;, qua illi humanitate sunt obtinet. Interim, dum ipsi de primo accubitu certant: & omni carentes ambitione, singuli esse posteriores contendunt: ipse in locum descendit, cui nomen Sylchæ, situm infra montem. Ibi

Sylcha.

iuuenci pellem, de quo suprà dictum, expandit in cœmeterio hominesq; leprosos, per missu institutionis ibi congregatos (quod, certè laudabile) discumbere iubet. Quæ executus, redit ad capi-

Leprosorum circum tergus taurinum accubitus.

tulares atque hospites: similaceum panem capit, excauat, cuique apponit. Huic pani quisque capitularis indit nummum: hospites vero quicquid volunt. Eam pecuniam deportat in cœmeterium, sessione miserorum circa bouinum tergus, occupatum: atq; inter eos diuidit.

Initium epuli Sacerdotalis.

Dum hæc aguntur: tria genera panis apponuntur, & totidem vini (binis coniunctè fruentibus conuiuis) consecratur precibus mensa: coquus a Camerario effundere cibos apponendos iubetur.

Conuiuium.

Inferuntur primò tria capita suilla frixa: quæ, vbi conuiuæ de eis comederint, rursus auferuntur, vna cum pane & vino, quodcunque adest: leprosisq;, circa pellem suprædictam sedentibus, dantur.

Rursum panis & vinum trium generum, apponitur & infunditur: inferuntur anserum pedes, alæ, iocinora, stomachi, & id genus alia. De quibus vbi comesum fuerit: reliquiæ ipsorum, & vini, atque panis, similiter, vt antea, pauperibus distribuuntur. Apponuntur deinde elixæ gallinæ, & carnes iurulentæ, pisces carnesq; assæ. Quorum omnium reliquiæ (vt & piperatæ pultus) in egenos distributio fit.

Post hæc, pisces elixi cum iure aromatico: ac duo solùm genera panis, similagineus atque triticeus: vinum autem triplicis generis. De reliquijs idem, qui antea, mos seruatur.

Anser Troianus.

Sequitur rursus vinum recens, ac panis: binisq; capitularibus, anser assus: in quo, pullus gallinaceus assus: in pullo, botulus assus: ita, vt singularum delectabilium rerum numerus triplex sit. De hoc Troiano ansere, cæterisq; delicijs, Dominis fas est, impertiri aliquas suis hospitibus, ædituis Scholasticis, & alijs. Cætera omnia, in egenos dispertienda: cibaria, panis, vinum. Postremò, caseus & placentæ, botri & nuces, poma & pyra, eiusdemq; generis alia, venerabilibus viris apponi, lex est. Quorum & ipsorum reliquiæ, pauperum refectioni asportantur.

Reliquiæ identidem egenis superioribus datæ.

ita, vt de toto pontificali conuiuio nihil reliquum fiat, quin egentibus detur: quibus præterea ius & carnes, atque piperatum pulmentum, & vnicuique poculum vini, exhibenda sunt.

Peracto

Peracto sic epulo, & gratiis Deo actis: proceres surgentes, sanum ineunt (sic etiam præcipiente institutione Testatoris) quæstionem q; exercent de hoc epulo in choro: an ritè, & ex institutione fundatoris, per omnia completum sit. Cùm satisfactum esse, nec desiderari quicquam, dicitur: tunc Decanus Abbatem & conuentum Creutzlingensem, vt executores institutionis huius, liberos & quietos ab omni querela & postulatione pronunciat. Deinde palàm recitatur iterum ipsa institutio. Licet etiam capitularibus, si placeat ipsis, certam pecuniam pro ipso conuiuio accipere: ita tamen, vt ne quid pauperibus, de iure suo supradicto decedat. Epuli consequentia.

Quòd si accidat (addit institutor) hanc institutionem non seruari: siue in vna aliqua re, siue in pluribus: tunc omnes fructus & reditus montis sapedicti, ad comitum Caluensium natu maximum reuertantur. Qui tum in testimonium rei euidens, equo veniens, & in stapedibus erectè consistens, aureum nummum trans turrim VVurmlingensis montis librans iaciat: post modum q; ipse, & hæredes ipsius, institutionis huius executores sunto. Vesperi dantur familiæ iussulentæ carnes, ac decem solidi, dimissionis loco. Tunc quicquid reliquum, seu coctum, seu incoctum, in pauperes distribuitur. Institutionis huius neglectio, nũ impunita.

Seruatum est hoc institutum, seu fundatio, ad annum vsq; CIↃ. IↃ. & XXX. (quem inspice infrà lib. II. cap. 5.) postea exoleuit, nescio quare, aut quomodo. Religionis quidem mutatio, aliquot annis pòst in Ducatu VVirtembergico facta est. Miserat hæc ad me 1588. doctissimus vir, M. Simo Studion, Scholæ Marbachianæ moderator, quondam auditor noster: Germanicè per Christoph. Langium Marbachensem, in Stipendio Principis hìc viuentem, descripta: quæ fideliter ego sic latina feci. Pertinet idem mons adhuc ad Creutzlingensem Abbatem, qui Sacerdotem in eo alit. Alibi inuenio sic. Caluenses comites, quia potentes olim in his locis erant: magnam vim bonorum ad Monasterium Creutzlingense contulerunt. Hinc, miri illius epuli VVurmlingensis origo. Cessatio ipsius.

In Ducatus VVirtembergici Ecclesia VVurmlingensi vicina, sepultura aliquot Caluensium comitum est (inquit G. VVidemannus) quibus anniuersarius dies agendus, in perpetua tempora institutus est. Sacerdotibus verò, bonum datur prandium, & terni solidi: atq; eleemosyna, egenis. Hæc, de prisco hoc ritu.

Cùm autem pietate & eruditione ornatissimus vir, stipendij illustris apud nos Rector plurimorum annorum fidelissimus, collega & compater meus charissimus, M. Samuel Hailandus, & ego: monte arcis hìc principis, qui ad montem VVurmlingensem excurrit, per syllandus. M. Samuel Hailandus.

uam amœnam transito, 30. Iul. 1589. expatiati essemus in montem prædictum, vetustatis aliuius eruendæ causâ: reperimus in Ecclesiola vel sacello montis, tantùm hæc (à sene Sacerdote, viro humano, introducti) lapidem scil. sepulchralem Caluensis comitis, in recessu muri inclusum, sine vlla inscriptione. Putabat Sacerdos, inscriptionem in altera & auersa parte lapidis esse. Sed Murarijs & vectibus, ad emoliendum opus esset. Deinde tabella ibi pendebat in muro, cum his verbis, sine anno: Graff Anshelm zu Kalb/Stiffter. Mons VVurmlingensis.

Insignia: rubeus leo (sine vllis, quasi caluus) in campo albo: stans in tribus collibus, vel petris, cæruleis (duobus pedibus, sinistro anteriore, & dextro posteriore, in media petra positis) coronam habens in capite cæruleam, & linguam exertam itidem cæruleam. Insignia Caluensium comitum.

In alia tabella: Anno Domini 1398. feria quarta ante assumptionem Domini, obijt Fridericus de VVurmlingen. In planitie alba, glaucus crocodilus, ein blawer Lintwurm. VVurmling. nobilis Fridericus.

Non longè infra montem distat pagus VVurmlinga: in quo veterum nobilium VVurmlingensium, dum eorum genus erat, in plano loco arx siue domicilium adhuc extat. In fano pagi (quod tum ingredi, absente Æditruo & Sacerdote, non poteramus) sepultura est nobilium Megizzerorum. VVurmlinga vicus. Megizzeri.

Ex qua familia, VVolf Dietericho strenuo viro nato, ante multos annos hìc nuptam vidimus, nobilem genere, pietate, & omni honestate, virginem, Agnetem à Fyrst: viduam adhuc apud nos viuentem cum laude: quæ aliquot liberûm nostrorum, ante plures annos è sacro Baptismate leuauit. Patrem habuit ea Ioannem Casparum ab Anvveil, præfectum olim Tybingensem: matrem autem, ex Neuneccia familia. Matertera eius, Ioanni Conrado de Fyrst, sui generis vltimo, collocata, hæredes instituit nepotes & neptes ex sorore: inter quas & hæc est Heroina, filiarum natu maxima. Anvveilerina Agnes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CONRADINI PRÆLIVM CVM CAROLO REGE, CLADES, FVGA, captiuitas. Regenspergensis Vlricus, δὶς καταστρατηγηθεὶς, duplici strategemate à Rudolpho Habspurgensi perculsus.

CAPVT XVIII.

Profectio Conradini ab vrbe Roma.

ANno 1268. Conradinus, cum reliquisset Romæ in Capitolio (quemadmodum à Pandulpho scribitur) ad vrbis custodiam, Senatoris loco Guidonem, Montefeltriũ comitem: ipse vna cum Henrico, mediocrem quoq; exercitum ex Hispanis secum habente, Regnum versus contendit. Cognito autem, Carolum Montis Casßini viam custodire: ipse Tiburtinam viam secutus est: atq; in Taliaquotii comitatum peruenit. Cumq; in planitiem Marsorum, ad Fucinum Celanumve lacum descendisset: certior factus est, Carolum sibi obuiam ire, nec ita longè abesse. Itaque acie instructa, & militari iam ordine obseruato, progredi cœpit: relictis ad dextram aquæductibus murisq;: quibus ex eo lacu Romam aqua deriuabatur: in Palentinam planitiem supra lacum peruenit: eo animo, vt cum illo dimicaret. Ibi à dextra ipse lacus est: à sinistra Marsorum montes altissimi: & à fronte collis: cuius initiũ ab vrbe alba est: à qua CIↃ CCC. circiter passus exporrigitur. Intra collem eũ vallis est, CIↃ circiter passus exporrecta: & Palatinæ planitiei respectu ita sita: vt ex ipsa nihil eorum, quæ in valle sunt, conspici possit. Angebatur tunc R. Carolus: quòd copias suas non haberet coniunctas. Pars, Messanæ contra Fridericum Hispanum erat: pars, ad defensionem oræ maritimæ, recuperationemq; Apuliæ. Aretÿ quoque partem quandam amiserat. Idcirco se Conradino viribus nequaquam parem existimabat. Cum itaque ita animi dubius esset: ecce Gallus quidam, Alardus nomine, senior, in re militari exercitatissimus: a visitatione sepulcri Dominici, Neapolin appellit: Romani inde ex voto, tum Galliam, petiturus. Accersit eum ad se Carolus: consilium aliquod vtile poscit. Negabat ille primo, propter votum Romæ petendæ: postea tamen paruit, sed ita, vt Rex consilium ipsius sequeretur.

Caroli Franci anxietas.

Alardi cuiusdam consilio iuuatur.

Itaque die S. Augustini (5. Kal. Septemb.) anno CIↃ CC LXVIII. Caroli acies, de consilio Alardi sic structa est.

Acies Caroli.

Duo agmina, præmissa, mille circiter passus, in planitiem Paletinam: Philippo de monteforti (ecce, Alemanno) Duce: qui in secundo agmine iussus est consistere, Regio ornatu & Insignibus conspicuus: vt Carolus ipse esse putaretur.

Tertium ex optimis quibusq;, & fidissimis, constitutum militibus: vna cum Carolo R. in valle, de qua dictum, latens. Ipse Alardus, in summo colle, qui vallem & planitiem inter se dispescit, consistebat: vt in vtranq; partem prospiciens, in omnem euentum paratus esset.

Acies Conradini.

Conradini acies.

Primum, Romani, Itali, & Hispani omnes.

Deinde, Ipsemet, & Austriæ Dux adolescens, ætate æqualis: cum signis militaribus, ac ter mille grauis armaturæ viris: quibus custodia corporis Principum commendata erat.

Henricus Senator, neutri agmini addictus: sed liber ad prouidendum, quid vtroq; in agmine opus foret, relictus.

Prælium.

Cum in Caroli acie Philippus cerneret, iam tempus esse congrediendi: signum dat primo agmini, ad impetum in hostes faciendum. Hi verò Gallos magno animorum ardore excipiunt, ac sternunt. Appropinquat Philippus: nec minus a suis, quam ab hostibus, Carolus putatur esse. Pugnat acerrime: hostem ad tertiam vsque horam sustinet: ita, vt nondum cognosci posset, in quam partem victoria inclinaret. Tandem verò, Italis & Hispanis quibusdam conglobatis, valida impressione facta: ictus, humi stratus, atq; interfectus est. Fuga igitur exercitus, facta: quod ipse putaretur Carolus interiisse.

Insecutio intempestiua ex parte Conradini.

Conradiniani iam, certa se victoria potitos rati, dissipatos insequebantur, & spolia legebãt. Germani quoque, qui in subsidio circa Principes erant: ne expertes rei gerendæ victoriæq; essent, se negotio præproperè admiscuerunt. Ita profligatis hostibus (vt a Florentino 3. part. Tit. 20. cap. 1. scribitur) cum passim fuga effusissima fieret: victor quoque, qui persequebatur, dissipabatur. Nullum iam in campis erat densum agmen (σῖφος συμμένον) nullum in subsidiis robur manserat: nisi aliquot vilissimi serui, apud Principes. Vagus miles (væ tibi, Sueue Conradine: væ tibi, Friderice Austriæ) prædæ hic intentus miles, quasi certissimus victor, exultabat. Maxima pars insecuta fugientes, se longè è conspectu proripuerat.

Ibi Alardus, his omnibus in vertice collis diligenter obseruatis: occasionem rei bene gerendæ rapuit: Carolum è valle, vbi subsidebat, repente mouentem superuenire dispersis hostibus, palantibus, præda onustis, iubet. Rex, circumducta delectorum acie, in planitiem venit: hostes cæ-

Alardi consilio

dit,

dit, fugat, capit, ad ipsa signa Conradini fertur. Qui, ceu fulmine afflatus, & attonitus factus: cum paucis inde comitibus fugit. Rex victoriam nactus, suos ab insequendo continuit: atq; in campo illo mansit. Extare etiam nunc eo in loco monimentum eius rei Collenutius ait: Templum videl. tunc conditum: quod Sancta Maria Victoriæ nuncupetur. Ad XII. autem millia, ex parte Conradini cecidisse, Æmylius scribit.

Carolus victorē hostem vincit, ex insidijs erumpens.

Fuga Conradini.

Præceptum Leonis Imp. Constantinopolit. qui vixit circa 886. Christi, in libro de bellico apparatu.

Sapius hoc militibus tempore prælij est à Ducibus inculcandum: ne ante belli exitum, vel exploratam & certam victoriam, quenquam hostium spolient.

Noli spolia legere ante tempus.

Et Homerici Nestoris, Iliad. 6. Item Iliad. 4.

Μήτις νῦν ἐνάρων ἐμβαλλόμενος μετόπισθε
Μιμνέτω. ἀλλ' ἄνδρας κλείωμεν.

Nemo studio legendi spolia remaneat extra aciem.
Prius hostes occidamus. Postea tutum erit spoliare.

Nemo animo suo præsidens, extra aciem prosiliat: ne ea videlicet laceretur.

Μηδὲ ἱπποσύνῃ τε καὶ ἠνορέῃφι πεποιθώς,
οἶος πρόσθ' ἄλλων μεμάτω δυσίσι μάχεσθαι:
μηδ' ἀναχωρείτω. ἀλα παδνότεροι γάρ ἔσεσθε.

Itaq; Conradino si victoria, quam iam in manu habebat, dum ante tempus exultatur, amissa est: mirari nemo debet, sed condolere.

Carolus autem, eâ tanta victoria obtenta, Romam extemplò Epistolam misit (teste Corio) sic incipientem: Surge pater, & comede de venatione filij tui. Vbiq; deinde quærebat Conradinū, præcipuosq; socios eius, inter viuos & mortuos. Captiuorum partim crucibus suffigebant: alios perpetuo carceri mandabant. Verum Henricus Castellanus, Senator ille Romanus, Reate se ex fuga in Monasterium recepit: sed ab Abbate captus, pontifici deditus est: postea verò, vnà cum Gerhardo Comite Pisano, qui Romam confugerat, Carolo traditus.

Epistola triumphalis Caroli ad papam.

Captus, Henricus Castellanus.

Conradinus autem, vt Antoninus vult, è fuga Romam ad Guidonem Montefeltrium confugit: sed, clade eius ibi patefacta, & ciuibus ad arma currentibus, profugit Asturam incognitus, vt inde Pisas nauigaret. Verùm circa ea loca captus, Regi Carolo traditus est. Vt verò Pandulphus scribit: ipse, & Austriæ Fridericus, Caluanus Lancea, & filius eius Galeottus, altusq; quidam stabularius seruus: Agasonū veste induti, triduum per syluas saltusq; oberrarunt. Cūq; nescirent, in quam partem eundum esset: fortè non procul à litore Romano, in syluam supra oppidum Asturam peruênere. Ibi inuenêre Piscatorem quendam cum nauicula: quem rogarunt multis cum promissis: vt ipsos ad Senensium Pisanorum vé littora deueheret. Piscator paruit. Cùm autem pane carerent: nec illorum quisquam nummos haberet: annulum quendam ei dederunt (hei, quàm imprudenter) vt, eo oppignerato, aut pecunia permutato posset panem emere in nauem necessarium. Ipse ergo Asturam ingressus, de annuli precio scisciatur, pecuniam pro eo accepturus. Interrogatus autem, vnde nam cum tam insigni annulo veniret: se à duobus ait adolescentibus aspectu egregijs quidem illis, sed fœdè vestitis, accepisse: qui nauem suam conduxerint. Accepto pane, ad nauem reuertitur: illisq; impositis, institutum cursum occipit. Interim verò famâ annuli, ad Ioannem Frangepanium Romanum, oppidi præfectum, perlata: is continuò coniiciens, vnum ex illis esse Conradinum (heu, miserande puer, si qua fata aspera rumpas) maiore nautgio post eos misso: miseros Principes statim cepit, Asturamq; pertraxit. Nouo hoc casu mox cognito: Asturam sæuus Carolus breui terra mariq; obsedit: ne captiui euadere possent: eosq; non multò pòst in potestatem suam redegit. Hæc causa est captiuitatis Conradini: quòd à Piscatore imprudente proditus fuit: testantibus doctissimis etiam Italis, Antonino & Pandulpho: non autem, quòd proditus fuerit Carolo à quodam nobili comite, quia huius vxorem amauerit. Quasi verò adolescentulo peregrino, inter prudentes viros militares versanti, & de Regni recuperatione sollicito, amores studio fuerint, aut esse potuerint. Fabulosum hoc alicuius maligni commentum est. Ideo omittamus. Carolus autem Romam profectus est, ob res sibi componendas. Inde Ginatianum reuersus, Caluanum atq; Galeottum capitibus truncauit: vt eo modo Philippi Montefortij comitis cædem vindicaret. Conradinum autem, & Austrium sociosq; Calamitatis, Neapolin abduxit: vbi in sequentem annum captiui detenti sunt.

Et Cōradinus apud op. Asturam.

Annuli indicio proditus.

Frangepanius.

Astura à Carolo victore capta, & Conradinus.

Caroli sæuitia in captiuos.

Relinquamus infelices adolescentes:
ἐν χερσὶν σοῖσιν λίην κρατέῃ ἄλγεα ἔχοντας:

& in

& in Alemanniam paululum deflectamus: quædam, quæ mense Septembri eiusdem 1268. anni facta sunt, narrantes.

Vtliberga castellum, fraude Rud. Habspurgij captum.

Est castellum secus Tigurum, in summo montis Albis, nomine Vtliberga. Huius Dominus, Vlricus de Regensperg (de quo suprà cap. 16. diximus) solebat equitare XII. equis albis, & habere albos canes: ipse etiam seruiq;, albati. Quo egresso ex arce quodam die: comes Rudolfus Habspurgius, Tigurinorum Dux, eodem numero equitum & canum, albo itidem colore, trepidè accurrit illam arcem versus, persequentibus ipsum acerrimè Tigurinis. Ipse fugiens, in castellum, tanquam Dominus (errore illorum, qui intus erant) receptus est. Sed vnà etiam irruêre persecutores. Ibi, incolæ trucidati, arx destructa. Stumpf. lib. 6. cap. 22. Ein lustigs Reuterstück. Pulchrum tyrocinium equestre.

Sie & Glantzebergum.

Idem Rudolfus eodem anno, eidem Vlrico, etiam Glantzenbergum oppidum eripuit astu. Nam misit naues aliquot cum vasis, armatorum plenis: tanquam Basileam descensuras per flumina Limagum & Rhenum. Hæ cùm venissent secus Glantzenbergum, ac colle protegerentur: Tigurini vociferabantur, quasi naufragium passi. Ibi oppidani excurrere diripiendi merces causa. Armati verò, iam vasis egressi, eos ferro exceperunt. Quibus succurrente ciuitate, & oppido sine custodibus relicto: Rudolfus ex diuersa parte, vbi cum exercitu latuerat, irrupit in oppidum, cepit, destruxit. Stumpf. lib. 6. cap. 23. Pulchrum imitamentum τῶ δουρείου ἵππου, equi Troiani, armis fœti. Synadelphingæ anno 1268. obijt Heinricus de Vigilhan, canonicus huius Ecclesiæ, die S. Dionysij. Eodem anno (inquit Sindelfing. liber) Rudolfus comes, aduocatus noster, argenti annuatim, in recompensam ablatorum, in possessionibus suis recipiendis, assignauit: vt in priuilegis nostris inuenitur.

Tybing. comes Rudolf.

CONRADINI ET SOCIORVM ACCVSATIO, CONDEMNATIO, defensio, Turcicum supplicium, deploratio, sepultura, monimenta hodierna.

Caput XIX.

Conradinus, ab Iuristis condemnatus, Neapoli.

ANno 1269. (potius, quam 1268. vt alij habent) cùm Conradinus & Austrius, annum iam in vinculis custoditi fuissent: R. Carolus (Regni iam victor potens) conuocatis Neapolin primarijs totius Regni Iurisconsultis: quæsiuit ex singulis, quid Conradino faciendum esset. Hi omnes (præsertim Neapolitani, Capuani, atque Salernitani) morte censuerunt mulctandum. Sed ferebant nimium boni isti sententiam, quam Carolo placere scirent. Qui Clementem quoq; P. consuluisse scribitur hac dere: qui ἀνυπαιτήτως clementer respondit: VITA CONRADINI, mors Caroli: MORS CONRADINI, vita Caroli. (Sicut 4. Verr. Cicero dicit. Verris absolutio, Siculorum euersio) Etsi Onuphrius Clementem 3. Cal. Decemb. 1268. animam exhalasse scribit. Aly tamen posterius, occiso scil. iam Conradino. Vtut sit: ne ipse quidem, tam crudelis persecutor Sueuici generis, diuturnam circa Conradini calamitatem vsuram vitæ habuit.

Sententia hæc, bonis viris improbata.

Non autem probabatur melioribus & strenuis ex Gallica nobilitate viris, hæc sanguinaria sententia. Quinimo præ cæteris ei repugnabat Rupertus, comes Flandriæ, Caroli gener: asserens, è tanta, tanquam illustri, familia natum, nullo modo esse interficiendum: sed liberandum potius, & matrimonio aliquo (filiæ Caroli desponsatione, vt habet Auentinus) deuinciendum. Assentiebantur multi generosi, & benè sentientes, viri. Sed vicit crudelis illa sententia: quam etiam Bohemus Odoacer, ne quando, quæ ipse Austrijs abstulerat, a se repeterentur, vrsit.

Locus capitalis apparatur.

Itaque VII. Kal. Nouemb. annuà iam in vinculis detentione exacta: instratus est Neapoli locus (stupano interprete ex Pandulpho) sericeis tapetijs rubeis: in eo foro, vbi columna deinde, ante Carmelitarum Templum erecta fuit à Conradini matre, in huius rei memoriam. Huc adducti sunt, ipse Conradinus, & Frider. Austriæ Dux, Gerhardusq; comes Pisanus (qui in prælio, Tuscorum Dux fuerat) atq; Hurnesus Germanus (Auentino, Hurongmus Sueuus: in marg. Fortè Hirnheim) itidem in prælio captus. Adiungitur eis Henricus Castellanus a Collenutio. Præterea, Richardus Rebursa, Ioânes Grutta, Marinus Capeccius & Rogerius Bussus. Confluxerat ad locũ maxima hominum multitudo (non modo Neapolitanorum & Gallorũ, sed vicinarum etiã vrbium) tam crudelis supplicij spectandi causa. Aderat & ipse, tam feri & bestialis actus, seu Magisterij, promotor Carolus: ex vicina turri, quicquid gereretur, spectans. Hei hei, qualem imaginem rerum ceu præsens, mihi videre videor! Extructa erat cathedra. Hanc Robertus Barius, Caroli Protonotarius, ascendit: sententiam capitalem in omnes pronuntiat: præter vnum Henricum castellanum, perpetuo carceri mancipandum: vt Abbati, qui capiens, fidem

Conradinus, Frideric⁹, & plures miseri, producuntur.

Spectaculum πανδάκρυτον, luctuosum.

Sententiæ capitalis pronuntiatio.

dem ei vitæ non adimendæ dederat, satis fieret. Capita sententiæ præcipua erant hæc: Conradinum, quoniam Ecclesiæ pacem perturbasset: Regium nomen sibi falsò assumpsisset: Regiq; ipsi mortem intentasset: morte damnari. Qua sententia audita: Conradinus fertur ad Protonotarium Latinè dixisse: serue nequissime, serue scelestissime: ita ne filium Regis damnasti? An nescis, neminem in eum, qui sibi par est, imperium habere? Deinde negauit, se vllam Ecclesiæ iniuriam inferre vnquam voluisse: sed tantùm recipere Regnum, quod sibi deberetur, & iniustissimè fuisset denegatum. Sperare quoq;, mortem suam à matris suæ familia, à suis Germanis, à Bauariæ Ducibus, cæterisq; cognatis, minimè situm iri manere inultam. Quibus dictis: chirothecam ex altera manu detractam, veluti signum legationis, aduersus populum proiecit: asserens, hæredem a se institui Fridericum Castellanum, amitæ suæ filium. Ea chirotheca, excepta fuit: & ad Petrum Aragonium postea allata: qui etiam hæres ab illo institutus, vt cognatus, ab Auentino dicitur.

Responsum Conradini.

Chirothecæ proiectio.

Hæredis (Petri Aragonij) institutio.

Tunc autem Fridericus Austrius, primò securi percussus est: vltimus Austriæ de familia Leopoldi Dux. Cuius caput Conradinus amplexus, atq; osculatus cum lacrymis, seipsum quodammodo accusabat: quasi è materno complexu abstractum, in hanc calamitatem coniecisset: crudelemq; interitum, chari & cognati adolescentis, miseratus deplorauit.

Obtruncatio Frid. Austrij.

Deinde multa de acerbitate atq; perfidia inimicorum (qui se innocentissimum, præter fas atq; æquum, hæreditate, ataui, proaui, aui, Parentis, sanguine parta, spoliassent) conquestus: causa sua summo Iudici, vltori sceleris & parricidij, commissa: ad Christi tribunal prouocatione facta, & Petro Aragonio (vt dictum est) Regnis suis legatis: genibus ad Deum flexis, venia peccatorum ab eo petita, huicq; anima sua commendata: sæuo ferro præbuit suam pulchram ceruicem, ferro pontificio. Iacuit caput: iacuit vetus & inclyta Hohenstauffensium familia: iacuit gloriosus plurimorum annorum Sueuiæ Ducatus.

Conradini extrema verba, & interitus.

Hohenstauffici generis extinctio.

——— Quis talia fando,
Temperet à lacrymis, luctumque coërceat altum?

Auentinus 4. Kal. Nouemb. die Lunæ factum scribit. (Dum hæc 22. Iul. 1591. scribo: ecce obitus pij & clarissimi Doctoris V. I. & in Academia hac Tybing. longæui Professoris, domum meam, & in Museum meum nuntiatur, D. Anastasij Demleri patroni colendi Christus nos omnes beato similiter hinc exitu donet.)

Anastas. Demler Iurisc.

Eodem cum præcedentibus supplicio, etiam Gerhardus & Hurnesus sunt sublati: cæteri quatuor magnates, Regni indigenæ, laqueis suspensi.

Cæterorum concaptiuorum interitus.

Ministro autem, qui Conradinum obtruncauerat, alter statim (ἐκ παραπετάσεως, à Carolo præparatus) incubuit: qui caput eius itidem decussit: ne vnquam posset gloriari: se illius sanguinem profudisse: qui è tantæ nobilitatis genere natus fuisset.

Carnifex, occisus.

Sepulta sunt non prius, quàm Carolus iussisset, cadauera primorum: & Conradino, hoc Epitaphium inscriptum.

Sepultura illorum nobilium.

Asturis vngue leo pullum rapiens aquilinum,
Hic deplumauit, acephalumque dedit.

Leo profectò illaudatus, & pœnas daturus.

Hic fuit exitus Conradini: nobilis illius & pulcherrimi (vt Paduanus Historicus vocat) adolescentis Eheu.

Conradini pulchritudo.

Hi nostri reditus, expectatiq; triumphi. De quo adolescente, vt de formosissimo Zerbino, dici illuo potuisset Ariosti: Natura il fece, e poi roppe la stampa.

Καλλίευ ἔλπιδι ἀγχιτύπτω, κάλλιον ἐκμαγεῖον: sicut Choniata inter se voces ἀγχίτυπον & ἐκμαγεῖον opponit. Quem Conradinum etsi Antoninus Florent. Archiepiscopus 3. part. Histor. cap. 20. cũ patribus suis, ad Inferos detrudit, tanquam Ecclesiæ persecutorem: tamen ista viperina iudicia, curanda non sunt. Damnati sunt multi, quos Deus saluos fecit: Sanctis adscripti sunt multi, quos Infernus possidet. Dies Domini verum iudicium proferet. Videamus nunc, quæ ipsorum Italicorum Scriptorum de præsenti Conradino, & de aduersarijs eius, iudicia sint.

Variorum de morte eius.

Audiatur Pandulph. Histor. Neapolit. lib. 4. sed breuius.

Talis fuit exitus Conradini adolescentis, miserandus & lachrymabilis: cum quo finitum est Imperium nobilissimæ Sueuorum familiæ: quæ paterno & materno genere, iam inde à Clodoueis Carolisq;, Galliæ Regibus, multos Imperatores, Reges, Duces, produxerat. Quapropter damnata etiam fuit à multis scriptoribus, hæc Caroli in Principem minoris ætatis crudelitas. Victoria parta,

In crudelitatem Caroli.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

parta, gladius ponendus fuerat: non amplius sanguine, præsertim Christiano, maculandus. Cur non didicit clementiam vel ab Infidelibus? Saraceni, cum eum ipsum Carolum, fratremq; Ludouicum Regem, qui illis bellum intulerant, cepissent: tamen Regiè tractarunt, atque etiam dimiserunt. Ideo non immeritò Aragonicus Rex Petrus, in quadam Epistola, inter cætera his etiam verbis in eum inuehitur: TV NERONE NERONIOR, & Saracenis crudelior. Robertus quoq; Flandriæ comes, quanquam Caroli gener: tamen tanta indignatione motus fuit contra illum: qui capitalem sententiam, tenuissimæ conditionis homo, aduersus tantæ excellentiæ Principem pronuntiauerat: vt eum, tanquam vita indignum, ense confoderit.

Protonotarij cades.

Et adduntur inter alia, apud Nauclerum ex Epistola ad Carolum, etiam hæc. Cunradinum tu, non in prælio, sed inermem nequiter captum: post diuturnum carcerem, post probrosa ludibria, post multas ex eo factas ostentationes ad pompam: contra iustitiam, & contra Deum, contra omne ius belli, contra consuetudinem priscis moribus approbatam, vita immaniter priuasti: huic generi pro NECTARE rependens ABSINTHIVM: vt qui comitatum prouinciæ, cum vxore, de gratia speciali à Friderico Cunradini auo acceperis: fidelitatisq; sacramentum illi prose, hæredibusq; suis, præstiteris. ô Rex Cunrade, tempore tuo præpotens: in vrbe tua Neapoli, quam tantis olim sumptibus, tantis laboribus, domuisti: tuus ecce natus, indigna nece damnatus est. Væ tibi, miserande puer, &c. ô tristis & misera mater, &c. ô coniunx infelix eius, &c. ô Prætristes Bauariæ Duces, &c. Plange dolenter Germania, mœsta nutrix eius, &c. Plange dolorosa Suecia, peculiaris hæreditas, &c. Plange vehementer Italia, &c. Miserum Siciliæ Regnum Plange, &c. Plange infortunata Ierusalem, prodito Rege tuo: à quo facilè fuisses in integrum restituta.

Ingratitudo Caroli.

Audiatur Marc. Guaz. in Chronicis suis.

Veramente di sasso sarebbe colui: che non fusse da vn tanto crudele essempio commosso: che vn Re tanto generoso, e da tanti Cesari deriuato, & vn Duca tanto valoroso, & amendui giouinetti, fussero trattanti vil mente, con sommo vituperio: e poi senza alcuna ragione, per consiglio di Papa Clemente quarto decapitati. Saxeus, inquit, verè esset ille: cuius animum non commoueret tanta crudelitas: in tam excellentem Regem, nobilemq; Ducem, eosq; ætate adolescentes, edita: quòd & ignominiosè fuêre tractati, & consilio Pont. Clementis IV. sine vlla iusta causa decollati.

Lapis esset, quem non misereret casus Conradini.

Audiatur Ioan. Bapt. Giraldus, in Hecatommytho, part. 2. Decad. 9. Nouel. 2. Conradini tragœdiam describens, sub nomine Graci Tydei (id est, parui) à Turcis victi, fugientis, pane & pecunia carentis, annulum Piscatori ob panem emendum dantis, ab eo proditi, à Turcis capti, miserè tractati, Deo se commendantis, chirothecas proijcientis, obtruncati: quod idem & carnifici eius acciderit. Narratio, pathetica plane, & suauis lectu est. Facere non possum, quin ponam: cùm ita honoretur noster miserandus Sueuus.

Auenne nel tempo, che vn Re de Turchi cercaua di porre il freno à tutta la Grecia: che Tideo, che signore era di Corinto, & contra il Turco era armato, vel fatto d' arme fu superato dall' essercito Turco, con perdita di tutta la sua gente. Onde, cercando il misero di fuggir dalle mani del nimico: che sopra ogni cosa desideraua di hauerlo in sua podestà, per fargli dare misera morte: tanto si andò aggirando, in habito di contadino: che sconosciuto si ridusse, oue vn gran lago stagnaua: & ibi ritrouato vn barcheruolo, che vi haueua vna picciola barchetta, per cagione di pescare: il pregò à volerlo condur oltre quel lago: pro mettendogli di arricchirlo, se egli in sicuro il conducea. Al qual cosa fare, il cortese huomo si mostrò multo disposto. Ma non fu tanto caro a Tideo l' hauere ri trouaco il modo di sottrarsi alla crudeltà: quanto, che se imaginò di potere almeno hauere vn poco di pane, per ristorarsi dalla lunga fatica, & dal molto disagio, ch' egli hauea sostenuto, per lo spatio di due giorni: ne quali egli era ito errando per luoghi solinghi, senza hauer mai ritrouato casa, ond' egli hauesse potuto hauere picciolo ristoro. Cosi colui, che signore era della piu magnifica città della Grecia, & era auezzo nell' abondantia, & nella delicatezza della vita signorile, à si misero stato era condotto: che non hauea, onde potesse hauere vna vncia di pane à sostentimento della vita. Egli adunque, che si sentiua, per la fame venir meno: tratto dalla speranza, disse al barcheruolo, che gli volesse dare vn poco de pane. Il pouero huomo, che tanto ne comperaua, quanto gli ne daua il modo (il poco pesce, ch' egli pigliaua nel lago, che era poco meno, che sterile) gli disse, che gli dolea, di non gli poter dar cosa alcuna: & che non meno era trauagliato dalla fame, ch' egli si fosse. Perche erano due giorni, che nulla haueua preso: & perciò non

Tydeus, à Turca victus.

Actio cum Piscatore.

Fames Tydei.

Piscator nihil panis habebat.

non haueua potuto trarre vn soldo, onde si haueſſe comperare cosa alcuna da viuere. Quanto fuſſe ciò graue à Tideo: non si potrebbe imaginare. Et accreſcena la sua moleſtia: che, quando ancho oltre quel lago l'haueſſe il barcheruolo condotto: non vi era ſperanza alcuna di poter ritrouar nulla: però ch' oltre al lago v'era vn luogo deſerto: oue non vi si ſarebbe ritrouata vna radice di herba. Et non hauendo pure vn danaio, onde poteſſe farsi comperare cosa al cuna da mangiare: si doleua tacitamente della sua maluagia ſorte: che eſſendo nato, come egli era, di reale progenie: & eſſendo Signore di nobile & ricca città, se ne haueſſe à morire: come se foſſe nato in eſtrema miſeria della fame.

Erant ambo in ſolitudine.

Ora, veggendoſi giunto à coſi ſtrano partito, con tanto pericolo della vita: hauendo il miſero, vno anello di molto prezzo: il diede al barcheruolo: acciochè egli si andaſſe al vn loco indi non molto lontano: perche il vendeſſe il meglio, che poteſſe: & comparaſſe da viuere per ambidue. Si vide allhora, quanto sia malageuole il fuggire la ſorte auerſa, quando ella ci incalcia. Perche andato che fu il barcheruolo alla piazza per vendere l'anello: toſto che egli fu veduto: si conobbe, che veniua quella gemma d'altronde, che dalla mano di quel pouero huomo. Et hauendo gia fatto gir bando il Turco di dare gran premij, a chi gli daua notitia di Tideo: & di dare agro gaſtigo, a chi ne haueſſe qualche contezza, & non gliele paleſaſſe: coloro, cui il pouero huomo haueua mostrato l'anello, venuti in ſoſpitione, che l'anello era cosa di gran perſona: & che potrebbe ella eſſer ageuo l'mente di Tideo: il barcheruolo preſero di subito: & vollero ſapere, ond'egli la gemma hauuta si haueſſe. Egli impaurito diſſe, che gliele haueua data vno miſero huomo, che dalla fame ſene moriua: & era nella sua nauicella, veſtito da contadino: perch' egli il portaſſe oltre il lago, in luogo ſicuro.

Annulum dat Piſcatori Tydeus, panis emendi cauſa.

Indicio annuli proditur.

Non si toſto hebbero ciò inteſo coloro: che si tennero per cosa certa, che quegli Tideo si foſſe. Laonde menato il pouero huomo al Turco, gli fecero dire ciò, che egli loro haueua detto. Il Turco subito miſe in punto molti caualli: & mandò colà, oue Tideo se ne ſtaua ad aſpettare qualche riſtoro alla sua cadente vita. Et ecco, quando v'era in maggiore ſperanza, vi ſopragiunſero: cauallieri Turchi: & preſolo miſeramente, il condusſero ad Turcho. Ilquale veduto, rimaſe molto allegro: & il fe porre in vna oſcura prigione: oue il tenne permolti meſi. Poſcia deliberatoſi di farlo morire: fe coprir vna gran piazza tutta di veluto nero: & coſi anco tutto il pauimento, & i pareti altreſi. Et a lume di torchi vi fe condurre il miſero Tideo: oue fu condannato alla morte. Dopò la qual ſentenza, fu dato nelle mani al manigoldo, che gli leuaſſe la teſta.

Capitur.

Condemnatur & carnifici traditur.

Il miſero giunto à quello eſtremo partito, si dolſe grauemente della sua infelice fortuna: monſtrando, quanta foſſe la forza di eſſa nelle coſe humane: poſcia ch' egli nato Signore dopò l'eſſere ſpogliato del Regno, era ſtato condotto à morirſi della fame, per non hauere di tante richezze, & di tanti theſori, che egli poſſedeua vn picciolo danaio da poterſi comperare vn pane à ſoſtegno della sua vita: & che finalmente quello anello, nel quale egli haueа meſſa in tanta calamita, la sua vltima ſperanza, gli haueа portata la morte. E qui poſtoſi ginocchioni, & riuoltatoſi co gli occhi, & col cuore a Iddio, diſſe: ſignore, poi che tale deue eſſer il fine mio: io ti prego, che tu accolgi il ſpirto mio in pace e che, come tu ſai, che ingiuſtamente mi moro: coſi tu laſci teſtimonio al Mondo, che non per misfatto mio, ma per la crudeltà altrui, ſon dannato a morte.

Precatio morituri.

E coſi detto, trattiſi i guanti di mano, gli si gittò dopò le ſpalle, & diſſe: Poi che non ha baſtato alla fortuna, hauermi priuato del Regno, & hauermi ridotto à miſero ſtato, che ha voluto anco priuarmi della vita: io laſcio herede dello ſtato mio, ingiuſtamente occupato da queſto crudele, che ad ingiuſta morte mi ha hoggi condannato: chi queſti guanti si pigliera. Et finite queſte parole: gli leuò il manigoldo la teſta, con tanto dolore di quelli, che vi erano preſenti: che non vi fu alcuno, che per la compaſsione teneſſe aſciutti gli occhi.

Chirothecarum proiectio.

Decollatur.

Il Turco, morto che fu Tideo: acciochè quel manigoldo non si poteſſe dar vanto, di hauere tagliata la teſta, a coſi honorato ſignore: aggiungendo crudeltà à crudelta, il fe dare nelle mani ad vn altro manigoldo, che gli leuò parimente la teſta.

Idem accidit carnifici.

Dal miſero auenimento, che vi ho narrato, si ha potuto vedere: che tanta è la inconſtanza delle mortali proſperita: & tale il riuolgimento delle coſe humane: che tra noi non è perſona coſi felice, che non poſſa giungere a ſomma infelicita: ne ſtato coſi grande, che non poſſa eſſere da

Nemo igitur tutus à calamitatum telis.

lei sottosopra volta: & che il fidarsi nelle grandezze di questo Mondo, è fondarsi su il vento, & edificare su l'ombre. Tanto è ciò, che qui sotto il cielo veggiamo fragile & caduco.

Nulla felicitas in terris, stabilis est. Qui confidit rebus mundanis: innititur ventis, & adificat supra vmbras. In cœlo est nostra stabilis ciuitas.

CARMEN GERMANICVM VETVS DE CÆDE Conradini & Friderici.

MAn fürt herfür die Fürsten beid (wer hat gesehen solches leid/bey dencken aller zeiten?) ja auff die walstat/die da war beraitet jnen also bar/offlich vor allen Leuten. Man schlug in bäid die Häubter ab. Da war gar kein erbarmen. Es must daran der junge Knab/mit sein schneeweissen armen: Als er war viertzehen jar. Durch den Bapst Clementen den Viert/ ist es geschehen offenbar.

Benedictus Falconius Neapolit. in descriptione locorum Neap. de Conradino scribit: eum ibi in sacello fori sepultum esse: & matri eius, quæ tempore supplicij eò venerit, statuam lapideam, lacrymanti similem, inibi positam fuisse, sed non amplius adesse.

Sepultura Conradini.

In vna amplissima parte, inquit, della città, è il mercato. Altro simigliante à lui non vidi io in Italia. Quiui giace vna capella: doue fu sepelito Corradino: à cui fu tagliata la testa, per ordine di Re Carlo primo: e la testa al Duca d' Austria: & à molti altri illustri Alemani: ch' eramo venuti con Corradino alla conquista del Regno. Nel qual raro & gran spettacolo, la povera madre essendo presente: & lagrimando con lagrime materne: li Neapolitani fecero vna statua di pietra, con gli occhi dolorosi: e la locarono in vn cantone del muro: che sta dirimpetto alla capella: la qual per consiglio, non so io, di chi nemico delle cose antiche, è stata tolta via.

Matris statua dolorosa.

De eodem Sacello, mihi descripta sunt data 20. April. 1586. sequentia, ab Ioan. Morhardo Tybingensi: qui Neapoli descripserat: & Doctor Medicinæ nunc plures annos Halæ Sueuorum viuit: πάλαι ἐπαινητὸς μαθητὴς ἡμῶν, Græcè & Latinè doctissimus.

Neapoli, inquit, in foro, non procul à Templo, D. Mariæ Carmelitanæ dedicato (vbi innumera ostenduntur vota) XX. forsitan passibus inde distans, Sacellum est extructum, in eo ipso loco: vbi Conradinus, vltimus Sueuiæ Dux, capite priuatus est. In cuius Sacelli parietibus tota tragœdia depicta est: quomodo Iudices eum condemnarint: isq;, qui sententiam latam legit, quomodo à comite gladio transfixus sit. Picturis subscripta hæc leguntur.

Locus sepulturæ Conradini.

Il conte di Fiandra Hienaco di Re Carlo: quando amazzò il lettor della sentenza. Et: Quando Corradino minacciò al Iudice: & buttò il guanto in segno de vendicta.

Rursum mentio huius nominis:

Conte Girando.

E regione huius sacelli, in angulo cuiusdam palatij, monumentum lapideum repositum est: fœmina illustris lugubri habitu, manu altera loculum ostendens.

Hæc ille. Voluit sine dubio mater Elisabeta Bauara, ingenti pecunia liberare filium Conradinum: sed nullus erat misericordiæ locus: sed (vt Iuuenalis loquitur) pulchra fuit gladio præbenda, & candida ceruix. Cùm etiam 21. Mart. præcedentis anni, in cœna ego hic essem apud nobiles & egregios viros: Ioan. Burcardum de Anvveil, summum Iudicem Aulici Consistorij: & generum ipsius, Ioannem Ludouicum à Sperbers Eck: aliosq; nobiles viros: audiebamus, in eo Sacello, vbi Conradinus humatus sit: ex sepulchro eius adhuc 1580. anno, humorem quendam manasse, nec arceri posse. Matris illius lapideum signum extare habitu mœrentis.

Anvveiler. Sperberseck.

DAPIFERORVM VVALDPVRGENSIVM HONOR. FINIS IMPERII

Ducum Sueuiæ. Reliquiarum exercitus Cunradiniani reditus in Alemanniam. Ducatus Sueuici collapsi distractio. Margareta Sueua, Turingiæ Landgrauia. Abbas Lorchensis Vlricus, Ernfridus Hengesbach miles, Vipertus Scultetus VVeltzensis. Prouenzanus Gibelinus.

CAPVT XX.

REferemus nunc cætera, quæ de hoc 1269. anno, aut non multò secus, reperimus. Vixit tunc Dapifer quidam à VValdpurg (vt est apud Munst. lib 3. cap. 284.) nomine Henricus: qui fuit familiaris Duci Conradino. Is missus est post necem Conradini, ad Regem Aragoniæ Petrum: vt ad illum perferret annulum eius (an nõ chirothecas?) miserandumq; Ducis interitum significaret. Tunc vicissim Rex dedit huic Henrico Insignia Ducum Sueuiæ, nempe tres nigros Leones: quæ adhuc gestant Barones VValdpurgenses.

VValdpurg. Dapifer Henricus.

VValdpurgensium Insignia.

Dē

De termino, Ducibus Sueuiæ ad imperandum conceſſo diuinitus: Herm. Ædit. & lib. 2. de Pata. Bruſch.

Qua nocte Henricus Imp. Friderici Barbaroſſæ F. (circa 1198) interijt: vir quidam (inquiunt) ſanctus, pro bono feliciq; Eccleſiæ ſtatu diligenter Deum precans: neq; ſciens quicquã de Imperatoris ex hac vita diſceſſu: cùm ab oratione ſurgeret: inuenit in manu ſua (ſi non aduerſus Sueuos conflictum eſt) hos Verſus ſcriptos.

Rex ruet: & Regnum rapiens, Rex alter habebit.
Henric. *Philip.* *Ottho. IV.*
Ille potens medio cadet: hoc & vterque carebit.
Imperfecto.
Surget ab occiduo Rex, vt leo: Regna tenebit.
Frider. II.
Et poſt hunc niſi tres: & Regius ordo ſilebit.
Conrad. Manfred. & Conradinus. Sueuorum.

Sueuorum Imperatorum finis.

De reditu reliquiarum exercitus Cunradini in Alemanniam. Auent. & alij.

Germani comites Cunradini, audito exitio ſui Regis: globo facto, quendam Stichonem aut Stockum, fabrum ferrarium, apud Herbipolim ortum, vel Ochſenfurtenſem: reliquis ſuis, quãuis inuitum, præfecerunt: eoq; tamen Duce, per Italiæ fines tranſiuêre, ferro ſibi viam aperientes. Vbi autem fines Germaniæ attigerunt: ille clàm ſe ab exercitu ſubduxit, & poſt 8. menſes ad incudem in patria redijt: abdicans ſe tam inuidioſo & periculoſo negotio. Etſi in Dominicaſtrorum Colmar. libro legitur: per vrbem Baſileam anno 1270. tranſijſſe quendam Stochilinum: qui dixerit, ſe eſſe Conradinum, filium Regis Conradi: quem Carolus frater Regis Franciæ, cum tribus nobilibus fecit decollari. Sed aut hoc falſum eſt, quòd in nomen Conradini inuaſerit: aut per iocum dixit: aut hic Stochilinus, diuerſus à ſuperiore Stichone Stockóve eſt.

Stockus, faber ferrarius reliquorum ex clade Conradini Germanorum redeuntium Dux.
Stochilinus.

De fortuna Ducatus Sueuiæ, Conradino extincto.

Poſtquam ita, vti expoſitum eſt, cum Conradino illuſtriſſima magnificentiſſimaq; Ducum Sueuiæ ſtirps concidit: Ducatus hic Imperio Rom. venit: ſed tamen in multas partes eſt diſtractus: vt etiam nunc apparet. Rudolphus Habſpurgenſis (poſtea Rom. Rex) & Sueuiam & Auſtriam accepit, filijs ſuis tradens: illam Rudolpho, hanc Alberto, Duces nuncupans: ſed tamen tota Suenia, & quæ ad eam pertinuerant, non amplius vnà manſerunt. Dilapſa ſunt alia alio: ſicut nihil in rebus humanis, perpetuò coniunctum manet. Venerunt etiam dominia, quæ Ducces Sueuiæ in Turgouia & Zurichgouia, alibiq; in Heluetia, habuerant, in poteſtatem Habſpurgenſium comitum: nihilominus tamen inſecutis temporibus, ea fœderatis Heluetijs ceſſerunt. Vide 4. Stumpf. 51. Sic Pfortzheimum & Zella, quæ pertinuerant ad Ducatum Sueuicum: poſt mortem Conradini peruenerunt ad Marchiones Badenſes. Quibus etiam Fridericus II. deficiente comitatu Kraichgoienſi, & feudalibus locis ad Imperium redeuntibus, Durlachum & Haidelshaimum donauerat. Sed Haidelsheimum, poſtea Palatinorum factum eſt. 3. Munſt. 275. Eberhardum autem comitem VVirtembergenſem (cùm hæc familia facultatibus, & gloria rerum geſtarum, iampridem haud mediocriter creuiſſet) primum creauit Ducem VVirtembergiæ, non totius veteris Sueuiæ, Maximilianus I. Rex Rom. anno 1495. vt aliquando οὐν θεῷ plenius cognoſcemus. Γενεὰ πορεύεται, καὶ γενεὰ ἔρχεται. Eccleſiaſtæ 1.

Sueuiæ Ducatus dilaceratio.
Pfortzheim.
Zella.
Durlachum.
Haidelsheim.

De Siciliæ ſtatu, poſt Conradinum.

Carolus, parta ſuperiore victoria, Montis fortis comitem Guidonem, magna claſſe inſtructum (inquit Fazellus) ad recipiendam Siciliam mittit. Eam adhuc Conradus, Antiochiæ Princeps, Friderici II. Cæſ. nepos, tenebat: exceptis Syracuſis, Meſſana, & Panormo. Sed claſſe illa veniente, omnes ferè vrbes ab eo receſſerunt. Confugit Centuripen Conradus, vrbem rurſus benè munitam. Guido verò eam obſidione cinxit, expugnauit, Conradum cepit, excæcauit & ſuſpendit, Centuripen deleuit. Ita, Sicilia in Caroli poteſtatem redacta eſt. Tranſeamus nunc alò.

Centuripe.

Margareta, Imp. Friderici II. filia, nupta erat Landgrauio Turingiæ Alberto, anno 1265. poſtea verò eidem inuiſa fuit, propter Chunigundin Iſenbergicam pediſſequam ſuam, qua vtebatur Concubina Albertus: & vitæ vxoris inſidiabatur. Ipſa igitur nocte quadam (deoſculata quoq; ſuos filios paruos, Tyzmannum & Fridericum: poſtertoris etiam præ charitate admordens genam) à milite quodam, fune demiſſa in ſporta de muro caſtri Iſenaci vel VVartbergi, à marito Francofordiam aufugit: atq; hoc 1269. aut ſequenti anno, obijt. Poſtea 1281. & 1287. filij, matrem vlciſcentes, patrem grauiter perſecuti ſunt. Chronic. Turing. Riuandri, & alibi.

Margareta, Turingica Landgrauia, propter pellicẽ Cunnam fuga.

Aduocatiæ renuntiatio.

Lorch. Aduocatiæ renunciatio. *In nomine Domini. Amen. Ego Ernfridus senior, miles, Dictus* der Hengesbach *consideratâ anime mee salute, ad instantiam venerabilis Domini Vlrici, Abbatis in Lorche, eiusdemq; Monasterij conuentus: receptis ab eis ad presens, quasi memoriali, duobus malteris siliginis, & septem solidis Hallensium: renuntio planè, hodie & deinceps, aduocatie, & omni iuri: si quod mihi, siue meis posteris, ratione hæreditatis, aut alio quocunq; modo, in mansu sito in* LINTHAL, *quem bone memorie Ernfridus pater meus, iam dicto Monasterio Lorche, pro anime sue remedio contulit, competere videbatur: hac interposita conditione, vt prefati Monasterij Abbas & confratres, huius renuntiationis, aliarumq; collationum, quas eidem facere disposui, intuitu: post obitum meum, suâ corpus meum vectura, ad Ecclesiam suam deferant: in meorum patrum ibi me tumulo tumulantes. Horum testes sunt:*

Linthal.

VValtherus miles, dictus Sieder.

VVortvvinus de Lorche, & alij quamplures.

Acta sunt hæc anno Domini M. CC. LXIX. Indict. XII. In festo beate Marie Magdalene. Vt autem hec in posterum rata permaneant: sigillo Domini Vlrici Abbatis predicti, meoq; nihilominus, sunt munita.

Eodem anno, Indict. 12. transactio quædam.

VVeltze Scultetus. *Erat discordia decimarum causa noualium in Burcstall: quæ transacta est inter Abbatem Laureacensem Vlricum, & VVipertum Scultetũ de VVallenzin (VVelza) eiusq; cohæredes. Transacta autem per arbitros, D. Bertholdum, Præpositum in Madelbero: & D. Decanum de Cuve: Dietericum Viceplebanum in Strasdorff: Gernodum & Fridericum Vicecanonicos de Lorche. Testes, ijdem: nec non & D. Henricus, Viceplebanus in VVallenzin: D. Gernodus, miles ibidem:*

Aspach. *D. Heinricus, miles de Aspach, & alij.*

Eodem anno VVolframus, miles de Bonlanden, spe diuinæ mercedis, & in remedium animæ suæ, parentumq; suorum omnium, legauit Ecclesiæ S. Mariæ Behenhusanæ, ac conuentui, curiam in Lengenfeld sitam, cum omnibus attinentiis. M. Scr.

In Monast. Herrenalbensi. A. Domini 1269. obijt Dominus Otto senior, illustris comes de Eberstein: qui multa bona huic fecit Monasterio.

Gibelinorum afflictio. *In Italia, aliquantò post Conradini mortem, Senenses & Florentini exules Gibelini, à Guelfis Florentinis victi sunt. Nouellus Florentinorum Gibelinorum Dux euasit: sed Senensium Dux Prouenzanus captus, capite truncatus est: caputq; eius, in lancea circumgestatum. Quem Diabolus de euentu prælij interrogantem, deceperat, respondens:*

Oraculi ambiguitas. *Ibis, bellabis, vincens non moriens in bello: & caput tuum, altius erit quolibet alio. Deceptus ille fuit mala particulæ NON distinctione. Antonin. Volum. 3. Tit. 20. cap. 1. §. 10. Magnas præterea calamitates passa est Apulia & Lucania (cædibus, incendijs, rapinis) quòd Conradino adhæserat. Lege Pandulf. lib. 5.*

CONSTANTIÆ OP. INCENDIA. KIRCHAIMVM SVBTECCENSE, ET DVcatus Teccensis Rudolphus Palat. Tybingensis, & VValthausa. Comes Spitzenbergius Ludouicus. Egenolphus, Steuslingen. Dominus Fridericus Gamundianus, ad sepulcrum Domini peregrinaturus. Duo Lindauiensia minora cœnobia. Gallica & Anglica in Saracenos expeditio.

CAPVT XXI.

ANno 1270. procurante Ratisbonensi Episcopo Alberto Magno: concordia inter Colonienses, & ipsorum Episcopum facta est. Tritenh.

Constantiæ incendia. *Ignis consumpsit in op. Constantia amplius centum domos: in domo ciuis Goetti ortus. Iterum 1283. anno, ibidem circiter LX. domus conflagrarunt 14. Febru. Ac rursus 24. domus, 1287. anno.*

Kirchaim sub Teck. *Hoc 1270. circiter anno, Kirchaim sub Teck, à Duce Teccensi Conrado cinctum esse muro, & ciuitatem factam, alicubi in schedis M. Scr. inueni. Habuit Kirchaim initiò, & longè post. suos*

Teccensis Ducatus. *quosdam Teccenses Duces (primo, antequam Christianam fidem amplexi essent, VVeckenses dictos, ab Insignium cuneis) Baltasaros, Conrados, Vlricos. Ex quibus vltimi Ducis filia Agnes, comiti Habspurgensi Egoni nupsisse fertur, circa 1010. Domini. Ita Teckum ad Habspurgenses peruenisse. Dedit postea Henricus IV. Imp. hunc Ducatum Rudolfo Reinfeldensi, vt affini: Rudolfus, genero suo, Berchtoldo II. vt ab eo, contra Henricum Imp. Anticæsar factus, tanto magis iuuaretur. Sed Henricus fidelissimo suo in bellis Duci, Friderico Hohenstauffensi (de quo, suo loco) de-*

eo) dedit 1076. cum filia Agnete, & Ducatu Sueuiæ, mense Martio. Conradus tamen, Berchtoldi Zaring. F. Castrum Teck, & op. Ovvam, cum aliquot villis nigræ sylvæ, retinuit. Alibi etiam, in Brisgoia & Vchtlandia, hæc familia se sustentauit. Scripserunt, se aliàs comites, aliàs Duces de Teck. Etiam celebre Monast. in nigra sylua, Oberdorffum, condiderunt. Caterùm, Kirchaimum sequentibus temporibus pertinuit, partim ad Austriacos proceres, partim ad VVirtembergicos: prout ritio ad forum diuisum est. Ideo & Insignia vtrorumq; habuit. Cùm autem quodam tempore, Austriacus quidam Princeps in eo oppido esset animi causa: & iam pararet discessum: fertur Teccensis quidam Dux, cùm in alijs rebus officiosum se erga illum præbuisse: tum ascensuro in equum, stapedem siue stapiam tenuisse. Id Austriaco ita placuisse: vt ei suam oppidi partem donauerit: quæ hac via postea ad VVirtembergiam quoq; venerit.

Eodem anno, Otho Comes Eberstainius, diplomate membranaceo testatus est: se vidisse diploma fundationis Herrenalbensis. Recurre ad 2. part. lib. 10. cap. 8.

Rudolphus, comes Palat. de Tuvvingen iunior, dicitur ipse, & pater eius Rudolphus (at part. 2. lib. 10. cap. 10. Hugo vocabatur) tradidisse Bebenhusanis inter alia oppidum VVALTHVSAM (situm non longè à Bebenhusa) Datum in vnser Cantzeley Walthusen. M. Scr. Ist heut ein einiger hoff/mit höltzer vberwachsen. Hodie non oppidum est, sed vnica villa sylvestris.

Tubing. Palat. Rudolphus iunior. VValthusa op.

De Ludouico, comite de Spitzenberg, inuenio: quòd contulerit quædam Adelbergensibus: cuius donationis testes fuerint:

Spitzenberg.

Vlricus, comes de Helffenstain: & frater eius, summus Præpositus Augustensis. Milites honesti, Rucker, & Hugo de Grubingen, Dapifer prædicti D. Comitis. Fridericus, dictus Bucker. Fridericus de Beringen, & Gossoldus. Acta in villa Kuchen.

Grubingen. Beringen. Kuchen.

Idem Spitzenbergius dedit sorori suæ Agneti (quondam comitissæ in Aichelberg) duas curias in pago Stessen. Actum Kuchenæ. Fortassis illa fuit Monacha, inter Sanctimoniales Adelbergenses. M. Scr.

Eodem tempore Conradus Rechbergius vixit, à matre Bappenhaimius, eques auratus. Filium habuit Conradum canonicum Augustanum.

Rechberg. Conradus.

Vixit & Eglolphus de Stuzzelingen (hodie Steußlingen) vir nobilis. Steußlingensis autem regio, inter Blaubyram & Minsingam oppida Alpina, Ehingam ad Danubium versus sita est. Is Eglolphus (habens in clypeo tres stipites: etsi D. Gabelcouerus, se in sigillis vnum tantùm stipitem vidisse ait) hanc suam ditionem, feudi nomine comitibus VVirtembergensibus tradidit. Qua de re, literæ hæ sunt: mihi à Pastore Neiffensi M. Zacharia Greinsio, 16. Aug. 1588. missæ. Vlricus & Eberhardus fratres, comites de VVirtemberg, vniuersis præsentes literas inspecturis, salutem in perpetuum. Nouerint vniuersi, quòd Eglolphus, vir nobilis de Stuzzelingen, nobis liberaliter contulit omnia sua bona: que titulo proprietatis ad eum spectabant. &c. Et quia nobilis idem petijt, se infeudari à nobis de ijsdem bonis vniuersis: nos eius petitioni benignum petentes assensum, infeudauimus ipsum liberaliter de ijsdem, &c. Idem de consensu nostro legauit eadem bona filijs & filiabus suis, per eum procreatis, vel imposterum procreandis: imò omnibus consanguineis, &c. Dedimus insuper eidem auctoritatem dotandi filios & filias de ijsdem bonis, &c. Præterea protestamur, quòd nos ratum & gratum habemus, & habebimus: quòd idē Domine Anne, coniugi sue, pro dono matutino donauit centum Marcas argenti: pro quibus tenebit villam, que vocatur Kirgizingen, &c. Huius rei testes sunt:

Steußlingen. " " "

" tum trãsfretandi: legaui beate Marie in monte Lorich, omnia bona mea in Alchdorff, proprie-
" tatis titulo poſsidenda: ſi in peregrinatione eâdem mori me continget. Si autem reuerſus fuero:
" ipſa bona recipiam, libera & ſoluta. Si tum mortuus fuero: vxor mea poſsidebit temporibus vite
" ſue: poſt cuius obitum, omnia bona conuentus de Lorich in ſuam recipiet poteſtatem: & pro quar-
" ta dimidia libra Halen. rediment apud VVidemannipueros quandam partem.

Teſtes: Vlhardus Lupus. Reinboldus de cimiterio. Cleb Zagel Fridericus. De colle Mechlingerus. Acta ſunt hæc anno Domini M. CC. LXX. proxima die poſt Gregorij.

VVurmlingen. Hoc anno poſt Reminiſcere, Cunradus de VVurmlingen, Canonicus Sindelfingæ, mandato præpoſiti ſui Cunradi, nouam Sacriſtiam, & alias officinas, ædificauit.

Gomeringen. Eodem anno Fridericus de Gomeringen, vendidit Behenhuſanis quædã in VValthuſen bona.

Mynſter. Eiuſdem anni 18. Kal. Ianu. incorporata eſt Eccleſia in Mynſter, per Epiſcopum Conſtantienſem Eberhardum, cœnobio Lorchenſi, propter aduerſos caſus depauperato. M. Scr.

Lindauienſia Monaſteria. Eodem anno, apud Lindauienſes, conſenſu Abbatiſſæ Sigenæ Schellenbergia, cœnobium Monialium Ad congregationem appellatum (hodie amæniſsimum priuati ciuis domicilium) & aliud, Franciſcani inſtituti ſororum (quas, Beghinas vel Beguttas vocant) conuenticulum, a ciuibus Nauicula S. Petri nominatum, conſtructum eſt, intra oppidi mœnia. Bruſch. Sed Munſterus lib. 3. cap. 246. ad 1272. annum refert.

Antiochia, amiſſa. Franci Africam cum armis intrant, Duce Ludouico Rege ſancto. Præcedente namq; anno, Saracenorum Soldanus Ægyptius Bandocacar, Antiochiam ceperat, & incenderat, propter paucitatem defenſorum. Nam Conradus Princeps (qui Friderico patri notho ſucceſſerat) in Siciliam traiecerat, Conradino laturus opem. Sed à R. Carolo captus (vt ante hac dictum) excæcatus, & ſuſpenſus fuit. In illa autẽ Antiochiæ captiuitate: cùm omnia cædibus & ſtupris inquinarentur: Abbatiſſa quædam cum ſuis virginibus, cultris facies ſuas fœdè diſſecantes: hoſtibusq; horrendo aſpectu occurrentes: ſic, virginitate retenta, interfectæ fuerunt. Ludouicus igitur Rex Africam bello petijt: Anglus verò Eduardus, Henrici filius, Syriam. Exitus belli hic fuit quod Anno milleno, bis centum, ſeptuageno, Thunis catholicus deceſsit Rex Ludouicus: ac tandem, inducijs cum barbara gente factis: vtrinq; domum reditio facta eſt. Succeſsit in Franciæ Regno, Ludouico filius ſuus Philippus.

Conradus, Friderici II. nepos.

Virginitatis conſeruatio.

Expeditio Francí & Angli Regum ſacra, ſed infelix.

PONT. GREGORIVS X. CARMELITICVM NICRO ROTEMBVRGI & Eſslingæ cœnobiũ. De Dornhaimi oppidi munitione, cautio Alperſpachenſi Monaſterio data. Conradi VVaſtheri renuntiatio Laureacenſis Aduocatiæ. Duo Sangallenſes Abbates riuales. Obitus R. Entij, & eulogium. Diepoldus, comes Aichelbergenſis. Bondorffenſis vicus. Parochiales Eccleſiæ Dornhaimenſis & Meſſingenſis. Stemma Hohenſtauffenſium procerum, & de eis concluſio.

CAPVT XXII.

Papalis ſella vacatio. ANno 1271. cùm ſella Papalis ferè triennium vacaſſet: eam inſedit Gregorius X. creatus calend. Septemb. vir tanto dignus honore (inquit Trit.) ſi tamen mortalis homo, dignus censeri debeat tenere in terris locum & vicariatũ Domini noſtri Saluatoris, in cælo præſidentis. Hodie vero ſic docetur concionatores omnes, qui Chriſtum ita prædicant, vt ipſe iuſsit (nihil addentes, nihil detrahentes, nihil peruertentes) rectè tenent locũ Chriſti, & ſunt veri Vicarij eius: aliorum vero, nemo. Paul. 2. Cor. 5. Pro Chriſto legatione fungimur. Et 2. Cor. 3. Id, quod idonei ſumus, ex Deo eſt. Chriſtus autẽ Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Omnes æqualiter emiſit: non vnum ſuperiorẽ cæteris omnibus. Quoniam ergo ſunt legati: locum & vicariatum eius tenent: eo munere, quia ipſe eos dignos reputat, digni: modo illud obſeruẽt, VOS AVTEM NON SIC. &c.

Chriſti Vicarij.

Rotenburgi Neccarici inſtauratio. Inſtauratum hoc tempore Rotenburgum Nicri ſcribitur, dudum terræ motu collapſum, à comite Alberto Hohenbergio, inferiore loco ad Nicrum. Recurre ad Part. 2. lib. 9. cap. 5. Idem Albertus ibidem 1276. Carmelitarum Monaſterium fundauit.

Carmelit. ibi cœnobium.

De oppido Dornhaimo.

Deck Dux Ludouicus. LVdovvicus, Dei gratiâ Dux de Degke, vniuerſis præſentium inſpectoribus, notitiam ſubſcriptorũ. Cùm nos protuitione fortiori, & habitatione ſecura, nec non liberioribus commodis eorum, ad quorũ defenſionem tenemur ex debito, ſolerti cura fideliter vigilare, villam Dornhain, contra malignantiũ inſultus muro circumcingere, & munire propugnaculis, decreuimus: venerabilis in Chriſto Volmarus Abbas, totuſq; conuentus Eccleſiæ in Alperſpach, prouida deliberatione penſata futurorum, timẽtes: ne per dictæ villæ munitionem, iura eis in eodem, nunc & ab antiquo competentia, per nos, vel ſucceſſores noſtros forſitan minuerentur: nobis inſtantiſsimè ſupplicarunt:

Dornhain villa.

plicarũt: vt eis, & Eccleſie ipſorum, iura ſua ibidem, fidei & priuilegij noſtri preſtatione, promitteremus fideliter obſeruare. Vnde nos cupientes iura ipſorum in nullo minuere: ſed potius pro opportunitate temporis augmentare: iuſtis eorum inclinati petitionibus: eos in omnibus iuribus, in predicto loco ſibi nunc competentibus, manutenere in poſterum, fide data promiſimus, ac inuiolabiliter conſeruare: dantes eis preſentes, ſigilli noſtri roboratas munimine, in eiuſdem rei memoriam ſempiternam. Acta ſunt hec in caſtro VValdeſere, anno Domini M.CC.LXXI.

Renunciatio aduocatiæ.

Aduocatiæ renunciatio.

In nomine ſancte & indiuidue Trinitatis, patris & filij & Spiritus ſancti. Amen. Igitur, quoniam generatio preterit, & generatio aduenit: neceſſe eſt, vt, quicquid inter modernos agitur, literarum teſtimonio roboretur: ne antiquitas tranſeat in obliuionem, & poſteris generet errorem. Nouerint igitur vniuerſi preſentium inſpectores: quod nos Conradus Miles, cognominatus VVASther, & filius noſter Cunradus: conſiderata animarũ noſtrarum ſalute, volentes ſatisfacere pro poſſe noſtro, Monaſterio Laureacenſi de damnis, eidem per nos in bonis ſuis illatis: renuntiamus planè omni iuri. quod nobis, vel noſtris heredibus, ratione Aduocatie in bonis Eccleſie memorate: videl: in AICHiſtrut, in SCHadeburg, in VVIGHartiſrutin, in TAINbuch, in KLOTzhein, competere aliquatenus videbatur. Preterea concambium fecimus cum prefata Eccleſia, preſente venerabili Dn. Vlrico Abbate, & conuentu eiuſdem Monaſterij: tradentes ipſis liberè bona noſtra in NIBELgouv, cum omnibus ſuis attinentijs, hereditario ad nos titulo deuoluta: recipientes nihilominus mutuò ab ijſdẽ manſum in BVRON, cum omni iure: quo ipſum hactenus poſſederat Eccleſia Laureacenſis. Acta ſunt hec anno Domini 1271. Indict. 14. Monaſterio Laureaco, ſecunda die poſt Epiphaniam Domini. Teſtes autem huius ſunt contractus.

Vaſther.

Aichiſtrut.

Schadeburg.

Nibelgouv.

D. Bercht. Præpoſitus Madelbergenſis, & ſuus capellanus: nec non Dominus Egeno miles, ac frater predicti militis: fratres & Domini Eccleſie de Lorche: Rudegerus Prior, VVilhelmus, Rudolphus, Gebezo, Rainvvaldus, Berinperus, & alij fideles, plurimùm fide digni. Vt autẽ hec renuntiatio Aduocatie, & concambij firmatio, à poſteris vtriusq; noſtre partis non poſsit in irritum reuocari: preſentem paginam prefatis Dominus de Lorche, ſigillo venerabilis Domini B. Præpoſiti de Madelberg, ac ſigillo fratris noſtri Egenonis, cùm noſtro proprio ſigillo aſsignauimus roboratã.

Die Dominica 1271. poſt Bartholomæi, indict. 14. hi quinque fratres, VVol. Vlr. Hugo, Hainric. & Simundus, de Nuvveran, dicti Siler: Eccleſiæ Sindelfingenſi prædium in Altingen ſitum, cum agris, pratis, & nemore. præter caſtrum, vendiderunt LXXX. Libris Hall. Et cũ propria ſigilla nõ haberent (licet nobiles genere eſſent: ſigillis nobilium virorum, Rudolfi de Tuvvingen (per cuius manũ vendiderant) & Vlrici de Aſperch, & Cunradi de Vahingen, comitum, inſtrumentum eſt roboratum: præſentibus Ortvvino de VValdeck, VVernhero de Gertringen, Heinrico de Haluimgen, Friderico de VVilen, Othone de Brande, militibus: Dieterico, Sculteto in Herrenberch: Ludouico, Sculteto in Sindelfingen: & Cunrado de VVurmlingen, Canonico. M. Ser. Eodem anno, Abbas Blabyrenſis Albertus, & conuentus, vendiderunt bona ſua, quæ habebant in VValthuſen, tam in buſch, quam in plano, cum vniuerſis hominibus, librè poſſidenda, Benbenhuſanis. M. Ser.

Sileri.

Aſperg. Vahingen. Gertringen.

Blaubeurenſis Abbas.

Eſſelingæ in monaſterio Carmelitarum ſcriptum.

Eſſelingen carmelit. Monaſterium.

Vngelter von Heuſtaig/ſtiffter diß Gotshauß. *M. CC. LXXI.*

Virgo. Deifera. patrona. ordinis. beata. ſume. labores. paſſos. ad laudem. tui. oblatos. ſub. Diuo. patre. Ioan. Carpentarij. regente. prouinciã. totã. Alamanie. ſuperioré. per me. tantillum. Mox. ſi quàm. validius poſſé. offerrem. vtiq;. in decus. totius carmeli. In ſpatio. octo. temporis annorum. expleui. Quicquid. edificij. conuẽtus. cernitur. preſentis. Mercedẽ. ſperãs. habiturũ. cum. beatis. Ab ortu Chr. mille dũ fluxerant anni, atq; quadringenti, quinquaginta quoq; quini, in die Conradi cecidit voraginis igne, Heu, cõuentus ille mira cũ velocitate. Res deflenda benè: ſed ope virginis Marie iã relarcitus, vt ſpectat populꝰ cunctus cui grates debitas ſoluamꝰ per ſecula cuncta.

1489.

Synadelphingæ 1271. VValtherus de VVurmelingen obiit pridie nonas Decemb. Obiit & 2. id9 Aug. Simũdus de Megishanæ, Canonicus: qui dormit ibi in ſepulcro patris ſui, Simũdi Canonici.

Carmelitæ (ſecundus ordo Mendicantium) à monte Carmelo Heliæ in Syria, nomen habent: in quo monte olim multi habitarunt Anachoritæ: quos Epiſcopus Antiochenus Almericus congregauit: & ibi, vbi ſacellum D. virginis erat, primum Monaſterium eis ædificatum eſt. Orti ſunt anno 170. ſed 40. annis poſt, Hieroſolymitanus Epiſcopus Albertus, Regulam ipſis ex conſtitutionibus Baſilij M. conſcripſit. Vocantur, vnſer Frauen Bruder. Geſtabant primò tunicam albam & rubram rotundam, ſicut Helias. Sed Honorius III. album eis pallium dedit: ſub quo, nigrum indumentum. Lonicer.

Carmelitarum ortus.

Rudolphus, Tybing. comes, fatetur in quibusdam literis: ſibi ab Abbate diuitis Augiæ, vſumfructum bo-

Tyb. Rudolphus.

ctum bonorum, in Ottalingsitorum, ad sexennium pro 6. Marcis argenti concessum esse. Datum Herrenbergæ 8. idus Octob. 1271.

Sangalli Antabbates.

Eodem 1271. anno, Sangalli duo lecti sunt Abbates, contrario Monachorum studio: Vlricus Gyttingensis, & Henricus VVartenbergius. Hinc perditæ bello res. Henrico 1273. mortuo: factio fratrum elegit Rumoldū Ramstainium. Rudolfus interim, Rom. Rex factus, compescuit discordias: adacto Sangallensi oppido & cœnobio in suam obedientiam, in Imperij fidem: & constituto Monachis patrono, seu Aduocato, Vlrico Ramschvvagio. Ita muri & ranæ, inter se contendentibus, aquila superuenit: posteaquā igne & ferro populatio facta esset: omnesq; calices Monasterij conflati: alienato etiam calice 70. Marcarum argenti, & 1. Marcæ auri. Apud Stumpf.

Litigantium pacificatio.

Entij R. obitus.

Anno 1272. Entius (al. Henricus) Imp. Friderici II. filius naturalis, Rex quondam Sardiniæ, diu Bononiæ in custodia detentus, diem suum obijt: & honorificè in Templo D. Dominici est sepultus. Eulogium eius, & patrum eiusdem, Antoninus Archiepiscopus Florent. part. 3. Tit. 20. cap. 2. §. 5. hoc quàm honorificum ponit. In Retentio (inquit) finem habuit progenies viperea Friderici. Dicitur tamen, quòd etiam Manfredus, filius illegitimus Frederici, reliquerat vnum filium: qui captus à Karolo Rege Siciliæ, fuit perpetuo carceri mancipatus Neapoli in castro Oui.

Eulogium eius Antoninum. Oui castrum.

„ Vbi cæcus effectus, demum miserabiliter vitam finiuit. Hic benè aduertant fideles vniuersi: quê
„ finem faciunt persecutores Ecclesiæ, & inuasores bonorum Ecclesiasticorum. Vtiq; miserrimum,
„ in anima & corpore. Cùm enim excommunicati morerentur quomodo Regnum cælorum ingredi potuerunt: quibus Petrus, claues eius obtinens, clauserat per sententiam iustissimam Regnum
„ ipsum! Et Regno Siciliæ, & Imperio Romano, cum infinitis diuitijs amissis, exterminati sunt:
„ & ad Inferos descenderunt: Fredericus secundus, cum patre suo Henrico: & cum filijs suis Man-
„ fredo, & Entio, & Conrado, & nepote suo Conradino: rebellibus, & persecutoribus Ecclesiæ, penè
„ omnibus diebus vitæ eorum: & periit memoria, & progenies eorum.

ἐπίκρισις.

Atrox iudicium tuum, reuerendissime Antonine. Sed vide, ne, dum eos condemnas, ipse damneris. Vnde erant illi Heroes, inuasores bonorum Ecclesiasticorum? Quo iure pertinebat vtraq; Sicilia ad Papam? Reges gentium, dominantur hisce: &, qui potestatem in eas habent, clementes Domini appellantur, VOS AVTEM (vos Ecclesiastici) NON SIC. Filius hominis, id est, Christus, non vēnit, vt sibi ministraretur: sed vt ipse ministraret: idemq; fugiebat, ne ipsum populus Regem crearet. Vicary verò eius, Pontifices, attraxerunt ad se Regna, & regiones: neminemq; Regem Rom. existimarunt, quem ipsi non probassent: imò Reges Regibus opposuerunt: eaq; ratione Italiam & Germaniam sanguine non rarò impleuēre. Cùm Iacobus & Ioannes vellent Samaritanum vicum, qui Christum repudiabat, igne cælesti consumi: increpiti à Domino, audiuere: nescitis, cuius spiritus sitis vos. Isti verò Vicarij, & locum tenentes Christi, ecce Iouis rapidum iaculati è nubibus ignem, Cæsares, & quos suis alios, sua vindicantes, excommunicatione comburunt. Es ist offt mit den Herren (vt prouerbio dicitur) leichter auszukommen/dann mit den Knechten. Neq; etiam persecuti Ecclesiam sunt Sueui Imperatores: sed Ecclesiæ non ex verbo Dei præsidentes Papas: qui similes erant illius mali serui, qui dicit: Longè abest Dominus meus. Quis nouit, quando veniat? Verberabo interea conseruos meos: geram in omnibus genio meo morem. Propter ne talium Vicariorum excommunicationem, Sueui à Regno cælesti excluſi sunt? Non habebis, Antonine, sententiæ tuæ astipulantes, omnes. Opponent tibi hominem illum peccati. filium perditionis: refractarium illum, & se efferentem supra omnem, qui dicitur Deus, aut numen: collocantem se in Templum Dei, & se pro Deo gerentem. Non si fraudibus Pontificijs euersi fuerunt Sueui: ideo ad Inferos descendisse dicendi sunt. De plerisq; certè ipsorum, aliud iudicium alijs Scriptoribus fuisse: suprà dictum est, quando de obitu singulorum scribebatur. Dies summi Iudicis reuelabit veritatem. Nec denig; perijt memoria eorum, Antonine: sed eas passim in libris multorū cum honore viget: vigebitq;,

Dum cœlum stellas, dum vehet amnis aquas.

Et nostræ literulæ, quamuis tenues, ipsorum memoriam ab interitu summopere conantur vindicare. ὑμὲν ἐλπὶς, ὅτω μεγάλη: τὸ δὲ πρᾶγμα ἦ ἔλεγχον δώσει: κριταὶ δὲ, οἱ φρόνιμοι ἔσονται. Humanius autem est Bononiensium, quàm Antonini, de Entio iudicium.

Bononiæ in templo, in tabula ænea.

CHRISTO OPT. MAX.

Viator, quisquis es siste gradum: &, quod scriptum est, perlege: vbi perlegeris, pensita. Hoc is, cuius causa scriptum est, fieri rogat.

Bononiense testimonium de rege Entio.

Orto inter Bononienses & Mutinenses bello: Cæsar Fridericus II. Romanorum Imp. filium HEN-

um HENRICVM (al. Hentium) Sardiniæ & Corsicæ insularum Regem, Mutinensibus suppe- "
tias ferre iubet. Qui inito apud D. Ambrosij pontem certamine, à Bononiensibus capitur: nullaq; "
re, vt dimittatur, impetrat: cùm pater minis, dein precibus & precio, deprecatoribus vteretur: "
cùm tantùm auri pro redimendo filio polliceretur: quantum ad mœnia Bononiæ, circulo (al. cin- Cingulum aure-
gulo) aureo cingenda, sufficeret. Sic captiuus XXII. annos, Mens. XI. (al. IX.) D. XVI. tenetur: a- um longissimũ.
liturq; Regio more, publicâ Bononiensium impensa. Sic defunctus est, munificentissimè ac pien- "
tiss. funeratus, hic tumulatur. Prætereà simulacrum hoc in perpetuum, & hosti & captiuo, S. P. "
Q. B. posuit. Anno Sal. M.CC. LXXII. XI. Id. Martij. "

Hoc volebam, vt scires, Abi, ac vale.

Hoc anno, 7. idus Septemb. mortuus est Rudolphus, comes Tubingen: & Synadelfingæ sepultus. Tubing. C. Ru-
Fuit Diaconus & canonicus huius loci: filius Hugonis, comitis Palat. de Tuvvingen. Canonicis dolphus.
præsentibus dabantur (in Anniuersario eius) X. Solidi, decuna sita in ciuitate. Libro Sindelfing.

Eodem 1272. anno, indict. 15. 19. Kal. Sept. die Eusebij Presb. Obijt Adelheidis, comitissa
de Eberstain & Baden: & puer Hugo, die Laurentij, filius eius. Hugo, Sindelfingæ dormit: ma-
ter verò, in Bebenhusen. Fuit hæc, vxor Tuvving. com. Rudolfi Schereri, Sindelfing. Aduocati.
Indidem. Viuebat Hiltebrandus, Marscalcus de Rechberg, Vlrici F. ex familia Calatina.

AICHELBERGENSIS Comes.

Reuerendis in Christo summe religionis viris, Abbati & conuentui Monasterij in Beben- Aichelberg. Co-
husen, DIEPOLDVS comes de Aichelberc, vere in Christum religionis argumentum. Honestati mitis Diepoldi
vestre duximus significandum: quòd nos considerantes multiplicia seruitia & familiaritates: litera ad Beben-
que huc vsq; nobis iam per longum exhibuistis tempus: venditiones bonorum omnium, quas fe- husanos.
cit contrà Vlricus dictus Phlum de CVsterdingen: quæ idem Vlricus titulo feodi à nobis possedit: Custerdingen:
vobis, & vestro Monasterio, cum dominio seu proprietate eorundem bonorum, donamus & "
assignamus, auctoritate presentium, purè & simpliciter, propter Deum. In cuius rei certitudi- "
nem, presentem literam vobis dedimus, nostri sigilli munimine roboratam. Data Aichelberc, "
anno Domini M. CC. LXXII. pridie Kal. Maij. "

BONDORFFVM.

Fridericus Scolaris de Bondorff, omnia bona, quæ habuit in eâdem villa, cum attinentijs eo- Bondorff.
rundem, vendidit Bebenhusanis CC. XL. libris Hallen. monetæ: prius tamen illa resignans ad
manus Vlrici, comitis de Tubingen, dicti DE ASPERC, anno M. CC. LXXII. Tubing. C. de

Contractum quendam de decimis in Darmesheim, ad Collegium Sindelfingense spectantem, Asperg. Vlricus
confirmauit 10. Kal. Aug. Vlricus, comes de Tuvvingen, eodem 1272. A. & Sigmundus, comes de VVilhelmi F.
Eberstain, in Bebilingen: præsentibus, Alberto de Toffingẽ, Renhardo de Binigen, & Conrado de Toffingen.
VVurmlingen, Canonicis. Item Heinrico, Vicario in Sindelfingen, VValthero Rectore, & C. Vica-
rio suo in Bebilingen, & Henrico Scholaro de Holtzgerringen. Sequenti anno similiter Iudila, re Holtzgerlingen.
lict a Cunradi de Muchingen, vnà cum Cunrado filio suo, & tribus filiabus, & Hermãno Hain-
rico q; fratribus suis, curiam in Hirslanden sitam, præposito & capitulo Ecclesiæ S. Martini in
Sindelfingen vendidit 53. libris subsignatio. Nos E. Dei gratiâ Episcopus Constant. & nos Vlri-
cus de Tubingen, & de VVirtenberc, comites sigilla nostra appendimus. Actum apud Leuinberc,
A.D. 1273. 2. Kal. April. Indict. 1. præsentibus aliquot Canonicis: & Alberto, Rectore Ecclesiæ
in Magestat, &c. Sic decimæ venditionem, eidem Sindelfing. Collegio, à Gotefrido de Rothe Ren- Magstat.
dingensi factam: Vlricus, comes de VVirtenberch: & Vlricus, comes de Asperch sigillis suis ro-
borarunt, in choro Sindelfing. 6. Cal. Ianu. Indict. 1. M. Scr.

Eodem 1278. anno accidit inundatio aquarum tanta: vt murum Abbatiæ Cæsariensis (Kaiss- Inundatio.
haim) occidentẽ versus, duobus locis confregerit: permultis ædificijs deiectis, & vno puero sum-
merso. Eadem & lacum cum molendino deuastauit. Eodem anno, fames incredibilis erat. Mo- Fames.
nachorum etiam Franciscanorum ingressus Heilprunnam factus est. Campana quædam in turri Hailprunna.
oppidi Marbachi VVirtembergensis, numerum habet, M. CC. LXXII.

Eberhardus, Episcopus Constantiensis, Monasterio Alperspachensi, ad ipsius diœcesin perti- Alperspach. Mo-
nenti, literas hoc tempore dedit: confirmantes incorporationem Ecclesiarum in Dornhain & nest.
Mestingen parochialium: quas Pont. Bonifacius huic Monasterio incorporarat (postquam de-
cederent ab eis Rectores earum) vt id posset incumbentia sibi onera, facilius supportare. Confir-
marunt & Iudices S. Moguntinæ sedis, 2. Kal. Iun. 1273.

Deduximus iam nobilissimorum Principum Hohenstauffensium historiam ad finem. Ergo & Hohenstauff.
hunc librum satis prolixum, nunc concludemus: stirpe prius eorum breuiter ex præcipuis perso- Principum Hi-
nis, vno schemate recollecta. Heinri- storiæ finis.

Henricus Imp. 1191. --- Fridericus Frider. Dux belli Asiatici. 1239. } II. Imp.
Conradus occisus in sylua Leyshart ad Diorlacum.

Fridericus Barbaross. 1152. & 1190. } Philip. Rom. Rex. Vx. Irena. 1208. * Conrad. Palat. Rheni-Agnes. Iudithæ-Matthæus, Dux Lotharing. } Otho, Burgundiæ comes. vxor, Mechtildis. N. Episcopus Vesontij. VVilhelm. Renibold. Frider. II. } pueri mortui.
Clementia, nupta Ludouico Turingo. } Beatrix Abbatissa Quedlinburgica. Sophia. Vir Bonifacius, Marchio Montisferrati.

Fridericus minor. Vx. Agnes. 1080. } Ludouicus, Baro Hohenstauffæ. Guelpherus, B. H. in Elsatia. } Conrad. Rex Rom. 1252. -- Conradinus 1268. Manfridus 1264. -- Constantia & Maria. Agnes, nupta Lud. Turing. Henric. Rex Rom. } Frider. Henrico. Margareta, Alberti Turingi coniux. Entius, Sardiniæ Rex. Iordanus. Fridericus, Princeps Antiochiæ: cuius F. Albertus. } (Conradus.
Kynigundis. 1210. * Elisa, 1224. } Beatrix, Othonis IV. Imp. nupta. Reginaldus, Frideric. } pueri mortui. Puella N. nupta Marchioni Tusciæ.

Friderici Antiochiæ. Vx. Iudithæ & Agnes. 1125. } Conrad. Rex Rom. Vx. Gertrud. Sultzbachia. Lucia, vel Luitgardis, vxor Saxonis & Misnensis Conradi. Hermannus.
Fridericus, Dux Sueviæ & Franconiæ, contra Guelphum ad Tybingam 1164. Vx. Mechtildis Saxonica: alitèr, Rixa vel Eixa. } Conradus. 1145. Henricus, Cæsar designatus. 1147. Renboldus. 1140. VVilhelmus, Fridericus, } obiere pueri, Lorch sepulti. Beatrix, puella obijt.

Henricus Imperator. 1106. } Conradus. Vx. Mechtildis. Gertrudis. Sophia. Agnes. Adelheidis, Hohenstauff. Baronissa. Cerdula, Orthenburgici comitis Theodorici vxor. } Friderici Antiochiæ. Vx. Iudithæ & Agnes. 1125. } Henricus Holzstauffensis. Vxor Agnes. 1060. Conradus. Vx. Himelgardis. } Otho, Episcopus Argentinensis. Conradus, cælebs mortuus. Adelheidis, Hohenstauff. Baronissa. Cerdula, Orthenburgici comitis Theodorici vxor.

Hæc, tam numerosa familia, tam antiqua, tam illustris, à priscis Clodoueis & Carolis Francis deriuata huc vsq;, in Conradino (non tam ἀφανίσαι, quàm παρεφάτῳ) perijt. ἰλήκοις, κύριε. Quare ita extincti sunt? Anne, quia multis magnisq; aliquorum inter eos peccatis, Deus succensuit? Anne, quia Henrici Asperi in Nordmannicam stirpem Regiam factorum, vel in quarta generatione Dominus memor fuit? Relege caput 4. lib. 12. part. 2. Anne, quia libidinibus quidam ipsorum polluti fuerunt? αἱ γὰρ μεγάλαι φύσεις, μεγάλας, ὥσπερ ἀρετὰς, οὕτω καὶ κακίας, ἐκφέρουσιν: inquit (si benè memini) in Demetrio suo Plutarchus. Magna ingenia, magnis, vt virtutibus, ita etiam vitijs fœcunda sunt. Quamobrem, ô Reges & Principes, intelligentiam capessite. Eruditemini omnes (præclarè hortante 2. Psal. Regis Dauidis) qui iudicatis terram. SERVITE DOMINO CVM TIMORE: ET EXVLTATE EI CVM TREMORE.

Quare extincta, Suevica hæc familia.

FINIS LIBRI II. in tertia parte Annalium.

MARTI-

MARTINI CRVSII, GRAECÆ ET LATINÆ LINGVÆ IN ACADEMIA TYbingensi Professoris, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte LIBER TERTIVS.

Tres Impp. Rom. Germanici, in hoc libro continentur: multi Sueui illustres & nobiles, sub illis: non paucæ res Ecclesiasticæ & Monasticæ, præsertim in Sueuia.

HABSPVRGENSIS COMES RVDOLPHVS I. POST STAVFFENses I. Rom. Rex, Sueuus & ipse. Vnio Græcæ & Romanæ Ecclesiæ, sed irrita, in Concilio Lugdunensi. Regis Rudolphi progenies. Comitum Sueuicorum bellum aduersus eum. Palat. Tubingensis Hugo, de Conrado Hertero. Rudolfus, Tubing. Comes. Episcopi, Rudolphus Constantiensis, & Henricus Cingulinodius Basiliensis. Partus monstrosi in Sueuia. Comitia Cæsaris Rudolphi, Augustæ. Statuta eius vtilia. Noluit in Italiam proficisci. Egeno, miles de Stauffen. Hartmānus, comes Grœningensis. Comites Landauenses. Hirsaug. Abbas Volandus.

CAPVT I.

ANno 1273. Gregorius Papa, audiens dissipationem Romani Imperij: & grassationes prædationes q; præter modū in Alemannia: dum ἀναρχία esset, id est, nullus Imperator (nec Richardus enim amplius regnabat) mandauit Principibus, vt intra certū tempus, idoneum Regem eligerēt. Alioqui se Imperio, de idoneo Moderatore prospecturum. Comitijs igitur Francofordiæ indictis: conuenerunt eò Principes. Tum publicè carmine quodam cantabatur: Aquilā Imperij quiescere in nido leonis. Intelligebant aliqui de Ducibus Bauariæ, qui leones gerunt in armis. Sed post longā & variam disquisitionem, Principes legerunt, consentiētibus suffragijs, Rudolphum: comitem Habspurgensem, Landgrauiū Alsatiæ: qui leonem igneum in aureo gestabat campo. Mutata postea sunt arma. Vexabat autem is tunc bello Basileam, & huius Episcopum Henricum, propter Brisacum & Newenburgum Rheni, quæ Episcopus sibi vendicabat. Nobilium etiam factiones duæ in vrbe Basilea, inter se inimicabātur, stelligera & psittacigera: quarum hæc vrbem adiuuabat: illa verò ad Habspurgensem excesserat. Famâ autem ad Rudolphū se electum esse Rom. Regē, perlatâ: pacificè controuersias cum Basiliensibus transegit: & stelligeri in vrbem, obliuione iniuriarum sancita, redierunt. Descendit ipse magno apparatu Francofordiam: & inde cum Principibus, Aquas Graneas: vbi munus consecrationis de more suscepit, ipse, & vxor Anna: quæ fuit Burchardi filia: comitis de hohenberg & Heigerloch, ex Sueuia: mulier insignis formæ: & sicut Homerica Briseis (cuius lamentationem ad Patrocli cadauer, Iliad. 19. hoc 26. Iul. die, Auditoribus in Aula vetere, Auditorio Tybingensi, explicauī) ἐϊκυῖα θεῇσι, Deabus (si quæ essent) similis. Rudolphus, Rex declaratus: Templo egressus, Augustali cœna omnes accepit. Patrem habuit Albertū, comitem Habspurgensem, Landgrauium superioris Alsatiæ: qui Hierosolymam profectus, Accarone sepultus est. Ita nunc rursum habemus iustum Imperatorem: Cæsarem Rudolphum, Regem Rom. qui creatus fuit 4. idus Octob. & A. 18. circiter præfuit. A quo deinceps Imperatores numerabimus, hunc habentes pro primo: in hoc quidem nouo genere Cæsarum Romanorum. Hactenus enim ab A. Chr. 1139. vsq; ad 1253. Sueui rem Romanā gubernarūt, & quidē magnifice, per 114. annos: numerū hunc Conrado III. incipiente, & Conrado IV. termināte. Sequitur nunc familia, non minus præclara illa antiqua & inclyta Habspurgensis atq; Austriaca: penes quam etiamnum feliciter sceptrū Romanum est. Ac Rudolphus quidem, tantò venerabilior & charior nobis esse debet: quod nō alienus à Sueuis, de quibus hæc Chronica conscribimus, fuit: sed & ex S. fonte à Friderico II. Imp. sublatus est: & fidelem se erga Sueuos, aduersus hostes eorum semper præbuit: vt ita quasi ex incunabulis Sueuiæ prodierit. Imò apud Auentinum lib. 7. Sueuus apertè nominatur: dicente Ludouico, Duce Bauariæ, Palatino Rheni, in comitijs Francofordianis, de quibus dictum: quòd bonum, felix, faustumq; sit: Rudolphum Sueuum, filium Alberti Sapfenburgensis limitis Ducis: nepotem Rudolphi, Hauecoburgensis Præfecti: ab ineunte ætate, teneriscq; vnguiculis, rerum gerendarum, atq; militaris disciplinæ, exercitatissimum: Cæsarem designo, declaro, nuncupo. Denique Zurichgota (sicut & Turigoia) quondam ad Ducatum Sueuiæ pertinebat: vt ante hac sæpe dictum est. Ibi autē Kyburgum & Habspurgum sunt. Sueuus ergo Rudolphus, Sueuis Ducibus successit. Ita autem fortunatus bellator fuit: vt, cum adhuc comes esset: comitatū Kyburg, Baden, & Mersburg, de manu comitis Sabaudiæ vindicauerit: ac Molēberg, Gretzingen, Durlach, & magnā partem Sueuiæ, obtinuerit: vt à Tritenhem. perhibetur. Scribit Albertus Argentinens. eum ex antiquis progenitoribus, ab vrbe Roma traxisse originē: à duobus scil. fratribus: qui inde propter discordiā, vt intelligo, quandā iussi excedere, se in superioris Alemāniæ partibo collocarint: & suas ibi facultates auxerint. Rudolphū autem olim, cùm in Lombardia cum Imp. Friderico II. esset:

ἀναρχίας mala.

Comitia Francofordiæ.

Basileæ nobilium factiones.

Deinceps Rudolphus I. Habspurg. Occid. Imp. I.

Sueuus, ipse quoque.

Rudolphus, bellator felix.

Habspurgensium comitum ergo.

esset: ab Astrologo quodam, frequenti assurrectione, præ omnibus alijs spectabilibus & clarissimis viris, quanquam ætate iuuenem, fuisse honoratum. Interroganti Cæsari Astrologum, cur hoc faceret, respondisse hunc: quia ad Rudolphum Imperij honor esset deuenturus. Ægrè hoc ferente Cæsare: addidisse alterum: Nolite indignari: quoniam, antequam incipiat eius gubernatio: ex filijs vestris, quos nunc decem habetis, qui succedat in Imperio, penitus erit nullus. Verùm Rudolphum, offensionem veritum, inde recessisse. De eo, nunc satis.

Astrologi prædictio de Rudolpho.

Conradus, miles de VValdenstain, Adelbergensibus quædam donauit hoc 1273. anno.

Groening. Hartmannus.

Obijt Hartmannus, comes Groeningensis, dictus de Landavv, Egonis filius. Sepultus Hailigcreutzthalæ.

Marthal. cœnobium fœmineũ. VVurmling. nobiles.

Eodem anno abrogatum est muliebre cœnobium, quod Marthalensi virili cœnobio adiunctum erat, propter improbitatem & nequitiam illarum Sanctimonialium. De qua re sup. parte 2. lib. 11. cap. 6. scriptum est. Viuebat Cunradus de VVurmlingen. Canonicus S. Martini in Sindelfingen. Fratres habuit, qui mortui sunt: Renhardus, 7. idus Febru. 1269. VValther, 1271. die S. Barbaræ: & Vic. 1277. 9. Kal. April. dormiens Bebenhusæ.

Lugduni Concilium Papæ.

Concilium Papa Gregorius Lugduni habuit: vt terræ sanctæ studium recuperandæ, à Principibus susciperetur. Sed alienis ab ea re animis Germanica nobilitas erat: propter nefariam Conradini, antea Papali consilio, & R. Caroli crudelitate, perpetratam cædem. In eo concilio, Græcorũ Imperator Michael Palæologus, Romanæ Ecclesiæ doctrinam amplexus est, se huic submittens: Græcis, qui tunc aderãt, ab Ioanne de Esculo persuasis. Fecit hoc ideo Palæologus: vt tutior ab Italiæ Rege Carolo esset. Capita transactionis erant tria: τὸ πρωτεῖον, τὸ ἔκκλητον, καὶ τὸ μνημόσυνον: id est, vt veteris Romæ dignitas esset prima: vt ad eam liceret prouocationẽ facere Græcis: & in hymnodijs mentio Papæ fieret cum cæteris 4. Patriarchis. Gregoras lib. 5. cap. 1. & Pachymer. lib. 5. Ideo postea, negotium domesticis Sacerdotibus improbantibus. honore sepulturæ caruit. Sperabat Papa, se auxilio ipsius, palæstinam tantò facilius recuperaturum. Ægrè verò R. Carolus tulit: quia voluisset Francum Balduinum, qui Orientali Imperio expulsus fuerat, restitutum. De hoc concilio Æmylius lib. 7. scribit, 1274. actο. Ad quod euntem Thomam Aquinatem (qui iussu Papæ contra Græcos de processione Spiritus sancti scripserat) in itinere obijsse.

Mich. Palæol. Imp. Græcus, latinæ Ecclesiæ adiunctus.

Vnionis Ecclesiarum capita.

Thomæ Aquinatis obitus.

Venit hic Papa Lausannam: ibiq; Regem Rudolphum confirmauit.

Bis sexcenti, septuaginta, tresq; fletere, anni: Lausannæ dum Rex & Papa fuêre. Huc cùm eodẽ 27. Iul. venissem: conuênit me post horam quartam pomeridianam, cùm à prælectione Græca 19. Iliad. Homericæ fessus domum reuenissem, Græcus vir THOMAS PAlæologus: quẽ testabatur membraneũ Ducis Venetiarũ Paschalis Ciconiæ Instrumentum: esse oriundũ è stirpe vltimi Constãtini, sub quo Cõstãtinopolis amissa fuit. Erat exul, subsidia quærẽs, Græcè loquẽs expeditissimè.

Palæologus Thomas Græcus.

Anno 1274. Rex Rudolphus Basileæ erat, cum coniuge Anna & Gynæceo, multis comitatus proceribus: summo honore à Clero & ciuibus exceptus: qui & in fidem eius iurarunt. Filiæ ipsius quatuor, Missam die purificationis Mariæ audiuerunt, oblatis permagnis cereis, in presbyterio fratrum Prædicatorum: vt est in Colmar. Fastis. Vbi etiam scribitur: iuuenem, qui virgini vim attulerit, viuum Columbariæ sepultum esse.

Rudolphus R. cum Anna coniuge, Basileæ.

Filij Cæsaris Rudolphi, ex D. Anna Sueua.

Liberi eorum.

1. Albertus, postea Rex Rom. Habuit autem (inquit Albertus Argentin.) Elisabetam, filiam comitis Tyrolis: quæ erat soror quondã Conradini ex matre: quæ, patre Cunrado Rege defuncto, recepit comitem Tyrolis. Hanc sententiam loci huius, qui corruptè legebatur, esse arbitror.

2. Rudolphus, pater Austriæ Ducis Ioannis, ex Agnete Ottocari filia. Humatus Pragæ.

Summersus in Rheno filius.

3. Hartmãnus: qui prope Rhinovv in Rheno, glacie fracta, summersus cum 14. nobilibus, perijt. Sepultus Basileæ cũ matre Anna, & filio paruulo, in choro maioris Ecclesiæ: sicut mihi olim monumentum id, ab Huldericho Coccio Theol. D. & Professore beato, monstratum fuit. Nota D. Gabelcoueri. Genuit quidem ex Anna Hohenbergia hoc nomine filium Rudolphus: sed is Tulnæ apud Fridericum fratrem sepultus est. Quem aut prope Rhinovv Rhenus intercepit: Hermanni nomen habuit.

4. Fridericus, Tulnæ sepultus adolescens.

5. Carolus, puer Basileæ humatus.

Sueuiæ Dux Ioannes.

6. Ioannes: cui Ducatum Sueuiæ pater dedisse scribitur lib. 3. Cosmogr. Munsteri, cap. 347. & Ottocarum Bohemum, electioni Rudolphi reclamantem, proscripsisse, in vrbe Augustana, hoc 1274. anno. Gabelc. tamen hunc Ioannem, non filium Rudolphi Imp. sed ex Rudolpho filio nepotem, fuisse me monuit.

Filiæ

Filij ex ijsdem Parentibus, formosissimæ.

1. *Euphemia, Monialis Tulnæ.*
2. *Gutha, VVenceslao desponsata, Bohemiæ Regi.*
3. *Mechtildis, Electori Ludouico Palat. Rheni nupta: quæ altero anno Rudolphum peperit, patrem multorum secutorum Principum. Annis 13. post, Ludouicum Imp. enixa est.*
4. *Catharina: Othonis R. Vngariæ, & Ducis Bauariæ, vxor.*
5. *Agnes, Electoris Saxoniæ Alberti coniux.*
6. *Hedvvigis, Othoni Brandenburgensi desponsata.*
7. *Clementia, Carolo Martello, primogenito filio Regis Siciliæ & Vngariæ, nupta.*

Eodem 1274. anno, 3. Nonas April. Indict. 2. data est à Cæsare Rudolpho, anno 1. Regni eius, priuilegiorum confirmatio Monasterio Lorchensi: testibus, Rudolpho gubernatore Campidonensi: Alberto, Comite de Hohenberg. nobili viro, Henrico de Brunecke: nec non VValthero, Pincerna de Limporch. Datum in Rodemburch. Hohenberg. Albertus.

Hoc anno (vt scribit Tritenhemius) fœdus habuêre contra Regem Rudolphum (vt qui minus dignus, non debuisset eligi Roman. Rex) quindecim generosi Proceres: inter quos fuêre, VVirtembergensis Comes Eberhardus Illustris, Comes Montefortius, Comes Helffenstainius, & Comes Dockenburgius: nec non, multi nobiles: qui ad obedientiam tamen redacti sunt exercitu Cæsaris. Nisi hoc, illud fortasse bellum putetur: quod 1286. anno, VVirtembergensis gessit: de quo, posterius quædam. At peculiare, seu diuersum bellum est: quia alterum, quod sequetur, aduersus Esslingenses fuit: cui tamen etiam Cæsar se interposuit. Sueuiæ nobilium bellum aduersus Rudolphum.

Fridericus de Stauffeneck, vendidit possessiones suas vniuersas in superiori villa VValden & VVangen, conuentui Adelbergensi: consensu filiorum, Eberhardi Canonici Constantiensis, Friderici & Ludouici. hoc 1274. anno. Stauffeneck.

Inscriptio sequentium literarum. Vmb deß Herters Gut zu Argazingen.

Omnibus præsentium inspectoribus, Hugo, Dei gratiâ Comes Palatinus de Tuvvingen, salutem cũ notitia subscriptorum. Tenore præsentis litere declaramus: quòd Conradus dictus HERTER, ciuis in Rotenburch, & vxor sua: medietatem decimarum suarum in villa nostra Ergecingen, quam à viris nobilibus, Ministerialibus nostris, dictis MVLLER de Yhelingen, certo precio ac legitimo emerant: sacratis, ac Deo dilectis, Priorisse, eiusq; sororibus, in Kilperch, pro perpetua sui memoria tradiderunt liberè, in perpetuum possidendam. Et quòd supradictas decimas, memorati nobiles de Ihelingen tenebant in feodo ab ingenuo Domino de VVolua: idem Dominus de VVolua traditionem huiusmodi per suum consensum voluntariè confirmauit. Insuper prefati, Conradus, & vxor sua, medietatem curtis sue, in villa pretaxata site (de qua medietate, supradicte Priorissa sueque sorores, protinus percipiebant quatuor maltrorum siliginis, ac duorum maltrorum tritici, redditus) modo simili prenominatis sororibus dederunt pro animarum suarum remedio, iugiter possidenda. Testes horum sunt. B°. Scriba. Heinricus & Sifridus, fratres Scribe. B°. de Argecingen. Albertus, dictus Senab. B°. Ribter. C. Boceli. VV. de Alten. ciuis in Horvve. & alij quamplures. Acta sunt hæc anno Domini M. CC. LXXIIII. Sigillum, defractum. Tubing. Palat. Hugo Herter Conradus. Kilperg. Priorissa. Ihelingen. » » » »

Priuilegia Bebenhusana confirmauit Rex Rudolphus 4. Kal. Mart. 1274. Indict. 2. Datum Haganoæ.

Eodem anno Rudolphus, Comes de Tuvvingen, secutus pietatem aui sui Rudolphi fundatoris, & patris Rudolphi, itidem benemeriti de cœnobio Bebenhusensi: consentiente vxore, pro salute sua & progenitorum, cuncta prædia, quæ in VValthusen possedit, & omnia sua ibi iura Aduocationis, nomine eleemosynæ in perpetuum tradidit huic conuentui, nonis Augusti. Tubing. C. Rudolphus.

Pont. Gregorius recepit Monast. Lorchense, in protectionem B. Petri, & sedis Apostolicæ: datis literis Lugduni 5. Kal. Iun. anno Pontificatus sui 3. M. Scr. Lorchæ protectio.

Rudolphus, Comes Habspurgius, Rudolphi R. patruelis, Canonicus Basilienlis & Constantiensis, electus est 1274. Constantiæ Episcopus. Præfuit 20. A. Quo tempore quò minus auxerit res Episcopatus: sed hunc in maximo ære alieno reliquerit: factum est culpâ consanguinei eius, Regis scil. Alberti, Rudolpho R. nati: à quo ad arma coactus fuit. Sepultus in maioris Basilicæ Constantiensis Choro, ad sinistrum latus aræ maximæ. Brusch. Const. ... Rudolp...

Episcopatum Basiliensem consecutus est frater Henricus Franciscani ordinis, Pistoris ex oppido Algoiensi Isna filius, S. Theol. Doctor, & R. Rudolpho à confessionibus. Cognomen eius erat Basil. Episc. Pistorius. F. Henricus Gyrtelknopf.

erat Gurtelknopfius: à nodoso fune, quo is vtebatur cingulo. Tandem factus Archimyſta Moguntinenſis.

Partus monſtroſi.

Peperit hoc anno mulier quædam Eſslingæ (enthalb der Brück zu Plienſen) infantem bicipitem, bicorporem, quadricubitum, mutuo complexu: φύσει (naturâ) maſculina & fœminina ἀντιπροσώπως, inuicem oppoſita. Sic in diœceſi Conſtantienſi, mulier quædam nobilis partum edidit: cuius caput humanum erat: catera verò, leonina. Quod quidam ad hunc 1274. annum, alij ad 1278. alij ad 1284. reponunt. M. Scr.

Comitia Auguſtæ.

Anno hoc 1274. Rudolphus R. reſtituta Imperatoria maieſtate, comitia Germanici Regni habuit Auguſtæ ſplendidiſsima: in quibus filios ſuos, Ioannem (al. Rudolphum) Sueuiæ: Albertum verò, Auſtriæ & Styriæ, Duces ſolenni inueſtitura inſtituit: nec non Ottocarum, Bohemiæ Regem, vnà cum Henrico Bauaro Duce, electioni ipſius reclamantes, hoſtes pronunciauit. Iurarunt ciues in verba eius: confirmationem conſuetudinum ſuarum ab eo obtinuerunt: Senatuſque Auguſtani auctoritas creuit. Munſterus lib. 3. cap. 347. ex Gaſſaro.

Ad illud, Ioannem (al. Rudolphum) Rectè, inquit Gabelcouerus, Rudolphus dicitur: qui fuit pater Ioannis, cuius manu poſtea Albertus Imp. occiſus eſt.

Reliquit autem Rudolphus Cæſar filio ſuo, Duci Alberto, Viennæ Sueuos multos: quorum vnus, de VValſee. Cuius liberi, propter virtutes ſuas ditiſsimi ſunt facti: ita vt, qui pedibus in Auſtriam venerant: poſtea 10. millium Marcarum redditus habuerint. Albert. Argent.

Rudolphus R. pacificus, & prædonum hoſtis.

Habuit hic Auguſtus in primis curam tuendæ pacis: graſſatores, latrocinia, licentiam equitum & militum, compeſcuit: populares tumultus grauiſsimè coercuit: ac, ne orirentur, ſedulò cauit. Armis, iuſtitiæ, legibus, Imperium de integro condere ſtuduit. Statuit idem: vt poſthac ob inſcitiam, nobilitatis, Principum & Pontificum, edicta ac priuilegia, Teutonum linguâ ederentur: quæ hactenus Romano ſermone data erant. Auent. De quo negotio ſic etiam lego: Rudolphum iuſsiſſe, ne amplius literas contractuum, Notarij Latinè ſcriberent, ſed Germanicè. Multos enim ſimpliciores plebis, antea deceptos fuiſſe. Chronic. magnis Noriberg. Georgij Alteni.

Priuilegia, Germanicè edenda.

Viuebant nobiles circa Kirchaimum Teccenſe, Henricus & Vlricus à Sperberſeck: Ludouicus & Albertus Zittelmanni de Myrtingen.

Anno 1275. facta. Etſi Regi Rudolpho iniunctum erat ab Electoribus: vt proficiſceretur intra ſpatium anni Romam, coronationis & conſecrationis causâ: tamen ſemper publicas occupationes, ne illud faceret, cauſatus eſt. Antoninus ait, eum ideo non curaſſe ſtatum Italiæ: quòd ſemper conatus ſit dominium ſuum & potentiam augere in Alemannia: ac procurare filijs terras & diuitias. At verius cauſa erat, quam priuatim ſuis dicebat. Cæſarum veſtigia hactenus in Italia ingreſſu, læta & magnifica fuiſſe: ſed in reditu, triſtia & miſera. Itaq;,

Noluit Rudolphus Italiam ingredi.

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni,
è Flacco dixit: Quia me veſtigia terrent:
Omnia quæ antrorſum ſpectant, ſed nulla retrorſum,

Miſit tamen pro ſe Vicarium: quem Italicæ vrbes magna ex parte ſuſceperunt. Dixit etiam (Trit. Teſte) principibus ipſum hortantibus: Multos Alemannorum Reges Italia conſumpſit: non ibo Romam. Rex ſum, Imperator ſum: nec minus pro vtilitate Reipub. acturum me confido: quàm ſi Romæ fuiſſem coronatus. In Colmar. Faſtis hæc ſunt: Infra octauam natiuitatis Domini, conuenerunt Dux de Teck, & alij, Baſileæ: præparantes iter ad Gregorium Papam: vt Rex in Imperatorem conſecraretur. Sic, ibi. Sed fruſtrà. Præſertim enim Gregorio mortuo (quod 4. idus Ianuar. 1276. anno factum eſt) ab illo negotio ſe remouit. Idem Faſti, Friburgum hoc 1275. anno fuiſſe obſeſſum à Rege Rudolfo aiunt: & falſatorem monetæ, coctum Columbariæ eſſe in Caldario.

Nihilominus erat Imperator.

Friburgi obſidio.

Monetæ falſarius.

Reſignatio Curiæ.

Stauffenſis Egeno.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Ego Egino miles, dictus de Stoufbin, ſignifico vniuerſis hanc literam inſpecturis, lecturis, atque audituris: quòd ego venerabilibus Dominis, Abbati atq; conuentui Monaſterij in Lorche, reſignaui Aduocatiam: quam habui ſuper curia ipſorum in Bartunbach: & ſuper vno Manſu in Tainbuch: renuntians omni iuri & poteſtati: quod videbar ſuper eiſdem bonis habere: dando eis liberam facultatem eligendi Aduocatum, quemcunq; voluerint: & faciendi de ipſis bonis, prout eis videatur expedire. Acta ſunt autẽ hec anno Domini M. CC. LXXV. Indict. 4. in villa Eberſpach. Vt autem huiuſmodi factum à me, ratum & firmum, & à poſteris meis maneat irreuocatum: preſentem literam ſigillo venerabilis Domini Præpoſiti de Madelberc, ac meo proprio ſigillo, roboratam, prefatis Dominis contuli teſtimonialem.

Eartenbach.

Eberſpach.

H. Ruſus

H. Rufus in Othelingen, dictus Cobirer, cum coniuge sua, & Gerungo Scholare, & alijs pueris suis: Sindelfing. Præposituræ vendidit curiam seu Mansum, in areis, pratis, agris, apud Sindelfingen, XII. libris Hall. Signauit Rud. Comes de Tuingen, dictus Scerer: & Comes Vlric. de Aspere: præsentibus Suicgero de Ondingen Friderico de Nippenburg, dicto Solre, militibus: Dietrico, Sculteto Rufo in Herrenberc: Ludu, Sculteto in Sindelfingen, dicto Isinesser: Burc. dicto Cuspis, Bertoldo Vnfride: Cunr. de VVurmelingen, Canonico. Actum 1275. 15 Kal. Maij, Indict. 3. M. Sc. Rudolfi Schereri, Comitis Tuvving. frater erat Eberhardus.

Ettlingen. Ondingen. Nippenburg.

Hermannus, miles de Malmshaim vendidit Bebenhusanis V. iugera vinearum: & grangiam cum agris, pratis, alijsq; attinentijs in Hezzikaim, lib. L. Hall. Ex M. Scr.

Malmshaim.

Vdalricus, Klingenbergius Dominus, ex Margareta à Schynavv, Vdalrici de Schynavv filia, genuit Vdalricum secundum, & Gutham, Marescalci de Biberbach coniugem, circa annum 1275. Laz.

Klingenberg.

Circa hoc tempus viuebat Hartmannus, Comes Græningensis, Hermanni filius. Genuit ille ex Hedvvige Tubing. coniuge Conradum, Ludouicum, & Eberhardum (infra 16. cap.) filiamq; Denckmutam, & alias duas filias, additur filius etiam Hartmannus. Tutorem egit Comitis Eberhardi VVirtembergensis, Illustris cognominati. Pupillus autem hic, adultus: cùm iudicaret, res à Tutore minus benè curatas esse: cepit eum 1280. & in castella ASPERGA tenuit: donec is Septemb. 29. anni eiusdem obijt: & Græningæ in Templo Parochiali S. Bartholomæi (vbi & vxor) sepultus fuit: cum Epitaphio (in pariete ingredientibus sinistro) & Insignibus: ANNO DOMINI M. CC. LXXX. in die Francisci obijt Hartmannus, Comes de Gruningen. M. Scr. Quod Epitaphium si quis de iuniore Hartmanno intelligat (tanquam eius pater Hartmannus 1250. obierit: nempe 30. annis antè) dubito, non immerito.

Græning. Hartmannus sup. 2. Dodec. lib. 9. c. 5. Asperg arx.

Filiarum illius, Anna fuit Monialis in Parthenone Offenbusensi: Denckmuta verò, ibidem Abbatissa. Conradus, Hartmanni F. cælebs obijt. Ex M. Scr.

Notatio ad hunc locum.

Conradum Osualdus Gabelc. potius, trium fratrum (Eberhardi, Conradi, & Ludouici, Rectoris Ecclesiæ Canstatensis) patrem fuisse arbitratur. Anno 1276. (inquit) Conradus & Eberhardus Comites de Gruningen fratres, literas publici contractus signarunt apud castrum Landauum. Conradi etiam anno 1286. mentio fit: Cùm Rudolphus I. Imp. Stutgardiam obsedisset. Tum enim ipse quoq; ei reconciliatus est: sicut & Zollerenses, Montefortij, Helffenstainij: atque ipse etiam VVirtembergicus Eberhardus. De quarto fratre Hartmanno illis tribus addito, Osualdus dubitat, num vnquam fuerit: quod neq; 1291. neq; 1295 cæteri fratres mentionem eius faciant: nisi 91. obierit, aut 95. adhuc minorennis fuerit. Sed certè fuisse affirmatur. Conrndum deinde (arcis Landavv qui perhibetur cultor iuxta Riedlingam fuisse) negat cælibem vixisse. Nam 1295. anno, Annam eius filiam minorennem adhuc, meminisse matris suæ Luitgardis, filiæ Marchionis de Burgovv: cui Lud. Dux de Tecke, bona quædam apud VVeldam, pro 100. Marcis argenti, titulo pignoris, nomine donationis propter nuptias obligauerit. Fratres hi, quamuis in literis haberent nomen Comitum à Landavv, in sigillis tamen dicebantur Comites de Gruningen. Eorum soror quoq; fuisse videtur Adelhaidis: quæ 1293. Berchtoldum nobilem (ita tunc vocabantur, quos hodie Barones vocant) de Mulhusen, matrimonium habuit: quæ in arce VVissenburg, supra Stutgardiam sita, habitasse dicitur. De Eberhardo deniq; familiæ huius propagatore, quamuis in cœnobio quoq; Sancrucivallensi notatum sit, eum 1292. obijsse: tamen eum constat adhuc 1295. vixisse, cum fratribus Lud. & Conrado. Plus autem est fidei tribuendum Authenticis scriptis, quam pictorum lapicidarumve inertiæ, seu negligentiæ, &c. Secundum hæc facerem ego nunc hanc Genealogiam.

Landavvenses Comites.

Herman. { Hartmannus Conrad. Infrà cap. 4.
Conrad. { Ludouicus. / Conradus. / Eberhardus. } Sed de his forsitan adhuc ipsorum. Nescio, num Hartmanni filio Conrado, hi tres dandi filij sint.

In Peristylio Templi S. Francisci Esslingæ, muro inscriptum.

ANNO DOMINI M. CC. LXXV. secundo die mensis Martij, obijt frater HAINRICVS, Pallentinus, & Comes Thubingensis: cuius anima requiescat in pace.

Tubing. Henricus.

Eodem anno, Hirsaugiensis Abbas Ioannes, 3. non. Iul. febri mortuus est. Sepultus in maiori Monasterio. Eius in locum suffectus est Monachus, VOLANDVS Alsata, XXVII.

Hirsaug. Abbas Volandus.

Abbas: & à Spirensi Episcopo Friderico, Barone à Bolanden, ordinatus. Præfuit Monasterio, vel potius obfuit, circ. 6. A. aut potius 4 tantùm: voluptuarius homo, & bonorum cœnobij dissipator. Tritenh. teste.

FRIDERICVS DE ZOLLERN, NORIBERG. BVRGGRAVIVS. RVdolpho Regi Rom. obedire coactus, Marchio Badensis, & Rex Bohemiæ Othaccarus. Caroli Franci, Siciliarum Regis, tyrannis. Politia Vrbis Augustanæ. Beneficentia Tubingensium Comitum, & nobilis Conradi Kircheimij, in Monast. Bebenhusense. Brandecciorum satisfactio, Alperspachensi cœnobio. πεφθένος μοναχὴ τετρακοντής.

CAPVT II.

Noriberg. Burggrauiatus.

ANno 1276. aut circiter, hæc facta sunt. Excessit rebus humanis Burggrauius Noribergensis absq; liberis. Tunc Rudolphus Regiam dignitatem Friderico, filio sororis suæ, concessit, comiti Zollerensi nuptæ. Hinc orti dicuntur Burggrauij, qui nunc sunt Marchiones: per R. Sigismundum in Concilio Constantiensi, circa 1415. Christi, eam eminentiam adepti. τοῦτο δὲ τὸ Νοεμβεργῶν ἐναπόβλητον ὄνομα. Chronic. Noriberg. Alteni.

Badensis Marcio, Cæsari rebellis.

Rudolphus Rex persecutus est rebellem Marchionem de Baden, auxilio Palat. Comitis Ludouici, & multorum aliorum: tum ipsum, tum multos complices eius, in Alsatia, Sueuia, & Franconia, alibi q; qui bona Regni violenter sibi vsurpauerant post excommunicationem Friderici II. & posterorum eius: id est, temporibus Interregni: atq; detracta, ad pristinam iurisdictionem reduxit: quoniam etiam ciuitates subrugarant. Naucler.

Sic & Ottocarus Bohemus, & Henricus Bauarus.

Ottocarus Bohemus, & Bauarus Henricus, Cæsari erant inimici, non assensi eius electioni: sed Ludouicus frater Henrici, Palatinus, à Cæsare stabat, vi socero suo. Ambo itaq; arma in Boiariam mouent: Henricus q; succumbens, veniam à Cæsare petit & per germanum Ludouicum impetrat. Cæsar q; filio Henrici Othoni filiam Catharinam dat. Inde Rudolphus cum exercitu Ratisbonam, & ex hac Bathauiam, 1276. anno peruenit. In iis castris tunc fuerant (auctore Auent.) Ludouicus & Henricus, prædicti fratres: Henricus Cattorum præses: Fridericus, vrbis Noribergæ præfectus: Albertus, Comes Hochbergensis: Hugo, VVirtembergensis. Fridericus, Liningensis vel Leiningensis: Otho & Henricus à Spanheim: ac complures Episcopi. Post hæc Cæsar contra Ottocarum bellum in Austriam versus mouet, ac Viennam peruenit. Bohemus in altera ripa consedens, propter inundationem aquarum traijcere copias nequibat. Vienna 35. dies obsessa, inducias aliquot dierum pacisceitur: post quas, ni auxilio Ottocarus veniret, vrbis fieret deditio. Sic & factum est: Bohemiq; animus ad pacificationem inclinauit, literis his ad Cæsarem datis: Serenissimo Domino suo Rudolpho, Regi Romanorum, semper Augusto: Ottocarus, Dei & illius gratiâ Rex Boiemiæ aterit se potestatem pacisendi Ludouico, Palatino Rheni, Duci Boiariæ, consanguineo suo, dedisse. Facta est ergo pax quibusdam conditionibus: vt captiui, post liminij iure vtrinque dimitterentur: obsides, quos initio belli Bohemus abduxerat Austriacus redderentur: Austria, Styria, Carnia, & alia, Cæsari, Vngaria q; sua ablata, restituerentur: Cæsaris filiam duceret Ottocari filius VVenceslaus. Ottocarus, traiecto Danubio, cum pluribus Regio luxu Comitibus in castra Cæsarea extra Viennam procedit. Cæsar statura valde gracilis, aquilum habens nasum (vt Albertus Argent. loquitur) indutus grisea rustica tunica (cærulea tunica, inquit Auentin. quam Teutones Kamelon vocant) cum alto galero in communi via suggestui insidebat. Bohemus vero auro, argento, gemmis, refulgens: in cœtu purpuratorum, populoq; frequentissimo ante Cæsarem in genua subsedit: in verba eius iurauit: ab eodem Boiemiam & Morauiam, cum 36. signis in fidem feudum vt accepit: ac deinde domum discessit.

Pax.

Ottocari literæ ad Rudolphum.

Rudolphi R. habitus.

Feudi acceptio. Brentius.

Cùm hoc loco scriberem 30. Iul. die Ioannes Brentius, D. Ioannis F. S. Theol. Doctor, breui à nobis Tybingâ discessurus Hirsaugiam (cuius Abbas, post obitum clarissimi & reuer. piæ memoriæ viri, eiusdem loci Abbatis, S. Theol. D. Antonij Varnbyleri, ab illustriss. Principe ac Domino nostro, D. Ludouico VVirtembergensi, factus fuerat) nobis χαριστήριον ἀπὸ φιλικώτατον ἐξετέμοντο ἄριστον, τὴν πρώτην ἀβδόμην εἰν ἄντρῳ τραπέζας ἀκηκόεσαν, ἔνθεν ἀνθρώπου βλάκτορος καὶ θεοφιλέος.

Hoc 1276. anno, 4. idus Iul. Hadrianus V. creatus Pont. Max. obijt Viterbij, eiusdem anni 15. Kalend. Septemb. antequam consecraretur. Hic Papa (vt scribit Trit.) Rudolphum Regem, per literas & nuntios in Italiam vocauit: ad comprimendam Caroli Siciliæ Regis potentiam: qui oblitus beneficiorum Innocentij P. 4. qui REGNVM LEGITIMIS ABLATVM HÆRE-

Caroli Franci tyrannis.

HÆREDIBVS, CONRADO, ET FILIO EIVS CONRADINO, sibi (ei) contulerat: Romæ omnia pro arbitrio agebat: DEO INIVRIAM ILLORVM VINDICANTE. (places, hæc scribens, Tritenhemius.) Verùm Rudolphus, Bohemico implicatus bello, Pontifici satisfacere non potuit. Successit eodem anno huic Papæ, Ioannes XX. dictus XXI. Vlyssiponensis Lusitanus: qui non multò post ruina cameræ, siue fornicis, oppressus, ad patres descendit.

Carolus, R. Rudolphi filiolus, hoc anno & natus & mortuus, Basileæ sepultus est in medio Chori maioris Ecclesiæ: præsente etiam Regina matre.

In Sulez prope Rubeaquum, decoctus igne fuit falsus monetarius, seruus D. Ioannis de Iungholtz. Colmar. Annal. *Monetarius falsus.*

In vrbe Augustana, consulum siue ciuitatis curatorum, officium, vt summum ibi Magistratum, hactenus Germani Imperatores, & ipsorum concessu Sueuici Duces, plerunque emeritis nobilibus, & interdum potentioribus incolis patricijsque, non rarò etiam ipsis Augustanis Episcopis, precio precibusq; arbitratu suo contulerant. Sed anno 1266. à Duce vltimo Conradino, redemerunt, vt antehac dictum est. Itaque eodem anno, modò dicto, Henricum Schongavverum, & Luitboldum Schroterum, proprios sibi consules per vindicias crearunt: mirâ inuidia & indignatione vicinorum: & præsertim eorum, qui præfecturæ inhiabant: præcipuè Episcopi & Canonicorum (tunc temporis vacante Imperio) qui sibi quouis modo iurisdictionem ciuitatis circumquaq; vsurpare sategerunt: donec tandem ciues, per imprudentiam circumuenti, vt securitati & ocio suo consulerent: nouum fœdus cum Episcopo Hartmanno, eiusque Cathedrali capitulo, nono Kalend. Nouembr. 1269. super Aduocatiæ administratione (der Landvogtey) & mutuo præstando auxilio priuatim inierunt. Quo pacto, non modo contra propriam libertatem, obedientiam & fidelitatem illis promiserunt: sed etiam in futuri Cæsaris, sui Domini, præiudicium, ea cuncta in tabulas retulerunt: adeo vt, nisi melior fortuna breui affulsisset: planè & se & posteros, eo fœdere nexos reddidissent: in seruilesque conditiones præcipitassent. Sed cùm anno 1276. septimo idus Mart. ciues Augustani rursus, consule Leopoldo Stoltzhirsio patricio, in verba Rudolfi Cæsaris, in publico iuxta S. Mariæ Templum circo (auffm Platz vor vnser Frauwen Kirchen) vel, vt alij volunt, in ipsa sacra area (auffm Fronhoff) à tergo dicti Templi, iurassent: antiqua rursum illis priuilegia, ab hoc Imperatore (qui prioris anni mense Iunio, etiam Aduocatiam prouinciæ & ciuitatis Augustanæ sibi, & successoribus Imperatoribus, denuò vindicauerat) confirmata sunt. Præterea, ciuibus suppliciter petentibus, idem Cæsar confirmauit clementissimè auctoritate sua, vt fidelibus codicem ciuitatis: quo priuilegia eius, ritus, consuetudines, leges, definitiuæ vel iudicialiter latæ sententiæ, continentur. Cauit etiam, ne ciues de fundis & bonis suis, extra muros vrbis sitis, vllo seruitio astringerentur. Item, vt omnes, qui Episcopo & Abbati, Præpositis & Canonicis, in ciuitate subditi essent, in negotiando ibi, emendo & vendendo, à nullis exactionibus & collectis exempti essent: sed eadem cum cæteris onera sustinerent. Extat Codex ille adhuc, veteri & simplici Sueuorum linguâ in membranis conscriptus. At etiam Episcopum Hartmannum (transactione certis conditionibus inter ipsum & vrbem facta) eò adegit: vt & ipse, quamuis inuitus, huic Codici subscriberet, 4. idus Mart. 1276. *Augustana vrbis politia.*

Inter cætera autem hic Codex (das Statibuch) permittit monomachias, ad diluendas diffamationum notas: viris, cum æqualibus armis: ad probanda verò per vim oblata stupra, actrici, lapide pugnum æquante, in peplum ligato: reoque viro, vmbilico tenus in terram defosso, cum querno cubit ali fuste. Pro pœna homicidij, post quam cum interfecti propinquis fuisset transactum, X. tantium Rotvvilensium nummorum libras (quæ fortè sex argenti vncijs valebant) mulctam ærario Reipubl. inferendam, præsenti percussori irrogabat, eo rigore: vt, si quis in ære non haberet: Corio & crinibus puniretur (solts an Haut vnd Haar gelten) sicut & in alijs mulctis, iuris erat. Contra absentes verò & fugitiuos, mirandas mulctas vindicandæ cædis, in diruendis culminibus, aut ianuarum postibus, ædium rei, Codex hic præscribebat. Pleraq; autem omnia, ex eo Codice vsq; ad tempora Maximiliani I. Cæs. decisa sunt: cuius æuo, ciuilis praxis Scripti iuris, in forum reducta est. Henning. ex Achille Gassaro. *Monomachiarum vsus.*

Ecclesiæ Lustnouiensis, non longè ab oppido Tybinga sitæ, Bebenhusam collatio.

In nomine Domini, Amen. VLRICVS, Dei gratiâ Comes de Tvvvingen, vniuersis Christi fidelibus, presentem literam inspecturis, pacem continuam & salutem in omnium Saluatore. *Tubing. Comes Vlricus.*

"Que geruntur sub tempore: literarum vel testium presignari debent munimine: ne hominum im-
"proborum cursionibus & iacturis queant in posterum subiacere. Nouerint ergo vniuersi, tenorem
Tubing. VVilhelmus. "presentiũ inspecturi: quòd pater meus beate memorie, dict⁹ Comes VVILHELMVS de Tuvvingen, ob honorem S. Marie virginis, & in remedium anime vxoris sue VVilpirgis iam defuncte, vi-
"del. matris nostre, atq; in remediũ animarum omnium Parentum nostrorũ, Ecclesiam in LVST-
Lustnouiensis Ecclesiæ Bebenhusam collatio. "NOVVE, cum attinentijs ad iurisdictionem eiusdem Ecclesie spectantibus vniuersis, conuentui
"& Ecclesie in Bebenhusen, solenni donatione contulit & legauit: nostro quoq; consensu pariter &
"assensu mei scil. & fratrum & sororum mearum, vnanimiter accedente; dictam q; donationem per
"omnia ratam & gratam nobis in perpetuum habituris. Dictus ergo conuentus, memoratam in eter-
"num possidere debet Ecclesiam, ab omni grauamine liberam & quietam: & sub ea forma iuris &
"ordinis, qua pristini possessores ipsam ab antiquo exordio, per omnia liberè possederunt. In huius
"rei testimonium, præsentem Cedulam scriptam, & sigilli mei munimine roboratam, sepedicto con-
"uentui duxi memoriter assignandam. Acta sunt hec anno Domini M. CC. LXXVI. Indict. 4.
"in Festo Marie Magdalene.

Tubing. Palat. Rudolphus. Eiusdem anni 10. Kal. Septemb. RVDOLFVS, Comes Palat. de Tuvvingen, dictus Scherer-ius, contulit Bebenhusanis soleuniter coram testibus, quendam locum & collem, lignis cædendis & pascuis aptum, apud VValthusam, dictũ Gaisbuhel, cum omnib. terminis ad ipsum pertinentib.

Kirchaimius Conradus, erga Bebenhusanos beneficus. Eodem anno, in die S. Galli Abbatis, Conr. de Kirchaim, vir nobilis: ob reuerentiam virginis gloriosæ, & in remedium animæ suæ, ac progenitorum suorum omnium: rogatu Othonis Abbatis Sconaugiensis & conuentus, nec non Petrissæ coniugis suæ, donauit Abbati & Conuentui Bebenhusensi ius patronatus pertinentias q; omnes, Ecclesiæ in VVesthaim: omnes q; decimas in Za-
VVesthaim. Zazenhusen. zenhusen, in Visenhusen, in Pslugfeld, in Zoffenhusen, & Stamhaim, ex vtraq; parte fluuij dictæ villæ: omnia q; quæ in his villis, omni q; Glemsgovv, in feodo possidebat. Sic Conradus GRVCK-
Gryckler. LER contulit quosdam agros & prata in Mæringen & Vtenbruck. M. Scr.

Vlricus, Comes de Asperc, literas dedit de libertate curiæ & bonorum, apud VVile in Glemsgovve sitorum, Præposito & Capitulo Sindelfingensi, ab omni exactione & vectigalibus, pro
Vahingen. damnis illatis. Literas roborauit ipse, & Constant. Episcopus: & nobilis vir, Conradus de Vahingen, Filiaster Comitis Vlrici: & Abbas Bebenhusanus. Ego verò Gothefridus, Comes de Tuvvingen, cùm sigillum nondum habeamus: quantum in me est, Sigillis præsentibus sum contentus. Te-
Sigillum. stes: Cunr. & Renhardus Magnus, milites de Heuingen: Fridericus miles, & Vnno fratres, dicti
Herter. Herter: Magister Rud. Medicus in Ezzelingen & alij. Actum in Ezzelingen, & in Asperch prope Ecclesiam anno M.CC. LXXVI. mense Iunio, Indict. 4. M. Scr.

Birckenfeldense Monast. Fundatum est hoc 1276. circiter anno Birckenfeldum, nobilium Monacharum collegium Cistertiensis ordinis, sub cura Ebracensis Abbatis, ad Æstum amnem supra Neapolin (Newstatt) in Ostrofrancis: à Friderico Zollerensi Comite, primo Burggrauio Noribergensi: & eius prima coniuge, D. Helena, quæ 1309. obijt. Brusch.

Aream condendi cœnobij in oppido Rotenburgo ad Nicrum Carmelitani, vel S. Mariæ fratrum, Comes Hohenbergensis Albertus concessit. M. Scr. Alibi, ad alium annum refertur.

Brandecciorum satisfactio erga cœnobium Alperspachense. Eodem anno, tertio idus Febr. (quoniam, ne ea, quæ aguntur sub tempore, simul cum tempore elabantur, expedit: ea scripturæ, sigillorum, & testium adminiculo, perennari.) Ioannes filius, Iunta & Petissa filiæ, quondam D. Volmari de BRANDECKE piæ memoriæ, militis: ac Petissa, mater dictorum puerorum relicta: & Fridericus de Brandecke, miles, patruus, Tutor seu Aduocatus horum puerorum: bona sua in Elnbogen, iure proprietatis ad se spectantia (cum agris, pratis, syluis, nemoribus, fructibus, piscinis, iurisdictione: ac generaliter cum omnibus pertinentijs suis) cœnobitis Alpersbachensibus, 24. libris Tuvvingensibus (quas acceperunt) & 20. libris eiusdem monetæ (in quibus tenebantur eis pro recompensatione dampni, rapinis & incendijs per prædictum Volmarum multipliciter illati) communi consensu, ante portam ciuitatis Dornhain, in strata Regia, purè vendiderunt, sponte sua, non coacti. Hæc sigillis muniri petierunt nobilium
Alperspachensis Comes. virorum. D Ludouici de Tecke senioris: & Domini Vlrici, Comitis de Alperspach.

Præter hos, etiam alij testes fuerunt: D. Ludouicus, Ludouici Teccensis prædicti F. Dominus Conradus perpetuus Vicarius in Dornhain. Vlricus, Notarius prædicti Ducis. Hartindus Craffto de Sperbersecke. Et alij.

Monialis fœcunda. Eodem 1276 anno fœcunda quædam Sueua Sanctimonialis, ROTVVILÆ tres pueros vno die peperit, & postero die quartum. Fastis Colmar. Dominicanorum.

INVE-

INVESTITIO ET PROFESSIO SANCTIMONIALIVM OVVENSIum. Electio ibidem nouæ matris.

CAPVT III.

QVia de multis hactenus cœnobijs fœmineis scripsimus: & præced. libro, cap 20. mentio Decani cuiusdam de Ovve (Teccensis Ducatus oppido, & illorum olim Ducum sede) facta est: omninoq; ibi etiam spiritale quoddam erat Gynecæum: ideo de receptione & professione puellarum talium in Ovvensi Parthenone, & de creatione matris vel Magistræ sacrarum virginum, quædam ex loci eius veteribus Scriptis, ante transitum ad 1278. annum recitabimus (paulò quidem alicubi breuius: sed ferè nulla re necessaria, omissa) quæ scripta, à docto & honesto iuuene accepimus (mense Ianu. anni 1588) M. Leuio Schentzio, D. Laurentij Ovvensis Euangelici Pastoris filio: atque ideo commemorabimus cæremonias ex ipsis: vt iunioribus ne ignoti sint ritus tales, cum de multis varijsq; rebus lectorem docere conemur. Ovva op.

Inuestitio puellæ in Scholam extramundanam.

Si à Commissario Constantiensis Episcopi, vel confessore, Missa celebranda fuerit: puella ante gradum adducatur Altaris: ibiq; prostrata interrogetur, antequam casulam induat: Quæ est petitio tua soror? Respondeat ipsa. Peto misericordiam Dei, & sororum societatem. Inuestitio puella monastica.

Tum præsidens potest ei proponere, si placeat, molestias, quas passura sit (τοὺς τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτας) vigilias, abstinentias, abdicationem propriæ voluntatis, humilem obedientiam in conuersione Regulari seruandas. Si respondet, se facturam: misericordiâ Dei, & orationib. sororum, confisam: dicitor ei: Dominus det tibi hæc omnia fideliter adimplere: & cursum tuũ feliciter cõsummare. Amen.

Deinde nouitia offerat ardentem cereum ad altare. Qua in suum locum reuersa: Præses incipito flexis genibus hymnum, vel antiphônam de S. Spiritu: cũ cantu, vel sine cantu, Vers. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Collecta Deus, qui corda fidelium, Sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere: & de eius consolatione semper gaudere, &c. Deinde asperguntor vestes, quibus nouitia induenda est, aquâ benedicta: & statim eam exuat Præsidens habitu seculari, dicens: Exuat te Dominus veterem hominem, cum actibus suis.

Dum induit eam habitu religionis dicat: ✠ Induat te Dominus nouum hominem: qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Amen. Et dicat ei: quòd ante professionem suam, quocunq; tempore illa fiat, habeat liberum arbitrium ad illam faciendam, vel omittendam. Similiter habebunt sorores. Interim verò cantabitur R. Regnum Mundi: vel legatur, siue à Præsidente siue à sororibus, si sciant. Deinde dicat præses: Saluam fac ancillam tuam, Deus meus, sperãtem in te, &c. Coll'. Deus, qui iustis supplicantium petitionib. semper præstò es, exaudi preces nostras: quas tibi pro famula tua humiliter offerimus: quæ Mundi põpis abrenũtiare (ἀποτάττεσθαι) atq; habitum secularem deponere, festinat. Et postea, vt per hoc, quod pio mentis affectu inchoatur, gratia tua largiente æternæ vitæ remedia comprehendat.

Alia Coll'. Deus amator & auctor castitatis: qui beatum Ioannem Apostolum & Euangelistam, relictis thalamis, te sequi fecisti vocantem: vt seruata virginitate, cœlestis secreti faceres illum esse consortem: tribue, quæsumus, hanc famulam tuam, ipsius Apostoli intercedentibus meritis, semper tuis inhærere mandatis: &, relictis carnalibus desiderijs, & illicitis voluptatibus, tuam in omnibus sequi voluntatem: ipsumq; animæ & corpori famulæ tuæ tribue custodem: quem, in cruce positus, matri tuæ sanctissimæ voluisti fieri prouisorem: vt, constrictis luxuriæ frenis, digna efficiatur castis visceribus suscipere te mansorem, &c.

Postea Presbyter, confessione facta, Missam prosequatur more solito: & nouitia, post Agnus Dei, ad sacram communionem accedat.

Missâ finita: Presbyter, deposita casula, conuertat se ad nouitiam: & dicat orationem sequentem: Dominus vobiscum. Oremus Deus, plasmator corporum, afflator animarũ: qui nullam spernis ætatem, nec sexum reprobas: nullam cõditionem gratiâ tua ducis indignam: sed omnium æqualis es conditor, & redemptor: tu hanc famulam tuam numero gregis tui, bonus pastor elige, &c. vt ad omne tempus opus virtutis & gratiæ, magistrante sapientia præparata, vincẽs carnis illecebras, & licita connubia recusans: insolubilem filij tui, Domini nostri IesuChristi, copulam mereatur, &c. superet Diaboli vniuersa figmenta: atq; contempnendo præsentia, futura sectetur: ieiunia epulis carnalibus præferat, &c.

Postea celebrans, aspergat nouitiam aquâ benedicta: & tradens cereum accensum, introducat eam ad clausuram: & interim cantentur Antiphonæ sequentes: An. Prudentes virgines, aptate

lampades vestras. Ecce, sponsus venit: exite obuiam ei. An. Tunc surrexerunt omnes virgines: & ornauerunt lampades suas. An. Veni, sponsa Christi: accipe coronam, quam tibi Dominus præparauit in æternum. Ingressa verò Clausuram, à matre & alijs sororibus suscipitor cum osculo pacis.

Poterat item à matre fieri hæc inuestitio, simpliciore modo: sicut habebant in Statutis suis. Hæc, ibi. Hodie verò sic dicitur.

Virginum ordo, in S. literis.

Non peccat virgo, si nubat: etsi minus molestiarum (θλίψεων καὶ περισπασμάτων) *haberet, si maneret innupta. 1. Cor. 7. Melius est nubere, quàm libidine flagrare.*

De virginibus præceptum Paulus non habet. Ergo nec in Monasteria trudi eas præcepit. Οὐδενὸς τῇ συνειδήσει βρόχος ἐπιβλητέος.

Nemini laqueum inijcit Apostolus: nec etiam inijci vult. Ibidem.

Dominus Matth. 25. sub nomine virginum intelligit omnes Christianos, non tantùm puellas virgines. Eos omnes vult vigilanter expectare Domini aduentum.

Frustrà colitur Deus ἐντάλμασιν ἀνθρώπων, *traditionibus humanis. Matth. 15. Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. 1. Ioan. 1. Perfectum est eius in cruce promeritum: non indiget accessione nostrorum meritorum.* αὐτὸ πεπλήρωται, καὶ πεπληρωμένον ἐστὶ, τὸ τοῦ Χριστοῦ κατόρθωμα, καθ' ἑαυτὸ: καὶ οὐ δεῖται τινος παρ' ἡμῶν προσαναπληρώσεως. *Tantùm nos apprehẽdamus illud fide, nobisq; applicemus. Fide totos nos in Christi sufficientissimum promeritum inuoluamus, cùm morimur: sicut generosus signifer in prælio, salute cætera desperata, inuoluit se tantùm in suum pulcherrimum vexillum, eiq; immoritur cum gloria. Nullo modo in nostra bona nos opera inuoluamus: quia imperfecta sunt, & non pura: imò etiam perfectioni meriti Christi derogantia.* σκύβαβαλα, σκύβαλα, *ea sunt.*

De Professione nouitiarum.

Professio nouitiarum puellarum.

Cùm tempus, quo nouitia benedici debet, aduenerit: post offertorium Missæ, benedictio seu professio, hoc modo celebranda est.

Interrogetur nouitia, ante gradum altaris prostrata: an re benè deliberata, velit profiteri.

Si illa voluerit constanter: surgens, offerat ardentem cereum ad altare: & Præses genua flectens, intonet Antiphonam. An. Veni, sancte Spiritus: reple tuorum corda fidelium, &c. V. Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Coll'. Deus, qui corda fidelium &c.

His dictis: conuersus ad nouitiam: vestimenta, quibus induenda est, cum orationibus sequentibus benedicit. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio. O Domine Iesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es: obsecramus immensam tuæ largitatis habundantiam: vt hoc genus vestimenti, quod sancti patres ad humilitatis, vel innocentiæ, indicium, abrenuntiantibus seculo ferre sanxerunt, ita bene ✠ dicere, & sancti ✠ ficare, digneris: vt hæc famula tua, quæ hoc vsa fuerit, te induere mereatur.

Alia Oratio.

Deus æternorum bonorum fidelissime promissor, & certissime persolutor, &c. clementiam tuam simpliciter exoramus, &c. vt sanctæ religionis habitum, quem te aspirante susceptura est, te protegente custodiat, &c. Deinde benedictio additur veli, si soror est velanda: vt Deus velamen capitis eius sanctificet: &, cùm ad remunerationem perpetuam Sanctorum, cum prudentibus virginibus etiam ipsa preparata aduenerit: Deo perducente, ad supernæ felicitatis nuptias introire mereatur.

Deinde aspergat vestes aquâ benedicta: & statim exuat eam habitu nouitatis, dicens: Exuat te Dominus veterem hominem cum actibus suis. Dum induit eam vestibus benedictis, dicit ✠ Induat te Dominus nouum hominem: qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Amen. Dum imponit ei velum, dicit: Accipe velum sacrum, quo cognoscaris Mundum contempsisse. Interim cantetur Responsorium: Regnum Mundi. Quo finito, dicat Presbyter: Dominus vobiscum. Oratio. Deus, indulgentiæ pater, &c. Clementiam tuam quæsumus, vt huic famulæ tuæ non obsistat: quòd habitum religionis per nos, tanta ac tali re indignos, suscipit: sed ministerium, quod per nos exhibetur exterius: tu interius per donum sancti Spiritus exequaris, &c. Kyrieleison, Christeleison, Kyrieleison. Pater noster, &c. Saluam fac ancillam tuam, Deus meus, sperantem in te, &c. Plures sunt orationes. Post hæc surgens nouitia, accedat ad dextrum cornu altaris: & legat alta voce professionem suam, si literas scit. Si nescit: inscribat signum crucis, & ei legatur.

Ich

Votum professionis virginis.

Ich Schwester N. gelobe mit der hülffe Gotts/ewige Keynigkeit. Nit eygens haben/vnd gehorsamen meinen Obersten nach der Regel Sanct Augustin/vnd einsatzunge vnser Statuten. ✠

Facta professione offerat eam nouitia ambabus manibus super altare: eoq; deosculato, ad gradum altaris reuertitur, & prosternitur. Et si plures fuerint: vna post aliam procedat. Deinde dicit Presbyter tribus vicibus: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Caeteris respondentibus: In templo sancto tuo, quod est in Hierusalem. Oremus. Deus, qui famulam tuam à seculi vanitate conuersam, ad supernæ vocationis accendis amorem: pectori eius purificando illabere: & gratiam ei, qua in te perseueret, infunde, &c.

Alia Oratio. *Deus, qui renuntiantibus seculo mansionem paras in cælo: dilata huius congregationis habitaculum cælestibus bonis: & præsta, vt fraternæ charitatis compagine teneantur vnanimes: continentiæ præcepta custodiant, sobria, simplices, & quietæ, &c.*

Alia Oratio. *Sancte Spiritus qui te Deum ac Dominum reuelare mortalibus dignatus es: immensam tuæ bonitatis gratiam postulamus: vt, sicuti, vbi vis, spiras: sic & huic famulæ tuæ affectum deuotionis indulgens: & quoniam tuâ sapientiâ est condita, tuâ quoq; prudentia gubernetur: quam iuxta consuetam tibi gratiam, vnctio tua de omnibus doceat: & per intercessionem beatissimi AVGVSTINI, quem præcipuum huius sacræ institutionis Legislatorem dedisti: nec non & aliorum Sanctorum, ad quorum nomina petitionem facit: fac eam à vanitate seculi veraciter conuerti, &c.*

Finitis orationibus: Presbyter more solito Missam persequatur: & professa, post AGNVS DEI, ad sacram communionem accedat.

Missâ finita, Presbyter, depositâ clausula, conuertat se ad professam: & dicat orationem sequentem. Dominus vobiscum. Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, castorum corporum benignus inhabitator, & incorruptarum amator animarum: qui humanam substantiam in primis Parentibus Diabolica fraude vitiatam, ita in verbo tuo, per quod omnia facta sunt, reparas, &c. respice super hanc famulam tuam: quæ in manu tua continentiæ suæ propositum collocans, tibi deuotionem suam offert: & præsta, vt in ea sit per donum spiritus tui, prudens modestia sapiens benignitas, grauis lenitas, casta libertas. In charitate ferueat: & nihil, præter te, diligat laudabiliter viuat, laudari, non appetat, &c. Tu ei sis honor, tu gaudium, tu voluptas: tu in mœrore solatium, tu in ambiguitate consilium, tu in iniuria defensio, tu in tribulatione patientia, &c. vt cum prudentibus virginibus introeat, &c.

Hac oratione completa: Presbyter aspergat professam aqua benedicta: & tradat ei cereum ardentem, & cantentur Antiphonæ: Prudentes virgines, cum cæteris, vt suprà. Et introducatur ad clausuram: & recipiatur à matre & sororibus in osculo pacis, &c. vt suprà. Hactenus.

Dicam nunc, quid hodie de hoc negotio sentiatur.

Coniugium, tali professioni perpetuo.

Iam non amplius vnquam exire, & in legitimum matrimonium venire, poterat: quia laqueus erat ei iniectus: non Paulinus, sed ex mandato humano. Dixit Deus initio creationis rerum. Ad terram Germinet terra herbam virentem. Ad marem & fœminam, fauste precando: Crescite & multiplicamini. Creati sunt ad generandum. Ergo, ad matrimonium. Accipies ne tu nunc malleum, ac percuties & tundes terram, ne herbam germinet? Quis te non dicturum (Deo bellum inferre) quis non insanire, dicet? Laqueos ne monasticos maribus & fœminis injicies: hisq; ceu malleis, primitus institutam naturam eorum contundes: ne præceptum diuinum crescendi, ac multiplicandi, sequantur? sed vt libidine vrantur? Vt sæpe indigna se faciant, Deumq; ad iram prouocent? Quis sapiens, cùm nullum eius rei præceptum, nullum exemplum, nullam promissionem, in Propheticis & Apostolicis Scriptis reperiat: te sapere, ac non potius temere, imò impiè, contra primam Dei institutionem facere, existimet? Non iniecit Dominus laqueum: sed liberum permisit, cælibem & coniugatam vitam agere, cum dicit: ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω: Qui capere potest, capiat. Suprà ergo, nec coacta, nec meritoria vitæ esse debent: sed vbi ad veram pietatem & honestatem iuuentus instituatur. Hæ sunt laudabiles & vtiles Scholæ.

De electione nouæ matris.

Vacante officio matris: intra primum mensem, conuocatis sororibus per Commissarium ad seniorem sororem, præfigatur tempus ad eligendam nouam matrem.

Ieiunent in præcedenti die.

Postri-

Electio nouæ matru, vel Abbatissæ.

Postridie, celebratâ Missa de Spiritu S. in præsentia Commissarij, & honesti Presbyteri, fiat electio in ipsa domo: præmissa admonitione, vt talem nominent: cuius vita & ætas, sororibus, & hijs, qui extrà sunt, esse possit in S. conuersationis exemplum, & profectum domus: tam in temporalibus, quàm in spiritualibus: & ipsam non simpliciter meliorem: sed quoad illud officium, verisimiliter, quantum ad humanum iudicium.

Nullæ eliguntor
- *non professæ.*
- *leprosæ.*
- *Criminosæ.*
- *voce in conuentu priuatæ.*
- *excommunicatæ, suspensæ, interdictæ.*
- *à domo sine debita licentia recedentes.*
- *post professionem apostatantes.*
- *negligentes.*

Nulla etiam, nisi laudabiliter post professionem suam fleterit ad minus per tres annos in Regulari obseruantia domus. Nisi etiam XXV. annum ætatis suæ compleuerit.

Cùm igitur Comissarius & socius, in loco honestiore domus, præter Capellam, conuenerint ad electionem: fiant hæc. Legatur Psalmus, Ad te leuaui oculos, &c. Au. Veni sancte Spiritus. Kyrieleison. Christ. Kyrieleison. Pater noster. Aue Maria. Et ne nos. Ostende nobis, Domine, auxilium de sancto. Nihil proficiat inimicus in nobis. Saluas fac ancillas tuas, Deus meus. Domine, exaudi. Oremus. Oratio. Prætende, Domine, famulabus tuis dexteram cœlestis auxilij: vt te toto corde perquirant, &c.

Fiat aliqua Actui conueniens exhortatio si placet. Optimam & aptissimam iubeat Commissarius eligi, quoad fieri possit.

Caueatur, ne vlla surreptionis astutiâ, violentiâ, extraneorum rogatu, præponatur: sed sororum communi consensu, & maioris earum partis, secundum Deum nominando. Commissarius ergo, & socius vel socij scrutentur vota singularum, cum adiuratione vniuscuiusq; soli audientes.

Omnibus auditis: fiat publicatio voluntatum in communi audientia conuentus: & statim collatio subsequatur: Maiore sorore, per commissarium scisscitante minorem partem, an consentiat in personam nominatam. Audito consensu, dicat: Ego soror N. pro me, & toto conuentu nostro, eligo sororem N. in matrem domus nostræ: & peto, eandem per vos venerabilem Dominum Commissarium nostrum, confirmari & instituì. Electa, consentiat: aut Commissarius, virtute S. obedientiæ cogat. Si tamen tempus deliberandi postulet: detur ei.

Si qua electioni contradixit: differatur confirmatio, donec discussa causa fuerit. Si causa est iniusta, aut nihil oppositum: electio confirmetur. Si in forma electionis erratum est: potest ea de nouo repeti.

Si omnes nominarunt indignam scienter: tunc per Commissarium eâdem reprobata, electio deuoluitur ad ipsum. Si vna nominauit scienter indignam: electio ad reliquas, non consentientes ei, deuoluitur.

Potest & per compromissum fieri electio: vt omnes consentiant in hanc: quam maior pars, Commissario & socio voluntatem singularum secretò inquirentibus, elegerit. Tunc eorum vnus dicat: Ego eligo sororem N. pro toto conuentu in matrem domus: & senior soror petat, eandem confirmari. Hæc, plana & pacifica via est.

Commissarius autem & socij, Deum reuerentes, odio vel amore non exorbitent à veritate: nec in personam non idoneam vnquam consentiant.

Confusioni electionis, potestatem habent contradicendi.

Abstineant sub pœna excommunicationis, ab ijs: per quæ possent discordiæ inter sorores oriri in electione.

Electione ritè facta, ad capellam itur, & dicitur: Te Deum laudamus, &c. matre interim genua flectente. In fine, Kyr. Chr. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos. Saluam fac ancillam tuam. Deus me. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto. Et de Sion tuere eam. Esto ei turris fortis. Domine, exaudi. Oremus. Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, immensam clementiam tuam humiliter imploramus: vt præsentem famulam tuam, cui in tuo sancto nomine, officium regiminis huius congregationis imponimus, bene ✝ dicere, & sancti ✝ ficare digneris: quatenus sic tibi deseruire valeat: vt vnà cum grege sibi commisso, ad vitam peruenire mereatur, &c.

Con-

Confirmatio matris.

Nos frater N. Prior domus in N. & Commissarius domus huius, cum collega nostro fratre N. &c. auctoritate reuerendi Domini nostri VVormacienſis, electionem de sorore N. per vos sorores canonicè celebratam: ex quo nemo est, quæ se opponat, aut contradicat, ratificamus & approbamus: & quia dicta electa in eam consensit: ex nunc eâdem auctoritate confirmamus: in nomine Patris, & F. ✠ & Sp. sancti. Amen. *Matris confirmatio.*

Jch Schweſter N Mutter diß Gottshauß (Owen) verheiß für mich/vnnd meine Schweſtern/dem Biſchoff zu Conſtentz/vnd euch Commiſſarien an ſeiner ſtatt/Gehorſam/nach der Regel Sanct Auguſtini/vnſers heiligen Vatters/vnnd einſatzung vnſer Statuten. *Explicit.*

OTHACCARI BOHEMI DEFECTIO A REGE RVDOLFO, PRÆlium, & interitus. Auſtria, Habſpurgenſium facta. Comitis Græningenſ. Hartmanni virtus. Alij illuſtres & nobiles viri. Lorcha & Bebenhuſa, donationibus auctæ. Monachorum ſupina negligentia & luxuria. Fortuna terræ ſanctæ, vel Palæſtinæ. Romandiola & Rauennæ Exarchatus, Pontifici à R. Rudolpho data. Comites generoſi, Hermannus Sultzenſis, & Albertus Lœvvenſtainius. Albertus de Eberſpach, nobilis. Otho, nobilis de Eberſperg. Cœnobium S. Claræ Noribergenſe. Annonæ vilitas in Sueuia.

CAPVT IIII.

ANno 1277. *cùm Ottocarus in ſuum Regnum redijſſet: ab vxore ſua Chunigunde Polona, non benignè acceptus est: ſic, vt ab Auentino ſcribitur. Magnanimum verò (inquit illa) Regem: qui, nondum viſo hoſte: tot potentiſſimis nationibus & Regnis egregiáq; noua (ſi Dijs placet) affinitate, ab obſcuro & ignobili quondam clientulo ſuo ſeruitutem cauponatus est, clementem ſcil. vt, tanquam præguſtator, ad Cyathum ſtet. Oh, emaſculatus es, neq; teſticulos paternos habes. Me virum eſſe oportebat.* Διὰ τὶ μὴ φησὶ σὺν ἀνδρὶ εἶναι καὶ τὸ ἄρρεν; *Ego ſciuiſſem vti armis & Regno. Iam pridem ille cæruleus & ſacrilegus mendicus vim meam expertus eſſet. Idem ab alijs aſſentatoribus Regi inculcabatur. Quam ipſa fuerit imperioſa, & vxorius Ottocarus: Auentinus patêre iudicat ex Diplomate ipſius mulieris: quo inferioris Bauariæ Templum in tutelam recepit: Magiſtratibus & publicanis mandans (nulla mentione mariti facta) ne vectigalibus atterant. Chunegunda (inquit) Dei gratiâ Boiemiæ Regina, Ducissa Auſtriæ, Styriæ ſimul & Carinthiæ, Marchioniſſa Morauiæ, Domina Carniolæ, Liburniæ, & Oegræ, ac portus Naonis. Datũ apud Chremſ XV. Kal. Nouembris.* *Ab ambitioſa vxore impellitur ad defectionem à Rudolpho Ottocaro R. Boemus.* *Mulieris arrogantia.*

Ottocarus igitur, peſſimis conſultoribus vſus, indulgentiâ erga vxorem, & credulitate ad Aulicos: omnia quæ cum Cæſare pacta inierat, reſcindit, nurum abdicat. Vngaris præreptа non reddit. Imò etiam collecto ingenti exercitu: Venedorum, Bohemorum, Polonorum, Pomeranorum, Morauorum, Saxonum: accitis etiam Bauarorum ab Henrico cognato ſuo, quem blanditijs & pecunia ſibi conciliarat, copijs: in Auſtriam tranſdanubiam Germaniæ magnæ inuadit: & plerasq; oppida expugnat, aut ad deditionem cogit. *Ottocari bellum aduerſus Cæſ. Rudolphum.*

Τοιοῦτοι δὲ αἰδοίοιοιν αἰδοῖα πάμπαν ἔχοντες:

Ipſe ſibi (videas ſæpe) est homo cauſa malorum: vt in carmine aureo Pythagoræ est. Videbimus de Ottocaro poſterius. Nunc, ad alia.

Nobiles 1277. & 1289. Kirchaimi ſub Teckin literis reperti.

Bernh. & Vlricus Schveckleri de Dachenhuſen. Albertus de Rennvvartisveiler. Conrad. de Bußingen. Marquardus de Liechteneck. VVolfgangus Hochſchlitzius. Herter de Ofvvil. Henricus Kuri. Conradus de Bußingen. Craffto & Fridericus de Sperberſeck. Herr Vlrich de monte, Ritter. Herr Conrad Rüſche/*vel Ruſſe.* Herr Albrecht von Staufen. Herr Conrad Münch von Ettingen. Henr. der Küener. Crafft der Körner. Berchtold von Mansperg. Berchtold der Flache. Jſeli vnnd Heinrich Schvvenzle. *Al. de Somen.* Heinrich von Echiſieten.

Feria 4. poſt Lucæ Euangeliſtæ, anni 1277. Comes Græningenſis Hartmannus fortiter fecit in campo iuxta oppidum Brackenhaim. Ibi enim paucis viris demeit ſtrenuiſſimos milites, & ſeruos XX. (fortè ab Eberhardo VVirtemb. miſſos) qui phaleratis equis, & optimè armatis, inſidias ei ſtruxerant. Eos, fautrice fortunâ, vulneratos & captiuos ſecum gloriosè deduxit omnes in ciuitatem Græningam. *Brackenhaim. Græning. Hartmanni fortitudo.*

Eodem

Conradi Græning. obitus.

Eodem anno Conradus obijt, prædicti Comitis Hartmanni F. in Francia apud Speracum, ciuitatem iuxta Schalonam. Illuc autem Gallicæ linguæ discendæ causâ missus fuerat. Ex M. Scr.

Conradus, Dux Teccensis.

Hoc tempore, & antè, viuebat Dux Teccensis Conradus. De quo in M. Scr. reperi: eum fuisse inter eos, qui legerentur Reges Rom. contra Conradum de Stauffen, & Rudolphum de Habspurg. Sepultus est Ovvæ.

Yckingen.

Lorchenses agrum quendam in Vggingen (quem pridem Stockarius quidam iniustè appetiuerat: sed sub finem vitæ suæ, Monasterio liberè tenendum restituerat) Domino Diemaro milite Vggingensi intercedente, filiabus tamen Stockarij (Elisabetæ, Haidevvigi, & Adelhaidi) benignè 1277. concesserunt: sed ea conditione, vt quotannis ad diem S. Martini, 4. solidos Hallen. soluerent: ijsdem verò mortuis, ager in proprietatem Monasterij rursus omnino cederet. Paret hodie vicus Vggingen, vel Ickingen, Gemundianis: etsi Laureacense quoque cœnobium ibi dona quædam habet.

Stockarius.

Eiusdem anni 13. Kal. Iun. Irmengardis, dicta Monialis de Rutlingen, bona quædam donauit Bebenhusanis in Custerdingen: & alia quædam, mobilia & immobilia.

Liechtenstain.

Gebehardus de Liechtenstain, miles bona sua, quæ habuit in Offingen, & omnes attinentias eorum, vendidit Abbati Bebenhusano Eberhardo: per manum Comitis Vlrici de VVirtemberc, Domini sui, illa resignans.

Hohenberg. Albertus.

Sic Albertus, Comes de Hohenberc, dictus de Rotenburg, contulit prædium, quod Stocha dicebatur.

Roßvvagij.

Eodem anno Rudolphus & Conradus, nobiles de Roßvvag, donarunt decumam quandam in Magstat: absq; præiudicio tamen Dominorum feodalium, Bertholdi de VVile, & Burcardi de Berstingen. Sic ego in libro reperi. Gabelc. autem sic annotat. Berchtoldus de VVile, & Burcardus de Berstingen, vendiderunt cœnobio decimam in Magstat: so sie zu Lehen getragen à Rudolpho & Conrado Roßvvagijs. Id ius proprietatis donant cœnobio hi duo nobiles.

Eberhardus item de Ringingen, liber, decumam in Rendingen: & à duabus curijs, dictis Fronhof: & à tertia, dicta Pehartshof, apud ripam: denique aream in medio villæ, Bebenhusijs donauit.

Podamici lacus congelatio.

Episcopum Constantiæ agente Rudolpho Habspurgensi: frigoribus concretus est 1277. Acronius lacus totus. Brusch. Sic quoq; 1572. accidisse, nobis dictum est.

Hirsaug. Volandus.

Per idem tempus, Hirsaugiensis Abbas Volandus, cõuiuijs & voluptatibus immersus: cùm bona Monasterij suis θιασώταις, sodalibus, cognatis, inutilibus hominibus, distribuendo profudisset: pecuniâ iam deficiente, res cœnobij immobiles distrahere & alienare cœpit. Decumam quidem certè in Elmendingen, & VVila. Cæterorum, quæ proiecit, nomina in obliuionem venêre. Nam hoc æuum (inquit Tritenhem.) ignauia plenum erat: neq; curabant Monachi res gestas ad notitiam posteritatis, per Scripta deducere: sed ignaui & carnales effecti (κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί) vana & inutilia Mundi consectabantur.

Monachorum inertia.

VVurmlingen.

Obijt 1277. 19 Kal. Ianu. Mechtildis, mater Scholarum, de VVurmelingen. Al. mater Scholarium meorũ (inquit Sindelfing. libri Scriptor) in crastino Lucia virg. & in Bebenhusen dormit.

Obijt item Vitus, miles de VVurmlingen, pridie Annunt. S. Mariæ. Nec non. Maij 31. Marquardus de Nidelingen, Canonicus Sindelfingensis: cui successit VVolpoto de VVurmlingen, matre Adelhaide natus.

Tubing. Comes Rudolfus.

Obijt eodem 1277. A. Indict. 5. 4. idus Maij, Viennæ in Austria, Comes Rudolfus de Tuvvingen, dictus Scherer, Aduocatus Sindelfing. Ecclesiæ. Sepultus in Bebenhusen 5. Kal. Iunij. Quo tempore Anna quoq; Regina (Cæsaris Rud. vxor) Viennam descendit cum filiabus. Erat ipsa filia sororis Comitis Rudolfi Tuvvingensis, huius defuncti. Indidem.

Placet huic anno adijcere quædam fortè non Sueuica, sed tamen notabilia.

Longauus.

Cuntzo, Textor de Senhen, cùm vixisset annos CX. obijt hoc 1277. anno. Fast. Colmar.

Puella præpropera.

In villa Cella, puella octauo ætatis suæ anno puerum peperit.

Arbores Basileæ.

Canonici S. Petri Basileæ, ibi in area arbores (tanquam viridarium) plantarunt. Ibid.

Chorea ἀχόρευτος.

Traiecti in ponte Mosellæ ducebantur 1277. Choreæ, citra reuerentiam erga Sacerdotem, cum Sacramento ad hominem ægrotum euntem. Tunc ponte rupto, homines ad CC summersi sunt. Chronic. Alteni. Sed Hermannus Ædit. 1278. 15 Kal. Iul. factum scribit.

Palæstina, vel S. terra, iam ad ruinam spectabat: nec multò pòst est prorsus amissa.

Turris Templi Argentinensis.

Eodem 1277. anno, turris illa magnifica καὶ οὐρανομήκης Argentoratensis primarij Templi, 25.

pli, 25. Maij (die Sancti Vrbani) ædificari cœpta est, per artificem Erwveinum de Steinbach.

Anno 1278. Ottocarus, importunitate motus imperiosæ vxoris (Rudolphum Cæsarem, quòd fuisset is antehac Magister Aulæ apud patrem Ottocari, contemnentis) & hæreditatis titulo vendicans sibi plus, quàm debebat, contra Imperium Roman. denique intempestiuis incitationibus Aulicorum perpulsus: ita defecit à Cæsare, & grassari cœpit, vt suprà dictum est. Cæs. Rudolphus, contra Ottocarum.

Cæsar autem, oppressa coniuratione contra se cuiusdam Viennensis ditissimi ciuis VValdrami: & audita Ottocari defectione: filios suos, Albertum, Hartmannum, & Rudolphum, cum copijs ad se Viennam properare iubet. Ladislaum quoque, Vngarorum Regem, euocat. Postea superato Danubio, obuiàm hosti pergit: atque propter flumen Marum, ad præliandum vtrorumque copiæ conueniunt. Septimo Calend. Septemb. (26. Aug.) commissum est prælium, multis millibus bellatorum. Locus apud diuersos Scriptores appellatur diuersis nominibus: Marchfeld in campo Austriæ, apud Siffridum: alibi, in campo Gansserfeld: in margine verò apud Auent. Niderisbruck trans Danubium. Bohemi multitudine roboreq; (inquit Decad. 2. lib. 8. Bonifacius) Sueui & Vngari ordine & arte superiores erant. Dimicatur atroci diu vtrinq; pugna: cecidère ex vtraq; parte quàm plurimi. Ibi, equus etiam Rudolphi occisus. Ipse prosiliens, pedes pugnauit: donec à Berchtoldo Capella in alium equum sublatus, acriter instituit: ac tandem virtute Sueuorum Alsatarumq; vicit. Rex Bohemiæ, vxorijs præditus consilijs, à suis destitutus, mortiferis vulneribus, (Feriâ 6. post Barthol. vt est in Sindelfing. libro) confectus, occubuit: id quod magno dolore Cæsarem affecit. Namq; conseruandum suis præceperat. Interfuit prælio etiam Basiliensis Episcopus Henricus Gyrtelknopfius, aliter Knoderer dictus (ille Ilnensis, de quo suprà scriptum est) comitatus centum equitibus, necromanticus insignis. Qui postea 1284. Moguntinum Archiepiscopatum à Pont. Honorio adeptus, ferè biennium tenuit. Obijt 1288. sepultus in Cathedrali Moguntiæ Ecclesia. Oderat Clerum, & Clerus ipsum. Vnde, Distichon hoc:

Præliũ inter eos. Ottocarus, occisus. Gyrtelknopfius.

Nudipes Antistes, non curat Clerus, vbi stes.
Dum non in cœlis: stes, vbicunq; velis.

Cæterùm Bohemis profligatis: Vngaricum magna præda domum reuersi sunt. Cæsar Moraniam occupauit: inde Bohemiam petijt. Otho Brandeburgius nepos ex Ottocari sorore & Bruno, Iuliomontanus (Olomucensis) Episcopus: obuiàm cum supplicijs profecti, veniam adolescenti VVenceslao simul & Gutham sponsam, impetrarunt. Cæsar victricia signa Viennam intulit: ibiq; annum commoratus est. Corpus R. Ottocari (Dedackers / der die Aecker öd gemacht hat) multo tempore seruabatur insepultum: quoniam ipse fuerat à Papa communione Christianorum ejectus. Moravia.

Ex Alberto Argent. additum.

Iusserat Heinricus Marchio de Hochberg: vt tempore conflictus acclamaretur, IPSI fugiunt. Quo facto, territi sunt Bohemi. Hainricus autem Schorlin Sueuus, minister Episcopi Basiliensis, habens equum indomitum, primus eum calcaribus in hostes adegerat. Tum Rex dixerat: Agite, tempus est. vt iuuetur. Sic in prælium itum est. Clamor, Hostes fugiunt. Schorlinus.

Ex Cuspiniano.

In exercitu Ottacari, XIIII. millia virorum desiderata sunt, præter captiuos. Rudolphus in oppido Austriæ Tulnæ cœnobium Monialium (sicut vouerat, si victoria potiretur) extruit in honorem S. Crucis fecit: donarijsq; accensibus dotauit, anno 1280. Idem Bohemiam ferro & igne vastauit: donec compositio facta: VVenceslao Ottocari filio, speciosissimam Rodolphi filiam Gutham: Rudolpho Cæsaris filio, Sueuiæ Duce, Ottacari filiam Agnetem, vxores ducentibus. Ex eo Rodolpho & Agnete, natus est Sueuus Ioannes: qui postea patruum suum Albertum, Regem Roman. occidit. Austria Ducatus, quem Ottocarus 24. annos iniustè possederat, Alberto Rudolphi Cæs. filio, patris in Imperio successori, cessit. Eo pacto Austria cum cæteris prouincijs, ad Comites de Habspurg est deuoluta. Relicta vidua Ottacari, Zebiscum Bohemum nobilem, sibi adiunxit maritum: cui multos thesauros donauit. Sed VVenceslaus R. matre defuncta, de Rudolphi consilio eum captum, securi percussit: & omnia castra, bonaq; ablata, recuperauit. Tulna. Bellum, nuptijs finitum. Sueuiæ Dux Rudolphus. Ioannis parricidæ natiuitas. Austriæ dominium.

Genus Ottocari.

Premislaus, mercenarius Ratisbonæ. Filius eius, VVenceslaus Ottocarus, Rex Bohemiæ. Hic in matrimonio habuit Kunigundin, Cæsaris Philippi Sueui filiam. Horum filius, Premislaus. Ottocari genus.

Eo natus, Premislaus Ottocarus: cuius vxor 1. Margarita Austria. 2. Kunigundis Bulgara. Occisus est à Cæsare Rudolpho 25. Aug. 1278. Chronic. Alsat. Bernh. Hertzogij.

Romandiola. Exarchatus Rauennæ.

Eodem 1278. anno, Cæsar Pontifici Nicolao 3. Romandiolam, & Exarchatum Rauennatem, tradidit: qui Romandiolæ Comitem, Bertholdum nepotem fecit. Idem Caroli R. potentiam imminuturus, ei Imperatoris nomine Vicariatum Hetruriæ abstulit: dicens, aliter Rudolphum promissam expeditionem in terram S. non susceptur um. Vide Platinam.

Gengelbach. Monasterium.

Habebat Gengenbachense Monasterium Abbatem, nomine Bertholdum: qui consecutus est priuilegia hoc anno à Cæs. Rudolpho: in quibus scribitur: ab Abbate Gengenbachensi, & eiusdem sententijs, non debere prouocari à quoque subditorum, aut vasallorum. Obijt 1294. Brusch. in M. Scr.

Sultzensis C. Hermannus. Durrametsteten

Comes Hermannus de Sultze, villam in Hopfovve, & Curiam ibidem, cum iure patronatus Ecclesiæ eiusdem villa: nec non cum curijs, domibus, areis, hominibus, in villa Durrametsteten, & alibi: cum agris, pratis, syluis, nemoribus, pascuis, piscinis, districtu vel bannis, cum iure patronatus, omnibusque pertinentijs & iuribus: Volmaro Abbati, & conuentui, Monasterij in Alperspach, C X X. Marcis argenti, purè & simpliciter vendidit: renuntians omnibus exceptionibus actionibus statutis & consuetudinibus, omni auxilio Canonici & ciuilis iuris, &c. Literæ, munitæ sigillis D. Rudolphi, Constantiensis Episcopi: ac nobilium virorum Ludouici & Conradi, Ducum de Tecke, fratrum: denique ipsius Domini venditoris. Actum Oberndorffæ anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octauo, vndecimo Calend. Decemb. Indict. VII. præsentibus his testibus: Ottvvino de Homessingen, Reinhero de Ruti, militibus. Lutfrido plebano in Neckerbach Bertholdo Aduocato de Dornstetten Bertholdo & Heinrico filijs eius. Sigbottone & Alberto fratribus, Marscalcis in Hohenberg Gernoldo, Aduocato Venditoris, & Hermanno, dictis Hacke fratribus. Dieterico de Buckelsperg, Rigero Panifice, ciuibus in Oberndorff. Et alijs quamplurib us fide dignis. Appenderunt sigilla sua, Episcopus & Duces prædicti: & datum est Scriptum hoc apud Neckerbach, anno & Indict. prænotatis, X V. Calend. Iauuar.

Teccenses duo. Dornstetten. Hohenberg. Marescalci. Oberndorff. Neckerbach.

Lœvvenstein.

Eodem 1278 anno, Albertus Comes de Lœvvenstein renuntiauit omnibus iuribus super Aduocatia cuiusdam curiæ in Kirnberg, Adelbergenses versus.

Testes, Ortvvinus & Bruno fratres, milites de Hochdorff. Conradus de Thalhaim, milit. Vlricus & R. de Oschenovv, fratres & milites.

Eberspach. Albertus.

Eodem anno, cùm fuisset contentio inter Vlricum Abbatem Lorchensem, & nobilem virum Albertum de Eberspach, de bonis apud Nibelgovvsitis: quæ Cunradus miles, dictus VVastbere quondam nomine concambij dederat Monasterio: idemque Albertus sibi Aduocatiam quorundam bonorum in Haichinstruet, in Schadeburch, in VViebartestrutin apud Glasarios. vsurpasset: ipse tandem mutato animo, confitens iniuriam occupationis, omnia Laureacensibus restituit. Personæ agentes inter partes: Berchtoldus, Præpositus Monasterij in Madelberg. Hainricus, Capellanus eius. Cunradus de Augusta, Archidiaconus Brixiensis. Fridericus Decanus de Lorch. Magister Hainrichus, Notarius nobilis viri Cunradi, Ducis de Tekke. Cunradus, Plebanus de Pliderhusen. Bernoldus senior de Vrbach. Cunradus de Valdenstain, Morhardus milites. Frater Egeno de Stousen. Bernoldus Clericus. Frider. filius Domini VValcheri de Vrbach. Cunradus Scultetus. Chrello Iung de Schorndorff.

Pliderhausen. Schorndorff.

EODEM ANNO.

" In nomine Domini, Amen. Cùm ea, quæ geruntur in tempore, cum temporis alternatione mutentor: necesse est, gesta hominum scriptis authenticis memorie commendari. Nouerint igitur vniuersi, tam præsentes, quàm futuri, presentis pagine inspectores: quòd lis, que vertebatur inter me Ottonem, nobilem de Eberspere, super Aduocatia in Aichstrut, & in Schadeburc, & alijs ibidem circumiacentibus bonis, ex vna: & venerabiles Dominos, N. Abbatem & conuentum de Lorche, ex parte altera: mediantibus venerabili Domino B. preposito de Madelberc, & Bern. milite de Vrbach, & alijs quàm pluribus fide dignis & honestis viris, taliter est sopita: quòd ego Otto de Eperspere inductus, recognosco, me penitus nihil iuris habere in bonis eisdem. Attamen, si quid iuris habuissem: presentibus profiteor me purè propter Deum, & remissionem peccaminum meorum, integraliter remisisse. In cuius rei testimonium presentes literas, sigillo venerabilis Domini Prepositi de Madelberc, nec non meo proprio sigillo, volui communiri.

Eberspere. Otho. Aichstrut.

Testes:

Teſtes:

Frider. Decanus de Lorche. Gernodus, Canonicus in Beutelſpach. Frider. miles de Heggebach. N. dictus Brugel de Andresbach. Et alij quam plures. Actum & datum anno Domini M. CC. LXX. octauo, quinto nonas Iunij. Beutelſpach. Heggebach.

A Luthardo præpoſito, & capitulo Sindelfing contractus quidam factus eſt cum Richolfo Vracenſi, ciue Ezzelingæ, & Richolfo, Ainhardo, ac Mechtilde, liberis eius: teſtibus, Sculteto in Ezzelingen Schelletoppho, & fratre eius Kepphone, &c.

Hoc anno, die S. Agathæ, Comes Albertus de Hohinberg, & Marchio de Baden, magno exercitu Comitem de Gruningen infeſtarunt, ac multùm nocuerunt. Quo anno etiam, à 17. vſque ad 15. Kal. Iun. niue & frigore multa damna vineis acciderunt. Et tonitrua (fulmina) nouies in caſtro Achalme facta, tres ſeruos occiderunt: videlicet die Aſcenſ. Domini, vel 14. Kalend. Iunij. Quo die Comes Gothefridus, violenter eiecit Vlricum Comitem de ciuitate Bobelingen, & de tutela omnino. Lib. Sindelfing. Gryning. Comes. Achalm.

Eodem circiter tempore (quando Cæſar Rudolphus comitia Noribergæ celebrauit) S. Claræ Monialium cœnobium ampliſſimum, intra vrbem Noribergam conditum eſt: translatione eius eò facta è ſacello perueteri Mariæ Magdalenæ: vbi pœnitentes mulierculæ (die im Bäſenreiß waren vmbgelauffen) vixerant: quia id ſacellum ad ſyluam Noribergenſem fuerat. Huic Monaſterio multæ patritiæ Noribergenſes: Abbatiſſæ præfuerunt. Vt, Hedovvigis Pfintzinga 1281. *Engelburgis Hallerina* 1344. *Margareta Schyrſtabina* 1367. *Agnes Holtzſchuberina* 1373. *Clara Stromerina* 1406. *Anna Cholerina* 1417. *Catharina Volckamerina* 1420. *Margareta Grunthærina* 1470. *Charitas Pirckhaimerina, Bilibaldi Pirckhaimeri Conſiliarij Imperatorij ſoror, latinè docta,* 1503. & 1532. *quo anno obijt, anno ætatis* 66. *Catharina, eiuſdem D. Bilibaldi filia, latinarum & ipſa literarum ſtudioſa, viuens adhuc* 1550. *Bruſch.* Noriberga. S. Clara Gynæceum. Abbatiſſæ eius. Pirckhaimerina Charitas.

Vilitas annonæ, 1278. *anno in Suevia.* Ein Scheffel Rocken/galt 2. Schilling Häller. Ein Scheffel Dinckels/20. Heller. Ein Scheffel Habers/16. Heller. *Vilitas annonæ.*

Chron. Germanic. Vlmæ 1486. excuſo.

Hermannus Ædit. ſic deſcripſit. Dabatur modius ſiliginis 2. ſolidis. Modius ſpeltæ, 20. Hallenſibus. Modius auenæ 16 Hallenſibus. Menſura vini, dimidiato modio ſiliginis.

Vlmæ pari vilitate, altero anno, galt 1 Mittle Rocken 2. ß. Hel. 1. Mittle Spelten oder Fäſen/10. Pfen. 1. Mittle Habern/7. Pfen. Henric. Steinhobel.

Reinhardus de Bibingen, Canonicus Eccleſiæ Syndelphing. Obijt 3. Kalend. Ianuar. 1278. *Obijt & 8. Kalend. Octobr. Eberhardus de Dertingen, ibidem Canonicus. Cui ſucceſſit Craphto de Cuppingen. Cunradus autem de VVurmlingen fuit ad Diaconatum conſecratus. Lib. Sindelfing.*

VLRICVS, COMES HELFFENSTAINENSIS: ET OP. GEISLINGA.

Conradus Kœrnlinus, & Butikaim: ac Conradus, Comes Vahingenſis. Vlricus de Maginhain. Comites VVirtemberg. Eberhardus & Vlricus. Conradus de VVartemberg. Hermannus, Comes de Grœningen. Tres Comitum VVirtembergenſium ſedes. Duces Teccenſes, & aliquanta generis eorum deductio. Schiltachum, & VVolfachum, in Kintzingenſi valle. Monſtroſi partus. Piſtor Tigurinus. Æchterdinga, & nobiles aliquot Sueui, ac Schola Eſslingæ. Mors Alberti Magni: ac duæ turres Lauingenſes.

CAPVT V.

ANno 1279. *Rex Rudolphus ſcribitur Comitia Auguſtæ egiſſe: & quibuſdam Principibus feuda in nouo foro attribuiſſe.*

Vlricus, Comes Helffenſtainius, renuntiat feuda quædam in Heiningen: quæ Hugo, Bertholdus, & Ruggerus, de Gruibingen, ab ipſo habuerant. Datum apud Geislingam. 5. Kalend. Maij, Indictio. 7. Gruibingen hodie eſt in præfectura Gœppingenſi. Ex M. Scr. vi & ſequentia. Helffenſtain. Vlricus. Gruibingen. Geißlingen.

Seelſtifftung.

Vniuerſis preſentes literas inſpecturis, Cunradus Kœrnlin, dictus de Smideluelt, notitiam ſubſcriptorum. Nouerint vniuerſi, quòd ego mea bona, ac prædia vniuerſa, ſita in terminis apud BVTHENKAIN, *ac apud Haſelach, ſine aliàs vbicunque, mihi pertinentia, cum eorum atti-* Anima ſaluti proſpicitur. Kœrnlinus. Buthenkain.

" attinentijs vniuersis. in domibus. areis. agris. vineis. nemoribus. pascuis. terris. cultis & incultis.
" Censibus ac iuribus siue bonis alijs quibuscunq; consistentia. donaui & tradidi pleno iure. honoran-
" dis in Christo & religiosis viris, Abbati & conuentui Monasterij in Lorche, in anime mee reme-
" dium. ac honorem omnipotentis Dei. & beatissime ipsius genitricis Marie. ab eis perpetuò possi-
" denda. exceptis castro in Butinkaim & pissina (piscina) cum hominibus iam dicto castro adtinen-
" tibus. que, videlicet castrum cum suis attinentijs & pissinam, mihi decreui retinenda. ita tamen,
" quòd predicti Abbas & conuentus, mihi pro tempore vite mee, duas carratas vini Spirensis men-
" sure: item viginti maldra spelte, & viginti maldra auene ac octo libras Hall. annis singulis assigna-
" bunt. Post mortem verò meam, à solutione pensionis huiusmodi cessabunt omnino. nisi forte v-
" xor mea legitima superuixerit. Cui infra octo dies post meum discessum decem lib. Hall. assigna-
" re tenentur. & apud ipsos bona prehabita. ac ipsorum Monasterium libera remanebunt. Ipsi
" quoque me defunctum, ad suum ducent Monasterium, sepulture tradendo ibidem. Et annis singu-
" lis in Anniuersario meo dabitur sepedictis Abbati & conuentui, vna libra Hall pro piscibus in
Vaihingens. Co- " communi. dabiturque mensura vini singulis Dominorum. Vt autem premissa, rata & indubitata
mes. permaneant. feci presentes literas sigillo nobilis viri C. Comitis de VAIHINGEN atque
" meo, mei nomine: ac Domini Abbatis de Lorche, & conuentus ibidem, ipsorum nomine, communi-
" ri. Nos Cunradus, Comes de Vaihingen antedictus, ad petitionem Cunradi Kærnlin memorati, si-
" gillum nostrum his literis duximus appendendum. Datæ anno Domini M. CC. LXXIX.
" 5. idus Maij.

BEBENHVSANIS VENDITA.

Maginhain. Bihingen. *Eodem* 1279. *Vlricus de Maginhain, liber: ex consensu hæredum suorum, & Comitis de Vaihingen, cuius erat ius feodi, vendidit Bebenhusanis piscinam apud Bihingen, in Neccaro constitutam, LV. libris Hallen.*

Hohenberg. *Eodem anno Renhardus & Ioannes, fratres de Hohenberg, vendiderunt ijsdem quasdam decimas vini in Niderdumkain, cum omnibus attinentijs: consensu Eberhardi, Comitis de VVirtembere, cuius erat ius proprietatis.*

Bernhusen. AEchterdingen. VVirtemberg. *Ijsdem vendidit Fridericus iunior de Bernhusen curiam in Æchterdingen, dictam Fronhof: de consensu Vlrici & Eberhardi, Comitum de VVirtemberc: à quibus illam feudi nomine tenuerant.*

Comites.

Renunciatio, verzeihung vmb Hoppfowe.

" *Nos Conradus, dictus de VVartemberg, Canonicus Argentinensis, notum facimus cunctis*
" *subscripta inspecturis: quòd nos omne ius, quod habere videbamur in bonis, in Hoppfowe sitis: quæ*
" *Karissimus noster consanguineus, Dominus Hermannus Comes de Sultze, viris honorabilib. Ab-*
" *bati & conuentui in Alperspach, vendidit, resignauimus: veraciter promittendo, nos nunquam su-*
" *pradictis viris, in dictis aliquid, in petitionis obstaculum illaturos. Acta sunt hec in pomerio, ante*
" *Zimmern sito, anno Domini* 1279. *Indict.* 7. *in media Quadragesima, quarto idus Martij, presen-*
Zimmern. *tibus his testibus: Hermanno supradicto Comite de Sultze. Berchtoldo, nobile de Vackenstain. VVernhero & Alberto, nobilibus fratribus, dictis de Zimmern. VVernhero & Conrado, filijs dicti VVernheri. Hugone milite, dicto de Linstetten. Gerardo, Aduocato sæpedicti Comitis Hermanni de Sultze. Berchtoldo, dicto de Giselingen. Et alijs quàm pluribus fide dignis.*
" *Et, vt hæc in perpetuum inconcussa permaneant: presentes eis damus literas, sigilli nostri*
" *munimine roboratas.*

Gryning. Herm. & Hartmann. *Obijt hoc* 1279. *anno Hermannus, Comes Gryningensis, frater Hartmanni. Filium reliquit Hartmannum: & filiam, nuptam Duci Teccensi Lytzelmanno. M. Scr.*

Eberstein. Otho obijt. *Anno Domini M. CC. LXXIX. obijt Dominus Otho senior, illustris Comes de Eberstein: qui multa bona fecit Herrenalbensi Monasterio. M. Scr.*

Comes Vlricus iunior de VVirtinberch, hoc 1279. *A. Obijt* 14. *Kal. Octobris. Obijt & Comes antiquus Ludouicus de Othingen* 8. *Kal. Octob.*

Vinum, pretiosum erat: sed annona, optimo precio. Lib. Sindelf.

Ludouicus iunior, Bauariæ Dux, hasta confossus dicitur sub porta Nærdlingensi, à quodam Schelcklingensi.

Flochberg. *Eodem circiter anno, Marquardus à Flochberg citatur testis ab Hiltebrando, Mareschalco Pappenhaimensi. Id castrum hodie Comites Oetingenses possident. Laz.*

H. de

H. de Canniſtat, & Renhardus de Bihingen Canonici Sindelfingenſes, rapuerunt pridie S. Galli de nocte, Concanonico ſuo Conrado de VVurmlingen, omnia in curia eius, contra ſtatuta: ſed coacti ſunt omnia reddere.

Anno 1288. Hartmannus, Comes de VVirtemberg, habitans Græningæ (ideo Comes Græningenſis appellatus) obijt 3. Kal. Octob. captiuus in caſtro Aſperg, vt ſupra ad 1275. annum eſt dictum. Celebrabatur Anniuerſarius eius in die S. Franciſci. Fuerat enim in campo captus ſabbato proximo ante Dominicam Iudica, hoc 1280 anno: & obierat in captiuitate die Franciſci. Erat illis temporibus VVirtembergenſis ditio (Nauclero teſte) in tres partes diuiſa: Vracum, Stutgardiam, Græningam: & ab his locis Comites denominabantur, licet vnius eſſent VVirtembergicæ ſirpis. Nulla hodie reperitur arx in Græningenſi Præfectura, vt audiui: ſed in oppido, vbi S. Ioannis ſanum eſt, arcem olim fuiſſe aiunt, Schlyſſelberg appellatam. Arcem veterum Comitum, nunc Parochus Eccleſiæ inhabitat. Gryning. Hartmannus. VVirtembergiæ tres partes. Schlyſſelberg.

Arx quidem nulla (inquit Gabelc.) extat huius nominis Schlyſſelberg: ſed rudera tamen non procul ab oppido Græningen extant in colle, ad dextram præter fluentis amnis Glemſæ. Porrò Schlyſſelbergenſes non diu poſſederunt Græningam: vt mirum non ſit, ſi paruula tantùm illa arx, aut arcis paruæ veſtigia, ſuperſint.

Kauffbrieff Ducis de Teck.

Wir Hertzog Ludwig von Teck / thun kundt allen den / die dieſen Brieff anſehen: daß wir mit vnſerer zweyen Sönen / Ludwig vnd Herman / Herren Braynen von Hornberg haben verkaufft vnſer Gut zu Kürenbach / mit dem Kilchenſatz / vnnd allem Recht / als wir jn her beſeſſen han: vnd verjehen jm deſſelben Kauffs / vnd ſein die ſeinen gewehr / als es recht iſt: vnd geben jm zu einem Vrkundt darüber dieſen Brieff / beſiegelt mit vnſerm Jnſiegel. Diß geſchehen zwiſchen Schiltach vnd Wolffa / zu der halben Müle: deß Jars / da man zahlt von Gottes Geburt M. CC. LXXX. Jar / an S. Walpurgen tag / Dabey waren dieſe Gezeugen: Her: Burckart von Triberg. Her: Hugo von Schiltach. Herr Tannen von Waldſtain. Her: Friderich von Wolffa. Bernhart von Dornſtetten / vnd Bernhardt ſein Sohn. Walther der Schultheiß von Haſela. Friderich von Wolffa. Vlrich von Hepchen. Johannes von Bondorff. Friderich Scholle / vnnd andere gute Biderleut.

Teccenſ. Ludouici literæ. Hornberg. " " Schiltach. VVolfach. Triberg.

Particula generis Teccenſium Ducum. M. Scr.

Conradi Ducis Teccenſis, & vxoris eius Annæ Hohenberg. Comitiſſæ, qui circa 1278. Dominium habebant (ſup. part. 3. lib. 1. cap. 11.) proles.

- *Conrad. 2. cuius vxor erat Comitiſſa Trubadingenſis Agnes, 1330.*
- *Eberhardus. Obijt cælebs 1329.*
- *Vlricus, cuius vxor N. Comitiſſa Nellenburgia, 1311.*
- *Ludou. Eccleſiaſtes (Kirchher:) Kirchæ ſubtecciæ, 1330.*
- *Sigiſmundus, } cælibes mortui circ. 1318. & 1315.*
- *Simon, }*
- *Vrſula, nupta Friderico Comiti Helffenſtainenſi, 1330.*

  - *Fridericus, cuius vx. Comitiſſa Helffenſtainia Anna, Teccij Ducis. 1370. & inde.*
  - *Lytzelmannus, cuius vx. N. Comitiſſa de Voburg, al. Froburg. 1364.*
  - *Ludouicus, 1359. } cælibes mortui.*
  - *Conradus, 1352. }*
  - *Vlricus, vx. Anna de Rechberg, 1369. & 1376.*
  - *Mechtildis, nupta Friderico de Lympurg, 1360.*
  - *Beatrix: cuius vir, Vrslingenſis Dux Conradus, 1362.*
  - *Vrſula, nupta Marchioni Badenſi Friderico, 1348. & 1350.*

Conradi prioris frater erat Hermannus: cui ex VVilburga Tubingenſi nati ſunt,

- *Fridericus, cuius vxor erat Anna, Comes Montfortia, 1289. &c.*

  - *Hermannus 1315. } cælibes mor-*
  - *Fridericus, 1316. } tui.*
  - *Lytzelmannus, Kirchher: zu Oberndorff / 1316.*

- *Hermannus, vxorem habens Annam, Comitiſſam de Signovv, 1280. &c.*

Oppidi Rotenburgi ad Necrum reſtitutionem, conſilio & impenſis Alberti, Hohenbergenſis Comitis factam, ad hunc 1280. annum Nauclerus ponit. Idex his verbis Sindelfing. libri verum cõſpicitur. A. 1280. Indict. 8. ciuitas noua prope Rotinburch, muris & nouis ædificijs fuit inchoata.

Sic alia quædam à quibusdam huic, aut proximo pòſt anno, tribuuntur: quæ ex alijs, ſuperiore tempore poſuimus: vt eſt mulier Eſſelingenſis: quæ in Blaſiano ſubur bio (in der Blinſowe) 16. Kal. April. 1281. pepererit infantem: qui erat ab vmbilico vſq; ad pectus continuatus: & habebat duo capita, inter ſe aſpicientia: ac quatuor brachia, ſe inuicem amplectentia: & duo verenda: ſed breui poſt partum mortuus eſt: quod monſtrum quidam M. Truvvinus vidit. Vt item eſt nobilis mulier: quæ in loco Sempach, Conſtantienſis diœceſeos, 1280. leonem dicitur enixa eſſe. Sic in diœceſi VVormacienſi, in villa Gartach, non longè ab oppido Hailprunna, excluſus fuit eodem anno anſer biceps: & alter anſer, quadrupes. Meminit horum Herman. Ædituus. Sic Hermaphroditus quidam hoc tempore vixit: qui 1281. Briſaci exoculatus eſt: eo quòd violenter opprimere voluit mulierem. Faſt Colmar.

Eſſelingæ monſtrum.

Gartach.

Eodem 1280. anno, Piſtor quidam Tiguri, propter peccatum quoddam poſitus in corbe ſuſpenſo, deſilire in aquam ſubter fluentem coactus eſt. Vnde is bile tanta fuit concitus: vt domum ſuam, lignis plenam, incenderit. Hinc, vento coorto, maior vrbs Tigurina, maiore ex parte conflagrauit, ipſo elapſo. Stumpf. lib. 6. cap. 17.

Tiguri incendium.

Fridericus ſenior de Æchterdingen, miles: Marquardus, Hainricus, & Fridericus, filij eius: vendiderunt Bebenhuſanis vniuerſa bona, quæ habuerunt in vico Æchterdingen, conſentientibus his. Eberhardo, Comite VVirtembergenſi: Gottfrido, Comite Tubingenſi: Alberto, nobili de Hoheneck: & Conrado nobili, dicto Stofelero, de VVinberc: ad quos titulo proprietatis pertinuerant: & à quibus titulo feudi poſſederant. Factum Calend. Iun. 1280.

Aechterdingen.

Hoheneck.

Die Oſualdi Regis (inquit Sindelf. liber) Comes Gothefr. de Bobelingen, vel Duvvingen, Bebenhuſam vênit armatus: & violenter Sacriſtiam intrauit, ad rapiendum, ſi modò multum inueniſſet.

Feria 3. poſt Vdalrici, ciuitas Tuvvingen exuſta eſt. Vini copia & vilitas erat. Inter capitulum & Municipium Sindelfingenſe, capita certa mutuæ concordiæ deſcripta ſunt 1280. poſtridie Natiuit. B. virginis Mariæ, Indict. 8. Egerunt rem, Henricus de Canneſtat, Cunrad. de VVurmelingen, Reinhardus de Bihingen, Canonici: atq; Hainr. dictus Lengenfelder, & Cunr. dictus Varmeshain, ciues Sindelfingenſes. Signarunt, Comes Albertus de Hohenbere, Iudex prouincialis, tutor pupillorum nobilis viri quõdam Rudolfi, dicti Scherer, Comitis de Tuvvingen. Item, dicti duo pupilli, Eberhardus & Rudolfus fratres. Item, Hainr. de Haluingen, Præpoſitus Eccleſiæ Sindelf. Deniq; diſcretus vir, Diepoldus de Bernhuſen, miles: tunc Aduocatus in Sindelfingen.

Sindelfing. Concordia.

Hohenberg. Comes.

Eodem 1280. anno, contentio erat inter duos Plebanos: Heinricum de Mynſtera, & Berchtoldum de Altenburc: de vinearum decima apud Duntzenhouam, in monte Mynchberg. Ambo compromiſſum fecerunt in diſcretos viros, arbitros futuros: Fridericum, Decanum de Lorch. Gernodum, Canonicum in Bytelſpach: & Magiſtrum Heinricum, Rectorem ſcolarum ſeu Doctorem puerorum, in Ezzelingen. Sigilla addita prædictorum Plebanorum: & D. Abbatis in Lorch: & Ruggeri, Canonici S. Thomæ Argentin. & Marquardi, Præpoſiti Eccleſiæ in Bolle. Factum 3. Feria poſt Hilarij. Deinde 1289. 7. Cal. Iul. Indict. 2. Ezzelingæ, literæ ſunt datæ à VVolframo de Bernhuſen, milite: præſentatore ſeu patrono Eccleſiæ in Altenburch: controuerſiam præcedentem vinearum, ab arbitris prædictis deciſam eſſe.

Plebanorum 2. contentio.

Teſtes, viri diſcreti.

Eccleſiarum de Nalling & de Oberezzelingen, Rectores. Magiſter Vlricus, miniſter illuſtris Ducis de Tecke. Magiſter Duringus, cuſtos Eccleſiæ in Lorch. Magiſter Cunradus, Rector ſcolarum in Ezzelingen, (nã M. Heinricus non amplius præerat.) Signatores, VVolframus prædictus: & Hertvvicus, in Ezzelingen Decanus. Tunc etiam Denckẽdorffa Præpoſitum habebat.

Schola Eſſelingenſis.

Nelling Ober-Eſſelingen.

Eſſeling. Scholæ Magiſter.

Denckendorff.

Obijt hoc anno, ante Natiuit. Domini, Albertus Magnus: qui fuit ordinis prædicatorum: Coloniæ in medio conuentus ſui Choro ſepultus. Celebratur oppidum Lauinga quatuor nominibus. 1. Alberti M. 2. virginis Geislinæ. 3. Cuiuſdam Sutoris. 4. magni equi. Proinde in fori Lauingani celſa turri, Hofturn appellata, Inſcriptiones hæ ſunt: factæ à D. Nicolao Reuſnero: cùm ea turris anno 1571. renouaretur.

Alberti M. mors.

Lauingæ 4. laudabilia.

Hofturn.

Sub Imagine Alberti Magni.

Albertus Magnus, ciuis clariſſimus olim
Lauingæ: Doctor magnus, Præſulq; ſacrorum:
Inclytus omnigenæ Scriptor celeberrimus artis:
Sic oculos, ſic ora ſenex, vultumq; gerebat.

Alberti M. epitaphium.

Obijt

Obijt anno M. CC. LXXX. ÆTATIS LXXXVII.

Alberto Belſtadio, cognomento Magno, Præſuli ac Epiſcopo Ratiſbonenſi, Theologiæ atq; philoſophiæ Doctori maximo: Scholæ Pariſienſis & Colonienſis Profeſſori celeberrimo: ſolertiſſimo naturæ ſpeculatori, rerumq; obſcurarum indagatori, atq; explicatori planè admirabili: qui ſua ætate omnes ingenio, doctrina, eloquentia, ſuperauit: S. opt. & clariſſ. ciui, opt. parent. inter hæc mœnia nato: & Colon. Agripp. quò, vltrò abdicato Epiſcopatu, ad otium literarum extr. ſenec. conceſſerat, piè & ſanctè mortuo: S. P. Q. L. grat. & amic. memor. ergò pij poſuêre.

Sub imagine virginis.

Virginis Geiſlinæ eulogium.

Geislinæ illuſtris meritis Reſpublica facta
Auctior, hoc ſtatuit poſteritatis opus.
Die Jungfrauw Geißlin lobeſam/
Ein Gräfin gut von hohem Stamm/
Viel gutthat hat der Statt gethan/
Darumb ſie rühmet jederman.

Vixit virgo Geislina anno M.CC.L. Vide ſup. part. 2. lib. 9. cap. 12. & part. 3. lib. 2. c. 7.

DE SVTORE, ſub Inſignibus ciuitatis: quæ Imperator conferens pictus eſt. *Et Sutoris.*

Quando ferum domuit Sutor vix tantulus hoſtem:
Qui Lauingana ciuis in vrbe fuit:
Officij memor, & teſtis virtutis auitæ:
Hos vrbi clipeos Cæſar, & arma, dedit.

Eſt autem caput Æthiopis, ornatum corona & torque aureo.

Sub imagine ingentis equi. *Atq; equi.*

Tantæ molis equus, velox, & ſaltibus aptus:
Prælongus ter quinque pedes, & corpore magnus:
Naſcitur Alberti Lauingæ ſub lare Magni.

Anno Chriſti M. CC. LX. circiter. Dicitur habuiſſe duo corda: nec paſſus eſſe à quoq; ſe tractari, quàm à quodam exiguo ſeruo.

De ipſa turri.

Im Jahr / als man zahlt 1457. Jahr / am Montag nach dem weiſſen Sonntag/ wardt an dieſem Thurn der erſte Stein gelegt. Im Jahr 1478. Mittwoch nach Galli/ ward er außgebauwt/ vnd durch Meiſter Heinrich Schittenhelm gemahlet. Vnnd im Jahr 1571. zwiſchen Pfingſten vnd Bartholomei/ durch Georgen Brenteln/ Burgern vnd Mahlern alhie/ erneuwert. *Turris Lauingana, Hofthurn.*

Quod ad Sutorem illum attinet fertur is Mareſcalcum quendam VVertingæ (paruus ipſe, magnum Heroem) ex prouocatione viciſſe. Quia autem Mareſcalci, caput Æthiopis, in ſuis Inſignibus geſtabant: dicitur ſutor impetraſſe, vt poſthac Lauingani, Æthiopis: Mareſcalci verò, Æthiopiſſæ, caput geſtarent. Sed audiatur diuerſa narratio in ſequentibus.

Matthæus à Pappenhaim, in libro de origine & familia illuſtrium Dominorum de Calatin, qui hodie Domini à Bappenhaim appellantur, c. 64.

Nota eſt, inquit, hiſtoria vulgò iuxta oppidum Lauingen, ac apud caſtrum Faimingen: quæ contigit non procul à Danubio: & etiamnum apud Lauingen in turri depicta cernitur: (Turri hæc, der Hofthurn vocatur. Alta eſt turris, Templo contigua.) ſcilicet de nobili viro de Calatin. Tempore enim, quo Pagani, Vngari, Hunni, & Auari, cum exercitu validiſſimo peruenêre vſque in Sueuiam, iuxta Danubium, vbi hodie op. Lauingen eſt: Imperator Roman. eis cum exercitu valido occurrit, vim vi repulſurus. Poſt varia tentata, placuit tandem vtrique parti, rem paucorum certamine finire: ita, vt vtraque pars eligeret ad ſingulare certamen, vnum ex ſuis. Quo pacto inito: Imperator elegit Mareſcalcum de Calatin: qui lubenti animo onus ſuſcepit: cogitans, qua ratione Imperatori victoriam obtineret. Interim, dum ſeriò ſecum deliberaret: obuiam fit ei quidam dicens: Quid cogitas? Dico tibi, tu non es pugnaturus pro Imp. ſed Sutor quidã ex oppido Henſſvvil (quod nunc eſt Lauingen) armatus vincet: & victoriam Imperatori reportabit. Tunc Calat. ait: Quis es tu? Quo pacto, qua fronte, recuſabo hanc monomachiam? *Faimingen caſtrum. Calatinus Mareſcalcus. Henſſvvil.*

Dedecori mihi vertetur: dicentq́ omnes, me timore eam recusare: nec quisquam aliter creditu-
S. Georgius, eques. *rus est. Respondit ignotus ille: Ego sum Georgius, miles Christi: accipe in testimonium hunc pollicem meum. Simul cũ dicto detraxit sibi de manu sua pollicem (Ein Brieffstein thet wol darbey) Venit Calatinus ad Imperatorem: narrat, quæ sibi accidissent. Ita partes pugnandi, Sutori datæ sunt: qui & victoriam reportauit. Tum Imperator ei dedit optionem trium: vt ex eis eligeret, quod vellet. Postulauit ergo Sutor, vt pratum quoddam iuxta Lauingen emeretur, oppidoq́ commune donaretur. Deinde, vt oppidum signaret literas cerâ rubea. Factum sic est. Ita Lauingensis Respub. in hunc vsq́ diem cerâ rubea signat: quod nulla ciuitas Principum facit. Tertiò petijt, vt Domini de Calatin, in cassidepro clinodijs haberent Æthiopissam: quàm adhuc hodie super galea gestant. Hæc narrantur à fratre Felice ordinis Prædicatorũ: nec alibi leguntur vsquam. Lector bonus consulat: & tantum adhibeat fidei, quãtum voluerit. Ego (inquit D. Matthæus) neq́ affirmo, neq́ refello. Hoc tamen certum est, partem eius pollicis in auro adhuc conseruari in Kaisheim: & alteram partem, in Bappenheim. Denique certum quoque est: Vngaros infideles, non semel in Germaniam irruptiones fecisse: præsertim sub Othone primo, Roman. Imperatore, cum tanta multitudine: vt dicerent: Aut cœlum cadens, nos obruet: aut terra debiscens, nos absorbebit. Aliter nemo hostium nos multitudine superabit. Qua consisi, in campo, quem Lycus fluuius circa Augustam præterlabitur, conserere manus auidissimè expectabant. Otho Imper. Augustam properat: vbi tum D. Vlricus Episcopus erat. Mox Francorum & Boiariorum ingens multitudo Othoni occurrit. Inter quos, Conradus cum electissimo equitatu. Otho suos cohortatus, ipse arrepto clypeo & lancea, primus in hostes irruit: strenuissimiq́ militis, & optimi Imperatoris, officio fungitur. Quem secuti veterani milites, victorijs assueti, hostes in fugam vertunt: fugatos, partim in Lyco submergunt, partim in fuga occidunt. Tres Hungaricæ gentis Reguli capti, in crucem sublati sunt. Cæteri, propè omnes deleti. Rex, pater patriæ, & Imperator, appellatus, triumphum egit celebrem: decretis prius Deo laudibus, & honoribus, &c. Hæc, ex Bappenhaimio. De quibus copiosius scripta, repetantur sup. part. 2. lib. 4. cap. 8. ad annum Domini 955. Accepi autem hunc Bappenhaimianum locum, & descriptionem turris præcedentis, à doctissimo & humanissimo viro, M. IACOBO CELLARIO, Scholæ Lauinganæ Professore, 17. Aug. 1589. vnà cum sequentis turris descriptione: quam ipse aliquando, loco exercitationis styli suis Discipulis proposuerat. TVRRIS, inquit, illa magnifica: quæ Templo Parochiali Lauingano contigua est, ædificari cœpit anno 1518. Sed propter varias Reipub. difficultates, anno demum 1576. perfecta est. Primum eius lapidem posuit illustrissimus Princeps D. Fridericus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ: nomine illustrissimorum Principum, D. Othonis Henrici, & D. Philippi, Comitum Palat. Rheni, &c. impuberum: quibus ipse à Maximiliano Imper. datus erat tutor. Sita est autem meridiem versus, in cœmeterio veteri. Figuram habet inferius quadratam: superius, octangulam, Latitudo eius exterior est pedum XXX. interior verò, XV. quæ crassitudo eius, ad tantam molem sustinendam necessaria intelligi facile potest. Alta enim est turris pedes CCCI. altior XXVI. pedibus illa turri, quæ in foro sita est: & à gente patritia Hosiorum, nomen habet. Scalæ sunt ei XXI. gradus autem CCXXXXII. Vnde etiam prospectus, ad aliquot milliaria extenditur. Tecto, quod cupreum est, superimpositus est nodus itidem cupreus, inauratus: isq́, tantæ magnitudinis: vt XIIII. modios, & quartam modij partem, capiat.*

Cera rubea in signatione.

Bappenhaimiorum, vel Calatinorum, Insigne.

Vngarorum olim irruptio in Germaniam.

Otho eos profligauit.

Turris supradictæ descriptio.

Eodem 1280. anno, Augustæ, Sibothone Stoltzhirsio, & Henrico Schongauero, Coss. siue
Comitia Augusta. *Duumuiris curatoribus: celebrante ibi Comitia Rodolpho Cæsare: tanta vilitas annonæ erat: vt vulgaris olyræ medimmus (ein Schaff: cõtinens 8. Augustanos modios, acht Metzen) XXIIII. auenæ XVI. obolis venirent. Hennig. ex Gassaro.*

Nicolaus Papa anno Pontificatus sui tertio, Christi 1280. (vt Tritenh. ait) confirmauit
Maulbrunn. *Hirsaugiensibus omnia priuilegia, libertates, & bona (orantibus Abbate & conuentu) dans ei Auinione plumbeam bullam. 8. Kal. Decemb.*

Rudolphus Rom. Rex, VVaiblingensem Abbatem, & conuentum Mulbrunnensem, commisit tutelæ Spirensis Præsulis Friderici: quam etiam decessor eius Henricus Episcopus habuerat. Postea 1372. Carolus Rom. R. Palatino Ruperto commisit. Mansit tutela penes Palatinos, donec Monasterium ab Vlrico VVirtemberg. Duce occupatum est. Brusch. M. Ser.

S. PAPA

S. PAPA MARTINVS IIII. OBITVS AVGVSTÆ ROMANÆ, DOMInæ Annæ. Comites aliquot Hohenbergenſes. Comitis VVirtembergenſis Eberhardi Illuſtris, bellum cum Eſſelingenſibus. Abbas Hirſaugienſis Craffto. Incrementa Bebenhuſani Monaſterij. Cœnobium Dominicanorum Vlmæ. Mompelgardenſis Comes Reginaldus. Veſperæ Siculæ (ad vltionem vltimi Conradini Sueui) quibus à Rege Carolo defecit Sicilia.

CAPVT VI.

ANno 1281. *Viterbij* 8. *Kalen. Mart. creatus eſt Papa Martinus II. dictus quartus. Hic ea charitate erat affectus erga Teutonicos: vt optaret (quemadmodum à Siffrido Presbyter. ſcribitur) totam* ALEMANNIAM *eſſe vnam piſcinam. Ecce paterna ſorgẏe & cura paſtoris animarum. Putabat videl. vir optimus, Germanos ita ſiticuloſos eſſe. Sollicitus proinde de ſiti ipſorum erat. Ergo hodie omnes Alemanni eſſemus piſces. Sicut hoc ſequitur: Ecce duo gladij hîc. Igitur Pontifex, & ſpiritalis & ſecularis Monarcha eſt.* Martini Papa optatio de Germanis.

Iacebat tunc tanta moles niuis, quæ pridie purificationis ceciderat, vt equitis genua tangeret. Duranit. 8. hebdomadas. Potuiſſet ferè optationis ſuæ, ex liqueſactione illius niuis, compos ſanctiſſimus pater fieri. Niuis copia.

Conivx Rudolphi Regis Anna, Suena illa ſpecioſa, & plurimorum liberûm vtriuſq; ſexus mater, diem ſuum obijt Viennæ, & Baſileæ condita eſt. Quæ de re, copioſius hi ſcriptores. In Faſtis Colmar. Annæ Imperatricis obitus.

Rudolphi Regis vxor, grauiter ægrotans, ac Confeſſorem accerſens, Periculum mortis, inquit, ſentio mihi imminere. Rogo igitur vos, vt corpus & animam meam ad cœlum dirigatis. Qui dixit: Omnia huius ſeculi, gloriamque Mundi, è memoria deponatis: ac Deo & hominibus ſatisfacere promittatis. Quæ dixit: Libentiſſimè faciam. Poſtea teſtamentum fecit: & Baſileæ ſe in maiore Eccleſia, vt ſæpe à Rudolpho & anteceſſoribus læſam, humari voluit: ac quædam eo ordinauit. Ita moritur in ciuitate Vienna: ẽxenteratur, & venter eius ſabulo ac cineribus impletur: facies eius, balſamo linitur: totumque corpus panno cereo circundatur: ac precioſis induitur veſtimentis ſericis. Caput eius, albo ſerico peplatur: & corona ſuperimponitur deaurata. Poſt hæc in arcam ẽx fago optimè factam, ſupina, manibus ſuper pectus poſitis, imponitur: ac ferreo clauditur inſtrumento. Deinde comitata fratribus Prædicatoribus & Minoribus binis, ac tribus curribus nobilium fœminarum, & aliquot centurijs equorum, Baſileam ducitur: ibiq; à tribus Epiſcopis, & M. CC. clericis (qui omnes habebant accenſos cereos) atq; à multitudine ciuitatis, in vigilia S. Benedicti (monſtrato corpore eius in tumba erecto præſentibus omnibus: ac poſt Miſſæ celebrationem depoſito) cum fletu & gloria maxima ſepelitur. Hæc, ibi. Cogito nunc, quo ritu & pompa (ſimili nẽſ) Irena mea Græca fuerit 1208. ſepulta. Præparatio eius ad moriendum. Funeris ritus. Baſileæ ſepulta.

Chriſtian. Vrſtiſius, Germanicæ Baſil. hiſtor. lib. 3.

Am Abendt Matthiæ/ im 1281. Jahr/ ſtarb die Römiſch Königin/ Frauw Anna: geborn von Hohenberg auß Schwaben/ Graff Bernharts Tochter/ Rudolfi Gemahel/ zu Wien in Oeſterreich. Dieſe war gen Baſel geführet: vnd Donnerſtags/ den 19. Mertzens/ im Thumb daſelbſt hinder dem Fronaltar/ in gegenwertigkeit dreyer Biſchoffen/ ſechs Aebten/ vnd wol drey hundert Prieſtern/ beſtattet.

Idem in Latina Epitome. cap. 8.

Inter maioris Templi monumenta, ſpectandum præcipuè occurrit in Adyto, tumulo eleuato, Annæ Reginæ Romanorum, Bernardi Comitis Hohenbergenſis Sueuiæ filiæ, coniugis quondam Rodolphi Habſpurgij Cæſaris, monumentum: cui ipſa, anno 1281. humanis erepta, vna cum Carolo filiolo, in infantia mortuo, illata eſt. Hæc, nobiliſſimorum Auſtriæ Principum genitrix fuit. Vnde & præcipuarum per Germaniam domorum propagines, ortæ. Ex ea enim Albertus & Rodolphus filij, nati: quorum vnus Auſtriæ Ducatum cum adiunctis regionibus, alter Sueuiam à patre obtinuit. Hinc & filia, tot electoribus Principibus nuptæ. Ex Agnete verò, Othonis Burgundiæ Ducis filia, quam idem Cæſar triennio pòſt duxit, nuptiaſq; regaliter Baſileæ celebrauit, nullos ſuſcepit liberos. Tumba hæc anno 1510. à Canonicis aperta, ſauillaceum Reginæ corpus exhibuit: iuxtaq; id, minutorum oſſium congeriem, pueri defuncti reliquias. Argenteâ corona, auro inducta, caput eius redimitum inuenêre: quam in Hieronymi Brylingeri ſacellani, & Aſiſij (vt vocant) chori, ædibus repurgarunt. Monile item cum ſapphiro, precioſiſq; lapillis, à collo pendulum. In Germanic. Sie funden da der Königin Cörper in guter ordnung: auff jrem Haupt ein

Illa Anna, mater fuit Auſtriorum Principum. Sepulcri eius apertio.

eine silberne vergülte Kron: am Halß ein Kleinot/mit Sapphiren / vnd andern Edelgesteinen/versetzt. Welche sie außseubern liessen. Sie funden auch neben jr ein vnordenlich häufflein Gebeins/eines andern/in seiner Kindtheit abgestorben / Herzleins / Carolaes nannt. *Monstrabat mihi (Crusio) hoc monumentum, Reginæ & infantis, pulchrè in saxo excisorum, clarissimus & reuer. vir, D. Vlricus Coccius, ὁ μακαρίτης, XX. Decemb. M. D. LXVI. cùm Tybingâ pestilenti aeri cessissem Basileam.*

Hartmannus, illius F. in Rheno summersus.

Refertur obitus Hartmanni, ex RR. Rudolpho & Anna nati, etiam ad hunc 1281. annum: eum circa natalem Domini, apud Traiectum confluentiæ Helueticæ, naufragio perijsse: in eodemq; Templo sepultum fuisse. Sed de eo nihil hodie extare ait Vrstisius: fortè quòd anno 1356. hoc Templum, terræmotu concussum & labefactatum, magna ex parte procubuerit: ac difficulter restauratum fuerit. De quo Hartmanno, alibi sic legitur. Eum fuisse Landgrauium Alsatiæ: cui iam anno 18. ætatis suæ pacta fuerit Regis Angliæ filia. Cùm autem Rhenum apud Rhinaugiam traijcere vellet: eum, impulsu glaciei naue afflicta, cum 13. circiter nobilibus hominibus, die XX. Decemb in aquis perijsse: ac Basileæ humatum fuisse.

Hohenberg. Comitum Genealogia quædam.

Haigerloch.

Hurmingen.

Ortenberg.

Fratrem habuit hæc Regina, Domina Anna Albertum: qui duos Comitatus habuit (scribente Alberto Argentin.) scilicet Haigerlochensem & Hohenbergensem: qui siti sunt in corde Sueuiæ: ac dicebantur Comites de Hurmingen. Fuerunt hi potentes in Sueuia & Alsatia. In Alsatia castrum habuère, quod vocabatur Ortenberg: & magnos vicos, totamq; Albrechtsthal nominatam vallem, cum omnibus pertinentijs. In ea valle, claustrum Hugonium (Hugeshofen) Benedictini ordinis, à duobus fratribus de Hurmingen conditum est, ad honorem S. Michaelis: qui in eo ambo sepulti sunt. Hoc dominium datum fuit ab Alberto sorori Annæ in dotem, Rudolpho de Habspurg nubenti. Fuit magnus & fortis vir, hic Albertus: laudatus à Cantore quodam, qui appellabatur, Kumier: tanquam esset fulcrum Sueuiæ, ac totius Imperij Romani. Fuit autem occisus in Comitatu suo, ab Othone Duce Bauariæ: properante in auxilium Adolpho Regi (Laz: teste) contra Albertum Austriacum itidem Regem: vt suo tempore de his Regibus dicetur.

Albert. Augustæ Annæ frater.

Lintstetten.

Albertus verò Comes, iter Othonis impedire nitebatur. Occisus autem est non longe à Necsicæ fabis inditis alligatæ sunt, fugientibus. Dictos fuisse ait Argent. Albertus, Die Lembet von Wittingen. *Ex illo Alberto descenderunt: Albertus, dictus Rœstman: & Rudolphus, qui priori superstes, multa laudabilia fecit: ac potentiâ Sueuos alios anteiuit. Habuit tres Comitatus: Rattenburg (Rotenburg) & Haigerloch, atque Hohenberg: exceptis multis munitionibus: vt, Nordlingen, VVersch, der Buß, Buggingen. Obsedit etiam plures septimanas Eberhardum Comitem VVirtembergensem, filiumq; eius vnicum Vlricum, varijs machinis bellicis: eisq; destruxit duo castra, Mogneggen & Pfullentz Grauenweiler. Ex hoc Rudolpho, & Domina de VVerdenberg, prognati sunt Albertus, Rudolphus, Hugo, Hainricus, & vna filia.*

Ex Alberto nati.

Rotenburg Comitatus.

VVirtemberg.

Eberhardus, ab Hohenberg. Rudolfo oppugnatus.

Albertus, Eberhardi Hohenberg. filius.

Albertus, Constantiæ in artibus benè institutus, Canonicus est factus maioris Ecclesiæ: & Rector Ecclesiæ Ruspachensis in Austria: & Rector trium Ecclesiarum in Sueuia. Profectus Parisios, stetit ibi plures annos magnis sumptibus: legebat Iura aliquandiu: & Licentiatus euasit in Decretis: non causâ dominij, sed scientiæ. Reuersus in patriam, receptus est Canonicus Argentinensis. Factus etiam Cancellarius D. Ludouici Imper. & eius Aduocatus prouincialis totius Alsatiæ. Legatus in varia loca: in Franciam, in Prouinciam, ad Papam, ad Regem Angliæ, ad Ducem Austriæ. Adeptio non successit ei Episcopatus Argentinensis & Herbipolensis, etsi eam sperabat. Attamen Frisingensis Episcopus est factus: ac benè se gessit. Frater eius Rudolphus, probus, fortis, sed crapulæ deditus. Filium habuit: qui sepultus est in Collegio Ebingensi ad Neccarum: quod pater ipsius constbruxerat.

Rudolfus.

Ebing. Collegium.

Hugo.

Hugo frater Rudolphi, animosus erat, mitis, humanus: sed nimius in sermone. Filium reliquit ex Filia Comitis Ferretarum, seu Pfirtensium.

Hemricus.

Hainricus verò, bellicosus erat, sed prodigus maximè: plerasque villas ministris suis donans: retentâ tamen sibi optima ad Danubium munitione Fridinga, vel Nouuenhohenberga. Tandem cum multis bonis Sueuis occisus est, in Episcopatu Curiensi, per Dominos de Bellmont, & socios eorum, in montanis. Sepultus honorificè in Monasterio Salmansweiler, anno Domini 1325.

VVirtemberg. C. Eberhardus Esselingenses profligat.

Ad hunc annum refertur res bello gesta ab illustri VVirtembergico Eberhardo. Erat ei, iuris ditionisque suæ non minuendæ studioso, cum Esselingensibus res. Hi, manu educta, arcem

Kalten-

Kaltenthalam sitam inter Böblingam & Stutgardiam, circa Festum Iacobi obsidebant. Ea namque arx ad Eberhardum pertinebat. Ipse verò maiore vi superueniens, eos ab arce profligauit: castraque eorum diripuit. Eßlingensibus autem, aliisque socijs ciuitatibus, de ipso ad Cæsarem conquerentibus: hic vtrique parti mandauit pacem: quæ pax aliquandiu vtcunque cohæsit. Hæc iam, initia quædam fuêre secuturorum suis temporibus inter VVirtembergenses & ciuitates bellorum. Kaltenthala. Initium bellorũ VVirtemberg. Comitum cum ciuitatibus.

Eodem 1281. anno compositio quædam de hominibus proprijs, vel seruis, facta est inter Abbatem Lorchensem, & Cunradum Sculteum de VVerdecke, nomine Domini sui, nobilis viri Gebehardi de BRVNEKE: dante hac de re literas Simone, Abbate Monasterij Kanbergensis (Chombergens. signantibus etiam Abbatib. Lorchensi & Murrhartensi: ac nobili viro VValthero, Pincerna de Lampurc. M. Scr. Lorcha. VVerdecka. Brunecka.

Hirsaugiensis Abbas Volandus, rebus malè gestis, munere se abdicare coactus est (hoc 1281. anno, aut potius biennio circiter antè: non sequenti 1282. vt Tritenhem. habet) & in locum eius XXVIII. Abbas substitutus est Crafto quidam Sueuus, ad annos 13. Hirsang Abbates.

Eodem anno, Indict. 9. Feria 4. post Ambrosij, Crafto Hirsaug. Abbas & Conuentus, re alieno pressi, vsuris apud Iudæos VVilæ & Calwæ crescentibus, vendidêre Bebenhusijs curiam suam sitam apud FVIRBACH, dictam Seelhof: & ibidem curiam, dictam der Heiligen Hof: atque alia. Item, omnia bona sua in oppido Botnanga, & in Parochia Zuffenhausa: ac decimas apud VVestbain, Visenhusen, Zazenhusen, Stainbain, & Phlugfeld, &c. CC. XX. libris Hallens. monetæ, & carratâ vini Spirensis mensuræ: promittentes se plenam eis præstituros warandiam, omni etiam exceptioni renunciantes. M. Scr. Calwa & VVila Iudæi. Fuirbach. Botnanga.

Videmus hic, Iudæos his temporibus in VVirtembergia habitasse. Ergo etiam Tybingæ tunc habitarunt. Vnde adhuc hodie vicus in hoc oppido est, die Jüdengassen dictus. Iudæi, in VVirtembergia.

Eodem anno, Fridericus Comes Zollerensis, ius Aduocatiæ (cedens de curia & molendino, sitis in Gisingen, cum eorum attinentijs) vendidit Bebenhusanis, XX. libris Hallens. monetæ. Zollern.

Eisdem VVolframus de Butelspach, & Reinhardus de Æchterdingen, vendiderunt sextam partem decimæ totius vini in Oberndurnkain, & in Vlbach. Huius decimæ iurisdictionem, & libertatem omnimodam, eis Eberhardus, Comes VVirtembergensis, ratam habuit. Turckaim. Vlbach.

Renbardus de Berg, & Itasoror eius vendiderunt Bebenhusijs anno 1281. duas areas in villa Berg: & 60. caseos, atq; 18 solidos H. de tribus areis. Donarunt item 2. iugera vinearum, A. libram ceræ: vel Iminum vini ex 2. iugeribus vinearum. Item, in Grossem Hertbach, duo summarina salis: & ibidem omnia bona Ita: tria iugera vinearum, duo prata, curiam in Hefingen, prædium in VVaiblingen. Item, decimam in Ostweil, quosdam census in Kannenstat, aream in Æchterdingen, Aduocatiam in Neckergræningen, cum attinentijs suis. Tantæ curæ erat salus animarum. M. Scr. Berg. Hertbach. VVaiblingen.

Eodem tempore, Prædicatores Monachi nidum Vlmæ posuêre: dante ipsis hortum iuxta Xenodochium Mechtilde Hunrærina: & seniore Cratone, vel KRAFFTONE, Cæsaris Cancellario, Templum & cœnobium, eleemosynis Monachorum, & de suo, faciendum curante. Sebast. Franc. Vlmæ Monachi Prædicatores. Krafftones.

Cum 1230. anno, bello inter Basilien sem Episcopum Petrum, & Phirretarum Principem Theobaldum (quem superioris Burgundiæ & Montisbelligardensis Comites iuuabant) exorto: Basilienses insigni clade affecti essent: Rudolphus Cæsar, vt adiutores vlciscerentur; ingenti exercitu Montisbelgardi castellum & oppidum cepit: eiusq; Comitem Reginaldum, imperata facere coegit. Vesontionem obsedit, sed frustrà. Burgundus tamen Basileam veniens, Cæsari comitatus sui nomine fidelitatem & obsequium clientelare iurauit. Montisbelgardensem Comitem Cæsar S. millibus librarum mulctauit: quòd comitatus sui feudum, ab Imperio Germanico ad Comitatum Burgundiæ (in sui, & Othonis Burgundiæ Comitis, fratris sui, gratiã) transferre voluerat. Vignier. Mompelgardum Rudolfus Cæsar capit.

In hoc bello, quodam die, cùm maxima esset penuria commeatus: Rudolphus R. rapi copiam in agro videns, rapum rapuit, rasit, comêdit. Hoc alij conspicati, rapo & ipsi famem curarunt. Fertur eundem Rex in exercitu dixisse se, si haberet quatuor electa galeatorum, & quadraginta peditum armatorum, millia ex Alemannia, statum in qualibet Mundi parte inuictum. Tam confidebat fortitudine Sueuorum, & aliorum Germanorum. Albert. Argent. Rapum Rudolphus rapit. Alemannorum ad Acta.

De Rudolfo, Sindelfing. librifcriptor, Cunradus de VVurmlingen hac ponit: illum (mortua coniuge Anna) post Pentecosten in terras nostras redijsse: & eum à se Achalmæ, post Natiuit.

B. Ma-

B. Mariæ (die Dominica) visum fuisse. Addit suum Præpositum captum esse die Dominica post Exaltationem S. Crucis. Denique se eodem 1281. A. Indict. 9. Ellam filiam suam matrimonio copulasse Bobelingæ, in 2. vespera Agnetis.

Carolus Francus, Siciliarum Rex, se Regem etiam Hierosolymitanum vocat.

Nunc de Carolo, Siciliarum Rege Cunradini Sueui interfectore, dicendum est. Saracenos hic in Africa ad tributum quotannis soluendum coegerat: deinde à virgine Maria, Antiocheni Principis filia, omni iure Hierosolymitani Regni donatus, & Rex Hierosolymorum pronuntiatus, fuerat. Ideo Rogerium Sanseuerinatem, pro se Pro Regem in Syriam miserat. Hinc etiam Neapolitanis Regibus, nomen Hierosolymorum Regum vsurpatum. Hoc successu rerum ipse non contentus: etiam de genero suo Balduino, qui à Michaele Palæologo expulsus fuerat, restituendo satagebat. Ideo etiam classem parabat potentem. Nec ei resistere Palæologus potuisset: nisi hoc institutum eius impedijsset Deus domesticis malis. Nimia enim superbia Francorum, & improbitas, flagrabat: Præfectis eorum, in Sicilia subditos iniquè tractantibus: nec pudicitiæ mulierum, neque fortunis vitæq; hominum parcentibus. Diuites quoq;, vt expilandi & perdendi eos occasio esset, Cunradini Sueui imaginem domi habere deferebantur: tanquam desiderio multò lenioris olim imperij Sueuorum. Erat autem tunc illis in locis quidam prudens vir: Ioannes Procula Salernitanus, vt à Collenutio lib. 5. appellatur: quem ipse R. Manfredi Medicum fuisse ait. Ab Antonino verò, Ioannes de insula Procida (olim Prochyta) nominatur: cuius etiam insulæ ipse fuerit Dominus. Hic Francorum tyrannidem perosus (vxore quoq; ipsius, ab illis polluta) & pristini status sui, quem amiserat, recuperandi cupidus: inito cum quibusdam Siculis clandestino consilio: Siciliam in pristinam libertatem vindicare decreuit. Quamobrem Constantinopolin profectus: apud Palæologum (cui indicauerat, quantum ei periculum à Rege Carolo immineret) effecit: vt is magnam pecuniæ vim, Petro Arragoniæ Regi mitteret. Deinde in Arragoniam nauigans, Regnum Siciliæ huic ipsi Petro (vt cui Constantia, Manfredi filia, Cunradini cognata, nupta esset) obtulit. Bis insuper Romam profectus, tantum apud Pont. Nicolaum effecit: vt is in R. Petrum, vxoris Constantiæ nomine, iura Regni Siciliensis contulerit. Hæc ab Ioanne Prochytano, omnia occultißimè acta mensibus 18. sunt, in vestitu fratrum Minorum vili, ante 1281. annum: quo sedem Pontificiam Martinus 4. assecutus est. Reliqua, quæ deinceps facta sunt, ad hunc 1281. aut etiam sequentem annum spectant. Erant iam Siculorum, quos rem scire oportebat, animi ad facinus præparati: erat dies & hora facinori perpetrando constituta, vespera Paschalis. Quæ cùm adesset: tum verò superante patientiam, iniuriarum magnitudine (iam fortaßis XI. annos durantium) furor Insulanorum consecutus est, ad campanarum ὁμόχρονον per totam insulam pulsationem: Francis, siue Gallis, vbiq; improuiso occidendis. Initium rei à Panormitanis (apud quos clementer quondam Sueui regnauerant) est factum. His enim extra vrbem Festum Resurrectionis agentibus (inquit Antoninus 3. part. Tit. 20. cap. 4.) ad locum trium ferè milliarium Italicorum ab vrbe: qui locus dicitur Monreale (Mons Regalis) aderant plurimi vtriusq; sexus & conditionis indigenæ: præsertim Galli nomine Caroli gubernandi causâ. Cùm ergo hi arma explorarent circa indigenas: eoque prætextu, sinus mamillasque fœminarum contrectarent: indigenæ furiata mente concitati: Gallos, partim lapidatione, partim gladijs, omnes interfecerunt. Sic & per vniuersam insulam factum: mulieribus etiam, quæ ex Francis grauidæ essent, cum fœtu confoßis. Ita ardore petulantiæ ipsorum, proprio sanguine extincto: non solùm diuitias malè coaceruatas, sed corpora etiam Siculis reliquerunt. Hoc modo Sicilia defecit à Gallis: ac postmodum à Petro Arragonio est occupata. Sic etiam Caroli in Græciam expeditio cessauit. Hinc Italis vsitatum prouerbium natum (περὶ πανωλεθρίας δηλανότι, de occidione) Siculus Vesper. Hac de re, Marcus Guazzus.

Balduinum generum restituere Constantinopolin frustrà conatur.

Odium eius in Conradinũ etiã mortuum.

Procula Salernit. contra illum.

Procida ins.

Petro Aragonio Procula studet.

Et omnia, quæ ad liberandam Siciliam à dominatu Gallorum pertinebant, astutißimè præparat.

Gallorum libido in fœminas.

Vesperæ Siculæ. Sic liberata, Sicilia.

Tornato Giouanni da Procida in Sicilia col medesimo habito di mendicante, parlò secretamente co' principali di Meßina, e di Palermo: e fu vna fiera è sanguinosa congiura, fatta nel piu sacro e solenne tempo, e giorno, de l'anno. Percioche nel di di Pasca del mille duicento ottantauno, al primo suono de le campane di vespro di quel solenne giorno, quanti Francesi erano in quella isola, furono senza pietà in un tempo istesso amazzati. Onde ne nacque poi il prouerbio del Vespro Siciliano. Et à questo modo il Re Pietro di Aragona, fu per il mezo di Giouanni da Procida, con quella sanguinolenta congiura fatto Signore della Sicilià.

STVT-

STVTGARDIA, à CÆSARE RVDOLPHO OBSESSA: ET TRANSactio VVirtembergici comitis Eberhardi Illustris, cum ipso & alijs. Alemanniæ expurgatio à latrocinijs & prædationibus. Oppidum Gretzinga. Bebenhusæ, & Minoris Augiæ, locupletatio. Fridericus, Episcopus Curiensis. Hartmannus Langemantel Augustanus. Cædi Conradini Sueui parentatum. Henricus Rempius. Secundus Orient. Imp. Andronicus Palæologus senior. Alterum R. Rudolphi matrimonium. Pseudo Fridericus Tilecolupius. Hastiludium XV. Germaniæ. Nobilium & Monasteriorum, & oppidorum aliquot Sueuiæ, mentio. Opp. Kirchaimum & Syndelfinga.

CAPVT VII.

Stutgardiæ obsidio per Cæs. Rudolphum, contra Eberh. illustrem, ciuitates affligentem.

ANno 1282. (vt Hedio in Paralip. Vrsperg. scribit) R. Rudolphus, comitem VVirtembergensem Eberhardum (quòd ei cum Esselinga, & alijs ciuitatibus, non conueniret) aggressus, Stutgardiam obsedit. Sed per Archiepiscopum Moguntinum res fuit composita. Alicubi legi ego, hæc post præsentem annum esse facta. Vtut sit: res ab alijs paulò pluribus exponitur, in hanc sententiam. Pacem mandarat Cæsar partibus: sed Eberhardus inimicitias persequebatur: fœderatos habens plures comites & nobiles. Amicis vtebatur proceribus Monteforti, Dockenburgijs, Friburgensibus, Helffenstainijs. Veniente autem exercitu Augusti: ipse confugit Stutgardiam, vnicum habens filium Vlricum. Eam verò Cæsar obsedit: castra habens in Esselingensi decliuitate, seu καταβάσει. Auff der Eßlinger staig. Cuius loci vineæ, ad huc castrenses vineæ appellantur. Auff der Wagenburg. Erant vires in oppido: erant maiores vires extrà. Sæpe oppugnatio facta est valida: sæpe foras eruptio animosa. Labore diutius protracto sine effectu: quòd se comes egregiè defenderet: sed tamen diuturniori obsidioni succubiturus erat: tandem bonus ille Isnensis Gyrtel Knopfius (de quo suprà diximus: ex Pistoris filio Episcopum Basiliensem, deinde Electorem Imperii, nempe Moguntiæ Archimystam, factum esse) ille bonus Cingulinodius seu funiger, qua erat prudentia & facundia, interuenit commodè: effecitq́, vt deditionem faceret, quamuis acer, turisq́ sui tenax, comes Eberhardus. Rectè ex Hesiodi quidem mei sententia: qui potentioribus resistere dissuadet: quòd id & noxæ, & decori, & dolori, sit. Oppidum quidem, Cæsari deditum: murusq́ oppido, tanquam pallium, detractus: at Eberhardo tamen, Principi animoso (sed & fidelissimo erga Cæsarem postea) mox restitutum. Cum Esselingensibus quoq́, Cæsare agente, reconciliatio gratiæ facta. Quæ transactiones quanquam beneuolo Augusto factæ erant: tamen, quia non facilè offensionum oblitus sci poterat, quas ab alijs senserat, Eberhardus: Achalmensem comitem Albertum, & Teccensem comitem, bello seorsim petijt: quòd ciuitatibus, à quibus ipse per illa tempora sibi parum æqua existimabat facta, auxilio fuissent. Itaq́, villas eorum succendit, cædes fecit, captiuos adduxit. Sed & hoc malum, partim terrore Cæsarianorum armorum, partim interuentu pacificatorum, sedatum est: & ablata, partibus restituta. Cæmeterium etiam Eberhardi quoddam perquam munitum, iussu Rudolphi destructum est: in quo plurimum comes Eberhardus habuerat spei: & fortè id eo facilius bellum, aduersus vel Esselingenses, vel comites, susceperat. Nam olim passim per Germaniam erant cæmiteria benè munita: in quibus non modò fruges & fructus à vicanis reponebantur: sed eò quoque tempore hostilium incursionum confugiebatur. Doluit autem adeo ipsius cæmeterij demolitio comiti Eberhardo: vt (quæ animi vi & impatientia erat) bellum resumere non dubitasset: nisi à propinquis & amicis inhibitus fuisset. è M. Scr. & Mutio. Sed vide infrà quæ ad 1286. quoq́ annum referuntur.

Achalmam & & Teccum Eberhardus persequitur.

Cæmeterij demolitio.

Rudolphus R. castra prædonum munitissima, Richenstein & Schæneck, vi cepit, ac funditus euertit. Trit. Idem & alijs prædatorijs castris in Germania vastatis: ab Alpibus Italiæ, vsq́ ad Britannicum mare, pacem & securitatem fecit. M. Scr.

Latronum arces, à Cæsare destructæ.

In Templo VVirtembergici oppidi Gretzingæ, inter Tybingam & Eßlingam siti, monumentum est. Anno Domini 1282. obijt Diepoldus, miles de Bernhusen.

Gretzinga.

Viuebant his temporibus nobiles equites à Langenstain (vt scribit Lazius) quorum erat insula Menavv in lacu Podamico: quam Arnoldus, sua familiæ postremus, circa annum 1282. ordini Teutonico legauit.

Langensteinēses. Menavv ins.

Albertus de Olerbach (à comitibus de Schalcklingen ducens originem, sicut Burgouienses Marchiones) sepelitur Vlmæ (vt ab eodem Lazio scribitur) anno 1282. Cuius frater erat Henricus, Canonicus Augustanus: & Pupelinus, qui Burcardum genuit 1316. atq́ hic Burcardus, ex Adelhaide à Lierhaim, Burcardum & Pupelinum. Plura, Lazius.

Olerbach.

Cæsariense Monast.

Eodem 1282. anno nata est Abbatiæ Cæsariensi paternitas in Schænethal. De Cæsariensi cœnobio, vel Kaishaimensi, VVidemannus scribit: eius esse peramplas opes: reditus multorum millium Aureorum quotannis: & tot propria inde Romam vsq; in via domicilia: vt eo proficiscens Abbas, singulis noctibus in suo commoretur. Ponit & Schænthalam, Bernhardinum Monasterium, in Othonica sylua, ad amnem Iagstum, ditionis Herbipolensis: circa annum Domini 1157. à VVolframo Bebenburgio conditum: vt iamdudum scripsimus.

Bebenhusa, dita-ta.

Eodem 1282. anno, Volckerus Staheler, ciuis Rotenburgensis, donauit Bebenhusanis vineam in pago Hirsovv.

Henricus & Fridericus de Æchterdingen, fratres, vendiderunt iisdem tertiam partem omnium decimarum in Berg, cum earum attinentijs, & iuribus vniuersis: sitis in villis & bannis villarum Gaisberg, VVangen, Roracker, Stutgard, Gunzhofen, Bingen (al. Brigen) & Altenburg. M. Scr.

Augia minor.

Eodem anno (vt Brusch. scribit) à Rudolpho R. & antè à coniuge eius Anna, Monasterium Albæ vel minoris Augiæ Sueuicæ (quod anno 990. fundatum erat) ita locupletatum est: vt ille, secundus eius fundator: hæc, secunda fundatrix, perhibeantur.

Curiensis Episcopus Fridericus.

Episcopatui Curiensi præfectus est 1282. anno, comes de monte forti Fridericus: Vlrici Brigantini comitis, & Guiltelmi Sangallensis Abbatis, frater. Adiuuit fratrem Guilielmum, cum R. Rudolpho belligerantem, à VVerdenbergensibus comitibus adiuto. Itaque prælio Balchæ sub Valducio victus, a VVerdenbergensi comite Hugone, quem populatione vexauerat, captus anno 1283. est: ac biennium ferè in arcis VVerdenbergensis custodia detentus. Ex qua cùm profugere conaretur: mappis ac lodicibus consciſsis, profunè vtens: & per feneſtram summæ turris se demittens (sicuti non ita dudum, nec ita longè à Tybinga, alius quidam dolendus) cùm iam mediâ turris parte deueheretur: confracto perfido fune, humi delapsus est, eademq; nocte expirauit, anno M. CC. LXXXV. vt a Bruschio, & lib. 10. cap. 29. a Stumpfio, scribitur.

Balcha. Fugæ conatus infelix.

Apud Halenses Suevos florebat Burcardus Sulmaister, Ioannini Hospitalis benefactor.

Langenmantel Hartmannus.

Augustanus tunc viuebat patricius, Hartmannus Langemantel, habens vxorem Mechtildin: qui ad salutem animarum suarum, donationes non paruas contulerunt: vt extrueretur in vsum egenorum ciuium, Hospitale ad Sanctum Spiritum, in suprema austrum versus vrbis regione: extra Hauslettensem portam, quæ nunc Rubra dicitur. Confirmauit Hartmannus Episcopus. Hinc mos inoleuit: vt Episcopus rusticam domum, in qua initor bos, prope Hospitale hoc habeat: & Cathedralis Ecclesiæ Decanus, semper assideat Deputatis a Senatu: quando Oeconomi Hospitalis huius, annuas rationes curatoribus eius dant. Henning. ex Gassaro.

In Sindelf. libro de hoc 1282. anno.

VValtherus, Rector Ecclesiæ in Bebelingen, obijt in octaua S. Stephani.

Rex Rud. celebrauit curiam in Vlma, in octaua Pentecostes.

Comes Albertus nuptias suas in Onfridingen celebrauit 14. Kal. Augusti.

Villingen.

Comes H. de Furstinberch, filios suos, milites fecit: præsente Rege Rudolpho, & alijs multis Baronibus, in ciuitate Villingen. Curiam idem Rex ante Natiuit. Domini celebrauit in Augusta. Ibi filium suum, Ducem Austriæ instituit de concessu Principum.

Petrus, R. Hispanus Messanam Carolo Contradicidæ eripit. Et Carolum eius F. capit.

Anno 1283. Rex Hispaniæ Petrus (cùm antea R. Carolus Messanam frustrà obsedisset) Siciliam (instinctu etiam vxoris Constantiæ, Manfredi filiæ, ad soceri cædem vlciscendam) occupat. Ideo à Pontifice sacris priuatus est: quòd videlicet eam insulam sedi Pontificiæ detraheret. Crucis etiam Insigne contra Petrum sumentibus, tanquam contra Saracenum, plenam delictorum veniam Pontifex promisit. R. Caroli deinde filius vnicus, etiam Carolus nominatus, Salerni Princeps, temerè cum Nauarcho Regis Petri, Rogerio Loria Calabro, pugna nauali supra Neapolin congressus, captus est: cum 9. triremibus, ac maximo nobilium virorum numero. Hi omnes (exceptis 9. & Carolo) in Siciliam missi sunt: quorum ducentis nobilissimis, capita mox præcisa sunt Messanæ: vt eo modo CONRADINI mors (inquit Pandulphus) inulta non esset. Carolus Rex, qui in Aquitania fuerat, Caietam cum 60. triremibus postridie appellitur. Qui cùm resciuisset de filij captiuitate: & Neapolitanos optare Rogerio vitã, sibi verò exitium imprecari: vrbem prorsus exurendam statuit. Attamẽ Apostolici Legati, & quorundã amicorũ, precibus, à proposito depulsus est: sed ex nocentissimis quibusq;, ciuib⁹, CL. suspen-

Cæroli R. sæuitia.

Suspendio sustulit. Cogitauit posthæc, de valida in Siciliam expeditione: sed Foggia 8. idus Ianuar. 1285. tristitia curisq; consumptus, ætatis LVI. anno interijt: cuius corpus Neapoli Regio more humatum est. Siculi quoq; antea excommunicati à papa, reliquos à Rogerio captos Gallos, in carcere combusserunt. Conuocatis postea præcipuis quibusq; Iureconsultis: de captiui Caroli pœna quæsitum est. Hi verò vna mente & voce iudicarunt: Carolum eodem modo capite mulctandum esse: quo pater ipsius, Conradinum Sueuum mulctasset. Ideo Regina Constantia ei denuntiauit quadam Feria sexta benè manè: ipsi moriendum esse, sicut Conradino accidisset. Prouideret ergo animæ suæ. Respondit Princeps: ego verò æquo animo mortem oppetam eo die: quo etiam Saluator noster Iesus Christus, pro nobis oppetijt mortem. Quo responso cognito: Regina religiosa & prudens. Si ipse, inquit, propter hunc diem æquo animo mortem oppetere paratus est: ego etiam propter illum, qui eo die mortem oppetijt, ipsius miserebor. Ita Carolus est conseruatus: idq; tanta cum laude mulieris: quanta cum infamia pater illius Carolus, antea adolescentem Regium Conradinum sustulerat. Notabilis hic est exitus: qui meritò animum lectoris, voluptate excellentis misericordiæ matronæ Sueuicæ expleat.

Mori, ex tristitia.

Caroli iunioris conseruatio per Constantiam Reginam, Manfredi filiam.

Arx Herbolistain comitis Helffenstainij, à R. Rudolpho fuit obsessa. 5. Stumpff. 6. Rudolpho bellum fuit circa hæc tempora, cum comite Sabaudiæ: cui oppida Paterniacum & Moratum, ope Bernensium & Friburgensium eripuit. Antea tamen circa Moratum ab equo dejectus, in lacum insilijt armatus: ac miro corporis robore euasit. Inde ab Hartmanno de VValdeck eductus, Friburgumq; delatus: auxilio soceri sui Bernhardi de Hohenberg, milites ex omni Sueuia collegit: in hosticum reuersus, amissa recuperauit: & prædicta oppida cepit. Cuspin. & Vignier.

Herbolstain. Sabaudia. Hohenberg. Bernhardus.

Eodem anno, postremus Marchio Burgouiensis obijt, D. Henricus: in VVettenhusano Monasterio, 982. Christi fundato. sepultus. Brusch.

Burgouiens. Marchio vltimus.

Henricus Remp. ius suum, quod habuit in villa Berg, & infra septa eiusdem villæ, in domibus, agris, & syluis, vendidit Bebenhusanis, 41. libris, & 5. ß. Halln: consentientibus Dominis feodalibus, Cunone & Rumboldo de Griffenstain: qui etiam omne ius suum, salutis animarum suarum causâ, eidem Ecclesiæ contulerunt.

Rempius Henricus. Greiffenstain.

Conradus dictus Strauue senior, Ernestus Rector Ecclesiæ Metzingensis, & Suiggerus de Stöffeln, iuniores, donarunt eisdem omnia sua bona, quæ habuerunt in Æchterdingen. M. Scr.

In Sindelf. libro de hoc 1283. A.

In vigilia Natiuit. Domini, sepultus fuit Dux Ludouicus de Deche. Intelligo Teccensem Ducem. Maij 13. (die Gangolfi) vineæ frigore perierunt. Postridie Vlrici, de nocte grando plurima damna in multis locis dedit. Castrum in Boltringen, circa Iacobi destructum est.

Boltringen.

Comes Vlricus de Asperch obijt die Osualdi R. & Bebenhusæ sepultus est in Pomario, die Martyris Afræ. Hæc, ibi.

In Oriente, circa hoc tempus factus est II. Rector ex Palæologina gente, IMP. CAES. ANDRONICVS SENIOR PALAEOLOGVS, P. F. Aug. ad annos 50.

Andronicus Senior, Imp. Orient. II.

Anno 1284. Dominicâ Septuagesimæ, Rex Rudolphus alteram vxorem duxit, filiam Othonis comitis Burgundiæ, Agnetem (al. Elisabetam) puellam venustissimam, 14. fortè annos natam, ipse adolescens annorum fortasse LXVI. Nuptiæ Regali magnificentiâ, Basileæ inter Pentecosten & solstitium æstiuum celebratæ: præsentibus multis Episcopis, Principibus, comitibus, nobilibus: multo cum exercitio equestrium ludorum, & alia omnis generis hilaritate digna. Sed amœnissima nullum fructum arbuscula protulit. Ideo, marito defuncto, in Burgundiam rediit.

Secunda Rudolphi Cæs. vxor.

De hoc coniugio, VVurmlingensis Cunradus hæc ponit. Regina, filia Ducis Burgundiæ, copulata fuit Regi Rud. in 2. vespera Blasij martyris.

Eodem anno (inquit Presbyter Siffridus) vir quidam senex vênit Coloniam Agrippinam: asserens, se esse Fridericum II. Imp. qui ante 33. annos mortuus fuêrat. Is inde eiectus, receptus est à ciuibus Nussiæ: sed anno sequenti crematus est VVitzlariæ. Alibi sic de ipso inuenio: Hoc anno Tile Kolup (al. Fridericus Holstuch) se fingit Fridericum II. quasi hactenus diu peregrè abfuisset. Defecerant iam aliquot Principes ad eum: nec pauci ex nobilitate, qui malis moribus erant, rebusq; nouis delectabantur. Colmaria ipsum receperat: quæ idcirco postea multo auro mulctata fuit à Cæsare. Fuerat ille quondam in Aula Imp. Friderici. Hinc multorum arcanorum gnarus, hominibus egregiè imponere norat. Agebat in oppido VVetzflær: iubens R. Rudolphum ad se venire: ac feudum suarum possessionum à se recipere. Ibi ergo

Pseudo Fridericus. Tiletolupius.

obsessus & captus est, iussu Cæsaris, ab Henrico Marescalco Calatini generis: ac denig. Fridenbergæ combustus. Auentinus, Fridericum Stuphium vocat: manium eliciendorum gnarum, Inferosq. cogendi peritum: qui vultu Imp. Fridericum II. referens, se eundem esse prædicauerit: opesq. ingentes, quas atri spiritus subministrauerint, Veteranis ad se confluentibus largiter distribuerit. Fuisse admodum comem atq. affabilem: quos pecuniâ non potuerit, blandicijs conciliasse sibi. Plerag. secreta militibus & equitibus, qui sub Friderico meruerint, Geniorum disertorum instinctu memoriter recitasse. Iudæos atque Christianos, nobiles Rhenanos, vulgus promiscuum, ciues & agricolas (ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη φύσις φιλοκαινότομος: animi mortalium, rerum nouarum auidi) conuolasse. Illum populo congiarium, militibus donatiuum, elargitum esse. Iamq. indies magis magisq. copijs auctum, timeri potuisse: & Imperatorum more conuentus agere celebres, primò Nouesij, deinde Agrippinæ, cæpisse. Cæsarem igitur Rudolphum, cum exercitu Coloniã petijsse: Pontificem ad officium coëgisse: vectigalia vindicasse: quamuis iniuriam sibi Episcopo fieri clamante. Fridericum verò interim in regionem cattorum elapsum esse: apud VVetzflar se muniuisse. Rudolphum, castris eò translatis, vrbi minatum esse excidium, nisi impostorem dederent. Traditum ab oppidanis, impietatis condemnasse: deinde ligatum ad palum, concremari iussisse. Ecce stultæ ambitionis ἀξιώτατα ἐπίχειρα, dignissima præmia.

Combustus.

Hastiludium 15. Ratisbonæ.

Ponit hoc 1284. anno Ryxnerus, quintum decimum generale certamen ludicrum: nobilium Sueuorum, Bauarorum, Rhenensium, & Franconicorum. Actum est Ratisbonæ, hebdomade proximam Dominicam post 5. Michaëlis secuta.

Reges, erant hi quatuor equites.

Franconicus, Conradus Schenckius Schweinisbergius. Bauarus, Ioannes Frawenbergius. Sueuus, Sigismundus Rietheimius. Rhenanus, Conradus Seckendorffius.

Sueui præsentes.

Fronsperg. Georgius Marescalcus ex Calatinis, eques. Georgius de Freundsperg. Georgius de Riethaim. Andreas de Freiberg. Vitus de Rechberg. Magnus Marescalcus de Bappenhaim. Conradus Schellenbergius. Ioannes de Bodman. Conradus Hirnhaimius eques. Et alij.

Stauffeneck. Adelberg. Eodem anno, Erhardus Canonicus Constantiensis, & Ludouicus de Stauffeneck, fratres, filij Friderici Stauffeneccensis: Adelbergensibus bona quædam in VVangen & VVelden, à patre Friderico vendita, ac decimas in compensationem damni ijsdem illati datas, confessi sunt, & confirmarunt. Interfuit huic actui (inter alios minus spectabiles testes) Magister Vlricus, Notarius nobilis viri Hermanni, Ducis de Tegge.

Teccens. Hermannus.

Tubing. comites. Eodem tempore, Albertus dictus de Ebersperg, aliquid Adelbergensibus denauit. Otho & Ludouicus, Hugonis filij, comitis Palatini de Tuvvingen, viuebant: qui omnes contulerunt Ecclesiæ Bebenhusanæ molendinum in VValdeck.

Teccens. Conradus. Kirchaim. Dux Conradus (intelligo Teccensem) hat denen von Heiningen Marck recht vnd freyheiten erlangt (Heiningensibus tus municipij, & libertates, impetrauit) gleich den Freyheiten/ die Freiburg im Brisgaw hat. Ipse quoq. Kirchaimum muro circumdedit.

Syndelfinga. Syndelfinga (quondam, Villa dicta) hoc 1284. anno, à Pentecoste per annuum spatium, muro fuit munita vsque ad quartam partem, Beblingam versus: & iura ciuitatis accepit.

Gamundia. Oppidi Gamundiæ consul primus reperitur Bernhardus KlebZagelius. è schedis M. Scr.

Isna. Oppidum Isnam, & vnà cœnobium, hoc 1284. anno ignis sustulit. Idem verò cœnobium, ab Abbate Henrico Brunouio egregiè est instauratum, & 1288. à Tullensi Episcopo Cunone consecratum. Brusch. Craffto Hirsaugiensis Abbas, & conuentus, vendidêre Bebenhusanis omnes possessiones: quas habebant apud oppidum Bunnenkain, & in Battenhain. M. Scr.

Bunnenkain. Binnicken.

Mompelgart. Comes Reinhardus de Mympelgart, tres suorum ciuium cepit: qui se redemerunt 40. millibus librarum. Fast. Colm.

Frisonum cædes. Filius VVilhelmi, Rom. antehac Regis, interfecit 1400. Frisones: eripuitq. eis corpus patris violenter.

Arces prædonũ, deiectæ. R. Rudolphus, circa Festum S. Martini destruxit quinq. castra prædonum Sueuiæ: vbi VValdecke nominatur. Ibidem.

Plura particularia de hoc 1284. A. in Sindelf. lib.

Entringen. Post Natiuit. Domini obijt N. comes de Furstinberch. Traditum fuit castrum Entringen comiti Friderico, die Cath. Petri. Sed 15. Kal. Maij: eiectus inde est à Marquardo. obijt comitissa de Baden, in castro Libincelle, XI. Kal. Maij.

Liebenzell.

obijt

Obijt comitissa de Zaphilstan, relicta Simundi comitis de Grauanbruch, in vigilia Cath. Petri. Fort. Rauenspurg. Translata fuit S. Renfindis nonis Maij, vel in crastino Iohannis ante portam Latinam. Rex Rud. die Iohannis Bapt. maximas nuptias filio suo celebrauit Basileæ. Et nuptias in castro Gruningen, filio suo, Albertus de Hohinberch, Festo ad Vinc. Petri: Rege Rud. præsente, & Ludouico atq; H. Bauaris fratribus. Regina (Rudolphi R. vxor) venit VVimpinam ante S. Galli. Zauelstain.

CÆSAR RVDOLPHVS, ESSELINGENSIBVS FAVTOR. IVDAICI Iurisiurandi ritus. Libertas Italiæ, à Germanis. Rursus de Eberhardi VVirtemberg. bello cum Cæsare Rudolpho. Ibi, comites Tubingenses. Arx Achalma, ad VVirtembergicos. Bebenhusiorum incrementa. Tybingensis Probi, qui Tullensem Episcopatum gerebat, animosum factū. Albertus, Turingiæ Langrauiæ à filio captus. Nobiles plures Sueuiæ Hyems calida.

CAPVT IIX.

ANno 1285. Rudolphus R. amplificauit cœnobium Dominicanorum, vel Prædicatorum, Esselingæ: quâ id spectat ad Nicrum, & Parochialem Ecclesiam. Darzu eingeben den Flußthurn/vnd garten. *Quo anno, etiam iura ciuitatis data esse Esselingensibus, dicitur. Sed eos ego iam antea habuisse, nunc verò confirmata fuisse, credo. Comitissa quædam Landauiensis, maritum habuit comitem Aichelbergensem.* Esselingæ Dominicani.

Diemo Herter, & Dietherus frater eius, Rector Ecclesiæ Tusselingensis, assensu comitum Tubingensium (nominantur Gœtzo. & Gottfridus cognomento Bœblinger) Bebenhusijs vendiderunt omnes suas apud Hauuenstain possessiones, cum omnibus pertinentijs & iuribus, 144. libris Hallen. monetæ. Herteri. Tusselinga. Tubing. comites.

Iisdem vendiderunt eodem anno, Dietricus & Diemo fratres, filij quondam Alberti, militis de Stainhulvven, omnia bona: quæ habebant in Parochia villæ VVurmlingensis, LV. libris Hallen. M. Scr. Stainhulben.

Augustæ Vindelicor. mos Iudæorum in iureiurando, apud Senatum Prætoremve, ab hoc anno deinceps hic erat. Iudæus, à quo iusiurandum exigebatur, ponebat manum dextram in Mosis Pentateuchum, in sua Synagoga: ac testabatur, se tam bona fide veritatem in negotio proposito professurum: quàm vellet, sibi Deum omnipotentem adiutorem esse. Id se per legem, quam Dominus Deus Mosi in monte Sinai, lapideis tabulis, sibiq; & omnibus Iudæis, dedisset, atq; per præsentes quinq; Mosis libros, iurare. Hic iurandi ritus, hoc 1285. anno primum Iudæis est Augustæ impositus: VVirceburgo (misso ab Augustanis illuc cum literis Pistore quodam) allatus. Ex Achille Gass. Iudæorum ritus iurandi.

Ex libro Sindelfing. de 1285. anno, breuia & obscuriora particularia vt solet.

In purificatione, de nocte Marscalkus captus fuit: & anno 1311. 11. Kal. Iun. ante castrum VVirtemberg, cum multis alijs occisus. Syndelphingæ, grando 10. Kal. Iun. damnosa: & pestilentia facta buum, ac mel carum. Die Margaretæ, ciues Louinberch (Leonbergæ) capti sunt à ciuibus de Grüningen.

Anno 1286. Cæsar Rudolphus, Cancellario suo in Italiam misso, populos ibi pecuniâ acceptâ liberos fecit. Lucenses 12. millia nummorum aureorum dedère: Florentini verò, 6. millia. Sic aliæ pleræq; ciuitates, nummis in libertatem se vindicarunt. Tritenh. Italicorum populorum libertas vendita.

Hoc demum anno, Nauclerus vult VVirtembergensi Eberhardo bellum (quod suprà 1282. percurrebamus) cum Rudolpho R. & Esselingensibus, & comitibus Achalmensibus atq; Teccensi, fuisse. Sic etiam in Fastis Colmar. legitur: Rex Rudolphus 1286. obsedit plusquam XX. septimanis castellum, quod dicitur Stutgart: quod situm est prope Esslingen. (vno milliario inde.) Et tædio affectus, composuit cum Domino de VVirtemberck. Sic & in M. Scr. lego: Albertus, comes de Achalma, vnà cum ciuitatibus Imperij, anno 1286. Eberhardum cognomine Illustrem, comitem VVirtembergensem, bello adortus est. Eo mortuo: ACHALMA ad VVirtembergenses deuenit, hodieq; tenetur. Stutgardia castellum. Achalma, VVirtembergensium.

Sed pacis conditiones, quas posterius ex Germanicis literis Regis Rom. Rudolphi reperi, breuiter subijciam: vnde & tempus certius, & plures aliæ res, cognoscentur.

1. *Ignoscat comes Eberhardus, & socij eius, omnibus illis: qui eis damna intulerunt,* in diesem vrloge (*bello*) vnd Vehde. ἀμνησικακήτω.
2. *Ipsi sint eo iure, quo fuerunt ante bellum:* seit der Süne (*amica transactione*) die jüngst zu Vlm gemacht ward. *Sic etiam Cæsar Rudolphus, & sui.*
3. *Dimittant omnes captiuos, liberos:* Sie seyen außgebürgt/oder nit. *Idem faciat Cæsar.*

4. *Illius Bernhusani causâ, qui interfectus est,* **sollen wir kein vnmünne (Feindschafft) haben**: *nisi cædes consultò facta sit. Tunc enim percussor iuri sistatur.*

5. *De lite, quæ est inter VVolframum de Bernhusen, & Diepoldi piæ mem. liberos, bini sequestres deligantur vtrinq;,* **vnd ein Obman** (*prætor*) *qui illos transigant:* **entwerders nach Münne (in der güte) oder nach recht.**

VVitlingen. Rembs.

6. *Idem Comes Eberhardus duo Castella,* **Wittlingen vnd Rembs** *tradat Henrico de Burgou, comiti Burckhardo de Hohemberg, & Schvviggero de Gundelfingen: omnibus his, aut duobus horum trium: vt custodiantur per biennium: ad cauendum, ne quid contra transactionem comes Eberh. agat.*

7. *Dux Teccensis, & comes Albertus de Haigerloch, & omnes ipsorum socij,* **sollen gentzlich versöhnet sein**: *amicitiam cum Eberhardo colant, omnibusq; socijs eius.*

8. *Reddat Eberhardus, quicquid debet, tam Iudæis, quàm Christianis: Cæsariq; oppidum Stutgardiam tradat, muris deiectis.*

9. *Vlricum de Helffenstain, etiam in gratiam recipimus. Causa inter ipsum, & inter Comitem Albertum, Palatinumq; Tuvvingensem, transigatur. Nec Vlricus damnum inferat Monasteriis Anhusano & Herbrechtingensi: sed illo tempore, quo citatus à Cæsare fuerit, de illis respondeat. At etiam & Christianis, & Iudæis, satisfaciat.*

10. *Etiam Zollerensis, & liberi eius, veniam à nobis habeant. Inter eos, & comitem Albertum, transactio fiat per duos delectos:* **Vber welche Obman seyen.** *Burggrauius Noribergensis, & comes Oetingensis. Quâ facta, vtrinq; captui dimittantur.*

11. *Vlrico Montefortensi gratiam suam Cæsar promittit: inter quos ambos controuersiam, quæ est, transigant comes Oetingens. & comes Rudolphus Montefortensis,* **nach münne/ oder nach recht.**

Landouius Conradus.

12. **Conrad von Landow/ sol auch vnser Huld haben**: *Inter quem & comitem Albertum, vt res transigatur: bini arbitri sumantur,* **die sie Vermünnen. Finden sie aber kein Münne da: Was sie dann rechts zwischen jhnen sprechen: Daran sollen sie sich genügen/ vnd beyder theil stend halten.**

Appensum est tum Cæsaris, tum comitis Eberhardi Sigillum. Etiam iurarunt, se has conditiones seruaturos, Fridericus comes Zolleranus, Vlricus C. Montefortensis, Vlricus C. Helffenstainius. Qui tres cum sua sigilla tunc secum non haberent: rogatu ipsorum interea signarunt, Burggrauius Frider. Noribergensis, **für seinen Vettern Graff von Zollern**: *& comes Rudolphus Montefortensis, pro fratre suo Vlrico: atq; Fridericus de Truhendingen, pro Vlrico Helffenstainio.*

Acta sunt hæc anno 1286. Pridie D. Martini Stutgardiæ.

Bernhusa.

Cum mentio Bernhusensium suprà in his literis fiat: sciendum est, pagum Bernhusam cum pluribus alijs vicis, hodie pertinere ad præfecturam Stutgardiensem, situm in regione campestri, **auff den Feldern.** *Nobilium ille pagus olim fuit. Ex quibus anno 1279. Fridericus, Friderici equitis F. vixit: & 1475. VVilhelmus de Bernhusen.*

De quo bello, 1286 gesto, particularia hæc, in Sindelfing. collegij libro ad verbum fere habentur. Marchio Hermannus de Baden, & filij eius, habentes plus sex millia armatorum, equitum & peditum: cum Burcardo, comite palatino, pugnarunt prope castrum Altinstage: vbi multi capti & interfecti sunt, in vigilia Kiliani. Traditum est castrum Altinstache, ante Assumpt. per illos de Bulo, & dominos castri.

Bellũ inter Cæs. Rudolphum, & VVirtemberg. Eberhardum.

Eodem anno Rex Rudolphus, post Festum S. Renfindis, vênit Ezzelingen cum exercitu. Expugnauit Canniſtat, Brihe, & Berge, septem castra: atq; igne castra destruxit. Deinde, cum filio suo maiore iuit vsq; Buchesbach, & vsq; Giselingen. Ibidem moratus fuit. In Assumptione. Die Assumpt. Ebirhardus de VVirtemberche, & Gothofridus de Bobelingen, comites, habuerunt conflictum cum ciuibus in Ezzelingen, prope Durinkam. Ibi multi occisi & capti fuerunt. Infra Octauam Assumpt. afflicta sunt hæc. Villa Bondorffe, molendina Herrenberch, Horvve prope Ezzelingen, Bliningen, Berchen prope Ezzelingen, Bernehusen, Blarinhart, & alia: rapinis, incendijs, cædibus: per Marchionem de Baden, comitem Bernhardum, Palantinum Gozzonem, Ebirhardum, & comitem de Vahingen. Die Bartholomæi, VVilha & Echterdingen. Rex post diem Dionysij venit Ezzelingen: & ibi stetit vsq; post Omnium Sanctorum, cum Archiepiscopo Moguntino, destructo castro Bliningen. Et Eberhardus de VVirtemberch, & Gothefridus

Gothefridus de Bebelingen, comites: castra eorum (sua) in VValhusen, Remeshe, VVithelingen, & Rossecke, in pace Regi præsentarunt.

Feria 6. post Martini, erat capitulum (Canonic. Conuentus) in Ezzelingen: quia de Sindelphingen egressum: & duos annos ablata ei fuit decima. Hæc, ex illo libro. Ita comites Tuvvingenses, hoc & alijs bellis exhausti videntur: vt postea oppida tunc vendere coacti fuerint. Iuuerant VVirtembergensem, Burcardus & Gottefridus.

Item ex eodem illo libro, alio in loco.

Anno 1286. multa damna post Epiphaniæ, incendijs & rapinis, illata sunt comiti Eberhardo, in omnibus bonis. Rex Rud. curiam frequentem Augustæ, die Fab. & Sebast. celebrauit. In cath. Petri, in Ezzelingen reconciliauit comitem Eberhardum de VVirtemb. & comitem Albertum, & comites de Decke, atq; eorum complices. Cœmeterium Nuvvertingen (bello recrudescente) destruxit post Exalt. crucis, conuentu antea Vlmæ acto. In crastino Natiuit. B. Mariæ, villam VVile in Scambuch comes Eberhardus totaliter destruxit de VVirtinberch, dictus Koche: & C. de Custerdingen, & C. de Dissingen: & balistarij, & serui comitis de Helphenstane. Item sex domus & horrea, fœnum & auenam, ac speltam, meam ac filiastri (inquit Sindelf. Scriptor) & omnia vtensilia nostra, incendijs & rapinis destruxerunt. Rex, destructo cœmiterio Huvvertingen, ante Matthei Apost. vallauit ciuitatem Stucharten, in crastino Mauricij, cum magno exercitu. In secunda vespera cosmæ & Damiani, Diepoldus Berencherhen (lego, de Bernhusen) occisus fuit, multi capti, & equi plurimi occisi, prope Hedelphingen. In Octaua Galli, Episcopus Moguntinus Stucharten cum magno comitatu vênit, in auxilium Regis. Eodem die fuit conflictus inter comites Burcardum, & Fridericum Schalginge (non potui aliter hoc legere vetustate ferè obliteratum) ac multi interfecti fuerunt, & capti, ex parte comitis Br. atq; Alberti com. de Hohinburch, qui tunc fuit Stucharten.

Tandem Martini Festo Rex recessit, muro eius ciuitatis destructo: alijsq; munitionibus Regi assignatis à comite de VVirtinberch. Comes Albertus, cum multis comitibus, in 2. vespera Brietj vênit Sindelphingen: pauca ordinauit: statim redijt ad Regem Ezzelingen versus. In vigil. Katrine, Rex Rud. venit ad nuptias comitis Rudolphi, Scerer dicti. In crastino Spiram iuit ad Cardinalē. Item comes Eberhardus Scerer, nuptias celebrauit Vahingen cum sponsa sua, in 2. vespera Cunradi Episcopi Constantiensis, multis præsentibus. Ante Natalem Domini, Rex Rud. venit Hohinberch & Rotevvile. Ibidem Festum natale celebrauit, comitem Albertum, & comites de Callere (Zolre) reconciliauit. Aduocati nostri (de comitibus Tuvving. insperges, inquit Scriptor) totam decimam nostram Sindelphinge, in annona huius anni acceperūt: & vsq; Michaëlis consumpserunt. Hæc, hactenus. Transeo nunc ad alia.

Sifridus, nobilis ab Elrichshausen, Ostrofrancus, electus est Episcopus Augustanus: optimeq; 2. A. præfuit. Emit Episcopatui arcem Pfershaim, vrbi Augustæ vicinam. Brusch.

Fridericus, miles de Beringen, consentiente filio suo Cunone, donauit quædam Adelbergensibus, per manum Domini sui Eberhardi, comitis de Spitzenberg. Testes: Nobilis vir EBERHardus, comes de Tockenberg. Eberhardus, comes de Spitzenberg. B. Miles de Hesingen. H. de Stoussenberg. Marquardus de Beringen. C. de Isingen. Beringen. Spitzenberg. comes. Tockenberg.

Domini de Bodmen, partem suam Ecclesiæ Feldkirchensis, capitulo Curiensi totam resignarunt: alteram partem, Schellenbergenses eisdem: consentiente Gözzone (Gottfredo) comite Tubingensi & Beblingensi: qui prædictis in feudum concesserat: cùm ius patronatus ad eum antea directè pertineret. Bodmen. Tubing. Gözzo.

Eodem anno Pont. Honorius IV. confirmauit Scripto Bebenhusanis omnia ipsorum priuilegia, libertates, exemptiones secularium exactionum: anno sui pontificatus 1. Idem fecit postea Nicolaus IV. anno sui Pontific. 4. Bebenhusa.

Eodem 1286. anno, Eberhardus comes de VVirtemberg, libertauit (libera fecit) Monasterio Bebenhusano omnia bona: quæ id tunc habuit in Stutgarten: deditq; libertatem eis ædificandi torcular in eadem ciuitate. M. Scr.

Obijt eiusdem anni 7. idus April. Heinricus de Cannistat, Sindelfing. Ecclesiæ Canonicus: qui 1272. Rudolpho palat. Tuvving. successerat.

Franciæ vel Galliarum Regnum consecutus est PHILIPPVS Pulcher, Philippi F. quiregnauit A. 28.

Anno 1287. (quo Natiuitatem Domini Rex Rud. in ciuitate Rotvvila celebrauit) mu-

Stutgardiæ murus.

rum Stutgardiæ, qui superiore belli inter Rudolphum R. & VVirtembergensem comitem Eberhardum transactione deiectus fuerat, reparatum ego coniecturâ quadam crediderim. Muro enim cinctam hoc anno VVidemannus. Stutgardiam annotauit. Quod non intelligendum est, quasi antea nunquam murum habuerit: sed quòd, cùm is destructus fuisset, tunc refectus fuerit.

Eberhardus & Rudolphus, comites Tuvving. filij Rudolphi dicti Scherer, terram suam & hereditatem diuiserunt in Tuvvingen, nonis Maij, indict. 15. anno 1287. præsentibus multis. Sindelf. libro.

VVolframus de Bernhusen vendidit Bebenhusanis 80. libris ius Aduocatiæ oppidi Vtinginhusen. M. Scr.

VValdsassensis Eremitanus in Nariscis Abbas XII. Ioannes II. accepit priuilegium à Rudolpho Imp. Viennæ 1280. & alterum VVimpinæ 1287. anno. Brusch.

Chorus Templi in Cæsariensi Monasterio, campanili quater de cælo tacto, arsit 12. Kal. Augusti.

Honorius papa misit in Germaniam Cardinalem Tusculanum: qui Herbipoli, præsente R. Rudolpho, quartam partem omnium prouentuum, per quadriennium postulauit. Multis ergo Archiepiscopis, Episcopis, & Prælatis (ὑπερτίμοις) trementibus: ecce tibi insperata τῶν κακῶν λύσις, mali depulsio. Surgens enim Probus, Episcopus Tullensis, ordinis fratrum Minorum, quondam Lector Constantiensis, ex oppido Tybinga oriundus: stans super Baptisterio, nuper in Ecclesia Herbipolensi ædificato, contradixit pro omnibus. Factum in media Quadragesima: præsente Præposito Ecclesiæ S. Martini in Sindelfingensi oppido: qui nomine capituli in expensis consumpsit XV. libras Hallen. Idem Probus, Episcopatu postea deiectus, in ordinem suum restitutus est. (Papa scil. illud Mæonidæ vsurpante: πουλυδάμα, σὺ μὲν οἷος ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις) Naucler.

Probus Tubing. Tulleum Episcopus.

Auentinus autem rem copiosè explicat lib. 7. Ioannem Tusculanum illum, à Pont. Honorio venisse postulatum: vt Cæsar Romam veniret: Augusti cognomen susciperet: Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliam, pulsis Gallis & Hispanis, Imperio atq; Germaniæ assereret. Ideo à Cæsare, & Sacrificio Romano, 21. die Quadragesimæ coactum esse Herbipoli conuentum Ecclesiastici cœtus. In Templo considentibus: Tusculanoq; mandata Papæ aperiente: ac speciosa oratione persuadere conante: ab Agrippinensi Legato contradictum esse. Cui cùm diras Tusculanus diceret: Sacerdotes & Monachos prosilientes, reclamasse, & perstrepuisse. Tusculanum, metu mortis opem Cæsaris imploraſſe: comites eius, tanquam de Domino suo actum esset, diffugisse: ipsum à Magistro equitum, & armato milite, iussu Cæsaris in ædes sacras irrumpentibus, metu exanimem ad diuersorium deductum esse. Probus Franciscanus (inquit Auentinus) Episcopus Tullensis, TVBIORVM oppido in Sueuia ortus, S. litterarum interpres: cuius tum clara facundia, atq; pollens erat: in labro lustrico consistens: quousq;, collegæ charissimi, inquit, Romulei isti vultures, patientia nostra, ne dicam stultitia, abutentur? Quousq; eorum flagitia, auaritiam, superbiam, luxum, tolerabimus? Non cessabit hoc genus Archisynagogũ pessimum: nisi omnes ad egestatem & seruitutem durissimã redegerit. Discordia nostra hoc-ce malum creuit: discordia nostra illi nebulones tuti sunt. Nec vnquã quandiu illi salui fuerint, » Christianis festam pacem seruare, ab armis feriari, pietatem inter se colere, licebit. Nuper Sa- » xones atq; Sueuos (Philippum & Othonem) inter se commiserunt. (συνίβαλον.) Deinde diuum » Fridericum secundum, Reipub. Christianæ vtilissimum, Conradum quartum, Sueuos, atq; op- » timos Principes, Imperio simul atq; vita priuarunt. In Germania discordiæ malo, Satanæ & » Anti Christi Satrapæ seminarunt. Conradum postea, insontissimum, immeritissimum, & op- » timæ indolis adolescentem, prolem Diuorum: iure gentium, hæreditatem repetentem: fraude & dolo interceperunt, ac crudelissime necarunt. Sueuos atq; Francos Vestriacos (occidentales) inter se armis, veluti spectaculum sibi ac paria componentes, commiserunt. Deinde aduersus » hos, Hispanos concitarunt. Nunc nos aduersus Galliæ atq; Hispaniæ Proceres, cognatos nostros, » ex Germania quondam profectos, concitare nituntur. In memoria habete, quid ante 12. annos » ille sanè egregius Decimus (Gregorius X.) cum decimis egerit. Idem Quartus (Honorius IV.) » cum quartis agit. Vt illas Gregorius vigilantissimus à nobis emungeret: Scythas, Arabes, Turcas, in nos armauit. Mentiar, nisi hoſce (nempe maximum vectigal) magis saluos, quàm nos, » esse velint, &c. Proinde, patres Christo deuotissimi, expergiscimini, consulite, succurrite rebus perditis,

Oratio illius cõtra expilatores Romuleos Germaniæ.

Conradini interfectores.

perditis, resipiscite, atq; capessite Rempub. Maiores nostri, immunes Imperij, tamen Romanos, gentium victores, rerum dominos, orbis terrarum domitores, non tulerunt: sed armis Imperium eorum soluerunt. Nos pueris atque effœminatis (ne quid grauius dicam) æquo animo seruimus? Qui sit iste Tusculanus: non sum nescius. Aurisuga est, venalis fœnerator, perfidus, vile pecuniæ mancipium. Ego minas eius floccifacio: senatum totius orbis Christiani appello. Hæc, ille. Collaudata fuit ab omnibus sententia eius: & re infecta concilium solutum est. Das kunte der Tybinger. Aurisugæ pontificij.

Episcopus Basilienſis Petrus, villas Montisbeligardi comitis Reginaldi vastabat. Comes de nobilioribus & ditioribus militibus eius, plus L. cepit. Inde natum est Rudolphi R. bellum in Burgundiam: de quo suprà dictum est. Sed duo hi Scriptores, ad hunc annum referunt: Colmariensis anonymus Chronographus, & Basilienſis lib. 3. cap. 2. Germanici operis Vrstisius. Quo anno & Conradus, comes Græningensis, Hartmanni Landauiensis dicti (1273. mortui. sup. 2. Dodec. lib. 9. cap. 5.) filius, in obsidione Campani oppidi Schalonæ interijt, idibus Maij M. Scr. Obijt 1287. 4. Nonas April. Mechtildis: de Bernehusen, vel de Bihingen, dicta: cuius mater Hedvvigis 1271. 4. Nonas Iun. obierat. Dormiunt circa medium capellæ O. Sanctorum. Anniuersarios sibi emerant. Sindelfing. libro. Mompelgard. Reginaldus. Gröning. Conradus.

Bernæ Heluetiorum, cùm puer ab Iudæis interfectus esset clanculùm: eorum multi supplicio rotæ affecti sunt: cæteri, vrbe expulsi. Ab his incitatus R. Rudolphus, vrbem 30. millibus bellatorum obsedit: sed re infecta discessit. Anno verò 1289 à Rudolpho Regis filio, Bernates in insidias pellecti, graui clade affecti sunt. 3. Munst. 72. Iudæi, puniti. Bernavrbs, afflicta.

Turingiæ Landgrauius Albertus (qui Friderici II. filiam, vxorem suam, iniquè tractauerat: vt antehac scriptum est) filium suum Albertum (al. Ludouicum, cognomine Apicium, Apetz) quem ex Cunne Isenbergica susceperat, contra primos duos legitimos filios ditabat. Ideo à Friderico filio captus est: sed intercessione Principum, iussuq; Imperatoris, dimissus. Hist. Landgr. Turing. Albertus Turingus, à Friderico F. captus.

Anno 1288. viuebat VVernherus, Zimbrensis comes, post Albertum comitem, qui 1255. fuerat. Vxores VVernheri, Anna Dapifera à Rordorff: & Brigita, Baronissa Gundelfingensis 3. Munst. 326. Cimbrenses.

Die Cathedræ Petri, Rudolphus Tuvving. comes Scherer. Malmischaimi fuit vulneratus, & LVI. à Trutvvino Hemelinch (al. Hemling) de Guppingen. Inter illum Rudolphum, & præpositum Sindelfing. post conuersionem Pauli fuerat transactio facta. Proxima deinde die post translationem S. Benedicti, maxima tempestas vineas, agros, homines, grandine & aqua afflixit: Ezzelingæ, Butisbachi, & alibi. Rex deinde vênit Ezzelingam, post O. Sanctorum. Inde, Halphunnen (Hailprunnam intelligo) post Martini. Deinde, in Stouphen, castrum suum, & Gaymundiam: ad nuptias Alberti comitis, & Marchionis de Burgou, Festo Clementis Papæ. Sindelf. libro. Cuppingen. Hohenstauffen.

VVolfhardus, nobilis à Rot, Suevus, Sigefridi Episcopi antecessoris sui frater vterinus, natalis esi Episcopatum Augustanum: cui benè præfuit A. 12. Multas dedit arces huic Episcopatui: plures in Marchionatu Burgouiensi emit. Transtulit Parthenonem S. Margaritæ, in vrbem: fundatum antea 3. milliaribus ab vrbe ad Mindulam amnem à suis Maioribus. Brusch. Mense Ianuar. eiusdem anni, Hartmannus Langemantel patricius Augustæ (de quo, ante hac) & vxor Mechtilda, sex Leprosis ciuibus, & duobus exteris, apud S. Seruatium (bey S. Fetzgen) alimenta in perpetuum emerunt 125. libris nummarijs: & quasi alteri fundatores eius Ptochotrophij habentur. Gassar. Rotus nobilis.

Eodem anno, 10. Kal. Iul. Fridericus, quondam Friderici de Vrbach militis filius, consensu Eberhardi VVirtembergensis, vendidit conuentui Bebenhusano 36. libris denariorum Hal. monetæ, Curiam in Zuffenhusen, dictam Vrbachhoff: cum eiusdem curiæ domibus, areis, ortis, agris, pratis, siluis, pascuis, aquis, aquarum vsibus, vijs, inuijs: & generaliter cum omnibus suis iuribus ac pertinentijs: ac specialiter cum dimidietate decimarum fœni: competentium ei in Parochia villæ Zuffenhusæ prædictæ. M. Ser. Vrbach. Fridericum. Zuffenhausen.

In vico Pfullingen, nata fuit gallina quadrupes. Item in Sungenthal, 300. homines fragore nubium perierunt, in vigilia S. Margaretæ. Herm. Æd. Nubiũ ruptura.

Bernæ

Monomachia. Bernæ Helueticæ duellum fuit 5. Ianu. inter virum & mulierem: in quo mulier, victrix euasit. 8. Stumpf. 6. Octaua Epiphaniæ vênit Mercator quidam Basileam, aduehens vinum Cyprium vinum. Græcum, seu Cypri: deditq; bicarium eius vini 5. solidis: & quartale 1. libra: quod vsq; ad id tempus fuerat incognitum. Chronic. Colmar. Bicarium, becher.

Bappenhaimij. Anno 1289. Henricus & Hiltebrandus Bappenhaimij viuebant: Romani Imperij, & Ducatus Sueuiæ, Marescalci. Matth. Bapp.

Achalm. Post Annuntiationem Rex venit Ezzelingam. Subitò inde recessit. Multa facta sunt hoc anno per desponsationes in castro Achalme. lib. Sindelf.

Comitum nobilium interitus. Miserè obijsse vno tempore apud Nigram Syluam dicuntur à Tritenh. hi sex comites: Emicho Liningensis, Dietherus Katzenelenbogensis, VValtherus Gerodes Eckensis, Gerlacus senior de Lympurg, & quidam de VVelingen, denig; quidam de Reineck.

Tubing. Palat. Eberhardus. Iesinga. Eberhardus, Rudolphi F. Palat. Comes de Tubingen, dictus Scharer, omnes suas Vineas apud Iesingam, & alia: item Dominium aduocatitium & competens in bonis apud Lachum, &c. de consensu fratris sui Rudolphi, cœnobio Bebenhusano vendidit 104. libris denariorum Hallen. monetæ.

Tecc. Hermannus. Hermannus, Dux de Teck, renuntiauit iuri Aduocatiæ, seruitio & exactioni, quæ ei competijt in bonis in Heiningen: à quibusdam Adelbergensibus donatis.

Otzvvil. Ovve. Giſenack. Suiggerus de Otzvvil, miles: Albertus & Hugo fratres, dicti Ovve: vendidêre eidem Monasterio 140. libris denariorum Hal. curiam suam, & vniuersas possessiones, apud Giſenack sitas: cum omnibus iuribus & pertinentijs earum. M. Scr.

Hyems Calida. Hyems ab hoc anno vsq; in sequentem, niue magna cadente, calidissima erat: ita quidem, vt Constantiæ in natali Christi, serta texerentur ex viola & verbasculo: pueriq; ad Schotti cœnobium lauarent in Rheno. Ex Herm. Æd. & aliunde.

COMITIA RVDOLPHI R. ERDFORDIÆ. COMITES GENEROSI,

Tybing. Rudolphus, & VVirtemberg. Eberhardus, alijque Sueui nobiles. Lorchensium æs alienum. Augustanæ vrbis cum Episcopo suo transactio. Collegium Canonicorum Mompelgardi. Occisio Iudæorum Nordlingæ, & alibi. Vrbium Syriæ, & Christianorum ex ijs, deletio: atque sic cruciatarum expeditionum, inanis & pernicioſa opera & labor.

CAPVT IX.

Erdfordia comitia. ANno 1290. Imperator cum Principibus & Episcopis Germaniæ, comitia Erdfordiæ habebat. Quibus etiam Albertus Turing. Landgrauius, cum filijs Friderico & Dicemanno interfuit: nec non Cæsaris filij, Albertus & Rudolphus: ac filiæ, Iutta Regina Bohemiæ, Ducissa Bauariæ & Saxoniæ, aliæq; nobiles fœminæ. Cæsar, auxilio Erdfordensium, circiter L X. arces Arces latronum, destructæ. prædonum confregit. Seditiosos etiam ciues, in foro Erdfordiæ percussit gladio. In ijsdem comitijs, trabibus cuiusdam domus fractis, interierunt: Fridericus comes Auenbergensis, Heinricus Schvvartzenburgius, Germarus Zigenhanius, Bellinger Mellingus, Burcardus Praefectus VVartbergius. G. Fabric. Annal. Misn. lib. 2. & alij, Iis ex comitijs VValsasserſis etiam Abbas Theodoricus, priuilegium à Rudolpho R. accepit, Brusch. Ruina nobilium.

De his comitijs, in Sindelf. libro sic scribitur. Anno 1290. Rex curiam magnam habuit in Erphurche, plusquam LXX. castra destruxit: & plusquam CXI. personas decollauit. Inde reuersus est ad nos: sed post Martini, Noribercham profectus: vbi conuocatis ciuitatibus, maximam pecuniam exegit, & post Natiuit. Domini accepit.

Clanx. VVildberg. Idem Imperator, per milites suos, arces Clanx & VVildberg in Abbacella Tuberthal, atq; castrum Yberg in Turthal, contra Abbatem Sangalli VVilhelmum occupauit. Lycosth.

Syndelfing. Aduocatus, Tybing. Rudolphus. Rudolphus, comes Tubingensis, Rudolphi (al. Hugonis) filius, dictus Scharer: patrocinium gerens Syndelfingensium, & causam habens aduersus Præpositum atq; capitulum: eis reditus, census, decimas, cætera bona, ademit: illiq; loco suo excessere. Sed postea, intercessione socers Vlrici Schelcklingensis, & Friderici Nippenburgensis (genant Letani) facta: omnia eis cum libertate restituit: iureiurandoq; se eis ea tuiturum, promisit: auctum, non minuturum. Etiam ad sarciendum damna, census & bona quædam ipsis dedit. Literis 1291. confirmauit. De hoc collegio, sup. part. 2. lib. 8. cap. 6.

De eodem negotio, sic in libro Sindelf. Post Iacobi (inquit) Rud. comes, Aduocatus noster, in Sindelphingen, omnia bona & reditus villæ Sindelphingen, præpositi & capituli, totaliter accepit.

accepit. Et Canonici fugerunt propter minas comitis, ſtultitiam, & paupertatem, &c. Hæc erat gratitudo ipſorum in poſteros fundatoris ſui.

Eberhardus, de VVirtemberg comes, vendidit vinearum quinq; iugera: in monte iuxta Schorndorff dicto Grauenberg ſita: de quibus tertia pars fructus dari conſueuerat Hainrico, filio dicti Iunge de Schorndorff, & eius hæredibus. Vendidit autem 33. libris denar. Hallen. monetæ, huic ipſi Hainrico: qui ex pecunia dotali vxoris ſuæ Agnetis ſatisfecit. Ita collocatus fuit in plena poſſeſſione: eiq; de euictione cautum pro conſuetudine regionis, appenſo comitis ſigillo. Schorndorff.

Teſtes.

Reinhardus de Heſingen, Dapifer comitis, VVolf de lapide, milites. Cunradus Nont, dictus Iunge de Schorndorf. Engelinus Scultetus. Conradus, antiquus Scultetus. (Exſcultetus.) Rufo de Gehartſtetin, al. dictus VVingarter. Gernotus, frater ſupradicti Hainrici. Et alij.

Inueni alicubi, Albertum IV. Teccenſem Ducem (Berchtoldi Argentinenſ. Epiſcopi fratrem) mediatorem fuiſſe circa hunc annum, inter comites, Eberhardum VVirtemberg. & Rudolphum Habſpurg. bello interſe contendentes. Erat ille Teccenſis, ex Habſpurg. familia Alberti III. filius, vt puto.

Eodem anno 1290. 4. id. Octob. Gebzo & conuentus Lorchenſis: debitorum laqueis tam apud Iudæos, quàm apud Chriſtianos, multipliciter irretiti: vſumfructum omnium ſuarum apud Tunzenhofen vinearum & torcularium, vendiderunt CC. libris Hallen. monetæ, per ſpatium 5. menſium, Hainrico hoſpiti ſuo de EZZelingen, Mechtildi vxori eius, & hæredibus propinquioribus. Sigillatores, ipſi, & Capitaneus, Scultetus, alijque Iurati, oppidi EZZelingen. Lorchenſes, Iudæis obſtricti.

Eidem cœnobio qui ad neceſsitates, manus porrigerent adiutrices: aut in extremis laborantes, legarent quicquam ſuarum facultatum: aut certis diebus feſtis deuote accederent: Rogerius S. Seuerinæ Archiepiſcopus, & ſocij, ſingulis ſingulas dierum Quadragenas, de iniunctis ſibi pœnitentijs, literis Romæ 5. Kal. April. 1290. datis, relaxauerant.

Bebenhuſanis contulêre propter Deum Henricus Menteler, & Mathildis vxor eius, curiam in Cuſterdingen, dictam Schærinshoff, 28. iugerum. Burcardus de Berſtingen, vendidit ijſdem decimas ſuas in Magſtat, 38. libris. Bebenhuſani, ſemper creſcentes. Berſtingen. Magſtat.

VValther de Huſen viuebat, quod eſt prope Göppingam. Collegium Backnangenſe, à Marchione Rudolpho reſtitutum. M. Scr. Huſen.

Auguſtam olim Epiſcopo ſuo obnoxiam fuiſſe: ex ſubiectis literis, anno 1537. contra Auguſtanos ab Epiſcopo Chriſtophoro editis, videtur. Wir die Rhatgeben der Statt Augſpurg/ thun kund allen den: Die dieſen Brieff leſen/ hören/ oder ſehen: Das vnſer Erbar Herr Biſchoff Wolffhard von Augſpurg/durch vnſer bitt/vnd zu veſtunge ſeiner ſtatt hie zu Augſpurg/ mit ſeines Capittels gunſt vñ raht/vns die gnade gethan hat: Das wir ein Vngelt nemen ſollen/zu allen Thoren an der ſtatt/von hinan vñ S. Georien tag der nun ſchiereſt kümpt: Vnd darnach vber vier jar/ in der gewonhait/als es bey ſeinen vorfahren genommen iſt. Vnd ſollen von im/noch ſeinem Capittel/noch von allem jhrem Geſinde/kein Vngelt nemen. Das/ das ſteht bleiben/ vnd vnzerbrochen/vnd ſein nicht vergeſſen werde: Haben wir dieſen Brieff verſigelt mit der Statt inſigel zu Augſpurg/ daran hangend. Dieſer Brieff ward geben zu Augſpurg/da von Chriſtus geburt/waren Tauſent jar/ zweyhundert jar/in dem neuntzigſten jare: An dem Sontag nach S. Tiburtin tag/der vor S. Georien iſt. Auguſta C. olim ſub Epiſcopo ſuo.

Eiusdem anni die 16. April. Senatus Auguſtanus de nouo cum Epiſcopo ſuo VVolfhardo à Rot, de omnibus & ſingulis, quas cum ipſo habebat, controuerſijs, tranſegit: ingentiq; pecunia ſumma ei data, ciuitatem in libertatem aſſeruit. Gaſſar.

Eodem anno, Auguſta exuſta eſt funditus curia, vel Senatoria domus: non modico ciuitatis damno: ſed tumultuario tamen opere reſtituta breui: ac demum 1440. elegantioribus muris, teſtudinibus fornicatis, ac triclinijs ampliſsimis, abſoluta: octennioq; poſt, exornata pulchrius picturis. Munſt. ex Gaſſaro. Auguſta incendium.

Viuebat hoc tempore Henricus II. Burgoniæ Marchio: qui ex comite quadam Margareta genuit Henricum III. Agnetem, & Berchtam. Agnes Graiſpachio comiti nupſit, & poſt eum Baroni Neiffenſi. Berchta Hiltebrandum Mareſcalcum Biberbacenſem habuit. Laz. Apud quem plura. Burgonia.

Heinricus, eques ab Hochſteten: item Vdalricus, comes de Aichaim, circa idem tempus florebant.

Aichaim. rebant. Habitabant Aichaimenſes inter Vlmam, & cœnobium Ochſenhuſam: quorum conditoria, in cœnobio Gutenthal, ab ipſis fundato. Idem.

Ante Aſcenſionem Domini, in ciuitate Brage Boëmiæ, obijt Dux Sueuiæ, filius Rud. Regis de Habisburch. Sindelf. libro.

Mompelgard. Collegium. Decanus & Capitulum Montisbeligardi, die proxima Veneris poſt Feſtum omnium Sanctorum (ſed & aliquot annis pòſt) ſtatuta quædam de præbendis, & alijs temporalibus rebus, fecit: quæ Hugo poſtea, Biſuntinus Epiſcopus (vt non propriæ vtilitati illorum, ſed communi, inſeruientia) auctoritate & ſigillo ſuo approbauit. Quale, hoc eſt. Statuimus, vt fructus præbendarum Canonicorum noſtrorum, decedentium ſiue reſignantium: anno, quo deceſſerint, vel reſignauerint: à die obitus vel reſignationis, computando: ad remedium animarum ipſorum Canonicorum, decedentium vel reſignantium: in communes, & magis neceſſarios vſus, conuertantur: nec poſſint vendi ſuccedenti: ſed à nobis ſine diminutione recipiantur. Item hoc: ſtatuimus, vt, quicunque de cætero in Eccleſiam noſtram recipietur in Canonicum de primis fructibus præbendæ ſuæ, teneatur emere vnam cappam de ſerico, vſque ad valorem X. librarum Stephanienſium. Aliter periurium is incurret. Et hoc, anno 1300. factum: ſtatuimus, quòd regimen Scholarum noſtrarum Montisbeligardi, alicui non committatur, niſi per vnum annum ſolum. Item, quòd ille Magiſter continuè in Montebeligardo reſideat: & Eccleſiæ noſtræ, pro vt moris eſt, deſeruiat. Item, quòd de denarijs, qui Scholaribus ſuis in Eccleſia pro obſequijs mortuorum conferuntur, nihil recipiat: vel ab ipſis apertè aliquid, aut occultè, extorqueat. M. Scr.

Iudæorum cladeſ. Iudæi, Nordlingæ, & in Franconia, occiſi. Optima enim loca Iudæi, qui Nordlingæ peculiarem locum clauſumq; habitabant, tenebant: & inde adhuc Iudaica platea (qualis etiam, hic Tybingæ) nominatur. Auxerant res ſuas vſuris, ciuibus ad egeſtatem redactis. Hi ergo eos occiderunt, mulieres iuxtà, ac viros: & bona eorum diripuerunt, maleſuadâ fame incitati. Nobilium ſic etiam pignoribus direptis, quæ Iudæis dederant: grauiſſimæ contra Nordlingenſes querelæ, ab his, & alijs Iudæis, apud Cæſarem Rudolphum exortæ ſunt: mulctæ ciuium ſecutæ grauiſſimæ: infeſtationes à nobilibus factæ per 59. annos moleſtiſſimæ: adeo, vt relinquere ſua commercia cogerentur: & rurſus ad extremam redigerentur inopiam. Chron. Nordling. & Munſt.

Euerſio Tripoleos, Beryti, Sidonis, &c. In Syria, Alphir Saracenus capit & euertit hoc 1290. anno, proximoq; antecedente & ſequente annis, Tripolin, Berytum, Sidonem, Tyrum, Ptolemaidem. Ita tandem, reliquiæ quoque Chriſtianorum, in terra S. ſunt amiſſæ. Qui effugere potuerunt, in Cyprum tranſecerunt. Ita poſt victoriam Gottefridi Bilionei, annis 192. plurimæ ærumnæ extiterunt (quoties modò centies mille Baptizatorum interierunt?) donec tandem Regnum hoc amiſſum, & extirpati inde Chriſtiani ſunt. Armenia tantùm minor, vel Cilicia, & Cyprus, religionem Chriſtianam retinuerunt. Iudicium hodiernorum hominum de his rebus. Ecce vtilitates Papicarum cruciatarum. Concionando purè Chriſti Euangelio, non gladio cogenda gentes erant: nec animarum ſalus, in poſſidendis Hieroſolymis, ponenda. Nullo enim id fundamento, nec veteris, nec noui Teſtamenti, demonſtrari poteſt. Mus man eben Hieruſalem haben? Pontifices hortabantur ad talem expeditionem: aut vt Cæſarem, ſi cuius potentiam metuerent, à ſe in Palæſtinam (nach dem Genßhörnlin) auerterent: & ipſi interea regiones ad ſe raperent: aut vt argento Sueuiam & Germaniam emungerent. Atque, vt hæc aſſequerentur, ταῖς δυσήνοις τῶν χριςωνύμων ψυχαῖς ἐναπεκύβευον: ſanguine Chriſtianorum, tanquam teſſeris, ludebant: modò vt ipſi Regna Mundi ad ſe attraherent. At, etiamſi bono proposito in Syriam nos hortati eſſent: tamen opera noſtra, & figmenta cordis noſtri, non iuſtificant: ſed ſola iuſtificat Dei gratia, per fidem apprehenſa, & nobis arctiſſimè applicata. Cætera noſtra omnia, quoad iuſtitiam coram Deo adipiſcendam, σκύβαλα ſunt: quæ in Dictionario Ex QVO, Squibula appellantur. Confidamus ſolo Chriſto: & fidem operibus, quæ Deus præcepit, teſtemur, nec tamen ijs confidamus.

Hieroſolymitanarum expeditionum, ſiue Cruciatarum, exitus tragicus.

Scybala.

RVDOL-

RVDOLPHI, HVMANISSIMI IMPERATORIS, OBITVS. GOTTfridus Bœblinger, Palatinus Tubingensis. Eberhardus VVirtemberg. comes, Lorchensis cœnobij Aduocatus. Bebenhusensium incrementa. Eberhardus & Conradus Landouienses. Hainricus, Marchio Burgouiensis. Vlricus, comes de Berge. Cuno de Beringen. Hiltebrandus Bappenhaimius. Bellum inter VVirtemberg. Vlricum, & Hohenberg. Albertum, comites. VVernherus, nobilis de Ehingen.

CAPVT X.

ANno 1291. aut non longè antè, Rudolphi R. vxorem Burgundicam, cùm Spiram veniret illius iussu, Episcopus eius loci Fridericus, Bolandensis Baro (al. Leiningen) è curru excipiens, formâ illius oblectatus (Bruschius & Pantal. referentibus) osculatus est. Hoc ipsa indignissimè tulit: sicut olim de quadam nobili Argentinæ Sanctimoniali, quæ in S. Claræ Parthenone vixerit, dici audiebam: eam, cùm a Sacerdote quodam iuniore tentaretur, respondisse: absit, vt mihi persuadeas. Si velim inhonestè agere: non peccauero potius tecum, qui longam vestem gestas, quam potius cum aliquo, cuius crura Sol interluceat. Et hæc Augusta, Episcopi basium indignata maximè: ad Imperatorem, querelam huius iniuriæ detulit. Tum hic Episcopo nuntiari iussit: se hoc pacificale sibi soli osculandum comparasse. Si ipse quoque delectaretur osculis: proprium sibi pacificale quæreret: alieno verò abstineret. Hoc nuntio Episcopus ita territus fuit, vt solum verteret: nec ante Cæsaris mortem (quæ non ita multo tempore post secuta est) domum reuerteretur. At ipse tamen Augustus, a tali remedio non abstinebat. Hectica enim cùm febri (vt a Cuspin. scribitur) corriperetur: sæpe Principum & nobilium virorum vxores, filias, puellulas, vocabat: ac præsentibus viris, basia illis affigebat. Causam facti rogatus: comiter (vt erat facetus) dicebat: se non præsentius inuenire, ad corporis sui confirmationem, remedium: quam si hauriret dulces virginum animas, & suaueolentes puellarum spiritus. Ridere illustres viri, qui ipsum sincerè diligebant: ac sæpius suas ad honestissimum senem feminas adducebant.

Osculum, Imperatrici ab Episcopo datum.

Senis Imp. Rudolphi oscula innoxia.

Libenter ipse vidisset, filium suum Albertum, Regem Rom. in comitijs Francofurtensibus creari: sed non potuit à Principibus obtinere: etsi posterius, Regnum Albertus consecutus est. Trit.

Obijt autem Rex Rudolphus Germersheimi, in die diuisionis Apostolorum, vel pridie Calend. Octob. cùm non multò antè dixisset, se properare Spiram, ad Reges sepultos. Ibi in Ecclesiæ Cathedralis choro (vbi monumenta Regum) ad sepulcrum Regis Philippi, splendidè est humatus. In libro verò Sindelfing. dicitur, cum in vigilia Renfindis venisse Spiram, cum Regina, & filij vxore, sorore Regis Boëmiæ, ac Duce Bauariæ Ludouico, alijsq; proceribus: ac die Renfindis obijsse. Postridie sepultum esse in Monasterio S. Mariæ, apud sepulcra Regum aliorum. Post mortem eius, Episcopum Spirensem H. redijsse ab exilio Franciæ annorum 5. ac statim castra, per Regem ablata, vi recuperauisse.

Obitus eius.

Mortuus est anno milleno, C. triplicato,
Sex minus atq; tribus, Iulij Rex mense Rudolphus.

Argentinenses ei honoris causâ statuam equestrem lapideam, supra postremum introitum summi templi posuêre, cum inscriptione: RVDOLPHVS, comes de Habspurg, Rex Romanorum. Cuspinianus ait, eum 5. Cal. Maij. 1218. natum fuisse. Ita fuit 73. annorum. Ditionum eius fuit: prudentiâ gubernantur regiones: quarum limites tyrannide non vnquam extenduntur. Ex ipso processit nobilissima & Imperatoria domus Austriaca: penes quam adhuc sceptrum Romanum feliciter est. Ἀγχίνοια, Sagacitas, insignis prudentia, huius Imp. Ex Argent. Alberto.

Et eulogium.

Depositum quoddam Mercatoris, negabat caupo quidam. De quo cùm conquestus esset Mercator: Imperator accersit ciues Noribergenses, & inter eos cauponem, dicēs: habes in capite egregiam mitram: adimo tibi eam, quia mihi placet. Gaudebat caupo, se tam gratiosum esse apud Cæsarem. Misit Cæsar clàm mitram ad vxorem Cauponis, nomine Cauponis: Mitte mihi, vxor, sacculum 200. Marcarum argenti. Misit: Mercator dedit Cæsari. Cæsar exposuit querelam Mercatoris, Cauponi. Quo negante præcisè, Mercatore verò asseuerante: Cæsar producto sacculo, cauponem conuicit: quem, hominem diuitem, probè mulctauit: Mercatori autem depositum reddidit. Iustitiane magis mirer, mentisne profundæ? Contrà, nobiles olim, nescio qui, dicti sunt, suspendisse furem quidem: non tamen restituisse furtum iusto domino, sed sibi retinuisse.

Depositi alienatarii recuperatio.

Mendico datum responsum.

Idem mendico cuidam petenti, vt secum patrimonium diuideret: tanquam cum fratre ex Adamo, obolum in saccum iniecit: & conquerenti dixit: pete à singulis fratribus tantundem. Tunc plus me habebis.

Tubing. Palat. Gottfridus Bæblinger.

Viuebat eodem tempore Gottfridus Bæblinger, comes Palat. Tuvvingensis: cui vxor erat Domina Elisabeta, comitissa de Fyrstenberg: quæ adhuc 1319. vixisse dicitur.

Item Rudolphus, comes Tuvvingensis: vxorem habens Dominam Mechtildem.

VVirtembergenses.

Obijt sine liberis Eberhardus II. comes VVirtemberg. Eberhardi F. Ludouici N. Et aliter sic: obijt Eberhardus, Eberhardi I. filius: frater Heinrici, Episcopi Aichstetensis. Hæc, in M. Scr. Quibus non vsq; quaq; consonant: quæ alibi in Genealogijs harum duarum familiarum vidi. Attamen, quod de ortu Eberhardi dicitur: consonat cum altera sententia huius stirpis: quæ suprà part. 2. lib. 12. cap. 9. posita est.

Quod ad comites attinet Tubingenses: suprà part. 2. lib. 10. cap. 10. ponebantur coniuges, Rudolphus II. & Hedouvigus Dillingensis, 1268. Ex his natos ponit tabula Genealogica sequentes, fratres & sorores.

Tubing. comitũ stirps.

1. *Gottfridum, Palatinum Tubing. Dominum Beblingæ Herrnbergæq;, 1291. cuius vxor fuerit Luitgardis, comitissa Schelcklingensis.*

2. *VVilpurgin, nuptam Hermanno D. Teccensi, 1273.*

3. *Henricum, palat. Tubing. Dominum Beblingæ: qui obierit 1281. relicto filio Eberhardo, marito Vaihingensis comitis Adelhaidæ, 1298.*

4. *Sophiam, vxorem Zollerensis comitis Friderici, 1290.*

Deinde, Gotfrido & Luitgarde prædictis ait natum esse Gottfridum & VVilhelmum: qui vendiderint VVirtembergensi comiti Vlrico 1342. oppidum Tubingam. Prioris vxorem, fuisse Claram Fyrstembergiam & Friburgiam: alterius, Hailgam Eberstainiam. Vbi non fit mentio supradictorum coniugum, Gottfridi & Elisabetæ, Rudolphi & Mechtildæ. Indigent hæc omnia diligenti inuestigatione. Vide sequentia, infrà lib. 7. cap. 12. Interim auxilio sumatur hoc, quod posterius nactus sum, pulchrum: & antehac dicta Sindelfingensia. Rudolphus, comes Palat. de Tuvvingen, Rudolphi F. dictus Scharer, præposito & capitulo Sindelfing. literas dedit: quibus eis satisfaceret, pro rebus ereptis peruersâ suorum consiliariorum suasione. Nunc autem, inquit, ex diuinæ pietatis gratia, & S. Spiritus illustratione, & consilio nostrorum consiliariorum seu consulum: nobis rectè, honestè, & sanè suadentium, illustrati, summè pœnitentiâ ducimur, &c. coram illustri comite, domino & socero nostro, Vlrico de Scalkelingen: & Friderico, milite de Stuppenburch, dicto Letani, &c. Datum & actum Herrenberch, anno Domini 1291. Indict. 4. proxima secunda post Kiliani: præsentibus, domino Vlrico, com. de Scalkelingen, socero: H. de Haluingen, Bernh. de Heuuingen, Dietero Sacerdote de Herrenberch, Cunr. de VVurmelingen, Marquardo de Kannestat, Canonicis: Crafone, Rectore & Vicario in Cuppingen: Friderico milite, dicto Letani, de Stuppenburch, &c. M. Scr.

Rud. Tybing. Palat. pœnitentia.

VENDITIO QVÆDAM.

Eberhardus (Illustris) de VVirtemberg comes, quandam suam apud Schorndorff curiam, seu bona, vendidit 12. ll. denar. Hal. monetæ, Conrado quondam Sculteto ibi: Rufoni de Gertenstetin, dicto VVingarter: Hainrico, filio dicti Iunge: Cunrado, dicto Blanckeli: Cunrado, dicto Bernhart: Gernoto, Fratri Engelini: Henrico sutori, & Sifrido Cerdoni: ciuibus suis de Schorndorff. 6. Idus Ianu. 1291.

VVirtemberg. Eberhardus, Lorchens. Aduocatus.

Idem Eberhardus, Lorchensium patronus. Vniuersis præsentium inspectoribus, tam præsentibus, quàm futuris. Nos Eberhardus, Dei gratia comes de VVirtemberch, constare volumus, & profitemur: quòd, cùm dilecti in Christo Abbas & conuentus in Lorch, ordinis sancti Benedicti, nos vnanimiter & concorditer elegerint pro adiutore, seu tutore bonorum ipsorum: personas & res, seu bona ipsius Monasterij, in nostram recipimus defensionem, sub tali conditione: quòd de bonis prædictis non recipiemus, nisi tantummodo ius aduocatitium (aduocaticum) quod vulgariter dicitur Vogtrecht *ab antiquo institutum. De bonis verò ipsorum, de quibus ab antiquo non dabatur ius aduocatitium, etiam nos nihil recipiemus per aliquas exactiones: sed libera permanebunt. Et tamen pro totis viribus, & posse nostro, eadem tenemur defensare. Insuper, si per aliquem nostrum Officialem, contra formam præscriptam grauati fuerint: eundem deponemus: & ad beneplacitum eorum, alium*

alium substituemus: de damnis illatis per eundem illicitè, satisfacientes. Vniuersa perscripta, fide data vice Sacramenti, promisimus inuiolabiliter obseruare. Si verò (quod absit) in omnibus articulis prænotatis, seu in aliquo eorum, negligentes fuerimus & remissi: prædicti Dominus Abbas & conuentus eligendi alium tutorem liberam habebunt potestatem. Testes omnium præmissorum sunt: Suiggerus de Gundelsingen. Berchtoldus, frater suus. VVolframus de Bernhusen senior. VVolframus, filius suus. VVolff, dictus de Stain. Reinhardus de Hohenberch. Vlricus, dictus Spete. Hainricus, dictus Rische, milites. (Ritter.) Benedictus de Stain. Et Rudigerus de VValthusen. Gundelfingen. Bernhusen. Stain.

Qui etiam omnes nobiscum, & pro nobis, præmissa promiserunt obseruare. Vt autem vniuersa & singula, rata permaneant: & à nobis inuiolabiliter obseruentur: præsentes ipsis contulimus nostri sigilli munimine communitas. Datum & actum anno Domini M. CC. nonagesimo primo, Mariæ Magdalenæ.

Loca, ex quibus ius aduocatitium recepturus, comes Eberh.

Mynster. Schmithen. Grunbach. VViler. Scornbach. Eschelbrun. Rottersperg. Necklinsperg. Oppolsbaum. Bretznacker. Stainach. Buch. Brunigsviler. Kyrneck. Loca aduocatiæ Lorchensis. Schornbach.

Ex quibus non recepturus.

Villa Loreh. Bruck. Pfalbrunn. Braitensyrst. Renharts. Enderbach. Klotzhain. VVigmar. Rot. Dunbuch. Lengnang. Votstetten. Frickenhofen. Mittelbrunn. Geggingen. Vggingen. Zimmern. Hussenhofen. Lindach. Vostenriet. Mutlangen. Bussingen. Geggingen.

Eodem 1291. anno, Eberhardus & Conradus fratres, comites de Landovv, omne ius dominij, quod eis competijt in decimis, in superiori & inferiori Durnkain, & in Vlbach (quas quondam possederunt VVolframus de Beutelspach, Renhardus de Æchterdingen, Renhardus & Ioannes fratres de Hohenberg) Bebenhusijs donarunt, ob salutem animarum suarum, & Parentum. Landouij comites.

Ius Patronatus in Plieningen.

Gottfridus, Dei gratia, comes Palatinus de Tuvvingen, dictus de Bœbelingen: omnes suas possessiones, sitas apud Blieningen, & in Bircka, cum omnibus earundem possessionum curijs, Mansibus, fundis, areis, domibus, horreis, hortis, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarum usibus, decimis, vijs & inuijs: & cum omnibus hominibus, tunc infra Parochiam in Blieningen, & apud Ezzelingen, constitutis: & generaliter cum omni iure, dominio, omnibusq; iuribus ac iurisdictionibus: de consensu charissimæ suæ contectalis, vendidit absolute religioso nostro Monasterio Bebenhusen, pro sexcentis libris denariorum Hallen. monete. Porrò ius patronatus Ecclesiæ Blieningen, prædictis possessionibus annexum, nec vendidit, nec sibi retinuit, nec suis hæredibus & successoribus: sed absolutè cùm vniuersitate voluit transire in ius & dominium Monasterij nostri. Acta anno virginei partus millesimo, ducentesimo, nonagesimo primo, 7. Idus Aprilis, Indict. 4. Tubing. Palat. Gottfridus. Blieningen. Bircken.

Proinde 3. nonas Maij, Rudolfo Constantiensi Episcopo literis Duregi confirmante: transierunt ad Behenhusanos, illustris Palat. Gottfridi, consensu & instinctu nobilis fœminæ Elisabetæ, comitis Henrici quondam de Fyrstenberg filiæ legitimæ, consortis eius (cogente quadam necessitate, vt in rebus humanis fit) bona illa, quæ habuit in Blieningen & Bircken. Cum quibus etiam patronatum Ecclesiæ Blieningensis voluit, ratione non venditionis, sed donationis, ad illos transire. Quæ possessiones cùm fuissent Dominæ Elisabetæ, ratione dotis assignatæ: ipse generosus maritus ei compensauit illas, alijs per villam Mæringen in Fildern bonis vberius. Pro illis persolutæ sunt 7. Idus April. DC. libræ, vt prædictum est. Tunc omnia iure emptores translato: etiam periculum euictionis, & veræ vvarandiæ præstandæ, ab iustissimis venditoribus promissum fuit. Dieser Zehende mag ietzund zu gemeinen jaren / dem Closter ob M.DC. Scheffel früchten ertragen / on die Höfe. Mæringen.

Liberatio Marchionis Burgouii citra Alpes.

Eodem anno, 4. Idus April. Heinricus Marchio de Burgovv, & Henricus nepos eius ex filio, concesserunt Bebenhusanis: vt, quicquid donationis, legationis, vel emptionis titulo: a suis, vel à sibi infeudatis, de bonis vel possessionibus, mobilibus vel immobilibus, seu feudis suo dominio pertinentibus, citra Alpes illis obueniret: id sua donatione libertatis, possiderent pleno iure. Burgouiæ Marchio Henricus.

Eiusdem anni X. Kal. Mart. similem libertationem fecerunt infra terminos Blieningen & Æchterdingen super Fildern, Bebenhusanis, VLRICVS comes de BERGE, dictus de Schelek- Bergensis C. Vlricus.

Schelcklingen: Vlricus & Hainricus, filij eius: præsente fratre Vlrici senioris Egenone, canonico Ecclesiæ Augustensis: & Gottfrido, Palat. comite de Tubingen, alijsq; fide dignis, in Schelcklingen.

Ovvensis Volckardus. Alttorff villa.

Eodem 1291. anno, Kal. Febru. Volckardus miles de OVVE: consentiente Constantiensi Episcopo Rudolpho: & Alberto comite de Hohenberg, Iudice prouinciali: & vxore, omnibusq; hæredibus eius vtriusque sexus: curiam suam, in villa ALTTORFF in sylua Schainbuch sitam, iuxta Ecclesiam ipsius villæ, dictam Fronhoff, cum omnibus eius bonis & iure, Bebenhusijs vendidit CC. libris denar. Hall. monetæ: donato etiam, non vendito, liberè iure patronatus.

Iisdem Petrus de Birningen vendidit apud Æntringam 30. iugera agri, terna vinearum & prati iugera, & 5. areas.

Hagenbuch.

Fridericus quoq;, dictus Stöffler de Æchterdingen, vendidit eis, 60. libris Hallens. Denariorum, curiam dictam Hagenbuch: sitam inter stadia villarum Æchterdingen & Möringen: atque molendinum, situm ad ripam riui dicti Kersee, cum ipsius molendini iuribus & pertinentijs.

Beringensis Cuno.

Cuno dictus de Beringen, filius quondam Friderici militis, de consensu Domini sui Eberhardi, comitis de Spitzenberg, contulit Adelbergensibus bona quædam in Beringen, sito in Alpibus. Sigillatores, strenui viri: Ludouicus de Stauffeneck, miles. Bernhardus, dictus de Vilseck.

Testes.

Marquardus de Beringen, miles. Sifridus, dictus de Sieffen. Eberhardus, dictus de Ombden. Duringus & Lupoldus, fratres. M. Scr.

Ex Diplomate Pappenhaimico.

Pappenhaimius Hiltebrandus.

Ego Hiltebrandus de Pappenhaim, Imperialis aulæ Marescalcus, notum fieri cupio præsentium inspectoribus vniuersis: quòd cum in bonis Curiæ fratrum de Cæsarea Cistertiensis ordinis, dictæ vulgo in Rekhartsried, quatuor metretæ auenæ, iure Aduocatiæ mihi competerent, meisq; progenitoribus ab antiquo: sano ductus consilio, in animæ meæ remedium, tenore præsentium renuntio, &c. Datum 1291. Laz.

Mense Maio & Aprili huius 1291. A. exustæ sunt ciuitates, Vahingen & Gruningen: inquit Sindelf. liber, aliud nihil addens. Postea historias ad eundem annum refert has. Mense Maio (inquit) comes Gottfridus de Bobelingen, annonam totam (circiter 200. malra) in Darmshane, & in VVile, Glemisgo vve, eripuit Præposito & capitulo Sindelphingensi.

Eodem anno post Assumpt. comes Vlricus de VVirtinberg, cum multis comitibus, & magno exercitu, ascendit Rotinburch versus, & Hagirloe: ciuitates, villas, vineas, igne vastauit. Et castrum dictum ODINBVRC, prope Tuvvingam, reædificauit comes Gothefridus de Tuvvingen, & comes Eberhardus. Hæc facta sunt vsque ad Bartholomæi. Reuersus verò comes & sui, aduersus VVirtinberch: castra, in VVabelingen, in Berge, in Andresbach, destruxerunt. Facta sunt hæc à Festo Assumpt. vsque ad Egidij confessoris.

Eodem anno, post Nicolai, comes Albertus, & comes Vlricus de VVirtinberch, liberos suos copulauerunt. Nuptiæ celebratæ sunt 15. Kalend. Ianuar. in ciuitate prope Tuvvingen Rotinburch solenniter, multis præsentibus. Hactenus, ex illo libro. Intelligo hinc, bellum tunc fuisse inter comites, Vlricum VVirtemberg. & Albertum Hohenbergensem. Vlricoadhæsisse Godefridum Tuvvingensem: qui & ipse, & Eberhardus frater) arcem Odenburgensem instaurauerint. Cuius arcis hodie nullus lapis amplius extat: sed promontorium, in quo stetit, rotundum (inter Tybingam, & vicum Hirschouium) vocatur Odenburg, in Neccarum dispiciens. Vastauit autem VVirtembergicus Hohenbergensia loca (fortè quod Vahingæ & Gruningæ exustio superior, ab Hohenbergensi facta fuerit, Postea Hohenbergensis vicem reposuit, vicissim in VVirtembergiam irruens. Tandem bellum matrimonio finitum video (vt non rarò fit. Rusticis euastatis, inter Dominos) & Irmengardem cogito, Alberti Hohenbergici filiam. Vide in sequenti libro, annum Domini 1340.

Bellum inter VVirtemb. & Hohenberg. comites.

Ehingen nobiles.

Viuebat eodem hoc anno nobilis vir, Werner von Ehingen/ Vogt zu Stouffen. Huius & antecessorum sedes erat Aigelsehæ. Ipse in quibusdam literis renuntiauit bonis (verzeicht sich seiner güter) quæ habuit Plieningæ, Gottfridum versus, Palatinum Tubingensem,

Stouffen.

Progenies huius Stouffensis Præfecti.

1. VVernherus ipse.

2. VVern-

2. VVernherus & Conradus, equites. Vendiderunt arcem Aigelſcham, cum pago VVeſterhaimo, Helffenſtainio comiti Vlrico. VVernerus obijt 1350. ſepultus in veteri oppido Ehinga. Conradus citatur 1320. teſtis, à cognatis ſuis, Burcardo & Reinhardo fratribus. Sed 1352. pridie S. Thomæ, controuerſiæ Iudex fuit, quæ ſequitur. Nobili viduæ Luitgardi, Berchtoldi de Sunchingen quondam vxori, bona quædam contra fratrem eius Fridericum VVallenum adiudicarunt, vt arbitri (als Scheidsleut) Conradus von Ehingen Ritter (Obman in der ſach) comes, Hugo de Hohenberg, Burcardus de Hohenfels, & Reinhardus de Rucke eques. Litera Rotemburgi datæ. Ex altera parte ſequeſtres adfuerunt, Herter von Tußlingen / Friderich Kleib / Cuntz Schenck von Stauffenberg. Obijt Conradus anno 1357.

3. Conradi filius, Petrus. Teſtificans in literis cuiusdam venditionis, anno 1347.

Eodem 1291. anno, Kraffto de Dachenhuſen florebat.

Halæ Sueuicæ pendebat olim tabula rotunda: in qua ſcutum erat Sulmaiſterorum: habens mediam ſui obliquam partem, inter duas cæruleas partes, flauam: & ſcuto impoſitam flauam galeam: ac ſuper ſcuto, quaſi bicornem ex pennis pileum: iiſdem diſtinctum coloribus, quibus ſcutum. Quæ inſignia, in tabulæ planitie rubra erant. Tum in extrema alba circumferentia, hæc verba. Anno Domini M. CCC. XI. ſtarb Occo Sulmeiſter. D. G. G. Anno Domini M. CCXCI. OBIIT OCKO MILES SVLISMAGIST. Sulmaiſteri.

Deinde, altera ſimilis tabula, habens hæc verba.

Obijt eiusdem 1291. anni Calendis Nouemb. Domina Adelhaidis de Eberſtain, com. Othonis filia vxor Domini Conradi de Lichtenberg.

ADOLPHVS NASSOVIVS, II. REX ROMANORVM. COMITES illuſtres Tybingenſes, Eberhardus, Gottfridus, alijque. Op. Haſelach apud Herrenbergam. Bebenhuſium emptionibus creſcit. VVerdenbergenſis comes Burgelinus. Introductio albi panis in Herrenalbenſe Monaſterium. Offenſio inter Albertum Auſtrium, & Regem Adolphum. Colmaria, ab Adolpho capta. Lorchenſium Aduocatus, Eberh. VVirtemberg. comes. Landaui proceres. Hugo de Halfingen. Ammerana vallis ad Tybingam. Abbas Hirſaug. Gottfridus.

CAPVT XI.

ANno 1292. Octauo idus Ianuar. ſecundus creatus eſt Francofordiæ, CAESAR ADOLFVS REX ROMANORVM: qui regnauit A. 7. circiter. Fuit comes Anaxonianus, vel Naſſouius: vir inſignis, ſed pecunia & milite parum ſuffultus: ſtatura mediocri, agilis, amabilis: ſciens Germanicam linguam, latinam, & Gallicam. Coronatus eſt cum vxore Imagina Lympurgenſi, Aquis, à Colonienſi Seufrido. Infeſtus ei fuit Albertus, Dux Auſtriæ: exiſtimans, ad ſe pertinere Imperium iure paterno. Adolphus, Rex II. in Occidente.

Eberhardus, Palat. comes Tubingenſis, dictus Scharer, Bebenhuſanis vendidit (conſentientibus vxore Adelhaide, & fratre Rudolpho comite) 17. Cal. April. Manſum nominatum Forſthube (ſitum inter Tubingam & VVidnouu) cum omnibus pertinentijs & iuribus. Item, piſcariam in fluuio Neccaro iuxta vicum Luſthnouium: quæ incipit lineâ directa à cliuo Katzenſtig: & extenditur vſque ad montem Girshalden: finiturq; lineâ planè protenſa à fonte appellato, Deß Einſidels Brunnen: vſq; ad locum dictum, Kalchgrube: prope aream quandam vocatam Knappen: cum omnibus eò pertinentibus, omniq; iure. Item 18. Calend. Septemb. (aſſentiente Gottfrido patruele ſuo, & Rudolpho fratre ſuo) poſſeſſiones ſuas in Obernkilch / Ruſten / & Obrndorff: libera donatione addens ius patronatus Obernkilchenſe. Omnibus etiam incolis Obernkilchæ & Ruſtenæ, ius foreſtarium contulit in ſylua ſua Stainbuch, ius ſcilicet ligna ſecandi. Tubing. comites. Luſtnou. Obernkilch.

Gottefridus, Palat. comes de Tubingen, abſolutè & liberè contulit iiſdem, calend. April. proprietatem omnium poſſeſſionum in Magſtat ſitarum: quas Burcardus de Berſtingen ab eo, nomine feodi, vel alio quocunq; titulo, poſſederat. Tubing. Gottefridus.

Eodem 1292. anno, 10. Calend. Iun. Hainricus Lupe, ciuis quondam Herrenbergæ, eidem Monaſterio vendidit decimam: quam habebat in oppido HASELACH, apud Herrenbergam ſito: ex qua annuatim percipiebat quaterna maltra tritici & ſiliginis Herrenbergenſia, ab illis: qui ipſam decimam nomine feodi ab ipſo poſſidebant: non obſtante, ſi quando minus percipierent. Vendidit autem XX. libris, & V. ſolidis, denar. Hallen: accedente conſenſu Epiſcopi Conſtantienſis, ac Domini ipſius Rudolphi, Palat. Comitis Tubingenſis, dicti Scharer: nec non filij Lupius Henricus, Haslach.

sui (Lupij) Hainrici, Rectoris Ecclesiæ Herrenbergensis, & omnium hæredum. Erat autem iste Lupe, Ministerialis Palat. Rudolphi. Testes venditionis erant, Machtolsus &c. dictus de Nippenburg, miles: Cunradus Scultetus, Dietericus senior scultetus de Herrenberg: ac Dietericus, Fridericus, & Iohannes, filij, &c. VVolframus, dictus Siler, & alij fide digni.

Stöffelij. *Cuno, Conradus, & Albertus, de Stöffeln, eidem Bebenhusano Monasterio vendiderunt 56. libris Hallen. moneta, omnes suas apud Heselach possessiones, nec non homines virius q; sexus.*

Bebenhusana Curia, Tybingæ. *Hoc tempore Bebenhusaniam habebant Curiam Monasterij in oppido Tubingen: quo frumenta ipsis inuehebantur à Rusticis.* Deß Abtshoff/oder Bebenheuserhoff: *cui curiæ, equile domus meæ contiguum est:*

Helffenstainius Vlricus. *Vlricus, comes de Helffenstain, quædam Adelbergensibus contulit. Testes. Rudolfus, miles de Hunderfingen. Gebhardus miles, Aduocatus in Gerhusen. Marquardus, miles de Beringen. Conradus, Aduocatus de Berg. Vlricus, miles de Vlrichkingen. Siefridus, dictus Schöner. Bertholdus de Nellingen. De quo Helffenstainio, aliter sic:* Graue Vlrich von Helffenstain verzeihet sich aller gerechtigkeit am Hoff zu Michelberg bey Spitzenberg/ *anno 1292.*

Viuebat tunc etiam Fridericus, Comes de Fyrstemberg. M. Scr.

VVinterthyr obsidetur à Tigurinis. Burgelini fraus. *Eodem anno, Thuricenses (*Zürcher*) obsidebant oppidum VVinterhyr: in quo erat Dux militum, comes de VVerdenberg Burgelinus. Hic sciens, Episcopum Constantiensem cum multis armatis auxilio venturum Thuricensibus: clàm oppido egressus, Insignia Constantiensis Episcopi (Rudolphi Habspurgen.) in suis vexillis picta gestauit: & ad Thuricenses specie amici accessit. Qui gratulantes sibi de eius aduentu, quem sibi auxilio venire putabant: dimissis armis, panem & vinum illi obtulerunt. Ipse deceptos aggressus, ad mille viros prostrauit, & reliquos fugauit. Malleolus. De VVERDENBERgensibus comitibus videatur Lazius lib. migrat. gent. 8. vbi de Sueuis.*

VVerdenberg. comites. *Comites à VVerdenberg, inquit, eiusdem pariter, vt Brigantini, originis sunt, cum Montfortijs & Tubingensibus. Vnde & ipsi vexillum, album tamen, in rubro clypeo gerunt. Habent in Rhætia alta, Engadinos versus, ditionem aliquam,* Montafun & Gerolzthal. *Reliqua Austriacis vendidêre,* Bludentz & Pretigow. *Qui ad fontes Danubij præterea possident Iungnavv, Melchingen, Trochtelfingen. Reliqua in Heluetijs, à confœderatis adempta sunt. Ex his, Albertus floruit circiter annum Domini 920. qui ex Portugalliæ Regis filia progenuit Ioannem. Hugo, comes VVerdenbergius, 1130. Hartmannus, circa 1220. Filius eius Hugo, circa 1276. Cuius filius Huglinus, vixit 1290. diminutiuè pro Hugone sic nominatus: quem Malleolus Burgelinum vocat.*

Buchorna. *Buchorna, Acronij lacus oppidum, ab Episcopo Constantiensi, & Sangallensi Abbate, 1292. captum est: sed non diu retentum. Bruschius tamen 1291. captum ait. Fuit Abbas iste homo turbulentus, Guilielmus comes de Monteforti.*

Frater Matthæus, Abbas Herrenalbensis conuentus, presentium auditoribus aut inspectoribus, salutem in Domino, cum notitia subscriptorum.

Albæ Dominorum priuilegium de albo pane. *Nos de omni assensu pariter & consensu capitis & membrorum, magnificè recognoscentes & profitentes beneficia viri honorabilis & discreti, GEORGII Clerici de Bruhscella: qui nostre compassus inedie, panem nostrum cotidianum, siligineum, grossum, & inflatiuum, in frumentine materiei simtlam commutauit: annuentes votis, & consentientes desiderijs, quibus*
» *piè mouetur: ne hoc nostris posteris quibuscunque crudelitatis rumoribus, aut pietatis fucis for-*
» *tasse coloribus, amputetur: notum esse cupimus vniuersis, huius contractus seriem audituris:*
» *quòd nos ducentas libras Hallensium, quas nos ab ipso recepisse profitemur: pro supradicto be-*
» *neficio, ad sua desideria conuertimus in bona: quæ ab honorabili viro Henrico militari de HO-*
» *uingen in Merkelingen comparauimus: de bonis eisdem promittentes nos de cetero dare con-*
» *uentui album panem. Porrò cùm ad præsens eadem bona minus reputemus sufficere pro vniuer-*
» *sali edulio albi panis: decimam addimus predicte ville, scil. Merkelingen: ne quid imperfectè*
» *promittere videamur. Hoc sanè adiecto, quòd bona viri discreti Matholsi, & Elle vxoris*
» *eiusdem, ciuium Spirensium: & anniuersaria tam statuta, quàm statuenda, defectum supple-*
» *ant antedictum. Caterùm ne quicquam possit ordinationis presentium, aut sequentium, immu-*
» *tari: de consensu venerabilis Domini Rudolphi, Abbatis de Nouocastro, nostri visitatoris: in*
» *presentia reuerendi Domini Nicolai Abbatis de Lutzelach, sui Visitatoris: hanc pœnam duxi-*
» *mus predictarum conditionum transgressoribus iniungendam: videlicet vt, quandocunque*

panis

panis albus conuentui ministratus non fuerit, quocunq; intercidente articulo: eodem anno nos Abbas & conuentus de Alba, viginti libras Hallen. aut centum maltra spelte, dare tenebimur conuentui Nouicastri. Que debita si infra octo dies soluta non fuerint: Priorem, Suppriorem, & Cellarium, vt presentium obligamus: ne ad gradum altaris ascendant, donec omnia sint soluta. In huius rei testimonium, predictorum trium Abbatum sigilla, per ordinem sunt appensa. Datum in Alba, anno Domini M. C C. nonagesimo secundo, in crastino Pentecostes.

S. Abbatis De Lutzelach. S. Abbatis Nouicastri. S. Abbatis de Alba.

Omnia, ex flaua cera.

Eodem anno fusæ sunt campanæ Monasterij Cæsariensis: maior, 23. centenariorum: minor verò, 8. M. Scr.

Addam ex Sindelfing. libro huic anno hæc.

Electus est Adolfus, comes de Nasso, in Regem Rom. Comes de Spicinberg occisus fuit. Ciues 10. Kal. Ianu. in VVile ciuitate, vulnerati, occisi, capti fuerunt, ad mandatum Regis.

In Quadragesima, castrum Cersi destruxerunt ciues de Ezzelingen, & Vlricus de VVirtinberch comes, suffodiendo decem diebus.

In vigilia Annunt. Albertus, iuuenis Comes de Hohinberch, & Bernardus comes, Tuvvingen ante ciuitatem, domus & horrea, & Lustenovve villam, incendijs & rapinis offenderunt, cum multis armatis.

Kalendis April. prædones de Ondingen septem suspensi sunt, & duo truncati pedibus. Annona erat hoc 1292. anno satis chara. Eodem anno (vt ex alijs M. Scr. reperi) Neustadium & Rennseck VVirtembergia, deuastata sunt.

Anno 1293. cùm Albertus, Dux Austriæ, feudum rerum suarum accepisset ab Adolpho, Rege Romano: & Adolphus filiam Alberti petijsset filio suo vxorem, sed frustrà: eò quòd ab ipso Albertus antea in suffragijs Regis eligendi, fuisset impeditus: ideo eum Adolphus odio persequi cœpit. Adolpho autem nobilitas Sueuica se Esslingæ iureiurando fidelitatis obligauit: præter comitem VVirtembergicum Eberhardum: qui cum Alberto Austrio sensit, & egit, contra Adolfum. Ideo VVaiblingam hic, & Beutelspachum, vastauit. Obsedit Columbariam quoq; quòd ea contra fidem data, ab ipso recesserat. Id oppidum Albertus Rasselmannus, ibi Scultetus seu Prætor, militibus Anshelmi Rappolstainij, 4. idus Septemb. aperuerat. Oppidanis autem deuictis, Cæsar ambos cepit. Vix à decollatione Anshelmi, temperatum: qui Achalmam in custodiam est missus: & fratri eius Henrico, castra & munitiones ipsius tradita. Albertus, longum tempus ante Cæsarem, quocunq; hic proficisceretur, curru est circumuectus: ligatus super votam erecta manu, in perfidiæ signum. Albert. Argent. & Cuspin. aliiq;.

Offensio inter Albertum Austrium, & Cæsarem Adolphum.

Colmariam Adolphus capit.

Achalma.

Perfidiæ pœna.

Confirmauit hoc anno R. Adolphus Ezzelingæ, 2. Kal. Mart. Indict. 6. Regni sui anno 1. Lorchensium priuilegia.

Esselinga.

Idem 5. nonas Mart. ibidem ratum habuit contractum: quo honesta matrona Adelhaidis, militis Thuseri & Hohenfelsiæ filia, quadam bona Bebenhusano cœnobio vendiderat: testantibus, Alberto & Burcardo, comitibus de Hohenberg. Henrico de Isenburc. Friderico, comite de Zolre, & alijs. M. Scr.

Ad declarationem & augmentum præcedentium, ex Sindelfing. libro hæc addam.

A. 1293. post Agnetis (inquit) Regina venit Achalmam: Rex autem, Ezzelingam, post Matthiæ Apostoli. Ibi omnes Barones terræ, pacem iurarunt, præter comitem de VVirtinberch. Inde Halle iuit, & Rotinburch (Tuberi) deinde Spiram, ante Gertrudis virginis. Postea reuersus est Achalmam, in cœna Domini. Deinde Herbipolim. Idem Rex & Regina fuerunt in nuptijs, in VVinsperch, 2. Nonas Iulij.

VVeinsberg.

Addam inde & hoc, posterius secutum.

Tempestas 5. Kal. Aug. maxima fuit in diuersis locis, cum vento & grandine, circa Neccarum, Rhenum, & Danubium: nocens arboribus pomariorum, & syluarum, annonæ & domibus. Rex Adolfus bellauit. Hæc, ex illo libro.

Albertus principatum Turingiæ vendidit Regi Adolpho: inuitis filijs suis, Friderico & Tzemanno, Friderici II. ex filia nepotibus. Ideo Adolphus Turingiam & Missniam euastauit. Vnde pulsus quidem, vix euasit: sed rursus postea vastauit.

Turingiæ venditio.

Eberhardus illustris, comes VVirtemberg.

Lorchensium patronus, VVirtemb. C. Eberhardus.

In nomine Domini Amen. Nos Eberhardus, comes de VVirtemberg, constare volumus, & profitemur, per nos, & hæredes nostros: quòd cùm dilecti in Christo Abbas & conuentus in Lorch, ordinis S. Benedicti, nos vnanimiter & concorditer elegerint pro defensore & tutore bonorum ipsorum: personas & res, seu bona ipsius Monasterij, in nostram recipimus defensionem, &c. Quæ vt inuiolabiliter obseruetur: præsentes ipsis & posteris eorum contulimus: nostri sigilli, nec non VVolfhardi dicti de Stain militis, & ciuitatis Hailbrungen, munimine communitas. Datum & actum anno Domini M. CC. nonagesimo tertio, Mariæ Magdalenæ.

Comes Vlricus de VVirtinberch, ante Galli, magnum Festum habuit in ciuitate VVablingen. Idem ante S. Martini, cum multis armatis, totam terram comitis EF. de Colere deuastauit. Lib. Sindelfing. Lego, Eitelfrid. aut Friderici, de Zolre. Liber enim, in multis ἀμυδρὸς καὶ δυσανάγνωστος.

Landauus C. Ludouicus, Venetias. Alij Landani.

Ludouicus, comes Græning. & Landauen, Hartmanni F. vendidis omnibus bonis, contraxit pecuniam: quam Venetias asportauit: quia Cæsar erat familiæ eius iniquus. Ibi patriciam duxit. Durauit familia eius vsq; ad Petrum Landum, Venetorum 1539. Ducem.

Vixerunt anno 1295. & 1300. Eberhardus & Ludouicus, fratres, comites de Landavv. Et 1331. Eberhardus, comes de Landavv: Vlrici comitis VVirtembergici Iudex prouincialis. M. Scr.

Cellanus Burchardus. Falckenstain.

Eodem 1293. anno, idib. Iulij, Burchardus de Cella, literis datis in VVidechenstain, Vendidit bona sua, apud villam Hunvvileram sita, valentia annuatim 8. ß. monetæ Tubing. consensu Domini de Valckenstain (ad quem ea bona iure proprietatis pertinebant) intuitu diurnæ retributionis, cœnobitis Alperspachensibus, 5. libris monetæ Tubingensis: renuntians omnibus exceptionibus, actionibus, statutis, consuetudinibus: omniq; auxilio iuris, canonici & ciuilis, &c.

Tybing. monetæ.

Monetæ hic Tybingensis mentio est. Et hodie platea Tybingæ, vbi Vniuersitatis & nobilium domus sunt, Monetaria platea dicitur: quia ibi monetæ olim fuit cusa. Die Münggaß| *vulgò Meins:*

Halsingenses.

Hugo de Halsingen, Marquardus & Henricus, filij fratrum Hugonis, vendiderunt Bebenhusanis pratum 8. iugerum, illis indiuisè pertinentium: situm apud Tubingen properiuum dictum AMMER, inter Schvvartzloch & Hindibach, dictum Haluingerbriel: XXX. libru denar. monetæ Hallen: de consensu plenario Gotfridi, Palat. comitis de Tubingen, cuius Ministeriales erant. Actum 1293. idibus April. Indict. 6.

Ammera riuus.

Tybing. Gotfridus.

In sigillo Gotfridi huius. Ipse bellico equo cataphractus insidet: cum clypeo ad sinistrum latus, & vexillo in dextra.

Idem Gotfridus emit à comite Eberhardo de Tuvvingen, VVile, Altorffe, & alia. Lib. Sindelf.

Reustен vicus.

Eberhardus Palat. Tubing. dictus Scharer, cœnobio Bebenhusano vendidit pagum Reustен. 4. idus Octobris.

Herrenberg.

Dietricus & frater, Dietrici Sculteti in Herrenberg filij, vendiderunt ijsdem, 40. maltra siliginis in Altingen, & 9. in Nebringen. Item, redditus 50. maltrorum spelteæ, 25. pullorum, 10. aucarum (anserum) & 1000. ouorum, in villa Altingen, & 15. iugera agrorum. Item, redditus 20. maltrorum siliginis in Altingen. Hæc omnia, 271. libris Denariorum Hallens. & 5. ß. M. Scr. comparentur cum hoc precio, hodierna preciarerum.

Hirsaug. Abbas. Mynchingen.

Obijt hoc anno Hirsaugien. Abbas Craffto: in cuius locum lectus est venerabilis senex Gottfridus, natione Sueuus, XXIX. Abbas. Erat hic egregijs Parentibus natus: magnæ & elegantiæ staturæ, ex militari stirpe nobilium de Mynchingen: ingeniosus, prudens, disertus. Libenter etiã emendasset collapsam Monasterij disciplinam: sed licentiæ assueti iam Monachi (tanquam indomiti caballi) bono eius conatui resistebant. Ipse tamen bona cœnobij, quæ distracta aut oppignerata fuerant, diligentissimè reparauit. Præfuit. A. 7. M. 1. D. 24. Ex Trit. & aliunde.

Rüsseck.

Circa hunc 1293. annum, Vlricus Baro de Russeck, Imperij Præfectus erat Tiguri: & Elisabeta Spiegelbergia, Tiguri Abbatissa.

CÆSARIS

CÆSARIS ADOLFI RES GESTÆ: INTER QVAS, TVRINGICA expeditio. Constantienses Episcopi, Fridericus & Henricus. Nobiles aliquot Sueuiæ. Ibi multa de nobilibus, qui ab Ehingen nomen habent. Pont. Bonifacius IIX. Operatio sacra Bebenhusanorum, ianuis clausis. Loca quædam apud Tubingam. Eberstainensis comes Henricus. Crafto Kirchaimius, & Conradus Stralenburgius, milites. Gyglingensis Ecclesia. Lorchensis Abbas Gebzo. Kæmptensis Baro Gerungus. Oppidum & arx Græninga. Præfecti Sueuiæ & Alsatiæ.

CAPVT XII.

ANno 1294. bello magno inter Reges, Franciæ Philippum, & Angliæ Eduardum, exorto: Anglus Regi Rom. Adolpho C. millia Marcarum argenti misit: quæ ab eo inter Principes Impery diuiderentur, vt sibi contra Francum auxilio essent. Sed Adolphus, retentâ sibi ea pecunia: ac Turingiam eâdem de Landgrauio Alberto emendâ (qua in re ei filij Alberti resistebant) Principes neglexit. Vnde in magnam offensionem incurrit. Trit. *Anglia R. Eduardus, ab Adolfo Cæs. pecunia fraudatus.*

Idem manu valida ingressus est Turingiam (auctore Siffrido) mala multa ibi exercens: stuprans virgines, Ecclesias vastans, innocentes spolians & occidens. (At milites hæc fecerunt, non ipse Cæsar. Quis petulantiam militum coërcere posset?) Cùm duæ vetulæ, cum rebus suis, ad fanum S. Gangolfi, quæ iuxta villam Sumeringam situm, confugerent: comprahensæ sunt à quibusdam exercitis peditibus: quos fuisse Sueuos, ad marginem huius historiæ notatum erat. Hi rebus & vestibus spoliatas, nudas perunxerunt pice, sæuo admixto: & in plumis volutatas, discurrere permiserunt. Quas intuitus comes Dietricus de Hohenstein, lacrymans ad Regem dixit: Domine, videte & miseremini. Cui Rex, Ecquis modò, inquit, poterit inuenire reos? Ita mulieres illæ ad sua reuersæ sunt, nullam consecutæ gratiam. (At quid Rex fecisset? Auctores improbitatis ignorabantur. Causa mulierum erat æstas.) *Turingiam Adolfus vastat. Militaris petulantia.*

Æstatis hoc anno siccitas tanta erat: vt flumina & fontes exarescerent. Frumentum & vinum, optima nata sunt. *Aestas ficca.*

Fridericus, comes à Zollern, Præpositus maioris Ecclesiæ Augustanæ, electus est à maiore parte Collegij Constantiensis, Constantiæ Episcopus. Contra quem à paucis quibusdam est electus Henricus, nobilis à Klingenberg, legum Doctor, antea Rudolphi R. Cancellarius, vir prudentissimus, necromantiæ deditissimus. Huic post quatuor ab electione annos, Fridericus pacis causa cessit, annua pensione sibi seruata: obijit, 1304. Henricus verò, 1306. Brusch. *Constantiæ Episcopus, Frid. Zollerensis.*

Henricus, dictus de Dyrnen, vendidit Adelbergensibus bona quædam in Sparwisen (hodie, villa iuxta Göppingam) testantibus: Othone de Dyrnen, patruo: Hartinedo & Conrado, cognominæ Zelleris, auunculis eius. M. Scr. *Dyrnen, Adelberg.*

Nobiles equites vivebant de Berge, Berchtoldus & Conradus. Et ingenui de Heginbach, Conradus atq; Henricus. Item ingenuus ab Vlingen Conradus. Laz. *Bergenses nobiles.*

Eodem 1294. anno, dominus Marquardus de Ehingen, & filius eius Reinhardus, Anniuersarium Rotenburgi instituerunt. *Ehingeni nobiles.*

Progenies huius,

- Marquardus 1294.
  - Reinhardus, obijt 1319.
    - Burcardus, obijt 1361.
      - Burcardus, 1400.
        - Hugo, obijt 1417.
      - Reinhardus ---- Hedwigis vel Haila, 1418.
  - VVernherus,
    - Reinhardus, 1344.
    - Burcardus longus, 1386.
      - RöschHans, 1392.
      - Burcardus Zoppfius, 1376.
  - Ioannes de Ehingen. Interfuit hastiludio Rauelspurgi. 1311.

Horum quædam descriptio.

Reinhardus, VVernheri filius, vendidit bona, quæ habuit Ergazingæ, Ioanni de Neuneck, 1344.

Burcardus Longus, cum Lupoldo Austriæ Duce (vt à quo feuda habebat: cùm post mortem Sigismundi, vltimi comitis de Hohenberg, ea regio cessisset Austriacis) in pugna ad Sempachum Heluetica, anno 1386. occisus est. Sed filium suum Burcardum, prius miserat in Aulam Ducis Austriæ Alberti: cuius frater ille Lupoldus fuit. *Hohenberg. comes vltimus.*

RöschHansius interfuit 1392. Ludis Circensibus Schaffhusæ (vt & Conradus ab Ehingen) quæ tunc adhuc ad Sueuiam pertinebat. Marquardi F. Reinhardus, 1319. mortuus, Rotenburgi ad Carmelitas in tenebricoso sacello humatus est.

Filij

Halsingenses duæ fœminæ.

Filijs eius, Burcardo & Reinhardo, nuptæ erant duæ Halsingenses sorores: illi Adelhaidis, huic Sophia: filiæ Hugonis ab Halsinga, & Annæ Schenckinæ Andechsiæ, VValtheri equitis filiæ. Hæ duæ sorores, mortuis suis Parentibus, omnia sua bona transtulerunt 1328. legando, ad maritos suos (permissu comitis Rudolphi Tybingensis: & propinquorum suorum, Anshelmi atque Hugonis. Die ehrwurtigen jhren Wirten.) *quæ bona hæreditariè eis obuenerant,* auff der Burg zu Aentringen/vnd in dem Schonbuch. *Actum est negotium coram comite modò dicto Rudolpho Schærerio, in consessu Iudicum: cùm ambæ sorores Conradum de Ehingen, Aduocatum sibi* (zu einem Vogt) *sumpsissent: præsentibus & assentientibus proximis ipsarum hæredibus, Anshelmo & Hugone Halsingeris. Quæ literis testatus est Germanicus ille comes. Hi duo Ehingeni fratres, & eorum vxores, Rotenburgi ad Carmelitas peculiarem sibi sepulturam & altare fundauerunt: testante id scriptura in fornice suprà. Iidem Bebenhusano Cœnobio, 1327. vendiderunt 35. libris curiam* (den Fronhoff) *Ætringensem, cum omnibus pertinentijs.*

Haila, S. Hailvviga.

Nata fuit Reinhardo ex vxore Sophia, vnica filia, nomine Haila vel Hailvviga: fortasse de nomine S. virginis Hailvvigæ quæ ex patre, Neuneccia erat: ex matre, Ehingena. Habitabat ipsa Davvingæ: ac bis oratum quotidie Gœßlingam (non longè à Rotvvila) ibat: cui venienti ianua, quando clausa erat, vltrò se aperiebat, ὡς λόγος. Cùm autem die pluuio sudem alienam arripuisset, se sustentandi causâ: non aperiebatur, priusquam sudem reddidisset. Canonizata fuit post mortem: eiusq; sepulcrum adhuc Geßingæ reperitur. Miraculis claruit, & ad eam peregrinatio fuit. Altera autem hæc Haila, liberis carens, omnia sua bona suis cognatis reliquit, VVolfio & Ruffo Ehingenis, 1418. Indict. 11. Ianuar. 24.

Hugo, Burcardi filius, & Burcardi frater, vxorem habuit Agnetem de Gyltlingen. Cùm autem liberis careret: bona sua Æntringensia partim vendidit: partim legauit cognatis suis, VVolfio & Ruffo Ehingenis, atque Hailæ.

Idem anno 1404. & frater eius, fundarunt Anniuersarium in Parochia Eschelbrunnensi. Item 1414. altare in Æntringensi. At etiam 1417. ipse & vxor perennem Missam Rotenburgi ad Carmelitas: vbi & sepulti sunt. Habitabant in castello Æntringa.

Burcardus mit dem Zoppff/ Ehingenus.

Burcardus mit dem Zoppff (ὁ πλεγματίας) *natus fuit circ. 1348. Christi. cognomine hoc appellatus: quia minister fuit 1376. anno, Austriaci Ducis Alberti, fratris Lupoldi. Ibi formosa quædam fœmina, sibi plegma* (ein Zoppff) *absciderat, Ducique dederat. Ad honorem igitur huius fœminæ, Dux sodalitatem instituit plegmaticam* (die Zoppffgeselschafft) *in quam Burcardus quoq; receptus fuit: qui eam sodalitatem 1377. ex Austria secum in Sueuiam adduxit. Cognouerat enim, magno flagrare Sueuiam bello, procerum & ciuitatum. Se ergo ad comitem VVirtembergicum contulit Eberhardum, cognomento Grinerum. Cui cùm diu inseruijsset: multum ei comes debuit: cuius solutio, in tempus dilata fuit.*

Fundatio Sacramentalis, supradicti Marquardi Ehingeni.

» *In nomine Domini Amen. Quoniam ea, quæ geruntur in tempore: sub temporis curriculo è memoria hominum dilabuntur: opus est, vt literarum testimonio fulciantur. Vniuersis igitur, præsentem chartulam inspecturis, clarius innotescat: quòd ego MARQVARD miles, dictus de Ehingen: & Susanna mea collateralis, nec non Reinhardus filius meus, cum cæteris meis hæredibus: coram viris prouidis & honestis, pro testibus infrà scriptis: dilectis fratribus, viris religiosis ordinis beatæ Mariæ de monte Carmeli, in noua ciuitate dicta Rotenburg commorantibus: pro remedio animarum nostrarum, progenitorumq; nostrorum: vnanimi voluntate legauimus, donauimus, sanis mentibus & sensibus, liberè statuendo: vt ad Sacramenti Dominici mysterium, in eorundem fratrum Ecclesia quotidie peragendum: vna Ama vini, de bonis nostris, Bertoldo, qui VVirt de Ehingen vulgariter appellabatur, & hæredibus suis, per nos pro annuo censu concessis: supradictis fratribus, nomine testamenti & eleemosynæ annis singulis tribuatur. Ista autem prædicta donatio, ne per quemcunque fratrum prædictorum, seu hæredum nostrorum: in posterum vendi, vel obligari, siue minui valeat, aut infringi: præsentem schedulam conscribi fecimus: & sigillo nostro, ac sigillo vniuersorum ciuium ciuitatis supradictæ, fideliter communiri.*

8. Sacramenti altaris administrationi necessaria, instituta.

Testes

Teſtes verò huius rei ſunt:

Conradus, dictus Lamp, miles. Heinricus miniſter, & Henricus filius, eiuſdem. Volckerus, dictus Stahler. Engelhardus, dictus Herter. Landolfus, dictus Lange. Engelfridus, ciuis ibidem. Et complures alij fide digni. Herter.

Datum & actum in noua ciuitate memorata, in domo fratrum ſupradictorum, anno Domini 1294. Indict. 6.

Vxores illis temporibus, aliàs Collaterales (vt in præcedente fundatione) aliàs contectales, aliàs Collectaneæ, dicebantur.

Inſigna priſcorum Ehingenorum.

Ein ſchwartzer Schilt: Darinn zwen gelber Dachſparren/ gleichſam eins Winckelmaß. Auff dem Helm/ ein Königlich Bruſtbild/ mit einer Kronen. *Fortè, quia præfecti fuerint fabrorum tignariorum, ſub veteribus Cæſaribus Romanis.* Ehingenorum Inſignia.

De hac familia, in præſenti ſatis. Plura quærantur infrà lib. 6. cap. 8.

Eodem 1294. anno, VVolffhardus de Rhot, Epiſcopus Auguſtanus, Monaſterium S. Margaretæ fœmineum erexit Auguſtæ. Quod anno 1538. in curiam hoſpitalem (in ein Spitthalhoff) conuerſum eſt. M. Scr.

Obijt 1294. die S. Iacobi, Dietricus de Herrenberg, Sacerdos: cui ſucceſſit Ber. Capellanus de VValtenbuch. Libro Sindelfing.

Eodem anno, per Feſta Nat. Domini, Regina (Adolfi R. Imagina) fuit Achalmæ, veniendo de Alſatia, & de Ortinberch, in Vigilia Domini. Poſtea in Circumciſ. Domini, fuit ipſa ad baptiſationem filiæ comitis Vlrici, Stutgardiæ. Ibidem. Imagina Caſariſſa.

Ab hoc circiter tempore, auſpicatus eſt ſuam Turcicam & Græcam hiſtoriam, Laonicus Chalcocondyles: atq; vſq; ad annum 1462. Domini perduxit, ſatis benè ſcribens Græcè. Chalcocondyles.

Anno 1295. mediocris ſtaturæ homo Regnum Teutoniæ circumibat: Imperatorem Fridericum ſe ſuis fidelibus referens. Hic cùm Eſslingam veniſſet: à ciuibus captus, hæreticus eſſe probatur, & crematur. Chron. Colmar. Miror, ſi hic ſit alius: quàm ille, de quo ſub Cæſare Rudolpho dictum eſt, Tile Kolupio. Pſeudo-Fridericus.

Perſequebatur Adolphum R. hoſtiliter Albertus Auſtriacus, omni conatu. Quem cùm ille Ducatu priuare conaretur: à Principibus deſtitutus, propoſitum omiſit. Trit.

Conſtantiæ crebri terræmotus erant: & quidem 19. concuſſiones, in die Sabbati ante S. Mariæ natalem. Poſtea 25. homines naufragio in lacu perierunt, vno Iudæo ſaluo. Terræmotus.

Papa erat Bonifacius IIX. Hic in ſacris cineritijs Prochetum Sacerdotem contumelioſe tractauit, dicens: Gibelinus es, & cum Gibelinis morieris. Ac ſimul cineres ſacros, in frontem & oculos eius protecit. 7. Petrus crinit. 13. de honeſta diſcipl. Gibelinus es.

Bonifacius idem, anno ſui Pontificatus 1. confirmauit Bebenhuſanis ſua priuilegia, libertates, exemptiones ſecularium exactionum. Interdixit, ne quiſquam res ipſorum occupare, vaſtare, ſeu quomodolibet detinere, præſumat. Permiſit, vt generali facto terræ interdicto, liceat ipſis, ianuis clauſis, quibuſlibet alijs (præſertim interdictis & excommunicatis) excluſis, ſubmiſſa voce officia diuina celebrare: modo ipſi non dederint cauſam interdicto, nec ipſis ſpecialiter interdicatur. Indulſit etiam, vt priuilegijs, quibus hactenus propter ſimplicitatem, & iuris ignorantiam, vſi non ſint, de catero vti poſſint: dummodo eis non ſit per præſcriptionem, vel aliàs legitimè, derogatum. Bebenhuſ. Priuilegiorum confirmatio.

Eodem anno, idibus Maij, Indict. 8. Gottfridus, Palat. comes Tubing. (patruelis Eberhardi Schærerij) Bebenhuſijs vendidit curias ſuas apud Tubingam, dictas Fronhoue: quibus annexum erat tus patronatus Eccleſiæ Tubingenſis: & curiam dictam, **deß von Rugge gut:** *cum omnibus ſuis pertinentijs, exceptis tantùm vineis. Item vineas* **deß Pfaltzgrauenbergs/** *cum ſuo torculari, ſitas apud caſtrum Tubingen, & VVitzemannesberg. Omnes etiam vineas apud Tubingam: quas à patruele ſuo Eberhardo Schærerio emerat: exceptâ tantùm vinea trium iugerum, dicta Freuelnvvingart. Item omnes fundos, cultos & incultos, ipſi & patrueli prouentum Lantgarbam ferentes. Montem quoque Hohenberg, cum attinentijs ſuis, vſque ad riuum Adebach (al. Arlebach) & à riuo vſque ad caſtrum Antringen, extenſis. Item curiam in Ieſingen, cum ſylua Buchhalda, cum ſuis pertinentys. Præterea, montem dictum Crutzberg, cum attinentijs ſuis. Bona denique apud VVil, Alttorff, & Nuvviler: cum omnibus dictarum curiarum bonis. Pro his, pecuniam accepit: ſed ius patronatus Eccleſiæ* Tubing. Palat. Gottfridus. Pfaltzgrauenberg, hodie Pfaltzhalde. Freuelnvvingart. Creutzberg.

Ecclesiæ Tubing. illis liberè dedit. Talia libenter pono, propter vetera nomina locorum, hodie adhuc vsurpata.

Priuilegium comitis Eberstainij.

Eberstainius C. Heinricus Bebenhusanus.

Nos Heinricus, comes de Eberstain, tenore presentium constare volumus vniuersis: quòd nos purè propter Deum, ad honorem & laudem glorioſe virginis Marie, & omnium Sanctorum, in remedium anime nostre, & progenitorum nostrorum, permittimus potestatem religiosis viris, Abbati & conuentui Cœnobij de Bebenhusen, Cistert. ordinis, Constantien. dioceſis, bona & predia, in villa Rusten (Reusten) sita, & in banno ibidem, que à nobis in feodo habebantur, à festo beati Galli, termino eisdem indicto, inantea, emendi, comparandi, à quibuscunque: vel quicunque de bonis predictis, propter Deum aliquid contulerit cenobio predicto, sibi vsurpandi plenam & liberam habeant facultatem. Quam donationem ipsis per nos factam, presentibus profitemur. Super quibus nostro sigillo presens litera est munita. Actum & datum apud Eberstain, anno Domini M. CC. XCV. in die S. Galli.

Kirchaim. Teccenſ. D. Hermannus. Hædelsingen.

Eodem anno, idib. Decemb. Craffto, miles de Kirchaim, dictus de Tachenhusen, ciuis Ezelingæ, vendidit Bebenhusijs per manum Domini sui, Hermanni Ducis de Teck: nec non & de consensu Sophiæ, vxoris suæ legitimæ: 280. libris denar. Hallen. monetæ, omnes possessiones suas in territorio Vildern: & omnes possess. apud Blieningen, atq; Hædelsingen: exceptâ tantummodò vinea: & hominibus, ad eum iure seruitutis pertinentibus.

VVesthaim.

Dietricus de Kirchaim, miles, ius patronatus Ecclesiæ in VVesthaim, cum fundis, quibus annexum, eidem cœnobio purè donauit.

Renuntiatio superiure patronatus Ecclesiæ Gyglingensis, ac decimis. &c.

Stralenbergenſ. Conradus. Gyglingen.

Ego Conradus de Stralenberg, miles, tenore præsentium constare cupio vniuersis: quòd in iure patronatus Ecclesiæ in Gyglingen, & suis attinentijs, VVormaciensis dioceſis, nihil iuris habeo, nomine meo: nec ratione sororis meæ (Elisabetæ) vxoris nobilis viri Rudolfi de NIFFEN (al. Nuphenne) nec aliàs quoquo modo. Et, si quid iuris haberem, vel habeo quocunq; modo: huic renuntio per præsentes: & donationi, & dicto iuri patronatus, & suis attinentijs, religioſis viris & honeſtis, Priori (Iohanni) & conuentui Dominici sepulcri extra muros Spiræ, per dictum nobilem virum Rudolfum de Niffen sororium meum factæ, consentio libenter, & de plano: promittens bona fide, quòd dictos viros religioſos non impediam in dicto iure patronatus, & suis attinentijs: per me, vel per alios: directè, vel indirectè: publicè, vel occultè: vel aliàs quoquo modo. In cuius rei teſtimonium & euidentiam, præsentes literas Priori & conuentui prædictis tradidi, mei sigilli munimine roboratas. Datum & actum anno Domini M. CC. XCV. Feriâ tertia poſt Dominicam Reminiſcere.

Præceſſerant autem literæ: quibus nobilis vir Rudolphus de Niffen: & venerabilis matrona Elisabet de Stralenberg, coniux eius: apud Iudices VVormacienſes illi viri renuntiarant: nec ipsa vnquam repetitura erat bona illa, ratione dotis, vel donationis propter nuptias sibi factæ. Rudolphi huius mater, fuit nobilis matrona Michtildis: nupta quondam nobili Gotfrido de Niphen. Soror eiusdem Rudolphi, Maria, Mechtildæ filia, vxor nobilis viri Vlrici de Magenhaim. Hi ſimiliter omnes illis rebus renuntiauerant, in ſtrata publica Gigelingæ, anno 1295. Feria 6. ante Dominicam, qua cantatur, Oculi mei.

Niphen.

Teſtes erant: Magiſter Ludmannus Notarius, præbendarius maioris Eccleſiæ VVormacienſis. Nobilis vir, VValther de VViſenbach. Nobilis vir, Eberhardus dictus Boſſe. Henricus dictus Roſſehuben de Binigkeim. Et alij plures.

Subſignarant etiam prædicti, Rudolphus de Niphen, & Vlricus de Magenhaim: pro ſe, & honeſtis nobilibus q; matronis, Eliſabeta atq; Maria, coniugibus ſuis.

Bietikaim.

Eodem anno, tranſactio quædam facta eſt de quibusdam bonis in Buticken, & Haſlach, ac monte Brachberg: inter Abbatem Lorch. Gebzonem, & Heinricũ de Butikein. Arbitri erant.

Schechingen.

Ex parte Abbatis: D. Milo, Abbas Murrhartenſis. D. Bertoldus de Schechingen, miles.

Ex parte Henrici: D. Albertus Brennmul, D. Dietricus de Helffenberch, milites.

Teſtes:

D. Conradus de Kemnaten, } Sacerdotes conuentus
D. Dietricus de Gliche. } in Murrhart.
D. Ludvvicus, } perpetui Vicarij in Stainikirchen,
D. Dietricus, } & in Sultzbach.

D. Bertol

D. Bertoldus & Albertus, fratres dicti Scheublini:
Burkardus de Oppenvviler, dictus sturmfæder: } *milites.*
Diemarus de Vggingen:
Hartmannus dictus Letschier de Ingerhaim. Diether dictus Susler, Diemo de Glatbach. Milo de VViler. Sifridus de VVesten.

Scheublin.

Sigillatores.

Marchio de Paden, dictus Hesse. Abbas Lorchensis, & conuentus. D. Milo, Abbas Murrhatensis.

Cunradus, Marscalcus in Besenkeim:
VValther de Vrbach: } *milites.*
Albertus dictus Brennmul:
Datum in Sultzbach 1295. tertia Feria post Dominicã, Quasimodogeniti infantes M. Scr.

Besikaim.

Eodem anno, viuebat Baro Gerungus de Kempten. Erat hoc, sedes quondam Baronum Kemptensium, in Tigurino pago, id est, in Zurichgoia. Hodie est pagus & arx, ad Blareros pertinens. Situm est cum alijs, in dominio Gruningensi: quod Gruningen ibi est oppidum & arx. 6. stumpf. 2. De quibus vide plura suprà part. 2. lib. 4. cap. 9. & 10.

Kemptenius, Baro Gerungus. Gruningen.

Diuersum est Gruningen, vel Græninga, VVirtembergicum hodie oppidum: de quo in M. Scr. hac inueniebam.

Alterum Gruningen.

Anno 1295. Rex Adolfus, Comitibus Conrado & Eberhardo de Landavv oppidum Gruningam, & pagum Kirnbachum, 3030. Marcis argenti oppignerauit. Vndenam Landavv, ad illum? Erat ne tunc Imperij?

Landaui Comites.

Anno 1301. Rex Albertus, Comiti VVirtembergico Eberhardo, oppidum & arcem Gruningam, pro 12. millibus librarum obol. pignori dedit: idq; sarciendi sumptus causâ: quem Eberhardus, studio ipsius, aduersus Adolphum fecerat.

Gruningæ fortuna.

Anno 1316. Rex Fridericus op. Gruningam de Comite Eberhardo redemit: & in tutelam Imperij recepit.

Anno 1322. Rex Ludouicus, D. Conrado de Schlysselberg, quòd is benè se gessisset in pugnando, in Italia & Germania, in feudum concessit, vt Signifero, op. & arcem Gruningensem.

Schlysselberg.

Anno 1336. idem Cæsar, Comiti Vlrico VVirtembergensi (eo tempore prouinciali Præfecto Sueuiæ, Landuogt) concessit: vt Gruningam de prædicto Schlysselbergio emeret: eumq; contractum confirmauit: & Comiti Vlrico vexillum militare sacri Imperij Romani, op. Gruningæ & arcis, dedit. Insignia. Nigra aquila vniceps, in flauo campo: quem suprà tamen transit viridis lumbus, ein grüner strich.

VVirtemberg. C. Vlricus, Sueuiæ Præfectus.

Circa hoc tempus, à R. Adolpho præterea facta.

König Adolph von Nassaw/ satzt von deß Reichs wegen zween Landtuögt/ vber die Stätt vñ Landt Schwaben/ vñ Elsaß. Den Graffen von Ferrær: aber jenhalb Rheins/ Herrn Herman von Geroltzeck. Wieder diese conspirierten Bischoff vnnd Statt Straßburg/ die Herren von Liechtenberg/ von Ochsenstein/ Landtgraffen zu Elsaß/ Graffen von Frieburg/ vnd Zweybrück/ von Haigerloch/ vnd etlich andere Landtsherren vnd Fürsten: Kriegten wider König Adolphen/ vnnd seine Herren Landtuögt. Also ward ans Reich erwelt Hertzog Albrecht von Osterreich. *Nobilis vir Gottfrid. à Rammingen ad me, his diebus, ex veteribus M. Scr.*

Sueuiæ Præfecti duo.

REGIS ADOLPHI RES IN MISNIA GESTÆ. EI, ALBERTVS AVstriacus oppositus. Albertus, Haigerlohensis Comes, cæsus. Oppidum Hageloch. Mercklinga fluuij VVyrmi. Schvvinfurti Hastiludium XVI. Augustanorum cum Rudolpho Bauauaro bellum. VVildenrhodiæ & Rorbecciæ familiarium inimicitiæ capitales. Indulgentiæ Schorndorffam à Papa missæ.

CAPVT XIII.

ANNO 1296. Principes, alieni ab Adolpho R. erant. Ipse verò Fribergam, & Misnæ castrum ac ciuitatem, deditione cepit. Tunc Misnenses Marchiones, Fridericus & Dicemanus, nepotes Imp. Friderici Sueui, inde expulsi sunt. Quædam tamen postea in Turingia & Misnia, terraq; Orientali, recuperarunt. Siffrid. Militarunt autem Adolpho tunc, inter alios etiam Sueui. Ait Funccius, hoc anno Albertum Austrium, esse Rom. Regum electum.

Cæs. Adolphus, in Misnia.

Albertus Austrius, contra eum.

Braitenholtz. *Fridericus, Comes Zollerensis, senior: curiã dictam Fronhof, in Æntringen iuxta cœmeterium: nec non omnes suas apud Braitenholtz possessiones, cùm omnibus fundis, domibus, siluis, aquis, &c. 450. ll. denar. Hal. Bebenhusanis vendidit. Ius patronatus in Æntringen, gratis obtulit, ad honorem Dei, & Mariæ virginis. Actum 1296. 10. Kal. Decemb. Indict. 9. Esslingæ.*

Hageloch, hodie vicus. *Eiusdem anni 5. Kal. Septemb. Gottfridus, Palat. Comes Tubing. oppidum HAGINloch, cum omnibus pertinentijs & dominio, montem Hohenberg, Stainberg, Nubam, die Birckis negeren/ijsdem absolutè vendidit 140 ll. Hal. nihil sibi suisue reseruans, inter riuum Ammer & inter riuum Aribach (al. Arlebach) exceptis 8. plaustris palorum: ad vineas suas Hasenbijhelicas pertinentibus: ad præscriptum seruorum Monasterij, secandorum. M. Scr.* Jst jetzt Hageloch ein Weiler.

Hasenbuhel.

Mercklingen. *Eodem anno, mense Decemb. Henricus & Otho fratres, Comites in Zyvaibruck, Monachis Herrnalbensibus Mercklingam ad amnem VVyrmum, cum omnibus viribus* (mit aller Herrligkeit/sampt der Dube vnd Alpse) *vendidere 450. ll. H. De quo loco hæc quoq; reperi.*

Erckinger Tyrannus. *Erckinger olim de Mercklingen,* der groß Tyrann *(hoc enim titulo vsus est) tenuit*

Cella op. vel Liebecella. *Liebecellam (oppidum & arcem) iuxta thermas ad Nagoltum Cellenses. Huic bellum inferre volens Marchio Badensis, infirmior erat. Ideo auxilium Palatini Ruperti imploravit. Ceperunt coniunctis viribus Liebecellam: Tyrannumq; de turri arcis celsissima (quæ turris adhuc extat) præcipitarunt. Arcis hodie supersunt rudera, supra oppidum sitæ.*

Mercklinga status hodiernus. *Mercklinga, præfectura nunc est* (ein Amptsfleck) *habens sub se 4. vicos: Hausam, Simotshaimum, Hingstettam, & Gœchingam. Præfectum* (Amptmann) *ibi agit (anno quidem*

Simotshaimum. *1589.) Leonhardus Braitschwertus (Viti, Backnangensis Præfecti, frater) qui tractat Regalia. Et sculteetus est Georgius Seublinus: qui tantùm curat Mercklingam. Maior hic vicus est, quàm Brackenhaimum: maiore etiam hominum copia præditus. Præfectus habitat in curia (im* Fronhoff) *vbi sunt duæ domus, vno cinctæ muro. Magna loci amœnitas præsertim aquarum irrogatione. Non longè ab oppido Imperiali VVila distat, Tiessenbrunnã & Pfortzheimũ versus.*

Tecc. Agnes. *Anno Domini 1296. Non. Mart. obijt Domina Agnes de Teche: vxor Conradi, mater Henrici: qui fuit filius Domini Conradi de Lichtenberg: & 1216. obijt 9. Cal. Nouemb. Sed prior Dominus Conradus, 1294. obijt 4. Cal. Martij.*

Hastiludium 16. Schweinfurti. *Hoc etiam 1296. anno, Schwinfordiæ in Francia orientali celebrati sunt equestres ludi XVI. ea hebdomade, quæ proximam Dominicam post Laurentij secuta est.*

Rectores eorum, equites hi 4. erant.

Buaricus, Dietricus de Kammer. Rhenanus, VVolfgangus Kemmerer VVormaciensis. Francicus, Otho Schenckius de Geiern. Sueuicus, Conradus de Hyrnhaim.

Sueui interfuêre.

Comites, Fridericus Helffenstainius. Eberhardus VVirtembergensis. Albicus Sultzensis. Baro Fridericus Schænckius de Lympurg. Equites. Vitus Rechbergensis. Iacobus & Henricus Bodmanij. Henricus Marescalcus Bappenhaimius. Leopoldus Freudenbergius. Nobiles. Sigismundus, Marescalcus Bap. Blicardus de Gemmingen. Alexius VVildensteinius. Henricus Truchsæsius de Owe. VVernherus de Lindaw. Et alij.

Sulmaister. *Halæ viuebat VValther Sulmaister, & filia eius Elisabeta: quæ recepta est in cœnobium Gnadenthalense. In Sindelfing. M. Scr. libro scribitur: A. 1296. 6. Nonas Mart. obijsse Magistrum Rudolphum in Constant. cui Marquardus, Sacerdos de VValttorff, successerit.*

Anno 1297. Albertus Dux Austriæ (vocatus à Principibus, qui à R. Adolpho defecerant, quasi iam Rex) partes Sueuiæ & Rheni cum milite est ingressus: malens alibi, quàm in sua ditione, bellare. Adolphus autem Episcopum Argentinensem Conradum, Duci fauentem, Rubiaci diu potenter obsedit. Erant tunc quatuor duces Bauariæ cognati: Rudolphus & Ludouicus, superioris: Stephanus & Otho, inferioris. Venienti autem Othoni in auxilium Adolphi Regis: Al-

Hohenberg. C. Albertus, occisus. *bertus, strenuissimus Comes de Hohenberg in Sueuia, occurrens, & impediens, ab Othone in conflictu confossus est: Occisis cum eo 340. viris. Inter spolia, multi funes & nouaculæ, reperta. Hohenbergius enim, tanquã certus victoriæ, Bauaros colligatos & tonsos mittere ad Austriũ cogitauerat. Sed incidit in foueam, quam alijs foderat. Otho Rubiacum lætus venit: quem Cæsar maximo gaudio excepit. Albert. Argent. Auent. & alij. Vide sup. cap. 6.*

Vering. Comes H. *Eodem tempore viuebant: Comes Henricus de Veringen, & VVolfhardus eius filius. Item, VVernherus de Zimbern* von Freyenzimbern.

Anno

Anno M. CC. XCVII. Indict. X. Epacta XVIII. postridie S. Hilariæ & sociarum.

Episcopus Augustanus VVolfhardus, Gebsoni & conuentui Lorchensi, ad diuini cultus ampliationem, præbendam quandam præbuit. Testes. D. Fridericus de Zolen, præpositus. D. Rudiger de Hyrnhaim, Decanus. M. Eberhardus, custos. M. Craffto, Scholasticus. M. VVolframus, Cellerarius. D. Hainricus de Beringen, Canonicus Ecclesiæ Augustensis. Lorch. Abbas Gebso.

Quoniam hoc loco mentio facta est Augustani Episcopi VVolfhardi: huc congeram ex Auent. quæ ipsi & Augustanis negotia fuêre cum Bauaris, his temporib.

Antequam Regnum Rom. accepisset Adolphus: Interrex erat Ludouicus Palatinus Rheni: sicut in Germania moris est: quandiu ea capite est orbata: Præfectum prætorio Rheni, Ducemq; Boiorum, Interregem esse, atq; Imperij munia obire. Is ergo tunc apud Rhenum Ludouicus erat: cuius filius Rudolphus tunc in Bauaria degebat. Hic, vti Augustani, vicini sui (ciues, Sacerdotes, Episcopus) se, atq; Parentem suum, tanquam Interreges reciperent, atq; imperata obedienter facerent, postulabat. Id Augustani detrectantes, Hainrico Burgouiensi Marchioni, veteri Boiorum inimico, vrbem suam aduersus Rudolphum commendabant. Rudolphus hac contumelia lacessitus: proxime fauces, & propter amnem Lycum, in Alpibus arcem contra Augustanos extruebat. Hi verò, eruptione facta, eam diruerunt fugato Bauari præsidio. Cùm is ideo Augustam inuadere niteretur: patrueles eius, Otho, Stephanus, & Ludouicus, bellum ei indixêre, nisi contentus Palatini Rheni cognomine, titulo Boiariæ posthac abstineret. Ille ergo coactus, inducias cum Episcopo Augustano & ciuibus fecit: quas pater, reuersus, confirmauit: captiuis vtrinque dimissis: & cauto, ne noua arx iuxta fauces reficeretur. Interrex Germaniæ, Palatinus Rheni. Burgouiensis Marchio Henricus. Augustanorum & Rudolfi Bauari bellum.

Anno deinde 1296. inducijs his finem sortitis: exinde hæc facta sunt. VVolfhardus, Episcopus Augustanus, castellum in monte Kaltenberg à Rudolpho, quatuor annis antè extructum, diruit, & complanat: inducias à Rudolpho petere dedignatus. Conradus ab Haldenberg, iussu Rudolphi, Mergethamum noctu clanculum occupat. Quod vbi Augustæ postridie innotuit: ciues, castellum recuperaturi prouolant: sed fortiter à Boijs, qui in præsidio erant, repulsi, domum reuerterunt. Rudolpho copias in eos vndique contrahente: Cæsaris iussu induciæ factæ sunt: partesque, ad ipsum in ius ire iussæ. Interim contra inducias, à Rudolpho arx Mergethamia diruta est, propter mala sibi suisque inde illata: Augustanis, dum induciæ exirent, quiescentibus. Post quas, Hainricus Burgouiensis, Comitesque Zornij, ab Episcopo & ciuibus in commilitium acciti: arcem Oberthalam, quam Rudolphus nuper emerat, castellano eius Chimergero ex insidijs capto, à præsidiarijs capite destitutis traditam, occupant, soloque æquant. Tum Rudolphus exercitum conscribere: auxilia à patruelibus Stephano & Othone corrogare. Augustani Zornijque, propinquum Augustanæ vrbi oppidum Fridebergam obsedêre. Sed cùm expugnare non possent: omnibus iuxtà incendio completis, ingenti pecorum abacto numero, Augustam reuersi sunt. Bauari vicissim, quicquid poterant, in Sueuia Lycique ora, vrebant, diripiebant, populabantur. Cæsar, his cognitis, legatos cum mandatis misit: inducias ad Calendas Ianuar. edixit: se auxilio fore Augustanis, nisi Boij ab armis discederent, comminatus est. Metu ergo Adolphi, Bauari Principes quiescebant. Zornij, Zollerensis.

Calendis Ianuar. & fine induciarum, appetentibus: Augustani manum faciunt: ac postea 16 Calen. Febr. anno millesimo, ducentesimo nonagesimo septimo, Pyel, oppidum Conradi à VVildenrhod, de improuiso adorti, diripiunt, & exurunt. VVildenrhodia gens, ad dolo Rorbeckiorum factum rata, eos vlcisci, vt veteres inimicos, omnibus modis conabatur. Itaque Conradus ab Haldenberg, VVildenrhodorum patruelis, communicato consilio cum Engelscalco à VVildenrhod: VVeinhardum Rorbeckium, Landspergæ, vbi consiliarij frequentes de bello Augustanis indicendo erant, repentè inuasum confodit, ac profugit. Fratres occisi, Hermannus & Engelscalcus, iustitiam Rudolphi Ducis contra percussorem implorant. Datur eis iudicium Monachij: ad quod Rorbeckij omnes cum necessarijs suis adsunt: cruentam occisi vestem exhibent. Iudicum officium inuocant: vt in commune consulant: nec tantum scelus impunè abire sinant. Nemo aderat VVildenrhodorum: nemo patronum se illis exhibebat. Sententiâ itaq; Principum proscripti sunt: & bona eorum publicata. Plura, apud Auent. VVildenrhodij & Rorbachij, inter se inimicissimi.

Eodem 1297. anno, die S. Agnetis, Renherus de Ruti, miles, bona quædam Betzvvilerica & Vogelsbergica, tradidit Alperspachensi cœnobio, libris 33. monetæ Tubingensis vendens. Rutensis Reinerus. Alperspach.

Nos Fridericus, miles de Gingen, nec non Lucgardis mater nostra, & Eberhardus frater noster, &c. Coram Friderico de Deckingen, & Comite Vlrico de Helffenstain, quædam 1297. egerunt. M. Scr.

Anno 3. Pontificatus Domini Bonifacij 8.

Schorndorffensi Ecclesia indulgentiæ data.

Quindecim Archiepiscopis & Episcopis subsignantibus, indulgentiæ datæ sunt de iniunctis pœnitentijs (accedente modò consensu Diocesani) X L. mortalium, & annus venialium peccatorum, omnibus: qui summis anni Festis, alijsq; in Schorndorffensem Ecclesiam (fundatam in honorem Sanctorum, Basilidis, Cyrini, Naboris, Nazarij, atq; Celsi, Constantiensis diocesis), verè pœnitentes & confessi accederent: ibi diuinum officium vel sermonem audirent: seu Presbyterorum venerandum corpus nostri Saluatoris ad infirmos portanti, in eundo vel redeundo, benignam exhiberent comitatiuam: aut ad fabricã luminaria, vestimenta, ornamenta, seu ad aliqua alia necessaria Ecclesiæ manus porrigerent adiutrices: vel in vltimis voluntatibus quicquam facultatum suarum legarent sustentationi Ecclesiæ huius: nec non, quicunq; ad reuerentiam & honorem beatæ Mariæ, in pulsatione campanæ post completorium, salutationem Angelicam ter dicerent mente pia. Hæc verba, in eo Diplomate.

Pro vase vacuo dabatur vas vini plenum, in Alsatia. Tam vber erat huius 1297. anni vindemia. Clerici cuiusdam crepundia, propter iuuenculam Basileæ excisa, ibi in propatulo ciuitatis suspensa hoc anno sunt. 12. Stumpf. 27.

ADOLPHI CÆS. IN PRÆLIO CVM ALBERTO AVSTRIACO, INteritus. Albertus Austr. 3. Rex Rom. Tigurini ab eo infestati. Comites aliquot Sueuici: VVirtemberg. Tybing. & Helffenstainius. Op. Geisselinga. Fridericus Herter Tusselingensis. Fratres duo Schenckij. Nicolaus Biberacensis. Innocentius P. Alberto Regi contrarius. Pfirtensis Comes Theobaldus. Bebenhusensium progressus. Alperspachiana Mendicorum quotannis recreatio. Turingiæ status. Hierosolymorum per Tartaros occupatio.

CAPVT XIIII.

Albertus electio contra Adolphum.

ANNO 1298. Adolphus cùm Albertus Austriacus cum exercitu adesset, soluit obsidionem Rubiaci, Spiramq; descendit. Fuit Albertus, reiecto Adolpho, electus Rom. Rex pridie natiuitatis Ioan. Baptistæ Moguntiæ: vbi Archiepiscopi erant, Moguntinus Gerhardus, Coloniensis electus VVichboldus, & aliquot alij Principes. Iuuabant Albertum Austrij, Bohemi, Alsatæ, Argentinenses, Comites Friburgenses, Zyveibructenses, VVirtembergensis Eberhardus, alijq; multi. At etiam Rex Adolphus magnum exercitum habebat: in quo, Spirenses, VVormacienses, Oppenhaimenses, Bauariq; Rudolphus (gener ipsius) & Otho: nec non Comites, Isenburgius, Spanhaimius, Hirsutus, & alij multi. Ascendit Albertus VVormaciam versus, ad montem Dornberg quem Adolphus, non expectato peditatu suo, equitibus insecutus est: metuens, ne ille euaderet. Erant autem pauciores equites, quàm par esset: & præcipitatio consilij perniciosa. Consistente porrò Alberto cum copijs suis: agnouit errorem suum Adolphus. Accessit & hoc incommodi: quòd Albertus in eam partem declinauerat: vnde Rex haberet solem sibi aduersum. Is tamen animosè in Austrios incurrit. Commissum est acerrimè prælium: in quo vexillifer Alberti, Otho de Ochsenstain: Dominus de Eisenburg, Capitaneus Regis, & alij, caloribus sunt extincti. Rex Albertum aggrediens, Non euadetis, inquit, sed hic Imperium dimittetis. Albertus contrà, Hoc verò, inquit, in potestate Dei est: simulq; Regem gladio iuxta oculum vulnerauit. Cadens autem hic in terram, à quibusdam Syluestribus & alijs Comitibus, modico vulnere in collo occisus est. Quo viso: Dux Albertus satis est, exclamat: neminem amplius occidite. Sepultus est Adolphus in Monasterio Fravvenfeld, Alberto præsente. Antè verò, Adolpho post prælium vestibus ad nuditatem exuto: Moguntinus, qui eius aduersarius fuerat, videns ita miserè iacentem, fleuit: corq; validissimum perijsse, dixit. Hæc ferè, apud Albert. Argent.

Prælium eius cum Adolpho.

Occiditur Adolphus.

Auentinus inter alia, illam pugnam sic describit.

Fusior illius prælij descriptio.

Albertus, inquit, copias in tria agmina diuidit: Adolphus equites, quos paucos habebat, bipertitur. In prima turma erant ambo Boiariæ Rectores, Rudolphus & Otho cum popularibus: secundam, Belgarum atq; Rhenanorum, Cæsar ducebat. Erant in ambabus Adolphi turmis, quingenti

quingenti haud amplius equites: Albertus mille & quingentos habebat. Nihilominus Boij pugnam cient: intrepidè, vbi Austriaci, atque Hainricus Tyrollius & Charinus, consistebant, inuadunt: hùicque fortiter resistentibus: Adolphus Boijs celerrimè succurrens, calcaribus equum vrgens, impetu vasto fertur: equo decidit: mox à Comitibus sublatus, reiecta galea, adoperto capite, solus concitatius, quàm par erat, in turmam Alberti inuehitur. Hostes, ordinibus laxatis, impetui cedunt. Hic verò Adolphus circumuentus suffosso equo, occiditur. Tum Cæsariani fugerunt: Albertus ciuibus parci iussit: capi, aut effugere fini, imperauit, Inter captos fuit Adolphi filius Rupertus: qui Moguntino consanguineo traditus: aliquot castellis ab eo dimissis est. Pugnatum fuit sexto nonas Iulij, anno 1298. Noluit Victor pati, vt Adolphus Spiræ inter Reges sepeliretur, abdicatum causans. Hæc ferè, apud Auent.

Alibi hæc etiam inuenio. Interficitur Adolphus Festo Sanctorum Processi & Martiniani, inter Spiram & VVormaciam. Fast. Colmar.

In campo factum sub monte, qui dicitur Turnsberg, 2. milliarib. à VVormacia. Her. Æd. Locus prælij.

In agro Spirensi, dicto Hasenbybel, pugnatum est. Otho Bauarus, tribus vulneribus acceptis, vix euasit. Adolphi filius, cum LX. Comitibus & Baronibus captus. Rex honorificè in cœnobio, cui nomen Rosarum vallis sepultus. Sed post concordiam Principum exhumatus, Spiram est delatus. Vbi hodie amborum mortuorum corpora, Adolphi & Alberti, qui maximè in vita inter se dissidebant, vix palmo iam inter se discubant. Cuspin. Pugnatum autem sex horas fuit. Sepultura Adolfi.

Occubuit in eodem prælio Vlricus 2. Dominus à Klingenberg: qui ex nobili ab Altenhofen fœmina genuit filios: Cunradum à Klingenberg: Albertum de Hohenklingenberg: & Henricum, Frisingensem 1320. præsulem. Laz. Klingenberg.

Exitus coniuratorum in R. Adolphum, vt scribitur.

Comes Albertus Hohenbergensis, ab Othone Bauaro antea occisus.

Otho de Ochsenstain, æstu suffocatus. Episcopus Moguntinus Gerhardus, vel Gebhardus, subita apoplexi in sella extinctus. Malus exitus hostium Cæs. Adolfi.

Conradus Episcopus Argentinensis (sub quo illa miranda summi Templi turris inchoata fuit) anno 1209. cum suum cognatum Ægonem, Comitem Friburgensem, Friburgum grauiter obsidentem, iuuaret: ad oppugnandumq; ciuitatem milites exhortaretur; à lanio quodam Friburgensi, homine iuuene, lancea traiectus, perijt. Brusch.

Comes Lyningensis, frenetide correptus.

Rex Albertus posterius à Duce Ioanne, ense confossus. De Adolpho, hactenus.

Nunc igitur est tertius CÆSAR ALBERTVS Austriacus, regnans A. 9. aut plusculum. Fuit vnioculus. Albertus, Occid. Imp. 3.

Denuò electus fuerat Francofurti: quòd prior electio, absentibus Palatino & Treuerico Præsulib', non satis legitima videretur. Coronatus deinde Aquisgrani à VVickuuoldo Colonienst: & in solio Caroli M. locatus. Ibi tanta hominum multitudo erat: vt Saxoniæ Dux opprimeretur, relinquens sororem Alberti viduam. Paulò post, mense Nouembri, cùm esset conuentus Principum & Episcoporum Noribergæ: à Colonienst coronam accepit vxor eius Elisabeta: à Salisburgensi Episcopo, alijsque Primatibus ex Austria per Sueuiam eò deducta. Quæ mirum in modum laborauit: vt Bauariæ Ducem Othonem, qui Comitem de Haigerloch, auunculum Alberti Ducis Austriæ, occiderat, reconciliaret suo marito Alberto Regi. Fuit ea Conradini vltimi soror ex matre. Cuspin. Alberti, & vxoris Elisabetæ, coronatio.

Tigurinos deinde, quia cum Cæsare Adolpho (sicut & alij Heluetij) fecerant, Albertus Rex obsedit. Ipsi, cum pauciores numero essent, mulieres & virgines armauerunt: atque ordine structo, se ostentauerunt. Rex de monte Tigurino conspicatus: metu tactus, obsidionem soluit: pacem cum vrbe firmauit: priuilegijs etiam libertatem eorum auxit. 6. Stumpf. 17. Tigurum frustrà à Rudolfo obsessum.

Erat VVirtemberg. Eberhardus in magna gratia apud R. Albertum, vt cui contrà Adolphum adfuerat. Facilè itaq; Rex ferebat eius cum ciuitatibus concertationes: quarum se ille Aduocatum esse volebat, sicut tempore Interregni fuerat. Eberhard. VVirtemb. C. Aduocatus ciuitatum.

Reperi in Schedis M. Ser. circa hæc tempora vixisse Vlricum: Eberhardi Greineri & fratris Vlrici, VVirtembergensium Comitum tutorem: primò Rectorem Ecclesiæ Hefingensis: deinde Canonicum, ac tandem Præpositum S. Guidonis Spirensis. Instaurasse arcem Stutgardiam: vinicq; cellam de nouo condidisse, atq; eborum Templi. Vlricus, VVirtemberg. Comitum tutor.

Nos Eberhardus, Comes de Tuvvingen: & Adelhaidis, vxor eius, Comitissa de Vaihingen, &c. Tubing. C. Eberhardus.

Vaihingen. gen, &c. Actum & datum in Vaihingen, anno M.CC.IIC.4.Kal.Maij. Vendiderunt Aduocationem & res in oppido Tetenhusa Bebenhusanus, sito in nemore Schainbuchio.

Herter Friderici. Eodem anno Elisabeta Friderici Herteri militis de Tusselingen vidua, iisdem vendidit

Pfrondorff. possessiones: quas habuit in Pflumdorff (Pfrondorff) prope Lustnovv, ex donatione propter nuptias: consentiente Palat. Comite de Tubingen Gottfrido.

Donatio Vlrici, Comitis Helffenstainij.

Helffenstain. C. Vlricus, Bebenhusanis. Geislingen. Nos Vlricus, Dei gratiâ Comes de Helffenstain, tenore præsentium publicè profitemur: quòd nos Monasterio ac fratribus in Bebenhusen Cistert. ordinis, Constant. diocesis, donauimus, & donando perpetuò remisimus, causâ diuinæ retributionis nec non ob ipsorum fratrum amicitiam seu gratiam specialem, telonium: quod in strata nostra Giselingen de transuectura vini ipsorum, nobis "ex antiquo iure seu debito solui vel dari deberetur. Et vt hæc donatio seu donationis gratia, ro- "bur & firmitatem obtineat: præsentem chartam memoratis fratribus dedimus, sigilli nostri muni- "mine roboratam. Data Gislingen, anno Dom. M.CC.XCVIII. in die beati Michaelis Archangeli.

Schenckij, Pincerna. Eodem 1298. anno, die Ascensionis, Conradus & Burcardus Schenckij fratres, Eberhardo nati: Hugoni de Thalheim, Præfecto Sultzensi, vendiderunt sua in pago Rotenbergiura, res & homines: qui pagus est situs vber der Steg zu Renhartshouen.

Testes:

D. Gelfrat/Kirchherr zu Sultz. D. Burcardus Saltzuass. Johan von Ruti. Heinrich der Maier von Wasserecke. Conrad von Altorff. D. Herman/der Lutpriester von Sultz/genannt Luder. D. Herman/Lutpriester von Empfingen/& alij.

Biberacensis Nicolaus. Circa hæc tempora, Nicolaus de Biberach viuebat, omni genere literarum eruditus, & magnus Theologus. Hic Erdfordiæ docuit fideliter iuuentutem: &, cùm aliquando Romæ fuisset, plurimum eius loci impietatem detestatus est: dicens, ROMÆ fidem pietatemq; esse arôma, id est, rem valde preciosam Papam, & eius satellites opes ouium rapere: & nemini quicquam dare. Heinr. Pantal. ex Trit. Eccles. Scr. & M. Illyr. Catal. test. verit.

Mulierum reiectio à Monachis. Stephano secundæ Bauariæ Rectore, cum vxore & Gynæceo, apud Allerspach fanũ intrante, vt rei diuinæ interesset: mox Monachi cuncti, extinctis cereis, inde diffugerunt. Putant enim sancti Hypocritæ Cistertienses, religionem pollui, si fœminæ intrent. Vide Auent. lib. 7.

Nubium diruptio. In vigilia S. Margaretæ, 1298 in Sulgenthal, fragore nubium homines CCC. perierunt. Herm. Edit.

Anno 1299. cùm Ioannes Episcopus Tullensis, Conradus Oetingensis Tetrarchus (inquit Auent.) Romam missi essent: qui Pontifici Bonifacio 8. Sacerdotibus, ciuibus, Albertum nuntiarent rebus impositum: Octauus iste acta comitiorum rescidit: Albertum parricidij condemnauit. Etiam ense accinctus (inquit Cuspin.) & coronatus, in publicum prodijt dicens: EGO SVM CÆSAR & Pontifex. Papæ. Vides, ô Petre (Kranz. 8. Sax. 36.) successorem tuum: & tu salutifer Christe, tuum cerne Vicarium. Vide, quò ascendit superbia serui seruorum tuorum.

Bonifacius P. cõtra Cæs. Albertum. Ego sum Cæsar. Phyretarum, seu Pfirtensium, Comes Theobaldus. Filiarum collocatio, vtilis. R. Albertus, cum Conrado Argentinensium Episcopo, Theobaldum Phyretarum Comitem aggressus, castra munitionesq; ipsius diripuit & vastauit. Cui cum Theobaldus resistere non posset: ingeniosè, cùm duas haberet filias: Sophiam Comiti de VVirtemberg Vdalrico, alteram Bareni de Ochsenstain Othoni, in matrimonium addixit. Ita per hos, nullo labore fauorem Regis consecutus est. Cuspin.

Priuilegium, Bebenhusanis à Cæsare datum.

Bebenhusanorũ Priuileg. à R. Alberto. Albertus Rom. Rex, idibus Ianuar. 1299. Indict. 12. Regni sui anno 1. mandauit prudentibus viris, Scultetis, consulibus, & vniuersis ciuibus, in Ezlingen, Rutlingen, & in Vlma: ne contra vetera iura libertatis & priuilegia, Bebenhusanum Abbatem & conuentum, in flyra, precaria, teloneo, seu quocunque exactionis genere, nouis statutis grauarent: sed liberè eos frumenta, vina, & alia, sinerent importare, ibi deponere: vendere, emere. Datum in Nurenberg.

Tubing. Palat. Rudolphus Scharer. Altingen. Schelcklingen. Rudolphus, Palatinus Comes de Tubingen, dictus Scharer, vendidit Bebenhusanis curias duas in villa Altingen, dictas Ober vnd Nider Fronhof: quibus ius patronatus eiusdem villæ annexum. Item, curiam Rudegersgut dictam: & bona dicta Amerfelderhof: atque agros dictos Vfracker: cætera denique bona illius villæ. Ius verò patronatus non vendidit: sed id in possessionem cœnobij transire voluit. Consenserunt, vxor eius, nobilis Domina Comitissa de Schelcklingen, Lutgardis: eiusque fratres, Vlricus & Henricus. Horum bonorum ipsa, dominitiula

titulo ad se pertinentium, recompensam accepit, bona alia in Sindelfingen. Henricus confirmauit, Episcopus Constantiæ. Actum Herrenbergæ 1299. nonis Iulij.

Henricus Ramstainius, Abbas erat S. Galli: Præpositus antea portæ Sangallensis. Liberalis, sed temerarius & tyrannus. At in senectute pacificus, & paterfamilias diligens. Obijt 1318. anno ætatis XC. cum 19. annos præfuisset. Bruschius. S. Galli Abbas, H. Ramstain.

MENDICORVM anniuersaria pastio.

Nos Albertus, miseratione diuina Abbas, & conuentus in Alpersbach, scire volumus omnes, tam posteros, quàm præsentes has literas intuentes: quòd nos vnanimi consensu, & solempni caritate prehabito: predium nostrum, seu nostri Monasterij, situm apud Richenbach, cum omnibus suis appendicijs, seu iuribus, ad Infirmariam nostri Monasterij contulimus & assignauimus: donasse & deputasse, presentibus profitemur, tali conditione apposita: quòd procurator dicte Infirmarie, singulis annis in die seu commemoratione omnium animarum, peracta prioris Misse solempnitate: centum Mendicos ad nostrum refectorium introducere debet: & ipsis ibi dem refectionem deinde ministrare: videlicet vnum ferculum de carnibus, & alterum de sorbicco: & ibi binis cũ binis vnus vicarius (ein Becher) vino repletus, ad potum ministretur: & hijs premissis, panis triticeus apponatur, &c. Et fieri decernimus in salutem nostram, & omnium benefactorum nostrorum: ac ob remedium omnium fidelium animarum. Et vt hec rata & inconcussa perpetuò permaneant: presentes literas desuper confici fecimus, sigillorum nostrorum robore communitas. Datum apud Alperspach, anno Domini M. CC. nonagesimo nono, idibus Septemb. Indict. XII. Alperspach. Abbas Albertus. Mendicorum anniuersaria ibi refectio.

Conflagrarunt hoc anno, Constantiæ, XCVI. domus, cum precioso Ecclesiæ campanili, Septemb. 15.

In Turingia, mortua est pellex Cunne (Kynigundis) de Isenberg, filiusque eius Apitius. Ipsam tamen antè, Landgrauius Albertus legitimè sibi copularat. Post mortem verò eius, Adelhaidam duxit, viduam Comitis de Arnshauge: cuius filiam pulcherrimam, & benè moratam, nec non locupletem, duxit Marchio Fridericus. Chronic. Turing. Cunne pellicis mors.

In Oriente, Cassanus Tartarus, Saracenis victis, obtinuit Hierosolyma: quæ Armenijs, Georgianis, Cypriis, habitanda dedit. Factus enim fuerat Christianus: ducta formosissima Regis Armenij filia. Hierosolyma, Tartarorum facta.

PROVINCIALIVM PRÆFECTORVM CONSTITVTIO, PER ALbertum R. Institutio anni Iubilæi. Variæ Indulgentiæ. Comites, Veringensis, Tybingensis, & Achalmensis. Nobiles aliquot à Freiberg. Hohenbergicus Comes Albertus. Otho Sulmaister. Augustana Rhelingorum familia. Vlmæ munitio. Arx Rechberga. Hirsaugiensis Abbas Henricus II. Ottomannus, Turcici in Oriente Regni conditor.

CAPVT XV.

ANNO 1300. aut circiter, ab Alberto Rege tres erant prouinciales Præfecti (Landvögt) constituti: in Sueuia, Comes VVirtembergicus: in Brisgoia filius Domini Ochsensteinensis: & trans Rhenanum in Alsatia, D. Henricus de Liechtenberg. Rammingerus ex veteribus M. Scr. Præfecti Prouinciales.

Circa idem tempus, aut non multò pòst, Comes VVirtembergensis Vlricus, bellum gessit cum Comitibus Zollerensibus Causam ignoramus. Idem.

Pont. Bonifacius 8. IVBILÆVM plenariæ remissionis & indulgentiæ omnium peccatorum, à pœna & culpa, primus Romæ instituit: eumq; ad centesimum annum pòst denuò celebrari, mandauit. Res prius inaudita, & noua. Itaque his indulgentijs, priore anno per orbem terrarum denuntiatis: hoc anno innumera multitudo hominum, ex omni Germania & aliunde, Romam profecta est: non modò vulgi, sed Principum etiam & nobilium, Episcoporum & Abbatum: inter quos & Hirsaugiensis Abbas Gottfridus, cum certis fratribus, sub spe mercedis æternæ. Tritenh. teste. Iubilæi anni institutio.

In Iubilæo conceditur plenaria indulgentia peccatorum, toto illo anno, ad vrbem accedentibus peregrinando, & visitantibus quasdam Ecclesias, pœnitentibus & confessis. Quæ indulgentia vulgò dicitur CVLPÆ & POENÆ. Sed culpam solus Deus remittit secundum id Esaiæ: Ego solus deleo iniquitates tuas propter memetipsum, ait Dom. Antonin. Tit. 20. ca. 8. § 2. Eius fructus & vtilitas.

Vtilitas Iubilæi. Communiter dictum est: quòd sine Romanis, solùm ex peregrinis, ducenta hominum millia essent per totum illum annum in vrbe: sine his, qui erant in via. Et satis copiosè prouisum est de victualibus, pro hominibus & iumentis. Vnde magnus thesaurus obuenit Ecclesiæ, ex oblationibus, & alijs modis. Et Romani ipsi locupletati sunt nimis, ex fructibus suis venditis. Ibidem §. 11. Es war *D. Innocentio* dieser fundt (αὐτὴ ἡ ἐπίνοια) nützer: dann wann einer/der seine Wahr nit vertreiben kan/einen Hafen auffthut: darinn Häuser/ Aecker/ viel Kleinoter/stecken.

Indulgentiarum species, à Fratre Felice Fabri (quem Felix Hemmerlinus, vel Malleolus, Tigurinus, ex Baptismate leuauit) decem, in libello quodam Germanico M. Scr. recensentur.

Indulgentia decem.

1. *Perfecta sine fine. Dante Christo vel Deo, à pœna vel culpa, omni in loco, in æternum: dante per Baptisma, & in Martyrijs, & professione alicuius ordinis Monastici, & in magna pœnitentia, & perfecta virtute, patientiaq; ærumnarum.*

2. *Perfecta cum tempore. Dante solo Papa (qui & sequentes Indulgentias dat) vt, Tot aut Tot annos: absq; concessu vllius hominis. Nam ipse est* κλειδοῦχος, *clauibus Regni cælestis præditus.*

3. *Magna. In vrbe Roma: sed quæ inde foràs etiam emanat. Data Franciscanis quoque, ad 7. altaria. Quotidie tales indulgentiæ haberi possunt.*

4. *Ampla: quia latè patet per 2. ordines præcipuos, Francisci & Dominici. Ora pro me, S. Francisce, pater beatissime: vt participentur mihi tui ordinis Indulgentiæ.*

5. *Communis. Vt, Qui confert aliquid ad sustentationem huius Ecclesiæ: habet 142. annos, & 300. dies, & 16. Carenas, vel quadragenas.*

6. *Peculiaris. Vt, quas Indulgentias aliqua cœnobia pro se coniunctè impetrant: sicut hæc sex fœminea cœnobia: Gnadencella, Kircha, VVeilera, Sirmenouia, Cella iuxta Gamundiam, & Cella Stainhamij.*

7. *Propria. Vt, quas vnum cœnobium habet.*

8. *Ignorata. Indulgentiæ datæ sine literis: aut, quarum literæ interierunt casu aliquo.*

9. *Personalis. Vt, duriter viuendo, ieiunando, humi cubando.*

10. *Iubilæi anni,* deß gnadenreichen Jahrs. *Ibi plenaria omnium peccatorum, ac debitarum eis pœnarum, remissio: atque in Baptismi innocentiam restitutio. Vnde magno effertur homo iubilo, vel lætitia. De quo anno: aliàs plura. Nunc satis est, nos scire: ex Verbo Dei, quotidie singulis resipiscentibus atque credentibus, dari plenariam peccatorum remissionem, quouis in loco, à pijs concionatoribus. Ipse enim Dominus nobis attulit prædicatione sua, & iussione prædicationis, Iubileum annum, Esa. 61. Luc. 4.*

Verus Iubilæus, veræ indulgentiæ.

Euntes in Mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit: saluus erit, &c. Marc. vlt.

Et ad omnes discipulos dicit, non ad Petrum tantùm: Accipite Spiritum S. Quorum peccata remiseritis, remissa sunt eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Ioan. 20. Omnibus & singulis datur plena potestas remittendi & retinendi. Non definitur vnus aliquis ad eam rem locus, nec vnum aliquod tempus, nec ad certos tantùm annos. Non datur hîc potestas ordinibus Monasticis: nec genera Indulgentiarum statuuntur: nec bonis operibus, aut quæ homo sibi ipse excogitat, sed credentibus, Indulgentiæ conceduntur. Quotidie etiam, imò singulis horis, oramus patrem nostrum cælestem: Remitte nobis debita nostra. Et quæ S. literæ Veteris ac Noui testamenti, vnum solum faciunt Vicarium Christi euidenter? Quæ infinitam etiam ei potestatem largiuntur? Ipse Dominus caput est: & omnes, qui à pijs Magistratibus, & senioribus populi, vocati, verbum Domini sincerè docent, eius Vicarij sunt.

Vicariatus Christi.

Vering. Comes.

Eodem 1300. anno Comes Veringensis, Henricus proprietatem vinearum, quas Ætringæ in loco Hertrichsberg habebat, Bebenhusanis donauit, non. Decemb. Indict. 3. Abbas tunc erat Lupoldus de Ezlingen.

Tubingæ oppigneratio.

Comes Tubingensis Gottfridus, oppidum & arcem, cum omnibus pertinentijs, certâ pecuniæ summa eidem Monasterio dedit: sed ante exitum anni, eâdem summa rursus ab eis redemit, excepta collatione Ecclesiæ. M. Scr.

Achalmensis Comitatus finis.

Albert. Comes Achalmensis & Pfullingensis postremus, circa hoc tempus bello à VVirtemberg. Eberhardo petitus & victus, stemma suum nobile terminauit: agris iam à VVirtemberg. stirpe occupatis. Laz.

Viuebat

Viuebat tunc D. Henricus à Freiberg, eques: qui vxorem habebat quandam Schonburgiam. Ante eum fuit D. Henricus à Freiberg, eques 1260. Freiberg. nobiles.

Ex Henrico & Schonburgia natus est D. Fridericus, eques: qui 2. duxit vxores: vnam, Turvvangiam: alteram, Pappenhaimiam.

Henricus ille, cùm expulsus esset quodam tempore cum suo Domino: dixit ad eum: Domine, qui nunc aduersantur nobis: hi nos in regionem restituent: tuque eos ad mensam tuam collocabis. Domino hoc nunquam fore arbitrante: permitte, inquit, Domine: vt, vbi id factum fuerit, fornacem prosternam. Annuit Dominus: ac non multo post restitutus aduersarios illos ad mensam suam adhibuit. Fornacem igitur Heinricus impulsu confregit: ex eoque postea cognomen tulit, Stubenrauch [illegible]. Stubenrauchius Henricus.

Friderico natus est Henricus 2. à Freiberg, eques: qui stirpem hanc (Angelbergensium) multis gradibus ad nostra vsque tempora propagauit. Sed cum nulli anni, nullæ historiæ, adiuncta sint: à recensendo abstineo.

Viuebat Albertus, Comes de Hohenberg: cuius permissu Ruso & Hainricus fratres de Ergazingen, Priorissæ & conuentui cænobij Kirchbergensis fundum quendam, Dutzingæ situm sub Luitgarde, & Alberto viro eius, 12. ll. Hallens. & 5 ß. vendiderunt. Hohenberg. C. Albertus.

Testes:

Fuegæ Zingen Tochterman: Bierchtolt der Schmidt. Der alt der Ebinger. Burcart der Suter. Walter der Koch von Ebingen. Haintze Mil / vnd andere ehrbar Leute.

Dieser Kauff geschahe in der Statt zu Schönberg in der zeit / da man dreytzehenhundert Jahr zahlt / von vnsers Herren Gottes Geburt / an dem andern Tage nach S. Nicolaus Tage.

Sigillum Alberti Com. de Hohenberg, incitantis equum bellicum: cum gladio in dextra, & scuto ad sinistram. M. Scr.

Halæ Sueuorum vixit, & hoc anno obijt, Otho Sulmaister: benè meritus de ordine S. Ioannis: sepultus in S. Ioannis fano: teste ibi pendente tabula. Sulmaister.

Eodem anno, Greinboldus à Rhelinga, vir nobilis, sub Duumuiris (qui tum Consules dicebantur) patricijs, Rogerio Langenmantello, & Conrado Eulenthalero, fœdus ad biennium cum Repub. Augustana fecit, in Festo D. Vlrici, hoc pacto: vt arx sua Schernecka (in Bauaria) ad quamuis necessitatem ciuibus liberè pateret (als ein frey offen Hauß) ac vicissim sibi cuncta huius ciuitatis iura, concessa forent. Idem breui post filio suo Hansoni patriciâ Augustensi desponsata: Rhelingerorum primus in ea vrbe propagator extitit. Henning. ex Gassaro. Rhelingeri Augustani.

Eodem tempore, & sequenti, soli patricij vel optimates, duodecim virali Aristocratia (tot viris constabat minor Senatus) Rempub. Augustanam benè administrabant. Indidem.

Vsque ad annum 1300. (vt Sebastianus Francus habet) Vlma caruit mœnibus. Ideo pagus est dicta. Nam tantùm fossa fuit circum eam, & sepes. Quibusdam visum est, eam esse dictam ab Hulmigeris (qui sint Bructeri, Preussen) huc olim profectis, eius conditoribus: præsertim cùm in vetustis literis scriptum sit Hulma, non Vlma. Æneas Syluius Vlmigeros, Plinius 4. lib. 17. Vlmanetes, vocat. Insignia Vlmensium, albus & niger color: datus eis à Carolo M. qui eos Monachis commendarat, quorum hi colores sunt. Vlmæ murus & nomen.

Circa id tempus, arx Rechberga vênit ad Rechbergios: Biberbach, ad Bappenhaimios. Postea ambæ ad Bappenh. Fridericum, & filium eius Henricum. Matth. Bappenh. Rechberg. Biberbach.

Obijt hoc 1300. anno (al. 1299.) Gottfridus, Hirsaug. Abbas, anno ætatis suæ 48. prudens & bonus, & satis vtilis. Electus est à fratribus Monasterij, XXX. Abbas HENRICVS II. qui præfuit 17. Æ. natione Sueuus, honestis parentibus ortus. Parum vtilis: idemq; tandem iussu Cæsaris Ludouici Bauari depositus. Trit. Hirsaug. Abbates.

Epitaphium Abbatis Gottfridi, in lapide contra suggestum, Chorum versus.

Gottfridus Abbas iacet hic: qui fraude carens vas
Mansit, dum vixit: Christus sibi propitius sit.

HENRICI successoris eulogium, apud Tritenh.

Moribus dissolutus, & totus secularis: qui dies noctesque, conuiuia & voluptates in delicijs habens. Regularis disciplinæ obseruantiam, nec ipse in se habuit, nec reformare in subditis studuit. Abbas malus.

Bona

Bona Monasterij impignerauit, multa vendidit, occultè alienauit: preciũ, partim suis cognatis, & personis inutilibus, donauit: partim inutiliter consumpsit. Denique suspicione grauioris criminis non caruit: quia CATENA VITIORVM, catenam vitiorum trahere consueuit.

Helensteinius Baro postremus.

Episcopatum Augustanum assecutus est, vltimus Baro Helenstainius & Haidenhaimius, Degenhardus: Hartmanni Episcopi, Dillingensis Comitis, à sorore nepos, Præpositus S. Mauricij. obijt post 7. Id. anno Christi 1307. Nouemb. 25.

Hic 1300. annus, Maximiliano Rom. Regi, Rudolphi Roman. R. filio, finem vitæ attulit: qui Spiræ iuxta patrem sepultus est: vt ex subiecta tabella Epitaphiorum patet: quæ mihi Kal. Iun. 95. ex anteriori choro τετραπύργῳ Templi Spiræ, M. Dauid VVelcius, Senatoriæ ibi Scholæ Moderator, misit.

Turcici Regni principium.

Turcici Regni initium, ad hunc M. CCC. annum ponitur: Ottomanno vel Othmanbego id in Bithyniæ, in ponti Euxini, locis exorso: & Græco Imperio paulatim decrescente.

DE GROENING. ET LANDAVIENSIBVS COMITIBVS. GOTTFRIdus Niffensis. Crato Klingenfelsius. Albi & Nigri in Italia. Bellum R. Alberti cum Archimystis. Pont. Innocentij 8. potestas. Andreas, Episcopus VVirceburgens. Kyningsbrunnense Monasterium, & Abbates eius. Henricus, nobilis de Remchingen. Mulier, in virum mutata. Prædicatorum monachorum officium, conuertere Saracenos & Turcas ad Christianismum.

CAPVT XVI.

Cometes.

ANno 1301. Stella crinita visa est: quæ ante natiuitatem Domini, post occasum Solis apparuit: & ante mediam noctem occidit: comam fudit ad Orientem: & conspecta est per dies XV. Siffrid. Secuta sunt mala multa, in diuersis regionibus. Trit.

Landaui & Græningi Comites. Gruningen, ad VVirtembergenses.

Hoc tempore, rursus de Gryningensibus & Landauiensibus Comitibus inueniebam. Eberhardum, Comitis Gryning. Hartmanni filium, & fratrem Conradi ac Ludouici (sup. 1. cap.) dedisse 1301. oppidum Græningam, & titulum huius Comitatus, per Cas. Albertum, VVirtembergico Eberhardo Illustri: &, abdicato eo titulo, se posthac Landauiensem scripsisse: quod etiam aliquanto antè fecerint alij generis eius, Comitum Landauiensium titulo vtentes. Genuisse fertur Comites, Conradum & Eberhardum de Landavv. A quibus nobiles, qui de Landavv vocantur, ortu existimantur. Obijt ipse 1321. Maij 29. Ludouicus frater eius, Comitatu Gryningensi alienato, Venetias se contulit. Ex cuius progenie, Petrus Landus 1539. Ducem Venetijs egit. Infrà lib. 4. c. 5.

Landauorum & VVirtemberg. cognatio.

Landauos autem proceres (hodiernos etiam Barones) VVirtembergensibus Comitibus & Ducibus cognatione iunctos esse, quisnam dubitet? patet suprà Dodec. 2. lib. 9. cap. 5. Patet etiam ex Insignibus: de quibus in M. Scr. hæc verba leguntur. Es behalten die von Landaw nicht allein denselbigen Schilt: nemblich drey schwartze Hirschgehörn / in einem gelben Felde / sondern auch das alt vnd erst Helm Kleinot Wirtemberg: das ist der quartierte Becher / oder Beutelstandt / der Pfawenboschen darinnen. *Postea VVirtembergenses sumpserunt duas galeas: quarum in altera, cornu venatorium VVracensium Comitum,* welche deß H. Römischen Reichs Jägermeister waren / &c.

Animæ cura.

Nissens. Gotfrid.

" *In Dei nomine. Amen. Quia pium est, & Deo præ alijs humanis actibus acceptum, cultum*
" *diuinum diuinitus augmentare: idcirco ego Gotfridus de Nissen, Canonicus maioris Ecclesiæ*
" *Augustensis, & Rector Ecclesiæ in VVeissenhorn: volens prospicere saluti proprie, & saluti ani-*
" *marum progenitorum meorum: de consensu & auctoritate venerabilis patris VVolfhardi Episco-*
" *pi Augustensis, & capituli eiusdem, & Alberti Comitis de Marstetten, dicti de Nissen, mei fratris,*
" *patroni Ecclesiæ parochialis predictæ: construxi duo altaria in Ecclesia mea iam dicta, & eadem*
" *dotaui quinq; curijs, &c. Sunt hæ. 1. in VVeissenhorn Ecclesiæ curia dotalis. 2. & 3. in Bubenhusen,*
" *dictæ Bonstetten, & de Obenhusen. 4. in Attenhofen, dicta Helmshofen. 5. in Celle, dicta* vnbescheiden
" *den Gut / &c. Et vult, vt prædictus frater suus, & eius successores, habeant ius presentandi ad il-*
" *lam prebendam personam idoneam quæ sit actu Sacerdos: & resideat ibidem, ac celebret, siue dicat*
" *Missam, cottidie summo manè in illis altaribus. Sed Feria 3. & 5. supersedere poterit: nisi summus,*
" *aut Festum, Missam requirat, &c. Datum M. CCC. primo, in conuersione S. Pauli.*

Clingenfelsius Crato.

Crafto de Clingenuelitze, in remedium animæ suæ, Lorchensibus donauit ripam propè castrum suum VValdowe, dictam VVerespach, non procul à VVallintzin. Actum 6. Kalend. Febr.

Febr.1301.Indict.14. Testibus: Hainrico, Cellerario in Lorch: & Vlrico de VVissenstein, fratribus Lorchæ.

Cunrado, dicto Mininster.

B. dicto VVexhain sculteto in Lorch: & filio eius Cunrado, dicto Rosselbach.

Ich Elisabeth von Tibingen/die man auch von Eberstein nennet/ꝛc. 1301.

Circa hæc tempora, Comes Furstenbergenses adhuc possidebant Brisgoiam. Vide Munst. lib. 3. cap. 267. Brisgoia.

Augustanæ vrbis murus & fossa, à rubea vel Hospitalaria porta, vsq; ad VVertaburggeram portam ducebatur: item, fossa ad S. Georgij: anno 1301. & pòst. Augustæ C. amplificatio.

Florentiæ erat factio Guelphorum & Gibelinorum. Sed inter Guelphos extitit noua dissensio: quæ inde latius in Italiam serpsit. Ea erat Alborum & Nigrorum. Prioris generis caput, erat familia Circulorum: alterius verò, Donatorum. Inde conflictus, & multa mala: interponente se quoq; Pont. Bonifacio. & dante Aligero Poeta: qui natus est 1265. Florentiæ: & obijt anno ætatis 56. Vide Antoninum parte histor. 3. Tit. 20. §. 14. Albi & Nigri, Guelforum factio.

Anno 1302. cùm Gerhardus Moguntinus, Henricus Coloniensis, Dietherus Treuerensis, Archiepis. & Pal. Comes Rheni Rudolphus, nonnulliq; alij Principes: in Cæsarem Albertum coniurassent: accusantes perfidiæ, quòd Gerhardo pecuniam promissam nondum soluisset: & parricidij, quòd optimum Principem Adolphum interfecisset (quasi ipsi fuissent culpæ expertes) bellum inde magnum natum est. Dixerat Moguntinus cornu venatorium collo dependens ostentando: in hoc complures gesto Cæsares: tanquam suâ potentia, & vi ingenij, posset & promouere & deijcere Cæsares. Rudolphus verò, copijs Austriacis & Sueuicis, singulos ad pacem petendam adegit. A Moguntino quidem Bingium extorsit, & Leostainum: itemq; castella Clop, Ernfels, Scharpfenstein, & alia. Per Augustanos verò, & alias Imperij ciuitates (quibus negotium nepotis sui Rudolphi inuadendi dederat) capit Newenmarckt/ Nariscorum oppidum: & Sueuica oppida, Boiorum Colonias, Laugingam & VVerdeam: coactâ etiam VVerdeana arce deditionem facere: coacto sequenti anno itidem Schvvabeckio oppido, ab Augustanis obsesso. Rudolphus igitur Dux, his malis defatigatus, non amplius bellat: sed veniam supplicibus precibus impetrat: pecuniamq; auunculo dans, capta recipit. Trit. & Auent. Bellũ inter Cæs. Albertum & Archiepiscopos. Bingen. Leostein. Nevvenmarckt. Laugingen. VVerd. Schvvabeck.

Papa iam æquior Regi Alberto factus, eum in Regno confirmauit: eidemq; Franciæ Regnum, R. Philippo Pulchro excommunicato, concessit. Id si successisset: rursus, longo interuallo, coniunctio γαλατίας, id est Galliæ & Germaniæ facta fuisset. Sed bellum, quod Albertus R. instinctu Papæ suscepit aduersus R. Philippum (cùm se ex decreto Papali, scribere iuberetur Regem & Romanorum & Francorum) desijt in nuptias. Bella belli catastrophe. Namque Reges, Pontifice sapienter misso facto (bellorum face) affinitatem inter se, altero post Iubilæum anno, inierunt: cùm Philippus Alberto filiam suam daret coniugem: nuptiæq; in vrbe Parisiorum splendidissimè celebrarentur: vt 8. Sax. 37. à Crantzio scribitur. At Carinthiæ Ducissam Elisabetam habebat vxorem. Iudicium de supradicto Papæ facto. Mira hominis impudentia (inquit Chronici de Regibus Francorum Scriptor, Franciæ P. Æmylij historiæ adiecti) fuit: qui Regnum Galliæ, Pontificiæ maiestatis beneficium asserere ausus est. Verùm multò stolidiores esse puto: qui disceptant, an tantum liceat Pontifici. Hæc, ille. Papa Cæs. Albertum instigat in Philippum, Franciæ R. Sed affinitatem potius Reges inter se iungunt.

Annotatio D. Gabelcoueri.

Dedit Philippus Galliæ Rex, inquit, filiam suam vxorem, non Alberto: sed filio Alberti natu maximo Rudolpho, Bohemorum Regi.

Andreas, Baro de Gundelfingen, fit Episcopus 45. Herbipolensis. Præfuit A. 13. cum summa laude. Vixit temporibus Cæsarum 4. Adolphi, Alberti, Henrici sequentis, & Ludouici: eis omnibus eximiè charus. Herbipolin, iterum seditiosam, sicut diu antè contra Hermannum Lodenburgium, compressit: tribubus & sodalitatibus, plebis incitamentis, abrogatis. Brusch.

Nobiles, Kirchaimo Teccij in literis.

Conrad Münch/Ritter: Heinrich Küffer. Friderich Schwechler. Eberhart/Graue zu Nellenburg/Pfleger allda zu Teck.

DE REGII FONTIS MONASTERIO.

Fundatum est (vt à Bruschio scribitur) hoc amœnissimum, Benedictinum vel Cistertiense, Constãtiensis diœceseos sub visitatione Salamitana, Monasteriũ à Cæs. Alberto Austrio, & Conthorali eius D. Elisabeta Carinthia, hoc 1302. anno: testante Epigrãmate ibi inscripto, prope summã aram. Kynigsbrunnense cœnobium, fundatum.

Anno

Anno milleno, trecenteno, adde ſecundum:
Inclytus Albertus, Romanæ gloria gentis,
Rex: Duxq; auſtrali de ſanguine natus:
Eliſabeth coniunxq;, Ducum Charinthia proles:
Addunt ecce manus fortes, vt Regia Regis
Fundamenta locent fontis, quo cætera manant.
Promeritis tantis ſit parta quies vt eorum
Spiritui ante Deum: lector, precibus rogitato.

Situm eſt in Brentiana valle: prope amnis Brentij Pfefferijq; pulcherrimos fontes. Diſtat milliarib. ab oppido Gienga 2. ab Ola 1. à Norlinga 3. totidemq; à Sueuica Gamundia: vbi medio itinere eſt oppidulum Heupachum: de quo iocus eſt, Sculletum ibi in medio foro à lupo deuoratum eſſe. Ad honorem autem B. Mariæ virginis, & S. Bernhardi Abbatis fundatum eſt. Iacet è regione eius, trans fluuiolum Brentium, ſaxum quoddam excelſum, vndiq; arboribus cinctum: in quo antiquitus fuiſſe dicitur caſtrum Heervvartſtein. Quod à Comitibus Helffenſtainenſibus emerat Rex Albertus, ob inædificandam Dei domum. Sunt circa hoc cœnobium quatuor inſignes & ampliſſimi fontes, lacuum inſtar.

Heupach. op.

Heervvartſtein.

Brentius amnis. Pfefferius.

Primus & præcipuus, Brentij amnis, à Monaſterio CC. paſſibus. Secundus, Pfefferij, C. paſſibus. In quem peregrinus coniectus piſcis, ſtatim excæcatur.

Tertius, Cochius: ex quo fluuiolus naſcitur cochius: à quo vallis Cocherthala nomen habet.

Quartus ſine nomine: quo fluente, difficultas annonæ fore creditur. Laris tamen (inquit Gabelc.) is dicitur vulgò.

ABBATVM Kunigsbrunnenſium catalogus.

Abbates Kynigsbrunnenſes.

1. *Henricus: de Salem, vel ex Salomonis villa, aſſumptus.*
2. *Marquardus.* 3. *Berchtoldus.*
4. *Henricus Hubmannus.* 5. *Fridericus.*
6. *Ioannes.* 7. *Alvvigus, 4. tantum hebdomadas.*
8. *Nicolaus Vngarus, patriâ Rauenſpurgenſis.*
9. *Ioan. de Rinderbach, vir nobilis. Interfuit Concilio Conſtant. Inde reuerſus, reſignauit.*
10. *Hiltebrandus, ex villa Salomonis 1426. vocatus. Præfuit 36. annos. Fuit infulatus Abbas: quod Romæ pro ſe tantùm obtinuit. Reſignauit 1462.*
11. *Petrus Stock, ex cœnobio Salemitano accitus: poſt finitum ciuile inter Principes & ciuitates Imperij bellum; in quo miſerè diſpoliatum fuit, & vaſtatum, Monaſterium. Cùm autem præfuiſſet tantùm 6. hebdomadas: reſignauit propter maximam huius loci paupertatem: ſedq; eò, vnde aduenerat, recepit, anno 1462.*
12. *Petrus Sueſapfel Nordlingenſis. Præſedit non inutiliter A. 7. obijt 1469.*
13. *Ioannes Offelinus VVembdingenſis, A. 6. obijt 1475.*
14. *Ioannes Sporer Nordlingenſis, A. 6. Deceßit 1491. Hic diligenti cœnobij adminiſtratione, equorumq; educatione, egregiè reſtituit rem.*
15. *Helias Sengi°, A. 16. nõ malè. Reſignauit 1507. obijt 1516. Sepuli° in media Laicorũ Eccleſia.*
16. *Emeranus Thiemus VVembdingenſis. Præfuit laudabiliter A. 6. Reſignauit & obijt 1513. 10. Kal. Febr. Cubat in dextra Templi abſide, prope D. Beatricem, comitiſſam Schlyſſelbergenſem, 1355. mortuam.*
17. *Melchior Rufus Hæchſtadienſis. Optimè præfuit 27. A. primus huius cœnobij Abbas, beneficio Leonis X. infulatus: etiam pro ſucceſſoribus pontificalia inferens ornamenta. Vendidit decimas & domum in Imperiali oppido Reutlinga 8. millibus florenorum: retentâ tamen quadam vini decima. Conſtruxit autem parte huius pecuniæ, vicinas cœnobio ad Brentianum fontem vſtrinas: in quibus miro artificio ferreæ parantur fornaces: quod ferrum prope oppidum Olam effoditur. Obijt ſub finem 1539. anni. Tum Monaſterium à VVirtembergenſi Duce Vlrico, religione reformata, occupatum eſt.*

Vſtrinæ.

Reformatio huius Monaſterij.

18. *Ambroſius Boxler Giengenſis, ſecundus Abbas infulatus: recepto per Imp. Carolum V. & fratrem eius R. Ferdinandum, cœnobio. Præſidebat adhuc 1550. anno.*

Supplementum Catalogi huius, miſſum mihi à M. Valentino Clæſio Archæologo, Murrharti concionatore.

19. *Ioannes Epplinus VVaiblingenſis, Boxleni ſucceſſor. Non autẽ hic Boxler ſatis benè Abbatia*

batiæ Regiofontanæ præfuit. Nam in Marchionis Alberti bello cùm exiguâ pecuniæ ſumma, cœnobium ab incendio ſeruare potuiſſet: nimia tenacitate id neglexit. Itaq; vaſtatio miſera loci facta eſt 1552. April. 19. Meritò igitur Boxlero deiecto: digniori viro cura Abbatiæ mandata fuit, ipſi ſcil. Epplino: qui tunc etiam Maulbrunnenſi Abbatiæ præſidebat. Coadiutorem autem vtriuſque Abbatiæ habuit reuerendum virum Iacobum Schroppium: & vterq; modò huic cœnobio, modò alteri, diuiſis operis, ac viciſſim, magna cum laude fuit.

20. Iacobus Schroppius: primus reformatæ religionis apud Regiofontanos Abbas: Theologus & Hiſtoricus hac ætate clariſſimus. Qui cùm cõplures annos Abbatiam cõſulendo & agendo feliciter rexiſſet: reuocatus eſt 1577. ad priorē Maulbrunnenſ. Monaſterij gubernationē menſe Octob. Iacobus Schroppius.

21. M. Martinus Claßius Gœppingenſis (M. Valentini, qui hæc mihi ſignificauit, pater) ſecundus emendatæ in hoc loco religionis Præſul Electus eſt 19. Octob. 1577.

Præſidet omnino non infeliciter illic
Sanctus hic. Vt præſit, fac Deus (oro) diu.

Scribens is 1588. ad me perhumaniter Nihil, inquit, antiquitatis vllibi hîc amplius eſt: omnia ſunt diruta, & igne à Marchione Alberto conſumpta: ita, vt ne lapis quidem ſuper lapidem integer permanſerit. Etiam Templum, quod magnificum fuiſſe audio, quaſi funditus perditum eſt. Itaq; illuſtriſſimus piæ memoriæ Princeps Chriſtophorus, maximis ſumptibus quaſi de nouo Monaſterium hoc iterum extruxit: nec hodie adhuc ædificationis eſt finis.

22. Claßio Anhuſam in locum M. Andreæ Eibij translato: ſucceſſit M. Ioannes Andreæ, D. Iacobi F. Præpoſiti & Cancell. Tybing. Parochus tunc Herenbergenſis, & vicinarum Eccleſiarum inſpector.

Beneficia Cæſarum erga Regiofontanum cœnobium.

Albertus Auſtrius 1302. id fundauit & dotauit. Carolus 4. Priuilegijs ornauit 1361. Sigiſmundus data priuilegia 1413. confirmauit. Fridericus 3. idem fecit 1444.

LAPIS COMITISSAE Helffenſtainiæ, cuius ſuprà in XVI. Abbate Emerano mentio facta eſt: poſt Marchioniam cœnobij vaſtationem, inter rudera nuper repertus.

ANNO DOMINI M. CCC. LV. ✠. BEATRIX. COMITISSA. D. HELFFENSTAIN. DOMINICA. D. SLYSSELBERG. PROXIM. SABBATO. ANTE. CONVERSIONIS. SANCTI. PAVLI.

Ad dextram lapidis inciſus eſt elephas. Ad ſiniſtram, duæ claues deceſſatæ.

Vici & Villæ, noſtro ſeculo ad Kynigsbrunnenſ. Monaſt. pertinentes.

Sunthaim. Zang. Springen. Itzelberg. Ochſenberg. Küpfendorff. Gnannenweiler. Neiſſelhalden. Stürtzelhof.

Decimæ ex his locis.

Hetzelrang. Biberſal. Neiendorff. Geierhofen vnnd Francken Reutin. Buoch. Wegenhofen. Zanberg. Stegartenhof. Baumgarten.

Eodem 1302. anno, Hainricus de Remchingen, Edelknecht: omnia bona quæ habuit in villa Reuſten, Monaſterio Bebenhuſano amore Dei liberè donauit. Sic & Ludegardis, nobilis viri Vlrici, Comitis de Schelcklingen, filia: illuſtris Rudolphi Comitis Palat. de Tubingen, vxor: contulit eidem cœnobio, omnia ſua iura: quæ in vtroq; pago, Reuſten & Oberkirchen, habuit. M. Scr. Obijt 19. Kal. Febr. (die Felicis Presbyteri) 1302. Adelhaidis, filia Comitis Rudolfi, Scheter dicti: quæ in Bebenhuſen dormit. Libro Syndelfing. Remching. Henricus. Tubing. Rudolphi vxor, Luitgardis.

Clari ciues erant Auguſtæ, auratæ militiæ equites: Henricus à Pfetten, Ioannes Langenmantel, Henricus Snelmannus. Langenmantel ille, & Georgius Luitfrid, anno 1304. Præfecti vrbis fuêre, Stattpfläger. Henning. ex Gaſſaro. Auguſtani equites aurati.

Mulier quædam, decem annis τῷ ἀνδρὶ συγκοιμηθεῖσα ἀλλ' οὐ γυνὴ γενομένη ἀλλ' ἑταίρα, in villa prope Bernam: ab viro ſeparata eſt Eccleſiaſtico iudicio. Quæ cùm Romam petitura eſſet: Bononiam vênit. Ibi τὴν πρωκλίδας κοὐκέτ' ἐς θάλασσαν, ἐξελάσασα παλὸς πλεῖ ἔρχεται: ſicut Iphidi puellæ apud Ouid. Ipſa ſic in virum mutata, domum redijt, vxorem duxit, opera ruſtica obiuit: ἐνταῦθα πλεῖ γυναικὶ γεωργός. Faſt. Colm. Mulier, in virum.

Conuentus Prædicatorum fuit Baſileæ, in natiuitate S. Mariæ, numero D. LXX. Ibi fuerunt lectæ literæ Magiſtri ordinis ipſorum: ſuppliciter eos in Græciam, ad Barbaros, prædicandi causâ proficiſci hortantis. Sed qui hoc periculi ſubire vellet: ne vnus quidem ex tanto numero inuentus eſt. Atqui ad id principaliter erat ordo ipſorum inſtitutus. Indidem. Prædicatores, eur inſtituti.

DISSIDIVM IN BAVARIA INTER MECHTILDEM, ET FILIVM eius Rudol. Bonifacij P. exitus. Duces aliquot Teccenses. Comites aliquot illustres Sueuici, & nobiles. Zuifaltensium Aduocati, vel patroni. Henricus II. Episcopus Constantiensis. Sedes Papalis, Auinionem translata. Campanæ Spirensis casus. Templum Dominicanorum, Vlmæ. Ioannes Dierpheimius, Episcopus. Augustanis, Clerici sui damnosi.

CAPVT XVII.

Mechtildæ Bauaræ titulus.

ANNO 1303 viuebat Machtilda Bauara: quæ sic de se scribebat: Machtilda, Dei gratiâ Comitissa Palatina Rheni, Ducissa Boiariæ: Rudolphi, quondam Regis Rom. potentissimi Cæsaris, filia: & soror Alberti, Regis Romanorum. Hæc filio Rudolpho nimis potens videbatur: a: que etiam ob nimiam cum Conrado Oettlingero, Mylhusij (non procul Abenspergo) Dynasta, præside suo familiaritatem suspecta. *Ottlingonum. Pheringa.* Oettlingonum autem, à quo cognomen hu equitibus, castellum est, próxime Pheringam (infra Ingolstadium) vicum Danubianum: vbi Epona quondam, Colonia Romanorum insignis fuit: cuius vestigia adhuc visuntur. *Schiltbergium. Mechtilda, à filio Rudolfo capta.* Cæterùm Rudolphus nonis Calend. Iul. hostili animo Schiltebergium, superioris Vindelitiæ arcem, inuadit. Ibi captos, Conradum, matrem, & fratrem Ludouicum, Monachium abducit: castella matri eripit: eamque ad certas conditiones adigit. Quibus cum ea, locum tutum nacta, monstraret: Conradum ipse, tanquam seductorem matris parum honestum, 4. idus Iul. anno 1303. Monachij gladio percutit. *Nordlinga.* Machtilda, tantâ contumelia à filio affecta, fratris (Alberti Cæsaris) fidem implorat. Qui Nordlingam petens (vrbem Sueuiæ in Germania magna liberam) Rudolphum nepotem ad se arcessit. Venit hic cum Ludouico: factum suum purgat: Conradum, qui inter se & matrem discordiæ semina seuerit, iure casum ait. Volente Imperatore, omnia hactenus facta aboleri obliuione: & sorori suæ ablata omnia reddi: Ludouicus id facere paratus erat, sed Rudolphus grauabatur. Mechtilda Augustam migrat. Iussi sunt ciues atque Prætores, huic fautores & adiutores contra filium adesse. Cæsar sororem, Rudolphum & Ludouicum, ad se Vlmam enocat: quos in Aula secum aliquot annos manere, non in Bauariam redire, iubet: quòd grandi are alieno onerati essent, & omnia oppigneraſſent. *Mechtildæ mors.* Machtilda verò 10. Calend. Ianuar. sequenti 1304. anni, ægritudine animi decessit: & apud Fyrstenfeldium, in mausoleo viri condita est. Auentinus.

Bonifacij P. interitus. Eodem 1303. anno, Pontif. Bonifacius captus est Anagniæ, in domo paterna, à Sciarra Columnensi (Gibellinis adiuuantibus, qui à Bonifacio diu multumque vexati fuerant) & Romam perductus: vbi XXXV. die pòst, dolore animi confectus, 5. idus Octobr. perijt. Hoc malum ei Francorum Rex Philippus comparauerat, superbiam eius iniquo ferens animo. Plat. Hic ad Pontificatum hac techna ascenderat: quòd decessori suo, per longam cannam dixerat: Cœlestine cede, Cœlestine cede. *Cannæ vox: Cœlestine cede.* Cessit curruca simplex, Cœlestinus, tanquam voci cœlesti, è nido suo: ibique cuculo locum dedit. De eo dictum defuncto est: Intrauit, vt vulpes: vixit, vt leo: mortuus est, vt canis. Alb. Argent. & alij. Animam eius (inquit Hermannus Ædit.) Dæmones rapuerunt: quos nautæ iuxta Ætnam Siciliæ clamantes audiuêre: Aperite, aperite. Bonifacium Papam ad æterna supplicia recipite.

Teccenses aliquot Duces. Heiningen. Simon, Conradus, & Ludouicus, quondam Conradi Ducis de Teck filij: bona quædam in Heiningen, Adelbergensibus vendiderunt. Datum Esslingæ 4. idus Februar. Indict. 1. Fidetussores, strenui viri: Albertus de Turnau: Conradus, dictus Reisch, milites. Fridericus, dictus de Abelfingen.

Testes:

Eberhardus de Schanbach, miles. Albertus & Rentzo fratres de Boll, (iuxta Heiningam, in præfectura Gœppingensi.) Henricus dictus Kitzin.

Eberhardus, Comes VVirtembergens. clemente vtens Cæsare, ciuitates Sueuiæ volebat suo patrocinio subesse: sicut tempore Interregni fuerant. Vrsit hoc vsq; ad Imperium Henrici Lytzelburgensis.

Viuebat hoc tempore Tuvving. Comes H.

Aichelberg. Comes Diepold. Diepoldus, Comes de Aichelberg, omnes possessiones suas, & iùs: quæ habebat in villis Cella & Altpach: Adelbergensib. 45. libris Hallensis monetæ vendidit: excepto iure in homines.

Testes:

Grafneck. Ludouicus de Grafneck. Vlricus de Rechberg, & Ioannes filius eius, &c.

Die

Die sabbati in hebdomade Pentecostes 1303. *literæ sunt datæ, quæ incipiunt.* Wir Graue Burckhart von Hohenberg/verjehen offentlich an diesem gegenwertigen Brieffe: Daß wir vmb die mißhellung/die wir hetten gegen den Herren von Allenheiligen/den Probst/ vnd den Conuent/vmb das Dorff zu Fünffbrunnen/viñ die Recht/die darzu hören/ verricht seyn/ꝛc. Gezeugen/der Dechant von Owingen/Pfarrher: Burckart von Ruthi/der Kilchherr vō Ahenstaig/Herr Mennlachs von Thettelingen/Meister Conrad der Artzt/ Heinrich von Lindenfelß/ꝛc. *A concionatore Neopyrgi M. Sebast. Lanio.* *Allenhailigen.* *Funffbrunnen.*

VVernherus de Zimmeren, vendidit 1303. *die Martis post VValdpurgis Curiam quandam, Hohenmessingæ sitā (sibi excipiens ius collaturæ, & aream: den Kirchensatz vnd Hoffstat) Conrado Rigero de Oberndorff: & Veronicæ Iuntæ, Alberti Rigeri fratris eius viduæ: ac Burcardo filio eius, 35. Marcis argenti ponderatis, & 10. solidis monetæ Tubingens. testibus, Ioanne de Geroltzeck: Burcardo Saltzuas, equite: Petro Saltzuas: Petro de Tettingen: Conrado de Gislingen: Hermanno Marquardo, Conrado, Grungo, Hagijs: Conrado villico, VVassenecio, & alijs.* *Saltzuas.*

Eodem anno VValtherus, Alperspachensis Abbas literas confecit de hoc contractu. Elisabeta, VVernheri Lubeleri Oberndorffensis filia, emerat in prato quodam 2. solidos monetæ Tuvving. de Irmengarde Hemmerlina Braitenvviensi, precio 1. libræ Tuvving. quos 2. solidos Irmengardis quotannis ad Martini, ex eo prato Monasterio Alperspach. gratis propter Deum (leuterlich durch Gott) penderet, Elisabeta sic volente. Quos 2. ß. Alperspachenses rursus huic Elisabetæ mutuò dederunt, in vitalitiū quotannis pro gallinaceo pullo (zu eim Leibgeding/järlich vmb ein Hun) per vitam eius. Feriâ 6. post Pelagij. M. Scr. *Alperspach. Abbas VValther.*

Zuifaltensis Monasterij cæperunt Aduocati ac tutores esse, 1303. *certis conditionib. Austriæ Duces, ad annos deinceps penè 250. Quorum primus fuit Fridericus, Ludouici Imp. competitor. Interdum tamen VVirtenbergensibus, per aliquot annos curam & tutelam hanc committebant, vt propinquis suis. Brusch.* *Zuifaltensium patroni, Austrij.*

Eodem anno, die S. Mauricij Augustæ cæptum est ædificari sanum & sacellum S. Leonhardi: nec non via Geckingera.

Τυφὼ τις ἀσιβὴς ἐπέπτη, φανὴ τε μακρὰ τὴν ἰδέαν ἐγένετο ἀνὴρ, ὡς τὴν τὸν ἄλλων μὲν ἔχωτα διαβάμεν. *Factum prope Turegum. Chron. Colmar.*

Feruebat inusitatis caloribus æstas huius anni. Tali autem anni tempore, Hesiodo ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – *Æstas fervida.*

Anno 1304. *Ludouicus de Stouffeneck miles: agros suos, syluas, prata, omnia sua bona, apud Cellam (pagum supra Esslingam) sita, cum iure patronatus, vendidit Adelbergensi cœnobio DC. libris denariorum bonorum Hallens. monetæ. Testes strenui viri: Conradus de Blochingen: VVernherus Aduocatus, dictus de Stouffen, milites. Heinricus, dictus Reisch. Rentzo de Bolle. Erhardus, dictus VVincke.* *Stauffeneccius Ludouicus. Cella pagus. Blochingen.*

Rudolphus, Comes de Tuvvingen, vendidit Bebenhusanis Hildritshusam. M. Scr. *Hildritshausen.*

Constantiæ Episcopus erat Henr. 2. nobilis Iurisc. à Clingenberg: consecratus à Moguntino Archiepiscopo Gerhardo Eppensteinio, Dominica Lætare 1304. *Qui vtilissimè præfuit* 11. *A. multa Episcopatus bona oppignerata redimens, plura de nouo emens. Historiæ lectionis perquam studiosus: qui etiam libellum de Comitibus Habspurgensibus scripsit, Rudolpho Regi gratificans. Ei etiam Necromantiæ πάρεδρος Δαίμων deditus.* *Klingenbergens. Henricus Episc.*

Construxit intra Constantiæ oppidum, Templum D. Laurentij. Obijt 1306. *Sepultus in summo Templo. Brusch.*

Halæ degebat frater Burckardus Sulmaister Iohannita, cum fratre Alberto de Katzenstain, & fratre Rudigero de Scheffavve Vicario. Rhodum missus.

Capiebantur Augustæ omnes Iudæi: à quibus XXII. millia florenorum exacta sunt.

Franciscus Petrarcha, in Italia natus, Poeta clarus.

Anno 1305. *cùm in hebdomade passionis Christi, Cometa (prænuntius pestilentiæ per totum terrarum orbem) apparuisset: factus est nonis Iun. Pont. max. Clemens V. Burdegalensis Vasco. Hic sedem Romanam transtulit Auinionem (in Galliam) vbi ipse & successores eius mansêre ad 70. annos. Factum non sine maximo Italiæ incommodo, præsertim vrbis Romæ. Trit. & alij. Erat Italia factionibus & tumultibus plena.* *Cometa.* *Auinionem sedes Papæ translata.*

Eodem anno, in commemoratione S. Pauli Apostoli, R. Alberto, cum multis Principibus & Episcopis Abbatibusq; (inter quos & Hirsaugiensis Henricus) exequias nuper defuncti Bohe-

Campana Spiræ decidit.

miæ R. VVenceslai, in maiori Ecclesia Spirensi, celebrante cum magna pompa: inter pulsandum maxima campana fractis duabus testudinibus, in lithostrotum terribiliter decidit: in duasq; partes scissa est. Trit.

Bebenhusæ, protector, R. Albertus.

Idem Rex Albertus, anni 1305. 8. Idus Iul. Indict. 3. Regni sui anno 7. Monasterium Bebenhusanum in suam protectionem recepit: vt essent & in rebus, & in personis suis, tuti ab omnium incursu & molestia. Proinde mandauit Ezlingensibus, Rutlingensib. & VVilensibus: vt in omni necessitate, abillis requisiti, eis assisterent. Alioqui pro sua negligentia, condignam Regiæ castigationis ferulam non euasuros. Datum Spiræ.

Riedlingenses.

Ciues Riedlingenses cœnobium Zuifaltense oppugnarunt: presbyteros grauiter vulnerarunt: domum infra murum incenderunt: multa mala verbis & factis fecerunt. M. Scr.

Vlmæ Dominicanorum Templum. Vngelteri.

Dominicanorum Templum Vlmæ, iuxta Nosodocheum consecratum est. In Dominicano Templo (inquit Laurentius Gualtherus Kuechelius, Med. D. Vlmæ, 17. Iun. 1589. ad me) nuper parieti, iuxta sacellum VNGELterorum (iam olim magni nominis apud nos patriciorum) inscripta reperi hæc. Anno M. CCC. V. Ist diese Kirch geweihet / in der Ehr Gottes / vnd der allerheiligsten Jungfrauwen Maria: auch der Heiligen / Johannis deß Täuffers / vnnd Johannis deß Euangelisten. Da man zahlt M. CCCC. VI. ist diese Capell durch den ehrsamen vnd weisen Wilhelm Vngelter / Bürger allhie zu Vlm: zu seiner / vnnd seiner Nachkommen / Christlicher begrädt erbauwen: vnd ewig Meß darinn gestifft. Nachfolgends im Jahr M. CCCC. VIII. ist dieselbige durch den ehrwirdigen in Gott Vatter vnd Herren / Herman Bischoff zu Castorn / vnnd Weihbischoff zu Costnitz / zu der Ehr vnsers Herren Jesu Christi / vnd der gebenedeyten Mutter Maria: auch der außerwöhlten Heiligen / Matthæi / Georgij / Alexij / vnd Anthonij / vnd der eilff tausent Jungfrauwen / geweihet: vnd der Jahrtag dieser Weihung / auff das Fest deß heiligen Anthonij gelegt worden. Nachgehends im Jahr 1530. ist solche Capell durch den ehrsamen vnd weisen Christoff Vngelter / in Tünchen / Weissen / vnd Gemäld / erneuwert worden.

Bebenhusanus Abbas Fridericus, nonis Innuar. 1305. obijt.

Spurius, ad magnos honores.

Ioannes à Dierpheim, illegitimè natus, ex pago Tigurini agri Esslingen: cùm vir magnæ doctrinæ & sapientiæ esset: Alberti q; Cæsaris Cancellarius, & intimus Consiliarius: ab eo Basilicæ Tigurinæ Præpositus est designatus: deinde hoc 1305 anno, Aichstadianus Episcopus factus: ad Episcopatum deniq; Argentoratensem, biennio post promotus. Cui 22. A. vtilissimè præfuit: Molshaimensi quoque oppido ampliato: arce, & Xenodochio inædificato: in cuius etiam Templo, sicut voluit, humatus est. Brusch.

Moltzhaim. op.

Augustanæ vrbis clerici.

Eodem anno 1305. Duumuiri seu consules erant Augustæ Conradus Bitschlinus, & Conradus Minnerus. Tunc propter intolerabilem Cleri libertatē vel ingluuien, quotidie multa decedebant ærario. Ergo consensu Cæsaris Alberti, medio mense Iulio decretum est factum: vt nullus ciuis, nullus inquilinus, vlla bona immobilia, Spiritualibus illis amplius venderet, testaretur, legaret: neque ad census in dies vitæ mutuò daret, aut oppigneraret: ne pro redimendis quidem animarum iustis, aut vllis pijs causis, vt vocant. Sibotho etiam Stoltzhirschius, pater & filius cognomines, & patris vxor Richenza, Henricusq; Zwainkircher / 5. Septemb. (die S. Magni) huius anni, vrbe in perpetuum eiecti sunt, propter conspirationem: quasenior Sybotho Democratiam monarchicam, non sine concitatione plebis, meditatus fuerat. Henning. ex Gassaro.

Stoltzhirsch.

REGNI BOHEMIÆ TRANSLATIO AD GERMANOS. HERMANnus, Dux Teccensis. Ioan. Dapifer VValdpurgensis. VVurzach, oppidum Algoiæ. Insula Rhodus, Christianorum militum facta. Sueuorum clades in bello Turingico. Comites Aspergensis & Hohenbergensis. Rutenses quidam, & Alperspachense cœnobium. Fridericus Spætus, Episcopus Augustanus. Cæsaris Alberti cædes, & sepultura. Exitus percussorum eius. Vxor Alberti Elisabeta.

CAPVT XVIII.

Bohemiæ Regnū, ad Germanos translatum.

ANNO 1306. improbè occiso (à milite, nescio quo) Rege Bohemiæ, VVenceslao 3. adolescente vix 16. annorum: Barones Regni eligebant sibi Regem, Ducem Carinthiæ (Henricum) sororium occisi Regis: inconsulto Cæsare, cuius erat, conferre id Regnum. Rex igitur Albertus, magna

magna manu Bohemiam ingressus: Regem ibi constituit filium suum Rudolphum, Ducem Austriæ: dans ei vxorem, Reginam Bohemiæ. videl. Regis VVenceslai 2. viduam. Sic ergo Regnum Bohemiæ, ad Teutonicos translatum est. Siffr. Postea tamen Carinthius ille Rudolphum expulit.

Eiusdem anni Feriâ 6. post Ascensionem Christi, Dux Teccensis Hermannus, fundum quendam Kaltebrunnensem dedit Alperspachensibus cœnobitis: ab eis accipiens fundum quendam Schiltachensem. M. Scr. — Teccens. D. Hermannus.

Comitis Berchtoldi Graispachensis vxor, erat 1306. Agnes, Margrauij Burgouiensis filia: ex qua nata est Adelhaidis, vxor Comitis Vlrici de Helffenstain: cuius pater, etiam vocabatur Vlricus, 1277. VVigul. Hund. part. 1. — Burgouiensis Agnes.

Eodem 1306. anno, Ioannes Truchseß VValdpurgensis emit à Comitib. Henrico de Veringen, & Eberhardo de Nellenburg, consanguineis suis proprietatem arcis Truchpurg: quam antea per modum feudi ab eis habuerat: vnà cum Aduocatia, & præfectura in oppido Isna iurisdictione, Marcis 90. argenti. Clara verò, Comitissa à Neiffen, vxor eius, attulit ei dominium VVOLFECK & oppidum VVRTZACH. 3. Munst. 284. — VValdpurg. Dapifer Ioannes. Truchpurg. VVolfeck. VVurtzach.

Halæ viuebant Sulmaisteri, VValther, Burcardus, & Nicolaus.

Episcopatu Constantiensi fungi cœpit Eberhardus 3. (al. Gerhardus) Auinione Galliæ natus: vir in sacris & prophanis literis eximiè doctus: intrusus à Pont. Clemente 5. Obijt 1318. Brusch.

Nonis Septembr. 1306. obijt Berchtoldus Cuspis. Sindelf. libro.

His temporibus Hospitalarij S. Ioannis Hierosolymitani, aliorum Christianorum copijs adiuti, insulã Rhodum, cũ alijs aliquot insulis, expugnarunt, Turcis expulsis: ac multos per annos tenuerunt. Trit. Func. ad 1307. annum ponit. Papa illam insulam Ioannitas militib. cõmendauit. — Rhodus insul. ad Ioannitas peruenit.

Anno 1307. Sueui forti manu (inquit Siffridus) Vngariam, & alias prouincias circumiacentes, ingressi sunt: multaq; castra & munitiones hostiliter deuastarunt. Tandem in terras Turingiæ & Misniæ profecti, magna clade interfecti sunt, cæteriq; in fugam versi, circa Numbergensis diœcesis oppidum Luccam. Hoc modo breuiter, ille. Alibi inuenio, cùm superiori tempore Regi Adolpho Landgrauius Albertus Turingiam vendidisset: ideoq; filij eius, vt patris in ipsos infidelis, Fridericus & Dietzmannus, cum Rege bellarent: id bellum morte huius finitum non fuisse: sed vsq; ad præsentem annum durauisse: fratribus illis suam regionem recipere, Alberto verò Cæsare tam ad se trahere, satagentibus. In hoc bello Sueui, qui vtriq; Cæsari militabant, aliquoties grauem plagam accepêre: præsertim hoc anno, quo Dietzmannum miles quidam ex insidijs Lipsiæ in S. Thomæ Templo interfecerat, Fridericus (ille vnà bedunsot, cum admorsa gena) Sueuos & Rhenanos insigni clade apud Luccam affecit: interfecto etiam Comite Philippo Nassauio, R. Adolphi cognato: qui nomine Cæsaris Alberti bellum gerebat. Tum multa passim oppida Fridericus recepit. Illis autem alteris, res ita aduersæ inde acciderunt: quòd impiè in Templa, libidinosè in matronas & virgines fecerant. — In Turingia cæsi. Dietzmannus. Frid. cum admorsa gena.

Eodem anno, Vlricus Comes Aspergensis scribebat Comiti VVirtembergico Eberhardo: Dem Achtbaren vnserm Ohem. Sic scil. inter propinquos moris erat. — Aspergensis Comes.

Renuntiauit post Barnabæ Burcardus, Comes Hohenbergensis, iunior, erga Bebenhusenses, omni iuri: quod in iurisdictione Reustæ Oberkirchaq; habuerat. — Hohenberg. Comes.

Die S. Martini, eodem anno, literas dederunt confirmaruntq; Neckerburgi, Herr Peter vnd Albrecht (nepos ex fratre Petri) Herr Reinhart vnd Johannes (fratres, prædicti Petri filij) omnes de Ruti: se bona quædam cum hominibus tradituros Alperspachensibus, intra certum & debitum tempus. Quod nisi fieret: licere ei collegio monere, tanquam sponsores ab ipsis datos, sequentes Dominos: Ducem Fridericum de Tecke. Comitem Albertum Sulzensem. Dominum Conradum de VVerstein. D. Albertum de Owe. D. Hugonem & Burckardum de Kurneck. D. Burckardum Saltzuas. Hugonem de VVehingen. Burchardum de Kurneck, D. Brunonis filium. Denig; Bentzen den Maier. M. Scr. — Rutenses nobiles. VVerstein. Kurneck. VVehingen.

Augustæ Episcopatum adeptus est Fridericus Spæt, nobilis à Faimingen Sueuus: qui præfuit summa cum laude & vtilitate, A. 22. Ampliorem fecit vrbem maximè: fundauit cœnobium Dillingense minoris congregationis Sanctimonialium: excogitauit denique quatuor Prouisores summæ Basilicæ Augustanæ. Sic otio Canonicorum consultum fuit. Obijt 1330. Sepultus in Basilica cathedrali. Brusch. — Spætus Frider. Episc. Augustan.

Viuebat Halæ Burcardus Sulmaister, Ioannita.

Anno 1308. Ioannes, nepos Alberti R. ex fratre eius Rudolpho, hunc ipsum Cæsarem Alber-

tum, Cal. Maij. (die SS. Philippi & Iacobi, siue VValpurgis) meridie, in Alemannica Heluetia

Albertus Cæsar, interfectus.

prope oppidum Bruccam, cùm transisset flumen Rusæ vel Vrsæ, interfecit. Causa facti, & reliqua cum facto coniuncta consecutaq; hæc fuêre, Cuspiniano aliisq; testibus. Ioannes ille, Dux Austriæ, iuuenis prodigus erat. Ideo Rex Albertus (vir ad rem attentius, suas suorumq; res agendis studiosius: vt & antea pater R. Rudolphus) bona illius commisit curatoribus: ipsum iuuenem apud se honestè habuit. Hic verò prauorum consilio seductus (qualis tu Dux es? Dux sine terra.) Crebrò patrimonium suum repetebat maternum: morganiticum scil. ius (vt Albertus Argent. vocat. Morgengab.) matri suæ per Rudolphum R. in Kyburg olim donatum. Rex verò sertum ei magis, vt teneri osalicatori, quàm regiones, conuenire ratus, petitioni annuere differebat. Coniurantibus igitur in eum, quatuor his custodibus corporis eius: ipso Ioanne, Rudolpho de VVart, VValthero de Eschenbach, & Vlrico de Palma: Albertus, cùm equum conscendisset, ab eis vita priuatus est: Ioanne, primo collum eius pugione feriente: Vlrico caput dissecante: cæteris ense Regem transfodientibus. Locus cædis & sepulturæ, campus Regius dicitur, Kynigsfalden. Iussu deinde successoris in Imperio (teste Brusch.) Henrici VII. allata Spiram sunt, cum Adolphi R. ossibus, Episcopo Spiræ Sibothone, ossa etiam R. Alberti, è Kynigsfæido Ergouiæ parthenone: & in Regum choro honorificè, coram omnibus Imperij proceribus (quia tunc comitia Spiræ erant) humata: idq; in tumulo, in quo repertum est corpus, rubro serico inuolutum, cum cuprea deaurata corona, & cum inscriptione in plumbo hac:

Ab Ioanne, nepote eius ex fratre.

Sepultura R. Alberti. Kynigsfeldum.

Sepulcri apertio.

Anno Iesu 1190. decima septima septembrium, obijt Beatrix Imperatrix. Hæc Friderici

Beatrix Barbarossæ.

Barbarossæ coniux fuit. Ibi positus est Albertus cum hac Epigraphe.

Anno Domini 1308. Calendis Maij, Albertus Romanorum Rex, quondam Rodolphi Romanorum, Regis filius, occisus: anno sequente, quarto Calendarum Septembris, hic est sepultus.

In sepulcro, vbi Adolphus humatus, inuenta fuit capsula plumbea: in qua, corpusculum serico palliolo indutum, in cineres redactum, ossibus & crinibus adhuc integris: cum inscriptione in plumbea tabula:

Octauo idus Octobris, Agnes filia Friderici Imperatoris obijt.

Exitium parricidarum Alberti.

Profugerunt autem Alberti percussores, per vitam reliquam infelices. Palmanus, miles fortis, diu Basileæ in domo conuersarum latuit: item, in castro suo Alburnensi: ac tandem obijt. VValtherus, in terra Comitis VVirtembergensis, pastor pecorum factus, annos 35. latuit: ac moriens cùm se patefecisset: à VVirtembergico Comite honestè sepultus est. VVartus, cùm aliquandiu in castro suo Falckenstein latuisset: iturus ad sedem Apostolicam, vênit Vlamop. Theobaldi Comitis Biamundensis. Vbi cùm patefactus esse per histrionem Comiti, & vxori eius, quæ fuit de Veringen: hæc cum lachrymis ait: Absit, vt euadat, qui Dominum & consanguineum meum interfecit. Tunc captus à Comite fuit, cum famulo suo Russe, lingo: secutumq; est rotæ supplicium iuxta Ensisheim. Ioannes autem, post multas occultationes, tandem specie Beghardi Pisas venit: ab Henricoq; Imp. captus est: ac pluribus annis post eius mortem ibi retentus, tandem inibi honorificè est sepultus. Vxorem habuit R. Albertus Elisabetam: filiam Meinhardi Comitis Tyrolis & Goritiæ ac Ducis Carinthiæ, Conradini ex matre sororem, fœminam prudentissimam: quæ Salis fodinam, & vsum faciendi, Hallis prope Gmyndam in superiori Austria inuênit. Peperit 21. liberos (ex quibus, Fridericus, cognomento Pulcher: postea, Cæsar Romanorum) & in sua fundatione Kynigsfæld sepulta est. Fuit etiam Otho, cognomento Iucundus, Alberti Regis filius: in cuius aula fuêre gratiosi, Neithardus Fuchs, & Parochus de Kalenberg: quorum facetiæ & scurrilitas, more antiquissimarum cantionum Teutonicarum, adhuc extant. Tribuitur Alberto Dictum: Eligenda est optimæ vitæ ratio. Hanc consuetudo suauissimam reddet. Sic autem Albertus anno 1308. Domini, per insidias interemptus est: sicut 1208. ante ipsum, Rex Romanus Philippus Sueuus: fato vterq; commiserando.

Elisabeta, Alberti coniux.

Neithardus Fuchs. Kalenberg. Pfaffus.

Dictum Alberti.

Finis tertij libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTI-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Quartus.

TEMPORA Imperatorum duorum, hoc libro continentur: Henrici 7. Lytzelburgensis, & Ludouici Bauari. Multa de Comitibus illustribus Sueuiæ: Tubingensibus, VVirtembergensibus, Hohenbergensibus, Eberstainensibus, & alijs. Præterea, de ducibus Teccensibus: atque de multis variorum generum nobilibus vijs. De ciuitatibus denique, ac Monasterijs pluribus.

CÆSAR GERMAN. 4. HENRICVS 7. LYTZELBVRGENSIS. CIVES oppidi Sultzæ. Bellum Henrici Cæs. cum VVirtemberg. Comite Eberhardo illustri. Eiusdem res in Italia gestæ. Oberndorffa & Alpersbachum. Comites Leyvensteinij, Kirchensesque.

CAPVT I.

ANNO 1308. factus est quartus rei Romanæ Rector, IMP. CÆS. HENRICVS VII. P. F Aug. creatus 8. Kal. Decemb. Francofordiæ: & altero anno, in Festo Epipha. Cæsar occid. 4. Henricus 7. Cæsar.

niæ, Aquisgrani coronatus à Colonien. Archiepiscopo Henrico. Imperauit A. 4. M. 9. Filius fuit Henrici, Comitis de Lytzelburg: & Beatricis, Comitissæ Hannoniæ: armis strenuus, religione præcipuus. Vitam eius descripsit Conradus Vecerius: mentionem faciens Melusinæ: octauo quoque die in anguem pubetenus mutari solitæ: quæ inter Maiores Henrici numeretur.

Eodem anno, Feria S. post Pelagij, ciues Sultzenses, VVernherus Fullhaber, Henricus Sultzenses ciSuuager, Berchtoldus Vngericht, & filij eius: renunciarunt iuri cuidam Hopfouuensi: dantes hoc ues.

nomine literas Alperspachensi Abbati VValthero: Sigillo Sultzensium, Sculteti & iudicum, ac ciuitatis munitas: testibus, Bernhardo de Ramstein, equite: Her: Friderich Lutpriester zu Dorne hein: Berchtoldo & Henrico Liechtenfelsijs, fratribus, & alijs.

Tunc Ludouicus etiam de Stouffeneck viuebat.

Comiti VVirtembergico Eberhardo Illustri, tres fratres de Berg & Schelklingen (Vlricus, Henricus, & Cõradus) dimidiũ arcis & oppidi Caluæ, quatuor millib. fl. vẽdidisse perhibetur. Caluæ op. & arx.

Ioannes Scotus, Doctor ille subtilis, ordinis Minorum, obijt Coloniæ. 6. Idus Nouemb. Hũc improbat Paulus Langius (Citezensis Monachus, qui 1518. Chronicon scripsit) quòd Aristotelicâ & Physica doctrina contrarius fuerit S. Apostolo Paulo. Scotus Ioannes D.

Obijt hoc anno Vrsula, Comitissa Oetingensis, Comitis Alberti Hohenbergensis vxor.

Conradus de Clingenberg, Canonicorum Præpositus Constantiæ, Tigurì captus est: sed, re transacta, dimissus. Klingenberg.

Anno Domini M. CCC. 8. Kal. Maij, Maximilianus Rom. Rex, quondam Rudolphi Rom. Regis filius, occisus, anno sequenti 1111. Kal Sept. hic est sepultus. Nempe Spiræ, inter Regum sepulcra.

Anno 1309 cùm delatum esset Eberhardi, VVirtembergici Comitis, illius Illustris, nomen ad nouũ Cæsarem: tanquam affligeret ciuitates Imperiales (iam inde à morte Cunradi, & tempore interregni: vt eius subessent patrocinio) cædibus, incendijs, prædarum abactu, populationibus: Rex Henricus eum Spiram vocauit. Eò venit quidem ille, sed formidando omnibus comitatu. Equitibus enim 1500. CC. instructus, vt Albertus Argent: ait: sed alij CC. ponunt. Quem cùm Cæsar illis de rebus clementer alloqueretur, ad pacem cum ciuitatibus adhortans: nihil eorum Eberhardus, quæ obijciebantur, negabat: sed se rectè fecisse defendebat: nec posse non ius suum tueri. Maluisset Cæsar eum esse pacatũ: suoq; tempore secum in sacrã contra Turcos aut Saracenos expeditionem, quã animo agitabat, cum robore fortissimorum VVirtembergicorũ militum exire. Sed rei exitus is fuit: vt Comes, etsi pacem maluisset, tamen à bello nihil sibi timeret: quanquam à Legatis ciuitatum grauiter accusatus. Itaq; post abitũ eius, à Cæsare & Principibus bellum in eum est decretũ: idq; bellum, cùm Cæsar Italicã profectionẽ pararet, Conrado de VVinsperg siue VVeinsperg alijsq; Eberhardo non æquis, interim gerendum commissum est. Naucler. & Mutius, atq; alij. Bellum Cæs. Henrici cum Eberh. Illustri VVirtembergensi. Per Conradum de VVeinsperg.

Henrici R. in Italiam profectio, & ibi coronatio.

In Italiam cum valido exercitu Rex Henricus profectus est: eò quòd res Italicæ, iam inde à morte Friderici 2. valde turbatæ essent. Cùm enim Reges præcedentes, Rudolphus, Adolphus, & Albertus, ab Italia abstinuissent: omnes ferè eius vrbes, imperio excusso, Tyrannis potius (inquit Cuspin.) subesse cœperunt. Sic Verona Scaligeris, Mantua Passerinis, Patauium Carrarien sibus. Veniens autem in Italiam Henricus (inquit Tritenhem.) primò Mediolani ferreâ, deinde Romæ die Pentecostes 1311. in Lateranensi fano aureâ, corona ornatus est; missis è Gallia tribus ob eam rem à Pontifice Cardinalibus. Ipse Rudolphum Palatinum Rheni, & alios multos, in eodem Templo milites creauit. Multa apud Italos bella fortissimè gessit: sibi obedire cogens Longobardos, Papienses, Taurinenses, Estenses, Veronenses, Placentinos, Florentinos,

Hohenberg. C. VValtherus.

Senenses, Pisanos, Ianuenses, & Romanos. VValtherus etiam Comes Hohenbergensis, relictus in Lombardia à Rege, multas insignes obtinuit victorias (vt scribit Albertus Argent.) & alibi Hugo de Buchegge Comes.

In quibusdam M. Scr. lego: VVernherum fuisse Comitem Hohenbergensem: qui cum Cæs. Henrico in Italiam ad coronationem profectus fuerit: & quasdam contra ipsum excitatas seditiones compescuerit.

Hæck.

In Sueuia, die lunæ ante S. Vlrici, Vlricus Hæck Oberndorffensis, bona sua Rœtenbergica, Hoenvvilerica, & Petricellensia (quorum proprietas erat Conradi de Falckenstein, equitis: & fratris eius Engelvvarti) dantia quotannis 18 ß. Tubingens. vendidit XI. ll. Tubingens. cœnobio Alperspachensi, consentientibus proprietarijs prædictis: adeoq; proprietatem illorum bonorum, huic cœnobio tradentibus. M. Scr.

Alperspachum.

Halensis Salina.

Salina Halæ Sueuicæ (die Sul/oder Saltzbrunn) amplo & profundo labro (Kasten) querno, comprehensa est: cum paruo receptaculo (Stüblein) ex quo venæ quatuor Salinæ fluerent G. Videman.

Honoldi Augustæ.

Ioannes Honoldus erat Kaüsbaimæ vel Cesareæ, Abbas, magno familiæ suæ commodo. Ea familia nostro tempore patricia Augustæ est: in eam dignitatem 1538. cum alijs exaltata. Gassar.

Anno 1310. Cæsare Henrico in Italia versante: bellum VVirtembergicum gestum est à VVinsbergensi Barone Conrado, Imperatoris vicario, & ab Esslingensibus, alijsq; proceribus ac

VVirtembergiæ vastatio.

ciuitatibus. Hi inuadentes ditionem Comitis Eberhardi, depopulati sunt omni modo: ac LXXII. oppida & castra ei eripuerunt: remanentibus tantùm Auraco, Seeburgo (al. Neoburgo) Nissa, & VVittelinga. Vastatæ tunc, VVaiblinga & Schorndorffa: Rotberga à ciuitatibus deiecta. Sic

VVirtembergæ arx.

& VVirtembergæ Castellum, ruinæ datum est, ac Beutelspachum afflictum: nec non turris Clodouei, apud Bainstainum sita (de quâ dudum diximus) destructa. Pugnauit quidem Eberhardus alicubi fortiter, & iam vicerat: sed milite spolijs intento, victus est. Receperat se in loca munitiora: sed tandem ex arce Aspergæ fugere coactus, ad sororium suum Rudolphum (al. Hessonem) Marchionem Badensem, concessit: à quo benignè tectus in oppido Besicken est. Inuento,

Beutelspachum.

Turris Clodouei.

Eberhardi C. fuga.

Emersio è calamitate.

bellum duasse plures annos: & Eberhardum post obitum Imperatoris, amissa recuperasse omnia, multoq; cepisse plura. Successu etiam temporis obsedisse castrum Marchionum Richenbergam. Sed frustrà: ideoq; 1325. anno obijsse Stutgardiæ. Id tamen castrum, postea dotis nomine ad VVirtembergensem Comitem peruenisse. Erat Eberhardo vxor Adelhaidis, filia Baronis de Signovv. & Irmegardis, Badenæ Marchionissa, Hermanni filia.

Richenberga.

Vxores Eberhardi.

Oeting. C. Conradus.

Inuenio etiam, Comitem de Oetingen, Conradum dictum Schrimphum, Comitii Eberhardo studentem, à Cæsare Henrico fuisse proscriptum. Inde, eò inopiæ redactum: vt in Monasterium Cæsariense venerit: pane ibi doloris per reliquos vitæ suæ dies vescens. Addit his Hermannus Aedit. Huius Henrici auunculum fuisse VVirtembergensem Eberhardum.

Leosteinij Comites.

Comites Leuuensteinij, hoc tempore belligerantes cum Marchione Badensi, eum ceperunt: quia potentes erant: atq; etiam sub Othone 3. Imperatore viguerant. Quorum genere extincto: Comitatus hic Palatinus vênit.

Kirchbergenses Comites.

Vlricus tunc vixit, Comes Helffenstainius: & VVilhelmus 2. de Kirchberg, Comitis VVilhelmi filius: qui procreauit ex Teccia Ducissa Agnete Conradum: & Eberhardum, anno 1406. Episcopum Augustanum.

Ex Conrado natus est Conradus 2. & Eberhardus 2. Ex Conrado 2. VVilhelmus 3. Ex Eberhardo 2. Ioannes & Philippus. Fuit hic Philippus, familiæ suæ postremus: cui postea Imp. Carolus V. & Ferdinandus 1. surrogârunt Augustanorum Fuggerorum prosapiam. Laz.

Teccensis Adelhaidis.

Wir Fraw Adelheit/ ein Ehliche Wirtin Hertzog Conradts zu Teck/ &c. *Instituit Anniuersarium,*

Anniuersarium ad remedium animæ suæ, & patris sui Henrici, Marchionis Burgouiensis, ac Matris Agnetis, anno 1310.

Hala viuebat Otho Sulmaister de ordine Ioannitarum benè merens, Missæ diurnæ institutor. In sano S. Ioannis honestè sepultus. Sulmaister.

HENRICI CÆS. CORONATIO ROMÆ. EXTIRPATIO TEMPLARIORUM. Beatricis Imperatricis obitus. Hastiludium XVII. Rauespurgi. Comites Vaihingenses, & oppidum Vaihinga. Bebenhusæ consecrationes Altarium.

CAPVT II.

ANNO 1311. Romæ coronatus scribitur (vt antea dictum) Cæsar Henricus: id quod ipse literis significauit Abbati VValdsassensi Ioanni Elebogeno, inter alia his verbis: Per duos Cardinales, die festo beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ (quem ad hoc, vt poteramus virtute commissionis per D. Clementem summũ Pontificem, elegimus) in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis: præsente Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & aliorum Prælatorum, ac Ecclesiasticorum ordinum vrbis, Ducumque, Comitum, Baronum, Nobilium, ac Romani populi innumerosa caterua: oleo sacro vncti fuimus: nec non Imperiali diademate coronati: ac alijs debitis ac consuetis solemnijs insigniti. Hæc autem deuotioni tuæ voluimus intimare: vt de nostris felicibus successibus valeas exultare. Datum Romæ 4. Kal. Iul. Regni nostri anno 4. Imperij verò anno 1. Brusch. Henrici R. coronatio Romæ.

Clemens P. concilium, duos annos durans, Viennæ Galliæ celebrauit: in quo & Clementinæ constitutiones, promulgatæ sunt: & Catalogo Sanctorum adscriptus, Ludouicus: filius secundi Caroli Regis Apuliæ: fraterque Regis Roberti: & ordo Templariorum damnatus. Hi quondam peregrinos, ad sepulchrum Domini profectos, tueri soliti erant: magnisq; opibus acquisitis, Syria expulsi, in Græcia Thessalonicam & Athenas ceperant: Principe harum Roberto Brenna occiso. Tandem hoc anno condemnati sunt: nec longè pòst, occidione sublati: tanquam Hæretici & scelerati. Sed putabantur eis hæc crimina, à R. Franciæ Philippo afficta esse, vt posset eorum facultatibus potiri. Aemyl. lib. 8 & Trit. aliisq; Clementinæ constitutiones. Templariorum ordo, damnatus.

Augusta Beatrix, Henrici Imperatoris vxor laudatissima, obijt Genuæ: vbi sepulta est ad Minores. Eò enim profectus Imperator fuerat, & honorificè exceptus. Iui la serenissima Imperatrice, al suo creatore rendendo l' anima, con grande honore fu sepulta nel Chiostro de frati Minori: & molto fu lagrimata da' poueri mendichi: i quali molte volte, humanissima mente da quella erano cibati della sua mensa. La piangeua amora ogni altro: i quali, mediante le sue preghiere, presso del Rè Trouauano libentissimo perdono. B. Cortius. Beatricis, Imperatricis, vxoris Henrici, mors.

Eodem anno celebrati sunt Rauespurgi XVII. ludi solennes equestres, à nobilitate Sueuica, die Dominica & Hebdomade post. S. Bartholomæi. Hastiludium. 17. Rauespurgi.

Reges, equites aurati.

Bauaricus, VVolffgangus Frauuenbergius. Sueuicus, Iacobus Bodmanius. Rhenanus, Gotschalcus Nesselrodius. Franconicus, Apelles Seinsheimius.

Aderant Sueui, hi & alij.

Vlricus, Dux Teccensis. Comites. VVolffgangus Montefortius. Fridericus Zollerensis. Sigismundus Tubingensis. Eberhardus VVirtembergensis. VVilhelmus Kirchbergensis. Albertus VVerdenbergensis. Georgius Heiligenbergensis. Diepoldus Fyrstenbergensis. Albertus Sultzensis. Fridericus Oetingensis. VVolffgangus Kyburgensis. Philippus Hohenbergensis. Barones. Henricus Cimbrensis. Fridericus Stoeffelius. Albertus Brandisius. Fridericus Gundelfingensis. Conradus Hohenauensis. Equites. VVilhelmus Rechbergius. Albertus Dapifer de Freiberg. Nobiles. Ioan. Vlricus de Rechberg. VVolffgangus de Schellenberg. Frishanso de Hohenfreiberg. Bernhardus Schilling. Ioannes de Thalhaim. Ioannes Truchsessius de Rinzingen. VVolffgangus Truchsæssius de Hoesingen. VVilhelmus Adelman. Schimphius de Gyltbrugen. Mauricius de Blieningen Fridericus de Fenningen. Ioan. Schenck de VVintersletten. Ioannes de VVinida. Georgius Nothaffius de Rems. Ioannes de Ebingen. Conradus de Offterdingen. Reinhardus Tubing. Sigismundus. Riethaim. Schilling. Blieningen. Ebingen. Offterdingen. Hastiludium. 17. Rauespurgi.

VVelwart. Herter. Reinhardus de Neuhuſen. Ioan. de Gameringen. Fridericus de VVelwart. Georg. Herter in Herteneck. Ioan. de Liebenſtain.

Vaihing. Comes vltimus. In oppidi VVirtembergici Vaihingæ Templo, in introitu à dextra forum verſus, ſaxum erectum cernitur: in quo inciſum cum inſignibus eſt Epitaphium vltimi Vaihingenſis Comitis, his verbis.

A. D. M. CCC. XI. KAL. OCTOB. OBIIT HEINRICVS COMES IN VAIHINGEN, RECTOR HVIVS ECCLESIÆ. Inſignia leonem habent: in cuius capite, corona ſimplex, ein einfache Kron. Hic autem Leo, inuerſus eſt: porrigens quodammodo pedes cælum verſus; cruce in ventre eius poſita: quâ, cum hoc Comite totam ſtirpem interijſſe, innuitur.

Annotatio D. Gabelc.

Vixiſſe hic ait ex hoc Comitum genere adhuc anno 1356. Henricum, alterum Conradi F. ſuperſtite etiam patre.

Vaihinga op. Adijciam quoq; plura: quæ ex auditore noſtro, M. Sebaſtiano Seuero Vaihingenſi, cognoui. Situs eſt oppidum Vaihinga ad amnem Entium: quod olim à potentibus Comitibus habitatum, & probabiliter etiam conditum, fuit. Limpida & optima ibi aqua: fructus omnis generis, vineæ, agri, prata: omnia perbenè culta, & amœna. Diſtat vno milliari nec paruo, à Monaſterio Maulbrunna: neque longè à Palatinatu Rheni abeſt. Generoſorum Comitum longa ibi ſucceſſio fuit: ſed literis, vt aliarum plurium deductio familiarum, non mandata. Extincto autem genere illorum procerum: oppidum & pagi eius, fructusq; omnis, ad VVirtembergenſes Dominos peruênit. Itaque in inſignibus oppidi, & Leo eſt: vt quod ad Comites illos quondam pertinuerit: & ſupra leonem, cornu ceruinum: vt VVirtembergenſibus, poſt eos poſſidentibus. Saxum illud quod antea poſuimus, diutius homines latuit, ſedilibus ei obſtructis. Iuſſa verò nobilis viri Bernhardi de Liebenſtein, qui munere præfecti maioris ibi fungebatur, remota ſunt anno 1584. illa ſedilia: ita, vt iam hoc, & alia monumenta eius loci, conſpicua ſint. Habuerunt ijdem Comites prope oppidum arcem in monte alto ac ſyluoſo, appellatam Burg (Gabelc. Eſelsberg) non longo interuallo diſtantem à vico Inſingen. De qua arce nihil reſtat, præter Rudera & foſſam.

Vaihinga mons & arx. Intra oppidum Vaihingam, mons magnus & prærltus eſt, arcem habens pulchram: ſedem vetuſtorum extinctorum Comitum: ſed à VVirtembergenſi Duce renouatam, & egregiè ædificatam. Qua parte ſe ab oppido auertit, petræ magnæ craſſæq; inſiſtit: qua verò ciuitatem reſpicit, ſpacioſum habet veſtibulum: in quo, inſtar quoddam eſt aggeris: vbi maiora tormenta, ſi quid hoſtile appareat, ſtatui poſſunt. In medio arcis, turris valdè alta, longè ſupereminens arcem. Ex

Caſus infantis. eius turris cubiculo, cum 1584. anno infans ſpeculatoris, ſeu Tubicinis, in tectum arcis decidiſſet: & ex eo tecto, in tectum inferius: ex quo denique, in ſolum ſubiectum: cuſtodientibus S. Angelis, non aliquam infans maiorem ſenſit læſionem: ſed adhuc in vita manet. In cuius admirandæ, diuinitus profectæ conſeruationis memoriam perpetuam: nobilis eques, qui ordines militiæ duxit, adhuc maiorem Præfectum Vaihingæ agens, Chriſtophorus de Wolfframsthal: lateres aliquot in cauſto ſolidatos (vergläſte Ziegel) in tectis illis ponendos in gyrum, atque intra gyrum albam crucem ſtatuendam, curauit.

Entius fl. Oppidum amœno & piſcoſo amne Entio alluitur: qui propè oppidum diuiditur: & vtrinq; circa hortos amplo curſu præterfluit. Ortus eius, fortè itinere duarum horarum à cœnobio Herrenalba abeſt: & Beßigkaimi influit in Nicrum. Ad portam qua Maulbrunnam itur, cuiuſdam eſt domus vel cellæ penuariæ œconomia: diues admodum perceptione frumenti, vini, & aliarum rerum, ad Monaſterium Herrenalbenſe pertinentium. Nuncupatur ea cella antiquitus,

Cella, kalt loch. das kalt Loch (frigidum foramen) propter perquam frigidam huius loci cauernam: quæ extendi dicitur ex cella quadam vinaria Diſpenſatoris, vſque ad Noſodocheum: longè ab oppido, ad quadrantem horæ. Nec potuit adhuc deprehendi verè longitudo eius cauernæ: eò quòd nullum accenſum lumen, diutius ibi ardere poteſt.

Arces prædonũ. Fuêre quondam non procul ab oppido quædam prædatoriæ arces, ad ripam Entij: vt earum incolæ, naues ſecundo amne decurrentes, & cernere & ſpoliare poſſent. Præcipuè quædam ipſarum, iuxta pagum Entio vicinum Mylbuſam ſtetit: & quædam nomine Biſſingen, non longè

Bietigkaim op. à Bietigkaim. Eæ verò iamdudum euerſæ ſunt: ſolis muris adhuc extantibus. Oppido autem Bietigkaimo, dicitur nomen olim fuiſſe hüte dich (caue tibi) propter frequentia loci latrocinia.

Reperiuntur

Reperiuntur etiam Rudera veterũ sacelli, zu dem grünen Baum nominati: quò frequens peregrinatio quondam fuisse fertur. Grün Baum.

Per oppidum tendit communis omnium via Regia (die allgemeine Käyserliche Landstraß) quæ tempore anniuersariorum mercatuum, accuratè custodiri solet.

Habent etiam Teutonici ordinis Magistri Mergetenses, suos ibi reditus annuos non contemnendos: & horum receptaculum domum magnam, torcularq; contiguum, iuxta templum. De his, hactenus.

Eodẽ 1311. anno, 6. Idus Maij, ab Ioãne Episcopo Ecclesiæ S. Mariæ Decapoleos, gerẽte vices Gerardi Constantiensis Episcopi: ad honorem S. Michaelis Archangeli, & B. Abbatis Bernhardi consecratum est Bebenhusæ altare huius ipsius S. Michaelis. Reseruabantur in eo altari hæ reliquiæ, cum corpore Dominico. De S. cruce. S. Petri & Pauli Apostolorum. S. Mauricij, Dionysij, Innocentium. Georgij, Martyrum. Nicolai, Malachiæ, Vdalrici, Episcoporum Benedicti, Bernhardi, Galli, Columbani, Abbatum. Mariæ Magdalenæ, Cæciliæ, Agathæ, Luciæ, Hagnetis, Iustinæ, Virginum. In anniuersario dedicationis die, dabantur Indulgentiæ; XL. dies criminalium, & annus venialium. Per octauam & in festis sanctorum, in quorum honore erat consecratum, tantundem indulgentiarum. Constructum fuit hoc altare à veneranda Domina Irmengarda Nuyvin de Grieningen: quæ & omnem apparatum, ad hoc altare contulit: nempe calicem, libros, vestes, sacerdotales, cæteraq; necessaria. Bebenhusæ Altaria, consecrata. S. Michaelis.

Eodem 6. Idus Maij altare S. Bartholomei (à Conrado Maiero, quodam ciue oppidi VVila, postea conuerso Bebenhusanæ domus constructum, & rebus necessarijs instructum) consecratum est, ab eodem illo Ioanne Episcopo, in honore S. Bartholomei Apostoli & sancti Dionisij Episcopi. Ibi, reliquiæ permultorum sanctorum vtriusque sexus, cum supradictis indulgentijs. Lampadem ad hanc aram fundauit VVoertvvinus, quidam Bæblingensis ciuis, in honorem S. Dionysij, perpetuò dies noctesque arsuram: in remedium animæ suæ, & vxoris, Progenitorumq; suorum. S. Bartholomei.

VVALTHER, COMES HOHENBERGENSIS, LONGOBARDIÆ CAPITANEUS. Vlricus, Schelcklingensis Bergensisq; Comes. Obitus Imp. Henrici. VVirtembergensis Comitis Eberhardi illustris, & Vlrici, incrementa. Conradus VVALCHVS, & filij eius. Ludouici Bauari victoria. Fames & pestis per Germaniam. Conradini Sueui apud Italos vltio. Imp. S. LVDOVICVS BAVARVS: & Aduersarius Rex Rom. Fridericus Austrius. Heluetiæ libertatis initia. Mors Pont. Clementis V. Incendium Constantiæ.

CAPVT III.

ANNO 1312. Epistola à VValthero, Comite de Hohenberg (cuius suprà cap. 1. mentio facta est: eum à Cæsare Henrico, Capitaneum in Lombardia relictum esse) scripta hæc est: quam B. Corius lib. 2. histor. Mediol. ponit, vocans eum Guarnerium. G. Vertiertis, Comes Hohenberg sacri Imperij fidelissimus, per Lombardiam auctoritate Regia capitaneus generalis: nobilibus viris, Vicario & communi de Mediolano, salutem & omne bonum. Cùm inter aliquas ciuitates & terras Lombardiæ sit ad honorem Regalis culminis confœderatio, societas & Liga, contracta: quæ etiam per Dominum Henricum Rom. Regem, firmata est: cuius Ligæ, ac fidelium omnium Imperij, nos fecerit capitaneum generalem: intendens ipse Dominus, quòd omnes Imperij fideles, debeant dictam ligam intrare: dans nobis potestatem & bailiam præcipiendi omnibus imperij fidelibus, in Lombardia constitutis: & eos compellendi, vt intrent, secundum quod patet per Regias literas, &c. Quare intendentes ad executionem nobis iniunctorum: vobis Vicario & communi, mandamus pœna & banno, nostro arbitrio inferendo, octauo die intrante mens. Martij, in ciuitate Brixiæ ad nostram præsentiam personaliter accedere. Hohenberg. Comitis Gualtheri epistola.

Eodem anno (vt à Bruschio scribitur) dono dedit Comes à Schelcklingen Vdalricus, cum suorum filiorum, Comitum Henrici & Chunradi, vnanimi consensu, Parthenonis Vrspringensis conuentui, liberè, & absque omni exceptione, possidendam illam insignem aquarum scaturiginem, cui adiacet Monasterium, cum plenaria piscandi potestate, vsque ad fontis, dicti, Ad salices molendini, vulgò Mulifælber. Dedit item montis adiacentis, Lutzelberg dicti, haud mediocrem partem, & molendinum Schelcklingense. Schelckling. C. Vlricus. Vrspring. Gymnæum.

Ortâ

Ortâ deinde longo tempore pòſt contentione, inter Magiſtram cœnobij, & præfectũ Schelcklingenſem Ludouicum à Freiberg, de iure piſcandi: ſententiam Cæſar Maximilianus 1508. tulit: vt vtrique à piſcando abſtinerent, dum lis per certos arbitros decideretur: neutri parti interim iure ſuo imminuto.

Obijt die S. Gertrudis, Mechtildis Phlugerina (inquit Sindelfing. liber) atq; Canonicis præſentibus dantur 6. Sol. & Vicario. Additur vnus ſolidus, panis pauperibus dandi causâ.

Obitus Imp. Henrici, veneno Euchariſtiæ immiſto, per Monachum.

Anno 1313. obijt Imp. Henricus 9. Cal. Septemb. poſt cuius mortem Interregnum ponitur I. A. I. M. 24. D. De qua morte Pandulphus, In mortem incidit Henricus, inquit, Bonconuenti, in Senenſi agro: ibiq; venenum cum pane Euchariſtico, à Monacho quodam VVelpho ex S. Dominici familia, ſumens, corporis vinculis exolutus eſt. Teſtantur autem pleriq; Scriptores: venenum id Apoſtolici Legati inſtinctu fuiſſe procuratum. Fu coronato in Roma Imperadore (inquit Guazzus) & hauendo Meſſo l'aſſedio à Fiorenza: fu da vn Monaco de prædicatore velenato con l'eucariſtia: hauendo regnato anni quarto, e meſi noue. Scribit Corius, eum magno honore fuiſſe Piſis humatum: ſed cor eius, in ſepulcro vxorio Genuæ: oſſa ſequenti tempore, per Comitem Caſtellanum in Germaniam relata.

Eulogium Monachorum apud Ioan. Campanum, lib. 4. Epiſt. 12.

Monachorum commendatio.

Quiſquis Monachus, idem & Diabolus eſt. Omnia tentat, vbique pungit, vbique inſidiatur: denique meiere vbi nequit, ibi cacat. Et, cùm malus eſſe deſinit, fit peßimus. Monacho contaminatius nihil eſt. Pro veſte picem induit non cucullum. Illeuit ſeſe, implicat, conglutinat, infectatur: nec vnquam abit, niſi cum litura. Præterea, hoc Tetraſtichon.

Hoc ſolùm Monachus nimirum à Dæmone diſtat;
Quòd, quicquid vafer hic ſuggerit, ille facit.
At ſi iuncta dolis anus adiuuet, & colat aſtu:
Audebunt Erebi depopulare domum.

Eberhardi VVirtemberg. opum amplificatio. Beutelſpach. Collegium. Stutgardiam translatum. Homines.

Henrico ſic in Italia mortuo: reuixit Eberhardus VVirtembergicus ſuumq; dominium, & quæ ciuitates ei ereptæ tenuerant, recuperauit, damnaq; accepta ſarſit. Romam deinde profectus: ab Ioanne 22. Papa (qui 1317. & inde, ſedit) poteſtatem Collegij Beutelſpachenſis (vbi Maiorum eius Monumenta à ciuitatibus confracta fuerant) Stutgardiam transferendi impetrauit. Deditum enim id obſedentibus tum fuerat: ſubterraneis tubis aquæ influentiis, per proditionem paſtorii pecorum, auerſis. M. Script.

Serui (Homines vocabantur) Dominorum de Schelcklingen, dati Monaſterio Lorch: reliquiæ ſcil. ſeruitutis, olim 500. Chriſti, à Franco R. Clodoueo Sueuis impoſitæ.

Bergenſis Schelcklingenſis Comitis Vlrici datio in Cœnob. Lorchenſe.

Wir Graffe Vlrich von Berge / genannt von Schälckelingen / vnd wir Graffe Heinrich ſein Sohn / verjehen an dieſem Brieff: vnd thun kundt allen den / die jhn anſehen / oder hören leſen: daß wir Gutun Baldesholtzes ſeligen Tochter / Eberharts Sohnen Wirtine / vnnd jhr Kindt / vnnd Nachkommen / erblichen haben ingegeben vffen vnſere Frawen Alter zu Lorch zum Kloſter / Ledeckliche vnnd frilich: vnnd haben vns verzihen / vnnd verzeihen vns an dieſem Brieffe / aller anſprache / beyden Geiſtlicher vnnd Weltlicher / für vns / vnnd für vnſere Nachkommen: die wir ſolten / oder möchten haben / vmb die vorgenannte Gutun / vnnd vmb jhre Nachkommen. Vnnd daß diß war ſey / vnnd offenbar: ſo hencken wir vnſer Inſigel an dieſen Brieff zu einem offenen vnd waren Vrkundt. Dieſer Brieff ward gegeben zu Ehingen: da man zalte von Gottes Geburt Dreyzehen hundert Jar / in dem Dreyzehenden: an dem nechſten Zinſtage nach ingehenden Meyen.

Conradus VValchus.

Allen den / die dieſen Brieff ſehen / ꝛc. Thun wir kundt / Albrecht der Walch / vnd Her: C. der Kirchherꝛe von Zelle: Friderich / Albrecht / Johanns / vnd Bentze / Gebrüder / Herr C. ſeligen Söhne / deß alten Walches: daß wir dem Cloſter Zeſſen (zu Stetten) haben gegeben / ꝛc. Zu einem Seelgerete: alſo daß der Conuent / Vron (Frawen) Lugarte / vnſerer Mutter / Jargezeit begehen ſollen / ꝛc. *Actum die Lunæ ante S. Benedicti, anno 1313.*

Vindelicia prima.

Ludouicus Bauarus, primæ Vindeliciæ (ſuperioris Bauariæ) Regulus, Monachij copias cogit: habens viros bellicæ diſciplinæ peritiſſimos: Berchtoldum de Neiffen, Berchtoldum de Grai-

de Graisbach, VVeichnandum de Trausnitz, Hainricum & VVilhelmum Marescalcos à Biberbach. Otho enim Boius, Vngariæ Rex, priore anno mortuus, ipsum nuncupauerat tutorem filij sui 13. annorum, Henrici ducis de Natrenberg. Quod non ferentes, inferioris Bauariæ proceres, exercitum contrà comparārunt. Sed, Ludouico eis occurrente: quinque millibus passuum à Mosburgio, in confinio vtriusque Vindeliciæ, apud Gamelsdorffam, cæsi ac fugati sunt. Cùm autem, vbi Ambro Isaræ miscetur, transire conarentur: pons multitudinem subeuntium non ferens, corruit. Ita multos mortales, Ambronis fluenta hauserunt. Cæteri proceres, per nota latibula syluarum, quæ ibi crebræ, elapsi sunt. Austriaci, quibus ignota erat terra, 440. capti. Effodiebantur adhuc Auentini memoriâ, hæc scribentis, arma ibidem, enses, calcaria, ab agricolis. Parentum etiam tempore, inquit, Cataphractus ferrea omnino specie, in patula fago (auff eis ner grossen Buchen. Auent. in Germanica Bauaria) cætera præter ossa, solutus, repertus est. Post hæc victor Ludouicus, inferiorem Boiariam, nemine prohibente, in fidem titulo tutoris accepit. Postea, Cæsar Rom. factus.

Biberbach.

Ludouici Bauari victoria de inferioribus Bauaris.

Miles mortuus, in arbore repertus.

Graff Berchtoldt von Graißbach/vnnd Graff Berchtoldt von Neiffen/ schwuren auff Hertzog Ludwigs von Bayern (der zeit noch nit Römischen Königs) seiten/ ein Friedts vertrag/ gegen Pfaltzgraff Rudolphen seinem Bruder: neben andern mehr Landleuten/ 1313. VVigul. Hund Gen. Bauar. part. 1.

Neiffen.

Fames hoc anno, & sequenti, pestilentiaque dira, vbique erat. Sustulit Coloniæ XXX. hominum millia, Treuiris XII. Moguntiæ XVI. VVormaciæ VI. Spiræ IX. Argentorati XIII. Basileæ XIIII. Herbipoli. IIII. totos denique pagos, tota oppida, incolis vacua fecit. Vnde, cùm inopia alimoniæ esset maxima: frumentum è Sicilia (tempore Ciceronis Verr. 4. & longè antè, cellâ penaria Reipub. & nutrice plebis Romanæ) in mediam Germaniam allatum est. Brusch. ex Haugoberto, S. Ferrucij apud Bleidenstadium Monacho.

Pestilentia magna, cum fama.

Sicilia dat Germanis frumentum, tempore famu.

In Italia, cùm post obitum Cæsaris Henrici, Magnates Alemanniæ domum essent reuersi: retenti sunt à Pisanis, ipsi, & multi Germani. Bello autem sequenti tempore inter Pisanos, & Guelforum Capitaneum Regem Apuliæ Rupertum (al. Robertum) exorto: prælio ante montem Catinum 31. Aug. commisso: Pisani & Alemanni, victores extiterunt: occisis plurimis millibus (Albertus Argent. centum millia ait) Guelforum. Cecidit ibidem Ioannes Princeps, frater Ruperti Regis. Super quem sedens Comes Niger Pisanus, miles auratus factus est. Super eo. Quo honore nullus ex progenie horum Comitum ornari voluit: nisi in bello, vbi fieret vindicta in stirpem, quæ CONRADINVM occiderat. Funcius ad annum 1319. retulit. Regnabat illa tempestate, in Sicilia Fridericus: Neapoli verò, Robertus. Ille cum Cæsare Henrico fœdus contra hunc habuerat.

Guelphorum ingens clades à Pisanis & Alemannis.

Conradini vltio.

Anno 1314. cum Cæsarea comitia mense Octobri Francofordiæ haberentur: quintus creatus est CÆSAR, LVDOVICVS Bauarus, P. F. Aug. in schismate contra FRIDERICVM III. Austriacum, Regem Rom. 15. Kal. Nouemb. quorum hic regnauit 23. A. & 3. ferè M. ille verò A. 32. Mens. ferè 11. Aquis autē Granèis in solio Caroli M. collocatus Ludouicus, Cæsarque declaratus, cum vxore Beatrice Polona: Coloniam Agrippinam petiit: ibique cultu Cæsareo clientibus Romani imperij, beneficia, vt moris, collocauit. Flagrauerat horribilis cometa hoc anno tres Menses: præsignificans ciuile bellum, quod hi duo Reges, de imperio 8. annos inter se gesturi erant. Ludouicum Sueui, excepta Vlma (vt & Argentinâ) receperunt. Sic & Vrij, Suitij, Vnterwaldij. Metuebant enim sibi à domo Austriaca, & huius nobilibus. Ideo hi valdè Alemannis his, vel Heluetijs, infesti erant, & cum R. Friderico faciebant. Illo namque tempore, Gæslerus quidam, præfectus Vriorum & Suitensium fuerat: qui pileo in pertica erecta posito, iusserat huic reuerentiam à Rusticis exhiberi. Recusauit quidam, nomine VVilhelmus Tellius: & ideo coactus est à sæuo præfecto, pomum capiti filij sui, ætate pueri, impositum, ipse, eminus stans, sagitta deijcere. Fecit, inuitus quidem, sed tamen feliciter. Interrogatus autem à Tyranno: quid sibi vellet sagitta altera: quam ad tergum sub cingulo fixam haberet? respondit, se eam, si puero aliquid sinistri accidisset, in præfectum ipsum coniecturum fuisse. Ideo ab eo captus, nauigio auectus est. Sed orta tempestate maxima in lacu: omnibus vectoribus ad salutem elaborantibus: ipse quoque, vt nauem remigio cum cæteris ad ripam adigeret, vinculis solutus fuit. Tum inter Vraniam, & vicum Bruna, in terram exiliens: se in via, qua transiturus præfectus erat, abdidit: eumque per insidias

Imp. 5. in Occid. Ludouicus Bauarus.

Æmulus eius, Rex Frider. Austrius.

Cometa.

Gæsleri pileus, adorandus apud Vrios.

VVilh. Tellius.

Semen Heluetica libertatis.

sagittâ confecit. Exinde, coniuratio in nobilitatem præfectosque Heluetica, nata est: libertasque à paruis initijs profecta (primò tribus tantùm viris coniurantibus) paulatim ad claram gentis gloriam, in maius excreuit: atque iam diu XIII. pagi fœderatorum vigent. Eos etiam tunc literis Cæsar Ludouicus confirmauit, vt cum imperio manerent. Vide 3. Munst. 63. & deinceps: nec non 4. Stumpf. 53.

Dicta Frid. & Ludouici.

Friderico tribuitur sententia: Quod pudeat palàm, clàm ne facito. Ludouico verò: Huiusmodi comparandæ sunt opes, quæ simul cum naufrago enatent.

Clementis P. laudes.

Obijt Clemens 5. P. 12. Kal. Maij, 1314. cui Epitaphium hoc fecit Hermannus Æditt. Iste (inquit) fuit publicus fornicator: & transtulit sedem in Auinionem, sicut est vsque nunc. Et illo tempore omnis disciplina & religio extincta est in curia: & potenter sine palliatione pullulat superbia, auaritia, & luxuria. Hic celebrauit Concilium generale in Vienna: & edidit ibi

Decretalium liber septimus.

septimum Decretalium: librum vtique venenosum, & laqueis plenum: Quem, pœnitens, in vltimo vitæ suæ totaliter cassauit & comburi mandauit. Sed Ioannes Papa, successor suus, ipsum denuò confirmauit. Hæc, ad verbum Æditus. Antoninus autem scribit: cùm ei mortuus fuisset charus quidam nepos: eum ex mago quodam inquisiuisse: qui nam status esset nepotis in altero sæculo? Conspectum esse palatium, & lectum ignitum, in quo nepos iaceret. Et alterum palatium, igne plenum, ipsi Clementi præparatum: part. 3. Tit. 21. cap. 7.

VVittemberg. C. Vlricus.

Irmegardis Hohenbergica C. VVildperga. Nagoltum. Hatterbachum.

Viuebat hoc tempore Vlricus, Comes VVirtembergensis. Vxorem autem Vlrico fuisse, alicubi inueni Sophiam Pfirtensem: alibi verò, Irmegardem, Comitis Hohenbergensis Alberti filiam (sunt ne duo Vlrici?) Ebingæ Neccaricæ in templo sepultam: & ab hac muliere, bonam partem Hercyniæ sylvæ accessisse VVirtembergicis Dominis: vt, VVildpergam, Nagoltum, Hatterbachum, & alia.

Constantiæ συμπτωσις.

Magnum extitit Constantiæ incendium: in domo cuiusdam Iudæi, die S. Crucis exortum. Qui, quòd dies Sabbati esset, noluit restinguere. Ita maior vrbis pars, absumpta flammis fuit.

Et apud S. Gallum.

Conflagrauit quoque oppidum & Monasterium S. Galli, relictis tantùm sex domibus: omnibus etiam sanis, & plus 30. Campanis, perditis. Restituit Monasterium Abbas Henricus Ramstainius: ædile, Henrico Comite Lupfensi, Monasterij Præposito: nec non oppidum, ædile Conrado Kucchemaistero. Stumpf. lib. 5.

Nauarra R. Lud.

Eodem 1314. anno, Ludouicus Vtinus erat Franciæ & Nauarræ Rex, ad annos ferè duos.

BELLVM INTER DVOS CÆSARES, LVDOVICVM ET FRIDERICVM. VRBIS ESSELINGAE OBSIDIO. FOEDERIS HELVETICI PRINCIPIUM. Rudolphi Hohenbergici Comitis literæ. Alij Comites & Nobiles Sueui. Sagæ cuiusdam in Regem Galliarum insidiæ. Abbas Hirsaug. Sigismundus. Schenckij de Stauffenberg. Ioannis Moseri Iurisc. Epistola. Collegij Canonicorum Stutgardiæ initium. Constantiensis Episcopus Rudolphus. Indulgentiales literæ, viro Luschnauiensi datæ.

CAPVT IIII.

Insidiæ Friderici contra Ludouicum.

ANNO 1315. quia Fridericus R. militem quèndam subornarat: qui parua balista, quam sub chlamyde haberet, Ludouicum R. conficeret: miles autem ab hoc, ex vrbe Haidelberga præmonito, comprehensus erat: & inuidiæ Friderico faciendæ causâ, curriculo circumuehebatur: res inter riuales ad bellum erupit. Videns enim Fridericus aduersarium suum potentiorem: hominesque se eò, vbi tutiores fore se credebant, applicare: suorum se virtute solatus est: qui erant ab Argentina (vt libro 24. Mutij legitur) vsque ad Solodurum: & à Lucerna, Constantiam vsque: à Constantiaque vsque ad Vlmam: quorum militum etiamnum summa fortitudo est. Ex his igitur, exercitum suum fecit auctiorem: atque hoc 1315 anno Esslingam obsedit, Ludouico fauentem. Verùm non satis ad oppugnandas vrbes instructus: post vnum Mensem obsidionem soluit: & ea, quæ necessaria erant, comparauit. Idem interea Esslingenses quoque faciebant.

Esselingam Fridericus obsidet.

Eo tem-

Eotempore Leopoldus, Friderici frater, bello Heluetios petebat. Cùm a. deliberarent Duces, qua parte in eam regionem (ἐφοδον καὶ πρόχειραν) inuadendum esset: dicebat Leopoldi fatuus, Cunc vel lenni de Stochen: Vos quidem consultatis de ingressu: sed nemo, de regressu. Derisus fuit. Ingressi temerè fauces, profecti sunt ex oppido Tugio (Zug) & conflixerunt cum Heluetijs, die S. Othmari, nempe 16. Nouemb: apud Morgartum: vbi victi sunt, amissis plus M. D C. equitibus (inter quos, quatuor Tockenburgij) multisque peditibus. Dux aegrè per cales sylueſtres, beneficio hominis locorum gnari, euasit. Factum inter montem Morgartum, & lacum Egriscam: & haec fuit prima pugna. *In Heluetios, Lupoldus. Fatum praedictio. Heluetica ad Morgartum de Lupoldo Austrio victoria.*

Tunc fœdus trium Helueticarum ciuitatum (de quibus suprà) ictum est: atque id Caesar Ludouicus confirmauit. Vide 3. Munst. 64. & Auent. lib. 7. *Heluetiorum fœdus.*

De hoc Leopoldo legebam quoque: eum hoc anno ludos equestres Badenæ Heluetiorum celebrasse. Ibi sororem Dominorum Austriorum, Ludouico seniori de Oetingen esse copulatam: quae antea ex sorore Comitis VVirtembergici, filium & filiam habuerit. Albert. Argent.

Illustris Princeps & Dominus, Dominus Vlricus, Comes VVirtembergæ, obijt Kal. Nouemb. anno Christi M. CCC. XV. Stutgardiæ in Ecclesia parochiali. *VVirtemberg. Vlrici mors.*

Godefridus, Comes Hohenlohensis, Vdalrici ex Comitissa VVirtembergensi filius Episcopus factus est Herbipolensis, ac Dux Francorum: post antecessorem suum Andream, Gundelfingensem Baronem. Brusch. & Laz.

VValterus Senfft, & Conradus de Bachenstein ac quidam Lechar, instituerunt sacellum & Missam in Schonthalerina Curia Halæ. Hoc aliter ad 1365. annum refertur. *Senfft.*

Pluuiæ per totam æstatem cadebant: quæ causam fami dederunt, & pestilentiæ maximæ, vbique. *Pluuius annus.*

Numerus annorum hoc versiculo continetur.

Vt lateat nullum tempus famis: ecce CVCVLLVM. *Georg. Fabric. Annal. vrbis Misnæ. lib. 2.*

Hæresin quandam Tritenheimius ponit impiam, & miram, in Chron: Hirsaug: quæ in Austria & Bohemia fuerit. Inter eos puella quædam speciosa, Gisla nomine, tam cremanda (hilarè autem cremabantur) interrogata à iudice, num adhuc esset virgo: respondit (sic aliunde intelligo) se in Germania superiore sui corporis, adhuc virginem esse (ὅτι ἀπροσήμαντον, aut ἀνάσαρκόν τι) sed in Germania inferiore, minimè. Attamen se virginem esse. Cui dixisset Praxilla Sicyonia *Gisla haretica.*

ὦ δύσ' ἐπὶ τῶν θυρίδων κλάειν ἐμβλέπουσ' ἀεί·
παρθένε τυννυφάλλης, τὰ δ' ἐντὸς οὐ μάκη.

Anno 1316. R. Fridericus denuò Esslingam obsidet, magnisque opibus oppugnat. Oppidani bene se præmunierant: sed tamen hoste oppugnationem dies noctesque vrgente: nuntio clàm noctu emisso, Ludouico Cæsari significarunt: se, nisi citò is opitularetur, obsidionem diutius ferre non posse. Nec de sola Esslinga agi: sed & alias ciuitates, si nihil opis appareret ab ipso, sponte sua transituras ad Fridericum. Diem Cæsari præstituunt: ad quem, si non veniret ipse, pacem vellent cum hoste facere. Intelligens igitur periculum Ludouicus: copias citò cogit, quanquam aliàs occupatissimus: auxiliaque à Bohemiæ Rege accipit: suppetiasque Esslingensibus proficiscitur. Quo cognito: Fridericus ei obuiam cum copijs it. Initur prælium iuxta Necarū in loco æquo: acerrimè dimicatur in ipsam vsque noctem: qua ita discessum est, vt neuter sibi victoriam arrogare posset. Plures tamen ex parte Ludouici occubuêre. Rediit ad obsidionem Esslingæ Fridericus: sed, Ludouico in eius ditionem inuadente, illam relinquere coactus est, ob suam defendendam. In hanc sententiam Mutius. Auentini narratio, alicubi plusculum habet. Fridericus, inquit, in Sueuiam armatransfert: cum Kirchbergensi Regulo Esslingam obsidet: suburbanas ædes occupat, ibi castra locat: Nicrum deriuare ab alueo suo conuitur. Verum sagittis, iaculis, tormentis, à ciuibus submouetur. Castra igitur ad aquilonis oram, in montem transfert: vrbem inde oppugnare non desinit. Ludouicus obsessis auxilio venit: in ripa aduersa octo dies considet: quotidie tumultuaria leuiaque prælia eduntur. Stephanus à Gumpenperg (Bohemus, postea Bauaricus nobilis: à quo familia Gumpenbergiorum) pernici equo prætergressus suos, Hainricum de Schweinckenris (Friderici bellatorem) à quo prior vulneratus erat, equo occiso, capit: eundemque, ne ab amicis occideretur, equo suo imponit: abireque fide redeundi accepta, permittit. Qui etiam, vbi conualuit cum equo, arcu & sagittis, de more tunc equestri, *Esslingensibus obsidio grauis erat. Pugna Anticesarū ad Nicrum. Esslingensium defensio. Gumpenbergius Stephanus.*

vadimonium sistit: Hat sich redlich gestellet. *At copiæ Ducum tandem vesperi (præcipuè qui aquatum vtrinque ierant) in vado quodam fortè amnis conueniunt. Primò leuiter, vti fit, velitantur. Mox vtroque exercitu suis opem ferente, pugna gliscit. Cæsis M. atque D. CC. equis: paucis verò pugnatorum (in quibus, ex partibus Friderici, Kirchbergensis regulus) interemptis, nonnullis captis: nocte prælium diremptum fuit. Victoria neutri cessit. Vtrinque postea sine Marte, cunctis bella ciuilia detestantibus, discessum est: manus cognato sanguine polluere refugiebant.*

Hohenberg. VVernherus. *VVernherus, Comes de Hohenberg, in prædicta pugna est captus: Neccarusque, sanguineus videbatur, propter occisionem equorum. Albert. Argent.*

Herried. op. *Eodem 1316. anno, Herriedense oppidum, à Rege Ludouico expugnatum & deuastatum fuit, feriâ sexta ante Dominicam Palmarum: eò quòd Friderico adhæsisset Constantius. Brusch.*

Literæ Comitis Rudolphi de Hohenberg.

Hohenberg. C. Rudolphus. Wir Graff Rudolph von Hohenberg / verjehen vnd thun kundt allen den / die diesen Brieff gesehen / oder gehören lesen: daß der Erbar Priester Herr Wolffran / der Kirchherre zu Sanct Peters Zelle: vñ Fraw Hedwig / Arnolds deß Marschalcken von Hohenberg selige Ehelichen Wirtin: vnd Adelheit / vnnd Anne / jhre Kindt: mit vnsere Hand / Willen vnd gunste / verkaufft hand ein Wideme / vnnd ein Hube: ligt zu Sanct Peters Zelle / demselben Dorffe / die Waltkron da bawet: vnd ein Wideme / vnd ein Hube: ligt zu Rumlensdorffe: vnd mit Namen den Kilchensatz zu Sanct Peters Zelle: den *Alpersbach.* Erbaren Geistlichen Herren / vnnd dem Gotteshause zu Alperspach / in dem Schwartzwalde / Sanct Benedicten Ordens: vmb *CXXVI.* ll. guter H. vnnd verjehen auch / daß die vorgenannten / Herr Woffran / Fraw Hedwig / vnd jhre Kindt: die vorgeschriebnen Huben / vnd Wideme / vnnd den Kirchensatz zu Sanct Peters Zelle / mit vnserer Hand demselben Gotteshause zu Alperspach / Ledecklich vnd lere / vnd eigentlich / auffgeben haben: vnd lauterlich / vnd einfältiglich / vnd ohn alle geferde. Vnd darumb daß diß war sey / so haben wir vnser Insigel an diesen Brieff gehencket / zu einem Vrkunte der Warheit. Der war gegeben zu Rotweil / an dem nechsten Freytag vor Sanct Benedicten Tage: da man zalt von Gottes Geburt dreyzehen hundert / vnnd in dem sechzehenden Jahre. Bürgen von der Frawen gegeben.

Herr Burckart
Herr Conradt } von Thierberg.
H. Renhart von Rutin.
H. Voltz /
H. Friederich / } das Lamp von Wittingen. *VVittingen.*

H. Hans von Schilteckle / Ritter. Johannes von Schilteck. Berchtold von Liechtenfelß. Johann Kirchherr von Stetten. Voltz von Neueneck. Voltz von Glatt / sein Vetter. Werner Füller. Heinrich Hanowe. Heinrich Waltmann von Messingen. *Vno mortuo: alius substituendus erat. Hi, si quid secus fieret, erant sollicitandi.* (In die leistung zu mahnen) *sed venditores promiserunt se eos indemnes facturos.*

Sulmaisteri. *Sulmaisteri vixêre 1316. Halæ Sueuorum: Herr Burckart / Schultheiß (Prætor) zu Hall: & Heinricus VValtherusq; testantibus, quæ penes Halensem senatum, literis.*

Obijt 1316. 3. Kal. Febru. Gotze, Comes de Tuvvingen In libro Sindelfingensi.

Gossenbrot. *Albertus Gossenbrotus sepultus est 1316. Augustæ in ambitu Ecclesiæ cathedralis: vulgò auff der finstern Gret. In huius familiæ insignibus, truncus corporis humani superior erat, rubro colore, pileo acuminato tectus. Laz.*

Cereum simulacrum tabificum. *Franciæ & Nauarræ Rex, erat Philippus Longus, A. 5. regnâs, Regis Vtini frater. Huic Vtino, vxor Longeuillæ Comitis Engerrani Marinij Normanni, Paulo Mago præceptore, simulacrum cereum finxerat: vt, eo ad leuem ignem paulatim liquescente: perinde lenta tabe Rex sensim deperiret. Mago, gula fracta: Engerranus, furca suspensus. Æmil. lib. 8. Claudiam magam, quæ illud simulacrum fecerat, combustam lego alibi.*

Hirsaug. Abbates. Henricus secors. *Anno 1317. Henricus, Hirsaugiensis Abbas, dignitate hac exutus est: propter ignauiam suam, & vitam conniuijs voluptatibusque deditam, bonorumque cœnobij dissipationem. Non enim monitionibus salutaribus parebat. Itaque re ad Episcopum Spirensem, & ab hoc ad Regem Ludouicum, relatâ: iussu huius ad priuatam conuersationem redactus est.*

Solicitè

Solicitè dehinc conuentus de idoneo successore dispexit. Maior & sanioris consilij pars, Sigismundum, Priorem antea huius claustri legit: altera verò pars, Gerhardum, custodem & Monachum, præficere studebat. Verùm re ad Episcopum & Regem reiecta: Sigismundus sententiâ doctorum, in Abbatia confirmatus est: qui 24. A. eam satis benè gessit. Erat natione Sueuus, nobili prosapia Munchingiorum natus: statura mediocri & decente, moribus humanus, ingenio subtilis, consilio promptus, eloquio disertus, auctoritate reuerendus. Multa, quæ decessor alienauerat, ad Monasterij possessionem reuocauit. Abbas igitur iam XXXI. huius loci erat hic Sigismundus: qui & Simundus, atque Simon. Ex Tritenh. & aliunde. *Sigismundus Munchingius.*

Tres fratres Schenckij de Stouffenberg viuebant: Burckardus eques auratus, VVernherus, & Berchtoldus. Hi vendiderunt quædam bona, Engschlatæ sita, nobili viro VValthero de Schalcksburg. Testes: Comes Zollerensis Albertus iunior. Herr Albrecht der Walch / ein Ritter. Albrecht senior VValchus. Albrecht iunior VValchus. Et alij honesti viri. Datum die S.S. Pauli & Ioannis, anno 1317. *Stauffenbergensis Scenckij. VValchus Albertus.*

Viuebant, Johann vom Stein / Vogt zu Teck: Heinrich von Sperberseck / Ritter: Heinrich von Neidlingen: Vlrich von Neidlingen: Vlrich Krafft.

Hoc 1317. anno Halæ Sueuorum erat Consul (Stettmeister) D. VValtherus Sulmaister, eques auratus: & senator, Henricus Sulmaister (qui etiam 1331. vixit) atque Henricus Vnmus, Prætor. *Sulmaister.*

In omnium Sanctorum Monasterij Friburgensis (in Brisgoia) choro.

Anno 1317. 10. Cal. Iun. obijt Iuo dictus Amman, de VValdkirch, miles: huius Collegij fundator, & conuersus. Situm est hoc cœnobium in suburbio Friburgensi, ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini. Insitum fuit aliquando, & florebat, apud cellam B. Virginis in Hercynia sylua. Sed propter Abbatum trucidationem quorundam, Friburgum est translatum. Fundatores primi fuêre Comites de Hohenack. Brusch. M. Scr. *VValdkirch.*

Constantinopoli, iunior Andronius Palæologus, vxorem duxit IRENAM Alemannam, siue ex Galatia occidentali ortam. ἄγεται τῷ ἐγγόνῳ ὁ βασιλεὺς (Andronicus Maior) ἀνδρονίκῳ τῷ βασιλεῖ (ex Michaële nepoti) γυναῖκα Εἰρήνην, τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν: οὓς, γαλάτας ἑσπερίους οἶδεν ἡ πάλαι καλεῖν συνήθια. Niceph. Gregor. lib. 7. cap. 19. *Hohenack. Andronicus Iunior Palæologus. Galatæ occidui.*

Anno 1318. vixit Diepoldus, Comes ab Aichelberg: qui tunc arcem VILSECK prope Goeppingam, vendidit. Vixit & Albertus, Aichelbergensis Comes, hoc tempore, & 1332. anno. Quæ, & alia plura, breuiter annotata, mihiq; ante biennium, & sex menses, à Clarissimo viro, vtriusque iuris Doctore, & prudente illustrissimi Principis ac Domini nostri, Domini Ludouici, consiliario, missa accepi. Cuius viri, nunc cum Deo, & sanctis animis, meliorem vitam agentis, ad me literas (non propter me potius commendandum: quàm ob gratam meam, erga defunctum etiam, memoriam) huc apponam. *Aichelberg. Comes. Vilseck arx. Ioan. Moserus Iurisc.*

M. MARTINO CRVSIO, VTRIVSQVE LINGVAE, ET Rhetoricæ, in Academia Tubingensi Professori, Præceptori & amico suo.

Cum hisce diebus (quibus, ab intricatis negotijs forensibus, nonnihil respirare mihi licuit) ex varijs literis, emptionum, venditionum, permutationum, transactionum, hypothecationum, attestationum, & rerum iudicatarum, de illustribus & nobilibus familijs (quæ antiquis temporibus, humanam memoriam longè excedentibus, in Sueuia nostra floruerunt) pauca quædam annotauerim: memor humanissimarum literarum tuarum (quas sæpe cum voluptate lego) non possum, nec debeo, intermittere: quin ea, qualiacunque sint, ad excell. tuam breuiter perscribam: vt inde cognoscas, animum tuæ petitioni gratificandi mihi non defuisse. Omnipotentem autem ex animo precor: vt te nobis, & Reipub. literariæ, diutissimè saluum incolumemq; esse velit. Stutgardiâ 13. Febru. anno 1589.

E. T.

deditissimus,

Iohannes Moserus D.

Stutgardianum ex Beutelſpacho collegium.

Eodem 1318. *anno (aut aliquantò poſt) Eberhardus illuſtris, impetratâ Romæ à Pont. Ioanne* 22. *poteſtate: Collegium Beutelſpachenſe (vbi* 1310. *circiter, monumenta ipſius Maiorum deſtructa ab hoſtibus fuerant) Stutgardiam tranſtulit: adiectioneque ſex Canonicorum auxit. Venerunt Stutgardiam (teſte Orichalcina tabella cum aureis literis) anno* 1321. *Canonici de Beutelſpach,* 8. *Kal. Iul. id eſt, die S. Ioan. Baptiſtæ. Eccleſia autem Cathedralis, quæ tunc lignea erat: poſtea* 1460. *lapide condi cœpta eſt: nec non* 1490. *turris huius Eccleſiæ, quadris extrui lapidibus. M. Script.*

Alibi in hanc ſententiam inueniebam. Stifft Beutelſpach / gehn Stutgart verrückt 1321. vnd gemehrt mit Capitel vnnd Præbenden: Zu Berg / Wangen / zu Altenburg bey Lanſtatt: auff ein Probſt / zwölff Chorherrn / zwölff Vicarien / drey Helffern / darnach zwentzig Caplan.

Reuta παρθενών.

Reuta, virginale cœnobium iuxta VVildpergam, conditum eſt circa 1318. *à Comite Burchardo de Hohenberg: & vxore Rudgarde Palatiniſſa. M. Scr.*

Monteforti Rudolphus, Epiſcopus Conſtantiæ.

Eodem 1318. *anno, Rudolphus, tertius huius nominis, Comes à monte forti, lectus eſt Conſtantienſis Epiſcopus: cui ſedi* 14. *A. prudenter & laudabiliter præfuit, augens & illuſtrans eam egregiè. Condidit de nouo inſigne caſtrum Arbonenſe, ad lacum Acronium. Quia verò Cæſari Ludouico conſtanter adhærebat, à Papa excommunicatus eſt. Vocatus etiam fuit* 1323. *ad curienſis Epiſcopatus adminiſtrationem: in qua item, perquam prudenter ſe geſſit. Mortuus autem in pontificio anathemate: in loco non ſacro, ſed prophano, humatus eſt: donec aſſiduis familiæ ſuæ precibus, poſt XX. annos rurſum effoſſus, ſacratæ terræ honorificè eſt mandatus. Bruſch.*

In Papæ anathemate mortuus.

Ita odium papæ alicuius, poteſt hominem orco demittere: beneuolentia alius papæ, poteſt eundem cælo locare: ſicut Ceroplaſtes, ex eâdem cera alias Epiſcopum, alias balneatorem, facere. Maximam in talibus vim Regina pecunia habet. Sed Domini eſt terra, & quicquid in ea eſt. Omnis terra (quoniam omne quoque creatum, 1. *Tim.* 4.) *bona eſt, nec abijcienda: modò cum vera in Chriſtum fide, & gratiarum actione, accipiatur. Omnia, pura puris. Purificatio autem cordium, fide fit. Tit.* 1. *& Act.* 15.

VVerdenſtein.

Hilteboldus, nobilis à VVerdenſtain, vir quietus & pacificus, in egenosque beneficus, erat Abbas Sangallenſis. cùm autem ferè 12. *A. præfuiſſet: obijt* 1329. *apoplexi tactus. Bruſch.*

Beilſtein.

Eodem CIↃ. *CCC. XVIII. anno, pridie aſcenſionis Chriſti, Domina Agatha (Gute) vidua de Beilſtein (à Domino Rudigero de VValthuſen relicta) Ioannes & Rudiger, filij eius, omnesque liberi: tres libras Hallenſ. quotannis dandas, literis teſtantur, ex bonis quibuſdam in* Prache. *PRÆCHE ſitis: honeſtis fœminis, ſorori Adelhaidæ, ſorori Eliſabethæ, ſorori Agnetæ, de* Kirch. πανθενών. *VValthuſen: viuentibus in Parthenone Kirchæ, prædicatorij ordinis. Quibus mortuis: illam pecuniam deuoluendam eſſe ad Agathæ filiam, aut affinis Conradi de VValthuſen: ſi qua in eodem* Tachenhauſen. *Parthenone ſit, &c. Teſtes. Abbas Lorchenſis Fridericus. D. Albertus de Tachenhuſen. D. Al-*
VValthauſen. *bertus, Aluuer de Tumnovve eques. Conradus de VValthuſen.* Pfaff Henrich / vnd Pfaff Johanns Capellan zu Kirchen.

Ad Chombergenſem Eccleſiam pertinere Aduocatiam in Gebſattel.

Gebſattel.

VIDIMVS extat Ludouici Regis IIII. de alio Vidimus HENRICI ſeptimi, de donatione HENRICI VI. Regis Rom. ſuper tertia parte Aduocatiæ Gebſattelenſis, Chombergenſi Monaſterio donata, 1318. *cuius Aduocatiæ protectionem mandauit poſtea* 1347. *Rotenburgenſibus Carolus IIII. Idemque* 1358. *vetuit Landgrauio de Leuchtenberg,* Amptmann zu Rotenburg: *ne vel per ſe, vel per alios, turbaret Chombergenſes ob illam Aduocatiam: quippe pleno iure ad eos pertinere.*

INDVLGENTIAE PAGO LVSCHTNAVIENSI datæ: inter quem pagum, & oppidum Tubingam, mons Anatolicus eſt, amœnus & fructuoſus, der Oſterberg: quem facile vna hora circumire poſſumus.

» *Frater B. Dei gratiâ Symbonẽſis Eccleſiæ Epiſcopus: Vicarius dioceſis Conſtãtienſis in Spiri-*
» *tualibus conſtitutus: vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutẽ in Domino ſempiternã. Cùm fidelis populus*

per nos

per nos omnibus in locis, meritò, verbo & opere ad deuotionem debeat excitari: hinc est quòd nos »
ad petitionem dilecti in Christo Cunradi Rectoris ecclesie in Luschnowe, duobus altaribus in eâ- »
dem ecclesia constitutis: & in honore beate & gloriose virginis Marie, & beati Martini Confes. »
sorū, consecratis, subscriptam gratiam impertimur: videlicet, quòd quicunque fideles, & quoties- Lustnouiensibus
cunque, duo prædicta altaria, deuotione congrua, cum prolatione orationis Dominicæ, & saluta- Indulgentia
tionis Angelice, visitauerint, & genuflexione: aut qui prædictis altaribus, per suas eleemosi- data.
nas, manum porrexerint adiutricem: Indulgentiam quadraginta dierum, criminalium, & cen- »
tum venialium, in Domino misericorditer consequentur. Eandem quoque Indulgentiam omni- »
bus Christi fidelibus, dicta altaria deuotè visitantibus, de vtraque altari, in Festis etiam subscri- »
ptis: videlicet Natiuitatis Christi. Resurrectionis. ascensionis. Pentecostes. in quatuor Festis »
beate virginis. omnium Sanctorum in die dedicationis, nec non patronorum altarium dictorum. »
Ioannis Baptist. Ioannis Euangelist. Petri & Pauli Apostolorum. Laurentij, Vincentij, Stepha- »
ni Martyrum. Nicolai, Cunradi, Vdalrici, Confessorum. Katharine, Margarete, Agnetis, vir- »
ginum. & Sanctorum, quorum reliquie ibidem continentur. ac omnibus testamentum ad eandem »
Ecclesiam facientibus, impertimur. In quorum euidentiam, nostrum sigillum presentibus duxi- »
mus apponendum. Datum & actum apud Tuvvingen, anno Domini M.CCC.XVIII.VII. »
idus Iulij, Indictione prima. »

Nota, quòd in Ecclesia Lustenovve continentur hec reliquie. Videlicet de sepulchro beate Reliquiæ ibi.
virginis. Ioannis Baptiste. Pauli Apostoli. Iacobi Apostoli. Stephani Prothomartiris. Georgij. Vincentij. Sanctorum Martirum. Nicol·y, Agnetis virginis. Katharine virginis, Margaretis. Vndecim millium virginum. de velo Ottilie virginis.

Has indulgentias (vt & alteras quasdam, Auinione sextum annum pontificante Ioanne XXII. anno 1322. Maij 13. Luschnouuiensibus datas: & à Constantiensi Episcopo Rudolpho 1325. 4. nonas Ianuar. Indictione 8. confirmatas) VVernherus de Gomeringen, Bebenhusensis Abbas, vidit, perlegit, sigillo suo roborauit, millesimo trecentesimo sexagesimo octauo, 17. Kalend. August. præsentibus conuentualibus suis: Eberhardo Vngeltero, & F. Friderico de Lustenouue.

Hæc sic descripsi ex membrana antiqua: mihi humaniter à Pastore Euangelico Luschnaviensis ecclesiæ viro docto & venerabili, M. Georgio Fleckio, 1589. cum alijs pluribus exhibitâ. Nos autem non ad putentes lacunas imus: sed ad fontes Israëlis viuos: cùm saluator nos ad se, Fontes Israëlis.
non ad ossicula & panniculos Sanctorum, ire iubeat. Hierem. 2. Psal. 67. & Matth. 11. Quomodo enim homines saluati sunt, antequam hi Martyres essent? Protoplasti certè, omni spe in solo mulieris venturo semine collocatâ.

Piligrinus, Vicarius perpetuus Ecclesiæ Parochialis B. Mariæ in oppido Landsperg, ab Landsperg.
Abbate & Conuentu Monasterij VVessensbrunnensis, Augustanæ diœces. accusatus: per sententiam Episcopi Augustani, & adhibitorum arbitrorum, compulsus est: quottannis posthac illi cænobio decimas minores, aut 3. libras Denariorum Augustensium, persoluere: quod is antea noluerat.

ARGENTORATENSIVM STATVS. AVGIÆ DIVITIS ABBAS

Diethelmus. Magenheimij nobiles. Rogerius Lescher, eques. VVolgenant de Osuil. Mechtildis VVachendorffensis, & VVALCHI. Reginaldus, Comes Mompelgardensis. Gibelinorum proceres in Italia. Stutgardiensis Collegij Præpositura. Aliquot Duces, Comites, & nobiles, Sueuiæ. Bellum & prælium inter Fridericum & Ludouicum, ob imperium, Rottuuilensis ciuitas. Hæresis Fraticellana.

CAPVT V.

ANNO 1319. in exilio erat Rudolphus Dux Bauariæ, Comes Palatinus: à fratre suo Cæsare Ludouico (cum vxore sua Metza, Cæsaris Adolphi filia) proscriptus: eò, quòd cum Anti-Cæsare Friderico sentiebat. Apud Argentinenses, familiæ nobiles erant Zornij & Mylhemij: quorum illi Friderico, hi Ludouico, studebant. Dominabantur antiquitus nobiles Argentinensibus: idque magna cum petulantia: cùm opificibus pro opera nihil soluerent, nisi maledicta & verbera. Sed discordia inter Zornios & Mylhemios incidente: potestas illis ademta est, & ad populum tralata. Ipsi Argentinenses, qui antea Fridericum Rudolfi Bauari exilium. Zornij & Mylhemij, Argentorati.

iuuerant, nunc Ludouicum receperunt: qui eorum priuilegia confirmauit, 1320. ex Naucler. & M. Ser.

Hevven. *Baroni Hevvensi Rudolfo discordia erat cum Tigurinis, propter captiuos quosdam. Sed res ita transacta est: vt per quinq; annos semper ad 14. dies, eis auxilio suis expensis Rudolfus 14. equites Cataphractos mitteret.*

Augia diues. *Anno 1520. captus est Diethelmus, Abbas Augiæ diuitis: Nam cùm refectorium & Dormitorium condidisset: Monachosque suos (quos Benedictinam vestem proiectam, resumere iusserat) vellet exemplo priscæ disciplinæ, vnà omnes habitare: ipsi, de Reformatoris seueritate conquesti sunt apud cognatos suos, verum nequicquam. Attamen non desierunt extramundani isti, priusquam effecerunt: vt Fyrstenbergensis Comes Henricus Abbatem caperet, ac diutius teneret. Dimissus verò tandem, non amplius in Augia ita frequens erat: sed plerumque Steckbornæ habitabat, in ædibus firma turre munitis, à se constructis. Steckborna autem, Constantiensis Episcopi oppidum ad inferiorem lacum Acconianum est. Brusch. Qui addit: sub hoc Abbate, anno 1327. incorporatam esse Augiæ, Ecclesiam Vlmensem & Steckbornensem. Fuisse item in eâdem diuitis Augiæ Insula ad lacum arcem quandam Schopulam dictam, & Regale Palatium: quod à Diethelmo instauratum, Noua domus nominatum sit.*

Steckborna.

Schopula.

Kilchberg. Gymnæceum. *Obijt Vlricus Bebenhusanus Abbas, patriâ Esslingensis, 8. Idus Februar. 1320. cuius successor Conradus, & conuentus, vendiderunt Prioriss & conuentui Kilchbergensis Parthenonis, prædicatorij ordinis, in Ergezingen, cũ curia (Hoff) reditum annuum, 6. Malter Rockens/4. Malter Korns (Herrenberger Maß) 20. viertel Habers/10. viertel Erbsen/1. Gans. 2. Herbsthüner/50. Eyer: precio LIIII. cum dimidio librarum, guter Pfenning Haller Müntz. Actum 1320. anno, an Sanct Johannes Tag deß Täuffers. Hæc erat tunc dialectus Sueuica. Ex membranula Sebast. Lucij Rotenburgonicrani.*

Magenhaimij. *Viuebat hoc tempore Dominus Zaisolphus de Magenhaim. Cuius vel filij, vel ex fratre nepotes, fuerunt: Herr Wilhelm von Magenhaim/Probst zu Suberhouen: Herr Vlrich/ Conuentbruder zu Sels: Herr Friderich/ ein Teutscher Herr: vnd Herr Heinrich/ Commenthur zu Erningen. Quorum frater fuit Erckinger, qui anno 1365. obijt. Nam anno 1367. meminerunt Erckingeri, fratrũ sui præmortui. Anno verò 1324. Burckardus, Comes de Hohenberg, aui sui materni, Domini Vlrici de Magenhaim, dudum defuncti, in literis mentionem facit. Porrò familia hæc, nomen à Magenheim habet: arce non procul à Brackenheimio dissita. Vocabantur autem non Comites, quod sciam: sed liberi, seu nobiles, Herren / vt tùm moris erat. Hæc & alia, à Med. & Bibliothecario illust. Ducis nostri, Osualdo Gabelcouero, mihi indicata sunt.*

Lescher Rogerius. *Viuebat hoc 1320. anno, etiam Herr Rieger Lescher/ eques auratus, testante hoc veteris Sueuicæ phraseos Scripto.* Kundt vnnd wissen sey allen den diesen Brieff sehen / oder hören lesen: Daß ich Herr Rieger Lescher / Ritter / hab geben meinen Schwestern Elisabeten vnnd Adelhait / dreissig Malter Korn Geltes Derdinger Korn / ohn allen Schaden / auff meines Vatters Hoff. Vnnd wenn es jhnen nicht wirdt: so sollen sie sein warten alle Jahr / biß es jhn wirdt erfüllet: Vnnd achtzehen Schilling Geltes jährlich auff der Rotin Hoffreiten: vnnd ein Morgen Weingarten / der da ligt gegen der Owe: vnd einen Morgen Ackers / der da ligt inn der Steigen : vnnd zehen Hüner auff der Rotin Gut. Vnnd sol man vns behausen vnnd beholtzen / ausser dem vorgenannten Hoff. Vnnd sol man vns auch säen ein viertel Leinsat. Dessen seindt Gezeugen / Herr Berchtold von Schobeg. Herr Heinrich Sturnfeder. Friderich von Sachsenhein. Vnnd Heinrich der Golndener. Vnd Vlrich Zehrweg.

Daß diß wahr bleibe: deß hange ich Herr Rügger mein Insiegel an diesen Brieff / vnnd Herr Heinrich Sturnfeder das sein. Der Brieff wardt gegeben / da man zahlte von Gottes Geburt an / dreytzehen hundert Jahr / darnach in dem zwentzigsten Jahr / an Sanct Johannes Tag.

Inter varias literas: quas mihi nobilitatis & virtutis antiquæ vir, Theodoricus Nigenburgius, vigesimo septimo Augusti. præsentis 1591. anni humaniter commodauit: nobilis viri, Friderici Herteri de Hertneck piæ memoriæ, superioribus annis maioris apud nos præfecti, gener.

Volgt.

Volgenantus de Osuil, & vxor eius Mechtilda de Gruningen molendinum Hohenbrunnense contulerunt Lorchensibus pro damnis illatis. Sigillauit ipse, & frater eius dominus VVolff de Osuil eques: & sororius eius Albertus de Frowenberg: & Scultetus Albertus de Gruningen, vxoris illius cognatus. Seimer Wirtinen. *M. Scr.* — *Osuil VVolgenant.*

Mechtildis, Alberti vidua de VVACHENDORFF, de quodam debito se literis obliganit quatuor nobilibus viris, cognomento VVALCHIS (quorum Maiores ex Italia quondam, sub imperio Henricorum, cum Zollerensi Comite Friderico venerant) Friderico, Alberto, Ioanni, & Berchtoldo, Conradi filijs. Actum proximo die Lunæ pòst S. Thomæ, 1320. — *VVachendorffia Mechtildis. VValchis.*

Rudolphus Schæneck de Stouffenberg, literas confirmauit Oebingæ. — *Oebingæ.*

Idibus Mart. 1320. obijt VVolpotus de VVurmelingen, Sindelfing. Ecclesiæ Canonicus, matre Adelhaide natus.

Agnes, Reginaldi Montisbelgardi Comitis maior natu filia (minor, Iohanna fuit: Badensis Marchionis Rudolphi postea vxor) Henrico Montisfalconis domino, hoc anno nupsit. Qua ratione Henricus hic comitatum Montisbelgardensem, post soceri sui obitum (haud multo post secutum) assecutus est: cùm ille vnicum filium infantulum, nomine Othelinum paucis annis sibi superstitem, reliquisset. Vignier. ex veter. commentarijs. — *Mompelgardensis Agnes.*

Circa hunc millesimum trecentesimum vigesimũ annum. Anonymus quispiam Dux de Vrsplingen (al. Vrslingen) & Schiltach, reliquit cœlestinam filiam: Rudolpho huius nominis tertio, Marescalco à Pappenhaim nuptam. Lazius libro octauo Migrat. Gent. qui postea subijcit Reinhardum, Ducem Vrsplingensem & Schiltachensem: qui Concilio Constantiensi (millesimo quadragentesimo decimo quinto acto) interfuerit. Ait idem, Duces de Vrsplingen, & Marchiones à Schiltach, à Spoletinis Marchionibus exulibus descendere: quemad. Barones de Rapoltenstain & Barones de VVinsperg. Habuisse in Insignibus albũ, tres rubeos minores clypeor: quæ & VVinspergenses, & Rapoltenstainenses, gerant: sed inuersis coloribus. Qualia videamus pictores Insignia artis vsurpare: ab insignibus illis pictoribus artificio transmissa: quos ante patrum memoriam vocarint. Die Junckherrn von Prag: *qui extremam manum turri Argentoratensi indiderint. Quibus ob nominis quandam, à Dominis Rapoltenstainensibus irrogatam gentilitia familiæ Rapoltenstainensium illa ipsa Insignia, Sigismundus Imp. confirmauerit.* — *Vrslingenses Duces.*

In Italia, his temporibus crebra bella erant, inter Gibelinos & Guelphos. Gibelinarum partium erat Canis Scaliger Veronensis, Fridericus Comes Montisfeltri, Castrucius Lucæ dominus, Maphæus filijq; eius, Vicecomites Mediolanenses, &c. Lege Antoninum Part. 3. Tit. 21. Nec Alemanni à Gibelinis aberant. — *Scaliger Canis Gibelinus.*

Anno 1321. Fridericus R. & frater Lupoldus, Bauariam decembebdom miserè deuastabant: Cæsare Ludouico, absentibus copijs eius, in munitionibus interea se continente. Habebat Lupoldus secum è Sueuia D. CCC galeatos. Trit. & Alber. Argent. — *Bauariæ vastatio.*

Cum proximo biennio post Imperatoris Henrici mortem, Comes VVirtemberg. Eberhardus amissa recuperasset omnia (adiecta accessione etiam non contemnenda) cumque Romam profectus, impetrasset à Pontifice potestatem: transtulit Collegium Beutelspachense (ne amplius ... suorumque sepulcra, violarentur: sicut antea in bello à ciuitatibus, ad ignominiam eius, monumenta destructa, lapides confracti, ossa dispersa, fuerant) transtulit, inquam, illud sacerdotium, in Stutgardiense munitius oppidum: cumque Beutelspachi fuisset 1. Præpositus, 6. Canonici (Chorherren) & 6. Vicarij: addidit ipse alteros 6. Chori Dominos, & 6. Vicarios: atque Præposito adiunxit 2. Diaconos, qui Sacramentis curarent populum: ita, vt perpetuò essent XXVII. personæ in Collegio: præter alios Diaconos, vel Capellanos, matutinosque Missificos, qui & ipsi præbendas vel salaria in Collegio habebant. Hoc fuit Stutgardianæ Præposituræ cum Collegio principium: confirmatioque eius, hoc 1321. anno, die Ioannis Baptistæ facta. Mutauit verò Dux VVirtembergensis Vlricus, post sui in ducatum ab exilio restitutionem, Religione emendata, 1535. anno. — *Collegij & Præposituræ Stutgardianæ erectio.*

Ludouicus, Dux Teccensis, Conradi filius, viuebat. Fuit hic, Rector Ecclesiæ (Kirchherr) Kirchaimi sub Teck. — *Teccens. Ludouicus.*

Defunctus est Eberhardus, filius Hartmanni frater Conradi: ille qui post captum patrem, non curauerat amplius titulũ Comitis Græningensis: quod etiã Cæs. Albert. ipsi iniquior, ademptum eum Comitatum vendiderat Eberhardo VVirtemb. illustri, hæreditariè ab Imperio. Vnde se nominari — *Landauus Comes Eberhardus.*

minari voluit Comitem de Landovv. titulo antehac etiam suis vsurpato. Sup. lib. 3. cap. 16. Vxorem habuit Irmegardeam, Comitem Pfirtensem.

Stauffeneck. Florebat D. Eberhardus de Stouffeneck, eques. Item Ruggerus de Hausen, Edelknecht: qui aliquid vendidit Adelbergensibus 1321. Videtur autem esse Rechberghausen: quam hodie quoq; vulgò vocant Hausen/M. Scr.

Halæ Sueuorum, Senfftius, ad S. Ioannis.

Sulmaister. Anno Domini M. CCC. XXI. Hat Walther Sulmaister/genannt der Senfft/gesessen an der Brücken zu Hall/gestifftet diß ewig Meß/auff Sanct Catharina Altar. Gott sey jhme gnedig/Amen.

Eodem anno, vetus chor° Templi S. Mariæ apud Augustanos, ædificatus & fornicatus est.

Franciæ & Nauarræ Rex, erat Carolus Pulcher, Philippi Longi frater, Æ. 7. Scelerum vindex acer, iustitiæ cultor egregius.

Friderici Anticæsaris copiæ. Anno 1322. Fridericus atq; Luitpoldus, ferro tandem decernere, finem bello facere, constituunt, apparatus, quam possunt maximos, faciunt. Exercitus eorum. FRIDERICI, viginti sex millia, à Carolo Rege Vngarorum.

Erant Vngari, Schytæ, Daci, Getæ, Bulgari, Seruij, Rœzij, Turcæ Comani. Hastatorum duo & viginti millia. Sagittariorum millia quatuor. De Regno ipsorum, equites mille & quingenti. Peditum viginti quatuor millia.

Copiæ Ludouici R.

Et Cæs. Ludouici. Duodeuiginti millia peditum, equites mille quingenti: adducti ab Ioanne, Rege Bohemiæ: huius genero Hainrico, secundæ Bauariæ Rectore: Balduino, Treuerorum Archimysta: Friderico, vrbis Noribergæ Præfecto: & Hennenbergensi, antiquæ Franciæ Regulo. Aderant & aliæ copiæ, præsertim ex Ludouici Regno collectæ: aderant generosi Comites, VVilhelmus de monteforti, & duo Oetingenses, alijq;. Testamentum ipse, tanquam moriturus, condidit.

Vaticinia de Friderico, quæ ipse contemnit. Engelbertus, Agmundi Styriæ Monasterij Abbas, & Bartholomæus quidam, cœlisideramque peritissimi, malum & diras Friderico canunt. Ipse huiuscemodi vatum superstitionem contemnit: pugnæ auidus, & ne vnum quidem diem expectare volens, dum frater Lupoldus absens aduenire et, in fata præceps ruit: diem posterum prælio dicit: dissuadentibus licet magnopere, sed frustrà, Theodorico Pylichendorffensi Hipparcho: & Vlrico Henricoq;, fratribus de VValdsehe. Fridericus, Archiepiscopus Salisburgensis, ab eius partibus stans, XCIII. equites auratos, ad futuri prælij virtutem declarandam, vesperi ante sequentis diei pugnam creat: quorum nomina apud Cuentinum legere potest, qui vult: quos à Germanis Ritteros (pro Tritteris, à numero Comitum & equorum, quasi tertianis) appellatos vult.

Nimis præliandi cupidus. VValdsehe. Ritter.

Postridie, rei diuinæ opera manè data: deinde, acies structæ.

Acies Friderici.

Friderici acies. 1. In fronte frater eius Hainricus, cum Styrijs & Iuuauensibus. Austriæ vexillum Pylichendorffio ferente, Magistro equitum.

2. Hainricus & Vlricus VValdsehenses, cum Vngaris cæterisq; Barbaris.

3. Ipse, cum Austriacis atque Noricis propter aquilam.

Acies Ludouici: ab Ioanne Schvveppermanno, sene rei militaris callentissimo, Ludouici legato, structa.

Acies Ludouici. 1. In principijs, Ioannes R. Bohemiæ, cum genero Henrico, popularibusque: ob honorem D. VVenceslai, Bohemiæ Reguli: cui is dies (4. Kal. Octob.) festus erat.

2. Propter aquilam, Ludouicus, commutata veste, in confertissimo Boiorum cuneo.

3. In læua, Albertus Rindmaul, Neostadij Præses (5. lapidibus ab Abusina. Auentini patria) qui tamen etiam dextrorsum respiceret: in vnum tela conijcere audacem Fridericum iussus.

Noribergæ Burggrauius Fridericus, cùm CCCC. equitibus, veluti Triarijs, in insidijs latebat: donec, signo sibi dato, in terga hostium erumperet.

Prælium & victoria.

Prælium. Concursum deinde est prælio atrocissimo: quod diu anceps, à Solis ortu ad occasum fermè horas decem continenter durauit: iuxta vicum Ampfingam, fluuiumque Isæniscum: vbi mons Dornberg,

Dornberg, & campus Vechuiſen. Fridericus, boni Imperatoris, & ſtrenui militis, munere fungens, Bohemos pepulit: Rex, equo ſuo interfecto, alij equo impoſitus: quingenti iam ſe hoſtibus dediderant. Schvveppermanno verò ſuccurrente: aciemque ita dirigente, vt puluis & ſplendor armorum lumina hoſtium perſtringeret: Burggrauiumque Noribergenſem, è latebris euocante: quingentis denique illis dedititijs, in Auſtriacos arma reſumentibus: ſuperata eſt pars aduerſaria: Vngaris & Barbaris, primis terga dantibus. Cæſa eſſe quatuor millia feruntur. Capti ſunt, Henricus frater Friderici, Signiferque Theodoricus: captus denique à Rindmaulio, ipſe Fridericus: nec non M. C. LX. optimates, viui in poteſtatem victoris peruenêre: ſed Epiſcopi maturè è Muldorffio, vbi erant, fuga ſibi conſuluerunt. Corpora deinde militibus curare iußit: nihil, præter oua, aderat. Præcepit Cæſar, cuiq; vnum ouum dari: Schvveppermanno verò, cuius virtute vicerat, duo. Vnde prouerbium.

Ludouici victoria, & Friderici captiuitas.

Schvveppermannus.

Jederman ein Eyt
Dem frommen Schweppermann zwey.

Proceres captiui, Burggrauio dati ſunt: à quo vitâ donati ac dimiſſi, ſeſe in clientelam perpetuò Noribergenſi præſidi dicauêre. Lupoldus, qui ſerius veniebat: audita fratris clade, etſi exercitum habebat, & in eo Heluetios Sueuoſque fortes, dolenter receſſit. Ciuitates Alſatiæ, Colmbaria, Schlettſtattum, Enſisheim, Bosheim, Hagenovve, quæ Friderico adhæſerant, territæ: Henbelonegum de Liechtenberg, Sueuum: Aduocatum à R. Ludouico ſibi impoſitum recepe-runt. Fridericum autem captiuum (agente fratre eius Lupoldo cum experto Mago) voluit Diabolus è cuſtodia liberare, & ad Lupoldum portare: iubens eum ſupra ſe ſedere: nec ſciſcitari, quis eſſet. Sed Friderico cohorreſcente, ſeque cruce ſignante, Dæmon euanuit. Ipſe verò trien-nium, & menſes ſex, in arce Nariſcorum Trauſnicia ſeruatus, tandem certis conditionibus di-miſſus eſt.

Lupoldi ceſſio.

Fridericus, diu captiuus, tandem dimiſſus.

In Sueuia, Feriâ 6 poſt VValpurg. 1322 pagum Hopfovvam (mit Leut/ vnd mit Gut: bey Waſen/ vnd bey Zwing/ vel Zwi: mit Kirchenſatze/ &c. contulit Rotvvilenſis Magiſter (Doctor) Medicinæ (Meiſter Eberhart der Artzt/) coram Rotvvilenſibus Sculteto, conſule, & iudicibus, Alperſpachenſi Monaſterio: quæ donatio (welche Gifft) omnino firmiſſima debebat eſſe: appendentibus ſigilla ſua, ipſo Medico: & Ducibus Teccenſibus, Lytzmanno & Friderico:

Rotvvil. Medicus.

Alperſpach.

Magiſtratu deniq; (ſuprà enumerato) Rotvvilenſi.

Viuebant his temporibus, hi Teccenſes Duces (ex literis mihi à D. Moſero ſignificati) dum hunc adminiſtrantes:

Teccenſes Duces.

Ludouicus,	anno	1321.
Conradus,		1336.
Fridericus,		1352.

Viuebat eodem 1322. anno, nobilis Ioannes de Vrbach.

Vrbach.

Marquardus, nobilis ab Hageln, Sueuus, Epiſcopus Aiſtettenſis: qui etſi duos tantùm annos, tamen vtiliſſimè præfuit. Sepultus in nouo, quod ipſe fundauerat Canonicorum Collegio. Bruſch.

Hageln.

Fridericus, Auguſtenſis Epiſcopus, cœnobium fratrum. Sanctæ Mariæ virginis, ad D. Annam ædificauit.

Eodem anno pridie S. Matthiæ, S. Georgij in Nigra Sylua Abbas Vlricus, ac conuentus, ſuperius Molendinum, & fundum quendam, in Bætzinsvviler ſita, Alperſpachenſibus vendiderunt 26. libris probatorum obolorum. M. Scr.

S. Georg. cœnobium. Alperſpach.

Erant quidam Monaſtici homines, Fratricelli dicti, & pauperes de Lugduno (in ea namque ciuitate orti) qui docebant, Chriſtum & Apoſtolos adeò fuiſſe pauperes, vt nihil habuerint proprij. Item, Imperatorem Romanum, Pontifici Romano nequaquam eſſe ſubiectum, niſi tantùm in ſpiritualibus, &c. Horum dogmate confirmatus Imperator Ludouicus, tantò fortius Pontifici Ioanni reſtitit: in enmque, vt ingratum in Imperatores, vnde omnem ſplendorem accepiſſet, ſcripſit. Ideo ſecta illa, vt contumelioſa in Vicarium Chriſti, à Domino Ioanne damnata & proſcripta fuit. Func. in Chronol. & comment. nec non Æmil. lib. 8.

Fratricelli. Pauperes de Lugduno.

IMPE-

IMPERATRICIS OBITVS. TECCENSES DVCES, LYTZELMANnus & Fridericus. Alij nobiles Sueui, & Comites. Cæsar Ludouicus, excommunicatus. Horburgensis Comitatus, venditus. Prætor & Scultetus, ac suburbia, vrbis Halæ Sueuicæ. Incendia Augustanæ vrbis. Constantia ciuitas, in periculo. Comitatus Pfirtensis alienatio. Portnerus Augustanus, πανοῦργος. Obitus VVirtembergici Comitis Eberhardi illustris. Luggardis VValchina, Priorissa Horbæ. Kauffbeurense Monasterium S. Claræ.

CAPVT VI.

Beatricis Augustæ mors.

ANNO 1323. vxor Cæsaris Ludouici Beatrix Polona, circa diem Sancti Bartholomæi decessit: quæ Monachij in Templo D. virginis cubat, iuxta marmoreum mariti mauseolum. Auentinus.

Teccens. Duces. Alperspach.

Eodem anno, feriâ 6. post Matthiæ, Duces Teccenses Lutzman & Fridericus, fratres: literis suo sigillo firmatis fatebantur: se debere cœnobitis Alperspachensibus, 126. ll. nummorum, probatorum obolorum: pro Huba & dotali in Rumlisdorff: & pro collatura Ecclesiæ Petricellensis, ad eas Hubas & dotalia pertinente. Quam pecuniam se tribus annis (initio post annum facto) trifariam diuisam persolaturos. Dati sunt sponsores, ciues Oberndorffenses, hi: Steiner Saltzuaß. Hainrich Waltman. Volmar vnd Burckart Häcken. *Ducibus persolutionem negligentibus: hi sponsores vrgendi erant (*solten leisten zu Oberndorff/*obstagio premendi) de more. Eorum aliquo moriente: nouus sponsor substituendus erat. Sed bona fide promissum à Ducibus fuit: quod vellent eos præstare solutos & liberos.*

Laistung. Obstagium.

Teccensis Agnes.

Agnes/Hertzog Simons seligen Wirtine/von Teck/fatebatur: sie vnnd die jhrigen wolten forthin kein Dienst vnd Steuwr mehr fordern/*de bonis in Heiningen, ad Adelbergenses pertinentibus.*

Siessen.

Comites Ioannes & Vlricus de Helffenstain, verzeihen sich deß Kirchensatz zu Siessen/ *anno 1323.*

Testes:

Rechberg. Nellingen.

D. Albertus de Hohenrechberg. D. Ioannes de Rechberg. D. VVilhelmus, Marescalcus de Biberbach: Conradus de Nellingen, olim in Ibach. VValtherus de Schainstetten. Vlricus & Rudiger, fratres de Husen, milites. Sifridus de Blinthain, Aduocatus in Giengen. VVolfhardus de Nendingen, armiger.

Brandeck.

Eodem anno, Feria 5. ante Gregorij, Ioannes de Brandeck, eques, vendidit bona quædam (bey Wasen/vnd bey Zwy: erforscht/vnd vnerforscht: mit aller zugehörde/vnd mit allem recht/) *sita in Braitenvvise, cœnobio Alperspachensi,* 14. ll. Haller/guter Pfenning.

Alperspach.

Die S. Gregorij, VValtherus ab Alperspach, ac conuentus, confirmant literis redditus quosdam Stephani præbendarij sui, ad S. crucis altare: vt singulis hebdomadibus vna Missa in eo altari fieret. M. Scr.

Nobiles in literis Kirchaimi.

Bernhart vnd Volmar von Mansperg/Rittere. Vlrich Schön/genannt Rüsse. Conrad Rüsse/Ritter. Heintz von Jrnberg/*dictus* Rüsse.

Reichenberg arx.

Eberhardus de VVirtemberg, castrum Reichenberg Marchionum Badensium obsedit: quibus Moguntinus Archiepiscopus Matthias à Bucheck, Burgundio, magnâ manu opem tulit. Alb. Argent.

Oeffinga. Smalstein.

Fridericus & Albertus fratres, Domini Oeffingæ, viuebant.

Herrenalbæ. A. Domini 1323. in die beati Augustani, obijt Iohannes miles de Smalstein.

Comes VVirtemberg. Vlricus, op. VVinedam & arcem, de Comite VVinsperg. VVolfgango emit CCCCXX. fl. viliore scilic. precio, vt ab affine: qui alioquin ei donaturus fuisset: nisi metuisset, ne se mortuo, propinqui sui illa Comiti Vlrico ereptum irent. Ad eundem 1323. annum obitus VVirtemberg. Com. Vlrici ponitur nescio cuius. Aliter sic inueni: postremò ad Barones duos, Neiffensem & VVeinspergensem, illam ditionem venisse. Cùm autem inter se dissiderent: alterum suam partem VVirtembergensi Comiti, alterum suam Teutonico ordini (sicut adhuc possident) vendidisse.

S. Thomas Aquinas.

Thomas Aquinas, ordinis fratrum Prædicatorum, Theologus acutissimus, 1323. à Pontif. Ioanne 22. in numerum Sanctorum relatus est, anno post transitum suum 48. Tritenh.

Secunda Cæs. Ludouici vxor.

Anno 1324. cùm Cæsar Ludouicus duxisset secundam vxorem, Margaritam Batauam, sororem

rorem Reginæ Anglorum: nuptijsq́; regio apparatu Agrippinæ celebratis, auctus esset opibus amplißimus: quòd mulier hæc Seelandiæ, Frisiæ, Hannoniæ, Holandiæ, hæres erat: visus est pontifici Ioanni Campaniæ Regi Ruperto, Carolo pulchro Regi Franciæ potentior, quam ipsis vtile foret. Et Austrius verò Lupoldus semper eius aduersarius manebat. Papa proinde Ludouicum excommunione sanctorum remouit. Cur? Quòd nimiùm in crescebat: quòd ob coronam suscipiendam, Admonitionem non veniebat, (metuens inimicorum suorum insidias) quòd Mediolanensem Vicecomitem Galeatium, hæreticum scilicet fouebat. Ideo voluisset Papa, Imperij nomen ex Italia esse exterminatum. Tractabatur de Franco Rege, ad Imperium euehendo, sed frustrà. Lupodus, aliquoties scribens ad Papam, aut Francum, hoc titulo vtebatur: LVPOLDVS, Dei gratiâ, Austriæ, Stiriæ, Sueuiæ, Carinthiæ, & Moraniæ, Dux, Dominus Carniolæ, & portus Naoni: Comes in Habspurg, & in Kyburg: ac Landgrauius superioris Elsatiæ. VVilhelmum etiam Ockamum Anglum, Papæ arrogantiam imperandi oppugnantem, Ioannes Papa ex Ecclesiæ cœtu exterminauit. Hic verò ad Ludouicum fugiens, Imperator, inquit, tu me gladio à Papæ iniurijs defende: & ego te verbis & scriptis, indissolubili ratione defendam. Defenderunt Cæsarem etiam, Marsilius Patauinus: Andreas Laudensis Mysta Fruxinensis, Augustæ Magister Epistolarum: Virtus Hangenor Augustanus, sacro Cæsaris scrinio Præfectus. Dantes Aligerius Florentinus, & alij, omnes. Papam Imperatori subijciunt. Quiseruus seruorum sit, nemini dominari debere: nec fratres in fratres armare. Pontifices res Imperij in Italia ad se rapiente: Cæsar eò misit, Berchtoldum de Neiffen, Fridericum de Trubedingen, & alios sed sine effectu. Papa furebat: Cæsar proprio Scripto, eius impietatem detexit. Vide Auent. & Albert. Argent. atq; Trit.

Ipse excommunicatur.

Lupoldi titulus.

Occamus, excommunicatus.

Lud. Cæsari propugnatores aduersus Papam.

Hangenor.

Dantes.

Neiffen.

Obsidebat eo tempore Ludouicus oppidum Burgouvam, Ducis Austriæ: quod tuebatur Burcardus de Ellerbach (al. Herlbach) minister Lupoldi: cumque subsidio veniret dux, Cæsar recessit Lauingam. Venerant quidem eo die S. Margaretæ, Augustam cum exercitu auxilio. Verùm metnebatur Lupoldus, tunc potentiore manu præditus. Omnia tunc, quæ circa Augustam, deuastata sunt. Vlma postea transactum est: Austriacusq; Fridericus imperio se abdicauit. Ita Alb. Argent. & alibi.

Burgau op.

Scriptum quoddam Rudolphi de Hohenberg, &c. 1324. sigillum. Er sitzt auff einem reisigen Pferdt: hat den Schult an der Seiten hangen/ mit dem Hohenbergischen Wapen. Führt ein bloß Schwerdt mit auffgeworffenem Arm/ in der rechten Handt.

Hohenberg. C. Rudolfus.

VValterus & Burckardus fratres, Domini Harburgenses (al. Horburg) vendiderunt Comiti Vlrico VVirtembergensi, jhrem Oheim/ & posteris eius: jhr Herrschafft von Harburg/ die Graffschafft von Wicklesowe/ vnnd das Landtgericht in dem Leimenthal/ an dem blauwen Bilstein jhrer Burg Reichenweiler: Die Statt Cellenbach/ Burg vnd Statt: & omnia, quæ ad prædicta pertinent homines, bona, iura, dictionem: in oppidis, cœnobijs, & pagis: plurimis Marcis puri argenti, ponderationis Colmariensis.

Herr. Comitatus VVirtembergensi Vlrico venditur.

Testes & signatores.

Herr Hans von Rappoltstein. Herr Herman von Renelingen. Herr Nicbling von Ehenhaim.

Herr Johann } von Geroltzeck/
Herr Walther } Herr zu Lohr.

Geroltzeck. Lohr.

Herr Alban Hofwart. Herr Conrad der Rise/ Ritter.

Alij denique honesti viri, quot satis. Actum Reichenvveileræ, postridie S. Nicolai, anno Christi M. CCC. XXIIII.

Eodem anno, dissensione inter Halenses & Abbatem Chombergensem exorta, ad manus & vim est ventum. Vulneratus & captus fuit Abbas Conradus, ex Munceta familia ortus liberatus tamen, satisfactione pro damno dato, per Moguntinum Præsulem Matthiam: sub cuius patrocinio abbatia erat. Post hunc motum, duo Halæ suburbia, trans Cocham & Gelbingiam platteam sita, fossâ circumdata sunt: & successu temporis muris cincta. Hinc à tribus iam his oppidis, Consul Halensis, non amplius ciuium Magister sed ciuitatum Magister (Stettmeister) appellari cœptus perhibetur. Sunt nominatim, hæ ciuitates. 1. antiqua Hala, initium & nomen essluis lacunæ nacta, vt iamdudum est dictum. 2. suburbium trans Cocham. Antequam muro circumdatum esset, Lympurgenses iurisdictionem suburbium Gelbingicum. In quo priusquam muro circundatum esset, Lympurgenses iurisdictio-

Halensium & Chomberg. Abbatis dissidium.

Stettmaister zu Hall.

Hala Suenica tres partes.

nem sanguinis habebant. A Cæsarea autem maiestate, ius hæc suburbia muniendi, aliaque iura, Halenses accepêre. G. VVideman. qui addit, Sculteti Cæsarei munus ibi summum esse: qui habeat multos seruos (viel leibeygener Leut) eo tamen priuilegio præditos: vt in omnibus ciuitatibus recipiantur in album ciuium quod alijs seruis non concedatur. Huic Sculteto, omnes stipendiarios (Besolte) quando vocentur, teneri accurrere: cum eo viuere, ac mori, præ ciuium Magistra potestatem habere, cum in maleficio deprehendat hominem, in carcerem conijciendi, nemine consulto. Id verò Magistro, præsentibus Quinque viris, demum licere. Non tamen inscio senatu, Sculteto captiuum emittere fas esse. Iudicium eum denunciare facinoroso: & adesse negotio, donec is supplicio afficiatur.

Sculteti (prætor) Cæsareus.

Die Dominico ante ascensionem Domini, eodem 1324. anno (al. 1328. Augustæ Monasterium S. Vlrici, magna ex parte conflagrauit. Ideo etiamnum eunt circa Monasterium hoc, antequam rei diuinæ initium fiat, in memoriam illius damni. Eodem anno, magnum etiam ad S. Margaretam in ea vrbe incendium erat.

Augustanæ vrbis incendia.

Destructa quoq; hoc tempore fuit arx Mindelbergensis (vt & oppidum Mindelhaim) igne & prædatione. 3. Munster. 288. Credo, quando inter se Ludouicus R. & Austrius Lupoldus, bellum gesserunt.

Mindelhaim.

Austriaci aliquot irrepserant in ciuitatem Constantiam, occupandi causâ. Sed à fabro ferrario patefacti, cæsi sunt ferè centum, cæterique repulsi. Idcirco sequenti anno fœdus inijt Constantia cum Tiguro, Lindouia, Yberlinga: quod alijs annis renouatum est.

Constantiæ oppidi periculum ab Austriacis.

Viuebat circa idem tempus Iacobus Gienger, Vlmensis ciuitatis Prætor: qui ex duabus vxoribus, Petronella & VVurckerina, numerosam diffudit progeniem: quam lib. octauo migrat. gent. Lazius explicat: quem singulis suos addidisse annos vellem.

Gienger Iacobus Vlmæ.

Mortuus hoc anno dicitur vltimus Comes Pfirtensis, seu Pfirretanus, Vlricus. Tunc comitatus transijt ad generum eius, Albertum Ducem Austriæ.

Pfirt, ad Austrios.

Eodem anno viuebat ditissimus Augustæ ciuis, Portnerus, ante portam Sanctæ Virginis. Hic non minus, quam aliquis illustris Comes, splendorem consectabatur, apud Regem Ludouicum gratiosus. Cùm autem occultus quidem rumor esset, Iudæos à Cæsare expulsum iri: Portnerus magnam vim pecuniæ ab Iudæis sumpsit: sperans, si expellerentur, reddendam non esse. (Notate hunc filium seculi.) At scribente Augustanis Rege: coactus est omnia eis breui dissoluere. Ita ad egestatem adactus, & captans captus, Aduocatoriam facere coactus est: id est, patrocinia rusticorum suscipere in iudicijs, vt famem tolerare posset. Ex Germanicis M. Script. M. Danielis Hauffij, amici.

Portneri fraus in Iudæos.

Monaster. Cella Mariæ supra VVerdã, Episc. Ratisbonensis, aliter Schoppfloch, fundatum est anno millesimo trecentesimo vigesimo quarto, à Reimaro de Prennberg. Distat castro à Prennberg dimidio milliaris. Brusch. M. Scr.

Cella Mariæ supra VVerdam.

Hailsbrunnæ. Anno 1324. obijt Dominus Conradus Comes de Oeting. cuius anima requiescat in pace, Amen.

Herrenalbæ. Anno Domini 1324. 10. April. obijt Bertholdus miles de Strubenhart. In veteri membraneo fragmento, ante annos plures inueni: exiuisse à Græco Imp. Andronico Palæologo χρυσόβουλλον λόγον, ὁρθόῃ ἰνδικτιῶνι τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους: hoc est, millesimo trecentesimo vigesimo quarto anno Christi.

Anno 1325. obijt Eberhardus Comes VVirtemberg. illustris, filius Vlrici posthumus, & Agnetis Polonæ: Boleslai filiæ, Ducis Lignicensis: quem Caluum quidam, alij Sæuum, cognominarunt. Qui Eberhardus tempore Interregni, Sueuiæ Ducibus extinctis, opibus & potentia creuerat (vt & alij) atque sub Imperatoribus 5. viuens (Rudolpho, Adolpho, Alberto, Henrico, Ludouico) φιλοπόλεμον καὶ ἀρκίφιλον, bellicosum & industrium (sicut à matre eius moriente prædictum fuerat) sese præstiterat. Dicitur, cùm pariendus esset, in aluo matris fleuisse. Sed hoc magis nepoti eius Eberhardo Greinero, nato ex Vlrico filio, conuenerit. Vitam illius Michael Augustus Marbachensis ex VVirtembergia, in Epithalamio Illustrissimi Ducis Christophori VVirtemberg. 1544.

Eberhardi illustris mors.

His versibus complexus est.

Eulogium Eberhardi.

Vixit in Heroum per lustra labore bis octo,
Militiæ natus. Quem fortè puerpera mater
Edere non potuit: sed ferro, venter apertus.

Illa

Illa iubet moriens exponere, quod peperisset:
Prædicens, puerum fore totum, Martis alumnum.
Hic, ait, in Martis deducet prælia Sueuos:
Hosq; molestabit populos, vicinaq; Regna.
Sicut in Herculeis signum serpentibus hæsit
Principis egregij: sic præscia mater, in aluo
Indicium fœtus per signa notata ferebat.
Hic etiam ratio genetricem nulla fefellit.
Nam fuit assiduus comes irrequitus in armis:
Emeritam donec concluſit morte senectam.

Doluit se obsidionem Richenbergæ nequicquam instituisse: quòd inter alios, etiam Hassiæ Landgrauij ope, Rudolphus Badensis subleuatus fuisset. Vixit ad 80. annos, gratiâ R. Ludouici vxoris. Sepultus est Stutgardiæ in collegiata à se fundata Ecclesia: vbi hoc Epitaphium legitur. Sepultura eius.

ILLVSTRIS PRINCEPS ET DOMINVS, Dominus Eberhardus, Comes VVirtembergæ, obijt 7. Maij, anno Christi 1325.

Herrenalbæ. A. Dom. 1325. idib. Februar. obijt Ioannes Hermannus beatæ memoriæ, ciuis Spirensis.

IN MONAST. KVNIGSBRVNN.

Seifridus nominatus Schæne, huic Monasterio tradidit Hervvarshainum, & eò pertinentia: accipiens 4. medimnos frumenti, & 4. medimnos auenæ. Die S. Luciæ. 1325.

EX OP. HORBA.

Jch Schwester Luggart die Welchin/ Priorin in der Samenunge zu Horwe/ bey deß heiligen Creutzes Kirchen/ vnnd wir die Schwestern alle gemeinglich derselben Samenunge/ verjehen vnd kunden allen/ ꝛc. Daß wir ein Malter Rocken Geltes hetten järlich von Albrecht Wolpott seligen/ in deß Ernis Gut zu Ergazzingen/ ꝛc. Dasselbige Malter Geltes haben wir recht vnnd redlich/ Bruder Wernher dem Eni / vnnd seiner Tochter zu Kilberg/ zu kauffen geben/ ꝛc. Actum proximâ Feria 4. vor Sanct Johannes Tag zu Sunegihten: Da man zahlt von Gottes Geburt M. CCC. XXV. Jahr. Ex membranula. *VValchina Lutgardis.*

Erat Kauffbeuræ (Imperiali hodie oppido Algoiæ) cœnobium virginum, S. Claræ dicatum: quod anno hoc 1325. die S. Margaretæ deflagrauit; incendio in domo cuiusdam pistoris, cui nomen Hartnagel, exorto. Conflagrauit simul etiam totum oppidum, præter tantùm septem domos. De cuius cœnobij ortu & de ciuitate Kauffbeura, hæc reperi in M. Script. quæ breuiter exponam. Venerant olim cum Franciæ Rege, Cæsare Romano, Lothario, è Gallijs multi illustres viri in Germaniam. Inter quos, quidam nomine Guido vom Hof / Baro. Hic op Kauffbeuram, & totam circumregionem, emit: & primus oppido huic murum circumdedit: ac viuendi leges præscripsit. Condidit etiam, vbi nunc S. Blasij Templum est, arcem: quæ fuit deinde posterorum eius domicilium. Condidit & alia, vbi nunc patibulum est. Habebant ij Barones ea Insignia, quæ hodie ipsum oppidum. Tempore postea Cæs. Ludouici Bauari, tres illius familiæ fratres erant: & vna eorum soror, virgo honestissima, Anna. Eorum vnus, in seruitijs Cæsaris obijt: alter, fuit Canonicus apud Augustanos: tertius, nomine Otho, ex arce sua nocte ad cuius cuiusdam vxorem irrepens, à marito cum ipsa occisus est. Ea propter Domina Anna, & frater Canonicus, Monasteriolum S. Claræ construxerunt: quod, den Maierhof / nuncuparunt. Ibi ipsa prima Magistra facta est. Vendiderunt autem sua, quæ in oppidum habebant, iura, S. P. Q. Kauffbeurensi, L. millibus Aureorum. Ciuitati iam sui iuris facta, voluntariè se in clientelam Romani Imperij contulit. Cùm autem cœnobium ita deflagrasset, vt dictum est: sorores, ad paupertatem redactæ, tamen liberalitate piorum id 1471. instaurarunt, ex lapide, vnà cum S. Francisci sacello. Posuit primum lapidem, in vigilia S. Benedicti, vir nobilis, Vlricus Schweickardus senior: qui iam 32. A. fuerat cœnobioli præfectus. Alterum saxum, sacelli scil. postridie posuit clarus vir, Andreas Ronerus, Theol. D. & Ecclesiæ Kauffbeurens. parochus: præsente etiam oppidi Consule Cõrado Hegkel. Magistra erat Anna Schenchina. Oppidum, etiam instauratum. Reformatum verò cœnobium est 1487. secundum tertiam Regulam Sancti Francisci. Magistra ibi erat 1542. & 1550. Regina Kirmaitrina Landsbergensis. Kauffbeurense Monast. S. Claræ.

LVDOVICI CÆS. PROFECTIO ITALICA. QVIBVS DE CAVSIS disciplina Monastica corruerit. Synodus Constantiens. Episc. disciplinæ reformandæ gratiâ. Oppidi Nordlingensis amplificatio. Ciuitatis Spirensis periculum. Vlricus, VVirtembergensis Comes. Comites Eberstainenf. & alij Comites. Teccensis Dux Ludouicus. Alij nobiles Sueuiæ. Augustani patricij: Ioan. Langenmantel, Vlricus Hagenor, Conradus Gollenhofer. Sangallense fœdus cum Alemannicis & Helueticis ciuitatibus. Vlricus, Episcopus Augustanus. Vtilitates Monasteriorum. Kilbergense Gynæceum. Oppidi Trochtelfingæ mentio.

CAPVT VII.

Lud. Cæsar in Italiam vocatur.

ANNO 1326. *Romani per literas & nuntios orarunt R. Ludouicum (propter factiones Italiæ) vt ad se veniret, Frustrà enim petierant à Papa: vt hic è Gallia Romam remigraret. Ludouicus ergo Spiræ cum Principibus, de hac profectione consultans, tempus eius suscipiendæ constituit. Naucler.*

Ludouicus (Fridericus) Rom. Rex, literis Germanicis, quas Cuspinianus in Austria ponit, testatur: se cognato suo Regi Friderico (Ludouico) velle cedere de Regno. Wir geloben diß zu thun bey guten treuwen/ohn alles gefehrde. Vnnd deß zu einem offenen vrkundt/hencken wir vnser Königlich Insiegel an diesen Brieff. Der wardt geben zu Vlm: da man zahlt von Gottes Geburt/dreyzehen hundert Jahr/vnd in dem 26. Jahr: an dem Erichstag/nach dem zwölfften Tag/in dem zwölfften Jahr vnsers Reichs. *Vnde probatur à Cuspiniano: errare eos, qui putent: solum Ludouicum imperasse, & Fridericum Austriacum omni caruisse Regali dignitate.*

In Sueuia, Hans von Vrbach Ritter/vnd Catharina von Rechberg *vxor vendiderunt quadam Adelbergensibus. Testis est in literis, D. Marquardus de Beringen,* Ritter: Pfaff Vlrich/Dechant zu Lorch. M. Cunrad von Gemunde/Chorher: zu Lorche. Pfaff/ *olim honestum verbum, Papa.*

Pfaff.

Fridericus obijt, Landgrauius Turingiæ, Marchio Misniæ, nepos Friderici II. Imperat. ex filia.

Lyranus Doctor.

Nicolaus de Lyra, Anglus, Monachus Franciscanus clarebat: cuius commentarij in omnes veteris & noui testamenti libros extant.

Italica Ludouici profectio.

Anno 1327. *Rex Ludouicus, exercitu ex populis Germaniæ instructus, in Italiam profectus est: Tridentum venit, Veronam, Brixiam, Mediolanum: vbi cum vxore Margarita coronam ferream, in templo S. Ambrosij accepit: atque deinde Romæ, die Pentecostes, 6. Kalend. Iun.*

Coronatur Romæ.

in Basilica Vaticana, à Nicolao 5. (quem ipse contra Ioannem 22. creauerat) coronatus est. Coniux postea ei peperit Ludouicum Romanum: sic nominatum, quòd Romæ natus esset. Commissum fuit Mediolanum VVilhelmo de Monteforti (al. Hugoni) ab Imperatore. Naucl. & Alb. Argent atq; alij.

A VVilhelmo verò illo, Montefortio Comiti, domino Brigantij, Tetnangæ, Rotenfelsi, Longæ Argæ, VVasserburgi, &c. hoc tempore fertur condita insignis arx in lacu podamico, propè pagum Longam Argam.

Disciplina Monastica, collapsa: & eius rei causæ.

Monasticæ disciplinæ collapsio. Causa 1.

Principiò, & longiore quoq; progressu temporis, Canones vel regulæ in cœnobijs diligenter obseruabantur. Postea verò paulatim (vt in rebus humanis fit) calore illo extincto, bonæ leges consuetudinesq; Zelus ille prior, refrigescebant. Id & in Parthenone Gnadencellensi (de quo suprà lib. 2. cap. 8.) & in alijs etiam fœmininis Monasterijs, vsu venit (vt scribit frater Felix Fabri) propter Ludouici Cæsaris, cum Papali sede dissensionem, diutius durantem. Pontif. Ioannes, contra quem Cæsar Antipapam fecerat, tum hunc, tum ei deditos, ex Ecclesiæ consortio eiecit: mandauitq; vt omnia templa Imperij clauderentur: vt nec Missæ ibi celebrarentur, nec quid legeretur, nec cantaretur, neque campanæ pulsarentur. Cæsar contrà coegit Sacerdotes, Monachos & Monachas, hæc omnia facere: recusantes, in exilium pellebat. Nostrum prædicatorium Vlmæ Monasterium (inquit Felix) annos 18. vacuum erat: nullo audito nec cantu, nec lectione, nec campana: fratribus hinc inde dispersis. Quo tempore expulsus quoque fuit Vlmâ & Constantia quidam sanctus pater, nomine Amandus Sießius. Magna vbique discordia: alijs, ex interdicto Papæ silentibus: alijs, ex edicto Imperatoris sacra exercentibus: quo in numero & Gratiacellenses erant. Cæsare Ludouico defuncto (anno postea 1347.) Sanctimoniales Episco-

Contraria inter se, Papæ & Cæsaris mandata.

Ecclesiarum miseria.

Episcopus Albanensis Gantzelinus absoluit: rursus legere & cantare iussit. Ita misera perturbatio Cœnobiorum erat, & contraria inuicem studia: Durauit malum ab anno 1315. in longum tempus. Accessit ad hanc λιχεραιτάτην τινὰ καὶ πονηροτάτην λιχοταξίαν calamitatem, fames grauissima plurium annorum: qua coacti sunt Abbates & Priores dimittere Monachos: vt eorum quisq; sibi ipse consuleret. Idem & Gynaceu accidit: coactis fœminis ad suos cognatos confugere: aut miseris modis pabulum sibi acquirere. Tertia corruptio disciplinæ primæ, sæuissima fuit pestilentia: quæ per omnem terrarum orbem plus tertiam partem hominum sustulit: multaq; Monasteria, oppida, pagos euacuauit. Sublatis ab ea senibus patribus & matribus: relicta fuit proterua & malæ frugi iuuentus. Multæ quoq; familiæ, nobiles & ignobiles extinctæ. Quarta causa, ex priore exorta, discordiæ & contentiones de hæreditatibus erant: cùm multa loca essent vacua & bella gererentur inter potentiores. Alieni quidam inuadentes, emebant centum aureis, quod erat mille aureorum, & ad se trahebant quæuis bona: Monasteriorum etiam & Ecclesiarum. Qua in re multum detrimenti illatum est cellæ gratiæ: bonis fundatorum ablatis: virginibus ad egestatem redactis. Quinta πρόφασις causa est & omnium maxima: quòd fundatores, aut Domini, aut seruitorum, cœnobia frequenter intrant: aut, si excludantur perrumpunt, vel transcendunt. Tunc conuiuia, compotationes, choreæ, iuuenculas perdunt: vt dulcedine voluptatum gustata, nolint amplius obedire præfectis suis. Sexta causa, contemptio Ecclesiasticæ censuræ, vel excommunicationis, est: quam Pontifices imposuêre maximam illis fœminis: quæ mares in sua contubernia admittunt: & illis maribus, qui intra loca sacra audent. Septima, quòd non tanti æstimatur, quanti debebat, dignitas sponsarum Christi, semel huic nuptarum. Octaua, mala exempla illorum qui præsunt: dum ipsimet Regulam suam non obseruant, sicuti Prædicatores prius, quàm moniales. Quid caduceæ & mitellæ hæ facerent: suis obseruatoribus dissolutè, nec rectè, viuentibus? Nona, & postrema causa hac enumeratione, impunitas transgredientium septa est: atque de magnis peccatis pœnitentia, vel nulla, vel exigua. Amores ita fœminarum venas penetrarunt: vt iuniores pudeat, si à nemine amentur. Si qua aureo impluuio grauidata, cœnobio egressa, partu soluta fuisset: mox dicit à peccaret, si sola esset. Sanè Gnadencellenses ita se gesserunt: vt passim propter flagitia male audirent. Also daß die Gnadencell (inquit frater Felix) ward wider Offenhusen/ vnnd Offenhusen Gnadencell.

Causa II. III. IIII. V. VI. VII. VIII. IX.

Offenhusen: nomine scilicet patentis domus digna, sicut olim vico eius loci nomen Offenhusa fuerat. Deus, nunc satis. Offenhusa.

Hoc 1327. anno, Constantiensis Episcopus Rudolphus Montefortius, synodum agens Constantiæ, singulos sub religione iurisiurandi Sacerdotes monuit: vt peccata alius aliorum sibi indicarent. Quod cùm libenter fecissent, spe emendationis, proteruaq; castigationis: exitus Clemens est secutus: vt ille à singulis pecuniariam mulctam (denarum, vicenarum, tricenarum librarum nomine: pro diuersitate peccatorum) ab eis exigeret: & sic grandem pecuniam redigeret. Sed homines non laudabant. Synodus Constantiæ, ob diffipationem referamandam.

Cum literæ excommunicati Imperatoris, in toto Imperio affigerentur: Comes VVirtembergensis Vlricus, Eberhardi filius, Ludouico fauens, illas in sua ditione auellebat: & vnicuiq; qui præcepcis istis diris obtemperaret, exilium comminatus est. Idem hoc & Reutlingensibus, nomine Cæsaris edixit. VVirtemberg. Vlricus.

De alio Vlrico VVirtembergensi Comite, in quibusdam schedis legi ego: qui fuerit circa hæc tempora. 1. Rector Ecclesiæ Hesingensis. 2. Canonicus. 3. Præpositus Spiræ ad S. Guidonem. Bonum fuisse Oeconomum: instaurasse suo sumptu arcem VVirtembergam. Superiore bello conflagratam eius, in choro supra clausam ianuam: Vlricus de VVirtemberg. Præpositus S. Guidonis Spirensis. Ego hunc (addit Gabelc. extra matrimonium esse natum, nihil dubito. Fuit tamen in ipso egregia indoles, & iudicij dexteritas singularis. Alter Vlricus.

Nordlingæ, crescente ciuium & incolarum multitudine: quatuor suburbia sunt facta. Cæsar autem Ludouico ciuitati fauente, priuilegijs augente, vinarium vectigal (das Vmbgelt) ei permittente (sicuti Noribergæ & Tubero Rotemburgi erat) omnia suburbia, cum ipso oppido, in vnam rotunditatem muro nouo & ampliore comprehensa sunt. In cuius muri ædificatione à Berngera porta, ad Baldingeram, Læpfingeram, Deimingeram, & Reimlingeram portas, processum est. Ita mœnia, cum suis portis, & cum fossa laterum lapideorum, egregiè absoluta. Licet etiam Ludouici Cæs. concessu, pomœria ciuitati vlterius proferre. Munst. & Chron. M. Ser. Nordlingæ ampliatio.

Teccenſis Agnes. *Adhuc viuebat* 1327. **Domina Agnes**, *Ducis Simonis de Teck vidua*. *Sed & infrà* 1334. *anno.*

Tuntzenhoſen. *Conradus Stæckelin, ciuis* **Eſslingenſis**, *vineam Lorchenſibus ſe redditurum promiſit, ſitam Tuntzenhoſæ* **am Münchberg**: *vt ipſius quintam partem redimere poſſent de Eberhardo ſeniore Blieningero Eſſelingæ, aut haeredibus eius. Signatores: Præpoſitus Madelbergenſis Marquardus, Præpoſitus Stutgardiæ, & Henricus Decanus Eſſelingenſis. D. S. Viti.*

Lehenbrieff.

Eberſtein. Comites. Haluingenſes. Boltringen. *Comites Eberſteinenſes Otho & Hainricus fratres bona quædam, de quibus controuerſia fuerat inter duos Haluingenſes cognatos, Anshelmum & VVolfium, commodarunt ipſius Anshelmi filio Conrado Haluingenſi:* **Den Fronhoff zu Boltringen: vñ das ſechſt theil der Vogtey zu Boltringen/ vnd zu Oberndorff/ ꝛc. Datum zu Tübingen**/ *proximo die Martis poſt S. Andreæ: da man zahlt von Gottes Geburt M.CCC.XXVII. à D. Nippenburgio.*

Spirenſium periculum. *Spiræ, cùm Magiſtratus & nobilitas, tributis nimiùm premere exiſtimaretur ſubditos: æquales hi adiunxerunt ex ſe illis ſenatorum numerum. Senatus ergo, vt plebem opprimeret, clàm ſibi principum virorum opem foris conciliauit. Itaq; 1330. anno (nempe triennio poſt 1327. annum) die Lunæ poſt Feſtum S. Lucæ, de opprimenda ciuitate conuenerat: collectus eius diei nocte apud quercetum M. D. armatis. Sed & trans Rhenum multitudo, prædæ inhians, erat ἀχθὼ, ſpe excitata. Eâ verò veſpera, ante occaſum Solis, nuntius Argẽtorato aduolans, ciues de periculo præmonuit. Qui ſollicitis, re tamen benè diſſimulata, noctem illam excubabant, vrbe clauſa. Inſidiatores noctu appropinquabant, ad ſuburbiũ, vber* **Hasenpfuel/ gegen der Lawerpforten/ oder Saltzpforten.** *Verùm audito vigilum & ciuium clamore, cornuumq; cantu: perterriti receſſerũt: combuſtis tamen domibus aliquot, & ſtruibus lignorum. Poſtridie, reorum alij profugerunt, alij ad tempus eiecti ſunt. Dies inde hic, quotannis in ſumma Baſilica ſolemni gratiarum actione celebratus. M. Ser.*

Ludouici Imp. Scriptum in P. Ioannem. *Anno* 1328 *Imperator manebat in Italia, negotia habens in ea ordinanda. Tunc ſcriptum edidit contra Ioannem Pontif. quod ponitur totum ab Auentin. lib. 7. Ibi inter alia, hæc ſententia eſt: Sacroſanctum Romanum imperium, cui Chriſtus & Comites eius obtemperarunt, & vectigales fuerunt ſacrificuli faſtuoſi beneficium eſſe pernegamus. Tunc Conradus, Dux Teccenſis erat, eum coniuge ſua Agnete, Truhadingenſi comitiſſa.*

Teccenſ. Conradus. VVirtemberg. Vlricus. Bertholdus Bucheccius. Signovv. Carthuſa extra Argentinam. **Wir Graff Vlrich von Wirtemberg/ thun kundt vnd verjehen offentlich in diesem Brieff/ für vns/ vnd all vnſer Erben: allen den/ die jhn anſehen/ ꝛc.** *Permittitur Lorchenſi Abbati & conuentui, ius vel vſus torcularis in* **Grunbach.** *Datum Iacobi* 1328.

Idem Comes Vlricus, & aliquot Barones, munitiones Eccleſiæ Spirenſis occupauerant: ne Bertholdus, Comes Bucheccius Burgundio, poſſet eum Epiſcopatum capere. Sed eum tamen, VVirtembergenſi 1300. *Martii datis, obtinuit. Nec multò poſt, hoc* 1328. *ad Argentinenſem Epiſcopatum vocatus eſt: quem* 25. *A laudabiliter geſsit. Facta ſub eo. Quia ſeueritus tractarat quoſdam canonicos propter concubinas: & Vlricum Baronem à Signovv, ſuum è ſorore nepotem, Præpoſitum eſſe ſummi templi, contra Ioannem Baronem Liechtenbergium voluerat: abiit canonicis captus, & 4 M. detentus, poſtea conditionibus dimiſſus eſt. Sub eo cæpit conſtrui à quibuſdam Argentinenſibus ciuibus Carthuſa. Vaſtauit Stauffenburgum & Hohenſteinum caſtra, propter rebelles quoſdam centauros. Succeſſit ei* 1353. *ille Liechtenbergius Ioann. Bruſch. Carthuſiam Argentoratenſes (Gallijs bello Pontificiorum contra Regem Nauarræum, cui Germani Electores politici auxilia miſerunt, ardentibus) æſtate huius* 1591. *anni, quo tutiores ab inſidijs ſint, deſtruxerunt.*

Beringen. Stauffenſe Collegium. *Rudiger de Beringen, eleemoſynam quandam* 1328. *Lorchenſibus aſsignauit perpetuam.*

Collegium Canonicorum in Stouffen, Algouiæ pago Comitatus Monteſortenſis, fundatum eſt hoc 1328. *anno, die Sanctorum X. millium Martyrum, ab Hugone, Bregantiæ Comite. Diſtat* 1. *milliari à ceruorum vallis cœnobiolo Montalium. Præpoſitus ipſius erat anno* 1550. *vir doctus, parochus ac Decanus Miſſenſis, Conradus Laubeck Immenſtadianus, prope Rotenfelſum natus. Hic in pago Miſſenſi,* 1544. *ſucceſſoribus ſuis condidit egregiam domum. Bruſch. in M. Scriptis.*

Galliæ Rex factus eſt Philippus VALESIVS, regnauitque Annos viginti duos. Caroli Valeſij F.

Turciæ dominatum accepit Orchanes, Ottomanni F. Rex Turcarum 2.

Anno 1329. *hæc contigerunt.*

DE

DE TECCENSI DVCE LVDOVICO.

Ludouicus, Imperator Dei gratiâ, Romanorum Rex semper Augustus: prudentibus viris, consilio & communi Modœtiæ (di. Monza) suis & Imperij fidelibus dilectis, gratiam suam, & omne bonum. Ex quo nobilis vir, Ludouicus Dux de Teck, familiaris noster dilectus, ad vestri gubernationem & regimen est assumptus: fidelitati vestræ eundem, ex affectu sincerius commendamus: requirentes vos hactenus, & monentes: quatenus ipsum studeatis omnibus benigniter pertractare. Data Lucæ, secundo Aprilis, Regni nostri quinto decimo, Imperij secundo. Corius part. 3.

Teccensis Ducis Ludouici commendatio.

Augustæ Vindelic. Episcopus Augustanus Fridericus, confirmauit literis & sigillo, 14. Maij 1329. sacellum: quod Ioannes Langemantel (einer vom Sparren) eques & prætor (Statpfleger) sibi & successoribus suis, in sepulturam, proprio cum Sacerdote, in sacra curia (auff dem Fronhoff) iuxta D. virginis Mariæ, in loco tenebricosa Margareta dicto (die finster Gret) fundauerat. Henning. ex Gassaro. Greten autem dicuntur in Sueuia domus: in quibus merces aliunde aduectæ deponuntur.

August. Episcopus Fridericus.

Gret.

Ludouico Cæsari gratissimi fuerunt è patricijs Augustanis, Vlricus Hangenor, eius Cancellarius: & Conradus Gollenhofer, Imperialis Aulicus. Ab Hangenore commoda patriæ Augustæ, omni studio apud Imperatorem fuêre promota. Eum Episcopus August. Henricus magnificè in cathedrali Ecclesia sua 1346 sepeliendum curauit: quantumuis Hangenor Cæsari fidelissimè inseruijsset: ideoq; pontificiam tyrannidem & exhumationem veritus, testamento cauisset: ne in humo consecrata sepeliretur. Conrado autem Gollenhofero sollicitante: Ludouicus Imp. 24. Octob. 1329. Cremonæ, sub aurea bulla, donauit vniuersitatem ciuium Augustanorum: ob fidei integritatem deuotam constantiam & propter grauia damna, quæ pro defensione honoris supradicti Cæsaris antea subierat: præter antiquorum iurium libertatem, consuetudinumque laudabilium confirmationem, etiam hoc splendidissimo priuilegio: vt scilicet pro debito Imperatori cùm censu, tum tributo: non amplius, vt hactenus vsus poposcerat. 10. sed tantùm CCCC. nummi librat quotannis fisco dependerent. Item, vt nullo vnquam tempore posthac (cum vna de honorabilibus & præcipuis Germanici Regni Colonia sit) ab imperio auelleretur, abalienaretur, oppigneraretur: multò minus venderetur. Præterea, vt ingenui discretioresque ipsius ciues, haud secus, quàm alij fideles Imperij, ac Ministeriales, in quibuslibet ciuilibus consistorijs iudicijsque Assessores esse, ac sententias dicere, æque atque alij nobiles & vasalli, citra recusationem impedimentumque possint. Ad hæc, vt res ipsorum, naufragio, incendijs, ruinâ, ereptas, nemo cuiusuis status aut conditionis inuadere, rapere, aut qualicunque modo vsurpare (consuetudine, quæ Grundeuer dicitur, vel quacunque alia, non obstante) sub pœna proscriptionis non præsumat. Denique, vt ad nullum exterum forum, vel iudicium, citari trahive: sed coram prouinciæ ciuitatisque præfecto, in sua vrbe conueniri, ciues debeant. Quæ omnia sunt postea 1355. 6. Decemb. Noribergæ à Cæsare Carolo 4. confirmata, & adaucta. Idem ex eodem Gassaro.

Augustani patricij.

Hangenoris sepultura.

Cæsaris erga Augustanos beneuolentia.

Hangenorem, de quo dictum, Tritenhemius his verbis ornat. Habebat Ludouicus Cancellarium quendam, Vdalricum nomine: de Augusta Rhet. oriundum: hominem temerarium & superbum: Cleri & religionis æmulum: Ecclesiasticæque dignitatis & libertatis maximum Osorem. Qui in literis ad Papam nomine Imperatoris, eo inscio, quædam indigna posuit: ipsumque Papam, inter alia, bestiam de mari ascendentem appellauit: multaque in eum opprobria scripsit: quibus non immeritò Pontifex ad indignationem prouocatus, Ludouicum R. excommunicauit, &c.

Hangenoris à Tritenhemio eulogium.

Factum quiddam est mit bewilligung deß Edlen Graffen von Tuwingen / den man nennet / Scherer / ꝛc. *Datum 1329. Sigillum eius.* Er sitzt auff einem springenden Pferdt / mit einer Decken: Hat den Schildt mit dem Fahnen darinnen / an der seiten hangen. Auff seinem Haupt / ein spitzigen Hut / mit zweyen Knöpffen: vnd in der rechten Handt / ein Fahnen. *Circumscriptio sigilli. S. COMITIS RVDOLPHI DE TVVVINGEN, PALATINI.*

Tubing. Palat. Rudolphus.

CVRA ANIMARVM.

VValdeccenſis, aliiq; nobiles.

*A.*1329. *in octaua Paſcæ, Cunradus dictus* Waldtuogt/ *miles de VValdecke, in Eccleſia Parochiali Calvve, ad altare S. Crucis, præbendam inſtituit Sacerdotalem: vt Miſſa fieret ſibi, & vxori Adelhaidi de Hovvenſtein, olim Collaterali ſue legitime: Cunrado de VValdecke Dapifero, patri ſuo: & domine Irmengardi de VVeſingen, matri ſuæ: Cunrado dicto Stadelherre militi, Reinhardo de Nouo caſtro, Cunrado Rectori Eccleſiæ in Gechingen, fratribus ſuis: Vlrico de VVeſingen, Diemoni de Nouo caſtro, Mechtildi de Ovva, Irmegardi de Berge: & omnibus parentibus benefactoribusq;, in Cemitereo ibidem requieſcentibus. Contulit ipſe ad illam rem bona ex Gechingen, & Nuſringen, & molendino Meſen (ſito in fl. Tainach) & ex Munckingen: & de domo in Calvve iuxta domum Burcardi, dicti Tecdechinge (in qua tamen manſionem haberet Mechtildis de Rendingen, per vitam ſuam) & horreum in vico* Haitergaſſe: *& hortum iuxta pratum Prugel: & ex villa Hingſletten: offerens ea Deo omnipotenti, B. Virgini, S. Cruci, & omnibus Sanctis. Nos Scultetus, iurati, & vniuerſitas tota Burgenſium in Calvve: Procurator, ſeu Sindicus,* Walther an der gaſſen: *volumus, ordinamus, ſtatuimus: vt bona predicta, in poſſeſſione ipſius prebende, ſeu* Altars/ *in perpetuũ eius Sacerdoti remaneant illibata, &c. Nos etiã Conradus Heinricus Schvvicgerus, & Cunradus Dapifer, fratres, filij C. dicti Stadelherre predicti, fundationem huius prebende ratam habemus. Signarunt, Comes VVirtemberg. Vlricus, Comes Eberſtainius Otto & Abbas Monaſterij in Alba. Item C. H. Schvvicgerus, & C. Dapifer, fratres. Approbauit Spireum Epiſcopus VVubramus* 1330. *Feriâ 2. poſt Dominicam Lætare.*

Malſa Conradus, Lorchenſibus.

Conradus Malſa Huſanus, Lorchenſibus Hubam quandam in klein Laienbuch vendidit. Sigillis confirmarunt, ipſe, & D. Ioannes de Rechberghuſen, & D. Sifridus de Huſen, Cunradi propinquus. M. Scr.

Montefort. Rudolphus.

Rudolphus 2. Comes à Monteforti, Antiſtes Conſtantienſis, Præpoſitus eſt Abbatia S. Galli, vir induſtrius & modeſtus: qui ſe tantùm vocabat Præfectum. Abdicauit munus 1333. *Bruſch.*

Sangall. fœdus cum Conſtant. Epiſcopo.

Fœdus Sangallenſium initum eſt ad aliquot annos, cum Epiſcopo Conſtantienſi Rudolpho, & Comite Monteſortenſi Vlrico, Kyburgioq; Comite Eberhardo: nec non cum ciuitatibus Tiguro, Conſtantia, Lindouia, Yberlinga, Rauenſpurgo, Vro, Suitio, Vndervvaldo, Berna.

Bebenhuſa.

Anno 1330. *Ludouicus Imp. die S. Ioannis ante portam Latinam, Regni ſui anno 16. Imperij verò 3. confirmauit Bebenhuſano Monaſterio omnia ſua Priuilegia & libertates. Datum in Aichach.*

Pont. Nicolaus 5. quem Cæſar Ludouicus contra Ioannem creauerat, captus eſt, & ipſi Ioanni traditus. Qui coactus abdicauit Auinione 8. Kal. Sept. & ibidem obijt.

Sueuiæ præſides.

*Vlricus, Comes VVirtembergicus, præſes (*Landtuogt*) Alſatiæ & Sueuiæ, Haganoæ iurauit die S. Laurent.* 1330. *Item Fridericus, Dux Teccenſis, ſuppræfectus regionis (*Vnterlandvogt*) nomine Ducis Rudolphi, Dominicâ poſt Aſſumpt. Mariæ* 1359. *ad tuendam ciuitatem.*

Circa hoc 1330. *anni tempus, Rotvvilenſes bellum geſſerunt cum quodam Clingenbergenſi equite, habitante in caſtro Duellio: qui ab illis occiſus eſt.*

Nobiles, in literis Kirchaimenſibus.

Hans von Zillhart. Marquart von Randeck. Ruger von Elchingen. Johann der Schwing. Lutfrid von Heiningen. Hans von Boll/ Ritter. Haintz von Boll. *Berchtoldi pater & filius.* Schwechleri/ von Owen. Contz der Zeller. Haintz Sürg. Eberhart/ Graffe von Gaueneck. Rudolph der Küffer/ Edelknecht.

Auguſt. Epiſcopus Vlricus.

Epiſcopatum Auguſtanum aſſequitur Vlricus, nobilis Heros à Schæneck: qui, cùm Imp. Ludouicum coleret: confirmationem ſui à Pont. Ioanne impetrare non potuit: ſed poſtea à Benedicto X. dicto XII. facilè obtinuit. Vendidit quadam caſtra & pagos Imperatori huic: qua tamen is viciſſim donauit Benedictino cœnobio Ebehal, recens à ſe condito, ad honorem B. virginis Mariæ: in quo 12. *Comites vel Barones pauperes, cum vxoribus ſub Abbate viuerent, Deo ſeruirent, honeſtè tractarentur. Situm eſt in Friſingenſi Epiſcopatu. Obijt Vlricus* 1336. *Bruſch.*

VSVS MONASTERIORVM.

Monaſteriorum vſus.

Deo ſeruire.

Pro animis mortuorum Miſſas celebrare, & orare.

Peccata

Peccata delere satisfactione bonorum operum.
Artes & linguas docere.
Nobiles virgines benè educare, postea nupturas.
Effugere bella & turbas Mundi.
Famelicæ plebeculæ & mendicis subuenire.
In eare legare illos, qui metuebantur.
Trudere in illa, Iouis vel Ecclesiæ filios. Sic & deformes claudas ve personas.
Pauperes Principes & nobiles ibidem alere.

Mentionem reperi 1330. anno, Sanctimonialium de Kilberg: ad quas annuatim X. solidi Tubingenses veniebant ex bonis quibusdam: quæ erant Ruti in possessione trium fratrum Halchiorum: Ioannis, Conradi, & Hermanni: quæ bona hi fratri suo VValthero, Monacho Alperspachensi, concesserunt. Hic autem, propter suam & suorum animæ salutem tradidit Abbati VValthero & conuentui, post obitum suum fruenda. Quæ bona, missus ab eo Abbate, accepit Monachus Ioannes de Sperbersecke. Confirmatum literis, Oberndorffæ, proximo post Bonifacij Sabbato. Kilberg. Monacha. Alperspach.

VVilhelmus Schenck de Stouffenberg prope Hechingam, vendidit Comiti Eitel Friderico Hohenzollerensi, suam tertiam partem pagi Stetta sub Hælstain apud Trochtelfingam, & alia, die S. Catharinæ. Schenck VVilh. Stauffenbergius. Trochtelfinga.

Sigismundus à Lichtenberg, Conradi F. duxit Adelhaitam, Comitissam Helffenstainiam, 1330. anno. Ex quibus natus est Sigismundus 1368. ad Pentecosten. Anno 1377. Catharina Lichtenbergia, Egoni Comiti Fyrstembergio nupsit. Vnde natus est Conradus: qui ex Ducissa Lotharingiæ genuit Fridericum, Comitem Fyrstemberg. Deinde, ex Signouiensi generauit Comitem Egen de Fyrstemberg. Chron. Hertzog. Liechtenberg. Fyrstemberg.

Hoc circa 1330. annum tempore, ponit Lazius Geneal. Austr. lib. 2. equitem Francum, Othonem Fuchsium dictum Neithardum propter suum perpetuum in Rusticos odium. Ponit & Sacrificum VVigandum à Teben, Pfassum Kalembergæ, pagi ad Danubium ferè siti. Horum facetijs mirè delectatum fuisse Principem Othonem. De quibus suprà quoque mentio facta est. Neithardus Fuchsius. Kalenberg. Pfassius.

LVDOVICVS IMP. IN ALEMANNIAM REVERSVS. COMITES SVEVIAE ILLVSTRES, ET VIRI NOBILES, PLVRES. IVDAEORVM EXUSTIO apud Yberlingenses. Ducatus Carinthiæ, & Comitatus Tyrolensis, ad Austrios. Episcopus Constantiensis Nicolaus. Arx Hohenæntringa, & pagi vicini. Lucernates Heluetij. Genus Reipub. Argentorati, mutatum. Tertius Orient. Imp. ANDRONICVS IVNIOR.

CAPVT VIII.

ANNO 1331. *Rex Bohemiæ Ioannes (voluntate Cæsaris Ludouici, hoc anno in Germaniam reuersi) vrbes aliquot Italiæ in potestatem redegit.* Lud. Cesar, in Germaniam reuersus.

Patronus Cœnobij Lorchensis erat Vlricus, Comes VVirtembergicus: eo modo, quo 1291. Comes Eberhardus. Datum Scheorndorffæ 1331. die Mariæ Magdalenæ. Lorchensium patronus, VVirtemb. Vlricus.

Colmariam obsidebat Dux Austriæ, & Episcopi Basilienses atque Argentoratenses. Oppido subueniebat Cæsar Ludouicus, & Rex Bohemiæ, Comesque VVirtembergensis. Qui Comes Benfeldum, Episcopi Argentinenses oppidum, cum portæ non essent custoditæ, sed Senatores in curia, subito aduentu cepit: depradatus est: sed post aliquot hebdomadas Episcopo Bertholdo reddidit. Benfeld.

COMITES ALIQVOT HELFFENSTAINII. D. IOAN. MOSER.

Ioannes, 1331.
Vlricus, 1369. & 1372:
Ioannes 1411. & 1448.

Helffenst. Comites.

Vlrici Iunioris Comitis Helffenstainij coniux, fuit Comitissa de Oetingen, Anna, Ludouici F. soror Ludouici & Friderici, Oetingensium Comitum: qui superstites adhuc fuerunt 1411. Mortuo autem 1375. marito Vlrico: Anna vidua, cum Ioanne filio diu rebus præfuit. Gabelc.

Fridericum,

Fridericus, Ludouicus, Ludouicus iunior, Friderici F. } *ab Helffenſtain,* 1482.

Tubing. C. VValther. *VValther de Tubingen, Dominus in Geroltzeck, Schvvanouam & Schuttern habuit, læſit Argentinenſes: qui Schvvanouam & alia deſtruxerunt. Chron. Argent. Vbi videtur VValtherus illa loca oppigneraſſe alicui, aut pignori accepiſſe: & inde læſionem ortam eſſe.*

Eberh. Land. Comes. *Viuebat tunc Eberhardus, Comes Landauus (Eberhardi filium intelligo) qui nomine cognati ſui (vt ex Oſualdo Gabele didici) Iudicem prouincialem egit: & hoc 1331. anno iudicium exercuit Reutlingæ. Videntur eius, & Conradi ſenioris, plures fuiſſe filij: qui magna ex parte ductis vxoribus, opes familiæ diſtraxerint. Id hinc conijcitur: quòd ægrè ferens hanc attenuationem iſte Eberhardus, de ea conqueſtus eſt circa hunc annum. Idem in M. Script. Genealogia, anno 1368. obijſſe ſcribitur, relicto filio Conrado.*

Truchſæſſ. Burgovv. *Gotfridus Truchſæſs, nomine Regel, obijt die S. Gregorij. Item Adelhaita, Comitiſſa de Burgovv, die Priminij.*

Thierberg. *Arnoldus de Thierberg, vendidit Alperſpach. cœnobiō, Henricum de Roſenfeld von Giſelingen/ſeinen eigen Mann: vnd Adelheit/ſeine Eheliche Wirtin: vnnd drey Kindt/ Knaben vnd Töchtern/ ꝛc.*

Falckenſtain. Alperſpach. *Eiuſdem anni Sabbato poſt Beatæ Mariæ in den Oegſten/ Hugo Capellenſis, permiſſa clementiꝰ Domini ſui, Domini Erckingeri Eigelvvartzij de Valckenſtain, vendidit Alperſpachenſibus, in primis conuentuali ibi cuidam de Sperberſeck, fundum quendam Braitenovve (dantem quotannis 4. ß. 1. ll. H. 200. oua, & 4. in autumno gallinas) precio 18. librarum Pfenning guter Heller/ita, vt Sperberſeckius vteretur, frueretur: ſed, eo mortuo, ad cœnobiū peueniret.*

Rhot Vlmenſis. *Otho Rhot, ciuis Vlmenſis, & vxor eius Catharina, Lorchenſi Monaſterio agrum in Hangendtainbuch, 1331. vendiderunt. M. Scr.*

VValchus Albertus. Stetenſ. Prioriſſa. *Albertus VValchus iunior, anniuerſarium inſtituit vxori ſuæ defunctæ (ſeiner Ehelichen Wirtin/ Frawen Anna/ Hugen ſeligen Spæten Tochter) apud Prioriſſam Stetenſem perpetuò celebrandum, ad remedium animæ illius. Addidit & Ioannes VValchus 5. ß. in eum vſum quotannis. Actum proximâ Feria 5. poſt S. Mariæ, ſo man die Kertzen weyhet/ 1331. anno.*

Yberlingæ, Iudei combuſti. *Eodem anno, Iudæorum circiter CCC. cuiusuis ætatis, vni domui incluſi, combuſti ſunt Yberlingæ: &, qui ignem euaſerant, occiſi fuerunt à populo: quòd excruciaſſent filiolum cuiuſdam ciuis, nomine Frei.*

Carinthiæ Ducatus. *Ducatus Carinthiæ ceſſit Auſtrijs: teſte Mut. lib. 24. Factum conſenſu Imperatorij. Repugnante autem Rege Bohemiæ Ioanne: qui eam regionem libenter traduxiſſet ad filium ſuum Ioannem: quòd huic nupta eſſet filia Ducis Carinthiæ, & Comitis Tyrorenſis, Domina Margareta: hic conceſsione Tyrorenſis comitatus pacatus eſt, Auſtrijs Carinthiam retinentibus.*

Margret Maultaſch. Tyrolis. *Margareta autem (θρέμμα λεπῶς λάγνον) diuortioſe poſteà ab Ioanne ſeparans, Marchioni Brandenburgenſi Ludouico nupſit. Deinde, hoc mortuo, Duci Auſtriæ Rudolpho, Alberti 2. filio. Sic etiam Tyrolis, Auſtriorum facta eſt. Ipſe eam pro dignitate tractauit: quæ cognominabatur (vt Terentiana illa ſparſo ore puella) Multæſch, vel Maultæſch. Vide Auent. lib. 7. & infrà 1334. anno.*

Conſtant. Epiſcopus Nicolaus. Hohenberg. C. Albertus. *Anno 1332. Epiſcopus Conſtantiæ erat Nicolaus, nobilis à Kentzingen & Fravvenfeldo. Contra quem electus erat à quibuſdam Canonicis Comes Albertus de Hohenberg: patre Rudolpho, furioſo homine, natus: ſed præualuit bello contra eum Nicolaus: idq; auxilio Friderici Auſtrij, contra Ludouicum Bauarum electi. Cuius Friderici Locumtenens, ſeu Legatus, deſignatus eſt hic Epiſcopus Nicolaus, per vniuerſam ſuperiorem Sueuiam, Ergouiam, Turigouiam, & Alſatiam. Militauit etiam in caſtris Friderici 270. equitibus. Qui cātaturus ſuam primam Miſſam: omnium Monaſteriorum Monachis vtriuſq; ſexus, & alijs, præcepit: vt ſibi ad eam munera mitterent: quæ dantibus honeſta, accipienti grata, futura eſſent. Itaq; ad eum venerunt boues, oues, argentum, aurum, & alia: certantibus inter ſe liberalitate hominibus. Quidam tamen Magiſtratus ſuis vetuerunt, ne quid mitterent. At 1343. & ſequenti anno, maximâ vbiq; fame orta: auaritiam innatam, ea liberalitate commutauit: vt per id biennium, ſingulis hebdomadibus ad minimum ter paſceret pane, & pulte, circiter 300. aut 400. aut 500. homines: ac multos à morte ſeruaret.*

Fernaret. Mortuus autem 1344. anno, à pauperibus & mendicis portatus fuit ex arce Castel in oppidum Constantiam: ac sepultus est in Cathedrali Ecclesia, eodem cum Henrico Klingenbergensi tumulo. Ex Busch. & aliunde.

Plures non procul Tybingâ vici, nobiles plures. Theod. Nipp.

Ich Wolff von Ebersperg / Fraw Elisabeth von Vrbach mein Schwiger / vnd Fraw Elisabeth jhr Tochter mein Ehliche Wirtinn / verjehen vnd thun kundt allen den Leuten / die diesen Brieff sehen / oder hören lesen: daß wir mit gutem Rath / vnnd mit bedachtem Mute vnser gemeiner Freünde haben gegeben zu kauffen / rechtes vñ redeliches kauffes / den Ersamen Leuten Diemen vnd Friederichen seinem Bruder / genannt den Hertern von Tusselingen / vnd jhren Erben / den theil zu Aentringen an der Burck: den Anshelm selig von Haluingen / deß vorgenannten Wolffes Schweher / vnd Marquart sein Sohn / hetten vnd brauchet biß an jhn todt / vñ was zu der Burck hört: es sey ausserhalb oder inhalb gelegen: an Holtze / an Weingarten / an Wiesen: oder an Baumgarten / mit aller zugehörde / vnnd darnach / alles das wir haben gehabt / oder haben solten / Leute oder gut: es sey gelegen zu Aentringen / zu Boltringen / zu Oberndorff / zu Eschelbrunne / zu Rußten / zu Gchai / da zu der Medelun / oder anders wo / wo es gelegen sey: es sey eigen / oder Lehen / mit aller zugehörde: mit allen rechten: es sey kundt oder vnkundt / besucht oder vnbesucht: es sey Vogtey / Gericht / Täuern / Zwing oder Ban / Vischentze der Ammer / vnd am Necker. Diese vorgenannte Leute / Gut / vnd recht / haben wir gegeben vmb fünff hundert pfunde guter vnnd genehmer Häller / der wir von jhn gewertig seyn / gar vnd gäntzlich. Es ist auch also geredt / wo ob der Leute oder gut / eines oder mehr / oder die Burck / als sie vorgeschrieben steht / ansprechig were / oder würde / von jemand / das sollen wir jhn versprechen / vnnd verthedigen / an allen steten nach dem rechten. Wir die vorgenannten zwo Frawen verjehen / daß wir vns verzeihen sollen / vnd auffgeben alles / das vorgeschrieben stehet / nach dem rechten als recht ist. Vnd darümb / vnd vmb alles / das vorgeschrieben stehet: so haben wir jhn zu Bürgen gesetzet / deß Edelen Herren Grafen Vlrichs Bruder von Wirtemberg / den Kirchherren Korherren zu Spire. Herr Bernolt von Vrbach / den von Luitenbach. Walthern von Ebersperg. Wolffen von Füllenhart. Johansen Kenlin / Kiuerlin / Albrechten von Bunnenkam. Schweneger von Liechtenstain. Vnd den Meiren von Nippenburg. Also mit solchem gedinge / wo nit beschehe / vnnd auffgerichtet würde alles das / das vorgeschrieben stehet: so haben sie / oder jhr Erben / gewalt die Bürgen zu mahnen / zu Hause / oder zu Hofe / oder an der Oegen: mit jhn selber / oder mit jren Botte. Vnd nach der meinunge / so sollen sich die Bürgen / in den nechsten acht tagen antworten / gen Esselingen / oder gen Stutgarten / in eine rechte gesellschafft / in offenen Wirtshäuser / vnd da leisten auff den Eyde / ohne alle geferde: biß auffgerichtet wird alles / das vorgeschrieben steht. Were auch / daß der Bürgen einer oder mehr / nit leisten möchte / oder wolte: der sol einen Knecht / mit einem Pferde / an seine stat legen: vnd sol der leisten vngefehrlich in dem rechte / als er. Were auch / daß der Bürgen einer oder mehr abgienge / das Gott wende: so sollen wir einen also erbeten an deßselben statt setzen in einem Monat / so er von vns gefordert wird: Wo das nicht beschehe: so haben sie gewalt die vorgenannten Bürgen zu mahnen / vnd sollen die leisten / als vorgeschrieben steht. Vnd daß ihn / vnd jhren Erben / diß alles war vnd stete bleibe: darumb so geb ich der vorgenannte Wolff von Ebersberg / diesen Brieff besigelt mit meinem eigenen Insigel: vnd durch bitte willē / mein vnd Fraw Elisabethen von Vrbach meiner Schwiger / vnd Fraw Elisabethen meiner Ehelichen Wirtinn jhr Tochter: So hencken die vorgenannten Bürgen jhre eigene Insigel an diesen gegenwertigen Brieff / stete zuhalten / alles das hie vorgeschrieben steht / ohne alle geferde. Derselbe Brieff ward gegeben an dem nechsten Montage nach Sanct Georgen Tag / da man zalt von Christi Geburt Dreyzehenhundert Jar / in dem zwey vnd dreysigsten Jar.

Eberspach. Vrbach. Eschelbrunn. Nippenburg.

Sigilla XI. flauæ cereæ. In quorum primo, apri caput cum collo & pectore, eminentibus in dorso setis, dextrorsum respiciens. In ambitu sigilli verba: S. VVOFRAMMI. DE EBERSBERCH.

In tertio sigillo, clypeus, scutum à summo deorsum bipertitum. Verba circum. S. BERVOLDI MILI. DE VRBACH.

A. 1332.

A. 1332. *postridie Lucæ Euangelistæ: Sculteti, Iurati, totáq; vniuersitas ciuitatis in Kalvve, significarunt literis: Trutvvinum de Hingsteten, & coniugem eius Melchtildem, coram ipsis comparentes, altare B. Georij, in Ecclesia Parochiali B. Petri in Kalvve, pro salute animarum suarum & progenitorum, ad Missam dotauisse certis bonis.*

AEntringa arx. *Cauernâ quadam subterranea, olim ex arce alta Æntringa exitus erat. Nunc obstructus est: nec ardent lucernæ, quibus aliquis ad extremum eius gradi conatur, sed in progressu extinguuntur: imò & formidabilis sonitus, si longius intres, auditur. Non longè à pago Æntringa, illa arx abest: pagus iste, semimilliario à Tybinga.*

Lucernates. *Eodem 1332. anno, die Sabbati ante Martini, Lucernates Alemanni fœdus fecêre perpetuum cum Vrijs, Suitijs, & Vndervvaldijs. Hic iam est quartus pagus Helueticus, das vierdt Ort/ il quarto cantone.*

Rußeck. *Cæperunt eodem anno Tigurini Vlricum Russeccium Baronem: sed transactione quadam dimiserunt. Arx huius familiæ, ad Rusam flumen sub Lucerna supra pagum Merischvvandam erat.*

Choreæ Argentorati cruentæ. *Eiusdem anni hebdomadibus 4. post Pascha, post cœnam, Argentorati in platea incendiaria (in der Brandtgassen) in horto quodam, vbi Choreæ nobilium virorum fœminarum ducebantur, rixa & pugna (ein geschell) inter nobiles orta est. Ibi interfecti sunt duo Mylaheimij, vnd ein Welsche: ac septem Zornij, Her: Hetzelmarx/ einer von Hundesfeld/ einer von Epfich/ ein Huffel/ ein Fusse/ einer von Hohenloch/ vnd deß Schulthaisen Knecht/ einer hieß Frawenlob. Tum vtraque familia auxilijs se muniebat externis. Metuentes igitur ciues, ne peregrini in vrbem introducerentur: à Magistratu sibi claues & sigillum dari patiêre: dum inter se ambæ familiæ nobiles reconciliarentur: quorum petitio etiam locum habuit.*

Zornij.

Argentinensis politiæ mutatio. *Tunc nouum senatum creauerunt: in quem honestorum generum ciues, & singulos ex singulis opificijs viros, legerunt. Catera quoque Reipub. munera, & quæ publicæ paci vtilitatique profutura essent, prudenter constituerunt. Partibus mandatum, ne vllos inter se congressus faterent. Custodiæ, ad portas & aquas positæ: ne vlla in vrbem arma clàm inferentur. Excubabant in singulis turribus bini viri. Factæ, catarractæ portarum (die Schoßgatter) destructa domus, quæ portis contiguæ erant. Singulis noctibus celeres equites, vrbis plateas & vicos percrepitabant. Campana instituta, ad cuius pulsum portæ manè aperirentur, nocte clauderentur. Portæ quædam, ex maioribus minores factæ: als/ S. Andres thörnlin/ S. Steffan/ Vtengaß. Singulis diebus, bis Senatus habebatur, armatis palatium siue curiam custodientibus. Cognitio deinde facta est causæ nobilium (qui alioqui opificibus iam diu, nihil pro laboribus persoluendo, molesti fuerant) ijque omnes excesserunt vrbe, die S. Claræ. Destructa sunt prytanea, vel Symposiorum conuenticula (die Trinckstuben) zum Hohensteg/ vnnd Mylstein: die Stub zum Witterer/ die Stub zum Briefs. Ita potestas ac regimen, nobilibus Argentorati ademptum, & ad populum translatum est. Chron. Argent. M. Ser.*

Andronicus Iunior, Imp. Orient. 3. *Constantinopoli erat III. IMP. CÆS. ANDRONICVS IVNIOR PALÆOLOGVS, P.F. Aug. in annos 8.*

DVÆ APPARITIONES S. APOSTOLI PETRI, IN SVEuico oppido Ovva sub arce Teck.

CAPVT IX.

Si placet, aliquam huius temporis quoque Legendam, vt vocant, cognoscere: recitetur sanè quam ex veteri quodam Missali, Monasterij in oppido Teccensi Ovva, M. Leuio Schentzio procurante, nactus: breuius sic, sed bona fide, contraxi.

Apparitio senis peregrini, mulieri. *Anno Domini M. CCC. XXXII. Feriâ 2. post Pentecosten (inquit Henricus quondam Decanus in Ovven) inter publicam Missam, post pulsum Canonicum, apparuit quidam senex peregrinus, Adelhaidi, defuncti postea Clyssenij vxori, domi, cùm ipsa esset sola. Hic sedens ad cunas filioli eius: panniculum, quo facies huius tectius erat, remouit, aitque: Salue, charissime puer. (Conrad Hair) statim sanatus est, cùm antea hernioßus fuisset. Iussit mulierem dicere Decano: iuberet subditos suos pœnitentiam agere. Dominum enim nunc ostensurum vberiores fructus, quàm antea XX. annis: de quibus nemo, qui non pœnitentiam ageret, gustaturus esset. Non volebat vesci cibo, quem libenter mulier daturæ erat: sed exibat per posticum domus, per quod ingressus erat, ex horto adiuncto. Dixit, vestigia baculi sui, Decano fore satis signo euidenti, se ad-*

se adfuisse. Tunc euanuit. Mulieri autem tristitia & horror obortus est: ratæ, Dæmonem aliquem fuisse. Itaque domo excurrit: cui obuiàm veniebant homines ex Missa iam peracta. Reperta sunt 13. vestigia: duo, in domo iuxta focum: & vndecim extra domum, in solo propter æstatem torridam duro. Profunditas eorum erat, quanta est latitudo digiti indicis, vngui finito proxima: circulique eorum erant integri, sine vlla ruptura. Hæc omnia (inquit Decanus) erant mihi (mir obgenannten Pfaff Hainrichen) omnino ignota: donec post prandium honestius vir, Geroldus Lamershaim, & alij, mihi indicarunt. Quos ego duriter increpui, cur tam citò talia crederent. Dann ich achtet/ es were bäberey. Rogatu tamen eorum, veni in rem præsentem. Nec sine causa. Iudicaui ex vestigiorum impressione & figura: fieri non potuisse, vt homo simplex ea fecisset baculo in tam dura terra. Veritus sum contradicere, metu Dei: metuebam etiam Diabol: fraudem.

Vesperi adhortatus sum populum ad pœnitentiam (siue res mulieris vera esset, siue minus) exemplo Niniuitarum: & quòd Ioannes dicit, mentiri eum, qui se neget sine peccato esse. Ideo confitemini peccata vestra, mi populi. Singulis pro satisfactione impono: vt centies oret, Pater noster: centies, Aue Maria: & vt ieiunet Feriam quartam, sextam, & diem Sabbati ex præcepto Ecclesiæ: & vt detis communem eleemosynam. Ita absolui eos, benedicens ipsis: nec quicquam amplius secuturum cognoui.

Erant vana eodem die iudicia hominum: alijs nuntium Dei dicentibus: alijs, S. Nicolaum: alijs, mulierem esse à Satana deceptam.

Feriâ mox tertia, ego Hainricus Kircham ob negotia iui: ibique mansi à manè ad pulsum vsque vesperarum. Inde redeunti mihi, obuiam facti sunt circiter XX. homines vtriusque sexus. Altera apparitio. iterum apparuisse mulieri, de qua dixi, S. Petrum, & quidem specie Sacerdotis. Sedebat ea cum alijs mulieribus ante domum: surgensque, mihi obuiam ibat. Gratulabatur sibi, me redire: nec aliud quicquam effari poterat: quàm nomen virginis Mariæ, & salutationem Angelicam. Quoties aliud dicere vellet in corde suo maximos cruciatus sentiebat. Ita coactus sum etiam ego cum ea flere.

Postea mater ipsius mihi dixit: eam omnia, quæ sibi accidissent narrauisse D. Conrado Pfaffe. Tunc ego ad parochialem Ecclesiam iens, ex eo de re quæsiui. Respondit is, completa publica Missa, cum ipse adhuc staret ante aram D. virginis, venisse parentes mulieris: dicentes, eam, cùm mane surgeret, mutam factam esse. Iui ergo (inquit Conradus) cum eis ad mulierem: quæ nihil loqui poterat, antequam ex hypocausto eius exirent homines. Tum demum, matre ipsius & Conradus) vsque ad mediam noctem, sed postea arctè. Excitata autem eiulatu pueruli mei, recepi eum ad me. Vidi ibi senem sacerdotali habitu fulgentissimum. Hic in proximo scamno assidens, reprehendit me: quòd heri negotium alijs hominibus citius aperuissem quàm Decano. Veniam tamen simplicitati meæ, deprecantis, dedit: addiditque, rectè feciisse Decanum: qui illam adhortationem habuerit ad populum. Nam Deus (inquit) pœnitentiam populi admittit: eique benignè vult Vt pœnitentia ageretur. facere. Hanc gratiam à filio impetrauit Domina nostra: facta pace inter ipsum & vos. Dices Decano, vt alios etiam ad pœnitentiam adhortetur. Negauit mulier, se quicquam dicturam: quia plurimum doloris acceperit. Ergo muta eris (inquit) donec dixerit. Ego sum S. Petrus, à Erat S. Petrus. S. virgine ad vos missus: non Iacobus, aut Nicolaus sicuti vulgus putat. Si Decanus & Sacerdos nolent loqui: erunt & ipsi muti. Decano itaque Conradus narret: & ipse alijs prædicet. His dictis, euanuit. Dixit hæc mihi (inquit Decanus) D. Conradus.

Tunc ego, pulsatâ adhuc vesperi campana, pro concione hæc multitudini dixi. Mulieri facultat loquendi rediit: eaque dixit: Verè omnia, quæ dixistis, ita sunt. Tunc alij Deum laudare: alij perterreri, atque plorare.

Miracula, inde secuta. Octo circiter pueris (vt parentes eorum asserebant) mortuis, vita restituta fuit. Sanati sunt epileptici, hernioſi, & alijs morbis laborantes. Oblationes multæ fiebant: quas ego fideliter collegi: nec quid inde mihi reseruaui. Nec Dominus Ludouicus, Dux de Teck, Tecc. Dux Ludouicus. bonæ memoriæ, vlla in re me impediuit: sed honorem S. Petri pro viribus promouit. De oblatis donis ædificaui ego sacellum in loco vbi S. Petrus incesserat, vestigia baculo suo faciens. Testati sunt hæc ciues Oppenses, Vischlinus & Kletterus. Tres item mulieres, ex proximo vico Tettin-

Miracula secuta.

De oblatis donis.

gen. Hæc hactenus.

Pulchra sunt ea: quæ me apparitionum Numinum, quæ in Homero meo sunt, admonent. Apparitiones Deorum Homericorum. Vt cum Iliad. 1. Minerua soli Achilli apparet, nec ab alijs cernitur: quæ eum à rixando cum Agamemnone

memnone dehortatur. Et 4. Iliad. Laodoci specie, Pandaro: incitans eum ad percutiendum sagitta Menelaum. Item cùm Iliad. 20. Apollo Lycaoni simulatus, Æneam depugnare cum Achille exhortatur. Venit mihi quoq; in mentem illorum Prædicatoriorum Monachorum: qui anno Domini 1509. magna miracula, apparente D. Maria sartori, per hunc ipsum Sartorem apud Bernates effecerunt. Sed hæc missa facio. Illa quæ in S. literis sunt, magis me mouent. Deuter. 13. Si surrexerit in medio tui Propheta: aut, qui se vidisse somnium dicat, &c. Galat 1. Si Angelus de cælo diuersum Euangelium à nostro, vobis annuntiauerit, &c. Et 2. Cor. 11. Ipse etiam Satanas transformatur in Angelum lucis. Heb. 1. inuenîmus, S Angelos mitti ad inseruiendum saluti prorum: non autẽ, Petrum aut Paulũ aliumúe sanctorum hominũ. Semper ad fontes Israelis eundem.

COMITIA SPIRÆ. MANCIPIA, AB VRACHIO NOBILI VENDITA.

Conradus, Augustani Vlrichi Abbas. Agnes, Teccensis Ducissa, quendam contractum approbat. Plures hinc inde Sueuicæ nobilitatis viri & fœminæ. Bellum inter Regem Bohemiæ, & Imp. Ludouicum. Perduellis quidam Rotvvilensium. Tigurinæ vi bis ϕιλονεικίαι, in ἀμφιλογίαις mutata. Kilbergensi Gynæceo quiddam venditum. Oppidum VVirtembergense Bietighaimum. Manfredina Italiæ familia.

CAPVT X.

Comitia Spiræ. Pacis Imperij causâ.

ANNO 1333. *magna erant Comitia Principum Spiræ: vbi per Imp. Ludouicum diligenter actum de pace stabili per Imperium facienda (quia regiones pleræq;, diuturno bello perditæ erant) & de latrocinijs (cùm viæ tempore belli, infestæ proficiscentibus factæ essent) expurgandis. Conquestus etiam de iniurijs & violentia Papali: multos Ecclesiasticos & Politicos Principes sibi conciliauit.*

Fulgura.

Continua 7. Cal. Iul. fulgura terruêre mortalium animos (teste Auent.) multosq; extinxêre. Sacris atq; victimis, vici vrbesq; lustratæ. Quidam equo vehens: reclinato in collum equi, capite, fulmen euitauit. Eluuies quoq; solito maior, agros inundauit.

Tubing. C. VValther. Geroltseck.

Comes VValtherus de Tubingen, Dominus in Geroltzeck, pignori sibi data habebat oppida Alsatiæ Erstein & Schutternum, & Castellum Schvvanau. Erat & Schænauum. Ex quo Castello cùm prædationes fierent in illis locis (quia VValtherus erat hostis ciuitatum) Argentinenses magno die Iouis exierunt contra Erstеinum: quod postridie vi ceperunt, præsidioq; munierunt: donec etiam Schutternum captum est. Postea destruxerunt, tum Erstеinum, tum Schvvanauum, tum Schutternum. Chron. Hertzog.

Constantiæ ad lacum Acronium (Lycosth. teste) propter læsos & malè tractatos Christianos Iudæi nouem interfecti sunt. Sex aquis submersi, duodecimq; combusti.

Syndelfing. collegium. Aichelberg. Schænck. VVinid. Errun.

Vlricus, Comes VVirtembergensis, patronus fiebat Collegij Synadelphingensis.

Albertus, Comes Aichelbergensis, Adelbergensibus bona quædam vendidit.

Conradus Schænckius VVinidensis, 1333. pridie assumpt. Mariæ (quæ vulgò dicebatur, der Errun.) tria iugera vineæ in Staigersberge sitæ, Lorchensibus, XXXIIII. cum dimidio libris guter Häller *vendidit.*

Ανδρικόδων πρᾶσις ἐντελής.

Vrach Truchsaß. Mancipiorum venditio.

Ich Conradt der Truchseß von Vrach/ Ritter/ thun kundt vnd verjehe offentlichen an diesem Brieff allen den/ die diesen Brieff lesen/ sehen/ oder hören lesen: daß ich den Ersamen Geistlichen Herren/ dem Apt vnnd dem Conuent deß Closters zu Lorch/ hab geben die zwo Frawen/ Agnes/ vnnd jhr Schwester Mahilt/ Degan Reinbolts seligen Töchter/ vnd jhre Kindt/ die da von kommen mögen/ vmb drey pfundt häller: der ich gewerth von jhn bin. Vnd deß geb ich jn diesen Brieff besigelt mit meinem Jnsigel/ das daran hanget. Dieser Brieff ward geben/ da man zalt von Christus Geburt dreyzehen hundert Jar/ vnnd darnach in dem drey vnd dreysigsten Jar: an dem Sontag zu Mitfasten: Das war je wolfeil. Aber dazumal richtet man mit 3. ll. mehr auß/ deñ heutige tage mit 30. ll. oder mehr. *Omnia vili precio erant. Parum tunc pecuniæ, sed multa frugalitas. Hodie, multum pecuniæ, sed magna prodigalitas. Væ tibi auare & superbe Mundo.*

Vilitas rerum, olim.

Vrbach. VValther.

VValther de Vrbach, vendidit Lorchensibus duo prata in vico Bliderhusen, beyde Mansmat (4. *iugera magna*) 46. *libris* guter häller. *Sponsores, Dominus Bernoldus de Vrbach, sein Vetter: VValther de Ebersperg. Frider. Mær de Nippenburg. Anshelm de Vrbach, frater ipsius.* Die sollens versprechen: oder nach ermanung/ vber acht tag selbs leistẽ in Gemünd/ oder zu Schorndorff. Oder soll jeder einen Erbarn Knecht mit ein Pferd legen in rechte gesellschafft. *Die lunæ ante Michaelis, M.CCC.XXXIII.*

Iterum

Iterum contractus quidam, VValthero de Vrbach aliquid Lorcham vendente, confirmatus testibus: Bernoldo de Vrbach, & Frid. Mær de Nippenburg, eodem anno.

Hiltprandus, natus Herterij de Hertenegge militis, Canonicus secularis Ecclesiæ in Lorch, Herter.
ob salutem animæ suæ, purè & simpliciter propter Deum, Canonicatum & præbendam suam resignauit Lorchensibus, 18. Kal. Maij, 1333. M. Scr.

Conflagratio ponitur ad hunc aut sequentem annum, cœnobij & fani S. Margaretæ apud Incendium Au-
Augustanos, ac Schwibogenæ portæ, cum CC. VI. aut pluribus domibus. Item, fusio campanæ gustæ.
S. Mauricij, nominatæ Regina, die Palmarum.

Inscriptio Campanæ Ratisbonensis.

Mille trecentis triginta tribusque sub annis,
Tempore sub malo condita solo fui.* Campana Ratisbonensis.
En tuba sum Regum, populum voco, concito clerum.
Sanctos collaudo, tonitru fugo, funera plango.

Conradus VVinckler, ciuis Augustanus, 32. Abbas ad D. Vlricum factus est. Cæsari hic VVinckler Ab-
Ludouico percharus, ei à confessionibus erat: & pro omnibus ipsius liberis fideiussit in Baptismo. bas.
Habitus est pro secundo conditore Vlriciani cœnobij: quòd optimè de eo meritus esset: murisq; &
arcubus à ciuitatis solo separasset. Idem postea Caroli Cæsari fuit acceptissimus: cui Carolus argen- Monstrantia.
team inauratam thecam, siue Monstrantiam, dono dedit: cui ille caluariam S. Dionysij Episcopi
includeret. M. Scr. & Brusch.

Anno 1334. Pont. Ioannes 22. nonagenarius, moriens reliquit in thesauro Ecclesiæ CCL. Pontifices Rom.
Turmas Ducatorum. Ei Benedictus 12. successit: qui pleraq; acta Ioannis recidit: & initiò non a-
lieno animo ab Imperatore erat: sed metu Regum, Philippi Galliæ, & Ruperti Apuliæ, eum ab
excommunicatione absoluere non est ausus.

Contractus quidam. A D. Gottfrido de Rammingen.

Jch Werntz / Hainrichen deß Becken Sohn von Vgingen / thun kundt allen / ꝛc. daß ich hab zu kauffen geben / Varnhaintzen einem Bürger von Göppingen / vnd seinen Erben / ein Pfundt järliches Gelts / guter vnd genehmer Haller / vmb zehen pfundt Haller: vnd bin der von jhm gewehret / ꝛc. vnnd soll jhm das vorgenannte Pfundt Gelts richten vnd geben / oder seinen Erben / ob er nit mehr were / auß acht Vichartè Ackers / der ligen fünffe zu Gamoltzhusen / die heissen der Brügesacker / vnd zween zu Heuningen / bey dem weissen stege / vnd einer an dem Lewe / ꝛc. alle Jar zu vnser Frawen tag der ehrenreichen. Bey diese Kauffe sind gewesen diese Gezeuge: Memhart der Bircker / der alte. Ertzbach Leuderli von Geppingen. Otto Ertzbach / der Rote. Suter / der Scherer. Hofelich / der Suter zugenannt. Vnd das diß alles / war vnd stet bleibe: so hat vnser Gnädige Fraw / die Hertzogin von Heuningen / durch vnser bitt willē / jhr Jnsigel gelegt an diesen Brieff. Diß geschach an Sanct Afren Tag / in dem Jar / da man zalt von Gottes Geburt / Dreyzehenhundert Jar / vnd vier vnd dreyßig Jar. Göppingen.

S. AGNETIS, DVCISSE DE TECC.

In Sigillo, elephas.

Agnes hæc, suprà quoque anno 1327. obit. Teccens. Agnes.
Eodem hoc 1334. A. die S. Barthol. Fridericus Mullerus de Mandelberg, vendidit pagum Fünffbrunnen/
Fünffbrunnen / Comiti Burckarian seniori, & omnibus eius hæredibus, vmb zwey vnd viertzig wolfeil Dorff.
Pfund / guter vnd geber Häller / *cum omni pagi iure*, besucht vnd vnbesucht / im Holtz / vnd
Feld. *Anno postea 1362.* an S. Sebasten abendt / *Comes Hohenberg*, hat sich verziehen aller
ansprach an das Dorff zu Fünffbrunnen / außgenommen / was arme Leut / die damals da
waren / oder kommen würden / die seiner von dem lieb waren.

Comites de VVirtemberg & Oetingen, Rineccam oppidum Episcopi Argentinensis occu- Rineck.
pant. Alb. Argent.

Vlricus de Rammungen, eques, & frater eius VVernherus, quiddã vendiderunt Lorchen- Rammingen.
sibus. 1334. die S. Gregorij. Iisdem & Cunradus de Scharenstetten, eiusdem anni die S. Georgij
quiddam vendidit.

Henricus Hæsler, ciuis Stutgard. vineam vendidit Hermanno, Parocho Mynsteræ: testi- Stutgardia.
bus, Alberto Nyttel, & Hugone Kleck, Iudicibus Stutgardianis, & alijs, signante D. Vlrico Nyttel Albertus.
VVirtembergensi, Præposito Spiræ zu S. Widen: & M. Marquardo, Præposito Stutgardia-
no 1334. die S. Catharinæ.

Mersburg. *Eodem anno Mersburgum, quòd Constantiensis Episcopus contra Imp. Ludouicum fauebat Papæ, obsessum fuit auxilio Cæsaris à Comite Hohenbergensi, sed frustrà: quia Constantienses obsessis opitulabantur commeatu, rebusq; alijs. 5. Stumpf. 9.*

Bellum Bohemi R. cum Imp. Ludouico. *Circa hæc tempora, Ioannes Bohemiæ R. bellum habebat contra Imp. Ludouicum: quòd hic Ducatum Carinthiæ & Carniolæ, &c. (Duce harum regionum Henrico, sine masculæ prole extincto) Austriacis Ducibus, Othoni & Alberto, concessisset: quem Ducatum Bohemus, ad suum filium Ioannem, qui illius mortui Henrici filiam (Maultascham, de qua dictum antea 1331. anno) habebat, pertinere arbitrabatur. Bohemo itaque Austriam depopulante: Imperator collectis copijs, accito VLRICO VVIRTEMBERGENSI, VVilhelmo Iuliacensi, sororio suo, Viennã nauigijs deuehitur. Ibi Iuliacensem, Ducem creat: castra iuxta hostẽ locat. Sed interuentu bonorũ Principum, res conflatione nouorũ coniugiorum transacta est. Lege Auent. lib. 7.*

Iuliacensis Ducatus. VVirtemb. Vlricus. *Anno 1335. obijt Vlricus iunior, Comes de VVirtemberg: vt ait Brusch. qui eum inter benefactores Vlmensis cœnobij S. Michaelis VVengensis numerat.*

Tubing. Ecclesiæ Rector. *Eiusdem anni idibus Mart. obijt D. Ludouicus, Rector Ecclesiæ in op. Tybinga: sepultus iuxta sacellum S. Benedicti. Ibi etiam humatus est eiusdem Ecclesiæ Rector D. Bertholdus.*

Refectorium Bebenhusensis Monasterij, ædificando absolutum.

VVellstain. *VValther Hagk de VVellstain, & vxor eius Catharina de Kazzenstain, vendunt Aduocatiam in Mulasingen Lorchensibus. Sponsores & sigillatores: Albertus Hagk frater eius, Ioannes de Rechberg sororius. Conradus im Steinhauß. Gamund. ciuis. M. Scr.*

Hagkij. *Fuit autem prænobilis, illa Hagkiorum familia (teste Gabelc.) cui VVellstain arx ad Kocherum, Luterburgum item, olim paruerunt. Ad Nicrum autem, Hohenzeckoppidum & arx: nec procul inde, arx Schaubeccia: quæ hodie nobilium est à Plieningen.*

Schaubeck. Klingenberg. *Quidam Klingenbergius de Duellio, quendam Bodmensem nobilem infestum habuit: cuius vicos combussit Bodmam vsque.*

Rotvvilensium hostis callidus. *Infestabat Rotvvilenses, σύλαν πρὸς αὐτοὺς ἔχων, cuiusdam Baronis ab Hevven ministeri, multifariam. In quem illi promiserunt magnam pecuniam: si quis aut viuum, aut mortuum, ipsum traderet. Nomen ei erat Sedulus. Credo, virum nimis fuisse nobilem, πολυθαλέος. Hic quodam tempore habitu Abbatis, Rotvvilam cum fideli sibi nobili ingressus, magno in honore à ciuibus habitus fuit, non agnoscentibus. A quibus cum honoratus vino fuisset: ante portam se manifestauit, gratias agens: sed perniciter auolauit. Quodam deinde tempore, abacto pecore, ciuibus ipsum persequentibus: ipse strigoso equuleo vectus, sacco farinæ insidens, veste rustica, salutãs hostes suos, incognitus transijt, tanquam è molendino reuertens. Alio tempore aduersarijs pagum in quo eum esse sciebant, circumdantibus: ille, ἐν ἀφύκτῳ ἐχόμενος, sumptâ veste rustica lacera, fasce fœni capiti occultato: tanquam equis aratoribus pabulum allaturus, impunè per illos euasit. Tandem Rotvvilenses, ne astutiâ eius grauius læderentur, controuersiam cum eo transegerunt. Stumpf. lib. 5. cap. 39. ex Ioan. Virodurano Monacho. Erat ille talis, qualis Apelles Gailingensis cantatur fuisse, eques expeditissimus: auiarium pecuniosum, & pendentes ad portã Noribergensis vrbis ocreas, agilitate mira auferens: sed tandem à ministris illius lauditissimæ Reipub. captus: πολίεθρον ἔργον, ἀπὸ τοῦ τῶν πορφύρων λίθων γενόμενος.* Es thuts ein weil/ aber zu letzt/ gemeiniglich ein böß end.

Tigurinæ Reipub. mutatio. *Tiguri facta 1335. seditione 7. Iunij: Senatus loco suo motus est, & alius in locum eius substitutus. Potentiores enim & nobiles viri, mutua affinitate inter se iuncti, res arbitratu suo gesserant. Nouo ergo Senatu instituto: factus est consul Rudolphus Brunius: institutæ sunt quoque Tribus de nouo, quæ antea non fuerant. Extorres verò illi priores senatores, Rappers vvilam ad Ioannem de Habspurg plerique se receperunt. Inde, postea multa mala. Munst. lib. 3. cap. 68. Vide infrà 1350 annum Christi.*

Ventus. Græninga. *Eodem 1335. anno, die Sim. & Iudæ, maximus & violentissimus ventus, in partibus Rheni Sueuiæq; sauijt: qui ædificia prostrauit, arbores radicitus euulsit. Trit. Anno 1336. oppidum Græninga ad Comitem VVirtemberg. Vlricum peruenit, vt antehac dictum: nempe lib. 3. cap. 12.*

Tubing Palat. Rudolphus. Wir Graff Rudolph/ Pfaltzgraff von Tübingen/ genannt der Scherer/ &c. *Insigillo, equus bello instructus: cui ipse, cataphractus insidet. Scutum ad eius sinistram: in quo, vexillum. In dextra, hasta cum vexillo. Circumscriptio. S. Comitis Rudolphi de Tuvvingen, Palatini. Literarum Datum, M. CCC XXXVI. Inter alia sigilla, etiam hoc appensum est: S. Henrici, Comitis de Tuvvingen. Nec additum est, Palatini. In scuto, vexillum: in galea, duo cornua, inter se aspicientia conuexitate sua. Nec tamen in literis mentio fit huius Henrici, nec quòd obsignauerit.*

Obijt

Obijt Hainricus, Comes Palat. de Tuvvingen, die natiuitatis Domini. Bæblingæ sepultus. Et Henricus.
Inueniuntur Conradus & Ioannes de Rechberg: ille, 1336. hic, 1338. Rechberg.
Hiltebrandus de Manthal. Aduocatiam Cuneueldicam prope Essingam, 1336. vendidit 18. Essinga.
ß. guter pfenning Haller/ *Abbati Ludouico & conuentui Lorchensi. Testes, Albertus & Vlricus de Snaitberch.*

Albertus VVirt Ergazingensis, & filius eius Albert. vendiderunt Kilbergensi Prioriſſæ Kilberg. Prioriſſa.
& conuentui curiam quandam, cultam quotannis à Roggenvvibelio, cum omnibus pertinentijs: ſa.
der järlichen gülten 14. Malter Rocken (Horber mäß) 3. Malter Habern/ vnnd 1. Scheffel Erwisen/ *CVIII. libris*, guter vnd genehmer Haller. *Testes:* Joannes Böcklin/ Vogt zu Horb. Bernhardus Stacheler. Matthæus der Richter. Marquardus Böcklin/ *ciuis Horbens.*

Actum (datis sponsoribus, & potestate in obstagium citandi, Horbam in cauponam) anno 1336. *die Simonis & Iudæ.*

Adelhaida & Sophia sorores, Hugonis Hailfingensis *filiæ, Burckardi & Reinhardi fra-* Hailfingen.
trum de Ebingen vxores: consensu maritorum suorum, homines & bona, quæ habebant Reustæ, cum omni iure, Bebenhusanis pridie S. Ambrosij 1336. donarunt.

Bietighaimum his temporibus adhuc pagus erat: sub VVirtembergicis, & Venningijs, ac Bietighaim.
Schvvabeckijs: ac modò circa 1386. *factum est oppidum: totumq; ad VVirtembergiam venit.*

In medio eius cum adhuc pagus esset, castellum stetit. Prope oppidum, ruinæ arcis appa- VVeilera caſtel-
rent, VVeilera dictæ: quod nomen postea loco remansit. Sic appellatur etiam locus: vbi, si Bietig- lum.
haimo descendas, villa Hegnach olim fuit. Steterunt aliæ quoq; arces apud Bietighaimum: nempe trans Entium, Hofen: & Aspergum versus, Brachen. M. Scr.

Obijt 1336. Rudolphus Senior, Comes Hohenbergensis, *Ianu. 16. Habuit vxorem Irmelgar-* Hohenberg. Rud.
dam VVirtembergensem. Fundatio S. Mauricij Ebingæ Rotemburgicæ, ei tribuitur. Fuerat senior.
Comitis Alberti filius. M. Scr.

Hoc tempore in Italia Richardus Manfredus florebat: ex clarissima Manfredi (Suevici Manfredus
generis) Siciliæ Regis familia ortus. Hic dominabatur in Flaminia, ciuitatibus Fauentiæ & Richard.
Imola, cum fratre Ioanne. Sed sub Valentino Borgia hæc familia perijt, Pontificante Alexandro VI. Qui Borgia Guidonem quoque Veltrensem, Vrbini dominum, 1482. oppressit. Iac. Phil. Berg.

METEORA QVÆDAM. HASTILVDIVM GENERALE XVIII. GERmanorum. Sueui multi nobiles, in literis contractuum. Emphyteuticus contractus. Hentricus, Episcopus Augustanus. Pontificibus Rom. lucrosa, Alemannorum stultitia, & inter se discordiæ. VVirtemberg. Comes Vlricus, in Vrbe Metis. Comites illustres, Hugo Hohenbergens. & Conradus Tubingens. Incendium Rotvvilæ. Campidonensis Abbas, Conradus.

CAPVT XI.

ANNO 1337. *dirus Cometa per æstatem apparuit: cum quo & alter Cometa, aliquot menses* Cometæ.
fulsit. Etiam aliàs sanguine pluisse traditur. Præterea, locustarum ingens vis ab oriente Locuſtæ.
erupit: senas alas, dentes gemmarum instar nitentes, habentium. Tanquam nubes, Solis conspectum auferebant: longitudine 35. millia passuum, latitudine 10. occupabant. Auent. ex Lycosth.

TORNEAMENTVM.

Ludi circenses vel equestres decimioctaui, Ingelhaimi oppido Imperiali, hebdomade diem Haſtiludium. 18.
Dominicum post Omnium Sanctorum secuta, acti sunt. Ingelhaimi.

Reges eorum, equites quatuor.

Ioannes Truchsæssius de VValdpurg. Fridericus de Preissing. Erasmus de Liechtenstein. Adamus de Kœnigs Eck.

Interfuêre Sueui, aut Sueuis affines.

Eberhardus Greiner, Comes VVirtembergens. Rudolphus dictus Magnus, Marchio Badensis. Ioannes Comes Hohenzollerensis. Sigismundus, Comes Fyrstenbergensis. Christoph. Dominus VVeinspergensis. Fridericus, Dominus Iustingensis. VVilhelmus, D. Hohenrolzeckensis. Theodoric. D. Stauffensis.

Nobiles.

Gyltling. Cronenberg. Langenovv.

Eraſmus Rechbergius. Paulus Gyltlingius. Ioan. Weiß Feurbachius. Ioan. Cronenbergius. Ioan. Gemmingius. Chriſtoph. Lindouius. Frideric. de Stain. VVernher de Langenovv. Georg. Adelman de Adelmansfelden. Frideric. Fæslerus. Et alij.

Contractus quidam.

Herteri duo.

Tuſſelingenſes nobiles viri, Dominus Fridericus & Diemo Herteri, fratres, emerunt 1337. anno, próximà poſt S. Martini Feria 6. trecentis viginti libris bonorum obolorum, ab Hainrico de Nugeneck, & vxore eius Sophia, bona ipſorum: quæ habebant in Schainbuch, &

Braitenholtz.

Braitenholtz, & Entringen: cum hominibus, agros, vineas, &c. Promiſſis omnibus, quæ ad firmum contractum requiruntur. Commemorantur ibi nobiles alij: Albertus, Hainrici aſſiſus,

VVerſtain. VVittingen. Salbadingen.

Kilchherr zu Herbertingen / vnd Giltelingen. Herr Conradt von Werſtain / Ritter. Herr Hans von Wittingen / Ritter. Herr Wernher von Salbadingen / Ritter. Rudolph von Ramſperg. *Hi citandi erant, ſi opus foret, Tubingam, aut Rotenburgum, aut Herrenbergam, vt ſponſores. Erat Albertus ille, frater Sophiæ. Literæ ab eis obſignatæ, Æntringæ. Dict. Nipp. Nugeneck, Newneck, Neuneck.*

Eodem anno 1337. anno (ſed ante præcedentem contractum, nempe die Mercurij ante VValpurgis) apud Rotvvilenſes literæ venditionis cuiuſdam factæ ſunt, hæ ſummæ. Dominus

Rutenſes.

Petrus de Rutſenior, eques. Albertus, nepos Petri ex fratre, eques: & quinque filij D. Petri. Dominus Reinhardus, eques: Petrus / Kirchher zu Rotwile. Joannes / Kirchher zu Birmingen: *Berchtoldus & Rentzmannus. Hi vendiderunt Alperſpachenſi cœnobio (conſentiente D. Hugone de Kurneck, equite, Rentzmanni curatore) plurima bona (cenſus pecuniarios,*

Alperſpach. Venditio.

decimas frugum, gallinarum, caſeorum: areas, prata, curias, iudicia, collaturas, molendina, res & homines, &c.) mille & ſeptuaginta duabus libris, atque ſedecim ſolidis. Ea autem bona erant in vicis: Rœtenberg Honvviler, Petricella, Rumlindorffo, Betzifvvilera, Glatthain, Vogelibergo, Gaiſvvanga, Elnboga, &c.

Hæc omnia, tot ac tanta bona, cum omni iure, Monaſterio prorſus tradidêre propria, citra vllam vnquam cuiuſquam repugnantiam: Weder mit Geiſtlichen / noch Weltlichen Gerichr: keinen weg / ſuß noch ſo.

Teſtes contractus huius obſeruandi, à venditoribus dati:

Kurneck. Saltzuas.

Dux Teccenſis Fridericus. Comes Berchtoldus de Sulitz. D. Conradus de VVerſtain. D. Hugo de Kurneck. D. Burc. de Kurneck. D. Alvvertus de Orve. D. Burcardus Saltzuas. Hugo de VVebingen. Burc. de Kurneck, D. Brunonis F. Bentz (Berchtoldus) der Maiſter. *Si quis contra hunc contractum ageret: horum erat, propugnare: aut per iuramentum erant Rotvvilam citandi, Oberndorffum ve: donec Alperſpachenſibus ſua poſſeſſio, certa redderetur.*

Obſtagium.

Si quis ipſe horum ſponſorum nollet comparere: is obligatus erat, ſeruum cum equo in publicam cauponam horum oppidorum mittere: ibique obſtagium obire (alda leiſten) quandiu cæteri omnes.

Aliquo horum ſponſorum mortuo: alius ſubſtituendus erat: & 14. diebus ſiſtendus, ſi vocaretur. Quod duobus ex ſponſoribus placeret, ac cœnobitis, de die aliquo conuocationis: hoc cautio quoque probandum erat. Venditores etiam iurarunt pro ſe & ſuis hæredibus: ſe operam daturos, vt ſponſores liberarentur hoc onere ſponſionis, ſine ſuo detrimento. Sigilla, & à venditoribus appenſa, & à ſponſoribus, & à curatore Hugone.

Eodem die Erckingel Eigelvvart à Valckenſtain, liber Iudex Aulicus Rotvvila nomine Cæſaris Ludouici literis confirmauit præcedentem contractum.

Oberndorff.

Eiuſdem 1337. anni octauo die ante S. Vrbani, approbarunt Scultetus & Iudices Oberndorffenſes contractum quendam: factum inter Conradum Schafhobr, & Conradum Maierum Ellenbogenſem, 64. ll. probæ monetæ: qui Schafhabr bona quædam in Furnſal venum dederat alteri, mutwilliglich vnd vnbezwungen: *id eſt, ſponte ſua, nec coactè.*

LOCATIO EMPHYTEVTICA.

Emphyteuticus contractus. Lorcha.

Eberhardus Treglin, curiam ſeu villam Tammæ conduxit in ſe & ſuos hæredes, zu einem rechten ſteten Erblehen: *vt daret Abbati & conuentui Lorchenſi, annuatim XVI.* Malter lauters Rockens Grüninger Mezze: *idque repræſentaret Gryningam, aut Mynſteram, ſine ipſorum impenſa & detrimento, ad diem S. Galli. Niſi id fieret, vel ab ipſo, vel ab hæredibus: curia reditura erat ad Monaſterium. Nec vlla calamitas eximebat ipſas à Canone dicto præſtando.*

Eberhardo

Eberhardo mortuo: hæredum erat accedere Abbatem: datisque 5 solidis, curiam ab eo accipere. Signauit D. Fridericus de Nippenburg, eques: & D. Bernoldus de Sachsenhaim, eques. Emphyteosis (ἐμφύτευσις) melioratio est (sic loquebantur) quia initiò sterilia tantùm, per hunc contractum concedebantur: vt, qui acciperet, rem in meliorem statũ adduceret. Emphyteota (ἐμφυτευτὴς) qui talia conducit. Locatio emphyteotica (μίσθωσις ἐμφυτευτικὴ) hinleihung der Güter vmb besserung willen M. Scr. — Nippenburg. Emphyteusis.

Differentia ἐμφυτεύσεως, καὶ μισθώσεως, καὶ ἐκποιήσεως: Emphyteuseos, & locationis, & Alienationis Locatio, vel conductio semel facta, vbi negotium peractum fuerit, cessat. — Locatio & conductio.

Alienatio, venditio in perpetuum est: nec, qui emit, quotannis aliquid numerare vel soluere cogitur. — Alienatio.

Emphyteusis, potest perpetuò manere: & sic à conductione differt. Quotannis etiam aliquid numerat: & sic ab alienatione differt. Itaq; ipsa medium quiddam, inter Alienationem & Locationem est. Harmenopul. lib. 3. Tit. 4. — Emphyteusis ab vtraq; differt.

Eodem 1337. anno erat Abbas Murrharti Henricus: & Parochus ibi, Pfaff Albrecht.

Henricus à Schæneck, Vlrici Augustani Episcopi decessoris frater germanus, in locum eius substitutus à Canonicorum senatu est: intercedentibus Imper. Ludouici precibus. Cui quia datus erat: exauctoratus est 1349. anno à Papa: eiq; successor datus, Marquardus Randeccius: cui cessit Henricus, cùm 12. A. præfuisset, reseruatâ sibi annua pensione. Absoluit reliquum vitæ tempus in oppido Sueuicæ Gamundia, charus omnibus. Obiit 1368. sepultus ibi in parochia D. Virginis. Brusch. — Schœneccius Henric. August. Episcopus.

Copiosus hoc 1337. anno erat prouentus frugum, vini, leguminum, fructuum. G. Fabric. Misn. 2. Cõtrà, Tritenh. ait: magnam fuisse (in Suevia) hominum & pecorum pestem, caritatemq; frumenti: ac multos pauperes fame periisse. — Frugum prouentus.

Anno 1337. Imper. Ludouicus Regi Anglo Eduardo, Regnum Gallicum sibi quodam iure vendicanti, atq; auxilia contra Philip. Galliæ R. petenti, promisit: sed Principibus obtemperare volentibus, præstare non potuit. Itaq; pecuniam Anglus frustrà exposuerat. Trit. — Anglus Eduardus.

Antea verò miserat Imperator legatos ad Papam, pacis conciliandæ gratiâ: sed ij redierant reinfecta: quòd Pontifex à Rege Franciæ deprauatus esset. His suspectam esse dixerunt Germanorum concordiam. Prouerbio dici à Romanensibus: sibi quàm maximè vt. le esse, GERMANOS ESSE QVAM STOLIDISSIMOS. Ideo 4. idus Iul. 1338. Proceres, & Ecclesiastici & Politici in agro Moguntino congressi: hostem Reip. atq; religionis Christianæ proditorem, iudicarunt: quicunq; acta Vicesimisecundi tutaretur. Ex solo electionis beneficio omnem potestatem imperiumque proficisci: nec vllo pacto Pontificis Romani, in hac re sanctimoniæ & consensu opus esse. Francofordiæ deinde Scripto, 6. Augusti eiusdem anni, Ludouicus denuò Papæ arroganciam confixit. Inter alia, pessimi Pharisæi, inquit, perditissimi Antichristi, Comitis Cæsareis, suffragijs Principum, rebus impositum, aiunt, non esse Imperatorem: nisi primarius Sacerdos, qui Dominus rerum & vtriusque potestatis manceps sit, author fiat, &c. Vide Auentin lib. 7. & Naucler. Generat. 45. Magna turbatio inde per Germaniam, præsertim Sueuiam, secuta est. Monachi namque qui Pontifici adhærebant, Francofordiâ & Reutlinga, & aliunde, expulsi fuerunt. Hedio Paralip. — Germanorum stultitia & discordia, Pontificis Rom. vtilis. In Papam pro Cæsare.

Mandauit eodem anno Cæs. Ludouicus omnibus Clericis & religiosis: vt sacra quæ Papa interdixerat, iterum exerceret. Paruerunt alij, alij non. Eiecti sunt ab Vlmensibus fratres Prædicatores qui contra Papam esse nollent. Sic à Constantiensibus quoq; & Thuricensibus factum. Altero autem anno, oppidum Rotvvila combustum fuit vsq; ad sex domos. Credebant superstitiosi, id illum esse propter despectum Papæ. Fuit etiam magna seditio Constantiæ, ciuibus Magistratus creantibus. Felix Fabri. — Vlma.

Circa hæc tempora, in ciuitate Metensi solennis conuentus nobilium habebatur: Ludiq; hastiludi celebrabantur. Ibi V Virtenbergensis Comes Vlricus (Heros bello & pace præstantissimus) honorificè habitus, cùm in reditu domum versus esset: iuxta oppidum Bonfeldum (Benfeldum Alsatiæ) à milite quodam de Vinstingen, nihil tale de eo meritus, nec prouocatus, captus est: cæteris dimissis solus in custodiam aduersarij abductus: nec prius inde dimissus quàm centies mille marcas argenti (Kürtzer) dependisset. Naucler. Alicubi inueni, hunc Vlricum fuisse Vlrici F. & Eberhardi Illustris N. — Vinstingensis miles Vlricum VVirt. capit.

Sacelli ædificatio, concessa.

Hohenberg. C. Hugo.

Wir Graff Hug von Hohenberg/verjehen offentlich mit diesem Brieff/ꝛc. Daß wir mit gunst vñ mit willen vnsers lieben Pfaffen/Meister Bilgrins/Probst deß Stiffts zu Ehingen bey dem Necker/ vnnd den Korherren gemeinglich desselbigen Stiffts/ günnet haben vñ günnen/mit vrkund diß gegenwertigen Brieffs: leuterlich durch Gott/ vnnd durch vnserer/vnd vnserer Vorfahren/Seelen heils willen: dem bescheiden Mann Walther Wigelin/von dem Wiler vnder Rotenburg: durch seine ernstliche vnd Göttliche begirde: eine Capelle auff vnserm eigen/ zu stifften vnnd zu machen: vnder vnser Burgk zu Rotenburg bey der Landtstrasse/ in Sanct Jos ehre: Also daß die vorgesetzte Korherren/dieselbe Capell besingen/vnd Messe da sprechen sollen/ ob sie wöllen. Vnnd welcher vnder jhn Messe da singet/ oder spricht: der sol den halben theil nemen deß Opffers: das zu der Messe auff den Altar geopffert wirdt: vnnd das ander halbe theil gehöret an den Bauw derselben Capellen. Were aber/daß die vorgesetzte Korherren/die Capell selber nicht besingen/ noch mit Gottesdienst außrichten wolten: Da hat der vorgesetzte Wigeli vollen gewalt/die Capelle zubesorgen vnd zubesetzen mit einem ehrbarn Priester/ ohn alle jrrung/auffs beste er mag/ꝛc. Das ist vnser wille/ vnd zugethaner stäter sicherheit/der vorgesetzten dinge/ so geben wir diesen Brieff versiegelt mit vnserm eigenen Insiegel. Wir Maister Bilgrin/Probst deß vorgenannten Stiffts/vnd die Korherren gemeiniglich desselbigen Stiffts: verjehen auch mit diesem Brieff: daß die vorgesetzte ding/ mit vnserm gunst vnd willen beschehen seyn/vnnd geben darumb zu einer ewigen gezeugnuß vnsern Insiegel auch an diesen Brieff. Der zu Rotenburg geben ist an dem nechsten Sambstag nach Sanct Martins Tag/in dem Jahr da man zahlt von Gottes Geburt dreyzehen hundert Jahr/darnach in dem acht vnd dreissigsten Jahre.

Approbatio emptionis, Herteris Tusselingensibus factæ.

Tubing. Comes Conradus. Herrenberg. Neuneck.

Wir Graff Cunrad von Tübingen/ genannt der Schärer/ verjehen vnnd thun kundt allen den/die disen Brieff sehen/oder hören lesen: daß wir zu Gericht sassen zu Herrenberg/in vnserer Graffschafft/an deß Reichs Landtstraß/da sieben Richter waren. Da kam für vns Hainrich von Nünecke/vnd Sophia sein eheliche Wirtin: vñ baten vns/daß wir jn einen Fürsprechen geben. Das geschahe/ꝛc. *Summa. Vendebant Hainricus & vxor (vt Aduocatus proferebat) suam partem: quam in Nunekke, & in bonis atq; hominibus, ad eam in Schainbuch atq; Braitenholtz pertinentibus, habebant: D. Friderico Hertero de Tusselingen, ac Diemoni fratri eius. Sed quia ipsius Sophiæ dos, in ijs bonis collocata erat: ideo de sententia Iudicum, mulieri datus est patronus vel Curator* (zu eim Vogt) *D. BVRKARDVS de Ehingen: de cuius voluntate (vt & mariti) ipsa renuntiaret illis bonis.* Da hat die Vro (Frauw) geschworen zu den Heiligen/einen gelehrten (fürgelesenen) Eydt/ mit auffgebottenen Fingern/dieselben Güter nimmer anzusprechen/ꝛc. Dieser ding zu vrkundt der warheit/ haben wir der vorgenannt Graff Cunrad/ vnser Insigel geben an diesen Brieff. Ich die vorgenannt Sophia/ verjehe offentlich aller der vorgeschriebenen dinge/ vnder meines vorgenannten Vogts Insiegel: die sie durch meiner bitte willen/ an diesen Brieff gehenget haben/ꝛc. *Datum* zu Tübingen/*pridie S. Laurentij*: in dem Jar/da man zahlt von Gottes Geburt dreyzehen hundert/ acht vnd dreissig Jahr.

Herteri duo.

Ehingenus Burc.

S. CVNR. CO. TVVVINGENS. PAL.

Dux Teccensis Ludouicus, literis confirmat venditas à se decimas in Baltmarsvveiler, cuidam ciui Esslingensi.

Rechberghusen. Husen.

Dominus Ioannes de Rechberghusen, Ritter/ *Adelbergensibus bona quædam vendidit* 1338. *Filium habuit itidem Ioannem. Tunc etiam viuebant* Johann vnd Diether von Husen/ Edelknecht. *Item, Rieger Plieninger: nec non Dominus Fridericus de VVesterstetten, eques,* zu Drachstain.

Halæ viuebat Heinricus Sulmaister, Consul.

Rotvvila fulmen.

Rotvvila de cœlo tacta est in æstate. Vnde multa ædificia, & homines circiter LX. conflagrarunt. Pœnitentiam tunc populus egit: multæq; etiam aliæ ciuitates disciplinam correxerunt.

Campidonensis Monast. discordia.

Campidoni Abbas erat Conradus 3. Qui cum propter implacabiles Monachorum discordias, ex cœnobio aufugisset (vt à Bruschio ex M. Scr. libro, quem habuimus, scribitur) datus est eis à Papa Episcopus Constantiensis, Commissarius. Qui cœnobio Rectorem præfecit, dum placarentur fratres

fratres, aliquandiu in arce Hillemontana habitantem, Sacerdotem ac præpositum Conradum Klangenbergerum. Huic concubina, nomine Rosina Latnerina (si tibi sit pellex, non est tibi tua suppellex: inquit Palingenius) arcam literis diplomatibusq; plenam subtraxit: ac quibusuis emptu rientibus vendidit. His literis suffulti, & animis aucti, Campidonenses (cùm Præpositus ille esset ignauus: populoq; ad omnia cõniueret: nec amplius Priuilegia curaret in ciuitate paganq; recitanda) strenuè incubuerunt ad loci sui mœnia turresq; absoluendas. Quibus perfectis tum demum Campidonum accepit nomen oppidi: quoniam antehac, alicubi tantùm habebat muros: multisq; locis peruium erat, præsertim Abbati & Monachis. Tunè multis immunitatibus libertatibusq; sese ciuitas auxit. Deniq; sub isto Præposito, Monasterij claues ad portas ciuitatis, amissæ sunt: ciuesq; ἀλλαῦτε ἀλλοσε ποιεῖν ἐχοντες, egregiè suis rebus consuluerunt.

Rosina pellex.

Campidonum, factum oppidum.

Ad confluentes Rheni & Mosæ, puella IX. annorum, ex seruo conceptum puerum peperit. Func.

Puella πρωτότοκος.

In veteri membrana dissecta, scriptum. Λόγος χρυσόβυλλος (exijt) ἰνδικτ. ἑβδόμη τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἑκατοστῷ τεσσαρακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει: id est, anno Christi 1338. & verius 6. Indict. Additum erat: Κυ Ἀρέσκιος, σὺν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεύς, καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων. In lib. Iosuæ, Iudicum, &c. Augustanæ Bibliothecæ Græcæ. Hoc 1591. Christi, à Græcis numeratur annus Mundi 7100.

IMP. LVDOVICI RES IN BAVARIA GESTÆ. VICTORIA BERNATIUM ante op. Loupum. VVirtemberg. Comitis Vlrici proles. Seditio. Halensium Sueuorum, primariæque ibi familiæ. Barones Blochingenses. Nobiles plures Sueuiæ, & alia. Thomas Palæologus, Græcus hodiernus.

CAPVT XII.

ANNO 1339. Imp. Ludouicus æstatem & hyemem Francofordiæ exegit. Duci Bauariæ, Papam colenti, bellum indixerat, Henrico: & ideo Landshutani Dominicastri, Templum suum clauserant: remque diuinam facere cessarant, in contumeliam Cæsaris. Quo Henrico defuncto, nihilominus in pertinacia perstiterant. Cùm autem Imperator Landshutam veniret: nec eos quisquam curaret: tædebat ipsos suæ solitudinis: atque amicitiam Cæsaris sibi optassent: sed leuitatis crimine notari timebant. Ergo Ducem de Teck clàm sibi conciliant: quid ab eo fieri velint, edocent. Hic igitur ex composito, postridie luce prima, cum facibus ardentibus ad contubernium ipsius mendicantis religionis currit: pulsat vehementer: ædem sacram actutum aperiri, rem diuinam more pristino celebrari, imperat. Aliter se fanum cum Monachis concrematurum, magna vociferatione & comminatione simulat. Statim οἱ ἔσω ἀνῴξαν θύρας, fallacia huius fabri cupidè obtempe-rant: Templum reserant: sacra rursum palàm (bono hoc colore reconciliationis quæsito) faciunt. Auentin.

Landshutenses Prædicatores, contra Cæsarem.

Strategema ipsorum.

VValtherus de Geroltzecke, dominus Sultzæ, prædium quoddam apud Dornhaimum, quod cum Rotwilensi Hermanno Guto concessérat, recepit ab eo: & propter eius fidelia seruitia, ipsius causâ, Alperspachensi Monasterio propter Deum liberè tradidit. Quod prædium colebant quotannis VValtherus Schuler, & VVernherus Longus: pendens annuatim 6. malra tritici, & 1. anserem. Actum nach Gottes Geburt M. CCC. XXXIX. anno, Feriâ tertia post D. virginis in æstate, in oppido Sultza.

Geroltzeccenſis VValther.

Viuebant per hoc tempus nobiles hi duo: Wolff von Bry/ & Luithardus de Houen.

Bry. Houen.

Nobilitas Vchtlandiæ, libertati fœderatarum ciuitatum Syluanarum infesta: auxilio Nouenburgensium, Eyrstenbergensis, Friburgensis, Sabaudiensis, aliorumq; comitum, bellum intulerunt. Ibi 21. Iun. 1339. Bernates, ciuitati suæ Loupo obsessæ succurrentes, prælio victi: occisis quatuor fortè millibus de exercitu procerum, & Cæsaris Ludouici: inter quos, 14. erant Comites, & circiter 80. coronatæ galeæ. Tum nobilis quidam Blumbergius ex Sueuia, Nolo verò, inquit, ego superstes esse tantæ nobilitati occisæ. Quo dicto: continuò hastâ intenta incurrit ἀνὴρ γοῦν ἀγαθὸς (laxis habenis): in hostes: confossusque, occubuit. Stumpf. libro octauo, capite duodecimo, & Munsterus libro tertio, capit. septuagesimo secundo. Adepti sunt Bernenses hanc totam victoriam, Duce belli Rudolpho ab Erlach, equite, ciue suo. Qui à Comite suo de Nidouu contra Bernates incitatus, obedire hac in parte recusauit. Ideo Comes, ἐπιφωνεῖ (in malam crucem) inquit. Vnus vir, nullus vir. Ibi Rudolphus, Videbis, ait, quid etiam vnus vir possit. octauo Stumpf. decimo nono. Interijt in prælio hic Nidouius (Rudolphum

Nobiles plures apud op. Loupum victrix.

Blumberg.

Erlachenſis Rudolphus.

Nidau.

dolphum & ipsum nominatum puto) & Ioann. Comes de Sabaudia, Comes Eberhardus Valendisius, cum permultis alijs Proceribus. Signa adepti, Bernates, 25. Erlach, oppidum est: Nidow, oppidum & arx, in Auenticensi Heluetiæ pago.

Erlach.

Petrarcha. Franciscus Petrarcha florebat Romæ, poëta laureatus.

Anno 1340. Papa, Imperium vacare dictitans (Cæsare scil. excommunicato) omne ius illius ad se recidisse aiens: Tyrannos Italiæ, pro legitimis Principibus confirmauit. Func. & Blondus.

Vlricus, & alij VVirtemberg. Comites. Vlrico, Comiti VVirtembergico, illustris Eberhardi (de quo sup. part. 2. lib. 12. cap. 9.) filio, qui his temporibus viuebat, aliâs Sophiam Pfirtensem, aliâs Albertii iunioris Hohenberg. Comitis filiam Irmengardam, vxorem fuisse inuenio. Hæc varietas inde est (teste Gabelc.) quòd Illustris ille, duos Vlricos filios habuit: quorum seniori Irmengardis, iuniori verò Sophia, nuptæ fuerunt. Irmegardis quædam, in cathedrali Ehingæ Neccaricæ Ecclesia sepulta iacet. Vide libr. 12. infrà, anno 1590.

Vlrici iunioris liberi.
- Eberhardus, dictus Greiner, vel Rauscher, vel Rauschenbart. Praeses Sueuiæ 1360. obijt 1393. Maij 15. Vxor eius, Elisabet. Comitissa Hennenbergensis. Hinc Vlricus F.
- Vlricus. Vxor Catharina Helffenstainia, vidua, 1360.

Hoc tempore inuenitur etiam Catharina, Comitissa VVirtemberg. nupta Helffenstainio Vlrico iuniori.

Ponuntur huc etiam hi. 1. Vlricus, Comes VVirtemb. cui nupta, Agnes Helffenstainia. 2. Margareta, Comit. VVirtemb. nupta Adolpho Rauenstainio Comiti. 3. Henricus, Comes VVirtemb. Cui nupta, Sophia Hohenbergen.

Holnstain. Stabat hoc tempore iuxta Horbam, domus quædam lapidea non magni facienda, vocata Holnstain. Inde tamen diu vexabant nobiles quidam Dominos VVirtembergicos. Qui obsidere illam volentes, non audebant id facere: quòd à Comitibus Hohenbergensibus non sinerentur. Ex Gotefrido de Rammingen.

Halæ Sueuicæ, noua dissensio. VVirtemb. Comes Vlricus. Eodem 1340. anno rursum magna extitit discordia, inter Senatum populumque Halensem Sueuiæ: propter Reipub. administrationem, ne soli nobiles vel patricij regnarent. Ob quam sedandam, Imp. Ludouicus Legatos eò misit, die Dominico ante S. Matthæi diem: quorum princeps fuit Vlricus, Comes VVirtembergensis. Facta est concordia postridie Matthæi: & specificè declaratum: vt senatus viri essent XXVI. nempe 12. patricij, 6. mediæ conditionis ciues (Mittelburger) & 8. ex opificibus. Accesserunt aliæ quoq; conditiones æquæ. G. VVideman. Ioannes verò Heroldus dicit: 7. Patricij. 7. Medij. 12. Infimi. Vide infrà lib. 10. annum 1512.

Halenses nobiles. Erant eo tempore, Halæ, hi nobiles & præcipuæ familiæ. G. VVid.

Gleicher. Müncken. Schulthaiß. Schneewasser. Heinberg. Eurhauser. Morstain. Elwanger. Sulmaister. Sunthaimer. Sullawer/Berler dicti. Weissen. Braunen. Triller. Lottinger. Gabelstatt. Alten. Aspach. Osawein. Schmaltreuw. Honhart. Wintersteinmetz. Stoltzen. Bedler. Schonberg. Petershaim. Kurtzen. Hesner von Sunthaim. Berler. Sider. Teurer. Pfeilen. Lacher. Eberhart. Klaincontzen. Gebsidel. Marpach. Müntzmaister. Feldner/Geier dicti. Leckinger. Gest. Stickel. De Thann. Struller. Cuntzenlawer. Hennenberger. Egen. Bittinger. Eßwein. Gailenkirchen. Philipsen. Eltershofer. Kolman. Hagendorn. Gnannen. Lawren. Eberwein. Lecher. Klingenfels. Nager. Vnmussen. Prediger. Herbotten. Engelershausen. Ernsten. Streckfuß.

Inter Sulmaisteros erat Conradus Philippus, Nicolai F.

Sequentes, Halæ habitantes, inde excelsêre. mutatione Reip. improbata.

Emigrantes ex C. Hala. Velberg. Crailshaim. Rhot. Enslingen. Newenstain. Newenfels. Stetten. Bachenstain. Schawenberg. Eisenhut. Hagenbuch. Nordlingen. Scheffaw. Gottspühel. Thalhaim. *Infesti postea patriæ, præsertim in bello ciuitatum.*

Saxenhaim. Hermannus. Hacke Iacobus. *Vixit per hoc tempus Bietighaimi, Hermannus de Saxenhaim, eques auratus. Iacobus Hagge, ciuis Marpachensis Sueuus, & Guta Vxor eius, semiiugerum contulerunt Monasterio Lorchæ: testibus, Alberto Chenlino nobili, & Sculteto ibi Ludouico: sigillo Marbachensium ludicum appenso.*

Fridberg. *Eodem* 1340. Die Fastenmeß/von Fridberg gen Franckfurt gelegt worden.

Henri-

Henricus de Honberg, Parochiæ Pfullendorffensi quosdam census attribuit, proximâ Dominica post purific. Mariæ, anno millesimo trecentesimo quadragesimo. Erat Pfullendorffum, curationis Kynigsbrunnensis.

Bildenreutum, Monialium cœnobium in nemore Noribergensi, consentiente Imp. Ludouico, inceptum. De quo apud Bruschium. Bildenreut

Per totam Alemanniam, maxima sæuijt pestilentia: quam & magna fames secuta est. Tritenhem. Pestilentia.

Vaticinabantur quidam inter Franciscanos Enthusiastæ de extremo die auctore Ioanne quodam de rupescissa. Qui in carcere detentus vsq; ad diem, quem præstituerat: sensit, à Dæmone se delusum esse: & asseclæ eius ad mentem redierunt. Terror is etiam Imp. Ludouici aulam inuasemt. G. Fabric. Annal Misnens. Extremus dies.

Carthusa extra Argentinam condita 1340 est ab Ioanne de Meichsen, Gerhardo de Sachsen, VVernhero de Hessen. Destructa 1591. Hertzog. Chron. De illa, antehac etiam.

Anno 1341 frigus hyemis tantum fuit: vt militantibus Cruciferis in Liuonia, nares, digiti, aures & pudenda, inde perierint. Constantiæ ad lacum Acronium, grauis & perniciosa fuit ciuium aduersus Magistratum seditio. Noribergæ diro incendio 400 domus consumptæ. Lycosth. Hyems frigidissima.

Viuebant per hæc tempora Barones quidam, de Blochinga dicti, non ita procul ab vrbe Eßlinga, Eberspachum versus. Marquardus, cognomento Neidlingus, Baro Blochingensis fuit, fratres habens: quorum vnus erat in Monasterio Murrhartensi Monachus. Sed & cæteri fratres, se vitæ Monasticæ addixerunt. Sic ipsorum genus, coniugio prolifico abstinentium, extinctum fuit. Putantur orti fuisse ab Eberspachensibus Baronibus. Fuit initio Marquardus, de quo dictum, Præpositus Bambergæ, & custos Augustæ, qui fauore Pontif. Clementis 6. Henrico Schæneccio adhuc viuente (sub Cæs. Ludouico 1341.) Episcopus Augustanus est factus. Ita Dauidis quidem VVolleberi chartæ, quas mihi dederat. Sed Bruschius Marquardum hunc, nobilem à Randeck facit. Blochingensi autem Marquardo mortuo (inquiunt eædem chartæ) hæc ditio ad VVirtembergenses peruenit: Præfecturæque Stutgardianæ inserta est. Fuerat autem hic Marquardus, tandem Patriarcha Aquileiæ factus. Vnde, vi Rhythmi olim in tabula Senaculi Blochingensis: Bloching. Barones.

Ein Patriarch zu Aglai wolbekannt:
Der hat hie bey gesundem Leben/
Dem Flecken durch lauter Gotts willen geben/
Alle Welt/all Maid/von Waid/trieb vnd thrat (*ius pecorum agendorum, eam terram calcantium*) daß man jm ewig zu dancken hat:
Solls auch nicht vergessen Jung/noch Alt.
Dessen Seel auch vnser Gott erhalt.

Bruschij autem sententiam, Marquardum prædictum Randeccijs nobilibus attribuentis, Gabelcouerus approbat. Fuit enim ille (inquit) ex familia Randeccia: quæ supra Kirchemium, non procul à Neidlinga habitauit. Nam tres familiæ huius nominis fuêre. Hegoij, qui caput leonis pro Insigni habent. Rhætij, qui tria lilia. Et Subteccenses, quorum se arma sic habent. Vide infrà An. 1363. Randeck.

Cunradus & Ioannes de VValthusen fratres, & D. Conradus Adelmannus eques, ipsorum propinquus (Oheim / ὁμαίμιος) & curator: bona quædam obligarunt literis cœnobio Lorchensi. Testes: frater Sifridus, Prior. Frater Sifridus de Bebingen, Conuentualis. Cunradus Adelmannus, curator prædictorum duorum fratrum, eques. Vlricus de Schechingen. Rudgerus de VValthusen, ipsorum cognatus. VValther Holtzvvart, Officialis & curator prædictorum Dominorum Lorchensium. Signarunt Conradus VValthusanus & Adelmannus, atq; Rudgerus. Actum Dominicâ ante Nicolai, 1341. Adelmannus. Schechingen. VValthausen.

Obijt 1341. Domina Irmelgardis, Comitis Rudolfi de Hohenberg vxor, nata ex Comitibus VVirtembergensibus.

Literas Græcas die 13. Septemb. 1591. quo hæc scribebam, Argentorato accepi: scriptas amanter ab illustri viro, D. Thoma Palæologo ad me: quibus aliorum erga se humanitatem, aliorum arrogantiam commemorabo: corpore minus benè valens. In sigillo, clypeus cum bicipite aquila: & 2. Leonibus, clypei latera tenentibus. De quo, infrà lib. 12. cap. 38. Thomas Palæologus.

PAPA

PAPA CLEMENS VI. TVBINGENSIS OPPIDI VENDITIO. NOBILES & Abbates aliquot Sueuiæ: vt, VVIGHARDVS Hirſaugienſis. Orientis Impp. quarti, duo Ioannes: genuinus, CALOIOANNES Palæol. & inuaſor, CANTACVZENVS. Legati ab Imp. Ludouico, Auinionem ad ſuperbum Papam miſſi. Sumptuariæ leges aduerſus profuſiones nobilium. Bellum in Sueuia. VVirtembergenſes, Bebenhuſenſium tutores. Clementia, vidua Bellenſtainenſis. Haidelbergicum vas vinarium.

CAPVT XIII.

ANNO 1342. *Ianuar. 23. prima noctis horâ, tonitrua, fulgura, grando, imber extitit magnus. Tritenh.*

Clemens 6. Papa. *Clemens 6. Lemouicenſis Gallus, creatur Pont. Auinione in Monaſt. Prædicatorum, à 21. Cardinalib. nonis Maij. Coronatus ibidem 14. Cal. Iun. die Pentecoſtes. Onuph.*

Imperator, in Eccleſiæ ditione plures Vicarios confirmauit. Papa verò Luchinum, & Ioannem fratrem eius ſolos Inſubriæ præfecit. Func. ex Blondo & Platina.

Tubing. Palat. Godefridus & VVilhelmus. Tybinga, ad VVirtembergēſ. *Hoc 1342. anno, illuſtres viri, Gœtzoue, Godefridus, & VVilhelmus, fratres, Comites Pallantini de Tuvvingen, vendidère ciuitatem Tubingenſem cum caſtro, & omnibus ſuis annexis, generoſo VVirtembergenſi Comiti Vlrico. Itaq; altero mox anno, Bebenhuſanum Monaſterium (quod à Rudolpho Palant. de Tuvvingen, circiter 1189. conditum, & inſtructum probè fuerat) cum omnibus bonis, quæ in oppido Tybinga & circum habebat, vênit in patrocinium Comitum VVirtembergicorum. Tunc autem Tybingam, paruum oppidum fuiſſe intelligo ex doctis ſenibus: ita, vt inferior tantùm pars eius (quam ferè vinitores hodie, & opifices ſolùm, incolunt) vſque ad hodiernum forum pertigerit. A foro autem, vſq; ad fluuium Nicrum (in qua parte ſuperiores, honoratiores ferè hodie domus ſunt, & illuſtris Academiæ ædificia atq; auditoria, deſcendendo ad Neccaricum murum vſque) vepres ac ſentes creuiſſe, propè abſq; domibus, animaduerto. Habuit*

Liechteneck. *Comes Gottfridus vxorem, nomine Claram, Comitiſſam Friburgenſem Briſgoiæ: quæ ei caſtrum Liechteneccum attulit: quod hodie ab hac perantiqua illuſtrique ſtirpe adhuc laudabiliter poſſidetur.*

Maurſtetten. Neiffen. *Viuebant eodem tempore Bertholdus & Henricus fratres: appellati, Herren zu Maurſtetten vnd Neiffen.*

Conrad der Rüß/Ritter/*tradidit* 1342. *quædam Adelbergenſibus, in* Erlewang.

Beringen. *Rugger de Beringen, eques: ſuo filio Henrico de Beringen, Canonico Auguſtano, tradidit omnia ſua bona: potius, quàm filiæ ſuæ filijs, Friderico & Heinrico de Lainberg: die lunæ ante Georgij, 1342. Teſtes: Abbas Lud. Lorchenſis. Albertus de Hohenrechberch, eques. Frideric. de Teggingen, gener Ruggeri huius. Conradus* im Steinhauß. *Sifridus Turn, dictus* der Schöne/*Gamund, ciuis.*

Ex literis Kirchaimicis. Conrad vnnd Hans Zimmerlin von Dettingen/*fratres.* Bentz Schwicklin von Dettingen. Vlrich vnd Wernher die Küffer.

Stainenberg. Feudum. *Eodē anno, Egge molitor* von vorder Stainiberg: & Cunrad der Strubel/*atq; Egglin, filij eius: quandam vendiderunt curiam villám ve 16. libris Hallenſ. (agros, prata, hortos, paſcua, ligna, aquam) Lorchenſibus: quam ab eis rurſus in beneficij loco acceperunt: vt quotannis inde illis darent 30. ß. Hallenſ. & medimnum (maltrum) auenæ, Gamundianæ menſuræ, ac 4. pullos gallinaceos.* Teſtes: *Abbates, Lud. Lorchenſ. & Henricus Murrhartenſ. alijq;.*

Giglinga. *Vlricus, Comes VVirtembergenſ. renuntiauit* 1342. *iuri collaturæ in oppido Giglinga: quòd id nobilis Dominus de Niffen Rudolphus, à Præpoſito & conuentu Monaſterij S. Crucis extra mœnia Spiræ, obtinuiſſet. Datum Kaltenthalæ, die S. Iacobi. M. Scr.*

Hohenberg. C. Albertus. *Circa hoc tempus, teſtimonium perhibitum eſt de literis fundati & inſtructi Monaſterij Bebenhuſani: Incipit: Albertus, Dei gratiâ Comes de Hohenberg, Imperialis Aulæ Cancellarius,*

" *vniuerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem in Domino, cum notitia ſubſcriptorum. Nouerint*
" *omnes, nos literas Rodolphi, quondam Palatini Comitis de Tuvvingen, ſanas & integras: non*
" *cancellatas non abolitas, nec in aliqua ſui parte vitiatas, omni ſuſpicione carentes, vidiſſe & legiſ-*
" *ſe: formā, quæ ſequitur, continentes. Ego Rodolphus, Dei gratiâ Palatinus Comes de Tuvvingen,*
" *venerabili Abbati Diepoldo, &c. Acta ſunt hæc anno Dom. M. C. XCI. ab Incarnatione Domini,*
" *imperante Heinrico Rom. Imp. Datum in Aſperg, &c. Et nos præfatus Comes Albertus quod vi-*
" *dimus, teſtamur: & in teſtimonium noſtræ viſionis, ſigillum noſtrum præſenti inſtrumento duxi-*

mus

mus appendendum. Datum per Copiam, anno Domini M. CCC. XLII. Cal. Mart. Indict. 10. Al. 1340 secundo Cal. Martij. M. Ser.

Angia diues Abbatem accepit Eberhardum, Baronem de Brandis: animo, non corpore, magnum. Et frustrà se opposuit Diethelmus de Krenckingen. Prafuit 37. A. admodum infeliciter. Brusch.

Hirsaugiæ Abbas obijt Sigismundus, 8. Kal. Iul. 1342. vir optimus & benemeritus. In cuius locum suffectus est 32. Abbas, V Vighardus, natione Suevus, cætus huius Monachus. Prudens fuit, laboriosus, iura cœnobij alienata reuocans: sed disciplina illa seuiore, quæ olim viguerat languebat. Peculium Monachis indulsit sicut antecessores. Confirmatus est à Spirensis Ecclesiæ Antistite Gerhardo: & priuilegiorum confirmationem ab Imp. Ludouico impetrauit. Prafuit A. 12. M. 8. D. 3. Tritenh. Hirsang. Abbas V Vighardus.

Circa hoc tempus, IIII. Constantinopoli erant IMPP. CÆS. IOHANNES, ANDRONICI F. Palæologus: & IOANNES CANTACVZENVS, PII FEL. Augg. imperantes vnà circiter 16. A. Inter se bello contendentes, primi Turcas sibi vtrinq; auxilio in Europam accersiuerunt (væ Orientali Imperio) donec Cantacuzenus Imperio se abdicans, Monachum induit: atq; contra Alcoranum, pro religione Christiana, orationes 8. scripsit: quæ Basileæ 1543. ab Ioanne Oporino (quem honoris causâ nomino: virum optimè de re literaria, & meis Grammaticis vtriusq; linguæ, Græcæ & Latinæ, libellis, meritum) cum Gualtheri Tigurini latina conuersione, typis expressæ sunt. Quas ego à Calendis Iulij, vsq; ad nonum eiusdem mensis diem, anno 1566. cum voluptate perlegi: interim in Academia etiam docens. Priori Imperatori, Calo Ioanni nomen fuit: Cantacuzeno verò, monasticè armato, Ioasapho. Impp. in Oriente 4. Ioan. Palæologus, & Ioan. Cantacuzenus. Turcis, ianua patefacta.

Tunc subscriptiones hæ factæ sunt, tractatus cuiusdam.

Ἰωάννης ὁ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ὁ Παλαιολόγος, ἀλλὰ θεοῦ δὲ χειροτονητὸς καὶ ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, καὶ αἰεὶ σεβαστὸς ἀποφαίνομαι.

Ὅτι μὲν μετὰ τὴν ἁλώσεως τῆς Ἡρακλείας, πρέσβεις παρ' ἡμῶν ἀπεστάλησαν, καὶ ἐξῆλθον πάσης ἀφορμῆς καὶ μακεδονιάς, τοῦτο ἐγὼ μαρτυρῶ καὶ λέγω. Et alij subscripserant. Subscriptiones Græcorum.

ANno 1343. ab Imperatore legati missi erant Auinionem, ad Pont. Clementem: Humbertus Viennæ, Allobrogũ, & Ludouicus inferior in Otingen Sueuiæ Regulus (iunior Ludouicus) atq; Vlricus Hangenobr, Magister Epistolarum siue Cancellarius Augusti. Amore enim Reipub. tram ponebat Cæsar: in se præter æquum & bonum commissa condonabat: pacem expetebat: omnia patienda statuebat: quoad spes aliqua concordiæ stabiliundæ relinqueretur. Flamines verò (quos Quentinus, hæc scribẽs, genus hominum peruicacissimum affirmat) rati: ad quos Legati mitterentur ijs auctoritatem attribui: timorem eorum, qui mitterentur, significari: orationum atq; consultationum ambagibus tempus extrahebant: nullum finem, nec modum, neq; cupiditati, neq; iræ, nisi vincerent, votiq; compotes fierent, ponebant, nec ponere norant. Aliquo manifesto piaculo impietatem in Pontifices maximos, TERRARVM DEOS, temerè perpetratam, luendam esse causabantur. Conabatur verò Franciæ Rex Philippus, vt Augustum ab Anglo abstraheret, sibiq; conciliaret, Papam & Cæsarem inter se reconciliare. Sed totum triennium his consultationibus extractum est. Interim in Germania, Imperator pacem inter ciues & equites stabilem procurabat: Proceres, AD PARSIMONIAM frugalitatemq; hortabatur: leges vestiarias & sumptuarias, quibus luxuriæ effer uescentis æstus refrigeraretur, ferendas & seruandas persuasit. Quippe NOBILIVM PLERIQVE, patrimonia amplissima consumpserant: pecuniam, supellectilem, familiam, prædia agros, arces, oppida, luxuriando & pompam ostentando proluerant: Auentino teste: venditionibus prædiorum & hominum in Monasteria, testibus. Itaq; calamitas nobilium & illustrium familiarium, seges vberrima erat Monachorum. Fundati, fundatores suos deuorabant. Die Mutter ward von jhren Töchtern außgefressen. Pontifices, pro libro habebant Augustos: quibus persuasum erat, religionem quidem, rellam esse, tanquam diuina quædam oracula: sed in personis tantùm vitia hærere. Donec tandem S. Martinus, Verba veteris & noui testamenti, ceu gladio vibrans: penetrantissimo, tenebras dissipulit, & cornicum oculos confixit. Irritus pacis conatus. Sumptuariæ leges. Prodigalitas nobilium. Inde crescebant Monachi.

Eodem 1343. anno, ortæ sunt lites inter domum Austriæ, & Comitem Eberhardum de V Virtemberg. Greinerum, comitemq; Schelcklingẽsem: propter Danubij oppidum Ebingam: quod Dux Austriæ à Schelcklingensi, certis conditionibus comparauerat: Eberhardus autem se in eo aliquid iuris habere existimabat. Itaque exercitu collecto, illorum amborum copias profligauit. Tunc V Virtemb. C. Eberhardus Greiner.

Mengen. *Mengen oppidum, per VVirtembergenses Comites in deditionem acceptum, deuastatumq; fuit. Gestum est non sine sanguine & damno partis vtriusque, bellum hoc Sueuicum: nec parum adiuuare Pontificias partes videbatur. Interposuit quidem se Imperator: sed caute hoc facere coactus est: ne vel VVirtembergicos, vel Austrios, à se alienaret: Pontifice hanc discordiam pro viribus alente: multumq; Angliæ Regem vt Cæsar Ludouicus exterminaretur, sollicitante. Naucler. & Mutius, aliiq;. Sed transactio postea secuta est.*

VVirtemberga arx. *Eodem anno, proximâ Feria 6. post S. Gregorij Papæ, literæ Germanicæ in castello VVirtemberga* (zu Wirtemberg auff der Burck) *datæ sunt: Comitem Vlricum, & filios eius Eberhardum Vlricumq; recipere Abbatem & conuentum Bebenhusanum, eorumq; Ecclesiastas, Sacerdotes, & bona, Tybingæ circaq; Tybingam, in suam tutelam ac defensionem: ita duntaxat, vt ne contra Imp. Roman. Item, vt duas liberas curias* (zwen freye Höfe) *in oppido Tybinga perpetuò haberent, cum pertinentibus eò rebus omnibus.* Den einen/ an dem Osterberg / welcher begreifft zwey Häuser: Meister Heinrichs Kern/ vnd Conrads deß Höuen. Den andern/ in der Müntze (*in monetario vico: vbi scil. moneta cudebatur*) der Gokken (*al.* Golcken) seligen Baß. *Ibi licere ipsorum esse duos hospites* (zween Wirte) *qui eis domibus præessent: idq; liberè, absq; vllius tributi pensione, aut in emendo vendendóve exactione nummorum. Quibus Ecclesiasticis curatoribus etiam licebat, suum quoddam habere molendinum ad riuum Ammeram. Quisquis in ipsorum sylua cæderet ligna: ab eo multam 5. solidorum Tybingensium soluendam esse. Qui illorum frumentum demeteret: aut sementim & gramen desecaret: luere binos solidos, quotiescunq; hoc auderet, debere. In primis verò, pro damno dato satisfaciendum esse. Præterea, de manifestis eorum debitis, censibus, decimis, Scultetum & apparitores* (Schultheissen vnd Büttel) *debere absq; Iudicum sententia requisita, pignora, citra moram illi constituere. Quod ni fieret: eis fas esse, appellare quoslibet suos debitores, adducere in iudicium Ecclesiasticum, accusare ac tantisper rem peragere, dum ad suum peruenirent, &c.*

Tybinga 2. Höf.

Hohenberg. C. Ludouicus. *Ludouicus de Hohenhart, & vxor Margareta* (Fraw Marg. sein eheliche Wirtin) *Lorchensibus curiam in Salhab vendiderunt. Signauit etiam Abbas Kaumbergensis Conradus.*

Bellenstain. Thalhaim. *Clementia, Hugonis defuncti filia, à Bellenstain: & Hugo de Thalhain, Clementiæ huius filius: permissu Theodorici de Stainbulvven, & D. Theodorici Custodis* (deß Custors) *de Reichenbach suorum curatorum: vendiderunt Feriâ 4. ante S. Valentini, 1343. Alperspachensibus cœnobitis. Aduocatiam* (Vogtey) *& bona sua, omni cũiure, in pago Rœtenberg sita* (welches Dorff ligt ob der Steig zu Renhartshoue) *& vnà sylvam Huttenbachiam, ligna & solam. &c. 24. libris obolorum probæ monetæ. Testati sunt prædicti curatores: nullam cõtrouersiam de hoc contractu emptoribus motum iri: sed ratum retentum iri. Testati sunt & Volcius Krausshaar Nouicetius: Diemo & Steimarus fratres, Sculteti Dornstettenses, aliiq;. Sigillo muniuit Theodor. Stainbulbius* (quòd venditores isti, & curator custos, propria sigilla non haberent) *Dornstettæ.*

Rotenberg.

Stainbulben.

Hala viuebant Emericus & Iohannes, Henrici Sulmaisteri filij.

Inundatio. *Fuit hoc anno tanta inundatio Constantiæ: vt iuxta portam piscariam circa Prædicatorets aquæ murum ciuitatis conscenderent: Rhenus etiam omnes pontes auferret. Secuta est magna fames. F. Fabri.*

Vinum vetustum. *Haidelbergæ, in Cella vinaria Electoris, vas inscriptum erat, nostro tempore:* Hierinn verfaster Wein/ *in anno* 1343. gewachsen: vnd bißhero zum besten vnd fleissigsten verwahret worden. *Vas vinarium quoddam, ibi: continens 56 plaustra vini Haidelbergica: quorum quodlibet continet 4 o mensuras. Longum 21. pedes: fundum verò, intus 12. pedes altum.*

EXPEDITIONIS SYRIACÆ PRÆDICATIO. COMITIS VVIRTEMberg. Vlrici mors. Tybingenses Comites, Gottefridus, VVilhelmus, & alij. Oppidum Beblingæ. Comes Ostertagus Zollerensis. VValther Geroltzeccius. Conradus VVartembergius. Nobiles complures Sueuiæ. Sacellum Halæ Feldnerinum. Vlricus, Constantiæ Episcopus. Ioanna Neapolitanâ φιλανδρος Regina. Ecclesiæ duæ, Alperspachensi cœnobio incorporatæ. Op. Calua cum arce, ad VVirtembergenses vênit. Berckilense prædium. Holandia, ad Bauaros.

CAPVT XIIII.

Cruciatæ in Turcas prædicatio. ANno 1344. *Clemens P. cruciatam seu passagiũ in Turcas, per Germaniam prædicari iussit vltra cõsuetas Indulgẽtias, etiã esum ouorũ ac lacticiniorũ sextis Feriis cõcedens, extra Quadrages-*

dragesimam. Moguntinus verò Henr. Imp. Ludouico deditus, nec contribuere quid voluit nec Indulgentias istat curauit. Gens igitur Christiana in Asiam vecta, Smyrnam (quæ olim Homerum sibi vendicauit) cepit: ac sæpe deinde, magna vtrinq; clade cum Turcis pugnauit. Idem Pont. Clement, denuò Imp. Ludouicum è cœtu Ecclesiæ expunxit. Trit. & Palmer.

Illustris princeps & Dominus, Vlricus Comes VVirtembergensis, obijt XI. Iulij, anno M. CCC. XLIIII. Stutgardiæ scriptum in Ecclesia Parochiali. VVirtemb. C. Vlrici mors.

De eodem Heroë, alibi in hanc sententiam inuenio. Obijt 1344. Vlricus, Eberhardi Illustr. filius, nonagenarius: qui contemptis bullis Pontificijs, aduersus Imp. Ludouicum editis, defendit hunc. Coniugem habuit Sophiam, Diepoldi Comitis Phirretarum filiam. Reliquit filios (Triten. teste) Vdalricum & Eberhardum. Quorum prior, post Ann. 26. absque prole mortuus est: alter verò longo viuens tempore, multa bella cum ciuitatibus Imperij & nobilibus gessit, per annos, ferè 46. Filij eius.

Comes Godefridus, Comitis VVilhelmi de Tubingen F. renunciat iuri: quod ùs habere sibi visus erat, passionis & stabulationis canum (der Hundt legin) in cœnobio Bebenhusano: à quo ideo accepit CCL. libras probæ monetæ. Signarunt literas ipse Godefridus Comes, & frater eius Henricus, dictus VVilhelmus. Item Schærerij Comites Rudolphus & Conradus, cognati ipsorum, Tubingenses. Deniq; propinquus eorum, Comes Henricus Eberstainius. Datum 1344. proximâ Feria 6. ante diem Ioan. Baptistæ. Tubing. C. Godefridus.

EBERHARDVS ET VLRICVS, Comites VVirtembergenses, fratres, filij Comit. Vlrici.

Diese haben den Edlen / jhren lieben Oheimen / Graffen Götzen von Tübingen: vnd jrer lieben Mumen / Fraw Claren / Gräfin von Freiburg / seiner ehelichen Wirtin / Böblingen Statt vnd Burck / mit dem Kirchsatz vnd Wildbann / darzu gehörig: vnnd 2. Dörffer / Tagershaim vnd Darmshaim: mit Leut vnd Gütern eingeben: zu pflegen vnd den Nutzen darauß zu haben / per vitam: absq; alienatione bonorum. Filiæ, quam habeant, ipsos prosecturos. Sin alias ex se filias acquirant: eis à VVirtembergicis comitibus prouisum iri, vel matrimonio, vel monasterio. Sin filios: eis vsum & administrationem, nec non ipsorum posteris, mansuram perpetuò. Sin absque masculæ prole demoriantur: reditura hæc bona ad VVirtembergenses. Quibus & Tybingenses auxilio fore, equitatu & peditatu, &c. Signarunt literas cum VVirtembergicis, auch jhre liebe Oheime / Graff Burckart der alt / Graff Hugo / vnnd Graff Otto von Hohenberg: Graff Rudolff / vnd Graff Conrad / die Schärer genannt / von Herrenberg / jhre liebe Vettern. Item / Vlrich von Wirtemberg / Probst zu Sanct Weiden zu Speir. Item / jhre liebe Diener. Albrecht von Rechberg. Burckart Sturmfeder. Albrecht Hofwart. Friderich von Nippenburg. Herr Conrad Reiß. Egenolff von Freiberg. Actum Schorndorffij, quartâ Feria post Sancti Martini proxima, anno M. CCC. XLIIII. Böblinga. Tagershaim. Darmshaim. Hohenberg. Comites. Reiß.

Eodem anno nobilis Comes de VVirtemberg, villam Marchthal (vt Bruschius scribit) & omnes Monasterij Chortes, sub Abbate 24. Conrado Gagiro (al. Geiero) incendio vastauit, pridie S. Catharinæ. Abbas igitur mœrens, & egestate pressus, profugit, nec amplius apparuit. Inuenio alicubi, ab Eberhardo factum esse: cùm à bello domum rediret: quod cum Austrio & Schelcklingensi Dominis ei fuisse, præced. anno dictum est. Altingensis præbenda (die Pfrünt zu Altingen) restituta est ab Abbate & conuentu Bebenhusensi 1344. Marchthal. Altingen.

Literæ patrimonij diuisi.

Wir Graff Ostertag von Zoller / Chorher: zu Straßburg / vnd zu Augspurg / verjehen offentlich mit diesem Brieff / ꝛc. Daß vns zu rechtem theil worden sind (in diuisione cum fratribus nostris) Netten bey Haigerloch vnnd Ewingen / Grosselfingen vnnd Wellhain / Hausen vnd Willhain vnnd Haigenbach: mit allen rechten vnd gerechtigkeiten / die zu denselben Dörffern gehören: vnd die losunge zu Hohenstain / mit allen rechten / ꝛc. Vnd die hie nachgeschriebene Kirchensatz: Kirchensatz vnnd Burck zu Messingen / Schlatt den Kirchensatz: Obernstetten / Walstetten / vnd Willhain / den Kirchensatz / mit allen jhren rechten / ꝛc. Vnd verzeihen vns fürbaß aller Recht / die wir von Vatter oder Mutter zu eröen hetten / an die Herrschafft zu Zolleren / Leut vnd Gut / ꝛc. Wir haben auch geschworen einen Eydt zu den Heiligen / mit gelehrten worten / vnnd mit auffgebottenen Fingern / alle diese vorgeschriebene ding wahr vnnd stät zu halten / ohn alle gefehrde / ꝛc. Zollerensis C. Ostertag. Elangen. Grosselfingen. Messingen.

Teſtes:

VValchi. Vnſer lieber Vetter von Zolre/ der alt: Deß Haimburg iſt Egenolff von Gomeringen. Friz vnd Albrecht die Walche/ Gebrüder. Walther der Walch. Diem von Gomeringen. Albrecht Fülli. Friz Hürning/ vnd anderer ehrbarer Leute viel/ ꝛc.

Hechingen. Vnd zu mehrer ſicherheit/ ſo hat vnſer jeglicher beſonder ſein eigen Inſiegel/ zu einem offenen Gezeugnuß/ zu deß vorgenannten vnſers Herren Inſiegel gehencket an dieſen Brieff: Der geben iſt zu Hechingen/ an dem nechſten Sambſtag vor Sanct Johannes Tag zu Sunnwenden: in dem Jahr/ da man zahlt von Gottes Geburt dreyzehen hundert Jahr/ vnd darnach in dem vier vnd viertzigſten Jahr.

Geroltzeck. Tubingen. Alperſpach. VVitchen. *Eodem anno, die S. Michaelis, literæ hæ confectæ ſunt Schenckencellæ. VValther de Geroltzeck, Dominus in Geroltzeck, nominatus de Tuvvingen & Georgius Henricus q. filij eius: ab Abbate Brunone Alperſpachenſi, & conuentu, centum ll probæ monetæ mutuas ſumpſerunt: pro quibus interim hypothecam poſuerunt aquam piſcatoriam* (Waſſer vnd Fiſchentz) *nomine Renhartſovve: ab ortu eius riui, vſq; ad ponticulum iuxta deſtructã arcẽ* (Bürgſtall) *VVitchenſem: ſed ea conditione, vt poſſent biennio à proximè venturo die VValpurgis, redimere, C. libris Monaſterio reddendis. Si non eo ſpacio redimerent: poſſent à Monaſterialibus moneri:* zu Hauß/ zu Hoff/ oder vnder Degen: *vt redimerent 2. proximis menſibus. Sponſores in eam rem:* Neuneck. *Dominus Bruno de Brandeck, eques. Volcius de Nunecke, dictus Spiſer. Alter indidem Volcius, cognominatus* Krußhaar. *Iohan. de Tættingen, præfectus ipſorum Geroltzeckiorum. Henricus Hulvver. Albertus de Grunethal.*

Si pecunia 2 menſibus non redderetur: ſponſores moneri poterant: & poſt 8. dies obſtagium imponebatur eis Oberndorffij, vel Sultzæ, per iuramentum, in caupona: vnde, niſi ſatisfactum eſſet, non recederent. Qui ipſe nollet eò venire: ſeruum cum equo mittere tenebatur. Sponſori forte mortuo, alius erat 8. diebus ſubſtituendus. Tueri Abbas riuum poterat contra alios: & debitorum erat, eum adiuuare. Piſcari tamen licebat debitoribus in eodem amne: vel cum Abbate, vel VVolfach. *ſine Abbate. Vicißim autem Abbati, venari in eorum nemoribus cis VVolfachum oppidum,* (in jhren Wildpannen vnd Wälden) *per ſuam vitam. Firmata ſunt hæc ſigillis tum debitorum, tum ſponſorum: niſi quòd Abbas, ipſe ſigillum non habens, ſe ſub ſigillo Dominorum ſuorum Geroltzeckiorum contineri voluit.*

Nobiles in literis Kirchaimenſibus.

Hainz von Hochſchlitz. Conrad von Hohenſtain/ genannt von Dettingen. Johan von Hohenſtain/ *frater eius.*

VVartembergius Conradus. *Die S. Thomæ, eiuſdem 1344. anni, Conradus de VVartemberg, Aulicus Caſ. Ludouici Iudex Rotvvilæ, confirmauit donationem Burckardi Hutteneccij: qua hic propter Deum, ob ſalutem ſuam, & anteceſſorum ſuorum, Monaſterio Alperſpachenſi curiam quandam* (Fronhoff) *Hohen Meßingæ ſitam, omnibus cum commodis & iure tradidit.*

Ehingen. Reinhardus. Sulmaiſteri. Senfftij. *Florebant hoc tempore nobiles: Reinhardus de Ehingen, VVernheri F. & Ioannes de Neuneck, atque Halæ Sueuicæ, Henricus Sulmaiſter, qui Ioannitas ibi, prædio quodam Santzenbachenſi donauit, 1344. Quo anno etiam Emerichus Sulmaiſter viuebat: & VValtherus Senfftius, teſtis in literis, apud Ioannitarum Halæ Collegium aſſeruatis. Obijt VValtherus 1346. anno, eques, nec non Senator Halenſis. Hic nomen Sulmaiſterorum mutauit: ac Senfftij nomen ſibi poſterisque adſciuit. Pro ala quoque glauca, monocerotem abſque pedibus glaucum, Senfftius ſumpſit ſuper galeam Inſignium. Et ſicut ſcuti glauci media pars tranſuerſa, eſt flaua: ſic etiam Monocerotis media colli ac facies, & ipſius cornu, pars, adhuc flaua conſpicitur. Vixit ſequenti 1347. anno, alius quidam VValther Senfftius, literis teſtantibus. De quo 1352. plura M. Script.*

Feldnerinum Hala ſacellum. *In eadem Halæ ciuitate, anno 1344. nobiles viri, Feldneri & Geieri (al. Stettenij) ac quædam eorum vidua, ex Velbergenſibus nata ſacellum (in quo, eorum ſepulcra) cum quatuor præbendis & altari in cœmeterio S. Michaelis ad ſiniſtrum latus, in angulo antrorſum, forum verſus, ædificarunt. Quod ſacellum anno 1509. rurſus ſublatum eſt, permiſſu Pont. Iulij 2. cùm chorus Eccleſiæ Sammichaëlicæ amplificaretur: cœmeteriumq; iam anguſtius eſſet. Ipſæ præbendæ, in eorum hunc, cum monumentis Epitaphijsq; tranſlatæ. G. VVideman.*

Schletz. *Obijt Halæ Sueuicæ anno Domini 1344. Bertholdus de Schletz, 3. Kal. Martij.*

Indulgentiæ, venales. *Primæ Indulgentiarum bullæ, 1344. Auguſtæ venales proſtiterunt, teſte Achille Gaſſaro. Vdal-*

Vdalricus tertius, Pfefferhart dictus, ex vetere & honestissima Constantiensi stirpe natus, cathedralis Ecclesiæ Decanus, Episcopatui huic præfectus est: cui 7. A. vtilissimè præfuit. Vir simplex & mitis, circumspectus œconomus, pecuniæ formica. Interrogatus, cur tanto studio nummos colligeret (χρυσοῦν ἐστιν τὸ, καὶ τὸ χρήσασθαι δεινῶς οἶσθα) respondit: vt, ingruente belli tempestate, vel armis suos defendere, vel pacem saltem suis emere, posset. Sub eo, Iudæi combusti passim: quòd venenum corrupisse fontes Germaniæ dicerentur. Sub eodem, anno 1349. ordo flagelliferorum (ἀνεστηκὸς ἐξαίφνης ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων) per vrbes miris cum clamoribus circumire cœpit. Sed breui à Clemente 6. P damnatus est. Obijt Episcopus Vlricus 1351. Nouemb. 6. Sepultus in summo Constant. Templo. Brusch.

Pfefferhartius Vlricus, Constant. Episcopus.

Pecuniarum vsus.

Flagelliferorum principium.

In oppido Veldkircho, distante non procul ab Acronio lacu, ignis de cœlo in oppidi plateas decidit, cum magno ciuium stupore: sed iterum in cœlum absq; detrimento sublatus est. Fame hoc anno, in Sueuia & Heluetia maximè laboratum. Lycosth. ex Stumpfio.

Veldkirch. Ignis de cœlo. Fames.

Nemesis, vel vltio diuina, in Caroli Andegauensis, qui Sueuum Conradidinum occiderat, posteritate.

In Italia, Roberti Neapolitani Regis, ex Carolo Senzaterreo filio neptis Ioanna, hoc Regnum testamento sibi legatum accepit. E a multis ordine maritis nupsit. Primò, Andreasso vel Andreæ, patris cognato, ex Vngaria venienti: quem post triennium strangulari subitò, & de fenestra præcipitari, iussit: quòd non sufficeret ludo, quem quæreret ipsa, vt ferebatur. Alij, quod sororem illegitimè vxoris Margaritam vitiasset: quæ postea filium Carolum, apud Vngarorum R. Ludouicum, Andreassi fratrem, pepererit. Antea autem, cum videret, ab illa chordam aureis filis benè crassam texi: quæsiuerat ex: ea familiariter, in quem vsum texeret. Respondit ipsa blando risu: Vt te suspendam. Neglexit responsum homo simplex: sed vim eius expertus est exitio suo. Nupsit ipsa deinde breui formosissimo iuueni Ludouico Tarentino, ex eadem generis propinquitate. Id valde displicuit omnibus: Itaq; Italorum hortatu venit Vngariæ R. Ludouicus, valentissimo cum exercitu, anno 1348. fratris vlciscendi causâ: Regnumq;, Sulmonis vrbis expugnatione, totum obtinuit: Ioannâ cum viro suo, in prouinciam Narbonensem profugiente. Pestilentiæ autem sæuissimæ vi, in Vngariam se recipere coactus est. Intercessione tamen Clementis P. Ioanna cum suo Ludouico Neapolin rediit: inter quem & Vngarum pax facta est. Ludouico autem marito, post annos non multos nimio complexu lasciuissimæ Reginæ ad mortem exhausto: ipsa tertias nuptias cum Iacobo Tarraconensi celebrauit, viro pulcherrimo, ex Insula Maiorica oriundo. Qui non Rex Apuliæ nuncupatus est: sed tantummodò Calabriæ Princeps. Paucis verò post annis idem hic moritur: amputato sibi à Regina capite (vt dicebatur) quòd alienæ mulieri familiarior fuisset. Tum quarto semulier ἀλλάγματος marito subiecit, Othoni, Brunsuicensi & Grubenhagio nobilissimo Duci: qui eo tempore stipendijs Ecclesiæ conductus, Ferrariæ erat, 1376. post multas actiones, hunc Neapolim Regem Carolus Dyrrhachinus, qui à Rege Vngariæ Ludouico venerat, pugna separatum ad Neapolim cepit: sed incolumem è Regno dimisit. Dediderat se eidem Carolo Regina Ioanna: arctâ obsidione pressa, in arce noua Neapoleos. Quam etsi matris loco is se habiturum promiserat: tamen postea Vngari R. Ludouici iussu, eam in illo ipso loco, vbi Andreassus ab ipsa suspensus fuerat, suspendit. Factum anno fortasse 1382. Nata fuit ex Ioanna Othoni Brunsuicensi, filia, nomine Helena: quæ suo tempore Cyprio Regi nupsit. Carolus postea in Vngaria interfectus est. Ex Panhalso, & aliunde.

Conradini vltio. Ioanna, libidinosa Neapolis Regina. Eius vir I.

Vir II.

Vir III.

Brunsuicensis Otho, vir IIII.

Ioanna, suspensa.

Helena, Cypri Regina.

Carolus, Cunradini Sueni interfector. Carolus, Salerni Princeps:

- Ludouicus, Dyrrachij Princeps — Carol. Dyrrh. Princeps. Alibi Ludouico datur pater Ioannes, Caroli F.
- Philippus, Tarenti Princeps — Ludouicus Tarentinus.
- Carolus Martellus, Rex Vngariæ: Andreas, vel Andreassus. Ludouicus, Vngariæ Rex. — Alibi inter eos & Carolum Martell. Carolus Robertus ponitur.
- Robertus, Apuliæ Rex — Carolus — Ioanna, Andreasso nupta, quem strangulauit. Vide plura infrà lib. 6. cap. 13.

Anno 1345. ad supplicationem Conradi senioris, Comitis de Friburgo: item Conradi, Friderici, & Ioannis, fratrum, Comitum de Fyrstenberg, de Haslach: nec non Domini Heinrici de Rappoltstain: & D. VValcheri, D. Georgij, & D. Hainrici, de Geroltzecke: Alperspachi pridie assumpt. B. virginis factam: Clemens Papa Auinione Kal. Sept. Pontificatus sui anno 5. Ecclesiat

Friburg. Comes, Conrad. senior.

Tecc. Comites. *Gæßlingensem & Petricellensem, Monasterio Alperſpachensi incorporauit, annexuit, vniuit: Abbate tunc ibi Brunone. Nam cùm hoc Monasterium in ditione esset duorum nobilium de Tekke Ducum situm. & ambæ Ecclesiæ ijs patronis vterentur (qui Duces erant tempore huius incorporationis iam mortui fratres duo: Ludouicus vel Lucemannus, & Fridericus) ipsiq́ propter bella, commemoratorum locorum subditos, exactionibus & contributionibus grauauissent: ita, vt Monasterio magna inopia accideret: tunc ob compensanda illata damna, & ob remedium animarum suarum & familiæ suæ, ius patronatus Ecclesiarum Gæßlingensis & Petricellens. iamdudum Alperſpachensi cœnobio donauerant. Vicarijs tamen prædictarum Ecclesiarum, canonicè instituendis: & ad Basilienſem Episcopum (qui tunc erat Ioannes) spectantibus, suos prouentus ex ijs reseruari Papa voluit: & Episcopus hic, litteris datis in Telſperg, 1347. 2. Kal. Octob approbauit.*

Calua, opp. & arx, ad VVirtembergenses venit. *Eodem 1345. anno Comes Tubingenſ. VVilhelmus, duobus VVirtembergensibus Comitibus fratribus, Caluæ oppidum & arcem vendidit. Caluæ igitur domini fuerunt. 1. Caluenſes Comites. 2. Tubingenſes. 3. VVirtembergenſes.*

Venditio prædij.

VVirtemb. Vlricus. Berkle. Wir Graff Vlrich von Wirtenberg/ verjehen an diesem Brieff: daß wir Hainrichen von Ergatzingen/ das Gut zu Berckuelt/ das er kaufft hat vmb Burckart von Bondorff vmb hundert vnnd siebentzig Pfundt Haller/ fertigen sollen: wo es jhm ansprechig würde: biß auff die zeit/ daß sein Bondorffs Mutter dasselbe Gut auffgibt/ vnnd sich deß verzeihet/ als recht ist. Vnd deß zu vrkundt ist vnser Jnsiegel gehencket an diesen Brieff/ der geben ist/ da man zahlt von Gottes Geburt dreyzehen hundert Jar/ vnd in dem fünff vnd viertzigsten Jahr/ an dem nechsten Dinstag nach S. Martins Tage.

Dornstett. *Marquardus Dunglinger, ciuis Dornstettensis, & Gertrudis vxor eius* (sein eheliche Wirtin) *Alperſpachensi cœnobio vendiderunt 1345. Dominicâ post S. Ambrosij fundũ quendam Gundelshusæ, nomine Hubam,* vmb 30 pfundt Pfenning Haller münz/ 30. ß. weniger. M. Scr.

Hohenberg. C. Albertus, Iuris Doctor. *Eo tempore, Albertus Comes de Hohenberg Sueuus, Decretorum Doctor, Canonicus Constantiensis Ecclesiæ, missus est à Clemente 6. P. ad gubernandum Episcopatum Herbipolensem: licet à collegio Canonicorum electus iam esset Comes Albertus Altiflammius. Sed cessit ei 1349. æquo animo Albertus: ac sequenti anno Frisingensem Episcopatum cepit: cui A. 9. cum laude præfuit: vitaq́ huic anno 1359. valedixit. Bruſch.*

Holandia, ad Bauaros. *Sublato hoc 1345. anno à Frisonibus VVilhelmo: Hannoniæ, Holandiæ, Selandiæq́ Comite, ac Frisiæ Domino: omnes ipsius regiones peruenerunt ad Margaretam sororem eius Ludouici Imp. vxorem: quas filio suo VVilhelmo dedit gubernandas. Titulo igitur hoc is vsus est in Epistolis: VVilhelmus, Dei gratiâ Comes Palat. Rheni, Dux Bauariæ: Hannoniæ, Holandiæ, Selandiæq́ Comes, ac Phrisiæ Dominus. Erat homo elati spiritus, & bellicosus. Hi comitatus postea circ. 1425. Domini, ad Burgundiæ Duces venerunt. Tritenh.*

IMP. VI. OCCID. CAROLVS QVARTVS. PRIVILEGIO LVDOVICI Imp. donatum Herrenalbense Monasterium. Eiusdem Ludouici obitus. Vlmensium quædam res gestæ. Schorndorffensis Scultetus. Eberhardus & Vlricus, Comites VVirtembergenses. Vlricus Hangenor Augustanus. Anglica de Gallis victoria.

CAPVT XV.

Papa sibi ius electionis Cæsaris arrogat. *ANNO 1346. Clemens P. mandat Principibus (ex doctrina scilicet S. Petri) vt intra terminum præfixum, in locum Ludouici excommunicati nisi velint ius electionis amittere, alium eligant Imperatorem: qui mandatis Ecclesiæ, vt filium decet, pareat. Alioqui se necessario curam, VT SVPREMVM CAPVT (secundum illud: Vos autem non sic) de Imperio habiturum. Itaq́ in Reins infra Bopardiam iuxta Rhenum, XI. die mensis Iulij, à Colonienſi & Moguntino Archiepiscopis, Ioanne Rege Bohemiæ, & Duce Saxoniæ, alijsq́, Rex Rom. electus est Carolus, Ioannis illius Bohemiæ Regis F. Henrici Imp. 7. N. Morauiæ Marchio: eumq́ Colonienſis magnâ pompa Bonnæ inunxit. Aquigranenſes enim non admittebant eum: quia Ludouici partes ſtudiosè tuebantur. Sic & Palat. Rheni Adolphus, Henricus Archiepiſ. Mogunt. Marchio Brandenburgenſis: ciuitates denig, Rhenanæ, Sueuicæ, & Helueticæ. Trit. & alij.*

Carolus quartus, contra Lud. Cæsar 6. electus. *Ita rei Romanæ impositus est sextus Gubernator, Imp. Cæſ. Carolus 1111. P. F. Aug. Creatus in diſſidio Papæ & Lud. Imperatoris, 5. idus Iulij: qui 32. & plus 7. M. imperauit. Eam rem*

Imp.

Imp. Ludouicus grauiter tulit se viuo, Anticæsarem esse creatum. Carolo huic tribuitur (posterius ab eo dictum) POSSEM quidem ego copias contra Turcas educere: verùm quàm non citra Christiani sanguinis effusionem satis ex auorum historijs intelligo. Rectius, quàm Pontifices: qui toties cruciatas curabant prædicandas

Reducti fuêre Constantiam, Prædicatores fratres per Episcopum: cùm annos 6. exulassent Dissenhouæ. Minores vbique prophanabant cultum: præterquam Schafhusæ & Brisaci. Seruabat in eodem sæpe cœnobio Interdictum pars fratrum, pars prophanabat: sed locis erant disclusi. Cui schismati mors postea Ludouici, finem attulit. F.F.F. Constant. Prædicatores.

Ich Heinrich der Stadelherre/ genannt von Waldecke/ ein Edelknecht/ ꝛc. *Vendidit Abbati Hirsouiensi VVigharto, bona, quæ habebat* in dem Dorff Stainhen: an der Burck/ an dem Dorff/ an Leuten/ an Gütern/ an Felde/ an Zweigen/ an Wassern/ an Wiesen/ ꝛc. Besucht/ vnd vnbesucht/ vergessens/ verschwiegens/ ꝛc. *Memorantur ibidem.* Die Edeln Herren/ Graffe Gözz/ vnd Graffe Wilhelm/ von Tuwingen/ Gebrüder. *Item sponsores* Herr Hans Prixe Ritter/ Heinrich von Esteten/ Conrad Truchseß/ vnd Dit Honöwe/ Schultheiß zu Calwe/ Edelknecht/ ꝛc. *Datum extrà, 1346. anno. Sed rectius intus in literis, 1342.* Der Kauffschilling/ zehen pfund/ vnnd vierdthalbhundert pfunde. Leistung (*obstagium*) im Wirtshauß der Statt Calwe. *In insignibus*, zween geschrenckte Rechen. VValdeck.

Priuilegium, Herrenalbensi Monasterio datum ab Imp. Ludouico.

Wir Ludwig/ von Gottes gnaden Römischer Käyser/ zu allen zeiten Mehrer deß Reichs/ bekennen öffentlich mit diesem Brieff: daß wir angesehen haben den grossen vnd verderblichen schaden/ den die Geistliche Leute/ der Abt vnd der Conuent zu Alben/ vnser liebe demütigen/ etliche Jar erlitten vnd gehabt haben. Vnd zu ergetzung desselben schadens/ haben wir sie von besondern gnaden vnd gunst gefreyet/ vnd freyen sie auch mit diesem Brieff/ vor aller Gastung vñ Nachtfeld/ von hin an biß auff Sanct Georgen Tag/ der schierst kömpt: vnd darnach vber ein gantz Jar: also daß wir wöllen/ daß in derselben frist/ niemand dahin Gastung bey jhn such/ hab/ oder nem. Dauon wöllen vnnd gebieten wir allen vnsern/ vnd deß Reichs/ Getrewen: Graffen/ Freyherren/ Rittern/ Knechten/ vnd allermenniglich/ Söhne die genannt sein/ vestiglich vnd ernstlich: daß sie das vorgenannt Gottshauß zu Alben/ in der frist mit keinerley Gastung noch Nachtfeld/ mit jhn selbst/ noch mit jhren Dienern/ nicht beschweren/ bey vnseren vñ deß Reichs hulden. Geben zu Franckfurt am Freytag vor dem Weissen Sontag: nach Christus Geburt dreyzehen hundert Jar/ darnach in dem sechs vnd viertzigsten Jar. In dem zwey vnnd dreysigsten Jar vnsers Reichs/ vnd in dem neunzehenden Jar deß Käyserthumbs. *Herrenalbensibus priuilegium ab Imp. Ludouico datum.*

Diem suum hic laudatissimus Augustus obijt sequenti anno 5. idus Octob. cuius obitum Interregnum est secutum A. 1. M. 3. D. 20. (teste Onuphrio) eò quòd Caroli 4. electio, à Ludouici fautoribus non erat rata. Causa autem obitus eius ab Auent. sic describitur. Imp. Ludouicus, quod senectus ipsa vulgò morbus dicitur. suasu Medicorum, venatibus indulgendo consulit. Itaque inter Monachium, & Augustam Rhætiæ, proximè Fyrstenfeldium & vicum Puech (vbi D. Edigna, quam accolæ furcis præficiunt, humata colitur, & ouilia sunt in prato) venationi operam dat: &, quòd Augusta puerum enixa foret, lætatur. Ibi 5. idus Octob. circiter meridiem de equo lapsus, inopinatò apoplexiæ fine, naturæ concedit. Vixit A. 63. Locus, vbi mortuus est, Cæsaris pratum vocatur. Corpus, à Monachis Fyrstenfeldium translatum: vt cùm Parentibus conderetur. Tertio deinde die, Monachium à ciuibus deportatum, splendidissimè in D. virginis Mariæ fano est conditum. Statura eminenti fuit, & eximiâ corporis forma. Legatur prolixum ipsius eulogium apud Auentinum. Volunt quidam, ei venenum, cùm à casu illo venatorio Medici eum curarent, datum esse: alij à Maultæscha alij aliunde. Mors illius. S. Edigna. Cæsaris pratum.

Herrenalbæ. A. Domini 1346. in die B. Cæciliæ virginis, obijt Demudis de Flehingen, ciuis Spirensis. Flehingen.

VLMENSIA QVAEDAM: SVB IMP. LVDOVICO, & post eum, facta.

Ab ipso impetrauerũt Vlmenses: vt soluerentur iugo Diuitaugiensis Monasterij. Itaq; deinde ipsi sibi Senatũ, cõsules, & Tribunos plebis, potestate à Cæsare accepta, fecerũt, anno circiter 1346. Vlmensium liberatio à Monachis Augiæ D.

Breui pòſt, literas iurisiurandi, à ciuibus praſtandi, compoſuerunt: quas ipſorum poſteri, ad meliorem formam traduxerunt. Ita ſe tunc ferè omnino in libertatem, à Richenoensi Abbate vindicarunt. Adhuc tamen Monachis eos infeſtantibus: Carolus 4. poſtea eis priuilegia Ludouici confirmauit. Nondum vexare deſinentibus clauſtralibus, in Concilio Conſtantienſi & Baſilienſi: tandem Fridericus III. Vlmam omnino liberauit: cùm ea Monachis dedit grandem pecuniam. Ita ferè D C. annos cum inquieta hac gente conflictati ſunt. Sebaſt. Franc. ex opere Felicis Monachi.

Inde quoque excerpſit has eiuſdem vrbis obſidiones.

Vlmæ obſidiones. *Ludouicum Bauarum, à Pontifice excuriatum è ſocietate Chriſtianorum, voluiſſe ad Vlmenſes confugere. Sed cùm non reciperetur ab ipſis: obſedisſe vrbem eorum. Tum principibus perſuadentibus, intromiſſum eſſe.*

Non longè pòſt, Bauarum Henricum, conceſſo ſibi à Papa Imperio: excluſum ab Vlmenſibus, obſidionem eis intuliſſe, ſed fruſtrà: & aliquantò pòſt obijſſe leprâ.

Carolum 4. electum à Papa contra Ludouicum, obſedisſe Vlmam: ſed ab Ehingero Habſaſt, & alijs, perſuaſum, inde receßisſe. Item, ab hac vrbe profligatum eſſe. Bauaros, Auſtrios, Teccenſes & VVirtembergenſes Dominos Vlmam vexauiſſe: & vno die bis eam cepiſſe, ac bis eiectos eſſe.

Schorndorffæ Scultetus. *Oppidum VVirtembergiæ Schorndorffa (ſicut & aliæ Sueuiæ ciuitates) initiò, quando ciuitatis iuribus donatum fuit: non habuit Prafectos (Vogt) ſicut hodie: ſed Scultetum, teſtantibus hiſce literis.*

VVirtemb. Comites. Wir Eberhart vnd Vlrich/ Graffen von Wirtemberg/ verjehen/ ꝛc. daß wir durch fleiſſige Bitt der Hochgebornen/ vnſerer genedigen Frawen/ Frauwen Johannen: Hertzogin zu Oeſterreich/ die Gnade gethan haben Volin dem Snitzer jhrem Kämmerer/ Burchenſen/ Rufen deß Schultheiſſen von Schorndorff ſeligē Tochter/ ſeiner ehlichen Wirtinn/ vnnd allen jhren Erben: daß wir in zween Morgen Weingarten/ liegend in dem Pfaffenbrunne/ in Winterbacher ſtiore (ſteure) frey gelaſſen vnnd geſagt haben/ aller ſteure/ vnnd aller Dienſte: alſo/ daß wir/ noch vnſere Erben geſtatten ſollen: daß die Richter vnnd Gebürgſchafft von Winterbach/ noch niemands anders/ auff dieſelbigen Weingarten/ nimmer nicht kein Steure/ noch keinen Dienſt/ ſetzen/ in keinen weg/ ꝛc. Zu vrkundt ſindt vnſere Jnſigel gehencket an dieſen Brieff: Der geben iſt zu Wien/ am Montag vor Sant Lucien Tag: da man zahlt von Chriſti geburt/ Dreyzehenhundert Jahr/ vnnd in dem ſechs vnd viertzigſten Jahr.

VVinterbach. *Ambo hæc iugera, hodieque à cenſu immunia ſunt: dimidium eorum tenente (cum his membraneis literis) Ioanne Vlrico Rößlin / natu maximo Conſularium Schorndorffæ: & dimidium Piſtore Georgio Rennero, & vnum iugerum Margaretâ, Marci Scheberlini vidua, Xenodochij alumna. Chriſtoph. Rid.*

Nobiles in literis Kirchaim. Seufrid von Wittlingen. Vtz Schwechler von Dachenhauſen.

Mynſter op. *Albertus, Dux Auſtriæ, emit 1346. in Briſgoia, de Ioanne à Stouffen, oppidum Mynſter, & Caſtrum Scharpffenſtain. Albert. Argent.*

Hala Sueuicæ incendium. *Eodem 1346. anno, magno deformata fuit incendio Hala Sueuica: quo procul dubio multæ antiquitates interierunt. Tunc ibi viuebat Emerichus Sulmaiſter: qui Iohannitarũ collegium quibusdam bonis Santzenbachenſibus donauit. Remp. rexit VValtherus Sulmaiſter, Senfftius appellatus, vnus ex Conſilio: à quo Inſignia Senfftiorum, aucta ſunt: & nomen Sulmaiſterorum immutatum eſt.*

Senfftij.

Hangenor Vlricus. *Auguſtæ Rhetiæ ſepultus eſt bonorificè Vlricus (de quo, antehac) Hangenor, circa hoc tempus: qui aduerſarios vocabat, Auinionenſes Antichriſtos. Auent.*

Antichriſti.

Prælium inter Francum & Auguſtum RR. Klingenberg. *In Francia occidentali, prælio inter ſe apud Creſiacum decernentibus, Rege Eduardo Anglo, & Rege Philippo Valeſio: Gallorum cæſa ſunt 26. Aug. XX. millia: Eduardo ſibi Regnum Galliæ, quadam hæreditaria ſucceßione, deberi contendente. Occubuit Bohemiæ Rex Ioannes, iam cæcus, ex parte Anglorum. Occubuit Hainricus de Klingenberg, ex altera parte: & Comes de Mompelgart, ac multa nobilitas Franciæ. Albert. Argent. Mut. & Stumpf. Dixit tunc Rex Anglus:* O jhr Teutſchen/ was habt jhr euch gezichen: daß jr mit dem Kónig auß Franckreich ſeyt in Todt gangen: der euch nie getrew/ noch hold war? *Chronic. Argent. M. Scr. & Alb. Argent.*

Gallorũ Regum animus.

Finis libri Quarti, in tertia parte Annalium.

MARTINI

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Quintus.

HISTORIA hîc est XLI. annorum, sub imperio Caroli 4. & VVenceslai ex parte. VVirtenbergia ac Suevia, excellentem Comitem habet, Eberhardum Bellicosum dictum Grinerum: & nobiles alios multos. Obsidetur Tigurum. Sueviam civile bellum exercet, inter nobiles ac civitates natum. Cladium, ad Reutlingam & Sempachum factarum, enarratio fit. Multæ denique Ecclesiasticæ civilesque res commemorantur.

VVIRTEMBERG. COMITES, CAROLO REGI ADDICTI. COMES VVirtemb. Eberhardus Greiner. Conradi nobiles, Rechbergens. & Ehingenus. Comites Hohenlohenses. Terræmotus, & pestilentia horribilis, vbique terrarum. Monasticæ disciplinæ collapsio. Fundatio Eremitici in Rhorhalda Monasterij. Conradi, Ducis Teccensis, cædes. Persecutio pontificia per Sueviam. Delphinus Franciæ.

Caput I.

ANNO 1347. & post, facta. Egressus Carolus Rom. Rex de Bohemia cum magno equitatu, vi Bauariam Ludouici principis occuparet: cognita morte eius, Ratisbonam perrexit: vbi illico pro Rege est receptus. Sic & Noribergæ: gravibus ibi Burggravio, quem euadere non poterat, promissionibus factis.

Miserunt tunc Comites VVirtembergenses, Eberhardus & Vlricus, fratres, secretarios suos singulos, ad Carolum, & ad Brandenburgensem Marchionem Ludouicum: quærentes, vtrum ipsorum seruitio se obligarent. Ac reuertentibus prius illis, qui ad R. Carolum missi fuerant: ipsi Comites, cautione recepta de LXX. millibus florenorum (sic Albertus Argent. scribit) eius se seruitio astrinxerunt. De quo alteri, à Marchione venientes, & pactum de C. millibus florenorum asserentes, plurimùm sunt commoti. Duo quoque Hohenlohenses fratres: vnus Bambergensis, alter Herbipolensis, Episcopi: se Regis seruitio addixerunt. Receptus etiam ab Argentinensibus est, & Alsatis cæteris. Inseruit huic Cæsari fideliter EBERHARDVS GREINER, VVirtenbergensis Comes, sequentibus temporibus. Ideo patronus ab eo factus est XXIIII. civitatum imperialium in Sueuia: inter quas non postrema erat Esslinga.

VVirtemb. Eberhardus Greiner. Conradi nobiles, Rechbergens. & Ehingenus. Comites Hohenlohenses. Oberndorff. Geroltzeck. Rechberg. Conradus. VVIRTEMBERG. COMITES, CAROLO REGI ADDICTI. Eberh. Greiner. postea 24. civitatum patronus.

Viuebat Comes Tubingensis Conradus, cognomento Schærer: qui 1347. cum Bebenhusanis Tubingen. Comites. latis habebat, propter bona quædam in vico Kai. Viuebat & Fridericus, Tubingens. Comes. M. Script.

Mense Septembri eiusdem anni, Stephanus Ludouici Imp. F. & Sueviæ civitates cum eo: iuxta Zolram Caroli fautoribus, XVIII. Baronibus, in Oberndorff ducis de Teck coniuratis, infesti sunt: Hechingæ, oppido Comitis Zolrensis, excidio non sunt: sed volentes obsidere Sultzam VValtheri de Geroltzecke, qui consanguineus erat Comitum de VVirtenberg, ab his inde repulsi sunt. Albert. Argent.

Conradus de Rechberg, dictus de Ramsperg, eques: pro sua, & omnium antecessorum anima, æternam Præmissariam (ein ewige Frümeß) fundauit in sacello Burone: ad præbendam Lorchensis cœnobij pertinentem.

Conradus

Ehingus Conradus.

Conradus de Ehingen, eques, & filius eius Petrus (infrà lib. 6. cap. 6.) florebant: illoq; permittente, hoc testante: vendidit Conradus, Arnoldi de Thierberg, ex sorore Conradi Ehingeni filius, XXX. libris sua mancipia (seine eigne Leut/ Contz Bentzen/ sein Weib/ sein Kindt/ von Engschlatt) *lychnorum præfectis* (den Liecht pflegern) *in ædibus sacris* (den Gotts-häusern) *oppidi Balingæ, Bernhardo de Zitterhusen, & Bentzoni (Berchtoldo) Bætzenio. Obsignauit Conradus de Ehingen, & Conradus de Thierberg. die Martis post ineuntem. 1347. annum: testibus, Petro prædicto, & Bentzio Iæcklino, ciuibus Rotenburgensibus: Pfaffone Conrado Soeldelino Æntringæ: ac Zæfflero de Engschlatto. M. Scr.*

Balinga.

Lindoiæ incendium.

Eodem anno, vento magno & incendio in oppido Lindouiensi coortis: multæ domus & homines conflagrauêre paucis horis.

Zuifalt.

Vites cùm vbique Zuifahensibus vberes fructus ostenderent: & iam vindemia læta instaret: sexto idus Septemb. gelu corruptæ perierunt. M. Scr.

EPITAPHIA QVAEDAM OERINGAE, IN ECCLESIA collegiata, in chori muro.

Hohenlohenses Comites mortui.

Herr Krafft von Hohenloe/ der älter/ 1347. Herr Krafft der jünger/ 1379. Herr Gottfridt. Herr Friederich. Herr Vlrich/ 1407. Herr Hans/ 1412. Herr Jörg/ Bischoff zu Passaw/ 1423. Herr Albrecht/ 1429. Herr Jörg. Herr Krafft von Hohenloe/ Zigenhaime/ vnd Nittaw: *qui obijt prid. Kal. April. 1472.* Herr Friderich von Hohenlohe/ vnnd Zigenheim/ 1473. Herr Albrecht/ *Anno* 1490.

Recentiora eiusdem loci Epitaphia, ad annum 1503. reseruabimus.

Anglus R. excommunicatus.

A Pont. Clemente 6. in fauorem Regis Galliarum excommunicatus Rex Angliæ, non curabat: sed ad suorum Ecclesiæ caput futurum appellabat. Herm. Ædit.

Terræmotus.

Anno 1348. in Festo conuersionis S. Pauli, sole adhuc clarè lucente, circa pulsum vesperarum: die statim inuoluto, & nubilo facto, tantus terræmotus est factus, quantus à passione Domini, nec visus, nec auditus.

Vidimus enim (sic scribit is, qui ea tempestate in VVeichenstephanensi cænobio vixit, & annotauit,) domos altas & muratas, pariter & Ecclesias, fortissimè se mouentes.

Audiuimus item fenestralia, propter motum tam violentum, sonum edere maximum. Vidimus arbores syluestres maximas, in terra stantes, se commouendo inuicem pulsare: fluxus rectos aquarum errantes, & extra ripas suas, propter tantum tremorem terræ euagantes. Aquas verò limpidissimas etiam, vidimus hoc terræmotus tempore turbidas. Hac hora fuerunt homines quasi amentes, & circa capita dolentes. Euntes, in via errabant: stantes, stare non poterant. Audiuimus deniq; campanas in templis pendentes, sese ob talem motum inuicem pulsantes. Brusch. in Benedictini prope Frisingã cænobij montani VVeihenstephani descriptione. Alibi sic reperio: In Suæuia fuit magnus terræ motus: quo multæ arces conciderunt: Falckenstain, Leoperg, Strabried, Cranberg, Holenberg, VVildenstein, Rechbergstain, Rabenstain, Leonstain, Gutenberg. Auentinus quoq; miros huius motus effectus ponit, ex Conrado de Meidenburg: illum XL. dies durasse, in Morauia & Bauaria: XXVI. vrbes & castella prostrata esse: mœnia, Templa, ædes, concidisse: duobus montibus concurrentibus, vrbes deuoratas esse: homines cum pecoribus interijsse: corpora à spiritu terreno in salarias statuas diriguisse. Hæc, illi, κύριε ἐλέησον: *recordor ego vxoris Loti. Genes. 19. Vigilate & orate, homines: quia nescitis, qua hora Dominus veniat. Nemo dicat, quod malus ille seruus:* χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν: τύψω τοὺς συνδούλους: ἔδομαι καὶ πίομαι μετὰ τῶν μεθυόντων: *cunctatur Dominus meus venire: verberabo conseruos meos (concitabo Germanos & Gallos inter se) helluabor cum ebrijs, Matth. 24. Addam & hæc, quæ in quibusdam M. Scr. reperi. Die quodã iuxta Friburgũ Nigræ syluæ* (zu Kuppfenthal/ *vbi Metalli fodinæ*) *die serenissimo, choreas ducebant quidam petulanter, cum facibus & candelis. Prætereunte tum Sacerdote cum Sacramento: præsultor dixit, Desistamus saltare. Fœmina, cum qua saltabat, respondit: Nequaquam. Pater enim meus habet multas tales campanulas, vel nolas, in collis pecorum suorum. Sic perrectum in saltando ab omnibus est, contempto Sacramento. Ibi* ἐξυδρία, *vel nubis ruptura, cælo sereno facta est: eaq; tanta, vt perdiderit homines, domos, & bona quæq; illius vallis. Nec amplius visum est, nisi mortui aliquot infantes in cunis, quæ arboribus inhæserant.*

Admonitio ad vigilantiam.

Chorea infelix.

Pestilentia, terræ motum secuta, eaq; dira.

Sæuissima mox in vniuersum orbem terrarum (inquit Auentinus) grassatur pestilentia: qua pleriq; mortalium extincti sunt: quarta vix pars hominum superstes fuit. Subitò lue raptati,

subitò

subitò dicto citius interibant: pueri, puellæ, læti, mira referentes, animam efflabant. Cæleste auxilium, frustrà quæsitum. A Pontifice Max. sacrificium peculiare, aduersus hanc pestem institutum. Pagi, vici, ad solitudinem redacti. Apud Funccium, & alibi, hæc legimus: pestilentiam per totum orbem sæuiisse: quæ Florentiæ LX. Lubeci XC. millia, Auinione (vbi Papa residebat) innumerabilem multitudinem hominum, assumpserit. Homines nobiles & ignobiles, ad statuas sanctorum cucurrisse (atqui ad Deum debuissent. Venite ad me omnes. Inuoca me in die tribulationis) ante eas se abiecisse: consolationem nullam reperisse. Marsiliæ Episcopus (inquit Albertus Argent.) cum toto capitulo, & quasi omnes Prædicatores ac Minores, cum dupla parte inhabitantium perierunt. Non erat inter parentes & liberos respectus: nulla inter Dominos & famulos, nec socios, cura. Papa inclusus cameræ, habenti cõtinuè magnos ignes, nemini dabat accessum. Eiusdem calamitatis per Sueuiam quoque non mediocris sæuitia fuit.

Tempore huius pestis (teste in M. Str. Felice Fabri) homines cateruatim incedebant, nobiles & ignobiles: qui sese vsque ad sanguinis effusionem flagellabant. Pueri multi, in agone mortis ridebant, iubilabant, dulciter canebant. Puella pulchra 12. annorum, cum ad extrema appropinquaret, pulchrior fiebat: & iubilans iugiter, cælum suspiciebat. Causam à patre interrogata: non videtis, inquit, cælum apertum: & innumera lumina, à terra illò ascendere? De quibus luminibus rogata, quid essent: dixit, esse animas electorum. Illis, qui astabant, tacentibus: vt me verum dixisse videatis, inquit: ego hac nocte moriar: & tu, mater mea, tertio die pòst morieris. Digito deinde extenso, monstrauit septem homines, quando morituri essent. Eandem sortem de quibusdam absentibus dixit. Et sic factum est. Morientium tunc gestus.

Ioan. Boccae in Præfat. Decameronis, de hac peste.

Nasceuano vel comminciamento d'essa, à maschi, & à le femine parimente, ò nella anguinaia, ò sotto le ditella, certe enfiature, &c. Et da questo appresso s'incomminciò la qualità della predetta infermità, à permutare in macchie nere, & liuide: le quali nelle braccia, & per le coscie, & in ciascuna altra parte del corpo, oppariuano, &c. A cura delle quali infermità, ne consiglio de medico, ne virtù di medicina alcuna, partua, che valesse, ò facesse profitto, &c. Gittati vella via publica li stracci d'vn pouero huomo, di cotale infermità morto: due porci, secondo il loe costume, col grifo & co denti presili, & scossilisi alle guancie: in picco la hora appresso doppò alcuno auolgimento, ammendunt sopra li mal tirati stracci, morti caddero in terra, &c.

Erant de pestilentia, tanquam veneno excitata, Iudæi Augustæ suspecti. Ideo die Cæciliæ ibi omnes combusti sunt. Iudæi, de peste illa suspecti.

Peste autem hac sæuissima sæuiente: & Monachis senioribus extinctis, prauisque iuuenibus succedentibus: disciplina monastica vtriusque sexus corruit. Nam Monachi in ciuitates confugiebant: & moribus secularium corrumpebantur. Tunc Diuitaugienses bona sua Vlmæ dilapidabant: tunc in maximam paupertatem Burronium (Blaubyrense) Monasterium incidit: tunc Sanctimonialium ibi cœtus, ad nihilum redactus est. Redierunt sequenti tempore Monachi, opibus diuitiis Blaubyrensis vidua subleuati: non tamen Regularem obseruantiam tenebant: sed tandem sub Abbate Henrico Fabri, reformatio secuta est. Fridericus etiam III. Blaubyrensibus Insignia 1488. petentibus, Rustici glauci imaginem dedit. At Byren, in voce Blaubyren, non Rusticus est: sed Brunn, id est, fons. F.F.F. Blaubyra.

Fusa est hoc 1348. (al. 1349.) anno, ingens Augustæ campana (Sturmglocken) à fabro Hugone.

Reuerso propter pestilentiam ex Italia in Vngariam Rege Ludouico (de quo, præcedenti libro) Ioanna, relicta vidua fratris eius Andreæ vel Andreassi, auxilio Papæ subiugatur (vt Albertus Argent. ait) VVernhero de Vrselingen Sueuo, qui primò Vngaro adhæsit: sed propter suspicionem quandam, sibi falsò impactam, ab ipso recesserat. Vendidit autem Ioanna, quantum in ipsa erat, ciuitatem Auinionensem grandi pecunia. Vrslingen.

Carolus Rom. R. millesimo trecentesimo quadragesimo octauo, Indict. 1. 6. Kalend. Febru. confirmauit Bebenhusanis omnia iura ipsorum: quæ habebant Eßlingæ, Rutlingæ, Tubingæ, & extrà: transgressoribus sub pœna L. Marcarum auri: cuius dimidium Regio Fisco, & alterum dimidium cœnobio, inferretur. Datum Vlmæ. Bebenhusa.

Eodem

Bambergæ cœnob. virginum.

Eodem anno fundatum est Bambergæ cœnobium Monialium ad S. Claram, ab honestissima puella Catharina de Zollern: eius gentis, quæ à titione nomẽ vulgo habet. Fuit illa prima eius loci Abbatissa. Brusch. in Episcopo Bamb. Leopoldo Egloffsteinio.

Mulier quædam, Iuzze nominata, aream & iugerum syluæ donauit: vt ædificaretur Monasterium S. Pauli primi Eremitæ, in loco tunc Beirhalden dicto: qui supra vicum Bihelam, semimilliario ferè à Tybinga situm, est. Ædificatum illud ibi est anno 1349. aut altero post. Factum est hoc permissione Comitissæ Nassouiensis D. Margaretæ, Hohenbergensi Comiti generoso nuptæ: quæ mater fuit Rudolphi Comitis. Ipsa fundauit hoc cœnobium, quod Rhorbaldinum vocatur. Iuzze autẽ aream & syluã, pridie S. Iacobi dederat, anno hoc 1348. *fuerat vxor Cunrati,* der Brüdern Knecht/ *Rotemburgici ciuis. Primus autẽ illius loci Eremita fuit frater Wernherus Vlmensis, Presbyter huius ordinis. Anno deinde* 1358. *die Sabbati ante Natalitia Domini, confirmauit (assentientibus etiam Rotemburgi ciuibus) istam Iuzzes donationem, & solitarij domicilij institutionem, Hohenbergensis Comes Rudolphus: ita, vt ipse eius esset patronus. Deinde* 1364. *anno, Episcopus Constantiensis Hainricus confirmauit priuilegia, à Comite Rudolphe facta. Item, vt posset ibi fanum ædificari: cuius ædificationem Rector quoque Sylchensis Ecclesiæ, Conradus dictus Stabler, cõcessit. Hæc ex membranis Iacobi Buchmaieri Stainenbachensis (præfecturæ Tetnangensis sub Comitibus Montefortensibus) qui Rhorbaldæ prædicti Prior erat & Prouincialis prouinciæ Rheni, 25. Maij* 1595. *quo die apud nobilem etiam virum, pium & humanissimum Leopoldum Carolum à Stain in Bihel & Bechenhaim, in arce ipsius Bihelensi eramus.*

Rhorbaldæ cœnobium.

Teccensis Conradi cædes, in C. Monacensi.

Eodem quoque 1348. *anno (vt Tritenh. in Hirs. Monast. scribit) Conradus de Deck, per quendam militẽ Sukerum de Gundelsingen, insidiosè occisus est in sua domo: quam habuit inuitate Bauariæ Monacensi, odio quodam inueterato. At apud Hundium ad* 1384. *refertur, non ad* 1348. *annum. Numerorum ergo 4. & 8. transpositio, alterutrum decepit: aut à Typographo corruptus Hundij numerus est. Auentinus, inter Iubilæum anni* 1350. *& inter annum* 1355. *ponit. Interfectus autem est 8. idus Aprilis eius anni: quo Rex Carolus Aquis coronam accepit, mirum* 1354. *Eum facit Auentinus vltimum ducem Teccensem.* Hundius *sic scribit: Conradus Dux Teccensis, Marchionis Brandenburgensis Ludouici intimus consiliarius, in sua domo (a* 1349. *à Marchione illo donata) confossus est, à Schweickardo, Gundelsingensi Domino: forte, quia castrum Erenbergam, quod Gundelsingensium fuerat, Conradus ad se anno milleſimo trecentesimo, quinquagesimo secundo, redemerat. Domum illam Auentinus locat Monachij: turri Putrichiorum, & vico Seutlingiaco, coniunctam. Ita de his dissentitur. Magna etiam sæpe in Genealogijs & affinitatibus est incertitudo. Dirigat, qui poterit. Nõ possum ego nanciscì documenta, quæ vellem. Industria mihi non defuisset. Inuenio verò in schedis, vltimum Teccensem Ducem non Conradum hunc: sed vlteriorem etiam, Ducem Vlricum, anno circ.* 1430. *& patriarcham Aquileiæ Lud.* 1440. *Addam ex Alberto Argent. Hæc quoque, ad verbum. Engelmarus miles inquit, qui comitatum Tyrolis, cum vxore tradidit Marchioni Brandenburgensi, ex quadam suffraccione per Marchionem capitur: & ante castrum suum forte, quod tenuit frater eius, decollatur: & succesiuè omnia sua (eius) per Marchionem mediante Duce Conrado de Teck, sibi fidissimo, occupantur. De Conrado Gundelsingensi (inquit ad hæc Gabelc.) qui apud Monacum occisus est, non est dubium: quin frater fuerit Friderici: qui Mundelhaimam adeptus, postremorum Ducum pater fuit: Friderici, Georgij Theologi, Conradi, Vlrici (qui obijt* 1432.) *& Ludouici Aquileiensis Patriarchæ: qui anno* 1439. *Aug.* 19. *Basileæ obijt.*

Teccens. vltimus Dux.

Erenberga castrum.

Bappenhaimius Rudolphus.

Rudolphus Marescalcus Bappenh. vxorem habuit Sophiam de Hohenrechberg: *ex qua genuit Ioannem & Henricum. Henricus fundauit monast. Bappenhaimense,* 1348.

Burcardus plegmatias.

Natus est 1348. *Burcardus de Ebingen, dictus* mit dem Zöpff/ *de quo aliàs dictum.*

Ecclesiæ miseria, furente P.

Per hæc tempora (inquit Nauclerus) maxima fuit tribulatio in Suenia, & circumiacentibus prouincijs, propter censuras Ecclesiasticas in adhærentes Ludouico Imperatori. Ego legi & vidi literas: per quas absoluti fuerunt à censuris, præpositus, capitulum, & Canonici, in Elwangen/ *ab Episcopo Vlrico Constantiensi, ex commissione. Et iterum quòd plures tunc ex adhærentibus, sepulti fuerunt in campis (ideò, ἀπὸ χερσοπήκτου γέσεως) & extra cœmeteria: & plures interdicti (excommunicati) fuerunt sepulti in Ecclesijs (bonus Hangenor: de quo, in præcedit. lib.) & cœmeterijs: qui postea fuerunt reconciliati: habito testimonio, quòd in extremis signa pœnitentiæ ostenderunt. Similes literas habemus adhuc in nostris scrinijs. Hæc, ille. Hoc erat nimirum conscientias excarnificare, commentis humanis, Matth.* 15. *Quasi nõ omnis terra sit Domini Dei, & ab eo benedicta credentibus. Vnum hoc Ioan.* 3 *dictum:*

516

SIC DEVS DILEXIT MVNDVM: vt filium suum vnigenitum donauerit: vt, quicunque in eum credit, non pereat: sed habeat vitam æternam: hoc, inquam, Dictum, discutit omnes tenebras. Donauerit) Donum est vita æterna: non ex promeritis hominum: nec ex monasteriorum obseruationibus: nec ex ad Iacobum Compostellanum peregrinationibus. Credit) non autem dubitat. Credere & Dubitare, inter se pugnant frontibus aduersis. Non pereat) Nec in purgatorium detrudatur. Sed habeat vitam æternam) τὸ πιστεύειν, ἢ πεποιθέναι, fiducia niti in filio: omnem curam suam in ipsum conijcere: hoc affert vitam æternam. Hoc est Christum videre, sicut senex Symeon Luc. 2. vidit: ac læto animo in morte dicere: Nunc dimittis, Domine, seruum tuum in pace: non autem, cum dubitatione: cum metu purgatorij quod nullum est: nisi solus ille 1 Ioan. 1. purgans ab omni peccato sanguis Iesu Christi. Ecce, quanta lux veritatis? Quanta onustarum relaxatio conscientiarum? Gemma nobilior toto Mundo, nobis in hora mortis est Dictum hoc: Ioan. 3. Dictum.

SIC DEVS DILEXIT MVNDVM: perimit enim merita humanarum virtutum: perimit dubitationem de salute: perimit purgatorium ignem: donat statim gratis per fidem vitam æternam. Hæc est mea hæresis: in hac mori cupio. Contrà istæ ignorantiæ, innocentes cæmeterijs excludentes, nocentes cæmeterijs inferentes, ex neglectu verbi Dei (quod solum est lucerna pedibus nostris, errare à veritate non sinens) ortum habent: faciuntq́, vt cæcus cæcum ducat, in foueamq́ ambo cadant. Christus solus est lux mundi, Ioan. 8.

Eodem 1348. anno, destructum fuit castrum Frundsberg ab Argentinensibus, & cæteris fœderatis ciuitatibus. Chron. Argent. Frundsberg.

In Gallia, Vmbertus, Dominicariam disciplinam amplectens, Delphinatum Regi Franciæ vili precio vendidit: sed ea lege, vt primogenitus Regis filius, ipsius gerens nomen, eum obtineat. Chron. Franciæ. Delphinus ergo vocatur, qui ad successionem Regni (post patris mortem) expectatur. Delphinatus Franciæ.

IVDÆORVM SVPPLICIA PROPTER VENEFICIA: IVDÆI, VLMÆ. Guntherus Schvvartzenburgius, Carolo Cæsari nequicquam obductus. VVirtembergensis Eberhardus Greinerus, Sueuiæ Prætor. August. Episcopus Marquardus. Nobilis familia Berlerorum, Halæ Sueuicæ. Secundus Iubilæus annus, sed quinquagenarius. Causæ institutionis anni Iubilæi. Insidiæ, Tigurinorum vrbi structæ: Zürcker Mordtnacht. De ciuitate Ola, vel Aala. Nobiles aliquot Sueui: inter quos, Fribergij. Venditio remediorum animarum Monastica, & eorum compensatio.

CAPVT II.

ANNO 1349. (sed & præcedente) pestilentiæ illius sæuissimæ, quæ proximo anno exorta fuerat, culpa, Iudæis passim est impacta. Vnde & hoc, & circum hunc, anno, dira in eos persecutio grassata est: suffocatione, submersione, præcipitatione, obtruncatione, concrematione, confossione, per tormenta excarnificatione, Ferebantur operâ ipsorum in puteos coniecti esse venenati sacculi. Itaque putei passim obturati fuêre. Vtebantur homines aqua profluentium amnium, aut pluuiali. Cremati sunt Iudæi Augustæ, Vlmæ, Constantiæ, Esslingæ, Halæ Sueuorum, & alijs multis in locis: eorumque habitacula, sepulcreta, destructa. At sæpe tamen eis iniuriam factam esse, postea compertũ est. Recitabo ex Sebast. Franco de Vlmensiũ Iudæis breuiter quædam. Iudæi, propter veneficia excruciati.

Anno (inquit ille) 1348. cùm, Iudæis omnibus Vlmæ combustis, bona eorum annotarentur: repertæ sunt inter ea literæ quædam: tempore Christi ex vrbe Hierosolyma Vlmam missæ (habitantibus videl. ibi tunc etiam Iudæis) in hanc sententiam. Fratribus in regionibus transmarinis, Iudæis Vlmæ in Sueuia (quasi iam ibi Sueui habitarent: cùm Romani, verisimilius) salutẽ optant fratres: qui sunt Hierosolymæ, & in Iudæa, siue terrâ Chanaan. Magna tribulatione liberati, meritò DEO gratias agimus magnopere. Significamus vobis, impium seductorem Iesum Nazarenum, Iosephi F. sublatum è viuis esse. Cum enim non amplius blasphemias eius ferre possemus: eum apud Prætorem Romanum accusauimus. Qui nostra accusatione audita, misericordiâ nostri affectus, benè flagellatum, crucifigendum curauit pro meritis eius: discipulis eiusdem eiectis, & dispersis. Valete. Iudæorum epistola Vlmam, de passione Christi.

Etiam alijs in locis capti Iudæi, confessi sunt: literas de his rebus Hierosolymâ scriptas tempore Christi fuisse.

Lapis quoq; in cœmeterio Franciscanorum altè defossus, repertus fuit cum Hebraica inscriptione. De quo dixerunt Iudæi, fuisse eum cuiusdam Iudæi: & ex numero eius constare: eum ante Christi natiuitatem sepulchro Iudæi fuisse impositum. Nam Iudæos vbiq; gentium dispersos fuisse. (rum liberet.

Nærlingæ etiam à populo sæuitum in Iudæos est: occisis circiter CC. virũ, fœminis, & eo-

Iudæi, qui Esslingæ erant: persecutione ipsorum finita: ipsi Synagogam suam, & sese, combusserunt. Sic & constantiæ quidam, hoc 1349. anno, suam cum suis domum succendit: clamans se in Iudaica religione mori. Quo incendio, simul aliæ XL. domus conflagrarunt.

Ex lapidibus autem, quos è domibus & cœmeterijs Iudæorum destructis, ciuitates imperiales sustulerant, turres & muros construxerunt. Quales lapides olim Argentorati, alicubi in mœnibus vidimus, Hebraicis literis inscriptos.

Beniamin Tudelensis.

Iudæorum collegia, in quibus nam ciuitatibus Germaniæ.

Quàm autem Iudæi olim in Germania nidificauerint: patet ex hoc loco itinerarij Beniamini Tudelensis: sicut benedictus Aria ex Hebraico cõuertit. Hæ sunt (inquit) apud Germaniam (quondam Aschenaz dictam) regiones: in quibus Israelitarum collegia sunt: qui omnes, magnifici habentur: iuxta fluuium Mosellam, & Konphilinas, & Odrancah, & Kuna, & Cotania, & Bizga, & Garmezza, & Mastheran. Itaq; Israelitæ omnes per cunctas regiones dispersi commorantur. Quicunq; verò impedierit quò minus Israel congregetur: non videbit signum bonum: neq; cum Israele viuet. Quo tempore autem Deus visitabit captiuitatem nostram: & exaltabit cornu Christi sui: tunc dicet vnusquisq;: Ego deducam Iudæos: eosdemq; ipse congregabo, &c. Scribere autem inuicem solent Epistolas: quibus sese mutuò in Mosis doctrina confirmant, &c. Sunt & aliæ metropoles Germaniæ collegijs Israelitarum instructæ: Astranburck, & Dauirasburck & Mandatrach, & Pessinghes, & Bamburck, & Sar, & Rasenburck: quæ regni etiam finis est: sicut Colonia, initium. Vlterius Bohem regio est, quæ nunc Praga dicitur: Selaboniæ terræ initium: cuius incolæ à Iudæis ibidem agentibus, Cananæi vocantur. Hi filios & filias suas cunctis alijs nationibus vendunt: idemq; Russi faciunt, &c. Vixit Beniaminus circa annum Domini 1173. stultâ cum sua gente fiducia nixus.

Stain, nobilis.

De Rege Rom. Carolo inuenio: quòd hoc anno fuerit Rotenburgi, oppido Comitum de Hohenberg: ibiq; in Gastico certamine, sub armis Alberti Schilleri (strabi, cæteroqui magni nominis viri) de Rechberg, cum quodã nobili milite de STAIN concurrerit: sed ab eo fuerit humi prostratus. Qui miles, cùm intelligeret, esse Regẽ, equum eius ad se traxerit: quem Carolus R. LX. Marcis argenti redemerit. Antea autem electus fuerat ab aduersarijs cõtra eum, (Æs. GVNTHERVS, Comes de Schwartzenburg ex Turingia, Rex Romanorũ, 4. non. Febru. Nouembris. *Et cum Cæs. Carolo aduersati sunt Comites VVirtẽbergenses, Eberhardus & Vlricus: Comes item Helffenstainius, multiq; alij Sueui. Attamen cùm sex hebdomadas (vt mos est si quis afflictet imperiũ) castra ante Francofordiã habuisset: nec armis inde depulsus fuisset: à Frãcofordianis in vrbẽ intromissus fuit. Non multo autẽ tempore pòst, cùm ei corpus curanti venenũ datum esset, ægrotauit. Attamen rei militari, regni retinendi causâ, nõ valedixit. Transeuntẽ autem Carolũ fluenta Rheni, ducenti equites Guntheriani inuadentes, terruêre. Sed acceleranres equites Eberhardi VVirtẽbergensis, & quidã alij: eos in fugam dederunt: eamq; ob virtutẽ multi equestri dignitate sunt decorati. Transactũ postea cum Gunthero est: datus ei 22. millibus Marcarum, duobusq; in Turingia oppidis, per vitæ ipsius tẽpus, vt imperio renunciaret: cui rei difficulter assensus est. sed non multò pòst Francofordiæ defunctus est: & in Ecclesia Parochiali ibi, præsente Rege, cũ lamentatione sepultus. Ibi Rex ciuitati huic omnia priuilegia confirmauit: nundinasq; quæ cessarant, restituit: datis sibi (teste Alb. Argent.) viginti millibus Marcarum: quæ receptæ sunt ab Iudæis ibidem. Spiræ deinde de pace generali circa Rhenum tractans, cùm non perfeciisset: in Bohemiam redijt. Vlmæ autem receptus à XXIIII. Sueuicis ciuitatibus fuit, iuramẽtis præstitis. Reliquit earum præsidem, Eberhardum Comitem VVirtembergicum.*

Gunthérus Schwartzenburgensis, Anticæsar.

Francofordia.

Eberhardus VVirtemb. Præses 24. ciuitatũ.

Eodem 1349. anno, Marquardus, Augustanus Episcopus, nobilis Randeccius (al. Baro de Blochingen) cõfirmatus est. Qui Maij 5. cum Augustanis fœdus iniit. Die 6. ante diem S. Vrbani, Mundelbergũ caperũt, ac destruxerũt. Ipse verò fuit Augustæ: sed ferè semper in Aula Caroli R. cuius etiam quodam tempore Vicarius fuit in Italia. Vbi à Mediolanensibus captus: mox tamen beneficio Cæsaris liberatus est. Impetrauit ab eodem Carolo potestatem cudendæ monetæ.

August. Episcopus Marquardus.

Hala Sueuorum.

Epitaphia nobilis familiæ Berlerorum, in templo S. Mich. Halæ Sueuorum. Eorum scutum erat album, cum diuersi coloris limbis.

Berleri.

Obierunt: 1349. Der Erbar Her: Ludowicus Berler/Ritter. 1357. Otho Berler/Rit-

ler/Ritter. 1366. Henricus Berler / Ritter. 1383. *die S. Elisabetæ, Eck Berler.* 1407. *die S. Margaretæ, Beringer Berler.* 1439. *die Martis ante S. Viti, Henricus Berler, senior.* 1476. *die Simonis & Iudæ, Henricus Berler.* 1521. *Dominicâ post Georgij, nobilis & fortis Georgius Berler, senior.*

SYNADELFINGAE.

A. 1349. *Obijt Machtoltus de Feurbach.*

Erant magnæ ærumnæ mortalium circa hunc 1349. *annum.*

Pestis regnauit: plebis quoque millia strauit.
Insolitus populus flagellat se seminudus.
Contemnit tellus, populosque crematur Hebræus.

Plagi patidæ circumibant, facie ferè tota velata: scapulis & tergis, ad plagas flagellis accipiendas, nudati. Flagella erant ferro acuminata, aut cathenis rigentia. Ad terram prostrati, canebant linguâ vernacula, aliosque alliciebant: specie pœnitentiæ & sanctitatis. Multis locis admissi non sunt: & Pont. Clemens eos damnauit. *Flagelligeri.*

Ex comitatu Mechelburgensi factus est ducatus, per Cæsarem Carolum 4. *Mechelburg. Ducatus.*

Anno 1350. *Clemens P. Annum Iubilæum, ab Innocentio* 8. *institutum, de centenario numero ad quinquagenarium traduxit: quod rarissimè contingat homini, C. annos viuere. Tunc ex concursu exterorum maximæ opes Pontifici accesserunt: qui idem Festum in Germania etiam celebrari permisit. Eodem anno Episcopus Numburgensis, diem suum natalem celebrans: in media chorea, cùm inter duas saltaret mulieres, mortuus concidit. Fabric. Annal. Misnens.* *Iubilaus annus* 2.

Cur fuit institutus Iubilæus?

Felix Fabri in Germanico libello M. Scr. Gnadencellensi, quatuor recitat causas. *Institutus quare, talis annus.*

1. *Propter magnam hominum oscitantiam: securè peccantium: nec de pœnis cogitantium, satisfactionesque negligentium.*

2. *Vt Romanæ Ecclesiæ sedes & auctoritas honoretur, atque exaltetur. Nam Papa, Vicarius Christi est, ac primus omnium. Cæteræ quatuor sedes (Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana) in hæreses lapsæ sunt: sed Romana se nunquam errasse ait.*

3. *Vt fides Christiana exardescat, & confirmetur, propter Sanctos Romæ passos martyres. Dicitur, quòd sanguis eorum, si non esset absorptus à terra, superaturus esset muros vrbis. Ideo, Romam veniendum Christianis: vt in sanctissimam, & Christiano sanguine optimam factam, vrbem.*

4. *Quia preciosissimus thesaurus Romæ est: scilicet meritum inæstimabile Christi, sufficienti pro innumerorum hominum peccatis: tanquam ἀχανὲς πέλαγος, immensum pelagus. Item, meritum laudatissimæ virginis Mariæ: quæ nunquam nec mortale, nec quotidianum peccatum fecit: sed magnos dolores patienter tulit: quibus potuisset pro suis peccatis satisfacere. Cùm autem non peccarit: nobis eius merita, Romæ sunt asseruata. Item, præstantissima promerita S. Martyrum, confessorum, virginum: quibus cùm ipsi non omnibus indigeant: cætera nobis Romæ reposita sunt: cùm nos paruulis virtutibus nostris, non queamus remissionem peccatorum obtinere. Denique, in eo thesauro sunt bona opera viuorum, mortuorum, futurorum piorum (vt, Monasticen sectantium, & innocentium virgunculorum) quæ ipsis post satisfactionem restant, & nobis inseruiunt. Ergo sie spinnen vns zu gut (inquit Felix) damit wir vns bedecken. Hi preciosi thesauri aperiuntur in Iubilæo.*

His subiungit hæc:

Institutus est secularis annus 1300. *à Bonifacio* 8. *Non potuit antea homo quisquam dare veniam peccatis: quàm Petro claues Christus daret: qui Petrus, primus Papa Romæ fuit. Non erat ante Bonifacium Iubilæus talis: sed cruce Christi ab Helena, matre Constantini M. reperta (circ.* 329. *Christi) ipse quoque baptizatus, impetrauit à Pont. Syluestro: vt is omnia peccata remitteret, omnesque pœnas, omnibus illis: qui, mari traiecto, peregrinarentur in terram sanctam ad sepulchrum Domini. Ad præcipuorum loca sanctorum peregrinantibus, veniam septem annorum dedit, & septem carenas. Ab eo tempore Pontifices cœperunt indulgentias dare, euntibus ad templa, & loca sancta. Imperium postea consecutus Carolus M. veniam etiam inuisentibus S. Iacobum Compostellanum, & alia sancta loca, impetrauit.* *Peregrinationum σύστασις.*

Nondum tamen erat Iubilæus annus, vsque ad Bonifacium 8. Qui centum annis definiuit hunc annum: in quo cuncta peccata remitterentur omnibus: atque vt, qui è longinquis locis venirent, manerent Romæ XV. dies: ac quotidie septem præcipuas ibi Ecclesias deuotis cum precibus visitarent.

Ecclesiæ 7. visitandæ in vrbe Roma.

Harum prima, est Ioannis Baptistæ, & Ioan. Euangelistæ, ad Lateranum: omnium Ecclesiarum Mundi κεφαλία, summa: cui, cæteræ subiectæ omnes.

Altera Ecclesia, est S. Petri, in monte Vaticano: auff dem gülden Berg.

Tertia, S. Pauli.

Quarta ad S. Mariam Maiorem.

Quinta, ad S. Laurentij, ante vrbem Romam.

Sexta, S. Fabiani & Sebastiani.

Septima, ad S. Crucem in Hierusalē. In his omnibus mare reliquiarū & indulgentiarū est. Cum autem perraro quis ad centesimum annum viuendo perueniat: à Clemente VI. & post eum Gregorio, secularis annus ad L. annos redactus est. Hæc, bonus D. Felix. Cum quibus conferri possunt hæ sententiæ diuinorum oraculorum.

Impietas.

Genes. 6. cuncta cogitatio cordis humani, ad malum intenta est omni tempore.

Psal. 13. & Rom. 3. Nō est, qui faciat bonum, ne vnus quidem? Quid igitur promeremur?

Psal. 143. Ne intres cum seruo tuo in iudicium: quia non iustificabitur in conspectu tuo (omnis viuens.

Rom. 11. Conclusit Deus omnia in incredulitatem, vt omnium misereatur.

Esa. 64. Vniuersa iustitia nostra, est quasi pannus menstruatæ mulieris.

Esa. 61. Vnxit Dominus me (Christum) ad prædicandum captiuis indulgentiam, annum (scilicet Iubilæum.

Esa. 63. Torcular ego calcaui solus.

Esa. 55. Omnes sitientes venite ad vitæ aquas. Emite absque argento. (merito.

Rom. 3. & 4. Iustitia Dei ex fide in Iesum Christum est, vt ex gratia sit. Non scil. ex nostro

Matth. 15. Omnis radix, quam non plantauit pater cœlestis, eradicabitur. Loquitur de traditionibus humanis, quæ frustraneæ sint.

Ioan. 4. Omni in loco valet inuocatio Dei. Deus non tantùm quædam peccata, nec vno tantùm loco & tempore: sed omnia peccata, quandocunque & vbicunque peccator resipiscit, ipsam veniam orat, remittit, & peccatorem in gratiam recipit. Alioquin frustrà quotidie, & quouis in loco, oraremus: Remitte nobis debita nostra. Debita, simpliciter: non autem partem debitorum.

Micheæ 7. Quis Deus similis tui? Qui aufers iniquitatem. Proijciet in profundum maris (omnia peccata nostra.

1. Tim. 2. Volo viros orare in omni loco. Ergo, nō Romæ tantùm.

Psal. 95. Hodie si audieritis vocem eius: nolite indurare corda vestra. Hodie, id est, quotidie. Tò Hodie, singulis diebus recurrit. Ergo, omni tempore.

Matth. 18. Amen dico vobis: quæcunq; ligaueritis in terra: erunt ligata in cælis. Quæcunq; solueritis in terra: erunt soluta in cælis. Hoc omnibus Apostolis dicitur: non autem soli Petro. Denique, si Papa eandem cum Christo & Petro doctrinam per omnia docet: esto Vicarius Christi: glorietur de S. Petro.

Exules Tigurini.

Dictum est superiore libro de exulibus Tigurinis: qui ad Comitem Ioannem Habspurgensem 1335. confugerint. Occiderant enim Tigurini vnum de Comitibus Habspurgensibus: quem filius suus Ioannes hic de ipsis vindicare statuit. Ideo exules ad eum se contulerant: vt communibus consilijs & opibus vrbem Tigurum opprimerent. Res tamen vsque ad hunc 1350. annum dilata fuit. Tum præmißis in vrbem plurimis, in habitu peregrinantium & Monachorum: qui sese apud suæ factionis ciues abdebant: illi, qui extra erant, pridie S. Matthiæ nocturno vrbi appropinquarunt.

Tigurina vrbi, insidiæ structæ, nocturno tempore.

Consultantibus autem in domo quadam antesignanis coniuratorum: seruulus quidam, qui ex lassitudine diurna ibi in scamno iacebat: somno simulato, conatum illorum cognouit: & quamprimum se potuit subducere, Consuli Brunio indicauit: quibus rebus periculosis, omni cura & studio prouidit. Ventum est ad manus & pugnam: hostium ceciderunt XV. capti sunt plus XXXVII. & inter eos, ipse Habspurgius Comes. Mazingius Baro, & Peregrinus Lādenbergius, pralianteis occubuêre: Toggius Comes, in flumine submersus periit. Postridie conspirationis Principes, numero XVII. rotis contusi, ijsq; impositi, sunt: Habspurgius verò Comes, & Bonstettius Baro Vlricus, cum nonnullis alijs, in custodia publica asseruati. Exercitus Comitis, & terrestris & paluster, audito in vrbe tumultu, nullâ porta reseruata visa: trepidè aufugit, vestibus & armis abiectis.

Rappersvvila.

Tigurini mox, Duce Consule Brunio, Rappersuilam, & oppidū & arcem, in potestatem redigunt.

Pacis

Patris erant cupidi: sed eâ ipsis negata, Alberti Austrij metu ipsis obiecto, oppidum Rappersuilam dolent. 3. Munst. 68. & 6. Stumpff. 18. ac 19. & Simler. 1. de Repub. Heluet. Instauratum postea oppidum, & Austriorum factum, est: exinde verò, fœderatorum Heluetiorum, veterum Alemannorum.

Hoc tempore pertinebat tractus oppidi Aalæ, vel Olæ, ad coronam Bohemiæ: gubernante eum Comite Oetingensi. Sed 1356. ad Imperium Rom. peruênit, permutatione quadam. Oppidum autem hoc, ab anguilla nomen habet, Germanicè Aal dicta: quod ex fluuio eius loci multæ capiantur anguillæ. Vel ab Aula, quam ibi Imp. Barbarossa habuerit: vbi nunc metalli fodinæ, & fossæ arcis, apparent. Ad illam pertinuit tota Albuchensis regio. In area op. Aalæ, stagnum olim lati fuit, vsque ad Aalsingen, vel VVasseraalsingen. Ita per crates (Hurden) inuicem ad se homines commeabant. Itaque adhuc locus inferioris oppidi vocatur, zun Hurden. M. Scr. Ola, oppidum.

Eodem 1350. anno, die Martini, Hermannus de Brandeck, Oberendorffiæ quendam contractum confirmat: quo Contzius Mæger emerat Firnsalæ prædiolum, quod erat Hermanno obligatum, à Bernhardo quodam Oberndorffio. Brandeccius Hermannus.

Vendiderunt Lorchensibus bona quædam Stutgardiæ, & Mynsteræ ad Nicrum, Suigger eques, Berchtoldus & Degenhartus fratres de Gundelfingen. Sponsores: D. Ioannes Nothaffe eques. VVolfius de Bry senior. Henricus, Ecclesiæ Rector de Liechtenstain, Edelknecht. In obsidium erant ciendi Stutgardiam, si opus esset, ad euincendum illa bona contra oppugnantes. Testes: frater Sifridus de Bebingen senior, conuentualis Lorchæ. Gundelfingen.

Sacerdos Hermannus Mynsteræ. Ioannes Vndermhelm dictus, Stutgardiæ Schulthais. Hugo Cleck, ciuis & Iudex ibidem. Obsignarunt 3. prædicti fratres. Pfaff Liuppen, præpositus Stutgardiæ, sigillo munuit literas Adelhaitæ iunioris VVeggerinæ, Stutgardianæ: & filiorum eius, Ioannis Henriciique, atque priuigni Henrici: de censu Lorchensibus quotannis, ex bonis quibusdam Duntzenhouæ dando: ac post mortem eorum, Abbati & conuentui relinquendis. Testes Hugo Klegge, & Morhardus senis Ammani F. Iudices Stutgardiæ. Die S. Laurentij.

Rud de Husen, Rieger eius frater, D. Conradus de Rechberghusen eques, & Ioan. de Zillhart, hoc tempore florebant. Husen. Rechberghusen.

Eodem anno viuebat Burcardus à Freiberg (numeratus inter Eisenbergenses, & Steinsingenses) cum 9. vitellis in Insignibus. Cuius vxor erat Baronissa Cordula Schanckia de VVinsletten: nata ex Comitissa Kirchbergensi. Freibergenses.

Ex his prosapia descendit.

1. Henricus, Henrici F. eques, Angelbergæ. Vxor eius, Regina de Altenlandenberg, vel Hohenlanden: nata ex Anna Schellenbergia. Fuit ipse, præfectus Landspergæ: benè meritus de superiori Bauariæ Dominis: comparans eis viam salariam, die Saltz strasi.

2. Henrico nati. Fridericus, vxorem habens Sidoniam de Hobeneck, natam ex Praxede Randeccia. Egenolfus, pater Egenolfi equitis: qui peculiare stemma propagauit.

3. Friderici & Sidoniæ liberi. Petrus de Friberg in Isenberg. Vxor, Sibylla de Klingenstain: cuius mater, ex Knoeringensibus orta.

Henricus, eques Isenbergæ. Vxores, VValpurgis de Serbersdorff, vel Seiuelsdorff: & Barbara de Nußdorff.

Fridericus. Vxor, Anna de Freuntsperg.

Vrsula, vir eius, Ioannes à Bentzenavv.

4. Friderici & Annæ liberi, Fridericus, Georgius, Anna, Sabina.

5. Ex Georgio, & Adelhaide Zillhartide, aliquot filiæ.

De his, satis: cùm tempora non habeam addita: nisi quòd à D. Friderico ædificata sit arx Hohenfreibergum anno 1458. quem, Annæ maritum intelligo.

Nobiles, in Kirchaim, literis.

Hans von Boll/Ritter. Wilhelm vnd Bentz Münch/zu Oettingen. Conrad von Hohesteim/dictus Irrender. Gerolt der Thurn. Hans Küffer. Heinrich vō Sperberseck.

Augustani, bello petentes oppidum Schongouium, Fridbergense oppidum incenderunt. Fridberg.

Circa eundem 1350. annum, multa bona, quæ à fidelibus Monasterio Bebenhusano ob remedium animarum suarum data fuerant, vendita sunt: ac pro ecclesijs incorporandis expensa. Tunc Abbat, pro remedijs illis contulit Alteingensem Ecclesiam conuentui, in perpetuum, ad mensam: vt remedia vendita refunderentur: sicut ab antiquo consuetum fuerat. Bebenhusa.

Schan. *Parochia Schan, à Comite Henrico VVerdenbergensi & Sargans, Domino in Vaduz (valle dulci) capitulo Curiensi tradita est. M. Scr.*

Ysnensis Abbas Henricus. *Henricum Abbatem Ysnensem, cum toto Monachorum cœtu, venenatum extinxit animalculum, in ollam cibi coquendi illapsum. Bufo putatur. Tunc Dapifer Otho Parochum oppidi, monastico habitu induens, Abbatem substituit. 3. Munst. 284.*

Barnabas, Mediolani. *Barnabas ludos equestres primus Mediolanum introduxit, nuptias quasdam ornans. Bernabò giostrò: essendo il primo, che mainella città di Mitano ordinasse le giostre, consselle alte, & torniamenti, secondo l' vsuza di Francia, & de Alemagna: dou' era stato alle confine. Corus.*

Amurates, Turc. Rex. *Amurates, factus est tertius Turcarum Rex.*

TIGVRINÆ VRBIS OBSIDIO. FOEDERIS HELVETICI INCREmentum. Dux Austriæ, Albertus 2. Sueuis amicus. Nobiles aliquot, & honorati viri, Sueuix: vt Burcardus Bubenhouius, Vlricus Rechbergius, Fritzherter Tusselingensis, Fritz- vvalchus. Oppidum Balinga, & Oebingen. Gynæceum Stettense. Ioan. VVindlockus, Episcopus Constantiensis. Imperatrix Margareta à filio prælio superata.

CAPVT III.

Vectigalia nouæ. ANNO 1351. *Cæsar Carolus, vt gratificaretur quibusdam Principibus (quorum scilicet fauore ad imperium ascenderat) multa vectigalia, vel telonea, circa Rhenum de nouo instituit. Sed ea Principes illi omittere coacti sunt: Mercatoribus aliò declinantibus: & Argentinensibus Rheni vsum catenis & lignis intercipientibus obstruentibusque. Trit. in Hirsaug.*

Fœdus contra Tigurinos. *In Alemannica Heluetia Tigurini, post superiores res gestas, multos hostes habebant: VValdneros Sulzij habitantes, & his studentes Basilienses Argentinensesque: qui Austrio quoque Duci se fœderi iunxêre. Fecerunt idem, Friburgum Brisgoiæ, Selestadium, mons Brisiacus, Argentuaria, hodie Colmaria. A quibus obsidionem metuentes Tigurini: cùm frustrà opem Cæsaris Caroli, Albertiq; Austrij, imploràssent: seq; cognitioni iuris obtulissent: statuerunt cum Helueticis pagis fœdus inire, communis libertatis tuendæ causâ. Factum itaq; est id fœdus 1351. mense Aprili. Hæc copiosius apud Simlerum. Ita iam erant 5. fœderatæ ciuitates, conquerentes de iniurijs Austriacorum præfectorum: quatuor scil. Sylueſtres (Waldstetten) Lucerna, Vrium, Suitium, & Vnderwalda: quibus se quinto loco adiunxerat Tigurum: curtamen primus locus inter omnes fœderatas ciuitates, propter dignitatem suam tributus est. Hæc autem nouo fœdere (potius, quam Rapperſvvilæ excisione) accensi magis animi aduersariorum fuêre.*

Fœdus Tigurinorum cum Heluetijs.

Tiguri obsidio. *Mense igitur Septembri præsentis anni (vt à Simlero scribitur) Albertus Austrius (cognomine contractus, & sapiens) Tigurum obsedit. Erant cum eo in castris, hi proceres: Ludouicus, Comes Brandenburgicus. Fridericus, Dux Teccensis. Dux Vrslingensis. Burggrauius Noribergensis.*

Comites 26.

Eberhardus VVitembergicus, belli huius Imperator. Ludouicus Oetingensis. Fridericus Ortenbergensis. Schmaleneccij duo. Tetnangij duo. Fyrstenbergij duo. Thierstainij tres. Habspurgius. Kyburgius. Rudolphus & Hermannus VVerdenbergij. Albertus & Henricus Nellenburgij. VVilhelmus Kirchbergius. Immer Strasbergius. Neocomensis. Nidouius. Petrus Arbergius. Hermannus Friburgius Zollerensis. Metburgensis.

Auxilia miserunt Episcopi:

VVirceburgensis. Bambergensis. Basiliensis. Curiensis. Frisingensis.

Item Vrbes:

Argentina. Basilea. Friburgum Brisgoiæ. Solodum. Aliæ etiam.

Numerus copiarum ferebatur, XX. millia peditum, & duo millia equitum.

Vicissim à quatuor pagis, auxilia Tigurinis submissa: omnia, quæ ad obsidionem & oppugnationem tolerandam facerent, diligentissimè præparata.

Pax, facta. *Certatum aliquoties vtrinq; leuibus velitationculis: sed non multis diebus post pax est facta: interuentu & opera Friderici, Toggij Comitis: & Heertægij Rechbergeri, equitum Rhodiorum Magistri Vadisuillæ: nec non Basiliensium & Bernatum: ea conditione, vt sisterent se Tigurini iudicio Agnetis, Reginæ Vngariæ, Albertisororis, sanctitatis nomine claræ mulieris. Acceperunt*

Acceperunt illi conditionem (quamuis contradicentibus quater pagicis, sed tamen persuasis) exceptâ saderis sui abrogatione. Pronunciatum verò est secundum Austriam, approbante Regina per iudices huius: quibus vtrinque bini assessores adhibiti fuerant. Erat inter alia, Rapperswila in integrum restituenda, oppidum & arx: Lucerna Austriorum Imperio subijciebatur. Erant sanè hæc ab Heluetijs futura. Sed cùm etiam captiuum Ioannem Habspurgium dimittere à Duce iuberentur: Tigurini verò, quòd nihil ab Iudicibus de illo statutum fuisset, recusarent: & obsides, quos ob pacificationem instituendam dederant, in carcerem conijcerentur: res denuò ad bellum spectare cæpit. Itaque mense Nouembri eiusdem anni, Tigurini, adiunctis socijs, Glaronam cum tota ibi regione (quæ, vallis est, longa 3. milliaria Germanica: cincta 3. locis, altissimis Alpibus: ab ortu & meridie Rhætos, ab occasu Vrios & Suitios, attingens) Glaronam, inquam, haud inuitam occupant: sextumque ex ea pagum faciunt. Præfecto VValthero Stadiano expulso: qui sequenti 1352. anno Glaronenses inuadens, 2. Februar. ab incolis vltus, cum multa nobilitate occubuit. Circa ferias post pentecostes, Lucernates arcem Habspurgum, ad Lucernatem lacum stratam, præsidio casso, funditus euerterunt. Die verò Mercurij post Ioann. Baptistæ, Tugium (cui à Tigurinis & socijs obsesso nullum auxilio ab Austrio veniebat) deditione facta, in idem fœdus receptum est: & 7. Heluetiorum pagus factus.

Bellum recrudescit. Glarona, Tigurinis adiuncta. Habspurgum arx euertitur. Tugium, fœderi adiunctum.

Caterum Albertus, Dux Austriæ (de quo antea dictum) huius nominis in hac stirpe secundus fuit: ideoq; dictus, contractus: quòd venenum aliquando acceptum, Medici à corde eius procul in neruos repulissent. vt Lazius in sua Vienna scribit.

Albertus Austr. contractus.

De eodem Cuspinianus in sua Austria scribens, Albertus 2. inquit, cognomento sapiens, Alberti I. Rom. Regis filius, Comes Habspurgius, Dux Austrius, magnarum virtutum Princeps: multos Sueuiæ nobiles in Austriam secum duxit: præsertim VValdseenses, Dirnstainios, Dominos Missauios, & Marescalcos Reichenoios Calatinæ stirpis. Quod cum ægre ferrent Austriaci: Dux indignatus, ego verò, inquit, vestri causa ne canem quidem Sueuicum post me relinquerem. Viuam, vt principe dignum est. Vxorem habuit Ioannam, Comitis Vlrici Phyrretarum vltimi filiam: & sic ad Austrios hic comitatus venit.

Sueuorum amator. Pfirteusis vltimus.

Eodem millesimo trecentesimo quinquagesimo primo anno, an Sanct Johanns Abendt zu Stungithen/ Balingæ datum. In his literis sunt fratres 4. Theodoricus, VValther, Iacobus, & Hugo: Iacobelli (Jäcklins) magistri filij, von Thieringen. Hi acceptis aliquot libris probatæ monetæ ab Alperspachensibus cœnobijs: pacificati sunt de controuersia & contentione propter quandam curiam (apud OVINGAM) Kalthofers Hof dictam: vnd seindt liebtlich/ mündtlich/ vnd gütlich (sic in literis) geschieden. Sigilla sua Theod. & VValther appenderunt, pro Iacobo etiam & Hugone. Dann sie hatten kein eigen Insieget: dieweil sie noch nicht zu jhren Tagen kommen waren. Subsignarunt quoq; illorum rogatu: Herr Dieterich/ Kirchherr von Owingen. Item, Burcardus, Marquardus, & Conradus, von Bubenhofen/ jhre Freunds.

Balinga. Thiering. Ebingen.

Vlricus de Rechberg, genannt von Syndelfingen/ eques: vendidit ea, quæ habuit Syndelphingæ, Eberhardo & Vlrico, Comitibus VVirtembergicis: ipse, & vxor eius Agnes, comitissa, ad VVirtembergicos. Tubingensis: fratri verò Ioanni Rechbergio, den Fronhof cum attinentijs. Sic, in Schedis M. Ser. Comes Eberhardus de VVerdenberg, duo prædia tradidit cœnobio Kynigsbrunnensi. Eidem Comites Helffenstainij, Vlricus senior & iunior quædam contulerunt (in quibus, ius patronatus in Siblat) propter Deum, & suam suorumq; salutem. Datum 1351. an Sanct Johanns tag zu Sunwenden.

Syndelphingen. Kynigsbrunn.

Conradus, præpositus cœnobij Marthalensis, & conuentus eius, haben verlichen dem frommen vnd vesten Ritter/ Herrn Friderichen dem Herter von Tusslingen/ vnd seinen Erben/ jhren Hoff zu Ammern bey Tübingen gelegen/ mit allen rechten/ vnnd mit allem zugehörde/ per annos 8. certis conditionibus: item pecunia quadam, Reutlingam in ipsorum domum repræsentanda. Datum pridie S. Iacobi, 1351.

Marthal.

Die S. Lucij eiusdem anni, transactio facta est quorundam bonorum inter Albertum de Kiwiler, & Adelhaidam sororem eius in Parthenône Stetten: item inter Adelhaidam, Hermanni deß Hellengrafen viduam, liberosq; eius. Cui transactioni interfuêre, Comes Zollerensis Friderici senior, ipsorum Dominus: & Fridericus VValchus, atq; Albertus Fulle: qui & subsignarunt. Ex Autograph. Stetta, nobilium fœminarum cœnobium, propè op. Zollerensium Comitum Hechingam est. Sed eius antehac quoq; mentio facta est.

Stetten Gynæceum. VValch. Fulle.

Constantiæ Episcopus.

Constantiæ Episcopatu ornatus est Ioan. VVindlock Schafhusanus: doctissimus vir, Ducis Austriæ Alberti (contracti, vel claudi) Cancellarius: cuius Alberti precibus, ab Innocentio VI. P. confirmatus est, circ. 1353. Domini. Huic Episcopo Conradus ab Honburg, eques auratus, infensissimus fuit propter oppidum Marttorffum, generosissimo vino celebre. Arbitrabatur enim, meliore id titulo sibi deberi, quam Episcopo: cùm tamen hic optimo iure possideret, confirmatione etiam Caroli quarti. Honburgius igitur, adiunctis sibi aliquot centauris, in vrbem irruens: Episcopum cum paucis aliquot Sacerdotibus, in palatio Constantiensi ad cœnandum sedentem, nihilq; mali metuentem, armata manu aggressus est, crudeliter trucidauit, & aufugit. Episcopus primò, in loco profano, prope sacellum D. Margaretæ humatus est (interdictum enim erat sacris Constantiensi clero & ciuilibus) verùm altero anno, honorificè in cathedralem translatus est Ecclesiam. Brusch.

Marttorff.

Margareta Imperatrix, à filio victa.

Margareta Augusta, Imp. Ludouici Bauari vidua: bellum filio suo VVilhelmo, Holandiæ Comiti intulit: ab incolis contra tyrannidem eius implorata. Commisso verò 4. die Iul. nauali prælio super Mosa: à filio victa est: & cum paucis in Angliam aufugit. Tritenh.

TIGVRVM, SECVNDO OBSESSVM: SED RES, TRANSACTA. VRBS Berna, octauus Heluetiorum fœderatorum pagus. Eberhardus VVirtembergensis, ciuitatum imperialium præses. Comites aliquot Hohenbergenses. Venditiones & traditiones bonorum aliquot Monasterijs. Liechtenbergius Baro, Ioan. Hanman. Tertia Tiguri obsidio, irrita. Hirsaug. Abbas. VVighardus II. R. Caroli coronatio Romæ Imperatoria. Barones Schlysselbergenses. Inuentio bombardarum.

CAPVT IIII.

Tiguri, secunda obsidio, sed soluta.

ANNO 1352. Innocentius VI. Lemouicensis Gallus, pontificalem sedem ascendit: creatus 13. Cal. Ianuarij.

Medio mense Iulio, Tigurum iterum ab Alberto Austrio obsessum est, Imperatore VVirtembergensi Eberhardo. Interuentu autem Brandeburgici Marchionis, cùm vix mensem obsidio durasset, pax est facta. Ex cuius conditionibus, Ioan. Habspurgius, absq; precio dimissus est. Detentus fuerat in duos annos, & sex menses, in turri VVellenberg: in qua fecerat cantionē: Ich weiß ein blauwes Blümelein.

Vicissim Albertus 16. obsides Tigurinos, è captiuitate dimisit: sed id eis 1600. Aureis constitit. Tuginos & Glaronenses, licet fœdere Heluetico non exclusos: tamen Austrijs rursus parere oportuit: Habspurgius autem, vt ægrè Tigurinis faceret: statim cum vicinis loco Austrio Rapperswilam dedit, qui mox eam communiuit. Indè præsidiarijs Tigurinos lædentibus, rursum causa bullo data est: & Tugium denuò occupatum, Heluetijsq; obstrictum.

Rapperswilæ communitio.

Berna, ad Heluetios.

Eodem quoq; anno, potentissima vrs Berna 6. die Martij, se ad Helueticum fœdus contulit. Alibi hoc ad 1353. annum refertur. Hic iam octauus Heluetici fœderis pagus est. Hi vocantur, veteres octo pagi, die acht alten Ort.

Heluetici fœderis causa.

Quod fœdus non dicitur factum contra Imperium Rom. sed contra spoliatores libertatis nobiles: & sic responsum esse Cæsari Carolo 4. ab Heluetijs, anno 1353.

Ciuitates, Eberhardo VVirtem. subdita.

Erat hac tempestate gratiosus apud Cæsarem Carolum VVirtembergicus Greinerus, propter multa ei præstita officia. Vnde à Cæsare clientelæ eius subiectæ erant 24. hæ Sueuicæ vrbes imperiales (fœdere Sueuico, de voluntate Cæsaris facto: & huic, Comite Eberhardo præposito) Vlma, Eßlinga, Reutlinga, Gmynda, VVeila, Hala, Hailbrunna, Biberacum, Memminga, Kaufbeura, Campidonum, VVanga, Leutkircha, Rauespurgum, Lindoia, Buchorna, Constantia, Vberlinga, Pfullendorffa, Rotvvila, Dinckelspiela, Nærdlinga, Bopfinga, Donavverda.

Additur alicubi etiam Augusta.

VVideſtetta clades illorum.

Quibus ciuitatibus non optimè conueniebat cum illustri Comite. Hic verò, & Dux Teccensis, illas cum Vlmensibus, apud vicum VVidestettam, duobus ab vrbe Vlma milliaribus, vicit, clade non mediocri affecit. M. Ser.

Elisabeta Brandenburgensis.

Eodem 1352. anno (inquit Nauclerus) Ludouicus Marchio Brandenburgensis, Bauari Ludouici filius, sororem suam Elisabetam speciosissimam virginem, desponsauit filio Mastini Canis Sclaligeri Veronensi.

Ea decennio pòst, Vdalrico VVirtembergico Comiti nupsit: eique Eberhardum primum peperit.

Octo

Otho & Burcardus, Comites Hohenbergenses, fratres, Domini oppidi Nagolti: & Comes Rudolphus iunior, Rudolphi de Hohenberg filius, Dominus oppidi Rotenburgi: vendiderunt den Widumhoff zu Bondorff/ darinn der Kirchensatz/ *anno 1352. Bebenhusensibus. M. Scr.* Hohenberg. Comites. Nagoltum op.

Henricus, Alberti, Comitis de Hohenberg fratris illustrissimæ D. Annæ, Rudolpho Cæsari olim nuptæ, nepos, occisus est in Episcopatu Curiensi per Bellemontios: & in claustro Salmansvvilera sepultus: vt dudum antehac est scriptum, lib. 3. cap 6. Hohenberg. Henrici cædes.

Nobili viduæ Leutgardi, Bertholdi Sunthingensis viduæ, bona quædam contra fratrem eius Fridericum VVallen adiudicata sunt ab arbitris: equite Conrado de Ehingen, Comite Hugone Hohenbergico, & alijs. Hohenberg. Hugo.

Neiffæ sepultus est nobilis vir, Heinricus Schilling: cuius hoc ibi Epitaphium in lapide extat. Anno Domini M. CCC. LII. obijt Dominus Heinricus dictus Schilling: miles inuictus, & fundator altarium sub Cancello constructorum, & consecratorum in honorem S. Ioan Baptistæ, Katharinæ & Margarethæ virginum. Schilling Henricus, Neiffæ oppido sepultus.

Anno Domini M. CCC. L. obijt Domina Agnes, vxor sua.

Nobiles, ex literis Kirchaim.

Albertus, dictus Heller. Nicol. Zeller. Rudolfus Kuffer. Conradus, Reinhardus, & Seitzius, fratres de Hæsingen. Lutz der Rüsse/ Ritter. Raffian Holtzwart. Albrecht Hofwart/ Ritter. Eberhart von Randeck. Hans Truchsäß von Mangoltzhaim/ Ritter.

Ioannes, von Gotts verhengnuß Probst/ *& conuentus Madelbergensis, vendiderunt quiddam Lorchensibus permissu Hainrici,* deß Kirchherren von Liechenstain: *qui nomine comitum VVirtembergensium Eberhardi & Vlrici, procurator erat Madelbergensis cœnobij.* Adelbergenses.

Seelgeräht/ animæ ratio habita.

Hainricus Trutvvin ciuis Gruningensis, & vxor eius Irmemgardis, ex prato quodam quotannis 4. anseres daturi erant: post mortem suam hoc idem cœnobio Lorchensi relicturi, ob curam animarum suarum ibi habendam. Signatores, Albertus Scultetus, & iudices Gruningenses. Lorchensis.

Die Martis post Margaretæ, eiusdem 1352. anni, Ioannes & Burkardus à Thierberg, Conradi defuncti filij, Alperspachensi cœnobio curiam quandam tradiderunt, loco eleemosynæ, in vico Pfaffinga sitam, Hældlinshof dictam (colentibus eam Alberto & Benzone Hældlinis, fratribus) sciente & consentiente generoso (Edel vnnd gnädig) Domino suo, Comite Friderico de Zelre seniore, in Schalcksburg: constitutis in euictionem sponsoribus (zu trösten vnd wehren) ipso hoc generoso comite: & Henrico de Thierberg, dicto de Hailerbach: ac Conrado Schenck de Stofenberg: zu trösten vnd zu fertigen alle Sach/ den vorgeschriebenen Hof/ mit allen seinen zugehörden. Literæ sunt Balingæ Datæ. M. Scr. Thierberg. Alperspach. Pfaffingen. Schalcksburg.

Halæ viuebat Burcardus Sulmaister, & Conradus Senfft.

Ioannes Hanman, Liechtenbergius Baro (vt in M. Scr. Chron. Argent. aliquando legebam) vxorem suam honestam, quæ erat ex Liningensi familia, aspernatus, quandam pellicem vsurpauit, nomine Elisam: & ex ea multos libros sustulit. Ex quibus filiam collocauit filio Gozzonis Grofstainij, equiti Argentinæ. Displicuit res valde Henrico, Hanmanis filio, & Comiti Liningensi Emichoni fratri legitimæ vxoris. Liechtenberg. Baro, & pellex eius.

Ceperunt ergo Elisam: sed intercessione dimiserunt: iureiurando, nunquam ad Hanmanem redeundi, astrictam. Ipsa verò statim periura facta, ad eum reuertit: &, vt is veram vxorem liberosq; expelleret, effecit: retentâ se suisq; liberis. Ideo Comes Emicho & Henricus, Liechtenbergam occuparunt: &, Hanmane capto, Elisam præcipitatione per fenestram necauerunt. Coactus est denique Hanman cautionem dare se non adempturum hæreditatem filio, à quo captus fuerat. Ita dimissus fuit.

Anno 1353. cœlestis flamma (inquit Palmer.) post solis occasum inter Zephyrum & Austrum latissimè excrescens, terribileque ostentans incendium: tandem murmure magno per cœlum ruit. Flamma cœli.

Fœdus Heluetiorum corroborabatur maximè Bernatium accessu. Sic, quæ olim pars Alemanniæ, vel Ducatus Sueuiæ, erat. Turgouia & Zurichgouia, cum Ergouia & Auenticensi pago, in nomen Schvveitzerorum & antiquorum Heluetiorum, transijt. Heluetiæ Alemannicæ, in Schvveitzerorũ nomen abitus.

Anno millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, fœderi Bernensium comes fuit, tertia Tigurinæ vrbis obsidio: propterea quòd ab Alberto Austrio, criminatio cõtra fœderatos ad Carolũ Cæsarẽ facta fuerat. Venit Cæsar (postquã Imp. negotia, quib⁹ auocatus fuerat, cõfecisset) ad vrbem Tigurum, tertiùm obsessum.

Tygua-

Tyguarum: nec potuit obtinere, vt à fœdere illi discederent: quòd à se non contra Imperium, sed suis priuilegijs consonum factum, dicebant. Itaque ipse, & Dux Albertus, & ciuitates Imperiales, Episcopusq; Constantiensis, vrbem obsedêre. Tigurinis autem ad pugnandum egressis: primas hic præsul sibi partes præliandi poposcit, pro antiquo priuilegio Sueuorum. Se enim, & suos milites, esse Sueuos. Intererat etiam Dux Teccensis Fridericus, & Comites VVirtembergenses. Cùm verò Austrius niteretur primus in pugnando esse: sed Sueuus nollet suum & Sueuorum imminuere ius: hic discessit è campo. Discessit & Cæsar, atq; alij proceres. Austrius deniq; ipse: sed relictis passim per oppida sua præsidijs: quibus Tigurum vexandum mandauerat. Tandem tamen bellum est Ratisbonæ compositum 1355. anno, per ipsum Carolum Imperatorem.

Sueuorum primæ partes pugnandi. Obsidionis solutio. Belli Heluetici finis.

Carolo ferream Coronam Mediolani impositam esse hoc 1354. anno, Funccius notat.

Obijt suum diem hoc tempore Guilielmus, Comes Montefortius, relictis filijs, maiore natu Guilielmo, & minore Henrico. Huic minori, Tetnangia & Langenangia ditiones cessêre 1354. cuius posteritas virilis, anno 1574. in Comite Vlrico defecit: sed filia eius Barbara, generoso Baroni Antonio Fuggero 1591. Augustæ nupsit. Guilielmus verò frater Henrici, ex patria hæreditate obtinuit arcem ditionemq; Montfortiam, & Brigantinam: cuius hodie superstites posteri, tum his, tum etiam Tetnangensi & Argensi ditionibus potiuntur. Marc. Henning. anno 1591.

Montefortij Comites.

Hirsaugiæ Abbas VVighardus obijt pridie S. Gregorij M. Papæ.

De quo se nihil ferè scribere posse, Tritenhemius conqueritur: eò, quòd hoc tempus fuerit ignorantiæ tenebris plenum: quando penè in totius Germaniæ benedictini ordinis Monasterijs, perierit obseruantia regularis: & Monachi, carnis voluptatibus dediti, studia literarum abiecerint: nihilq; minus, quam gesta suorum prolatorum conscribere, cogitauerint.

Hirsaug. & aliorum Monachorum ruditas & negligentia.

Postridie autem S. Gregorij, feria sexta, die Mart. 13. electus est XXXIII. Abbas huius Monasterij, VVIGHARDVS 2. prioris ex sorore nepos: qui confirmatus est, & ordinatus, ab Episcopo Spirensi Gerhardo de Erenberg. Præfuit A. 5. M. 2. (al. 8.) D. 21. Vir bonus & prudens. Eodem quoque anno, supplicante VVighardo, pontifex confirmauit omnia huius cœnobij priuilegia.

Calo Ioannes Imp. Constantinopolitanus, pulso Imperij riuale Cantacuzeno Ioanne, operâ Francisci Catelusij Genuensis, restitutus est: ideoq; ei Lesbon Insulam dono dedit. Func. Sed Onuphrius ad 1357. reponit.

Cantacuzeni expulsio. Lesbus ins.

Anno 1355. coronatus est Romæ nonis April. die paschatis, Rex Carolus cum vxore, in Basilica Vaticana: à Petro Episcopo Cardinale Ostiensi, & Ægidio Presbytero H. 5. Clementis, legatis Innocentiæ Papæ: eo tamen pacto, vt ab Italia Romaq;, ne ibi habitaret, neu moram ibi traheret, exclusus esset: Blondo teste. Das heisset/ Imperatorem à D. Petro in ordinem cogi. Hic igitur

Carolus, Romæ Imp. coronatus.

erat annus	*Regni*	*eius*	10.
	Imperij		1.

Ipse cùm venisset Pisas: ortus est tumultus: sed virtute Germanorum defensus fuit.

Pisæ.

Imperatrix cum virginibus rapta, ad ignominiam Augusti εἰς πορνεῖον εἰσήχθη: sed euaserunt ex vrbe omnes. Hedio, paraleipom. scriptor.

Imperatrix, rapta.

Obijt generosa Domina Beatrix, Comes Helffenstainia, dicta de Schlysselberg: & in Regiofontano cœnobio, 1302. fundato, humata est. Fuerunt olim Barones, de Schlysselberg dicti: habitantes supra Culenbachum in arce Blassenburg, hodiè Marchionum Brandenburgicorum. Insigne ipsorum, erat rubra clauis in alba planitie. Condiderunt Schlysselouium, nobilium fœminarum cœnobium, 2. milliaribus à Bamberga. Brusch.

Helffenstainia Beatrix. Schlysselberg.

Eberhardus de Schlysselberg:
- *Godefridus.*
- *Gisela, prima Schlysselouij Abbatissa, 1360.*
- *Conrad⁹, Cui natæ sunt ex Leucarde Zollerensi,*
  - *Reiza. Vir, Comes Schvvartzenburgius.*
  - *Anna, Abbatissa 2. huius loci.*
  - *Elisabeta, nupta Montefortio.*
  - *Sophia. Vir, Zollerensis Comes.*
  - *Beatrix, Helffenstainio nupta.*
  - *Claranna, Comiti Bichlingensi copulata.*

Joannes Klebzagel/ Brentzen Klebzagels Sohn. *Gamundianus: vendidit 50. libris* guter Haller / *Lorchensi Abbati Ludouico & conuentui, bona sua* zum Renhartz. Dieses Gut gültete Järlich dritthalb Malter Habern/ 3. ß. Haller/ 100. Eyer/ 4. Hüner. Hett Holtz/ Aecker/

Gamundia. Lorcha.

Aecker/ Wiesen/ Wasser/ Waid/ 2. Häuser/ ein Hoffreiten. *Actum* 1355. *Feriâ* 4. *ante palmarum.*

Ecce, quot bonorum quantulum precium, ante 236. *ab hinc annos, quàm preciosa contrà (integrissima) hodie sunt omnia.*

Obijt 6. *idus Decemb.* 1355. *venerabilis Abbas Bebenhusanus, Conradus de Luschnovv: qui in sacello ad cœmeterium à se constructo humatus est. Cùm præfuisset* 33. *A. cui successit VVernherus Gomeringensis* 18. *Abbas, & obijt* 1393. *Bebenhusa.*

Circa hæc tempora, Berchtoldus Niger, Teuto genere (Henrico Pantal. teste) Monachus religione Franciscanus, professione philosophus, excogitauit atq; introduxit bellicum instrumentum bombardas. Quas existimo hoc nomen sortitas à bombo & ardeo, satis apto vocabulo. Ex physica enim is doctrina didicerat: duo corpora in eodem loco esse non posse: sed alterum ab altero expelli: nec vacuum, in rerum natura admitti. Item, quòd ignis leuius Elementum, maius sibi spacium, quam terra, vendicet: ac quòd omnia ex elementis mixta corpora, in ignem redigantur. Ipse igitur Æneæ ollæ, vndique circumseptæ & obstructæ, sulphur & nitri puluerem indidit, ignemq; addidit. Ibi cùm materia ignem concepisset: olla fracta est: ignis & fumus ingenti sonitu, instar tonitrui, in aërem sparsa sunt, tanquam in locum apertum & patentem. *Bombardarum inuentio, per Monachum.*

Delectatus est vir bonus suo callido inuento: ac puluerem bombardicum simili ratione confecit, quippe sciens, contraria contrarijs expelli: & extremè frigida calidaq;, summè esse contraria. Itaq; ex nitro vel salpetra, & ex sulfure, benè contritis, eum puluerem confecit: carbonesq; nigredinis causâ, Niger Berchtoldus, Nigri dæmonis famulus, adiecit. Quo puluere truncos arborum disrupit: lapides & globos magnos, ex concauis obstructisq; machinis effulminauit. Hæc, Bombardarum inuentio est:

Quarum tu laudes, quæso, Arioste, cane. *Cant.* 10. *Ariostus, de bombarda.*

O maledetto, o abominoso ordigno:
Che fabricato nel tartareo fondo
Fosti, per mandi Belzebu maligno:
Che ruinar per te disegnò il mondo.
Et 11. Come trouasti, ô scelerata & bruta
Inuention, mai loco inhuman core?
Per te la militar gloria è distructa:
Per te il mestier de l'arme è senza honore:
Per te è il valore, e la virtu ridutta,
Che spesso par del buono il vio migliore.
Non piu la gagliardia, non piu l'ardire,
Per te può in campo al paragon venire.

Postea 1517. Seindt die künstlichen Fewerschloß erfunden worden: *vel Noribergæ, vel Augustæ. G. VVideman.*

HAIDENHAIMVM, OPPIDVM FACTVM. AVREA BVLLA CAROli 4. Quædam, Lorchensibus & Madelbergensibus tradita. Henricus 3. Episcopus Constantiensis. Campidonensis Abbas Henricus: criminor te, criminor à te. Basiliensis terræmotus. Eberhardus VVirtembergensis, contra Comites Hohenbergenses. Aliquot Rechbergenses nobiles. Confirmatio Diplomatis, Monasterio VVengensi apud Vlmenses, olim dati. Abbas Hirsaug. VVignandus. Bellum inter Imperatorem Carolum, & Comitem VVirtemberg. Eberhardum, eiusq; belli transactio.

CAPVT V.

ANNO 1356. *rursus erat Imp. Carolus in Germania: vbi dedit hoc priuilegium, oppido hodie VVirtembergensi. Haidenhaimo: missum mihi à nobili viro, præfecto ibi minore. Georgio REGELIO,* 9. *April.* 1590. *Carolus Imp. in Germaniam reuersus.*

Wir Carl von Gottes Gnaden/ Römischer Keyser/ zu allen zeiten mehrer deß Reichs/ vnd König zu Böheim: bekennen vnd thun kundt offentlich mit disem Brieff/ allen den/ die jn sehen/ oder hören lesen: daß wir angesehen haben den stäten getrewen Dienst: den der Edel Vlrich der jünger/ Graffe von Helffenstain/ vnser vnd deß Reichs lieber getrewer:

vns/

vns/vnd demselben heiligen Reich/offt vnverdrossenlich gethan hat/vnd noch täglichen thut/vnd so viel mehr thun mag vnd soll: vnd wir jn gnädiglich bedencken/vnnd gönnen/ vnd erlauben jm: daß er auß seinem Dorff zu Haidenhaim/ einen Marckt/ machen vnnd auffrichten möge. Vnd wöllen von vnser Keyserlichen Macht: daß derselbe Marckt alle Freyheiten/Gnade/Recht vnd Gewonheit haben/vnd derselben nicssen vnd gebrauchen solle: die andere Märckte/die darumb gelegen sind/haben/vnnd in allweg gebrauchen: also/daß man alle Wochen einen gemeinen Marcktag/auff den Sonnabendt haben vnnd begehen solle/ als gewöhnlich ist: also doch/ daß derselbe Marcktag/ an dem Sonnabent andern Märckten vnd Stätten/an jren Märckttägen/Rechten vnd Freyheiten/ keinen schaden bringe. Mit vrkundt dieses Brieffs/versiegelt mit vnserm Keyserlichen Jnsigel: der geben ist zu Prag/nach Christus Geburt/dreyzehen hundert Jahr/ vnd in dem sechs vnnd fünfftzigsten: an dem nechsten Dinstag nach vnser Frauwen Tag/ als zu der schiedung: vnserer Reich/deß Römischen im eilfften/deß Böheimischen im zehenden/vnd deß Keyserthumbs in dem andern Jahre. Per Dominum Augustensem Episcopum, &c.

Haidenhaim (quod Helffenstain'orũ erat) oppidum factũ.

Aurea bulla Carols 4.

Aurea bulla, Noribergæ ab Imper. Carolo 4. constituta est, & ordinata. Func. ex Chron. Norib. Sub eo Abbates opulentiores, titulo principum ornati sunt: & vocati, Principes Imperij. Statutum ab eodem, nequis imperio Romano præponeretur: nisi sciret plures linguas: ne cogeretur ab interprete pendere. Sciebat ipse Bohemicè, Germanicè, Latinè, Italicè, & Gallicè.

Gamundia.

Ioannes Vetzer, & Henricus Hugo, Gamundiæ ciues, censum quendam ex villa sua Vvalenvviler, perpetuum se daturos Lorchensibus obligant. Testes: frater Sifridus Husanus, Prior. Frater Volkartus de Schechingen, Cellarius Lorchæ. Cuntzo in Steinhusa. Eberhardus Vaner, Iudex Gamundiæ. Qui posteriores duo etiam signarunt, 1356. die S. Viti.

Kynigsbrunn.

Monasterio Kynigsbrunnensi quadam largitus est bona Vlricus Velizer, eques auratus: ad honorem Dei: ad remedium animæ suæ, & omnium, qui ei profuissent. Datum proximo sabbato ante diem S. Vrbani.

Binnicken.

Albertus de Bunniken eques sibi anniuersarium diem Adelbergæ emerat, nono die post trium Regum celebrandum: fatentibus hoc Ioanne Huntfuß Priore, & Eberhardo Vvangero Suppriore, Adelbergensibus. Si vno anno negligeretur: eius anni pecunia Lorchensibus cedebat. M. Script.

Constantienses Episcopi.

In Constantiensi Episcopatu, Vdalrico 4. nobili de Fridingen qui legitimè electus erat, elisso: Henricus 3. huius nominis, cum per Cardinales muneribus corruptos, à Pont. Innocentio Episcopatum hunc impetrasset, 15. Maij 1356. (Baro à Brandis, & Abbas Einsidelensis) præfuit dehinc 26. A. ingratus & oppido, & canonicis: damnosus tum huic Episcopatui, tum Einsidelensi Abbatiæ. Obijt 1383. Klingenouij, die S. Ceciliæ. Vnde Constantiam vectus honorificum in cathedrali Ecclesia sepulchrum inuênit. Matrem habuerat comitissam Nellenburgensem sororem autem Agnetem, Abbatissam Seckingensem. Brusch.

Campidonum.

Erat hoc tempore Campidonensis Abbas, Henricus Mittelbergius (part. 1. lib. 12. ca. 3.) habitans plerumq; in Castello Hillemontano, hodie Burghalda dicto: Er hat das Gradual/ auff dem Schloß lassen schreiben. Ibat plerumq; albam indutus tunicam, cum pilosa ad latus crumena: & equo quotidie ex arce in Monasterium descendebat: in temploque Sanctorum sacrum audiebat.

Accidit autem quodam tempore (anno ferè 1378.) vt, cùm ipse pro more sic descendisset: ciues q; arcis, vtpote nihil insidiosi metuentes, remissius in suo officio agerent: ciues vespertinam, tanquam ob Martinalia celebranda, pridie S. Martini ascendentes pulsarent. Sic intromissi castellum occuparunt. Dicuntur inter eos fuisse Senatores: & ad lætitiam S. Martini inuitati.

Hillemontani castelli euersio.

Verùm pro lauto conuiuio, direptio arcis, & euersio secuta est. Abbatem ipsum duo ciues de gradibus scalarum deiecerunt: Buskarus, & senior Ottocarus opificio lanij: qui postea & ipsi, & familia ipsorum, interijsse feruntur. Elapsus tamen Abbas equo rustico, comitatus q; aliquot Ministris: eadem nocte adhuc Isnam peruênit. Fuerat in arce, arca literis & Diplomatibus plena, quam ciues incendio deleuerunt. Postero die, quo S. Martini memoria celebratur, legerunt sibi consulem primum Campidonenses, Henricum Scultetum: cùm non diu antè, muro oppidum essent cinctum: non permittente eis 12. annis antè Abbate, cùm vellent.

Consul 1. Campidonensis.

Hunc autem diem, postea diu Magistratibus creandis dicatum & solennem retinuerunt, vsque ad tempora scil. Ioannis Abbatis de Rielbaim.

Tunc

Tunc diem mutarunt, ob memoriam obliterandam. Causam huius facti ciues in ore habebant: quòd ab Abbatis seruis ac Ministerialibus (Knecht vnd Herren) filiæ suæ, noctu ad vinum emendum emissæ, in castellum pertactæ fuissent, cantharis vini eis ereptis: nec tales fuissent rursus emissæ, quales ingressæ essent: nescientibus interim parentibus, quò suæ filiæ venissent. Effecit post hæc Abbas Henricus apud Imp. vt S. P. Q. Campidonensi, multis pecuniæ libris mulctato, arx restituta sit. Eã tamen postea ipse, inscio conuentu, ciuitati vendidit. Ære namq; alieno pressus, multa bona oppignerauerat. Putabantur antea Campidonenses, infelices esse: vt prouerbio diceretur, Hab dir der Kempter vnglück: sed Hillemontium indepti, posthac successu rerum creuerunt, Chron. Campid. & Brusch. Causa huius irà Campidonensium.

S. Iacobi Ecclesia, & Xenodochium suburbij, Augustæ fundata. Nouus etiam chorus, in Basilica D. virginis fieri cœptus.

Tybingæ, in fano Augustiniani Monasterij, quod nunc Stipendium illustre est, in lapide parieti inserto.

Anno Domini M. CCC. LVI. obijt nobilis Domina Agnes de Stadion, &c.

Herrenbergæ, in choro templi.

Anno Dom. 1356. 6. Idus .... bris, obijt Comes Rudolphus de Tuvvingen, dictus Schærer.

Zu Ruti im Kloster bey Wildberg.

Anno Domini 1356. obijt Conradus Comes de Hohenberg, miles, 8. idus Septemb. Reutense cœnob.

Quæ duo Epitaphia, mihi hoc 30. Septembr. 1591. misit clarissimus vir, D. Osualdus Gabelkouerus, Stutgardiæ apud illustrissimum Principem ac Dominum nostrum Medicus, illustrisq; in Tubingensi arce Bibliothecæ curator.

Eodem 1356. anno, diem suum obijt Bartholus legum interpres, anno ætatis suæ 56. Palmer. Bartholus Iurisc.

Basileam ◦ CCCL IIIIII *maximus terræmotus, & ignis de monte S. Albani erumpens per ciuitatem discurrens, per S. Ioannis portam erumpens, afflixit: de quo Rhytmos ferè hos Vrstisius ponit:*

Ein Ring gesetzt mit seinem Dorn:
Drey Hufeisen auch außerkorn:
Ein Beihel/ der sechs Krügen zahl:
Da verfiel Basel vberall.

Basileæ terræmotus.

Hydrias Canæ Galilaicæ intellige.

Nobilibus hominibus (teste F. F. F.) hanc Basiliensium calamitatem Alberto, Austriæ Duci, nunciantibus: eumq; hac occasione quasi diuinitus data, contra illos, cum quibus controuersiam de Municipalibus vtriusque ciuitatis habebat, incitantibus: ipse generoso animo respondit: Absit à nobis tanta crudelitas: vt vulneratos & perterritos occidamus. Instaurent vrbem, & se recolligant. Si æquales nobis fuerint: tum, si videbitur, cum eis pugnabimus. Tum misit de nigra sylua CCCC. robustos rusticos: vt expurgarent suo nomine vicum ferri (die Eisingaß) à ponte Rheni, vsque ad forum frumentarium. Quod & fecerunt, multis diebus, expensis Ducis. O præclarum Principem in simili casu imitandum. Clementia Alberti Austrij.

Anno 1357. dissensio quædam erat inter Albertum Austriacum, & VVirtembergensem Eberhardum. Afflictabat Eberhardus Comites Hohenbergenses & Haigerlochenses. Idem occupauerat Rotenburgum, Horbam, & Buckingum, cum Busso monte: sed reddidit. Idem quædam in Hegouia corripuerat: altum Tvvilum vel Duellum, Stain oppidum cum arce, & Schafhusiam. Res tandem transactæ fuerunt. Vide Lazium Geneal. Austr. lib. 2. Hohenbergiam Eberhardus vexat.

Eodem anno (al. 1356.) Duumuiris sine Coss. Conrado Contzelmanno, & Conrado Munnero, siue Vettero: Eberhardo Comiti VVirtembergico, Senatus Augustanus, cùm is Comes arcem Eberstain euerteret, auxilio misit impensis ciuitatis. L. equites: ducibus Heertogo à Katzenstain, equite aurato: & Paulo Pfettnero, patricio Augustano. Henning. ex Gassaro. Eberstain arx.

Eodem 1357. anno, Vlricus de Rechberg, & filij eius Ioannes ac VVilhelmus, vendiderunt die Martis ante palmarum, Lorchensibus ius collaturæ (Kirchensatz) in Rhot, & in Donoltzbrunn, cum attinentijs. Sponsores & subscriptores: Dom. Cunradus de Achelfingen vom Horn. D. Hainricus de Rechberg, dictus de Huchlingen. D. Ioannes de Hohenrechberg. Ritter. VVilhelmus de Hohenrechberg. Eberhardus Væner. Rechbergij.

Ioannes { senior / iunior } de Rinderbach.

Ioan. Taler, dictus Bürger. *Ioan. Taler, dictus Batz. Hainricus Iunior Hugo,* Bürger zů Gmynde. *M. Scr.*

Fluru. *Die ascensionis Christi, eiusdem anni, Vlricus & Eberhardus fratres, Domini de Fluru filij: bona quædam vendiderunt, sita in pago Furnsal, Ioanni Maiero Elenbogensi. Ex Alperspach. literis.*

VVengensis Diplomatis confirmatio. *Eiusdem anni 4. Kal. Octobr. Indict. 10. à Constantiensi Episcopo Henrico affirmatum est Diploma: quod de S. Michaelis VVengensi apud Vlmenses monasterio, suprà part. 2. lib. 11. ca. 13. posuimus. Confirmatum autem his verbis est, apud Bruschium.*

" *In Christi nomine, Amen. Nos Henricus, Dei & Apostolicæ sedis gratiâ Episcopus Con-*
" *stantiensis. Notum facimus tam præsentibus, quam futuris: ad quos præsentes literæ peruenerint:*
" *quòd sub anno Domini 1357. Feria tertia ante festum S. Michaelis próxima: pro parte Religioso-*
" *rum in Christo, Præpositi & Capituli Canonicorum Regularium Monasterij ac præpositura in*
" *Insulis propè Vlmam, nostræ Constantiensis Dioceseos: cum reuerentia, qua decuit, litera infrà*
" *scriptæ, nobis præsentatæ fuerunt: & petitum, vt visis & perlectis eisdem literis, cum sigillis earum*
" *authenticis: literas easdem, cum figillorum descriptionibus, exemplari & describi mandaremus:*
" *ipsarumq; totum tenorem, cum ipsarum sigillis, eisdem literis impendentibus, autoritate ordinaria*
" *approbando, & authenticando (vt pro nunc, & etiam in posterum, sicut & ipsa originalia, in Iudi-*
" *cijs & extrà, fidem facere possent) confirmare dignaremur. Nos verò attendentes, quòd summa*
" *ratio est, quæ pro religione sacra facit: & quia dicta instrumenta, integra & illæsa inuenimus: ic-*
" *circo ea exemplari, & ipsorum totum tenorem, cum sigillis eorum authenticis, describi mandauí-*
" *mus, approbauimus, & confirmauimus: ac etiam præsentibus confirmamus & approbamus: de-*
" *cernentes, vt dicta exempla eandem fidem, quam & ipsa originalia, in Iudicijs & extrà, perpetuò*
" *sortiantur, &c.*

VVilarensis cellula. *In VVilarensi Recluforio, 1357. virgo Blabyrensis Adelhaita, solitaria habitabat: quam frequentes accedebant sanctitatis causâ nobiles fœminæ: & ad eam se contulit Gertrudis quoque Schvvalberina: clauigera Comitis Helffenstainij, Gerhusam arcem incolentis, ancilla. Adelhaide mortua. Gertrudis pro tugurio domum satis capacem ædificauit: & 12. virgines ad se recepit. Progressu temporis, domus est amplificata: & anno 1477. maius ædificium extructum auxilio Blabyrensis Abbatis, & Vlmensium suas ibi filias locantium. Earum Magistra 1488. erat Osualdina Adelhaita Blabyrensis, cum laude.*

Pestis. *Anno 1358. magna erat ab initio Augusti mensis, vsque ad natalem Domini pestilentia per totam ferè Alemanniam: multa hominum millia breui perimens. Tritenh.*

Constantiæ ad lacum Acronium, dira per integrum ferè annum pestis. Lycosth.

Tubing. C. Conradus. *Viuebat tunc,* der Ehrwürdig vnd Edel / Graff Conrad der Schärer von Herrenberg. *Item, Rudolphus de Plieningen: sigillo confirmans quasdam literas.*

Herrenalbæ. Anno D. 1358. 4. Nonas Mart. obijt D. Henricus Perfeteouensis Episcopus, Monachus in Alba. Ibidem: Hic iacent sepultæ V. sorores de Remchingen.

In fano oppidi Vlmensium Leippheim, lapis est cum hac epigraphe.

Gussen. *Anno Domini M. CCC. LVIII.* starben die Ritter vnnd Herrn / H. Gerwig / vnnd H. Diepolt / die Güssen / von Güssenberg.

Misit ad me M. Samuel Didymus, Diaconus in eo oppido, 1591. per VVilhelmum Honoldum, hîc Tubingæ studiosum: cuius pater M. Conradus Honoldus parochum agit in vico Vlmensi Riethaim. Multi iam sunt patres, olim nostri auditores: qui nunc etiam filios suos ad nos mittunt.

Rudolphus Austrius. *Obijt Albertus quoq; Austrius (ille erga Basilienses clemens) relicto inter alios liberos Rudolfo: cui dedit Aduocatiam Alsatiæ, elegantißimo 18. annorum adolescenti: speciosißimam Imperatoris filiam 15. annor. habenti. Qui ascendit cũ vxore & aula in superiorem Sueuiam: & in oppido suo Rheni Dissenhofen habitauit: quod nomen à patrono suo Dionysio habere, à F. F. F. dicitur.*

Senfftij. *Halæ Sueuorum, viuebant cũ honore Senfftij nobiles. Ex quibus VValtherus. De quo hæc inuenio. Ann. 1352.* Walther Senfft / *Senatorij ordinis. A. 1361.* Walther Senfft / Sculteto *Halæ. Anno 1363.* Herr W. Senfft / Ritter. *Sed & 1371. atq; 1381.* Walther Senfft *viuebat.*

Kynigsbrunn. *Kynigsbrunæ.* Ich Otho von Kaltenburg / Ritter: vñ ich Adelhait sein eheliche Wirtin / &. *Omnia sua, bona, quæ Oberkochæ habebant, Monasterio vendiderunt 1400. libris. Datum Giengæ, pridie S. Georgij, 1358. Quo die & Anno, etiam Comes Helffenstainensis Vlricus, eidem cœnobio bona quædam, in eodem loco sita, vendidit.*

Anno

Anno milleſimo trecenteſimo quinquageſimo nono, Moguntiæ comitia erant: Legato Pontif. Innocentij petente ſubſidium, Romanæ Cameræ. Ibi Imper. Domine legate, inquit: Papa miſit vos in Germaniam, magnæ pecuniæ exigendæ causâ: ſed nihil in clero reformatis. Deinde Canonico de Falckenſtain, Canonico Moguntino, capitium auro & ſerico conſertum ademit: ac ſuo capiti impoſuit, illi tradito ſuo viliori precij pileo, & addidit: An non ego in capitio Canonis, ſimilior ſum militi, quam clerico? Naucler.

Comitia Moguntiæ.

Canonicus ſuperbus.

Mortuo Hirſaugienſi Abbate VVighardo 2. factus eſt Abbas XXXIIII. VVignandus, natione Sueuus, militari genere ortus, moribus ſatis commodis. Qui cùm propter iniquitatem temporis, & hominum malitiam, diſciplinam monaſticam reſtituere non poſſet: coactus eſt tacentem relinquere. Præfuit A. 20. M. 10. D. 20. Monaſterium ære alieno admodum grauatum relinquens. Conqueritur hîc iterum Tritenhemius de ignauia, & hiſtoriarum contemptione, Monachorum. Quid nobis ſcire conducit, inquiunt, fundationis Monaſteriorum noſtrorum antiquitatem? Quid Abbatum ſucceſſiones, aut res geſtas, ſcire? Dormiunt hi in puluere mortui, nec vllis laudibus demulcentur. O iam ſepulti (reſpondet Tritenhemius) ignaui homines vi: quorum peribit memoria cum ſonitu. Quàm ſitis aſinini, ac rudis ingenij, palàm oſtenditis: qui bonum contemnitis hiſtoriarum, quod aſſequi non poteſtis. Hiſtoria viuis, tam præſentibus, quàm futuris conſcribitur: non, mortuis.

Hirſaug Abbas VVignandus.

Hiſtoriæ negligentes, Monachi.

Conradus de Scharnſteten, cœnobio Kynigsbrunnenſi bona quædam 1359. vendidit. Sic Fridericus Scharenſtetenſis, eidem quædam, 1363. Sic 1436. Vlricus de Scharnſteten, duo mancipia 6. medimnis farris, eidem addixit. Viuebat eodem milleſimo trecenteſimo quinquageſimo nono anno, Rudolphus de Ramſperg, Domini Rudolphi piæ mem. F. agens cum eodem Monaſterio de prædio Adelbarts vveilerano.

Scharnſteten.

Frauw Gerhildis/Volmars ſeligen von Brandecke eheliche Wirtinn/hat willig- *Brandeccia Gerhildis.*
lich/einfaltiglich/vnnd leuterlich durch Gott/vnd durch jhres Wirts Volmars ſeligen Seele Heil willen: zu einem rechten Seelgeräht: *Alperſpachenſi Abbati & conuentui, eorumq; ſucceſſoribus, in perpetuum* 12. ß. Haller jährlichs Gelts/gegeben: von zweyen Lehen zu Dottenwiler/gebauwet von Berchtold Schafflützel/vnd ſeinen Brüdern: järlich auff Sanct Martins/vnd S. Waldtpurgs Tag zu nemen. Sol gemeldter Volmars Jarzeit/auff den Tag/da er geſtorben/begangen werden/mit Vigilien vnd Meſſen. *Actum* 1359. *anno pridie exalt. crucis. M. Scr.*

Conquerebantur hoc tempore ciuitates Sueuicæ, quibus Præfectus fuerat Comes VVirtembergenſis Eberhardus, apud Imperatorem: ſe ab eo exactionibus grauari, Comes ab Imperatore monitus, ius ſuum tuendum ſibi ratus eſt: fœduſq; cum Auſtriæ Ducibus iniit, ſine exceptione Imperatoris. Secuta igitur hæc vſque in milleſimum trecenteſimum ſexageſimum annum ſunt. Illatum bellum eſt Comiti: dante petentibus ciuitatibus Cæſare Ducem patronum ve Rupertum Bauarum: cùm fruſtrà partium compoſitionem multi principes quæſiuiſſent. Iuuit Eberhardum Fridericus quoque Teccenſis. Imperator, ante feſtum aſſumpt. B. virginis, Noribergam venit, cum copijs: Vngarorum & Germanorum: in quibus, amplius tria millia galeatorum erant. Obſedit oppidum Olam: olim pro XX. millibus Florenorum, Comiti Eberhardo ab Oetingenſibus comitibus oppigneratum. Quo in poteſtatem redacto: Schorndorffam, & inde Eſslingam, profectus eſt.

Ciuitatum querela de VVirteb. C. Eberhardo Greinero. Hinc, bellum in eum.

Ola. op. à Cæſare captum.

Interea Rupertus, per vallem Comitis Zabergavv dictam, cum ciuitatibus Rheni aſcendit: quædam caſtra deſtruxit: XXX. vicos diſpoliatos incendit. Idem Palatinus Græningam obſedit: Auguſtani verò, Conſtantienſes & aliæ ciuitates, Gœppingam. Marchio Badenſis, à Cæſare vocatus reſpondit ſe cum Auguſtenſi, Spirenſi, & Argentoratenſi, Epiſcopis: arbitrum in cauſa componenda fore, non hoſtem affini ſuo. Tum bi adiunctis ſibi idoneis hominibus, concordiam inter partes fecerunt, certis conditionibus: vt ſcil. fœderi Auſtriaco renunciaretur: Aduocatia ciuitatũ, Imperatori reſtitueretur: in iudicio Imperij ſi quis accuſaret, reſponderetur: ſocij belli, Teccenſis & Lympurgius, abſoluti eſſent, præter Auſtriacos: damna vtrinq; data ferrentur: capta rem & Imperium fieret. Ita reconciliatus eſt Cæſari Comes Eberhardus: ſicut & poſtea, proceres Auſtriæ. Eo tempore, Aduocatia quoq; Maulbrunnenſis cœnobij, à VVirtembergenſibus ad Patrem Latinum tranſijt: quod longo tempore poſt, anno videl. 1504. Dux VVirtembergicus Vlricus bello recuperauit.

Græninga.

Pax facta.

Ola, ad Imperiũ.

Maulbrunn. Aduocatia.

Naucler. & alij. Inuenio alicubi, in hoc Imper. Caroli cum Comite Eberhardo bello, Bebenhusanis combustas esse villas in vicis VVesthain, Zuffenhusen, Blieningen, & Æchterdingen. Torcularia item Zuffenhusæ & VVangæ.

Viuebat Halæ Conradus Peterer, ordinis Senatorij, 1359. ex genere Sulmaisterico.

Hervvart, Augustæ.

Augustæ viuebant patricij, Ioannes Heervvartus, & Conradus Mynnerus: Coss. Hansone Rudolpho, & Iacobo Contzelmanno. Illi Cal. Maij, curatores dati hospitali sancti Spiritus Augustæ: optimè de eo meriti sunt: vt iure prosecundis fundatoribus haberentur: eius administratione, præclam ad posteros transmissa. Achilles Gassar. qui etiam Cæsari, contra VVirtenbergensem bellanti (vt antea dictum est) Esslingenses ac Reutlingenses infestantem, 2. millia peditum, & 60. equites, auxilio ab Augustanis missa scribit: Ducibus Bertholdo Bacho, & Ioanne Vægelio, vrbis curatoribus. Ideo Cæsarem eis ob compensandas expensas, 29. Iun. 1360 indulsisse: vt decem proximis annis tributum de vino cereuisiâ & mulso, exigerent. Das war das erst Vngelt also. *Bellum verò transactum tunc erat.*

Vngelt.

Albertus, Comes Hohenbergensis, Iurium Doctor, Canonicus Constantiensis, Episcopus Frisingensis fato 1359. functus est.

EBERHARDVS COMES VVIRTEMB. ADVERSVS ESLINGENSES.

Fridericus, Dux Teccensis, & progenies eius. Dux Oberndorffensis Hermannus. Ehingeri, patricij Vlmenses. Festum lanceæ Christi. Priuilegiorum Alperspachens. confirmatio. Nuptiæ VVirtembergenses Stutgardiæ. Incendium Adelbergense. Hastiludium Germanicum XIX. Ecclesia Bondorffensis. Fœdus Sangallensium cum Sueuicis ciuitatibus. Primus transitus Turcarum in Europam violentus.

CAPVT VI.

Esslingæ, Comitia & tumultus.

ANNO 1360. (al. 1361.) Carolo Imp. & Principibus, Esslingæ comitia celebrantibus: & in Refectorio cœnobij Franciscanorum, vel Minorum (τῶν γυμνοποδῶν) consilia tractantibus: ciuium seditio & tumultus contra ipsos fit. Cæsar inde se proripuit: Comitiq; VVirtembergico Eberhardo, vindictam commisit. Quo Duce, & imperialibus ciuitatibus, Esslingam obsidentibus, vimq; inferentibus: ciues, vt pacem redimerent, Imperatori LX. (al. LXX.) Eberhardo verò XXX. millia aureorum, dependerunt. Ita centum millibus Aureorum Esslingenses periculum à se dimouerunt, dulcemq; pacem recuperarunt. Tritenhem. & alij. Ist kein Gelt zu viel/ damit man Frieden kaufft. *Conquerenti post hæc Eberhardo de damno suarum arcium & rerum, Cæsarem inuenio concessisse exactionem magnæ pecuniæ à ciuitatibus. Quam cùm recusarent hæ: Comitem eis bellum intulisse: ac quosdam coegisse dare pecuniam. Quæ contentio duraverit vsque ad annum 1371. quo bellum ciuitates resumpserint: & altero anno ad Althaimum (quò Augustanorum auxilia, exundante Danubio, venire non potuerint) victæ sunt: captusque illarum Dux, Comes Vlricus Helffenstainius: qui Neipergæ in custodia mortuus sit. Post quam cladem, non paruam pecuniam soluisse ciuitates.*

* Eberhardus, ciuitatibus molestus, inde bellum.

Teccens. Fridericus, Gundelfingensis.

Hoc millesimo trecentesimo sexagesimo anno, Dux Teccensis Fridericus, se Gundelfingensem scribebat: fortasse propter Conradum Ducem, cui hoc danubianum oppidum fuerit traditum: quem Schweickerus Gundelfingensis interfecit, vt suprà dictum est. Dicitur, Gundelfingam cum Teck, post hanc familiam ad Comites VVirtembergenses venisse: postea verò 1449. Gundelfingam. Bauarorum ducum factam esse. Quibus de rebus sic D. Gabelcouerus annotauit. Duplex est Gundelfinga. Vna, Baronum sedes, fortè plus vno milliario infra Offenbusam sita: olim arx, sed nunc in ruderibus iacens. Altera, oppidum in ripa Danubij, Bauariæ Ducum: quod à Friderico possessum inde constat, quòd Missam ibi erexit. Gundelfinga autem tum ad VVirtembergenses delata est: cùm Ludouici 4. Imp. filia Elisabeta, Vlrico, Eberhardi Gineri filio, collocaretur. Tunc pro parte dotis oppignerata est, cum pacto reluitionis. Reluitio, repignoratio est.

Mindelhaim, & arx eius.

Mater illius Friderici, fuit comitissa Hohenbergia Agnes. Habuit ipse ditionem Mindelhaimensem, Hohenschlitzijs ereptam: arcemque ibi in monte S. Georgij ædificauit: Kauffbeurem obsedit: & anno 1389. obijt.

Liberi

Friderici Tecc. progenies.

filij,

1. *Conradus.* Gab zum Kloſter zu Mindelhaim/ die Kirch vnd Pfarr zu Weſternach/ vnd den Zehenden zu Mindelhaim/ 1378. *vxor eius, Bertha (al. Hetvvigis) Marchioniſſa Ferrarienſis. Liberi eorum, citò mortui. Landgrauius Alſatiæ fuit: & March. Electoris Brandenburg. Ludouici intimus Conſiliarius. Confoſſus Monacis in Bauaria, à Barono Gundelfing. Suiggero, ſub ſpecie ſalutationis, 1384. April. 6.*

2. *Fridericus. Mundelhaimenſem ditionem cum fratre Vlrico XX. A. rexit. Præfectus Alſatiæ erat, & Caſ. Sigiſmundi Capitaneus in Italia. Vxorem habuit, vltimam Duciſſam Vrſlingenſem. Inde nata eſt filia vnica, quam Comes VVirtemb. Eberhardus habuit Mitis: &, illo mortuo, dominium Nigræ ſyluæ, cum veteri caſtello, nactus eſt, ab Imperioq; obtinuit. Itaq; 1495. Eberhardus Barbatus, Dux prius creatus VVormaciæ ab Imp. Maximiliano, in feudum tum VVirtenbergiam, tum Tecciam, accepit. Mindelhaimum verò, & Algoicam ditionem, Comites ceperunt VVerthaimenſes, & Domini de Rechberg: orti ex ſorore patris Friderici. Obijt autem Fridericus, hic Eberhardi Mitis ſocer, Chriſti 1413.* Teck, ad VVirtembergiam venit.

3. *Georgius. Factus primò Theologiæ vel Canonum Doctor: poſtea, Eccleſiaſticus (Geiſtlich) & prouincialis ordinis Auguſtiniani. 1383.*

4. *Ludouicus, patriarcha Aquileiæ, & vltimus Teccenſis Dux. Mortuo fratre Vlrico: ipſe, & filij ſororum, VVerthaimij & Rechbergenſes, Mundelhaimum tenuerunt: Interfuit concilio Baſilienſi. Obijt 1439. Vide infrà 1389.*

5. *Vlricus. Fundauit Eccleſiam parochialem Mundelhaimi 1409. Obijt 1432. Fuerunt & duo Simones, fratres: ſed in pueritia mortui.*

Liberi eius ex Anna Helffenſtainia:

filiæ,

1. *Beatrix, Haideccio Friderico nupta—— Ioannes.*
2. *Agnes, vxor Comitis Henrici VVerdenbergij. Obijt 1386.*
3. *Margareta, vxor Comitis Friderici Ortenburgij. Sine liberis. 1381.*
4. *Gutta, oder Geut: vxor Com. Ioannis VVertheimenſis, 1406. quæ peperit Com. Ioannem, & Michaelem.*
5. *Irmegarda, vxor Viti Rechbergenſis. 1403. Inde natus, Beer de Rechberg: eques auratus ad ſepulcrum Domini factus. Item, Albertus eques: & Barbara, Kirchaimiq; monacha Anna.*
6. *Eliſabetha, ἄγαμος obijt. Hæc ferè, apud VVigul. Hundium. Reliqua, alibi.*

Vlrici Tecc. vxores.

Vlrico (vt aliunde quoq; aliquid addam) vxores fuêre: 1. Anna, Caſimiri Regis Poloniæ F. 2. Marchioniſſa Badenſis Vrſula.

Addam & hæc: etſi D. Gabelcouero non omnia viderentur vera: nempe de Beatrice, & ſororibus eius: etiam de illa, quæ Eberhardum VVircembergenſem habuerit. Inueſtigetur ergo de eis diligentius.

Beatrix, mortuo Haideccio Friderico, Rechbergio nupſit: ex quo peperit Irmelam & Georgium.

1. *Agneti tribuuntur tres mariti, & longiora vitæ tempora.*
2. *Henricus, Com. VVerdenbergius, 1393. anno.*
3. *VVilhelmus, Com. Kirchbergenſis, 1413.*
4. *Eberhardus, Dapifer VValdburgenſis, 1430.*

Additur adhuc vna filia N. 1380. quæ virum habuerit Eberhardum, Comitem VVirtembergenſem, 1404.

Alibi reperio ex Friderico, & Anna Helffenſtainide, natos, 1. Vlricum. 2. Conradum: & ex hoc Conrado, Ferrarienſiq; vel Eſtenſi Hedvvige, cæteros vtriusq; ſexus, ſuprà commemoratos, liberos.

De Teccenſi ſtirpe leguntur multa lib. 1. Lazij cõment. Auſtriacæ Geneal. ſi cui libeat inſpicere.

Ovva. *Habuerunt in op. Ovva, alij Tecensis Duces suam sepulturam & domum monetariã. Reperta sunt ibi 1579. monumentis apertis, magna ossa Ducum 4. Habitarunt etiam Ovvæ multi nobiles: quorum Insignia, adhuc in Templo Parochiali, præsertim Schvvechlerorum & Spaterum. Cancellariam Duces habuerunt in vico Heiningen, prope Gœppingam. Item Gutenberg, quæ olim oppidum fuit, in præfectura Kirchaimensi. Desolata hodie iacet arx Teck, olim magnifica, in monte pulchro. Intus est ampla & caridis area.*

DVCI HERMANNO Oberndorffensi.

Oberndorff. Dux Hermannus. Wir Karl von Gottes Gnaden Römischer Keyser/ zu allen zeiten Mehrer deß Reichs/ vnd König zu Böheim / entbieten dem Edlen Hertzog Herman zu Oberndorff/ vnserm lieben getrewen/ vnser Gnad vnd alles gut. Lieber getreuwer/ vns ist zu wissen gethan: daß du dich deß Klosters zu Alperspach Vogtey anzeuhest/ ꝛc. Aber wir gebieten dir ernstlich/ bey vnsern Hulden: daß du der obgenannt Vogtey dich gäntzlich verzeihest/ ꝛc. Geben zu Nürnberg an S. Georgen Tag: vnserer Reiche in dem fünfftzehenden Jahr: vnnd deß Keyserthumbs/ in dem siebenden. *P. D. Cancellarius Petrus Iavvr.*

VVerdenberg. *Albertus viuebat 1360. Comes VVerdenbergensis: expugnator Castri Ramsvvagi in valle Drusiana, quod Montefortiorum erat. Laz.*

Familia nobilis Ehingerina, Vlmæ. Sup. patt. 2. anno 1204.

N. Ehinger. *VValther 1. Iudex. obijt 1360. Sepultus in cæmeterio, antequam Capella esset condita. —— Petrus 1. obijt 1416.*

Ioan. de Mailand, Consul. Fundator Capellæ S. Georgij, ad latus Ecclesiæ. obijt 1368.

Vxor, Agnes Rhætina. obijt 1383. Hinc natus, — *Ioannes Habfast. Vide infra 1381.* — *Hartmann. 1. Vide 1428. Vide quoque infrà 1378. tanquam caudicem alterum.*

Immenhusen. *Apud Gesnerum in Biblioth. ponitur hoc tempore Ioannes quidam de Immenhusen: qui in libros sententiarum scripserit eligantes sermones. Nescio, an sit vicus Immenhusen, 1. milliario à Tubinga situs.*

In Templi Nagoltensis ingressu, verba hæc lapideæ columnæ incisa sunt.

Nagolt op. *Anno M. CCC. LX. nonas Augusti, incepta est Capella beate Marie virginis, in oppido Nagolt.*

Eodem anno, Monasterium Kynigsbrunnense, ius ciuitatis Pfullendorffensis consecutum est. Wir der Amptmann vnd Rath gemeinlich der Statt Pfullendorff/ ꝛc. *Datum proximo die Martis ante Purific. Mariæ, anno 1360.*

Pragens. Academia. *His temporib. (Funccio 1361.) vniuersitas Pragensis, à Carolo Imp. fundata fertur. Postea etiam impetrasse eum à Papa, vt instituetur festum lanceæ, clauorum, & coronæ Christi: Feria 6. post octauas paschatis celebrandum quotannis vbiq, magnis indulgentijs & gratijs. Tritenh.*

Lanceæ Christi Festum. Alperspach. *Anno 1361. Indict. 14. 6. Nonas Maij, Carolus IIII. Imp. confirmauit Alperspachensi monasterio (Regnorum suorum anno 15. Imperij verò 7.) priuilegium, ipsis olim ab Henrico IIII. Rom. Imp. datum: recipiens eos etiam in protectionem suam, & sacri Imperij.*

Testes huius rei:

Venerabilis Arnestus, Pragens. Archiepiscopus. Ioan. Aulæ Imperialis Cancellarius, Lathoniuslensis.

Ioan. Olmucensis, Ioann. Argentinensis, Theodoricus Mindensis, Albertus Suerinensis, Paulus Frisingensis, & Henricus Lubecensis, Episcopi.

Illustres, Rupertus senior, Comes Palat. Rheni: sacri Imp. Archidapifer, & Bauariæ Dux. Rudolphus, Dux Saxoniæ. S. Imperij Archimarscallus.

Ridacarus. Dux Brunsuicensis.

Nec non spectabilis Eberhardus de VVirtemberg, Vlricus de Helffenstain, ac Ludouicus de Otingen, Comites. Et alij multi Imperij Principes. Per Dom. Cancell. Nicol. de Chrems.

Eberhardi Com. VVirtemb. filia, Ducis Lotharingi sponsa. *Illustris Comes VVirtemb. Eberhardus, Stutgardiæ celebrauit magnificas nuptias filiæ suæ Sophiæ: quam Duci Lotharingiæ Ioanni dederat. Ibi ergo acti sunt ludi equestres: & fons artificiosus, vino vbertim fluxit. Imperator eôdem inuitatus, quod tanta multitudo hominum eò veniret, non vênit.*

Inter-

Interfuit Albertus, Dux Austriæ, & alij Principes: multiq́ue Comites, ac Barones: nec non Gynæceum ornatissimum. Ex eo coniugio natus est Carolus, Lotharingiæ Dux. Ipsa Domina, Stutgardiæ sepulta est. Naucler. & alij.

Dissensio quædam erat inter fratres VVirtembergicos, Eberhardum & Vlricum: quæ tamen facile per Imp. Carolum est transacta: vt Comitatus VVirtembergensis maneret deinceps perpetuò indiuisus. Diuisioni eius renunciauit Comes Eberhardus, prole, & filio suo Vlrico. Qui si sine harede ex se, diem suum obijssent: totus Comitatus fuisset ad fratrem Huldrichum, & eius hæredes, transiturus. Summa inter ipsos beneuolentia, confirmata. & de rebus per vitam vtriusque benè administrandis promissio facta. Erant Comiti Eberhardo munitiones hæ: Vrach, oppidum & arx. Nissen, similiter oppidum & arx. Aichelberg Castellum. Stutgardia, Vaihinga, Tubinga, Scborndorff. Comiti Vdalrico erant, Castellum VVirtemberg, & op. Marpachum. VVirtembergici comitatu ἀδιαιρέτῳ. VVirtembergiæ oppida. Aichelberg.

Actum Noribergæ 1361. die S. Barbaræ, nempe proximo die Veneris post S. Andreæ.

Putat F. F. F. VVirtembergicam hanc familiam, ex Italia, & nobilibus Romanis, à Carolo Magno fuisse in Alemanniam ductam, ipsos & alios: & hinc inde dispersos (post liberationem Papæ Leonis de manibus Romanorum) ne sedi Apostolicæ amplius molesti essent. Ego autem, ex Francia occidentali potius, à Clodoueo Magno huc missos, vt Præfectos, arbitror. VVirtemberg. Comitum origo.

Viuebant hoc tempore Maggij de Sunchingen fratres, Conradus, Albertus, & Aberlinus: welcher Ohem war Fritz Waich / Edelknecht. Agebatur inter eos de prædio quodam in Niderbechingen. Literæ, datæ in Nollvveila. Maggij.

In Monasterio Madelbergensi, cùm puer quidam noctu lucernam non extinxisset, ac dormiret, incendium extitit: quo ipse cum maiore parte cœnobij, ac multis literis reditiuum, conflagrauit. Collegij quoque sacratarum fœminarum adiuncti, pars tunc lacerata fuit. Adelbergæ incendium.

Non multò tamen pòst, omnia sunt instaurata.

Eodem 1361. anno, qui pastoris munere in Ecclesia Sueuiæ Vrbachensi fungebatur, vocabatur Pfaff Sifrid.

Eiusdem 1361. anni Feriâ 4. post Dominicam Lætare Hierusalem, è Spira scriptum est ad Plebanos in Kalvve, in Hingstetten, & in Alitburg, &c. Singulos Parochianos vestros ab excommunicatione absoluimus.

Taulerus Monachus obijt 16. Kal. Iun. vt legitur in lapide, qui Argentorati iacet in Collegio Academiæ ante lectorium publicum. Tauleri obitus.

Obijt hoc anno Comes Heinricus de Hohenberg, Rudolfi F.

Anno 1362. decimononi circenses ludi Germanicarum nationum acti sunt Bambergæ: hebdomade proximæ post trium Regum Dominicæ. Hastiludium 19. Bambergæ.

Reges Ludorum, equites:

Georgius Hirshornius. Henricus Notthafftus. Ludouicus Helmstattius. Georgius Voltus Rineccius.

Interfuêre Sueui.

Comites. Ludouicus Helffenstainensis. Ludouicus Oetingensis. VVilhelmus Zollerensis. Albertus Hohenlohensis.

Barones. Fridericus Schenckius de Lympurg. Ioannes de VVeimsberg. Albertus Gmbrensis. Ioannes Stauffensis. Stauffen.

Equites. Ioannes de Freiberg. Philippus de Rechberg. Philippus de Riethaim. Lud. Trucksessius de Avv.

Nobiles. Dietzius de Stain. Ioan. de Stain. VVolffius de Lustnovv. Ioan. de Thalbaim. Georg. Zolner de Halvveil. Georg. de Gameringen. Ioannes Adelman de Adelmansfelden. Fridericus de Felberg. Fridericus de VVembding. Eberlinus de Bopfingen. Et alij. Stain. Adelman.

Eodem anno Elisabeta Brandeburgica, quæ decennio antè nupserat Mastini canis Scaligeri filio, nupsit iam Vldarico Comiti VVirtembergensi, Eberhardi filio: ac nuptiæ celebratæ sunt Stutgardiæ magnificè. Vnde natus est Eberhardus pius, vel Mitis: Elisabetæ Brandeburg. & Vlrici VVirt. nuptiæ.

Ipse Vldaricus anno 1388. apud op. VVilam occubuit, vt dicetur. Illa verò posterius defuncta, Stutgardiæ in Ecclesia collegiata S. Crucis, maximo cum honore sepulta est; in quam & beneficium contulerat.

Huiusmodi affinitatibus clarus Comes Eberhardus, post superioris temporis damna, suis rebus benè consuluit. E Naucl. & aliunde. Videatur infrà lib. 6. cap. 2.

Degenfeld. *Viuebat hoc tempore Rudiger de Degenfeld,* ein Edelknecht: *& vxor eius,* Jutz von Nellingen/auff der Alb. *Item, Vlricus de Degenfeld, nobilis minister.*

Præterea (in Kirchaim literis.) Berchtold de Randeck, Ritter. Hainrich Funck von Wielenstain. Eberhardt Funck von Schloßberg. *Ioan. & VVilh. fratres, de VVunnenstain.* Ruger von Oswil/ Ritter/ *Ioannis F.* Marquart von Neuffen. Bentz von Kirchaim. Friderich von Westerstetten zum Trachenstain. Hans Mager/ Edelknecht.

Bebenhusa. *Henricus Constantiensis Episcopus, incorporauit cœnobio Bebenhusano 2. Kal. Nouemb.*

Bondorff. *1362. Indict. 15. anno 10. Innocentij 6. parochialem Ecclesiam in Bondorff (propter damna monasterio illata à Cæs. Carolo, in VVirtembergico bello supra dicto) ad commodiorẽ sustentationem religiosorum, amplius 100. ibi viuentium: alieno ære grauatorum propter milites, exactiones, & nobiles aliosque eò ventitantes: prouentibus propter has causas valde imminutis. Ratum habuit Pont. Vrbanus 5. Auinioni, 16. Kal. Ianu. Pontificatus sui anno.*

Eodem anno fusa est magna campana Augustæ Mauriciana.

Sangallensium fœdus cum Sueuis ciuitatibus. *Constantiæ pridie S. Matthiæ, fœdus initum est à Sangallensibus, cum ciuitatibus: Constantia, Lindoia, Tiguro, Yberlinga, Rauespurgo, VVanga, Buchorna, ad plures annos, Imp. Carolo consentiente: nempe vsque ad biennium à morte ipsius. Stumpff. lib. 6. cap. 19.*

S. Brigitta. *Viuebat tunc S. Brigitta, Regina quondam Suetiæ. Ea postea profecta est Auinionem ad Papam Vrbanum: ob confirmationem impetrandam Regulæ suæ, quam fecerat. Trit.*

Æstas feruida. *Æstas huius anni supra modum æstuosa fuit, pabula torrens: quam excepit nimis frigida & diuturna hyems.*

Pecora igitur inedia moriebantur, aut mactabantur: aut vetere stramine, tectis detracto, pascebantur.

Turcarum prima radicatio in Europa. *Amurates Turc. Rex, duabus Genuensium nauibus (Interiana & Squarciafica dictis) LX. millia Turcarum traijcit Hellespontum: datis pro naulo totidem Aureis.*

Mox expugnat Calliupolin: postea Philipopolin: Adrianopolin, & alia. Hos, primum malorum initium in Europa.

CYPRI REX, IN ALEMANNIA. OP. VVALTENBVCHVM. MARquardus, Blochingæ Baro. Ioan. Schadlandus, VVormatiæ Episcopus. Vrslingenses Duces. Sulzensis Comes Rudolphus. Halfingenses, & VValchi, alijque Sueui nobiles. Vlricus Ilfungus, August. Patricius. Augustanorum subsidia contra Armoriacos. Mindelhaimum, in quorum ditione. Rinderbachij Gamundiani.

CAPVT VII.

Cracouiæ, Caroli Imp. nuptiæ. ANNO 1363. *Carolus Imperator Cracouiæ perquam splendidè nuptias celebrauit, cum Elisabetha, Ducis Stolpensis (al. Stetinensis) Bogislai filia: quæ, neptis erat Casimiri magni, Poloniæ Regis. Intererant nuptijs, etiam Vngariæ, Daniæ, ac Cypri, Reges. Cromerus Rex Polon. lib. 12. & Guagninus. Profectus est Cyprius Rex (nomine Petrus) Argentinam (vmb dit* Singrechten) *vbi honorificè campanis, à sacerdotibus & ciuibus exceptus fuit: ac donatus tribus plaustris vini: vno veteris, altero noui, tertio rubri. Præterea piscibus, ac centum modijs (Viertel) auenæ. Spectaculis deniq; nobilium fœminarum, & hasticorum ludorum in foro equario, honoratus est. Inde discessit 3. die per Rhenum deuectus. Fuerat quoq; Basileæ, Iun. 25. præsens consecrationi templi, quod post terræmotum fuerat refectum.*

Cypri Rex, Argentinæ.

Sollicitabat ipse transmarinam expeditionem per Germaniam. Apud Stumpff. lib. 12. cap. 28. & alios.

Zauelstain oppidum. *Eodem anno, Feriâ 3. post Dominicam Reminiscere, in membranula fit mentio villæ Dainach, ac Zauelstaini: & Cunradi Libymondi Sacerdotis, plebani apud S. Candidum: hodie Kaunõ longè ab op. Calua. Zauelstain hodie habet arcem vetustissimi aspectus, & XXII. tantùm domos, ac Templum.*

VValtenbuch op. *Oppidulum VValtenbuch, quod pertinebat ad Vrslingenses Duces, Rheintzoldum, & Conradum eius filium, emerunt VVirtemberg. Comites Eberhardus & Vlricus fratres, hoc 1363. anno. Nomen ei est à syluestribus fagis, vel sylua, in qua situm est, in loco pratensi: medio itinere trium milliarium à Tubinga Stutgardiam: plures habens cauponas, vt aurigæ & adolescentes studios*

studiosi sibi diuertantur. *Incolæ victum sibi comparant ex agris, pecore & lignis, quæ Stutgardiam deuehunt. Vagantur circum ea loca apri & cerui gregatim. Florebat Marquardus, dictus* Neidlingus, *hoc tempore, Baro Blochingensis: ipse & fratres, ex cognatione Eberspachensium* Baronum. *Factus Aquileiæ patriarcha 1378. obijt, vel 1381. Sic genere eius extincto: possessiones ipsius, VVirtembergensium factæ sunt. Videsup. A. 1349. & 1341. Vbi dictum est, illam ex Randeccio genere natum fuisse, iuxta Neidlingam tunc habitantem.* Neidling. Blochingen.

Buchornum conflagrauit, & vnà priuilegia eius cuncta.

Eiusdem 1363. anni die 5. Maij, Indict. 1. Auinione Bonifacius P. indulgentias dedit, deuotè visitantibus capellam B. virg. Mariæ, & S. Pelagij, in Muren Constantiensis diocesis. Quarum Transumptum, seu Vidimus, descripsit 1443. synodo Basil. durante, Albertus Bluminger, publicus Notarius, Indict. 6. Maij 17. in villa Sindelfingen, in Stuba Iohannis Renner, Canonici ibidem, de Nurtingen, &c. Muren.

Augustæ, cœptæ sunt Tribus opificum: sed tempore sequenti rursus abrogatæ.

Ioannes Schadland adeptus est VVormaciensem Episcopatum, Theod. Doctor. Fuerat inquisitor hæreticæ prauitatis. Administrauit aliquandiu Ecclesias Episcopales: Hildesheimensem in Saxonia, Augustensem in Vindelicia, Culmensem in Borussia, & Constantiensem in Suetia. Trit. Sed cum Augustæ (quem Episcopatum 1368. acceperat) inter Senatum, clerum, ac populum, grauissimus esset tumultus: non diu ibi mansit: sed ablatis secum multis Ecclesiæ ornamentis, VVormatiam concessit: vbi etiam contra eum tumultuatum est: & ipse (tumultu à Patre Latino Rupertoſedato) Episcopatui Augustano 1372. valedixit, VVormatiensi cõtentus. Bruſch. VVormac. Episcopus, Ioan. Schadland.

Obijt 1363. Kal. Iun. D. Conradus de Eſtetten, Episcopus Spirensis: Bebenhusæ humatus ante altare S. Martini. Bruschius eum non habet. Bebenhusa.

Bruckenhaimi in templo diui Ioan. extra oppidum, in choro, Epitaphium.

Anno Domini 1363. in crastino S. Dionysij, obijt Egeno de Magenhaim, Rector in BR. Magenhaim.

Magenhaim das Wapen / gans darunter. Tübingen / *vel aliquid tale, cum vexillo.*

Anno 1364. &c. Dux Teccensis Fridericus, Halensem Sueniæ S. P. Q. apochis datis, de quibusdam ad Imperium contributionibus, mandato Cæsaris Caroli, liberum testatus est. Teccens. Fridericus.

Florebant tunc Duces Vrslingenses hi: Reinoldus Eques, & Conradus filius eius. Vrslingenses Duces.

Ich Hertzog Conrad von Vrselingen / verjehe vnnd thun kundt öffentlich mit vrkundt diß Briefs: allen den / die jhn ansehen / lesen / oder hören lesen. Sieder sich die Ehrwürdigen Geistlichen Herren / der Abt vnd der Conuent gemeinglich deß Gottshauses vnd Closter zu Alpersbach: als freuntlich / als gütlich vnd als gnädiglich / mit witzigem rauth (Rath) jhrs vnd jhres Closters freunden: vnnd der / die darzu nutz vnnd gut sind / vnd waren / han beducht (bedacht) daß sie gemeinlich mich darzu erkoren vnnd erwehlt haben: vnnd mir geliehen haben mein lebtag / ob es nicht verliere / jhr Vogtey / vnd mich zum Kastvogt genommen haben / deß vorgeschrieben jhrs Closters / jhr Leute / vnnd jhrs Guts: wann sie deß auch Macht / recht / vnd gewalt haben zu thun: vnd haben das gethan nit von rechts wegen / von gewonheit / noch von Erbschafft: sondern von freundlichen trewen / die sie zu mir haben: vnnd dieweil sie das gethan haben: darumb so hab ich / der vergenannter Hertzog Conrad von Vrselingen / mutwillentlich (αὐτοπροαιρέτως) gern / vñ wolbedächtlich / in dem vorgeschrieben Münster zu Alperspach / vor dem Fron Altar / auff vnsers HErrn Fronleichnamen geschworen einen Eydt zu den Heiligen / mit auffgehabner Hand / vnd gelehrten Worten: daß ich / vnnd allermenniglich von meinet wegen: jhnen / jhrem Closter zu Alperspach / jren Leuten / vnd jren Gütern gemeiniglich / stethalt / hab / vnd auch lausse (lasse) ohn alle schlacht geferde / jhre *Priuilegia*, jhre Handfesten / vnnd von Königen / sie sind Lateinisch / oder Teutsch / &c. Vnnd besonderlich die Brieff stet zuhalten / die jhnen mein gnädiger Herr der Römische Käyser Carl geben vnd versigelt hat / &c. Vnd auch sonderlich die Lateinischen stet zu halten / die sie haben von Hertzog Ludwigen von Tecke / guter vnd seliger gedechtnusse von der Statt wegen zu Dornhain / &c. Vnnd darumb zu offnem vrkund / so habe ich meinen Insigel offentlich gehenckt an diesen Brieff. Vnnd ich Reinold / der Hertzog von Vrselingen / Ritter / Alpersbach. Conradi Vrslingen. D. iuramentum.

Ritter/ verjehe: daß Hertzog Conradt/ mein lieber Sohne die Vogtey zu Alperſpach eingenommen vnd empfangen hat/ mit meinem Rath/ Gunſte/ vnd Willen/ ꝛc. Vnd wir der Schultheiß/der Bürgermeiſter/vñ der Rath gemeiniglich zu Rotwil/verjehen: Wann alle vorgeſchrieben Sach/ vor vns geöffnet ſind: ſo haben wir durch bitt willen Hertzog Conradts von Vrſelingen/ vnd auch der Herren gemeiniglich von Alperſpach/ wann ſie zu beyden ſeiten vnſer Bürger ſind: vnſerer Statt Inſigel zu einer gezeugnuſſe/ auch öffentlich gehenckt an dieſen Brieff: der zu Rotwil geben iſt an S. Ambroſius Tag/nach Chriſti Geburt dreyzehenhundert Jar: darnach in dem vier vnd ſechtzigſten Jahre.

Hæc erat dialectus illorũ temporũ. Viuebat tunc matrona nobilis, D. Agnes de Gerolzecke. Vidimus datum quarundam literarum.

Sultzenſis Comes Rudolphus.

Jch Graff Rudolph von Sultz/ Hoffrichter von meines gnädigen Herren deß Römiſchen Käyſers Carlen gewalt/an ſeiner Statt/auff ſeinem Hoff zu Rotwil/thun kunt mit dieſem Brieff/ ꝛc. daß ich zu Gerichte ſaß auff dem Hoff zu Rotwil/ an der offnen freyen Königs ſtraſſen/ auff dieſen tag/ als dieſer Brieff geben iſt/ ꝛc. *Datum eſt anno 1364. die Iouis poſt Valentini, ab eo, Abbati & conuentui Alperſpachenſi, petentibus, VIDImus ſiue Apographum literarum: quas Teccen. Dux Ludouicus Alperſpachenſibus, anno 1251. dederat, de voluntate Volmari de Brandeck equitis. Cui rei affuerunt hi: Abbas Berchtoldus Alperſpachenſis, cum conuentu. Egenolphus, nobilis de VVartemberg. Conradus & Vlricus Haningeri, &c.*

Earum literarum, Germanicè verſarum, principium erat:

Teccenſ. D. Ludouicus.

Wir Ludwig/ von Gottes gnaden Hertzog von Tecke/ allen gegenwertigen vnd künfftigen Leuten/ zu den dieſer gegenwertig Brieff kömpt/wündſchen Heil in dem/ der vns gewaſchen hat in ſeinem Blut/ ꝛc. *Vide ſuprà lib. 2. cap. 9. de Volmaro Brandeccio: vbi res tota eſt:*

Dornhan.

Dornhaimum, anno 1251. adhuc villa ſeu vicus, erat: ſed 1364. anno oppidum. Eberhardo VVirtembergenſi, Murrhartenſe Monaſterium patrono vſum eſt.

Halſing. Henricus.

Eodem 1364. anno, Haintz von Halſingen/ *& filius eius Gerio, vendidêre partem ſuam pagorum Baitenholtze & Nuvvenecke, Ioanni Hertero, & hæredibus eius. Factum Tubingæ, proximâ, ante S. Thomæ Dominica. Nominantur ibi aliæ quoq; perſonæ:* Hainzij ſoror pia memoriæ, *virgo Iunta: Gerionis vxor,* Frau Anna von Hornſtain. *Sponſores.* Haintz vnd Anshelm von Haluingen: Herman von Owe/ von Roſecke: Conz von Halwingen/ Edelknecht. Conradt der alt Rithan: Hainrich Eßlinger/ Richter zu Tübingen. *Priores vocantur,* Edle bürgen: *poſteriores,* Vnedel bürgen. *Vtriq; ſignarunt.*

VValchus Volcardus. Ovve.

Die S. VValpurgæ eiuſdem anni, Volckardus VValchus, vir nobilis, ſororem Lucardam habebat in Parthenone Stetten: cui dedit bona, per vitam eius fruenda: ſed poſtea in anniuerſariũ diem, ad ſalutem animarum totius familiæ conuertenda. Teſtes: Volckardus de Ovve: Benzo de Ovve, frater eius: VValtherus VValchus, Edelknecht. *Membranæ principium eſt:* Jch Volckart der Walch/ ein Edelknecht/ verjehe öffentlich mit vrkundt dieſes gegenwertigen Brieffes/vor mich/vnd mein Erben: vnd thun kundt allen/ ꝛc. daß ich mit wolbedachtem Mut/ mein vnnd meiner guten Freund/ habe gegeben/ meiner Schweſter Lugarten/ Cloſterfrawen zu Stetten/ gelegen vnter hohen Zolr/ dieſe nachgeſchriebē Gelt vnnd Gut/ ꝛc. *Huius ſtirpis ſunt hodie duo fratres, viri honeſti, prudentes, & induſtrij: M. Georgius VValchus, Nicro Rotenburgi ſcriba prouincialis ſub illuſtriſſimo Archiduce Auſtriaco Ferdinando: & Andreas VValchus, vniuerſitatis Tybingenſ. Notarius. Cuius familiæ etiam antehac meminimus: & forſitan amplius meminerimus.*

VValchi hodierni.

Ilſungus Vlricus.

Viuebat eodem tempore, Auguſtæ, Vlricus Ilſungus ſenior, patricius. Hic magno in patriam beneficio, oppigneratum Cathedrali capitulo, præcedente anno, à Magiſtratu, propter publicas neceßitates, horreum ſolis, & cenſum vini, de ſuo redemit, vrbique reddidit, ea conditione: vt fructus illius pecuniæ, in eleemoſynam conuerteretur quotannis: ad 4. Feſta D. Mariæ virginis (plura tunc ignorabantur) in horreo ſalis diſtribuendis. Pro quo labore, ſingulis annis Ædiles diſtributores acceperunt 2. Marcas. Idem Vlricus antea 1356. anno, inſigni contributione præ alijs ciuibus, inſtaurationem templi S. Iacobi, in ſuburbio orientali, priore ſplendidiorem adiuuit. Idem fundandis Miſßis, æternisque luminibus religioſiſſimus omnium ciuium vixit. Henning. es Achille.

Cuius

Ante Rubeam portam eiusdem vrbis, suburbium cum magna turri Bauariam versus stetit Wagenhalß appellatum. Suburbium item ante Geggingeram portam: atque locus capitalis ante id. Vtrumque est destructum. Hauffius. *Augustana suburbia.* *VVagenhals.*

Cœperunt circa hæc tempora, Academia Germaniæ & Poloniæ, Pontifici Rom. iuramentis astringi. *Scholæ Germaniæ.*

Ludi equestres, Venetijs celebrati, ins. Cretâ in potestatem accepta.

Galliæ Regnum accepit Carolus 5. cognomine sapiens. Regnauit annos 16.

Anno 1365. Carolus Imp. denuò Italiam ingreditur: colloquioque habito cum Pont. Vrbano, Romæ inuento: incolumis in Alemanniam cum nobilibus suis redijt. Tritenh. *Carolus, iterum in Italia.*

Viuebant tunc Hermannus & Conradus Schenckij de Stouffenberg. Item Ioannes de Rechberg, dictus de Rechberghusen, eques: & VVilhelmus de Rechberg. *Stauffenberg.*

Brackenhaimi, in S. Ioannis fano.

Anno Domini 1365. Feriâ quinta proxima post Luciæ, obijt Erginger de Magenhaim, miles.

Eodem anno, curatoribus vel consulibus (Pfleger der Statt/Burgermeister) Augustanæ ciuitatis, Henrico Heervvarto, & Ioanne Dachsio (in quam Imp. Carolus primùm 8. Cal. Iun. venit: magnificè, pulsu omnium campanarum, à clero populoq; exceptus) Augustani suo sumptu miserunt Argentoratensibus, contra Armoriacos (vulgò, Arme Jecken) mense Iulio, centum equites galeatos, loricatosue: quorum quiuis secum ducebat duos equites scutatos: ita, vt essent cuncti, CCC. equites. *Augustanum subsidium contra Armoriacos.*

Quorum Dux erat Conradus à Burgovv: cuius stipendium menstruum erant C. libræ obolares. Signifer verò, Hanso Marscalbus à Bocksperg. *Borgouu.*

Præterea, turmarum Ductores, Ioannes Remus patricius. & Hartmannus à Burgovv.

Vnicuiq; autem galeato equiti, & duobus eius scutatis, singulis mensibus numerabatur 50. librarum obolarium stipendium. Henningus Achilleus.

VValtherus Hochschlitzius de Kircheim apud Halden, factus est 1365. Dominus Mindelhaimi. Postea verò, Episcopus Augustanus. Successit ei in dominio Mindelhaimensi, Fridericus Dux Teccensis: qui vitam reliquit 1389. Videatur Munsterus lib. 3. Cosmograph ca. 288. *Mindelhaim.*

Die Veneris post Martini, anno 1365. Ioannes de Rinderbach, dictus Prunlinus, ciuis Gamundianus: agrum vendidit: quem in Eberhartsvviler habebat, der Geistlichen Frawen Gutun der Gutendinum: quæ erat in cœnobio fœmineo zu Gotteszelle bey Gemünde/ Prediger Ordens: datis ei sponsoribus, VValthero & Ioanne Rinderbachijs Gamundianis, cognatis suis. Anno deinde 1422. fundum modò dictum, permutatione transtulit Priorissa & conuentus Gottecellensis, ad cœnobium Lorchense: alia ab hoc bona in Mutlangen accipiens. *Rinderbachius Ioannes.* *Gottescella.*

Halæ viuebat Burcardus Sulmaister senior, & frater VValtherus: qui, primus cognomen Senfftij sibi assumpsit. Antehac etiam huius VValtheri mentio facta est. *Sulmaister.*

VValther Senfft, & Conrad de Bachenstain, fundarunt sacellum & Missam, in curia Schœnthalerina. Hoc aliter suprà, in 1315. anno.

Henrico, Montisbelgardensi Comiti mortuo, Stephanus F. circa hæc tempora successit: qui etiam Henrici, Comitis Orbensis, ex Margareta Cabilonensi pater fuit. Vignier. *Mompelgard. C. Henricus & Stephanus.*

OBITVS COMITIS VVIRTEMBERG. VLRICI. KIRCHBERGENsium Dominorum genealogia. Bellum inter Constantienses, & Diuitaugiensem Abbatem. Bellum inter Friburgenses, & Dominum ipsorum Ægonem. Bellum inter VVirtemberg. & Eberstainenses. Gynæcea sacra Tubingæ. VVehingia familia. Berchtoldus de Ouvve. Pincernæ Stauffenbergenses. Politia ciuitatis Sueuicæ Gamundiæ. VValtherus, Episcopus Augustanus. Mindelhaimi op. obsidio. Popularis status Augustæ vrbis. Rex Cypri Petrinus.

CAPVT VIII.

ANNO millesimo trecentesimo sexagesimo sexto, confœderatio fiebat ciuitatum Imperialium inter se firmissima: quæ initiò etiam potentissimis principibus formitabilis videbatur: sed non fuit diuturna. Trit. *Ciuitatum fœdus inter se.*

In

VVirtemb. C. Vlrici mors. Kirchberg.

In Ecclesia primaria Stutgardiæ, Epitaphium. Illustris Princeps & Dominus, Vlricus Comes VVirtembergensis, obijt 26. die Iulij, anno 1366. Vide infra A. 1370.

VVilhelmus à Kirchberg & Agnes Ducissa Teccensis vxor eius, viuebant. Obijt ille 1366. (benè meritus de Biblingensi cœnobio) hæc verò, 1384. Progenies eorum à Bruschio ponitur hæc.

- *VVilh. & Agnes:*
  - *Conradus, obijt 1417.*
    - *Conradus 2. obijt 1470. qui ex vxore Anna sustulit*
      - *Ioan. Eberhardum. Obijt 1486.*
      - *VVilh. equitem auratum. Obijt 1489.*
      - *Philip. strenuum bellatorem. Erat ut tantoro-bore: vt clauum ferreum solo digito posset parieti ligneo infigere. Obijt 1510. Aug. 20. vltimus suæ gentis: ac cum Insignib. Biblingæ humatus.*
    - *Eberh. eques aurat. à Friderico 3. creatus Hierosolymis ad Dominicũ sepulcrũ. Vxor, Chunigund. VVertheimia Comes.*
      - *Philippus.*
      - *Georgius.*
      - *Ludouicus.*
      - *Sigismundus.*
      - *Ioannes.*
      - *Chunigundis.*
      - *VValpurgis.*
      - *Helena.*
      - *Agnes.*
  - *Eberhard. Episcopus August. obijt 1411. sepultus Biblingæ.*
  - *VVilh. obijt 1378. cui ex Anna de Aichaim natus est*
- *Eberhardus, qui obijt 1449.*
  - *Conradus. Occisus circa Rhodam in agro, die Sabbathi ante corporis Christi, 1460.*
  - *Eberhardus, eques aur. obijt 1463.*
  - *Hartmannus. Obijt 1470. Addit Bruschius, nihil aliud in literis inueniri de hisce omnibus: non tam propter negligentiam Monachorum: quàm quod etiam docti prætermittant celebrare nobiles, à quibus despiciantur.*

Venningen.

Sifridus de Venningen, habitans Butickain, ein Edelknecht/ quasdam decimas oppignerauit (zu Demotzhain / vnnd zu Nyperc) dem Erbarn Ritter / Herrn Johansen / dem Nothafften: appendente sigillum suum etiam honesto equite Ioanne de Sachsenhain. 1366. Pridie S. Andreæ.

Constantiensium & Diuitaugiensium inter se bellum.

Bellum hoc tempore erat inter Constantienses, & diuitis Augiæ præsulem Manigoldum, Baronem de Brandis, matre nobili de Kaltern Altzesina natum.

Schopula.

Hic enim quinq; piscatoribus (teste Brusch.) illius ciuitatis: qui contemptui ipsius, ausi fuerant in aquis eius piscari: oculos ipsorum, digitis suis extuderat: atq; ita cæcos in vrbem remiserat. Vnde Constantienses irâ concepta, arcem Schopulam, & alia Abbatiæ loca, depredatione & incendio vastauerunt.

Friburgensium & Comitis Egonis bellum.

Friburgum, ciuitatem suam, oneribus nimijs renitentem, Comes Ego per insidias conabatur occupare. Ciues verò, auxilio Brisacensium, Basiliensium, & Nuuenburgensium, se defenderunt: nec multò pòſt arcem Burgstadel (aliter Burchhaldam) vrbi vicinam, destruxerunt. Obsidebant deinde op. Endingam: sed veniente Comite Egone cum valido exercitu: ipsi, omissa obsidione, cum eo die S. Lucæ parum fœliciter conflixêre: aliquot suorum occisis, alijs in Rheno summersis, nonnullis captis. Pax tandem facta est: Friburgenses; pecunijs se à Domino suo liberantes, Archiducibus Austriæ parêre cœperunt. Hedio Paraleip. & alij.

Andecensis Schenckij vidua Guta.

Ich Gute die Truckſessin / weiland Ruoffen seligen deß Schencken von Andeck Eßliche Wirtin/ ꝛc. daß ich mit willen meiner Söhn/ Rudolphs vnd Conts Schencken von Andeck/ ꝛc. *Datum 1366. ex charta, continente aliquot Nobiles de Stouffenberg, qui Scheneckij nominantur.*

Kunigsbrunn.

Carolus R. Rom. Monasterio Kynigsbrunnensi priuilegium dedit, contra Helffenstainensem Comitem Vlricum iuniorem: ne in monte Zanberg, & cæteris locis cœnobij, nec ferri foduam, nec ferrariam officinam, facias. Datum Dominicâ proxima post Ascens. 1366.

Anno

Anno 1367. *erat discordia inter Comitem VVirtemberg. Eberhardum, & Comites de Eberstain. Cumque VVirtembergensis, quodam die in Thermis sylvestribus esset: Eberstanius Comes occultè cum exercitu venit: sperauitque, se aduersarij compotem inibi fore. Is verò à Rustico nocturno per sylvas in loca tuta eductus, periculum euasit. Populationes postea & rapinæ, ixuicem secutæ. Faciebant multi Nobiles cum Eberstainio: Esslingenses verò, cum VVirtembergensi. Tritenb. qui ad hunc annum ponit: Funccius verò, ad* 1467. *non rectè. Alibi legitur, Comitem VVirtemberg. insidijs ab hoste appetitum, à quodam homine per ardua tergo elatum esse.* Eberstainiorum cum Eberhardo VVirtemb. inimicitiæ. VVildbad.

Ideo ad memoriam rei, nummũ Argenteum cudisse: in cuius vno latere crux esset: in altero verò, manus. Puto, me talem nummum, ante plurimos annos vidisse. Postea locus Thermarum circundatus muro est. Nomen huic bello erat, der Schlegel Krieg. Therma ferinæ.

Viuebant tunc viri nobiles, Henricus de Lainberg. Schweicker de Gundelsingen, Berchtoldus & Ioannes de Sachsenhaim, Ioan. Nothafft, Burckardus de Mansperg, Ioan. de Osvvil, Ioan. de Liechtenstain Ritter/ *Anshelmus de Halsingen, Bercht. Kaib de Hohenstain, Ruof de Gomeringen, Ioan. & Diether Herteri, Albertus de Tachsenhusen, Albertus Spæt, Henr. Spæt Frickenhusensis, Henricus Zuttelman.*

Augustæ quidam vrbis curator, Conradus Vetter/ *fundauit fanum trium sanctorum Regum: vbi modò sepultura Ilsungorum est: quod ferè totum anno* 1576. *renouatum est.* Ilsungi.

Anno 1368. *Eberhardum de VVirtemberg obijsse, Tritenheimius ait: relictis filijs duobus, Vlrico & Eberhardo: qui & ipsi postea multa prælia commiserint. Ego verò nullum scio Eberhardum VVirtembergicum, qui hoc anno obierit.* Eberhardus VVirt. nondum obijt.

Eberhardus enim Greinerus, modò 1392. *anno obijt: filius eius Vlricus,* 1388. *propter VVilam interijt.*

Wir Graff Eberhard von Wirtemberg verjehen/ daß wir/ vnnd vnsere Erben/ schüldig seyen/ vnnd geben sollen/ vnserm lieben Ohemen/ Graff Otten von Hohenberg/ ꝛc. an dem Kauff Nagolt vnd Haiterbach/ zwey tausent Gülden von Golt/ ꝛc. *Item* 13. C. pfund Häller/ daß er vns Haigerloch von denen von Tettingen gelöst hat/ ꝛc. Darumb geben wir jhm eyn/ Haigerloch die Burgk/ vnd Haigerloch die nieder Statt: mit Nutzung der Dörffer vnd Wiler/ Truhelfingen/ Stainhofen/ Owingen/ Rangendingenhard/ Buetenhusen/ Hebendorff/ Hochspach/ vnd Immenow/ mit Kirchensatz/ ꝛc. biß wirs Gelt erlegen/ ꝛc. zu Rotenburg/ oder Rutlingen/ oder Herrenberg. Bürgen: Graff Friderich von Hohenzollern/ der alt: Graff Conrad/ der Scherer/ ꝛc. *Datum* Stutgarten 1368. *die Martis ante Georgij.* Nagolt op. Haigerloch.

Obijt Landauus Comes Eberhardus, Eberhardi F. pridie D. D. Petri & Pauli. Vxorem habuit quandam Comitem Pfullingensem: cuius Insigne, ruber cancer in albo campo. Landau.

In oppido Tubinga, vsq; ad tempora emendatæ religionis, erant duo παρθενῶνες, *collegia sacrarum fœminarum, Blabeurense, & Nonnarum domus,* daß Nonnenhauß. *Sunt adhuc ea ædificia, sed in alios vsus conuersa. Huc itaq; pertinet, quod sequitur. Rudigerus Lescher, die S. Vrbani* 1368. *filiæ suæ virgini Gutæ, viuenti in conuentu Tubingensi, vnam libram obolariam quotannis ad S. Michaëlis, ex prato Leonino* (auß der Löwenwiesen) *pagi Kilbergæ, pendendam constituit: quæ post mortem filiæ, postea semper persolueretur Magistræ, & sacerdotibus fœminis eius. Subsignarunt cum illo in alba cera frater eius Contzius, & filius eius Rudigerus, ac gener Vlricus Maier de VVassenneck. In Rudigerico scuto, semiluna supina, aut semicirculus. In generi scuto, tanquam sex grana: quorum vnum, in medio circumpositorum.* Tybingæ cœnobia fœminea. Lescher.

Bruno Abbas Alperspachensis, anno 1368. *Feriâ* 3. *ante crucis, vendidit* 30. *libris conuentualis suo, Domino Vlrico VVehingio, census quosdam in Sultzbacho & Fridoltzberga. VVehingij autem pro pietate sua census illos* (40. *solidos*) *tradiderunt infirmario* (dem Siechhauß) *ea tamen, vt Præfectus huius valetudinarij, quotannis diuideret* 2. *ll. H. vt conuentus proximâ* 6. *feria post assumptionem beatæ Mariæ, anniuersarium honestæ Matronæ Mechtildi de VVezingen celebraret, vigilijs & Missis, in sacello S. virginis: transeundo bis sepulchro eius de more: & proximo Sabbato ante Purisi. Mariæ, anniuersarium Stainmarij* Saltzfaß/ *eodem modo, &c.* Alperspach. VVehingij.

Rockenburgensis Præpositus Henricus *cœnobio Kynigsbrunnensi vendidit quædam in tractu Albuch bona* (*vbi nunc sylvæ tantùm sunt*) *curiam* Hohenberg, *veterem* Hohenbergam, Felgenhofam, Entzenriß, & Berchtenbuhel, *libris* 450. *obolarijs.* Albuch.

Ovvenſis Berchtoldus.

Ich Bentz (Berchtoldus) von Ouwe / von Bodelshuſen / Volckarts ſeligen Sohn von Owe: vnnd ich Eliſabeth / ſeine Ehliche Wirtin: verjehen beyde offentlich auß gemeinem Munde / ꝛc. *Vendiderant quædam Ioanni de VVerſtain, Ioannis F. &c.* auß allem dem Korn Zehenden der Kilchen zu Stain / gelegen zwiſchen Hechingen vnnd Stouffenberg / ꝛc. *Teſtes Sponſores & ſignatores:* Herman von Owe / von Roſeck. Marquart von Owe / Her: Marquarts ſeligen Sohne. Conrad Staheler / der jung / zu Rotenburg. Walther der Waly / geſeſſen zu Hechingē. Hans Schenck von Stouffenberg.

Aliarum literarum initium:

Stauffenberg.

Ich Contz der Schenck von Stouffenberg: ich Herman der Schenck / vnd ich Hans der Schenck / alle drey gebrüdere. *Datum* 1368.

Schenckij de Stauffenberg. Engſchlat. Schalcksburg. VValchus.

Wir die Schencken von Stouffenberg: Burckhart ein Ritter / Werner vnnd Berchtold / alle drey gebrüder / ꝛc. *Vendiderunt hi bona, quæ habebant in* Engſchlat / dem Erbarn Edelmann Walther von Schalcksburg / *al.* Schaltsburg. *Interfuerunt, Comes Zollerenſis Albertus Iunior, & Albertus VValchus, anno* 1368.

Hæc Stauffenberga (al. Stauffenburgum) non longè ab Hechinga *diſtat. Diuerſa eſt in Mortenaugia Stauffenberg.*

Gamundiæ Sueuicæ politia.

In ciuitate Sueuica Gamundia, cùm diſcordiæ inter nobiles & præcipuas familias, ex ambitione natæ fuiſſent: regimen ab illis ad populum venit: qui ſibi magiſtratus idoneos legit. Itaque anno 1248. *imperante Cæſare Rudolpho, primus ibi conſulatum geſſit Bernhardus Klebzagelius: poſtea alij, vſque ad* 1368. *annum: quando deinceps Reipub. hi præfuerunt.*

Conſules.

1368. *Conſul, Ioannes de Rinderbach. Prætores* (Stättmeiſter) *Ioannes Rauch, & Petrus Vetzbreius.*

1369 *Conſul, Ioan. de Thal, dictus* Bürger. *Prætores, Ioan. Schott (al. Schoch) &* Joan. Schleetzt.

1370. *Coſ. Ioannes Rinderbachius. Pr. Sifridus Albichus, Ioan. Feirabendus.*

1371. *Coſ.* Walther Kurtz. *Pr.* Eberhardus Wanner / Sifridus Mangolt.

1372. *Coſ. Ioan de Horckhaim. Pr. Sifridus* Heberlingus, Wolff Sünder.

1373. *Coſ. Sifrid. Heberl. Pr.* Joan. Biſchoff / Joan. Schach.

1374. *Coſ. Ioan.* Bürger *de VVolffthal. Pr. VValther de Rinderbach, Schweikardus de Liechtenſtain.*

1375. *Coſ. Melchior Curtius. Pr. Ioan. Fetzer de Bragenhofen, Ioan. Marbachius.*

1376. *Coſ. Ioan. Fetzer Bragenhofius. Pr. Sifridus Heberlingus, Henricus* Biſchoff.

1377. *Coſ. Sifrid. Heberl. Pr.* Walther Kurtz / Hans Scheffel. *Quo anno peſtilentia*

1378 *Coſ Ioan de Mechlingen. Pr. Ioan de Horckhaim,* Wolff Sünder. *(graſſabatur.*

1379. *Coſ. N.* Wanner. *Pr.* Walther im Stainhauß / Ulrich Argner.

1380. *Coſ. Ioan. Horckhaimius. Pr.* Joan. Stebenhaber / Joan. Wegſcheider.

Auguſt. Epiſcop. Marquardus.

Eodem 1368. *anno, Marquardus Epiſcopus Auguſtanus, Patriarchatui Aquileienſi præfectus, Auguſtani Epiſcopatus gubernationem ſenatui Canonicorum, ſummacum gratiarum actione reſtituit. Patriarchatum adhuc* 13. *A. adminiſtrauit, obijtq́* 1381.

Sed Auguſtam reuerſus paucis ante mortem ſuam annis: controuerſias, quæ graniſſimæ erant inter Auguſtanos (Magiſtratum & Epiſcopum) & inter Bauaros fœliciſſimè tranſegit.

Succeſſor eius, VValtherus Hohenſchlitzius. Mindelhaim.

Succeſſit ei 1368. *VValtherus: parentibus Heroë Hohenſchlitzio, & illuſtri domina Randeccia, in Sueuia natus. Fuit antehac Imp. Conradi Vicarius in Italia, cum magna apud omnes laude. Infeliciter verò Epiſcopum ſuſcepit. Nam cùm maiores eius, nobiles ab Hohenſchlitz oppidum & caſtrum Mindelhaimenſe, cum adiuncto territorio, emiſſent: Duces id Teccenſes vi occupatum, aliquandiu tenuerant.*

Hohenſchlitzij.

Quod cùm ſperarent ſe Hohenſchlitzij, auxilio huius Epiſcopi, cognati ſui, recuperaturos: impulerunt eum importunis precibus, vt arma caperet. Conſcripto igitur exercitu: Mindelhaimũ obſidione cingit, arietibuſq́ verberat. Sed Teccius facilè vim omnem ſuſtinebat: ſubſidijs fultus Comitum VVerdenbergenſis, Veringenſis, Zollerani, aliorumq́ plurium. Epiſcopus, quodam die incautius ambulans in caſtris ante oppidum, lethali telo Alberti Comitis VVerdenbergenſis, ex arce Mindelhaimenſi emiſſo, illico occubuit, die S. Franciſci, anno 1369. *Hic obſidionis huius finis fuit. Epiſcopus mortuus, Auguſtæ in ſummæ Baſilicæ ſacello, D. Agneti ſacro, & ab Hohenſchlitzijs olim fundato, cum publico luctu humatus eſt. Bruſch.*

Auguſta

Augustæ anno 1368. per seditionem, sed incruentam, Aristocratia in Democratiam est mutata: constitutæ Tribus, & Tribuni plebis, mense Nouembri. Quod imperium durauit A. 180. vsq; ad 1548. Christi. In Diplomate autem, quod à patricijs & plebeijs, nomine mutatæ gubernationis, anno 1368. conscriptum fuit, cauebatur: Regimen Tribuum debere durare centum annos, & vnum diem: quo numero, Germani illis temporibus æternitatem designabant. Henningus ex Gassaro.

Augustæ popularis status factus.

Hundert Jar/ vnd ein Tag.

His de rebus apud M. Danielem Hauffium, in hunc modum inuenio. Augustæ, inter Magistratum & ciues, politicæ res pacificè sunt hoc 1368. anno constitutæ.

Consules tum, Graufægelius, & Joannes Weißbrunner. Ædiles, Conradus Ilsingus, auff dem Stain: Ioan. Bach, Portneri gener: Ioannes Burtenbach, Pistor: & VVitzigus pellio. Quæstores, Bartholomæus Riederer/ Vlricus Langenmantel/ VVeißius textor, Fidelerus Portneri gener, Hugo coriarius (Ital. cuoiaio, 6. Voralium concursu) & VVitzigus pellio.

In Græcia, Petrinus Lusignanus Cypri Rex, conuiuio solenni Venetos & Genuates accepit. Ibi Genuates ei, vt Venetis amiciori, insidiati sunt: sed deprehensi, præcipitatione interempti sunt. Igitur Dominicus, Genuensium Dux: per Petrum fratrem illius, classe missa: Regem, & vxorem eius, Bernabouis filiam, cepit ac Genuam duxit. Regina ibi in custodia Ianum F. peperit. Tandem in Regnum dimißi sunt. Petrus postea interfectus est regnandi causa à Petrino: postquam hic Alexandriam Ægyptij spoliasset, ac deuastasset. Ambo fuerunt Hugonis Lusignani R. filij. Bergomas lib. 14. etsi confusius alicubi. Ita fratrum quoq; gratia, rara est. Vide infrà lib. 6 cap. 14. Fuit Petrinus, Petri filius (inquit Gabelc.) non frater: Petri pater, Hugo, Cypri Rex: sed non ex Lusignana familia, quoad originem paternam: sed Hugonis Lusignani ex Isabella filia, Henrici Brennæ Comitis coniuge, atnepos.

Petrinus, Cypri R.

Alexandria Ægypti.

OPPIDIS AVCTA VVIRTEMBERGIA. IEIVNIVM S. MARCI Apud Augustanos. Arcis Hohenstauffæ fortuna. Ecclesia vici Lustnouiensis. Bellum ciuile in Bueuia, Bauaria, & Rheno: inter principes viros, & Imperiales ciuitates. Hohenbergensis Comitatus, Austriacæ domui venditus. Nobiles aliquot familiæ Sueuorum. Ducum Burgundiæ genealogia. Plures res Augustanorum. Bombardarum apud eos confectio. Nobiles Argentorati.

CAPVT IX.

ANNO 1369. Ioannes Schadlandus, Episcopus & VVormatiensis & Augustanus: cùm sibi Augustæ parum quietis videret: compilato ibi thesauro, VVormatiam se cõtulit. Brusch.

Fertur Gozzo, Tubing. Palatinus, tradidisse Comiti VVirtemberg. Eberhardo, op. Synadelfingam & Zafelstainum, Burgund Statt/ certis conditionibus. Ita successu temporis, Synadelfinga, Beblinga, Herrenberga, Rorauia, cum bonis eò pertinentibus, domui VVirtembergicæ accesserunt.

Sinadelfinga, Zauelstainum, & alia, VVirtembergicis tradita.

Viuebant tunc nobiles: Sifridus de Lainberg: & Dominus Otho de Kaltenberg, eques.

Anno 1370. impetrarunt Augustani confirmationem sui popularis regiminis, biennio antè instituti, ab Imp. Carolo: legatis ob eam causam ad eũ mißis: Vlrico, Comite ab Helffenstain, Præfecto prouinciæ: Paulo Pfettnero, & Sighardo Schreibero: qui, cùm Tribunus esset Zythopolarum, & sigillo Reipublicæ præpositus: post confectam legationem, propter peculatum pecunia mulctatus est: ac πανοικὶ hoc anno vrbe exactus.

Augustana quædam.

Confirmationis tamen Diploma, modò 1373. Decemb. 26. Cæsareo sigillo munitum, allatum est. Gassar.

Fulmine tres puellæ, ante Augustam gramen secantes, iuxta laterariam officinam, die S. Marci necatæ sunt. Et in Basilica D. virginis, in eadem vrbe, repentinò extinctus est honestus vir, Straußius Maier, inter audiendum Missam. Eodem die, quidam vir in amne Lyco submersus perijt. Ideo ieiunium in S. Marci diem, institutum est.

Ieiunium ibi, ad S. Marci diem.

Fertur, omnium primum Fuggerorum, Ioannem nomine, è Gegginga pago, semimilliario ab vrbe Augusta, in ea 1370. anno ciuem factum, exercere textoriam artem cœpisse. Ex eo iam est familia hæc illustris & magnifica, ingentium opum domina.

Fuggerorum ortus.

Ponit Munsterus: hoc anno Vlricum, Vlrici F. VVirtembergensem, diem suum obijsse. Alibi etiam in hanc sententiam legebam. Circa hæc tempora, adhuc viuebat Vlricus, Comes VVirtemberg. Vlrici F. Eberhardi Illustris N. & Eberhardi Greineri frater: cum quo ab

VVirtemb. Vlricus obijt.

auo Eberhardo, & Vlrico præpoſito Spirenſi, educatus fuit. Erat gratioſus in aula Caroli 4. Caſarũ: cuius expeditionibus intereſſe ſolitus eſt: præſertim in obſidione Tiguri. Obijt autem Neiſſæ, 1370. poſtridie S. Iacobi: ac ſepultus eſt Stutgardiæ, in cathedrali eccleſia. At ſupra 1366. anno obijſſe, rectius eſt. Emerat Comitatum Tubingenſem, vt dudum eſt dictum.

Catharina Helffenſt.

Vxorem habuit Catharinam, Comitem Helffenſtainenſem: quæ hoſpitali Eſslingenſi dedit vicos, Mæringam & Faihingam. Eadem inchoauit S. Catharinæ hoſpitale Stutgardiæ: ad quod contulit quaſdam vini decumas. Defuncta hæc Domina, VViſenſtaigæ humata eſt. Filiam reliquit vnicam, quam duxit Marchio Badenſis, Rudolphus VVecker: & ex ea quatuor filios genuit. Sepulta Badenæ eſt, in cathedrali Baſilica. Gabelcouerus eam nominat Adelhaidem: ſed non Helffenſtainiam, verùm Pfirtenſem, facit.

Meringa pagus.

Faihinga pagus.

Hailſprunnæ. Anno Domini 1370. in die S. Agnetis, virginis & martyris, obijt Magiſter Mengartus: cuius anima requieſcat in pace. Verſus.

S. Maria inuocatio.

Mag. ad Mariam.

Te rogo, virgo pia, nunc me defende Maria.

Maria ad filium.

Hæc quia ſuxiſti, fili; veniam precor iſti.

Filius ad patrem.

Vulnera cerne, pater: fac, quod rogitat mea mater.

Pater ad filium.

Quæque petita dabo: fili, tibi nulla negabo.

Sicut ſcil. Diophantus dicebat, Themiſtoclis filius. Quicquid volo: vult etiam populus Athenienſis. Nam quæ ego volo mater mea vult. Quæ mater, etiam pater. Quæ pater, etiã omnes Athenienſes. Plutarch. παιδ. ἀγωγῆς. Reperiuntur ijdem verſus in exteriore pariete Parochialis Templi Græningæ.

Hohenſtauffen.

Caſtrum Hohenſtauffam Auſtriaca ſtirps tenebat: quæ id nobilibus à Rhiethaim oppignerauit hoc anno: qui octo annis pòſt VVirtembergenſi Comiti Vlrico, acceptâ pecunia, dederunt. Vlricus hic, eſt Eberhardi pugnacis vel Greineri filius: qui poſtea apud VVilam perijt. Manſit id caſtrum, vſq; ad 1525. annum: quo à Ruſticis ſeditioſis & coniuratis, igne conſumptum eſt: cùm Præfectus eius, vir nobilis, Ioannes Ruſſius à Ruſſenſtain, tueri non potuiſſet.

Templum pagi Luſtnouienſis, Tubingæ vicini, inſtauratum.

Luſtnouienſe Templum inſtauratum.

Quoniam fanum in vico Luſtnovve, ex venuſtate temporis, amplius media ſui parte ceciderat: ideo funditus eſt dirutum: inceptumq; eſt hoc tempore reædificari, ſtructurâ ſolempni. Sed proprijs ad eam reparationem non ſufficientibus ſumptibus: Bebenhuſanus Abbas VVernherus de Gomeringen (vt patronus & collator eius Eccleſiæ) literis: à ſe & Camerario ſuo Henrico ſigillatis: eleemoſynam fidelium ad ædificationem petijt: dans omnibus verè confeſſis & contritis, de XIII. Archiepiſcopis & Epiſcopis, à quolibet 40. dies peccatorum criminalium, & annum venialium, iniunctæ pœnitentiæ, relaxationem: emiſſo cum his literis ad colligendum, Hainrico Colero Luſtenovvienſi: nempe anno 1370. poſtridie S. Othmari, Indict. 8. Heinricus deinde Epiſcopus Conſtantienſis, huius Eccleſiæ inſtaurandæ causâ, ſuæ Dioceſis Eccleſiaſticis perſonis, populum de ſuggeſtu hortandum ad collationem (συναγωγὴν) eleemoſynæ, iniunxit literis, 1371. anno, 6. Kal. Octob. Indict. 9. Tubingæ datis: quæ 40 dierum indulgentias, ſingulis conferentibus largiebantur.

Ne tamen eæ literæ quæſtuariorum manibus deferrentur: tantum vſq; ad proximum diem S. Bartholomæi valere debebant. M. Scr.

Sunthaim.

Libro 8. Migrat. gent. Lazius ponit inter Sueuos, familiam ingenuorum à Sunthaim & Hell. Quorum, Sifridus claruerit circa Chriſti, 1270. Conradus & Henricus, 1290. VVilh. & Rudolphus, 1300. Beringer & VVilhelmus, 1350. Conradus, 1386. &c.

Heluetiorum Pfaffenbrieff.

Fœdus peculiare fecêre 1370. die lunæ poſt Leodegarij, inter ſe hi ſex Alemanniæ Helueticæ pagi: Tigurini, Lucernates, Tugienſes, Vrij, Suitij, & Vndervvaldij: contra iniquas à Sacerdotibus excommunicationes, propter debitas ſcil. pecunias, & res ſeculares. Vocabatur Der Pfaffenbrieff. Stumpf. lib. 13. cap. 3.

Eodem

Eodem anno, lebet die Ehrwirdig vnnd Geistlich Fraw Adelheit / Eptissin zu Gnadenthal/geborne Senfftin: *testantibus quibusdam in curia Schœnthalerina Halæ literis.*

Anno 1371. non benè conueniebat inter generosos VVirtembergenses aliosq; Comites, proceres, ac nobiles: & inter ciuitates Imperij Sueuicas: sed extitit inde bellum aliquot annorum: cuius fructus, hi fuerunt. Exurebantur vici vtrinq;: gladijs olera desecabantur: arabatur terra, & sinapi seminabantur, vt pluribus annis non posset extirpari. Amputabantur vites, & arbores fructiferæ: aut decorticabantur, ne fructum ferrent. Capræ de Alpibus in vineta Eßlingensium deducebantur, vitium depascendarum causâ. Ciuitates conburebant pagos: homines & pecora abducebant. Toto bello occisorum numerus, circiter M CCCC. hominum fuit: pagorum verò exustorum, circiter M CC. Causa belli ferebatur: quòd ciuitates opibus crescerent: multi contrà ex nobilitate, multa pro pecunijs oppignerauissent: atq; cùm censuum solutionem differrent: obstagij iure à ciuitatibus, alijsq; modis, premerentur. Ideo σεισάχθεια, onerum excußio, quærebatur: ac de iniurijs, quas paterentur, vtrinq; erant querelæ. Hæc, sic generatim de hoc bello. Si quid speciale occurrerit, in rebus non diligenter memoriæ proditis: annotabitur suis locis.

Ciuitatum Imp. & Comitum VVirtemberg. bellum.

Causa huius.

Comes Hohenbergensis Rudolphus iunior, dominum suum Ducibus Austriæ vendidit 1371. cuius facti tres causas ponunt Nauclerus & Munsterus. Primam, quòd carebat filijs: alteram, quòd magnam erat iniuriam ab vxore & filia passus: tertiam, quòd patrui eius, Rudolphus & Henricus (al. Hugo) nulla neceßitate coacti, patrimonium suum alienis, malignitate quadam liuidi, vendiderant.

Hohenberg. Comitatus, Austrijs venditus.

Nomen erat his proceribus ab arce montana, Hohenberga nomine: quæ fortè 1. milliari à Rotuila distat: caputq; fuit olim comitatus Hohenbergici. Eam verò postea sub imperio Cæsaris Sigismundi, iussu huius destruxêre Rotuilenses: sicut & arcem Lupferbergam. Regio, quæ huic adiacet, superior: quæ verò fluuio Nicro, Inferior, ditio appellatur. Inferioris loca sunt: Horba oppidum, à Comite Hohenberg. Rudolpho conditum: Rotenburgum & Ehinga, Nicro interfluente diuisa. Sunt & alia loca huius comitatus: Bintzdorff oppidum, Kirchberg Monialium cœnobium, Schenberg op. sub arce Hohenberga, Fridingen ad Danubium oppidum. Præterea Nagolt & VVildberg, hodie Ducum VVirtembergensium: sicut & Haigerloch atq; Oberndorff. Iuxta Nagoltum op. est Rytum, gynæceum sacrum: vbi Sigismundus est sepultus, vltimus Hohenbergicus Comes. Ita alia stirps exarescit, alia succrescit.

Hohenberga arx.

Lupferberga.

Oppida Comitatus Hohenberg.

Rent.

Vltimus Hohenberg. Comes.

In suburbio oppidi Engenij, in S. Martini fano, Epitaphium hoc est.

Anno M.CCC.LXX. primo, obijt Petrus de Hevven Baro, in die beati Michaëlis Archangeli. In hac sepultura & Dominorum & Dominarum de Hevven ..... omnium de Hevven. In die Mich. Archangeli Domini.

Hevven.

Comites Veringenses scribebant VVirtembergensibus, tanquam suis ὁμαίμοις, als jhren Ohemen.

Veringenses.

Reutlingæ viuebat nobile genus, Spiegelij nominatum. Horum vnus, Berchtoldus Spiegelius, obijt 1371. die S. Martini: & humatus ibi est in Sacello, quod ipse condiderat.

Spiegelij nobiles.

Viuebant quoq; Burcardus Manspergius, eques: Vlricus Kiener, eques: Henricus Randeccius, eques: Ioannes Neidlingensis, eques: & Albertus Zellerus.

Augustæ, Sebastianus Ilsungus patricius, anno 1371. (alij dicunt, 1471.) instituit: vt perpetuò singulis Sabbati diebus, in fano D. Petri, post vesperas caneretur SALVE Regina, certo solario. Itaq; nomen Ilsungici Salue manet: man nennets noch/deß Ilsungs Salue. Gassar.

Ilsungicum Salue.

Burgundiæ Ducum Prosapia. Naucl. & alij.

Ioan. Valesius, Rex Franciæ —

Philip. Audax, Burgund. Dux 1364.

- *Philip. Comes Niuernensis.*
- *Anton. Dux Brabantiæ.*
- *Ioan. Dux Burgund. à Turcis captus, & dimissus.*
  - *Ducissa Austriæ.*
  - *Ducissa Sabaudiæ.*
  - *Comitissa Holandiæ.*
  - *Philip. Dux Burgundiæ. — Carolus, ab Heluetijs cæsus. — Maria Maximil. Cæs. vxor.*

Burgundiæ Duces.

Vel directè hoc modo:

Ioan. Valesius---Phil. Audax, Dux Burgundiæ---Ioannes--Phil. bonus---Carolus Burgund. Dux--Maria--Philippus--Carolus V. Imp.

De his, ideo nunc: vt, si cuius ex hac illustrißima familia posthac mentio incidat, sciatur, ex quo nido sit.

Terræmotus.

Anno millesimo trecentesimo septuagesimo secundo, Iun. 1. accidit horribilis terræmotus in Alemannia superiore: & 5. Iun. visus est circulus rubeus circa solis orbem: ac iuxtà, duæ cruces eminentes. Eodem anno, per cunctas Sueuiæ ciuitates Imperiales, ignis vorago extitit, aquarum multarum immundatio, cædes, latrocinia, seditiones. Felix Malleol. Respiciunt hæc ad ciuile circa Sueuiam bellum: de quo præcedente anno diximus. De quo & particularia quædã subijciemus.

Bello Sueuico gesta.

Ab Augustanis.

Augustani, proximo die Dominico post Petri & Pauli, septem Polemarchos sibi fecerunt: Conradum Ilsungum (qui hoc anno consulatum gerebat) Bartholomæum Riedererum, Conradum Rechlingerum, Raboldum iuniorem, Hermannum Norlingerum, Ioannem Eringerum, & Vlricum Diethricrum. Cumque Bauarus eis exußisset Achingam: equos & pecora abegisset: ipsi die S. Catharinæ, Schvvabeccam ceperunt & combusserunt: vbi 26. viri conflagrarunt, ac quinque captiui Augustam ducti sunt. Deinde die Iouis post S. Nicolai, 1500. virorum exercitu petierunt Schongauiam & Fridbergam κομόπολιν, igneque perdiderunt: vsi Imperatore belli, Teccensi Duce Friderico. Vicißim à Bauaro exusta est Kißinga, Gegginga, Ininga: ac circa diem S. Thomæ, Bebinga, VVeringa, Pfersonum, Bargoma, Stepachum, Kriegshabera, Oberhausa, Defferdinga, Herlinga, Gablinga, Gershofa. Appropinquarunt etiam vrbi: & sepes ante Geggingeram portam exusserunt: telis de muro in eos irritis cadentibus. Augustæ valebat tunc 1. aimera Alsatici vini, 4. libris: Neccarici verò, 3. ll.

Teccensis Frid. illorum Polemarchus.

A Comite Eberhardo gesta.

Vlmensium clades ad Althaimum.

Eberhardus VVirtembergensis & socij, pugnâ eôdem anno vicerunt Vlmenses, sociasque ciuitates 8. apud Althaimum: ceperuntque ex ipsis trecentos viros, nobiles & ignobiles, cum Duce ipsorum Comite Vlrico Helffenstainio: cùm quidem Augustani exundatione Danubij prohibiti, eis adesse non potuissent.

Hinc Epitaphium, Vlmæ in Besserorum sacello summi Templi.

Anno 1372. Da ward erschlagen zu Althaim/ an dem Mitwoch nach S. Ambrosij Tag/ der from̃ vnd vest Hainrich Besserer: der zu der zeit gemeiner Statt Hauptmann gewesen ist: dem Gott genedig sey.

Auentini locus de hoc bello.

Sed ante hanc pugnam facta sunt etiam quædam alia pòst: quæ Auentinus lib. 7. Annal. hoc ferè modo in vnam massam contorquet. Vrbes Cæsareæ (imperiales) Reginoburgum Boiorum, Rhætorum, atque Sueuiæ Augusta, item Rheno conterminæ, iussu Regis VVenceslai fœdus aduersus Boios ineunt (Rhenanum vocant), Ducesque eius societatis à Cæsare declarantur, Vlricus ab Helffenstain Dynasta, & Piligrinus de Puecham, & Archimysta Iuuauensis. Coactisq; copijs, fines Palatini Rhenani ingrediuntur: agros vastant, villas succendunt. Rupertus hostem in Nemetum agro adortus, CC. occidit: CCC. capit: cæteros in fugam vertit, Augustamque Nemetum cedere cogit. Quadraginta grassatores, qui fines ipsius ferro & flamma paßim clàm vexauerant, in laterariam candentem proijcit. Vos in me, inquit, clanculum noctu igne sæuijstis: ego vos propalam, alto die, comburam. Interim in Vindelitia Rupertus (qui postea rerum potitus est) minimus natu, cum fratribus (Stephano, Friderico, & Ioanne) ac patruelibus, Reginoburgenses infestat: à quibus fugatus est: sed Fridericus postea Piligrinum Archiepiscopum cepit. Sic & alter fœderatorum Dux, Vlricus Helffenstainius, ab Eberhardo VVirtembergensi captus est. Quem cùm socij, sex millibus aureûm nummûm redimere pararent: in carcere necatur. Ciues Cæsariani necem vlturi, hostili animo VVirtembergensem agrum inuadunt: cuncta cæde & incendijs complent. VVirtembergensis, accitis auxiliaribus copijs à Boijs, ingente strage ciues afficit, castris exuit, in fugam vertit, &c. Sine dubio pugnã longè pòst ad VVilæ oppidum factam innuit. In quadam villa propè succubuisse, Nauclerus ciuitates ait. Althaimum intelligit. Sanè in hoc loco Auentinus (vt aliàs quoque solet) multas res, multos annos, quasi in vnum annum confundit. At non horum nihil, pluribus annis pòst factum est. Optarem, illum temporibus sua diligentius distinxisse.

Helffenstainij Vlrici mors.

Reperio

Reperio quoq; hæc, sed nec ipsa diebus distincta. Augustani tres pagos Henrici de Freiberg & Schæneck combusserunt. Volebat hoc Comes VVirtembergicus vlcisci: tanquam suis Ministris eniuriâ facta. Sed Augustani pecunia rem cum eo transegerunt. Dux Fridericus de Teck (quo ipsi Ductore in bello vtebantur) cum ciuibus aliquot Pragam ad Imp. equitauit (nimirũ remedij malorum inueniendi causâ) sed 1400. Florenis consumptis, nihil effecerunt. Chron. August. & alibi. *Augustanorum gesta.* *Teccensis Fridericus.*

Eodem anno, Coss. Augustæ Conrado Patricio & Hermanno Nærdlingero Mercatore: Senatus, assentiente Senatu maiore (tunc ex 216. viris, maximam partem plebeijs, constante) bello contra VVirtemberg. & Boios durante: primo omnium viginti ænea tormenta precioL maiorum librarum nummi, in Reipub. vsum fundenda curauit. Est hæc prima apud Augustanos mentio Bombardarum. Tunc autem, & aliquot annis postea, non ferreis vtebantur globis sed saxeis. *Bombardarum apud Augustanos mentio prima.*

Eringer Burggrauius propter falsam monetam Augustæ gladio percussus.

Die S. Michaelis, eiusdem 1372. anni, Rudegeri duo, pater & filius, Staiglini, Edelknecht zu Scharnhusen gesessen/ vendidêre quendam censum Meglingæ, Ioanni Hertero de Tußlingen, eim edlen Knecht: nempe 30. solidos obolares, singulis annis percipiendos ex duabus villis, Aureis 26. Signatores: Wernher von Nidelingen. Wernher von Nünhusen. Morhart/ Vogt zu Stuggart. Albrecht Schulthaiß zu Grüningen. Ex literis. *Staiglini.*

Ioannes Frech Reutlingensis, Kynigsbrunnensi Monasterio bona, quæ Custerdingæ habebat, vendidit 38. libris.

Viuebat tunc etiam Herr Bruno Güß von Brentz/ Ritter: & Ioannes Guß, frater eius: ad quos tunc Gussenberg, Stronberg, & multa alia pertinebant: Ex præclara & antiquiß. ma hac stirpe ortum ducit vxor viri nobilis, prudentis, & integri, Ioannis Iacobi Guoth à Sulz in Durchhausen: hodie illustrißimi nostri Principis, præsidis Cameræ quæstoriæ fidelißimi. D. Ioan. Moser, 1589. *Gußius Bruno.*

Eodem anno Schafhusa ciuitas Heluetica diro flagrauit incendio: in quo circiter LXX. homines perierunt: ac vix quarta, aut tertia pars ciuitatis, remansit Lycosth. & 5. Stumph. 17. *Schafhusæ incendium.*

Igne Augusta quoq; Fridberga, Schongauia, afflictæ sunt.

Nobilibus, qui Argentorati habitabant, interrogatis à Magistratu, qui ciuis esset, qui non: responderunt quidam, se inhabitasse hactenus vrbem, sicut sui maiores. Quidam, onera ferre nolentes publicæ rei, se negabant ciues: sed tantùm vti cõmodis eius, tanquam ciues. Ideo quisq; iussus est, intra mensem declarare, quid sibi animi esset: aut decem annos vrbe excedere. Recusans Ioannes Erbius, eques πολύφιλος, decennium eijcitur. Qui hostem se professus, quicquid damni dare poterat, ciuibus inferebat. Ciuem proinde Argentinensem Eppium Hattestattensem, arcis Heclishaimi incolam nocte quadam inprouisò capit: custodes ne inde euadat, relinquit: argẽtum omne aufert. Tunc prouinciæ præfectus Murlinus VVallesius, adiumento Selostadiensium & Argentinensium, oppidum & arcem illam capit, cum 56. viris malis. Quorum tres rota contusi sunt: sedecim suspensi: reliqui verò obtruncati: exceptis, ad transactionem tribus reseruatis. Quæ facta, dimißi sunt, sed multorum sponsionis interuentu. Erbius decem annos vrbe carere iussus, interim interfectus est. Chronic. Argent. *Nobilium examen, argentinæ.* *Erbius Ioannes.*

CIVITATES IMPERIALES, PECVNIA MVLCTATÆ. LEIPPHAIMUM, Gyssiorum oppidum. Adelhaidis Cameraria, Tybingensis. Adulterij pœna dira, Erfordiæ. Esselingæ hastiludium XX. Burcardus & Conradus de Freiberg: ille Achstettensis, hic Aschauiensis. Ræbstockij & Roßhaimij, Argentinenses. Albertus & Lupoldus, Austriaci Duces. Vastatio Alsatiæ Anglica. Mors Petrarchæ & Boccacij.

CAPVT X.

ANNO 1373. Pontificis Rom. curia ex Gallia Rom. remigrauit. Funccius ad 1376. annum refert. Migrauerat illa Auinionem 1305. *Auenione Pontifex remigrat Romam.*

Eberhardus, Comes VVirtemberg. per legatos (Vlricum Marspergium, & Leonhardum Reissium) poscebat ab Augustanis, nomine Cæsaris: tradi sibi eorum Iudæos, & bona ipsorum. Quod cùm recusassent Augustani (adactis iuramento ad manendum Iudæis) actum est postea Kirchhaimi sub Teck ad diem Martini: venientibus eò Ioanne Gossenbroto, Conrado Ilsungo, & Vlrico Houero. Cumq; postulata fuissent 45. millia: res decisa est 36. millib. florenorum. Iudæi 10 millia dederunt. Alijs etiam ciuitatibus, exactiones impositæ. Quas cum recusarent: bellum recruduit. *Augustanorum cum Eberhardo VVirt. transactio.*

Vlmæ obsidio. Tunc Imp. Carolus (præsente vxore & filio) atq; Comes Eberhardus, Vlmam die Dominico post S. Michaelis obsederunt septem dies: misso interim Eberhardi filio Vlrico, aduersus Reutlingam & Esslingam: ne possent Vlmensibus opitulari. Qui eis & tunc, & sequenti tempore, molestus fuit. Apud Vlmam autem, interuentu Friderici Bauari factæ sant induciæ. (Refertur hæc obsidio alicubi, ad aliquem sequentium annorum.) Ad Martini postea, rursus bellatum: & vtrimq; populatio, ferro igniq; facta. M. Scr.

Hoc etiam anno, Helffenstainius Comes Vlricus, superiore anno in Althaimensi pugna à VVirtembergensi captus, in carcere decollatus est.

De hoc tempore sic Nauclerus scribit. Anno 1373. dictus Comes, nomine Caroli Imp. à ciuitatibus Imperij per Sueuiam, grandem exegit pecuniam. Quam cum recusarent dare: congregato grandi exercitu, ciuitates multis damnis affecit. Tandem concordiam nonnullæ cum Comite facientes, se daturos pecuniam promisêre. Nam Vlmenses dederunt 52. millia florenorum: Esslingenses, 15. millia: Rotvvil. 10. millia: Rutlingen, 15. millia: Lindou, 6. millia: Constantia, 40. millia: impetratis quibusdam priuilegijs. Quidam tamen volunt: Imperatorem omnem eam pecuniam, compensationis causâ damnorum Comitibus illis permisisse: quæ damna superioribus temporibus acceperant: castrorum præsertim, & territorij, vastatione. Alibi etiam additur: Vlmensium Iudæos, coactos esse dare 22. millia florenorum: & VVerdenses, Nærlingenses, Dinckelspuelenses, Bopfingenses, octo trans Alpes oppida, 55. millia: deniq; Memingenses, 2. millia.

Ciuitates, pecunia mulctatæ ab Eberhardo C.

Gußius. Leipphaim. Anno hoc 1373. Geruuicus Guß de Leipphaim, Geruuici F. Comiti Eberhardo VVirtembergensi, vendidit hæc: Sein vierdten theil an der Burck vnnd Statt zu Leipphaim / den Kirchensatz vnd Fronhoff daselbsten. Alicro anno idem Comes Eberhardus, ab Hannemanno Gussen, Gussenbergij filio, rursus quartam partem Burgi & oppidi Leipphaimi emit. Eiusdem anni die Iouis ante Martini. Bruno Gyßius de Leipphaim, eques auratus, & Conradus, Diepoldus, atq; Erhardus fratres eius, Brunonis Gyßij piæ mem. filij, eidem Comiti Eberhardo vendidêre Leippbaimensis Burgi & oppidi dimidium.

Hoc demum 1373. anno, Augustani, confirmans ipsorum Democratiam, sicut antehac petierant, diploma Caroli Imper. è Pragensi vrbe acceperunt: Ioanne Gossenbroto patricio, & Sebaldo Munchingero, Coss.

Augustanorum clades in Bauaria. Cum ex vrbe Augusta, CCL. viri in Bauariam tenderent: Comes VValtherus cũ LXXII. hastatis equitibus vênit. Confossi sunt 140. viri, & 50. vulnerati. Armati eodem die CCC. Baidelkirhæ erant: qui tres pagos igni mandarunt.

August. Episcopus Burckardus. Episcopatus Augustanus, mandatus est Burckardo, nobili Ellerbachio: qui vtilissimè 30. Apræfuit: ac 1404. mortuus, cathedrali Basilicæ Augustæ illatus est. Grauissimæ fuerunt ei contentiones cum S.P.Q. Augustano: quæ post acceptum vtrinq; cladem feliciter anno 1397. compositæ sunt. Brusch.

Lorcha. Lorchensibus VValther Ebervvein, ciuis Halensis, vendidit bona, quæ habebat in Hofnovve. Testes, ciues Halenses: Henricus Spies, & Conradus de Rinderbach sponsores & signatores. Die Martis ante natiuit. Mariæ.

Anniuersarius dies Henrici Camerarij.

Tubing. Monialis Adelhaita. Camerary. Ich Schwester Adelhait / Bürgerin zu Tüwingen / deß Kämmerers seligen von Lustnow Schwester / verjehe offentlich / ꝛc. daß ich hab durch meines ehegenannten Bruders / deß Kämmerers seligen / Seel: durch meiner vnd vnser vordre Seel Heiles willen / leuterlich durch Gott gegebẽ 10. ß. Haller ewigs Gelts / järlich zu richtẽ auff S. Martins tag / dem Lutpriester zu Lustnow: in dem Bann auff dem Stainler / der dritthalben Manns hoch ist: vnnd gibt vormals darauß achtzehen Schilling Haller Gelts / den Herren von Blawbürnen: vnd stoßt eins theils an der Frauwen Samnung von Tüwingen Wiese: vnd anderhalb an der Immunitinun von Lustnow Wiese / ꝛc. Subsignarunt die Richter zu Tüwingen. Datum die Martis ante Ioannis Bapt. zu Sungihten / anno M. CCC. LXXIII.

Existimo, ex hac Kæmerorum stirpe oriundum esse clarissimum virum, Alexandrum Camerarium, Med. D. & laudabilis Reip. Reutlingensis, hodie physicum fidelem atq; industrium.

Adulteri Kirchbergij supplicium. Erfordiam vênit quidam Burggrauius, Albertus de Kirchberg, in domum, cui nomen paradiso erat. Ibi vxorem incolentis ciuis adulterabat. Qui cum seruo interueniens, Burggrauium confodit: exanimemq; ad tribunal Iudicum, vehendum curauit: cui postea caput extra vrbem amputatum fuit. Riuander. Inuênit iste in Paradiso infernum.

Baiazi-

Baiazites, quartus Turcarum Sultanus, vel Rex.
Obijt hoc an. D. Mechtildis, Comitissa Dockenburgensis, Comitis Rudolfi de Hohenb. vxor.
Anno 1374. Papa Gregorius XI. misso legato Columnensi, pecuniam ab Episcopo & clero Augustano exegit. Chron. Aug.
Esselingæ actos scribit Ruxnerus vigesimos ludos equestres Germania, hoc anno: hebdoma da proxima Dominicam post D. Martini secuta. Hastiludium æ. Esselingæ.

Equites hi, erant Reges eorum ludorum.

Ioannes Landschad Fridericus de Preissing. Georgius Schenckius de Geiern. Philippus de Rhietheim.

Intererant Sueui, aut his propinqui.

Bernhardus, Marchio Badensis. Frider. Burggrauius Norberg. Comes Zollerensis.
Comites. Vlricus VVirtembergensis. Ludouicus Oetingensis. Eitelfridericus Zollerensis. Rudolfus Sulzensis. Vlricus Helffenstainensis. Vlricus Nissensis. VVilhelmus Kirchbergensis Fridericus Tubingensis. Bernhardus Eberstainensis. Ioann. Hohenbergensis. VVolfius Montefortensis. Henricus Heiligenbergensis. Ioan. VVerdenbergensis. VVolfius de Lupfen. Nissen. Lupfen.
Barones. Albertus Pincerna Lympurgensis. Sigismundus Lympurgensis. Philippus Brandius. Fridericus VVeinspergensis. VVilhelmus Zimbrensis. Melchior Gundelfingensis. VVolfius Stauffensis, Gangolphus Hohengerolzeccius. VVolfius Hohenhevvensis. Ortholfus à Stoffeln. Lympurg. VVeinsperg. Stouffen. Hevven.
Equites. VVilhelmus Truchsaß in VValdpurg. Albertus de Rechberg. Raffus de Gundelfingen. Diepoldus Spætius. Magnus, Marescalcus Bappenhaimius. Georg de Neidperg. Christoph. de Landavv. Ioan. Georg. de Bodman. VVolfius Schillingus. Raffus de Achelfingen. Fridus de Katzenthal. Conradus de VVelvvart. Georg. VVesterstettius. Eug von Freiburg. Landavv. Schilling.
Nobiles sequi. Conradus de Rhietheim. Georg. de Rugingen. Eberlinus de VVesterstetten. Fridericus de Kaltenthal. Frider. de Schellenberg. Schimpf de Gyltlingen. Bilgram von Heydorff. Albertus de VVildenstain. Frider. de Venningen. Rudolfus & Eberhardus de Zulnhart. Ioan. de Turckheim. VVilhelmus Spæt. VVolfius Truchsaß de Hafingen. Georg. Marescalcus de Oberndorff. Ioann. de Stauffenberg. Georg. de Lustnovv. VVolfius de Ehingen. VVolfius de Neuhausen, VVolfius de Neuneck. VVolfius de VVeiler. VVolfius de Bliening. Philipp. Steck de VVirtemberg. Lud. de Dachenhausen. Fridericus Gæler de Rauensburg. Hans Holtzapffel. Reinhardus de Gemmingen. Osvvaldus de Schvvendi, & alij. Gyltlingen. Lustnovv. Bliening. Gemmingen.

Chorea.

Tertia, Friderici Burggrauij Noriberg. cum filia Comitis VVirtembergensis Vlrici.
Quarta, Vlrici VVirtemb. cum Comitis Gerlachij de Nassovv vxore.
Quinta, eiusdem Gerlachij cum Com. Vlrici VVirtembergici coniuge.

Eodem 1374. anno, florebant, Burcardus de Freiberg, Aebstettensis (inter Vlmam & Biberacum) & vxor eius, Truchsæssia VValdseensis. Quorum liberi erant. 1. Catharina. 2. filia, cui dam Spaurio nupta. 3. Eberhardus: ex quo, & Agnete de Hornstein, nati sunt. 1. Ludouicus. 2. Vlricus: qui habuit duas vxores, Hohenecciam & Abelsingiam. 3. Eberhardus, eques, Ebercellæ. Sed & alij liberi: vt Margareta, Monacha Sæssingensis 1486. vt Ioannes, cui filius fuit ex Vrsula de Bair, Baltasar, qui obijt 1508. Ex quo, & Mergela de Freiberg, inter alios liberos fuit Adamus, qui obijt 1542. sepultus Heppachij. Ex quo, & Anna Edelstettensi, Ioannes Georgius, cuius ex Sabina Freibergia nati, Tubingæ studebant, 1588. Adamus Philippus, Ioan. Adamus, & Georg. Adamus. Freibergenses nobiles. Aebstet.

Insignia horum Freibergiorum, tale scutum habent: vt eius dimidium superius, sit album: inferius verò, glaucum: & in eo, tres vitelli, tanquam ova: quorum duobus superioribus, infra tertius est subiectus. Fuit autem equestri honore decoratus ille Burcardus, de quo initiò diximus: qui præsenti millesimo trecentesimo septuagesimo quarto anno, à Campidonensi Abbate Haimerdingam, arcem & pagum, libris obolorum 3290. emit. Vnd machet daſſelb gleich nach beſchehenem Kauff / wider gegen gemeldtem Gottshauſe / zu Mann vnnd Frauwen Lehen. Filius verò eius Eberhardus vendidit eandem Haimerdingam, Henrico Edelstettero, cùm Memmingensi, 3000. ll. obolarijs, 1386. anno. Eorum Insignia. Haimerdinga.

Viue.

Freibergenſes alij. Aſchauia.

Viuebat eodem 1374. anno Conradus, Conradi equitis Mietingæ F. de Freiberg (ſic & Georgius) ex eo genere, quod Aſchauiam tenet: qui duxit Viti Mautneri Aſchauiæ vnicam filiam Claram. Sic à Mautneris tranſijt Aſchauia ad Freibergios. Ex quo coniugio nati ſunt, Conradus Georgius Halbritter, & Albartus: quorum primo & tertio, in diuiſione obtigit Maniebinga. Georgius curauit Freibergiorum ſepulcretum in Aſchauia ædificandum. Ab his producta eſt hæc linea vlterius. M. Scr.

Rebſtockij & Roſſhaimij. Argentinæ.

Eodem 1364. anno, die S. Georgij, poſt cœnam rixa accidit Argentinæ, in ſympoſiaco prytaneo (auff der Trinckſtuben) apud S. Thomam, inter duas Argentoratenſes familias, Rebſtockiam & Roſſheimiam. Occiſi ſunt ibi tres Roſſheimij. Ideo duodecim Rebſtockij pellebantur vrbe. Horum decem Molshaimum ſe contulerunt. Eò poſt tempus profecti Roſſheimij, aliquot ibi dies latuerunt. Poſtea in ſympoſio nobiliũ conuiuantium Rebſtockiorũ octo repentino impetu interfecerũt. Nomina interfectorũ: H. Peter Rebſtock / Niclaus Rembold, Hugo frater eius, Hetzel. Nicol. Rembold. Læſel, Burckelmus, Bertſchius. Duo pueri effugerũt. Percuſſores, quia nox erat, trans murum ſe eiecerunt. Factum pridie S. Valentini, 1375. Argentinenſes eis exilium denorum annorum impoſuerunt. Duos eorum adiutores rota contudit Argentinæ. Accuſati quidem capitu fuerunt illi auctores: ſed non iudicati ſunt latrones, cùm ſuos inimicos vlti eſſent. Chron. Argent.

Cædes inter ipſos.

Alberti Contracti tres filij. Lupoldus, regionum auidus.

Viuebat hoc tempore adhuc Auſtriacus Dux Albertus, cognomine contractus: qui ſuperiore tẽpore Tigurũ obſederat. Huius filij erant tres. 1. Rudolphus, hoc nomine in hac familia quartus, cognomento Magnanimus. 2. Albertus III. cum Trica vel plegmate. 3. Lupoldus II. cognomine Decus militum. Qui, mortuo Rudolpho, ſæpius cum fratre Alberto regiones diuiſit, plurũ auidus. Solâ ergo Auſtria cõtentus Albertus, cæteras prouincias omnes Lupoldo pacis causâ reliquit: Carinthiam, Syriam, Caniolam, comitatum Tyrolis, Marcham Venedorum, Burgouiam, Briſgaudiam; cæteras apud Sueuos & Rheni ripã, ditiones. Adiecit ſibi Lupoldus etiam Hohenbergenſem Comitatum, Veldkirchũ, Bludentiam, Sanctum montem. Quorum dominiorum partẽ, hæreditatis ſucceſſione, partẽ à Rudolpho & Alberto, Comitib. VVerdenbergenſib. emerat. Cupidus erat Helueticæ iacturæ reſarciendæ: ideoq; Anglos quoq; contra eam gentem incitaſſe dicitur (quod tamen propter paulò pòſt ſequentia credendũ non eſt) ex Gallia eò tranſeuntes. Tandem ad Sempachum corruit (præclarus Princeps) vt ſuo tẽpore dicetur. Legi etiã alicubi, ciuitates circiter 80. ſe ad auctoritatem eius contuliſſe: animo reſiſtendi cuiuis, qui ipſarum literas & priuilegia vellet conuellere.

Anglos excitans in Heluetios, vt dicebatur.

Landau.

Obijt hoc an. Comes Landauenſis Cõradus, Eberhardi iunioris F. die SS. Tiburtij & Valeriani. Vxor ei fuit Emmeleia, Baroniſſa ab End. Sepulti Hailigencreutzthalæ. M. Scr. Huius D. Conradi filiam Gabelcouerus fuiſſe exiſtimat Gutam: quæ 1365. maritum habuerit Comitem de Aichelberg Vlricum. Nã illam ipſam appellare ſe in literis: Ich Gut von Landaw / genannt von Aichelberg. Eiuſdem Gutæ filium fuiſſe arbitratur Conradũ, Aichelbergicum Comitem: qui 1380. D. Luciũ de Landavv nominat, vnſern lieben Ohem: quem rogat, vt ſecũ ſignet. Gutæ quoq; ſororẽ exiſtimat fuiſſe Claram de Landavv: quæ 1364. & 1372. mariũ habuerit D. Oſualdũ de VVartenb.

Anglorum irruptio in Alſatiam.

Anno 1375. Angli (quorũ paulò antè mentio facta eſt) in Alſatia ſæuierunt, rapinis, libidinibus, cædibus. Tranſierunt inde fame coacti, in ditionem ducis Lupoldi: qui cum multis proceribꝰ (inter quos, & VVirtembergicus Comes) Briſaci erat. Conabantur ſanè hi Domini, regionem contra iſtos exteros tueri: ſed cum tanta multitudine ipſorũ, armis congredi non audebant. Abſtinentibus autem poſtea, alijsq; Heluetijs, multi ex eis diſpalati, cæſi ſunt: reliqui in Galliam abſceſſerunt. Cauſa aduentus eorum fuiſſe ſcribitur: quòd quidam Anglus, Cõtzinus nomine, Ergouiam ſibi vendicare voluerit: vt matri ſuæ, quæ Lupoldi primi Auſtrij filia fuerit, doti datam. Vrſtiſ. Baſil. Chronic.

Ab Heluetijs cæſi.

VValdegg & Landavv.

Eod. 1375. an. die proximo ante S. Andr. zu Meilan. Ich Conr. Waldegg / verjehe / vñ thun kundt offentlich meñiglichen mit diſem Brieff / ꝛc. Generoſum D. Luciũ de Landau, & omnes eius hæredes, facit hæredes omnium ſuorũ, quæ vſquam (in Germania, & extrà) habeat, bonorum, nullo excepto. Teſtes & ſignatores, honeſti homines: Eeck von Eiſchach / den man nennet den alten: Cuntz von Giengen: vnd Hainrich von Pflimern. Viuebant tunc etiam: Vlricus, & Craffto, & Marquardus ſenior, & VVolfius, de Liechteneck. Vlricus Kuffer, eques. VVerner de Neuhauſen. Henricus Spæt, dictus Funck. Ioan. de Sunthaim. Diepoldus de Neidlingen. VVolfius Hochſchlitz. Craffto de Kirchaim.

Perlacum Auguſtæ.

Auguſtæ Vindel. Merclinus Hangenor, quòd in Quæſtura pecuniam Reip. interuertiſſet, noctu poſt Matthiæ in Perlaco ἀπαγχόνῳ punitus ſcribitur. Perlach autem, aut Perle (inquit Achilles Graſſar) iſt der Platz vorm Rahthauß: darauff die Bürgerſchafft von 10. vhr biß 11. Mittage /

tags/vnd von 4 biß 5. Abends/zusammen kompt. *Non existimat ipse nomen ei esse à perditis hegonibus: sed ab vrsis, qui ibi antiquitus in fouea sunt asseruati: id quod multi veteres picturæ in curia testentur.*

Hale Sueuicæ in sacello Sãmichaelici Tẽpli. A.D.1375. obijt Berthold. de Schletz, die parasceues. Schletz.

Eodem anno defuncta est D. Agnes de Nassovv: Comitis Heinrici Hohenbergensis, anno 1361. mortui, coniunx.

In Italia, Franciscus Petrarcha, Orator & Poëta excellens, obijt: & altero anno Ioan. Boccacius, ætatis suæ anno 62. vt à Palmerio notatur. Est ab illo Petrarcha factum eulogium hoc Pontificiæ sedis: quod audio, iam ex opere eius expunctum esse, ne amplius excudatur. Fiamma dal ciel su le tue treccie pioua. Petrarcha mors. Boccacij item.

Maluagia: che dal fiume, & da ghiande, le per l' altrui impouerir sé' ricca, & grande: Poi che di mal oprar tanto ti gioua, &c.

IMPERII IMMINVTIO. OBSIDIO VLMÆ. SVEVICÆ HALÆ INcendium. Pfisteri Augustani. Ehingeri Vlmenses. Feruidus lapis Basileæ. Fœdus ciuitatum Sueuicarum. Clades illustrium virorum ad Reutlingam. Ingentis Templi D. virginis, Dei matris, apud Vlmenses ædificatio. Positio primi lapidis, in magnarum structurarum fundamentis. Schola Reutlingæ & Tubingæ.

CAPVT XI.

ANno 1376. *VVenceslaus, Caroli Imperatoris filius, patre omnibus modis procurante, Rex electus est Rom. Qua de re scribens* Io. *Sax.* 3. *Krantzius, Euisceratũ sic est imperium, inquit. Rheni vectigalia, quæ Imper. erant pro patrimonio inde diuisa sunt: vt vnus quisq; Electorum non modicum quid acciperet. Deplumata est aquila: vt in reliquum cæteris sit animantib. contemptui. Quid enim potest sine pennis? postea sedecim in Sueuia Vrbes, sine medio recognoscentes Imperiũ, vendidit vicinis Principibus. Alias XIIII. cùm intelligerent: conspirarunt inuicem, ne se paterentur venales exponi. Plurimum enim interest: huic, an alij, subsis potestati. Imper. ex eo vnam nisus est expugnare, ad terrorem cæterarum. Cæteræ ad arma concurrentes, obsessis opem tulêre. Quæ dam etiam Austriæ Principibus se commendauêre: non vt Domino obtemperaturæ, sed vt protectoribus vicissim gratificaturæ. Saluam enim libertatem suam volebant.* VVenceslaus, Rex Rom. electus. Imperij imminutio. Aquila Rom. deplumata.

Hæc, sententia Krantzij: qui sine dubio agnoscebat: aquilam Rom à Fridericis. Henricis, Conradis, Romanis quondã ab Hohenstauffa Imperatorib. fideliter vestitam plumis fuisse, magnis laboribus & periculis. Quod de vnius Sueuicæ vrbis obsidione ipse meminit: alibi sic reperi. Antea benè à Sueuis plumata.

Cæsar Carolus effecerat, vt VVencesl. F sine legeretur Rex Rom. cuius se addixerat Eßlinga, Haerlinga, Augusta, aliæ ciuitates. Renuebãt Vlma, Reutlinga Cõstantia, omnino XV. ciuitates: quia metuebant exactiones. Ideo ad Michaelis Cæsar Carolus, Rex VVenceslaus, Imperatrix, & Comes VVirtembergensis, Vlmam septem dies obsederunt, incendijs circùm grassantes. Verùm intercessione Friderici Bauari, & ciuitatum aliquot, inducia vsq; ad D. Martini pacta sunt. Qua de re suprà etiam scriptum est. Rursus de obsidione Vlmæ.

Arelatense quoq; Regnum, Delphinatus Imperio ademptum est: quod Carolus suo ex filia nepoti primogenito Regis Franciæ filio commendauit. Arelatensis Regni, & Delphinatus, ab Imper. detractio. Vbel gehaußt.

Comes VVirtembergensis Eberhardus (vt est in Chron. Noriberg.) bello persequebatur Reutlingenses: quibus opem tulerunt ciuitates Imperij: sicut VVirtembergico, Principes & nobilitas. Reutlingam Eberhardus vexat. Spiegelij.

Reutlingæ ex familia nobili Spiegeliorum (qui sepulti sunt in sacello S. Catharinæ, postea leprosorum, ab ipsis fundato) hi mortui sunt.

Bertholdus Spiegel. 1376. die natiuitatis D. Mariæ, iunior cæterũ Bertholdis. Ioan. Spiegel. 1425. die veneris ante S. Georgij, renouator huius sacelli: Bertholdi, qui id ædificauerat, filius. Sub lapide eleuato. Anna Bertholdi senioris (1371. mortui) vxor, fundatrix sacelli. Mortua pridie D. Thomæ 1384. Agnes Spiegelia Friderici de Gomeringen der wilde/ filij vxor. Pridie S. Georgij 1371. mortua. Anna Spiegelia iunior, N. deß Meisters Weib/ 1421.

Hala Sueuica fere tota flammis concidit. Ita vetera monumẽta literarum perierunt: vt de antiquitate rerum Halensium, minus sciatur. Petentibus autem Lympurgensibus & Hohenlohensibus à Cæsare Carolo 4. sibi concedi combustam aream: Halenses, legatione missa ipsi instauratorum sui oppidi obtinuerunt. Hala incendium.

Hoc 1376. anno, Burcardus de Ebingen Sueuus nobilis, in Aula Ducis Austriaci Alberti erat: cognomine plegmatias, vel cum trica: Burckart mit dem Zopf. *De quo sup. lib. 3. cap. 12.* Ehingenus Burcardus.

Pfiste-

Pfisteri Augustani.

Pfisterorum prima mentio fit anno 1376. *Augustæ: quorum merces in Actesinis Alpibus, Vlricus Dillingerus, ciuis patricius, depræd*ꝫ *est, indicio fratrum suorum Caroli & Eberhardi: qui ideo in vincula coniecti, vix ad preces propinquitatis suæ dimissi: ita quidem, vt ciuitatem literis ad annos* 20. *abiurarent. Gassar. Horum vltimus fuit Christophorus Pfisterus, vir pius & doctus: cuius mentionem in Turogræcia mea feci: Constantinopoli cum D. Stephano Gerlachio, circ. annum* 1573. *versati.*

Vlmæ obijt 1316. *die S. Pauli, senior Iohannes Rhot.*

Ehingeri Vlmenses. Vide sup. 1360.

Ehingeri, Vlmæ.

Vixit circa hoc tempus VValtherus Ehinger Noribergensis, ad Vlmenses Ehingeros attinens. Sæflingæ humatus. Ex eo nati.

1. *Ioannes Austrius, in platea ferrea, Iudex, obijt* 1383. *Vxor eius, Lucia Cræfftina, defuncta* 1376. *Quorum filius, Iodocus senior, obijt* 1399. *Sept.* 3. *Austrius.*

2. *VValther.* 2. *Ehinger. obijt.* 1438. *Sept.* 15. *Sepultus in Capella S. Georgij.* { *Iodoc.* 2. *obijt* 1472. *Octob.* 19. *vxores, Vrsula Krainia Monacensis, & Anna Schwvinckreischina, mort.* 1463. *Filij, Sigis. & VVeiprecht. Marquardus, secundus VValtheri F. obijt cælebs,* 1450. *Aug.* 22.

Vide infrà ad annum Christi 1445. *alterum Ioannem Austrium.*

Lupoldus Austr. Basileæ.

Dux Austriacus Lupoldus, erat hoc 1376. *anno, in minore ciuitate Basiliensi: quæ ei ab Epis. Basil. Ioan. de Vienna Gallica, fuerat oppignerata. Ibi Bacchanalia cum magno gaudio nobilitas agebat, ludis equestrib. quæ cũ etiam in maiore vrbe fierent: & quidem ciues læderentur: tumultus aduersus nobilitatem ortus est: in quo tres nobiles, & aliquot serui confossi sunt. Diffugiebant Dux Lupoldus, & proceres. Displicebat res Magistratui: &, vt plebi insanienti satisfieret: capti sunt aliquot Principes & Comites: vt, Marchio Rudolfus de Hochberg, Comes Montefortius Henricus, quidã Com. Zollerensis, Dux Engelhardus VVeinspergens. Quib. breui dimissis: ciues aliquot seditiosi, in foro frumentario decollati sunt. Locus vocatur,* der haiß Stein/ *feruidus lapis.*

Lapis feruidus.

Sueuicum fœdus magnum.

Anno 1377. *habebant Sangallenses fœdus plures in annos, cum Sueuiæ ciuitatib. Vlma, Constantia, Rotvvila, VVila, Reutlinga, Yberlinga, Rauespurgo, Memminga, Biberaco, Lindoia, Campiduno. Kauffbeura, Leutkircha, VVanga, Isna, & alijs. Appellabatur fœdus magnum. Quorum conuentus in rebus grauibus, præcipuè Vlmæ agebantur.*

Bellum cum ciuitatibus recrudescit.

Biberacenses.

Hoc anno, bello ciuili integrascente, Hauser de Blabeura, veniens cum centum hastatis, ministeri Comitis Hohenlohensis, pecora Biberacensium abigebat. Oppidani excursione facta, nobiles XX. occiderunt: ac septem captiuos duxerunt in oppidum.

Reutlingensem ante vrbẽ, VVirtemberg. & alij nobiles, cæsi.

Clades eodem 1377. *anno, Comitis VVirtembergensis & nobiliũ, inter castellum Achalmam, & oppidum Reutlingam, cruenta accidit (vt à Nauclero, & alijs scribitur) quintâ feria (die Iouis) post S. diem Pentecostes, pridie Idus Maij (*14. *Maij) quæ res sic se habet.*

Nocte, quæ eum diem præcedebat, exiuêre ciues Reutlingenses cum socijs, numero IↃCC. *vt prædam facerent, & VVirtembergensi Domino nocerent. Venêre matutino tempore ad op. Vracũ: rapuerunt, quæ poterant: in reuertendo per Vracensem vallem, pagũ Tettingam exusserunt, agricolis aliquot cæsis: ante prandium capita pecoris CCC. agebant: ipsisq; alij ex oppida Reutlinga exeuntes aggregabantur. Ibi Vlricus VVirtembergensis, Comitis Eberhardi filius, circum montem de arce Achalma descendit, cum multis fortibus & armatis viris (CC. XXXII. hastatis circiter) Comitibus & Baronibus, equitib. auratis & nobilibus: vt prædam ciuibus eriperet: imò vt, si fors ita ferret, etiam cum eis improuisò in oppidũ inuadens, id occuparet. Descenderunt proceres inter suburbium, & S. Leonhardi sacellum, in pratis & agris, ex equis (vt alicubi inuenitur) ac pedites rem gerebant. Verùm plures, qui in oppido erant, interea ἐπ ἀλλοσυνοχὴν ἐκυντες, per quandam portam, quæ aliâs clausa tenebatur, celeriter excurrere, suisq; fortiter succurrere. Ibi acerrimâ pugna coorta: nobilitas, inter hostes priores & posteriores intercepta, deuicta est: ac multi Heroës, & præclari viri, ceciderunt.*

Eorum nomina: etsi alibi quædam aliter scribuntur. Reutlingæ quoq; in Curia: vbi, arma ipsorum appicta.

Cæsorum nomina.

Graff Friderich von Zorn (Zollerensis) vnd Saltzburg/ Ritter/ genannt vom Eselsberg. Graff Vlrich der Schärer/ Pfaltzgraff von Tübingen/ Herr zu Herrenberg. *Fuit vltimus eius loci. Erat is (inquit Gabelc.) Rudolphi Palatini Tubingensis filius, Conradi ex fratre nepos: cuius Conradi filius, plures annos pòst vixit.* Graff Hans von Schwartzenberg. Herr Götz (*Gottfridus*) der Schoderer von Winscheim (*al. VVeissenhaim*) Ritter. *Vexilli-*

fer tunc

fer tunc fuerat. VVilhel. pater eius, aut cognatus. Suiggerus, Baro de Gundelf. Ritter. Reinhardus de Nyperg, miles (Ritter) VVirtemb. Consiliar. Ioan. de Seldeneck, miles. Longus de Erolshain, miles. Berchtoldus de Sachsenhaim, miles: & F. eius Frider. VVendus ex Franconia, miles. VVolfius de Stamhain, Magister curiæ apud VVirtembergensem. Duo Burcardi Sturmfæderi. Der ein war Rahtgeber zu Wirtemb. Bentz (Berchtold.) Raib von Hohenstain. Ioann. de Rudenberg. Ioan. de Lustnow. Sifrid. vel Seitz. de Vellenberg. al. Velberg. Conrad. de Hæsingen, Lustnovv. Herr Balthasarn Sohn. VValther de Gobenfels. Schwiggerus de Gemmingen der schwartz. Scharbo (al. Scherp.) de Bernhusen, Kirchherr zu Gretzingen. Sifrid. VValer. Henr. VValer. Kirchherr Züttelmann. Cuntz Truchsäß. Herr Hansen Son von Bichishusen. Albrecht von Küller. Hainz von Liechteneck. Eberhart von Stöffel/ Freyherr von Bonlandt. Eberhart von Sternenfels/ Vogt im Zabergow. Hans vö Sperberseck. Andr. de Gislingen. Sperberseck. Vlric. de Liechteneck. Diepold. de Neidlingen. Contzo de Stamhain. Conr. der Kifer. VVolfius Hochschlitz de Pfaffenhofen. Wöflin von Jungingen/ Herr Wolffen Son. Conr. Kyner von Schloßberg. VValch. Spæt de Ehesteten. Hainz der Mager. Münch von Hainstatt. Sifrid von Sachsenhaim. Sifr. de Erdbach, Franco. Herman. de Veitbach, Franco Ioannes de Grunbach, Franco. Conr. (al. Contz Bilgeri.) de Limpach, Franco. VVilhel. Durer de Krailshaim, Franco. Herman. de Bœnstain, Franco. Ioan. Lutzholtz de VVinsbaim, Franco. Stainfeld Franco, ein edler Knecht. Andr. Zobel, Fr. Rup. de Gebsidel, Fr. gut edel Knecht. Contzo de Hedekeim, von dem Othenwald. Raffe de Liechtenstain, Herr Hansen Son. Herman von Rietbach. VVolf. de Vrnhofen. Völcklin von Krauthaim/ deß Vitzthumbs schwager von Oschenb. Ioannes Esel de Lor. Al. Henslin von Laer/ auß dem Küntzgerthal. Post nobilitatem, serui. Der Schneider/ Herr Berchtolds Knecht von Sachsenheim. Herman / Herr Götzen Schoderers Knecht. Strauß/ H. Dieterichs Spæten knecht. Walthers knecht von Hohenfels. Dieterich Mangolt/ ein reisiger Knecht. Ein ehrbarer Knecht/ deß Ritters Herr Wende. Herr Hansen Knecht von Vrbach. Drey vnbekandte Knecht. Doch hatten sie Baigewandt an. Zween/ die man auch nit kennen kundt.

Multi equi, thoraces ferrei, hastæ & gladij, ac magna præda, in op. Reutlingam importata.

Veniebant postea (publica fide & pace) Reutlingam, multi officiales & scutigeri (in Germanico erat, viel Schintfessel vñ Schiltknecht) qui suos heros quærebant, nec omnes reperiebant. Hi dicebãt, desiderari octoginta sex proceres, equites & nobiles. Plures tamen, quã suprà scripti, asportati ex ciuitate nõ fuerunt: ijq; abluti, & alba veste induti. Addebant, multos esse vulneratos. Horum aliquot in arcem Achalmam à VVirtembergicis portati fuêre. Non autem volebant sinere Reutlingenses auehi quenquam: nisi quem suus seruus nominasset. Cadauera illorum, reddita.

Ex parte ciuiũ interfecti sunt tredecim: vnus ciuis, Hainz Sperber: & duodecim mercenarij militer: vulnerati autem, sex. Fuerant partim armati, partim inermes, homines pauperes. Captus fuit tantùm vnus, Sachsenhaimius. Nam quoniam ab altera parte non solebat parci, ne inermibus quidem: ideo nec vrbici iam contineri poterant, vt parcerent. Ideo Reutlingenses, se excusatos haberi in literis ad amicas ciuitates rogabant, quòd sæuius tunc actum fuisset. Illustris verò Comes Vlricus VVirtembergensis, vulneratus, equo vix in arcem Achalmam euaserat. Literis victoriam hanc Rotvvilensibus perscripsêre Reutlingenses, proximo die Iouis ante S. Vrbani. Ciuium occisorum numerus. Vlrici, VVirtemb. Comitis effugium.

Refertur alicubi ad hunc quoq; annum, Kaufbeura oppidi Imper. irrita obsidio: facta per Dutem Teccensem Fridericum Episc. Aichstetensem, Bauaros, & Haideccium. Kaufbeura.

Vlmensium templum parochiale omnium sanctorũ, antehac extra vrbem steterat, amplissimũ: sed hoc 1377. an. Christi deiectũ est (vt ex Felice Fabri, etiam Brusch. refert in VVeng. cœnobio) & solo cõplanato, in vrbem est translatum. Timuerunt enim Vlmenses: ne festis dieb. vniuerso populo in suburbio sacris operante: vrbs perfidia & proditione aliqua interciperetur. Deinde ideo: quòd pauci opulentiorum ciuium exire ad parochialem Ecclesiam, sed plerumq; ad cœnobia, intra vrbem sita, commeare soliti essent: eoq; suam libertatem & eleemosynas conuertere: sepulcra deniq; sua & posterorum, ibi constituere. Empto igitur iusto spatio, partim à S. Claræ Monialibus (quarum cœnobium ibi stabat, eis olim gratis concessum) & Francisc. Monachis: partim verò à VVirtẽbergensi Comite (qui propter Bebenhusanos Monachos, aliquid tunc Iuris in ciuitate habebat: sed libenter annuebat, admirans magnanimitatem Vlmensium: qui tam stupendum opus, suis viribus perficiendũ suscepissent) atq; illo spatio pulchrè æquato, & repurgato: fundamenta futuri maximi Tẽpli, strenuè fodi cœpta sunt, 1464. in circuitu passuum, profunditate horrenda. In quæ primus lapis, ab Vlmense Templum ingens extruitur. Lapidis primi positio.

vrbis clero, & S.P.Q. singulari reuerentia, pompa, continentium voce, positus est, die Iunij vltimo, eodem hoc anno. Lapidem forcipe & funibus demissum, stantes in fundamentorum fossis exceperunt LVDOVICVS CRATO, siue Crafto, Consul, & quidam nobiles ciuitatis. Demittebant autem eundem, IOANNES EHINGER cognomento Habsastius, & CONRADVS BESSERER, vrbis Duces: alijq; primarij Senatores & Patricij: cantante Clero, populo orante, varijs Musicorum generibus sonantibus Posito hoc lapide: secuta sunt hæc. Obtulit illico super eum, tanquam in aram centum Rhenenses Aureos Lud. Crato. Cuius exemplum multi alij imitantes, nobiles, & Senatores, & plebeij, singuli sua munera, in auro & Argento, ad eiusdem Basilicæ ædificationẽ liberaliter contulère. Ita permagna vis pecuniæ, *in συναγωγὰς καὶ προσφορὰς* collecta est.

Absolutio illius Templi.

Alij seruos & equos suos, ad tam laudabile opus commodabant. Quod exædificatum & absolutum est centum & vndecim annis: nempe 1488. Domini anno: habens altam & crassam turrim. Dedicatum fuit diuæ virgini matri (*ἢ παρθενομήτορι*) habuitq; LI. altaria. Nullum enim nec longius, nec latius, nec altius, in tota Germania fanum est. Longitudo dumtaxat eius, à Choro vsq; ad extremum, passuum CCCIIII. est. Consumpta in eius constructione sunt (vltra ea, quæ liberali manu ædificata) nouies centena Aureorũ millia. Addam etiam alia quædam, cùm sic huc inciderim.

Ibi, colũnæ incisa. Ad dextram, matrona: ad sinistram, vir imberbis: Templũ summũ manib. sustinentes: & infrà in medio, quidam humeros ei suppositos habent, inflexus. Superius hæc verba.

Anno 1377. an dem Zinstag/ der der letzt tag war deß Monats Junij/ nach der Sonnen auffgang 3. stund/ von heissen deß Rahts wegẽ allhie zu Vlm/ legt Ludwig Krafft/ Krafftsam Kornmarckt seligen Son/ den ersten Fundamentstein/ an dieser Pfarrkirchen.

Templorum, & primi lapidis, antiqua apud Romanos, condendorum & ponendi ratio.

Consuetudo hæc condendi sic Templa, & locandi primi lapidis, antiqua est, à Romanis ad Germanos translata: vt patet in Capitolij (quod anno Dom. 71. conflagrauerat) sub Vespasiano, anno Christi 72. instauratione: Corn. Taciti Annal. lib. 20. 11. Kal. Iul. inquit, serena luce, spatium omne, quod Templo dicebatur, euinctum vittis coronisq; Ingressi milites, quibus fausta omnia, felicibus ramis: deinde virgines vestales, cũ pueris puellisq; patrimis matrimisq: aquâriuis, & fontibus amnibusq; hausta, perluêre. Tum Heluidius Priscus prætor, præeunte Plauto Heliatio Pontifice: lustrata boue tauroq; area: & super cespitem redditis extis: Iouem, Iunonem, Mineruam præsidesq; imperij Deos, precatus, vti cœpta prosperarent: sedesq; suas, pietate hominum inchoatas, diuina ope attollerent, vittas, quibus ligatus lapis, innexiq; funes erant, cõtigit. Simul cæteri Magistratus, & Sacerdotes, & Senatus, & eques, & magna pars populi, studio lætitiaq; connixi, saxum ingens traxêre: passimq; iniecta fundamentis, argenti auriq; stipes, & metallorum primitiæ, nullis fornacibus victæ, sed vt gignuntur. Prædixêre Haruspices ne temeraretur opus saxo auróue in aliud destinato. Altitudo ædib. adiecta. Id solũ religio annuere: & prioris Templi magnificentiæ defuisse, creditũ: quo tanta vis hominũ retinenda erat. Hæc, illic. Sed longè antè, Hierosolymitanum templum, cum clarissimo cantu ab Iudæis reædificatum est. lib. 1. Esdræ, cap. 3. & lib. 3. cap. 5. ante Christum 535. & citrà.

Monstrantia Vlmensis Templi.

Redeo ad templum Vlmense. In eo ipso, ad Chorum, egregiam Monstrantiam (vt vocant locum, vbi hostia seruabatur) lapideam, idem nobilis Habsastius Ehinger, suis impensis, anno 1381. 3. idus Maij, faciendam curauit.

In eodem Templo sellis eximio artificio factis, ad sinistram insculptum est: GEORGIVS Syrlin 1469. incepit hoc opus. Ad dextram: Georgius Syrlin 1474. compleuit hoc opus. Ad confessionariam sellam: Georgij Syrlin iunioris opus, 1484. completum.

Maximilianus Inclytus Rom & aliorum regnorum Rex, hoc ingens opus 1492. inuisit. Hic dicitur semipede tantùm in turri (cum ea nondum coronâ, vel ambitu cincta esset) eiq; semipedi, pede altero præposito, de tam sublimi turre intrepidè despexisse. Mir nicht. Nollem pretio totius terrarum orbis, tanto me periculo committere.

Organon musicum.

Organum deniq; musicum, anno 1376. vsq; ad 1378. admirandi laboris artificijq;, inædificatum est: quod aiunt habere 1690. fistulas, & 27. Registra. Maxima fistularum, capax est mensurarũ vini 315. Quo numero vini optimi, quod in foro tũc inueniri potuit, opifex illius organi donatus à Magnifico Magistratu est: nec nõ 900. Florenis, vltra laboris artificijq; mercedem debitam.

Addam & hæc ex Felice Fabri, Monacho.

Vlmensium opera 5.

Scribit is, circa hæc tempora, quinq; grandia opera ab Vlmensib. peracta esse. 1. ciuitatem muro circundatam. 2. fundatum Templum D. virginis. 3. perpessos obsidionem & pugnas. 4. Dominia in gyro (intelligo Comitatus) emisse. 5. ciuitatem à Monachis Augianis redemisse. Muros ædificasse an. 1300. Hostes eis fuisse Duces Bauaros, Duces Austriæ, Duces de Teck, Comites de Wirtemberg.

temberg. Eodem tempore (inquit) emerunt Comitatum Helffenſtainenſem, & eò pertinentia. Illo tempore Comitatum ait ter artibus quibuſdam ab eis ablatum (quãdo multos hoſtes habuerint) & ſemper tamen reſtitutũ vtcunq; quouſq; contractus fuerit per Papam, per Imp. & Electores confirmatus, & ſigillis munitus. Albeccũ Comites de VVerdenberg impignerarunt Iudæis: ſed Vlmenſes de manib. eorum redemerunt, Imp. conceſſu impetrato, &c. Leipphеimum quidam putant nõ fuiſſe comitatum: ſed oppidum & arcem de nobilibus à Riethaim, cum alia arce, etiam Riethaim dicta, poſterius empta: & ita ad Vlmenſes peruenisſe. Hæc, hactenus.

Ex charta quadam vetere M. Scr. ſequentia inueni.

Anno 1377. inter Canonicos Rotemburgenſ. ad Neccarum fuit M. Eberhardus Barter, habens tunc 80. ætatis an. Hic fuerat vltra 30. annos Doctor Scolarium in Rutlingen, & in Tubing. le- *Schola Reutlin-*
gens ſuis ſcholarib. Grammaticã, Logicam, & Philoſophiã. Item, in oppido Rotemburg erat caſtrũ ga & Tybingæ.
Regale, domus vrbanæ, & tanta loci magnitudo: vt Papa & Imp. cum curijs ſuis potuiſſent hono- *Rotemburgum*
rificè ibi integrũ annum cõmorari: ſuppetentib. cibarijs, potu, & lectiſternijs, pro pecunia ipſorum. *Nicri.*
Ibidem iam diu fuerat domus fratrum B. Mariæ de monte Carmelo, & 20. fratres eiuſdem ordinis: habentes Priorem, lectorem, & alios officiatos. Item, in S. Mauricij Eccleſia Ebingenſi fuerant ſepulti quondam; reuer. in Chriſto & generoſus D. Albertus Epiſc. Friſingenſis, de Hohenberg Comes: & generoſa ac nobilis Domina, de nobili proſapia domus de VVirtemberg: nec non Comitiſſa de Naſſovv, & Duciſſa de Teck, & Comes de Aichelberg.

Vlmæ 1377. obiit iunior Nicolaus Rhot, Hermanni F.

Noribergæ viuebant tres Ehingeri fratres, ibi ciues: Conradus, Albertus, & Henr. quorum duo rubrâ cera in literis ſignandis vtebantur. Cognati Ehingerorum Vlmenſium.

VRBIVM SVEVICARVM RES BELLO, IN VVIRTEMBERGIA ET extrà, geſtæ. Bombardarum fuſio apud Auguſtanos. Kochengouienſium Comitum finis. Abbas Sangallenſis Cuno. Comitatus Monteſortenſis Auſtrijs venditio. Finis Comitũ Hohenbergenſium. Obitus Imp. Caroli 4. & eius funeratio, vel exequiæ. Cæſar Occident. 7. VVENCESLAVS.

CAPVT XII.

ANno 1378. Eberhard. VVirtemberg. Comes, clade, quæ ante Reutlingã accepta erat, dolebat. *Eberhardi VVir-*
Vnde perhibetur, mappam menſe, inter ſe & filium aßidentem, interfecuiſſe: quod is tot præ- *temb. dolor de*
ſtantes Heroës, ibi reliquiſſet. Et tamen fortißimè pugnauerat. Itaq; Vlricus hic, vt generoſo erat *clade accepta.*
animo, de damno aliquando ſarciendo, aßiduam cogitationem verſabat. Quieſcebat C. Eberhardus aliquandiu: quem nimis ad arma Imp. Carolus incitauerat. Ciuitates contrà, illa victoria animos attollebant. Secutæ ergo ab eis poſtea, in VVirtembergiam excurſiones & vaſtationes: plurium *VVirtembergiæ*
pagorum combuſtiones: Stutgardiæ obſidio, longior quidem ea, ſed abſq; effectu. Pagi in territorio, *vaſtatio.*
Fildera dicto, cremati. Inter Sueuicas deniq; & Rhenanas ciuitates, ſocietas inita. Quibus de rebus, quædam ſpecialiora ſuis locis ponam.

Circa Pentecoſten huius anni, Vlmenſes, in boſtes ſuos egreßi, ceperunt Arneccũ, Brandeburgũ, *Vlmenſium rei*
Bremebergã: eaq; igni mãdarunt. Reutlingenſes itidẽ & Eßlingenſ. multos vicos deprædati, incẽde geſta.
runt. Aliæ etiã ciuitates, VVirtembergiam incurſarunt. Capta quoq; eſt ab Vlmenſib. Kirchberga, Minſinga, Herrlinga, Bellẽberga ad Ilerũ, & Hochdorffa ſupra Ehingã. Ferro & igne, ijs in locis ſeuitũ. Ab Ehinga, & Magershaimo iuxta Minſingã, & à Rauenſtaino vltra Geislingã, ad 800. capita pecorũ, Vlmã abacta. Sic & fœderati vrbium Stockingenſes, multa abegerũt. Egreſſæ item *Stockingenſium.*
Podamici lacus ciuitates cũ 500. lanceis, & Auſtriacus præſes cum 300. lanceis, ſe Eßlingenſib. & *Podamicorum.*
Reutlingenſib. adiungunt: atq; circa Stutgardiã, vaſtitatem vineis inferunt totũ diem: mißilib. in oppidũ, & vicißim ex oppido, cõiectis. Omnes circa Stutgardiam vici, per 14. dies exuſti. Ioan. Aro- *Bombardarum*
nienſis tria tormenta ænea Auguſtæ fudit, in atrio Vlrichiano: quorum maximum torqueret glo- *fuſio Auguſtæ.*
bum ferreum 127. librarum: alterum, 70. minimum, 50. librarum, ad ſpatium mille paſſuum. Idem artifex, onerandi explodendiq; artem illas bombardas, quodam peculiari ſalario tradidit tribus tantummodo Senatoribus: Ioanni Fendio, Ioanni Ilſungo, & Ioanni Fliusbachio. Tam ſeruabatur tunc res adhuc in ſecreto. Henning. ex Gaſſaro. Oppidum Giengam VVirtembergicus cepit: *Eopfingen.*
ſed agente Imp. Carolo, dimiſit rurſus Imperio. Bopfingenſes vicinam arcem foſſæ oppidi ſui de- *Semhaim.*
cerunt: Stainbergium & ſeruum eius, inibi captos, capitibus plexerunt. Sensbaimij abigebant pecus Rotenburgenſium ad Tubarum. Τὰμενον' ἀπὸ βοῶν ἠὲ ὀΐων, ἠὲ πώεα μήλων. Iliad. 18. Sed auxilio ab his vocati Dinckelſpubelenſes, multorum nobilium cædem faciebant: & pecus Rotenburgũ re- *Dinckelſpubel.*
ducebant. Ita latè ſparſum erat ciuile bellũ. Namq; inter Burggrauiũ etiam Noribergenſ. Frider.

Noriberga. Ovvensis Bentzius. Roseck. Ehingenus Rudolphus nascitur. Kochengoius vlt. Comes. Alba Dominorum. Landavv.

& ciuitatem Norib. bellũ gerebatur: quam & Franconicæ, & Sueuicæ iuuebãt ciuitates. Bentzius vel Berchtold. Ovvensis de Bodelshusen, atq; Volkardus filius eius, vendidêre cognato suo Vvernero Ovvẽsi de Roseck: quicquid Iesingæ & Rosseccæ habebant vinearũ hortorũ, pratorũ, syluarũ.

Natus est Ehingero Burcardo plegmatiæ (mit dem Zopf) anno hoc 1378. filius, Rudolfus de Ehingen. De quo in sequentibus.

Eodem anno mortuus est vltimus Kochengoius circa Suenicam Halam Comes, imperante Carolo 4. ditióq; eius, ad Imperium Romanum peruênit.

Eod. item an. in vigilia Sim. & Iudæ Apost. obijt Henr. de Bervvangen, Albæ Dominorũ. Vbi sepulcrum quoq; est Hermanni & Bernhardi de Remchingen. Item nobilium de Michelbach.

Landavv.

Obijt & C. Landauensis Eberhard. Comitis Conr. F. die Iouis ante Vrbani Vxor ei fuit nom. Lucia, naturalis filia Vicecomitis Mediol. Barnabæ: vt ex lib. 1. P. Iouij putabat D. Osual. Gabelc. sed affirmatur, Mediol. Elisabetam habuisse: qua 1388. pridie S. Bartholomæi obierit: & cum marito in cœmeterio, quod est in S. Crucis valle, sepulta sit sub saxo, ipsorum & nomina & Insignia habente. Illius enim Luciæ maritum, Conradum Landum fuisse: Elisabetæ verò, Eberhardum.

Augustanorum gesta.

Anno 1379. nondum erat finis ciuilium armorum in Sueuia: sed Augustani ad fœdus ciuitatum, iam magis properabant. Imposita fuerunt in ea vrbe, tributa Sacerdotibus & Monasterijs, de omnibus possessionib. præter domos, in quibus habitabant Sacerdotes. Eadẽ ciuitas, ante natalem Christi egressa: Oberndorffam, & tres pagos, combussit. Vlmenses Helffenstainio cõcremarunt 25. pagos: quod alicubi ad 1381. annum refertur. Halenses destruxêre Rechbergij arces duas syluamq; succidebant. Refertur alicubi ad hunc ann. Teccij Ducis obsidione cinctam fuisse Kauffbeuram, sed nequit quam. Iliad. 9.

Vlmensium. Halensium.

Κφθίτωρ, ἀβίωτος, ἀνήριστος ἐστὶν ἁπάσης·
Ος κεν πολέμου ἐγγὺς ἴσῃ καὶ δηΐοισι μάχηται.

Inducia malefidæ.

Factæ sunt inducie, per Austrium Ducem Leopoldum, Spiræ: quæ vsq; ad Pascha durarent. Interim Epis. Aug. Burcard. decem pagos Augustanis combussit. Otho de Sunthaim, canonicorum Præpositus, & quidam Schellenbergius, ceperunt Conr. Ilsungũ & alios duos Augustanos. Insecuti verò Vlmenses, eos liberarunt, & duos contrà ceperunt: quos Vlmæ capitali supplicio affecerunt. Ita pax aliquantum cohæsit. M. Scr. Comes Conr. Helffenstainius Kynigsbrunnensibus Monachis Parochiam Iagstbusensem tradidit cum feudo pridie natiuit. Mariæ.

Kynigsbrunn.

Sangall. Abbas Cuno.

Apud S. Gallum Abbas factus est Cuno de Stæffeln: insignis staturæ homo, roboris, & ambitionis. Ideo turbas & vastationes ipse quoq; maximas effecit. Victus & captus est ab Abbatis cellensib. contra quos bellum gerebat: sed certis conditionibus rursum dimissus & restitutus est. Brusch.

Montefort. Comitatus, Austrijs venditus.

Rudolphus Montefortensis Comes, Rudolphi F. præpositus fuerat cathedralis Ecclesiæ Curiensis: sed post patrem & fratres mortuos, solus hæres ditionis relictus: præpositurâse abdicans, comitatus gubernationem susceperat, vxoremq; duxerat. Nullâ autem prole suscepta: vendidit Ducibus Austriæ Lupoldo comitatum 1379. anno, 36. millib. Aureorum Rhenensium: sed ea conditione, vt ipse præfectum ageret Comitatus, quandiu viueret. Munst. lib. 3. cap. 232.

Veneti.

Venetos bello pressit R. Vngariæ Ludou. & Aquileiensis Patriarcha. Non potuit is esse ille Tecceñsis D. qui 1439. obijt (vt putatur) nisi 60. an. patriarchatui præsederit. Iussu huius Ludouici perijt posteri? illa Reginaloanna: de qua præced. lib. c. 14. dictũ est. Pax 1381. inter parces est facta.

Hohenberg. Comes vltimus.

Obijt hoc 1379. anno, Comes Rudolphus de Hohenberg, Comitis Henrici Hohenbergici F. sui generis putatus postremus. Sed dicit D. Gabelcouerus, vltimum huius familiæ Sigismundum, anno 1486. obijsse: ita, vt plus centum annos post Rudolphum ea familia duraverit. Also ist auch diß stattlich Geschlecht/ auß dem Schweißbad dieses Lebens außgangen.

Hic etiam de obitu inclyti Imp. Caroli 4. est dicendũ. & vbi, ac quomodo sepultus sit. Nam inter alia varia, de quibus multos ignaros, præsertim homines adolescentes, docere cupio: ritus quoq; funeris, tanti Domini, paucis est commemorandus. Idest, Wie jhr Mayestät nach dem Schweißbad getrücknet/ vnd in jr Ruhbettlin gelegt seyn worden.

Caroli 4. Imper. obitus.

Cuspinian igitur sic scribit: Carolus in castro Pragensi valetudine aduersa correptus, obijt anno nostræ salutis 1378. 27. Martij: illicq; in monte diui Venceslai, cum Imperatorijs exequijs, & lamentatione ingenti sepultus est. Onuphrius verò: Carol. 4. Imp. obijt 6. Kal. Mart. 1379.

Funus eius magnificum.

Alibi (in M. Scr. quibusdam: vbi & funeratio, quæ sequitur,) an. 1378. prid. S. Andr. obijsse scribitur. Eiper 11. dies cantando exequiæ factæ sunt, in omnib. parochijs, & Monasterijs. Die 12. (sabbato ante S. Luciæ) portatus fuit in feretro, longo cubitos 14. lato 3. alto 4. à Baronib. vsq; ad pontem.

Dein-

Deinde, à XXX. Senatoribus Magnæ & Nouæ ciuitatis, trans pontem, vsq; ad S. Clem. Deinde, ab alijs XXX. ciu:bus, vsq; ad Sclauonicum nouæ ciuitatis Monasterium. Deinde ab alijs, vsq; ad Burggrauij domũ, zu Biserat. Omnes pulla veste. Sic & CL. portatores vestiti erant cereorũ, de Senatu. Itẽ CCC. cerei, ante funus portati. Itẽ, ex Bohemiæ regione gestatores cereorũ ↀ cccc. Prosecuti sunt atrati funus omnes scholastici, Sacerdotes, Monachi, Professores & studiosi Acad. numero 7. mil. Iacebat corp⁹ super feretro, in auratis pãnis & puluinis. Ad caput, tres coronæ eius. Ad dextram, Mediolanensis: ad sinistram verò, corona Rom. Regni. Iuxtà erat pomũ, crux, gladius nudus: sed ad dextrã sceptrũ. Chirotheca albæ, in manib. multis cũ annulis. Auratis indutus calligis. Corona maiest. in capite. Super ipso vmbellam auratam portabant XII. viri. Obuiam vênit Cæsarissa, Regina, Marchionissa, cũ XX pullatis. Fœminæ itẽ ciuitatis, in 36. rhedis atratæ. Præ- Imperatrix. gestata sunt Imp. ab armatis equitib. Insignia Imp. Regnorũ, variarumq; ditionũ. Portabat eques auratus galeam & ensem illius, cuspide deorsum versa. Gestabatur & labarum S. Imp. Alba crux, in cãpo rubro: nigra aquila Imp. capite deorsum verso, in equo pullato. Omnes equi, nigri, nigro cõtecti. Omnes proceres, equites, & nobiles, circiter ↀ. numero, atrati. Die S. Luciæ portatus est Cæsar ab ædẽ S. Iac. vbi per noctem erat. Supra ipsum, vmbella, cum cereis. Flagrabant circiter ↀ. cerei, quisq; semilibræ. Delatus est in ædem D. virginis: vbi iterũ, iusta facta. Feria 5. in curiã (auff dz Hauß) portatus, rursum sacrorum operatione honoratus est. Rex quotidie dabat ↀ cccc. cereos, per 14. dies: quorũ quisq; ferè VI. librarũ erat. Quotidie postea super eius sepulcro ardebant ↀ. cerei. Feriâ 4. eleuatus est in summa Basilica (band man jn auff in dẽ öbersten Thum) in tota sua maiestate: sicut antehac portatus fuerat, superstructâ vmbella: cum ↀ. cereis. Decãtauit eum, antequã in tũba ponerentur, Archiep. Oblata dono sunt loco sacro, prædicta vexilla, cũ 26. equis: atq; cũ vltimo equo, Cæsaris Clypeus & Galea, coronam auream habens. Omnes reliquiæ Sanctorũ, circa ipsum positæ. Oblationes deinde factæ ab Augusta, à Regina, à Gynæceo, à ciuib. denique vtriusq; sexus. Post hæc, in sarcophago elegãti positus est: cum sua corona aurea, pomo, sceptro, ense nudo, in vestitu aurato. Oppositũ est & labarũ Imp. militare: ac Clypeus Romanus, habens caput aquilæ deorsum versum, caudam sursum. Erat Imperatricis, accedere ad offerendum munus, in suæ maiestatis ornatu splendidissimo: sed præ luctu non poterat: per Reginam tamen fecit: præsentibus centum circiter generosis & nobilibus virginibus. Ita tandem suo fuit sepulcro, velut cubili, inclusus, XVII. die post suam mortem. Vxores ei fuêre 4.

1. Blanca, filia Caroli Valesij soror Philippi Valesij R. Franciæ. Vxores Caroli 4.
2. Agnes, Rudolphi iunioris Palat. ad Rhenum filia. Ea Romæ cum marito fuit coronata.
3. Anna, Bulconis F. Ducis Suidnicensis. Ex hac, VVenceslaus natus est.
4. Elisabeta, Bugislai Ducis Stetinensium F. Consobrina Ludouici R. Vngariæ, neptis Casimiri R. Poloniæ: nuptijs Cracouiæ celebratis splendidissimis, præsentibus modò dictis Regibus: nec non Rege Daniæ VVoldemaro, & Cypri R. Petro anno 1363. Natus ex illa, Sigismundus.

Sicut autẽ Imp. Augustus quondam delectabatur vino Rhatico: Tiberius verò, Sisaro (vulgò Bacharense vinum. Gerle/ oder Gerlerwein/ ex Geldria allato) ita Carolus 4. vino Bacharensi: & post eum Maximilianus, Buchbergensi, vt constantissimo, quocunq; vehatur.

SVCCESSIT Carolo filius suus, SEPTIMVS post Hohenstauffenses, CÆSAR VVENCESLAVS, REX Rom. qui imperauit in ann. XXII. cui pater hoc præceptum dederat. Hab die Pfaffheit vnd den Bapst lieb/ vnd die Teutschen zu freunde. Sey friedsam. Was du mit güte kanst vberkomen: da erlaß dich Krieges. Κολακευομαι, λυχνον εξ ολκαδος σωμα εχων φερομενον. Imp. 7. Occid. VVenceslaus.

Natus Noribergæ 1361. Septemb 28. Vide Cuspinianum.

CONSPIRATIONES, ET GRASSATIONES HOSTILES, IN SVEVIA, & alibi. Schisma duorum Antipaparũ. Valdunensis Parthenonis origo. Hirsaugiæ Abbas Gottfridus. Sylua Elisabetę Blanckenstainiæ, vbi Marpachense oppidum. Schletzij, nobile genus Hallensium res bello ciuili gestæ. Equestri Strategemate arx Klingenfellinm capta. Diminutiuæ Sueuicæ. Rudolphus senior, Montefort. Comes. Iudæorũ παιδοκτονια. Augustanorum & Haspeciei nomen, salutare: primitiuæ verò, pernicioſum. Modus capitalis supplicij sumendi. Ioannes Herter Tusselingensis. Magistratus Gamundiani. Commendatio Sacerdotis. Origo Nordlingens. Monast. Carmelitani. Episc. Saltatoris interitus.

CAPVT XIII.

ANno 1380. fœdus Rhenensium & Sueuicarum vrbium ponitur. Alicubi inuenitur antè, aut Rhenensium & Sueuicarum vrbium fœdus.
post. factum. Dissuaserant id Argentoratensium prudentes, ex sententia Maiorum suorum: qui dixerant, si cum Sueuis fœdere iungerentur, semper labores habituros. Ideo VVirtembergico-

Principumq; contra illas.

rum impulsu, principum quoq; confœderatio facta est. Erant plures Bauari: Rupertus senior, Palat. Rheni. Rupertus iunior Klemm (tenax) Stephanus, Frider. Ioannes, Archiepis. Mogunt. Episc. VVormacienſis. Babenbergenſis, Argentinenſis. Marchio Badenſis, Burggrauius Norbergenſis, & alij. Bombardarum etiam vſus, communior est factus. Inuentorem autem Bertholdum, Rex VVenceslaus postea 1388. supplicio affecit.

Bombardæ.

Augustani, contra Bauaros.

Augustanorum fuêre crebri conflictus (ab exaltatione crucis, vsq; ad Martini) cũ Bauarũ (quòd cum VVirtembergenſibus faciebant) & mutui pecorum abactus. Ipsi enim equitibus 70. in Bauariam iliapsi rapiebant pecora: sed fugati sunt à Bauaris, propius vrbem. Signo igitur campanis intus dato: ciuium eruperunt 4. millia: & Mylhusam, omnesq; vicos circùm, exusserunt. Contrà, Landesbergenſes egressi, Augustanis rapuerunt 100 boues, & 50. sues: sed persequentibus ciuibus dimittere coacti sunt. Talia & hoc anno, & sequenti biennio, multa, vltrò citroq; patrata sunt: circum Haimsletam, Rainum, Biberbachum, & alia loca.

Pestilentia.

Fuit hoc anno magna etiam pestilentia apud Augustanos. Ideo crux & reliquiæ Sanctorum, circum vrbem ferebantur, omni à sacerdotio, & ciuibus cuiusuis ætatis. Homines passim furore concitabantur, [illegible]. At etiam per totam Germaniam, pestilitatem grassatam esse inuenio.

Sed redeo ad discordias ciuiles Sueuiæ, de quibus in hanc sententiam G. VVidemannus scribit. Anno 1380. inquit, erant LXXII. ciuitates Imperiales, fœdere inter se coniunctæ. Hæ manum emittebant, quæ prohiberet prædationes in vijs. Quoniam autem tales emissarij, non impetrata potestate à principibus, alios grassatores, qui in eorum regionibus refugium reperiebant, persequebantur eô: indignè ferebatur hoc: & ad populationes, quæ ferro & igne contra ciuitates fiebant, conniuebatur. Itaq; & Halenses, cum cæteris ciuitatibus fœdere iunctæ, quotidie ex castellis suorum vicinorum vexabantur. Ergo ad defensionem sui accincti, aliquot prædatorias arces, vt Bilrietum & alias, euerterunt.

Halensium res gestæ.

Sodalitates nobilium.

Nobilibus etiam hoc vsurpari talibus temporibus (vt alibi reperi) cœpit: quòd adiunctis sibi Rhenanis, sodalitates inter se faciebant: vt, S. Georgij, S. VVilhelmi. Alij, belluæ alicuius: vt leonis, vt pantheræ. Et qui sq; Insigne societatis suæ, in veste gerebat, ex argento, aut auro: vt Leonem, aut Pantheram, aut aliud. Episcopus Argentinenſis, in societatem leonis vênit. Iccirco contra nobilitatem & Episcopatus, Rhenanæ etiam ciuitates fœdus inibant: Argentina, Seleſtadium, Echanheimum, Hagenoa, VViseburgum, Spira, VVormatia, Moguntia, Francofordia, & aliæ: sicut & Sueuicorum cũ eis ciuitatum erat fœdus. Non tamen manserunt diu illa nobilitatis sodalitates.

Eberhard. Mitis VVirtemb. C.

Eberhardo Miti, VVirtembergenſi Comiti, hoc 1380. anno desponsata est Mediolanensis Vicecomes Antonia: sponsaliaq; Mediolani celebrata sunt per legatos: Rudolphum Comitem Sultzensem & Burckhardum Ellerbachium, cognomine Longum. M. Ser.

Schisma Paparum.

In Italia etiam, Pont. Vrbanus, eius nominis sextus, circa hunc 1380 ann. Nuceriæ obsessus fuit. Sed liberatus est à Sueuo quodam Lothario, & paucis Germanis, Genuamq; ductus. Schisma erat in Ecclesia: quoniã Antipapa Gallicus, Clemens 7. erat: sedens Auinione fere 16. A. Vter eorũ fuit verus Papa? Vtri obediendũ? Manet hæc quæstio, apud plurimos dubia. Nam etsi necessariũ est, credere vnicum vicariũ Christi, sicut vnicam Eccles. tamen si contingit plures per Schisma creari summos Pontif. vno & eôdẽ tempore: non videtur de necessitate salutis, credere istum vel illum: sed alterũ eorum, qui fuerit canonicè assumptus. Vter autem is sit: non tenetur quis scire, sicut nec eius canonicũ: sed in hoc populi possunt sequi maiores suos seu prælatos. Sic Nauel. Act Ioan. 20. Christus omnes suos discipulos facit sibi vicarios: Sicut misit me pater: & ego mitto vos. Et Luc. 10. qui vos audit, me audit. Ita non est vnus tantùm vicarius Christi. Deinde iustus sua fide viuit: nec pendet ex opinione erratica aliorum. Habac. 2.

Nobiles hoc tempore. Jac. der Münch. VVilhel. & Ioan. & VVolfius de VVunnenstein.

Valduna Gynæceum.

Curiensis Epis. erat Ioan. (teste Brusch.) qui antea fuerat Alberti Ducis Austr. Cancell. Sub quo cœpit fieri cœnobium VALLIS DOMINARVM (Valduna) Veldkirchio vicinum: tunc Aureum molendinum appellatũ. De quo in M. Script. multa legi: quorum quædã fabulosa videantur meritò. In Episcopatu Curiensi, sylua est (vt paucula summatim commemorem) VValduna dicta: vbi, pulchri fontis scaturigo: cui nomen, die güldine Mülle. Ibi etiam erat cana quercus: in qua peregrinus quidam homo hospitabatur, piè se gerens. Descendit ergo Angelus de cælo super lapidem: cui postea cœnobium hoc superædificatum fuit. Modulatus est cantum suauissimũ. Sic & auicula quædã. Conspiciebantur & fœminarũ species, μελάνεαι (nigra velamina) gestates: & Angeli eas superuolitantes. Quæ visione innuebatur. Parthenonẽ ibi construendũ esse. Indicabat illic homo

Rusti-

Rusticæ vicinorum pagorum, Ranquilensis, Runckelsensis, Dufersensis. Sed ea, vt fabulæ, rideban-
tur. Ipse tamen Monasteriolum, ex quercubus illius syluæ ædificatum viri, dicebat. Tandem
hoc negotio fauebant: Comes Montefortensis Rudolphus iunior, Veldkirchij & regionis Domi-
nus: ac Mercator quidam Marquardus de Degense: sed ante rem 1381. absolutam, mortui sunt,
Tamen postea cœnobiolum, magna difficultate & fame emersit. Ibi inclusæ sunt 1394. in Decem-
bri, aliquot sororculæ, ordinem habentes S. Claræ: in quo confirmatæ 1403 sunt: quibus multæ ca-
lamitates acciderunt. Pestis etiam 1412. multas illarum peremit.

In Hirsaugia post Vvignandum Abbatiam excepit 1380. Gottfridus, huius nominis se- Hirsaug. Abbates.
cundus, XXXV. præsul eius loci. Vir religiosus, pacificus, & quietus. Libenter Monasterij mo-
res & res, in pristinam integritatem restituisset: sed vires in statu corrupto deerant. Ideo non quod
voluit: sed quod potuit, fecit.

Præfuit A. 9. M. 2. D. 15. Ex annotatis Ioan. Parsimonij piæ memoriæ, nostro tempore ibi
Abbatis. Hactenus enim, Tritenheimius Post quem à Parsimonio insequentes Abbates breuiter
conscripti sunt, & mecum benevolè communicati.

Conradus de Vrach viuebat, Clericus Ratisbonensis diœceseos, publicus auctoritate Impe-
riali Notarius.

Circa hæc tempora erat quoq; nobilis quædam Domina, Elisabeta, Baronis Bertholdi Blan- Blanckenstainia Elisabeta sylua.
ckenstainij vidua de Stainuata. Hæc syluam (fortasse trium millium iugerum) habebat: quam
cœnobio virginum in Mariathala, & pago Stainbaim (vt unq; vocatur Stainbaim, & pagus &
cœnobium) donauit: idq; his conditionibus: vt bi 7. loci communiter ea syluæ vtantur: Stainbaim
pagus & Stainbaim clausiram, Murrha, Bleidelshaimum, Leiningen, Ertmarhausen, & Bei-
hingen. Item, vt horum locorum pueri per is tradatur planstrum lignorum, singulis vnum: & cuiq;
ædificio extruendo, duo plaustra. Deniq; lignorum ex eâdem sylua fiat quotannis distributio, in
horum pagorum incolas. Propter eam syluam, etiamnum singulis annis iudicium agitur in pago
Murrha, sub tilia: ad cuius partem quandam 16. lapides erecti sunt, in sedilia iudicum. Leguntur
enim vini Iudices ex prædictis locis. Ad quos accedunt, Sculteetus (electus ex aliquo horum pago-
rum) & Præfectus Monasterij, der Hoffmeister. His decem viri, quotannis die Georgij vltrò
conuenire tenentur, non vocati. Ibi disceptant de rebus syluæ, de pascuis, de omnibus necessarijs,
de mulctis. Sed & alijs diebus anni conueniunt ob easdem causas: præsertim in Dominica Inuoca-
uit, in oppido Marpacho: ad cuius præfecturam omnes illi pagi pertinent: excepto Bethingensi,
qui hoc tempore nobilium est: Ioannis Georgij Halvveilerj, & Braitenbachiorum. Sedilia illa,
in gyrum posita sunt: atq; Sculteti, in medio. Testibus, Samuele Haideno, V. I. D. & Aulici apud
nos Iudicij assessore: nec non Murrhæ concionatore, Martino Cantzlero.

In templo Halensi Sueuiæ, Anno Domini 1380. Obijt Bertholdus de Schletz 3. vigilia Phi- Schletzij Halenses.
lippi & Iacobi. Addantur etiam sequentes.

1407. die Mercurij post Francisci, Georgius Schletz. 1400. Ioannes Schletz, Sabbato
ante Simonis & Iudæ. 1437. die Iouis post Nicolaëis, Conradus Schletz. 1439. Vvilhelmus
Schletz die Veneris ante Egidij. 1442. Conradus Schletz, am H. Jarstag. 1479. die Iouis
post S. Viti, Michael Schletz. 1500. Frider. Schletz, Sabbato ante S. Martini. 1544. die
Martis post Paschæ, nobilis & fortis vir Ioachimus Schletz, in Cæsarianorum Carniolensi pu-
gna Pedemontana occubuit. 1548. Febru. 14. obijt Frider. Schletz. 1549. April. 5. Michael
Schletz. 1550. Dominicâ Iubil. Philippus Schletz. 1561. Ianu. 10. Iacobus Schletz: sepultus apud
S. Ioan. in commendatoria curia, im Commentur hoff. (Senfftenam.

Viuebat Halæ 1380. Henricus de Dorzbach: qui in matrimonio habebat Elisabetam
Annuersarius dies hoc 1380. institutus est cum æterno lumine, Rudolpho Montefortensi Montefort. C. Rudolphus.
seniori Comiti. Impetrauerat hic ciuibus Veldkirchensibus ab Henrico 7. Imp. omnia priuilegia,
quæ haberent Landauenses: & ne quis eos in extraneo foro conuenire auderet. 3. Munst. 232.

Iudæi puerulum 1380. in villa Hagenbach furati, & occidentes, compertisunt. Itaq; aliquot Iudæi, puerum furati.
Iudæi Halenses ciuitas, in vetere apud se in Rosenbuhelo turri (nunc, der new oder Bürger-
thurn) suffocauit & combussit. Vvideman. Campana CX. centenariorũ, fusa est Constantiæ.

Anno 1381. Augustani, & aliæ ciuitates, conductis 140. (al. 1400.) lanceis & 500. peditibus, Augustanorum expeditio in Franconiam.
circa Martini in Franconiam fecerunt expeditionem: ac circa Tubari Rotenburgum 6. millia-
ribus ignis vastantes arces nobilium destruxerũt multas: inter quas & Habelshaimiam, quæ erat
Burckardi Lechsij: cuius arcis præsidium conciderunt.

Iidem, contra Canonicos Episcopi sui.

Eodem anno societas leonis, ciuitatibus damna inferebat incensionibus, & vicissim accipiebat. Cumq; Augustanus quoq; Episcopus Burcardus, vrbi Augustæ hostis esset: ipsi domos Canonicorum deturbarunt, spatium à mœnibus, circumquaq; vacuum 14. pedum fecerunt: Canonicis omnia bona, libros etiam eripuerunt. Qui tamen in vrbe remanere vellent: eis nihil adimebatur, sed tributum imponebatur.

Klingenfelsium, strategemate Halensium captum.

Klingenfelsium, in Halensi Sueuiæ territorio, arx pulchra erat: ad Smeracham prope superius Scheffachum, inter Reinoltzbergam & Aspachum, sita (scribente VVidemanno) duplici cum fossa, quæ adhuc conspicitur.

Ex ea arce, hoc 1381. anno sæpe equitũ alacris egressio fiebat, prædas de Halensibus agentium. Horum autem aliquot quodam die captis: Halenses equites, vestes ipsorum induerunt: equis eorum insederunt: prædam præ se ferebant: numero non plures se ostendebant: quàm quot Klingenfelsio exiuissent.

Hac simulatione ad arcem contendere, manibus læticia sursum iactatis, tanquam re benè gesta. Sic custode portæ decepto, admissi sunt. Ipsi portam tenentes, sociorum aduentum expectabant. Quibus mox acceptis: arcem ceperunt, diripuerunt, exusserunt.

Supplicia ciuitatum in raptores.

Præsertim Halæ.

His & similibus actionibus, diuturnum in superiori Germania bellum gerebatur: vicis deprædandis & comburendis. Tunc vrbici, si quos raptores cepissent, suspendebant, aut obtruncabant. Sic Halenses de octo supplicium resti (al. gladio) sumpsêre. Alij aiunt, quindecim fuisse, in fossa iuxta capellæ portam decollatos, & quidem noctu, igne iuxtà excitato: cùm quidem ea nox tanto frigore esset: vt carnifex gladium ad ignem calefacere necesse haberet. Pridie autem Michaëlis capti fuerunt: cùm vicum quendam diripuissent: & bellum antè Halensibus indixissent. Prioribus quatuordecim obtruncatis: restabat quintusdecimus, homo adolescentulus (ein Reutersbub) quem carnifex ad extremum reseruarat. De quo ex Prætore, qui supplicio peragendo nomine Senatus aderat, quæsiuit: Domine, quid huic puero faciam? Interrogat prætor adolescentulum: quod est tibi nomen?

Hans Hammer.

Joannes Hammer (Malleus) inquit ille. Quia igitur (refert prætor) te non Hæmmerlinum (Malleolum) sed Hammerum (Malleum) nominasti, & nunc, & antea in belli denuntiatorijs literis (im Feindsbrieff) & sic hostem te professus es, tanquam iustæ ætatis virum: age morere quoque, vt vir. Ex pueris adolescunt viri, ex viris senes.

Quæ noua testa capit, inueterata sapit.

Jung gewohnt/alt gethan.

Ita huic etiam caput decussum est. ὁ γὰρ κόραξι συνιπτάμενος, αὐτοῖς καὶ συναλίσκεται. In cuius rei memoriam, prope capellæ portam, Gelbingeram plateam versus, crux lapidea statuta fuit, cum parua ex lapide cruce: atque etiamnum muro inserta cernitur. Propter suarium quoque eiusdem Gelbingeræ plateæ forum, retrò ad murum, locus est, qui nũcupatur Blændstatt (τυφλωτήριος τόπος, ἢ τυφλωτικόν, cæcatorium) quòd olim maleficis oculi ibi eruti fuerint. Ibi etiam extra fossam, quædam vineæ & horti sunt: quibus adhuc, auff dem Ohrenmarckt / nomine est (ὤτων ἀγορά, ἢ ὠτηγόριον, aurium forum) quòd ibi sontibus aures desecari solitæ fuerint. Vnde in hominem auribus mutilatum (εἰς ὠτολιπῆ ἄνθρωπον) dicitur: Hic in foro aurium fuit. Antiquis autem temporibus, in Germania etiam, decollatio non gladio fiebat, sed querno ligno, habente scindens acutissimè ferrum. Vnde antiquum quoque prouerbium: Eh ich das thet: wolt ich mir eh den Kopff/ mit eim Tielen lassen abstossen. Addit VVidemannus, se vidisse tale instrumentum Halæ in vetere Nosodocheo (Siechhauß) priusquam id destrueretur: & hodiernum ibi ædificaretur. Efferebatur inde illa machina, si quis plectendus esset: supplicioq; peracto, eodem referebatur. Dieser Tiel sahe / wie ein Zwagstul. Het auff beyden seiten grundleisten / auff welchen der Tiel war: vnter welchem / ein wol schneidendt Eysen. Wann nun der arm Mann / mit seinem Haubt/auff dem Stul gebunden war / gleich als wolte man jhm zwagen: so ließ der Truckenscherer den Tielen/welcher an eim Seil hieng/herab fallen: der stieß jhm mit dem Eysen das Haubt ab.

Ohrenmarckt.

Decollationis antiquus modus.

Obtruncatio.

Patibulum.

Postea vsus gladij successit. Patibulum denique, siue furca (das Halßgericht) Halensium, stabat quondam trans amnem Kocham in latumijs (auff dem Steinbruch) iuxta Haimbacherinam portulam. Sed quia pendentia ibi corpora, ventis agitata, motu suo vmbram in quasdam domos oppidi spargebant: qua vmbra mulieres & pueruli terrebantur: inde in alium locum, vbi adhuc extat, translatum est.

Principum diligentia.

Cùm autem ciuitates (vt ad bellum redeam) hostes suos ita infestarent: salus nobilium à

Principibus

Principibus neglecta non est: Onoldispachensi præsertim Marchione Alberto, & Comite VVirtembergico Vlrico. Conabantur illud 72. vrbium fœdus soluere. Quodetsi ad postremum successit: tamen ante in cædibus, direptionibus, cædibus, multa vtrinque oppida quàm tristia facta sunt. Vrbium 72. fœdus.

Eodem 1381. anno, Feria 4. ante Ioan. Baptistæ, Arnoldus & Nicolaus, atque Conradus, Iutzij, fratres: iureiurando & literis confirmarunt, se pacem seruaturos de obitu fratris sui Benzij & cessuros omnibus bonis, quæ habuerint Thalheimi: transactâ omni controuersia cum nobili viro, Ioanne Hertero Tusselingensi. Cumque ipsi sigilla non haberent: signarunt literas, rogatu ipsorum. Herter Ioannes.

Graff Fritz von Hohenzolr. Rudolph der Schenck von Andeck. Hainrich der Gräffer. Albrecht von Ow / genannt der Gnapper.

Haben wir gebetten (inquiunt) den Edlen / vnserm gnädigen Herren / Graff Fritzen von Hohenzolr.

Ludouicus de Hohenbart, & vxor eius Margareta, quædam in Nartenhaim vendiderunt Lorchensibus. Sigillatores, Ipsemet. Abbas Murrhartensis. Hainricus. Rudgerus de Hohenstain. Hohenbart.

Brutzo Ritter / & frater eius Ioannes, ambo, Gußij de Brentz, quædam Kynigsbrunnensi Abbati Friderico vendiderunt in Steuffen, circa Pentecosten 1381. Gußij.

Consules & Prætores Gamundiani.

1381. Cos. Walther Kurtz. Præt. Hans Fetzer de Bragenhofen, Hainrich Sträler. Gamundieni Magistratus.
1382. Cos. Ioannes de Horckhaim. Pr. Joan. Haug / Rudiger Holtzwart.
1383. Cos. Ioannes Albicus Pr. Nicolaus de Horckhaim, Joan. Weaschaider.
1384. Cos. Joan. Haug. Pr. Ioan. VValther in Stainhusio, Vlricus de Tanbuch.
1385. Cos. Nicolaus de Horckhaim. Pr. Hainricus VVolfius de VVolfthal, Hermannus Feierabent.
1386. Cos. VValther in Stainhusio.
1387. Cos. Walther Kurtz. Pr. Nicolaus Horckhaimius, Conradus Lechner.
1388. Cos. Eberhardus Wernher. Pr. Walther Kurtz / Hans Wegschaider.
1389. Cos. Sifridus Heberlingus. Pr. Ioannes de Kurbach, Ioan. Feierabendius. Inde vsq; ad 1400. annum, nomina Consulum & Prætorum desiderantur.

Ehingeri Vlmenses.

Vlmæ, Consul Ioannes Ehinger Habsast (Ioannis de Mailand F. sup. 1360.) obijt hoc 1381. anno (de quo sup. 1377.) die 21. Maij: qui primus in S. Georgij sacello (in quo posteri etiam multi) sepultus est. Vxorem habuit Elisabetam Minerinam quæ 1392. obijt.

Hinc nati,
- Vlricus 1. Iudex. obijt 1407. Filij 2.
  - Henricus. obijt 1389. Vx. Margareta Apotheckerin. obijt 1383.
  - Hanslinus obijt 1383. cælebs.
  - Petrus 2. Iudex obijt 1422. Vx Margareta de Rhot. obijt 1412. Hinc filij 5.
    - VValther 3. Occisus 1449. ante Eßlingam.
    - Hans Rimelin. obijt 1473. Filij eius. 1. Hans Rimelin. 1503. Leipphaimi confossus. 2. Henricus.
    - Georgius obijt 1453. Filius eius, Petrus 3.
    - Conradus. obijt 1458.
    - Henricus. obijt 1441. cælebs.
- Ioannes Ehinger de Constantia. Obijt 1450. Vxor, Elisabet Raiserin. ... Vlricus 2. Vide 1485.
- VVilhelmus 1. obijt 1461. Vx. Agnes Krelerina. obijt 1468. ... VVilh. 2. vide 1465.

Reuerendo in Christo patri ac Domino, Domino Hainrico, Dei gratia Episcopo Constantiensi.

VVernherus in Bebenhusen. Cistertiensis: &.. in Blaburen S. Benedicti, ordinum, Constantiensi dioecesis, Abbates: nec non Vlricus, Decanus Ecclesiæ Constantiensis, executores adinscripta, à sede Apostolica specialiter deputati: salutem in Domino sempiternam: & mandatis nostris, imò verius Apostolicis, firmiter obedire. Literas sanctissimi in Christo patris, ac Domini nostri, Domini Vrbani, dignâ Dei prouidentia Papæ sexti &c. nos cum ea, qua decuit, reuerentia noueritis recepisse, &c. Commendant iussu Pontificis, Nicolaum dictum Velin de VVinolfhain, Episcopo Heinrico: vt ei de aliquo beneficio prospiciat. Datum M. CCC. LXXXI. XII. Kal. Novemb. Domini nostri, Domini Vrbani VI. anno IIII. Indict. IIII. Sacerdotis commendatio.

ROERD-

NOERDLINGAE EX TABVLA, MIHI A M. IACOBO VVeissio Nœrdlingensi descriptum.

Carmelitani Monast. Nœrdlingæ origo.

Am Mittwochen / in den heiligen Osterfeyren / als man zalt nach Christi Geburt der Jaren *M. CCC. LXXXI.* ist ein wunderbarlich Zeichen / durch Gottes verhencknüß hie zu Nördlingen beschehen. Dardurch wol billich ein jeder Christen Mensch zu tieffer vermahnung / Christlicher lieb deß Glaubens bewegt / vnnd diesem gegenwertigen Gotteshauß geneigt sein soll. Dann zu der zeit war ein Mann / genannt Vlin Maynnger / auff der Hoffstätt / da nun jetzunder vnsers HErren Altar stehet / mit Hauß gesessen: dem man in seiner Kranckheit / nach Christlicher Ordnung das H. Sacrament reichen vnd geben wolt. Vnd als der Priester vor demselben Krancken stund: jhm das Sacrament dar bott: an derselbigen statt war vnter jhnen ein Keller / deß ein Bün vnd Gewelb vnter dem Priester / vnd allem Volck gegenwertig / einfiel / vnd niedergieng. Daselbsten war das Sacrament verschütt vnd verlohren: daß man mit dem Proceß aller Priesterschafft / sampt dem Rath vnd gantzer Gemein der Statt Nördlingen / das verschütt vnd verlohren Sacrament / mit fleissiger andacht vnd grosser arbeit gesucht: vnd das biß auff ein Stück / das daruon kommen / nit gefunden war. Vnd als man das einig stück nit finden kunt / noch möcht: ward gemacht ein Feuwr von Stro vnd Holtz alda: vnd an derselbigen stätt / alles Gemülb vnd Erdtrich zu Aschen verbrennt. Aller erst fand man das einig stück deß H. Sacraments an der statt: da die Grub vnter diesem gegenwertigen Altar sichtbarlich ligt / vnnd gesehen wird: so gantz klar / lauter / vnnd vnuersehrt: wie es der Priester aller erst auß der Büchsen genommen hette. Vnd als offt darnach der Hirt das Vich vber dieselbige verbrannte Hoffstatt trieb / wolt kein Vich an / noch auff dieselbig statt kommen / bleiben / noch wesen han. Vnd solchem Wunderzeichen nach / wurd darnach aller erst ein Capell gebawet: vnd geschahen täglich so grosse Wunder: daß deßhalben viel frommer Leut von fernn her walleten: vnd allda täglich jhre Almusen verliessen / vnd gaben. Darumb man das gegenwertig Kloster vnnd Gotteshauß herauff bracht / vnd gebawet hat. *νὰι τοῦτα μὲν, δὴ τοῦτα. Ideo postea presbyteri Cardinales. Ioannes H. S. Sixti Ragusinus, Antonius S. Susannæ Aquileiensis, & alij (instante ad hoc fratre Ioanne Bachman, Presbytero professo conuentus B. Mariæ in Nærdlingen, ordinis fratrum B. Mariæ de monte Carmeli, Augustensis diœcesis: vt homines libentius eò peregrinarentur: & ad sustentationem aliquid conferrent) centum dies indulgentiarum accedentibus dederunt.*

Datum 12. Kal. Febru. 1418. Indict. 10. Martini V. Papæ anno 1. Nominatur autem hoc Carmelitanum cœnobium, hodie adhuc das Hertzogtts Closter / ob illam de Sacramento expositam causam. Fides sit penes confictores.

Obijt Marquardus Neidlingus (vltimus ex Blochingensibus Baronibus) qui fuerat ex Episcopo Augustano factus Patriarcha Aquileiensis. Impetrauerat Augustanis potestatem monetæ cudendæ à Cæsare Carolo 4. Ditio Bloching. inserta est Stutgardiensi præfecturæ. M. Scr.

Ludouici Episcopi interitus ex chorea. Calbæ, op. ad Salam.

In Saxonia scribitur à G. Fabricio vixisse hoc tempore Ludouicus: Moguntinus & Magdeburgius Antistes: item Halberstadius & Babenbergensis administrator. Hic cùm, vt φιλόθεος καὶ φιλόχορος, in oppido Calbæ ad fluuium Salam, Bacchanalia ageret: choreasq; duceret, iam senior, in loco publico inter matronas & puellas elegantiores, vesperi die Lunæ: ecce tibi subitum incendium loci: paruulum equidem, sed trepidatione hominum extingui vetitum. Cumq; hominet euadere festinarent è curia: inter eos ipse impeditus veste mulieris, quam manu ducebat: fractis pondere hominum scalarum gradibus, cum hominibus amplius trecentis decidit. E quibus omnibus nemo, præter ipsum, & alios tres, læsus est. In domum autem delatus, postridie spiritum exhalauit. Krantz. decimo, Metrop. vigesimo tertio. Factum vel hoc millesimo trecentesimo octuagesimo primo, vel altero, anno.

Casu hominum, scalis fractis.

Gallici Regni lilia.

Carolus VI. cognomento Beneamatus, Rex erat Franciæ occiduæ, ad A. quadraginta duos. Hic tres tantùm flores liliorum instituit in insignibus Regni pingendos, cùm antea numero incerto picti fuissent. In Chronic. Matthæi Beroaldi.

AB AVGVSTANIS GESTA. HERRENBERGA OP. VENDITVM. Sacella, Goldbachiense & Santzenbachense. Rudolphi iunioris Montefortensi Comitis, in op. Veldkirchense merita. Maria Vngariæ Reginæ, Sigismundo Carolidæ nupta. Episcopus Aichstettensis Fridericus. Nundinæ Argentinenses.

CAPVT XIIII.

ANNO 1382. excursiones & concertationes Augustanorum Bauarorumque continuabantur, non sine magnis vtrinque incommodis. Augustæ furiosa saltatio accidit, nescio quæ, apud S. Vitum ἐπὶ τῷ Ἀκαμπτοτέρῳ. Fuit & contentio propter monetam & alia, inter Augustanos, ac Sacerdotes eorum: quæ Vlmæ finita est, causa cadentibus Sacerdotibus. Chronic. August. *Augustanorum & Bauarorum irruptiones inuicem.*

VVirtembergiæ Herrenberga, circa hoc tempus ad Comites VVirtemberg. Eberhardum Grein. & Vlricum, filium eius, emptione à Tubing. Palatino Conrado Schærerio, & vxore eius Verena Fyrstenbergensi, peruenisse perhibetur. Insignia Herrenbergæ: vexillum flauum in campo rubro: tegumentum galeæ, rubrum & flauum: super galea bifidus pileus Episcopicus: suprà, cum duobus albis nodis: & rursus vexillo flauo, vt infrà in clypeo. *Herrenberga, vendita.*

Hohenstauffæ Castellanus erat Henricus de Ebstetten, ein Edelknecht.

Sacellum Goldbachiense fundatum est 1382. pridie S. Bartholomæi, inter Halam & VValdenburgum, in sylua comitatus Hohenlohensis: à Domina Anna, Hohenlohensi Comite: assentientibus ambobus suis filijs, Comitibus Vlrico & Friderico. Traditum est cum adiuncta villula, & vicinis syluis, aliquot decimis, fratribus de ordine S. Pauli, primi Eremitæ, vt esset ibi rum monasteriolum. VVideman. *Goldbach. sacellum.*

Sacellum & beneficium Santzenbachense, etiam 1382. fundatum est, ab Anna Santzenbachia cognomine Feldnerina: quæ Craffij de Haimberg vxor fuit. Debuisset arx & pagus Santzenbach conuerti, ex ipsorum voluntate, in parthenonem, & quoddam prochotrophium: sed factum non est. Qui neglexerunt: felices non fuerunt. Idem sup. lib 2. cap. 13. *Santzenbach. sacellum.*

Rudolphus iunior, Comes Montefortensis, acceptis M. D. libris nummorum, Veldkirchenses liberos esse iussit: vt etiam singulis annis Prætorem sibi creare possent. Comis vir fuit: quippe qui magnis expensis Comœdias & ludos subditis exhibendos curauit: suæ quoque ditionis, & vicinæ adolescentulos sub finem saturnaliorum vocauit ad se Velcuriam, altero quoque anno, alendæ publicæ hilaritatis & beneuolentiæ causâ: & miliaceo pulmento, cum similagineo pane, mirisque ceremonijs, pauit. Quæ consuetudo, tanquam ab ipso fundata, non rarò postea à Veldkirchensi Senatu vsurpata est: creditumque ab hominibus, tunc fore annonæ fertilitatem. Instituit quoque, vt de boue, quem reliquit, quotannis balistarum sagittis certetur. 3. Munst. ducentesimo trigesimo secundo. *Montefort. Comes Rudolphus. Veldkirchi benefactor.*

Scribit breuiter Funccius, sed tertia Decad. libro primo. Bonfinius prolixius, hoc anno Mariam Vngaram, Ludouici Regis filiam, Sigismundo Brandenburgensi (qui postea Cæsar Rom. fuit) adhuc puero, desponsatam fuisse. Addam itaque sequentia quoque: etsi eorum quædam antebac scripsi. Sed cohærentiæ cum Sigismundo gratiâ, ponam. Circa annum millesimum trecentesimum octuagesimum, duo Antipapæ erant: Vrbanus Romæ, Clemens in Gallia. Illi Cæsar VVenceslaus fauebat, huic rex Galliæ. Anna autem, siue Ioanna, Apuliæ Regina, etiam Clementi studente: Vrbanus Carolum Vngariæ R. vocauit in Italiam, coronâ Regni Siciliæ ornans. Tunc Anna nupsit Brunsuicensi Duci Othoni. Quo Germanicum exercitum adducente: Regina se satis tutam putauit. Pontifice verò etiam ex Germania copias cogente: ipsa, liberis carens, Regis Gallici patruum Ludouicum, sibi hæredem adoptauit. Carolus Vngarus, auxilio Papæ (qui Ecclesiastica ideo πανσέληνα vendebat, vt pecuniam faceret) Neapolim obsidet: ac proditione ciuium capit. Reginam autem in arce noua obsidet. Vicissim Otho vxori succurrens, Carolum Neapoli obsidet. *Vngariæ Regina Maria, Sigismundo desponsata. Anna, Brunsuicensi Othoni nupta.*

Carolus literas, quasi à Regina scriptas, ad Othonem mittit: quibus indicabatur, quo loco deberet ad ipsam noctu venire. Fidem literis habens Otho: noctu à Carolo captus, in carcere conditur. Exercitu Othonis dilabente, & cùm incertum esset, quando Gallus R. opitulaturus esset: Regina deditionem facit, multa bona Carolo pollicito: cuius ipsa matrem educauerat. *Otho, captus. Anna, interfecta.*

Hic

Hic verò eam interfecit, inter precandum: & sic factus est à Pont. Vrbano Rex Siciliæ. Contrà, Clemens Antipapa Regem Siciliæ inunxit Ludouicum Gallum. Hunc verò perfidus ille Carolus, victoria potientem, infectis veneno fontibus in castris illius, cum multis principibus sustulit. Ita retinuit Regnum Siciliæ. Deinde Vngariæ R. Ludouicus, filiam suam Mariam despondit Caroli 4. Imp. filio Sigismundo, VVenceslai Cæsaris fratri, doti dans Regnum Vngariæ. Ludouico mortuo: Siciliæ Tyrannus Carolus, etiam Vngariæ Regnum appetijt. Et sanè habuit studia Vngarorum: quia Sigismundus, ætate minor erat: & socrus eius Elisabeta regebat Vngariam. Creatus Vngariæ Rex, Carolus: breui confossus est, Reginæ, Regno ab ipso priuatæ, instinctu, per Germanum quendam, Blasium Forgachium. Sic retinens ipsa regnum, generum Sigismundum accersiuit. Verùm, antequam is venisset: & ipsa & filia, captæ ab Vngaro quodam sunt, Ioanne Horuuato, Caroli amico: qui Forgachium in conspectu Reginæ, gladio ferri iussit, ipsamq; aquis suffocauit: filiam autem, captiuam tenuit. Virgines nobiles ac formosæ, pro militari audacia & impietate incestatæ. Audiens verò deinde Sigismundi aduentum, cum exercitu: vitam promisit virgini, si se in gratiam sponsi sui poneret. Promisit ipsa. Quid enim captiua fœmina non promitteret dominanti inimico? Sed sponso obuiam missa, effecit, vt Horuuatus candentibus igne forcipibus discerperetur. Sic Vngariæ Regnum obtinuit Sigismundus: atq; vno die XXXII. proceribus colla secuit.

Carolus, Vngariæ R. Siciliam occupat fraude.

Exitium eius.

Alia tragica, in Vngaria.

Sigismundus, iam Vngariæ Rex.

Hoc anno [illegible] fuit, ventus nullus, in tota Germania: & annonæ quidem abundantia magna: sed pestilentia etiam non parua, ex putrefactione aëris.

Ventus nullus.

Pestilentia.

Anno 1383. pestis dimidium hominum, qui Augustam Rhæticam incolebant sustulit.

Stutgardiæ viuebant hi. Conradus Vœginger, ibi præfectus. Conradus Machtolf, Hainricus VVegzer, Hainricus Trubelin, Conradus Bœger, Hainricus Brutzler, ibidem Iudices.

Viuebant nobiles, Hugo & Burcardus Ehingeni. M. Scr. (M. Scr.

Tecc. D. Fridericus.

Dux Teccensis Fridericus donauit Adelbergensibus omnia bona, sita zu dem Hag vnter Lottemberg/ anno 1383. Est autem Lottemberg/ Templum colli impositum, Ecclesia parochialis ab antiquo pagi vicini Eschenbach, non procul ab Heiningen siti. Illius Tecc. Friderici fr. erat Georgius, Theol. D. & Prouincialis in Bauaria, Augustiniani ordinis 1383. Prior in Monast. Mindelhaimensi. Ibi, humatus.

Lottemberg.

Adelbergensis.

Vlricus Risch, dictus VVartmannus, Hainingæ habitans, vendidit bona sua im Hag (quæ erant feudum Ducis Teccensis Friderici) Adelbergensibus. Signarunt literas: VVilhelmus de Rechberg in Faurnden, Vogt zu Hohenstauffen/ & Henricus de Ehstetten.

Hohenstauffen.

Ehstetten.

Ehstetten vel Æstetten, est hodie pagus, pertinens ad nobiles Spætos, apud Zwifaltam.

Faurnden.

In Faurnden fuit præpositura (pago supra Gœppingam) quæ fuit sub Rudolpho Habspurg. Cæsare Bollenam translata: vt mihi dixit Gottfridus de Rammingen. Durauit ea Præpositura vsq; ad reformationem VVirtembergensis Ducis Vlrici, Gabelc. teste.

Lainberg.

Viuebat 1383. Herr Eberhart von Lainberg/ Ritter: & adhuc 1413. anno. Est autē Lainberg ein Burgk bey dem Flecken Grünberg/ inter Gœppingā & VVisenstaigā. Ioan. Moser.

VVerdenberg.

Stutgardiæ in Parochiali ecclesia. Anno Domini 1383. 5. Kal. Iunij, obijt spectabilis Dominus Eberhardus, Comes de VVerdenberg.

Oeting. Fridericus.

Fridericus, Comes Oetingensis, quartus huius nominis Episcopus Aistettensis factus est, ætatis suæ anno 23. consecutus est confirmationem ab Vrbano 6. P. ac præfuit laudatissimè A. 32. & 1415. obijt. Construxit arcem Herriedensem, Richenouiana arce deiecta, ex imis fundamentis. Plura fecit cum laude, quæ à Bruschio recensentur.

Herried.

Georgius (Jürch) de Gabelstain (iam, de Steten in Kochensteten) in matrimonium duxit Catharinam Senfftinam.

Institutæ sunt nundinæ Argentoratenses, permissu Rom. Regis, hoc tempore: vt agerentur 14. dies ante S. Martini, & 14. post. Sed anno 1415. dies S. Ioannis Bapt. pro Martini die sumptus est, eâdem dierum ratione. Tandem verò 1451. ad 14. dies redactæ sunt.

Nundinæ Argentinenses.

IVDÆORVM NOERDLINGÆ EXTIRPATIO. EPISCOPVS CONstantiensis, Manigoldus Brandisius. Ioan. Muntziger, Vlmensis Scholæ moderator. Cimbrensis Baro Ioannes. Quintus Imperator Orient. Andronicus Paleologus. Ciuitatum Sueuicarum affectus erga Leopoldum, Archiducem Austriæ. Senatores Gamundiæ Sueuicæ. Volkardus VValchus. Bellum Leopoldi Austrij cum Heluetijs, & ad Sempachum interitus. Geroltzecciorum familia. VVichter, sacrum Gynæceum. Isna, oppidum Imperiale facta. Adulterij pœna. Iagellonia Poloniæ stirps.

Cap.

CAPVT XV.

ANNO 1384. *Iudæos suos Nærdlinga occidisse (secundò iam) scribitur omnes, Feria 6. post Iacobi: viros, vxores, liberos, circiter CC. ereptis omnibus eorum bonis (forte quòd bis ad bellum contra principes opus essent: aut quòd veneno mortalitatem hominum multorum effecisse crederentur, sicut 1348. anno) nihil etiam pro debitis persoluendo. Plebis tumultu factum est, iniussu Magistratus. Idem, in alijs ciuitatibus factum.* *Iudæi, Nærdlingæ extinpati.*

Augustani verò suos Iudæos multarunt 22. millibus Aureorum. Quid si pecuniâ Iudæi nobilitatem contra ciuitates iuuisse crediti sunt? postea vndecim ciues Nærdlingenses & VVimbamenses, capti & obtruncati sunt: instigante Ioanne Gossenbroto: qui deinde anginâ interijt. *Auguste, auro mulctati.*

Die S. Iacobi, ἐξυδρία facta est apud op. Giengam: id est, subita ruptis nubibus aquarum inundatio: quæ fruges ex agris cum terra abripuit: qua oppidum quoque in periculo submergendi erat: vt in Chron. August. notatum est. *Nubium ruptura.*

VVerdæ Danubianæ, mulier quadam ad summum templi altare fulmine extincta scribitur.

In Natali Christi, vesperi terræmotus, nocte tonitru: post hæc, die trium Regum, fulgura & tonitrua. *Terræmotus.*

Manigoldus à Brandis, antecessoris Henrici Episcopi Constantiensis nepos ex fratre, in locum eius successit, ex præposito, & postea Abbate diuitis Augiæ, 27. Ianuar. 1384. à nouem Canonicis Episcopus electus: reliquis, D. Nicolao Risemburgio suffragantibus. Confirmatus est ab Adolpho, Archimystæ Moguntino: Nicolaus contrà, à Pont. Vrbano. Itaque Constantiam se Nicolaus intulit: ibique habitare cœpit. Manigoldus ergo armatur contra ipsum: sed repentinò moritur apud Tiberij forum, siue Cæsaris solium, in Ergouia: cùm iamiam in equum ascensurus esset: schismaque hoc durasset A. 1. D 24. Humatus est in diuitis Augiæ Basilica summa. Est ille, qui aliquando 5. piscatores Constantiensium, in aquis ipsius piscatos, ceperat: & suo digito exoculauerat. Tunc autem sic extincto, vt dictum est, Risemburgio Episcopatus mansit: quem valde tamen inutiliter rexit: & spe amplioris dignitatis resignauit 4. Maij 1388. sed frustrà. Proinde Constantiam redijt: vbi rursus præposituræ dignitatem accepit. In locum autem Abbatis Manigoldi, Abbas Augiæ diuitis successit VVernherus, Roseneccius Baro: qui 18. A. præfuit: capiens etiam quicquam amplius studiorum & cæremoniarum ibi erat. Obijt ipse 1402. Brusch. *Brandisius Manigoldus, Constant. Episcopus.*

Ioannes Muntziger, Scholæ Vlmensis Rector, recitauit anno 1384. publicè in schola orationem: qua contendit, corpus Christi, circumgestari solitum, non esse Deum: ideoque nec adorandum, vt Deum, adoratione latriæ. Eadem postea scriptis defendit: vt scil. ostenderet, sacramentum in passione, secum assumpsisse: innuens nimirum, cruores istos, qui passim adorabantur, non esse Christi sanguinem, neque adorandum. Opponentibus se ei Monachis, ne quid suo quæstui decederet: res de voluntate Senatus, reiecta est ad Scholam Pragensem. Quæ probauit quidem propositiones Muntzigeri: sed tamen propter diuinitatis concomitantiam, sacramentum adorandum esse adorandum. Asseruit idem, Christum in resurrectione omnem sanguinem, quem effudisse crederentur, sicut 1348. anno) nihil etiam pro debitis persoluendo. Plebis tumultu factum est, iniussu Magistratus. Idem, in alijs ciuitatibus factum. *Scholæ Vlmensis. Muntziger Ioannes. Sacramenti adoratio, impugnata.*

Illyric. catal. Test. verit.

In præcipuo Templo oppidi Caluæ VVirtembergico, in choro iuxta sacramenti ædiculam, hæc verba sunt: O heiliges Sacrament kom̃ mir zum trost in meinem letsten End/ 1500. *Calua op.*

Eodem 1384. anno, Ioannes Baro Cimbrensis florebat: cui coniux erat VVerdenbergia in Largant Kynigundis. Post quem ponuntur, 1. Ioannes, maritus Verenæ Comitissæ Sonnenberg. 2. VVernherus, vxorem habens comitissam à Kirchberg. Viuebat 1441. VVernhero subrogatur Ioannes VVernherus 1483. Munst. 3. Cosmogr. 326. *Cimbrensis Baro Ioannes.*

Constantinopoli Imp. Caloioannes (qui pulso, ope Genuensis Catelusij, Ioanne Cantacuzeno, solus imperabat) à filio Andronico in custodiam coniectus est. Ita ANDRONICVS IMP. V. *Orientis aliquandiu fuit.* *Orient. Imp. 5. Andronicus.*

Anno 1385. permultæ ciuitates Sueuicæ, & quædam etiam Rhenenses ac Franconiæ, fœdere cum præcipuis aliquot pagis Helueticis iunctæ erant, contra Leopoldum Austrium. Hic verò, firmus, Heluetijs transactione cum Sueuicis facta: contra Heluetios sese parabat. *Leopoldus Austrius, Heluetijs infensus.*

Gamundiani Senatores.

Gamundiæ Sueuicæ, ante & circa hoc tempus in Senatum ibi itantes, erant hi: Ioannes Klebzagelius, Ioannes de Vrbach, Ioan. Adelmannus, Henricus de Bernach, Joan. im Hoff/ *Craffto* Rauber / *Ioan. de Vkkingen, Georgius Gulius, Conradus Betringer, Otho de VVeschbach, Albertus* Ritter/ *Conradus de Sunthain, Petrus Vetzbreius, Conrad. de Gülingen, Ioan. de Stainhain, Ioan. de Leineck, Ioan. Rauchius, Schvveickardus de Liechtenstain.*

Zunigsbrunn.

Leupoldus Dux Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. literas Kynigsbronnensi cœnobio dedit: quibus id fecit immune ab omni receptione hospitum, & molestis expensis. Geben zu Baden / am Donnerstag nach dem Sontag / so man singt *Oculi*, nach Christi Geburt 1354.

VValchus Volckardus.

Volckardus der Walch/ vnd sein Ehliche Wirtin Adelhait Solrin/ *vendidêre die sabbati ante S. Vlrici* 1385. *partem domus suæ, dictam* deß Walchen Hauß / *& alia, sita iuxta mœnia oppidi Hechingæ,* dem Edlen Herren Graff Ostertagen von Hohenzollern: *subsignantibus, generoso Comite Friderico* Hohenzollerensi, *Canonico* (Chorherrn) *Argentinæ: & Benzone de Ovv, dicto Blumenbergio.*

Calua.

In op. Calua. anno Domini 1385. vor Auffartags Montag/ starb der Edel vnnd vest Wilhelm von Sachsenheim / dem Gott gnedig sey.

Heluetijs bellum indictum, Leopoldi Austrij causâ.

Anno 1386. *mense Ianuar. Comites illustres VVirtembergenses, nobilitasque magna, Heluetijs bellum indixêre: & post ipsos alij Principes ac nobiles: propter illustrissimum Leopoldum Austrium, qui bellum ei genti (ortis varijs inter eam, & præfectos ibi, offensionibus) inferre parabat. Quo tempore quidam frater ex ordine Minorum, vir magnæ famæ, in ciuitate Imperiali Turicensi (vt à Felice Malleolo scribitur) in die circumcisionis Domini pro concione dixit: se per astrorum motus cognouisse: virum nudum, cum armigero horrendo pugnasse, & hunc armatum succubuisse. Addidit, nono die Iunij (rectius Iulij) proximi, principem potentem à paupercula gente victum iri. Is erat Lupoldus Austrius, princeps magnus & pulcherrimus. Dixisse:* τὸ πρῶτον ἔθος ἄξιον τυραννίδος. *Hic querebatur, sibi arces & valles ab Heluetijs eripi: &, qui à se profugerent, ab ipsis recipi. Responderunt Heluetij, sibi fœdus esse cum illis arcibus & vallibus: concessum sibi esse à Regibus & Imperatoribus, recipere ciues. His enim fieri multas à Ducis præfectis iniurias.*

Astrologus quidã, de hoc bello.

Sempachum op.

Leopoldi contra id expeditio.

Hasenburgius Baro.

Ochsensteinius Comes.

Habebant Heluetij præsidium in oppido Sempacho: quod superiore tempore ab Austrijs ad ipsos defecerat. Id in Aërgonia situm est: nec longè à ciuitate Lucerna (amne Vrsa & Emmatio interfluente) distat: & Sempachianum lacum, proximum habet. Aduersus id oppidum, præsidij eius opprimendi causâ, proficiscitur 9. die Iulij, magno cum exercitu Leopoldus. Quo consilio Duci animaduerso: syluanæ ciuitates, nempe Lucernates, Vrij, Suitij, & Vnterwaldij, oppidi tuendi causâ appropinquant: locumq; sibi idoneum, vbi hostilis equitatus nocere non posset, capiunt. Aduersa verò partis tanta erat confidentia: vt diceret nobilitas ad Ducem: Laudetur Deus, quòd istos Rusticos in manus nostras tradidit, vt pœnas de eis sumamus. Nos vel soli, absq; reliquo exercitu, eos inuademus: quia plures sumus ipsis, & quidem armatissimi. Erant M. DC. Heluetij, ijq; ferè inermes: præter lanceas & gladios. Displicuit seni viro, Baroni de Hasenburg, tanta proterorum fiducia: dixitq; Rusticos tales, quamuis paucos, non esse despiciendos. Respondit Ochsensteinius: O Hasenburg/ du Hasenhertz: *non sufficimus contra istos? voluit dicere, eum habere cor leporis: cùm cognomen haberet à leporum castello. Et conuersus ad principem, Tibi verò, inquit, istos elixos & assos ante noctem dabimus, vt voles.* οὐκ ἐγχεῖόν, μεγαλαυχοῦντα. νομίσαντες ὀλιγωτέρους. *Mox Dux, & omnes illustres ac nobiles viri, ex equis descenderunt: eos ministris tenendos dederunt: hostem magnis animis, summa vi, adorti: initiò statim sexaginta circiter Heluetiorum interfecerunt: priusquam vel vnus de nobilitate caderet. Tenuerunt nihilominus Rustici fortissimè, nec vllo modo cesserunt. Nobiles verò nimio solis æstu, & laboris magnitudine, ac pondere armorum, tandem defatigati, cedere incipiunt: ad equos se suos recipere cogitant. At his iam seruis infideles, è periculo se proripuerãt. Ita miseranda Dominorũ secuta clades est: nec pauci sunt capti.*

Pralium cum Heluetijs.

Eorum victoria.

VVinkelrietus.

Inter ipsos, etiam aliquot Sueui. Heluetiorum tamen circiter CC. perierunt. Tribuitur ansa huius victoriæ, cuidam Vnderwaldensi, VVinkelrieto nomine: qui se pro communi deuouit libertate: communicato consilio suo tum Ducibus: ac petito (si bene memini) vt vxor liberiq; sui, se mortuo, à victoribus alerentur. Irruens enim animosè in hostium agmen: lanceas eorum comprehendit ambabus vlnis, ipsosq; impediuit. Qui in eũ vnũ conuersi, multis vulneribus confoderũt. Sed interim Heluetij, occasione arrepta, ordines nobilitatis diruperũt: & clarissima sunt victoria potiti.

Edita

Edita est superioribus annis tabula: habens Ducis Leopoldi imaginem armati, nudo cum capite, specie Deum adorantis, cum duobus primarijs proceribus, altero ad dextram, altero ad sinistram, supplicibus & ipsis: additis nominibus & Insignibus multorum: qui omnes in cœnobio Kynigsfelda, die lunæ septem dormientium sunt sepulti. *Nobiles occisi. Kunigsfeldæ sepulti.*

Sunt autem hi:

Hertzog Lüpold von Oesterrich. Graff Hans von Ochstenstain. Maggraff Otho von Hochberg / mit seinem Haubtpaner. Herr Friderich von Greifenstein. Herr Brun der Güß. Herr Peter von Arberg. Herr Egenolff von Embs. Herr Wilhelm von Ende. Herr Hartman von Sechen. H. Peter von Schlandenberg. H. Vlrich von Embs. H. Hiltebrand von Weissenbach. Herr Albrecht von der Hohen Rechberg. H. Conrad von Türingen. H. Gottfrid Muller. Herr Hainrich Kall. H. Albrecht von Mülinen. H. Niclas Götsch. H. Heinrich von Schellenberg. H. Friderich Farant. Herman der Gyß. H. Christoffel Götsch. H. Oth der Pariser. H. Frantz von Castel--Not. H. Görg Kuchenmeister. *Nomina eorum.*

H. Walther
H. Diepolt
H. Werner
H. Hetzel
H. Peter
} von Merßpurg.

Namen der Haubtpaner.

Der Graffschafft Tyrol. Deß Graffen von Salm. Der Graff von Thierstain. Herr Hans von Hasenburg.

Imberbis autem est in tabula Kynigsfeldæ Leopoldus pictus, sed prolixis crinibus: cum hac inscriptione. Diß ist die alt Contrafactur Herren Leupold von Oesterreich: der zu Sempach (ist nur 3. Meil vom Kloster) mit dieser seiner Ritterschafft (*qui etiam in pariete depicti sunt*) erschlagen ward: *AVFF* dem seinen / *VON* den seinen / *MIT* den seinen / vnd *VMB* das sein: auff S. Cyrillen Tag / im dreyzehendenhundersten vnd sechs vnd achtzigsten Jahr. *Epigramma de Duce Leopoldo.*

Quatuor præpositiones: ἐπὶ τῶν, ὑπὸ τῶν, μετὰ τῶν, διὰ τὰ νουνεχῶς καὶ ἀριμέως, τῷ ὄντι.

Alij ibi interfecti, præsertim Sueui.

Ioannes de Fyrstenberg. Reinhardus de Mumpelgart, cæcus. VValther de Gerolts-Eck. Hermannus de Liechtenfels. Fridericus de Brandis. Vlricus de Hasenburg. Friderius Schwartzgraff von Zollern. Otho Truckſæßius de VValdpurg. Ioannes de Huse. Henricus & Conradus de Stain. Ratholfus de VVæhingen. Hurrus de Schœnavv. Ioan. de Brandeck. Longus Burcardus de Ehingen. Hermannus de Signovv, &c. Summâ, nobiles DCLXXVI. i quibus eminentiores, coronatis & cristatis galeis conspicui, CCCL.

Dux ille, per vires balsami adhuc integer iacet: qui olim omnibus monstrabatur. Sed cùm quidam, cineres tactu læsissent: lapide grandi tectus est. Feretrum, valde longum, quo ipse & alij allati fuerunt, adhuc cruore eius notatum conspicitur.

Dicebatur autem, vilißimum quendam Suicerum (F.F.F. scribente) homuncionem strumosum, accurrentem, cùm Princeps cecidisset, minatum esse pugione, vbi ipsum confoderet: nec locum inuenisse, propter armaturæ contiguitatem. Ducem, periculum vitæ videntem, indicasse se, quis esset, spe salutis. Sed illum tantò sæuiorem, pugione aliquot compagines armorum soluisse: deprecantique nequicquam, mortem intulisse. Cùm postea quæreretur percussor: eum de facto suo gloriatum esse: sed Bernæ horrenda morte pœnas dedisse. In loco postea effusi sanguinis Principis, florem quendam altero anno, in alto scapo, lilio similem, magnum & perpulchrum, enatum fuisse. Sic ante aduentum Christi circiter 1074. anno, à Dauide interfectus est ille: qui à se Regem Saulum interfectum gloriabatur. *Leopoldi interfector.*

De VValthero Geroltseckio (cuius suprà mentio facta est) sic 8. lib. migrat. gent. (vbi, de Sueuis) à Lazio scribitur. Dominorum à Geroltzeck fundatio ac conditoria, in VVichter cœnobio sanctimonialium Nigræ syluæ cernuntur. Burc. & Otho floruêre 1182. *VVichter. Geroltzeckij domini.*

VValther, Episcopus Argentorat. 1260. Hermannus, 1226.

Henricus filius eius, ex Comitissa Veringensi VVilhelmum & VValtherum genuit.

VValtherus 2. hoc nomine, interficitur ab Heluetijs cum Lupoldo Austrio apud Sempach,

anno 1386. cùm ex Tubingensi Comitissa, tres filias, & vnum filium Henricum, reliquisset. Filiarum autem vna, Domino à Gundelfingen: secunda, Eberhardo Comiti VVerdenbergio: tertia, Domino ab Hyrnhaim, nupsêre.

Henricus 2. ex coniuge ab Oxenstain Alsatide, Henricum 3. tulit, & Fridericum Canonicum Augustanum.

Liberi à Duce Leopoldo relicti: ex Virida, Barnabæ Mediolanensis Vicecomitis, filia.

Leopoldi proles. *Lupoldus 3. Fridericus 2. Guilielmus 1. & Ernestus 1. Elisabeta, Henrico Comiti Goricensi collocata. Margareta, Mainardo Bauariæ Duci desponsata. Catharina, cœnobio D. Claræ Viemensi mandata.*

Isna, ad Imperium. *Hæc, de hoc Sempachiano prælio: quo res Heluetiorum creuêre: quæ ex Munstero, Stumpfio, Simlero, Lazio in Geneal. Austriaca, & aliunde, patent. Quibus & hoc de Isnæ oppido, ex Munstero addendum. Pertinuit Isna quondam ad Comites Veringenses, propter Benedictimum ibi Monasterium: ab eis conditum. Eorum stirpe arefacta peruenit Isna ad Dapiferos de VValdpurg. Ex quibus Otho, à prædicto Austriæ Duce Leopoldo persuasus, cum aliquot equitibus ei auxiliatus est. Quibus vt stipendia soluere posset: pecuniam à propinquo quodam suo Ioanne mutuam petijt. Quem cùm vxor impediret, ne daret: sumpsit à ciuibus suis Isnensibus Otho 8. millia librarum obolarium mutuò, ea conditione: vt, si è bello reuersus, eam summam redderet: liberi à suo Domino non essent. Sin autem non reuerteretur: aut pecunia illis ad diem non solueretur: libertate gauderent. Perijt ipse in prælio, sine filio relicto. Isnenses igitur Imperio se subiecerunt: vt adhuc sunt.*

Mynsingeri. *Leopoldo autem sic extincto: multi nobiles ab Heluetijs expulsi sunt: inter quos, familia quoque Mynsingerorum: ex qua descendit clarissimus nostro tempore Iurisc. Ioachimus Mynsingerus apud Brunsuicensem Ducem Iulium. Habitarunt Mynsingeri Frundeccum, castrum ad Nicrum Qua de re, Henrici Meibomij versus sunt.*

At pius, & sortem miserans discrimine tanta,
Arbiter Imperij, profugis solamina damni
Attulit: & montosa dedit castella laresque:
Qua vetus abluitur turgenti SVEVIA Nicro.

Halæ incẽdium. *Halæ Sueuicæ, hoc 1386. (al. 1376.) anno, tantum conflagrauit: vt à pulueraria porta, vsq; ad ciuitatensem portam pateret prospectus.*

Adulterij pœna. *In Gallia, Ioannes quidam vir nobilis Carongius, singulari certamine victum occidit virum nobilẽ Iaquetum Grisum: quod ab hoc sibi inuitæ stuprum illatum esse, vxor Ioannis questa esset huic viro suo: ille autem factum negauerat, vsque dum victus moriebatur. Habuit Ioannes suæ vxoris famam, vita chariorem: & in ea læsa, capitis periculum adijt. Interemptum alterum, carnifex extraxit ad patibulum, ac suspendit. Quod Ioanni futurum fuisset, nisi vicisset: vxoremq; quòd falsum crimen alteri intentasse visa esset, flammæ absumpsissent. E libro 3. Froß. & aliunde. εὐκ ἀγαθὸν, γαμοκλεψοσύνη.*

Polona Regina. Iagellonia familia. *Poloniæ Regina Hedvvigis, Regis Vngariæ & Polon. Ludouici filia, cùm VVilhelmo Austrio Duci nupsisset, sed mox rursum abdicasset: Iagellonem, Lituauiæ Ducem, & Regni & thori consortem fecit: qui cum S. Baptismate, Vladislai nomen accepit: & A. 49. regnauit. A quo Iagellone, Poloniæ Reges, vsq; ad 1552. Domini descenderunt. Func. Hic prouincias Lituaniæ Rußiæq; cum Polonia primus copulauit.*

LANDAVI COMES LVDOVICVS. AVGVSTANORVM ET Bauarorum inter se conflictationes. Sigismundus, Rex Vngariæ factus. Mœsia superior & inferior. Lumina historiarum. Scaligeræ familiæ deiectio.

CAPVT XVI.

Landauensis Lucius. *ANNO 1387. Lucius, Landauus Comes, viuebat: Eberhardo, qui 1378. obijt, natus. Possedit is Tissam pagum cum arce: quam Osualdus Gabelc. Ilertissam putat. Nam feudi nomine eam ab Austrijs Principibus tunc habuit. Item pignoris loco Blabyram, cum arce Gerhusen, ab Helffenstainio Comite Ioanne: & matre eius Anna, Comitissa Oetingensi. In quibus literis, vxor eius appellatur Elisabeta: cùm aliàs ei Guta tribuatur vxor, ex Gundelfingensi genere. Vide Annum 1398.*

Anno

Anno eodem, conquerentibus Augustanis de iniurijs: quæ sibi à Bauaro Duce Stephano inferrentur: ciuitates sociæ subuenerunt. Expeditio igitur est facta 1500. equitibus, siue hastis: & 2500. peditibus. Hi oppida, castella, pagos, Ratisbonam usq; vastauerunt: & trans Danubium in reditu. *August. & Bauarorum inter se concertationes.*

Sequenti anno Bauarus vicissim vicos ciuitatum depopulatus est, ferro & igne: adiuuante VVirtembergensi Comite. Induciæ breues. Inde, rursus incendia vtrinque.

Hospitale Augustæ 3. Septemb. condi cœptum, apud Rubeam portam.

Magdeburgi certamen sagittariorum erat, nomine Reipub. quo veniebatur è varijs locis. Præmium erat virgo: quam sagittando quidam Aschersebensis obtinuit. Pomarius. *Sagittariorum certamen, Magdeburgi.*

Sigismundus, Caroli 4. filius, Marchio Brandenburgensis, Vngaricæ Reginæ Mariæ maritus, factus est Rex Vngariæ: regnauitq; 51. annos. Paucis annis post, quam Regnũ consecutus esset: etiam Croatiam, Bosnam, ac Moldauiam, obtinuit. Vngaria, ad Orientem habet Transyluaniam, & inferius Moldauiam: ad Meridiem, Bosnam (olim Mysiam, vel Mœsiam, superiorem) intra quam Orientem versus est Rascia. Inter Transyluaniam autem & Rasciam, Dacia est. Infra Daciam, ortum versus VValachia. Croatia ad mare Adriaticum spectat: inter quam, & Austriæ Viennam, Carinthia & Styria sitæ sunt. *Sigismundus. Rex Vngariæ. Vngariæ limites. Bosna. Rascia. Dacia. VValachia. Croatia.*

Inspiciatur Geographica tabula Europæ. Historiarum enim cognitioni duo lumina inseruiunt, illasque iucundas faciunt, γεωγραφικὴ καὶ χρονολογία: notitia locorum & temporum. Nomina locorum, & antiqua & recentia (τὰ ἐνδεχόμενα) tenenda sunt: quæ res labore non caret. Mœsia, superior & inferior olim erat. Nunc sunt nomina mutata. Superior, vbi Bosna, & Seruia: inferior, ad Orientem, vbi Moldauia, & infra eam ad meridiem Bulgaria. Fiet suo tempore Sigismundus ille, Cæsar Imperij Romani: ac sub eo Sueuica commemorabuntur non pauca. *Historiarum lumina.*

Mediolano potitus erat, & vehementer creuit, Vicecomes Ioannes Galeatius. Denuntiauit hic bellum Antonio Scaligero, Veronæ Domino: quem & principatu deiecit non multò post: & sic extincta est Scaligerorum gloria, quæ LXXX. annos ibi durauerat. *Scaligerorum deiectio.*

Literas indictionis belli, & responsionis ad eas, Bern. Corius lib. 3. rerum Mediol. ponit. Arguit inter alia Ioannes Antonium: quòd Alemannos, vel Bauariæ Duces, contra se incitauerit: quod tamen Antonius pernegat. Quapropter (inquit Galeatius) more Maiorum & exemplo, vos, ciuitates, oppida, castra, & subditos vestros, hostiliter & manifestè diffidamus, &c. *Indictio belli.*

Papiæ 21. April. 1387. Atq; hic finis sit huic libro, finitâ hac hebdomade: & Dominico die cras, ad audiendum Dei verbum inuitante.

Finis Quinti libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Sextus.

NARRANTVR in hoc libro: quæ Imperatoribus, VVenceslao, Ruperto, Iodoco, & Sigismundo, gesta sunt, maximè in Sueuia: in Imperio, apud proceres: in Ecclesia, à Papa, in concilijs, & in cœnobijs: denique, in rebus magis priuatis. Multa de VVirtembergiæ comitibus, pace belloque gesta; multa, de ciuitatibus Imperij. Concilia, Constantiense & Basiliense. Argumentis singulorum capitum, res magis specificè indicantur.

BELLI, QVOD INTER VVIRTEMBERGENSES, ALIOSQVE Principes, & inter vrbes Imperij Romani, grassatum est, detrimenta: per Franconiam, Bauariam, Sueuiam, Rhenum, & Alsatiam.

CAPVT I.

Calamitates belli in Germania ciuilis.

ANNO 1388. *multæ & variæ actiones belli Sueuici extitêre: in Franconia, in Bauaria, in Sueuia, & alibi: quarum præcipuas exponam: hinc inde ex libris editis, & ex schedis M. Scr. collectas: quarum tempora non potui distincta vbique inuenire. Ergò ferè locis & personis tantùm distinguam.*

Friderici, Burggrauij Noribergensis, expeditio.

Noribergensis Burggrauius Fridericus exijt in expeditionem, cum duobus filijs: & Episcopi, VVirceburgensis ac Bambergensis: præterea Marchio Misnensis, duo Comites Schwartzenbergenses, Comes VVilhelmus de Castel, Comes Hennenbergius, & Comes Rheineccius.

VVinshemij per Principes obsidio.

Hi oppidum VVinshemium obsederunt 7. hebdomadas, & 3. D. Circa autem cladem VVilensem, 23. Aug. factam (de qua posterius seorsim dicetur) obsidio cæpta fuit: vt ex hoc, quod sequitur, apparet. Die enim Veneris ante Michaëlis, cum oppidum vrgeretur: oppidani opem à Noribergensibus petierunt. Quibus malum Burggrauio indicentibus: hic obsidionem soluit.

Langenzenna, à Noribergensibus exusta.

Noribergenses cum mille equitibus, & magno peditatu, bombardis & curribus egressi: Langenzennam captam combusserunt. Vbi fertur signum S. Virginis Mariæ, cum sua palla & calantica in medio igne illæsum mansisse. Captum est ab illis VVinspachium quoque: captæ sunt arces, & combustæ, Aiteberga, ac Schomburgum iuxta Zimdorffam in monte, quod die alte Besten vocatur.

VVinspachium, & alia, capta.

Capta est VVerda, Noribergæ suburbium: quæ tunc adhuc Burggrauij erat. Ex qua is quotannis plus 800. fl. à Tinctoribus habuisse dicitur. Item, castellum Hohendrussum Camopolis Newenhofa, & Caroliburgum, atque Haslachum: denique arx Kynigstainum: quæ omnia igni fuêre consumpta.

VVerda, Noribergæ suburbium.

VVirceburg. Episcopi res gestæ.

Fecit etiam hæc VVirtzeburgicus Episcopus. Obsedit Suindorffium, populans eius omnia: quod oppidum, post duas obsidionis hebdomadas transegit cum Episcopo: Idem Rotenburgotuberanorum, qui eruptionem fecerant, circiter centum occidit. Rotenburgenses alio tempore 80. Sensheimenses interfecerunt, & ceperunt.

Ciuitatum Imperij congregatio.

Eodem anno, circa Martini, congregabantur ciuitates Imperij circa VVinsheimium, tanquam Francofurtum ituræ. Ibi Noribergenses habebant, quos coniungerent cum socijs ciuitatibus, 400. hastatos equites, & 100. hippotoxotas (equites sclopatos) atq; 1500. pedites. Aderant Sueuicæ & Franconicæ ciuitates: quæ omnes ponebant sua vexilla: solis Imperij & Noribergicis signis,

signis erectis manentibus. Dabantur in singulos equos, pro vno naturali die, sexaginta nummuli, vt qui non obligati erant. Quo salario poterant Noribergenses conducere CIↃ equites, quandocunque vellent. Quid porrò in hac expeditione factum sit: dicere non habeo.

Ad Augustanos & Bauaros venio. Circa diem Gertrudis, Augustani ceperunt Rechlingam & Schernecceam: quas combusserunt, cum omnibus circùm vicis: ac postero die incolumes redière domum. Iidem 7. die August. & aliæ ciuitates in VVirtembergiam irruptione facta, vineas vastarunt: flammis pagos deleuerunt. Postea, prælium ad op. VVilam secutum est. *Augustanorum facta.* *VVirtembergiæ deuastatio.*

Die etiam S. Laurentij, Erchinger Marescalcus Biberbachensis, & Ducis Bauariæ Stephani Ministri, cum LX. lanceis incurrunt: ad CIↃ CIↃ armenta rapiunt, tantummodò iuxta patibulum. Augustani verò, signo campanis dato ad quatuor millia collecti (alibi 350 tantùm) excurrunt: hostem ad Biberbachum nanciscuntur: Bauaros 30. occidunt, & 20. capiunt. Vexillum illis adimunt: Ruricolas & omne pecus reducunt. *Pecorum apud Augustam præda.*

Hoc tempore hæc quoq; ab Augustanis facta sunt. Excusserunt arces, Oberndorff, Dornberg, Oellingen & earum vicos. Specialius alibi sic reperio. Quarto die post S. Nicolai, Augustanorum equites & pedites 1000. combusserunt Bauariæ pagos viginti quatuor & domos 3. notabilium: denique 600. capitum pecus abegerunt. Bauarus Stepachum cremauit, Bergam, Leutersbosam. *Incendia mutuò August. & Bauarorum.*

Ante D. Thomæ, equites 40. Augustani, conantes molendinum Meringæ comburere: à Bauaris numero pluribus, partim fugati, partim capti sunt. Confossi autem, Caspar Riederer, & Conradus Vmbach. Venerunt Augustanis hoc etiam anno, ex vrbe Veneta merces, & Italici vini centum vasa, Fiessam: quæ Episcopus Burcardus promiserat, eis tutò Augustam venitura. Sed Duce Stephano ad eum veniente: conuenit inter eos, vt illa bona inter se partirentur. Sic & factum est. Tum Episcopus pacem Augustanis renuntiauit (Recondè gladium tuum, Petre, in vaginam suam) licet ipse & collegium (capitulum) Augustanis iurati essent. Iste Præsul 30. præfuit annis: ac per suam vitam, tantùm semel Missam texuerat. Kaishaimi, tantis clausis. Demolitus sunt igitur Augustani domum eius, iuxta S. Lamberti sitam: & canonici Præpositi Suntheimij & Decani Virici Burggrauij, domos. *Episcopus Augustanus, in Augustanos hostilia facit.*

Bauari Kauffbeuram aliquot dies obsederunt. Vrbicis autem suppetias venientibus: putsatum est, & 70 nobiles alijq; occisi. atq; obsidio soluta. *Kauffbeura obsidio.*

Eodem anno, Archiepiscopum Saltzburgensem, ciuitatibus Sueuicis confœderatum, cepit Fridericus Bauarus, in conuentu conditio: quia de quibusdam castellis & locis contendebant. Ciuitates Bauaro bellum minati sunt. Episcopus ergo dimissus est, vt daret 70 millia Florenorum: sed recusauit capitulum. Ideo malum integrescebat. *Saltzburg. Episcopus, à Frider. Bauaro captus.*

Eodem tempore capti sunt, & multis spoliati bonis, per Bauariam euntes, Mercatores Noribergenses. Conquerebantur ciuitates de iniuria, tanquam tempore inductarum facta. Alteri negabant se scire inductas, sed bellum esse. Recommissa ad diiudicandum Rupperto seniori Palatino, & alijs: sententia lata est, dimittendos esse Mercatores: dando eis duodecim millia Florenorum: & reliquis ademptarum rerum reddendis. Ciuitates recusabant: quòd non esset sibi cautum, certò illam pecuniam datum iri. Metuebant scilicet, non seruatum iri fidem. Sic propter hanc etiam causam bellum continuabatur. Tunc Sueuicæ vrbes auxilia peterunt à Rhenanis, quæ equites miserunt. Secuta postea VVilensis clades. Rapuerant Bauari Ratisbonensibus pecora: qui ea illis rursus eripuerunt: occisis ex numero ipsorum, & captis, viginti viris. Factum post Martini. *Mercatores Noriberg. capti.* *Ratisbonenses.*

Nærdlingenses & socij, eodem tempore cum 2000. peditum, & 1000. equitibus, egressi, arcem Sulzbachum Mainburgiorum expugnarunt: captis viginti honestis viris, & viginti quatuor seruis: nobilibus duobus occisis: arce hac & sedecim vicis exustis: capitibus pecoris sexcentis abactis: medimnis sexcentis frumenti ablatis: quæ omnia tutò Nærdlingam asportarunt. *Nærdlingenses.*

Stephanus Bauarus, & Vlricus VVirtembergensis, transito fluuio Lyco: pagos viæ Regiæ exurunt: cæmeteriumque Menchingense, à paucis agricolis propugnatum, capiunt. Quo in certamine, Bauari 60. Rustici 4. interierunt. Augustani, eruptione facta, fugarunt Bauaros: Stetzlingamq; captam exusserunt. *VVirtemb. Vlricus, cum Steph. Bauaro, trans Lycum fl.*

Eodem 1388. anno, VVisenburgenses interemerunt 30. viros, nobiles & ignobiles, Ducis Klemmi Ambergensis. *VVeisenburgenses.*

Eßlingenses. Reutlingenses.

Eßlingenses, oppidum Grezzingam obsidentes, erumpentium amplius centum occiderunt & ceperunt. Reutlingenses peremerunt Trochtelfingensium 20. ceperunt 30.

Hailprunni obsidio.

Hailprunnum à Proceribus obsessum est: qui omnia depopulabantur, præterquam Sacerdotum bona. Cùm autem illi ab obsidione receßissent: quidam oppidani etiam hæc vastarunt: ne Sacerdotes scil. essent meliore fortuna. Breui pòst pestilentia sustulit ad 1600. homines: quæ & alibi multos necauit.

Rhenenses ciuitates.

Rhenenses (Spirenses, VVormacienses, Moguntini, &c. maximè Argentoratenses) hortatu Sueuorum, equitibus 900. ad Spiram coactis, Ruperti Bauari Palat. iunioris regionem, igne populati sunt triduum. Ipse vicißim ex Richshoua & Hochfelda, sibi à nobilibus inibi traditis, terram circa Huganoam vastauit. Occidit ex hostibus ducentos, ac multos cepit. Item, rorarios complures: quos in lateraria fornace combußit: vt libro præced. ex Auentino, ad 1372. annum scriptum est. Factum 6. Feria ante Martini. Ciuitates itaq; timidius iam agere: nec aliquò erumpere, nisi eâdem nocte redire possent.

Argentinens. & Badenses, inuicem infestantes. Kal vicus.

Eodem anno, circa Michaelis, iunior Badensis & Argentinenses, inter se regionem & vicos deuastarunt. Habebat ille socios suos in munitionibus Stouffenberg, Geroltzeck, Thiersberg, & Stollhofen. Per hos comburebat loca Argentinensium, vsq; ad pagum Kælam, prope pontem Rheni. Multum illis damni præcipuè Comes VVirtembergensis Eberhardus dabat. Durauit infestatio hæc ad Pentecosten vsq;. Tunc transactum inter partes est. Captiuos autem, ante transactionem Marchio λύτρα (precium redemptionis) poscebat maxima: Argentinenses verò, quanta belli consuetudo ferebat.

Merspurg.

Eodem 1388. anno, Henricus de Merspurg, vix euasit ex pugna: qua ipse, cùm Dux Austriorum esset, à Bernatibus & Friburgensibus victus est, iuxta Schœnebergum. Stumpf. 8 lib. 10. Est autem Merspurgum, oppidum & arx ad lacum Podamicum, milliaribus 2. infra Buchornam: temporibus Dagoberti R. destinatum portui Constantiam op. versus. Postea, Ducibus Alemanniæ & Sueuiæ paruit. Ibi Comites Rordorffenses habitarunt. Nunc, sedes Episcopi Constant. est. Ibi altißimus est locus, plus 300. orgyiarum. Boni vini ferax est.

Hæc hactenus de gestis huius anni, varijs in locis, à vario genere Alemannorum: vt ex paucis his appareat, & magis colligi ratiocinatione poßit: quanta mala ex intestinis bellis (qualia nunc multos annos in Belgio & Francia, propter Papam durant) oriantur: vbi domestici, quò magis suas inuicem res, quàm externi hostes, notas habent, tantò plus nocere possunt. Certè in ciuili bello, nihil non malorum inest. Transeo nunc ad VVilensem pugnam: quam κατ' ἐξοχὴν à prioribus actionibus separaui, & sequenti capiti aßignaui.

CIVITATVM EXERCITVS, PROPE OP. VVILAM A VVIRTEMbergicis profligatus. VVolffgangus VVinnenstainius. Comitis VVirtemberg. Vlrici sepultura, & aliorum. Burckardus de Ehingen, cognomine Zopfius. Episcopus Constantiæ Burckardus. Imper. Orient. VI. MANVEL Palæologus.

CAPVT II.

Ciuilis belli vtrinq; partes fœderatæ.

POst conflictum, qui apud Reutlingam anno 1377. acciderat: in quo tres illustres perierant Comites, cum multa nobilitate: animi Vrbicorum creuerãt. Fœdus vtrinq; factum erat: ciuitatum Sueuicarum, cum Rhenensibus: Comitum VVirtembergicorum, cum principibus ciuilibus & Ecclesiasticis aliquot. Hinc vtrinq; prædando, vrẽdo, occidendo, plurimum malorum illatum: donec etiam hoc 1388. anno Christi, in quo adhuc sumus, prælio iuxta Imperiale oppidum VVilam, 3. milliaribus à Tybinga Pfortzhaimum versus ad VVyrmum fluuium situm, decertatum est: quod nunc describemus: ex Nauclero, Munstero, Mutio, & M. Scr. chartis.

Tœffinga pagus.

Inuaserant Augustani, Vlmenses, aliæque ciuitates, mense Augusto in VVirtembergiam: quam dirè populando, Tœffingam prope VVilam peruenerant, pagum VVirtembergicæ ditionis. Erat ibi cœmeterium, more veteri satis munitum: in quod metu belli, res suas aratores contulerant (ἐσκευαγωγήκεσαν) & id præsidio tenebant. Eum locum obsidere cœperunt Vrbici: & expugnare, bonisque eius potiri, nitebantur. De suorum igitur periculo commonitus Comes Eberhardus, maturè auxilio profectus est: comitatus seniore Rupertino Palatino Rheni, iuniore Marchione Badensi, Burggrauio Noribergensi: Comitibus item, Oetingensi, Helffenstainio, Bitschensi, Katzenelenbogenio, Episc. Herbipolensi, & alijs. Subueniens autẽ, Leonbergam versus contendit: inde, in hostes.

Ibicœmeterium, à ciuitatibus obsessum.

hostes. Habebant hi equitatum IↃCCC. lancearum: Eberhardus verò, equites IↃC. & his mille suæ ditionis pedites. Ventum est ad manus & prælium. Ibi, cùm Proceres ad pedes descendissent: generosus Comes Vlricus, vt cladem Reutlingensem, XI. annis antè acceptam, resarciret (ἵνα τὴν πρὶν ἡπτὰν ἀναπαλαίσειε) & patri Eberhardo virtutem suam probaret: inter primos heroicè pugnat: sed breui lethaliter vulneratur, viribusque defectus concidit, simulque aliquot alij. Prima namque coitio, acerrima esse solet. Sublatus ipse mox à proximis, aufertur: in trunco arboris amputatæ collocatur: sed citò animam Deo reddidit. Continuatur interea prælium: licet animi VVirtembergicorum, tanti Ducis casu languescerent. Innotescit filij obitus patri. Hic verò, tantùm aberat, vt animo frangeretur: vt statim populari lingua ad suos inclamaret. Erschrecket nicht: er ist / wie ein anderer Mann: Stehet tapffer: sihe die Feindt fliehen. Quid trepidatis? State viriliter: ecce fugiunt hostes. Dixit: simulque ipse (strenuissimè etiam irruentibus Bitschensi Comite, & Rosenfeldensi Præfecto, & alijs nobilibus) gladio dextrâ sinistraque grassans, ἰκτύμως ἠγωνίσατο summa fortitudine incurrit in obstantes. Hostibus, trepidatio iniecta: respexerunt in tergum, quisnam suorum fugeret. Ibi verò, cunctis Eberhardinis acerrimè incumbentibus, ordines Vrbicorum turbati sunt: ipsi fugerunt: Principibus gloriosam, sed non incruentam, victoriam reliquerunt. Ceciderunt ex parte vrbium, viri amplius mille (al. viginti quinq; millia, & viginti nouem) & sexcenti capti sunt. Ex quo parte VVirtembergici, inter 400. cæsos, insigniores hi occubuerunt: Vlricus, Comes VVirtembergensis: Comites Levvenstainius, Zollerensis, VVerdenbergensis: cum LX. nobilibus, ac militibus. Qua de victoria (quæ pridie Diui Bartholomæi, die Dominico manè cæpto prælio, contigit) Versus sunt Michaëlis Augusti, hi:

Succurrit Com. Eberhardus.

Prælium non longè ab op. VVila. Vlrici VVirtēb. interitus.

Eberhardi ad suos exhortatio. Βοὴν ἀγαθός.

Ciuitatum exercitus, superatus.

En fugiunt hostes, fugiunt (ait) addite vires
Ingenuas vobis: victoria magna paratur.
Quo ficto clamore, simul perterruit hostes:
Militibusque suis animum pugnantibus addit.
Sic bellum arte gerit suum: nec funera nati
Occisi curat, donec res tota peracta est.

Victor Eberhardus, qui luctum filij in prælio prudenter celauerat, noctu dolorem interfecti non amplius dissimulare potuit: non sinebat inditus naturâ amor patriam consistere mentem: sed illum, vt vnicum, seriò iam lugebat. Postridie verò lætum accepisse dicitur nuntium: pronurum suam Antoniam peperisse filium, ex Vlrici Comitis beatæ memoriæ filio Eberhardo Miti conceptum. Tunc gratias Deo agens, fertur exclamauisse: Sey es Gott gelobt: Finck hat wider Samen. Adijciam & sequentia, ad hoc spectantia prælium.

Luget nunc demum Eberhard. Vlricum F. Rursus exhilaratur.

Victoria huius pugnæ, secundum Deum non minimum etiam accepta referenda est cuidam laudato seni (vt ex præclaro & amico viro O. G. cognoui) VVolfio vel VVolfgango de VVINNENSTEIN, antiquæ nobilitatis stirpe nato: cui nobili, ab armorum splendore, quo exultabat, agnomen erat, der gleissend Wolff. Hic ab adolescentia, rei militari deditus, varijs exercitus fuit bellis. Inter alios labores, Eberhardum quoque VVirtembergensem (de quo toties iam diximus) illum Greinerum, Rauschenbartum etiam appellatum (illustrissimi nostri Ducis hodie, Domini Ludouici, tritaui auum) inimicum habuit: idque per longum tempus, nec sine periculis & difficultatibus. Attamen, cum huic hosti suo, bellum cum ciuitatibus arduum & propinquum esset: operam ei suam obtulit contra eas. Re à consiliarijs Comitis deliberata: cùm homo videretur suspectus: amicè ei gratiæ sunt actæ. Comiti enim satis virium contra hostes suppetere. Quieuit ergo VVolfius. At cùm adesse iam ingens Comiti periculum ab Vrbicis, qui Tœffingæ esse ferebantur, cognouisset: ibi ipse ἀδαμῶς μνησικακῶν, minimè priorum offensionum ratione habita, turmam equitum, quantam potuit, sponte sua collegit: ac Tœffingam subsidio cucurrit: & perquam opportunè, atq; in ipso articulo discriminis, adfuit. Comite namq; Vlrico (illo magnanimo magis, quàm felice) interfecto: animi principum & exercitus eorum labascebant. Sed tamen, non solùm illustri Eberhardo fugam hostium clamante: verùm etiam fulgido hoc VVolfio (τῷ γίλβοντος λυκοσθένους) admotis generosè equo calcaribus incurrente: prò Deum, quanta subitò περιπέτεια, fortunæ commutatio, facta est! Victoria illis, qui iam in manibus eam habere videbantur, extorta est insperatò: ipsique terga verterunt. Integer enim hostis, improuisò apparens sæpe ῥοπήν, momenti inclinationem in alteram partem, haud difficulter efficit.

VVolfij de VVinnenstaineo tempore virtus.

Hostis ipse, hosti suo Eberhardo ad VVilā subuenit.

Agnouit beneficium Eberhardus, beneficium ab hoste in tempore præstitum: gratias

Eberhardi gratitudo.

gratias pleno ore agit: ad proficiscendum secum Stutgardiam, humaniter inuitat. Proficiscar (inquit VVolfius) experiar tuam benignitatem. Verùm enimuerò, cùm iam ad sesquimilliare vnà progressi essent: ibi repentè Gleissenvvolfius, satis mihi processum est, inquit: vale, Comes Eberharde: repetemus postmodum, quæ antehac inter nos exercuimus studia. Gute nacht: Es steht im alten rechten. *Simul cum dicto, equum in gyrum calcaribus egit: sinistrorsum se proripuit: domum iter intendit. Quo in itinere obuium habuit proximi vici, cui nomen Zuffenhusæ est, gregem: cuius bonam partem, ipse & Comites itineris, ἀπετέμοντο, secum abegerunt. Agricolæ itaque Stutgardiam properant: quid accidisset sibi à quibusdam raptoribus, quiritantes exponunt. Risit Comes Eberhardus. Ha ha, senex ille lupus, carnes ad coquinam suam rapuit.* Das alt Wölflin hat ein mal ein Kochfleisch geholt. *Ac non multò pòst, missis ad illum nobilibus & prudentibus viris: ita commodè cum VVolfio egit: vt omni controuersia transacta, perfectaque redintegratione gratiæ effecta: illo in posterum fideli ministro vteretur. Nec verò ipse tantùm: sed nepos etiam ex Vlrico filio, Eberhardus Mitis vel pius dictus. Namque ad annum vsque 1413. viuendo processit VVolfgangus στιλβόλυκος: atque in Templo Bilstainensi humatus est: quòd non longè à sede ipsius abesset, Ea autem erat in supercilio montis: ad cuius radices est pagus VVinzelhusen. Arcis illius, iampridem (nescio à quo, aut qua de causa) destructæ, loco, nunc est Templum: quod vulgò* Winzelhäuserkirch *nominatur. Vnde longè lateque, in omnem viciniam prospectus patet. In clypeo autem VVinnenstainiorum, vt audio, erant 3. secures,* drey Beihel: *& fortè ea familia est nunc sub Stettensibus nobilibus. Alicubi verò inueni, VVolfium illum, cùm esset familiæ suæ postremus, reliquisse legato Beilstainum & Kleine Botvvaram, domui VVirtembergicæ.*

Zuffenhusa.

Transactio inter ambos.

Beilstain.

VVinzelhusen.

Klein Botwar.

Sepultus est Comes Vlricus, Stutgardiæ in canonico fano, hac inscriptione. ILLVSTRIS Princeps & Dominus, Dominus Vlricus, Comes VVirtembergensis, occubuit 23. Augusti, anno 1388. Fuit ei vxor Elisabeta: Imp. Ludouici Bauari, & Margaretæ Holandæ Comitissæ, filia: antea Scaligero Veronensi nupta. Vide sup. An. 1362.

Vlrici C. sepultura.

Interfuit huic pugnæ etiam Ioannes VVolfius de VVolffsthal (vnus ex Maioribus Hieronymi VVolfij, viri nostrâ memoriâ Græcè & Latinè doctissimi) vt ex Gamundiano Franciscani ordinis Mortilogio patet. Anno Domini tausent drey hundert/ vnd im acht vnd achtzigsten Jahr/ am Sontag nach S. Bartholomeus Tag/ ist Herr Johannes Wolff von Thal/ Ritter/ vor der Statt Weil in dem streit erschlagen worden. Vnd hat sein Mutter Fraw Anna von Sternenfels geheissen.

VVolfius de VVolfsthal.

Aliud Epitaphium, in præcipuo Templo VVilæ.

Anno D. 1388. an S. Bartholomæi Abendt/ ist Anshelm Reinhart in dem streit vor Töffingen erschlagen worden. Deß Haußfraw war Adelhait Schultheissin.

Aliud Vlmæ.

Anno Dom. 1388. Da ward erschlagen zu Weil/ vor S. Bartholomæi Tag/ der fromme vnd Veste Conrad Besserer: so der zeit gemeiner Statt Hauptmann gewesen ist: dem Gott gnedig seye.

Anshelmus Reinhart.

Sequentem catalogum misit mihi venerabilis M. Michael Oesterlinus, vir Græcè & Latinè perdoctus: concionator pius & fidelis in pago prope VVilam Schafhusa. 23. Ianuar. 1589. Singulis annis, proximâ Dominica (inquit) ante Festum Bartholomæi, in Pontificiæ religionis op. VVila, nomina sequentia de suggestu à sacrifico ex Scheda recitantur, præmissâ hac admonitione.

Gedencket vmb Gottes willen aller deren: so im Streit vor Töffingen sind vmbkommen/ im Jahr/ als man zahlt 1388.

Anshelm Reinhart. Hans Kirchherr. Hans Holtzing. Haintz Keller. Conrad Wercker. Hainrich Schürer. Conrad Schneider. Haintz German. Haintz Dumo. Conrad von Magstat. Aberlin Welling. Bentzlin Mesner. Fritz Hemling. Hans Billing. Vlrich Judentantz. Der Bihel. Der Speidel. Der Bertsch. Volmar. Bentz/ Crafft/ Hans/ Dunter/ die Zimmermänner. Hans von Costentz. Wernher Metzler/ vnnd sein Sohn Wernher/ vnd Tochtermann. Hainrich Mantz. Rufflin Dutzlin. Der Glunds Maier. Henslin Liecht. Cunrad deß Wencken Sohn. Herman Lager. Hänglin Enderlin. Eberlin Bader. Berchtold Hun. Der Kerner. Hans Finder. Job Finder. Aberlin Kiselin. Der Hagdorn. Cuntzlin Lautbrecht. Haintz Lutz. Der Eisinbeltz.

VVilensium cæsorum nomina.

Der

Der Bisinger. Vlrich Messerschmidt. Bentzlin von Haintzen. Der Wandler. Haintz Kremer. Elsa Mesnerin Tochterman. Dietrich Lincken Sohn. Der Glockhauß. Henslin Schuepflin. Walther Duber. Der Kurtzhalß. Berchtold Hert. Cuntz von Vlm. Simon Goltschmidt Der Salwürck. Der Freiburger. Der Simler. Der Weber. Haintz der Haidin Tochterman. Claus Spengler.

Misit idem Oesterlinus mihi aliquot cuspides sagittarum: recenti tempore ibi, vbi pugnatum est, exaratas: & ideo rubiginosas: longitudine digiti indicis. — *Cuspides ex illo prælio.*

Fuit quoque longo tempore post prælium, arbor magna illis in locis desecta: & intra eam reperta, panoplia vel armatura: in qua erant ossa alicuius: qui è pugna effugiens, intus se abdiderat: aut in arborem fortaßis ascendens, eò deciderat: nec amplius eluctari potuerat. — *Arma intra arborem.*

Olim sic Megaris, ocreæ in dissecto oleastro sunt repertæ, vt scribit Theophrastus 5. φωτῶν 3. qui amplius 300. annis ante Christum vixit.

Dictum est suprà alicubi de nobili viro, ex Ehingena familia nato, Burcardo πλεγματῷ, vel cum Trica.

Hic etiam in illo prælio fuit, pro VVirtembergensibus pugnans: ac duos insignes viros cepit de ciuitatibus. Vnus vocabatur Rappus, Herr von Wil: qui dicebatur impulisse ciuitates, vt eò proficiscerentur. Alter erat Nærdlingensis, nominatus Spießius. Hos in arcem suam Frundecciam duxit: ab eisque extorsit, quicquid sibi salarij, aut alio nomine, à Comite Eberhardo deberetur: cautioneque vitæ data, misit eos ad ipsum hunc Dominum cum apocha. Comes rursus ab eis quindecim millia florenorum expreßit. Inter Augustanos capti fuêre, D. Henricus de Absperg, & Ioannes Langenmantel de Radavv: qui se sexcentis Aureis redemit à Palatino Ruperto. — *Burcardus Ehingenus, etiam VVilensi pugna interfuit.*

Hæc, de pugna VVilensi: in qua plures nobiles, quàm ciues, vtrinque interijsse feruntur. Nam etiam apud ciuitates, stipendia multi nobiles merebant: Itaq; verisimile est, in huius modi ciuilibus bellis, multas nobiles familias in Sueuia deletas esse. Inde potuerunt etiam oppida quædam, & pagi, ad Ducatum VVirtembergensem deuolui. Nunc, ad alia eiusdem 1388. anni.

In tabula quadam Templi Caluensis hoc Epitaphium est: Anno Domini 1388. auff Cæciliæ obijt ..... de VValdeck. Plura legere, nec ego, nec alij, poteramus. Insignia eius, zwen Rächen decussatim in flaua planitie. — *VValdeck.*

Conradus, Baro de VVinsperg electus est Archiepiscopus Moguntiæ: Princeps animi tranquilli & pacifici. Obijt 11. Septemb. 1395. — *VVeinsperg. Baro Conradus.*

Constantiæ Episcopatum assecutus est Baro Hevvensis Burcardus: qui Romæ confirmationem sui, ab Vrbano Papa adeptus est. Sepultus 1398. in sacello D. virginis: quod ipse in ambitu cathedralis Ecclesiæ ædificauerat. Brusch. — *Hevvensis Baro Burcardus.*

Bebenhusæ anno millesimo trecentesimo octuagesimo octauo, Maij 28. Hainr. Circker, Episcopus Thermopylensis, diocesis prouinciæ Athenarum: gerens in Pontificalibus vices Burcardi Episcopi Constantiensis: nouum cœmiterium in Bebenhusen, à parte Occidentis consecrauit: & vetus ibi cœmiterium, ad cautelam reconciliauit. — *Circker, Thermopyl. Episc.*

S. Catharinæ fanum parochiale, Halæ Sueuorum.

Hoc trans Cocham Templum ante CCC. circiter annos (inquit 1553. VVidemannus) à Comitib. Gersebachensibus fundatum: primò παρθενῶν fuit, cœnobium Sanctimonialium. Deinde, à parochia Kochenvvesthaim, vt filia detractum, parochialis factum est Ecclesia. Cuius antiquitas, aliquatenus ex Epitaphio patet, magnis latinis characteribus extrà in angulo inciso: — *Halæ Sueuicæ Templum S. Catharinæ. Gersebach. Comites.*

ANNO DOMINI M. CCC. LXXXVIII. OBIIT CATHARINA DE GERSEBEN, DOMINICA OCVLI. Et eodem anno, quintâ post omnium Sanctorum, Obijt IOS. PHILIP. ET eodem, Feriâ tertia post Elisabet, obijt Ioannes compater eius.

Halæ, Enslingorum familia.

ANNO DOMINI M. CCC. LXXXVIII. Feriâ quarta proxima post Festum Pentecostes, obijt VValtherus de Enslingen. — *Enslingerus.*

Constantinopoli Imperio fungebatur circa hæc tempora VI. IMP. CÆS. MANVEL PALÆOLOGVS P. F. AVG. in A. 34. — *Orient. Imp. 6. Manuel. Palæologus.*

RAVEN-

RAVENSPVRGVM ET ARGENTINA, BELLO INFESTATA. PAX bello ciuili Alemanniæ imposita. Episc. Curiens. Hartmannus. Hirsaug. Abbas, VVickhardus 3. VVernherus Schenckius Stouffenbergen. Cæs. VVenceslai de Iudæis mandatum. Truchsæssij VValdpurgenses. Mercatores Augustani & Vlmenses. Argentinæ obsidio. Hastiludium XXI. Alemannorum, Schafhusæ. Stephanus Rinderbachius, Fridericus Herterus, & alij Sueui nobiles. Ocko, vel Occo, Frisius eques.

CAPVT III.

Rauenspurgi obsidio.

ANno 1389. durante adhuc bello vrbico: Rauenspurgum à Ducibus Bauariæ, & Dapifero seniore, obsessum nequicquam fuit. Annal. Rauensp. M. Scr. quorum auctor, Iodocus Geng.

Brumbda.

Comes Liningensis Emicho, oppidum Brumbdam, cuius dimidium erat ipsius, pecuniâ tradit seniori Ruperto Bauaro. Tum id direptum est, & vici Argentoratensium exusti. Argentoratenses autem Brumbdam postea, quam fortuitò incẽdio vastatam deseruerant hostes, prorsus combussêre: murum, & castella duo circùm, destruxerunt: ne ab hoste inde amplius vexari possent: deinde Liningensis Comitis pagos cremarunt. Posthæc circa dominicam Lætare, Rupertus senior, Comites Bitschius & Liningensis, Marchioq; Badensis, & alij: per triduum ab Husberga Molshaimum vsq; grassati sunt. Argentinenses aliquantò pòst, apud Stollhofam pecora bis mille Florenorum rapuerunt.

Argentinensium facta.

Francofurtenses.

Septimanis 4. post Pascha, Francofordiani vicos Procerum Cronenbergensium infestarunt. Et quanquam initiò, pugnâ commissa, vicerunt: tamen postea ipsorum IOC. circiter, partim interfecti, partim capti, sunt.

Damna ciuilis belli.

Illata fuerunt & alijs in locis, hinc inde, damna. Atq; vt summatim res comprehendatur, vici ferè nulli in VVirtembergia in reliqua Sueuia, prædationis flammarumq; expertes manserunt. Eadem quoq; detrimenta, Alsatiæ, Franciæ Orientali, & Bauariæ, acciderunt. Sæpe antea tentata fuit pax: sed cohærere inter partes non potuit. Tandem tamen, fessis vtrobiq; & principibus & ciuitatibus: pax generalis est circa Pentecosten facta, per Cæs. VVenceslaum: eaq;, ex sententia Magnatum. Coactæ sunt ciuitates, præter Argentoratum, magnam soluere pecuniam, & quædam onera remittere. Constituti sunt nouem εἰρηνοφύλακες, custodes pacis: quatuor ex vrbibus, & quinq; ex Principibus: qui proximâ quaq; post Angariam Dominica res cognoscerent: in Sueuia, Alsatia, Franconia, & Bauaria. Chron. Argent.

Ei tandem finis pace impositus.

Inter Augustanos & Bauaros pax.

De Augusta & Bauaria, seorsim etiam reperi hæc. Transactio inter eas facta est de controuersijs: quas vel iure, vel armis, inter se ab anno 1360. vsque ad hunc 1389. annum, disceptauerant. Dabant Augustani Duci X. millia Aureorum: Dux vectigalia noua abrogabat: Augustanisq; liberam in Bauaria agendi potestatem concedebat.

Transactum etiam est inter Augustanos, & Episcopum eorum: qui huic propter ædes destructas, 7. millia Florenorum dederunt.

Textorum domus Augustæ.

Textoria domus Augustæ (pertinens inde ad Tribum Textorum) 700. Florenis, & 4. pannis gossipinis albis, empta de Vlrico Ilsungo: qui duas æternas Missas apud Sancti Mauricij condidit.

Pestilentiam sensit Augusta. Itaque cum Sanctorum reliquijs, circum vrbem est itum, supplicatioq; facta.

Curiensis Episc. Hartmannus VVerdenbergius.

Episcopatui Curiensi præpositus est Hartmannus, Comes VVerdenbergius, Dominus Sarunetij: antea ordinis Ioannitarum. Præfuit 26. A. Sub eo filius Barnabæ Mediolanensis Modestinus, an. 1404. multa dono dedit Curiensi Ecclesiæ: totam vallem Tellinam: commune Burnaij, commune Busclauij: castrum & oppidum ac totam vallem, Clauennam. Vide Brusch.

Tellina vallis.

Hirsaug. Abbas, VVighardus.

VVighardus, huius nominis 3. electus est XXXVI. Hirsaugiæ Abbas, hoc 1389. anno. Vir, rebus temporalibus agendis accommodatus: & ex seculi huius dignitate magnificus. Cæterùm, vt Monasterium reperit in vtroque statu (Ecclesiastico & politico) ægrotum: ita & reliquit. Munus gessit XI. A.

Tecc. Fridericus.

Fridericus senior, Dux Teccensis, obijt 1389. Sepultus in Monast. Mindelhaimensi S. Augustini. Iuxta eum humata est Anna Helffenstainensis, vxor eius, mortua 1413. Al. 1392. Ad 20. enim annos Mindelhaimi habitauerant. Sorores Friderici, Berchta & Agnes, Sanctimoniales erant Kirchæ sub Teck. Ibi, etiam sepultæ. Multos genuêre illi liberos: inter quos Ludouicus fuit: primò Monachus Mindelhaimi: deinde, Patriarcha Aquileiæ, habens sub se 19. Episcopatus. Cui muneri septem annos præfuit. Vide suprà 1360.

Anno

Anno 1390. Papa erat Bonifacius IX. sub quo tunc actus est tertius Iubilæus annus: plurimis hominibus Romam concurrentibus. Idem postea, vt Bauaros sibi Principes conciliaret: Monachis secularem omnium peccatorum & scelerum veniam dedit. Vide Auent. lib. 7. Iubilæus 3.

Dictum est præcedente anno, generalem constitutam esse in Sueuia, & vicinis regionibus, pacem: Nihilominus tamen Sachsenhaimius quidam, hoc 1390. anno adortus est hostiliter Reutlingenses. Sed vi fœderatorum ingruente, transactionem admisit. Sachsenhaim.

D. Lucius vel Ludouicus à Landavv, Vlmenses inuasit. Hi verò accersebant fœderatas ciuitates: quæ contra illum Blabyram ceperunt, Vlmensibus q. reliquerunt. Cœpit tunc bombardarum vsus in Germania increbescere. Nam Augustani Vlmam aduersus illum Ludouium, aliquot sclopetarios subsidio miserunt. Landauiensis Lucius. Bombardæ.

VVernher Schenkius de Stouffenberg, & Vrsula soror eius, Fridericiquondam de Altorff filia: vendiderunt Priorissæ, & sacrarum virginum cœtui, Monasterii Prædicatorii ordinis Stettensis, curiam, cum bonis suis Niderhechingensibus, nominatam Pfavvenhof, &c. quæ de Volckardo & Euthalio (Itel) VValchis, Albertoq. de Synchingen, quibus illa oppignerata fuerant, redempta erant, &c. Affuerunt huic contractui, signaruntq., duo generosi Hohenzolleren-sesque comites: Fridericus scil. Canonicus Argentoratensis, & Fridericus der Schwartzgraff. Præterea, prædicti duo VValchi, atq. Synchingensis Albertus. Actum 1390. die Mercurii cineritio. Stauffenberg. Stettensis cœnobium. VValchi.

Viuebant hoc tempore: Conradus, Abbas Alberspachensis: & Conradus, Monachus fontis salutis in Sueuia, ordinis Cistert. qui scripsit in libros 4. Sententiarum, & alia, quæ Gesnerus in Biblioth. recenset.

Constantiæ Iudæus quidam erat: qui ad consulem vrbis accessit: suppliciter ad genua accidit: & seigni deleri orauit: quod Iudaismo abnegato, se baptizandum præbuisset Christo, cumq. obsecrando instaret: petitionis suæ compos factus est. Iudæi supplicatio ad Consulem Constantiensem.

Herrenalbæ, 1390. obiit Elisabet de Lamersheim, in vigilia matris beatæ virginis. Eodem anno, die B. Matthæi Apostoli & Euangel. Obiit Albertus, dictus Kubel, Rector Ecclesiæ in Frenstenstain. Lamersheim.

Ioannes Hussius religionem Romanæ Ecclesiæ oppugnare cœpit his temporibus.

Anno 1391. Ægræ nouam per Imperium pacem constitutam esse à Cæs. VVenceslao: eiq. paci tuendæ præfectum esse comitem Oeting. Fridericum, octo collegis adiunctis: apud Bruschium in M. Scr. legitur. Pax per Imperiũ noua.

Idem Cæsar ciuitatibus Imperii mandauit: vt Iudæi omnes, fœnore remisso, nobilibus literas, & pignora ipsorum redderent: vt ære alieno excusso, sibi liberius inseruire possent. Item, vt ciuitatibus remitteretur dimidium eorum, quæ Iudæis deberent. Iudæorum incommoda.

Ioannes viuebat Truchsæssius à VValdpurg (Pantal. 2. part. vir. illust. Germ.) filius Eberhardi, Baronis VValdpurg. & Agnetis, Ducissæ Teccensis. Habuit quatuor vxores. I. Comitissam Habspurgensem. II. Comitissam Zilienſem: cuius amplissima dote adiutus, quinq. hæc oppida acquisiuit: VValdseham, Riedlingam, Sulgouiam, Mengam, & Munderkingam. III. Comitissam Montfortensem. IV. Baronissam Abenspergenn: ex qua multos liberos vtriusque sexus (cum ex prioribus vxoribus nullos mares susceperisset: ac generis totius propagatio, ab ipso vno dependeret) sustulit. Obiit 1403. anno, Iun. 11. Sed plura de hoc Heroe subiciam: quæ à nobili viro, Godefrido de Rammingen, humaniter mihi indicata sunt. Ioannes Truchsæssius (inquit) eques auratus, Dominus VValdpurgi & Truchpurgi (quæ Truchpurgica arx, peruetusta huius familiæ sedes est) parentibus natus est, Eberhardo Truchsæssio, & Agnete Teccensi, quæ matrem Helffenstainiam habuit. Anno autem 1353. erant Cæsaris Caroli Præfecti prouinciales, seu Prætores (Landtvögt) in superiore Sueuia, comes Vlricus de Helffenstain, & Baro Eberhardus VValdpurgius. Postea verò 1366. anno, rursus idem Vlricus Helffenstainius, & præsens Ioannes Dapifer. Nomina vxorum eius, hæc sunt. I. Elisabeta Habspurgia: quando viuebat Ioannes, comes Habspurgensis: Dominus Lauffenbergæ, Landgrauius Kleggouiæ, 1392. & 1403. annis. II. Catharina: Ioan. Comitis Zilienſis, & Montefortiæ comitissæ, filia: sepulta VValdsehæ. III. Magdalena Montfortensis. IV. Vrsula, D. Vlrici Abenspergensis, & Catharinæ Liechtenstainensis ex Austria, filia: cuius sponsalia facta sunt 1395. Sepultus est D. Ioannes, de quo agimus, Isnæ, cum vxore: ibi ambo, in vna tabula altaris picti. Truchsæssius Ioan. à VValdpurg. Riedlinga. Munderkinga. Plura de illo Ioanne. Truchpurg. Sueuia Præfecti. Vxores illius Ioannis.

LIBERI EIVS.

1. D. Iacobus, Hierosolymit. eques. Obiit 1460. Dominicà ante corporis Christi, humatus Isnæ. Ioannis Dapiferi progenies.

Isnæ. Prætor tunc erat Sueuiæ. Vxores eius: prima, Magdalena, comes Hohenbergia: altera, Vrsula, Marggrauia Hochbergensis & Rætelensis. Filium reliquit Ioannem, & alios liberos. Vide infra lib. 8. cap. 7.

2. Vlricus,
3. Ioannes, } *in pueritia mortui.*

4. Eberhardus, comes Sonnenbergius, &c. Obiit die S. Mauricii, 1479. Vxorem habuit, primò Kynigundem, comitis VVilhelmi Montefortensis & Brigantini filiam: deinde Vrsulam, comitem Schomburgensem Austriacam. Filius eius, Otho Episcopus Constantiensis. vide infra lib. 8. cap. 15.

5. Anna ex Habspurgensi coniuge. Obiit 1429. nupta primo, comiti Montefortensi: deinde D. Stephano Gundelsingensi, qui obiit 1428.

6. Verena, ex Abensbergensi. Viri eius, primus, Ioan. D. Zimmerensis: alter, quidam Rechbergensis.

7. VValtpurgis, ex eadem. Maritus eius, D. Ioannes Klingenbergius.

8. Filia N. ex eadem. Vir eius, quidam Belga Bickenbachius.

9. Monacha N. Sæflingensis: quæ peruenit ad LXXX. annum ætatis. Cumq; anno 1484. cœnobium esset corrigendum, & concludendum: noluit amplius illa manere.

10. D. Georgius. Obiit 1467. Sepultus VVurtzachii. Vxor eius, Eua: D. Conradi de Bickenbach & Hainricæ de Runckel filia. Inde natus, D. Georgius, cognomento Longus.

Heudorffenses quidam.

Viuebant hoc 1391. anno hi fratres, Benzo, Pilgrinus, & Cunradus, cum sorore sua Agatha (Cuius vir, Aubrecht säliger von Rain*) omnes de Hædorff: quibus hæc sua soror quiddam tradidit. Mentio fit* deß Landgerichts zu Aygelingen. *Signarunt cum ipsis literas,* jhr lieber Ohaim Cunradt von Ryschach/ vnd Pilgrin von Hödorff/ *Pilgrini piæ mem. filius. Literæ, datæ in Boll. 1391. die Lunæ ante S. Georgii.*

Stutgard. Magistratus.

Stutgardiæ de torculari quodam transactum est inter Abbatem Lorchensem Volkartum, & quosdam ab eo accusatos: literis obsignatis à Sculteto, & duodecim Iudicibus, Stutgardianis.

Schola Eßling.

Rector Scholarum Eßlingæ, erat M. VValther Grunbach.

Augustæ, lanionia domus in Perlaco ædificata est.

Mercatores August. & Vlmenses.

*Anno 1392. Augustanorum & Vlmensium mercatorum merces & pannos (quarum rerum æstimatio erat 30. millium fl.) Francofordiæ in Quadragesimæ nundinis comparatos, Rex VVenceslaus per legatum, Bischoffshaimi obstringebat (*arestirts*) causam afferens, superius de Iudæis mandatum ab Augustanis neglectum esse. Verum Archimysta Moguntinus, Conradus Baro Vvinspergensis: nolens in sua ditione violari Imperiales ciuitates: Dinckelspüelam vsque merces omnes tuto deducendas curauit. vnde sine periculo, inuito etiam Cæsare, domum deuectæ sunt.*

Argentina obsidio.

*Post Adolphi diem obsessa est Argentina, à Principibus, & comitibus multis: Duce Geldrensi, March. Badensi Bernhardo, comite Bitschensi Sigismundo Vveckero, Eberhardo VVirtembergensi, Philippo Nassouio, comitibus Fyrstenbergiis, Liningensibus, & aliis. Factum id dicitur machinatione dolosa Episcopi Argentoratensis, Friderici Baronis à Blanckenhaim, hominis auarissimi: inusitatis exactionibus (teste Brusch.) ditiones suas grauantis. Simulauit diu, se nescire, vrbi periculum imminere. Consilium eius fuit, vt sic χρεῶν ἀποκοπὴ fieret, tabulæ nouæ: vt nihil pro censibus, & pecunia debita, à proceribus redderetur. Nam proscripti videbantur Argentinenses à Cæsare (licet 5000. fl. se à proscriptione liberassent) quod non curassent: vt ciuis suus, Bruno Rapolsteinius Dominus, dimitteret Anglicum equitem, quem ceperat, Ioannem Harlsteinium. Crebri itaque insultus: calamitosa regionis deuastatio. Tandem sequenti 1393. anno, tempore purificationis Mariæ, transactio facta est: pecuniaq; interuentu, proscriptio à Cæsare sublata: atq; vbique, ἀμνηστία facta. Chron. Argent. & Paralip. Vrspergensi Chronico additis. Vbi de Friderico Argentinensi Episcopo additur: Hic Fridericus, Basiliensis Ecclesiæ administrationem gessit: exercitum in Sueuiam mouit: Hechingam oppidum sub arce Hohenzorn situm expugnauit. Pro quo, commutationis via, à comitibus VVirtembergensibus, oppidum S. Hippolyti (*Sant Pilt*) in Alsatia suæ diocesis, consecutus est.*

Hechinga.

S. Pilt.

Hastiludium 21. Schafhusæ.

Eodem 1392. anno ponuntur vicesimiprimi equestres Germaniæ ludi: à Sueuica nobilitate in oppido Rheni Schafhusa, proxima post diem omnium Sanctorum Dominica & hebdomade celebrati.

Reges

Reges quatuor equites.

Otho de Bentzenavv. *Reinhardus de Ratzumhaus. VVilhelmus de Seinsheim. Conradus de VVelvvart.*

Aderant Sueuigenæ.

Rudolphus, Marchio Badenſis. Eberhardus, comes VVirtembergenſis.

Præterea Comites.

Eberhardus Sunnenbergius. Ludouicus Monteforſius. Philippus Kirchbergenſis. Albertus VVerdenbergenſis. VVilhelmus Tubingenſis. Ludouicus Oetingenſis. Ioannes Hailigenbergenſis. VVernher Sultzenſis. Ioan. Fridericus Zollerenſis. Erneſtus Fyrſtenbergius. Ioan. Lupfenſis. Georg. Leiningenſis. VVilhelmus Hohenlohenſis. Lupfen.

Barones. *VVilhelmus Lympurgicus. Albertus Zimbrenſis. Chriſtoph. Brandiſius. Ioannes de Staffel. Fridericus Stauffenſis. Georgius Hohenhevvenſis. Leonhardus Hohenſaxenſis.* Hevven.

Equites. *VVilhelmus Truchſeſſius VValdpurgenſis. Erckinger Rechbergenſis. Friderichus Truchſæſſius Hæfingenſis. Reichanſius de Bodman. Dieterichus de Freiburg. Henricus Mareſcalcus Bappenhaimius. Ambroſius Hohenklingenſis. Richardus Kynigſeccius. Lud. de Landavv. Erneſtus de Fridingen.* Landavv.

Nobiles. *Vlricus Schilling. Simon de Remchingen. VVilhelmus de Zülnhart. Anſhelmus de Kalthenthal. VVilhelmus Spat. Erneſtus & Schimpfo de Gyltingen. Erneſtus Truchſeſſius de Ringingen. Ambroſius de Schellenberg. Albertus de Landenberg. VVolfius de Stouffenberg. Sigiſmundus de Hohenfridingen. Sighardus de Hohenfreiberg. Raſchhans & Conradus de Ebingen. Friſchhans vom haus. Ludouicus de Mærſperg. Chriſtoph. de Vennigen. VVilhelmus & Rudolfus de Neuneck. Hanſo & Chriſtoph. de Hyrnhaim. VVolfius Truchſeſſius de Ovv. Ernbrechtus & Dietherus de Netdperg. Ioan. Truchſeſſius de Ringingen. Contzo Mareſcalcus de Oberndorff. Fridericus de VVembding. Georgius Feſſler. Eccco de Iungingen. Et alii plures.* Ringingen. Ovve.

Ex Sueuis ad arma luſtranda delecti.

Caſpar de Blumeneck, Heinricus de Hounburg, Richardus de Kyngſeck, Frid. Truchſeſſ. de Hæfingen, Equeſtri honore decorati.
Georgius Snæbelin de Landeck. Heinricus de Ellerbach.

Delectæ ad idem munus Sueuæ.

D. Georgii de Andelavv vxor, nata de Reinach.
Heinrici de Fridingen vidua, genere Bodmania.
Virgo Clara, nata de Haus.

Choream duxit Comes VVirtemberg. Eberhardus, cum Burggrauii Noriberg. Fridrici comitue.

Honos eſt habitus ab vxore D. Arnoldi von der Kere, *D. Erckingero de Rechberg.*

Eodem anno, tertia Feria ante Pentecoſten, in iudicio Rotvvilenſi, præſide generoſo Sultzenſi comite Rudolfo (loco patris ſui, comitis Rudolfi) nomine Regis Rom. VVenceſlai: adiudicatum eſt caſtellum Lineck, cum villa Gebracha, attinentiisq;, Stephano de Rinderbach, dicto de Lineck: & Conrado de VValthuſen abiudicatum. Lineck caſtellū. Rinderbach. Volim Conradus VVildnou.

Conradus der Volvon Wildnou | *cum inimicitias cum Friderico Hertero exercuiſſet, & ab eo captus fuiſſet: ad certum vſque diem, ad quem ſe iterum ſiſteret, ac ſatisfaceret, cuſtodia remiſſus eſt, &c. Literis obligatoriis ſigilla ſua appenderunt etiam hi nobiles vades: Renhardus Spat, eques. Cunradus Herder. Vlricus Spat. Fridericus de VVillingen. Otho Bæcklin. Volmar Bæcklin. Ioan. Bæckin dictus Fulhin. Conradus de Berſtingen. Renhardus Bæcklin.* Hertер Fridericus. VVillingen. Berſtingen. Leſcher.

Henrich der lang Schilling. Conradus Leſcher. VValther Fraiſchlich. Mercklin der Riche. Herr Claus der Laſt/Chorherr zu Conſtantz. *Actum 1392. pridie S. Thomæ.*

Cum Cæſar VVenceſlaus mandauiſſet ordinibus Imperii, Iudæos eyciendos: & ab his nobilitati integram vſuram, ciuibus dimidiatam, remittendam: quidam Bielrietenſis Archimagirus (ſup. lib. 2. cap. 13.) omneis Hala Sueuica expulſos Iudæos, & eorum bona (inquit VVidemamus ex relatu ſenum nobilium) ad ſe in arcem ſuam Bilrietam recepit: ac, menſibus aliquot exactis, ipſos rurſus expulit: retentis eorum bonis omnibus: tanquam ſibi hoc à Bielrietenſis nobilis fraus in Iudæos.

Cæsare imperatum esset. Ita miseri coacti sunt nudi abire. γυμνοὶ ἀφεστᾶσι κατὰ τάχος. *Extincta est istorum nobilium familia.*

Ochsenhausen. *Nicolaus Fabri de Biberaco Præpositus Ochsenhusani Monast. vltimus, confirmatus est Abbas eiusdem primus, à Papa.*

Eodem 1392. anno, Occo Frisius, vir in equestri ordine illustris, odio & maleuolentia Frisiorum interfectus est: eo quod inter Germanos militans, militare cingulum accepisset, factus eques auratus. Arbitrati scil. erant, illum à patria libertate degenerasse: cui peregrinam inducere tentasset nobilitatem. Cuius vxor, vt mariti sui mortem vlciscereturr: comitum Aldenburgensis & Delmenhortensis auxiliis instructa: in Frisiam irruptionem fecit: expugnato Templo, quod pro more gentis, Frisis munitionis loco erat: ducentos viros (quot ibi comprehenderat) gladio feriri iussit. Krantz. 10. Sax. 14. Ex hac stirpe, inclytus hodie vir ortum deducit, D. Adolphus Occo, noster fautor colendus, Augustæ Vindel. habitans. Nestoreis hic gaudeat annis. Albæ Dominorum. A. Domini 1392. 5. Idus Decemb. Obiit Gerhardus armiger de Strubenhart.

Occonis Frisii magnanima vxor.

Erdford. Academia. *Schola vniuersalis Erdfordiæ in Turingia, 1392. fundata. Func. Sed Bruschius in Campidon. Monast. ait: VVirceburgo 1398. propter plebis aduersus Episcopum seditionem, Erdfordiam esse translatam.*

EBERHARDI GREINERI, COM. VVIRTEMBERGEN. LITERÆ, obitus, & posteritas. Nobiles Herteri, Frider. & Ioannes. Augustæ inquisitor Hussiticæ sectæ Henricus. Vinarium Halæ strategema Presbyteri Conradi Grieckenbachii. Op. Tuttlinga. Nobiles Lustenouii, VVartembergii, & VValchi.

CAPVT IV.

Eberhardi Greineri Litera. ANno 1393. die S. Benedicti, Abbatis & confessoris, Indict. 1. sequens Scriptum datum est. In nomine Domini. Amen. Nos Eberhardus, Comes de VVirtemberg, notum facimus tenore præsentium, vniuersis & singulis Christi fidelibus, &c. Idcirco obtenta licentia & authoritate reuerendi patris, Domini Ioannis Præpositi Monasterii in Roggenburg, præmonstrat. ordinis, Augustensis diocesis: superioris immediatè, Præpositi & conuentus Monasterii in Adelberg, eiusdem ordinis, Constantiensis diocesis, in comitatu nostro positi, &c. Domino Heinrico Grieß, ipsius Monasterii in Adelberg Præposito venerabili, &c. in concambium tradimus & assignauimus: ac pro nobis & hæredibus nostris perpetuis, authoritate præsentium tradimus & assignamus, iure proprio irreuocabiliter in perpetuum, ius patronatus parochialis Ecclesiæ in Huntingen, Constantiensis diocesis prædictæ: ad nos & progenitores nostros ex antiquo pertinens, &c. ipsosq; præpositum & conuentum, à persolutione sturæ in villa VVinterbach, per ipsos hactenus solui consuetæ, &c. absoluimus, &c. Et hoc, pro iure patronatus Ecclesiæ parochialis in Kirchusen VVormatiensis diocesis, &c. quæ dictus D. Hainricus Præpositus, &c. assignauit nostro nomine strenuis viris: Rabano de Helmstat, militi, Rabano de Thalhaim, & Conrado Munch, dicto de Rosenberg, armigeris, &c. Sigillatio facta, præsentibus nobilibus viris:

Veringen. *VVolframo, comite de Veringen.*
Rudolpho, comite de Hohenberg.
Et strenuis, Swiggero de Gundelfingen.

VVelvvart. *Georgio de VVelvvart, militibus.*

Dies S. Benedicti, 7. die Maij.

Eberhardi Greineri mors. *Eiusdem anni die 15. Maij diem suum obyt illustris hic comes Eberhardus, cognomine Greinerus: & Stutgardiæ in cathedrali Ecclesia, terræ mandatus est. Gabelc. verò, præcedente 1392. obiisse ait. Vxorem habuit Elisabetham, Henrici comitis de Hennenberg, ex Iutta Brandeburgensi Marchionissa, filiam: ex qua genuit liberos, Vlricum & Sophiam. Est illa quoque Stutgardiæ sepulta. Sunt ibi in Choro & aliæ illustrium Dominarum humatæ: sed inscriptiones monumentorum, abolitæ, aut lectu non faciles.*

Liberi eius.

Eberhardus Mitis ipsius successor. *Successit Eberhardo suus ex Vlrico nepos, Eberhardus Mitis: qui ditionem suam (bellis quidem à patribus dilatatam, sed variè tamen ab hostibus afflictam) mansuetudine & humanitate duxit retinendam.*

Eber-

Eberhardus Grimerus Præfect Sueuiæ 1360. Vxor Elisabeta Hennenbergia:
- Vlricu, occisus ad VVilam, vel Tæssingam. 1388. Vxor Elisabeta Brandeburgensis.
- Sophia, nupta Ioanni, Duci Lotharingiæ, 1367.

Henricus, Vlricus, } in iuuentute mortui.

Eberhardus Mitis. Obiit 1417. Vxores, I. filia Friderici Teccensis. II. Antonia, Mediol. Barnabæ F. III. Elisabeta Burggrauii Noribergensis Friderici, & Margaritæ filiæ Caroli IV. filia. D. tamen Gabelc. vxorem Teccensem ei adimit. Elisabeta, Eberhardo superstes fuit.

Vlricus, Ludouicus, } Ex Antonia natus. Vterq;, immaturè mortuus. Obiit ipsa 1405.

Eberhardus. Obiit 1419. Vx. Hainrica, Com. Mompelgardensis Henrici vltimi filia. Obiit 1442. Sic Mompelgardia cessit VVirtẽbergensibus, infra cap. 5.

Elisabeta, Burggrauiæ filia. Viri eius: I. Ioannes, Comes VVerdenbergensis, Dominus Hailigenbergæ: vnde natus Ioannes, Episcopus Augustanus. II. Albertus, Dux Bauariæ. Vide infrà A. 1492.

Eodem 1393. anno, Schwiggerus de Liechtenstain, eques: vendidit Friderico Hertero census, quos habebat Offterdingæ. Signarunt cũ ipso literas, die erbare Veste/Fritz der Remp/ vnd Cunradt der Lescher. Liechtenstain. Remp. Lescher.

Haimricus quidam Presbyter Augustam venit: inquirens in Hæreticos, qui negabant purgatorium: & indulgentias dicebant ob nummos corradendos vendi: aquam item benedictam, & herbarum cœmeteriorumq; consecrationem, nihili faciebant. Qui resipiscebãt: eis flaua crux in pectore & tergo pingebatur, totum annum gestanda: & octo dies quotidie, à Basilica D. virginis, ad S. Vlrici, bini ardentibus cum facibus ibant. Eorum quidam, 70. Florenis singuli, à se hanc pœnitentiam apud Episcopum remouebant. Ex hoc Hussitico genere, Senatus complures viros & fœminas combussit. Addam his ex Gassaro & Henningo, plusculum. Multa sunt hic tractata. Sacerdos enim quidam Henricus, Decani Vlrici ab Ehinga, euocatione, Bamberga huc veniens: primò contra vsurarios, postea contra Hæreticos, concionari cœpit: ea vehementia, vt Episcopus illi vitæ necisq; arbitrium in eos dederit. Quapropter ille nonnullos ciues (quorum nomina in Actis vrbanis extant) comburendos apud Senatum iudicialiter obtinuit (ex illo scil. Christi: Nescitis, cuius vos spiritus sitis) & à sententia sua desistentes, flaua cruce, ante & post assuta, dignosci à non lapsis voluit. Idem inquisitor ferè seditionem excitasset asperitate sua: cum eum Ioannes Luzius ciuis, nudo gladio per mediam vrbem vsq; in sacellum S. Leonhardi persequeretur. Itaq; Senatus, Coss. Ioanne Langenmantello patricio, & Ioanne Mangmeistero Mercatore, Fridericum Straussium, Hainzium Tieffenbeccum, Ioannem Luzium, Stainlinum, & ipsius generum, aliosq; multos (numero amplius 240.) ob VVicleuisminum captiuos fecit. Cumq; recantare nollent: die S. Margaretæ combusti sunt. His restitit disputando Petrus quidam Engerlinus, Magister noster in Theologia, ordinis Dominicani, Augustæ viuens: sed non potuit illos VVicleuitas, siue Hussitas, quamuis Textores & idiotæ plerique essent, ex verbo Dei sat iis refutare, quantumuis omnibus conaretur viribus. VValdenses vetustiores, & VVicleuus Antecessor, eiusq; Discipulus Hussus, Papæ dogmatis aduersabantur: & eodem numero habebantur. Docebant, papam reliquis Episcopis parem esse: animas morientium, in cœlum aut gluscrecentior, eiusq; orcum mox venire: nullum esse purgatorium: vanum esse pro mortuis orare: confirmationem, & extremam vnctionem, non esse Sacramenta: auricularem confessionem nihili esse, &c. Tragica hæc Augustana erant: quibus nunc subiungatur aliquid Halense comicum.

Henricus, Hæreticorum persecutor. Purgatorii negatio. Hussita. Hæreticorum inquisitio, & combustio. VVicleuisnus. Hussitica doctrina.

Vixit Halæ Sueuicæ quidam Sacerdos, nomine Conradus Grieckenbachius: qui mortuus est (vt ex G. VVidemanno habeo) hoc 1393. anno. Alibi tamen inueni, 1424. mortuum esse. Sepultus est in Cœmeterio S. Ioannis, ante Ossuariam sub saxo: cui infusum est Orichalcinum Epitaphium: in quo notatur ipse (sic enim in Testamento suo iusserat) Baccalaureus Parisiensis. (Sic Dux quidam Bauariæ, Albertus, cucullam Baccalaureatus, quem Parisina in vrbe nactus erat, cum eiusdem gradus alia veste, multos annos gestauit: vt in Ioan. Manlii collectaneis de Phil. Melanchth. legitur. Eixbwc. Non enim illis temporibus erat Magistrorum & Doctorum copia, nec vilitas, vt nostro seculo.) Ordinauerat etiam Conradus, vt tres crucigeri nummi darentur quotannis alicui, illud Epitaphium extergenti. Si lapis ille adhuc reperiretur: pateret (opinor) inde annus, quando ille Conradus obiisset. Conradus Grieckenbachius.

Cæterum erat is, quanquam vitæ honestæ, tamen iocosus & iucundus. Itaq; frequentare domum eius viri honesti, multi etiam nobiles, solebant: ibiq; conuiuiis & sermonibus sese oblectare. Sita erat domus ea trans amnem Cocham, in VVeilerina platea, iuxta fanum S. Ioannis. In quo, antequam è vita Conradus discederet, sibi quotannis anniuersaria sacra, quinquies ab omni sacerdotio facienda, curauerat. Illo autem tempore, portæ, quæ inter vrbem & suburbium erant, solebant circa vespertinum pulsati campana Aue Maria, signum claudi. Quodam itaque die, cum D. Conradus conuiuas secum in multam noctem haberet: vinum eos defecit: nec poterant, portis (vt dictum est) clausis, rursus ex vrbe vinum afferre: neque etiam in suburbio vendebatur. Res equidem tristis: sed cui tamen ingeniosus Conradus, artificiosè succurrit. Accendit celeriter fascem straminis, pertica impositum: ac per coquinæ caminum in tenebras porrexit. Qua flamma conspecta: vigil Sammichælicæ turris, vociferari ex alto in subiectam vrbem de incendio: Classicum etiam campanæ sonitu canere. Extemplò concursus hominum factus, trepidatio magna. Vbi est incendium? Trans Cocham. Qua in parte? Circa Grieckenbachianam domum. Cursitatum vndique ad suburbium: portæ, continuo patefactæ. Interim, dum ita strepitur, dum portæ patent: quidam à Grieckenbachio, homo vigilantis curæ, ὀξυωπὴς καὶ προδώκης, armatus vna atque altera lagæna non parua, in vrbem inuolat: lagænas vini plenas afferi. Sed quamprimum portæ fuerant reseratæ: ciuesq; accursuri erant: eruditus ille noster, perticam iam è camino detraxerat, stramen restinxerat, silentio sese suosq; comprimebat. Dixisses, cochleas (τὰς φυγεκλίνας) se intra testas suas contraxisse. σκλητ. Vbi incendium? Nullum est. Redite domos vestras, feliciter, ciues. Apud nos omnia recte sunt. Hoc strategemate madidis sodalibus vinum partum fuit. Res post tres menses innouit per ciuitatē: sed risu transmissa est: nec aliquid contra Parisiensem Baccalaureū actum. Quiescat in pace.

Comica & facета narratio de illo.

Tuttlingæ Op.

Anno 1394. Ioannes de Lustnouv tenebat Tuttlingam, oppidum ad Danubium: cui arx Honberg in monte imminet, condita 1460. Fuerat autem Tuttlinga 1327. Dominorum VVartenbergensium. Hodie est VVirtembergensium. Insignia eius, sicut VVirtembergica, sunt tria nigra cornua ceruina, in planitie flaua. In Tuttlingensi præfectura, supra Thalam est vetus indicium arcis, Lupfen dictæ: anno 1415. destructæ. Arx Karppfen, antiquitus pertinuit ad Tuttlingensem præfecturam. Eam comes VVirtemberg. Eberhardus, beneficio siue feudo Ioanni Karppfio concessit: in quod is & dignitatem nobilitatis accepit. VVartemberga, arx montana, olim proprios habuit nobiles (sic Barones olim nominabantur) hodie vero comitibus Fyrstembergicis paret. VVartembergensium insignia: Leo ruber erectus, cum lingua rubra exerta, in albo campo. In galea, dimidiatus Leo erectus, cum lingua itidem eiecta. Tegmen galeæ, rubeum & album. Lustenouiorum nobilium Insignia, clypeus cæruleus: in quo, album cerui caput, albis cum cornibus. Supra galeam, alba cornua ceruina. Galeæ tegumentum, cæruleum & album.

Lupfen arx. Karppfen.

VVartembergenses. Lustnouii.

Herter Ioannes.

Viuebat hoc anno (testibus literis) strenuus vir, Ioannes Herter de Dusselingen, miles: ad eumq; pertinebat collatio, seu ius præsentandi, præbendarum, pertinentium ad præmissariam altaris B. Catharinæ virg. siti in Ecclesia Egnolfshein, &c.

Stettensis Prioressa.

Ich Aberli der Schmid / Weiland Vogt zu Hechingen / verjech offentlich / ꝛc. Daß ich von der Ehrwürdigen geistlichen Frawen Adelhaiten der Priorin / vñ von dem Conuent / des Closters zu Stetten Prediger Ordens / zu einem rechten Lehen empfangen hab / anderthalb mansmat Wiesen / gelegen in Gailkofen / ꝛc. mit gutem gunst vnd willen Gutin der Wälchin / Closterfrawen zu Stetten in dem Closter: Vnd Itel Walchs / ihres Bruders / ꝛc. *Datum Hechingæ, proxima feria 6. post Hilarii.*

VVal. ii.

Senfft.

Conradus Senfft, vel Sulmaister, Halæ florebat: vxorem habens Elisabetam de Stetten, cognomento Veldnerinam.

NOBILES AB EBERHARDO PACIFICO, VVIRTEMBERG. COMite, castigati. Nicopolitana Christianorum à Turcis clades. Mompelgardensis familia, coniuncta cum VVirtembergensi. Nobiles Vrbachenses & Herreri. Ratisbonæ XXII. Hasti ludium. Ciuitates Augustana & Lindouiensis. Comitatus Helffenstain. & Albeccensis, ad Vlmenses.

CAPVT V.

ANNO 1395. Eberhardus Comes VVirtembergensis (ille Mitis, der Gütig) quia pacis studebat, ideoq; semper aliquid de suo iure remittebat: à pleraq; nobilitate sua, non tamen puta-

pus stus est, quanti erat. Hi itaq; quatuor Duces (quos, Reges vocabant) elegerunt atq; ex arcibus, quas multas & firmas in hac regione habebant, admodum insolenter contra Dominum suum se gerebant. Rumor erat, eis etiam à ciuitatibus faueri. Comes naturâ nequaquam ignauus, sicuti putabatur, periculi magnitudine commotus, rationem disp iciebat, qua sibi consuleret: illis aut mitigandis, aut dissociandis, aut vincendis. Cùm igitur aduersarij, quodam die in oppido Haimshain conuenissent, cœpta consilia perfecturi: comes contracto vndique ex oppidis ac villis suis exercitu, noctu venit: & prima luce oppidum obsidione cingit. Quid praterea? ἤρασε, πέμπρησι; Ἐξαράξασε σῖτο χαπίζει. Ignem infert oppido: nec quenquam inde euadere sinit. Flagrante itaq; igne, & omni exitu obstructo: nobiles, qui paucitate suorum resistere maioribus copijs Eberhardi non possent; coacti sunt se in potestatem & arbitrium victoris permittere. Qui in eos vsus est æquitate, qua decuit: auctoritatem inde nomine prudentiæ & fortitudinis egregiam nactus. De quo bello, in quodam M. Scr. sic reperiebam scriptum. **Vnser Keyser Ruprecht** (at Rupertus à 1400. vsq; ad 1410, imperauit) **was Krieg zwischen Graff Eberharten von Würtemberg/dem feisten Herren/vnd den Edelleuten in Schwaben: die ein Gesellschafft gemacht hatten/ vnd einen Schlegel antrugend: Vntz das Haimschen das Stättlein gewonnen ward: Da wurden sie gericht.** Id est, vt intelligo, transactum inter partes fuit. Postea, bonis etiam legibus, & optimâ disciplina, Rempub. Eberhardus temperauit: vsus in Senatu, prudentissimis viris sui temporis. In Aula sua habuit duos Episcopos, Augustanum ac Constantiensem (de quibus tamen non constare Gabelc. ait) Abbatemq; Elvvangensem. Habuit Duces Teccenses & Vrslingenses, Marchionem Badensem (Hochbergensem Gabelc. mauult) octo comites, quinq; Barones & plus LXX. nobiles. Inde, ad quas suis controuersias componendas (nam, pacificus maximè) in toto ferè Imperio adhibitus: vt, Ducum Bauariæ inter se: vt, Burggrauij Noribergensium, & Rotenburgensium ad Tubarum.

Nobilium insolentia, ab Eberhardo Miti castigata.

Haimshaimi.

Consiliarij Eberhardi.

Eodem anno, ingentem cladem Christiani à Turcis acceperunt. Repetenda autem res altius est. Occuparant iam ante 1300. Christi annum Turcæ Natoliam (τὴν ἀνατολὴν) id est, minorem Asiam: orti à Scythis, qui Tartari nominantur: solitudines vltra Caspium mare, circa fluuium Volgam incolentibus. Ceperat deinde Turcarum Sultanus primus Ottomanus Siuam, vel Sebastiam: filius eius Orcanes, Bursiam, siue Prusam: Amurates, Callipolin, Philippopolin, Adrianopolin. Idem Lazarum Seruiæ Despotam, & Marcum Bulgariæ Dominum, Albaniæq; (Petri) principes superarat. Successerat ei filius Baiazetes: qui Marcum cum Bulgarorum nobilitate interfecerat: Bulgariamq; ferè totam occuparat: nec minus Græciam, præter Athenas, & Moream, id est, Peloponnesum. Vexauerat etiam Bosnæ Regnum, Croatiam, vlteriores q; partes Illyrici. Constantinopolin autem 1389. obsidere ceperat. Quæ obsidio duravit postea in VIII. annũ. Ergo Græcus Imperator Manuel, obsidionem Turcis vrgentibus, in Italiã, Galliãq;, auxilij comparandi causa nauigauit: sicut Turcograciæ nostræ lib. 1. docetur. Sigismundus igitur, Vngariæ Rex (cui etiam ipsi Turcæ nimis vicini fieri conabantur) adiutus copijs Gallorum & Germanorum, contra Barbaros proficiscitur: & ad Bulgariæ nobilem vrbem Nicopolin, quam obsidebat (à Germanis Schiltau nominatam) cruento prælio vincitur. Causa eius calamitatis fuit: quòd de priore loco in hostem pugnandi, contenderunt Vngari, vt rerum Turcicarum peritiores: contendebant Sueui, vt ab antiquo habentes primas præliandi parteis (**den Vorstreit**) contendebant Franci, siue Galli, pro innata sibi animi elatione: vt qui dicebant, hastis suis non modò hominem non esse metuendum: sed cœlum etiam ruens suffulciri posse. Proinde apud Nicopolin, Philippi Audacis Burgundionis filius Ioannes Niueruensis, prius in hostes ruit: quam è castris signa proferret Sigismundus. Pugnarunt tamen Franci egregiè, ac vincebant. Sed cùm, equis dimissis, pedites pugnarent: in castra equi, vt strati frenatiq; erant, recurrentes, sessoribus vacui, errorem amicis iniecerunt, tanquam Gallis profligatis. Δεινὸν, ἢ ἄγνωτα, κακόν. Vngari itaque, cæteriq; fugæ se mandarunt: in qua multi periêre. Inter quos imprimis, illustris Mompeligardi Comes HENRICVS, comitis Stephani filius, VVirtembergensis Ducis Christophori atauus: vir in re militari præstantissimus: Patre adhuc superstite, interijt. Ex Argentoratensibus autem perierunt tres Zornij, & quatuor Mylheimij. Duo ex Mylheimia familia redierunt: vnus, qui in via ægrotauerat: alter, nomine Ioannes, ex prælio euaserat. Perierunt item, Ioannes Engelbrechtus, & Fridericus Halgensteinius, equites aurati. Præterea, VValther de Endingen, ein **Edelknecht**: & Hugelij Syessy filius, cum seruis suis. Non enim redierunt: licet magnis impensis à cognatis inuestigati fuerint. Capti sunt multi Proceres Sueuiæ, Bauariæ, Austriæ: captus Ioannes

Turcarum origo, & incrementa.

Constantinopolis obsidio.

Clades Sigismũdi ad Nicopolin Bulgariæ.

Mompelgard. Comitis Henrici interitus.

Et Argentinensium nobilium.

Capti à Turcis.

Aurei velleris ordo.
Colchis.
Miregrelia.

Ioannes Burgundio, cum suorum multis. Qui postea CC. millibus Aureorum cum quibusdam dimissus, aurei velleris ordinem instituit. Nam fuerat in Colchide (hodie Mengrelia, vel Miregrelia) asseruatus: in quam olim (ante Christum fortasse plus 1230. anno) Iason cum Argonautis propter vellus aureum nauigauerat. Insuper ideo instituisse ordinem putatur: quòd ex Astrologo quodam audiuerit: ex sua stirpe illum, Imperium Turcicum deleturum esse, qui ignem in pectore ferret. Proinde Princeps, qui aurei velleris societate decorati sunt, torquem aureum gestant: in quo S. Andreæ crux, & ferrum cum silice excussorio, aureumque vellus, conspiciuntur.

Schiltberger Ioannes.

Captus quoque fuit Ioannes SCHILTBERGER (tunc, adhuc puer) Monachio Bauariæ oppido ortus: qui historiam captiuitatis, laborum, & reditus sui, populari lingua descripsit: ab anno 1394. (quo cum Domino suo Leonhardo Reichertingero, castra Sigismundi R. secutus erat) vsque ad 1427. Christi annum. Copiæ Sigismundi, æstimabantur LX. millia virorum: Baiazetæ verò, Nicopoli obsessæ succurrentis, CC. millia. Cæsar Turcarum LX. millia: Christianorum vero, XX. millia. Inter quos ex Bauaris (vt à Schiltbergero scribitur) herus ipsius Leonhardus, Werner Bentzenavver, Vlricus Kugler, alijque multi.

Sigismundi R. euasio.

Captiuorum etiam maior postea numerus, ferro à Barbaris trucidatus Sigismundus in Pontum Euxinum (τὴν μαύραν θάλασσαν, Nigrum mare) fugiens descendit: Constantinopolin venit: atque à Veneto Nauarcho Thoma Mocenico, cum suis longa circumuectione in Dalmatiam restitutus est. Accidit illa clades pridie S. Michaëlis, die Lunæ. Æmyl. lib. 10. Auent. libr. 7. Naucler. 2. part. Gener. 47. & alij. De ijsdem rebus, Chalcocondyles libr. 2. M. Scr. οἱ κελτοὶ, inquit, αὐθάδεις τὲ ὄντες, καὶ ἀγνώμονες ὡς τὰ πολλὰ: ἀξιοῦντες σφῶν αὐτῶν μόνων τὴν νίκην γενέσθαι: ὁπλισάμενοι ἐπῄεσαν πρότεροι, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς βαρβάρους. μάχης δὲ καρτερᾶς, γενομένης τρέπονται: καὶ φεύγοντες ἀνὰ κράτος, καὶ οὐδενὶ κόσμῳ, ἐπιπίπτουσι τῷ σφετέρῳ στρατεύματι, ἐπισπομένων τῶν τούρκων, &c. Σιγισμοῦνδος δὲ, διακυνδυνεύσας τὰ ἔσχατα: καὶ παρὰ βραχὺ ἁλῶναι διαφυγὼν: ἐμβὰς ἐς τριήρη κατὰ τὸν ποταμὸν: ἔπλει ἐς βυζάντιον παρὰ βασιλέα ἑλλήνων: ἐς λόγους δὲ ἀφικόμενος, καὶ χρηματίσας αὐτῷ, ὅσα ἐβούλετο: ᾤχετο ἀποπλέων ἐπ' οἴκου.

GENEALOGIA ILLVSTRIS MOMPELIGARDENSIS COmitis Henrici, qui ad Nicopolin perijt: & simul deductio illustrissimæ VVirtembergensis domus, vsque ad præsens tempus.

Mompelgardenses Comites.

1. *Reinaldus de Burgundia. Vxor Guilelma, comitissa Montispeligardi. Hinc nati:*
2. *Ioanna, nupta Comiti Catzenelenbogio.*
   Hantzellet, nupta Marchioni Badensi.
   N. nupta Comiti à Pfirt.
   Othouinus, Comes de Burgund. Comes Mompeligard. obijt sine liberis.
   Agnes de Burgund. nupta D. Henrico à Monte Falcone, Comiti Mompeligardensi.
3. *Ex Agnete & Henrico, Stephanus: cuius vxor, Margarita de Cabilone, von Schalon.*
4. *Ioannes Philippus,* ἄτεκνος.
   Ludouicus, electus Archiepiscopus Bisuntinus.

Henricus.

Henricus, comes Mompelig. Dominus de Orba, ad Nicopolin mortuus. Vxor, Maria de Chastillon, Domina de Orba. Hinc filiæ quatuor.

5. *Agnes, Comitissa Mompel. Nupta Theobaldo de Nouo castro.*
   Margarita, Com. Momp. Nupta Humberto, Comiti à Rupe. ἄτεκνος.
   Ioanna, Com. Momp. Nupta Ludouico de Cabilone, Principi de Oranges.

Henrietta.

Henrietta, comitissa Mompeligardi. Nupta Eberhardo iuniori, comiti Wirtembergensi. Supra cap. 4. His nati:

VVirtembergenses Comites recentiores.

6. *Ludouicus, comes Wirtembergensis & Montisbeligardensis. Vxor eius, Mechtilda, Palat. vel Bauara Ducissa. Ex quibus natus est Eberhardus, Dux primus Wirtembergensis.* ἄτεκνος.
   Vlricus, cognomine Beneamatus. Vxor, Elisabeta Bauara.
7. *Eberhardus, secundus Dux.* ἄτεκνος,
   Henricus, comes Wirtemberg. & Mompeligardensis.
8. *Georgius, ex Eua Salmensi comitissa. Ei nati ex vxore Barbara Hessa sunt, comes Fridericus, & Eua Christina, virgo 1575. mortua.*
   Vlricus, ex Bitschensi comitissa Elisabeta, tertius Dux. Vxor eius, Sabina Bauara. Hinc nati:

9. *Anna,*

9. *Anna, Ducissa* Wirtembergensis. *Obijt 1530. virgo.*
Christophorus, quartus Dux. Vxor, Annamaria, Marchionissa Brandenburgensis.
10. *Multi liberi vtriusque sexus: ex quibus hodie 23. Octobris, 1591. feliciter quin-*
tus. Dux est Wirtemberg. & Teccens. ac Comes Mompeligardicus, illustrissimus ac clemen-
tissimus Dominus noster LVDOVICVS.

Eodem 1395. anno, pridie S. Georgij, Eberhardus de Vrbach, eques, Lorchensi Mona- Vrbach. Eber-
sterio tradidit curiam in Berbach: vt sui perpetua memoria, ob salutem animæ suæ, vsurparetur, hardus.
Signauit cum ipso frater suus Ioannes de Vrbach.

Florebant tunc ex nobili familia Tuslingensium Herterorum, tres fratres: Ioannes eques, Herteri Tusling.
Fridericus, & Iacobus, nati Ioanne Hertero piæ memoriæ. His apocham dedit hoc anno Ioannes
de Hussow/ zu Hussow gesessen: *sigillis etiam munitam, Ioannis de* Lustnow/ *soceri ipsius:* Hussovv.
& Anshelmi de Herrenberg, seines ohems. Die S. Margaretæ. D. Gabelc. Hirsovv putat le- Lustnovv.
gendum. Nam de hac familia, & pago Hirsovv non longè à Tybinga sito, constare. Ego vero in
autographo legi Hussovv.

Calvæ, anno Domini 1395. auff Sambstag vor *purificationis Mariæ*, starb der edel Calua.
vnd vest Dieterich von Sachsenhaim.

Anno 1396. Ruxnerus ponit vicesimos secundos solennes ludos equestres: Ratisbonæ Hastiludium 22.
hebdomade post proximam S. Bartholomæi Dominicam celebratas. Quibus interfuisse scri- Ratisbonæ.
buntur Suevi.

Equites. *Wilhelmus Rechbergius. Ludouicus Schellenbergius. Burcardus Fribergius.*
Vlricus Bappenhaimius. Albertus Wildenstainius.

Nobiles. *Wolfius Truchsæssius de Hæfingen. Ioannes Truchsæssius de Ringingen. Phi-*
lippus Rechbergius. Georgius de Vvaldeck. Conradus Freudenbergius. Vvilhelmus Marescallus Freudenberg.
de Bappenhaim. Et alij.

REGES FVERVNT HI EQVITES.

Vvilhelmus de Fravvenberg, Bauaricus. Gothardus de Eglofstein, Franconicus. Ioannes Eglofstain.
Landschadius, Rhenensis. Erckinger de Rechenberg, Suevicus. Waren zu blat getragen. *Qua-* Zu blat tragen.
la hic honor fuerit: nescitur ab hodiernis nobilibus, quos interrogo: vt si quis post ducentos ab-
hinc annos nesciret inter doctos: quid fuisset olim, Magistros aut Doctores creatos esse.

Seditio Lindouiæ extitit: ad quam sedandam oppida Imperialia concurrerunt: & complu- Lindauiensis se-
res ditiores virt, supplicio capitis affecti sunt. In ordinem tunc coactis panicijs: Tribunitia pote- ditio.
stas in Senatu inualuit. Itaq; munia illa, & eorum administratio, quotannis die S. Ioannis Bapt.
ex veteri instituto à plebe renouari solet. Munst. lib. 3. cap. 246.

Augustæ domus, in qua Choreæ duci consueuerunt, siue Orchestra, ad S. Mauricij ædificia Augustæ orche-
tacet: quæ antea steterat in Perlaco. stra.

Adulterina moneta in eandem vrbem irrepebat. Ideo Inspectores rei monetariæ ibi
instituti.

Bonifacius IX. PP. Ecclesiam in Magstat Parochialem incorporauit Bebenhusano Mo- Magstat.
nasterio, cum omnibus pertinentijs & juribus suis: petente sic nobili viro Eberhardo, Comite in
Vvirtemberg: ob compensanda damna, illis tempore bellico illata. Litera, Romæ 1396. apud S. Pe-
trum scripta, 8. Kal. April. Pontificatus eius anno 6.

Schulthais/ vnd die Richter der Statt zu Tübingen/ *sigillo suo (in quo inscisum cir-* Tubing. Magi-
ca vexillum erat: SIGILLVM CIVIVM DE TVWINGEN) confirmarunt literas: qui- stratus.
bus Friz Frick/ Bürger zu Tüwingen/ Friken deß Webers ehelicher Sohn/ *huic suo pa-*
tri, & hæredibus eius, vendiderat sex iugera agrorum, sita in vico Tußlingensi, vmb zwaintzig
Pfund guter vnd genemer Haller. *Actum proxima Feria 6. post diem omnium sanctorum.*
Tanta vilitas rerum tunc erat. Hodie fortè 420. Florenis valerent.

Hoc 1396. anno, Vlmenses Comitatum Helffenstainensem emerunt. Decrescente nam- Helffenstain.
que Helffenstainensium re: oppidum Geislinga, & vniuersum dominium illud (cum villis,
pradijs, castris, telonijs) in potestatem Vlmensium vênit, sed ingenti auro. Ter autem Co-
mitatus eis astu ereptus, ter restitutus fuit, sed infirmè: donec contractus, per Papam, Impe-
ratorem, & Electores, patriæque nobiles, sigillis corroboratus est. Cùm item alij Comites ab
Vlmensium Iudæis ære alieno opprimerentur: comitatumque Albeck, cum castro & oppido, Iu- Albeck.
dæi ad se rapturi essent, vt oppigneratum: Vlmenses de manibus Iudæorum redemerunt, &
adhuc

adhuc tenent. Ad VVerdenbergenſes aut pertinuiſſe comitatus is dicitur. Vlmenſibus etiam, & ſocijs, venit ditio Hochbergenſis, cum Rotenburgo & Horba: quæ tandem Auſtriæ Archidux redemit. Venditione porrò Helffenſtainia facta: comitiſſa Helffenſtainenſis (quam F. F. F. Reginam Vngariæ fuiſſe ait) Vlmenſes appellare ſolebat filios ſuos. Quare? Quia ipſi (inquit illa) noſtri hæredes erunt. De Albeccenſi autem comitatu, tunc vulgò dicebatur eum à VVerdenbergenſi Comite conſumptum, Vlmæ ſemper accipiendis lebetis: id eſt, vt intelligo, libis dulciarijs, **Läbkuchen.**

AVGVSTÆ SEDITIO QVÆDAM. ALTARIS CONSEcratio Bebenhuſæ. Marquardus Epiſcopus Conſtantienſis. Achillis Gaſſari natales. Cura animæ Georgij de VVelvvart. Studiorum Græcorum reſuſcitatio in Italia, per Manuelem Chryſoloram. Baiazetes Turca, è Tamerlane captus. Reſtitutio cœnobij VVengenſis apud Vlmenſes. Secta Albatorum. In Occid. VIII. Cæſar, Bauarus Palat. RVPERTVS, vel Robertus. Beneuolentia inter Bauaros & Auguſtanos. Nobiles aliquot de Ehingen.

CAPVT VI.

Auguſtæ, penſio vinaria.

ANNO 1397. Auguſtæ, exceptis aliquot tribubus, cæteræ tributum vinarium (das Vmbgelt*) darerecuſabant: hisque per illas ſedatis, tamen remiſſum eſt à Senatu hoc tributum.*

Egelſtal.

Eiuſdem anni die S. Eliſabetæ, tradidit Cunradus Gut zu Engelſtal *(habens fratrem & filium appellatos Bibli) in Comitatu Hohenbergenſi, Noſocomeo & leproſis oppidi Rotenburgi ad Nicrum, tres aquas piſcatorias in Obernavv, 70. libris: vt ſui, & ſuorum anteceſſorum, ſingulis anzarijs in perpetuum fieret mentio cum precibus, in re diuina. Teſtes, frater Bigli, & filius Bigli (eſt ne Vigilius?) nec non amici, Theodoricus Becklinus de Hochdorff, & Bentzo Herter, ciuis Rotenburgenſis. Sic, in Autographo, Bibli & Bigli. Sed putat Gabelc. debere eſſe Sigli: quod fortè Diminutiuum ſit à Sigiſmundo.*

Obernavv.

Altare Bebenhuſæ, conſecratum. Circker.

Bebenhuſæ, altare S. Andreæ Apoſtoli, quod antea in Hoſpitali erat, translatum eſt in partem vltimam Eccleſiæ, ad Occidentem, ad dextrum latus: & ab Henrico Zirckero, Thermopolitano dioteſis prouinciæ Athenarum Epiſcopo conſecratum, 18. Iun. 1397. ad honorem S. Andreæ, & Iacobi Maioris, Apoſtolorum: Erhardi, Epiſcopi & confeſſoris: Leonhardi, confeſſoris: Hainrici Imper. & vxoris eius Kynigundæ *virginis: Agathæ & Cæciliæ, virginum & Martyrum. Dedicatio huius altaris celebrabatur die S. Ioannis ante portam Latinam: quo die, & dedicatio Eccleſiæ huius. Quicunque igitur pœnitens, & veniam petiturus coram hoc altari flexis poplitibus, tria Pater noſter, & tria AVE MARIA, deuotè deblaterabat: habebat XL. dies indulgentiarum criminalium, & C. dies venialium & vnam Carrenam, de iniunctis pœnitentijs, qualibet vice, quoties locum viſitaret. Altare conuerſorum, ab eodem Zirckero, eodem anno & die, iiſdemque indulgentijs, reconciliatum eſt: in honore S. crucis, Philippi & Iacobi Apoſtolorum. Epiſcopi Vdalrici, & Dorotheæ virginis.*

Sancti noui.

Hinc, indulgentiæ.

Reconciliatio alius altaris.

Albæ Dominorum. Anno Domini 1397. die Malachiæ Epiſcopi, obijt Domina Hedvvigis de Hemertingen, relicta Richelini de Mercklingen armigeri vidua.

Ibi etiam eſt ſepulchrum Eberhardi militis de Smalſtain, & Chunegundis vxoris eius.

Krafft.

Vlmæ. Anno 1397. da ſtarb Ludwig Krafft: Der den erſten Stain legt an der Pfarrkirchen. *Et Ludouicus, filius ſenioris Kraffij,* bey der Herrbrück/ 1433.

Fride. Nellenburgius, Epiſcopus Conſtantienſis. Randeck.

Anno 1398. Fridericus, Comes à Nellenburg, die S. Galli fit Epiſcopus Conſtantienſis: & præſente patre Comite Conrado, inſigni pompa conſecratur. Sed audito, Epiſcopatum eſſe ἀνάπλεως ære alieno grauatum: reſignauit eum decimo die pòſt: gratias Canonicis pro honore agens. Ei ſuffectus eſt Marquardus, nobilis à Randeck, Neidlingij generis: nothus filius Marquardi Auguſtani 1369. Epiſcopi. Præfuit ann. 10. obijt 1408. Attinet etiam hæc familia ad D. Achillem Gaſſarum, virum excellentem. Hic enim 3. Nouemb. 1505. ante Solis ortum, Lindoiæ natus eſt Parentibus, Vlrico Gaſſaro, & Vrſulâ Randeccia, Caſpari nobilis à Randeck filia. Pater, profeßione chyrurgus erat, & miles: qui aliquoties in patria tribunatum, in tribu ſua geſſit: Capitaneusque militum patriæ ſuæ fuit: quando

Achillis Gaſſari natales.

Maximi-

Maximilianus I. Romam coronæ accipiendæ causa 1508. cogitabat: qui posteaipso vsus est pro-prio domestico, Chirurgo. Bruschius & Henning.

Vixebant tunc etiam: Volmar Mager/ Vogt zu Kirchhaim. Anna von Neuf-fen/ Closterfraw zu Kirchhaim. Contz von Rinthaim/ Edelknecht. Cecilia von Baltz-husen/ sein Ehelich Fraw.

S. P. Q. Vimensis, donauit Wengensibus cœnobitis Ecclesiam S. Barbaræ in Holtz- Holtzkirchen.
kirchen. Brusch.

Domus Calcearia (das Schuchhauß) ædificata Augustæiuxta Orchestram est. Con-flagrauit ibidem Ecclesia Nudipedum. vel Minorum.

Fritzus de Nengingen ad Hohenrechberg, & Greta de Othendorff vxor, vendide- Nenningen.
runt Adelbergensibus decimas in Holtzhusen. Sigillis confirmarunt fratres Fritzi, Haintzus Holtzhusen.
& Merckus (Marquardus) de Nenningen: nec non Hanso de Verckingen, & Cuntzo de Degenfeld.

Anno M. CCC. XCVIII. die S. Viti, Hainricus Præpositus Madelbergensis: & 1396.
cuitè die S. Matthæi, Volckartus Lorchensis Abbas: literis sese obstrinxerunt de negotio sequente.
D. Georgius de Wellvvart eques, & vxor eius D. Anna de Schechingen: considerata incertitu- VVelvvarti Ge-
dine horæ mortis: ad salutem animarum suarum, suorumque antecessorum & successorum, orgy cura ani-
ordinarunt: vt sibi suisque Missa in singulos dies, eaque æterna, Lorchæin ara S. Mauricij ma, apud Lor-
celebraretur. In quam rem quotannis impendi deberent XXI. ℔. Hall. quas de Lorchensibus cham.
emerunt CCC. XV. ℔. Hall. Quòd si Lorchenses, successu temporis conuincerentur secordiæ Certu conditio-
& negligentiæ in illa liturgia celebranda: eam cum fructu Madelbergam statuerunt trans- nibus.
ferendam: vt ibi celebraretur in altari S. Andreæ: fructu XL. librarum, ex Lorcha danda-
rum. Si etiam Madelbergenses negligentiæ conuincerentur: restituendam esse Missæ huius
celebrationem, cum XL. ℔. Lorcham. Et ita semper à negligente ac secorde parte, ad alte-
ram, quæ diligenter officio esset functura, rem deuoluendam. Sigillarunt Lorchensium lite-
ras, viri nobiles: Ioannes de Vrbach, Schorndorffij habitans: & Cunradus Adelmannus: Vrbach.
Adelbergensium verò, ipse Præpositus & conuentus. En vinculum, en τὸ συνέχον, diligentiæ Adelman.
in eripienda ex purgatorio anima præstandæ. Hic illic animas Regina pecunia seruat. At
sanguis Iesu Christi, qui semel eo profuso, æternam nobis redemptionem inuenit, purgatorium
credentibus vnicè sufficiens est.

Curiam quandam in marca Butikaini (zu Bietigaim) locauit Abbas Volkartus & Bietikaim.
conuentus Lorchensis, Cuntzoni Bußingero Butikatnensi: qui quotannis certum numerum
frugum exhiberet mensura Gruningensi, ad S. Martini. Signatores, der from vest Hug
von Benningen: Vnd der erbar Priester/ Pfaff Hainrich Kremmer/ Pfarrher: zu
Butikain. Es war ein Erblehen: id est, ad hæredes quoque transibat ea locatio.

Hoc 1398. anno, Comes Lucius, vel Ludouicus, de Landau, nobilis eques dictus, Landau.
Eberhardi F. obijt die Lunæ post Michaëlis. Sepultus cum vxore Guta Gundelfingensi, in
S. Crucis valle. vide 1387.

Obijt (vt in Albano Dominorum cœnobio est) 1398. Kal. Ianu. Adelhaidis de Flehingen, Flehingen.
vxor Spirensis, & soror Domini Marquardi Abbatis, benefactrix huius Monasterij. Requi-
escat in pace. Miserere mei, Deus, secundum M. M. T.

Phorcæ in Choro Dominicanorum. Anno Domini 1398. obijt nobilis Domina Eliza-
beth Nochettin, vxor Heinrici de Heting, in die Philippi & Iacobi Apostolorum: cuius Nochet.
anima R. I. P.

Obijt 1398. Feria quarta ante assumptionem Domini, Fridericus de Wurmlingen. VVurmlingen.
Vide supra libr. 2. cap. 17.

Emanuel Chrysoloras Constantinopolitanus, Turcarum violentia motus, in Italiam, Chrysoloras.
Florentiam, Romam, Mediolanum, venit hoc tempore: eoque Græcas literas & disciplinas re-
duxit: vnde amplius IↃCC. annos exulauerant. Obsessa enim, post Regis Sigismundi in Bulga-
ros profligationem, à Barbaris rursus patria: Venetias delatus est: ac publico salario conductus,
Florentiæ docuit, habens diligentissimos è nobilitate clara auditores: Robertum Rufum, Pallan-
tem Onuphrij F. Strozzam, Iacobum Angeli, Petrum Paulum Vergeriũ Iustinopolitanum, Fran-
ciscum Barbarũ Venetum, & alios multos. Ab hoc principio, succedentibus Emanueli postea alijs
doctis Græcis: progressu temporis etiã in Galliam, Germaniam, Angliam, propagata sunt studia

Græca:

Græcæ litteræ, in occidente renatæ.

Græca: quæ hodie in Italia frigent. Insecuto tempore, Chrysoloras ad Imperatorem suum Constantinopolin redijt. Postea Constantiam cum alijs ad Concilium missus: ibi 1415. mortuus & sepultus est.

Senffrij.

Hælæ viuebant Conradus & VValther, Senffrij, fratres.

Tamerlanes, Bajazetæ Turcarũ Regu victor.

In Oriente Tamerlanes, Scytharum potentissimus Princeps, irruit cum duodecies centenis millibus hominum in Asiam minorem. Baiacetes igitur, obsidione Constantinopolis relicta: cum magno exercitu Angorium (olim Ancyram) profectus est: & apud Stellam montem (vbi quondam cum Mithridate Ponti Rege, Pompeius M. pugnauerat) cum Tamerlane prælio congressus, superatus, & captus est. Hunc ergo Scytha σιδηρᾶ γαλεάγχᾳ, ferreæ Caueæ, inclusum, postea per Asiam ludibrij causa circumduxit: donec miseriarum ei finem mors attulit. Descripsit Tamerlanis vitam Petrus Perondinus Pratensis. Vocatur apud Chalcocondylem τεμύρης. Temir, ferrum, gladius. Temur Chan, Temur Rex. Successit altero anno V. Turcarum Rex Machometes.

VVengense cœnobium Vlmæ, restitutum.

Anno 1399. cùm tempore superioris Vlmæ obsidionis: quam Carolus Cæsar, & F. VVenceslaus, susceperunt: Cœnobium Insulanum vel VVengense destruxissent Vlmenses: ne hostes inde nocere vrbi possent: dederunt, periculo liberati, ijdem hoc anno ei Monasterio restaurando hunc locum, in quo adhuc hodie est: vbi foris hæc inscriptio legitur. ANNO DOMINI M. CCC. XCIX. an S. Leonharts Tag/da liegt Hartman Esinger/der Bürgermeister zu den zeiten war/ mit deß Rhats heissen/ den ersten Fundamentstain/an diß Gotshauß der Herren von den Wengen/ꝛc. erneweret 1563.

Ehinger Hartman.

In Chron. M. Scr. Rauenspurg. scriptum est: Anno 1399. an S. Michels Abendt/ da kamen die weissen Leut her. Hoc intelligendum sine dubio est de secta nouæ Albatorum, quorum aliquot etiam in oppidum Sueuiæ Rauenspurgum venerint. Eius sectæ Italus quidam Sacerdos autor fuit: alba veste indutus, multitudinem hominum vtriusque sexus trahens secum: Crucifixi simulacrum præ se gestans, tanquam propter peccata hominum lachrymantis. Sed Pont. Bonifacius, fraudem subesse suspicatus, hominem exusit, sectamq; eradicauit. Expeditissima hæc disputandi, & homines conuertendi, via est, si Dijs placet.

Albatorum hæresis.

Gaisberg.

Eodem anno, die Veneris ante Lætare, Fridericus Gaisberg, Præfectus Scorndorffensis, & cum eo 12. ibi Iudices, de quadam controuersia iudicarunt: quæ in vicino pago VVillera erat inter quosdam incolas, & Lorch. Abbatem Volkardum, Georgij F.

VVillera pagus.

VValchus Volcardus.

Adelhaida Soelnerina, & Volkardus VValchus, coniuges, Curiam quandam Mossingæ sitã, & attinentias eius, tradiderunt generoso suo Domino Fritzoni Hohenzollern-seniori stipibus Iacobo Hertero, Eberhardo Græffero, Ernesto de Fyrst. Item, Pfaff Rudolfo, Kirchherren vnd Tegen zu Eschingen: Pfaff Hainrico, Kirchherren zu Offterdingen: vnd Pfaff Hainrico, Ludpriester zu Messingen. Die Martis post Lætare, 1399.

Fyrst Ernestus.

Eodem anno obijt Vlmæ Iohannes Rhot, Hermanni beati F.

Iubilæus IV. Annatarum institutio.

ANNO 1400. annus Iubilæus IV. à Pont. Bonifacio celebratur. Hic Annatas instituisse dicitur: id est, vt omnis, qui beneficium sit Ecclesiasticum consecutus: primo anno pendat dimidium sui prouentus, sedi Romanæ. Hoc, εἰσπήδιον est, der einstand. Cæsari VVenceslao, 13 Kal. Septemb. διὰ τὸ νωθρὸν τῶν πολιτῶν σφᾶς πρᾶγμάτων, abrogatum est imperium. Successit ei per breue tempus Fridericus, Brunsuicensis & Luneburg. Dux: sed stabiliter factus est OCTAVVS CÆSAR, RVPERTVS PALATINVS, Rex Romanorum, 4. idus Septemb. ad A. 20.

Rupertus, Cæsar in occid. VIII.

Klemmen.

Nuncupatus fuit Hertzog Klemm (teste G. Fabricio lib. Annal. Misn. 2.) à seueritate in bestes. τὸ Klemmen, pressare significat, θλίβειν.

Augustanorum & Bauarorum amicitia.

Post controuersiam de finibus, quæ inter Duces, Ludouicum Bauarum, & Fridericum Tecensem, fuerat, sedatam: & ludos circenses, choreasq; aliquot, Augustæ actas: VVilhelmus à Maixelrain, præfectus vrbi (Stattvogt: quod munus sex annos gessit) Ludouicum Ducem Boium, cum omnibus ipsius Aulicis, inter alia humanitatis officia, inuitauit ad lauandum in publico Augustæ Cellarienſi balneo (im Källersbad allda) antiquæ Germanorum simplicitatis exemplo, vt Gassarus ait. Inuento autem Teccensem Ducem Fridericum, Alberti Austriaci præfidem Sueuiæ & Alsatiæ fuisse: ac 1398. vita fungi desisse: sed filium eius, qui eodem nomine fuerit, 1413. anno vitam reliquisse.

Tecc. Friderici duo.

Circa hunc, 1400. annum, D. Eberhardus Truchsessius fertur quandam Ducissam Teccensem duxisse. Quæratur, sicubi inueniri potest. Putat D. Gabelc. fuisse Conradi Teccensis Ducis filiam, ex virida Estensi natam. Fuit Conradus hic, Friderici ex Anna Helffenstainensi F. Ludouici Patriarchæ Aquileiensis frater.

Wir Graff Eberhart von Wirtemberg/ veriehen vnd thun kund menigklichen mit diesem Brieff: Das wir Furdrer Böschen von Winiden / Wilhelm Böschen seligen Sohn/ zu einem rechten Mannlehen geliehen haben/ ein Virtheil an den grösseren vnnd klainen Zehenden zu Honacker/ ꝛc. Datum zu Stutgart 1400. Jahr/ am Mitwoch vor vnsers Herren Fronleichnams Tag. *In sigillo rubræ ceræ, obliquum scutum: in quo 3. cornua ceruina: supra quod, galea pileata: supra quam, cornu venatorium, extremis eius sursum porrectis. Hæc omnia, circulo circundata: circa quem, verba S. Eberhardi, comitis de Wirtemberg.* *VVirtemb. Eberhardi literæ.*

Eodem tempore florebat Hugo de Ehingen: testantibus Anniuersarij cuiusdam literis, in quibus ipse citatur testis. Anno 1414. Othmar Ehingenus obijt: testante clypeo eius apud Carmelitas Rotenburgi. Conradus de Ehingen Hastiludio Hailprunnensi 1408. interfuit. Obijt 1429. scuto ibidē testante. Wolfgangus Ehingenus obijt 1428. instituto æterno lumine 100. libris obolarijs: testāte vetere tabula in vico Kilberga. Fortasse fratres fuerūt, ex Petro nati, qui 1347. vixit. *Ehingenus Hugo, & alij.*

GAMVNDIÆ CONSVLES.

1400. Consul Ioan. Hugo. Prætor (Stettmeister) *Petrus Wolfius de* Wolfsthal/ *Vlricus de Thainbuch.* *Gamundiani Consules.*

1401. Cos. Petrus VVolf. de Wolfsthal. *Pr.* Hans im Hoff/ *Peter Copplin.*

1402. Hans Alwich. *Pr.* Hans Walther im Stainhauß/ Hans Appolt.

1403. Cos. Hans Haug. *Pr.* Sigfrid Heberling/ *& N.* Wägscheider.

1404. Cos. Ioan. Albicus.

1407. Cos. Nicolaus de Horckhaim.

1408. Ioan. Albicus.

1409. Walther im Stainhauß.

1410. Hans Albich.

Vlmæ anno 1400. Senator erat Eberhardus Schleicher. *Schleicher.*

Halæ Sueuicæ viuebat Conradus Senfftijes, & pater eius VValtherus. *Senfftij.*

Apud Bileram fluuium, vbi Hala Sueuorum est, viuebant hoc tempore nobiles de Hohenstain nominati. De quibus, supra lib. 2. cap. 13. *Hohenstain.*

Abbatia Hirsaugiensis mandata est Friderico, huius nominis secundo, natione Sueuo. Fuit XXXVII. Abbas: vita & moribus maturus: subditorum mores ad vitæ Regularis normam dirigens. In concilio postea Constantiensi, multum pro libertate Monasterij, & contra inobedientiam fratrum in Rhot & Reichenbach pugnauit. Præfuit itaq; vtiliter 28. An. *Hirsaug. Abbas Fridericus.*

Dornhaimi, Conradus Koßlius ciuis, & Juncker *Egenolphus* Flicher, *contractum quendam, Alperspachensibus factum, adhibita maiore parte Iudicum, approbarunt, die S. Lucæ.* *Dornhan.*

In Turingia, in territorio nobilium de VVangenheim, & in confinijs, lupi (VVervvolfæ dicti) deuorarunt pueros: & homines 15. annorum lacerarunt. Villas etiam ingressi, pueros parentibus præsentibus abstulere. Chron. Turing. Riuandri. *Lupi rapaces.*

RVPERTI CÆS. IN ITALIAM PROFECTIO. NOBILES, VOLII, & alij Sueui. Egenolphus VVartembergius, Quæsitor, vel summus Iudex, Rotvvilæ. Diuitaugiensis Abbas, Fridericus de Zollern. Appencellense bellum. Hastiludium XXIII. Darmstadij cruentum. Freibergerorum Achstettensium prosapia. Abbates aliquot Herrenalbenses. Superbiæ pœna in Bucicaldo Gallo.

CAPVT VII.

ANNO 1401. conspectus est cometa, exeunte Februario. Rupertus Rex, maximo exercitu apud Augustam collecto (scribente Funccio) Romam proficisci parat, Imperialis coronæ causa (teste Cuspin.) consequendæ. Postea intra Alpeis substitit: aut Venetis progressum vetantibus: aut Ioanne Galeatio, Duce Mediolani, obstante: propterea quòd confirmare ipsum in Ducatu Rex recusaret. Offecerunt & tres Ecclesiastici Electores: dum non siuerunt eum à Germaniæ clero (licet Bonifacius Papa concessisset) decimas exigere. Ita Italiæ Principes, paulatim magis iugum Imperij abijcere: Rom. Regibus ingressum Italiæ intercludere. Non amplius scilicet erant Friderici & Henrici Hohenstauffenses: Bertha (Bellona) non amplius filabat. Rupertus deinde Italiam quidem iniuit: infeliciter redire coactus est. *Cometa. Italica Ruperti R profectio sterilis. Italorum ἀφηνιασμός.*

Eodem anno Burcardus, & Hugo, fratres nobiles de Ehingen, Curiam donarunt Bebenhusanis in villa Eschelbrun: cum omnibus eius bonis, & iure patronatus superioris & inferioris Eschelbrunn, propter Deum: confirmante Bonifacio PP. an. 13. Pontificatus sui. *Ehingeni, Burc. & Hugo.*

Volij. Ioan. & Conradus. Bachot.

Arbitri fuerunt in transactione quadam, inter Ioannem & Conradum Volios: ab vna parte, Hans Nallinger, ciuis Eßlingensis. & Hans Epp, atq; Eberhard Bächte *ciues Rutlingenses: ab alterâ verò parte, Eberhardus de* Wiler *Hædelfinga habitans: & Albertus* Kucher/ Keller zu Tübingen. *Ibi etiam ponitur* Hans der Herter von Tusselingen. Sind diese 5. Scheidsleute zu dem Rechten gesessen in der Statt Eßlingen: auff dem Hause/ in der grossen Rhatstuben: *proxima Feria 5. post S. Othmari diem.*

Signarunt ij dem literas.

Nagolt op.

Nagolti, in superiore Templi parte, hæc verba sunt incisa. HAEC STRVCTVRA *est incepta an. Dom. M. CCCC. I. Vnde collectu facile est: hanc partem prioribus, multos post annos annexam esse. Cuius fortasse fundator est ille: cuius Epitaphium, proximè adiunctum est.* †. Friz von Weihingen. *In scuto, & supra galeam, gladij bini decussati sunt, cuspidibus deorsum spectantibus. Color scuti, vetustate consumptus.*

Fuit extra idem oppidum, sacellum D. Leonhardi: cuius nullum amplius vestigium appareret. Item fanum D. Nicolai, paucorum adhuc vestigiorum.

Bachenstainij.

Halæ Suevorum ædificatum est sacellum D. virginis, am Statthor *(al.* Cappellenthor*) à Bachenstainensibus, &* Walthero Senfftio *seniore. Etiam quibusdam bonis, & duabus domibus, ac villa, Bernhardinum (ad Iagstum) Monasterium Schenthalium, Bachenstainenses donauere. Fuit peregrinatio ad illud sacellum: cui finem mutatio religionis attulit. Olim autem, cum duello Baustetterum quendam, Græterus (nescio quis) Halæ vicisset: gratitudinis ergò genibus cruentatis ad idem sacellum arrepsit* Wideman.

Viuebat tunc Conradus Senfftius: qui matrimonium contraxit cum Margareta Egina.

Cometes. Ioan. Huss.

Anno 1402. rursum stella crinita, Orientem versus visa est. Et his temporibus Ioannes Hussius, contra Rom. Ecclesiam docebat.

Bauariæ Principes.

Inter Bauariæ Principes, de censu quodam dilato controuersia erat: Duce inferioris Bauriæ Henrico, superioribus Bauaris per annos octo debente vicena bina Florenorum millia. Ad quã controuersiã sedandã, arbitri sunt adhibiti: Dux Teccensis, comes Wirtembergicus Burggrauius *Norinberg. Com. Oetingensis, comes Conradus Epis. Augustani frater, & comes Kaltenbergius.*

Reutlinga.

Eiusdem anni Feria 6. post S. Matthiæ, *literæ de transactione pecuniaria sigillatæ sunt a Senatu Reutlingensi: Henricoq, Spiegelio, Consule & Iudice, eiusdẽ ciuitatis: nec non* Wernero Vngeltero, *ibidem Iudice. Negotium pertinuit ad Ioannem Volium, Conradi F. de VVildenouu, ciuẽ Reutlingensem. Rursus ibi nominantur Eßlingenses Quinqueuiri: qui superiore proximo anno in causa Voliana fuerant arbitri. Nominatur &* Hans Herter seliger *atq; filius eius Friz.*

VVartemberg. Egenolphus.

Jch Eglolff von Wartemberg/ genandt von Wildenstain/ ein frey/ Hofrichter an statt vnd in namen deß edlen Grauen Rudolfs von Sultz/ von deß aller hochgebornesten durchleucht sten Fürsten vnd Herrn Ruprecht Römischen Kunges/ mins gnedigẽ Herrn/ gewalt an siner statt/ vff sinem Hoffe zu Rotwil/ vergich offentlich/ vñ thun kunt mit diesem Brieff allen den/ die in ansehend/ oder hörend lesen: daß ich zu Gerichte saß vff dem Hoffe zu Rotwil/ an der offnen freihen Kunges strasse/ vff diesen Tag/ als dieser Brieff geben ist. Vnd stund vor mir vff demselben Hoffe/ der from bescheiden Hans der Volz/ ꝛc. Vnd stund bey jm der from veste Friz der Herter von Tußlingen/ gesessen zu Andegg/ ꝛc.

Volius Ioan. Herter Fridericus.

De priore pecuniario negotio, iam transacto Dann das *Meum* vnd *Tuum*/ hat noch bißher

Meum & Tuum.

kain *Grammaticus* auß dem *Pronomine* künden außmustern. Es hat S. Veits tantz. ουτε τὸ ἐμὸν, καὶ τὸ σὸν, πανταχοῦ γῆς πάντοτε· καὶ οὐδεὶς πω τῶν γραμματικῶν, ἐξυνέθηκε τὰς δύο ἀντωνυμίας ἐξηγήσαι τούτας, οὐδὲ πώποτε ξυνήσεται. σύμφυτοι γὰρ τῇ σαρκὶ, καὶ τῷ αἵματι τῶν ἀνθρώπων· ἄχρι καὶ τῶν ὀστῶν διικνοῦνται. χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. *Sola charitas Christiana his mederi posset si non refrixisset. Calefieri autem posset seria Verbi Dei auscultatione & conseruatione, vitæq; alterius cogitatione. Nomina in membrana hac, plusquam bipedali in longum & latum, commemorantur insignium virorum hæc.*

Hohenberg.

Graue Friderich von Hohenzolre: den man nennet den schwartzen Grauen.

Graue Rudolff von Hohenberg: Hauptman in der Herrschafft zu Hohenberg.

Spiegel.

Hartman Ehinger/ Bürger zu Vlme.

Haintz Spiegel/ zu diesen zeiten Bürgermaister zu Rutlingen.

Augia diues.

Wernher Vngelter zu Rutlingẽ. *Datũ prox. Feria 5. post Lætare,* od' Mitfasten/ *an. 1402. Eodem anno, Fridericum de Zollern accepit Abbatem Augia dives: non quidẽ admodũ doctũ, sed*

sed religiosum. Exauctorauit eum Papa, vt minus eruditum: sed tamen is locum suum retinuit: cum Cæsarem Sigismundum, & coniugem eius Barbaram, prolixè excepisset: eo egressos animi causa è Concilio Constantiensi. Obijt 1427. iacetq; in Basilica Augiensi ante aram, S. Trinitatis.

Brusch. Schmiren thut wol. Hattenkam/ arx erat Hornlingerorum: qui habuerant venatorium cornu nigrum in scuto albo. Ist nachher nostro seculo, ein Burgstall ob Bissingen/ Gabele. Ducum Teccensium fuisse ait, ex literis ibi scriptis. Havenkam. Hornlingeri.

Eodem anno, Augustæ facta sunt antemurale (der Zwinger) & fossa, ab Hospitali & Rubea porta, vsque ad portam Geggingeram. Vlmæ autem vltimo Febru. 1402. obijt Georgius Rhot, Valentini beati F.

Anno 1403. aut circa, Appencellenses in Turgæa, viri rustici, sed bellicosi: grauati nouis subinde exactionibus à nobilitate: ea de re conquesti sunt Abbati Sangallensi. Quod cùm frustrà fierent: ad arma conuersi, nobilitatem expulerunt: castella eorum deiecerunt. Abbas eis bellum infert, à socijs adiutus ciuitatibus: Constantia, Yberlinga, Rauenspurgo, Lindoia, Buchorna, Wanga, & ciuitate Sangallensi: sed ab illis profligatus est. Etiam pluribus postea victorijs Appencellenses potiti sunt: fœdere sibi adiunctis Lucernatibus, Vrijs, Suitensibus: & Vntervvaldijs. Compositio deinde facta est. Anno verò 1425. Controuersia rursus exorta: Abbas Sangallensis effecit: vt Appencellenses à communione Christianorum excuderentur, atq; à Cæsare proscriberentur. Ipsi tunc consilio habito, decretum fecerunt: nolle ijs vinculis, quæ non intelligerent, se astrictos esse: sie wolten nicht im ding seyn/ kurtzumb. Tandem vero, clade affecti, ad pacem adacti sunt. Longe autem post, nempe 1513. anno, facti sunt XIII. pagus Heluetiorum fœderatorum. Stumpf. lib. 5. cap. 24. Huc pertinet hoc ex Rauenspurg. Annal. Anno 1403. war Fäuenberg/ vnd andere/ zu Appenzel erschlagen. Appencellenses, contra nobilitatem. Simplicitas illorum.

Darmstadij ad Rhenum acti sunt, post Dominicam ante purificationis Marianæ Festum, vicesimi tertij solennes ludi, equestris in Germania ordinis. Hastiludium 23. Darmstadij.

Reges eorum.

Ioannes Mærspurgius. Ludouicus Schellenbergius, eques. Ioannes Guldezengerus, equit. Wolfgangus Schenckius de Geiern.

Adfuerunt Sueuici generis.

Comites. Henricus Fyrstenbergius. Wilhelmus Lupfenius. Georgius Hohenlohensis. Georgius Baro Winspergensis. Equites. Wolf. de Sachsenhaim. Georgius Hohenahelfingensis. Conradus Hyrnhaimius. Ioannes de Venningen. Nobiles. Philippus, Ioannes, Ludouicus, Georgius, Caspar, Iacobus, Alexander, Wildenstainij. Chilianus & Albertus, Conradus & Wolfius de Stain. Georgius Zylnhartus. Paulus Gyltlingensis. Fridericus de Kaltenthal. Georg. de Felberg. VVolf. & Vlricus Leschij. Fridericus de Tyrckhaim. Et alij. VVildenstain. Stain. Lesch.

Quoniam autem murmur quoddam maleuolentiæ signum, animaduertebatur Hassorum & Franconum: quod alteri alteros latrociniorum in vijs, arguebant: leges equestri disciplinæ, ac pœnæ violatoribus grauissimæ, recitabantur, intra septa iam in campo extra oppidum ingressis. Tum incisis funibus, facultas certandi data est. Erant Franconum 120. galeati: Hassorum vero, 144. Inter quos tanta animorum acerbitate & impetu citò concursum est: vt tubata omni ludorum antiqua disciplina, dirimi nullo modo possent. Itaque cæteri nobiles, tantum spectare tragicum tumultum coacti sunt. Aperti tamen sunt carceres: vt qui vellent, possent excedere. Tunc 17. Francones, & 9. Hassi, interfecti & conculcati sunt. Qui auctores malorum fuerant: celeriter septis egressi, profugerunt. A cæteris, qui remansere, chorea & honorum distributiones, quantum tempore tam tristi fieri poterat, peractæ sunt. Secundus honos tunc habitus est à Conradi Hyrnhaimij vxore, VVolfio Saxenhaimio Sueuo. Hassorum & Franconum tragica concertatio.

Viuebat comes Rudolfus von Hohenberg/ Hauptmann der Herrschafft daselbst.

Obijt 1403. nobilis matrona, Helena de Berg: quæ fuerat vxor Michaëlis senioris de Steiflingen, zu Oepfingen: qui 1476. mortuus est. Ambo, Gutencellæ in Choro sepulti. Pertinet hoc ad genus nobilium de Freiberg, hoc modo. Bergensis Helena.

Conradus à Freiberg de Steißlingen, dictus Stubenrauch. vxor N. Grauenecia. --- Michael senior Steißlingensis & Oepfingensis. Vxor Helena Bergensis.

Vrsula. Maritus eius: 1. Iacob. Reich à Reichenstain, eques. 2. Burchardus Masmynsterensis Alsata: ex quo genitus, Iacob. 3. Pfirtensis Iacobus. Vnde natus, VVolfdietrichus.

Michael, Magister Curiæ Ducis Austriæ Sigismundi, Brigantij Præfectus, canonicorum Constantiæ hostis. Obijt 1492. sepultus Heppachij. Vxor eius, Ioanna Herbilstattia, Andreæ filia.

Ludouicus iuris Doctor, designatus Constantiæ Episcopus.

Helena. Vir, Marcus Sittichius de Embs, capitaneus 1523. Lucius. vx. Sybilla Gossenbrotina, quæ obijt 1521.

Sigismundus, Canonicus Constantiensis.
Fridericus. VVolfdietrichus. Vxor, Marchionissa de Mis.
Georg. Lud. in Oepfingen. Vxor Catharina de Laubenberg.

Helena. Hannibal, capitaneus. Gabriel. vx. Helena de Freiberg in Kisleck.
Marcus Sittich, Cardinal. & Constantiensis Episcopus.
Mich. Lud. in Inslingē. vx. Felicitas Landschadin.
Ferdinand. in Oepfingen. vxor Feronica Pappenheimia.

Mergela. Maritus, Baltasar de Freiberg.
Helena. Vir VVilhelmus de Diespach, eques Dominus Signouiæ.

Adam de Freiberg. Vx. Anna Edelstettensis: Iacobi Edestet. in Hamertingen filia.
Ioannes Georgius. Vxor Sabina de Freiberg.
Philippus Adamus. Ioannes Adamus. Georgius Adamus.
Qui 1588. Tybingæ studebant.

& Bernæ Heluticæ Scultetus.

Martha. Maritus, Matthæus. Turlinus.

Accidit Augustæ grando hoc 1403. anno grandis, in fenestras & arbores. Ædificatum est ibidem S. Leonhardi fanum, cum turri magna, in campo extra Goggingeram portam: sed 1538. rursus destructum.

Epitaphia Abbatum in Monasterio Alba Dominorum.

Alba Dominorum Abbates.

Anno Domini M.CCCC.III. die Cyriaci Martyris, obijt venerabilis Dominus Marquardus, quondam Abbas.

Anno Domini M.CCCC. LIX. XVIII. Kal. Decemb. obijt venerabilis in Christo pater & Dominus, Henricus de Magstat, XI. Abbas huius loci.

Anno Domini M. CCCC. LVI. (fortè LXVI.) ipso die Epiphaniæ, obijt Dominus Ioannes de Derdingen, XII. Abbas huius loci: cuius anima requiescat in pace. Amen.

Anno Domini M.CCCC. LXIX. V. Kal. April. obijt Dominus Ioannes de Horba, XIII. Abbas huius loci. Requiescat in pace. Amen.

Anno Domini M.CCCC. LXXVIII. XI. Kal. Iunij, obijt venerabilis in Christo pater & Dominus, Iohannes XIIII. Abbas huius loci.

Vlmæ. Anno 1403. starb Elaij Rhot/ Herman Rhoten seligen Sohn/ an vnser Frawen Verschidung.

Bucichaldus, à Galeatio Gonzaga monomachia victus.

Eodem 1403. anno, Bucichaldus Gallus, Genuæ (quæ tunc aliquandiu in potestate Regis Franciæ erat) Præses nomine Regis, gigas superbissimus, Italorum contemptor: à Galeatio Gonzaga Duce, qui paruitate sua vix vertice vmbilicum alterius attingebat, prouocatus ad duellum, victus est: ac morti à suis subtractus, noluit amplius præ pudore thoracem & loricam gestare. Bergom. lib. 14.

Lud.

LVD. ARIOST. CANTV 46. ORLANDI FVRIOSI.

Cosi à quel tempi solean per se stessi punirsi i cauallier di tali eccessi. Sicome quando Bucicaldo France se (annotat huc Simo Fornarius) Vicere di Genua, huomo di smisurata grandezza, & di marauigliose forze, combattendo con Galeazzo Gonzaga: ilquale era di breue statura, ma d' animo grande: & restandone vinto: di tal vergogna impatiente, si spogliò l' arme, ne mai piu volle vestirsene.

EBERHARDVS KIRCHBERGIVS, EPISCOPVS AVGVSTANVS: & Albert. Blaurerus, Constantiensis. Eggonis cædes, Abbatis Ottenbyrensis. Cœnobium Alba Dominorum, & Dominarum. Nobiles Sueui, Ehingeni, VVelvvarti, Halfingij, VValpurgij, & alij. Monomachiæ ius Halensium Sueuorum. Eorum sepimentum. Bellum Appencellense. Hastiludium XXIV. Hailprunnæ. Templum parochiale Schorndorffæ. Augustæ, Sacerdotes puniti. De Hala Sueuica, complura. Bergomensis ciuitatis venditio. Lipsiensis Academ. origo.

CAPVT VIII.

ANNO 1404. Eberhardo, comiti à Kirckberg, mandatur Episcopatus Augustanus. Semper Dillingæ habitauit: nec valde vtiliter præfuit. Obijt 1411. & sepultus est in Biblingensi cœnobio: apud amnem Ilarum, non procul Vlma sito: olim 1099. ab Othone & Hartmanno fratribus, comitibus à Kirchberg, fundato, prolixeq; dotato. Brusch. Kirchberg. Eberhardus, Episcopus Augustanus.

Eodem anno, 8. idus Maij, Augustæ S.C. est factum: vt omnia per vrbem horrea & domus, non amplius tegerentur stramine aut scandulis: sed his sublatis, posthac tegulis & imbricibus munirentur. Achill. Tecta ædificiorum.

Eggo, comes de Schvvabeck, Abbatiam Vtenbyrensem suscepit, bonus paterfamilias, & vir magnanimus. Confirmatus est ab Impp. Ruperto & Sigismundo. Cùm autem 12. A. præfuisset: haberetq; cum quibusdam nobilibus, cœnobio nocere conantibus, contentiones acerrimas: per eos factum est, vt à suis proprijs ministris in suo lecto interficeretur: & è summo conclaui per fenestram deijceretur: ne existimaretur dolo, aut vi, interemptus. Brusch. Vtenbyr. Abbas Eggo.

IN MONASTERIO DOMINORVM ALBÆ, seu Herrenalbensium.

ANNO DOMINI M. CCCC. IIII. obijt Conradus armiger. & Wilhelmus, de Remchingen: cuius anima requiescat in pace. Herren Alb.

Anno Domini M. CCCC. .... obijt Conradus, dictus Sur, de Giltlingen, miles strenuus.

IN MONASTERIO DOMINARVM ALBÆ, seu Frauvvenalbensium.

ANNO DOMINI M. CCCC. IIII. in die Paulini Episcopi, obijt Margarita, comitissa de Eberstain, Abbatissa. Requiescat in pace. Frauven Alb.

Anno Domini M. CCCC. XLIII. Margarita de Wingarten Abbatissa obijt.

Anno Domini M.D.LVII. die IX. Aug. obijt Anna, comitissa de Eberstein.

Anno D. M.D.LXV. XII. Aug. obijt Anna, comitissa de Donliers, Philippi comitis de Eberstein vxor.

Hugo de Ehingen, Burcardi F. & frater eius Burcardus, fundauerunt 1404. Anniuersarium in parochia Eschelbrunnensi. Item 1414. altare in parochia Entringensi. Item 1417. Hugo, & vxor eius Agnes Gyltlingensis, Missam æternam instituerunt Rotenburgi ad Carmelitas. Habitabant in arce Entringa. Humati sunt iuxta altare Ehingeranum, in illo Carmelitano cœnobio, cum ipse mortuus esset 1417. Ehingeni nobiles. Gyltlinger.

Georgius de Welvvart, eques, Stutgardiæ torcular Lorchensibus vendidit, die Luciæ. VVelvvart.

Vlmæ 1404. obijt Leonhardus Rhot, die Mercurij post Pentecosten.

In Italia, Astorgius Mãfredus, Faucitiæ Dominus, ab Apostolico Legato (Bergom. teste) quod eius secretæ Foroliuiensibus enuntiarat, ad defectionẽ ab Ecclesia impellens, in platea obtrũcatur. Manfredus.

Anno 1405. sepulta est Stutgardiæ, illustris comitis Eberhardi Pij vxor Antonia (antea, Friderici R. Siciliæ) sepulta in templo cathedrali: vbi, hoc Epitaphium. Anno Domini M.CCCC. V. VII. Kal. April. obijt D. Antonia de Mediolano, comitissa de VVirtemberg: cuius anima requiescat in pace. Doti ea attulerat (teste Berncorio) comiti Eberhardo 75. millia Florenorum. Antonia, Eberhardi Mitu vxor.

Bernhardus, comes Eberstainius, beneficio dedit 1405. Auberlino de Hailsingen curiã quandam & munitionẽ (Fronhoff vnd vesten) Boltringæ. Postea verò 1428. VVolfio de Hailsingen. Boltringa.

Die Sabbati post VValpurgis, anni 1405. Fridericus Herter de Tußlingen, & Henricus de Haulfin- Herter Fried.

Halfingenſ. Henricus. Haulſingen, Conradi P. M. filius, literis obligarunt ſe honeſtæ matronæ Adelhaidi de Luſtnovv, Ioannis de Hirſovv piæ mem. vtduæ, de pecunia quadam. Sponſores & ſigillatores: Anſhelmus de Herrenberg. Rufo de Gomeringen. Ioannes de Haulſingen, Marci F. Iacobus Herter de Tußlingen. Burcardus de Holnſtein.

Holnſtain. Itelius Walchus, & ſoror eius Guta, Stettæ ſanctimonialis, anniuerſarium diem ſibi & patribus ſuis, ad Feriam 5. ante S. Galli inſtituerunt Stettæ agendum.

Colligam, quoniam ſæpe in Walchicam familiam hactenus incidi (quæ olim cum Dominis Zollerenſibus ex Italia in hæc loca, quæ adhuc tenent, venerat) breuiter eos, quos in illa familia ex veteribus Scriptis reperi: quibus temporibus vixerint.

VValchi complures. Anno 1313. & 1322. Fridericus, Albertus, Ioannes, & Benzo, D. Conradi & Luitgardæ filij. Herr C. Kirchherr von Zelle.

1317. D. Albertus Walchus, eques. Albertus ſenior, Albertus iunior, ſenex Walchus Hüttelman.

1331. Albertus iunior: cuius vxor fuerat Anna, Hugonis Spati filia.

1340. Albertus, ſenior Walchus dictus.

1348. Fridericus & VValtherus VValchi.

1361. Volcardus & Albertus: qui fratre Friderici nati fuerant.

1364. Volckardus Walchus/ ein Edelknecht: & ſoror eius Luitgardis, Stettæ monialis. Item, Walther Walchus Edelknecht/ Hechingæ habitans.

1368. Conradus Schænckius de Stauffenberg: vxor eius, Catharina VValchina: & Walther Walchus, eques, fortè frater huius.

1371. Conzo VValchus, ciuis Tubingæ. Filia eius Luitgardis, Stettæ monialis.

1385. & 1404. Volchardus VValchus, vxor eius, Adelhaidis Solerina.

1390. Volc. & Itelius VValchi.

1422. imminutæ ſunt facultates VValchorum, propter forenſes cum Friderico Zollerenſi (qui Oetinger dictus fuit) controuerſias.

1465. Catherina VValchina, vxor Ioan. Stæhelini.

1477. & 1483. Auberlinus VValchus, Senatorij & Iudiciarij ordinis Rotenburgi.

1522. Clemens VValchus, Hæchingæ miniſter Comitis Eitelfritzij Zollerenſis.

NiderHechinga. Habitarunt fere Niderhechingæ: ſepulturamq; ſuam habuerunt in cœnobio Stettæ.

Morhildi. Venerat etiam altera quædam familia cum VValchis quondam ex Italia, Morhildorum nominata: quæ non amplius eſt. Gabelcouerus, ex ijſdem armis eandem familiam fuiſſe putat Morhildorum, VVurmlingenſium, & Stainhylbenſium, ſeu Pfutzerorum. Stainhylbenſium, patrum modò noſtrorum memoria extincta eſt.

Abbas hoc 1405. & 1408. an. Alperſpachij, erat quidã Henr. Deinde 1461. & 1468. Andr.

Ruſtica ſeditio. Ruſtici erant in Sangallenſem Abbatem ſuum, Conradum Stoffelium, ſeditioſi (turbulentus enim, & iniuſtus) cenſumq; dare detrectabant.

Monomachia Halæ Sueuicæ. Halæ Sueuorum, hoc 1405. anno (teſte VVideman. in M. Scr.) ſingulare certamen fuit inter duos nobiles: Iodocum à Burgavv, & Georgium Hail. in foro piſcario, proximo die Veneris poſt S. Georgij. Victus Iodocus, ſexto die poſt, qui Martis erat, obijt. Altero anno poſt, alij duo nobiles, in leucophæo veſtitu, ſine armis tegentibus, inter ſe ſcarificarunt. Cuius rei tamen exitus hic fuit: vt alter alteri ſe dedens, vitam retinuerit. in illa videlicet vrbe, antiquum ius dimicandi inter ſe, & honorem ſuum tuendi, nobilibus conſtitutum fuit: nec tamen facilè à Senatu eis poteſtas huius rei facta: niſi cum pertinaciter in ſua decertandi petitione permanerent, nullæ eos dehortationis componere valente. Legantur plura libro 3. Coſmograph. Munſt. Latinæ 302. Germanicæ 305. capitibus. Prohibitum autem eſt hoc cacoëthes omni iure: diuino, canonico, gentium, & ciuili: teſte Henrico Bocero D. noſtro Salcateno, in libro de Iure pugnæ. Tentatur enim eo Deus: damnatur eo ſæpe innocens: à dilectione proximi alienum eſt, &c.

SEPVLTI aliquot nobiles Bebenhuſæ.

An. 1405. 18. Kal. Febr. obijt Ioannes de Luſtnovv, armiger. In cœmeterio ſepultus.

An. 1405. pridie Idus Febr. obijt nobilis ac præclarus Ioannes, natus de Giltlingen: & iacet in ſepulcro XII. ſepultus: cuius anima requieſcat in pace.

Bebenhuſæ nobiles humati. A. 1405. quarto idus Maij, obijt nobilis ac validus Fridericus Herter de Hertneck. Et ſepultus in XI. ſepulchro, requieſcat in pace.

Anno

Anno 1406. Augustani ceperunt & diruerunt arcem VVellenburgum: quam Marescalci Bappenhaimii, Hauptus pater, & Hauptus filius, de ciue Augustano Onesorgio (Vcalegonte) contra Augustanos, propter magnam controuersiam emerant. Matth. Bappenh. VVellenburg.

Turricula cum Horologio, ædificata super senaculo Augustano.

Rupertus Cæsar Halensibus dedit libertatem viuæ circum sepis (die Freyheit vber Heg vnd Schleg) per ipsorum ditionem. Quod ius eis à sequentibus Imperatoribus est confirmatum. Summa est, quod omnes, qui intra id sepimentum comprehensi sunt, idem teneantur sartum tectum seruare. Qui vero discindat (das Heg vnd Schleg) mulctandum esse L. Marcis auri: ex dimidio Cæsareæ Cameræ seu fisco, & ex dimidio Halensi ciuitati, applicandis. VVidem. Halensium sepes.

Georgius de VVelvvart, eques, habens vxorem Annam de Schachingen, emit Lorchæ sibi suisq; Anniuersarium: ad proximam feriam 2. post Martini quotannis agendum: vigilia, Missa, & in extincto vsque lumine ante S. Mauricij altare. Signa sua appenderunt etiam filii D. Georgii: Georgius de VVelvvart, in Hohenstatt: & Georgius de VVelvvart, in Luterburg, habitantes. VVelvvartus Georg.

Bebenhusæ. A. 1406. 6. Kal. Septemb. obijt nobilis & honesta matrona Agnes, vxor Erphonis Dapiferi de Hesingen, nata de Sachsenhaim. Et iacet sepulta in VIII. sepulchro. Cuius anima R. I. P. De sepulchris, 2. & 7. & 9. & 10. & 13. scriptum quidem nihil, sed corpora, reperta dicuntur. Sunt in ambitu, vel Peristylio, hæc sepulchra. Hesingæ.

Anno 1407. Gamundiæ, & in tota Sueuia, φθισίμβροτος λοιμὸς, horribilis erat pestilentia. Fuit & sæuissima hyems.

Burcardus Ehingenus (ille Zoppfius, cuius sæpe fecimus mentionem) VVilæ infra Zorn vel Zolleram, à Zollerensibus equitibus interfectus est, in quadam insecutione: cum Fridericus Zollerensis Comes, cognomine Oetinger, regionem Hohenbergensem hostiliter inuasisset: vbi Burcardus quædam sibi oppignerata habebat: Die alt Burg ob Ehingen (alt Rotemburg) & aliquot pagos, à ditione Hohenbergensi: quæ ipse defensa volebat contra illos. Nam Oetingerus ille ceperat octo ciues Rotvvilenses, & triginta Rotemburgenses, in mercatu Rangendingæ: eos, in arcem HohenZolleram duxerat. Inde, grauia bella: donec ea arx deiecta fuit: & modo 1414. instaurata. Duxerat autem vxorem Zoppfius Luitgardem 1377. D. Vlrici Faisty de Ihelingen, equitis, filiam. Reliquit duos filios, VVolfium & Rudolfum, vel Ruoffum. Burcardi Ehing. cades. Rangending.

Ordo nobilium de Ehingen, ratione generationis ab hoc Burcardo. Ehingenorum Genealogia.

1. *Burcardus cum trica, natus circa 1348. Domini. De ipso, sup. lib. 3. cap. 12.*
2. *Rudolphus, natus 1378. obiit 1467. Frater verò eius, 1425.*
3. *Georgius eques, natus 1428.*
4. *Rudolphus, natus 1465.*
5. *Georgius, natus 1490.*
6. *Iacobus, natus circ. 1520.*
7. *Burcardus, natus 1545. & Georgius 1547. quos adhuc quotidie videre possumus.*

De quibus singulis, suis locis. Quære infra lib. 8. cap. 2.

Appencellenses & Sangallenses obsederunt oppidum & arcem Brigantiæ, à 9. die Nouemb. vsq; ad 13. Ianuar. 1408. Quapropter generosi comites, Brigantinus Guilielmus, Montefortensis, VVerdenbergensis, Hailigenbergensis, altiq; Sueuici Proceres de societate S. Georgii, se collegerunt: ac die S. Hilarii, obsessores pugna superatos depulerunt. Appencell. & Sangallenses.

Augustæ Henricus Endorffer (quæ familia postea ad patriciatum euecta est) XIII. præpositus fuit Canonicorum Benedictinorum ad S. crucem. Endorffer.

In eadem vrbe, platea ferrea facta est, Die Eisengaß: antea dicta, Am Holenstain: nunc, Der Eisenberg. Fortasse, Mons Isidis, quondam ibi cultæ. Eisenberg, Augustæ.

Campanile lapideum cœnobii Bebenhusani, 1407. inceptum ab Abbate Petro Gomerinensi, & 1409. perfectum.

Albæ Dominorum. A. D. 1407. obiit Emericus armiger, Antonius de Gærtringen, in vigilia assumptionis Mariæ: cuius anima requiescat in pace. Insignia Gærtringensium, falces duæ auersæ. Gærtring.

Spiessii nobiles, cum rotis molaris, Halæ Sueuicæ sepulti. Anno 1407. Obiit Henricus Spieß. A. 1486. sabbato post S. Crucis, obiit Georgius Spieß. Spießii.

Viuebat Halæ, Dorothea Senfftina, VVernheri Eberhardi vxor, Conradi Senffiii filia. Item, VValther & Conradus Senffiii. Senffii.

Hastiludium XXIV. Hailprunnæ.

Anno 1408. celebrati sunt XXIV. solennes quatuor Germanicarum nationum ludi, apud Hailprunnenses, proximo die Dominico post S. Michaelis. In quo Reges hi erant.

Albanus de Clausen. VVolfius de Saxenhaim, eques. Adamus de Sætern, eques. Ludouicus de Stain in Altenstain.

Interfuerunt. Comes VVirtembergensis Eberhardus. Comites. Ludouicus de Helffenstain. VVolfius Oetingensis. Fridericus Hailigenbergensis. Fridericus Zollerensis. Bernhardus Eberstainius. Philippus Kirchbergius. Frider. Hohenloius. Barones. Gangolfus Stauffensis. VVilhelmus Lympurgensis. Philippus VVeinspergensis. Equites. Vitus de Rechberg. Georgius Zolner de Halvveil. VVolfius de Gyltlingen. Aberlinus de VVelvvart. Hauptus Marescalc. Bappenhaimius. Ioannes de Freiburg. Fort. Freiberg. Georgius de Zylnhart. Ioannes Schilling. Albertus de Dachenhusen. Ioan. de Neuhausen.

Kirchberg. Stauffen. VVeinsperg. Schilling. Stain. Zylnhart. Gemmingen. Lustnovv. Fyrst. Pliening. Fæßler. VVeiler. Herter.

Nobiles serui. Albertus de Rechberg. Sigismundus & VVolfius de Freiberg. Georgius de Ahelfing. Heinricus de Stein. Georg. de Hyrnhaim. Hanso Truchsæsius de Hæfingen. Henricus & Paulus VVesterstetii. Conradus de Zylnhart. Diepoldus Spæt Mirificus, der Wunderlich. VVolfgangus & Eberhardus Spætii. Georg. de Gyltlingen. Otho de Reischah. Christophorus, Nicolaus, Stephanus, de Gemmingen. Georg. de Neuhausen. Rudolphus de Neuneck. VVolfius & Henricus de Kaltenthal. Cuntzo Schillingus. Erhardus, Cuntzo, & Henricus, de VVelvvart. Hanso Nothafftus zu Rembs. Hanso de Lustenouu. Melchior de Fyrst. Conradus de Ehingen. Paulus de Pliening. VVolfius de Venningen. Hanso de Bubenhofen. Cuntzo & Vlricus de Dachenhusen. Iacobus Fæßler. Hainzius & Eberhardus de VVeiler. Cuntzo de Offterdingen. VVolfius de VVembding. Cuntzo de Gameringen. VVilhelmus Herter in Hertneck. Cuntzo Adelman de Adelmanshausen. Et alii.

Tubing. C. Rudolfus. Schorndorffense Templum. Mansberg.

Schorndorffii, in Choro Templi lapis iacet: Insignia comitum illustrium Tubingensium habens, & hæc verba circum. † Anno Domini M. CCCC. VIII. Jahr / starb der Wolgeborn Herr Rudolph / Graff zu Tübingen: Dem Gott gnedig sey. *Fuit initio, anno scilic. 1297. parochiale huius oppidi Templum, ligneum: postea verò, circ. 1477. annum, in eadem area ex lapide ædificatum: & ex vetere Choro, huc translatum est hoc Epitaphium.*

Vluebant eodem 1408. anno, Burcardus, Hainricus, & Volmar, nobiles de Mansberg: & adhuc 1428. anno.

Blaurer Albertus, Constant. Episcopus.

Albertus Blaurerus, ex peruetere Constantiæ familia, ibi Episcopus fit, propter insignem prudentiam suam. Non consecratur, quia non erat Sacerdos: sed Præpositus summi Templi fuerat. Qui cum triennium fideliter eam dignitatem gessisset: resignauit Othoni successori, reseruata sibi mediocri pensione annua, per suam vitam. Brusch.

Abbate Alperspachensi Heinrico, Hermannus Hack huic Monasterio bona quædam sua legat, se mortuo fruenda.

Bebenhusæ. A. 1408. 6. Kal. April. Obiit nobilis ac ingenuus Georgius de Halsingen. Iacet in primo sepulcro.

Addatur huic anno & hoc.

Landenberg.

Cum antea in obsidione Brigantina, mense Ianuario, Abbaticellenses casi fuissent, per Guilielmum comitem Brigantinum, & socios Comites: nobilis vir Berengarius de Landenberg, magna voce exclamasse dicitur: Interficiamus & mulieres eorum, & paruos liberos: ne fortè in perniciem nobilitatis repullulent. Multa enim castella destruxerant. Perierunt multi in hoc bello nobiles: vt, comes Hermannus de Thierstein, de Landenberg miles, Hermannus de Clingenberg miles, Ioannes de Halvvil. Plura de hoc bello Nauclerus habet, sed numeris annorum confusus. Vluebat Otho, Comes à Thierstain, Herr zu Varnsperg. *Vxorem habuerat Catharinam Hohenclingensem.*

Nobilitatis pestu, Appencellenses.

Duellum Augustæ.

Anno 1409. Augustæ pridie Petri & Pauli, in foro vinario duellum erat: in quo Hachsenacher confodit Genssveinum, Marescalcum à Dornsperg: callidè supra clypeum ictu illato.

Sacerdotes Augustæ libidinosi.

Consules ibi tunc erant, Vlricus Cæntzmannus patricius, & Laurentius Egen Mercator. Tunc Coriarius quidam, ciuis, nefariæ vitæ à Præfecto vrbi (Stadtvogt) condemnatus est, & crematus. Fuerant libidinis socii, tres Sacrificuli: Vlricus Frei, Præmissarius ad S. Ioannem: Iacobus Ryß, ad S. Crucem parochus: Vlricus, Parochus Gerstlofensis: Georgius denig; VVattenlechus, Monachus Dominicaster. Quos, quia vncti & rasi erant, Magistratus punire non audens: Episcopi sententiam definitiuam non semel implorabat, Eberhardi Kirchbergii: aut, quid illis

illis hominibus facere deberent. Respondit is ridicule, aut potius superbe: ponerent eos in cauea, siue auiario, vt ibi canerent. Existimauit videlicet, sibi rei curam soli permittendam esse: neque seculares homines debere se admiscere. Tum senatus non tam irritatus, quam modum condocefactus, caueam ligneam curauit faciendam: & a parte boreali Berlachiæ turris, in summa specula suspendi iussit: in qua cauea illi quatuor, manibus pedibusque decussatim vinctis, inclusi erant nudi. Ibi fame mortui sunt: cum à die Sabbati, vsque ad 5. & 6. Ferias proximas, animam ægram traxissent. Quorum corpora, per carnificem in colle supplicii capitalis humata sunt. Primo biduo canebant aliquot horas canonicas: vesperi, Salue Regina. Dominicanorum autem Prior, è Platea aliquoties clamans, concione aliqua sacra illos consolabatur. Cauea, suppliciũ illorum.

Halæ Sueuicæ fossa vrbis, quæ trans Cochenam fluuium est, initium 1409. (al. 1490.) sumpsit, vna cum magno propugnaculo. Sed porta in der Zollhütten (in vectigalis tabernaculo) obstructa: ædificatio portæ Lullenthor, vel Riedemerthor, introducta est. Quoniam rursus occasio hic datur: placet, inclytæ huius ciuitatis (ex qua charissimus meus compater, Scholæ Stutgardianæ Pædagogarcha, & Scholarum dimidiæ in VVirtembergia partis Visitator, M. Leonhardus Engelhardus, originem ducit) descriptionem, quomodo hodie sese habeat, paulo longiorem subiicere (licet iam suprà parte 2. lib. 7. cap. 5. etiam multa sint dicta) antequam ad insequentia pergens, postea obliuiscar.

Imperialis vrbs, Hala est: ad Cocham flumen sita: Sueuiam à Franconia dispescens. Habet tria suburbia. 1. infra montem. 2. trans Cocham. 3. Gelbingeram plateam. Halensis ciuitatis descriptio.

Habet quinque Templa: primarium, ad S. Michaelis. 2. ad Franciscanos. 3. ad D. Mariæ in Schuppachio. 4. ad D. virginis iuxta ciuitatensem portam, propter Schænthaliam curiam. 5. ad S. Spiritum in Hospitali.

Portæ 7. portulæ 3. Das Langenfelderthor / das Neuthor / das Vnderwertthor / das Sulfurthor / das Oberthürlein / das Mittelthürlein / das Vnderthürlein / das Bruckenthor / das Eichthor / das Stetthor.

Suburbium inframontanum, habet vnum fanum, S. Vrbani: situm inter montem & Cocham. Caret muro.

Trans Cocham, duo Templa habet. 1. S. Catharinæ. 2. S. Ioannis, ad commendatoriam Curiam. Duas portas, Ridemariam & VVeilerinam.

Gelbingeræ plateæ duo fana sunt. 1. intra murum, S. Iodoci. 2. extra murum, S. Nicolai, iuxta λεπροδοχεῖον, domum leprosorum. Tres portæ: das Erckenthörlein / das Gelbingerthor / das Kelckersthörlein.

Multi sunt putei, multi fontes salientis aquæ, vel fistularum, in vrbe & suburbiis: præsertim in vrbe, egregius aquæ salsæ fons: ex quo CXI. sartagines, seu vasa salaria implentur, & sal elixatur: sicut ea de re, dudum scriptum.

Ditio vrbis, in longum latumq; bina milliaria patet: in qua, multi pagi, villæ, & Curiæ.

Tota administratio duobus nititur Consulibus, siue ciuitatum Magistris: qui alternis vicibus regnant. Senatores, numero quatuor & viginti.

Quinqueuiros vrbs habet, primæ dignationis consultores: ad quos omnes causæ arduæ, aut celeritatem consilii requirentes, deferuntur.

Prætor, siue Scultetus, ibidem est, nomine Imperii Rom. Præsidet is peculiari iudicio Hospitalario: in quo quæuis Xenodochii, & incolarum regionis, causæ cognoscuntur. Prædiues autem hospitale est: & beneficentia in pauperes indigosq; larga. Sindt Allmusen / die man die Reichschüssel nendt. Sunt Stipendia etiam in Discentes literas & opificia, atq; in iuniores coniuges pauperes. Omnia, bene constituta.

Sunt in vrbe iudices quoque rerum creditarum, atque debitarum. Sunt pupillorum tutores & curatores. Mercatorum præcipuus hoc tempore, Georgius Roßnagel, L. Engelharti consobrinus. De Ministris Ecclesiæ, & Scholæ administratione, alias, si occasio tulerit.

Viuebat 1409. ibi, nobilis Ioannes Sulmaister. Tunc & Conradus Schlætz: qui Catharinam Senfftinam duxit, Conradi filiam. Sulmaister.

Vlricus, Dux Teccensis, Friderici F. condidit 1409. Parochialem Ecclesiam Mindelhaimi. Mindelhaimi.

Eodem anno, Georgius VVelvvartus eques diem suum obiit. Humatus Lorchæ: & sequentibus VVelvvart.

tibus temporibus, plures huius familiæ. Commemorabo, vt spero, in anno 1588. quando eo tibi videbam.

Basiliense bellũ. Lupf. Ioannes.

Bellum indixerunt Austriaci Basilienſibus (neſcio, qua de cauſa: credo tamen, propter Meum & tuum) Comes Ioannes Lupfenſis, moderator Suntgoiæ & Alſatiæ: comesq; Hermannus de Sultz, Præſes nomine Ducis Auſtriæ Friderici, Ergouiæ, Briſgoiæ, & Syluæ Hercynię. Sæuitum vtrinq; populationibus, & vicorum combuſtione: donec Rudolphi, Hochbergenſis Marchionis, interceſſione, bellum ſopitum eſt. Vrſtiſius, Munſterus, & 12. Stumpff. 30. Landtvogt zu Schwaben/ Turgow/ Ergow/ ꝛc.

Bergomum Italiæ.

Ioannes Suardus, Bergomi Italiæ conſul, hanc ſuam patriam, quam ſuperiore anno tyrannide Ioannis Picenini liberauerat, 14. Kal. Septemb. 1409. Pandulfo Malateſtæ vendidit: atque ad Ioannem Franciſcum Gonzagam ſe Mantuam contulit, otio ſuo conſulens. Exiſtimabat autem, ſibi ius eſſe Bergomi vendendi, vt iã ex multo tempore ſui: idq; conceſſione Imp. Friderici Barbaroſſæ: qui eius honorabile genus, ex Germania in Italiam traduxerat. Bergom. lib. 14.

Lipſiæ Academia.

Vniuerſitas Lipſienſis condita eſt hoc tempore: cum Germanorum ſtudioſa iuuentus è Prageníi Gymnaſio, Ioanni Huſſo cedens, Lipſiam migrauit.

NONVS CÆSAR OCCID. IODOCVS. LAVRENTIVS EGEN AVguſtanus. Nobiles Sueuiæ complures. Roſeck caſtrum, & pagus Ieſinga, non longe à Tybinga. DECIMVS IMP. ROM. SIGISMVNDVS. Epiſcopi, Auguſtanus Anshelmus, & Conſtantienſis Otho. Conſules Gamundiæ. Haſtiludium XXV. Ratisbonæ. Elchingenſe cœnobium, emendatum. Monaſteriolum Bechium. Ecſtaticæ mulieris vanitas. Commentitius Sanctus. Abbas Sangallenſis Henricus III. Tybingæ Monaſterium Barfuſeranum, & Hoſpitale. Lauingani oppidi amplificatio.

CAPVT IX.

Iodocus. in Occid. Cæſar IX.

ANno 1410. Cæſar Rupertus obiit Kal. Iunii. Interregnum fuit in menſem quartum. Tum in comitiis Francofurtenſibus creatus eſt 12. Kal. Octob. IX. CAESAR IODOCVS, Brandenburgenſis & Morauici limitis præfectus, Ioannis F. Alii vero Sigiſmundum, Vngariæ Regem, Imperio ſuffragiis ſuis præfecere. Regnauit Iodocus M. 6.

AD CALVENSES.

Eberhart/ Graff zu Wirtemberg/ ꝛc. Vnſern gruß zuuor. Lieben getrewen/ Schulthais/ Richter/ vnd alle Bürger gemeinlich/ vnſer Stadt zu Kalbe: Als wir Kalbe die Pfar: ſchafft/ mit jhr Zugehörunge/ dem Hochgebornen/ vnſerm lieben Sohne Eberharten/ Graffen zu Wirtemberg/ gegünt haben zulöſen/ von vnſerm lieben getrewen Conraten von Stammhain Ritter: Heiſſen wir euch ernſtlich/ wenn das geſchicht/ daß jr dem hüldent/ ꝛc. Am Montag nach S. Georgen tag/ *anno Domini M. CCCC. X.*

Egen Laurentius.

Auguſtæ Laurentius Egen negotiator, de ſuo domum hoſpitalem fundauit, S. Antonij Pfründ *appellatam, proximè poſt ædes ſuas. Eius poſteros Cæſar Fridericus nobilitauit: nuncupatos,* die Egen von Argow. *Quam fundationem poſtea 1445. Petrus Argouius auxit: fano*

Argovv.

ibi cum peculiari Sacerdote, ad honorem B. Antonii conſtituto: atq; eo vſq; dotato: vt in ea domo, perpetuò XII. ſexagenarii ſenes, locum & alimenta habere poſſint. S. etiam Mariæ Templum, fornicari cæptum eſt, & quadriennio abſolutum. Ex Gaß. & aliunde.

Controuerſia quædam erat 1410. de aduocatia bonorum in Altorff, & in Ruprechts vico: inter Monachos Lorchenſes, & viros nobiles: D. VVilhelmum patrem, & D. VVilhelmum F.

Rechberg.

de Rechberg, de Hohenrechberg, equites.

Eam tranſegerunt, & ſigillis ſuis roborarunt, arbitri hi ſex.

VVellenvvart.

Conradus de Rechberg, dictus de Hichlingan, eques. Georg. de VVellenvvart, eques. Conradus de Hohenriet. Vlricus Mangoldus. Eberhardus Vener, & Hermannus Firabent: ambo, ciues Gamundiani.

Schanat Abbatiſſa.

Eodem anno, die Veneris poſt Vrbani: Wir Fraw Schanat/ geborn von Lyningen. *Hæc Abbatiſſa cœnobii Burrenſis, ordinis Benedictini, duos de ſuis fortunæ ſeruos & pauperes, Henricum & Bentzonem Ruhos, fratres, Renhartzovvenſes, Aureis 2. acceptis, Abbate Alſpachenſi intercedente, libertate donauit, ac manumiſit: ne poſt mortem ſuam quicquam Abbatiſſæ perſoluere cogerentur.*

Hælnſtain. Frævvenberg.

Burcardus de Hælnſtain, & Anna de Frovvenberg, legitima eius coniux, & filius ipſorum Georgius de Hælnſtain: vendiderunt Henrico de Halſingen Abbati, & Conuentui Bebenhuſano.

husmo, ROSECK castrum, cum omnibus attinentiis suis: & villam Iesingam, mit Vogtey/ Gerichtschütz/ Zwing vnd Bänn: cum syluis, vineis, molendinis, furnis, torcularibus, agris, pratis, aquis, aquarum usibus: omnia XXV. Centuriis Florenorum probatorum, anno 1410. Sponsores: Henricus de Hailsingen, Mercklinus de Melchingen, Iacobus Herter de Tußlingen, Fridericus Schenck de Andeck, & Marquardus de Hailsingen. Hælnstain, hora vnius spatio infra Melchingam est, in Alpibus Sueuicis: & infra Hælnstainum, vicus, Stetten vocatus. Roseck castrum. Melchingen. Andeck.

Eodem anno, Ernestus & Fridericus fratres, Austriaci, à ciuitatibus Imperialibus pecuniam acceperunt mutuam, hisce: Vlma, Reutlinga, Yberlinga, Lindoa, Rauenspurgo, Bibraco, Gmundia, Memminga, Campidono, Kauffbeura, Pfullendorffo, Isna, FVanga, Leukircho, Dinckelspuhela, Bopfinga, Aula, Gienga, & Buchorno. Eis, dum persoluerent, pignori dederunt oppida & arces: Rotemburgum, arcem supra oppid. Rotenburgum: hoc oppidum, cum arce intra ipsum: & oppidum iuxta Nicrũ, Ehingam. Præterea Horbam, oppidum & castellum: Sehænen berg am & Betnsdorffium oppida. Vicos denique eis subiectos, & homines. Cum autẽ postea 1522. ex loco periculum à comite Zollerensi metuerent ciuitates illæ: duas turres, quæ adhuc sunt, munitionis loco iuxta Rotemburgum & Horbam extruxerunt. Genus Ernesti & Friderici. Rotenburgi oppigneratio.

Leopoldus, Dux Austriæ, —
- Ernestus 1410. —
  - Cæsar Fridericus.
  - Albertus. Vxor, Mathildis Palatina, Ludouici VVirtemberg. vidua: quæ oppida illa possedit iure dotali, donec obiit. Postea reciderunt ad Archiducem Sigismundum Tyrolensem. Gottfrid. à Ramming.
- Fridericus, 1410. Cuius filius Sigismundus, inferioris Austriæ Dominus.

Anno 1411. Cæsare Iodoco 13. Kal. April. mortuo: creatus est Decimus mense Martio IMP. CAES. SIGISMVNDVS P. F. Aug. Caroli IV. F. multarum linguarum peritus: sidûm Latina ferè incongruus. Imperauit ad 27. annos. Sigismundus. Occid. imp. X.

Augustani Episcopatus cura committitur Anshelmo, ex nobili familia Nenningensiũ nato. Quem cum maxime odisset Senatus Augustanus: impetrauit à Cæs. Sigismundo: vt illi obduce retur, Papæ consensu, Fridericus nobilis à Grafeneck, Abbas cuiusdam Vngarici cœnobii. Hic sequenti anno Augustam ingressus: clementer à S. P. Q. Augustano, & quadam Cleri parte, exceptus, & aræ impositus est. Inter hos duos Antepiscopos, A. 9. certamen fuit: donec Senatus Augustanus, à Papa Martino V. obtinuit: vt vterq; cederet, locumq; Petro à Schawenberg daret. Tum Anshelmus Blabyram concessit: vbi 1422. (al. 1428.) obiens, terræ mandatus est. Fridericus vero in Vngariam, ad suam Abbatiam reduit. Augustani duo Antepiscopi.

Otho III. Marchio Hochbergensis & Rætelensis, Episcopalem Constantiæ baculum accepit: vir eximiè doctus & prudens. Sub eo acta est illa magna, de qua dicetur, Constantiensis Synodus. Ingrauescentem senio epilepsia cepit, & Episcopatum ponere cœpit. Itaq; retenta sibi parte annua pensione: reliquum vitæ in Minorum cœnobio Constantiæ exegit. Præfuit 23. A. Obiit 1433. Nouemb. 15. Sepultus in Basilica cathedrali. Brusch. Constantiæ Episcopus Otho.

Gamundiæ Consules. Gamundiani Rectores.

1411. Cos. VValther in Stainhusio.
Prætores, Conradus VVolfius de VVolfsthal, VValther Fischer.
1412. Cos. Nicolaus Horckhaimius.
1413. Cos. Salomon Zeiselmyller.
1414. Cos. Ioannes Gu.
1419. Cos. Henricus Hugo.
1430. Cos. Ioannes Strasser.
Pr. Paulus de Rinderbach, Ioannes Herrer.
1432. Cos. Ioan Strasser.
Pr. Iodocus Gußregen, Ioan. Gundler.
1433. Cos. Nicolaus Horckhaimius.
Pr. Henricus VVolfius de VVolfsthal, Bartholom. Tranchmaier.
1436. Cos. Nicol. Horckhaimius.

Pr. Ioan.

Pr. Ioan. Hugo, Petrus Rhatgab.

1437. Cos. Ioannes Herrer.

Pr. Paulus de Rinderbach, Barthol. Truchmaier.

1438. Cos. Iordanus Albicus.

Pr. Iodocus Gußregen, Laurentius Liebermannus.

1439. Cos. Salomon Zeiſelmyller.

Pr. Conradus de Sunthaim, Raubaldus (fort. Remboldus) Funccius.

Tybingæ campana.

Campana magna Templi S. Georgii (vbi hodie conciones ex verbo Dei excellentes, ferè quotidie habentur) in oppido Tybinga, fusa & parata eſt hoc 1411. anno, die S. Ægidii. Pondus eius, LXVI. centenariorum.

Vrhauſen.

Eodem anno, Fritzo de Vrhuſen, & vxor eius Euſemia de VValthuſen, huiuſq; fratris filius Cunradus, vendiderunt Iohanni & Georgio de Vrbach, die Iouis omnium Sanctorum, bona

Lineck.

ſua in caſtro Lineck (domos, muros, foſſas, molendina, prata, ſyluas, hortos, &c.) 145. Aureis Rhenenſ. iuſti ponderis. Signarunt D. Ioan. Sturmfeder eques, & Cunradus de Henheriet.

Bebenhuſæ. A. 1411. 7. idus Octob. obiit honeſta & pudica virgo Agnes, nata Herterina de Hertneck. Et in VIII. ſepulchro iacet. Cuius anima R.I.P. Amen.

Haſtiludium XXV. Ratisbonæ.

Anno 1412. equeſtres ludi XXV. celebrati ſunt Ratisbonæ, hebdomade poſt S. Lucæ.

Reges. VVolfgangus Grans Vtendorffius, eques. VVilhelmus de Palland. Georgius de Stain in Staineck. Ludouicus Aufffeßius.

Sueui, aut non multo ſecus. Iunior Mareſcalcus de Bappenhaim, eques. Fridericus de VVembding, eques.

Nobiles alii. Georgius de Ovv. Quidam Hyrnhaimius.

AEntringa.

Hoc tempore habitabat Æntringæ, nobilis de Ehingen Hugo.

Wir Friderich/Graffe zu Hohenzohlre/bekeñen offentlich mit dieſem Brieff: Daß auff dieſen Tag für vns kommen iſt/ vnſer lieber getrewer Jacob der Herter/ ꝛc. *Pridie S. Martini.*

Schæchingen.

Florebat tunc nobilis, Vlricus de Schæchingen. Hic, & Schorndorffæ Cellarius Henricus Belshain, literas quasdam ſignarunt.

Monaſteriorum diſſolutio.

Cum diſciplina monaſtica, virorum & fœminarum, circa 1348. diræ peſtilentiæ annum, & ante ſub Imp. Ludouico Bauaro tempore perſecutionis, concidiſſet: Augienſibus Monachis, bona Vlmæ ſua luxurioſe profundentibus: & Elchingenſibus, VViblingenſibus, Ochſenhuſanis, Blabyrenſibus, illos imitantibus: ita, vt Monachi cum lagenis vini, in viis ruerent ebrii: anno tamen 1412. reformatum eſt Elchingenſe cœnobium: meliores mores reſtituti ſunt: bona temporalia rurſus creuerunt: & ſub Abbate Friderico Zuirnero (qui 1450. circiter vixit) obſeruantia ſtatutorum reſtoruit. Cum enim Ludouicus de Berbas, patricius Venetus, congregationem S. Iuſtinæ Patauii inchoaſſet: & conuentus lapſos reformaret: Monaſteria per orbem, exemplo eius reformari cæperunt.

Bechium Monaſt.

In vicinia Salomouillani Monaſterii, caſtrum eſt Sancti montis, Sanctimontiorum ſiue Fyrſtenbergenſium comitum. Vocatur mons ſanctus, à S. Felice, & S. Regula, ibi ſepultis. Ad eius radices ferè ſitum eſt Bechium cœnobiolum Franciſcanarũ ſororcularum: cœptum circiter 1412. ex eleemoſynis religioſorum hominum ædificari. Poſtea Parochus quidam Haſenvvilenſis, Iohannes Sutor Sulgoutanus, in vſum Monialium conſtruxit habitationem paulò ampliorem & firmiorem. Tutores eius & benefactores, comites S. montis ſunt. Bruſch.

Hominum, lucem verbi Dei carentium, cæcitas.

Mulieris eſtaticæ vanitas.

Fuit paulò ante tempus Conſtantienſis Concilii (de quo, poſtea 1414.) prope Conſtantiam in Cellis oppido, incluſa quædam magnæ famæ contemplatrix, multa Sanctitatis ſpecie pollens. Ad eam multi de Conſtantienſi Clero ſeculari, & religioſiores Sacerdotes, aliiq;, conſolationis capiendæ cauſa ventitabant. Quippe ſe dixerat ſæpe iacere in eſtaſi, extra ſe raptam. Inde poſtea mira quædam dicebat ſecreta. Ferebatur de ea, certo die in manibus, pedibus, & pectore ipſius, quæq; ſtigmatum Chriſti apparere. Cellas igitur ad diem exiuerunt Eccleſiaſtici & ſeculares, non pauci. Habebat ipſa Sacerdotes & Prophetiſſas, ducentes cœtum ad ſpectanda Dei mirabilia. Cum in locum veniſſent, vbi illa iacebat immobilis, in raptu ſcil. mentis: nullum ſignũ ſtigmatum Chriſti viderũt, quamuis diu expectantes. Tædebat populum longioris expectationis. Tum quædam contemplatricis Sacerdos, Expectate adhuc pauliſper, magna voce exclamauit. Coercitum

tum est murmur paululum. Tandem nihil apparuit. Abierunt ergo homines: se venisse ad hæc deliramenta erubuerunt. Ioan. Nider Formicarii lib. 3. cap. 11.

Fuit in ciuitate Rauenspurgo Constant. diœces. puer scholaris annorum 13. circiter: qui aliquot dies amissus, vbiq; quærebatur, multis diebus. Tandem repertus est extrà, super quadam arbore Pinu iacens: sine vllo signo alicuius interfectionis. Cœperunt eum de plebe multi statim, tanquam Martyrem, à Iudæis occisum, colere: miracula ab eo facta mendacissimè confingere: capellam ligneam & lapideam erigere: pecuniam nouo colligere Martyri ab adeuntibus: denique, tanquam summa de martyrio haberetur probatio, dulciam ignoto Sancto exhibere. Contentio orta est inter seculares & Ecclesiasticos, quisnam ille puer esset: aliis eum tuentibus, aliis reprobantibus. Humatus interim puer est per Magistratum: nec quisquam ad locum sepulchri adire permissus, dum veritas rei aperiretur. Sed desistere plebs à martyre noluit. Cum sepulchrũ adire non posset: saltem Pinum accessu frequentauit. Erat puero cognatus quidam: qui se diuinitus inspiratum dicebat, ne desisteret, antequam pinus puero sanctificaretur: id quod plurimam attulit difficultatem. Venit tandem Rom. Rex Sigismundus: qui, diligenter examinatis testibus negotii, reperit multimodas fallacias, fraudes, decipulas. Vnde motus, pinum struit: & capellam, quod non consecrata esset, destruxit: ac Reipub. ne ignotum coleret, penitus interdixit. Ita Sancti huius mira cessarunt. Idem Niderus ibidem. Fortasse puer ille nidum auium exceptare voluit, nec amplius descendere valuit, & fame ibi periit. Sanctus fictitius.

Apud S. Gallum Abbatiam cepit regendam Henricus III. Baro Gundelfingensis: electus propter conuentualium defectum, à Monasterii vasallis, & fratre quodam conuerso, 1412. quia nemo volebat eam Recturam, propter Abbatiscellenses turbas suscipere: cum res plena periculorum esset. Confirmatus est à summo Pontifice. Erat Abbas doctus, sed ad Politica minime callidus: interim tamen bonus erga quosuis, & charus. Misit rogatus, ad Constantiense concilium multos bonos & maximi precii, libros: sed hi viam redeundi in suas thecas obliti erãt: licet quidam redituros spopondissent. Accusatus ipse in concilio à fratribus suis, tanquam rerum Monasterii negligentior: se cura ea libenter abdicauit: postquam annos 5. optimè præfuisset. Sangall. Abbas Henricus.

Obiit 1412. 19. Kal. Ianuar. Petrus de Gomeringen, Abbas XIX. Bebenhusanus.

Augustæ cœpta sunt aquaria, vel aluei fontium fistularium: Die Rhörkästen/ τὰ ὑδροδοχεῖα. *In M. Scr. hæc verba inueni: A. 1412.* War der erst Rörkast gemacht vor dem Weberberg. *Halæ, Dorothea Senfftina VVernhero Eberhardo nupsit.* Fontes Augustæ.

Anno 1413. viuebat nobilis vir Henricus de VVesternach: cui, vxor fuit Engel von Lainberg. VVesternach.

Ich Bruder Conradt von Wildperg/ zu diesen Zeiten Gardion: Vñ wir der Conuent gemeiniglich des Closters zu Tübingen S. Franciscen Ordens/ die man nendt Barfüssen/ thunt kundt allermenniglich mit diesem Brieff: Daß vns die ehrwürdige Fraw/ Anna die Nothäfftin/ vns vnd allen vnsern Nachkommen/ in vnser obgenandt Closter/ lauterlich durch Gott/ vnd durch der Seelen heyl willen/ geordnet vnd gemacht hat vier Schilling/ vnd ein pfund Heller/ ewiges geldts järlichen zurichten/ ꝛc. Daß wir/ vnd alle vnser Nachkommen/ järlich jhr/ vnd jhres Manns herr Hansen des Herters seligen/ vnd Jungfraw Annen/ der Herterin jhr Tochter seligen/ vnd Gerion des Herters jres sohns/ vnd aller jhr Fördern vnd nachkommen Jahrzeit järlich begehn sollen/ auff sanct Agnes tag der heiligen Jungfrawen: Des Abends mit einer Vigili vnd Seelvesper: Vnd auff jhren Tag mit einer Seelmeß: Vnd sollen auch vier Kertzen brennen zu der Vigili/ vnd zu der Meß: Vnd sollen auch den Caplan des Spitals zu Tübingen järlich ruffen zu der Vigili/ ꝛc. *Actum proxima Dominica post Pascha, anno M. CCCC. XIII. appensis Gardiani & Conuentus Nudipedum sigillis. Loco vero huius γυμνοποδείου Monasterii, nunc insigne collegium Studiosorum, à clementissimo nostro Principe ædificatur.* Tybing. Monasterium Franciscanum. Herterini. Tybing. Hospitale.

Pertinuit olim oppidum VVildperg ad comitatum Hohenbergensem. Postea ad Palatinum Rheni Othonem: vt ex priuilegio quodam anni 1413. & altero anni 1417. constat. VVildperg op.

Ciuis quædam Tubingensis, vidua Ioannis de Sultz, Agnes Besenbaldina, vendidit ciui Tubingensi Burckhasio, curiam quandam Bondorffii sitam, cum permultis agris, cum domibus & horreis, cum pascuis & syluis, aliisq; locis, CXX. Aureis Rhenensibus iustis. Signarunt literas Scultetus & Iudices Tubingenses, proximo die Veneris post S. Martini Episcopi. Ostendit Tybingæ vilitas rerum.

mihi honestus vir, vicinus meus, Sebastianus Maier. Tenuia quidem videantur talia. At ideo pono, vt precia rerum appareant posteris: quam parua fuerint tunc, & quam grandia sint hodie. Tybinga etiam, aliæq; ciuitates, tunc Sculteros habebant: non Bonbte, Vögt, sicut hodie.

Lauingæ, ad Fratrum Ecclesiam, in saxo. Als man zalt von Christi Geburt *M. CCCC. XIII.* Jar: Hat Hertzog Ludwig/Hertzog in Baieren/vnd Graff zu Mortany/der Künigin von Franckreich Bruder/ angefangen die Stadt Laugingen weiteren zulassen/ Stadtmaur zubessern: Vnd auch die Graben/darzu den Weg vber das Mos/machen zulassen: Vnd viel ander nützlicher Bäw an der Stadt. Bitt Gott für seine Seel.

Lauingæ amplificatio.

Mortania. *Huic Ludouico, in Galliam profecto, affinis suus R. Carolus VI. tradidit Mortaniam, Nordmanniæ comitatum. Vxores Ducis Ludouici, duæ fuerunt. I. Anna, Ducissa Borbonia: ex qua Ludouicum gibbosum suscepit. II. Catharina Alasonia, soror Carolæ Reginæ Cypri. Amba, in Gallia mortuæ: atque in Prædicatorio Lutetiæ claustro sepultæ.*

VVolfius VVinuenstainius. Deß gleissenden Wolffs (τῶν γλαυκῶν ὄπλοις ἐπιτάφιον εἰδισμένων) *monumentum* zu Beilstain.

Da man zalt von Christus geburt *M. CCCC. XIII.* am nechsten Donnerstag vor sanct Martinus tag/starb Herr Wolff von Winnenstain.

Wir Sigmund/von Gottes Gnaden Römischer Künig/zu allen zeiten Mehrer des Reichs: Vnd zu Hungern/Dalmatien/Croacien/&c. Künig/&c. *Confirmat omnia cœnobii Kynigsbrunnensis priuilegia, ipsis antea à Cæsaribus data.*

CONCILIVM CONSTANTIENSE, ET FREQVENTIA IBI HOMINum. Ioannis Hussi, Hieronymiq; Pragensis, combustio. Decreta quædam Constantiensis concilii. Sepultus Constantiæ Manuel Chrysoloras. Plurimi hoc tempore nobiles Sueui.

CAPVT X.

Tres Papæ falsi. *ANno 1414. quia tres Papæ adulterini erant (Ioannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII.) atque Hussitica doctrina pontificiæ auctoritati plurimum detrahebat:*

Concilium Constantiæ, contra Ioan. Hussum. *concilium Constantiæ cœptum est celebrari. Ad quod cum Cæsar Sigismundus venisset: dixit ad patres: Date operam, vt illa nefandissima schisma eradicetur. Tum respondit quidam: Serenissime Cæsar, Schisma est generis neutri. Quis hoc dicit? quarit Cæsar. Respondet alter: Alexander Gallus. Cæsar rursus: Et quis est iste Alexander? Responsum est: Monachus. Retulit Sigismundus: Et nos Rex Rom. ideoque maioris auctoritatis. Nonne possumus instituere nouam Grammaticam? Durauit hoc concilium vsq; ad 1418. annum: præsentibus Italis, Germanis, Gallis, Hispanis, Anglis, aliisq; nationibus. In græca legatione erat Manuel Chrysoloras, eques: cui adiunguntur in Germanico concilii opere, Nicolaus & Andronicus è Morea, vel Peloponeso: omnes tres cum 24. comitibus. Aderant etiam alii, qui Græcam religionem colebant. Diuerterunt in domo Vlrici in Holtzhusio ad insigne Solis.*

Grammatica Cæs. Sigismundi Græci, in hoc Concilio.

Et Sueui. Interfuerunt ex Sueuia multi.

Dux Teccensis Vlricus, Comes VVirtembergensis. Eberhardus Mitis. & Eberhardus filius (potius, quam puerulus Vlricus) nec non Elisabeta comitissa de VVirtemberg, ex Burggrauiis Noribergensibus nata: Cæsariissam Barbaram Zilienscm, & Bosnensem Reginam Elisabetam, secuta. Deinde cum iisdem VVirtembergicis, sequentes clari viri: Ioannes de Stæffeln, Baro. Ioannes Cimbrensis, Baro & eques.

Item, equites. Albertus, Henricus, Conradus, & Vitus, de Rechberg. Fridericus de Freiberg. VValther de Stain. Conradus & Volcius de VVittingen.

Stain.

Præterea hi nobiles. Conradus & Rudolphus de VVesterstetten. VVilhelmus de Hirnhaim. Iohannes de Hornstain. Burckardus de Ellerbach. Ioannes & Merclinus de Halfingen. VVolfius & Conradus Bubenhofii. Conradus de Hohenriet. VVilhelmus de Gyltlingen. Ioannes Sachsenhaimius. Hugo de Beringen. Stephanus de Gundelfingen. Henricus de Gerolfeck. Berchtoldus & Volmarius de Mersperg. Rudolphus Baldeccius. Ioannes Nothaffius. Henricus de VVerdnouve. Conradus Schenck de Thalhain. Heinricus, Otho, & Fridericus, de Knæringen. Seitzius & Diepoldus de Gießen. Ioannes de Helmstatt. Georgius de VVelvvart. Ioannes Liechtenstainius. Albertus & Rudolphus de Dachenhusen. Burckardus Gerungus, VVilhelmus Berger.

Gyltlingen. Gundelfingen.

Venerunt ad idem Concilium.

VVerdenberg. *Comes Hugo Montefortius. Cum eo, Marcus de Schellenberg. Comes Hugo VVerdenbergius*

bergius. VVerdenbergenses de S. Gans, Rudolphus, Hainricus, & Ioannes. Comites Oetingenses, Ludouicus, Fridericus, & huius filius. Comes Conradus de Tubingen. Comes Kirchbergensis Eberhardus, cum filio. Comites Eberhardus & Conradus de Nellenburg. Comes VVilhelmus Eberstainius. Baro Conradus de VVeinsperg. Tubingen. Kirchberg. VVeinsperg.

Multi insuper nobiles & equites: vt,

VVolsius Grafenecker. Hauptus Marescalcus Pappenhaimius. Ioannes Frischhansus, & Ioannes senior, & Ioannes Conradus, de Bodmen, equites. Fridericus, Cōradus, Henricus, Thomas, de Freiberg. Henricus de Stain. Ioannes Schilling. Et alii multi. Stain.

Summa omnium, qui Constantiensi concilio interfuerunt, Ecclesiasticorum & profanorum.

Sexaginta millia, & quingenti, exterorum: inter Festa Paschatis & Pentecostes. Concilii huius personæ.

In his, CCCXLVI. Archiepiscopi & Episcopi. Abbates & Doctores D. LXIV. Principum, Ducum, Comitum, Baronum, nobilium, XVI. millia. Academiæ XXXVII. Pharmacopolæ cum ministris, LXVII. Aurifices cum operis suis, XLV. Mercatores cum seruis, CCCXXX. Sartores & operæ CCLIIX. Sutores & serui, LXX. Fabri ferrarii, XCII. Pelliones cum operis, XLVIII. Pistores cupediarum, LXXV. Pistores panis, circiter CCL. Caupones exoticorum vinorum, LXXXIII. Alij caupones, XCV. Nummularij, LIIX. Caduceatores, Heroldi, cum ministris, XLV. Tubicines, tibicines, ludiones, CCCXLVI. Tonsores, CCCVI. πόρναι (ne solatium concilii laboribus deesset) ostiatim inueniendæ, amplius IↃCC.

Aderant etiam vrbium legati Sueuicarum: Vlmensis, Augustanæ, Halensis, Yberlingensis, Biberacensis, Rauenspurgensis, Lindauiensis, Isnensis, Buchornensis, Memmingensis, Riedlingensis.

Deiecti in hoc concilio sunt tres Antipapæ: & legitimus Papa 1417. in die Martini factus est Martinus V. R. Sigismundus Fridericum Austriacum, quod Ioanni Antipapæ ad fugiendum adiutor fuisset, castellis mulctat: quæ in Rhætia, Sueuia, Gallia, possidebat. Combusti sunt sancti viri, Ioannes Hussus, & Hieronymus Pragensis: etsi publica Cæsaris fide Constantiam venerant. Ademptus est Laicis cœnæ Dominicæ calix. Diuersorium fuit Hussi, Pfisterinæ domus, ad S. Pauli Plateam, proxime columbam. Captiuus deinde asseruatus est in conclaui apud Prædicatores. Hieronymus verò, in arce Gottliebenia. Ac sæpe ad eos venerunt viri docti, cum eis disputantes. Illorum vero animi, inuicti manserunt. Pseudopaparum abrogatio. Hussi & Hieronymi exustio.

Florebat hoc 1414. anno Nicolaus Dinckelspühelensis: magnus in sacris & profanis literis, & vitæ probitate commendatus. Hic ab Vniuersitate Viennensi, cuius ipse erat Rector, ad Synodum Constantiensem missus est. Scripsit multa, quæ Tritenhemius enumerat. Dinckelspuhelensis Ioannes.

ALPERSPACHII. Alperspach.

Anno Domini. M. CCCC. XIV. in die Lucæ obiit Hainricus Abbas, dictus Haug. August. Episcop. Anshelmus.

Ibi sunt & hæc Epitaphia.

Dormit Eberhardus pater hic, in pace beatus.
Nexibus ereptus necis, est ad sidera vectus.

Conradus Abbas.

Vos, qui transitis: per me, quid, discite, sitis.
Sum, quod vos eritis: fueram quandoque, quod estis.

Anno 1414. Vlmæ. Starb Hainrich Neithart auff S. Brixius tag. Cuius vxor Barbara Strælerina, 1451. Obiit, den achtenden vnser lieben Frawen Liechtmeß.

Augustæ Syndicus erat Magister Osualdus: qui literas à Papa & Imperatore attulit: quibus excommunicatio bannusq; denuntiabatur iis: qui Anshelmo de Nenningen, Episcopo per discordiam electo, adhærerent. Gassar.

In expeditione Cæsaris contra Ducem Austriæ Fridericum (mulctandi causa, propter Ioannem papam adiutum) Augustani suo sumptu ad Erenbergias fauces seu clausam miserunt 400. pedites, & 200. equites, mandato Cæsaris: qui breui tempore, cum magna eius gratia redierunt. Idem. Erenberg.

Anno 1415. magna Solis eclipsis erat, Feria 6. post corporis Christi. Pergebant patres suum negotium agere, in concilio Constantiensi. Ibi erant interdum equorum XXX. millia. Puella quædam virum non habens, tamen crassior circa sui medium facta est. Quod frater eius, ciuis Constantiensis, conspicatus, ægerrimè tulit. Vnde iste tumor? inquit. Dic, nisi gla- Concilii Constant. actiones. Puella, à fratre increpita.

dium hunc (quem eduxerat) gustare uis. Illa terrore ferè exanimata, tantum tamen animæ habuit, vt diceret: Parcius age, mi frater. Concilii hoc opus est. Quo responso, ille prudens & bonus, audito: gladium in vaginam recondere: metu reuerentiaque Concilii, sorori parcere.

Hußi damnator, Bartholomæus D.

Aderat hoc tempore Bartholomæus quidam, S. paginæ Doctor & Professor: missus ab Abbate suo Ebracensi Henrico Heppio. Hic non solum acerrimè contra Hussum disputauit: sed ipse etiam (vt & alii nouem) capitalem in illum sententiam tulit. Postea, cum in terram sanctam profectus, inde rediisset: successit Heppio in Abbatiæ administratione. Obiit 1430.

VVicleui damnatio.

Damnata est in hac Synodo, doctrina Ioannis VVicleui: libriq; eius, comburendi iudicati: & corpus atque ossa, exhumanda. Idem iudicium, in libros ab Ioanne Husso scriptos latum est: ipseq; capitis condemnatus: non assentiente comite generoso, sed mæsta facie surgente, Casparo Schlickio, Cæsaris Cancellario: & vices Cæsareas in Concilio obtinente.

Schlick.

ἔκφρασις supplicii, Ioanni Husso impositi.

Octauo igitur die Iul. (Feria sexta post Vlrici) indutus Ioannes sacerdotali habitu: fuit degradatus, id est, omnibus rebus sacerdotalibus nudatus: idq; per duos Archiepiscopos, Mediolanensem & Bisuntinum (quem ludum ipse derisit) pronuntiatus Hæreticus, & seculari potestati traditus: sicuti Christus à Pontificibus, præsidi Pilato. Orauit tamen Regem Sigismundum, & Magistratum ciuilem, Synodus (serio, sicut Græca vocula δῆθεν intelligitur) ne occideretur: sed perpetuo carcere asseruaretur. Eductus verò per Geltingeram portam est (negotio Ludouico Palatino à Cæsare dato) vt combureretur, in suo vestitu. Exibat ergo, non vinctus, inter deductores: in capite gestans infulam altam: in qua duo diaboli erant picti: & scriptum, HAERESIARCHA. Orabat inter eundum: IESV CHRISTE, fili Dei, miserere mei. Eadem fere precatus est, ter in genua cadens: cum videret locum supplicii. Rusticulo quodam ligna ad pyram (Hæretici scilicet) aggerente: ait, o sancta simplicitas. Monitus, vt confiteretur errorem suum, negauit sibi confessione opus esse. Cum populo valedicere vellet, & cohortari: vetuit Dux Ludouicus: iussitq;, actutum comburi. Sic factum est: & cineres, in flumen Rhenum abiecti, ne à Bohemis auferrentur. Hi tamen terram ex loco rogi secum abstulerunt. Fertur autem Hussus paulò ante mortem dixisse: & Hußianæ monetæ inscriptum fuit: CENTVM REVOLVTIS ANNIS, Deo respondebitis, & mihi. Dixisse item: Nunc quidem anserem comburitis, (Huß enim, Bohemis anser est) sed post centum annos cygnus existet, quem non comburetis. Sequentis anni die Maij 30. ibidem combustus est Discipulus Hußi, Hieronymus de Praga. Pertulerunt autē ambo animo constanti necē (inquit Aeneas Syluius Bohem. histor. cap. 36.) & quasi ad epulas inuitati, ad incendium properarunt: nullam emittentes vocem, quæ miseri animi posset facere indicium. Vbi ardere cœperunt: hymnum cecinere, quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit.

Dicta ipsius.

Cygnus Hußi.

Decretum iam IV. legatur Concilii Constantiensis, de Sacramento Eucharistiæ.

Cœnæ Dominicæ mutilatio.

Licet Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administrauerit sub vtraq; specie panis & vini, hoc venerabile Sacramentum: tamen HOC NON OBSTANTE, sacrorum canonum autoritas, laudabilis & approbata consuetudo Ecclesiæ, seruauit, & seruat: quod huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, &c. Hæc mansuetudo, ad euitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta: quod licet in primitiua Ecclesia, huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraq; specie postea à conficiētibus, sub vtraq;, & à laicis tantummodo sub specie panis, suscipiatur: cum firmißime credendū sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem, tam sub specie panis, quam sub specie vini, veraciter contineri, &c. Quapropter dicere, quod hanc consuetudinem aut legem obseruare, sit sacrilegum aut illicitum, censeri debet erroneum: & pertinaciter afferentes oppositum præmissorum, tanquam Hæretici arcendi sunt, & grauiter puniendi, &c.

ἐπίκρισις.

Hæc & alia, in hoc decreto. Eradicetur igitur illud Dei, quod est Deut. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor: nec auferetis ex eo. Erroneum sit factum D. Pauli: qui ait, se Corinthiis tradidisse panem & calicem, sicut à Domino acceperit. Et tu Christe, si pertinaciter vrgebis tuum de vtraq; specie Testamentum: tanquam Hæreticus, arceberis, & grauiter punieris.

Hæreticorum saluus conductus.

In Decreto VI. eiusdem Concilii continetur: Hæreticis non esse seruandum saluum conductum: quem Imperator, Reges, aut alii seculi Principes, illis dederint: quia tale ipsorum promissum, nullum debeat afferre præiudicum fidei catholicæ, vel iurisdictioni Ecclesiasticæ. Diabolus ergo veniat ad Synodos istorum patrum: si eis, quos iudicant Hæreticos, non seruant

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

seruant promissam fidem: sed tali promissione, incautos in nassam perniciei attrahunt. Ellv.

In Dominicani porrò Monasterii apud Constantienses amplissimo Templo, sepultus est Manuel Chrysoloras: cum hoc Aeneæ Syluii (poetæ laureati, & Oratoris Imperatorii, ac postea Papæ) Epitaphio, Bruschio testante. Chrysoloræ mors & sepultura.

Ante aram hanc situs est Dominus Manuel Chrysoloras, miles Constantinopolitanus: ex vetusto genere Romanorum, qui cum Constantino Imp. migrarunt: vir doctissimus, prudentissimus, optimus: qui tempore generalis concilij Constantiensis diem obiit: ea existimatione, vt ab omnibus summo inter mortales sacerdotio dignus haberetur. Die 15. Aprilis conditus est, anno Christi M. CCCC. XV.

Ille ego, qui Latium priscas imitarier artes,
Explosis docui sermonum ambagibus: & qui
Eloquium magni Demosthenis & Ciceronis
In lucem retuli, Chrysoloras nomine notus:
Hic sum post vitam, & peregrina in sede quiesco.
Huc me concilii deduxit cura: trium dum
Pontificum Ecclesiam vexaret sæua tyrannis.
Roma meos genuit Maiores: me bona tellus
Byzantina tulit: cinerem Constantia seruat.
Quo moriare loco, nil refert. Vndique cœlum,
Pœnarumque domus, mensura distat eadem.

Habeo huius Manuelis Epistolas tres M. Scr. Græcas, beneficio clarissimi viri Israelis Spachii Med. D. Argentoratensis. Epistola illius.

Quarum prima est ad Imp. Manuelem Palæologum: in qua vetus & noua Roma describitur prolixè: altera, ad Ioannem Chrysoloram, vtrang, Romam esse ἐπτάλοφον, septi collem: tertia, ad Demetrium Chrysoloram, se libenter esse in vetere vrbe Roma: quia delectari contemplatione simulacrorum eius. Magis nos affici pictis & fictis, quam viuis, formis. Διὰ τί, ὅτι τὰ σωμάτων κάλλη θαυμάζομεν ἐν τούτοις: ἀλλὰ τῶν κάλλων, τὸ ποιητικόν. Quamobrem? Quod non pulchritudinem corporis in illis, sed mentem artificis, admiramur. De concilio & Constantia, satis. Nunc ad alia.

Actum est quoddam particulare certamen equestre, hoc 1415. anno in ciuitate Eßlingensi. Comites Oetingenses (ex quibus Ludouicus senior, erat Cæs. Sigismundi Magister Aulicus) petebat ab eo Cæsare, sibi tradi Monachorum curiam Nærdlingæ: quod oppidum, in suo territorio situm esset. Sed ciues, prolatis suis priuilegiis, retinuerunt illam: atq, vt cum Imperio manerent, obtinuerunt: agentibus Paulo Bopfingero, & Henrico Halensi, ciuibus Nærdlingensibus: aliarumq, ciuitatum legatis. Nærdlinga sub Imperio.

Eodem anno, die conuersionis Pauli, Sigismundus Vngarici Regni anno 28. Rom. verò 5. Constantiæ scripsit: ne Eßlingenses & Reutlingenses, nouis exactionibus grauarent Bebenhusanos contra ipsorum priuilegia. Idem longè pòst recepit eos in suam tutelam: vt tutò retinerent castellum Roseck, pagos Iesingam & Offterdingam, nouamq, villam in Gisnang, ab ipsis empta. Datum 1431. die Mercurii ante Ioannis Bapt. Regnorum eius, Vngarici 45. Rom. 21. Bohem. 11. anno. Eßlinga. Reutlinga. Bebenhusa.

Eiusdem 1415. anni pridie Laurentii, Volmar de Liechtenfels, Hainrici cognomine Brachteri F. vendidit Hugoni, Abbati Alperspachensi, bona quædam Bettenhusæ tacentia: attestante propinquo eius Aubrechto Neuneccio. Liechtenfels.

Viuebant tunc Ioannes & Riegger Blieningeri fratres, & Ioannes de Lustnouu. Item Iohannes Herter, debens aliquid Nicolao Schnetdero, Iudici Tubingensi. Sponsores, Aberlinus de Halsingen, Ostertagus de Lustnouu, Ioannes & Marclinus de Halsingen fratres. Blieningeri. Lustnouensis Ostertag.

Viuebant item Rueffus de Gomeringen, Ioan. Schuuelher senior, Frider. de Entzberg cognomento Rumler, Frider. & Conradus Schenckii de Andeck fratres, Ioannes de Melchingen Vergenhans, atq, Iacobus Herter, & Henricus de Rischach senior. Schuuelher. Entzberg. Andeck. Vergenhans, Nauclerus.

Bebenhusæ. A. 1415. 3. idus Aug. Obiit venerabilis D. Hainricus Circkel, Episcopus Thermopylensis: humatus in Ecclesia ante altare S. Stephani. Fuerat primò Monachus in cœnobio Fontis Regis, ordinis Cistert. Postea Episcopus Thermopylens. gerens quinq, Episcoporum vices in Pontificalibus. Tandem, Bebenhusæ Monachus. Circkel.

Vlmæ. 1415. Obiit Hermannus Rhot, Febuar. 12. an der rechten Faßnacht.

IMPOSTOR CONSTANTIÆ. DE QVIBVSDAM MONASTERIIS. Augustæ Rhæt. ædificationes. Discordia Ducum Bauariæ. Obitus VVirtemberg. Comitis Eberhardi Pii, vel Mitis. Eiusdem Consilarii, ac successor Eberhardus F. Comitatus Mompeligardensis, ad VVirtembergiam.

CAPVT XI.

Constãtiæ fraudator.

ANno 1416. Tinctor erat quidam Constantiæ: qui grandi pecunia passim mutuo sumpta: tanquam panni linei negotiationem (Gewerb mit Golschen) *introducturus: cum omni ea pecunia profugit: nec scitur, quo venerit, aut quid eo factum fuerit.* Der hat grob Bancarotta gespielt.

Brandenburg. Sabaudia.

Fridericus Burggrauius Noribergensis, à Rege Sigismundo Marchia Brandenburgensi donatus est: & Amedeus, primus factus Sabaudiæ Dux. Func.

Aentring. arx.

Georgius de Hailfingen donauit Feria 3. post Inuocauit 1416. Bebenhusano cœnobio, suam castelli Æntringensis partem.

Felberg.

Iacobus de Felberg, dedit Lorchensibus hominem suum proprium (Leibeigen Mann) *Cunradum Molitorem, habitantem ad Rætam: accepitq; ab eo vicissim Bucherum Molitorem habitantem sub Adela de Kirchberg.*

Stain VVolfius.

Vixit tunc Wolff vom Stain / von dem Rächten Stain / *eques: qui contraxit quid de propriis hominibus, vel seruis, cum Lorchensibus: signantibus literas etiam, nobili viro Ioanne Truchsæssio de VValdpurg, Romani Imperii prouinciali Præfecto in superiore & inferiore Sueuia: & D. Stephano de Gundelfingen: nobiliq; Lucio de VVerdnovv.*

Sueuiæ vtriusq; Præfectus.

Tunc etiam viuebãt: Eberhart Schütz von Dettingen: Burckart von Mansperg: Ritter / vnd Volmar von Mansperg.

Tybingæ Monast. S. Augustini.

Ich Bruder Niclaus / Prior zu diesen Zeiten zu Tübingen / vnd wir der Conuent gemeiniglich sanct Augustins Ordens / tuhent kundt allermenniglich mit diesem Brieff: Daß vns die ehrwürdige Fraw / Fraw Anna Nothäfftin / vns vnd allen vnsern Nachkommen / vnserm vorgenandten Closter lauterlich durch Gott / vnnd jhr / vnd der jhren Seelen heyls willen / geordnet vnd gemacht hat / 4. ß. vñ 1. ℔ heller / ꝛc. auß eim Hauß vnd Hoffreiten / gelegen in der Stadt zu Tübingen / genandt der Swimbentzenhauß / bey der Bürger Brunn / ꝛc. *Ob vigilias & Missas, ad salutem viri eius Ioannis Herteri, & liberorum eius Annæ Herterinæ virginis, Georgiiq; Herteri, &c. Dominica Palmarum, 1416. Hodie in loco Augustiniani Monasterii, cœnobium illustre alumnorum Principis nostri est.*

Monasteria fœminarum, reformanda.

Gnadencellense.

In concilio Constantiensi, circa hoc tempus, inter alia decretum ait Felix Fabri: vt fœminea Monasteria, quæ lasciuè viuerent, reformata clauderentur. Hoc Moniales postea indignè ferre: suos cognatos, & alios fautores, implorare: patronos sibi muneribus conciliare. Præsertim illæ, quæ in Parthenone Gnadencellensi (de quo dudum non pauca scripsimus) viuebant. Ad quas ventitabant viuidi formosiq; nobiles, è VVirtembergiæ locis: non sanè Templi causa, sed propter elegantes imagines. Pollicebantur hi opem debili & caduco sexui: pollicebantur alii aliis: nec fiebat etiam nihil.

Augustana quædam.

Muro circundari Augustæ cœptum est Iacobeum suburbium.

Vrbis ipsius plateæ, tunc primum lapide sterni vbiq; cœptæ, tempore verno huius anni: quæ antehac sabulo tantum, & cespitibus, coopertæ fuerant. Vnde hoc incommodi acciderat: vt pluuio tempore, præ inhærente pedibus profundo luto: interpositisq; per medium illarum ligneis gradibus: perquam molestæ ingredientibus plateæ essent.

Aquaticum ibi castellum.

Eodem anno, Vlmensis ciuis Ioannes Felber, aquaticum castellum & canales, quibus aqua Augustæ in omnes fistularios fontes, publicè priuatimq; deriuatur, artifici ingenio fecit. Ea sunt aquaria turris & machinamenta, prope Hospitale Rubeæ portæ sita: è quibus aqua per tubos in plures diuersas vrbis parteis deducitur: nempe in Vlricianam aream, in forum vinarium, ante Textoriam domum, è regione D. Annæ, inter Iudaicam plateam & Krotenouiam, atque è regione S. Leonhardi, 15. canalibus. Achill. & Henningus.

Nobilitas Germaniæ.

Vixit hoc tempore in Italia Poggius Florent. qui in libro de Nobilitate, de nobilibus Germanis, sic scribit. Germani atq; Alemanni, inquit, illos, quibus census patrimonii ad victum sufficit: & hos, qui procul vrbibus, aut qui castellis & oppidulis dominantur (quorum magna pars latrocinio deditur) nobiles censent. Quibus humanius ingenium natura dedit, hærent Principibus: quorum in Aulis assuescunt cultiori vitæ: rudes tamen, & moribus asperi. Hæc, illi.

ille. At, si hodiernam Alemanniæ nobilitatem literis & virtute commendabilem, videret: longè aliter scripturus esset.

In Turcia, Amurates Mahometis F. VI. Turcarum Rex, annos 34.

Anno 1417. inter se discordabant Boiorum Duces, licet patrueles, Ludouicus Barbatus Angilostadiensis, & Hainricus Landshutensis: tanquam Boiariâ haud integra fide, inter parentes diuisa. Cumque multa aspere à Ludouico, verbis & factis fierent: Hainricus, dissimulata ira, eum in oppido Constantiæ, è conuiuio Cæsaris redeuntem, 12. Kal. Nouemb. huius anni vulnerat, & fugit. Quem cum Prætor Cæsarius Guntherus à Schvvartzenburg persequeretur: ope tamen Conradi à Reischach, & Georgij à Burgovv, aliorumque quorundam Sueuorum, incolumis in Boiariam euasit. Cæsar proscripturus erat eum: sed mitigatus à Friderico Burggrauio Noriberg. Hainrici sororio, rem differt. Interea inuidia, quæ ex tam atroci facinore orta erat, temporis spatio lenita est: Cæsare postea, alijs etiam rebus occupato. τὸ παρὸν δεινὸν, τῇ εἰς τὸ μέλλον ἀναβολῇ διακρυστέον. Bauarorum Ducum discordia.

Stutgardiæ in Templo primario: de Eberh. Miti.

ILLVSTRIS princeps & Dominus, Dominus Eberhardus, comes VVirtembergicus, ex hac vita migrauit XVII. Kal. Iun. anno Christi M. CCCC. XVII. Eberhardi Mitis obitus.

De eius obitu Ioannes Nider Isnensis Theologiæ Professor, Dominicani apud Basilienses Monasterij incola, audiatur. Vixit is tempore conciliorum Constantiensis & Basiliensis: scripsitque librum in 5. partes diuisum: cui inscriptionem fecit FORMICARIVM: vtpote de formicarum natura & prouidentia tractantem, ad humanæ vitæ rationem accommodatum. Eius operis lib. 2. cap. 2. colloquentibus Pigro & Theologo, sic scribit. Formicarum est alia conditio: quòd prognosticant & præsentiunt frigus, pluuias & tempestates aeris. Huius autem signum est: quia ante aduentum talium calamitatum, se ad casas suas recolligunt, diuino instinctu. In quibus typum gerunt virorum eminentium: qui gratia quadam dotati philosophica, mala imminentia prædicunt fidelibus, & dant Deo gratias, ne tangantur à talibus: vel saltem alijs nuntiant, vt præparatiores migrent à Mundo. PIGER. Da exempla, quibus hoc loco certa reuelatio finem vitæ præmonstrauit. THEOL. Pauci sunt elapsi anni, quibus viuebat meo tempore comes de VVirtemberg Constantiensis Diocesis: cuius vitæ terminus fuit, qui sequitur: vt in Præsentia nostri prouincialis, à quo hæc habeo, Castellanus de Stokgarden recitauit, multis fide dignis viris astantibus. Nam præfatus comes, iam sexagenarius prope, fuit aliqualiter debilis ad mortem tamen, nullatenus, humano iudicio. Vnde se ad thermas prope Goppingen contulit. Vbi dum latè frueretur balneis: die vna Medicus ad eum dixit: Domine, domui vestræ disponatis: & animæ prouideatis principaliter: quia reuera in quinq; horarum spatijs, ab hac luce migrabitis. Cui ille: Quid, quæso, refers? Nulla enim indicia mortis, nec tu, nec ego, iudicamus in me esse. Est præterea dudum mihi prophetatum: in oppido proximo fœminam quandam eadem debere hora mori, qua ego: quam nec ægrotare percepi. Cui Medicus: Hæc, noueritis, fœmina, omnibus munita Sacramentis, prope agoniam, laborat in extremis. Et iterum comes: Scio alterum mei interitus indicium: arborem, quam nouimus, non multò ante mortem meam ruituram, ex oraculo quodam. Cui Medicus: Domine, hæc cecidit hodie. Ergo occasum vestrum sciatis adesse. Tunc comes, ad extrema propinquans, in prædictis didicit, & in propria experientia, mortem adesse. Quam deinde in sex horarum spatijs degustauit: & inopinate satis occubuit. Hæc, ille. Diceret aliquis superstitiosus verbo Græco: Domini comitis vitam, in salute illius fœminæ & arboris ἐστοιχειῶσθαι: defixam fuisse, tanquam in elemento & principio quodam. Quidam ebriosi (inquit Choniata in Isaac, & Alexio Angelis) simulacrum Mineruæ, in foro Constantini insistens columnæ, confregerunt: quod putaretur id ὑπὲρ τῶν ἐξ ἑσπέρας ἐστοιχειῶσθαι στρατῶν: pro latinorum ex occidente contra Constantinopolitanos exercitibus, magicis characteribus aut carminibus consecratum esse: & pro illis facere. Sicut Palladium existimabatur, στοιχειῶδες τῆς τροίας φυλακτήριον εἶναι: fatale munimentum vrbis Troiæ esse: id est, quo manente, maneret: quo ablato, caderet, illa vrbs. Volui obiter hæc ad declarandam peculiarem significationem verbi στοιχειοῦσθαι ponere. Alioqui scimus, annos vitæ hominis à Deo præstitutos esse: absque cuius voluntate, ne pilus quidem de capite nostro cadat. Oremus modo illud 38. Psal. Notum fac mihi, Domine, finem meum.

Ioannes Nider.

Formicarum Præscientia.

Stutgardiæ Castellanus.

Gœpping. acidulæ.

Monetur comes Eberhardus à Medico, de morte instante.

στοιχειῶσθαι.

Palladium Troiæ.

QVANTA VERO FVERIT IAM TVM, ILLVSTRIVM DE VVIRtemberg Comitum potentia & auctoritas: ex conſeſſu eximiorum Domini Eberhardi huius pij Senatorum patet.

Sedebat ipſe in medio. Ad dexterum deinde latus.

VVirtemb. Comitis Senatus.

Epiſcopus Conſtantienſis Otho. De quo tamen Gabelc. dubitat. Dux Vrslingenſis Reinhardus. Fridericus, Comes Oetingenſis. Marchio Badenſis Hesſo. Gabelc. Hochbergenſem vult. Fridericus, Comes Zollerenſis. Fridericus, Comes Kirchbergenſis. Craffto, comes Hohenlohenſis. Fridericus, comes Hohenbergenſis. Baro Waltherus de Gerotzeck. Baro Zimmerenſis Ioannes. D. Gebhardus de Rechberg, eques. Baro Gundelfingenſis Stephanus. D. Henricus de Rechberg, eques. Baro Heinricus de Gundelfingen. D. Ioannes de Bodman, eques. Sifridus de Zylnhart. D. Georg. de Welvvart, eques. D. Ioannes de Freiberg, eques. D. Vlricus Spat, eques. D. Conradus de Stainhaim, eques. D. Ioan. Thum von Neuburg, eques. D. Fridericus Sturmfader, eques. D. Heinricus (al. Frider.) à Sperberſeck.

Ad ſiniſtrum latus. Fridericus, Epiſcopus Auguſtanus. Dux Teccenſ. Qui tamen alibi omittitur. Abbas Elvvangenſis. Fridericus, comes Helffenſtainenſis. Eberhardus, comes Nellenburgius. Rudolphus, comes de Sultz. Eberhardus, comes Eberſtaintus. Henricus, comes Levvenſtainius. Iuncker Bruno de Mercken. D. Georgius de Rechberg, eques. Baro Schvveiggerus de Gundelfingen. D. Albertus Rechbergius, eques. D. Caſpar de Klingenberg, eques. D. Wernherus Nothaffius, eques. Dieterichus Spat. D. Vlricus de Stain. Diepoldus Spat. Qui duo alicui omittuntur. D. Ioannes de Gyltlingen, eques. D. Ioannes Sturmfader, eques. D. Albertus de Gyltlingen, eques. Baro Zimmerenſis Georgius. D. Sebaſtianus de Gyltlingen, eques.

Tempus mortis C. Eberhardi.

Obijt illuſtris Heros Eberhardus, in balneis Goeppingenſibus (vt dictum eſt) die 16. Maij, inter 6. & 7. horam antemeridianam, durante adhuc concilio Conſtantienſi: Dantur ei præcipuè vxores: Antonia, Ducissa Mediolanenſis: & Eliſabeta, Friderici Burggrauij Noriberg. F. Sepultus eſt Stutgardiæ. Succeſsit ei iunior Eberhardus, filius: qui duxit vxorem Henricam, vel Henriettam, Henrici, comitis Mompelgardenſis, filiam: qui 1395. ad Nicopolin (ſup. cap. 5.) interijt, ſui generis vltimus. Vnde & Mompelgardia Wirtembergenſibus acceſsit: eag. à Ducè Burgundiæ Ioanne, qui vaſallum habuerat Henricum, accepta. Eberhardus ſe iam Wirtemberg. & Mompelgardenſem comitem ſcripſit. Mitibus & ipſe moribus fuit. Tantum, oppidum Brigantinum, ab Appencellenſibus obſeſſum, liberare Auſtriacum Ducem iuuit. Obijt 1419. & poſt ipſum, Henrica. Vterq. Stutgardiæ ſepultus. De eis, alias plura.

Succeſſor eius, Eberhardus Iunior.

Comes VVirtemb. & Mompelgard.

Obijt 1417. Mechtildis Stainmaierina, vxor quondam Waltheri Rulini: quæ legarat proſe, & hoc viro ſuo, & filiis ſuis, Domino Eberhardo & Bernhardo Rulinis, omnibusq. progenitoribus & poſteris ſuis, quatuor quartalia vini (vulgariter, Vorlaß) de vineis. In Mortilogio cœnobij Rheobaldini.

CÆS. SIGISMVNDI AVGVSTAM ADVENTVS. ALIQVOT SVEVI nobiles. Huſſiticum bellum, Dux eorum Ziſca, victoriæ. Orientis Imp. VII. IOANNES PALÆOLOGVS. Zygeni, in Alemannia. Obitus Eberhardi, VVirtemberg. Comitis, & liberi eius. VValdkirchenſe Briſgoiæ Monaſterium. Imperij Rom. clades ab Huſſitis. Epiſcopus Auguſt. Petrus de Schauuenberg. Peutingerina Auguſtæ familia. Vnlingium fœminarum cœnobium. Quædam hodierna Roſtochiana.

CAPVT XII.

Sigiſmundi Cæſ. aduentus Auguſtam.

ANNO 1418. circa Feſtum Pentecoſtes, concilium Conſtantienſe finitum eſt, Schiſmate ſublato. Cæſar verò Sigiſmundus nocte Auguſtam venit: Gerſthofa honoris cauſa à 400. ciuibus in vrbem deductus. Sed & media inter vrbem & illum pagum via, ab Epiſcopo Friderico Graueneckero, totoq. ciuitatis clero, cum Sanctorum reliquijs exceptus. Diuertit in foro tunc boario, nunc fœnario non procul ædè D. Annæ, in ædibus Hofmaieri patricij, 5. Octob. Tum ei Senatus muneri obtulit Scyphum argenteum, probè inauratum, & in eo M. Aureos. Præterea, aliquot vaſa vini, piſces, & auenam magno numero. Manſit D. 14. Quo tempore, quatuor tantum primariæ portæ patebant, cæteris omnibus clauſis: excubijsq. armatis, dies noctesq. à ciuibus diligenter habitis. Patricij in gratiam ipſius inſtituerunt in loco ſolenni, publicas ſuæ tantum gentis choreas: ad quas Cæſar, ne inciuilior haberetur, ipſemet acceſsit: ac cuilibet matronæ virginive (quarum L. fuiſſe memorantur) annulum aureum, pondere Vngarici Aurei, donans, ipſe manu ſua digito cuiusq. indidit.

Donum Senatus.

Choreæ.

Eodem anno, M. Oſvaldo, Syndico Auguſtano procurante: ac Petro Tuchſcherero ſollicitante:

3. Decemb.

3. Decemb. commissione Papæ, Abbas ad Scotos Noribergæ, vrbem ab excommunicatione, in quam Nenningeri Episcopi causa inciderat, præsentibus 13. Doctoribus iuris, absoluit. Sed plenaria absolutio, Romæ 2. Febr. 1419. patrocinante M. Petro Frido, consecuta est. *Absolutio vrbis ab excommunicatione.*

Martinus Papa, Constantiæ 5. Kal. Mart. 1418. Pontificatus sui anno 1. confirmauit Bebenhusanis omnia ipsorum iura: & in B. Petri protectionem eos suscepit.

Eiusdem anni die S. Laurentij, quædam de temporalibus bonis inter se ordinabant hi nobiles: Iacobus Herter, & vxor eius Anna de Sieten. Baltasar ab Ovve, & vxor eius Dorothea de Stetten, fraterq; eius Conradus iunior. *Herter. Ovve.*

Eodem anno literæ sunt confectæ de Anniuersario: Alberto Federangelio Tubingæ habitanti, & vxori eius Adelhaitæ, agendo. Illas sigillis suis munierunt: D. Ioannes von Zolnhus/ Camerarius & Luitprister Parochiæ Lustnouiensis.

Juncker Walther Fraischlich/ Juncker Hans von Lustnow/ baid Edelknecht zu Lustnow. *Lustnouia. Fraischlich.*

Alberti Parentes fuerunt, Albertus Federangel, atq; Elsa.

Juncker Hansen vxor, Catharina.

In alijs literis ponuntur Walther Freischlich/ & Agnes von Lustnow/ ibi habitantes. Waltheri frater Ioan. Freischlich, erat Iudex Tuvvingæ: & eiusdem Waltheri affinis, erat Hans von Lustnow. Mentio sit prati, siti ad locum Stamler dicti, trans Nicrum: & torcularis Dominorum de Marthal.

Schondorffæ stetit sacellum S. Leonhardi, in area, quæ est prope inferiorem portam: vbi nunc inferius torcular est. Id sacellum 1538. destructum est: & lapides eius, ad nouam oppidi munitionem translati. Vocatur locus adhuc, Der Capel platz. Datæ sunt 1418. anno (1. anno Pontificatus Martini V.) certis Sanctorum diebus indulgentiæ 40. dierum, à sex Episcopis: impetrante M. Georgio Scheurlino, huius loci capellano. *Schorndorff.*

Nuptias celebrauit 1418. Dux Bauariæ Georgius Landshutæ, cum filia Regis Poloniæ. Interfuit Comes vterq; Wirtembergicus, Vlricus & Eberhardus. Comes Hugo Werdenbergensis, comes Andreas Sunnebergius, comes Bernhar. Eberstainius, comes Rudolfus de Sultz. Equi 8000. *Landshut.*

Vt ne inulta maneret Martyrum Christi, Ioan. Hussi, & Hieronymi Pragensis, interfectio: seditione excitata, Pragæ XI. Senatores per Prætorij fenestras præcipitati à populo sunt: propter aliquot Hussitarum, ab illis ibi clàm obtruncatos. Factus est Hussitis dux quidam nobilis, nomine Ioannes Zisca: qui alterum oculorum olim in pugna amiserat. Hic multas egregias victorias reportauit, etiam de Cæsare Sigismundo: quamuis altero quoq; oculo postea amisso, cæcus esset. Quodam tempore, cum hostes non possent equis vti propter iniquitatem loci: sed ab equis desilirent: iussit (tunc adhuc cernens) mulieribus, quæ castra sequebātur, proijcere calanticas vel peplasua in terram. Quibus per calcaria impliciti equites, prius deleti sunt, quā pedes expedire possent. Legatur Syluius in historia Bohemica. Mirè in Sacerdotes & Monachos ab Hussitis est sæuitum. *Husso parentatum Pragæ. Zisca. Strategema peplorum.*

ZISCÆ EPITAPHIVM, in Paralip. Vrsperg.

Ἰωάννης σίσκας ὁ βοίημος, τῶν αἰσχροκερδῶν ἱερέων ἐχθρὸς, ἀλλὰ ἐν θείῳ ζήλῳ. Erat quædam notitia Græcæ linguæ iam tum etiam in Bohemia.

Natus est Rauespurgi, Iodocus Gengus, die Veneris 1418. ante natalem Christi. Qui scripsit breue sui temporis Chronicon (quod interdum cito) missum mihi ante triennium à prudentissimo viro, qui multos filios Doctores educauit, Ioanne Christophoro Tafingero, illius oppidi Archigrammateo. Quem (vt & alios multos bonos) gratitudinis ergò nominaui: sicuti cuiq; suum honorem libenter exhibeo. *Rauespurg.*

Bebenhusæ. An. 1418. 5. nonas Iul. obijt nobilis ac præclarus Albertus de Halfingen armiger, fidelis huius cœnobij amicus. Obit & vxor eius Adelhaida, nata kaibin, 1426. 16. Cal. Iun. Iacent in VI. sepulcho. *Halfingen.*

Vlmæ obijt Leonhardus Rhot iunior, die post natiuitatem Christi 10. in Ianuario.

Eodem 1418. anno, 14000. Zygeni in Heluetiam venerunt: qui licet misere vestiti essent: pro omnibus tamen rebus, quæ eis dabantur, persoluebant precium. Dicebāt, se ex Ægypto pulsos esse: ac pœnetentiæ agendæ causa cogi septem annos vagari. Hi, Christiana disciplina vsi, post 7. annos domum redierunt. Habebant vim auri & pecuniæ: Hos imitati multi nebulones, impostu-ris & furtis multos afflixerunt. Stumpf. lib. 13. cap. 10. *Zygenorum aduentus.*

Lutetiæ circiter 2000. studiosorum & clericorum, per seditionem à populo cæsa sunt. *Lutetiæ studiosorum cædes.*

Constantinopoli VII. factus est IMP. CAES. IOANNES, Manuelis F. PALAEOLOGVS, P. F. Aug. Imperauit an. 27. *Ioannes Palæol.*

Hic in Oriēte Imp. 7.

Iubil. 5. Hic etiam Panuinius ponit Annum Iubilæum 5.

Zigeuner. Anno 1419. Cal. Nouemb. Augustum venerunt agyrtæ illi, quos Germanici Zigeuner vocant, homines nigri & deformes: magna multitudine virorum & mulierum, puerorum & puellarum. Appellantur Italicè Zigani, Gallicè Behemi. Viri erant 70. qui habebant duos Duces, & aliquot comites, vt dicebant. Gassar.

Stutgardiæ in Parochiali Templo.

Eberhardi VVirtemberg. mors. ILLVSTRIS Princeps & Dominus, Dominus Eberhardus comes Wirtembergensis, vita defunctus est 6. non. Iulij, anno Christi 1419. Præfuit tantum 2. an.

Habuit (quemadmodum antehac dictum est) in matrimonio filiam Henrici, vltimi comitis Mompeligardensis: qui vnà cum Ioanne Duce Burgundiæ, cuius vasallus erat, Sigismundo Vngariæ Regi contra Turcas militans, 1395. occisus est. Habuisse hic etiam dicitur vxorem Elisabetam, vltimi Baronis Liechtenbergij Iacobi filiam: & ita ad Wirtembergiam venisse comitatum, non solùm Mompelgard. sed etiam Horburgensem: sub quo, Richenvvilera. At non rectè sic dici, Gabele. inquit. Nam Heinruetham illi an. 1397. desponsatam fuisse, adhuc propemodum impuberi. Horburgense autem dominium, plus 50. annis ante accessisse Wirtembergensibus comitibus emptione. Sub hoc Eberhardo fornix Chori in Ecclesia Stutgardiana decidit. Reliquit autem aliquot is liberos ex Henrica.

Illius filij. 1. Ludouicum: qui Vraci habitabat, & Mompelgardiam etiam habebat: pater Eberhardi Barbati primi Wirtembergiæ Ducis. Emit Blabyram, Monasterium & oppidum, circ. 1447. Habuit Balingam quoq;, & Dutlingam: non quidem ipse nactus, sed auus eius Eberhardus Mitis.

1. Ludouicus.

Blabyræ emptio.

Tunc etiam Ducatum Teccensem, videri possit, aliquatenus ad VVirtembergiam pertinere. Obijt 1450. Vraci, cum pestilens aër esset: ac sepultus est in cœnobio Gieterstain. Vxorem reliquit Mechtildam Bauaram, Palatinam Rheni: quæ postea nupsit Austriaco Alberto.

Gieterstain.

2. Vlricus. 2. Vlricum, cognomento Adamatum: qui Stutgardiam incolebat 1477. consecutus est Imperij vexillum. Ita iam Insignibus quadrifidis insunt: 1. tria ceruina cornua. 2. cunei Teccenses. 3. pisces Mompeligardenses. 4. vexillum. Captus fuit à Friderico Palatino 1462. obijt 1480. Vxores eius: 1. Margarita Cliuensis, Adolfi Ducis F. 2. Elisabeta, Henrici Bauariæ Ducis, cognomento Diuitis filia. 3. Margarita, Ducis Saubaudiæ Amedei F. 1470. Fundator fuit cœnobij Praedicatorum: quod nunc suburbanum Hospitale est.

Vexillum Imperij.

Insignia VVirtemberg. dominorum.

3. Anna. 3. Annam: quæ nupsit Philippo, comiti Catzenelebogio, suæ stirpis vltimo. 1454. Indè plures filiæ natæ: quarum vna fuit Otilia, Christophori Badens. Marchionis vxor. Obijt Anna VVaiblingæ 1471. April. 16. cum à viro suo ad fratres suos remigrasset: & omnia sibi necessaria, VVeiblingæ ab eis habuisset. Donauit ipsa VVeiblingensem Ecclesiam calice CCC. Florenorum: & in peculiari sacello eius oppidi humata est.

Catzenelebogen.

Alperspach. Constantiæ 2. Non. Ianu. Martinus Papa, Pontificatus sui anno 1. confirmauit Alperspachensibus, Abbati Hugoni & conuentui, ipsorum libertates & immunitates, à Pontificibus & Cæsaribus datas: atq; in B. Petri suamq; suscepit protectionem.

Tubing. Palat. Anno hoc 1419. obijt Domina Anastasia, Palatinissa de Tubingen, vltima Abbatissa VValdkirchensis in Brisgoia cœnobij S. Margaretæ: & ante Dominicam ædiculam est sepulta.

Anastasia.

VValdkirch.

παρθενών. Cui cœnobio anno 994. Otho III. Imp. priuilegium in Sasbach dederat, anno Regni sui XI. vt Abbatissa eius loci esset à recipiendis hospitibus immunis: Erant ibi Sanctimoniales Benedictini ordinis. Situm in Brisgoiensi comitatu Birchilonis: fundatum à Duce Alemannicarum prouinciarum Birchardo: consentiente vxore eius Hedouvige. Translatum postea est in Collegium, per Iulium Cardinalem, legatum Apostolicum: confirmante Sigismundo Imp. 1434.

Birchilon.

Herrenalba. In Herrenalbensi Monasterio. Anno Domini M.CCCC.XIX.X. Kal. Ian. obijt generosa Domina Maria, nata comitissa de Eberstein, vxor Domini Henrici.

Getzingen. Sepulchrum cuiusdam Baronis de Getzingem, magni benefactoris: cuius anima requiescat in sancta pace.

Al. Gretzingen.

Obijt & D. Margareta, comes Hohenbergensis.

Teccensis Vlricus. Obijt Vlrici Ducis Teccensis (qui Friderici F. fuit, & ante obitum cæcus factus est) vxor secunda, Vrsula, March. Badensis Rudolphi F. comitis Gotefridi Zygenheimij vidua, 1419. die Iuuis magno prior coniux fuit Anna, Casimiri R. Poloni F. quæ obierat 1415. Ambæ, in Teplo Minodelhaimensi sepultæ. Nō genuit ille liberos, quanquã pulcher vir. Vltimus is Ducũ Teccensiũ fuit.

Halæ Suenorũ, die S. Francisci, Vlricus de Geilnkirchen, in æde S. Michaëlis est sepultus. 1419.

Anno

Anno 1420. & inde, magna vi geri cæptum est à R. Sigismundo, & Germanis Principibus, bellum contra Bohemiæ Hussitas. Tenebantur ad id bellum dare equites (hastas. glenen) comites Wirtembergicus C. Augusta XX. Constantia XXVI. Ioannes de Helffenstain 3. Fridericus Helffensteinius 2. Campidonum 4. Wingartum 4. Et sic diuersi diuersum numerum, pro ratione virium. Quo vero successu fuerit bellatum: hinc patet, quòd ab Auentino quidam citatur sic scribens. Quinquies Boiemiam intrauimus: quinquies copijs, impedimentis, tormentis, curru, machinis, armis, annona, commeatu, suppellectile, instrumentis bellicis, calonibus, amissis: plerug, occisis, multis in fuga obtritis: necdum viso hoste, turpiter terga (nescio, quo fato iniquo) vertimus. Quippe Boiemi adiuti auxiliaribus Lituanorum atq, Polonorum copijs: non solum patriam, religionemq, suam, fortiter tutati sunt: sed finitimas quoq, regiones, Botorum, Francorum, Turogorum, Misnensium, crebris incursationibus infestas reddiderunt: cuncta cæde & flamma compleuerunt, &c. Sigismundum, Pontificem Romanum, concilium Basiliense, ad iniquas conditiones Imperat. coegerunt, &c. Hussita sæpius Imperium Rom. profligarunt.

Et ex Chron. Noriberg. ac Basil. de anno 1421. Die Petri & Pauli, Cæsare, Noribergæ comitia agente: magnum viritim tributum imponente: insignem Missam & officium, ad S. Sebaldi agente: Cardinalis à Papa Iulianus aderat: accingebatq, Marchioni Friderico, vt belli ou Hussitas Imperatori, gladium ante altare Chori: heroice in hæreticos pugnare hortans: nomine Papæ promittens omnibus cælum, qui ab Hussitis occiderentur. Verum non delectabatur ille bello multum. Nihilominus adamantinæ portæ cæli, bellatoribus bipatentes introitum certissimum pollicebantur: Es war Gnad vnd Ablas voll auff da. Tum profectus est maximus exercitus: qui vix mediam ingressus syluam Bohemicam (Ptolomæi Gabreta, vt Pirckheimero placet) clamore fugiendum esse exorto, panico quodam terrore diffugit, nullo hoste viso: frustrà tot cardinale ἀναχαιτίζοντος, retrahere, conante. Constiterat talis Imperij Roman. expeditio, ex Saxonibus, Franconibus, Rhenanis, Sueuicis ciuitatibus, & Bauaris. Huiusmodi irriti conatus, non semel facti: potitis ingenti præda gloriaq, Hussitis? Præmium violatæ hæreticis fidei. Iulianus Cardinalis. Gabreta sylua.

Viuebat hoc tempore D. Volkardus de Schächingen/ Kirchherr zu Schorndorff. Schæchingen.

Eodem 1420. anno, Petrus nobilis Schauuenbergius, canonicus Bambergensis & Herbipolensis, designatus est Episcopus Augustanus, à Pont. Maxim. Martino V. sed confirmatus 1424. vir doctissimus, prudentia & eloquentia valens. Dederat operam literis in Academia Bononiensi. Interfuit postea concilio Basiliensi: fuit Imp. Friderico III. acceptissimus. Ornatus est cardinalitio galero, & titulo S. Vitalis, Romæ, in anno Iubilæo, à Papa Nicolao V. Missus ab Imp. Friderico, concordiam effecit inter Gallia & Angliæ Reges, ac Burgundionum Ducem: nec non inter Bauariæ Duces. In pauperes beneficentissimus. Paucis mensibus ante obitum suum, assumpsit capituli consensu coadiutorem, Ioannem comitem à Werdenberg. Obijt admodum senex, in arce Dillingensi, 12. April. 1469. cum 45. An. præsedisset. Sepultus Augustæ in Basilica cathedrali. Brusch. August. Episcopus, Petrus Schauuenbergius.

De eodem Achilles G. Petrus à Schaunberg, nobilis Francus, inquit, non paruo ære à Pont. Martino impetrauit Episcopatum Augustanum, Romæ: præsente M. Petro Frido, in Aula Pontificia Procuratore ciuitatis Augustanæ: & Burcardo Zinckio ciue, actorum Augustanorum diligenti scriptore.

Eodem anno 1420. Vlricus Peutinger aurifaber, ciuis Augustanus, in suburbio Iacobeo (teste Achille) calidum balneum fecit (das Peutinger Bad) vt mense Maio laßt homines vtr. sex. lauare, ibi in solijs è picea, velut in thermis precio lauarent. Hac nunc est patricia Peutingerorũ gens. Sic Georg. Sigismundus Seldius, Cancellarius Imp. Caroli V. aurifice Augustano natus est. Peutinger aurifaber. Seldius.

Iuuenal. Sat. 8.

Malo, pater tibi sit Thersites: dummodo tussis
Æacidæ similis, vulcaniaque arma capessas:
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

Est quoddam Monialium cœnobium Franciscanum: paruum quidem, sed elegans (Bruschio teste) in tractu Marthalensis Monasterij: paulum supra Bussium montem & arcem, VNLINGIVM appellatum: in eiusdem nominis pago situm. Inchoatum id fuit hoc 1420. anno, à Domino Walthero ab Ellerbach, equite. In quod postea beneficus extitit Andreas, Comes Sonnenbergius, qui 1511. Anno periit: sororemque habuit Magdalenam, illarum sacrarum virginum Rectricem: quæ 1513. cum alia quadam Sonnenbergia, Margareta Vnlingium cœnobium.

Margareta naturali Eberhardi comitis filia, peste decessit. Benefiicus idem extitit. Wilhelmus Dapifer Waldpurgius: Othonis, Episcopi Augusti & Cardinalis, pater præerat huius loco adhuc 1550. Otilia Vogelmaierina Memmingensis 1527. electa.

In porticu Monast. Murrhartensis.

Anno Domini M.CCCC.XX. obijt Iohannes de Sunthan, Pbr. & M^09.

Huc cùm calendis Nouemb. peruenissem: ecce ad me literæ Rostochio, à reuer. & clarissimo Doctore Dauide Chytræo, cum aliquot ibi excusis programmatibus. Tibi vires, inquit, animi & corporis firmas ad pertexendam Sueuiæ historiam, nunc ad vmbilicum fere (puto) per ductam, precor. Apud me nihil prorsus de Sueuicis rebus monumentorum, in promptu est. Alioquin summa voluntate tecum communicarem. benè Vale. Rodopoli, die 19. Septemb. natali tuo, ordiente annum ætatis tuæ LXVI. quem faustum & salutarem tibi ex animo precor. Anno 1591. Dauid Chytræus. Programmatum vnum, erat, à Guilhelmo Laurenbergio, philosophiæ & Medicinæ Doctore & professore, Acad. Rostoch. Rectore, de M. Lamberto Calenio concionatore scriptum. Qui natus fuerat in Ducatu Luneburgensi, patre Paulo Cal. viro docto & pio: Ecclesiaq; Luneburgensi, adhuc vtiliter in vegeta senecta seruiente. Obijt autem die 10. April. hoc 1591. anno, ætatis 46. anno. Cuius frater Iacobus Scholæ Luneburgensi hodie moderatorem fidelem & vtilem agit. Studuit etiam Tubingæ ante multos beatus M. Lambertus: & ab eo tempore, multas inter nos commutauimus epistolas.

D. Chytræi epistola Tybingam.

1. Lambertus Calenius.

Alterum programma, à Wilhelmo, Dei gratia, in Liuonia, Curlandiæ & Semigallia Duce, &c. Rectore Acad. Rostoch. 18. Aug. affixum erat, de obitu mei charissimi (qui sæpe inter nos amanter scripsimus: cuius eruditas, græcas & Lat. literas, asseruo) & beati amici, M. Ioan. Posselij. Incipit autem sic. Exemplum fidei erga Deum, & homines syncere καὶ ἀνιποκρίτου, & pueri CANDORIS, ac modestiæ, eximium in Academia nostra specimen, & decus maxime illustre ac vere vir bonus & sapiens (quod, rarum dei donum) fuit reuerendus M. IOANNES POSSELIVS senior: Græcæ linguæ & sapientiæ in hac Schola professor. Quam linguam, Ecclesiæ Dei imprimis necessariam; & velut ianuam & clauem, ad totius philosophiæ. legum, historiarum, mathematum, artis Medicæ, & vere de Christo doctrinæ fontes, aditum aperientem: continuis triginta octo annorum laboribus, publicè docendo, & optimos intelligendi ac dicendi Magistros, & Autores Græcos interpretando, propagauit, &c. Est egregium scriptum: Emanuelis etiam Chrysoloræ, & insequentium Græcorum, mentionem inducens: donec Græca lingua, per Ioannem Caprionem Pfortzhaimensem, & Erasmum Roterodamum, in superiore atque inferiore Germania: & per Richardum Crotum Britannum, Petrumque Mosellanum, Lipsiæ: posteaque Philippi Melanchthonis indefesso labore & felicitate, in Arctoas etiam gentes (quod merito admirationi sit, in terris olim barbarissimis) diffusa fuit. Dormiuit ὁ μακαρίτης μου ἐν χριστῷ ἀδελφὸς Ποσσέλιος, gemino illo καὶ ἀντιμεταβολικῷ clymactere superato, nocte, τὴν ἔξοδον τῆς κόρης, assumptionem Deiperæ virginis, secuta: viribus mentis ac sensuum, ad extremum vsque halitum integris.

2. Ioan. Posselius P.

Græcia, trans Alpeis.

ἄνθις ἀνασταίη πρὸς ἀνήνυτα χάρματα φαιδρός.
τοιαύτη χ' ἡμῖν ἔξοδος ἔνθεν ἔοι.

Tertium eiusdem illustrissimi Ducis Wilhelmi programma, de obitu studiosi adolescentis Halensis Sueui, Ægidij Brazij, Kal. Iunij defuncti, est, & sic incipit. Honestissima, & multis eximijs Dei donis, ac inter cætera, vberrimis & perennibus satis fontibus, nobilis est libera Imperij ciuitas HALA Sueuorum: quæ non solũ amplo territorio, ædificijs, opibus, legibus, iudicijs, frequentia & modestia ciuium, sapiente ac iusto Senatu: verum etiam Ecclessia rectè sentiente, ac tranquilla: & Schola doctrinarum studijs florente, ornata est, &c. Commemoratur Theologus eius olim Ioannes Brentius, Iureconsultus nunc Ioannes Schulterus, & Scholæ administrator Ioannes Weidnerus.

3. Ægid. Brazius.

Halæ Sueuicæ laus.

FRIDERICORVM DVORVM DE ARCE ZOLLERA CONTENTIO.

Aliquot nobilium Sueuiæ actiones. Cœnobij Bebenhusani reconciliatio. Bellum Friderico Zollerensi Oetingero indictum. Consiliarij Dominæ Henricæ VVirtembergicæ. Monasterium fœmininum vallis ceruorum. Genealogia Neapolitanæ Reginæ. Annæ 2. & Alphonsi Magni, Aragoniæ & Siciliæ Regis.

CAPVT XIII.

ANNO 1421. Fridericus Zollerensis comes, senior (Oetinger dictus, quod in eximio castro Oetin-

Friderici duo, de vrce Zollera rixantes.

Oetingen nutritus esset, cum fratre suo germano, Friderico iuniore) de eo castro capitaliter cum eo contenderat. sed iam ipse possidebat, eo excluso. Eum iunior in iudicium Imperij traxit: ac grauissimis conuicijs proscidit. Ille verò non curauit, perinde quasi non audiret. Vnde Iudex quærebat, cur non tueretur suum honorem contra tantam infamationem, coram tanta multitudine hominum, etiam nobilium: respondit, Mens frater, cùm possideret arcem, etiam non curabat: cum ego plura & atrociora in eum dicerem exul. Ergo, cùm nunc mihi expulsus conuitietur: nec ego curo. Sic recessum est à iudicio. Iunior tamen (quasi diceret: nec tibi, nec mihi) ciuitatibus se applicuit. Et arx ad anni spatium obsessa, mense Maio capta destructaque est. Historia extat apud Felicem Malleolum. Vbi de castro Oetingen Gabelc. dubitat (vt qui nihil de eo sciat) num huius nominis castrum Zollerenses habuerint. De Zollerensi autem arce, aliquantò posterius. Oetingen arx.

Transactio quædam (ad Tußlingam, Neeram, & Offterdingam, attinens) facta est inter Bebenhusanos, & Iacobum Herterum: literis Feriâ 3. post S. Galli confirmata. Actores & Signatores, Friderich Graff zu Helffenstain. Hans Druchsäß von Hefingen/senior: Bruder Wilhelm von Hälfingen/ Sanct Johanns Ordens Commenthur zu Mergarten. Fritz von Nenningen. Pfaff Wernher Holtzwart/Pfarherr. Aubrecht Hurnus Schultheiß/vnd Duman Keller/zu Tüwingen. Neera pagus. Pfaff.

Obsignarunt literas quasdam: VVilhelmus Berger, nobilis: Bertholdus Encker, Vogt zu Constat. Vlricus de Abelsingen zu der Hohen.

Abelsingen, eques, tradidit 1421. sacellum in Rechberghusen Adelbergensibus. Abelsingen.

Gamundiæ habitabat Georgius de VVelvvart, senior: qui habebat vxorem Nesen (Agnetem) de Gundelsingen, & filium Georgium. G. VVelvvart.

Eodem 1421. anno, VVilhelmus, Episcopus Samastensis, Episcopi Augustani Anshelmi in Pontificalibus (in Gaistlichkeit) vices gerens: in die S. Bonifacij martyris, humiliter & deuote reconciliauit Monasterium Lorchense (hats auff ein neuwes geweihet) cum duabus capellis, S. Ioannis Bapt. & S. Nicolai: nec non cum ambitu & cœmeterijs: deditque venientibus ad Festa Sanctorum certorum deuotè, & auxiliatrices manus cœnobio porrigentibus, indulgentias: crimialium, 40. dies: & venialium, annum, de iniunctis pœnitentijs. Vbi docent sacræ literæ tales pœnitentias, siue satisfactiones? VVilh. Chorepiscopus. Reconciliatio Monast. Lorchensis.

Eodem 1421. anno, Anna Burckardi Hohenbergensis filia, vidua obijt Vlmæ. Eius primus vir fuit Fridericus, Zollerensis Comes, cognomento Niger, 1412. defunctus. Alter, Conradus Comes Kirchbergensis, 1417. mortuus. Ex hac Domina natus est Comes de Kirchberg Eberhardus, Aulæ VVirtembergicæ Magister: qui 1440. vitâ excessit. Hohenberg.

Bebenhusæ. Ann. 1421. II. Kalend. Octob. obijt Erpho Dapifer, natus de Hefingen. Sepultus in S. sepulchro, Hirsaugiæ. Eodem anno, pridie assumpt. Mariæ virg. obijt. D. Iacobus, Rector Ecclesiæ in Schafhusen, 19. Kal. Septemb.

Anno 1422. contra Hohen Zollerensem arcem, à ciuitatibus Sueuiæ belligeratum est. Denunciatio belli, à Rotvvilensibus aduersus generosum Comitem Zollerensem Oetingerum: mihi à D. Godefrido Rammingero data. Belli indictio ad C. Zollerensem Oetingerum.

Wolgeborner Herr Graff Friderich der älter: als jhr mit euwern Mittreutern/ die bey euch auff dem Felde gewesen seindt/ vns vnsere Bürger/ vnnd die vnseren/ gefangen: gen Zoller geführt: vnd die noch in Gefengnuß haltet/ in den dingen/ da wir/ vnd die vnsern/ deß ohnbesorgt gewesen seyn: die der Hochgeborn/ vnser gnedigen Herrschafft von Wirtemberg Rähte/ mit jhr ehrbarn Bottschafft/ ist: Vnnd auch die ehrsamen weisen gemeine Reichßstätt Botten/ vnser vereinigung in Schwaben/ mit Geschrifft auff Recht von euch außgefordert haben: die vns aber auff Recht nit ledig werden mögen/ vnd jr die darüber/ on verfolgt deß Rechten/ zu Zoller im Gefenguß haltet: Also wisset/ daß wir darumb euwer/ vnd euwer Mittreuter/ die bey euch auff dem Felde gewesen sind/ als die vnsern gefangen wurden/ vnd euwer Helffer/ Feindt seyn wöllen. Vnnd wöllen deß vnser Ehre/ gegen euch/ vnnd den vorgenandten euwern Mittreutern/ die bey euch auff dem Felde gewesen seyn/ als vor begriffen ist/ vnnd euwer Helffern/ bewahrt haben/ Mit vrkundt diß Brieffs: darauff wir vnser Statt Jnsiegel/ inwendig haben thun drucken. Der geben ist auff n Sambstag nach vnsers Herren Auffahrts tag: Anno Domini millesimo, quadringentesimo, vicesimo secundo.

Burgermeister/ Raht vnd Bürger/ der Statt Rotwil.

Consiliarij Dominatus VVirtembergici tunc erant.

VVirtemberg. Consiliarij.

Hertzog Vlrich zu Teck. Graff Friderich von Helffenstain. Graff Rudolff von Sultz. Graff Hainrich von Löwenstain. Herr Steffan von Gundelfingen. Herr Johannes von Zimbern. Hertzog Reinold von Brolingen. Haubrecht / vnnd Herr Hainrich von Rechberg. Herr Friderich von Freiberg zu Steißlingen. Herr Hans von Stadion / Hoffmaister. Herr Wernher Nohthafft. Herr Conrad von Stainhain. Herr Herman von Sachsenhaim / Ritter. Hainrich von Gültlingen / der älter. Hans Truchsäß von Höfingen. Hans Sturmfeder. Rudolff von Pfalhaim. Vlrich von Liechtenstain. Gumpolt von Gültlingen. Hans von Sachsenhaim. Rudolff von Fridingen. Volmar von Mansperg. Burckart von Gerringen. Aubrecht von Neuuegg. Berchtold von Sarenhain. Gottfrid von Menchhaim. Fritz von Liebenstain. Hans Truckſäß von Bichishausen.

Ciuitates Imperij, cum ditione VVirtembergica amicitiam & societatem pactæ.

Vlma. Rotvvila. Gamundia. Biberacum. Kauffbeura. Capidonum. VVila. Pfullendorffium. Gienga. Ola.

DE ILLVSTRI COMITISSA Henrieta, vel Henrica: VVirtenbergensi & Mompeligardensi, &c. Domina.

Henrieta, VVirtembergica domina, laudes.

Heroina hac, post coniugis sui dilectißimi, Comitis Eberhardi, obitum, has ditiones, vsq; ad suorum filiorum Ludouici & Vlrici pubertatem, fortiter & prudenter gubernauit: Vtens ijdem modò enumeratis senatoribus, illustribus & nobilibus: Comitemq; Oetingerum, in campo patente cepit: ac detinuit in turri Mompelgardica, quæ etiam nunc Oetingera appellatur. Quibus de rebus, posterius iterum. Nunc satis est, nos scire bellum à Domina Henrica, & fœderatis cum ea ciuitatibus, aduersus Dom. Comitem Zollerensem motum esse: & Zollerense castrum circumsessum, bellicis machinis oppugnari cœptum esse: obsidionemque durasse tempus annuum. Si hoc verum est: atq; Rotvvilensium commemorata suprà belli indictio, anno M. CCCC. XXII. mense Maio, facta est: sequitur, arcem sequenti M. CCCC. XXIII. anno captam esse. Igitur eò reseruabo hoc negotium: tametsi alij priore anno captam scribunt. Vt in Rauensp. Chron. 1421. Da zohen gemeine Stätt von Schwaben für Hohenzollern: Vnd wardt gewonnen an. 1422. Nunc verò ad alia præsentis 1422. anni conuertar.

Zollerensis castri obsidio.

Sachsenhaim.

Viuebat tunc Fritzus de Sachsenhaim: cui vxor erat Anna de Liechtenstain.

Pfæffinga.

Pfæffingæ pagi (qui non longè à VVurmlingensi monte, sed longius à nostra Tybinga, distat) incolæ tres Bentzo Eckhardus, & Coentzlinus Blanck, atq; Hænslinus Blanck: emerunt sesquiiugerum vineæ, in veteribus Pfæffingæ montanis situm (ex quibus quarta pars fructus, quotannis præberetur ad perennem liturgiam in Ecclesia Æntringensis pagi, & altaris in arce) de nobilibus viris, Ioanne à Gultlingen, & Rudolfo ab Ehingen, 29. libris obolarijs: quadriennio (septenis libris, & quinis solidis) persoluendis. Ipsis autem onus fideliter colendæ vineæ impositum erat. Sigillum appendit suum Henslinus de Halsingen. Actum 1422. in Hebdomade paschatis.

Hohenberg arx.

Iacobus Herter, & Anna Stettenia vxor eius, debebant quandam pecuniam generoso Comiti Sulizensi Rudolpho: proximo die S. Iohannis Sonnenvvendi (Solstitij æstiui.) In arce HOHENBERG persoluendam: Sponsoribus & signatoribus. (sub onere obstagij) Conrado de VVitingen, & Burcardo de Mansperg, 1422. die S. Agnetis.

Hornberg.

Ich Horneck von Hornberg / Edelknecht / bekenn offentlich mit diesem Brieff: daß ich für mich / vnd mein Erben / vnd für menniglich von vnsert wegen / gelobt vnd leiblich zu den Heiligen geschworen hab / den Burgfrieden in dem Schloß zu Andeck zu halten / vnd zu beschirmen / ꝛc. Vnd dasselb Schloß vnd Theil Andeck / dem Jacob Hertern zu lösen geben / ꝛc. Testes:

Andeck arx.

Die Vesten: Schwicker von Helmstatt / Peter von Windeck / Hans von Rieppurg: alle drey / Edelknecht. 1422. Feria 3. ante S. Catharinæ.

Gengenbach.

Gengenbachensis Abbas Benedictinus sub Argentinensi Episcopatu, vendidit census quosdam, vici Rumlsdorffij, Alperspachensi Abbati Hugoni, & conuentui. Die martis ante Matthæi.

Hirzthal cœnobium.

Cœnobium Hirsthal, ceruorum vallis. sanctimonialium Dominicanarum (situm supra Bregantium, ad Bregantini nemoris initiũ, ad aquas Bregantinas, & Kendelbachium pagũ) fundatum est in monte ceruorum 1422. S. Ioanni Baptistæ, & societati S. Vrsulæ: ab Hugone Stephanoq; Comitibus

mitibus Montfortijs, Ducis Bregantij & Pfannenbergij: in vsum 23. Nonnarum: quarum collectrix, & prima prioriſſa fuerat Eliſabeta Simlerina, Pfullendorphina. Quod cœnobium quia, frequenter de cœlo tangebatur (vnde & funditus conflagrauit.) Ex monte in ſubiacentem vallem eſt translatum, 1464. circiter, conſentiente Auſtriæ Duce Sigiſmundo. Primum lapidem poſuit Suffraganeus (Χωρεπισκοπος) Conſtantienſis, Vlricus Comes de monte forti: & Barbara, Comitiſſa Amaſiana, Iacobi Trappij Brigantini præfecti coniux. Præerat 1550. Apollonia Biſchoffinakynedelbachenſis, ab anno 1532. Eſt in ſuburbio Brigantino etiam Thalbachenſe cœnobiolum, ad Thalium viuum: in quo, Moniales, tertiæ Regulæ Franciſci. Bruſch. Pfannenberg.

Periêre naufragio, proxime Lindauium, duo & quinquaginta, homines. Naufragium in lacu Podamico.

Erat hoc tempore Regina Neapolis, Ioanna ſecunda: quæ Alphonſum, ſapientiſſimum Aragoniæ (Taraconiæ, Cataloniæ, Celtiberiæ) & Siciliæ Regem, adoptauit: eò quòd Neapolis ſua, à Franciſco Sforcia obſideretur: & Ludouici 3. Andegauenſis, cuius auum Ioanna prima adoptauerat, cum copijs aduentus metueretur. Ipſa ergo ſic ad Alphonſi opem confugit. Cuius Regis Dicta & facta, 4. libris ab Antonio Panormita deſcripta extant. Ioanna 2. Neapolis Regina. Alphonſus R.

Ex D. D. Chytræo, Genealogia Ioannæ huius. Vide ſup. lib. 4. cap. 14.

Carol. Andegauenſis. Ludouici 9. Galliarum Regis frater, Cunradini Sueui cæſ. Neapol. & Sicil. Rex, 1266. — Carol. 2. qui Petro Aragonio Siciliam reliquit. Vx. Maria, Stephani Vngar. Regis F.

- Carol. Martellus, in Vngariam profectus: — Carolus Robertus, R. Vngariæ, 1310. 1342.
  - Ludouicus, Rex Vngar. & Polon.
    - Maria, vxor Sigiſmundi Imp.
    - Hedvvigis, vxor Vladiſlai Poloni.
  - Andr. R. Neapol. ab Ioanna 1. vxore ſtrangulatus.
- Robertus, R. Neapol. 1343. ——— Carolus ——— Ioanna 1. nupta Ludouico Tarentino. Adoptauit Ludouicum 1. Andegauenſem, 1379.
- Ludouicus, Princeps Toloſanus.
- Ioan. Dux Achaiæ, & Dyrrachij. —— Lud. Dyrrhachius — Carolus Dyrrhachius, Rex Neapol. 1380.
  - Ladislaus, R. Neapol. 1401. Romæ occupator 1413.
  - Ioanna 2. Alphonſi Aragonis adoptatrix.
- Philip. Dux Tarenti. —— Ludouicus Tarentinus, 1362.

GENEALOGIA REGIS ALPHONSI.

Ferdinandus 3. Rex Legionis & Caſtellæ, Maurorum in Baticam incluſor. 1216. —— Alphonſ. 10. 1252. (à quo Tabulæ Alphonſinæ) elect. Imp. — Sanctius 4. Ferd. Alphonſ. 2.

- Petrus 1350. à fratre interfectus.
- Henr. 3. 1369. — Ioã. R. Caſtellæ, 1380.
  - Henr. 3. R. Caſtellæ, 1390. —— Ioa. 2. 1406.
    - Henricus 4. anno 1435. 1475.
    - Eliſabeta, Regina Caſtellæ, 1504.
  - Ferd. Iuſtus, R. Aragon. 1415.
    - Alphonſus Magnus, R. Arag. & Neap. ab Ioan. adoptatus 1420. 1458. Ioann. poſt Alphonſum Rex Arag. — Ferd. Catholicus, Eliſabetæ ſupradictæ vir. 1475.
      - Ferdin. vx. Iſabella. 1516.
        - Alphõſ. 1495.
        - — Fer. 1496.
        - Frider. 1501.
        - Ioanna — Carolus Quintus. — Philippus.

Conducunt hæ tabellæ, ad aliquantam tum ſuperiorum, tum inſequentium, intelligentiam.

HOHENZORNIA ARX, CAPTA. DE OPPIDO SVLTZA VVIRTEMbergensi. Thonavverdæ ad Imperium defectio. Abbates, post præpositos, Adelbergæ. Reges Cypri extremi. Abbas Bebenhusanus, Henricus Halfingensis. De breuitate & volubilitate linguę Germanicæ. Nobilis VVolfius de Ehingen. Iudicium Rotvvilense. Augustana quædam.

CAPVT XIIII.

ANNO 1423. vrgebatur vehementer obsidio Zolleræ arcis (in sublimi monte posita & oppositum sibi montem habentis.) à Rotvvilensibus, & socijs ciuitatibus, militeque VVirtembergico. Viros ad 40. millia fuisse, legitur alicubi. In concussione eius, globis tormentorum immissis facta sonitus exauditi sunt Neuhusæ, in Præfectura Vracensi. Fame tandem intus laboratum. Itaq; deditionem fecit, in hebdomade Pentecostes: vel, am Sambstag nach dem Nonetag. *Capti sunt ex ea 34. viri. Prædationes inde dicebantur factæ: nemine ibi tutò prætereunte, ne Sacerdote quidem, 70. annis. Ideo neminem Comiti opem tulisse. Dedita fuit, Vlmensibus, cùm esset longè munitissima: ac destructa est, saxo etiam fracto. Armis autem 7. pòst, cùm eius instauratio tentaretur: ciuitates contrà exiuerunt: Augustanique omnem conuectam eò materiam combusserunt. Quomodo verò illustrissima Heinrica VVirtembergensis, illa ex Mompelgardensibus Comitibus oriunda, partes ipsa quoque suas interposuerit: ex eo claret, quod alicubi non vano rumore didici. Fuerat Comes Fridericus Oetingerus, viuente adhuc illustri Comite Eberhardo, Heinricæ marito, vnus ex consiliarijs eius. Mortuò verò: viduæ regimen despiciebat: &, nescio quæ tentabat. Tuente autem ipsa suas res grauiter: dixerat inter alia callidiora, hoc etiam: num ne istius mulieris natura me sic deglutiat? Quod vbi Dominæ nuntiatum est: ad eum scripsit: Ipsa verò non solùm te deglutiet: sed arcem etiam tuam Hohenzolleram, ac cætera tua: vt non mulierem imbellem, sed principem tuam, à te contemptam esse, malo tuo condiscas. Nec ita quidem minata est, non autem opere perfecit: sed & suis instructa viribus, & adiuta ab vrbibus, in territorium Comitis potenter inuasit: omnia circumcirca ferro & igne vastauit: annua denique obsidione castrum, de quo dictum, ciuitatibus vsa amicis, in potestatem redegit: ad suaque victrix redijt gloriosa. Detinuisse etiam Comitem in custodia sic perhibetur, vt præced. anno dictum est. Vocabuli natura significatio, ex hoc loco Ciceronis intelligitur: parere quædam matrona cupiens, visa est in quiete, obsignatam habere naturam.* μουνὴν *vulgaris Græcorum lingua vocat.* ἀργομουνιατικὸν, *mulcta est, quam in insula Chio hodie pendit vidua: quæ non amplius nubere vult:* ἀλλ' ἀργὴν καὶ ἀνήρωτον τὴν ἄρουραν κατέχει,

In potestatem sic redactâ Hohenzollera arce: Sultzam oppidum exercitu inuadebant ciuitates: quòd Hohengeroltzenses Domini, qui tunc id tenebant, Georgius & Henricus ciuitatibus inimici, & magis VVirtembergicæ domui amici, essent. Nec tamen, quamuis tormentis verberantes, vicinam Albeccum arcem, capere potuerunt. Transacta res est, vt VVirtembergenses aditum eam in arcem haberent. Ea occasione, postea arx & op. Sultza ad eos peruenerunt. Vide plura A. 1445.

Cùm per hæc tempora bellum inter Bauaros Duces: Ludouicum Angilostadiensem, & Heinricum Landshutensem, esset: Heinricus, tum aliorum, tum Sueuorum auxilio, multis & grauibus damnis cupiditatem contumaciamq; Ludouici affecit. Quo in tumultu, VVerdea quoq; Suenica, ab Angilostadiensibus ad Imperium defecit. Auent.

Comes Rudolfus de Sultz, Ioannes à Stadion eques, & Ioan. de Sachsenhaim, Statthalter *VVirtemberg. petebant à Sculteto & ciuitate Caluensi, die assumpt. Mariæ: vt illi fierent condebitores cuiusdam pecuniæ: quæ cessisset Dominæ VVirtembergicæ,* genannt von Nüremberg/ꝛc. *dos eius in op. Schorndorff.*

Zollerina arx, obsessa & dedita.

Henrieta virtus contra Oetingerum.

Natura.

Geroltzeck.

Sultza.

VVerda, ad Imperium.

ABBATES ADELBERGENSES.

In cœnobio Adelbergensi, præpositi ab initio eius fuerunt vsq; ad hoc tempus. Quorum vltimus, nomine Rubertus.

Adelbergenses Abbates.

1. *Getteler, primus hoc 1423. anno Abbas ibi factus est. Qui cùm 20. A. benè munus administrasset: è vita 1443. anno excessit. Secuti sunt eum Abbates hi.*
2. *Diepoldus Lieber, Annos 25. obijt 1468.*
3. *Berchtoldus Dyrr, A. 33. vtilissimè. obijt 1501.*
4. *Leonhardus Dyrr, V. I. Doctor. Instaurauit Monasterium quasi de nouo. Præfuit 37. A. obijt 1538. Secutum est interregnum annos 10.*

5. Ludo-

5. Ludouicus VVernher 1547. qui cœnobij ruinas erexit: ab Imp. Carolo 5. confirmatus, papatu restituto. obijt 1565. Ianu. 5.

6. Christophorus Binder primus eius loci Augustanæ Confessionis Abbas, qui adhuc viuit: Monachi, qui pontificiam religionem retinebant, inde abibant.

Bebenhusæ, in capitolio (sic domum capitularem, vel senaculum, vocant) scriptum. Anno ab incarnatione Domini, 1423. sexto Maij, obijt Dominus Berchtoldus 27. Abbas. Hunc non inuenio in catalogo Bebenhus. Abbatum. Capitolium.

Ibidem. Anno 1421. obijt D. Hainricus Ybelacker, de VVil ciuitate natus. Humatus in sacrario ante altare S. Benedicti.

Augustæ conflagrauit Beginarum cœnobium zur Horbruck. Quod anno 1538. in hospitale puerorum expositititorum mutatum est, zu dem Findelhauß. Augustana quædam.

Nouus chorus in Templo D. virginis, ædificari cœptus est. Eodem 1423. anno, quidam homo, auaritiæ suæ satisfaciendi spe frustratus, Hanso Rangus: informis nodum lethi trabe nectit ab alta, in suo granario.

Halæ, Michael Schletz sponsalia cum Anna Senfftina celebrauit.

Perpetuum inter se fœdus pangunt 22. Ianuar. Tigurini & Bernates.

Franciæ Rex fit Carolus VII. cognomine Victoriosus. Nam etsi initiò ab Anglis & Burgundionibus, omnibus suis finibus exutus est: tamen ad extremum omnes recuperauit. Regnauit An. 38.

His temporibus insulæ Cypri Reges, post Petrum & Petrinum (sup. lib. 5. cap. 8.) procul ad posteriora tempora vsque, fuerunt hi: Iacobus Lusignanus, Ianus, Ioannes (Helenæ Palæologinæ vir) & Ioannes (Carlottæ vir) ex Portugallia: deniq; Iacobus (prioris Ioannis nothus F.) qui Catharinam Venetam, M. Cornarij filiam, duxit. Quo defuncto: Cyprus Venetis venit 1470. quam post 100. deinde annos, eis Turca Selymus 2. eripuit. Adeptio facilis, cruenta amissio. Non omnes isti Reges, boni erant. Exempli causâ, Ianus, fratris sui filium, ætate puerum, blandè cœna exceptum, arboribus alligatum discerpsit. Postea, ab Ægypti Sultano Melchella captus (Nicosia & insula miserè vastatis) dimissus est precio, & tributarius factus. Cui filius Ioannes successit: homo ignauus, epulis & amoribus languens. Vxores eius. 1. filia Ioannis Iacobi, Marchionis Monferratensis, filia: quæ in Cyprum veniens, mox post nuptias veneno sublata est. 2. Paleologorum ex stirpe Helena Constantinopolitana. Hæc, conspicata viri inertiam, ipsa regni gubernacula arripuit (satis dextrè) & Pontif. Romani religionem remouit. Filiam peperit Carlottam: quæ Portugalliæ Regi Ioanni nupsit. Hunc sortis quòd Latinorum religionem restituisset, toxico remouit. Postea Carlotta, Ludouico Ludouici Sabaudiæ Ducis filio, nupsit. Defuncta Helena cum viro: nouus sponsus in Cyprum venit: sed ab Ioannis R. spurio filio Iacobo ejicitur. Carlotta ad Papam fugit: à quo per dies vitæ suæ sustentata est. Nihil enim implorando hunc, & Italiæ Principes, ad recuperationem Regni consequi potuit. Vide infrà lib. 7. cap. 11. Cypri Reges postremi. Cyprus, ad Venetos & Turcas. Ianus R. Cypri. Ioan. filius eius. Helena, vx. Ioan. Carlotta.

Anno 1424. Die decimoquarto Maij, Rom. Rex Sigismundus, secundum confirmationem patris sui Caroli 4. & Henrici 4. Impp. confirmauit & ipse Alperspachensi Abbati Hugoni, & conuentui, ipsorum priuilegia, VVissegradi: Regnorum suorum anno, Vngarici 38. Rom. 14. & Bohemici 4. Alperspach.

BEBENHVSANA POSTVLATIO.

Dem frommen Vesten Jacob Hertern / entbieten wir der Abt vnnd Conuent gemeinlich deß Gotshauß zu Bebenhusen / vnser Gebett. Als du vns zu kauffen gegeben hast Offterdingen das Dorff / mit Leuten / mit Gütern / vnd aller zugehörde: vnnd auch Bürgen darumb gesetzt hast / nach innhalt vnsers Brieffs: den wir von dir / vnnd den Bürgen / besiegelten innhaben: Lassen wir dich wissen / daß vns der Bürgen ein theil leyder mit todt abgangen seindt: die an diesem Zettel verzeichnet seindt / den Gott gnad. Darumb ermahnen vnnd erfordern wir dich: als hoch / vnd weß wir dich zu ermahnen / vnnd zu erfordern haben: Daß du vns nach dieser mahnung / in den nechsten acht Tagen / ander / als gewisse vnnd schiedtliche Bürgen setzest / in allen den Rechten / als dieselbigen abgegangen sind gewesen. Geben vnder vnsern der Abtey / vnnd vnsers Conuents / Insiegeln / zu end dieser Geschrifft gedruckt: Am Montag nach Allerheiligen tag: nach Christi Geburt viertzehen hundert / zwentzig vnnd vier Jahr. *Abbas hic, Hainricus de Halsingen fuit.* *Hertero Iacobo, Abbas Bebenhusanus.* *Offterdingen.*

Viuebant tunc etiam hi nobiles: Ioannes à Gyltlingen, Rudolfus ab Ehingen, Henslinus ab Halfingen, & Ioannes de Nenneck.

Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ.

Linguarum certamen.

In nundinis Francofordienſibus 1424. anni, duo mercatores, Alemannus & Belga, interſe vter que de ſuæ gentis ingenio & induſtria contendebant. Belga tardioris etiam linguæ ſuperiores Germanos, quàm inferiores, aſſeuerabat: certans depoſitâ pecunia cum Alemanno, vter citius tria oppida ſuæ gentis nominare poſſet. Vlma eſt vna ciuitas (inquit Alemannus) Campidonum, altera: Memminga, tertia. Belga reſpondit, Meintz Coln Ack / tria eſſe oppida: nempe Moguntiam, Coloniam & Aquiſgranum. Belgis nimirum dedit Muſa loqui ore rotundo.

Vlmæ 1424. pridie S. Benedicti, ſtarb die ehrbare Frauw Barbara Sorgin / Georg Besserers Haußfrauw.

Fyrſtenberg.

Anno 1425. Comitem Conradum à Fyrſtemberg, ſuum ciuem, iuuerunt Argentinenſes contra Falckenſtainios: quorum arcem Ramſteinum, deditione captam, deſtruxerunt.

Commiſſi ſunt Eßlingæ quidam equeſtres ludi.

VVaiblinga.

Die Sabbati poſt Vlrici, teſtes & confirmatores fuêre. Conradus Scheltze (Comitis VVirtemberg. præfectus VVaiblingæ, & in Remſana valle) & Fridericus Gaysberg, Iudex Schorndorffæ: quando decimas vendidêre Braitenfyrſtenſes Lorchenſibus, Conradus Brachtus, & Ella ſoror eius, Schorndorffæ habitantes: atq; horum ſoror in Eglishaimo, Irmegardis.

Ehingenus VVolfius.

VVolfius de Ehingen, Burcardi Plegmatiæ F. cum miniſter eſſet Ernesti, Ducis Auſtriaci: mortuus eſt Viennæ, tempore, quod eſt inter ambos, D. Mariæ dies: atque honeſtè in S. Stephani templo eſt humatus. Fuerat in iuuentute ſecutus aulas principum: atque 1423. curator fuit iuniorum Comitum Monteforteníium & Brigantinorum, Hermanni ac Stephani, filiorum Comitis Hugonis, Pfauuenbergæ. Extat membranaceum teſtimonium: quàm fidelem ſe in hac curatione præbuerit. Hunc abſentem, & fratrem eius Ruffum, ſeu Rudolfum, hæredes ſuorum bonorum fecerat cognata Haila: vt alibi dudum eſt ſcriptum.

Rotvvilenſe iudicium. Klingen. Eolenklingen.

Anno 1426. Feriâ 5. ante Ioannis Baptiſtæ, Rotvvilæ geſtum. Vlricus de Klingen, ab Hohenklingen ſenior, Baro, Aulicus Iudex loco nobilis Comitis Hermanni de Sulz, loco Rom. Regis Sigiſmundi: confirmauit literis & ſigillo (vt & ſuis ſigillis illi, qui hoc negotium agebant) actum: quo Volmarus à Brandeck, ſimpliciter & omnino tradidit quædam Abbati & Conuentui Alperſpachenſi: quorum nomine aderat D. Conradus Hæck conuentualis: als man zu Gericht ſaß auff dem Hoff zu Rotwil / an der offenen freyen Kynigeſtraſſe: renuncians illis bonis manu & ore: porrecta etiam manu ipſi Aulico Iudici.

Herter Iacobus.

Iacobus Herter, & vxor eius Anna Stettenſis, quandam pecuniam die Sabbati poſt Hilarij mutuam ſumpſerunt, von dem frommen Veſten Hanſen Brandthochen ſuo tempore Roſenuelde perſoluendam. Sponſores. Her Albrecht / dictus von Nuwenburg / Ritter. Vlrich Schwelher. Renhart Melchinger. Burcart Schilling.

VVeinſperg.

Dominus VVeinſpergius intercepit ciuitatum Imp. viros ad CC. cum panno Goſſypino, & ſpeciebus aromaticis, ad nundinas Francofurtenſes deſcenſuris. Chron. Aug.

Auguſtanares.

Suppræfectorum Auguſtæ (der Stattvogt) electio (vt & reiectio) 14. Mart. Diplomate Viennæ dato, à Cæſ. Sigiſmundo in perpetuum eſt conceſſa, 1426. Cuius acceſſit quædam poſt 1446. à Friderico III. moderatio: vt ſcilicet in poſterum Senatus, propria capitalium cauſarum iudicia, ſecretò ex officio exercere in triclinio curiæ ſuæ clauſo (præſidente tamen prætore ordinario, & ad minimum 24. aſſeſſoribus) maleficijſq; decernere pœnas, poſſet. Quod priuilegium Senatus primùm 25. Ianuar. milleſimo quadrageteſimo quadrageſimo ſeptimo, vſurpare cœpit (Conrado Vægelino patricio, Petro Egin ab Argovv, viro nobili è mercatorum tribu, conſulibus) contra Vlricum Burgovverum: ad ſuffocationem in aquis, propter horribiles blaſphemias condemnatum.

Xenodochium Hirni.

Eodem milleſimo quadrageteſimo vigeſimo nono anno, Conradus Hirnus inſtitor, & coniux eius Afra fundarunt Xenodocheum quoddam pauperum (ein elend Herberg) Auguſtæ, infra Iudæorum montem, vt ibi 2. noctes diuerſari poſſent egeni & vagi homines (ξενίζεσθαι ἀνθρώπους) præſertim Romipetæ, & alij peregrinatores. Dandos etiam ſtatuerunt quolibet autumno in perpetuum, egenis vrbis ciuibus, aliquot vlnas panni lanei rudioris, leucophæo colore. Etiam ab alijs in re lautiore ciuibus, ad modò dictum Ptochotropheum liberalitas collata eſt. Gaſſar.

Sangal-

Sangallensis Abbas Henricus 4. moritur: & tunc Beginarum domus Franciscani instituti, S. Leonhardo dicata prope Sangallum cœpit: fundatrice, quæ pia habebatur, Margareta Ruckerina. Brusch. *Sangallum.*

ABBATES DIVITIS AVGIÆ, HENRICVS ET FRIDERICVS. IACOBUS Herter, & vxor Anna. Bachenstainij nobiles. Monomachia Basileæ inter Hispanum & Alemannum. Hirsaugiensis Abbas VVolframus. Dominarum claustrum, sub Lympurgo. Op. Oberkirchum. Virgo Iohanna Francica, χριστικος. D. Elisabetæ VVirtemberg. mors. Arx Marpachum. Oeningensis comitatus. Hussitæ, nequicquam bello petiti. Herrenalbæ sepulcra. Concilium Basiliense. VVeihenbrunnensis peregrinatio.

CAPVT XV.

ANNO 1427. obijt Diuitaugiensis Abbas Henricus, Hornbergensis Baro. Qua ætate vixit in eo Monasterio, Conradus Baro Zimbrensis, versus facere gnarus: qui carmine immutas Augiæ res deplorat quod apud Brusch. extat. *Augiæ diuitis Abbates.*

Vnde hæc sunt.

Hæc sunt, & plura: lædendi te tamen illa,
Maxima: & vrbs Vlma, tua quondam Regia villa.
Dico luctanter: desle nunc te, Augia mater.
Da studium Christo: ne nos fortuna siniſtro
Cum pede prosternat, nobis & gaudia demat.

Successit Henrico, in Abbatia Fridericus, Baro VVartenbergius: conuentualis apud S. Blasium, in nemore Hercynio: præpositus Klingenouij prope Basileam. Ambibant quidem eandem dignitatem alij duo Romæ: Baro quidam Gundelfingensis, Canonicus Constantiensis, & Baro Saxensis Albertus, conuentualis Einsidlensis. Sed Fridericus facile clauum à Pont. Martino obtinuit: quia tempore Constantiensis concilij, eum in Augia splendidè tractauerat. Id vnguen, apud gratum Martinum nondum exoleuerat. Præsidet cum eximia laude: Monasterij strenuus reparator, & ad normam S. Benedicti reformator. Etsi autem tantùm duos ibi generosos Monachos inuenit: Henricum Lupfensem Comitem: & Ioannem, Roseneccium Baronem: tamen primus ipse conuentum ex nobilibus collegit: quibusdam etiam ex Samblasiano accersitis. Cumq; Monasterium inuenisset pauperrimum: id vndiquaq; diligentia sua, & prudentiâ suffulsit. Bibliothecam collegit: doctos homines, à quibus disceret, aluit. Interfuit concilio postea Basiliensi: & ibi quotidie sapientiæ auditorium ingressus, doctos audiuit. *VVartenberg. Lupfen. Roseneck.*

Eodem 1427. anno, controuersia quædam tractata est Stutgardiæ, inter Iacobum Hertetum (qui vxorem habebat Annam de Stetten, & affinem Conradum indidem) atq; inter Abbatem Henricum de Halfingen, conuentumq; Bebenhusanum. Literæ incipiunt: Wir diese nachgeschriebnen/ deß Hochgebornen vnsers Gnedigen Herrn/ Graff Ludwigs/ Graffen zu Wirtemberg/ Rhâte: mit Namen/ Fridrich Graff zu Helffenstein: Graff Rudolff von Sultz/ der Elter: Herman von Sachsenhain/ Wolff von Zulnhart/ Ritterc: vnnd Volmar von Manßberg/ bekennen, &c. Feriâ 4. post Pentecosten. *Herter Iacobus. Halfing. Henricus. VVirtemb. C. Ludouicus.*

Kursus de eo negotio, die Dominica ante Michaëlis, literæ confectæ: in quibus consiliarij Comitis VVirtembergici D. Ludouici ponuntur. Hans von Sachsenhein / Hoffmeister: Hans Sturmfeder/ der elter: vnd Hans Truckses von Bichishusen. Iacobi Herteri huius filius, erat Frider. Herter de Hertnegg: cuius literas quasdam erga Reutlingam amicas, vnà signarunt Iohannes de Haulfingen, senior: & Conradus de Stetten, iunior. *Consiliarij eius.*

Eodem anno viuebat nobilis Ioannes de Ovv: qui testificatus est sigillo suo veritatem literarum Berchtoldi Graffij de Betzis vviler: iurantis, cùm Dornheimenses à Gundelshusensibus postcrent societatem in sumptibus quibusdam tolerandis, hoc nunquam antea factum esse. Erant tunc & hi nobiles: Albrechtus Neuneccius, & Volmarus Brandeccius. *Ovvensis Ioannes.*

Halæ Sueuorum. Anno Domini M. CCCC. Jar vnd XXVII. da starb der Erbar vnd Vest Götz Bachenstein / am nechsten Dienstag nach Maria Geburt. *Bachenstainij Halenses.*

Anno 1458. starb Götz von Bachenstein/ S. die deß H. Bluts.

Anno 1488. am Dienstag nach der gemeinen Meß / starb Georg. von Bachenstein.

Insignia horum, qualia Senfftiorum: nisi quod animal galeæ, corniculis & pedibus caret.

Pestis. *In Chron. Rauenspurg.* 1427. war ein grosser Todt: *id est, erat magna pestilentia.*

Bebenhusæ. A. 1427. *in die ascensionis Domini, obijt Conradus de Halfingen, dictus Boltringer. Sepultus in nouo (primo) sepulchro, in introitu collationis, in ambitu.*

VVeihingen. *Anno* 1428. *nobilis viuebat Fridericus de VVeihingen. Item, Rudolphus (Alemannicè Ruof) de Ehingen: cui natus est in castello Hohen Entringa hoc anno, ex vxore Agnete Truchsæßia* Haimertingensi, *filius Georgius, postea factus strenuus eques: de quibus ambobus, posterius multa scribemus.*

Ehingeni Georgij natiuitas.

Ehingeri, patricij Vlmenses.

Obijt hoc 1428. *anno, Vlmensis Consul Hartmannus* 1. *Ehingerus, Ioannis Mailandij (sup.* 1360.) *filius. Vxores habuit tres.*

Liberi eius:
- Hartmannus 2. *Vide* 1461.
- *Ioannes* 1. *in longa platea. Vide* 1459.
- *Iacobus* 1. *Vide* 1478.
- *Iodocus, vel Iob. obijt* 1483. *Iun.* 2. *Humatus in cœmeterio. Vxores ipsius: Margareta VVißlerin, & Liebpurg Oetin. Filij, Georgius & Ludouicus.*

Monomachia Basileæ inter Hispanum & Alemannum. *Duellum quoddam fuit Basileæ, die Dominico ante Luciæ, inter magnanimum Hispannum, Ioannem de Merlo (qui eò veniens, fortißimum quenquam prouocauerat) & Henricum, nobilem Ramstainium: maximo numero spectatorum: inter quos, Comes Fridericus de Zollern, Comes Ioan. de Freiburg, Comes Bernhardus de Thierstein, & alij. Lex pugnandi erant, ictus* 1. *lanceâ, ictus* 3. *bipenni, ictus* 40. *gladijs. Pugnatum ab vtroq; gloriosè: Hispano tamen, aliquantò superiore. Eum Ioannes Thiersteinius, vnus ex iudicibus certaminis, equestri honore decorauit. Alter, postea Hierosolymæ eques factus est. Neuter in conflictu læsus fuit. Vrstis. Basil.*

Oeninga. *Constantiensis Episcopus Otho, &* Hegouij, *deprædati sunt Monasterium & pagum Oeningæ.*

Hirsaug. Abbas VVolframus. *Hirsaugiæ Abbas* 38. *(Friderico Vflingerò Abbate, idib. Nouemb. defuncto) electus est VVolframus, cognomento Maiser, Sueuus nobilis: ex gente Maiserina ortum ducens: auctoritate ad homines pollens. Hic, postquam Basiliensi concilio interfuisset: Melicensem primò, deinde Burfeldensem, reformationem introduxit: & sic Regularis vitæ obseruationem instaurare contendit. Fuit autem vita & conuersatione (βίῳ καὶ πολιτείᾳ) liberalis: Monasteriumq; ære alieno grauatum reliquit. Præsedit A.* 31. *M.* 9. *D.* 8.

FRauwenClaus *sub* LYMPVRGO.

Lympurgense Monialium claustrum. *Domina quædam Lympurgica (teste VVidem.) claustrum fœminarum sub Lympurgo, prope parochialem Ecclesiam ædificauit: sperans, ex illo fore aliquando cœnobium sanctimonialium. Sed non filante Bertha, stabile non fuit: eiusq; fructus, in Capellaniam collatus est: quæ nec ipsa, diuturna fuit.*

Oberkirchum. *Oppidum & arx Oberkirchum (tunc Argentinensium) contra Marchionem Badensem, Argentoratensi succursu defensum est. In oppido autem erat Bombardarius Magister, Graseckius Argentinensis. Factum tribus septimanis post Pascha. Chron. Argent.*

Virgo Iohanna, bellicosa. *In Gallia puella quædam Lotharingica, Iohanna nomine, annorum ferè XX. arma induit: Regemq; Carolum* 7. *(Aureliæ obsessæ liberatione, & Anglorum Burgundionumq; per prælium superatione) præclarè defendit: in bello, virili habitu & armis: in pace, fœmineo vestitu, vtens. Vulnerata etiam in pugna fuit: potuissetq; dicere illud* Homericum: λίην ἄχθομαι ἕλκος, ὅμι βροτὸς οὔτασεν ἀνήρ. *Sed ipsa, animo imperterrita fuit. Tandem verò* 1430. *anno, Carolo compendium ciuitatem obsidente: capta est à quodam Picardo, & Anglis vendita: qui eam pro saga, Rotomagi (zu Roan) combusserunt. Æmilius lib.* 10. *ait: Compendium fuisse ab hostibus obsessum: cui Iohanna succurrens, capta sit. Aurelianenses ei statuam posuerunt. Laudata fuit paßim, & admirationi habita. Compendij etiam obsidio, soluta.*

Compēdium C.

VVirtemb. Elisabetæ mors. *Anno* 1429 *diem suum obijt Domina Elisabeta, post Antoniam altera vxor Comitis VVirtemberg. Eberhardi Benigni, vel Mitis: quæ* 12. *annos vidua post ipsum vixerat. Sepulta Stutgardiæ in Cathedrali Ecclesia iuxta suum maritum.*

Fuerat dudum filia Comitis Eberhardi Elisabeta, Bauaro Alberto promissa. Ea verò adulta,

adulta, illi sine parentum consensu, aut fratrum, nupsit. Vide sup. A. 1393. Inde, secuta multa, vt constituta fuerat initiò: qua Bauarus redemit à Reginoburgensibus vectigal salarium. Cuent.

Aichstadiensi Episcopatui præponitur Albertus 2. nobilis à Rechberg: pacificus, humanus, vtilis. Emit oppidum & castrum Dollenstainense à Baronibus de Haidech: illustrauit pluribus ædificijs Episcopale palatium intra Aichstadianos muros, ad pontem situm. Obijt 1445. Sepultus in S. Villibaldi choro. Brusch. Rechberg. Albertus, Aichstad. Episcopus.

Ioannes de Hailsingen, Bebenhusanus vendidit coram Rotvvilensi iudicio nemora sua, Iesserthia dicta.

Rauenspurgi, die Assumpt. Domini, puer quidam in sylua Haslochia repertus est, quem Iudæi necauerant. Sequentis ergo anni pridie S. Vlrici, crematio Iudæorum facta est. Iudæorum exustio,

Eodem 1429. anno, Constantienses arma contra Marpachum tulêre: Iacobo nobili de Vlma, cini suo, infesti, propter quasdam verborum eius contumelias. Arx fuit occupata: & Vlmerus ille, cum filio 12. annorum Constantiam abductus. Stumpf. lib. 5 cap. 13. de Turgæa. Vbi etiam dicitur, Marpachũ hoc esse arcem sub Geienhofa: in qua arce nobiles olim habitarint, Marpachij appellati: Geienhofam, pagum & arcem esse, ad Episcopum Constantiensem pertinentem. Albertus & Litholdus de Marbach, vixerunt 1254. Ibidem. Vlricus de Vlma, Edelknecht / viuebat 1244. Item Stumpf. lib. 6. cap 23. de Zurichgæa. Marpachum arx. Vlmerina familia. Geienhofa.

Halæ viuebat Vlricus Sulmaister.

Genus monetæ, Blappardi dictum, cudi cæptum est in Sueuia. Chron. Aug. Blappardi.

Impostor quidam (vt in Quernfurt. Chron. à Spaugenbergio scribitur) fingebat se Dominum Fridericum de Heldrungen (qui tamen 15. annis ante perierat) ac, quia illi domino similis videbatur: à nobili Heroë Quernfurtensi Ioanne 3. receptus est, tanquam frater. Sed repulit eum Ioannis mater. Qui non multò pòst, nescio propter quod facinus, Vlmæ Sueuorum summersus est. Pseudofridericus.

Pfortzhaimi. A. Domini 1429. 12. die April. obijt domicellus Rheinhardus de Rein: cuius A. R. I. P.

Anno 1430. Ludouicus, Dux Teccensis, erat Aquileiæ Patriarcha: qui interfuit etiam postea concilio Basiliensi, ibiq; mortuus est. Teccens. Ludouicus. Patriarcha.

Viuebant ciues vrbis Vlmæ, VValther Ehinger innior, & Eberhardus Blosius. Ehingerus VValther.

Vbi ex Lacu Podamico Rhenus effluit: pagus & præpositura est OEningensis: vbi olim Comites de Oeningen fuerunt. Itha, Comitissa Oeningensis, nupta fuit Rudolpho Comiti Altorf fensi, quæ obijt anno 1020. Stumpf. lib. 5. cap. 13. Familia autem hæc desijt 1430. sicut Bruschius ait, stirpem Oeningensem in Hegouia emarcuisse. Oeningenses Comites.

Augustæ extructa est turris: cui nomen, Lugins Land (tanquam περιωπὴ, specula) inter stiffingeram & piscatoriam portas. Erat initiò prealta: annis verò 90. circiter pòst, fulmine combusta est: & anno 1538. in magnum & validum propugnaculum conuersa. Lugins Land/ Augusta.

Frigore periêre fruges & vineæ, circa Tybingam: fuitq; longè frigidissima hyems. Hyems frigida.

Bebenhusæ, in veteris conuentus solario scriptum. Abbas Reinhardus, Dapifer de Hesingen natus, solarium istud construere procurauit: tali pictura decorauit. Anno 1430. depictum est. Ibidem. A. 1430. obijt nobiles & honesta D. Anna, vxor Ioannis Herter militis, nata Nothaffin. In S. sepulchro humata.

Pernicies orientalis Græcorum Imperij, & ruina Constantinopoleos, nascitur MAHOMETES 2. Mahometes II. natus.

Anno 1431. R. Sigismundus cœnobij Bebenhusani priuilegia, Iesingam & Roseccam, confirmauit. Idem Neopyrgensi oppido VVirtembergiæ, petente illustri Comite Ludouico, concessit die lunæ pòst Dominicam Oculi, duos anniuersarios Mercatus. Vnum, die ascensionis Christi agendum: alterum verò, die S. Andreæ. Item, singulis hebdomadibus Mercatum die Sabbati. Neyrenpyrg.

Sicut 1428. Germani, Bohemiam ingressi, profligati fuerant ab Hussitis: ita etiam hoc 1431. anno, priusquam hostem conspicerent, refugerunt: domum circa diem Bartholomæi reuersi. Cui expeditioni interfuit Comes Vlricus Helffenstainius: & circiter 400. equites Augustanorum. Eorum Duces erant, hic Helffenstainius, & Erasmus Sattelberger. Chron. Aug. Hussita, nequicquam bello petiti.

In monasterio Dominorum Albano. ANNO Domini M. CCCC. XXXI. obijt generosus Comes VVilhelmus de Eberstain, in prima vigilia Andreæ. Herrenalba.

Qui

Qui iacet armatus, vt cernis, hîc tumulatus;
Ipſe, Comes genitus, VVilhelmus eratque vocatus,
Apri de Petra: quem tolle Deus ſuper æthra:
Vt ſibi ſede data, viuat ſine fine, beata.

::::: *XXV. VII. idus Martij. obijt Comes VVilhelmus de Eberſtain. Item anno XCV. obijt Domina Ma:::::*

Anno Domini M. CCCC. XXXI. tertio nonas Maij, obijt illuſtris princeps Bernhardus, Marchio de Baden: In Periſtylio. anno Domini M. CCCC,.... Septemb. obijt emeritus armiger, dictus Straub de Straubenhart. Requieſcat in pace.

Sepulchrum Domini Hermanni de Kunichſpach.

Margarita Auſtria.

Eodem 1431. anno, pridie aſcenſ. Chriſti, Auguſtam venit Margarita, ſoror Auſtriaci Friderici (Regis poſtea) & Ducis Alberti (Duci Saxoniæ Friderico collocata) cum Comite Henrico Schvvartzenbergenſi, & multis nobilibus, ac Gynæceo: ibiq; dies octo manſit.

Concilium Baſilienſe. Nider Ioannes. Papa, ſub Concilio. Concilium Ferrar. & Florentinum. VVeinſperg. Conradus.

Initium Concilij Baſilienſis, anno 1431. factum eſt. Ad quod etiam Bohemi vocati ſunt, miſſis ad eos Ioanne Nidero Iſnenſi (de quo ſuperius memoratum eſt) & Abbate Mulbrunnenſi. Obijt hic Ioannes Noribergæ 1438. occupatus in reducenda illa gente ad Eccleſiam Romanam. Quo anno & Græci adfuêre, Reſponſum purgatorij negatiuum afferentes. Diſplicebat hoc concilium (quod multorum annorum fuit) Pontifici Eugenio: quia in eo ſtatuebatur, ſacrum generale concilium, eſſe ſupra Papam: & abſq; etiam voluntate eius poſſe haberi, idq; vim habere. Ipſe igitur poſtea Ferraniæ & Florentiæ, concilium contrà habuit. Legantur duo libri Æneæ Syluij: vel Epitome eorum, ab Hedione Chronicis Vrſperg. adiecta. Aderat huic Concilio Conradus, VVinſpergenſis Baro, Imperialis eius protector: vt à Syluio vocatur.

Therma Mainhardi.

Circa hæc tempora, peregrinatio quædam extitit ad fontem in nemore: vbi eſt vitriaria officina, in via à Sueuica Hala Hailprunnam verſus: dimidiato circiter milliario à thermis ferinis Mainhardi: qui locus etiamnum ab illo fonte, VVeihenbrunn nuncupatur. Eum fontem ſylueſter ille popellus magnifecit, tanquam ſacrum: tanquam multis morbis medentem. Quoniam igitur ea ſylua tunc ad Ioannitas Halæ, & vitriaria ad Eccleſiam Affalterbachenſem, pertinebant: de offerentium pecunijs lapideum ſacellum (nomini Ioan. Baptiſtæ, & S. Mariæ, dicatum) conſtructum eſt. Creſcente autem multitudine aduenarum: adeò, vt eo ſacello capi non poſſent: altare extrà factum eſt, & caupona: ſed & præbenda inſtituta, cum Ioannita ex Hala Presbytero, qui ſacris ibi operaretur. Bello verò ciuitatum & nobilitatis nouo exorto: omnes circa ſacellum domus, exuſtæ ſunt. Sacellum poſtea bello Ruſtico intercidit: Campanâ eius, ferro & plumbo, ablatis, tectoq; contuſo à Ruſticis. VVid.

VVeihenbrunnenſis peregrinatio.

Schola Schorndorffæ.

Viuebat Albertus Alber, Rector ſcholarum Schorndorffæ, artium Baccalaureus, publicus Notarius.

Lorcha. VVeſternach. Stain.

In quadam tranſactione ſequeſtres erant: ex parte VVilhelmi, Abbatis Lorchenſis. Hanſo à VVeſternach, Hanſo de Huſen.

Ex parte VVolffij à Stain de Rechtenſtain, equitis: VVolfius à Stain de Klingenſtain, eques: Hanſo Truckſæs à Neuhauſen.

SIGISMVNDI CORONATIO ROMÆ. IOANNÆ NEAPOLIT. REginæ mors. Matrona Bembergenſis, & de ſacerdotio certamen. Sepulturæ nobilium Senfftiorum, Halfingerorum, Luſtnouiorum, & aliorum. Annonæ & vini vilitas. Peregrinatio ad S. Mariam Tungenthalenſem.

CAPVT XVI.

Sigiſmundus, Romæ Imp. coronatus.

ANNO 1432. Cæſar Sigiſmundus, cùm in Italiam profectus eſſet, Romæ in Baſilica Vaticana, à Pont. Eugenio 4. coronatus 15. Kal. Iun. eſt: multoſq; Germanos & Italos, equeſtri dignitate ornauit. Priore autem anno Auguſtam, pridie D. Margaretæ ingreſſus: in Petri Egeni ædibus, in foro vinario ſitis, diuerterat. Qua nocte cùm illius vxor filium enixa eſſet: infantem Cæſar, & Treuericus Elector, è Baptiſmo ſuſceperunt, Sigiſmundi nomine appellatum. Ipſum Petrum Cæſar, priusquam vrbe excederet, equitem auratum creauit, Gaſſaro teſte.

Mediol. Dux.

Adduxerat Sigiſmundus Mediolan. Ducem Philippum ad obedientiam. Sed hic conditionibus ſe grauioribus premi exiſtimans, clàm illius exercitum inuadere cogitauit. Sigiſmundus eo de periculo à Teccenſi Duce VVilhelmo monitus, aciem contra Mediolanenſes ſtruxit. Sed cedens Dux, ad obedientiam rediit: verùm breui rurſus defecit. Chronicis Bernhardi Hertzogij Obijt Alſaticis.

Obijt Regina Ioanna 2. quæ Aragoniæ Regem Alphonsum adoptauerat: sed valde mobili ingenio, & parum pudica, fuisse scribitur. Capta amore cuiusdam Ioannis Caraccioli: coniectu murmuris, cum ad se allexit. Giouanna (inquit Corius lib 4. Mediol. hist.) datogli dell' occhio, ardente mente, s' innamorò di lui. Et intendendo, ch' era molto paurosо de' toppi: vn giorno ne fece prendere vno viuo. Et an dando', doue il Caracciolo giocaua à Schachi: gli fece gettar quel toppo sopra il tauoliero. Onde lui leuandosi, fuggi verso la Reina: & quella entro la camera seguitò. Questo fu il mezo di dar felice effetto all' amorosa voglia della Reina: la quale molti giorni hauea celata. *Ioanna 2. Neapolitana, mure iocans cum amatore.*

Hoc tempore Argentoratenses, & Comites VVirtembergenses, obsederunt (die lunæ post Bartbol.) Schouuenburgum: sed decimoseptimo die post res transacta est.

Iisdem temporibus, noctu vxor cuiusdam nobilis, Georgij de Bemburg (al. Bemberg) ex thermis ferinis vecta, cum aliquot equitibus: petebat, se Chomburgum intromitti, pernoctandi gratiâ. Sed Abbate, qui in tutela Halensium erat, absente: Vicarius eius, periculum timens ex dissensione ciuitatum & nobilium, noluit Monasterium nocturno tempore patefacere. Iubebat ergo, mulierem Lympurgum vehi, aut Stainbachum in vallem. Quicquid ibi sumptus faceret: se hospiti persoluturum. Abijt mulier, irata: nec longè à Chomburgo, silento per tenebras euerso, brachium fregit. Bemburgum reuersa, viro suo grauiter conquesta est, vt irritaret eum, de Chomburgo: nec non de Sacerdotis submersione de qua mox dicam. Hinc, ille Chomburgensibus infensus esse: & occasiones nocendi quærere. Sacerdote Reinvvolspergensi mortuo: quidam ex Marchionatu Onolzpachensi, Romæ hanc parochiam impetrauit. Cotrà Abbas Chomburgensis, quasi ius conferendi sacerdotij habens, id cuidam Halensi, filio salis elixatoris, contulit. At non habebat tunc esse: quia mortuus ille alter, mortuus erat in Mensibus, quibus Papæ erat, conferre sacerdotium: non in mensibus, quibus Abbati liceret. Orta igitur inter eos contentione: & Halensi opem ciuitatis suæ, ac Chomburgensis Abbatis, inuocante: hi se admiscere noluerunt. Sed & Rainvvolspergi Rusticis, ne se admiscerent, interdixerunt. Die porrò quodam Sabbati, vesperi, Halensis, assumptis alijs pluribus, irruit in domum Parochialem: cepit Marchionium Sacerdotem: renuntiare suo iuri, traditis Papalibus literis, iussit. Cùm recusaret: è pago abduxerunt Vnterscheffachum (inter Scheffavv & Horfach) ad fluuium Bileram: ibique ab eo idem rursus flagitarunt, ni suffocari eo in loco mallet. Recusantem denùò, in fluuium coniecerunt: eo consilio, vt metu ad postulatum faciendum cogerent. Verùm, dum eum hinc inde per aquam ludibundi funè trahunt: miser, suffocatus perit. Adhuc itaque is locus, Sacerdotis gurges (Pfaffengump) nominatur. Reinvvolspergenses incolæ quiescebant, omnia dissimulantes. Illi autem submersо frater erat, sub Bebenburgensi nobili habitans. Hic rationem negotij suscepit. Nobilis igitur, assumptis equitibus aliquot, & suis agricolis: pagum Rainvvolspergum inuadit, diripit, puerperas è lectis eijcit, ouagallinarum conculcat. Chombergenses & Halenses, negotio maturè cognito, erumpunt: hostes suos in facto deprehendunt: aliquot eorum occidunt: vnum & viginti Halam captos ducunt: & postridie S. Nicolai, anno millesimo quadragentesimo trigesimo quinto, suspendunt. Marchio deinde Albertus, causam Sacerdotis sui suscepit. Nobilis ille, auxilio eorum, qui ciuitatibus hostes erant, satisfactionis causâ pecuniam extorsit. Quæ pecunia, maior pars cœnobioli Anhusæ, non longè ab amne Iagsto siti, Paulini ordinis, fundata est. Quid si hæc omnia, annis aliquantò posterioribus facta sunt? fer è bello vrbico: de quo post millesimum quadragentesimum, quadragesimum octauũ annum dicetur? Ego tamen hoc loco, cùm numeros annorum sic in M. Scriptis inuenissem, sanè ponere volui.

Bembergi Georgij vxor.

Ab illa in Chomburgensem Abbatem irritatus.

Reinvvolspergensis sacerdotij collatio.

Sacerdotis temeraria summersio.

Hinc, contentiones armis.

Anhusa.

SENFFTIORVM SEPVLTVRA IN AEDE S. Michaëlis, Halæ Sueuorum.

ANNO DOMINI M. CCCC. Jar/ da starb der Erbar vnd Vest Walther Senfft: dem Gott genedig sey. *Senfftij, Halæ sepulti.*

Anno Domini 1432. Conradus Senfftius, senior, die S. Claræ.
A. 1457. die Veneris post Francisci, Burcardus Senfft.
A. 1458 die Iouis ante Luciæ, Conradus Senfft.
A. 1467. Sabbato ante Luciæ, Eitel Senfft.
A. 1471. Sabbato post S. Crucis, Michaël Senfft.

Anno

Anno 1503. *Dominicâ post assumpt. Mariæ, Michaël Senfft.*
A. 1514. *die Andreæ, Gilg Senfft.*
A. 1516. *die S. Elisabetæ, Daniel Senfft.*
A. 1526. *Dominicâ post conuers. Pauli, Gabriel Senfft.*
A. 1534. *Sabbato Catharinæ, obijt doctissimus, nobilis & fortis, Eitel Senfft, Iuriũ Doctor.*

Gomeringen. *Bebenhusæ. A.* 1432. *pridie idus Ianu. obijt pius ac corpulentus Rudolphus armiger de Gomeringen. In* 12. *sepulchro humatus.*

MONVMENTA HALFINGERORVM IN MONAST. Bebenhusano. In circuitus pariete scriptum.

Bebenhusa sepulti nobiles. 1. Halfingeri.

Bittet Gott für diese nachgeschriebene Herren vnd Junckern von *HALFINGEN*: die begraben sein in diesem Gotshauß Bebenhausen. Stehen in dem alten vnd newen Seelbuch: vnd wirdt jeglicher insonderheit verkündt. Geschicht/ wie jeders hat geordnet vnd gesetzt. Denen der Höchst/ vnd die Mutter Gottes/ gnädig vnd barmhertzig sey/ Amen. *Obierunt.* Herr Heinrich/ Apt zu Bebenhausen 1432. 2. *Kal. Aug. vel pridie Kal. Aug. Sepultus in capitulo.* Herr Hug/ Ritter. Herr Crafft der elter/ Ritter. H. Cunrad/ Ritter. H. Wilhelm/ Ritter. Alle von Halfingen. *Obierunt,* Märck (*Marquardus*) Trutwein/ Peter/ vnd Crafft der jünger. alle von Halfingen: die man nennet die Entringer. (*Æntringeri habitarunt in arce Æntringa, non longè à pago Æntringa. Coniunctè ibi quinq; nobiles habitarunt: & liberos centum habuerunt: ita vt processio eorum ex arce propemodum vsq; ad Templum Ecclesiæ fuerit extenta.*)

Æntringen.

Hugo der elter/ Wolffgang/ Heinrich/ Cunrad/ Görg/ 1408.
Albrecht 1418. Cunrad 1427. Hans 1453. Henslin 1464. Märck 1470. Crafft 1490. Cunrad 1494. Märck 1503. Wendel. 1527. *vltimus* Halfingerinæ stirpis. Halfingeris etiam additur *Fridericus, Decanus in oppido Kalb: benemeritus de Bebenhusijs: humatus in primo sepulcro. Item, Anshelmus miles, Petrus, VVolframus.*

Calua.

Multi alij quoq; nobiles, in ambitu & cœmeterio sunt sepulti: quorum tempus obitus ignoratur: sola nomina aliquot videtur. Vt, Lusthnouienses nobiles: Ludouicus & Dietherus, equites aurati. Item Ioannes, Fridericus, Ioannes, Hainricus, Ioannes, & Ostertagus.

2. Lustnoueri.

VVernher de Bernhusen miles, & vxor eius Bertha de Iustingen, in capitulo sepulti.

3. Bernhusenses.

In cœmeterio humati, Volij VVildenouienses: Albertus, VVilhelmus: & vxor VVilhelmi Mechtildis de Rotenburg.

4. Volij.

Habuerunt & Herteri de Hertneck, Bebenhusa cõditoria sua: sicut suis locis, & horum & aliorum aliquos annotauimus, & annotabimus. Fuit deniq; numerus quidam sepulchrorum, sicut antehac notatum est.

5. Herteri.

Eodem 1432. *anno, fossæ sunt cœptæ fieri Augustæ apud S. Iacobi portam. In eadem vrbe valebat* 1. *medimnus tritici* (ein Scheffel Korns) 6. ll. & 1. *medimnus hordei* 4. ll. & 1. *medimnus auenæ* 3. ll. & 1. *modius pisi* 9. *groschis*: & 1. *mensura vini Neccarici* 4. pfennig. *Alsatici* 6. pfennig. *In VVirtembergia, Stutgardiæ præsertim, vilius vinum effundebatur: vt vasa vacuarentur ad melius vinum: aut illo vino cæmentum parabatur, ad ædificandum. Multi racemi, in vitibus relicti peribant. Vlmæ si quis acciperet mensuram vini: ei caligaria ligula addebatur. At nos his proximis annis, mensuram vini* 4. *aut* 5. *aut* 6. *solidis coacti sumus hîc emere.*

Vilitas annonæ, & vini.

Diuidebant 1432. *inter se agros & bona villæ cuiusdam, Huba appellata, in Furnsal, ad Dornhaimum pertinente, Menlochus Linstettensis, & Henslinus Maier, Præfectus Elenbogensis, pridie Pentecostes.*

Furnsal.

Anno 1433. *Cometa maximus apparebat per tres menses: &* 17. *Iunij, maxima Solis eclipsis fuit, bestijs etiam formidabilis.*

Cometa.

Per hæc, & vetustiora tempora, erant duæ Ecclesiæ Parochiales, cum necessaria decimarum prouisione, circa Halam & Lympurgum, in Tungenthala & Reinvvolfsperg: quas Rotemburgensis olim Comes Reinhardus condiderat: cuius Insignibus nunc Chombergense collegium vtitur. Leonis aureum caput, in campo glauco: trabs aurea, in ore huius leonini capitis. Aliba columba, galeæ insidens, expansis alis. Barones Lympurg. führen die weissen Zincken *huius Ducatus.*

Insignia Rotenburg. comitum.

Et Baronum Lympurgensiũ.

Ducatus: inquit Widemannus. Peregrinabantur post hæc superstitiosi homines ad S. Mariam Tungenthaliam: quod hinc factum est. Fanum Tungenthalense, primò paruulum chorum habebat: donec aliquot annis ante ciuicum bellum, Baro quidam Lympurgensis, prope vicum Tungenthalam venatum lepores exiuit. Ibi lepus à canibus agitatus, in istius fani chorum profugiens, in ipsum altare insilijt: & simulacro D. virginis hæsit. Feruntur canes, qui insequebantur, pauido animanti pepercisse. Tunc Lympurgius heros, Leporem fano exportans, dimisit, addens: Quæsiuisti, chare lepus, asylum in fano: asylum, canibus meis parcentibus, inueuisti. Quare nec ego libertatem tuam imminuam. Curre cum pace.

Tungenthalensis ad S. Mariam peregrinatio.

Tunc fugit emissus manibus lepus οἶγον Euro:
Nec canis vllus erat, qui sequeretur eum.

Præclara Domini elementia: quam Regni etiam cœlestis meritoriam vulgus autumabat. Ergo concursus peregrinantium huc fieri, ad tam beneficam Tungenthalensem Mariam: magna vis pecuniæ, collata; ex qua hodiernus quadrati lapidis chorus, constructus cernitur. Res tota (miraculum leporeum) ad perpetuam memoriam, in tabula choralis altaris depicta.

Eodem 1433. anno, Wilæ oppido Turgouiæ natus est vitulus biceps, & portis per aliquot dies spectandi causa affixus. Tanta tunc etiam fames in Turgouia erat: vt carnium esus à Sacerdotibus concederetur contra leges Pontificias vulgo. A Constantiensibus quoq; quotidie 1700: homines ex Turgouia publico beneficio alebantur. Lycosth.

VVilæ op. monstrum. Fames.

D. Ioannes de Melchingen, & Wernher Vrach Rutlingensis, singarunt Lorchensibus venditum quid à Cunrado Turnaio Pfullingensi.

NVPTIÆ ET LIBERI LVDOVICI, VVIRTEMBERG. COMITIS. Mechtildis Palatina, coniux eius. Græci, ad concilium Basiliense. Constantiensis Episcopus, Fridericus III. Halensis Vindemia. Kilberg & Byhel, pagi non longe à Tybinga. Indulgentiæ vici Lustnouiæ. Altare profectitium Bebenhusæ, seu portatile. Mercatus aliquot concessi oppido Haidenhaimo. Aliquot nobiles Senfftij.

CAPVT XVII.

ANNO 1434. Ludouicus, comes Wirtemberg. & Mompelig. filius Eberhardi iunioris, & Dominæ Henricæ: cùm hactenus cum fratre suo iuniore, Vlrico nomine, à matre sua Henrica, vt acri pædagoga, bene fuisset educatus: celebrauit hoc tempore nuptias Stutgardiæ, cum illustrissima Mechtilde Palatina: Ludouici Barbati Haidelbergici, & Sabaudianæ Mechtildis, filia.

VVirtemberg. Ludouici nuptiæ cum Mechtilde Palatina.

Nati ex eo matrimonio.

1. Ludouicus. Obijt adolescens Vraci, & Gieterstaini sepultus est, anno 1457. Adiungitur alicubi fraterculus, Andreas, eadem fortuna vsus.

Ex eo coniugio nati.

2. Eberhardus, cognomento Barbatus: qui Wormaciæ postea primus est Dux VVirtembergicus creatus: & vxorem Mantuanam habuit, nomine Barbaram. Tribuuntur ei liberi, Elisabeta & Ludouicus. Sed quia hi, in pueritia mortui: ipse ἄτεκνος iudicari potest. Aulam habuit Vraci, sicut & pater Ludouicus.

3. Elisabeta. Viros hæc duos habuit. Primo Ioannem, comitem Nassouiensem & Sarbruccensem, 1470. Deinde, Hainricum Stalburgensem 1474.

4. Mechtildis, nupta Landgrauio Hassiæ Ludouico, 1470. Vnde generati sunt Wilhel. senior, VVilhelmus iunior: & Elisabeta. Ex VVilhelmo iuniore, Elisabeta & Philippus. Elisabeta, Georgii Ducis Saxoniæ filio nupta fuit, Ducissa Rochlitzia. Ex Philippo, & Saxonide Christina, nostro tempore nati sunt Landgrauij: VVilhelmus Cassellis regnans, Ludouicus Marpurgi, Philippus Lonsteini, Georgius Darmstettæ. Sed ad Ludouicum & Mechtildem, coniuges VVirtembergicos redeo. Ipse suæ ditioni bene præfuit: tanquam curator fratris sui minorennis Vlrici. Cum autem hic adoleuisset: paternam ditionem cum eo humaniter diuisit: ita vt optionem Vlrico daret eligendi, vtram partem vellet. Elegit is inferiorem VVirtembergiæ partem, Stutgardiæ sedem habens. Relicta superiore parte Ludouico: Aulam hic suam habuit Vraci: ac laudabiliter suos homines rexit: non implicans se vrbico bello, quod Vlricus postea gessit. Vetustate laborantem Vracensem arcē, egregie refecit: Ecclesijs & Cœnobijs multa contulit: Hæfensis præsertim Ecclesiæ bona non contemnenda, sodalitati Salue Regina Stutgardianæ tradens. Ita prædicaturæ munus laudabile, ibi in cathedrali Ecclesia excitauit. Vitam 1450. posuit. peste Vraci sæuiente.

Hassica generatio.

Fratrum amor mutuus.

Vlrici sedes, Stutgardiæ: Ludouici vero, Vraci.

Mechtildæ secundus maritus.

Vidua eius D. Mechtildis, postea nupsit Alberto Austriaco VI. Quæ cum ob multas præclaras virtutes, tum propter singulare hoc factum, eximie laudanda est: quod impulsu eius, duæ insignes fundatæ sunt Scholæ: Friburgensis, à viro eius Alberto Austriaco: & Tybingensis, à Filio eius Eberhardo Barbato: de qua suis annis sæpe, Deo iuuante, scribemus. Vide libr. 8. cap. 16. & 17.

Græci, in Basiliensi concilio.

Eodem 1434. anno, cum Basiliensis concilij patres, missa legatione præcedente anno Constantinopolin, inuitassent Imperatorem & Patriarcham ad hoc concilium: si forte concordia inter Ecclesias Orientalem & Occidentalem fieri posset: venerant illinc legati: Demetrius Palæologus Methodites, Isidorus Abbas, & Ioannes Lascaris Dissipatus: ostendentes, Græcis maxime in optatis esse, vt fieret pia vnio. Inde, multa ad eius rei methodum tentata sunt.

Constant. Episcopus Fridr. Zollerensis. Gottliben. Constantiensis clerus.

Fridericus III. comes Zollerensis, Canonicus Argentoratensis, Episcopatum Constantiæ assecutus est. Iuuenis summæ modestiæ & comitatis erga omnes: ac proinde charissimus. Sed non integrum triennium præfuit. Obijt enim 1436. in Gottliebenta arce: & in choro vrbis Cathedrali honorifice humatus est. Cum autem præced. anno congregasset sui cleri Synodum: aderant Abbates 26. Præpositi 6. Canonici 40. Sacerdotes 260. vltra Clerum vrbanum. Numerata sunt vniuersæ Dioceseos Constantiensis 350. vtriusq; sexus Monasteria: & 1760. Ecclesiæ Parochiales. Sacerdotes vero amplius decies septies mille. Brusch.

Halæ, copia vini.

Hoc anno magna copia vini nata est circa Halam Sueuorum: ita, vt vinitores non haberent emptores. Hostes ergo ciuitatum (etsi nondum publice bellum gerebatur) irruptione in Cocheranam vallem facta: fundis vasorum pertusis, vinum profundebant: pagos quosdam diripiebant, & cremabant. Wid.

Steten.

Viuebat tunc in ea ciuitate nobilis vir, Ioannes de Steten: cuius pater effecit, vt clausis foribus de capite iudicaretur: & in quibusdam rebus offendit ciuitatem, pœnasq; dedit: sed postea in lucem venit innocentia eius: ac filio compensatio facta est.

LITERÆ 1434. proximo Sabbato ante S. Galli.

Biehel vicus. Kilberg.

Domum, aream (Hofraitin) & hortum, in vico Byhel (inter Tybingam & Rotenburgum) sita: vendidit 21. libris bonorum obolorum, Ludouicus Lescher de Kilberg dem vesten Cungen von Byhel seniori, & suis omnibus. Zinset nichts/dann ein Scheffel Habern/vnd ein Faßnacht Hun. Sed vicissim, quando ligna in monte Appenberg distribuuntur: datur possessori prædicti prædioli, semi tugerum lignorum, aut syluæ: ein halber Morgen Holtz. Ex literis nobilis & præclari viri, vicini nostri in vico Eyhelensi humanissimi, Leopoldi Caroli de Stain: mihi ad legendum à viro doctissimo, & collega, charo, M. Vito Myllero, datis.

Zylnhart.

Sifridus de Zülnhard/ armiger, ius patronatus, quod ex parte habuit in Oberwälden/ Adelbergensibus resignat. 1434.

Eiusdem anni die Aug. 13. Indict. 12. in vicino nobis pago Lustnouiensi (amœno loco) actum.

Indulgentiæ Lustnouiensibus datæ.

Ioannes Episcopus Cæsarensis, Othonis Episcopi Constantiensis Vicarius, in Pontificalibus Generalis, indulgentias dedit criminalium, D. 40. & Venalium peccatorum, an. 1. de iniunctis pœnitentijs, pro qualibet vice, omnibus vere pœnitentibus & confessis: qui die dedicationis (Dominica Lætare) & multis alijs Sanctorum diebus, Ecclesiam Lustnouiensem (cuius patroni: S. & victoriosissima crux Christi, B. & gloriosa semper virgo Maria, S. que Martinus) deuote visitauerint: aut aliquid opis donive, ad eam contulerint.

Altare Bebenhusæ.

Altare S. Mariæ, extructum est Bebenhusæ, anno 1434. à Reinhardo de Hefingen, Abbate Bebenhusano: & 6. Idus Aug. eiusdem anni consecratum, ab Ioanne, Cæsarensis Ecclesiæ Episcopo, gerente vices in pontificalibus Episcopi Constant. Othonis Marchionis: ad honorē eiusdem Mariæ virg. & aliorum sanctorum vtriusq; notæ. In quo, multorum etiam reliquiæ, & indulgentiæ magnæ.

ALTARE VIATICVM, θυσιαστήριον μεταφορητόν.

Iulianus Cardinalis.

Iulianus miseratione diuina S. Rom. Ecclesiæ S. Angeli Diaconus Cardinalis, in Germania Apostolicæ sedis legatus: venerabili patri Abbati, ac dilectis nobis in Christo Monachis singulis, Monasterij de Bebenhusen/ ordinis Cistertiensis, Constantiensis dioceseos, salutem in Domino. Sinceræ deuotionis affectus, quem ad nos, & Romanæ gentis Ecclesiam, geritis, non immerito meretur: vt petitionibus vestris, illis præsertim, quas ex deuotionis feruore prodire conspicimus,

cimus, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter annuamus. Hinc est, quos nos deuotis vestris "
supplicationibus inclinati: vt liceat vobis habere ALTARE PORTATILE in grangijs Altare portatile.
vestris, cum debita reuerentia & honore: super quo in locis ad hoc congruentibus & honestis, "
possitis Missam, & alia diuina officia, per vos vel alium Sacerdotem idoneum, sine iuris alieni "
preiudicio, in vestra & familiarium vestrorum domesticorum presentia, celebrare, vel facere "
celebrari, deuotioni vestre tenore presentium indulgemus. Datum Basileæ die XV. Nouemb. anno "
Domini M. CCCC. XXXIIII. Indict. 12. Pontificatus sanctissimi in Christo patris, & Domini "
nostri, Domini Eugenij, diuina prouidentia Pape quarti anno 4. "

Eodem 1434. anno, Priuilegium hoc Haidenhaimensibus datum est. Wir SIGMVND, *Haidenhaimensibus concessi mercatus.*
von Gottes Gnaden Römischer Kaiser/zu allen zeiten Mehrer deß Reichs: vnd zu Hungern/vnd zu Böhem/Dalmatien/Croatien/ꝛc. König: Bekennen vnd thun kund offenbar mit diesem Brieffe/allen den die jn sehen/oder hörē lesen: Daß wir angesehen/vnd gütlich betrachtet habē/solch angenehme/ willige vñ getrewe Dienste: die vns vñ dem Reiche/der Edel Graff HANS VON HELFFENSTEIN, vnser vnd deß Reichs lieber Getrewer/offt vñ dick gethan hat/ täglich thut/vñ fürbaß thun soll vnd mag in künfftigen Zeiten: Vnd habē jm darumb diese besondere Gnad vñ Freyheit gethan vnd gegeben/thun vñ geben in krafft diß Brieffs/vnd Römischer Kaiserlicher Macht volkommenhait: daß für baß mehre in seinē Stettlein zu HAIDENHEIM/ an der Prentz gelegen/ alle Wochen auff den Wittwochen/ ein Wochenmarck/vnd alle Jahr drey Jarmärckt: Den Ersten/ auff den nechsten Sontag nach S. Georgen Tag: Den andern/ auff den nechsten Sontag vor S. Maria Magdalena Tag: Vnd den dritten/ auff den nechsten Sontag vor S. Gallen Tag: sein/vnd gehalten werden sollen: vnd daß auch dieselben Wochenmärckt vnd Jarmärckt/ vnd auch alle vnd jegliche Leute/die dazu vnd daruon ziehen/vnd die suchen: alle die Gnad/ Freyheit/Recht/ Friede/ Gelaite/ Schirme/ redliche Gewonheite/ Ordnung vnnd Herkommen haben/vnd der auch gebrauchen vñ geniessen sollen. Der andere Wochenmärckt vnd Jarmärckte: in den nechsten vnsern/ vnd deß Reichs/ oder andern Stetten/ vmb daß vor genannt Stättlein gelegen: vnd die Leute/die darzu vnd daruon ziehen/vnd die suchen zugebrauchen/ vñ geniesen: von Recht oder Gerechtigkeit/von allermenniglich on gehindert: doch ohnschädlich allen vnd jeglichen Stetten vnnd Dörffern/ vmb das jetzt genant Stättlein Haidenheim gelegē/an jrē Wochenmärckten/vñ Jarmärckte. Vñ wir gebieten auch darumb allen vnd jeglichen Fürsten/ Geistlichen vnd Weltlichen/ Grauen/ Freyen/ Rittern/ Knechten/ Vögten/ Ampleuten/ Schulthaisen/ Burgermaistern/ Stätten vnd Gemainden: aller vnd jeglicher Stätt/ Märckten/ vnd Dörffer: vnd sonst allen anderen/ vnsern vnd deß Reichs Underthanen vnd Getrewen/ ernstlich vnnd vestiglich mit diesem Brieffe: daß sie den vorgenanten Graff Hansen/vnd seine Erben/ vnd auch die Innhabere deß vorgenanten Stättlein: an den vorgenanten Wochenmärckten vnd Jarmärckten: vnd an den vorgenanten Gnaden/Freyhaiten/Rechten/Gelaiten/Schirm/Gewonhaiten/Ordnung vnd Herkommen: vnd nemlich die Kauffleut/ vnd ander Leut/ die mit jrer Haab vñ Kauffmanschatz/auff dieselben Wochen vnd Jarmärckte ziehen/vnd die suchen/nicht hindern oder jrren/ in keinerley weiß: sonder sie der gerühwiglich gebrauchen vnd geniessen/ vnd auch sollich jetztgenante Kauffleut/ vnd andere Leut/ mit sampt jhrer Haab vnd Kauffmanschatz/ zu vnd von denselben Wochenmärckten vnd Jarmärckten/ sicher vnd ohngehindert ziehen lassen: vnd sie auch gelaiten/ vnd gelaiten schaffen/ wo das noth ist: vnd das an sie gemeinlich oder sonderlich begert wirdt. Das ist vns von jhr jeglichem sonder wol zudancken. Mit Vrkundt diß Brieffs/ versigelt mit vnser Kaiserlichen Maiestet Insigel. Geben zu Regenspurg/ nach Christus Geburt/ vierzehen hundert Jahr: vnd darnach im vier vnd dreissigsten Jahre: am nechsten Montag vor S. Gilgen tag: vnserer Reich/ deß Hungerischen/ im acht vnnd viertzigsten: deß Römischen/ im vier vnd zwäntzigsten: deß Böhemischen/ im fünffzehenden: vnd deß Kaiserthumbs/ im anderen Jahr.

Erat Haidenhaimum tunc comitum Helffenstainensium.

Rta. Per Dominum Caspar Schlick militem, Cancellarium.
Hermannus Hecht. Marquardus Brisacher.
Halæ Sueuorum obijt 1434. nobilis Conradus Senfftius: qui ex vxore Margareta Egina procrearet filios, Michaëlem, Burchardum, & Conradum.

Senfftij multi. Michaeli nata est Elisabeta, ex quadam Berlina. Huic Elisabetæ tres viri fuere: Ioannes Nothafftus, Ioannes Sachsenhaimius, & Caspar Eberhardus Eltershofius. Obijt ipsa 1509. Habuit Michael alteram vxorem, Annam Nenningerinam: ex qua ei nati sunt, Michael & Gabriel. Defunctus est pater Michael 1471.

Burcardus genuit ex quadam Vlmensi Neithardina Burcardum II. & obijt 1451. Iam Burcardus II. genuit ex quadam Stockarina, Catharinam, Vrsulam, Cordulam, Wolffiacobum, Brigittam, & Sophiam. Præfectum Vlmensium egit Geislingen, & Langenouæ.

Conradi iunioris filij erant, Egidius, Daniel, Itelius. Ex Michaele Michaelis filio, natus est Melchior: ex Melchiore, inter multos liberos, Michael & Melchior. Ex Michaele, VVolfgangus, Ioannes, Philippus, & Christophorus, ac multæ filiæ. Ex Melchiore, Christophorus: ex quo, Melchior, Vlricus, atq; Ludouicus.

Ex Gabriele Michaelis filio, Itelius, Gabriel, Rudolfus, Michael, VValther, Elisabeta, Barbara, Petronella, Apollonia. Ex multis horum, alia progenies. Quis omnes enumeraret? Benedictio Domini auget prosapiam. Ex M. Scr. cuiusdam Senffiorum. Etsi Gabele. dicit, illam Elisabetam, quæ Nothaffio & Sachsenhaimio nupta fuerit, potius ex familia Eberhardorum fuisse: quia se nominet in vtroq; coniugio Eberhartinam: & fratrem suum, Burcardum Eberhardum.

DE VVIRTEMBERG. COMITE ILLVSTRI, D. VLRICO ADAMato, vel potius Amabili, & eius nuptijs. Hastiludium Alemannicum XXVI. Multa nobilitas Sueuica. Henricus IIII. Constantiensis Episcopus. Ludi hastici Straubingæ. Speciosissima fæmina Augustana, infelicis exitus. Sampetrinum Hercyniæ Monasterium, igne voratum. Landau castrum, venditum & destructum. Horbensis vilitas & caritas annonæ.

Lues dira Noribergæ. Imp. Sigismundi mors.

CAPVT XVIII.

ANNO 1435. Abbas erat Elvvangæ, quidam Ioannes: Et Wirtembergiam administrabant cum laude, comites illustres, Eberhardi iunioris & Henricæ filij, Ludouicus atque Vlricus.

VVirtemberg. Comitis Vlrici virtutes. Fuerat etiam hic Vlricus, bene à matre, & Ludouico fratre, educatus: in omnibus bonis moribus, & nobilitate dignis exercitijs: ita equidem, vt excelleret. Quibus ornamentis accessit corporis quoq; conspicui dignitas, Principatu digna. Affabilis & beneficus in quosuis, absque simulatione & dolo. Ideo cognomen Beneamati tulit. Diligens in rebus administrādis: studiosus multa bene ædificādi: in Ecclesias & cœnobia beneficus, pene supra vireis. Ipse Basilicā in foro Stutgardiano, hoc 1435. anno condidit: sub qua macellum est: & tbi ipsius Vlrici simulacrū ligneum, cum Romani Imperij vexillo. In qua domo, postea ceptum est, idq; vsurpatur adhuc, celebrari nuptias & choreas: agi comœdias & tragœdias: locari & pasci hospites nuptiarum: vt Ducis Ludouici. Iuxta quam domum, tali tempore, magna quoq; culina coagmentari solet.

Stutgardiæ Basilica.

Tybingæ hoc tempore Senaculum, vel curia oppidana, ædificari cæpit. Scultetus & Iudices Tubingenses, de stillicidio Ioannis Walli, prope domum Conradi Rhoti, iuxta Franciscanum cœnobium habitantis, illud non prominentius fieri debere, statuerunt. Rhotij domus, antea Ernesti de Fyrst fuerat.

Tybing. Curia.

Eiusdem anni die Lunæ post Reminiscere, Ioannes Nothafft senior, & Ioan. Truchsæs de Hefingen, curatores erant (vtpote propinquitate coniuncti) Wilhelmi de Vrbach (Bernboldo piæ memoriæ nati) & sororis eius Ennlinæ de Vrbach. Tunc etiam viuebat propinquus eorum, Schvvartzfritzius de Saxenhain.

Nothafft. Hefingen.

Landaut. Ich Gertrut von Landaw/ geborne von Randegg: Vnd ich Conrad von Landaw/ Halbritter/ jhr elicher Gemahel: vnd wir Lutz vnd Eberhart von Landaw/ jhrer beyder eheliche Söhn: bekennen offenbar/ &c. Oppigneraverat ipsa literas certæ pecuniæ, quas à nobili viro Ioanne Vlrico de Stoffeln habebat, pro quadam summa pecuniæ: quam ipsa à fratre suo, D. Henrico à Randegg equite acceperat: eam autem hic à Dietricho & Hansone, den Vögten von Nattolfzelle, fratribus, censu annuo (V. Florenorum de centum) mutuo acceperat: sororiq; hanc Gertrudi, dederat. Datum proximo die Lunæ ante S. Thomæ.

Pruina. Circa Sueuicam Halam, circiter diem S. Georgij, tribus pruinis delapsis, vites frigore tactæ sunt: venditaq; postea mensura vini 3. ß. obolorum fuit.

Bembergij rapina. Eodem anno, pridie S. Nicolai, Conradus Bembergius, Alberti Marchionis Dux militarius, ex Reinoltzpergo (tunc Chombergensium) gregem vaccarum rapuit. Quoniam autem id Monaste-

id Monasterium, patronis ea tempestate vtebatur Halensibus: his freti, insecutiq;, ceperunt vnum & viginti viros ex hostibus prope Vlshofam: quos Halam duxerunt: vbi è patibulo, longæ literæ facti sunt: vt supra 16. cap. commemoratum est: eò quod Bembergius, nullo bello indicto, irruisset. Alberto res ea bilem mouit.

Vlricus Hablytzel, conuentum suum Wiblingensem à corruptis moribus emendabat: non tamen sine periculo à Monachis: quippe lorica indui coactus: in Choro, capitulo & Refectorio. VViblingen.

Anno 1436. (si non 1445.) Vlricus comes VVirtemberg. nuptias celebrauit cum secunda vxore, Elisabeta Bauara. Tribuuntur ei tres vxores. 1. Cliuensis Margareta, Ducis Adolphi filia, vitæ breuis. 2. Elisabeta prædicta, Alberti (al. Henrici) filia: quæ postea 1451. obijt. 3. Saubauda Margareta, Ducis Amedei (postea papæ designati) filia: antea Ludouico Palatino, Friderici patri, nupta. Ideo Ludi equestres Stutgardiæ sunt acti (quos Ryxnerus vigesimos sextos ponit) quibus interfuerunt, Carolus Marchio Badensis: & multi generosi comites: Helffenstainij, Fyrstenbergij, Zollerenses, Zimbrenses, Sultzenses, Oetingenses, Kirchbergenses, Eberstainenses, Montefortenses, VVerdenbergenses, Lupfenses, imprimis VVirtembergensis Ludouicus. Barones item, Gundelfingenses, Hohenhevvenses, VValtpurgenses, Geroltzeccij, Brandisij. Equites & nobiles, Rechbergij, Schellenbergij, Stainij, Stettenij, Spati, Zylnharti, VVelvvartij, Hyrnhaimij, Freybergij, Ahelfingij, VVesterstettij, Sperbeseccij, Gyltlingij, Bappenhaimij, VVembdingij, Stauffenbergij, Bubenhofij, Schillingij, Neuhausij, Rhiethaimij, & alij Sueui: Omnes titulo societatis flacci canis (der Gesellschafft in Bracken) comprehensi: sicut alij, sodales erant falconis: alij, rupicapræ: alij, piscis. Vide infra lib. 7. cap. 5. Vlrici VVirtemberg. Amabilis secundæ nuptiæ. Hastiludium 26. Stutgardiæ.

Viuebant nobiles etiam hi tunc in Sueuia: Conradus de Stetten, iunior: & vxor eius, Anna de VVerdenstain. Emerat is de affine suo Iacobo Hertero de Hertneck, dimidiatum pagum Thalhain, mille Florenis, conditione redimendi, auff ein Widerkauff. Qui Iacobus habebat in matrimonio Annam de Stetten, Conradi sororem: cuius Conradi, affinis etiam erat Hanso Pfuser de Norstetten. Iacobi gener, Caspar erat de Hödorff: Dominus vero, comes Hohenbergensis Sigismundus. Sponsores Herteri, Fridericus de Gomeringen: Albertus de Ovv, Eschingæ habitans: Hanso Pfuser: Caspar de Ovv in Bodelshusen. Stettensis autem Conradus, literas empti dimidiati Thalhaimi, vxori suæ Annæ, tanquam dotales, tradidit: testantibus signatione sua, Hansone Schvvellhero iuniore, Renhardo Melchingeno, & Friderico de Ovv. Actum 1436. Feria 4. ante Domini natalem. Stetensis nobilis. Pfuser. Hohenberg. Bodelshusen.

Constantiæ Episcopatum accepit Henricus IIII. Baro Hevvensis, Præpositus Constantiensis, Decanus Argentinensis, Aug. IIII. confirmatus eiusdem mensis 8. die, ab Eugenio Pont. qui tunc Basileæ erat. Ingressus est Constantiam, felicis auspicij causa, pridie natalitiorum Christi, non cum paupere S. Petri reti, sed equitatu quingenario. Nec mirum. In eo enim Episcopatu erant 1700. Parochiæ, 350. Monasteria, & 17060. Sacerdotes. Tenuit per 10. annos Curiensem quoque Episcopatum: cum huic Conradus à Rechberg renuntiasset. Erat homo splendidæ vitæ, nec admodum bonus Oeconomus. Obijt 1472. relicto Episcopatu obærato. Brusch. Constant. Episcopus Henricus.

Straubingæ in Bauaria, circa hæc tempora, Boij, Sueui, Austriaci (inquit Auentinus) tyrocinium equestre edidere. Orientalium principes fuerunt: Vlricus, comes Celeiæ. Vlricus, comes ab Helffenstain. Reinbertus de VValdsee. Christophorus de Liechtenstain. Botho Morauus. Georgius Saurer. VVilhelmus de Stain. Georgius Schvveinbeck. Nicolaus Truchsæs. Sueuorum, atque occidentalium Boiorum, primarij: Iacobus & Eberhardus, Truchsæssij à VValdpurg. Henricus, Montisfortis Dynasta. Eberhardus & Conradus de Freiberg. Marquardus Schellenbergius. Ioannes de Pisenaug. Caspar Klingenbergerus. Varomundus & Henricus, fratres à Pentznau. Straubingæ, hastiludium.

Recruduit quoque bellum inter Bauaros, Henricum Landshutensem, & Ludouicum Angilostadiensem: trahente in partes suas Henrico multos proceres & ciuitates, etiam ex Sueuis: vt Ludouicum, Vlricum, VVilhelmum, Oetingenses comites: VVerdeam, Noerdlingam, Dinckelspuhelam, Boppfingam. Id vero multiplex malum, à concilio Basiliensi sedatum est. Bauarorum discordiæ.

Quam formosas det Augusta Vindelicis, puellas: hinc patet quod Albertus Boiorum Dux, Ernesti filius, Agnetem (al. Angelam) Bernauuerinam, Balneatoris Augustani F. Formosissima Augustana fœmina.

longe venustissimam, perdite amauit: ita vt iustæ vxoris loco haberet: ac publicè solennibus sacris ducere concupisceret: ipsaq; se coniugem Reguli Boiorum (vt Auentinus scribit) Reginamq; Boiariæ, profiteretur: atq; etiam gynæceo virginum & matronarum decorari vellet. Ernestus vero pater, Strubingam mense octobri, absente filio, veniens: habito consilio Senatorum, eam in vincula conijcit. Quæ cum nimis proterue responderet: de sententia procerum, culeo insuta est à carnifice, & in Danubio summersa, 4. idus Octob. 1436. Extructum est sacellum extra mœnia, ad manes eius placandos perpetuo Sacerdote addito: & lapidi, Epitaphium incisum. Ernesto non multo post, solatij causa desponsa Anna, Brunonis vico orta.

Summersa.

Fridericus, Hierosolyma.

Fridericus, qui postea diu Imperio Rom. præfuit, Hierosolymã religionis ergo profectus hoc anno perhibetur. Comitatus inter alios, etiam Ioanne Mynsingero: quo hic postea Cæsar consiliario vsus sit.

Bappenhaim.

Obijt 1436. Bappenhaimius Marschallus Haubtus: & ante, 1419. vxor eius, Corona de Rotenstain. Natus fuerat Haubto Mareschallo equite, Henrici filio: & Agnete, Baronissa de Weinsperg. Ei magna iuris contentio fuit cum D. Conrado de Freiberg: ea conditione, vt, qui causam vinceret, alterum suspenderet. Exitus videatur, vnde haberi potest. Genuit ex Corona, Conradum & Henricum equites: ex Barbara Rechbergia (quæ obijt 1460. & matrem habuerat Tecciam Ducem) Georgium, Sigismundum, & Rudolphum equites.

Landau.

Obijt quoque Conradus de Landau, Halbritter, Lucij F. qui Lucius 1398. mortuus erat. Obijt autem die Mercurij ante S. Georgij diem, 1436. cum coniugem habuisset Gertrudem Randeccian in Hegouia. Humati ambo in S. crucis valle. Fratrem reliquit Eberhardum, de quo paulo post. M. Scr.

Dockenburg.

Obijsse hoc etiam anno, vltimum ait Fridericum Bruschius in M. Scr. comitem Dockenburgensem. Qui cum primo Veldkirchij sepultus fuerit: post sex annos ad Rhutense Monasterium sit translatus, ad alios Dockenburgenses. Neminem eo fuisse fortiorem bellatorem.

S. Petri Monasterium conflagrat.

Anno 1437. Monasterium S. Petri in Hercynia sylua, ignis vorago, post priorem anni 1238. collapsionem, iterum conflagrauit: cum Ecclesiæ ornamentis, literis Papalibus, priuilegijs Regum & Principum, cæterisq; ædificijs. Instauratum est denuo, & consecratum, 1500. anno, studio & industria Petri Gremmelspachij, Abbatis. Consecrator fuit Tilemannus, Episcopus Tripolitanus, ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, concessione & commissione Constantiensis Episcopi Hugonis.

Suffraganeorum ascititia nomina.

Tripolitani hic Episcopi mentio fit: Suffraganei nanque, seu Chorepiscopi, nomina huiusmodi peregrina habent: vt Moguntinus scribit se Episcopum Sidoniensem, Herbipolensis Salonensem, Constantiensis Bellinensem, Curiensis Troianum. Quare? Auctoritatis ne causa: an, quod in illa loca proficisci, & homines conuertere, prædicando Christo, deberent? Sed propter difficultatem ac pericula, mox liberantur eo iuramento.

VVolckenstain. Herter Iacobus. Hœlstain. Schvvelber.

Nobiles in Sueuia viuebant, Osualdus de Wolckenstein: Conradus de Steinin Klingenstein: Ernestus de Ahelsingen. Adhuc item, Iacobus Herter Hertneccius, & vxor eius Anna de Stetten, affinisq; Conradus. Præterea, Rudolphus de Hœlstain. MittelHans Schvvelber, & Frizzus de Gomeringen.

Landau arcis venditio & deletio.

Viuebat generosus dominus Eberhardus de Landau, eques, qui non amplius se comitem Landauiensem scribebat (vt nec præcedentium Landauorum aliqui) belli cladibus, & in ipsa Landaua familia discordijs, exortis. Vxorem habebat Barbaram Burggrauiam, nimis sumptuosam. Seitaq; à cæteris Landauis separans, Insignia sua antiqua mutauit: supra galeam cornua ternuina statuens, & canem interponens. Comitatum quoq;, & arcem Landauiensem, parthenoni Sancruciualensi vendidit, anno 1437. odio profusæ vxoris. Pagos itẽ Erdingen & Bintzvvangen, aliaq; plura bona. Precio 14. millium, & 409. ac dimidiati, Aureorum. Emit quidẽ illa omnia Eberhardus Truchsæsius, sed in speciem tantum. Verus emptor fuit ipsum S. Crucis cœnobium: quod reuerentia quadam, ne à fundatoris posteris illas res emeret, deterritum fuit. Mox autem eodem anno, Sanctimoniales illæ arcem combusserunt, & destruxerunt: ne Landauienses vllius vnquam iuris amplius ibi quærendi ansam haberent: & magnam partem lapidum in Monasterium auexerunt: M. Scr. Obijt Eberh. 1444. Redempta sunt postea 1543. rudera illius arcis.

Obijt hoc anno apud Halam Sueuicam, Conradus de Thalhaim.

Hornberg.

Die lunæ post Petri & Pauli, eiusdem anni: cum Præfecti Hornbergensis Henrici Wassini mater, Henrico Schvveifenero Alperspachensi nupta, esset post mortem omnia sua & huius

& huius viri bona, relictura Alperspachensi cœnobio: ipse VVælflinus hoc approbans, hac sua hæreditate cedit, subsignante DVCE VRSLINGENSI. *Vrsling. Dux.*

Horbæ, & in vicinia, vendebatur maltrum siliginis, octo Grossis Bohemicis. Quod duravit modicum tempus. Nam altero anno, tanta fuit Caristia (retinui Barbarolexin, sicut inueni) & circa Festum Ioannis Bapt. blada (frumentum) adeo fuit consumpta: vt maltrum siliginis (mensuræ Horbensis, aut Nagoltinæ) daretur 54. Grossis Bohemicis: ac speltæ, 22. Grossis: auenæ verò, 12. Grossis. *Horbæ annona.*

Augustæ Berlachia turris, picturis exornata est, & plumbeo texto operta.

Noribergæ fuit tanta hoc anno pestilentia: vt morerentur ex Parochia Sebaldina 4300. homines: ex Laurentiana, 5080. & VVerdæ, Gostenhofii, Steinbühelæ, atq; attinentiis S. Leonhardi, 550. homines. Tunc & cœmeterium S. Ioannis factum ac consecratum est. Ibi, in lapide scriptum: War das nicht ein jämmerliche Klag? Ich starb selb dreytzehend auff einen tag/auß meinem Hauß. *Pestilentia Noribergæ.*

Halæ 1437. viuebant Vlrici Sulmaisteri filii 4. Otho, Burcardus, Hieronymus, & Vlricus.

Imp. Sigismundus, iam septuagenarius, eodem hoc anno, magis feliciter ex hac vita migrat, quam moritur, sexto (al. quinto) idus Decemb. Succedit Albertus V. Austriacus, gener eius, & frater vxoris Hainrici Landshutensis. Auent. De obitu Sigismundi, Felix Malleolus hæc scribit. Hic Imperator, inquit, cum 1437. Vlmam Sueuiæ venisset: pisces ibi in Danubio capti sunt, qui in Vngaria nasci solent, Vlmæ antehac incogniti. Quos cum ipse videret: Hi sunt, inquit, nobilis Regni Vngariæ incolæ: qui nobis cateruatim occurrendo, nos in Regnum nostrum reuersuros nuntiant. Redeamus ergo, eam reuisentes. Cum discessisset: pisces disparuerunt. Ipse per Morauiam progrediens: eodem anno, die lunæ, 9. Decemb. in oppido Snaymæ (Znoymæ) Olmacensis diocesis obiit: & in Vngariam delatus, in ciuitate VVaradino vltra Budam, in tumba à se dudum præparata, sepultus est. Hæc ille. Vxores habuit duas, 1. Mariam, Ludouici Regis Vngariæ & Poloniæ F. sterilem. Quæ magnitudine dotis superbiens, Regi allatæ, ipsum contemnens, monetam auream cudit cum inscriptione, MARIA REX Vngariæ. Rex mansueti animi, verbis eam castigauit: quæ posthac abstinuit, & insidias quorundam ei Aulicorum detexit, qui pœnas capite luerunt. 2. Barbaram, Hermanni Ciliensis comitis F. ἱππόπορνον ἀνδρομανέστατον θρέμμα. Ex ea nata est Elisabeta, Alberti vxor: in Regno Rom. Vngariæ, Bohemiæ, successoris. Fuit Sigismundus, vir inclytus, corpore spetioso & robusto, facie præclara: magnanimus, mitis, liberalis: in præliis Turcicis infelix. De quo Imperatore, in quodam M. Scr. legi ego hæc. Er litte grosse Schmach vnnd Hinderred von Fürsten vnd Herren: Daß er alles gedültig vbersahe. Im Stedtlein Sultz auch (*Sueuiæ*) war jm sein güldins Schwert / vnd anders / genommen. Als er von Rotenburg gen Rotwil ziehen wolt / vnd zu Haigerloch einkehrt haben: Liessen jhn zween Edelman / Conrad vnd Voltz von Weittingen / nicht ein. Darumb er fast erzürnet / jhnen trewet: Ließ doch darnach beim nechsten bleiben. So gar gütig war er. *Hunc is, tantus Dominus, nobis librum concludat.* *Sigismundi Imp. obitus.* *Piscium omen.* *Mulier superba.* *Mulier libidinosa.* *προσωπογραφία Sigismundi.*

Finis Libri Sexti, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTINI CRVSII, GRAECAE ET LATINÆ LINGVÆ IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORUM, in tertia parte, Liber Septimus.

ALBERTVS, in hoc libro Cæsar est: Cuius tempore, Florentiæ concilium est celebratum. Et Imp. Fridericus III. vsque ad Christi 1464. annum. Sub quo, multa & varia. Vt, post Teccensium Ducum interitum, bellum ciuile inter principes, & vrbes Imperiales: bellum inter Tigurinos, & oppida Heluetiæ fœderata: Delphini Francici irruptio. Clades deinde Christianorum Varnensis: Constantinopoleos & Trapezuntis amissio. Rursus bellum Marchionis Alberti cũ Noribergensibus: aliorumq; Procerum, cum ciuitatibus conflictio. Præterea, de VVirtembergensi Comite Eberhardo Barbato. Bellum March. Alberti, cum Bauaro Ludouico: VVirtembergensis Ludouici, cum Palat. Friderico. Plurima denique alia, inter hæc interspersa, Sueuica.

VNDECIMVS OCCID. CÆSAR, ALBERTVS. CONCILIVM LATInorum & Græcorum, Florentiæ. Cœnobium Gieterstainum. Liechtenfelsii, & alii nobiles. Fames Sueuica: vbi, de Hofmaiero & Fidelero Augustanis. Expulsio Iudæorum ex vrbe Augustana.

CAPVT I.

Albertus Iunior, Occid. Cæsar XI.

ANno 1438. vndecimus factus est CAESAR ALBERTVS IVNIOR AVSTRIACVS, Rex Romanorum, Kalendis Ianu. qui imperauit A.I.M. ferè 10.

Pont. Eugenius, quia reflauerat ei Concilium Constantiense & Basiliense, quæ Papam concilio subiecerant: ideo contrarium Concilium, Florentinum appellatum, Ferrariæ inchoauit.

Concilium Florentinum.

Cuius πρακτικὰ, Acta, Romæ 1577. iussu Pont. Gregorii XIII. Græcè edita sunt: nostq; postea 1585. per doctissimum virum, M. Dauidem Hæschelium, Augustæ in Annæa Schola docentem, accepimus. Ibi de aduentu Græcorum Venetias scribitur. Μηνὶ φεβρουαείῳ, ἑβδόμῃ, ἀπήεσμεν ἀπὸ τῦ πα-

Aduentus Græcorum Venetias.

ρόντζι, πᾶσαι αἱ τειήρεις ὁμῦ: ἡ δὲ βασιλικὴ τειήρης, ταχυτέρη οὖσα, πρόβη τῶν ἄλλων εἰς βενετίαν. ἐξῆλθον δὲ ὑπὸ βενετίας ἀναπόν πλῆθος εἰς ὑπαντὴν τῦ βασιλέως: καὶ τοσῦτον ἦν, ὥστε χαλὸν μὴ φαίνεσθαι τὸν θάλασσαν ὑπὸ τῶν συμπήξδων αὐλῶν. *Obuiam venit Dux Venetus excipiendi gratia Imp. Ioannem, & fratrem eius*

Imp. Ioannis Palæologi exceptio.

Despotam Demetrium, magno cum numero procerum, Bucentoro vectus: cuius tῦ ὑπερτισμένου πολυτελῶς: ὃ ἦν ἐσκιαγραμμένον ἐρυθροῖς σκιαγράμμασι: καὶ χρυσᾶ λεοντάρια ἐν τῇ πρύμνῃ εἶχε, καὶ χρυσᾶ πρόπλοα μακρά: καὶ ὅλον ζωγραφισμένον, ποικίλον, καὶ ὡραιότατον. Deinde inuentum adorauit Imperatorem. ἐπλησίασε τῇ βασιλικῇ τειήρει, μετὰ τῶν ἀρχόντων τῆς βυλῆς αὐτῦ: καὶ ἀνῆλθε, καὶ προσκύνησε τὸν βασιλέα καθήμενον: ἔχοντα ἐκ δεξιῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ, καθήμενον κατωτέρω τῦ βασιλικῦ θρόνυ. Collocatus est Dux, ad sinistram

Sessio.

Imperatoris, ad dextram habentis fratrem Despotam: Vterq; loco infra Augustum. ἐκάθισε δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν δοῦκα ἐξ ἀριστερῶν αὐτῦ, παρομοίως τῷ σκαμνῷ τῦ διαπόλυ διμπτείν: καὶ κρατῶν αὐτὸν τῆς χειρὸς, ὡμίλων ἀπασίως. *Ingressi deinde sunt vrbem admirandam Venetias: pompa innumerabilium nauigiorum, & hominum splendidissima. Facta sunt hæc præced. 1437. anno, die Dominico. Febru.*

Ferrariam venitur.

9. Deinde 28. Febru. Ferrariam est peruentum (Imperatore equitante) vbi erat Papa: τῦ βασιλέως, ἐφίππου εἰσελθόντος, μετὰ πομπῆς καὶ παρρησίας μεγάλης. παρρησία, φανλασία, Pracht/ *Pompa.* ἡ δὲ πόλις πᾶσα τῆς φερραείας συνέβραμεν ἰδεῖν τὴν εἴσελδσιν τῦ ἁγίυ βασιλέως, μετὰ αἰδῦς, καὶ πομπῆς, καὶ σὺλαβείας. ἐκαθέζετο ὁ μὲν βασιλεὺς ἐφ' ἵππυ ὡραιοτάτυ μέλανος: καὶ εὐρεπισμένυ μετὰ ἐρυθρῦ καὶ χρυσοῦ φάντα χασδία,

Vraniscus.

χάσδι, tapes, teges. ἄρχοντες δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνυπῆρχοντο (ἐπορεύοντο) μετ' αὐτῦ: μετὰ ἐγγὺς λευκοειδῦς σκιάζοντες αὐτὸν: καὶ αὐτὴ ὑπομελανίζουσα, ὡς ἰδία ἐγγύς. ἐγγὺς, *Vraniscus vmbella: sub qua Imperator equitabat. Anteibat ipsum equus, sessore vacuus, cum aquilis in tegumento aureis:* χρυσᾶς ἀετὸς ἔχων ἐπὶ τῦ χασδίυ. Der Türck hat darnach diese Vögel all gefressen / vngebraten: *propter*

Imperator à Papa excipitur.

idololatriam, & omnis generis peccata, Græcorum: sicut & plurimas aueis Latinorum, propter easdem causas. Ingressus Palatium Imperator, à Papa, qui surrexerat, amanter & humiliter est exc-

ἐκεῖσε. Γνοὺς ὁ πάπας, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ ἐστὶ τῆς αὐλῆς ὁ βασιλεύς, ἀνέστη, καὶ πρεσβύτερον. διὸ εὗρεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστῶτα, καὶ βέλοντα γονατίσαι, ἵνα ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πάπας: ἀλλ' ἐδείξαλο αὐτὸν εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ. *Locauit eum Papa ad sinistram sui.* καὶ δὺς αὐτῷ τὴν χεῖρα (ὃν ἠσπάσατο ὁ βασιλεύς) ἐκάθισεν αὐλὸν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. *Sessio.*

Danck hab / mein Peterlin. *Pernoctauit Papa in suo palatio: Imperator verò, in alio,* πάνυ καλῶς οὐτερπιστμένῳ. *Mensis Martii 4. die Martis. Venit postea 8. Mart. Patriarcha Ioseph Ferrariam, cum suo clero, equitans ipse inter duos Cardinales. Cum venisset in Palatium:* ὡσculatus est genas Papæ stantis: ἠσπάσατο αὐτὸν ἑστάμενον, ἐν τῇ παρειᾷ. *Patriarchæ Ioseph aduentus.*

Decretum, vt scripto conuocarentur omnes per Occidentem proceres, tanquam ad vniuersalem Synodum. Disceptatum de sessione Orientalium & Occidentalium, ac tandem concordatum, & ad conferendum de rebus ventum.

Primò quæsitum est περὶ τῦ καθαρτηρίου πυρὸς, *de igne purgatorio: id latinis affirmantibus esse:* ὅτι ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καθαιρίζονται τῶν ἁμαρτωλῶν αἱ ψυχαὶ διὰ τῦ πυρὸς τῶν ἐχόντων ἁμαρτήματα κρίνεσθαι: συνεργούσης καὶ τῆς ἐκκλησίας διὰ λύσεως τῶν ἱερέων: ἔτι δὲ, καὶ διὰ τῶν λειτυργιῶν, καὶ ἐλεημοσυνῶν, λυτρῶνται τῶν κολάσεων. *Quid Graci responderint: legatur in ipsis Actis.* *Purgatorii ignis quæstio.*

Apud nos autem Tubingæ, hoc 7. die Nouemb. 91. nostræ Ecclesiæ Præpositus, & Cancellarius Academiæ, Doctor Iacobus Heerbrandus, publica concione docuit (refutans Festum omnium animarum) nullum esse purgatorium ignem talem, qualem Pontificii fingant. Scribens ego in ea concione, breuissime his verbis excepi. ἐδὲν, ὕτι περὶ τῆς ἑορτῆς πασῶν τῶν ψυχῶν, οὔτε περὶ τῦ καθαρτικῦ πυρὸς, ἐν τῶν ἁγίων γραφῶν τῶν κανονικῶν, κατασκάσμενόν ἐστιν: ἀλλὰ διαβολικὸν ἀπάτημα ἐδὲν, μόνον διὰ κέρδος τοῖς παπόφροσι. δύο γὰρ μόνας μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπέλδσιν δέκνυσι τόπος, ὅπου ἐλδσιν τοὺς ἀνθρώπους, ἢ παράδεισος γραφὴ, ἀφθαρσία καὶ ἄδνη, κατὰ. κε. καὶ δύο μόνον γένη ἀνθρώπων: ὁ πιςεύων εἰς τὸν ὑὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον: ὁ δὲ ἀπειθῶν, ὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τῦ θεῦ μενεῖ ἐπ' αὐλόν. Ἰωάν. γ. ὁ γὰρ ὢν τῷ Μακκαβ. ς'. κεφαλ. ιϛ'. Περὶ τῦ ἵνδα φέρεται: ὐκ αὐθεντικόν ὄν: τῆς ϛίχλυ ἀκανονίσε ὔσης καὶ τῦ ἵνδα ὑδρίας παρὰ θεῦ ἐιλολλὴν τῦ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν θύειν ἐρωτήσαντος: ἀλλὰ πάλαι μόνον ἐντολῶν τῦ φεισαφέρνη ὑπὲρ τῶν ζώντων ὑπαρξάσων. καὶ τὰς ἀγίνε δὲ σφαλῆναί ποτε ἐγένελο: ὡς κριτ. ἡ. τὸν γιδεὼν, ἐν τῷ ἐφὼδ: ὁ αὐτῷ τι, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτῦ, εἰς πλῶσιν ἐγένετο: ἀλλὰ καὶ φλδής ὄν, τὸ ψυχὰς καίεσθαι. καῦσις γὰρ μόνων ἅπτεται τῶν σωμάτων.

Τέλος δὲ, τὸ πῦρ τῦλο, καὶ ἡ διὰ ἀνθρωπίνων πλάσεων αὐτῦ δύθεν σβέσις, τῷ μεγάλῳ καὶ μόνῳ καθαρτηρίῳ καλυπτόμενα τῦ χρεισῦ ἅγιπνευ μάχεται: ὃς μόνος τῶν λυπῶν ἀπάτησιν: ὃς ἐκ αἵματι αὐλὸ καθαρίζει ὑμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας: ὃς μόνος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν βαςάζει, καὶ περὶ ἡμῶν ὅτι ἐν σαυτῷ ὁδυνᾶται: ὑσπ. γ'. ξγ'. ἀ. Ἰωάν. ἀ. Τοιγαροῦν, καὶ ὑπὲρ τῶν ὀφειλημάτων ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν κολάσεων, αὐλὸς τὸ ἱκανὸν ἐπλήρωσε: ἐν τοῖς ὅμοις τὸ ἄγος ἡμῶν ἐπῆρε, ἵνα ἡμεῖς εἰρήνην ἔχωμεν. φλογίδα ἐοίκνν καπὰ κρᾶσιν, τὸ πυρὶ πλασμένον αἰσχρεπεδῶς πῦρ ἔσται: καὶ τῇ μόνῳ περιδέδω ἐμῷ χρεισῷ.

Cæterum Ferrariæ factæ sunt 15. συνελώσεις. 16. sessiones. Postea inde propter pestilentiam coortam, Florentiam migratum est (πόλιν ἐλδεῖσαν, καὶ εἰρηνικὴν, ὐναεύσαν τε καὶ ἔχεσθαι) mense Februar. 1438. vbi processum est in negocio synodi, Febru. 26. die Iouis: & factæ adhuc 9. Sessiones: quarum vltima, Mart. 24. Feria 3. Ita facta est ἕνωσις, vnio, latina & græca Ecclesiæ: exclamante Eugenio Papa: εὐφραινέδωσαν οἱ ὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάδω ἡ γῆ. ἀφῄρηται μὲν γὰρ τὸ μεσότοιχον, τὸ τῶν δύο λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν διαιρῶν ἐκκλησίαν: ἐπανῆλδε δὲ ἡ εἰρήνη τὸ καὶ ὁ μόνοια τῦ ἀκρογωνιαίν λιθε ἑκάτερα χεισῦ, &c. *Tum Græci domum redierunt. Hæc propter eos, qui fortè Græcum horum Actorum codicem, non facile habere possunt, breuiter adducere volui. Consensio facta est de processione Spiritus sancti ex Patre & Filio: de confectione corporis Christi in pane azymo: de igne animas purgante: de primatu pontificis Rom. Sed postea, qui domi manserant Græci reiecerunt.* *Ferrariam migratum Florentiam. Vnio Græcæ & Latinæ Ecclesiarum. Domestici Græci eam repudiarũt.*

Eodem hoc 1438. anno, expeditio contra Hussitas facta est: in qua Dux Augustanis fuit Marquardus Schellenbergius. Etiam equestre certamen ludicrum, Augustæ actum. Magna item pestis.

Adhuc viuebat Domina Henrica, VVirtemb. & Mompelgardica Comes. Filii eius Ludouicus & Vlricus, Carthusiano tradiderunt ordini Gieterstainense Collegium, Vraco vicinum. Ibi antea fuerat præpositura ad Zuifaltenses fratres pertinens. *Gieterstainum.*

Domina Anna Schenckina de Stouffenberg, Monialis Stettæ sub alta Zollera, huic Parthenoni legauit aliquos annuos census: signantibus, generoso Comite Zollerensi Eitelfritzio, huius cœnobii aduocato: & nobilibus viris, Matthia de Ovv, ac VVernhero de Turingen. *Stettense Gynæceum.*

Feria 6. post Pentecosten, Abbati & Conuentui Alperspachensi, vendiderunt curiã quandam, in Durram & Stetta sitam, & alia multa bona, Aureis 309. & ß. 4. Hermannus de Liechtenfels (Onsingæ tũc in Brisgoia habitãs) & vxor eius Agatha (renuntians huic suo dotali iuri) Dapifera Waldeccensis, & F. eorũ Caspar Liechtenfelsius: confirmantib. contractũ, Hermanni fratribus, cogna- *Alperspach. Liechtenfels.*

cognatis, affinibus: Ioanne & Diemo Liechtenfelsiis: & Agathæ fratre, Tristano Dapifero. Eundem contractum roborauit sequenti anno, Comes Ioannes de Sultz: supremus Imperialis curiæ Iudex Rotvvilæ, loco Rom. R. Alberti: astantibus, Abbate Alperspachensi Petro: & nomine Hermanni Liechtenfelsii (cum plena à venditoribus potestate) nobili viro Ioanne Hæck: qui Rotvvilæ in Cœmeterio habitabat.

Asperg. op.

Eodem anno literas quasdam signarunt Hermannus Scultetus, & iudices, oppidi Asperg.

Caritas annonæ.

Tanta caritas rerum & fames erat in Suevia: vt maltrum siliginis emeretur 7. ℔. & maltrum tritici 8. fl. & auenæ maltrum 4. ℔. ac 2. baciis.

Hofmaier. Herbortus.

Erant tunc Augustæ duo viri, frumento abundantes, sed dissimili circa id ingenio praditi (Achille G. & Henningo notantibus) Sigismundus Hofmaier patricius, & Herbortus Fidelerus. Hofmaier laudatur: quod circa hæc tempora, in illa hominum inopia, benignitate in pauperes fuerit insignis: frumentum eius vendens tolerabili precio. Vnde & benedictionem à Deo consecutus fuerit. Fidelerus verò, durante adhuc 1438. caritate annonæ: sperabat fides huius frumentarii trihordi magis magisq; intentum iri: ideoq; suas fruges comprimebat. Ac sane medimnus (ein Scheffel Korns) valebat iam XI. ℔. obolariis. Tunc prudens ac benignus Senatus, videns tantam egestatem ciuium, succurrit: fecitq;, vt medimnus publici frumenti, 9. libris venderetur. Ibi vilitate annonæ consecuta: Fidelerog; suum frumentum, tandem 4. aut 5. ℔. vendere coacto: Hofmaierus frumentum eius, permutatione ad proximam messem fienda, sibi comparauit.

Augustani Senatus virtus.

Iudæi Augustanorum.

Eodem 1438. anno, Albertus Cæsar Augustanis permisit (dato Pragæ mense Iunio Diplomate) vt Iudæos ex vrbe sua pellerent. Senatus ergo 4. Iul. Iudæis edixit: rebus suis prospicerent: domos suas venderent: & intra biennium vrbe migrarent. Itaque 1440. Iul. 8. omnes vtriusq; sexus Iudæi, plus CCC. vrbe in perpetuum cessere. Sed quia vrbs non eiusdem Diplomatis confirmationem, à sequente Cæsare Friderico III. impetrauerat: post plures annos mulctata est aliquot millibus Aureorum. Cæsar tamen idem, postea liberum eius permisit: Iudæos vel rursus admitterent, vel in perpetuum excluderent.

Bebenhusæ. A. 1438. die natiuit. Mariæ, obiit Georgius Herter de Hertneck. Sepultus in VIII. sepulchro.

OBITVS CÆS. ALBERTI. DOMVS ANTIQVA HOHENSTAVFensium VVaiblingæ. Ludouici, vltimi Teccensis Ducis, Basileæ mors. XXVII. hastiludium generale, Landshutæ. Nobiles aliquot Sueuiæ. IMP. duodecimus occid. FRIDERICVS III. Bellum inter nobilitatem & Ciuitates. Periculum vrbis Nœrdlingæ. Mitræ gestatio, Lorchensi Abbati concessa. Consules Gamundiani. Familia Halensis Rinderbachirum. Excogitatio Typographicæ artis.

CAPVT II.

Alberti Cæs. mors.

ANno 1439. moritur apud Strigonium in Vngaria, Rex Rom. Albertus, 6. Cal. Nouemb. cum Vngaris contra Turcam Amuratum succurrēs, eum ab obsidione Sinderouidæ in Seruia vel Rascia castri, fugauisset: Budamq;, copiis dimissis, reuersus: calore feruentis Augusti, sitique peponibus sedare voluisset: sed sic diarrhœam & dissenteriā sibi parauisset: princeps optimus & liberalissimus. Terræ mandatus in ciuitate Alba Regali est. Liberos reliquit Georgium, & postumum Ladislaum, Bohemiæ Vngariæq; Regem. Deinde filias, Annam atq; Elisabetam: illam, VVilhelmo Saxoniæ Duci: hanc Casimiro Poloniæ Regi, nuptas: ambos ex Sigismundi Imp. filia Elisabeta natas. Ferebatur ei venenum à quibusdam datum: quibus ipse non maledixerit: sed exemplo saluatoris, pro eis Deum orauerit.

Liberi eius.

VVaiblingæ domus antiquorum Principum Sueuiæ.

In VVirtembergia, Comites Ludouicus & Vlricus fratres, die Iouis ante corporis Christi, vendiderunt Berchtoldo Myesiggængero (Apono) VVaiblingensi ciui, domicilium: in quo antiquis temporibus VVaiblingenses Principes habitauerant: ex quibus Imp. Fridericus Barbarossa ortus erat. Situm prope forum VVaiblingense: habens tunc hortum ponè, & horreum. Hodie verò non sunt horti in oppido: sed domus arctè inter se coniunctæ. Dicuntur in illa domo tria corpora Magorum, qui Christum infantem munerauerant, pernoctasse: quando ex vrbe Mediolano, in Alemanniam à Barbarossa fuere missa.

VVaiblingæ, feria VI. in hebdomade Paschatis, Ludouicus Comes VVirtemberg. filius Veracensis Ludouici, ex Palatinide Mechtilde nascitur. M. Scr.

Basileæ

Basiliæ adhuc durabat concilium: quamuis Eugenius contra id Synodum Florentinam, attractis ad se Græcis, conflauisset. Deponebatur is in concilio Basilienſi: ac Papa ſubiiciebatur concilio. Quidam tamen pro Eugenio pugnabant. Vnde vehementes contentiones & conuitia ibi exiſtebant. Quæ cum videret LVDOVICVS patriarcha Aquileienſis, ex Tecciaca domo natus, vir (vt Syluius ſcribit) non minus animi conſtantia, quam generis nobilitate, præſtantiſsimus: ad aduerſarios dixit: Ne credite, rem ſic abire. Germanorum neſcitis mores. Nempe ſi ſic proceditur: nequaquam fas erit, integris hanc prouinciam exire capitibus. Quo verbo, veluti cæleſti fulmine tacti, alteri: vno impetu ſurgentes, libertas, inquiunt, nobis eripitur. En quid eſt, quòd frangenda nobis capita patriarcha minatur? Verſi ad Ioannem, Comitem Thierſtainenſem, qui tunc loco protectoris VVeinſpergii Baronis erat, ſciſcitati ab eo ſunt: an protegere concilium vellet? poſt multa, incidit dira vbiq; peſtilentia: qua cum alius etiam patriarcha ille Ludouicus cecidit: vir grandæuus, & in aduerſitantibus enutritus: nec, quem optauerat, diem eligendi Papæ potuit cernere. Delatus eſt feretro ſuper ceruices hominum, Patriarchali habitu veſtitus, facies oſtentans ſimilem dormienti, vſq; ad Carthuſiam: quem omnis patrum lachrymans ſecuta eſt turba: ibiq; ante altare ſepultus iacet.

Concilium Basilienſe, P. Eugenio aduerſarium.

Tec. Ludouicus.

Mors eius.

Obiit is 14. Kal. Septemb. è Ducibus Teccenſibus poſtremus, 1439. Amadeus poſtea, Sabaudiæ princeps, vir bonus, vxore præditus, Papa eſt deſignatus, & Felix IV. dictus: ſed proceſſum non habuit. VVirtembergenſes Comites, iam antea pleraq; emerant de Ducibus Teccenſibus, Ideo iam etiam arcem Teck, ad ſe receperunt.

Teccenſium procerum finis.

Hoc anno vigeſimiſeptimæ queſtres ludi ponuntur, Landshutæ acti, nuptias celebrante Ludouico Palatino Rheni, Ducæ Bauariæ. Aderant Sueui. Carolus, Marchio Badenſis. Vlricus, Comes VVirtembergenſis. Et alii comites: Oetingenſes, VVerdenbergenſes, Montefortenſes, Hailigebergenſes, Tubingenſes, Fyrſtenbergenſes, Helffenſtainenſes, Eberſtainenſes, Kirchbergenſes, Thierſtainenſes, Nellenburgenſes, Sarganſii, Thengii, Lupfenſes. Barones: Cimbrenſes, Gundelfingenſes, Kirchbergenſes, VValdpurgenſes, Hewvenſes, Brandiſii, Staffelenſes, Stauffenſes, Falkeſtainenſes. Equites & nobiles: Eiſenburgii, Bodmannii, Freibergii, Fridingenſes, Iungingenſes, Landenbergenſes, Landauienſes & alii.

Haſtiludium XXVII. Landshutæ.

Sueuica Danubii VVerdea, iam non amplius Bauarorum erat, ſed Imperii. D. Rudolphus de Buſtetten, Vraci Præfectus, certis conditionibus factus eſt à Lorchenſibus patronus proprio-rum ipſis hominum in Alpibus, circa Vraeum, Schalcklingam, & Ebingam, atq; Zuifaltam.

Buſtet.

Thalhaimenſes Gretzingeri, Henricus, & filius eius Conradus (infra caſtellum Andeckum) literas exultionis de ſe dederunt: cum Leſiſſet Sacerdotem Thalhaimenſem, & ideo Horbæ captiuus fuiſſet, Conradus: ſed interceſſione generoſæ comitiſſæ Eberſtainiæ dimiſſus: cuius Domina maritus erat generoſus Baro, Henricus de Staffeln, Præfectus (Hauptman) Rotenburgi. Obligarunt, ſe nihil amplius contra Miſſificem facturos: nec contra nobiles viros: Iacobum Herterum ab Hertneck, VVirtembergenſium Comitum Magiſtrum curiæ: & Conradum de Stetten. Signarunt nobiles viri: Ioannes Neuneccius, & Martinus Dyrmentius.

Gretzingeri.

Staffeln.

Herterus Iacobus.

Obiecrunt Schenckii de Stouffenberg, iuxta Hechingam: Georgius eques, 1439. die Criſti & Criſpiniani.

Schenckiorum Stauffenberg. mors.

Georgius eques, 1474.

VVolfgangus, eques Teutonici ordinis, 1475.

VVernherus, 1485. Feria III. ante Ioan. Bapt.

Cum peſtis per totam ſæuiret Alemanniam: Conſtantiæ 10. menſibus 1439. mortui ſunt plus quater mille homines.

Peſtis.

Anno 1440. Duodecimus Imperii Romani habenas accepit IMP. CAES. FRIDERICVS III. AVSTRIACVS, P.F. Aug. Imperauit in annum 54. parentes habuit Ducem Auſtriæ Erneſtum, & Duciſſam Maſſouiæ Cimburgam: Alexii, vel Semoniti filiam. Natus eſt 1415. & 21. anno circiter ætatis, petiit Hieroſolymam. Factus Rex Rom. 1440. April. 17. (Onuph. Kal. Ianu.) Imp. Rom. 1452. Martii. 16. (al. 19.) & Rex Vngar. 1459. Mart. 4. Tempore eius, Auſtria in Archiducatum ſublimata eſt.

Fridericus III. Cæſar in Occid. XII.

Auſtria, Archiducatus.

Ludouico, VVirtemberg. Comiti, Magiſter curiæ erat Dominus Eberhardus de Kirchberg.

Hoc tempore (vt in Chron. Auguſt. eſt) Marchioni Alberto bellum cum Noribergenſibus fuit: quem inter multos adiuuerũt & VVirtembergenſis Vlricus, & Helffenſtainii comites.

Ciuitatum & Principũ bellum.

At

At ad alias quoq; ciuitates bellum attinebat: testantibus Rotemburg. Tub. Chronicis.

Hoc enim 1440. anno. Vlmensibus, aliisq; Sueuicis ciuitatibus, res contra nobiles, Burcardum Sturmfederum, Ioannem Vrbachium, & alios, multos præsertim Hercyniæ syluæ proceres, erat. Bellum item inter easdem fœderatas ciuitates, & Conradum Bembergium socios, propter Halenses: qui subditorum eius XXI. suspenderant: vt superiore libro dictum est. Eadem ciuitates tunc, copijs collectis (inter quas DC. ferè equitibus) magnum ad Nicrum pagum

Mundelshaim. *Mundelshaimum (cuius maior pars erat Ioannis Vrbachij) petierunt: eumq; cum multo frumento, aliisq; rebus, exusserunt.*

Eodem 1440. anno, postridie trium Regum, quidam vicinorum procerum, conatus est vr-

Nœrdlingæ periculum ab Oettinga. *bem Nœrdlingam occupare (vt à Munstero, lib. 3. cap. 306. scribitur, & alibi etiam reperitur) cum quidem custodes omnium 5. ibi portarum, amore pecuniæ noctu portam Lepsingeram, non, nisi simulatione, clausam tenere constituissent. Nondum enim tunc cura clauium, penes aliquem Senatorum erat: sed res, custodibus portarum commissa. Non igitur longè aberat Dominus ille, paratus ad ingrediendum (etsi nobiles eum iuuare non voluisse dicuntur) sed expectabat, dum prima quies mortalibus ægris inciperet. Ibi vero anus quædam, cuius porcus non redierat, ea nocte in plateas egressa, eum quærebat. Porcus ille cum se ad portam affricaret: hac aperiri cœpit. Quo viso: mulier vicinos portæ excitauit: portam non esse clausam indicauit: hi ad Consulem detulerunt. Tum magna campana (cui in suo Baptismo, Susannæ nomen fuerat impositum. Nam campanas etiam Pontificia religio baptizat) sonare cœpit. Ciuibus ergo sollicite concurrentibus: metus hostibus iniectus est, qui irrito conatu recesserunt. Hinc consuetudo inoleuit: vt singulis annis postridie trium Regum habeatur concio: & hæc historia recitetur.*

Dausser. *Alibi reperio, Consulem fuisse excitatum à coriario Ioanne Dausfero: quem vxor sua noctu excitauerit, stridore portæ Theiningeræ percepto. Quinq; autem custodes, deprehensos esse super huius portæ turri coniuuantes securè, & insidiatorum aduentum expectantes. De his itaque supplicium, quadripartita corporum dissectione sumptum est: & clauium deinceps accuratior ratio haberi cœpta.* Παθήματα γὰς, μαθήματα. *Quæ nocent, docent. Dausseri autem posteris id beneficij à Senatu grato datum est, rogatu eius (nam ipse pro se accipere noluit) vt præbenda in Hospitali daretur perpetuo ei: qui ex familia ipsius pauper esset. Quæ & nepti eius ex filio contigit: quæ modo 1568. Febru. 15. obiit, sui generis postrema. Maxime honos est habendus conseruatori patriæ & posteris eius item.*

VVeinsperg. *Obsessum fuit oppidum VVinspergum, à nobilibus quibusdam. Qui fuerunt illi? Qua causa? Non reperio. Habeatur excusata superiorum negligentia.*

Rechberg. Conradus. *Cunradus à Rechberg, Suenus (quis dubiter?) matre comitissa de Sarunetio editus, præpositus Constantinensis: designatus est Episcopus Curiensis: Sed post quadriennium resignans, ad suam præposituram rediit. Brusch.*

Viuebant tunc hi quoque nobiles. **Herr Herman von Sachsenhaim / Ritter Heinrich von Werdnaw. Wolff Schilling zu Schloßberge. Hans Rüß.**

INDVLTVM FELICIS PAPÆ: QVOD ABBAS LAVREAcensis (zu Lorch) possit gestare mitram, & alia pontificalia.

Lorchensi Abbati, mitra concessa. *Felix Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis, VVilhelmo Abbati, & conuentui, Monasterii Laureacensis, ordinis sancti Benedicti, Augustensis diœcesis, salutem, & Apostolicã benedictionem. Expoſcit deuotionis vestræ sinceritas, & religionis promeretur honestas: vt tam*

» *vos, quos spiritualis fauore dilectionis prosequimur: quam dictum Monasterium, dignis honoribus, & singularis prærogatiuæ gratiis, attollamus. Cum itaq; (sicut exhibitum nobis pro parte*
» *vestra petitio continebat) præfatum Monasterium, à primæua eius fundatione, à pluribus Imperatoribus & Regibus, pro multarum personarum sustentatione, sufficienter & opulenter dotatum & erectum, ac alias inter cætera illarum partium Monasteria plurimum insigne exi-*
» *stat: nec non inibi regularis obseruantia, pluribus retroactis temporibus viguerit, & adhuc vi-*
» *geat: ac ad illud, Christi fideles illarum partium, propter plurimarum reliquiarum ostensionem*
» *ibidem existentium, singularem gerant affectum: præoptauerintque nobiles, comites de VVir-*
» *temberg, ipsius Monasterii aduocati, propter ipsius nobilitatem, Abbatem pro tempore, insignijs*
» *pontificalibus insigniri: pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum: vt Abbati dicti*
» *Monasterij pro tempore existenti: quod mitra, annulo, & aliis pontificalibus insignijs, tem-*
» *pore celebrationis diuinorum vti: nec non solemnem benedictionem super populum, post*

Missa-

Missarum, Vesperarum, & Matutinarum, & aliorum diuinorum officiorum, solemnia, in dicto Monasterio, aliisq; locis, ipsi Monasterio subiectis, & ad quæ inuitatus fuit, concedere dignaremur. NOS igitur huiusmodi supplicationibus, in hac parte inclinati, TIBI VVILHELMO, & successoribus tuis, dicti Monasterii Abbatibus, qui erunt pro tempore: vt mitra, annulo, & aliis insigniis prædictis, liberè vti: nec non in Monasterio & locis supradictis, benedictionem solemnem huiusmodi elargiri, positis & valeatis (dummodo in benedictione huiusmodi, aliquis catholicus Antistes, aut sedis Apostolicæ legatus, non fuerit) felicis recordationis Alexandri Papæ IV. quæ incipit, Abbates, & aliis constitutionibus Apostolicis contrariis, nequaquam obstantibus: auctoritate nostra tenore præsentium indulgemus. Volumus autē, quod per hoc Ordinario loci, nullum præiudictum generetur. Nulli ergo omnium hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis & voluntatis infringere: vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Basileæ, secundo Nonas Augusti, anno à natiuitate Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo: pontificatus nostri anno primo.

Ioannes Gossolt, Vicarius Augustensis.

Visa sunt præsentes literæ & admissæ: vt in forma citra præiudicium Ordinarii.

Actum in Rotemburg prope Neccarum, anno M. CCCC. LXXII.

CONSVLES Gamundiæ, hoc tempore. *Gamundiani Consules.*

1440. Cos. Hans Herrer.
Prætores, Iordanus Albich, Petrus Rhatgeb.
1441. Cos. Iordan. Albich.
Pr. Ios Gußragen, Reübold Funck.
1442. Cos. Iodocus Gußragenius.
Pr. Melchior de Horckhaim, Laurentius Liebermannus,
1443. Cos. Iordanus Albich.
Pr. Salomon Zeiselmyller, Raibold Funck.
1444. Cos. Ios Gußragen.
Pr. Conradus Sunthaimius, Bartholomæus Truchmaier.
1445. Cos. Melchior Horckhaimius.
Pr. Petrus Otho, & Laurentius Liebermannus.
1446. Cos. Remboldus Funccius.
Pr. Caspar. ab Vckingen, Barth. Truchmaier.
1447. Cos. Ios Gußragen.
Pr. Salomon Zeiselmyller, Ioannes Aschach.
1448. Cos. Remboldus Funccius.
Pr. Petrus Otho, Barth. Truchmaier.
1449. Cos. Melchior de Horckhaim.
Pr. Ios Gußragen, Laurent. Lieberman.
1450. Cos. Gußragen.
Pr. Petrus Otho, Reubold Funck.

RINDERBACHII, ante & post hoc tempus, Halæ Sueuicæ in Sammichaelio, matri terræ commissi.

Rinderbachiorū mortes.

Anno Domini M. CCC. LXXXVIII. Feria tertia proxima post Festum Pentecostes, obiit VValther de Rinderbach. Anno Domini M. CCCC. obiit honorandus vir, Ioannes de Rinderbach. Anno 1440. die Mercurii post Martini, obiit Ioannes de Rinderbach. A. 1451. Pridie S. Petri, Ludouicus de Rinderbach. A. 1467. pridie S. Michaelis, Albertus de Rinderbach. A. 1489. Sabbato ante Martini, Petrus de Rinderbach. A. 1491. An vnser Frawen tag processi. Obiit Matthias de Rinderbach. A. 1500. Die Dominica post trium Regum, Ioannes de Rinderbach. A. 1526. die lunæ post conceptionis Mariæ, Vlricus de Rinderbach.

Typographiæ inuentio.

Ars typographica, inuenta apud Germanos est, ab Ioanne Gutenbergio Argentoratensi. Indeis Moguntiam descendens, apud Ioan. Faustum eam auxit. Ioannes deinde Mentel, Argentorati multa castigate imprimens, breui magnas opes consecutus est. Sixtus porro Rusinger, Argentorato ortus, Neapolin Italiæ 1471. artem introduxit. Formas librarias eodem fere tem-

pore Germanus alius, nomine Vldaricus Han (Gallus Gallinaceus) Romam attulit. Abrah. Buchol.ex VVimpfelingo,& Paraleip. Vrsp.

Ioan. Campanus.

Imprimit ille die, quantum non scribitur anno.

Alius Italus.

O felix, nostris memoranda impressio sectis.
Inuentore nitet vtraque lingua tuo.
Desierat quasi iam totum, quod fundis in orbe.
Nunc paruo doctus quilibet esse potest.
Omnes te summis igitur nunc laudibus ornent:
Te Duce quando ars hæc mira reperta fuit.

Sebastianus Brandus.

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis,& arte,
Librorum emersit copia larga nimis.
Et qui diuitibus, vix Regi obuenerat olim:
Nunc liber in tenui cernitur esse casa.
Gratia Diis primum: mox, impressoribus æqua
Gratia: quorum opera hæc prima reperta via est.
Quæ doctos latuit Græcos, Italosque peritos:
Ars noua Germano venit ab ingenio.

Mart. Crusius Germanograciæ lib. 4. Epigram. 3. de laudibus Germaniæ.

Τύχεσι καὶ πύργοισιν ἐφ' ἡμέων, ἤδε περισσή:
Στεινομένη λαοῖς, καὶ πολύτιχος ἄγαν.
Αὕτη βομβάρδαν ἐνοσίχθονα μηχανάεσσα:
Τειχέων πλωτάων ἐυρεπὴς, ἤδε, βόλων.
Τῆς δ' ἄλφημα κλυτὸν, σοφίης σώτειρα παλαιῆς,
Πυλυτόκος τέχνη βιβλομολυβδοχάφος.
Πάσης παιδείας εὐρὺ μετάρσιος ἔστη:
Ἑλλὰς ἐς ἀσπασίην τόλμησ' ἔπλαθ' ὅλη.

Vrbibus hæc magnis, Castellisque, vndique firma:
Fortibus arcta viris, artificumq; manu.
Ipsius inuentum horrendi est bombarda fragoris:
Huius tormentis mœnia quassa ruunt.
Ipsa typis docuit quosuis excudere libros.
Millenum fœtum sic opera vna parit.
Hìc omnes artes, omnisque scientia, florent:
Germanum petiit Græcia tota solum.

Typographicæ artis beneficio factum est: vt nunc hoc laboriosissimum etiam Sueuiæ opus nostrum, publicè in quorumuis manus exeat, Reuerendo Ecclesiæ Francofordianæ Ministro D. Osea Hala (cuius pater D. Georgius, & meus pater Martinus, olim summa inter se amicitia coniuncti erant) fidelissime mihi celebrem eiusdem inclytæ vrbis Typographum, D. Nicolaum Basseum, conciliante: & hoc viro laudato, eosdem Annales liberaliter, gnauiterq; suis impensis excudente. Christus eis ambobus dignam gratiam referat.

A CIVITATIBVS NEVVENFELSIVM, MAIENFELSIVM (AL. Maienfeldum) & aliæ arces, captæ. Hegoiensis ciuitatum expeditio. Nobiles Bochingenses, Fystenses, V Valdeckenses, Sachsenhaimii, Stettenii, & Straubenhartii, &c. Cæsaris Friderici in vrbes Imperiales aduentus. Ludis equestribus Albertus Brandenburgensis, Augustæ conspicuus. Insidiæ, Nordlingensibus structæ. Mons & fanum S. Barbaræ, circa pagum Greuenhusam. Peregrinationes ad Hailprunnam & Burgbergam. Sæuissima hyems. Scanderbegus, id est, Alexander dominus.

CAPVT III.

Halensium, & aliarum ciuitatum, res gestæ. Eberstat. VVasserberg. Nevvensels.

ANno 1441. die Dominico, post triũ Regum, ciuitatũ Duces erant Rotenburgi ad Tubarum, cũ equis amplius CC. Quo die inde egressi, Henrici Seckendorffii petierunt arcẽ & pagum Eberstattum propter Mergathainum: ac deprædati, vtrunq; combusserunt. Erat n. Henricus, inter ciuitatum hostes. Eodem anno ciuitates, VVasserbergũ & Gleissenbergum in Suevia, aliaq; loca, exusserunt. In æstate, Halenses, auxilio Vlmensium (quos ducebat Georgius Reinvvartus) & aliorum, Nevvenfelsium, duobus milliaribus ab Hala situm, ceperunt: ac, præter vnam validam turrim, combusserunt: captiuis circiter 16. (inter quos quidam Zobelius erat, & Hostatus) Halam adductis: vbi prædam inter se partiti sunt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Causam alicubi captæ huius arcis, & modum, talem reperio. Circa hæc tempora, currus aliquot, pannum aduehentes, ex Francofordianis nundinis, & quendam ex alba Damascena veste, cum latis argenteis inauratis bullis, sacrum ornatum, pertinẽtem ad Halæ Ecclesiam S. Michaelis, ad syluam Oringæ Zuckmantellam intercepti erant: & in oppidum arcemq; amnis Kuppferæ Neuuenfelsium abducti. Sequenti igitur nocte, Halenses silentio venientes eò, in fossa, quæ inter arcem & oppidum est, subsederunt: ac postridie manè, cum ancillæ ad pecora in atriũ iuissent, portamq; reserassent: arcem obtinuerunt: elapsis tamen iniuriæ authoribus trans murum. Receperunt rapinam inuiolatam, domumq; abduxerunt: igne prius arce & oppido iniecto: ac turri in Kuppheræ deiecta. Sequenti tempore, cum consortes arcis Domini eam instaurantes, pristino more grassarentur: Hohenlohensis Comes, in sua ditione sitam, destruxit.

Einsdem 1441. anni die Veneris ante S. Chiliani, Rotenburgenses exierunt cum 10. viris (inter quos erant XL. equites) instructi bombardis, & puluere intrato, aliisq; rebus necessariis: pernoctaruntq; Bretthaimæ. Postridie manè iter ingressi, vesperi Halam venerunt: vbi Vimensium, Gamundensium, Nordlingensium, Esslingensium, & aliarum ciuitatum, auxilia partim erant, partim expectabantur. Ibi ergo diem Dominicum manserunt. Die lunæ mane egressi, Maienfelsium (iuxta Mainhartum) obsederunt. In ea arce multi erant ciuitatum hostes: quorum nonnulli, participes eius arcis erant: vt Michael de Freiberg, Gumpoldus de Gyltlingẽ, Burcardus de VVeiler, & alii: qui receptum dederant hostibus ciuitatum. Hi erant, Suickerus de Sickingen, Ioannes de Vrbach: Neuuenfelsium commeare soliti. Durauit obsidio à die lunæ, S. Chiliani, vsq; ad diem S. Ægidii, magnis impensis. Inerant, præter nobiles iam dictos, plus CX. homines: qui nocte S. Aegidii, clam per cuniculum, seu cæcum exitum, ex arce abierunt.

Rotenburgo Tuberani.

Maienfelt.

Cum autem vrbicus exercitus, circumquaq; ambiret arcem: de eo duo tresve, ad necem à transeuntibus percussi sunt. Hinc, tumultuatũ in castris. Interim nobiles quædã fœminæ descendentes, captæ sunt: quæ dicebãt, neminẽ amplius in arce esse, præter quatuor, tormentis læsos. Ita passim in arcem accursum est: quæ cum oppido toto est cremata. Reperti sunt 22. homines, ictibus tormentariis necati: & magna copia farinæ, aliarumq; rerũ, ad tolerandam obsidionem necessariarum: quæ omnes Halam illatæ, ibi in diuisionẽ venerunt. VVideman. Qui alio in loco sic scribit. Halenses, ex hac arce infestati, ciuitatum sociarum auxilio eam obsederunt: ac suffosso muro, & impulsu arietis, (bombardarum enim mœnia fragarum, nondum tantus vsus erat) prostrato, ceperunt. Etiam turrim suffossione prostrauerunt. Aries quo murus est prostratus, memoriæ caussa postea Halæ positus fuit iuxta Langenfelderam portam: auff Krackstain / an der Stadtmaur. Sequenti tempore Maienfelsium hoc, cohæredibus vel consortib. (den Jan erben) conditionibus, cũ aliis, tum Halensibus inde non nocendi, redditum est. Aries war ein gros Baum / Holtz / oder von den Stedten da gemacht / vornen mit Eysen / wie ein Stechkrönlein / beschlagen mit etlich Ringen auff beyden seiten. Legtens auff Reder: Lieffen darmit gegen der vmbgegrabnen Maur: Vnd stiessens zu boden. Hæc de Maienfelsio capto.

Aries bellicus.

Alii captiuitatem eius, ad sequentem annum referunt.

Ex Hegoia, Comes Henricus Lupfenius, Ioannes Rechbergius, Mynchii Basilienses, & duo Landenbergii, ac VVernherus Schynius, altiq; nobiles, celocibus in lacu podamico inferiore vtentes, ciuitatum Imperialium bona Genecuensia prædati sunt.

Lupfenii comitis & aliorum nobilium, rapina.

Ciuitates igitur apud Yberlingam, coactis 6. millibus peditum, & vno equitum mille: aliquot arces incenderunt, & pagos, præsertim Lupfenii Comitis: ac 14. Nouemb. re benè gesta discesserunt. Stumpf. lib 5. cap. 13. Hinc illud in Rauenspurg. Chron. 1441. Zogen die Stedt gemein in das Hegew / mit grossem gewalt.

Ideo ciuitatum expeditio in Hegoiam.

Thonauverdenses ἀπεικονίσματα, die S. Blasii, Georgiũ Rhiethaimiũ, præsidentib. Augustanis.

Ich Bentz von Bochingen / vnd ich Anna Truchsessin von Waldeck / sein ehliche Haußfraw / verjehen offentlich / für vns / vnd alle vnsere Erben / ꝛc. Daß wir beyde schüldig seyn / ꝛc. Den Vesten Conraden / vnd Hansen von FYRST gebrüdern / ꝛc. Je von 15. gülden Hauptguts / einen gülden zuuerzinsen / ꝛc. Sponsores, die Vesten / Tristram / vnd Wilhelm gebrüder / vnd Wolff Truchseß / mein / der obgenandten Anna Truchsessin / Brüder: Alle drey von Waldeck / ꝛc. Obstagium, gen Sultz / gen Oberndorff / gen Wildberg / oder gen Tübingen / ꝛc.

Bochingen. VValdeck. Fyrst.

Comitatus Leuvensteinensis, qui iamdudum 990. Christi floruerat, deficiente 1441. propemodum eo genero, venditus est Palatino 14000. Aureis. Fuerat 948. Albertus, Comes de Leostein & Calua.

Leostein.

Bauarorum Ludouicorum discordia.

In Bauaria, diſsidium circa hoc tempus extitit inter Ducem Ludouicum Barbatum, & filium eius Ludouicum Gibboſum. Filius enim, cui pater filiam Ioannis Regis Cypri deſponderat, aliam contra patrem duxit: ac Conradus Freiberger, vt diſsidii reus, expulſus eſt: qui ſe Vlmam contulit. Patrem poſtea filius cepit: ſed ante eum, ſine libris mortuus eſt. Auent.

Friderici Cæſ. coronatio Aquis.

Anno 1442. Coronatus eſt Aquiſgrani Rex Fridericus, Iun. 17. antea vero die Mercurii ante Georgii, Auguſtam venerat, nempe 20. April. commorans ibi ſex dies, in fori vinarii domo

Petrus ab Argouv.

Petri Egeni, Conſulis ex plebe. Qui deinde appellabatur, Petrus ab Argoun. Nam an. 1447. iam ſextum Conſul, petitus eſt à Tigurinis & Heluetiis, hoſtiliter inter ſe diſsidẽtibus honorarius arbitrer. Ipſe igitur menſe Feb. Lindoiæ, conditiones quaſdam partibus propoſuit: quæ non acceptæ ſunt: & plures interuenerũt actiones. Tandẽ prid. Cal. Apr. Badæ in Ergouia, certos illis articulos præſcripſit, & alio die Einſidelam conuentũ vocauit. Ita multa ad compoſitionem egit. Poſtea vero offendit patriã: et in varias cum ciuili Magiſtratu controuerſias, ipſe & poſteritas, incidit. Erant eius annui reditus 2600. fl. quod magnum illis temporib. Auguſtæ iudicabatur. Poſtea hæc Argouienſis gens, ad modicas redacta fuit opes. Ex qua poſtremus, cui nomen Georgio, an. 1534. mortuus eſt: & ſic, ea ſtirps arefacta. Ipſe Petrus 1451. obierat: ſepultus in ſacello præbendariæ S. Antonii domus: vt à Gaſſaro ſcribitur. Venit poſtea R. Fridericus die S. Barth. Argentinã: vbi muneribus digne honoratus, 4000. Aureos mutuos petiit: ſed tria millia accepit, nec reddidit. Sic ab aliis quoq; ciuitatibus honoratus, mutuum inſuper ſumebat.

Fridericus Cæſar, Argentinæ.

Auguſtæ, ludi equeſtres.

Auguſtæ celebratum eſt 1442. equeſtre certamen C C C. nobilium, & L I V. equitum auratorum: cuſtodientibus ſepta bene armatis omnium tribuum ciuibus. Ingreſſus vrbem fuit Albertus, Marchio Brandenburgenſis, am gailen Montag. Er reñet ſcharpff *(id eſt, ſolo Clypeo & galea tectus, cætera inermis, vtens acuta lancea)* mit Herr Hanſen võ Fronsberg *(armato)* auff dem Fronhoff. *Nihil mali cuiquam in his ludis accidit. Aderant Tubicines permulti.*

Scharpff rennen.

Valebat Auguſtæ tunc plauſtrum fœni 8. ℔. *nummorum, vel 3. fl. & 3. nummis. Vnus Florenus valebat 18. karatis.*

Eiberg. Nordlingenſibus inſidiæ ſtructæ.

Eodem anno Anshelmus ab Eiberg (3. Munſteri 306.) cum 700. equitibus, tempore Nundinarũ Nærdlingenſium, volebat irruere in ciues, & exteros homines qui ad publicum conuenerant ſpectaculum: quod ſingulis annis in Regio prato, à ſenatu ciuitatis exhibetur: brabeo nobiliſsimi panni (ſcarlati) propoſito, de quo curſu certatur. Sed prudens Senatus, olfaciens, quod futurum erat, muniuit & pratum, & mœnia ciuitatis: bombardis etiam de muro diſplodendis. Ita hoſtium conatus, irritus cecidit. Alicubi inuenio, Eibergenſem illum ſerius veniſſe: curſu iam peracto, in illo prato. Trepidam tamen fugam hominum in vrbem eſſe factam.

Sachſenhaim. Straubenhart. Stetten.

Wir dieſe nachgeſchriebene mit namen / Herman von Sachſenhaim / Ritter: Vnd Anna von Straubenhart *(arce hodie deuaſtata)* ſein ehliche Haußfraw: Hans Truchſeß von Stetten / Ritter: Vnd Agnes von Straubenhart / ſein eheliche Haußfraw: Vnd Schwartzfritz von Sachſenhaim: Vnd Naupurga von Straubenhart / ſein eheliche Haußfraw: Bekennen / vnd thun offenbar / ꝛc. *illuſtri Comiti Ludouico VVirtembergenſi, domino ſuo clementi, vendiderant omnia bona, cenſus, & homines: quæ à fratre ſuo & affine pia mem. Ioanne de Straubenhart, hæreditario acceperant, &c. Naupurga, rectius Notpurga (inquit Gabelc.) pro quo craße à Sueuis dicitur Nautpurg.*

Mentio ibidem fit Eccleſiæ in Greuenhuſen, & Eccleſiæ vicini vici Ruotmerſpachii: Welcher Lehenſchafft ſie auch vbergeben haben. *Teſtes: Berchtoldus & Hermannus, Sachſenhaimii: Vlricus q. Truchſeßius de Stetten. Actum die S. Galli, 1442. Fertur, veteres Strubenhartos propriã quandam familiã fuiſſe: ex qua non ſint Schœneri, qui ſe hodie Straubenhartos ſcribũt.*

Greuenhauſen.

Scriptum ad parietem Templi Greuenhauſenſis, vel Comœciani. So iſt dieſer Pfarr *fundator,* der Edle / ſtrenge / vnd veſte Ruprecht von Straubenhart / *anno 1108.*

Mons illic.

Ex eo pago ducit ortum Caſpar Epiſc. ante bienniũ alumnus illuſtriſsimi noſtri Principis, ad ſtudia. Qui dicebat mihi de monte quodã illorum locorũ peramœno: in finibus agri VVirtembergici ſito: qui nomen S. Barbaræ habeat, querceto circumdatus. Habere ab ortu fontẽ ſaluberrimũ: aqua abundantẽ, à meridie ſyluoſum eſſe: ab occaſu, riuũ habere albulam, admodum piſcoſum: à Borea, pagũ Langenſtainbach, vicinũ, domibus exornatũ, pratis & agris fertilibus felicẽ. In illo monte nullum eſſe ædificiũ: præterquã in vertice eius, Templum ſatis amplum, egregium, multis Columnis innitens, picturis artificioſis decoratũ. In eo, S. Barbaræ dicato, à paſtore Eccleſiæ Langenſtainbachenſis, quotannis binas haberi conciones: populi magna frequentia præſente: mercatu quotannis ibi bis celebrari ſolito. Diſtare eum montẽ binis à Pforzemio & Durlaco milliarib.

Jch

Jch Jacob Herter von Hertneck: Jch Hans von Haimertingen: Jch Caſpar von Dwel zu Bodelshuſen geſeſſen: Vnd ich Conradt von Stetten/der jung/ zu Thalhaim geſeſſen: Bekennen vñ verjehen alle vier/ ꝛc. *nos debere* dem Veſten Hansen Branthoßen/ der zeit geſeſſen zu Vrßlingen/ *hæc & hæc*: von Hansen Pfüſters wegen von Norſtetten/ ꝛc. *ſponſores*: Der Veſt Mittelhans Schwelher/ zu Hölnſtain geſeſſen. (Mittelhans/ inquit Gabelc. *quia tũc vixerunt eiuſdem nominis & familiæ Schvvelheri* zu Hölnſtain *tres.*) Herter Iacobus. Vrſling.

Hans Schwelher/der Jung/zu Ringingen geſeſſen.
Fritz von Gomeringen. Schvvelher.
Hans Herter von Hertneck/ꝛc.

Die Lunæ ante omniũ Sanctorum.

Obiit hoc tempore illuſtriſſima Henrica, Comes VVirtembergica & Mompelgardica.

Peregrinatio Hailprunnam.

Die 5. Marci, 1442. magnus hominum concurſus factus eſt ad quoddam ligneum ſimulacrum veſpertinum S. Mariæ: quod in vrticeo frutice, proxime foſſam oppidi Hailprunnenſis, in via VVeinſpergum verſus, in baſi ſtetit. Id namq; idolum verba quædam (ſurdo audiente, & cæco vidente) cum prætereunte peronata Ruſtica locutum fertur. Cæterum de eleemoſyna eo collata, pulchrum & diues Carmelitanum Monaſterium, ad honorem Dei, & S. Mariæ, conditum eſt. Eo populus, paſchalibus præſertim feriis (priore eius, Theol. Doctore Petro, prædicta res Typis vulgante) frequens veniebat. Finis non videbatur ſuperſtitioni futurus: niſi coniurati Ruſtici, qui anno 1525. VVeinſpergæ in nobilitatem ſæuierunt, Monaſterium hoc occupaſſent, diripuiſſent, dilaceraſſent, templum concluſiſſent. Burckberg. Hailprunnæ peregrinatio.

Florente hac Hailprunnenſi peregrinatione: in cuiuſdam celſi montis ſylua, vno circiter milliario à Crailshaimo (qui mons Burgberg nominatur: ad cuius radicem olim caſtellum erat, comitum ſedes, Flyzelavv dictum) in vertice eius montis, paſtor quidam inuenit Fagum duplicis caudicis (Zwiſlende Buchen) in cuius cauitate, aqua pluuia erat. Is ſimplici plebeculæ perſuaſit: ſe in vertice huius montis, viuæ aquæ fontem inueniſſe. Burgbergæ peregrinatio.

Tunc, hominum concurſus: tunc, opinio nata: qui oculos cæcutientes habens, ex illa fago lauaret: melius cernere: & vlcera maligna, noxasq; incurabiles, illa aqua ſanari. Multum pecuniæ oblatum ad quercum eſt, vt ad arborem ſacram. Ibi pulchrum templum, cum præbenda, & caupona, ædificata. Sed luce Euangelii, per S. Lutherum exorta: peregrinatio hæc, per Martinum Georgium obſcurata eſt. Templum deinde, cauponi ad hoſpites ibi locandos inſeruit: potuit. Ponitur hoc anno, ſummi frigoris hyems: cadentibus alijs atq; alijs niuibus, numero ad XXXVI. ita, vt nec pedibus, nec equis, nec plauſtris, iter fieri potuerit: eò quod nix eſſet friabilis (vierig) nec fieri poſſet ſolida via. Necmoli etiam fruges Auguſtæ poterant: ſed in pagos mittebantur. Dabat Senatus Auguſtanus 4 ß. modium farinæ pauperibus. Hyems acerrima.

Hoc tempore, in parte Epeiri heros viuebat, Scanderbegus: de quo multos libros ſcripſit Martinus Barletius. Recuperauit ille vi de Turcis Croiam vrbem, & alia multa loca paterna quondam ditionis, hoc 1442. anno. Scanderbegus.

LORCHENSES QVÆDAM TRANSACTIONES. BELLVM INTER Tigurinos & Heluetios Fœderatos. Delphini Franci expeditio in Alſatiam & Heluetiam. Crucenum iuxta Baſilcam Prælium. VVirtembergia, duplex. Mindelhaimenſis ditionis venditio. Neuneccii nobiles. Rudolphus ab Hohenart. Felix Malleolus Tigurinus. Epiſc. VVirtemburgenſis, Dux Franconiæ. Herboldus Gütigottus, Abbas Murrhartenſis. Simulacri Chriſti leuatio è ſepulchro. Clades Chriſtianorum ad Varnam.

CAPVT IV.

Anno 1443. Comitis VVirtembergenſis Vlrici, conſiliarii inter alios erant: Georgius Keib de Hohenſtain. Stefanus ab Emershofen, Hoffmeiſter. Heinricus à VVerdnou. VVolfius à Neunhuſen.

Hi cognouerunt Stutgardiæ, iuſſu comitis Vlrici, controuerſiam: quæ erat inter Abbatem Lorchenſem & Canſtadienſes, von eines Wärts im Necker wegen. Lorch. & Canſtad.

Præfecto Canſtadienſi Aberlino Klug, aduocatus erat, Nicolaus Oetinger, Vogt zu Kirchem. *Abbati verò* Jtelguß/Cuſtor zu Etwangen. *Conſul Canſtadii erat, Aberlinus Schnurrer.*

Tranſactum eſt quadam de re inter Lorchenſes, & Parthenonem Gamundienſem, atq; heros Annæ Schænckinæ de Schænckenſtain, ex Nicolao Horckemio ſuſceptos, iam Caſparo Hæg-kenio nuptæ. Factum per arbitros; Vlricum de Schachingen, & Ioannem Scheltzium, dictum Küchenmaiſter, *ciuem Schorndorffenſem, ex parte Abbatis Vockharti.* Lorch. & Gamund. cœnobiũ.

Funccius Rembold.

Deinde, per Albanum Alvvicum (tunc Consulem Gamundiæ) Remboldum q. Funccium, ciuem Gamundianum, à Senatu Gamundiano, ex suorum parte datos.

Niderhofer.

Iodocus Niderhofer, Memminga ortus, præpositus ad S. ibi Nicolaum, Abbatiam Vtenhyranam suscepit: cœnobio huic adferens domum suam, Maiorumq. suorum, intra ambitum oppidi Memmingæ sitam. Obiit 1453.

M. MARTINO CRVSIO, Tubing. Acad. Professori.

Salutem in Christo Iesu. Mitto tibi, præceptor honorande, clarorũ antiquitate generis nobilium, quorũ corpora in nostro Templo terræ sunt reddita, Epitaphia: Sperberseccorum, Spatorum, Dachenhusiorum: si forte & ipsa, locum in Sueuia tua habitura sint. Quam vt feliciter absoluas: faxit Deus opt. max. Fratrem meum Michaelem vt beneuolentia tua prosequare: rogo. Datum Nürtingæ 2. Septemb. 1589.

Pastor Ecclesiæ Nutting. M. Alexander VVolfhardus.

Sperberseck Ioannes.

Anno Domini M. CCCC. XLIII. **Am Freitag vor sanct Marx tag / starb der fromm vnd Vest Hans von Sperberseck: Dem Gott gnedig vnd barmhertzig sein wölle.** *Cæterorum Epitaphia suis annis.*

Eodem anno, Augustæ munitæ sunt fortioribus turribus duæ portæ, Geggingensis & Iacobea. 3. Munst. 347.

Tigurinorũ bellum cum fœderatis Heluetiis. Tockenburg. Lauffenberg.

Bellũ hoc tempore Tigurinis erat contra Suitenses, Claronẽses, & cæteros fœderatos Heluetios, graue: propter ius quoddam ad Tockenburgensem regionem: cuius vltimus Comes Fridericus, erat mortuus: & quod fœdus seorsim Tigurini, cum Austriaca domo fecerant. Damnũ, vtriq. plurimum illatum: Tigurum etiam 22. Iul. à fœderatis hostiliter accessum, pugnaq. ibi facta: Tigurinis plus patientibus incommodorum. Basilienses quoq., Bernates, & Soloturenses, Lauffenbergam aliquandiu obsederunt: propter mala ipsis à præfecto oppidi, Ioanne de Hohen Rechberg, illata. Res, tertia hebdomade transacta: Comite Ludouico Helffenstainio, Burcardo Monacho equite, & Sigefrido de Venningen, pro damnis quandam satisfactionem facientibus. Antea autem, tres pugnas factas esse, in Rauenspurg. Chron. inuenio primam, ad Freienbachum: occisis 80. vtriq. viris, ex Heluetiorum & Austriacorum partibus. Alteram, ad Horgam, ante Pentecosten: in qua perierint 800. virt. Tertiam ante Tigurum, die S. Mariæ Magdalenæ.

Strategema in Tigurinos.

Frater Felix Fabri scribit: Tigurum à Suiceris fuisse obsessum 2. M. & 13. D. quod nobilitas, per ea loca posset in terram ipsorum inuadere. In die autem S. Mariæ Magdal. cum decreuissent præliari iuxta capellam S. Iacobi (vbi Leprosorum domus est in Campo vltra Fl. Limagum) vsi sunt hac fraude. Amplius CCCC. viros de suis notarunt signo nobilium & Thuricensium, rubris scil. crucibus: absconditis suis crucibus albis. Erumpentibus igitur Tigurinis ex vrbe audacter in hostes: adiunxerunt se Suiceri ipsis, fallacibus signis ornari. Inter præliandum autem simulabant fugam: aliosq. fugere secum cogebant. Suiceri secuti, cædebant eos. Sic interierunt complures nobiles, præsertim ciues Tigurini. Inter quos & pater meus (inquit Felix) dum cum aliis stans iuxta fluuium, seq. defendens, occubuit: sanguine mercatus æterna præmia: de quo minus dubito, quam si in lecto mortuus esset. Quia dicit Leo Papa: si quis pro veritate fidei, & defensione patriæ, mortuus fuerit: à Deo cœlestia regna consequitur. Et Tullius inquit: Nullum est periculum, quod sapiens pro salute patriæ arbitretur vitandum. Et Aristoteles Ethic. 3. Principaliter, inquit, dicatur fortis: qui contra bonam mortem erit impauidus pro defensione patriæ. Has adamantinas probationes, ille.

Felicis Fratris pater.

Hyems acris.

Fuit hoc anno acris hyems: vi niuium durante vsque in Quadragesimam. Post pascha, denuo niues: congelatioq. omnium vitium. Valebat Rauenspurgi medimnus speltæ 16. ß. siccum palearum, 2 ß. plaustrum fœni, 7 ℔. obolariis: mensura vini, 6. hell.

Hirsaugiæ.

An. Domini 1443. feria 4. post S. Pentecosten, obiit **Wolff vom Berg genant Maiser:** *Cuius A. R. I. S. pace.*

Delphini in Alsatiam & Heluetiam irruptio.

Anno 1444. Delphinus, id est, Ludouicus (Rex postea Galliarum XI. eius nominis) primogenitus Regis Caroli VII. filius: instinctu (vt ferrebatur) Cæs. Friderici, & nobilium (præsertim Ioannis de Hohen Rechberg, & Burcardi Monachi de Landskron, equitis) cum 30. millibus equitum in Heluetios, & Basileam versus, proficiscitur. Instinctu etiam Eugenii Papæ, ob Basilienſe concilium dissipandum. Nominati sunt Germanica voce corrupta, Arme Iecken: pro, Armeniaci: nomine orto ab Ioanne, Armignacensi in Tolosana prouincia Comite.

Cum

Cum venisset Delphinus in comitatum Wirtembergensium Comitum Mompeligardensem: obsedit oppidum & arcem huius nominis: vt haberet, vbi morari posset, quando opus esset: indignum existimans, Regis filium in Campo diuersari. Quæ et à Castellano, potentiam tantam timente, pactione, vt certo tempore redderentur, dedita sunt. Ingrediens Francus, suspendio dignum arebat illum: qui tantam munitionem ita facile tradidisset. Seruauit tamen fidem, ac post annum Wirtembergensibus restituit. Speciam vicini huius peregrini auxilij, nobilitas, Duce Rechbergensi, Basilienses infestabat. Badena conuentus de transactione inter Heluetios & Tigurinos agebatur. Sed nolebant eam admittere fœderati: nisi ab Austriaco fœdere Tigurini recederent. Quod cum hi non possent: reditum est ad bellum: & Tigurum, ad 2. menses obsessum. Interim Armeniaci in Suntgoiam venerant: & inde, impulsum Rechbergensis ad vrbem Basileam, vbi concilij patres adhuc erant, mouebant. Hæc autem vrbs suis rebus bene prospexerat: ita vt præter alia quisque ciuium, frumento ad integrum instructus annum esset. Veniebant subsidio Basileæ versus, missu fœderatorum, post diem S. Bartholomæi, M. D. C. Heluetij. Inter quos & Armeniacos, apud Nosodocheum vel hospitale S. Iacobi, vix 4. stadijs ab vrbe distans, pugna sæua extitit: quemadmodum ab Æneæ Syluio Epist. 87. describitur. Committitur, atrox, inquit, & miserabile prælium, auditu horrendum. Euellebant sanguinolentas Heluetij ex corporibus suis sagittas: ac truncatis manibus in hostes irruebant: nec prius animam exhalabant, quam occisorem ipsi occidissent, &c. Ad extremum, non victi Suitenses: sed vincendo fatigati, inter ingentes hostium cateruas ceciderunt. Victoria lugubris, atq; cruentissima, Armeniacis fuit, &c.

Mompelgardum ei deditum.

Pugna Armeniacorum & Heluetiorum ante Basileam.

Hæc, ille. Huc ergo fere quadrat illud: κλαίει νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε. Quibus adijciatur hoc memorabile. Bureardus ille Monachus eques (vnus ex monstrantibus viam hosti) post peractam pugnam, hilaris inter cadauera & cruorem obequitans: Hic iam, inquit, lauamus in rosis. Non tulit sarcasmum quidam ad mortem sauciorum Heluetiorum: sed in genua consurgens, χαμαὶ δὲ ναλάξας χειρὶ, lapidem proximum prahendit: atq; in faciem hostis insultantis, qui huc. cultam galeæ aperuerat, summa vi coniecit. Quo ictu is exanimatus (σκληρόσσι καλυφθεὶς) de equo sublatus est: ac tertio die ἄναυδος, mutus, mortuus est. Cadauer Basileam missum, vt ibi in maiorum monumentis humaretur: sed intromissum non est. Ergo, Neuvenburgi sepultum. In campo autem circa Iacobeum hospitale, duobus mensibus ante, per 30. noctes præcesserat strepitus & gemitus. Soluta est post illud prælium obsidio Tigurinæ vrbis: & sequenti anno, Armeniaci in Franciam redierunt. Edictum postea contra proceres & nobiles, quorum promotione Armeniaci aduenissent, à Basilicnsibus editum est: ne quisquam eorum, si Basileam veniret, vlla in domo, quam in publica caupona, reciperetur. Vrstis.

Monachus Burcardus, ob sarcasmum interfectus.

Omen futuri prælij.

Reditus Delphini domum.

De hoc alibi sic etiam inuenio. Cæsar, etsi Armeniacos in Heluetios excitauerat: tamen cum ij loca etiam Austriaca affligerent: fœdus contra eos in comitijs Norimbergæ cum Principibus iniit: & Palatinum Ludouicum bello præfecit. In Brisgotam autem fratrem suum Albertum misit, Albertum Brandeburgensem, Iacobum Badensem & Vlricum Wirtemberg.

Eodem 1444. anno, in Wirtembergia apud Comitem Vlricum erat Georgius de Absberg eques magnus Magister curiæ. Iam dudum Wirtembergicus tractus, bipertitus erat: superior, ob der Staig. Hunc cum oppido Auraco, & Monpelgardensi comitatu, habebat Comes Ludouicus. Inferior, vnder der Staig. Hunc cum Stutgardia tenebat Vlricus.

Absberg.

Bernhardus (German. Bær) de Rechberg eques, D. Viti F. Mindelhaimensem ditionem, post mortem Aquileiensis Patriarchæ Ludouici, de cohæredibus emit: & finem vicendi 1462. fecit, tum ipse, tum vxor eius, Barbara Rotenburgia Tyrolensis. Ita Rechbergenses hanc ditionem obtinuere, vsq; ad annum 1487. quo emit eam D. Vlricus de Freundsberg eques, capitaneus & auctor Sueuici fœderis: qui filiam modo dicti Rechbergensis Barbarã, in matrimonio habebat. Emit ipse, & frater eius Ioannes Freundspergius, de fratrib. vxoris suæ. Ex ipso natus est Georg. Fronspergius. qui cũ 1528. in Italia obijsset, Mindelhaimũ reuectus est. Wig. Hund.

Rechberg. Mindelhaimi venditio. Fronsperg.

Anno eodem, die S. Valentini, nobiles viri, Ambrechtus & Wildhanso de Neuneck, ac Iohannes de Linstetten, sigillis suis firmarunt literas agricolarum Durrametten sium, de censibus Alperspachensi Abbati posthac persoluendis: postquam hic supertorem pagi partem emisset, cum hominibus & bonis, de nobili viro Hermanno Liechtenfelsio.

Neuneck.

Erat Rudolphus de Hohenart (al. Hohenhart) inimicus Halensibus. Hi ergo aream eius ceperunt, ac destruxerunt. Eam cum ijs, quæ ad ipsam pertinebant, Schlætzij postea emerunt: de

Hohenart.

quibus acceperunt Halenſes, quorum adhuc eſt. Conquerente autem Marchione Alberto, de huius arcis deſtructione, vt ſuæ: & de damnis ſibi per tempora vrbici belli ab Halenſibus illatis: res interuentu auri compoſita eſt: Wideman.

Felix Malleolus.

Florebat per hæc tempora Felix Malleolus (quem aliquoties citauimus in hoc opere) Decretorum Doctor, Præpoſitus Solodurenſis, & Cantor Turicenſis. Cuius extat Dialogus de nobilitate & Ruſticitate. Ibi ſic ſcribit: oppidum Vlmenſium, quondam villa, titulo proprietatis ditioni nuper vnius Abbatis ſubactum: iam ineffabili potentia, inhauribili rerum abundantia, & oppidanorum mira magnificentia, eſt. Imo Comitum & Baronum, & nobilium caſtra, caſtellata, domus & dominia, ipſis videmus potenter ſubacta. Hæc, ille. Quomodo ſe Vlma ab Abbatico dimittis Augiæ iugo liberauerit: repete ſupra lib. 4. cap. 15. Quæ & hodie potentiſſima eſt, plures comitatus poſſidens.

Vlmæ potentia.

Lympurg. Godefridus, VVirceburg. Epiſcopus.

Epiſcopatus Herbipolenſis Godefrido, pincernæ Lympurgenſi, mandatus eſt: prudenter ab eo 12. ann. gubernatus. Primus inter Herbipolenſes, qui ſe in publicis literis ſcriberet Francorum Ducem: hunc titulum etiam monetis incudens. Fecit non Arrogantiæ ſtudio: ſed quid Marchio Brandenburg. Albertus, Noriberg. Burggrauius, cognomine Germanicus Achilles, cum titulum vſurpare cœpiſſet: cum quædam oppida orientalis Franciæ poſſideret. Obijt 1455. Bruſch.

Achilles Germanicus.

Murrhart. Abbas Herboldus Gutegott.

Obijt hoc 1444. anno (al. 1473.) Abbas Murrhartenſis, Herboldus cognomine Gutegottus: cum prouerbium eius eſſet, Botz Gütigott. Erat illo tempore aduocatus, vel Tutor, huius Monaſterij, Wirtembergenſis comes: poſt Eberhardum, iam Viricus, pius Dominus: ſub quo venatorũ introitus frequentior, qui antea fuerat, ceſſauit. De quare, in hanc ſententiam à Widemanno ſcribitur. Quando venatores adhuc cum canibus Murrhartum veniebant: ipſe Stutgardiam proficiſcebatur, aliquot hominibus comitatus: ibiq; in Aula cibum capiebat. Cum hoc aliquot dies faceret: interrogatus eſt, numquid haberet referendum, ad conſilium: cauſam eius cognitum iri. Ibi reſpondit bonus pater: Botz Gütigott (pro benignum Deum) putabam ego, Murrharti eſſe monaſterium, ab Imp. Ludouico fundatum. Nunc video, eſſe ſtabulum canum. Nam Domini mei clementis ſeruuli, qui numellis caneis ductant, ipſi canes, ibi ſtabulantur. Non opus eſt amplius cantu & diapſalmate meorum Monachorum: ſatis vero ibi baubantur canes. Quamdiu hi in meo Monaſterio degent: ego hic in Aula manebo. Dominus meus poteſt me facilius paſcere, quam ego caneis eius. Tunc generoſi animi Comes, ſuaui riſu ad Abbatem, vade vero, chare prælate: auferretur hoc cacoëthos. Audiantur plura de illo.

Venatores & canes, Monaſterio moleſti.

Et nimij hoſpites.

Erat is, bonus & attentus adminiſtrator rei familiaris. Dabat deinde operam hoſpitibus auertendis: tum Murrharti, tum in curia Botvvarę. Ideo nullam viam circa Murrhartum muniebat. Cauſam ab aduenientibus rogatus: Botz Gütigott inquit, plures tamen diuertuntur huc, quam vellem.

Chriſtus, triduum in ſepulcro.

Si qui manerent in cœnobio tertium diem: interrogabat eos per cubicularium ſuum: num ſcirent, cur Chriſtus non diutius, quam in tertium diem, in ſepulchro manſiſſet. Ignorare ſe reſpondentibus: cubicularius ait: Abbas dicit, Chriſtum per id tempus fuiſſe cũ patriarchis & prophetis, amicis ſuis, in propylæo inferorum: & ex eo ipſos eduxiſſe. Eo nos docere voluit: ſi quis amicum inuiſat: mancatq; cum eo tertium diem: ſatis poſſe eo interuallo noſcere, quomodo cum eo agatur: ita, vt diutius manere non ſit neceſſe. Tunc hoſpites, ſe ingratos Abbati intelligentes, conſcendebant equos, ac diſcedebant.

Palliorum geſtatio.

Non ſinebat idem præſul miniſtros ſuos pallia geſtare. Metuere enim ſe dicebat, ne Monaſterium ſub ijs aſportarent: id eſt ne furta ſub pallijs occultarent, ad occultandum perquam commodis.

Anſeres in agro.

Quodam die Botvvaram equitans, vidit in ſuburbano Monaſterij ſui agro multos anſeres, far depaſcentes induſtrie. Tunc miſit ſunum miniſtrum in oppidum: vt cutique anſeri ligneum vaſculum emeret: & in agro poneret cum aqua. Poſſe nanque fieri, vt anſeres ſiti laborarent: oppidanique dicerent, anſeres ſuos mortem inueniſſe, comedendo in agro cœnobij farreo: ideoque ſatisfactionem pro eis poſtularent. Tum ingreſſus oppidum, præfectum huius inuitauit ad prandium: de anſeribus narrauit. Se intelligere, ſibi benigne fieri à Botvvarenſibus: qui ſuos anſeres, in ipſius fruges mitterent: vt ita ipſe mercedi, quæ alter meſſoribus danda eſſet, parceret. Si hoc inpoſterum etiam ſibi à ciuibus expectandum eſſet: ſe agros ibi ſuos nec culturum, nec ſeminaturum. Sic nec eam mercedem perituram. Præfectus ſtatim miſit qui explora-

explorarent, ad quos pertinerent illi anseres. Qui cogniti, coacti sunt Abbati pro farre & vasculis probe satisfacere.

Sic bonum patremfamilias agendo, quosdam aulicos offendit. Itaq; in locum eius suffectus est Vilhelmus Egenus (ali. Ioannes Schradinus) ipsis commodior existimatus: Gutigotto dicente: PRODEAT, si audet, vllus, qui possit dicere: Abbatem Herboldum (se innuens) S. Iuuarium (Murrharti patronum) vnquam vel vno obolo oppignerasse. Conscientia fiducia.

Vnum aliquid adhuc de hoc viro commemorabo. Solet apud pontificios simulachrum Christi, quod Feria sexta magna (τῆ μεγάλῃ ἡμέρᾳ) in sepulcro positum fuerat, inde leuari aliquot cum Psalmis & precationibus: populo interim extra fanum expectante. Adhibitæ sunt quoq; variæ ceremoniæ in primarijs Ecclesijs. Vt, pueri duo, ritu Angelorum vestiti: pueri instar trium Mariarum: ob historiam videlicet Euangelicam comice repræsentandam. Ex Psalmo item adiunctum, de liberatione Patriarcharum ex vestibulo orci: Attollite, Principes, portas vestras, vt introeat Rex Gloriæ. Christi simulacrum, in sepulcro.

Erat itaq; Herboldus Abbas, miro amore affectus leuandi Christum è sepulchro. Eam ob rem aliquando intrauit Templum: vno tantum comitatus Monarcho, vnoq; nouitio. Ibi genibus ante sepulchrum innitens: Psalmos & preces visitatas recitauit: manus in sepulchrum immisit: sed corpus non reperit. Nam iuniores id Monachi remouerant. Territus igitur, ex vicina in monte, iuxta Valtherichense cœnobium, Ecclesia, Christum è sepulchro per Monachum afferri iubet: Ipse interea in genibus perseuerans. Interim ille, qui abstulerat, Christum clam retulit, & in altari statuit. Venit & alterius Ecclesiæ simulacrum: id Abbas in sepulchro ponit solitisq; ceremonijs leuat. Cum autem ad altare ferret: videt alterum Christi signum. Dicebant hunc Monachi: id ipso prudentius esse: sua sponte, non expectato ipsius aduentu, resurrexisse. Non debere ei rem cum huiusmodi rusticis Dijs esse. Ædituo & puerulis conuenire talia ludicra. Abbas, omnia munda mundis, inquit. Facio bona intentione. Non refero cogitationem meam ad simulacrum hoc: sed ad illum, qui per id significatur. At sic etiam Exod. 32. Israelite aureum vitulum faciebant bona intentione: nec cogitationem ad hoc signum referebant: sed ad Deum, quem per vitulum innuebant. Dicebant enim: Isti sunt dy tui Israel, qui te eduxerunt è terra Ægypti. At Deut. 12. Non facies quod tibi rectum videtur. Et Matth. 15. frustra colitur Deus præceptis hominum. Deut. denique 6. custodi præcepta Domini DEI tui: nec ibis ad Deos alienos. Bona intentio. Cultus imaginis.

Viuebat Halæ, nobilis fœmina, Catharina Senfftina.

Impressi sunt hoc, 1444. anno sermones quidam super Epistolas Dominicales: extantes hic Tybingæ in Stipendij Martiniani Bibliotheca. Ars enim Typographica, nuper inuenta, procedebat. Tybingæ, Typographia.

Obijt 1444 anno, eques Eberhardus, de Landau, Conradi 1436. mortui frater, die Veneris ante S. Margaretæ. Sepultus in S. crucis valle, in peristilio, sub lapide, scutum inuersum Landauense habente: quod arcem & comitatum vendidisset, propter Barbaræ vxoris profusiones, 1437. quæ postea nupsit Conrado à Reischach in Richenstain: & familiam hanc hactenus propagauit. Landau.

Eodem anno nati sunt Augustæ homines 1474. mortui, 1173. matrimonio coniuncti 884. Augustæ πολυανθρωπία.

Erat Patauiæ Decanus Burcardus Cancer, ex op. Herrenberga Wirtembergico, vir doctus, sub Episcopo Leonhardo à Laiming. Fundauit ille Burselios, & stipendium Sueuorum, Vienna. M. Ser. statuit de recipiendis Canonicis expectantibus. Bruschius. Stipendium Sueuorum, Viennæ.

Præcedente anno Ioannes Huniades Regius gubernator Vngariæ, Matthiæ (postea Regis) pater, insigni clade Turcas affecerat: & ad pacis conditiones coegerat. Præsenti vero anno, cum Poloniæ Regem Vladislaum, sibi quoq; Regem Vngari præfecissent: Iulianus Cardinalis, qui antea concilijs interfuerat, spe magna victoriæ concepta, per duorum Regnorum dominum Vladislaum hominem iuuenem, rescidit pactam cum Turcis pacem: tamquam non consensu Pontificis Max. factam. Disuaserat id Huniades, sed frustra. Descensum est validorum exercitu Varnam vsq; ad littus Euxini Ponti oppidum. Non potuit Regi subsidio venire Scanderbegus: quoniam impediebat eum Seruiæ Despota, Georgius Vuchouichius: cuius filiam Catagusinã habebat Turca Amurates: vt scribit lib. 2. Barletius. Commissum est prælium apud Varnam pridie D. Martini, vel ipso die Martini (al. 10. Nouemb.) sumpto animorum ardore. Turcas Rex Amurates eo fortiores effecerat: quod se habere bonam causam, alteros esse periuros, dixerat. Superati sunt tandem magna clade Christiani: Rex Vladislaus, multique proceres, occisi: Iulianus, inter fugiendum interfectus. Ita malum consilium consultori fuit pessimum. Fuga euasit Iul. Cardinalis. Varnensis à Turcis clades.

euasit Huniades. Legatur Syluij Epistola 52. Atq; 81. Et Phil. Callimachus de pugna Varn. lib. 2.
Hæ iam sunt duæ grauissimæ, à Turcis illatæ, plagæ: Nicopolitana, 1395. & Varnensis, 1444. anno. Inde Græcis, & nobis, semper grauior incubuit Barbarus.

VLRICI, COM. VVIRTEMBERGICI, NVPTIÆ. EBERHARDI BARbati, Ducis I. VVirtemberg. natiuitas, & baptizatio. Sultzense bellum. Bellum in Turgouia. Oppidi Meckmylæ emptio. Pœna cuiusdam stellionis. Zigynorum peregrinatio. Imp. Constantinopoli VIII. CONSTANTINVS VLTIMVS.

CAPVT V.

VVirtemberg. Vlrici cum Bauara Elisabeta nuptiæ.

ANNO 1445. Henrici Bauari filia, sponsa, Augustam venit, die Dominico ante Purificationem Mariæ, cum nobili Gynæceo, Stutgardiam petitura. Nubebat comiti Wirtembergico Vlrico fratri comitis Ludouici, qui Palatinam habebat. Nuptiæ sunt celebratæ Bacchanalibus Dominorum, vt vocant. Ipsa secum habebat 7. equites auratos. 7. rhedas cum matronis & virginibus. 7. καταζυγας ἁμάξας (Kammerwägen) *omnino ad 200. equos cum curribus. Nuptijs interfuit Cæsaris frater Albertus, & Marchio Brandenburg. Albertus: multi generosi comites, strenui equites, & fœminæ ornatissimæ nobiles. In hanc sententiam, Chron. August. Etsi Ryxnerus supra ad annum 1436. reposuit: cui non vbiq; confiditur. Quis enim homini sæpe vano confidat? Siquidem Vlricus Comes Wirtemberg. (teste Gabele.) anno demum 1440 primas celebrauit nuptias cum Margarita Cliuensi, Wilhelmi Bauariæ Ducis F. Quæ cum 1444. obijsset: secundas hoc 1445. cum Elisabeta Bauara peregit.*

Eberhardi Barbati natiuitas. Ioan. Spenlin.

Eodem 1445. anno, die 11. Decemb. nascitur Eberhardus (postea primus Dux Wirtembergensis, cognomento Barbatus) ex comite Ludouico, & Mechtilde Palatina Rheni. Remo-
mnem IOANNES SPENLINVS, præpositus Herrenbergensis, populari lingua descripsit. Cuius verba cur ego non recenseam? Quæ quis non libenter cognoscat: qui fructum aliquem ex illustri Tybingensi Academia cepit? Hanc enim ille præclarus Princeps condidit: de qua, & de ipso, suis annis multa à nobis, Deo volente, commemorabuntur. Sic ergo SPENLINVS scribit:

Eberhardi mater Mechtildis.

Mein gnedige Fürstin vnd Fraw/ Fraw Mechtild/ Gräfin zu Wirtemberg/ &c. geborne Pfaltzgräfin/ ist eins Sohns genesen/ genant Graff Eberhart (der älter) auff Sambstag den xj. Tag Decemb. in anno 1445. Als nun hochermelte Fraw Mechtild diesen Sohn geborē: Da war mein Gnediger Herr Graff Ludwig zu Würtemberg/ nit inheims: sonder zu Herrenberg. Vnnd ward zu jhrer Gnaden geschickt/ meiner gnedigen Frauwen

Nuntij natiuitatis.

Knecht/ Hans Schneider/ das Bottenbrot zubringen. Schanckt jhm mein gnediger Herr zu Bottenlohn 15. fl. Dieser Knecht war von meinem G. Herren/ zu seinem Bruder Graff Vlrichen zu Wirtemberg/ &c. Vnd zu Fraw Elisabet von Baiern/ seinem Ehelichen Gemahelen/ gen Stutgarten geschickt: jhnen das Bottenbrod zubringen. Die schanckten dem Hans Schneider 6. fl.

Item Steffan von Leinstetten/ ward zu meinem Gnädigen Herren Pfaltzgraff Ludwigen zu Haidelberg/ vnd seiner Gnaden ehelichen Gemaheln/ Margreta Hertzogin von Saphoi/ &c. das Bottenbrot zubringen/ geschickt. Die haben jhm geschenckt 8. fl.

Nachgeschriebne Personen seien zu Gevatter gewonnen worden.

Susceptores ex Baptismo.

Conrad Franck ward geschickt zu dem Bischoff Hainrich von Costentz. Dem ward geschrieben/ daß er Gevatter werden solt. Schanckt jhm 2. fl.

Item/ derselbig Conrad/ ritt auff demselbigen Weg gen Summeringen. Schanckt jm mein gnädige Fraw von Werdenberg 4. fl.

Item/ es ward dem Abt von Maulbrun geschrieben/ daß er auch Gevatter werden solt. Den Brieff bracht jm Jacob Marstaller. Schanckt jm 3. fl.

Item/ der Trippotremlin ward geschickt zu Herr Beeren Weib von Rechberg/ daß sie auch Gevatter würde. Die schanckt jm 20. Groschen.

Diese obgeschriebene Personen/ so zu Gevatter gewunnen/ seyen gen Vrach kommen/ auff Freytag nach *Luciæ*.

Nachfolgende Personen sind zu der Tauff beschrieben worden.

Ad Baptismum inuitati.

Der Abt von Bebenhusen. Bracht jhm meiner gnädigen Frawen Hofmaisters Knecht den Briff. Schanckt jhm der Abt 2. fl.

Der Probst von Herrēberg. Den Brieff bracht jm Hans Schneider/ schanckt jm 1. fl.

Item/

Item/der Prost von Sindelfingen/den Brieff bracht jhm auch Hans Schneider. Schanckt jhm der Prost 1. fl vnd die Stifftherren/auch 1. fl. Ward nun Graff Eberhart getaufft vber 8. Tag/nach dem er geboren ward. Das war auff Sambstag/ den 18. Decembris. Magister aber Hans Sperlin tauffet den Herren: vnd ward genant Eberhart. Das war darnach der älter Eberhart. Der Tauffstain aber war vberzogen mit einem schneeweissen leinen Tuch: vnd das Kind mit grossen Ehren/vnd gantz löblich/zu Vrach herab auß meiner gnedigen Frawen Gemach getragen/von der vorgenanten Frawen von Rechberg/in einem Küssin: welches vberzogen war mit einē köstlichē gemussirttē schwartzen Sammat/mit vier gülden Knöppfen. Vnd war das Küssen zusammen geknüpfft mit einem gülden Gürtel: vnd vber das Küssen gedeckt ein weiß seiden Tuch. Vnd es fürten die Frawen/die das Kind trug/beyde Hoffmaister: Albrecht Spät/Landhoffmeister: vnd Gottfried von Zimmern/Freyherr. Burckart Bondorff von Wüttingen/trug jr die Häß nach. Item hieunden vor dem Gemach stunden/ Krafft von Liechteneck Haußhoffmaister/mit vielen vom Adel/vnd vnedlen Personen. Het jeglicher ein Kertzen in der Hand. Vnd waren an der zahl 44. Kertzen. Item/der Bischoff von Costentz/vñ die vorgeschriebene Prelaten warteten in der Kirchen. Vnd da der junge Herr herab getragē ward: giengen sie jm in der Proceß entgegen in das Schloß/ für das Gemach. Mein gnädiger Herr Graff Ludwig/ blib in seinem Gemach. Der Bischoff mit den Prelaten / giengen dem jungen Herren nach/biß in die Kirchen.

Baptizatio.

ἑλκεσιπεπλίας βάσταξις.

Als man den jungen Herren in die Kirch bracht: giengen die Diener mit den Kertzen halb in die Kirchen: die andern blieben daruor haussen. Item/da er getaufft war worden: leutet man zu der Mäß. Da gieng der Bischoff mit den Prelaten wider in das Schloß: holten mein G. H. Graff Ludwigen in die Kirchen. Da die Mäß auß war: zog man in das Schloß/Da wurden die Herren vnd Prelaten zu Tisch gesetzt/vnd wards jnen köstlich vnd wol gebotten.

Epulum.

Hæc Spenlinus: quæ mihi non iniucunda lectu videntur. Syrmatis autem fœminei, portatio, mos vetustus Persicus est. Hestheræ enim Iudeæ, persarum Regi Assuero nuptæ, regalis & splendidissimus vestitus, à pedissequa pone sequente, eleuatus ac portatus fuit. ἑπομένη ἡ θεράπαινα το βαθὺ τοῦ ἐνδύματος, καὶ μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον, ἄκροις ἀπηώρει τοῖς δακτύλοις. *Ioseph. lib. 11. Archæol. cap. 6. Spectaculum pauonium, & pulcherrimum: sed non ita amplius vsitatum.*

Hoc tempore Ioannes Rechbergius, ab Ioanne Geroltzeccio conductus, multum nocebat Imperialibus ciuitatibus ex oppido Sultza præsertim quod Rotvvilensibus vetus oppidum exussit, & pecus abegit. Rotvvilenses Sultzam, per fornicem per quem fluuius in oppidum fluit, inuadentes, occuparunt: sed euaserunt Ioannes ambo. Verum Geroltzeccenses Domini, posterius nobilitatis auxilio, & societate clypei S. Georgij, recuperarunt vi. Obijt Ioannes de Geroltzek 1451. in arce Sultzæ vicina Albeck. Repetebant ergo fratres & cognati, à vidua Anna Zimmerensi ditionem Qua recusante: Dominos Wirtembergenses asciuerunt. Qui obsederunt arcem: & secuta est transactio. Postea 1480. Eberhardus Barbatus (de quo modo nato diximus) Ioanne capto, arce Sultzaq; potitus est. Duce post hæc Vlrico 1519. expulso: Gangolfus Geroltzeccius & Sultzensis, ditionem recepit. Sultza vero Nicri, hodie VVirtembergensium est. Vide supra 1423. anno.

Sultza.

Duces Cæsaris Friderici, nocere comitatui Tockenburgensi hoc 1445. anno conantes in Turgæa (Comes Iacobus Lytzelsteinius, Ludouicus Helffensteinius Comes, & Ioannes Rechbergius) cladem acceperunt ad Kirckbergam, a Petermanno Raronio, & ab indigenis. Stumpf. libr. 5. cap. 20 & 21. Auctor Rauenspurg. Annal. ait: pugnam esse factam ad Wolfhaldam: in qua 18. viri de Langen Arga ceciderint, & alij multi.

Palatinus Ludouicus oppidum Meckmylam emit 26. millibus fl. de comitibus Hohenlohensibus, feudum Wirtzburgense. Postea Dux Wirtembergensis Vlricus, in Bauarico illud bello cepit: quod adhuc Wirtembergensium est. Munst. lib. 3. cap. 359.

Meckmyla.

Die Lunæ ante Pentecostes huius anni, Henricus Wolflinus, Hornbergensis præfectus, decimas quasdam Brandeccias, quas Alperspachensi cœnobio impedierat liberas permittit, literis de veritate edoctus: quod etiam nobilis vir, Egenolphus Flieherus, ante plures annos inde permisisset.

Hornberg.

Eodem 1445. anno. Mechtildis Hæninina Lustnouiensis, consentiente viro suo Auberlino Luzio,

Lustnouia. *no Luzio, Sanctis, & eorum præfectis, Lustnoiæ, quædã vendidit. Signator literarum,* der from

Ostertag Lustnouius. vest Ostertag von Lustnow/ jr lieber Juncker.

Herter Iacobus. Wir Jacob Herter/ Anna von Stetten/ sein eheliche Haußfraw/ selbstschuldner vnd Conrad von Wittingen/ Ritter/ Mitschuldner/ veriehen offentlich/ ꝛc. dem wolgebornen Herrn/ Grauen Johansen von Sultz/ Hoffricheer/ ꝛc. Zinstag nach S. Georgen tag.

Eodem anno, nebulo quidam, pro comite generoso se venditans, hinc inde multos decepit.

Impostor, punitus. *Hic, cum Noribergæ fictitijs syngraphis, ingens, ciuium aliquot Augustanorum nomine, æs alienum contraxisset: ab Augustanis exploratus est: & Tubingæ in carcerem perductus: Octobriq; mense, iussu Wirtembergici Comitis, propter malos dolos capite plexus. Achil. & Henningus. Nuper Stutgardiæ quoque captus fuit quidam Augustanus: qui ingenio, linguarum cognitione, arte pingendi, mirabilis, in familiæ cuiusdam illustris nomen inuaserat, & caupones pecunijs debitis fraudauerat. Dimissus tamen rursus est clementer. Collocet quisq; sua dona, quæ à Deo habet, recte: non ad fraudem aliorum.* οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα.

Vlmæ 1445. obijt Ludouicus Rhot, Leonis Rhoti F. Itẽ, Ioannes Austrius Cos. Septemb. 13. Waltheri 11. (sup. 1376.) & Alberti (1447. mortui) frater. Filij eius.

1. Georgius, Doctor.

2. Vlricus II. Austrius. Obijt 1478. Febr. 27. Sepultus in Crypta sub S. Trinitatis capella. Vxor Dorothea Roßheuptina, eiusdem anni 30. Iul. defuncta. ——— *Vlricus III. Austrius. Obijt 1506. Ianuar. 1. Walther V. Austrius. Vide 1505.* — *Lucas. Vide infra 1529. Vlricus. IIII. Anna, 1499. cælebs mortua.*

3. Ioannes. Obijt 1480. die 4. April. Vxorem habuit Annam Lainam: quæ obijt 1487. Nouemb. 9.

4. Franciscus, qui 1502. Iul. 26. obijt. Filium habuit Sebaldum Austrium: qui mortuus est 1558. April. 17. sepultus in Omn. Sanctorum Cæmeterio, in sepulcreto Ehingerorum. Ei fuit vxor, Apolonia Stamlerina.

Stainbachi in cœnobiolo sub Eichelstato ad Myblingam, secus arcem Fyrstenoiam, ad Comites Erpachenses pertinentem Epitaphium.

Panuel Aegyptius. Als man zahlt nach Christus vnsers seligmachers Geburt 1445. auff S. Sebastians Abend/ ist gestorben der Hochgeborn Herr/ Herr *PANVEL*/ Hertzog in klain Aegypten/ vnd Herr zum Hirschhorn desselben Lands.

Cuius insignia: in Campo, dimidiata aquila cum corona in capite: Super galea, corona: in qua, ceruinum cornu, erectum. Er wird ein Zigeuner gewest seyn. *Hedio namq; Paraleip. Vrsperg. sic*

Zygeuner. *scribit. Gentes, plebeij siue nobiles, ex Ægypto minori repulsi, 1418. in terram nostram applicant: laboriosi, Mauri fusci squalidi, deformes, vtriusq; sexus, pusilli cum maioribus: cũ equis, mulis, asinis, extra muros per campos diuersando: furantes & rapientes, quicquid mobile reperirent. Et Vrstisius eos ait primum venisse Basileã 1422. habentes Ducem, nomine,* Hertzog Michael von Aegypten: *instructos literis securitatis à Papa & Cæsare. Dixisse, se cogi exulare: quod olim Iosepho, & S. virgini Mariæ, ac puero Iesu, Herodem in Aegyptũ fugientibus, hospitium negassent. Iis alij se multi improbi homines adiunxerunt. Multa ab eis furta & rapinæ, multæ impostura, per chiromantiam, & ridiculas nummi causa vaticinationes, profecta.*

Frigore periere vites in Sueuia, die veneris post ascens. Domini.

Huniades. *In Vngaria Ioannes Huniades, Dracolem (à quo captus fuerat, fugiens è Varnensi clade) & filium, bello vlciscens, captos decollauit.*

Constantinus Paloal. in Oriente Imper. vltimus. *In Oriente, cæpit octauus & Vltimus rei christianæ præesse Imp Cæs. CONSTANTINVS PALæologus, P. F. Aug. præfuit an. 7. circiter Iosepho Florentiæ mortuo, substitutus erat Patriarcha Gregorius: quem cum latinis sentientem Constantinus pepulit.*

CÆS. FRIDERICI BELLVM CVM HELVETIIS. BELLVM CIVITAtum cum quibusdam nobilibus. Spoliatio legatorũ concilij Basiliensis. Kirchbachensis parthenonis paupertas. Canonizatio cuiusdam Nicolai. Belli inter Tigurinos & Heluetios transactio. Comitis Ludouici VVirtembergici felicitas. Natiuitas iunioris Eberhardi. Nobiles, Herteri & Münkij.

CAPVT VI.

ANNO 1446. Cæsar Heluetijs bellum indixit: sed, quia res non ad Imperium, verum ad Austriacam domum, attinebat, auxilium à ciuitatibus Imperij non accepit: etsi mandauerat

mandauerat id fieri: principibus quidem, sub pœna amissionis feudorum. Venerunt ad expeditionem Marchiones, Brandenburgensis, Badensis, Rhœtelanus. Præterea, Comes VVirtemberg. Vlricus tres Comites Oetingenses, Comes Helffenstainius, aliique multi proceres, Sueuiæ quidem totius. Heluetij Rhinfeldam Austrijs eripuerunt. Postea (an dem weissen Sontag) in pago Ragatzio, nobilitatem securè agentem percusserunt: occiso Paulo à Stain, & quodam Elhofio. Transactum tamen est ad Pentecosten. Rursus, de bello Heluetico. Cæsaris Frid. bellum Heluetiacum.

Bellum & vastationes inter Basilienses sociosq; atq; Austriacam domum (inquit Vrstisius) diu durauerant: donec tandem Constantiæ res compositæ sunt: agente & præsente Electore Palatino Ludouico: præsentibus inter multos Dominos & equites, Crafftone Hohenlohensi Comite, VVilhelmo VVerthaimio Comite, Marchione Badensi, Comite VVirtembergensi: ac legatis ciuitatum, Noribergæ, Augustæ Vlmæ, Argentorati. Sic & inter Tigurinos Heluetiosq; de pace actum, controuersijs in iure disceptandis. Actum Feriâ 5. post Pentecostes.

Cum bellum diuturnius esset in Sueuia inter Halenses, aliasq; ciuitates, & inter Conradum Bembergium ac socios, propter supplicio Halæ affectos: ac sæpe compositio frustrà tentata fuisset: tandem pacificus Princeps, D. Gottefridus Baro Leympurgicus, Episcopatum VVirceburgensem gerens: auxilio Noribergensium & Rotenburgensium, magno labore inter partes transegit Herbipoli: venditione etiam arcis Hohenbartæ, inter Halenses, ac tres Bebenbergios fratres, secuta. Pax Halensium cum Bembergio.

Eodem anno Vlmenses, Rotenburgenses, Nærdlingenses, Dinckelsbubelenses, & Halenses arcem Bauaricam Flygelsbergam, quæ D. Erhardi Mureri equitis fuit, ceperunt, & exusserunt. Is enim hostibus ciuitatum se adiutorem præbuerat cum alijs: quando Eibergensis cum 700. equitibus, in pratum Nærdlingensium incursionem fecit. Rotenburg. Chron. Flygelsberga arx.

In magno Christianorum dissidio: alteris Rom. Pontifici, alteris Basilienssi Pontifici, adhærentibus: comitia Cæsar eam ob causam Francofordiæ habebat. Ad quæ vtriusque partis legati venerunt: Basilienssi Concilio, se de Eugenio sede moto, paratum esse rationes reddere, ostendente. Comitia Francofordiæ.

Cum autem concilij legati, die Sabbati post S. Galli venirent Benfeldum versus, oppidum Alsatiæ supra Argentinam: intercepti sunt à Comitibus, Ioanne Eberstainio, & VVilhelmo Lyzelsteinio, multos equites habentibus: ac spoliati sunt omnibus suis bonis, multis millibus Aureorum. Cardinalis, qui legatorum primus erat, quia tardius secutus fuit, euasit. Fuerat is Concilij Basil. præses. Itaque existimatur, ei ab Eugenio hic ludus conflatus. Malleol. & Vrstis. Legati Concilij Basilienssis spoliati.

Ludouicus, miseratione diuina & sanctæ Cæciliæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, Arelatensis vulgariter nuncupatus: à sacrosancta generali synodo Basilienssi, in spiritu S. legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentante, legatus de latere, ad Germaniæ partes deputatus, dilectis nobis in Christo Abbati Monasterij in Bebenhusen, ac præposito Ecclesiæ S. Crucis in Stutgardia, Constantiensis dioecesis, salutem in Domino sempiternam. Desiderantes, Ecclesiarum & Monasteriorum omnium status, in prosperitatem successibus dirigi, &c. libenter promouemus. Sanè pro parte dilectarum nobis in Christo, Abbatissæ & conuentus Monasterij in Kirchbach Cistert. ordinis, Spirensis dioecesis, nobis nuper exhibita petitio continebat: quòd prædicti dilectus nobis in Christo nobilis vir, Ludouicus Comes de VVirtemberg: considerans, præfatum Monasterium ad tantam inopiam peruenisse: quòd in eo personæ, diuinis obsequijs deputatæ, conuenienter sustentari non valerent: propterea motus pietate, eis hæc & hæc donauit, in earum releuaminis auxilium, &c. Mandamus ergo vobis, vt nos certius de his rebus informetis, &c. Datum Francofordiæ Kal. Octob. 1446. Bebenhusanus. Kirchbach.

Mulier quædam Ællin Rufina Hohemeßingensis, ibi parum quid ordinauerat in anniuersariam animæ suæ curam, presbytero eius loci, ex agro quodam Alpersbachensis cœnobij prius: nescio Abbate Petro, & fratribus. Ideo eam ordinationem, quamuis in librum animarum iam inscriptam, missis Andrea Neuneccio conuentuali, & scriba VVolpoldo, apud Hohemeßingensem Scultetum irritam fecerunt: signante nobili viro Ioanne Hackio de Harthusa, milleßimo, quadragenteßimo, quadrageßimo sexto anno. Hohemeßingensis Aellina.

Controuersiam quandam de pensione & bonis quibusdam, natam inter Alperspach. Abbatem Haggum & conuentum, & inter Scultetum & Iudices Dornhainenses, amicè transegerunt delecti arbitri: inter quos vnus præfectus Hornbergensis, Hanricus VVolfflinus. Alperspach.

Cæsar Fridericus Feria sexta, ante Dominicam Iudica, milleßimo, quadragenteßimo, quadrageßimo sexto anno, Kynigsbrunnensi Monasterio priuilegium dedit: vt ex vico VVesthaim VVesthaim.

liceat deligere Iudices rei capitalis, ad iudicium Stainhaimense, deficientibus ibi hominibus prudentiâ iudicandi præditis. Confirmauit illud postea 1522. Noribergæ Carolus V. Decemb. 12.

Tybingæ facta est reformatio Monachorum nudipedum. Herrenbergæ, incendium magnum. Frigore lasæ sunt vites in Sueuia, mense Aprili.

Kilberg. Hirsau. Controuersiæ erant inter pagos Tybingæ vicinos, Kilpergam & Hirsouiam, de limitibus agrorum, interfluente Nicro: sicut cognouerat Rudolphus ab Ehingen: quando, mortuâ sua matre, Kilpergam venerat. Erat arbiter in eo negotio (ein gemein Mann) Iacobus Herter ab Hertneck inter Rudolphum & Kilpergenses, atque inter Hirsouienses. Adiuncti erant (Buseck) Rudolpho & Kilpergensibus, Ostertagius de Lustnow, & Conradus Breuningus Tubingenses. Adiuncti verò Hirsnouiensibus, Nicolaus Kridenwis Esslingensis, & Paulus Hurbler Wilensis. Rudolfianorum Aduocatus, Wernherus Lutzius Tubingensis: Hirsouiorum verò, Eberhardus Bæchtenus Reutlingensis. Deducta res est ad iudicium magnorum Decempedatorum, deß grossen Vntergangs.

S. Nicolaus, Canonizatus. Pont. Eugenius, Romæ in numerum diuorum retulit Kal. Febru. quendam Nicolaum (ex castro S. Angeli, intra Firmanam dioecesin, ortum honestibus parentibus: ordinis fratrum Eremitanorum Aur. Augustini Monachum) propter eius humilitatem, ieiunia, vigilias, orationes, obedientiam, patientiam, castitatem, & miracula. Vt, quòd quædam mulier, fluxu sanguinis per triennium laborans, manum eius deuotè osculata, precesque ad Dominum ab eo precata, sanata abijt: cùm is eam signo crucis notauisset. Vt, quòd quidam, domi suæ inuentus suspensus & mortuus: precibus & voto, per vxorem eius ad B. Nicolaum, iam mortuum, emissis, restitutus est vitæ. Memoriam itaque eius celebrandam mandauit Dominus Papa, 4. idus Septemb. quo is mortuus esset: vt eius scilicet intercessione, & hic à noxijs homines protegerentur: & in futurum sempiterna consequerentur præmia. Multas denique indulgentias ab imunctis pœnitentijs, ipsum venerantibus donauit. Sententia hæc est prolixi diplomatis, quod perlegimus. Disquiro iam ego, ex quo verbo Dei: & quando finis creandi Diuos intercessoresque, sit futurus. Vnus mediator, 1. Tim. 2.

Nicolaus 5. P. Anno millesimo, quadringentesimo, quadragesimo septimo, Nicolaus V. Papa fit (Eugenio defuncto) qui laudatur à fauore erga viros doctos: à studijs literarum egregiè excitatis: à Bibliothecæ Vaticanæ institutione.

Tigurini cum Heluetijs belli transactio. Per Argouium Petrum. Bellum quod iam aliquot annos inter Tigurinos & Heluetios durauerat: multis hinc inde cladibus illatis: compositum tandem est à Petro de Argow, Consule Augustano: de quo superius diximus. Vsus autem est eam ad rem consilio Vlmensium, & aliarum ciuitatum. Eum sibi arbitrum legerant ambæ partes. Verùm enimuerò non recepit is munus hoc: priusquam et scriptis & iuramentis promitterent, se eius sententia staturos. Pronunciauit igitur, Tigurinos debere ad Helueticum fœdus redire, abrogato fœdere Austriaco: atque vtrique parti suam tacturam esse ferendam. Copiosè de his rebus, Stumpf. lib. 13. cap. 13 & 14.

Blabyra, ad VVirtembergenses. Hoc anno, vt inuenio, VVirtemberg. Comes Ludouicus, oppidum emit & Monasterium Blabyrense ab Helffenstainensibus.

CONSILIARII, ET MINISTRI, AB HOC Heroë 1447. recepti.

Consiliarij C. VVirtemberg. Ludouici. D. Georgius, Abbas Salomonis Villæ. Ioannes, Comes VVerdenbergius, dominus Hailingebergæ. Eberhardus, Comes VVerdenbergius. Henricus, Comes Iengensis, Comes Nellenburgius, Landgrauius Hegouiensis & Madachensis. VVernherus Zimmerensis, Baro Meskirchensis. Burcardus de Randeck, Canonicus Constantiensis. VVilhelmus de Grynenberg. Eberhardus Truckſæßius in VValdpurg. Conradus de Schellenberg. Ioannes de Klingenberg. Burcardus de Homburg. Henricus de Randegg. Berchtoldus de Schellenberg. Turingus de Halywiler, senior. Ioannes de Bodman, senior. Friſchansius de Bodman. Conradus de Friedingen. VVolfius de Iungingen. Burcardus de Iungingen. Rodolphus de Randegg. VVilhelmus de Homburg. Conradus de Homburg. Henricus de Klingenberg. Iacobus de Fridingen. VVolfius de Hagelbach. Vt fideles Domino Comiti essent, sicuti cæteri eius Ministri, vt ipsi, & sui, ius acciperent ac redderent, &c. erga Principes ac Proceres, atque ciuitates: cum quibus ipse Comes amicitiam coleret.

AD

AD CALVENSES.

Ludwig/Graffe zu Wirtemberg/ vnd zu Mumpelgart/ ꝛc. Vnsern gruß zuuor. Liebe getrewe/Schultheiß vnd Richter/ vnd alle Bürger gemeinglich der Statt Calw: Wir bitten euch freundtlich mit ernst/ vnser Mitschuldner zu werden/ ꝛc. *Datum* 1447. *Vraci, pridie purificationis Mariæ.*

Natus est 1447. *Vlrico VVirtembergico Comiti, ex vxore Elisabeta Bauara, Eberhardus iunior, post seniorem postea secundus Dux VVirtembergicus.* *Eberhardi iunioris natiuitas.*

Bitschum, arx & oppidum, ab Eberstainio Comite noctu inuasum & captum est: Friderico Comite, nudo euadente cum seruo, die Sabbati post Dominicam Lætare. Palatinus verò, ab eo imploratus, illud recuperauit. Chron Argent. *Bitsch.*

Wir Graffe Johanns von Sultz/ Hoffrichter von deß aller Durchleuchtigsten Fürsten vnd Herren/ Herrn Friderichs Römischen Königs/ zu allen zeiten Mehrern deß Reichs: Hertzogen zu Osterreich/ zu Steuwr/ zu Kernden/ vnnd zu Krain/ Graffen zu Tyrol/ ꝛc. vnsers aller gnädigsten Herren/ Gewalt/ an seiner Statt/ auff seinem Hoffe zu Rotwil: bekennen öffentlich/ ꝛc. *Litem diremit, quæ erat inter Iacobum Herterum de Hertneck, Ioannis Herteri de Tußlingen filium: & inter matronam Bridam de Kaltenthal, Georgij Herteri de Hertneck viduam, habentem filium Ioannem de Hertneck. Vendiderat ipsa castellum Hertneck, Othoni de Baldegg seniori, vt suum proprium, nec posse aliquem id ad se redimere. Quod ipsa etiam iureiurando obtinuit. Die Dominica inuocauit.* *Herterorum lis, dirempta.*

Viuebant Halæ Sueuicæ, Conradus, Michaël & Burcardus, Senfftij: atque eorum sorores, Catharina & Dorothea. *Senfftij.*

MVNCKII HALAE SEPVLTI IN SAMMICHAELIO.

Anno Domini M. CCCC. vnnd *XLVII.* Jar/ am Donnerstag vor S. Vrbans Tag/ da ist gestorben der Erbar vnd Vest Rudolph von Müncken/ der jünger. *Munckij Halenses.*

Anno Domini 1467. am Donnerstag vor S. Engenten/ da ist gestorben der Erbar Vest Egen von Müncken/ zu Rom: als er war auff der Walfart zu dem heiligen Grab/ gen Jerusalem.

Anno 1483. *Sabbato ante Martini, obijt Andreas de Muncken.*

A. 1505. *pridie corporis Christi, Vlricus à Muncken.*

Hoc 1447. *anno, & meßi & vindemiæ perniciem attulit frigus, famemq; toti Germaniæ. Inter Caluam & Zauelstainum,* 1594. *Octob.* 3. *inter arbusta, in agro Schnappenrad, ad viam publicam, in aceruo lapidum videbamus (ego, & Magistri, Mich. Mæstlinus, Henricusq; VVellingus, & Exarchigrammateus Caluæ Leonhardus Speidel) crucem saxeam erectam: in qua colus excisa est, cum his verbis: ANNO DOMINI M. CCCC. XLVII. Dicebat nobis caupo balnei Tainachensis, vir septuagenarius: se olim ex viro amplius centenario audiuisse:* es were ein arme Spinnerin gewesen/ allda im grewlich tieffen Schnee erstickt. *Frigus datum.*

INDVLTVM VESCENDI LACTICINIIS IN VVIRTEMBERgia. Ei ab Ioanne Spenlino contradictum. Renatum bellum, inter nobilitatem & ciuitates. Apparatus & auxilia ad hoc bellum. Nobiles, Brandeccius, Herterus, Pfuserus. Niues & grandines.

CAPVT VII.

ANNO 1448. *hoc indultum VVirtembergensibus datum est.* *Indultum Lacticiniorum.*

Nicolaus Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, cœlestis successor clauigeri, Romanus Pontifex: cui à Deo ligandi & soluendi collata est potestas: singulorum Christi fidelium commoditatibus & indemnitatibus, quantum potest, libenter consulit: & legis rigorem, Apostolicæ mansuetudinis remedio mitigat: prout iuxta locorum, temporum, rerum, & personarum, qualitates, in Domino conspicit salubriter expedire. Sanè pro parte dilectorum filiorum, nobilium virorum, Comitum de VVirtemberg, ac vtriusque sexus liberorum & subditorum suorum, nobis nuper exhibita petitio continebat: quòd ipsi, & eorum antecessores, prò maiori, vt creditur, parte, à tanto tempore, de cuius contrario memoria hominum non existit, propter olei oliuarum & piscium carentiam, vicinorum exemplo (qui hoc, vt etiam

« creditur, ex priuilegio sedis Apostolicæ habent) possunt in Quadragesimalibus, & alijs diebus ie-
« nunij lacticinijs vesci, & ea comedere consueuerunt: quòd adhuc comedunt & vescuntur. Cùm au-
« tem (sicut eadem petitio subiungebat) Comites, liberi, & subditi huiusmodi, de præmissis conscien-
« tiam sibi faciant: nisi super eis per sedem Apostolicam licentia concedatur: pro parte eorundẽ fuit
« nobis humiliter supplicatum: vt super hijs, eis opportunè prouidere de benignitate Apostolica
« dignaremur. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclynati Comites, liberos & subditos, præ-
« dictos quoscunque: præsentes, futuros, ac eorum antecessores, ab excessibus, per eos occasionem
« huiusmodi quomodo libet commissis, auctoritate Apostolica absoluimus: & harum serie absolutas
« reddimus: ipsisque vt carentiâ siue penuria olei & piscium, huiusmodi durantibus diebus predi-
« ctis, in quibus ab Ecclesia sunt ieiunia indicta, LACTICINIIS vesci & vti liberè & licite
« valeant: constitutionibus & ordinationibus, cæterisque contrarijs quibuscunque, nequaquam
« obstantibus: eâdem auctoritate concedimus per præsentes. Nulli ergo omnino hominum liceat
« hanc paginam nostræ absolutionis & concessionis infringere: vel ei ausu temerario contrauenire.
« Si quis autem hoc attemptare presumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum
« Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum,
« anno incarnationis Dominice millesimo, quadringentesimo, quadragesimo octauo, quartodecimo
« Kal. Iulij Pontificatus nostri anno secundo.

VVesternach. Ioannes. Ab Ioan. Spenlino illud Indultum oppugnatũ. Præpositura Herrenbergẽsis.

Hanc indulgentiam, iussu illustrium fratrum Ludouici & Vlrici, Comitum VVirtembergiæ & Montispeligardi, impetrauerat à Papa Ioannes de VVesternach, præpositus & antecessor Ioannis Naucleri in Ecclesia collegiata Stutgardiana S. Crucis, Constantiensis diocesis. Illam verò scripto oppugnauit Ioannes Spenlinus, Med. ac Theologiæ D. (ille, de quo suprà) præpositus Ecclesiæ S. Mariæ in oppido Herrenberga. Ostendit enim, Papam malè narratis esse circumuentum.

1 Namque non deesse nec fluuios, nec lacus, in territorio VVirtembergico: ex quibus copia piscium, diebus ieiuniorum haberi possit.

2. Oleum etiam oliuarum non deesse: quia quotannis ad Quadragesimam adferatur. Reperiri in oppidis, tum VVirtembergicis, tum vicinis. Haberi etiam oleum nucum, papaueris, lini, rapi, ex fructibus arborum.

3. Falsum esse, quòd generosi hi Domini, &c. â tempore, quod in memoria hominum non sit, comederint tempore quadragesimæ lacticinia.

Dispensationis tempus. Spirensis Episcopus Reinhardus. Contra Spenlinum.

Ideo contraiuit bullæ Papali: nec Dei, nec Apostolorum, indignationis incursionem curans: ac reiecit ex regula Decretali, tanquam omni tempore tali: literæ Papales non valent, quæ tacita veritate impetrantur. Addidit: Non debet fieri dispensatio, nisi vrgente magna necessitate. Item: scandala sunt vitanda. Prouocauit ad Academias. Iratus tunc Papa, & Diploma suum tuens, negotium Episcopo Spirensi Reinhardo dedit: vt inquireret de rebus à Spenlino allatis. Fuerat hic Episcopus anno millesimo, quadringentesimo, trigesimo nono, electus: & in cœnobio Mulbrunnensi consecratus: atque Spiram introductus insigni Pompa equestri: comitatus Ludouico Palat. Electore, Othone Duce Bauariæ, Bernhardo Marchione Badensi, ac multis Comitibus Baronibusque. Respondit autem de præsenti negotio Pontifici.

1. Pisces esse magno precio; vt vix à diuitibus emi possint: & fluuios quosdam in æstate exiccari.

2. Illa genera olei ad vsum luminarium confici, quia insipida. Oleum oliuarum, paucis hic esse notum.

3. Plerosque in Quadragesima lacticinijs vsos esse, à tempore, quod in memoriam hominum non incurrat.

4. Nullum inde scandalum reperiri.

Captus est postea Spenlinus: & σιδηρόδετος Constantiam ductus. Vbi, nisi sententiam suam reuocasset: officio præposituræ motus fuisset.

Ciuilis belli inter vrbes & Principes redintegratio.

Eodem 1448. anno, exortum est rursus bellum ciuile vrbicum: id est, inter ciuitates Imperij, & Principes ac nobilitatem: atque durauit duos annos. Quod ad VVirtembergiam attinet: vastata tunc ea fuit: Esslingensium vicissim vineta, excisa: Vlmenses adorti Vlricum, cladem acceperunt. Sed specialiora quædam, ex multis confusius scriptis, postea adferam: vt mala ciuilium bellorum, magis ab imperitis agnoscantur: eaque omnibus modis vitentur. Iliad. 9.

ἀφρήτωρ.

ἀρρήτῳ, ἀλήμιστοι, ἀνίστιοι, ἰσῆν ἑκάστοι:
ἐς πολέμου ἔρκτα ἐπιδημίῃ ἀπρίητοι.

Lucan. bell. ciuil. lib. 1.

Quis furor, ô ciues? quæ tanta licentia ferri?
Bella geri placuit, nullos habitura triumphos?
Heu, quantum terræ potuit pelagiq́ue parari,
Hoc, quem ciuiles hauserunt sanguine dextræ?

Marchionis Alberti querela de Noribergensib.

Conquerebatur *Albertus Marchio* (*ille, quem ab inusitata fortitudine Germanicum Achillem appellarunt*) *quædam de Noribergensibus: de Gostenhofio, de Monasterijs in vrbe, de Sylua, de iurisdictione, de ciue quodam Marchionis controuerso recepto. Verùm cum pro suo iure Noribergenses contradicerent: actus est conuentus Rotenburgi ad Tubarum, die S. Viti* (*alibi, Bambergæ*) *comparentibus ciuitatibus & principibus aliquot: vt, Friderico & Othone Palatinis Rheni, Ducibus Bauariæ: Godefrido Schenckio, Episcopo VVirtzburgensi, Episcopis Augustano & Aistettensi. Nihil effectum ad pacẽ fuit: consiliario quodam Palatini dicente, Henrico de Fleckenstain: nullam pacem fieri posse, nisi expensis Marchioni persolutis: quas æstimabat CXX. millium Aureorum. Noribergenses emptionibus, literis & sigillis se tuebantur.*

Transactio. frustrà tentata.

Apparatus & auxilia ciuilis belli, à ciuitatibus.

Cùmitaque res ad bellum spectare videretur: *Noriberga, Rotenburgum, Sueuicæ cum eis fœderatæ ciuitates, se ad id sustinendum apparabant. Edixerunt igitur ciuibus suis: quemque armis, quæ ei imperata essent, instructum esse. Si clamor aliquis existeret: quinque ad locum sibi assignatum curreret: eum tueretur: nec inde sine consulis permissu discederet, sub pœna capitis & fortunarum. Neminem tecto reciperet, nisi ciuem, aut qui permissus esset. Quisque sibi de frumento prouideret, & sale, & farina. Aquam haberet contra incendia: fœnum & stramen in tuto, ab igne sepositia, tegeret. Seruos & ancillos, quibus careri posset, esse remouendos. Si cui controuersia cum aliquo esset: in sua ciuitate expediendam esse, aut ipsum excl(us)um iri. Pagicis mandatum, vt aut in vrbes migrarent: aut, si eis incommodum esset suas res munientes, domi manerent. Astricti quoque sunt Ioannitæ, Teutonici Domini, Minoritæ, Sacerdotes, Sanctimoniales, vbicunque essent: se vtilitates ciuitatis promoturos, damna auersuros: nec vllas hinc inde literas missuros.*

Marchionis adiutores.

Sequenti deinde tempore *ad manus, ad pugnas, ad deuastationes, ventum est: Marchionem adiuuantibus multis primatibus: inter quos erant hi. Episcopi, Moguntinensis Theodoricus Erpachius, Aistetensis Ioannes ab Aich, Bambergensis Antonius Rotenhanius. Rotenhanij, Ioannes, Matthæus, Lucius, & Vitus. Fridericus, Brandenburg. Marchio, Elector. Ludouicus, Landgrauius Hassiæ. VVilhelmus, Saxoniæ Dux. Henricus, Dux Brunsuicensis & Lunæburgensis. Ericus, Dux Stetini & Pomeraniæ, Princeps Rugiæ. Ludouicus, Landgrauius Leuchtenbergius. Iacobus, Marchio Badensis. Fridericus, Comes Hennenbergius. Leonhardus, Comes de Castel. Ioannes, Comes Zigenhainius. Otho, Bauariæ Dux. Austriæ Dux Albertus. Comites VValdeccenses, Otho & VValraffus. VVilhelmus Hohenrechbergensis, eques. Vlricus VVirtembergens. Comes. Conradus & Fridericus, Helffensteinij Comites. Albertus, Comes Hohenlohensis. Bernhardus, Comes Hanouius. Vlricus, Comes Oetingensis. Bernhardus Comes & Dominus in Leiningen. Ioannes, Solmensis Comes. Rudolphus Binouius, eques. Henricus de Redwitz, cognomine* Baurenfeind. *Denique multi Seckendorffij. & alij.*

Noribergensium Duces.

Noribergenses conduxerunt duos sibi Duces Bohemicos: Conradum de Kauff & Reußium de Plaw: cum numero equitum, & 800. Heluetijs.

Suppetias eis Sueuicæ ciuitates venêre postea DCC. equitibus. Hæc nunc relinquimus: & quædam alia memoramus.

Brandeck.

Eodem, 1448. Feria 3. post corporis Christi, Georgius de Brandeck (ein Edelknecht) *ab Alperspach: cœnobitis accepit 20. Aureos Rhenenses, annuo censu vnius Aurei, &c. Signauit vna nobilis vir, Theobaldus de Neuneck, ipsius cognatus.*

Wir Graffe Joannes von Sultz/ Hoffrichter/ vnnd deß aller Durchleuchtigsten Fürsten vnd Herrn Friderichs/ Römischen Königs/ &c. Ist Hans Pfüser von Norstet/ *Pfuser.* ten/ von Jacob Herters klag wegen/ in das Achtbuch deß Hoffs zu Rhotwil geschrie- *Herter.* ben/ &c. verkünden wir darumb jhn auſſer dem frieden in den vnfrieden/ &c. Donnerstag nach dem H. Pfingstag/ 1448.

Hirſaug. altaria. *Dedicata ſunt hoc anno quatuor Hirſaugienſis Templi altaria (in quibus, multorum reliquiæ ſanctorum vtriusque ſexus) à Petro Mirrhenſi Epiſcopo: Epiſcopi Spirenſis Reinhardi Vicario generali, in Pontificalibus: nempe altaria Sebaſtiani, Nicolai, Catharinæ virginis, & trium Magorum.*

Nix alta. *Eodem anno octo diebus ante diem S. Georgij, nix ferè 2. ſpithamarum cecidit. Secuta nihilominus poſtea vilitas vini: vt, menſura Neccarici 2. nummis, Alſatici 4. pfennig. Vendebatur medimnus tritici 20. Groſſis, & auenæ 9. Groſſis.*

Grando Auguſtæ. *Auguſtæ grandine 12. Septemb. ſubitò coorta: lapides deciderũt inſtar paruorum gallinaceorum ouorum: & paulò poſt, anſerinorum. Item (vt alicubi inueni) Feria 5. natiuitatis Chriſti, noctu hora 7. tanta tempeſtas erat: vt lapides ſemunciarum octonarum caderent: & paulò poſt, lapides ſelibrales.*

Vœgelinus Conradus. *In eadem vrbe Auguſta, Conradus Vœgelinus (qui præcedente anno decimum ibi conſul fuerat) legauit hoc 1448. anno de ſuo, ſortem bis mille Aureorum Rhenenſium in perpetuum pauperum beneficium. Sed & hoſpitali S. Spiritus, alias auri penſiones.*

BELLVM MARCHIONIS ALBERTI, GERMANICI ACHILlis, cum Noribergenſibus, alijsque ciuitatibus. Mutuæ rapinæ, depopulationes, & clades, inter Principes & ciuitates. VVirtembergiæ per vrbicos vaſtatio. Clades ciuitatum ante Eſslingam. Halenſium res geſtæ. Treuerici Archimyſtæ, Marchiones Badenſes. Aliquot Epitaphia.

CAPVT VIII.

Indicitur bellum à Marchione Noribergẽſibus. *ANNO 1449. die Viſitationis Mariæ, bellum Marchio Albertus Noribergenſibus indixit: nuntio veſperi equo vehente per Hoſpitalariam portam: veſte ſerica nigra & alba induto: literas longo baculo infixas altè ferente. Bellum etiam Rauenſpurgenſibus, cæteriſque ciuitatibus, indictum eſt. Feruntur omnes fuiſſe 72. numero. Itaq; poſtea multa ſunt hoſtiliter inter Proceres & Ciuitates facta: bello circa diem Viti exardeſcente.*

Ciuitates 72.

Bellum inter partes ſæuè geſtum. *Dicitur Albertus octies Norbergenſes viciſſe: & ſemel tantum eſſe victus. Annotemus nunc particularia quædam belli ciuilis mala.*

Liechtenau arx. *Pridie natiuitatis Mariæ, Marchio Noribergenſibus Liechtenouiam arcem eripit, hebdomadas paucas obſeſſam. Die Veneris poſt feſtum iam nominatum, Dux Marchionius Henricus Crailshaimius Hasfeldam combuſſit.*

Ciuitatum Duces belli. *Eo tempore à ciuitatibus auxilium 700. equitum adfuit Noribergenſibus: qui Marchionis arcem comburebant: ac circiter 200. pecora Noribergam abigebant. πολέμαρχοι, vel Duces belli, quibus omnis poteſtas commiſſa fuit, erant quinq;: Derrius Noribergenſis, Stephanus Hangenor Auguſtanus, VValtherius Ehinger Vlmenſis, Hieronymus Bopfinger Nordlingenſis, & Gabius Memmingenſis.*

Baiersdorff. Greuenberga. *Noribergenſes ceperunt Baiersdorffium, & Marchio Greuenbergam.*

Gamundiani, contrà Rechbergenſes. *Die Ægidij Gamundiani egreſſi, & Halenſes, Rechbergenſium duas arces combuſſerunt (quarum vnam video VValſtettam vocatam) & ſyluam Rechbergam verſus, arboribus ſuccisis, incenderũt. Cùm autem inde Gamundiam verſus, ordine minus ſeruato, & equitatu longius antegreſſo, recederent cum multa præda: ecce tibi Rechbergiorum vnus, & Comes VVirtembergenſis, ex arce Rechberga euolantes. Cæduntur ergo vrbici: eorum 54. occiduntur: capiuntur 65. & cum præda recepta, Gœppingam ducuntur.*

VVirtemb. Vlricus, contra Eſslingenſes. *Die Iouis ante natiuitatem B. virginis, VVirtembergicus contra Eſslingenſes profectus eſt: vectigal quoddam nouum, quod illi permiſſu Regis imponebant, ferre nolens. Amputauit igitur ac deſtruxit vites & vineas Eſslingenſibus, ac ſuburbana quæq; perdidit. Rotvvilenſibus verò, Yberlingenſibus, alijsq; ciuitatibus in VVirtembergiã irruentibus: ab vrbe Eſslinga receſſit.*

Auguſtani Leippheimum capiunt. Leippheim, VVirtembergenſium. VVinſpach. Altorff op. Altenberga. *Die Martis poſt, Auguſtanorũ expeditio facta eſt: qui octauo poſt die op. Leippheimum deditione ceperunt. Ergo nondum id erat Vlmenſium. Poſt quatuor enim circiter annos demum, Vlricus Comes de VVirtemberg (teſte Gabelc.) illud Vlmenſi Reipub. vendidit.*

Noribergenſes VVinſpachium combuſſerunt. Cùm ignem Altorffenſi oppido (quod nondum tunc habebant) ſubijcerent: depulſi ſunt, amiſſis 30. viris. Cepêre ciuitates arcẽ, trans Laugingam Altenbergam: quæ erat cuiusdam VVeſternachenſis.

Exuſti

Exusti sunt à VVirtembergense pagi Vlmensium Geislingam vsq. Vicissim die omnium animarum (Dominico.) Vlmâ profecti ciuitatum sunt equites circiter 436. (quorum 96. erant ab Augustanis) Ducibus, Vlmensi VValthero Ehingero, Nærdlingensi Hieronymo Bopfingero, Reutlingensi VVilhelmo Schenckio, & Hailprunnensi Rosenbachio. Hi in Alpestri tractu, cremabant ab Vlma Reutlingam vsq. quicquid erat VVirtembergicum. Die lunæ post omnium Sanctorum incendebant, quicquid Eßlingam vsq. erat. Quo die defatigati equitando, præmittunt LX. equites Eßlingam, diuersorij capiendi causâ. Quibus abeuntibus. VVirtembergicus cum DC. circiter equitibus, & aliqua manu peditum, aduolat: sequentem ciuitatum equitatum inuadit, in catabathmo (auff der Staig) quo Eßlingam descenditur, in sylua Mutzenreissia, prope vicum Ruitum: & ita inuadit, vt cedere non possent. Atrociter tunc pugnatum est inter partes: qui conflictus non citò cessauisset: nisi mox in noctem incidisset, quæ eum diremit: amicis iam ipsis, se per tenebras lædentibus. Ceciderunt ex parte vrbicorum. Ehinger & Bopfinger, Duces seu magistri equitum. Ciues 2. Eßlingenses, & 1. Schafhusanus. Præterea, alij circiter 36. capti autem circ. 50. ex quibus, quidam eques auratus Geroltzeccius.

Vlmensium & VVirtemberg. pagi, exusti.

Eßlingensis catabathmus.

Ibi pugna.

Cæsorum numerus.

Ex altera parte cæsi. Nobiles circiter 5. Inter quos, Ioannes à Stainhaim, eques, Dux Marchionis Badensis: multiq. alij. Capti circiter 35. Inter quos, 7. Nobiles. Comes Vlricus, in manu vulneratus. Pugnâ peracta: exercitus ciuitatum ea nocte descendit Eßlingam, cum captiuis. Deportata sunt postridie curribus Eßlingam cadauera nuda, & humata.

Vlricus VVirt. C. vulneratus.

EPITAPHIVM ESSLINGAE in Templo Monasterij γυμνοποδῶν. Minorum.

Anno Domini 1449. auff Montag nach Allerheiligen Tag / vor Eßlingen / bey dem Geschläg der Herren vnnd Stätt gezeugen / ist vmbkommen Hieronymus von Bopfingen / gemeiner Stätt der vereinigung inn Schwaben Hauptmann: dem Gott gnedig sey.

Scriptum est in rotundis Insignibus, ad lapideam columnam altè suspensis. Infrà, in solo monumentum lapideum cum ijsdem Insignibus. Ea autem, hæc sunt. Galea clausa, auis in scuto: superius inter cornua, rursus auis. Descripsi Eßlingæ 1577. quò cum Academia Tybingensi secesseram propter pestem.

Alterum Epitaphium.

Eodem an. eodem die, wurde erschlagen Hans Kron von Schaffhusen / zu Eßlingen.

Tertium, Vlmæ.

Walther Ehinger der dritt / etwann Burgermeister / Peter Ehingers deß andern Sohn: Hans Rimelins / Georgen / Hainrichs vnnd Cunrads Bruder: ward erschlagen im Krieg bey Eßlingen / an aller Seelen Tag / Anno 1449. Begraben in der Crufft vnder der Capell der heiligen Dreyeinigkeit: die er hat angehebt zu bauwen. Dessen Haußfraw Margreta Frickinerin starb anno 1464.

Quartum, Gœppingæ: mihi à M. Nero Gœppingensi descriptum.

Anno Domini M. CCCC. XLIX. am Montag nechst vor Sanct Martins Tag / bey der Niderlegung der Stätt von dem Bundt / oberhalb der Blenshalden / auff den Feldern bey Eßlingen / seindt die nachgeschriebene erschlagen worden / mit Namen. Der Streng vnd Vest Herr Johann von Stainhan / Ritter. Juncker Georg Schilling. Juncker Caspar von Grumbach. Juncker Caspar Harant. Marggraff Albrecht / Basthart von Baden. Vnd nachbenannte Knecht / Friederich Dierer / Hans Schütz / Hans Mantel / denen Gott gnedig sey.

Die Martini cùm Noribergenses ab oppido Zenna redirent: Marchionij occiderunt ex eis 81. viros: rapueruntq. duas bombardas eorum, & 40. currus.

Zenna.

Eodem anno copia pomorum, circa Halam Sueuicam fuit nata. Tunc Heido parochus Tungenthalæ (cuius pater, Archigrammateus Halæ erat) vas pyris impletum in cella sua reposuit. Combusto igitur postea hoc pago cum alijs pagis: post abitum hostium, mulieres & paruuli ad trabes ambustas sedebant, cibo carentes. Tum rustici, qui fugerant, è latibulis vallium & solitudinum prorepentes, Tungenthalam repetiuêre: ruderibusque de cella parochi amotis, vas illud aperuerunt: in quo illa pyra, æstu incendij tosta erant. Hisce se suosque, in tertium diem pauerunt. VVideman.

Tungenthal.

Pyra, incendio tosta.

Velberg. Vtzhofa. Marchio, ibi vulneratus.

Velbergij & Halenses, multum inuicem damni dederunt. Circa eadem tempora, oppidulo ad Smeracham Vltzhofa capto à Marchione Alberto: incolæ in fanum confugerunt. Cùm ille & sui conarentur ianuam Templi securibus dissecare: quidam Rusticus, Kiferlinus nomine, femur huius Principis sub ianua, aut per ianuam, perfôdit. Fano expugnato: victores Kiferlinum confodere volebant. Sed Marchio, humanißimus Princeps, vetuit. Benè se geßit, inquit, Rusticus: quia fortiter contra hostem pugnauit.

Kirchberg. nobilis.

Tunc nobilis quoque vir, Adamus de Kirchberg ad Iagstum sito, sui generis vltimus, perijt: & Vltzhofa dilacerata atq; combusta est. Idem.

Narrabo ex eodem VVid. etiam hoc, quod per hæc tempora gestum est: etsi nec hîc de anno certus sum. Rapuerunt Halenses, Chomburgici, & Lympurgenses, vaccas Altenmynsteræ ac Roßfeldæ. Hos insecuti sunt Marchionij: commissa est pugna trans Bileram: præualuit hostilis equitatus. Ex Halensium itaque & sociorum exercitu, cum alijs interierunt tres quoque Duces. Quorum vnus, erat Ioannes Bubius Francofordianus. Qui quamuis deprecaretur: tamen à VVolmarsheusero quodam confossus pugione est (cùm alia in parte, propter arma confici non posset) αἰδείων τε μεσυγὺ, καὶ ὀμφαλοῦ (vt Homerus loquitur) οὖθα μάλιστα γίνετ' ἄρης ἀλιγεινὸς ὀϊζυροῖσι βροτοῖσιν.

Halenses victi. Bubius Dux.

Alter, quidam Senfftius erat: Spiessenhusæ sub Lympurgo ædificator. Tertius, Schradius quidam, Chomburgensium Ductor: Interfuerat etiam senex Schenckius Fridericus, Lympurgi Dominus: sed euasit. Ex eodem conflictu 15. Halenses elapsi. Sub VValpershusa deprehensi ab alijs equitibus ad Iagstum sunt: atque ad prati vepretum confoßi & ipsi. Ideo memoriæ causâ ibi statuta est columna lignea (ein Bildtstock) habens in tribus lateribus quinas paruas cruces ligneas, in illo vepreto.

Hi quindecim, ac qui priore in conflictu occubuerant, omnes in Tungenthaliano sepulcreto humati sunt.

Templorum prophanatio.

Nam fana Reinvvolspergi, Vltzhofæ, Hasfeldæ, Aspachij, aliaq; vltra Bileram, tunc prophanata erant (entweihet) quod Rustici, qui in ea confugerant, ibi oppugnati fuerant ab hostibus, & partim occisi. Ideo, nemo ibi sepultus. Bubius autem & Senfftius, Halæ in Nudipedum Monasterio cubant: sed Chomburgi, Schradius. De cladibus, in præsenti satis.

Gundelfinga.

Fertur, hoc 1449. anno. Gundelfingam oppidum, à Comitibus VVirtembergensibus venisse in ditionem Ducum Bauariæ. Hund. 1. parte Bauar. Geneal.

Badensis Marchio, Treuir. Episcopus.

Constitutus est eodem anno Treuirensis Archiepiscopus, Ioannes 2. ex illustri familia Marchionum Badensium. Qui cùm tantùm 22. annorum esset: propter ætatis lubricitatem, primò negligentior erat. Progressu verò ætatis, excellens vir fuit: tum in Ecclesiasticis, tum in politicis, negotijs. Obijt anno ætatis 76. Pontificatus verò 53. Cui postea Iacobus 2. & ipse Badensis Marchio. succeßit, eius nepos: qui Philippo Beroaldo doctißimo Philosopho, præceptore vsus fuerat. Præclarus Princeps: Maximiliano I. Cæsari, omnibusq; principibus, acceptißimus. Obijt annorum nondum 40. Cùm sedi circiter 8. A. præfuisset. Merß.

Beroaldus.

VVILAE oppido, in cathedrali Ecclesia.

Bichishausen.

Anno Domini 1449. auffn Freytag vor Mariæ Geburt / starb der Edel vnd Vest Juncker Hans Truchsäß von Bichishausen. *Quæ arx est infra Gnadencellam, vel Offenhusam, ad Luteram amnem.*

ESSLINGAE, in Franciscano choro.

Anno Domini 1449. in die sanctorum Martyrum Ioannis & Pauli, obijt reuerendus Pater, frater Conradus Bœmlin: qui fuit minister huius prouinciæ XI. annis: cuius anima requiescat in pace.

In eodem Templo, inter multa & alicubi obliterata, nomina familiarum veterum, in pariete cum Insignibus & hæc sunt. Sachs. Rotengatter. Vngelter. Billing. Mettmann. Kirer. Curtz. Rauner. Schwartzacher/*nobiles. Valebat Eßlingæ, hoc millesimo quadragentesimo quadragesimo nono anno, mensura vini 2. nummulis.* Ein Scheffel Fäsen/6. ß. 2. Pfen. Ein Scheffel Habers/2. ß. 4. Pfen. *Sed non diuturna erat hæc vilitas.*

ANNVS

ANNVS ROMÆ IVBILÆVS. CONTINVATIO BELLI INTESTINI, in Sueuia, & extrà Conradus de Kauffungo, αὐδιραποδιστής. Triumphus Noribergæ. VVirtembergiæ & Esslingæ collisio. Belli ciuilis pacificatio. Obitus VVirtemberg. & Mompelig. Comitis Ludouici, filijque Eberhardi Barbati successio. Cœnobij Vtonis Villæ fundatio. Nobiles aliquot de Stain. Mahometes II. Turcarum Rex.

CAPVT IX.

ANno 1450. Annum Iubilæum VI. Nicolaus V. Papa egit. Tunc tanta multitudo hominum fuit Romæ vt circiter 200. homines, & 3. equi, in turba oppressi perierint: multi de latere pontis in flumen deciderint. Eorum honorificè sepultorum, pecunijs, duo Sacella ante pontem ædificata sunt: pontifexq; ipsorum vicem dolens, totum ferè annum in celebrationibus & stationibus consumpsit. Bergom. libro decimoquinto. De bello sociali, siue vrbico, rursus quædam particulatim. *Iubilæus è.*

Pridie S. Gregorij, Marchio Schvvabachio egressus cum 600. equitibus, ac magno peditatu, curribus & tormentis, ad piscandum stagnum iuxta Bilnreutum: nunciandum curauit Noribergensibus se ibi esse. Venirent igitur, & secum pisces comederent, quos ex ipsorum lacu cepisset. Tunc Noribergenses exiuerunt cum 500. equitibus, & 3. millibus peditum: ordine structo equitum, in Marchionios impetum fecerunt. Quorum fuga facta est: ipseq; Albertus, in sylua captus, Noribergensium factus fuisset: si Conradus de Kauff eum tenere voluisset. Confessus is hoc postea 1455. est in loco capitalis supplicij, Fribergi (al. Zuiccauiæ) sibi deberi hanc mortem, propter infidelitatem erga Noribergenses. Ideo autem supplicio affectus est: quòd principi Saxaniæ Friderico duos filios pueros, Ernestum & Albertum, ex arce Aldenburgia abstulerat: sperans, se eos in Bohemiam abducturum: ibiq; pecuniam ex ipsis emulsurum. Sed in sylua apud carbonarium cibans pueros, captus est, ac pœnas postea dedit. *Bilnreut. Marchio. Noribergenses ad piscationem inuitat. Sed ab illis profligatur. Conradus de Kauff, infideliter agens.*

Erepta fuerunt Alberto, vexillum primarium nigri & albi coloris: & signum Comitis Zollerensis, ac quoddam Bohemicum vexillum. Omnes item bombardæ: omnes Tubicines, equi 165. bellici multa plaustra piscium arma denique, & loricæ. Omnia, Noribergam ducta: hostium Tubicinibus, præcinere tuba coactis. Vexilla, de fenestris senaculi suspensa: ijdemq; Tubicines iterum inflare tubas coacti. Sæpe pòst, in sylua reperta cadauera hominum & equorum. Post hunc triumphum, tyrones Noribergensium ad longam Zeennam, qui temerè predatum ab exercitu excurrerant, circiter 90. à Marchionijs confossi sunt. Alttorffum frustrà obsederunt: quodam ictus bombardarum scopis à muro ridiculi causâ deuerrente. Hæc, ibi. Conuertar nunc in Sueuiam. *Triumphus Noribergensium. Alttorffi obsidio.*

Augustani Dominicâ Lætare ducenti inuaserunt in Rhætiam (Riæsam) vrendi hostilia loca causâ: & accedente sociarum ciuitatum exercitu, κωμόπολιν (Marckt) Auffkirchum comburunt. *Augustanorum gesta. Auffkirch.*

Ijdem Feria 6. post Pascha, Comopolin Damhausam eripiunt Ellerbachio. Hoc bello ciuibus Augustanis à Magistratu iniunctum erat ἱππότροφεῖν. equos alere. Qui 20. Florenos tributo soluebat: cogebatur vnum equum alere. Ditissimi verò, binos. Ita erant 1400. equi. Mandatum item ciuibus, cibaria habere. *Damhausa. ἱππότροφία.*

Vlmenses Feria 6. ante Palmarum, interfecêre VVirtembergenses 34. milites, ceperunt 12. *Vlmenses.*

Henrico Hizlero Mergelstettensi Abbate cœnobij Heerbrechtingensis: Giengenses spoliarunt & inflammarunt id. Ea propter sequenti anno à Pont. Nicolao Romam citati sunt. Transacta est res (Brusch. scribente) anno 1453. à Ludouico Palatino Rheni, & eius consiliarijs: Nicolao Abbate Casariensi, Vlrico Comite Helffenstainio, Vlrico Hohenrechbergensi, VVilhelmo Truchtlingero & alijs. *Giengenses. Heerbrechtingen.*

Feruebat etiam circa Halam bellum: pauco pecore in stabulis Halensium, aliorumq; locorum, manente: paucis pagis flammas effugientibus. Marchionij equites aquaticam arcem Ramspachum ad amnem Iagstam occuparunt: tertio die pòst incenderunt: cum pecore discesserunt: omnes circumcirca pagos direptos, igni mandauerunt. *Halenses. Ramspach.*

Inimicus erat Halensib. nobilis Georgius Rosenbergius: nec tamen maius aliquod damnum accidit. Inter alios captus est ab illa ciuitate, eques quidam Georgius Groshaintzius, & Halæ gladio percussus. Hic Rosenbergius quodam tempore, Halæ, rusticè vestitus scopas venales habuit. Ibi cùm à quodam fabri seruo agnosceretur: eum orauit, taceret. Se ei perpetuum victum daturum. Sic ambo euaserunt. Idem Conrado Schotto dissuasit, ne Halenses vexaret. Sibi pro calcibus *Rosenberg.*

ferra-

ferratis, quas in ipsorum lapideis vijs attriuerit, non esse à parte illorum satisfactum. Noribergenses vexatu faciliores esse. Sic destitit alter. Referuntur hæc in diuersis M. Scr. ad 1450. & 1469. & 1480.

Hailprunnenses. Hailprunnenses eripuêre VVirtembergensibus 300. boues: cæsis & captis 40. viris. Qua irruptione Comes Vlricus motus, obsidionem soluit Esslingensem: quam, captis pueris antea Esslingensium, ac 130. mulieribus, & 7. puellis (quæ Stutgardiæ diutius postea detentæ sunt) repetuerat: quod à nouo illi vectigali desistere nondum vellent. Fuit autem inter ipsum, & hanc ciuitatem acerrima contentio, satis diu.

Mulierum captiuitas.

Esslingensium pagi, incensi.

Pagi Esslingensium, qui ignem experti sunt.

Riderna, Meringa, Vahinga, pars Haimbachi. Fuerunt homines capti, aliquot occisi: currus & frumenta erepta: res, quas mulieres capite portabant, ademptæ: vites, excisa, & captis depastæ: arbores, effossæ, aut deglubitæ, aut asportatæ: fœminæ, indumentis vsq; ad subuculas spoliatæ.

Et VVirtembergensium.

Pagi VVirtembergenses, κατὰλοιμὸν γενόμενοι.

Superior Esslinga, Cella, VVeilera, Vlbachum, pars Nellingæ, pars Ober Tyrckæ, pars Stockachi, pars Aichæ, Vnder Tyrcka, Aichschiessa, Denckendorffum, Hædelfinga, Strempfelbachum, Oberroda, Plieninga, Kemnat. Et ab Vlmensibus præterito anno inflammatæ cum aliis, Neuhausa & Bernhausa.

Esselingenses. Rapuerunt Esslingenses, 100. equos, & 200. cornutas animantes, Stetæ: & 550. pecora, Romeltshusæ.

Dimissæ fuerunt à Comite Vlrico illæ, de quibus dictum est, Esslingensium fœminæ, & pueri concaptiui. Quid enim cum misello grege ageretur? Dimissus ergo est nummis datis: & abiurato nouo tributo, quod ab Esslingensibus vrgebatur: 19. captiuitatis suæ die.

Ramstain. Fuit etiam arx Ramstain Ioannis Rechbergij apud Rotvvilam, à ciuitatibus combusta. Item Ruckburgum, eiusdem Ioannis arx prope Lindoiam, captum.

Pace sopitum tandem, hoc bellum. Cùm iam satis diu vtrinque certatum magna acerbitate fuisset: tandem viribus attritis, agente Bauaro principe, pax inter partes, ex sententia principum facta est, circa S. Margaretæ diem, de Cæsaris omnino Friderici voluntate: magnam expeditionem in Italiam parantis: ad quam, vt optimi principis, nemo non principum & nobilium, prompto animo erat. ὁ πείθων νικᾷ, ἀναγκάζων δὲ ἡττᾶται.

Fœderis ciuitatum dissolutio. Wer ritt/der ritt: Wer lag/der lag. Dissolutum fuit fœdus ciuitatum. Ponitur ea pacificatio ad hunc 1450. annum. Sed rectius ad 1451. transposuerimus: sicut alicubi etiam scriptum vidi.

Dinckelsbuhelenses. Nam inuenitur, Dinckelsbuhelenses die Tiburtij 1451. contra Marchionem egressos cum sociis esse. Marchionem verò cepisse Augustanorum viros 70. Noribergensium 54. Nærdlingens. 35. Vlmensium & Memmingens. 27. quos Onoltzbachium abduxerit. Augustanis Ducem fuisse Leonhardum Langmantelium de Radavv. Ego ideo hoc loco hanc pacis confectionem posui, ne vocem belli: vt tandem tristibus his perturbationibus finem imponerem. Pagi autem vtrinque in hoc bello circiter CC. fuerunt exusti: amplius bis mille viri capti: qui pace facta, omnes, liberè dimissi sunt. Esslingensibus verò vectigal retinentibus: illustris Comes Vlricus, quicquam in eorum vrbem importari vetuit: qui multa quidem apud Cæsarem tentarunt, sed nequicquam. Cumque 1453. anno, rursum Vlricus apparatum contra eos meditaretur: omnis controuersia sequenti anno, per Marchionem Albertum transacta est: vt scilicet Esslingenses vectigali renunciarent: rursusque mutua fierent commertia. Confirmata sunt hæc literis, die Dominico natiuitatis Mariæ.

Detrimenta ex illo bello.

Esslingensium transactio cum VVirtembergico.

Stultitia belligerationis.

Bellorum fines.

Hic est perpetuus seclorum lusus & vsus:
Ludendi vt faciat consumpta pecunia finem.
Sic, vbi vastatæ gentes lacrymantur, & vrbes:
Aurea tum demum feriuntur fœdera pacis.
Heu, quantò satius foret, hæc præuertere damna:
Atque animos hominum saluis coalescere rebus!

Huiusmodi ciuilibus bellis, multæ etiam nobilium familiæ in VVirtembergia interierunt. Multa oppida, arces, pagi, ad VVirtemberg. Comites venerunt. Ante denique talia bella, amplius XL. arces steterunt, quæ hodie non sunt, inter Canstadium modò, VVaiblingam, Esslingam, Nyrtingam, Tybingam, Bæblingam, VVilam oppidum, & Leonbergam. Nunc, tantùm Neuhauß inuenitur, & Kaltenthal, die Schöner.

Eodem

Eodem 1450. anno, Dominica Iudica, Catharina Geigerina Giengensis, se & liberos suos tradidit (bello ciuili, opinor, ad egestatem redacta) Lorchensibus in perpetuam seruitutem: signatis literas nobili viro Ioanne Geubergero, quodam tempore Schorndorffæ præfecto. Seruitus ex paupertate. Geuberger.

Lamperteri erant genus nobile circa Sueuicam Halam. Ex quibus Berchtoldus, & reliqui eiusdem familiæ, cum in hoc intestino bello arx eorum Ramsbachium combusta esset, ad stiuam ire propter paupertatem coacti sunt. Vidit eorum quosdam VVidemannus suo tempore, vitæ rusticæ deditos.

De vita obituq; Illustris Comitis VVirtembergensis & Mompelgardensis Ludouici, senioris dicti, breuis comprehentio.

Durante adhuc bello ciuili (teste Nauclero) pestilentiaque grassante: diem suum obijt Vraci excelsus magnificusq; Comes Ludouicus: qui ab eo bello prudenter abstinuerat. Ideo nec Vraco, nec Tubingæ, nec alijs ipsius locis quicquam mali accidisse inuenio. Obijt hoc 1450. anno: si verum est, cum bello adhuc durante obijsse. Nam in Epitaphio quod apud nos in Templo est, 1454. annus ponitur. Sed erratum ibi est. De quo negotio subiecta Epistola agit. Ludouici senioris vita & mors.

Dem Edlen / vnserm lieben getreuwen / Wernhern von Zimmern / Freyherrn zu Meßkirch. Mechtildt Pfaltzgräfin bey Rhein / Hertzogin in Beyern / Gräfin zu Wirtemberg / vnd zu Mümpelgart / Wittib. Mechtildis coniugis epistola.

Vnsern freundtlichen Gruß zuvor. Edler lieber getreuwer / wir klagen dir / daß der Hochgeborn / vnser lieber Herr vñ Grmahel / auff heut leyder mit todt abgangen ist. Deß Seele der allmächtig Gott / gnedig vnd barmhertzig seyn wölle. Vnd hierumb so bitten wir dich mit fleiß / dich in kein Sach einzulassen / du kommest ohn alles verziehen zu vns her gen Brach: vnnd wöllest das in gehaim halten / vnd also nit außbleiben. Das wöllen wir gern vmb dich verschulden. Geben zu Brach / am Donnerstag nach Matthæi Apostoli, anno &c. L. Von dem rechten wahren Original abgeschrieben / abgehört / vnnd vergleichet sich demselben von wort: in beysein deß Edlen vnd Vesten Junckers / Gottfriden Rammingen / vnd Jacob Krauß Obervogts / in der Reichenauw / 21. Octob. (noui Calend.) anno salutis 1594. *Accepi ego Crusius Caluæ (vbi Theologica & Philosophica Facultas, propter pestem Tybingensem, cæteræ autem Facultates Herrenbergæ, exulabamus) die 19. Nouemb. 94. per Studiosum nostrum Ioan. Iacobum Genckingerum.*

Natus fuit (vt dudum cognouimus) Comes Ludouicus ex Eberhardo atq; Henrica: & à matre post mortẽ patris est educatus. Adultus deinde, tutorem egit fratris Vlrici impuberis: cui postea in partitione Regni, optionem eligendæ partis dedit. Ita ipse Vracũ incoluit. Prædicaturam Stuttgardiæ 1427. fundauit: Blabyram 1447. ab Vlrico Helffenstainio emit. Primus monetam cudisse dicitur: sed, nisi fallor, alius etiam ante ipsum cudit. Vxor ipsius Mechtilda, Ludouici Palat. Electoris F. biennio pòst, Alberto Austriaco nupta fuit: eiq; autor instituendæ Friburgensis in Brisgoia Academiæ extitit, 1461. Filio verò Eberhardo Barbato, Tubingensis gymnasij, 1477. fundandi hortatrix. Corpus illius, Gutelstainiapud Carthusianos sepultum fuit: Sed inde Tubingam 1555. est translatum. Mortuo Ludouico: filius Eberhardus lucentius sub cura matris vixit. Deinde, sub tutela patrui Vlrici. Etsi hoc Gabelcouerus magis posterius factum autumat: quando Ludouicus frater eius maior ennis 1457. obierit: matre iam 1452. Alberto Austriaco, Friderici 3. fratri nupta. Et secunda nuptia. Eberhardi Barbati educatio.

Pædagogum habuit Ioannem Nauclerum Tustingensem: qui post hæc præpositus Ecclesiæ Tubingensis factus est. Sed non permissus est Eberhardus à nobilibus, Rectoribus suis, latinam linguam discere: dicentibus, ei maternam linguam sufficere. Eius verò neglectæ ipsum postea pœnituit: & culpam hanc suis illis Aulicis opprobrauit. Dociles alioqui felicitate ingenij erat: legendi & scribendi facultatem promptè arripuit. Egregiè verò arma didicit tractare, equitare, venari, aucupari, saltare &c. Iuuenibus eorundem studiorum delectabatur: nec perinde senioret consiliarios curabat. Industrius, excitatus, agilis: æqualibus in omni ætate equestri, & aulico decoro, superior. Cùm autem corpore non magno, nec ita magnis viribus, esset: nimijs, aut etiam intempestiuis laboribus, valetudini officiebat: quod secutis temporibus, varia infirmitate sensit. Quantus verò Princeps, quantâ sapientia, quanta bonitate euaserit: suis locis satis clarebit. Frater eius Ludouicus, natu maior erat: sed Auraci obijt 10. Nouemb. 1457 anno suæ ætatis 19. quem Gutersteinum sepulcro texit. Tunc vnicus remansit hæres, Comes Eberhardus, regionis paternæ. Eam quoq; nondum tutelæ annos egressus, regendam apprehendit: at firmata ætate vir factus, seuerè vitæ, ac principe dignæ, cultor euasit. Latina lingua neglectio, apud nobiles. Fratris illius Ludouici mors.

Epita-

Epitaphium in oppido VVila.

Hie ligt begraben der ehrſam Veſt Albrecht von Crailsouw/genannt Pfeffinger: vnnd der ehrſam Herr Hans/deß vorgeſchriebnen Albrechts Sohn/ der da war ein Dechant zu Speir/zu allen Heiligen. 1450.

Bebenhuſa. *Priuilegia Bebenhuſanis confirmauit Cæſar Fridericus* 1450. *Septemb.* 23. *Regni ſui* 11. *anno. Datum Neuſtadij.*

Vtonis VVilera Monaſterium. Staimij nobiles. *Conditum eſt Monaſterium Eremitarum S. Auguſtini, Vtonis VVilera,* 1450. *à tribus nobilibus de lapide (Bruſch. teſte) Bertholdo, Conrado, & Ioanne, equitibus auratis: qui in eodem ſepulti iacent, cum vxorib. ac liberis ſuis. Obijt Berchtoldus* 1473. *& habuit duas vxores,* 1. *D. Clementiam à viridi monte.* 2. *D. Oſannam Thiminam: ex qua natæ ſunt duæ filiæ.* 1. *Chunigundis, quæ Neideckero cuidam.* 2. *Roſina, quæ VVilhelmo à Rechberg, nupſit. Situm eſt, cœnobium hoc trans plumarium lacum, infra celebratiſſimum Sueuiæ montem Puſſium (olim, ſueuum) medio ferè, ſed non recto itinere inter Riedlingam & Biberacũ. Gubernatur à Monacho, quem Priorem vocant. In Buſſito autem monte, præclara eiuſdem nominis arx eſt, Baronum VValdpurgenſium.*

Puſſius mons.

Mahometes II. *In Turcia, Rex VII. numeratur MAHOMETES II. Amuratis F.* λειμὶς τοῦ ἀναξολικῆς τῶν χριστωνύμων βασιλέως. *Anni ei dantur* 32.

IVNIORVM COMITVM VVIRTEMBERGENSIVM TVTOR, VLRICUS Adamatus. Huſſitica doctrina, Auguſtæ. Gamundiæ Magiſtratus. Margareta, Comitis Vlrici Adamati vxor. Friderici & Leonoræ, Romæ coronatio Imperialis. Ibi quædam de ritu talis coronationis. Amplificatio Stutgardianæ Vrbis. Leonhardus Langenmantel Auguſtanus. Prædicatio pœnitentiæ per Ioan. Capiſtranum. Caput aquilæ Romanæ Orientale, à Turcis amputatum. Ioannis Dociani ſcripta, de Imp. vltimo Conſtantino.

CAPVT X.

Ludouici & Eberhardi tutor, Vlricus VVirtemberg. *ANno* 1451. *Feriâ* 5. *poſt Vlrici, erant Comites VVirtembergenſes & Mompelgard. duo minoris ætatis fraterculi, Ludouico nati, Ludouicus & Eberhardus: eorumq; tutor, VVirtemberg. Comes Vlricus: qui nomine illorum, partes quaſdam fluminis Nicri apud Tybingam piſcandas, certis hominibus hæreditariò locauit: precio* 18. *obolorum Tybingenſium, hebdomadatim ſoluendorum.*

Albert. Marchio, hilariter Norib. *Noribergæ circa hoc tempus ſociale haſtiludium eſt actum, à Marchione Alberto, cum patricijs eius vrbis: beneuolentiæ mutuæ, poſt pacem conſtitutam, alendæ causâ (præſente ipſius vxore, & Gynæceo) choreaq; honorificè & hilarè ductæ.*

Hoc, melius, quam ſuperiora. *Epiſcopus Auguſtanus, Petrus Schawenbergius, accuſatis ciuibus ad Papam, conatus eſt eis varia imponere vectigalia & tributa: ſed fruſtrâ. Idem Româ ſecum indulgentias attulit, pro nóxis & pœnis. Sed qui frui vellet: cogebatur quiſq; dimidium viatici Romam in Gazophylacium mittere. Ita vicies mille Floreni collecti ſunt.*

Indulgentiæ lucroſæ.

Hußitis locus Auguſtæ conceſſus. *Cùm circa hunc annum, Hußi doctrina apud complureis in Vrbe Auguſtana, radices egiſſet (Gaſſaro commemorante) porticus propè Monaſterium D. Vlrici (quo loco adhuc hodie etiam euangelicæ conciones habentur) ampliata, & hoc anno Hußitis ciuibus ad conciones ibi habendas conceſſa, eſt: neſcilicet Templum ipſum ea re pollueretur.*

Rempfina. *Cella Rempfina de Stain, legauit Parthenoni Stettenſi* 2. *ſolidos obolarios Hechengenſis monetæ. Sigillauit* der fromme Veſt Conrad Schenck von Stouffenberg.

Conſules Gamundiani.

Gamundiæ Magiſtratus. 1451. *Conſul Remboldus Funccius. Prætores, Ioann. Rauch, Laurentius Liebermannus.* 1452. *Cos. Petrus Otho. Pr. Ludouicus Feierabend, Ioannes Maierhofer.* 1453. *Coſ. Ioan. Remboldus Func. Pr. Ludouicus Herrer, Laurentius Lieberman.* 1454. *Coſ. Caſpar de Yckingen. Pr. Ioan. Maierh. & Petrus Otho.* 1455. *Coſ. Ludouicus Herrer. Pr. Ludouic. Feierabend, Matthias de Lauben.* 1456. *Coſ. Caſpar de Yckingen. Pr. Ioan. Rauch, Henricus Cæſar.* 1457. *Coſ. Lud. Herrer. Pr. Salomon Zeiſelmyller, Matthias de Lauben.* 1458. *Coſ. Caſp. de Yckingen. Pr. Ioan. Rauch, Ioan. Herrer.* 1459. *Coſ. Lud. Herrer. Pr. Ioan. Zeiſelmyller, Henr. Kauter.* 1460. *Coſ. Caſp. de Yckingen. Pr. Ioan. Beſſerer, Ioan. Bletzger.*

Vlrici Amabilis vxores. *Obijt circa hoc tempus D. Eliſabeta, Comitis Vlrici VVirtembergici coniux. Poſt eam ipſe Margaretam Sabaudam duxit, viduam Palat. Electoris Ludouici. E quo coniugio, inter Palatinas.*

latinatum & VVirtembergiam, postea multum incommodi accidit. Margareta haec nupta fuit. 1. Andegauensij Ludouico. 2. Ludouico Palat. fratri Friderici. 3. VVirtembergensi Comiti Vlrico.

Halæ Sueuicæ, in fano S. Michaëlis.

Anno 1451. pridie S. Martini, obijt Ioannes Schvvab: Anno 1465. pridie omnium sanctorum, Georgius Schvvab. Anno 1498. die sabbati ante Michaelis, nobilis vir obijt, Fridericus Schvvab. Anno 1579. die Veneris ante Iudica, nobilis vir Georg. Schvvab. Schvvabij Hallenses.

In eadem vrbe Michael Senffe senior, Annam Nenningerinam 1450. duxit.

IN FANO NVRTINGENSI.

Anno Domini 1451. Starb Herr Caspar Spät: dem Gott gnedig sey. An. 1461. Junckher Dieterich Spät. Spati.

Anno 1452. Fridericus Cæsar, cùm splendidissimo apparatu Italiam ingressus est: quẽ Venetæ, multarumq; aliarum Vrbium, legatio, excepit perquam honorificè: officia suæ cuiusq; Reipubl. amicè offerens. Erant cum illo Bohemi proceres, Vngari, Sueui, alijque Germani, animis promptissimis. Inter Sueuos fuêre, Comes Fyrstenbergius Henricus, Comes Montefortius Hugo: præcipui ciuitatum viri, Augustani Memmingenses, Reutlingenses, Esslingenses, VVilenses, Campidonenses, Lindouij. Cùm Senas venisset: sponsa ad eum deducta est, filia Regis Portugalliæ: puella sexdecim annorum, longè speciosissima, absque fuco. Nauclerus sic describit: Virgo, staturâ mediocri, læta fronte, nigerrimis atque illustribus oculis, ore paruo, genis ad gratiam rubescentibus. Friderici Cæsaris in Italiam profectio. Sponsa ei Leonora, oblata.

Accessit deinde ad Vrbem Romam Cæsar, cum copijs suis valdè numerosis. Priusquam autem ingrederetur: vnam noctem, vt moris, extrà in tentorio castrisque commoratus est. Postridie ingredienti ensem prætulit quidam Bapenhaimius. Ingressus die Martij nono Maxima cum pompa: & veniens ad Basilicam D. Petri, à Pontif. Nicolao, sedente in eburneo & aurato solio, circumstantibus Cardinalibus, exceptus est amanter, tanquam filius. Fridericus, & pedes ipsius osculatus est, & grande pondus auri obtulit. Postridie à Papa est cum sponsa vnctus & coronatus, in Beati Petri ecclesia, in Regem Longobardorum ferreâ coronâ. Sic nominatur, licet aurea sit. Debuisset Modoëtiæ hanc accipere: sed locus tunc non erat salubris. Postero die, iuramento ipsi Ecclesiæ defendendæ obstrictus, coronâ Imperij, ipse & Domina Leonora, ornatus est. Also ward er zum Keyser gemacht / mit der zarten münniglichen (vt Argoratenses Chronica loquuntur) Königin. Ritus omnis, qui in tali actu vsurpatur, copiosè descriptus legitur lib. primo. Rituum Ecclesiast. siue sacrarum cæremon. S. S. Ecclesiæ Romanæ: & inde lib. 29. Fasciculi Mutij. Bappenhaimius, ensifer. Fridericus, & sponsa eius, à Papa Roma coronati.

Futuri Imperatoris introitus in vrbem, tanquam triumphantis. Ingressus candidati in vrbem Romam.

1. Duo equites, vexilla duo Cæsarù portantes: alterum, S. Georgij (quod ad Sueuorum pertinet custodiam) aquilæ verò, alterum.
2. Cæsaris cohortes armatæ.
3. Nobiles proceres, & togati eius.
4. Oratores (ὁι πρέσβεις.) Regum & Principum.
5. Rex Vngariæ & Bohemiæ, Ladislaus.
6. Præfectus Vrbis, & Senator.
7. Marescalcus, gladium præferens.
8. Cæsar, solus equitans.
9. Prælati, Consiliarij & proceres, inermes.
10. Ante Vxorem, nobiles & prælati.
11. Matronæ, Virgines, pedissequæ.
12. Augusta, & circa eam equitantem pedites multi.
13. Ecclesiasticæ copiæ, pompam claudentes.

Supra Cæsarem portabatur Baldachinum, id est, vmbella. Camerarius illius, pecuniam in populum spargebat. Baldechinum.

Iusiurandum futuri Imperatoris.

Ego N. Rex Romanorum, adiuuante Domino futurus Imperator, promitto, spondeo, & pollliceor: atque iuro Deo, & beato Petro: me de cætero protectorem atq; defensorem fore summi Pontificis, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in omnibus necessitatibus: eius custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura, ac ius: quantum diuino fultus adiutorio fuero, secundum Iuramentum.

scire & posse meum, rectâ & pura fide. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Coronatio, vbi Pontifex dedit Friderico.

Coronatio Imperatoris.

1. *Sceptrum, signum Regiæ potestatis.*
2. *Pomum rotundum, ad significandum Imperium Sphærici terrarum orbis.*
3. *Ensem, id est potestatem tuendi bonos, & puniendi malos.*
4. *Coronam auream in caput, pretiosissimis distinctam gemmis.*

Coronatio D. Leonoræ.

Coronatio Imperatricis.

Officio nostræ indignitatis (inquit Pontifex) Imperatrix solenniter benedicta, accipe coronam Imperialis excellentiæ. Quæ licet ab indignis, episcopalibus tamen manibus, capiti tuo imponitur: vt, sicut auro & gemmis redimita enites: ita & interius auro sapientiæ virtutumque gemmis, te Omnipotens decorari concedat: quatenus post occasum huius seculi, cum prudentibus virginibus, Sponso perenni, Domino nostro Iesu Christo, dignè & laudabiliter occurrens, Regni cælestis Aulæ ingredi merearis tantam: eodem Domino nostro Iesu Christo auxiliante: qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, &c.

Equitum auratorum creatio.

Dedit Papa vexillum Imperatorium quoque Friderico. Hic post prandium, in ponte Tiberis, ex Proceribus & nobilibus, amplius centum (Mutio, trecentos) equestribus honoribus, gladio Caroli Magni, decorauit. Nuptias postea Neapoli celebrauit. Tandem ex Italia, nullis insidijs, sed vbiq; summis honoribus, affectus, gloriosè in Germaniam redijt: Cùm etiam in munerando Ausones, perquam magnificus fuisset.

Frid. Imp. reditus in German.

Nuptiæ Landshutæ.

Eodem 1452. anno, cùm nuptias Bacchanalibus celebraret Landshutæ Ludouicus Bauarus: inter 687. Proceres & nobiles, Comes quoq; VVirtembergicus aderat Vlricus.

Stutgardiam immigratio Rusticorum.

In VVirtembergia, quoniam flammis vehementer perdita erat: agricolæ, quibus aliquid reliqui à fortuna belli factum fuerat, Stutgardiam migrarunt, ius ciuitatis adepti. Itaque non sufficiente spacio veteris oppidi suburbium S. Leonhardi (sic vocatum de nomine Templi parochialis ibi) ædificari cæptum est. Nondum autem satis spacij comparato: alterius accessio facta est suburbij: quod appellatur, Turnicracker. Hæc ita successu annorum creuerunt: vt iam bene magna vrbs sit Stutgardia: cùm antehac paruum & vilius oppidum fuisset. Nostro tempore, pulchritudine & splendore ædificiorum egregiè proficit.

Hinc, suburbij Leonhardini origo, & Tornea-mentarij.

Vlmensium interdictum.

Vlmenses circa Dorotheæ diem, suis ciuibus interdicebant: ne quid commercij, nec emendo, nec vendendo, cum Augustanis haberent. Nescio, quid offensionis fuerit: sed certè non vltra semestre consistere potuit.

Langemantel. Radavv.

Consul tunc erat Augustæ Leonhardus Langenmantel Radawer: *nomen habens à vico pago* Radaw / *quem possidebat. Vir strenuus erat: qui 1450. nomine Augustanæ ciuitatis, circiter 250. equitibus subsidio cæterarum liberarum Vrbium missis, præfuit. Aliquoties consulatum gessit, sæpeq; maximas legationes, Reipup. nomine obiit.*

Conflagrauit eodem anno Orchestra Augustæ, siue chorealis domus: nec non Prytaneum patriciorum, Der Geschlechter Stuben: *quia ambo ædificia, inter se vicina erant.*

Eodem, transactionem cuiusdam controuersiæ fecerunt, D. Albertus de Rechberg, & Comes Oetingensis Vlricus arbitri.

Senfftij.

Helæ, nobilium, qui à sale nomen habebant, iam diu alij Sulmaisteri erant dicti: alij verò, Senfftij. Nonnulli, etiam Marderi: quidam, Petereri: aliqui denique, Ravvenij. Omnes fuerunt ex eâdem familia: & ideo, eorundem Insignium. Quæ primò nullum Monocerotem, deinde Monocerotem sine pedib. habuerunt: postea verò, à Burcardo Senfftio, qui 1457. obijt, pedes additi sunt. Hoc verò 1452. anno, nomen Sulmaisterorum cum vltimo Sulmaistero Vlrico desijt. Ita nomen Senfftiorum à Sulburg remansit, & remanet.

Obijt 1452. nobilis vir, Henr. Schilling. *Sunt sepulchra Schillingorum, in oppido Neiffa.*

Bebenhusæ obijt Iohannes de Lustnovv, armiger. In cæmeterio sepultus.

Capistrani conciones ad pœnitentiam.

Ioan. Capistranus Aprucius Franciscanus, & hoc anno & sequenti legitur, hinc inde per Germaniam cõcionatus esse: vt homines pœnitentiam agerent, propter vim Turcicam auertendam. In Vrbe quidem Misena (teste 2. Annal. G. Frabricio) de Pinna domus in foro verba fecit: habens Augustanum quendam Christianum nomine, interpretem. Solebat horas duas concionari, vir eloquens: interpres, etiã diutius. Alueolos, tesseras, chartas, quocunq; veniret, in ignem conijciebat. Contra Turcas, qui in Thraciam duxerant, animabat populum. Augustæ equidem in loco, qui nuncupatur Fronhoff / *8. dies cõcionatus est: virũ & fœminũ vtrisq; seorsim auscultãtib. Vesperi, reli-*

quijs

quibus S. Bernhardini (Senensis, opinor, à Pontif. Nicolao Canonizati) tangebat homines ægros: quorum quidam feruntur sanati esse. Effecit, vt tabulæ aleatoriæ, chartæ lusoriæ, & carpenta, ibi quoq; in Fronhofio cremarentur.

Obijt decimo peregrinationis anno suæ, Villaci in Carintia (rediturus in Italiam) & illic in Franciscano cœnobio tumulum inuenit. Obitus illius.

DE OCCASV IMPERII ORIENTALIS.

In Oriente, res pessimè se habebant. Nam hoc tempore Constantinopolis amissa est: quam Mahometes 2. sæuissimè expugnauit. Plerique dicunt 1453. anno: quidam verò 1452. Cum quibus facit Gerhardus Mercator in sua Chronologia. Nam captam esse intra dies Pentecostes, mense Maio: postquam pascha 9. April. fuisset. Sed 4. diem Kal. Iun. (29. Maij, quo capta est vrbs, die Martio) non incidere in festum Pentecostes, nisi 1452. anno. Tunc fuisse Indict. 9. Nam ipse Indictionis vno anno retrò pellit, contra communem vsum. Constantinopolis, à Turcis expugnata. Orientale Christianorum imperium, deletum. Annus eius captæ

SABELL. Ennead. 10. lib. 6.

Vetustissimum Græciæ Imperium interijt anno, ex quo Byzantij fuerat cœptum imperari, supra millesimum ac centesimum, primo & nonagesimo. In quo subit illa reputatio: à Constantino, Helenæ filio, illud inchoatum: in Constantino, qui eiusdem nominis Matrem habuit, defeciſſe. Fuit idem annus quinquagesimus secundus, supra millesimum ac quadringentesimum humanæ salutis: tristis ad recordationem, ob tanti Imperij excidium. Alienatio nobilissimæ vrbis, cùm cæteris gentibus fuit grauis: tum Venetis Genuensibusq; grauissima: quibus cum Byzantino adempta videbatur omnis Ponticæ Scythicæq; nauigationis facultas. Κύκλος illius Imperij.

Auxerat vrbem, augustioremq; reddiderat, Constantinus M. Imperij vnâ parte huc translato. Ideo ob frequentem Romanorum cultum, pars Thraciæ multò maxima, ROMANIÆ nomen adepta. Sic hodie nuncupatur maritima eius terræ ora: ad Bosphorum, propontidem, & Hellespontum, obuersa: Hæc, Sabellicus. Romania, pars Thraciæ.

Interijt autem tunc Imp. Constantinus: qui antea quidem sæpe fortiter cum Turcis conflixerat: Heracleâ verò amissa, animo conciderat. Tunc in dispoliatione vrbis, ne monumenta quidem Imperatorum, atque adeò Constantini Magni, inuiolata mansêre: sed spe auri euersa & aperta, ossaque disiecta. Hæc enim verba, in quodam M. Script. Græco reperi. Constantini Imp. interitus. Sepulcrorum direptio.

ἐκινήθησαν, καὶ ἐντεῦθεν ἄνω, ἕως ὀστᾶ αὐτῶν. Item, οἱ Τοῦρκοι, ἐλπίσαντες εὑρήσειν ἐν αὐτοῖς τὸν ἐξ ὑφάσματος χρυσοῦν τὸ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων, τὰ λείψανα πείσαντα, οὐ μέσῳ πόρπας πατησάντων.

Voluit ante obsidionem vrbis, Mahometes ducere Chunigundem, Friderici 3. filiam: sed dissuasum est. Et si processisset: Constantinopolis salua mansisset. Vide Cuspin. in Austria. Missi etiam ab Imperat. Constantino legati ad Papam de auxilio ferendo, repulsi sunt: quòd Græci à Concilij florentini vnione discessissent. Cætera, multa & magna, de amputatione huius aquilini capitis, legantur in Turco Græcia nostra: & 8. libro Laonici Chalcocondylæ. Adijciam propter studiosos lectores quædam ex fragmentis Ioannis Dociani, quæ manuscripta superioribus annis legebam. Hunc verò Λαονικὸν video, pædagogum fuisse illustrissimarum in Aula Imper. Constantini puellarum: vt, Helenæ decennis: quæ, filia Imperatoris fuit. Docuit Atticam, seu puram linguam, suas discipulas: proscripsit eis argumenta exercendi eruditè stylum. Scripsit & alia. Vidamus quædam. Chunigundis, Friderici Imp. F. Docianus, Helenæ Præceptor, Filiæ Imp. Constantini.

1. Encomium Imperat. Constantini vltimi: qui Turcas vicerat, & Patras eis eripuerat. Constantinus.

Τῷ παυσυχιτάτῳ καὶ ἀγίῳ ἡμῶν αὐθέντῃ, πυρὶ Κωνσταντίνῳ παλαιολόγῳ.

Οἵᾳ τῷ μεγίστα τῶν σὸν πράξεων, βασιλεῦ τῶν Ἑλλήνων, ἐμαυτὸν δόντ' ἐγκώμιον, καὶ τὴν πεφευγυῖαν τὸ λαμπρὸν, ἐπιχεῖν, καὶ προσθεῖναι: ὅτ' αὐθις τῷ τῆς ἐμῆς παιδείας ἀλαμινῷ καὶ ἀμέσῳ, τῆς προθυμίας τὸ σιγᾶς ἀκριβέστερον ἐνάψῃ τὸ σύνταγμα.

Palæologorum nomen.

εἰ τὸ ἀρχαιότητι πᾶν λιχρίρον, κἀλλείμεν: τὸ παλαιὸν δὲ, τῶν ἀρχαίων κἀλλεσιμώτερον: λέγω δὲ ὧν ὕλην τῶν ἐπ' γῆς πραγμάτων, σιβαρωμώτερον: ὁρῶμεν τῇ ἀξίᾳ τὴν πλῆσιν ὄντως σὺν ἡσυχίᾳ.

Constantinopoleos laus.

Βασιλεῦ μὲν ἅπασῶν πόλεων, ἀρίστη καὶ φιλορετάτη τυγχάνει πατρὶς: τὸ λαμπρὸν καὶ περίφημον ἐπὶ γῆς πράγμασι καὶ ὄνομα: ἢ χρῆται νῦν ὑφ' ἡμῶν: τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἔρεισμά τε καὶ φύλαγμα: ἅλιος ἄλλος οὐ πείσῃ, τῶν τῆς οἰκουμένης πεφευγάσων καὶ νοσμῶν πόλεων.

2. Προσφωνηματίου, gratulatio ad Constantinum, nuper ad Imperium euectum, de rebus benè gestis: & fausta precatio in futurum: deniq; sui commendatio. Constant. Imp.

Theodorus Porphyrogennetus.

3. *Gratulatio Dociani ad despotam Theodorum, cùm in Constantinopolin aduenisset, Inscriptio* est. Τῷ πρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ, θειολάρῳ τῷ πορφυρογεννήτῳ. *Adhuc erat illa, de qua in 2. parte diximus, domus purpura: in qua Augustæ liberos parere solebant.*

Asanes Demetrius.

4. *Consolatio ad Demetrium Asanem, de morte trium filiorum: quorum duo, à Barbaris occisi: tertius, in florente ætate mortuus, vxorem & infantes reliquerat. Secundus filiorum. Alexius* fuerat, χυτῆς τὴν ψυχήν. Inscriptio. τῷ κυρίῳ δημητρίῳ, τῷ ἀσανῇ.

Moschus.

5. *Ad virum doctum, Moschum.* Τῷ πλήρει λόγων συνέσεως καὶ σοφίας κυρίῳ τῷ μόσχῳ.

Puella. Helena fortasis.

6. *Gratulatur quædam puella reditui Imperatoris: quem optent omnes: nempe* οἱ σεπτοὶ ἀδελφοί, ἡ συγκλητος πᾶσα, ὁ βασιλεὺς ἱεράτσυμα, καὶ ὁ λαὸς ἅπας τῶν ῥωμαίων.

Helena, Constantini filia.

7. *Gratulatio filiæ ad Imperatorem de rebus benè gestis: præscripta discipulæ à præceptore Dociano. Ponitur enim* τῇ λομιανῇ ἐν προσώπῳ τῆς αὐθεντοπύλας, deß Fräwleins.

Τολμῶσα ἡ δούλη τῆς ἁγίας βασιλείας σου, λέγουσά μοι ἅγιε, ἠθέλησε ἀναφέρω.

Χαίρατε νῦν, ὡς ἀληθῶς νικηποιὸς ἅμα καὶ εἰρηνικὸς σὺ τοῖς σοῖς ἐπανιὼν βασιλείοις, ἃ γὰρ μοι καὶ πρότερα διεπέσων. Χαίροις, ὁ λυπερὸν ἡμῶν φάος, καὶ τερπνὴ θυμηδία, καὶ ἀγαλλίασις. Χαίροις γαλήνιον καὶ περίφημον πρόσωπον τῆς σκηπτοχρατείσης καὶ τῆς τῆ πίλοσος γῆς πορφυρὰ θεοφύτευτε, καὶ δοξαλῆς ἀγκυρα καὶ ἀγκάλιομα, &c. In fine. καὶ ὡς δούλη τῆς ἁγίας βασιλείας σου τολμήσασα ἀνέφερον.

Eadem Helena.

8. Eiusdem Dociani, ἐν προσώπῳ τῆς αὐθεντοπύλας.

Τολμηρῶς ἀναφέρω τῇ ἐν θεῷ βασιλείᾳ σου, ἡ προφιλής σοι δυγάτηρ, καὶ ὀπήτις. *Grata est pro beneficijs. Benè me instituendam curas:* ὡς συμβαίνειν σὺ σύνθεμ, πρὸς τῷ εἶναι, καὶ τῷ σὺ εἶναι τὰς ἀφορμάς λαμψιλὰς ὑπὸ τῆς σῆς βασιλείας νομίζεσθαι. *Pro honoribus Regalibus.* Tuæ Maiestatis beneficio, ἐν βασιλικῆς ἐγὼ περυπῆν ῥίζης καὶ βλάστης, λογογορεῖσθαι, περχυμένη πᾶσι τοῖς ὑπνικοῖς, βασιλικῆς τιμῆς τε καὶ προσοπωπείτ. εἰωθασ τὰ πρὸς δύναμιν ἄλλως σοι προσφερόμενα μὴ ἀπαξιῶν. καὶ θεῷ φίλον, τὸ κατὰ δύναμιν.

Ad eandem.

9. *Hortatio ad serenissimam virgunculam Imperatoriam Helenam, ad res discendas optimas.*

Inscriptio. τῇ πορφυροβλάστῳ αὐθούντο πύλας τῶν ῥωμαίων, κυρίᾳ ἑλένῃ τῇ παλαιολογίνῃ.

ὦ καὶ βασιλέων, οὐ τοῦθον γὰρ σοι προσιμιάσεσθαι, &c.

ἄρτι δὲ πᾶσιν τὴν λεπαιῖτ (σὺν θεῷ δ' ἐρῶδω, καὶ ἀγαθῇ προσοίᾳ) τὸν τέλεσον ἐπέβης σκοπὸν τῆς συμφερούσης ἀληθείας, &c. *Habes domestica exempla virtutis.* ὧ θειοτόκε μῆτερ, καὶ μυρίων κατακόμων χαρισάντων καὶ τιμῶν αὐτῶν: ὧν ἐχωροῦ πόθου δίκη σοφίας, ἔτων διδασκαλίας καὶ παραινέσεως, πρὸς τὴν πέπανσιν τῶν κεφῶν, καὶ ὀφρυῶν: ἀλλ' ὅπλον συμπαθείας γυναικῶν καὶ χρηστῶν παραδειγμάτων.

Mater Helenæ, fortasis Irene.

Habebat ipsa adhuc in viuis matrem, τὴν μητέρα καὶ βασιλίδα. *Sed, quod eius nomen fuerit, nondum certum habeo. Putabat Leontius Philoponus Hieromonachus, qui præcedentis anni mense Martio mecum erat, ei nomen fuisse* εἰρήνην. *Irenam. Dedecoratam quidem esse scribitur, in conuiuio cum filiabus & Gynæceo, ac dissectam, immanissimi Tyranni iussu. Sed aliud de ipsa nihil habeo.*

Palæologi hodierni.

De hodiernis verò Palæologis dubitabat Leontius, num essent ex Constantini vltimi genere. Qui tamen proximo mense Iulio ad me venerat, vir illustris (talem se perhibebat) Thomas Palæologus, asseuerabat: se ex ea familia esse. Quod intellexi, esse hac serie.

Ioannes ς Constantinus: qui cum Constantinopoli, vxore, & liberis, perijt.
Imp. ζ Andronicus —— Constantinus —— Manuel —— Thomas hic.

De patre testantes habebat Ducis Veneti Paschalis Ciconiæ literas.

Hortatio, vt puella illustrissima ingenium literis excolat.

Ne moueat te (addidit Helenæ Magister) cogitatio illa, quò minus discas: γυνὴ ἦμι, θ' ἁδρὸν εἰμι, ἄλχω μεγάλων ἐξεσίαν, εἰ γὰρ ἀγύρτας, καὶ τινας ἀχρείους, τὸ κτῆμα τῶν λόγων κοσμεῖ λαμψιλῶς: τῆς ἀνδρείας δὲ, καὶ μεγάλων θωμάτων, πόσον εἰκὸς, τῷ τῆς σοφίας χρήματι φαιδρυνθῆναι, καὶ δοξασθῆναι; *Admirati sunt senes, cùm in vrbe Nauplio esses anno superiore, videntes tuam* κοσμιότητα καὶ εὐνοότητα. *Ægrotasti, sed precibus Spartæ & Peloponesi conualuisti: quo tempore Turcicus Tyrannus mortuus est. Intelligo Amuratem 2. anno scil. 1450. Hac, de his hactenus.*

Laus eius.

VARIA HIC, BREVITER. HOHENZOLLERANÆ ARCIS REPAratio. Parochialis Ecclesia Hohenstauffæ. Multi per Sueuiam nobiles. Cœnobiolum Iaxti Anhusanum. Ioannis Reuchlini natiuitas. Turcarum clades ante vrbem Belgradum. Peregrinationes quædam ad Sanctos. Precum contra Turcas institutio. Reges Vngariæ Ladislaus, Cypri Iacobus Lusignanus.

CAPVT XI.

VVerda.

ANNO milleſimo, quadringenteſimo, quinquageſimo tertio. *Vlricus de Labar, præfectus Graiſpachi, erexit in monte ante oppidum Sueuicum Thonavverdam, quod è Bauaris ad Imperium deſciuerat, patibulum.*

Vlr

Wir Vlrich/ Graffe zu Wirtemberg/ Vormünder/ ꝛc. verſehen/ ꝛc. *Datum Stutgardiæ die purific. Mariæ, 1453. Vlmam verſus.*

Vixit hoc tempore nobilis, Marcus de Neuhauſen. Et Halæ Sueuicæ, Burcard. Senfftius.

Quidam, nomine Nicolaus ſcriptoris (aliter, Rummelius) Capellanus 10. millium martyrum in oppido Nyrtinga, deſcribendo 6. Idus Iul. abſoluit chronicon M. Ser. Hermanni Æduui, de ordine fratrum minorum: quod exemplar ego 1588. perlegi. Rummelius.

Bebenhuſæ 1453. obijt Iohannes de Halſingen, armiger. In 3. ſepulchro ſepultus.

Epitaphium maiuſculis literis circa Inſignia, zu Bautma bey Bracknang.

Anno Domini M. CCCC. LIII. obijt nobilis Comes Petrus de minori Clypeo, in die Philippi & Iacobi Apoſtolorum. In Clypeo, brachium: in cuius manu, gladius Turcicus: & infra brachium, ſtella circulo circundata. Zygeuner Graff.

Infra Clypeum, canis auritus recubans. Supra Clypeum, galea clauſa: cui inſiſtit gallus gallinaceus coronatus. Supra coronam, tres plumæ. Suſpicabar, cùm viderem: an non fuiſſet ex Zygeuis, de quibus antehac ſcriptum eſt.

Venetijs Hermolaus Barbarus naſcitur Maij 21. qui à 18. ætatis anno ſcribere cæpit. Hermolaus Barbarus.

Anno 1454. Maij 16. arx Hohenzollera, ante multos annos à ciuitatibus deſtructa, inſtauratri cæpta eſt, adiuuante Duce Alberto Auſtriaco, per Comitem Iodocum Nicolaum. Zollerana arcis inſtauratio.

Aſylum eſt in VVirtembergico oppido Neopyrgo: vt liceat ibi tutò verſari ei, qui cædem impetu animi (quaſi ἀυθόρμητον) fecerit ſex hebdomadas, & tres dies, &c. Huius priuilegij literæ petierant in magno incendio: ſed 1454. anno renouatæ ſunt.

Henricus, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratiâ, Epiſc. Conſtantienſis, & adminiſtrator perpetuus Curienſium Eccleſiarum, ad perpetuam rei memoriam, &c. Ipſe, conſentiente præpoſito, Decano, & toto capitulo, Conſtantienſis Eccleſiæ: Abbati & conuentui Adelbergenſi ſupplicantibus annuunt: Eccleſias parochiales, in Hohenſtauffen, cum capella caſtri Hohenſtauffen, atq; in Hochdorff & Vnderenſingen, cum earum pertinentijs (quarum ius aduocatiæ ac præſentandi, ab olim ad magnificum & generoſum Dominum Vlricum, Comitem de VVirtemberg pertinebat: & nunc iuſto donationis titulo, in hoc Monaſterium erat translatum) ſimpliciter & purè vniendas illorum ueſſitatibus ducent, annexuit & incorporauit: vt ſubditis ſuis, in animarum cura prouidere, hoſpitalitatem tenere, ſpiritualia & Archidiaconalia ſoluere, & alia onera ſupportare, poſſent. Actum 1454. Decemb. 14. Indict. 2. Hohenſtauffæ parochiales Eccleſiæ.

In quadam inter Rudolfum Ebingenum cum Kilpergenſib. & Hirſouienſes, de bonis in controuerſia, ante Iudices pagorum Kiebingen & VVurmlingen diſcutienda, ſequeſter vel arbiter erat Oſtertagus de Luſtnouv. Cuius nobilis antehac quoq; mentio facta eſt. Luſtnouius Oſtertag.

Hoc tempore, Ioannes de Rechberg (qui dudum ipſe, & Henricus de Iſenburg, bellum contra Rauenſpurgenſes occeperant) pagos aliquot circa Rauenſpurgum combuſſit: vt ſuperiorem & inferiorem Turingam: & quædam Heinkofæ, atq; Bikenhofæ: præterea 4. viros, cum Turingano ſano. Cæpit multos, & pecuniam ab eis extorſit. Voluit etiam Buchhornam occupare. Ibi duo proditores, in quaternas partes diſſecti. Pax poſtea inter diſcordes ciuitates & nobiles. Eiſenberg. Rauenſpurgenſes pagi.

Bebenhuſæ. Anno 1454. obijt Iohannes de Heſingen, frater Abbatis Reinhardi. Cui mori eius ſucceſſit 1466. idib. Septemb. vxor ſua, D. Mya Schenckin de VVirrenden. Iacent cum liberis ſuis in Eccleſia ante altare S. Mariæ. Heſingen.

Halæ florebant duo Conradi ex nobili familia Senfftiorum: quorum alter tunc præturam ibi geſſit. Senfftij.

Angel. Politianus in Italia 14. Iul. naſcitur, qui euaſit inſignis philoſophus, orator, & poëta.

Anno 1455. Comes Vlricus adificat Stutgardiæ Baſilicam mercatoriam: & ornat forum, quale hodie eſt. Cùm quædam diſſenſio eſſet orta circa tutelam Comitis Eberhardi (poſtea Barbati appellati) cuſtodiendus is fuit datus nobili Rudolpho de Ebingen, concreditâ ei Tubingenſi arce. Turbatione ſedata: Rudolphus poſtea vnus ex conſiliarijs Eberhardi factus eſt. Stutgardia. Ebingenus Rudolfus.

Viuebat VVilhelmus Schenck zu Oberſetzen. Item Diepoldus, Doctor Decretorũ, Abbas Monaſterij Adelbergenſis: qui hoc anno cõtulit beneficiũ plebanatus Eccleſiæ parochialis in Hohenſtauffen, honorabili viro D. Oſualdo Pellifico Gæppingenſi, Presbytero Conſtãtienſis diœceſeos. Præterea, Thomas Brenner Æneranus, presbyter Canonicus Schorndorffæ: Nicol. Schmid, ciuis ibid. Deniq; Albertus Alber Schorndorffenſis, artium liberalium Baccalaureus, iudex iuratus, & publicus notarius. Oberſetzen. Hohenſtauffen. Alber.

VVyrffelij, homicida. Duo fratres VVurffelij, Hainzius & Hanso, quia propter cedem infestabantur: dediderunt sese Lorchensibus in seruitutem, vt defenderentur. Sed cùm defendi non possent: Lorchenses eis alium defensorem quærere permiserunt, non tamen in damnum suum.

Anhusanum ad Iagstum cœnobium.

Anhusani cœnobioli expiatio. Transacto ciuitatum bello & quibusdam nobilibus, ob cædes in eo factas, ad spiritalem emendationē conuersis: cœnobioli Anhusæ ad Iagstum ordinis Paulini, ex ea expiatione fundatio facta est: cui etiam Bembergenses subsidium attulerunt. Idem Monasteriolum, postea incensum à seditiosis rusticis est.

Eßlinga. Eßlingæ, die Sancti Conradi, Carmelitanum deflagrauit Monasterium. Sed postea est restitutum.

Reuchlinus nascitur. Ioannes Reuchlinus Pforzensis (Græcè καπνίων) nascitur 1445. Decemb. 28. Hic linguam Hebraicam & Græcam, præcipuus in Germaniam intulit. Adiuuit & Rudolphus Agricola.

Schorndorff. Illustris Comes Vlricus, transegit Schorndorffij cōtrouersiam: quæ erat inter Abbates, Lorchensem & Alchingēsem, ob decimas in vicis Vrbach & Bliderhusen. Die lunæ post Othmari 1455.

Mindelhaim. Mundelshaimi maius Templum, hoc anno extructum, & beato Chiliano dedicatum, est.

Cometa. Anno 1456. toto mense Iunio, magnus Cometa in oriente conspectus est. De quo in Rauensperg. Chron. Es erschien da ein neuwer wunderbarer Stern: der gab ein sprätz oder schein/ als lang/ als ein Wießbaum.

Cruciatæ prædicator. Legatus quidam Roma veniebat Augustam, crucis prædicator contra Turcas. Qua signati complures, in Vngariam versus descenderunt: verùm nullo hoste viso, miserè redierunt, sed non omnes. Attamen Mahometes hoc anno Belgradum CL. millibus bellatorum obsedit: qui, Capistrano (ad quem multi se studiosi aggregauerant) de alta turri milites cohortante, & crucis signa vibrante: ingenti prælio, & suorum damno, ab Ioanne Huniade victus & fugatus est. Institutum ideo fuit, 6. Aug. quotannis celebrandum Festum transfigurationis Christi. Vterq; pòst, eodem anno mortuus est. Huniades & Capistranus.

Belgradi, Turcæ superati. *Festum nouum.*

Ladislaus, Huniadis. Occidit mox Vlricum Ciliæ Comitem, inimicum paternum, Ladislaus Huniadis F. agens ætatis annum 24. Ideo sequenti anno, vnâ cum fratre Matthia carceri mandatur, & capite die 3. pòst mulctatur, in vrbe Buda. Matthias verò, adolescens 15. annorum, cùm idem supplicium expectaret. 22. Ianuar. 1458. ad gubernationem Regni Vngariæ vocatur: cùm pro liberatione eius, ab Vngaris 50. millia Aureorum data essent. Ecce περιπέτειαν insperatam, à desperatione & ignominia, ad salutem & honorem.

Matthias, Vngariæ R. insperatò.

Eodem 1456. A. Vlricus, & cognatus eius Lud. VVirtembergici, inter alios Consiliarios & ministros, etiam Iodocum Nicolaum, Comitem Zollerensem, habebant, jren Oheimen.

Peregrinatio Orendesalensis. His temporibus, & antè, circa Halam Sueuicam, peregrinationes fiebant ad Orendesalum Schuppachiumque: quorum hoc, ad oram: illud, ad Salam in comitatu Hohenlohensi. Originem habuerunt ab Anachoretis: qui initiò sibi cellulas ibi fecêre. Hinc superstitio religionis ergò eò peregrinandi, nata est: præsertim illis, qui surdi erant, Orendesalum versus: Schuppachium verò, fortasse propter diuam virginem, eius loci patronam. Vbi parua quoque arx Reiffensteinum, à nobili Reiffenstainiæ gentis viro, condita est. VVideman.

Schuppachiana. *Reiffenstain.*

Alperspach. Alperspachensi cœnobio Fridericus Imper. priuilegia & iura sua confirmauit: immunitate insuper data à vectigali: quotiescunque vinum, frumentum, & fructus, ad sui sustentationem importarent sub mulcta transgressorum magna. Neustadij quarta Feria post Laurentij: imperij eius anno 5. Regnorum 17.

Lorcha. Transactio quædam sigillata est die Veneris post Vlrici à VVirtemberg. Comite Vlrico, controuersiæ: quæ fuerat inter Lorchensem Abbatem, & Comitis Ministros fideles, viros nobiles. Dom. Conradum seniorem, & Conradum iuniorem, Frares, Dominos Lympurgij, hæreditarios pincernas.

Gaisberg. Angela. Literas dedit VVilhelmus, Comes Oetingensis, de transactione quadam inter Abbatem Lorchensem Volkantum: & honestam matronam Engelam Gaisbergerinam, D. Rudolphi de Baldeck equitis viduam. Actum Schorndorffæ.

Zollern. *Herter.* *Fyrst.* Viuebant tunc, Ios Niclas Comes Zollerensis (mentio cuius supra facta est) & VVilhelmus Herter de Hertneck: sponsor ab eo datus de quadam pecunia, nobili Conrado de Fyrst. Viuebat & Baltasar de Neuneck.

Nur ein-

Nurtingæ. Anno Domini M. CCCC. LVI. am Freytag vor S. Michels Tag/ starb der from̃ vnd vest Vlrich von Sperberseck: dem Gott G. vnd Barmh. S.V.

Herrenalbæ. 1456. obijt 4 Nonas Nouemb Domina Agnes, Comitissa de Eberstein, vxor D. Friderici, Comitis de Helffenstein.

Vlmæ, die Mercurij post Martini, obijt Ludouicus Krafft, dictus VVis Ludwig Krafft. Krafft.

Anno 1457 Indict. 5. Dominicâ assumpt. Mariæ (sed & prius) per literas poposcit dotem Vxoris suæ (Margaretæ Sabaudæ, antebac Ludouico Palat. nuptæ, matris Philippi) à Friderico Palatino, VVirtemberg. Comes Vlricus. Dotis postulatio.

Eodem anno, Febru. 20. Horbæ Ludi magister & Notarius erat publicus, Augustinus Bettinger. Testes in quodam negocio erant: oppidum Sultzense aliquando à VVirtemberg. Comitibus Ludouico & Vlrico, obsessum fuisse: Abbatiq; Alpelspachensi Hugoni, aliquot tauros in monte Sultzbergio prope Alpelspachum abactos, & in castris mactatos. Item, quòd nobilis vir, Albertus Neuneccius, Dornsteti præfectus, ceperit quendam Alperspachensibus subditum: & Dornbainin custodiam dederit: quem Abbas Hugo inde eripuerit. Neuneccium igitur impetum fecisse in lapideã iuxta Dornbainum domum: ac præfectum cam se uis abduxisse, &c. Inter testes erant, Georgius à Brandeck. Iodocus Kerner, presbyter & Decanus sacelli Horbensis: Ioannes Hanouius, Dornbainensis Ecclesiastes. Horbæ schola. Sultz. Dornbain. Brandeck.

Legatus quidam Româ venit Augustam, & abinde in Germaniam: qui præcepit nomine Papæ (is, Callistus 3. erat) singulis mensibus die Sabbati, supplicationem cum crucibus (ein Creutz gang) faciendam. Ac tempore pomeridiano inuitabantur homines ad precandum, sono campanæ. Qui ter orationem Dominicam recitaret: multum indulgentiæ accipiebat. Fusa tunc fuit campana magna (apud Augustanos) S. Mariæ: & vno mense post, magna campana ad S. Vlrici. Supplicatio, à Papa indicta.

Eiusdem anni mense Ianuario, Sigismundus Mynsterinus, Monachus ad D. Vlricum, Chronicon suum Germanicũ, de primordijs Augustanæ vrbis, & Episcopis eius, Sanctis & Templis, satis Monasticè (inquit Gassarus) scriptum, senatui dedicatum obtulit: ac 30 fl. pro munere accepit. Quod postea 1522. à Melchiore Rammingero, Augustæ impressũ est. Libri dedicatio.

Eodem anno celebrati sunt ibidem hastici ludi à viciuis nobilibus. In quibus optimè omnium pugnarunt. Osualdus à Thierstain Comes, & Hartmannus Sultzerus ciuis: vir etiam in omni armorum genere exercitatissimus: & in multis Germanorum principis aulis versatus. Torneamentum Augustæ. Sultzer.

Lauingæ in foro ædificata est aulica turris: imaginem Alberti M. & aliorum, habens: vt dudum scripsimus.

Bebenhusæ. Anno Domini 1457. 15 Kal. Febru. obijt Hainricus de Halsingen: Monachus & Sacerdos, Procurator in Roseck. Sepultus in 6 sepulchro. Halsinger.

In Monasterio Dominorum Albanorum.

Anno Domini M. CCCC. LVII. obijt emeritus Armiger Antonius de Gærtringen: cuius anima requiescat in pace. Insignibus, duæ falces insunt erectæ, dorsis inter se obuersæ. Herrenalbæ. Gærtringer.

Sindelfingæ. A. 1457. die S. Hilarij (idibus Ianu) obijt Magister Hainricus Tegen, Decretorum Doctor, Præpositus quondam huius Ecclesiæ: Cui successit nepos Ioan. Tegen, sacrorum Canonum Baccalaureus.

Halæ Sueuorum obijt Burcardus Senfftius: qui in suis Insignibus, monoteroti pedes adiunxit, quibus hic antea caruerat. Senfft.

In Vngaria & Bohemia Rex erat Ladislaus, adolescens 19. annorum. Hic fuit Cæsaris Alberti postbumus filius: natus ex Elisabeta, Sigismundi Cæsaris filia, & ab Imp. Friderico educatus. Antea fuerat Huniadis filius Ladislaus, iussu eius obtruncatus: & frater eius Matthias, in captiuitate, vt suprà scriptum est. Iam verò, hoc 1457. anno, Rex Ladislaus, dum se ad nuptias, cum Margareta, Caroli 7. Franciæ Regis filia, celebrandas parat: Pragæ circa festum S. Martini moritur: veneno, vt dicebatur, extinctus. Ita magni principes, varijs etiam ipsi subiecti iunt calamitatibus. Ladislaus, Vngar. R.

Cypri Regnum hoc 1457 anno Iacobus, Ioanni Regi ex concubina natus, iniquè obtinet, ope Ægyptij Sultani: Carlottâ, & coniuge eius Ludouico Sabaudo, expulsis. Catharinam deinde Venetam duxit, Marci Cornarij patricij filiam, firmandi Regni gratiâ. Quam Catharinam cùm Senatus Venetus filiam sibi adoptasset: Rexq; Iacobus, & filiolus eius, mortui essent: Insula Cypri à Venetis occupata est. Cypri Rex Ioannes.

Hic Lusignanæ familiæ finis fuit. Vide sup. lib. 6. cap. 4. Lusignana familia, extincta.

VVERDÆ DANVBIANÆ OCCVPATIO. COMITVM ALIQVOT Tubingensium prosapia. Puerorum peregrinatio Sammichaëlica. Aliquot Epitaphia nobilium. Longus VVolfius de Stain. Mors Alphonsi, Neapolit. Regis. Procerum orientalium legatio ad Ducem, Burgundiæ Philippum. Iudæa Tybingensis, Bella. Celtes & Philelphus.

CAPVT XII.

VVerdam Bauarus Lud. occupat.

ANNO 1458. Bauariæ Dux Landshutensis Ludouicus adiuuante Palat. Friderico adductis die lunæ post Francisci, 20. millibus virorum, & 4. millibus curruum, deditione capit danubianam VVerdam, neminem lædens: & ad portas Insignia sua pingit. Eam tamen postero anno Imperio restituit: Imp. Friderico in Comitijs Noribergæ cogente, & Marchione Alberto, Augusti nomine 24. millia virorum contra eum habente. Cæsar etiam VVirtembergensem Comitem Vlricum, & Badensem Marchionem, fratremq; eius Episcopum Metensem, aduersus Fridericum Palat. incitauit: quem vicissim Ludouicus Bauarus strenuè iuuabat: quo de bello, posterius. Auent. lib. 8. Germanici Annalium operis, & alij.

Tubing. C. Elisabeta.

Viuebat hoc tempore Elisabeta, Comitissa Tubingensis, vxor Caspari Baronis de Mersperg. Vrstisius in Basilea.

Iam quia sup. lib. 3. cap. 10. de Palatino Tubing. Gottfrido, & vxore eius Luitgarde, dictum est: in Genealogica tabula hæc sequuntur.

Ex ipsis nati:

Tubing. Comitum prosapia.

1. *Sigismundus. In hastiludio Rauenspurg. 1311.*
2. *Gottfridus, oppidi Tubingæ venditor. Mortuus Bæblingæ 1356. coniux eius, Clara, Friderici Furstembergij & Friburgij filia.*
3. *VVilhelmus, 1342. cuius vxor, Hailga Eberstainia.*

Gottfridi & Claræ liberi.

1. *Henricus. Bæblingæ obijt 1376.*
2. *Fridericus. In hastiludio Eßlingæ 1374.*
3. Rudolphus Schärer/*Comes Tubing. Dominus Liechtenecci, 1354. Vxor, Adelhaidis, Ochsenstainia Comes.*

VVilhelmi & Hailgæ progenies.

Vlricus. In pugna Reutling. 1377. interfectus. Filius eius, VVilhelmus: qui hastiludio interfuit Schafhusæ, 1392. Sororem habuit Itham, Eberhardo Nellenburgensi Comiti nuptam.

Ex Rudolpho & Adelhaide geniti.

1. *Rudolphus. Sepultus Schorndorffæ 1408.*
2. *Adelhaidis, 1370. Maritus, VValther Geroltzeccius, occisus in prælio Sempachensi, 1386.*
3. Conradus Schärer/*vxor eius, Verena Thierstainia, 1393.*

Conradi proles.

1. Conradus Schärer/*Comes Tubing. Dominus Liechteneccius. Intererat 1416. Hastiludio cuidam Constantiensi.*
2. Rudolphus Schärer/*magnæ auctoritatis heros, 1414.*
3. *Clara, Abbatissa Buchæ Sueuicæ 1443.*

Ex Conrado natus.

Conradus. Vx. Anna, Comes Lupfenia, 1440. Hinc generatus ponitur.

1. *Georgius, vir fortis, & seuerus. Obijt 1507. Coniux, Agatha Comitissa de Arch, 1480. 2. Vlricus. 3. Margareta, Buchæ Abbatissa.*

Georgio natus.

Conradus, Comes Tubing. Dominus Liechtenecci, 1530. Vxores eius. 1. Ioanna, Comes Bitschia. 2. Catharina Truchseßia de VValdpurg, Domini Georgij F. Vide de reliquis infrà lib. 12. cap. 16.

Hefingen.

Viuebat etiam Ioannes Truchsæßius de Hæfingen, hoc 1458. anno: & VVilhelmus Schenck de Giren, iunior, in Oberstotzinga: nec non VVilhelmus Herter de Hertneck, propinquitate Truchsæßio iunctus: ideoq; spondens pro quodam eius ad Schenckium debito. Reformatum est Gynæceum sacrum Bergense, dimidiato milliari à Neuburgo Danubiano distans: conditum olim 976. Indict. 4. à Ducissa Bauariæ VVillitrude, Berchtoldi vxore, vltimi Ducis ex posteris Caroli M.

Bergense Monasterium.

reti M. consentientibus Impp. Othone 2. & Theophania Græca, vxore eius. Reformatrix, fuit Barbara Eckerina, Augustâ Vindel. 1458. Eò missa. Quæ laudabiliter præfuit, & 1472. Nouemb. 4. obijt.

Halæ Sueuorum die Iouis post Pentecosten, amplius centum pueri, inuitis parentibus, ad Sanctum Michaëlem peregrinabantur. Senatus tamen eis asinum & pædagogum attribuit, ne quid mali accideret. M. Ioan. Herold. Peregrinationem puerorum, subitò cōcitatorum, ad S. Michaëlem in Nordmannia Galliæ factum, scribit Auentinus: nec à matribus retineri potuisse. Aliter statim mortuus esse. Postea, magnam pestilentiā esse secutam. Mirus enthusiasmus. Puerorum Halæ peregrinatio.

Eodem anno, Marchio Albertus, & VVirtemberg. Vlricus, die Dominico post Ioan. VVideram armis petierunt eademq; hebdomade captam fregerunt. VVideman. VVidera.

Viuebat Halæ Burcardus Sulmaister.

Epitaphia in Ecclesia Schafhusiana, non longè ab op. VVila.

1. Anno Domini M. CCCC. LVIII. pridie ante festum purificationis Mariæ, obijt Wolff vom Stain/ von Staineck/ der lang genannt. Stain.

Anno postea 1585. cùm propter multitudinem auditorum, ex op. VVila Scaphusam ventum, ad conciones Euangelicas M. Michaëlis Oesterlini auscultandas, fanum amplificaretur: effossa sunt huius VVolfgangi ossa: ex quibus considerari magnitudo corporis eius, propemodum admiranda, potuit. Dann da ist seiner scheiben eine abgemessen worden: vnd ist dieser Liemen 4. lang. ὠλένη, sive crus, intelligo: cuius longitudinem hoc filum, quater sumptum, adæquat. Sunt 4. spithamæ. Gigas VVolfg. à Stain.

2. Anno Domini M. CCCC. LXXXII. ipso die paschæ, obijt venerabilis Dominus Conradus à Gilslingen, Præfectus huius Ecclesiæ.

ALIBI MORTVI, HOC 1458. ANNO.

Obijt die Lunæ ante S. Bonifacij, Hermannus de Sachsenhaim eques. Stutgardiæ in Parochiali humatus.

O Welt/ du hast gelassen mich/ Mein Wapenrock ist staub vnd Erdt:
Mein Schilt vñ Helm hangt vnter sich: Gelebt ich je in deinem werdt/ &c.

Nagelij. Halæ Sueuicæ, cum capite taurino in Insignibus. A. 1458. die Martis post Gertrudis, obijt Bergier Nagel. A. 1474. die Iouis vor Orgilli/ Eberhardus Nagel/ senior. A. 1503. Sabbato post Matthæi, Eberhardus Nagel. Nagelij.

In Italia Alphonsus ille sapiens, de quo antehac scriptum, Aragonum Rex splendidissimus: febri correptus, in arce Neapolitani literis, ouum dicta, obijt Calendis Iulij. Hic, cùm aliquando legisset præmium cuiusdam qui Augustinum de ciuit. Dei in Hispanicam linguam transtulerat: & in sententiam incidisset, quæ dicebat: Rex, qui non est literatus, est asinus coronatus: adeò eo dicto affectus fuit: vt literis omnino dandam operam existimaret: quamuis ætate iam non parum esset proiectus. Successerūt in Regna eius: Apuliæ, Ferdinandus filius vēbor: Siciliæ & Hispaniæ, Ioannes frater huius. Palmer. & Collenut. Pius 2. (antea Æneas Syluius) Papa fit. Natus 1405. Alphonsi R. Neapolit. mors. Princeps illiteratus, asinus coronatus.

In Oriente, post Græci Imperij extinctionem, die 22. April. literæ & legatio venerunt Dauidis, Trapezuntini Imp. ex Comnenio Græco genere, ad potentem Burgundiæ Ducem Philippum: quibus incitabat illum, & occidentales principes, ad arma in Turcas sumenda. Se enim aggressurum hos 30 birennibus, & 20. hominum millibus. Idem facturum Georgium, Persarum Regem, 60. millibus. Idem, Georgianæ Ducem Gorgoram, vicies mille equitibus. Orientales Proceres, ad Philippum Burgundum. Trapezuntinus Dauid. Persa Georgius. Georgianus Gorgoras.

Idem, Bendianum, Regem Mirigreliæ seu Colchidis, 60. millibus militum: Rabiam, 30. millibus: Dardebechum Armeniæ minoris, 10. millibus. Syluius in Epistolis. Colchus Bendianus.

καλὰ μὲν γὰ πρόθετα τὰ δὲ βαρυσώματοι τῶν ἐχθρῶν, χαλκοκεῖνος γῆς ἀναπεφύκασι.

Anno 1459. Maximilianus, Imp. Friderici F. nascitur, die cœnæ Domini, 22. Martij: baptizatur die Pasch. 25. Martij. Maximiliani I. natiuitas.

Palatina Mechtildis, VVirtemberg. Eberhardi Barbati mater, quæ Austrio Alberto nupserat, in Hohenbergensi Comitatu, & Rotemburgi, circa hos annos habitabat: ipso Archiduce plerung, in Austria degente, non in Sueuia. Tunc plus pacis ea regio habuit, quàm CL. annis antea. Diuisus est Hohenbergensis Comitatus in superiorem & inferiorem. In superiore, arx Comitum Hohenbergiorum vetus est, nunc confracta. Deinde, oppida Bintzdorff, & Schemberg, & Fridingen, cum 15. pagis. Pagus Spaichingen sub valle, Kilberga claustrum. Inferior Mechtildis Palat. Hohenberg. Comitatus.

pars,

pars, ad Nicrum etc. Ibi oppida, Horba, Rotemburgum cum Ebinga, Obernau op. & arx: quod olim feudo Ebingenſis datum ab Auſtriacis fuerat. Sed, cùm Sebaſtianum de Ebingen patrem ſilius in oppido Eltzach interfeciſſet, retractum etc. Vtraque pars ſuum Præfectum habet. Ad eundem Comitatum quondam etiam pertinebant oppida: Nagolt, VVildperg, Oberndorff, & Haigerloch.

Vlrich / Graffe zu Wirtemberg Fürmünder. Vnſern G. Z. Lieben getrewen / Schultheiß vnd Richter der Statt zu Calwe / ꝛc. *Vt fiant condebitores Eberhardo C. VVirtembergenſi, erga Theodoricum de Gemmingen, &c. Vraci die Martis poſt Iubilate, 1459.*

Apud nos Tybingæ, platea etc, Iudæorum dicta. Tunc (hoc anno) habitauit ibi Iudæus, qui literis his exultionis loquitur.

Tubingenſis Iudæus. Ich Kauffmann Jud / vnd ich Bel Jüdin ſein Haußfraw / hie zu Tüwingen geſeſſen / bekennen vnd thun kundt allermenniglich mit dieſem Brieff. Als ich Bel Jüdin / mit ſampt andern Jüden / die hie zu Tüwingen ſeßhafft ſind / in Gefängknüß deß Herrn / Herrn Eberhardts / Graffen zu Wirtemberg / vnd zu Mompelgart / ꝛc. meins gnädigen Herrn kommen bin: vmb ſolches / daß ich den armen Leuten höher / thewrer / vnnd anders / ꝛc. denn ich hie zu Tüwingen auffgenommen vnd gefreyet bin (damit ich dann die Freyheit hab verbrochen / vnd vberfahren) als ich auch das warlich erfunden hat: vnd vmb ſolch mein verhandlung / vberfahren / vnd verbrechen der Freyheit / mercklich ſtraff verſchuldt hett: vnnd auch ſchwerlich zu ſtraffen wer geweſen: ſo hat doch der Herr / Vlrich Graffe zu Wirtemb. ꝛc. mein gnädiger Herr / als ein Fürmünder deß obgenañten meins gnädigē Herrn Graffe Eberharts / mir miltiglich Gnad bewieſen: vmb ernſtlicher Bitte willen / an ſein Gnaden gelangt / wieder auſſer ſolcher fengnüß kommen laſſen: doch alſo / daß ich obgenannter Kauffmann Jud / vnd ich obgenannte Bel Jüdin ſein Haußfraw: ehgenannte fencknüß / vnd was ſich darunter gemacht vñ verlauffen hat / gegen den obgenannten vnſern gnädigen Herrn / vnd der Herrſchafft zu Wirtemberg: an den jhren / oder die jhn zuuerſprechen ſtehen: oder den / die Rath / Steur / oder Hülff darzu gethan haben: nimmermehr zu haſſen / zu eiffern / noch zu rechnen / ꝛc. wöllen auch die ſchulden / ſo die zu Tüwingen / oder in dem Ampt Tüwingen / vns ſchuldig ſind / die nechſten drey Jahre / ohne Wucher vnd geſuche anſtehen laſſen / ꝛc. So haben wir obgenannte / geſchworen ein Jüdiſchen Eydt / nach vnſer gewonheit: alles vnd jegliches vorgeſchrieben / war vnd ſtett zu halten / ꝛc. vnd deß alles zu warem vnd offnem vrkund / ſo haben wir beyde ernſtlich gebeten die frommen Junckern / Conraden von Virſi: Juncker Anbrechten / vnd Juncker *VolVVidnouiui.* Wildnow Vol / von Wildnow / gebrüder: daß ſie jhr eigne Inſigel (doch jhn ohn ſchaden) das alles obgeſchrieben zu bezeugen / öffentlich haben gehenckt an dieſen Brieff / ꝛc.

Actum die Iouis, ante diem S. Martini Epiſcopi, anno M. CCCC. LIX.

Florebat tunc etiam VVolff de Zilnhart.

Obijt idibus April. nobilis Domina Anna de Straubenhart, coniunx Hermanni de Sachſenhaim: cuius anima R. I. P. Stutgardiæ in Leonhardino ſepulta. Die S. Mauricij (Septemb. 22.) obijt honorabilis Magiſter Iohannes Hain, Canonicus Sindelfing. Eccleſiæ. Ioannes Spenlinus, quondam Præpoſitus Herrenbergæ, Rector Eccleſiæ Haiterbachenſis, artium M. & Medicinæ, ſacræq; Theol. Doctor, Conſtantiæ 1459. obijt.

In Monaſterio Alperſpachenſi.

Alperſpach. *Anno Domini M. CCCC. LIX. 18. Cal. Maij, obijt Dominus Gregorius: huius Monaſterij de primis Reformatoribus Abbas primus.*

Eiusdem anni 18. Kal. Decemb. obijt venerabilis in Chriſto pater & Dominus, Henricus Magſtat, XI. Abbas Albæ Dominorum.

Ehingeri Vlmæ.

Ioannes Ehingerus 1. in longa platea, Iudex, Hartmanni 1. filius, obijt 1459. Septemb. 1. Vide 1428. Vxor eius. Vrſula Lengina. Filij eorũ Ioannes 2. & Georgius 2. Ioannes obijt 1483. Vxorem habuit Barbaram Riglerinam, quæ obijt 1488. Ex eis nati, Iacobus Corellenmannus, & Ioannes Habſaſt 2. qui obijt 1477. ἀγαμος. Georgius obijt 1467. Decemb. 7. Vxor ei fuit. Barbara Mittelerina, quæ obijt 1468. Ex eis natus etc, cum alijs, Rudolfus: & ex Rudolfo Georgius, qui obijt 1507. cælebs: atq; Barbara, quæ obijt 1497 itidem celebs.

Celtis natiuitas. *Conradus Celtes, natus: poſtea, primus Germaniæ Poeta Latinus.*

Baſilienſis

Basiliensit Academiæ initium, per Pontificem Pium 2. Vrsisius.

Francisci Philelphi nomen, in Italia celeberrimum erat: quia cognitione Philosophiæ, Latinarum & Græcarum literarum, insignis. Franc. Philelphus.

BELLVM INTER ALBERTVM BRANDENBVRG. ET LVDOVICVM Bauarum. Item, inter Fridericum Palatinum, & VVirtemberg. Vlricum. Hirsaug. Abbas Bernhardus. Prioriſſa Oberndorffensis. Epitaphia Mundelshaimensia. Trapezuntini Imperij occasus. Ducis Bauariæ Ludouici, & Comitis Palat. Friderici, Victoriæ. Reformatio Lorchensis cœnobij. Celebratio Anniuersarij, Fundatoribus eius.

CAPVT XIII.

ANNO 1460. fertur mortuus esse Ludouicus Comes VVirtemberg. (filius Ludouici & Mechtildæ, Eberhardi Barbati frater) in adolescentia, Auraci: & Guterstaini terræ mandatus. Sed rectius 1457. mortuus est. VVirtemberg. Ludouici mors.

Cathedralis Ecclesia Stutgardiæ, quæ antea fuerat lignea, ex lapide construi cæpit. Stutgardia.

Bellum Bauaricum, Ludouico Bauaro ab Alberto Brandenburgensi Marchione (de voluntate Cæsaris) illatum, Funccius huc ponit. Sed & ad sequentia tempora pertinet. Bellum inter Alb. Brandenburg. & Lud. Bauarum.

Cæptum est etiam bellum inter Vlricum VVirtembergensem, & Fridericum Palatinum. De quo sic à Nauclero & alijs scribitur. Anno Domini M. CCCC. LX. feriâ 6. post Dominicam Esto mihi, bellum indixit Friderico, Comiti Palatino Rheni, Bauariæq; Duci, illustris Vdalricus, Comes in VVirtemberg: pro eo, quòd Fridericus Comitem impediret: quò minus dote vxoris suæ potiretur. Duxerat enim relictam Ludouici Palat. Margaretam, Amedei Sabaudi filiam, matrem Philippi Palatini: cum dote scilicet omnium, sibi per priorem maritum, siue dotis, siue donationis nomine, assignatorum. Verùm traductione facta in domum Comitis, mox Fridericus de illis rebus eum impediuit: asserens, dictam Margaretam, pro sua parte priori marito, in dotis apportatione non satisfeciſſe: & nonnulla alia allegans. Ideo se iure impedire. Ideo tandem ortum est bellum: & eodem anno sub Cal. Maij, CCC. equites à Palatino irruerunt: agrumque Vdalrici depopulati sunt, incensis vicis, pecore abacto, vsque ad magnam Botvvaram. Tunc Vdalrici præsidium Lauffense & Marpachense excurrens: Palatini equitatum prope VVinzelhusam inuasit, fudit, multos occidit, nobiles ad XL. cepit. Ex parte VVirtembergensium cecidit, Dominus Caspar Spetus, & quidam Hohenrietensis nobilis: quos Marpachium sepultos habet. Inde in Vigilia Petri & Pauli Apostolorum, descendit Comes Vdalricus oppidum Hailpronnam versus: ducens exercitum X. millium pugnatorum. Cumque appropinquaret: ciues, legatione missa, per compositionem egerunt, ne exercitus vastaret fructus eorum. Breui deinde pax inter Palatinum & VVirtembergicum facta est: sed non din durauit. Nam deposito Eisenburgio Dieterichо, Moguntinensi Archimysta: & in locum eius, Nassouio Adolpho succeſſuro: Dieterichum tuebatur Fridericus Palatinus: sed eidem aduersabatur, Carolus Marchio Badensis, & frater eius Ioannes Episcopus Metensis Vlricusque VVirtemberg. Comes: pugnantes pro Nassouio, in Archiepiscopatum promouendo. Pont. autem Pius ideo Dieterichum pellebat: quòd hic ad legatum Pontificium cruciatæ prædicatorem, inter alia dixerat: Papam his prædicationibus, non religionis propugnationem sed pecunias regionũ, quærere. Ei Dietericho Cæsar quoq; Fridericus aduersabatur. Pax temperaria.

Marpachij in templo D. Alexandri extra oppidum, in muro scriptum.

Anno M CCCC. LX. Begab sich auff S. Philippi vnd Jacobi der zwölff botten abendt: daß die Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten vnnd Herren: der Pfaltzgraff/ vnd Graff Vlrich von Wirtemberg in abgesagter Feindschafft/ auff einander gestossen/ an dem fürtraben etwa manch Hauß gebrannt hetten: trafen beyder seiten miteinander an/ zwischen Wülstienhusen (Wentzelhausen) vnd Helffenberg. Allda waren diese zween Bidermänner/ ehrlich vnd Ritterlich erschlagen: vnd mit dem Heer heimgeführt. Der Almechtig Gott sey jhnen gnädig/ Amen. Epitaphium Marpachij.

Depicta in templo est illa Comitum pugna. Sic Cicero Verr. 6. pugnam equestrem Agathoclis Regis, in tabulis depictam præclarè fuisse Syracusijs, scribit. Sic Athenis erat porticus, ποικίλη: in qua depicti erant: qui fortiter in Marathonio campo contra Persas pugnauerant, Fauorini Lapico testante. Pugna, picta. Athenis ποικίλη.

Eodem 1460. anno, Indict. 8. obijt Hirsaugiæ Abbas VVolframus Maiser. Qui cum Kal. Septemb sepeliretur: pars quædam vicini sepulchri, in quo iacebat Bruno VVirtemberg. Comes, 14. Abbas quondam Hirsaugiensis, aperiri cæpit. Vnde tanta suauissimi odoris flagrantia erupit, vt ho- Hirsaug. Abbas VVolframus.

Sepulcri effossio. vt homines admirarentur. Altius igitur fossum est, an origo illius odoris cognosci posset. Repertum est corpus Brunonis quasi integrum in sarcophago. Quod cùm Monachus quidam, vt videret, num firmum esset, leuiter baculo tetigisset: tunc aëre subintrante, mox in cineres est resolutum, vsq; ad ossa. Tunc etiam pauper quidam cæcus & claudus, sanitatẽ recepisse scribitur à Tritenheimio. Successit Abbas 39. Bernhardus: Monasterij quasi 2. virtute sua reparator: ære alieno

Abbas Bernhardus. dissoluendo, oppigneratа recipiendo, multa noua ædificia condendo, antiqua reparando. Præfuit annos 22. regularis vitæ obseruantissimus. (notant.

Eodem anno, Vlricus de VVinckelthal, Edelknecht / literas quasdam Lorchenses sigillo

Oberndorffense cœnobium. Controuersia erat inter Priorissam (Ehrwirdigen Geistlichen Priorin) cœnobij in Oberndorffensi oppido, ordinis Augustiniani: & inter Andream Abbatem Alperspachensem,

Alperspach. Abbas. (Ehrwirdigen Geistlichen Herrn/Herrn Andreo/ Apt zu Alp. vnserem gnädigen Herren) mota ab illa contra hunc, de quibusdam villulæ Nithusæ decimis. Obtinuit mulier, rem per decempedatores finiri. Sæpius causa fuit acta, præsertim Dornsletæ. Egit pro muliere nobilis vir, Ioannes à Linstetten, Præfectus Herren Zimmerensis: pro Abbate verò, aliâs Ioannes Solleder, senior Scultetus Sultzensis: aliâs, conuentuales Alperspachenses, Ioannes à Linstetten, & Theodoricus VVolflinus. Initiò stabant à muliere: Nicolaus Maler, Cos. Horwvensis. Bentzo Huller, cognomento Guot. Scultetus. Joan. Fritschman / ciuis & iudex Horbæ. Steph. Præfectus Truchtingensis. Ioan. Engelhart de Zimmeren, &c.

Ab Abbate: Conradus Rubing & Conradus VVittinger, ciues & iudices Horbenses. Nicolaus Remp, Scultetus Sultzæ. Volmar Strubenhart, ciuis Dornstettensis. Nicol. Brunner Losburgensis, &c.

Bebenhusæ. A. 1460. obijt Ioannes de Deckenpfrund, 6. Kal. Ianu. XXII. Abbas Bebenhusanus. In capitulo humatus.

Stutgardiæ. A. 1460. Caspar Spæt, eques auratus, vltimo Aprilis.

In Templo maiore Mundelshaimensi.

Mundelshaim. ANNO M. CCCC. LX. mortuus est Bernhardus de Vrbach.

Halæ viuebant Senfftij hi 4. Itelius, Ægidius, Daniel, & Michael.

Cœnobium Augustæ, fratrũ S. Mariæ (al. Monast. S. Annæ) nocte D. Andreæ deflagrauit.

Trapezuntini Imperij euersio. In oriente, Turca Mahometes Trapezuntinum Imperium subegit: Dauidemq; Comnenum Imp. occidit. Idem expulso Thoma Palæologo, & fratre Demetrio secum abducto, fratribus vltimi Imp. Constantini, Peloponnesum (Moream) sui iuris fecit.

Peloponnensi occupatio.

Hyems erat frigidissima per Sueuiam: silentibus diu molendinis: & vitibus, quæ humotetiæ non fuerant, emarcescentibus. Botros etiam postea gelu in vitibus enecuit. Valebat mensura vini 5. nummis: quod precium tunc magnum putabatur. At hodie, 10. crucigeris, & amplius.

Hyems gelida.

Belli Bauarici progressio. Anno 1461. procedebat bellum: quod Imperator Ludouico Bauaro per Marchionem Albertum inferebat: adiuuantibus Vlma, Augusta, & alijs ciuitatibus (quanquam contra Bauarum non libenter) sed minore successu intulit. Nam multa oppida, Comopoles, arces, Alberto Ludouicus tunc eripuit.

Rauenspurg. Die hic Dominico ante Pentecosten, cum 260. equitibus Rauenspurgum vênit, ibiq; per-

OVV Monast. noctauit: Austriacus verò Albertus, qui cum ipso venerat, in Monasterio OVV noctem peregit. Postridie circiter 800. equi, prope VVingartense cœnobium transiuerunt.

Syndelfinga. Eodem anno (vt alicubi reperi) Synadelphingensium Canonicorum patronus erat Vlricus, VVirtemberg. Comes. Sed olim etiam quidam Vlricus, eorum Aduocatus fuerat: qui, quòd Rector Ecclesiæ Metzingensis fuisset, Metzingeri nomen habuit. In Sindelfing. verò libro sic inuêni. A. 1461. Feriâ 2. ante Hilarij, obijt D. Ioannes Rærer in Sindelfingen. Successor eius fuit Vlricus, naturalis F. Comitis Lud. de VVirtemberg.

Viuebat tunc Nicolaus, Zollerensis Comes: & nobiles, Ioannes de Bubenhofen, ac Wilhemus Herter de Hertneck.

Turris casus. Nordlingæ, die lunæ ante festum ascensionis Christi, turris Templi Georgiani concidit portam Baldingeram versus (sic à pago Baldinga dictam) trans forum.

Ottenvvalder. Otho syluani, Ducibus Theodorico de Turn, & Ioanne de Mosbach: subita irruptione in Halensium agrum, Rusticos complures ceperunt: & 70. aratores equos abegerunt. Alicubi quoq; inuêni, Maienfelsiæ (al. Maienfeldiæ) & Newwenfelsiæ arcium per Halenses occupationem, ad hunc annum relatam: quam nos videmur rectius suprà ad 1441. annum posuisse.

Stutgardiæ.

Stutgardiæ. Anno 1461. postridie D. Thomæ, obijt nobilis & strenuus eques Eucharius de Bappenhaim. Quo anno Acacius Bappenhaimius, cum Duce Saxoniæ VVilhelmo, & magno eius comitatu, mense Aprili & inde, in Terram S. peregrè profectus est. Bappenhaim.

Vlmæ. Obijt 1461. der from̃ vnd vest Hainrich Krafft/ alter Bürgermeister/ die Iouis post natiuit. Christi.

Obijt ibidem Hartmannus 2. Ebingerus, Hartmanni 1. filius (sup. 1428.) Mart. 20. Vxor eius, Barbara Minerina: quæ eiusdem anni die 7. Mart. Obijt. Filij eorum. Primus, Martinus: qui obijt 1485. & vxor eius, Anna Raiserina 1512. Habuerunt liberos, Hartmannum 3. & Annam, πρεσβυτερον 1490. mortuam. Secundus, Matthias. obijt 1498. & vxor Vrsula Klammerina 1495. Tertius, Caspar. obijt 1490. ἀγαμος. Quartus, Ludouicus, Parochus Oberstotzingæ: qui obijt 1491.

Mundelsbaimi. Anno M. CCCC. LXI. die Martis post festum D. Georgij, ex hac miseria discessit nobilis Anna de Fenningen.

Anno 1461. die SS. Apostolorũ Simonis & Iudæ, mortuus est nobilis Michaël de Vrbach.

Eodem anno natus Constantiæ est Vlricus Zasius. Primò, Notarius erat Constantiensis Consistorij: deinde modò 1491. operam iuri dare cœpit: & summus inde Iurisconsultus euasit, etiam Italis admirandus. Obijt 1535. 8. Cal. Decemb. 74. annorum. Friburgi Brisgoiæ, vbi Professor fuerat, sepultus. Zasius.

In Francia occidua, XI. Ludouicus Rex est factus: qui regnauit 23. A.

Anno 1462. bellũ Alberti & sociorũ, cum Bauaro (Ludouico, dicto diuite) continuatũ est.

Dieses Jars (inquit Rauenspurg. Chron.) am nechsten Sontag nach S. Matthias Tag/ zog man auß/ auß dieser Statt/ vnd anderen/ in deß Käysers Namen/ dem Marggraffen zu hülff von Brandenburg/ vnd Graffen Vlrich von Wirtemberg/ wider Hertzog Ludwigen von Bayern. Eripuit Albertus huic, auxilio ciuitatum, Haidenhaimum, Mionhemum, Greispachum. Cedere coactus est rursus idem Marchio: & à Gundelsinga Giengam properauit: atq; ad riuum Brentzam castra fecit. Dux Ludouicus insequens, multum damni inferebat Augustanis, Nærlingensibus, Dinckelspuhelensibus: comburens, si quid in agris haberent. VVertingam cepit: magnum pagum Nawam die Mercurij Petri & Pauli diripuit. Die 18. Iulij quæstri dignitate ornabantur multi: inprimis, Dux ipse. Post hæc, die lunæ ante Mariæ Magdalenæ, castra hostium ab eo expugnata sunt: Marchione, per oppidum Giengam fugiente (sic ait lib. 8. German. Annal. Auentinus) multis gladio confectis: multos Premsa hauriente. Capti sunt etiam multi: inter quos, Comes Georgius de VVerdenberg, Ioan. Hirnheimius, Conradus Abelsingius, Ioan. Neineccius, Burcardus & Lomboldus VVolmershausij, Georgius de Ebing, Vlricus de Rechberg, Frider. Schenck de Schenckenstein, Conradus Spat, Ioan. de Stain, iunior, Ludouicus de Nippenburg. Aquila denique Romana, capta: quam Bauarus Cæsari remisit. Inter Augustanos autem & Bauarum, hæc & alia facta fuerant. Bauarus molendina, quibus trabes fœcantur, & loca dealbandis lineis pannis accommodata, ante Iacobeam portam combusserat. Præterea vicos, Pfersam, Gæggingam, Ininsam, & arcem Radavv. Vicißim Augustani, expeditione 500. peditum, 150. equitum, & 75. plaustrorum, facta: oppidum Monhaimum ceperant, exusserant, murum eius deiecerant. Postea, inter ipsos pacificatio secuta est. Ludouici Bauari victoria de Marchione Alberto. Captiui. Bauari cum Augustanis contentio.

Circa idem tempus, in ditionem Palatini Friderici exercitum duxêre, Marchio Carolus Badensis (cuius soror Cæsaris nupta erat) & frater eius Ioannes (Auẽtino, Iacobus) Episcopus Metensis, Vlricusq; Comes VVirtembergensis: qui grassabantur vrendo & prædando: licet Burgundiæ Dux Philippus, & alij, de pace inter partes componẽda agere cœpissent. Palatinus cum equitatu veniens: cùm post singulos equites vnum peditem collocasset: hostes aggreditur, consligit, prosternit, fugat, vincit. Perierunt in prima acie pugnantes, cum aliquot nobilibus duo generosi Comites, Helffenstainius & Salmensis. Capti sunt ipsi tres principes, copiarum ductores, cum multa nobilitate: & veluti per triumphum, Haidelbergam ducti, atq; in arce asseruati. Scribitur, Kal. Iulij pugnatum esse, iuxta Seckenhaimum & Fronholzium, duobus miliar. ab Haidelberga. De hac victoria sunt hæ literæ Victoris. Prælium inter VVirtembergicum & Palatinum. Vlricus, Principesq; alij duo, capti.

Dem Durchleuchtigen/ rc. Hertzog Ludwigen/ in Vnter vnnd Ober Bayern/ rc. Literæ Palatini de hac victoria.

Vnsern freundlichẽ dienst/ vñ was wir liebs vñ guts vermögen zuuor. Hochgeborner Fürst/ lieber Vetter: Es sind auff heut Datum deß Brieffs/ Marggraff Carle von Baden/ sein Bruder der Bischoff von Metz/ vnd Graff Vlrich von Wirtemberg: mit

einem starcken raisigen Zeug / bey achthundert Pferdt/in das Ampt Haidelberg kom̃en: vnd aller nechst bey Haidelberg angestossen zu brennen. So haben wir vnsern raisigen Zeug / zu guter maß haimlichen beyeinander gehabt. Vnd vnser Freundt / der Bischoff zu Mentz/ist heimlich mit dreyhundert Pferden ander zu vns gestossen. Vnd wir sind den Feinden nachgezogen/vnd jhnen ein Fürlaß geben: vñ wolten sie in die mit nehmen. Da sind wir mit dem hauffen zusammen gestrichen: vnd durch gnad vnd hülffe deß Allmechtigen Gottes/haben wir die genannte drey gefangen: vnnd mit jhn ein Graffen von Werdenberg/ein Graffen von Sendenwerd / vnd ein von Liningen: vnd sonst viel guter Ritter vnd Knecht. Vmb ist ein Herr von Brandis / ein Graff von Helffenstain/ vnnd sonst etlich von der Ritterschafft/auff der Walstatt blieben / auff der Feind seiten. So ist auff vnser seiten/ niemand / dann ein Ritter/Herr Wilprecht von Helmstatt todt blieben. Den Handel wolten wir ewer lieb mit verhalten/in dem getrawen/daß jhr das zu grossen frewden gern vernehmet: vnd euch auch in ewren sachen desta füglicher wissen zu richten. Datum Haidelberg/auff Mitwoch Petri vnd Pauli Apostoli/ Anno &c.

Hertzog Friderich Pfaltzgraff/Churfürst.

Pane conuiuia destituta.

Cæterùm, qui capti erant, clementer habiti feruntur (etsi Comes VVirtemberg. Vlricus de se quæstus est: er seye gestöckt vnd geblöckt worden) ad vnum ferè annum: cibo bono apposito, dempto pane. Cuius rei causam cùm rogarent: respondit Palatinus, cùm homines panem carere non possint: ab ipsorum milite petulanter segetes esse conculcatas (alligatis etiam ad equorum caudas virgulta) & ita fruges (baculum vitæ humanæ) esse deperditas.

Captiui, dimissi.

Dimissi tandem sunt: sed graui transactione principes. Comiti quidem Vlrico, res stetit amplius C millibus aureorum: nec multò secus, cæterus: adactis etiam promissione, se & nobilitatem suam, nunquam amplius contra Palatinatum quid molituros.

Adolphus deinde Anaxouianus, vel Nassouius, nihilominus proditione Moguntiam occupauit: & vi Archiepiscopus mansit quindecim annos, Diethero pulso: qui tamen postea ipsum octauum 7. annos laudabiliter præfuit: Academiæ Moguntinensis auctor.

Pestilentia.

Eodem 1462. anno, tanta sæuiebat pestilentia Schorndorffæ: vt schola inde fuerit interim translata in vicinum pagum VVileram.

Lorchensium reformatio.

Quo anno, Nonis Febru. reformatum etiam est Monasterium Lorchense: per illustrem Comitem Vlricum VVirtembergicum, vt patronum huius loci: Abbate Nicolao Schenck de Arberg: qui primus fuit infulatus in hoc cœnobio Abbas: per fratres de Alchingen, Blabyren, & Biblingen, huc translatus, & assumptus. Fuit reformatum secundum obseruantiam Mediolanensium.

MODVS CELEBRANDI ANNIVERSARIVM DIEM FVNDATORUM illustrium Lorchensis Monasterij, in die S. Antonini Martyris, à primis Reformatoribus introductus.

Anniuersarius fundatorum Lorchensis cœnobij.

Præcedente die, completis None officijs, sternuntur tapetia super sepulchra fundatorum: tam in choro, quàm in corpore Ecclesiæ, & accenduntur Lumina seu candelæ, quatuor in choro & quatuor in corpore Ecclesiæ, circa sepulchra: & dicuntur vespere mortuorum. Deinde post secundam horam pulsantur vespere mortuorum: quibus completis cum salua Regina, &c. fit communis pulsatio: & cantatur, circundederunt me, &c. Deinde cantantur vigilie: & fratres secundum ordinem legunt lectiones. Nonam lectionem legit Dominus Abbas, si præsens est: alias, Prior. Et sub responsorio, Libera me Domine, omnes descendunt ad corpus Ecclesiæ, ad sepulchrum Fundatorum: & ibi complent laudes cum collecta: propitiare quæsumus, Domine, &c. Adiunctâ collecta, DEVS venie largitor, propter fraternitatem: & tertiâ scilicet Fidelium omnium. Interim Ecclesiæ custos thurificat & aspergit monumenta fundatorum, & Cimiteria ipsa. Quod & in crastino post officium Missæ facit. Et per noctem accenduntur duæ candelæ in choro: vt moris est in festiuitatibus. Crastina die Dominus Abbas, cum ministris solenniter cantat officium Missæ defunctorum. Qua completa: indutus infula, &c. cum fratribus dicit vesperas defunctorum. Fratres priuatas Missas legunt sub eodem officio, vel secundum dispositionem Prioris. Item sacerdotes deuotæ, seu aliunde aduenientes, legunt Missas: quibus prandium præstatur in charitate, sine distributione aliqua pecuniæ, &c.

Alba

Albæ Dominorum. A.D.1462.Kal. Maij, obijt emeritus armiger, Henricus de Bertringen: cuius anima requiescat in pace, Amen. Sunt in eo Monasterio multarum familiarum Insignia: VVirtembergensium, Badensium, Caluensium, Nellenburgensium, Berwangensium, Stæffeliorum, Landenbergensium, Richtenbergensium, Reischachensium, Spætorum, Nippenburgensium, Berningensium, Michelbachensium, Kyngspachensium, Gyltlingensium, Lamershaimensium, Smalstainensium, Remchingerorum, Sickingensium, VVindeckiorum, Strubenhartensium, &c. Herrenalb.

Stutgardiæ. Postridie Petri & Pauli Apost. Conradus decessit de Hornstain, in negotio ante Haidelbergam, eques auratus.

APOPHTHEGMA COMITIS VVIRTEMBERGENSIS VLRICI AMABILIS. Reformatio Gratiæcellensis Parthenonis irrita. Aliquot Augustani patricij. Typographiæ progressio. Georgius Lamparter Biberacensis. De Stutgardiana collegiata, S. Crucis Ecclesia. Augustinianum Tybingæ Monasterium. Reformatio Parthenônis Heckbachensis. Curiæ Rhætici oppidi conflagratio. Vltimi Bosnensis Regis, cum Regno interitus.

CAPVT XIIII.

ANNO 1463. cùm rursus in libertatem pristinam, generosus VVirtembergiæ Comes Vlricus exiuisset: quieuit deinceps ab armis: atque studijs pacis vacauit: cultui deditus religionis, venatui, ædificationibus. Mansuetudinem & affabilitatem antiquam retinuit: vsque eò, vt omni populo gratus esset. Cumque aliquando in consessu Principum, quæstio incidisset de eo: quod quisque præstabile in sua ditione haberet: aliusque metalli fodinas, alius salinas, alius venatum, alius vectigalia sua, prædicaret: sermone ad Heroëm Vlricum perueniente: ait hic, se nihil præstabilius, sibique prædicabilius, in sua regione habere, quàm hoc: quòd posset cum quouis suorum subditorum, siue domi, siue ruri, tutò & hilarè, absque vllo periculi metu, cibum capere. Quod cùm cæteri principes audissent: laudârunt, idque suis commodis omnes prætulerunt. Quapropter,

Vlrici VVirtemb. Amabilis laus.

Apophthegma eius.

Iure Adamatus erat dictus: quòd gratia plebis
Hunc coleret cunctæ, qui multùm affabilis esset.

Alicubi de hoc aliter & clarius sic inuenitur. VVormatiæ 1495. à Saxoniæ Ducibus, ad venam principes plures inuitati erant. Ibi singulis suarum regionum commoda prædicantibus: tacitè auscultauit Eberhardus Dux VVirtembergensis. Tunc iussus ab Alberto, Saxoniæ Duce, de sua etiam patria aliquid loqui, modestè respondit: se scire ipsorum familias excellentiores esse potentia & auctoritate: nec se certare cum ipsis posse: sed DEO tamen gratias pro suis rebus agere. Attamen hoc posse verè dicere: se in media æstate, securum in campo cubare posse in gremio cuiusuis suorum ciuium.

Cicero Philip. 1.

Ignorat verum iter gloriæ, qui gloriosum putat: plus se vnum posse, quam omnes: & metui à ciuibus suis, quam diligi, malle. Charum esse ciuibus, benè de Repub. mereri, laudari, coli, diligi, gloriosum est. Metui verò, & in odio esse, inuidiosum, detestabile, imbecillum, caducum. Ipsis illis, qui dixerunt: ODERINT, dum metuant: perniciosum hoc fuit.

Dictum iam pridem est de Gnadencellensium Monacharum licentia & petulantia. Ingrediebantur venatores, non tam ferarum bestiarum, quàm humanarum nitidarum formarum, captatores, sæpenumero. Comessabatur ibi, saltabatur, lumina noctis extinguebãtur. πολλὰ δ' ἂν ἄνευθε, τε, πόντος, πχρεστέ τε, βέχμιά τ' ἄλλος: vt apud meum Mæonium est. Hac verò confusione audita: illustris Comes Eberhardus venit, cum suis consiliarijs, eò (teste Fælice Fabri) hoc 1463. anno. Ibi cùm significasset fœminis, se mores earum emendaturum: illæ perterrefieri, rubere, perturbari. Rogabant demissè, ne quid secum præcipitantius ageretur. Concessit eis clementer Dominus spatium cogitandi. Illæ suorum fautorum opem implorare. Sed nemo succurrit: deterritis omnibus religiosa seueritate Comitis. Reuocatæ ipsæ ad hunc, se hactenus peccasse fatentur: veniam petunt humiliter: se ad obseruationem canonum pristinam redituras pollicentur. Respondit princeps, non simpliciter ita fore. Aliquot ætate prouectas Matronas eis præfectum iri. Impetrauit itaque à prouinciali Magistro, Petro VVelleno, ex claustro Pforzhaimensi quasdam bonæ famæ Reformatrices. Quas vt adduceret: currus eò misit cum nobilibus fœminis. Gnadencellenses interim, necessitate intellecta, clanculum remouerunt ex cœnobio, quicquid ipsum ire non poterat: aut inibi in angulis abstrudebant.

Gratiæcellensium Nonnarum licentia.

Eas reformatum Comes Eberhardus venit.

Phorzhaimenses Reformatrices.

Venerunt deinde quinq; correctrices Pfortzhaimio, & aliquot venerabiles patres. Non fuerunt humaniter, nec bonâ gratiâ, excepti, nec ipsi, nec alij, à gratiacellensibus: sed torui hos oculis illos intuebantur, & clàm execrabantur. Erat etiam rebus penè omnibus exinanitum Monasterium, & magna egestas. Nec aliquid efficere Pfortzhaimenses fœminæ poterant: & se in tali loco esse, indignabantur: quippe non assuetæ domi talibus moribus, & paupertati. Dives enim Pfortzhaimij, cœnobium ipsarum erat: muris altis cinctum & benè clausum: multæ ibi honestæ & religiosæ virgines, rerum copiâ affluentes. Quarum rerum cùm nihil esset Gnadencellæ: impatienter ferebant: omnibusq; se accedentibus, conquerebantur de egestate & confusione Parthenônis, ac de morositate sororum.

Sed nihil proficiunt.

Adueniente porrò aliquandò Carthusiano quodam, easq; consolante: hæ flêre, nec consolationem aliquam admittere. Quamobrem etiam quandoque increpauit eas: vt non accersitas huc in hortum deliciarum: sed ad correctionem prauorum morum. Quod ni fieret: eas cum ignominia Pfortzhaimium esse reuersuras. Quod dixerat, factum est. Nam inopiæ laborumq; insolitæ, vno tantùm mense hîc tolerato: bonæ Matres Pfortzhaimium se reuehendas curârunt: nullare laudabili perfecta: sed multis eas criminationibus secutis. Ita victoria penes Gnadencellenses mansit: quæ austeritate oculorum, & fame quodammodo, illas, quas sibi hostes ducebant, depulerant.

Ergo discedunt.

Tum verò magnæ fieri exultationes victricis cohortis: magnæ ab eius fautoribus, & reformatis prædicatoribus, gratulationes: profusus cachinnus, acerbæ execrationes, in reformatricem cohortem. ἰῤῥέτω. ὃ δὲ θυμὸς ἐμοῦ ἔτι πικρότερος ἐκ τοῦτου.

Tunc fœminarum mores, in deterius prolapsi sunt: frequentantibus cœnobium ex Sacerdotibus, Monachis, equitibus, quibuscũq; mês læua esset. Tandẽ res eò erupit, vt interdictũ fuerit per VVirtẽbergiã sub pœna: ne quis amplius gratiacellã initret: nec Sacerdos, nec Monach⁹, nec eques.

Interdictum de Gratiacella.

Deterriti sunt homines sed pauliſper tantùm. Mox deinde omnia, deteriora facta: & post aliquot annos, paupertas maior secuta, cœtusq; virginei imminutio. Tunc Princeps existimans satius esse, vt nulla ibi amplius congregatio sacratarum fœminarum esset: prohibuit, ne vlla amplius in eum locum cœstalis virgo caperetur. Volebat enim permittere, præsentes paulatim demori. Valeant interea hæ castæ sorores.

Ex veteribus M. Scr. Chronicis, sequens historia mihi à nobili viro Godefrido à Rammingen missa est, ad verbum.

Auff den Charfreytag/ *anno* 1463. da iſt ein Knecht geweſen (Vlrich) Graff Eberharts von Würtemberg/ an der Aur: vnd iſt außgangen an dem heiligen Charfreytag: vnd mit jhm gegangen ein junger Edelmann: heißt Rumpolt von Gültlingen. Vnd haben vnterſtanden einen Haſen zufahen/ mit lauſſen oder ſchreckẽ: auff den tag/ oder die nacht. Vnd alſo haben ſie einen Haſen gefangen: vnd haben den geſtoſſen in einen Sack. Vnd den Sack hat der obgenannt Vlrich auff ſeinen Hals genommen. Vnd als ſie am heimgehn gen Mensheim geweſen: alſo hat ein ſtim̃ geruffen in dem Wald: Baitet/ baitet/ muß auch mit dir. Wo biſtu? Der Haß im Sack hat geantwort. Ich bin hie/ in Vlrichs Sack. Der Knecht hat den Sack ab im geworffen/ vnd auffgethan. Da hat er nichts in dem Sack funden. Vñ er hat alſo zu Mensheim geſagt/ wie es jm gangen iſt. Vñ er hat ſich auff die ſtund nieder gelegt: vñ iſt am dritte tag geſtorben. Es legt ſich auch der Rumpold von Gültlingen nieder/ vnd ward kranck: er ſtarb aber nit auff die zeit. Diß iſt alſo beſchehen auff den Charfreytag. *Hactenus, ille.* (*senior.*

Lepus loquens.

Viuebat tũc etiã Hainricus Spat de Thumnau, Vogt zu Kirchaim: & Wolff Schallin⁹

Eodẽ 1463. *anno* (*vt à Gassaro scribitur*) *nominatur in cõuentu Vlmæ* (*mense Nouembri, ad restituendã plenius concordiã, inter nobiles viros, & liberas vrbes, acto*) *inter alios Augustanos ã legatos, Magister Valẽtinus Eber, vrbis Syndicus. Tunc autem illi, quos nos Doctores appellamus, Magistri vocabantur. Eodem quoq; anno, prope nouam vrbem Styriæ, Magister Vlricus Riederer, Patricius Augustanus, præcipuus Cæsaris Consiliarius, à quibusdam interfectus est.*

Magister, pro Doctore.

Acacio Endorffero patricio, in tumultu quodã nocturno, à Georgio Othone vrbi præfecto, tumultũ hũc sedare conãte, manus p imprudentiã amputata est innocẽti. Ideo calamitatẽ hãc eius ferè natus humanissim⁹ solatus est 90. fl. quos is, quãdiu viueret, quotannis acciperet eo die, quo manus amisisset.

Augusta tumultus.

Circa hæc tempora, & pòst, Typographi: ex sententia Achil. Gassati.

Ars hæc, anno 1450. *inuenta est ab Ioanne Fausto, Moguntiæ: literis primò è ligno factis: deinde, ex Orichalco: tandem è stanno. Secretã tenuit ille artem: conscio tãtummodò Petro Schaffero.*

Typographi circa hæc tempora.

Tractata eadem est 1460. *Argentorati ab Ioanne Guttembergio. Anno* 1469. *ab Vlrico Hanbermano, Romæ. Anno* 1470. *à Sixto Raßingero, Neapoli. A.* 1475. *à Conrado Fi-*

ver.

ner, Eslingæ. A. 1470. ab Ioan. Zainero, Vlmæ. A. 1485. à Conrado Denckmuto, ibidē. A. 1490 ab Henrico Quentelo, Coloniæ: & à Nicolao Keßlero, Basiliæ. A. 1492. ab Antonio Koburgero, Noribergæ. Anno 1495. ab Hansone Hammane, dicto Hertzog, & Octauiano Scoto, Venetijs. A. 1466. Latina Biblia excudit Augustæ, Ioannes Bemler.

Die Sabbati post Viti, eodem 1463. anno, Rotvvilenses primùm se fœdere iunxêre cùm Heluetijs: Berna, Tiguro, Lucerna, Vrio, Suitio, Vndervvaldio, Tugio, Glarona, in Annos 15. Erat enim eis multum contentionis cum VVirtemberg. Comite Eberhardo. *Rotvvilensium fœdus cum Heluetijs.*

Circa Halam Sueuicam, tanta hoc anno erat copia camparum: vt æstate depascerent, quicquid foliorum in arboribus & vepribus esset. *Camparum copia.*

Vlmæ, in Ecclesia Nudipedum. Anno 1463. starb der Gabriel Störlin / deß jungern Hans Strölins Sohn / am Donnerstag nach S. Margareten Tag. Et Hermannus Rhot obijt, die S. Iohannis.

Natus est hoc anno Biberaci, patricio genere, Gregorius Lamparter. Is post diligentiam studijs liberalibus nauatam strenuam, factus est legum Doctor: ac postea, Cancellarius VVirtembergici Ducis Vlrici: deinde, Cæsaris Maximiliani Consiliarius intimus: à quo est equitis aurati dignitate ornatus. Tandem Noribergæ, dolore renum obijt, anno ætatis 60. Christi verò 1523. Henr. Pantal. *Lamparteri Gregorij natiuitas.*

Vniuersalis schola Friburgi Brisgoiæ fundata. Func. *Friburg. Academiæ fundatio.*

In Italia, Ioannes Picus, Mirandulæ Comes, concordiæ Dominus, vir diuini ingenij, natus est Febru. 24. Blondus verò Historicus, 4. Iun. Romæ moritur, ætatis 71. anno. Bucholc.

Anno 1464. (aut posterius) misit generosus VVirtembergensis Comes Vlricus, nobilem & prudentem virum Georgium de Ehingen: vt ageret apud Italicos proceres, de collocanda Marchionissa Mantuana, Comiti Eberhardo, suo ex Ludouico & Mechtilde nepoti: iam XIX. annum ætatis agenti. Natus enim erat 1445. Domini. Res ab Ehingeno diligenter & fideliter curata est: ac posteriore tempore successit. *Ehingen. Georg. in Italiā missus.*

Diploma indulgentiale, de Stutgardiensi collegiata Ecclesia S. Crucis.

Burcardus, Dei & Apostolicæ sedis gratiâ Episcopus Constantiensis, vniuersis & singulis Christi fidelibus, præsentibus & posteris, scriporum notitiam indubitatam, cum salute & sincera in Domino charitate. Quia literas Apostolicas sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri, Domini Pij diuinâ prouidentiâ Papæ secundi: eius verâ bulla plumbea impendente bullatas: quasdā indulgentias, & plenariam omnium peccatorum (casibus in illis specificatis exceptis) remissionē: ad Ecclesiam collegiatam oppidi Stutgarten, nostre diocesis, & eius fabricam, concessas, in se complectenter: nobis pro parte magnifici & generosi Domini Vlrici, Comitis de VVirtemberg, in eisdē literis principaliter nominati, presentatas, visas, inspectas, & diligenter in omni parte examinatas, inseriuāq; de verbo ad verbum insertas: sanas, integras, & illæsas, ac omni prosus vitio & suspitione carentes: diligenti inquisitione & examine huiusmodi præmissis, comperimus: idcirco obtate nobis pro parte dicti Domini Vlrici Comitis, nec non honorabilium, nobis in Christo dilectorum, præpositi Canonicorum & capituli prefate Ecclesie, petitioni fauorabiliter annuentes: vt literæ ipse, & earum effectus, & tenor, prout inferius est insertus, in ciuitate & locis diocesis nostre publicari, insinuari, intimari, ac debite executioni mandari: singuliq; Christi fideles, nostre ordinarie iurisdictioni subiecti, indulgentias & remissionem peccatorum huiusmodi, consequi possint atq; valeant (statutis Synodalibus, & mandatis ordinarijs, & alijs in contrarium facientibus, non obstantibus: sed in hac parte cessantibus & sublatis) auctoritate nostra ordinaria, presentium tenore, quantum in nobis est, concedimus & indulgemus. Tenor itaq; literarum Apostolicarum, de quibus suprà facta est mentio, sequitur de verbo ad verbum, & talis. *Stutgard. Ecclesia S. Crucis.*

PIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis officij cura nobis, licet immeritis, superna dispositione commissa, nos excitat & inducit: vt circa ea, per quæ animarum saluti, quam supremis exoptamus affectibus, opportunè consulitur, totis nisibus intendamus: ac personarum, locorum, & temporum, qualitate pensata: ea fauorabiliter concedamus: per quæ ille Domino lucrifiant: & æterne beatitudinis premia consequantur. Cum itaq; sicut accepimus, dilectus filius, nobilis vir Vlricus, Comes in VVirtemberg, quandam collegiatam Ecclesiam sub vocabulo sanctæ crucis, in oppido Stutgardiensi Constantiensis diocesis, per ipsius progenitores inceptam, cùm certis Canonicatibus & prebendis, ac perpetuis Vicarijs, fundauerit, nec non pro ipsius dotatione, quindecim millia, pro edificatione verò tria millia, Florenorum Rhenensium, *Pij P. Æneæ Syluius. Ecclesia S. crucis, collegio instructa.*

"tensium, liberaliter contribuerit: ac propter nonnullos casus fortuitos, ad totale complementum
"ipsius Ecclesiæ, pro vt tota mente desiderat, plura contribuere nequeat de presenti: sintq; pro con-
"summatione & complemento ipsius Ecclesie, Christi fidelium suffragia plurimùm opportuna: nos
"cupientes, vt dicta Ecclesia, ad perfectionem totalem quantocius perducatur: ac debitis frequen-
"tetur honoribus: ipsiq; fideles eò libentius deuotionis causâ confluãt ad eandem: ac pro illius com-
"plemento, manus promptius porrigant adiutrices: quò ex hoc dono cœlestis gratiæ, vberius confe-
"xerint se refectos: de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum,
"eius auctoritate confisi, vniuersis & singulis vtriusq; sexus fidelibus, cuiuscunq; status vel condi-
"tionis fuerint: qui duodecim diebus circa opus seu fabricam dicte Ecclesie laborauerint: aut labo-
"rantem prose, disposuerint, vel tantùm, quod vni ibidem laboranti totidem diebus, tam pro labo-
re, quàm pro expensis, satisfieri posit, dederint seu contribuerint: quòd quilibet eorum idoneum
posit eligere confessorem: qui ipsos ore confessos, & corde contritos, in foro conscientie, à quibus-
cunq; censuris: dum tamen in illas incidisse declarati, ac denunciati non sint: nec non peccatis, cri-
minibus, delictis, & excessibus, etiam in singulis sedi Apostolice reseruatis casibus, preterquam of-
fense Ecclesiastice libertatis, violatorum interdicti à sede Apostolica impositi, criminum hereseos,
cuiusuis offense inobedientie, seu rebellionis, in Romanum Pontificem, seu sedem Apostolicam,
presbytericidij, offense personalis in Episcopum vel alium prelatum, inuadentium depredantium,
aut alias deuastantium terras, Ecclesie Romane immediatè subiectas, propter censuras latas in
die cene Domini: ac etiam inuadentium Romipetas: seu quoscunque alios, ad Romanam curiam
venientes: semel in vita absoluere: ac eis penitentiam salutarem iniungere: nec non vota quecun-
que per eos emissa: præterquam ad terram sanctam, limina Apostolorum Petri & Pauli, ac sancti
Iacobi in Compostella: in alia pietatis opera, maximè pro contributione ad fabricam dicte Ecclesie
commutare: nec non plenariam remissionem omnium peccatorum suorum semel in mortis articu-
lo concedere & impertiri liberè ac licitè valeant: auctoritate Apostolica, tenore presentium in-
dulgemus: sic tamen, quòd ijdem confessores de hijs, de quibus alteri satisfactio fuerit impendenda:
eam ipsis laborantibus, aut laborantem disponentibus, vel contribuentibus: per se, si superuixe-
rint: vel per alios, si forte tunc transierint, faciendam iniungant: quam ipsi, vel illi, facere teneau-
tur, vt prefertur. Et ne (quod absit) propter huiusmodi gratiam sint, aut reddantur proclui-
res ad illicita in posterum committenda: volumus, quòd si hactenus in nos, vel predecessores no-
stros Romanos Pontifices, aut in ipsorum mandatorum contemptum, seu Ecclesiastice libertatis
offensam, aliqua commiserint: aut ex confidentia remissionis huiusmodi, alia forte committerent:
quo ad illa predicta, remissio eis nullatenus suffragetur. Et nihilominus preposito, pro tempore
existenti, & capitulo eiusdem Ecclesie: quòd super bonis malè acquisitis, ac beneficiorum fructi-
bus malè perceptis, in huiusmodi Ecclesijs complementum conuertendis componere, ac laboribus,
aut laborantem disponentibus, vel contribuentibus, vt præfertur, in plenam fidem quòd laboret
suos impenderint, aut quòd contribuerint, & quòd harum indulgentiarum, participes esse debe-
ant: recognitiones sub eorum sigillis, simul aut seorsim dare possint: plenam & liberam concedimus
facultatem: presentibus post triennium à die publicationis, in Ecclesia predicta faciende, minimè
valituris. Preterea volumus, quòd si, postquam dicta Ecclesia in suis structuris & edificijs com-
pleta fuerit: aliquid de ipsis oblationibus fidelium superfuerit: id in reparationem & vtilitatem
Ecclesiæ sancti Leonhardi Stutgardiensis, dicte dioceſis, penitus conuertatur: non obstantibus re-
nouationibus, vel suspensionibus, Indulgentiarum plenariarum, aliâs Mantue per nos factis: vel
in posterum sub quacunque verborum forma, per nos vel sedem Apostolicam faciendis: sub qua in-
dultam facultatem, ac presentes literas decernimus, non comprehendi, ceterisque contrarijs qui-
buscunque. Nos enim omnes & singulos Christi fideles, in Domino exhortamur: vt ad suscipen-
dam remissionem huiusmodi, toto mentis affectu se preparare studeant, & procurent: ita quòd sal-
uatoris Domini nostri IESV CHRISTI, & glorioſe genitricis beate virginis, Apostolo-
rumque predictorum, sancte crucis, ac reliquorum omnium sanctorum & sanctarum Dei merita,
eâdem remissione gaudentes, ab insidijs Diaboli protegantur: ac demum æterne fœlicitatis præmia
consequantur. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominice millesimo,
quadringentesimo, sexagesimo tertio, quinto decimo Kal. Iulij, Pontificatus nostri anno quinto.
In quorum premissorum testimonium, literas presentes inde fieri, & sigilli nostri Pontificalis
iussimus appensione communiri. Datum in Aula nostra Constantiensi, anno Domini millesimo,
quadringentesimo, sexagesimo quarto, die decima mensis Iunij, Indictione duodecima.

Indulgentia, benè sentientibus & merentibus concessa.

Omnia

Conradus Armbrosterssi.

Omnis hic remissio peccatorum, & consecutio salutis æternæ, non in solo toreularis calcato-re Christo, sed in meritis conferendæ operæ aut pecuniæ, & Sanctorum, collocatur.

Burcardus, hîc Constantiensis Episcopus anno Christi 1464. fuisse legitur: licet eũ Brusch. 1472. demum anno, electum scribat.

Apud nos Tubingæ incisum legitur, in peristylij cœnobij Augustiniani, vbi nunc stipendium illustre est, muro: A. Dom. 1464. Monasterium hoc extrui inchoatum est. Ergo antea vel ibi, vel alibi in oppido, tantùm domus aliqua fuit, non Monasterium, vbi Augustiniani Monachi habitauerint. Nam dudum eos antè hîc fuisse, certum est: sicuti suprà alicubi, ipsorum in quibusdam literis mentio facta est. Tybinga Augustinianum Monasterium.

In Heckbachensi cœnobio, Abbatissa erat Elisabetha Kralina. Hac (teste F.F.F.) cupiens reformare Monasterium suarum sororum: simulauit se proficisci ad thermas: sed interim adijt reformata cœnobia: & quicquid ibi laudabile videret, annotauit. Domum reuersa, quasi valetudinis causâ abfuisset, nullas accitis Reformatrices: sed maioribus natu fœminis suam licẽtiam permittens, iuuenculas paulatim blandè in suam sententiam perduxit: vt vellent abstinere ab hominum intrantium conspectu, &c. Harum exemplo, maiores quoq; in disciplinæ obseruationem concesserunt. Tum ipsa, Opificibus vocatis, vndiq; aditus & fenestras obsepsit: murum, altiorem fecit: & sic Monasterium, clausum redegit. Qua fama, excitatæ plures nobiles adolescentulæ, Vlmâ, Biberaco, & aliunde, eôdem se incluserunt. Heckbach cœnobij reformatio.

Albertus de Rechberg ab Hohen Rechberg, erat Præpositus Elvvangæ.

Oppidum VVildbadense conflagrauit. Item, totum Rhatiæ op. curia: exceptis tribus Monasterijs: quæ sunt. 1. Virginum in Curia Episcopali. 2. D. Lucij extra murum. 3. S. Nicolai, ordinis Domini castrorum, in parte infima oppidi. Episcopus tunc erat Orthliebus, Baro de Brandis: præsidens ab anno 1459. vsq; ad 1491. annum. Iuuestiuit feudis officij pincernarum & prouinciarum, ad comitatum Tyrolensem pertinentium, Sigismundum: Austriæ, Styriæ, & Carinthiæ, Ducem, anno 1460. Brusch. VVildbad. Curia op. in Rhatia conflagratio.

Bebenhusæ. Anno 1464. 5. Kal. Decemb. obijt Iohannes natus de Halsingen, dictus Henslin. In 6. sepulchro humatus.

Obijt & Spirensis Episcopus, Ioannes Nix ab Hoheneck 6. Septemb. (al. postridie exalt. S. crucis) sepultus Pfortzhaimi apud Minoritas.

Stephanus, Bosnæ, vel superioris Mysiæ, Rex, qui patri suo Regnum dolo eripuerat, circa hoc tempus (Palmerio teste) blanditijs est à Turcarum Rege Mahomete clàm è castello euocatus, Regno spoliatus, & excoriatus. Confûgit Regina vxor eius, ad Paulum 2. Pont. à quo honorificè excepta, & ex bonis Ecclesiasticis liberaliter sustentata fuit. Bosnæ Rex Stephanus, à Turca oppressus.

De hac verò Regina, & viro eius (Thoma dicto, non Stephano) nunc hoc Epitaphium ponam: quod habet pius & doctissimus vir, ADAMVS BOHORIZH, in latina carniolana literatura sua: cuius Grammaticæ ipse exemplar mihi 19. Iul. 1587. è ciuitate Labacensi, vel Lubiana, Tybingam humaniter misit: & sic finem huic libro faciam. Bohorizius.

Epitaphium Katharinæ, Reginæ Bosnensis: Thomæ, Regis Bosniæ vltimi viduæ: quod habetur Romæ in Ara Cœli: Cyrulicis quidem ibi literis (ad figuras literarum Græcarum vergentib.) scriptum: sed hoc loco latinis characteribus notatum.

KATARINI KRALICI BOSANSKOI STIPANA CHERZEGA SS VETOGA SABESPORODA ELINE IKVZHE ZARA STIPANA ROENI. TOMASHA KRALIA BOSANSKO GA SHENI. KOLIKO SHIVI GODIÑI L. I. IIII. I. PRIMINV VRIMI NALITA GOSPODNIA. M. CD. LXX. VIII. LITO, NA XX. IV. DOMINI OCTOBRA, SPOMINAGNE PIESMOM POSTARLEÑ. Catharina, Bosnæ Regina.

Interpretatio Latina.

Catharinæ, Reginæ Bosnensi, Stephani, Ducis sancti Sabæ: ex genere Elenæ, ac domo Cæsarũ Stephani, natæ: Thomæ, Regis Bosniæ vxori. Quantum vixerit annorum LIIII. Et obijt Romæ, Anno Dom. M. CCCC. LXXVIII. Die XXV. Octob. Monumentum ipsius, scriptu positum. Optarem ego auctorem aliquem: qui de origine Regni Bosnensis, de Regibus eius, de rebus memorabilib. scripsisset. Sed neminem adhuc video. Opinor omnia hæc, cum ipso postremo Bosniæ Regẽ excoriata esse: & solis ardoribus exusta.

Finis Septimi libri, in tertia parte Annal. Sueuicorum.

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Octauus.

PRocedit hic liber vsq; ad 1487. annum Christi: semper adhuc Imperio Friderici 3. durante. Multæ hîc res memorabiles, vtiles, iucundæ: Sueuicæ & aliæ. Comites illustres VVirtembergici, generosi VValdpurgenses Dapiferi, Burgundiæ Dux Carolus bellicosus. Nobiles item de Ehingen: præcipuè Rudolphus, & filius eius Georgius eques. VVolfij à VVolfsthala, & plurima alia nobilitas Sueuica. Rursus de illustrissima Hohenstauffensi familia. Hastiludia postrema solennia. Tubingicæ origo Academiæ. Peregrinationes deniq; quædam Hierosolymitanæ, & nonnulla Monasteria.

COMITIS VVIRTEMBERG. VLRICI, CVM LORCHENSIBVS NEgotium. Henricus Comes VVirtemb. Ecclesiasticus. Gamundiani Magistratus. Eberhardi Halæ Sueuorum. Caroli Burgundionis bellum in Francia occidua. Probitas Sacerdotum & Monachorum in Sueuia.

CAPVT I.

VVirt. C. Vlricus, & Lorchenses.

ANNO 1465. permutatio quædam facta est: accipiente Comite VVirtemberg. Vlrico, ab Abbate & Priore Lorchensi, conuentuq; pagum in Alpibus Dornstat, cum pertinentijs: & dante vicissim eis dimidium Ecclesiæ ac decimarum in Obern Ryxingen, cum attinentijs, &c. Cõsentientibus in eam permutationem, Episcopo Augustano Petro Cardinale, Dillingæ: & ex parte decimarum in Ryxingen, Episcopo Spirensi.

VVirtemberg. Henricus.

Wir Heinrich Graffe zu Wirtemberg/ *coadiutor* deß Stiffts zu Meyntz/ ꝛc. bekennen mit diesem Brieff: daß wir vnsern lieben getrewen Wilhelm Hertern von Hertneck/ zu vnserm Hauptmann zu Meyntz/ die vier nechstkommende Jahr bestellt haben/ ꝛc. *Salario quotannis C. Aureorum. Actum Feria 6. ante diem S. Catharinæ, 1465.* zu Dischaffenburg. *In Insignibus, tria cornua ceruina.*

Eodem erant anno, Heinrich Geißberger Vogt/ vnnd Vlrich von Seckach alter Vogt/ zu Schorndorff. Ludwig Herrer/ vnnd Hans Lieberman/ alte Bürgermeister zu Gmünd.

Consules his annis ibi hi fuerunt.

Gamundianus Magistratus.

1461. *Cos. Caspar Funck. Prætores, Ludvvig Herrer, Hans Maierhœfer.* 1462. *Cos. Ludouicus Herrer. Præt. Ioan. Salomon, Georg. Bißinger, Henricus Iager. Eo anno, ex Tribunis plebis assumi Senatores cœpti sunt.* 1463. *Cos. Ioan. Liebermannus. Pr. Georg. Bißinger, Ioann. Bletzger, Petrus Breunlinus.* 1464. *Cos. Lud. Herrer. Pr. G. Bißinger, Ioan. Bletzger, Nicolaus Iuncker.* 1465. *Cos. Nicol. Iuncker.* 1466. *Cos. Caspar Funck* 1467. *Cos. Ioan. Salomon.* 1468. *Cos. Lud. Herrer.* 1470. *Cos. Ioan. Lieberman.* 1471. *Cos. Lud. Herrer.* 1472. *Cos. Ioan. Lieberman.* 1473. *Cos. Lud. Herrer.* 1474. *Cos. Petrus Gaist.*

Vlmæ, Ehingeri.

VVilhelmus 2. (de quo sup. 1381.) 18. Decembr. obijt 1465. & vxor eius, Anna Honoltina, 1455. Ipse, in medio Ecclesiæ ante suggestum sepultus est.

Filij eorum:
- *VVilhelmus 3. von Kätz/ Claudus. obijt 1519.*
- *Vxor, Elisab. Schadin, 1516.*
- *Ioannes, 1480. ἄγαμος.*
- *Leonhardus, obijt 1519. Maij 12.*
- *Sebastianus.*
- *Catharina, obijt 1490. ἄγαμος.*

EBER-

Eberhardorum, nobilium Halensium, sepultura, in æde S. Michaëlis.

Anno 1465 die lunæ post Bonifacij, obijt Henricus Eberhart. An. 1499. die S. Georgij, Burcardus Eberhart. A. 1516. die Sabbati post Viti, Caspar Eberhart. Haben ein rotes Stöcklin zwischen Büffels Hörnern. *Eberhardi Halenses.*

Rudolphus de Ehingen 1465. nascitur, parentibus Georgio equite, & Anna Richtenbergia. De cuius Rudolphi auo & patre, mox post hoc caput peculiariter dicemus. *Ehingeni Rudolphi natiuitas.*

In Gallia à R. Ludouico XI. defecerant proceres: quòd non essent in gratia & auctoritate apud eum: præfecerantq; sibi fratrem Regis, Biturigum Ducem. Cum his faciens Carolus Burgundio, Caroli Ducis F. Regem, cum quo conflixit, Lutetiam cedere coëgit: quam & 1465. obsedit. Tandem Rege, quicquid petebatur, concedente: pax cum coniuratis est facta. *Carolus Burgundio, contra Regem Galliæ.*

Cogitatio me iam sequentis capitis subit. Sed tamen adhuc adijciam hoc. Quales his temporibus multi Sacerdotes & Monachi, fuerint tum in Sueuia, tum alibi, in tenebris doctrinæ Ecclesiarum: testatur qui hîc Tubingæ postea docuit in Academia, Henricus Bebelius. Sibi notum ait esse, quendam sacerdotem: qui pro sexto quoque ouo Rusticis gallinas locauerit: varijsq; artibus, ac magno fœnore, magnas sibi diuitias pepererit. Qui similis fuit sutori, corium furanti, & calceos eleemosynam danti. Nam & iste sacerdos, iam senex, de anima cogitans, sacella fundauit. Se vidisse ait alium Sacerdotem: qui dixerit, se nulla ex re maius lucrum accipere, quam ex pugnando cum Rusticis. Nam pro singulis vulneribus, quæ eis infligat, duo vel tria recipere. Sibi notum esse ait cœnobium extramundanarum virginum: de quarum integritate cum quæreret, sibi responsum esse, nullam in toto cœtu castam esse: præter vnam, quæ nondum pepererit: ideoque casta vocetur. Cæteras omnes, inprimis Dominam Abbatissam, prolem habere. Se audisse Tubingæ ait in conuiuio, ex quodam fratre Minorum: qui propter sermones non puros reprehensus (putabamus, vos castitatem in votis habere) responderit: Tria noui: paupertatem in balneo, obedientiam in mensa & castitatem in altari. Quapropter futura correctione opus fuit. Et vinitor quidam Tubingæ, Gosbartus nomine, homo iocosus, Franciscanis Tubingensibus eo tempore dixit: vestrum Monasterium mutabitur in equite: ac pudebit aliquando Monachos rasuræ suæ in capite. Certè sic ab anno 1536 factum est. *Sacerdotes & Monachi in Sueuia.* *Gosbartus, Tybingæ.*

RVDOLPHI DE EHINGEN VITA ET MORS. CASTELLVM ÆNtringa. Quinque ibi nobilibus nati centum liberi. Dulce colloquium inter bonum patrem, & obedientem filium. Liberi huius Ehingeni Rudolphus.

CAPVT II.

Dictum est suprà lib 6. ca 8. & antè, de familia nobili quæ nobis, qui Tybingam colimus, vicina est, Ehingenorum. Ex ea fuisse Burcardum, cognomento Zopffium, anno 1407. mortuum: relictis filijs VVolfio & Rudolpho. De priore dictum est. Viennæ 1425. obijsse. De Rudolpho itaq; & filio eius Georgio, qui hoc seculo vixêre, postmodum dicendum arbitror: antequam aliarum copia rerum horum insignium virorum memoriam mihi excutiat: cùm forsitan citius de ipsis scribendum fuisset. Sed adhuc satis temporis est. *Ehingeni nobiles.*

DE RVDOLPHO EHINGENO.

Natus est Rudolphus hic anno salutis 1378. cumq; adoleuisset: exteras terras petijt, cognitionis rerum comparandæ, & suis rebus consulendi, gratiâ. Non enim existimabat, nobilium esse, domi in ocio consenescere, nec alijs etiam inseruire. In Austriam ergo, Vngariam, & alia circùm loca, profectus est: ac diu Regi Sigismundo, & Comiti Ziliæ, alijsque, operam fidelem nauauit. Anno autem 1416. reuocatus est à patruo suo Hugone de Ehingen: qui habitabat in Castello Æntringa: nullos ex vxore suo Agnete Gyltlingensi liberos habens. Quocirca partem suorum in arce Æntringensi bonorum, iuxta partem Aberlini Georgijque Halfingensium, sitam, non magno precio huic Rudolpho vendidit: signantibus Conrado Gyltlingio, Rudolfo Bohingensi, & Hansone Schenckio Stouffenbergio. Postea omnia bona idem Hugo ad eum transire voluit, censuum annuorum plus 300. Florenorum: sed ea conditione, vt is posthac in sua patria maneret, vxoremque duceret delectu habendo inter tres sorores, virgines benè educatas, Ioannis Truchsæßij de Haimertingen filias. Agnetem itaque Rudolphus Truchsæßiam de Haimertingen, 1414. duxit. *De Rudolfo Ehingeno seniore.*

Hugo

Hugo 1417. anno obijt: & sequenti anno, Indict. 11. Febr. 24. Rudolpho fratriq; eius, partem suam Æntringensem Haila cognata legauit.

AEntringæ, nobiles 5. centum liberos genuerunt.

Illo tempore quinq; nobiles cum suis coniugibus, in arce Æntringa habitabant, concorditer & amanter: qui procrearunt centum liberos. Nam Ioannes ab Halsingen eques, ex Nippenburgensi vxore genuit viginti liberos. Rudolphus Ehingensis ex Agnete Truchsæssia, decem & nouem. Merck (Marquardus) ab Halsingen, ex Vrsula Bubenhosia, itidem XIX. Georgius porrò Halsingensis, ex coniuge Kæbina, vnum & viginti. Hugo deniq; à Gyltlingen, ex vxore sua, totidem. Merckonis postea filius eiusdem nominis, controuersiam 1486. composuit: quæ erat inter duos

Eis omnibus superstes, G. Ehingenus.

VVirtembergenses Eberhardos seniorem & iuniorem. Cæterùm Georgius Ehingenus eques, vnus ex his centum natis, vltimus eorum omnium mortuus est, Rudolphi præsentis filius. Attulerat autem Rudolphus, cum 1416. anno ex Vngaria, & Austria redijsset, multa & preciosa secum, equos, ornamenta aurea & argentea atq; vestes. Anno deinde 1420. ab illustrissima Domina Henrietta, nata Mompeligardensi Comite, & VVirtembergiæ Rectrice, receptus est in consilium ac ministe-

Rudolphus, Henrietta VVirtēb. consiliarius.

rium. Biennio post, ipse & Ioan. Gyltlingius, genus annuæ ex agris pensionis (ein Landtgarben) emerunt Pfæffingæ: signante Hanslino Halsingensi. Mortuo post hæc 1425. Viennæ fratre VVolfio: inde etiam opes attulit non aspernandas: pecuniam, equos, ἐκμαλλια, preciosam vestem. Verùm quia tunc non erat moris in Sueuia, tam splendida gestari indumenta: ipse Francofordiæ ea vendidit: ex ijs ad 1500. Florenos redegit: patriæ se moribus accommodauit: qui ab adolescentia exterùm inseruierat: & in bellis ac pace, multa dura pertulerat. Dominâ Henrietta postea defuncta: cùm filij eius, Comites Ludouicus & Vlricus, regionem inter se partiti essent: in Consiliarios ac ministros Ludouici ascitus est Rudolphus.

Hic deinde 1440. & Marquardus de Halsingen senior, Ioannesq; Truchsæssius de Hæsingen Boltringæ, fundauerunt (consentiente Bebenhusano Abbate Renhardo & Leonhardo) sacellum & altare Oberndorffij, ad honorem S. Trinitatis, cum perenni præbenda.

Oberndorff.

Anniuersarium 1451. constituit in Collegiata Ecclesia Ehingæ Nicranæ: testante ad scripto Germanico. Ich Pfaff Heinrich Boscher/ zu den zeiten Caplan vnser lieben Frauwen Capell vnd Pfründ auff der alten statt/ ꝛc. *ad medendum scilicet animæ purgandæ patris sui Burckardi Zoppfij, fratris sui VVolfij, matris suæ Luitgardæ Kaißinæ de Ilingen, suæ propriæ animæ, & vxoris suæ Agnetis, & generi sui & filiæ Agnetis, Alberti Truchsæßij de Bichtshusen, Hugonis & Burckardi Ehingenorum fratrum: celebrandum proxima Feria tertia post S. Ioannis, aut octauo die pòst: vigilijs, missificatione, cereorum accensione, de suggestu prædicatione. Ni quotannis hæc sacra fierent: mulcta erat, Oma vini, cum certis decimis, in hospitale Rotemburgense pauperibus danda. Denuntiandus erat ille dies, quandocunq; agendus esset, domum Rudolphi. Si quis inde compareret: benè. Sin minus. procedendum tamen erat. Confirmauit eas literas Præpositus eius collegij.*

Rudolphi feudum Aentringæ.

Feudum suum Æntringense, Rudolphus die Iouis post Valentini, à Comite Vlrico 1452. accepit: qui iam Tybingæ Dominus per emptionem erat.

Anno 1455. in arce Tybingensi habuit secum Comitem Eberhardum: vt eius custos, in quadam circa tutelam dissensione. Successu temporis, eidem Vicarius fuit, & à consilijs. Erat enim Rudolphus, vir bonus, prudens pulcher: inter prælatos, Comites, & nobiles, pacificus. Obijt vxor eius in decimonono partu: obiêre cæteri liberi, præter quatuor filios: Diepoldum, Burcardum, VVolfium, & D. Georgium: Viduus ipse per vitæ reliquum, circiter 30. ann. mansit. Filiam Agnetem dedit Alberto Truchsæßio Bichtshusensi. Laboriosus in omni vita.

Filijs 4. bona sua diuisit.

Anno autem 1459. diuisit bona sua in hos 4. filios: arces, vicos, homines, agros. Ibi D. Georgio, vt equestri honore ornato, vnum mille Aureorum, prærogatiuæ loco datum est, annuus 50. Florenorum census. Fecit testamentum, ordinauit exequias, Anniuersarium sibi instituit. Hunc diem à ciuitate Tybingensi emit: constituitque, vt se mortuo darent egenis, centum viriles, & totidem fœmineas, tunicas: inprimis autem pauperibus, quos ipse sub se habuisset: postea-

Hailvviga.

alijs, quos iudicarent dignos. Quæ ita in die anniuersario eius, fideliter facta sunt. Testamento facto: equitabat cum filijs suis ad sepulcrum beatæ virginis Hailvvigæ: quæ in fano quodam, Gæslinga nomine, non longè à Rhottvvila quiescit: ac miraculis coruscasse dicitur. Dicebat ipse ad filios, illam fuisse ortam ex Ehingensi familia. Se ei valedicere velle, siue extremùm salutare. Quo facto: cum filijs profectus est in vetus supra Ehingam ad Nicrum oppidum: vtpote in Ecclesia quondam ibi baptizatus. Ibi rei diuinæ interfuit. Inde abiens, suam Kilbergæ arcem præter-

equi-

equitauit: nec diuertens in ea, nec vnquam amplius rediens: sed in Carthusianum Guterstainense cœnobium se conferens: vbi iam antea sibi de habitaculo prospexerat. Bona enim ibi disciplina erat ad sacellum Ioannis Baptistæ, in Alpibus. Quam habitationem cõfirmauerat ei Comes VVirtembergiæ & Mompelgardiæ. Eberhardus: literis Vraci 1466 datis, testantib. etiã Vracensibus, millesimo quadringentesimo septuagesimo octauo anno. Habebat Rudolphus in suum & famuli vsum, hypocaustulum & cubiculum. Tum à se dimisit filios: datis præceptis, se benè erga Deum & homines gerendi. Non ille amplius carne vesci: sed dies noctesq; interesse cantionibus & lectionibus: per omnia seruando normam viuendi fratrum: nisi quod non esset cucullatus. Filijs præcepit, vt omni in re suo consilio vterentur: quod & vtiliter ab eis factum est. Præsertim autem eques D. Georgius sæpe ad eum vênit, vt charissimus: & tempore mortis eius adfuit. Pater ei tum dicebat: Lieber Sohn/ Herr Görg/ jr habt grosse müh vnnd arbeit mit mir/ vnd darumb betauret jr mich. Respondit Georgius: Lieber Vatter/ das sol ich billich thun. Darumb solt jr euch nicht bekümmern. Respondit pater: Ich gönn euch auch der ehren wol/ daß jr bey euwers Vatters ende seydt. Nun ist die zeit meines sterbens hie. Ich hab auch Gott den Herren allwegen gebetten: wann es mir gut vnd nütz were zur Seligkeit: daß er mir so viel Jahr vnnd Tag verleihen wolt: als lang dann S. Johannes der Apostel vnd Euangelist/ gelebt hette. Solches hat er fast an mir erfüllet. Ich bin auch bereit/ mit gantzen freuwden zu sterben.

Guterstainum se Rudolphus confert.

Rei diuinæ vacans.

Collocutio inter illum, & filium Georg. equitem.

Tum paulatim ἀπεμαρκύθη: hat er außgezündet wie ein Liecht. Inclusus est suppedaneo, quod ante lectum eius erat: quod ipse voluerat esse sibi pro loculo. Sepultus est Æntringæ (sic iusserat sepulcro sibi antè ibi præparato) & quidem honorificè. Obijt 1467. circa S. Galli, vnde nonagenarius. Filiorum eius natu maximus erat Diepoldus Ehingenus. Habitauit Berstingæ: obijt millesimo, quadringentesimo, nonagesimo secundo, testantibus eius Insignibus Rotenburgi apud Carmelitas. Filium reliquit Philippum: à quo illi Ehingeni sunt: qui Berstingæ, Obernovvæ, & Sulzouiæ, habitarunt.

Rudolphi mors, & sepultura.

Diepoldus Ehingenus.

Burcardus, frater eius Æntringam anno millesimo, quadringentesimo, septuagesimo quinto incolebat: quo emit Oberndorffæ à VValthero Risso, bona quædam 42. Aureis Rhenens. quæ ad Ehingenam Æntringæ præbendam contulit. Inseruijt Comiti Eberhardo VVirtembergico: & præfectus est factus 1481. Leonbergæ: deinde, Maior præfectus Nagolti. Testis eodem anno fuit in sponsalibus Rudolphi Ehingeni, & Sophiæ Neuneccia. Vxorẽ habuit Veronicam (φερενικὴν) de Homburg: ac sine prole decessit, millesimo, quadringentesimo, nonagesimo septimo anno Kilbergæ humatus. VVolfius erat tertius Rudolphi filius: Consiliarius ac minister illustrissimæ D. Mechtildis, palatinæ Rheni, Comitis Ludouici VVirtemberg. viduæ: quæ mater fuit Eberhardi senioris, primi postea VVirtemberg. Ducis: quæ Magistrum curiæ habebat, Casparum de Kaltenthal. Obijt VVolfius, relictis filijs: Christophoro, VVernhero, Hugone, & Ioanne de Ehingen: vnicaq; filia, Elisabeta: quæ facta est Sanctimonialis, millesimo, quadringentesimo, nonagesimo anno. Reuthæ apud VVildpergam. His liberis curatores erant cognati: D. Georgius, Burcardus, & Philippus Ehingeni.

Burcardus.

VVolfius.

Hæc sic, ex Ehingenæ familiæ M. Scriptis. Gabelcouerus verò duos Burchardo vxores dat. 1. Gertrudem Spætinam, de cuius liberis sibi non constet. 2 autem, Barbaram Neunecciam: ex qua nati sunt, Hugo, VVernher, & Ioannes cognomine Diues. Præterea filiæ, Magdalena Neuneccia, & Gertrudis VVernouia. Ita illos non fuisse VVolfij filios. διν.

EPISTOLA PAPALIS AD ABBATES, ZVIFALTENSEM ET BEBENhusanum. Nobiles aliquot in Sueuia. Carolus Manfredus, frumentarius. Sacellani Conradi Dyrrhij commendatio. Aliquot generosorum de VValdpurg Dapiferorum Genealogia. Sangallensis Abbas, rufus Vlricus Rœschius. Leodij vrbis per Carolum Audacem Burgundionem funestatio.

CAPVT III.

ANNO millesimo, quadringentesimo, sexagesimo sexto, Commissio hæc data est.

Paulus Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs in Zuifalten, & in Bebenhusen. Constantiensis dioces. Monasteriorũ Abbatibus, salutem & Apostolicam benedictionem. Conquesti sunt nobis nobiles viri, Georgius miles, & Theobaldus, Burcardus ac Lupus (VVolfius) de Ehingen,

Epistola Papæ ad Zuifaltensem & Bebenhus. Abbates.

„ gen, fratres, domicelli Constantiensis dioces. prouinciæ Moguntinensis: quòd modernus Præpositus & capitulum Ecclesiæ oppidi Ehingen eiusdem dioces. super quibusdam fructibus decimalibus, in dicti oppidi, ac antiquæ ciuitatis, eiusdem dioces. territorijs, illorumque districtibus, excrescentibus, & ad eos communiter & legitimè spectantibus, iniuriantur eisdem. Ideoque discretioni vestræ, per Apostolica scripta mandamus: quatenus vocatis, qui fuerint euocandi: & auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernatis: facientes, quod decreueritis, per censuram ecclesiasticam firmiter obseruare. Testes autem qui fuerint nominati: si se gratia, odio, vel timore subtraxerint: censura simili, appellatione cessante, compellatis veritati testimonium perhibere. Quòd si non ambo hijs exequendis potueritis interesse: alter vestrûm ea nihilominus exequatur. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno incarnationis Dominicæ millesimo, quadringentesimo, sexagesimo sexto, XVIII. Ianuar. Pontificatus nostri anno tertio. Io. Amerinus.

Sigillum plumbeum: in cuius vna parte, imagines Pauli & Petri: inter quas literæ SS. PP. AE. VT.

In altera parte, Papa sedens τριστέφανος, in folio: & vtrinque Cardinalis vnus. Infrà ad gradus solij, plures personæ, complicatis manibus Papam adorantes.

Mentio fit antiquæ ciuitatis, illo tempore non semel: vt inde meritò putemus: tunc adhuc quædam de antiquo oppido, quod olim terræmotu conciderat, restitisse: sicut hodie adhuc particula muri, ibi conspicitur.

Neuhusen. Viuebant hoc tempore nobiles, VVolfius & Marcus de Neuhusen.

Herter. VVilhelmus Herter de Hertneck: & vxor eius Anna Herterin, geborne von Heudorff. Ihr Ehesteuwr/400. fl. Sein widerlegung/400. fl. Morgengab/200. fl. Sigillatores, die würdigen vnd strengen Herren: Leonhart von Stetten/Com̃enthur zu Bicken: vnd Jacob von Schönaw/Ritter/die Martis ante trium Regum, 1466.

Vehemens hoc anno incendium, in op. Herrenberga fuit.

Herrenalbæ obijt in die Epiphaniæ, D. Ioannes de Derdingen, 12. Abbas.

Halæ Sueuicæ mortuus est die Veneris proximo post S. Petri diem cathedræ, Fritz von Vrhusen. Insignia, albus monoceros in rubro scuto, galea clausa.

Vrhusen. Senfftij. Mortuus ibidem est der ehrbar vnd Vest/Conrad Senfft.

Viuebat tunc der alt Gabriel Senfft/eius frater.

Augustæ, das Leichallmusen/von Herr Jacob Haustetter gestifftet.

In eadem vrbe, cùm Typographica ars nuper inuenta esset: Biblia Latina primùm 1466. ab Ioanne Bemlero excusa sunt.

Erasmi Roterod. natiuitas. Desid. Erasmus Roterodamus, probabiliter hoc anno natus est, die Sim. & Iudæ, Oct. 28.

Philippus, Burgundiæ Dux, moritur 7. Cal. Iulij, Brugis. Ei F. Carolus succedit.

Manfred. Carol. In Italia, Carolus Manfredus patri Hectori in principatu Fauentiæ successit. Vrbe Galaotum fratrem expulit minimum: & Friderici ibi Episcopi, maioris fratris, nutu administrauit. Quo frumentum comprimente (quoniam erat σιτοσκώληξ, ein Kornwurm: quales, apud nos etiam) vt annonæ precium augeret: Populus Galaotum reuocauit. & Carolus expulsus, veneno in exilio perijt. Bergom. lib. 15.

VVirtemb. C. Henricus. Anno 1467. Henricus, VVirtemberg, Comes, Coadiutor Collegij Moguntinensis, post diem conuers. Pauli, cõsilium & auxilium à D. Eberhardo seniore, cognato suo, per literas petijt, in controuersia: qua molestus erat Ioannes Comes VVertheimensis eidem collegio, & Teutonico Magistro, de bonis quibusdam, ad ipsorum patrocinium pertinentibus.

Refert Funccius ad hunc annum, bellum quoddam Schlegelkrieg (al. Pflegelkrieg/flagellarium bellum) nominatum: quod inter Comites Eberstainios & VVirtembergẽsem sit gestum. Sed de eo, ad annum 1367. pertinente, suprà lib. 5. scriptum est.

PRAESENTATIO CAPELLANI.

Capellani Dyrrhij præsentatio. Vicarius reuerendi in Christo patris & Domini, Domini Hermanni, Dei & Apostolicæ sedis gratiâ, Episc. Constantiensis in spiritualibus Generalis, dilecto in Christo Decano Decanatus in Schmidhaim (pago VVaiblingensis præfecturæ (Cõstantiensis dioces. salutẽ in Domino. Discretum virũ Conr. Durr, presbyterũ eiusdẽ dioces. ad præbendã altaris B. Mariæ virginis, & omniũ Sanctorũ, sitã in capella S. Georij (Georgij) in Schorndorff dictæ dioces. ad præsens per mortẽ quondam Ioa. Baier, nouissimi præbendarij, prædicti altaris vacantẽ. per nobilẽ & generosum D. Vdalr. C. de VVir-

de Wirtemberg: ad quem ius præsentandi Capellanum ad dictum altare dinoscitur pertinere: nobis literatorie præsentatum, de dicto altari: dummodo die Data præsentium, in eo non sit altari specialiter ius quæsitum: recepto tamen prius ab eodem, & præstito per eundem, fidelitatis & obedientiæ solito iuramento, inuestiendum duximus: & ipsum auctoritate ordinaria, tenore præsentium, in Dei nomine, quantum de iure possumus, inuestimus. Tibi quoque Decano prædicto mandamus: quatenus eundem Conradum, in dicti altaris iuriumque, & pertinentium eiusdem omnium & singulorum, ducas possessionem corporalem: faciens tibi de ipsius fructibus, redditibus, censibus, debitis, & obuentionibus vniuersis, integre responderi Datum Constantiæ, anno Domini millesimo, quadringentesimo, sexagesimo septimo: die vicesima mensis Nouembris, Indict. quindecima.

Videmus hic Hermannum, nobilem de lado Landenbergo, iam hoc 1467. anno fuisse Constantiensem Episcopum: quem tamen Bruschius 1475. modo electum scribit. Fuisse virum ait senio confectum, valetudinarium, religiosum, munificum in pauperes: sicut etiam antecessor eius, Randeccius Burcardus bonus & Oeconomicus fuerit. Bruschij error.

Wemdinga, è manibus Oetingensium Comitum, ad Bauarum Ducem Ludouicum venit. VVembdinga.

Nordlingæ tanti ceciderunt in nundinis imbres: vt multi institorum tabernæ (caduca vocantur) impetu aquarum auferrentur. Pluuiæ graues.

Hoc anno, die assumpt. Mariæ, primus lapis, præsente Cardinale, Petro Episcopo Augustano, vetus S. Vlrici Templum de nouo ædificante, positus est. Quarto die post fusa est campana, Huberina nominata.

Obijt D. Georgius Truchsessius de Waldpurg, Ioannis F. sepultus Wurtzachi. VVurtzach.

Ex eo sunt nati, 1. D. Georgius Longus. 2. Vrsula, Beri de Rechberg vxor. Ipse Longus obijt 10. Mart. 1482. Primus, qui Waldsehæ humatus est. Sui iuris fecit ditionem Schvvartzabiam. Vxorem habuit Annam: Comitis Conradi de Kirchberg, & Annæ Comitissæ Fyrstenbergensis filiam: quæ defuncta est 1484. VValdpurgenses Dapiferi. Schvvartzach.

Liberi D. Longi.

1. D. Ioannes Iunior. obijt die Dominico post S. Galli, 1511. Sepultus VValdsehæ. Vxor eius, Helena: Comitis Iodoci Nicolai Zollerensis, & VVerdenbergensis Comitissæ Elisabetæ, filia. Sueuici fœderis capitaneus, vel Dux, erat.
2. Anna, coniux Oetingensis Comitis VVolfij. Obijt 1507.

Liberi Ioannis & Helenæ.

1. Emerentiana, Monialis Intzkofæ, iuxta Symmeringen ad Danubium. Intzkofa.
2. Dorothea, quæ obijt 1513. vxor D. Ioannis de Kinsegg, qui obijt 1544. Pacta quidem ei fuerat Elisabeta Truchsæsia VValdpurgensis: sed ea 23. Iul. 1503. ante nuptias obijt. Postea Dorotheam duxit.
3. Elisabeta: quæ obijt iuuencula.
4. Ioannes. Obijt 1494.
5. Christophorus. Natus 1488. obijt 1494. feria 6. ante lætare. Iacet VValdsehæ.
6. D. Georgius, R. Ferdinandi Vicarius in VVirtembergia. Obijt 1531. Vxores habuit duas. 1. Apolloniam, comitem Sonnenbergiam, ἄτεκνον. 2. Mariam, comitissam Oetingensem. Humatus habet ambas VValsehæ. Georg. Dap. VValdpurgensis.

D. Georgij & Mariæ Progenies.

1. Dorothea.
2. Ludouicus.
3. Catharina.
4. Henricus. Vxor Fronspergia.
5. Filia N. Comiti Tybingensi Liechteneccio nupta.
6. Helena, Comitis Hohenlohensis Georgij coniux.
7. Iacobus, apud Tullum (Dolam) captus: ad Massiliam 1536. mortuus.
8. N. filia. D. Ioanni Marquardo Kinseccio maritata.
9. N. Filia. Vir eius, comes quidam Oetingensis.
10. Georgius. Huic nati sunt ex Rapolstainia Dorothea hi filij.
    1. Iacobus. ὑπὸ ἀχρείκων καταλειπθείς.
    2. Ioannes obijt.

3. Philippus. Constantiæ Canonicus.

4. Georgius. κωφωθεὶς πληγαῖς παιδαγωγῶν Canonicus & ipse Constantiæ.

Leonoræ Imperatricis obitus. Sangall. Abbas Roeschius.

Obijt Imperatrix Leonora 3. Septemb. 1467. (cum nata fuisset 1437. Septemb. 8.) in noua ciuitate Austriæ, in Monasterio Cistert. nouo, sepulta. Factus est hoc anno, Sangelli Abbas, Vlricus Roesch Wangensis: Der Rot Vlrich dictus. Pistore natus fuerat: homo astutissimus, Oeconomus vtilissimus, effector rerum felicissimus. Emit ad Monasterium, totum comitatum Dockenburgensem, & alia multa. Ædificator præposituræ Roschachianæ, de nomine eius dictæ, ad lacum Acronium, anno 1487. Ornauit Monasterium multis picturis. Obijt in oppido Wila 1491. post 28. annorum gubernationem, anno ætatis 65. Magnificentius, quam vllus decessorum, sepultus. Veste fuit Monachus: corde Monarcha fuit. Ein rechtschaffner Coppäberlin. Brusch.

In vestibulo Caluensis Templi sepultus iacet 1467. Scultetus eius oppidi, id est, Consul.

Argentorati, cum quidam equitator (ein raisiger Knecht.) decollaretur: carnifex, quoniam ab arte sua aberrauerat, à populo confossus est.

Carolus, Burgund Dux.

Hoc, & altero anno, quia Leodienses Episcopum suum expulerant: Burgundio Carolus, cui propinquus, bello illos premit: ac tandem crudeliter subigit.

Nauclerus Ioannes.

Erat hoc tempore Ioannes Nauclerus (chronographus ille celebris) Ecclesiæ collegiatæ apud Stutgardianos præpositus (vt ipse de se scribit) atq; ab inclyto comite Wirtembergensi Vlrico, ad eundem Ducem Carolum legatus. Sed propter bellicos terrores, apud superius Traiectum subsistit: collegam suum, virum Laicum, illo misit: expectans, donec is rediret. Supra modum autem Carolus in Leodium expugnatum, per suos milites sæuijt: non modo trucidatione hominum omnis generis: sed etiam virginum, post turpificationem occisione.

Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.

Per Helvetios postea Deus, tantam immanitatem atrociter vltus est.

GEORGII DE EHINGEN NATIVITAS, VITA AVLICA, EQVESTRIS dignitatis assecutio, peregrinatio Hierosolymitana, in Hispaniam profectio. Duces Austriaci, Sigismundus & Albertus. Portugalliæ & Lusitaniæ felicitas.

CAPVT IIII.

ANTE QVAM ad 1468. annum progrediar: faciendum mihi videtur: vt, cum non multo ante de Ehingeno Rudolfo scripserim: nunc de filio eius, præclaro equite Georgio, non pauca cognitu digna commemorem: ex quibus non erit nihil, quod nobilitas in eo, tanquam pulchra statua, contemplari possit. Non autem tam copia, quam breuitas, ne nimium rebus eius gestis immorer, mihi consectanda erit. Vidit igitur primo vitalem lucem eques GEORGIVS ab Ehingen, Rudolphi F. anno Domini 1428. in arce Hohen Æntringa: Haimertingensi Truchsessia Agnete ipsum enixa. Puer missus fuit Oenipontum, in Aulam: in qua viuebat Dux Austriæ Sigismundus, ætate iuuenis: qui in matrimonio habebat Leonoram, Regis Scotiæ Iacobi II filiam. Huius factus est minister ac mensæ structor.

Ehingeni Georgij natiuitas, & vitæ cursus.

In Aula Sigismundi Austrij viuit.

Cum iam ætate adultior esset: maluit alio se conferre: vbi laboribus potius exerceri, quã voluptatibus frui, posset: vt armorum scientiam disceret. Instructus igitur à patre tribus equis: ad Cæsaris Friderici fratrem Albertum Austriæ Ducem, transiuit: qui in Sueuiam venerat: & Rotenburgi Neccarici, atq; Friburgi Brisgoiæ (vbi & Academiam fundauit) quasi Regiam aulam habebat, ac multos insignes viros.

Ad Austrium Albertum se confert.

Cum autem anno 1453. Sigismundi ad Albertum aduentus expectaretur: Georgius non meliore adhuc conditione ibi erat: quã quiuis gregarius nobilis. Metuebat ergo, ne à Sigismundicis, vbi aduenissent: eo nomine vili penderetur; quod ab eis discedens, nihilo meliore loco esset. Quapropter ad patrẽ suum Rudolphũ venit: consilium petijt. Respondit is, sibi animũ eius placere: cum præsertim etiã valido corpore esset. Consulit ei, vt se munert alicui, quãuis paruo ab hero suo præficiendi petat: & id fideliter ac gnauiter gerat. Sic eum à sodalibus quoq; minus seductum iri. Interim tamen non debere honestas etiã sodalitates refugere. Hominẽ enim iuuenẽ, ibi dextre se gerentem, sic commendationem sui inuenire posse. Sed quia cũ aliqua offensione (inquit) à Duce Sigismundo abijsti (quia putant inniores principes, omnia optime apud se constituta esse) ideo cũ Principem Albertum, hilarem videris: pete ab eo, vt te alicui, minuto etiam, muneri, apud se præponat: quoniam ea spe reliqueris Aulam Sigismundi: quem nunc audias breui venturum. Ideo te pudore affectum iri: si ille & sui, te nullo adhuc numero esse videant. Te, fidelem & industrium ministrũ fore.

Consilium, ei à patre Rudolfo datum.

fore. Fecit sic Georgius. Cui Albertus ridens respondit: Botz hirckender Gans / das sol seyn. Fiat sic. Ac statim ei dandas curauit claues ad sua conclauia. Ita ipse in communionem caterorum procerum & nobilium, quibus ea cura commendata erat, receptus est.

Breui post. cum aduenissent Princeps Sigismundus cum suis: multas claueis Georgius ostentans, diligenter nutus Domini sui obseruabat. Ita plus auctoritatis apud hospites habuit. Ridebat postea Albertus, cum huius in Aula tyronis, tantam curam & dexteritatem videret. Tandem praecipuus is Camerariorum vel cubiculariorum factus est.

Eodem 1433. Anno, cum Ladislaus Vngariae Rex: esset Pragae coronandus etiam Rex Bohemorum: Albertus hic cum 500. equitibus, & Brandenburgensis Albertus cum 300. eodem profecturi erant. Id Georgius patri suo indicauit, conditionemq; suam. Pater gauisus, filio scribit: vt se strenue gerat in omni equestri exercitio: ac, si qui creentur equites aurati, vt ipse quoque fiat eques. Itaque instruxit eum panoplia nobiliter, equis, & seruis. Placuit hoc heroetius Alberto. Vngariae R. Ladislau.

Tum vterq; Albertus instructo praeclare equitatu, Viennam descenderunt.

Ibi Ladislaum inuenerunt: ibi honorifice sunt excepti. Inde Ladislaus, equitibus circiter decies mille comitatus, Pragam ingressus est, coronamque Regni accepit. Multi ibi cohonestati sunt equestri dignitate. Inter quos, ex comitatu Alberti Austrij, quinque: quorum vnus noster Georgius erat: alter, Georgius Dapifer Waltzensis: tertius, Bernhardus à Bachd: quartus, Conradus à Ramstain: quintus, Sigismundus à Thun. Coronetur Pragae. Equestri honore G. Ehingenus decoratus.

Inuecta est Pragam Regina quadam aurato pilento: cuius quatuor angulos tenuerunt, iussu Alberti Austriaci, totidem Cataphracti equites: ex quibus vnus, Georgius Ehingenus. Postea bi quatuor, lanceis duriter concurrerunt, honoris gratia.

Post haec & alia, vterque Albertus domum discessit. Austrius aliquandiu Nicro Rotenburgi, cum familia sua mansit.

Tum pater meus (inquit Georgius eques) ad me Rotenburgum venit: honores mihi nouos gratulatus est: post aliquot dies me Kilbergam venire iussit. Ibi in hypocaustulo, quod supra portam est, longa oratione me de equestri ordine monuit, quid is virtutis requirat: & 400. me Aureis honorauit. Rotenburgi Neccarici est.

Hortatus dehinc est, ne otiose in Aulis hunc ordinem contererem: sed sequenti proximo vere, Ioannitas equites in insulam Rhodon sequerer quam Turca obsessurus diceretur. Deinde, me ad S. sepulchrum Christi proficisci hortabatur: cuius rei facultas, sibi propter magnas causas nunquam contigisset. Se mihi omnem ad id paratum, pro viribus suppeditaturum: Respondebam, ipsi mihi hunc animum esse. Haec, ipsi tunc inter sese. Tum bona cum gratia, à Principe Alberto Georgius discessit: venditis ei & alijs, equis: qui aliquid incommodi in Bohemica profectione acceperat. Princeps etiam, se ei, donec rediret, stationem suam promisit integram seruaturum. Pater, ab eo sibi vadem relinqui voluit, se certo ex oriente redditurum esse, S. Ioannem, Euangelistam & Apostolum. Sic solebat, quotiescunq; filius ab ipso abiret. Vadis loco, Ioannes Euangelista.

Verno igitur tempore, nemine ipsum ex Aula sequi volente, Venetias proficiscitur cum commendatoribus quibusdam Ioannitis. Inde, post Ascensionem Domini, Rhodum. Accepti fuere Magno ibi Magistro: saepenumero in mari cum Turcis velitati sunt. Nec processit illa Turcica contra Rhodios expeditio: cum nouus in eorum Regno Sultanus priori successisset. Profectio Ehingeni G. in insul. Rhodum.

Clementer deinde Georgius, mensibus 11. exactis, à Magno Magistro dimissus (sicut ab eo petierat) & vna spina de Corona Christi donatus: Regiq; Cyprio literis, si à sepulcro Domini rediret, commendatus: Berytum venit: vt scilicet locum videret, vbi S. Georgius draconem interfecisset. Ea eius erat opinio. Inde aliquot magnis ciuitatibus transitis (quarum vna erat Tyrus) Nazaretam accessit: ac praetergressus Galilaicum lacum, Hierosolymam intrauit: & 15. dies in sanctis locis perlustrandis consumpsit. Sic & Damascei fecit, vrbe magna, & bene aedificata: consocietatus Mercatoribus & Monachis: inter quos erat Eremita, vir bonus: nominatus, Monachus Basilienses. Ad montem S. Catharinae peruenire non poterant: in via capti ab Arabibus, duriter tractati, damno 30. Ducatorũ dimissi. Alexandria itaq; petenda erat: vbi D. Catharina qui ex familia Monachorum Basileae erat (magno cum dolore Georgij) & in mare proiectus fuit. S. Georgij draco fabulosus. Tyrus. Ehingenus Hierosolyma.

In Cyprum cum venisset: comiter à Rege fuit exceptus, & muneribus affectus. Inde Rhodum reuersus: cum aegrotaret, à Medicis Magni Magistri est curatus.

Reditus eius in patriam.

Inde Venetias, & in arcem patris Kilbergensem redijt: quem reliquiarum apportatione exhilarauit, anno 1454. Tum ad Principem suum Albertum, adhuc Rotenburgi degentem, rediit. A quo benigne, tum oratione, tum donis, exceptus est: cumq; ipso totum annum mansit, aljs omnibus ante latus. Fuit & Friburgi cum suo Principe. Cogitabat semper maiora. Sed nusquam vllo bello apparente: ludis equestribus & choreis intererat. Nactus est in eadem Aula amicum, à

Ramsidenus Georgius, socius ipsius.

quo colebatur instar patris, vt plura expertus, Georgium de Ramsiden, nobilem iuuenem ex montanis Salisburgensibus ortum, robustum & procerum. Hi ambo cogitarunt extera Regna adire. Ad quam rem impetrarunt commendatitias literas à Principe Alberto: & per hunc ab Imperatore, atq; à Rege Ladislao: ad Reges, Franciæ Hispaniarum, Angliæ: & ad alios Principes. Dux etiam Albertus, virtutem eorum sibi honori ducens, hominem eis multarum linguarum peritum adiunxit. Ita decem equis iter ingressi sunt.

Ad Gall. Regem Carolum ambo proficiscuntur.

Primo, ad Francum Regem Carolum venere: qui eos honorifice habuit. Sed quia is seuerior erat: non agebantur ibi ludi equestres. Cum ibi ad hebdomadas 6. essent: venit legatio ab Hispano Castellæ & Legionis Rege Henrico IV. quæ significabat, hunc suscepturum grauem expeditionem, aduersus Regem Granatæ Saracenum: auxilia Tunetani, & aliorum Africæ Regum habentem. Petere igitur, hoc per Gallias diuulgari: si forte aliqui fortes viri, in eandem expeditionem vellent nomina sua dare. Obtulere se hi Germani: quod Carolo R. placuit: qui singulis eorum donauit equum, armaturam, & CCC. coronatos: additis etiam commendatitijs ad Regem Hispanum.

Inde, in Hispaniam.

Ita discessere Tolosam versus, & in Regnum Nauarræ, atque Metropolin huius Pampiloniam, olim Pompeiopolin: inde Castellanum Regem adituri. Sed cum expeditio Saracenica non procederet: ad Nauarræum Regem Ioannem se contulerunt. Apud quem 2. menses manserunt: honorati voluptate venationis, chorearum, epulis.

Ad R. Alphonsum Portugalliæ.

Inde profecti sunt ad S Iacobum: & hinc Lisibonam Portugalliæ: Regiq; Alphonso, cui bellum esse contra Fessæ Regem audierant, de suo aduentu significarunt. Hic eos in diuersorio, dum ex itinere reficerentur, bene tractari iussit: cuius sororem Cæsar Fridericus vxorem habuit, Leonoram. Postea eos ad se vocauit: habens in Aula sua multos egregios & splendidos proceres. Significarunt se Maiestati eius aduersus Afros militare promptos esse. Placuit Regi: curauitque eos, dum regioni magis assuefierent, diutius in diuersorio honorifice habendos, nobilibus adiunctis. Sæpe etiam in Gynæceum Reginæ formosissimum ducti sunt: adhibiti choreis, venationibus,

Nobilium studia.

luctationibus, saltationibus, digladiationibus, iaculationibus, equorum agitationibus. Exercebant se in omni genere ludorum equestrium, pedites & equites, ac certaminibus in Panoplijs. Oblectabatur his spectaculis Rex, vir humanus & pulcher. Ehingeni autem sodalis, maximarum virium erat, in disco vel saxo iaciendo: Ehingenus vero, in Panoplia exercitatior. Erat ad-

Portugalliæ & Lusitaniæ felicitas.

modum commodum, ibi viuere. Abundat enim Portugallia, & Lusitania, nobilibus & equestribus viris: animo fortibus, corpore agilibus. Ipsa porro terra, probe culta: optimorum & dulcissimorum fructuum ferax: Vini, frument, i olei, saccari, mellis, salis. In varia Regia loca ambo Georgij ducebantur: vrbes & arces eximias videbant: Monasterium quoq; adibant Dominicanum elegantissimum: vbi sepulturæ sunt Portugalliæ Regum. Quod appellatur, Ad pugnam, **zu dem Streit**: *propter victoriam ibi olim de Saracenis (opinor) obtentam. Sinamus illos aliquandiu hinc inde vagari: & ad aliud caput interim transeamus.*

PEREGRINATIO INCLYTI VVIRTEMBERG. COMITIS EBERHARDI, Hierosolymam, & domum reditus. Curia fonsq; Stutgardiæ. Cratonum seu Krafftiorum, patriciorum Vlmensium, genus. Ibidē de Remboldis, & de ciuitate Lauingana. Lorchensis Abbas Nicolaus. Caroli Burgundionis negotium, cum Sigismundo Austriaco & Heluetijs.

CAPVT V.

Eberhardi Com. VVirtemberg. peregrin. Hierosolymitana.

ANno 1468. die Mart. decimo Maij incepit illustris comitis **Wirtēbergici & Mompelgardici**, *D. Eberhardi, transmarina profectio, ad sepulcrū Domini: Græcis, τὸν ζωοπάροχον τάφον. Ad id autem venit octauo Iul. die Veneris. Inde Vlmam 22. Nouemb. die Martis ante S. Catharinæ, rediit, eodem anno. Quæ de peregrinatione, particulatim plusculum annotabo.*

Comitatus eius.

Profecti sunt cum eo 40. viri inter quos, hi 24. nobiles: omnes cū ipso facti illic aurati equites. Georgius Bombast, Ioannita Rhodiensis. Vitus de Rechberg. Stephanus Hessus. Hermannus de Sachsenheim. Ob. 1508. Ioan. Spæt. Ioan. Truchses Biechishusius. Wilhel. de Stadion. Ioan. de Stadion, frater eius. Ob. 1591. Ioan. Nothaffi. Ioan. de Steten. Ioan. de Neuneck. Conrad. de Helfingē.

Virtus

Vlricus de **Rechberg in Hohenrechberg**. *Eberhardus de* **Rechberg**. *Vlricus de* **Westerstetten**. *Obijt* 1503. *Wilhelmus de* **Minchingen**. *Wilhelmus de Zylnhart*. *Wilhelmus de Wernovv*. *Iacobus Schenck*. *Dauid de Stain*. *Reinvvartus de Welvvart, Egenolphus de Rhiethaim*. *Iohannes Mynsinger à Frundeck, Med. Doctor, Vlmensibus iuratus*. *Anshelmus de Eib*. *Christophorus Rts, etus Capellanus*. *Priores 24. nobiles, omnes dignitate equestri apud Domini sepulcrũ fuerunt ornati. Item cum eis erant: Raur, Sartor: & Conradus Schott, coquus.*

Tempora profectionis.

Die Epimachi, nempe 10. Maij, D. Comes Eberhardus, benedictione ab Herrenalbensi Abbate accepta in Gutelstainensi Cœnobio, præsentibus cæteris quoq; Prælatis (ὑπερτίμοις) iter ingressus est: eodẽq; die Blabyræ pernoctauit. Maij 11. apud Comitẽ Eberhardũ de **Kerchberg**. *Dyssa. Maij 12. in Cœnobio Ottenbyrensi, 1. Milliari à Memminga. Maij 13. Campidoni in Monasterio. Maij 14. in Camopoli Rhytæ sub Ehrenberga. Maij 15. Zierlæ pernoctauit. Maij 16. per Oenipontum, Stertzingæ: vbi elegantissimam in Parochiali Templo tabulam pictam vidit. Maij 17. Brixuam & Closam venit. Ibi, tres arces, alia supra aliam Noctem Gotzenæ mansit. Maij 18. Tridenti. Maij 19. Laiterę. Maij 20. Castel Franci pransus est: Maisterę noctem egit, 1. mill. ab vrbe Veneta, & 1. à Ternisio. Maij 21. Venetias peruenit: & in Toutrincam Basilicam diuertit.*

Ephemeris peregrinationis. Kirchberg. Comes. Memminga. Stertzinga. Tridentum.

Distant autem Venetiæ ab Vraco 71. Germanica milliaria. Spectauit generosus Comes, & socij peregrinationis, Templa Venetijs, ac multorum sanctorum reliquias. Inter alias, caput & brachium S. Georgij: si credere fas est. Die Ascens. Christi, ciuis quidam ibi mortuus, reliquit quater centum millia Ducatorum, præsentis pecuniæ.

Venetiæ, ab Vraco.

Iunij 4. pridie Pentecostes, Venetijs discesserunt: & Parentium nauigarunt, quod 100. mill. Italica distat à Veneta vrbe. Iunij 11. Ragusium venere, distans à Parentio 400. milliaria. Turcis tributarium, & in Turcia negotians. Archiepiscopus ibi est. Viderunt in progressu vrbem Epidamnum, seu Dyrrhachium, quæ Durrazzo dicitur. A Ragusio, Corcyram vel Corfunam 300. milliaria: à Corcyra, Methonen vel Modonam, item 300. Inde, in Insulam Cythera vel Corigo 100. Die deinde Veneris post corp. Christi, Iunij 17. insulam Cretam vel Candiam assecuti sunt, distantem à Modona 300. milliaribus. Longa est 500. milliaria, lata vero 300. Et Ecclesiæ 350. inesse dicebantur. Rhodum delati sunt Iun. 21. die Martis ante S. Ioannis: qua distat milliar. 300. à Candia: habens ad mare positas 15. turres: in quarum 14. sunt totidem molæ, quæ ventis agitantur. A Rhodo 300. milliaribus in Cyprum venitur. Inde Iun. 28. die Martis, Ioppen vel Iapham peruenere. Fuerat ea quondam magna vrbs: tunc autem (vt & hodie) tantum duæ turres restabant: sub quibus, aliquot fornices: in quibus peregrinatores expectare solent: donec eis securitas viæ, ex oppido Hierosolyma afferatur. Abest Iapha 300. mill. à Cypro. Die Dominico, Iulij 3. noctu in villam Ramam accesserunt: & die Lunæ S. Vlrici, ibi manent. Distat 13. mill. ab Iapha.

Parentium. Ragusium. Dyrrhachium. Corcyra. Cythera. Cretainſ. Rhodus. Cyprus. Ioppe. Rama.

Die Iouis Iulij 7. è Rama 4. mill. Emmauntem equitarunt, Hierosolymam versus. Postridie, die Veneris, S. Chiliani, mane Hierosolymam ingressi sunt. Ibi Iulij 9. à Gardiano circumducebantur, ad contemplandum sancta loca & res, magno numero. Quis ea omnia recenseret? Legantur in aliorum peregrinatorum scriptis editis.

Emmaus. Hierosolyma.

Quinq; autem Italica milliaria, pro vno Germanico reputantur. Iulij 10. Bethlehemum profecti sunt.

Bethlehem.

Iulij 12. Comes Eberhardus, cum cæteris nobilibus, ordinem equestrem assumpsit.

Iulij 15. accessit ad flumen Iordanem.

Iordanes.

Cum iam 3. hebdomadas in terra S. vel Palæstina, consumpsissent: 19. Iulij redierunt ad naues: eaq; 21. Iulij conscenderunt, Italiam versus reuersuri.

Iulij itaq; 25. Cyprum appulerunt, ad pagum Salinensem: vbi magnus est lacus: vbi sal sua sponte elixatur: & instar lapidum excidit ex aqua priusquam omnino indurescat. Inde Rhodum venerunt, die Dominico ante assumpt. S. Mariæ. Pridie Bartholomæi, in Candiã. Ibi honorifice exceptus fuit Comes Eberhardus à Duce eius Insulæ: obuiam veniente cum fistulis & tubis. Idem 4. Septembris magnifice ad mare Comitem deduxit. Die Lunæ post natiuit. Mariæ, 12. Septemb. Modonam redierunt, validam Moreæ (Peloponesi) vrbem, à Turcis possessam.

Sal Cyprium.

Die Lunæ ante Matthæi, Septemb. 19. Corfurnam venerunt, firmissimam Venetorum vrbem: duas montanas ac celsas arces habentem: è cuius regione, Turcarum terra Albania est.

Albania.

Inde generosus Comes Eberhardus, Romam versus nauigauit: ducens secum comitem Ho-

Roma.

henlohenſem Craffionem (neſcio, quomodo huc venientem) ac ſequentes Dominos: Vitum Rechpergium, Hermannum Sachſenheimium, Vlricum Weſterſtettenſem. Item 2. Iohannitas, Halfingerum, & Melchiorem de Rhin: nec non Magiſtr. Ioannem Mynſingerum, Medicinæ Doctorem. Præterea Chriſtophorũ Capellanum, Georg. Surum, Vitum Schererum, Ioannem Veſſlerum, & M. Ioannem Kynig coquum. Cæteri omnes, Venetias repetiuerunt pridie Matthæi mane. Eberhardum & ſuos tempeſtas Corcyram reiecit, ἀσπασίως διασωθέντας. Poſtridie, Matthæi die, rurſus enauigarunt: ac 22. Septemb. Hydruntum, vel Otrantum, magnis procellis appulſi ſunt. Poſtea Neapolin venere, die Oct. 5. Ibi montem lapideum tranſiuerunt equis per foramen: quod vna nocte à Virgilio arte magica fabulantur factum. Viderunt eiuſdem ibi domum, vbi ſcholam habuiſſe ferebatur, multorum fornicum.

Hidruntum.
Neapolis.
Virgil. Poeta.

Neapoli Rex generoſum Comitem epulo excepit Octobr. 10. aureoque torque donauit: & filius eius, duobus equis, Die Mercurij, Octob. 12. Capuam venere, magnam vrbem. Inde pridie S. Galli, 15. Octobr. ROMAM pergebant: quam & ipſo die Galli ante meridiem intrarunt: ibiq; vſque ad 26. Octob. manſerunt. Senas 29. Oct. die Dominico, iniuerunt. Hinc Florentiam, die Martis, pridie omnium Sanctorum. Inde, Bononiam: poſtea, Merindolam: vbi equi eis adempti. Inde Veronam, Neumarcktum, Meronam, Nouemb. 12. Hinc Landeckum, 17. Nouemb. Filſam, pridie S. Eliſabetæ. Campidonum, die Dominico ante Catharinæ. Memmingam, 4. milliaria Germanica, die Lunæ. Vlmam. die Martis, Nouemb. 22. per mill. 6.

Capua.
Florentia.

Numerus omnium ſanctorum locorum in Paleſtina, eſſe ſcribitur CXXI. Ex quibus, XXIX. vbi integra remiſſio peccatorum detur, à debitis & pœnis. Si ſcilicet ab Hieroſolymis ſciens deuote adeantur. In cæteris, per ſeptenos annos: & ſeptenas Quadragenas, vel Carrenas. Apecatis mortiferis. Numerus primariarum Romæ Eccleſiarum, VII. ſcilicet Ioannis Lateranſis, Petri, Pauli, Mariæ maioris, Laurentij, S. Crucis (vbi, Sacellum Hieruſalem) & Sebaſtiani. In ſingulis, annorum 48. & totidem Carrenarum, indulgentiæ. Vbi tu, Chriſte, manes, per quem, vel in cuius nomine, pater adorandus eſt. Ioann. 14. & 16. In omni loco, Ioann. 4. & 1. Timoth. 2. Fide, non ex operibus, vt ne quis glorietur. Epheſ. 2. Nec partem peccatorum, vel ad tempus tantum aliquod definitum, peccata Dominus remittit. Proieciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea. Eſa. 38. Ego ſum, ego ſum ipſe (non opera tua) qui deleo iniquitates tuas, propter me (non propter opera tua) & peccatorum tuorum, (omnimmodo tantummodo partis) non recordabor. Eſa. 43.

Paleſtinæ ſancta loca.
Romæ Templa primaria.

Vixit Doctor Ioannes Mynſingerus adhuc anno 1502. Tunc annus ætatis eius erat LXXIX. Natus ergo 1426. Centum annis ante me. Illo genitus eſt Ioſephus Mynſinger, qui obijt 1560. fuitque Cancellarius Cæſarum Caroli & Ferdinandi, in Ducatu Wirtembergico, quando Dux Vlricus exulabat. Ex Ioſepho nati ſunt multi vtriuſque ſexus liberi. Inter filios, Ioannes & VVernherus: qui Martis alites fuerunt: quorum poſtertorem, in obſidione Metenſi Ducem, peſtis ſuſtulit. Fratres horum, duo Hieronymi, pueri obierunt. Item, tertius Hieronymus, Regi Philippo Hiſpano contra Belgas militans, Ioachimus denique fuit Mynſinger, cum dente natus anno 1514. poſtea præfulgens Iuriſc. qui 1588. obiit. Cuius filij ſunt, Henricus Albertus, & Sigiſmundus Iulius.

Mynſinger Ioan. D.

Dicitur VVirtembergicus Comes Eberhardus, captus fuiſſe in Paleſtina, proditione Zygenorum: ſed rurſus dimiſſus, & honoratus, a Soldano. Ideo non ferri hoc vagorum & furacium hominum genus, in VVirtembergia. Quoniam autem barbam Comes domum illinc attulit: cognomen ei Barbati hæſit. Nam & retinuit: quæ res tunc erat inuſitata. Inſignia eius tria ceruina cornua nigra, & duo barbati piſces: ſignum VVirtembergiæ & Mompelgardiæ. Cedri duæ, circum: vt qui fuerit in monte Libano, cedrifero. Symbolum eius, ΑΤΤΕΜΠΤΟ, ich wags. Peregrinatio hæc, ſic peracta.

Eberh. Barbatus.

Eodem 1468 anno Curia Senatus Stutgardiæ, lignis ædificata eſt, ſed tenuius. Ideo 1580. ſplendidius eſt exornata: Imaginibus & inſignibus additis veterum Comitũ VVirtembergenſium, & vxorum, ordine. Ante curiam, fons pulcherrimus, ac pictus. Cui inſiſtit ſimulacrum S. Chriſtophori, cum magna arbore, & puero Ieſu in humeris: ad honorem illuſtriſſimi Ducis Chriſtophori, non parua propter Euangelicam Chriſti doctrinam pericula paſſi. Simulacra primipum virorum, quando fontibus imponuntur, ſignificant proculdubio τὸ ἐξ ἀυτῶν πολυωφελὲς eos Reipub. plurimum profuiſſe: ſicut a Pindaro commendatur τὸ ὕδωρ, ὡς ἄριστον ὄν· aqua, tamquam neceſſarium & maxime vtile elementum.

Stutgardiæ curia.
Fons.

Balinga

Balingæ oppido Magistratus erant: Vogt, Conradus Brendlinus: Keller, Thomas Loner. Vlmæ, VVengensi cœnobio datus est Præpositus Vlricus Krafft patricius: cui annos 12 præfuit, & paralysi obiit. Est autem Krafftonum, vel Cratonum, familia Vlmensis, antiquissima: quæ multos Reipub. vtiles Rectores, ac viros eruditos, protulit: qualis hodie etiã est vir nobilis, & Iurisc. excmius, D. Leo Krafftius: olim Academiæ Tubingensis, & noster indigni, auditor. Cratones illi, quondam cœnobia & fana apud Vlmenses extruxere: quæ postea, temporum conditione fuerunt diruta. Præsenti verò tempore, cum aliis nobilibus viris, Magistratum ibi gerunt: prudentiæ, cæterarumq; virtutum laude florentes. Habuit olim ea gens aliud nomen, nempe ab ITA (ethicè non male, ab eundo, ac procedendo ad laudem: vel à constantia dictorum, ac promissorum) vulgò autem, de STEG. Habitauit eadem gens in regione ab agris nominata, auff den Fildern (in villa Scharenhusa, & castro ibi sito. Quam regionem perfluit amnis ex Schonbach, dictus Keusso: diuidens villam à castro: fuitq; (historicè iam loquendo) ITA, ponticulus, ac transitus de castro in villam. Et ita aratores ab ea Ita, etiam illud castrum Steg nominabant: ipsosq; incolas eius nobiles, Die vom Steg. Postmodum verò ea regione vastata, castroque combusto: nobiles illi se Vlmam contulerunt: ac diu nomen eis mansit, Die vom Steg. Cui nomini etiam Insignia Krafftonum respondere adhuc videntur: cum habeant Itam auream per obliquum rubei campi. Hæc, in M. Scr. F. F. Gabelcouerus verò, licet antiquissimam esse Krafftorum familiam concedat: tamẽ, num iidem de familia Staig sint, dubitat. Etsi enim Insignia, eodem modo dispositа sint: tamen sibi de coloribus Staigensis familiæ non constare. Certum tamen esse, Staigenses ex oppido Gamundia originem ducere: vel quondam ibi habitasse. Indeq; quosdam eorum, Hægnachum iuxta VVaiblingam, adeptos esse: & inde Hægnachios appellatos: licet in sigillis retinerent nomen de Staig. Quosdam Scharnhusam ad fluuium Kersam, possedisse. Eam tamen vix demum circiter 1400. annum, aut non multo ante, adeptos: cum Gamertschwangum ducentis abhinc annis tenuissent Krafftii. In hanc sententiam, ille. Appellati autem Krafftii existimantur à prospero pugnæ exitu. Erat enim prisco tempore quidam nobilis: qui Insignia illis de Steg, omnino similia habebat. Ac quia superbia eum tumefecerat: putabat, neminі fas esse, illos colores in suis armis gestare, nisi sibi & suis. Hinc factum, vt capitales cum Stegiis inimicitias exerceret: eorumq; insignia, vbicunq; in ea inuiderent, deticeret, ac turpificaret. Quamobrem eum Stegii in iudicium Imperatorium adduxerunt. Vbi cum inter se contentiose ac pertinaciter agerent: nec res vllo modo componi posset: autoritate Imperiali litem duello finiendam esse, decretum est: quod duellum subirent duo ex vtraq; parte strenuissimi. Ventum ad manus & pugnam est. Ibi ille, qui de Steg ortum ducebat, animosissimè pugnans: ad vnumquemq; ictum, quem hosti inferebat, atrociter (sui extimulandi gratia: sicut leo cauda sua se incitat: quæ ideo ἀλκὰς nominatur) ingeminabat verba, Hie Krafft! da Krafft: quasi diceret, πίτυ ἰθὺς, κὰι ἀλκὰ: Hic, viuida virtus. Erat res spectatu & auditu mirabilis.

Præcipitem ille nimirum ardens agit æquore toto.
Nec mora, nec requies. Quam multa grandine nimbi
Culminibus crepitant: sic densus ictibus heros
Instans, creber eum pulsat, versatque superbum.

Sic cessit viro victoria: Insignia sibi fortiter sua vindicauit: Vlmamq; glorioſe reportauit. Hinc & ipsi, & omni posteritati eius, nomen Krafft remansit. M. Scr.

Cogitatione cogitationem trudente (τῆς ἀναμνήσεως, ἐκ τῶν ὁμοίων γενομένης) de alia etiam Vlmensi familia scribam. Ea est Remboldorum: qui tunc Vlmæ, sed hodie Augustæ sunt. Habitauerant olim Lauingæ: quod oppidum ab Imperatore (fort. Carolo Magno: sicut Vlma Audigiensibus) donatum fuerat Abbati Fuldensi. Hic autem post multos annos, pro nuptiali dono dedit, Ducissæ Bauariæ: ita tamen, ne seruitute ciues grauarentur: præter 300 fl. annuatim Duci dandos. Nec Ducem intromittere cogebantur. Ideo multi nobiles, hac libertate gaudentes, immigrabant. Sed ecce περιπέτεια. Nocte quadam carnis priuii, ciuium & nobilium filij, vicos pertransibant cum musicis instrumentis, ob placendum bellis puellis. Sequebatur forte ouicula, balatu cantum interturbans. Quæ, quamuis sæpe percussa, semper redibat, ouile suum appetens. Ergo de consilio vnius mactata est, & apud cauponem comesa: sed tamen postridie, solutio facta pro ea. Re ad Senatum delata: magnæ extitere rixæ: ita, vt & Vlmenses & Augustani, se interponerent, sed frustra. Peruenit controuersia ad Ducem Bauariæ, & tandem ad Cæsarem. Quæ cum componi non posset: Cæsar singulari certamine finiendam præcepit. Sed quater comparente

Kraffiii Vlmenses.

Ita, Staig, Cratonum antiquum nomen.

Scharenhusa.

Staig.

Monomachia Krafftonis cum altero nobili.

Remboldi.

Lauingæ.

in arena, parte vna: altera toties abfuit, à Principibus impedita. Ita regimine ciuitatis dissoluto: ea in poteſtatem Bauariæ Ducis venit. Vnde factum eſt, vt præcipui ciues nouas ſedes quæſiuerint: & Remboldi Vlmam transmigrauerint. Iiſdem M.Scr.F.F.F.

Lorcha. Controuerſia erat hoc 1468. anno, inter Lorchenſem Abbatem Nicolaum, & nobilē Petrum Nothafftum, de Eccleſia Hochdorffenſi. Sed tranſacta eſt: arbitris, artium Magiſtro Bernhardo Mercklingero, Canonico Stutgardiano: Georgio Durnero de Durnovv: Ioanne Fronhofero, Præfecto Marpachenſi: Ioanne Schradino, ciue & iudice Marpachenſi. Actum die Mercurii poſt Michaelis.

Eichenbrunna Monaſt. Eodem anno Eichenbrunnenſis Abbas erat Vlricus Lœckerlinus: qui ſedilia Templi in eo loco fecit. Idem collapſum igne cœnobium ſuis facultatibus inſtaurauit. Permutauit Abbatiam ſuam, cum Anhuſenſi Abbate Martino.

Nordlingæ 1468. die S. Ioan. nundinis, pons fractus cecidit, à veſtiaria vſq; ad veſtiariam domum.

Vlmæ. Eodem anno, ſtarb der Erbar vnd veſt Marquart von Deyfingen/an S. Poleyen tag. Item die Mercurii poſt trium Regum, Georgius Rhot, Leonhardi beati F.

De Carolo Burgundo, & Sigiſmundo Auſtrio. Carolus Burgundus mutuo dat Sigiſmundo Auſtrio LXXX. millia Aureorum: pignori accipiens Phyrretanam vel Suntgoienſem regionem, Briſacum, Newenburgum, Rhinfeldam, Seckingam, Lauffenbergam, VValshutum. Putatum eſt, Sigiſmundum, cum poſt bellum cum Heluetiis diutius non feliciter geſtum, pacem parum ex animi ſententia cum eis iniiſſet, ideo hæc ipſis vicina in Rauracis & Sequanis loca, Duci illi præpotenti ac ſuperbo oppignoraſſe: vt, litibus forte aliquibus inter eos orituris, ἐμπόδισμα καὶ σκάνδαλμα, offendiculum, magnanimæ illi Alemannicæ genti poneret. Sic & poſtea accidit. Cum enim Burgundus Petrum Hagenbachium, equitem, Petrus ab Hagenbach. regioni prædictæ præfeciſſet: Helueticam is legationem (petituram, vt Dux Carolus pacem à Sigiſmundo cum Heluetiis initam, tanquam bonus vicinus, erga ipſos benignè conſeruaret) nunquam ad Principem admittere voluit. Valde quoq; impotenter ſe aduerſus ſubiectos gerebat. Vnde hi ſuppliciter à Domino ſuo, Duce Sigiſmundo, petebant: vt pignore ſuo redempto, ipſos in priſtinam ſecuritatem reſtitueret. Id cum benignus Princeps vellet facere: Carolus nec pecuniam recipere, nec pignus reddere, volebat. Ergo pecuniam apud ſequeſtres Baſilienſes, depoſuit Auſtrius. Hinc iam aditus ad diſcordiam: vt ſuo tempore ſcribetur.

SEPTÆ IN AFRICA OBSIDIO SARACENICA. GEORGII DE Ehingen monomachia cum Saraceno, & victoria. Profectiones eius in plura Regna, & honores. Reditus eiuſdem in patriam. Teſtimonia Regum Hiſpanorum de ipſo.

CAPVT VI.

REuertor ad fortem equitem Sueuum, Georgium de Ehingen: cui, & ſocio eius, multum honoris in Portugallia declaratum eſſe ſcripſi. Nuntiatum interea eſt, Regem Feſſanum, colligere magnas militum copias, ob recuperandam vrbem Septam ante aliquot annos ſibi ereptam. Septæ tuendæ cauſa à Portugal. Rege Alfonſo exercitus contra Feſſanum Regem miſſus. Portugallus itaq; Rex Alphonſus, Ehingenum inter alios, cum exercitu firmo, armis benè inſtructo, contra illum miſit. Traiecerunt hi Septam: cuius ciues metu Feſſani, noctu cogebantur in armis eſſe. Sita eſt ea vrbs in Africa, prope fretum Herculeum: Hiſpanis Açeuta, Ptolomæo ἐξίλισσα, Exiliſſa, nominata. Dux generalis, ſiue capitaneus, qui eam tuebatur, intus verſans, partitus eſt copias ſuas quadrifariam. Vni parti Ducem præfecit Ehingenum. Quiſq; autem Dux, Inſignia ſua in vexillo infixa habebat. Poſt quatriduum capitaneus Ehingenum in mare ſecum duxit: vt exercitum barbarorum, quantus eſſet, probabiliter æſtimarent. Videbantur eſſe decies mille circiter tentoria: ac proinde innumerabilis multitudo ineſſet. Ipſi nihilominus Septæ ſitus. Septæ magnitudo. tamen vrbem contra eos defendendam ducebant. Videbatur ea Ehingeno maior, quam Colonia Agrippina eſſet. Tres partes eius, terram reſpiciunt: quarta, mari obuerſa eſt. Reuerſi Capitaneus & Ehingenus è mari in eam ſunt: ac poſtero die mane, plerique Chriſtiani nominis omnes, Sacramenti Dominici perceptione ſe ad futuros caſus præmuniebant, in Templo magno, quod antea Gentilibus ſeruierat.

Cum autem eorum adhuc multi inibi eſſent: ecce hoſtium exercitus inſtructus, accedens de monte. Oppidani, lapides in eos eiaculari: ipſi vicißim lapides & ſagittas retorquere. Diu- Septæ à Saracenis impugnatio. rante contentione totum diem: vtring, multi deſiderati ſunt, ſed plures hoſtium. Noctu fodiendo, & cuniculis agendis, propius accedebant: vario vtentes genere ligonum, ſecurium, alio-

rum

tum instrumentorum, & clypeorum. Oppugnabant murum per tres dies, à matutino tempore in noctem usq; continenter: plurimis suorum amissis. Attamen malè cum oppidanis actum fuisset, quibusdam in locis: nisi Capitaneus cum peditibus & equitibus suis, quos inter murum & antemurale tenebat, succurrisset. Fossam ante se antemurale habebat: ac magno numero hostium per hoc triduum interfecto, fætor extitit cadauerum teterrimus. Motis itaq; castris, soluerunt Barbari obsidionem. Quod conspicati oppidani: insecuti sunt eos equitibus CCCC. & peditibus M. fortissimis. Crebræ hinc velitationes: donec vtraq; pars montes duos, inter se oppositos, occupauit: relicta in medio pulcherrima valle. Tunc significatum fuit à quibusdam qui ex vrbe erant: esse inter hostes quendam fortissimum virum: qui cupiat cum aliquo Christianorum, singulari certamine congredi. Ibi tum Georgius ab Ehingen, à Capitaneo sibi eas partes deposcit, atque obtinet. Erat ipse optimis armis, & equo, quem à Rege dono acceperat, generoso, praclarè paratus: iisq; dextrè & agiliter vti nouerat. Datum est iussu Capitanei signum pugnæ: vtrinque acies suis locis ad spectandum consistebant. Solutio obsidionis.

Tum Ehingenus, crucis signo ante se hasta sua facto: paulatim descendebat aduersus Saracenum. Ac Tubicine ad hostes misso, Capitaneus eis indicium futuri duelli fecerat. Extemplò Saracenus, egregio vehens equo, in planitiem vallis descendit. Huic sine mora se Christianus obuium fert. Ille clypeo protectus, hasta brachio imposita, omni impetu & clamore in aduersarium tendere. Georgius, non minus contra: hastam suam femori impositam habens. Qui iam propinquior factus: hastam vnco rapidi imponit: in clypeum alterius incurrit: ipsum & equum humi sternit: ictus vicissim illius hasta in loricæ manica. Quæ hasta dum ibi implicata hæret: Georgium impedit, quo minus statim de equo desilire posset: barbarus iam à suo equo in pedes assiliebat. Stabant contra se cum ensibus in manu: punctim vterque alterum, vehementi impetu feriebat. Ehingenus ipsius latus, secus clypeum, cuspide gladii petebat, sed frustrà. Adeo armis ille bene inclusus erat. Sed nec alterius ictus, periculũ Ehingeno inferebant. Ergo brachiis in se inuicem ruere: alter alterum complecti: tantisper luctari, dum ambo concidèrẽt. Saracenus tamen, vt viribus mirè pollens, Georgio se eripit: ambo pectoribus erecti, genibus innituntur. Retrudit illum sinistra à se Ehingenus: vt spatium vibrandi in eum gladii caperet. Succesit res. Nam in facie illum ita pupugit: vt caliginem oculis eius faceret. Iterum pupugit. Concidit alter: ense collum traiectus, animam multo cum sanguine fudit. Victor hoc modo factus Ehingenus, ensem illius rapit: ad equum suum redit: cui alter equus astabat: ambo admodum tam manu sueti: quia labore totius diei, ac fame, fatigati. Saraceni, victoria amissa, recesserunt. Portugallenses verò quidã venientes, caput interfecti præcidunt, & hastæ eius insigunt: armis eum ornatissimis dispoliãt. Accepto etiã clypeo & equo illius, Sueuũ ad Capitaneũ deducunt. Hic illum gratulabundus amplectitur: magno gaudio exercitus perfunditur. Perierunt eo die multi vtrinq;. G. Ehingeni duellum cum Saraceno. Saracenus, interfectus.

Mandauit dehinc Capitaneus: vt Saraceni caput, equus, clypeus & ensis, victori Alemanno prægestarentur: ad eam rem nobilissimo quoque viro adhibito. Ehingenus adlatus Capitanei incedere iussus, Tubicinibus præcinentibus. Ita specie quadam triumphi, per vrbem Septam ductus est: summa cum populi gratulatione, & honore maximo. Deo acceptam vnicè hanc victoriam Ehingenus referebat. Quippe se nullo vnquam maiore in periculo fuisse profitebatur: eò quòd Saracenum, se viribus multo superiorem fuisse agnosceret. Perscripsit ad Regem de hac re Capitaneus. Rex gauisus est: Ehingenumq; ad se in Aulam redire iussit. Metu Saracenico sublato: trans mare redierunt Capitaneus & Duces, cæteriq;, in Portugalliam, ad Regem. Hic eos clementissimè excepit: Georgioq; Ehingeno trullam auro plenã (ein Schewren voller Portugaleser gülden) donauit: quam is etiam in patriam secum detulit. Fuerat autẽ ipse, & alter Georgius, septem menses Septæ. Adierunt Regis quoq; fratrem, infantem Don Fernandum: & patruum eorum Don Henricum, potentes Principes: à quibus & ipsis, honorifice habiti fuerunt. Ehingeni triumphus.

Postea 1457. Rex Henricus Castellæ, bellum in Granatæ Regnũ, antea propter pestilentiæ luem prætermissum, resumebat. Petita igitur missione à Portugallensi, literisq; commendatitiis, ambo Georgii ad illum Regem profecti sunt: qui bene ipsos excepit. Conduxit hic Rex copias 70. millium bellatorum: in quibus equites quoq; ordinis Iacobei erant, magno numero. Profecti itaque in Regnum Granatense, multa oppida & Castella expugnarunt: ac magnas cædes fecerunt. Cum propius Granatam, maximam vrbem, accessissent: oppidani, Tunetani & aliorum Africæ Regum auxiliis freti, eruperunt: ac biduum cum hostibus velitati sunt. Ehingenus & socius, ad Regiũ vexillum assistere iussi. Non potuit, ne multis quidem diebus, ad prælium ventri: Saracenis com- G. Ehingenus, cũ socio Georgio, ad Castellæ Regem profectus. Contra Granata Regnum.

commoditate locorum se tuentibus. Interim tamen, multæ tumultuariæ fiebant pugnæ, multis vtrinq; cadentibus. Tum Hispanicus exercitus recessit: Regnumq; hostium, passim populationibus & cædibus euastauit. In expugnatione autem cuiusdam oppidi, ictu fundæ grauiter sauciatus fuit Ehingeno tibia. Sanatum tamen benè id vulnus fuit: sed reuerso ei postea in Sueuiam, recruduit. Eam ob causam, manente perpetuo deinde minuto foramine, aliquid effluxit.

Disceditur, expugnatione non succedente.

Ehingeni vulnus.

Exacta quinta expeditionis hebdomade: cum exercitu domum reditio facta est. Ibi, frequens gaudium, venationes, equestres concertationes, choreæ. Munerati sunt Germani ab Rege Henrico, auro, equis, communione vel societate ordinum Hispanicorum: quorum Insignia memorantur hæc. Primi ordinis, torquis latus & squamatus. Alterius (de labanda, de Castilia) tunica vndulata rubra: cum fascia latitudinis duorum pollicum aurea: demissa ante à sinistra axilla transuerse, vsq; ad extremum tunicæ in dextra parte: & post à dextra eadem infra, sursum versus transuerse, rursum vsq; ad sinistram axillam ascendente. Tertii ordinis, qui Granatensis habebatur. Insigne, malum erat punicum hians, cum petiolo, & aliquot foliis.

Insignia Hispanicorum ordinum equestriũ.

Discesserunt ab hoc Rege, 1457. anno. Quo tempore nata sunt quædam bella in Germania. Vt, seditio Austriaca contra Cæs. Fridericum: vt, occupatio VVerdæ Sueuicæ per Bauarum. At cum rediissent ad Portugallensem Alphonsum: abierunt & ab ipso, 1458. mense Martio: donati aurata veste 200. Ducatorum, multo serico villoso, singulis Portugallensibus equis, & trecentis Ducatis.

Abitus amborũ Georgiorum.

Venerunt inde Saragosam (olim Cæsaraugustam) magnam Aragoniæ vrbem: ac vestes illas auro commutarunt. Redierunt ad Nauarræum Regem Ioannem. Deinde in Angliam ad Regem Henricum VI. nauigarunt: à quo & ipso honorati sodalitate ordinis sui sunt. Discessit ibi ab Ehingeno sodalis Georgius: ipse verò in Scotiam ad Regem Iacobum II. transit: cuius soror Leonora, cum Austrio Sigismundo erat nupta. Regina, Ducissa Geldriæ erat. Rex ei donauit duos equos, & nigrum pannum sericum villosum, ac seruis denos Ducatos. Regina donauit eum equo 100. Aureorum: & quodam 30. Aureorum ornamento. Nec deerat voluptas epulandi, venandi, tripudiandi. Rediit tandem in patriam Georgius anno 1459. exceptusq; est à patre Rudolpho, sene honorabili, Kilbergæ versante, summo cum gaudio. Sic & à tribus fratrib. suis.

In Angliam veniunt.

Ehingenus autem, in Scotiam.

Reditus ipsius in patriam.

Priuilegium Regis Castellæ, Georgio Ehingeno equiti, & posteris eius, datum, Insignia supradicta gestandi in vestitu.

Nos el Rey de Castillay de Leon, quiriendo honrar & noblessar, la persona & estado de vos Iorge d' Ehingen, cauallero dela casa del magnifico & inclito Duci Alberto, Hermanno del Emperador de Alemanna: por la presente vos damos lycentia & facultad: para che vos, & vuestra muger, podays traher, & trayades, en vuestras vopas & guarniciones, la nuestra deuisa, & la Vanda, & el colar del escama: segund che lo trahen, & acostumbran traher, los caualleros, & vuerones, & gentiles, &c. Data en la noble cibdad de Iaen, cinc dias de setiembre, anno de cinquanta & siete.

Commendatitiæ Regis Portugall. Alphonsi, ad Ducissam Bergæ & Brabantiæ, pro Georgio Ehingeno.

A la muyto honrrada iffante, dona Isabel, duquesa de Bergonha, & de Barbante, &c. minha muyto preçada & amadatya.

Muyto honrrada tya, nos dom Afonso per gratia de Dios Rey de Portugal, e de Algarue, & Sennor de Cepta, vus enuiamus muyto saudar: como aquella, que muyto precamus, & amamus. O tempo, que em nossa cuorte andaron Iorge de Ehingen, e Iorge de Ransidera, caualleiros Alemannes, Camareiros de Duci Alberto Irmanno do Emperador: vsaron tam boos custumes: teneron em seu viuor tal temperança, assessego & graça em seu conuersar: que delles fuamos muyto contentes. E mentres em Cepta steueron assyquando: veo el Rey de Fetz mostrarom tam grãde sforço: como antes e despoys fezerom taees obras: que merçedores nus pareçerom: que sua virtude vos notificassemus, & encommendassemus per nossas cartas. E porem vus rogamus: que em todo, oque por elles poderdes, os aiaaes em vossa spicial encomenda, dandolche todo fauor & aiuda: em oque por sua honrra & acreçentamento de vos Ihes for neçessario. Scripta en Leyrea a 15. de Março, anno 1458.

El Rey.

Habitum istorum, & aliorum Regum in pictura hunc vidimus.

Habitus Regum

Omnes erant imberbes: sine torque vel collario (Kragen) in Camisiis: cum caligis non ampul-

ampulloſis, ſed ad femora & crura applicatis: cum calceis acutis, & latis pileis: cum pugione oblongo, ſupra vmbilicum dependente. De Georgio, poſthac rurſus. illiꝰ temporibus.

EBERHARDVS VVIRTEMBERG. COMES, CVM IMP. FRIDERICO in Italia. Epiſcopi, Conſtantienſis Hermannus, & Auguſtanus Ioannes. Abbates, Marthalenſis Iodocus, & Campidon. Ioannes. Monaſterium Dominicanum Stutgardiæ. Tybingenſe Templum S. Georgii. VValdpurgenſes Dapiferi, vſque ad noſtra tempora. Græci exules eruditi, in Italia.

CAPVT VII.

ANno 1469. Vlricus Comes VVirtemberg. ſe per literas excuſauit Abbati Lorchenſi Nicolao, de Tabellariis & miniſtris ibi diuertentibus: ac vult, eos ab Abbate excludi: excepiis duobus iuratis nuntiis.

Eiuſdem anni die Ianu. 9. Auraco egreſſus Comes Eberh. cum 65. equitibus: comitatus eſt Imp. Fridericum: Romam denuo Religionis ergo proficiſcentẽ: ac Venetiis vſq; ad 19. Febr. manſit. Inde per Villacum, Salisburgum 1. Martii venit. Inde Martij 3. Oetingam Bauariæ: & 4. Landshutum. Tandem 10. Martii Auracum, cum gratulatione ſuorum hilaris rediit. Eberhardus VVirtemberg. cum Imp. Friderico in Italia.

Die Martis poſt Laurentii, Georgius de Ehingen, eques & Capitaneus: atq; Fridericus de Schawenburg. *Præfectus maior ante nigram ſyluam: ſcribunt Biberacum Ioanni Eſſendorffio de Horn, & Ioanni Schaden, ciuibus ibi: nec non VVernhero Saxoni, Senatori ibidem: quam in Senaculo Villingenſi, cum ipſis ſedentes, ſententiam tulerint, in controuerſia quarundam rerum: quæ fuerat inter Comitem VVirtemberg. Eberhardum, & inter Rotvveilenſes. Res enim fuerat commiſſa diiudicandæ conſilio Heluetici fœderis, & Senatui Biberacenſi. Tandem prædictis duobus nobilibus, & tribus Biberacenſibus, mandata erat.* Cõtrouerſia inter VVirtemberg. & Rotvvilenſes.

Fuſa eſt Tybingæ Campana 40. centenariorũ, S. Mariæ (vnſer Frawen) conſtans 400. Flor.

Hermannus, Conſtantienſis Epiſcopus, dedicationis anniuerſariam celebrationẽ pagi Luſtnouienſis, die Dominica Lætare fieri ſolitam, tranſtulit in Dominicam Quaſimodogeniti: quod Dominica Lætare, ſalubriter peragi non poſſet: cum propter eius celebrationem, tunc ipſorum fidelium, & potiſſime iuuenum, ad menſam diuiniſſimi corporis Chriſti ſe diebus ſtatim ſequentibus præparantium, propter alienarum fœminarum confluxum, & varias tunc lubricitates, deuotio refrigeſceret, animarumq; ſalus magis impediretur. Conſtant. Epiſc. Hermannus.

Eodem 1469. anno, Ioannes fit Epiſcopus Auguſtanus: patre Comite VVerdenbergenſi matre comitiſſa VVirtembergenſi, natus. Intrauit Auguſtam 17. Iunii 1470. Comitatus M.D.CCC. equitibus. Præfuit cum laude 17. Annos. Renouauit & illuſtrauit Dillinganam arcem: in qua fere ſemper habitauit. Obiit 20. Ianuar. 1486. Francofurti in comitiis: quando Rex Rom. eligebatur Maximilianus Friderici III. F. Reuectus eſt Auguſtam: & in cathedrali Eccleſia ſepultus. Bruſch. Viuebant Philippus & Georgius de Maſſenbach, atq; Ioannes de Frovvenberg. Auguſt. Epiſcopus Ioannes. Maſſenbach.

Albæ Dominorum obiit XIII. Abbas, D. Ioannes de Horvva, 5. Kal. Aprilis. 1469.

Item Cal. Ianu. eiuſdem anni, generoſa Domina Margareta, nata comitiſſa de Eberſtain, vxor Domini Henrici Baronis...

Vlmæ. Anno 1469. den 29. *Martii* ſtarb Martha Rhötin / Doctor Peter Neitharts Haußfraw. *Et A. 1485.* ſtarb der fürnemb vnd hochgelert Herr Doctor Peter Neithart / den 28. tag. Julij.

GEIERI Halæ Sueuorum.

Anno Domini M. CCCC. LXIX. Da ſtarb der Erbar veſt Jörg Geier / am Sontag Lætare. *Scutum, rubrum: in quo, tranſuerſus piſcis lupus.* Geieri Halenſes.

Anno 1457. Ioan. Geier ſenior. Anno 1471. Ioan. Geier, pridie Paſchatis.

Naſcitur Saxoniæ Electꝛor Ioannes, Iun. 29.

Anno 1470. Eberhardus Comes VVirtemberg. & Mumpelg. miſſis ſatellitibus, cepit Marthalenſem Abbatem Iodocum Plancum, in ſua habitatione nudum: qui ſe M. Aureis Rhenenſ. redemit. Cætera felix Abbas: qui etiam Aleshuſam Buchouienſis lacus (teſte Bruſch.) vbi Hermanni contracti mater dormit, ad hoc Monaſterium emptione adiunxit. Mathal. Abbatis captiuitas. Aleshuſa.

Stauffenburgii Alſatiæ nobiles, & Badenſis Marchio, bellũ comiti VVirtembergenſi inferebãt 1470. & in Kintzingia valle, alibiq;, pecora abigebant, pagosq; exurebãt. Res, deinde tranſacta. Chron. Hertzog. Eiuſdem anni die Mercurii ante S. Thomæ, Eberhardus VVirtemberg. Comes ſenior, ad Caluenſes. Vnſern gruß zuuor. Liebe getrewen / Vogt / Richter / vnd alle Bürger gemeinlich / vnſer Stadt Calwe / ꝛc. *Sigillum ipſorum cum ſuo coniungi petit. Fore id eis indemne. De dote, ſorori data: & affine, comite Naſſouienſi. Vraci.* Stauffenburg.

Ab-

Campidon. Abbas Ioannes.

Abbatem agebat Campidoni Ioannes, nobilis VVerdnoius. Contendit is cum Campidonensibus corã Imp. Friderico. Sed hic illis fauens, multa priuilegia dedit: quæ postea sunt à Maximiliano confirmata. Sed ipsis iussum est, vicissim quotannis Abbati soluere C C. fl. ad S. Iacobi diem. Brusch.

Stutgard. Monast. Prædicatorum.

Stutgardiæ Monasterium prædicatorum, ædificari cœptum est: venientibus Norib. talibus eò. Postea in Xenodochium est mutatum. Epigramma ibi. Anno 1473. in vigilia assumptionis Mariæ virginis, venerunt fratres prædicatores de conuentu Nürnberg: & obtinuerũt aream istam à generoso Comite Vlrico de VVirtemberg. Nunc in hoc Hospitali, proprius concionator Christi est. Ibi in pariete cœnaculi æstiualis, hi quoq; versus.

Bis septingentis decies septem tribus annis:
Sol in virgineos postquam se contulit artus.
Lapsus: & Vlricus pater hic comitumque Ducumq;,
Hoc dedit esse sacrum Mariæ venerabile septum:
Ordinis & nostri, prædictum contulit esse.

Tybing. Templũ.

Tybingæ, Templum, S. Georgii hoc tempore instauratum est: cum quidem antea quoq; fanum ibi fuisset: sicut angularis quidam lapis testatur, Academicam domum sapientiæ respiciens: in quo Insigne Leonis alati est, & hæc verba: Der Stein ligt an der dritten Kirchen auff dieser Hoffstatt.

Sunt & hæc, ei Templo foris incisa.

Ad Orientem. Anno Domini M. CCCC. LXX. Jahr/den 28. des Mertzen/Da war der erst Stein gelegt an dem Chor.

Ad Occidentem. Anno Domini 1483. An sanct Vrbans tag/wardt gelegt der erste Stein an der Seiten.

Primus lapis in latere ad Nicrum, positus est 1478.

Bondorff.

Eodem 1470. anno, Antonius Lutz, ciuis Tubingen. vendidit D. Conrado Brunnigensi Ostterdingensi, Parocho Tybingæ, suam Bondorffæ curiam (sibi à matre sua Barbara VVellinga doti datam) & quosdam paruos census, 120. Aureis Rhenens. Signarunt Juncker Hans Herter von Newneck: *& frater Antonii Symeon Schnider, ciuis & Iudex Tubingæ.*

VVaiblingæ, ratio vinaria hoc anno erat pro Cado, 2. ℔. 18. ß. 8. h. Anno vero 1473. ℔. 1. ß. 6. h. 0. Anno 1484. ℔. 1. ß. 1. h. 4. Anno 1486. ℔. 6. ß. 12. h. 6. Anno 1538. ℔. 8. ß. 12. h. 0. Anno 1540. ℔. 4. ß. 16. h. 0. Anno 1573. ℔. 12. ß. 10. h. 0. Anno 1575. ℔. 7. ß. 8. h. 2. Anno 1589. ℔. 25. ß. 4. h. 0. Für ein Aimer.

Eodem 1470. anno, Templum S. Stephani Augustæ iterum conflagrauit.

August. Episcop. Ioannes.

Eiusdem anni 17. Iunii, illa splendida, de qua supra scriptum, ingressio Augustani Episcopi Ioannis facta est: comitante Bauaro Alberto, aliisq; proceribus. Equitatu se tunc Augustanus quoq; ostentabant, virorum circiter 350. inter quos Vlricus Arzat, Cæsaris Consiliarius, magnum vibrabat vexillum: cui simile iis temporibus visum non erat.

Sueuiæ Præfectus.

Ex familia Dapiferorum VValdpurgensium, Ioannes, D. Iacobi equitis F. (de quo Iacobo lib. 6. cap. 3. scripsimus) erat hoc tempore præfectus, nomine Imperii, in Suenia. Obiit 1505. die S. Stephani.

Vxorem habuit Annam, Oetingensis Comitis VVilhelmi filiam: & Euphemiam Ducem Munsterbergicam. Fratrem idem habuit D. Itidem Ioannem: & sororem, quæ vxor erat D. Georgii Marescalci Pappenhaimensis: quæ obiit 1493. relicta filia, quam Künigseccius Marguardus eques, vxorem habuit.

Liberi prioris Ioannis.

VValdpurgenses Dapiferi.

1. *D. VVilhelmus senior. 17. Mart. 1557. vxor eius, Sibylla, Comitis Sonnenbergii Andreæ F.*
2. *D. Fridericus, ordinis Teutonici.*
3. *D. Iacobus. Obiit die Martis post inuocauit 1505. Vxor eius, VValdpurgis: D. Georgii de Gundelfingen vidua: Comitis Kirchbergensis Eberhardi, & comitissæ VVertheimensis Kynigundæ filia: quæ 1495. obiit, die conuers. S. Pauli.*
4. *N. Filia, vxor D. Casparis Nothaffit.*
5. *Vrsula: D. Thomæ Fronspergii vxor.*
6. *& 7. Filiæ duæ sanctimoniales: quarum vna, Kynigsfeldæ Abbatissa.*

VVil-

VVilhelmi & Sibyllæ liberi.

1. D. VVilhelmus iunior. 1566. Vxorem habuit Iohannam, Comitis Fyrſtembergii Fridericiſ. quæ obiit 1589.
2. Otho, Cardinalis, & Epiſcopus Auguſtanus.
3. Iacobus. Obiit ad Paſtum Vngariæ 9. Decemb. 1542. Rubea facie erat, & heroico corpore: ſicut eum vidimus, quando illa magna in Turcas ad Budam expeditio fiebat, Vlmæ luſtrantem milites in cæmeterio maximi eius vrbis Templi. Tunc cum Scholaſtici murum ibi aſcendiſſent ſpectandi cauſa: ipſe facetè ſclopum eis intentabat inanem: Fugite, pueri: niſi vultis auium inſtar, iaculando à me deiici. Tum verò, magnus pauor: alio puerorum ſuper alium, picarum inſtar decidente. Vxor ei fuit Iohanna, Eitelfritzii Zollerenſis Comitis F.
4. Chriſtophorus. Obiit apud Mediolanum 23. Nouemb. 1535. ſepultus Pauiæ apud Auguſtinianos. Alii Obiit 1534. ante Tunetum.
5. N. Filia: nupta D. Ioanni Chriſtophoro de Falckenſtain.

VVilhelmi iunioris progenies.

1. Illuſtriſſimus Coloniæ Elector Gebhardus.
2. Iacobus. Obiit.
3. Carolus.
4. Chriſtophorus.
5. Ferdinandus. Obiit.
6. Fridericus. Obiit.

Bebenhuſæ, Anno 1470. 8. Cal. Febr. Obiit Marquardus de Halſingen.

Noribergæ natus eſt Decemb. 14. VVilibaldus Pirckaimerus, vir doctiſſimus. *Pirckhaimer.*

Epiſcopatus Labacenſis in Carniola, circa hoc tempus à Friderico Imperatore fundatus eſt. *Labacum.*

Theodorus Gaza librum ſcripſit de Menſibus, Theſſalonicenſis. Eius tempore vixerunt aliquot Græci docti, exules in Italia: quibus docentibus, Græca & Latina ſtudia felices progreſſus habuerunt: Georgius Trapezuntius Cretenſis, Ioann. Argyropylus Conſtantinopolitanus, Demetrius Chalcocondyles Athenienſis, Ioan. Laſcaris item Conſtantinopolitanus. *Græci exules, in Italia.*

Eubœam ſubegit 1470 Turca: Chalcide, vrbe antiquiſſima, crudeliſſime expugnata. *Eubœa.*

OBITVS VVIRTEMBERGENSIS HEROINÆ ANNÆ. QVÆDAM VVaiblingenſia. Abbas Lorchenſis Nicolaus. Riedenſis & Ainkorniana peregrinatio religioſa. Itali, Pomponius Lætus, & Domitius Calderinus. Duæ ſtellæ crinitæ. Auguſtana tempeſtas. CAP. VIII.

ANno 1471. Comes VVirtembergica obiit Anna, Eberhardi & Henricæ F. quæ vltimo Catzenelenbogẽſi comiti Philippo nupta fuerat: cui quatuor filias pepererat. Sed ab ea Waiblingam diſceſſerat: ibiq. adhuc annum vixerat. Sepulta eſt in ſacello S. Mariæ, cum hoc ex oricalco in lapide Epitaphio: Anno Domini milleſimo, quadringenteſimo ſeptuageſimo primo, die ſecunda Aprilis, obiit illuſtris Domina, Domina Anna, Comitiſſa de Catzenelenbogen, nata de VVirtemberga: cuius anima requieſcat in pace. *VVirtemb. Comitiſſa Anna mors. VVaiblinga.*

Contulerat in hanc Eccleſiam, calicem aureum, & non parum pecuniæ. Habitaculum eius fuit domus ampla & ornata Caſpari VVælſtini, non procul à VVaiblingenſi priſci operis arce, Haapiorum de Haapenberg quondam domicilio. *Haapii.*

Fuit extructum illud Marianum ſacellum 1459. Sattleris etiam ſacellum erat, antiquo VVaiblingæ generi. Ibi humatus eſt Ioannes Sattler ſenior, mortuus 1520. cum fuiſſet Præfectus Vract. Humata ibidem, Barbara Gaisbergerina: quæ cum in Parthenone VVaiblingenſi (nunc vacuo) vixiſſet, mortua eſt 1512. *Satlleri.*

Habuerunt & Haapii ſuum ſacellum, 1489. ædificatum.

Erant hæ VVaiblingenſibus vetuſtæ familiæ: Haapia, Kühornia, Lidhornia, Gaisbergerina, VVolfhardina, & Sattlerina: ex qua poſtrema, quidam iam, Schorndorffæ, Gœppingæ, Stutgardiæ, Syndelfingæ.

Literas quaſdam ſigillis confirmarunt, Michael de Ovv in Oberndorff, & VVernherus Schanck de Stouffenberg, Sabbato poſt Luciæ. *Ovv.*

Abbas Nicolaus Lorchenſis, quædam Hohenlohenſia in tractu, qui Hertfeld appellatur, vendidit D. Ioanni de Finſterlohe, Commendatori Kappenburgi Teutonici ordinis: comite Vlrico emptionem ſi opus eſſet, pollicito: & Auguſtano Epiſcopo conſentiente. *Lorcha.*

Hirſaug. *Conſecratæ ſunt Hirſaugiæ 2. altaria: multas reliquias Sanctorum vtriuſq; ſexus continentia, I. S. Benedicti, extra. II. S. Stephani Protomartyris.*

Bebenhuſa. *Bebenhuſæ. Anno 1471. obiit 16. Kal. Octob. Craffto de Hefingen, Rector Eccleſiæ in Kirchentelesfurt. Iacet in 8. ſepulchro.*

Vogler. *Eiuſdem anni 5. nonas Octob. Conradus Vogler de Vrach, Monaſterii Prior, obijt.*

Senfft. *Halæ verò Sueuorum, nobilis Michael Senfft, die Sabbathi poſt inuentionem S. crucis.*

Peregrinatio Riedenſis. *Eodem 1471. anno, in agro quodam pagi Rieden, qui ſemimilliare diſtat ab Hala, in Reſengarto ſiti: terrea quædam rubri coloris crux, ſeſquiſpithamam circiter alta, ſpithamam (al. palmum) lata, in medio ſui incluſa oſſicula habens, tanquam ſanctas reliquias: reperta eſt. Eò igitur cateruæ hominum concurrere: pecuniam, ceram, veſtes, offerre. Ibi Templum D. virgini ornatiſsimum, conditum eſt: duo beneficia, ſeu præbendæ, conſtituta: & à nobili viro, Andrea Munckio, ante ſacramenti riſculum, perpetua lucerna ſuſpenſa. Ad hanc Eccleſiam, omni Sabbatino die præſertim poſtridie Dominicæ Iubilate, frequens hominum concurſus factus. At hic cultus, luce puri Euangelii ſaluifica exorta, ceu lac vaccæ, exaruit. VVideman.*

Schola Halenſ. *Scholæ Latinæ apud Halenſes præeſſe cœpit 1471. M. Thomas Rupherus. Eum ſecuti ſunt, M. Ioannes Stutzelius 1505. Iodocus Breidnerus, 1506. M. Barthol. Stichius, 1513. M. Caſpar Speirer, 1515. M. Iacobus Schmidius, 1520. Poſtea, Ioan. Regulus Villingæus: Latinè, Græcè, & Hebraicè perdoctus: ſequenti tempore, Doctor Medicinæ factus. Poſt eum, Sebaſtianus Coccyus Cantharopolita: qui bello ſub Carolo V. Germanico, Hala in VVirtembergiam diceſſit: & Pædagogum egit eius Ducatus Principum, Eberhardi atque Ludouici. Secutus eum in Halenſi Schola eſt M. Bartholomæus Schmidius: condiſcipulus olim meus Argentinæ: hodie adhuc in patria ſua Campidono Archigrammateus. Poſt eum, M. Baſilius, & M. Hieronymus Spartanus Halenſis, ac M. Michael Kernerus Carinthius: & hodie iam diu, Ioannes VVeidnerus Lendſidelius, Poeta L.*

Circa hoc tempus fundata eſt Ingolſtadienſis Academia.

Pomponius Lætus. *In Italia, Pomponius Lætus viuebat, & Domitius Calderinus, viri doctiſsimi. Sed ille,*

Domit. Calderinus. *Romanæ linguæ adeo deditus: vt Græcam non attingeret, ne Latinam contaminaret: & Chriſtiano Petri nomine reiecto, ſe Pomponium nominaret. Hic vero ad Miſſam ire monitus ab amicis: Eamus ad communem, inquit, errorem.*

Buchole. ex Lud. Viue. Iſtis ſuæ muſæ tantum placuere: Religionis curam non habuere.

Pontifex max. factus eſt Sixtus, vel Xyſtus, IV. qui Iubilæum contraxit ad 25. annos.

Cometa. *Anno 1472. Cometa principio anni, circa feſtum S. Agnetis, apparuit: igne rutilans, trinibus longis nigriſq;: in Occidentalem vergens plagam: dies 80. durans. Eo nondum extincto: alter Cometa viſus eſt, caudam in Orientalem plagam porrigens. Sequenti ergo tempore ſiccitas & æſtus, peſtilentia & bella, extiterunt.*

Fulgura & tonitrua. *Auguſtæ 4. Februarii ingens tempeſtas accidit, fulguribus & tonitribus. Sed noctu circa horam octauam, longè maior. Nec cuiquam impunè plateam tranſire licebat. Eo anno ibidem cæpta eſt ædificari VVerdabruckera porta: & S. VVolfgangi fanum, prope Noſdocheum.*

Conſtant. Epiſc. Burcardus. *Conſtantiæ Epiſcopatum accepit Burcardus II. nobilis à Randeck ex Hegœa: humili animo, tranquillus, optimus Oeconomus. Sic equidem Bruſchius. Sed apparuit ſupra ex quodam anni 1464. ſcripto, eum tunc etiam Epiſcopum fuiſſe. Sic & ſucceſſor eius Hermannus, nobilis Latolandenbergius, quem Bruſchius 1475. electum ſcribit, iam ante 1467. Epiſcopus erat.*

Magiſter Curiæ VVirtemberg. *Erat magnus in VVirtembergia Magiſter curiæ (Landhoffmeiſter) 1472. Georgius de Abſperg. Tranſegit is inter Abbatem Lorchenſem Nicolaum, & piſcatores Canſtadienſes, de ſpatio piſcationis in Nicro: viuente adhuc comite Vlrico.*

Peregrinatio Ainkornenſis. *Eodem hoc anno peregrinatio in ſylua Ainkornia, ad antiquam quercum ſcabram (teſte VVideman.) dimidio milliaris prope Chomburgum, exorta eſt, in vertice, vbi biuiũ fit, Oberſchachum & Herdelbachũ verſus. In qua quercu, theca vel baſis ſimulacri (ein Bildheuſlin) exciſa fuerat. In qua Sutor quidam Halenſis, Sigiſmundus VVeinbrænner nomine, plumbeum ſignum quatuordecim ſanctorum in neceſſitate auxiliantium (τῶν πεντεκαίδεκα ἀναγκοβοηθῶν ἁγίων) affixit. (qualein Bambergenſibus montanis dari peregrinatorib. ſolebat) ſingulis quaſdã ſibi factas apparitiones. Illos quatuordecim opitulatores velle, ſe in hoc loco honorari.*

Magnus

*Magnus itaque concursus eo fieri: æstate præsertim (cum locus non nimis longe ab vrbe Hala distaret) cum lagenis vini, & cibariis (*mit Fläschen guts Weins/ Küchlin vnd Hippen*) magis scilicet conuiuandi, quam religionis ergo peregrinandi, gratia. Sub omni ligno frondoso, in omni colle sublimi, Hierem. 2. Sacellum ibi, ex asseribus excitatũ: vbi in tabulis portatilibus Missæ fabricabantur. Contentione autem de dominio huius loci, inter Lympurgicum & Chomburgicum Magnates coorta: ea tempestate hæc peregrinatio claudicauit. Anno deinde, 1506. Chomburgenses ædificarunt lapideum sacellum, in prima Ainkorniæ parte, Chomburgum versus spectante: quod nomini XIV. opitulatorum dedicatum est. Cum autem pauci opitulatoribus istis opitularentur: sacellum illud, in bubile commutatum est.* Dignum patella, opereculum.

ÆSTAS ÆSTVOSA. S. OTILIÆ MONS ALSATICVS. IMP. FRIDERICVS, Augustæ, Argentinæ, Treueri. Congressus Caroli Burgundiæ Ducis cum eo. Vxores Caroli huius. Profusio eius in nuptiis, & in Cæsareo conuiuio, splendidissima. Ioannis Capnionis studia, Lutetiæ.

CAPVT IX.

ANno 1473. tantus æstatis erat feruor: vt fluuii siccarentur: vt Danubius in Vngaria fieret permeabilis: vt syluæ exardescerent, Hercynia, Turingica, Bohemica. Deflagrauit Alsatica Altitona, vel Hohenburgum, in monte S. Otiliæ: & in VVirtembergico oppido Nyrtinga, 60. domus. Frugum tamen, & fructuum, fertilitas erat. Etiam niuosus & frigidus, hic annus fuit. Æstas feruentissima. Nyrtinga.

*Quia autem mentio Otiliani montis incidit: & ipsa Otilia olim lacrymis suis obtinuisse ferebatur: vt Dæmon per Petram iuxta id Monasterium, patrem eius sursum ex purgatore igne iecerit: conferatur huc similis ex penultima Cicer. Verrina locus, qui est hic. Enna (Siciliæ oppidum) inquit, est loco præcelso atque edito. Quo in summo est æquata agri planities, & aquæ perennes. Tota vero, omni aditu circumcisa atq; direpta est. Quam circa lacus lucisq; sunt plurimi: & lectissimi flores omni tempore anni: locus vt ipse raptum illum virginis (Proserpinæ) quem iam à pueris accepimus, declarare videatur. Etenim propter est spelunca quædam: conuersa ad aquilonem infinita altitudine: qua Ditem patrem (*den Rauw, *sic olim, Vlmæ*) ferunt repentè cum curru extitisse: abreptamq; ex eo loco virginem secum asportasse: & subitò non longè à Syracusis penetrasse sub terras: lacumq; in eo loco repentè extitisse. Vbi vsque ad hoc tempus, Syracusani festos dies anniuersarios (*Jahrbegengnussen/ Kirchweihen*) agũt: celeberrimo virorum mulierumq; conuentu. Hæc, ille. Videmus hic etiam, anniuersariorum dierum ortum ex religione Gentilium esse.* S. Otiliæ lacrymæ. Proserpinæ raptus. Anniuersarii dies.

Venit hoc anno Imp. Fridericus Argentoratum: & cum eo Maximilianus F. adolescentulus: nec non aliquot Episcopi, Albertus & Lud. Duces Bauariæ, Carolus Marchio Badensis, Comes Eberhardus VVirtembergensis, & multi alii. Ibi quædam petebat à S. P. Q. Argentinensi: sed non obtinuit, quod ea contra suam esse libertatem existimabant. Abiit ergo animo minus æquo: & profectus Friburgum, Basileam, Colmariam, Tabernam, Treuiros descendit. Fuerat ante Augustæ cum filio: vbi Archiepiscopo Moguntino Regalia sua in foro vinario concessit: armatis 660. ex Tribubus, vrbem tuentibus. Donauerant ei Augustani craterem 135. Florenorum, & in to 1000. nummos aureos: filio verò, poculum 100. Florenorum. Ciues sacramentum Cæsari dixerant: sed Argentinenses noluerunt facere. Fridericus Imp. erat Argentinæ, & in aliis ciuitatibus.

Cum Treueri Imp. esset: venit eodem Dux Burgundiæ Carolus, cum 5. millibus equitum instructissimorum, sub exitum Septembris: totus ipse cataphractus, cum tunica 80. millium, aut amplius, Aureorum. Qua de re Rodolphus Agricola, in Epist. scribit in hanc sententiam. Imperator vestiebatur textili auro: vestis, ad pedes profusa, & circum collum replicita: perq; humeros more Turcorum sparsa: limbo, circum pedes manusq;, ingentis precii margaritis picturato. Ipse, grandis natu: sed virente adhuc, atq; solida iuuenta. Dux autem, circa 40. natus annos, in ipso ætatis robore medio, rerum gloriæq; cursu conspicuus, armis se totum texerat. Fulgebat desuper chlamys: vnionibus, carbunculis, adamantibus, distincta. Quam qui parcissimè, CC. millium sentatorum æstimauerunt. TAM MVLTORVM PAVPERTATE constat, vt vnus vestiatur. Scias, necesse sibi esse: velut ex immenso, & inexplebili cupiditate, haurire: cui tantum libeat in re modica profundere. Tales hi erant in primo congressu: cum Imperator Ducem exciperet ante vrbem Treuerim, vltimo Septembr. Hæc, Agricola. Cæsarem conuiuio honorauit Carolus 36. ferculorum: expositis 500. insignibus per abacos poculis. Certarunt inter se vterque Caroli Burgundi cum illa congressus. Vestitus vtriusq;. Conuiuia.

honoribus habendis. Libenter autem Carolus se ab illo Regem creari vidisset (sicut antiquitus Burgundia Reges habuerat) sed nec dare hoc ei decus extra Principum comitia poterat Augustus: nec fortasse conducere putabat: verum clàm Treuirensi ex vrbe discessit.

Quam alias quoq; magnificus fuerit ille Burgundio: patet ex nuptiis eius tertiis: quas antehac cum Margarita, Regis Angliæ Eduardi sorore, Eboracensis Ducis Richardi filia, celebrauerat: quas Hadrianus Barlandus, satis splendidè in huius Caroli vita describit. Habuerat autem duas vxores: primò, Catharinam, Regis Franciæ Caroli VII. filiam. Deinde, Isabellam, filiam Ducis Borbonii Caroli: ex qua filiam Mariam susceperat: quæ postea Cæsari Maximiliano nupsit.

Vxores Caroli.

Si cui libet legere ματαιοτεχνίαν καὶ ματαιοπονίαν: *apponam ex Chronicis Argentin. ea, quæ olim ibi excerpsi, de nuptiis Caroli tertiis.*

Anno 1468. Hielt er Hochzeit mit der Königin auß Engelland / zu Brück in Flandern. Da ward viel köstlichs Prachts. Der Saal / mit güldenen Tüchern behängt. Hat er / vnd die Braut / ein gülden Stück an. (Χρυσοῦφῆ ἐσθῆτα) Auff den Tischen stunden XXX. köstliche Schiff / gemacht mit Menschen vnd Segeln: Die waren geladen mit Bratens. Vnd ein jeglichs hatte vier Botten (*scaphulas*) darinnen waren Beygemüeß. Vnd zwischen jedem Schiff / ein Tabernackel: Darunder stunden Pasteten. Da kam ein Pferd für den Tisch: Bereit / wie ein Einhorn. Darauff saß ein Knab / bereit / wie ein Bähr. Darnach kam ein Löw / darinn waren 4. Singer / die sangen auß dem Löwen. Den andern Abend / war die Königin nit da: Spielet man *Herculis fabulas*. Da kam ein Greiff: Darauß flogen allerley Vögel. Den dritten Abendt / hatte man ein grossen Thurn. In deß Fenster lagen 6. Bähren / vnd drummeten. Darnach kamen 12. Gaißböck vñ Wölff: die pfeifften / vnd flöteten. Darnach / viel Esel: Das waren köstliche Singer. (οὐ μὲν βρωμήεντες ὄνοι: μουσικοὶ δὲ ἡδυφωνότατοι.) Darnach pfeiff ein Aff / vnd die andern Affen tantzten vmb den Thurn / den Morisken Tantz. Es stunden auch auff den Tischen 48. seydene Gezelt / mit des Hertzogen Paner. Vnter etlichen waren Pasteten / vnd mancherley bossen. Item / ein Walfisch 18. schuh lang / vnd 16. hoch. In dem giengen 14. Mann. Vnd da er für die Königin kam: Da lieffen auß des Fisches mund 12. wilder Mann / die kämpfften / vnd sprungen: Vnd jagt je einer den andern wider hinein in den Fisch. Es ward auch gerennet vnd gestochen. Da must man diesen Kosten haben 8. tag / täglich.

Nuptiarum illius cum Regina Angliæ descriptio.

800. Silberne Blatten. 16. Ochsen. 10. Schwein. 600. Pfund Specks. 100. ℔. Ochsenmarck. 250. Hämmel. 250. Junge Lämmer. 250. Junge Färlin. 100. Hasen. 800. Königlin. 300. Soalen / das sind Vögel. 200. Phasian. 200. Wasservögel. 800. Räbhüner. 400. Tauben. 200. Schwanen. 100. Pfawen. 400. Hännen. 1000. junge Hüner. 500. Capponen.

Hæc quotidie præstare debebant Archimageirus in coquinam.

Tantæ molis erat, { *bellam deducere sponsam.* / *commendicare caduca.*

PLACETNE etiam, eiusdem Ducis Caroli magnificentiam cognoscere Treuirensem, 1473. anno Imperatori declaratam? Doceat nos eam Ioan. Stumpfius, lib. 3. cap. 110.

Accepturus Regalia sua Heros Carolus: Treueri in S. Maximini Monasterio diuertit. Eò inuitauit Cæsarem, cæterosq; Imperii Principes. Credo, VVirtembergensem quoque, quia cum Augusto Argentorati fuerat, adfuisse. Ducis tunica, auro margaritisq; intersertis ornata, à nonnullis æstimabatur centies mille Aureorum.

Templum Monasterii, peristromatibus decoratum: in quibus historiæ veteris Testamenti artificiosissimè textæ.

Magnificentia Ducis Caroli, Treueri, erga Cæsarem.

Chorus templi, velatus veste serica, & serica villosa (ἑξαμίτῳ, mit sammet) *auro intertexta.*

Ornamenta altaris.

24. Signa, singula sesquicubitalia, argentea inaurata, quatuor scabellis insistentia. 12. Apostolorum signa, argentea inaurata. 10. Signa ex puro auro: & multa argentea signa, auro illusa (ἐμπεπαισμένα χρυσῷ) *iuxtà. 4. Signa cubitalia, argentea inaurata. 10. Cruces aureæ solidæ, gemmis interpunctæ: aliæ aliis maiores, miri artificii. Candelabra, quorum duo, ex auro solido: duo, ex argento inaurata: ac, duo argentea. 4. Angeli cum candelabris, cubitales, ex solido auro. 1. Sarcophagus, aut cista: in qua reliquiæ Sanctorum. 1. Tabernaculum aureum: in quo, multa*

multæ pretiosæ imagunculæ: multis cum gemmis vbiq;. 1. Lilium aureum, pretiosis lapillis ornatum: in quo clauus esse dicebatur, quo Christus fuisset crucifixus. Insertus ibi adamas, duos digitos longus.

Sed & alia ornamenta aderant. Triclinium, vel locus conuiuii: vbi Augusto & Principibus epulum dandum erat. Ibi peripetasmata circum erant aurea. Abacus 20. spithamarum, longe lateq;: quo 10. gradibus ascendebatur. Ibi hæc erant. 24. Lagenæ, magnæ & paruæ: pleræq; aureæ: quædam, argenteæ inauratæ. 70. Canthari, magni & parui, ex auro & argento. 100. Crateres cum operculis, ex puro auro, gemmis & margaritis interstincti. 40. Duodenæ magnarum paterarum. 6. Naues argenteæ, maiores & minores. 24. Lances, aureæ & argenteæ. 6. Vnicornes: inter quos, duos ternorum cubitorum alti. 1. Argentea almeria (nescio, quid sit) altitudinis trium cubitorum. 6. Argentea œnophora (silberine Gelten) vicenarum quaternarum circiter mensurarum capacia.

Quicquid deniq; in mensis erat, argenteum erat. Bibebat quisq; ex argentea patera. Bini habebant auream, aut argenteam, hydriam.

Primus missus, vel appositio ciborum. Ferculorum 14. ante quæ ibant decem Tubicines, quatuor fistulatores, duo tympanistæ, sedecim Comites aurata & gemmata veste.

Alter. Ferculorum 12.

Tertius. Ferculorum decem. Omnia cum prædicta pompa.

Post hæc, 30. patinæ aromatum, & confecturarum omnis generis: quarum patinarũ præcipua æstimabatur 60. millium Florenorum.

Ministri aulici. 600. Nobiles, & diuersi: pleriq; vestiti auro, argento, hexamito, & vndulato. Satellites deniq; 200. pretioso vestitu.

Hic luxus, tũc quidem. Anno vero 1477. longe alia facies rerum. ἐν τοῖς ἐναντίοις τὰ χαρίεντα ἐπιφέρων ὁ θεός. Stutgardiæ, Prædicatores, cum Noriberga cò pridie Assumpt. Mariæ venissent, auctoritate Papali: aream à Comite Vlrico, ad ædificandum sibi domicilium, acceperunt.

Halæ. Michael Senffi vxorem habebat Agnetem Dinckspülerinam. Senffi.

Augustæ 1473. in noua Templi Vlrichiani ædificatione, ligneæ constructionis erectio fiebat.

Fœdus perpetuum Vallesius populus cum Heluetiis iniit.

Ioan. Reuchlinus adolescens, Lutetiæ Parisiorũ erat: vbi discebat Græcam linguam ex discipulis Gregorii Tiphernatis. Tunc etiam Ioannem Lapidanũ Theol. D. in sacris Grammaticis, ad Sorbonam: & Guilielmum Tardiuum Amicien sem, in vico S. Genouefæ: & Robertum Gegui-num, apud Maturinos, in Rhetoricis præceptores, audiuit. Post aliquot autem annos, è Sueuia Parisios repetens, Georgium Hermonymum spartiatam, Græcè docentem, nactus est: Post hæc, Græcas & Hebraicas literas quasi primus in Germaniam introduxit, Renchl. in Epist. Particeps huius Laudis etiam Rod. Agricola fuit. Reuchlinus.

Abbas quidam Lorchensis, syluã quandam, quotannis 18. ß. vtendam dederat Vito Sturmsuo, ciui Studgardiano. Huius filius Ioannes Sturmlinus, vsum eiusdem syluæ, eodem pretio pertam suam obtinuit, per sententiam iudicum, contra aduersarium Magnum Cellarium Lorchensem Ioannem. Sturmlinus.

Feria 6. ante Dominicam Cantate.

Ioannes de Neuhusen, & Vlricus de Sæckach, duo nobiles, signarunt literas: quibus Abbati & Conuentui Lorchensi pratum vendiderat Ioannes Praitzler Stainebergensis, in VValdhusen situm. Excludit 1473. Ioannes Zainer Reutlingensis, Sueuicum librum Germanicum Vlmæ: in quo à Cæsare Curio initium fit: de quo iam dudum scripsimus. Typographus Vlmæ.

Henricus VVirtembergensis Comes, Henricæ filius, cognatorum consensu comitatum Montis Belgardi obtinet. Mompelgard.

Schorndorffæ in sacrario Templi.

A.D. 1473. obiit nobilis & fortis vir, Ioannes Egen ab Egenshofen, die S. Bartholomæi.

Cypri Rex Iacobus obiit: relicto filio infante ex vxore Veneta: cuius puerili tutelæ nomine, postea mortui, Cyprus in potestatem Venetorum venit. Cypri R. Iacobus.

VENTI PROCELLA IN GERMANIA. NVPTIÆ ILLVSTRIS EBERhardi Barbati. Rhorhaldinum Monasterium. De Petro ab Hagenbach, equite & initiis belli inter Heluetios, & potentissimũ Burgundionem Carolum. Eberhardi VVirtemberg. ad Nussiam profectio cum Imperatore. Captiuitas VVirtemberg. comitis Henrici. Episcopi, Ioan. Augustanus, & Hermannus Constantiensis. Reformatio Partheonis Vrspringensis. De Simone, Tridentino puero.

CAPVT X.

Venti impetu ædificia prostrata.

ANno 1474. ventus vehemẽtissimus vbiq; per Germaniam, die Petri & Pauli, circa vespertinam synaxin, coortus est: quo cum alibi multa ædificia detecta sunt: tum Augustæ, recens ædificatũ S. Vlrici Templum, & Asræ, concidit: oppressis simul ruina 32. hominibus (inter quos, ipse Parochus) ventorum inter se contrariorum collisione. Postea, aliquanta instauratione facta: Ioannes de Gyltlingen, Abbas huius cœnobii, reperiendo corpori S. Symperti curam intendit, cum sui conuentus fratribus. Qua de re, infrà ad annum 1491. dicetur.

Imp. Fridericus, Augustæ.

Imp. Fridericus, Regalia siue feuda contulit hoc tempore proceribus in vrbe Augusta. Quò & Daniæ Rex Christianus, qui Romam peregrinatus fuerat, inde eò venit. Consultabatur de bello contra Turcas.

Eberhardi C. VVirtemberg. nuptiæ.

Eberhardus, excellens VVirtembergiæ comes, cum iam 29. annorum esset: vxorem accepit Barbaram illustrissimam: filiam Ludouici Mantuani Principis, Francisco nati: & Barbaræ, Brandenburgensis March. Ioannis filiæ. Celebratæ sunt nuptiæ Vraci in arce, die S. Vlrici: in quibus cibata sunt quatuordecim millia hominum: & ante prandium, tribus fistulis fons vinũ fundebat: iacentibus abiegnis in lacu fontis, poculis, quibus biberet, quicunq; vellet. Donati sunt ab

Herbarium.

Abbate Lorchensi 25. Floreni. Ioannes Grabisgadius Herbariũ, & plantas pinxit, comiti Eberhardo, folii magnitudine. Vide hic apud Herbariam mulierem, Bossanam vulgò dictam. Quæ 16. Octob. 1594. tempore pestis obiit Tybingæ, anus 90. ferè annorum Grabisgadius hic Monachum egit in Schonbuchensi cœnobio, Tybingæ vicino.

S. Crucis particula.

Anno 1474. Indict. 7. die Mart. Feb. 1. Ioan. Episc. August. quòd notabilem particulã ligni S. Crucis, Laureaci conspexisset: cupiens id lignũ debita reuerentia venerari: et populi deuotionem apud id augere: omnib. verè pœnitentibus, qui officio vel Missæ, per Abbatẽ ibi celebratæ, interfuissent: & pacẽ, aut benedictionem, cum S. Cruce ab eo recepissent, 40. dies: qui ab alio ibi fratre hæc accepissent cum Sanctorum reliquiis, 10. dies, de iniunctis eis pœnitentiis relaxauit.

Epitaphia Rhorhaldæ.

Ex Epitaphiis pluribus, quę in Rhorhaldæ eremitico Paulino Regulæ S. Augustini Monasterio, in fano sunt, hæc legebamus: M. Crusius, Vitus Myllerus, & G. VVeingemaierus, expatiati.

Anno Domini 1474. 4. Non. Octob. obiit reuerendus in Christo Pater, Prior Prouincialis frater Ioannes de Allenhaim, Priorij, huius loci: cuius anima requiescat in sancta pace. Amen. Optimè fuit de illo cœnobio, paupertate desolato, meritus.

Anno Dni. 1512. 7. Id. Iunii, obiit Scufridus Hans, Vicarius Prouincialis, Priorq; huius loci.

Anno Dni. 1515. obiit famosissimus Doctor Achacius Lingenhager de S. Gallo, Prior huius domus Rhorhaldensis. Sepultus in Monasterio S. Petri in Nigra sylua.

Anno Dni. 1550. Auff Mitwochen den 30. Decemb. starb der Ernvest Görg Kirchberger: Deß Seel der Allmächtig gnedig vnd barmhertzig seyn wölle. Fuit Consul Rotenburgi, & pater Andreæ, auusq; Georgii hodierni, Kirchpergerorum.

Nærdlingæ Templum & turris.

Nærdlingæ cœpta est ædificari turris Templi S. Georgii, primo eius tunc lapide posito. Ipsum Templum inceptum est postea 1405. & 1505. absolutum: ad honorẽ S. Trinitatis, D. Mariæ, & Georgii equitis. Literas quasdam 1474. confirmarunt nobiles, VVolffgangus de Zullenhart, & Eberhardus de Vrbach.

Petri Hagenbachii mores illaudati.

Dictum est in superioribus: Petrum Hagenbachium, quẽ Burgundiæ Dux Carolus, oppignoratæ sibi à Sigismundo Austrio regioni præfecerit, se non humaniter erga ciues gessisse. Querelæ erant graues de tyrannide, & libidinib. eius. Ideo à Sigismundo pecunia, puinciæ redimendæ erat Basilææ sepositæ. Igitur Ensishaimii se tã oppositurunt Petro. Hic eorum oppidum nequicquã conatus est occupare. Die quoq; Paschatis huius 1474. an. Brisacensibus mandauit labores in fossa excreti oppidum. Quos, si egressi fuissent, excludere reditu volebat. Ipsi fraudẽ odorati, nõ extuere: sed

Captus à Brisacensibus.

postridie in foro conuenientes armati, Petrum comprehendunt: biduum domi consulis tenent: tertio die ferro vinciunt: quarto, in turri ponunt. Die 20. Apr. ab hora VII. matutina, vsq; ad VII. vespertinam, iudicio examinatus est, atq; capitis damnatus. Deinde, degradatus, suo honore equestri spoliatus. Tandem etiam Brisaci, ante Cuppferinam portam noctu ferro percussus.

Decollatus.

Quæ res causam belli dedit Duci Carolo. Verum, eo sibi vires adiungente: etiam Sigismundus fœdus cum Heluetiis fecit: renuntians ditionibus, quas Austriacis is populus ademerat. Accesserunt ad idem fœdus, Reinhardus Lotharingus, Basilea & Argentina, vtriusq; vrbis Episcopi,

Hinc Caroli Burgundi graue bellum.

Colmaria, Solestadium, Mompeligardum, & alii. Obsedit eodem anno Carolus oppidum Colmariensis ditionis Nouesium seu Nussiam: volens restitutum Episcopum Rupertum, à Capitulo expulsum. Obsessis Imp. Fridericus (à Colonienſibus ex diuersorio Augustano, trecentis millibus Florenorum liberatus) subuenit cum Imperii copiis, Duce Alberto Brandenburgensi.

Milita-

Militabant inter alios, etiam Sueuici Comites: Montefortenſis, Werdenbergenſis, Hevvenſis, Klingenbergius, Bodmanius. Ciuitas item Vlmenſis (Duce Wilhelmo Beſſerero) ac Rauenſpurgenſis, & aliæ Sueuorum vrbes. Imprimis eum ſecutus eſt Eberhardus Wirtembergenſis, cum 320. equitibus, & 300. peditibus, ac 120. curribus: Auraco 13. Ian. ſequentis 1475. anni mouens. Deinde Maij 16. cum Cæſariano exercitu Coloniam attigit: atq; 23. Maij, ante Nuſſiam caſtra ſunt facta. Iunij 27 fœdere facto, obſidionem ſoluit Carolus, in Belgasq; abijt. Imperator poſtridie etiam ſuas copias abduxit: Comes Eberhardus cum ſuis 23. Iulij feliciter Auracum eſt reuerſus. Hac expeditione ipſe multis Principibus ac nobilibus innotuit: prudentiam & auctoritatem ad matora conſecutus. Nam laborioſus erat, nec vnquam otioſus: ſemper prudentiam, actionum ſuarum ducem faciens. Nihil, vnde quid laudis eſſet, intentatum relinquebat. Inde illud etius, Attempto. Doctorum & prudentium virorum amator: inutilium ſumptuum amputator: temperãtiæ, caſtitatis, clementiæ, conſectator. Ex quotidiana porro eruditorum familiaritate, eam eruditionem conſecutus eſt: vt quamuis latinarum literarum ignarus eſſet: tamen de omnibus rebus differere poſſet: cum quidem ingenio memoriaq; valeret. Doctos inter ſe committebat ad diſputandum: judicio de rebus prudenter ferebat: coëmebat Germanicos de quibusuis rebus libros: quoſdam Scriptores curabat Germanicè conuertendos, atq; in legendo frequens erat. Hinc & eloquenter ornateq; dicebat. Librum ipſe eruditum de Aulica vita Germanicè ſcripſit, alijsq; caſibus Mundi, tali Epigraphe, DE DICTIS SAPIENTVM: quem audio Latinè & Italicè conuerſum eſſe. Talis, hic erat. Plura ſuo tempore, de ipſo.

Copiæ contra eum.

Eberhardi VVirtemberg. laus eo tempore.

Reinart Fuchs, regnard.

Interim (vt inuenio) Henricus, comes Wirtembergicus, à Carolo illo Audace, vel bellatore (in cuius aula adoleſcens vixerat: ſed inter Carolum, & Henrici patrem Vlricum, Heluetijs amicũ, diſſenſio fuerat orta) poſt interfectum ab Alemannis Petrum de Hagenbach, fuit captus non procul Lytzelburgo: & abductus ad arcem Mompelgardenſem: qua niſi dederetur, ſupplicũ capitis indigno ei metuendum erat. Nam aliquoties in monte, qui contra eã arcẽ iacet, tuſſus eſt in panno ſerico villoſo (vt res probe cerni poſſet) genibus initi, tanquam iamiã decollandus. Caſtellanus, nihil eo terriculamento motus, reſpondit: ſuum herum contra ius eſſe captum. Si cum Dux occideret: non impune laturũ, quod plures ſupereſſent Wirtembergenſes Comites. Se illis æque, ac comiti Henrico, iureiurando obſtrictum eſſe. Ideo non traditurum oppidum, iniuſſu illorum. Qua conſtantia Carolus commotus, captiuum ſecum abduxit: breui tamen gratis dimiſit. Qui terror nonnihil Comitis mentem loco dimouit. Cum autem Canonicus eſſet Moguntiæ: carerentq; liberis duo Eberhardi, ſenior & iunior: duxit ipſe poſtea Eliſabetam, Comitiſſam de Zweybruck & Bitſch: è qua ſuſcepit Ducem Vlricum. Ea defuncta, duxit Euam Salmenſem: quæ peperit ei comitem Georgium, & Mariam Iacobam. Deinde conceſſit Richevviram. Ab eo tempore, cũ eſſet iam ſenior, ac mente infirma: primo Stutgardiæ, deinde in arce Hohenuraco, liberaliter ſuſtentatus eſt: ac diligens eius, vt boni Principis & Patris, cuſtodia & cura eſt habita. Obijt tandẽ 1519. anno, April. 15. atq; Stutgardiæ in choro Templi, ſepulcrum inuenit. De adoleſcentia quoq; huius Henrici, hæc alicubi legi. Eum cũ fratre ſuo Eberhardo, vixiſſe in aula Burgundionis Caroli & eorum Magiſtrum curiæ fuiſſe Petrum ab Hagenbach, equitẽ: priuſquã à Carolo, prouinciæ à Sigiſmundo oppignoratæ præpoſitus fuiſſet. Verum cũ adoleſcentes de malis morib. Petri, ad Patrẽ Vlricum ſcripſiſſent: pro Petro eis ſuffectum eſſe Rectorẽ equitẽ Georgium de Ehingen: de quo multa in præcedentib. diximus: & eis quædã poſthac addemus. Breui poſt, Vlricus lites habens cũ Palatino, vt ſcriptũ eſt, filios Nyrtingã reuocaſſe fertur: Ehingenumq; illũ, Eberh. conſiliariũ præbuiſſe.

Liberi eius.

Educatio, & reliqua vita.

Stutgardiæ, in Hoſpitali. Anno D. 1474. Jar/an S. Michels Tag/ ſtarb Margareta Fünfferin/ Doctor Michels Glaß ehliche Gemahel: der Gott gnädig ſey. Amen.

Vlmæ, in Minorum cœnobio. An. 1474 ſtarb der Erſam weiß Mang Krafft/ der älter/ am Montag vor S. Bartholomei: dem G. G.

Anno 1475. celebratus eſt Romæ Iubilæus VII. à Sixto IV. vulgo Zwibeliar nuncupatus.

Iubilæus VII.

Eodem anno natus eſt præclariſſimus Heros, Georgius de Frundsberg (al. Fonſpergius) in arce Myndelheimenſi: patre Vlrico de Fronsberg, & matre Barbara de Rechberg. Fratrem habuit Adamum, equitem auratum. Vitam illius, & filij Caſpari, libris 8. deſcripſit Adamus Reiſnerus lectiſſimis, lingua Germanica: qui etiam Pſal. 31. compoſuit Germanicis Rhythmis: In dich hab ich gehoffet Herr. Filius eius Ioannes Reiſner hodie 1594. vivit, Secretarius apud Generoſum D. Conradum Bappenhaimenſem, hic Tybingæ.

Georgius Fronſpergius.

Cum Nuſſiam, vti diximus, obſideret Carolus: Romanumq; illi Imperium contra eũ opitularetur (vbi equitũ Auguſtanorũ Hipparchus erat Stephanus Hangenor, Patricius: cui Imperator

exercitus imperialis Albertus Brandenburg. vexillum Rorariorum dedit) Palatinus Fridericus vectigal exigebat à nauibus, cõmeatũ Imperiali exercitui aduehentibus. Indigne tulit hoc Imp. Fridericus. Qui cum obsessurus eum Haidelberga diceretur: ille non curans, turrim extra oppidum ibi extruxit, quæ hodieq; Trutzkaiser appellatur. Transactum autem inter Carolum & Fridericũ Imperatorem ita est: vt illius filia Maria, huius filio Maximiliano, nuberet suo tẽpore.

Turris Trutzkaiser.

Argentinenses, propter belli à Carolo illuc venturi metum, quinq; extra suam vrbem sita Monasteria destruxerunt: Carmelitanũ, S. Marci, S. Agnetis, S. Ioannis in vndis, & pœnitentium mulierum, Deinde in Burgundia Blamontium & Granseium capiunt, ipsi & socy. Nam Cæsaris hortatu Heluetij bellum indixerunt Carolo: Elicortium oppidũ obsederunt (quod & captũ est) ibiq; comitem Remontanum, Carolinum, vicerunt. Carolo Ducissa Saubaudia studebat. Ideo oppida quædam eius ab Heluetijs occupabantur. Vicissim postea Carolus Lotharingiam Duci Reinhardo eripuit.

Argentinensium aduersus Carolum Burgund. res gestæ.

Illustrissima mater comitis Wirtemberg. Eberhardi Senioris, Domina Mechtildis, quæ Rotemburgi Neccarici habitabat, Parthenonẽ Vrspringensem, cuius Magistra erat Gredamna Fribergensis nobilis, reformauit: coactis rebellibus Nonnis (quæ, domo occupata, repugnabant) per Rusticos conuocatos, ad officium: & pertinacibus, in exilium relegatis: donec quædam earum, ad sanitatem reuersæ, cum venia restitutæ sunt. Conciderat iam dudum disciplina Monastica vtriusq; sexus, ab anno circiter 1348. tempore pestis, & ante sub Lud. Bauaro.

Vrspring. cœnoby reform.

Stutgardiæ fanum S. Leonardi, 1475. ædificatum est. Stutgardiæ in parœchiali Ecclesia.

Anno Domini 1475. Jahr starb der edel vnd vest Jost von Seckendorff / Nolt genennt / an S. Bastians abendt: Dem Gott gnädig sey.

Diuisa fuit hæc familia, vt numerosa, in Noldios, Rinhoutos, Aberdararos: quemadmodũ apud nos Spættij, in Mageros, Funckios, &c. Quæ cognomina nomini familiæ adscribi solent.

Constantiæ Episcopatum gerebat Hermannus Braitelandebergius. Is, cum afflicta valetudine esset: adiutorem sibi Ludouicum, nobilem de Freiberg, callidum Doctorem, assumpsit: qui Romæ à Pont. Xysto successionem in locum illius sibi obtinuit. Cuius doloris impatientia, nõ multo post Hermanno mortem attulit.

Constant. Episcopus Hermannus.

Viuebat hoc tempore Vlricus Crafft Vlmensis: quẽ Scholarẽ Constantiensis dioeceseos, Clericũ creauerat præcedente anno Leonellus de Chierogatis, Decretorũ Doctor, Episcopus Arbensis: concessu Aquileiensis Patriarchæ Marci. Datum Augustæ in domibus huius Marci, Legati Apostolici.

Controuersias inter Lorchensem Abbatem Nicolaum, & Ioannem de Finsterlohe, Capsenburgensem Commendatorem propter Hohenlochum ortas, transegit Gamundiæ Georgius de Wolmershusen, Commendator Winidæ, Teutonici ordinis: cũ adiuncti essent sequestres: nomine Abbatis, Ioannes de Nuenhusen, præfectus Schorndorffensis: & M. Iacobus Hugo, Scholæ Gamundianæ moderator. Commendatoris vero nomine: Cunradus, de Abelfingen, eques: & Horbertus Tielen de Alzei, Commendatoris Secretarius. Die Iouis post Cantate.

Lorcha.

Consules Gamundiæ, his annis.

1475. Ludouicus Herrer. 1476. Ioannes Rauch. 1478. Lud. Herrer. 1479. Ioannes Lieberman. 1480. N. de Winckenthal. 1481. Lud. Herrer. 1482. G. Maierhofer. 1483. Lud. Herrer. 1484. Georg. Maierhofer. 1485. Lud. Herrer.

Gamundiani consules.

Nobilis Burckhardus de Ehingen, quidam emit ad præbendam Aentringensem, à Rudolpho de Ehingen piæ memoriæ institutam. Sigillis suis firmarunt nobiles, Conradus Helfingius, & Vilhelmus Truchsessius Hoefingensis.

Ehingeni.

Halæ, Matthias florebat de Rinderbach: cum quo nupta erat Margareta Senfftina.

SIMON puer, Tridenti ab Iudæis excarnificatus.

In domo Samuelis, vbi Synagogã habebant, conueniunt 21. Mart. 1475. Tobias, Angelus, & Moses, die Martis. Nihil deest nobis (inquit Angelus) nec carnium, nec piscium. Tantummodo Christianus puer deest nobis. Nam moris ipsis est: in hebdomade Paschatis, Christianum puerũ, si habere queant, cruciabiliter occidere, in Christi dedecus: & sanguine eius, in azymis vti, ac vesci, contra fœtorem suum teterrimum. Qui sanguis, ab ipsis vocatur Ioël, gratiæ plenus sanguis.

Pueri Tridentini Simonis per Iudæos excarnificatio.

Die Mercurij, Samueli iubenti puerum furari, recusat senius suus Lazarus, & abeo discedit.

Die Iouis Tobias, promissis (erat enim pauperior, & plures liberos habebat) & metu (ne recusans, à synagoga excluderetur) inductus, exit venatũ. Ibi blanditiis puerũ quendã 29. mensiũ. Simonẽ nomine, elegantissimũ. sedentẽ ante patris sui domum, ad se pellicit: & in Samuelis domum rapit. Ibi pomis & vuis puerulum, ne clamaret, demulcent: donec mox præteriret dies.

Parentes

Parentes eum sui Maria & Andreas, dolenter quærunt vbiq;, sed frustra. Quæsituri etiam apud Iudæos (monitu aliorum puerorum) nisi nox interuenisset.

Ea nocte Moses & socij, plus vna hora puerum, sudario Samuelis obuolutum, excarnificãt & occidunt. Quomodo? Cultro glandẽ τοῦ αἰδοίου perforando: dexterã genarum, forcipe lacerando: dexterum crus itidem forcipe vellicando: totum corpusculũ acubus & præmulis fodicando: atq; ita sanguinem excipiendo. Tanto scelere peracto, incredibiliter lætati sunt: tanquam Christianos vlti: tanquam Deo grato cultu præstito. Corpusculum inter amphoras vini abdiderunt, ac cœnatum descenderunt.

Die magno feriæ sextæ, siue die paresceues, Parentes & apparitores Magistratus puerum quærere: sed in vanum. Die Sabbathi, puero in mensa ante altare suum posito: cantus & ceremonias suas peregerunt Iudæi. Dominica resurrectionis Christi, Tobias de consilio sociorum indicat Episcopo Tridentino: infantem quendam rapiditate fluuij aduectum esse sub domum Synagogæ, & clathris inhæsisse. Induerant autem ei rursus amicula sua.

Fuerat hic puer 27. Octob. 1472. natus parentibus pauperibus: cum Episcopus Tridenti esset Ioannes Hinderbachius.

Deprehensa fuit, ac conuicta, fraus Iudæorum. Hi ergo, propter tantam crudelitatem in puerulum, & propter contumeliam in Christum, puniti pro dignitate sunt: Quomodo? Partim rotæ supplicio, partim exustione, partim candentium forcipum adhibitione. Qui tamen Christo se applicuerunt: gladio obtruncati sunt. Scripta fuit hæc historia Tridenti, 4. die April. Impressa vero Germanicè, Augustæ, per Gyntherum Zainerum, additis iconibus, An. hoc 1475. Inde hanc ego summam excerpsi. Brachia pueri expassa tenuerant Iudæi, ad figuram crucifixi Christi. Væ illis. Supplicium illorum.

REPETITIO HISTORIÆ HOHENSTAVFFENSIVM PROCERVM.

Ibi, ipsorum Genealogia, sepultura in Cœnobio Lorcha, exhumatio, & eulogium.

CAPVT XI.

Nondum absolui 1475. an. sed seorsim hic cõmemorabo rursum Lorchensia, & Hohenstauffensia: de quibus multa scripsi in secunda nostrorum Annalium parte: verum hic quædam etiam noua cognoscentur. Ea descripsi huc ex tabula quadam Lorchensis Monasterij: quã ibi ante paucos annos vidi, sed honesti adolescentes, apud nos bonis literis ac disciplinis dediti, iam ante mihi descriptam dederant: Ioannes Vdalius, Georgij Abbatis ibi, filius, 14. Decemb. 1575. Abel Vinarius, Abelis, qui in ea dignitate Vdalio successit, filius, 30. Maij, 1584. & Ioannes Angelus, Petri Angeli, ibi præfecti ac procuratoris, filius, 5. Ian. 1588. singuli diuersis temporibus, gratitudinis ergo mihi dantes (quem sciebant, cum alijs rebus Sueuicis, tum imprimis Hohenstaufficis, delectari) posterior quisq;, me iam à priore accepisse, ignorans. Huc igitur reponam, propter conditorum huius Monasterij ossa, hoc 1475. anno effossa, vt cognoscetur. Tabula proinde, prope ad verbum sic se habet: in qua tamen aliquid alicui desiderari queat. Plures res Lorchenses.

GENERAtionem præterire, aliamq; aduenire, testatur egregius ille Hebræorum Ecclesiastes: terram interim immobilem permanere: omniaq; tempus habere suum: & suis spacijs transire vniuersa sub cœlo. Quæ quam vera sint: non egent nostri styli declaratione. Nam eodem testante: non fit priorum memoria: sed nec eorum, quæ postea futura sunt, oritur recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo. Futura enim tempora, obliuione cuncta operient pariter. Ne autem hoc seculo nostrò malo & nouissimo, posteris contingat, sicut etiam priorum: & obliuio pios, fideles, inclytos, ac fortissimos Duces Sueuiæ, postea Imperatores fundatores Monasterij Lorch, obruat: EGO FRATER IACOBVS SPINDLERVS, eiusdem Cœnobij seu Monasterij Lorch quondam cœnobita: nunc temporis Parochus ciuitatis Imperialis Gamundiæ: eorum Genealogiam, ex authenticis chronographorum scriptis: ad laudem & memoriam fundatorum: ad notitiam & vtilitatem fratrum, & legentium: nec non Monasterij decorem: in sequentem ordinem redegi, anno à Christo nato, quinquagesimo supra sesquimillesimum. Alia ætas ex alia nascitur. Spindlerus Iacobus, harum rerum collector.

Primo sciendum, quod ante Fridericum, qui ANTICVS dictus est, Baronem (vel, vt alij volunt, comitem) de HOHENSTAVFFEN, primum fundatorem Laureacensis Monasterij (quod è castro suo in cœnobium commutauit) nullius nomen nouimus: nisi quod prædicti Friderici antecessores, pij ac fideles: in allodio suo LORCH pago, collegiatam Ecclesiam, sex Vicarijs, sex Canonicis, & præposito, diuino cultui subseruientibus: in suorum successorumque defunctorum in Christo, piarum precum commendationem sepulturamque, fundauerint. Quã tamen sepulturam, post fundationem Monasterij, gloriosus Rex Romanorum ac Imperator Fridericus Antiquus.

Cunradus,

Cunradus, fundatoris filius, ex humatis in pago ossibus, transtulit in montem. Quod actum reperimus anno M. C. XXXX. post fundationem Monasterij XXXVIII. Quorum Genealogiæ tenor, à primo fundatore vsque ad vltimum huius stirpis talis est, vt sequitur.

PRIMI FVNDATORES.

FRIDERICVS, cognomento Anticus, Baro ex Hohenstauffen: primus ex hac prosapia Dux Sueuiæ, & Orientalis Franciæ: fundator Monasterij LORCH.

Vxor illius. *Vxor eiusdem, AGNES, filia Henrici quarti Imperatoris è prosapia Bauarorum. Ambo sepeliuntur in corpore Ecclesiæ (*mitten in der Kirchen*) Monasterij Lorch.*

FRATRES fundatoris huius.

Fratres. *LVDOVICVS.*

WALTHERVS. In Lorch sepulti. De vxoribus & liberis ipsorum, nihil constat.

FRIDERICVS Ex Agnete genuit.

Liberi. *1. CVNRADVM, postea Roman. Imperatorem.*

BEATRIX, vel (vt alij volunt) GERtrudis, eius vxor: quæ sepelitur in Monasterio, in dextro sepulchro ante sacristiam. Conradus vero iacet Bambergæ sepultus. Eligitur 1138. Moritur 1153.

2. FRIDERICVM, secundo genitum, Vnoculum dictum, Ducem Sueuiæ: qui & apud S. Waltpurgam prope Hagenavven conditur.

IVDITHA, filia Wolffgangi Nigri, Ducis Bauariæ filia, vxor eiusdem Friderici. Sepelitur in corpore Ecclesiæ apud fundatorem.

Conradi proles. CVNRADVS ex GERtrude genuit.

1. Cunradum, Ducem Sueuiæ.
2. Henricum Regem Romanorum.
3. Remboldum Ducem.
4. Fridericum Ducem.
5. VVilhelmum Ducem.
6. Alterum Fridericum.
7. Beatricem filiam. Hi omnes pene in adolescentia mortui, in Lorch sepeliuntur.

Et Friderici lusci. FRIDERICVS ex Iuditha genuit.

FRIDERICVM, postea Imperatorem, Barbarossam dictum.

Iuditha vero mortua, duxit in vxorem HAGNEN. Friderici Comitis de Zweybrück & Sarburg *filiam. Ex qua genuit CVNRADVM, quem fecit Fridericus Barbarossa Imp. comitem Palatinum ad Rhenum: & filiam CLEmentiam, quam duxit Ludouicus prouincialis comes Turingiæ.*

Frid. Barbarossa liberi. SEQVITVR FRIDERICI Barbarossæ progenies.

Huic in vxorem desponsata fuit filia Marchionis de Vogsperg: *sed diuortium inter eos latum est propter impedimentum consanguinitatis. Paulo post duxit filiam Rainaldi, Burgundiæ Comitis excellentissimi, nomine Beatricem. Perijt ipse in vndis apud Tyrum: anno Domini 1190. Imperij sui anno 38. In Tyro sepultus.*

Suscepit ex Beatrice filios.

1. Henricum, Rom. Imperatorem, Regem Siciliæ & Sardiniæ. Iacet Panormi sepultus.

2. PHIlippum, Ducem Sueuiæ. Qui vsq; ad maturiorem ætatem FRIderici fratris sui Henrici filij, rexit potenter & sapienter imperium. Duxit in vxorem IRENEN, vel Græcam Mariam, filiam Isaacij Constantinopolitani Imp. Ipse Bambergæ occisus, ibidem conditus est anno 1208. Regnauit annis 9.

3. Fridericum, Ducem Sueuiæ. Qui cito mortuus, in Lorch sepelitur.

4. CVNRADVM, Ducem Sueuiæ. Quem pater fecit Ducem Orientalis Franciæ: qui secundum relationem antiquorum, in Lorch sepelitur.

5. Othonem, Comitem Burgundiæ & Bisantiæ.

6. Guilielmum: qui cito morte præuentus, Lorchæ sepelitur.

7. Fridericum: qui adolescens obijt, & in Lorch sepelitur.

8. Beatricem filiam. Quæ monialis facta, postea Abbatissa extitit Monasterij. Quentelberg. Ibidem iacet sepulta.

LIBERI

LIBERI PHILIPPI, ROM. REGIS, SECVNDOGE-
niti Barbaroſſæ filij, ex Domina Irena. *Philippi Cæſarè progenies.*

1. *Reginoldus Dux.*
2. *Fridericus Dux. In iuuentute mortui, & Lorchæ humati.*
3. *Beatrix filia.*

Alij plures filias addunt.

Progenies Henrici VI. primogeniti Barbaroſſæ filij. *Et Henrici fratris.*

Henricus hic, thori conſortem adeptus eſt Conſtantiam: Rogerij, Regis vtriuſq; Siciliæ filiam: prius Abbatiſſam Monaſterij Beatæ Mariæ Virginis in Palermo. Eligitur anno 1189. Moritur anno 1198.

HORVM VNICVS F.

FRIDERICVS II. *fuit.*

Qui tertio ætatis ſuæ anno, Germanorum Rex eſt coronatus. Fuit ſub tutela matris & Philippi patrui, vſq; ad maturiorem ætatem. In Sicilia educatus. Electus Imp. 1210. Obijt 1250. Sepelitur in Apulia.

Vxores Friderici II. *Friderici ſecundi coniuges & liberi.*

Habuit 1. *Mariam, Aragonum Regis filiam.*
2. *Helenam vel Iolen, filiam Ioannis Regis Hieruſalem.*
3. *Mechtildem Anglicam.*
4. *Non legitimam, Blancam, Marchioniſſam Montisferrati.*

Liberi ex tribus vxoribus.

Ex prima, Maria Aragonia. 1. HENRICVS: qui 12. anno ætatis ſuæ, Rex Roman. declaratus eſt. Poſtea rebellis patri incarceratur ab eo: & in carcere moritur: vel (vt quidam volunt) à patre necatur.

2. *CVNradus: quem, mortuo Henrico, curauit à principibus Regem Rom. eligi.*

Ex ſecunda, Iole. IORdanus: qui in iuuentute vitam cum morte commutauit.

Ex tertia, Mechtilde, nulla reperitur ſoboles.

Ex illegitima, Blanca.

1. *Entius. Quĕ Fridericus fecit Regĕ Sardiniæ. Bononiæ ſepelitur is in Eccleſia S. Dominici.*
2. *MANfredus. Hunc fecit Tarceti principem.*
3. *FRIDericus. Quem fecit Regem Antiochiæ.*

Manfredus vero, vir acerrimi ingenij, naturalis filius Friderici ex Blanca, Regna Siciliæ & Italiæ, tutorio nomine inuaſit: ſeq; Regem Sicilienſem fecit. Occiſus in bello eſt, quod geſſit contra Comitem Angeriæ: qui Regnum Siciliæ occupare intendebat. Reliquit duas filias. *Manfredus.*

1. *Conſtantiam: quæ nupta eſt Aragonum Regi Petro: qui poſt eius mortem Regnum Siciliæ obtinuit.*
2. *Mariam ſecundogenitã: quæ Monaſticen exercuit in Monaſterio B. Virginis Palermitano.*

Ex progenie autẽ Petri, Regna Siciliæ, Sardiniæ, Hieruſalẽ, Aragoniæ, tandẽ ad Reges Hiſpaniæ peruenerunt. Quæ regna inuictiſſimus ac clementiſſ. Imp. Carolus noſter V. nũc quiete gubernat.

CVNradus, ſecundogenitus Friderici II. ex Maria Aragonia. *Conradus Rex.*

Rex Rom. factus eſt: & conthoralem eſt nactus, Ducis Bauariæ filiam.

Hinc genitus eſt Cunradinus, vltimus Sueuicæ dynaſtiæ princeps. Hic cũ repeteret regna auita & paterna: Siciliam, Apuliã, Neapolin, Sardiniã: à Carolo Andegauiæ & prouinciæ comite, Regis Franciæ Ludouici fratre (per Papam vocato, vt Regnum Siciliæ occuparet) prælio victus eſt. Cepit hoſtis adoleſcentẽ 14. annorũ, vna cum duce Friderico Auſtriæ: & contra ius omni belli, compedibus tũ Neapolin duci iuſſit. Ibi poſt multas oſtentationes & ludibria ad populum, eos decapitari imperauit. Cum quo excellentiſſima, Regalis ac ducalis Sueuorum dignitas, ab Aula deceſſit: ac dynaſtiam ſuo proprio ſanguine terminauit: anno M. CC. LXVIII. poſtquam vltra centum & viginti annos Romanum imperium gubernaſſent Sueui. *Conradinus.*

Quo iam ordine, & quot corpora Regũ ac Ducum Sueuiæ, in Monaſterio Lorch ſepulta ſint. *Sepulturæ plerorumq; ex prædictis, in Monaſt. Lorcha.*

1. *Fridericus, Baro de Hohenſtauffen, primus ex hac progenie Dux Sueuiæ, Orientalisq; Franciæ (quas dotis vice à ſocero ſuo Henrico IV. Imp. acceperat: ac de ſuo caſtro Loricha fecerat Monaſterium & Abbatiam ordinis S. Benedicti, an. 1102. primus fundator) hic magnanimus princeps, rebus præclare geſtis, diem clauſit extremum: 2. ac cum ſua chariſſima Coniuge Agnete, Henrici quarti filia, in eleuato tumulo corporis Eccleſiæ ſepelitur.* *In corpore Eccleſiæ.*

INFRA

INFRA tumulum, in saxo tumulati.

3. *Fratres fundatoris, Ludouicus & VValtherus.*
4. *Duces Sueuiæ.*
5. *IVDITHA, Ducissa Bauariæ, vxor Friderici vnoculi, & Mater Friderici Imp.*
6. *Cunradus, Dux Bauariæ, Iudithæ frater.*

SEQVENTES conduntur in sanctuario, id est in choro eiusdem templi.

In Choro. *Sciendum, antiquitus fuisse tria sepulcra in pauimento chori, ante ingressum in sacristiam (vt à senioribus percepi) sed nunc vnum tantum ibidem est.*

IM MEDIO sepulcro iacent hæc corpora.

7. *Henricus, Rom. Rex, filius Cunradi tertij Imp.*
8. *Fridericus Dux Sueuiæ Barbarossæ filius.*

IN DEXTRO sepulchro.

9. *Cunradus, Dux Sueuiæ.*
10. *GERTRVDIS Regina, vxor Cunradi tertij Imperat.*
11. *Remboldus,*
12. *Fridericus,*
13. *Wilhelmus,*
14. *Alter Fridericus,*

} *Memorati Cunradi fratres, & filij Imp. Cunradi: cælibes & in iuuentute mortui.*

IN SINISTRO sepulchro tumulati.

Εἰρήνη. 15. *IRENE, vel Græca Maria, Regina, vxor Cæsaris Philippi.*

16. *Beatrix Regina, filia eius. Innuptam obijsse ait Spindlerus. At Othoni Imp. nupta fuit. Nisi alius nominis filia ibi iacet.*
17. *Beatrix, filia Cunradi Cæsaris.*

Ante gradus Chori. ANTE GRADVS CHORI, vbi Epistola legitur, fuerunt ab antiquo duo sepulchra.

In vno.

18. *Reginoldus, Dux Sueuiæ, filius Philippi Imp.*

In altero.

19. *Frater eiusdem Fridericus.*
20. *Fridericus, Dux Sueuiæ, Barbarossæ, F. in iuuentute defunctus.*

Miror, quomodo duos Fridericos Spindlerus, Friderici Barbarossæ filios, Lorchæ sepeliat: cum etiam Fridericus, eiusdem filius, cum patre in Asia militarit, & ibi obierit. Sic tres habuisset filios Fridericos Barbarossa. Nam priores duos ait in adolescentia extinctos.

21. *Cunradus III. Imp. Sepelitur (inquit idem) in tumulo fundatoris, in corpore Ecclesiæ: cuius viscera sepulta iacent Bambergæ.*
22. *Guilielmus, Dux Sueuiæ, breui mortuus, Barbarossæ F.*

CATALOGVS omnium corporum.

CÆSAR.

Ratione dignitatis enumeratio mortuorum. *Cunradus III.*

REX.

Henricus, nepos Friderici fundatoris, Cunradi Cæsaris F.

DVCES.

Fridericus, Baro de Hohenstauffen.
Ludouicus.
VValtherus,

} *Fratres huius fundatoris.* } *Duces Sueuiæ.*

Cunradus, Dux Bauariæ, Iudithæ frater, vxoris Friderici vnoculi.
Et sequentes duces Sueuiæ.
Fridericus, frater Henrici Regis Rom.
Cunradus.
Remboldus,
VVilhelmus,
Alter Fridericus,

} *fratres eiusdem.*

Duo Friderici, & Guilielmus, Barbarossæ filij.
Reginoldus & Fridericus, Philippi filij.

CÆSARISSÆ, & Cæsareæ filiæ.

GERTRVDIS, Cunradi Cæs. coniux.

IRENE

IRENE, Regis Philippi conthoralis.
Beatrix, Cæſ. Conradi nata.
Beatrix, Irenes filia.

DVCISSÆ.

AGNES, fundatoris vxor.
Iuditha, Friderici vnoculi coniux.

NOTA ſequentia, de apertione ſepulchrorum: quæ (inquit Spindlerus) ab his patribus accepi, qui ſuis oculis viderunt.

Sepulcrorum apertio.

Anno Domini M.CCCC.LXXV. da ward der Stiffter Grab auffgethan: vnd mit dem Stein auffgehebt/ vnd new gemacht: vnter dem Ehrwürdigen Geiſtlichen Herrn/ Herrn Nicolaen von Arberg Schencken/ Abt deß würdigen Gotteshauß Lorch. Vnd zu der ſelbigen Zeit/ als Maria im Tempel geopffert ward: hat man funden viel Gebeins/ klein vnnd groß. Sind vnter ſolchen viel/ die drey Spannen lang geweſen ſeyen. Auch viel Haupſcheilen. Vnd beſonder/ als auffgethan ſind worden die GRÆBER vor der Sacriſtey: hat man da funden Hauptſcheilen/ an welchen noch hüpſch gelb Haar iſt geweſen: vnd auch kleine Spörlin: auch ander ding/ das man vor Alter nicht hat können erkennen/ was es ſey. Dabey ſind geweſen die Alten deß Conuents/ glaubwürdige Vätter: Herr Caſpar/ Prior: Herr Anßhelmus von Horckheim/ ein Edler/ Großkeller: Herr Oßwald/ nachmal Herr vnd Abt zu Murthart. Welche ſolches alles beſchrieben: vnd ich zum theil von jnen gehört: vñ ſolches den Nachkommen zuletzt gelaſſen. Es ſind auch im Langmünſter/ etliche Sachen in den Felſen gehauwen. Dann der Felß ſteigt allda auff biß zu dem Pauiment (Eſtereich) darinnen die Stiffter/ mit ſampt den anderen ſeyen begraben worden.

Hæc omnia ſupradicta, Ego frater Iacobus Spindlerus ex Goeppingen, Conuentualis ibidem, conteſtor vera eſſe. Nam eadem anno 1519. ex antiquo libro deſcripſi: quem à ſenore patre Auguſtino, Priore, commodate acceperam: vt poſteris etiam memoriale Fundatorum relinquerem. Quia poſt iſtum annum, multa mala & damna Monaſterium Lorch expertum eſt: exuſtionem ſcilicet à ruſticis tumultuantib. ſpoliationem clinodiorum abſtractionem priuilegiorum: & tandem profligationem perſonarum: quæ ex maiore parte in exilio defunctæ ſunt, vſq; ad annum reſtitutionis 1547. Da es etlicher maſſen wider erbauwet.

SEQVVNTVR ANTIQVI VERSVS VVLGARES de fundatoribus.

Eulogium defunctorum.

WIltu eben wöllen verſton/
Vnd vnſer Stiffter Namen hon/
Die bey vns ein Gruben gemein
Bedecken thut/ all jhr Gebein
Durchleſen: vernimm ſonderbar
Der nachgeſchribnen Verßlein war.
Von Fürſten ſind ſie hochgeborn:
Ein Grub bey vns jhn außerkorn:
Auß denen der erſt ruwen thut/
Von Schwaben Hertzog Fridrich gut/
Ein Freyherr von Hohenſtauffen geborn/
Diß ſein Ort hat er außerkorn:
Als man zalte nach Chriſti leben/
Tauſent/ hundert/ vnd zwey darneben.
Das gmacht zu einer Clauſur fein/
Darinn zu dienen Gott allein/
Vnter Benedicti Regel/
Die erſten waren all Edel.
In dieſem Sarch nun ruwen thut/
Gott hab ſein Seel ewig in hut.
Dem ruwet ſein Gemahel Agnes by:
In der Mund Chriſt gelobet ſy.
Heinrich deß vierten Tochter zwar:
Von vns genommen zu der Engelſchar.
Zween Brüder/ ſeiner Mutter Kind/
Hie bey vns auch begraben ſind.
Darzu Gertrud ein Königin/
Küng Cunrads gar liebe Freundin.
Bey vns zur Aſchen worden iſt/
Künig Heinrich/ der edel Fürſt.
Darnach von Schwaben Friderich/
Der Hertzog hoch/ vnd löbelich:
Mit ſeinem Bruder Conrad ſchon/
Viel hoch gieng in der Himmel Thron.
Hienach damit jhr Brüder drey/
Merck/ wie eins jeden Name ſey.
Wilhelm/ vnd darzu Reinbolt/
Den drittn du Fridrich heiſſen ſolt.
Batrix jhr Schweſter hochgenand/
Ligt hie bey vns in dieſem Sand.
Gar Edel vnd gar milteſam/
Von Griechen (Maria iſt jr Nam) *Elphrn.*
Deß Kaiſers vō Cōſtantinopel tochter war:
Künig Philippen vermehelt gar offenbar.

Welch auch Irene würd genandt/
Beyn Griech vnd Teutschen wol bekandt:
Auch hie mit Aschen ist bekleit/
Als vns der Cronick Kundschafft seit.
Jhr Tochter Batrix ligt bey jhr:
Der Christus hie was all begier.

Wer fürgehnd/ liset diese Verßlein fein:
Der sprech/ Gott wöll jhn gnädig seyn:
Vnd jhn geben das ewig Liecht/
Mit dem sie jhn sehen ohn verdries.
Das wölle Gott auch vns verleichen/
Durch Christ das Leben lon gedeyen.

Sunt & latini versus eiusdem sententiæ. Sed iam claudendi hoc caput, & 1475. annum, tempus est. Vide plura infra 12. lib. cap. 35.

CLADES PRIMA ET SECVNDA, BVRGVNDIÆ DVCIS CAROLI. Eiusdem in tertia pugna interitus. Incendia Tybingæ & Herrenbergæ. Adelbergensium Non[illegible] transmigratio Lauffam. Pastor, S. Mariæ nuncius. VVilhelmi Herteri equitis virtus, & obitus. Eberhardus VVirtemb. Comes, Augustæ. Vittelij, patricij Augustani. Ecclesia parochialis Schorndorffæ. Ludouicus & Ottho, Constantienses Episcopi. Andronici Contoblacæ Græci epistolium.

CAPVT XII.

ANno 1476. Augustani Heluetijs auxilio miserunt Comitem Oetingensem Ludouicum, cum 50, equitibus: quoniam opem illi à ciuitatibus petierant.

Clades prima Caroli Burgundi, ad Gransium.

Carolus Burgundio, commisso ad Gransium prælio, superatur 3. die Martij Sabbato: atq; castris exuitur. Ibi ipse de suo tantum (vt aliorum procerum iactura taceatur) supra decies centena millia aureorũ amisit. Pecunia capta, non numerata est, sed pileis diuisa. Das heist geseust. *Capti sunt bis mille currus: ac duo currus funium, ad hostes suspendendos: sed multa cadunt inter calicem, supremaq; labra. Captæ, octies mille claue cuspidatæ: maius & minus illius sigillũ: & viginti vexilla. Postea, fortes aliquot viri, equestri honore sunt donati. Carolus ante hac 250. Alemannos, siue Heluetios, suspenderet. Hac clade accepta, valde doluit idem: sed aberat desperatio, & vindictæ cupiditas aderat. Denuo igitur per mensem Martium, Aprilem, Maium, exercitum colligit: apud Lausannam quotidie lustrat: ex suggestu concionans animat. Non minus Heluetij, & fœdere coniuncti, se contra parant. Cum e[illegible]er alias erat Comes* Wecker de Bitsch: *atque Hipparchus, vir fortissimus & prudentissim[illegible]cis Austriaci præfectus,* Wilhelmus Herterus, *eques Sueuus. Relinquamus hos aliquandiu: & alia interponamus.*

Herter VVilhelmus.

Stutgardiæ Cancellaria.

Stutgardiæ ædificatum est hoc anno, ab illustri Comite Vlrico, Tabellarium, siue Cancellaria, iuxta arcem.

VVaiblingæ comessatores.

Waiblingæ erat maior præfectus, quidam Graueneckerus. Tunc noctu vagantes quidam κωμασταὶ iuuenes: inuento vigile ebrio & dormiente, in foro: currum quendã simarium, in platea inuentum, dissoluerunt: partes in Curiam sursum portarunt: iterum composuerunt: temonem per valuam porrexerunt. Mane, magna hominum admiratio tanti operis, & risus. Tunc, quod antea celeriter factum erat, iam longiorem in deportando laborem requisiuit. Conflagrarunt Tybingæ in foro ædificia 18. Inter quæ, das Staigerhauß: *hodie coronæ hospitium. Eiusdem anni 9. Iul. oppidum Herrenberga ita deflagrauit: vt ne quarta quidem eius pars remanserit. Consumpta tunc etiam flammis Curia cum literis est.*

Herrenberga.

Adelberg. Moniales, translatæ.

Eodem 1476. (al. sequenti anno) regnante adhuc Comite Vlrico in Wirtembergia, *& Berchtoldo Dyrrhio Adelbergæ Abbatiam administrante: translatio facta est sanctimonialium, quæ hactenus præmonstratensis ordinis ibi seorsim vixerant, concessu Papæ in cœnobium Virginum prope opp. Lauffam. Discesserunt inuitæ: nec vlla sua culpa: verum tantum fauore Comitis, & Abbatis. Id cœnobium erat in tutela huius præsulis. Erant fœminæ 17. nobiles: quarum vna, ex genere comitum* Wirtembergensium, *inclyti Vlrici filia, Catharina nomine, Abbatissa. Quæ sepulta postea est (sic petens) Adelbergæ secus ascensum summi altaris, anno 1497. iam nonagenaria. Alicui 1477. Iul. 5. defunctam inuent. Sed vere 1497. obijt. Causa translationis, in literis legitur: segregatim à Monachis, deuotius securiusq; Deo famulandi: cum sit valde periculosum, & ab omni honestate ac religione alienum, mulieres viris, præsertim religiosis, cohabitare: omnibus illis mortuis: ducis* Wirtembergensis *hoc Monasterium est factum.*

Stutgardiæ, in fano S. Leonhardi.

Anno Domini 1476. Auff Sontag vor vnser Frawen Tag Geburt/ starb Adelheit Bichlin/ Hansen Bichels Haußfrauw gewesen: Der Gott gnädig sey. *Item, Gertrud Truliebin, proximo die Martis post Palmarum. D. G. G. S. Amen.*

Vlmæ. An. D. 1476. starb Jerg Besserer/ am nechsten Sontag vnd Abend S. Catharina. D. G. G. S.

In Templo

In Templo maiore Mundelshaimensi.

Anno 1476. ante Festum B. Pelagij, è vita hac excessit nobilis Theodoricus de Vrbach. Mundelshaim.

Viuebat D. Vlricus de VVesterstetten in Drackenstain, eques. VVolfius de VVesterstetten, tenuerat tam ante (vt & maiores eius) Altenbergum & Balhusam. VVesterstetten.

Redeo ad φιλοπόλεμον ὄτον ἄρηος Ducem Burgundiæ Carolum. Confligit hic secundum, cum τῷ ἀτίτῳ ἀρηϊφίλῳ Heluetica gente, die Iun. 16. huius anni, ante op. Mortam: atq; iterũ succumbit: amissis amplius 18. millibus virorum: & circiter 1000. tentorijs. Præda, magna quidem ea, sed cum priore nequaquam conferenda. Interfuerunt strenuissimi bellatores, cum alij multi: tum Oetingensis Comes Ludouicus, ducens 400. equites Argentinensium: tum VVilhelmus Herter, & ipse ductor equitatus. Creauerat Comes Osualdus de Thierstain, 150. equites ante initiũ pugnæ: vt ab Vrstisio scribitur. Sed & Herterus, de quo modo dictum, multos Heluetios & alios (inter quos & Ducem Lotharingiæ Reinhardum) equestri dignitate illustrauit: Stumpfio lib. 13. cap. 18. testante. Hortationes ad fortitudinem, adhibitæ sunt: & exercitus prouolutione ingenua, preces ad Deũ fecit. Tunc diuina ope, & vir: ute exercitus, insignis hæc victoria est parta: ac post eã, Lotharingus in suã ditionem restitutus. Fecit hæc tanta clades Carolũ, tristissimum: vsq; eo, vt per aliquot dies lateret inclusus. Conabatur bellum Sixtus pont. componere: sed pertinacissime recusabat Carolus. Er ließ auch Fewreisen vnd Fewrstain / an die Fendlen mahlen: ferrum & silices igniarios, in vexillis depingebat. Secunda Burgundionis Caroli clades, ad Mortam. Herter VVilhelmus.

Post hanc Caroli cladem, Geneua fœdus cum Bernatibus, & Vchtlandiæ Friburgensibus, iniit: ac postea 1528. pontificiam religionem abiecit. Geneua.

Cum autem Carolus Nanceium Lotharingiæ, iterum obsedisset (nam ei fuerat ereptum) ibi pauci Germani equites, è Mompelgardia erumpentes, profligarunt 300. Burgundicos equites, prædatum egressos: è quibus circiter 40. ceperunt. 13. Stumpff. 19.

VVirtembergici Comitis, cum aliquot ciuitatibus dissensio erat. Comiti Eberhardo Seniori, circa hæc tempora, & post, controuersiam fuisse inuenio, cum quibusdam Hegoiæ nobilibus. 1. VVilhelmo Fridingeno. 2. post mortem eius, cum filijs eiusdem Hansone, & Itelhanso: quod ab eis impediretur in suo apud Mulhusam iure, ad se solum pertinente. Eberhardi, VVirtemb. C. controuersia.

Palat. Philippus comitatum Lovvenstainensem, & ditionẽ Scharpfeneccensem, 1476. filio patrui sui Ludouico dedit: cuius posteritas adhuc tenet. Wideman. Eodem anno ad pagũ Niclashausam, in comitatu VVertheimensi, propter amnem Tubarum, concionatus est quidã pastor pessimus, Tympanista, contra Magistratũ & Clerum: contra longos capillos, & acuminatos calceos. Dixit, omnia debere communia esse. flumina & syluas. Ad quem ingens est hominum concursus facti us ac pœnitentiæ causa, capilli calceiq; decurtati. Fingebat, sibi à S. Virgine Maria, hæc reuelata esse. Itaq; credulum vulgus cum appellitabat, Legatum nostræ Domina, vnser Frawen Botschafft. Tandem VVirceburgi ab Episcopo Rudolpho combustus est. Spectauerat enim res ad seditionem: Cum ille suos peregrinatores, ad certum tempus armatos esse voluisset. Quo anno etiam suarius quidã castrator, φιλοινος: vt pecunia sibi ab hominibus conferretur, vxorẽ suam simulauerat paralyticam: & per speciem miraculi, rectam fecerat, in eodem Niclashausano vico. Idẽ VVid. Lovvenstain & Scharpfeneck. Pastor seditiosus, S. Mariæ legatus.

Romæ mortuus est Ioan. Regiomontanus, insignis Astronomus: quem Germaniæ decus Palmerius vocat: & perpetuo stipendio, à Rege Vngariæ Noribergensibusq; donatum fuisse, ait. Regiomontanus.

Anno 1477. Carolus bellator, tandẽ finem facit bellandi. Nam 6. die Ian. nempe trium Regũ, tertio prælio victus ab Alemannis, cum viris 5678. ætate quadragenarius, occiditur, apud Nanceium. Tertio autẽ modo die, in fossa quadam glacie constrictus, & inde excisus, repertus est. Quẽ Dux Reinhardus, in tẽplo S. Georgij Nanceij, honorificè sepeliuit, atratus ipse etiã funus comitãs. Caroli Burg. tertia clades, & interitus, ad Nanceium.

Lud. Dringenbergius.

Oppida trina tibi, Dux Carole, dira fuere:
In rebus Gransen, grege Murten, corpore Nansen.

Ita Lotharingo ditio sua, tuta manssit. Austrius vero pecuniam suam, quam Basileæ deposuerat, recepit. Pars ditionis Carolinæ, Regi Franciæ Ludouico, cessit: maior vero pars, Maximiliano Austrio, propter Caroli filiam, ei desponsatam. Burgundiæ diuisio.

Paulus Iouius in libello, Impresæ inscripto.

Il valoroso Carle, Duca di Borgogna, che fu ferocissimo in arme, volse portare la pietra focaia col focile: & con due tronconi di legno: volendo denotare, cliegli haueua il modo d' eccitare grande incendio di guerra, come fu il vero. Ma questo suo ardente valore hebbe tristissimo successo: perche, prendendo egli la guerra contra Lorena & Suizzeri: fu doppo le due sconfitte, di Morat, & di Gran-

ſon,ſtarattato,& morto ſopra Nanſi,la vigilia dell' Epiphania.Et queſta impreſa fu beffata da Renato,Ducati Lorena,vincitoredi quella giornata. Alquale eſſendo proſentata vna bandiera con l' impreſta delfocile:diſſe,per certo,queſto ſfortunato ſignore: quando hebbe biſogno diſcal-darſi:non hebbe tempo da operare i focili. Et tanto piu fu acuto quæſto Detto: quanto che quel, della terra era coperto di neue roſſegiante di ſangue:& fu il maggior freddo, che ſi ricordaſſe maj à memoria d' huomo.Hæc,ille.

Realdus Columbus Cremonenſis, Anatomicus Romanus, lib. 9. Anatom.cap. 16. vbi de ſitu vteri loquitur.

Humilitatis commendatio.

Huius ſitus eſt,inquit,in abdomine:inter veſicam,rectumq; inteſtinum. En, qui ſuperbis, homuncio terra & cinis, inter excrementa natus. Nimis profecto miſeri ſumus: ſi rem ad vnũ conſideremus,neq; nos φιλαυτία cæcos efficiat.Sic,Realdus.DEVS autem HVmilibus dat gratiam.

VVilh. Herteri mors.

Die Dominico Reminiſcere eiuſdem 1477.anni,Baſileæ diem ſuum obijt **Wilhelm Herter Rit-ter/von Tübingen bürtig**(*verba Chriſt.Vrſtiſij*)**ein notueſter/kluger vñ wolberedter Mañ: welcher von Fürſtẽ/vñ dem Adel / ſehr vertrauret ward:als der durch ſonderbare Kriegs-geſchicklichkeit/zur gemeiner bundßgenoſſen Sieg wider den Burgundier / hochuerſtan-dig geweſen:vnd in dreyen Schlachten/zu Granſe/Murten/vnd Nanſe/groſſe Ehre ein-gelegt. Sein Leichnam ward gen Tübingen zubeſtatten geführet.**

Eberhardi C. pugna prope Rotvvilam.

Pugna quædam commiſſa eſt inter W*irtembergicum comitem,& aliquot ciuitates,non pro-cul à Rotvvila:vbi multi nobiles,& præcipui viri perierunt.5.Stumpf.39.*

Auguſtæ haſtilu-dium.

Nouemb.6.venit Auguſtam Eberhardus Barbatus,comes W*irtemberg. In cuius honorem (teſte Gaſſaro)celebratũ in foro vinario haſtiludiũ eſt:in quo ipſe comes,& alij comites,haſtis cõ-currerunt.Seni item nobiles & ciues,inter ſe hoc certamen exercuerunt.Nobiles: duo à Velberg, vnus Reußius,vnus Dachenheuſer,vnus Spætus,vnusq; Schenckius.Ciues: Eitelhans & Hart-mannus Langenmantelij,Georgius Hofmaier,Marcus* W*alther,Lucas Rauenſpurger,at Ludo-uicus Meutingus.Brabeũ,primũ & alterũ (qui erant duo annuli aurei) Reußio & Hofmaiero cõ-ſit.Antea vero,19.Apr.eiuſdẽ 1477.anni,duo patricij in perlerino foro ἀποκεφαλισθῆναι, Vittelij-Ioannes(qui ter conſulatũ geſſerat:ac quinq; annos,inter Imperatoris aulicos vixerat)& Leonh. frater eius,ſenator:cum 12.Apri. cõprehenſi fuiſſent:inſtinctu Coſ.Vlrici Schuuartzij,ex fabro-lignariorum tribu:quod verbis atrocioribus in eum inuecti fuiſſent.Leonhard: morturus,accu-ſatorem in ambone curiæ ſtantem conſpicatus:Tu, ὦ κεφαλᾶ, exclamauit, altero anno pendebi-*

Liechtenberger.

Sic factum eſt. Quod & Ioannes Liechtenberger,Canonicus ad D.Mauricium, ei ex aſtris pre-dixerat.Fratres,poſt mortem ſuã,mox honeſte in Maiorum monumentum illati ſunt. Fratres habuerunt Teutonici ordinis, regionis commendatorem in Auſtria. Is periculũ iudicij poſtea eua-auit ciuitati.Eam tamen 1482.April.21.Cæſar abſoluit. Nec amplius hodie Vitteliorum fami-lia eſt.Cœptum eſt hoc anno Auguſtæ,ligna,quæ vendebantur,metiri.

Schorndoſſæ Templum.

Schorndorffæ templum 1477.conditum eſt:quod adhuc videmus, parochiale: ſed duodecim annis antea,pecunia ad ædificationem eius eſt collecta:ſicut id ex quodã Diplomate patet. Guilel-» mus,Epiſcopus Oſtienſis Alanus,tt.S.Praxedis:Bernardus tt.S.Sabinæ,&c.Cardinales,vniuer-» ſis & ſingulis,præſentes noſtras inſpecturis,ſalutem in domino ſempiternam. Si populus Iſrael-» ticus,qui ſub vmbra legis frequenter accedens,oraturus ad locum,quem Dominus elegerat: Vota » ſua,& donaria plurima,ibidem offerebat: tanto frequentius populus Chriſtianus, cui apparuit » benignitas & humanitas Saluatoris:tenetur Eccleſias,in quibus Chriſtus ad noſtrorum abole-» dam criminum corruptelam immolatur,cotidie congruis honoribus frequentare: & offerre mu-» nera cum omni puritate: quanto certiora ſunt experimenta rerum, quam ænigmata figurarum.

Gruenbach.

Cum igitur(ſicut per Venerabilẽ virum, Magiſtrum Albertum Gruenbach, Rectorem parochia-» lis Eccleſiæ in Schorndorff,nobis nuper ſignificatum fuit) Eccleſia Parochialis ſanctorum, Baſili-» dis,Naboris,Cyrini,& Nazarij,oppidi in Schorndorff Conſtantienſis dioceſis, &c. in ſuis ſtru-» cturis,campanis,ædificijs,& alijs ornamentis Eccleſiaſticis,magnum defectum habeat:& ad re-» parationem præmiſſorum,dictæ Eccleſiæ facultates non ſufficiant: ſed ad hæc,Chriſti fidelium ſuf-» fragia ſint plurimum opportuna,&c. de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & » Pauli Apoſtolorum eius auctoritate,confiſi:omnibus & ſingulis vtriusq; ſexus hominibus, ve-» re pœnitentibus,&c.& ad huiuſmodi ſtructuram manus porrigentibus adiutrices:ſingulas ſuffra-» uitatibus,&c.centum dies indulgentiarum,de iniunctis eis pœnitentijs, miſericorditer in Do-» mino relaxamus,&c.Anno M.CCCC.LXV.Romæ,Maij 25.die Sabbati.

Sequen-

Sequentibus decem annis, collecta est etiam ad turris ibi ædificationem pecunia, ipsum Templum, ex quadris lapidibus præclare extructum est: fortibus cum pilis, intus & extra; ac cum tribus magnis portis, in totidem lateribus. Longitudo, 122. pedum: Latitudo, 68. altitudo, 45. Satis est luminis. Proiecturæ quoq; sunt quinq;, octonorum pedum. Duæ, Austrum versus; tres, Boreā versus. Habet duos choros, maiorem & minorem: sacrarium, tres ambones (**Borkürchen**) organ non musicum, turrim & campanas. Maior chorus, in longitudinem extenditur 28. pedum: in latitudinem, 30. Sed in summo, iuxta aram, 35. pedum. In boreali Ecclesiæ parte, sacramentaria fuit ædicula, artificiosissime sculpta. In eadem parte nomen est hoc, Elisabeta Schreinerin, quæ sine dubio aliquid ad ædificandum contulit. *Descriptio illius Templi.*

In vtraq; parte chori, cathedræ ex quercu artificiosæ, denorum ternorum sedilium: ibi Diapsalmatibus decantari solitis. Factæ 1533. ab artificibus, Chiliano Schneidero, & Christophori Frey Vitrico Michaele Schreinero.

Ludouicus, nobilis Freibergius Stellifer, Legum D. vir callidus & strenuus: Episcopi Constantiensis Hermanni coadiutor, sed mox loci eius inuasor: eo mortuo, sedem occupauit: quoniam Papa fautore vtebatur. Sed collegium ei comitem Sonnenbergensem Othonem obduxit. *Constantienses Episcopi.*

Itaq; hic Constantiæ, alter Ratholphicellæ, sedebat: vterq; suum senatum & consistorium habens: nec Xysto Pont. cedere iubenti, cessit Otho. Moriente tandem Ludouico Romæ 1484. Othoni dignitas mansit: sed vtriusq; partis expensas, magno Episcopatus incommodo, soluere coactus est. Obijt 1491. Brusch. *Ratholfscell.*

Prima gratia Papalis Vracum venit: Carthusia in cœnobium Gietelstainum collata. *Gietelstain.*

Wir Degenhart von Gundelfingen/ Frey hoffrichter/ an statt vnnd in Namen deß wolgebornen Graffen Johansen von Sultz: von deß aller Durchleuchtigsten Herrens/ Herrn Friderich Keysers/ &c. Henricus, Ernestus, & Burckardus, de Gyltlingen, poscebant pecuniam quādam, von der Ersamen vnd Edlen Jungfrawen Endlin Herterin von Hertneck: deß Strengen Herren Wilhelm Herters ehelichen Tochter/ als seiner Erbin. Mentio etiam ibi Simonis, Sonnenbergensis Comitis. Feria 3. ante Sim. & Iudæ. *Herterina Anna.*

In negotio cuiusdem Gamundianæ ciuis, Annæ Krumpaininæ, literas signarunt, die S. Mariæ Magdalenæ nobiles viri, Caspar Häck de Hoheneck, & Georgius de Horkom.

Progressus linguæ Græcæ in Germania.

Andronicus Contoblacas, vtriusque linguæ peritus, Ioanni Reuchlino. *Contoblacas.*

Tuum modo ingenium, literarumq; Græcarum experti doctrinam, magnopere optamus atq; hortamur: vt alios literas Græcas edoceas: quod multum conducet. Nam non modo tibi id muneris prodesse, sed etiam auditoribus honori fore, arbitramur. Quare tua doctrina, atq; nostra autoritate, fretus, literas græcas audire volentes erudias: & vt ipsi doctiores indies euadant; & tuipse in legendis autoribus clarior ac venustior sis. Vale. Basileæ, an. 1477. In Italia, Domitius Calderinus mortuus. Vngariæ Rex Matthias, Austriam Styriamq; ad Bauariam vsq; vastat: & Bohemiæ coronam Imperateri extorquet. Vxorem duxit, Neapolitani Regis Ferdinandi filiam. *Græca L. Doctor in Germania, Reuchlinus. Matthias, R. Vngariæ.*

PRINCIPIVM TYBINGENSIS ACADEMIÆ, ET COLLEGIATÆ IBI Ecclesiæ. Oppidi Tybingæ situs. Honoratæ personæ, professores, studiosi, Scholę Tybingensis. Primus Rector Ioan. Nauclerus. Scholasticæ sectæ Realium & Verbalium. Cancellarij eiusdem Academiæ.

CAPVT XIII.

EOdem 1477. an. Academia Tybingensis inclyta, ab illustrissimo Wirtembergiæ Mompelgardiaq; comite, Domino EBERhardo Barbato (quoquo versus literis suum institutum significante) tanquam fons quidam vitæ (sic ipse appellauit) matris etiam illustrissimæ Mechtildis hortatu, & patrui Vlrici auxilio feliciter fundata est: vt semper haberet ipse copiā eruditorum virorum: quos honorabat, & ijs impense delectabatur. Hunc enim sibi thesaurum, ac toti posteritati, ad honorem Dei, ad vtilitatem Ecclesiæ & Reipub. ad ornamentum celebritatemq; ditionis suæ, fore maximum existimabat. Parochialem etiam Ecclesiam S. Georgij (dignitatē è Syndelphinga Tybingā transferens) in collegiatam eleuauit: idoneis Canonicis, & præposito, cōstantem. Contra, seculares constituit Canonicos (**Weltliche Chorherren**) Syndelphingæ: permissu Sixti P. & Imp. Friderici. Priuilegia dedit vniuersitati. scripto cōprehensa, 1477. die S. Dionysij: quæ populo quotannis in Sangeorgiano Templo, Die Dominica S. Georgiū sequēte, ab Archigrammateo recitantur: vt sciatur ab omnibus, nulla re studiosæ iuuentuti nocendum, sed eius commoda promouenda, est: Germanicis verbis alicubi sic legi de hac institutione. *Tybingensis Vniuersitatis fundatio. Syndelfingensis collegij translatio Tybingam.*

Anno 1477. Ist die hohe Schul zu Tübingen/durch Graff Eberhart den Bartman gestifft: vnd durch Gabriel Bibel/einen Kapplins Münch/gepflantzt. *Collocauit autem Academiæ suæ sedem potissimum Tybingæ: quod id oppidum proximũ est dignitate post Stutgardiam, vbi aula est principum: & quod permagnam id habet amœnitatem circumquaq;*

Gabriel Bibel.

Tybingæ descriptio.

Superiorem enim eius partem, vbi Scholæ collegia & auditoria sunt, nempe meridionalem, præterlabitur amnis Nicer, murum oppidi lambens. Ibi prata, horti, agri, campi, pulchra; qua, vallis Necarica vocatur: in qua vicini pagi sunt, si à meridie ad occasum ascendas, Deredingen, Wila, Bybela. & ad dextram trans Nicrum Hirsauia. In eandem vallem, à meridie Tybingam versus descendit Stainachiana Vallis: & riuus Stainach in Nicrum influit. Ad dextram & sinistrã Tybingæ, montana sunt: inter quæ ipsum oppidum sedet: quia altius posita est pars, qua Academiam habet: sed inferior pars ad Boream vergit, vbi Vinitores & opifices habitant. Mons, qui ad dextrã nempe orientem, est, Orientalis vel Anatolicus appellatur: qui vsq; ad vicum Lustnauiensem porrigitur, per sextam forte partem milliaris Germanici. Is mons satis altus, vbi cacumen eius est: ad meridiem, fere attingit Nicrum: & ibi cultissimis vineis, per totã sui longitudinem, vestitus est. In opposito, Boream spectante, latere, prata & vineas quasdam habet. Impartibus intermediis, hortos, prata, agros, latumias. Scaturigines fontium in montis lateribus sunt: Lepusculi in ipso capiuntur. Mons alter, qui ad occasum est oppidi: vbi arx principalis cõspicitur,

Oesterberg.

Kautzenbuhel.

Kautzenbühel *(quatenus iuxta eã situs) vocatur. Meridionalis vero eorundẽ montanorũ (valde longorũ) pars, infra quam Nicer fluit, perpetuo vineis exculta est: cuius cliuus quidam, arci vicinior,* Pfaltzhalda *nuncupatur: sine dubio, ab hac ipsa arce, vel casi ello: quod Illustriũ Palatinorũ Tybingensium quondã sedes fuit. Pars septemtrionalis, hortos & prata habet. Mediã partem, qua longius ab oppido recedit, nemus amœnum occupat. Ad quorum montanorum finem, trans vallem occidentem versus,* Wurmlingensis *mons est, de quo dudum diximus. Inde, vno à Tybingæ milliario, oppidũ Rotenburgũ, in planicie iacet. A Tybinga, occidentẽ, & pagum Iesingam, versus, vallis Ameranaest (à riuo Amera, qui eã perfluit, & iuxta murũ Tybingæ in Nicrũ defertur, nomen habens) amœna & ipsa: in qua, multa prata: ac trans vallẽ, Boreã versus vineta perpetua, in montanis oppositis. Rursus, si Aquilonẽ versus, porta (meæ domui vicina) Lustnauiensi exeas, Eßlingã & Stutgardiã petiturus (quæ ternis à Tybinga milliaribus, & inter se vno milliari absunt) nõ ita longe progredienti, vallis Bebenhusana occurrit: in qua Monasteriũ Bebenhusa, semimilliario à Tybinga situm est, valde amplũ. Ita montibus, vallibus, vineis, hortis, pratis, agris, cãpis, fluuijs, vicis, pulcherrimus oppidi & Academiæ Tybingẽsis situs est, ideq; admodũ salubris.*

Amerthal.

Qui tunc primo in matricem, vel album Academiæ, inscripti fuerint.

Rectore primo, Ioanne Nauclero.

Rector Scholæ primus Nauclerus.

Ne personarum huius scholæ; varios per euentus transeat memoria (inquit de se Nauclerus) Nos Ioannes Vergenhans, Decret. Doct. Rector primæuus almæ vniuersitatis Tuvvingen (constantiensis dioces. prouinciæ Moguntinæ) anno à natiuitate Domini 1477. die festa sanctæ & viuificæ Crucis, anno Indictionis decimo, atq; sexto anno pontificatus Sixti quarti: anno vero inuictissimi Principis & Domini Dn. Friderici, Rom. Imp. semper Augusti, vigesimo quinto: nomina matrici nostræ incorporare cœpimus. Sunt autem hi.

Catalogus primo in Album Acad. Tybing. inscriptorum.

Reuer. in Christo pater & Dominus, Dominus Heinricus, Abbas Monasterij in Blaburen. Vener. vir, Mag. Ioan. Taegen: præpositus Ecclesiæ collegiatæ, beatissimæ virginis Mariæ, & Sancti Georij martiris, atq; cancellarius Apostolicus, Vniuersitatis Tuvvingensis. D. Antonius de Pforr, Rector Ecclesiæ parochialis in op Rotenburg prope Necarum. M. Ioan. Heghach, Decretorum Doctor, Canonicus Ecclesiæ collegiatæ supradictæ. M. Baltasar Meßnang, Decret. Doctor, consul Illustris & Magnifici Domini D. Eberh. Comitis in Wurtenberg & Mompelgardo. *&c. patroni nostri. M. Lucas Spetzhart, Med. Doctor iam dictique Comitis Physicus turatus. M. Laurent. Mareachus, Nouanus, ciuis Genuensis, Iur. vtriusq; Doct. in dicta nostra vniuersitate Legum ordinarius. M. Ioan. Giltlinger, supramemoratæ Ecclesiæ Collegiatæ Canonicus. M. Ioan. Maius vtriusq; Medicinæ Doct. ordinarius, M. Lud. Truchsæß de Hæsingen, Doct. in Iure Canonico. Renunciauit priuilegijs 1496. in Vigilia Vigiliæ Natiuitat. in conspectu vniuersitatis tunc conuocatæ. D. Albertus de Rehberg, præpositus in Elvvangen, &c. D. VVolfgang. de Zulhart, præpositus in Gœppingen, &c. M. Ioan. Stein de Schorndorff: ipsius Vniuersitatis Collegiatus, atq; Facultatis artiũ Decanus primus. M. Vdalricus Freuel, Plebanus in Dorendingen. M. Ioan. Ræser. plebanus in Ætringen. M. Ioan Han de Hærhen, S. Theologiæ Baccal. formatus, Vniuersitatis Syndicus, & procurator primæuus, librorum sententiarum lector. M. Georius Hartsæsser. M. Petrus Rumetsch de Bulach. M. Ioan. Liechtkammerer, plebanus in Oetlingen.*

M. Ioan.

M. Iohan. Vetter de Bernſtatt. M. Conradus Veßler, eiuſdem vniuerſitatis collegiatus. M. Ioan. Marchtolff de Rotenburg. M. VVilhelmus Mitſchelin, ſimiliter collegiatus. M. Ioan. Buchler de Herenberg. M. Iohan. Hinf de VViſenſtaig. M. Conradus Schaferlin, item collegiatus. M. Georius Coci, Plebanus in Luſtnouu. M. Daniel Gienger de Vlma. M. Alexander Marchtolff de Rotenburg. M. Iacobus Lindlin. M. Conradus Huf de Minſingen. D. Henricus de Sax, Baro. Renuntiauit priuilegiis 1479. in præſentia Doctorum & Magiſtrorum de conſilio. M. Michael, & M. Iohannes, Brecklini, fratres, de Canſtat. M. VVendelinus Franck de Beſtcken. M. Petrus Kraffe de Reutlingen. M. Andreas Silberer de VVila. M. Mangoldus, Canonicus huius Eccleſiæ. M. Iohan. Pfot Eßlingẽſis. Cæterorum ſuppoſitorum nomina aliquot.

Frater Vdalricus Pfæuulin de Gamundia: Prior domus fratrum Heremitarum, ordinis S. Auguſtini in Tuvvingen. Dn. Conradus Brunig ſenior, Decanus ruralis & Plebanus in Tubingen. D. Conrad. Fabri, Pleb. in Boltringen, ipſius Decanatus ruralis, Decanus modernus. D. Ioh. Ernſt, Capellan Hoſpitalis in Tuvvingen: ac fabricæ ſupratactæ Eccleſiæ collegiatæ procurator. D. Iohan. Buchlin, Capell. caſtri in Tuvvingen. D. Matthias Horn, protonotarius, cauſarũ matrimonialium Commiſſarius. D. Gregorius Maius, Notarius, & Rector Scholarũ particularium in Tuvvingen. D. Iohan. Ainber, Capell. in Schuuartzloch. D. Caſpar Motzbeck, primiſſarius in Luſtnouu. D. Hainr. Breitenſtain, Capell. apud S. Iacobũ in Tuvvingen. D. Iodocus VVidman de Oettlingen: Vicarius Eccleſiæ collegiatæ in Tuvvingẽ. D. Georgius Kenlin de Magſtatt, ipſius Eccleſiæ Vicarius. D. Iodocus Meder de VVila, eiuſdẽ Eccleſiæ Vicarius. D. Michael Cun de Rutlingen, ſocius diuinorum in Tuvvingen. D. Iohan. Adler, D. Rudolphus Kurner, presbyteri. D. Vdalricus Bruchſel, artium Baccalaureus, Capellanus in Tuvvingen. D. Michael Rucker, Vicarius perpetuus in Enningen. Iohan. Scharner (al. Bart.) de Tuvvingen: procurator foraneus Cameræ Epiſc. Conſtantienſis. Gabriel Ritter de Tuvvingen. Bernhardus Gruckler de Bulach. D. Iohan. de Houen prope Vrach, de armigerorum genere. Iohan. VVedelin pedellus iuratus vniuerſitatis. Iacobus Herbrand de Giengen. Gregorius Lamparter de Bibraco, ſtudens Baſilienſis. Primam Lauream accepit 1477. Tubingæ. Vlricus & Hieronymus Krafftii, Vlmenſes. Iohan. Kunlin de Schorndorff. Ludouicus Krus de Herenberg. Martinus Plantſch de Dornſtetten. Franciſcus Ehinger, Barthol. Guntzburgen, Andreas Streler, Matthæus Amman, Hieronymus Streicher, Vlmenſes. Iohannes Nagelin de Lipphain, Baccalaureus. Et alii plures docti, Baccalaureiq; multi.

Aliorum inſcriptorum nomina.

Primos Magiſtros promouiſſe (multos opinor, ſupra numeratos) dicitur hoc 1477. anno, M. Ioan. Stein Schorndorffenſis.

Magiſtrorũ primorum promotio.

Exiterunt autem in philoſophica profeſſione duæ ſectæ (quæ diu poſtea durarũt) Reales & Verbales: id eſt, res ne, an verba, ponantur in prædicamentis. At neutra in eis ſola ponuntur: ſed τὰ νοήματα, intelligentiæ, intentiones, notiones: quæ ſunt τὰ κοινὰ, vniuerſales ſpecies, & vocabulis exprimuntur: id eſt, Res ponuntur in prædicamentis cauſa νοημάτων, vel intelligentiarum, per ſe: ac per accidens poſtea, cauſa ὀνομάτων, vocabulorum. Sed quia vocabulis accidit æquiuocatio (propter quam ad plura prædicamẽta poſſunt referri) ideo ea ſunt Dialectico aut philoſopho, diſtinguenda. Tum quod q; νόημα, vel ſignificatio, ad vnum genus ſeu prædicamentum, pertinebit. Auentinus lib. 6. Annal. Boiorum, circa annum Chriſti 1137. à Rucelino Brittanno, hæc Realium & Nominalium genera nata ſcribit. Illius generis, Thomam Aquinatem Italum, & Ioan. Dunſonem Scotum: huius, VVilhelmum Occomenſem Anglum, & Marſilium Haidelbergenſi Acad. inſtitutorem, anteſignanos fuiſſe.

Reales. Verbales. Quæſtionis de prædicamentis λύσις.

Origo illarum duarum ſectarũ.

Præpoſiti & Cancellarii Tybingenſis Eccleſiæ & Academiæ, vſque in hunc 8. diem Decemb. 1591. anni.

Præpoſitorum & Cancell. catalogus.

1. Iohannes Tagen.
2. Ioannes Vergenhans, vel Nauclerus, Decret. Doctor.
3. Ambroſius VVidemannus, Iur. Doctor.
4. Iacobus Beurlinus,
5. Iacobus Andreæ,
6. Iacobus Herbrandus,

} Theologiæ Doctores.

A. 1477. vltima die menſis Auguſti, die Veneris, teſtimoniũ Baccalaureatus adepti, & probatorum morum, fratribus duobus Vlmenſibus, Vdalrico & Hieronymo Craffitiis, dedit Melchior de Kunſpach, artium liberalium M. & S. Theol. Baccalarius formatus, Decanus facult. artium ornatiſſimi ſtudii Baſilienſis. Ex literis

Krafftii.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

MAXIMILIANI AVSTRIACI, CVM MARIA BVRGVNDA CONIVgium. Nonnarum Gnadencellensium reformatio laboriosa. Tybingensis Academiæ progressus. Exorcissatio vermium sacerdotalis. Argentinæ, Ioan. Kaisersbergensis.

CAPVT XIV.

SEquitur 1478. annus Christi: quo hæc gesta sunt.

Maximilianus, Imp. Friderici F. potenti cum exercitu Burgundiam ingressus: virgunculam Mariam, Caroli Bellatoris filiam, vxorem accepit: ac Burgundiæ Ducatum sibi vendicauit. Ex illa Philippum & Margaretam procreauit.

Maximiliani Austr. coniugiũ.

Vlricus, & Eberhardus F. Comites VVirtembergenses, instaurarunt Kirchoteccensem Parthenonem, exeunte mense Maio.

Kircheim.

Etiam illustris Eberhardus senior, in instaurandis Gnadencellensis Gynæcei bonis moribus elaborauit hoc circiter tempore. Cum enim valde dissolutè ibi (vt iampridem est dictum) viueretur: ipse fœminis disciplinam seuerè imperauit. Aliter eas è cœnobio exturbatum iri. Se non laturum amplius talia scandala in sua ditione. Illæ, ad genua eius accidentes, sollicitè orare veniam: emendationem sui polliceri. Iubet Dominus, ipsæ ostenderent Reformatrices aliquas, vnde adducendæ essent. Se eas huc curaturum. Respondent, se libenter passuras correctionem: modò ne Reformatrices venirent ex locis exteris. Illas Pfortzenses exhausisse optimum vinum: mactasse pecus omne: se ad egestatem redactas esse. Rebus deuoratis, Pfortzhaimum illas reuolasse. Si non admiseritis correctrices (inquit comes) quomodo sub obseruatione Regulæ viuetis? At illæ (inquiunt) luxui in sua obseruantia suetæ, non possunt nostram penuriam tolerare. Ergo (inquit Dominus) in alia cœnobia vos transferam: vt intercidat Monasterium Gnadencella: cum ea non possit Regulam sustinere. Nam licentiam, & propudiosam vitam, non feram. Petabant mulieres, sibi præfici aliquem bonum senem, patrem seu confessorem. Se huius præceptis obtemperaturas. Placuit Principi consilium. Cui suaserunt Consiliarii, sumere Ioannem Maierum, vt aptum futurum eis patrem. Hic erat patria Tigurinus: vbi & in prædicatorum ordinem adolescens venerat, ac professus in cœnobio irreformato, Basileam ad Reformatos prædicatores venerat: optime se gesserat: Iuniores Monachulos erudierat.

Gnadencellensiũ Sanctimonialium reformatio, proposita.

Ioan. Maier, illarum Magister, sed inutilis.

Deinde 1452. anno egressus, suos cognatos in patria visitauerat: ex iisq; Felicem secum Basileam duxerat (tum 15. annorum: postea Vlmæ apud prædicatores degentem) effeceratq;, vt ibi vestitum ordinis caperet: ac sequenti anno professionem faceret. Doctus vir erat Maierus: Chronica ordinis sui scripsit: cœnobiis vtriusque sexus reformandis interfuerat: multis in locis confessorem egerat. Comes Eberhardus, probato suorum consilio: mox in Brisgoiam misit: concessu patris prouincialis, hominem Gnadencellam adduxit. Qui nihil ad diligentiam reuocandæ disciplinæ sibi reliquum faciens: senex πέπειρος καὶ πρᾶος, mitis, non magni ab iuuenibus & indomitis fœminis fiebat. Attamen in Choro fani cum eis stans, diligenter docebat canare. Hæ vero in scalis ei ponebant veteres ollas aut catinos, aut mensarios orbiculos: vt gressibus eius impulsa, sonitum facerent: ipsæq; sibi à visitatione eius cauere possent. Intelligebat senex astutias muliebreis: sed susq; deq; ferens, officio fungebatur. Incidit in morbum postea: & suasu medicorum, in pristinum aerem rediit: ac benè exceptus in Brisgoia, conualuit. Successit in locum eius, VVimpina veniens, Pater Ioannes Butzenstengelius. A quo mulieres dissederunt: Crimini dantes (vere ne, an fictè?) ἐκφερεμυθίαν, enunciationem arcanorum ex confessionibus. Ita parum illarum correctio procedebat.

Post ipsum, Ioan. Butzenstengel.

Cogitabat igitur princeps Eberhardus: quomodo astutas & rebelles fœminas Dachenhusam traduceret: & capuciatos fratres Gnadencellam introduceret. Sed semper aliquid interueniebat. Tunc, Academia Tubingæ erecta, libenter ibi conuentum prædicatorum habuisset: in quem docti patres missi essent: & studiosi sacrarum literarum adolescentes. Ideo vocauit prouincialem, M. Iacobum Stubachium, & Vicarium Ioannem Bruserum, Magistrumq; Ludouicum Fuchsium Vlma, & alios patreis. Cum his consultabat de cœnobio prædicatorum erigendo: & de Augustinianis in eremum Gnadencellanam transmittendis: cum Eremitæ S. Augustini vocarentur, nec admodum docti essent. In eorum ergo locum prædicatores introducere, animus erat. Item, calcitrantes istas contra stimulum Moniales, in potestatem prædicatorum tradere: qui eas in diuersa Monasteria dissiparent. Sed ne hoc quidem successit: quia non videbantur Augustiniani, expellendi. Hoc tamen promiserunt illi patres: omnino se operam daturos: vt Gnadencellæ conuentum, correctum redderent.

Prædicatorum Monasterii irritum propositum Tybingæ condendi.

Perue-

Peruenit ea fama ad aureis mulierum. Tum eæ, vt præsidio se munirent aduersus impositionem iugi: filias primariorum hominum, quas antea recusarant, iam in ordinem suum adsciscere conabantur: dictitantes, suas res iam in vado esse. Comes vero, fraude animaduersa, eis hoc vetuit: illæ ira furere, & malum cogitare. Tandem tamen emendatio successum habuit. *Mulierum illarum conatus.*

Seuero namque Principis studio factum est: vt Vicarius Ioannes Bruserus, mulierum pater (habens omnem à prouinciali suo potestatem agendi arbitratu suo de parthenonibus VVirtembergiæ) hinc inde obequitans, quædam loca idonea deligeret: in quæ Gnadencellanæ dispescerentur. Quandiu enim hæ in antiqua sede manerent: nulli reformationi locum videbat esse. erant ipsæ numero tantum XI. quia diu non licuerat eis per Dominum, vllas capere puellas vestales. Illæ verò, cum resciuissent, se diuulsum alio à se inuicem iri: furenter discurrebant: propinquis suis de iniuria conquerebantur. Sibi & aliis molestias creabant. *Contra ipsas Ioan. Bruserus.*

Comes, re cognita, Vicario, & Cancellario suo, negotium dedit: vt è Sylo Selestadii probatas emendatrices adducerent. Dum hoc fiebat: Offenhusanæ istæ, quicquid efferre poterant (vestes, lectos, vasa, & alia) suis propinquis transmittebant. Quæ non poterant transferre: in angulos tenebricosos intrudebant, aut in terra abstrudebant. Lebetes quoq; æneos vili vendebant: dulce vinum & frumentum emebant. Non latuit malitia Dominum. Quapropter, ne etiam sacros CALICES, & alia Ecclesiæ ornamenta, Diplomata, priuilegia, libros, remouerent: per nobiles viros prouidit: atque in Carthusiano contubernio Gieterstaino, in vsum reformatæ Gnadencellæ asseruanda curauit. *Furacitas illarū.*

Venit interea Gratiacellam probatus vir Pfortzemo, Iodocus Liebius: qui diu ibi conuentus Priorem egerat. Is à prouinciali, pro confessore missus erat. Non gaudere sorores aduentu eius. Venere quoq; curru vectæ, ex oppido Selestadio (difficulter superatis, in magna exundatione fluminum, aquis) sanctæ fœminæ, Reformatrices: adducentibus Vicario & Cancellario. Eas humiliter exceperunt Gratiacellenses: in genua prociderunt: electionem sui deprecabantur. Se enim obedientes fore filias. Venit eodem Comes Eberhardus, Mechtilda Ducissa Austriæ, & multa vtriusq; sexus nobilitas. Magnum excitauit concursum reformatio. *Iodoci Liebii aduentus, & Selestadianarū Reformatricum.*

Die igitur SS. Cosmæ & Daniani, anno 1480. curat Vicarius signum dari campana in capitularem domum. Ibi fœminæ comparent omnes: in primis proceres aderant, & Dominæ, omni cum nobilitate & famulitio: multis se aliis inferentibus. Tunc Vicarius orationem habebat de officiis veræ obseruantiæ, siue obedientiæ, legum: veteres fœminas priuabat omni munere: recipiebat claues: faciebat nouam priorissam: maximam scilic. natu inter quinque Reformatrices, Vrsulam Zoerninam: Suppriorissam, Annam Neuburgiam: procuratricem (Schaffnerin) Verenam Leuuinam, seu Lainam, Vlmensem: quæ 1519. obiit. Reliquis duabus, etiam sua munia commisit. *Hominum item illustrium.*

Hisce commendauit totius cœtus accuratam administrationem, & veteris disciplinæ restitutionem. Vicario deinde res omnes curæ & labori erant: Proceres & nobilitas discessere. *Emendatio Parthenonis.*

Cum autem nullum vinum, nullum frumentum, ibi tum reperiretur: vbi olim copia fuerat rerum: Vicario, ex antiquatis mulieribus inquirenti, quædam mox ostenderunt, quæ nouerant: Cæteræ, obfirmatis animis, nihil fateri. Hæ in custodia tandiu detentæ sunt, dum confiterentur de furtis, & restitutionem omnium promitterent. Confessæ sunt hæc membraneis literis, & sigillis suis. Sed nihil restitutum est. Ipsæ, in alia cœnobia missæ: quarum nonnullæ sese ibi correxerunt: aliæ in siluaticam & erraticam vitam excurrerunt. *Antiquatarum Monialium furta inquiruntur.*

Erat quidam eo tempore Sacellanus, Vlricus Belcer Esslingensis: qui in Hegæam currens, Engam, & Gensliklingam, quiritabatur Lupfensibus proceribus: parum humaniter cum veteribus cœnobii ipsorum sororibus agi: & se de sua Capellania periclitari. Dederunt ei Lupfenses ad generalem Magistrum ordinis literas: quibus petebant. Vt cum Prouinciali ageret, ne quid cum sororibus secus ageretur. Scripsit sanè Magister pro his, sed incassum: ac bricui diem suum Belcerus obiit. *Vlrici Belceri pro eis machinatio ad Lupfenses. Enga op.*

Strenuè porrò se gesserunt nouæ illæ gubernatrices, ac constanter, etsi magna in paupertate, etsi in multis ærumnis.

Attamen res Gynæcei, paulatim rursus proficere: non quidem facultatibus, sed probitate. Nam capiebantur eò innocentes virgunculæ: Stuccardia, Vraco, Reuttlinga, Tettinga, Neuhausa, *Successus reformati collegii.*

hausa, Vlma, Noriberga. Ita factum, vt XX. præstantissimæ obseruatione morum & cultus existimarentur totius Sueuiæ, Gnadencellenses. Pauperes quidem erant: & cœnobium, instaurationis indigens: sed aderat patientia, & in paruo acquiescentia. Beneficentia erga pauperes benigna, Concentus laudatus, auscultatio Concionum diligens, silentium modestum, hebdomadatim ferè confessio & communicatio, exclusio sexus virilis, hilaritas tamen erga intromissos, humilitas, pax, charitas. Semper aderant Oeconomi, & patroni fideles. De his, in præsenti satis.

Socer Eberhardi Barbati, mortuus.

Diem suum obierat hoc 1478. anno, Mantuanus Princeps, socer generosi D. Eberhardi VVirtembergensis. Hic ergo Vraco literas consolatorias, Feria 6. post Iacobi Apostoli, ad Socrum suam scripsit Mantuam. Hochgeborne Fürstin/ liebe fraw Mutter vnd Schwiger: Mein freundlich willig Dienst/vnd alles guts allzeit zuuor/ꝛc. Als der Mitleidendt/dem solcher Abgang schwerlich angelegen ist / klag ich darumb ewer Liebe auß gantzen getrewen/ꝛc.

In Academia νεοκαταστάτῳ Tybingensi.

Acad. Tybingensis.

Rector II. erat spectabilis vir, artium liberalium Magister, Conradus Vessler, in artibus Collegiatus, Festo Philippi & Iacobi. Intitulati (sic loquebantur) inter multos. Viprechtus Ehinger de Vlma, dederit 6. ß. sic & sequentes. D. Georius de Emershofen, Canonicus in Backnang. Baccal. Petrus Bükhart, Canonicus in Mompeligardo. D. Georgius de Fridingen, Baccal. Basiliensis. Ioannes Steb de Tuvvingen. M. Ioannes de Lapide, S. Theol. professor, plebanus huius loci Tuvvingen. D. Thomas Rüß de Gemmingen, artium & Medic. D. & facultatis Med. Ordinarius. D. Iohan. Crutzlinger, de Constantia, V. I. Doctor. M. Christianus VVolman, S. Theol. Professor Ordinarius. D. Matthæus Ochsenbach, Decret. D. M. Cunrad. Summerhart de Calvv, Parisiensis Magister.

Rector III. Insignis vir.

M. Iohannes de Lapide, S. Theol. D. atque Ecclesiæ collegiatæ, B. Virginis Mariæ, ac SS. Georgii & Martini in Tuvvingen, Rector & Plebanus. à Festo Lucæ, vsque ad festum Phil. & Iacobi, 1479.

Inscripti.

D. Remigius, Capellanus in Klevvbrunn. Petrus VVielant de Tuttlingen.

Artium Decanus.

M. VVilhelmus Mütschelin de Rotenburg. Baccal. tunc creatus est Martinus Plantsch Dornstettensis.

Lustnouiæ.

Prædiorum grauatio.

Vendidit 10 ß. ad nouum ibi Altare, 10. libris, ex iugero agri cuiusdam proprio, Henricus Klæcklin, incola loci: quas 10. libras ei Conradus Schnider Lustnouiensis, Præfectus tunc altaris, persoluit. Sigillauit Michael Remus, ciuis & Iudex Tuuingensis. Talibus modis grauata sunt prædia, vt permulta quotannis aliquid pendant, nec libera amplius sint. Tybingæ, in superiore statione San Georgiani Templi, in muro positum est: Hans Augstein Dreyer Steinmetz / von Wisenstaig. *Ibi facies eius, & facies Angeli. 1478. Circa quod tempus, illud templum accessione amplificatum est.*

Herrenalbæ, morti concessit. 11. Kal. Iun. 14. Abbas Ioannes.

Ehingeri Vlmenses.

Iacobus I. Hartmanni I. filius (sup. 1428.) Vlmensium consul, obiit 1478. Aug. 21. Cuius vxor, Anna Kærgina, 1455. obiit. Ex his nati sunt 3. filii. Ioannes, consul, obiit 1503. Aug. 4. Vxor, Barbara Schemerina, obiit 1488. Septemb. 7. Secundus F. Iacobus II. fuit Consul: qui obiit 1505. Mart. 27. vxor, Magdalena Græckina, obiit 1519. His natus Christophorus, obiit 1511. Tertius F. Iacobi fuit VVilhelmus.

De Vitteliis, suprà cap. 12.

Ἐν αὐγούστῃ 19. *April. (die Sabati ante Iubilate.) ipso post Vitteliorum supplicium anno,* ἐκρεμάσθη ὕπατος ὁ μέλας. ἐγκληθεὶς δουροδοκίας, ὑφαίρεσιν παρακαταθηκῶν, καὶ χρημάτων δημοσίων: ἀπαλώψεις τῶν τοῦ νοσοδοχείου ὄντων, καὶ ἑαυτῷ ἐπιγραφὰς: καὶ ποίησιν ἰδίων ἐπὶ τὰς τῆς πόλεως πύλας κλειδῶν.

Basileæ excusus, vocabularius Breuiloquus: Dictionarium, valde Barbarum. Nondum erat Germania linguis & artibus exculta, sicut posterius.

Vermium exorcissatio.

Eodem anno parochus quidam (vt videamus etiam sapientiam quorundam Sacerdotum eius temporis) Bernæ stans in suggestu: exorcissauit genus vermium, Inger vocatum (puto, apud nos appellari, Wörren*) quod sata & gramen sub terra corrumpit: Consilio ad id facien-*

ſuciendum vſus Lauſamnatis Epiſcopi. Niſi deſiſtitis, improbiſſimi vermes (inquit) ego vos cito VVirtisburgum ad Officialem Epiſcopi. Stumpff. lib. 8. cap. 8.

Argentinæ, officium prædicaturæ inſtitutum eſt in ſummo templo: Ruperto Duce Bauariæ, Epiſcopo Argentoratenſi: & Ioanne comite Helffenſtainenſi, Decano. Ei muneri præfectus eſt Ioannes Geyler Kayſerſpergenſis, Theol. D. Cui 30. annos vtiliter præfuit, viuendo & docendo. Paraleip. Vrſperg. Ioan. Kaiſerſperg.

INVNDATIO AQVARVM. HASTILVDIVM XXVIII. GENERALE.

Mægtbergenſis mons. Comites Sonnenbergenſes, ex Dapiferis VValdpurgenſibus. Familiæ nobiles, olim per Briſgoiam, Ergæam, Turgæam, & alias iuxta regiones.

Rectores Acad. Tybingenſis. Perturbatio Monaſterii Ottenbyrenſis.

CAPVT XV.

ANno 1479. Lycoſthenes ſcribit, Inundationem Rheni fuiſſe periculoſiſſimã: quæ Schafhuſe, Kaiſerſtulæ, Lauffenburgi, ac Rhinfeldiæ, pontes & ædificia, de Baſilienſi autem ponte tria tuga, abſtulerit. Alibi inuenio, ſequenti anno fuiſſe tantam exundationem Rheni, Entii, Ticri, & aliorum fluuiorum: quanta nulla hominum memoria fuerit. Virceburgi celebratum tii vigeſimum octauum generale haſtiludium, ab equitibus Franconiæ. Inundatio Rheni. Haſtiludium XXVIII. VVirceburgi.

Reges.

Eberhardus de Grumbach. Georgius Fuchſius. Erckinger de Seinsheim. Sebaſtianus de Seckendorff.

Iudices armorum Sueui.

D. VVilhelmus de Rechberg in Hohen Rechberg. Magnus de Pappenheim, hæreditarius Mareſcalcus, eques. Conradus de Abelſingen in Hohen Abelſingen, eques. Ioannes VVeſtertteniſi. Burckhardus de Stadion. Conradus de Stain in Staineck.

Aderant præterea Sueuigenæ.

Comites. VVerdenbergenſes, Kirchbergenſes, Gundelfingenſes, Fyrſtenbergenſes, Oetingenſes.

Nobiles.

Spati, Truchſæſſii de Hæſingen, Mareſcalci Oberndorffenſes, Freundſpergenſes, Fribergenſes, Ritheimenſes, Kungsekenſes, VVelvvartii, Zylnharti, Dachenhuſii, VVembdingenſes, Neuhuſenſes, Liebenſteinenſes, VVernouuenſes, Sachſenheimii, Knæringii, & alii.

Brabeum vxor Comitis VVilhelmi de Hennenberg, nata Comes Brunoſuigia & Hennenbergia, comiti Fyrſtenbergenſi Henrico dedit.

In his ludis reſtituta ſunt veteres equeſtrium ludorum leges: & aliæ nouæ, latæ, à Francoribus. Vt, de Moderatione veſtibus: ne tenuior nobilis, aut domi manere propter precioſioris ornatus inopiam, aut nimio ſumptu in eo comparando ſeſe exhaurire, cogeretur.

Exiit Apologia D. Eberhardi ſenioris, Comitis VVirtemb. & Mompelig. ex oppido Tybingen, Feria 6. poſt Concept. Mariæ, ad Sigiſmundum Auſtriæ Archiducem: ſe profectione in Landgraviatum Nellenburgenſem, & munitione montis Mægtbergenſis prope Hohenkreiam, nihil in deſpectum illius feciſſe: ſed iniurtis Fridinginorum, Hanſonis & Itelhanſi, ſociorum, prouocatum fuiſſe: qui ex Kreia, prædatum & captum ſuos homines exiuerint: & incendiis contra Cæſaream publicam pacem graſſati fuerint: ac nuper bellum denunciauerint. Ideo ſe cum exercitu contra Kreiam veniſſe (ſed reprius Archiducis, per præfectum ſuum Blaubeurenſem, VVilhelmum VVeſterſtettenſem equitem, ſignificata) & tamen poſtea, conditionibus aquis propoſitis, obſidionem ſoluiſſe. Montem Mægtbergenſem, ad ſe pertinere. Eberhardi Barbati apologia de monte Mægtbergenſi.

Viuebant nobiles, Chriſtoph. & VVilhelmus Nixen **von Hochneck**, *dicti Entzberger, fratres: quibus pecuniam debebat VVirtemberg. comes Eberhardus.* Nixii.

Obiit Sonnenbergenſis Comes Eberhardus, Ioannis Truchſæſſii VValdburg. filius (ſup. lib. 6. cap. 3.) anno 1479. Filii eius. Sonnenbergenſes comites, ex VValdpurgenſibus Dapiferis.

1. Otho, Epiſcopus Conſtantienſis. 1484. qui obiit 1491.

2. Andreas, Comes Sonnenberg. qui periit 9. Maii 1511. Cuius vxor fuit Margareta, Bamonis (breui mortuus) & Sybilla, vxor ſenioris VVilhelmi Dapiferi.

3. Eberhardus iunior, Comes Sonnenberg. qui obiit die Martis S. Georgii, 1483. Vxores eius, prima, Kynigundis, comitis VVilhelmi Montefortenſis. F. in oppido Tetnang: & Kynigundæ in VVerdenberg, in Hailigenberg. Altera Anna: filia Comitis Conradi de Fyrſtenberg: & Kynigundæ, comitiſſæ de Metſch in Tyrolenſi comitatu. Eberhardi filiæ. Kynigũdis, nata ex Fyrſtenber-

bergensi: Vxor Bernhardi, comitis Ebersteinii. Barbara, vxor comitis VVerdenbergici & Sarganſii Georgii, qui obiit 1504. Margareta, nata ex Fyrſtenbergia, comitis Sultzensis Rudolphi vxor, quæ obiit 1546.

4. Ioannes, Comes Sonnenberg. Dominus in VVolffegg. Obÿt die 5. Ioan. Bapt. 1510. Vxor eius Iohanna, Comitiſſa Salmensis: quæ obiit die Veneris poſt Ioan. Bapt. eiuſdem 1510. anni. Ambo, VVolffecci humati. Erat ille 1489. Præfectus prouincialis Sueuiæ, progentes eius. Catharina, vxor Vlrici Helffensteinii. Apollonia, coniux Georgii Dapiferi, Vicarii VVirtembergensis. Maria & Fœlicitas, moniales Bopardiæ iuxta Coloniam.

Briſgoiensis olim nobilitas.

Familiæ nobiles olim Briſgoiæ: ex libro M. Ser. circa 1479. exarato.

Principes. Duces Zæringenses. Marchiones Hochbergenses.

Comites.

Friburgenses, Neuenburgenses, Suſenburgenses, Malbergenses, Ortenbergenses.

Barones.

Stouffenses. Suuartzenbergenses. Iſenbergenses. VVoffenvvilerenses. Caltenbachenses. Velbergenses. Rœtenleinenses. Entenburgenses. Steineckenses. VVielandingenses. Zuntzengenses.

Equites, & famuli nobiles, ſuperioris Briſgoiæ.

Badenses. Steinenses. VValdeckenses. Mogenhartenses. Hertenbergenses. Tegenfeldenses. Nollingenses. VVælmlingenses. VVærrenses. Rinſpergenses. Minſaldenses. Bukhetmenses. Rockenbachenses. VVarmbachenses. Tegernovvenses. Creutznachenses. Schuuertzſtattenses. Inzlingenses. Lærrachenses. Nortſchuuabenses. Rieheinenses. Varnovvenses. VViechſii. Raitenbachii. Pfaffenbergenses. Kirchauſenses. Hamerſteinii. VViſsii. Keſlachii. Bintzheimii. Lenii. Remkenii. Rudlikouenses. VVitlikouenses. VValokeringenses. Egringenses. Banmachenses. Schalbachenses. Eiſtainii. VValtmanshouenii. Rhinvveileri. Bellikouenii. Efringenii. Tennbergenſes. Schliengenii. Hertikouenii. Lielii. Haltingenses. Tunſalii. Schalſtatii. Hinningenii, Statmſtatenses. Buckingenses.

Inferioris Briſgoiæ.

Stouffenses. Schnevvlin de Landeck. Schnevvlin de VVeiſſeneck. Schn. im Hoff. *E. zum Weyer. S. von Bolßwiler. S. von Birckenberg. S. von Berulapp. E. von Cranzow. S. von Kotzen. S. von Schneeburg. S. von Küng. Ampringenſes. Malterii. Nevvenfelſii. Krotzingenses. VViſvveileri. Mülhainii. Eſchbachenses. Oggheimenſes. Bettburgenses. Hachii. Schlattii. Burenhuſenses. Velthainii. Muggartenses. Cappenbachenſes. Elſtattii. Münzengenii. Rieglii. Valckenſteinii. Achornii. Guppfii. Tußlingii. Sauterſvvilenſes. Tigeshainii. Narolſii. Kippenhainii. Harderii. VVeileri. Lintpergii. Küchlini. Aederlini. Sperlini. Staxenii. Zukmantelii. Kürmbergii. Endingenses. Burckheimii. Spæneckii. Haidburgii. Ottſtettenses. Kirchofenii. Hohenfyrſtii. Pfovvenses. Greineckii. Ringsheinii. Geirneſtii. Bollſii. Ebringenses. Frieshainii. Nünarii. Hofvveileri. Offenhuſtenses. Minvveileri. Vnkrichii. Ichenhainii. Leuſſelhainii. Tenzlingenii. Ebneti. Maltertingenii. Vægersheinii. Rimſingenſes. Scharzingenses. Reinkouenii. Vorthainii. Morſeri. Morderimorſeri. Rigenii. Grœzhuſenſes. Mœleri. VValtershouenii. Balgavvenses. Nevvershuſani. Mundingenses. Tachsvvanſes. Tauchingenses. Biengenses. Schletſtattii. Træſchenii. Seefeldenses. Kienzingenses. Ellikenii. Norſingenses. Vienbachenses. Zeringeri. Vrachii. Caltenthalii. Eiſenhuetii. Ozeri. Breſtii. Degenii. Hornbergenses. Dreibergenses. VVerrenses. Bœlſenhainenses. Sigelmanni. Brewarii. Breiſgoii. Hüpſchmanni. Huldeni. Liebermanni. Turneri. Aichenses. Loſeri. Heſeleri. Steinegg. Richenbachii. Soleri. Lilchenii. Hauſeni.*

Mortenouia, & Kuntzgethala.

Stauffenbergii. Schouuenburgii. Nevvenſteinenses, Gibichii. Kernbachenses. Schnellingeni. VVindekii. Bervvangeni. Boſſenſteinii. Tuttenſteinii. VValdſteinii. Ballenſteinii. Brnoldſtechii. Gengenbachii. Stollhofenses. Lyzelharti. Ortenbergenses. Schutterthalii. Bubenſteinii. Heiboltsheinii. VVildenbachenses. Schnaitii. Eſelii. Storkhenii. Bernſteinii. Haſlachii. VVolfachii.

Ergoiensis, & vicina, nobilitas.

Principes, Comites, Domini, & nobiles: qui fuerunt in Ergoia, Turgoia, & Burgenthala.

Proceres regionis, Illuſtriſſimi Principes Auſtriaci. Illuſtriſſimi Principes & Duces de Læntzburg. Nobiliſſimi Duces Zæringiæ. Comites.

Landtgrauii de Bucheck. Comites Lætzburgenses. Kyburgenses. Frolurgenses. Nevvenburgenses. Sternenbergenses. VVeiſſenburgenses. Nidouienses. Strasbergenses. Arbergenſes. Dicti de Vallendeiß. Valckenſteinenses. Comites de Griers. de Honburg. de VVangen in Vr-

genthala. De Toggenburg. De Rappersvvila. De Elge. De Sargans. De VVasserstetten. De Sonnenberg. De Metz. De VVillesovv. De Farvvangen. De VVintertaur. De Gisbussiu. De Altenfravvenfeldt. De Seedorff De Zigenhain. De Rotenburg. De Zigenburg. De Atchelberg. De VVeissenstain. Zu Obern Baden.

Barones, id est, Freien vnd Baner Herrn.

De Schnabelburg. De Signovv. De Eger. Ringenbergij. Schuueinbergij. Gangburgenses. Berchburgenses. Kienij. Minsingenses. Diessenbergij. Stouffenses. Karnij. De Palme. Schnevvelin de Grunenberg. De Ligers. Strettlingenses. Freienstleinij. De Brandis. Blauvvensteinij. Valkensteinij. Gutenburgij. Obergeskenij. Eppensteinij. De VVartta. Arvvangenses. Lophenij. Langensteinij. Kappenburgij. VVolhausenses. Rotenburgenses. De Schuuanden. De VVetzikon. De Kempten. De Tuffen. Arburgenses. Eschenbachenses. Vzingenses. Ramstainij. VVeissenbergij. Bonstettenij. Schuuarzēbergij. Regenspergij. Riesteckij. VVeischij. Thorbergij. Hasenburgij. Reutij. Mestenij. Burglenij. Hohēsachsij zu Burglen. Busnangij. Muntaltij. Maringēses. Iochij. Kraij. Thiersbergenses. Krenckingenses, dicti de VVeissenburg. Hohenvvulflingenses. Iagersdorffenses. VVingenses. Bucheckij. De Grunach. Dalmessingenses. Liethainij. Kaisers Steulij. VVildenstainij. Ougspurgenses. Klingenses. VVodesvvilenses.

Ritter vnd Edelknecht.

Rudij. Tretburgenses. Liebeckij. Buttickenij. Reinachij, Halvveilij. Baldeckij. Kungstainij. Hunēbergij. Kussenbergij. Kienburgij. Issenthalij. Haideccij. De Lielle. De Irslicken. De Eschētz. De Bottenstain. Schernbergij. VVartēfelsij. Bubendorffij. Kriechen de Arburg. De Hackburg. De VVartenberg. Schefflenij. VVilkēstainij. Mulinenses. Von der Mūle. De Greiffensvv. De Berrveil. De Baurveil. De Gunnesveil. De Triengen. De Saursevv. Dannenfelsij. Sempachenses. Lauternouienses. Schenkenij. Rustouij. De VVolhausen. De Schveriseb vvanden. De Hechingen. De Krientz. De Sovve. De Schen. De VVezeiss. Von Rumlisē. Von Wangen. Auffhausenij. Reichenseenses. Armenseenses. Hirtzkirchenses. Mossij. Grottē Mossij. De Veile. Sengenij. Hertensteinij. Hunvvilenses. Alten von Megen. Plankenbergij. De Rormos. Greinensteinenses. Friessenbergij. Burgensteinij. Brochthalij. Ortzenij. Haltenij. Altnachij. Sessingenses. Schupffenij. Die zum Stein. Gunensteinij. Bilersteinij. Hettlingens. Tamerschlenij. Cappebergij. Reidenij. Altenbyrenij. Tutt. VVilenses. Schlierbachenses. Regenvveilenses. Rudesvvilenses. Pfaffnachenses. Stainenbergenses. Niderhofenses. Bubenbergenses. Dunstettenses. Erlachenses. Eibergenses. Schamachenses. Von der Clauß. Von Hahnrin. Maienbergij. De Gruningen. De Hilsteuten. De Langenben. Schencken von Boxensweil. De Verkirch. De Silmen. De Ospentalt. Schencken von Schenckenberg. Von der Nidergösken. De Besserstein. Von Affoltern. VVildenij de Wildenstein. Ettersvveilenses. Hasianij. Vnderseevvenij. Rimplitzij. Lantzhutij. VValdij de Glaris. VVindeckij. Grafburgenses. De Schuuarzenburg. Blumeckij. De Vnderwald. Landenburgij. Rumlangij. VVeilbergenses. Munchsvveilenses. Vrickenij. Hunbrechtickenij. Sachnangenses. Schencken von Lichtenberg. Maier von Maure. De Nenickē. De Volckensvveil. De Ebersperg. De Hunveil. Schellenbergij. Helmsdorffij. Schencken von Beuren. Von Lädeck. Von Bleideck die Walther. Von Adlicken. Von Anweil. Von Roschach. Goldenbergij. Singenbergij. Spielbergij. Grunēbergij. Bichelseenses. Rechbergij. De Entlibuch. Stulingenses. Saurij. Grennenbergij. De Ort. De Kilchen. VValtersvveilēses. VVetervveilēses. VVangenses. Eroltzvvheienses. Truchsässen von Froburg. Mutzvveilenses. De Spine. De Spins. Ringoltingenses. Erglingenses. Kriegstettenses. Lindachenses. Runtlingenses. De Ostern. De Elsass. Rimsingenses. Schopelij. De Arp. De Ror. De VVeil. Ingvveilenses. Hattlingenses. Reitnovvenses. Kalnachens. VValdenbergenses. Degernovvenses. Rechenangenses. Von der wilden Eptingen. De Fridovv. De Freienvveiler. VVittingēses. Schænecky. Schænovvij. Mayer von Morspera. Lotterbergij. VVinterbergij. Megenhaimij. Altingenses. Durnachenses. Schlattenses. Kovvilenses. Moyer von Altstetten. Von Bar. Truchsässen von Wildeck. Valkensteinij. VVeichselij. Steinachij. Bernsteinij. Cappelij. Mergenij. Reichenbachenses. VVeisskirchenses. Schencken von Reyserstuel. Truchsässen von Rapperswil. Beggenhouenij. Linguhouenij. Von Biber. Von Braunen. Von Schwenden. Die zum Thurn. Die Bürst. Buchenstainij. Grabenij. Von Wartensew. Greiffenstainij. Blochingenses. Von Strauß. Sultzbergenses. Zvvingensteinij. Sterneckij. Rosenbergij. Schuuandeckij. Haidelbergij. Reissenbergij. Mayer von Epens-

berg. Von Windeck. VVagenbergij. Von Aych. *Liebenfelsij. Eberhartsvveilerenses. Mandachenses.* Die Geßler. Die Manessen. *Mylleri. Schefflini.* Truchsässen von Diessenhofen. Von Ringengen *Hausvveilenses. Dießij. Hegnovvij. Gundelisovvij. Bosvvilenses. Hactenus, hac Alemannica nobilitas.*

Tybing. Schola.

Rectores Academ. Tybingensis.

Rector 4. Phil. & Iacobi, M. Ludouicus Truchsæßius, Decretorum D.

Inscripti, inter multos.

Ioan. Crafft, & Georgius Nitthart, de Vlma. Martinus Motzer de Tuvvingen. Ioannes Iacobi de Helmsdorff, Canonicus in VVisenstaig. Ioan. & Volmarus Spæti.

Rector 5. die S. Lucæ.

M. Iohan. Stain Schorndorffensis. Decret. D.

Inscripti *Rudolfus VVesterstetter, armiger. Matthæus & Zachar. Giengeri, Vlmenses. Conradus Haid de Calvv, Baccal. Basiliensis. D. Conradus Manlius, V. I. D. Collegiatus Collegij Papiensis. Barthol. Lecher Gislingensis, artium M. studij Ertfortensis.*

Decanus Philosophici Collegij.

M. Iohannes Han de Honhen.

Magistri sub eo creati. Die Polycarpi. Vdalricus Crafft de Vlma.

Gregor. Lamparter de Bibraco. Sequenti tempore, Cancellarius VVirtembergensis. Et alij.

Viuebat hoc tempore nobilis, Martinus de Dengenfeld.

Nicolaus Schenk Arbergensis, Lorchens. Abbas, obijt.

Ottenbyra.

Ottenbyrensis Monasterij disciplinam collapsam, Episcopus Augustanus D. Petrus Cardinalis, Reformatores mittens, erigere conabatur: sed eos Monachi expulerunt. Veniente igitur Legato Apostolico ad reformandum: Monachi euagati sunt: sumptus magnos fecerunt: Suiceros adducere contrà nitebantur. Mortuo Abbate: successor ritè electus est: sed ipsi alium obduxerunt. Tum Bauariæ Dux Georgius, Episcopo infestus, Monasterium occupauit: &, expulso Abbate, reformata destruxit. Nouo autem Episcopo instituto Friderico de Hohenzorn Dux Monasterium restituit, & Abbas reductus est. Dicit F. F. F. sibi non visam esse preciosiorem infulam, nec pulchrius pedum pastorale, quam huius Abbatis; nec auditas maiores & meliores campanas, quàm huius Monasterij.

HASTILVDIVM XXIX. NEGOTIVM MÆGTBERGICI MONTIS. Obitus Vlrici, Amabilis Comitis Vxores & progenies eius. Georgij de Ehingen equitis, liberi, & quædam res gestæ. Scholæ Tybingensis Rectores. Peregrinatio Felicis Fabri Hierosolymitana. Meringensis pagi peregrinatio. Rheni, & aliorum fluminum, effusio. Monachæ nobiles Gyntherinæ vallis. Kirchbergeri nobiles. Nicolaus, Helueticus Anachoreta.

CAPVT XVI.

Hastiludium 29. Moguntiæ.

ANNO 1480. *Ludi vicesimi noni hastici ponuntur, quatuor Germaniæ prouinciarum: hebdomade post Bartolomæi, Moguntiæ celebrati. Reges eorum. Henricus, Comes Fyrstenbergius. Georgius Fravvenbergius, eques. Ioannes Flershaimius. Bleikardus Landschadius.*

Ad Septa.

Lucius Rotenhanius Franco eques. Gottscalcus de Harph Rhenensis, eques. Vlric. Braittenstainius, Bauarus. Eberhardus Hyrnhaimius, Sueuus. Secundum honorem virtute promeruit Sueuus de Bodman, Iacobus.

Quoniam Magnus de Habsperg Capitaneus, Comes Iacobus de Tengen, Ludouicus de Brandis Baro, & multi nobiles, ex Rhatholficella 2. Ianuar. scripto postulauerant, nomine Sigismundi, Archiducis Austrij: vt VVirtembergicus & Mompeligad. Comes Eberhardus senior, à munitione collapsæ arcis Mægtbergicæ desisteret, ac præsidium deduceret: ipse culpam in Fridingenos fratres iterum confert: à quibus contra publicam pacem, malo & igne vexatus fuerit. Munire montem, vt ante 120. annos ἀναντιλέκτως VVirtenbergensium: quo facilius illis resistere poßit. Si negetur hoc: ad iudicium Imperij, vel ad Episcopos & Principes, vel ad fœderatos Helueticos, vel ad præcipuas ciuitates, prouocat.

Mægtbergica arx.

Illustris C. VVirtemb. & Mompeligard. Vlric. Adamatus, inuitatus ab Eberhardo Barbato Lavvenbergũ seu Leonberg. ad venationem. vênit eò, vt ad charũ ex fratre Lud. nepotẽ, libenter.

Verùm

Verùm non diuturna fuit recreatio: sed ibi in morbum incidit: quo Calendis Septemb. diem suum obijt, in brachijs Eberhardi: Cùm 61. annos post patrem suum D. Eberhardum iuniorem vixisset. Princeps optimus, & omnibus charus. Itaque sapè etiam solus viam ingressus tutò. Gesserat bella tria: Vnum, contra ciuitates: alterum, aduersus Palat. Frid. de dote: tertium, contra Mogunt. Archiepisc. Dietherum. Translatus est Stutgardiam: & in collegiato templo apud maiores suos humatus. Ibi hoc Epitaphium est.

Vlrici Amabilis obitus.

Illustris Princeps & Dominus, Dominus Vdalricus, Comes VVirtembergæ & Montpeligardi, naturæ satisfecit Calen. Septemb. Anno salutis M. CCCC.LXXX. positus est iuxta tres vxores suas. Quarum prima fuit Margarita, primi Cliuensis Ducis Adolfi filia: quæ obijt 13. Cal. Iul. (die SS. Gerualij & Protasij) Anno 1443. peperit ea Catharinam, Lauffæ Sanctimonialem.

Vxores eius.

Secunda coniux D. Vlrici, Elisabeta fuit, Bauara, & Palatina. Henrici Bauari, & Annæ Alberti Austrij, filia. Obijt ea 1451. Ianuar. 17. die S. Antonij. Ex ea nati: Eberhardus iunior, & Heinr. atq; Margareta: quæ vixit Sanctimonialis in Parthenone Liebenovvensi, & ibi sepulta est.

Eberhardum misit Vlricus in Galliam ad R. Ludouicum: Henricum verò, Moguntiam, virtute excolendos.

Tertia vxor, Margarita, Sabaudi Ducis Amedei. F. qui postea fuit Felix Papa. Fuit ea tribus Principibus nupta. 1. Duci Andegauensi Ludouico, Regi Siciliæ & Apuliæ: qui admodum iuuenis obijt: relicto fratri Renato Siculi Regni titulo. 2. Ludouico Miti, Palatino & Electori Rheni: Cui enixa est F. Philippum. 3. VVirtembergensi Vlrico Amabili, 1451. cui peperit 4. filias: Elisabetam, Helenam, Margaritam, & Philippum. Obijt 1479. die S. Michaelis. Nupserunt hæ: Elisabeta, Friderico Comiti Hennenbergio: Helena, Crafftoni Comiti Hohenloio, Oeringæ 1506. sepulta: Margarita, Philippo Comiti Kunigstainio, Domino Eppenstainio: quæ ex eo peperit Eberhardum, vltimum Comitem Klingenstainium. Philippa, Iacobo Comiti Hornio nupsit.

Cùm sic tres Ducissas Vlricus in matrimonio habuisset: hinc factum reperio, vt treis plumas (rubram, glaucam, & albam) in Ceruino cornu, quod supra galeam est, & ipse gestarit, & ad posteros transmiserit.

Plumæ tres Insignium VVirtembergensium.

Supradicti duo ex Vlrico filij has sedes habebant. Eberhardus, cognomine iunior, Aulam suam Nurtingæ tenebat: tenens & Vuinidam, cum eius pertinentijs. Vxor ei erat Elisabeta, Marggrauia Brandenburgensis. Non habebant liberos. Obijt ipse 1504. Cùm secundus Dux VVirtenbergæ, post primum Ducem Eberhardum seniorem, siue Barbatũ fuisset. Vxor, vidua habitabat 1516. Nurtingæ, loco suo dotali. Frater Eberhardi Henricus, curiam suam regebat Reichenvvirę in Alsatia, & Horburgi. Interdũ & Mompeligardi. Coniugem habebat Comitissam Bitschensem, Elisabetam: ex qua natus est 1487. tertius Dux, illustriss. Vlricus: Cuius auus maternus, Comes Simmern, 1499. perijt in pugna Heluetica ad Dorneccum, prope Basileam. Duxit Henr. alteram vxorem, Euam Comitissam Salmensem. Vnde nata est Maria, Henrico Iuniori Brunsuicensi 1512. nupta: & Comes Georgius VVirtemberg. 1498. Additur & Mechtildas. Landgrauio VVilhelmo collocata. At re vera fuit Eberhardi Barbati soror, Ludouici senioris filia.

Eberhardus iunior.

Henricus, frater eius.

Vlrici Ducis natiuitas.

Progenies Vlrici Adamati. Vide lib. 6. cap. 17.

Vlricus Adamatus, 1480.
Vxores. 1. Margar. Cliuensis.
2. Elisab. Palatina.
3. Marg. Sabauda.

- Eberhardus iunior, secundus Dux. Vx. Elisab. Alberti Brand. filia. Quæ vixit adhuc 1520. & sepulta est in cœnobio Nyrtingensi, παχύστομος γενομένη. Habitabant ambo Eberhardi, suo tempore: senior, vel Barbatus, Vraci: Iunior verò hic, Stutgardiæ. Vterq; se scribebat Comitem VVirtembergiæ & Mompeligardiæ. Obijt senior anno 1496. iunior, 1504.
- Henricus. Vxor 1. Elisabeta, quæ obijt 1487. Februar. 17. in puerperio —— Vlricus, tertius Dux: Vxorem habens Sabinam Bauaram, 1511. sed obijt 1550. Vide infrà lib. 12. cap. 14.
- 2. Eua, { Maria Iacobi, Henrici Brunsuic. vxor, 1540. / Georgius. Vxor Landgrauia, Barbara, Philippi filia.
- Elisabeta, nupta Friderico Hohenbergio, 1482.
- Georg. breui mortuus.
- N. Puella, breuis vitæ.
- Helena, Hohenloio Crafftoni nupta, 1500.
- Margarita, Philippi Com. Klingenst. vxor, 1472.
- Philippa (al. Philippina) Coniux Hornensis Com. Iacobi, 1464.
- Catharina, Lauffæ } Moniales, 1470.
- Margareta, Liebenoiæ } Moniales, 1470.

Vendidit 1480. Eberhardus iunior quasdam decimas vini, & torcularia, duob. Abbatibus: Iodoco Lorchensi, & Eberhardo dioces. Aistet. Haidenhaimensi: appensis suo, & Schorndorffensi Præfecti Consulis, & Iudicum, Sigillis.

Lorcha. Haidenheimum.

Nobilium de Karpfen, interitus: sed à Comite Eberhardo substitutio.

Karpfen.

Weinrechnung (*pro Cado vini*) 14. lb. 16. ß.

Eodem 1480. Georgius de Ehingen, eques ille strenuus, præfecturam oppidi Tubing. accepit: cui per aliquot annos benè præfuit. Habebat is vxorem, Annam de Richtenberg. Cuius frater Henr. ordinis Teutonici erat: ac postea 1470. factus fuerat Magister Prußiaci ordinis, & Imperij Princeps. Cum hac Kilbergæ consederat. Hinc nati erant Ehingeni filij 8.

Ebingenus Georgius.

Eberhardus, miles ordinis Teuton. qui obijt 1522. Hailprunnæ, in Teutonica domo. Rudolphus, eques.

Thomas. Coactus postea 1519 contra Ducem Vlricum à Sueuico fœdere agere.

VVolffgangus, vel VVolfius: { *Hugvvernherus. Iohannes. Christophorus.* } *M. Script. Ehingenorum. Gabelcouerus tamen hos duos, facit Burckhardi filios: licet is,* ὀλιγόβιος *& ἄπαιδ dicatur.*

Conradus. Georgius. Marquardus. Burckhardus. ὀλιγόβιος.

Filiæ 6.

Agnes. Nupta 1485. Consiliario VVirtembergensi. Baroni Hyrnhaimio. Magdalena. Brunoni Hohenstainio 1509. nupta. Dorothea. Vir eius, VVendelinus Halfingensis, præfectus Horbæ. Obijt ipsa 1527. sepulta Kilbergæ: Gabelc. verò nuptam ait non VVendelino de Halfingen. suæ familiæ vltimo: sed VVolfg. de Ahelfingen, vltimo & ipsi sui generis. Catharina, in pueritia obijt.

Margareta, 1501. Anna, 1506. } *factæ Nonnæ in parthenone Rheuta prope VVildpergam: à Comite Burcardo Hohenbergensi 1318. & vxore eius Rutgarde Palatina 1309. fundato. Margaretæ dedit pater 200. Aureos.*

Curauit D. Georgius Insignia suæ vxoris, cuius genus ferè abolitum erat, per Imp. Fridericum renouanda. Educauit liberos diligenter & piè. Filios, pro more eorum temporum, in Aulas procerum mittebat. De Abbate Bebenhusano curiam Eckam 1482. emit. Item Anno 1500. de Ludouico ab Emershofen, Vrbachum: dans Rudolpho F. suo, caula tantum ouium sibi retenta. Emerunt deinde 1505. Ehingeni, à VVilhelmo de VVittingen omnia iura: quæ is habebat Berstingæ, VVittenburgi, & Sultzouiæ.

Erat controuersia quædam hoc 1480. anno, inter Mompeligard. Comitem Henricum, & Comitem Thiersteinensem Osualdum, propter sermones quosdam. Petente autem Com. Henrico: transacta prudenter in op. VVolfacho res est, per D. Georgium Ehingenum: à seniore Comite Eberhardo missum. Postea fuit idem Georgius, huius Comitis Camerarius, & intimus Consiliarius: sed laboribus degrauatus, redijt ad Tubingensem præfecturam.

Mompelgard. C. Henricus.

Viuebant tunc etiam, Vlricus von Hohenrechperg zu Hohenrechperg/*eques: & Henricus de Rechperg in* Hohenrechperg, Pfleger zu Haidenhaim.

Tubingensis Academiæ Rector. 6. Vernus erat M. Christianus, S. Theol. D.

Tybing. Academia.

Intitulati.

Ludouicus VVirtemberg. *Nihil ab eo acceptum, ob reuerentiam Dominæ Archiducissæ Austriæ. Georgius & Philippus Vergenhansij. Nihil dederunt, ob honorem* D D. *Ioan. Nauclerí. Bernhardus Schenck de Landeck, Canonicus in Episcopali cella.*

Die Lucæ Recturam acceqit (iam septimus) M. Iohannes Crutzlinger, V. I. D.

Inscripti.

Frater Ioan. Fridinger, professus in Bebenhusen: VVolfgangus *Springinhafen de Sindelfingen.* ἐμβασίχυτρος.

Decanus artium.

M. Conradus Vesseler. Creati Magistri, Matthæus Amman Vlmensis, & Petrus de Pfullendorff. Iohannes Capnio Grammaticam Græcam Pictauij publicè docuit, à se conscriptam, titulo μικροπαιδείας.

Anno 1480. April. 9. suscepta fuit Hierosolymitana & Sinæa profectio fratris Felicis Fabri (prædicatoris Vlmæ in Monasterio Dominicanorum: Cuius ibi prior erat M. Ludouicus Fuchs.) sed tunc tantùm Hierosolymam venit: in montem S. Catharinæ venire non potuit. Socium peregrinationis inter alios habuit, Georgiũ de Stain, filium D. *Pupili de Stain, equitis, Gundelfingæ Præfecti.*

Felix Fabri Hierosolymã petit.

Præfecti. Multa pericula in mari passi sunt: metu præsertim Turcarum, qui proximo Anno Insulam Rhodum oppugnauerant, sed frustra. Iacebant adhuc in omnibus plateis & vijs eius Vrbis, globi bombardarij miræ magnitudinis. Rediit Vlmam Nouemb. 16.

Meringen, Esslingensium, vicus.

In Virtembergia, Rustici cuiusdam puer, in pago Esslingensium Meringa (auff den Filder) qui pagus à Tubinga Stutgardiam proficiscentibus transitur, in agrum propter mergites vehentis, de curru sub rotas delapsus, obtritus est. Ibi Rusticus ille statuam pueri erexit, tanquam martyris. Quò concurrerunt homines frequenter, qui corpore affecto erant: vt miraculis ibi factis. Ibi tandem etiam Templum est ædificatum pulchrum: quod tamen Anno 1526. in despectū venit.

Ibi, peregrinatio.

Hodie ad ruinam tendit. Quod citò fit, citò perit.

Parochialis Ecclesia extra VVaiblingam, ædificari 1480 cœpta est.

Forma absolutionis, hoc tempore.

Absolutio à peccatu.

D. noster Iesus Christus, per suam misericordiam dignetur te absoluere. Et ego auctoritate eiusdem, & Apostolica, mihi in hac parte concessa, absoluo te à vinculis excommunicationis, si ligatus, & à peccatis tuis, iuxta indultum Apostolicum tibi concessum: in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, Amen.

Inundatio circa Friburgum.

In Brisgoia (teste Brusch. in M. Scr.) inundatio quædam aquarum ingens (quæ in die Marie Magdalenæ, ex terra Pestilentes erumpebant) sustulit Friburgi pontes, telonêa, vicina plurima ædificia, & multa molendina. Stagnabat aqua in toto cœnobio Guntherinæ vallis (quod iam 1224. anno steterat) hominibus vmbilico tenus, in peristylio, in Templo. E cœmeterio saxa quoque sepulcralia rapiebat. Aufugerunt Moniales in vicinum Collem: vbi in casa Rustica, Deum & sanctos precibus onerabant. Cessauit tandem malum. Nomina earum erant. D. Verena Tegelina, posterius Abbatissa. D. Agnes de Gusslingen, Prioriss: postea 1487. Abbatissa. Anna Tegelina, Verenæ soror. Agnes de Mynchingen. Elisa Mergernissina de VViler. Sophia de Keppenbach. Vrsula de Bolsenhaim. Mathildis de Valckenstain. Susanna de Bossenstain. Beatrix de Blumneck. Margareta de Brennerin, eo tempore Prioriss. Elisa de Ertzingen. Magdalena Schneiblina. Vrsula de Landeck. Agatha de Bolsenhaim. Margareta de Stouffen. Anna Kochelerina. Veronica & Agnes de Summerovv, sorores. Agnes de Stouffenberg. Barbara de Eschebach. Veronica de Blumneck. Kunigundis zum Wiger / oder Weier. Beatrix Brennerina. Vrsula de Brumbach. Veronica de Mulnhaim, Procuratrix. Vrsula de Ertzingen. Elisa de Nuvvenfelt. Margareta Rœderina. Margareta de Bolschvviler. Anna de Nuenick. Amelia Tegelina.

Guntherini Parthenonis Moniales.

Laicæ sorores, vel Conuersæ.

Magdalena Fesenherrina. Gertrudis Leovvina. Vrsula Lampertina.

Scaphusæ Rhenus ita inundauit (S. Stumpf. 17.) vt in ponte aqua ex illo manu hauriretur. Quitandem etiam impetu aquarum, vt pleriq; pontes Rheni, fractus fuit.

Kirchbergij nobiles.

Florebat 1480. Anno Andreas Kirchberger à Kirchberg senior, in Austria, vir apprimè nobilis familiæ: eodemque anno se contulit inde Rotenburgum ad Nicrum. Ab Andrea hoc, est Georgius, Consul Rotenburgi: qui vxorem nobilem habuit, Annam Reisserinam ab Hohen Entringen. Qua mortua: in vicinum cœnobium Rorhaldianum concessit. Reliquit filium Andream: qui vxorem habuit nobilem, Mariam à Frundeck: Iosephi Mynsingeri, Cæsaris Caroli & Ferdinandi Consiliarij ac Cancellarij, filiam. Huius filius est adhuc 1594. viuens) nobilis, & eruditione, prudentia, humanitate, præstans vir, Ehingæ ad Nicrum habitans, GEORGIVS iunior. Cui nati sunt ex nobili sua coniuge, Susanna à Lindenfels, hi quatuor filij: Otho Iosephus, Andreas, Ferdinandus, & Carolus.

Fiat tabella talis, & plenior.

Inuenitur etiam illius, de quo diximus initiò, Andreæ Kirchbergeri cognatus, Ludouicus à Kirchberg, inferior Austria Mareſcalcus, in arce Spitz habitans. De Kirchbergeris, hactenus.

Eremita Heluetiæ Nicolaus.

Redeo ad 1480. annum. Circa hæc tempora, in Heluetica Vnterwaldina ſylua viuebat Eremita, Bruder Claus: qui vxore, ex qua decem liberos genuerat, cum conſenſu relicta, cò ſe contulerat: ædificatâ ſibi cellula, tres paſſus longa, ſeſquipaſſum lata, ad menſuram corporis eius altâ. Viuebat ferè tantùm aëre: hilaris, humanus, pietatis & virtutum adhortator. Helueticos præſertim à ſtipendijs externorum Regum, ad labores manuum ſuarum hortabatur. Sic libertatem ſuam retenturos. Nihilominus interim Eccleſiam ſuam frequentabat: &, Deus, me mihi dime, & tibi totum tribue, orabat. Benè etiam ex S. literis, quanquam idiota, loquebatur. Paradiſi. & alij.

Epitaphium Hirſaugiæ, poſt ſuggeſtum propè Capellam.

Anno Domini M. CCCC. LXXX. Obijt Steffan von Lindſtetten: vnd ſein ehrliche Haußfrauw Elſa von Sachſenhaim 1465.

Eodem 1480. anno, die Veneris poſt S. Vlrici, ſtarb der ehrſam vnnd weiſe Martin Greck/ *Vlmæ apud nudipedes.*

HASTILVDIVM XXX. HAVSTETTER AVGVSTÆ. ACADEMIÆ Tybing. adminiſtratio. Eberhardus VVirtemberg. ſenior, Romæ. Matris eius Mechtildis obitus. Peſtis & fames in Sueuia. Ædificationes quædam Tybingæ. Contubernium ibi ſtudioſorum adoleſcentum. Abbas Hirſaug. Georgius.

CAPVT XVII.

Haſtiludium 30. Haidelbergæ.

ANNO 1481. *trigeſimum equeſtre ludicrum agebatur Haidelbergæ, hebdomade poſt D. Bartholomæi, ad honorem Electi. Philippi Palatini.*

Reges.

Magnus Mareſcalcus Bappenhaimius, eques. VVolfius de VValdeck. Ioan. Seckendorffius. Berthramus Neſſelrodius, eques.

Intererant. *Albertus, Marchio Badenſis. VVolfg. C. Oetingenſis. VVilhelmus & Philippus Comites Kirchbergij. Ioan. C. Zollerenſis. Lud. C. Helffenſtainius. Bernhard. C. Eberſtainius. Craffto, Com. Hohenloius. VVilh. & Georg. & Vitus de Rechberg. Conr. & Egenolphus de Rhietheim. Sigiſmundus & Michael de Freyberg. Ioan. de Giltling. Henr. de Zylnhard. Henr. & Albertus de Klingenberg. Georg. de Felberg. Henricus Schilling. Marquardus Conradus, & Bernhardus de Stain. VVolfius de Dachenhuſen. Ioan. de Abelfingen. Georg. de Neubuſen. Henricus Schenck de VVinterſtetten. Ioan. Iacobus Bodenarius. Burcardus de Stadion. Vlricus de VVinterſtetten. Dietrichus Spærus. Et alij.*

Sodalitates nobilium.

Solebant his temporibus nobiles, qui ad ludos tales veniebant, diuiſi eſſe in ſodalitates: vt, ſub Inſignibus aut teſſeris Coronæ, aſini, piſces, falconis, vnicornis, canis numellati, capricorni, lupi, rupicapræ.

Ebingenus Burcardus.

Tunc etiam florebat Fridericus, Comes de Helffenſtain: qui die S. Margaretæ teſtatus eſt. Burcardum de Ebingen, præfectum Leonbergenſem genus ducere ex antiqua nobilitate. Non non ita dudum in Haſtiludio VVirceburgenſi decretum fuerat: admiſſum iri ſolùm ad equeſtres celebritates: qui per duos decertatores demonſtraret: ſuos Maiores ijs interfuiſſe à 50. annis: & qui à 4. auis ſuis nobilis eſſet. Teſtificatus ergò eſt, Comitem Helffenſtainium Vlricum, emiſſe 1309. Feriâ 6. poſt Corporis Chriſti, pagum VVeſterhaimum de VVernhero ab Ebingen, equite, & fratre eius Conrado, nobili Miniſtro. Sed non ideo eſt 1481. ad hos Haidelberg. ludos admiſſus Burcard. eò quòd ab An. 1392. nemo ex ea familia Haſtica decurſioni interfuiſſet, plus 80. annis.

Viuebat hoc tempore VVernherus *quoq; de* VVernershuſen.

Hauſtetter, vel Hœſtetter, Auguſta.

Auguſtæ, Ciuis quidam Iacob. Hauſtetter, tantum impertiuit Hoſpitali S. ſpiritus: vt pauperes ibi poſthac largius & melius cibarentur. Man nennets im Ein. *Contulit etiam certam penſionem: vt in fano S. Iacobi, vnoquoq; Sabbato per totum annum, & ſingulis S. Mariæ veſperis per ſex Clericos cantaretur ſemel, ſalue Regina. Pugnabat contra hanc inſtitutionẽ Colleg. Canonicorũ: eam in ſua Eccleſ. vt matrice, debere eſſe. Verùm Hauſtetterus propoſitũ ſuum obtinuit.*

Eberhardus, C. VVirtembergicus, in literis ad Caluenſes, meminit Margaretæ von Wirtgarten: der wirdigen vnd ehrſamen/ geiſtlichen/ ſeiner lieben beſonders/ Aebtiſſin deß Kloſters Frow Albe/ S. Benedicten Ordens/ Spirer Biſthumbs.

Rodo-

Rectores hoc anno in schola Tybing.

Die Philippi & Iacobi, Rector 8. M. Helias Flick, S. Theol. D. Tybing. Academia.

Inscripti.

Rudolphus Engelhart de Turego. Ioannes Geßler Vlmensis. Generosus dominus Erhardus, Comes de Tengen. D. j. fl.

Die Lucæ, 9. Rector.

M. Conradus Schœferlin, &c. Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ Stutgardiensis.

Inscripti.

Conradus Schulmaister *de Stockach, famulus Bursæ Modernorum. Nominales intelliget: de quibus supra dictum. D. Ioannes de Tegenfeld, armiger. D. Gabriel Chabotus de Chamberiaco, I. V. Doctor. M. Iohannes Rœchlin* (ῥοδίνος.) *de* Pforтzen / *legum licentiatus, 5. Idus Decemb.*

Decanus Philosophiæ.

M. Conradus Plenderer Stutgardianus. Magistri creati, inter alios. Georgius Ezechiel de Turvvingen. Iohan. Dinckel. de Vrach. Georgius Epp de Guglingen. Franciscus Schartlin de Nagolt.

Regentis VVirtembergiam & Mompelgardiam, Comitis Eberhardi iunioris, Consiliarii erant.

Sigismundus de Fribergin Isemberg, eques, Iudex Aulicus. Petrus præpositus Dencken- Eberhardi Iunioris VVirtemb. Consiliarij.
dorffensis. D. Ludouicus Vergenhans, Cancellarius. VVernherus de Ontzhaus, Theol. & Canonici I. Doctor. Albertus Grunbach D. Rector Ecclesiæ Gamundianæ. Matthias Ochsenbach, Rector Ecclesiæ Nurtingensis. Georgius Dapifer de VValdeck, dictus de Haimertingen, Commendator VVinedæ Teutonici ordinis. Henricus de VVerdnavv. Conradus de Reischach. Iohannes Schilling. Martinus Nittel D. Nicolaus Beltz D. Iohannes Bleicher, Parochus Lorchensis.

Nærdlingæ Sacramentum Domini effusum fuit: vbi Monasterium, zu vnserm HErren Gott. Nærdlingæ.

Vlmæ, vbi Nudipedes erant.

A. 1481. obijt reuer. pater, frater Iohannes Sailer: quondam custos Sueuiæ Gardianus, rector huius conuentus.

Annus hic, valde pluuius erat: & vinum natum est austerissimum.

Friburgum Vchtlandiæ, accessit hoc anno ad fœdus Heluetiorum, die Sabbati post S. Thomæ: & factum est decimus eius fœderis pagus, das zehendt Ort. Friburgum Vchtlandiæ.

In Italia, Franciscus Philelphus, vir ille doctissimus, Bononiæ obijt, ferè nonagenarius: tanta egestate, vt ad funus faciendum, suppellectilium venditione opus fuerit. Franc. Philelphi mors.

In Turcia, Mahometes, Constantinopolis expugnator, ἀνῄρηται, obijt: Cui Baiazetes F. successit, Rex 8. Turcarum per A. 31.

Anno millesimo, quadringentesimo, octuagesimo secundo, D. Eberhardus VVirtembergensis Romam profectus est: vt impetraret à Pont. Xysto, potestatem noui cœnobij condendi: quam & accepit: ac posterius Monasterium S. Petri solitarij, in Schonbuchiana sylua, semimilliario fortè à Tubinga, condidit: vt suo loco dicetur. Papa ille, Dominica in albis, apud S. Petrum in confessores retulit Bonauenturam, præsenti hoc illustri Comite: quem & aurea Rosa (quales Dominicâ Lætare consecrari solent) donauit: alioq; vario honore affecit. Fortassis in hac profectione contigit illud: quod 1569. his versibus notaui. Eberhardi seniotis profectio Romam. Rosa aurea Papæ.

Αὐτανὶς ξείνη πάνθ' ἑξῆς ὀλβία κ᾽ἠχθέτ
Βιγ]εμπατεργάσεος τέκνον ἐϋφρόνος ἰθὺν·
ἐμ θυμῷ γάθεα θυιόμενος, εἶπέ τι μῦθον·
πάλλιον αὖ τις ἰδοι τῶδε θέαμα χορῷ.

Aspiciens Itali stantem hospitis ordine prolem,
VVirtembergensis Dux Eberhardus, ait:
Quàm iucunda meam subit admiratio mentem!
Ordine quid tali pulchrius esse potest?

Eberhardorum amborum VVirtemb. transactio de regimine. Mynsinga.

Post mortem autem illustris Comitis Vlrici Beneamati: ambo Eberhardi, senior & iunior: *Suis ambabus partibus ditionis coniunctis, vnum vtriq; commune regimen fecêre 1482. vt posthac maneret indiuisum: ea de re literis, die Sabbati post Luciæ, Mynsingæ conscriptis. Quod* hæreditarium pactum, seu vnionem, Cæsar Fridericus postea Francofordiæ confirmauit. Ita erat vna Aula, vna Cancellaria, vnum Gynæceum, & alia. Sed non potuit res stabilitatem successu tẽporis habere. Fœdus ambo 10. annorũ fecerũt cum Tigurinis, pridie S. Martini. 6. Stumph. 19.

Eodem 1482. anno, senior Eberhardus præfectum habebat ad Nigram syluam Ioannem de Neuneck equitem. Viuebat tunc etiam Conradus de Stain, Vtenvvileræ. Item, Helffenstainij Comites: Ludouicus, Fridericus, & Friderici huius filius Ludouicus iunior.

Generosus Comes VVirtemberg. Henricus, metuebat quasdam minaces literas Bernatium & Soloturiorum, propter receptos quosdam homines. Ideo consilium à seniore D. Eberhardo, per literas è Richenvvira, petebat.

Mechtildis. VVirtemb. Eberh. Barbati mater, obijt.

Defuncta est excellentis Comitis VVirtembergici Ludouici senioris coniux, Eberhardi Barbati genitrix, Palatina Mechtildis. Sepeliri eam vidit Gieterstaini, Ludouicus Maisterlinus Vracensis, qui annotauit. Longè post translata est in Chorum Templi Sangeorgiani Tybingensis.

Mariæ Imperatricis interitus.

Maria Burgunda, Maximiliani Coniux, grauida: dum nimio venandi studio delectatur, feramq; insequitur: de equo lapsa circa 26. Martij, & grauiter læsa, Medicorum ope nil proficiente expirauit. Hanc postea Ioannes Tritenh. Spanhaimensis Abbas, Regi Maximiliano ostendisse dicitur, qualis viua fuerat. Erat enim ille, Necromanticus. Vnde Rex tantopere territus fuerit: vt plurium mortuorum formas, quas ille monstraturus erat, videre noluerit. Sic longè post, impius ille D. Faustus, studiosis aliquot formam Helenæ, Menelai vxoris, monstrasse perhibetur.

Necromantia.

Rector 10. Tybingensis Academiæ:

Tybing. Academia. Exilium eius propter pestem.

Die Philip. & Iacobi, vsq; ad eundem diem 1483. Decret. D. Georgius Hartsesser, Ideo autem Rectura eius annua fuit: quòd excedere coëgit Academiam, orta die S. Marci pestilentia: quæ sustulit ibi 1383. homines.

Intitulati.

Burckardus de Knuil, de Cella Episcopali. Iacobus Kegel de Mengen. Georg. Vesperleuter Tybingensis, Dornstettæ inscriptus. Conradus de Hyrnhaim, nobilis, Vracì intitulatus. Ioannes Currificis de VVaiblingen, VVaiblingæ inscriptus. Conradus scriptoris de Hechingen, Rotenburgi intitulatus. Ita dissipata erat schola: studiosiq;, in diuersis locis inscripti, permissu vniuersitatis.

Artium Decanus, M. Ioannes Martolfus erat.

Creati sunt Feriâ, 5. post Cinerum 1482. Magistri. Bernhardus de Plieningen. Georg. Vogt von Böblingen. *Et alij.*

Fames Sueuiæ.

Fuit etiam magna 1482. (al. 1483.) anno fames per Sueuiam. Vendebatur medimnus (maltrum) siliginis 3. Aureis Rhenanis: & oma vini Tybingens. 3. libris obolarijs. Contrà sequenti anno erat tanta vini copia: vt plenum vas pro vacuo vase daretur: & vnus cadus (vulgò Eymer) quo vendaretur: multũ deniq; vini donaretur, aut Calx ad ædificãdum eo macearetur.

Vini penuria & copia.

Aedificationes quædam hoc circiter tempore, per Tybingenses.

Briel, pars oppidi Tybingæ.

Cùm Tubinga fuisset olim tantùm ea pars: quæ depressior est, ad septentrionem vergens: quæ Briel appellatur, & à vinitoribus opificibusq; habitatur: successu temporis forum habuerunt, & quicquid vsq; ad meridiem Nicrum versus ascendit, arbustis & vepribus consitum erat, excoli ædificijs cœpit: ibi nunc domicilia vniuersitatis, & honoratorum hominum, sunt.

Præcipuè autem hæc quatuor, circa hoc tempus ædificabantur.

Tybingense Templum.

1. *Templum S. Georgij: de quo antehac dictum est. Eius cùm patroni essent SS. Georgius & Martinus: & orta aliquando quæstio de præstantia sanctorum esset (alijs Ioannem Baptistam, alijs Petrum, alijs Paulum, præferentibus) quidam prædictos duos huius templi patronos cæteris prætulit: quòd, cùm cæteri pedibus, & pannis obsiti incederent: hi in splendido vestitu equitarent.*

Amerę riui eductio in Nicrum.

2. *Cùm vallis Amerana, aquis redundaret, quòd eæ non haberent sufficientem exitum: magno labore & sumptu (centum etiam Florenorum Candelis) mons Custriacus iuxta oppidi extremum perfossus est: riuusq; Amera cum omni alia aqua, in Neccarum deductus. Nunc egreditur eòsè exonerat aqua: priùs Molendinum in ea fossa multarum rotarum agitans: & Amęnæ vallis, iam pratis siccioribus amœna est.*

3. Porta

3. Portæ inter se tota oppidi longitudine distantes, factæ sunt: ad ortum, Lustnauiensis: ad occasum verò, Hirschnauiensis iuxta Nicrum, & Hagensis in Ameranam vallem: inter quas est mons, cui arx illustris insistit. Antehac enim, cùm vallem Ameranam aquæ opertam tenerent: trans montem Lustriacum & trans arcis montana, portæ & vecturæ fuerant. Portæ.

4. Constructus est hodiernus ante Neccaricam portam pons supra Nicrum lapideus firmissimus. Pons Nicri.

Anno autem hoc 1482. ædificatum est, beneficio Illustrissimi D. Eberhardi, Academiæ fundatoris, CONTVBERNIVM (Bursam vocant) infra domicilia superiora Academiæ: inter ipsum & murum oppidi, vna tantùm serie domorum intercedente. Locus ii contubernij antea Veprecum fuerat, Rhotrain (rubens clivus) appellatus: Longum est ædificium hoc 78. morum passuum: & habet quatuor contignationes (Sphæras nominant) quæ à studiosa iuuentute habitantur. Oeconomus ibi est, qui cibum per eo quam eis præbet: & Rector, qui moribus eorum, & toti inspectioni, præest. His præsidet collegium philosophicum, sex professorum: quorum quisq; Decanatu per annum fungitur. Contubernij domus. Rhot-rain.

Supremi sunt inspectores, Academiæ Cancellarius, & Ecclesiæ Decanus. Suppeditat Illustriss. princeps, & senatus Academicus, certum quotannis frumenti numerum: quo aliquantò vilioris impensa, singuli adolescentes viuere queant. Hodie sanè (12. Decemb. 1591.) supputante me rationes conuictorum cum Rectore & Oeconomo: singulorum symbolum pro exacta hac hebdomade, vel debitum pro mensa sine vino, erat 13. solidorum, vel septem Baciorum. Erant autem adolescentes CIX. Infrà in hoc ædificio est maius quoddam Auditorium, Homericum iam à pluribus annis nuncupatum: in quo, hyberno tempore (à die Lucæ, vsq; ad Festum Paschatis) Homerum & Thucydidem, ac Ciceronem, Crusius explicat. Collegæ verò, Organon Aristotelis, Ethica & Physica eiusdem docent. Æstate autem docemus in superiore quodam Auditorio, vbi Doctorum domicilia sunt, Aula vetus dicto. Cæterùm, in Homerico Lectorio, ad parietem picta est Cyaneo colore (nigro & albo) tabula Cebetis Thebani. Imaginibus adscripta sunt hæc. Homericum auditorium. Cebetis tabula.

Porta vitæ. Fallacia. Fortuna.
Fortunati. Infortunati. Concupiscentia.
Voluptas. Opinio. Auaritia.

Hic vario vulgus ignauum voluitur æstu,
Affectus, sortis, criminis, atque doli.
Hos rapit affectus, hos sors, hos crimina: eosdem
Mox cruciat mœror, supplicium q́ue doli:

Ebrietas. Luxuria. Adulatio.
Vermis Conscientiæ. Luctus. Dolor.
Pœnitentia. Supplicium. Tristitia.

Deinde.

Incumbit Sophiæ studijs hîc maxima turba:
Aptior excelsas inde meare vias.
Ad recti callem hæc nam certa viatica præstant:
Quamuis indoctus id patiatur iter.

Astronomus. Arithmeticus.
Geometer. Grammaticus.
Dialecticus. Rhetor. Musicus.
Iurisperitus. Medicus. Poëta, &c.

Hoc 1482. anno. Scholam Moguntinam Archiepiscopus Dietherus fundauit.

Hirsaugiæ Abbas XXXX. factus est Georgius: vir religioni deditus, probus, mitis, præsedit A. 2. minus 20. D. veiliter. Renuntiauit huic muneri: cum antea fermè 13. A. præposituram in Rhot gessisset: Hirsaug. Abbas

Ioannes Oecolampadius (Haußschein) in oppido Winesperg natus est. Oecolampadius.

Augustæ 6. Febru. VVolfgangus & Christoph Duces Bauariæ, ac duo nobiles, hastis conterunt in cœmiterio collegiatæ Ecclesiæ (auffm Fronhoff) cum 4. patricijs: Georgio Landgrauelio, Marco Ridlero, Antonio Horvvarto, & Marco VValthero. Omnium ea virtus fuit: vt nulli brabeum adiudicari præ alio posset. Augustæ hastiludium.

PROLES

PROLES MAXIMILIANI AVSTRII. LORCHENSIA QVÆDAM, ET Tybingensia. De Cœlo tactum Gnadencellense Gynæceum. Eiusdem Prioriſſæ. Gynæceum ſacrum Rheutense. Altera peregrinatio Felicis Fabri in terram ſanctam. Indulgentiæ ex oſſibus S. Galli.

CAPVT XVIII.

Maximiliani liberi.

ANNO 1483. relicti erant illuſtriſſimo Maximiliano Auſtrio, ex Maria vxore bini liberi: Philipus, Caroli V. pater: & Margareta, trimula: quam Ludouicus Francorum Rex mortem agrotans, vnico filiolo ſuo Carolo deſponſauit hoc anno: vt ſuo tempore, cùm adoleuiſſent, nuptias vnà celebrarent. Verùm Carolus eam 1485. dimiſit.

Lorchenſibus cautum.

Eberhardi ambo, Comites VVirtembergici, patroni Lorchenſis Monaſterij, D. Georgio eius Abbati ſignificant literis: ſe non velle, vt ipſius Monaſterium hoſpitibus grauetur: Venatoribus, canibus, aucupibus, nobilibus hominibus. Ideo neminem intromitti debere: niſi qui literis ex Cancellaria præditus veniat, à prouinciali ſcriba Ioanne Kellero ſcriptis. Malè ipſum feciſſe, quòd hactenus quoſuis intromiſerit. Sic enim ipſorum facultates minui, eosq; auguſtè viuere. Fieri etiam contra ipſorum priuilegia. Epigraphe. Dem Ehrwürdigen Gaiſtlichen / vnſerm lieben andächtigen vnd getrewen / Herrn Jörgen / Apte zu Lorch.

Roſenfeld.

Viuebant Vlricus & Georgius Rechpergenſes in Hohenrechperg: & VVernherus, nobilis de Roſenfeld.

Cimbrenſes Comites.

Viuebat Ioannes VVernherus, VVernheri F. primus Cimbrenſis: qui in matrimonio habebat Margaritam Comitem Oetingenſem. Eorum filios Munſterus hos ponit: Ioannem VVernherum Comitem 1493. ei coniungens Catharinam, pincernam Erpachenſem. Gotfridum Comitem 1495. dans Apolloniam, Hennenbergicam Comitem, & VVilhelmum VVernherum Comitem: adiũgens Catharinam, Comitẽ Lupfeniam: & Amalæiam, Landgrauiã Leuchtenbergenſem.

Lorchenſis controuerſia.

Controuerſia erat inter Abbatem Lorchenſem Georg. & nobilem honeſtamq; matronam, Margaretam de Rechperg, ex Stæffelijs ortam: olim D. Viti Rechbergenſis de Hohenrechperg, equitis, vxorem: ob decimas quaſdam in VVeſthenburen. Eam arbitri tranſegerunt nobiles, D. Albertus Rechperg. de Hohenrechperg. & Henricus de Zylnhart, præfectus Gœppingæ. Signatores, Abbas, & præduta domina de Stouffeneck, ipſiq; arbitri.

Rectores Tybing. Scholæ.

Acad. Tybingenſis.

Kal. Maij, Rector 11. M. Mangoldus, &c. Eccleſiæ Tubingenſis Collegiata Canonicus.

Inſcripti.

D. Georgius, Abbas in Zuifalden, Dn. ſt. Conradus & Caſpar, Adelmanni de Adelmansfelden. D. Petrus Kempchin, præpoſitus ad S. Guidonem Spiræ.

Die Lucæ, 12. Rector, M. Conradus Plenderer Stuotgardienſis. Inſcripti. Frater Stephanus Ringler de Auguſta, ordinis Carmelit. S. Theolog. Lector. Sebaſt. Prunig de Tubingen. Remboldus Funck de Memmingen. Decanus Philoſophicus. M. Vdalricus Klingler de Stutgardia. Magiſtri creati die Martis poſt Iudica. Martinus Plantſch de Dornſtetten. Laurentius VVernheri de Ebingen. Matthias Schol de Nurtingen.

Tybingæ Monachi Auguſtiniani.

Eodem anno reformati ſunt Auguſtiniani Monachi Tubingæ, poſtridie S. Criſpini. Invasi Monaſterium, ſequenti tempore conferens aliquid mulier quædam Tubingenſis, precibus illorum ſe apud Priorem commendauit. Sed breui reuerſa, rogauit: ne pro ſuo marito orarent. Nam ſe clam ipſo, id munus attuliſſe.

Fulmen Gratiacella.

Die Ioan. & Pauli, veſperi, horrendùm tonante Deo, in Parthenone Gnadencellenſi, fulmine per turrim in Chorum Templi delapſo, ſorores conciderunt exterritæ: atq; inter ſe aliæ aliàs pro mortuis extraxerunt. Vna earum, nomine Anna Fiſcherina, Auguſtana, fœmina proba, reperta eſt extincta genibus innixa, funem tenens manu. Nam campanam pulſauerat, ad propulſandam tempeſtatem. Ea, vna erat Reformatricum huius cœnobij. Quæ tunc exiſtimantes, Deo reformationem non probari: animis perculſæ, abitum cogitabant. Verùm animatæ à Supprioriſſa Neuburgenſi Anna. Ab eo tempore, meliora ſunt ſecutæ.

Confeſſores huius loci ſororum.

Plura de hoc pneumatico Gynæceo.

1. Iacobus Lieb Pfortzheimius. 2. Ioannes Zoller Neuburgenſis. 3. Iterum Lichius. 4. Ioannes Saurer Vlmenſis. 5. Pater Felix Fabri, lector S. literar. Vlmæ.

Prioriſſæ.

Priorissæ.

1. *Vrsula Zornina, equitis aurati F. ex cœnobio Selestad. Sylo. Quæ obijt 1529. sed per multis annis ante, desierat esse Priorissa: sicut ex sequentis Priorissæ annis intelligitur.*

Ab ea receptæ sunt multæ sorores ad professionem hæ. Christina Behamina, conuersa Noribergensis. Obijt 1518. Barbara Truckenbiætina, Chori soror, Stutgardiana. obijt 1523. Dorothæa Dietermennina Stutgard. soror chori, cantatrix. obijt 1490. Anna Haßlachina Tubing. Conuersa. obijt 1522. Gertrudis Halfingerina Neuhusens. chori soror, procuratrix. obijt 1544. Barbara Philipsina. Ch. S. Vracens. ob. 1543. Elisabeta Reuterina Noriberg. chori soror, procuratrix. ob. 1533. Margareta Rorbechina Noriberg. Ch. S. ob. 1530.

2. *Anna Neuburgens. professa Schonensteinbachij Conuentus in Sylo soror. præfuit A. 22. Prioratui: & postea aliquot annos Supprioratui. ob. 1522.*

Ab ea velatæ sunt plures sorores. Anna Freundina Dettingensis Choralis. ob. 1511. Margareta Husberina Vrac. Choralis. ob. 1498. Margareta Ginzina Riedling. Conuersa. ob. 1532. VValtpurgis Gertznerina Vlmensis. Choralis. ob. 1536. Margareta VVæberina Vlm. Choral. obijt. 2544. Margareta Dietermennina Eßling. Rosina Hannerina Vracens. Chor. Suppriorissa. Barbara Rystina Riedling. Chor. ob. 1536. Martha Schvvæbina Riedling. Conuersa. obijt. 1537. Dorothæa Kyblina Stutgard. Conuersa. obijt 1533. Margareta Brunia Epfichensis ex Alsatia, conuersa. obijt 1532. Anna Brunia Reutling. chor. ob. 1531. Christina Brunia Reutl conuersa. obijt. 1537. Anna VVeckerina Vlmensis, Chor. Vrsula VVaberina Vlm. Coral. ob. 1499. Crescentia Offnerina Vlmensis. Barbara (al. Catharina) Haunerina Vracensis chor. Magdalena Burgerina Vrac. (al. Gepping.) Chor. Procuratrix. Anna Hafenbergerina Vrac. Chor. ob. 1548. Agnes Schytzia Horbensis, chor. ob. 1534. Cæcilia Dorothæa Millerina Vlm. chor. obijt, 1514. Vrsula Glaserina Vlm. ch. obijt 1543. Dorothea Sattlerina VVaybl. chor. Agatha Linckina Munsing. conuersa. obijt 1543.

3. *Elisabeta Reitterina Noriberg. quæ ferè 10. An. præfuit. obijt. 1533.*

Sorores ab ea receptæ. Cordula Falckenmeierina Vlm. ob. 1543. Lucia Nallingerina Constantien. choralis. Magdalena Bartherina Biberac. Chor. ob. 1536. Catherina Bœlerina. Vlm. chor. Appollina Kœlerina Reutl. chor. Anna Rimmelina Husana, conuersa. ob. 1536.

4. *Agnes Hafenbergerina Vracens. 1533. Receptæ sub ea. Anna Iacobe Streicheuna Husens. conuersa. Mater Elisabeta Bustettensis. Hæc, postquam VVilera, παρθενῶν prope Eßlingam conflagrauerat, redijt Gnadencellam (vbi etiam ante reformationem fuerat) iussu Prouincialis Eberhardi de Cliuis. obijt. 1533.*

Salome Mœllina Vlm. chor. vt & sequentes.
Cæcilia Dægina Vracensis.
Vrsula Viezina Vrac.
Kunigundis Spætina.
Amalia Stain.
Elisabeta Kriegina Vlm. conuersa. ob. 1534.
Anna Rothietina Augustan. Conuersa.
Anna Mœllina Vlm. obijt 1543.

RVTI COENOBIVM FOEMINARVM SVB oppido VViltperga situm.

Erat tunc op. Nagolti præfectus, Burcardus de Ehingen: cuius frater VVolfius obierat, relictâ filia Elisabeta. Hæc recepta est certis literis in hoc Rheutense Monasterium, sub conditione obedientiæ: dando quotannis, si non faceret professionem, ad diem S. Martini, denos Florenos. Facta autem professione 150. fl. Rhenenses. Item, altero tanto persoluendo: si frater puellæ, sine literis moreretur, Christophorus ab Ehingen. Sigilla 3. Priorissæ, & Conuentus, & Burcardi Ehingeni. Reuta παρθενῶν.

Æstate huius 1483 anni, tantus æstus erat: vt arbores Nigræ syluæ exardescerent: & famillæ inde Tubingam transuolarent. Hic erat diuinitus ardens ignis, Iliad. 20. θεσπιδαὲς πῦρ. Æstas calidissima.

Eodem

Felicis Fabri noua Hierosolymam peregrinatio.

Eodem anno, iterum peregrinatus est Hierosolymas, & postea in montem Sinæum, ad S. Catharinam, (veram ne?) Frater Felix Fabri. Vnà erant illustres, nobiles, & alij, viri: Ioannes VVerlius, Zimbrensis Baro: Henricus, Stæffelius Baro: Ioannes Truchsessius VValpurgensis: Berno Rechbergensis de Hohenrechberg. Hi sibi adsciuerant Ministros: Balthasarem Buchlerum nobilem, Artum tonsorem, & Citharædum, Ioannem Schmidium κελετιστὴν, Conradum Beckium Memmingensem, Petrum de VValdsee coquum, Ioannem Ludimagistrum Babenhusanum, Vlricum Kramerum interpretem. Quorum omnium Sacellanus erat frater Felix. Impetrauerant autem potestatem proficiscendi, hi domini, à sanctissimo D. Papa. Descripsit ipse Felix hanc peregrinationem Germanicâ lingua, prolixè: qui liber, dudùm editus est. Die 17. April. Vlmâ exiuerunt: 12. Iul. Hierosolymam intrarunt: 26. Septemb. reliquias S. Catharinæ viderunt: in reditu verò, 27. Ianu. 1484. Campidoni Missam audierunt: eodemq; die Memmingam equitarunt. Oppidum id, plenum tunc Augustanis erat, & Vlmensibus nobilibus: qui petituri erant equestres ludos, Stutgardiæ nimirum futuros. Eodem 1483. anno, etiam Bernhardus Breidenbachius, cum multis nobilibus, eandem sacram profectionem fecit: quæ latinè descripta extat.

Et Breidenbachij.

Venetorum triremes tunc singulis annis petebant hæc loca.

Ioppen, Alexandriam, Damascum, Barutum, Barbariam, Constantinopolin, Angliam, Flondrensem portum Flyß.

PATRONI MARIS: TANQVAM NEPTVNVS, NEreus, Tethys, Theris, Nereides, Homerici & Virgiliani.

Maris patroni.

Sanctus Christophorus, S. Nicolaus, S. Clemens, S. Andreas: S. Catharina, S. Barbara, S. Lucia, S. Mater Dei Maria.

Hierosolymis IX. genera Christiani nominis hominum: id est, variorum hæreticorum.

Hierosolyma Christiani.

Græci, Suriani, Iacobitæ vel Nubiani, Maronitæ, Nestoriani, Armenij, Georgiani, Abbassini vel Indiani, Latini pauci. Manserunt hæ nationes ibi: ex quo Saladinus Hierosolymam recepit, Christi 1187.

De S. Katharina.

S. Catharina.

Sarcophagus eius, à Priore & Monachis, cum Græcis Antiphonis, reuerenter reserabatur. Caput deinde Catharinæ, ab eis osculabatur. Mox Felix Fabri, sua & aliorum clinodia vel ornamenta, ad S. reliquias affricabat, vt sanctiora fierent. Non multa autem ossa amplius aderant, ne manus quidem, nisi digiti ordine compositi, aureis annulis ornati.

Sic transit opinio mundi.

S. Galli ossa.

Papæ concessu, Abbas Sangallensis Vlricus, ossa S. Galli effodit (hats erhebt) & omnibus monstrauit: contignatione in loco chori facta. Magnis tunc datis indulgentijs, ius pecuniæ magna coniecta fuit. 5. Stumpf. 7.

Constantiæ exemplum agebat Otho, Sonnenbergius Comes. Obijt 1491. Sepultus in sacello cathedrali Basilicæ contiguo: quod ipse sibi viuus fecerat.

Viuebant hoc anno, Hans von Reischach/ Vogt zu Neuwenpyrg: *Comitis VVirtemberg. Eberhardi* Hoffmaister: *& Ioannes de Bubenhofen: qui liberarunt Funffbrunnenses vom* Landschaden: darein sie gezogen waren/ als sie 1. pfund heller an dem Becher hatten geben: der seinen gnaden/ als er vber Meer haim kommen: geschenckt worden.

Stutgardiæ in Hospitalario fano.

Anno domini 1483. tricesima die Augusti, obijt reuerendus pater, PETRVS de Kurchebach, sacræ Theol. Doctor, de conuentu VVirtenberg. ordinis prædicatorum: huius domus primus institutor ac fabricæ eius Director, hîc sepultus.

Anno Domini 1483. vmb S. Johannis Enthauptung tag/ da starb der Vest Juncker Hans vom Stain: dem Gott gnedig sey.

Memmingæ Typographia.

Antonini, Archiepiscopi Florentini, opus de eruditione confessorum, impressum est Memmingæ 1483.

Lutheri natiuitas.

Islebij. 10. Nouemb. paulò ante mediam noctem, natus est MARTINVS LVTHERVS, ex Ioanne & Margareta.

HASTI-

HASTILVDIVM XXXI. ET XXXII. ANNONÆ VILITAS. RECTORES Tubing. Academiæ. Epistola Barbaræ Mantuanæ, VVirtembergensis Dominæ. Fortuna plurium ciuitatum. Abbas Hirsaug. Blasius. Correctio Parthenônis Sœflingensis. Generosa Fuggerorum familia.

CAPVT XIX.

ANNO 1484. *Cæsar Fridericus priuilegia confirmat Adelbergensibus liberæ curiæ, vel Asyli apud Esslingenses, quò confugerent malefici. Confirmauit etiam Maximilianus* 1513. *& Carolus V.* 1552. *& Ferdinandus* 1559. Adelbergæ.

XXXI.

Stutgardiæ certamen equestre celebrauit nobilitas Sueuica, auspicijs illustriss. VVirtenberg. Comitis Eberhardi, hebdomade post trium Regum. Hastiludium 31. Stutgardiæ.

REGES.

Ioan. Iacobus de Bodman, eques. Sigismundus de Laiming, eques. Erckinger de Stainhaim. Damus de Palant.

Intererant.

Principes. *Brandenburg. Fridericus, & VVilhelmus Hassus.* Comites. *Eberhardus VVirtenberg. senior. Georgius VVerdenbergensis. Heinricus Fyrstenbergius. Grafeo Hohenlobensis. Ludouicus Helffenstainius. Fridericus Zollerensis. Ioannes Sonnenbergensis.* Barones. *Christoph. & Fridericus Schenckij Lympurg. Georg. & Eberhardus Gundelfingij. Ioan. VVernher Zimbrensis. VVolffgangus Geroltzeccius. Ioan. Truchsæsius* VValdpurgensis. *Ioan. Stæffelius.*

Equites.

Raffo Gundelshaimius. Conradus Knœringius. Georgius Ehingenus. VVilhel. Stadionius. Conradus Halfingius. Vlricus Rechpergius. Ioan. & Vlricus VVesterstettij. Ioan. & Vlricus Freundspergij. Georg. Velbergius, & senior & iunior. Sigismundus Fribergius. Sigism. de VVelden.

Nobiles.

Philippus & Bernhardus Nippenburgij. Caspar Klingenbergius. Ioan. Gussius Saxenhaimius. Gerhardus Dalenhaimius. Ioan. Bubenhofius. Bernhardus Liebenstainius. Vlricus Iungingensis. Ioan. VVelvvartus. Georgius Neuhausensis. Conradus de Stain, senior. Erckinger Hyrnhaimius. Bernhardus de Aurbach. Georg. VVernouius. Caspar & Georg. Spæti. Henricus Schillingus. Adamus Thum de Kyngen. Et alij multi.

Interfuerunt quoque illustres, & nobiles fœminæ.

Comitis Eberhardi senioris Barbara. Comitis Eberh. Iunioris Elisabeta. Grafftonis Hohenlohensis vxor, nata ex VVirtenberg. prosapia. Nobiles Matronæ & Virgines. 126.

Omnia, magnificè & pacificè peracta; concertationes, conuiuia, choreæ.

Erat tunc ea vini vilitas, vt mensura ouo emeretur: nonnunquam etiam, nisi vas vacuum propleno daretur, effunderetur. Schorndorffij ratio vinaria erat, für ein Eymer 1. *ll.* 6. *ß. Anno verò* 1589. *für* 1. *Eymer* 26. *ll.* 7. *ß. Campiduni autem* 1484. *vna cepa tanti valebat, quanti vnus Medimnus siliginis. Adeò abundè Deus annum beneficijs suis ornauerat.* Vini vilitas.

In Academia Tubing.

Rector 13. *erat Calend. Maij, M. Ioannes Summenhart de Calvv.* Schola Tybing.

Inscripti.

Nicolaus Rigler de VVolffach. Ioannes Capitel de Veldkirch.

Rector 14. *Conradus Bæmlin, Decanus Ecclesiæ collegiatæ huius loci, die Lucæ.*

Inscripti. *Andræas Kungspach Stutgardianus. Andræas Vòdal de Bietiken. M. Gabriel BIEL, S. Theol. Licentiatus, in Vrach præpositus, & ordinarius Theologiæ in hac Vniuersitate. Generosus Dominus, Dominus Felix, Comes de VVerdenberg in profesto Epiphaniæ, D. I. fl. Georgius Truchsæs de Ringingen. Simon de Rischach. Morquardus & Berchtoldus de lapide.* Omnes eodem die.

Generosus D. Dominus Ioannes Ludouicus, Comes de Nassavv & Sarbruck. D. I. fl.

Decanus artium.

M. Alexander Martolfus de Rotenburg.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Magistri promoti.

Conradus Kramer de Syndelfingen. Leonhardus Dyrr de Zell infra Deck, ordinis præmonstrat. Postea factus Adelbergæ Abbas.

Crafto Vlm.

In Papiensi Academia creatus est Doctor Iuris Canonici & ciuilis, Vlricus Crafftius Vlmensis, anno 1486. Indict. 2. Octob. 23. præsentibus egregijs viris, D. Gotfredo de Adeltzhaim, & D. Friderico Yfflinger de Rotuil, & D. Iheronimo Vitem de Vlma, &c. Vt in literis.

Hastiludium 32. Ingolstadij.

Eodem 1484. anno hastarum concertatio trigesima secunda peracta est Ingolstadij, honorandi causâ Illustriss. Palatinum & Bauarum Principem Georgium, hebdomade post S. Ægidij diem.

Reges.

Ioannes VVolfstainius, eques. Georgius Eisenhofius. Ioan. Barspergius. Vlricus Braitenstainius.

Sueui interfuêre.

Conradus Ahelfingius. Alexander Maresc. Bappenhaimius. Burckhardus Stadionius, & alij.

EPISTOLA ILLVSTRISSIMAE VXORIS INCLYTI Comitis VVirtenberg. Eberhardi senioris, ad Cardinalem Mantuanum. Inter Epistolas Renchlinianas.

VVirtemberg. Dominæ Barbaræ epistola.

Reuerendissime in Christo pater ac Domine, frater mi singularissime: humili recommendatione, parataque semper obsequendi præmissa affectione. A. N. famulo meo fidelissimo percepi: quomodo frater ipsius, nomine N. negotia aliqua erga sanctissimum expedire habeat: vt D. V. ab ipso latius intelligere habet. Et propterea me supplicauit, eum erga D. V. promotum habendo. Cum autem tempore vitæ suæ, mihi & legitimo meo, suis seruitijs semper diligentiam summam erga nos exercuit: ea de causa D. V. intimè implorando, eique fratri. N. in suis factis erga sanctissimum subuenire velitis. In hoc mihi rem gratissimam V. D. faciet: quam Christus feliciter & longeuè conseruet. Datum oppido meo Gruningen, secundâ feria post Bartholomæi Apostoli, anno, &c. LXXX. quarto.

Barbara, filia & seruitrix vestra.

Hoc tempore Sibylla, Comitissa Helffenstainia, Tiguri Abbatiæ præerat.

Stutgardiæ Magistratus.

Viuebant circa hunc annum Stutgardiæ: M. Martinus Nyttel, Iuris canonici D. Ioannis ciuis F. atque iudices, Vlricus Voinger, Nicolaus Trutvvein, Ioan. Tiselin, Ioan. Hugo, VVernher Schmid, Lud. Stehelin, Vlricus Klinger, Nicolaus VValther Kuhorn, Laurentius Rittel.

Præfectus Schorndorffæ erat nobilis & strenuus miles, Sigismundus de Friberg.

Hirsaug. Abbas Blasius.

Abbas Hirsaugiæ XXXXI. Blasius quidam Sueuus: vir & Ecclesiastica & ciuili prudentia præditus, probus vita, agendo strenuus. Ædificijs multis cœnobium decorauit. Præfuit 18. A. 9. M. 12. D.

Sæflinga.

Sæflingensis cœnobij reformatio, per Vlmenses facta est, & ad Regulam redactio: quantumuis pro licentia sua reclamantibus, Nonnis petulantibus: ad quas à secularibus frequenter intratum fuerat. Reformatum fuit antea per Prædicatorum Priorem, Theol. Professorem M. Ludouicum Fuchs, collegium prædicatorium: cùm Plebanum haberet Vlma M. Henricum Nithardum. Tunc autem, consiliarijs Comitis etiam VVirtemberg. Eberhardi adhibitis, Gynæceum Sæflingense, sub Regulari disciplina viuere coactum est: nihil non, palàm & clàm, Abbatissâ Christina Strælina Vlmensi, & sororibus, contrà molientibus. Quæ cùm biennium exulasset: precariò reditum obtinuit. Alia autem erat Abbatissa constituta. F. F. F.

Fuggeri.

Augustæ, in libello, nuptias Patriciorum nomine tenus, ab anno millesimo, quadringentesimo, octogesimo quarto, vsque ad nostra tempora, continente, reperitur: Fuggeris, è tribu Textorum esse transitum factum in album mercatorum: ipsosque mercatoribus patricijsque, filios & filias suas in matrimonium collocasse. Vt anno millesimo, quadringentesimo, octogesimo quinto, Mart. 9. Guilelmum Remum (tunc adhuc mercatorum contribulem) duxisse cuiusdam Fuggeri filiam VValdpurgam. Et anno millesimo, quadringentesimo, octogesimo octauo, Lucam Fuggerum seniorem duxisse vxorem Claram, è vetere patriciorum Cuntzelmannorum familia.

Esslinga

Eßlingæ hoc circiter anno Hoſpitale igne conſumptum eſt.

Halæ conditum Schuppachiæ Mariæ templum: de quo dudùm, vbi de Vnmußio Eberwinij interfectore, ſcriptum eſt.

Viuebat in Italia Bonifacius Palæologus, montis Ferrati Marchio: qui ex Maria Palæologina Græca, VVilhelmum filium procreauit. Alibi: ex filia Georgij Albani Scanderbergi. Palæologus Bonifacius.

In Gallia, Carolus VIII. Regnum Franciæ ſuſcepit, regnans 24. A.

ECCLIPSIS SOLIS. NOERDLINGÆ OBSIDIO. HASTILVDIVM 33. & 34. Eberhardi VVirtenberg. res geſtæ. Rectores Acad. Tybingenſis. Friderici Imper. Halam aduentus. Apud Romam, muliebris cadaueris effoſſio. Maximilianus, Rex Rom. creatus. De VVolffijs à VVolffsthala teſtimonium. Gamundiæ Magiſtratus. Rockenburgenſis cœnobij perturbatio. Duo Epiſcopi Friderici, vnus Patauienſis, alter Auguſtanus. Vincentius Montefortius, Canonicus Tridentinus. Georg. Trapezuntius. Monomachia Itali & Sueui.

CAPVT XX.

ANNO 1485. die S. Gregorij (12. Martij) inter 4. & 5. horam veſperi, defectus luminis ſolaris fuit tantus: vt candelæ accenderentur: gallinæque & aues, tanquam nocte, ad ſua quietis loca ſe reciperent. Magna poſteà die S. Vlrici, aquarum inundatio (circa Nordlingam quidem) ſecuta eſt. Menſura tum boni vini Neccarici, apud Nordlingenſes emebatur 2. nummis, & minoris: Franconici verò & Alſatici, 3. & pluribus nummis. Sed circa Barthol. diem, 8. nummis. Eodem anno Dux Bauariæ Georgius, Monachij habitans, Nordlingam obſedit: propter quendam olim ex ſuis cognatis, in porta quadam Nordlingenſi confoſſam: cùm inter principes & ciuitates diſſidium eſſet. Sed nihil effecit: verùm cùm difficultas in caſtris eius eſſet: commeatus ex ipſa ciuitate forâs eſt miſſus. Factæ ſunt primatium mutuæ ad conuiuia inuitationes: fides, vtrinq; ſeruata (ſicut inter Germanos decet) & interuentu Aichſtettenſis Epiſcopi (VVilhelmi nimirum, nobilis à Reichennaw) res compoſita eſt, obſidioq; ſoluta: nec modò tumultus, ſed etiam fames & peſtis, illam Eccliſſin eſt ſecuta. Eclipſis ſolis. Nœrdlingæ obſidio.

Hebdomade poſt aſcenſionem Chriſti, celebratum eſt XXXIII. equeſtre certamen, Onolzpachij: Alberti, Brandenburgici Marchionis, honorandi gratiâ. Haſtiludium Onolzpachij

Reges.

Ioan. Fuchs, eques. Alexander, Mareſcalcus Bappenheim. Conzo Auffſeßius. Adamus de Tæring, eques.

Aderat VVirtenberg. & Mompelgard. Comes Eberhardus ſenior, & ſequentes cum ipſo.

Comites.

Eberhardus & Vlricus VVerdenbergij. Andræas Sonnenbergius. Ludouicus Helffenſtainius. Botho Stolbergius.

Barones.

Ioan. VVernher Cimbrenſis. Eberhardus Gundelfingenſis.

Equites.

VVilhelmus & Vlricus Rechbergij. Vlricus VVeſterſtettius. Fridericus Fleckenſtainius. Vlricus Sohlandersbergius. Georgius, ſenior & iunior, de Velberg. Ludouicus de Hutten. Sigiſmundus de Freiberg. Conradus Schellenbergius. Sigiſmundus VVeldenius. VVilhelmus de Zylnhart.

Nobiles.

Philippus Dalbergius. Georgius & VVilhelmus Rechbergij. Sigiſmundus de Seckendorff, Rheinhofer. Heinricus de VValnrod. Ioan. de Gyltlingen. VVilhelmus de Rheiſchach. Reinhardus de Neuhauſen. Vlricus de Zungingen. Conradus de Stain. Michaël Freibergius. Ioannes & Bernhardus Hirnhaimij. VVilhelmus Schilling. Adam Thund de Kungen. Theodoricus Spætus. Ioannes Liebenſtainius. Ioan. VVeitingen. Vlricus de VVernaw. Friderieus Schenck de Schenckenſtain.

Aderat & iunior Eberhardus, VVirtenberg. ac Mompelgard. Comes, cum hac ſua clientela.

Comites.

VVeckerus de Bitſch. Henricus de Fyrſtenberg. Krafftο Hochenlohenſis. Chriſtophorus VVerdenbergius. Baro, Ioan. Stæffelius.

Equites.

Ioan. Dapifer de VValtpurg. Leonhardus Mareſcalcus in Hohenriethen. Conradus Abelſingius. Ioannes Spætus. Ioannes de Freundſperg.

Nobiles.

Philippus de Ahelfingen. Georgius de Schechingen. Ioan. de Flershaim. Conradus, & Rheinhardus, & Diepoldus, Spati. VValther & Erckinger de Hirnhaim. Otho de Seckendorff. Conradus Thum de Kungen. Georgius de Sunthaim. Henricus Schilling. Ioan. de Absperg. Ioan. Caſpar de Bubenhofen. Bernhardus Nippenburgius. Fridericus Iacobus de Auvvel. VVilhelmus de Aurbach. Burckardus de Ellerbach. Vitus Rechbergius. VVernher Nothaffius. Ioannes de Sachſenhaim. Henricus de Zylnhart. Bernhardus de Stain. Albertus Truchſeſſius VVetzhuſenſis. Ernfridus de Velberg. Ioannes, & Ioan. Henricus, de Reiſchach. Eraſmus de VVeier. Frider. de Neuhauſen. VVilhelmus Boecklin. Melchior Sutzel Mergerheimius.

Inter fœminas illuſtres & nobiles præſentes, aderat etiam Eliſabeta, Comes VVirtenbergenſis, Eberhardi iunioris vxor.

Eberhardi Iunioris VVirt. loca.

Erat etiam alia quædam inter ipſos Comites Eberhardos compoſitio de regimine, Stutgardiæ facta, ante S. Georgij diem. Spectabant ad Iuniorem, Nyrtinga, Owa, VVeilhaimum, Kirchaimum, VVineda.

Oeniporti deinde pactum inter Illuſtriß. principes, Sigiſmundum Auſtrium, & Eberhardum ſeniorem, poſt Ioannis Baptiſtæ initum eſt: de mutuis auxilijs tempore inquieto ferendis: de iuſtitia & iure tempore pacis vtrobique adminiſtrando.

Lorchenſibus iterum de moleſtis hoſpitibus cautum.

Iterum vetuit hoc anno Laureacenſi Abbati Comes Eberhardus ſenior: ne quem hoſpitem in ſuum cœnobium intromitteret: niſi ſi in anno ſemel aut bis, Comes Eberhardus iunior veniret. Adeò curæ erant ei Religioſi, ne moleſtarentur. Quid enim ſtudijs liberalibus, & curæ Eccleſiæ, ſæpius cum venatoribus & canibus? Rarius aliquod laxamentum doctis contingens, eſt charius. Domino autem ſuos doctos non curanti, det Deus meliorem mentem.

RECTORES TYBING.

Academiæ.

Tybing. Academia.

Kal. Maij 15. Rector, Vlricus Krafft de Vlma, V. I. Doctor.

Inſcripti.

Magnus Mareſcalcus de Bappenhaim.
Ioachimus de Ellerbach.

Die S. Lucæ 16. Rector, M. Gabriel BIEL, S. Theologiæ Licentiatus: nec non præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ in Vrach.

Inſcripti.

VVilhelmus Truchſeß de VValdpurg.
Vdalricus Graffnegk.
Nicolaus Sigvvart de Niderbaden, artium Magiſter. Ideo, remiſſa pecunia, ob Magiſterij honorem.
D. Hieronymus de Curvvaria, V. I. Doctor.

Decanus Philoſophicus.

M. Ioannes de Dornſtetten.

Magiſtri creati.

Vlricus Schuler de Denckendorff.
Ioannes Tegen de Vrach.
Marcus Giſer de Veringen.

Bebenhuſæ.

Mortui quidam.

Anno Domini M. CCCC. LXXXV. in die S. Andreæ, obijt honeſtus Conradus LVTZ. præfectus in Tybingen, & poſt eum. 1506. 8. Kal. April. vxor eius legitima, Vrſula Bechtin Reutlingenſis. Humati in Eccleſia, ante altare S. Crucis.

Herrenalbæ.

Anno Domini M. CCCC. LXXXV. IIII. Kal. Aug. obijt venerabilis in Chriſto pater, Dominus Nicolaus VVagenlaiter de Obertzrote, XV. Abbas huius loci.

Vlmæ.

Vlmæ.

Obijt 1485. *Vlricus* 2. *Ehinger, Ioannis de Constantia F.* (*sup.*1381.) *Ianu.* 3. *cuius vxor, Beatrix Endorfferina*, 1466. *obijt. Horum filij fuêre*, Walther 4. von Kätz / *mortuus* 1492. *Iun.*21. *Et VVernherus de Katz.*

Eodem anno, die Iouis post assumpt. Mariæ, desponsatio est facta (*per Illustrem Comitem VVirtenberg. & Mompelgard. Eberhardum seniorem*) *inter Bærum de Hirnhaim, VVirtenbergicæ Cameræ Magistrum: & virginem Agnetem, filium maioris præfecti Tybingensis, Georgij ab Ehingen, equitis aurati. Dos sponsæ*, 2. *millia fl. Rhenens. & posterius* 1000. *fl. ex hæreditate parentum. Hæc* 3. *millia, biennio danda. Sponsi dos*, 2000. *fl. & honesta dos. Hoc totum fideliter collocandum in censu, pariente annuatim* 250. *fl. Dote licebat sponsæ vti ex consuetudine, &c.* Sponsalia.

In Gallia, Carolus 8. *Rex Annam, minoris Britanniæ Ducis Francisci filiam, Maximiliano desponsatam, intercipit: & relictâ ipsius filia Margareta, antea sibi desponsata, vi in matrimonium ducit. Ipsa tamen postea semper in literis, Maximilianum appellauit suum sponsum. Re transacta, comitatus Burgundicus mansit Austriacis.* Sponsæ raptus.

Eodem 1485. *anno, die S. Michaëlis, Imp. Fridericus, cum F. Maximiliano, Halam Suevorum venit. Postridie cùm exiret, vbi rubea turris est: & montem versus tenderet, vt Gamundiam Sueuicam peteret: currui eius aliquot tauri ardui ascensus superandi causâ, adiuncti sunt. Tum ipse, videte per Deum, facetè inquit: Romanum Imperium à bobus trahitur per regionem.* Taurii Cæsar Frider. vectus.

Eht durch Gott: man führt das Römisch Reich im Land mit Rühen vmb. *VVideman.*

Idem Cæsar Reutlingæ fuit, die S. Pelagij 1485. *noctu curru inuectus: equitibus* 400. *comitatus; ab Archigrammateo Ioanne Stæhelino exceptus: atque* 2. *tauris donatus* 16. *florenorum, &c.*

Circa hæc tempora, Bohemi cæperunt linguam suam scribere: deinde, Vngari quoque. At antea, fieri non posse, putatum erat. Bohemi & Vngari.

In Italia, quinto lapide extra vrbem Romam, vbi porta Appia, muliebre cadauer est repertum, in sepulchro marmoreo pulcherrimo, planè integrum: idque virtute balsami, myrrhæ, cedrini olei, & aliorum liquorum: quibus munitum fuit corpus, duorum digitorum spissitudine. Fuit ea fœmina eximiæ pulchritudinis, speciem habens ridentis. Crines, in nodum torti: nexu tollecti in occiput: aureâ infula caput tectum, aureo funiculo cinctum. Annulus aureus, in sinistro manus digito annulari. Sed rapta sunt hæc ornamenta. Oculi erant aperti: lineamenta corporis apparebant omnia. Corporis partes pressæ, surgebant. Aiunt, repertum fuisse Epitaphium, quod testetur: illam fuisse Iuliam Priscam secundam, Q. Clodij F. & inferius: NIHIL VNQVAM peccauit, nisi quòd mortua est. Muliebre cadauer, apud Romam repertum

Anno 1486. *Maximilianus, Friderici Imp. F. die Iouis post Inuocauit* (*Febru.*6. *al.*16.) *Francofurti coronatus est Rex Rom. præsentibus Electoribus omnibus: ex quibus Albertus, ille Germanorum Achilles, in ijs Comitijs,* 11. *Mart.* 72. *annorum, mortuus est. Coronam postea* 10. *April. Aquisgrani accepit.* Maximilianus, Rom. Rex creatus.

Coronationi interfuerunt, Albertus & Christophorus Marchiones Badenses: quos fecit Cæsar equites auratos: & Erasmum Hochfelderum, Andream Schnitzenbaumium, Ioannem Zinzendorffium, &c. Vitum de Rechberg, Adamum de Freundsperg, &c. Item Comites, Bernhardum de Eberstain, Ioan. de Montfort, VVolfgangum de Fyrstemberg, Ioannem de VVerdenberg, & Fridericum de Lympurg. Hochfelder.

Tricesimum quartum hastarum equestrium ludicrum, Bambergæ celebratum est hebdomade post D. Bartholomæi. Hastiludium 34. Bambergæ.

Reges.

Georgius de Gumpenberg, eques. Philippus Dalbergius. Conradus de Schellenberg. Ioan. Druchsæsius VVetzhusanus.

Interfuêre Sueui.

Ex sodalitate Falconis & Piscis. Henricus de Zylnhart. Erhardus de Kungseck. Caspar de Randeck.

Ex sodalitate numellaticanis. Conradus de Abelsingen in Hohenabelsingen, eques, Rex sodalitatis. Vlricus de VVesterstetten, eques. Conradus de Stain in Staineck. VVilhelmus de Rechberg in Dannenberg.

Ex sodalitate Coronæ. Magnus Marescalcus in Hohenriethen (Hohenreichen) *eques. Alexander Maresc. Bappenhaimius. Burckardus de Stadion.*

Adfuerunt etiam.

Comites. *Eitelfridericus Zollerensis. Ioannes de Sonnenberg. Baro Lympurgensis Christoph. Schenck.* Equites. *Magnus Maresc. Bappenhaimius. Vlricus VVesterstettensis. Adamus Thum de Neuburg. VVolfius de Gyltlingen. Diepoldus & Reinhardus Speti. Vitus de Rechberg. VVilhelmus de Rechberg, iunior. Henricus de VVelvvart. VVolfius Dachenhusius. Philippus de Nippenburg. Burckardus de Aurbach. Ioan. de Neuneck. Egenolphus de Riethaim. Et alij.*

Secundum brauium, à virgine nobili, Lucij Redvvitzij filia, Henrico *Zylnharto oblatum est.*

In VVirtembergia fuerat Magnus Magister Curiæ, sub Comite Vlrico, Georgius de Abensberg, eques. Idem nunc etiam sub Eberhardo seniore viuebat.

De VVolfiorum nobilium conditione: ex quibus doctissimus piæ mem. vir,

HIERONYMVS VVOLFIVS, ortum duxerat.

Wir Bürgermeister vnd Rath deß H. Reichßstatt Gemund/ bekennen/ vnd thun kundt menniglich/ mit diesem offenen Brieff: daß auff heut den Tag/ Datum desselben/ für vns/ vñ vnserm Rath/ erschienen sind die from̃en vesten/ Otho von Rinderbach/ vnser Mitbürger: Marte von Degenfeld/ ausser vnser Statt/ auff seinem Schloß Ibach gesessen: Vlrich Flad/ ein Einwoner bey vns: Sixt vom Stainhaus/ auch vnser Mitbürger. Vnd haben vns zuerkennen geben: wie sie von wegen jhrer angebornen vnnd gesipten Freund/ ꝛc. *Petierant hi nomine absentium VVolfiorum, à quibus rogati fuerant, testimonium de statu ipsorum: qui fuerunt Nicolaus & Balthasar VVolfij fratres, de VVolfsthal. Hæc enim familia, olim contulerat dona quædam in cœnobium Ganundianum, &c. quia etiam in ea ciuitate habitauerat. Nunc verò recentiores VVolfij, quoniam in locis inde remotioribus consederant (Nicolaus, Noribergæ: Balthasar verò, Augustæ) ne genus ipsorum propter elongationem per matrimonia, in obliuionem veniret: testimonium petierant per supradictos propinquos suos, à Ganundiano Magistratu.* Solchs jhr anbringen vnnd begeren/ wir gütlich vernommen: vñ darauff den Gardian/ vñ seine Conuentbrüder/ S. Franciscen Ordens deß Klosters in vnser Statt gelegen/ erkündiget/ ꝛc. *Cognouit Magistratus, VVolfios de VVolfsthal, non longè ab vrbe Gamundia habitasse: & superesse vestigia arcis VVolfsthalæ, in qua illi habitauerint: quæ ad Margaritam à Bartholomæo VVolfio, hæreditate peruenerint. Huius nominis tres equites auratos vixisse: quorum duo, & alij eiusdem stirpis, cum suis honestis & nobilibus vxoribus, in prænominato Monasterio sepulti sint: additis eorum nominibus, insignibus, mortis temporibus. Hoc modo. Anno Domini* tausent/ zwayhundert/ vnd zehen Jar/ auff S. Gilgen Tag/ starb der streng vest Herr Burckart Wolf vom Thal/ Ritter: dem Gott gnedig wöll sein. *Rursus.*

VVolfijs à VVolfsthal, testimonium datum.

Anno tausend/ zwayhundert/ vnd viertzehen Jar/ auff Montag nach S. Simon vnnd Judas Tag/ starb der streng vest Herr Peter Wolf vom Thal/ Ritter: dem Gott gnedig sein wöll.

Item, in deß gedachten Closters Salbuch vnd Register/ also geschrieben. *Anno Domini* tausend/ dreyhundert/ vnd im acht vnd achtzigsten Jar/ am Sontag nach S. Bartholomæus Tag/ ist Herr Joannes Wolf Ritter/ vor der Statt Weil/ in dem Streit erschlagen worden. Vnnd hat sein Mutter/ Fraw Anna von Sternenfels gehaissen. So ist deß benannten Burckarts Haußfraw/ Fraw Agnes von Vrbach geboren gewesen. Vnnd deß obgenannten Peter Wolfs Haußfraw/ Fraw Margret Berlerin/ von Hall gewest. *Reperiuntur in eodem Mortilogio,* oder Salbuch/ *hæ quoq; VVolfiorum vxores:* Fraw Catharina von Rinderbach/ Heinrich Wolfs Haußfraw. Eitel Wolfs Haußfraw/ Anna von Essingen. Eberhart Wolfs Haußfraw/ Anna von Sternenfels. Fraw Anna von Kanstat/ Heinrich Wolfs Haußfraw. Vnd Fraw Margret von Bolstetten/ Bartholomes Wolfs Haußfraw. Wir befinden auch/ daß die gedachte Wolfen/ ein ewige Meß auff vnser lieben Frawen Altar/ in jhr Closter/ vnd darzu ein ewige Spend/ nemlich mit drey pfund/ vnd fünff Schilling Heller/ vnser Statt wehrung/ gestifft habē: armen leuten weiß brot darumb zu kauffen: vñ vmb Gotts willen vnter sie auß zutheilen.

VVolfiorum vxores.

Fatentur

Fatentur ijdem fratres Franciscani: daß sie eins jeden Jars/auff den H. grünen Donnerstag/ etwann manchen jrer Mitbrüder/in die Pfar:kirchen zu vnser lieben Frauwen bey vns senden: vnd da annemen jeden Menschen/der zu dem H. Sacrament geht/Erber Wein zu trincken geben. Es ist jnen auch von den Wolfen/ein Eßlinger Eymer Weingült in jhr Kloster/zu Opfferwein gestifft worden: also daß sie hinfürter keinen Opfferwein in die Statt schicken sollen. Wir finden auch in vnserm Spittal ein Eßlinger Eymer Weingült: den die gedachte Wölffe darein gestifft haben: der eins jeden Jahrs vnder die arme Leuth/in der Siechstuben/daselbst getheilt vnd gereicht sol werden.

Multa etiam alia contulerunt beneficia: als die da fest/alt/dapffer/ehrbar/redlich Leut gewesen/:c. *Dedit igitur petitoribus initiò nominatis. Gamundianus Magistratus hoc testimonium, de VVolfiorum honesta conditione, vt Propinquis ipsorum, sigillo vrbis suæ munitum:* das mit der Wolfen nachkommen/an frembden orten desto freundtlicher gehalten: vnd jhren trefflichen ehrbarn Altvordern/desto fleissiger nachzufolgen/vervrsacht worden. *Datum* An. CCCC LXXXVI. *postridiæ Dominicæ Quasimodogeniti.*

Consules his annis, Gamundiæ.

1486. *Vlricus Hacker.* 1487. *Georgius Maierhofer.* 1488. *Ludouicus Herrer. Desideran-* *Gamundiani*
tur aliquot. 1490. *Lud. Herrer.* 1500. *Georg. Maierhofer.* 1501. *Lud. Herrer.* 1502. *Laurentius* *Consules.*
Lieberman. 1503 *Lud. Herrer.* 1504. *Caspar Taiber.*

Georgius, Bauariæ Dux, Ludouici F. ditionem Burgouiensem ad se redemit: sed anno 1492. *reddidit.*

Monasterium Rockenburgense habebat tutores, Imperatoris commissione, Vlmenses: quam *Rockenburg.*
curationem eis prædictus Dux Georgius, adimere 1479. *post patris sui mortem conabatur. Ideo* *Monast.*
multi conuentus sunt habiti. Sed anno 1486. *die sanctificationis B. virginis, ascendit de VVeissenborn Ludouicus de Hasperg miles, cum multis nobilibus: Abbatemq; coegit, & Monachos, abnegatis Vlmensibus. Bauari tutelam assumere. Fecisse ideo existimatur, vt populo villarum Monasterij, in bello posset contra Vlmenses vti. Abbas verò noctu ad ordinarios suos patronos Vlmenses confugit, cum vasis aureis & argenteis: sed Monachi, ei contrarij, manserunt. Contra quos, & Ducem Bauariæ, ipse à Papa grauissimas censuras extulit: quas neutri curabant. Maledictionem ergo contra ipsum à Pontifice & contra inuasores atque ab Imp. Represalias, obtinuit. Hinc ab Abbate & fautoribus, in Bauariam irruptiones, castrorum propius Vlmam occupationes, & multa mala, &c. F. F. F.*

Frid. C Oetingensis ex Sueuiæ particula Rhiesa, Guilielmi ex Beatrice Veronensi Scaligera F. Episcopus Patauiensis fit: iuuenis formâ corporis conspicuus: sed sacris non initiatus; nec Episcopatum curans. Mundani itaq; Principis more viuebat. Bruschius Patau. lib. 2.

Episcopatui Augustano præfectus est Friderico & Maximiliano Impp. promouen- *August. Episcop.*
tibus. Fridericus, Decanus summi Argentina Collegij: parentibus natus, Comite Zollerensi, & *Fridericus.*
Comitissa VVerdenbergensi, decessoris Ioannis sorore. Præfuit A. 19. *vir mitis, castus. Episcopatus amplificator, eleemosynarius. Sed cum tandem insolitis exactionibus oneraret subditos: ingens bellum exoriturum fuisset: nisi eius & Augustanorum dissidium, quidam Montefortius Comes compositisset. Leuauit de tumulo, præsente Maximiliano, S. Sympertum Episcopum. Hohenzolleram, arcem Maiorum suorum, egregijs ædificijs illustrauit: Burladingum, arcem in Alpibus Sueuiæ, à fundamentis instauranit: op. Hechingam renouauit, arcem Dillinganam amplificauit, horto adiacente exornans. Decessit* 8. *Mart.* 1505. *anno ætatis suæ* 55. *Sepultus Augustæ, in Basilica cathedralis sacello Gertrudino.*

Anno millesimo, quadringentesimo, octuagesimo sexto, Innocentius anno sui Pontificatus 3. *Crasso.*
consulit Vdalrico Crasst Vlmensi, canonico Augustensi, Decretorum Doctori, Canonicatum Augustensis & Constantiensis Ecclesiarum, &c. Kalend. Nouemb. Tunc etiam literis eum quibusdam commendauit: qui eum inducerent in corporalem possessionem Canonicatuum, præbendarum, jurium, &c. Ex literis.

Dissidium fuit inter Austrium Sigismundum & VVirtemberg. Comitem Eberhardum, de *Zuifaltum.*
Aduocatia Zuifaltensis cœnobij. Lite autem apud Constantiensem Episcopum Othonem pendente: Sigismundo & Imper. Friderico defunctis: res per Maximilianum composita est: Aduocatione tunc, apud Austriacos manente: vt à Bruschio scribitur.

Magnifico ac generoso Comiti, Domino Vlrico de Monfort, Domino & consanguineo charissimo, atque obseruando.

Montefortij Comites duo.

Magnifice ac generose Domine, ac consanguinee charissime, atque obseruande: post debitas commendationes, salutem. Dudum magnificentiæ vestræ, de conditione status mei, propter nuntiorum carentiam nihil intimaui. Sum enim valetudinarius & infirmus. Nam ante annum in principium paralysis incidi: & nauiter istis diebus mihi lapidem supra sepulchrum meum, vnà cum armis nostris, & literis Græcis & latinis desuper, prout à me petijstis, dum hîc apud me eratis sculpere feci. Ex animo desideraui magnificentiam vestram, vnâ cum alijs amicis ac consanguineis nostris, ante finem dierum meorum videre. Attamen propter debilitatem, hanc gratiam non habui. Quæ omnia omnipotenti Deo recommittere decet: qui magnificentias vestras omnes omni tempore incolumes conseruare dignetur. Tridenti, vltimâ die mensis Augusti, anno Dom. 1486.

Græcum & Latinum Epitaphium.

Vincentius de Monfort de Moræa, Canonicus Ecclesiæ Tridentinæ.

Græcè & latinè hic vir doctus erat. Bonæ namq; literæ ac disciplinæ cum linguis, in Italia, Gallia, & Germania hoc tempore renascebantur, atq; plantabantur.

Moræa, in titulo Montefortiorum Comitum.

Habent Comites Montis fortis, titulum de Moræa: quòd Imperatorum militiam quondam in Achaiam, aut Peloponesum (quæ hodie Moræa dicitur) secuti, partem aliquam eius prouinciæ pro suis expensis obtinuerunt: teste Bruschio in M. Scr.

Rectores Tubingæ. Kal. Maij.

Schola Tubing.

17. *Rector, D. Petrus, Præpositus Ecclesiæ S. Guidonis Spirensis.*

Inscripti. *Benedictus Morder de Gruningen, M. Coloniensis.*

Guilelmus Nydeck de Rauenspurg. Bernhardus Rorbach de Hailprun, Magister VVienensis.

Die S. Lucæ. 18 *Rector, D. Petrus Bopphart, V. I. D. Decanus Montispeligardi.*

Inscripti. *Ioan. Schegk de Tagershaim. Ioan. Lins. de VViniden. VVolfg. de Zulnhart.*

Decanus artium. *M. Iacobus Krais de Bæblingen.*

Creati Magistri post Dominicam Oculi.

Iacobus Lemp de Marbach. Georgius Maierhofer de Gamundia. Martinus Prunig de Tuvvingen.

Trapezuntius.

Romæ decessit Georgius Trapezuntius Cretensis: Aristotelicus Philosophus, nolens de laude Platonis audire, Poggium, in Theatro Pompeij sibi maledicentem. gemino colapho acriter cecidit. Longæuus factus, tandem omnium literarum oblitus est.

Geroltzeck.

Eodem 1486. anno, Hohengeroltzeccum à Palatino Philippo obsessum, & deditione captum est. In qua arce, inter alios nobiles erat VVilhelmus Herter. Inter obsidentes, Comes Eberstainius, vterq; Bernhardus senior & iunior: Comes Albertus Hohenlohensis, & Pincerna Lympurg. Fridericus. Equites, Velbergij duo Georgij, senior & iunior: ac Burgmannus de Freiberg. Nobiles, Pleicardus & Orengel de Gemmingen: Carinus & Erpho Ehingeni, Ioannes de Gyltlingen, Ioannes de Nippenburg, Reinhardus de Neuhausen, Henricus de Stain, Chilianus de Steten, Ernestus de Plieningen: Henricus, Ioannes, & Arnoldus, de Buhel: Bernhardus Schenck de VVinterstetten, & Ioannes de Zyllenhart. Chron. Hertzog.

Monomachia Itali & Sueui.

Bellum erat inter Sigismundum Austrium, Friderici Imp. fratrem, & Venetos. In eo Georgius Sonnenbergius, qui turmæ equitum præerat, prouocatus ad Duellum ab Antonio Maria Seuerinate, hunc ad deditionem sui coëgit. Primò enim equis concurrerant: postea pedites facti, inter se luctati fuerant. Cùm ambo concidissent: Germanus iacens, arrepta sica, Antonij femori alligata, nates ei convulnerauit. Tum Italus gloriam certaminis hosti dedit: eumq; victor plures dies honorificè secum ad exercitum habuit: & curato vulnere, donisq; additis, à se pacificè dimisit. Bembus lib. 1. Venetæ historiæ. Iliad. 7.

ἦ μὲν ἐμαρνάσθην ἐρίδος περὶ θωμοβόροιο:
ἠδ' αὖτ' ἐν φιλότητι διετμαγεν ἀρθμήσαντε.

Δορύξενοι.

Tales vocantur Δορύξενοι, *qui in bello ex hostibus fiunt hospites: teste Vlpiano in Demophanta Maiolus.*

NORI-

NORIBERGÆ CÆSAREA COMITIA, ET EQVESTRIA EXERCI-
a Maximiliani R. in Belgis fortuna. Postrema duo generalia Hastiludia, XXXV. & XXXVI.
De Philippo ab Ehingen, & eius liberis. Tybing. Scholæ Rectores. Schulthaissij, no-
biles Halenses. Natiuitas VVirtemberg. Ducis VLRICI. Granatensis
in Hispania Regni recuperatio.

CAPVT XXI.

ANNO 1487. *Comitia Noribergæ, pacis per imperium constituendæ causâ, à Cæs. Friderico acta sant. Quo sedente in foro magnifice (in solio cum corona, pomo, sceptro, ense) multi Principes beneficia, siue feuda, de more accipiebant: ac quotidie hastis concurrebatur. Fecit ibi Cæsar magnum ex stanno cornu, tanquam fistulam musici organi: quod etiam folle calcabatur: ac nonas horâ prima, & manè hora secunda, inflatum sonabat, tanquam organica fistula. In Dominica crucis spectabat ex castro pueros crucis* (die Kreutzkinder) *infra in fossa: dabatq; singulis crustulam dulciarium, imagine Cæsaris impressum.* Noribergæ Comitia. Cornu stanneum.

Aderant in Comitijs, Noribergæ. Cum Episcopo Augustano.

Comes Iobstus de Zollern, senior. Vlricus de Rechberg, Canonicorum Augustæ Decanus, Thumb Dechant. Conradus Harscher, supremus Scholæ magister: Canonicus, vt & sequentes duo. Georgius de Schvvemberg. Georg. de Schvvabsberg. Georg. de Rechberg, eques. Magnus Marescalcus de Hohenreichen, hæreditarius Maresc. sacri Imper. Ioan. VVesterstettensis, eques. Leonhardus Maresc. de Hohenreichen, eques hæredit. Maresc. S. Imperij. Gilg. (Ægidius) Maresc. de Dornsperg vel Oberndorff. Hainricus de Stain. VVilhelmus de Baldeck. VVilhelmus Guss. Melchior de Thierberg. Burcardus de Haimenhofen. Hainricus de Schvvangovv. Vitus de VVernovv. Georgius de Vestenberg. Magnus Maresc. de Hohenreichen iunior, hæred. Maresc. S. Imp. Philippus de Landeck. Georgius Busch. Frisch Hanso Bodmanius. Groß Hanso Spæus. Burcardus Ioannes de Ellerbach. Ioannes de Schvvasberg.

Nobiles cum VVirtemberg. Comite.

Vlricus de Flehingen, Aulamagister. Raffo de Thalhaim. Ludouicus de Haimertingen. Mistelbeccus. Haman de Hagenbach. Hainricus de Goss. Michaei de Panvveil. VVolf & Herbsarch de Flehingen. VVirtemb. Comitis comitatus.

Item die lunæ ante S. Iacobi, legatus senioris Comitis, Hermannus de Sachsenhaim, eques, cum quodam Doctore venit.

Hastiludia multorum illustrium & nobilium virorum. Vt,

Georgij de Ayblingen, & Vngelteri Vlmensis: qui ambo ceciderunt. Burckardi Sturmfæderi, & Ioannis Besserer Vlmensis, qui cecidit. Comitis Baltasari de Schvvartzenburg: qui ambo eretti manêre. Equestres ludi.

Die Ioannis Bapt. Marchiones, Frider. & Sigismundus Brandenburgenses, cœnam dederunt Electoribus, Principibus, Comitibus, & senioribus Noribergicis. Cœna.

Ante epulum quidam hastis concurrerunt. Deinde in prato fletêre tria tabernacula, siue tentoria. Immistæ & illustres fœminæ.

Sub primo tentorio, 4. mensæ.

In prima mensa. Elector Mogunt. & legatio Romani Regis, D. Bernhardinus de Polheim. Dux Bauariæ Christophorus.

In secunda. Elector Colonien sis. Episcopus Aichstettensis, legatio Sigismundi Austriaci Ducis, D. Vlricus de Slandersberg.

In tertia. Elector Sax. & Episcopus Augustanus. Legatio Episcopi Magdeburg. D. Albertus Glacensis, Thumdecanus Magd. & Hamburg.

In quarta. Comes Zollerens. Iobstus, nomine Marchionis Brandenburg. Dux Mechelburg. Baltasar. Comes VVerdenbergius Hugo.

Sub secundo tentorio, 2. mensæ.

In prima. Dux Bauariæ Otho. Misnens. D. & legatio Bambergens. D. Hartneid à Stain; Thumdecanus Babenbergæ.

In secunda. Dux Saxoniæ Albertus. Marchio Albertus de Baden. Legatio VVirtzburgens. Doctor Chiliannus de Bibrach, Thumpræpositus Herbipoli.

Sub tertio tentorio, 3. mensæ.

In prima mensa. *Dux Saxoniæ Ioan. C. VVirtemberg. Eberhardus. Legatio Alberti Bauari, Comes Georgius de Helffenstain.*

In se-

In secunda. *Marchio Brandenburg. Sigismundus. Dux Munsterbergicus Georgius. Comes Ortenberg. Sebastianus.*

In tertia. *Comites Hennenbergenses, Georgius, & Otho, & Hermannus.*

Sed & aliæ mensæ erant: Comitum, Baronum, equitum, Heroidum, & Senatorum Noribergensium.

Post conuiuiũ cõcursus equestres multorũ. Vbi, Baro Comes de Helffenstain, & VVolf. de Lichau, ambo corruerũt. D. Ioan. de Schvvartzenberg, & Vngelter Vlmensis, ambo aberrarunt.

Tunc in vrbe Noriberga fuerunt etiam Capitanei. Comes Albertus de Sultz. Hiltebrandus de VVerdenstain. D. Ioannes de Neuhausen. Ioan. de Freiberg. D. Baro & Fridericus de Rechberg. D. Ioannes & Thomas de Frunsperg. Diepoldus Spæt.

Et cum VVirtemb. Comite, inter alios hi quoq; D. Sigismundus de Freiberg. Balthasar de Ovv. VVilhelmus de Auvverbach. Georgius Spæt. Ioan. Henricus de Bubenhofen. Philippus de Rechperg. Ioannes Lemblinus. Reinhardus de Neuhausen. Burckardus Schenck. Harder. Albertus Truchsæß de Bichishusen. VVernher Schenck de Stouffenberg. Pfostus de Nevveneck. Erckinger de Hirnhaim. Conradus de Stadion. VVolfius de Rosenfeld.

At alij etiam Sueui aderant.

Eberhardus de VVeiler. Vitus de Rechberg.

Ioannes, Albertus, Erhardus, } *de Kungseck.*

Michalel, Christoph. Georgius, } *de Freiberg.*

Rudolphus, Ioannes, } *de Hoheneck.*

Maximilianus R. in Belgio.

Eodem 1487. anno, R. Maximilianus, regiones Belgicas acquirere studens, sed Burgundionibus inuisus, capitur à Brugensibus: verùm non multò pòst, copijs à patre mißis, liberatur. Quam ad rem, VVirtemberg. Eberhardus senior, CC. pedites, XXX. Cataphratos equites, & VI. profectitios currus prabuerat. In his bellis, hat Maximilianus die frommen Landsknecht auffbracht. *Eius temporibus οἱ μιθοφόροι, mercenarij milites exorti sunt, & morbus Gallicus. Olim apud γαλάτας (Gallos & Germanos) Gæsati vocabantur, qui mercede militabant, ante Christum 230. & antè. διεπέμποντο πρὸς τοὺς κατὰ τὰς ἄλπεις, καὶ τὸν βοδανὸν ποταμὸν, κατοικοῦντας γαλάτας: προσαγορευομένους δὲ, διὰ τὸ μιθοῦ στρατεύειν, γαισάτους. Polyb. lib. 2.*

Landsknecht.

Gallicus morbus. Gæsati.

Hoc etiam anno, duo adhuc, ijq; vltimi, equestres ludi nationum quatuor Germaniæ celebrati sunt: quorum commemoratione, & aliarum huius anni rerum annotatione, hunc octauum tandem tertiæ partis Sueuicæ librum concludam.

Hastiludium 35. Ratisbonæ.

Ludi hastici trigesimi quinti, Acti sunt hebdomade post purific. S. Mariæ, Ratisbonæ.

Reges.

VVilhelmus de VVolsstain, eques. Philippus de Cronberg. Henricus de Zylnhart. Hiltebrandus de Tungen, eques.

Sueui interfuêre, vel nomine Sueuiæ.

Comites. Vlrici duo de Montfort, senior & iunior. Ioan. de Montfort. Georgius Helffenstainius. VVolfius Oetingensis. Equites. Herman de Epting. VVilhelmus Stadionius. Egenolphus Rhierhaimius. Luitholdus Bernfelsius. Ludouicus de Reinach. Cui primus honos contigit. Ioannes de Reischach. VVernher Nothafftus. Vlricus Schlandersbergius. Nobiles. Georg. de Bappenhaim. VVilhel. de Freudenberg. Melchior Adelman de Adelmansfelden. Conradus de Rhiethaim. Henricus VVelvvartius. Laurentius de VVesterstetten.

Hastiludium 36. VVormaciæ expirans.

Ludi hastici trigesimi sexti, & vltimi. Hos VVormacia vidit celebrari, hebdomade post S. Bartholomæi.

Reges.

Ludouicus de Rheinach, eques. Christoph. de Kammer, eques. Otho de Liechtenstain. Fridericus de Dalberg, eques.

Interfuêre Sueuigenæ.

Comites. VVolfius Fyrstenbergensis. Bernhardus Eberstainius. Craffto Hohenlohensis. VVecker

VVecker de Biſeh. Baro, Fridericus Pincerna Lympurgius. Equites. Conradus de Abelſingen. Virnus de Rechberg. Primum honorem adeptus. Nobiles. Ioannes & Reinhardus de Neuneck. Dietrichus Hummel de Stouſſenberg. Ioannes & VVilhelmus de VVelzvart. Ioannes de Kaltenthal. Philippus de Ehingen. Ioann. Caſpar de Bubenhofen. Bernh. de Nippenburg. Georg. de Rechberg. Diepoldus Spæt.

Interfuêre 126. ornatæ & decoræ matronæ atque virgines. Quas Palatinus omnes, ac nobiles viros die Martis cœna honorauit.

Ipſi Reges huius liberalis exercitij, & Abelſingius eques Conradus, cum tribus cæterarum nationum nobilibus, ſcindt zu Blat getragen worden. Quod quid ſit, nullus adhuc mihi dicere potuit nobilis. Franciſcus Modius in Pandectis triumphal. Inſignia eorum circumlata per Pompam & ſic honorata, intelligit.

Hactenus generalia XXXVI. Haſtiludia (nationis Sueuicæ, Bauaricæ, Franconicæ, & Rhenanæ) facta 549. annorum curriculo. Principium enim eorum anno 938. Chriſti fuit.

Quamobrem verò hoc laudabile exercitium, hæc vtilis Schola ceſſauit?

Cur Haſtiludia ceſſauerint.

Forſitan hæ cauſæ ſunt. 1. Nimij ſumptus, nimia magnificentia: quibus multi exhauſti nobiles fuerunt. Exiccati itaque, coacti ſunt vendere decimas, Curias, Pagos, præſertim Monachis, qui interea opibus creuerunt. 2. Quod nonnulli, honore indigni, & pœnas meriti, ſe munierunt multis propinquis ſodalibus, clientibus: honeſtasque equeſtris diſciplinæ leges ac ſtatuta perfregerunt, & ſic impunè abierunt. 3. Addantur diſſenſiones inteſtinæ, & variæ difficultates temporum. Et profectò ſicut quondam in Imperio Græco, & hodie in Regno Turcico, Scholæ armorum fuerunt & ſunt: ita hodie in Romano quoque Imperio eſſe, prodeſſet. Fortaſſis etiam 4. cauſa ſit, cur Haſtiludia ceſſauerint: quòd in locum haſtarum, magis iam ſclopetæ bombardæq; ſucceſſerunt.

καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.

Philippus Ehingenus, qui vltimo Torneamento interfuit, natus fuerat Theobaldo, fratre D. Georgij equitis. Curator fuit 1481. liberorum mortui VVolfij Ehingeni, patruelis ſui. Vxorem duxit anno milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo quarto. Beatricem de Entzberg. Habitabat in Obernavv. vbi 1582. obijt.

Ehingenus, Philippus, & eius progenies.

Progenies eius.

Philippi & Beatricis liberi 10.

- Sebaſt. eques, obijt 1559.
  - Sebaſt. πανῦν οἱ πατρονυμικὸν ἐπόλλωνος.
  - Beatrix. collocata 1559. Ioanni VVernhero de Kippenheim.
  - Vrſula. nupſit Reiſchachero.
  - Agatha. Conrado Sunthaimio erat nupta. σύμιγον οὐ ῥωτιμπύργῳ φυλάσσεται.
- Dorothea.
- Vrſula.
- Clara.
- Catharina.
- Diepoldus.
  - Diepoldus.
  - Philippus.
  - Rudolphus.
  - Burcardus.
  - Ioan. VVernher.
  - Beatrix.
- Rudolphus.
- Burcardus.
- VVernerus.
- Ioannes.
- Iacobus.
  - Iacobus.
  - Margareta.
  - Dorothea. Nupta Chriſtophoro VVendlero à Bregenrhot.

Sebaſtiani equitis vxor, fuit Vrſula de Hohenrechberg, nata ex Comitiſſa de Arch.

Dorothea, filia eius natu maxima, Prioriſſa fuit in cœnobio VVildtpergenſi: & obijt 1570. ſeptuagenaria circiter.

Vrſula, Prioriſſa in Parthenône Albæ Dominarum. obijt 1572. anno ætatis ſexageſimo ſecundo.

Clara, etiam Monialis.

Catharina, virgo defuncta eſt.

Diepol-

Diepoldo vxor fuit Dorothea de Ratzenrued. Habitauit Berſtingæ & Sultzouiæ. Obijt 1532. filijs Diepoldo & Iacobo relictis.

Diepoldus vxorem duxit Annam Hagenmænninam, & habitauit Berſtingæ. Obierunt, ipſe 1560. ipſa 1575. ſepulta Rotenburgi apud Carmelitas.

Eius filius Diepoldus, Berſtingæ habitans, vxorem habebat Mariam Salomen de Itzlingen: quæ antea Remchingerum habuerat. Ex ea Diepoldo natus eſt Carolus Ludouicus.

Iacobus duxit Eliſabetam Kæchlerinam (Ioannis Caſp. Kechleri de Schwandorff filiam) anno 1556. Habitauit Sultouiæ. καὶ ἐς τὸν πεντεκαιεικοσιν ἐμπεσόν, ἀνεστενάγη, κ φ ξ γ. Obijt vxor 1566. relicto filio Iacobo Ebingeno: & duabus filiabus Dorothea & Margareta. Hactenus de bono & forti Philippo Ebingeno, & multiplici progenie eius.

Cum autem ante biennium Bæro Hirnhaimio nupſiſſet Agnes de Ebingen, Georgij equitis filia: ipſa iam hoc 1487. anno, die Martis ante natiuit. Mariæ, more nobilitatis renunciauit omnibus paternis & maternis bonis Rotwilæ, in conſeſſu forenſi ſub Diuo: præſidente Comite Erhardo de Nellenburg, Domino in Tengen: loco Comitis Aluuici de Sultz, Aulici Iudicis Imp. Friderici vice. Aſtabat huic matronæ tunc, loco patris D. Georgij, nobilis ac doctus vir, Georgius de Fridingen: ipſaque ſumebat ſibi curatorem (zu eim Vogt) honeſtum & prudentem Adnocatum iudicij, Leonhardum Schappelium: agens omnia ſcienter ac prudenter, de conſenſu mariti ſui Bæri. Sigillum 1. Iudicij Aulici. 2. Schappelij Curatoris.

TVBINGAE RECTORES.

Acad. Tybingenſis.

Kalend. Maij, 19. Rector, ſpectabilis vir, M. Gregorius Lamparter de Bibraco, V. I. Licentiatus.

Inſcripti.

Iacobus de Andlovv nobilis. Iohannes Alberti de Kungseck, Canonicus Conſtantienſis. D. 1. ſt. Henricus VVaſelin de Schorndorff.

Die Lucæ, Rector 20. D. Ioannis Stainmaier de Lindovv. V. I. Doct.

Inſcripti.

Iohan. Stabel de Eſslingen. Iohan. Viſierer de Koufburen.

Decanus Philoſophiæ. M. Georgius Ezechielis de Tubingen.

Magiſtri Creati.

Andreas Rempis de Gulingen. Heinricus Gremper de Vaihingen.

Vt Papiæ 1484. Vlricus Crafft Vlmenſis: ita 1487. Indict. 5. Iul. 28. Cæſarei iuris Doctor creatus eſt. Hieronymus Crafft Alemannus Vlmenſis.

Halæ in æde S. Michaelis.

Schulthaiſij, nobiles Halenſes.

Anno Domini 1487. die Dominicâ poſt Michael. obijt Ioannes Schulthais.

Anno 1533. pridie Petri & Pauli, obijt Heinricus Schulthais.

Anno 1551. Aug. 27. nobilis & fortis Ioannes Schulthais obijt.

Anno 1563. April. 10. (pridie paſchatis) obijt Philippus Schulthais.

Vlrici, VVirtemb. Ducis. natiuitas.

Eodem 1487. anno, Februar. 8. (al. die Iouis poſt purificat. Mariæ) horâ 5. (al. 7.) pomeridiana naſcitur ex Henrico VVirtemberg. Comite & Eliſab. Bipontina ac Bitſchia Comitiſſa, Reichenvveileræ, Henricus: poſtea in confirmatione ſui ſpiritali, VLRICVS nominatus, vertius VVirtemberg. Dux futurus. Obijt mater 12. die pòſt. Infans verò, 8. die poſt obitum matris, per Argentoratenſem vrbem, dorſo in corbe Stutgardiam portatus eſt. Ibi iuſſu illuſtris Domini Eberhardi Barbati, educatus eſt ipſe, & multi nobiles pueri, ſub diſciplina Adami Hofmanni (al. Figuli) Canonici. Ingenio & memoria valens. Profeciſſet multùm: ni proceres dixiſſent, ſufficere ei ſcire Germanicè ſcribere & legere: ac præeſſe ditioni, ex veteribus legibus, & Alemannicis inſtitutis. Latinè tamen benè intellexit: ſatis etiam loqui potuit. Tam porrò peritus Muſicæ (qua inſigniter delectabatur) vt nulla diſſonantia, ne in inſtrumentis quidem, lateret. Militaribus verò artibus ita inſtitutus, vt æquales ſuos earum ſcientia longè anteiret. De vno nunc ſatis. Iaceat interim in cunis: arundine longa equitet: literas, & principe dignas res, diſcat. Faciet ſuis temporibus, & patietur, multa & magna, cum laude & gloria.

Geroltzeccum à Palatino Comite, hoc anno euerſum fertur.

Hirſaugia.

Dedicatum eſt Hirſaugiæ, Oratorium omnium Sanctorum, ab Henrico, Thermopylenſi Epiſcopo, in honorem S. Trinitatis, & omnium Sanctorum. Erant intus multæ reliquiæ ſanctæ. Aqua-

Augustam vênit Iohannes Gailer Kaisersbergensis, vocatu Friderici Episcopi Augustani: at multos menses in Ecclesia Cathedrali conciones habuit.

Deegus, VVaiblingæ præfectus (ὑπαράτης, vt in M. Scr.) balneolo eius noctu exardescente, ad mendicandum panem redactus fuit.

In Hispania, Saraceni è Regno Granatensi, quod circiter 780. annos tenuerant, prorsus expulsi sunt. Funcius quidem ad 1487. refert: alij verò, ad millesimum, quadringentesimum, nonagesimum secundum annum. Factum à Ferdinando & Elisabeta, Lusitaniæ, &c. Regibus. Vndè ipse, Catholici Regis nomen à Papa promeruit. *Saracenorum ex Granatensi Regno expulsio.*

Successit illa victoria, strategemate Reginæ Elisabetæ hoc: quod Simo Furnarius, 27. cantu Ariosti sic describit.

La Regina Isabella, moglie di Ferrando, Re di Spagna: acciochè i suoi cauallieri in quelle imprese diuenissero arditi & facessero il douere: conducea seco in fino al luogo, done combatter si douea, quelle donne & donzelle: ch' ella sapea, que da que cauallieri erano sommamente amate: à cio, che combattendo essi in conspetto loro: sisforzassono di commettere cose marauigliose, & grandi. Satis, quiete opus est.

Finis Octaui libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM in tertia parte, Liber Nonus.

HAbent XXIII. annorum res gestæ huic libro, ab anno 1488. vsq; ad 1510. annum salutis. De fœdere Sueuico, de Cæsare Maximiliano, de VVirtembergici Ducatus ortu, de Eberhardo Barbato, de Duce Vlrico, de bello cum Heluetijs, de bello Bauarico, de bello cum Venetis. Præterea, Episcopi & Abbates, nobiles & patricij, viri docti, Academia Tybingensis, linguarum & studiorum liberalium incrementa. Quæ omnia, & alia multa, paulò particularius in Argumentis singulorum capitum notantur.

FOEDERIS SVEVICI PACTIO, ET ADMINISTRATIO. ACADEMIÆ Tybing. Rectores. Nobiles, Vlmensibus inseruientes. Literæ Imp. Friderici 3. ad Kraichgoienses nobiles: & huius regionis descriptio. Templorum aliquot Sueuicorum ædificatio. Præsentatio Sacerdotum ad munera Ecclesiastica. Lupfenses Comitissæ. Collegij sacerdotalis institutio Hechingæ. Coniugia nobilis familiæ Augustanæ Fuggerorum.

CAPVT I.

Fœderis Suenici pactio.

ANNO 1488. *Sueui, impulsu Regis Maximiliani (quem Moguntinensis Archiepiscopus Berchtoldus impulerat) ob tuendam mutuam pacem & quietem fœdus quoddam Norimbergæ (al. Augustæ) ineunt inter se decennale (al. octennale) ad imitationem Heluetiorum fœderis fœdus dictum Clypei Georgianæ societatis: in quo fœdere potentissimi quiq; Principes, non modò ciuitates Imperij fuerunt. Inueni tamen in quibusdam literis: per Imp. Fridericum procuratum esse, posse pacem in Imperio comitijs Francofordianis firmatam. Profuit id fœdus plurimùm, ad publicam tranquillitatem & felicitatem: in quo etiam amplius 140. arces prædonum, destructæ sunt: & itinera, viatoribus reddita tuta. Cùm itaq; vexationes & spoliationes eo fœdere tollerentur: malis & irrequietis terribile erat. Sed tamen 1533. anno cessauit. Stumpfius lib. 13. cap. 21. id contra Heluetios spectasse, scribit, Alicubi in hanc sententiam de eo scriptum reperi. Anno 1488. Cæsar Fridericus Augustæ fecit communem in Suevia pacem, omnium ordinum confœderationem: quæ vocabatur, Die Gesellschafft Sanct Görgen Schilte. Nam omnes, qui eâ comprehendebantur (Electores, Principes, Comites Barones, equites, nobiles: item Prælati, accentes) debebant gestare clypeum S. Georgij, modò ex nobilitate essent. Diuisa autem hæc sodalitas erat quadrifariam. Vna societas erat in Hegæa, & ad lacum Podamicum: altera, ad Danubium: tertia, ad Kocheram: quarta, ad Neccarum & Nigram syluam. Harum cuiq; suus ex equestri ordine Dux præerat. Sed & ciuitates habebant Ducem. Hù quinque Ducibus, vnus communis vel generalis Dux præerat, ceu Imperator, Comes Hugo à VVerdenberg. Primæ Quartæ, vel Quadrantis, Dux in Hegæa & Podamico tractu, Iacobus erat Bodmanius, eques. Kocheranæ partis Dux, Albertus Lympurgensis. Neccaricæ & Hercyniæ, Georgius ab Ehingen, eques illustris. Danubiani quadrantis, Vlricus Fronspergius, eques. Vrbium Dux, VVilhelmus Besserer Vlmensis. Cuique Duci fuit consiliarij erant, ex ordine equestri. Georgio itaque Ehingeno, bis-rant attributi. Ludouicus Nippenburgius. VVilhelmus Nenneccius. Ludouicus Emmershofius.*

Georgiani Clypei societas.

Quadripartita.

Duces eius.

Hyeme quatuor additi sunt. Ioannes de Neuneck.
Ioannes de Reischach, Præfectus Neopyrgensis.
Martinus de Neuneck.
Ioannes de Ovv, in VVachendorff.

Si qua

Si quæ grauiores incidissent res: adiungebantur plures: vt, Ludouicus Truchsæssius de Hæsingen. Conradus Schanck de VVinterstetten. VVilhelmus de Vrbach. VVolfius de Dachenhausen senior. Burckardus de Ehingen, Dom. Georgij frater. Petrus Schvveler. Balthasar de Bibel.

Confirmata est hæc Ducum ratio postea Esslingæ à Cæs. Friderico: præsertimque Ehingeno pareri iussum: qui etiam præclarè se in hoc munere gesßit. Vt, quòd sequenti 1489. anno, cum Rotvvilenses, duos viros in agri VVirtembergici Hutzelbergo cæpissent (altero ibi interfecto, altero postea capitis damnato) sepemque sylvestrem, & VVirtembergico, & Rotvvilæ seruiente, discidissent: ac res in iudicium deducta esset: post multasque actiones, delegatum esset diiudicandi munus ab vtraque parte certis viris, quorum vnus, D. Georgius erat: tunc secundum VVirtembergicum sententia lata est: quæ Rotvvilenses satisfacere comiti coegit. *Rotvvilensium cõtrouersia cum VVirtemberg. Comite.*

Inter VVirtembergenses Dominos Eberhardos, cùm Regio tota in vnum esset collata, postea conuenerat: vt administratio tota penes Seniorem, per dies vitæ esset: Iunior verò cum vxore Elisabeta, certam pecuniæ summam ab eo acciperet: habens oppida quoque, Kircheimum, VVeilheimum, Ovvam, VVinidam cum arce: Nyrtingam denique, vbi Aulam teneret, cum aliquot pagis. Interim nihil erat alienandum: nec homines, præter debita munia grauandi. Alter oppida ad seniorem Eberhardum recidebant. Sic etiam Maximiliano R. postea placuit. Et 1492. Moguntinus Berchtoldus, inter ipsos ambos, & Comitem Henricum, ordinauit de hæreditate: quid post decessum eorum fieri deberet. *Rursus transactio inter duos Eberhardos.*

Rectores Tybingæ.

Kal. Maij. Rector 21. M. Iohannes Hiller de Dornstetten, S. Theol. Baccalaureus. *Schola Tybingensis.*

Inscripti.

Matthæus Bubenhofer de Bubenhofen. D. Iacobus de Clingenberg, Canonicus Augustensis & Studens Basilienses.

Die Lucæ, Rector 22. M. Iohannes Stain de Schorndorff, Decret. D.

Inscripti.

Frater Laur. Ziegler de Mengen, Professus Monasterij Augiæ minoris. Georgius de Zafelstain. Ioannes Mercatoris de Asperg, artium M. Studij VViennensis.

Decanus artium. M. Conradus Summenhart de Calvv.

Promoti Magistri.

Iohannes Bart de Tußlingen. Thomas Rimmelin de Stockach. Viuebant tunc hi: Abbas Adelbergæ, Berchtoldus. Schorndorffij Præfectus, D. Sigismundus de Friberg, eques.

Vlricus & Albertus Rechbergij de Hohenrechberg, & Reinhart de VVelvvart, equites.

Item, Tubingæ ciues: Conrad Grulich, & Ludouicus Keller Iudex.

Vlma, sicut ab antiquo nobilium & fortium virorum operâ vtebatur, conducens stipendijs largis: ita hoc anno habebat generosos Comites: Philippum de Kirchberg, cum eius ministris armigeris, & Ludouicum de Helffenstain. Item, D. VVilhelmum de Rechberg, de Hohenrechberg: ac D. Iacobum de Landovv, comitibus generosis exortum. Præterea nobiles, VVilhelmum Einsefum, Magnum Vetzerum, Conradum de Zulnhart. Arnoldum de Rosenberg, Georgium de Berg, Bernhardum Schenck, Conradum Pfalhasmar, cum ipsorum armigeris. Denique nobiles proprios: vt, Leonhardum Vetterum: qui vsq; ad S. Patricij purgatorium venerat. F. F. F. Vixerat hic Patricius olim circ. 450. Christi: & Hyberniam ad fidem conuerterat. *Vlmensium ministri nobiles.* *Hybernia.* *Vlmenses Patricij.*

Erant eminentiores iam tunc familiæ in Vlmense ciuitate: Krafftones, Ehingeri, Besserer, Rhotij, Strælingi, Goßleri, Leones vel Laij, Vngelteri, Vetteri, Remi, Stamleri, Remboldi, Diethaimij, Guntzburgenses, Haidenses, Haintzleri, Schærmaieri, Zuickeri, Maßlingenses, Herrvvarti, Harscheri, Schutzij, Rudolfenses, Besingeri, VVespachij. At etiam Vlmeri, Græckij, Rentzij, Bitterlani, Schleicheri, Rotengatteri, Lupij, VVickmanni, Dalsingeri, & alij. *Lupij.*

Schvvabenberg.

Cœptæ sunt hoc milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo octauo anno ædificari Noribergæ domus Sueuorum super vetere vrbis fossa (qui nunc Sueuus mons nominatur) ob pannos ex lino & lana ibi texendos. *Sueui textores.*

Albertus Dux Bauariæ tentabat subijcere sibi Ratisbonam: sed obstabat Fridericus Augustus, & Sueuicum fœdus.

Sponsalia nobilium.

Sponsaliæ factæ sunt, pridie Dominicæ Misericord. Domini, à nobilibus viris: Burckardo de Ehingen, Nagoltensi Præfecto: & Georgio ab Ovv in Hurningen: inter nobilem honestamq; virginem Sophiam: nobilis & strenui equitis Ioannis de Neuneck F. & nobilem Rudolfum ab Ehingen: Georgij equitis, Tybingæ præfecti maioris, filium. Altera Neuneccij filia, Barbara, Burckardi de Ehingen vxor erat.

Friderici Imp. litera ad Sueuos.

Die 17. Septemb. eiusdem 1488. anni Imp. Fridericus anno Imperij sui 37. Antuerpiæ scriptum dedit ad ordines Sueuiæ: qui nondum se ad id fœdus adiunxerant: cùm in comitijs Francofurtensibus, pax per totum Imperium seruanda decreta fuisset: ideoque hoc fœdus, institutum, pace vbiq; publicata. Eapropter mandat, vt ad fœdus se conferant, certo tempore: sub comminatione inclementiæ Cæsareæ & Imperialis (cui obedientiam debeant) pœnarumq; antea editarum: multa insuper denuntiatione centum Marcarum puri puti auri, ab vnoquoque inobediente persoluendæ: ac proscriptionis in corpore & bonis: absolutione denique à pactis, aut fœderibus, huic fœderi contrarijs. Harum literarum Transumptum seu Vidimus (exemplar) Vlmenses dederunt generoso Comiti Hugoni VVerdenbergico & Hailigenbergico, Sueuici fœderis Imperatori, petenti.

Dem wolgebornen Graff Hugen: gemeinem Hauptmann der Gesellschafft Sanct Gorgen Schilts deß Lands Schwaben. *Approbarunt hoc exemplar, manu & signo suo, Vlmæ, duo Cæsarei Notarij publici: Gallus Bader, & Ioannes Schappeler cognomine Kneussinus: testibus ingenuis & honestis viris: Ioanne de Stotzingen, Ioanne Harschero, & Ioanne Esslingero, Laicis Constantiensis diœcesis. Appensum sigillum secretum Vlmensis ciuitatis, cerâ rubra.* Item auch ein Gewaltbrieff *à Comite Hugone*, Herrn Görgen von Ehingen desselben geben. Gehört der Ritterschafft am Necker vnnd Schwartzwaldt. *Die Iouis post Catharinæ, Vlmæ.*

Etiam ad Kraichgoios.

Eiusdem 1488. anni 11. Decembr. Vlmæ, literæ Friderici erant: anno Regnorum eius, Romani 49. Imperij 37. Vngarici 30. per quas imperabat equitibus & nobilibus Kraichgæ, in Suevia Sitæ, & ad eam pertinentijs, cunctantibus: vt se ad fœdus Sueuicum aggregarent: sicut ex fide & obedientia erga Imperatorem & Imperium deberent: comminationibus supradictis additis. Sigillum ruheæ ceræ, in quo biceps aquila.

Nomina eorum, quibus hoc mandabatur.

Engelhart von Nipperg zu Wisenlach. Peter Lämblin zu Horckein. Philips von Ehrenberg zu Ehrenberg. Jörg von Massenbach zu Massenbach. Hans von Gemmingen/der alt zu Gemmingen. Cunrad von Helmstatt zu Grußneck. Hans von Gemmingen zu Zutzenhausen. Philips Sturmfeder zu Schadhausen. Cunrad von Thalheim zu Wisenloch. Dietrich von Angelach zu Angelach. Georg Göler von Rauenspurg. Eberhart von Sternenfels zu Kürnbach. Itel von Sickingen. Cunrat von Lamersheim zu Isigsheim. Neithart Horneck zu Hochhausen. Matthias Ramung zu Dospach. Hans von Nippenburg zu Mur. Philips Bettendorff zu Gowangelach. Weiland Hansen von Gemmingen Wittib/ vnd Sohn/ zu Michelsfeldt. Hans Vtlinger zu Hilspach. Hans von Osthofen zu Richen. Itelhelm von Bergem zu Nibsheim. Holzhoferin Wittib/vnd jr Son/ zu Nibsheim. Vlrich von Flehingen zu Flehingen. Hans Thalacker zu Brachsal. Hans von Bergwang. Hans Hofwart zu Münchehew. Peter Flammer zu Suichheim.

DE GREICHGAE A, nobili Sueuiæ parte, clarissimi viri, Rostochium illustrantis, D. Danidis Chytræi, oratio extat. Inde hæc.

Craichgaæ descriptio.

Greichgæ nomen, à gente Græca ortum esse, similitudo literarum indicio est, quasi γραικία. Nec mirum videri debet, Græcos olim alicubi in Germania consedisse: cùm in Caroli V. exercitu, bellum quando in Germania gerebat, Græcos equites Epeirotas fuisse sciamus. Sic & Spiræ nomen, Græcum est. Nam σπεῖρα cohortem significat. Fuit enim locus castrorum, & sedes Prætorij vel Aula Constantij Imp. cùm aduersus Alemannos bella in ijs locis gereret. Potuit ergo de cohorte Imperatoris colonia Græcorum militum in Greichgæam deduci. Limites eius. Orientalis, op. VVimpina, aut potius inferius Obrica, Hailprunnam vsq; Heuchelum montem versus.

Australis, ferè vsq; ad Portam Harcyniæ (Pfortzemum) ditio VVirtembergensis, Ptolemæo Charitinorum.

Occidentalis, ferè vsq; ad Rhenum, & ripam Spiræ aduersam.

Longitudo diametri Greichgæ, sex milliaria Germanica, ab Haidelberga Hailprunnã vsq; Vlmã.

Vmbilicus ferè eius, opp. Sinshemiã: distans ab æquinoctiali circulo 49. gradus, & 20. scrupula: à primo autem Meridiano per insulas Fortunatas transeunte, circiter 26. gradus. Neccaro, Rheno, & iugis Hercynijs definitur: ac maximam eius partem hodie Palatinus possidet. Irrigatur amnibus Graico, Salsa, Ilysso, Nigro, & alijs riuis: oppida habet viginti, ac plurimas familias nobiles. Inter quas eminet Mentzingensis, Sickingia, Gemmingensis, Helmstettensis, Massenbachia, Venningensis. Sunt & aliæ Claræ. Neipergensis, Ehrenbergia, Flechingensis, Sternefelsia, Habernensis, Angelochia. Neukirchia, Rossauuia, Nippenburgia, Horneccia, Seckendorffia, Sturmfederica, Thalheimia.

Habet Ecclesias quoq; Euangelicas Greichgææ: & Scholas mediocres, in quibus Græcæ & latinæ literæ, artesq; dicendi, traduntur: inter quas Scholas Eppingensis est: & fundata à Principe Ruperto, patre Ruperti Cæsarij, Haidelbergensis Academia: cuius primus Rector 1387. fuit Marsilius de Inghen Parisiensis. Greichgæus quoque Brettanus, insignis ille Philippus Melanchthon fuit. Greichgæus Haidelsheimius, Hieronymus Gerhardus D. VVirtemberg. Ducis Vicecancellarius: quo Præceptore quondã D. Dauid Chytræus Tybingæ vsus fuit. De Greichgæa, hactenus.

Nunc ad alia quædam huius 1488. anni transeo. VVaiblingæ Parochialis Ecclesia, pul- VVaiblingæ chra & fortis, cum campanaria turri, ædificata hoc tempore est, lapide quadrato: ita aptè, vt o- Templum. mnia vnus lapis esse videantur. Itaque ne deijci quidem potuisset ea turris, absque reliqui ædificij incommodo: si lapidibus illius postea 1538. ad Schorndorffensem munitionem, Dux inclytus Vlricus vti voluisset. Lapicidæ artificis nomen fuit, Ioannes de Vlma & Landauio: qui filium eiusdem artis & nominis reliquit.

Schorndorffæ, turris campanarum in Templo parochiali S S. Basilidis, Cyrini, Naboris, Schorndorffæ & Nazarij, hoc 1488. anno condi cœpta est: altissima nunc, & artificiosissima: cum per decennium campanile. antè (promissione Indulgentiarum à Cardinalibus, Guilermo Ostiensi, Roderico Portuensi, & alijs, omni fideliter contribuenti) pecuniæ collectæ fuissent.

Templum illud Marianum immanis magnitudinis Vlmensium, CXI. tandem anno absolu- Templi Vlmentum est: amplius nouies centenis Aureorum millibus constans. Nullum eo in Germania amplius: sis absolutio. nec, post Argentoratense, magnificentius.

Animarum cura.

Abbas Lorchensis, & hereditarius Lympurgensis Pincerna, alternatim constituendi Capellanum in Gebenvvilera ius habebant. Cõstituerat D. Albertus Lympurgensis (sodalitatis Sangeorgiani Clypei ad Cocheram Dux) Georgium quendam: qui VVeltzæ habitare debebat: vt Parocho adesset legendo, canendo, missificando, in Festis solennibus: & hebdomadatim bis Gebenvvilera Missam celebraret, ac semel VVeltzæ: deniq; ipsemet Gebvvilericam præbendam possideret. Hæc verò licet ab Abbate admonitus, nondum fecerat. Rogat igitur Albertum Abbas, eum eò adigat: ne miseri incolæ, & animæ, à quibus orta sit ea Capellania, debita ope & intercessione ad Deum, priuentur. Gebenvvilera Capellania.

Forma præsentandi Presbyterum ad beneficium Episcopo: beneficio aliquo, vel per mortem, vel per liberam resignationem, vacante.

Reuerendo in Christo patri & Domino, Domino Friderico Dei gratiâ Episc. Augustensi: aut eius in Spiritualibus Vicario generali: Georius Abbas Monasterij S. Marie in Lorich, ordinis S. Benedicti, dioecesis prefate: cum orationibus humilibus, reuerentiam ac obedientiam, tam debitam, quàm condignam. Ad Rectoriam perpetuam Ecclesie Parochialis in Frickhouen, per resignationem Domini Georij Muck, nouissimi eiusdem Rectoris, nunc vacantis (cuius quidem Ecclesie ius præsentandi, ad nos pleno iure pertinere dinoscitur) discretum virum Iohannem Leonis, presbiterum Herbipolensis Dioecesis, presentium exhibitorem, vestre reuerende paternitati, pro perpetuo Rectore prenominate Ecclesie presentamus: supplicantes pro & cum eo humiliter & deuote: quatenus prefatum Dominum Iohannem dignemini inuestire: adhibitis circa hoc solennitatibus debitis & consuetis. In cuius presentationis euidens testimonium, sigillum nostre Abbatie presentibus est appensum. Pridie idus Augusti, anno Domini 1488. Præsentatio Presbyteri ad munus Ecclesiasticum.

Iuramentum, præstandum in collatione beneficiorum. Collatio purè fiat, & propter Deum, absque simonia.

Domino meo collatori, & eius successoribus, & conuentui, & Monasterio, ero fidelis & obediens: eorum bona promouendo, & dampna premuniendo: ac alia faciam, quæ iuris ordo veris collatoribus fieri poscit, atq; dictat. Iuramentum præsentati & recepti.

Item, prædicto beneficio (parochiæ, & eius filiabus) satisfaciam: secundum consuetudinem Parochialis Ecclesiæ, subditis eius Sacramenta administrando, diuina celebrando: ac alia, prout iuris est. impendendo: sicut Altissimo reddam rationem.

Item, in eodem beneficio personalem residentiam faciam: nec me sine consensu collatoris absentabo.

Item, ipsum beneficium non permutabo: nec aliquid inde alienabo: nisi de consensu Domini mei collatoris.

Item, ipsum nulli resignabo, nisi ad manus Domini mei collatoris: & hoc sine dolo & fraude (χωρὶς δόλου καὶ ἀπάτης, *apud Athenienses.*)

Item si contigerit, me causam habere cum aliquo: qui subiectus sit Domino meo collatori: volo recipere iustitiam coram Iudicibus Domini mei: nisi talis esset causa, vel casus: qui superiorem, vel aliud forum, requireret.

Item, honestatem clericalem obseruabo, nullam mecum vnquam tenebo concubinam: prout sacrorum canonum edicto, Synodalibusque constitutionibus, sub debitis censuris & penis palàm prohibetur.

Contentus ité ero prouentibus, quib. hactenus antecessores. Omnem dolũ & fraudem remouebo.

Iuramentum. Ita promitto, vt me Deus adiuuet, & sancta Dei Euangelia.

Lupfenses Comitissæ aliquot.

Elisabeta, Comes Fyrstenbergia, nata ex Lupfensibus. Sigismunda Comitissa Lupfensis. Catharina, Comitissa Lupf. nata de Metsch. Anna Tubing. nata de Lupfen. Magdalena Gundelfingensis, nata Lupfensis. Agnes, nata 1488. Helena, nata & mortua 24. Nouemb. 1502. Catharina, nata de Lupfen obijt 8. Iul. 1521. anno 35. ætatis. Amalia & Helena. Iustina, Abbatissa Colonæ ad Rhenum. Iuliana, liberi Collegij Remelspergensis, Choralis, Comitis Itel Friderici piæ mem. soror. Vide 2. part lib. 3. cap. 9. Margareta, Marchionissa Badensis, Abbatissa in Lucida valle, 27. Nouemb. 1488. scripsit ad Ioannem, Abbatem Cistertij.

Zollerenses Comites.

Hoc 1488. An. Februar. 9. obijt Iodocus Nicolaus, Comes Zollerensis. Eius filij erant, Fridericus Episcopus Augustanus, & Eitelfritzius Comes Zollerensis. Habuit in animo collegium sacrum erigere & dotare in fano Hechingæ D. virginis: ad Honorem Dei, & cœlestis Reginæ virginis Mariæ, ac militiæ cœlestis totius. Filij autem eius, modò dicti, id collegium erexerunt ac dotarunt: vt 12. presbyteri ibi sustentarentur: emptis decimis ex pago Bisinga, Stainhofa, & Tanhaimo. Contulit ad idem mille Florenos illustrissima Marchionissa Brandeburg. Magdalena, Comitis Eitelfritzij vxor. Sed & alia multa donata eò sunt, ex varijs locis. Vicissim est Sacerdotibus iniunctum: Missas agere diebus Sabbatinis: ac post rem diuinam, sepulcra familiæ Zollerensis obire, ad remedium animarum eius. Duodecim autem illæ personæ, sunt hæ. 1. Decanus.

Hechingensis Collegij erectio.

1. Parochus. 8. Capellani, & 2. Diaconi, vel Adiutores. Primus eius loci Decanus fuit M. Michael Zimmermannus Ostdorffensis. Parochus, M. Ioannes Vœgelinus. M. Vilhelmus Baldecker, Capellanus altaris ad S. Lucium. Henricus Zimmermannus, Capellanus altaris XI. millium virginum. Martinus Pfluger Rosenfeldensis. Capellanus altaris S. Martini, &c. Vide infrà lib. 10. cap 2.

Chomburgense Monast.

Eodem 1488. anno, Monasterium Chomburgense, in collegium liberum vel seculare mutatum est: postquam 30. Abbates in eo fuissent.

Fuggerorum matrimonia.

Augustæ, Lucas Fuggerus senior, in matrimonium duxit Claram Cuntzelmannam patriciam. Georgius, Vlrici & Iacobi frater, Raimundi & Antonij pater, Marci Ioan. & Iacobi auus, nuptias peregit cum Regina im Hof: cuius gentiles è Mercatoribus, iam in patricios minorum gentium per connubia erant traducti. Eodem anno, pestilentia Nordlingæ sæuijt.

Solodurum.

In Heluetia Soludurũ die Sabbati post S. Thomæ, fit XI. pagus perennis Heluetici fœderis.

HVGO DE VVERDENBERG. MAXIMILIANVS R. HALÆ. TYBING. Scholæ Rectores. Confraternitas Monasteriorum. Raimundus Pyraudi, Lorchæ. Schorndorffæ & Augustæ ædificia. Epitaphia Stutgardiæ. Nasti-gerus eutrapelus.

CAPVT II.

ANNO 1489. circa trium Regum, omnino confirmatum fuit Sueuicum fœdus, auctore Bauarie Duce Georgio.

Dit

Die Iouis post Sebastiani Comes Hugo de VVerdenberg & Hailgenberg, generalis Dux Sangeorgiani sexti in Sueuico fœdere: quia cogebatur arduis negotijs ad Cæsarem proficisci; nobili & strenuo viro, Georgio Ehingeno equiti, capitaneo partium ad Hercyniam & Nicrum, demandat totam potestatem, agendi ex Cæsareo mandato: pertinente ad reuer. D. Reinhartum Neiperg, Teutonici ordinis Magistrum: & ad equites ac nobiles Craichgoiæ. VVerdenberg. C. Hugo.

Maximilianus R. 1489. Halam Sueuorum venit. Ibi cum de Palmarum, Christus asino insidens, à porta Langensalderina (vt ex VVidemanno didici) comitante clero, & S. P. Q. Halensi, more solenni in S. Michaëlis Templum deduceretur: ipse quoque Rex cum ea pompa processit. Videns autem Christum à lictoribus in Templum deduci: ad Dominum Turnensem conuersus. Ecce per Deum, inquit. Neminem ne Hala habet, qui optimum virum ducat, nisi lictores? Ideo Senatus deinceps curauit: non amplius per lictores ducendum, sed per duos Senatores. Asinus palmarius Hala.

RECTORES SCHOLAE TYBING.

Rector 23. Cal. Maij, M. Gabriel Biel, S. Theol. Licentiatus. Tybing. Schola.

Inscripti.

D. Thomas de Falckenstain, Baro. D. I. sl. Frater Martinus Alsvveg, ordinis S. Sepulcri Hierosolymitani, Professus in Denckendorff. Ioban. Kefer, artium M. studij Colomensis, Canonicus Ecclesiæ Tuvvingens.

Rector 24. Festo Lucæ, M. Martinus Planisch de Dornstetten, S. Theol. Baccalaur. formatus, sine promotus.

Inscripti. Melchior Stapff de Vnterturcken. Stephanus & Schvvickerus de Gundelfingen, Barones.

Ioannes Mack de Hobenstatt.

Decanus Philosophiæ. M. Martinus Planisch de Dornstetten.

Magistri creati.

Iacobus Sartoris de Zuifalten, postrid. Matthiæ. Bonifacius Dinckmut Gœppingensis, Aug. 12.

Lapideo ponte Neccarus Tybingæ iunctus: vt eius antehac mentio facta est.

Ibidem in monetaria platea, duæ domus & horreum Conradi de Fyrst conflagrauêre, die S. Theodori.

Plaustrum vini 9. Florenis vendebatur.

Denckendorffæ Præpositus viuebat quidam Petrus.

LORCHENSIVM ET NORIBERGENSIVM

cœnobiorum confraternitas his verbis. Confraternitas Monastica.

Vos & quemlibet vestrum, ad confraternitatem nostram, ad vniuersa & singula nostre obseruantie suffragia, & diuinorum officia in vita recipio (ego frater Oliuerius Maillardi: omnium fratrum minorum de obseruantia Cismontanorum, humilis seruus, & generalis Vicarius) pariter, & in morte: plenam & specialem participationem omnium Carismatum, & spiritualium donorum: videlicet Missarum, orationum suffragiorum, officiorum diuinorum, ieiuniorum, abstinentiarum, disciplinarum, prædicationum laborum, obseruantiarum: ceterorumq; operum virtuosorum, ac Deo acceptorum: tenore presentium gratiosè conferendo: que per fratres mihi subditos, sorores sancte Clare, &c. operari & acceptare dignabitur clementia Saluatoris: vt multiplici suffragiorum adiuti presidio: & hic augmentum gratie, & in futuro mereamini æterne vite premia, possidere. Addens insuper de dono & gratia singulari: quod, cum diuine placuerit voluntati, de exilio presentis miserie vos vocare: vestrumq; obitus (annuente Deo, multo tempore ad merita cumulanda differendus) nostro capitulo fuerit nuntiatus: eedem pro vobis fiant orationes, ac officia: que pro precipuis benefactoribus in nostro ordine sunt hactenus laudabiliter fieri consuete. »

Hæreticorum sanctorum. (Hæc, Oliuerius.

Coniunctis istis equis ad communem currum, omni vi in cœlum subuolare conabantur: vbicunque alij Christiani manerent.

Congruenter scil. Dicto illi: Fulgebunt, qui multos erudierunt ad iustitiam. Item: Ego sum, ego sum ipse (Esa. 43.) qui deleo iniquitates tuas, PROPTER ME. Ergo, non propter humana opera. Et: non ex operibus, ne quis glorietur. Et: omnia nostra, pannus menstruatus. Et: Donum Dei, est vita æterna. Denique: Iustus sua fide viuet.

Piraudius Raimundus. Raimundus Piraudi, Archidiaconus Alnisiensis, Papæ Protonotarius, &c. vetuit: ne de vllis Lorchensibus Sanctorum reliquijs cuiquam extraneo (ne principi quidem Ecclesiastico, aut seculari) quicquam daretur, absque speciali Apostolicæ sedis licentia. Decere enim, Sanctorum & Sanctarum reliquias, in sua integritatis plenitudine consistere.

Reliquiæ Sanctorum.

Sicut scil. quando circumforaneus ἀγύρτης, aliquod medicamentum peculiariter scit: alijs non impertit, nisi pecuniâ ad voluntatem suam data. Secundum illud: Docete omnes gentes. Et: venientem ad me, non eijciam forâs.

S. Mariæ laudes. IDEM Pyraudius Raimundus, Dum precelsa, inquit, meritorum insignia: quibus Regina COELORVM, virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus prelata fidereis, quasi stella matutina prerutilat, deuote considerationis indagine perscrutamur: dum etiam intra pectoris arcana reuoluimus: quòd ipsa, vtpote mater misericordie, & pietatis amica, humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere premuntur, sedula oratrix, & peruigil, ad Regem, quem genuit, intercedit: dignum, quinpotius debitum, arbitramur: vt Ecclesias, & loca Ecclesiastica, in honorem sui nominis instituta, gloriosis remissionum impendijs, & indulgentiarum muneribus, decoremus, &c. Ecclesiam Monasterij Lorchensis deuotè visitantibus, die dedicationis, & alijs diebus, indulgentias centum dierum dedit. 1489. Iun. 10.

Vbinam S. literæ faciunt aliquam Reginam cælorum? Ergo est Dea: sicut vxor Ionis Iuno. At deus ait: Me inuoca. Gloriam meam alteri non dabo.

Altaria viatica. IDEM postridie Lorchensi Abbati viatica erigere altaria concessit: in quibus Missas apud infirmos, & alios, ad Ecclesiam accedere non valentes, celebrare posset. At vna oblatione, qui sanctificantur, perfecti sunt. Heb. 10.

Ciborum indulgentia. Idem eodem tempore, quòd oleum oliuarum in his locis non sit multum, permisit: vt hominibus aduersa valetudine grauatis, liceret tum Quadragesimalibus, tum alijs diebus, quibus interdictum esset, butyro & alijs lacticinijs vesci: auctoritate Apostolica Innocentij 8. P. At prohibere certos cibos, 1. Timoth. 4. eorum est, qui à fide desciuerunt.

Feurbach. Fyrbachenses duo, Matthias Linck, & Baltas. Kopp, vendidêre Lorchensibus cœnobitis, 55. ingera syluæ 105. libris obolorum. Signarunt, Ios Vogler Vogt/ Balt. VVælflinus, & Melchior Haimlin, Coss. Canstadij.

Reuflen. Capellaniam Reustensem fundauit Bebenhusanus Abbas, Scultetus & Iudices eius loci. Capellaniam verò VVanckensem, Missamque perrennem, D. Georgius Ebingenus eques: concedente Bebenhus. Abbate, & Episcopo Constant. consecrante.

Schorndorffa. Schorndorffæ ædificata est 1489. frumentaria domus, insula, super palis alneis: ligneis magna exundatione Remsæ, eò vectis. Ibi, libripendium: ibi, magna copia frumenti: ex alpibus, Tubari Rotemburgo, Nordlinga, Bauaria. Superior contignatio, nymphæum est: id est, locus nuptijs celebrandis dicatus.

Viuebat hoc tempore D. Conradus Adelman von Adelmansfelden.

Turris Mariana Augustæ. Augustæ renouata fuit turris D. virginis, Berlacum versus. Nodus turris, seu Colophon, pendet (vnà cum cruce, & gallo gallinaceo) cupri CCCIX. libras. Fasset der knopff ein viertling Korns/ minder zway schafft. Constant hæc ornamenta 278. Aureis, & 30. crucigeris.

Lucas Fugger iunior, Iustinam Ridlerinam, ciuem, è Mercatorum tribu, sed tamen gentilium matrimonijs iam patriciam, duxit.

Landau. Obijt Georgius de Sachsenhaim. Item Lucius de Landau eques, Conradi 1436 defuncti filius, die Veneris ante S. Margaretæ obijt 1489. Humatus apud S. Crucis vallem. Vxorem habuit Emmeleiam vel Homiliam Bessererinam, Lautrachi ad Ilerum sepultam. Eam Gabelcouerus rectius Barbaram nominari putat. Nam & filiam eius sic nominatam fuisse: nuptam primò Ioanni à VVerdenstain, equiti in Cronburg: deinde, Georgio à Rechberg in Kelmuntz. Fratrem hic Lucius habuit Eberhardum, cui vxor nulla fuit. Lucij filius Henricus 1510. obijt M. Scr. Lazius verò plures facit Lucio liberos: Eberhardum, Iacobum, Ioannem, Henricum, Barbaram, & Feronicam. Barbaram, Georgio à Rechperg: Feronicam autem, Vdalrico à Riethaim, nuptas fuisse. Filiam denique N. addit, Monialem in S. Crucis valle.

Stutgardiæ in Hospitalario Templo.

Epitaphium Stutgardiæ.

Maria reine Magt/ Mein Laid sey dir klagt.
Ich hab verzehrt in lust/ Mein junge tag vmb sust.
O Welt/ nach dir gebült/ Ist hie mein Helm vnd Schilt:

Dit

Die nun verlassen mich. Daran gedenck vnd sich/
Vom Adel hie geborn: Hüt dich vor Gotts Zorn.
Bist je gewesen werd: So wirst doch staub vnd Erdt.
War ich je jung vnd frey: Mein alter ist herbey.
Ich hab gelebt fürwar/ Jetzt 62. Jahr/
Der Welt zu lieb in Sünd. Maria bitt dein Kind/
In seiner Maiestat/ Für all mein Missethat.
Für auß/ als lang ich leb/ Mich deine gunst vmbgeb.
Hernach/ wenn ich gestürb/ Mir ewig frewd erwürb.

Anno 1489. starb Jörg von Sachsenhaim/ Stiffter diß Altars: dem GOTT gnädig sey.

Vnus mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus. 1. Tim. 2.

Natus est Ingelhemi Sebastianus Munsterus, Hebraeus & Cosmographus. *Munsterus Sebast.*
Obijt 1489. (al. 1490.) Vngariæ Rex Matthias, successore Vladislao Polono. Descenderat autem quodam tempore (teste VVidemanno) ad Matthiam, homo quidam facetus, Conradus Nasstsgerus: qui maiorem vitæ partem, apud Lympurgenses Dominos transegerat. Audiuerat enim, illi Regi acceptos esse τὰς γελοιοποιούς, scurras: ac sperabat aliquod maius premium. Primo itaq; die, cùm salibus Regem, mensæ assidentem, delectaret (non ignarus linguæ Latinæ) ecce tibi carnifex, cum duobus sanguinem stillantibus capitibus: quorum alterum ad dextram, alterum ad sinistram, Regi apposuit. Conradus, existimans Procerum capita esse: astuare, facetiarum oblitus, ingemiscere. Cum à Rege causam interrogaretur: ipse sollicitus, ne quid ingratum Regi responderet: dixit, sibi videri, hæc capita duorum Procerum insignium fuisse. Sibi ergo dolere, eos ita fuit oblitos, vt Regem suum clementissimum offenderent, & in hanc pœnam incurrerent. Tacuit R. Matthias. Prandio autem peracto: Nasstsgerus se in pedes coniecit: malens inanis redire, quàm cum periculo illic esse. *Nasstsgerus, homo facetus.*

RECTORES TYBING. SCHOLÆ. VIRI ALIQVOT DOCTI: VT, Marsilius Ficinus. Sylchæ gynæceum sacrum. Elisabeta de Ehingen, Monacha. De Rudolpho & Georgio Ehingenis. Controuersiæ Adelbergensis transactio. Quædam Bebenhusana, scripta pictaque. Sacerdos parricida. Augustanæ quædam ædificationes.

CAPVT III.

ANNO 1490. *turris noua Templi Stutgardiani cœpta est ædificari.*

Strenam noui anni, Comiti VVirtembergico, vt patrono, Lorchensis Abbas mittebat, & consiliarijs ac Ministris, pisces & pecuniam, aut pugiones. Weinrechnung zu Stutgart/ 37. ll. 12. ß. *Strena.*

Rectores Tybingæ.

Rector 25. Cal. Maij, D. VVendelinus Stambach, S. Theol. Professor. *Acad. Tybingana.*

Inscripti.

Iohannes Stuchel de Stutgardia. D. Albertus, Comes de Hohenloh. Frider. & Caspar Fribergeri. Ambrosius VVidman de Tuvvingen.

Rector 26. die Lucæ, M. Conradus Vesseler, in Decret. Licentiatus.

Inscripti. *Baltasar Mutschelin. D. Martinus Prenninger, V. I. Doctor, Ordinarius. Gratis, ex Statuto. Vlricus, & Bernh. & Vitus Rinderbachij, Halenses Sueui.*

Decanus artium. *M. Iohannes Luppdich.*

Ioannes Beham Vlmensis, primus omnium in Germania Hebr. Lexicon, & libros aliquot Grãmaticos, à Iudæis comparauit: quibus Capnioni, Pellicano, & alijs, profuit. Gesn. in Biblioth. *Hebraicum Lexicon.*

Bernhardi Adelmanni de Adelmansfelden Epistola, Aichstadio 4. non. Nouemb. 1490. scripta, extat. Incipit: Salue, amicorum optime. Nuper literas tuas accepi: quibus me, quòd nihil in lucem, neq; scribendo, neq; dicendo, tanquam Monachus inglorioſus proferam, satyrico more, vt scribis arguis, &c. Quòd translationem Vallæ in Iliade Homeri petis: libentissimè tibi pro meo in te amore operam nauarem meam: modò apud me translatio illa esset. Ne tamen omnino me desiderium neglexisse existimes: mitto tibi traductionem Nicolai de Valle: quam iampridem Romæ emi, in nonnullis libris Homeri, &c. Nondum videl. erat tunc tanta bonorum, in tribus principibus linguis, copia librorum, quanta nostro tempore. Deo ergo gratias agamus. *Adelmannus Adelmansfeldensis.*

MARSI.

MARSILIVS FICINVS, MARTINO VRANIO Prenningero Constantiensi, S. D.

Marsilij Ficini epistola.

Liber de vita noster, est expressus. Accepi his diebus ab impressoribus vnum, ad te missurus, &c. Accepi nuper tuo nomine thecam cultellariam, manubrijs gemmeis & aureis ornatam: munus non philosophicum tantùm, sed & Regium, &c. In agro Caregio, 10. April. 1490.

Murrharti Abbas erat Ioan. Schradinus.

Volckmarina Mechtildis.

Mechtildis Volckmarina, Priorissa conuentus iuxta Sulchericam Rotenburgi Neccariei portam, Apocham de pecunia sibi persoluta dedit tribus filijs Rudolphi de Ehingen, propinquis sui: Theobaldo, Burcardo, & VVolfio: sigillis nobilis viri Henrici de Gyltlingen, & Col.

Sylcha cœnobium.

Rotemburg. Ioannis Hippi, roborata. Si Tybingâ Rotenburgum ascendas: παράπαν Sylcha tibi ad dextram, non longè à porta occurrit.

Reuta iuxta VVildpergam.

Elisabeta de Ehingen, VVolfij Ehingeni piæmem. F. cœnobij Rutheusis apud VVildpergam, prædicatorij ordinis, dioces. Constantiensis, conuentualis soror: renuntiat patrimonio parentum & fratrum suorum: acceptis 150. fl. ab equite D. Georgio, & conuentui traditis, &c. Apocham, à M. Iacobo Sprengero Theologo, generali prouinciæ Germanicæ prouinciali approbatam, Priorissa & conuentus viridi cera, Prouincialis rubrâ, confirmarunt.

Ehing. Georgius.

Georgius Ehingenus eques, in arce Kilpergensi proprium sibi sacellum ædificauit: quod postea Daniel (Episcopus) Bellinus consecrauit. Emit quoque, sibi & vxori Annæ, diem Anniuersarium Rotenburgi à Carmelitis, vtrique seorsim vnum. Quorum alter diei S. Matthiæ tributus est: alter, diei S. Matthæi. Mulier enim illo die, ipse hoc, obierunt. Obijt autem D. Georgius 1508. anno, octogenarius.

Habuit ipse in vico suo Sacerdotem, cui nomen VVendelino fuit. Quem accusantes apud nobilem Rustici, petebant, alium Sacerdotem sibi dari. Sacerdos contrà, alios sibi Rusticos dari. Sibi illos æquè intolerabiles esse, ac se illis. Accusatus, quòd rarò diuina officia celebraret, respondit, ideo rarò: ne etiam Rustici discerent celebrare: ac sibi commodum suum eriperetur. At etiam rarò domi es? Semper foris prandes? At mures etiam in meo panario mortui sunt. Quid in domo inani facerem? Apud Bebelium. Ille verò eques, rerum sacrarum ita studiosus erat: vt cùm sæpe propter legationes ijs interesse non posset: consecratum lapidem secum ferret, in quo missificaretur, Constantiensis Episcopi concessu.

Rudolphus Ehingenus.

Filius Georgij & Annæ Rudolphus, natus erat 1465. & ex hoc Rudolpho, 1490. Georgius de Ehingen. Qui, vt pater, ita & ipse, Tybingæ studuerunt.

Georgius Iunior Ehingenus. Vxor eius, & liberi.

Euasit hic Georgius insignis in literis concipiendis, siue artificiosè componendis. Anno 1516. minister factus est Ernesti, Marchionis Badensis. Vbi cùm se benè gessisset: vxorem duxit 1518. de voluntate patris, formosam virginem Elisabetam de Sunchingen: Iacobi Stauffeni Sunchingij, & Vrsulæ Gyltlingiæ, filiam: cum qua Neunecca habitauit.

Hinc nati.

1. *Iacobus, circ. 1520. cuius filij sunt nobis noti, Burcardus & Georgius: quorum & patrem, & auum, noueramus,*
2. *Rudolphus. Obijt 1550.*
3. *Vrsula. Nupta Itelio (ἰδιωτικῶς) Theodorico Gemmingensi, 1558.*
4. *Agnes. Desponsa Truchsæssio ab Hæsingen, ante nuptias defuncta est.*

Schadius Ioan.

Obijt eorum mater Elisabeta 1531. Duxit Georgius alterâ vxorem 1536. Apolloniam: filiam D. Ioannis Schadij equitis, de Mittelbiberach in VVarthausen, Cæs. Maiestatis consiliarij intimi, Doctoris: natam ex Otilia genus ducente ex Langijs VVallenburgijs. Fuerat antè nupta cum Friderico de Entzburg. Prudens, animosa, diserta, benè morata. Cuius fratres erant: D. Ioannes Schad, Canonicorum Constantiæ Præpositus: & D. Ioan. Philippus Schad eques. Ferdinandi R. consiliarius. Denique, Marcus & Lucas.

Rechberg.

Hoc 1490. anno, erat Albertus de Rechberg in Hohenrechberg, eques, Præfectus Gœppingæ. Viuebat tunc etiam Craffto de Liechteneck: & Ioannes de VVerdnau, Innhaber zu Wendlingen.

Adelbergæ sacellum S. Vlrici.

Controuersia erat inter Vdalricum de Rechberg Decanum, & capitulum Ecclesiæ Augustensis, Abbatemque Lorch. Georgium, ex vna parte: ac Berchtoldum, Abbatem Adelberg. ex altera: de possessione sacelli S. Vdalrici in curia monast. Adelbergensis. Ea composita est per arbitros generosi Domini, Domini Eberhardi, Comitis de VVirtemb. & Mompelig. senioris: Ludwicum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nicum Vergenhans, V. I. D. Cancellarium ipsius Comitis, ac Præpositum Stutgardiæ: D. Petrum Hophartum, Ecclesiæ Montispelig. Decanum: & D. Bernhardum Schæferlinum, Doctores. Ratam habuit transactionem, Augustensis Episcopus D. Fridericus: per Henricum de Liechtenau, V. I. D. Canonicum, & huius Episcopi in spiritualibus Vicarium generalem.

Tybingæ, in Templi S. Georgij muro infimo prope campanas, hæc verba sunt. ✠ Albrecht. Hurnus. der. alt. vnd Irmel. sein Haußfraw. vnd Albrecht. Hurnus. der junge. vnd Adelheit. Keßlerin. von. Bondorf. Agnes. von. Husen. vnd Adelheit. Schniderin. all sein Haußfrawen. *Anno Domini M.CCCC.LXXXX.*

Bebenhusæ in fenestris Peristylij, sub imaginibus scripta & picta.

Sanguine, doctrina, specie, excellens, mihi Christum
Propitium meritis fac Catharinæ tuis.

Bebenhusanæ quædam.

Fridericus de Nippenburg, vtriusque iuris Doctor, Canonicus Spirensis.

Anno 1490. hoc opus procurauit expleri Fridericus de Nippenburg.

Ioannes de Nippenburg, & vxor eius Agnes de Giltlingen.

Palatinus Tuvvingensis, procumbens in genua, prætendens signum suum læuâ, dextra sentum pictus est.

Item, Hans von Bubenhofen/ Landhoffmeister.

In conuentus veteris circuitu, sub suis figuris hæc leguntur: scil.

τοῦ ἐν ἁγίοις Βερνάρδου τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἀχρι τέλους.

Hie steht/ wie S. Bernhart geborn wirdt.

S. Bernhardi pictura.

Hie erschien die geburt vnsers HErren S. Bernhart.
Hie ward S. Bernhart eins mit seinen Brüdern.
Hie kam S. Bernhart gen Cistertz.
Hie lag nieder Gerhardus/ S. Bernharts Bruder.
Hie kam er zu jhm/ als er gefangen war.
Hie ward S. Bernhart eingeschleifft mit seinen Brüdern.
Hie ward S. Bernhart außgeschickt gen Auinion.
Hie bawet S. Bernhart Clarevall.
Hie predigt S. Bernhart seinen Brüdern.
Hie kompt S. Bernhart mit den seinigen/ wider den vngehorsamen Grafen.
Hie beschwert S. Bernhart die besessene Leut.
Hie macht gesundt S. Bernhart mancherley Siechen.
Hie vmbfieng S. Bernhart vnsern HErren.
Hie kömpt S. Bernhart gen Speir/ vnd wird empfangen von Welschen.
S. Bernhart kranck: vnd erschien jhm die Mutter Gottes/ vnd S. Benedictus/ vnd S. Laurentius.
Hie schnitten (*metebant*) die Brüder S. Bernharts: vnd erschien jhn die Mutter Gottes/ vnd S. Catharina/ vnd S. Barbara.
Hie fuhr S. Bernhart gen Pariß: vñ bracht viel Studentẽ mit jm in den Orden.
Hie stirbt S. Bernhart: vnd fehrt sein Seel in Hiñel. *Hæc, ibi.*

Addamus eis miraculum, quod Hailsprunnæ inter alia S. Bernhardi facta, in tabellis scriptum est ambitus, ei à Poëta Monacho tributum.

Zu Basel S. Bernhart eins reitt/
Vber ein Bruck/ gen eim Freyheit/
Mit jhm vmbs Pferdt zuspielen an.
S. Bernhart sprach: was setzstu dran?
Mein Leib vnd Seel/ sprach er: vnd warff
Drey seß/ sam dran gesetzet scharff:
Vnd greifft da nach dem Pferd mit eil.
S. Bernhart sprach: verzeuch ein weil:
Vnd warff den ein Würffel entzwey:
Das macht drey seß/ ein eß darbey.
Also er vom Freyheit gewann:
Macht jhn zum froñen Ordensmann. *Ecce.*

De

Sepulcrorum dimensio.

De sepulchrorum Christi, & S. Mariæ, dimensione, in muro Bebenhusano incisa.

Titulus Christi.

Hæc longitudo vera est verbigenæ sarcophagi: in quo triduum requieuit Microcosmus Christi.

Absens autem ab illo loco, cognoscet ex linea hac oculis repetenda.

Profunditas autem habet huiusmodi duas lineas.

Titulus Mariæ.

Sepulchri longitudo hîc est sculpta certa: in quo tumulata fuit gratiâ Dei referta Maria.

Absens autem ab illo loco, cognoscet ex hacce linea oculis repetenda.

Profunditatis nulla est incisio.

Wir Prior vnd Conuent gemeinlich der Ainſidler Brüder zu Tuwingen / bekennen offentlich / ꝛc. So wir vnſer Cloſter von grundt auff new erbawen/ꝛc. *Die S. Martini, 1490.* — *Sancti Auguſtini ordinis* — *Tybingæ, Eremitæ Auguſtiniani.*

Eodem anno Sacerdos quidam (Ioan. Heroldo teſte) Halæ iuxta S. Catharinæ Templum habitans, mente captus, patrem ſuum occidit. Eum Senatus carro vinctũ miſit VVirceburgum. Ibi pro Dæmoniaco habitus, in balneo poſitus, & virgis (Dæmonis expellendi cauſa) cæſus, interiit. Anno deinde 1503. Sacerdos quidam Leonhardus, Sartorem interfecit Munclæ: qui carro ad Epiſcopum miſſus, dimiſſus eſt. — *Sacerdos parricida.*

A. circiter 1490. Gilg & Daniel Senfftii fratres, fecerunt leporinũ ſepimentũ (ein Hasenheg) quod à Schenchiano Venatore deſtructũ eſt. Eũ poſtea Senfftii, Hala egreſſum, interfecerũt. — *Senfftii.*

Anno 1490. Auguſtæ, cœnobium S. Catharinæ de nouo ædificatum eſt, ab Anna VValthe-rina, ibi Priorissa. — *Auguſtana quædam.*

Eodem anno, S. Vlrici Templum lapidibus ſtratum eſt: & feneſtris primum inſtructum, im Garten am Hohenſchieſſen. *Etiam S. Annæ Monaſterium, amplificatum eſt. Fuggerus denig, ſupra forum boarium ædificauit domum.*

Hoc 1490. anno, aut circiter, natus eſt Martinus Kraus Bottenſteini, oppido πλησίον Babenbergenſis Epiſcopi: Parentibus, Petro Krauſio, & vxore eius Margareta Schallerina, illius oppidi ciuibus. Quo Martino, & coniuge eius legitima Maria Magdalena Trummerina, natus eſt 1526. Septemb. 19. horum Annalium Scriptor, Martinus Cruſius, docens iam 33. annum in Acad. Tybing. Sophoclem, Homerum, Thucydidem, Ciceronem, Oratoriam. — *Kraus.*

Eodem 1490. anno, Venetiis triumphalis inuectio facta eſt Catharinæ Corneliæ, Reginæ Cypri: quæ habebat fratrem Georgium Cornelium.

Conſtantinopoli tempeſtas grandis erat: quæ partem columnæ Conſtantini deiecit. Tunc etiam circiter 800. domus conflagrarunt: vnoq, in loco 3. millia hominum perierunt. — *Conſtantinopoli tempeſtas.*

RAPTVS SPONSÆ GALLICVS. FRIGVS, FAMES, BELLVM RVSTICUM. Rectores Acad. Tybing. Conſtantienſis Epiſcopus Thomas. Sangallenſis Abbas Gotthardus. Epiſtola Martini Vranii. Roſſauia nobilis familia. Leuatio & Canonizatio. S. Zymperti, Auguſtani Epiſcopi. Martini Claſſii Vhingeri natiuitas.

CAPVT IV.

Anno 1491. Carolus Franciæ Rex rapuiſſe ſcribitur Britannicã ſponſam Maximiliani R. ne Ducatus is ad Maximilianum veniret. Poſtea, ſuperato pugna Duce eius regionis Francia, eam occupabat. Ideo comitia Noribergæ acta ſunt. Hyems erat tanti frigoris: vt Mercatores Noribergenſes, carpentis per Heluetiam veherẽtur Geneuam: & Tigurinus lacus (quod antehac factum non erat) totus congelaret: Calendiſq, Maii per triduum ningeret. Liquente poſtea nique per Haggeniam portam influebant. Itaq, nauiculis ad mutuos acceſſus opus erat. — *Sponſæ raptus.* — *Hyems frigidiſſima.* — *Briel.*

Valuerat antea medimnus frumenti (ein Scheffel) 4. ß. Sed einſmodi fames eſt ſecuta per VVirtembergiam, & alias terras vt medimnus valeret 6. ℔. & 4. ß. Durauit malum per triennium: in Sueuia, Bauaria, aliisq, regionibus. Iſt Kinderwerck gegen heut zurechnen. — *Fames.*

Nec bellum quidem defuit.

Nam ſeditione commoti ſunt Almanguici agricolæ (grauati exactionibus, quas putabant nimias eſſe) aduerſus Campidonenſem Abbatem, ad Lubaſum amnem. Succurrens verò Sueuicum fœdus, quinq, millia illorum oppreſſit. — *Ruſticana ſeditio in Algoia.*

Occupauerat ſuperiore tempore Ratisbonam Bauarus Albertus. Ideo Sueuici fœderis ciuitates, campo Lyci fluuii occupato: ipſum eam Imperio reſtituere coegerunt. — *Ratisbona & Bauarus.*

Rectores Tybingenſes. — *Schola Tybingenſis.*

Kal. Maij XXVII. Rector M. Conradus Summenhart, S. Theologiæ Profeſſor.
Inſcripti. Georgius Meſtlin de Erſingen. Othmarus Vœgelin de Memmingen. Iacobus Summerhart de Calvv.
Rector XXVIII. D. Mangoldus VVidman, Decret. D. die S. Lucæ.
Inſcripti. Albertus de Rechberg. D. Fridericus, Comes de Helffenſtain. Melchior Senfft, & Philippus Schletz, Halenſes. Georg. VVeſelin de Schorndorff.
Decanus artium. M. Iohannes Geich Francofordianus.
Magiſtri creati. Hermannus Rhot Vlmenſis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Simon de Reischach. Georgius Truchseß de Ringengen.

In Bibliotheca stipendii Martiniani Tybingæ, opus est Franc. Petrarchæ de remediis vtriusq; fortunæ: quod fuit M. Georgii Hartsesseri, Decret. Doctoris, & Decani in Stuggarten.

Hartsæsser.

Constant. Episc. Perlouer.

Anno 1491. Constantiensis Episcopatus mandatus est Thomæ Perlouero: qui ei 5. A. optimè præfuit. Fuerat ex Ciliensi inferioris Pannoniæ oppido natus, V. I. Doctor, vir eloquens & prudens: Imperatoris Friderici Consiliarius intimus: cuius filium Maximilianum, latinis literis benè instituerat. Ante Episcopatum autem, fuerat Præpositus summi collegii Constantiensis. Episcopatum mediocriter instaurauit. Sepultus ibi in summo templo. Brusch. Huic Episcopo, qui, vt Episcopatus incommoda attenuati resarciret, à Papa impetrauerat, recusabant Sacerdotes & Prælati dare ad aliquot annos, quintam partem suorum redituum, prouocantes ad Concilium generale. Egit igitur Sueuicum fœdus, & Comes VVirtembergensis, cum eis, vt vigesimum nummum darent 13. Stumpff. 22.

S. Galli Abbas Glattburgius.

Gotthardus à Glattburg, familia vetustißima, eodem anno Abbatiam Sangallensem accepit: humanitate (vt Brusch. scribit) & corporis proceritate, egregius. Qui statim profectus Romam, confirmationem à Pontifice adeptus est. Bellator erat: & equorum, conuiuiorum, pomparum, ac phlegmatici sexus, amantißimus. Nescio, num perinde S. Bibliorum.

Roschianum cœnobium, aliquando à ciuibus Sangallensibus exustum, reædificauit. Interiit morbo Gallico, in oppido VVilensi, anno 1504. Sangalli sepultus.

IOHANNI REVCHLIN PHORCENSI, PRÆCLARO TVM philosopho, tum Iurisconsulto, Martinus Vranius S.D.P.

Vranius Martinus.

Mitto ad te humanißime vir, non solum diuinum Iamblichum: sed etiam quædam Proculi
„ *in Alcibiadem, atq; Synesium de Insomniis: ea tamen lege, vt breui ad Dominum reuertantur.*
„ *Eßet namq; longa ipsorum absentia, mihi admodum grauis futura. Feliciter vale, & te in eis ob-*
„ *lecta. Ex Tybinga, prima Decemb. die, anni. M. CCCC. XCI.*

Florebat Doctor Martinus Nittel, Præfectus Stutgardiæ.

Russauius Philippus.

Eod. 1491. anno, viuebat nobilis vir, Philippus de RVSSAVVE: qui ex vetere libro curauit in libellum membraneum in scribendos aliquot suorũ Maiorum: additis iconibus eorum, cum singulorum vxoribus, & vtrorumq; Insignibus. Habitarunt in Creichgoia: quidam & alibi in Sueuia. Ex qua familia, ratione matris, eximius nobilis, VVirtembergici hodie Consilii, ortum ducit. Christophorus Engelshœferus, nobis è studiis liberalibus notus. Plæriq;. a. Russauii, armati (ἐν πανοπλίᾳ) picti erant, cum calceis cuspidatis: alias rubris, alias nigris, alias ferreis. Mulieres, stolatæ (ἑλκεσίπεπλοι) cum calanticis in capite: collis nudis (sine collariis) & interdum pileatæ. Sub calantica, ad vtranq; aurem, viride aut rubeum quid: infula, seu vitta, opinor: sub qua, flaui crines contorti. Insignia Russauiorum, vel Rossauiorum.

Scuto insistit galea oculata: supra eam, corona: supra coronam, duo cornua: quorum dimidia pars superior, flaua est: inferior verò, rubra. Iidem colores, fasciarum vel lemniscorum.

Rossauii nobiles.

1. Herr Hans von Russaw/ *eques auratus. Vxor eius*, ein Wölffin von Walttorff an der Vernaw. *Sic legebam* τὸ ἀμυδρόν. *Habitarunt Rotenstain, & VVildpergæ.*

2. *Antonius, Ioannis præcedentis F. Vxor eius, ex familia Bartdreys. Etiam Rotenstainum incoluerunt.*

3. *D. Albertus, Antonii F. eques. Vxor eius, quædam Kynigshofia. Habitarunt Rotenstaini & Lauringæ.*

4. *D. Lucius, eques, Alberti F. Vxor eius, quædam VVolckenstainia*, von dem Birg bey Ißbruck. *Habitarunt Lauringæ & Zabelstaini.*

5. *Henricus, Lucii F. Vxor I. Knœthina de Rotenstain. II. Truchseßia de VVetzhusen. Lauringæ habitauit, & Præfectum VVildpergæ egit.*

6. *Vincentius, Heinrici F. Vxor*, von Köntze. *Incoluit Lauringam & Hasfurtam.*

7. *Henricus, Vincentii F. Vxor*, von Lorbach. *Domicilium eius, Lauringæ & Franckenbergæ.*

8. *Bernhardus, Henrici F. Vxor*, ein Gyrin von Gibelstatt. *Erhardus, Bernhardi frater. Vxor I.* eine von Elm/ Künigundis. *II.* eine von Hedishaim / die man nendt von Gulpen/ *Gertrudis.* 9. *Bernhardus, Bernhardi F. Philippus, Erhardi F. ex Künigunde. Erhardus, Philippi frater, natus ex Gertrude. Vxor Erhardi, quædam Liebenstainia.*

10. *Fridericus, Erhardi huius F. Vxor*, eine vom Newenhaus bey Sinsen.

11. Erhar-

11. Erhardus, Friderico natus. Vxor eius, eine vom Stain/vom Reichenstain. Habitauit Neuuenburgi ad Neccarum.

LEVATIO S. SYMPERTI (qui 780. Domini, Episcopus Augustanus fuerat) Augustæ in Ecclesia S. Vlrici.

Anno 1491. sub Episcopo Friderico Zollerensi, habito potestatis ordinariæ consensu, res sicest acta.

S. Zymperti, August. Episcopi, leuatio.

Quatuor de conuentu fratres, iussu Vlrichiani Abbatis Ioan. Gyltlingensis (adiunctis etiam 4. Latcis honestis: quia labor, difficilis) fodientes (prius inuocato S. spiritus auxilio) clausis Ecclesiæ valuis, circa undecimam horam noctis, lapidem sarcophago B. Symperti impositum inuenerunt. Sed apertio eius, ad solemniorem ritum reseruabatur, de communi consilio. Hinc mox firmiter est clausus, sarcophagus: & quæ ad debitũ honorem congruebant, diligenter præparata.

In B. deinde Andreæ festiuitate (fama tam celebris actus, diuulgata) processio fit (maximo hominum utriusq; sexus numero) ad sepulchrũ Symperti. Qualis fortè Deo pro S. Biblis datis, nunquã facta est processio: nec ŭ libri, de tenebris leuati. Tunc D. Abbas huius loci, tribus fecit ictibus, in S. Trinitatis nomine, rei initium: virisq;, quibus negotium datum fuerat, fodiendi dedit potestatem: præmissa tamen, de mandato Augustensis Episcopi, excommunicattone: ne quis temerè aliquid de tanti patroni reliquiis auferret. Secundum scil. illud: Tu Deus, pater noster es. Abrahamus nescit nos. Tunc, effosso sarcophago, reliquiæ sancti palàm sunt repertæ: & cum canticis decantatis, in ligneo loculo positæ: tum de suggestu populo demonstratæ. Inde, à Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, in altari D. Vlrici reuerenter collocatæ, cum processione. Post hæc, officium cum exultatione celebratum solenne. Deinde, totum diem in illo altari, ob communem populi deuotionem relictæ. Finito eius diei completorio: Abbas, omni cum reuerentia processionis, reliquias in prædicto loculo ad sacrarium deportauit: sarcophagum clausit: coram omnibus suo sigillo munuit. Translatio S. Symperti, iterata. Nam primum, 1064. ab Embricone Episc. facta.

Elapsis aliquot diebus: reliquiarum membra, per fratres huius cœnobii sunt optimo lotæ vino: & singula ossa, per Medicũ peritissimũ (præsentibus Prælatis, totoq; conuentu) pulcherrimo ordine collocata: integro eorum reperto numero: scil. 119. additis 32. dentibus, in sarcophago. (sunt hominis dentes, triginta duo comedentes) De tumulo prospectum est huic ornatissimo corpori, absq; tamen fastus nota. Translatio dilata est ad Feriam tertiam S. Paschatis. Cautè post lotionem, reliquiæ sunt sigillis munitæ, & reuerenter asseruatæ. Publicabatur vbiq; huius dies festiuitatis: exspectabaturq; Rom. Regis aduentus: cum pluribus S. Imperii Principibus, & secularibus & spiritualibus. Tunc igitur, iis Augustã venientibus, an. 1492. Feria Paschatis 3. (quæ erat 23. April.) translatio hæc Symperti est solenniter incepta, & feliciter peracta, magna cũ lætitia. Nam Frider. Episc. altare in honore illius consecrauit, orto sole. Postea (præsentibus R. Maximiliano & Principibus) in eam tumbam, Confessoris Christi sunt ossa translata, vbi nũc sunt: reseruatis extra quibusdam, in maiorẽ Sancti veneratìonem. Accepit caput Episc. cum reuerentia, adiuuante Rom. Rege. Cæteræ reliquiæ, in cupreum impositæ sunt Mausoleum: multis Abbatibus adiuuantibus, Ducibusq; Bauariæ Christophoro & VVolfgango. Sic ea sunt magna cum processione, nomen Domini inuocante, per septa cœnobii, ad præparatum portatæ sarcophagum, firmissimis repagulis obseratum. Fortis reseruata sunt, integrum eius caput, in argenteo repositorio. Item, costa una. Sed & Rom. Regi particula donata fuit, atq; Episcopo Augustano.

DE EODEM, Achilles Gassarus in M. Ser. τῷ καλῷ ἀνδρί.

Rursus, de Zymperti leuatione, Peutinger.

A. 1491. Nouemb. 30. S. Zympertus, Episc. quondã hic, è tumba sua lapidea leuatus est. In ea duæ erãt literæ, D. M. vulgus existimabat, tumulum esse alicuius sancti. Donec Doctor CONRADVS PEVTINGERVS I.C. (cuius hoc anno prima fit mentio) errore demonstrato, occasionem dedit: vt è Templo tumba illa amoueretur. Gedenck/er hab gelesen/Diis Manibus. Ist also/gleich so bald eins alten Haidnischen Römers/als S. Zymprechts tumba, gewest.

Postea in feriis Paschalibus anni 1492. S. Zympertus in cereum sarcophagum, præsente Maximiliano, impositus, DIVVS vocatus est: & festus ei dies, permissu Papæ Innocentii VIII. & confirmatione Friderici Episcopi, constitutus.

Eodem 1491. anno, deiecta est S. Mauricii turris, & rursum instaurata. Sed inter erectionẽ contignationis, in turrim quidã operarius decidit, ac periit. Stutgardiæ apud S. Leonhardũ. Anno Domini 1491. Jar/starb der erbar Johannes Lorcher/Bürger zu Stutgarten/auff Crucis exalt. dem Gott G. S.

Claßius Martinus. Vhingen.

Eodem anno natus eſt Stutgardiæ MARTINVS CLAESSIVS, die Conradi Epiſcopi. Dictus fuit hic Martinus, VHINGER, à pago Vhingen propè Gœppingã. Stutgardia erat ei Bethlehem: Vhinga verò, Nazareth. Factus eſt is 1509 Baccalaureus Friburgi Briſgoiæ: Magiſter verò 1514. Tubingæ. Deinde 1516. Presbyter creatus eſt Conſtantiæ, in ſumma Baſilica. Mox die Dominico iubilate, Gœppingæ primam ſuam Miſſam cecinit, in parochiali Templo Oberhofen. Anno 1521. Parochus factus eſt Leonbergæ, in Ducatu VVirtenbergico, Spirẽſis Diœceſeos. Deinde 1524. Præ-dicator & Canonicus, in Collegio Obernhofen Gœppingenſi: ac poſt paucos annos, ſub Regio dominatu, inuiſus Collegis ſuis, & deſpectus. ἀλωπεκίζεται. *De quo, ſuo tempore plura.*

COMITIA R. MAXIMILIANI CONSTANTIÆ. EBERHARDVS SENIOR VVirtemb. ei charus. Ioan. Capnio, comes Palatinus ab Imp. Friderico factus. Tybingenſis Acad. Rectores. Stillmeſs zu Lorch. Cœnobii Schonbuchiani fundatio. Papa egregius, Alexander VI. Obitus Imp. Friderici III. IMP. XIII. MAXIMILIANVS. Turris Marianæ Vlmenſis ſuffrenatio. Reutlingenſia quædam. Sic & Halenſia. Inſignia Halæ Sueuicæ. Hartliebii, ciues Auguſtani. Italica quædam.

CAPVT V.

Comitia Conſtantiæ.

ANno 1492. Maximilianus R. Vlmam venit: ac Templum illud magnificum, turrimq; magnam, admiratus eſt. Idem Conſtantiæ Comitia habuit: in quibus conqueſtus eſt de contumelia Caroli, Franciæ Regis, ſponſa ſuæ raptoris: & auxilium ad vindicandum requiſiuit. Sed nihil inde ſecutum eſt. 13. Stumpff. 22.

Eberhardus Barbatus, Maximiliano R. charus.

Die Ioan. Baptiſtæ, Eberhardus VVirtemberg. ſenior, dilectus Regi Maximiliano, cohonestatus eſt receptione in ſodalitatem aurei velleris: Des güldenen Lämblins oder Scheyvers. *Sic in Germanico inuenio. Diligebat hic Comes, vt religioſus, homines religioſos: ſed ei diſpliebant mores mendicantium Monachorum. Proinde permiſſu ſanctiſſimi Romæ (abſq; quo nihil licebat mouere, ne rectè quidem) multum laboris & impenſarum, in illis corrigendis adhibuit.*

Rurſus, inter duos Eberhardos tranſactio.

Eſslingæ, Dominica poſt Ægidii, rurſus tranſactum eſt inter vtrumq; comitem Eberhardum, per Electorem Moguntinum Berchtoldum, & Marchionem Fridericum Brandenburg. In quam compoſitionem, Domini & ordines ditionis iurarunt. Debebat ea, coniuncta manere, & ad ſeniorem hæredem tranſire.

Comes Palat. Ioannes Reuchlinus.

Octob. 24. huius anni, Fridericus Imp. Ioannem Reuchlinum (τὸν καπνίωνα) fecit ſacri Laterani Palatii, Aulæq; ſuæ, & Imperialis conſiſtorii, comitem: creauit, erexit, nobilitauit: poteſtate data Notarios creandi, & ſpurios legitimandi. Scutum dedit coloris cæſii (aliter Laſurii appellati) in cuius medio ara eſſet aurea, cum accenſis carbonibus & fumo: inſcripta in quadro his literis, ARA Capnionis. Scuti ſummo impoſita, galea torneamenti, viridis lauri ſexto coronata: & cæſiis tæniis redimita: citream molendini rotam continens. Imperatori eidem, hoc anno alter pedum abſciſſus eſt, gangrena correptus, ætate & labore. Nam eo pede (vt ſcribitur à Cuſpin.) ſæpiſſimè clauſtra & portas fregerat, ac diſiecerat.

Schola Tybing.

Rectores Tybingæ. Kal. Maii, Rector XXIX. D. Hieronymus de Crouaria, V. I. Doctor.

Inſcripti. Iohannes Stamler de Auguſta. Dauid de Hürnhaim. Erkinger de Rechberg, de Hohenrechberg. Kilianus Vogler de Canſtat. Simon de Arſperg.

Die S. Lucæ, Rector XXX. M. Dietmarus Aſchman de Vaihingen.

Inſcripti. VVendelinus Ochſenbach de Tuvvingen. Georgius Sibolt de Grezingen. Paulus Meger de Eßlingen, & Michael Kuntz Eberlin, Canonici: hic in Dettingen, ille in Tachenhuſen. Berchtoldus Sartoris de Neckervvihingen.

Decanus Philoſophiæ. M. Simon Leonis de Biel.

Promoti Magiſtri. Petrus Brun de Kirchen. Poſtea Theologiæ Doctor. VVolfgangus Stæhelin de Ergenzingen. VVilhelmus de Nidegk. Iohan. Stahel de Eßlingen.

Bebenhuſana Tybingæ domus.

Tybingæ habitabat M. D. Iohannes VVidmannus, cognomento Mœchinger: cui poteſtatem ita di per atriolium ipſorum, in domum ſuam, Henricus Abbas & Conuentus Blabyrenſis, quadam conditione dederunt. Aedificatus fuit quadrangulus Tybingæ murus Abbatis Bebenhuſani, oppidum verſus, cum duabus altis turriculis (quarum altera, proxima domui meæ) mansit frumentaria domo, quæ vetus & vitioſa erat: quæ 1501. die S. Eliſabetæ conflagrauit: loco cuius, noua ædificata eſt. Ibi ſacellũ eſt curiæ Bebenhuſanæ: in quo altè ſcripta ſunt hæc verba: BERNHARDVS Abbas de Magſtat, M. CCCC. XCII. Der wirt es gebawet haben.

Innocent. VIII. Lugduni 3. Kal. April. Pontificatus ſui an. 8. Abbati & Conuentui Monaſterii Lorchen.

Lorchensis indulsit: vt, cum generale interdictum terræ esset: liceret eis, clausis ianuis, non pulsatis Campanis, sed excommunicatis & interdictis exclusis (dum modo ipsi causam non dederint interdicto: nec id inhibeatur specialiter) submissa voce, diuina officia celebrare. *Missa, voce summissa, Lorchæ.*

Cum 1492. Ratisbona Imperio restitueretur: Augustani miserant pedites 250. Duce Ioanne Langenmantelio: equites 40. Magistro Marescalco VVilhelmo Bappenhaimio: & 40. currus bellicos.

Viuebat Comes Craffto Hohenlohensis: cui contentio erat cum Halensibus de iure venandi. Cepit comes Aegidium Senfftium: sed dimisit ea conditione: vt omnem per vitam, veste cannabina, & cornu venatorio, sicuti captus fuerat, equitaret. Tandem res inter partes est transacta: vt Halensibus liceat intra sepimentum suum venari. Iohan. Herold. *Venationis contentio, Halæ.*

Ægidius Senfftius Halæ viuebat, vxorem habens Margaretam Rinderbachiam.

Eodem 1492. anno, Repertorium Nicolai super Bibliam (sic inscriptio est) Memmingæ excudit Albertus Kunne de Duderstatt. Fundatum est à generoso Comite Eberhardo seniore, in Schonbuchio nemore, cœnobium S. Petri ad Eremitas: in quo viuerent Sacerdotes, nobiles, & ciues, VVirtembergiæ & Sueuiæ. De quo libellus Germanice 1493. Vlmæ excusus est. *Cœnobiũ Schonbuchianum.*

In LIBRO Parthenonis Kirchaim. scriptum, vt vidimus.

Diß Buch hat vns Meister Johannes Wielant (Caplan zu Stutgart) geben/ vnserm Closter zu sanct Johannes Baptista zu Kirchain vnter Teck/ das sollen wir jn gegen Gott gedencken. 1492.

Ex eo, hæc.

1. Das Vatter vnser/ ist dem Allmechtigen Gott/ für die andern Gebet gefälliger. Zum ersten/ daß wir darmit allein solche heylsame vñ nütze ding bitten: Die da dem Göttlichen Willen gar wol gefallen. Zum andern/ daß das Gebet gedicht vnd gemacht ist worden von dem allerliebsten Kindt Gottes: Dem da sein Himlischer Vatter nichts mag versagen/ ꝛc. *Pater noster.*

2. Welcher Mensch begeret/ daß er stettiglichen wolgeschickt sey zu dem dienst Gottes/ vnd zu den guten Wercken: Der lese gern/ oder hore gern lesen/ oder predigen das Gottes Wort. Dann die heilige Schrifft hat ein solche krafft: Daß sie dem Menschen sein Verständnus erleuchtet/ ꝛc. *Ergo non est obscura, nec materia litis. Vide 2. Cor. 4. & 2. Tim. 3.* *S. literæ.*

Eßlingæ 1492. die S. Michaelis, obiit nobilis Georgius Ebingerus.

Anno 1493. Papa erat Alexander VI. Hispanus, antea Rodericus Borgia dictus. Hic dæmonas in rebus auspicandis consulebat: filium Valentinum spurium ad potentiam, qua is Italiæ Proceres sustulit, extulit: de futura vita, & articulis fidei, dixit: Est nobis bona persuasio. Perfidia in eo plus quã punica, sæuitia immanis, auaritia immensa, oblectatio comœdias Plauti spectandi: teste Onuphiro Panuinio. Antonio Mancinello, viro doctissimo, vtramq; manum & linguam abscindi iussit: quod in mores eius impios, & inaudita scelera, orationem scripsisset. Filiæ eius fecit hoc Epitaphium Iouianus Pontanus. *Alexander VI. Pontifex.* *Mancinellus.*

Hic iaceo in tumulo, Lucretia nomine, sed re
Thais: Alexandri filia, sponsa, nurus. *Lucretia.*

Obiit ipse 1503. hoc modo. Inuitauerat aliquot magnos Sacerdotes & Cardinales, honoris specie: quos venenato potu de medio tollendos decreuerat. Sed errore pocillatoris, ei & filio poculum exitiabile contigit. Ita ipse κακηγκάκως periit: filius vix tandem euasit: sed postea is quoq; propter scelera sua sublatus est.

April. 13. huius anni, Imp. Frider. scripto Germanico renouauit Vlmensibus ius illud: quo possint capere, iure accusatos damnare, & plectere, omnes latrones, fures, incendiarios, & alios maleficos: ita vt, nemo omnium principum, & aliorum, eos in hoc iure impediat, sed potius adiuuet. Actum Lincii, anno Regni eius Romani 54. Imperii 42. & Vngarici Regni 35. Distant Vlmensium comitatus ab vrbe ipsorum, Helffenstainius tria, Albeccensis & Leipheimensis bina, milliaria. Obiit diem suum Imp. Frideric. post pedem sibi abscissum (daran er das wild Fewr gehabt. 13. Stumpff. 22.) Viennæ Aug. 25. anno ætatis suæ 80. & in Templo D. Stephani sepultus est. Successit ei decimustertius (post Hohenstauffenses) IMP. CAES. MAXIMILIANVS AVSTRIACVS, P. F. Aug. qui A. 25. & ferè 5. M. imperauit. Phorcæ sepultus in Nudipedum cœnobio. Nobilis & constans Ioannes de Risach à Reichenstein, Præfectus Michenburgi. Item, nobilis VVilhelmus ab Vrbach, administer ditionis Altensteigensis. *Vlmensium ius.* *Friderici Imp. obitus.* *Maximil. Imp. XIII.*

Acad. Tybing. *Tybingæ Rectores. Philip. & Iacobi die, Rector XXXI. M. Gregorius Lamparter, V. I. Doct. Inscripti. Hieronymus Emser de Geldorff. Conradus Schvvenck de Dentzlingen.*

Die Lucæ, Rector XXXII. Vitus de Furst, V. I. Doctor. Inscripti. D. Melchior Baro, Imperii Pincerna de Lympurg. D. Hieronymus, frater eius. Georgius de Vchenstain.

Decanus artium. M. Andreas Trostel.

Magistri promoti. Cyriacus Textoris ex VVissenhorn. Ioan. Riser ex Tuvvingen. Bestus VVidman ex Baden. Postea, Regius Cancellarius. Ioan. Kæl. (al. Brassicanus) ex Constantia.

Alperspachii.

Alperspach. Sturmonis Ludouici hæc sunt monumenta, thorique
Consortis Annæ, ex Endisa stirpe satæ.

Leonhardo Sturm Argentinensi, Sacerdoti & Monacho integerrimo, hic sepulto: Ludouicus Sturm, viuens, fratri charissimo mestus posuit. Obiit 14. Octob. anno 1506.

Viator, opta quietem.

Turris ingentis apud Vlmenses sustentatio. *Vlmæ minabatur ruinam turris Templi S. Mariæ πλωείν: in quo tunc stabant 52. altaria bene dotata, cum totidem Sacrificis. Vndiquaq; igitur vocati sunt 28. Architecti, magnis sumptibus. Nemo verò eorum spem ædificii mansuri facere poterat: præterquã Burckardus Engelberg, ciuis et latomus vrbis Augustanæ. Hic 30. Octob. Vlmã venit: veteriq; fundamẽto novas pilas subterraneas substruxit: ac basin circumcirca adstruxit: & ita totam molem confirmauit. Donarunt igitur ei prudentes & grati Proceres Vlmenses, 400. fl. & per dies vitæ, 50. fl. ei constituerunt.*

Maximiliani Imp. nuptiæ cum Blanca Maria. *Anno 1494. Mart. 16. Blancam* Mariam *R.* Maximilianus *ducit, Oeniponti, virginem illustrissimam: Galeatii* Mediol. *Vicecomitis & Principis F. Tunc Eberhardus quoq; VVirtemberg. Barbatus, honoris causa comparuit, cum aliis Principibus & Comitibus.*

Reutlingæ fulmen. *Eodem anno, die Veneris ante Petri & Pauli, media nocte, de cælo tacta est Reutlingæ Templi S. Mariæ turris, VVendelstain dicta: & vsq; ad superiorem circuitum confracta. Sed refecta est 1496. primo die* Martis *post Dominicam Lætare. Adiiciam & hæc de Reutlingensi oppido Imperiali. Fuit aliquando ibi (testantibus veterum fundationum literis) in præfectura pauperum (in der Armen pfleg) honesta & præcipua familia, quæ multum contulit ad eam elemosynam, Eitelschelmen nominata: quasi dicas, παμπόνηρος. Item familia,* Teuffel *dicta, Zabuli vel Diaboli.*

Amplitudo quarundam vrbium: olim à ciue Reutlingensi, Michaele Reutero, dimensa, & in consignationibus relicta.

Ciuitatum quarundam amplitudo. *Reutlingæ ambitus intra mœnia, 2600. passus. Nœrdlingæ, itidem intus, 3100. passus. Neribergæ, extra mœnia, circum & iuxta fossam, 7000. passus: numerato tamen probabiliter oculis eo spatio, vbi Pegnesus vrbem influit, pro 500. passibus. Ingolstadii, intus, 3500. passus. Monachii, 500. passus. Viennæ (interioris vrbis, præter suburbium) 5300. passus. Hagenoæ, circumambulatione in muro, 4200. P.*

Halensia quadã. *Circa Halam Sueuicam fuisse olim magnã solitudinem, & ferarũ ad lambendum ibi salsum humorem accurrẽdi consuetudinem, hinc colligi existimat VVidemannus: quod circa 1494. an. (quo tempore Halenses monetã suam mutabant: & nummos, qui adhuc vsitati sunt, per monetarium suum* Martinum Lerchium *cudebant) cum sub noua curia foderetur: repertum est lon-*

Monocerotis cornu. *gũ, sine ramis, monocerotis cornu: res ante in his locis inusitata. Quod* Monetarius *ab operariis redemit tribus Florenis nouorum Halensium nummorũ: ac partitus, aliis inde partes donauit.*

Lemures. *Lemures quoq; circa hunc salis fontem fuisse perhibentur. Vnde cum reliquiis sanctorũ multos per annos, semper die Martis post Dominicam vocem Iucunditatis, supplicatio vel processio circa hunc fontem fiebat. Fabula etiam narratur, hæc. Noctu Dæmonem cuidam elixatori salis apparuisse: eiq; per rimam parietis in lignaria domo, luculentum nasum ostendisse, ac dixisse: Ecquid tibi placet hic nasus? Alterum, vas feruentis aquæ superfudisse naso, & interrogasse: Ecquid videtur de hac superfusione? Dæmonem vero, elixatore comprehenso, & trans fluuium Cocham in montem Gensbühel proiecto, ἀμοιβαίως quæsiuisse: Ecquid tibi de tanto iactu videtur?*

Moneta Halensis. *Cum autẽ 1494. anno, nummi Halenses, qui hodie in vsu sunt, cuderentur: & die S. Thomæ publicarentur: quidam incola ciuitatis, Tabellarius eius, Sigismundus VVeinbrenner, cantilenam de ea moneta composuit (veterum scil. Teutonum more: de quo, lib. 1. totius operis nostri, ex Corn. Tacito scriptum est) vbi Insignium Halensium fecit interpretationem. Quam priusquam exponam: ipsa Insignia, quæ fuerint, ante dicendum est.*

Cum

Cum primum Hala, Imperio Rom. attributa esset: duo erant ibi senatorum, vel Iudicum genera. Vnum, ex nobilibus & patricijs: quorũ vsus erat tantũ in magnis Reip. negotijs. Hi nõ tantum in vrbe, sed extra etiã, in prædijs & castellis, habitabant: ac se solos, ciues Halæ nominabant: cæteros non item, qui de plebe erant. Hic nominabatur, superior senatus. Sigillum eorum, manus erat: vt qui superiorem mandandi potestatem (Oberhand) haberent. Feruntur, in eo consessu nonem equites aurati fuisse. Ideo nonies campana peculiari signum, ad eũ congregandum dari solitũ esse. Vnde postea etiã is pulsationis numerus, in congregando senatu seruatus est. Alter Senatus, vel Iudicium, inferioris dignitatis erat: ex plebeio ordine constitutus. Eorum munus erat, cognoscere de ciuilibus causis: vt, hæreditate, ære alieno, conuicijs. In horum sigillo crux erat: vt, qui sub potestate superiorũ essent: Curiã habebant, vbi nunc frumentarium emporium est. Cum autẽ an. 1340. magna incidisset discordia inter vtrumq; senatum (vnde seditio metuenda erat) per Cæsareos commissarios (quorũ primus, comes Wirtemberg. Vlricus erat) res ita composita est: vt ex vtroq; Senatu, vnum corpus 26. personarum fieret: ac semper pridie S. Magdalenæ, consul eligeretur. Ita etiam ex vtroq; Sigillo, vnum sigillum factum est (ἀεὶ τὸ ἓν, σωτικὸν) manu & cruce, in campo rotundo posita: vtraq; in cera rubra seorsim, seu in proprio scuto, apparente: quemadmodum in Halensium moneta conspicitur.

Senatores ipsorum.

Et Insignia.

Discordia, & reconciliatio.

Sic igitur iam supradictus Sigismundus (vt ad propositum redeam) Insignia hæc interpretatus est: tanquam Deus prouidentia sua peculiariter huic Reipub. ad bene & felicter gubernandum, consulat. Manus (inquit) Deum patrem significat: crux, Christum redemptorem: aquila, quæ in hac moneta vtrumq; scutum complectitur, bonos afflatus spiritus sancti. Ibi iam, Trinitas personarum: sed rotunditate moneta, vnitas innuitur æternæ Deitatis. Hoc, ciuitati perpetuo memoria tenendum.

Insignium interpretatio.

Rectores Tybingæ. Kal. Maij, Rector XXXIII. D. Wendelinus Stainbach, S. Theol. Professor. Inscripti. Iohannes Reber de Zuifalten. Conradus Blarer de Constantia.

Tybing. Schola.

Die Lucæ, Rector XXXIV. M. Iacobus Lemp de Marpach.

Inscripti. Ludouicus Sturmlin de Bietigken. Georgius de Rot, nobilis. Wilhelmus Schilling, nobilis. Ioannes & Martinus Brunig de Tuvvingen.

Decanus Philosophiæ. M. Iacobus Lemp.

Magistri facti. Dionysius Reuchlin de Pforzen, frater Iohannis Capnionis. Wernher Mittelin de Herrenberg. Ioannes Epp de Nagolt. Gregorius Tegen de Vrach. Lud. Hafner de Balingen, sacerdos. Michael Kochlin de Tuvvingen. Coccinium se nominat 1511. in Historia.

Bebenhusæ. Anno 1494. 4. K. Nouemb. obijt Conradus de Halfingen, in arce Æntringen. In Ambitu sepultus, in 4. sepulcro.

Halfinger.

Ioannes Hartliebius, factus est Abbas Thirhauptensis. 28. Familia. a. Hartliebia, ex vrbe Memminga Augustam migrauerat. Qui primus aduenerat: sororem habuit vxoris D. Pauli Heintzely consulis: ex qua Doctorem Iuris genuit Ioannem Hartliebium, aliquando Spiræ Assessorem: postea, palatini Casimiri consiliarium. Item Paulum, Concionatorem: & quendam, Mercatorem: alium denique, militem.

Hartliebij.

Apud Rotvvilenses natus est infans cum duobus capitibus, duobus pedibus, & 4. manibus. Carolus R. Galliarum, vt Græciam recuperaret à Turcis: prius Neapolitanum regnum occupandum statuit. Ergo cum validissimo exercitu in Italiam transcendit: Romam occupauit: Regnum Neapoleos in potestatem cepit. Legatur Philip. Cominæus. Græcia sub Turcis manet.

Carolus Gall. R. Neapolin occupat.

Mortui sunt in Italia, summæ eruditionis viri: Hermolaus Barbarus Venetus, Patriarcha Aquileiensis, anno ætatis 41.

Angelus Politianus, 40. annorum.

Ioannes Picus, Comes Mirandulanus, anno ætatis 32.

Doctorum Italia obitus.

COMITIA VVORMATIÆ. EBERHARDVS BARBATVS, DVX VVIRtembergensis primus creatus. Ritus creationis talis, & Feudorum acceptionis. Descriptio modica VVirtembergici Ducatus. Litteræ Marsilij Ficini ad Ducem Eberhardum. De Tailackeri controuersia. Ius venandi Abbatis Lorchensis. Rectores Tybing. scholæ. Ecclesiæ Lustnouiensis instauratio. Sacelli Sampetrini Ovvensis indulgentiæ. Origo maleferiatorum militum, & morbi Gallici. Natiuitas clarorum virorum.

CAPVT VI.

ANno 1495. Comitia sunt à Cæs. Maximiliano Wormatiæ habita. Quibus cum ipso interfuere comites Sueui: Eitelfridericus Zollerensis, Henricus Fyrstembergius, Ioannes &

Comitia VVormacia.

Christophorus Werdenbergij, Pincerna Lympurg. Christophorus, Wilhelmus de Bappenhaim, & alij. Ibi 7. Auguſt. paci communi (dem Landfrieden) opera data eſt. Conſultatum de reſtendo Turcis, nimium rem Chriſtianam imminuentibus: conſultatum de Carolo R. Francia inhibendo, Italiam vexante, & quædam loca Imperio ibi detrahente: conſultatum de indicio Camerę rectę conſtituendo. His comitijs etiam Wirtembergenſis comes interfuit, Eberhardus ſenior barbatus, Acad. Tybing. fundator. In cuius comitatu ad illum conuentum, bi fuere. Præpoſitus Elvvangenſis. Hugo & Vlricus, Comites VVerdenbergenſes. Comes Fyrſtemberg. VVolfius. Comes Stolburgius Henricus. C. Otho de VVallenburg, Dominus Alczhuſæ. C. Bitſchenſis Simon Wecker. C. Sonnenbergenſis Andreas. VVilhelmus, comes Rappolſtainius. Comes quidam Bitſchenſis adoleſcens. Stephanus, Baro Gundelfingenſis. Dominus Ioannes Truchſeſſius. D. Ludouicus Cancellarius, præpoſitus Stutgardianus. D. Petrus, præpoſitus Backenouius. D. Fridericus Kappler. D. Ioannes Vergenhanſius, præpoſitus Tuvvingenſis. D. Hermannus Sachſenhaimius. D. Ioannes Spæt. D. Ioan. Caſpar Bubenhouius. Doct. Ludouicus Truchſaſſius. Doctor Gregorius Lamparter. Doctor Vlricus de Weſterſtetten. Doctor Ioan. VVidmannus Mœchinger. Doctor Ioannes Roechlin. ὁ χαπνίων. VVilhelmus Sperbersbeccius. Conradus Thum de Neuburg. Ioannes Rechbergius. Rudolphus & VVolfius Ehingeni. VVilhelmus de VVinzingen. Reinhardus de Zimeck. Heinricus de Genſin. Adolphus Hochfeld. Conradus de Bich. Ioannes de Reichenbach. Theodoricus de Gemmingen. Georgius Geltsdorffius. Kraffio de Thalheim. Ioannes de Lienavv. Theodoricus Spæt. VVolfius de Stain. Matthias de Stain, ſenior. Erhardus de Sternberg. Georgius Stouffer.

Eberhardi B. ad illa comites.

Eberhardus, primus Dux VVirt. & Teccenſis ibi creatus.

In illis comitijs, deinde, R. Maximilianus ſua manu Eberhardum (non petentem, ſed eſtro) creauit Ducem VVirtembergenſem & Teccenſem, die Iul. 21. pridie S. Magdalenæ. Hac modo Ducatus Teccenſis, qui iam diutius proſtratus iacuerat, iterum erectus eſt.

Ritum creationis, Ioannes Linturius & alij, in hunc fere modum deſcripſerunt.

Ducis creandi ritus.

Die huic rei deſtinato, ducitur ipſe à duobus VVilhelmis Landgrauijs Haſiæ, dextra: & à Rudolpho principe Anhaltino, ſiniſtra parte: qui ad pedes Regis Rom. in conſeſſu Electorum, & terorum q̃ principum, acciderunt. Hic comitem, ex ordine comitum eximens, promouit in Ducem: dans. 1. pallium Ducale. 2. pileum Ducalem. 3. gladium Ducalem, & arma titulumq̃ Ducis. INDE Itelfritzius Zollerenſis, & Ioannes à VVerdenberg, & Crato Hohenlohenſis, petierunt ei beneficia (feuda & Regalia) à Cæſare. Iuſſum eſt, ſoliũ Cæſaris cum nigro & flauo circũ equitavi vexillo. Tum Dux Eberhardus venit cum 5. Vexillis, ac 200. equitibus, ſuorum clientum & nobilium: tegentibus latera eius: dextrum Landgrauijs: ſiniſtre, Anhaltino. Horum vexillorum primum, fuit VVirtembergenſis Ducatus: portatum à Simone VVeckero, comite in Zvveibruck & Bitſch. Secundum, Ducatus Teccenſis: quod portauit comes VVolfius à Fyrſtemberg, Dominus Hauſeræ in valle Kinzingenſi. Tertium, comitatus Mompelgardici: portatum à Simone, Domino in Falckenſtain. Quartum flauum vexillum, cũ nigra aquila: quod erat militare & Martiale Imperij vexillum: portatum à comite Bernhardo Eberſtainio. Poſtremum, totum rubeum, vel ſanguineum ſignificans Regalia: quod Gundelfingenſis Baro Stephanus portauit. Sta honorificentiſſime fuit Eberhardus princeps, ad Ducalem eminentiam euectus, beneficijsq̃ dotatus.

Feudorum & Regalium acceptio.

Eodem die, ſua feuda & Regalia ibidem acceperunt duo Hennenbergici comites, Otho & VVilhelmus.

Pro Othone orarunt Cæſ. Maieſtatem: Hugo, comes VVerdenbergius. Ioan. Comes Iſenbergius. Eberhardus, Dominus Kynigſtainius. Thomas Rudius, Magiſter Aulæ.

Curſim poſtea adequitauit Otho: cui portata ſunt tria vexilla. 1. principatus Hennenbergici. 2. album, comitatus Hennenbergenſis. 3. Rubrum, Regalia ſignificans.

Pro VVilhelmo orarunt: Philippus princeps Anhaltinus, Otho, comes Solmenſis, Dominus Muntzenbergenſis. Thomas Rud, Aulæ Magiſter. Georgius Roſembergius eques.

Poſtea, ad ſolium cæſaris adequitatio VVilhelmi, & trium vexillorum portatio.

Debebat porro VVirtembergenſis Ducatus, integer manere: nec diuelli partes eius. Sic, magis Imperio profuturus.

Cum etiam VVirtembergici comites, iam antea priuilegium haberent: ne in aliud iudicium vocarentur: quam ad Imperatorem, aut quibus ipſe cauſam delegaret: cum item ſubditos, qui alio arceſſerentur, poſſent auocare: Rex Maximilianus, in his comitijs hæc denuo confirmauit, propter

propter fidelia Ducis Eberhardi merita: ita, vt domi per nobiles & doctos iuratos, res iudicari possent. Hæc, Wormaciæ.

Ingressus est autem post hæc Tybingam, nouus Dux Eberhardus, die S. Pelagij.

De VVirtembergensi Ducatu, paucula quædam.

Nomen habet à Wirtemberga, veteri castello, in vmbilico eius sito, loco satis edito & amœno: infra quem sunt feraces vitium colles: inferius vero, Nicer, per viridia prata fluens. Id Castellum, veluti speculam quandam, multis retro seculis Wirtembergici Comites incoluere. Hi autem (vt scribit Ioan. Pedius Tubing.) num è Tuscis, an Rhætis, aut Francis occiduis, oriundi sint (sicut scil. aliud alijs videtur) incertum est. Hoc satis constat, eos à minoribus initijs, progressu temporum, prudentia, iustitia, & industria, in maius creuisse: donec tandem hoc 1495. anno, ad Ducalem dignitatem sublimati fuerunt. VVirtembergensis Ducatus aliquantula descriptio.

Limites porro Wirtembergiæ, hi fere sunt: quod 1. ad Orientem, Elvvangum & Giengem versus extenditur. 2. ad Occidentem, Marchionatum Badensem, & iuga Nigræ syluæ, spectat. 3. ad Meridiem, Danubium, montes Arbonæ, Sueuicas Alpeis, versus porrigitur. 4. ad Septentrionem, Wimpinam, Palatinatum, Franconiam, respicit. Limites eius.

Eius initium (inquit idem Pedius) commode sumitur ab ortu Neccari: qui est è montosis Arbonæ iugis, inter occasum & meridiem, è fonticulo ad vicum Schvvenningen, oppido Villingæ vicinum: à fontibus Danubij, quingentos passus. Ab origine autem sua, circiter quinq; dierum itinere flexuoso meatu VVirtembergicum agrum perfluens, crebris riuis auctus, & nauigabilis factus, apud Haidelbergam in Rhenum incurrit. Sita sunt iuxta ipsum, deorsum versus progrediendo, oppida multa: vt, Rotvvila, Oberndorffum, Sultza, Horba, Rotenburgum, Tybinga, Nyrtinga, VVendlinga, Eßlinga, Canstadium, Marpachum, Lauffa, Hailprunnum, Neckers Vlma, VVimpina. VVirtembergia autem, vbi Nicer oritur: & vbi Hercyniæ syluæ, Sueuicisq; Alpibus, est contermina, asperior est, sine vineis, sed pascuis prædita. Ager Alpiũ, lapidosus, sed frugifer. Per cacumina Nigræ syluæ, terra rubida & arenosa est, & frumenti satis ferax. Nicer fl. Terra VVirtembergica.

Ad Hercynios saltus (πρὸς ἑρκυνίου δρυμοῖο ὀρόγκους: vt Dionysius Afer nuncupat) præfecturæ sunt: Hornbergia, Schiltachum, Dornstadium, Nagoltum, VVildberga, Calua, Thermæ ferinæ, Neustadium. Præfecturæ.

Per Alpeis, aut propter, præfecturæ: Tutlinga, Balinga, Vracum, Blaubeura, Haidenhaimum, Goeppinga.

Vbi Campestria Neccari sunt: ibi aer mitior est & melior agricultura, piscosi amnes, fonticuli salubres, lacus amœni, iucundæ valles, herbida prata, fertiles agri, nemora densa (vbi plurima quercus & fagus, feræq; innumeræ) florea pascua, copia pecoris. Copiosus vbiq; vini, frumenti, pomorum prouentus. Aer, æstate commodus, hyeme temperatus. In superiore Nicri regione: oppida multa sunt: Herrenberga, Tybinga, Nyrtinga, Kirchemum, Stutgardia (quasi in medio Ducatus, Regia Ducum) prope quam, Bebelinga, Leonberga, Canstadium. In inferiore plaga, itidem multa oppida, Schorndorffium, Weiblinga, Winecla, Backnangum, Bracknangum, Binica, Bessigkainũ, Bietica, VVinsperga, Mockmyla, Lauffa, Grieninga, Vaihinga. Ciuitatibus his suæ præfecturæ sunt: sub quibus singulis, multi vici & villæ. Multitudo vbiq; bellicosorum virorũ, armis bene instructorum. Duæ principes ciuitates Stutgardia & Tybinga. Cætera oppida, etsi non ita magna, tamen bene ædificata. Multi insignes vici, instar oppidorum. Domus, maiore ex parte ligneæ, sed bonæ. Arces, multæ hinc inde, natura manuq; munitæ, captu haud faciles. Oppida regionis Neccaricæ. Viri fortes.

De Alpibus prædictis, Pedij versus.

Inter Danubium & Nicrum sic incola montes
Nominat, auroram versus, mediocriter altos.

De VVirtembergia, modo satis. De qua generatim sciatur hoc: & montosam, & planam, esse: affluere vino, frumento, fructibus, amnibus, riuis, lacubus. Habere feras, pisces, aues, pecora: & alia plura, ad hominum sustentationem commodam sufficientia. Habitari à viris fortibus, laboriosis, obedientibus, humanitate præditis. Regi deniq; à pijs & sapientibus Principibus: cõsiliarijs & Magistratibus prudentia, diligentia, fide, præclaris. Quibus omnibus duo excellentißima Dei dona, tanquã lumina vitæ, accedunt: veræ religionis, ex verbo Dei, doctrina aßidua: & Tybingensis, præstantißimorum in omni genere artium ac disciplinarum Doctorum, Academia. Fruges & fructus. VVirtembergia duo thesauri.

Redeo nunc ad illustrißimum Ducem nostrum Eberhardum: vt ostendã, Italis quoq; doctis, notas eius virtutes fuisse. Vt, Marsilio Ficino: cuius libro XI. duæ ad ipsum Epistolæ extant.

MARSILIVS

MARSILIVS Ficinus, Eberhardo Duci VVirtembergensi, & montis Peligardi, seniori, S. P. D.

Principis Eberhardi Laudes.

» *Multa iam pridem de singulari virtutum tuarum excellentia, ex multis audiuimus. Pla-*
» *rima nuper accepimus à Martino Vranio nostro: teste quidem, & fideiussore apud nos, locupletis-*
» *simo: laudumq; tuarũ praecone, apud omnes fide dignissimo. Quamobrẽ ingens admirabilium vir-*
» *tutum tuarum, quasi stellarũ splendor, ad nos vsq; refulgens, incredebilem in nobis iam accendit*
» *ardorem, ad te vehementer amandum, & colendum inprimis, atq; venerandum. Desiderabam*
» *equidem iam diu (quod & Plato optare se praedicabat) cognoscere principem: in quo quemadmodũ*
» *in Pallade, vna cum potentia, pariter sapientia conspiraret: nec non, vt in Cæsare magnanimitas*
» *cum clementia, sicut in Scipione grauitas cũ comitate, concurreret. In quo praeterea floreret &iu-*
» *stitia Minois, & religio Numæ: sub quo pax illa rediret Octauiani: qui denique pacis studia rebus*
» *bellicis anteponeret, Templa fundaret, publica literarum Gymnasia faceret: quem subditi non tã*
» *metuant, quam ament, & obseruent, atq; mirentur. Eiusmodi quidem est legitimi principis idea,*
» *& optata quondam à Platone, & à nobis inprimis desiderata: atq;, vt constans iam fama perhi-*
» *bet, in te praecipue ingens: vt nõ mirum sit, me iam, meosq; Academicos omnes, tot virtutum tua-*
» *rum radijs inflammatos, te, quasi cœleste numen, colere ante alios principes, atq; venerari, &c.*

IDEM AD EVNDEM.

» *Martinus noster Vranius, id est, cœlestis, re vera cœlestium contemplator, longo mecum*
» *sermone tractauit: qualis sol est inter sidera: talem, extra controuersiam, te esse inter omnes Ger-*
» *maniæ Principes, &c. Quamobrẽ, vt aliquando vberius, & summæ dignitati tuæ, & meo satiã*
» *desiderio faciam: ad ipsum Germaniæ solẽ nunc Platonicum & Dionysiacum solem mitto: mirum*
» *in te amorem nostrum, splendore passim declaraturum, &c. per Ioannem Strelerum, librum de*
» *sole & lumine Duci misit.*

Tailackeri controuersia.

His temporibus quidam Tailackerus controuersiam habebat cum Marchione Badensi. Quã illius postulationem Dux Wirtemb. Eberhardus transegit. Conquerens deinde Tailackerus, sibi promissa nõ fieri, Wirtẽbergiã vexauit, hominib. capiendis & mulctandis. Oppositi se illi fautas Sueuicũ. Itaq; in hos ille etiam grassatus est: tenens se trans Rhenũ, in Palatinatu: in arcibus Wartenberg, Trachenfels, & alijs: quæ postea in bello contra Franciscum de Sickingen, à Palatino, & Treuerico & Hasso, combustæ sunt. Opera vtebatur cuiusdã equitis, serui sui: cui Heselschwuerto nomen erat. Quæres offensionem peperit inter Palatinatum, & Sueuicum fœdus, quod subinde vexabatur. Iste Heselschwuertus, Sueuos quoq; Halenses adortus est: ministro ipsorum capto, equite Petro Traschero. Vnde factum est: vt postea 1504. cupide, qui à Tailackero læsi fuerant, contra Palatinos Philippum, filiumq; eius Rupertum bellauerint.

Venationis lis inter VVirtemb. Eberhardum, & Loreh. Abbatem.

Eodem 1495. an. Hugo, comes VVerdenberg. & Hailigenbergensis, Imperator Sueuici foederis, controuersiã transegit: quæ inter Eberhardũ VVirtenberg. (priusquã dux esset factus) & Abbatẽ Lorchensem Georgiũ, erat de iure venandi, & potestate Forestariorũ, ac de faculate agendi sues in pastũ glandium. Actũ, literis Tuvvingæ datis de hac transactione, die Martis post inuocauit. Abbati ergo licebat venari in his locis D. Comitis. A Walckerßbach *vsq; ad* Kennenbach. *Inde sursum ad viam, quæ ducit à Pfalbrun Braitenfyrstam: inde VVeltzhaimũ ad outle. Inde, Kaiserspuchum: inde Rottam vsq;. Inde ad Oettelpachum. Postea, ad Remsam, & trans Remsam Hohenstauffam versus: atq; à Betuleto inter Kynerbach & Aridum lignum, ad Hetzenbodam versus. Inde, Byronã: & secundum riuum descendendo, Krettenpachum ad molendinum. Inde, ascendendo Lerchenbergã: ac flectẽdo circũ Stauffenbergã, vsq; ad filorũ ferreorũ (σφιγκτῆρας) offixionas,* zu den Dratschmitten. *Denique ad Remsam deorsum, rursus vsq; ad Betuletum supra dictã.*

Occupatio Historici.

Videantur tales locorum notationes, quia recentiores, alicui nihili esse. At si in vetusto aliquo scriptore (vt, Corn. Tacito, aut Ammiano Marcellino) reperirentur, de Hercynia sylua, aut alia parte Germaniæ: bone Deus, quanti à Doctis fierent! Quam inde conarentur, nescio quæ, de vetere Germania demonstrare! Ergo ne sordeant, quæso: si qua etiam minora à me literis mandantur. Omnia, aut habent, aut habere possunt aliquem vsum.

Tybing. Schola.

Rectores Scholæ Tybingensis.

Kal. Maij, Rector. XXXV. M. *Ioannes Lupfdich de Blaburen. V. I. Licentiatus.*
Inscripti. Ioannes Rœslin de Botvvar. Ludouicus Hipp de Balingen.
Die S. Lucæ, Rector XXXVI. M. *Andreas Rumpis de Gislingen, S. Theol. Baccal. formatus.*
Inscripti, Burckhardus & Thomas de Ehingen. Vlricus & Diethelmus de VVesterstetten.
Henricus Bebel de Iustingen, April. 2. Magistri
Decanus Philosophicus. M. *Bernh. Rorbach de Beckingen.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Magistri renunciati. Ioannes Sitz de Rauenſpurg. Vitus Lutz de Tuvvingen. Ioannes Fergenhans de Tuvvingen. Ioannes Lorcher de Stutgardia. Ieorius Oſvvald ex Vlma. Sic loquebantur tunc, in ſua barbaria.

Eiuſdem anni Mart. 22. nomine Thomæ, Conſtantienſis Epiſcopi, ſcribitur ad plebanum Luſchenoienſem: vt ſi Eccleſiã deſtruat (id quod ei permittitur, ſi opus ſit) totam, aut ex maiore parte, aut parietes ſimul: eam inſtauratã, curet de nouo reconſecrandã. Alioqui, ſi parietes ſucceſſiuè reparati fuerint: reconciliari debere aqua exorciſſata, antequam ſacra ibi celebrentur. *Luſtnouiensis Eccleſia inſtauratio.*

Eiuſdem anni die 3. Octob Thomas Conſtantienſis Epiſcopus, ad inſtaurationẽ ruinoſæ, & ſanditus deſtruendæ & ædificandæ, Luſtnoiensis Eccleſiæ, propter vetuſtatem eius, colligi permittit ab emiſſis pagi huius eleemoſynas: hortans Eccleſiaſticas perſonas, vt ſuos ad contribuendum excitent: vt etiam Miſſalia, codices, libri & alia, reparari poſſint: datq; vere contritis & confeſſis, 40. dierum indulgentias, de iniunctis pœnitentijs. Literas has, à die Dati, ad vnum annum valituras. Poſtea, ſi Quæſtuarijs vendantur, omni carituras effectu.

Hæc Eccleſia conſecrata eſt in honore beatæ virginis Mariæ, & S. Martini ac Fridolini: deniq; Katharinæ & Barbaræ virginum.

Iulianus Oſtienſis, & Ieronimus Præneſtinus, Epiſcopi, &c. multi Cardinales: omnibus has literas inſpecturis, &c. cupientes nos, vt Capella S. Petri, ſita extra muros oppidi Ovvien, Conſtãt. dioceſis (apud quã, vt accepimus, quoddam venerabile Monaſterium Monalium Canoniſſarum regularium, ordinis S. Auguſtini ex Apoſtolica licentia de nouo conſtruitur & ædificatur) congruis frequentetur honoribus: & à Chriſti fidelibus iugiter veneretur: ac in ſuis ſtructuris & ædificijs debite reparetur, &c. vere pœnitentibus & confeſſis, Capellam viſitantibus, &c. Centũ dies de iniunctis eis pœnitentijs, miſericorditer in Domino relaxamus, &c. Datum Romæ in domibus noſtris, an. à Nat. D. M. CCCC. XCV. Die XVI. Maij: põtificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, Dn. Alexandri (deß frommen Bůblins) diuina prouidẽtia Papæ, ſexti, An. 3. *Ovvensis Capellæ S. Petri indulgentiæ.*

Ioan. Colardi. Hailsbrunnæ, in Capitolij feneſtra, ſub imagine Mariæ.

Hic ego multorum collectrix ſum Monachorum:
Qui noſtri donantur: continue & falerantur,
Hoc ſub mantello: neque eorum quemque repello:
Seruo præ dira venturi Iudicis ira.
Attendas, frater: Hæc eſt Reginaque mater:
Cui tam lætantur ſerui, conſtanter amantur.

1495. En idololatriam.

Alpersbachij.

Anno Domini M. CCCC. nonageſimo quinto, XVI. Kal. Iunij, obijt reuerendus in Chriſto Pater ac Dominus, D. Ieronimus, huius Monaſterij Abbas.

Nyrtingæ.

Anno Domini M. CCCC. LXXXV. **Am Mitwoch/ nach dem weiſſen Sontag/ ſtarb der edel vnd veſt Wolff von Tachenhuſen/ der Alt: dem Gott G. vnd B. S. W.** *Aliquot mortui.*

Schorndorffæ. An. D. 1495. **ſtarb der edel vnd veſt Hans von Seckach/ an S. Magdalena Tag. D. G. G. S.**

Engeni in Parochiali Templo S. Mariæ, in lapide inciſum.

In dieſem Stain ligt begraben ein Kindlein/ ein Knab bey fünff jaren alt/ das vor *CC.* **jaren lebt/ ꝛc.** *Significatur, eum puerum ab impijs Iudæis necatum fuiſſe: ſed 1495. Nouemb. 7. per* *Puer, à Iudæis necatus.*

generoſum Dominum, Dominũ Henricum, Comitem Lupfenſem, Landgrauium Stuelingenſem, & dominum Hevvenſem præſentibus Sacerdotibus, Sculteto, conſule & Senatu, alijsq; honeſtis hominibus, inſpectum fuiſſe ..... **vnuerweſen** ..... **deß Gebains darinn ligende.**

Noerdlingæ, fanum S. Georgij, & Mariæ Magd. cæptũ eſt ædificari: & an. 1505. abſolutũ eſt. *Militum impiorum origo.*

Impij milites (de quibus ſuperius meminimus) hoc tempore orti ſunt: laborare nolentes, ſuos deferentes, otioſe diuagantes, miſeris hominibus incubantes. A quibus & blaſphemiæ diræ in Deum homines q, & horrendus morbus Gallicus, in Germaniã, ac Noerdlingam hoc 1495. anno, importata fuere, peſſimæ merces. Eæ redeant ad iſtos Mercatores.

Nati hoc anno, clari viri. Erhardus Sneppfius, Hailprunnæ. Matthæus Aulberus, Blaubira: poſtremo, ibi Abbas. *Natiuitas inſignium virorum.*

Sebaſtianus Schertlinus Sueuus, Ianuar. 17. eques poſtea auratus, vir ſtrenuus & clarus.

Ioannes

Ioannes Forsterus, Augustæ. Postea, Doctor Witembergæ factus, & Hebraicæ Linguæ Professor: cuius linguæ Dictionarium, ab illo conscriptum, 1556. editum est.

Pridie Natalis Christi, oratio de ipso Tybingæ.

Huc usque, nocte 24. Decemb. 1591. pridie lætissimi Natalis Domini nostri Iesu Christi, perueni: cum ante, hora 9. antemeridiana, in Aula noua domus Sapientiæ, concionem de cantico Angelorum latinam, piam & disertissimam, παμπλήθεις, recitari ab Iacobo Heerbrando, reuer. & dignissimo Ecclesiæ Tybingensis præposito, & inclytæ Academiæ Cancellario (iam maiore septuagenario) salutariter & iucunde, ad ipsam usque decimam audiuissemus. Dominus Deus prorogget ei, imo nobis omnibus, vitam eius diutius. τὶ ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἐπικλήσιν. Αὐτῷ, δόξα καὶ τιμὴ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

OBITVS DVCIS VVIRTEMBERG. EBERHARDI BARBATI. ORATIO super eo funebris. EBERHARDVS IVNIOR, secundus VVirtemberg. Dux. Rectores Tybingenses. Constantiensis Episcopus Hugo. Medici quidam Augustani. Ædificationes quædam Halæ Sueuicæ.

CAPVT VII.

Σὺν χριστῷ, incipimus hodie 1592. annum ingredi salutiferæ natiuitatis ipsius, 25. Decemb. post 1591. annum: qui nouus annus, Reipub. Christianæ, omnibusq; membris eius, fœlix & faustus sit. Amen.

Anno 1496. hæc facta sunt.

Eberhardi, Ducis 1. VVirtembergiæ, mors.

Illustrissimus Dux Wirtemberg. & Teccensis, Comes Mompelgardensis, &c. D. Eberhardus, diem suum obijt Tybingæ, in Palatina arce, 24. Februarij (die S. Matthiæ) hora media quarta pomeridiana, anno ætatis suæ 51, & aliquot hebdomadum, extinctus febri, diarrhœa, calculo. Sepultus est, vestitus clauca cucullata in nouo Schonbuchensi Monasterio (zum Einsiedeln/ oder zum Blawen Münchshaus/ vt vulgo nominabatur: vbi etiam Gabriel Biel, humatus) huius Monachis sic procurantibus. Ita tantum. 13. septimanas Ducali eminentia gauisus fuit. Corpore non erat magno, sed neruoso, ac barbam alebat. Symbolo vsus est, Attempto (vt alias etiam dictum est) quod Experiri significabat. Nisi fortasse eam habuit significationem, quam verbum attentare: quod 12. lib. Corn. Taciti, pro Expectare accipitur. Quod intelligo pro ἐπέχω: id est (vt Cicero vertit) sustinere se ab assensu & assensus lubricos sustinere. μέχρις, ἀπισεῖν. ἄρθρα γὰρ, τοῦτο, φρενῶν. Erat iustus & prudens princeps. Ideo etiam iura quædam sua dilationis, quæ minus commoda videbatur, emendauit: adhibito maturo doctorum virorum iudicio. Pacificus erat, iniurias etiam ferens. Interdum tamen, impatientior, præcipitantior, & propositi tenacior. Si quid consilij nonnunquam frangere statim non posset: dilationem & moram interponebat. Interdum & parcior, exceptis honoris habendi temporibus. Tunc enim, magnificus & splendidus. Ædificandi, & arces muniendi, studiosus. Sic Stutgardiam, caput Ducatus (quam Patruus ipsius Vlricus Adamatus, post Hastiludium anni 1436. amplificare cœperat, adiuncto Torneamenti (vt appellatur) agro, amplificando absoluit, plateis pulchre decussatis. Quin & ædificantibus sibi domos ibi, adiumenta attulit. Aulicam familiam non facile mutauit. Consiliario quoq; non cito confisus, nisi longis experimentis probato. Quapropter seniores consiliarios suos dilexit. Nec facile quid promisit, sed prudenter: ac tunc constanter præstitit. Cætera eius encomia, ante hac posuimus. Extat autem oratio funebris de ipso: excusa Tuvvingæ per M. Ioannem Othmarum 1498. habita ad Vniuersitatem Tuvvingensem, à M. Conrado Summenhart de Calvv, S. Theologiæ Professore, 9. die Martij, 1496. quo Vniuersitas officium harum exequiarum, pro suo fundatore & patrono peregit: qui Princeps, in Festo B. Matthiæ Apostoli, inter tertiam & quartam vesperi, Feria quarta, defunctus erat.

Attempto.

Eulogium illius.

Funebris oratio.

Ex qua Oratione has ego sententias excerpsi.

Princeps bonus, Sol.

„ Incipit sic. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte? Ait Hieremias. Et quæ nobis tantæ tristitiæ causa? Sane cum Sol nobis occidit: „ cum adhuc dies esset in meridie: ait Amos, atq; idem Hieremias. Sol, inquam, nobis occidit: quando illustris princeps noster, Dux inclytus atq; patronus, veluti coruscus Sol, hanc nostram prouinciam, imo Germaniam vniuersam, virtutum suarum maiestate, excelsaq; fama, illustrauit: „ heu nostris sublatus oculis, viam ingressus est carnis vniuersæ: adhuc ea in ætate constitutus: qua „ ratio eius, ad totius Microcosmi illuminandum Machinam, extrema virtute vigebat: vtpote „ iam iam passionum sedato turbine, exactusq; ignorantiæ tenebris, virtutis suæ gradum nactus celsio-

celsiorem: sicuti corporalis ille Sol, in meridie clarissimos de se fundit in Microcosmum radios: & iam matutina absersa caligine, necdū tetra nocte veniente, fortiores suæ virtutis exhibet actus. "
Deinde. Ergo erumpant lacrymæ, vt dilatentur præcordia. Lacrymæ enim mentem adleuant, & fletus pectus refrigerant, mæstumq; solantur affectum. "

Laudatur deinde princeps hic præcipue ab his donis.

1. A sapientia. Veteris & noui Testamenti Canonem (in quo solo, vt in FONTE, omnis literarum sapientia residet: inquit Summenhartus) legendo compleuit sapius: tamq; tenaci ea memoriæ commendauit: vt eum quasi Bibliæ defensorem censuisses. Item, Augustini libellum, qui meditationes inscribitur: Summenharto illius iussu, interpretato. Sic & Soliloquia. Legit & Iosephi Hebræi Antiquitates, ac Iudaicum bellum. Prouerbia Solomonis, & similis sapientiæ, Summenharti interpretatione didicit. Etiam Physicæ, Chirurgiæ, & Mathematicæ, libros, sibi traducendos curauit. Sic & Salustium. Antiquitatis amantissimus fuit. Literas vetustas, Magnatum monumentis & numismatibus insculptas, legendi artem habuit. Itaq; ex Comite Dux creatus, natalium suorum florem illustrem reddidit. S. Biblia, fons omnis sapientiæ.

2. A religionis studio. Alpes Rhæticas transiens, bis Romam adijt: vbi & rosa singulari munificentia honoratus fuit: & S. Bonauenturæ Canonizationi interfuit. Bis Venetias profectus est: & dulcissimam ciuitatem Hierusalem, visionem pacis: typum matris nostræ, quæ in cælis est: æterni Regis olim in terris solium: corporalibus contemplatus est oculis. Pro S. Petri Religione (quæ Canonicorum regularium secularium dicitur) domum fundauit: ac pinguibus muniuit, dotis nomine, redditibus, prædijs, allodijs. Huius nostri Ecclesiastici atq; Catholici Gymnasij fundamenta primus iecit omnium, atq; patronus extitit. Hanc vniuersalem plantando scholam Ecclesiæ, vineam plantauit electam: omne semen verum, quo impleuit terram: cuius vmbra operuit montes & arbusta, cedros Dei: extendens palmites suos vsq; ad mare: & vsque ad flumen propagines eius. Theologicis ita interfuit disputationibus publicis: vt, quanquam hæ productiores essent admodum: & ipse Latini expers esset sermonis: etiam Scholasticis viris discedentibus, non discederet: dicens, se profecto nullam neglecturum talium: si Latina lingua haberet copiam. Diuini officij erat indefessus auditor: & bonorum Verbi Dei præconum sagacissimus explorator. Incomparabili arsit desiderio, vt EO viueret: quo adusque vniuersale concilium, ad REFORMATIONEM Ecclesiæ fieret, in membris atq; capite. Schola, vinea electa.

(Bone Deus, quam hic princeps fuit φιλομαθὴς! Quam φιλαλήθης! Quam φιλόθεος! Nondum tunc ita lucebat Euangelium, vt hodie.)

3. A prudentia ciuili. Cum prudentissimis vallatus esset consulibus: nullo tamen ipse inferior fuit. Vera in eo prudentia fuit: non serpentina astutia, & vulpina dolositas.

4. Ab humilitate animi. Non curauit Mimos & histriones. Moriturus, pompam interdixit funebrem.

5. A patientia. Nunquam murmurauit in atroci dolore dentium, crebris febribus, dysenteria, calculo. Expectauit certamina, vt bonus athleta coronam inueniret: quam non suis viribus, sed Domini auxilio, nouerat sibi esse donatam. Corona certantium, à Deo.

6. A studio pacis, ab iustitia, à fortitudine, ab obedientia. Adijt conuentus: Ratisbonensem, Noribergensem, Treuirensem, Francofurtensem, Augustensem, Wormatiensem: neq; expensis parcens, neq; corpori.

7. A donis naturalibus: nempe à viuacitate sensuum, & memoriæ tenacitate, & promptitudine solertiæ. Nussiensi obsidioni soluendæ (quo Germanicus exercitus ab Imperio missus erat) interfuit: ibi & alibi, donis illis & fortitudine vsus.

Sequuntur tandem Epilogica.

Vnius delicto mors transiuit in omnes: ita, vt etiam sanctis non parceret. Attamen veramur, oro: ne forte nostris demeritis, tanquam tali Principe indigni, eum citius amiserimus. Ergo depone ornamentum capitis tui, filia Sion: induere Cilicio & cinere, accincta sacco: quoniam magna est, velut mare, contritio tua. Et quis consolabitur te?

Amisisti Principem, in quo duo pariter acerbant dolorem: annorum nondum naturæ maturitas, & consiliorum senectus. Recordare dierum adolescentiæ tuæ, & paternæ charitatis eius: quæ te, velut pater, in sinu amplectebatur filium.

Spargant alij plenis lilia Calathis.
Nobis LILIVM est Christus. Hoc reliquias eius sacremus. Christus, lilium.

Qui cum non longe ante finem, de fide tenenda Catholica moneretur: tam constanti, quam pia confirmatione respondit, tanquam tetragonus immobilis: quinimo se sine cuiusquam dubio, tanquam Catholicum Principem decessurum.

EIVS EPITAPHIVM.

Epitaphia Ducis Eberhardi.

Eberhardus probus, Wirtembergensium Dux primus, Tecciorumq; tum montis Peligardi Comes, atq; Collegij S. Petri in Schonbuch, vbi sepultus, fundator, obijt 6. Kal. Martias, anno Domini M. CCCC. XCVI.

Epitaphium, ad tumbam eius per Henricum Bebelium positum:

Qui fueram quondam Sueuorum gloria prima: Suntq; procul pulsi, quos scelera atra fouêt.
Hac iaceo tristi contumulatus humo, Pacis at imprimis studiosus, tristia bella
Ceruigeræ genti meruì virtute Ducatum: Teutonicis pepulì sæpius ipse plagis.
Signiferum Imperij Cæsar & esse dedit. Relligionis amãs, Tẽplũ hoc fundasse iuuabat:
Martis opus tractans, nõ victus ab hostibus vllis: Hic, vbi post obitum corpus inane cubet.

De eodem, Michael Augustus VVirtembergensis.

Et Eulogia. Ingenuas habuit magnis in honoribus artes: Inclytus extinxit, stipendia multa subornans:
Expensisq; suis per pulchra palatia Musis Hic, vbi formosæ Nicer irrigat arua Tubingæ.

Sequenti tempore Imp. Maximilianus, peragrans Ducatum, sepulchrum eius inuisit, ac suspirans dixit: ibi iacere talem Principem, ea prudentia & virtute ornatum: quali nullum in Imperio habuerit. Se consilijs eius sæpe vtiliter vsum esse. Postea 1538. (al. 1537.) Templo tibi deiecto: à Duce tertio illustrissimo D. Vlrico, Tybingãin Sangeorgionæ Ecclesiæ chorum (in quo lectiones Theologicæ haberi solitæ erant) ad Mausolea Wirtembergicorum procerum translatus est. Non reliquit liberos: quia, quos genuerat, Ludouicus & Elisabetha, in puerili ætate mortui erant.

Sepultura.

Eberhardus Iunior, VVirtemberg. Dux II.

Successit in Ducatum patruelis EBErhardus iunior, iam SECundus Dux: natus Vlrico Bentamato ex Elisabetha Palatina & Bauara, Stutgardiæ 1447. Qui pueritiæ annos, & vitã scholastică, egressus, in aulas externas missus fuit: præsertimq; Gallicæ viuendi rationi assueuit. Exoté, vbi redierat, de voluntate patris duxit Elisabetham, filiã Alberti Marchionis Brandenburg. Achillis cognomento Germanici: natam ex Marchionis Badensis Iacobi filia. Nuptiæ fuere Stutgardiæ celebratæ. Insecutis temporibus, cũ ei nõ omnia in transactione de ditione placuissent: rediit, rũ in terras exteras abierat: vxore, apud patrẽ versante. Seniore. a. Eberhardo defuncto: rediit, & Ducatũ accepit, vt senior iam hæres: & omnia iura ac Regalia fuerunt ei à Cæs. Maximiliano confirmata. Tunc magnifice intrauit Stutgardiam: præsentibus honoris causa, Friderico Episcopo Augustano, Bauaris, & aliis Principibus, ac Dominis. Deinde mox in fidem eius adactus eũ Ducatus. Coniux quoq; Elisabetha, ad eum remissa.

Iuramenti formula.

Formula iurandi obedientiam & fidem erat, digitis 3. erectis.

Wie mir vor verlesen ist/ dem wil ich nachkommen: vnd das trewlich halten/ ohn alle geferde. Also bitt ich mir Gott zuhelffen/ vnd die Heiligen.

Belli Turcici causa, contributio.

Stutgardiæ 1496. die Mercurij post Michaelis, Germanicũ mandatũ exijt excusum: vt pacis in Imperio, præsertim contra Turcas, tuendæ causa (ex decreto Regis Maximiliani & principum, in Comitijs Wormac.) συνεισφορὰ fieret, contributio. De D. florenus (bonorum siue mobilium, siue immobilium) pendendo dimidiatum Aureum Rhenensem: de mille, vnum Rhenensem: de infra D. florenis, si homo esset. 15. annorum vigesimam quartam partem vnius Rhenensis. Quemque Iudæum, cuiusuis ætatis & sexus, 1. Rhenensem. Hæc omnia, ad quadriennium.

Tybing. Schola.

Rectores studij Tybingensis.

Maij 1. Rector XXXVII. D. Ieronimus de Croaria. I. V. D.
Inscripti. M. Georgius Scradi de Hailprunn.
Octob. 18. Rector XXXVIII. M. Conradus Summenhart de Calvv, S. Theol. professor.
Inscripti. Nicolaus Arnolt de Bondorff, octob. 26. Henricus Nithart ex Vlma, Ianu. 28.
Decanus S. Catharinæ. M. Iohannes Aquila, V. I. Licentiatus, de Hallis.
Magistri creati. Conradus Lutz ex Tuvvingen. Michael Coci (Coccinius) *de Tuvvingen.* Iohannes **Küngspach** *ex Stutgarten.*

Reisch.

Margarita Philosophica Gregorij Reischij, qui fuit generosi comitis Zollerensis alumnus. exijt 1496. incitatu Adami Wernheri Temarensis. Continet 7. artes liberales, Physicam, Ethicam, compendio. Emergebant studia magis magisq;.

Constantiæ Episcopatum, Thoma Perlouero, mortuo, excepit Hugo, Landenbergensis Heres, Decanus summi Collegij: ἀνὴρ ὑπερφυὴς, proceritate staturæ omnes Germaniæ principes exuperans.

Non

Non quidem admodum doctus: sed tamen prudens, humanus, doctorum amans. Præfuit per- quam feliciter 33. An. Restituit, & de nouo construxit, arces Mærsenburgensem, Arbonensem, & Martorffensem. Petershusense Cœnobium (S. Petri, vel ignis voraginem) ita iuuit: vt eius se- cundus conditor dici potuerit. Parthenones etiam vrbis reformauit, auxit, ædificijs illustrauit. Anno vero 1527. propter mutatam Constantiæ Religionem, Yberlingam concessit: vbi honori- fice fuit exceptus. Territus tamen difficultate suorum temporum, Episcopatum sequenti anno se- natui Canonicorum restituit, quieti suæ consulens. Brusch. Constantiæ Epi- scopi Hugo.

Obijt hoc 1496. anno, Illustrissima D. Magdalena Brandenburgensis, vxor Zolerensis Comitis Eitelfriderici.

Augustæ, Archigrammateus erat Doct. Conradus Peutinger: cui Emblemata dedicauit Al- ciatus. Eum fertur ab Augustanis ho: anno Lindauium missum fuisse, ad conuentum procerum. Peutinger.

Tunc, mense Octobri, Iosephus Grunnenbeccus, Med. Doctor Augustæ, Burckhausa Bauariæ ori- undus, primus Medicorum librum scripsit de causis, origine, & curatione, Morbi Gallici (quem vocat scorram) dedicauitq; Bernhardo de Waldkirch, Canonico Augustano. Gassar. Gallici morbi curatio.

Tunc ibidem vixit inter Medicos, Doct. Sigismundus Grimmus. Habuit. 1513. vxorem Magdalenam VVelserinam. Habebat proprium Pharmacopolium, & propriam Typographiam. Variis autem aduersitatibus (præsertim Chymicis, & similibus artibus) bona sua insumpsit. Et erit ille, cui Ioannes Aubanus Teutonicus Bohemus, librum suum de moribus omnium gentium dicauit. Idem. Grimmus.

Salina Halensis, quia vetus ædificium, 1309. factum, subsederat, magnis sumptibus de nouo ædificata est. Sed & 1521. & 1540. in ædificando plus ibi sumptus factum. VVideman. Halensia quæ- dam.

Die S. Georgij, magna Cochæ fluuij inundatione facta: ligna magna, ædificationibus destina- ta, circiter sexcenta, Halensib. per vndas abrepta sunt: truncig; aliquot, apud Colonienses excepti.

Chorus Ecclesiæ Parochialis Halensium 1496. destructus est: & 9. Mart. (al. die S. Gregorij, die Martis) primus lapis noui Chori, qui adhuc est, positus: operig; finis, 1525. impositus. Hunc autem primum lapidem posuerunt (ad 10. vlnas in fundamento) Ioannes Hofmannus, Schontha- læ Abbas: & Michael Molitoris, Parochus S. Michaelis Alabatschius dictus: vna cum duobus Diaconis. Adiuuerunt & Laici, hi. Nobilis vir, Fridericus Schlatz. Nobilis Michael Senfftius. Qui erant Consules, Stettmaister. Item Burckardus Eberhardus. Et Eberhardus Nagel. Qui erant duo Senatores. Idem VVideman.

DE STATV VVIRTEMBERGICI DVCATVS. TYBINGENSIS ACAD. Rectores. Ciues Augustani, Fuggeri, Meutingi, & alij. Peregrinatio apud Halam Enslingensis. Comœdiarum in Alemanniam introductio VLRICI, tertij VVirtemberg. Ducis, auspicia. Pau- lus Scriptoris Tybing. Διεγκώς. Confraternitas inter Lorcham, & S. Viricum Augustensem. Clarorum virorum natiuitas.

CAPVT VIII.

ANNO 1497. mutante Duce Eberhardo quædam in Ducatu, & nouos officiales constituen- te: Ministri & consiliarij Senioris piæmemoriæ Eberhardi, recesserunt: Magnus curiæ Magister comes Hugo de VVerdenberg: & Cancellarius, D. Ludouicus Vergenhans, Præpositus Sturgardianus. Præterea, equites aurati, Georgius de Ehingen, & Hermannus de Saxenhaim. Denig; B. de Hyrnhaim, domesticæ rei Magister. VVirtembergiæ officialium mu- tatio.

Rectores Tybingenses. Die Philippi & Iacobi.

Rector XXXIX. Magister Conradus Vesseler, Decret. D.

Inscripti. Iohannes Vdalricus de Eßlingen. Iohan. Kunig de Mindelheim. D. VVolffgan- gus de Hewven, Baro: Canonicus Ecclesiarum Cathedralium, Argentinensis, Treuirensis, & Curiensis. D. I. fl. & Pedello 7. ß. Nicolaus Prentlin, artium Baccalarius, Pædagogus eiusdem. Doctor Lud. Truchsæß de Hæfingen, denuo. Nihil D. Acad. Tybing.

Die S. Lucæ. M. Iohannes Aquila de Hallis, V. I. D. Rector XL.

Inscripti. Marsilius & Virgilius Vranij, filij Doctoris Martini Preunningeri, Nouemb. 4. Iacobus Heinrichman de Blabiren. Vitus Heitler de Rheut.

Decanus artium. M. Andreas Rintpiß de Gislingen. S. Theol. Baccal. formatus.

Magistri facti. Iacobus Heß de Pfullingen. Valerius Anshelmi de Rotvvil. Doctor Me- dicus, qui historias scripsit.

Augustæ Fratres tres Fuggeri, Vlricus, Georgius & Iacobus, Textorum contribules, nego- tiationum Fuggeri, August.

tiationum successu crescentes: Pauli Coleri, Canonici ad D. Mauricium, Pont. Alexandro VI. familiaris, beneficia ecclesiastica emerunt: eaq; magno cum fructu reuendiderunt. Gassar.

Ibidem, Vlrici Fuggeri filia Anna, Georgio Thurzoni, comiti Cameræ, seu Quæstori, Vladislai Regis Vngariæ, natione Polono Cracouiensi, nupsit. Celebratæ sunt nuptiæ 10. Octob. 1497. Eum, primum Fuggerorũ vigorem Gassarus dicit. Idem Vlricus, prima vxore viduatus, secundam 1516. duxit, Veronicam Gasnerinam, è maiore patriciorum contubernio.

Meutingi. *Eodẽ 1497. an. Aug. 19. Conrad. Meutingus nuptias celebrauit cũ quadã Fuggerina Barbara. Meitingi autẽ, ex aurifabris iã Mercatores facti, etiã in maius Patriciorũ sodalitiũ peruenerant.*

Volmarius Melchior. *Natus est Rotvvilæ, Melchior Volmarius. Studijs etiam Parisijs operam dedit: inter ceteros Magistros designatos primum locum obtinuit: Doctor Iuris euasit: Græce & Latine Tubingæ docuit. Tandem Ispam profectus, ibi 1561. obijt, ἀπνευπλημμένος. Pantal. parte German. vir. illustr.*

Lupus piscis. *Lupus piscis, hoc 1497. an. in stagno Hailprunnensi captus est: quẽ Fridericus II. Imp. 1230. in eo demersérat. Ibi 267. annos vixerat: circulo circa collum eius teste.*

Hic, MIRI SANCTI. Pauper vbique iacet.

Peregrinatio Enslingensis. *Infra Sueuicam Halam, ad amnem Cocham pagus est Enslinga. Ibi fanum trium altarium erat. Vnum, in choro, S. Brixio dicatum: duo, in corpore fani: quorum sinistrum, 14. Opitulatoribus sacrum dextrum, S. Gunthero, Victori, & Quirino Rusticis inusitata erant (Widemanno teste) hæc nomina, καὶ δυσμνημόνευτα. Ideo hos tres sanctos vocabant, GVnther, Viter, Quiter: Crassissimi vero, qui prorsus nõ poterant nominare, nominabant eos, TRES miros sanctos,* Zun dreyen seltzamen Hailigen. *Anno autem 1497. visere cæperunt homines hoc fanum. Vbi cum non inuenirent ornatum aliquem in ara horum trium: nisi tres imagunculas eorum alabastrinas albas: in altero vero altari, tabulam pictam 14. opitulatorum: Scopum peregrinationis non in ara inornata, sed ornata, positum existimantes, munera sua ibi deponebant. Ita trium minorum gentium Sanctorum nomina, viliora alga putata sunt, & oblutoni tradita. Opitulatoribus vero quæ donata fuit pecunia, magna erat. Ea postea Choro S. Michaelis, Halæ ædificando, bene opitulata fertur. Peregrinatum sic illuc est ad 28. annos: & post Agricolarum tumultum 1525. Templum illud aliquandiu clausum manlit, peregrinatioq; cessauit.*

Der Luther hat solchen Wahlfahrten eine böse Schalckheit gethan.

Comœdia Germaniæ prima. *Prima Comœdia (vt Bucholcer ait) cuius scriptor fuit Reuchlinus, in Germania est acta, in honorem Ioannis, nobilis à Dalburg, Episcopi* Wormacien*sis: magno cum plausu, à Germano tale quid scriptum esse. Hodie si ipse veniat Homerus, aut Demosthenes, aut Euripides, fere non curabitur. Sordere propemodũ incipiunt bonæ literæ & disciplinæ.* Man gehet dariñen/ wie ein Kuh in der Strewe: *vt Teutonico prouerbio dici solet. Id est, copia eruditorum hominum, iam desecatui prope est. Metuendum, ne cum in summo steterit, rursus ad barbariem decidat. Etiam sane nuper, nouum atq; affectatum scribendi genus, ex antiquissimis & obscurissimis sordibus exortum est: Ciceronis dilucida & hilari puritate eis sordente. Eulogium eius, cuius iam mentio facta est, Dalburgij, tale apud Bruschium extat. Virtute & doctrina longè præstantissimum fuisse virum linguarum egregie peritum: renascentium in Germanijs, humanitatis ac Philosophiæ studiorum summũ fautorem ac Mecœnatẽ. Habuit (inquit) summũ amicum ac Præceptorem, Rodolphũ Agricolam: qui primus fere barbariem vndiquaq; oppugnans, Latinarum ac Græcarũ literarum studia, in Germani, s exuscitauit. Reuchlinũ itẽ, qui Hebræas literas primus apud Germanos professus est: & Latinas Comœdias huic ipsi Episc. exhibuit (à se scriptas) dedicauit, egit, publicauit.*

Dalburg. Ioannes. Rodolphus Agricola.

Summenharti scripta. *Exijt Tractatulus bipartitus Summenharti Caluensis professoris Tuvvingensis, de Decimis: defensiuus opinionis Theologorũ aduersus communiter Canonistas, &c. 1497. Idem edidit de contractibus pro foro conscientiæ, 1513. Vidi hic in Bibliotheca Martiniana: vbi & liber cum hac inscriptione erat eleganti: Vocabularius breuiloquus, cum arte diphthongandi, punctandi, & accentuandi. Ibidem, in libro quodam scriptum.*

Wann nicht weren Teuffel/ Wölff/ vnd Ratzen:
Was dörfft man dann Pfaffen/ Hund/ vnd Katzen?

Melanchthonis natiuitas. *Natus est hoc anno, in oppido Bretta, Febru. 16. (die Iouis post Inuocauit)* Philippus Schwartzerdt/ *Melanchthon: barbariei & ipse expurgator, & artium excultor.*

Brandus. *Floruit tunc etiam Sebastianus Brand, Iohan. Tritenhemius, Baptista Mantuanus, Iouianus Pontanus, Raphael Volaterranus.*

An. 1497. Feria 3. post Iubilate, obijt Nobilis Conradus ab Entzberg. Sepultus Phorcæ apud Vimæ.

Nudipedes.

Vlmæ. Hermannus Rhot senior, die Sabbati ante Bacchanalia Dominorum obijt.

Die Paraſceuæ duæ turres Gamundiæ in Templo S. Mariæ conciderunt.

Argentinæ, caupona Spanbett conflagrauit media nocte, cum 24. hominibus. In nundinis, si bene memini.

Anno 1498. cum VVirtemberg. Duci Eberhardo, non cederent res ex ſententia (ſicut ex literis comitis Henrici Fyrſtembergij, ad Com. Ioannē Werdenbergenſem, *die Lunæ poſt Aſcenſ. Chriſti, 1498. Reutlingæ datis, intellexi) Vlmam initio Aprilis conceſſit. Deinde initio Iun. ſe adminiſtratione Ducatus abdicauit, certis conditionibus. Poſtea ſe ad Palat. Philippum Haidelbergam contulit. Manſit Domina Duciſſa (cum qua illi non conuenerat) in regione Nyrtingam ſibi dotalem incolens, & huic benigne faciens. Eberhardo Duci ſucceſſorem dedit (cum Senatu Ariſtocratico) Cæſar Maximilianus, Vlricum, comitis Henrici F. Vlrici Adamati N. puerum XI. annorū. Tunc edita eſt ordinatio, quomodo Ducatus eſſet regendus: cui ordinationi obſeruandæ, iureiurando ſe ſubditi aſtrinxerunt. Erit hic Vlricus poſterius, TERTIVS* Wirtembergiæ Dux. *VVirtemberg. Dux III. Vlricus.*

Tunc vero adhuc præceptorem habebat: cui quotidie quatuor horas operam dabat. Vt autem illa ordinatio feliciter procederet: iubebantur homines pro concione diebus Dominicis, preces ad cœleſtes fundere: Germanice. Gott den Allmechtigen/ die allerhailigſten Jungfrawen Mariam/ vnd alles Himliſch Heer/ mit jnnigkeit zu bitten vnd anzuruffen. *Inter optimates autem, qui cum futuro Duce Vlrico (Regalia iam à R. Maximiliano habente) Ducatum administrabant, non poſtremus fuit ſtrenuus ille, de quo multa ſcripſimus, Eques Georgius Ab Ehingen. Erat tunc magnus Curiæ Magiſter, comes* Wolfgangus *à Fyrſtemberg: cuius frater Henricus, Regis Mareſcallus erat. M. autem Gregorius Lamparter, V. I. Doctor, Cancellarius.* *Officiales eius.*

His adiuncti in conſilio erant.

D. Albertus, Præpoſitus Elvvangenſis. D. Georgius, Abbas Zuifaltenſis. D. Ioannes, Abbas Bebenhuſanus. D. Barthol. abbas Herrenalbenſis. Alle Schirmßverwandten Prælaten. *D. Georgius Ehingenus, eques. D. Caſpar Bubenhofius, eques. Theodoricus de VVeiler, curiæ Magiſter. Conradus Thum de Neuburg, Camerarius: Iohannes Hæller, & Conradus Breuning, Secretarij, Patriæ Tybingenſes. Sebaſtianus VVelling Stutgardianus. Comes de Sonnenberg Andreas, capitaneus. Dietrichus de VVeſterſtetten, domeſticus Curiæ* Magiſter.

Cuique ſuum officium aſſignatum. Vt, Herr Jörg von Ehingen Ritter/ ſoll ſtäths am Hoff mit 4. oder 5. gerüſten Pferden/ in allen Geſchäfften/ darzu er bräuchig iſt/ gehalten werden. *Georgius Ehingenus.*

Ipſe, vſq; ad extremum vitæ ſuæ, fidem Ducatui præſtitit: eoq; filios etiam ſuos cohortatus eſt. Pacta eidem Duci Vlrico eſt à R. Maximiliano, Bauariæ Dux Sabina: nata ex ſorore ipſius Kunigunde, Alberto, Duce Boiorum.

Alberti & Kunigundis liberi:
- *filij,* — *VVilhelmus.*
- *filij,* — *Ludouicus.*
- *filij,* — *Erneſtus.*
- *filiæ,* — *Sidonia.*
- *filiæ,* — *Sibylla.*
- *filiæ,* — *Sabina.*
- *filiæ,* — *Suſanna.*

Tybingenſis Academiæ Rectores Kal. Maij. *Tybing. Schola.*

Rector XLI. M. Simon Leonis de Biel, S. Theol. Baccal. formatus.

Inſcripti. Ludouicus VValch de Navv. M. Michael Siguardus de Etlingen. Bernhardus Durr de Schorndorff.

Octob. 18. Rector XLII. M. Andreas Doſchtel *de* Oßwil/ *V. I. Doctor.*

Inſcripti. VVolffgangus Sperberſecker. Hainricus Aichman de Schorndorff. M. Erasmus Hericius ex Bohemia, Magiſter Colonienſis.

Decanus artium. M. Iacobus Kurlin *ex Tegerlach, Med. Licentiatus.*

Magiſter factus. Caſpar Nothelffer ex Biberaco.

Et poſt Kurlinum *Decanus, M. VVolffgangus Stæchelin Rotemburgenſis.*

Magiſtri creati. Ludouicus Päß *de* Tüwingen. *Lucas* Götz *de* Minſyngen. *Poſtea Abbas Monaſterij Albæ Dominorum.*

Typographia, hoc anno prima Tybingæ. Ptag, Pauli Scriptoris, VVilenſis Sueui Minoritæ, explanatio in primum Sententiarum Scoti, Tybingæ 1498. excuſa eſt. *Typographia, Tybingæ.*

Paulus Scriptoris.

Paulus Scriptoris Tubingensis (inquit Illyricus de Test. Verit.) cum Tybingæ Scotum perlegeret, & ad decimam quarti libri distinctionem veniret: Transsubstantiationē negauit: asserens, omnia Dei verbo, ceu Lydio lapide, probanda: cætera omnia, erronea esse. Solitus est prædicere mutationem religionis. Hic habuit auditores, Augustinianos: Discipulos & subditos Ioannis Staupicij prouincialis, &c. Ideo à Minoritis in exilium pulsus, Kaisersbergæ obijt. Ex 1. Tomo Gesneri.

Confraternitas Monastica.

Confraternitas Lorchensium, cum S. Vdalrico & Afra Augustanis.

Venerabilibus ac religiosis in Christo patribus & fratribus, Domino Georgio Abbati, Augustino priori, totiq; conuentui, Monasterij beatæ Mariæ virginis in Lorch, ordinis S. Benedicti, Augustensis diocesis: nos fratres Conradus Abbas, Petrus prior, totusq; Conuentus Monasterij Sanctorum Vdalrici & Afre in Augusta, eiusdem ordinis & diocesis, cum sincero caritatis affectu, salutem in Domino perhenniter adipisci. Quia mediante caritate, quæ vinculum perfectionis ab Apostolo prædicatur, membra singula in corpore S. Ecclesiæ sibi inuicē coniunguntur, &c. nos vestrarum caritatum precibus & religiositate moti: matura deliberatione prehabita, plene confraternitatis, bonorum scil. omnium, consortium & communionem: in Missis, orationibus, elemosynis, abstinentijs, vigilijs, &c. vobis, ac successoribus vestris, tenore presentium libere concedimus, &c. Datum 1498. septimo Kal. Aprilis.

Calua.

Eodem 1498. anno, Caluæ drama Bibliorum in foro, quod ibi longum est, agebatur: de Protoplastis, Patriarchis, pijs Regibus, & Prophetis. De genitrice Dei Maria, Parentibus eius, sanctis matronis, tribus Magis, pueri Iesu fuga in Ægyptum, passione Domini. De Apostolis, Euangelistis, S. Martyribus, Doctoribus Ecclesiæ. De S. Helena, Catharina, Barbara, & alijs sanctis virginibus. Vidi hos Rhythmos Germanicos, manuscriptos.

Leonberg.

Leonbergæ, pridie Simonis & Iudæ, circiter 46. domus conflagrarunt.

Reutlinga.

Reutlingæ erat die Sabbati Ascens. Domini ad triduum, Cæsar Maximilianus: Elector Saxoniæ Fridericus, frater eius Ioannes, Albertus Saxoniæ Dux, Mechelbelburgensis Dux, Episcopus August. & Brixensis VVirtembergici curatores, & alij: à M. Iacobo Becher digne excepti. Equi circiter 500. Idem Cæsar, alterius anni die Mercurij ante natiuit. Mariæ, iterum ibi cum 400. equis, in quartum diem fuit. Deniq; 1504. die Mariæ Magdal. ibdem cum plus 200. equis, in eandem ciuitate, in quintum diem.

Augustæ, Turris περιοδεκτικὴ, lug ins Land/ *fulmine exusta est noctu, die Veneris* in den vier Tagen.

Nuptiæ Augustanorum.

Iacobus, Vlrichi & Georgij Fuggerorum frater natu minimus, Sibyllam duxit: ex Arizorum, mercatoriæ tribus, familia natam: sed per coniugia, in patricios minorum gentium adscita. Conradus Peutinger I.C. nuptias celebrauit cum Margareta Welserina. Iulius Comes à Lodrin, cum Apollonia Langia patricia. Et anno 1500. Comes Christophorus Frangepanius, cum Apollonia Langia.

Vlmæ, conuentus Sueuicus.

Conuentus Sueuici fœderis agebatur Vlmæ: in quo Ioannes Langenmantelius, eques auratus, sæpius Augustæ Consul, Capitaneus eius fœderis factus est. Eo Duce, postea Augustani Cæsari Maximiliano, anno 1499. auxilio miserunt contra Heluetios, CCCC. pedites, & LXXII. equites. Fuit ipse Legatus quoq; 1500. Sueuici fœderis, vna cum Cos. Augustano Gossenbroto, & Matthæo Neithardo Vlmensi, ad comitia Augustæ magna, à Cæsare habita. Obijt hic Langenmantel, iam decimumquartum Consul, 20. Maij 1502. Sed filius eius, postea 1525. in prælio Pauiensi, Gallorum partes sequens, tormento ictus occubuit. Ex Gassaro & Henningo.

Langenmantel.

Mompelg. C. Georgius.

Anno hoc 1498. Februarij 4. Mompelgard. Comes Georgius natus est, Ducis Wirtemberg: Vlrici frater.

Osiander.

Natus eiusdem anni 19. Decemb. est Andreas Osiander Theologus.

Nata est in Werdenbergica ditione, fœmella duorum capitum, & quatuor brachiorum: pectore & ventre vno, pedibus duobus. Lycosth.

Zygmus comes.

Pfortzæ an. 1498. Auff Montag nach Vrbani/ starb der wolgeborn Herr Johan/ Freygraff auß kleinern Aegypten: deß Seel Gott gnedig vnd barmh. wöll seyn.

Eodem anno Turca eripuit Bohemo Regi homines & bona, ad quinq; milliaria longe lateque. Misit ergo Rex Legatos Caluam ad Marchionem Fridericum Brandenburgensem: qui in thermis ferinis erat, & ad eos Caluam venerat.

Rhæti Grisones, fœdere perpetuo se 13. Decemb. cum Heluetijs coniunxerunt.

In Gallia, Ludouicus XII. factus est Rex Franciæ: qui regnauit an. 17.

MAXIMI-

MAXIMILIANI CÆSARIS BELLVM HELVETICVM. LVPORVM rabies in carnem humanam. Academica quædam Tybingensia. Instauratio Templi Gratiæcellensis. Theologorum aliquot clarorum natiuitas. Græcorum librorum impressio. CAP. IX.

ANno 1499. ortum & gestum est dirum R. Maximiliani, adiuuante ipsum Sueuico fœdere, contra Heluetios bellum: propter tura quædam, quæ vtrig; sibi vendicabant, Oenipontense regimen, & Rhæti Grisones: præsertim etiã, de aduocatia cœnobii, Münsterthalæ: & quòd Heluetii (vt ferebatur) nollent libertatem suam tentari, reformatione aliqua Imperiali. Ianuarii ergo 20. die, Constantiæ conuentus Sueuicorum fœderatorum actus est: & cuiq; ordini certus locus præfinitus, vbi cum exercitu suo paratus esse deberet. Interea Grisones Münsterthalense Monasterium occuparant, aliquot præsidiariis ibi occisis. Contra ipsos igitur Regiorum exercitus veniebat. Ideo auxilium Heluetiorum, cum quibus nuper fœdus inierant, poscebant: Tigurinorum, Lucernatium, Vriorum, Suitensium, Vnterwaldensium, Tugiorũ, & Glaronensium: vt qui partes quasdã finitimarum regionum haberẽt. Ita Sueuici proceres, contra modò dictos erant Alemannos: qui olim (vt sæpe in hoc opere demonstratum est) ipsi etiam ad Sueuicum Ducatum pertinuerant: sed nunc Heluetii nominantur. Conabantur Episcopi, Constantiensis & Curiensis, pacem inter parteis facere, sed frustra. Helueticum à Maximil. Cæsare bellum.

Interea Ludouicus Franciæ R. Ludouicum Sfortiam, Mediolanensem Ducem, quòd antehac expeditioni Neapolitanæ Gallorum offecerat, expulit in Germaniã: & sic Mediolano potitus est: sed tantum sex menses tenuit. Vsus fuit occasione: quod Maximilianus bello Sicambrico, contra Geldriæ Ducem, occupatus erat: & ciuili bello Sueui Heluetiiq; distinebantur.

Acciderunt posthæc Austriis & Sueuis, multæ ab Heluetiis clades.

Prima, postridie Bacchanalium Dominorum, ad S. Lucii ascensum: vbi 400. circiter Regiorum cæsi sunt. Cladiũ, ab Heluetiis illatarum, enumeratio.

Secunda, apud pagum Treisum: vbi, circiter 350. Ibi captus D. Ludouicus Brandisius, Bernam missus est: capti Domini Turingus & Sigismundus, cum 200. militibus, in oppido Maienfeld, Curiam missi sunt.

Tertia, apud Hardum: vbi cir. 5000. Regiorum perierunt. Ex quibus, 500. frigore noctu rono, cum se in arundineto abdidissent. Multi præsertim Vlmensium interierũt. Sueuorũ, omnino 1400. desiderati. Ceperunt victores multa vexilla & bombardas. Est autem Hardum, pagus inter Fussachum (arcem & pagum) ac Brigantiam, supra lacum Podamicum.

Quarta, prope Basileam in Bruderholtzio. Ibi 80. viri occubuere: inter quos, Comes quidam Thiersteinius.

Quinta, apud Frastentiam: vbi 3000. occisi, & 1300. in fluuio Illo summersi: Heluetiorum non vltra 12. interfecti. Postea, Ermatingæ 72. Heluetii, improuiso aduentu conciti.

Sexta, apud vicinam oppido Constantiensi syluam Suaderlochum. Magister equitum erat Regiorum, Comes VVolfius de Fyrstenberg, iuxta peditatum instructus. Cæsis autem Burckardo & Henrico Randecciis, Ioanne Neuneccio, Henrico Langensteinio, aliis: cæteri cesserunt. Interraperierunt 1300. viri: apud Gottliebum, & natando Reichnoiam versus, 1000. in aquis suffocati sunt. Bombardæ in manus Heluetiorum venerunt. Duæ magnæ, & ferreæ serpentaria, cum signo Regis Romani. VVirtembergenses 4. Serpentariæ: Constantienses 2. nouæ viccnorum binorum centenariorum pondere. Item, 2. Tberlingenses. 1. Rauenspurgensis. 2. Vlmenses, cum vno vexillo. 1. Serpentaria & vexillum VVangensium. Deniq;, singula tormenta Biberacensium, Memmingensium, Isnensium, VValdseensium: & currus cum sclopis, ac plaustra commeatus.

Septima, in Malserico campo vallis venustæ (auff Malserhaid in Vinstgöw) vbi 4000. Regiorum occubuerunt: & aliquot centuriæ virorum, aquis haustæ sunt. Fœderati amiserunt 220. viros. Factum in feriis Pentecostes. Reuersus est deinde Cæsar è Belgio, cum exercitu valido (4. millib. peditum, & 60. equitibus, à solo VVirtembergico summissis) perq; Hercyniã syluam, in ciuitatem Constantiã profectus, & Veldkircham: cum præliari cum Heluetiis vellet: sensit, animos hominum non esse alacres ad periculũ. Ergo Vlmam discessit nec amplius ad bellũ rediit. Vallis venusta.

Octaua clades, ante arcem Dorneckum accidit: quam Cæsariani 22. Iulii obsederant, in agro Basiliensium. Ibi cum Ductor copiarum, Henricus Fyrstembergius Comes, VVolfii frater, moneretur de excubiis, contra repentinas irruptiones diligẽter constituendis: respondit, putasne Heluetiis pluere? Qui timet, Loricam induat. Incurrerũt subitò Heluetii: orta est acerrima pugna: victi tandem, Regii.

Helueticorum cæsi, 150. viri, plerique Bernates, quia primum impetum deuorantes. Ex altera parte, 3. millia: in quibus, Fyrstembergius Henricus, Simon VVecker Butschius, Comites. Item, Matthias Castelvvartius Baro, Conradus Vtenhaimius, & Sculletus Ensisheimius, aliique insignes viri.

Simonis VVeckeri interitus.

Tot pugnas recenset in Basil. histor. Vrstisius: de quibus & Stumpfius legatur. Inter quas interim multæ quoque velitationes factæ sunt, semper aliquid virorum absumentes. Addam, quæ à Stumpfio lib. 11. cap. 2. scribuntur.

In Hardensi pugna, ad Podamicum lacum (inquit) Febru. 20. decertabant 400. fœderati, cum 10000. Cæsarianorum: quorum occiderunt ad 5000. Postridie repererunt Hardi, quendam simplicem hominem, natione Sueuum, sub tecto latentem. Hic protractus, ad pedes eorum accidit: &, Ah proba vaccina ora (optimi vaccimulgi) inquit, parcite mihi per Deum. Alteris verba hæc mirantibus: & conuicium ei opprobrantibus: testabatur ille Deum, se nullo alio nomine eos omnes appellari, vnquam apud suam gentem audiuisse, quam vaccina ora. Risus est obortus: ipse, dimissus, & pacifice deductus.

Simplicitas cuiusdam Sueuici militis.

Eodem in bello, in conflictu non longè ab arce Saxo, sub arce VVerdenbergensi, Ioannes VVal Vrius, deprehensus pedes, se contra 20. equites, fortissimè lancea tutatus est, ad arborem consistens: quorum tres ἐξεσάλλισαν, è sellis vel ephippiis deturbauit.

VVali Ioannis fortitudo.

Hortanti autem generoso Domino Nicolao de Brandis, vt se impunè dederet (Nō dignum esse interitu, tantum bellatorem) paruit. Tum Heros ille literarium ei testimonium huius virtutis, Veldkirchæ dedit. Veldkircha autem, Campus S. Petri, oppidū & arx in VValgoia Rhatiæ est.

VValgoia.

Tandem verò (quia nulla salus bello, præsertim ciuili) illustribus viris se interponentibus, & certis conditionibus vtrinque præscriptis, compositio & pax est facta. Wer ritt / der ritt: Wer lag / der lag. So gehts.

Interfuit etiam Michael Senfftius, ab Halensi Repub. missus, huic bello, diu absens domo. Eum Cæsar Maximilianus pulchrè phalerato donauit equo.

Senfftius.

Fuit autem valde acerbum bellum. Nemo enim ἐζωγρεῖτο, viuus capiebatur, vtrinque: sed occidebantur omnes. Tunc multa cadauera, circa Constantiam insepulta iacebant: quæ à lupis deuorabantur. Vnde tanta voluptas humanæ carnis vorandæ, in lupis orta est: vt in pagos etiā, & villas, incurrerent: nec in Hegoia solum, sed inferius etiam: in Hercynia sylua, Gamundiana sylua, Algoia, & aliis locis. Πεπειρασμένοι γὰρ καταδαρδαπάλου, deuorabant, homines laceros in campis: pueruli ante ianuas domorum rapiebant. Noctu fodientes oribus suis, domos subire conabātur: nec refugiebant illos, qui armis eos pellebant: sed in ipsos infesto victu irruebant. Ideo appellati sunt lupi rapidi. In Rustici cuiusdam (quem D. VVidemannus, tunc puer fortè 11. annorū, notum sibi fuisse ait) venientes chortem trans sepem, in sylua Cochana habitantis, tres lupi: fodiendo sibi viam in cubiculum facere conati sunt: vbi parui eius liberi iacebant. Tū ipse & seruus excitati, ambo nudi: in bestias tandiu pugnarunt, donec duos occiderunt. Tertius lupus, saltu trans sepem se dedit, & euasit. Inciderūt frigore ambo viri in morbum (quoniā etiam à bestiis lasi) ac postridie seruus mortuus est. Vt igitur lupi profligarentur: imperatum est, quoties aliquis in campo conspiceretur: signo campanis dato παν δημεὶ, cateruatim, in eos excurri, quo auida vis eorum extirparetur. De bello Helueticо, & de Lupis satis dictū est. Transeamus ad pacis, et mitiora, studia.

Luporum auiditas in carnem humanam.

Academ. Tybing. Rectores Academiæ Tybingensis.

Kal. Maii, Rector XLIII. Laurentius Hornstain, V.I. Doctor.
Inscripti. Baro VVilhelmus VVernher de Zimmern. Heinricus Lai ex Vlma.
Octob. 18. Rector XLIV. VVendelinus Stainbach, S. Theologiæ Professor.
Inscripti. Iohan. Drechsel de Gundelfingen. D. Vlricus, Comes de Helffenstain.
Decanus Philosophicus. Licentiatus Hemsuger.
Promoti Magistri. Thomas Pruner ex Logingen. Michael Hofmeister ex Rotenburg.

Baccalaureorū creatio. Ritus creandi Baccalaureos tunc hic erat: vt vidi ex δυσπαγγύσῳ oratione M. Ser.

1. Exordiolum ponebatur, seu partitio faciendorum.
2. Candidati Quæstiones proponebant, & eas explicabant: vt eo honore digni viderentur.
3. Recitabatur à Pedello iuramentum.
4. Attributio honoris, vel gradus.
5. Oratio de miseria generis humani, quæ rectis studiis emendaretur. Et in alia diuersi temporis oratione, Laus eloquentiæ, iuuenibus comparandæ.

6. Eius-

6. Eiusdem promotoris gratiarum actio ad cœtum præsentem, hoc modo, ad verbum. Nondum scribebantur diphthongi.

Equum esse, honoratissimi viri, censeo: vt iis, qui de nobis sunt quam optime meriti, gratitudinem tam exhibeamus. Cum primis ergo gratias referimus pro virili, quãtum scire & posse nobis datum est, excellentissimo ac maximo Deum hominumq; Rectori: in quo, & per quem, & à quo, sunt omnia, mouentur, & viuunt. Impollutissime quoq; virgini Marie: Dei, imò nostre pectus, matri indulgentissime: & comiti sue pudicissime Katharine. Reliquis pariter celitibus. Ipsis siquidem aspirantibus, laborem hunc cepimus, prosecuti sumus, & terminauimus. Ingentes etiam habemus gratias vobis viris grauissimis: quocunq; virtutis & dignitatis genere preditis: vobisq; adolescentibus, scientiarum cupidis: qui his per nos actis assensi estis: ac aures prestitistis benevolas: nos ad queuis, quæ vobis voluptati fore cognouerimus, per quam morigeros ac libentes, offerentes. Dixi.

Celebrat Conradus Pellicanus, præfat. in Biblia, duos celeberrimos viros: à quibus multum adiutus sit in studiis, Tybingæ, præsertim linguæ Hebrææ: Paulum, cognomento Scriptoris (quo nihil vnquam habuerit præstantius Ordo Minorum: & Conradum Summerhart, quem vocat Theologorũ decus, & Tubingensis Scholæ tunc columen. Erant hoc tempore, in Maulbrunnensi cœnobio, XCV. Monachi & conuersi professi. Olim CXXX. professi ibi fuerant. Pellicanus.

A. hoc 1499. & sequenti biennio, sorores Gnadencellenses Templum suum, omnibus lignis dejectis (vt & alia ædificia) magnis instaurarunt impensis: lignis ex Hercynia sylua, Dentzlingam vsq; ratibus per Nicrum deuectis. De quibus tamen fluminis exundatio, hoc anno multa abripuit: cætera, ad longam recollectionem dispersit. Multum profuit ad Templi instaurationem (fabris lignariis mercedem de suo persoluens) primarius Vraci vir, Michael Schytzius, Agnetis Sanctimonialis pater. Annis sequentibus duobus (cum vno, inundatio Lutere impleuisset aquis Templum: altero verò, fames incidisset) ædificatio caterarum rerum impedita fuit: sed tamen postea, absoluta. Etsi autem pauperes erant hæ Monachæ: tamen ius patronatus habebant in tribus his Ecclesiis: Onestettensi, Kolstettensi, Gummedingensi. Gummedingam obtinuerãt, vt plusculum commodi sentirent, precibus: à miti patrono Ecclesiarũ Eberhardo, Duce VVirtembergensi: & à Doctore Iuris Ioanne Stain, Gummedingæ Rectore & pastore: nec non ab Hugone Landenbergio Episc. Constantiensi. Ideo debebant (suasu F.F.F.) idoneos Presbyteros præficere. Gratiacellense Templum.

Cum autem frater Fœlix legisset omnes literas eius Parthenonis: nec reperisset in vllis, consecratum esse id Templum: nec etiam characteres videret in muris: quos solet dedicans Episcopus, duodecim chrismate pingere: anxius fuit, an fuisset dedicatum: & ne sacra, quæ in non dedicato fierent, pro nihilo essent, hominesq; deciperentur. Sæpe enim non dedicatur Templum: priusquam omnia eius necessaria & honoraria, comparata sunt. Postea res nonnunquam in oblivionem venit. Cogitabat, frustra non ita pridem reconciliatum esse Templũ à suffraganeo Constantiensi Daniele. Postea tamen ipse, & frater Ioannes Hornvvachs, radentes tectorium Templi, repererunt signa dedicationis, circulos flauos. Satis de Gratiacella. Dedicatio Templi.

Bebenhusæ A. 1499. obiit Bartholomæus Heubach, Prior. Sub quo extructum est Refectorium hyemale: & Tybingæ, magna domus lapidea cum cella.

Vlmæ. A. 1499. den 12. April. starb die erbar ersam Fraw Magdalena Kräfftin: Die Doctor Mattheus Neidharts Bürgermeisters Haußfraw war. Et 1501. Maii 16. Die erbar ersam Fraw Barbara Ehingerin/ eiusdem Doct. Matthæi Neithardi Cos. vxor. Item 1499. Am montag vnsers Herrn Fronleichnams/ der ersam weise Antoni Rhot/ Pauli Rhoten ehlicher Sohn.

Pro Sueuico fœdere supplicationes, circa hæc tempora.

1. Vnoquoq; die Mercurii, vesperi post Aue Mariæ, signo campana dato: aut, si minus ea hora, alicubi commodum, alia eius diei hora, habebantur preces. Preces.
2. Diebus Dominicis, de suggestu grauiter homines ad precandum excitabantur.
3. Quotannis die S. Georgii, deuotum officium cantabatur, ac missificabatur.

Ad quem eæ preces fiebant?

Ad Deum omnipotentem, & virginem Mariam, atq; omnes Dei Sanctos. Secundum formulam scil. Christi: Pater noster, qui es in cælis. Quare?

Ob Cæsaream per Imperium conseruandã pacem, & iustitiam: ob honorem & vtilitatem omnium fœderatorum: ob tuendos subditos & regiones, viduas & pupillos.

Nati

Nati sunt hoc 1499. anno.

Brentii natiuitas. *Ioannes Brentius, in oppido Sueuico VVila, 30. Iunii: parentibus, Martino Brentio, & Catharina Hennichia.*

Hieronymus VVellerus, die Iouis post Aegidii, Fribergi in Misnia.

Iustus Menius, Decemb. 13.

Ioannes Carion Mathematicus, Mart. 22.

Augustæ, Ambrosius Inugius. Med. D. in matrimonio habebat Elisabetam Langingerinam patriciam.

Etymologicon magnum. *Venetiis excusum est, Magno Hieratico folio, Magnum Etymologicum Græcum: impensis Nicolai Blasti Cretensis, hortatu illustrissimæ Dominæ Annæ Notarenæ Constantinopolitanæ, & artificio Zachariæ Calliergi Cretensis.*

Græcum studiū. *Antea verò 1493. Ian. 24. impressus fuerat Mediolani Isocrates, folii magnitudine, ab Henrico Germano, & Sebastiano Pontremolensi: sumptibus scribarum illustrissimi Ducis: nempe Bartholomæi Scyasi, Vincentii Aliprantis, & Barthol. Rhozonis. Correxerat Demetrius Chalcondyles. Ita animis hominum, tunc cordi erant studia Græca.*

IVBILÆVS PAPÆ ALEXANDRI VI. ANNVS. DE SIGILLO PAPALI. Comitia Cæsaris Maximil. Augustæ. Mediolanum à Gallis occupatum. Fœdus VVirtembergicum cum Heluetiis. Rectores Tybingenses. Henricus Bebelius, barbariei expurgator ex Latinitate. Græcæ linguæ necessitas. Priuilegia, Lorchensibus confirmata. Sacerdotis Iselini reliquiæ. Ioannis Naucleri genus. Pagi Heluetiorum fœderati. Americanæ Portugallensium nauigationes.

CAPVT X.

Cometa. *ANno 1500. Cometa visus est in Septentrione, sub signo Capricorni, per dies 18. magnus & horrendus.*

Iubilæus VIII. *Iubilæus VIII. à pont. Alexandro celebratus est: ac multi Romam profecti sunt: Romanorum ipsorum permultis non curantibus. Vnde Fœlix Fabri, tunc adhuc viuens, ait:* Wir haben eben ein weiß/als die Römer/die den Ablaß vor jrer Thür haben/vnd achten sein nicht viel. Aber Leut von *CCC.* Meilen her/suchen jhn mit andacht/ kosten vnd arbeit/ sorg vnd angst. Also haben wir auch den Ablaß in vnsern Kirchen/ vnd achten seyn nichts.

Paulus vero 1. Tim. 2. dicit. Volo, vt viri orent IN OMNI LOCO, leuandis ad Deum puris manibus. Et Ioel. 2. Quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Sigillum Papæ, expositum. Interpretatio sigilli Papalis, per eundem fratrem Felicem.

Vt bulla habeat æternum robur: plumbeo sigillo eam firmat Papa: quo sigillo solus vtitur ipse, vt summus Christiani orbis Prælatus.

Caput Petri in eo significat: cœlum clauibus Petri aperiri obseruatoribus bullæ. Pauli caput significat: gladio Pauli, neglectores bullæ pulsum ad inferos iri. Hanc, Papæ sententiam esse, significatur eius in altera sigilli parte nomine. Non cannabino vinculo (cuius vsus est in sigillandis rebus bellicis, & tristibus) sed serico (leni & misericorde) sigillum appenditur, cum coloreflauo & rubro.

Subscriptio.

Ego Alexander, Catholice Ecclesie Episcopus. Diß gibt viel krafft vnd macht der Bull: Dann so viel wil die Geschrifft: Ich Alexander/ der gantzen Welt einiger Monarch/ vnd Bischoff der gantzen Christlichen Kirchen/ hab die Bull geben/ besieglet: Vnd bin Persönlich dabey gewesen/ das bezeugt vnser eigen Handtschrifft.

Nach dem Tittel/ so hat *Sanctißimus noster Dominus* gemacht zwo Figur mit der Feder: Eine vor/ vnd eine darnach. Was die bedeuten/ weiß niemandt/ dann seine Heyligkeit: Der in dem schreyn seiner Brust alle gerecht/ Göttlich vnd Menschlich/ hat geschrieben.

Hæc, Felix, ille Vlmensis Prædicator, in libello M. Ser. Offenhusensi, vel Gnadencellano.

Claues Petri. *At Iohan. 20. claues Petri omnibus Apostolis, sine cuiusquam prærogatiua datæ sunt à Domino: Quorum peccata remiseritis, remittuntur eis.*

Bullæ obseruatio, hæc est Ioan. 1. Quicunq; susceperunt filium Dei: eis potestatem dedit fiendi filios Dei, credentibus duntaxat in nomen eius.

Monar-

Monarcha Mundi vnicus, est ille in eodem Ioan. 1. per quem omnia facta sunt: &, per quem mundus factus est. Papa verò, & omnibus Doctoribus, dicitur Luc. 22. non de Patrimonio Petri, non de calcandis pede Barbarossis: sed vos autem non sic.

Deinde 1. Cor. 1. Christus factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Hanc sapientiam si habet Papa in scrinio pectoris sui: potest certe gloriari.

Num verò is sit Christi τοποτηρητὴς, Vicarius: potest ex hoc prudenter colligi: quod cum Christus, in summa paupertate natus sit, Regnum mundanum Ioan. 6. fugerit: impio etiam Magistratui tributum soluerit: gratis accepta spiritualia dona, gratis dari hominibus voluerit: denique ne puluinum quidem, vbi caput reclinaret, habuerit: Papa opes & facultates maximas habet: vrbes & regiones luculentas possidet: pro illis, quãdo res eius postulat, bella gerit: in deliciis exquisitis viuit: per Iubilæos grandem pecuniam conficit: ab omnibus reuerentiam sibi exhiberi vult, ipse nemini exhibet, tanquam Deus ἄπιπρος. Verus autem & vnicus Iubilæus annus, est exhibitio Christi, ex Maria virgine nati: de quo S. Angeli Luc. 2. Gloria in altissimis Deo, in terra pax, hominibus acquiescentia, canunt.

Comitia celebrabat Augustæ Cæsar Maximil. Ibi chorea celebrata est, auff dem Fronhoff. *Ducebat Cæsar in chorea virginem Neithardinam: quæ funali, quod manu gestabat, inter saltandum, ignem triumphalem accendit:* Ein wol zugerüsts Frewdenfewr. Comitia, Augusta.

VVolfgangus Aitinger, sacerdos Augustæ, commentarium scripsit in Prophetiam Methodii: vbi asserit, Antichristum Romæ nasciturum & regnaturum. Gassar.

Ludouicus Sfortia, qui Mediolanensi Ducatu à Francis exutus fuerat, eum exercitu Helueticо & Sueuico recuperauit. Sequenti tempore, ipse & Sueui aliquot primates, capti sunt, & in Galliam abducti. Ibi ipse mortuus est. Habuerat enim Gallus quoq; Heluetios in exercitu. Ideo Sfortiani Heluetii, pugnare contra eum noluerant. Dux VVirtembergicus Vlricus fœdus iniit cum Heluetiis (Tiguro, Berna, Lucerna, Vra, Suitia, Vntervvalda, Tugio, Glaro, Friburgo, Soloduro) in A. 12. περὶ συμβολαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ συμμαχίας: excepto contra Papam, Imperium, & Priores fœderatos. Actum Tiguri, die Mercurii post Pancratii, anno 1500. Mediolanum, à Sfortia recuperatum, & amissum. VVirtemberg. Vlrici fœdus cum Heluetiis.

Idem Dux cum ordinario tunc regimine, Regi Maximiliano iura quædam expelli Achalmæ, quæ id in ciuitate Reutlingẽsi habebat (Schulthaißampt/Zoll/Vngelt/Freuel/Mahlmülinen) *tradidit libera voluntate. Quæ mox illa Cæsar Reutlingensibus certa pecunia tradidit: & Carolus V. 1520. eis confirmauit.*

Huius 1500. anni 24. Feb. natus est Carolus, ille postea potentissimus Imperator, in vrbe Flandriæ Gandauo: Regis Hispan. Philippi F. Maximiliani Cæs. N. Caroli V. natiuitas.

Natus est & Ioachimus Camerarius (vir in vtraq; lingua, Græca & Latina, doctissimus) Bambergæ, April. 12. Camerarique Ioachimi.

Administratio Scholæ Tybing. Schola Tybing.

Kal. Maii, Rector XLV. Conradus Summenhart Calvvensis, S. Theol. Professor.

Inscripti. M. Iohannes Grati de Villa Gigantis, ex Scotia. Baccal. Theol. formatus. Frater Iodocus Stralius de Besika, conuentus Eßlingen. ordinis Carmelitarum.

Octob. 18. Rector XLVI. Iacobus Lemp de Stainheim, Decr. ac S. Theol. D.

Inscripti. Iodocus Vogler de Constantia. Stephanus Bartenschlag de Stutgardia.

Decanus sancto Catharinius. M. Caspar ex Kircheim. V. I. Licentiatus.

Magistri creati. VVendelinus Ochsenbach ex Tubingen. Ioan. Zervveck ex Marpach. Vlricus Crafft, V. I. Doctor, Vlmensis, Basileæ in Acolytum promotus est à fratre Tilemanno, Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopo Tripolitano, Episcopi Basilicnsis Casparis in Pontificalibus Vicario, Generale ordinis fratrum Heremitarum S. Augustini, 1500. Dominica inuocauit, in Sacristia fratrum August. Idem ab eodem promotus est in Subdiaconum sabbato Pasce. Ex literis. Idem Craffto 1504. erat Parochialis Ecclesiæ Vlmensis Rector. Et adhuc etiam 1515. anno. Craffto.

Precia rerum Tybingæ.

Pro vlna Lundinensis panni, 22. ß. Pro pari calceorum 3. ß. Pro vlna linei panni 10. pf.

Ex M. Scr. Libello Simonis Lamparteri: qui hoc anno vxorem duxit Tybingæ Apolloniã (die Mercurii ante S. Matthiæ) Ioannis Schænleberi Forestarii (Waldvogts) *filiam. Postea Calvvæ vixit: deinde, VVilæ. Obiit 1537.*

Henri-

Bebelius Henricus, contra Barbariem L. Latinæ.

Henricus Bebelius Iusting. Commentaria Epistolarum conficiendarum dedicat Principi Huldricho VVirtenberg. 4. Idus Iulii. Sed nec tunc nobilibus placebat: vt princeps aliquis Germanus, Latinis literis admodum operam daret, ne otio mollesceret. Venationi & armis operam dare, id verò præferebant. Attamen ille Latina intelligere, satis in puerili ætate didicit. Postea verò, Aulica vita, & politicis negotiis, impediebatur.

Simler Georgius. Heinrichmannus.

Vixit tunc Georgius Simler, Ludimagister Phorcensis. Item, Franciscus Comes de Zollern, generosus & studiosus adolescẽs. Item, Iacobus Heinrichmannus, Philosophiæ Magister: & Benedictus Farner Iurisc. & Canonicus Stutgardianus: ac Leonhardus Clemens Vlmensis, Zvvifalten. Ecclesiæ paræcianus.

Michael Coccinius, (al. Kochlin) ad studiosam iuuentutem.

Bebelii laus.

Pleriq; viri docti & eloquentes, passim per germaniam versantur: quæ nostram Germanicam nationem, Romanæ linguæ splendore ornare, ac illustrare, cœperunt. Et quos sane, numero Henricus Bebel. Iusting. Poeta Laureatus, inter primos, meo iudicio, venit connumerandus. Nam docendo quid rei literariæ contulerit: Tybingense Gymnasium satis superq; testatur: ad quod omnium primus, mansuetiores Musas, tersamq; latinitatem, sanis persuasionibus inuexit. Hic iam annos fermè octo publice, ac frequenti auditorio, Poetas, Oratores, ac Historicos legit, & fœdam Barbariem pellit, &c. Tubingæ 5. Kal. Maii, A. 1505.

Græcæ L. necessitas.

In veteri & Nouo Testamento, cum qua dubitatio nascitur, ad fontes linguarum recurrendum. Nam Iodocus Gallus Rubeaquensis, literis 12. Kal. Febr. Spiræ datis, quærit ex Ioanne Reuchlino, vt rudis literarum Græcarum: num Matth. 2. in his verbis: vidimus Stellam eius, & venimus adorare.

Tò, venimus, sit præsentis, an præteriti temporis? Petit, vt ex Græco ibi verbo sibi rem aperiat. Se quidem contendisse contra quendam: esse potius præteriti temporis, ex quibusdam coniecturis. Rectè sensit, etsi Græcè nesciens. In Græco enim est, ἤλθομεν, præteritæ significationis.

Zainer Typographus.

Vlmæ Typographus erat Ioan Zainer: qui Germanica multa excudit.

Lorchæ bona.

Confirmauit Lorchensibus R. Maximilianus Augustæ, omnia ipsorum priuilegia, Iun. 9. Eius cœnobii erant tunc: mons, horti, agri, prata, syluæ, &c. Vici, Lorch/ Brück/ Bräch/ Pfalbrunn/ Renharts & Eberhartsweiler. Aistrut/ Taferott/ Göckingen/ Mulafingen/ Frickenhofen/ Legnat/ Ripprecht. Die Dorff vnd Hoff zu Münster/ *cum pertinentiis. Aquæ Nicri & Entii. Bona Bißingæ, Schmidhaimi, Oßvvilæ, Grunbacht, Schornbachi. Vicus* Wiler/ Eschelbronn/ Röterspurg/ Necklinsperg/ Oppelsborn/ Gretzenacker/ Steinach/ Buch/ Brunigswiler/ Kürneck/ & Wigman.

Et capitalia iudicia.

Antea etiam 5. Iun. idem Cæsar permisit Abbati Lorchensi Georgio: vt rursus capitalia iudicia contra Sceleratos, in sua ditione exerceret: sicut antehac id iuris ibi fuisset (testante adhuc patibulo) antequam priuilegiales eius rei literæ conflagrassent, cum templo, & plerisque domibus, pagi Lorchæ. Sed iußit Cæsar, vt Blabyrensi Abbati Gregorio (qui loco Cæsaris iusiurandum accepturus esset) promitteret: se iustitiam ἄνευ προσωπολήψιας, sine respectu diuitum & pauperum, exerciturum.

Hirsaug.

In Monasterio Hirsaug. consecratum est altare S. Mariæ Magdalenæ, ab Episcopo Thermopolensi Henrico, Ludouici Spirensis Episcopi suffraganeo in honorem S. Trinitatis, & D. Iesu Christi, ac D. Mariæ, aliorumq; plurimorum sanctorum. In eo, magna vis reliquiarum.

Iselini reliquiæ.

Circa hoc tempus vixit Mißifex quidam, nomine Iselinus: qui Altingæ reliquias & indulgentias suas, venales exponens: se ex ala S. Archangeli Michaelis, pennam habere iactabat. Interim vero, dum ipse in caupona genium commessando & potando curat: noctu ei reliquiæ surripiuntur. Quo mane cognito: prompto animo in stabulum decurrit: fœnum in Monstrantiam indit: hoc sibi pro reliquiis fore, prædicat. Hospita, cum qua diuersabatur, ridere. Ego vero (inquit ille) tantum efficiam in Ecclesia: vt, velis nolis, has reliquias osculari cogaris. Negat ipsa, hoc vnquam futurum.

Sponsio inter ambos fit, deposito conuiuii præcio. Ventum est in Templum. Ecce, charissimi Christiani (inquit nundinator) hoc est fœnũ, in quo Dominus noster Christus Bethlehemi cubuit. Eius ea vis est, vt pestilentiam ab homine auertat: quæ nunc Tuvvingæ, & passim in VVirtembergia grassatur. Nullos etiam admittit adulteros, adulteras, & meretrices. Qua prædicatione auribus percepta: accesserunt osculandi gratia multi, viri & fœminæ.

Etiam

Etiam ipsa hospita ne, nisi sic faceret, pro turpi & infami muliere vulgò haberetur. Ecce (inquit submissa voce Stationarius) etiã tu venis. Sponsionem vici. Tecelij nimirũ hic præcursor erat.

Laurentius Esniger Villingensis, non longè à fontibus Danubij natus. Abbatiam Monasterij Ethenis, propter nigrã syluã suscepit. 1500. quã plus. 43 annos cũ laude administrauit. obijt. 1544.

Erant hoc 1500. anno, Burckhardi de Gyltlingen filij tres: Fabianus, Henricus, & Caspar. Gyltlingen. Mortui aliquot. Prioribus duobus fratribus in diuisione hæreditatis obtigit Obernavv & Nellingsen. Fabiano, etiam Berneccum. Caspari quoq; sua pars.

Esselingæ in altero cœmeterio Templi S. Agnetis.

Anno Domini 1500. da starb die Edel Fraw Marina von Rippenburg.

Halæ in æde S. Michaelis.

A. M. D. Calendis Ian. obijt der vest vnd hochgelahrt Ludouicus Volandus.

VVaiblingæ.

Obijt Nobilis vir Bartholomæus Hap de Hapenberg, Camerarius Oenipontanus.

Obijt Stutgardiæ die Iouis ante S. Vrsulæ, Margareta Rubina. D. Martini Nittelij vxor.

Nordlingæ in Templo Carmelit. Anno Dom. M. V. starb der Edel vnd vest Vlrich von Richam/von Kaltenburg/der Elter. Hoc Epitaphion, Cancellis ferreis munitum, & circa simulacrum illius nobilis, etc. Puto, numerum annorum significare milleſimum quingenteſimum annum non quintum.

Ioannes Nauclerus, Chronica sua vsq; ad hunc 1500. annum perduxit.

Genus eius. Ex præfat. Reuchlini in ea Chronica.

Ioan. Verg. vel Nauclerus, vir equestris ordinis, apud Ludouicum VVirtembergæ Vraci Comitem.

- Ioannes, Ecclesiæ Tubing. præpositus, Academiæ Cancellarius, Chronographus.
- Ludouicus, Ecclesiæ Stutgard. præpositus. & VVirtenberg. Ducatus Cancellarius.
- Filia N. cuius filij hi in nomen Nauclerorum transierunt.
  - Ioannes, Iuris Doctor, Gæppingensis præpositus.
  - Georgius, Iuris Doctor, Ecclesiæ Constantiensis Metropolitanæ Vicarius: cuius magnificentiã Chronica D. Ioannis exiuerunt.

Nauclerina familia.

Ioannem alterũ, Georgij fratrẽ, Ioannes, von Gottes verhenckniß Abbas Bebenhusanus, & conuentus, receperunt in curia sua Esslingensi, in perpetuum victum, in cubiculo etiam hypocaustulo, quotannis 30. Florenorum precio: quos habiturus erat ex censu Gæppingensi Doctoris Georgij fratris. Qui si moreretur ante: gratis Ioanni victũ daturi erant. Ipse vicissim illis omnia sua bona, & libros, post mortem suam relicturus erat. Quæ omnia literis ab eo confirmata sunt.

Bebenhusæ, in veteris conuentus hypocausto fenestris insertum.

Herr Hieronymus Winckelhouer von Ehingen/Priester 1500. Præcedit versiculus:

O Iesu, fili Dei, miserere mei.

Basilea, cùm sibi multas molestias exhiberi à quibusdam videret, concessit hoc, aut sequenti anno, in fœdus Heluetiorum. Sic & Schafhusa.

Hodie itaque pagi illorum sunt 13.

Veteres 8. Tigurum, Berna, Lucerna, Vria, Suitta, Vntervvalda, Tugium, Glarona. Recentiores 5. Basilea, Friburgum, Solodurum, Appencella, Schafhusa.

Heluetiorum pagi fœderati.

In eodem cum ipsis fœdere, comprehensi.

Episcopi: Constantiensis, Curiensis, Seduensis, Basiliensis. Abbas Sangallensis. Oppida: Sangallum, Curia, Mylhusa, Biela, Rotvvila, Genena, Vallesium.

Bernæ Helueticorum, primum moneta cusa est, Rollenbacij dicta: à Batz, id est, Vrso, appellari. Inde, alij etiam Bacij cusi. 8. Stumpf. 8.

Rollenbatzij.

In Peloponeso Modonã, [illegible], Turca expugnauit: & Andreã Falconẽ Episcopũ decollauit.

Modona C.

Huius XV seculi postrema decade, & inde nauigationib. ex Hispania ad occasum versus, & orientem, atq; Indias, nouæ terræ sunt repertæ: & America, quarto loco continenti Europæ, Asiæ, Africæ, annumeratur. Nauigationum principes maximè ex Portugallia fuerunt hi. Christophorus Columbus, videl. Admiranus, Genuensis, 1492. enectus. Americus Vesputius, 1497. & 1500. atq; 1503. Magellanus, 1519 Hispali egressus. Variæ in illis locis insulæ: vt, Iohanna, Hispana, Dominica, Cuba, Molucca, Malacha. Item, Zamara vel Sumatra, olim Taprobana. Hominer

America terræ repertio.

illis in locis inculti moribus: & alicubi Anthropophagi, vt Canibali. Placebant tales nouarum terrarum inquisitiones, Portugalliæ Regi Emmanueli, & Carolo quinto.

CRVCICVLÆ, IN VESTIMENTIS HOMINVM. VVIRTEMBERGIÆ fames Studia Tybingensium eruditorum. Monastica quædam Lorchensia & Rheutensia. Matthæi Langij August. successus. Frigus in æstate. Indulgentiales merces in Suevia. Abbates quidam Murrhartenses. Iudicium Cameræ Cæsarium, Augustæ. Clades Norimbergica. Academiæ VVitenbergensis principium.

CAPVT XI.

Crucicula, in vestimentis.

ANNO 1501. cruces apparebant in vestibus hominum: nigræ, rubræ, cineritiæ. In Ducatu VVirtenbergico, notæ omnium instrumentorum, quibus Christus fuerat vexatus, in virgine quadam conspiciebantur, coloribus iam dictis. Seruus verò cuiusdam molitoris prope Biberacum, sibi pinxit tales notas: quibus hominibus metum iniecit: & voces quasdam diuinas sibi auditas finxit. Verùm dolo patefacto à Sonnenbergensi Comite Andrea combustus est. 13. Stumpf 30.

Herrenbergæ, cruces & aliæ figuræ, in homines cecidêre. Primam crucem vidit Simon Lamparter (cuius antehac mentionem fecimus) in Iacobi Dachtleri vxore Barbara Ioan. Reuchlin Herrẽbergæ filia, pridie Encæniorũ ibi. Idẽ vidit pridie Pẽtecostes, in quadã puella 20. an. Dorothea nomine, Cõradi Holtzij F. (quæ ancilla erat apud Cabiesem Senatorem Henr. Volcin) varia signa. Vt, in vitta alba 30. flaua puncta, latitudine nummi, crucemq; glaucã. In peplo, longam lineam flauam: in eiusq; summitate, spongiã: cum cruce flaua, viridi, & cærulea. Scalam ex presbyo violacei coloris. Gallum gallinaceum flauum, euidentibus cum pedibus & alis. Manum flauam, forcipem viridem, clauum glaucum, malleum flauum: cum multis crucibus, flauis, viridibus, cæruleis. Viderunt alij multi. Ipse in libello Germanicè sic annotauit.

Fames VVirtembergiæ.

Eodem anno erat magna frumenti penuria per totam VVirtembergiam. Ideo fruges ex vrbe Argentina importari, necesse erat: & à sylua Bohemica, Stutgardiam: in amplissimis pannis, in plostris. Pestilentia Phortzemi erat, Syndelfingæ, VVilpergæ, Caluæ, & alibi. Vectigalibus grauabantur Tybingenses.

Tybing. Schola.

Rectores ibi Academiæ. Kal. Maij, Rector 47. Andreas Gaulinger, S. paginæ professor doctissimus. Inscriptus. Henricus de Stotzingen.

Octob. 18. Rector 48. Andreas Trostel de Osswil, V. I. Doctor: vsq; ad diem Veneris ante Dominicam Remin. Inscripti. Ioannes VVirtzburger ex Burgdorff. Febru. 5. Martinus Aichman ex Schorndorff.

Decanus Philosophiæ. M. Michael Pa. 6. Tubing. Magistri creati. VVernerus Lutz ex Tybingen. Conradus Sindlinger ex Altingen. Iacobus Kratzer ex VVolfach. Inscriptus est in festo conceptionis Mariæ, consortio Magistrorum, Basiliensis Magister Hieronymus Schurphius Sangallensis, sub sequenti decano Seb. VVid. 1501.

Schurphius.

Henricus Bebelius, professor politioris literaturæ Tybingæ, per literas 5. Mart scriptas, quærit ex Ioanne Reuchlino: num verbum eleison sit trisyllabum, an quatuor syllabarum.

Elcison.

Respondet Reuchlinus, esse quadrisyllabum: quia Græcum ει & ον non constituant Diphthongum vnquam. Græcè etiam dici ἐλεήσον, penultimâ acutâ: Latinè verò, Dorothea, acutâ antepenultima.

Bebelij scripta.

Idem Bebelius Oeniponti orationẽ hoc anno scripsit de laudibus Imp. Maximiliani, & de laudibus Germaniæ ad eundẽ: quoniã ab eo poëtica laurea donatus erat. Tybingæ postridie S. Elisabetæ, domus Abbatis Bebenhus cõstagauensis.

Venditio quædã.

M. Georgius Ezechiel Tubing. parochus Metzingæ, vendidit suam Bondorffæ curiam (cuius antehac quoq; 1457. & 1470 mentio extat) 120. Aureis probis, Ioanni Ebero, Doliario & ciui Tybingensi. Signauit ipse, & Tyb. Arabergrammateus Ioan. Zuisel. Eodem scilicet precio eadem bona, sæpius dominum suum mutarunt: sicuti poeta quidam dicit:

χρήσασθ' ἀνθρώπῳ ἄλλοτε ἄλλα ἔχει.

Lorchensia loca.

Alexander 6. confirmauit 3. Nonas Maij, anno pontificatus sui 9. Lorchensib. omnia sua bona. Ibi nominantur loca: Tassenrot, capella filialis villæ rot, & Tonoltzbrunn, Vdstetten, Thierhapten, Kuprechtshofen, Steinbach, Lerchenberg, VValtzen, Munster, Ruringen, Grunbach, Stutgart, capellæ villarum Aichdorff, & VVaschenburen & Hochdorff.

Reutense gynæceum.

Margareta de Ehingen, soror conuentus in cœnobio Rhutensi, filia nobilis & strenui equitis D. Georgij, renunciauit omni hereditati parentum & fratrum: acceptis 200. aureis Rhenensibus: & Priorissæ conuentuiq; dato. Sigillis 1. Priorissæ. 2. Conuentus. 3. Prouincialis M. Petri Siberi Theologi.

Fuchsii Leonh. natiuitas.

Natus est VVembingæ Leonhardus Fuchsius, clarissimus postea Tybingæ professor Medicus.

Lutherus.

Martinus Lutherus ad Erdfordiensem Academiam studiorum causâ profectus est, anno ætatis 18.

Matthæus Lang.

Matthæus Lang, patricius Augustanus primò Cæsaris Maximil. Amarulensis latinus, Sabbato Palmarum 1501. à Raimundo Peraudi Cardinale tit. S. Mariæ nouæ, Legato Pontificis apud Georgij diuitis, Ducis Bauariæ, & Saxoniæ Ducis Alberti, inuestitus est cathedrali præpositura Augustensi (scribente Gassaro) quam à præcessore suo Cardinale Sabello 5600. circiter aureis emerat: contradicentibus acerrimè (sed nec quicquam) & quiritantibus Romæ, Canonicis Augustanis. His victis, Langius dignitatem hanc purè obtinuit 1503. die ascens. Domini. Et præterea, Cæsaris per Italiam Vicarius factus est: ac paulò pòst, Episcopus Gurcensis.

Bebenhus.

Bebenhusæ. Anno 1501. die 28. Mart. obijt Martinus Prenninger, V. I. Doctor Famosissimus. Cui eodem anno successit moriens 20. die April. vxor sua legitima, Barbara Rottengattern ex Vlma. Sepulti in Ecclesia, ante altare S. Ioannis Apostoli.

Nordlingæ, in templo carmelit. in clypeo fusso. Anno M. V. vñ im Jahr/ an S. Johañes Enthauptung Tag/ starb der Edel vnnd vest Bernhart von Emershofen: dem Gott G. Emershofen.

Anno 1502. ingens frigus in ferijs Pentecostes erat: ita vt aues ex aëre in terram mortuæ deciderent. Mense Iunio, circa Tigurum & Bernam, grando tantorum lapidum præcipitauit ex alto, qui ouam Gallinarum superarent. Frigus in æstate.

Rectores Tybingæ.

Die Iouis ante cathedram Petri, vsq; ad festum Philipp. & Iacobi, Rector 49. Conradus Fessler, Iuris Pont. D. Inscriptus. Dauid vom Stain. Acad. Tybing.

Kal. Maij, idem Rector continuatus est in Rectura vsq; ad Kal. sequentis 1503. anni.

Inscripti. Conradus Dolmetsch ex Gryningen. Ieorius Nittel ex Stutgardia.

Decanus Philosophicus. M. Sebast. VVidmer ex Frickingen, S. Theol. Baccalaureus.

Promoti Magistri. Ioannes Abenstaig ex Mindelhaim. Paulus Rœtinger ex Nordlingen. Michaël Huber ex Entringen. Martinus Bruninus ex Tuvvingen.

Eodem anno die Dominico Lætare, kam die Römisch gnad gen Calw/ id est, nundinæ indulgentiarum. Die Dominico post corporis Christi, ludus Paschalis agebatur Caluæ, ab Osualdo Kastenmanno: spectante etiam legato Rom. Cardinale Raimundo, & Elisabeta Marchionissa Brandenburgensi, atq; Abbate Hirsaugiensi Blasio. Tragœdia bene peracta, Legatus benedicebat omni præsenti populo: dans indulgentias 240. annorum, de impositis pœnitentijs. Multitudo, quæ spectauerat, æstimata fuit decem millium hominum. Epulo exceptus est Abbas cum suis, in Curia: sed Cardinalis, propter inualetudinem interesse non potuit: verùm indulgentias dedit. Eæ tunc etiam datæ sunt illis: qui visitarent certis diebus capellam S. virginis, sitam ante muras op. Caluæ, vbi cœmeterium est, iuxta fl. Nagoltum. Mortui sunt eodem anno ibidem peste circiter 500. homines. Sæuijt eadem lues etiam Nordlingæ, & alibi vbiq;. Indulgentiæ, & passionis Christi drama, Caluæ.

Hyeme venit Halam quoq; Suevorum, missus à Pont. Alexandro, Cardinalis Rainmundus, magnis cum indulgentijs: id est, cum Sampetrino auri piscatorio reti.

Murrharti Abbas erat Laurentius Gaulus: qui 1508. obijt. cum annos 7. præfuisset. Ante quem Abbatiam gesserat VVilhelmus Egenus: ante quem, Ioan. Schradius: & ante hũc, Herboldus. Gaulo Ioãnes Vaius successit, qui obijt 1510. Vaio, Philippus, qui obijt 1512. Philippo, Osvvaldus, qui obijt 1527. Deinde Martinus, qui obijt 1548. Schradius ex vetere Comopoli Murrharto, murum circa fossam ducens, magis iam, quam priores Abbates, oppidum effecerat. Gaulus, cæcus ante obitũ suum factus est. Interim Philippus Renner, qui dignitate prior erat, rẽ gubernabat: & Abbatiã postea cõsecutus est. Ipse & Monachi conabantur cucullã abijcere. Itaq; decimas Ostvveilenses, pro multis aureorũ centurijs oppignerarũt. Missus est, prior VVilhelmus, cũ Oringensi Decano Osvvaldo Bacero, eâ pecunia Romã, ad Pont. Leonẽ X. vt cœnobiũ Murrhartense in seculare collegiũ conuerteretur: tralato Ecclesiastico & seculari feudo, ad VVirtenbergicam domum: sed recusabat Papa Leo: Murrharticis Romæ hærentibus, pecunia consumebatur. Ne tamẽ vacui redirent: ordinis tãtùm conuersionẽ impetrarunt, absq; VVirtenbergico feudo. Defecti autem pecunia, Bullam conuersionis pro aliquot à Fuggeris Aureorum centurijs pignori dederunt. Quam VVirtenbergicus à Fuggerana mensa redemit: & priorem diutius biennio in turri Aspergensi detinuit: ac precariò postea dimisit. Qui in Monasterium reuersus est: & vt Monachus, iterum receptus est: sed non mansit vsq; ad finem vitæ. Principe autem impetratæ mutationi non assentiente: Murrhartum mansit Monasterium, vt antea. Gaulus, Murrharti Abbas. Murrhartica plura.

Stutgardiæ in primario templo.

Anno Dom. M. D. II. 4. Non. Octob. obijt D. Henr. Heller, huius Ecclesiæ Canonic. R. I. P.

Afflixit eam vrbem ita pestilens morbus: vt ad quatuor hominũ millia sustulerit. Basilius. Bebenhusæ. A. 1502. 9. Cal. Decemb. obijt Albertus de Hefingen, Monachus & Sacerdos huius cœnobij. Sepultus in cœmiterio. Stutgardiæ pestis. Mortui aliquot.

Schorndorffij. Anno 1502. vltimo Martij, Iacobus Henricus Aichman: & 1510. circa Mauricij, Caspar filius eius.

Esselingæ, in paruo fano iuxta Orphanotropheium.

Anno 1502. starb der Erbar vñ vest Cyriacus von Renckenberg. Et 1533. die natali Christi, Cyriacus de Renckenberg.

Augustanus patricius, Georgius Gossenbrotus, Maximil. Cæsaris Quæstor extraordinarius,
Fiessæ (oppido Episcopatus Augustani) obijt, eius stirpis vltimus. Cuius exequiæ, 20. Iul. Augustæ
sunt celebratæ, apud carmelitas ad S. Annam: cui celebrationi Cæsar ipse interfuit. Idem Aug-
Camera iudicium, Augustæ. *stus, cum filio suo R. Philippo Hispaniæ, Legatione Veneta, & aliquot Iuris consultis, in Comitijs*
Augustanis, iudicio Camera præsedit: vnamq; & alteram causam auscultauit ipse: vt sic plus auto-
ritatis huic tribunali conciliaret. Tunc D. Conradus Pentinger, Fiscalis erat, & perorabat. Cæ-
sar deinde illud Reginoburgum transtulit. Gassar. Marchio Onolczpachensis Casimirus, ex-
Noriberg. clades. *ercitu in Sylua Noribergica abdito, Duce nobili Paulo Absbergio, die Sabbati ante Ioannis Ba-*
ptistæ, Noribergenses cum 3. millib. peditum ad Encania quædam (auff ein Kirchweih) Ducē
Vlmanno Stromero egressos, & minus cautè agentes, clade amplius CCC. virorum affecit.
VVitemberg. Academia. *In Saxonia Academiam VVittemberg. Frider. Elector Saxoniæ, 18. Octob. qui Martis erat,*
solenni ritu introduxit. Cuius rector 1. Martin. Polichius Mellerstadius, artium & Med. D. fuit.
Cephalenia. *Neapolim iterū Galli occuparūt. In Græcia Cephaleniā insc̄epit, Cōsalu⁹ Hisp. Venetiq; donauit.*

RVRSVS CRVCES IN VESTIBVS. MAXIMILIANVS CÆSAR, HALÆ. VLRICus VVirtenbergicus, iam sui iuris Dux. Ducissæ Barbaræ obitus. Coniuges numerosæ proles. Tybing. Acad. Rectores. Lingua Sueuicorum Sacerdotum. Segetis conculcatio, fulmine vindicata. Abbas Hirsaug. Ioannes Leonbergensis, vel Caluensis. De Rudolpho ab Ehingen. Patricij Vlmenses. Cruentæ Depositi ereptionis & homicidij vindicta diuina. Natiuitas illustrium procerum.

CAPVT XII.

Cruces, iterum in vestibus. *ANNO 1503. cùm fuisset frigidissima hyems: secuta est feruidissima æstas. Iterum notæ cru-*
ciū, in vestitu hominū, & in pane similaceo, apparuerunt: eæq; nigellæ & tanquā exburæ,
sed & aliorum colorū. Haidelbergæ equidem, die Mercurij ante ascens. Christi, dum homines in
templis erant, vestes erant albæ: sed cùm egrederentur, crucibus notatæ.

Seq. Anno exorto Bauarico bello inter Pal. Rupertū, & Bauar. Albertū. Rupertini nigra cru-
ce, Albertini rubra, pro signo militari vtebantur. Qui non ita signabantur, spoliabantur.

Æstas æstuosa. *De æstate illa æstuosa, etiā hæc reperio: eā durasse amplius vnū mēsem (à cruce hebdomade, vsq;*
ad Domi. corporis Christi) imò per quadrimestre (vt apud Baseliū inuenitur) nulla cadēte pluuia,
& syluis hinc inde exardescētib. Supplicationes ergo cū crucib. factas esse pridie corporis Christi.

Viuebat hoc tēpore Eitelfridericus, Comes Zollerensis: cui sic scribebatur. Dem Wolgebornen Herrn Eitelfriedrichen / Graffen zu Zollern: deß heiligen Römischen Reichß Erbkämmerer / Käys. Maiest. Hoffmeister / vñ Haubtmañ der Herrschafft Hohenburg / &c.

Maximil. Cæsar, Hala. *Halam Suevorum venit R. Maximil. hoc 1503. anno, (sicut & 1495.) & in domo*
Michaëlis Senffij diuertit. Ibi cùm abiturus equum conscenderet, (scribente M. Ioanne
Heroldo) quidā erro, vel aruscator (πλάνος, ἀλιεύτης) petens, nescio quid magni dixit, se fratrem
esse. Interrogatus, vnde? respondit, iam inde ab homine primo Adamo. Cæsar ei vnum cruciatum
dedit. Ah frater (inquit alter) hoc tantùm, ita exiguum? Acquiesce (respondit Cæsar) mi frater.
Vade circum cæteros fratres. Si quis tibi cruciatum dederit: ditior me eris. Idem Augustus Ha-
lensibus, & vetera priuilegia confirmauit, & noua clementissimè dedit. Idem alio tempore, cùm
dorcadis causā in altissimum scopulum ascendisset: ita, vt difficilimè inde libgrari potuerit: dixit,
Iocus eius. *videte per Deum, quam benè prospectum sit Rom. Imperio. Innititur scansori dorcadis, & Sacer-*
Iulius 2. Papa. *doti ebrioso. Se, & Papam Iulium 2. innuens: qui & ipse ad ebrietatem bibebat, & ebriosos cum*
voluptate spectabat: qui hoc 1503. anno Pontificatum ceperat, quem ad 10. Ann. tenuit: natione Li-
gur, de Ruuere. obijt. 1512. septuagenarius: melior miles, quam Sacerdos.

Vlricus, VVirtemberg. Dux, iam sui iuris. *Maximilianus Vlricum VVirtenbergensem, ætate iam 16. annorum, hactenus sub Tutoribus detentum, his abro-*
gatis, Ducem suæ potestatis fecit, in VVormaciano conuentu. Placebat enim is Cæsari: vt impiger adolescens: equi-
stribus & venatorijs exercitijs strenuus, Musicæ non imposterum studiosus. Idem cùm aulicis deliciis pinguescere
corpore: id laboribus vehementioribus gracilius reddidit: & athleticum robur adeptus est.

Barbaræ Ducissæ mors. *Illustrissima Dux Barbara, Ducis Eberhardi Barbati vidua, in viduitate diem extremum clausit Beblingæ, ann.*
vos, 13. (al. 31.) Maij 1503. & Kirchæ in cœnobio sanctimonialiū humata est: et si nihil amplius de lapide appareret.
Fuerat magnæ eius prudentiæ, & rei familiaris peritia: vnicè re pecuaria delectata. Ideo plerūq;
VValtenbuch. *vbi nitidos greges habebat, versata est: quæ in senectute oppido quàm crassa pinguit. Fuerant autem eius dotalia op-*
pida, Beblinga & VValtenbuchum. Stutgardiæ apud S. Leonhardum. A. Dom. 1503. starb der Ehrn vest vnnd
fürnehm Jacob Kûborn von Fewrfeld / der Elter: qui ipse & vxor Clara, sepulturā eam fudarant.
Binicæ in Templo. Adam Stratzmañ mit 38. Ehlichē Söhnē: Barbara Stratzmañin mit 15. jren Ehlichē
Coniuges πολύτεκνοι. Töchtern. *A. Do 1503.* starb die Erbar Fraw Barbara Schmatzerin: der Gott gnedig vñ barmhertzig sey.

Durchgang alle Land vnd Königreich: Vnd liß alle Historien deß gleich.
So wirstu vnter allen Frawen / Die von wunders wegen ist an zuschawen.

(Sich

(Scil. keine finden)
Als diese/die so viel Kinder hat geborn:
Die GOTT von König Karln hat ausserkorn:
Der durch sein geburt von einer Jungfrawen/
Dieser Frawen Kinder das Hünelreich läst schawen.
Von Christus geburt M. CCCC. XCVIII. ist es geschehen.
Wir werden der Frawen gleich kein mehr sehen.

Vide infrà lib. XI. cap. 23.

Rectores Tybing.

Maij 1. Rector 50. Petrus Bronn, Præpositus ad S. Petrũ in Sylua, S. Theol Licentiatus. Acad. Tybing.
Inscripti. Iohannes de Ornberg, nobilis. Iohan. Goldischmid, conuentualis in Murrhart.
Octob. 18. Rector 51. Doctor Caspar Forestarius ex Kirchen, V. I. interpres.
Inscripti. Nicolaus Ganberger de Schorndorff. Marcus & Lucas Rhot de Vlma.
Decanus Philosophiæ. M. Iohan. Achzuit, ἐν ἀλάγερ.
Magistri creati. Ludouicus Rentz ex Horb. Martinus Stump ex Dornstetten. Michael Mægling ex Vrach.
Bebenbusæ. A. 1503. 7. id. Maij, obijt Marquardus de Halsingen: qui contulit monasterio Halsingen.
100 aureos cum funere: quos dedit VVandalinus, hæres eius. Sepultus in sexto sepulchro.
Editus est hoc anno libellus Iacobi VVimpfelingij, viri eruditi, contra ineptias concionantium Sacerdotum, præsertim in Sueuia: quando dicere solebant pro hoc, Iesus dicebat, Der VVimpfelingus. Sueuicorum Sacerdotum lingua.
HErr was sagen/ Iesus erat dicens. Sanabat, Er was heilen. Vnde Didymus Au. (sorte Obrechtus) Argentinens. in tales.

Aduena Sueue, solo cupiens hîc viuere nostro:
Alsatici dulcis captus amore meri:
Quæso tua nostrani noli corrumpere terram:
Lingua: sed patrio desine more loqui.

Hæc, tunc. At nunc magna dicendi puritas, elegantia, copia, Theologorum est, præsertim hîc Tybingæ. Testantur eorum etiam scripta.

Episcopo Constantiensi Hugone, cum suis equitante per segetes aratorum: equus cuiusdam ex comitatu ipsius, fulmine necatus est: & circiter septem viri cum equis, humi prostrati sunt; illæsâ tamen vita ipsorum. Factum in Kletgaa pago olim Latabrico. Segetum conculcatio, fulmine vindicata.

Blasio, Hirsaugiensi Abbate, II. Kal. Aug. mortuo: Abbatiam accepit 4. nonas Aug. XXXXII. Abbas, Iohannes 2. Sueuus Leonbergensis: plebeijs, sed honestis parentib. natus. Appellatur Iohannes de Leonberg, & Iohannes de Calua, & Ioban. Hantzman de Calua. Hic 14. anno regiminis sui, petentibus fratribus suis, picturæ opus, quod in æstiuali Refectorio conspicitur, posteritati faciendum curauit. Obijt anno 1524. Kal. Iul. 16. sepultus in sacello Mariano, quod ipse fundauerat. Hirsaug. Abbates.

Viuebant hoc tempore hi nobiles. Bærus de Hyrnhaim: & fratres eius, VValther, Iohannes, & Melchior: nec non cognati, Iohannes & Heerdegus, Hyrnhaimij. Erat ille Bærus, procurator Hurspergæ, & gener D. Georgij ab Ehingen, equitis: cuius filiam duxerat Agnetem: quæ fratrem habebat Rudolfum, Præfectum Balingensem. Nobiles huius temporis.

Quoniam Rudolfi huius Ehingeni mentio incidit: non abrefuerit, pluseulum de ipso dicere. Natus est is ex D. Georgio equite, & Anna Richtenbergia, anno 1465. & cum primas literas didicisset, in Tybingensem Academiam missus est. Sed quia magis re equestri delectabatur (cuius eum sæpe postea pœnituit) vt & fratres eius: à patre in Aulas est transmissus. Duxit 1488. vxorem, Sophiam à Neuneck, Iohannis equitis aurati filiam. Nati sunt ei liberi. Filij 4. Georgius, Iohannes, Burckhardus, & Rudolphus. Filiæ 2. Margareta, quæ nupsit 1537. & Anna, quæ nupsit 1540. Iacobo à Staffel zu Hohenstöffeln. Ehingenus Rudolphus.

Anno deinde 1503 factus est maior præfectus oppidi Balingæ, & consiliarius VVirtembergicus, vir satis sicuti pater, procerus & pulcher: animo fortis, voce magna, quæ trans plateam audiretur. plura de eo alio tempore scribenda. Balinga.

Augustæ, Iohannes Langenmantel, eques auratus, & tunc tertium decimùm Cos. Imperatrici Blancæ mense Iunio exhibuit amœnissimam venationem in campo Meringensi non longè ab vrbe: ac duo magni cerui capti sunt. In eadem vrbe, Philippus à Stain eques, vxorem duxit, Vrsulam quandam Fuggerinam. Augustana quædam.

Augustæ in Sacello Monast. S. Georgij.

Hervvart. *Honesto & integro viro Antonio* Hervvardo, *Lucæ* Hervvardi *senioris, patricij Augustani filio: qui anno ætatis suæ XLI. dum peregrinatur* Hierosolymam, *& ad montana S. Catharinæ: in Alchyro, mense Aprili anni M. D. III. obijt, relicti fratres & Testamentarij, memoriæ ergò hoc monumentum posuêrunt.*

Vlmensium aliquot obitus. *In æstate huius anni, tres obierunt præstantes viri Vlmenses consulares benè de Rep. meriti:* VVilhelmus Besserer, *eques auratus: Sueuici fœderis per 12. annos Dux. Iohannes Ehinger, vir dicendo dissertus & copiosus. Magnus deniq; Craffto, prudentia & auctoritate nemine ibi inferior. Consules tunc erant, Matthæus Neithardus, Doctor Iuris. Iacobus Ehinger, Iohannis F. Deniq; VValther Ehinger.*

Epitaphia illustrium Hohenloënsium comitum, e richalco inscripta, Oringæ, lingua populari: quorum sententia hæc est:

Hohenlohenses Comites, defuncti. *Obijt, 1503. Aug. 2. Generosus D. Craffto: cui Deus propitius sit. 1506. Feb. 19. D. Helena, nata de* VVirtemberg, *Craffionis vxor. 1521. Ap. 14. D. Præxedis, comitissa Sultzensis, Comitis Hohenloënsis Georgij coniux. 1567. Ap. 3. D. Helena, hæreditaria imperij Dapifera, domina in* VValdpurg, *Hohenloensis Com. Georgij vxor. 1568. Aug. 24. D. Ludouicus Casimirus, Comes Hohenlob. dominus in* Langenburg. *1570. Mart. 5. generosus Comes Tubing. Georgius, Dominus in* Liechteneck. *1570. Mart. 9. generosus Comes Eberhardus Hohenlohensis, dominus in* Langenburg. *Vide sup. lib. 5. cap. 4.*

VValtzen. *In oppido Algoiæ* VValtzen *obijt 1503. Lucas Horberg, Præpositus 11. annos Canonicorum in collegio S. Augustini, quod in eo oppido est. Fuerat vir doctus & prudens, Cæsari Maximiliano à consilijs. Pantal. 3. parte virorum illust. Germaniæ.*

Senfftius Mich. *Halæ, die dominico post assumpt. S. Mariæ, obijt nobilis Michael Senfftius, Gabrielis frater.*

Rusticorum seditio. *In Spirensi agro seditio rusticorum 1503. extitit, se in libertatem, qualis Helueticorum, vindicare conantium. sed frustrà. Vocabatur* der Bundschuch.

Depositi ereptionis pœna. *Tigurt erat caupo quidã Buggerlinus nomine. Apud quem cùm pauper quidam mercenarius pecuniam depositam habuisset: eum ille interfecit in sylua, ibiq; sepelijt. Verùm cùm is forte fortuna reperiretur esset: suspicio cædis in cauponem cecidit. Data est ei falcicula pauperis illius (apud eũ reperta, sub cingulo eius) & quæsitũ, num eã agnosceret. Sumpsit falciculã in manus: statim sudauit ea sanguine. Ideò licet antea tortus negasset, eadem iam fassus est, & rotæ supplicio affectus.*

Vxoris necatæ vltio. *Sic Iohãnes Spies miles Etus* VVeilæ *apud Lucernates, vxorẽ puluinari suffocauerat. Quæstionibus subiectus, nihil cõfessus est. Igitur iudicũ sententia exutus est, & rasus: atq; à carnifice adductus, 20. die post mortẽ effossum, adductus. Quo appropinquante, mulier sudare cœpit. Propius accedens, iuraturus erat impositione digitorum se insontem esse. Sed quid fit? sanguis è cadauere per feretrum destillauit. Descelere igitur confessus est: pœnitentiam egit: ac membratim rotâ, perijt. Sebast. Franc.*

Depositi abnegatio, quantum scelus. *Depositum abnegare, iniustius est quam mutuũ. Quod multis nominibus demonstrat Aristoteles, sect. 29. probl. 2. quarũ postrema hæc est: quod miseri ferè, aut qui insidias patiuntur, deponunt: ditiores verò, & fortunatiores, mutuò dant.* πᾶς ἀνθρωπος ἀξιοῖ μὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐπιβουλευόμενοι ἀτυχοῦσι; ἀνειδίζουσι δὲ οἱ εὐπορούντες. διὰ τί οὖν τὸν ἀτυχοῦντα, ἢ τὸν εὐτυχοῦντα, ἀδικεῖ. Campo verò ille defraudationi depositi, etiam homicidium adiunxit. *Extinctum est quondam cuiusdam Spartani Glausi totũ genus: cùm is non quidẽ abnegasset depositum: sed tãtùm in animo habuisset negare.* Herodot. ἱρατοῖ, *lib. 6.* κὐδρὸς Κ ἰνεγνις γενεὴ, μεῖόν τι δὲ ἢ ἀνδρὸς.

Ferdinandi Austrij natiuitas. In Hispania nascitur 10. Mart. 1503. Medinæ, in Regno Castiliæ, Caroli V. frater, Cæsar Ferdinandus, Vngariæ & Bohemiæ Rex.

Nascitur & Ioannes Fridericus, Ioannis F. Elector Saxoniæ, Iun. 30. cum aurei coloris cruce in dorso: & mater Sophia 12. die pòst extincta est. Bucholcer.

Augustæ, Doctor Ioannes Schad nuptias celebrauit cum Otilia Langia patricia. Et Iohannes Philippus de Stain, eques, cum Vrsula Fuggerina.

Huc cum 31. Decemb. peruenissem: nocte appetente, mihi donum pium & eruditum affertur, ENCHIRIDION de passione, morte, & resurrectione, Redemptoris nostri Iesu Christi: editum & missum à magnifico & clarissimo viro, V. I. Doctore & Cancellario VVirtẽbergico *D. MARTINO AICHMANNO,* τῷ κυρίῳ λόγῳ.

EBERHARDI

EBERHARDI. DVCIS VVIRTEMBERG. II. MORS. BAVARICVM bellum inter Rupertum & Albertum. Vlrici Ducis VVirtemberg. res in eo gestæ. Deditio Beckhaimi obsessi. Rectores studiorum Tybingenses. Nobiles, Bærus de Hyrnhaim, & Iacobus à Liebenstain. Georgij Lorchensis Abbatis Procurator, Moguntiam. Parochi Halenses S. Michaelis.

CAPVT XIII.

ANno 1504. in arce Othonicæ sylvæ Lindenselsia, Febr. 17. aut tempore verno, mortuus est Dux 2. VVirtemberg. Eberhardus iunior, ætatis. Inde Heidelbergam translatus est: & in templo S. Spiritus humatus. Fuerat ætas eius annorum circiter 57. Superstitem reliquit vxorem, Elisabetam Brandeburgicam. *Eberhardi iunioris VVirtemberg. mors.*

Exortum est hoc anno, & gestum, bellum Bauaricum: quod copiosè à Basilio, & alijs, describitur. Sententia, hæc est. Mortuus erat Georgius Diues, Bauariæ Princeps inferioris, Landshutæ, Georgij F. relictâ vnica filia Elisabeta: quæ ipso viuente, nupserat Ruperto Palatino, Philippi Electoris filio: ex qua genuit Philippum & Otthainricum. Rupertum autem testamento fecerat socer hæredem omnium suorum bonorum. In ea igitur gener, hoc testamento fretus, inuadebat. Ei verò se opposuit Dux Bauariæ superioris Albertus: hoc argumẽto nitens, quòd factũ dicebat patrium hæreditarium, vel vnionem (ἕνωσιν συγκλητικὴν) vt, mortuo aliquo Duce sine liberis: eius regio & omnia, ad reliquos Bauariæ Duces peruenirent. Alicubi hanc rationẽ inuenio, quod inter Principes, tantũ pecuniæ, non immobilia bona, filias sequi debeant. Tentauit Imp. Maximil. (Esslingæ, Vlmæ, Augustæ) eos pacificè inter se cõponere: sed nolebat obedire Rupertus. Ideo proscriptus est. Cuius defensionem pater Philippus, amore naturali erga filium impulsus, suscipiens, in eandẽ proscriptionem incurrit: quia dehortanti Cæsari non paruerat. Ideo Principes, aduersus eos excitati sunt: imprimis, ipse Cæsar: deinde, Fridericus Marchio Brandenburgensis: Albertus & VVolfgang. fratres, cum fœdere Suevico: Landgrauius Hassiæ Guilielmus: Vdalricus, Dux VVirtembergensis: Alexand. C. Palat. Dux Bauariæ, & Validentiæ C. Vlricus itaq; VVirtembergensis, ætatis 17. annor. belli appetens (præsertim promissione factâ recipiendæ pro bellicis impensis, ditionis Haidenhaimensis: quæ à VVirtembergicis proceribus, ante ann. 53. ad Bauaros venerat: quod promissum etiam ab Alberto postea præstitum est) bellicæ laudis, inquam, adolescens Vlricus cupidus: bellum prompte indicit Electori Palat. literis Haidelbergã missis. Educit ad 20. millia peditũ, & D. CCC. circiter equites, cũ necessario belli apparatu & instructu. Obsidet Maulbrunnam, Monasterium illud famosum Cistert. ordinis, ad tuitionem Palatini spectans, muro & turribus validum, præsidio 300. virorum firmatũ. Ibi primò munitionem quandam, in colle ad defensionem Monasterij à Palatino factam tormentis expugnat ac disijcit. Mox ipsum Monasteriũ grandibus machinis verberans, ad deditionem cogit. Abbas & conuentus, præter paucos seniores, in vrbem Nemetum secesserant: quos victor reuocauit, & in tutelam suam recepit. Magna vis clauorũ, in hoc cœnobio reperta fuit. Inde Knitlingã, patriam Stephani Gerlachij) & agrũ eius, ad Maulbrunnenses pertinentem, subegit. Brettam post hæc exercitu petijt (patriam Philippi Melanchth.) & obsedit: quod oppidum, Electricis dotale munus erat. Defendit ipse fl. crenua eruptione: complurib. VVirtembergẽsium occisis: & aliquot bombardarum incensorijs spiraculis clauo obturatis. Sanè viri vtrinq; plus minus ducenti ceciderunt. Verùm Ludouico, Philippi Palatini maiore filio natu, veniente: & honorificè à Duce Vlrico excepto: amica transactio facta est, & obsidio soluta. Mouit Vlricus exercitum ad munitissimam arcem oppidi Bæseckhaimi: quod iam inde ab anno 1463. ob Carolum Badensem captum, redimendum cum vicis Læchgkheim, VValheim, & Freudenthal, Palat. Electori pro certa pecuniæ summa adhuc oppigneratum stabat. Quo obtento: Leostainum oppidum & arcem obsedit (quòd C. Ludouicus Palat. tenuerat) omnia circum ferro & igne populatus: atq; quarto obsidionis die obtinuit. cũ vicis, groß vnd klein Ingersheim. Inde vlterius mouens, arcem & oppidum VVeinspergam, Neustatum ad Cocham, Meckmylam op. & arcem ad Iaxtum amnem (ipsa, & res eo pertinentes) in potestatem redegit, ac præsidijs firmauit. Cæteri etiam Principes, quos Cæsar ad bellum excitauerat, plurimum damni regionib. Monasterijs, fanis, intulêre. Bohemi verò, qui Ruperto auxilio venerant, à Maximiliano ad Ratisbonam victi, 1500 suorũ amiserunt. Copfstainũ quoq; arcem Palatini, Cæsar cepit: Castellanumq; Benzenouverum, cum alijs 17. circiter viris, decollauit: de quo germanica exiat cantilena. Kueffsteinlum (inquit Conradus Peuringer) oppidum munitissimum super Oenum flumen, in Boiarico Ducatu, non longè à Tyrolensi Comitatu, tormentis per dies 10. quassans, 5. idus Octob. ad deditionem coëgit: & ad 17. Calen. Nouemb. arcem quasi inexpugnabilem, muris dilaceratis, cepit. *Bauaricum bellum, & eius descriptio.* *Haidenhaim. dit.* *Maulbrun. cœnobium, ab Vlrico VVirt. captũ.* *Beseckaimum.* *Leostainum.* *VVeinspergã.* *Meckmyla.*

Superato sic Ruperto (vt alibi, ita & in Bauaria inferiore) ab Alberto atq; Maximiliano, & Elect. Philippo, magnam tacturam passo, & admodum humiliato: Imp. Maximilianus, suis hæreditarijs ditionibus benè consulto, pacem tandem vtrobique mandauit. Cui Principes obedientes, rebus benè gestis, domum reuersi sunt: cùm expeditio bellica 17 hebdomadas durauisset. Ruperti Dux, dolore calamitatum victus, mortuus est, anno 23. ætatis suæ: quem non multò post vxor, mœrore consumta, etiam est secuta. Comitijs exinde Coloniæ 1505. habitis: transegit Cæsar inter Ducem Vlricum, & Electorem Palat. ita: vt Vlricus retineret Maulbruunam, Veinspergam, Neostatum, Meckmylam, cum adiunctis locis, hominibus, & commodis. Vicissim relinqueret idem Palatino thesauros: quos ibi moriens Dux Eberhardus VVirtemberg. reliquisset. Vlrico etiam, ob compensandos bellicos sumtus, concessit Augustus teloneum singulorum Aureorum. Oppidum & arcem Leostainum cũ præfectura, Castellum VVildeck, maius & minus Ingersheimum, & cætera comitatus, Dux Vlricus Comiti Ludouico, magnæ interceßionis interuentu, anno 1510. reddidit: ita tamen, vt ille & posteri eius, eum comitatum in beneficij loco posthac à VVirtembergica domo acciperent: conditionibus & alijs additis. Ita bellum hoc, feliciter à principe Vdalrico gestum est: & cum gaudio, reditio domum facta. Descriptum extat carmine Heroico, multis Austriados libris, à Ricardo Bartolino Italo Perusino, quod alij Bauaricum, ipse Noricum, bellum vocat.

Exitus belli, tristiu.

Leostainum, VVirtembergensium feudũ.

Æneadûm Decius Dux sanguine cretus auorum. Sic lib. 6. de Vlrico loquitur: quem Decium vocat, id est, Teccium: tanquam à Decijs Romanis genus ducentem. Cepère Noribergenses eo bello Herspruccum & Altorffium oppida, arcesq; plures. Hoc bello enituit Georgij Frosperg. Georgij generosi Domini Myndelhaimensis virtus, ita: vt illum Maximilianus Imp. equitem auratum creauerit. Nam etiam Heluetica antè bella, cum Sueuis fœderatis interfuerat strenuus. Posteà eundem Cæsarem, contra Geldrienſem Ducem, & contra Venetos, iuuit: ibi 1800. tantum militibus, profligauit. 9. millia Venetorum. Quantæ autem fuerint opes Bauari Georgij, qui Ruperto filiam collocauerat: inde æstimari potest: quòd turrim fertur reliquisse pecuniæ plenam: & 12. argenteos Apostolos κεχρυσωμένους: Saluatorem deniq; χρυσάλαβον κεχρυσωμένον, aureum, viri magnitudine, sicut Apostoli erant. Verùm omnia hæc bellum igne conflauit. Waren gute Knacken (genant monetæ) darauß gemacht: in quibus expreßi erant bini pueruli, leoni os diducentes. Ita felix fuisset Dux Rupertus: si nõ vmbram captando, carnem simul amisisset. At nec Monacensis Albertus diu superstes fuit: sed obijt repentinò. Obseruetur autem περιπέτειαι πράγμασι εἰς ναυμαχίαν ἄλλα ἄλλοις, mira doloris ad gaudium conuersio. Hæc sunt παράμυθια, lusus rerum humanarum: vt merito immere Deum, & pietatem colere debeamus: nec exultare rebus ad voluntatem fluentibus: neq; incerta, cum periculo certorum captare. Reliquit Albertus Monacensis filiam, quæ Marchioni Casimiro: &, eo mortuo, Othoni Henrico, superioris Ruperti filio, nupsit. Ita exitiosum parentum bellum, vertit in amplexus & basiationes liberûm. Ἔστιν ἔρωτα ἐπιθέσθαι γενέσεως καὶ φθορᾶς, λύπαις καὶ ἡδοναῖς ἀλλὰ δόξαις ἀλόγοις.

Hersbruck. Altorff.

Georg Frõsperg. eques auratus factus.

Knacken.

Bellum, letitia tandem secuta.

Adijciam nonnihil ex germanico scripto, de Bæsigkheimi obsidione & deditione. Es begab sich vngefehrlich vor S. Vlrichs tag: als der Durchleuchtige Hochgeborne Fürst vnd Her: / Her: Vlrich / Hertzog zu Wirtemberg vnd Teck / Graff zu Mümpelgart / &c. mit dem Heer zu Bretten abzogen war: vnd die Statt Besigkheim mit Volck vmbleget: da lieffen die Feindt alle tag ein mal oder zwey im Niderberg vmbher / im Stich / vnnd auff dem Schalckstain: vnd schossen mit Schlangen / Hacken / vnd Handbüchsen / hinein in die Statt: ehe man dann mit Heerskrafft darfür gezogen war. Darnach drey oder vier tag vor S. Margreten tag / hub man an zu schantzen auff dem Niderberg / im Stich / vnd auff dem Schalckstain: vnd schossen mit Schlangen hinein. Aber an S. Margreten tag / da hub man mit Kartaunen an zu schiessen: vnd schossen Tag vnd Nacht ohn vnterlaß hinein: vnd theten grossen schaden in Häusern: vnd mußte man sich in Kellern behelffen: darinn kochen vnd liegen: vnd dorfft niemands fröhlich vber die Gassen gehen. Als nun von der Pfaltz kein rettung kam: vnnd man mit Hauptleuten / Büchsenmeistern / Volck vnd Knechten / Bley / vnd anders zu solchem schimpff gehörig / vbel versehen war: versamblete sich ein gantze Gemein / Besigkheim / Walheim / vñ Weinsperg / auff Freytag nach Maria Magdalena tag (der da auff den Montag gefallen war) in der Kirchen: vnd durch vnderhandlung Graff Wolffen von Fürstenberg / Her: Friderich Kapplers / Her: Görg von Felberg Ritters / vnd Conrad Thumb Marschalcks (die auff deß Her-

Besigkaimi deditio.

zogen

zogen seiten waren) ergaben sie sich in gnaden deß Morgens am Sambstag / blieben bey Haab vnd Gut / vnd bey jhren alten herkommen: welche jhnen auch bestättiget vnnd gemehret sind worden: vnd wardt Hertzog Vlrich jhr gnädiger Herr. *A die autem S. Margaretæ, vsq; ad diem deditionis, iactus circiter 1840. facti tãtùm Colubrinis & Cartunis in oppidum erant: Præter eos, qui minoribus & manuarijs bombardis acciderant. De bellicis rebus, modò satis: ad studia pacis transeamus.*

Rectores Acad. Tybing.

Tybing. Scholæ.

Kal. Maij, Rector 52. Renhardus Gaisser S. Theol. Professor.

Inscriptus. Gregorius Greck Vlmensis.

Octob. 18. Rector 53. Sigismundus Eppius, S. Theol. D.

Inscripti. Philippus Senfft de Hallis. Christophorus & VVolfgang. Mareschalki ex Bappenhaim.

Decanus artium. M. Martinus ex Lustnovv, S. Theol. Baccal.

Magistri promoti. Marsilius Vranius, Martini Icti. F. Iacobus Lorcher ex Stutgardia.

Decretum sub hoc Decano, cum Martinus discessisset, à Facultate factum est: & à Senatu Academ. approbatum: vt deinceps Decanus, sicut Rector, tantummodo sex menses præesset.

Hyrnhaim.

Bærus de Hyrnhaim, Præfectus Elvvangensis erat. Cuius vxor, Ehingena Agnes, vt antea Parentum, ita nunc fratrum & sororum, bonis renunciauit, in confessu Alberti, Præpositi Elvvangensis: sciens & prudens, vt moris: confitendi spatio, cum Aduocato suo, sumto: ore, manu, attactu iudicialis baculi. Postea Sultzensis Comes Rudolphus, Aulicus, Rotvvilæ iudex, & Assessores, literas, Præpositi sigillo munitas, confirmarunt.

Liechtenstaim.

Iacobus, nobilis Sueuus à Liebenstain, Decanus Cathedralis Basilicæ Moguntinæ, factus est ibi Archiepiscop. quem Pont. Iulius 2. confirmauit: Præfuit non integros 4 A. quia valetudinarius. Interfuit Coloniensibus Maximiliani Comitijs, 1505. Obijt 1508. Brusch.

Sangallensi Abbatiæ præfectus est, Franciscus Gaisberger Constantiensis, μονύχιος καὶ φιλοχρήματος. Secessit 1529. Roschachium, propter religionis à Zuinglianis mutationem: quo anno & hydrope obijt. Idem.

Constituendi Procuratoris ad capitulum prouinciale Moguntinæ diocesis forma.

Procuratoris cõstitutio Moguntiam.

Reuerendis in Christo patribus, Dominis præsidentibus prouinciæ Moguntinæ, & diocesis Bamberg. missorum Monachorum S. Benedicti, in Monasterio S S. Vdalrici & Afre Augustensis dioces. Dominica Iubilate proximè celebrandi. GEORIVS vocatus Abbas in Lorch, eiusdem ordinis & dioces. obedientiam, reuerentiam, & honorem. Venerandi Patres & Domini, quia secundum laudabilia Patrum statuta, Capitulum prouinciale venit celebrandum: ad quod, prout debeo & teneor, personaliter accedere non possum, propter debilitatem corporalem ex senio natabiliter præpeditus: nec non alijs negotijs Monasterij mei ingruentibus: hinc est, quòd venerabilem patrem, Dom. Gregorium Abbatem Monasterij S. Iohannis Baptistæ in Blaburen, in meum indubitatum Procuratorem constituo, in meliore forma, cum pleno mandato, vice mea in prædicto Capitulo comparendi, tractandi, vocandi, concludendi: aliaque singula faciendi, quæ ipsemet facere possem & deberem, si personaliter interessem: cum potestate iurandi in animam meam, si opus fuerit: causam meæ absentationis allegatam, esse veram. Insuper si contigerit, collectam pecunialem imponi per capitulum: in personam meam acceptandi: quam etiam legaliter, cùm requisitus fuero, soluam: promittens, me sub testimonio præsentium literarum, rata & grata habiturum: quæcunque in eodem capitulo statuta fuerint, & ordinata: & tàm per me, quam mihi subiectos, pro posse obseruaturum. In quorum omnium fidem & testimonium, sigillum meum Abbatiale præsentibus est subimpressum. Datum in Monasterio meo prædicto, anno Domini millesimo, quingentesimo quarto sabbato post Quasimodogeniti.

Fagij Pauli natiuitas.

Paulus Fagius, eximius Hæbreæ linguæ peritiâ vir (quem olim Argentinæ in templo & Academia docentem audiuimus) natus est hoc 1504. anno. Tabernis Rhenensibus, oppido Palatinatus non longè ab oppido Bretta. Factus est 1527. Isnæ Ludimoderator: fautore vsus celebri Mæcenate, Petro Buflero Senatore.

Philip Landgrauij natalis.

Natus est Landgrauius Philippus Nouemb. 13.

Obijt Stutgardiæ die Mercurij ante Reminiscere. Clariss. I. C. Martinus Nittel. Item ad dominicam Lætare, honestus vir Iohannes VVirtemberger.

Halæ,

Halenſes Parochi.

Halæ, Michael Mullerus erat Parochus ad S. Michaelē: qui hoc anno moriens, Parochiam Senatui reſignauit. Extitit diuturna contentio inter Halenſes & Comburgenſes de collatura illius Eccleſiæ. Sed Halenſes, quod ius Romæ non obtinuiſſent, domi tranſactione prudenti obtinuerunt. Parochi deinceps in ea Eccleſia. M. Conradus Roter. Doctor Sebaſtianus Brennenſis, probus & doctus. Primus etiam Prædicator, poſt prædicaturam Halæ fundatam. Obijt 1513. M. Ioannes Tolchus, Heſſus. Obijt 1523. M. Ioannes Eiſenmanger, vir eruditus: qui vnà cum M. Ioanne Brentio, Eccleſiam Halenſem reformauit 1524. Docebant ibi adhuc 1541. Brentio ſuccеßit M. Iacobus Græter. Huic, Ioannes Ræßler, Saxo Halenſis. Huic, M. Iacobus Græter, Iacobi modò dicti F. Ex Ioan. Heroldo.

Auguſtana quædam.

Auguſtæ, VValther Ehinger duxit Feronicam Fuggerinam, 1504.

Conradus Peutinger edidit conuiuales ſermones de mirandis Germaniæ antiquitatibus.

Puellula, latinè loquens.

Iuliana Peutingerina, Conradi F. puellula quadriennis, Maximilianum Cæſarem, cùm Auguſtam veniſſet, latina acclamatione, vt Reip. nomine ſalutauit: quam ipſemet Cæſar humaniſſimè audiuit perorantem.

VVeiſſenhorna. Kirchberg. vltimus Comes.

Eodem anno Maximilianus idem Vianam, ſeu VVeiſſenhornam, Kirchbergenſemque comitatum, ad ſe iure fiſcali translatum (viuo adhuc, ſed ſine liberis, vltimo ibi Comite, Philippo: cui tamen ei per vitæ tempus penſione aßignata) triennio pòſt, anno ſc. 1507. Vlrico, Georgio, & Iacobo, Fuggeris, pro 70. fl. millibus ad annos 10. oppignerauit. Ad quam oppignerationem cum amplior ſors acceßiſſet: tandem illa pignora ad Georgij Filios, Raimundum & Antonium, deuoluta ſunt: & ijſdem vnà cum Inſignibus & titulo Baronum, priuilegioq; cudendi auri & argenti, hæreditariò 14. Nouemb. 1530. in Comitijs confirmata. Gaſſan. & Heningus.

Styrtzelbrunn.

Epitaphium in Monaſterio Styrtzelbrunna: quod 1143. à Lotharingiæ Duce Sigiſmundo fundatum eſt.

Anno M. D. IIII. obijt generoſus Comes Simon VVecker, die Simonis & Iudæ, hora 6. poſt meridiem, Dominus in Bitis & Lichtenberg.

Stutgardiæ. 1504. ad Lætare, der ehrbar Mann Hans Wirtemberger: dem Gott gnad/Amen. Inſignia, cum trinis decuſſatim cornibus ceruinis: & binis decuſſatim lineæ interſciſßis piſcibus.

Græcorum excuſio librorum.

Græca, modò hoc XVI. ſeculo in Germania excudi cœpta ſunt. Antea, vbi Græcæ ſententiæ libris inſperſæ erant, omittebantur, ſpatijs vacuis. Idem, in Hebraicis factum.

REVTLINGENSIVM PATRONVS, DVX VVIRTEMB. VLRICVS.

Reutlingæ incendium. Scholæ Tubing. adminiſtratio, & viri docti. Auguſtanus Epiſcopus, Henricus Liechtenouius. Abbatum & nobilium aliquot obitus. Vlricus Munckius Halenſis. Scripta, præſertim Grammatica Braſſicani, & Heinrichmanni, & Bebelij, & Caprionis. Obitus Auſtrij Philippi, Hiſpanienſis Regis.

CAPVT XIIII.

Reutlingenſium patronus, VVirt. Dux Vlricus.

ANNO 1505. die Martis poſt S. Michaëlis, Stutgardia ſcriptum exijt: Ducem Vlricum recepiſſe ciuitatem Reutlingenſem in ſuum patrocinium, in A. 51. commercijs mutuò exercendis, mutuo auxilio ferendo: & certâ pecunia quotannis à Reutlingenſibus ſoluenda: nec exulibus VVirtembergicis recipiendis, &c.

Rectores Tybing. Scholæ.

Tybing. Acad.

Die Philippi & Iacobi Rector 54. M. Iohannes Vehenmaiger ex Donsdorff, Tuvving. Eccleſiæ Collegiatæ Decanus.

Inſcripti. Ieorius & Iohan. de Ebingen. Ludouicus Schlicher ex Vlma.

Die Lucæ, R. 55. Iohannes Halierus, V. I. D.

Inſcripti. Bernhardin. de Stauffen, Baro in Ehrenfels, Nou. 20. fl. 1. Erhard. de Karpffen.

Decani Philoſophiæ.

1. M. Leonhardus VVornher Stadienſis, S. Theol. Baccal.

Magiſtri facti. Leonhardus Clemens plebanus de Zuifalt. Laurentius Sun ex Haigerloch.

2. M. Michael Kochlin Tubingenſis.

Magiſtri facti. Marcus Burger ex Nurtingen. Caſpar Sießkind ex Eßlingen.

Plantſchius. Comitia, Colonia.

Occaſione cuiuſdam Sagæ, Tubingæ exuſtæ, Mart. Plantſchius librũ de Veneficis ſcripſit. Comitia Coloniæ habita ſunt hoc anno. In quibus cùm tranſigeretur bellum Bauaricum, etiam

etiam Rudolphus ab Ehingen, Georgij equitis F. cum principe suo Vlrico VVirtembergensi eò equitauit. Interim præfecto suo fideli, Vlrico, liberos suos commisit educandos. Mortuum deinde, in Templo sepelijt. Domum à comitijs reuersus, pro Balingensi præfecto, minister Duci domesticus factus est.

Augustæ, Kal. Maij, Henricus nobilis à Liechtenau, vltimus suæ gentis, V. I. D. vir sapientia & virtute præstans: ex Canonico & Vicario summi collegij factus est Episc. Augustanus. Qui cum præfuisset 12. A. laudabiliter: obijt 12. Ap. 1517. ætatis anno 77. Absoluit arcem Dillingensem: ædificauit in eodem oppido magnificum templum S. Vlrici, minori Monialium congregationi contiguum: quod Monasteriolum claudi iussit. Restituit à fundamentis ferè arces, Killenthalensem & Zusmarhusanam. Illustrauit nouis ædificijs Episcopale Palatium, quod Augustæ est. Obijt rationes optimè compos: singulis consiliarijs porrecta manu valedicens. Humatus Augustæ in cathedralis Ecclesiæ S. Gertrudinæ sacello est, post aram summam. Bruschius. *Liechtenouius Henricus.*

Fuggeri, & quidam alij negotiatores Augustani, collatis 31. millibus Ducatorum, triana nigia Lusitana classi, in Indiam abeunti, adiunxêre. Redierunt ea 1506. Calecutio Vlyßiponem: & relictâ Regi quarta parte mercium de more, anno 1509. demum Antuerpiam appulerunt. Ibi distractis omnibus mercibus, & sumptibus omnibus detractis: tamen centeni Ducati, lucrum centenorum septuagenûm quinûm Ducatorum attulerunt. Gassar. *Fuggerorum nauigatio.*

A. Dom. 1505. 4. Kal. Febr. obijt D. Gerhardus, Abbas Alperspachensis.

A. Dom. M. D. V. Kal. IX. Septemb. obijt venerabilis in Christo pater & D. Bartholomæus, XVI. Abbas Herrenalbensis: cuius anima R. I. P. *Obitus honoratorum virorum.*

Bebenhusæ A. 1505. obijt Iohannes Kusneck prid. id. Martij: qui contulit Monasterio CC. fl. in cœmeterio sepultus, Venator, Windmaister.

A. 1505. 7. id. Iul. obijt notissimus Astrologiæ Doctor, & vaticinator præteritorum, Hainricus Ritter ex Thalen, Starrenvvadel cognominatus. Sepultus in cœmeterio. *Starrenvvadel.*

Nyrtingæ. Der Edel vnd Vest Sixt Schenck von Stouffenburg / ist gestorben auff Freytag nach S. Matthistag / im Jahr 1505. Gott sey seiner Seelen gnädig. *Stouffenburg.*

Schorndorff. j. A. 1505. die Egidij, obijt M. Albertus Grumbach, V. I. Doctor, Ecclesiæque parochialis oppidi Schorndorff Pastor: cuius anima R. I. P. In orichalco: super quo, calix: infra quem, granatum æqui caput.

Stutgardiæ. Ad Misericord. Domini, mortuus est honestus Matthias Horn, notarius & Exarchigrammateus.

Vlmæ. VValtherus 5. Ehinger Austrius, Consul, Vlrici 2. F. obijt 1505. Mart. 30. Vxor eius, Christina Crafftina, 1519. Vide sup. 1445.

Filij eorum:
- Heinricus, confossus ab Ambrosio Crafft, 1439.
- VValther 6. obijt 1519. April. 29.
  - VValther 7.
  - Vlricus 1586.
  - Ioannes 1583.

Augustæ obijt 1. Ian. 1505. noctu Vlricus VValther, patricius, qui vixerat 86. A. relicta v. Barbara Rieglerina, cum qua 60. A. in matrimonio exegerat. Idem CXXXIII. liberos, nepotes, & pronepotes, viuos viderat ac post se reliquerat. Gassar. & Henningus. *VValther Vlricus.*

Halæ obijt 1505. Vlricus Munckius, vltimus huius familiæ nobilis: & in cœmeterio S. Michaelis est humatus.

Habuit hortum prope Langenfelderam portam. Eius horti humum, in altitudinem 5. pedum effodiendam curauit, & cribrandam: vt, quicquid lapillorum, aut crassæ terræ, in cribro subsideret, ex horto egereretur. Arbores etiam loricis ferreis fricari & glabrari iussit. Curauit tegumentum quoq; lecti, vel tegetem, ex mollissimis plumis fieri, hoc modo. Conducti tres operarij senis quotidiè crucigeris, & cibo diebus dominicis ac Festis, detrahebant in hypocausto ferue factio stylos vel scapos de plumis, totam per æstatem, vini abundè bibentes. Constitit opus amplius centum florenis: quod post mortem eius, in æstimatione inter hæredes, tantum X. Florenorum fuit. Fecisse duos ex plumis ita concerptis lectos, album & nigrum, dicitur. Ideo autem talia faciendo curauisse, ne pauperes otiarentur. Cum iam moriturus esset: accersiuit sacerdotem. Quo venire cunctante: dixit: Ah non venit Sacerdos; Veni tu, Deus. Ita misericordiâ sola Dei per Christum confisus, absq; Sacramentis Sacerdotis diem obiuit, VVideman. & Heroldus in M. Scr. *Munckius Vlricus. Arborum cultura.*

Anno

Anno 1505. κ τῶν Ἁλιτήριων ὁπλοθήκη. *Halenſium armamentarium, ædificari cœptum eſt, &* 1527. *abſolutum.*

Eſslingæ, in D. virginis fano.

Anno 1505. auff Mittwoch nach S. Matthæus Tag deß Apoſtels/ ſtarb der fromb vnd Veſt Hans Truchſäß von Steten/ der Edelknecht.

Lutherus. *Lutherus, Magiſter artium creatus, cùm Iuri ſtudere vellet: fulmine deterritus, Erfordiæ in cœnobium Auguſtinianorum ſe contulit.*

Liebenſtainius Iacobus. *Iacobus, nobilis à Liebenſtain, Sueuus, electus eſt Moguntinenſis Archiepiſcopus: antea Decanus Baſilicæ ibi Cathedralis. Semper aduerſa laborans valetudine, obijt* 1508. *Cui ſucceſſit.* 6. *Calend. Octob. Vriel à Gemmingen.*

Reutlingæ incendium. *Anno* 1506. *die S. Sebaſtiani, incendium ẽxortum eſt Reutlingæ in foro: quo tecta circiter* 150. *feruntur abſumpta. Quæ domus cùm poſtea (Duce VVirtembergico gratis ligna ſuppeditante) reparatæ fuêre: ea pars, noua ciuitas dici cœpit,* die Newſtatt. *Vici & villæ circa Reutlingam, pleraq; huius ciuitatis. Gomeringen, vnà cum arce: quam nobiles incoluerunt, Rempen dicti.*

Vmmenhauſen. VVannvveil. Betzingen. Braunvveil.

Villa, oder Weiler/ { *Hindervveiler. Stockach.*

Rector Tybingæ.

Tybing. Schola. *Maij* 1. *Rector* 56. *Iacobus Lemp. S. Canonum atque Theolog. D. vſque ad eundem diem ſequentis anni.*

Inſcripti. *Chriſtoph. Langenmantel Auguſtanus. Frater Iohan. Kruß de Tuvvingen, ord. Eremitarum. Iohan VVeling Stutgardianus. Caſpar & Iohan. de Kaltenthal, nobiles. Iohan. & Rudolfus de Fridingen. Chriſtoph. de Schvvartzenberg, Baro. Chriſtoph. Crotzinger, nobilis.*

Decani artium.

1. M. Iohannes Munner Kornvveſtenſis. 2. M. Iohan. Schurer Offierdingenſis. Magiſtri creati. Leonhardus Hutz Tæſlingenſis. VVolfgangus Bœbel Iuſtingenſis. Poſtea, Med. Doctor.

Braſſicani Grammatica. *Pfortzæ excuſa eſt à Thoma Anshelmo Grammatica Latina Ioannis Braſſicani Tubingenſis: commendata Epigrammatibus Henrici Bebelij, Dionyſij Reuchlini ſacerdotis: & Vdalrici Ruſtici, concionatoris Nyrtingenſis. Libellum de arte verſificandi, H. Bebelius auctor dedicat* 15. *Cal. Iulij* 1506. *Iohanni Saliceto (VVidemanno) principis Vlrici Medico: & filijs eius, V. I. Doctoribus: Beato, Ducali Senatori & Ambroſio, ordinario Profeſſori Iuris Tubingæ. Gregorius autem Lamparter, Ducis Vlrici Archigrammateus, Saliceti gener erat: ſicut & Iacobus Curſer Doctor, Cancellarius Badenſis. Commendatus eſt libellus ab Vlmenſi Presbytero M. Leonhardo clemente.*

Heinrichmanni item. *Eodem* 1506. *anno* 10 *Cal. April. Iacobus Heinrichmannus Sindelfingenſis, Grammaticas ſuas inſtitutiones, Epiſtolâ dedicatoria ad H. Bebelium, vt Præceptorem ſcripta, denuò elaboratas edidit: quas antea Diſcipulos Tubingæ docuerat. Non ſequitur (inquit) vt hic, qui Doctor facultatis alicuius eſt, ideò benè loquatur Latinè: vt nec ego rectè à Ruſt. co reprehenſus aliquando fui: quòd, cùm Magiſter eſſem Philoſophiæ: hyeme quadam in alta niue à via aberrauſſem.*

His igitur temporibus, cùm cultiora ederentur Grammatica: Alexandri i Galli Grammatica, quæ diu in Scholis, Monaſticis præſertim, dominata fuerat, euaneſcere cœpit. Paulatim enim per viros doctos, expurgari ſordes, & nitidiora fieri literarum ſtudia cœpta ſunt.

Bebelij facetiæ. *Dedicauit hoc anno Bebelius ſuum libellum Facetiarum Petro Iacobo Arluenſi Iuriſconſulto Præpoſito Backnangenſi, Canonico Stutgardiano, Ducali Senatori. Quales interdum illis temporibus fuerint curatores animarum: vel hinc colligi poteſt: quòd* 1506. *in die Reſurrectionis Dominj frater quidam ordinis Prædicatorum (ſicut antè Sacerdos quidam VVaiblingenſis) mandauit incipiendum triumphale carmen Chriſti,* Chriſt iſt erſtanden/ *illi viro, qui domi ſuæ imperium teneret, non vxor. Vbi cùm nemo virorum inciperet: mulieribus iußit, quæ imperarent domi. Illæ ſtatim omnes cecinerunt.*

Hebraica. *Hoc anno Ioannes Capnio, Hebraicam Grammaticam primus Latinè ſcripſit, & edidit, cum Lexico Hebraico.*

Stutgardiæ apud S. Leonhardum. An. D. 1506. auff den H. Pfingſtag ſtarb der ehrbar Herr Jörg Pfawenſchwantz/ Vicarier H. Creutz: dem Gott gnad.

Epita-

Epitaphium VVaiblingæ. Da man zahlt *M.D.VI.* am Sambstag vor S. Matthæus tag/ starb der Edel vnnd Ehrnvest Herr Michael Haap von Haapenberg/ weilandt Amptmann vnd Keller zu Tyrol. *Haap. Mich.*

Augustæ, inter Conradum de Rosa, & Felicitatem Greßlerinam, matrimonium initum est. Sic & inter Iohannem Heintzelium Cos. (qui Ioannis Bapt. & fratrum, pater fuit) Catharinamq; VVelserinam. Ibidem in D. Annæ Templo D. IMMORT. S. Georgius Fugger August. munifica benemerendi virtute insignis, in vtramq; fortunam æquanimus, amicorum & patr. studiosiss. bonorum omnium in primis mœrore, hic situs est. S. T. T. L. Vixit Ann. LII. M. III. D. VIII. Obijt M. D. VI. *Matrimonia, Augustæ.*

Dominus Castellæ & Legionis, Archidux Austriæ, Maximiliani F. & Caroli V. pater, R. Philippus, hoc anno Burgis in Hispania moritur mense Septembri anno ætatis suæ 28. Liberos reliquit, Carolum, Ferdinandum, Leonoram, Isabellam, Mariam, & Catharinam: ex Ioanna, Ferdinandi Hispan. Regis F. natos. Mariti Reges harum Reginarum: Leonoræ, Emanuel Lusitanus, & Franciscus Gallus: Isabellæ, Christiernus Danus: Mariæ, Ludouicus Vngarus & Bohemus: Catharinæ, Ioannes Lusitanus. *Philippi, Hispani Regis, mors, & liberi.*

Academia Francoforti ad Viadrum vel Oderam, à Brandenburgensi Electore Ioachimo 1506. fundata est. *Francoford. Oderana Academia.*

COMITIA CONSTANTIENSIA, ET IN HIS VVIRTEMB. DVX VLricus. συάγγος πελώριος. Studia Tybingensia. Georgius, Tybing. Comes. Grando & turbo in VVirtembergia. Consecratio altarium VValthusæ. Precationes Sanctimonialium, Aurea Corona, & Psalterium S. Mariæ. πνεύματος ἁγίου χάρις ἐπταειδής. Natiuitas & studia Ioannis Sturmij, & Ioannis Oporini.

CAPVT XV.

ANno 1507. habebantur Comitia Constantiæ ab Imp. Maximiliano, & omnibus Imperij ordinibus, ad quatuor menses. Deliberatum inter alia ibi est (sicut etiam antea VVormatiæ) de Imperiali iudicio, in loco Germaniæ certo constituendo: sicuti tunc quoque constitutum & inchoatum est. Antea enim Cæsaris Aulam secutum erat, magna cum litigantium molestia. Primus, qui huic iudicio, seu Cameræ, præfuit, Itel Fridericus erat Zollerensis, vir prudentissimus. Tractabatur etiam à Cæsare de expeditione in Venetos: quòd fœdus cum Ludouico 12. Galliarum Rege, contra eius Maiestatem fecissent. Item, de profectione Romam, Imperialis coronæ accipiendæ gratiâ. Adfuit Dux quoq; VVirtemberg. Vlricus, cũ CCC. apparatissimis cataphractis equitibus, hastatis & balitarijs: cumque ornatissimo comitatu Aulico. Ibi cùm omnem obedientiam erga Cæsarem, & erga cæteros Principes comitatem, declarasset: gratiâ & auctoritate valuit. Postea, Tridentum tantummodo, illa cum expeditione ventum est: ac res in aliud tempus reiecta nec cætera, quæ proposita erant, omnia effectum sortita sunt. *Comitia, Constantiæ.* *Cameræ iudicij locus.* *Vlrici VVirt. præsentia.*

Eodem anno, Pont. Iulius misit Cardinalem S. Crucis Bernhardinum, in Germaniam cum Indulgentijs. Cui Cæsar Maximilianus, tunc Augustæ, obuiàm exiuit: eumq; maximo cum honore excepit. Habebat Cardinalis multos doctos omnium facultatum viros secum: cum quibus & superiorem, & inferiorem Germaniam, peragrauit. Multùm fuit disceptatum: prodesset, nec ne, eius præsentia Germanis. Videbatur enim magis κελτίζειν, partes Galli R. fouere. Baselius. *Indulgentia apportatio.* *Apri ingenti mulacrum.*

Vraci factus est aper ligneus, figuram veri apri referens, à Duce Vlrico confossi: & est ita factus, vt, si pede paruum lignum deprimatur, aper ad astantes accurrat. Tabulæ hoc inscriptum est. Anno 1507. Fieng der Durchleuchtige Hochgeborne Fürst Vlrich: Hertzog zu Wirtemberg/ ꝛc. das wild Schwein/ auff dem Roßfeld zu Vrach. Die lenge 7. Schuch/ drey Zöll: die höhe/ 5. Schuch/ 2. Zöll: Kopffslänge/ 23. Zöll: die dicke/ 3. Schuch/ 2. Zöll.

Tybingæ cœpta est ædificari in arce turris alta, & antemurale, oppidi partem depressiorem versus, gegen dem Briel.

Rector Tybingæ.

A Calendis Maij, rursus vsq; ad Cal. Maij, per integrum annum, Rector 57. erat VVendelinus Stainbach, S. Theol. Professor. *Tybing. Gymnasium.*

Inscripti.

Martinus Siguart de VVeltzen. Ludouicus Kynig de Kauffbyren. VVilhelmus Besserer, Bartholomæus Stræler, & artium Iurisq; D. Conradus Crafft, Vlmenses. Ioan. Brasperger Vracensis. Andreas Blattenhartus Eßlingensis.

Decani artium.

1. M. Gregorius VVaselinus ex Schorndorff.
Inter alios Magister factus. Thomas Berner Feringensis.
2. M. Iohannes Altenstaig ex Mindelheim, S. Theol. Baccalaureus.
Magistri creati. Ludouicus Rentz ex VVisenstaig. Ludouicus Schlicher Vlmensis.

Argent. Episcop.

Episcopus Argentinensis, VVilhelmus ab Honstain, priore anno creatus, hoc 1507. anno Argentinam ingressus est: comitatus multis Principibus, Comitibus, nobilib. Inter quos à VVirtembergensi Duce Simon Baro Fleckenstainius cum 13. equis erat: & Marchio Badensis Philippus: Leoq; cum eo Stauffensis Baro, Blicardus Landtschad Landtvogt/ Conradus Nippenburgius, Conradus de Venningen, &c. Ingressi etiam sunt, Felix Comes VVerdenbergius, VVilhelmus C. Fyrstenbergius, &c.

Tybing. Comitū propagatio.

Obijt illustris Comes Tybingensis Georgius: qui in Aula Friderici Imp. educatus, postea fidelem operam Cæsari Maximiliano præstitit, castra eius in Belgis sequēs. Cùm autem, præter eum nemo ex hac antiquissima familia (vt à Pantaleone scribitur) restaret: D. Georgio hic Cæsar, ne laudatissimum hoc genus intercideret, in matrimoniū dedit ex familia illustri Comitum ab Arch, venustissimam puellam Agatham. Cum qua Georgius in arce pulcherrima Liechteneck habitans, Conradum procreauit, hæredemq; post se reliquit.

Nobiles, defuncti.

Obijt die S. Stephani mensis Augusti nobilis Melchior Begter von Phiber. Stutgardiæ in Hospitalis fano sepultus.

Obijt die S. Laurent. proba Matrona Margareta Dagersemia, Ioannis Lorcheri vxor. Ibidem in Leonhardino.

Anno Domini 1507. Feria 6 ante S. Matthæi diem, defunctus est nobilis Theodoricus de VVidler. Sepultus in hospitali.

Anno 1507. Lauffæ pridie idus Decembr. obijt venerabilis vir Magister Ludouicus Epp. plebanus huius oppidi.

Calua, tragœdia Christi.

Eodem 1507. anno, die Dominico post octauas corporis Christi, drama paschale agebatur in oppido Calua: spectante etiam illustrissima Heroide Brandenburgensi: quæ multas preciosas vestes ad eum ludum commodauerat.

Tempestas.

Grandine, & æua tempestate, Rotenburgum in tectis ac fenestris vehementer est afflictum: agriq; & vineæ in Hohenbergia & VVirtembergia, corruptæ. Basilius. Idem, simile malum aliud his ferè verbis describit, tanquam ante factum. Tertio Kal. Iul. inquit, intempestæ noctis silentio, turbo vehemens tantam inopinatò tempestatem excitauit: vt ventorum magnitudine, arbores radicitus euellerentur: atq; à suis locis longè proijcerentur. Tecta quoq; domorum, & tegulas fustulit: domos & horrea concussit: plurima deniq; arboribus, domesticis & syluestribus, damna intulit. Senatus Augustanus principio Martij, quasdam consuetudines correxit Iudicij, & Iuramenta veritatis ac calumniæ, præsertim Procuratorum & Notariorum.

" In nomine Domini, Amen, &c. Nos Henricus, Dei & Apostolicæ sedis gratia Episc. Adri-
" mitanus: reuerendiq; in Christo patris & Domini, Domini Henrici, eâdem gratia Episcopi Augu-
" stensis, Vicarius in Pontificalibus, & Suffraganeus generalis: cooperante nobis spiritus sancti fepe-

VValthusæ conformis gratiâ, consecrauimus Ecclesiam in VValthausen, in honore beatæ Marie, SVMMÆ
secratio Altarii. PATRONÆ: & tria altaria, in eadem Ecclesia. Primum altare, in sinistro latere, in honore
" Sanctorum, Georgij Martyris, Martini Confessoris, Annæ matris Marie, Katharinæ, virginum
" & matrum. Secundum verò altare, in Choro & summum, in honore sanctorum, B. Marie virgi-
" nis: Ieronimi, Vdalrici, Confessorum: Marie Magdalenæ & Barbaræ, virginis & matris. Terti-
" um verò altare, in dextro latere, in honore sanctorum, Christofferi Martyris, Anthonij Confessoris, & VVendelini. Cuius Ecclesiæ consecrationem, Dominicâ proxima ante Viti Martiris instituimus celebrandam, &c. Relaxatio verò pœnitentibus, & manus adiutrices porrigentibus, XC.
" dies criminalium, & 1. annus venialium. Actum 9. Ianu. 1507. de consensu reuer. patris, Domini
" Georgij Abbatis in Lorch: cui Parochiani in VValthausen spoponderunt, & recognouerunt se esse subditos.

SVMMA PATRONA vocatur hic ἡ θεομήτωρ, &c.

Considerentur etiam hæ apud Gnadenzellenses Monachas precationes: virginem Mariam, tanquam Deam, extollentes: & opere suo gratiam Dei captantes.

Sequitur

Χρυσοῦς στέφανος.

Die güldene Cron von vnser lieben Frawen/vermischt mit den 7. Blutvergiessungen vnsers HERRN/vnd mit den 7. Hertzleidt/auch 7. Irrdischer vnd 7. Himmlischer Frewd/so Maria gehabt hat:begreifft 63. Aue Maria, vnd 7. Pater noster, täglich zu betten. Vnnd weil dann Johannes im Buch der heimlichen Offenbahrung/sahe in dem Himmel ein schöne münnigliche Jungfrauw/mit einem hübschen Kindt:vnnd hett den Mon vnter den Füssen:war vmbgeben mit der Sonnen:vnnd hett auff dem Haupt ein schöne güldene Cron von 12. Sternen:ist die obgemeldt gemein Cron vermischt mit den 12. Sternen/Sonn vnd Mon. Modus postea orandi hanc coronam sequebatur: quem omisi propter prolixitatem. Ad singulas stellas, precatio. Gegrüsset seystu aller heiligste Jungfraw Maria/ein Mutter Gottes/ein Königin der Himmeln/ein Pfort deß Paradeiß/ein Fraw der Welt. Du bist ein sonderliche Jungfrauw rein. Du bist empfangen ohn Erbsünd allein. Du hast empfangen Jesum on mackel. Du hast geborn den Schöpffer vnd Erlöser der Welt: in dem ich nicht zweiffle. Bitt für mich Jesum deinen Sohn: vnd erlöß mich von allem Vbel/Amen. Ablaß/quoties illa orantur, 10. tausent Jar. *Precationes Monacharum.*

Ψαλτήριον τῆς παρθένου.

Der Psalter Sanct Mariæ/hat drey Rosenkräntz.

Primum sertum rosaceum, albarum rosarum. Sunt 5. Pater noster, & 50. Aue Maria, hoc ordine.

1. *Pater noster, de incarnatione Domini.* Zehen Aue Maria/*de gaudio Mariæ ex Angelica salutatione.*
2. *Pater noster, de 9. mensibus, quibus in vtero matris Dominus fuit: & gaudio Ioannis de eius præsentia.* Zehen Aue Maria/*gaudij Mariæ inde.*
3. *Pater noster, natiuitatis & circumcisionis Christi.* Zehen *A. M. gaudente ipsa de natiuitate, & dolente in circumcisione eius.*
4. *Pater noster, ob honorem à tribus Regibus: & quòd in Templo Symeon eum complexus fuit.* Zehen *A. M. gaudij ex oblatione Domini: & tristitiæ ex vaticinio Symeonis.*
5. *Pater noster, fuga in Ægyptum, & inopiæ ibi per 7. annos, & amißionis pueri per triduum in Templo, omniumq; actionum & laborum eius.* Zehen *A. M. gaudij ex actionibus Domini, & doloris de amißione.*

Secundum sertum, ex rubeis rosis, totidem habens Pater noster & Aue Maria.

1. *De cœna Domini, exitu in oliuetum, captiuitate, cruciatibus totius noctis.*
2. *De flagellatione acerba eiusdem.*
3. *De coronatione dolorifica, detractione purpuræ.*
4. *De eductione Domini, vestium detractione.*
5. *De crucifixione, verbis 7. & morte. In singulis, grauißimus Deiparæ dolor.*

Tertium sertum rosaceum, aureum.

1. *De victrice resurrectione Christi, & consolatione Discipulorum.*
2. *De latißima in cœlum ascensione, & cœli apertione pijs.*
3. *De mißione Spiritus sancti.*
4. *De Christo, matrem ad cœlestia gaudia subuehente.*
5. *De Domino sedente ad dextram Dei patris: apud quem Maria pro te intercedat. In singulis, lætitia Mariæ.*

Ablaß/von dem Psalter 86. tausent/vnd von den geweiheten Körnlein deß Pater nosters 28. tausent Jar/Summa 114. tausent Jar Ablaß. Hæc hactenus.

De Ioanne, Præsule Misnensi. 1508. Domini creato, G. Fabricius lib. 3. Annal. Misnens. scribens, in superstitionem suorum temporum, inquit sæpe iocabatur. Dixit al quando. SI SACRA BIBLIA LEGO: aliam inuenio religionē, quam quæ nostra hodie est: & illam nostris moribus, & institutis, valdè dißimilem. Cœpit attollere oculos hic vir. Paulus certè, vnum tantùm ponit Mediatorem siue Patronum, Christum. Et Christus nos venire immediatè, sine matre sua, ad se iubet. Sancta quidem Maria, non tamen Dea (inquit Epiphanius) virgo quidem honorabilis, Maria, non tamen ad adorandum nobis data. Καὶ μὴν ἅγιον ἦν τὸ σῶμα τῆς Μαρίας, οὐ μὴν θεός. Καὶ δὴ [illegible] παρθένος, καὶ τετιμημένη: ἀλλ' οὐκ εἰς προσκύνησιν ἡμῖν δοθεῖσα: ἀλλὰ προσκυνοῦσα τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκὶ γεγενημένον, κατὰ κολλυριδ. lib. 3. Hæres. 59. *Religio Pontificia, qualu.*

SEPTIFORMIS SPIRITVS GRATIAE, ex Esa. 9.

Sapientia,		luxuriam.
Intellectus,		gulam.
Consilium,		auaritiam.
Fortitudo,	expellens	acediam, ἀκηδίαν.
Scientia,		iram.
Pietas,		inuidiam.
Timor Dom.		superbiam.

Conradus de Zyllenhart vicum Sonstettensem Monasterio Kynigsbrunnensi, cum omnibus attinentijs, hoc 1507. anno, 050. Rhenens. Aureis vendidit.

Sturmij Ioannis Natiuitas.

Iohannes Sturmius, Argentoratensis Gymnasij Rector, noster in studio Eloquentiæ Praeceptor multorum annorum, natus est hoc 1507. anno, Octob. 1. hora pomerid. 2. Sleidæ: parentibus VVilhelmo, Questore Comitum Manderscheitensi, & Gertrude Hulsana. Initiò literis in patria informatus fuit: postea, Leodij: & 1524. Louanij: vbi tres annos didicit, & duos docuit. Socios habuit studiorum, Iohannem Sleidanum Historicum, Guintherium Andernacum, Barthol. Latomum, Andream Vesalium, & Iacobum Omphalium. Cum Græco Doctore Rudigero Reschio, officinam Typographicam instituit, sumptibus paternis adiutus: & inter alia Homerum Græce impressit. Lutetiam deinde 1529. concessit: vbi progressus est in discendo longius. Professor debinc factus est publicus, cum Andernaco & Latomo: docuitq; vtramq; linguam, & artes Logicas. Vxorem duxit, Iohannam Pisoniam virginem, & conuictores aluit: ac notus Iacobo Fabro Stapulensi, Gulielmoq; Budæo, fuit. Summæ eruditionis viris. De quo, in præsenti satis.

Sleidanus.

Eodem anno natus est Erasmus, Baro semper liber Lympurgensis, patre Christophoro, matre VVerdenbergensi Comitissa Agnete. Postea, Episcopus Argentinensis.

Oporini Ioann. natiuitas.

Natus est Ioannes quoq; Oporinus, Basileæ Typographus celeberrimus & laboriosissimus, 1507. Ianuar. 25. Hic etiam de Hieronymo VVolfio, & de me, libris nostris excudendis, bene merit us est.

Lutherus Erdfordiæ cantat primam Missam, Dominica Cantate, Maij 2. ætatis suæ anno 24. Bucholc.

BELLI ORIGO INTER MAXIMILIANVM CÆSAREM, ET VENEtos. Rectores Tybing. Academiæ. Epistola, D. Theodorici à Pleningen. Grammatici aliquot VVirtembergenses. Inundatio Stutgardiana. Ecclesiæ Lustnouiensis consecratio. Aliquot clarorum virorum mortes. Terræmotus Constantinopoli, & alibi. Quædam Augustana. De Patre Achillis Gassari. Conradi Celtis mors. Monachi, Bernæ cremati. Comitia Τῆς παγγερμανίας Augustana. Herculis Alemannici statua. Reuchlinicæ Epistolæ obscurorum virorum, Cædis occultæ reuelatio, & punitio.

CAPVT XVI.

Venetum bellum Maximiliani.

ANno 1508. Cæsar Maximilianus, Pont. Iulius, Ludouicus Gallus, Ferdinandus Hispanus, fœdere inter se Cameraci inito, communibus opibus bellum Venetis inferunt: quod ij ditionem suam, aliorum subinde incommodo augerent: & iter Maximiliani antehac, Romam solennis renunciationis consequendæ causâ institutum, intercluisissent. Id bellum, variâ fortuna ad decem annos gestum est.

Rector Acad. Tybing.

Tybing. Acad.

A die Phil. & Iacobi, per integrum annum, Rector 58. Petrus Brun, S. Theol. D.

Inscripti.

Gerbelius.

Nicolaus Gerbel ex Pfortzen, Magister artium, Maij, 2. Michael Ritter Turringensis. Gabriel Rottengatter Vlmensis. Stephanus VVolfius de Oetingen. Magnus & Georg. VVaselini, Schorndorffenses.

Decani artium.

1. Michael Huber Entringensis.
Magistri facti ex Hallis. Marcus Roth Vlmensis.
2. M. Andreas Lemp.
Magistri facti. Albertus Gesell ex Harthusen. Martinus Læblin ex Dornstetten.

THEO-

THEODORICVS A PLIENINGEN, Doctor & Miles auratus, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Accepi pridem tuas elegantissimas literas, eruditissimisque sententijs plenas: &, vt paucis concludam, erga Plinium humanas, ac Reuchlino dignas. In quibus mihi summopere gratularis: faustumque vt sit, optas: quòd à diuo Cæsare nostro clarissimo, militiæ cingulo ornatus, & equestri ordini inscriptus, sim. Addis, & verè quidem: etiamsi magna sint, facilè tamen casura: nisi Homerum & Ennium aliquem amore prosequar: qui facta mea (alioquin, vt cætera Germanorum præconia, quotidie moritura) perpetuæ memoriæ ac immortalitati donet, &c. Tibi igitur, qui & iudicio & auctoritate inter Germanos polles, hoc onus iniungo: vt tibi Plinios tuos, ob veterem consuetudinem nostram, & maximè clarissimum Germanum meum IOANNEM Plinium, paucis Scriptis posteritati commendes: de me quid agendum, quoque sim dignus, tuo iudicio relinquens. Nam tu inter Germanos nostros, hodie (vera loquar) Homerus ac Ennius noster, meritò vnus censendus es, &c. Ob principis mei negotia, quibus profectò singulis horis obruor, literis honis incumbere non valeo, &c. Ideo barbariei huic, & rusticæ Epistolæ, veniam da, &c. Te veterem amicum meum, ex animo meo nunquam delebo: sed illustrissimo Principi meo, EX TVIS VIRTVTIBVS atq; BENEMERITIS diligentissimè commendabo, &c. Pridie Nonas Febr. 1508. Certè non est barbara & rustica, hæc Epistola: sed nobili viro, Doctore & Equite (quod genus, hodie rarum, in tanta licet doctrinarum luce) digna.

Plieningeni Theodorici exempla.

Plinium vocat fratrem suum.

H. Bebelius, Poeticæ & Oratoriæ in Schola Tubing. Professor, Gregorio Lampartero Iurisc. VVirtembergico dedicat Apologiam: quam contra Leonhardum Iustinianum Venetum scripserat: qui insectatus fuerat coronationem Regum Germanorum: ideoque Germanos barbariei insimulauerat.

Bebelij Apologia.

Professor in eadem Acad. tunc erat Iohannes Altenstaig Mindelhaimensis, in Contubernio, sectator Modernorum, vel Recentiorum. Qui scripsit interpretationem vocum, in Grammaticis contentarum: qui libellus Hagenoæ expressus est ab Henrico Gran. Eodem anno, Vraci Pædotuba erat Iohan Alex. Brassicanus.

Altenstaigius.

Stutgardiæ, circa principium Aug. ἐξυδρία accidit, grauis inundatio, ceu subitò ruptis nubibus, Perierunt aquis tunc 13. homines: qui vno sepulchro coniunctè humati sunt: corruerunt aliquot domus: cellæ vinariæ aquâ redundabant: mutuo prohibebantur aditu homines: Expers tamen horum incommodorum suburbium erat: cui à torneamentis, seu equestribus concertationibus, nomen est, neminit Baselius, & alij.

Inundatio Stutgardiæ.

Tybingæ, primùm ponticulus est ante Hirschenouiam portam trans Nicrum factus.

Æstas fuit (vt ab eodem Baselio scribitur) tota pluuialis: cuius humiditate factum est, vt multis in locis boues & sues, intercute quadam lue pestilente morerentur.

Æstas humidissima.

Eiusdem anni die purific. B. Mariæ (eodem auctore) igne fortuito Monasterium Albæ Dominarum, ordinis S. Benedicti, correptum, maximam iacturam fecit: Dormitorio, Refectorio, Abbatiali Domo, & alijs habitaculis, flamma consumptis.

Fravven Alb.

Stutgardiæ in Paroch. Ecclesia.

Anno Dom. M. D. VIII. Da starb der Streng vnnd Vest Herr Herman von Sachsenhaim/ Landthofmeister deß alten Herren Hermans Son/ an Sanct Othmars Abendt: Dem Gott gnädig sey/ Amen.

Sachsenhaimij.

Et in Hospit. fano.

Anno Dom. M. D. VIII. Jar/ Da starb der Edel vnd Vest Juncker Jörg von Sachsenhaim/ deß alten Herrn Hermans Sohn/ an S. Jacobs tag deß grössern: Dem Gott gnädig sey/ Amen.

Backnangæ in chori cathedra sculptum.

Petrus Iacobi Arlunensis, I. V. Doctor, beneficio Illustrissimi principis Eberhardi Probi, cognomento Barbati, primi Ducis VVirtembergensis, & in Teck, Comitis Montispeligardi, &c. huius Ecclesiæ S. Pancratij in Backnang Præpositus, Ecclesiarum S. Sionis Treuerensis, & S. Crucis Stutgardiensis, Canonicus, Rector Ecclesiæ Parochialis in VVaiblingen, F. I. anno 1508.

Backnanga.

Eiusdem anni Indict. XI. Aug. 30. Episcopus Troianus, Episcopi Constantiensis Hugonis in Pontificalibus Vicarius generalis, Ecclesiam Parochialem Lustnouiensem, Capituli ruralis Tubing. in honore beatissimæ virginis Mariæ, & S. Martini Episcopi, consecrauit: cum duobus eius altaribus, dextro & sinistro: statuens diem anniuersarium dedicationis, Dominicam proxi-

Lustnouiensis Ecclesia.

mam post Festum S. Bartholomæi. Indulgentias dedit, C. dies, venialium peccatorum. XL. autem, criminalium.

Consules Gamundiæ, his annis.

Gamundiani Consules.

1508. *Laurentius Lieberman.* 1509. *Thomas VVarbeck.* 1510. *Caspar Taiber.* 1511. *Laur. Lieberman.* 1512. *Iohannes Scheurer.* 1513. *Thomas VVarbeck.* 1514. *Caspar Taiber.* 1515. *Leonhardus Maierhofer.*

Gemmingenus Vriel.

Moguntinum Archiepiscopatum capit Vriel à Gemmingen, nobilis Sueuus, 6. Kal. Octob. 1508. Doctor legum. Præfuit 5. A. prudentissimè. 4. M. 12. D. Obijt 3. Febr. 1514. Eius tempore, cùm tumultuaretur Erdfordiæ plebs aduersus Senatum (propter insolitas nimirum exactiones) Vriel hic, & Elector Saxoniæ Fridericus, ad ciuile bellum concurrissent: nisi Maximiliani Imp. missu, Herbipolensis Episc. Laurentius totum dissidium composuisset. Bruschius.

Gengenbach.

Erat Gengenbachensis cœnobij Abbas, Philippus de Eselberg: vir doctus & prudens, sed non perinde felix Oeconomus. Obijt 1531. Fuerat ter Romæ, conans ex suo Monasterio seculare Canonicorum facere Collegium. Ob quam causam à VVilhelmo, Comite Fyrstembergio, celebri bellatore, Monasterij huius Aduocato, captus fuit. Idem in M. Scr.

Engelbergius, Augustæ.

Burckardus Engelberg (de quo suprà scriptum est) eum turri Vlmensi subuenisse (hoc 1508. anno, aquarium lapideum (den steinen Röhrkasten) cùm 12. angulis, & 4. canalibus, in foro vinario Augustæ architectatus est. Gassar.

Augustæ, in sacello Monasterij Sangeorgiani.

Heervvortus.

Georgio Heervvort, Lucæ filio, patricio Augustano, Pontificij & Cæsarij Iuris Doctori, Ratisbonensis Ecclesiæ Canonico: qui vixit annos XLVII. menses IX. dies XII. obijt ad quam pendentem IIII. Nonarum Augusti, anno salutis M. D. VIII. Christophorus Heervvort, patricius Augustanus fratri charissimo, & de se benè merito faciendum curauit.

Stamler.

Iohannes Stamler Augustanus, Rissingæ parochus, Salizburgensi Episcopo Matthæo Lango Augustano, Dialogum de diuersarum gentium sectis, Mundiq; religionibus dedicauit. Excudit 1508. Augustæ Erhardus Ratholdus: qui 20 annos antea Venetijs typographiâ claruerat.

Gassarus Vlricus.

Gassar. Qui hæc quoq; de patre suo Vlrico scribit. Vlricius Gassarus, à Landauiensibus cum 24. peditibus ad Cæsarem missus Dux satellitibus eius est additus cum ipsis: quòd singuli albo & viridi amictu essent: quos colores Landoij in suis insignibus habent. Venit Cæsar cum copijs Tridentum. Eò profectus quidam Cardinalis, ei nuntiauit titulum Imperatoris: quo posset vti, tanquam iam coronatus: idq; per castra est promulgatum. Tùc Vlricus (rerum capitaliũ præfectus creatus ad Romanum iter: & clauium ad portas Tridenti custos) argillâ inscripsit nomine suo addito, in porta, qua Romam versus itur, Rhythmum in hanc sententiam:

Si Tridentum pro Roma est electum:
Est & iter meum Romam confectum.

Quos Rhythmos quibusdam proteruos, alijs famosos, existimantibus: Cæsar pacis post bellum illuc veniens, cùm eos legisset, risit. Quadriennio post cùm hic Vlricus esset Maiestatis eius chirurgus, & in Aula viueret: Augustus statim primo aspectu virum agnouit: eiq; omnem gratiam pollicitus est: non solum, quod bonus chirurgus sed etiam quòd animosus miles, esset. Henning.

Halæ discordia.

Halæ dissensio fuit propter quendam sympositorum locum: quæ tamen per Comitem Oettingensem Ioachimum, Præpositum Chomburgensem Petrum Aufsæsium, & alios proceres, Cæsaris Legatos, amicè transacta est: eaq; transactio, 1512. circa Galli, publicè in foro recitata. Dehinc, aliquot patriciorum ex vrbe discessus.

Terræmotus in Italia & Germania accidit: & hyems asperrima fuit.

Apud S. Stephanum, Viennæ.

DEO OPT. MAX.

Con. Celti Pertucio, Poëtæ Ostrofranco, ex Testamento piè positum.

Celtis Poëtæ mors.

Obijt anno Christi M. D. VIII. 2. Nou. Febr. vixit A. 58. D. 3. addita est laurea.

Lutherus.

Lutherus in Academia VVitemberg. Logicen & Physicen Aristot. docet, anno ætatis 25.

Venetorum damna.

Anno 1509. fœderati Venetis multa eripiunt: vt Maximilianus Veronam, Ternisium, Patauium: Papa Rauennam, & alias Ecclesiæ ereptas ciuitates: Francus, Bergomum, Cremonam, Cremam, Brixiam. Per Cæsarem etiam negotiatio Venetis minuitur, Antuerpiam translata.

Tybing.

Tybing. Cal. Maij, per annum creatus est Rector 59. Henricus VVinckelhofer Ehingensis, V. I. Doctor. Tybing. Schola.

Inscripti. Gallus Myller de Fyrstenberg. Gregorius & Iohannes Lamparteri, filij Cancellarij D. Gregorij. Albertus Krus de Melchingen. Iohan. Knoder de Rotenburg.

Decanus S. Katharinæ. Venerab. vir M. Michaël Mægling ex Vrach.

Creati Magistri. VVolfgangus Richart ex Gislingen. Iohannes Kunig Oetingensis. Postea, hic Professor Iuris.

Missus est Rudolfus Ehingenus, & Mompelgardiæ Præses Caspar à Bubenhofen eques, Tigurum ad conuentum fœderatorum: ob veterem inter VVirtembergicos & Heluetios concordiam confirmandam. Tigurum.

Eodẽ anno, transacta est inter ipsum, & VVolfium Rosenbergiũ controuersia de curia Eck.

Bebenhusæ. A. 1509. 1. die Mart. obijt nobilis & validus Georgius de VVerenvvag: quem anno priore præcessit 7. die Maij, vxor sua, D. Margareta, nata de Vrbach. Sepulti in capella D. Abbatis, iuxta cœmiteriũ. Obijt eodem 1509. anno, in cœna sedens, honestus vir, Meister Hans Schärer/ præbendarius, in Festo Paschæ. Post completorium, in cœmeterio humatus. VVerenvvag.

Grando, deijciens lapides instar ouorum gallinaceorum, fruges grauiter læsit in Sueuia: præsertim Leonbergæ Eltingæ, Ditzingæ. Baselius. Grando.

Terra Constantinopoli mouit, & circùm, in Festo exaltationis S. Crucis: qua perturbatione perierunt multi homines, multa ædificia. In Carinthia quoq; Styria, Tyrolensi comitatu, Sueuia, alijsq; locis Germaniæ, terræmotus noctu factus, plurimum damni intulit. Terræmotus Constantinopoli.

Augustæ, in S. Vlrici Monasterio viuebat Monachus quidã, nomine Leonhardus VVyrstlinus: qui centum latinas scriptiones, characteribus & apicibus notabiliter inter se differentes, pulcherrimè exarare poterat: quarũ latina nomina (Rotunda, Rotundalis alta media, Poëtica vera, &c.) recenset Bruschius in Abbate 44. Vlriciani Monasterij, Ioanne Schroto. Qui Schrotus, aliàs homo luxuriosus & rapax, tamen Monachis suis alebat doctum hominem, Græcæ L. Professorem Ottomarum Luscinium Argentoratensem: cuius Progymnasmata Græcæ literaturæ, à Knoblucho 1522. Argentinæ excusa, mihi olim adolescenti chara erant. VVyrstlinus, scriptor varius, Augustæ. Luscinius Ottomarus.

Iohannes Tritenhemius, in gratiam Prouincialis Carmelitarum, Augustæ tunc residentis, scripsit sequentiam de S. Anna Deiperæ matre: Augustamq; misit decantandam. Gassar.

Ibidem, in Rosenouia, die S. Vlrici, certamen sagittariorum celeberrimum erat: victoriq; primum præmium, centum Florenorum constitutum. Deinde, certamen sclopetariorum, eodem brabéo. Cursus item equorum, lapidibus valdè oneratorum. Etiam lusus virorum & fœminarum, cursu certantium. Lapidum deniq; iactus, trusio, & alia ludicra. Rosenouia. Sagittariorum certamen.

Ex varijs annotatis Matthæi Oporini Theologi.

Eodem 1509. anno, castellum lapideum, vel canales (ὁ ἐννεάπρουνος, der hübsch Brunnenkast) cum pulchris simulacris, Halæ Sueuicæ in foro piscario factum est. Halæ fons.

Bernæ Heluetiorum, vltimo Maij, Dominicani 4. Monachi exusti sunt: Prior, Lector supprior, & custos: quòd varijs technis, & arte magica, per iuuenem quendam opificio sartorem, populo persuadere conati fuerant: B. Mariam esse in peccato à matre conceptam: cùm melioribus argumentis probare debuissent. Vt, per vnum hominem peccatum in Mundum intrauit: & per peccatum, mors: ac proinde in omnes homines mors peruasit, eò quòd omnes peccauerant. Rom. 5. Antea autem à quibusdam vniuersitatibus (vt Parisina, Coloniensi, Basiliensi, Moguntina) constitutum fuerat: virginem Mariam, absq; peccato originali conceptam esse, singulari quodam priuilegio: quod ignoro, vbi in S. literis extet. Bernensium Monachorum exustio.

Obijt Vlmæ hoc anno, die S. Pancratij, der from̃/ Erbar/ vnd Weiß Heinrich Neithart/ der zeit der Elter.

Anno 1510. terræmotus in Italia, Venetijs, Rauennæ, Florentiæ. Terræmotus.

Comitia Cæsaris & Principum, Augustæ: petente Maximiliano auxilia contra Venetos sed non obtinente. Pax ibi, quæ VVormaciæ 1495. fuerat facta publica Imperij, renouata est. Interfuerunt Comitijs his, inter alios, cum Cæsare. Eitelfridericus. Comes Zollerensis, Cæs. Maiestatis Aulicus Magister, Consiliarius, & Camerarius. Georgius, Comes Montis fortis. Carolus VVolfgangus, Comes Oetingensis. Ioannes, Comes VVerdenbergensis. Franciscus, Comes Zollerensis. Christophorus, Pincera Lympurgensis. VVilhelmus, Dapifer VValdpurgensis, eques. Comitia, Augustæ.

Cum Palatino VVilhelmo. Theodoricus à Plieningen, eques & Doctor.

Vlrici VVirtēb. Consiliarij.

Cum Vlrico D. VVirtembergico, consiliarij & nobiles. Henricus, Dux Brunsuigiæ. Reinhardus, Comes Bitschensis. Rudolfus, C. Sultzensis. Emicho, C. Leiningensis. Vlricus, C. Helfenstainius. Franc. C. Zollerensis. VVilhelmus, C. Fyrstembergius. Georg. C. Hohenlohensis. VVilhelmus. C. Eberstainius. Schvvickerus, Baro Gundelfing. Georgius, Dapifer VValdpurgensis. Ernestus Schenck. Dominus Tautenbergius. Doctor Gregorius Lamparter, Cancell. Conradus Thum, Marescalcus. Philippus de Nippenburg, Aulæ Magister. Caspar Spæt, eques. Theodoricus Spæt hæreditarius Camerarius.

Hercules Alemannicus.

Hoc anno simulacrum Herculis Alemannici, quod in Ecclesia Nidercellensi Diuitù Augiæ steterat: antiquissimúq; temporibus fuerat ab Alemannis cultum: Oenipontem transferendum curauit Cæsar Maximilianus. Initio huius operis, part. 1. lib. 1. cap. 1. in numero Genealogico 23. Alemanem posuimus XI. Regem Tuisconum, Herculem Alemannicum dictum. Herculem, primum virorum fortium, ituri in prælia canunt: de Germanis & Sueuis Corn. Tacitus inquit.

Rhotvvila.

Dissidium erat inter Ducem Vlricum & Rhotvvilenses: quòd hi vicum VVileram, & Herrenbergensem Præfectum Eccardum, ceperant. Sed interuentu Heluetiorum, & aliorum, sedatum & transactum est.

Reuchlini epistolæ obscurorum virorum,

Bellum etiam inter Ioban. Reuchlinum, & Colonienses doctos, natum est. Cùm enim Imp. Maximilianus mandasset Reuchlino: vt suam sententiam de Iudæorum libris scripto explicaret: num omnes (sicut quidam faciendum instarent) nec ne, cremandi essent: Archiepiscopoq; Moguntino id scriptum transmitteret, Cæsari reddendum: fecit id Reuchlinus: sententiamq; suam aperuit in libro, quem oculare speculum inscripsit. Igni autem adiudicabat, non omnia Iudaica scripta; sed tantùm quæ blasphema, hæretica, famosa & reprobatæ lectionis, essent. Hoc displicuit Iudæ cuidam baptizato, Pfefferkorn dicto, Coloniæ viuenti: qui postea 1514. propter panem Eucharistiæ profanatum, Halæ Saxonicæ carptus ignitis forcipibus, & crematus est. Hic omnes Hebraorum libros, præter sola Biblia, comburi volebat. Sperabat fortè lucrum, si pecuniâ hoc malum à suis libris redimerent Iudæi. Huic suo consilio aduersari videns Reuchlinum, famosos libellos in eum eiaculatus est: & Colonienses, Capnionis librum combusserunt. Res ita exagitata fuit, vt ad Parisienses etiam deduceretur: qui & ipsi Reuchlino infesti erant. Pontifex verò Rom. & Cardinales, qui fauebant eruditioni Reuchlini, non acceptabant accusationem Iacobi Hochstrati: qui Coloniâ Romam, ob illum oppugnandum profectus erat. Hinc natus est facetus ille libellus: qui inscribitur, Epistolæ obscurorum virorum: quibus mirificè barbaries Colonienſium Professorum exagitatur. Ac tandem maiore negotio Lutherano, hoc minus dissidium extinctum est: Reuchliniq; existimatio & auctoritas, tantò magis creuit. Describit rem Sleidanus diserte libro de Relig. & Repub. 2. Incipit libellus ille: Thomas Langschneiderius, Baccalaurius Theol. formatus, quamuis indignus: Sal. D. superexcellenti, nec non scientificissimo viro, D. Ortuino Gratio Daventrienſi, Poëtæ, oratori, & Philosopho, nec non Theologo: & plus si vellet. De talibus nimirum viris, illud Nestoris Iliad. 1. accipi potest:

ὃ γάρ πω τοίους ἴδον οὐδὲ ἴδωμαι.

Rector. Tybing 60. Phil. & Iac. per annum.

Acad. Tybingensis.

Doctor Iacobus Lemp.

Inscripti. Iacobus Lamerscher de Lamerschen. Baltasar Himelberger, & Ioan. Heser, Campidonenses, Iun. 29. Nicolaus Kenlin de Tvvvingen. Baltas. Kesle de VVilperg. Henricus & Engelhardus, Comites de Liningen. fratres. Thomas & Iohan. Anshelmi.

Decani Philosophiæ.

1. *M. Simon Caldeator ex Bibraco.*

Magister creatus. Iohannes Schytz ex VVaiblingen.

2. *M. Baltasar de Canstat.*

Magistri facti. Georgius Simler de VVimpina. Postea Iurisc. Gallus Myller de Fyrstemberg. Postea Theol. Professor, pastor Tubingensis.

Sodalitas fratrum Iacobitarum Galilæorum, auxilio aliorum ciuium, Tybingæ cœpta.

Campidoni cædes comperta, & vindicata.

Cædis occultæ deprehensio, & vindicatio.

Hoc 1510. anno, in Bacchanalibus, die Martis, interfectus est Ioannes Albusser (apud Albussam in Mosbachensi parochia) in Sultzbergo, punctione non magna supra genu: nec percussor sciri potuit. Quatuor postea septimanis exactis, iterum die Martis, fratres & propinqui illius, duos

Cucupes

Auctipes ex Kelenbergo, in prouinciale iudicium Campidonum adduxerunt, ac de cæde accusarũt. Illi se innocentes affirmare. Sententia lata est, vt iureiurando se purgarent: duobus digitis, inter quos alba lana, in vulnus impositis: an non aliqua mutatio vulneris secutura esset. Primo iurante nihil noui secutum. Altero autem iurante: rubere cœpit vulnus, & sanguis exire, per pedem defluens, populo cernente numeroso. Tunc Iudices illum, vt cædis auctorem, capitis damnarunt: quo etiam supplicio affectus est publica in via, iuxta prouinciæ tribunal ac fanum. Ex M. Scr.

Obijt hoc 1510. anno diem suum Henricus Landauius, D. Lucij 1489. mortui F. qui coniugem habuit Magdalenam Altmanshofiam. Sepulti ambo Lautrachi, ad fl. Ilarum. Fratres habuit, Iacobum 1519 & Ioan. 1513. defunctos. Filios autem, Eberhardum & Philippum. Eberhardus Canonicus fuit Constantiæ & Bruxellis. Obijt 1543. Humatus Ratelficella, ad inferiorem latum. Philippus autem 21. Octob. 1559. obijt: sed vxor, Margareta de VVeiler, 26. Ianu. 1563. Humati ambo in Parochiali Lautrachi Ecclesia. M. Scr. Fratrem eũ Henricum Lazius addit: & Eberhardum, Canonicum Moguntinum facit. Landau.

Obijt quoq; Philippus, Kirchbergæ Comes suæ stirpis postremus: Biblingæ in cœmeterio humatus. Miles præstans, & qui digito tantùm, poterat in pariete ferreum clauum infigere.

Sutgardiæ, die Martis ante purificat. Mariæ, obijt D. Georgius Schmid, Sacellanus. Et 1. Maij, D. Iacobus Hornbach, Parochialis Ecclesiæ Vicarius.

Augustæ, Lucas Lang eques patricius, duxit Margaretham Hoferinam Monacensem.

Ibi ad D. Annam. DEO. OPT. MAX. Vdalricus Fugger Augustanus, aurea mediocritate munificis Georgio & Iacobo germa. fratribus non posthabendus; Oeconomiæ, atq; omnis æquitatis, sacrorumq; rituum seruantissimus. H.S.E. Fugger Vdalricus.

Vixit an. LXXII. M. III.

Obijt M. D. X.

Doctor Argentoratensis Theologus, Ioannes Gailer Kaisersbergius, 10. Mart. 1510. defunctus est.

Finis Noni libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTI-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Decimus.

CONTINET hic liber illa, quæ à 1511. anno, vsque ad 1525. gesta sunt: extremis annis Cæs. Maximiliani, & primis annis Caroli V. eaque, multa & magna. Vt est prælium Rauennanũ: res gestæ Vlrici, Ducis VVirtembergensis, & eius exilium: Seditio paupericonradina: Ioannis Reuchlini dimicatio cum inuidis æmulis: origo actionum Martini Lutheri, & emendatio religionis: politia Austriaca in VVirtembergensi DVCATV: nobilium Franconicorum castigatio: tumultus seruilis, id est, bellum Rusticum: in his denique periculis, virtus & fortitudo fœderis Sueuici.

NVPTIÆ DVCIS VVIRTEMBERG. VLRICI CVM SABINA BAVARA. Studia Tybingensia. Cædes Comitis Sonnenbergij Andreæ. VVerdenbergenses Comites. Cæsar Maximilianus, Kaufbeuræ. Arcis Hohenkrecæ deiectio. Quædam Constantienses. Ioan. & Georgius ab Vrbach. Nobilis Magdalena de Ovv. Matthæus Langius Cardinalis. Hypocrisis cuiusdam Annæ: & huic opposita veritas Alpaidis.

CAPVT I.

Nuptiæ VVirtemberg. Ducis Vlrici cum Sabina Bauara.

ANNO 1511. *Feb.* 23. *Ludouicus, Palatinus Elector, nuptias cum filia Alberti Bauari, Haidelbergæ celebrauit. Deinde* 2. *die Martij (Dominicâ Esto mihi) Vdalricus Dux VVirtembergensis, anno ætatis* 24. *nuptias celeberrimas Stutgardiæ habuit, cum Sabina, eiusdem Ducis Alberti filia, vxoris Ludouici Palatini sorore.*

Fridericus 3. Imp. — *Maximil. I. Imp.* — *Philippus.*
- *Leonora, Francisci Galliarum R. vxor.*
- *Carolus V. Imp.*
- *Ferdinand. Rex, postea VVirtembergiæ Rector.*

Kynigundis, Bauari Alberti cõiux.
- *Sabina, Vlrico VVirtemb. Duci nupta.* — *Christoph. Dux* — *Lud. Dux.*
- *VVilhelmus Bauar. Dux* — *Albertus.*

Intererant nuptijs. Guilielmus, Dux Bauariæ, frater sponsæ. Fridericus, SAXONIÆ, Elector. Ludouicus, Palatinus Elector. Fridericus, eius Germanus. Fridericus, Marchio Brandeburgens. & vxor Sophia, Regina Poloniæ. Henricus, Dux Megalopolis: & soror eius, Landgrauia Hassiæ. Henricus, Dux Brunsuicensis, sponsi sororius. Guilielmus, Hassiæ Landgrauius. Christophorus, Marchio Badensis, & filius eius Ernestus. Guilielmus, Comes Hennenbergensis. Eitelfridericus, Comes de Zollern: & filius eius Franciscus, personam Cæsaris repræsentans. Andreas, Comes de Sonnenberg. Nicolaus, Comes de Salm.

Alij multi, Nobilis & equestris ordinis viri. Item, Episcopi (Herbipol. & Augustanus, & Argentoratensis) prælatiq́, & ciuitates. Quibus omnibus intuentibus, Episcopus Constantiensis HVGO, ad valuas collegiatæ Ecclesiæ τὸν γάμον ἐυλόγησε, coniugium consecrauit; Nympha gus loco Cæsaris, Comes Felix de VVerdenberg fuit. Feruntur adfuisse equitum septem circiter millia: tantâ, tam sumptuosa, magnificentia: quanta vix cogitari possit. Adfuerunt amplius 350. fœminæ illustres, & nobiles: eo ornatu, ea pulchritudine, cuiusmodi nunquam hominum memoriã quisquam in his terris viderat. Duæ fistulæ fontanæ die noctéq́ fluebant vino: vna albo, altera rubeo. Bibere cuiuis licebat, sed nihil asportare. Quid de regio luxu epularum dicatur? quid de alacris, auro argentoq́ oneratis? quid de precioso vestitu, torquibus aureis, monilibus, margaritis & gemmis? quid de choreis, de hastiludijs, de omni pompa, & decoro, splendore? Calliope Homeri me

Fons vino fluens.

quantus

quamuis eloquens, ad explicandum non sufficeret. Marpachij quoq; multi ludi: sagittarij, cursus, olla fortunæ, & alia: magnificentissimè deinde, amicè, hilarè, prosperè, pleraque omnia hactenus peracta. Lorchensis Abbas Sebast. C. Aureos obtulit: Esslinga, craterem splendidum: in cuius operculo, armatus signifer: cum scuto in sinistra, in quo nigra aquila. Alij multi, magnificè has nuptias honorarunt. Dux deinde, tranquillitatem nactus, consilijs, iurique dicundo, frequens adesse: sequenti tempore, venatione mirificè delectari, ac splendidam aulam agere. Sed eamus iam ex aula ad scholam, & ad alia.

RECTOR TYBINGENSIS 61. MAII.

1. per integrum annum.

Schola Tybingensis.

VVendelinus Steinbach. S. Theologiæ Magister.

Inscripti.

M. Iacobus Spiegel Selestad. 7. Aug. Cæs. postea Maiestatis Secretarius. Is 1531. Scholia in Guntheri Ligurinum scripsit. Vlricus VVieland ex Vlma, Sept. 27. Huius boni concionatoris Euangelici in Xenodochio Vlmæ ego anno 1540. conuictor eram, Scholam visitans. D. Albertus Schenck, semper liber B. Lympurgensis, Ecclesiarum Argent: & Bamberg. Canonicus. B. VVilhelmus Schenck, frater eius. Antonius Langemantel Augustanus. Sebastianus Schertlin Schorndorff: 9. Ian. Anno 1512. *Schertlinus.*

DECANI ARTIVM.

1. M. Amandus Mægling.

Magistri Vrachij promoti. Vdalricus Rochenburg ex Vlma. Nicolaus Fabri ex Stauffen.

2. M. Iohannes Sigmar ex Gamundia.

Magister promotus. Georgius Gotebrot Esslingensis.

Horologium, ictu horas notans, Tybingæ in Curia oppidana, 1511. factum est. Migrauit Tybingam alter Typographus (Anshelmum intelligo) Pforizemio. Odium erat grande Felicis, VVerdenbergij Comitis in Sonnenbergium Comitem Andream: ab eo die, quo Felix fuerat illustriss. Sponsa Sabinæ ductor, conatus est equidem Dux Vlricus, die præstituto, inter ipsos transigere. Sed anteuertit bono proposito, pernicios us Genius. Cùm enim Comes Felix, vir parcus, die illo sponsam elatè duceret: Comes Andreas de fenestra clamauit: Altè satis, VVerdenbergi. Hanc vocem hic, vt ab altero despectus, ægerrimè ferre: ac post rem diuinam peractam. animinari. Sonnenbergius, vir corpore ingens, Quid verò efficeres, inquit, tu studentule? si digitum ego inter dentes tuos ponerem, non auderes mordere. Felix rem interea dissimulat: postea inermem armatus obseruans, ad venationem egressum, & nihil tale metuentem, in agro Rudlingensi 4. Maij 1511. occidit: testibus Basilio & Tettingero. Hæc cædes VVerdenbergio, per gratiam ab Imperatore Maximiliano remissa fuit. Obijt deinde 1530. in Comitijs Augustanis, repentinò: & cum eo extincta est hæc antiquæ celebritatis familia. Hæres eius fuit Comes Furstenbergius Fridericus (VVilhelmi, qui Protestantibus postea 1546. aduersus Carolum V. militauit, frater) ad quem fratris illius Christophori filia Anna, pro dote VVerdenbergensem (comitatum attulit, vt vnica huius hæres. Possidebant VVerdenbergam (oppidum & arcem in Rhætia) Comites antiqui VVerdenbergenses. Qui cùm essent multi: diuisi sunt in Sarganssam (oppidum & arcem, quasi fanam casam: vel à fluuio Sara) & Veldkirchum, & Heiligebergam, & Herrenbergam arcem in comitatu VVerdenbergensi, prope pagum Seuolam: ædificatam ab Herico, Comite Montisfortis: qui curiæ Episcopus quinquagesimus tertius, ab anno millesimo, ducentesimo, quinquagesimo secundo, vsq; ad millesimum, ducentesimum, septuagesimum secundum annum fuit. Qui VVerdenbergenses, oppidum VVirtenbergiæ Herrenbergam ædificasse dicuntur. Quorum Insigne, plerunque fuerit vexillum nigrum. Vixit Rudolphus de VVerdenberg circa annum nongentesimum, tricesimum quintum, VVolfgangus, nongentesimo quadragesimo. Henricus, nongentesimo, quadragesimo octauo, Rudolphus, millesimo, octingentesimo, Ludouicus, 1165. Henricus, 1197. Rudolphus, millesimo, ducentesimo nono, Hugo, millesimo, ducentesimo, trigesimo quinto, Albertus, 1311. Hartmannus & Rudolphus, millesimo, trecentesimo, quinquagesimo primo. Iohannes, 1374. Hartman, Iohannitarum Magister, 1377. Albertus, 1392. Rudolphus, 1405. Eberhardus, Vlricus, & Christophorus, 1485. Rudolphus Iohannita, 1500. Stumpf. lib. 10. cap. 29.

Sonnenbergius C. Andreas, à Felice VVerdenbergio interemptus.

VVerdenberg. Sargans.

Herrenberg.

VVerdenbergenses Comites.

D. verò

D. verò Gabelcouerus, duas fuisse ait VVerdenbergiorum Comitum lineas. Vnam, in Heluetijs, Saraganſiam: alteram autem, circa Bodamicum lacum. Ex poſteriore natum fuiſſe Felicem: Georgij ex Catharina Badenſi Marchioniſſa F. Ioannis, qui Eliſabetam VVirtemberg. Comitiſſam vxorem habuerit, N.

Kaufbeura, Cæſar Maximilianus.

Erat hoc anno Kaufbeuræ Cæſar Maximilianus: qui 10. Maij, horâ ſeptima antemeridiana, valetudinis causâ lauit in Parthenône S. Claræ. Poſtea in refectorium conuocauit ſorores, & ſalutauit clementiſſimè: ac ſingulis, quoad viueret, dandos eis decreuit ex Oeniponte 25. aureos. Deinde, Magiſtræ Annæ Linderinæ, ſingulisq; Nonnis, manu data: ſe eis fore clementiſſimum pollicitus, valedixit. Bruſch. M. Scr.

Hohenkrea arcis deiectio.

Arx Hegouienſis Hohenkrea, 1511. (alij 1512.) iuſſu Cæſaris, quòd prædones & proſcripti ibi exciperentur, menſe Nouembri, à fœdere obſeſſa eſt: triduoq; quamuis inuicta videretur, bombardis decuſſa, & deſtructa. Hinc Nobiles aliquot, Noribergenſibus infeſti redditi. Qui arcis illius defenſores, aut fautores, fuerant: ſcripſerant ſe: Gottes Freund/ vñ aller Menſchen Feind. *Priuſquam autem Halenſes eò venirent; arx iam erat capta. Eorum enim DVX Philippus* Schlatz. *Schlætz, cuius vxor erat Langemantelina, Auguſtam ad affines equitârat. Itaq; multauit pecunia Halenſes fœdus. Ait Reißnerus, interfuiſſe huic bello G. Fronſpergium: & G. Liechtenſteinium, Ducem exercitus fuiſſe. Fuerat illa arx (inquit) Fridingerorum: ſed tunc ad Trebitzerum pertinebat: Chriſtophorus Hauſer eò duxerat aliquot Kauffbeurenſes captiuos.*

Conſtantia C. conatus.

Meditabatur Senatus Conſtantienſis (Baſelio teſte) defectionem ab Imperio ad Helueticos. Hoc ciuibus, præſertim Piſcatoribus, diſplicuit. Qui effecerunt, vt trecentis â Cæſare equitibus ſubſidio miſſis, vrbs in fide retineretur: ſupplicio de maleuolis aliquot ſumpto, ac quibuſdã expulſis.

Turribus Conſtantiæ igne conſumptis: decidens ingens CX. centenariorum campana, confracta eſt.

Vrbuſen. Vrbach.

Fridericus de Vrbuſen, & vxor eius Euphemia de VValdtbuſen, huiusq; fratris filius Conradus, vendiderunt Ioanni & Georgio de Vrbach, bona ſua in caſtro Lineck (domos, muros, ſaſas, molendina, prata, ſyluas, hortos, &c.) CL. aureis Rhenenſibus iuſti ponderis. Signatores, D. Ioannes Sturmfeder eques, & Conradus de Henberiet: conſentiente quoq; Agnete, ſupradicti Conradi ſorore. Die Iouis ante omnium Sanctorum. Circa Lorcham. Euſtachyus à Tungen, praedam egit de Schenckio Gottfrido, & Ruſticos abduxit circa Halam. Magdalena de Ovv, nata ex genere Neunecciorum, filium habebat Philippum Magezerum de Feldorf. Ea, cùm ſibi à fratre ſuo Ioanne Neuneccio pecunia debita non perſolueretur, ſponſori Rudolpho de Ehingen obſtagium denunciauit. Tungen. Ovv. Feldorff. Neuneck.

Ich ermane dich in krafft deiner Verſchreibung: daß du in den nechſten acht tagen/ nach dieſes mahnung / wolleſt gehn Tüwingen in deß Stältzers Hauß mit deim ſelbs Leib/ vnd einem räyſigen Pferd/ infahren/ vñ in Leyſtung ziehen: oder/ wo du nit ſelbs leiſten/ einen räyſigen Knecht/ mit einem leiſtbaren Pferd/ dahin an dein ſtat ſchicken: vnd alda leiſten/ ꝛc. biß mir volkomme bezahlung beſchehen iſt/ ꝛc.

Langius Cardinalis.

Matthæus Lang, Epiſcopus Gurcenſis & Salisburgenſis, ac Cardinalis ab Iulio 2. factus: vt ſibi demereretur capitulum cathedrale Auguſtanum, cuius Præpoſitus inuiti fuerat: hoc ei priuilegium à Papa impetrauit: vt poteſtatem in poſterum liberam haberet (ſcribente Gaſſaro) eligendi ſibi maioris præpoſiti quouis tempore. Item, à Cæſare impetrauit Chatedrali Prepoſituræ Auguſtenſi noua Inſignia. Idem Pontificali indulgentia, Canonicos Salizbulgenſes abſoluit ab habitu poſthac Canonicorum D. Auguſtini: quem totis annis 400. geſtauerant. Idem emerat 1507. Arcem VVellenburg, non procul Auguſta, à ciue Antonio Haugengero, inſtauraurat permiſſu Cæſaris: nobilitatem ſibi, & ſuo generi, in eam comparauerat. Itaq; Langij de VVellenburg appellabantur. Sed non amplius ea familia ſupereſt. Henning.

Auguſtæ, Iacobus Fillinger, Imperij Theſaurarius (Schatzmeiſter) *Vrſulam Adlerinam patriciam duxit.*

Hypocriſis fœminæ Auguſtanæ.

Virgo quædam (ſic putabatur) nomine Anna, quadragenaria circiter: cibo & potu, & ſomno, abſtinere ſe fingens Auguſtæ: ſanctitatis nomine mirè celebrabatur.

Qua hypocriſi, & Imperatorem & Principes decepit. Tandem ſimulatio hæc, [illegible] deprehenſa eſt: ipſaq;, in exilium electa. Cùm autem Fribergum Voronciorum (Vchtlandiæ) veniſſet: in manus iudicum incidit, & aquis ſuffocata eſt. Melior fuit olim mulier, Alpaidis inedia. *cui nomen Alpais: ſicut Vincentius lib. 30. cap. 23. ſcribit. Hæc circa Annum Chriſti 1180. [illegible] Nata ex infimo genere hominum, bubulca. Ea verò nihil comedebat: ſed toto corpore miſera, propter*

propter saniem effluentem, semper iacebat, sui impotens. Sæpe verò extra se rapta, cœlestia videbat, atq; inferna. Dicebat, terram cæli comparatione esse punctum: futura prædicabat: bona consilia dabat.

Obijt Conradus Summenhart, Tubingæ D. & Professor Theologiæ. Summenharti obitus.
Stutgardiæ obijt 1511. Barbara Beilina, vxor Martini Ramingeri: qui eã 1513. secutus est.

TREVERICA CÆSARIS MAXIMILIANI COMITIA. VARIÆ RES in Italia gestæ: Brixiæ dira expugnatio: & Pontificij exercitus apud Rauennam clades. Particula Genealogiæ nobilium à Friberg. Scholastica, & alia, Tybingensia. S. Otilia Altitonensis Ophthalmica. Antiquitas Regelianæ familiæ nobilis. Fortuna Monasterij Murrhardensis. Lorchensia quædam. Eitelfriderici, Comitis Zollerani, obitus. Discordia Halæ Sueuicæ. De hodiernis Generosis Fuggeris.

CAPVT II.

ANNO 1512. mense Aprili, Comitia Cæsaris & Principum, ac multorum exterorum legatorum, Treueri acta sunt. De bello Veneto: de Papæ declinatione ab Imperatore. Item, ri. Comitia Treuecontra varia grauamina, atque etiam blasphemias. His quoque interfuit Vlricus, Dux VVirtembergensis. Qui à Zuifaltensi Abbate non impetrans, quæ voluerat, domum properauit, atque Zuifalt. Abbas, captus.
cepit eum: & Neuffam deductum, ibi custodiuit. Ideo Constantiensem Episcopum habuit aduersantem sed Papam fauentem. Biennio pòst liber factus est Abbas: & res, composita.

Erat hoc tempore Pontifex Iulius, Venetis amicus, & Gallis aduersarius: ac Cæsar voluit, cùm videret parum seruari fœdus: ne quis Germanorum ad Gallos militatum iret. Emicho verò, Comes Leiningensis, contra interdictum milites Gallis conduxit. Ideo iussu Imperatoris, ei Ludouicus Palatinus arces aliquot eripuit: & Vlricus VVirtemberg. arcem Hartenburgum. Basilius. Leining. Emicho.

Clarebat eodem tempore Michaël Kochlin, vel Coccinius, Tybingensis: cuius suprà mentionem fecimus. Is fuerat profectus in Italiam: eratque Viti de Furst, Gubernatoris & Vicarij Ducatus Mutinensis, Cancellarius. Eius libellus de rebus gestis in Italia, ab anni 1511. Maio, vsque ad Cal. Maij 1512. Tubingæ editus est. Ex quo, de hoc temporis spacio, breuius quædam commemorabo, præsertim de clade Papalis exercitus ad Rauennam. Coccinius Michaël.

Cum Matthæus Lang Augustensis, Episcopus Gurcensis, 1511. nomine Cæsaris Maximiliani esset ad Papam missus: quo efficeret, vt Veneti omnibus, quæ in continenti Italiæ possiderent, cederent (dempto Teruisio & Patauio, quæ ambo in feudum ab Imperio recognoscerent: certam Cæsari pecuniam pro eisdem quotannis pensuri) propositum non obtinuit. Res Italicæ.

Gallis suppetias venit Georgius de Fronsperg, cum mille peditib. Germanis. Et ante eum, Fronspergius
Diepoldus de Stain, cum 800. peditibus. Aderat Gallis etiam Iacobus de Embs, cum plus 2200. Georgius.
peditibus. Bononia se Cæsari dedidit: & Bentiuoli, antea à Papa electi, sunt restituti. Coccinius Bentiuoli.
his rebus interfuit. Cessit Ecclesiasticus exercitus.

Ioan. Franciscus Picus, Mirandulæ Comes, hoc oppidum Cæsarianis tradidit, nempe Iacobo Triuultio. Ipse Florentiam se contulit, vt instituto patrui sui ibi philosopharetur. Sic & oppidum Carpi ab Alphonso, Ferrariæ Duce, Cæsariano, captum fuit. Cum concilium à Cæsare & Gallo, 1511. Pisis indictum fuisset, contra Pont. Iulium: hic contrà concilium indixit ROMÆ, celebrandum ad Festum Paschatis 1512. œcumenicum. Atque, vt magis impediret illud Pisanum: Regem Arragoniæ Ferdinandum (qui bellum habuerat cum Tunetano seu Numida Rege Saraceno, eumque sibi tributarium fecerat) in fœdus suum asciuit. Bononiam Hispani obsidebant: Mirandula. Carpi op. Bononia.
sed Galli contra eos subsidio currebant. Brixiam Veneti occuparunt, attractis ciuibus à ciuibus: Brixia.
Gallis præsidiarijs in arcem fugientibus. Horum vnus à ciue captus, salutem suam 500. Ducatis ab eo pactus, & rustico habitu indutus, cùm pecuniam tradidisset: ab eodem ciue proditus est. Rustici ventrem eius aperuerunt: atque corde in plurimas particulas dissecto, alius alij portiunculam virgâ porrexit. Crassiorem ventris partem in os eius inferentes, dixerunt: Tu te ex nobis saturasti, & crassum fecisti: nunc tua te pinguedine pasce. Etiam mulieris Gallicæ, quam occiderant, naturam ciues & rustici in virga detulerunt. Sic Brixienses, quoscunque Gallos nacti Crudelia.
sunt, miserabiliter prodiderunt. Breui pòst terræmotu vrbs tota contremuit. Facta hæc Bri- Terræmotus.
xiæ 1512. circa exitum Ianuarij sunt. Feb. 12. præsidium, quod VENETI Brixiam versus

mittebant, circa locum insulæ della Scala, dissipatum à Gallis est: plurimis cæsis, captis, in Athesi flumine submersis. Postridie Philippus de Friberg, Veronâ cum 1800. peditibus Germanis egressus, hostes fugientes persecutus est: & eorum bombardas minores abstulit, maiores puluere incenso dissipauit. Postea se cum copijs Gallorum coniunxit.

Fribergius Philippus.

Parabatur obsidio Brixiæ à Gosthio Foiso Gallo, Duce Nemorosio. A quo missus Leonhardus Ruch Sueuus, cum mille sub Iacobo Embsio Germanis, Monasterium quoddam in monte post arcem Brixiensem (à Venetis munitum, ne Galli arcem ibi inuadere possent) expugnat: & præsidiarios Rusticos mille, occidione occidit. Proclamatione deinde facta à Gosthio: quinam vellent esse primi ad portam arcis, per quam via ad vrbem est: iuerunt trecenti pedites Germani: inter quos ex Sueuiæ nobilibus erant: Ioannes Spæt de Pflumer. Burckardus de Embs. Ioannes Harder. VVolfgangus de Ebingen. Georgius de Vfenloch. Ioan. Sigismundus de Friberg. Ex Saxonibus: Fabius de Schlabersdorf. Gotthardus de End.

Gosthius. Foii.

Sequebantur 300 Vascones: & 500. equites grauis armaturæ, qui pedibus erant ciuitatem ingressuri: inter quos, Gosthius. Postea, vniuersus peditatus Germanicus & Francicus. In eo agmine, Iacobus Embsius, & Philippus Fribergius, cum 3800. Germanis. Intra vrbem erant equites grauis armaturæ 400. Velites balistarij 1000. Stratiotæ (ex Epriro) 800. & 2000 pedites. Rustici & ciues amplius 6000 Gosthius cum ordinibus ad quartam horam diei 18. Feb. intra arcem stabat Eius iussu, Iacobus Embsius, & Philippus de Friberg, Alemannos ad fortitudinem cohortati sunt.

" Commilitones optimi (inquit Fribergius) Galli statuerunt oppugnare Brixiam, quia deditionem facere recusat. Sperant autem vestris eam se viribus expugnaturos. Ergo pristinæ gloriæ & Germanicæ virtutis, memores: estote strenui, firmi, constantes. Dux, & nobilissimus quisq; totius regni, statuerunt aut mori vobiscum, aut victoria potiri. Populo Citadellæ parcite: quia Gallis fauet: sed per reliquas vrbis partes, ferro & prædando grassamini.

Brixiæ funestatio.

Ex arce dehinc irruptione in vrbem facta: & vbiq; Venetis ciuibusq; pulsis, ea capta est 18. Febr. 1512. ac miserandum in modum funestata: occisis ipsorum, in plateis & domibus, plus vndecim millibus. Pauci ex Germanis & Gallis interierunt. Postridie, parci iussum. Vehementer territus hac clade Pontifex est, ac de pace cogitauit.

Belgium interim Cæsar petebat: vexante Holandiam (Ludouici Francorum Regis auspicijs) Geldriensi Duce Carolo: Comitatus exercitu Ludouici Palat. & VVirtemberg. Ducis Vdalrici.

Rauennæ obsidio.

Redegerat antehac Rauennam in potestatem suam P. Iulius. Ea cœpit 8. April. à victoribus Brixiæ obsideri: exercitu amplius 22. millium peditum & equitum. Hispani succursum pergebant obsessis: dicebanturq; 18. millia peditum esse, duo millia equitum, grauis leuisq; armaturæ. Sed non tot fuerunt.

Prælij præparatio.

Postea 11 die April. qui erat dies Paschatis, ad manus præliumque ventum est. Prius autem, iubente Gosthio, Embsius & Fribergius suos Alemannos tali cohortatione animarunt.

Militaris exhortatio.

Strenui fratres, commilitones charissimi: destinatus est hic dies pugnæ Gallorum & Hispanorum. Ac, quia Galli spem in vestra virtute ponunt: vos, memores pristinæ virtutis, & gloriæ Germanici nominis fortiter vos gerite: ne à maiorum gloria desciuisse videamini, néue nostris dedecori simus. Proinde, tanquam soli, pro vita & gloria vestra pugnate. Id nisi feceritis: de manibus Rusticorum non euadetis. Ergo constantiam adhibete: propositam habete aut victoriam, aut mortem. Verùm vt vincamus: votum facite singuli: nos proximo die Sabbati, ad honorem Dei, & beatissimæ virginis Mariæ, pane & aqua ieiunium acturos.

Acies Gallica.

Primi agminis Dux (Anteguardiæ) Alphonsus, Ferrariæ Dux. Robur exercitus ducebat Gosthius. Postremo agmini (retroguardiæ) Ductor erat Gallus, cui nomen, Grandis DIABOLVS.

Acies Hispanica.

Primum agmen ducebat Fabricius de Columna. Robur exercitus, Vice Rex Neapolit. Raimũdus de Cardone, & Petrus de Nauarra. Vltimum, Comes Romæus de populo Bononiensi.

Prælium ad Rauennam atrox.

Tum verò, prælij inceptio facta est: pugnatumque horribilem in modum. Vnus globus Hispanici tormenti, XL. Germanos ordine sustulit. In quorum locum alij sunt à Germanis statim substituti. Vascones, globorum populationem non amplius ferre valentes, ad Germanos fugere:

gere: sed hi eos lanceis, & alijs armis, repellere: ne sua acies turbaretur. Lanceis gladijsque deficientibus: res glebis terra, ac morsu dentium, gerebatur. Victoria tamen penes Francos & Germanos mansit. Galli Germanis testatem faciebant, lucri causa excursiones faciendi. At nos (inquiunt Germani) hic stetimus pro honore & gloria, non pro præda & lucro. Tum genibus flexis, supplices Deo gratias agebant pro victoria parta.

Occubuerunt ex Hispanis ad 9. millia ex Germanis, mille: ex Italis & Gallis, duo millia. Ex Gallis, Gosthius, Comes de Foix (non multò amplius XX. annos natus) à peditibus Hispanis occisus est, cùm in foueam incidisset. Ex Germanis perierunt, Philippus de Friberg, ante conflictum, eodem globo, quo Molardus Gallus: Iacobus de Embs, in conflictu: ac Fabius de Schlabersdorf. Item, Ioannes Sigismundus de Friberg, Gotthardus de End, Nicolaus VVies, Georg. Empser, Dux Linser. Nempe ex 12. Germanorum Ducibus, nouem: cum nobilibus circiter XL. Postea Rauennates deditionem fecerunt. Funus Gosthij, per vrbes Bononiam, Mutinam, Parmam, & Longobardiam in Galliam translatum est: præcedentibus feretrum 18. Vexillis Hispanorum, quæ eis erepta fuerant. Prælato item gladio aureo proregis Neapolitani Raimundi (qui aufugerat: sed Petrus de Nauarra captus erat) quem Pontif. Iulius eidem dono miserat. Præcessit & crux legati. Ita Gosthius, qui viuus non triumphauerat, exanimus triumfauit.

Gosthij interitus.

Et Fribergensium duorum nobilium.

Triumphus Gosthij mortui.

In hanc sententiam, Coccinius. Quibus de Hardero supradicto hæc addo ex viro fidedigno. Erat hic Harderus, Signifer. Ad cuius vsq; vexillum, in pugnando peruenerunt hostes. Horum vnus, cum extenta manu, illud ei eripere conaretur. Harderus id sinistrâ tenens, mox dextrâ gladium suum (more illorum temporum breuem & latum. Seinen Landtsknechtischen Dägen) è vagina eripit: hosti caput ita amputat: vt id in sinum vexilli incideret. Mirus profectò, mirti mitto in reti mugilis, piscator.

Harderus signifer.

Simon Fornar. 33. cantu Ariosti, de eodem prælio.

In quella battaglia, che fu sopra ogni altra sanguinosa, tutto il fatto per via dell' artiglierie auenne: le quali Cosi dell' vna, come dell' altra parte scoccando, miseramente abbateuano La torme.

Ibidem Ariostus de P. Iulio.

Si morde il Papa per dolor le labbia.

Cum deinde Cæsar Maximilianus, inito fœdere cum Hispano & Anglo, Francum dominouo bello implicaret: Papa, excitis auxilio nouis Heluetiorum cohortibus (quæ Venetis fuêre copijs auctæ) Gallos rursum expulit: Bononiam, Bentiuolis iterum electis, recepit. Restitutus est Maximilianus quoque Sfortia in Ducatum Mediolanensem, quem Galli tenuerant. De Papa sic Heluetios excitante, ab Ariosto dicitur:

Papæ Iulij successus.

E fa da monti, à quisa di tempesta,
Scendere in fretta, vna Tedesca rabbia:
Ch' ogni Francese, seroza mai far testa,
Di qua dal' Alpe par che cacciat' habbia.

Genealogia supradictorum Fribergorum, ex genere Eisenbergensium & Steusslingensium.

1. Thomas, anno 1030. eques auratus. Vx. Margareta Gundelfingensis.
2. Burckardus, eques. Vx. Leonora, Baronissa de Rieden.

Fribergenses nobiles.

Post quos multi desiderantur.

1. Burckardus, 1350. Vx. Cordula, Baronissa de VVinterstetten. Insignia hactenus cum 9. Vitellis. Sequentium iam, cum tribus.
2. Henricus, eques, Angelbergæ. Vx. Regina ab Hohenlandenberg.
3. Fridericus eques, Steußlingæ. Vx. Sidonia de Hobeneck.
4. Petrus, Eisenbergæ. Vx. Sibylla de Klingenstain.
5. Sigismundus, eques. Vx. Dorothea Thummia de Thummenburg.
6. Ex Sigismundo & Dorothea, liberi sex.

Philippus, Dux exercitus, qui 1512. ad Rauennam perijt.
Fridericus. Vx. Helena de Senge: cum qua nactus est dimidium ditionis Kisleccia.
Caspar. Vx. 1. Apollonia: cum qua accepit Althein. 2. Catharina de Rechberg.
Ioan. Sigismundus, Dux peditatus, cum fratre Philippo interijt.
Amelia, nupta Vlrico Schlandenbergio in Radun.
Veronica, nupta Baltasaro Schellenbergio in Kisleck.

Satis, de rebus in Italia factis. Redeamus in Germaniam.

Eodem 1512. anno, Sueuica nobilitas, misso Comite Vlrico Montefortensi ad Cæsarem, impetrauit confirmationem fœderis Sangeorgiani clypei. Tunc factus est Rudolphus de Ehingen, Vicarius (Statthalter) ordinis equestris ad Nicrum & Nigram syluam.

Viuebat Paulus à Liechtenstein, Capitaneus fœderis Sueuici.

Rector Acad. Tybing. 62.

Doctor Iohannes Schemer ex Offterdingen, die Phil. & Iac. per annum.

Tybing. Schola.

Inscripti.

Michaël Heß Noribergensis. Sebastianus Sperberseck. Sigismundus Herter. Philippus Schwartzerd *ex Pretten, Septemb. 17. Est Melanchthon. Iacobus Krafft Vlmensis. Theodoricus Spat, Præpositus Stutgardianus.*

Decani Philosophici.

1. M. *Sebastianus Loner Balingensis. Creatus* Magister, *Ioan. VVidman, Nordlingensis.*

2. M. *Simon Keßler Bibracensis.*

Creati Magistri. Iohan. Brastperger Vracensis. Iohan. Herolt ex Hallis. Petrus Hablyzel ex Kilberg.

Baccalaurei. *Martinus Klaß ex Vhingen. Frater Ambrosius Plarer ex Constantia. Iacobus Dachtler ex* Herrenberg. *Vlricus VVieland ex Vlma.*

Ziegler.

Die Mercurij post S. Crucis, Gregorius Ziegler, Capellanus Reutlingensis stipendium Tybingæ fundauit binorum adolescentum, ad studium Theol. in Realistarum contubernio educendorum: Reutlingensibus Consulibus Senatuque, eius stipendij custodibus.

Asinus Palmarius Tubingensis, quem antea pueri traxerant, mandatus 1512. est trahendus Pistoribus & Lanijs. Item, gestifft ein Seelhauß (valetudinarium) am Kornhauß. *Item,* 14. *Octob. incepta turris in cœmeterio S. Iacobi.*

Reuchlini defensio contra Sophistas.

Hoc tẽpore Ioannes Reuchlinus à Colonien sib. barbaris tũc Doctorib. exagitatus, haudignauè se defendit. Moriendũ enim (inquit in quadã Epistola) semel: infamiã verò patiendũ quotidie.

Lamparter Simon.

Simon Lamparter, & vxor eius Apollonia Tybingensis, Caluæ habitantes, filiũ anniculũ habebant Leonhardũ: natum 1511. pridie Lætare, mediâ quarta antemeridiana. Hunc ancilla ipsorum, Ioannis Freuelij Tybing. filia, importunè in cellam penuariã, quò ab hera missa erat, portũ, forte fortunâ parieti illisit. Inde puer visu priuatus est. Quẽ cùm pater Schorndorffẽ, ad conductũ à Duce Vlrico Ophthalmicũ tulisset: respõdit is, oculos nũquã amplius curabiles esse, vipote collisione fractos. Tãtum à Deo salutẽ esse poscendam. Ipse igitur eodẽ anno, die Visitationis Mariæ (pro superstitione, quæ animos hominum occupauerat) peregrinatus est in mõtem S. Otiliæ iuxta Obernæham: voto facto, puerum, vbi visum recepisset, atq; adoleuisset: gratitudinis ergò ad S. illam virginem professurum. Sed obijt is die S. Matthæi, eiusdem 1512. anni.

Ophthalmicus Schorndorffæ.

S. Otiliæ mons.

Schechingen.

Nobilis vir viuebat, Vlricus de Schechingen: & Schorndorffæ Cellarius Hainricus Belsbain: qui literas quasdam signarunt.

Die Mercurij post S. Sebastiani hoc 1512. anno, Conradus Abbas Casarien sis (zu Kaißheim) Georgijs duob. patri & filio, VVerdæ habitantib. ex familia nobili antiqua Regeliorum ortis, testimonium de hac nobilitate, ex literis, quæ in hoc Monasterio essent, petentib. humaniter dedit. Ibi ergo hæc reperiuntur de Maioribus illorum: qui olim circa hoc cœnobium habitauerant.

Regelianæ familiæ antiquitas.

In dem Namen deß HErrn/ Amen. Ich Friderich/ genannt Regel/ Truchseß vnd Hoffdiener deß erleuchten Herrns/ Graff Berchtolds von Greißpach/ ꝛc. Zu welches also bestigung/ hab ich diesen Brieff/ durch meines vorgemelten Herrn Sigil verordnet vnd versichert. Zeugen/ Herr Hainrich/ der Ehrwirdig Apt von Kaißhaim: Bernolt/ genañt von Aßlabingen/ Schenckmeister: Otto/ sein Jeger/ ꝛc. Datũ 1289. *Idib. Ianuarij.*

Et adducuntur antiquiores Regelij.

A. 1188. Indict. 5. testis in literis Othonis, Episcopi Aichstettensis, inter alios Marquardus Regel: cùm Papa esset Clemens 3. & Fridericus Imp. anno Imperij eius 37. als sein Sohn Hainrich/ deß Reichß Statthalter war.

A. 1193. Testes literarum, Otho Episcopus Bambergensis: Conradus, Dux Sueniæ: Philippus, Imperatoris frater: Gotfridus, Comes Rordorffensis: Fridericus Trubendingensis: Henricus de Spilberg, Berchtoldus de Heben, Berchtoldus de VVeissenborn, Berchtoldus de Kunigsperg, Otho de VVerdin, VVolf (al. Gevvolfus) de Funffstat, Regel von Altißhaim/ ꝛc.

Heben.

A. 1194

A.1194. Imp. Henricus literas dedit. Ibi: Vnser treuwer Graff Berchtold von Lechsgmünd/ vnd Agatha sein Ehliche Haußfraw / vnser liebe Mumen. *Testes: Henricus de Spilberg: VVickmannus, & frater eius VVolframus, de Rorbach: VVolf, & frater eius Marquardus, de Funffstatt: Regel, & omnes fratres eius. Renouauit deinde Agatha rem. Testes: Regel de Altishaim, &c. & confirmauit, assentiente filio Berchtoldo. Subscripserunt: Otho, Episcopus Babenbergensis: Conradus, Dux Sueuiæ: Philippus, Cæsaris frater, &c. Regel de Altishaim.*

A.1244. in literis Berchtoldi, Lechsgmundani Comitis, testes ponuntur: Regel de Althaim, Berchtold de Harburg, Heinricus de Vogelsperg, Heinricus de Schvvinsbeind, &c.

A.1279. Berchtoldus, Comes Greispachensis, transactionem quorundam bonorum inter Abbatem Cæsariensem, & fidelem suum Regelium de Ganshaim, literis firmauit. Testes: D. Marquadus de Funffstatt: D. Fridericus Truchsæß, genannt Regel: D. Albertus, dictus VValer, &c. equites aurati.

Hoc testimonium, ab Abbate Cæsariensi, Regeliorum duorum Georgiorum petitioni benignè concessum est: vt ipsorum etiam posteri, quocunque terrarum venirent, tantò humanius haberentur. Quorum petitionem nobilis quoque, & strenuus eques, D. Balthasar VVolfius de VVolfsthal: Cæs. Maiestatis Consiliarius, Camerarius, & Præfectus VVerdæ & VVeissenburgi, adiuuerat. In Regelianis Insignibus, est recuruus piscis (lupum puto) capite & cauta sinistrorsum conuersis. Habuit in matrimonio Georgius Regel, VVolfiam VVolfsthalensem. *Testimonij illius vtilitas.*

Eodem 1512. anno, pro Philippo, qui hactenus Abbas Murrhartensis fuerat, Abbas adscitus est nouus, ex cœnobio Lorchensi, Osualdus. Sed, cùm id obæratum esset, excessit: & Monachi dispersi in alia cœnobia sunt: duobus tantummodo Oeconomis relictis: si fortè sic ab ægritudine Monasterium conualescere posset. At nihil æris alieni dissolutum est: sed plus interim pecuniæ, mutuum sumptum: ac 1519. demum anno, fratres Principi Vlrico ante Reutlingam in castris supplices facti. postliminio restituti fuerunt: & hospitum ibi diuertentium numerus, imminutus est. Ipse Osualdus, ex Abbate rursum conuentualis est factus: ac Martinus Mœrlinus, vir prudens & strenuus, ex Magno Cellario Abbatiam postea cepit. *Murrhartenses Abbates.*

Datur 1512. die Lunæ post Reminiscere, testimonium à Præposito Elvvangensi Alberto, Abbati Lorchensi Sebastiano: quòd anno secundo sui regiminis, instaurauerit anno dicto Christi, castrum Monasterij Lorchæ, Lineck: propter cœnobij sui vtilitatem, vel ius feodale conseruandum: & in atrio eius sacellum fecerit, ac consecrandum curauerit. *Lorchensia. Lineck.*

Consecratum autem id est 26. Aug. 1512. ab Henrico, Episcopo Adrimitano, Augustensis Episcopi Henrici in Pontificalibus Vicario generali: in honore B. virginis Mariæ, & S. Nicolai Confessoris: sacelli verò altare, in honore S. Annæ matris Mariæ: & post alios, etiam Quatuordecim auxiliatorum: quorum αὐαγκοβοήθων, siue ἀλεξικάκων, nomina sunt: Georgius, Blasius, Erasmus, Pantaleon, Vitus, Christophorus, Dionysius, Cyriacus, Eustachyus, Acacius, Ægidius, Leonhardus, Katharina, Margareta, Barbara. Idem suffraganeus τοῖς ἐπισκεπτομένοις, καὶ τὰ Δεόντα ποιοῦσι, μετ' ἀληθοῦς μετανοίας, largitus est (vt moris) indulgentias criminalium per 40. D. & venialium per 1. A.

A.1512. Iun. 18. obijt Comes Itelfridericus de Zollern, S. Imperij Archicamerarius, Cæs. Maiestatis Curiæ Magister, Capitaneus ditionis Hohenbergensis. Omnia orta, occidunt: & aucta, senescunt sola virtus manet. *Zollerensis Eitelfritzius obijt.*

Ich Eitelfriderich/ Graff zu Zollern geborn:
Deß Heiligen Römischen Reichß Erbkämmerer erkorn/
Ward ich bey König Maximilian/
Als sein Hoffmeister / allzeit vnderthan:
Vnd Hauptmann deß Hohenberger Land:
Hett ich im widerkauff zu vnderpfand:
Vnd darzu die Herrschafft Haigerloch erblich.
Mit meinem Bruder Bischoff Friderich/
Macht ich diesen Stifft meiner Seel zu heil. *(sup. lib. 9. cap. 1. Hechingæ)*
Ein Marggräffin Ehlich mir ward zutheil/
Von Brandenburg/ deß Churfürsten Stam̃en.
Fünff Töchter/ vnd sechs Söhn/ hetten wir zusam̃en:
Vnd ligen hie tod. Gott helff vns auß aller Not.

Liberi eius.

Eitelfridericus V. (inquit Lazius) progenuit ex Magdalena, Friderici March. Brandeburg. filia, Ioachimum, Eitel Ioachimum, Fridericum nonum, VVolfgangum, Franciscum VVolfgangum, & Eitelfridericum VI. Tulit & filias: Salomen, Ludouici Comitis Oeting. coniugem: VVandelabram, Comiti Hohenlohensi nuptam: & Annam, sanctimonialem.

Episcopus Augustanus Fridericus, non fuit, vt à Lazio dicitur, Eitelfriderici filius, sed frater: vt ex præcedentibus Rhythmis patet: & vt etiam Godefridus à Rammingen mihi dixit, à quo sequentia quoq; habeo. Eitelfridericus VI. obijt ante Pauiam. Vxorem habuit Iohannam, Dominam de Bersel (in Belgio, summerso aquis nostro tempore) quæ postea Comiti VVerdenbergensi Christophoro nupsit.

Ex hoc Eitelfriderico natus est Comes Carolus, pater hodiernorum: omnium quorum nomina sunt: Carolus, Simmeringæ habitans. Eitelfridericus, Hechingæ. Christophorus, Haigerlochi. Filiæ duæ: quarum vna, nupta Oetingensi Comiti: altera, Domino Austriaco ab Harrach. Ioachimus mortuus Perlini Marchiæ: cui vxor fuit Comitissa de Honstein.

Stutgardiæ in Parochiali Templo.

Nauclerus Ludouicus.

Anno Domini 1512. Jar/Ludouicus Vergen Hans, V.I.D. Præpositus Stutgardiæ, fundauit hanc capellam. Obijt anno eodem, 15. die Decembris. Effigies ipsius, rubro marmori insculpta, & in hac capella erecta, est.

Halæ Sueuicæ dissidium.

Nobiles antiqui Halæ Sueuorum, habebant proprium symposiorum locum ([illegible] Trinckstuben*) plus 100. annos (vt Heroldus annotauit) in turri (veterum castellorum septem vno) in foro: quò neminem admittebant, nisi esset ex antiqua familia: etiamsi esset ciuitatum Magister, vel consul, aut alius senator. Tunc autem Hermannus Puschtler consulatum hunc gerebat, ex familia eo tempore adhuc noua. Hic cùm se quoque in societatem huius hypocausti, siue Prytanei, recipi peteret, repulsam tulit: licet vnà conuiuandi potestas facta esset. Ipse igitur, assentiente minore senatu, hypocaustum simile in Xenodochio faciendum curauit: vbi conuiuia non minus ipsi quoque agitare possent. Re ad Cæsarem (quòd aliquid Hospitali decedere videretur) à nobilibus delata: Commissarij venerunt, Doctor Matthæus Neithardus Vlmensis, Caspar Nutzel Noribergensis, & Georgius Langenmantel Augustanus. Decreta est noui Xenodochialis Prytanei abrogatio: decretum, in posterum ex veteribus familijs legẽdum esse ciuitatum Magistrum: & duodecim ex eis, in senatum: deniq; tres eorũ, in secretos Quinq; viros. Aduersabatur hæc transactio illi veteri, à Cæsare Ludouico 1340. facta. Sparsæ etiam voces erant, breui fore: vt in foro capitibus, tanquam globis ad conos, luderetur. Ideo Puschtlerus vrbe excedens, Cæsarem diu secutus est: sed identidem interclusus ad illum ei fuit aditus. Quamobrem hoc excogitauit. Paruulam rotam alligauit pectori: cinerem & terram inspersit nudo capiti: laqueum de collo suspendit: altera manu gladium nudum, altera supplicationem, tenuit. Hoc habitu se obiecit Imp. Maximiliano. Satellites eum repellere, vt insanum. Cæsar verò ad se vocauit. Quid tibi vis, mi homo? Supplices has literas vt tua Maiestas accipiat, subiectissimè oro. Summa erat supplicationis, vt Cæsar causam ipsius cognoscere dignaretur. Si meritus esset ensem, rotam, funem: se æquo animo passurum. Tunc Imperator nouos constituit Legatos: inter quos, Comitem Ioachimum Oetingensem, & Abbatem Rockenburgensem. Hi die S. Galli, hoc 1512. anno Halam profecti, operam transactioni dederunt. Res erat perquàm periculosa: spectabat ad seditionem: centum circiter armati quotidiè circumibant. Cùm actio amplius octo dies durauisset: quidam in armis ad senaculum venerunt: transactionem tandem fieri, atrociter postularunt. Pacati sunt promisso, postridie extremam latum iri sententiam. Tunc postero die, omnis controuersia, sine cæde & sanguine composita est: abrogatâ illa noua transactione: priuilegio Cæs. Ludouici, ad pristinum vigorem reuocato. Hoc non omnibus placuit Patricijs: sed aliquot eorum, renuntiantes iuri ciuitatis, alius aliò excessêre. Inter quos fuit Rudolphus Eltershofius, cum filijs. Qui cùm se Eltershofam contulissent: ex eo loco cognomen postea vsurparunt. Filij, patre à Rusticis postea VVeinspergi interfecto, arcem vendiderunt: se in seruitia Principum contulerunt. Inter excedentes, Rinderbachij etiam fuêre, Vitus & Bernhardus.*

Bischleri strategema.

Patriciorum aliquot ex C. Hala excessus.

Remanserunt Mærstainij, Berleri, Senfftij plures, Schlæzij, Vzo Rinderbachius, Volco Roßdorffius, Henricus Spießius, Schvvabij, Henricus Schultheiß/Puschtleri, Sultzeri, Halbergeri, Ammani, Mangoldi, Plancij, & Kemmereri.

Etiam alij, qui nondum suis scutis erant insigniti, sed posterius.

Eodem

Eodem tempore, quidam ibi iurium Licentiatus, magnæ vir dignationis, sanis consilijs non cedens, in carcerem ducebatur. Tum dolenter exclamabat, ad hominem quendam facetũ: O Zimmer Gærgline hodie Consul: cras, nunquam amplius. Absit (respondit alter) mi Domine: quia sæpe ego in carcere fui: & tamen adhuc sum Zimmer Gærglinus. Abrogato sibi Senatoriò munere, excessit alter: & infeliciter hinc inde vagando, vitam consumpsit. Pertinaciæ merces.

Augustæ 1512. D. Ioannes Marcus à Bubenhofen, nuptias cum Sibylla Fuggerina celebrauit.

Eodem anno nuptias peregit cum Catharina Turtzonide, D. Raimundus Fuggerus: Georgij filius, sed Antonij frater (cum quo in ordinem illustrium relatus est) Ioannis Iacobi verò, & Georgij, & Christophori (Cœlibis & ditissimi illius, qui an. 1579. mortuus est) & Vlrici (qui Haidelbergæ obijt) pater: Philippi Eduardi autem, & Octauij Secundi, & Antonij, atq; Raimundi (qui hodie viuunt) & Ioannis Georgij (non ante multum temporis defuncti) auus.

Eodem 1512. an. Vlricus, Georg. & Iacob. Fuggeri fratres, sacellum (der Fugger Capell) & musicum organum, in D. Annæ Templo (vbi Fuggerorum Mausolêa, & Epitaphia aurea) construxerunt. Fuggerorum incrementum.

VVitebergæ, Lutherus 19. Octobr. ætatis 29. Doctor Theologiæ renuntiatus est à D. Andrea Carolostadio, in Templo arcis. Luther. Doctor.

In Oriente Selimus, Baiazete patre fugato, IX. Imp. Turcarum fit. Præfuit A. 7. Selimus.

LEONIS X. PAPÆ EPISTOLA, AD VVIRTEMB. DVCEM VLRICVM. Eiusdem Ducis pacta cum alijs Principibus hæreditaria. Expeditio Cæsariana in Burgundiam. Alia Ducis Vlrici gesta. Gœppingensis nobilium Sueuorum conuentus. Tybingensia studia. Damna ex aqua & igne. Pueri cuiusdam Augustani vexatio. Othonis 3. Imp. Epitaphium Augustæ.

CAPVT III.

ANNO 1513. *maximum frigus erat, circa diem etiam Sancti Georgij: ita, vt de vineis in VVirtembergia desperaretur. Attamen postea ex paucioribus etiam racemis, copia vini collecta est.*

Leo X. Florentinus, Ioannes Medices, Laurentij F. creatur 5. Nonas. Mart. (al. 5. Idus) Papa: consecratur 14. Kal. April. plus 8 A. sedet. Hic ad Ducem VVirtemberg. Vlricum, mox ipso 14. Kal. April. dedit literas.

Dilecto Filio, Nobili viro, Vdalrico Duci Deckensi.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio, nobili viro, Vdalrico Duci Deckensi salutem & Apostolicam benedictionẽ. Saluator noster D. Iesus Christus, vt ab æterna morte liberaret humanum genus, mortalitatem nostræ carnis assumpsit: sacrosanctamq; vniuersalem Ecclesiam, sua passione fundatam in terris, vsq; ad consummationem seculi perpetuari voluit: & gregis sui oues pascendas, per variam successionem Pastorum, qui eam verbo & opere ad æternam gloriam inuitarent, disposuit. Sanè cùm felicis recordationis Iulius Papa secundus, prædecessor noster, vigesima Februarum, sicut Domino placuit, ex hac mortali vita ad immortalem migrasset: post funeris ipsius, ac solennium exequiarum, vt moris est, celebrationem, venerabiles fratres nostri, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, de quorum numero tunc eramus, Romæ in Palatio Apostolico, apud Basilicam beati Petri, Apostolorum Principis (in quo idem Prædecessor noster, dũ viueret, habitabat: & cursum præsentis vitæ finierat) in conclaui pro electione futuri Pontificis celebranda, modo & tempore congruis, virtute Altissimi conuenerunt. Vbi varijs consilijs, & maturis deliberationibus, præhabitis: facta celebratione Missæ in honorem Spiritus sancti: post diligentem tractatum (prout tantæ rei, qua non maior in terris, grauitas exigebat) tandem prædicti fratres, eius, qui inuocatus fuit, gratiâ cordibus eorum infusa: licet in alios, maioribus meritis insignes, conuenire potuissent: certo tamen Dei iudicio (cuius iudicia, inscrutabilia sunt) nos, tunc S. Ecclesiæ Rom. Cardinalem, in sponsum Pastoremq; Ecclesiæ suæ sanctæ 5. idus Martij, vnanimi voluntate & concordia elegerunt. Quoniam verò sicut Dom. placuit, ita factum fuit: quamuis nos habere humeros imbecilles ad perferendũ tantum onus, quantũ est vniuersalis Ecclesiæ sarcina, sentiremus: tamẽ, ne reluctari videremur diuinæ volũtati: colla subiecimus iugo Apostolicæ seruitutis: sperãtes Leonis X. epistola in Sueuiam. Iulij P. mors.

" in eo, qui infirma eligit Mundi, vt confundat fortia (cùm Rom. Pontifex, licet per ministerium
" huiusmodi eligatur: ex cœlesti tamen inspiratione procedat) quòd fragilitati nostræ, robur suæ gra-
" tiæ inspirabit: & vires contra hostes fidei suggeret: vt perfidi Turci, non solùm à suis ausibus retra-
" bantur: sed ope diuini auxilij, & præsidio nostro, ac Catholicorum Regum & Principum, penitus
" concidantur. Hanc autem assumptionem nostram, ad tuam consolationem, significandam dixi-
" mus nobilitati tuæ: quem, vti peculiarem nostrum & Ecclesiæ filium, singulari complectimur cha-
ritate: hortantes eandem in Domino: primùm, vt porrigi facias preces solennes ad Dominũ Deum
Causa huius epistolæ. nostrũ: vt nobis suâ gratia assistat: vt Ecclesiam suam sanctam, ad gloriam & honorem eius, exal-
" tationem fidei, & extirpationem hæresum, ac pacem & quietem populi Christiani, feliciter in Do-
" mino gubernare valeamus. Tua igitur nobilitas (vt etiam Duces decet: à quibus benè viuendi
" exempla debent assumi) fidem Catholicam nostram, & Apostolicæ sedis auctoritatem, honorem &
" libertatem Ecclesiasticam, protegere & defendere velit: vt cæteri fideles, exemplo tui ad similia
" inuitentur. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo, quingente-
" simo, duodecimo (Onuph. tertiodecimo) quartodecimo Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno pri-
" mo. Ia. Questenberg.

Illustriss. Duci Vlrico nata est ex D. coniuge Sabina, Ian. 30. filia Anna.

Eodem anno, inter Ludouicum Electorem, & Fridericum fratrem eius, Comites Palatinos
Hæreditarium fœdus inter Principes. *Rheni, Bauariæq; Duces, & inter Ducem VVirtemberg. Vdalricum, fœdus hæreditarium & per-*
petuum (vt apud Basilium inuenitur) certis conditionibus initum est: & ab Imp. Maximiliano
confirmatum, Simile pactum, hoc anno inter Philippum Marchionem Badensem, & Ducem Vl-
ricum, conuênit: vt vtrique iisdem periculis & negotijs continerentur. Tantæ hic Dux auctori-
tatis erat.

Burgundiam altam (vt vocatur) Gallus Cæsari ferè totam ademerat. Hic ergo validum
exercitum, cùm ex alijs, tum ex Heluetijs, conflatum, ad regionis recuperationem misit: equitatum
Burgundica Cæsarij expeditio. *VVirtembergensi Vlrico ducente: cùm egressus esset die Martis post Bartholomæi. Multa recu-*
perata sunt: & vrbs opulentissima Digio, siue Diuio, obsessa. Quæ cum iamiam capienda esset, di-
cuntur oppidani pactione certa pecuniæ cum Heluetijs 13. Septembr. facta, obsidionem à se remo-
uisse: inuito Duce Vlrico, cæterisq; Proceribus Germanis. Ita nihil magnopere effectum est: sed
Fraus Gallorum. *nec Heluetijs (vt apud Basilium legitur) à Gallo pecunia, quæ promissa fuerat, reddita est. Quin-*
imò viles milites, ritu Principum vestiti, eis pignori dati fuerunt, vt sic deluderentur. Ita magnis
expensis inutiliter factis VVirtembergensi populo aliquid ẽxactionis imponendum videbatur.

Georgius Rheni Palatinus, Philippi Electoris F. Episcopus Spirensis est, factus 1513. Qui
Madenburgum. *castrum Madenburgum, cum adiacente territorio, emit à VVirtemberg. Duce Vlrico: & id, cùm*
à seditiosis Rusticis anno millesimo, quingentesimo, vicesimo quinto, vastatum & prostratum fu-
isset, pulcherrimè restituit. Brusch.

Idem Dux Vlricus, fratri suo Georgio, Comiti Mompelgardensi, tradidit Harburgensem
Richenvvilera. *Comitatum, oppidum Richenvvileram, arcem Bilstein: cum eorum pagis, villis, pertinentijs, iuri-*
bus: ipsi, & heredibus eius legitimis, &c.

Conuentus quidam Gœppingam indictus fuit ad Dominicam Cantate: quo Rudolphus ab
Gœppingam conuentus nobilium. *Ehingen, Vicarius Sueuici fœderis ad Neccarum, & Hercynios saltus, nobilibus conuenire iuſ-*
sis, vênit. Sed multi, cùm venire non possent, per literas ei causam suam commiserunt. Inter quos
hi erant. Ludouicus Truchsæß de Hæsingen. Georgius, Hansius, & VVendelinus de Ovv. Ge-
org. de Ovv in VVachendorff. Otho, Dietrichus, & Otho iunior, de Gemming. Conradus de
VVallstein. Henricus Schilling, Præfectus Vaihingensis. VVendelinus de Halfingen, Præfe-
ctus Horbæ. VVolfius de Gyltlingen, Præfectus VVildpergæ, eques. VVild Hanso de Neuneck.
Sebastianus de Gyltlingen in Sindlingen. Ioannes Rudolphus de Thierberg. Conradus de Nip-
penburg. Ioannes de Karpfen, Præfectus Tutlingensis. Ioan. Rauch de VVittenden, Locumte-
nens Rotenburgi. Theodoricus Spætus.

Rector 63. Scholæ Tybing. per integrum annum.

Tybing. Acad. M. *Petrus Brun, Theol. D.*

Inscripti.

Georgius Dantiscus de Dantisco. Georgius Schvvartzerd de Bretten. Ludouicus Hirtt
de Rutlingen.

Decz.

Decanus Philosophiæ.

Ioannes Astman.

Magistri facti. Ambrosius Blarer Constantiensis. Balthasar Keslin VVildpergensis. Postea, Keselinus.
celebris Professor Theol. in hac Academia. Ioannes Gruner Vlmensis.

Erat hoc tempore, Ambrosius VVidman, Præpositus & Cancellarius Tubingæ. VVidmannus.

Vlmæ florebat Ioannes Stræler, V. I. Doctor: ad quem H. Bebelius tunc Tybingâ scripsit.

Inundatio aquarum, nube rupta, Stutgardiæ grandis: quæ ciuitas, nisi murus impetu vnda- Inundatio Stut-
rum fuisset ruptus, magnum periculum sensisset. gardiæ.

Monasteria duo conflagrarunt. Vnum, Prioratus Kniebis, de obedientia Cœnobij Alber- Kniebis.
spachensis, Ordinis S. Benedicti, Constantiensis diœcesis, 3. April. cum Templo & domibus, præter vnam. Alterum, erat Deckingense, Augustanæ diœceseos, 27. Octob.

Stutgardiæ, in Xenodochiali sano. Anno 1513. obijt 20. Aug. Iohannes, Doctoris Iohannis Vrscheri F.

Bebenhusæ. Anno 1513. pridie nonas Mart. obijt D. Caspar Rockenbauch de Magstat, Canonicus Ecclesiæ collegiatæ Stutgardiæ. Hic in Ecclesia post chorum sepultus.

Eodem 1513. anno, circa initium Septembr. Caluæ muliercula quædam (magnitudine certè Caluæ.
non mulier) tres pueros enixa est, eodem partu: quorum tertio altera manus deerat.

Augustæ, puer quidam nondum sex annorum, parentibus natus honestis & pauperibus, mu- Pueri Augustani
tus, miros gestus agebat: loquentes intelligebat, sed nihil respondebat. Cùm post inclusionem sui, e- vexatio.
mitteretur: sese velocius super & sub scamnum saltabat. Videbatur alijs, damonio agitari: alijs secus. Gracili admodum, & extenuato, corpore erat. Basilius.

Suspensus Augustæ in Quadragesima, Tribunus plebis Sartorum, Martinus Huter, propter furtum 416. Aureorum Rhenensium.

Augustæ, ad D. Virginem.

IMP. CÆS. OTTONI AVG. III. *Ex gente Magni VVitekindi, Saxon.* Othonis 3. Imp.
Reg. Cæs. Ottonis Aug. II. Fil. Cæs. Ottonis Aug. Magni Nep. Reg. Heinrici Aug. Aucupis Pro- Epitaphium.
nep. Ottonis Ducis Saxon. & Rom. Imperij Gubernatoris, Abnep. Luitolfi Saxon. D. Atnep. Brunonisq; Saxon. D. & VVitekindi fratr. Trinepoti.

Ob. X. Kal. Febr. Anno M. II. Regni XIX. Imp. V. Quòd viscera eius hîc condita iacent,
FRIDERICVS III. *Dux Saxoniæ, Princeps Elector, Comes Prouincialis Turingiæ, March. Misniæ, & sacri Rom. Imperij Locumtenens generalis, progenitoribus dulciss. faciendum curauit. Sal. anno M. D. XIII. V. idus Maij.*

Discessit ex hac vita D. Ioannes Landauensis, eques, Bluembergæ. Sepultus ibi in Ecclesio- Landau.
la suburbana. Frater fuit Henrici qui 1510. obijt. Consiliarius fuit Maximil. I. Cæsaris, & Rom. Imperij Quæstor. Vxorem habuit Margaretam, Marescalcam Bappenbaimensem, Huffingæ sepultam. Filios reliquit Georgium & Lucium. Georgius 1552. Lucius 1549. obierunt. Vide suis annis. Filijs duobus addit filiam Omeliam Lazius circ. 1480. matrem eorum dicens filiam fuisse Marescalci ab Hohenreichen.

In Heluetia, Appencella, tertius decimus pagus fœderis facta est.

In Italia, non longè à Vincentia. Cæsarianus Ductor Georgius Fronspergius, magnum ex- Fronspergius,
ercitum Venetorum cecidit parua manu, Octob. 17. Ipse in tali pugna, singulis ictibus singulos vi- Venetorum
ros, angenti gladio conscidit: post singulos ictus, vir grandis corporis, grauiter spirans, sicuti fissores Victor.
lignorum: despectus antea hostibus.

PARELII IN VVIRTEMBERGIA. SEDITIO IBI, PAVPERIS CONradi appellata. Eius sedatio, & vindicatio. Oppidi Tybingensis, & Conradi Breuningi, virtus atque honos. Ducis Vlrici VVirtemb. pro Reuchlino Lutetiam scriptio. Perduellis Hansostrauffius. Ioannes & Simon Eccij. Ioachimus Mynsinger Iurisconsult.

CAPVT IIII.

ANno 1514. *circa initium, valde sæua fuit hyems. Halæ quidem Sueuorum, conglaciatis o-* Hyems sæua.
mnibus fontibus, aqua vtendum ex amne Cocha fuit.

Pridie idus Ian. in Ducatu VVirtembergensi (inquit Lycosthenes) circa tertiam horam diei, tres Soles in cælo visi sunt: quorum medius sua magnitudine reliquos superabat. In ijs autẽ omnibus, gladij sanguinolenti atq; candentis figura erat. Idib. Ian. circa horam octauam pomeridianam,

Rotvvilæ

Rotvvilæ Sol horrenda ſpecie viſus eſt, ſemicirculis diuerſi coloris circundatus. Alio die, iterum tres Soles: alio, tres lunæ. Quarum omnium ſignificationes, per Iacobum Stopelium, artium ac Medicinæ D. Medicumq; Memmingenſem, editæ ſunt.

Pauperis Conradi ſeditio contra VVirt. Ducem Vlricum.

Non longè pòſt, hoc anno, Duce VVirtemberg. Vlrico in Haßiam profecto: circa Schorndorffium coniuratio aratorum extitit. Ægrè ſcil. ferebant, poſt fruges exiguè per biennium natas, imminutionem factam eſſe ponderum in bilance, & menſurarum: atq; aliquid de ſinguis Florenis exigi: nummum puto. Certè exiguum quid erat. Itaque Ruſticus quidam Beutelſpachenſis, Conradus nomine: facetè dixit: Ich bin nicht Conrad/ ſondern kein Raht. Der arm Conrad heiß ich/ bin ich/ bleib ich. Mox palâ fecit circulum in campo, dixitq;: Qui non vult dare iſtum malum nummum: mecum ingrediatur hunc circulum. Videbatur quidem initiò res ludiera: & fuit hæc per iocum. Sed vide, quid malus Dæmon aduerſus legitimum Magiſtratum effecerit. Addunt millia Ruſticorum coierunt: qui & alios ex Remſana valle attraxerunt. Quo tempore Ruſticus quidam, ex eodem Beutelſpachenſi pago, Gaiſ Petrus nomine, noua illa pondera ſocijs multis comitatus, pridie Paſchatis, ad ſonum tympani & fiſtulæ, in fluuium Remſam iniecit, addens. Si nos agricolæ iuſtè agimus: petite fundum. Sin Princeps noſter: natate ſurſum. Deciderunt naturali grauitate ſua, ad fundum. Hi breui ſibi metuentes (vulnerauerant quippe conſcientiam ſuam,) nunquidem reſipuerunt: ſed ad maiora progredientes, permultos oppidi Schorndorffenſis ciues ad arma concitarunt. Hos tamen Principi ſuo fidi Præfecti, amica oratione demulſerunt: pane & vino ſedauerunt. Arrigebant etiam Tybingæ quidam animos, rerum nouarum cupiditate. Sed ab Eccleſiaſte, Doctore Martino Planiſchio, & prudente Magiſtratu, non difficulter in officio retenti ſunt, cohortatione ad eos in Senaculo facta. Redijt interea Dux Vlricus. Qui clementi oratione ſeditioſos Remſæuallenſes de officio admonens, & à rebellione iniuſta dehortans, effecit tantùm, vt veniam errato ſuo ſuppliciter peterent: obedientiamq; in poſterum promitterent. Nã Tybingæ tranſactio concepta erat, conſultatione inſignium procerum: qui varijs è locis amicè ſuccurrerant: quos poſtea nominabimus. Quieuit malum ſed vſq; ad Pentecoſten tantummodò.

Plantſchius.

Interſpiratio ſeditionu.

Eiuſdem renouatio.

Tunc enim rurſum ſe commouebant homines, circa Leobergam & Schorndorffam. Volebat quidem Dux Vlricus eos mitigare: Sed coactus eſt vitæ ſuæ proſpicere. Adeo infeſtos illos experiebatur. Ipſi Schorndorffam capiunt (recuſata tranſigendi ratione: quæ ipſis etiam, non modò Duci, profuiſſet) portas occludunt: ſe, tanquam ad bellum, parant. Tum ferè M. D. CCC. ſeditioſorum, in monte Cappelbergenſi (qui ſupra Beutelſpachum eſt, quaſi mediâ inter Schorndorffum & Stutgardiam via) conſident. Quibus in animo erat; occidere Prælatos, & nobiles, aliosq; honeſtos viros. Ad quos in dies ſingulos, aggregabant ſe plures, qui hactenus quieuerant. Vinum & commeatum, ex Monaſterio Adelbergenſi, atq; aliunde, conuexerunt. Leobergenſes tamen breui ab eis receſſerunt: & ad priſtinam obedientiam redierunt: prudenter certè, & ſalutariter ſibi. Remſæuallenſes verò, fortiter inſanire pergentes, iurant in fidem Pauperis Conradi. Attamen cum eis tractatio, per bonos mediatores ſuſcepta fuerat: & oſtendebatur alleuamentum grauaminum, ſi qua demonſtrarentur. Egerant cum eis, Stutgardiâ venientes, Ioannes Gaysbergius Præfectus, & Burckardus Kybornius. Metuebatur, vt ſatis dextrè concitato populo occurſum eſſet. Factum tamen eſt, quod factum bonum videbatur.

Cappelberg.

Coniuratorum fuga.

Tum Erneſtus à Eyrſt, induſtrius vir nobilis, educit 500. Tybingenſes: ac Dux, 100. alios. Cùm quo magnus præterea ſubditorum numerus: & equites 1800. Fugit, hac vi appropinquante, exercitus Pauperis Conradi. Patuit Principi Schorndorffium. Actum eſt cum perduellibus in loco extra id oppidum, vt res cognitioni permitteretur. Exitus hic fuit. Capti, non pauci, quorum culpâ inſanitum erat: complures exceſſerunt Ducatu: præſentes 1600. deprecati ſunt: ſe nolle iudicio cum Domino ſuo contendere, ſed ſe permittere clementi eius caſtigationi. Annuit petitioni Dux per Cancellarium, Doctorem Georgium Lamparterum. Populo in gratiam recepto: ſententia Stutgardiæ ab ordinibus Ducatus lata eſt: capite mulctandum eſſe, Capitaneum rebellium Beutelſpachenſem Hanſo Volmarium, cum alijs duobus antefignanis. Cæteri, in carcerem reducti. E quibus die Martis poſt Sixti, rurſus ſeptem gladio percuſſi ſunt. Inter quos, Duttel Iacobi Schlechtbachenſis caput, in turri fori in exemplum defixum. Poſtridie, alij Sex decollati. Inter quos duorum capita, Hanſoſchoneckenij & Peter vvolfij, longis contis infixa, in duabus turribus (exteriore angulari turri, iuxta locum capitalem: & ſuperiore propter Hoſpitale turri) exempli terrificæ cauſâ propoſita fuêre.

Supplicia Anteſignanorum coniurationis.

Multi, in perpetuum exilium miſſi. Qui exceſſerant peremptoriè ad cauſam die Veneris poſt Lau-

Laurentij Stutgardiæ dicendam citati sunt: missis in ciuitates Imperij viciniores literis. Sed non steterunt. Itaq; proscripti de Cæs. Maiest sententia fuerunt: orti ex Pagis, VVinterbacho, Heppacho matore & minore, Ruderspergo, Oberdorffio, Necklingspergo, Schlechtbacho, Grunbacho, Krummenbarto, Schornbacho, Hauersprunno, Vrbacho, Hohengerna, Geratstetta, Beutelspacho, Scholibta: & ex oppido Schorndorffio. Ita pristina pax & tranquillitas feliciter restituta est. Principibus, qui huic malo tollendo, diligenter operam nauauerant, gratiæ pro meritis actæ sunt. *Fugitiuorum proscriptio.*

Miserat autem mox initio nati mali, Cæs. Maximil. Georg. Comitem à Montefortt: Georg. & Christoph. Schenckios à Lympurg: & Doct. Ioan. Schadium. Miserat Palatinus Comes Valentinum Schenckium de Erpach, cum tribus nobilibus: miserat Christophorus, Marchio Badensis, Vlricum Landschadium: miserat Episc. Herbipolensis Ludouicum ab Hutten. Venerant ex Argentinensi, Episc. Argentoratensis VVilh. & Constantiensis Hugo. Venerant Ioannes & Christophorus, Comites VVerdenbergenses: Georgius, Com. Hohenlohensis: VVolfgangus & Ioachimus, Comites Zollerenses fratres: C. Vlricus ab Helffenstain: C. Ludouicus à Lœwenstain: & C. Rudolfus à Sultz: VVilhelmus & Georgius Truchsaßij Legati denig, Heluetiorum. Hi omnes Tybingam venerant, & quidem tempestiuè, consultandi de opprimendo periculo causâ: consultatoq; plus duas hebdomadas ibi, tandē pacificarunt subditos cū Duce. Nisi quod postea Remsani rursum in Cappelbergo tumultuati fuerunt, vt dictum est. Sic amicos adesse amicis, in necessitate decet. *Auxiliares nobiles Ducis Vlrici, & Principes.*

Versus de hac seditione sedata, Michaëlis Augusti.

Vincere non armis, sed cum ratione, volebat.
Vt pater in nati peccato concipit iram:
Corrigat vt mores, non pœna perdat acerba:
Hic etiam sic fert errores plebis inanes:
Prospiciens, quantum prosit: non, quantus in ira
Vlcisci possit: virtus quæ est Principe digna.

Eodem anno subditi Sebastiani Lorchensis Abbatis, qui participes seditionis fuerant, vltrò ad obedientiam illius redierunt: se nihil contra cœnobium amplius facturos: nec sine permissu eius, aliò migraturos, præsertim qui mancipia sint: pensionem de corporibus suis annuatim persoluturos: nulla conuenticula contra ipsum instituturos: nec signum campanis ad concurrendum daturos: nullam propter rebellionem patratam soluturos: commoda eius aucturos, incommoda depulsuros. Formula Iuramenti. *Lorchenses Rustici, ad obedientiam Abbatis reuersi.*

Als mir von Artickel zu Artickel lauter vorgelesen/ vnd ich mit worten entscheiden bin: Auch mir vorgesagt ist: dem allem wil ich getrewlich nachkomen/ das halten vnd vollziehen. Das bitt ich Gott vnd die Heiligen. *Ita deprecari, quàm iudicium subire, maluerunt.*

Hæc de hac Paupericonradina commotione quæ omnia typis, nec vno Scripto tantùm comprehensa, euulgata fuerunt. Hanc autem quasi Padromum, annis 12. post maiores tumultus belli seruilis secuti sunt: vt aliquando dicemus, quando ad id tempus peruenerimus.

Tempore autem hoc VVirtembergiæ periculoso, Præfectus erat Tybingæ Conradus Breuningus (Ioannis hodie, viri Consularis, proauus) qui singulari prudentia, fide, paterna admonitione procurauit: vt & oppidum Tybinga, & tota Tybingensis Præfectura, omni contagione intestini mali, intacta & sana permaneret: nec vlla huc hostilis fieret irruptio. Cumq; hæc ciuitas, illius dalu, sic constans ac fidelis manssisset: placuit ea res ita illustrissimo Duci Vlrico: vt hanc ciuitatem clementer honoris causâ donaret nouo Sigillo, Insignibus, & vexillo (quæ indicio essent: fidelitate Tybingensium factum esse, vt Principi constaret sua ditio & honor) itemq; trib. tormentis serpentarijs: denicq; hoc ornamento, vt posthac semper iudicium siue consistorium Aulicum, Tybingæ haberetur: nec sine grauissima causa transferretur: testatibus id literis & Sigillo Celsit. eius. Quoniam autem hæc omnia Tybingensib. contigerant virtute Conradi Breuningi (qui & ipse, & Maiores eius, de ciuitate bene meriti erāt) idcirco bi gratiam quoq; ei, posteritatiq; eius, referendā duxerunt. Annuersarium diem, ad honorē eius, animæq; vtilitatē, in perpetuum suis impensis agendū in Templo primario, adhuc viuenti pollicitisunt: cantu, vigilijs, sacro officio, suffitu: vino, pane & cereis, apponēdis. Deinde si quis ex posteritate Breuningia, inopiâ premeretur: ac de consilio duorū natu maximorū ex hac familia, peteret: aut his deficientib. cæterorū cognatorū volūtate: ei (sed vni tantū, nec alijs post) liberalē victū perpetuo in Hospitali (sicut olim in Prytaneo Athenis) siue, bene de Repub. meritis) datum iri. Tū si quis ex hac familia idoneus ad Presbyteriū esset: ei similiter præbendā seu beneficiū, de ijs, quæ apud Tybingenses essent, rogāti per cognatos, cōcedendum *Breuningi Conradi virtus. Tybingensium constantia. Honores ei ciuitati à Duce Vlrico habiti. Breuningius, à Tybingensibus honoratus.*

dum esse: vni duntaxat, nemini verò alij posthac. Postremò, stirpem hanc, propter Conradi & Madiorum promerita, beneuolis vsuram esse Tybingensibus in perpetuum: nec illorum beneficia, oblitioni traditum iri. Literæ, sigillo à Magistratu Tybingensi firmatæ, pro ipso & posteris, die Conuersionis S. Pauli, anno M. D. XIX. Adscitus fuit hic Conradus postmodum in consiliarios Ducis: vir corpore procerus, facie pulcher, ore disertus: quem post fata tales honores secuti sunt.

Insignia Tybingensium. *Insignia autem Tybingensium, sic ornata sunt à Principe Vlrico: quòd antehac solum vexillum rubeum in scuto flauo fuerat: Nunc verò, duo brachia decussata scuto insistunt: habentia in manibus singula ceruina cornua.*

Vlricus Dux in VVirtemberg & Tecke, comes montis Beligarti, ad Facultatem Theol. Parisiensem.

Ducis Vlrici literæ Lutetiam per Capnionem.

Egregij & eximij sacræ Theologiæ Professores: ciuis noster, vir consularis Ioan. Reuchlin Phorcensis, legum Doctor, controuersiam habuit cum quibusdam Colonien sibus: concernentem Scripta cuiusdã libri, OCVLARE SPECVLVM nominati quæ authoritate sedis Apostolicæ, per sententiam diffinitiuam est terminata. Nihilominus tamen relatum accepimus: quosdam Religiosos eandem materiam sopitam, apud vos velle resuscitare: petentes, vt in eadem causa dignitates vestræ conentur, contra præfatum ciuem nostrum aliquid machinari. Nos igitur considerantes sanctissimum Dominum nostrum Papam manus apposuisse cũ inhibitione, quibusuis aliis iudicibus & personis facta: oramus, causam istam, Oculari speculo motam: quam magis esse putamus inuidiæ, quàm fidei: à vobis abdicetis: & vel nostri quaq; contemplatione vos exoneretis: permittentes, commissionem sedis Apostolicæ, cui præfatus Doctor Io. Reuchlin se semper subiecit summ retinere vigorem. Qua in re nihil facietis gratius: pari, vel vberiore, gratitudine compensandum. Feliciter valete. Ex Stutgarten XIII. Kal. Iulias, anno M. D. XIIII.

Gymnasium Tybingense.

Rector Tubing. Academiæ 64. Iacobus Lemp, per annum.

Inscripti.

Erhardus de Gumpenberg, Canonicus Frisingensis. Georg. Sigismundus de Embs, Ecclesiarum Canonicus Constant. & Basilien sis, Friburgensis Studens.

Decanus artium. Ioan. Kreß.

Magistri promoti. Philippus Schwartzerdt (*Melanchthon*) *ex Bretten. Sebast. Vfelder ex Memmingen. Alexander Martolf ex Spira. Sebastianus de SPERBERSECK, nobilis. Al. Sperbersegel.*

Keßleri oratio. *Orattunculam habuit Magister S. K. (Simon Keßler, aut Seb. K.) in Templo D. Georgij (in choro, existimo) Tubingæ, 1514. incipiente nouo studio hyemali, de hoc: Extra Vniuersitatem non est vita.*

Ibi inter alia, hæc. Thales Milesius (ante Christum 580.) gratias Deo, omnium rerum conditori, agebat: quòd homo esset, non bestia: mas, non fœmina: Græcus, & non barbarus. Nunquid Dominus noster, laudandus: quòd rationales sumus, & non bruta: mares, & non mulieres: studentes, & non barbari bacchantes: qui plerunq; sunt, velut equus & mulus, quibus non est intellectus, &c. Domicilium vrbis huius, venustissimum est: in qua est aër salubertimus. Tres fluuij alunt eam piscibus: Amera, Stainachia, Neccarus. Montes frugiferi circũdant, præcipuè mons Austriacus. Qui ab orientali vrbis plaga situs, & in loco, qui Neccarum respicit, vndiq; vineis est consitus: qui verò Ameram, partim syluosus, partim vitifer. Septem ibi aquæ limpidissimæ. Maiori ex parte, horti arboribus consiti. Hac ergo loci fertilitate & salubritate, Dux VVirtemberg. plurimum delectatus est: quam sibi etiam sedem, relictâ Stutgardia, elegerat, &c.

Tybingensis situs descriptio.

Strausius, Halensium perduellis. *Circa hoc tempus, Carrucarius quidam, Salis vector, paupertate & malitia pressus, improba postulata (εὐχὰν ἄδικον) habens ad Sueuo Halenses: hostem se ipsis declarauit, literis notatus VVeilerportam affixis. Igne igitur grassabatur: & spoliabat, quos poterat. Halensium auriga, fundis vasorum extundendis, virum effundebat, apud Grindpubelam. Sperabat, se hoc modo Halenses ad transactionem adacturum. Quinetiam cuiusdam Calcarificis manum præcidit: de ceilo eius suspendit: eum sic Halam remisit. Nomen ei Ioanni Strausio erat, Newenstainensi. Halenses 200. Florenos promiserunt viuum adducenti: 100. verò, mortuum. Ac multi quidem spe istacri insidiabantur homini: sed audacissimum latronem adoriri nemo audebat. Equitabat enim armatus, socijs comitatus: quorum aliquot postea Halæ ἐκτραχήλισαν, quadripartiti sunt facti. Tandem autem, cum maturitatem consecutum esset Pyrum, cecidit. Nam Brettachi sub Ortnga comprehensus est: Neustadium Cochæ in Ducatu VVirtembergico ductus: sententiã; iudicum, capitis damnatus*

diminutus. Antehac 1465. etiam quidam Straußius vixerat: qui Chonburgensibus incendio nocuerat. Obijt is excommunicatus, Lendsidelij sepultus, & est ad muri cœmeterialis latus exterius.

Anno 1514. & 1515. in Academijs, quibusdam Germaniæ, Bononiæ in Italia, Lutetiæ in Gallia, Viennæ in Austria sumptibus Fuggerorum ab Ioanne Maioris Eccio, Ingolstadiensi Theologo, acutissimæ disputationes habitæ sunt de licitis vsuris & Monopolitorum contractibus: quas tamen Leo X. Papa authenticas pronuntiare noluit. Henning. *Eccij duo.*

Frater Ioannis Eccij Simon, natus est (vt apud Pantal. lib. 3. virorum illustr. Germaniæ) mense Octobri, in Suevia. Creatus 1538. Doctor Legum Ingolstadij est: & 1546. Bauariæ Cancellarius factus.

Natus est hoc 1514. anno, Stutgardiæ ex Iosepho Mynsingero à Frundeck, & Agnete Breuningia, nobilis vir Ioachimus, Iurisc. insignis. Qui 7. anno ætatis literas in patria didicit sub Alexandro Marco leone, Præceptore ibi Latino. Anno ætatis 13. Dolam Burgundiæ missus est, cum duobus Dapiferis de VValdpurg. Contulit se ad studium Iuris & Poësi operam dedit. A. D. 1535. mortuo Friburgi Vdalrico Zasio: successit, primò Institutionum, deinde Ordinarius, Professor. Renuntiatus est anno ætatis 21. Iurium Doctor. Sopito protestantium bello 1548. anno Assessor in iudicio Cameræ Imperialis instaurato fit. Acceptus erat generosis comitibus ibi: VVilhelmo VVernbero Cymbrensi, VVilhelmo Eberstainio, Vlrico Montefortio. Tandē 1556. Cancellarius Brunsuicensis est factus. Obijt vxor eius Barbara Cellaria 27. Nouemb. eiusdem anni: post quam duxit Agnetem Oldershausiam. Obijt pater Ioachimi Iosephus 20. Sept. 1560. Ehingæ trans Nicrum: & ibidem in Templo sepultus est. Mater verò Agnes posterius decessit: cùm An. 65. & menses aliquot, vixisset. Minsingerorum Insignia. Insculi dextro dimidio flauo, accipiter: & in sinistro dimidio rubro, itē accipiter; ambo insistentes ligno transuerso, inter se intuentes. Galea cancellata & coronata. Accipiter inter duo vricornua, flauum & rubrum. Inter cornibus ēxtant pauoniæ pennæ singulæ, cum ternis oculis. Sic, in meo Musæo picta. Nam Minsinger cum Breuningia ibi habitauit. *Mynsinger Ioach.*

Halæ 1514. die Veneris ante S. Michaëlis, obijt laudata mulier nobilis Elisabeta Senfftia, Caspari Eberharti piæ mem. vxor, Gabrielis Senfftij soror. *Senfftij.*

Eiusdē an. S. Andreæ, starb der ehrbar vnd Vest Gilg Senfft: & an. 1516. Dan. Senfft. Vlmæ An. 1514. obijt Hieronymus Gienger.

Barbara Lexica excusa.

An. 1512. Argentinæ excusus Vocabularius rerum, per Martinum Flachium.

An. 1514. Vocabularius Gemma Gemmarum, Hagenoæ, per Henricum Gran, sumptibus Archibibliopolæ Ioannis Rinman de Oringavv. *Dictionaria Barbara.*

In Italia 1514. Contra Venetos Cæsari Maxim. militabant copiarū ductores G. Liechtenstainius, G. Frundspergius, & Ioan. Iacobus Landauus. Hi Venetum Ducem Barthol. Alutanum, 7. Octob. 1515. prælio iuxta Vicentiam superarunt: occisis 5000. peditib. 400. Cataphractis equitibus, 26. ducibus & signiferis: Captis 24. magnis tormentis. *Venetorum clades.*

NVPTIÆ MARIÆ VVIRTEMBERGICÆ, CVM HENRICO IVNIORE Brunsuicensi. Natiuitas Christophori, Ducis VVirtembergensis. Studia doctrinarum in Suevia. Mathematicus Tybing. Ioan. Stœfflerus. Schorndorfij, quidam insigniores viri mortui. Ioan. Mader, eruditus vir Augustæ. Catharinicæ ibidem Moniales. Austriorum Archiducum, Ferd. & Caroli, Hispaniæ Regum, initium.

CAPVT V.

ANno 1515. cum lites fuissent inter D. Vlricum & Rotvvilenses, de venatione, & iurisdictione capitali, in Nigra silua: res tota die Martis post. S. Sebastiani, amice composita est.

Maria, Henrici & Euæ filia, comitissa VVirtemb. & Mompelgardica, nupsit Henrico iuniori, Duci Brunsuicensi: ac nuptiæ sunt celebratæ Vraci, Bacchanalib. Ea peperit Carolum Victorem, & Philippum Magnum (qui ambo 1553. Iul. 9. in campo Luneburgensi, prælio Mauricij & Alberti, tormentis occubuêre) item Iulium, Euangelicæ doctrinæ receptorem, 1589. mortuum. *VVirtemb. Maria, Henrico iuniori Brunsuicensi nupta.*

Præterea filias, Catharinam, Margaritam, & Claram. Quarum primam duxit Ioannes Kistrinensis Marchio: secundam, Mynsterberg. Dux Henricus: tertiam, Philippus Princeps Grubenhagius. Etsi hanc alicubi inueni, Gandersheimensem Abbatissam. Obijt D. Maria (al. Maria Iacobe) 1542. & Gandersheimi sepulta est. Post quam Henricus Sophiam duxit, Regis Poloniæ Sigismundi filiam. Obijt ipse 1568.

Christophori VVirtemberg. D. natiuitas.

Hoc 1515. anno, natus Vraci est Principi Vlrico filius, nomine Christophorus, ex coniuge Sabina, die 12. Maij: minutis 18. (vt in Calend. P. Eberi est) ante secundam horam matutinam. Euasit is postea quartus Dux VVirtembergensis, etsi natu primus Dux. Quem Præpositus Petrus Denckendorffensis, nomine ordinum Ducatus è S. baptismate tulit.

Rector Tybingæ 65. Ad Phil. & Iacobi.

Tybing. Gymnasium.

Baltasar Sellarius Canstatensis.

Inscriptus. Ioan. Knobloch Francofordianus.

Rector 66. Die Lucæ.

VVendelinus Stainbach, S. Theol. Professor.

Inscripti.

Anastasius Herpst, Nouemb. 26. Martinus Nittel Stutgardianus. Ioan. Kruß, in Maie. Decanus artium. VVolfgangus Bebel Iustingensis.

Magistri facti. Dominus Petrus Biecheler ex Plieningen. Iacobus Dachtler de Tubingen. D. Nicolaus Vogler ex Canstat.

Sueui docti.

Docti Sueuiæ viri, hoc & antecedente tempore: renascentibus bonis literis, linguis & disciplinis.

Ioannes Reuchlinus. Gabriel Biel, Canonicus Schonbuchensis. Conradus Summenhart, modestus, gloriæ fugiens. Martinus Plantschius. Ambrosius VVidman Iurisc. Præpositus Tybing. Academiæ. Gregor. Lamparter, Ducis Cancellarius. Ioan. Stœffler Iustingensis. Ioan. Hiltebrandus superiore anno defunctus. Emendauerat bonos auctores, à Thoma Anshelmo impressos. Henricus Bebelius, Poëta L. & alij.

Crasso.

Bononiæ creatus est iuris Canonici Doctor, Antonius Crafft Vlmensis, 1515. die Lunæ 19. Martij. Quæ Academia instituta fuit ab Imp. Theodosio, precibus Episcopi in ea ciuitate Petronij, anno Christi 423. Ex literis.

Eiusdem anni 17. Cal. Februar. Vdalrico Crafft, Vlmensis Ecclesiæ Rectori, potestatem fecit audiendi confitentes peccata, & absoluendi, Leonardus H. S. Susannæ Presbiter Cardinalis, Florentiæ: literis his tantùm ad quinquennium valituris.

Stutgardiæ in fano S. Leonhardi.

Anno Domini 1515. An vnser Frawen Geburts abendt / starb der ehrbar Magister Hans Vether / Lateinischer Schulmaister zu Stutgart: dem Gott gnad.

Sebast. Munsterus. Stœfflerus Mathemat.

Sebastianus Munsterus, anno 1515. ad Tubingenses Franciscanos concedens, Mathematicas artes, quas celebris artifex Stœffler profitebatur, exactius capessendi occasionem habuit. Vbi etiam summa diligentia hunc ita sibi conciliauit: vt is nihil non eorum, quæ ingeniosè elaborauerat, ei describendum daret. Quod Stœfflero profuit. Omnibus enim libris instrumentisq; eius forte igne (cum domo Sapientiæ 1534.) consumptis: nihil illarum lucubrationum euasisset: nisi multa Munsterus inde descripta, asseruasset. Vrstis.

Tybingæ, Domus sapientiæ combusta.

Schorndorffæ Præfectus erat Baltasar Adelman de Adelmansfelden.

Georg. Maier.

Ibidem, in solo minoris Chori in Templo. An. 1515. in die S. Gertrudis virginis, obijt egregius vir, M. Georg. Maierhofer de Gmind, S. Theol. D. hic sepultus: cuius anima requiescat in pace.

Venatio Halensium.

In Orichalco: super quo, calix, sartagunculæ glutinus insistens: quòd pater eius fuisset Scribendum esset. Concessit etiam hic illis: vt fossam & è vepribus septum, apud Sultzdorffium facerent.

Mader Ioannes.

Augustæ viuebat vir perdoctus, Ioannes Mader, siue Fœnisecæ: qui scripsit commentaria in perspectiuam Petri Iacobi, in Quadratum sapientiæ & alia, quæ in Biblioth. Gesneri sunt. Ex cuius familia, tempore Gassari supererat VVilboldus Mader Augustæ, nani penè statura, Mercator, antiquis numismatibus & alijs gaudens.

Eodem anno, Vrbis erat Syndicus Ioannes Rechlinger Patricius, V. I. D.

Ibidem VVeigandus de Dinaww, in matrimonium duxit Barbaram de Argaww.

Stigelius.

Ioannes Stigelius Poëta, Gothæ 13. Maij natus. Buchole.

Hohenfelderi. Anna Vngara.

Cæsaris, & Regum (Vladislai, Vngariæ Bohemiæq; & Sigismundi, Poloniæ) conuentus erat Viennæ: cui etiam VVirtemberg. Dux Vlricus interfuit. Item, Rudolfus & Sebast. fratres de Hohenfeld. Anna Vladislai F. vehebatur deaurato curru pulcherrimo, à candidis equis octo tracto. Alatere equitabat Marchio Brandeburg. Georgius, & Petrus Comes de Pusingen. Currum anteibat D. Pro-

D. Protesilaus de Sinbau, Magister domus, cum fratre. Sequebatur alius currus deauratus, cum sex niueis equis. Item alij 4. currus, à quaternis equis concoloribus tracti: pleni virginibus & matronis, Reginæ ministrantibus. Multi equites, ante & post Gynæceum.

Ferdinandus autem Austriacus, postea Annam duxit: prædicti Ladislai Regis, filiam: Ludouicus verò, Ladislai F. & Regnorum eius successor, Mariam, Philippi Austriaci filiam, Caroli & Ferdinandi sororem. Nuptias anno 1522. celebrarunt: Ferd. Lincij Maij 26. Sed Ludou. Budæ. Ferdinandus Austrius. Nuptiæ Regum, Vngariâ adhuc incolumi.

In Gallia, Ludouico 12. successit Franciscus Valesius: qui A. 33. regnat.

Eodem anno, per octo ferè menses pluit. Tũ Sol per sesquidiem modò visus est. Tunc, rursus pluit. Quæ de re Magni Erasmi, tunc Basileam repetentis, Epigramma extat.

Anno 1516 argentifodinæ, in valle Ioachimica inuentæ sunt. Func. Inde cusi sunt argentei nummi vnciales, Taleri à valle dicti. Horum primus, vno in latere erat S. Ioachimi effigies: in altero, Stephani Schlickij: deinde, Regis Ludouici Bohem. & Vng. nomen. D. Chytr. Chron. Sax. Hodie plus Talerorum in Turcia est, quàm in Germania. Etiam Græci Τάλληρα (sic vocant) fitiunt. Ioachimica vallis. Talerorum origo.

In VVirtembergia, rerum turbatio erat. Transactæ verò sunt controuersiæ, quæ inter Ducem Vlricum, & aduersarios eius erant, Blabeuræ, circa diem S. Matthæi, per Cardinalem Matthæum Langium, de sententia Cæsaris Maximiliani.

Hilteburgum à Duce Vlrico combustum est, arx Helffenstainensis: quòd in suo à Blabeura quieto recessu (cùm plura millia bellatorum secum haberet) illinc iactu bombardæ, sui petiti essent. Granitas ea huius Principis erat: vt nollet suam auctoritatem ab alijs contemni. Deinde compositioni rerum motarum amplius consultum est, quoad fieri potuit. Hilteburgum arx.

Eodem anno, die lunæ Vincul. Petri, transactio facta est inter Vlr. VVirt. & Philippũ Badensem deß Geleits halben certorũ locorum, deß Gejägs halben/ Leibeigenschafften/ Kirchspiler Spän in Wälden (inter March. Phil. & equitem VVolfg. de Gultlingen) & de alijs reb.

Rector Acad. Tybing.

Rector 67. Phil. & Iacobi. Venerabilis M. Ioannes Kreuß. Tybing. Schola.

Inscriptus. M. Philippus Erer Heilprunnensis.

Rector 68. die Lucæ. M. Gallus Myller.

Inscripti. Georgius VVacker de Marpach. Stephanus Lindenfels, & Petrus Andler, de Herrenberg.

Decanus artium. Doctor Bartholomæus Klee.

Magistri Creati. Sebastianus Schærtlin Schorndorffensis. Postea pius & insignis miles. Hugo Spæt de Kirchen. Fridericus de Ovv.

Tybingæ excusa sunt Chronica Ioan. Naucleri per Thomam Anshelmum: impensis ornatissimorum virorum, Conradi Breuningi, Chiliani Vosleri, & Ioan. Zyvveifelij, ciuium Tybing. mense Martio. Ibidem incepta est turris ædificari, vineam despiciens, in arce, Maij 9. Naucleri Chronica.

Priuilegium, seu dispensatio, contigit à Leonhardo Cardinale Susannino, Iohanni, Abbati Monasterij Hirsaug. vt ei, & duobus eius Monachis, cum illustribus nobilibus aut hospitalibus (quia pauci ibi pisces) liceat prohibitis diebus, vesci carnibus: extra tamẽ commune Refectorium, ne scandalum exemplúmve alijs detur. Leonis X. anno quarto, 6. Idus Nouembr.

Nyrtingæ. Anno Domini M. D. XVI. am 10. Tag deß Monats/ starb der Edel vnnd fromb Wilhelm von Sperbereeck: dem Gott gnade.

Hirsaugiæ, in lapide parieti prope ianuam, qua itur ad Monachorum cæmeterium, incluso, hæc leguntur: Hirsaug.

HON. OM. D. BEATISS. VIRG. MARIÆ SS. APPL. P. P. AC POST. BENE MERENTI. IO. AB. DE. LEONBERG. HOC. OPVS. A FVNDAMENTIS. ERIGEBAT. M. D. IX. IX. A. CONSECRA. XI. KAL. AVG. AN. M. D. XVI. Quæ sic legi possunt: Honori omnipotenti Deo beatissimæ virgini Mariæ, sanctis Apostolis, Petro & Paulo, ac posteritati benemerenti, Iohannes Abbas de Leonberg, hoc opus à fundamentis erigebat 1509. 9. Aprilis, Consecratum 11. Kal. Aug. anno 1516.

Augustæ erat Ioannes Fabri, Theol. D. Prior apud Dominicanos: & à Confessionib. Nonnis D. Catharinæ: qui eas à peccato sequenti absoluit. Cùm, instaurantibus Ædilibus Templum D. Catharinæ, orta esset inter hos, & Priorissam Nonnasq; huius cœnobij, controuersia: vtrùm superior Templi pars, lateritia testudine, an ligneo laqueari, claudenda esset: vtra structura, Ioan. Fabri. Catharinicæ Monniales.

salubrior, & magis sonora, esset futura: Monachæ omnes noctis horâ secunda, sequentis diei festi Dominicæ ascensionis, ex suo cœnobio in Templum D. Dominici iuerunt: experturæ, num echo sub concamerato choro, exilioribus mulierum vocibus obesset. Ibi cùm primam decantassent: eversigio in suum cœnobium redierunt: accurrente tamen iam populo, & hanc natiuitatem deminuente. Tum in se reuersæ, ac pœnitentiâ exitus ductæ: prociderunt in Refectorio in genua cuncta, ordine: ac peccatum suum confitebantur, veniam orantes. Ioannes ergo Fabri eas absoluit. Gassar & Henning.

Stettensis Georgius.

Georgius à Stetten (è tribu Mercatorum, & Patriciatu minorum gentium) Susannam quandâ Fuggerinam duxit. Item Nicolaus Ziegler, dominus in Bavv, Barbaram Hærlerinam.

G. Adelman.

Schorndorffij in Templo, in tabula magna Præfectus eius oppidi pictus est, Georgius Adelman von Adelmansfelden/genibus innitens ante imaginem Crucifixi Christi. Post illum, filij 14. armati, bini coniuncti: inter quos, quatuor equites in armis auratis (quorum primus, Tenonici ordinis) & 3. Canonici in albis choralibus vestimentis. Ex aduerso picta est vxor eius, genibus nitens: & ante eam, tres filiæ.

Suprascriptum.

O Menschheit bloß/ O Marter groß:
O Wunden tieff/ O Blutes Christ:
O Gottes bitterkeit: Hilff vns lieber HERR/
Daß wir alle werden bereyt/
Zu deiner Göttlichen Barmhertzigkeyt. Amen/1516.

Augiæ diuitis Abbas 1516. est factus Georgius: qui 1474. Zuifaltæ Abbatiam adeptus fuerat: humili quidem loco natus, sed virtute & prudentia magnus. Passus est captiuitatem Vlrici VVirtemb. Ducis 1512. circiter. Obijt verò pridie Nonarum Nouemb. 1519.

Optimum vinum in Sueuia, hoc anno natum est. Emebatur Halæ 1. plaustrum 8. Florenis.

Natisunt. Georgius Sigismundus Seldius, Augustæ Ianuar. 21. parentibus, Georgio Seldio, & prisca Schallerina: Iurisconsulti Caroli V. Consiliarius. Item, Conradus Gesnerus, Medicus & Philosophus, Tiguri. Georgius Fabricius Chemnic. April. 24. Pantal. & Bucholc.

Seldius. Gesnerus. G. Fabricius.

Mediolanum, à Galliarum R. Francisco captum.

In Hispania defunctus est 1516. anno, Ferdinandus, Aragoniæ & Neapol. R. qui (vt & vxor eius Isabella) Mauros ex Hispania Bætica expulerat: & titulum Catholici R. primus acceperat: ac nouum orbem repererat: bonisque moribus, cum religione, informauerat. Obijt ei filius vnicus Ioannes. Filiæ eius, ex Isabella. 1. Isabella, vxor Alfonsi Lusitaniæ R. & postea Emmanuelis. 2. Iohanna, Philippo Austrio nupta. 3. Maria, post obitum Isabellæ, eidem Emmanueli desponsata. 4. Catharina Arturo Britanno data: & post eum, fratri eius Henrico 8. Regi.

Ferdinandus, Hispan. R. Catholici titulus.

Carolus iam, Archidux Austriæ, Regnum Hispaniæ acceperat: quem postea Rectorem sui, Imperium Romanum accepit.

Carolus V.

INDVLGENTIÆ, IN ILLVSTREM DOMVM VVIRTEMBERGIcam concessæ. Interdictum contra furtiuos venatores. Studiorum Tybingæ progressus. Concionandi in Sueuia mos. Legendarum de Sanctis auctores, Monachi. Martini Lutheri scripta contra saccum Indulgentiarum inexplebilem. Terræmotus. & alia mala, per Sueuiam. Christophorus Stadionius, Augustanus Episcopus.

CAPVT VI.

ANNO 1517. Ioann. Franciscus Picus, Mirandulæ Comes, Papam Leonem, & Concilium Lateranense, ad religionem & mores corrigendas hortatur, sed frustrà. Cygno illo, de quo centum annis antè Ioannes Hussus fuerat vaticinatus, opus erat.

Mirandulanus C. Franc. Picus.

Hoc 1517. anno, Indictio. 5. die 10. April. multa petenti indulsit VVirtembergico Duci Vlrico Pontif. Leo X. Beatissime pater, vt animarum saluti deuotorum Oratorum vestrorum, Illustrissimi Vdalrici, Ducis VVirtembergensis & Deck, ac Comitis montis Peligardi, Constantiensis dioc. ac duodecim aliarum personarum, per eum semel duntaxat nominandarum, coniugatorumque, vxorum, ac vtriusque sexus liberorum, salubrius consulatur: supplicant humiliter sanctitati vestræ Oratores Præfati: quatenus eis, & eorum cuilibet, specialem gratiam facientes, &c.

Supplicatio VVirt. D. Vlrici ad Papam.

De

De Confessore eligendo, qui ipsos à quibusuis peccatis absoluat: & vt à peregrinationibus longinquis, præsertim transmarina, liberentur: exceptis tantùm religionis & castitatis votis: De altari portatili habendo. De vescendo per Quadragesimam, & alia prohibita tempora ouis, butyro, caseo, alijs lacticinijs, & carnibus: libere, & absque conscientiæ scrupulo. Item, vt singulæ Oratrices, cum alijs 4. honestis mulieribus, quater in anno Monasteria ingredi Monialium possint: dum modo ibi non pernoctent. De corporibus Oratorum, tempore etiam Interdicti, Ecclesiasticæ sepulturæ tradendis, &c. Erat tunc cum alijs Romæ, vt testis, Ernestus quoq; Bamf. Ecclesiæ Collegiatæ Georgij & Martini in Tuvvingen Canonicus. *Ipsæ petitiones.*

Dux Vlricus, die Lunæ post Iacobi, Interdicto Stutgardiæ edito, vetat: ne quis cum sclopo aut balista oberret in syluis, extra viam legitimam, vel publicam. Se intelligere, insidias fieri non solùm feris, sed suæ etiam vitæ. Cùm ergo mitioribus pœnis nihil proficiatur: cogi se improbitate hominum, ad maiores vsurpandas. Oculorum periculum fore [illegible] illis: qui sic in nemoribus deprehensi fuerint. *Venationes furtiuæ, à Duce Vlrico prohibitæ.*

Concesserat coniux illius, D. Sabina, in Bauariam. Habebat ipse graues aduersarios.

Tybing. Academiæ Rectores.

Cal. Maij, Rector 69. M. Alexander Rieger ex Vaingen. *Acad. Tybing.*

Inscripti: Philippus Lang ex Gartach. Simon Vogler ex Ellerbach.

Octob. 18. Rector 70. Doctor Iacobus Brun.

Inscripti. Iacobus de Rechberg, Canonicus Elvvangensis. Ioan. Sigvvart de Etlingen. Philippus, Comes de Eberstain. Ioan. Glauburg de Francofordia.

Decanus Philosophicus. M. Iohannes VVeber VVeissenhornensis.

Magistri facti. Iohannes Vischerus ex Thalfingen. Postea, Med. D.

Iohannes Veßler ex Tuvvingen. Postea, Cancellarius VVirtembergensis. Anno 1559. erga me, sibi à D. Nicolao Vambylero Iurisc. Professore Tybing. Patrono meo honorando, commendatum, perquam Stutgardiæ humanus. [illegible] *Veßler Ioannes.*

Alexander Braßicanus, ex Tuvvinga Excusa est 1510. & 1517. Grammatica Ioan. Braßicani, Tubingensis Pædotribæ. Sic & Ioannis Stæffleri Tabulæ Astronomicæ, Professoris huius Academiæ, à Thoma Anshelmo. *Braßicanus. Stæffleri Tabulæ.*

Stutgardiæ ad S. Leonhardum humata est honesta matrona, Adelhaidis Mußnerina, Sabbato post annunt. Mariæ mortua.

Quales fuerint his temporibus pleriq; qui in Sueuia, & alibi, in Ecclesia docuerunt: vel ex his intelligi potest: quæ Bebelius in suis Latinæ linguæ comment. scribit. Aniles fabulas, inquit, detestor: quòd plures inueniantur, qui has populo prædicando: non solùm inducunt homines ad earum fidem: verùm etiam in ijs demorantes, ea, quæ vera sunt, & in salutem animarum dici possunt, omittunt. Sunt enim plures, & præsertim aliqui Monachi: qui dum concionantur ad imperitã plebem: vt phaleratis & ampullosis verbis populum demulceant: vt famam eruditionis & disertudinis consequantur: & vt culinam suam, vel fratrum, lautius instruant (vel potißimùm, dũ Euangelijs, tanquam consuetis, atq; rebus quotidianis, pudet esse contentos) non verentur excogitare nunc somnia, nunc reuelationes (vt ipsi aiunt) sanctorum patrũ: quibus in Christum, nedum Sanctos falsa & mendacia aliquando comminiscuntur: dum non credunt satis placere se: nisi exotica aliqua, atq; peregrina, in medium afferant: vt plebs postea gloriabunda iactet: se audisse à D. Sixto, vel fratre Iohannutio: quæ antea nunquã audiuerit à quoquã. Ac dum Dom. Sixtulus, vel frater Lolhardus, in nigra barba, sic famã suam illustrauit: ne existimationem suam in posterũ extenuet: aut plebem, in laudem suam lepidiorem reddat: nõ dubitat dies atq; noctes somniare, & figmenta cõponere: quò semper clariorẽ se reddat. Tandem eò progreditur: vt fabulis (quas ipsi exempla vocant) totos dies consumat (quas ipse pro sua existimatione magnificanda satis admirabiles iã primùm excogitauit) & nihil vel parũ de sacris literis proferat: parum dicat, quod sit animæ salutiferũ. Nec reformido, illa eorum exempla fabulas nuncupare: quæ scil. non sunt illorum Doctorum scripta: quæ S. Rom. Eccles. annumerat inter Canonica: quoniã (vt vult Hieronymus) quod absq; certo auctore, vel ratione, dicitur: eâdem facilitate cõtemnitur, qua profertur, &c. Nemo igitur mihi persuadebit: Veronicam venisse Romam, ad Vespasianum Imp. & illum sudario liberasse à vespis: quæ intra nares eius nidificasse dicũtur: indeq; Vespasianum esse nuncupatum: & ob miracula & paßionem Christi, cuius beneficio sanatus esset, & factum Christianũ, & expeditionem suscepisse Iudaicam, &c. Manifestarijs mendacijs velle astruere, aut illustrare, fidem nostram, & diuina miracula: cùm Euangelicâ *Concionatores Sueuici. Monachorum poësis. Veronicæ fabula.*

"gelicâ historiæ atq; veritate possis firmissimè. INSANIA est, &c. Illud etiam mihi ridendum
"videtur: quòd Concionatores isti, cuiuscunq; Sancti Festum celebrant, concionando clamant: sublisse
"illum super omnes alios Sanctos, virtutibus & vitæ Sanctimonia: vel singulari sanctitatis privile-
"gio dotatum persuadent. Post quam ad alium venerint Sanctum: itidem faciunt: semper præsentem
"super omnes alios extollendo. Taceo de laudibus: quas aliquando præter fidem tutelarib. Sanctis,
"quos PATRONOS vocant, Sacerdotes in dedicationib. adscribunt, &c. Ortū Mariæ virginis simul
& nativitatem, atq; infantiam Domini nostri Iesu Christi (inquit S. Hieron.) in Apocryphis in-
Apocrypha scripta. "uenimus libris: in quibus, multa contraria nostræ fidei considerantes scripta, recusauimus vniuersa:
"ne per occasionem Christi, lætitiam Antichristo traderemus, &c. Dubitatur etiam de assumptione
Purgatorium Patricij. "B. virginis Mariæ. Fabulantur item de Legenda Erandonis: de Purgatorio Patricij: de Lepra
"Constant. Magni: quæ apud nullum Græcum, nec Latinum, Scriptorem inuenitur. Item, de Colle-
Dietrich von Bern. "quio Sibyllæ cum Augusto. Noui quendam, qui ex Theodorico Veronensi, concioni suæ testimoni-
"um adhibuit: cùm merum sit commentum: sicut aliæ omnes (more antiquissimo Teutonum) cæno-
"tiones vernaculæ de gigantibus (de Fasoldo, Hiltebrando, Duce Ernesto) mera commenta sunt.
"Satis, ex bono Bebelio: qui in densissimis adhuc religionis tenebris viuens, tamen hæc scripsit.

Venit hoc 1517. anno, generalis peccatorum remissio, vel Indulgentiarum mercatus à Pon-
tif. Leone in Germaniam: quæres Moguntino etiam Archiepiscopo Alberto commendata fuit.
Tetzelius, Indulgentiarum mercator. Nundinator erat inter alios quidam Iohannes Tetzelius, Misnius Pirnensis: qui Francofordiæ
ad Viadrum, Crucem in Templo erexit, cum Papæ Insignib. (teste Ioan. Pomario) quam eiusdem
efficaciæ & dignitatis cum cruce Christi affirmauit. Idem, vt plurimum auri colligeret pro literis
Indulgentialibus dicebat: animas hominum, qui cruciarentur igne purgatorio, ad sonitum Auri,
in arculam Indulgentiarum coniecti, extemplò liberari omni cruciatu, & subuolare in cælum. Ea
impudentia hominis, Præsuli Misnensi Ioannita displicuit: vt diceret (teste G. Fabricio Chemnit.)
ipsum fore Indulgentiarum vltimum institorem: sicut & de Monacho dixit: nullum animal au-
Monachorum audacia. dacius esse eo, quod è cuculla prospiceret. Eadem Tetzelij audacia ita commouit animum MAR-
Indulgentiarum oppugnator, M. Lutherus. TINI LVTHERI: vt Vvitembergæ vltimo die Octob. qui Sabbati erat, affigeret propos-
tiones ad valuas Templi omnium Sanctorum, contra illas Indulgentias: & à Moguntino per li-
teras peteret: pro Indulgentijs Euangelium potius doceri iuberet. Hinc iam occasio & principium
corrigendæ Christianorum religionis: binè multorum principum & vrbium à Pontificia doctrina
Hinc, maximæ turbæ contra Papatum. recessum: hinc multi & maximi labores, pericula, calamitates: Pontificibus Romanis errores ipse
non agnoscentibus: sed ferro, flamma, & omni genere machinationis, pro suis dogmatibus contra
Euangelicos propugnantibus. De quibus rebus omnibus, legatur Ioannes Sleidanus: cuius histo-
ria de Statu Religionis & Reip. ab hoc 1517. anno initium sumit.

Eiusdem anni nocte Natalis Christi, Saxoniæ Duces (Fridericus & Ioannes atque huius
filius Ioannes Fridericus, magno cum comitatu è Monasterio Vveimariæ exeuntes, supra aream
cælo sereno conspexêre crucem instar sanguinis rubentem, clarè & euidenter, Iudicarunt duo fra-
tres: portendi Religionis dissidium, & domui Saxoniæ periculum.

Terræmotus. Eodem 1517. anno, pridie Palmarum, inter horam 4. & 5. vesperi, Caluæ & Tybingæ ma-
gnopere terra mouit: hominibus, dum in Templis essent, tumultuantibus. Secuta sunt hæc,
Κεφαλαλγία (dolor capitum) frequens, & à mente alienatio: non tamen ita multis mortiferus.
Frigore interierunt vites in Vvirtembergia: circa oppidum Vvilam, grandine segetes sunt per-
Caritas vini & frumenti. ditæ & apud vicinos. Secuta est caritas vini & frumenti. Plaustrum vini, Esslingæ LXX.
Florenis venibat. Frumentum ex Alpibus, Yberlinga, atque adeo ex Austria, Tybingam vehe-
batur. Halæ, plaustrum vini XXVIII. fl. valebat. Vbi itidem ingens annonæ caritas erat. Ma-
Halensium bonitas erga cives. gistratus verò Halensis (paternè agens, non deglubens) vili fruges suis ciuibus vendebat. Sed &
exteris pauperibus, sicut ciuibus, eleemosynâ subuenit. Abusi ante fuerant ad luxum hominet, pa-
Ventorum vis. ne & vino. Tunc verò tristitiâ diuites iuxta ac pauperes, premebantur. Sæuierunt flatus quib⁹
ventorum. Backnangæ turris prostrata est. Halæ, in planicie inferiore, tiliæ XI. magnæ euer-
derûnt. In Rhiasa, 26. Iunij, plus centum domus & horrea: pro quo numero, Lycostheneς duo mil-
lia domorum & stabulorum ponit. Diecta est etiam vetus Ecclesia parochialis, extra ciuitatem
Nærdlingensem in monte sita, ad S. Emeranum dicta, turri remanente. In hortis denique & syluis,
arbores radicitus euulsæ.

Ius patronatus Mauriciani Templi Augustæ, Iacobus Fugger, Vlrici & Georgij frater, à
Leone X. non paruo ære obtinuit.

Augu-

Augustano Episcopatui praefectus est. Christophorus à Stadion, Decanus summi Collegij, V.I. Doctor: vir doctissimus, & Doctorum fautor. Praefuit 25. A magna cum laude. Secesserat Augustâ Dillingam cum Clero, propter mutatam ab Augustanis religionem. Fundauit & construxit Xenodochium Zusmerhusanum, tribus milliar. ab vrbe. Obijt Noribergæ 1543. in Comitijs à Rege Ferdinando habitis. Sepultus est ipse Dillingæ in collegiata Ecclesia: intestina verò eius, Noribergæ in Monast. Ægidiano. *Augustan. Episcopus, Christ. Stadionius.*

Memorantur inter concionatores (teste Gassaro) Templi cathedralis ab Episcopo hoc vocatos, anno 1517 Ioannes Oecolampadius, Vrbanusq; Regius: & Schola ibi Moderator Ioan. Vægelinus Hailprunnensis. Laudatur Guilielmi Remi, ciuis Augustani (cuius posteri, anno postea 1538. in Patricios relati) liberalitas: quam hoc 1517. anno in pauperes, in annona difficultate, declarauerit: medimnos 300. in eos gratis diuisit. Decyhunderi Schaff. *Concionatores Augustæ.*

Rudolphus ab Ehingen factus est curiæ Mompeligardicæ Magister, à Duce VVirtemb. Vlrico, in locum Caspari Bubenhofij. Ibi multum negotij habuit in vindicando quorundam locorum iure, ab alijs inuasorum. Quarum rerum rationem, filius eius iam mortui, modò sub Duce Christophoro fideliter reddidit. Sic fidelitate omni, munia vocationis suæ cuiq; obeunda sunt: tùm, vt bonâ gaudeat conscientia: tum, vt molestijs extrinsecus careat. *Ehingerus Rudolphus.*

Caustella scloporum incensoria artificiosa, Noribergæ 1517. excogitata sunt.

In Oriente & Meridie, Turc. Rex Selimus, Ægyptum cum Syria sibi subiecit hoc anno. Ita Saracenis Sultanis interitus accidit. *Ægyptus, sub Turcis.*

COMITIA MAXIMILIANI, AVGVSTÆ. LVTHERVS, IBIDEM.

Monachi eôdem profecti Indiani. Lutheri Epistola ad Reuchlinum. Academiæ Tybing. Rectura. Philippus Melanchthon, VVitembergæ. Rudolphus de Ehingen, & alij Sueui nobiles. De Caspato Bruschio Egrano.

CAPVT VII.

ANNO 1518. Comitia Augustæ habebantur. Principibus electoribus omnibus præsentibus. Ibi, de successione Caroli actum: dicente Maximiliano, se breui morituru[m]: nec amplius in comitijs visum iri. Itaq; Proceribus valedixit. Addidit fore magnas turbas Subditorum, & Religionis. Eis ergo vigilandum esse. Actum de bello cum Turcis gerendo, qui nuper Sultanum Ægypti deiecissent. Actum de rebus in VVirtembergia turbatis, & de Lutheri doctrina. Hæc enim multos offendebat: sed & multos iam habebat fautores. Venit is, citatus, Augustam: vbi cum Cardinale Caietano confert de Papæ potestate, & de fide iustificante. Cùm errores suos reuocare iuberetur, eos sibi demonstrari petebat: ac re infecta, in Saxoniam rediit. In ijsdem Comitijs (volente sic Leone Papa) Moguntinus Archimysses Albertus, Cardinalis inauguratus est, caremonijs & sacris in ea re consuetis: ac muneratus tum à Cæsare, tum à Pontifice: vt scil. esset præclarus aliquis, qui Papæ autoritatem tueretur, apud Germanos. Nanque *Comitia Augustæ. Turcici belli deliberatio. Lutherus, in ijsdem Comitijs. Moguntinus Albertus, Cardinalis.*

τὴν μεγίστην ἀρχιερωσύνην μόγις ἐπὶ πέντε ἔτεσι κατέσχε.

Die S. Georgij 1518. nobilis vir Bernhardus Kirchberger (Rotenburgi Neccarici genus suum habens) emit de generoso Comite Zollerensi Ioachimo, duo dominia, Spitz & Schellenberg in Austria. Signauit frater D. Comitis, Comes Eitelfridericus Zollerensis. Testificatus est 1572. indict. 15. in nobili sede Georgij Kirchbergeri Ehingæ ad Nicrum, M. Stephanus Gencæingerus, Ludirector Ehingæ. Sic & M. Ioannes Dummingerus, publicus Notarius, ex Originali Vidimus translatum confirmauit. *Kirchbergeri.*

Anno autem 1549. (mortuis iam Comite Ioachimo, & nobili Bernhardo) Comes Iodocus Nicolaus, Haigerlocho 9. April. ad nobilem Ludouicum Kirchbergerum (qui fratrem habebat Leonhardum) scripsit: se ei documenta quæsiturum, ad possessionem ditionis Spitz, ob quam Bauariæ Dux VVilhelmus controuersiam mouerat, tuendam. Erat hic Comes, illius D. Ioachimi filius: Ludouicus autem Kirchberger / Landvndermarschalck in Oesterreich: cuius frater Leonhardus, etiam in arce Spitz habitabat.

Stutgardiæ, in Parochiali Templo. Elisabeth / von Gottes gnaden Marggräffin zu Baden vnd Hochberg / geborne Marggräffin zu Brandenburg / ist gestorben 1518. an dem 31. tag deß Maij: der Gott gnad.

Dux VVirtemberg. Vlricus, delectus suorum ciuium habebat circa S. Margaretæ diem: fruges triturari, ad casus incidentes, iubebat.

Augustana quædam.

Die S. Bartholomæi, nuptiæ celebratæ sunt Augustæ à Marchione Casimiro, cum Bauaræ. in quibus, equestres ludi, choreæ, iaculantium certamina, omni cum magnificentia & splendore peracta.

Eodem anno, Henricus Tachs (ex tribu Mercatoria, & inferiore patriciatu) Felicitatem Fuggerinam sibi despondit. Gassar.

Indiani Monachi.

Venerant ex India oriundi, πέρσιν Augustam, duo Monachi Dominicani, & duo Franciscani, facie nigri. Qui cùm Româ, ob Europam videndam, huc appulissent: tunc in Templo Cathedrali præsente Imp. Maximiliano, Liturgiam Chaldaicis lingua & ceremonijs celebrarunt. Deinde, ad propositum suum persequendum, saluum conductum ab Imp. acceperunt. Idem.

MART. LVTHER AVGVSTINENSIS, Ioanni Reuchlino Phorcensi.

Lutherus ad Reuchlinum.

Dominus tecum, vir fortissime. Gratulor misericordiæ Dei, quæ in te est, vir & eruditissime, & humanissime: quæ tandem prævaluisti obstruere os loquentium iniqua. Fuisti tu sanè ornamentum consilij Diuini: sicut tibi ipsi incognitum, ita omnibus puræ Theologiæ studiosis expectatissimum. Adeo longè alia fiebant à Deo: & alia videbantur geri per nos, &c. Invadunt dentes istius Beemoth me: si quo modo sarcire queant ignominiam, quam retulerunt ex te. Occurro & ego ipsis: longè quidem minoribus ingenij & eruditionis viribus, quàm tu occurristi, & prostrauisti: sed non minore animi fiducia. Congredi mihi detrectant, respondere recusant: sed meræ vi & violentia in me viam affectant. Viuit verò Christus: & ego perdere nihil possum, quia nihil habeo. Fracta sunt in tua firmitate, non parum quidem cornua horum taurorum. Hoc enim in te egit Dominus: vt tyrannus Sophistarum, aliquando & tardius & mitius disceret veris Theologia studijs resistere: ac respirare inciperet Germania: Scripturarum doctrinâ tot (heu) annorum tenebris, non tam oppressa, quàm extincta, &c. VVitembergæ, alterâ die Luciæ, anno 1518.

Rectores Tybingæ.

Tybing. Academia.

Kal. Maij, Rector 71. Petrus Brun.

Althamer.

Inscriptus. Andreas Althamer Gundelfingensis, Maij 8.

Octob. 18. Rector 72. M. Franciscus Stadianus.

Hermolt.

Inscripti. Andreas Rischacher de Riet. Christoph. Truchsæß, Baro de VValspurg. Sebastianus Hormolt de Bietica. Conradus Benslin de Tuvvingen.

Decanus artium. Balthasar Sellarius Canstattensis.

Promoti Magistri. Matthæus Aulber ex Rutlingen. Postea, Theol. Doctor. Ioan. Rourbach Tuvvingensis. Præpositus Vracensis. D. D. Bernhardi F. Vlricus Rucker de VVisenstaig. Iurisc.

Steffleri Calend. Romanum.

Exijt hoc anno, Mart. 24. Kalendarium Romanum magnum Ioannis Stæffleri Iustingensis Alemanni: Maximiliano Augusto dedicatum: Oppenhaimi per Iacobum Kæbelium excusum. Quod carmine Latino commendauit Augusto, ex inclyta Tubingæ Academia (incipiebant tam alicubi Diphthongi scribi: quod antehac fuerat tot seculis inusitatum) Ioannes Alexander Brassicanus, Philosophus, Poëta & Orator laureatus, ætatis suæ anno XVIII. Præposuerunt etiam Epigrammata suo, bi duo.

Diphthongorum scriptio.

Brentius.

Ioannes Brentius VVilensis.

Si excellens facinus peregerit quis,
Virtute ingenij: nihil cupiscit
Plus, nil gratius assequi vel ardet,
Quàm laudem. Hoc precium, hic scopus laboris, &c.

Frechtus.

Martinus Frechtus Vlmensis.

Huc animum tradas vigilem, doctissime Lector.
Sunt hic, quæ poteris docta videre noua, &c.

Vterque Leonis X. Pont. beneuolam facit mentionem. Postea modò, doctrinam Dei ex Luthero assecuti.

Melanchthon, VVitenberga. Græca lingua.

Philippus Melanchthon Sueuus Bretanus, anno ætatis suæ 22. (vt Bucholcer scribit) VVitebergam Aug. 25. vênit (decennio post Lutheri aduentum) ob docendas literas Græcas, ab Electore Friderico accersitus. Cæpit hoc anno èxplicare publicè Homerum, & Epistolam Pauli ad Titum, Græcè. Publicauit, 1519. Rhetoricam. 1520. Dialecticen. 1524. Grammaticam.

Rudolphus

Rudolphus de Ehingen, Aulæ VVirtemberg. Magister erat: inter cuius filium Georgium & Vrsulæ natæ Gyltlingensis de Sunchingen filiam Elisabetam viduam, matrimonium contractum est. Elisabetæ auia, fuit Dorothea de Buchel: Dorotheæ patruus, Georgius de Rosenfeld. Approbauit hunc contractum Sebastianus Gyltlingensis, vt cognatus. Sigillis firmarunt, Philippus Ehingenus, Præfectus maior Comitatus Zollerensis: Henricus de Rischach, Rudolphus Ehingenus, & prædictus Sebastianus. *Ehingenus Rudolphus.*

Natus est 1518. Nouemb. 7. die Dominico, noctis ferè hora 2. Comes Georgius de Helffenstain.

Et Georgius Fuggerus, Kirchbergæ VVeissenhorniq; Baro, natus mense Ianuario est: parentibus Raimundo Fuggero, & Catharina Turtzonia: nobilis in Vngaria & Polonia familiæ fœminâ. Ingolstadij & alibi, bonas literas sectatus est: omni genere armorum exercitatus. Potens ingrandem equum, iam coniugatus, sine stapedam adminiculo insilire armatus. Mathematicis studijs vnicè deditus: Petro Apiano, & Cypriano Leonino, familiariter vsus. Ex Vrsula Liechtenstainia multos liberos procreauit. Ex quibus filia Isabella, Baroni Sueno Villingerano nupta, exactissimè latinâ lingua loqui poterat. Henric Pantal. *Fuggerus Georg.*

Die Mariæ Magdalenæ, huius 1518. anni, Præfectus Vracensis Stephanus Myller, consôdit quendam Reutlingensium, & duos vulnerauit. Ideo ciues in Ducatum irruere cupiebant: verùm Senatus eos retinuit. Hinc, inter ipsos discordia. *Reutlingensium offensio.*

Nyrtingæ defunctus est die Veneris post Mariæ Magdalenæ, der Edel vnd Vest Christoph von Walienfels. *Defuncti aliquot.*

Caluæ, die Lunæ post Martini, mortuus est nobilis vir, VVilhelmus de VVelvvart.

Stutgardiæ obijt honesta mulier Margareta Beibelina, Maij 18.

Nœrdlingæ, in Templo Carmelitano. A. 1518. Ianu. 1. ist verschieden der Edel vnd Vest Mang von Wernaw: dem G. G. S.

Bebenhusæ. Anno 1518. obijt Ioannes Lupfdich, V. I. Doctor eloquentissimus, & lumen totius Germaniæ, apud multos Principes, &c. Post quem obijt vxor sua legitima, Vrsula Lutzin, 7. Cal. Octob. 1527.

Vilitas erat hoc anno, vini & frumenti: sed pestis, Tybingæ, hoc & sequenti anno.

Turris illa magnifica, quæ Templo Lauingano contigua est, ædificari cœpit 1518. sed propter varia Reipub. impedimenta, modò 1578. perfectionem accepit. *Lauinga.*

Caspar Bruschius Egranus, Poëta Laur. & Comes Palat. (quem toties in hoc opere citaui) natus est 19. Aug. 1518. matre Barbara, Casparis Kurtzelij filia. Maiores eius non appellabantur Bruschij, sed Peisseri. Proauus verò eius vocatus fuit Brustius, propter corporis pinguedinem: vt ipse Bruschius in collectaneis M. Scr. scribit. Occisus est 1559. vir doctissimus, antiquitatis eruendæ studiosissimus sclopo, inter Rotenburgum Tubari, & VVinsheimum in sylua Schlingenbach: insidijs exceptus, nescio quorum Nobilium: in quos Scriptum editurus erat. Sed ideis sic sunt ereptum fuit: vt ante multos annos ex amicis audiui. *Bruschij natiuitas.*

Natus est & Ioannes Funccius Chronographus, mense Febru. 1518. in suburbio Noribergensi VVerda. Occidit 28. Octob. 1566. Regiomonte, aduersatus Principi Alberto. *Et Ioannis Funccij.*

CÆS. MAXIMILIANI MORS. REVTLINGÆ OCCVPATIO PER Ducem VVirtembergicum. Ducis expulsio per Sueuicum fœdus, & VVirtembergiæ occupatio. Obsidio & deditio Tybingæ. Comitis VVirtembergensis Georgij fortuna. Scholæ Tybing. administratio. IMP. XIIII. Rom. à Rudolpho I. CAROLVS V. Austriacus. Conatus Ducis Vlrici, recuperandi status amissi, irritus. Domini de Landau. Fuggerinum Augustæ oppidum. Disputatio Lutheri Lipsiæ.

CAPVT VIII.

ANNO 1519. Maximilianus Imp. cùm Principibus vltimum Vale dixisset Augustæ: vt non amplius ipsis videndus: profectus est in Austriam: & apud oppidum Valentiam, seu VVelsum obijt. 12. Ianu. vbi sine maiore pompa, vt voluit, ei funus factum est: in loculo ligneo excisso (VVidemanno teste) quem diu ante suum obitum sibi præparauerat: & alij arcæ [illegible] inclusum secum circumuexerat: nemine, nisi vno fidelissimo homine sciente. Vixerat A. 59. M. 9. D. 18. Imperauerat A. 31. M. 11. D. 21. Cui Michaël Humelbergius Rauenspurgensis prolixum Epitaphium fecit: quod in Antiquis inscriptionibus P. Apiani, & Barth. Amantij, extat. Eidem magnas exequias etiam Dux VVirtemberg. Vlricus Stutgardiæ celebrauit. Prælatis omnibus præsentibus, missificatione & cantu, Ianu. 20. *Maximiliani Imp. obitus.* *Præparatio ad mortem.*

Eodem

Henrici, Mompelg. Comitis, obitus.

Eodem anno, illustris Princeps & Dominus, Dominus Henricus, Comes VVirtembergiæ & Montispeligardi, fatis concessit in vigilia Palmarum, ætatis 73. anno. Fuit pater Principis Vlrici: & cùm Vraci obijsset: Stutgardiæ in Cathedrali Ecclesia sepultus est.

Exponam nunc calamitates VVirtembergenses; quas cùm alij, tum Ioannes Tettinger Tubingensis carmine descripsit, & edidit.

Reutlingæ, Achalmensis Præfectus occisus.

Die Veneris ante S. Sebastiani, Præfectus vel Saltuarius Achalmæ, arcis VVirtembergicæ cùm in oppidum subiacens Reutlingam descendisset: fuit ibi (ciuibus, opinor, ex præcedente anno, propter ciuem Reutlingensem ab Vracensi Præfecto interfectum, irritatis) occisus: vir Duci Vlrico charus. Cumque in dissensione ciuium & Senatus oppidi, percussor non sisteretur Duci ad iudicium: cùm etiam is contra se agi ab illis in piscatu & venatu, profugorumque ex Ducatu venatorum occultorum receptione, existimaret: ipse die Veneris post Sebastiani, cum 1000. peditibus, & 100. equitibus Stutgardia egressus, vires passim auxit: & contra Reutlingenses perrexit. Circa quos dies terra mouisse fertur. Eripuit ipse eis vicos 7. vrbem illorum obsedit: fontes & fluuium inde auertit: murum amplius 700. ictibus maiorum tormentorum verberauit: ipsis vsum bombardarum, quas contra locauerant, decussit. Erat nix tunc, & frigus magnum: cuius spe oppidani fouebantur, obsidionem non fore longam. Sed id frustrà fuit. Postulauit ab eis VVilhelmus Herterus: vt salutis rationem haberent, ac deditionem facerent. Quæ & die Veneris post S. Agnetis facta est. Intromissus cum parte exercitus, Dux: cui obuiam processit Clerus ordine, & in Ecclesiam deduxit. Tum sacramentum victori ciues dixêre: Præfectusq; eis, & in consilijs Ducatus, proximus ab Vracensibus locus, datus est.

Dux Vlricus Reutlingam capit.

Ideo bellum ei à Sueuico fœdere indicitur.

Hæc fama cum percrebuisset: commotum est ad arma Sueuicum fœdus: tanquam pax in Imperio seruari, nec Imperialis vrbs occupari, debuisset. Vlmæ igitur conuentu habito: die 26. Martij bellum VVirtembergico indicunt per Fecialis de more: nobiles scilicet pueros duodecim: qui præfixas equestribus hastis ad Principem literas ferebant, singulatim ab hostibus subscriptas. Quos Princeps humaniter acceptos, & aureis nummis donatos, à se dimisit. Tunc vtrinq; conflabantur copiæ. Dux per Ioannem Leonhardum de Rischath, virum fidelem & impigrum, conduxit XV. millia Heluetiorum: quibus suorum adiungit XVI. millia: & apud Blabyram castrametatur. Fœderatis erant XXX. millia peditum, & VIII. millia equitum. Ducebat VVilhelmus Dux Bauariæ, & Georgius à Fronsperg. Effecerunt hi, vt Heluetij à suis Magistratibus domum reuocarentur: tanquam iniussu ipsorum ad hanc militiam egressi. Hi ergo Esslingam, Blochingam, Cellam versus abeuntes, in patriam discesserunt. Ita Princeps, præter spem miserè viribus suis imminutus est, ac cedere coactus. Ludouicus quidem Palat. vt Imperij per Interregnum curator, ab armis abstineri, & controuersias iudicio finiri, iusserat: cæteriq; Electores, literis ad fœderatos interceserant: sed nihil est effectum.

Ab Heluetijs, Vlricus desertus.

Occupatio VVirtembergiæ per fœderatos.

Hi enim in cursu instituto perrexerunt: nec prius finem fecerunt, quàm totius Ducatus potiti sunt, de loco ad locum gradientes. Occupata sunt hæc. Haidenhaimum: cuius arcem senex quidam nobilis tenebat, Stephanus à Lichovv. Gæppinga: cui præerat Philippus à Rechberg, cognomine Longus. Defendit se oppidum diem & noctem, præsertim iaculando strenuè in hostes. Sed cùm Princeps per internuntium monitus, auxilio venire non posset: iuberetque, eos salutis suæ consulere: deditionem fecit. Occupata est Blabyra, quam regebat VVolfgangus à Rechberg. Vlela oppidulum etiam se dedit. Nyrtingæ parsum est: quia dotalis erat Brandenburgensi Ducis Eberhardi Iunioris viduæ. Cæterorum quæ corradebantur, nomina sunt. Tecca, Kircheimum, Vrach, Herrenberga, Bebelinga, Syndelphinga, Sutgardia metropolis, Leonberga, Grieninga, Aspergum (cui præerat Ioannes Leonh. Rischachius) Cansladium, VVaiblinga, arx VVirtembergica, Beutelspachum, Schorndorffa, VVineda, Backnanga, Bracknanga, Binica, Besica, Bietica, Marpachum, Lauffa, Meckmyla, VVinspergum, Maulbrunna, Vaihinga, Haimsam, Calua, Hirsaugia, Thermæ sylueſtres, Hernalba, VVildperga, Nagoltum, Dornstadium, Schiltachum, Hornberga, Tutlinga, Balinga, Ebinga. At etiam Tybinga in potestatem venit: de quare modicè dicemus. Hæc oppida, hæ arces, hæ præfecturæ, & cætera cuncta VVirtembergiæ, tunc infelici fato correpta & possessa sunt.

Tybingæ relictis in arce liberis cũ præsidio, Dux Vlricus in Mõpelgardiã excedit.

Imposuerat quidem Dux Vlricus præsidia locis firmioribus, sed frustrà: Iuit Tybingam: in arce præsidium habebat: ibi charos liberos relinquebat, Christophorum & Annam, ætate puerili. Valedixit his, & Ducatui, cum Lacrymis, 7. circiter April. & per Hercyniam syluam, se in Mompelgardensem Comitatum contulit, cum paucis nobilibus & fidis hominibus.

Itum

hrum expeditè à Sueuico fœdere, per syluam Schonbuchiens. m: obsessa est Tybinga, oppidum & arx, à parte riui Ameræ: castris in cliuo riuuli Caseobachi positis. Arx se fortiter defendebat: & 14. April. eruptione trans Nicrum facta: pugnarunt cum fœderatis: eos in fugam coniecerunt: occiderunt iuxta Deredingensem pagum, & ceperunt, aliquot Stratiotas: qui ex Albania, vel Epeiro, oriundi tunc in illis castris militabant. Equis hi pernicibus dextrè vtentes, modò incurrebant, modò se recipiebant. Eorum Ducem Georgium Samaren, ex Corona Albaniæ ciuitate ortum, vulneratum in ventre, atque captum, in oppidum Tybingense adduxêre viuum: qui postridie obijt: & vt nobilis vir, in Templo S. Georgij humatus est, studio Ernesti Bamfi Canonici qui Italicè sciebat. Pendet etiamnum tabella in Templo, cum Epigrammate: Strenuus hic miles, Græcis oriundus ab oris, &c. De quo plura libro 5. Germano Græciæ nostræ. Debinc autem deditio Tybingensium secuta est: oppidi, magnâ feria 5. (am Grünen Donnerstag) arcis verò, die Martis post Pascha. Omnino, deditionis diem, 28. April. factam inuenio. Dedita est & Neissa. Vtrunq; oppidum & arx, ea conditione: vt suo tempore Duci Christophoro, & sorori eius Annæ (quorum amborum pueritia, tunc in Tybingensi arce nutriebatur) restituerentur. Ac puero huic fidem iurarunt ciues. Nec Asperga statim deditionem fecit: sed prius tormentorum impetum & vim experta. Hoc modo Reutlingensis ciuitas, ad Imperium redijt.

Tybingæ obsidio.

Eruptio ex arce eius.

Georgij Samaræ interitus.

Dedita fœderatis, Tybinga.

Et Neissa.

Atq; Asperga.

Tunc fœderati, magna cum præda domum reuersi sunt: Præside Ducatui relicto Christophoro, Barone de Schwartzenberg: damno dato (vt æstimabatur) per sex hebdomadas non minore: quàm quantum postea triennio ab Hispanis datum fuit. Ducis liberi, ambo è Ducatu abducti: Christophorus, auunculo Wilhelmo Bauaro educandus est datus. Fuit quadrimus: & anno 1533 inscripto quodam (quo Ducatum à Legatis Sueuici fœderis, Augustæ tunc versantibus, repetijt) conquestus est, charum patrem suum à se nunquam visum esse.

Ducatui præfectus datus. Christ. de Schwartzenberg B.

Christophori Wirt pueri abductio.

Frater autem Vlrici Georgius, Comes Wirtemberg. & Mompeligardensis (qui fuerat sub eius regimine educatus) Argentinam concessit. Cum quo postea transactum est à Regimine Austriaco Wirtembergiæ: vt ei singulis angarijs 1050. fl. Badenam mitterentur: ipseq; Reichenweiræ in dote materna habitaret. Ibi splendidè vixit: donec post 15. annos, Dux Vlricus restitutus fuit. Tunc reuersus: aliàs Tybingæ, aliàs Vraci, aut alibi, fuit. Dux etiam Christophorus, Georgio 1553. Neupyrgum, Horburgum, Mompeligardum, hæreditariò concessit.

Georgij, Comitis Mompelg. fortuna.

Rectores Tybing. Scholæ.

Tybing. Schola.

Calend. Maij, Rector 73. Balthasar Canstadiensis.

Inscripti. Iohannes, Baro de Haideck, Ecclesiæ Cathed. Bambergensis Canonicus, Iul. 1.

Ioan. Scheublin Esslingensis.

Octob. 18. Rector 74 Gallus Muller, Theol. D.

Inscriptus. Hugo Theodorus de Orr.

Decanus Philosophicus. M. Matthæus Ort de Wildpaden, ad Festum Ioban. Bapt.

Magistri facti. Ieorius (Georgius) Rentz de Waiblingen. Med. D. Michaël Brotbeck de Bernhusa.

Reuersa in Ducatum illustrissima Domina Sabina, Stutgardiam venit: ibiq; à tribus ordinibus (Prælatis, nobilitate, & primatibus regionis) petijt: vt vnico suo filio Christophoro, Ducatus restitueretur integer, non distractus. Se & filium operam daturos: vt ipsis refunderent aliquatenus sumptus & damna belli.

Sabinæ Ducissa reditus Stutgardiam.

Cum Imperium Rom. ambirent duo Reges: Carolus Austrius, Hispaniæ: & Franciscus, Galliæ: electus est Francofordiæ in comitijs Carolus, die 28. Iun. annos vndeuiginti natus. Recusabat enim Saxoniæ Elector Fridericus. Carolo electionem Fridericus Palat. in Hispaniam nuntiauit. Ita nunc decimumquartum post Hohenstauffense genus habemus, IMP. CÆS. CAROLVM V. AVSTRIVM, P. F. Aug. qui imperauit A. 38. M. 8. D. 14.

Carolus V. Austrius, Imp. Rom.

Cogitabat Vlricus (cùm præsertim liberis eius non redderentur Tybinga & Neissa) de vindicta. Rediens igitur cum suis, qui vnà exulabant, occultè, recipit Haimsum & Leobergam. Sic & in medio Augusto, horum auxilio Stutgardiam. Habebat secum Burcardum Stadionium, & Philippum Rechbergum Longum. Exercitum autem X. millium peditum, & bis mille mercenariorum militum, atq; CC. equites. Kirchaimum quoq; eum recipiebat, sed Orr recusabat. Sic Neissa etiam, Vracum, & Tybinga, coactu præsidiorum. Multi ex Ducatu in ciuitates Imperiales metu ipsius cesserant, præsertim Esslingam. Qui cùm reuocati non redirent: vxores etiam & liberos, ad eos expulit: Esslingam autem sub exitu Augusti obsedit (die Lamperti, vt alicubi lego) castris

Ducis Vlrici conatus recipiendi Ducatum.

Eßelingæ per eum obsidio, in cassum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

castrũ in Ebershalda factis. Vidi foramina in domo vna & altera, bombardis ab illo tunc facta. Vineas afflixit, pagos depraedatus est, Mettingam combussit. Oppidani vicissim erumpunt: exurunt VVeileram Parthenonem, Hadelfingam, Ruitam, superius Tyrckhaimum. Quodam die, per Neccarum inuasione facta: vrbs eis per portam aquatoriam (durch das Trãckthor) ferè fuisset erepta. Sed fortissimè pugnantes, multis suorum amissis, patriam conseruarunt. Soluit obsidionem Princeps die Iouis, post Dominicum diem captæ obsidionis proximo. Redière fœderati, Duce VVilhelmo Bauaro: arcem VVirtembergam igne corruperunt: spectante Principe Vlrico, & exercitu. Tum, velitationes crebræ factæ, eæq; violentæ. Tandem autem apud Tyrckhaimum Dux pugnâ quadam victus, ac bombardis cedens, ciues suos iussit quenq; sibi consulere: atq; Ducatu rursus excessit, mense medio Octobri. Venerat enim primò, Ioannes Vngelter die Mauricij, Vlmâ Gœppingam versus, per Blasij cliuum (Bliensbaldam) descendens Esslingam, cum 700. peditibus, contra Ducem. Deinde, die S. Fidis virginis, Bauarus ipse cum 16000. millibus peditum & equitum. Valebat ouum 2. nummis. Die 14. Octob. Callisti, multos agricolas Ducis Vlrici confecerunt bombardæ iuxta VVangam. Ita ergo cessit. Fœderati, Pontifici Rom. per Legatum eius, rationem factorum suorum reddiderunt: misso Lucernam Heluetiorum Barone Schwartzenbergensi Christophoro, Porphyrio Riethero Boxpergio in Böxperg, Consule Vberlingensi Ioanne Freiburgero, Leonhardo Iungio Prætore Vlmensi. Debinc, ab omnibus Praefecturis Ducatus magnæ pecuniæ, exactæ. Militum praesidiariorum, ingens petulantia, blasphemiæ, libidines, violentia. Ex frumento & vino pecunia vendendo conficiebatur. Ita magnæ Ducatum miseriæ occupauerant.

Rursus in exiliũ ire cogitur.

Miseriæ Ducatus, sub alieno imperio.

Pestilentia.

Pestis ad hæc sæuissima erat, & Vlmæ, & in VVirtembergia: quæ incepit mense Septembri. ac progressa est vsq; ad diem conuersionis S. Pauli, anni sequentis.

Sustulit ea VVaiblingæ tantùm, 1300 homines.

Stutgardiæ, in fano Hospitalis.

Anno Domini 1519. **an S. Gallen tag / starb der Edel vnd Vest Juncker Eberhart von Rosenberg: dem G. G.**

Pfortzhaimi, extra chorum Templi.

A. Domini 1519. **auff aller Heiligen abend / starb der E. vnd V. Hans von Neueneck.**

Item, **die Edel vnd Ehrsam Fraw / Margareth von Sachsenhaim / starb** *A.* 1519.

Præterea, die S. Martini Episcopi, honestus adolescens Henricus Slackn, *Cracouiâ Poloniæ.*

Hechingæ obijt Hainricus Sacks, *Canonicus Constantiensis, pridie S. Otmarij. Insignia, duo Sacci.*

Viennæ Austriæ.

Landau.

D. Iacobus de Landau, eques, die S. Margaretæ obijt 1519. *Viennæ apud Austrios. Sepultus ibi in Monasterio Scotorum. Prouincialis fuit præses Sueuiæ, superioris & inferioris: Pfandher: der Herrschafft Walckerßdorff in Austria. Coniux eius, fuit Reigardis de Kircheim: humata in cœnobio Riæsæ* Mamingen. *Domini Landauienses, ab anno* 1280. *vsq; huc enumerati, quando mortui sint, hoc ordine natiuitatis.*

1. Hartmannus, *mortuus* 1280.
2. *Eberhardus,* 1321.
3. *Eberhardus,* 1368.
4. *Conradus,* 1374.
5. *Eberhardus,* 1378.
6. *Lucius,* 1398.
7. *Conradus Halbritter,* 1436. *& frater eius Eberhard.* 1444.
8. *Lucius,* 1489. *cui frater fuit Eberhardus.*
9. *Ioannes,* 1513. *cuius frater,* Henricus, 1510. *& Iacobus,* 1519. *obijt. Reperiuntur singuli suprà in suis, iam positi annis. Insequentes quære infrà ad annum* 1552. & 1559. *&c.*

Insequuntur autem hi, ordine natiuitatis.

10. *Georgius, Ioannis filius, mortuus* 1552.
11. *Lucius, natus.* 1541.
12. *Hainricus, natus* 1582. *vterq; hodie viuens.*

Ita sunt duodecim gradus, ordine directo, ab anno 1280. *vsq; ad* 1582. *annum.*

Rotvvilenses

Rotvvilenſes ſuum cum Heluetijs fœdus, ad perpetuitatem renouarunt.

Auguſtæ, fortunatiſſimi Domini Fuggeri, humaniſſimo conſilio vtentes, condiderunt de ſuo apud Iacobeam portam, intra vrbem ſuburbium centum & ſex habitaculorum, portis 4. per viam decuſſatam diuiſum (quibus & claudi poteſt) in vſum tenuium, ſed frugi, ciuium. Nomen ei oppido, Fuggeria eſt: Fundatoribus autem, Vlrico, & Georgio, atq; Iacobo, fratribus. Ibidem, & pro exteris vtriuſq; ſexus 32. Gallico morbo infectis, Noſocomion ligni Guaiaci curatione, paulò poſt ab ijſdem Fuggeris fundatum eſt. Cum hac inſcriptione. M. D. XIX. Vdalr. Georg. Iacob. Fuggeri, germani fratres: quà bono Reipub. ſe natos, quà fortunam maximarum opum D. O. M. acceptam inprimis referendam rati: ob pietatem, & eximiam in exemplum largitatem, ædes C V I. municipibus ſuis frugi, ſed pauperie laborantibus. D. D. D. Fuggeria, Auguſta.

Lipſiæ diſputatio Theologica eſt acta inter Lutherum & Eccium, de primatu Rom. Pontificis, & de Indulgentijs: incepta 4. Iulij, & finita 14. Iulij. Auſcultauit & pater meus: ex quo ſæpe audiui: cùm Eccius, ſuam ſententiam ſæpe probaturus teſtimonio aliquo, poſtea locum non poſſet monſtrare: Lutherum dixiſſe, Eſt citatio Ecciana. Quibus diebus & Ioannes Tetzelius, ille magnificus Indulgentiarum præco, in Lipſiaco Dominicanorum cœnobio obijt. Diſputatio Lutheri cum Eccio. Tetzelij obitus.

DVCATVS VVIRTEMBERG. CÆSARI CAROLO VENDITVS. ARX Hohentvviel, à Duce Vlrico empta. Thomas Ehingenus, captus. Scholæ Tybing. Rectura. Conſules Gamundiani. Natiuitas Iacobi Ehingeni. Inundatio apud Halenſes. Lutheri excommunicatio Papalis. Coronatio Caroli V. Aquiſgrani. Deſcriptio ritus coronandi, & prandij Cæſarei. Regalia Caroli Magni ornamenta.

CAPVT IX.

ANNO 1520. è cancellaria Stutgardiana, vel conſilio, literæ emittebantur: vt ſupplicationes, cruce circumferenda, fierent pro pace, & ſedanda peſtilentia. Poſt Dominicam Reminiſcere, agebatur Stutgardiæ, ex Ducatu conuentus. Ducatus, venditus eſt Auguſtæ Febr. 6. Cæſari Carolo, à fœderatis Sueuicis, ſumptus bellici ab eo recipiendi causâ. Inter multas conditiones etiam erat: vt is omne æs alienum Ducatus diſſolueret: nihil vxori Ducis Vlrici, & Marggraniæ Brandenburgicæ (quæ Nyrtingæ habitabat) de ipſarum iure decederet. Tybingenſes, iuramento pueri Chriſtophori ſoluti, Cæſariq; addicti. Eiuſdem pueri, & ſororis Annæ, educationi prouiſum: tutore Duce Bauariæ VVilhelmo: Tybingenſi oppido, arce, & præfectura, Niffenſiq; arce, illis deſtinatâ. Tranſigendum Cæſari cum Comite Georgio de Ducatu: danda vxori Ducis Brunſuic. Henrici dos, à fratre Vlrico promiſſa. Omnia ita, vt ne quid amplius negotij exhiberetur fœderatis. Prouinciæ toti impoſitum: ne quem VVirtembergenſem, pro Principe ſuo amplius agnoſceret: ſed tantummodò Archiducem Auſtriæ. Tota ditio, iureiurando Cæſari obligata, & domui Auſtriacæ inſerta. Iurauit primò omnium, Stutgardia, Febru. die vltimo: poſtea, prouinciales cæteri. Accepit ea iuramenta nomine Cæſaris, Maximilianus de Berg. Dominus in ſeptem montibus. Mandatum exijt, impunè cædendi eius: qui vocem aduerſus Cæſ. Maieſtatem pro Duce Vlrico mitteret. Itaque Cæſar iam erat Dominus huius Ducatus: eâ tamen clementia, vt veteres ciuium inſtituta & conſuetudines non mutaret. Poterat conſtituere Præpoſitum & Cancellarium Academiæ Tubing. quandocunque locus vacaret. Vſurpabat montanam huius oppidi arcem, cum vinea ſubiecta, in cliuo Neccarum deſpiciente. Collocabat Tubingenſis Magiſtratus ab antiquo, quatuor excubitores in arce. Id verò Cæſar poſtea fecit, accipiens pecuniam ab illis pro ea: quæ erat ab ipſis & præfectura, 50. ll. & 10. ß. obolarij. Supplicationes ad Deum. VVirtembergicus Ducatus, Cæſari venditus. Interdictum in Ducem Vlricum.

Vlricus autem exul, non vno in loco ſemper hærebat: ſed profectus eſt ad Palatinum: ſuſcepit iter ad Lotharingum: ſi quid conſilij, ſi minus auxilij, rebus ſuis fractus inuenire poſſet: verum nihilo pòs reperiebat. Non etiam Mompelgardiam reuerti tutum erat: quòd Comes VVilhelmus de Fyrſtenberg fœderatorum vnus, ibi iam Elicurtum occupauerat, oppidum & arcem. Lucernam igitur ad Heluetios conceſſit. Sed nec ibi ſe ſatis tutò eſſe vidit. Mox caſtrum Duellium, ſiue Tuela (quod Klingenbergica tenebat vidua) fit venale. Rapuit occaſionem prudens Vlricus, & emit: ſi fortè in Hegouia, cum ſuis ſecurus & tutus eſſet, anno 1520. Non placebat fœderi emptio. At ipſe tum commeatu, tum quibuſuis rebus neceſſarijs, caſtrum inſtruxit: omnes pecunias ſuas eò conuertit. Is, vagus, non erat tutus. Duellium ipſe caſtrum emit.

Eodem anno, paulò ante Michaëlis diem, Thomas de Ehingen, Rudolfi frater, Georgij equitis filius, in Boruſſiam profecturus: permiſſu Legati (Locitenentis) Gœppingæ Cæſarei,

Ehingenus Thomas, captus, & ad Ducem Vlricum missus.

exijt ex arce sua Reichberghusa cum seruulo: & prope arcem VVeideck apud Halam Sueuicam, à VVilhelmo Velbergio, Erasmoq; Hegelino, Ducis Vlrici adiutoribus, captus est. Cùm enim paucis annis antè beneficij loco à fœdere Sueuico arcem illam prope Gœppingam accepisset: coactus fuerat contrarius esse Duci Vlrico, ratione iuramenti: etsi Duci literis se purgauit. Captus igitur, quemadmodùm est dictum, cum seruulo Mompelgardiam missus est, ad ipsum Ducem. Conquesto ea de re apud fœderatos Rudolpho: Vlricus dimittere Thomam noluit: nisi vicissim à fœderatis dimitteretur Gœzzo (Gottefridus) Berlichingenus. Cùm R. Carolus consilium, seu Regimen, in Ducatu constitueret: fieri vnus ex Consiliarijs & Rectoribus Rudolfus recusauit, nisi frater liberaretur. Post aliquot actiones, Vlrico non dimittente Thomam, nisi Berlichingeno dimisso: 1521. & sequenti anno, vterq; dimissus est, exultionis literis datis. Sed Rudolfus Duci Vlrico 2000. quos fl. addere coactus est. Dedit Argentorati, annuo spatio, Vlrici Magistro Curiæ, Iacobo de Oberkirch. Obijt autem Thomas 1523. ex vulneribus: quæ ab Erasmo Hegelino acceperat. Post longam deinde solicitationem fœderati Rudolfo in conuentu quodam Augustæ, rediderunt 1524. anno illam pecuniam, per fœderis Duces: Marchiones Brandenburgenses Casimirum & Georgium, atq; Bambergensem Episcopum VVigandum. Ac factus est Rudolfus, primò 1520. Cæsaris Caroli, deinde 1522. Archiducis Ferdinandi, VVirtembergiam obtinentis, consilarius & conrector. Legatus verò, siue Vicarius, Ferdinandi, erat VVilhelmus Dapifer de VValdburg. Anno 1522. pro capitaneo fœderis in triennium conductus est, in singulos annos 200. Florenis. Quo anno etiam controuersiam quandam transegit Rotenburgi, inter Ferdinandum & Rotvvilenses: qui pagos aliquot Archiduci eripuerant.

Pro Berlichingeno Gottefrido dimissus.

Ehingeni Rudolphi dignitas.

Scholæ Tybingensis Rectura.

Tybing. Schola. Migratio eius propter pestem.

Kal. Maij per totum annum, Rector 75. Balthasar Kefelin de VVildperg, S. Theol. D.

Inscripti.

Erhardus Styckel de Stutgardia. Melchior Iæger de Lenberg. Intitulatus Rotenburgi, propter pestem Tubingæ ingruentem. Andreas Rittel de Rotenburg, Aug. 22.

Decanus artium. Iohannes Reuinger D.

Tischelin.

Magistri facti. Iohan. Tischelin de Kirchen. Iurisc. Caspar Voland de Græningen. Professor huius Scholæ. Matthæus Neser de Fyrstenberg. Iurisc. Georg. Ebinger Tubing. Med. Doctor.

Consules Gamundiæ.

Gamundiani Consules.

1520. Ioannes Blezger. 1522. VVilhelmus Egen. 1523. Ioan. Breunlin.
1524. VVilh. Egen. 1525. Ioan. Brauch. Obijt 1544. 1526. Bernhardus Meiler.
1527. VVilh. Egen. 1528. Bernh. Meiler. 1529. VVilh. Egen.
1530. VVolf. Blezger. Qui duo sequenti etiam sexennio alternus consulatum gesserunt.
1537. Ioan. Rauchbain.
1541. Vitus Ieger. Vir procerus & bonus: apud quem Parentes mei, præcedente 1540. anno, & ego, D. 6. diuersati circa Natalitia Domini sumus. Obijt ipse 1546.

Ehingenus Iacobus.

Natus est hoc 1520. circiter anno, Iacobus de Ehingen, ex Georgio Ehingeno (Rudolphi filio) & Elisabeta Sunchingena. Tybingæ studuit mediocriter: viuens cum erudito Professore, M. Michaële Vaio. Sed re equestri magis delectatus, missus est in Aulam Simmerianam, auff den Hundts Ruck: vbi aliquot annos vixit. Deinde 1544. Febru. 18. duxit virginem Magdalenam Gemmingenam: quæ ei, Neuneccæ habitationem à patre accipienti, peperit plures liberos: de quibus, suo loco.

Stutgardiæ, in Ecclesia Parochiali.

Stutgardiæ mortui.

Anno Domini 1520. starb der Edel vnd Vest Wilhelm von Degenfeld/der jung: dem GOTT G.S.

Ich bin die Aufferstehung/vnd das Leben. Wer an mich glaubet: der wird leben/ob er gleich stürbe. Ioan. 11.

In Hospitalaria.

Anno Domini 1520. starb der Edel vnnd Vest Juncker Bernhardt von Nuenhuß/auff S. Lorentz Märterers tag: dem G.G.S.

In

In Leonhardina Ecclesia.

Anno Domini 1520. am 29. Tag Augusti/ starb der Ersam vnd Fürnehm Johan. Lorcher/ in Wirtemberg Landschreiber gewesen: dem G. G. vnd Barmh. S.

Bebenhusæ. *Anno Domini M. D. XX. obijt die S. Margaretæ nobilis Margareta de Bubenhofen, vidua, nata ex Klingenbergijs.*

Eodem anno, pridie natiuitatis Mariæ, apud Halenses Cocha tantopere increuit, vt nemo transire posset. Abrepta sunt plurima ligna, ad ædificandum comparata: chordum & salina damnum acceperunt. Sacramentum, magna cum deuotione, multis cum cauticis, portatum: præsentibus omnibus Senatoribus, Presbyteris, Scholasticis. Vouit Senatus peregrinationem, ad formosam Ratisbonæ Mariam. Hoc enim anno, furioso impetu ad eam, quæ in destructæ Iudæorum Synagogæ loco posita erat, à Bauaris & alijs currebatur. Curauit postea Senatus Halensis, hanc inundationem & ligna, depingenda in tabula: quam promisso cum sacrificio Ratisbonam miserunt. M. Ioan. Herold. Halæ inundatio.

Lutherus hoc anno, quia desistere à sua sententia nolebat, diris deuotus à Leone X. est. Romæ 15. Iun. Bullâ edita. Ipse contrà prouocat ad concilium: Papam appellat Antichristum: Ius Canonicum, vnà cum Bulla Leonis, VViteberga publicè 10. Decemb. comburit: multis deinq; Scriptis editis, Papatum oppugnat. Lutherus, excommunicatus à P. Leone X.

Oecolampadius, in Monasterio prope Augustam Brigittano, Monachus est factus April. 23. Buchole.

Augustæ cœptum est recipi Euangelium, sicut à Luthero detegebatur. Augustæ, Religionis reformatio.

In Oriente, Rex Turcarum erat X. Solimannus: qui regnauit A. 46. Solimannus.

Apud nos (in Occidente) in vrbe Aquis, coronatus est 23. Octob. (die Seuerini) Carolus V. quam coronationem descripsit copiosissimè Hartmannus Maurus, Archiepiscopi Colonienses consiliarius. Quos ritus propter iuniores breuius ego commemorabo. Aquisgrani coronatio Caroli V.

In Templum, cum magna pompa introitus Procerum.

Res diuina, multæ ceremoniæ, multa cantatio, Regis cubitus humi, postea sessio. Post litaniam interrogauit Latinè Archiepiscopus Colonienses Regem: an vellet fidem catholicam iustis operibus seruare? An Ecclesiarum tutor & defensor esse? An Regnum efficaciter secundum iustitiam defendere? An iura Regni dispersa congregare? An viduarum, miserabiliumq; personarum pius defensor & iudex esse? Ipse ductus ad altare, positisq; super dextrum cornu duobus digitis, conceptis verbis hoc modo iurauit: SIC VOLO, & in quantum diuino fultus fuero adiutorio, precibusq; Christianorum fidelium valuero: omnia præmissa, fideliter adimplebo. Sic me Deus adiuuet, & Sancti eius. Regresso Rege, Colonienses circumstantes Principes Latinè interrogauit: An vellent tali Principi ac Rectori sese subijcere, ipsiusq; Regnum firmare, fide stabilire, iussionibusq; illius obtemperare, iuxta Apostoli præceptum, dicentis: omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit? Eadem etiam Germanicè interrogauit. Assenserunt. Iterum, post faustam precationem, cæremoniæ: & vnctio Regis per Colonienses, oleo Catechumenorum, in capite, in pectore, inter scapulas, ambis iuncturis brachiorum, & palmis manuum. Postea, mundissimâ lana oleum detersum. Coronationis ritus. Iuramentum coronandi.

Aderant Imperialia Caroli Magni ornamenta, à Noribergensibus missa: quæ postea rursus ab eis asseruantur. Imperialia Insignia.

Dalmatica alba holoserica, preciosissimis margaritis gemmisq; distincta.

Aurea stola, margaritis quoq; adornata. Cappa holoserica violacei coloris: cui aurum in modum aquilæ intextum.

Amiculum rubei coloris, contextum pari modo magnâ aurea aquila.

Corona Caroli, non ferrea (vt falsò putat vulgus, & Iureconsulti in commentarijs suis) sed ex puro puto auro fabrefacta, pro parcitate tamen laudabili antiqua.

Pomum & Sceptrum aurea.

Gladius Caroli admodum grauis, vt à viro robustissimo versatus: non tamen prodigiosæ perinde magnitudinis.

Duæ Dalmaticæ: vna violacei, altera nigri, coloris.

Duæ Chirothecæ, vnionibus & lapidibus preciosis ornatæ.

Socculi duo aurei, stola, zona coriacea, retinaculum eius aureum; omnia preciosis gemmis exornata.

Promotio Regis Rom.

Deinde, post fausta precationes (vt Reges quoque de lumbis Imperatoris, per futurorum successiones temporum egrederentur) Colonienſis, aſſociatis ſibi Moguntino & Treuirenſi, gladium ei dedit: quo iuſtitiam Eccleſiamque defenderet, & falſam fidem deſtrueret. Eo gladio Rex, in vaginam recondito, ſe actinxit.

Solus Colonienſis annulum digito Regis indidit.

Pallium Caroli M. & Regale inſigne aurei velleris (loco armillarum, quod ornamentum deſijt) collo Regis adaptauit.

Inde, Sceptrum & aureum pomum, additis ad ſingula certis admonitionibus.

Coronam, & Regni diadema, Prædicti tres Archiepiſcopi ei ſimul impoſuerunt, cum certa admonitione: Accipe coronam Regiam Regni: quæ licet ab indignis, Epiſcoporum tamen manibus, capiti tuo imponitur, &c.

Iuramentum aliud.

Tunc Regia maieſtas aram accedens, & more Maiorum, Sacramentum ſuper altare, ſacrumque librum Euangeliorum, è Scripto legens, in hanc ſententiam præſtitit Latinè: PROMITTO & profiteor coram Deo, & Angelis eius, leges ſeruare, iuſtitiam facere, iura Regni conſeruare, debitum honorem Romano alijſque Pontificibus atque vaſallis exhibere, donata Eccleſijs conſeruare: Chriſto mihi præſtante auxilium fortitudinem & decorem.

Poſitus deinde eſt ab illis in ſaxea ſede, ante altare Simonis & Iudæ Apoſtolorum, additâ inueſtitura: ITA retine amodò locum Regium, &c.

Poſtea Regi, in ſolio maieſtatis ſedenti, Moguntinus nomine Collegarum gratulatus eſt Germanicè. Canonici etiam gratulatiſunt.

Inde, Te Deum laudamus: per chorum, Tubicines, & organa alternatim.

Equitum auratorum creatio.

Creauit poſtea Cæſar gladio D. Caroli prægraui, plurimos equeſtris ordinis viros variarum nationum, ſumma cum ſolennitate. Horum perpauci, Germani fuerunt. Non ſcil. amplius Germani nobiles, hunc ampliſſimum ordinem (vt nec Doctoratum & Magiſterium: quæ tamen & ipſa olim ab eis aſſumebantur) magnificiunt: cùm etiam Mercatoribus & humilibus aditum eò videant patere. Malunt ſcil. hoc decus ſtrage hoſtium promereri: vt, in Ponte Tiberino. Et idem & Mercatores, & humili genere orti, præſtare poſſunt.

Deinde, dona in altari oblata ſunt: vt, à Rege nummus aureus decem Coronatorum.

Cæremoniæ dehinc aliæ: & Sacramenti euchariſtici ſumptio per Regem.

Spectata ſunt omnia hæc à maxima multitudine mortalium: Principibus, Proceribus, nobilibus, & alijs, Etiam ab illuſtriſſimis matronis, ac virginibus.

Flagra frumentaria duo, Colonia,

Comes Georgius de VVitgenſtain, Capellarius Colonienſis: & VVilhelmus de Nuenar, Magiſter Curiæ: humeris ante Archiepiſcopum Colonienſem geſtabant duo flagra (sweep Pflegel) quibus frumentum excutitur, albi viridiſque coloris. Quibus ſignificatur, Colon. Archiepiſcopum, veluti prouinciæ præſidem, ab Rom. Imperatore vtile dominium ciuitatis Colonienſis obtinere. Colonia enim Agrippina, hoc tempore inter vrbes ruſticas Imperij numeratur.

INDE CELEBRATVM EST CONVIVIVM MAgnificentiſſimum, in ſuperiore Palatij Aula.

Conuiuium.

Primum ferculum Palatinus, cum tubarum cantu, aſcendens ſeptem gradus, coopertum, Regiæ Maieſtati reuerentiſſimè appoſuit.

Marchio Caſimirus, præguſtator Regiæ Maieſtatis erat.

Poſt alium quendam, Fridericus Palat. pocillator fuit.

Deinde, Electorum menſæ erant: etiam ipſæ ſtragulis aureis conſtratæ.

Quinquies dena fercula, appoſita: inter quæ multa tamen, ſpectandi tantùm causâ: ſpecie caſtellorum, arborum, leonum, aquilarum: vnde Rom. Imperij, Regnorumq; Hiſpaniæ, vexilla dependebant. Inde aliæ menſæ erant.

Cibi, & quæ ſpectationis gratiâ appoſita fuerant, poſtea, vbi ſatis ſpectata fuiſſent, per fenestras in populum deiecta ſunt.

Tandem, à ſingulis in diuerſoria ſua diſceſſum.

Poſtero die, Cæſar Principes Electores magnificentiſſimâ cœna excepit.

Poſt coronationem, per totum diem, vinum duabus cannis, ſpecie aquilæ & leonis, columellæ ligneæ impoſitis, ante Palatium regis, ductu ſubterraneo publicè fundebatur.

Magnus

Magnus etiam bos, multis alijs minoribus animalibus fartus, ligneo veru ante Palatium Illustrissimæ Dominæ Margaritæ tostus: rescissâ Regi portiuncula Carnis, à plebe multifariam direptus fuit: veru etiam ipso non amplius conspecto, tanquam ab aliquibus deuorato. Bos Troianus.

VVORMACIENSIA CAROLI CÆS. COMITIA. TYBING. ACAdemiæ Professor, Ioannes Reuchlinus. Ioan. Thomas Abspergensis. Sueui, alij nati, alij mortui.

CAPVT X.

ANNO 1521. *Cæsar Carolus Comitia VVormaciæ habuit; vbi publica pax per Germaniam decreta est. Ad quæ Lutherus, publicâ fide citatus venit: ac 17. & 18. April. de sua religione constanter respondit. Ideo 8. die Maij proscriptus à Cæsare est: & libri eius, tanquam nouatoris, & Hæretici, ante Palatium, ad Tubicinum concentum cremati. Ipse verò, ab Electore Friderico, in arce VVartberg prope Isenacum fuit abditus. Ibi, tanquam in eremo & Pathmo, multa scripsit. Eum Pont. Leo,* τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ *(die cœnæ Domini) iterum è communione Ecclesiæ exterminauit: Parisienses, libros eius damnarunt: Henricus Anglus R. scripto infestauit: Ideoque à Papa, Catholicæ fidei defensor appellatus est. Sed peruicit diuina in Luthero, qui acriter respondit, gratia. Hunc si vterque Imperator, Fridericus Sueuus & Hohenstauffensis, scriptorem habuisset: non profectò ita à Pontificibus calcati pedibus fuissent. Sed nondum erat tempus:* οὔπω ἐληλύθει ἡ τοῦ θεοῦ προθεσμία, ἢ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Comitia Caroli Cæs. VVormaciæ. Lutheri ibi confessio, & damnatio. Catholicæ fidei defensor, Rex Anglia.

His Comitijs, per Conradum Peutingerum I. C. impetrarunt Augustani, ius signandi auream & argenteam monetam (cùm Episcopus antea solus in ea vrbe nummos cuderet) à Cæs. Carolo. Gassar. Augustana moneta.

Interfuit ijsdem Comitijs Episcopus Augustanus, Christophorus: & sub eo Petrus ac Paulus de Gyltlingen, Bernhardus Schenck de VVinterstetten, Ioannes de Ovve, Sebastianus de Bulach. Item, Philippus Marchio Badensis: sub quo, VVilhelmus & Christoph. Comites Eberstainij, Sebast. de Gyltlingen, Theodoricus de Gemmingen, &c. Item, Comes Georgius de VVirtemberg & Mompelgart. Comites Eberstainij, Bernhardus, VVilhelmus, & Christophorus. Comites Zollerenses, Ioachimus & Itelfridericus. Comites, Ioannes de VVerdenberg, Ioannes & VVolfgangus de Montfort. Comites Frystembergij, Hainricus, & Felix, & VVolfg. Landgrauius Borensis.

Stutgardiæ quoque interdum hoc anno conuentus fiebant: bonæ gubernationis, & pecuniæ conferendæ, causâ: Prælatis, nobilitate, & Politicis cæteris, comparentibus.

Regimen Academiæ Tybingensis.

Calend. Maij, Rector 76. Iacobus Lemp, S. Theolog. D. Acad. Tybing.

Inscripti.

Fridericus Nuenarius Comes. 1. fl. Michael Rucker de VVisenstaig. Aug. 15. ß. 1. Gebhardus Brasperger de Vrach.

Die Lucæ, Rector 77. Ioannes Epp, Iurium Licentiatus.

Inscripti.

Ioan. { Marquardus, Georgius, Iacobus. } fratres: Barones in Alendorff de Kunigsseck. 3. fl.

Erasmus, Baro de Lympurg, Rom. Imp. hæreditarius Pincerna, Canonicus Bambergensis.

Iohan. Theodoricus de Plieningen. ß. 1.

Decanus Philosophicus.

Ioannes Siglinus, V. I. Doctor.

Magistri creati. Benedictus Gretzinger Reutlingensis. Iacobus Gruer Tubingensis.

Cùm hoc anno Ioannes Reuchlinus, in Boiorum Angelopoli, vel Ingolstadij, principales linguas docens, vi sæuæ pestilentiæ coactus fuisset redire in patriam: velletque, annis fessus, iam quietè viuere: Tubingensis Academia, amore politioris literaturæ misit ad eum legatos: viros & numero & dignitate spectabiles: qui orabant: vt, quod in Boijs Hebraicè Græceque nuper cœpisset; deinceps inter suos conterraneos Sueuos continuaret: promisso ei salario quotannis honorifico. Vênit igitur Tubingam: docuitque Grammatica Hebraica Rabi Mosæ Kimbi, & Græca Manuelis Chrysoloræ. His fundamentis iactis: explicaturum se pollicitus est Biblia Hebræa: Reuchlinus, Tybingæ Hebr. & Græcus Professor.

idque fecit, Exemplaribus ex Venetâ vrbe, à Typographo Daniele Bombergo, magno numero missis. A Thoma autem Anshelmo, Haganoæ iam habitante, literis ad Idus Ianuar. 1522. Tubingæ scriptis, petijt: vt duas aduersarias Demosthenis & Æschinis orationes excuderet, & Tubingam mitteret. Fecit ille, ac mox mense Aprili exemplaria misit: statimque pro eis pecuniam accepit. Ita Capnio, quantum video, primus fuit publicus Doctor Græcus in hac schola. Atte quam autem Angelopoli discessisset: literas 3. idus April. 1521. inde ad Ioannem Forsterum Augustanum Philosophiæ Magistrum, dedit: quibus significauit, quam molestum sibi fuerit, discedere ab ipso, & alijs studiosissimis auditoribus suis, Hebrææ & Græcæ linguæ. Laudat Forsterum, vt qui vnus omnium in Hebraica lingua plurimum sudauerit: ita, vt dignus fuerit visus: cui publici auditorij pulpitum concesserit. Itaque virum ad diligentiam amplius hortatur.

Pestis Augusta. Augustæ quoq; dira pestis erat: qua à die S. Iacobi, vsq; ad diem conuers. Pauli, sequentis anni, quatuor millia hominum sublata sunt.

Thomas Absbergensis, grassator. Ioachimus Comes Oetingensis, Georgij Truchsessij VValdpurg. socer, à quibusdam Franconibus, Duce Ioanne Thoma Abaspergensi, ita vulneratus est, vt indè posteà mortuus sit. Erat enim Thomas, Sueuici fœderis hostis: ac multos capiebat: quibusdam & manus amputabat. Albertum Scheurlium in custodia tenuit, donec ibi mortuus est. Repertus tandem est ipse 1531. anno mortuus, in agro nondum demesso, prope Zeitliciam: & apud eum, annuli pollicares Scheurlij. De quo Thoma, posteà plura.

Exercitus conseruatio à Fronsperg. Cum Franciscus R. Gallorũ, bellum in Picardia inferret Cæsari Carolo: militum duce etiam G. Fronspergio vsus est. Hic prudenter apud Valesinam, ex præsentissimo periculo (specie cessionis, vt hostem ex loco commodissimo eliceret) exercitum abduxit, confligere non volens. Dixit enim collegis (Henrico Nassouio, Floriano, Isselstainio, Francisco Sickingensi) (Greifft wir an So verschlagen wir dem Käyser Land vnd Leut. Cum periculum euasissent: cunctus exercitus iussu Fronspergij in genua procidens, gratias Deo pro salute egit, nullum aliud posse Fronspergius factum sibi maiori gloriæ duxit. Reisnerus lib. 2.

Otho Henricus, Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, hoc anno Hierosolymis sepulchrum Domini visens, benè domum redijt.

Hala Sueuiæ. Emit Senatus Halensis, permissu Herbipolensis Episcopi, quædam de Chomburgensibus: inter quæ & pagum Remoltzbergam, quibusdam exceptis.

Gabler Venerandus. Natus est Stutgardiæ 24. April. 1521. Venerandus Gabler, Medicinæ posteà Doctor. V. xorem 1544 mense Septemb. duxit, Margaretam Peissinam, sermone disertissimam & copiosam. sicut sæpe eam hîc Tubingæ audiuimus.

Marbach. Ioan. Natus Lindauij est Ioannes Marbachius. Qui VVitembergæ Doctor Theol. creatus, posteà Isnæ, deinde Argentinæ, Verbum Dei fideliter docuit. Vide Pantal. parte German. 3.

Nata est Catharina, Comitissa de Helffenstain, D. Georgij soror, die S. Matthæi, manè paulò plus mediâ quartâ.

Obijt Stutgardiæ. M. Caspar Nothelffer Canonicus: & Catharina Hallerina Noribergensis, Conradi Bauschij vxor.

Dachenhausen. Nurtingæ. Anno 1521. auff S. Matthis abend / da starb der Gestreng vnnd Vest Herr Auberhardt von Dachenhausen: D. G. G. V. B. S.

Obijt præfectus VVaiblingensis Ioannes Kraus, Doctoris Ioannis Iurisconsulti & consiliarij VVirtemberg. pater.

Brandeck. Alperspachij. Hie liegt begraben der Edel vnd Vest Volmer / der zeit der letzt von Brandeck / mit sampt seinen beyden Haußfrawen: denen Gott G. V. B. sey / Amen. 1521.

Basileæ poni decretum erat à quibusdam hoc Epitaphium: etsi positum posteà non est: vt in M. Ser. Bruschij reperi.

DEO OPT. MAX. SACR. ET MEMORIÆ ÆTERNÆ.

Anna Imperatrix, Rudolphi 1. Caes. vxor. Diuæ Annæ Augustæ, Coniugi Rodolphi Cæsaris, ex generosa Comitum de Hohenberg familiâ prognatæ: & Hartmanno F. Comiti prouinciali Alsatiæ, magnæ spei adolescenti; dum patrem, Comitia Rom. Imperij in Oppenheimio celebraturum, festinantius adiret: in vorticibus Rheni iuxta oppidum Rhinowe, cum omni clientela infeliciter extincto: Canonici huius sacræ ædis, antiquæ donationis memores: quò iam vetustate abolitam, Principum memoriã postliminio reducerent, vnanimi consensu posuerũt, A. 1521. Carolo Cæsare Augusto Romanorũ Imperatore.

Obierunt anno M. CC. LXXXI.

Doctor

Doctor Iohannes Oecolampad. VVinspergensis, Basileæ concionari incepit.
Alibi Nicolaus Storchius viuebat. sectæ Anabaptistarum author. *Anabaptistæ.*
Mediolanum, Cæsaris Caroli exercitus Gallis eripuit, vrbem & arcem.
Turca Solimannus Alteam Græcam, vel Belgradum, Christianis extorsit. *Belgradum.*

FERDINANDI AVSTRII ADVENTVS STVTGARDIAM, ET HONORIFICA EXCEPTIO. Renouatio fœderis Sueuici, Tubingensis Præfecturæ adumbratio. Administratio Tubingensis Academiæ. Prædicationis Euangelij cursus. Ioannis Reuchlini obitus.

CAPVT XI.

ANno 1522. *VVirtembergiam Carolus Cæsar Ferdinando fratri, Principi & Infanti Hispaniæ, Archiduci Austriæ, &c. in diuisione hæreditatis tradidit: qui postea eam ingressus, suscepit, vt audiemus. Cùm autem seditiones in Hispania ortæ essent: Carolus, vt eis maturè occurreret: vter eo instituit, constituto interim fratre & alijs: per quos Imperij negocia procurarentur. Ac sanè ante profectionem eius, conuentus Principum Noribergæ actus est: cùm alijs de rebus, tum de bello Turcico. Venerunt eò Ferdinandus & vxor: honorifico equitatu, armatâ opificum acie, & multorum tormentorum displosione, excepti: diutiusq; ibi manserunt.* *VVirtembergia, à Cæs. Carolo tradita fratri Ferdinando.* *Comitia Noribergæ.*

Noribergâ dein egresso Ferdinando, ac Stutgardiam petituro (sicut anteà conuentum eò indixerat) obuiam equitarunt hi sex nobiles. Theodoricus Spætus de Zuifalda, præfectus Vracensis. Theodoricus de VViler, Consiliarius, ac præfectus Botvvaræ & Beilsteini. Georgius Stauffer, præfectus Gœppingæ. Fridericus de Freyberg, Schorndorffæ præfectus. Iohannes Conradus Schænckius de VVinterstetten, præfectus Vahingæ ad amnem Entium. Iohannes de Stammen, vijs tutus præstandis præpositus (Glaitte Hauptmann) ac minister. Quisecum habebant LX. equites benè ornatos: sessoribus simili vestitu decoratis, rubri & flaui coloris; cum hastis, & fulgentibus galeis. *Ferdinandi profectio Stutgardiam versus.*

Exceptum hi Archiducem, Stutgardiam versus honorificè deduxerunt: ad semimilliare inde obuiam venientibus: VVilhelmo VValdpurgensi Dapifero, Vicario (Statthalter) ac cæteris Rectoribus Ducatus: nempè D. Rodolpho de Ehingen, D. VVolfio de Hyrnhaim, D. VVolfio de Gyldlingen equitibus tribus auratis. Præterea, Conrado Thum de Neupurg. Marescalco hæreditario: & Beato VVidmanno, V. I. D. Sequebantur hos quoq; equites, eodem cum prioribus ornatu numero L. Tunc ad pedes desiliendo principem latina oratione per Doctorem illum Beatum reuerenter exceperunt: se cum Ducatu & incolis, serenitati eius commendantes. Ad quadrantem deinde milliarij circiter obuiàm èx ciuibus venerunt D C. pedites armati: in vestitu ex vna parte rubro, ex altera rubro & flauo. scitè secto. Quorum ditiores, necpauci, cum sericis thoracibus, caligâq; serico interstinctis, bono ordine sub vexillo erant: præcedentibus agmen, Stutgardiano præfecto, Burckardo Fyrderero, duobus consulibus & pluribus Senatoribus. *Plures illius honorificæ exceptiones.*

Qui ex equis descendentes, breui oratiuncula Alemannica per præfectum, se cum Ducatu, & huius Capite Stutgardia, Archiduci reuerenter commendarunt. Quibus hic omnem clementiam, voce oratoris sui promisit.

Rursus, vbi ad vrbem propius ventum est: magna reuerentia à multitudine illi exhibita est.

Stetêre primùm circiter 800. pueri, ciuium filij, eleganter vestiti: quisque cum serto in Capite, & vexillo in manu: in cuius vno latere, picta fuit Austria & Burgundia: in altero, VVirtembergia & Teccia. Inter eos puer quidam erat. serico indusio: cuius vna pars, rubea: altera, rubra & flaua: cum manicis ex serico amplis ac volaticis: succinctus, cum rubro sceptro in manu. Hic, cùm Princeps ad medium puerorum venisset: obuiàm ei cum alijs sex pueris vênit: genibusq; ter flexis, dixit: *Præsertim ad vrbem Stutgardiam.*

Lieb/Ehr/vnd Gut/vnnd was wir han/
O Herr/ das sey dir vnderthan/
Ich bitt/du wöllest vns nicht verlohn.

His clarâ voce intrepidè dictis: ac debitâ reuerentia rursum exhibita: cæteri pueri, se coniungentes clamore vitam & salutem domui Austriæ optarunt. Postea rursus separati, vtrobique ordine steterunt.

Post pueros stetere cunctæ tribus & sodalitates, honesto vestitu, cum cereis ardentibus, bono ordine: ac genua flexerunt.

Deinde sex pueri in thorace & caligis: superinduti sericis indusijs amplraum manicarum, cum vexillis in manu: ijsdem cum præcedente cætu coloribus. In ijs erant sex Insignia: Hispaniæ, Austriæ, Burgundiæ, Tyrolis, VVirtembergiæ, & Tecciæ. Hi Archiduci, vt ad medium sodalitatum venit, decenter obuiàm iuerunt: prouinciamq; itidem ei commendarunt. Tum decenti cum reuerentiâ conuersi, proximè serenitatem ipsius, erectis vexillis ordine antecesserunt.

Etiam à virginibus.

Indè agmen stetit virginum & puellarum, circiter D. CC. ornatissimè amictarum, sertis coronatarum: cum corallinis consertis globulis, aut pulcris floribus, in manibus. Inter has, quinq; præalijs decoræ virgines erant, rubris & flauis sericis amiculis vestitæ, monilibus & speciosis ornamentis venustæ, moribus decentibus, & amabilibus conspicuæ. Ad quarum puellarum medium ordinem, cùm serenitas illius peruenisset: Hæ quinq; virgines, ordine inter se latera tegentes, in conspectum eius prodierunt. Earum media, præfecti Fyrdereri filia, serto exornata, genibus ter inclinatis reuerenter, nomine totius puellaris chori clarè dixit:

Von Osterreich du edels Blut/
Hab Landt vnd Leut in deiner Hut/
Recht wie ein treuwer Vatter thut:
Der für sein Kindt setzt Leib vnd Gut.

Respondit Princeps sua voce: das helff mir die gnad deß H. Geistes/ Amen. *Clementissimum, iuuenis dictum.*

Tum cultissima moribus virgo, auditâ tantâ humanitate Domini, sertum de capite suo demit, & osculatur: cæterisq;, vt idem facerent, porrigit. Non permisit hoc fieri serenitas eius: sed manum extendit ad sertum. Ipsa, quo decebat honore, humiliter id Celsitati eius dat. Ipse, eo ad dexterum brachium inducto, singulis illis quinq; puellis manum clementissimè porrexit: quæ post hæc decorè se in ordinem suum receperunt.

Et à pueris.

Post hos omnes stetit Clerus: & inprimis cuncti scholastici, in suis albis indusijs, viridibus coronati sertis. Quorum vnusquisq; gestauit vexillum. Ex ijs fuerunt sex pueri, ætate cæteris minores: vestiti, sicut priores: quisq; cum fasciculo pauoninarum pennarum erecto. Quorum minimus, cum debita reuerentiâ hæc latinè dixit.

Illustrissime Princeps, ac dominator Domine, de tuo aduentu gratiosissimo, tota nostra iucundetur prouincia: nostrumq; puerile decus promat Osanna.

Post pueros, Monachi prædicatores stabant, & Capellani, & 12. Vicarij, ac 12. Canonici, Stutgardiani Collegij, suo more ornati.

Sub hos stabant præpositi; Stutgardianus, Tybingensis, Vracensis, Gœppingensis, Herrenbergensis, Backnangensis, & Furedanius.

Postea, omnes prælati VVirtembergiæ: Deckendorffius, Adelbergius, Maulbrunnensis, Bebenhusanus, Lorchensis, Herrenalbensis, Blabyrensis, Alperspachensis, Murrhartensis, & Sangeorgianus: in suo habitu & infulis, argenteis cum pedis in manibus.

Postremò, ipsa plebs, & mulieres.

Archidux, cùm ad medium circiter huius processionis veniisset: ita deductus est, agminum vno antecedente, altero insequente, vsq; ad cathedralem Ecclesiam, S. crucis. Tum ipse ex equo descendit: & pedes ad templum iuit: consistentibus Clericis & Prælatis ordine conuenienter vtring. Qui cùm principem, qua par erat inclinatione corporis honorassent: Abbas Maulbrunnensis, nomine totius Cleri serenitatem illius latina oratione excepit: se & cunctos, cum sacris adibus, ei commendans humiliter. Quibus cùm hîc omnem clementiam promisisset: in fanum introductus est. ac, TE DEVM laudamus, hilarè cantatum est. Deniq; in arcem honorificè ipse deductus est.

Ignium excitatio, & bombardarum sonitus.

Fuerunt ad hæc, ipso vrbem intrante, ignes communis lætitiæ testes, in foro excitati: & in omnibus circùm montibus, alijsq; locis.

Sonuerunt & tormentorum bellicorum displosiones omnibus in turribus: plateæ & vicinomnes, floribus constrati, & frondibus intexti.

Quæ omnia fore, ante serenitati eius significatum fuerat. Ideò CCCC. se equitibus ille instruxerat. Et omnia sunt rectè ac ordine administrata.

Actio Ferdinandi de gubernatione.

Secuta est actio biduu cum Prælatis, & ordinibus Ducatus. Cumq; serenitas eius exhibuisset literas Imperatoris: sibi ab eo concessam esse, cum aliarum Regionum gubernatione, huius etiam

Ducatus

Ducatus administrationem: illarumq; literarum vigore, ab ipsis subiectionem obedientiamq; petijsse: omnes fuêre dicto audientes. Qui eis omnia sua iura, priuilegia, libertatem, clementer confirmauit: ipsisq; eum pluribus aureorum millibus donarunt.

Tertio die, à ciuitate & locis præfecturæ præstitum ei iusiurandum in foro est subiectionis & fidelitatis: omnesq; ciues, pane & vino affatim pasti sunt. *Iuramentum ei fidelitatis præstitum.*

Quinto die Dominus venatum egressus, ceruum & hinnulum cepit ac gauisus est.

Die septimo, cœnauit in curia ciuitatis, cum Prælatis & ordinibus prouinciæ. Ibi, splendidum epulum: ibi, choreæ matronarum & virginum: hilarus ipse, cum multis proceribus, & gratiosus visus. Postridie, rursus tractatione cum Prælatis & primoribus habitâ, eis valedixit.

Nono die, regimen & gubernationem ordinauit: Præfecto, consulibus, senatui, accersitis dixit: Cæsari fratri suo hactenus ab ipsis obedientiam fideliter præstitam esse. Præstent ergò nunc sibi quoq; deinceps fidem obedienter: quemadmodum de eis sibi polliceatur: & hoc clementer agnaturus sit. Quod cum humiliter promisissent: eis valedixit: ac postero die, nempe decimo, discessit, inferiorem Austriam petiturus. M. Scr. Germanicis.

Debinc, moneta cusa in VVirtembergia Austriaco nomine. Vt, Ternarius (3. nummorum) in cuius vno latere, tria cornua, cum verbis, Duc. VVirtemberg. 1523. in altero, scutum Austriacum, cum verbis, FERDI. ARCHIDVX. AVS. *Noua moneta.*

Suevicum fœdus (quod initio in annos 8. factum erat: deinde, tres: postea 12. denique decem) renouatum est publicæ pacis tuendæ causâ, hoc 1522. anno (Sleidano libr. 4. testante) in annos vndecim: paulò antè, quàm Cæsar in Hispaniam rediret. Huius fœderis erant socij: Cæsar, vt Austriæ Princeps: deinde, Ferdinandus frater, iam VVirtembergiæ Dominus. Etiam, Elector Palatinus. Episcopi præterea, Moguntinus, Salisburgensis, Bambergensis, Herbipolensis, Aichstettensis, & Augustanus. Tum Bauariæ Principes, VVilhelmus & Ludouicus fratres: Georgius Brandenburgicus, & è fratre nepos Albertus: Philippus, Hassiæ Landgrauius, & alij multi Ecclesiastici ac Politici. Deniq; pleræq; ciuitates Sueuiæ omnes, cum quibus, etiam Noriberga. *Suevici fœderis renouatio.* *Socij eius.*

Fuit Rudolfus ab Ebingen, primò 1520. Cæsaris Caroli, deinde 1522. Archiducis Ferdinandi, VVirtenbergiam obtinentis, Consiliarius & Conrector.

In VVirtembergico agro, & Imperij ciuitatibus, militum conscriptio facta est: vt Mediolanũ versus mitterentur: cùm Heluetij sperarent, se id Gallo à Cæsare extorturos ac restituturos.

Interea, metus quoque interdum ab Vlrico VVirtembergico, nè is ditionem suam armis vindicaret. Rumore igitur ea de re hoc anno exorto: reuenturum ex Heluetiâ cum Reischachetio, Ioanne Eberhardo & Eberlino: præsidia oppidis imponebantur. Interdictum etiam his temporibus erat: ne quisquam aliquid de Duce Vlrico loqueretur. Tum quidam interrogans præfectum suum: an non liceret saltem cogitare de illo, aut etiam somniare? in carcerem fuit coniectus. Cum Leonbergæ Præfectus mandasset lapidario, cornua Insigniũ VVirtembergicorum decuteret, & Austriacis locum daret: ille non decussit, sed tectorium eis induxit. Proinde in carcerem est compactus. Qui non inficias iuit: sed honorasse cornua dixit, vt aliquando reditura. *Præsidia contra Vlricum exulem.*

Transactio quædam facta est amica, de confinium limitibus, 1522. die Veneris post S. Vlrici: inter Ferdinandum, Locitenentem fratris sui Caroli Cæsaris: Ducem Burgundiæ, VVirtembergiæ, &c. Principem Sueuiæ, &c. & Ioannem Abbatem Bebenhusanum, ac Tusselingenses, ab vna parte: & inter Reutlingenses (propter eorum Xenodochium) & Gomeringenses, atque Hinderwilerenses, aliosq; suorum, ex altera parte. *Transactio inter Ferdin. & Reutlingenses.*

Eiusdem anni die 12. Martij, & exinde, antè Archiducis Ferdinandi aduentum, renouationem facere Tubingæ cœperunt, seu descriptionem censuum, nomine & Imperio Cæsaris Caroli, Ioannes Heller Cellarius (cui successurus erat proximo Georgij die VVilhelmus Gilg) & Osualdus Kyrsmam Scriba, antea Caluæ Archigrammateus. Præfectus minor erat Ioannes Breiningus: maior verò, nobilis Ioannes Erhardus Onuensis. *Renouatio, seu descriptio, censuum Tybing. Præfectura.*

Iudices erant tunc Tubingæ.

Georgius Keller. Ioannes VValcker. Ioannes Rincker. Iohannes Benslinus pharmacopola. Ioannes Ochsenbach. Matthias VVœllinus. Conradus Heckman. Georgius Tischmacher. Michael Bœler. Michael Rœssler. Thomas Gærber. Nicolaus Fritzinger. *Tybing. Magistratus.*

Sena-

Senatores.

Erhardus Kyrner. Melchior Pæs. Ioannes Mor. Ioannes Ruckwvid. Sebastianus Rotenburger. Ezechiel Kræmer, iunior. Ex plebe: Zier Gærber, & Hans Huckel.

Absoluta fuit, vel concluſa, hæc renouatio, die Iulij 6. poſt quam Stutgardiæ à legato & Regentibus, quædam controuerſia fuiſſet ſublata.

Loca Tybingæ.

Loca quædam Tubingæ, & extrâ: quorum nonnulla, ipſius Ducatus.

Cella in foro, Vnder Ezechiel Krämers Huß. *Ea tunc adhuc loquendi Dialectus erat.*

Haußſcheuren/Marſtall/genandt der Bawhoff/bey der Aich.

Steinin Speicher/oder Kornhauß/ bey dem Schmidthor.

Ein Kornhauß/vnd Kelter mit 4. Bäumen/bey dem Spittal.

Ein Kelter an der Sonnhalden/mit 2. Bäumen/bey der Oedenburg.

Ein Baumgart/ genandt die Bleichni vngefehrlich 6. Manßmat vor dem Lußnawerthor: zu beyden ſeiten zwiſchen der Ammer gelegen.

Zwo Fiſchgruben vorm Hagthor/bey der Mülen.

Löwmülen/Baliermülen/Troſtemülen/vorm Hagthor.

Vnſer Frauwen zu den Armen/ bey dem Luſtnawer thor: zwiſchen der gemeinen Straß/auch zwiſchen Veit Schwalldorffers vnd Luderhanſen Häuſer. *Eſt hæc S. Mariæ domus, hodie granarium & cella vinaria Illuſtriſſimi Ducis noſtri: è regione domus Cruſianæ, de qua ſequitur.*

Baſtian Weibel (*tunc meæ domus incola*) vnnd Hans Wechßner (*habitator tunc domus, quæ meæ domui à tergo contigua eſt: habitata non ità pridem à vicino meo Chriſtophoro Saxio, piæ memoriæ*) geben järlich 9. Tübinger Pfenning vnderſchiedtlich/von jhren beyden Häuſern vñ Hofraitin/beym Luſtnower Thor/zwiſchen Boßlentzẽ (ſutoris tunc) Haußvnd Bebenhüſer Hoff/vnd ſtoſſen hinden auff den Graben.

Herr Dauid Jung/ gibt järlich 6. Tüwinger Pfen. auß ſeinem Pfründthauß zwiſchen S. Vrſula (*ſacellum mutatum ante plures annos in domum D. D. Iacobi Heerbrandi*) vnd Rotenburgers Hauß (*poſtea D. D. Iacobi Scheckij, Medici & Philoſophi nobiliſſimi;*) gelegen.

Loca extra Tybingam.

Varia loca, cenſus pendentia, ante oppidum Tubingenſe, 5. portas habens.

Vor dem Neckerthor (ad Auſtrum & Nicrum) der Oſterberg.

Vor dem Hirſchnawer Thor (ad occaſum) der Liechtenberg vnd Sonnhalden.

Vor dem Hagthor (etiam ad occaſum, Ameram verſus) Vnder Burgholtz/ Oberburgholtz/ Oberſonnhalden.

Vor dem Schmidtthor (ad Boream) Eßlingsloch/Buckenloch/Haſenbuel.

Vor dem Luſtnowerthor (à ſeptentrione ad orientẽ verſus) widerumñ Oſterberg.

Rurſus loca, vbi ſunt vineæ.

Rappenberg. Hinderſonnhalde. Oberſonnhalde. Stöcklin. Grafenholden. Eßlingsloch. Ober vnd vnder Haſenbühel. Im Hailandt.

Vici ſub Pago (qua ſignificatione Iulius Cæſar hanc vocem accipit) ſeu præfectura Tubingenſi, aut ſaltem aliquid pendentes.

Vici præfecturæ Tybing.

Ieſinga: vbi I, vocalis eſt (adiuncta, Boltringa, Braittenholtz, & Kai: quod à Kaia eſt, quia nullus ibi fons) Inde Pfeffinga. VVurmlinga. Braittenholtz. Munchberg. VVaitdorff. Schlayedorff. Dornach. Weylim Schainbuch. Altdorff im Schainbuch. *Meßingen (quò pertinent villæ, Belſa, Altendicken, Spechshart, & Sickingen) Tußlingen.* Blaſius Bad. Weyleheim. Viſten/ vel Veyſten. Almigen. Dailfingen im Göw. Häßlach. Rhiet. Gmibel. Bodelshuſen. Stockach. Derendingen. Altenburg (quò pertinent Rumelſpach/ Dagerſchlacht/ Offerdingen/vnd Sickenhuſen.)

Ietenbruck, ferè τῆς φαντασίας. Meringen. Cuſterdingen. Nera. Ginningen. Eſchingen. Thalheim, vel Thala.

Luſtnouia & Pfrondorffium, ad Bebenhuſam pertinent.

In ſingulis vicis, vel pagis (Dörffern) *ſcultetus eſt, & aliquot iudices.*

Tunc, cum renouatio facienda eſſet, in ſingulis ſono campanæ conuocati ſunt homines: eiſq; annunciatum, eos nunc ſub Cæſare, aut legato Cæſareo, eſſe: qui & collaturam ſacerdotiorũ habeat.

Occono-

Oeconomica & Iura quædam, Tubingæ, & in his vicis.

Censuales vel seruiles vineæ, Tailige Weingart. *Magistratus inde capit vinum & propinum, & tortiuum.* *Statuta quadam.*

Nemo de cupa promat vinum (es sol niemandt ablassen) *nisi præsente iurato Decumano ministro.*

Quantum quisque de vinea pendit: tantum Magistratus eum iuuare tenetur in colligendis uuis, portandis, calcandis. Si noua materies, in vinea facienda existimatur, Iudice cellario & iuratis cellarius pro portione conueniente impensas vinitori rependat.

Qui vineam ex adiuncto solo (auß eim Vorlehen) *facere vult: permissu cellarij faciat. Hic pro rata parte impensas sustineat, iudicio suo & iuratorum. Decimas, vel quod seruituti legitimum est* (die Landtgarb) *etiam ex nouella hac vinea pendat.*

Si quis talem vineam, ex qua pars Magistratui penditur, vendit: intra mensem cellario incidet sub mulcta 1. libræ obolariæ: num emptor sit approbandus, nec ne.

In vico Aentringensi.

Si quis mas aut fœmina, est seruilis conditionis (Leibeigen) *dat quotannis ad Bacchanalia adultam gallinam*, ein Faßnacht oder Liebhennen. *Si ambo coniuges, serui sunt: vnam simul dant gallinam. Sed remittitur, si mulier est puerpera, aut partui vicina, tempore collectionis gallinarum.*

Welche Dörffer die alte Maß schencken/ geben kein Vngelt: vt, Jetenbruck.

Mulcta Tubingæ, & in eius vicis (præter Bodelshusam & Custerdingam) percussionis & vulnerationis. *Mulcta.*

Grosser Freuel § 13. D. Kleiner Freuel § 3. D. } *Obolariæ.*

Zu Waldorff/ ein Frawenfreuel/ 30. ß. Heller/ zu Schlaidtorff/ 1. D. Heller.

Hauptrecht/ ibidem, id est pensio de morte mancipij.

Moriente aliquo seruo aut serua: bona eius, & mobilia & immobilia, æstimantur, à Sculteto & iudicib. Tum persolutis debitis, mas de quibusq; centurijs librarum soluit 1. D. Fœmina verò, dimidium florenum pro capite, zu Hauptrecht *Sed in quibusdam vicis fœmina nihil pendit. Si tamen copiosæ proles à mortuo sit relicta: licet Magistratui liberalitate aliqua vti. Nihil pendit fœmina Brattenholtzij, VValtdorffæ, Meßingæ, Bodelshusæ, Iettenbruccæ, Hinningæ.*

Seruitutem Alemannis, vel Sueuis, introductam esse à Francorum Rege Clodoueo, in prima parte Annal. ad annum Domini 499. didicimus.

Sickingen (cuius suprà mentionem feci) villula est hodie 7. casarum, distans 1. milliari à Tabingâ: de qua agricolæ sic loquuntur. Sickinga, pertinet viua (si Princeps aliquid velit) ad Meßingam, id est cum Meßingensibus coniungitur. Mortua (ratione sepulturæ) pertinet ad Offterdingam. Quoad frequentationem Ecclesiæ, ad Bodelshausam pertinet. De his satis. Addamus iam alia, vt fiat prolixius hoc caput, anno 1522. absoluendo. *Sickingen.*

Dux Sabina Ducis Vlrici vxor, Vnici plerunq; vixit: ac filiam Annam benè educauit: donec ea [illegible] *obijt: ac primò est Gieterstaini humata: restituto autem in Ducatum Vlrico, Tybingam ad VVirtembergensium procerum Mausolea translata.* *Sabinæ Ducis habitatio.*

Rectura Tybingensis Scholæ. *Schola Tybing.*

Die Philip. & Iacobi, Rector 78. M. Ioannes Stæffler Mathematicus.

Inscripti.

Damianus & Georg. Giengeri Vlmani. Christianus Herrlinus Argentinensis. Postea, in patrio Gymnasio Professor Mathematices, ac meus Præceptor. Antonius de Andelavv. nobilis. Nicolaus Baro de Fleckenstein. Iohannes Nithart Vlmanus, Baccalaureus. Conradus Bub Eßlingensis. Eberhardus Schenck, Dominus in Erpach. Hippolytus de Harnstain, nobilis.

Extant hactenus in Matricula Acad. inscripti, iam inde à tempore fundationis eius, 4889.

Die Lucæ, Rector 79. Doctor Petrus Brun.

Inscripti.

Iacobus Truchsæß, Dominus in VValdpurg. VVernherus, Ein Herr de Bacharach. Leonhardus & Vdalricus Langenmantel Augustani.

Decanus artium. M. Bernhardus Benter.

Magistri promoti. D. Nicolaus Gallus de Hechingen. Anastasius Herpst.

Libro

Programma illius Academiæ.

Libro 3. de Academ. Iacobi Middendorpij programma extat: quomodo ad Tubingensem Academiam fuerit iuuentus tunc inuitata. Vniuersitas Tubingensis, omnibus & singulis bonarum literarum amatoribus Salutem. Credibile, & à vero minimè dissentaneum esse debet: Maiores « nostros ingenita homini deprehendisse virtutum seminaria, ipsam sè prodente natura. Quibus si « cultus accederet, curaq; diligentior: magni quippiam effici posse, haud est immeritò existimarunt. « Itaque bonis ingenijs, velut egregijs plantis, certa sunt loca destinata: in quibus, semotis impedi- « mentis, præsignia sapientiæ culmina inolescere possent. In hanc rem, Alexandriam Ægyptus, « Tharsum Cilicia, matrem artium Athenas, tanquam augustum philosophiæ sacrarium selegit « Græcia, &c. Igitur Eberhardus Probus VVirtembergensium Dux primus: videns suum Rem- « pub. hominum egere doctorum operâ (quos incredibili prosecutus est benevolentiâ) studiorum uni- « uersitatem in oppido Tubingensi fundauit, &c. Vniuersos igitur studiorum amatores, hùc confu- « ant, hortamur, &c. Nihil enim erogare insolitum cogentur, &c. Idq; ex Imperiali munificentiæ « hortatu suasuq; GVILHELMI Truchsæß: Cæsareæ Maiestatis in Ducatu VVirtembergen- « sium vicarij nobilissimi, atq; aliorum Regentium, &c.

VVilæ opp. Concionator Diepoldus.

Quidam concionator in oppido Imperiali VVila, nomine Diepoldus, docebat hoc 1522. anno: virginem Mariam non esse mediatricem hominum ad Deum nec cæteros sanctos: neque esse purgatorium. Christum esse mediatorem: in altero seculo tantùm esse cælum & infernum. Concursus fiebat ad audiendum magnus. Sed monitus Senatus à Regijs Moderatoribus è Stutgardia, illum remouit. Quod plebs ægrè tulit: & pauci ad altaria oblationes faciebant. Idem Monachum cœnobio Augustiniano sanctos intercessores commendanti, contradixit: ac fauebant quidam huic Diepoldo.

Ferdinandus 26. Nouembr. (Sleidano libr. 3. teste) grauissimum in Ducatu VVirtembergensi proposuit edictum in eos, qui nollent Pontificiæ doctrinæ parere: præmiumque delatoribus constituit.

Graichgoia conuersio ad Euangelicam doctrinam.

His temporibus (1521. & 1522.) Doctrina Euangelij, in Greichgæam quoq; introducta est (teste Dauide Chytræo orat. de Greichg.) errores Pontificios primo omnium taxante, & abolente Erhardo Schnepfio: qui in oppido Guteberga, sub ditione & patrocinio Theodorici à Gemmingen, posteaq; VVimpinæ, sanæ doctrinæ semina sparsit: & collegas huius muneris habuit, M. Bernhardum Grublerum, Gemmingæ: & M. Martinum Germanum, Furfeldæ: atq; Ioannem Gallum. Hos secuti sunt, VVolfgangus Busius, Gemmingensis Ecclesiæ Pastor: & collega ipsius Franciscus Irenicus, qui Germaniam descripsit. Docuerunt eodem tempore in vicinis oppidis, M. Iohannes Rudolphi, & Matthæus, pater Dauidis Chytræi, Menzingiæ: Nicolaus Trabantius, Flehingæ. Postea, Iohannes Siderocrates, Brettæ. Georgius iunior, M. Petrus Erbermann, & Thomas Rana, in oppido Eppingen. M. Melchior Hippouius (qui primò Academiæ Regiomontanæ iuuentia docendo adiuuit) in oppido Bischoffsheim.

Concionatorum matrimonia.

Cæperunt hoc circa tempus, Lutherani concionatores ducere vxores in legitimum matrimonium. Monachi etiam, lectis Lutheri scriptis, è cucullis exilierunt.

Precatio in cœnobio Gnadencellano.

Precatio Gratiacellensium.

O heilige Maria/komm zu hülff den elenden Dürfftigen: auffenthalt die Kleinmütigen/erquick die weinenden/trawrenden: bitt für das gemein Volck: Fürbitt für die Geistlichen vnd Gelehrten: bitt für das andächtig Fräwlich Geschlecht: schaff daß alle die empfinden deiner hülff/ die da begehen dein Gedächnuß.

Versickel.

In aller vnser betrübt vnd Angste.

Antwort.

Komm vns zu hülff/aller milteste Jungfraw Maria/Amen.

Bitt Gott für die Schreiberin / S. Catharina von Wil. Anno 1522. auff Lucie, der heiligen Jungfrauwen Tag. Pro,

Reuchlini mors.

O heiliger HERR Christe.

Ioannes Capnio 30. Iunij Stutgardiæ obijt ictérico morbo, anno ætatis 67.

Bibliothecam suam Hebraicam & Græcam legauit Collegio Phorensi, in templo seruandam. De quo viro, in S. Leonhardi fano hæc leguntur.

IOHAN.

IOHANNES REVCHLIN DOCTOR.

Clarissimi atque magnæ integritatis viri, D. Iohannis Reuchlini, trilinguis eruditionis Antistitis, Epitaphion: à Ioanne Alexandro Brassicano, Poeta & Oratore compositum.

Cùm passim Hebræo & Græco se extolleret orbis
Sermone, antiquo more virere volens:
Iuppiter æthereo placidè indignatus Olympo,
Se fragilem in linguis vincere velle hominem:
Doctorem Capniona vocat: nempe ille trilingui
Dogmate, cœlestum corda iuuare potest
Nunquam igitur credas Reuchlinum obijsse caduca
Morte: velut terræ pondera inepta cadunt.
Hunc Deus in patriam æternam iubet ire probatum:
Hic tandem solida laude Magister erit.

In eundem aliud.

Inclita magnum oculum amisit Germania: quando
Reuchlinus superos (morte ferente) petit.

Anno à nato Iesu 1522. *die* 30. *Iunij.*

Epitaphium ipse hoc olim Phorcæ fecerat, in cœmeterio.

ELISSÆ. ERINÆ. GEORGII. REVCHLIN. vxori. IO. CAPNIO N. filius. matri. pientissimæ. posuit.

Tubingæ, 28. April. 1522. in templo S. Georgij sepultus est Andreas Trostel, V. I. Doctor eximius: inter primos vniuersitatis Tubingensis artium Magister creatus. Cuius ante honesta vxor & matrona, Magdalena Stetterina, obierat 1497. 15. *Septembr. Fuit hæc, soror Martini Stetteri.* Stetteri. *quo natus est Martinus, Scolæ Kirchaimensis moderator fidelis: pater M. Eusebij Stetteri, hodie Anatolicæ apud nos Scholæ Rectoris.*

Eodem 1522. *anno, obijt frater Abbatis Bebenhusani Ioannis, nobilis & validus Martinus de Fridingen. Sepultus Tybingæ ad Minoritas.*

Eiusdem anni 4. *nonas Septembr. obijt nobilis & validus Hans Heinrich de Bubenhofen: qui pro animæ suæ salute dedit Bebenhusano Monast. CC. fl. Sepultus in sepulchro.*

Augustæ, procurante Magistratu, magna eleemosyna instituta est (quæ nominatur, Der groß/oder gemein/Allmuß Seckel) *conferentibus liberaliter ciuibus & incolis: ne posthac amplius mendici circumcursantes, clamoribus domos fatigarent. Primus, qui contulit, fuit Paulus Kauffringer, Mauricianus Sacerdos: dans tempore mortis suæ* 800. *fl. Gassar. & Henning.* *Mendicis prouisum Augustæ.*

In eadem vrbe, Ioannes Froschius Theologiæ D. inter primos fuit, qui Euangelium syncerè prædicaret, vt vt erat Carmelita. Idem.

Noribergæ primam concionem puriorem habuit Andreas Osiander, die Dominico 23. *Feb.* 1522. *de semine.* *Osiander Andreas.*

Augustæ, Ioan. Theodoricus Vngelter Doctor, Felicitatem Meutingenam duxit.

Bambergæ, mortuo 31. *Maij huius anni, post septendecim annorum administrationem, Georgio Pincerna Lympurgensi: factus est Episcopus, VVigandus nobilis à Redonitz.* *Bamberg. Episc. VVigandus.* *Præerat adhuc* 1549. *Hic patruum meum Ioannem Krausium, quia is concionator Euangelicus erat, & id confitebatur in oppido Forcheimio, captum fortis à vicario Bambergensi Georgio Eglofsteinio* 23. *Ianuar.* 1526. *& Bambergam ductum, in custodia sacerdotum detinuit* 7. *hebdomadas. Post quas* 50. *florenis mulctatum, Episcopatu eiecit. Ioannes verò, sequenti anno Diaconus est factus Noribergæ, in Teutonica aula: & altero anno, minister Ecclesiæ Altorffij: vbi* 11. *annos cum dimidio, Christum concionatus est. Postea* 12. *A. Engeltbalæ. Tandem Sultzbachij, in superiore Palatinatu: vbi* 1140. *vixerat illustris Comes Berengarius: cuius filiarum altera, Conrado Sueuo, Regi Romanorum: altera, Manueli Imperatori Constantinopolitano, nuptæ fuerant: vt dudum in secunda parte Annal. docuimus. Ibi & diem suum* 24. *Martij. Anno millesimo, quingentesimo, quinquagesimo nono obijt, senex.*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

QVÆDAM TYBINGENSIA, HALENSIA, AVGVSTANA. BELLVM Sueuici fœderis aduersus aliquot Franconiæ nobiles, præsertim Ioannem Thomam Abtspergium. Forma indicendi belli, apud Alemannos & Latinos. Arcium Franconicarum destructio. Interitus Francisci Sickingeni. Ioan. Thomas Rosenbergius, & Albertus, nobiles insignes.

CAPVT XII.

Acad. Tybingensis.

ANNO 1523. Schola Tybingensis Rector vernus, erat Doctor Iohannes Eschenbach, numero 80

Inscripti. Georgius Limer Argentinensis. VVolfardus VVolf de Knæringen.

Rector 81. autumnalis, Doctor Conradus Brun.

Inscripti. Leonhardus Schertlin de Klingenmunster. Ioan. Antonius Cassouiensis. Med. D.

Decanus S. Catharinæ. M. Fridenrichus Schaupius Besecensis.

Magistri facti. Gebehardus Brasperger Vracensis. Iurisc. Iacob. Kalt Constantiensis. Iurisc.

Tybingæ fons cum canalibus factus est S. Georgij, iuxta Parochiale Templum. In foro verò, iuxta Senaculum ad malos mores corrigendos, & pro vigilem, stultorum custodia.

Arcium Franconiæ destructio per fœderatos Sueuiæ.

Fœderati Sueuicæ societatis, mense Iunio huius anni, expeditione bimestri (Duce Georgio Truchsessio VValdpurgensi: potestate inuadendi à Cæsare impetrata: cùm ciuitates à Cõrado Scheeto, & Ioanne Thoma Abtspergensi, diu vexatæ fuissent) arces 23. in Franconia destruxerunt: quod Abtspergensis receptum ibi haberet: cùm earum possessores nobiles, antea in conuentu Nærlingensi, iuramento suam innocentiam purgare non potuissent.

Indictio belli, seu Clarigatio, VVurtzeburgi & Bambergæ contra Abtspergium affixa.

Clarigationis, vel indictionis belli, forma, contra Abtspergium

Wir diese nachbenandten/ dero Namen herunder geschrieben stehen/ fügen dir Hans Thoman von Abtsperg/ allen deinen Helffern vnd zugewandten/ zuvernemen: demnach du vnnd sie zu verschienen zeiten/ weiland den Wolgebornen Herrn/ Herrn Joachim/ Grauen zu Oettingen: als er an S. Johannes tag Sonnen wendin/ im ein vnd zwentzigsten Jar/ in Keys. Maiest. vnnd gemeines Bunds dienst/ von einem Bundstag anheim hat wöllen reiten/ vberund sein vielfaltig billich Rechterbieten/ vnd gemeinen Landsfrieden/ zu nechst bey Schwäbischen Werdt/ angerendt/ hart verwundt/ gefangen/ geplündert/ vnnd dermassen gehandelt: daß er solcher halben kürtzlich darnach todts vergangen: darzu auch gemeiner Standt deß löblichen Bunds zu Schwaben Vnderthanen vnd zugewandten in vielerley weg geschädiget/ vnd wider den H. Reichs Landtfrieden vergwaltigt hatte (darumb dann du/ deine Helffer/ vnd Helffershelffer: auch alle die/ so dich vnnd sie hausen/ höfen/ ätzen/ tränckten/ fürschieben vnd enthalten/ von Röm. Keys. Maiest. vnserm aller gnädigsten Herrn/ in deß H. Reichs Acht vnd Aberacht gefallen seyn) der aller halbẽ/ auch von gemeinen Ständen deß löblichen Bunds zu Schwaben/ wider dich/ deine Helffer vnd Helffershelffer/ auch alle die/ so dich oder sie enthalten/ gehauset/ gehofet/ vnderschleifft/ fürgeschoben/ geätzt/ getränckt/ oder deiner handlung theilhafftig gemacht haben/ oder noch thun werden/ ein gemeine Bundshülff erkendt. Dieweil dañ der Durchleuchtig/ großmächtig Fürst vnnd Herr Ferdinand/ Ertzhertzog zu Österreich/ &c. Keys. Maiest. vnsers aller gnädigsten Herrns/ ein zugewandt Gliedt deß löblichen Bunds zu Schwaben/ Statthalter ist: vnd jhr Durchleuchtigkeit/ vns von hochgedachter Keyserl. Maiestat/ vnd jrer Durchleuchtigkeit wegen: als dero hievor bestellten Prouisoner vnd Diener/ zu solcher hülff geschickt vñ verordnet: So sagen wir dir/ deinen anhengern/ mitgewandten/ auch allen denen: so dich/ oder sie gehauset/ gehofet/ fürgeschoben/ vndergeschleifft/ geätzt vñ getränckt/ oder theilhafftig gemacht haben: auch allen deinen/ vnd derselbigen Vnderthanen/ Leuten/ Haab vnd Gütern/ hiemit vñ in krafft diß Briefs/ vnser Vehd vñ Feindschafft zu. Setzen vns auch deßhalben in vnsers gnädigsten Herrn/ seiner Durchl. vnd gemeiner Ständ vnfrieden vñ frieden. Vnd wöllen also gegen dir/ vñ allem deinẽ anhang/ wie oben vermeldt/ vnser Ehr bewahrt haben: so lang wir vnsers gnädigsten Herrns Diener vñ Prouisoner seyn. Vnd ob wir mehr bewahrung gegen dir/ vñ deinem anhang/ nottürfftig wehren: Die wöllen wir hiemit/ jetzt als dann/ vnd dañ als jetzt/ auch gethan haben: vnd dir vnd jnen ferrner von Ehrn vnd Rechts wegen zu thun nichts schuldig/ vnd gebunden seyn. Darnach magstu dich auch/ vnd sie/ haben zu richten.

Geben/

Geben/vnd mit mir Rudolff von Ehingen Ritters/Hauptmans/ꝛc. Pittschafft/ für mich/vnd die andern versiegelt/am ersten tag Junij/Anno/ꝛc.23.

Rudolff von Ehingen/Ritter/Hauptmann.

Sigmund von Stotzingen. Philips von Stammhain. Bastian von Ehingen. Sebastian von Gültlingen. Eberhart von Karpfen. Rudolff von Hirnheim. Tristram Truchsäß. Hans von Ehingen. Weyprecht von Riexingen. Michel Reiß von Reissenstein. Jörg Egen von Egenhofen. Hans Friderich Thumb. Hans Veit von Fürst. Hans von Riexingen. Bernhart von Liebenstein. Vlrich von Wittershusen. Marx von Scharnstetten. Conradt von Ehingen. Joachim von Stammhain. Eustachius von Eltershofen. Rudolff von Eltershofen.

Altera clarigatio, cuiq; arci missa.

Ich Georg Truchsäß Freyher: zu Waltpurg/ꝛc. Röm. Keys. Maiest. vnsers aller gnädigsten Herrns/ auch Churfürsten/ Fürsten/ Grauen/ Prelaten/ Freien/ Ritterschafft/vnd Reichsstätten/jr Keys. Maiest. Bunds im Landt zu Schwaben: meiner gnädigsten/gnädigen Herren/Vettern/Oheimen/Schwägern/vñ Freunden/Oberhauptmañ: Ich Rudolff von Ehingen Ritter/vber alle Reisigen: vñ ich Jacob von Werdnow/ vber alles Fußvolck/ deß Püürischen Hertzogs/Hauptleut: fügen euch/dir N. zu wissen/ als wir/ꝛc. Hansen Thoman von Abtsperg/seinen Helffern vnd Helffershelffern/vnser Vehd/Feindtschafft vnd ehrbewahrung offentlich gethan/ꝛc. so jhr euch aber der thätlichen seiner handlungen/wider gemeine Ständ deß Bunds/vnd sonderlich Grafen Joachim von Oettingen/theilhafft gemacht/wider deß H. Reichs auffgerichten Landtsfrieden/ꝛc. so wöllen wir von wegen gemeiner Ständ/ꝛc. als Hauptleut/ꝛc. euch/dir/hiemit vnser Vehd vnd Feindtschafft zugeschrieben haben/ꝛc.

Altera. cuiq; nobilium graſſatorum, denuntiatio belli.

Forma indicendi belli apud veteres Romanos.

Cincius lib.3. de re militari. Fecialem pop. Rom. bellum indicentem hostibus: telumq; in agrum eorum iacientem, hisce verbis vti scripsit. Quòd populus Hermundulus, hominesq; populi Hermunduli, aduersus pop. Rom. bellum fecère deliquereq;: quòdq; pop. Rom. cum populo Hermundulo, hominibusque Hermundulis, bellum iussit: ob eam rem ego, populusque Rom. populo Hermundulo, hominibusq; Hermundulis, bellũ indico facioq;. A. Gellius, vel Agellius, lib. 16. c. 4.

Nomina arcium vel castellorum, hoc bello afflictorum.

Arces, hoc bello afflicta.

1. *Velperg. 1. milliari ab vrbe Hala. Pars ibi D. VVilhelmi, destructa: nè caterùm Velbergensibus inde noceretur. Fauisse enim dicebatur Hegelino: qui Ebingenum captum, Mompelgardiam Duci Vlrico VVirtemb. tradiderat. Ligna ad Bileram deuecta combusta sunt. Supellex vxorius, quæ Crailsheimia erat, donata: reliqua bona, Fœderatis diuisa. Iun. 12.*
2. *Bocksperg. 14. Iun. captum (prope Landauium) & postridiè combustum. Erat fratrum Rosenbergiorum: Melchioris, & Ioannis Thomæ, & Vlrici.*
3. *Balbach, prope Mergetam, Rundij Sutzelij 17. Iunij arsit.*
4. *Aschusa, ad Othonicam syluam, Georgij Aschusij. Eodem die combusta.*
5. *VValchbach, 18. Iunij flagrauit. Erat Franciſci Rundij.*
6. *Owa propè Kitzingam: cuius pars, Episcopi VVirtzburg. est: altera, quæ Contzij de Rosenberg, & Truchsessij erat, mille Florenis ab incendio redempta fuit. Iun. 21.*
7. *VValdmansboua, Conradi Rosenbergij.*
8. *Gnotza, eiusdem. Ambæ 23. Iunij κατὰ πόδας.*
9. *Reissenberga, Iohan. Georgij à Tungen 2. milliaribus à VVirtzburgo. Iun. 24. κατὰ πόδας.*
10. *Trupach, VVolfhainrici Vffatzij. 4. Iulij ἐκ γειτόνων.*
11. *Gregelstain, Georgij de Glich. Eodem die igni mandatum.*
12. *Vetus } Gutenberga: Hectoris, Acacij, & Philippi, Gutenbergiorum. 5. Iulij occupata,*
13. *Noua } 8. Iulij incensæ.*
14. *Vprod. Ioannis & Sebastiani de Sparneck. 9. Iulij ἐνεδρᾷ.*
15. *VValdstain, VVolfij & Christophori Sparnecciorum. Eodem die arsit.*
16. *Gattendorff, Georgij Sparneccij. Iul. 10. σὺν τέχνῃ.*
17. *VVeichselsdorff, Sebastiani & Ioannis de Sparneck. Cui arci, quia nobilis mulier puerpera erat, tantisper parcitum est: nec ipsa, interea expulsa.*

18. *Enckeringa, N. Abtſpergij. Arſit, & ſequentes.*
19. *Ietenhofa, Conradi de Roſenberg.*
20. *Dagmerſchen (al. Tannerſtain) Eucharij de Oetingen. Flagrauit 12. Iulij.*
21. *Dietenbouen, Conradi de Roſenberg. Iul. 21.*
22. *Aptſperg nobilium Aptſpergiorum. Die Mariæ Magdalenæ πυρὶ κατεκαλίθη.*
23. *Berlutshaim, Georgij de Ens vel Enſeri. πυρὶ ὲτ ἐργον καὶ αὐτὴ γενομένη.*

Noriberga multas adduxerat magnas bõbardas: ſed cũ aues è nidis ſuis euolaſſent, ijs opus non fuit.

Erat etiam Streitberga arx in Catalogo, Conradi Schotti Qui dicitur turamento ſe purgaſſe, vt exercitus diſcederet. Quanquam de innocentia eius, non parum dubitabatur. Itaq; fœdus ſcripſiſſe fertur Marchioni, vt eum tolleret. Aliter bellum in ipſum conuerſum iri. Ergo Carolburgum vocatum eſſe, κακὰ ἐρεντεῦναι. Hackenus, de Aptſpergenſi bello.

Franciſci de Sickingen interitus.

Eodem anno, Iulij 8. Franciſcus de Sickingen, qui Treuirenſem Archiepiſc. Richardum oppugnauerat: ab eo, & Philippo Landgrauio, & Ludouico Palat. & (vt alicubi inueni) Rudolpho Ehingeno (qui cum Dietricho Spæto ad eum miſſus, pacem fruſtrà quæſiuerat) obſeſſus in arce ſua Nanſtall (al. Landſtall) ictu trabis, à bombarda percuſſæ, interijt, Dominicâ Exaudi: vir fortiſſimus, religionis purioris ſtudioſiſſimus, ac doctorum hominum amantiſſimus.

Ioan. Thomas Roſenbergius.

Arce Bocksperga, à Sueuico fœdere exuſta: Ioan. Thomas à Roſenberg, ſuos fratres, innocẽtes, nec cæteris participib. arcis (Jancrbẽ) adhæſiſſe aiebat: arcẽq; palatinatui attributã, dolebat. Itaq; infeſtus fœderi erat: non tamen infimæ ſortis homines lædebat ſed excellentioris fortunæ fauore cõſpicuos, miris artib. corripiebat. Ac, quia Georg. Truchſæſsiũ de Bocksspergæ peſſundatione nõ paru accuſabat: cogitauit aſsiduè, quomodo ipſum vicissim vreret. Cognouit (vt Videmannus ſcribit) filiũ eius adoleſcentẽ, Dolæ cũ Pædagogo germano in Academia viuere: cuius Pædagogi fide, plures Alemanni adoleſcentes, cõmiſsi eſſent. Roſenbergius igitur eò ſummiſit quendã, ſtudioſo ũ veſtitũ, tanquam & ipſum ſtudiorũ gratiâ venientẽ. Qui ſe artificioſè in familiaritatẽ & generoſi adoleſcẽtis, & Pædagogi, inſinuauit: ſed hunc maximã diligentiã, in diſcipulo cuſtodiendo adhibere vidit. Non èx vrbe in campũ educere: ſed tantùm ad lectiones, & rem diuinã, introducere: at priuſquam omnia ſacra finita eſſent, hominesq; è templo exirent, domũ reducere: Cùm interim in platea nemo ferè hominũ conſpiceretur. Obſeruauit hæc aſtutè ille ſimulatus ſtudioſus (ὁ ποσβυτερος ἀπατεὼρ) frequensq; Truchſæſsium domum, cum Præceptore deducebat: ita, vt iam planè fidem inueniret, tanquam vnus èx fidâ familiâ. Eam rem omnem ad Roſenbergium perſcribit. Qui paucis equitib. comitatus, Dolam venit: nec longè à primario Templo, die quodam Feſto diuertit. Adoleſcentes cum Pædagogo templũ adeunt: Roſenbergio manente in diuerſorio, equos paratos habente, occaſionem attendente. Illis è Templo egredientib. Roſenbergius (qui hoſpitii ſuo tam ſatis fecerat) cũ ſuis equitans exit trans forũ: falſus ille ſtudioſus homo robore virium pollens, adoleſcentulũ generoſum corripit: in equũ miniſtri cuiuſdã Roſenbergici cõjcit: miniſter eum brachio ſtrictè tenet.

Georgij Truchſæſsij filium, Dolæ propter ſtudia verſantem, miro dolo capit.

Pædagogo ſuccurrenti, & Diſcipulũ equo detrahere conanti graue vulnus in capite inſtigitur. Ita plateã propter ſacra, quæ in fano fiebant, ab hominib. vacuã: Roſenbergius cũ captiuo facilè vrbe euolat. Etſi. n. cuſtodes portæ, impedire Ioan. Thomam conabantur: tamẽ milites aliquot, quos hæ antea in euentum ibi ſubornarat, illis reſtiterunt. Cùm hoc factũ ad aures Georgij Truchſeſsij peruenisſet: nõ mediocrem dolorem accepit: nec vllo labori, neq; ſumptui, ad inueſtigandum filiũ pepercit. Sed nunquam, quoad vixit, vbi ille detineretur, reſciſcere potuit: alijs, in Gallia teneri dicentibus: alijs in Lotharingia: alijs in VVederouia: alijs, in Bohemica ſylua. Noluit vllo auro captiuũ Roſenburgius dimittere: ſed ſperabat, ſe Truchſæſsium ad viam ſibi de Palatinatu Bocksperga reſtituenda adacturum: quod tamen in Baronis huius poteſtate non erat. Ita adoleſcens ille in quãtum annum (Munſt. 3. lib. 284. quintum ait) aſſeruatus fuit: nomine ſciente, vbi eſſet. Moritur interim Heros Georgius, pater eius, morbo Gallico. Tunc adoleſcens hic, 8. millib. aureorum dimiſſus eſt;

Adoleſcentis dimiſsio.

impunitate omnibus illis, qui captiuitatis eius fuiſſent rei, huicq; negocio affines, promiſsâ: hoſte interim Sueuici fœderis Roſenbergio manente. Tunc cognitũ eſt, adoleſcentem in arce quadã Franconiæ, benignè & liberaliter habitum fuiſſe: ita, vt ibi ambulare, & cum alijs venationi intereſſe, licuerit: qui etiam fidem Domino datam, fideliter ſeruauerit. Ita dimiſſus eſt honorificè, veſtitu & equis, vt tali perſonæ conueniebat, ad ſuam matrem, atq; cognatos. Fertur quoq;, quando Virtẽbergicus armis ditionem ſuã recepit: Ioannem Thomam, qui & ipſe huic bello interfuerit, ab hoc Truchſæſsio in arcem ſuam VVolfeccam inuitatum, comiter acceptum fuiſſe. Multa etiam alia hic nobilis callidè, ſed ſine ſæuitia, in ſuos aduerſarios fecit: ac tandem placidè obijt. Etſi autem

autem ipse contentiones suas, non ad finem perduxit: tamen postea ordines, qui in vndecenni Sueuico fœdere fuerant, postulata Alberti Rosenbergij pecunijs expleuêre: quem Cæsar equestri dignitate ordinauit: copijsq; equestribus in Galliam præfecit. Hinc deinde 1543. Noribergensem Hieronymum Baumgartnerum cepit: Bockspergam recepit, & instauruit. Captiuum illum Dapiferum, Munsterus lib. 3. cap. 284. Iacobum appellat: & 1536. obijsse scribit. *Albertus Rosenbergius.* *Baumgartner Hieronymus.*

Erat hoc 1523. anno, Ioan. Eisenmannus Parochus Halæ Sueuicæ: vbi Ioannes Brentius biennium iam docuerat. Sequenti anno, Papisticæ cæremoniæ paulatim cecidêre. Anno autem 1527. Missa abrogata est: nisi quòd Ioannitæ missificarunt vsq; ad 1534. annum: ad quos multi patricij exiuerunt: donec & hæc Missa silere iussa est, Templo concluso. Ita ex Hala omnis Missa expirauit. Sic & 1540 in ipsorum extra vrbem ditione. *Halæ, Euangelij Prædicatores.*

Scripsit Augustæ circa 1523. annum, Matthæus Marescalcus à Biberbach (quod deinde à Marco Fuggero possidebatur) Ecclesiæ Canonicus, Iuris Doctor succinctam historiam de antiquitate & initio ciuitatis Episcopatusq; Augustani: è qua multa, præsertim Clerica, suis Annalibus inseruit Achilles Gassarus. Fundauit idem Marescalcus suis sumptibus, Augustæ propter Sacellum S. Ægidij ædes: quas habitaret ordinarius concionator Templi cathedralis. *Biberbach. Marescalcus Matthæus.*

Eodem anno Iohannes Speiserus Doctor (Achille teste) Theologus, Parochus Augustanorum cœpit verbum Dei concionari syncerius, tanto cum fructu & concursu: vt meretrices quoque eius concionibus motæ, ad meliorem frugem redirent: ac prostibulo, quod tunc publicè prope Geggingensem portam tolerabatur deserto: aut honesta coniugia quærerent, aut aliò inde diffugerent. Sed redijt Speiserus ad Pontificios: & horrendo genere mortis interijsse fertur. Henning. *Speiserus concionator.*

Ioannes Hack Magister, Archigrammateus Augustæ, Vrsulam Remiam duxit.

Ad Bicocham Gallos G. Fronspergius vicit: stans in primo peditum ordine, ipse alijq; duces. Cui cum Heluetijt occurrens Albertus de Stain, inquit: Hic ne te, vetus sodalis, reperio? Manu mea morieris. Respondit Frõspergius: Tibi hoc accidet, Deo iuuante. Tum lanceis se mutuo impugnare. Fronspergius in cruribus vulneratus, stetit tamen: & Albertum, legatumq; eius Arnoldum Winckelriedum, & alios Heluetios, 27. April. occidit. Laudem Pompeiam postea, atq; vrbem Genuam, ipse cæteriq; ceperunt. Rediens in Germaniam, per se legatum suum Rudolfum Halium, & Casparum Fronspergium F. in Italia reliquit. Postea 1525. cum nouo exercitu huius ductor, in Italiam redijt: ad eiusq; ductum Marcus Sittichus de Embs se contulit. Illam autem Bicochanam cladem (vt hoc etiam addam) terræmotus aliquot horis præcessit, & vlulatus, tentorijs concussis. Postea locus pluribus millibus occisorum constratus fuit. Dixit mihi nobilis vir, Petrus Gasbergius, olim 1555. Memmingæ (qui illis rebus interfuerat) tradens tunc mihi Matthæum F. (qui hodie Campidonensis Abbatis officialis est) in mensam & disciplinam. *Georg. Fronsperg. heroica pugna.* *Bicochana clades.*

Schorndorffæ natus est hoc 1523. anno, Sixtus Vvaselinus 2. patre Sixto 1. qui 1500. natus Vvaselini. fuerat, die S. Osualdi, ex Gregorio Vvaselino, & Agnete Dyrrhina, 1507. mortua: post quam 1522. Annam Plesingam duxit: ac minorem Præfecturam, cellariatusq; munus, gessit. Sixtus verò Archigrammateum egit 7. A. ante Hispanicum præsidium. Postea, multa sub hoc est passus: & à quodam qui ex Americana Hispaniola aderat, in maxilla vulneratus. Sublato hoc præsidio: ipse commeatui præfuit (Prouiantmeister) in Elvvangensi expeditione. Postea, magnorum Principum [quidam] (Quæstor, Pfenningmeister) tempore Haidelbergensis concordiæ fuit.

Anno autem 1556. factus est Præfectus minor in Patria: quod munus adhuc gerentem, vidimus 1588. Schorndorffæ.

Phorcæ functus est fato Septemb. 3. nobilis Ioannes Kechler de Schvvandorff.

Stutgardiæ 18. Aug. 1523. obijt honestus vir Martinus Harsch Tubingensis: ad S. Leonhardum sepultus.

Obijt Dominicâ ante Pentecosten, proba mulier Barbara Gigerina, Georgij de Hufen vxor.

Fuit annus hic frugibus & vino vber: hyemis & frigus, præpropera. Ferdinandus tertiam partem prouentuum, à Prælatis Vvirtembergiæ exegit.

Insulam Rhodum Turca Solimannus deditione cepit. Qua de re postea, in libello, cuius præfatio incipiebat: Dem Ehrnvesten/Hochachtbaren Herren Antoni Fugger/ Röm. Kayſ. Maieſt. Raht: vnd Patron/ wündschet Othmarus Nachtgall (Luscinius) Doctor/ durch zeitliche Güter die ewige zuerfolgen/ &c. Anno 1528. *Rhodus, Turcarum.*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CVRATIO ACADEMIÆ TYBINGENSIS. MORS ILLVSTRISSIMÆ Dominæ VVirtembergicæ Eliſabetæ. Hirſaug. Abbas Ioannes Sculteti. Religionis progreſſio tempore Lutheri. Natiuitas aliquot clarorum virorum. Subditorum maleuolentiæ aduerſus Magiſtratus ſuos origo, & inſufficiens compoſitio.

CAPVT XIII.

Tybing. Schola. ANno 1524. Cal. Maij. Rector erat 82. (*aut primo Rectore Ioanne Nauclero omiſſo, 81.*) *M. Fridericus Schaup.*

Inſcripti. Georgius de Thierberg von wilden Thierberg. *Martinus Kruß de Steinheim 23. Maij. Neſcio, ex quorum familiâ Cruſtorum. Nam permultæ ſunt, varijs in locis.*

Rector 83. die Lucæ, Doctor Graſſus Myller.

Inſcripti VVendelinus Ochſenbach Tubingenſis. Otho Truchſæß, Baro VValdpurgenſis. Theodoricus de Friberg. VVilhelmus de Nuhuſen. VVolfgangus Adolfus ex VValdenfels, Canonicus Bambergenſis. Ian. 28. Eberhardus & Melchior de Avv.

Decanus artium. Ioannes Ebinger Tubingenſis.

Magiſtri facti. Ioannes Pfender de Sigmaringen 1524. Conradus Bub de Eſſlingen 1525. Tubingæ, fons Xenochij factus eſt, qui antea non fuerat.

Inundatio aquarum in VVirtembergia erat, & ventorum impetus.

Turc. bellum. *Mart. 24. Rudolfo ab Ebingen ſcribens Archidux Ferdinandus: iuſſit eum pecuniam in VVirtembergia procurare ad bellum Turcicum. Atq; quoniam Cæſar erat in Hiſpania, iuſſit eundem proficiſci ad Frider. Palat. Ambergam, cum inſtructione: vt is vnum annum Vicarius Cæſaris eſſet, ne Imperium capite careret. Id Rudolfus grauiter perfecit. Idem Archiduci etiam ſequenti anno, pecuniæ vim aduerſus Turcam comparauit.*

Eliſabetæ, Principis VVirtembergicæ, obitus. *Die 15. April. obijt Nyrtingæ D. Eliſabeta, Marchioniſſa Brandenburgica, vxor olim Eberhardi Iunioris, Ducis 2. VVirtembergici: ac Stutgardiæ ſepulta eſt, in Baſilica Cathedrali chori: iuxta Eliſabetam fratris ſui Marchionis Brandenburgici, Friderici filiam, vxorem Marchionis Badenſis Erneſti. Geſſerat ſe in oppido dotali ſuo Nyrtingæ, ſicuti Principe matrona dignum erat: illudq; cùm vim ignis paſſum eſſet, inſtaurauerat: & optimè de eo merita fuerat.*

Hirſaug. Abbatis Ioannis obitus. *Obijt 16. Kal. Iul. Hirſaug. Abbas Ioannes 2. humatus in ſacello B. Mariæ quod ipſe condiderat. Fuerat appellatus, aliâs Iohannes de Leonberg, aliâs Iohannes Hantzman de Calua. Nam hæc ambo, de vno & eodem Abbate dicuntur.*

Supra picturam præcedentium hactenus triginta Abbatum Hirſaug. ſequentes verſus in Refectorio æſtiuali leguntur.

In fragili angelicam duxerunt corpore vitam:
Et fuerant mundo mortua turba malo.
Hic locus effulſit patribus virtute probatis:
Virtuti Sophiam iunxerunt ſemper vtramque:
Abdita Diuinæ penetrarunt dona Mineruæ:
In lucem egregios, variosque dedêre libellos.
Mundities animi, cibus eſt, & ſumma voluptas.
Qui ſatur eſt illa, ditior eſſe nequit.
Qui tribuêre cibos, dapibus veſcuntur Olympi:
Pro donis capiunt cœlica regna ſuis.
Si cibus eſt modicus, non lautus, ſed nec opimus:
Vos Chriſti ſermo, & lectio ſancta, cibet.
Quando Monaſterium cœpit moderarier illis:
Et decor acceſſit, commoditasque, loco:
Magnus amor recti, ſacræ quoque Relligionis,
His fuit, atque loci cura laborque frequens.

Succeſſor illius, Ioannes Schulteti. *Succeßit in locum demortui XXXXIII. Abbas, Ioannes 3. natione Sueuus, in oppido Bietigheim natus. Fuerat antè Prior in Reichenbach. Nominatus eſt Iohannes Schulteti. Præfuit 30. A. obijt 1556. De quo, poſthac plura.*

Nærdlinga, Euangelica. *Religionis emẽdatione proficiente: Euangelium annunciari purè cæptũ eſt etiam Nærdlingæ. Schafhuſiano Magiſtratui Abbas & cõuentus tradiderunt cœnobium ſuum reformandi causâ. Catha-*

Catharina de Cimbern: quæ 1499. facta fuerat Abbatissa Tiguri: traditis omnibus rebus Magistratui, & accepta prouisione perpetua, nupsit cuidam nobili Reischachio. *Abbatissa nubit.*

Vlricus Zuinglius scripsit epistolam ad Matthæum Aulberum, Reutlingensem Ecclesiasten: exponens in verbis cænæ Dominicæ verbum E S T, per significat. Adiurat eum in extremo Epistolæ: ne cuiquam eam communicet, nisi syncero in fide. Bucholc. *Zuinglius.*

Caspar Schvvenckfeldius, nobilis Silesius scripto edito hortatur Episcopum Vratislauiensem Iacobum, ad puram Euangelij doctrinam amplectendam. Tunc adhuc sentiebat cum Luthero. Postea verò suo quodam dogmate ab eo discessit: ac multos etiam in Sueuia nobiles seduxit. *Schvvenckfeldius.*

Lutherus, qui hactenus adhuc cucullam monasticam gestauerat, eam 9. Octobr. huius anni deposuit. *Lutherus.*

Augusta Ioannes Schillingus, Lector in Monasterio Franciscano, Euangelium purè interpretari exorsus, à senatu dimittebatur: sed precibus populi, iamiam seditionem cogitantis, reuocabatur. Itaq; rursus docebat sed vsq; ad mensem Nouembrem tantùm: celebrataq; integra Eucharistia, populo valedixit, & vrbe abijt. In cuius locum suffectus est Michael Cellarius. Gassar. *Schillingius.*

Die Dominico Esto mihi, Febr. 7. huius 1524. anni, nocte inter 12. & 1. horam, natus est Comes Helffenstainius Vlricus, der Elter.

Vidit etiam primam lucem Octob. 8. huius anni, M. Georgius Lieblerus Dentzlingensis, Professor Physicæ in Acad. Tybing. ac Padagogarcha: vir doctrina & prudentia insignis. *Lieblerus D. natus.*

Kauffbeurænatus est. Decēb: 26. Victorinus Strigelius: & ob. 26. Iun. 1569. Haidelbergæ. *Strigelius.*

Natus circa idem tempus est & generosus Baro Hevvensis, Albertus Arbogastius. Militauit Gallo 1558. contra Cæsarianos fortiter. Bello composito, Duci VVirtemberg. Christophoro consiliarius fuit: cuius nomine (principe Georgio, Comite VVirtemberg. & Mompelig. mortuo) Comitatum Mompeligardensem (Friderico Principe & Comite, adhuc sub tutela constituto) fideliter rexit, anno 1560. & deinceps. *Hebensis Baro.*

Semen belli seruilis, vel Rusticani.

Abbas quidam prope Vlmam, mortuo seruo sibi rustico, ex veteri consuetudine vnum iumentum abducebat. Tunc autem, mortuo Auriga, ipse viduæ & pupillis eripuit duos equos meliores. Ideo rustici concurrebant. Mense Nouembri (vt lib. 4. Sleidanus scribit) cæperunt à suo Domino Sigismundo, Comite Lupfio Sueuo, dissidere Rusticani homines: quòd se onerib. nimium grauari querebantur. Idem & à vicinis fiebat in suos Magistratus. Imperij tamen Senatus, qui loco Cæsaris absentis erat, Esslingæ tunc versans: missis legatis, controuersias aliquot sedauit. Verùm hic æstus non refrixit: sed anno sequenti nimium efferbuit, vt audiemus. Fuit quidem signum peditum, in VVirtembergia contra Lupfensis agricolas collectum: & alij delectus, habiti alibi; ac trepidatum: sed nihilominus tumultus, altero anno secutus. Etiam ad Mediolanum, multi ex VVirtembergia milites, hoc anno missi. *Rustici alicubi seditionem spirantes: vt, contra Comitem Lupfensem.*

Mortui & in Templo VVachendorffensi humati, ad nobiles de Ovv pertinentes.

A. 1524. starb der Edel vnd Ehrnvest Görg von Ow / auff den tag *præsentationis* Mariæ: dem Gott G.

A. 1539. auff Sontag *Exaudi*, starb die Edel vnnd Tugendsam Fraw Dorothea von Owe / geborne von Gültlingen.

PAPA, CLEMENS VII. THERMÆ FERINÆ IN VVIRTEMBERGIA. R. Franciæ Franciscus, captus. Conatus D. VVirtemberg. Vlrici, recuperandæ ditionis suæ causâ. Rusticani belli origo, causæ, fœuitia, vindicta. Rudolphi, Ehingeni equitis, res gestæ. Consolatoria ad eum Epistola, de liberis amissis. Oppidi Marpachensis à Rusticis periculum, & conseruatio. Sedatio seruilis tumultus apud Halenses, & improborum punitio. Lorchæ, Hohenstauffæ, Tecci, deuastatio. Tybingensia quædam, Augustana, & alia. Lutheri coniugium, & doctrina de cœna Domini.

Caput XIIII.

ANNO 1525. post Leonem X. & Adrianum VI. Batauum (cuius libellus elegantiæ latinæ extat) Pontifex Rom. erat Clemens VII. sub quo Iubilæus 9. actus est: loco sc. ludorum, quos ædiles quondam Romæ populo faciebant. *Iubilæus 9.*

Wildbad. *Die Iouis poſt trium Regum, in oppido Thermarum Sylueſtrium, Templum ac 23. aedificia (poſt alia duo vetuſtiora incendia) deflagrarunt (totum nempe oppidum, ferè ex Cauponis tantùm conſtans) regente tunc VVirtembergiam Archiduce Ferdinando: ſed non longè pòſt inſtauratum eſt. Situm inter montes celſos Hercynios & Piniferos, in valle angusta: per quam deſluit amnis Entius Neopyrgum versus magno ſtrepitu, propter ſaxa paſſim in eo iacentia. Inſunt piſces boni, forellæ & ſunduli. Portæ duæ, ſuperior & inferior. Ante inferiorem, & ad dextrum latus, ſuburbium oppido maius eſt. A Tybinga eò proficiſcentibus (3. maximis milliaribus) loca, hæc occurrunt ordine: Herrenberga oppidum, Deckenpfründ & Stamma vici, Calubus) loca, hæc occurrunt ordine: Herrenberga oppidum, Deckenpfründ & Stamma vici, Calubus oppidum, Altburg/ Igelſloch (al. Hohenkrächen) Kallenbach/ ipſum denique Thermarum oppidum. Hoc ad dextram habet hæc ædificia: Præfecti (Chriſtoph. Grimmi) domum: hoſpitia Vulpis, Gladij, Haſtæ, Cerui, Vrſi, Solis (vbi M.G. Lieblerus, & ego, 1594. menſe Maio eramus) & Catini, iuxta Portam ſuperiorem. Ad ſiniſtram, Templum, hoſpitia Nigræ aquilæ & Chriſtophori: inter quæ, domus longa & alta, olim à Duce Vlrico ædificata: vbi nobiles etiam poſſunt lauare, aquâ licet ibi minus calente. Concionatores illic, in ſuburbio habitantes, viri docti & diſerti, Parochus M. Ioannes VVeckmannus, Diaconus M. Melchior Mynſterus. Lauabant tunc ibidem, inter plurimos alios, Comes Fyrſtembergius Henricus: Comes Leining. vel VVeſterburgenſis Ludouicus: & Apollonia Comitiſſa Zimmerenſis, vidua, Nutfræ apud Riedlingam habitans: viſitata à ſuis filijs, quos ex Comite Helffenſtainio Georgio pepererat, Vlrici fratre. Filios vocabant Georgium & Freuum. Lauabãt nobiles, Theodoricus Æchter, Epiſcopi Iulij VVirceburg. frater: & Gordianus Seuter Campidonenſis: & Ioan. Iodocus Schad Vlmenſis, Iodoci F. qui Danielis frater fuerat. Item, viri docti: vt, Ioannes Lehenehr Herbipolenſis, affinis meus Dauid VVilh. V. I. D. & VVolfgangus Rhau. Muſicus noſtri Principis. M. Chriſtoph. Ridius, Schorndorff. Scholæ Moderator: & M. Sebaſt. Lanius, Neopyrg. Eccleſiaſtes. Inuiſebam Herrenalbæ Abbatem, Conradum VVeißium, canitie & animo candidum: equitans per montes arduos, & pineto condenſes, Eiberg & Tobelberg, vbi pagus Tobel. Riuus iuxta cœnobium eſt Albis. Hactenus.*

Kniebû. *In pago quodam Hercyniæ Syluæ, non longè à Kniebû, infans 1525. natus eſt virilis ſexus: ſub cuius pectuſculo alter infans, vſq; ad genua eius dependebat: capite ſolo intra prius corpus recondito. Peruênit ad virilem ætatem: & anno 1555. Argentorati in nundinis, ac pòſt etiam alibi, ſe ſpectandum exhibuit. Vidimus etiam nos Memmingæ.*

Sicut antè biennium nobiles Franconiæ Sueuico fœdere læſo, malè tractati fuerant: ita hoc anno populus Ruſticanus, Magiſtratibus & Nobilitati infeſtus, grauiſſimè caſtigatus eſt.

VVirtembergenſis etiam Vlricus, ditionem ſuam armis recuperare conatus eſt. Et Franciæ Regi, hic annus aduerſarius fuit. Cognoſcemus his de rebus non pauca.

Franciſcus, Gall. Rex, captus. *Deſcenderat Franciſcus R. Franciæ, trans Alpeis in Inſubriam: Mediolanum receperat: Papiam obſidebat, Heluetiorum auxilia habens. Ibi in ſepto ferarum, quod Itali Parcum vocant, 24. Febr. victus & captus à Ferdinando Daualo Cæſarianiſq; eſt. Cùm enim primum agmen Hiſpanorum (inquit lib. 4. Galeatius Capella) obuiàm habuiſſet: à ſcloppetarijs, quibus plurimùm ea gens valet, Gallorum primi multa cæde & ſanguine coacti ſunt retrocedere: donec Heluetij pedites, equitatuſq; à latere vrgens, Hiſpanos repulerunt. Sed ſubſecuti Germani (die Landtsknecht) in cuneatam frontem aciem porrigentes, Heluetios poſt magnam illatam cædem profligarunt. Tum rex magno equitum cataphractorum numero ſtipatus, pugnam ingreſſus: dum ſuos à fuga compeſcere enititur: equo grauiter icto effuſus, à Cæſarianis capitur: ſtatimq; Carolus Lannoius, qui caſui eò aduenerat: corporis proceritatem, & armorum pulcritudinem, miratus: ipſum, iam ſe, qui eſſet, palam ferentem, in poteſtatem recepit. Cæteri quoq; Galli, ab Alphonſo Daualo, & Antonio Leua, à tergo cæſi, & in fugam coniecti ſunt. Perière Gallici exercitus ſupra 8. millia: ex Cæſarianis, vix 700. milites. Ita receptum eſt Mediolanenſe Regnum: Rex vero captiuus, in Hiſpaniam abductus, ſequenti anno magna pecunia dimiſſus eſt. Interijt in prælio Pauienſi, Auguſtanus Georgius Langenmantelius: eius familiæ, quæ cuneum, oder Spar: en (inquit Gaſſarius) in Inſignibus gerit: nec abfuit ſarcaſmus Georgij de Fronſperg: quòd ille à partibus Francicis ſteriſſet: cæterà præclarus in re militari. De cuius cladis tempore, & Ruſticana coniuratione, eſt hic verſus.*

Mediolanum, Carolo Cæſari recuperatum.

CaptVs erat GaLLVs, CœVnt CVM VVIe Cohortes.

C. Fronſperg. gloria & pietas. *Quanta autem virtus G. Fronſpergij fuerit illo in prælio: hinc colligi poteſt, quod ei gladius,*

dine, qui Regi præferri solebat, honoris causâ donatus est: quem etiam secum in patriam detulit. Solebat is ante victis præliorum cum exercitu in terram cadens, Deum diligenter inuocare. Item, ad euitandos ictus tormentorum, cum militibus humi procumbere. Reisnerus lib. 3.

Vlricus, VVirtemberg. Dux, ditionem suam recuperare conatur, sed frustrà.

In VVirtembergia, proximis diebus post purificationem Mariæ, conuentus erat prouincialium Stutgardiæ. Rumor enim spargebatur de Vlrico Duce aduenturo cum copijs. Tuttlingæ collocatum est præsidium peditum & equitum, ex Ducatu. Colligebatur Tybingæ exercitus: sed multi palàm dicebant: nostræ hastæ Ducem Vlricum non fodient. Inuiti scilicet solent homines contra Dominos suos militare. Ideò fœderatorum aduentu opus erat. Exciuerat Vlricus Heluetiorum 6. millia Mompelgardiam nationi obligant. Profectus est cum aliquot bombardis, quas ex castro Tuela sumpserat. Sed earum meliores, quia tardius secutæ, apud Tuttlingam, vbi magnus nobilium obstabat, ereptæ fuerunt. Ad illum autem Dominicâ Esto mihi (quæ, proxima Dominicam Inuocauit præcedit) literas dedit Baro VValdpurg. Georgius Truchsæssius: se, quia audiat, ipsum mouere aduersus Archiducis Austriæ Ferdinandi ditionem: velle, sese suosq; excusatos habere: si rogatur, vt illius summus capitaneus, aduersus eum, vt proscriptum, agere. Duces sub ipso erant: peditum, Georgius Fronspergius: equitum, Fridericus Fyrstenbergius: cuius frater VVilhelmus, pedes aderat: cum quo, & Lupfentius Comes.

Pergens autem Dux Vlricus, cepit die Mercurij Cineritij Balingam: cepit Herrenbergam Dominicâ Inuocauit: cepit Boblingam, Syndelfingam, Leonbergum, triduo post.

Die Iouis proximo, Stutgardiam petijt, & vtrumq; suburbium occupauit. Sed Dominicâ Reminiscere, noctu Syndelfingam se retulit. Insequebatur enim fœderatorum equitatus & peditatus, ab Heluetijs reuocatis desertum, viribus & pecunia inferiorem. Hi, ob eas causas cedente Vlrico, receperunt loca. Ita hæc expeditio fine sibi proposito caruit.

Heluetijs domũ reuocatis, à suũ.

Tybingæ 19 April. puella nata est, ex cuiusdam sartoris vxore Otilia, cum duobus capitibus, duobus brachijs & pedibus, & vno pectore.

Duce Vlrico Tuelam reuerso, feruere iam magis magisq; cœpit negocium Rusticanæ conspirationis: etsi antea plagam aliquam apud fontes Danubij, & iuxta Laucham acceperant. Obducebant enim causam: quasi Euangelij doctrinam tueri, ac seruitutem (iam inde scil. à Clodouei temporibus grauantem) excutere vellent. Eo nomine commoti sunt in Sueuia, in Franconia, in Turingia, circa Rhenum & Palatinatum, in Alsatia, in Lotharingia. Postulata quædam edidérant circiter duodecim: de bonis Ecclesiæ Ministris præficiendis: de decumis posthac à se, nisi certarum rerum, non soluendis: de indigna seruitute, qua premerentur: de venatione & syluis liberè sibi permittendis: de tributis & mulctis releuandis. Quæ ipsorum conata, Lutherus scripto emisso improbauit: eosq; ad obedientiam cohortatus est. At etiam principes, moderationis monuit. Sed cum videret, Rusticos nimis obstinatè ac sæuè agere: armis cohercendos suasit. Sleid. 5.

Rusticorum seditio grauissima.

Lutherus, eiũ contrarius.

Origo Rusticanæ coniurationis, ex quorundam procerum austeritate extitit: & ex concionibus de libertate Christiana, malè intellectis. Nam Diabolus tritico Zizania interserere solet. Hocrcò Rustici, omnes Magistratus tollere, & ipsi dominari, conabantur. Sicut Argentinæ rustica quædam, res venales in forum portans, dicebat: nos ex rure, etiam breui crepidatæ incedemus.

Wir auß den Dorffern / werden bald auch auff Pantoffeln gehen.

Rustica seditio in Algoia.

Campidonensis Abbatis Sebastiani Braittenstainij agricolæ, Lupfensium vicinorum successu illecti, scindi, nè premi à suis præfectis querentes, ab Abbate Calend. Ianuarij (vt Brusch. & Petrus Gnodalius scribunt) desiciunt: cœnobium eius occupant, diripiunt, depopulantur: simulacra & ornamenta templi confringunt. Abbas verò cum precioſiore suppellectile, in arcem Liebenthannum confugerat. Sed his dedere se coactus, & Campidonum ductus, ibi detentus est: data pensione exigua de annuis fructibus. Iura, quæ in oppido habuerat, coactus est 32. millibus aureorum ciuibus vendere. Instaurauit posteà, motu per Sueuicum fœdus sedato, arces ab illis vastatas: Liebenthannum, VVolckenburgum, & Hohenthannum.

Algoiæ Rusticorum coniuratio, ad Campidonũ.

Circa Augustam & Vlmam.

Istos Rusticos conspicati ditatos alij, tumultuantur & ipsi: in Alpibus sub Augustano Episcopo Almangauicis, in Valtringa vico 2. milliaribus ab Vlma, & in Verana valle. Quærebantur pares conditiones apud eos qui inter Vlmam & Biberacum, circiter 14. millium erant, ac sæuiebant. Postea tamen cesserunt, ac dilapsi sunt: multis antè Monasterijs (inter quæ & Marthalense) direptis.

Augustanorum item, & Vlmensium.

Hi Rustici, cæsi. direptis. Venerunt copiæ Suenicorum: quarum Imperator erat Georgius Dapifer VValdpurgensis. Cæduntur die Martis postè Dominicam Iudica, & dissipantur, aliorum aratorum circiter sex millia apud oppidum Leipphaimum: quorum multi in Danubium salientes, suffocati perierũt. Exercitui pedestri VVilhelmus Fyrstenbergius præerat. Leipphaimi & Gynzburgi, quibus obsidio imminebat, deditio secuta est, ac multorum vicanorum. Quorum duorum oppidorum, illud peditibus, hoc equitibus, diripiendum datum est: aliquot Rusticorum Ducibus diuerso supplicio-rum genere antè plexis.

Circa Raueſpurgum.

Apud Raueſpurgum, concitatio agricolarum. Illo in tractu etiam aratorum commotio erat: ac, sicut cum alijs antea, ita cum his quoq; tentabatur Vlmæ pax, per Imperij ciuitates: sed frustrà, diræq; vtrinq; populationes fiebant. Sed Truchsæsius Feriâ sexta ante Pascha, vesperi horâ 5. apud ditionis suæ oppidum VVurtzachum, circiter 7. millia Rusticorum profligauit. Cum deinde circiter 16. millia, non procul Raueſpurgo apud VVingartum essent: & medio Aprili res (licet Rusticis cautè agentibus) ad prælium spectaret: tum interuentu Montefortij Comitis Hugonis, & Legatorum Rauenspurgensium atq; Vberlingensium, pax à Truchsæsio aratoribus data est: literæq; compositionis, 22. April. obsignatæ. Ita exercitu horum dissipato, quisq; domum suam redijt.

In VVirtembergia.

In agro VVirtembergensi. Othouualdenses Rustici, auctis multis alijs ex Palatinatu, Moguntina & Herbipolensi Diœcesibus: Duce Georgio Metzlero Caupone Moguntinensis vici Ballenbergij: Monasterijs multis occupatis, & dissperditis: Castellis Oringano & Neuenstainio, in Comitatu Hohenlohensi captis: multis nobilibus & alijs, in suas partes pertractis: pluribus Rusticanis circa pagum Beckingam, non longè à ciuitate Hailprunna, ad eos se aggregantibus: Nicrulmam, oppidum ibi Teutonici ordinis, perueniunt, idq; capiunt. Inde ad vnum milliare profecti: VVinspergensi VVirtembergensis agri oppidum, sibi à ciuibus contra fidem Magistratui datam proditum, 6. die April. (alij 16.) occupant. Vnâ præfectum quoq; oppidi & arcis, eò à Senatu VVirtembergico præsidij causâ missum, Ludouicum Comitem Helffenstainensem, cum 70. circiter equitibus, in potestatem redigunt. Subito enim ipsorum aduentu fuerat oppressus: priusquam in arcem fugere potuisset. Crudelissimum erat coniuratorum consilium: nullius principis ac nobilis, nullius sacrifici & monachi, vitæ parcere: vt scil. vindicarent suorum fratrum, antea ab exercitu Suenici sæderis cæsorum, necem. Proinde in agro quodam ante oppidum Hailprunnam versus, secus viam publicam, manè postero die Paschatis: Διαχαλὰν, diuisim, consistentes, nobilitatem infelicissimam, per medium currere coactam, hastis vndiq; intortis, adsonum tympanicum & fistularem confoderunt. Quorum nomina à me reperta, sunt hæc. Comes Helffenstainius Ludouicus Helfferichus, Præfectus VVeinspergensis. Vitus Schenckius de VVinterstetten. Ioannes Conradus Schenck de VVinterstetten, Vaibingæ & Mulbrunnæ Præfectus. Theodoricus à VVeiler senior, Præfectus in Botvvar & Beibelstain, cum filio Theodorico. Sebastianus de Ovve. Ioannes Dietrichus de VVesterstetten, Præfectus arcis Niffensis. Burcardus ab Ebingen, D. Rudolphi F. Fridericus de Neuhausen. Georg. VVolfius de Neuhausen. Eberhardus Sturmfeder. Georgius de Kaltenthal, Iunior. Ioannes Spætus de Hæppsicken. VVolff Rarich ab Helffenberg. (Legendum existimat D. Gabelc. Wolff Rauch von Winenden. Eum enim arcem Helffenbergam non ita multò antè emisse. Quamuis eum in numero occisorum, alibi non repererit.) Rudolphus de Hirnhaim. Rudolphus ab Eltershofen. Bleicardus de Riexingen. VVipertus de Riexingen. Philippus de Bernhausen, Præfecti Gœppingensis. F. Gœtz à Berlingen, Senior & Iunior Schmeltzij. Iohannes Maul. Paulus Star. Betzo de Gœppingen. Felix Eigen ab Eigenhæfer, &c. Pleiberger, Comitis seruus. Summâ, fuêre complures nobiles viri, & eorum serui, ac nobiles pueri.

Theodorici VVeilerij seruulus, latens VVeinspergæ biduum in fæno horrei ipse, & alij duo equestres serui aliquot mulierum ope euaserunt. Cæteri nobiles & equestres, sacerdotes, & monachi Comitis Ludouici, omnes confossi. Ipsum nobilem, Theodoricum de VVeiler, qui in turrim Templi confugerat, virum corpore robusto, & magnanimum, confoderunt: ac sic de turri in cœmeterium subiectum præcipitarunt.

Nobiles, per hastarum cuspides acti.

Eltershofius Georgius. S. Georgij, & virginis liberatæ, disputatio.

De Rudolpho Eltershofio, tunc etiam per hastas acto, apud VVidemannum reperi: virum prudentissimum fuisse, nec religionis negligentem. Quæsiuisse quodam tempore ex Parocho in prandio: num vera putaret, quæ de S. Georgio, & virgine per eum ex ore Draconis liberata in eius die festo pro concione (in arce quadam ad amnem Iagstum multis nobilibus & alijs præsentibus)

tibus) prædicasset? Annon potius inuoluerum alicuius tectioris sensus esset? Affirmante sacerdote, rem verè gestam esse: retulit nobilis: Regem igitur illum fuisse admodum tenuium fortunarum: qui non potuerat duas oueis draconi quotidie dare. Non facilè, inquit, ego in Aula eius vixissem. Ieiunè ille suos familiares cibauit vtiq. Respondente sacerdote, fortè in illis locis non multos oueis esse: cur draconi, respondit Rudolphus, non potius vaccæ dabantur, quàm humana caro? Melius ita fuisset saturatus. Num etiam Rex & ciues, ita desipientes & ignaui erant: vt intra mania sese tenerent: hominesq; alios post alios bellua darent? Certè Allegorica hæc sit narratio, necesse est. Draco ille, qui in cœno iacet, Diabolus est: qui homines in peccatorum cœnum attrahit: etiam sanctos, & tanquam castas virgines. Deuorare sanè ipsas virgines conatur: id est, in gulam & vitam impuram conijcere. Itaq; S. Georgio, qui huic hosti resistat, opus est: id est, homine Christiano: qui sua peccata agnoscat: se cruce signet: id est, fide ad crucem Christi confugiat: ac credat, sibi peccata remitti propter Christum: seq; ab eo contra Dæmonici draconis tentationes adiutum iri. Probata est hæc interpretatio accumbentibus omnibus. Si igitur nobiles, inquit, S. Georgio in tali intellectu patrono vtuntur: & vexillum S. Georgij album cum rubra cruce, hoc sensu faciunt: ac tempore belli sic intelligentes, sibi S. Georgium assistere precantur: ferri potest. Sin ad rapinas, & incendia improba, eum inuocant: Martem Gentilium ex eo faciunt, & valdè peccant. Hæc tunc, hic bonus vir: nunc verò atrocissimè à coniuratis est confectus: quod exitium animo patienti tulit: τραυροειδῶς, decussatim, per eos incedens.

Iidem Rustici, Comitis Helffenstainij vxorem, Maximiliani Cæsaris notham filiam: quæ Maximilianum puerulum vlnis gestans, efflictim miserabilem in modum pro salute coniugis deprecata fuerat: nullo modo exaudiuerunt: sed eam, bimulo fortè puero, in brachijs vulnerato, & virgines Gynæcei, currui fimario impositas, Hailprunnã auexerunt: honestissima mulieri omni suo mundo, & preciosis rebus, ereptis. Cui fortunam hanc opprobrarunt: quòd aurato curru antea VVeinspergam venisset. Respondit ipsa magnanimè: se delictis suis maiores calamitates commeruisse. Christum etiam cui plebs antea die Palmarum gratulata fuisset: postea non suorum, sed generis humani peccatorum, causâ, illusum & cruci suffixum fuisse. *Lud. Helffenstainij pia vxor.*

Antea autem VVilhelmus Habernius (Auentinum latinè dixeris) Palatini Marescalcus, rogatu Comitis Ludouici Helffenstainij, venerat à Mosbacho VVeinspergam versus, cum XX. circiter equitibus. Verùm conspicatus de vicino monte: quid factum de oppido & arce esset: nescius cædis nobilium, retrorsum abijt. Ibi nactus LX. circiter benè armatos Rusticos, ad exercitum tendentes, omnes occidit: qui antea dixerant mirabundi: Her her / wir wollen den Habern außtreschen: Huc agite, nos auenam flagris exteremus. *Habernius VVilhelmus.*

Peracto illo egregio facinore VVeinspergensi: Rusticanus globus mox cœnobium Liechtensternum occupat: cuius Moniales Hailprunnam perfugerant. Illud prædando persultant, helluantur, dolia pertundunt (qui ipsorum mos vbiq; erat) vinum in terram deriuant: fornaces per fenestras eijciunt: ianuas fenestrasq; confringunt. *Liechtenstern.*

Leostainum profecti: Comites generosos, homines adolescentes, Ludouicum & Fridericum, qui alio fugerant, metu suarum rerum incendio omnium amittendarum retractos, sibi obnoxios faciunt. Eosdem compellunt: vt sine equis, in rustico habitu, alba bacilla manibus gestantes, Hailprunnam pedites irent: ibique de pace agerent. Post alia, Carmelitanum extra id oppidum Monasterium, montana versus situm, & ipsam Hailprunnam. (Magistratu ciues compescere non valente) occupant: Ecclesiasticaque bona, Teutonicæ præsertim domus, diripiunt. Gundelshaimum, Magistri Teutonici sedem (qui cum rebus suis melioribus Haidelbergam confugerat) capiunt: arcem diruunt, res diripiunt, vicinos ad suam societatem cogunt. Maulbrunna dehinc à coniuratis occupatur: omnia ibi dilapidantur. Pluribus agminibus coniunctis: VVirtembergicas arces, oppida, vicos, dispoliant: exceptis Stutgardiâ, Aspergâ, Tybinga, Auraco. Eodem modo Monasteria ceperunt, diripuerunt, diruerunt, igni succenderunt: Bibliothecas, Epitaphia, signa & tabulas pictas, destruxerunt. Quo in numero fuit Lorcha (6. Kal. Maij combusta) & Adelberga: nobilissimaq; arx Hohenstauffa, & Teccense castrum præclarum. Ideò ego, cum 1588. anno, loca huiusmodi viserem: an monumenta Sueuica, Epigrammata, Epitaphia, aquilas Imperatorias pictas, aliqua plura de Augusta Irena, vel Maria Græca, reperire possem: longè spe mea falsus sum. Quæ reperi, mihi non satis facientia, illo anno commemorabo. Direpta ab illis etiam est vtraq; Alba, Dominorũ & Dominarum. Direptum, Murrhartense cœnobiũ: cuius priuilegia, & antiqua scripta, cũ Lorchã deportata essent, ibidẽ conflagrarũt. *Leostainum.* *Hailprunna, à Rusticis occupata.* *Maulbrunna.* *Furor Rusticanus.* *Lorcha, afflicta.* *Adelberga.* *Hohenstauffa.* *Teccum.* *Alba Dominorum & Dominarum.*

Quomodo

Quomodo enim libri, literæ, Diplomata, tractata vbiq; fuerint: vel hinc intelligi liceat: quòd ante ardebant, aut per chartas laceratas, tanquam per aquas stagni, incedebatur: cùm alibi, tùm etiam

Bebenhusa. *Bebenhusæ. Nam eò quoq;, postq; Hirsaugiam Feriâ 4. post Quasimodo G. vastatam, progressi*

Herrenberga. *erant. Oppidum autem* Herrenbergam *cum die Lunæ post Iubilate capere, quinq; horarum oppugnatione niterentur: vnus illorum de scalis inter enitendum à propugnatoribus deiectus, ac incensus. Hoc nimirum est, inquit, nouas tabulas facere:* das heist gilten abgelöst. *Deditum tamen eis est oppidum: quamuis fortiter ab Ioanne Hardero Gertringensi, 200. milites habente, defensum. Numerus cæsorum extrà, fuit ad ducentos. Veniente autem fœdere: Rustici excessernnt postridie, ac postea ad Beblingam succubuerunt. Erant similes tumultus Rusticani, alijs multis in*

Multis in regionibus, turbatum à Rusticis. *locis: vt in Craichgoia, in Palatinatu, circa Spiram & Durlachum, in Franconia ad VVirtzburgum, in Marchionatu, in Turingia (per Thomam Muntzerum) circa tabernas Alsaticas, apud Lotharingos. Periculum coniurationis in Hassia, in Episcopatu Aichstadiensi & Salzburgensi, in Styria, in Brisgoia.*

Cædibus, rapinis, libidinibus, profusionibus, incensionibus, furebant: altaria destruebant: sacros calices, vestes, aurea & argentea ornamenta, diripiebant, gemmas auellebant: cœnobitarum triusq; sexus fœdè ejiciebant: sacratas virgines indecorè tractabant: in vestimentis Ecclesiasticis, circum altaria per ludibrium saltabant.

Non mihi si linguæ centum sint, oraq́ue centum:
Agricolarum omneis possem recitare furores.

Fiebant, qualia à Sidonio Apollinare de Gigantomachia scribuntur.

Hîc rotat excussum vibrans in sidera Pindum
Enceladus: rapido fit missilis Ossa Typhœo:
Porphyrion Pangæa rapit, Rhodopenq́ue Adamastor
Strymonio cum fonte leuat.

Formula scriptionis eorum.

Es ist der gemeinen Baurschafft ernstlicher vnd vnuerzüglicher Beuelch: daß jhr euch gemein versamlen: vnnd zu vns hieher schicken N. gerüster Mann mit Wehren/ Göttlicher gerechtigkeit ein beystand zuthun/ noch bey dieser Nacht. Vnd wo das nit beschicht: solt jhr wissen/ vnsicher zu sein Leibs vnd Lebens/ vnd aller ewer Hab.

Eisenhutus. Item, sacrificus Eisenhutus: qui Eppingæ in Craichgoia turbas excitarat: & arcem nobilium Mentzingensium, oppidumq́ue Haidelshaimum, spoliauerat.

Geduldt/ *inquit*, vnd demütige bestendigkeit vnsers Seligmachers/ wündschen wir euch in allen anliegenden Nöhten/ zuuorn. Liebe Brüder in Christo/ jhr wisset: daß wir schwerlich hinder vnser Herrschafft vñ Amptleuten gesessen seind: deßgleichen bey München vnd Pfaffen. Doch ists zu letzt an tag kommen/ jhre Händel/ die sie gebraucht haben. Hierumb so ermane ich euch auff das aller höchst: daß jhr auffstehen/ mit allen ewern Brüdern/ allhie zu Goßhaim erscheinen wolt/ ꝛc. Anthonius Eisenhut/ Hauptmann.

Profligatio & punitio Rusticani tumultus in agro VVirtembergensi, & alibi.

Cùm Georgius Truchsæssius, confœderatorum Imperator, motum circa Vlmam, Algoiam, & Podamicum lacum, feliciter sedauisset: magnis itineribus per Hegouiam contendit in VVirtembergiam: dieq; Maij 4. Tybingam vênit. Bæblingæ & Syndelfingæ, complura millia

Cæsi apud Bæblingam, Rustici. *agricolarum deprehendit. Hos per ambages circumueniens, grandine tormentorum emissa, cedit fugatq;: & omnibus eorum bombardis, curribus, ac vexillis, potitur. Ceciderant Rusticorum circiter 4. millia: fœderatorum verò, fortè 10. viri, & 20. equi. Inde VVeinspergam cum exercitu, & machinis bellicis pergit. Vallem VVeinspergicam die Dominico Cantate ingressus, oppidum in potestatem redigit. Ibi in captiuos grauissime animaduertit: præsertim eos, qui tanta crudelitate Comitem Helffenstainium, cum cætera nobilitate, trucidauerant.*

Fistulatoris crematio. *Illorum vnum, qui in horum exitio fistulam inflauerat, posteaq; in nuptijs quibusdam gloriatus, fugiens captus fuerat, ad palum catenus laxè alligat: ligna ipsemet, & nobiles alij, comportant. Succenso igne, ille miserabiliter vi cruciatus circumcurrere: clamare aliâs, DEVS me tolle: aliâs, Diabole me tolle: interdum cadere, rursum subsultare: talis & pedibus igne consumptis, nudis ossibus circumsultare: donec tandem mortuus & tostus est. Inuenio alicubi, apud Syndelphingæ*

pbingæ suburbium, vbi Maichingam itur, crematum esse. In id enim oppidum profugientem, latuisse in domo ciuis: & pueruli indicio comprehensum fuisse. Oppidum deinde VVeinspergam incendit victor, combussit: ne amplius ædificaretur, edixit: eò quod Rusticos intromiserant: licet matres & pueri miserabiliter conquererentur sè innocentes à scelere esse. Multos quoq; circumiacentes pagos exussit. VVeinspergæ combustio.

Hinc in Craichgæam mouent: Iacobum de Beckinga, rebellium Ducem, catena itidem religat, igneq; vstulat. Alios etiam supplicio afficit: Eisenhutum capit, & Palatino tradit: qui eum cum alijs tribus, posterius in area Haidelbergensis arcis capitali pœna affecit. Sic etiam multos alios puniuit. Cumq; in oppido Brussellensi quinq; gladio essent percussi: sexto procumbente, vt feriretur: nobilitas carnificem inclamat: expectet donec aliud mandatum afferatur. Adeunt Eleatorem ipsi, & pro reliquis supplicant: qui interea humiliantes, manibus in cælum extensis, misericordiam Principis flebili voce incessanter implorabant. Donata est eis vita à misericorde Domino: qui gratanter in conditiones sibi propositas iurarunt. Eisenhuti captiuitas, & pœna. Coniuratorum pœna, Haidelbergæ in arce, & Brussellæ.

Profectus debinc Sueuicus & Palatinicus exercitus in Franconiam, Rusticorum ad 7. millia ad Kœnigshofam, & alios Engelstati, cædit: VVirceburgumq;, à Rusticis occupatum, recuperat: & de quibusdam supplicium sumit. Atqui putauerant illi antea, cum fœderati circa Algoiam impedirentur: eos metu perterritos, nec venire, nec vēturos. Ideo iocantes dixerant: Der Bund were in eim Sack verstrickt: er hett ein bein abgefallen: er leg zu Göppingen im Saurbrunnen. Cùm monerentur, cauerent sibi à fœdere: respondebant, wo ist der Bundevnser gur: die gumpt. At magno suo malo senserũt. Sunt & in reliquis locis, motus compositi. Sed de Truchsessij reditu dicamus. Hic per Forcheimum, Fyrtum, & alia oppida, Nordlingam veniens: eam pecuniâ mulctat, quòd Rusticanis fauisse diceretur: Rusticis in Rhiæsa, & circum, arma adimit: de singulorum domibus ne comburerentur, senos florenos exigit. Memmingæ, quæ se absente obsessa à Rusticis fuerat, septem seditiosos supplicio afficit: multorum profugorum bona publicat. Kynigshofæ clades Rusticorum. In Rhiæsa, & alibi, pœna Ruricolarum.

Die postea 13. Iul. è castris propè Memmingam egressus: quatuor millia aratorum prope Schrotenbachum conspicatur. Quæ cùm circumuenire non posset: ipse de consilio Georgij Fronspergij (qui nuper à Pauiensi victoria redierat) corrupto pecunijs ipsorum Duce VValthero Bacho, effecit, vt dilaberentur, apud Durlachium supra Campidonum. Dimisit VVilhelmus Fyrstenbergius apud Kauffbeuram pedestres copias, quarum ipse Dux fuerat: postquam 22. hebdomadas Sueuico fœderi militassent. Exinde Fronspergius cum 8. cohortibus, & Ludouicus Bauarus, Salisburgensi Archiepiscopo. Card. Langæo subuenêre: eumq; à periculo Metallicorum fossorum liberauêre. Durlachium Algoiæ.

Hæc ferè summa est belli seruilis huius: libertatis causâ, tanquam legis agrariæ, à Rusticis malè suscepti, & fœdè terminati. Vndè hæc sententia teneri potest. Duriora imperia seditionem, seditio tyrannidem, pariunt. Clementia igitur, & obedientia, pacem felicitatemque continent.

Volebam iam ad alias huius 1525. anni res transire. Sed adhuc quædam, & sanè non pauca, mihi in mentem veniunt, de Rusticano bello scribenda, Sueuica, eaq; memorabilia.

DE RVDOLPHO AB EHINGEN, EQVITE: quomodo se in his turbis gesserit.

Erat is, capitaneus in Sueuia: profectusq; 3. April. ipse, & Ludouicus Helfferichus Helffenstainius, partem agricolarum vicerat: atq; Gœppingenses Rustici se dediderant. Iussus deinde à Regentibus Stutgardiæ, militem ducere Gartachum, ad subueniendum valli VVeinspergiæ: misit eò filium suum, & alios nobiles: qui postridie Paschatis, per hastas currere coacti, perierunt. Ehingeni Rudolphi res in bello seruili gestæ.

April. 5. prouidit, quæ necesse erant contra Rusticos, circa VVilam, Nyrtingam, Vracum, diligenter.

Postridie conuocabat literis Reutlingenses, Tybingenses, & Rotenburgenses, in locum delectus, circa Pfullingam aduersus coniuratos habendi. Aliquot diebus pòst profectus Reutlingam, eos contra illos confirmauit: &, vt VVirtembergicos intromitterent, hortatus est.

Mense Maio, Rusticis cedentibus auctores mali puniendos capitaliter Tybingæ curauit. Sic & alibi.

VVirtembergico tumultu pacato: in Franconiam cum fœderatis profectus est, equites ducens: Rusticosq; ad Kynigshofam cecidit. Sic VVirceburgo consultum est.

Iun. 10. reuersus Tybingam ad conuentum: in eo loco constituit Fridericum Thumen, cum aliquot equitibus.

Ioannes Schad, eques Χρυσοφόρος, & Iuris Doctor, Rudolfum absentem cooptauit in consilium vel senatum fœderis: quod Archidux postea 18. Iun. Oeniponte approbauit.

Tempore etiam Rusticanæ coniurationis, ægrotante Vilhelmo Truchsessio: petijt Ferdinandus 28. April. literis à Rudolpho, vt illius munere ipse fungeretur: donec is conualesceret, aut aliud fieret: sed hic recessauit.

Epistola ad Rudolphum Ehingenum.

Consolatio Ferdinandi Archid. ad Ehingenum de amissione liberûm.

Ferdinand/von Gottes gnaden Printz vnnd Infant in Hispanien/ Ertzhertzog zu Oster:eich/ ꝛc. Getrewer lieber/ wir vernemmen: wie zween deiner Söhn/ in der Besatzung deß Fleckens Weinsperg/durch der Bawern vnuersehen vberfall/ sampt vnd neben Graff Ludwig Helffreichen von Helffenstein/ Diettrichen von Weyler/vnd andern mehr trefflichen redlichen Personen vom Adel/ jemerlichen entleibt worden sein sollen. Darob wir dann mercklich erschräcken empfangen: vnd tragen dessen sonderhoch mit dir getrewes mitleiden: Dieweil aber ein solcher erbärmlicher Vnfall/zu widerbringen nicht möglich: demnach so ist nichts bessers: dann denselben Gott dem Allmechtigen/ in seinen Göttlichen willen zu setzen: auch die/ vnd dergleichen Wiederwertigkeiten/ die wir auff Erdereich haben/ seiner Göttlichen gnaden zubefehlen. Auch der vngezweiffelten hoffnung sein: die gedachten deine Söhn/ sampt den andern redlichen Männern/ werden vmb jrer erbarn auffrichtigen Handlung willē/ dardurch sie den Tod gelitten/ bey Gott dem Allmechtigen im Himel jhren Lohn empfangen. Deßhalben so ist vnser gnädig vnd tröstlich begeren an dich: du wollest den vnmuth vñ trübsal/so du bemelder deiner Söhn verlierung halbē hast/auß dem Hertzen schlagen: vñ dich in solcher Widerwertigkeit/als ein redlicher Ritterlicher Mann/darfur wir dich erkennen/ keck lich halten vnd erzeigen: vnd nicht weniger/dann vor/ in allen vnsern sachen vnd notturfften/ vnserm hohen vertrawen nach/so wir in dich setzen/sonderlich bey diesen gegenwertigen zeiten/ dich fleissig vnd embsig halten/vnd erzeigen. Das wir vmb dich/ vnd deine Kinder/so noch im leben sein/ mit gnaden erkennen/ vnd in allem guten ingedenck sein wöllen. Geben in Inspruck/den XXI. tag Aprilis/ *Anno, &c. 25. Fama duos filios Rudolpho ademerat: sed vnum rantum scio.*

PERICVLO RVSTICANO OPPIDVM MARPACHVM prudenter & fortiter liberatum, per suos Præfectos: Maiorem nobilem Ioannem Eitelinum de Plieningen: minorem, Michaëlem Demlerum.

Rusticorum conatus in oppido Marbacho.

Illo tempore, quo seditione Rusticana res turbatæ in VVirtembergia fuerunt, agricolæ multi (aliàs bini, aliàs terni, interdum plures) cum venabulis ad tres portas oppidi Marpachi veniebant. Qui à portarum custodibus interrogati, quid animi haberent: se ad cognatos & affines suos, tanquam ad dedicationis Ecclesiasticæ hilaritatem, ingressuros respondebant. Ita tum intromissi absque vlteriore portariorum cogitatione: postea plus CL. numero fuisse cogniti sunt. Quorum minor pars apud propinquos diuerterat: reliqui in plateis hinc inde in circulis consistebant, colloquentes & capita conferentes. Res custodibus, qui iam oculos aperire cœperant, suspecta videri. Ergo ad Michaelem Demlerum, minorem tunc oppidi præfectum (qui pater fuit clarissimi apud nos Iurisconsulti Anastasij Demleri, ordinarij in hac Academia Professoris: cuius funus modò præcedente anno prosecuti sumus) ad Michaëlem, inquam, Præfectum, rem detulerunt, vt periculi non expertem.

Periculum, ab illis imminens, Magistratui sibi indicatur.

Qui præcepit eis, vt proximos portis cites, armatos sibi adiungerent: repagula, quæ antè portas, concluderent: neminemque extraneorum amplius intromitterent. Priusquam autem hæc perfici possent: plures Rusticorum intrauerant. Cum itaque Demlero cura accideret futuri: extemplò in arcem cucurrit, ad Præfectum suum maiorem. Hic erat vir nobilis, Ioannes Itelius de Plieningen in Schawveck: quo natus est Ioannes Theodoricus, magnus VVirtembergicæ curiæ Magister: fautor meus millesimo, quingentesimo, quinquagesimo nono, vsque ad 1570. annum, quo defunctus est optimus. Hunc Itelium de Rusticis, ac de periculo præsenti, Demlerus docet. Metuendum esse, ne habeant plures in oppido conspiratos: vim non facilè adhiberi posse: sed amicis verbis, vt exeant, persuadendos esse. Ita locutus, abijt.

Rustici

Rustici intereâ certos quosdam ex suo numero delegerunt: quos ad præfectum minorem miserunt. Quia non haberent singuli propinquos in oppido: nec vini facultas omnibus esset: se rogare reuerenter, vt sibi numerum aliquem vini ex principali cella daret. Neminí se molestos fore: sed, vbi bibissent, domum suam singulos reuersuros. Negauit sibi licere Præfectus: esse contra iuramentum, quo superiori potestati esset obligatus.

Illis verò magis magisque instantibus: se cum maiore Præfecto de re acturum ait. Interim ipsi quiescerent.

Reuerso in arcem: Itelius optimum factu iudicauit, illis dare vini satis, & quidem facilè optimi. Se debinc de exitu rei non difficulter consilium inuenturum. Rediens legatis hoc renunciat Demlerus: qui magnas gratias hilari fronte egerunt. Deportatum igitur ex arce vinum est pluribus vasculis, partim in domos, partim in plateam. Inde potari cæptum, tum ab aratoribus, tum à propinquis eorum oppidanis (numero non multis) nec prius desitum, quàm omnes essent ebrij, moribusque inconditi. Interea minor Præfectus, cum aliquot senatoribus deliberare, quanam ratione Rusticos èx oppido amoliri sine incommodo possent.

Magistratus eis quædam indulget.

Eo conuenticulo animaduerso: Rusticorum partim in curiam magno numero ascendunt: reliqui infrà iuxta eam remanent, & superioribus acclamant: Præcipitate illos per fenestras. Hi ergo, qui supra erant, postulabant à Præfecto, consule, & senatoribus, vt ad se è senaculo exirent. Noluerunt hi: sed ferreum per ianuam vectem, & alterum validum pessulum, oppegerunt. Rustici ergo vim iam tentare. Ianuam è cardine vectibus, & alijs ferramentis, emoliri conantur: summâ quidem vi, sed sine effectu. Itaque ad fornacem conuertuntur: per hanc irrumpere nituntur. Sed nec hoc successit: propter ferreos cancellos, quibus optimè obtexta fornax erat: & propter eos, qui è senaculo gladijs per fornacis rupturas illos petebant. Ita hi ab oppugnatione destiterunt.

Rusticorum ebriorum improbus conatus.

Interim Præfectus maior illos, qui vini causâ redibant, liberali vultu iussit accipere affatim. Se, quantum vellent, daturum: modò nihil indecori, aut iniqui, agi occiperetur.

Vesperi, nocte iam appetente, cùm cognouisset is: omnes agricolas, & socios eorum, vino somnoque sepultos, iacêre partim in domibus, partim foris, & in fimetis: Magistratumque aduersus illos consilia agitare: eos ad se in arcem accersiuit. Qui cùm venissent: èx eis quæsiuit, ecquos nam fidos inter ciues nouisset, & iurisiurandi sui erga Magistratum memores: quorum auxilio Rusticanam gentem èx oppido summouêre possent. Qui cùm sexaginta circiter nominassent: horum primò quosdam, deinde per eos, reliquos, cum armis silentio noctis in arcem vocauit. Tum fide inuicem data, de non deserendo inter se vllo modo: sed de expellendo Rusticos omni modo: Itelius dixit, opus esse bombardis, & iaculatore. Erant duo mortaria, & vna parua colubrina, ac tormentum grandinarium, cum aliquot sclopetis, in parte inferiore curiæ. Hæc postica viâ, per stramina-riam plateam, in arcem subuecta sunt. Accersitus, alius etiam ciuis, Marcus Spengler: suspectæ quidem is fidei, sed bombardariæ artis gnarus. Quem, postquam cum aratoribus perpotasset: ac vix dum aliquatenus vinum edormiuisset: excitare, ac minis perpellere, necesse habuerunt illi, qui ad eum missi fuerant. Adductus etiam Tympanista est.

Præfectus maior, ad ipsos ex oppido amoliendos.

Bombardis clàm in arcem subuectis.

Tunc Castellanus Itelius, commemorato suo & Magistratus iurato fœdere: ciuiumque fide debita: ipsos èx arce producit: aciem struit: bombardasque (non globis inditis: sed incendiario tantùm puluere superspersò) in forum versus dirigit. Spenglero, si vllum Rusticis indicium de bombardis det, mortem præsentem intentat: post bombardas, cum pertica & funè accensò stare suum-que imperium exequi, iubet. Seruum etiam cum sclopo instructo, à tergo eius, & duos armatos ad latera cum bipennibus, statuit: qui, vbi ille minimam etiam perfidiæ suspicionem de se daret, ipsum conficerent. Deinde Tympanistam astituit: qui nec ipse suspicione seditionis vacabat. Ideo & huic duos armatos, pari cum mandato apponit. Quosdam suprà, vbi S. VVendelini fanum est, obseruare iubet: ne per eam plateam Rustici ascenderent. Iussæ quoq; sunt mulieres, in domibus seruentem aquam in promptu habere: qua, vbi ad pugnam ventum esset, hostes probè perluerent, ac perurerent.

Castellani accurata prospectio.

Tum, die oriente, instructa acie promouet, magno tympani sonitu. Concurrunt vndique Rustici, ebrietate crapulaq; nondum exhalata, trepidi: quærunt, quid hoc rei sit. Ibi præfectus maior, vos perfidi, seditiosi, & scelerati, clamat: hodie omnes à nobis, pro vestris meritis occidemini. Illi metu concussi, visis tot armatis, ad preces confugere, misericordiam petere. Negat hanc eis Præfectus: bombardas disploditi iubet: eadem & exitium minatur. Quibus vocibus exterriti, trans murum oppidi se multi eiecerunt: cæteri in forum compulsi, sibi parci per Deum orarunt. Se malè fecisse,

Rusticorum extra territorium suppliatio.

feciſſe, vt homines imprudentes. Obſecrare, vt cuiq; per ſuam portam exire domum verſus liceat. Se ſine maleficio domeſticos lares repetituros. Tùm ſuperior Præfectus in aurem inferiori Expedit, inquit, Lupo exitum à nobis dari, vt eo liberemur. Inde ad Ruſticos clamat: Audite, improbiſſimi. Quandoquidem vltio de flagitio veſtro confitemini, veniamq; oratis: hæc vobis gratia fiet: vt ad ignominiam veſtram, poſteritatisq; veſtræ, omnes per aſinariam portam exeatis. Appellatur quidem ea, Neccarica porta, nec vnquam aſinaria appellata fuit. Nunc verò aſinariam vobis nomino: quòd aliâs eâ molarij aſini exeunt & ineunt.

Per aſinariam portam incolumes emiſſi.

Hoc cum illi ſuppliciter (in genua prolapſi) deprecarentur: ipſe portam reſerari iubet: eisq; denuò comminans, per nobilitatem generis mei, inquit: niſi hac porta egreſſi fueritis: à me omnes gallinarum ritu mactabimini. Paruêre ſilentiò agricolæ: per aſinariamq; portam egreſſi, ſinguli domum ſuam attoniti redierunt. Ita ab oppido Marpachio, *periculum gloriosè depulſum eſt.*

Ruſtica gens, eſt optima, flens: ſed peſſima, gaudens.

DE HALAE SVEVICAE AGRICOLIS.

Cùm & hi tumultum meditarentur, libertate Chriſtiana malè in politicam licentiam detorta: Senatus Halenſis *emiſſis ſenatoribus, Philippo Schlatzio, & Ioanne VVetzelio, ipſos amanter ad quieſcendum hortabatur. Quicquid Ruſtici, qui in alijs terris eſſent, libertatis obtinerent à ſuis Magiſtratibus: ſe quoq; id eis conceſſuros. Tunc duo ſenes, Stacheri dicti, non iuſſi à cæteris, ſurgentes, diu, inquiunt, ſub ſcamno iacuimus: tãdem etiam in ſcamnum aſcendemus. Dominicâ deinde Iudica, initium factum eſt coniurationis à ſeptem viris, Brunſpachio in molendino, benè potis: quorum præcipui erant, Hædlinus Enslingenſis: Vitus Longius, & Leonhardus Seitzinger, amboo Geislingenſes. Hi coniurati inter ſe, & armati, aliorum etiam pagorum homines in partes ſuas traxerunt. Concionatorem pium Reinſpergenſem, Ioannem Heroldum, noctu domi ipſius cepetrunt, vt ipſorum eſſet concionator. Hic verò ex Rom. 13. cap. reſpondit, Magiſtratui non eſſe reſiſtendum. Non placuit eis reſponſum. Obierunt reliquos etiam pagos, minitantes depræ dationem & incendium illis, qui ſequi nollent. Senatui* Halenſi *conſultanti, quid eſſet faciendum, conſulunt Ioannes Brentzius, nihil eſſe concedendum illis. Alioqui, ventre ſuperbia tumefacto, plus poſtulaturos. Monuerunt omnes opifices & ciues fidei datæ, & obedientiæ ſeruandæ. Quos vbi fideles inuenerunt: cogitarunt de Ruſticis poſtridie aggrediendis. Prius miſerunt duos miniſtros publicos, quarentes, quid in animo haberent. Hafenſtephanus verò, quidam, homo animo inflatus, non ſinit eos cum exercitu agere: ſed reſpondit, Halenſes, poſtquàm omnes Ruſtici conuenìſſent, intellecturos. Se & ſuos adeſſe S. Euangelij excitandi causâ. Proficiſcentes deinde circùm omnes vicos, Sacrophylacia fanorum ſpoliabant: maiores ſclopetas, quæ in templis binæ erant, tollebant. Erant iam ipſorum ad quatuor millia. Spoliabant etiam domos Miniſtrorum Eccleſiæ.*

Coniuratio Halenſium agricolarum.

Joan. Brentius, contra eos.

Graſſatio ipſorum.

Halenſium autem quadringenti tantùm, aut non multò plures, erant egreſſi poſtq; Gottvvolzhauſam, habentes ſecum quinq; falconarias bombardas. Contrà, Ruſticorum facilè pars dimidia ſclopetis inſtructa erat. Stabant hi cis vallem. Tunc Halenſes timidi quidem (longè namq; pauciores) ſed neceſſitate coacti, adoriuntur Ruſticos. Quia verò matutinum tempus erat: ciuitatum magiſter Michael Sclætzius, tormentum diſplodi iubet: vt certius per tenebras cerni poſſet, vbi hoſtis eſſet. Quo globo emiſſo: tanta Ruſticis trepidatio inceſſit, vt diſcurrerent formicarum inſtar: alio clamante fugiendum eſſe: alio, manendum. Emiſſis & cæteris tormentis, hinc inde cadebant: quàm primùm ignem micantem viderent. Mox tamen reſurgebant. Nam omnes tactæ, datâ opera altiores ipſis erant. Diffugère mox omnes: Hafenſtephanus inter primos, cæteriq; Coryphæi. Senes aliquot, capti, Halamq; perducti, ſed poſtero die dimiſſi. Nemo fuit globis ictus: & tamen incredibilis eorum fuga fuit. Locarant miniſtros Eccleſiæ, quos ceperant, in vltimo ordine: quorũ, Heroldus vnus erat. Qui fugâ VValderburgũ elapſi, generoſo Comiti rẽ geſtã narrarũt. Facta ſunt hæc die Martis poſt Iudica, 4. die Aprilis. S. Ambroſio ſacro. O Halẽſib. quãuis initio territis, felicẽ & innoxiã iaculationẽ, apud Gottsvvolzhauſam. Niſi hoc factũ eſſet: totũ Ruſtici Reiſſengartũ occupaſſẽt: numeroq; nimiũ creuiſſẽt. Senatus poſtea Ruſticos ſuos omnes in gratiã recepit: nouoq; iureiurãdo ad obediendũ aſtrinxit. Heroldus Halã profectus, ſe purgauit: cauſamq; ſuã Senatui probauit. Cõſtituerãt ambo Comites Hohẽlobenſes, equitatu Halẽſib. opitulari, Alberti & Georg. ſed Kirchẽſalæ Ruſticis die Lunæ ſe commouentib. adeſſe nõ poterant, nec etiam opus fuit.

Venia, deprecantibus data.

Nomina vicorũ, quos Duces Ruſticani cõcitarãt: Reinſperg, Braũſpach, Orlach, Haſſeldẽ, Aldorf, Vlshofẽ, Munckẽ, Enslingẽ, Brachbach, Gailẽkurchẽ, & alij. Die autẽ Lunæ poſt Iudica, cõgregati Ruſtici Kirchẽſalæ, Oringã occuparũt: res Canonicorũ diripuerũt. Poſtea Neuneſtainũ obtinuerũt: amboſq; Comites illos in ſuã fidem adegerũt: territos, cum multis etiam firmis arcibus.

Oringam Hohenlohenſes agricolæ occupant.

Nec

Nos iam sumus Domini Hohenlohæ (inquit Rustica gens) non vos amplius. Liechtensternam παρθενῶνα, *& Schonthalam* αὐδιζῶνα, *direpta consumpserunt: Gundelshaimum, Dumeneccam, Scheurburgam, deprædati combusserunt. Curiam etiam Ecclesiasticorum* Hailprunnensium *dispoliarunt.*

Gesta circa Gailndorffium: ac rursus de Hohenstauffa, & Lorcha. Ex Ioanne Heroldo.

Postridie Paschatis Rustici Schenckiani turbarunt. Lorcham profecti, id Monasterium diripuerunt, & inflammarunt. Eorum antesignanus & Cancellarius erat VVolfgangus Kyrsenbeisserus, *Parochus Frickenhofæ: Signifer autem, VVestæ Iudenhutus.* Hoc agmen valdè literis *Rusticos circa* Halam *concitauerat: minans, nisi ad se venirent, incensurum se domos ipsorum. Cum eis ergò se coniunxerunt Rosengartenses agricolæ, Gelbingenses, Thannenses, Sunthaimenses, Velbergenses, & ad Vischachum incolentes. Petijt hic exercitus* Hohenstauffam: *deditione obtinuit, conscendit, diripuit, concremauit.*

Lorchæ inflammatio.

Hohenstauffa item.

Postea Murrhartense cœnobium deprædati sunt. Libenter se ad VVirtembergenses Rusticos contulissent: sed hi eos non recipiebant: quòd ipsimet libenter Monasteria deuorabant. Chomburgum etiam inuasuri fuissent: nisi id, euacuato cœnobio, res suas Halam contulisset. Misit idem exercitus ex Lorcha ad Senatum Halensem: *postulans, vt vrbs se cum ipsis coniungeret. Halenses humaniter responderunt: ac legatis in castra ad Lorcham missis (qui pedibus ire in castra Rusticanorum coacti sunt) rem morâ protrahere studebant: donec confœderati, Algoicis & alijs rebus adhuc occupati, venirent: & aliquot centurias militum conducebant. Rustici Ducem ipsorum ceperunt, Iacobum Myllerum, à fœderatis redeuntem Halam versus: iuramentoq; adegerunt, vt ipsorum consiliarius esset. Cùm autem Murrhartum comburere vellent: dissuasit ipse id hoc argumento: quòd semper ex eo, dum staret, subsidium haberi posset: aliter, minimè. Paruerunt. Cum deinde ipsi se in duo agmina diuisissent: ita tamen, vt. si à Ducibus reuocarentur, præstò essent: Myllero Halam redeundi occasio contigit. Gailndorffenses, Oringensi agmine in VVirtembergiam profecto, domum redierunt. Venit* Halam *à fœderatis præsidium quoddam, die Sabbati ante hebdomadam Crucis: sed Halenses satis militum habentes, eos Vlmam ad fœdus remiserunt.*

Iacobus Myller, captus ab illis.

Occupauerant Rustici Elvvangici, ipsum Elvvangum, & duas arces, circiter 12. diem Maij. Riæsani verò, April. 24. Oetingam: capto etiam Comite Ludouico. Priores Palatinicus exercitus posteriores Casimiricus, profligauit.

Elvvangum & Oetinga, ab alijs Rusticis occupata.

Fœderatorum tessera militaris, crux rubra erat: Rusticanorum verò, crux alba.

Pœnæ seditiosorum apud Halenses, cùm deditionem fecissent.

A singulis pagorum domibus, ne comburerentur, seni floreni exacti: subuenientibus ibi ditioribus pecuniâ pauperi cuique.

Pœna Halensium agricolarum.

Quidam pecunia mulctati: alij 100. florenis, alij paucioribus.

In carceres coniecti, ferè ex singulis pagis vnus, aut duo.

Pridie Ioannis Bapt. decollati 4. VVolfgangus, Parochus Frickenhofæ, scriba Gailndorffensis agminis. Semmelhansius, VVeinspergicæ arcis proditor. Falcarius Faber Halæ, qui sclopetas Rusticis Oringam attulerat: & cum eis VVeinspergam venerat.

Deniq; Vitus Langius Geißlingus, seditionis Braunspachianæ auctor.

Alijs digiti amputati sunt: inter quos, Hafenstephanus, de quo suprà.

Duobus, maxillæ perustæ. Multis, gladijs & cauponis interdictum.

Ad extremum (vt & hoc addam) à VVolfgango de Velberg, Rusticus quidam deiectus est de turri Velbergica, in fossam subiectam: eò quòd de malitia sua ipse glorians, dixerat: se adiutorem VVeinspergi fuisse: cum nobilis vir de turri præcipitaretur à Rusticis: qui fuerat propinquitate Velbergio coniunctus.

SVEVICI FOEDERIS EDICTVM IN VVirtembergico Ducatu.

Gemeins Bundts zu Schwaben verordnete Bottschafft vnnd Rähte/befehlen allen Obern vnd vnder Amptleuten deß Fürstenthumbs Wirtemberg: auch gleicher gestalt/ Graffen/ Herren/ vom Adel/ vnd den Reichß Leuten/ Geistlichs vnd Weltlichs stands/denen dieser vnser Brieff für kompt. Nach dem/ dem Ehrwürdigen Herrn Se-

Edictum de restitutione ablatorum, Lorchensibus.

bastian/ Apt zu Lorch/ an seinem Gotteshauß vnd Verwandten / von etlichen eingehörigen vnd Vnterthanen ewer Empter/ Herrschafften/ Stätt vnd Dörffer: an Wein/ Getreidt/ Vich/ vnd anderer fahrender Hab / ein trefflicher verderblicher schaden zugefügt vnd begegnet: also daß sie desselben alles geplündert / vnd das Gotteshauß auff den boden abgebrannt: daß jhr dieselbigen alle vnd jeden/ so euch angezeigt vnd benennt werden: oder deren jhr für euch selbs wissens traget: mit allem ernst darzuhalten vnd nötigen: was sie also bemelten Prelaten/ vnd seinem Gotteshauß zugehörigen vnd verwandten/ genommen: durch Beute/ Kauffen/ oder in ander weg/ an sich gebracht: daß sie solches alles vnd jedes/ so noch verhanden / ohn allen verzug vnd einredt / bemeldten Prelaten wiederumb zu handen stellen vnd geben: vnnd vmb das ander/ so sie verörtt/ verschwendt/ verprennt/ oder in ander weg verendert. solches Costens vnd schadens halb sich mit jhm vertragen/ vnd darumb den willen machen. Dann solte das nit geschehen/ vnd damit verzogen werden: werden wir verursacht/ gegen den vngehorsam/ mit sonderer Straff/ vnd dermassen zuhandeln: darob sie vnser mißfallen befinden sollen. Darnach wissen sie sich zu huten. *Datum* Stutgarten am letzten tag May/ *Anno, &c. XXV. Renunciatæ sunt hæ literæ per sacerdotes & Præfectos, multis in locis: sed non multum ijs effectum: vt ait Frater Augustinus Sartoris Gamundianus.*

Octob. item 28. Statthalter vnd Regenten *illustrissimi Ferdinandi Austriaci, in Virtembergico Ducatu, omnibus superioribus & inferioribus Præfectis mandarunt: cogerent quisq; suos subditos (quòd hoc ij omitterent) Abbati Lorchensi tributa & census persoluere: sacerdotibusq; paruas decimas, quatuor oblationes, & cætera, more antiquo exhibere. Datũ Tubing. 1525.*

Satis superq; de hoc infœlicissimo bello: in quo existimantur centũ millia hominũ interijsse.

Literæ, Lorcham missæ. 1525.

De sepeliendo Abbate Lorchensi.

" *Vicarius Reuerendi in Christo patris & Domini, Domini Christophori, Dei & Apostolicæ sedis gratiâ, Episcopi Augustensis in spiritualib. Generalis: religiosis in Christo, nobis dilectis, Priori & conuentui Monasterij in Lorch salutẽ in Domino. Vt corpus vestri Prælati nunc in agone mortis, vt asseritur, laborantis: postquã ab hac luce decesserit: nec non in futurũ, conuentuum vestrorum, ac nobilium aliorumq; qui in vestro Monasterio sepulturam elegerunt, corpora, Ecclesiasticæ sepulturæ tradere valeatis: non obstante incendio & deuastatione eiusdem Monasterij, nuper per seditiosos Rusticos illato & perpetrato: vobis præsentibus indulgemus, & concedimus facultatem. In eo tamen cauti sitis: vt non in loco defecrato id feceritis. Volentes denig, vt, mortuo vestro Prælato, quantocius fiue mora ad electionem alterius Prælati procedatis: ne periculum vobis immineat. Datæ Augustæ, Anno Domini, &c. vicesimo quinto, die 9. Decembris.*

Petitio loci sepulturæ.

προσάιτησις.

Nihil certius morte, & incertius horâ mortis. Iccirco ego frater Augustinus senior, in hac misera vitâ constitutus (sunt enim anni vitæ meæ, secundum dictum Iacob. Patriarchæ ad Pharaonem septuaginta duo anni: dies mali, propter malitiam huius temporis) rogo propter Deum: vt, cùm mortuus fuero, daß man mich auch führe/ oder trage/ zu meinen Edlen Stiffteren vnd Brudern/ auff den Berg in das Closter Lorch.

Πάντες ἀνθρωποι (sicut hodie 23. Ianu. 1592. in templo nostro, vesperi his verbis scribebã, ex concione) ἀεὶ σπεύδουσιν ἐν γῆς εἶναι, οὕτω καὶ εἰς γῆν ἐπιστρέφουσιν: ὥσπερ καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ εἰς θάλασσαν, πρὸς ὕδωρ. ἐφιέμεθα ἐκείνων ἐν τῷ παραδείσῳ πατροπαραδότων ἁμαρτίαν. εἰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνῳ ἡμεῖς γ' ἡμάρτομεν: ἀλλὰ μόνον οἱ πρῶτοι τὸν ἀθανασίαν ἐν τῇ σοφίᾳ τῶν ἑλλήνων καὶ ἡμεῖς τότε ἦμεν, λείπει δὲ ἡ ἁμαρτία, ὡς ἀναντήρεον φάρμακον ἀλλ' ὅλως, καὶ αὐτὴ δι' ἡμῶν πάντων. μόνη δὲ σωτηρία εἰς ἀλλοτρίωσιν, ἡ εἰς χριστὸν πίστις τὴν εἰς αὐτῷ μόνῳ τὴν καὶ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῦ, πεποίθησις.

Acad. Tybingensis.

Tybing. Acad. Rectores hoc 1525. anno.

Kal. Maij, Rector 84. *Doctor Iacobus Lemp.*

Inscripti. *Iohan. Vlricus à Summerawv, nobilis, Maij* 29.

Generosus D. Rodolfus, Comes de Helffenstain, Octob. 12.

Die Lucæ, Rector 85. *Doctor Balthasar Kenffelin.*

Inscripti. *Ludouicus Gremper de Stutgardia. Iacobus Hiller de Herrenberg. D. Iohan. de Stain, Canonicus Augustensis.*

Decanus Philosophiæ. *Adhuc inuenio Iul.* 11. *Ioan. Ebingerum: postea, circa Iohan. Euangel. sub Decanatu M. Ioannis Tuschelini promotos Magistros:*

Michaelem

Michaelem Ruckerum VVisenstaigensem qui deinde Doctor Medic. & Professor hîc fuit.
Michaelem Schvveickerum. Posteà Iurisc.

Philipp. Melanchthon, Casparo Crurero. Tubingæ bonas literas docenti, Herfeldensis Chronicon commendat, VViteberg â scribens. Quod & hoc 1525. anno excusum est Tubingæ: dedicatum à Currero Baronibus à VValdpurg, VVilhelmo & Georgio, 5 Kal. Septemb. ab Huldericho Morhardo. Schnaffnaburg, Lamberti Chronicon.

Idem Chronicon, sub nomine Lamberti. Schaffnaburgensis, denuò 1533. ab eodem Morhardo impressum est: Sebastiano Schertlino equiti, Burtenbachij Domino, à Ludouico Schradino affine dicatum. Schertlinus.

Habitauit Tybingæ hoc anno, circiter 13 menses Archidux Ferdinandus.

Stutgardiæ 1525. In Sanleonhardino sepulti, Vlricus VVintzelheuser: & Clara Magerina, Iac. Kûhornij senioris Feurfeldij vxor.

In nouo Hospitali Brackenhaimi, tabula picta est S. Trinitatis: in qua pater & filius, virgini Mariæ coronam imponunt: & Spiritus Sanctus specie columbæ supereis fertur. Ad finem huius picturæ, parte dextra, Sacerdos benè raso vertice, in chorali veste conspicitur, cum schedula supra caput, in qua hæc verba sunt: O sancta Trinitas, Deus vnus, miserere mei. Forsan in agone mortis, sentiens ita de suis benefactis, sicut D. Bernhardus: qui de suis bonis operibus, in quæ sirenue incubuerat, tandem desperans, ad solum Christi meritum confugit: & inter alia multa Euangelio conformia dixit: MERITVM MEVM, in vulneribus Christi est. In parte inferiore illius tabulæ, hoc est Epitaphium. Brackenheim.

Anno 1525. auff Freytag nach Sanct Jacobs Tag / starb der ehrwürdige Herr Emerich Emhart / deß Emharts Geschlechts zu Brackhana / vnd Priester / vnnd Stiffter der Predicatur / vnd wochenlichen Allmusen / auch Tuch vnnd Schuch järlich außzutheilen. Dergleichen der vier Stipendien zum studieren zu Tübingen: welcher dem Allmusen / Spittal / vnnd sonst gemeiner Statt viel liebs vnnd guts gethan: deß Seel Gott gnad. Hic Emericus habuit fratrem: ex quo natus est auus maternus M. Friderici Braunbaumij.

Augustani magnum propugnaculum iuxta VVertabrückerinam portam ædificarunt. In eadem vrbe, primùm 25. Decemb. 1525. populo in templo ad D. Annam Eucharistiæ vtramque speciem distribuerunt, Vrbanus Regius, & Ioannes Froschius, Theologiæ Doctores.

Ibidem, Doctor Melchior Seuter, Febr. 15. Constantiam Peutingerinam duxit.

Natus Augustæ est Ioannes Parsimonius, postridie Epiphaniæ: parentibus, Iosepho Kargio & Felicitate: qui pridie Natalis Christi 1588. obijt, Abbas Hirsaugiæ: de quo suo loco plura. Multa enim huius Monasterij, à se diligenter annotata, humanissimè mecum ad augenda hæc Chronica communicauit. Parsimon. Ioan.

Augustæ. D. O. M.

Iacobus Fugger Augustanus, omnium sui ordinis ac nationis ornamentum, Maximiliani & Caroli V. Impp. à consilio: diuitiarum inusitatarum partu, liberalitate in omnes, vitæ integritate, animi magnitudine, nulli secundus: cùm nemini conferendus viuens fuerit: post obitum inter mortales referendus non erat. Fugger Iacobus.

Iacobo Fuggero.

Inuida mors aliis, vni tibi candida & æqua,
Et, quod miremur, vita salusq; fuit.
Vixisti multis, & vitæ munera obisti:
Migras, cùm nõdum vulnera sortis habes.
V. Æ. LXVII. menses 11. obijt M. D. XXV.

Die 6. Sept. 1525. Matthias VVaibel, quoniam puram Christi doctrinam amplexus, in idolatriam, superbiam, luxumq; Cleri, inuectus fuerat (in reliquias præsertim Sanctorum, in prato Lampidenensi monstrari solitas) operâ Abbatis & Monachorum eius loci simulatione infantis baptizandi, in pagum non procul ab eo Monasterio situm, vocatus est: atq; in viâ ab aliquot equitibus captus. Hi eum in syluam vicinam perductum, & gladio punctum, de arbore suspenderunt. Ortus fuerat ex vico Martisfeldo, non longè ab oppido Campidono. Studiorum causâ in Gymnasio Viennensi vixerat: & ex scriptis Lutheri, ad synceram religionem transiuerat. VVaibel Matthias, Martyr.

Bambergæ Episcopatũ tenebat VVigand. nobilis à Rhedouuitz Ostrofrancus. Fuerat iuuenis in Palæstinam ad sepulchrum Domini peregrinatus. Obsessus 1525. à Rusticis, per Sueuicos Fœderatos liberatus est. Præerat adhuc 1549. anno. Religionis causâ, patri patruoq; meo aduersarius. VVigandus Episcopus Bambergensis.

Friderici, Sax. Ducis, obitus.

Defunctus est fidelis patronus Martini Lutheri, Saxoniæ Elector Fridericus inclytus, 5. Maij 1525. ætatis suæ 63. anno. Cui frater Ioannes successit.

Nati, Caspar Cruciger, Theolog. Caspari filius, decimo Martij: Victorinusque Schœnfeldt, Mathematicus.

Lutheri matrimonium.

Martinus Lutherus 27. Iunij, anno ætatis 42. vxorem duxit Sanctimonialem, Catharinam à Bora. Honorabile enim est coniugium in omnibus: & torus, impollutus. Scortatores verò, & adulteros, Deus iudicabit. Hebr. 13. Oportet Episcopum esse vnius vxoris maritum. 1. Tim. 3. Inter doctrinas Dæmoniorum numeratur, prohibere matrimonium: abstinere à cibarijs, quæ Deus curauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & qui veritatem cognouerunt. 1. Timoth. 4.

Sacramentarij certaminis initium.

Hoc tempore inter Vlricum Zuinglium & Martinum Lutherum, dissidium de verbis Cœnæ Domini cœpit: quòd hic ea simpliciter intelligebat, seruans τὸ ῥητὸν: corpus & sanguinem Christi, verè esse in, aut cum pane: ac sic ore quoque percipi, etiam ab indignis: non tamen crasso Capernaitico, sed Deo noto, modo. Ille verò Tigurinus, Tropum esse contendebat, quærens ἀναφοράν, hac expositione: Hoc significat corpus meum: cui subscripsit Ioannes Oecolampadius, & posteà Caluinus, hodieque Caluinistæ. Vtraque tamen pars transubstantiationem Papisticam reiecit. Nos quoque τὸ ῥητὸν tuemur & quidem ἀκολούθως, in VVirtembergia, Deo gloriam dantes.

Finis Decimi libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MARTI-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM, in tertia parte, Liber Vndecimus.

Librum hunc, maiorem prioribus feci: Vt sequenti libro, qui huius tertiæ partis vltimus erit, facilius reliquos vsq; ad præsens tempus annos possim includere. Hic autem liber, multas grauissimas res continet: qualis est, vrbis Romæ occupatio & direptio: Sueuorum in partes Americæ nauigatio: Teutonum à Pont. Rom. defectio: bella Turcica: confessio Protestantium Augustana: fœdus Smalcaldicum: comitia & colloquia, Religionis & Turcę causâ: VVirtembergici Ducis restitutio: seditio Anabaptistarum: bellum inter Cæsarem Carolum, & Protestantes: concilium Tridentinum, & Interim: bellum Saxonicum & Franconicum: pax deniq; religioni Augustanæ confessionis concessa. Quorum omnium decursus est 29. annorum.

NVPTIÆ IMP. CAROLI V. ADMINISTRATIO SCHOLÆ TYBINgensis. Rotenburgum Tuberanum à nobilibus infestatum. Sponsa Dorothea Ehingena. Munitio Halæ Sueuicæ. Georgij Fronspergij expeditio Italica. Calamitas Regni Vngarici. Natiuitas MARTINI Crusij. Ianus Lascaris, Professor in Gallia Græcus.

CAPVT I.

ANNO 1526. *Ianuar. 10. nuptias Carolus V. celebrauit cum Regis Portugallia Emmanuelis sorore Isabella, vel Elisabeta, in vrbe Hispali, vel Sibilia.* *Caroli V. nuptiæ.*

Hoc tempore, quibusdam in locis VVirtembergiæ, arma hominibus adempta sunt, propter præteriti coniurationem Rusticanam. Symbola item, siue tesseræ quædam, dabantur in oppidis peregrè abituris. Tales examinabantur inter eundum ab equitibus constitutis, num probi essent.

Rectores Tybing. Scholæ.

Die Phil. & Iac. 86. Rector, Doctor Petrus Brun. *Tybing. Scholæ.*

Inscripti. Ioan. Iacobus, C. de Eberstain, Maij 5. Guilhelmus Truchsæß, Baro de VValdpurg, Maij 14. Philippus Imser Argentinensis. Iosephus & Georg. Hummingeri Tubing. fratres.

Die S. Lucæ, Rector 87. Iacobus Lemp.

Inscripti. Hieronymus Lamparter, Canonicus Constantiensis, & Præpositus Mosbachensis. VVolfgangus Andreas Rem, Præpositus S. Mauricij Augustensis.

Decanus artium. Post Ioan. Tuschelinum, Ioannes Vischerus, artium & Medic. Doctor.

Promoti circa natalem Domini, Magistri. Ludouicus Gaisberger Schorndorffensis. Georgius Herbisser, & Othmarus Seitz, Tubingensis.

VVolfgangus Velbergius, & Adam Tungius, cum aliquot centurijs equitum & peditum, in Rotenburgensem Tubari agrum profecti sunt: quòd ciuitas & Rustici, seditiosi fuissent. Ibi aliquot vicos exusserunt: vrbem campestribus, vt appellantur, tormentis verberarunt. Nemo se prius intus commouit: quàm hæc tonitrua euanuissent. Tunc etiam ipsi ex veteri castro iaculati sunt. Hostes discesserunt, τοῖς ἐν ἀγροῖς ἀργυρολογήσαντες, καὶ πυρπολήσαντες. *Rotenburgenses ad Tubarum, à nobilibus vexati.*

Die S. Viti sponsalia sunt acta inter VVolfium de Ahelfingen: & Dorotheam de Ehingen, legitimam strenui Rudolphi de Ehingen equitis filiam. Dati sunt sponsæ, vel vxori, sponsores vel exactores (Gewaeren) nobiles viri, vt cognati & affines. *Ahelfingen.*

VValther Hurnhaimius zu Höltingen/ zu der zeit Hauptmann. *Erckinger de Rechberg, de Hohenrechberg, in Raffenstein. VVilhelmus à VVelvvart* zu Hohen Roden.

Poterant in obstagium citari singulis cum equis: &, aliquo equo decedente, alio substituendo: in oppidorum trium aliquod, Nærdlingam, Gamundiam, aut Olam.

Stutgardiæ, in Parochiali Ecclesia. A. D. 1526. 14. Mart. obijt Magister V. Niclas Satler de VVaiblingen, Vicarius Collegij: cuius A. R. I. P. *Stutgardiæ defuncti.*

Anno

Anno Domini 1526. 21. *Aug. migrauit è seculo venerabilis* M. *Martinus Breuning, Ecclesiæ huius Canonicus & custos.*

Caluæ. Anno Domini 1526. Sambstag vor *Misericordiæ Domini*, starb die ehrbar vnd Edel Fraw Beatrix von Sachsenheim / Wilhelms von Welwart eheliche Haußfraw: der Gott gnädig seyn wölle.

Augustani Perlachiam turrim ferè ad dimidium destruxerunt, melius extruxerunt, altero anno finierunt.

Halæ Sueuica munitio.

Halæ Suevorum, post terrorem belli Rusticani, fossa trans Cocham, à paruo propugnaculo deinceps secundum Cocham incepta est lapide muniri. Etiam munitio, apud Veilerinam portam ædificari. Biennio pòst, murus fossæ, nocte Bacchanalium ad 100. pedes corruit: quia nimis in eo faciendo properatum fuerat. Brentius verò hoc fore prædixerat: quòd sudoribus pauperum hunc murum fecissent. Absoluta munitione huius fossæ: altero anno fossam etiam, quæ iuxta Kelcherinam portulam est, munire cœpère, propugnaculis ibi factis. Anno autem 1538. *desierunt.*

Hyglinus Ioan. Martyr.

Combustus est Mærspurgi Ioannes Hyglinus, Lindauus Presbyter, iussu Constantiensis Episcopi Hugonis: quòd contra Pontificia dogmata docuisset.

Non longè pòst, hic Hugo cum Canonicis suis, ex oppido Constantia, propter dissidium religionis migrauit Mærspurgum & Yberlingam. Inde, Cellam & Reichenouiam migratum est.

Francisci Galli à Cæs. Carolo defectio.

Franciscus Galliæ R. recedens à conuentione, cum Cæs. Carolo inita, fœdus init cum Papa Clemente, Venetis, Longobardis, Anglis, aduersus Cæsarem. Conabatur sic pontifex, Hispanos Germanosq; facilius ex Italia ejcere. Ideòsub mensem Septembr. iustum exercitum conscribebat.

Fronspergius, à Cæsare in Italiam missus cum exercitu.

Georgius itaq; Fronspergius, cum copijs in Italiam missus est: qui Cæsaris ibi partes egregiè defendit. Quatuor ab eo legiones (oppignerato etiam patrimonio, vt stipendia militibus persolueret) adductas, à Pantaleone scribitur. Eundem, etiam funem auratum secum tulisse: ac sæpe militibus ostendisse: quo Papam, si eum nanciscereturi, suspenderet.

Robur eius.

Erat tanto corporis robore: vt validissimum quenq; firmiter innixum vestigio, solo dextræ manus medio digito, è loco demouret. Poterat & prætercurrentem equum, fræno apprehensum, sistere: ac murale tormentum, humeris innitendo, solus propellere, quò vellet.

Ioan. Medices.

Hæc Pantaleon. Sed negat illud, quod de fune aurato ex Iouio is habet, Reisnerus lib. 5. Erat porrò Ioannes Medices, papalis fœderis Imperator: qui, dum immani iracundia Germanos debere satagit: globo bombardico, trans Minteum flumen manu G. Fronspergij emisso, summa cum impatientia interijt, Anno ætatis 29. Sic fœderatorum exercitus pudefactus & dilapsus est. Erat ex eadem cum illo familia, Papa Clemens, & quidem spurius: omnium turbarum in Imp. Carolum concitator: vt eum tota Italia exueret. Sed non modo G. Fronspergij virtute ac fide: sed etiam Caspari F. eius integritate, fortitudineq; (qui & ipse equestri dignitate ornatus fuit) bonos Cæsaris, ac Mediolanum contra hostem egregiè defensum fuit. Cæsar nullam pecuniam mittebat: ambo Fronspergij corpora sua & bona pro eo in discrimen contulerunt. Georgius, Vxoris etiam Annæ Lodroniæ mundum omnem, vt stipendia militibus soluere posset, alienauit. Idem, quantum poterat prohibebat milites à direptione agricolarum & miserorum hominũ. Heluetij vocabant ipsum, Ein Leutfresser/ αὐθρωποφάγον, *propter fortitudinem. Prouerbium eius erat:* je mehr Feindt/ je mehr Glück.

Fronspergiorum fidelitas & fortitudo.

Vngaricorum malorum initium, Rege Lud. à Turcis victo, & perdito.

Vngariæ Rex Ludouicus, Vladislai R. filius, Casimiri Poloniæ R. nepos, prælio à Turcis in campo oppidi Mohaz victus, die decollationis Ioan. (29. Augusti) periit. Cui postea Ferdinandus Austrius successorem se fecit, contra Ioannem Zapolianum, Vvaiuuodam Transyluanum, Scepusiensem Comitem. Quo Turcicam opem implorante: Vngariæ ruina paulatim est secuta. Natus autem fuerat Ludouicus absq; cute: quæ postea arte ei creuit. Regnare cœperat 10. ætatis anno: nuptias cum Ferdinandi sorore Maria, anno 15. celebrauerat: & 20. anno ætatis periit.

Germanorum principes aliquot, Esselingæ conuentum agunt: Cæsaremq;, adhuc in Hispania morantem, per literas orante: vt propter Vngariæ à Turcis periculum, redire maturet.

Celebrauerat Martinus Kraus Botensteinensis, die S. Dionysij (9. Octob.) anno præcedente nuptias, cum virgine Maria Magdalena Trumerina Xeensi: quæ Bottensteini apud Senatorem Henricum Rhatlerum vixerat. Celebrauerat autem in vico Greberna (consecrante eas Ioanne Dornio, Affalterthalensi Ecclesiaste Euangelico) sub Noribergensibus: vbi Euangelij Præconem agebat, milliaribus aliquantò plus tribus ab oppido Bambergensis Episcopatus Bottensteino, non procul à Comopoli Grefenberga. Quem Martinum si Episcopus cõprehendere potuisset: sanè, vt sva-

et fratrem eius Ioannem, male mulctaturus fuisset, ob religionem, cui antea fuerat addictus, mutatam. Ac fuit fama, equites Bambergenses nocte nuptiarum, insidiandi causâ Grebernam venisse, & tamen metu Noribergensium rursus abijsse. Ex hoc matrimonio natus est Annalium Sueuicorum scriptor, Martinus Crusius, hoc 1526. anno die Mercuriali Septemb. 19. mediâ 4. pomeridiâ horâ: eodémq; in eiusdem loci Templo, à prædicto Dornio est baptizatus: susceptore Berbachensi concionatore, Conrado Vvagnero: qui adhuc 1551. anno vixit. Voluit autem pater hunc suum filium, se scribere Bottensteinanum, propter Maiores suos, qui hanc patriam habuerant: in qua & ipse nascendus fuisset, si per religionem licuisset. Quòd item hic puer vicum, è quo pater non longo tempore post, alio translatus fuit, nunquam vidisset. Quod denique idem genitor non semel dixerat: se aliquando etiam in patria sua Bottensteino, Euangelij prædicatorem fore. Quod & multis annis post (aliquantisper duntaxat) factum est: Marchione Alberto eum ibi collocante. M. Crusij natalis.

Bottensteinum autem, inter plures montes situm est: quorum nomina sunt, Haselbrunnerberg/ Schloßberg/ Schrotenberg/ & Sigenberg/ Trubarum pagum versus: ac multas petras altas scopulosq; habet: sicut Vlmensium oppidum Geislinga. Orto autem 4. Decembr. 1526. (die S. Barbaræ) incendio Bottensteini (in Frib Einwige Hauß/ bey der Maltzderr) tecta amplius centum perierunt: auita tamen domo, incolumi manente. Bottensteinum.

Natus est aliquanto post, eodem anno, M. Leonbardus Engelhart Halensis Sueuus. Quem nobilis vir antiquæ familiæ, Gabriel Senfftius (ut ajunt, Mitis) ex Lauacro vitæ suscepit. L. Engelhart.

Epitaphium in Hirsaugiensis Monasterij Templo medio, iuxta altare cœnæ Dominicæ.

In extremitate lapidis. Anno Domini XV. C. XXVI. auff Sanct Catharinen tag/ starb der ehrwürdig hochgelehrt Her: Heinrich Winckelhofer/ beyder Rechten Doctor/ vnd Cantzler zu Würtemberg Dem Gott gnad/ Amen. Vvinckelhofer.

In medio lapidis. D. PP. S. Consultiss. LL. Doctori, huiusq; Ducat. VVirt. Cancellario ben. me. Heinrico VVinckelhofer de Ehingen, Io. Ab. Hirsaug. fil. dul. patri vitricoque, Monast. op. patrono ac tutori, hoc memoriæ faciundum curauit. Obijt anno Christi M. D. XXVI. 7. Kalend. Decemb.

In Gallia, Ianus Lascaris Constantinopolitanus, stipendio mille ducentorum Francicorum, in annos singulos à rege conductus, Græcas literas inter Gallos disseminabat, Ioanne Tilio teste. Lascaris Græcus.

NVPTIÆ IOANNIS FRID. SAXONIÆ DVCIS. FERDINANDI creatio in Regem Bohemiæ & Vngariæ. Vrbis Romæ, à Germanis & Hispanis expugnatio. Tybingenses Rectores. Nobiles & alij, Bebenhusæ sepulti. Familiæ nobilium extinctæ. Annæ Ehingenæ desponsatio. Augustenisia quædam: Regum natiuitas, Philippi & Maximiliani, ex Austriaco genere.

CAPVT II.

ANNO 1527. Ioannes Fridericus Saxo, nuptias celebrauit Torgæ, cum Cliuensis Ducis Ioannis filia Sibylla. Nam cum ei desponsata fuisset antea Catharina soror Cæsaris Caroli: non est ei data postea, propter religionis mutationem: dicente Cæsaris Legato Haunarto, non esse fidem Hæreticis seruandam. Sleid. lib. 6. Alij referunt ad Dominicam Exaudi præcedentis anni. Ioannis Frid. Sax. nuptia.

Ferdinandus, Archidux Austriæ, coronatus est Pragæ cum vxore Anna, Rex Bohemiæ 24. Februar. & Rex Vngariæ, in locum interfecti Ludouici, Albæ Græcæ, Octob. 28. In expeditione deinde Vngarica ipsius, Marchio Casimirus Brandenberg. breui obijt. Tunc exemplar Heliodori Solis Romani, ex Bibliotheca R. Matthiæ, Noribergam à milite quodam inde allatum est, Vincent. Obsopæo teste. Ferdinandi coronatio in Regē.

Non procul à Sueuiæ oppido Kauffbeura, tres soles cum varijs circulis cæleslibus visi sunt. Lycosth.

Fecerat Pontif. Clemens contra Carolum Cæs. cuius potentiam formidabat, fœdus cum Italis & Gallis (vt antehac dictum est) vocans sanctissimam ligam. Idem Borbonium Ducem, qui à Gallis in partes Cæsaris se contulerat, ac contra Romam veniebat, ex communione Sanctorum exterminauit. Excommunicamus, inquit, Carolum, dictum Borbonij Ducem, & exercitum eius: partim ex Lutheranis (Germanis) partim ex Maranis (Hispanis apostatis) constantem. Ideo Romam pridie Nonas Maias, 1527. Germani & Hispani improuisò per nebu-

Romæ vrbis occupatio.

per nebulam aggressi, ceperunt. Duces erant, Carolus Borbonius (qui cum aliquot millibus Hispanorum aderat: & in expugnatione vrbis, globo bombardæ ictus interijt) Princeps Arausiensis cum manu Burgundionum: & Sebastianus Schærtelinus, cum Germanis: quorum partem Frundspergius in Alpestri Rhætia ad Athesin conscripserat: & sub initium præsentis anni in Italiam duxerat. Sed morbo impeditus, expugnationi Romæ non interfuit. Erant & alij Duces, aut centuriones: vt, Mainradus Ehinger Vlmensis. Capta est vrbs, Germanis per portam Septimiam (Fontinalem, & vulgò sub Ianum) irrumpentibus. Papa in castrum S. Angeli confugit: sed 10. Iun se se Cæsarianis dedidit. Cæsar se postea excusauit, hæc mala suo iniussu facta esse.

Vaticinium de vrbe Roma.

Prædixerat autem quidam pauper & seminudus homo Senensis, Ioannes Baptista, vrbi Romæ hanc cladem ad pœnitentiam hortans. Et tu Papa (inquit circumiens) collocas te in templo Dei, tanquam Deus &c. In carcerem coniectus est: sed postea à Germanis liberatus. Pontificis contra dux, Prentius Ceres, dixit: Er wolte die Statt Rom wol erhalten vor den schwartzen Hispanischen Köpffen / vnnd Teutschen Weinsäuffern / sie hetten weder Schuch noch Kleyder / vnd rostige Degen / damit man nicht ein Salat möcht abschneiden. *Expugnationi huic interfuêre Sueui Duces plures: vt, Barth. Bonrieder VVangensis (qui tunc occubuit) Albertus de Freiberg, Christophorus Comes Eberstainius, Rudolphus Ehinger, VVilhelmus Neithart Vlmensis. Georg. Fronspergij F. Melchior: qui postea Romæ 21. annorum mortuus.*

Hostis contempeus.

Clamabant, vrbe capta, milites: Lutherum faciemus Papam: deridentes Pont. Clementem. Creadit hic Clemens (vt & alij antecessores) Deum non curare res humanas: quoniam terra sit infimum Elementorum: quam teneat ipse, vt vicarius Dei. Probatio eius ex S. literis δείκνυσι: *Cælum cælo Domino, terram dedit filijs hominum. Reißnerus lib. 5. & 6.*

Paparum fides de Deo.

Sæuitiam expugnationis, & quæ in vrbe capta à victoribus sit exercita crudelitas, copiosè describit Ioannes Baptista Giraldus Hecathommythi Nouellâ 1.

Res terrificæ & immanes.

Salite i nemici le mura, tra la porta Settimiana, & la Pancratiana, à viua forza sen' entrarono: con tanto furore, & con cosi orgoglioso animo, con si horribile strepito di trombe, & di tamburi, & con suono di si horrendi & spauenteuoli voci: che parue al popolo (era densissima nebbia) Romano: che tutto il Mondo si fosse alla sua ruina insieme aggiunto.

Costoro per natura fieri, fatti anche non pur dalla vittoria, ma dall' ira, conceputa per la morte del loro Capitano, più feroci, & piu crudeli, si diedono à fare le maggiori crudeltà, & i maggiori stratij, che mai cadessero in animo d' huomo.

Tossero tutto quello, che nelle case si ritrouaua: & di ciò non contentandosi, con ogni specie di tormento, cercarono di più hauere di quello, chaueano prima hauuto.

Nel cospetto de i patri di famiglia faceano forza alle lor donne. Pigliauano le madri (che cercauano con ogni lor forza di difender le figliuole della villania di que crudeli) & gittatele in terra, soura esse (misero & horribile Spettacolo) violauano le vergini figliude: & molte volte, satia la lor lussuria, vccideuano queste & quelle, negli occhi del padre, & del marito, che prigioni erano. Ne i queli tanta fu la forza del dolore: che senza potere hauere lagrime à piangere, ò voce à gridare, sene stauano come mute & insensibili statue di pietra, à vedere le loro sciagure, &c.

S. Iudæ ἀπαγχονισμὸς laqueus.

Ma naque tra loro vna grande fame & pestilenza: & rimasero preda de i cani, & di augelli. πυρετὸν ἔπεμψε, μυρίοις μὲν ῥωμαίοις κἀγγελεῖσθαι· κύνες δ' ἐν ὑπαίθρῳ τοῖς νεκροῖς ἐμαίνοντο, καὶ οἰωνοὶ καὶ λοιμός.

Vidimus postea 1538. Schorndorffæ pendentem in Templi choro laqueum crassissimum, instar ductarij funis, longum 12. pedes: cum tanto nodo, vt collum quod ei insertum fuerit, Polyphemi Homerici fuisse videatur: cum verbis his in tabula appensa.

Als Römischer Keyserlicher Maiestat / Keyser Carolo deß fünfften / Kriegsvolck in Italien zogen: vnd die Statt Rom / von demselbigen Kriegsvolck erobert ist: hat der ehrbar vnnd Handvest Bastian Schertlin von Schorndorff / ein Hauptmann vnderm selben Hauffen / diesen Strick / daran sich Judas / der Christum vnsern HERREN verrahten / erhenckt hat / zu seinen Händen bracht: vnd den mit jhm hergen Schorndorff geführt: vnd an diesen ort lassen hencken / zu ewiger gedechtnuß. Beschehen auff Sambstag nach S. Michels / deß heiligen Ertzengels tag / Anno Domini tausent / fünff hundert / zwentzig vnd neun Jahr.

Curauerat menstruo salario, eum laqueum ex alto Ecclesiæ Romanæ pariete, per vnum sa-

rum

rum militum demendum. Quo in loco, vt fertur, postea alter æqualis laqueus est suspensus. Caterum Schorndorffensis laqueus, multis annis pòst è choro remotus est.

Administratio Scholæ Tybing.

Cal. Maij, Rector 88. Doctor Gallus. Gymnasium Tybing.

Inscriptus. D. Philippus, Baro de Lympurg, Pincerna Imperij, Canonicus Bamberg. & Herbipolensis.

Octob. 18. Rector 89. Doctor Balcasar.

Inscripti. Ludouicus Casimirus, Comes ab Hohenloe. Philippus Megezer à Feldorff.

Decanus Philosophiæ. Ioannes Sturmius ex Bietigken.

Magistri creati, circa Ioannis Bapt. Ioachimus Ramser Gamundianus. Med. D. Caspar Feckelin ex Aldingen.

Celebatur hoc anno, Tybingæ in Martiniano Stipendio, Michaël Helding Enslingensis (pagus est Comitis à VVerdenberg) sequenti tempore Episcopus Merseburgensis. Postea alij in eo vixêre, clari exinde viri facti: vt, Stipendium D. Martini.

A. 1533. Iacobus Beurlinus. Theol. D & Cancellarius.

1535. Christoph. Binder. Abbas Adelbergensis. Ioannes Sechel. Consiliarius VVirtemberg. Doctor Iuris.

1537. Iacobus Græter Halensis. Pastor eiusdem Ecclesiæ.

1538. Henricus VVeickersreuter. Theol. D. & Hirsaug. Abbas.

1539. Iacobus Dachtlerus M. Theologus & Hebræus.

1546. Conradus Kienlin Stutgard. M. & Aulæ Bebenhusanæ Præfectus. ἀμὶρ πάσιγάτ.

1552. Ioannes Æntzlinus. Director Stutgardiæ. Sebast. Kienlinus. M. D.

1556. Andr. Laubmarius. V. I. D. & Acad. Tybing. Profess. Ioach. Heckmaier M. Iacobi Beurlini D. vidua ducta. Blabeur. Tybing. Aulæ Procur. Phil. Heerbrand. D. Iac. fr. Theol. D.

1561. Samuel Myller Lindauus. Med. D.

1562. Iac. Schopperus. Theol. D. Helisæus Rœslinus. Med. D. gener. D. Iac. Beurlini. Numerus omnium, qui vsq; ad 1581. eo beneficio vsi erant, fuit CC. Postea autẽ, itemidẽ noui successores.

Bebenhusæ.

An. 1527. 7. Id. Ian. (postridie Epiphaniæ) obijt nobilis ac validus VVandalinus de Halfingen in Pfeffingen, filius Crafftonis, vltimus stirpis suæ. Ideo Galea & insignia eius, deorsum versa. Halfingerus vltimus.

Anno 1518. 15 die Mensis Aprilis, obijt nobilis & honesta Apollonia, vxor legit. nobilis ac validi VVandalini de Halfingen, nata de Bubenhofen. Sepulta hîc in ambitu, in 2. Sepulchro ab ingressu Ecclesiæ.

Anno 1490. 5. Idus Nouemb. in die Theodori Martyris, obijt Crafto de Halfingen, pater VVandalini de Halfingen. Iacet in 3 sepulchro.

Anno 1527. die 2. Iul. obijt Georgius Schopper, plebanus Ecclesia in Gomeringen. Iacet post chorum, iuxta Casparis Rockenbuchi tumulum.

DVO MENDLINI.

Anno 1527. Ioannes Mendlin Tubing. qui fratrum suorum (τῶν συμμοναχῶν ἑαυτῶ) defunctorum catalogum conscripserat, post longam infirmitatem Bebenhusæ obijt, nonis Maij. Mendlini.

Addidit quidã in margine. Quid est vita mortaliũ? Scribimus mortuos, & scribimur mortui.

Anno 1527. Ioannes Mendlinus Tubing. alter, cœpit Bebenhusæ μονάζειν, Monachum agere. Is postea Tybingæ Magister artium, in collegio philosophico, nobis honorandus collega & fautor fuit (anno 1560. & pòst) Professor Dialecticæ Phil. Melanchthonis, vir pius & prudens.

Quia VVandalini Halfingiorum vltimi, mentio incidit: addã & hoc: quod quidã ante 60 annos annotauit: intra 50. circiter annos, extinctas esse familias (circa Sueuiam sc.) sequentes.

Fürsten vnd Grauen. Nobilium familiæ extinctæ.

Marggrauen von Rötel. Hertzogen von Teck. Hochberg. Hohenburg. Metsch. Kirchberg. Thierstein. Werdenberg. Sonnenberg.

Freyherrn. Brandis. Stöffeln. Weinsperg. Greiffenstein.

Edelleut. Asch. Werenwag. Schwelcher. Die von Hofen. Truchsässen von Heimsmertingẽ. Truchs. von Bichishausen. Truchs. von Waldeck. Böcklin. Heinried. Filhin. Mansperg. Sinchingen. Keyben. Liechtneck. Liechtnaw. Melchingen. Helstein Neideck. Neideccium tamen genus, nuper in Sigismundo αὐτοκτόνῳ desijsse ait Gabelcouer⁹. Schechingen.

Maiser vom Berg. Kempen von Pfullingen. Hailsingen. Eisenburg. Wehingen. Junsgingen. Stainheim. Palschwil. Waldkirch. Raimdeck. Ringingen. Harberg. Zimmer von Hammetweiler: *arce ad sinistram defluentis Neccari, inter Tybingam & Nyrtingam sita.* Haaken von Harthausen. Hoppingen. Pfauser. Harscher. Rosenfeld. Fürfeld. Meerstetten. Schertzingen. Bühel. Schmalstein Ensingen. Herzlingen. Leinstettē. Magenheim. *Quæ tamen familia maiorus fuit nobilitatis, Baronum sc. inquit Gabelc.* Eisingen. Untereisingē. Thurn von Riedt. Eusenstein Mollenkopff von Reiß. Webstett. Gureshein. Kiechlin. Offertingen Felsenberg. Becklin von Eitingerthal. Kirneck. Blumberg. Randeck.

Postea etiam interijsse dicuntur, Sachsenheim/ Lier/ Harder/ &c.

Rudolphi Ebingeni filia Anna.

Eodem 1527. anno, die Martis post assumpt. Mariæ: nobilis & strenuus Rudolphus de Ebingen, Regiæ Maiestatis Bohemiæ & Vngar. Consiliarius in VVirtembergia: filiam suam Annam despondit nobili viro Iacobo de Stoffeln zu der Hohenstoffel/ *virginem.*

Aderant hi nobiles. Nomine Rudolphi.

Frater eius Eberhardus de Ebingen Teutonici ordinis commendator Hailprunnæ. Sebast. de Nippenburg, eques. VVildhanso de Neuneck, præfectus Altenstaigæ. VVolfius de Abelsingen zu Hohen Abelsingen.

Nomine Iacobi Sponsi.

VVolfius von Hurnhaim/ *eques.* Hans Georg von Bodma zu Bodma. *Heinricus de Stein* zu Hörwel. *Fridericus Sturmfeder.*

Visus est mense Augusto terribilis Cometa.

Tybingæ natum est tam acerbum vinum, vt nemo bibere posset: cùm botri 22. Septembr. in vitibus frigore enecti fuissent.

Constantia mense Decembr. fœdus cum Tigurinis & Bernatibus iniit.

Augustana quædam.

Augustæ Februar. 11. murus & agger Klenckeræ portæ corruit: ac 13. homines oppressit, κατίχωσε. *Perlachiæ turri, rursum extructæ, additum est horologium: & senatoria ibi campana, nec non classica (*Sturmglock*) suspensæ sunt.*

In eadem vrbe viuebant concionatores: Stephanus Agricola, Vrbanus Regius D. & Ioannes Froschius D. atq; M. Michaël Cellarius. Qui iussu Senatus disputarunt in Senaculo contra Anabaptistas: Prædicatorem habentes Iacobum Pellificem VValdshusanum: quorum vtriusque sexus circiter 104. captiui erant. Inter quos Ludouicus Hetzer, cum alijs (fortè 40.) postea ciuitatem eiurantibus, est dimissus: cæteri verò, alij alijs acrius puniti sunt. Gassar. & Henning.

Fuggeri.

Antonius Fuggerus, Georgij F. vxorem duxit 1527. Febr. 5. (aliquantò plus 3. annis, ante quam cum fratre Raimundo inter generosos & illustres adscisceretur) Annam Rhelingerinam: Henrici, Augustani Duumuiri (mense Iulio 1572. post de mortui) sororem: è qua, præter filias tres, sustulit filios, Marcum, Ioan. Iacobum, & Hieronymum. Christophorus etiam Turtzo, Iul. 24. nuptias, cum Magdalena Rechlingerina celebrauit.

Schvvenckfeld.

Caspar Schvvenckfeldius, è Silesia Argentinam se confert: vt plures sua hæresi inficeret. Docuit, pronomen Hoc, in verbis cœnæ Dominicæ, ostendere spiritualem & cœlestem cibum.

Regum natiuitas.

Nati sunt hoc anno: Maximilianus II. Imp. Cal. Aug. Viennæ, primogenitus Ferdinandi filius: & Philippus, Hispaniarum Rex, Doleti 21. Maij, ex Carolo V. Et vxore Isabella.

Natus est 15. Octob. mihi ex parentibus fraterculus Ioannes, mediâ 5. hora pomerid. & baptizatus ab Andrea Althamero Brentio viro doctissimo patris mei amico, tunc pagi Ælterisdorfij, inter Bruccam & Noribergam concionatore. Obijt puerulus 8. Aprilis 1528.

Haak.

Esselingæ anno 1527. die S. Clementis, obijt nobilis Vitus Haak. Et vxor eius Apollonia, Langina die Sim. & Iudæ.

ANABAPTISMI GRASSATIO. VVELSERORVM INSVLA AD AMEricam Venezuela. Cæsaris Caroli res in Italia gestæ. Negotium Landgrauij Philippi cum Episcopis. Gubernatio Scholæ Tybing. Aliquot ciuitates, papatui renunciantes. Episcopus Constantiensis Balt. Merckelius. Obitus Georgij Fronspergij. Latrocinium Augustæ vindicatum. Qualitas huius anni.

CAPVT III.

Berna disputatio.

ANno 1528. mense Ianu. Augustâ missus est Bernam Heluetiorũ (vbi disputatio futura erat: quæ postea habita est contra essentialem corporis Christi in cœna præsentiam: & de tollendis è Templis, simulacris altaribusq;) Caspar Huberinus Theologus Augustanorum: qui postea 1528. recepit libellum INTerim: de quo suo loco.

Transf-

Transactio quædã facta est, inter vrbem Vlmam, & Monasterium Kynigsbrunnense, tempore Regij in VVirtembergia dominatus, ad ius forestarium attinens. Datum Stutgardiæ 1. Februar. 1528.

Anabaptistæ Augustæ, & alibi.

Receperat superiore anno Anabaptistas Augustæ, primos inter patricios Eitelhanso Langemantelius de Cuneo: & ideo in villam suam Leutershofam à Senatu relegatus fuerat. Hinc medio Aprili 1528. anni, Dietboldus à Stain, vnus ex præfectis militum Suevici fœderis, vnà cum seruo, eum primo Bobingam, deinde VVeissenhornam, deduxit. Ibi, cum podagricus esset, in sella sedens, vitam amisit. Eodem anno multi restabant Anabaptistæ in vrbe Augustana: quorum quidam in carcerem coniecti sunt: qui post diuturnam in eo detentionem, reuocarunt errorem, ac manserunt (cæteris expulsis) Sigismundus Salminger Monachus, qui dotẽdo ipsi postea Musicam se sustentauit: & Iacobus Dachser, qui concionatorem ibidem vsque ad Interimica tempora egit: ambo, longæui. Gassar.

Multis in locis, per ea tempora hæresis Anabaptistarum sparsa erat, etiam in ditione Noribergensium. Sensit pater meus admodum, in pago Bruccensi, duobus à Noriberga milliaribus. Huc enim Gebernâ translatus fuerat: eò quod octo ibi agricolæ, securi humi defixa, & manibus tacta, contra eum conspirarent, Euangelium purè contra huic aduersantes docentem. Qui ideò à senatu Noribergensi capti 1527. & grauiter mulctati fuerant. Sed Bruccæ multùm infestos sibi deinde Anabaptistas habuit.

VVelserorum negotiatio in America. Venezuela.

Hoc anno Bartholomæus VVelser, & socij suis impensis naueis aliquot in Hispania armarunt: & in nouas insulas occiduas emiserunt. Vbi in confinijs Peru, magnam ac diuitem regionem inuenerunt, VENEZVELAM (al. Venecuelam) nominatam aut Valentiolam. Quam consentiente Carolo Cæsare, occuparunt: & magnis laboribus ac sumptibus (initis non multò pòst cum eodem Cæsare pactis) ad 28. annos tenuerunt. Tum inter Reginæ Elisabethæ (vxoris Regis Philippi) publicanos, & VVelserorum illius in locis gubernatorem (cui nomen, Georgio de Spira) contentio exorta est: primò, de vectigalibus & decimis: postea, de limitibus & terminis. Postremò, totius ditionis ius in controuersiam vênit: & causâ diu apud Hispanicnsem aulam agitata: tandem totum illud per amplum regnum, anno 1555. VVelseris abiudicatum est. Primus eius inuentor, & nomine VVelserorum gubernator, nominabatur Ambrosius Dalsinger, patriâ Vlmensis. Quem Hispani ibi interfecerunt: quam cædem sequenti tempore Cæsar seuere vindicauit. Gassar. & Henning.

Dalsinger.

Trides tres.

Maij 16. Sabbat. ante assumpt. Christi, inter 11. & 12. horam meridiei, Augustæ & alibi, tres mirabiles irides conspectæ sunt. Quarum vna circuibat solem: altera transibat eum: tertia planè varicolor dispandebatur.

Grando.

Die 19. Iul. Augustæ ingens tempestas est orta: ex qua grandinis lapides inusitatæ magnitudinis, magnam cladem domi foriſque intulerunt. Lycosth. Alibi reperio, die Petri & Pauli, circa eam vrbem ita sæuam procellam fuisse: quæ fenestras excusserit, frugesq; strauerit.

Brunsuicensis Henrici profectio in Italiam.

Miserat Franciscus R. Galliarum, nouum exercitum priore anno in Italiam, Duce Lautrecho: ob liberandum pontificem, & incrementa Cæsaris comprimenda in Italia. Ideò Cæsaris iussu, ne sui propter paucitatem ibi opprimerentur, Henricus Brunsuicensis iunior, cum millena rio florentissimo equitatu eò profectus est: sed vix cum sedecim hominibus in patriam rediit. Pax deinde inter Cæsarem & Gallum facta est: & 1530. Franciscus Sfortia, in Ducatum Mediolanensem à Cæsare restitutus.

Pestis ad Neapolin.

Additio ex lib. 8. Reisneri. A 15. die Iul. vsque ad 5. Aug. de LXXX. militibus Gallorum, qui Neapolim obsidebant, ex pestilentia remanserunt tantum M. D. CC. homines, aut etiam pauciores. Ortus erat morbus, diro veneno austro spirante. Nec solum Odetus Lautrechus, Imperator exercitus, extinctus est: verum Claudius etiam Videmontius Guisius: quem pontifex in sua at partes pertraxerat, sperans regnum Neapolitanum obtinendi. Eum enim esse ex genere Caroli Claudi Andegaui (von Angiers) cuius maiores deleuissent Duces Sueuiæ, Cunradino vltimo Neapolioberuncato. Se daturum ei Regnum vtriusque Siciliæ, &c. Sic rursus, post aliquot secula, ma-nibus Cunradini parentatum est. Sic & Pontifex, & Gallus perfidiæ Cæsari pœnas dederunt: Guelphica factione à Gibelinis superata. Las cosas malas desagradan mucho a la soberana bondad de Dios. Obijt tunc Lupferius quoq; Comes VVolfgangus.

Præerat per ea tempora administrationi Belgij, Cæsaris Caroli amita Margarita, Maximiliani Cæs filia.

Vlrici VVirtemberg. exulis conata.

Saxo & Landgrauius, contra Episcopos.

Fuerat antebac Dux VVirtemb. Vlricus, ex spe melioris fortunæ laborans, ad Landgrauium Philippum profectus: postea ad sororis suæ virum, Henricum Ducem Brunsuicensem: vbi mansit vsq; ad eius ex Italia reditum. Sperabat aliquam ansam salutis ex bello: quod Saxo & Landgrauius contra Episcopos, Moguntinum & Herbipolensem, atq; Bamberg. hoc 1528. an. susceperant: putantes, contra se ab illis parari bellum, opprimendi Euangelij causâ. At discessum fuit ab armis: cum de bello nusquam cogitatum diceretur: sumptum tamen belli refundentibus Landgrauio Episcopis, persolutione centum millium aureorum. Vnde Sueuici confœderati, quæstionem Landgrauio mouerunt, tanquam socijs suis iniuriâ facta. Sed compositæ res fuit sub exitum Decembris, VVermacia, interuentu Palatini. Summopere etiam VVirtembergicus Vicarius Regis vigilabat, vt Sueuicum fœdus continuaretur: & inter principes concordia esset. Vicarium autem in ducatu agebat Georgius Truchsæsius, qui Moguntino, opem contra Landgrauium petenti, missurus fuisset septem signa peditum: quòd etiam Vlrici Ducis restitutionem parare videretur Landgrauius. Duces iam parati contra eum erant: Com. Montefort. Hugo, Marpachi: Christoph. Reilinus, Stutgardiæ: Iacobus Repplinus, Canstadij: Cornelius Spieseſſenus, Gryningæ: Vrbanus Landeccius, Bietigkaimi: Ioan. Owensis, & Petermannus Eptingensis, Hailprunnæ. Sed transactum fuit bellū (vt diximus) operâ Treuerici & Palatini. Duraverat res à Mense Martio, vsq; in Iunium.

VVirtembergiæ Rector, Georg. Truchsæsius.

Vicarius Imperij, Frid. Palat.

Paucis diebus pòst, mandatum vênit Rudolfo Ebingeno à R. Ferdinando: vt Ambergam ad Palat. Fridericum proficisceretur: ageretq;, vt is vicariam operam pro Cæsare, in negotijs Imperij diligenter poneret. Perfecit rem gnauiter Rudolphus.

Eodem 1528. A. Iul. . . transactio quædam (ein Schlaich) facta est inter R. Ferdinandum, & March. Badensem Philippum I. quid Rex percipere deberet zu Schwande/ Temnach/ Tobel/ Intmerspach/ ober vnd vnder Nibelspach/ Pfintz/ Langenalb / Commiler. *Quid deinde Marchio*, im Schwanderampt / Dietlingen / Igelsloch / Nettingen / Schluttenbach / Bretzingen / ꝛc.

Administratio Acad. Tybing.

Schola Tybing.

Maij 1. Rector 90. Doctor Petrus Brun.
Inscripti. D. Iohan. Herr de VVienstaig. Iacobus Sigwart de Staineberg.
Die Lucæ, Rector 91. Iacobus Lemp.
Inscriptus. Rupertus Scmidlapp de Schorndorff.
Decanus artium. M. Iacobus Kalt Constantiensis.
Magistri facti. Bernhard. Vnger Tubing. Med. D. Rupertus Streiter ex Otlingē. Med. D.
Tybingæ vetabantur homines ostiatim mendicare: sed eleemosyna distribuebatur ante Salinarium hypocaustulum.

Iacobi Andreæ natiuitas.

Hutius anni die Mart. 25. natus est VVaiblingæ Iacobus Andreæ, Theologus ille insignis: Præpositus Ecclesiæ Tybing. & Acad. Cancellarius.

Somius.

Conrādus Somius Vlmensibus auctor fit Euangelicæ doctrinæ recipiendæ.

Constantienses Constantienſium Ecclesiæ reformatio, Blaurerus.

Constantienses post Bernensem disputationem Missam abrogant: aras & imagines tollunt: docente apud eos Ambrosio Blaurero: qui fuerat antehac Monachus in cœnobio VVirtembergensi Alperspachio: sed lectione motus librorum Lutheri, inde excesserat. Sic & Argentorati, Missa Pontificia inhiberi & intermitti, de sententia Tribuum, hoc 1528. anno cœpta est: donec à pontificijs, cultus à Deo institutus probari posset: frustrà hanc abrogationem Episcopo eorum impedire conante. Sleid. lib. 6.

Constantienses Episcopi.

Cum hoc anno, Hugo Constantiensem Episcopatum resignauisset: successit in eum Balthasar Merckelius ex VValdkircho, Hercyniæ oppido sub Friburgo Brisgoiæ sito, tenuis fortunæ parentibus natus. Sed cùm in studijs literarum assiduè versatus esset: Doctor legum, & postea Constantiensis Canonicus, est factus. Charus fuit Consiliarius Imp. Maximil. charus etiam Imp. Carolo: qui eum in Hispanias misit: suumq; Vicecancellarium designauit in negotijs Imperij: quæ & summo is studio expediuit. Ita ei Constantiensis Episcopatus contigit: ac postea Hildesheimensis quoq; in Saxonia. Ita vtroq; Episcopatu accepto: in comitijs postea Augustanis, anno 1530. ab Alberto Card. & Archiepisc. Moguntino, insigni pompa inter Imperij ordines consecratus est. Exceperunt eum Yberlingæ Canonici summo honore. Ipse verò, in arduis Imperatoris negotijs defensurus in Belgium: Treueri mane: cū equum ascensurus esset: subitanea morte in ipsa Pentecoste 1532. decessit: cùm 52. A. vixisset. Humatus est ibi apud S. Symeonem. Reuocatus ergo prior Hugo, ad-huc XI. M. præfuit: & 7. Ianuar. 1532. obijt, senex. Brusch.

EPITA-

EPITAPHIVM TRIDENTI.

Memoriæ defunctorum S.

Georgio à Fronſpergo, Impp. decretis Germanici exercitus Duci: qui per Tyrolim defectionem colonorum compreſſit: per Liguriam, & regionẽ tranſpadanam, Italiæ vrbes, populos rebelles, perdomuit: ad paludes Venetas, & Turrim vſq; Mergoram victor acceſſit: ferro, igni, vrbem terruit: ſocias ciuitates oppugnatas, exercitumq; ad loca iniqua delapſum, ex hoſte confertiſſimo, obſidione, quartùm & quintùm liberauit: Vicies plus minus ſignis collatis pugnauit: fortitudine, fœlicitate, animo, conſilioq;, rebus inclinatis præſentiſſimum & inuictum auxilium præſtitit: poſt ingentia facta vitâ perfuncto, patri optimo: Gaſperius filius pientiſs. gemens illachrymansq;, monumentum more Maiorum religiosè poſuit. Anno Chriſti M. D. XXVIII. menſe Auguſto, die XX. obijt diem. Vixit annos LIIII. Fronſpergij Epitaphium.

In extremo huius Epitaphij (cum D. Georgius Myndelhaimi obierit) apud Reißnerum ſic legitur. ANIMO conſilioq; rebus inclinatis præſentiſſimo ſe inuictum præſtitit: poſt ingentia opera perfuncto vita, auo optimo GEORGIVS NEPOS monumentum more Maiorum piè & religiosè poſuit. Vixit annos LIIII. Menſes X. Dies XXVII. Obijt diem anno Chriſtiano M. D. XXVIII. Menſe Auguſto XX.

Nulla ei gratia à Cæſare relata eſt. *Fecit poſt Pauienſem victoriam, cantilenam:* Mein fleiß vnd mühe ich nie hab geſpart. *Quam ſibi ad menſam hoſpitum, ſolebat curare 4. vocibus, aut inſtrumentis, concinendam. Dictitabat, bellis abſtinendum eſſe ob tres cauſas. Primùm, ne innocentes & miſeri homines opprimantur: Deinde quia nimia ſit petulantia, nimia ſcelera, militum: tum propter ingratitudinem principum erga benè meritos.* Bellis cur abſtinendum.

Stutgardiæ 24. Febr. 1528. obijt Ioannes Stuckel, Coſ. de ciuitate benè meritus.

In Thermarum ferinarum ſuburbano Templo (oblongo, luminoſo, pulchro) Anno 1528. obijt die Martis poſt Pentecoſten Georgius de Sulmadingen, vltimus ſuæ ſtirpis: cuius vxor, fuit Dorothea von Rodt.

Pforizæ, extra chorum templi. Mart. 5. obijt nobilis Erhardus Thorling, 1528. Et Dominica poſt Philippi Iac. antehac 1479. Vrſula Thorlingia. Ambo, in Saxo erecto.

Eßlingæ, aut propè, natus eſt 1528. (1529.) monſtroſus infans: cum quatuor in vno capite, auribus, 4. brachijs, & 4. cruribus. Stumpf. & Lycoſth.

Inquiſitum in eadem ciuitate, hoc anno, in Lutheranos & Anabaptiſtas.

Auguſtæ 1528. Nouemb. 12. (die Iouis ante Othmari) mulier quædam, Barbara Heckina Dillishauſana: Miſnenſem quendam, Michaëlem Scharpffenſteinium, pecuniâ conduxit ad cædem cuiuſdam Sclopetarum fabri. Hunc itaque, & puerum eius, Michael multis verbis artificioſit, noctu domo eius eduxit in ſacram aream (auff den Fronhoff) pueroq; blanditijs aliò amandato: Fabrum à tergo adortus, proſtrauit: & aliquot vulneribus affecit: ac pro mortuo reliquit. Quæ cæde facta, in aſylum confugit. Verùm Senatus vrbis, aliquantò poſt eum inde extraxit. Tertio die poſt (Martis poſt Othmari) è vinculis ille productus eſt in Perlachianas Scalas ſenatorias: claſsicâ campana ſignum aduerſus eum datum: maleficium eius, proclamatum: caput, ei præciſum: cadauer, quatuor in partes diſſectum: partes, ante quatuor portas ſuſpenſæ: nempe pes dexter, ante portam VVertembruccam: ſiniſter, ante Rubram: manus dextra, ante Iacobeam: ſiniſtra, ante Geckingeram. Barbara quoq; eodem die ex carcere producta eſt, proclamata, in loco capitali viua humo obruta. Homicidium Auguſtæ, inſtinctu mulieris.

Domeſticum vel priuatum præceptorem. Auguſtæ egit primum Ioannes Pinicianus, ciuis ibi, Poëta laureatus, de multis optimè meritus. Gaſſar. Pinicianus.

In Italia Florentiam, quæ Mediceam familiam expulerat, in poteſtatem (Papa adiuante) redigit, eique Alexandrum Mediceum imponit. Carolus V. quæ vrbs ridiculâ pictura in Caſ. Maximilianum illuſerat: de qua verſus ſunt Michaelis Auguſti. Ad Cæſ. Carolum. Florentia Italiæ.

Tendere te Italicas Florentia ſenſit in oras:
Quæ confiſa ſuis opibus, deſpernere Regem
Auſa fuit proauum: quem tergo inſidere cancri
Pinxit retrogradi: titulumq; adſcripſit ibidem:
TENDIMVS IN LATIVM. *Funccius ad 1530. ponit.*

Fuit annus hic maximè pluuius. Vnde 1529. fames grauis extitit: & morbus nouus, ſudor Anglicus: qui perimebat hominem 24. horis. Pluuia & fames. Sudor Anglicus.

ANNVS METEORIS ET PLVVIIS INAVSPICATVS. SVDOR ANglicus, & diu duratura fames. Origo nominis protestantium. Religionis mutatio, negotiosa. Gubernatio Academiæ Tybingensis. Oppidi Besigkaimi fortuna. Viennæ per Turcas obsidio. Educatio V Virtemb. Ducis Christophori. Malta Insul. Ioannitis concessa. Nicolai Federmanni Vlmensis Venezuelana nauigatio. M. Mart. Clæssius Vhinger.

CAPVT IIII.

Cometæ quatuor.

ANNO 1529. quatuor Cometæ apparuerunt, inter se oppositi, caudis ad quatuor cardines Mundi conuersis. Aut fuit magnum chasma: lucente igne ab Oriente per Septentrionem ad Occidentem. G. Cæsius.

Pluuiæ.

Æstas erat pluuiosa. Eßlingæ pridie S. Viti pluuia cœpta, durabat quatuor dies & noctes continenter. Vocabatur, S. Veits Guß. Sensit eam pluuiam & Hala. Tunc Cocha excrescente, plurimum damni accidit, præsertim elixatoribus Salis. Circa Nicrum (Eßlingæ, Canstadij, Lauffæ, &c.) multi pontes destructi, & ædificia: fœnum, aquis fœdatum & corruptum: homines, inundati & suffocati: vasa vini plena, Hailbrunnæ in Nicro excepta. Eodem anno, die Dominico post Nicolai. ex continuis pluuijs iterum inundatio, priore maior: aqua superius per Xenodochij Halensis hortum perrumpente.

Anglicus sudor.

Tunc, Anglici sudoris ex Belgio ascensus, & famis septennis factum est initium. Per totam autem Germaniam sudabatur: hominibus aut intra vnum diem naturalem morientibus: aut, veneno exudato, paulatim valetudinem recuperantibus. Stutgardiæ amplius quater mille sudabant: è quibus mortui sunt tantùm sex.

Obijt ibi 26. Septemb. honesta mulier Elisabeta Stycklina, Cyriaci Hornij Pharmacopolæ vxor. Sepulta apud S. Leonhardum.

Comitia Spiræ.

Spiræ cõuentus mense Martio celebrabatur de Religione, & bello Turcico. Ibi cum ex pauciorum sententia, quædam pro pontificia religione contra Euangelicam decreta essent: contrario scripto Aprilis 19. eis intercedunt Elect. Sax. Georg. Brandeburgicus, Ernestus & Franciscus Luneburgici. Landgr. Philippus, & Anhaltinus. Hinc, nomen PROTESTANTIVM exortum.

Protestantium nominis ortus.

Cũ eis coniunxere se primi nominis ciuitates: Argentina, Noriberga, VVinshaimium, VVissemburgum, Vlma, Constantia, Reutlinga, Sangallum, Nœrdlinga, Hailprunna, Isna, Lindauia, Campidunum, Memminga. Prouocarunt ab omni actione Spirensi ad Cæsarem, & ad futurum generale concilium legitimum, ac deniq; ad omnes non suspectos Iudices. Ea postulata postea 12. die Septemb. Cæsari per legatos suos Placentiæ tradunt. Eidem & summa capita Religionis ipsorum exhibentur. Cæsari bilem mouit dissessio à Pontificia doctrina. Sleid. lib. 6.

Contra Camerã Spir. iudicium, & ad concilium œcumenicum iustum, prouocatio.

Basileæ, Religio correcta.

Reformatio Religionis fiebat Basileæ, simulacris exustis, die Mercurij cinerum. Sangallenses circiter XLVI. plaustra simulacrorum, è fanis euecta, ante oppidum suum combusserunt. Stumpf. 7. Sic & Constantiæ facta est, decreto senatus, σινοροιαχίαι. Sic è Schafhusiano oppido, Missa expulsa.

Sueuicæ Halæ senatu moti sunt, Bæzvolcker de Roßdorff, Reinhardus Truchtelfinger, Michael Seubettus, Iodocus Sulzer: quòd vehementer se opponerent Euangelicæ doctrinæ.

Turbæ, propter Religionis dissensionem.

Ex ciuitate Rotvvilensi electi sunt plus 400. homines, quòd à Papatu deficerent.

Beblingæ cremati sunt septem homines: quibus hæresis anabaptismi impacta fuit: scil. 3. viri, 1. puer, 1. mulier, 1. virgo, 1 parua puella.

Gamundiæ quoq; septem homines propter religionem interfecti sunt: præsidio ex VVirtembergia, dum id perageretur, præsente.

Mense Octobri Legati principum & ciuitatum Protestantium, Schvvabachij erant, ob ineundum Religionis causâ fœdus. Sed negabant Argentinensium & Vlmensium Legati, sibi aliquid à suis mandatum esse, de comprobanda per omnia Saxonum doctrina. At nec Smalcaldia postea ambæ ciuitates assentiebantur.

Marpurgense de cœna Domini colloquium.

Colloquium Marpurgi, sub initium Octob. est actum (Landgrauij sollicitatione) de cœna Domini, inter Lutherum & Zuinglium: nec inde adoleuit consensio. Aderant, cũ Luthero Phil. Melanth. Iustus Ionas, Andreas Osiander, Ioan. Brentius: cum Zuinglio Oecolampadius & Bucerus.

Rectores Acad. Tybing.

Gymnas. Tybing.

Maij 1. Rector 92. M. Martinus Kugelin.

Inscripti. Georg. Truchsaß à Baldersheim, nobilis. Paulus à Nydeck, nobilis de Rautenburg. Octob.

Octob. 18. Rector 93. Gallus Myller.

Inscripti.

VVilhelmus Vli, Canonicus Regularis Adelbergensis. Ioan. Iacobus à Gemmingen, Canonicus Spirensis. 1. fl. Ioan. Krus ex VVeiblingen. Georgius Ehinger ex Vlma, Mart. 22.

Decanus Philosophicus.

M. Conradus Helmschrot Tubingensis.

Magistri promoti.

Michaël Helding Riedlingensis. Vixit in stipendio hîc Martiniano. Factus est postea suffraganeus Moguntinensis. Tandem etiam in Misnia, Episcopus Mærsburgensis. Eximius Lutheranorum hostis. Ludouicus Schradin Schorndorffensis. Postea, Iurisc. Ioan. Gaudens Anhauser Reutling. Postea, Episcopus Viennensis. Ioan Karter Stutgard. Iurisc.

Turris Templi Tybingæ, lapide fissili tecta est.

Die Sabbati post natiuit. Martæ, D. Sebastianus de Nippenburg, eques, nomine Regiæ per VVirtembergiam administrationis, ciuitatem & præfecturam Besigkaimensem Marchionatui Badensi remisit. Pertinuerat ad hunc initiò. Postea Carolus Marchio, vt se ex captiuitate redimeret, tradiderat Friderico Palat. 1463. vsq; dum pecunijs redimeret. Bello deinde 1504. Bauarico, VVirtemb. Dux, Vlricus cum alijs locis ceperat. Besigkaim.

Huius anni die Mart. 24. R. Ferdinandus per literas petebat pecuniam ex hoc Ducatu contra Turcam. Negabat Rudolphus Ehingenus se nanciscì posse: propter damna, & æs alienum, Ducatus. Sed frustrà. Nam etiam ab vniuersitate, nomine Regis, postea mille Florenos petere coactus est propter periculum totius Germaniæ: Turcis etiam Lincio excursione sua appropinquantibus. Turcicus terror.

Turca namq; Solimannus, frequenter ab Ioan VVaiuoda sollicitatus, magnis cum copijs (ducentorum millium) per Vngariam profectus, Viennam Austriæ ad Idus sept. obsedit. Eam defenderunt sexdecim millibus militum, præter ciues, Philippus Comes Palatinus: Comes Nicolaus Salmensis, natu grandior: VVilhelmus à Rogendorff, Eckardus à Reischach, Abel ab Hóleneck, Leonhardus à Fels, Maximilianus Leiser, Ioan. à Greisneck, Ioan. Catzianer. Præterea Centuriones, Ioan. Dietrichus ab Hoheneck, Gregorius à Faulach, & Eckardus à Berlichingen signifer, &c. Soluit obsidionem Turca, post acerrimas oppugnationes irritas, & multorum millium amissionem, postridie idus Octobris: & VVaiuodam Ioannem, Budæ regem constituit. Vienna obsidio. Buda dominus; Turca.

Hoc tempore, quo Vienna fuit à Turcis obsessa, VVirtembergensis Ducis Vlrici filius Christophorus, erat Neustadij, maximo cum periculo. Vnde vix etiam prædatores Turcas effugit, ipse, & quidem alij proceres. De quo adolescente, quomodo ad hunc vsq; annum adoleuerit, breuiter dicendum est. Fuerat Vraci natus 12. Maij, 1515. è baptismo leuatus à Denckendorffensi Præposito Petro. Anno 1519. Tybingensi arce fœderatis Sueuicis dedita: ipse puer quadriennis, Monacum Bauariæ ductus fuerat: & aliquot annis (in tenera ætate exul) apud auunculos educatus. Soror eius Anna, itidem in Bauariam ad matrem adducta. Anno 1522. Oenipontum est missus: & in conuictum datus Doctori cuidam Medico: cum cuius duobus filijs vixit, absq; Aulica sodalitate, tanquam vnus ex vulgo nobilium. Princeps autem Ferdinandus (qua mansuetudine erat) visa bonitate indolis Christophori: nobilem ei præfecit, bonumq; virum, VVilhelmum de Reichenbach: nec non doctum ac fidelem Padagogum, M. MICHAELEM TIFERNVM Vngarum, Ex professorem Viennensem. Quem postea secum perpetuò Princeps Christophorus retinuit, atq; in honore habuit. Ambo hi ad optima quæq; ipsum fideliter informarunt. Poterat Christophorus memoriter recitare omnia Dominicalia Euangelia & Epistolas, Latinè: quæ & per omnem vitam in memoria habuit. Latinam linguam ita didicit: vt & loqueretur, & scriberet. Tunc ad historiarum lectionem se contulit: ex quibus exempla virtutum, principe dignarum, hausit. Robustior factus, in Aulam Cæs. Caroli missus est: & in Cameram eius receptus. Ita occasione contigit et videndi omnis generis homines & mores, in varijs regionibus: quæ res et prudentiam attulit: intuitu præsertim tanti Imperatoris: cui fideliter, impigrè, fortiter inseruiendo, gratiosus apud eum factus est. De Christophoro VVirtemb. Duce. Tifernus, Padagogus eius.

Natum est hoc millesimo, quingentesimo, vigesimo nono anno, austerissimum in Sueuia vinum: quoniam in autumno botri frigore perierant: & immaturi ac duri erant. Appellatum est Turcicum vinum, & Anabaptisticum, Widertäuffer. Sequenti tempore, effusum, aut calci subigenda infusum. Vinum austerissimum.

Wir Ferdinand/König zu Vngern/ꝛc. Geben in vnser Statt Stutgarten/ den 5. Decemb. anno Christi 1529. vnd vnsers Reichs im 4. Jar. *De Ottenhausana Ecclesiæ collatura, sub Neopyrgo, ad VVirtembiam pertinente. Eôdem quoq; spectant, & circum illud oppidum sunt:* Langenbrand/Engelsbrand/Reippfenhart/Grunbach/Greuenhausen/Rutmarspach/Nibelspach/Feld Rennach/Schwann/Dennach/Chonweiler/Dobel (*antea Greuenhausæ adhærens, nunc separata per Ducem Ludouicum Parochia*) Rotenfohl & Neusatz (*aliquando ad Herrenalbam, nunc Dobelum pertinentia*) Birckenfeld/Wetterspach/& Mutschelpach.

Neopyrgum.

Melita, Ioannitarum insula.

Ioannitæ milites, vel Rhodij, eripuerunt Saracenis Melitam insulam, fauore Caroli V. quam adhuc fortiter tenent.

Dictum est superiore proximo capite, de Insula Venecuela, siue Venezuela: regione Americæ (quartæ partis orbis terrarum) è regione Hispaniolæ, meridiem versus sita. Quomodo eò nauigauerit, quid ibi fecerit, & passus sit, NICOLAVS FEDERMANNVS *iunior, Vlmensis, VVelserorum minister: de ijs extat Germanica historia: à Die 2. Octob. 1529. vsq; ad 31. Aug. 1532. descripta: ab Ioanne Kisthabero Vlmensi, affine illius, post mortem eius edita: & nobili viro, Ioanni VVilhelmo* von Loubenberg/vom Loubenbergstain zu Bogeckh/*consiliario Imperatorio, 1555. dedicata. Inde quædam excerpam.*

Federmanni Vlmensis, in Venezuelam nauigatio, & res gesta.

Conscendit nauim, zu S. Lucar Barameda, portu maris Andolosiæ (Vandaliæ, vel Baticæ: vbi, columnæ Herculis) quæ nauis ei tradita fuerat ab Vlrico Ehingero, nomine Barthol. VVelseri, & societatis: vna cum 123. Hispanis militibus, ac 24. Germanicis Metallorum fossoribus: quorum ipse Dux erat, seu capitaneus. Venezuelam autem Cæsar VVelseris commendauerat: quam pro Vicario, vel prætore, Ambrosius Dalfinger regebat: cui adiumentum veniebat Federmannus allaturus. Erat illis in locis Sebastianus quoq; Rentzius Vlmensis, VVelserorum curator.

Peruênit autem ipse 8. Mart. 1530. cum altera VVelserorum naue (priore anno ab Indis vulneratus & captus, sed liberatus) ad Venezuelã, in portum C. Cori, atq; ad Dalfingerum.

Cursus eius, hic fuit.

Ab Hispania, Lancaerotam versus (vnam ex 7. Canarijs) milliar. 300.
Inde, Gomeram Canariam, mill. 12.
Hinc, Hispaniolam (in qua, vrbs S. Dominici) mill. 1300.
Venezuelam deniq; per ambages, mill. 200.
Hic iam non quieuit Federmannus: sed res gerere χρυσῦ χάριν *cœpit.*

Anthropophagi.

Natio quædam, Xideharas dicta, est ἀνθρωποφάγοι. *Qui enim hostes in illis locis inter se sunt: se inuicem captos deuorant. Ea gens, venienti se Federmanno, nomine Cæsaris Romani dedidit. Quid mirum, istos vesci humana carne? Berchtoldus etiam, Zæringiæ Dux (vt ego in M. Scr. F. F. F. inueni) tantoperè appetiuit esum humanæ carnis: vt seruos suos iuberet occidi, & coqui. Est is, qui 1218. obijt, Friburgi conditor. Sed ad propositam Federmanni historiam.*

Zering. Dux Berchtoldus.

In quibusdam locis sunt homines Spithamarum tantùm 4. aut 5. aut 6. Eorum multos Federmannus in religionem Christianorum baptizauit, & munerauit. Tales abducti in alias terras, vbi si frigora sunt, non diu viuunt. Quædam huius generis pygmæa, satis pulchra, ei donata, vehementer dolebat & flebat. Putabant enim illi homines, Germanos & Hispanos esse Diabolos. Sed est clementer habita.

Inuulnerabiles, scilicet.

In pugna quadam cum Barbaris (Indios Hispani vocant) cum quidam Christianorum interfectus esset: clàm in loco occulto à cæteris sepultus est, ne hoc scirent hostes. Putabantur enim ab eis Christiani, ἀτρώτους καὶ ἀθανάτους, *immortales.*

Carebant Indi canibus & equis: ac ferè, gallis & gallinis.

Guaycaries, natio quædam atra est, superba, audax, fraudulenta. In pugna cum his, ipse quidem fugati sunt: sed Federmannus, & ipse vulneratus, & sui omnes, exceptis quatuor. Idem, alio in loco (Caquetiæ gentis) rursus grauiter ictus, ex pensili quodam granario: quod à 12. Barbaris fortissime defendebatur: donec, columnis eius succisis, corruit, ipsiq; cæsi sunt.

Ita varias regiones Federmannus, armata manu petijt, vt opes colligeret. Proinde multos populos, alios ad amicitiam adduxit, alios coëgit. In fidem autem Cæsaris adegit.

Posthac, ad C. Corum redijt. Deinde, cum Sebast. Rentzio (reuocatis VVelserorum) per magnam tempestatem maris, & graue frigus (sub gradu 43.) in ius. Terceram applicuit. Qua

Quæ vna est ex 7. insulis: quæ 350. milliar. à Sibilia distantes, Acores nuncupantur: ad Portugalliæ Regem pertinebant. Inde rursus Sibiliam 16. Iun. 1532. attigit. Vexerat autem amplius 70. millium Ducatorum aurum & vniones, ad Cæsarem pertinentia. Reliquum iter Federmanni cum Rantzio hoc fuit.

Medinam del campo, ciuitatem Castiliæ, ad aulam imperatricis, 23. milliar. à Sibilia.
Lugdunum Galliæ, mill. 230.
Augustam Vindelic. mill. 90. ad vltimum mensis Aug. diem.
Milliare, 1. Leuca Gallica.

M. Martinus Claesius (cognomento Vhinger, qui 1491. natus fuerat) cùm Gœppingensibus Canonicis, collegis suis, odio esset propter Lutheranismum: discessit inde pedibus, cum matre sua, 1529. die Lunæ ante corporis Christi: omnibus bonis suis relictis: & ad nobilem virum Philippum de Rechberg profectus, aliquandiu in arce eius Ramsperg vixit: vbi Pontificio regno nuntium remisit: seq; totum Euangelio Christi addixit: ob quam confessionem multa passus est: sicut & pater meus piæ memoriæ. Anno autem 1530. ministerio Ecclesiæ in oppido imperiali Biberaco præfectus est. Inde 1533. anno, virginem in matrimonium duxit, Apolloniam Aulberinam Oberdorffensem, prope Mittelbiberacum. Inde altero anno, & natus & mortuus filiolus est Nathanaël. Sequenti autem 1535. anno, Martinus iunior est natus: qui postea M. Valentini Claesij pater fuit. Claesius Mart. Euangelicus.

Vlmæ 1529. (inquit Prior ibi ad Prædicatores) obijt vxor Magistri ciuium Beerbesserari Ianu. 21. sine confessione & sacramentis: nihil de Ecclesiastica sepultura sentiens. Sepulta tamen in Ecclesia omnium sanctorum. Besserer.

Additur ab eodem, Ianu. 30. celebrauit apostata sacerdos VVielendin nuptias cum filia cuiusdam sacerdotis. Vsus fuerat consilio Beerbesserari: qui suaserat, quod Papa & Imp. non essent timendi. Loquitur de Vlrico VVielando.

Obijt ibidem Lucas, Vlrici 3. Austrij F. (sup. 1445.) in balneis Cellensibus, die S. Francisci 1529. in oppido vicino cella sepultus. Quo anno etiam Vlricus 4. obijt Lisabonæ frater eius.

Lucæ filij: Ioan. VValther, Baltzhaimi 1515. humatus. — Georgius. Lucas. Ioan. VValther de Baltzhaim, obijt 1558. consul. Fridericus. — VVilhelmus.

CAROLI CÆSARIS DVPLEX BONONIÆ CORONATIO. REDITUS eius in Germaniam. Augustam aduentus. Comitia Augustæ memorabilia. Augustana Protestantium confessio. Irritum vnionis in Religione studium. Ducatus VVirtembergensis, feudo datus Regi Ferdinando. Pellio Anabaptista, Rex personatus. Pestilentia per VVirtembergiam. Academiæ huius emigratio. Γυνὴ ταυροκεφάλιγος, ἰοῦσα δὸα. Rursus de Anniuersario VVurmlingensi. Dornij Campidonenses. Fœdus SMALCALDICVM.

CAPVT V.

ANNO 1530. mense Ianu. serpens monstrosus, qui habebat 7. capita coronata, & 2. pedes sub ventre, at caudam reflexam, squamatus, erectus, ex Turcia Venetias, inde ad Francischum R. Galliarum, allatus est. Lycosth. Serpens monstrosus.

Cometa, à 6. Aug. vsq; ad 3. Sept. visus est.

Cæsar Carolus Bononiæ erat, Barchinone profectus eò. Inde 21. Ianu. literas ad Germanos principes mittit: quibus comitia Augustæ ad diem 8. Aprilis indicit. Sleid. lib. 7. Illus autem, Cæsaris iussu, qui coronari volebat, duxerant 10000. pedites, & 1000. equites, Caspar Fronspergius, & VVerdenbergius Felix.

Die Febru. 22. Cæsar Bononiæ coronam ferream, vel Chalibeam, accepit. Das war ein kleine Kron/ nit vber drey finger breit / wie ein Harband. War von lauterm Gold: vnd hat inwendig ein eysen reiff eins fingers dick. Coronatio ea sic ferè peracta est. Portabat Caroli V. Coronatio Bononiæ.

Dux

Dux Ascaloniæ, Marchio Moiæ, ensem ante Cæsarem in vagina: Marchio Asturiæ, sceptrum. Alexander Medices, Papæ nepos, Dux Pennæ, pomum: Imperij Rom. Vicarius, Marchio Montisferrati, Bonifacius Palæologus coronam. Fuit huic Bonifacio, & duabus sororibus, pater Guielmus, ex Græca Palæologorum gente. In sacello Palatij, ibi Cæsar erat, sedebat ante magnum altare Dertusensis Cardinalis: ante quem Cæsar in genua procubuit. Tunc iusiurandum datum est. Vnxit ei Cardinalis dexterum brachium, & tergi interscapilium. Tum Cæsar in sacrarium intrans, vestem mutauit & exijt. Papa (Clemens 7.) veniens, in throno sedit, duobus gradibus altiore, quàm Cæsaris erat. Fiebat, Papa ex orso, res diuina. Tum Cæsar ante ipsum in genibus erat. Cui Papa gladium accinxit, coronam imposuit, sceptrum ac pomum dedit, multa cum benedictione. Gladium autem Cæsar (sibi à Papa, qui eduxerat & recondiderat, datum) prius distrinxerat: ter humi fixerat: ter in aëre vibrauerat: & in vagina reposuerat. Postea, pro priore aureum ei coronam Pontifex imposuit. Ita iam fuit Carolus, Rex Lombardiæ, tanquam Niodoëtiæ coronatus. Resedit ipse: ac res diuina fuit per illum Cardinalem peracta. Papæ mappillam Cæsar osculatus est: ad altare accessit: Ducatos 12. duplos obtulit: & communicatione Christi vsus est. Pontifex singulis in populo indulgentias 100. annorum dedit. Cæsar, coronatus exijt: cui sceptrum & gladius præferebantur. Erat ingens lætitia, & honorificentia, vrbis.

Coronationis cæremoniæ.

Altera Cæsaris coronatio, per Papam.

Die postea 24. Febru. itidem Bononiæ, Rex Carolus auream Imperatoriam coronam, in Templo S. Petronij à Papa accepit, hoc ferè modo. Apportatus fuit Pontifex, gestans preciosissimam coronam trigeminam, magna cum pompa, & sono musico. Venit deinde Cæsar, comitatus Hispanis & alijs. Vestitus ipsorum, χρυσοῦφης erat, auratus. Præcedebat Tubicinum sonitus. Portatum est sceptrum à March. Bonifacio Palæologo: gladius, à Duce Vrbinate: pomum à Philippo Palat. Bauaro: corona, χρύσεα τιμαλφέστατον, à Duce Sabaudo. Cæsar, inter duos Cardinales, ἐν χρυσῷ ἐσθῆτι, aurea veste, in Sacelli altari hanc obtulit: & Christianissimi defensionem, S. Petro Pontificiq; iurauit. Debinc creatus est Presbyter, in veste alba. Postea, in alio sacello iterum iurauit, se Christianæ religionis propugnatorem fore. In alio sacello, rursus vestitu mutato, Euangelisarius factus est: Euangelijq; defensionem iurauit. Sed quomodo ego omnes cæremonias recensere possem? Inter eas, latinè & Græcè lectum cantatumq; est. Tandem γνῆσ ἐγκάτω, καὶ ἀνεκάθη γῦδος ἔνως: pedes & pectus pontificis osculatus est. Tum ambo communicarunt sacramento: & sanctissimus ei coronam imposuit, collocato ad dextram: Defensoremq; Christianitatis ac Pontificis fecit. Sacris religiosè opera data est: musica dulcissima sonuit: omnia, lætitia plena erant. Ferè centum millia hominum vtriusq; sexus, in templo spectarunt. Egressi tandem sunt: per vrbem splendidissima pompa incesserunt: Pontifex, ad dextram: Imperator, ad sinistram sub corona Imperatoria: in veste gemmata, ipsum ad sudorem vsq; grauante. Ideo leuior ei vestis induta fuit. Sacramentum portabatur sub Vraniſco, vel Vmbella, ex auro. Aderant Pontifici & Cæsari duo candidi equi: de quibus ab Homero meo prædictum erat: λευκότεροι χιόνος, θέειν ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. Ambo summi orbis terrarum viri, sub vmbella ducti sunt: comitati cunctis Cardinalibus ac proceribus. Omnia spectantium Imperatorem ore humeriq; DEO similem, plena erant: plateæ, fenestræ, tecta, anguli, muri, trabes. Quâ transiturus ille erat: iuncus & herba sparsa erat: parietes, peristromatibus preciosis ornati: fœminarum pulchritudo, auro & gemmis fulgens: aurea & argentea vasa, exposita. Sparsus est nummus aureus & argenteus in populum: cum inscriptione in vno latere, CAROLVS V. IMP. AVGVSTVS: in altero duæ erant columnæ: inter quas, numerus annorum Christi: & circumscriptum, PLVS VLTRA. Ante illos, vexilla gestata sunt. Tum Pontifex amanter ab Imperatore discessit. Hic autem equites auratos in S. Dominici Templo fecit: Germanos, Hispanos, Italos, Gallos, Burgundos. Cæsare in Palatium ingresso: horrenda omnium Bombardarum tonitrua aures perculère. Subsiluit ipse animarum purgatorij custos, Pluto: expugnationem suo regno metuens: ὡς κεν τὸν τῇ πρόγμαθος ἀΐδηλος. Secuti, ludi equestres. Iam etiam antea sub Palatio stabat aquila, & duo leones: quorum hi album vinum, illa rubrum, euomebant. Taurus, ursibus & quadrupedibus farctus (Troianus dici queat) auratis cum vngulis & cornibus, assatus est & à populo mirè direptus. De fenestris quoq; Palatij, varia tragemata deiecta & dispersa sunt: placentulæ, artolagana, panes dulcearij. Etiam poma, pyra, castaneæ. Saccaro obductæ auellanæ, amygdala, coriandrum, & alia. Rursus in Palatio, eodem die multis equestres honores Imperator tribuit. Eademq; in domo cænatum est (vt ne hoc quidem taceatur) Imperatoriè, id est, magnificentissimè. Post singulas dapes appositas, leuatæ sunt mappæ ac mantilia: cum auratis argenteisq; patinis, ac cibis: & omnia simul, per fenestras plebi deiecta.

Coronationis huius ritus.

Et tragematum.

Aureorum sparsio in populum.

Quanta

Quanta certamina ibi rapientium fuisse, cogitandum est? Quot colaphas infractos? Acœna, rursum equites ab Imperatoria maiestate creati. Erat & culina eo die libera quibusuis. Portæ interim vrbis, omnes clausæ Cæsaris equites ad 10 CCC. Burgundici, in aliquot plateis. Stabat & Antonius Leua in foro medio, cum signis μισθοφόρων (Lanzknæchtorum) decem & quinq; Hispanorum. Verùm enimuerò, cùm in hoc coronationis die, pons hominum pondere fractus concidisset: dictum est à quibusdam, hunc vltimum esse Imperatorem qui in Italia coronaretur.

Marcus Guazzus, in suis Chronicis.

Si fece con gran solennità questa coronatione, l' anno mille cinquecento trenta, à gli vinti quatro Febraro, in dì di Gioue in dì celebrato per Santto Mattia, giorno del nasimento de l' Imperatore: che hebbe in simil giorno la vittoria, & il Re di Franza ne le mani presso Pauia. Et ciò fatto: questi dui Principi si partirono (διεσπάσθησαν ἀλλήλων) il Papa, per Roma: & l' Imperatore andossene à la città de Mantoua.

Huic omni celebritati interfuit etiam VVirtemberg. Dux Christophorus, vt Cæsarù Aulicus. Imperator ex Mantuano Marchione Friderico Gonizaga, Ducem Mantuæ fecit. Bonifacius autem, Monferrat. Marchio, mense Iunio 1533. anni, iuuenis egregius, interijt: quando per locum incitato suo equo, contra obuiàm venientem, amicum quendam nobilem, frontibus equorum collisis, & humi prostratus, ipse ab equo oppressus fuit. Abstineant ergò Principes ab huiusmodi pitulationibus. Recidit ditio eius, cum mares ex ea familia non supereſſent, ad virum sororis eius Frid. Gonizagam Mantuanum.

Mantuani Ducatus principium.

Reditus porrò Imper. ex Italia in Germaniam, & ad Comitia Augustana aduentus, hic est. Iun. 6. Oeniponto Suazam venit. Ibi à Metallicis operarijs, numero ad 6. millia in duas partes diuisis, & ludicrè inter se pugnantibus, exceptus fuit: atq; argenteo 1700. Florenorum honoratus nummo.

Caroli Cæs. reditus in Germaniã. Suaza. & eius Metallici.

In hebdomade Pentecostes, Monachium tendens, semimilliario ante vrbem à nobilitate, ciuibus, Mercatorib. & populo regionis honorificè exceptus est: præsentibus etiam circiter 100. tormentis bellicis. Inter quæ, bombarda 18 pedum longitudine, ferreis annulis circumuincta, lignea: quæ Rusticis ad Rasbadium iuxta Salisburgum erepta fuerat. Consistebant ad tormenta 550. equites, & 1600. pedites. Prope Monachium, arx erat lignea τετραπύργος: oppugnata per simulationem belli, magno clamore à militibus. Postea, volans in aëre draco. Ineunte Cæsare vrbem, artificiosæ picturæ historiarũ exhibebantur. In foro, arx lignea & pannea, incensa & combusta. Tum Cæsar, in arcem Ducis VVilhelmi ingressus.

Monachium C. Bombarda lignea. Ludicra, Cæsaris honorãdi causâ.

Mittebant obuiàm Cæsari gratulatũ Vlmenses honoris causâ: sed vix admißis, ille postulat: vt à superioris anni protestatione discedant: seq; deinceps imperata facturos spondeant. Sleid. 7.

Vlmenses, Cæsari gratulantes.

Cõscripserant Augustani vrbis tuendæ causâ ad 800. pedites. Quo audito: Imperator eos dimitti iubet. Alios ipse conscribit: in saamq; fidem adigit; & portam vrbis tradi sibi postulat, antequam eò veniisset.

Augustani.

Missus iam antea Petrus Paulus Vergerius à Pontifice ad R. Ferdinandum erat. Is, quacunq; ratione poterat, Lutheranis incommodabat.

Vergerius Episc. Lutheranis hostis.

Iun. 13. (al. 15.) Augustam appropinquãti Cæsari, Electores, Principes, Legati (iam enim eò peruenerant) obuiàm equitant, & reuerenter excipiũt. Idem, cùm propius ille accessisset, Consul & Senatus vrbis faciunt. Stabant paulò anterius 1500 equites benè instructi, Patriciorũ, Ciuium, Mercatorum, & Ministrorum. Item 4. signa peditum ciuium, Incolarum, circiter bis mille, in Saffict vnd Seiden. Imperator postea sub vranisco, à sex senatorib. portato, in vrbẽ equitauit.

Cæsaris aduentus Augustam, & exceptio.

Iun. 20. Archiepisc. & Cardin. Mogunt. Missam celebrauit in D. virginis templo. Interfuit Saxo, Georgio Brandenburgico Comitatus: non gratiâ Missæ sed officij; quòd gladium Cæsari præferre, adipsum pertinet. Caterorum Euangelicorum procerum nemo intrauit. A prandio, Cæsare & Principibus in Curia conuenientibus, tractationis initium factum est. Deliberandũ autem fuit præcipuè de Turcico bello & de causa Religionis: Aderant quippe Legati ex Carniola, Carinthia, inferiore Austria: qui opem aduersus Turcam petebant. Et interdixerat Cæsar, ne conciones haberentur ab vtriusq; Religionis Doctoribus, donec de ea decideretur. Protestantes verò, id iniquum esse dicebant, ante causa cognitionem.

Euangelici Proceres, Augustæ non interesse volentes. De Turcico bello deliberatio.

Iun. 25 die sabbati, Protestantes exhibuere confessionem fidei suæ, à Phil. Melanch. cõpositum. Huic subscripserãt, Ioan. Elect. Sax. Georg. Marchio Brandenburg. Iohan. Frid. Dux Saxoniæ. Ernestus, Dux Brunsuicensis. Philippus, Landgrauius Hassiæ. Franciscus Dux Luneburgensis. VVolfgangus Princeps Anhalt. Ciuitates duæ, Noriberga & Reutlinga.

Confessionis Augustanæ exhibitio.

Hæc

Hæc est illa celeberrima nostra CONFESSIO AVGVSTANA. Eam clarè & intelligenter recitauit D. Christophorus Bayer, Saxonicus Cancellar. ac 2. horis absoluit, 25. Iun. à prandio, In Palatio Cæsaris: sedente ipso ibi, & Electoribus, absentium Electorum legatis, alijs principibus, & ordinibus Imperij. Curauit Cæsar eam sibi Italicè & Gallicè conuertendam. Huic opposita à Catholicis Refutatio, recitata est 3. Aug. in consessu Imperij: Apologia August. Confessionis, ab eodem Melancht. conscripta, exhibita 22. Septembris, est (al. 27. Sept.) Cæsari Carolo: sed recipere noluit.

Confessio quatuor ciuitatum peculiaris.

Quatuor ciuitates, Argentina, Constantia, Memminga, Lindauium, propriam quandam exhibuere Confessionem, per D. Casparum Hedionem, Argentinæ concionatorem, quæ non est publicè lecta.

Cæsar, totus eò spectabat: quomodo Religionis dissidium, absq; Concilio, quod protestantes volebant, pacaretur. Papæ enim Clementis erat hic scopus: vt aut leniter sopiretur causa: aut, si non posset, opprimeretur armis. Sleid. 7.

Iun. 27. Infra Curiam in area, Consul, Senatus, & Ciues Augustani, Sacramentum Cæsari de more dixere: qui se eis libertatem & priuilegia sua tuiturum promisit.

Reginarum duarum aduentus.

Iun. 28. duæ Reginæ mane ingressæ sunt vrbem: Maria Vngarica vidua, & Ferdinandi Coniunx Anna.

Feudorum distributio ab Imp. Carolo.

Iul. 26. In foro Vinario, in contignatione, vel ponte alto (in quo, Cæsareum solium) feuda sunt à Cæsare concessa Ducibus Pomeraniæ, Georgio & Bernimo. Post quam Cæsaris sellam, tum cum sanguineo vexillo, de more circumequitassent. Postea, decem vexilla populo delecta sunt. Eodem die, Administrator quoque Magisterij Prussiæ, beneficia sua accepit.

Idib. Aug. delecti fuere septeni vtrinq;: qui concordiæ rationes in Religione inirent. Ex pontificijs: Episcopus Augustanus Christophorus. Henricus Brunsuicensis. Iureconsulti duo, Ioniensis & Badensis. Theologi tres: VVimpinus, Eccius, & Coclæus.

Irritus consensionis in Religione faciendæ conatus.

Ex Protestantibus. Georgius Brandenburgicus. Ioban. Fridericus Saxo. Iureconsulti duo. Theolog. tres: Philip. Melanchthon. Iohan. Brentius. Erhard. Snepffius.

Sed conuenire non potuit: præsertim de Missa, & votis Monasticis. Vide Sleid. 7.

Septemb. 5. in Campum apud arcem VVellenburgum (cùm ibi antè præparata essent ignatio) exiuerunt Reginæ, cum vxoribus VVilhelmi Bauari, & Ottheurici Palatini, ac cum Gynecæo. Secuti sunt post duas horas, Cæsar & Rex Ferdinandus, principes q; Germanici circiter 50. Hispanici verò circiter 10. Tum Cæsaris solium curans Rex ter circumequitandum: suorum dominiorum (inter quæ & VVirtenberg. ac Teecij Ducatus) beneficia accepit. Inde octo nobiles, ante Gynecæum equestri ludo certarunt, ad vnam horam. Deinde, ad duas horas commissa est ludicra pugna duorum agminum (in quibus, Cæsar, Rex, & principes) 72. personis constantium: tormentis interea bis displosis. Interierunt, quamuis ludus esset, quatuor homines. Reditum est in vrbem. Ibi in horto, epulum & chorea.

VVirtembergia, Ferdinando R. in feudum data à Cæsare.

Herrenalba.

Octob. 3. Carolus Cæsar Herrenalbensi Abbati (quem Lucam vocat: etsi Marcus erat) & conuentui. priuilegium rubra cera signandi literas dat.

Iudæi.

Octob. 15. Interdictum à Cæsare publicatur: ne Iudæi locum habeant in Ducatu VVirtenbergensi, nec fœnerentur. Item, ne, qui proscripti essent, aliter tecto recipi possent, quàm ad diem dam in Iudicio causam. Sic etiam antehac vtrumq; in hoc Ducatu vsurpatum fuerat.

Cæsari contradictum de Religione.

Nouemb. 13. Vrbis Syndicus Ioan. Rechlingerus, coram Cæsare & Rege, in Comitijs nomine senatus verba fecit (quando tredecim primarij senatores, in Palatium citati aderant) longâ & arguta oratione protestans: cur Decretum Cæsaris de Religione Papistica, quam is imponebat, recipere non possent.

Exitus tandem Comitiorum is fuit: quòd Cæsar protestantes, & principes & ciuitates frustrà hortatus ad reuertendum in Pontificiam Religionem, hanc confirmat, ipsos autem obiurgat, eisq; minatur. Hi ergo causam suam Deo commendarunt, atq; discesserunt.

Cæsaris & Regis, fratrum, ex vrbe Augusta discessus.

Imperator & Ferdinandus, cæteriq; mense Nouemb. die Mercurij ante S. Catharinæ diem, Augustâ discesserunt, in Belgium versus.

Dixerat Marchio Brandeburg. modestè: potius, quàm mihi verbum Dei eripi patiar, Deumq; meum negem: nunc statim procumbens, ceruices gladio præbebo. Elector: potius se regionem & homines, corpus & vitam amissurum.

Fertur, quendam principem Pontificium, in his actionib. dixisse: Lutheranos scripsisse confessionem

feſtionem atramento: Cæſaris eſſe ſcribere confeßionem rubrica. Reſpondiſſe alium principem: ſed videndum et erit, ne ruber ille color in oculos ipſi ſaliat. Auguſtanum Epiſcopum dixiſſe: videndum, ad vtras partes ſe Ruſtici eſſent aggregaturi. *Dicta quadam de Proteſtantibus.*

Interfuit hùs Comitijs, VVirtemberg. quoque Dux Chriſtoph. Ibi enixè apud principes, de dilecto ſuo patre reſtituendo egit. Interceſſerunt hi (præſertim Landgrauius) pro eo: qui nullam iam ſalutis ſpem habebant, niſi preces. Sed confirmatione feudali Cæſarea, Ducatus Regi Ferdinando manſit. Et vox audita erat: Ferro amiſit ditionem Vlricus, recuperet ferro. Inuiderunt etiam Chriſtophoro gratiam apud Cæſarem Hiſpani: & rumor vagabatur, eum in Hiſpaniam miſſum iri: vt ibi in clericum, aut Monachum tonderetur. *VVirtembergiæ recipiendæ ſpes, Duci Chriſtophoro amiſſa.*

Interfuerat Comitijs Chilianus, Abbas Sangallenſis: an poſſet recuperare quæ amiſerat: cùm propter mutationem Religionis ſeceßiſſet in oppidum VVilam, deinde Yberlingam. Sed à Comitijs rediens, periit 30. Aug. in Bregantio fluuio. Sepultus in Augia Brigantina. *Sangall. Abbas.*

Menſe Nouemb. Cæſar & Rex, VVirtenbergiam tranſeuntes, Beblingæ pernoctarunt. Quorũ ille, in Germaniã inferiorẽ deſcendit: hic verò, poſtea in Auſtriã & Vngariã iter cõuertit.

Rudolpho Ehingeno R. Ferdinandus 1530. ſcripſerat, vt ad bellum Turcicum paratus eſſet. Ideo hic cum 6. inſtructis equis Viennam tendebat. Sed Turcæ, qui ſe oſtentauerant, iam receſſerant. Cumq; Ferdinandus, faciendus eſſet hortatu Cæſ. Caroli Rex Rom. ibi rurſus pro internuncio ad Colonienſem Archymyſtam adhibitus Rudolphus eſt. Eidem Rudolfo cùm Neuneccum emiſſet, controuerſia ſequenti anno erat cum Neuneccijs, Georgio & Iohanne Georgio: ac VVildhanſij filijs, Henrico & Georgio. Sed, vt vir pacificus, eam amicè tranſigi paſſus eſt. per Iacobum Kaltenthalium, Aulicum Iudicem: & per Iacobum Bernhauſenum, atq; Henricum Treiſchium à Buttler, Rectores VVirttenbergicos: & per Iohannẽ Lundenberg. in Schramberg, Volmarumq; Brandeccium. Erat ipſe iam 63. annorum. *Ehingenus Rudolphus.*

Eodem 1530. anno, Pellio quidam Auguſtæ erat Anabaptiſta nomine Auguſtinus Bader: quiſe, Regẽ perhibuit: parato ſibi ſceptro, corona, gladio, pugione, & alijs regijs ornamentis. Idem ſta, miſer Rex. ex illa vrbe profugus, captus eſt Lauteræ, prope oppidum Blaubeuram, in molẽdino: & inde Stutgardiam ductus. Ibi candentib. forcipib. laceratus, in foro capite priuatus eſt: Factũ aliquantum ante Paſcha. Sunt & alij ibi capitali pœna affecti, alij elapſi. Putãtur ex incendiarijs fuiſſe. Mulcaſi. multi, exilio mulctati: alij aliter puniti. Tybingæ, propter Anabaptiſmum èxuſta ſunt 5. (al. 7.) mulieres. Modò ne fuerit multis hoc nomen, odio Euangelicæ confeßionis impoſitum. Ac ſaluator & Apoſtoli nuſquam iubent, hominem propter errorem religionis cremari. μεταδιδακτέον. Aduerſarios manſuetè docendum eſt, ſi fortè (etiamſi non ſtatim) Deus eis aliam mentem det, vt agnoſcant veritatem. 2. Tim. 2. Aliud eſt, ſi contra Magiſtratum arma capiant. Rom. 13. *Pellio Anabaptiſta vtriuſq; ſexus, ſupplicio affecti.*

Rectores Tybingenſis Scholæ.

Phil. & Iac. Rector 94. Doctor Balthaſar Keuſelin. Inſcripti. Chriſtoph. à Friberg de Eiſenpurg. Philippus Schenck à VVinterſtetten, Canonicus Auguſtinus. Dedit 6. ß. Item 1. fl. pro locatione. S. Lucæ, Rector 95. Johannes Künigſattler / dictus Künig / Sueuus Ottingenſis: artium liberalium, & V. I. Doctor, Sexti & Clementinarum ordinarius. *Acad. Tybingenſis.*

Incidit hoc tempore morbus Peſtilentiæ grauis, Stutgardiæ, Tybingæ, Herrenbergæ, Calueæ, Eßelingæ, VVilæ, & alibi. Ideo Academia diſſipata eſt. Burſa Antiquorum, ſiue Realium, Blaubeuram in cœnobium cõceßit: Burſa Modernorũ, ſeu Nominalium, in opp. Nouum caſtrum. Rector verò, Offerdingam. Burſarum iſtarum, altera Aquilæ, altera Pauonis, ſub Regio dominatu dicta fuit. Homines mortui ſunt Stuccardiæ 1500. VVilæ verò, 450. poſt Bartholomæi. Magnus etiam numerus, Nyrtingæ. *Peſtilentia, in VVirtembergia. Burſalium duo genera.*

Obijt Blaubeuræ (al. Tybingæ) peſte, 1531. Ioan. Stæfflerus, Mathemat. Tybing. anno ætatis ſuæ, 79. & Tybingæ ſepultus eſt in Parochiali ſano. *Stæfflerimors.*

Obijt VVraci eodem morbo, 1530. Iun. 29. Illuſtriſſ. virgo Anna, Ducis VVirtemberg. Vlrici F. anno ætatis 17. quæ Guterſteini humata, longè poſt Tybingam tranſlata eſt.

Geßit ſupradictus Kunig Rectoratum vniuerſitatis, annum integrum.

Decanus artium. M. Martinus Kigelin ex Birckenfeld.

Promoti Magiſtri, die S. Polycarpi 1530. Iacobus Schegk Schorndorffenſis, ἀκλινὴς φιλόσοφος. Ioſephus Heminger Tybingenſis. Conradus Schott Tagershaim. Iuriſc.

Edita eil. 1530. anno, Iohannis Veldcurionis, in Sueuia nati, Phyſica Pantal. partegerm. 3. *Velcurio.*

Plures, mortui. Nyrtingæ in fano. Anno Domini M. D. XXX. am Sontag nach S. Gylgen tag / starb der Edel Herr Caspar Spät Ritter / von Tonno.

Anno domini 1530. auff den grünen Donnerstag / starb der Edel vnnd Vest Juncker Wolff von Tachenhusen / dem Gott q. V. B. S.

Schorndorffij, Iambi confusè ibi scripti, cum prosa.

Siste pedem, viator, huc qui iter facis:
Paucisq;, quid velim, iubens, rogo, accipe.
Leonhardus hoc Churrerus tumulo cubo.
Pietate colui numen: & pastor mihi
Gregem refeci creditum verbo Dei.
Opibus caducis subleuaui pauperum
Pecuniam. Benignus hæc mecum bona
Tuli fidemque, spemque. Sopitus, grauis
Moror futuri Iudicis sententiam.
Abi, & bona interim precare manibus.

Fames. Anno Domini 1530. die 27. mensis Septembris. Erat hoc anno fames quoque, quæ tunc magna videbatur. Vt quòd Tubingæ valebat medimnus (der Scheffel) quatuor & dimidiato florenis. Vini contra mensura, 3. obolis; quæ & ad 9. nummos ascendebat.

Mulieris grauidæ læsio à tauro. Circa hoc tempus, in oppido Owa / sub arce Teccensi sito, bubulcus quidam degebat: cui nomen erat, Vlricus Jäger / dictus Schlafflang. Hic vxorem habebat, nomine Catharinam: quæ modò 1559. Maij. 10. defuncta est. Hæc, cùm esset grauida: fœtusq; nondum vltra 6. hebdomadas existimaretur vitam habere: à quodam tauro, gregis marito, ira percito, ita altero cornuum in latere arietata fuit: vt eo perrupto, interanea, & inclusus chorio vel secundis fœtus, vnâ in lutum plateæ prolapsa sint. Accersitus est Balneator oppidi, Iohannes Hummelius: qui hæc cuncta in pelui posuit, lacte abluit, & mundauit. Etsi autem nulla spes cuiq; erat, nec de fœtus, nec de matris, vita: tamen ipse cùm mater sic peteret, fœtum cum adiuncto pondere cuncto paulatim corpori eius (pedib. mulieris sursum, capite deorsum, conuersis) rursus indidit: ventrem decem & 9. suturis consuit. Interea fuit mulier eâ patientia, ea magnitudine animi: vt chirurgum circumstantesq; homines, & calamitate eius trepidantes ac dolentes, consolata sit: iusseritq; bono animo esse. Se omnia hæc, quamuis dura & acerba, toleraturam æquo animo. Non tantùm hæc ita dextrè sunt peracta: sed ipsa etiam per Dei gratiam conualuit: infantemq; iusto tempore in lucem edidit, puellam: quæ sacro lauacro tincta, Annæ nomen accepit: & amplius 8. annos vixit. Ex relatu hac habeo Reueren. viri Laurentij Schæntzij, Ecclesiastæ Ovvensis (ex fide dignis, qui rei interfuerunt, cognitum habentis) & filij eius M. Leuij, 28. Octob. 1588. quando eiusdem mulieris filius, Gallus venator vel

Onschmettinga. Jäger / in pago Præfecturæ Balingensis Onschmettinga pastorem Ecclesiæ agebat.

Hoc etiam tempore, aut aliquantò post, cessauit illius anniuersarij diei & epuli, in monte VVermlingensi celebrari ab antiquo soliti ritus: quem suprà lib. 2. cap. 17. ad annum Christi 1267. diligenter descripsimus. De quo Anniuersario, testimonium, & eius ritus descriptionem (breuiorem quidem, sed superiori respondentem) accepi 21. Nouemb. proximi anni ab humaniss. viro antiquario docto, Gottfrido de Rammingen. Incipit scriptum illud.

VVurmlingensis Anniuersarij descriptio, repetita. Vniuersis ac singulis præsentes inspecturis, Berchtoldus Decanus capituli in Boltringen: ac Gebhardus Camerarius, totaque vniuersitas confratrum eiusdem capituli: reuerentiam omnibus, cum orationibus suis in Christo deuotis. Nouerint omnes & singuli, quos nosse fuerit opportunum: quòd nos omnes, die ac loco subnotatis, causâ communis necessitatis nostræ conuenientes: requisiti ab honorando in Christo Hermanno, Abbate Monasterij in Creutzlingen, nomine suo, ac conuentus sui, de forma seu tenore Refectionis remedialis præfati nostri capituli, singulis annis, de quibusdam, in monte dicto VVurmlingen sitis, & præfato Monasterio, olim à quodam Comite à Kalb in remedium animæ legatis nobis, ac nostris successoribus, &c. respondemus, &c. quòd olim quidam spectabilis Dominus Comes de Caluo præfata bona montis prædicti, in animæ suæ remedium, præfato Monasterio in Creutzlingen / Abbati & conuentui tali conditione legauerit, &c. vt singulis annis feriâ proxima post diem commemorationis omnium animarum talis, vt subnotatur, Refectio daretur: videlicet, quòd feria secunda proxima ante feriam tertiam proximam, post diem commemorationis animarum, in monte VVurmlingen præfato, deberet ascendere vnum plaustrum fœni, vna aucubruni coloris, &c. Hæc hactenus simili modo facta sunt, &c. In cuius rei testimonium, sigilla nostra sunt appensa.

Decani scil. & Camerarij.

C. Rectoris Ecclesiæ in Hurningen. VValtheri, Rectoris Ecclesiæ in Husen. C. Incurati Ecclesiæ in Rotenburg. B. Incurati in Tubingen. B. Rectoris Ecclesiæ in Ehingen. Stehelini, Incurati in Chileberg. VValtheri, Incurati Ecclesiæ in Remmingsheim: ac Incurati Ecclesiæ in Lustnovv. Datum in Hirschavv, A. Domini Millesimo, trecentesimo, quadragesimo octauo: in crastino S. Mauricij, & sociorum eius.

Festum

Festum omnium animarum, ab Iohan. 19. Papa, circ. 1004. institutum. Comes de Caluo, scil. Leone.

Vixit circa hæc tempora N. Dornius, Carniolanus: qui in oppidum Fiessam se contulit: ibiq; muneri publico præfuit. Vir prudens & disertus. Ex quo natus est VVolfgangus Dornius, ciuis Campidonensis: vir pietate, opibus, & decem liberis fœlix: quos omnes ex Maierina quadam Augustana, laudatæ & antiquæ familiæ prole, suscepit: mares 4. fœminas 6. quibus singulis honesta & opulenta coniugia contigerunt. Ex his, mihi præcipuè honorandus fautor est Raimundus Dornius, Crafftonib. Vlmensib. affinitate iunctus: pari cum parentibus suis fœlicis memoriæ pietate præditus: ac Senator Campidoni, prudentiâ valens: & propter antiquarum rerum, (vt monetarum & picturarum) studium, magnis etiam procerib. charus. Auunculum habuit Iacobum Maierum, Fuggericorum Antuerpiæ negotiorum egregium curatorem, qui 1572. mortuus, ibi in S. Michaëlis æde, honorifico monumento humatus est. Vide suprà part. 1. lib. 12. cap. 3. Dornia familia, hodie Campidoni.

Mense Nouemb. Philippus Landtgrauius fœdus sex annorum inijt cum Argentinensib. Basiliensib. & Tigurinis, de mutuo auxilio præstando: si cui bellum Religionis causâ inferretur. Landgrauij Philippi fœdus.

Initum est à Protestantibus, qui 22. Decemb. Smalcaldiæ conuenerant, fœdus: neminis offendendi sed tantùm sui defendendi, causâ (Thucyd. lib. 1. ἐπιμαχία, non συμμαχία) quod, SMALCALDICVM appellatum est. Sleid. 7. Smalcaldici fœderis pactio.

Obijt Belgij gubernatrix mense Decembri Margarita, Cæsaris amita: cui ipse altero anno sororem suam Mariam, Vngaricam viduam, substituit. Margareta & Maria, Belgij gubernatrices.

Eßlingæ 2. Iul. obijt Georgius Bæchtus, senior prætor, Stättamman. *Deinde, 1551. Decemb. 22. vxor eius Petronella.*

Tybingæ, hospitale incendio perditum fuit, igne subito per meridiem exorto, 6. Feria ante Palmarum.

FEVDORVM PER CÆS. CAROLVM QVIBVSDAM PRINcipibus, Augustæ, collatio. Eiusdem Cæsaris, & Regiarum personarum, comitatus aulicus.

CAPVT VI.

DICTVM est præcedente cap. quomodo Imperator beneficia quibusdam principibus tribuerit. Eius actionis modum, & quæ adiuncta fuêre, prolixius hîc seorsim exponam: quòd rem gratam fore sperem illis, qui talia non nouêre.

Die igitur 26. Iul. (qui Martis erat) à meridie, tabulatum stabat erectum altum in foro Augustæ Vinario: vbi contiguè ad ædificium chorearum, solium Cæsari paratum erat, aureo peripetasmate circumornatum. Tertiâ dein hora Cæsar, & R. Ferdinandus, Electoresq;, & principes aliquot, eô equitarunt, & ascenderunt. Tum in Aula quadam prædicti ædificij, à tergo solij sita, se precioso amictu ornarunt: & ad solium prodierunt. Feudorum collationis, ab Imp. Carolo quibusdam Principibus factæ (in Comitijs Augustanis) descriptio.

Indutus erat Cæsar pallio chorali aurato: in parte anteriore, à summo deorsum gemmato, plus spithama in vtroq; latere. A tergo, magna ROM. Imperij Aquila, expaßis alis, acupicta erat. Hoc pallium alleuantes portabant, in lateribus & tergo, quatuor principes: Marchio Georg. Brandeburgicus: Ioan. Fridericus, Electoris Saxoniæ F. Landtgrauius Haßiæ Philippus: & Ducis Saxoniæ Georgij filius. Sub eo pallio, Cæsar tunicã (& ipsam gemmis intextam) habebat: qualem gestant Episcopi & Cardinales, in celebratione Missæ. Cororam in capite nobilißimam & incomparabilem gestabat, διαλιθομαὶ διαμαργάρων. Summa, totus Cæsaris vestitus, pluris ter centum millibus Aureorum æstimatus fuit. Præcesserunt ipsum Electorali habitu Electores: Saxo gladium Cæsareum nudum ferens: Brandeburgicus verò sceptrum. Quidam Seldeneccius (vt hæreditarius Archimagistrus Imperij) loco Electoris Palat. Ludouici, aureum pomum portauit. Secuti sunt Cæsarem, Card. & Arch. Episcopus Moguntinus, habitu Electorali: Ferdinandus frater, vestitu Regio, coronatus. Reliquorum item Electorum, qui ob causas ipsi adesse non potuerant (Coloniensis & Treuirensis) consiliarij præcipui. Tunc Imperator γενναίως in solio consedit. Ad dextram eius sedit Moguntinus, & Rex Bohemiæ, ac Seldenneccius, cum pomo in manu. Ad sinistram, Manderscheidius Comes Theodoricus, loco Coloniẽsis: & Theodoricus à Stein, loco Treuirensis: & Elector Saxoniæ cum gladio Cæsareo: Brandeburgicusq; cum sceptro. Deinceps, ad vtrumq; latus paratæ fuere sedes cæteris principib. verum propter multitudinem ingentem circumstantium sedere noluerunt; sed ante Cæsaream M. steterunt. Aquila. Corona Cæsaris. Regalia Imperij. Aureum pomũ.

Tum Saxo tradidit gladium manu sua hæreditario Marescalco Imperij, Georgio Marescalco Bappenheimio: Brandeburgicus Elector, sceptrum hæreditario Camerario Imperij. Comiti Gladius. Sceptrum.

Ioachimo Zollerensi. Mox idem de sua sede surgens, & accedens ad Imperatoriam Maiestatem ipsemet verbis suis ornatè proposuit protestationem quandam, quoad Pomerania Duces, de feudorum concessione: & vt seruarentur transacta cum ipsis, &c. Ideo etiam postea se vexilla tulerum. Quæ locutus, resedit. Marchio quoq; Brandeburg surgens per Doctorem quendam ore, descripto protestationem attulit. Respondit Elector, se eam admittere certâ conditione: vt suo feuduri nihil decederet.

Tunc per quosdam, quib. à duob. Pomeraniæ Ducib. fratrib. negotium datum fuerat, solium Cæsarem obequitatum est primo. Tum nomine illorum Ducum ascenderunt 4. principes: Dux Brunsuuicensis & Luneburg. Henricus Iunior, Dux Megalopolit. Henricus, Dux Brunsuuic. & Luneburg. Ernestus, Dux Megalopolit. Albertus. Ascenderunt ornati, ocreati & calcariati, in illam contignationem, ad solium Cæsaru. Accederunt ad genua eius, vt moris: orandi Cæsaream Maiest. causâ, de attributione feuderum. Post quos procumbebant etiam aliquot Pomerani Consiliarij.

Ibi Dux Brunsuuic. Henricus, ad Imperatorem verba fecit pro Ducib. Pomeraniæ: eos petere suppliciter ab eius Maiestate beneficia & Regalia. Surgens Moguntinus, cum Cæsare colloquitur: huius sententiâ illu suis propinquis Pomeranis indicat clementissimam. Brunsuuicensis, & suo & caterorum procumbentium procerum nomine, gratias agit: se ambos Pomeranos mox ad Maiestatem eius adducturum promittit. Cùm ergo iterum obequitatum esset Cæsar solium: venerunt tertia obequitatione ambo Pomerani, cum honesto Comitatu, honorib. eorum inseruiente: vexillo in vtriusque capite equorum ipsorum defixo, de more prisco. Portabantur ante ipsos principes, decem magna vexilla: quorum primum, erat rubrũ Imperij (der Blutfahn) reliqua nonem erãt totidem regionũ quot regionum beneficium accepturi erant. Quib. vexillis ferendis singuli proceres aut nobiles singulis attributi erant. Sequebantur ambo Duces fratres, Ducali habitu, pileis & tunicis rubris albo alicubi subductis. Perlati ad pontem ex equis descenderunt: ac pedites ad Cæsarem ascenderunt: debitaq; Reuer. exhibitâ ad genua illius acciderunt. Sic & quatuor ab ipsorum tergo principes. Ibi rursum Hericus Brunsuuic. subiectissimè Cæsarem orauit: vt duob. hisce ducib. fratrib. illos principatus ac ditiones, quas ipsorum Maiores à S. Imperio, accepissent beneficio: eisdem ipsius Maiestas eu clementissimè concederet. Duces hos, vt obedientes Imperij principes, inseruiendo Maiestati ipsius gratos se præstituros esse. Tum denuò Moguntinus de loco suo surgere, cum Cæsarea Maiestat conferre sermones. Inde respondit: Maiestatem eius audiuisse preces ipsorum, eas clementissimè assentiri.

Vexillum Imperij rubrum.

Liber Euangeliorum.

Tunc Episcopus Constantiensis & Hildesheim. vt Vice Cancellarius, librum Euangeliorum in gremium Cæsaris posuit: quem librum Maiestas eius, parte suprema tenuit: procumbente Moguntino, vt Archi Cancellario ad dextram Cæsaris: Constantiensi verò, vt Vice Cancellario, ad sinistram. Ibi ambob. Pomeranis, manus supra Euangelij verba ponentib. recitatum est iuramentum à Moguntino Electore: cuius verba ipsi voce sequentes, iurauerunt.

Vexilla.

Postea vexilla (primo vexillum Imperij, deinde aliud post aliud) inter Cæsarem & procumbentes principes sustinebantur. Prahendit Cæsar vna manu, & vterq; Pomeranus sua manu perticas vexilli de more. Brandeburgus quoq; surgens, iuxta Pomeranos & ipse vna manu perticas tetigit: sicut antea in protestatione dixerat: fibi hoc licere ex iure transactionum. Deinde ea vexilla, vt mos est, de tabulato in populum deiecta sunt. Tenuit deinde Cæsar ensem nudum ea parte, vbi crux est: vterq; verò Pomeranus, eiusdem ensis pomum tenuit: in testimonium Cæsarea feudi concessionis: vt veteri more receptum est.

Gladium.

Tandem prædicti principes, conuenienter cũ ceteris erectis surgẽtes: manebãt cũ cæteris principib. in cõtignatione stãtes.

Secutus est secundus, superiori similis, actus: in quo iura Administrationu cõcessa sunt Magisterij in Prussia, Vlthero a Cronberg: petente et concedi, Vlrico Comite Helffensteinio: quod Albertus Brandenburg. eo ordine relicto ordinem secularem transisset. Pomum ensis Vvaltherus tetigit, & osculatus est. Tetigit & sceptrum, filo à Cæsare (monitu Moguntini) porrectum: quod & Mundanus & Ecclesiasticus princeps esset.

Equitum creatio.

Augustus posthac (proclamato per præconem, si qui nobiles digni, fieri equites aurati cuperent, adessent) creauit 5. aut 6. equites. Tandem egressi in conclaue prius, quod post solium Augustale erat, Cæsar, Rex, Electores: posita veste, Cæsarea, Regia, Electorali, descenderunt: equos suos conscenderunt: Cæsarem Rex, Electores, principes, diuersa Reuerentia in suum hospitium reduxerunt: quibus ipse manum singulis hilarè dedit.

Tunc Augustæ fuêre. I. Cæsareæ Maiestatis summi Consiliarij.

Imperatoris Caroli Consiliarij.

Dominus Eberhardus, Card. & Episcopus Leodinensis. Dux Palat. Rheni Fridericus. D. Balthasar, Episcopus Constant. & Hildesheim. Vice Cancellarius. Henricus, Marchio Senetanus, Comes Nassouia. Hoiger, D. & Comes Mansfeldius. D. Iohan. Renner. Alexander Schuuau, supremus Secretarius. Aulici Consiliarij. VVolfgangus, Comes Montefortius. Vlricus, Comes Helffensteinius. Vlricus Schellenbergius, eques. Christoph. Plarer, eques, Camera Magister. &c. VVolfg. Prantner, eques, coadiutor, &c. Caspar Kunglin, Erenburgius, eques, Aulici Marescalci administrator. Doctor Matthias Held. Doctor Hartmannus Harmanni. Deinde, alij multi Aulici: plerig; Hispani, & aliarum nationum.

II. Regis

II. Regis Ferdinandi.

Consiliarij permulti: inter quos, Oberſter Hoffmeiſter / Oberſter Marſchalck / deß Römiſch. Reichß Hoff Richter zu Rotweil / Statthalter / der oberſten Oſterreichiſchen Landt. Oberſter Rathſprecher in der Cron Böhem. Cämmerer / Böhemiſcher Cantzler. Görg / deß H. Röm. Reichß Erbtruchſeß / Freyherr zu Waldpurg / ꝛc. Statthalter im Fürſtenthumb Wirtenberg. Erbſchenck in Kernten / Oberſter Cämmerer / Oberſter Stallmeiſter / Oberſter Fürſchneider / Oberſter Stäbelmeiſter. Erbtruchſeß in Oſterreich vnter der Ens. Erbkämmerer in Kernten. Oberſter Kuchenmeiſter / Oberſter Zeugmeiſter / Oberſter Secretarius / Oberſter Cammer Secretari. Oberſter Pfenningmeiſter / *Secretari, vice* Cantzler. *Doctores Iuris, Medici & Phyſici, Hiſtoriographus.* *Et R. Ferdinandi.*

Darnach Mundſchencken / Truchſäſſen / Fürſchneider / Vnderſtäbelmeiſter / Oberſter Silberkämmerer / Cammerdiener / Oberſter Falckenmeiſter / Cammerthürhüter / Hoffzalſchreiber / Hoffs Rath Secretari / Cammer Secretari / Ober Hoffpoſtmeiſter / Erbjägermeiſter in Oſterreich. Hauptmann / Burguogt / Edelknaben. Hauptmann vber Harſchier / Hauptmann vber Trabanten / etlicher Rhäte Edle Diener.

III. Reginæ Mariæ, Vng. & Bohemiæ, viduæ, officiales.

Rath / vnd Hoffmeiſter. Rath / Cammergraff / vnd Hauptmann. Rath vnd Oberſter Stallmeiſter. Rath / vnd Secretari. Rath / vnd Prediger. Erbtruchſes in Oſterreich / Mundſchenck. Erbcämmerer / Mundſchenck / Fürſchneider / Stäbelmeiſter / Truchſeß / Silbercämmerer / Jägermeiſter / vnd Hauptmann. Teutſcher Secretari / vnd Pfenningmeiſter. Cammerthürhüter / Futermeiſter / Küchenmeiſter. *Mariæ Reginæ miniſtri.*

IIII. Der Durchleuchtigſten / Großmechtigen Fürſtin / Frawen / Frawen Anna: geborne Königin zu Vngern vnnd Böhem / ꝛc. Hochgedachter Königlicher Maieſtat Gemahl / Hoffgeſindt. *Et Reginæ Annæ.*

Oberſter Hoffmeiſter. Vnter Hoff vnnd Stäbelmeiſter. Stallmeiſter / Fürſchneider / Truchſeß / Secretari vnd Kämmerer / Pfenningmeiſter / Kuchenmeiſter / Cammerthürhüter.

Noribergæ galt das Korn / vnd die Gerſt (*ſicut à patre meo annotatum eſt*) 50. ß. oder 6. fl. auch 7. fl. der Hirß / acht halb fl.

FERDINANDVS, REX ROM. FIT. SMALCALDICVS CONVENTVS. VVirtembergiæ gubernator, poſt G. Dapiferum, Philippus Palatinus. Iohannes Fabri Epiſcopus VViennenſis. Interitus Vlrici Zuinglij. Concionatores Auguſtani. Scholæ Annæ origo. Adminiſtratio Scholæ Tybingenſis. Secunda Turcæ Solimanni contra Viennam commotio. Sueuorum contra eum exercitus. Auguſtana & Halenſia ſubſidia. Chriſtophori D. VVirtenberg. ex Aula Imperatoria abitus.

CAPVT VII.

ANNO 1531. *Lutherus ſcripto dehortatur omnes: ne ijs, qui religionem verã opprimere velint, militent.* *Lutheri ſcriptũ.*

Ianuar. 5. Coloniæ renunciatus eſt Rex, Rom. Ferdinandus (Saxone id contra auream bullam, Caroli Cæſ. eſſe dicente) & 11. Ian. Aquis Regno inauguratur. Volebat Imperator, cùm non poſſet continenter in Germania, propter tot regna ſua externa, eſſe: habere prudentem & fidum Vicarium in Germania. *Ferdinand. Rex Rom. renuntiatus, Saxone contradicente.*

Smalcaldiæ conuentus erat 29. Mart. Principum & ciuitatum: deliberandi causâ de ſuſcipienda defenſione contra vim hoſtilem, ſi qua inferretur. Actum etiam de recipiendis pluribus in ſocietatem fœderis, Aduocatis, ſi qui ipſorum in Iudicium Cameræ vocarentur. Fœdus recuſabant, ſed Camerali cautioni ſe adiungebant, Georg. Brandeburgicus, Noriberga, Campidonum. Hailprunna. Allatis Smalcaldiam literis Cæſaris, Turcam eſſe in armis, vt aduerſus eum conferrent auxilia: reſpondebant Proteſtantes ſe nihil facturos: niſi pax ſibi daretur, & Camera contra ſe actio inhiberetur. Periculo namq; in hac erant expoſiti. *Smalcaldiæ conuentus Proteſtantium. Nolebant auxilia conferre contra Turcam.*

Sicut Eßlinga, ſic & Vlma, Euangelij doctrinam receperant: Miſſam & Idola remouerant. Ideo Vlmenſes vocarunt ad ſe Martinum Bucerum, Ioannem Oecolampadium, & Ambroſium Blaurerum: qui conſtituerunt ipſorum ditionis Eccleſias: & Religionis formulam conſcripſerunt. *Eßlinga & Vlma, Euangelicæ.*

Quo anno Templum quoq; omnium sanctorum, quod ante ipsorum vrbem erat, destructum est: in quo Besserer orum icones pictæ ante multa tempora fuerant, per Itelium Ioan. Besserer um tunc renouatæ.

Georgius Truchsæsius, Baro VValdpurgensis, Sueuiæ præfectus, Vicarius Regis Ferdinandi in VVirtembergia, diem suum obijt 29. Maij, 1531. ætatis 43.

Cometa. *Mense Augusto, stella crinita in occidente apparuit, currens à signo cancri in libram. Hala Sueuicæ, ex frequentibus tonitruis & imbribus, sæpe inundabant aquæ.*

Ioannes Fabri, Episcopus Viennensis. *Ioannes Fabri Suenus, ex oppido Algoiæ Leukirch, Ferd. Regi à confessione, Theol. D. factus est Viennæ Episcopus 1531. & 1541. obijt. Cui successit Fridericus Nausea Francus, Theolog. & legum D. Scripserat hic Faber, & vnâ Eccius, Refutationē Augustanæ confessionis. Ideo,*

Erasmi Roterod. Dictum. *eus honos habitus: Et Fabro Episcopatus ille datus est. Hinc Erasmi locus: Pauperem ac tenuem Lutherum locupletare multos. De là vient le brocard de Erasme: que Luther poure petit Compagnon, enrichissoit plusieurs. Sleid. 7. in Lat. Gallico.*

Zuinglij in pugna interitus. *Octob. 11. in prælio, quo quinq; pagici Papistæ (Lucernates, Vranij, Suitenses, Vnderualdij, Tugiani) Tigurinos vicerunt, occisus est Vlricus Zuinglius. Mos enim Heluetijs est: Primarium Ecclesiæ Ministrum, vnâ cum ciuibus in aciem exire. Sleid. 8. Miserant quidem Augustani antè Legatos, qui dissidium partium transigerent. Barthol. VVelserum, & Hieronymum Im Hoff (sicut 84. annus ante, Petrum de Argaw) sed non peruenerant ad illos.*

Pirckaimeri mors. *Decemb. 1. Oecolampadius obijt Basileæ, anno suæ ætatis. 49.*

Ostermaieriq; *Obijt etiam hoc anno Bilibaldus Pirckhaimer, patricius Noribergensis, vir doctissimus.*

Monachij apud Augustinianos. Anno D. 1531. 28. Ianu. D. Reuer. ac eximius pater VVolfgangus Ostermayer (vulgò dictus, Cappelmayer) sacræ scientiæ summus interpres, Prior ac concionator huius loci: cuius anima Deo viuat. Fuit D. Theol. & Præceptor D. Martini Lutheri. Obijt anno ætatis 51. Canente eo, mouebantur aures eius, miraculo quodam. Brussh. M. Scr.

Concionatores Augustani. *Augustæ, Ioan. Froschius, & Stephanus Agricola. Concionatores, dimissi & ob dissidium rei sacramentariæ: vocatiq; in locum eorum, VVolfgangus Musculus Dusanus (viri nobiles anser) & M. Bonifacius VVolfhardus Francus. Concionabatur ille in Ecclesia Crucis: hic, apud S. Mauritium. Vocati etiam, Doctor Sebastianus Mayer, docens in Sangeorgiano: & Theobaldus Nigri, in Vlriciano Templo. Hi non Hebdomadatim cœnam Domini celebrabant, sicut antehac vsitatum fuerat: sed vix in Mense semel. Nec in aris, neq; ex calicibus: sed in ligneis mensis, & ex vulgaribus poculis. Non etiam quotidiè baptizabant: sed tantùm die Dominico: & infantibus ter aliquot guttas aquæ aspergebant, omisso exorcismo. Gassar. & Henning.*

Annæ Scholæ apud Augustanos origo. *Vlricus Langemantelius August. Patricius, Canonicus Mauricianus, legauerat stipendium quoddam 5. pauperibus studiosis ciuium legitimis filijs, factis iam artium Baccalaureis, ad scholasticæ Theologiæ doctrinam adipiscendam: Sed cùm id studium refrixisset: Senatus amplissimus fundationem in melius mutans, scholam ex illo legato apud D. Annam aperuit: Cuius primus Rector fuit Gerhardus Geldenhaurius Nouiomagus: qui multa scripsit, quæ Gesnerus in Biblioth. recenset.*

Bernhardus Rechlinger I.V.D. Septemb. 3. nuptias celebrauit cum Barbara Gassnerina, Augustæ.

Tybing. Schola. *Tybing. Academ. 96. Rector factus est, (Die S. Lucæ) Theol. D. & Professor Iacobus Lemp: qui vitâ perfunctus est 2. April. 1532.*

Inscripti. Christoph. à VVesterstetten, studens Ingolstad. Canonicus Elwang. Ioan. Georgius à VVesternach, eiusdem cum præcedente conditionis. Hainricus Plucklin, filius Doctoris Conradi Ebingeri Ordinarij. Decanus Philosophiæ. M. Christophorus Cirus. Magister creatus cum alijs, Ioan. Mercklinus Peiershusensis.

Imsser. *Regi Ferdinando, 8. Kal. Iul. 1531. Ephemerides Ioannis Stæsleri Iustingensis, Philippus Imsser Argentinensis dedicauit. Tunc etiam adhuc vixit Georgius Simler.*

Defuncti plures. *Stutgardiæ in Leonh. Fano. A.D. 1531. am 20. tag April. starb die Ehrentreich Frauw Barbara Megesherin: Jacob Schreibers, vnd Hainrici Lorchers Landtschreibers/ehliche Haußfraw gewesen: der G.G.S.*

Anno 1531. 18. Cal. Septemb. obijt honorabilis Dominus Michaël Chalt de Boll, huius Ecclesiæ Sacellanus: cuius A.R.I.P.

Hirsaugiæ. Die S. Gertrudis, decessit laudata mulier Margareta Schulthaissin de Gra-

Pforca, ningen.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Pforcæ in Dominicano Monaſt. Anno 1531. die omnium Sanctorum, ſtarb der Edel vnnd Ehrnveſt Georg Lutrum von Erdringen. Et 1545. Die Veneris poſt Reminiſc. nobilis Ludouicus von Lytrum von Erdringen.

Placij Theologi natiuitas.

Hoc 1531. Anno, natus eſt in pago Roppenvveiler præfecturæ Martpachenſis, Conradus VVolfgangus. Placius: qui Tybingæ & Magiſterij, & Doctoratus honores, accepit. Ibi miniſter Eccleſiæ fuit. Deinde 1560. Biberacum vocatus, ibidem adhuc ſumma cum laude, Dei Verbo populum paſcit. Mira humanitate præditus: omnes ſuas oues ſpiritales nominatim etiam notas habens, ſeniores, & iuniores. Quod anno 1565. mirabamur, quando cum ipſo ibi eramus.

Proteſtantium incrementum.

Francofurti 19. Decembr. 1531. Proteſtantes, defendendi ſui rationem concludunt. Goßlarienſes, Embeccenſes, & Eßlingenſes, in fœdus recipiunt. Sleid. 8.

Comitia Ratisbonæ.

Anno 1532. Magna comitia, Ratisbonæ acta ſunt à Cæſare & Principibus, Religionis & Turcici belli causâ. Solimannus enim in armis erat. Hic à Belgrado ad lævam deflectens, Giunium vel Guns, oppidum in finibus Vngariæ, tredecies oppugnauit: nec, niſi dedition accepit: fortiter propugnante Nicolao Iurixio, equite. Poſtea Hipparchus quidam eius, Caſonus cum 15. millibus ad Lincium vſq; prædandi causâ excurrens: à Germanica manu, pluribus in locis concisus, ipſe etiam periit. Pax, vſq; ad generale concilium, à Cæſare Religioni data eſt: & Cameræ interdictum eſt omni aduerſus Proteſtantes actione. Licet principes de Rom. Rege. Ferdinando non aſſentirentur. Decretum hoc 23. Iul. factum, à Cæſ. 2. Aug. contractum eſt. Faciendum ſc. aliquid erat propter bellum Turcicum. Decreta ſunt etiam contra Turcam, qui iam præmebat Auſtriam. Auxilia: ita, vt non pecunia ſed miles, ab ordinibus imperij ſumminiſtraretur. Solutus eſt conuentus 26. Iulij.

Turcæ Solimanni motus.

Guns op. Turcicus Linciū vſq; excurſus.

Pax, aliquouſq; Religioni data.

Sueuicus Circulus & inde contra Turcas auxilia tunc ſuppeditata.

Sueuorum auxilia contrà Turcas.

Imperio Romano, in 10. prouincias diuiſo. Franciſcam, Bauaricam, Auſtriacam, Sueuicam, Rhenenſem, Rhingrauiorum, quatuor Electorum Rheni, Belgicam & VVeſtphalicam ſuperiorem Saxonicam & Burgundicam: miſſa ſunt Imperatori 1532. hæc auxilia, ex Circulo Sueuico, aduerſus Barbaros.

	equit.	pedit.
Auguſtanus Epiſc. miſit, Equ.	42.	Ped. 200.
Conſtant. Epiſcopus,	28.	120.
Cariensis Epiſcopus,	10.	36.
Abbas Campidon.	10.	36.
Abbas Augiæ diuit.	2.	8.
Abbas S. Galli,	12.	60.
Præpoſitus Elvvang.	10.	36.
Salmanſvveyler,	8.	134.
VVeingarten,	8.	36.
Schotten,	6.	26.
VVeiſſenavv,	4.	40.
S. Blaſij in Hercynia,	8.	26.
S. Petri, ibidem,	2.	20.
Maulbrunn,	10.	44.
Schafhuſa,	8.	36.
Stein ad Rhenum,	0.	20.
Petershuſen,	0.	12.
Creutzlingen,	2.	8.
Einſidel,	6.	44.
Pfæffers,	2.	8.
Diſſitis,	2.	20.
S. Johans im Thortal/	2.	8.
Schuſſenriet,	4.	39.
Rockenburg,	2.	16.
Offenhauſen,	6.	26.
Kœnigsbrunn,	2.	20.
Margthal,	2.	8.
Elchingen,	6.	26.
Iſni,	2.	12.
Munchsroot,	2.	20.
Aurſperg,	0.	20.
Hirſau,	0.	28.
Giengenbach,	2.	8.
Abbatiſſa Lindauienſ.	2.	20.
Abbatiſſa zu Rotenmünſter/	0.	18.
Abbatiſſa Buochhorn/	4.	20.
Abbatiſſa Hegkpach/	0.	10.
Abbatiſſa Gutenzell/	0.	10.
Abbatiſſa Bundens.	0.	10.
Balai in Alſatia & Burgund.	6.	62.
Dux VVirtenberg.	120.	554.
Marchio Philip. Badenſis.	38.	96.
Vlricus, Comes Helffenſtein,	4.	0.
Chriſtoph. C. VVerdenberg.	16.	90.
Comes Oeting.	16.	90.
Comes Lupfenſis,	0.	36.
Manfort. VVolfg. & Iohan.	8.	44.
Fridericus Furſtenberg.	16.	90.
Comes Eberſtein,	0.	8.
Zollerenſ. Ioach. & Comitis Franc. relicti liberi,	12.	60.
Comes Rudolf. Sulcz.	4.	16.
Loſenſtainij Lud. & Frider.	4.	18.
Tubing.	2.	2.

	equit.	pedit.
Poſſeſſor Comit. Kirchbergenſis,	10.	20.
Brandiß Graff Rudolff zu Sultz/	2.	12.
Zimmern/	4.	18.
Poßidens ditionem Iuſtingenſem,	2.	8.
Comes Chriſtoff zu Thengen/	2.	0.
Gundelfingen Herr Schweighart/	4.	8.
Tenens dominium Diſſen,	6.	12.
Truchſæßij de VValdpurg, & Sunnenbergenſium bonorum Domini,	24.	134.
Domini Leonis de Stauffs, hæredes,	2.	18.
Dom. Sigiſm. de Falckenſtein,	2.	6.
Dom. Ioannes de Kœnigseck,	4.	20.
D. Ioa. Dionyſ. in Kœnigseckerberg,	0.	10.
Dom. Gangolffus, & Dom. VValtherus, in Geroltseck.	2.	6.
Domini de Hohen Zollern,	2.	8.
Auguſta,	50.	300.
Kauffbeura,	8.	136.
Vlma,	58.	300.
Memminga,	20.	134.
Campidonum,	6.	72.
Biberacum,	12.	110.
Leutkirch.	4.	36.
Iſna,	8.	44.

	equit.	pedit.
VVanga,	4.	46.
Lindavv,	12.	144.
Rauenſpurg,	8.	134.
Buchhorn,	0.	20.
Yberlingen,	20.	136.
Conſtantia,	12.	144.
Pfullendorff,	6.	80.
S. Galli opp.	0.	114.
Schafhuſa,	14.	90.
Reutlinga,	12.	110.
Eßlinga,	20.	134.
Gamundia,	10.	70.
VVeila,	4.	36.
Heilprunna,	12.	120.
VVimpina,	6.	26.
Hala,	2.	160.
Dinckelſpuhela,	10.	116.
Bopfinga,	2.	18.
Gienga,	4.	26.
Aula,	4.	36.
Nærdlinga,	20.	160.
VVerda,	8.	72.
Buchavv,	0.	12.
Offenburg,	0.	90.
Giengenbach,	0.	72.
Zell im Hammerſpach/	0.	44.
Rottvvila,	6.	244.
Summa,	890.	6338.

Dux eorum omnium erat Comes VVolfgangus de Montfort. Chart. excusâ.

Auguſtana ſubſidia aduerſus Turcam.

Vrbs Auguſtana (quæ ad Ratisbonenſia Comitia Syndicum miſerat VVolfium Vogtum) menſe Auguſto, ad magnam illam imperij, contra Turcas expeditionem, miſerat vltrò ſubitarium auxilium Viennam verſus, trium ſignorum pedites: Ductoribus, Iohanne Bleigio, & Hieremia Oehemio Patricio, ac Bernhardo Schludio Lindauienſi. Poſtea demum eum etiam numerum miſit: qui ei ab imperio imperatus erat: nempe 50. equites, Egenolpho de Knæringen Hipparcho: & 300 pedites, Duce Sebaſtiano Schertlino Schorndorffenſi. Hic, cum legatus eſſet, (τοῦ ἐμπεράτορος) Platini Friderici: ac ſtrenuum ſe præberet: equeſtris tituli honorem retulit: magnamq; auctoritatem & gratiam apud Auguſtanos adeptus eſt. Gaſſar. & Henning.

Schertlinus.

Halenſium, & aliorum ciuitatũ, auxilia.

In eodem bello expeditum agmen militum, ſeu Rorarij (inter quos, & Sueuij Halenſes) velitati cum Turcis, creſcente numero & impetu pugnantium amplius XI. millia Barbarorum interfecerunt, paucis amiſſis. Præfectus equitum Halenſium, Ludouicus Morſtenius erat: peditum Dux, VVilhelmus Stutzius: Signifer, VVilhelmus Senfftius. Ad quam expeditionem, Hailprunna, Nærdlinga, Ola, vnum ſignum peditum præbuerant.

Caroli Imp. expeditio in Turcas.

Ceßio Solimanni.

Fuit hæc, tanquam ſecunda obſidio Viennæ Turcica. Sed cùm Imp. Carolus ipſe cum Imperij Copijs (forte 100. aut amplius millium) deſcendiſſet: Solimannus, multis ſuorum amiſſis, retroceßit; qui non minus C C. millia in exercitu habuerat. Ita bellum hoc nunc ceſſauit. Laudatur parte 3. Pantal. viuorum Illuſtr. German. Ioannes Baumgartnerus Auguſtanus (quæ familia nobilis, ex orientali Francia Auguſtana conceſſerat) quod Cæſari Carolo 32. Cataphractos inſtructiſſimos ſuis expenſis ad bellum Turcicum miſerit.

Baumgartnerus Ioannes.

Coronę Peloponneſi.

Andreas autem Doria (de Auria) Genuenſis, claſſe rem gerens nomine Cæſaris, in Peloponneſo vrbem Meſſenij agri Coronen cepit. Eam tamen, cùm maioris ſumptus in retinendo eſſet, quàm vtilitatis, Turcis Cæſar vacuam poſt biennium rurſus dimiſit: Græcis inde in Siciliam translatis. P. Iouius lib. 32.

Cometa.

Menſe Septembri, iterum Cometa apparuit, in ſigno Virginis, ac domo Mercurij: duravit 3. menſes,

menses, flamma terribili. Eum descripsit, & interpretatus est Achilles Gassarus Lycosth.

In Christanzhofen pago, non procul ab oppido Algoiæ Isna, puer septem annorum, sæpe in ecstasin labens, ad pœnitentiam homines hortabatur, & in vitia inuehebatur. Apud eundem, prolixè. Puer, in ecstasi.

Apud Lindauium vitulus natus est biceps, octipes, vno cum ventre & pectore.

Constantiæ Episcopatui præfectus est Ioannes 5. Comes in Hegouia Lupfensis, inuitus. Sciebat enim, Episcopatum mirè exhaustum esse. Attamen 6. A. præfuit: & 1537. resignauit: & in arcem suam Engeniam redijt: Canonicatu suo contentus laborum & curarum fugiens. Brusch. Constantiæ, Episcopus, Ioan. C. Lupfensis.

Erat illic lictor quidam, cui plurimùm confidebatur. 16. ex ærario grandi pecunia ablata, abitum cum scorto parabat. Comprehensi verò sunt: & ille suspensus est: hac vero, submersa.

Rectores Tybingæ.

A 2. die April. vsq; ad Cal. Maias, 97. Rector erat Iohan. Küngs Sattler dictus Kœnig, V. I. D. & nouorum Canonicorum Iurium ordinarius. Acad. Tybingensis.

Eius successor Kal. Maij fuit 98. Rector, Petrus Brun, S. Theolog. D.

Die Lucæ, 99 Rector electus est, Doctor Gallus Myller Fyrstenbergensis, S. Theolog. Professor.

Inscripti. Steph. Sax. de Eßlingen, Nouemb. 11. Conrad. Thum ex Neuburg, Nouemb. 26. Ioach. Minsinger de Stutgardia, Maij 2.

Decanus artium. M. Melchior Ruch Campidonensis.

Magistri creati. Richardus & Hugo, fratres, Gamundiani. Blasius Müller VVildpergensis.

Mortuo D. Georgio Truchsæßio: Stutgardiam aliquantò ante Iohannis Baptistæ, Philippus Palatinus Comes immigrauit, vt Regis Ferdinandi Vicarius; ille Clarus Viennæ 1529. aduersus Turcas defensor. VVirtembergiæ Præses, Philippus Palatinus.

Hoc 1532. anno. Cùm imperator à bello Turcico reuerteretur: Hispani, qui inuidebant Christophoro VVirtemberg. Ducis Vlrici filio gratiam, qua apud illius Maiestatem valebat: diripuerunt arma, & aliàs res ipsius, mulis vectas: non aliter, quam si Turca, aut Cæsaris hostis, esset. Cogitabant alij, eum, vbi in Hispaniam venisset, in Ecclesiasticum ordinem cooptare. Christophorus igitur, cum præceptore suo Tiferno, clàm trans Carinthiæ montana (Cæsare in Italiam versus properante, Sleid. teste.) Salisburgum & Bauariam versus (soleis ferreis ad vngulas equorum, ob fugam celandam præposterè affixis) contendit. Persequentibus autem Hispanis: Cum, equo debilitato, pergere non posset: ac mox capiendus, aut etiam interficiendus esset: fidus Præceptor eum suo equo imponit: ac cum perito viarum viro dimittit. Claudicantem verò equum, ne ex eo cognosceretur aliquid de Domino, in stagnum illorum locorum præcipitat, ac submergit. Ipse, ἀσιτος καὶ ἄποτος, in vepreto & musco tam diu latuit: donec insecutores præterlapsi essent. Ita Christophorus, Deo duce, Landshutum tutus elapsus est (pedibus postea secuto præceptore) & apud auunculum, Ducem Ludouicum sex menses delituit. Oeniponte postea 17. Nouembr. Literæ exierunt eodem anno, ad præfectum Vracensem & Consiliarium, Theodoricum Spætum: vt inquireret de Duce Christophoro (etiam apud matrem, D. Sabinam.) vt in Aulam Cæsaris rediret, omnem clementiam experturus. Petijt ipse tempore sequenti, ex pacto deditionis 1519 factæ, duas sibi reddi ciuitates, Tybingam & Neyffam. Non poterat res breui confici (quia nec profutura erat quibusdam, qui florebant ijs in locis) sed interim aliquot millia aureorum, ei ad sustentationem sui dabantur: & bellum postea patris interuênit. Christophori VVirtemb. Ducis iniuria, ab Hispanis illata. Eius fuga in Bauariam. Inquisitio de ipso. Frustrà ille partem patrimonij repetit.

Augustæ, Christophori de Knæringen, & Reginæ Baumgartnerinæ, nuptiæ factæ fuêre mense Ianuario.

Binnickaimi (vt de hoc Epitaphio & alijs pauculis, Gabelc, arbitratur) reperitur.

An. Dom. 1532. am 5. tag deß Weinmonats/ starb der Edel vnd Vest Peter von Liebenstein: dem Gott gnad/ Amen. Obitus plurium.

Stutgardiæ. Anno Dom. 1532. 5. April. obijt egregius vir Heinricus Sattler, S. Theol. D. Canonicus Stutgardianus, von Cantstat/ Pforcæ apud Gymnopodes sepulti.

Anno 1532. die Mercurij post Martini, obijt nobilis & fortis Iohan. Heinricus de Risach à Reichstein. Risach.

An. 1533. Iul. 8. Conradus à VValtstein, nobilis laudatus.

An. 1540.

An. 1540. die Iouis post dionysia Dominorum, nobilis Eberhardus de Risach à Reichstein.
Anno 1542. Ioan. Conrad. à Risach. prid. S. Vlrici.
Anno 1550. Mart. 15. Michael à Risach.

Ioan. Fridericus, Elector Saxoniæ.

In Saxonia diem suum obijt 13. Augusti. Ioan. Elector: qui Friderico fratri successerat. Ei verò iam succeßit Ioan. Fridericus F.

IMP. CAROLI REDITVS IN HISPANIAM. BACCHANALIVM CElebratio Halæ. Exustio Satanica Schiltachensis oppidi. Repetit Ducatum paternum Dux VVirtemberg. Christophorus. Quale concilium Protestantes expetiuerint. Regimen Acad. Tybingensis. Anglicæ Reginæ Elisabetæ natiuitas.

CAPVT VIII.

Caroli Imp. reditus in Hispaniam.

ANno 1533. *Carolus Imperator, compositis Italiæ rebus, mense Aprili ornatißima classe, in Hißpaniam redit: summaq; gratulatione excipitur.*

Bacchanalium celebratio apud Halenses.

Celebrarunt Bacchanalia Halæ, Comites Hohenlohenses Albertus & Georgius, cum Gynæceo. Die Dominico ingreßi, vsq; ad diem Iouis manserunt. Conuiuijs honorati splendidis à senatu Senatorum & patriciorum vxoribus & filiabus, semper in curia vrbis epulantibus. Ibi & Choreæ, actæ. In Franciscano cœnobio, cibi cocti. Comitis Alberti diuersorium, domi Michaëlis Schlatzij: Georgij, in Rinderbachinæ matronæ domo. Inuitatu Senatus interfuerunt quoq; Schenckius VVilhelmus, Abbas Murrhartensis, Decanus Chomburgensis, & Vellbergij. Celebratum festum latitiâ omnium, spe mansuræ concordiæ. Licet equidem honesta conuiuia hilarè agere: sed non furiosè bacchari. A qua re 28. Februar. 1590. dehortationem, his sententijs breuiter indicatam, copiosius tractandam, auditoribus meis, ad Magisterij adeptionem contendentibus, proposui. Instat rursum tempus Bacchanalium. Quod homines plerisq; in locis Christiani orbis, luxuriosè agunt, & quasi furunt. Nos verò, charißimi, ne sic agamus. Rationes multæ & grauißimæ sunt.

A Bacchanalibus dehortatio.

1. *Homo, initiò conditus est ad imaginem Dei, nempe vt sapiat. Sed Bacchanalia destructio huius imaginis sunt, & insaniæ introductio. Genes. 1. & 3.*

2. *Bacchari fecit auctores generis nostri, Diabolus: dum eos ad transeundum interdictum Dei, mendacio impulit: imaginemque primitiuam destruxit: pro formosißima teterrimam speciem illinens.*

3. *Bestias deformißimas & ferocißimas Bacchanalia faciunt: temulentiam parientia, libidines, cædes.*

4. *Ab Ethnicis hominibus celebrari solitum est, hoc festum: qui Deum non nouerant, & in vmbra mortis sedebant. Esa. 9.*

5. *Nos luce Dei & Christi donati sumus; ex nocte in diem traducti sumus. Rom. 13. Ideo non oportet nos, Paganorum similes esse: sed abijcere fœdos amictus, fœdos mores: &, tanquam in die, coram Deo honestè ambulare.*

6. *Cogitemus acerbißimum supplicium Christi pro nobis: qui morte sua honestißimam nobis vestem induit: quam Bacchanalium cœno conspergere non debemus. Templum enim Spiritus Sancti sumus. 1. Cor. 6.*

7. *Christum equidem Satanas, dum tentauit eum in deserto, libenter Bacchantem fecißet. Matth. 4. Sed ille exemplo suo præit nobis, & Bacchanalium victor: quò & nos Bacchanales Diaboli tentationes, verbo & timore Dei, atq; gratitudine erga liberatorem, vincamus.*

8. *Non conuenit, nos illis, qui extra veram Ecclesiam sunt offendiculo esse: ne, si nos nihilo simeliores & modestiores videant, maledictis Euangelium nostrum incessant.*

9. *Præsertim sedulitas, quæ studijs literarum & sapientiæ mancipata est, à bacchanando se abstineat: Cùm hoc, tum omni alio tempore: ne malè apud vulgus ordo noster audiat, & contemnatur. Sobrietas, modestia, grauitas, auctoritatem affert, & amorem apud omnes.*

10. *Quis prudens bacchari velit: id est, in vinum se ingurgitare: & scurriliter & imò furiosè, agere: cùm pœnas bacchationis superiorum temporum, ante oculos iam diu videat? Cùm vicinus in terris dira bella sint? Cùm nobis non minus timenda sint? Cùm Deus non rarò iras suas aduersus bacchationes, in cælo & elementis signa det?*

11. *Vigilare nos Dominus, orare, fidelißimè iubet: quia nesciamus, qua hora filius hominis venturus sit: vel hinc discessus, & ille impijs terribilis dies. Matth. 24. & 25. Luc. 21.*

12. Cum

Ye. *Cur, ô homo, bacchari velis: Cùm idem homines sepulcris inferri, & corpora horribiliter defœtui, videas?*

Ye. *Timeatur improuisum & seuerum Dei iudicium. Cogitetur exemplum illius epulonis dicentis: cui ne gutta quidem aquæ, ad linguam refrigerandam est. Lucæ 16.*

His omnibus de causis, charissimi, bacchari ne velimus: sed sobriam, Deoq; placentem, vitam ducamus: vt vera in Christum fide, quam prudente vita testemur, illius æternæ beatitatis participes fiamus: ad Dei conditoris & Redemptoris mensam, primigeniâ imagine recepta, cum omnibus Sanctis sedentes. Amen.

Schiltachum, conflagratum.

Die April. 10. (Iouis, ante Paschα) oppidum hercyniæ syluæ Schiltachum, totum conflagrauit cùm mulier quadam, quæ 14. annos consuetudinem cum Satana habuerat, ab eo in fastigium fumarij seu caminj euecta ollam iussu eiusdem immisisset. Oppido intra horæ spatium exusto: mulier postea supplicio ignis affecta est. Erasmus Epist. lib. 27. Epist. 20.

Cometa.

Mense Iulio fulsit ingens Cometa: sub parte septentrionali Galaxiæ: Geminos, Taurum & Arietem, retro ascendendo perambulans. Eum interpretati sunt Nicolaus Brucknerus, & Achilles Gassarus, Medici.

Omnes Monachi, & Senatores Pontificij, ab Esslingensibus remoti sunt.

Christophorus V Virtemb. Dux, Ducatu repositus.

Exeunte Iulio, Christophorus Dux VVirtemberg. à Legatis Suevici fœderis, Augustæ congregatis, repetebat Ducatum. Etsi enim pater eo spoliatus esset; sic, vt innocentem hæredem ipso carere non debere. Item, virili sexu huius familiæ deficiente: tum demum Ducatum pertinere ad Imperium, ius esse. Deniq; arcem Tybingensem (in qua ipse, & beata sua soror, obsessi fuerint) ea cõditione deditam fuisse ab honestis nobilibus: vt ipsis oppida, arces, præfecturæ, Tybingensia & Neiffensia, relinquerentur.

Mense Aug. Elect. Principes, cæteriq; Suevici fœderis ordines, potestatem Principi Christophoro faciunt, tutò veniendi ad ipsorum conuentũ, Augustæ mense Decemb. futurũ. ac sua postulata proponendi. Signarunt literas Duces fœderis: VVilhel. de Knæringen in Knæringen: Leonhard. de Pappenhaim, hæreditarius Rom. Imp. Marescalcus, in Hohenreichen: & Vlr. Neith. Cos. Vlm.

Landgrauij labor pro Vlrico exule.

Landgrauius Philippus (teste Sleid.) per absentiam Cæsaris, vt propinquus suus Dux Vlricus VVirtemberg restitueretur: proficiscitur in Galliam: agrum oppignerat Mompelgardensem pro pecunia Regi Francisco, Vlrici nomine: ea conditione, vt sit regni Galliæ hæreditarius: nisi intra tertium annum restitutio pecuniæ fiat.

Concilium liberum in Germania postulant Protestantes.

Conquerebantur Protestantes de Papa: quod is detrectaret liberum in Germania concilium: atq; extra Germaniam haberi vellet, vbi Reges sibi ad vim inferendam concilia posset: & quòd ipsorum doctrinam, non solùm præiudicio, sed etiam exurendis hominib. damnaret: ac quòd non ex S. Biblijs solis, sed potius ex Scholasticorũ Theologorum libris, cõtrouersias Religionis disceptari vellet: quòd denique non ab æquis iudicib. & viris bonis, sed à se & emissarijs suis, dijudicari postularet: & ita ipse, qui aduersarius esset, partem iudicis sibi sumeret. Itaq; Cæsaris opem requirebant.

Τον ἐγκλητον δικην μεγιστην ὑπαρχειν, ὅταν ἐν τῳ ἀντιδικῳ πρωταλλεσθαι: ἀλλα ἰσον τα ἐγκληματα, ὁμοιως τε ἀξιουν, περι ὧν ἡ διαγνωσις, ἐν τῳ διαγνωσθησεσθαι, ποιεισθαι. *Ex Corinthiorum oratione, lib. Thucyd. 1. Eum, qui in disceptationẽ iudicij adducendus est, non oportet superiore conditione esse: & ex tuto prouocare alterum: sed & facta sua, & orationes, in integrum ante disceptationem proponere. Id est, non & reum & iudicem esse: sed liberam de se iudicandi potestatem legitimis iudicibus permittere.*

Rectores Tybing. Academiæ.

Acad. Tybing.

Maij 1. Rector 100 Ioannes Kunig Sattler V. I. D.

Inscripti. Christophorus Bomgartner. Francisci F. Augustanus. Ioannes ex Grauenеck, Canonicus Frisingensis. Octob. 18. Rector 101. Balt. Keselin S. Theol. D.

Beurlinus.

Inscripti Matthias Comber de VVurzen. Iacobus Beurlin à Dornstett, Nouemb. 9. Ioannes Pronortus, Dominus de Laiter, Herr zu Bern vnd Vicentz, Decemb. 1.

Decanus Philosophicus. M. Gebhardus Brastperger ex Vrach.

Magistri Promoti. Iohannes Hofmaister, Professor ordinis Marchtalens. Georgius Kurrer Schorndorffensis. Franciscus Hugo ex Hechingen.

Plantschij mors.

A. 1533. 18. die Iulij obijt eximius vir, Dominus Martinus Plantsch, Plebanus in Tubingen 37. annos, S. Theol. D. famosissimus: qui Monasterio Bebenhusano CC. legauit Aureos.

Nyrtingæ. Anno 1533. starb der Edel vnd Vest Juncker Hans Friderich Spät: dem Gott gnädig sey:

Schorn-

VVernayv. Schorndorffæ. A. 1533. den 24. Octob starb der Edel vnd Vest Jacob von Wernaw/ zu Waltenhausen: Keyserlicher Maiest. Raht vnd Hauptmann/ Obervogt zu Schorndorff: dem Gott gnad.

Augustæ 24. Iun. 1533. Georgius de Harrstall duxit in matrimonium Felicitatem Kechlingerinam.

Anno hoc, Fuggeri ditionem Oberdorffensem à VVolfgango Marescalco emerunt.

Motus erat hoc tempore Anabaptistarum in VVestphalia, & vrbe Monasterio. Nihil enim vulgare spectabant.

Elisabetæ, Anglorum Reginæ, natiuitas. In Anglia, Septemb. 8. nascitur ex Rege Henrico 8. & Anna Bolenia (ὡρ σὺ τῷ ἔβδομῳ μετὰ ἀλλήλους φάλαγον) Elisabeta, hodie excellens & Clarissima Angliæ Regina.

Terræmotus. Terræmotu insolito, & violento vento, concutitur curia, Bludentum, Feldkirchum, Sangallum, & vicinæ Rheno Regiones, Nouemb. 16. nocte circiter media.

Κρυπτὰ γνωρίσματα. Bruccæ Noribergicæ, Pater meus pestifero tempore tumefactum magnopere crus sinistrum habens: & acutissimos sinistri oculi dolores sustinens: cùm 18. hebdomadas grauissimè ægrotasset: visum eius oculi amisit, nemine Ophthalmico vsquam restituere valente. Postea tamen, quod huic oculo decesserat, alteri accessit. Acutius enim dextero iam oculo cernebat, vsq; ad vitæ 1554. finem, quàm vtroque oculo. ἑτερόφθαλμος is erat, non μονόφθαλμος. Ego Febri ad 9. hebdomadas laborauit. Mater ad 20. septimanas febri, & sudore Anglico, conflictata est.

FINIS FOEDERIS SVEVICI. DVCIS VLRICI IN SVAM VVIRTEMbergiam restitutio. Academiæ Tybing. gubernatio. & aliarum Scholarum. Anabaptistarum dominatio Monasterij, VVestphalica vrbe Mimigardeuordensi. Grassatio Hariadeni Barbarossæ, Prædonis Græci Mitylenæi.

CAPVT IX.

Auentini mors. ANno 1534. Ian. 9. Ioannes Auentinus, Historicus Bauariæ, obijt. Sic & Otho Brunfelsius, Bernæ 23. Nouemb. Medicus & Philosophus.

Interdictum R. Ferdinandi, VVirtembergiam inuens. Ianuarij 20. interdictum R. Ferdinandi exit Pragæ ex arce: ne quisquam militet contra Cæsaream Maiestatem, & se, & Imperij membra. Aliter vxores & liberos eorum, post ipsum exactum iri. Si non habeant vxores & liberos: ipsos patrimonijs & bonis suis priuatum iri. Si capiantur: corporis eorum pœnam sibi reseruatum iri. Periculosa namq; hæc esse tempora.

Expiratio Sueuici fœderis. Fœdus Sueuicum, varijs machinationibus, præsertim Regis Franciæ, dissoluitur Febru. 2. Attamen quæq; pars nobilitatis, ordinem suum seruauit: & quosdam sibi delegerunt præfides (Ain ehnem außschuß) inter quos anno 1558. fuit Georgius de Ehingen, Rudolphi filius, in ora Neccarica: in quo munere fidum & diligentem se gessit.

Ferdinandi edictum in Anabaptistas. Febru. 10. exit edictum nomine R. Ferdinandi Stutgardiæ, ad præfectos & Magistratus: vt Anabaptistas coërceant, aliunde venientes in Ducatum. Subscripsitq; Palat. Philippus, Regis Vicarius siue Prorex: & commissarij Domini Regis in consistorio, Mynsingerusq; Cancellarius.

Vlrici exulis, ad Philippi Landgr. scriptum, VVirtembergiam repetentium. Die Mercurij post Quasi M. G. exijt Cassellæ Germanicum scriptum, typis excusum: ab Vlrico, Duce VVirtemberg. & Philippo, Landgrauio Hassiæ (cum iam copias haberent conscriptas) ad Imp. Carolum, & Regem Ferdinandum. Ibi Vlricus ostendit se 1519. anno, licet ad Iudicium prouocaret: à Palatinoq; Ludouico iuberetur cognitio causæ fieri: tamen vi à Sueuico fœdere, causâ incognita, expulsum fuisse. Se igitur, & Landgrauium (vt ex sanguine VVirtembergico ortum) meritò restitutionem in Ducatum & Patriam quærere. Non autem velle contra Maiestatem ipsorum, turbas excitare. Si tamen impediantur ab aliquo: protestantur se innocentes esse si quid inde secus accidat. Iccirco fauorem ab ipsis poscunt. Sic paci Germaniæ consultum iri: cùm etiam principes antehac Augustæ pro Vlrico deprecati fuerint.

Contrarium R. Ferdinandi Scriptum. Maij 1. Pragæ ex arce montis S. VVenceslai, edictum exit R. Ferdinandi: ne quisquam adiuuet conatum Vlrici & Landgrauij. Cæsarem enim iustè emisse Ducatum de Sueuico fœdere: & fratri Ferdinando commisisse. Se tamen pacis causâ velle rem arbitris vtrinq; binis permittere. Respondent alteri 7. Maij, ex castris apud Eyrstenaw: Vlricum, si prius in possessione Ducatus sit paratum esse ad sententiam arbitrorum.

Exercitus, exercitui Vlrici oppositus. Maij 8. (die Veneris post cantate) Stutgardiâ exercitus à prorege conscriptus, exiuit aduersus Vlricum & Philippum: constans 10. millibus peditum, & 4. millibus equitum: Imperatore Philippo Palat. vicario Regis. Castra fecit is prope oppidum Nicri Lauffenum: vt principes trans-

fiua

situ fluminis arceret. Hi verò castra iuxta hostem contulerunt, non prohibiti ab alteris. Fiebant excursiones & velitationes die Martis (S. Pancratij) ac contingere machinis alteri alteros poterant. Erat autem in exercitu Vlrici, summa rei penes Landgrauium Philippum: ac peditatum ducebat Comes Fyrstenbergius Wilhelmus, rei bellicæ peritissimus, olim Vlrici cum fœderatis aduersarius. Ac etiam Sueuo-Halenses aliquot Duci militarunt.

Postero die (Maij 13. qui erat Mercurij) manè conflictus acerrimus est factus. Stabat gubernator Regius Philippus, cum procerib. & nobilitate præcipua, in loco editiore. Tunc Ducem Vlricum, quidam suorum tormentariorum interrogauisse dicitur: vellet ne hostium Ducem Philippum tormento interfici: an tantùm aliqua in parte corporis lædi? Iussisse Vlricum, vt tantùm pedem illius percuteret. Globo igitur icit calcem dextri pedis eius, ac detecit: equo, in quo ipse sedebat, interfecto. ἄνωθεν ἄρα ἀνηρέθη ὁ ἵππος. Abductus est ille Aspergam. Etiam Christophorus Truchsessius Schærius telo grauiter vulneratus est. Defendit quidem se fortiter: sed, amisso equo, & ipse Aspergam cum alijs proceribus concedere cogebatur. Exercitus, visa Ducum cessione, fugam ipse quoque iniit: plurimique ex eo in flumen Nicrum se præcipitanter, ibi interierunt. Amissi currus: sed bombardæ, Aspergam perlatæ. Alicubi, & ipsas amissas reperi. Victor Vlricus ne hostes se Stutgardiæ rursus colligerent, eò postridiè (Maij 14.) properauit. Eôdem & fugitiui hostes festinabant sed portis clausis, recepti non sunt. Contrà, Duci Vlrico, vt suo genuino Principi, clauses Maij 15. obtulêre, magna cum gratulatione. Quibus acceptis: ipse in vallem Stutgardianam cum Landgrauio progressus, ciues in fidem recepit, in pratis ante Nosodochij portam, auff der Herrschafft Wiesen. Tum hilari animo vrbem intrauit, gratulante omni populo.

Pugna.

Philippus Palat. vulneratus

Regiorum clades.

Stutgardia Duci Vlrico dedita.

Die Maij 18. Tybingam obsessum venerunt, & castra Lustnouiæ posuerunt. Maior verò oppidi præfectus, Ioannes Erhardus Owensis, viso periculo, deditionem postridie fecit, Maij scil. 19. Dux Vlricus ratas habuit conditiones: quas Owensi proposuerant fideles Ducis ministri, Ioannes Thomas de Rosenberg, & Eberhardus de Bischoffrode. Quæ erant.

Et Tybinga.

1. Conseruari vitam & bona Ioanni Erhardo Owensi, & Ioanni Minsingero cellario, cæterisq; tunc in arce inuentis, nobilibus & ignobilibus.
2. Licere præfecto suas res tutò ex arce auehere: cæteris rebus ibi relictis, & earum annotatione tradita.
3. Milites discedere erecto vexillo, cum armis suis.
4. Tuta esse omnia præfecti & cellarij bona: quæ intus & extra Tybingam haberent: præsertim pagos & homines præfecti.
5. Commodandos esse currus præfecto, ex præfectura Tybingensi, ob res eius asportandas.
6. Licere omnibus, qui bona sua in arcem contulerint, ea libere recepta auferre.

Geben in vnserm Feldtläger vor Tübingen / am Dinstag vor Exaudi, anno, &c. dreissig vnd vier Jahr.

Curacensem deinc altam arcem, Maij 21. obsederunt: ac tormentis verberatam, 25. Maij receperunt.

Hohenaurach.

Aspergam deinde altissimo monti superimpositam, Maij 29. obsessam, tormentorum ictib. ita coegerunt: vt quarto post die (Iun. 2. die Martis ante corporis Christi) dederetur.

Aspergæ.

Altam quoq; Niffam Regius Castellanus Berchtoldus Schillingus, mox post Aspergam tradidit: & cùm vxor eius tunc infantem enixa esset: compatres sibi orauit, & habuit, ambos Principes, Vlricum & Landgrauium.

Hohenneuffen.

Cætera quoque Ducatus oppida, legatis missis, in potestatem venerunt: cùm præsentem vim cernerent: nec aliquid opis à Regijs expectarent. Ita Ducatus receptus est absque multo sanguine.

Ducatus totus, recep.

Exercitus Principum, XXX. millibus peditum, & 5. millibus equitum, constitisse perhibetur. Post hæc cum copijs, ad Danubium profecti sunt: vt viderent, nunquis hostium contrà venturus esset. Sed nullus apparebat. Excusas hac de victoria, & prospera Ducis Vlrici restitutione, cantilenas vidimus, prisco Teutonico more.

Ibi Lauffensi prælio interfuisse dicuntur, inter alios, aduersus Principes: Theodoricus Spætus, Hessi longus & breuis, Staufferus. Multi autem indigenarum, vel incolarum, non bene sibi conscij: cum initiò audiuissent, parari Duci reditum in patriam: profugerant in ciuitates imperij, aut aliò.

Mich. Augusti Marpach. Distichon: quod numerum annorum Christi & mensem sententiâ, habet.

Prata nItent VIoLIs, & pICrIs fLorIbVs aLbent,
teMpore, qVo VLrICVs patrIa regna CapIt.

Cadamica transactio.

Cadoæ postea, vel Cadami, Bohemiæ oppido (vt lib. 9. Sleidani est) Mogunt. Archiepis. Albertus, & Saxoniæ Dux Georgius, 29. Iun. transigunt inter Ferdinandum R. & Elect. Saxoniæ: vt is cum socijs habeat Ferdinandum pro Romanorum Rege: Rex vicissim apud Cæsarem efficiat: vt Fiscus vel Camera, cesset ab omni actione contra Protestantes. Ijdem Principes tunc etiam transegerunt inter Ferdinandum, & VVirtembergensem Vlricum: retinentem Ducatum suum, beneficio domus Austriacæ: petentemq; veniam, cum Landgrauio, à Rege, & ab Imperatore. Sic καταστροφὴ *bis turbis commoda, & exercitus dimissio facta est.*

Postfeudum.

Dux deinde pecuniam à subditis exegit: cui etiam Prælati Monasteriorum, bonam partem contulerunt. Sic Landgrauio sumptus bellicos restituit: etiam Regi Franciæ satisfecit: pignusq; ab eo liberauit. Rex pecuniam, quam præterea ipsi non exigua summa crediderat, donauit.

Esselingensium ad Vlricum restitutum gratulatio.

Esselingenses Duci restituto per legatos gratulati sunt: poculo Celsitudini eius donato inaurato, precij 112. Florenorum; iniectis etiam 200. Rhen. Aureis. Poculo item Duci Christophoro, 70. Florenorum.

Christophori Ducis in Galliam profectio.

Breui post hoc tempus, hic Christophorus, de consilio dilecti patris, & auunculorum suorum, in Gallias se transtulit. Vixit in Aula Francisci R. annos 8. Pincerna eius est factus. Ibi linguam Gallicam (cuius iam elementa in Aula Cæsaris didicerat) perfectè didicit: vrbes, Principes, mores, amplissimi regni cognouit. Inde ad studiũ militiæ se cõtulit: à minorib. ad maiora munia ascendẽdo.

Administratio Acad. Tybing.

Acad. Tybing.

Die Philippi & Iacobi, Rector 102. fuit Petrus Brun.

Inscripti. Christoph. Ehrer ex Hailprun. Ioan. VVilhelmus Kruß de Leonberg.

Die Lucæ, Rector 103. M. Ioannes Armbroster, Theol. Licentiatus.

Vogler.

Inscripti. Kilianus (Κειλιανὸς) Vogler ex Canstat. Gregorius à Steten Augustanus. Ioan. Iacobus Varnbyler ex Lindavv. Vlricus & Franciscus Varnbyleri VVormacienses. Albertus Arbogastus, Baro de Heben, vel Hevven.

Decanus artium. M. Ioachimus Kegel.

Promoti Magistri, Ian. 28. Ioan. Kamminger Stutgard. Postea Iurisc. Synesius Forster ex cella Ratholphi circa Ioan. Baptistæ, eodem Doctore, Ioachimo Decano, nulli sunt promoti Magistri, ob tumultum bellicum.

Tybingæ scriptum in fronte nouæ Domus Vniuersitatis, vel Sapientiæ.

Incendium domus sapientiæ.

Anno M. D. XXXIIII. veteres Academiæ ædes, quas Sapientiæ vocabant, diro conflagrarunt incendio.

Inueni alicubi, Ian. 11. (al. 15.) die, id factum esse, tempore frigidissimo. Conflagrasse Bibliothecam, quæ infra eam domum fuerit, & vnà partem collegij.

Augustanæ Scholæ Annææ Præsides.

Augustæ 1534. primi omniũ Scholarchæ à senatu constituti sunt, VVolfgangus Rechlinger, & Zympertus Hoser: qui concessu senatus, cùm soli nollent id onus sustinere, sibi adsciuerunt ad iutores: Bonifacium VVolfhartum Theologum. Conradum Heel D. Iuris, Gerionem Sailerum D. Med. patrem Raphaelis Saileri Iurisc. circa 1573. Spiræ, vbi Assessor erat, mortuus est.

Præceptores. Anemœcius. Seehofer.

Hi Scholarchæ instituerunt nouam inspectionem Scholæ Annææ: eamq; in certas classes diuiserunt, præter pueros elementarios. Primæ classi præfecerunt VVolfgangum Anemœcium: Secundæ, Arsacium Seehoferum: tertiæ, Stephanum Vigilium: auctis è Reipub. fisco salarijs. Illi tertio die post Pentecosten cœperunt cum applausu docere. Gassar. & Henning.

Bufler, Isnæ. Argentinæ, Collegium Prædicatorum.

Constantia, Lindouia, Isna, & Beberacum auxilio Petri Bufleri, diuitis & boni ciuis Isnensis, stipendia aliquot ad sustentationem studiosorum Theologiæ condiderunt. Qui adolescentes vt Argentorati locum haberent: Senatus huius amplissimæ vrbis, collegium Prædicatorum 1535. instituit: vbi etiam suorum ciuium filij, aut alij idonei alumni sui viuerent.

Obijt 1534. die Thomæ Apostoli, Abbas Bebenhusanus 40. annos, Ioan. à Fridingen.

Piscium captura.

Constantiæ, piscatores ex lacu acronio ceperunt amplius XLVI. millia piscium, qui vocantur Ganckfisch/ *vno tractu, mense Decembri, 1534.*

Augustæ, Fuggeri & Ioannes Baumgartner certa conditione pacti sunt cum Senatu de annuo censu: quantum in posterum quotannis penderent absq; iuramento.

Ibidem

Ibidem 15. Ian. matrimonium inierunt vnâ Georgius de Loschavv, & Catharina Adlerina. Item 9. April. D. Claudius Pius Peulinger, & Lucia Laugingerina. Item 20. Octob. Ioannes Voit Iuris D. & Felicitas Meulingia. Item Damianus Behem Med. & Anna Schœnerina, Decemb. 1. — *Matrimonia Augustanorum.*

Pestilens morbus, & hoc & priore anno, Noribergæ erat. Ideo & VVembdingam, & Bruckam 1533. ad meos parentes homines confugiebant. — *Pestis.*

Monasterij, vrbe VVestphaliæ, Anabaptistæ, Antesignano Iohanne Leidensi Sartore, omnia miscent arbitratu suo: ipse 24. Iun. Rex renuntiatur. — *Anabaptistæ, in vrbe Monasteriensi.*

Romæ post Clement. 7. creatur 3. idus Octobr. Papa Paulus 3. qui sessurus est 15. A. 82. D. Pirata Græcus, Mytilenis Lesbi ortus, Hariadenus, Barbarossa dictus, Argieræ Regnum (à fratre Horutio captum, & sibi traditum) obtinuit: & Muleasse Rege eiecto, Guletam arcem, vrbemq; Tunetum, fraude occupauit. Muleasses ad Imp. Carolum confugit. Solebat Barbarossa infestare Hispaniam, Italiam, Sardiniam, Siciliam. Habebat Duces, Sinam Smyrnæum, cognomine Iudæum. & Haidinum Cilicem, cognomẽto cacciadiabolum, διαβολοδιώκτην. Legito Ioan. Etrobium. P. Iouium 33. libro. Nicolaum Villugnonem, & Ioannem Christoph. Caluetum Stellam. — *Paulus III. Pont. Max.* — *Barbarossa Hariadenus, Pirata Græcus* — *Muleasses R.*

IN VVIRTEMBERGIA, EMENDATIO ECCLESIARVM ET MONASTERIORUM. Arcium in eadem munitio. Academiæ Tybing. status. Euangelij progressus apud Augustanos. Anabaptistarum Monasteriensium compressio. Incrementum Smalcaldici fœderis. Africana Caroli V. expeditio, & Mediolanensis Ducatus adeptio.

CAPVT X.

ANNO 1535. Dux VVirtembergensis Vlricus, religionem emendat, ex formula Augustanæ confessionis. — *Vlricus, D. VVirtembergicus, Lutheranus fit.*

Missificatio est abrogata die purific. Mariæ. Adhibiti sunt ad emendationem: Stutgardiæ, M. Erhardus Snepfius VVimpinensis (concionando Euangelium contra ordines Monachorum, & contra superstitiones) Tybingæ verò, Ambrosius Blaurerus Constantiensis: qui primam ibi concionem habuit Sept. 2. Hi & VVaiblingæ, & in alijs locis Ducatus, Ecclesias reformarunt. — *Reformatores, Snepfius & Blaurerus.*

M. Leonhardus VVernher, à Snepfio ordinatus, cùm primam haberet VVaiblingæ concionem: Cantatum est, Es ist das Heyl vns kommen her/ auß Gnad vnd lauter Güte. Die Werck die helffen nimmermehr: Sie mögen nicht behüten/ ꝛc. Tunc Papistici Sacerdotes & Capellani expuerunt: indignabundiq; Templo excurrerunt. — *VVaiblingæ, prima concio.*

VVernhero successit M. Georgius Hala: vir trium linguarum doctissimus: patris mei quondam condiscipulus: qui anno 1548. ad me humanissimas dedit Argentinam literas: partim latinè, partim Græcè, partim Hebraicè scriptas: cùm ego ad ipsum antè, monitu patris Græcè scripsissem: quam epistolam, qualiscunq; erat: ille tamen, vt Demosthenicè scriptam laudabat: patriq; scripserat, τὸν κρούσιον ποτε τιμὴν ὅλῃ τῇ συνθέσει γενήσεσθαι. ἀλλὰ τῷ θεῷ ἡ τιμὴ πᾶσα. — *Hala Georgius.*

Secuta est Monasteriorum quoq; correctio. Cùm enim in ijs magnus esset Monachorum numerus: cum illis hoc à principe actum est: vt aut Ecclesiæ, docendo Euangelio, inseruirent: aut aliò cœnobiorum, vel locorum, se conferrent, cum bonis suis: aut priuatim agerent, vbiubi placeret: aliquam summam pecuniæ, ex Monasterij reditibus ad victum & amictum accepturi. — *Monasteriorum VVirtemberg. reformatio.*

Harum conditionum, alij aliam acceperunt: & quos priuatim viuere iuuabat, in singulos annos singuli 40. florenis donati sunt: Laicis fratribus, qui vxores ducerent, quotannis 25. fl. decreti. Abbas Hirsaugiensis Ioannes, solus in ea Monasterio manens, & priuatus agens, 10. florenos ex eius reditibus accipiebat.

Murrhartensis Abbas Martinus fauore nobilium, ibi relictus est (vnà cum Priore Thomâ Carlino) præfecturam gerens, retento habitu suo.

Regula personis in Monasterio viuere volentibus proscripta:

Herrenalbensibus quidem 6. Iul. 35. per nobilem Ioan. Fridericum Thum, Kirchaimi maiorem Præfectum, & per M. Erhardum Snepfium principis Legatos, tradita.

Legendæ suis horis, S. literæ: canendi, Psalmi: Cœna Domini, percipienda: Missa, omittenda coacta per omnium peccatorum enumerationem confessio, tollenda: pro cuculla, alius honestus vestitus accipi potest: honesta opificia, exercenda: conscientiæ, non grauandæ, &c. Monialibus verbum Dei audiendum, &c. Nulli amplius μοναζοντες, in cœnobia recipiendi.

Quam innouationem cùm etiam Zuifaltenſis Abbas metueret: Viennam ad R. Ferdinandum confugit. Sed tranſactionem eſt: dante Abbate aliquot Aureorum millia Duci Vlrico.

Aſperga arcis munitio.

Idem Dux, Aſpergam arcem munijt: oppido quod ibi erat, de conſilio Landgrauij infra montem poſtea translato. Qui pagus nunc Vnderaſperg nuncupatur.

Nam ſi VVeichenbergam nomines: væ capiti & lumbis tuis à frumentarijs Ruſticorum flagellis.

Tybingenſiũ arcis.

Idem Princeps, priſcum Tybingenſe palatium, melius ædificare aggreſſus eſt.

Hodie itaq; cernimus arcem (in qua & ſæpe ſplendidè viximus) magnificè & pulcherrimè exornatam.

Acad. Tybingenſ. Regimen.

Gymnaſium Tybing.

Kal. Maij, Rector 104. D. Balthaſar Kœſelin.

Inſcripti. Bartholomæus Amantius, Iurium D. Ioannes Sechel Tubing. VVilhelmus Bigotius Hanauienſis. Iohannes Sichardus, Doctor & ordinarius, Iun. 28. Biſchofshaimenſis, ad Tubarum Franconiæ. Leonhardus Fuchſius, Med. D. Aug. 14. Hieronymus VVolff ex Oetingen. Aug. 20. Ioachimus Bartenſchlag Stutgard. Paulus Conſtantinus Phrygio Doctor, Sept. 23. Georgius Varnbyler Lindauienſis. M. Sebaldus Hauuenreuter Noriberg. Sept. 24. Laurentius Engler à Garbiſijs. Carolus Holtzſchuher Nurbergeum. Heinr. VVickersreuter Schwabachenſis. Chriſtoff. Kœler Nurnbergenſis. VVolfgangus Andreas Linck Schwabach.

Fuchſius.

Die Lucæ, Rector 105. Iohannes Sichardus Francus, V. I. D.

Inſcripti, Iacobus Rabus Memmingenſis. Ioannes Cleberus Ludimagiſter, ſc. in Schola illa Oeſterbergenſi. Marcus Krus Nurtingenſis. Iacobus Cappelbeck, Mart. 3. Ethi nobiles: Ioannes à Stotzingen. Sebaſtianus à Veſenberg. Ioan. Chriſtoph à Bubel. Hodie arcem Bubela ſplendidam incolit nobilis vir, Leopoldus Carolus à Stain; tertius iam ibi ab auo ſuo. Bernhardus ab Emmershofen.

Bichelavicus.

Decanus Philoſophiæ M. Gabriel Sattler VVaiblingenſis. Sub quo receptus eſt in collegium Magiſtrorum profitentium, M. Ioannes Benignus, Kalend. Iun. VVitembergæ Magiſteriales honores conſecutus.

Benignus.

Ambroſius VVidman.

Hoc 1535. anno, D. Ambroſius VVidman, Eccleſiæ collegiatæ Præpoſitus, & Vniuerſitatis Cancellarius, Tubingâ clanculum diſceßit: nolens Pſalmos (vt ipſe dicebat) Germanica lingua compoſitos, in Eccleſia cum reliquis canere. Qui etſi poſtea ſæpe, & ſolenniter, ad officium requiſitus eſt: tamen noluit redire: & tamen promotiones Academicæ proceſſerunt.

Canis rabidus.

In VVirtembergenſi Ducatu, cùm caupo quidam hoſpitibus ſuis carnes porci à cane rabioſo morſi, in cœna appoſuiſſet: ij qui comederant, ſimili rabie correpti, ſe mutuo laniarunt. Lycoſth.

Pincerna Eraſmo ſe contra Halenſes ob regionis foſſam commouente (quam non multò antè, patre eius Gottfrido conſentiente, fecerant) ipſi ſe contrà parare: redditis armis, quæ antea in tumultu Ruſticano ſuis agricolis eripuerant.

Sclopetariorum exercitiũ. Hala.

Curarunt etiam, vt ſingulis diebus Dominicis Sclopetarij ſe exercerent: Reinſpergo huic rei aßignato: dandis per ſingulas Dominicas 15. ß. Ioan. Herold.

Mart. Bucerus, Auguſtæ.

Venit 1535. Auguſtam Argentorato Mart. Bucerus: qui aliquandiu in Eccleſia parochiali D. Ioan. concionatus, ſenatui anſam dedit: vt Cal. Iul. Genonem Sailerum Medicum, & Gaſparem Huberinum concionatorem, cum omnium ibi concionatorum literis, VVitembergam ad Lutherum mitteret: & ſpe concordiæ factæ, Vrbanum Regium Auguſtam remitti peteret. Sed cùm ab Luneburgico Duce diſcedere nollet: loco eius huc miſſus eſt M. Ioannes Forſter, ciuis Auguſtanus: qui VVitembergæ Diaconum egerat. Triennio autem poſt dimiſſus: Hebraicæ linguæ Profeſſor Tybingæ & VVitembergæ fuit. Gaſſar. Ita Auguſta, omni ſublata diſſenſione, quæ antea fuerat, hoc anno, doctrinam Euangelij ſimpliciter recepit. Sleid. 9.

Vrb. Regius.

Herrenalb. Abbas.

Anno Dom. M. D. XXXV. Die 2. menſis Martij, obijt Reuerendus in Chriſto pater & Dominus, Marcus de Gerſpach, XVII. Abbas in Alba Dominorum: cuius anima. R. I. P.

Caluæ An. Dom. 1535. auff den Freytag nach Reminiſcere, ſtarb der Edel vnnd Veſt Wilhelm von Saxenheim: dem Gott gnad.

Nærdlingæ erat peſtis hoc anno mediocris.

Zaſius Vlricus.

Vlricus Zaſius Conſtantienſis, Iuriſconſ. clariſſimus, obijt Friburgi Brisgoiæ, Nouembr. 24 anno ætatis 74.

Auguſtæ, in Annæo ſano. D. O. M.

Raimun.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Raimundo Fugger eximia integritate, ac munificentia incomp. optimarum artium atque rerum antiquarum amantiß. studioſorum ac egenorum patrono, & Mecœnati vnico: ingenti re- *Fugger Raimundus.*
ctu ſui deſiderio, magnoq; omnium luctu erepto, V. filij mœſtiß. parenti pientiß. monumentum hoc P. E. P.

Moritur anno ſalut. M.D.XXXV. die 3. menſis Decemb. in ædibus Myconis, quas ex fundament. proprio ære conſtruxit: relato cadauere in hoc familiæ ſepulchrum.

Conuentus ciuitatum erat Eſſlingæ: nolentium quicquam ad Monaſterienſe bellum conferre-ſed inuicem auxilia promittentium, ſi qua earum hoc nomine periclitaretur. Sleid. lib. 10. *Eſſelingæ, conuentus ciuitatum.*

Expugnata eſt Vrbs Monaſterium Iun. 24. & Rex Ioannes (Sartorius, non Sertorius) eiuſq; Conſiliarij, Cnipperdollingus atq; Krechtingus ſunt capti: ac ſequentis Ianu. die 22. excarnificati denique in caueis ferreis, altæ portæ S. Lamperti loco ſuſpenſi: Rege in medio cæterorum, eminentius poſito. *Monaſterij C. expugnatio.*

Fœdus Smalcaldicum, quod poſt annum finiebat, renouatum eſt 24. Decembr. in annos decem. Recepti ſunt in id, amplexi Auguſtanam confeſſionem: Pomeraniæ Principes Bernimus & Philippus, Vlricus VVirtembergicus, Rupertus Bauarus Bipontinus: Auguſta, Francofurtum, Campidunum, Hamburgum, & Hanovvia. VVilhelmus queq; Naſſouius. *Smalcaldici fœderis renouatio, & auctus.*

Auguſtæ, vinculo coniugali vniti ſunt 25. Febru. 1535. Ioannes Philippus Schad, & Vrſula Turzinina.

Carolus Imp. menſe Aprili, traiecit Barchenone cum exercitu in Africam: vrbem Tunetum, & arcem Guletam, cepit: Muleaſſem R. Barbaroſſa fugiente, reſtituit: tributarium ſibi faciens. Ideo Noribergæ triumphalis ignis ad honorem tantæ victoriæ excitatus eſt, cum innumeris taculationibus tormentarijs. *Caroli Imp. Tunetana expeditio.*

Redijt Imperator 11. Cal. Septemb. in Siciliæ portum Drepani: & 12. Cal. Nouemb. Meſſanam: ac 7. Cal. Decemb. Neapolin.

Duce Mediolanenſi Franciſco Sfortia, ſine liberis mortuo: Carolo Imp. is Ducatus ceſſit. *Mediol. Ducatus.*

Ieſuitarum ordo exortus eſt, auctore præcipuè Ignatio Laiola, Hiſpano nobili. *Ieſuitæ.*

ECCLESIÆ ADMINISTRATIO, STVTGARDIÆ. REGIMEN ACAD. Tybing. & reformatio. Origo Stipendij illuſtris. Migratio Cruſiorũ in Sueuiam. Hærrenalbenſium Monachorum habitus mutatio. Virgigantcus, Antonius Sixtus. Arces Monaſterij Campidonenſis. Theologi & Patricij aliquot Auguſtani. Vlrici Iungij παῤῥησία. Militia Auguſtanorum ad Imp. Carolum.

CAPVT XI.

ANNO 1536. Maij 8. *ſimulacra Sanctorum, Stutgardiæ è Templis remota ſunt: Monachis vtriuſq; ſexus, poteſtas facta matrimonij contrahendi. Si qui noluerunt: eis annua penſio data eſt.* *Stutgardiæ actа. Religionis causâ.*

1. *Die Lunæ poſt Pentecoſtes, in foro Stutgardiæ pronuntiata.*
2. *Nemo infectetur Euangelicas ex verbo Dei conciones.*
   Quiſq; ſingulis diebus Dominicis & Feſtis, ad conciones accedat: eôdem mittat ſuam familiam ſaltem ſemel in die. Qui neglexerit: primò 1. Floreno mulctator: iterum, duobus. Qui mulctam ſoluere non poterit: is quatriduum pane & aqua paſcitor.
3. *Nemo aliò euagetur ob Miſſas audiendas ſub pœna modò dicta.*
4. *Nemo inter conciones ludito, ſaltato, conuiuator, in publico ſedeto ſtatóve: ſed ad minimum ſemel concioni interfuerit, & domi maneat. Mulcta, 5 ß. aut diem & noctem in carcerem.*
5. *Imagines, quæ adorantur, tolluntor: ſed, quæ ſcandalo carent, ferri poſſunt. Tolluntor verò illæ priores ſciente Magiſtratu, & Concionatoribus.*

Erat Aulæ VVirtembergicæ Concionator Caſparus Græter. *Græter.*

In Schola Tybing. Cal. Maij Rector 106. lectus eſt D. Balt. Keuſelin. *Tybing. Schola.*

Inſcripti. Blaſius Villerius Aurelianenſis Gallus, famulus D. Melchiorĩ Volmari Erythropolitani, ſeu Rotvvilenſis. Paulus Pfinzing Noriberg. Caſpar Bruſchius Egranus, Octob. 25.

Rector 107. Leonhardus Fuchſius, Med. D. die Lucæ.

Inſcripti. Ioan. Iacobus Mendlishofer, & Ioan. Vdalricus Ehinger, Conſtantienſes. Venerandus Gabler Nyrtingenſis. Anaſtaſius Demler Marbachenſis, Ian. 6. Andreas Fridericus de Gemmingen. Ioannes VVackerus Stutgardianus. M. Iohannes Brentius.

Vaius. Decanus artium. M. Michaël Vaius Brackenhaimensis. Nulli sunt hoc anno creati Magistri, propter Cancellarij discessum.

Hoc 1536. anno, Ioannes Brentius, quem Dux Vlricus Halâ euocauerat, Academiam Tybing. ordinauit, per spatium annuum. Cessarunt sectæ Realium & Nominalium.

Stipendij Tybing. fundatio. Fundatum est sub Principe Vlrico, STIPENDIVM ILLVSTRE: vt ibi multi S. Theologiæ studiosi alerentur: sicut olim Monasteria fuerant pro Scholis: in quibus Monachi docerentur sacras & prophanas literas.

Haidenhaim. Gæppingæ circa hoc tẽpus, agente Landgrauio, transigebatur controuersia: quæ inter Principem Vlricum & Vlmenses, de Haidenhaimo erat, Acceperunt id Vlmenses tempore Regij dominatus sed certa transactione restituerunt.

Tubing. Comites Conradi transactio. Transactũ est etiam cum Comite Tybingensi D. Conrado: cùm is adhuc postulatum quoddam de Tybingæ Comitatu habuisset. Sedem hi antiquissimi Heroës, in Brisgoia habent, in arce Liechteneccia.

Crusiorum duorum migratio in VVirtembergiã. Martinus Kraus pater, qui 1534. Bruccâ in locum semimillario à Noriberga S. Iobsti postridie Martini translatus fuerat: cùm in diuturna annonæ caritate, exiguum salarium haberet: & ad illustriss. VVirtembergiæ Ducem, Euangelicæ doctrinæ excitatorem, multi boni Ecclesiarum ministri migrarent: literis instructus cõmendatitijs Noribergens. Theologorum: Andr. Osiandri, VVenceslai Linckij, Thomæ Venatorij: Stutgardiam profectus, operam suam obtulit. Ibi concionari auditus, & ab Eberhardo Sneppsio probatus: Ecclesiæ Stainebergẽsis in præfectura Schorndorffensi Pastor receptus est. Eò igitur cum familia, supellectiliq; sua, die Palmarum peruenit: & Ecclesiasticam ordinationem, quæ tunc edita erat, die S. Bartholomæi in Templo recitauit. Quo anno mater eius Margareta, Bottenstaini 6. Feria post Martini obijt.

LVCAS ABBAS Herrenalbensis impetrauit habitus mutationem, ex necessarijs & prægnantibus causis, 1536.

Herrenalba. A. D. M D. XXXVI. Indict. 9. Pontificatu sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri, D. Pauli Papæ tertij an. eius primo, die verò Mercurij, Kal. Martij, in præsentia Notarij publici, testiũq; infra scriptorũ fidedignorũ ad hoc specialiter vocatorũ & rogatorũ: reuer. in Christo pater & dominus, dom. Lucas, Abbas Monast. B. Mariæ virg. in Alba Dominorũ, Cistertiensis ordinis, Spirensis diocæs. asserens erat, & cũ tristitia cordis allegans: quòd ex necessarijs, imò vrgentibus & prægnantibus (ἀλλοῦσαις καὶ κατεπαιγούσαις) causis, habitũ Monasticum (ad tempus saltem, quandiu expediens fuerit, aut necessitas exegerit) mutare, & sub alio decenti clericali habitu incedere vellet: verùm non in despectũ sacri ordinis Cistertiensis, aut animo ordinẽ deserendi, Monasterium ve & habitum: sed solùm propterea, vt his tam periculosis temporib. quietius ac diutius in Monasterio Albensi permanere, in eius regimine commoda ipsius conseruare, damnaq; huic & sibi imminentia auertere facilius posset: quemadmodum ipse ex præscripto iuramenti sui teneatur &c. Testes, fratres eius obedientes, & professi charissimi: frater Ludouicus Bræter de Leonberga, Bursarius: frater Gallus Thouvart de Bretten, pistrinarius: frater Georg. Pæß de Tuvvingen, Subbursarius: & frater Sebast. Metzger de Calvv, Cõfessor in Lundaualle, aliâs Beur: adhuc sub eodẽ habitu Monastico degentes: ibi præsentes: sed Monasterio suo expulsi: Abbatem suum hortati, ne Monasterium ipsorum dimitteret: sed potius habitum mutaret: an forte, auspicante Altissimo, ad pristinũ statum regularẽ ipsos, vt gallina pullos suos sub alas, recolligere posset, &c. Acta sunt hæc in villa Langensteinba b. &c. præsentib. honorabilib. viris, dominis: Magistro Leonhardo Remp, Canonico in Ettlingen: & Petro Berman, Caplano in prædicta villa, &c. Fecit hoc Instrumentum M. Anton Brun de Calvv, clericus Spirensis diocæs. sacra Apostolica auctoritate Notarius publicus: signo suo ibi depicto, & sigillo rubræ ceræ appenso: in quo, M. Antonius Brun, Comes Palat. 1518.

Habitus Abbatici mutatio, temporis causâ.

Fuit hic, Herrẽalbæ Abbas 18 Lucas Gœtz de Merstettẽ, prope Minsingen: q postea 1546 obijt.

Imp. Cardus bellum gerebat contra Regem Franciæ, ad Massiliam, & in Picardia.

Antonius Sixtus, gigas quidam. VVeiblingæ viuebat hoc 1536. an. Anton. Sixtus, corporis magnitudine gigas, artificio pictor: qui 4. libras carnis semel comedere. & 9. mensuras vini bibere, poterat. Cùm autem, Religione mutata & simulacris sublatis, alere se non amplius posset: in Picardiam militatum abijt. Ibi globulo sclopetario femur perforatus, Pforzhaimum reuertit: per literasq; ab vxore Anna pecuniam, medendi causâ petijt. Illa per ludibrium ei misit gladium ferrugine obductum, & plenum foraminibus loculum: nuntians ei, alios milites pecuniam secum afferre, ipsum contrà poscere. Iratus hic, copulam eius coniugialem abiurauit: & deinceps aliarum fœminarum pabulo vsus est. Sanatus in

Vngu-

Vngariam descendit: vbi Signifer factus, deinde centurio, amplas opes consecutus est. Quanquam autem ad vxorem non redijt: tamen sæpe ei ad paupertatem suam sustentandam pecuniam misit. At etiam quodam tempore, catenam auream: dependentem à collo eius vsq; ad terram. Deinde, pocula argentea, nucem mysticam pocularem, & alia. Germanicè cõuersas T. Liuij historias, memoriâ tenebat: & in conuiuijs recitabat. Mansit miles ad extremum vsq;. Bona verò eius, facile parta, facile dilapsa sunt: Fumi scil. instar dissipata. Militia eius, in Vngaria.

Oetingensi Comiti Ludouico arx sua Oetingæ deflagrauit. Eltershofij Halensium, muliere, cùm ex vicina domo ignem attulisset, carbonem amittente, tredecim ædificia Feriâ 6. post Pascha conflagrauerunt. Eodem anno, multi incendiarij per Germaniam vagabantur. Incendiarij.

Obijt 1536. Abbas Campidonensis, Sebast. Braitenstainius: qui arces Abbatiæ huius, bello Rustico vastatas & combustas, restituit in magna fame: Liebenthannam, prope Gronsbergensem Marcam Abbatis: & VVolckenbergam, 1. milliari à Monasterio, Kaufbeuram versus. Sunt & aliæ arces Campidonensis cœnobij, hæ scilicet. Campidonensis Abbatu arces.

Hohenthanna, prope Leukirchum. Sultzberga, 1. milliario supra Campidonum, ad lacum Sultzbergensem. Empta de nobilibus Schellenbergijs, à Braitenstainio Abbate.

Neuburgum, semimillario à Campidono.

VVesterriedum, emptum per Abbatem VVolfgangum Viridilapium, Braitenstainij successorem, de Vlrico Schvveiggero nobili, medio itinere Kauffbeuram versus.

Schvvabelsberga. Empta de ciue Memmingensi, ab Abbate de Reitnovv, sita prope Campidonum in lacu, amœnissima.

Dingovva, 2. milliar. à Monasterio, Kauffbeuram versus, prope VVesterriedum, in eiusdem nominis pago, in planitie. Emit Viridilapius.

Vbi hæ arces, ibi & lacus pisculenti sunt, hi: Martisceller, & Sultzberger, atq; Sunthaimer, vel Sunthouer: non longè à Comopoli Sunthouen. Lacus aliquot.

Xystus Birck, vel Betuleius, Augustanus, Græcè & latinè egregiè eruditus, Basileæ factus est Magister. Eum senatus inde in patriam vocauit: qui magna cum laude & cõmodo iuuentutis, Scholæ Annææ præfuit. Eius collega erat And. Diether⁹, vir doctus, præsertim carmine scribẽdo. Xystus Betuleius, Augustanæ Scholæ Rector.

Formula Concordiæ inter Lutherum & Bucerum, & alios quosdam, de cœna Domini, conscripta est à Melanchthone, Maij 29. Quæ de re sic scribit Gassarus. Mense Aprili anni 1536. Buzerus, senatu vehementibus concionibus contra Canonicos & idola concitato, effecit etiam: vt mense Maio, ad aliorum Theologorum Isenaci in Turingia conuentum, hinc mitterentur senatus sumptu, & pacis studio, Bonifacius VVolfhardus, & VVolfgangus Musculus, Theologi. Vbi tantùm non Palinodiam Melanchthone modestam formulam præscribente, cecinerunt: quod tamen domum reuersi, egregiè dissimularunt. Lutherus & Brentius.

Eodẽ anno Cõsul fuit, ex Mercatorũ tribu (postea 1538. patricijs aditus) Ioan. Heinzeli⁹: Ioan. Bapt. Hẽzelij, Pauli & Danielis, fratrũ pater: Ioãnis Heinrici, & hodiernorũ Heinzeliorũ, auus. HentZelij.

Antonius Fugger, à senatu VVerdensi præfecturam eius vrbis redemit: sed ea lege, vt deficiente sua hæredum linea, Aduocatia illa gratis ad illum senatum redeat. Emit eodem anno pagum & castrum Glett, ab Vzio Burggrauio. VVerda.

Viuebat Augustæ Claudius Pius Peutinger, Iurisc. Conradi Iurisc. filius. Hic reliquit filios: Conradum Pium Iurisc. vrbis Augustanæ Aduocatum: & Claudium Narcissum, Claudium Eusebium, ac Christophorum. Fuit & Conrado illo natus Christophorus: qui ante annũ 1575. Duumuir cum Henrico Rechlingero fuit: de patria in periculoso statu bene meritus. Peutingeri.

Viuebant etiã hi ibidem: Ambrosius Iungius, Med. D. & Georgius à Steten, & Marcus Ehenus: Euangelicæ Ecclesiæ Præpositi: biennio post, in ordinẽ patriciorũ cooptati. Dissentiebãt valde à M. Ioanne Forstero: qui semper dissidebat à Bonifacio VVolfhardo, & collega eius Cellario, in doctrina Ecclesiæ: curaueratq; Augustæ imprimendum librum, cõtinentem 300. propositiones: quibus Schvvenckfeldij errores defendebat. Gassar & Henning. Iungius Ambrosius, Medicus.

Inuenio alicubi hoc, de his circiter temporib. Es war zu Augspurg ein Artzt / mit Namen Vlrich Jung: der pfleget jederman zutautzẽ. Er kam zu Käyser Carol dem V. vñ sprach: Käyser / dein Vorfahrn (Maximilianus) ist mir 6000. güldẽ schüldig blieben. Daß du mir sie wiedergebest: steht deiner Käys. Ehr wol an. Doch ich laß sie dir nach: wañ du mir / vnd meiner Frawen / järlichs 600. fl. Leibding vnser lebtag gibst. Respondit Cæsar. Ja Doctor Vlrich / jr solt ewers begehrens gewehret sein. Et sic factum est. Eius παῤῥησία ad Imp. Carolum.

Italica expeditio Philippi Palat.

Philippus Palat. Augustam hoc anno transijt cum lectißimo equitatu in Italiam, Cæsari auxilium laturus. Cum quo multi ciues Augustani, Cæsari militatum, sunt profecti: Dutibus, Sebastiano Schærtlino, Georgio Pfistero patricio, & Bernhardo Schludio Lindauiensi.

EPITAPHIVM.

Caspar à Frundsberg à Maioribus suis longa serie, suaq; virtute militari, aureis, equestribus insignibus clarus: multa tolerans, multaq; propulsans, grauia prælia, ad Mediolanum & Papiam, vrbes à Gallo obsidione pressas: quarum in præsidio Magistratus Castrenses gessit: iterum à Carolo V. Imperatore, moriente, arma in Gallum Regem euocatus in militiam: verum in itinere febri correptus, & reductus domum, in castra non venit: mortuusq; hîc quieuit. Obijt anno ætatis suæ XXXVI. pridie Calend. Septemb. Anno Christi M.D.XXXVI.

Dedicauit suam (ex qua hactenus multa citaui) de Freundsbergijs historiam, Adamus Reißnerus, Generoso D. Georgio de Frundsperg, Baroni Myndelheimensi, Domino Petersbergæ, & Btertzingæ. Anno 1569.

Lausanna.

Hoc anno Losanna, quæ antea 1476. à Bernatibus occupata fuerat, tota ipsorum facta est.

Erasmi mors.

Erasmus obijt Basileæ 11. Iul. apud Hieronymum Frobenium, anno ætatis 69.

CHRISTOPHORI DVCIS VVIRTEMBERG. RES IN GALLIA GEstæ. Gymnasij Tybingensis administratio. Constantiensis Episcopus Ioannes VVentzelius. Episcopi Augustani migratio Dillingam. Sebast. Schærtlinus, Augustanis charus. Filiæ Rudolphi de Ehingen. Argentinensis Academiæ origo.

CAPVT XII.

Militia Christophori VVirtemberg. in Gallia.

ANNO 1537. quando Franciscus R. Gallus, aduersus Cæsarem magno cum exercitu, Pedemontium & Marsiliam versus proficiscebatur: agmini militum à illo præfectus erat Dux VVirtembergicus Christophorus: quod agmen 23. signis constabat. Ei hic munere cum laude præfuit: tolerans terra mariq; æstum & frigus, famem & sitim, æquo animo, nec sine magnis periculis. Quanta præterea fortitudo eius fuerit: vel ex hoc, quod quodam pacis tempore fecit, manifestum est. Venerat Rex in quoddam oppidum, cui nomen erat Chastellereau: sequente Aulam eius perpetuò fideliter & industriè Duce Christophoro: cui, quòd Regi acceptus esset, inuiderunt Aulici. Cùm igitur ipse noctu, à seruitio Regis ad suum hospitium versus iret: tantùm 12. viris comitatus (inter quos, Comes Beichlingensis erat, Landenberger & Bertranger quidam) inuasus est à 60. circiter Gallis, adiunctis 40. insuper ciuibus, bene armatis: cùm ipsi tantummodò gladios accinctos haberent. Dissecta est principi Christophoro aurea de collo catena, vt in terram caderet: altera manuum est vulnerata. Punctiones etiam aliquot, corpori eius illatæ, sed innoxiæ. Attamen ipse & sui, capto idoneo loco, eâ animi præsentia se defenderunt: vt aliquot ex Gallis occisi remanerent: amicorum autem aliquot, vulneribus affecti fuerint. Ita in diuersorium suum incolumes peruenerunt. Re ad Regem postridie perlata: acrem is inquisitionem in auctores fieri iussit. E quibus comperti decem, Christophoro à illo dediti sunt: vt eos arbitratu suo puniret. Hic verò, qua altitudine animi & clementia erat, impunè ipsos dimisit: satis esse dicens, quòd aliquot ex eorum numero, iam pœnas morte luissent.

Et aduersus nocturnos insidiatores defensio.

Eberh. Barbati corpus Tybingæ humatum.

Corpus Ducis Eberhardi Barbati, è Schonbuchiano cœnobio, iussu Ducis Vlrici, Maij 26. (die Ascens. Domini) Tubingam est vectum: & in choro Templi humatum. In eo choro, Theologicæ lectiones haberi solebant: quæ postea, quam noua domus sapientiæ, siue vniuersitatis, condita est, deinceps in magnum eius Auditorium, quod Aulam nouam vocant, translatæ sunt.

Tybing. Academia.

Rectores Tybingenses. Vernus Rector 108. erat M. Gebhardus Brasperger Vracensis.

Liebler.

Inscripti. Fridericus, Iacobus, & Ioannes, fratres nobiles à Schœnavv. Baltasar Brauch Gamundianus. Ludouicus Daicker Tybingens. Georgius Liebler ex Dentzlingen. Kilianus Sinapius Schvvinfurtens. Ioannes Fischer VVembdingensis.

Autumnalis Rector 109. Constantinus Phrygio, S. Theol. D.

Inscripti. Ioachimus Blattenhardus Eßlingensis. Barthol. Rem Vlmensis. Laurentius Oesterlin de Canstat. M. Matthias Illyricus: Ordinarius Græcæ linguæ huc vocatus. Nouemb. 21. Ludouicus Rabus Memming. Mart. 27.

Græcus Professor, Matthias Illyricus.

Philosophiæ Decanus. M. Michaël Schvveicker Canstatensis.

Nulli creati Magistri.

Constantiæ Episcopatum hoc 1537. anno vacare contigit: quem altero mox anno cepit Ioannes

anno 1516. nobilis à VVetzen, Belga: ob doctrinam, linguarum multarum notitiam, & vsum rerum, Cæs. Carolo, & R. Ferdinando, in primis charus. Incorporauit hic Episcopatui cœnobium Diuitaugiense, & Præposituram Oeningensem ibi ad lacum Venetum sitam. Obijt 1548. Ifelgoiæ, in Comitijs Augustanis. Plura apud Bruschium. *Constant. Episcopus VVetzé-nius.*

Constantiensis lacus magnam copiam piscium inibi mortuorum eiecit in terram. Vnde diri odoris putredo: quæ luem pecoribus & hominibus attulit. Illos ergo, partim terra obruerunt, partim in aquas reiecerunt. *Podamicus lacus.*

Quia Augustani religionem mutauerant: ideo Episcopus, & 40. Canonici nobiles, alijq; Dillingam concesserunt. Item iudicium Ecclesiasticum (das Chorgericht) & præpositus S. Crucis, cum conuentualibus suis. Præterea, Sanctimoniales S. Vrsulæ. Abbas verò S. Vlrici, cum conuentu, præter vnum Monachum, VVittelspachum emigrauit: Præpositus S. Georgij, & sui, Guggenbergam. Chorales autem S. Mauricij, præter tres, Landspergam Bauariæ. Abbatissa S. Stephani, cum virginibus suis, Hæchstadium. Manserunt 10. Extra vrbem. Altaria omnia remota sunt. Cùm ergo illi irati excessissent: Senatus Augustanus, edito scripto ad Cæsarem & Regem, omnesq; Imperij ordines, facti suæ rationem explicuit: commemorans etiam, quam amice cum illis egerit: quam odiosè illi contrà, se gesserint: aliquoties q; in vrbe seditionem excitare voluerint. Aduersus hæc Episcopus Christophorus Scripto respondit: & à multa criminatione, potentissimos illos hortatur, vt in medium consulant: cùm res ad ipsorum quoq; periculum pertineat. Conuentu deinde Protestantium Smalcaldiæ congregato: Matthias Heldus, Cæsaris Procancellarius, Augustanis infensus: ait, quæ cum Protestantibus acturus sit nomine Cæsaris: ea ad illos, qui nouissimè Religionem, inconsulto Cæsare, mutauerint, nihil pertinere: maximè ad Augustanos, quòd in eo Cæsarem manifestò contempserint, &c. Gassar. & lib. 11. Sleidanus. *August. Episcopi migratio Dillingam. Monachorum & Monacharum, in diuersa loca discessu. Heldus Matthias.*

Hoc 1537. anno, mense Iunio, Bucerus instituit (ideo vocatus Argentorato Augustã) vt tribus cuiusq; septimanæ diebus (Lunæ, Mercurij, Veneris) summo mane, in fano Mauriciano S. Scriptura Latinè explicaretur. A Forstero, Psalterium Dauidis: à Cellario, Euangelium D. Matthæi: à VVolfhardo Genesis: à Musculo, Epistola Paulina. Sed cùm pauci essent auditores; relegata est ea to: a docendi ratio ad Scholas. Matutinæ quoq; conciones & preces, cæptæ sunt haberi populari lingua quotidie, iisdem diebus, in vsum vulgi: in Basilica D. Mariæ, in Templo Vlriciano, & apud Nudipedes siue Franciscanos. Die autem Sabbatino, in omnibus Templis reliquis, vesperi. *Lectio S. Augustæ institutæ Latinè.*

Caspar Schvvenckfeldius, apud Bonifacium VVolfhardum Augustæ diuersatus est hoc anno. Vnde hic labem quandam traxisse fertur. Attamen 23. Febru. Actis Theologorum, qui Smalcaldiæ conuenerant, manu sua subscripserat. *Schvvenckfeld.*

Iulij 30. huius anni, Sebastianus Schærlinus eques (qui iam Burtenbachum, cum territorio attinente, sibi comparauerat) Ioanni Adamo de Stain, equiti, quem [illegible] superarat, in signum deditionis, sinistrum calcar, dextram Chirotbecam, & ensem, detraxit: ad renuntiandam q; controuersiæ, quam de limitibus & venatu cum ipso habuerat, coëgit. Hinc, multæ vicinorum nobilium turbæ, contra Schærlinum exortæ. Ac etiam contra Augustanos: quorum Dux conductus erat Schærlinus: & quorum aliquot equites, illi pugnæ adfuerant. Transacta tamen omnia sunt mense Decemb. huius anni, Esslingæ, per Ducē VVirtemberg. & Landgraniū Hassiæ. *Seb. Schærlini factum in Adamum de Stain.*

Censores, vel Magistri morum (Zucht oder Straffherren) Augustæ constituti sunt: VVilhelmus Rechlinger, Vlricus Heckel, Gastel VVeiß, Anto. Rudolf: & Marcus Stēglinus mater nus Marci Henningi auus: qui etiã postea senator mãsit: cùm status Reipub. à Cæsare mutaretur. *Censores, Augustæ constituti.*

Viuebãt eodē tēpore. Lucas Vlstet, & Cōradus Heel, Iurisc. & patricij, Augustæ. Doctor Heel, vxorē duxerat 14. Iul. 1532. Felicitatē Langingerinã: Vlstetus, 31. Ian. 1537. Annam Kolerinam: & erat Marci frater, vrbi præfecti. Idē Lucas hic cũ Doctore Claudio Pio Peutingero vrbis erat Syndicus. Tũc & Consistoriũ rerum coniugaliũ senatus instituit: vno Præside, & octo Assessorib. quib. vnaquâq; Angaria noui succedebãt, ex vrbico Iudicio. Illi autē duo Doctores, alternis ad eos adiungebantur. Erat & Heel Syndicus vrbis: qui cum Ioachimo Langēmantelio Cuneatio (vom Eparren) mense Martio ad conuentũ fœderatorũ, cum splēdido comitatu est Brunsuigã missus. *Vlstet. Heel.*

Ioannes Baumgartner iunior, Augustæ 30. Ianu. 1537. Annam de Stadion dũxit.

Mense Aprili huius anni, Augusta Regi Ferdinando subsidium misit in Vngariam: nempe 1. signum peditum, & 6. vascula puluere nitrati. Interierunt plerig. Sumptus vrbis, XX. millium Florenorum æstimabatur. *Subsidium in Vngariam.*

Iohannes

Iohannes VVernher, Baro Zimbrensis, Dominus VVildensis & Valkenstainensis: Loci-
tenens generosi Comitis Sultzensis Iohannis Ludouici, Iudicis Aulici nomine potentissimi Imp.
Ehingena Anna. *Rom. Caroli V. Rotvvilæ testabatur, Annam, Rudolfi de Ehingen equitis, consiliarij Reg. Ma-*
iestatis filiam, Iacobi de Stoffeln de Hohenstoffeln vxorem, renuntiare omni patrimonio paren-
tum & fratrum suorum: & omnibus bonis aui sui, Iohannis piæ mem. de Neuneck equitis. Idem
VVernher testatus tunc est: nobilem etiam virginem, eiusdem Rudolfi filiam, Margaritam
Ehingenam, curiæ Rotvvilensi præsentem: de consensu strenui equitis, Cunradi Mocken de Ho-
henmuren, Assessoris Aulici Rotvvilæ Iudicij, attributi sibi curatoris: abdicare se eodem patri-
monio, & ijsdem bonis.

Kirchbergeri. *Andreas Kirchberger, vir nobilis (cuius F. Georgius, hodie Rotemburgi ad Nicrum vi-*
uit) die 18. Aug. huius 1537. anni, vxorem duxit, Mariam Mynsingerinam à Frundeck: Iosephi
Mynsingeri, Cancellarij Stutgardiæ, filiam: celebrauitq; nuptias die Mercurij post Ægidij. Na-
ta erat ipsa 28. Maij (die Mercurij post Vrbani) anno 1516. Andreas verò, sex mensibus ante.
Ex eo coniugio nati.

Cordula, 22. Octob. 1538. patrino, eloquenti viro Ioanne Sichardo, Iurisprofessore in Acad.
Tybing. matrina verò, vxore VVolfgangi de Gyltlingen, equitis aurati.

Georgius, 4. April. 1540. mediâ secunda noctu. Patrinus, Cos. Rotenburg. Ioannes Heller.

Anna, 29. Nouemb. 1541. Patrinus, Ambrosius VVidman, Præpositus & Cancell. Ty-
bingensis.

Agnes, 26. Aug. 1543. eodem Patrino:

Agatha, 19. April. 1545. Patrinus, Iacobus Hap ab Hapberg, capellanus Ehingæ Nicra-
næ: & vxor equitis aurati Othonis de Gemmingen, Ehingæ tunc habitantis. Obijt sequenti anno.

Otho Iosephus, 14. Octob. 1547. Patrino, hoc ipso equite.

Agatha secunda, 3. Octob. 50.

Maria Iacobe, 25. Maij 1552. Obijt mox Iul. 2.

Horum liberûm duo primi, Cordula & Georgius, ceciderunt 21. Aug. 1543. simul de fenestra
in plateam: sed sine maiore incommodo.

Obijt eorum mater Maria cum abortu, 8. Ian. 1556. die Mercurij: Pater verò Andreas,
12. April. 1560. consularis Rotemburgi.

Circa Halam, ingens tempestas accidit, & inundatio ad Bileram.

Die Martis post Viti, obijt Simon Lamparter (ex cuius libello, aliquam multa in hoc opus
excerpsi) filijs relictis VVilhelmo & Andreæ.

Sturmij aduentus Argentinam. *Hoc 1537. anno, Ioannes Sturmius, patria Sleidanus, ex vrbe Lutetia (vbi Professor lin-*
guarum & eloquentiæ fuerat) Argentinam vocatu senatus venit, scholæ ibi aperiendæ gratiâ:
Schola Argentinensis initium in collegio prædicatorum. *Huius ergo initium fecit altero anno (adiuuantibus, nobili viro Iacobo Sturmio, & Nicolao*
Cniepsio Cos. atq; Iacobo Maiero Tredecimuiro) in cœnobio prædicatorum: decem classibus insti-
tutis: & in eas iuuentute, quæ per vrbem dispersa erat, collectâ. Adiutus etiam est à VVolfgango
Fabr. Capitone, Martino Bucero, & Casparo Hedione, Theologis. Deniq; ab Ioanne Sapido, la-
cobo Bedroto, Petroq; Dasypodio. Valde id Gymnasium celebre euasit: viros habens in artibus &
linguis, disciplinis philosophicis & Theologia, excellentes: atq; 1566. anno, priuilegia creandi Bac-
calaureos & Magistros, beneficio Maximiliani I I. Imp. accepit: cui nos Gymnasio, permultum
pro fidelissima institutione debemus.

Corcyra, Turcis prædæ. *Corcyram eodem 1537. anno, Solimannus Turca fædissimè deprædatus est: abductis ex in-*
sula circiter 16. millibus hominum. Iouius lib. 36.

CHRISTOPHORVS VVIRTEMB. DVX, IN OPPIDO LIGVRIÆ NI-
cæa. Tybingenses Rectores. Schorndorffæ, VVirtembergensis oppidi, munitio, & loca quæ-
dam. De Ecclesiaste eius Baltasaro Himmelbergerò. Munitio vrbis Noribergæ. Arcis Boltrin-
gæ venditio. Raimundi Fuggeri progenies. Septum Halensium. Obitus Rudolphi
Ehingeni. De fratribus eius. Insula Creta, Turcicis armis
nequicquam appetita.

CAPVT XIII.

Christophori VVirtemberg. pietas, industria, virtus. ANNO 1538. Cometa 18. Ianu. visus est. Dux VVirtemberg. Christophorus, Gallico ex-
ercitu in Italiam ducto, obsidet Alexandriam. Bello deinde à Pont. Paulo, inducijs 10. an-
norũ sopito, Nicææ ministrauit ad mensam Pontifici, Cæsari, & Regi, cum laude: id quod ei creauit
apud

apud quosdam inuidiam. Alijs verò, Rege & principibus, dexterum pedem Papæ osculantibus: ipse, quamuis à Commestablio, vel Marescalco monitus, id facere noluit: suoq; exemplo, alios etiam proceres ab osculatione inhibuit: inter quos erat VVilhelmus, Comes Fyrstembergius. Quod certè non sine odio contra ipsum, non sine periculo, omitti potuit. Is verò non curauit.

Tybingæ Rector CX. Academiæ erat vernus, Ioachimus Camer. Babenbergens. Acad. Tybing.

Istis, dum gestat KAMERARIADES Ioachimus
Sceptra, Tubingensis ciuibus aucta Schola est, &c.

Thomas Læffelholtz, Bernhardus & Paulus Nutzelij, Noribergenses. Antonius Reuchlin Isnensis, Octob. 4. Dedit 13. Den. Christophorus Stahel Leonbergensis.

Rector CXI. LVDOVICVS Gremp V. I. Doctor, d. Lucæ.

Inscripti. Ioan. Plattenhardus Eßling. I. V. Licent. Hainricus Alman Magdenburgens. Ianu. 24. Sebast. Mægling. Tubing. Christoph. Breuning. Tubing. Ioannes Karg (Parsimonius) Augustanus.

Decanus Philosophicus. M. Iacobus Schegkius Schorndorffensis. Incipiebatur reconciliari Scholæ Cancellarius, sed frustrà. Itaq; nemini tunc demandatus est Magistralis honos.

Paulus Phrygio, Theol. D. & Professor Tybingæ, duxit in matrimonium Catharinam à Fridingen, Hegouiensem: quæ in S. Stephani Augustano Parthenone vixerat. Vrstisius Paulum Constantinum Phrygionem Selestadiensem, inter Rectores Basilienses 1533. anno ponit.

Septemb. 22. Tybingæ certamen erat sagittariorum 414. Aderant ludiones omnis generis. Certatum est sibilando, anseris præmio. Certatum est, quis amplißimum haberet oris hiatum, canthari brabeo. Certarunt pernicitate cursus, mulieres & puellæ, præmio trium cubitorum gossypini panni. Sagittariorum certamen, Tybingæ.

Igne crepuit pulueris bombardarij officina: exusta est ipsa, & sex homines, ante Neccaricam portam. Vigilandum, & orandum. Pulueraria officina.

Facta est exactio quædam maior per VVirtembergiam, de bonis mobilibus & immobilibus: quia tempora erant periculosa, in magno dißidio Religionis. Exactio tributi.

Anno itaq; hoc 1538. Dux Vlricus oppida Kirchemium & Schorndorffium munire aggressus est. Dicamus tantùm de Shorndorffa. Contemplatus ipse cum Landgrauio Philippo huius loci opportunitatem: conductis 1200. & interdum ad 2000. operarijs: latam fossam aquaticam circùm effodit: & intra eam circum oppidum aggerem densum altumq; excitauit. Arcem de nouo extruxit, magnam & validam. Operarij, sub signis militaribus, cum tympanorum & fistularum sono, ad laborandum & excubandum ducebantur, & abducebantur (sicut pater meus, & ego, tunc interdum spectabamus) intra & extra oppidum, in foro frumentario, & foro statuminario. Etiam publicæ coquinæ, vnde quisq; sibi victum compararet, fixæ erant: rebus perinde administratis, ac temporibus bellorum fieri solet. Quidam proinde, qui in leges præscriptas peccarat, gladio percussus est. Singulis die Sabbati merces sua persoluebatur: aut eis certâ pecunia partes operis efficiendæ locatæ erant, ratione decempedæ. Operarij, in domos ciuium distributi erant: exceptis, qui in próximis pagis habitabant. Hi enim vesperi in eas redibant: postridie manè ad operandum reuertebantur. Diebus feriatis, licebat tesserarum ludo recreare se, in statuminum foro. Ibi verò de facili fiebat: vt aliquis totius hebdomadis sudorem breui, ludendo perderet: & postea terram portando, durius laboraret. Opus totum fuit 1541. perfectum. Schorndorffensis oppidi circum munitio.

Partes huius munitionis, sunt hæ.

1. Fossa circa totum aggerem: latitudine, vbi minima, centum pedum. Abundat piscibus varij generis. Nam circumcirca ferè aquam habet, aut habere potest. Præsepia est extrà, & ad aggerem intrà, denso muro, valido, profundo. Scaturit aqua ex ipsa terra: & aliunde potest deriuari: atq; etiam, vbi decliuitas est, certis adminiculis retineri. Murus tamen exterior, ferè non vltra dimidium ascendit: sed superius est quædam graminosa accliuitas: & vbi ea desinit, lignea repagula sunt: ne quis homo pecusve, in fossam deuoluatur. Ipsum autem cliui gramen, suo tempore demetitur. Partes munitionis.

2. Agger, valde crassus & altus: viriditate herbacea & virgultorum amœnus: vtrinq; inter magnam latitudinem supernam, leniter decliuis: vtrinq; altis muris comprehensus: turribus rotundis, & propugnaculis directò inter se respondentibus, catarrhactis portis, lapideis canalibus, vigilum ædiculis, tintinnabulis, instructus. Hæc omnia, oculorum patēt aspectui: & anno 1588. eum

aggerem

aggerem cum amicis circumiui. Cuius magnitudo inde potest æstimari: quòd interdum 30. plaustra fœni inde demetuntur. Vbi autem declivitatem habet: calcaribus aptis calces suas fœnisecæ muniunt, ne in fossam decidant.

3. Pontes ex portis oppidi quatuor sunt, quorum: pilis lapideis, in fossa fundatis, impositi. Primus, ante Superiorem (sic appellatam) portam, Orientem versus. Secundus, ante Mediam portam, ad Septentrionem, iuxta maius suburbium. Tertius, ante Inferiorem portam, occidentem versus. Has tres portas oppidum habet: quibus in campum exitur. Quartus, Arcis pons nominatur, Austrum versus: ex illustri arce, trans interiorem & exteriorem fossam, per aggerem. Semper clausus, nisi Princeps veniat.

Sunt aliâs quatuor canales, ex magnis pinibus, trans fossam porrecti: per quos rivus in oppidum influit & effluit.

4. Intus post aggerem, vsq; ad murum civitatis, vetus fossa est: quæ fuit olim plena fructiferarum arborum, oppidum obtegentium & abscondentium. Ex ea sunt aditus hinc inde in propugnacula, quæ sub aggere sunt. In eâdem fossa, superius ad Mediam portam, tabernaculum sagittariorum est: ante quam, & camera vitibus texta, longa & iucunda. Arbores iuxtà fructiferas, sub quibus, mensæ & sedilia lapidea. In latere eius australi, Pharmacopolæ hortus est, vario plantarum genere ornatissimus: cum fornicibus etiam vitium, per murum oppidi serpentium: & cum alvearibus mellificij. Iuxta Superiorem portam vstrina est fœcium vini. Ex quibus tot cadi excoquuntur vini adusti, vt plaustra ijs onerentur.

5. Murus oppidi (ὁ περίβολος, τὸ περίτειχος) altus & validus.

Schorndorffij op. diuisio.

Oppidi diuisio.

Diuiditur in superius & inferius.

Superioris partes, ἐφέξης.

1. Porta Media, ad Boream, Remsam versus.
2. Turris carceris, muro oppidi inclusa.
3. Porta Superior, ad Orientem.
4. Arx.
5. Kefich, auiarium (κλῆθρον vocat vulgaris lingua) carcer scil. & turris.

Ibi, tantùm hæ duæ turres sunt: & murus est veterior.

Inferioris partes.

1. A turri Kefich, procedendo Occasum versus: vbi porta Inferior.
2. Inde, Boream & Orientem versus, vsq; ad turrim priorem carceris.

Murus, recentior est: habetq; 18. turriculas, præter turres portæ Inferioris & mediæ.

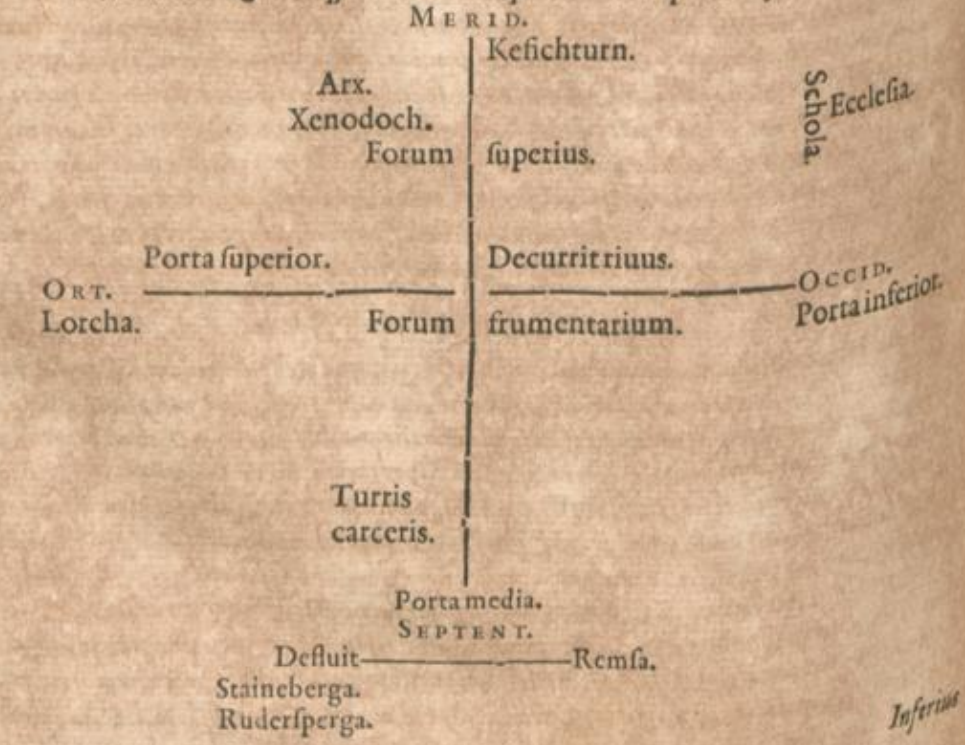

Inferius

Inferius oppidum, suburbium olim fuit: &, priusquam muro includeretur, vocabatur Arenarium, auff dem Sand: *à loco exteriore arenaceo. Ideo adhuc est ibi familia quædam hoc cognomine, In arena.*

Illæ 18. turres, ante ædificationem munitionis, altitudine ferè adæquabant turreis portarum: & ita ciuitatem ornabant: vt ab exteris, Oppidum turritum nominaretur. Hodie, quia hoc, valde populosum: habitantur illæ à pauperibus ciuibus: quia domus, conductu rariores.

Fana erant olim, intus & extrà.

1. *S. Mariæ, Ecclesia Parochialis. Cuius turris erat præalta, supra cum octagona galea, corona, & circuitu, spectandi artificij. Quæ galea sublata est: quasi inde tormentis, oppido capto, noceri posset arci. Postea ergo loco eius impositæ sunt duæ ligneæ contignationes, cum tecti ligneæ sede.* *Templa eiusdem oppidi.*

2. *S. Georgij, in Xenodochio erat.*

3. *S. Leonhardi, iuxta Inferiorem portam.*

4. *In Cœmeterio, sacellum & crypta. Inde, ex Monialium domo, pergula sublimis in oratorium.*

5. *S. Iacobi, in primo cœmeterio, extra portam superiorem: vbi nunc, pons.*

6. *In monte S. Otiliæ.*

7. *Sacellum prope Leprodochium.*

Hæc autem noua munitio Schorndorffensis, in fossa, & aggere circumducendis, abstulit multos pulchros ciuibus hortos: pro quibus tamen Dux Vlricus, eis clementer satisfecit. Abstulit & vetus Cœmeterium: quod fuit superiorem secus portam, septentrionem versus: cuius fanum fuerat 1532. initiatum. Ante quod tempus, cadauera in cœmeterio Ecclesiæ oppidanæ humabantur. Vetere igitur sublato: nouum est cœmeterium factum, extrà post arcem. Erat tunc Parochus Ecclesiæ, vir heroici corporis (μεγαλόσωμος, ἰσχυρὸς, ἀξιωματικὸς) & egregiè, iudicio intelligentium, doctus humanitate quidem singulari: in primis q. fiduciæ in Christum tantùm, incitator: Baltasar Himmelberger Campidonensis: patri meo amicus: & nonnunquam ad eum Stainebergam expatians. Hic obijt hoc 1538. anno, incepta hac munitione: nec voluit, se in Templo sepeliri: sed foris in nouo cœmeterio: dicens, Pastorem debere cum ouibus suis esse. Ita sepultus est in eo loco: primus omnium, ibi sepultorum: ita, vt ipse initiauerit illud cœmeterium suo corpore beato. Quoniam autem id pulcher erat hortus, multis comans arboribus felicibus: ideo, cùm vespillo sepulchrum viro sancto faceret: magnam q. & diffusam generosæ arboris pyri radicem nactus esset: effosso, per longum laborem, per difficilem: corpus. subter eam radicem reconditum est. Postea, rursus in hortum est mutatum: & adhuc hodie, pomarium amœnum est. Nouum verò pro eo nunc, ab anno 1556. cœmeterium ad Septentrionem extat, pulchris monumentis ornatum. Vbi & parum est fanum, ad habendum interdum in eo funebrem concionem. Priore verò cœmeterio, in hortum rursus mutato: cùm illa Himmelbergeri arbor, per quam esset fructuosa: vulgò dicebatur, mirum non esse: quia magnus & opimus ibi Ecclesiastes, humatus esset. Vocantur pyra eius, Weiberbirn. Werden bald nach den Heubiern zeitig. Eo autem robore vidimus illum virum: vt magnum pannum, fæni plenum, & colligatum, dextrâ in repositorium horrei satis altum, promptè conijceret, cum admiratione hominum. Satis de hisce. *Cœmeterium nouum.* *Baltasar Himmelberger.*

Noribergenses quoq. hoc 1538. anno, magnam & validissimam munitionem exorsi sunt, inter Thiergartneram & Vestneram portas: multorum hortorum arboribus excisis. Ac Septemb. 3. primus lapis est positus, præsente Senatu: inclusâ in eo magna moneta, in vitro: cum nominibus Cæsaris ac Principum, tunc viuentium. Strenuè ædificabatur, octo semper geranijs saxa sustollentibus: conductis 5. signis peditum: tormentis in arce collocatis: valido septo circa ædificantes facto: ad prohibendam vim, si qua inferretur. Adiutores operis fuêre, operarij etiam ex Sueuia. Absolutum est 1545. anno, nemine prohibente. *Noribergæ munitio.*

Vlmenses destruxerunt S. Georgij fanum: olim à Bebenhusanis Monachis ædificatum: cùm ij multa sibi bona comparassent Vlmæ: postquam eam Lotharius circ. 1129. destruxisset: sed successor eius Conradus 3. reædificandam curauisset. Vlmenses verò postea pecunijs, Monachorum bona ad se redegerunt: destructis q. quæ obstabant: ingens Marianum Templum 1377. inchoarunt: ac longo tempore absoluerunt: vt iam dudum scripsimus. Destructo autem S. Georgij fano: aream, & Cœmeterion ibi fecerunt. *Vlmensium fanum S. Georgij.*

Comes Hanouius Philippus, 1538. Feria 6. post assumpt. Mariæ, dûxit Eleonoram Comi-

tissam Fyrstembergiam, Friderici & Annæ VVerdenbergiæ F. Obijt Eleonora 3. Iun. 1544. Philippus verò, 19. Febru. 1590. illa, Neuvvileræ sepulta: hic, Liechtenbergæ. Ex eis nati, Philippus 1541. Anna Sibylla 1542.

Boltringensis arx.

Boltringam arcem, & quæ attinebant, VVilhelmus Comes Eberstainius, de Sebastiano à Gyltlingen emit. Testes: Iodocus Nicolaus, Comes Zollerensis, Dominus Haigerlochius, S. Imperij hæreditarius Camerarius, & capitaneus dominij Hohenbergensis, &c.

Hærmannus Georg.

Ioannes Georg. Hærman (is, ad quem Epistolæ aliquot sunt Erasmi: itemq; Olympiæ Fulviæ Moratæ Grunthleræ: vir bonus & doctus, consiliarius Regius, pater viuentis hodie Hieronymi) duxit vxorem 10. Febru. 1538. Radigundem Hærvvartinam.

Kauffbeurâ oriundi.

Georgius Hund Lauterbachēsis nobilis Bauarus, 7. Maij, Barbarā Rechlingeram duxit.

Villinger Carolus.

Item Carolus Villinger (Barō suæ gentis primus) 14. Octob. Barbaram Rechlingeram.

Christophorus Peutinger, 27. Nouemb. Catharinam Laugingerinam: filius Doctoris Conradi, Doctoris Claudij & Chrysostomi frater. Erat circa 1550. vrbi præfectus: obijt 1574.

Merspurgius Baro.

Iul. 13. Ioan. Iacobus Suntgouius à Merspurg, Baro, Reginam Fuggerinam duxit. Cuius Reginæ sororem Sibyllam, Baro VVilhelmus à Knæringen, sequentis anni die 19. Decemb. itidem duxit. Fuerunt filiæ Raimundi Fuggeri (Georgio nati) & Catharinæ Tursoniæ. Habuerunt fratres, Ioan. Iacobum, Georgium, Christophorum, Vlricum, Raimundum. Sorores autem, Veronicam, Barbaram, Vrsulam. Prima fuit Tyrolensi Baroni à Spaur Danieli nupta: secunda, Ferdinando Baroni à Vels: Tertia, Ioachimo Ortenburgensi Comiti.

Knæringen.
Raimundi Fuggeri progenies.
Spaur.
Vels.
Ortenburg.

Antonius Fugger arcem & pagum Babenhausam, cum attinente ditione, emit à nobilibus de Rechberg: & liberata à feudo VVirtenbergensi, sibi in monumentum legit. Hodie inter ipsius filios, dominatur ibi Iacobus Fuggerus.

Babenhusa.

Isenaci conuentus protestantium.

Isenaci conuentus erat Protestantium, sub exitum Iulij, pacis & concordiæ cum Cæsare causâ. Vbi se quoque in fœdus admitti petebant Halenses & Hailprunnenses. Quæres Augustanis & Vlmensibus demandata fuit.

VVangæ incendium.

VVangæ, Algoiæ oppido, conflagrârunt 180. domus. Auctor incendij, Marthalæ supplicio affectus est.

Halensium sepes.

Quidam, qui sub Comite Hohenlohensi Georgio, VValdenburgi habitante, viuebant, Halensium sepem persecuerunt. Ideo reprehensus, qui eos incitauerat, Sculetus Gnadenbalius, respondit: si illi hoc ferre non possent: venirent postridie manè: & secum oua butyro elixa comederent. Halensium ergo 800. virtutis mati, cum XI. tormentis, egressi sunt. Sed nemo apparuit tentaculi comestor. Ipsi igitur, tormentis in albam simulacrorum domum Monasterij Nonnaratis, domum reuerterunt. Purgantibus sese comitibus intellectum est, sæpè aliqua tentari à superbis ministris, quæ Domini prudentes ignorent.

Ehingeni Rud. obitus.

Obijt eques Rudolphus ab Ehingen 1538. Maij 15. anno ætatis 75. Vxor verò eius, Sophia Neunoccia, 1529. Iun. 26. obierat.

Indulgentia ei facta.

Hic, quia sæpe peregrè cogebatur proficisci: ita, vt non posset multum interesse rei diuinæ: acceperat à Pont. Iulio, & Cardinale Brixiensi, βαρβάριον μεγαροχῆσιν, precatorium lapidem (sicut & pater Georgius habuerat) ac Bullam indultoriam vescendi carne diebus interdictis, valetudinis causâ: intrandiq; clausa cœnobia Monialium: ac cum vxore sua Sophia inibi cibum capiendi. Etiam 1506. anno Florenos 50. cœnobio Pfullingensi legauerat. Quodam tempore ex Eckam versus proficiscenti, in sua iuxta Kilbergam Sylua factus obuiàm fuerat ceruus: qui videbatur habere crucifixum, carnibus suis mirè internatum. Iccirco ipse sacellum, & fratrum aediculam, ibi ad honorem Christi ædificauit. Curauerat autem ante mortem, sibi & suis fornicem sub Templo Kilbergæ faciendum, ad sepulturam. Ibi ille adhuc sedens conspicitur, cum pulchra barba cana. Obijt frater eius Eberhardus, Hailprunnæ, ordinis Teutonici miles. Obijt frater Thomas milleſimo, quingenteſimo, vigesimo tertio anno, breui post sui è Mōpelgardia libertionē, ab Vlrico VVirtemberg. D. dimissus. Obijt frater VVolfius milleſimo, quingenteſimo, decimonono, legatus in Brunsuigam missus. Fuerat diu minister Ducis Saxoniæ Georgij: deinde, Regis Hispaniæ Philippi. Item, Signifer Cæs. Maximiliani contra Venetos. Fratres Georgius & Marquardus, bella secuti Caroli & Francisci, ambo in Cæsaria oppugnatione Florentiæ 1530. occubuerunt: ibique cum alijs nobilibus humati sunt. Frater Conradus, primò Canonicus Augustæ, deinde miles, fuit. Ein frische haut: cuius prouerbium: Koñ glück/vnd sey mein Gast. At hospes non diu manet.

Ceruus cum crucifixo: eidem visus.

Fratrum illius obitus.

ALII EHINGENI.

Plures Ehingeni.

Ex Burchardo (inquit Gabelc. non autem ex prædicto VVolfio) Rudolphi senioris filio, nuper defuncti patruo, nati sunt: 1. Hugo VVernherus: qui inseruiuit Eberhardo VVirtembergico Barbato: ac post Leonhardum Reischachium, factus est maior præfectus Balingæ. Obijt 1546. cælebs, annos circiter 76. natus.

2. Ioannes, vir pacificus. Adiutor fuit ipse, & præcedens frater eius, seditionis Rusticanæ opprimendæ, circa Villingam & Tutlingam. Controuersias transegit inter Bubenhofios, Marcum Leinstetæ, & Casparum equitem, anno 1531.

- Rudolphus senior,
  - Burcardus
    - Hugo VVernherus.
    - Ioannes.
  - Georg. eques — Rudolph. eques.

VVolfgangi autem senioris (non prædicti etiam VVolfij, vt in M. Scr. inueneram, inquit Gabelc.) filius fuit Christophorus. In bello hic Rustico benè se gessit. Obijt 1531. cuius filia, nupta fuit Melchiori ab Auvv. Filij verò Christophorus & Ernestus, in pueritia mortui.

Caluæ, mortui nobiles: Iohannes Lemblinus, Aug. 9. & VVilhelmus de Lier (fort. Lierbaim) die Elisabethæ.

Phorcæ sepulta est Illustrissima Marchionissa Badensis, Marchionis Ernesti coniux, Domina Vrsula, defuncta Febr. 26. sita in choro interiore collegij S. Michaëlis.

Augustin. Brunnius.

Natus est Augustinus Brunnius Annæbergi: patre Blasio, & matre Catharina Feiraben dia: vir Græcè & latinè benè doctus: qui magnum opus Historicum conscripsit, nondum editum: & multos iam annos in pago Iesinga pastorem Ecclesiæ agit, vicinus noster humanissimus.

Augustæ, in Annæo Templo. PERP. SECVR.

Fuggerus Hieronymus.

Hieronymus Fugger, Huld. sen. filio: generis splendore, corporis elegantia, animique dotibus insigni: gloria verò equestri, cæterisque virtutibus, ornatissimo: cuius largas inter opes, absque curis, anxijsque negocijs, iucundos inter amicos, in ocio hilariter ac benignè vitam traducere, studium summum fuit: Monumentum hoc patruelis & patrueles filij, ex testam. hæredes, gratitudinis ergò agnato opt. E. B. M. F. C. Obijt 26. Nouemb. anno sal. M. D. XXXVIII.

VValtenhusa.

Eodē anno, hæredes eius (qui amplius XL. millia Aureorum, ad pias causas legauerat) de Margaretha à VVernau emerunt VValtenhusam: ibiq; hospitale XL. pauperibus condiderunt.

Cretæ inf. vexatio.

Barbarossa pirata (de quo supra dictum) Venetorum ius Cretam (Candiam) frustrà tentauit: Cydoniâ (Chania) & alijs oppidis obsessis, mense Iunio. Frustrà etiam obsedit, mense Decembri Nauplium (Neapolin Romaniæ in Peloponneso) Cassinus Bassa.

CONVENTVS PROTESTANTIVM, FRANCOFORDIÆ. NOVORUM Patriciorum Augustæ Rhætiæ designatio. Conciones Ambrosij Blaureri in ea vrbe. Regimen Gymnasij Tybing. Ioannes & Christophor. Braitenlandenbergenses. Isabellæ Augustæ obitus. *νόμῳ ἀστικῷ, καὶ ἀστιγεῖ τόμαστος.*

CAPVT XIIII.

Francofordiæ conuentus Protestantium.

ANNO 1539. in Quadragesima, conuentus fuit Protestantium Francofurti, Religionis causâ: vt pax inter ipsos pontificiosque seruaretur. Iidem etiam insidias horum metuentes: multos milites clàm conductos habebant, sui muniendorum causâ. Halenses quidem, numerum ducentorum, in suo territorio. Augusta patricios ad eum conuentum miserat, Doctorem Conradum Heelum, & Ioachimum Langenmantelium de Cuneo.

Rechlinger. Cos. Augustæ.

Augustæ viuebat Leonhardus Christophorus Rechlinger, consul: qui vsque ad 1580. annum vixit. Vxorem duxerat 1531. Hoc verò 1539. anno, in custodiam ductus dicitur, cum Antonio Heinzelio, & Christophoro Bissingero: quòd senatui, cùm is nouos legeret patricios (40. circiter familiarum: veteribus generibus ferè extinctis) & alijs in rebus, oblocuti essent.

Noui ibi patricij.

Bissingeri Dictum.

Post octo tamen dies, vadibus datis, è carcere sunt emissi. Fuit hic Rechlinger, grauis vir, plebi acceptus: nec minus consulatum ornauit, quàm ab eo ornatus est. Bissingerus verò dixisse fertur: se optare, vt tota sacra area (der gantz Kronhoff) esset vna patina: in qua concionatorum

Augustanorum cadauera, loco aprugnæ & caporum carnis iacerent concisa: quibus interserta loco amygdalorum, velut in gelu, vel artocreæ, essent capita Tribunorum plebis. Das were ein Atreische vnd Thyestische Sultz gewesen.

Blaureri conciones, Augustæ.

Iun. 23. huius anni, Augustam venit Ambrosius Blaurer Constantiâ, Religionis omninò conformandæ causa: auctore Conrado Stierlino plebeio Ecclesiæ præposito. Conciones habuit in S. Mauricij Templo vehementes: non modò contra luxum mundi muliebris, & vestitus: sed etiam excommunicationis introducendæ gratia. Verùm VVolfgangus Rechlinger, tunc consulatum gerens, illum præter expectationem discedere iussit, nescio cuius instinctu. Cæteroqui senatus, Blaureri monitu, præter antehac factam à Langenmantelio fundationem, amplius studiosis quatuor pauperibus stipendia decreuit. Idem senatus, Blaureri hortatu duo ærariа, vel gazophylacia.

Gazophylacia.

in Templis ob stipem aduenarum & pauperum scholasticorum constituit. Circa hoc anno, mense Aprili, primi tales Beneficiarij in scholam Tybingensem missi sunt.

Augustanæ vrbis munitio.

Eodem anno senatus Augustanus, murum vrbis, & celsas turres, deiecit: de nouo vrbem muniuit. Hæc de vrbe Augusta, quia semel eius mentio inciderat, coniungere vno in loco volui. Nunc Francofordiano conuentui, hoc sequens addendum est: quod ferè oblitus eram.

Calumnia in Protestantes.

Galliæ R. Franciscus, Vlrico Duci VVirtembergico per legatum nunciauerat: se audire, ipsum impulsu fœderatorum velle bellum facere quibusdam in Germania Episcopis. Id ne faceret, hortatus erat. Transactione enim inter se, & duos summos Austriacos facta: eum se, fortunasq; suas, in magnum discrimen adducturum. Gratias egit Princeps Vlricus: sibi iniuriam fieri, dixit. Rumorem fortè à Bauaris principibus esse sparsum. Nec sibi, nec socijs, in animo esse, quenquam lacessere armis: sed tantùm se, si inferantur, defendere. Ideo Protestantes Principes, literis 19. Aprilis datis, Regis se de hac calumnia purgant. Se enim nullum cogitare bellum: sed magnoperè pacem expetere. Sleid. lib. 12.

Rectura Scholæ Tybing.

Acad. Tybing.

Die Phil. & Iac. Rector 112. Michaël Rucker, Med. D.

Inscripti.

Chytræus.

Dauid Kochhaf (Chytræus) Mentzingensis. Hodie 1592. adhuc Rostochij clarens.

Dachtlerus.

Iacobus Dachtler Balingensis. Adhuc apud nos interdum concionans, & Sacramenta administrant.

Die Lucæ, Rector 113. Balt. Kœfelin.

Inscripti. Philippus & VVolfgangus de Harten, nobiles.

Theodoricus Sneppfius, D. Erhardi F.

Bartholomæus VVolfhardus Memmingensis.

Ioan. VVelling Stutgard.

Albertus & Ioan. Conradus Thumi à Neuburg. Ianuar. 14.

Decanus Philosophicus. M. Conradus Schott ex Tagershaim.

Magistri facti, etiam sine Cancellario, qui excesserat. Doctorem enim loco eius dedit Cancellarium Ioannem Schnitzerum, Dux Vlricus.

Iohannes Hospinianus Steinanus. Basileæ 1575. mortuus.

Hieronymus Gerhardus Haidelshaimensis. Postea, VVirtemberg. Vicecancellarius: si cuti & hodie eius filius, eiusdem nominis.

Iohan. Mendlinus, Tubing. Professor Dialecticæ Melanchthonis.

Iohan. Epp Nagoltens. D. Iuris.

Georg. Pistor Giengens. Med. D.

Vogler.

Chilianus Vogler Cantharopolita, vel Canstadiensis, ad Festum Ioan. Hic postea factus est vtriusq; Iuris D. & Tybingæ Professor.

Hainricus VVeickersreuter Schwabachens. Abbas Hirsouiæ.

Hagerus Conradus.

Conradus Hagerus, Canonicus in Ehingen, multos libros legauit stipendio Frontenhusano: qui sunt in Bibliotheca Tybingensis Acad.

Tybing. Curia sodalitas.

Cœpta est Tybingæ, die Mercurij cinerum, agitari sodalitas in curia oppidana, conuiuantium & saltantium, primariorum virorum & fœminarum, oppidi & Academiæ.

Multum vini natum est hoc anno circa Nicrum, Kocham, Tubarum: ita, vt interdum vas plenum pro vacuo vase daretur. Eßlingæ, & in VVirtembergia, mensura vini ante valuerat 1. bacio: sex verò hebdomatibus post, nummo 1. vel vndecim mensuræ, 1. bacio.

Iohannes

Iohannes à Braitenlandenberg in Turgouia, captus fuerat propter controuersiam de limitib. & venatu, (eins vnterganas vnd Wildbanns halben) *à Rotvvilensib. Hic per Tigurinos, vt ei patronos, liberatus est: & res, iudicio finita. Sed non acquiescens Christophorus F. eius: sequenti anno, inimicitijs denuntiatis, aliquot vicos & suburbana Rotvvilensib. exussit. Inde, militum & exulum manu facta, hyeme rursus incursauit, subinitium* 1541. *anni. Missuri igitur Heluetij forte subsidium contra eum erant, Scaphusiam collectum. Sed deducta est controuersia ad compositionem, per Palat. Rhen. Ludouicum septemuirum. Ducem VVirtemberg. Vlricum, Comitem Fyrstemberg. Fridericum, & Argentoratenses. Obijt postea* 1546. *ille Christophorus.* Braitenlandenbergensium & Rhotvvilensium controuersia.

Extincta est difficultate partus 1. *Maij* 1539. *Imperatrix Isabella, anno aetatis* 40. *De quo casu, distichon hoc est.* De Isabella Augustæ morte.

Carole, cur desles Isabellam, curve requiris?
Viuit, non obijt, reddita sponsa Dei.

Apparebat hoc mense Maio stella crinita. Cometa.

Puella quædam Margareta, filia Seufridi VVeißij & Barbaræ, in vico Rœd, milliarib. 2. *à Spira: nihil comedit, nec excreuit, à* 1539. *vsq; in* 1541. *annum; corpore tamen creuit. Ex Gerhardo Bucoldiano, Physico R. Ferdinandi.* Puella quæ non esset.

Huc cum 9. *Febr.* 1592. *peruenissem: pomeridiano tempore spectauimus παιδιὰν Drama Susannæ: olim à Xysto Betuleio (cuius suprà meminimus) compositum: nunc autem ab alumnis stipendij Illustriss.* (M. *Philippo Hailando*, M. *Samuelis, stipendio præfecti, filio, moderatore*) *in foro Tybingens. cum laude factum.* Comœdia Susannæ.

CONVENTVS, ET COLLOQVIA RELIGIONIS, PROTESTANTIVM aduersariorumque. Crusiorum migratio Vlmam. Æstas feruida, & nobile vinum. Administratio Scholæ Tybingens. Incendium Tybingæ. Quædam Augustana. Instauratio Salinæ Halensis. Arx Lympurgum, vendita.

CAPVT XV.

ANNO 1540. *legati principum & ciuitatum Protestantium, conueniunt Cal. Mart. Smalcaldiæ, & vnà Theologi: nempe Ionas Pomeranus, Melanchthon, Cruciger, Bucerus. Qui iussi formulam concilianda doctrinæ cum aduersarijs, scribere: responderunt, non esse à vestigijs Augustanæ Confessionis, & huic adiunctæ Apologiæ discedendum.* Smalcaldiæ conuentus.

Protestantes, cum mense Febru. pacem à Cæsare petijssent: vt & Religio constitui, & de bello Turcico agi posset; ambiguum ab eo Responsum postea tulerunt.

Idem auaritiæ in Ecclesiasticis bonis arripiendis insimulati: responderunt, sibi non tanti esse tam exiguam pecuniam: vt ideò vellent tantam inuidiam, offensionem, pericula, sustinere. Habere Ecclesias benè constitutas: excitasse scholas frequentes: vt meritò suspicione quæstus liberi esse debeant. Suadent ijdem Hailprunnensibus: vt Missam Pontificiam è certis templis ejiciant. Se eis auxilio fore, si quis ideo motus existat. Protestantes, sacrilegij insimulati. Hailprunna.

Conuentus mense Iulio est factus Haganoæ & Nouembri VVormaciæ, Religionis causâ. Hæc omnia, apud Sleid. 13. *copiosè. Haganoam autem ab Augustanis missi fuerant, Matthæus Langenmantel, Cuneatius, & D. Conradus Heel. Sed ad VVormatiense colloquium, VVolfgangum Musculum (qui erat vnus ex Notarijs, vel scribis colloquij) & Ioachimum Langenmantelium, Iacobumq; Herbrotum Trib. Pl. legarunt.* Haganoæ conuentus, & VVormaciæ.

Pater meus hoc anno, die Epiphaniæ duas concionesh abuit Vlmæ in summo templo: & postea Ecclesiastes factus est in vicis Lebera & Iunginga. Ego autem hactenus ab ipso in latina lingua fideliter institutus: tunc Vlmensem scholam (cuius Rector erat doctissimus vtriusq; linguæ vir, Gregorius Leonhardus Almangauius) frequentare cœpi: conuictor Vlrici VVielandi, concionatoris in hospitali. Cumq; mea studia Vlmensis natui commendarentur à præceptore: ille aliquandiu ea promouit quadam liberalitate. Erat tunc Vlmensium Ecclesiarum Episcopus, Martinus Frechtus, S. Theol. Licentiatus: qui & populari lingua in magno illo templo, & latinè die Iouis in choro eiusdem, concionabatur. Nos autem, qui intelligere posse putabamur, scholastici, introducebamur: auscultantib. ante alios concionatoribus, & doctis ciuib. Fuit Frechtus, ad VVormatiense illud colloquium missus: & pater meus ad eum literas dedit. Erat tunc etiam Vlmæ, doctus & disertus concionator, M. Iohannes Bernhardi Francofordianus, studiorum meorum fautor. Crusiorum migratio Vlmam. Frechtus Martinus.

Eclipsis Solis. Der Kai Sommer/ τὸ καῖον θέρος. Incendiarij.

Die 7. April. fuit Eclipsis maxima Solis, ante meridiem. Secuta æstas torrida. Secuta, vindemia præclari vini: quod multis in ciuitatibus vbi Reipub. cellæ, asseruatum fuit: & in quibusdam ego multis post annis gustaui: credoque, etiamnum asseruari. Cuius vini vel paruum poculum ferè ebrium posset reddere hominem. At etiam incendiarij grassabantur hoc anno: ideoque portæ Vlmensium, à pluribus ciuibus diligenter custodiebantur. Intellige tu, hoc in alijs vbique ciuitatibus esse factum. Vigilabant Magistratus. Erant enim periculosa tempora, propter religionem & Turcam. Ego autem (& mei æquales) τότε κοῦφαι οἱ ὀνεῖ αὔραις ἐτρεφόμην, tunc quasi leui aura succrescebam: ista scil aut ignorans aut non curans. Nesciebamus, quot & quanta mala secutura publicè priuatimque essent. Et tamen Dei gratiâ viuo adhuc.

Valebant eo anno centum capitata olera iiij. florenis: sed altero anno, 2. bacijs. Medimnus verò ceparum, 8 florenis.

Rectores Tybingæ.

Schola Tybing.

Maij. 1. Rector 114. Caspar Vollandus, I. V. Doctor.

Inscripti, inter multos alios. Georg Pfersfelder de VVitterspach, nobilis. Henricus de Eglofstein, nobilis. Lipsensis studens. Ludo. Gerhart. â Brixen, nobilis. Henricus Elz Lutzenburgens. nob. Hugo à Fridingen, nob. studens Friburgi. Ioh. Iacobus Brastperger, D. Gebhardi F. Frideric. Fuchsius, D. Leonhardi F. Conrad. Mayer Remmingshaimens. stipend. illustriss. principis. D. VVolfg. Thalhauser, Med. Professor.

Die sancti Lucæ. 115. Rector Leonhard. Fuchsius, Med. D.

Inscripti. Vlricus Morhard Tubing. Sigismundus Lupulus Rotenburgens. Erat hic Grãmaticæ Professor Tybingæ, cuius & Grammatica edita, mihi propter quæstiones grata erat.

VVilhelmus Mægling Tubing. Ianu. 19.

Iohan. VValckerus Anglus, April. 13.

Decanus artium. M. Iohan. Benignus Butikamensis.

Magistri facti. Iohan. Hildebrandus Argentinensis. Professor.

Martinus Hartprunner Vlmensis. Iurisc.

Iohan. Sechel Tubing. Iurisc.

Iohan. Scheuble Kirchaimensis. Euclidis Professor.

Scheubelius Mathematicus.

Iacobus Rabus Memmingensis.

Tybingæ incendium.

Hoc anno noctu Tybingæ 21. Septemb. conflagrarunt 69. ædificia. Inter quæ, domus Iacobi Vogleri in foro (posteà 1563. mei soceri) cum alijs fori domibus: quemadmodum ante in Franciscano deflagrarat Monasterio, quicquid ligneum in porta & templo fuerat: remanente ferè tantùm eius templi parte longa, lapidea & camerata: quæ antea fuerat in equile (sicuti quidam olim fore prædixerat) mutata. Ad præsens autem oppidi incendium restinguendum, multi exterorum intromissi, strenuam operam nauarunt: ciuis præsertim quidam Reutlingens. qui hominum ordine structo, culeos aquæ locis opportunis subministrandos curauit. Aliter malum longius & latius grassaturum fuisset. Depictum adhuc cernitur hoc incendium in senaculo curiæ oppidanæ: & hi Rhythmi, adscripti:

Tausent fünffhundert viertzig Jar/
Nach Christi Geburt/ das ist war/
An Sanct Matthæus tag auffgieng/
Vmb ein vhr in der nacht anfieng/
Ein Fewr/ wie hie vor augen ist:
Darbey groß not gewesen ist.
Denn biß vmb Zehne in dem tag/
Nams fewr hin weg/ wie ich euch sag.
Ohn ein siebentzig der Hoffstätt:
Der Nachbar hülff da gar wol thet:
Auch daß der Wind war gestillt allhie:
Da wards Fewr gdämpt mit grosser mühe.

Distichon numerale.

OCeano nono LIbra CVM soLe Latente:
EX faCIbVs graVIter Læsa TVbInga fVIt.

Scriptum

Pfullingensium Monialium migratio.

Scriptum in Parthenone Pfullingensi (qui ad sinistram oppidi Reutlingæ est, Tubingam inde euntibus) Anno Domini M. D. XL. Auff den zwölfften Tag Maij/ ist die Aptissin/ Mutter Magdalena Bisingerin/ sampt dem gantzen Conuent/ zwentzig sechs Schwestern/ auß diesem vnserm Kloster Pfullingen/ gen Löwenberg/ &c. in das Barfüser Kloster gezogen: vnd da gewohnet biß An. Dom. M. D. L I.

Bombardarium certamen, Augustæ.

Augustæ 1540. frequentissimum certamen in Rosenouia erat, iaculantium illo duplo sclopetorum genere, quod Doppelhaacken vocatur. Iaculatio fiebat ex tribus tabernaculis secundum Rosennouiensem montem deorsam, & trans amnem Vvertachum seu Vindum, aduersus liueum orbem. Erant circiter 800. iaculatores.

Iun. 21. Ioannes Iacobus, primus Raimundi F. nuptias celebrauit cum prima vxore, Vrsula de Harrach.

Ioannes Rechlinger, Doctor Iuris, Leonhardi F. 21. Martij, cum Helena Vngelterina. Ioannes Iacobus Truchsæssius, 15. Nouemb. cum Apollonia Vvaltherina.

Bomgartnerus Ioan. Baro.

Ioannem Bomgartnerum Imp. Carol. Baronem in Hohenschvvangavv 1540. creauit. Cuius filij fuerunt, Dauid, & Ioannes Georgius: cùm antea 1512. duxisset Reginam Fuggerinam. Dauid sequenti tempore, Gothano bello interfuit: frater, rationes concurbauit.

Partus monstrosus.

Petri Ackermanni, ciuis Augustani vxor, abortu per acerbissimos dolores facto in æstate peperit setosum, fibrum mortuum, sed sine cauda, palmi longitudine. Gassar. & Henning.

Bodman.

Viuebant, Vvolf Dietrichus von Honburg zu Honburg. Ioan. Conradus von Bodman zu Bodman. Ioan. Rudolphus von Ennsberg zu Mülha.

Hi erant propinquitate iuncti Iacobo Stoffelio, Rudolphi Ehingenii in filia Anna genero: & sponsores in re dotali: poterantque ad obstagium citari Yberlingam, Villingam, aut Rotvvilam.

Cimbrensis Comes.

Viuebat tunc etiam, & diu pòst, Generosus Comes Cimbrensis, Vvilhelmus Vvernberus; vir doctrinæ haud vulgaris, & antiquarum rerum Collector studiosissimus. Fuit Iudex Cameræ Imperialis. Pantal. de viris Illustr. German. Parte 3.

Forsteri Dictionarium Hebraeum.

Viuebat Ioannes Forsterus Augustanus, natus 1495. Vvitenbergæ Doctor Theol. creatus est. Præceptore vsus Martino Luthero. Docuit ibidem linguam Hebraam, eiusq; Dictionarium publicauit, Idem.

Halensium salina.

Eodem 1540. anno, Salina (Sula) Halensium, est instaurata: cùm quidem faber Thomas quidam, organo aliquot hausторijs prædito ab equis tracto, aquam septem diebus ac noctibus ita exhausisset: vt Vena ipsa huius salariæ aquæ conspiceretur. Qua, maior erat in subsiliendo, quàm femur viri. Eam ille paruo Castello inclusit, exclusa syluestri aqua. Ex quo Castello, vtilis aqua in alterum Castellum deriuatur: quod 1496. aberrando à vera Vena factum fuerat.

Eltersbosia arx. Lympurg. arx.

Eodem anno Senatus Halensis, arcem Eltersbosiam de Melchiore Senfftio emit 3. millibus Florenorum. Emit & Lympurgensem arcem ab Erasmo Pincerna, multu millibus Aureorum: vnâ cum pago, vnter der Burg dicto: fanum atque hospitale habente. Qui pagus, suburbium Halensium factus est. Itaque anno millesimo quingentesimo, quadragesimo tertio porta Hala Lympurgica, quæ circa 150. annos obstructa fuerat, rursus aperta est, propter hoc suburbium.

Lympurgensium Dominorum nomen.

Feruntur hi semper liberi Barones, nomen habere non ab hac sed ab alia Lympurg arce non longe à Francofurto sita. Tunc ergo Halenses emerunt. Italites quæ interdum vicinis accidunt, tollebantur. Erant tunc Consules Halæ, Michaël Schlætz, Conradus Buschler, & Ioannes Otho. Scultetus, Erasmus Buchelberger. Archigrammateus, Maternus Vvurtzelman. Patricij autem, & *Halenses procerei.* medij generis, Gabriel & Egidius Senfftij, Iacobus Berler, Volco de Rohsdorff. Philipp. Buschler, Christophorus Haas, Ioannes Zeller, Michaël Blanck, Hieronymus Schutter, Vvilhelmus Esliberger, Leonhardus Feuchter, Sebastianus Kraus, Ioan. Schnurlin, Contzo Feirabend, Georg. Gienbach. Sequentes verò de Inferioribus: Bernhardus Vvernher, Petrus Vvetzel, Ioan. Koler, Georg. Vverdvvein, Hanso & Michaël Eisenmangeri, Vvilhelm Seckel, Caspar Graters, Adamus Gutman. Tunc, Senatores.

Tungenthal. Erlach.

Halenses, eripientes hoc 1540. anno Tungenthalijs & Erlachijs Calices, & Vestes sacras, insserunt eis, Missam abrogare & Euangelij doctrinam recipere. Decano autem Chomburgensi, Collatore harum Ecclesiarum, Halenses in iudicio Cameræ accusante: ipsi, proscripti sunt: sed à Cæsare quando eis Lympurgum confirmauit, absoluti.

M.Scr. M. Ioan. Heroldi.

Natus est 8. Iul. 1540. generosus Baro zum Hauß vnnd Rappoltenstein auff Reitt-
Landau. harting/ *Ioachimus de Landau.*

Phorizæ. Monumentum reuer. patris, Petri Hutz Vlmensis: S. Theol. Professoris, & prouinciæ Teut. Prouincialis dignissimi. An. 1540. die 11. Sept. in Christo defuncti: ac in medio Chori ante altare sepulti.

Budæi Guil. mors. *Obierunt, Guilielmus Budæus, Græcè doctissimus, mense Aug. Lutetiæ: & Eobanus Hessus*
Eobani item Hessi. *Poëta, olim patris mei condiscipulus, Marpurgi, in Octobri, anno ætatis 53.*

Nauplia & Monembasia. *Nauplia (Neapolis Romaniæ in Argia) & Epidaurus (Monembasia Laconiæ, Maluasia) vrbes Peloponnesiacæ Venetorum, Turcis tradita scribuntur in Sleid. lib. 12.*

IMP. CAROLI ADVENTVS HALAM SVEVORVM, ET NORIBERgam, Comitia Ratisbonæ, ob Religionem, & bellum Turcicum. Scholæ Tybing. Gubernatio. Marescalci Bappenheimi, Matthæus & Ioannes. Budæ & Pæsti in Vngaria amissio. Irrita Cæsaris in Africam expeditio. Indoctus Concionator, sed verbosus, vulgo acceptus. Augustani beneficiarij studiosi.

CAPVT XVI.

Caroli Imp. aduentus Halam. *ANno 1541. Febr. 11. Imper. Carolus Halam Sueuorum ingreditur cum 800. equitibus: cui obuiàm venerant Halenses 40. equis. Atrati erant ipsi, propter Cæs. Maiestatem, quæ lugebat amissam coniugem. Hi erant, Conradus Buschler, senior Cos. Maternus VVurtzelmannus, Archigrammateus: & Christophorus Haas. Post quos equitârunt, Philippus Buschler, & VVolfgangus Eselsperger, vt Capitanei. Exierunt VVesternachum vsq;, ad domum regionis, ad extimum repagulum. Ibi tres primi, ex equis descenderunt: tertiùm reuerentiam inclinatione sui exhibuerunt; Cæsare subsistente, Hunc latina oratione Archigrammateus excepit: claues ad turrim direxit, & eam Cæsaris esse dicens: Halensibus locum dari, vbi equitarent, petijt. Fecit Imperator, vt proximè ante se, vsq; ad Gelbingicam portam. Ad quam stabant, Cos. Michaël Schlatz, & Senatus. Excepit ipse Cæs. Maiest. Germanica oratione. Stantes ibi duo senatores, statura proceri, canitie venerandi, Burcardus Bolzius, & Georgius Zipfelius, Cæsari claues vrbis exhibuerunt. Ipse Prætori dextram, dedit, & claues reddidit. Confestim quatuor senatores, nigro damasceno vranisco (in quo, aurea aquila) Imperatorem superintexerunt. Sic introiuit: multis Tubicinibus sed tacitè præcedentibus: Caduceatoribus siue Heroldis, aureas aquilas, & aureum gladium, præferentibus. Diuertit ille in domo Hermanni Buschleri: minimè pretiosè vestitus: sed nigra tunica, & nigro pileo cum agnello aureo in pectore. Tribus maioribus Campanis sonitum fuit: armatis circiter 500. ad portam stantibus, benè ornatis. Dona, ad domum allata: aliquot vasa pistorum, Luporum & Carpionum: duo sacci auenæ, plaustrum vini. Spectauit Maiestas eius de fenestra. Postea, Crater auratus aureis nummis plenus. Ipse ciuitati clementiam suam pollicitus est.*

Fidelitatis iuramentum, exactum. *Accito postridie (Febr. 12.) Consule: voluit, vt ciues in foro comparerent. fidelitatis Imperio iurandæ causâ. Ciuibus igitur congregatis: Leonhardus Engelhartus* (als Hoffmeister in Jungker Herman Buschlers Behausung) *vnam fenestram sustulit Buschler anarum adium: vt ex ea Cæsar spectaret populum. Cum autem alteram etiam eximere conaretur: ex qua Oberuburgerus erat verba facturus (al. Nauius Procancell.) ea verò fenestra resisteret vehementius: Maiestas Augustalis ipsa manus admouit, Engelhartumq; iuuit. Tantam Clementiam, tantam suibmiliationem, amplius tria hominum millia viderunt, & admirata sunt. Est Heroica, talis* [illegible]

Heroibus manus non torpent. *γλα, vel αὐτοχειρία: proprijs manibus operatio, & effectio. Quale exemplum Xenophon Lib. 1. expeditionis Cyri iunioris in Persiam contra fratrem Artaxerxem ponit: quomodo ipse Cyrus, & nobilissimus quisq;, plaustra in lutulenta via hærentia, quamuis aureis torquibus & armillis ornatus, è luto extraxerit. Cur non ponam locum memorabilem ipsum, suis verbis elegantissimis?*

[illegible] *Das ist lustig zu sehen gewesen. Videor mihi hæc Principum fluxa, ante oculos videre. Herren sollen nicht Blöcklin sein/ die sich nicht regen. Ich Armer wer auch mit hinein gewischt. Sed ad Imp. Carolum & rem Halensem. Vixerunt adhuc non ita pridem (spero adhuc viuere) qui meminêre se vidisse Caroli factum: Ioannes Mercklinus, Consul. Georgius Hermannus, Iurisconsul. & vrbis Syndicus. Ezechiel Beischlag, & Abrahamus Eisenmanger,*

manger, senatores. Meus inprimis M. Leonhardus Engelhardus, superiorũ Leonhardi filius, Stutgardianæ Scholæ tam diu Rector: qui tunc scholasticus 15. Annorum, tam prope astitit (wie man ein Jugendt thut: & VVirtembergicus ille heros, Attempto) vt Imperatoris tunicam tangeret, qui & audiuit & vidit omnia. Quando etiam postea nocte, primam vidit Missam celebrari, illam ante Cæsarem: ego autem, nullam vnquam. Non enim quotidiè Dominus immolatur: sed semel oblatus est: & vna oblatione, nostri redemptionem absoluit: quam fide accipimus, & cœna Domini fidem cõfirmamus: ac sic grati erga Dominum, memoriam eius vsurpamus. Heb. 9. & 10. L. Engelhart.

Iusiurandum Ciuitatis vniuersæ.

Wir hulden vnd schweren euch / dem aller Durchleuchtigsten / Großmächtigsten / Fürsten vnd Herrn / Carolen / vnserm aller gnädigsten vnd rechten Herrn / getreuw vnnd gehorsam zu sein: euwer Keys. Maiest. vnd deß H. Römischen Reichs / besten zu werben / auch schaden zubewaren: vnd alles das zu thun / das getreuwe vnd gehorsame Vnderthanen / jrem rechten Herrn / als Römischem Keyser / vnnd dem Römischen Reich / schuldig vnd pflichtig zu thun seyn: getrewlich / vnd ohn alles gefehrde / Also helff vns Gott. Iurisiurandi formula.

Peracto iuramento: Cæsar statim equo conscenso, & ante domum Consuli, Senatoribusq; aliquot, dextrâ porrecta, Crailsheimum discessit. Eum Marchio Georgius excepit iuxta Repaguum (bey dem Rigel) dixitque Halensibus: Da hat euwer Gleit ein end. Responderunt, sic esse. Subiunxit idem: So hebt meins an. Cæsar Halensibus omnia sua antiqua priuilegia, ad sepes vel sepes attinentia, confirmauit: mandato addito, vbi ea sepes se non contingerent, coniungendas esse: ita, vt finitimi Halensibus venderent, quæ ipsis ad id opus essent. Præfecit ei venditioni Abbates, Schonthalensem & Murrhartensem Quemq; eo contractu stare debere: sub mulcta 40. Marcarum auri. Crailsheimum Cæsar abit. Sepes Halensiũ.

Idem Imperator ingressus est Noribergam, per hospitalariam portam: exceptus à quinque Senatoribus, in Campo: Christophoro Tezelio, Leonhardo Tuchero, Ioanne Ebnero, Andrea im Hoff, & Sebaldo Pfintzingo. Introductus est sub rubra panni serici villosi vmbella: præsentibus sub porta quatuor aureis aquilis: in quarũ pectoribus Insignia Cæsaris. Plateæ omnes, arena stratæ: in quibus ter mille viri armati, ac decore vestiti, stabãt, ex Opificibus, cum sex signis. Exceptus est sonitu tormẽtorum, compulsatione campanarum, musico cantu cantium in pergula arcus, in quam arcem ascendit. Secuta sunt munera: 10. plaustra vini & auenæ, ac quatuor vasa pretiosorum piscium, Deinde, aureus crater πολυτελὲς: in quo, centum aurei nummi: quorum primus erat 2. Florenorum, secundus 3. & sic deinceps: vt vltimus esset 100. Florenorum. Summa, 5050. fl. Noctis hora 2. duæ arces erant extructæ in nouo propugnaculo: inter quas sylua viridis. Multi ex vna in alterã iactus tormentarij: ignis in altum excurrens: altera alteram incendens. Ita non tantùm ingeniosus, sed etiam in φόβοις, voluptas interdum. Ex mortarijs globi sex in sublime iacti: & ignis dissipatus stellas cæli repræsentans. Imp. Caroli Noribergam ingressus.

Dum hæc scribendo perueni: 11. Febru. 1592. pomeridiano tempore & magna parte noctis, matum erant eruditi & laudati viri, nobiles & generosi adolescentes: Dauid Magerus, Præpositi Ecclesiæ Stutgardianæ F. Iurium Doctor: M. Vitus Myllerus, Stipendij illustris cum M. Samuele Hailando inspector: M. Michaël Zieglerus Gryningensis, & Discipuli eius Austriaci (M. Vito cum Præceptore connictores) Georgius Acacius Enenckelius: VVolfgangus, & Ludouicus, & Marcus, Hohenfelderi. Præterea, Hermannus Salburger: & affinis meus VVolfgangus Roner Vlmensis. Bacchanalia nostra sobria erant: sonante ante & post cœnulam, dulcissima 4. & 5. & plurium vocum, Musica: voce humana, & sex panduris. Cantiones erant, Deus misereatur, & mulcæ Orlandicæ: nec non VVolfgangi Raubi, Philip. & Irena Impp. ταῦτα μὲν, παρέργως. Bacchanalium sobrius actus.

Spectauit etiam Cæsar tunc armamentarium Noribergensium admirabile: vidit frumentum amplius CL. annorum: ex quo panem sibi pinsi iussit: & inde filio suo in Hispaniam misit. Fidem Maiestati eius, Magistratus & Ciuitas iurauit: ipse vicissim eius priuilegia & iura sua cõfirmauit: in curia & cum ex ea in populum prospectaret. Pransus deinde in arce Neuuenmarcam tendebat, Ratisbonam petiturus. Ἐκεῖνοι δ' οὕτω πρεσπαλλήκτως τὰν βαμβαλίδων πόλεων, παῖδα τῶν ἀναγκαίων ἀφχόντα ἐς ἄνδρα τὸν ἐπιόντα ἐς μακρὸν προπολεμίσιος τῶν μετὰ πάντα τὸν χρόνον γενέσθαι; τοῖς αὐθρώποις τὸν δὲ θεὸν ἐπιστῆσαι. Noribergæ facta.

Mense Aprili Comitia Ratisbonæ habebantur: ibiq; de Religione agebatur. Protestantium Theologi erant. Phil. Melanchthon, Mart. Bucerus, & Ioan. Pistorius: Pontificiorum verò, Iulius Pflugius, Ioan. Eccius, & Ioan. Gropperus: sine effectu. Ad ea Comitia missi erant ab Augustanis, Comitia Ratisbonæ.

stanùs, Cos. VVolf. Rechlinger, Zympertus Hafer, & D. Conradus Heel Syndicus. Multa bi transegerunt inter Vlricianum Abbatem, Simonem Gollium, & Ioach. Gadoldum, Monasterij tunc occupatorem: qui Senatui promiserat se 8. pauperes Scholasticos aliturum. Dedit tunc priuilegium quoq; Augustanùs Cæsar: vt in ijs litibus, quæ 400. Florenos non excederant: nemini ciui à Senatu ad superiorem Iudicem liceat prouocare.

Transactio inter Duces, VVirtemberg. & Bauariæ.

Lauingæ hoc anno composita est discordia: quæ fuerat inter Ducem VVirtemberg. & Duces Bauariæ, Ludouicum atq; VVilhelmum: agente ea, quæ pacis erant, Augustano Episcopo Christoph. Stadionio. Muniebat enim VVilhelmus Ingolstadium, & exactione pecuniæ à subditis, neruos belli comparabat: Vlricus verò munitiora reddebat, Schorndorffium, Aspergum, Nissam, Kirchemum.

Rectura Tybingensis gymnasij.

Tybing. Schola.

Mense Maio, Rector 116. generosus D. Albertus Arbogastus, Baro ab Heuuen.

Inscripti. Henricus Schechius Vlmensis, Maij 4. Iuuenis egregius, probitate & diligentia, beneficiarius Vlmensium. Mortuus postea, cùm Ecclesia fructum ab eo expectaret. Ego eius Lexicon Græcum emi: cùm non pridem Græcè discere cœpissem. Mich. Ludouicus, & Ferdinandus, à Friberg. Ioan. VValtherus à Laubenberg.

Pestis. Tybingæ cœmeterium.

Mense Octob. Rector 117 Balt. Kefelin per integrum annum: Magistratu ei propter pestem, quæ æstate huius anni humidissima inciderat, prorogato. Quo pestilenti tempore, nouum cœmeterium ante oppidum Tybingam, trans riuum Ameram factum est: spatio, quod est inter Portam fabrilem & Lustnauiam. Ante id tempus, homines intra oppidum, in cœmeterio Sangeorgiano templi humati fuerant: sicut 1589. August. 16 plurima ossa ibi exfossa vidimus: cùm crypta vel sepulchra, quæ 1497 facta fuerat, destrueretur: ibiq; Schola puellaris ædificaretur, &c.

Inscripti sub illo Rectore.

Eberhardus Bidenbach de Grunberg in Hassia, 19. Mart. 1542. Hodie adhuc, à multis annis, reuerendus Bebenhusæ Euangelicus Abbas, Theol. D. & Principis Consiliarius. Caspar Herter de VVeissach. Georg. Beringer Vlmensis. Græcas literas postea ad Præceptorem nostrum Gregorium misit.

Decanus Philosophiæ. M. Michaël Vaius.

Magistri facti. Iacobus Beurlin Dornstettensis. Postea, Doctor Theol. & 1561. Acad. Cancellarius. Ioach. Bartenschlag Stutgardianus. Med. D. Anastasius Demler Marpach. Iurisconsult. Discesserunt à schola Ioach. Camerarius & Lud. Grempius.

Landau.

Natus est 30. August. 1541. generosus D. Lucius de Landaun, Freyherr zum Hauß vnnd Rappottenstein/ Cæsaris Consiliarius. Vxor eius, Maria Dapifera Baronissa VValdpurgensis. Filius, Baro Henricus, natus 1582.

Obijt D. Maria Vlrici Ducis VVirtemberg. & Comitis Georgij soror: Henrici Brunsuic. Ducis vxor.

Bappenhaimij, Matthæus & Ioannes.

Obijt & nobilis vir, Matthæus Marescalcus Bappenheimius, Doctor, & Canonicus Augustæ, Treuschaimij, vbi & sepultus est. Scribens hic de stirpe Calatinorum Rom. & ex ea Bappenheimiorum Marescalcorum, eum librum 1495. absoluerat.

Eodem anno, Ioannes Marescalcus Bappenheimius, Georgij F. Elgouiæ & VVildenstainidominus vxorem duxit Barbaram Hohenrechbergensem: nuptiasq; 4. Decemb. eius anni celebrauit. Liberi, ex eis nati vsq; ad 1553. Maria Iacobe, Ioan. Erckinger, Haupto, Maria Salome, Marcus Attilius, Philippus, Maria Cleophe, Ioan. Henricus (qui ambo in pueritia, mortui) & Ioan. Rudolphus.

Ioan. Faber, Episc. Viennensis.

Obijt 12. Kal. Iun. Ioannes Faber Leukirchensis Algouius, Episcopus Viennensis, Annoætatis 63. cuius Epitaphium legitur Viennæ in fano S. Stephani, vel omnium Sanctorum. Cui successit Ostrofrancus VVeischenfeldensis, Fridericus Nausea. Qui mortuus est 1552. Tridenti, ad id Concilium missus. Odium ibi concitauerat sibi: quòd suaserat, S. Synaxin, ex Christi Institutione integram esse restituendam: & Sacerdotibus coniugium concedendum. Reuectus est Viennam, & ad omnes Sanctos sepultus.

Grynæus Simon.

Decessit Cal. Aug. peste, vir excellens eruditione Simon Grynæus, Basileæ, anno ætatis 48. Natus 1493. circa oppidum Sueuiæ Feringam, in ditione Comitum Hohen Zollerensium. Legatur vita eius apud Pantal. de viris Illust. Germaniæ parte 3.

R. Ferdinandus, quia Ioannes Vaiuoda priore anno mortuus erat (filio relicto Stephano, quem

quem tutores sui, & cæteri proceres, Turcæ commendarant) viduam eius obsidet Budæ: sed aduentu Turcarum, obsidionem reliquit.

Turca postea Buda & Pesto potitur. Decretum est subitarium aduersus eum, in Comitijs Ratisbonensibus, auxilium Germanorum: quos Fridericus Fyrstenbergius in Vngariam deduxit. Sleid. 14. *Buda & Pestum, à Turcis occupata.*

Ad eam expeditionem Augustani, suis impensis miserunt auxilio signum vnum peditum, Duce Ioanne Bleigero. Pæsto occupato, Turca Ferdinandicos milites cecidit: exceptis, qui Danubium tranarunt: quorum vnus fuit Christophorus Seuboldus Sueuo Halensis; matre Senfftia natus. Addam huic bello hoc quoque. Cùm R. Ferdinandus copias misisset ad Budam occupandam, Duce VVilhelmo Rogendorffio: in ijs etiam nobilis ex Sueuia Eckius à Reuschach erat, ordinum ductor. Aderat eiusdem filius, iuuenis alacer, Fiebant quotidie inter Christianos & Turcas velitationes. Quodam die Reuschachius iunior etiam exiuit, inscio patre. Conflictu orto aliquot Turcas fortiter prostrauit: sed tandem circumuentus ipse quoque cecidit. Pater, qui eminus viderat, ad suos dixit: ille eques, quisquis est, honestam sepulturam promeruit. Emissi itaq; aliquot expediti milites, cadauer retulerunt. Cuius cùm galea adimeretur: Eckius astans, tum primùm filium suum agnouit. Cæteris lachrymantibus: ipse obstupuit: tantùm oculis immotis aspexit. Hinc dolore ad cor penetrante, in tantum morbum incidit, vt Viennam relatus, breui cum omnium commiseratione mortuus sit. Postea, Buda, Pestum amissa sunt. Pantal. parte 3. German. Et Iouius Lib. 39. Amasis quidam (inquit Aristoteles 2. Rhetoric.) videns amicum ob paupertatem mendicantem, fleuit: quia hoc, ἐλεεινὸν erat, miserabile. Sed filium ad mortem duci cernens, non fleuit, sed diriguit: quia hoc, δεινὸν erat, horribile. *Reuschachij duo, pater & filius.* *δεινὸν πάθος.*

Imp. Carolus Africanam expeditionem suscepit: vt illic scil. Turcas distineret ab Vngaria. Sed cùm 23. Octobr. Argieram Barbarossæ appulisset: non maius certamen cum barbaris, quàm cum sæua ventorum & tempestatum vi, habuit. Inde igitur magno cum damno, in Hispaniam mense Nouembri vix reuersus est. Sleid. 14. *Argierica expeditio Caroli Imp. infelix.*

Cum Vlmensium Ecclesiastes primarius, Martinus Frechtus, & alij quidam, ad supradicta Comitia Ratisbonam missi essent: negotium Conrado cuidam Schaffnero, Ecclesiæ in Vlmensi vico Meringa pastori, datum est: vt vsq; ad reditum illorum, Vlmæ in summo Templo mane concionaretur. Is cæteroqui erat homo indoctus: sed in vulgus πιθανὸς, magna loquentia præditus, & animos mouere gnarus, absque vlla Rhetoricæ scientia. Qua facultate fretus, non magni faciebat doctissimos etiam viros. Hinc magni concursus vulgi ad eius conciones fiebant: αὐτόχρημα προφήτην θεόντων, viuum Prophetam dictitantium. Quæ stultitia multorum, illo post reditum Theologorum in suum nidum retruso, non tamen cessauit: sed aliquandiu Meringam etiam (ad sesquimilliare) peregrinatio ipsorum durauit. Tempore autem postea periculoso, homunculus ille, vt locum suum retinere posset: temporariam Religionis formulam, quæ INterim vocabatur, amplexus est. Ita, ἀμαθία μὲν, θράσος (vt 2. lib. Thucyd. est) λογισμὸς δὲ, ὄκνον φέρει. Vel (vt Nazianzenus loquitur περὶ τῆς οὐ διαλέξεσιν σύταξιας.) θράσος, ἀμαθίας ἔκγονον. Ruditatis & imperitiæ filia est audacia & temeritas. *Concionator indoctus, in vulgus plausibilis.*

Austriaci Proceres 24. à R. Ferdinando petebant: sibi permitti sinceram Euangelij doctrinam. Nam tot clades à Turcis propter corruptum Dei cultum inferri. Ille ipsos ad concilium futurum reijcit. Sleid. 14. *Euangelij petitio Austriorum.*

Patricius Augustanus, Ioannes Honoldus, homo cælebs, 200. Florenos in perpetuum stipendium, alendi sinceri Augustanæ Confessionis concionatoris 1540. legauerat. Sed obstantibus quibusdam: executores Testamenti, Conradus Rechlinger, & Georgius à Steten, eam pecuniam eiusdem doctrinæ studiosorum conuerterunt. Quos cum Basileam 1541. misissent: breui eos propter pestem ibi grassantem, & Simonis Grynæi Veringensis, viri excellenter docti, Calendis Aug. ibidem mortem, inde reuocarunt, & VVitebergam miserunt. *Studiosi adolescentes, Augustanorũ alumni.*

Obijt & Vrbanus Regius, Cellæ Saxonicæ, Maij 25. cui vxor fuit Augustana, Anna VVeisbruckerina. *Vrb. Regij mors.*

Item Henricus obijt, Saxoniæ Dux: cui filij successerunt, Mauritius & Augustus. Mauritio lis accidit de finibus ditionis, cum Electore Ioan. Friderico, sequenti anno: sed Landgrauij intercessione sedata est. *Mauricius & Augustus.*

FERDI-

R. FERDINANDI TRANSITVS PER SVEVICAM HALAM. EXPEditio Imperij Turcica. Reditus Ducis Christophori ex Gallia, & eiusdem nuptiæ. Rectores Academ. Tybing. Deliciæ vrbis Augustanæ. Zurzachense Naufragium. Episcopus August. Otho VValdpurgensis. Cæsaris Caroli aduentus Vlmam, & Geldrience bellum. Quædam Augustana & Halensia. Obitus aliquot clarorum virorum.

CAPVT XVII.

Ferdinandi R. aduentus Halam Sueuicam.

ANNO 1542. Ianu. 30. (die lunæ ante purif. Mariæ) R. Ferdinandus Halam Sueuorum vênit. Aduentanti autem equites Halensium 40. obuiàm iuerunt vsque Laurentij Zummeram. Ibi, ab Archigrammateo (adiunctis duobus Senatoribus) sub porta verò, à Consulo (cui tatum Magistro) Conrado Buschlero, exceptus est, clauibus oblatis: atque sub Vranisco introductus: & Cratere aurato, cum aureis in eo pluribus, donatus. Spiram postridie profecturus: deductus est ab vrbis 250. hastatis, & 150. sclopetarijs, cum bombo tympanorum, & sono fistularum: nec non 40. equitibus: vsque ad regionis limitaneam turrim, VVesternacum: qui omnes, politissimè vestiti erant.

Spiræ, conuentus Principum.

Spiræ conuentus Principum agebatur Mense Februario: vbi R. Ferdinandus hortabatur: vt singuli conferrent subsidia ad bellum Turcicum: tanquam hostis æstate proxima, esset maximis viribus in Austriam rediturus. Decreta est in triennium collatio (συναγωγὴ) viritim faciendæ, nemine excepto. De 1000. Florenis, 5. fl.

Collatio pecuniæ ad bellum Turcicum.

De 100 fl. dimidiatum fl. De 50. fl. à tenuibus 6. k. Seruis & ancillis, de 1. fl. 1. k. Iudæis, de 100 fl. 1 fl. Ecclesiasticis, de 100. fl. 10. fl. De annuæ mercedis 100. fl. dimidiatum fl.

Mobilia, vestes, ornamenta, equi, excepta sunt. Miserunt Halenses ad hoc bellum 200. pedites, & 20. equites.

Georg. Hohenhebensis.

Misit VVirtembergicus 1000. pedites, & 150. equites, ac duo tormenta bellica: Duce Georgio, Barone Hohenheuuensi: qui in ea expeditione obijt.

Miserunt Augustani pedites 375. Duce Hieremia Ebeno Augustano: & 62. equites, Hipparcho Ioanne Sigismundo de Plieningen.

Turcicum bellũ maximo cum apparatu.

Transibant vrbem Vlmam, per duas hebdomadas, quotidie multa signa peditum. Interdum in vno ordine simul quinq; Signiferi per Marianam portam ingrediebantur, erectis vexillis: viri fortissimi & pulcherrimi. Singuli etiam milites, egregiè armati & vestiti. In foro autem, quodam die milites signorum quinq;, cùm scholastici inter eos staremus, vnà suos sclopos disploserunt. Cuius grandinis crepitatione, aures nostræ amplius triduum obsurduerant. Conscensis deinde ratibus: secundo Danubio Orientem versus deuehebantur. At quia sæpe vino se onerarant: factum est, vt non pauci in flumen de ratibus deciderint. Vlmensium quidem militum circiter octo, eâ aqua obsaturati fuêre.

Imperator belli, Ioachimus Brandeburg.

Imperator vniuersi exercitus, erat Elector Brandenburgicus Ioachimus. Commouit se tanta expeditionis moles circa Paschale tempus: sed circa diem Martini dissipata est: magna cum iactura, nulla re effecta. Sobrios, attentos, industrios ante omnia pios, nec blasphemos, esse necesse est: qui aduersus Turcam (Dei flagellum in Idolatriam, & flagitiosam vitam) aliquid feliciter effecturi sint.

Sine effectu.

Quomodo bellum cum Turca gerendum.

Christophori VVirtemb. D. è Gallia reditus.

Dux VVirtembergicus Christophorus, cùm 8. annos in Gallijs exegisset: in Germaniam sibi redeundum duxit: vt & linguæ, & rerum plurimarum sufficientem iam cognitionem adeptus. Redijt ergo: Voluptatibus, quas illic habere potuisset, relictis. Eum postea Vlricus pater, Montpelgardensi Comitatui præfecit. Voluerat quidem Christophorus interesse bello Turcico: sed retentus à patre fuit, corpore tunc minus valente: ac potius ad matrimonium contrahendum se comparare iussus. Erat enim filius vnicus.

Meckmyla.

Oppidum Meckmylam, quod Herbipolensi Episcopo per absentiam Ducis Vlrici datum fuerat, hic rursus ad Ducatum redemit.

Acad. Tybing.

Tybingæ scholasticus Rector 118. factus est die S. Lucæ, Ioannes Sichardus, V. I. D.

Decanus artium. D. Iacobus Schegkius Schorndorffensis.

Magistri creati. 2. Ianu. 1542. Iacobus Græter Halensis. Hainricus VVolfius Oetingensis. Med. D. & Hieronymi VVolfij frater. Ioan. Nürnberger Schorndorffensis. Iurisc. Marcus Craus Denckendorffensis.

Pestis.

Concessit sub hoc Decano Facultas Philosophica Hirsaugiam, propter pestem, paulò ante Bacchanalia. Ibi nulli promoti sunt Magistri.

Tybingæ

Tybingæ vallum arcis sublapsum, aliquot vicinarum domorum protrusit.

Consules Gamundiæ.

1542. *Ioannes Rauchbein.* 1543. *Henricus Lieglinus.* *Gamundiani Consules.*
1544. *Ioan. Rauchbein. Tunc nobilis quidam, Hanso Diemar, vexauit Gamundianos. Ideo ipsi Ioan. Christophorum de Absperg ceperunt: sed, rebus transactis, dimissus est.*
1545. *H. Lieglin* 1547. *Caspar Dœbler.*
1548. *Ioan. Rauchbein.* 1549. *Caspar Dœbler.*
1550 *Ioan. Rauchbein.* 1551. *Ioan. Bletzger, Aurifex.*
1576 *Melchior Brauch.* 1577. *Henricus Holizvvart.*

In Ducatu VVirtembergensi (Lycosth. teste) nati sunt hoc 1542. anno, Gemini, coalitu pectorum ad vmbilicum vsq; connexi.

Augustæ, Georgius Fuggerus, Raimundi secundus filius, Vrsulam à Liechtenstain duxit, *Fuggeri.*
8. Nouemb. 1542. Inde natus est Philippus Eduardus, Octauianus 2. & plures fratres. Antè autem, Daniel Felix, Baro à Spaur, cum Veronicæ: VVilhelmus, Baro à Pucheim, cum Sybilla, Georgij & Antonij sororibus, se coniunxerant 5. Nouemb. eiusdem anni.

Ioachimus Seuter de Landsperg, Februar. 26. Sabinam Peutingeram duxit.

De Augustanæ vrbis delicijs, in hanc sententiam G. VVidemannus scribit.

Non solùm magnæ opes, Augustæ sunt: sed etiam delicia. Vt, Ambrosij Hohestetteri hortus. *Augustana delicia.*
Varijs hic plantis consitus est, arboribus & herbis: piscinis instructus, ædificijs, balneis, alijs ornamentis. Fistulæ ibi plus ducentæ, salientis aquæ: suppeditante eis extra hortum rota, abunde aquæ. Fœminæ lapideæ simulacrum, ibi nudæ: quæ, si quis ponticulum in domum amœnam, in piscina sitam, transire aggrediatur: manu sua pectus tangendo & quasi premendo, transeuntem fluxu aquæ conspergit. Tentorium ibi, iuxtà: sub quo, mensa orbiculata marmorea, cùm sedilibus circùm, & orichalcinis annulis: quorũ aliquo tracto, riuus exoritur in medio mensæ: chartas & nummos colludentiũ aufert. Sed & alijs in locis Germaniæ pulcherrimi Paradisi sunt: præsertim apud Principes.

Sic in Monasterio Hirsaugiensi, in peristylio ante refectorium fons amœnus est: qui non aliter quam Monstrantia quædam simulacris & salientibus, aquam in triplicem craterem effundit. *Hirsaugia.*
In fenestris circùm, omnes imagines sunt veteris & noui Testamenti, quæ de fontibus sunt: encaustico opere magno artificio.

Cansladij quoq;, in cauponis Schærtlini domo suburbana, salientis aqua & piscina, in hypocausto est &c. Hæc, VVidemannus: quæ ipsa partim, & alia, ego etiam vidi: ita, vt hominum genus bona habeat, concessu benigni DEI, non solùm κρείττονα, necessaria: sed etiam ἡδύτερα, liberalia: eaq; vel τέρπνα, honorabilia: vel τερπνὰ, delectabilia: vel etiam θαυμαστὰ, mirabilia.

Stutgardiæ, 1541. Aug. 5. obdormiuit in Christo venerandus senex, Adamus Figuli, Canonicus Ecclesiæ Stutgardiensis. *Mortui aliquot.*

Schorndorffæ, Mart. 24. honestus vir Iohannes Hirsman, Consul Schorndorffensis. Et 1570. vxor eius pia, Apollonia, die S. Matthiæ.

Hirsaugiæ. Octobr. 24. VValdpurgis Holtzmannina, Tubingensis: M. Bartholomæum Neuferum maritum, pestem fugientem huc secuta, & in Christo Iesu defuncta, hicq; sepulta.

Eßlingæ. Dominicâ post exalt. S. Crucis, Marcus Rhor Doctor, anno ætatis 29. Et vxor eius Catharina Locherina, Venedigerina cognomine, 24. Febr. 1564. anno ætatis 42.

Vlmæ. Nouemb. 21. ist der Edel/Ehrnvest/fürsichtig vnd weiß/Bernhart Besserer/ Bürgermeister zu Vlm: von dieser Welt/in Gott dem Herrn/vngezweiffelter hoffnung einer freuwdenreichen aufferstehung/ durch vnsern einigen Heylandt Jesum Christum/ seliglich verschieden.

Zurzachi, pago Alemannico, duobus quotannis mercatoribus frequentari solito: nauis ponderе hominum & rerum degrauata, pessum ijt, LX. hominibus suffocatis. *Zurzachum.*

Iosephus Mynsinger à Frundeck Cæs. & Regiæ Maiestati à consilijs erat. Ad quẽ, Viennam 2. Iul. profecti sunt, Andreas Kirchperger, & Rochius Mertz de Stoffelfelden in Schramberg: cui vxor sua Norburgis Mynsingera Frundeccia, 18. April. huius 1542. anni obierat. *Mynsinger.*

Eodem anno (sanè per y_. annos) Pestis Eßlingæ sustulit 3500 homines. *Pestis.*

Brunsuicensem Ducem Henricum, quòd Goslarienses & Brunsuicenses (cum Euangelico fœdere iunctas ciuitates) vexaret, Saxo & Landgrauius bello petierunt: è Ducatu profugere coëgerunt: arcem VVolfebytelam mense Augusto deditam, in potestatem suam acceperunt. *Henrici Brunsuicensis exiliũ.*

Conuentus Noribergæ, contra Turcam.

Anno 1543. *mense Ianu. Noribergæ conuentus erat præsentibus, R. Ferdinando, Friderico Palatino Christoph. Episc. Augustano, Ioan. Nauio, & Granuellano de auxilijs Turcicis. Moritur ibi apoplexiâ Augustanus Præsul: cùm in posterum instituisset conuiuium. Sleid. lib. 15.*

Augustanus Episcopus Otho.

Successit in locum eius, Otho, VVilhelmi Dapiferi à VValdpurg F. educatus sub præceptore Luca Landistrato, Legum Doctore: & literis bonis Tybingæ institutus. Versatus etiam in Academijs alijs: Dolensi Burgundica, Patauina & Papiensi (vbi Rector fuit) Italicis. Sequenti anno donatus est VVormacia, Cardinalitio galero: factus presbyter tituli S. Balbinæ. Brusch.

Geldrienſe bellum Cæſaris Caroli.

Occupauerat Dux Cliuensis VVilhelmus, Gallo adhærens, Geldriam, Duce huius mortuo. Hanc verò Carolus Imp. sibi asserens, bellum cum illo gerebat. Vênit hic Vlmam 18. Iul. Feria 4. Quo die pomeridiano tempore, paulò ante Cæsaris (horâ circiter tertia) aduentum, maximum fulmen audiuimus sonare, cælo sereno: nec vllum tonitru antè, nec pòst. Sextâ Feriâ vesperi Sacramentum Maiest. eius dictum est ab vniuersa ciuitate, stanti in suggestu curiæ extante. Stabam ego, sicut meus Engelhartus ferè sesquianno antè Halæ, proxime Cæsarem, forum transeuntem in paruo equo, accurrere elicuisset. Concionabatur Frechtus triduo latinè, multis Hispanis interuenientibus. Die Sabbati post prandium, Imperator per D. virginis portam discessit, Greislingam versus. Ante prandium verò, vrbem foris præterierãt viginti signa Hispanorum plerique sclopetarij. Quos cùm nigros, & magna ex parte paruis corporibus, viderem: dicebam per imperitiam rerum: Ehe was wolten die schwartze Männlin außrichten? At strenuissimè posteà se contra Iuliacenſem gesserunt. Altero sabbato decem Italorum signa, præter vrbem ibant: ac postridie, mille quingenti equites. Feriâ 6 pòst, rursus decem signa Italorum.

Vlmam aduentus Caroli, fulmine.

Milites Vlmam prætereuntes.

Teuren.

Imperator 22. Iul. Stutgardiam præterijt: ac posteà 7. Cal. (al. 9. Cal.) Septemb. vrbem Sicambrorũ Turonium (Teuren) vi expugnauit, ac funestauit. Ita Cliuensem, supplicem factum, in gratiam recepit, Geldrienſi dominio ei adempto. Vicerat antè pridie paschatis, Cæsarianos Cliuenſis. In quâ pugna ex Halenſibus Sueuis occubuerant, VVilhelmus & Christoph. Senfftij, Gabriel & Christoph. Neubotti, alijq; nobiles. Gallis militabat hoc tempore (teste Iouio) Theodorus Bedenius Spartanus, cum delectis equitibus Græcis. VVilhelmus verò Fyrstenbergius, qui Galliæ Regi militauerat, ab eo ad Cæsarem nostrum transijt.

Græci equites.

Halenſia.

Ab Halenſibus, tributum vinarium (Vmbgelt) in ipsorum ditione impositum est: scil. 4. mensuræ de Cado: & mensura est imminuta.

Inter eos, & Hohenlohenſes Comites, diſſidium erat: mutuo rusticanorum equorum abactu: hominum & curruum captiuitate. ὥστε τοῖς ὁμόροις, ἀφιλοχίαι συνῆσαν. Ne tamen ad bellum res procederet: diligente & prudente operâ VVilhelmi Schenckij, controuersiæ compositæ sunt. μακάριοι, οἱ εἰρηνοποιοί.

Gymnaſium Tybingenſe.

Ad VVirtembergica veniamus. Tybingæ Rector 119. mense Maio erat Michael Rucker. Med. Doct.

Inscripti. Rudolphus & Iodocus, Riepij, Tybing. Maij 11. Hermannus Ochsenbach Tybing. Caspar Sattler VVaiblingensis. Albertus Aubelinus Vlmensis. Ioannes Crapner Frontenhusensis, ex interiori Bauaria. Ioannes Schærtlinus Canstadianus. Nicol. & Lud. Varenbyler Lindauienses Octobr. 13. M. Iacobus Heerbrandus Giengensis, Tybing. Ecclesiæ Diaconus, Octobr. 17.

Heerbrandus.

Venationis controuersia.

Huius anni Nouemb. 12. Tybingæ consultatum est à commissarijs R. Ferdinandi, & VVirtemberg. Ducis Vlrici, de controuersia inter eos componenda: quæ erat de iure venandi circa Ebingam & Balingam ac circumiecta loca. Item de controuersiâ venationis aliarumq; rerum inter eundem Regem, nobilemq; virum Ioan. de Karpfen. De alijs etiam rebus: vt, num anniuersarium epulum, de quo dudum scripsimus, in VVurmlingensi monte, porrò celebrandum esset, sicuti Regi placeret. Commissarij erant, Ioannes de Ehingen, Vlricus de Liechtenstain, Iodocus Munch de Rosenberg, & Sigismundus Herter de Hertneck.

Liechtenſtain.

Tybing. Schola.

Rector 120. Gebhardus Brastperger V. I. D. Die S. Lucæ.

Inscripti. Matthæus Alber Reutling, Doctoris Matthæi Alb. ibidem F. Henricus König Tybing. filius D. D. Ioannis fœlicis memoriæ. M. Erhardus Sneppfius Hailprunnensis, Professor Theol. à Schola conductus. Melchior Volmarius Rotvvil. Seuerinus à Massenbach, VVildhans & Ioan. Conradus à Neuneck, nobiles. Raimundus Vogler Hailprunnensis.

Decanus Philoſophiæ.

M. Michaël Schvveickerus Canstatensis.

Creatio

Creati 23. Iul. Magistri. Ioan. Iacobus Halbmaier Rotenburgensis. Alexander Hunn Marpachensis.

Offerebantur Christophoro VVirtemb. Duci, coniugia plura, eaq; præclara: vt vnico Ducatus hæredi. Pater, appositio poculo albi vini, & poculo rubri: iussit eum, ex vtro vellet, bibere. Bibit de albo. Iussus ergo Onolzpachum equitare, fecit: & Annam Mariam, Georgij Brandenburgensis Marchionis (ex Mynsterbergicâ Hedovvige) filiam, duxit, 18. Decembris. Cum autem socer eiuq; 27. eiusdem mensis obijsset: nuptiæ sequenti 1544. anno, sine pompa, celebratæ sunt. Stutgardiam ipse cum dilecta sponsa vênit. Ita duxit eam, quæ secum religione & linguâ coniuncta esset. Erat ipsa sexdecim annorum. Posteà in comitatu Mompelgardensi, à Duce Vlrico amanter dato, piè & frugaliter viuebant. Cancellarius eius erat Michaël Tyffernus, optimè de discipulo grato meritus. Celebrauit eas nuptias carmine latino Michaël August. & Graco Matthias Garbitius Illyr. *Christophori VVirt. D. matrimonium.* *Tiffernus.*

Distichon numerale M. Aug.

MensIs agebat VrtVnC beLLatorIs Inertis:
ConIVnX ChrIstophore est hæc VbInVpta tIbI.

Garbitius.

Πάντα δ' ὑπερ λαὸν πεφιξύετ' ἔοσι, Τύβιγγα,
Τρισμακάρτε σὺν ἱχάροισ αὐτόσσατ' ἄνα.
Καὶ γὰρ ἀγακλείτὸν σ' ἐχερὸς πύλιτος ἐνομᾶι,
Μητέρ' συνιχῶς, σὺ μάλα φιλογεμινόρ. &c.

Vertit M. Paulus Kalberus.

At nanciſci omnem ſupra digniſſima gentem
Es ter felices, docta Tubinga, Duces.
Nam tua Muſarum ſtudioſus mœnia cætus
Incolit, & magni ſplendida tacta viri, &c.

VVirtembergensis Comes Georgius, qui Reichenvveiræ dominabatur, præclaram arcem hoc 1543. anno, in Argentuarienſi pago ædificauit: de qua ſuprà part. 1. lib. 7. c. 5. ſatis ſcriptum eſt.

Generosus D. Sigismundus de Landau, liber Baro in Hauß & Rappottenſtein/auff Eſchenthal/vnd Türncrutt/Cæſ. Maieſt. Conſiliarius, & inferioris Auſtriæ regionum præſes, natus eſt 3. Mart. 1543. vxorem habet D. Barbaram, Baroniſſam de Buechaimb, natus eſt D. Georgio, qui 1552. obiit. Filios procreauit Georgium & Eraſmum. *Lindau.*

Eodem 1543. an. D. Ioan. Iacobus de Landau, eques, & præfectus Nellenburgi permiſſu Salomonis villani Abbatis (vt cui cõmendata eſt cura Sancrucivallenſis cœnobij) ab Abbatiſſa huius Monaſterij Veronica Rietbaimenſi, & ſororum conuentu, ad honorem nominis & ſtirpis ſuæ, arcem Landau confractam, & curiam iuxtà (Burgſtall mit dem Hoff / Hoff zu Landaw genandt) precio redemit. Cæterorum bonorum redemptionem impetrare non potuit. Vendita fuerat illa arx cum comitatu 1437. *Areæ Landaui redemptio.*

Apud Auguſtanos Scholarchæ erant, Zympertus Hoferus, & Ioan. Iacobus Fuggerus. His propter èxaminationes publicas additi ſunt decreto Senatus, Chriſtophorus Chriſtophorus Rechlingerus (nomine proprio gemino) & Chriſtoph. VVirſungus, ſenatores: atq; VVolfgang. Muſculus Theol. & Auguſtinus Myllerus Iuriſc. ac Laurentius Reſchius Med. Qui menſe Iunio, leges pueris præſcripſerunt: ac certa didactra, Magiſtris à pueris danda conſtituerunt. *Auguſtana. Scholarcha.*

Nuptiæ Auguſtæ celebrarunt: Erneſtus de Adelshofen, Bauarus nobilis, cũ Barbara Meutingia. Ambroſius Iung, Med. D. iunior, cum Regina Kolerina: Antonius Chriſtoph. Rechlinger iun. cũ Magdalena Honoldina. Otto Henr. de VVeix, Bauarus nobilis, cũ Vrſula Rhatholdina. *Nuptiæ plures.*

Cum huius anni die 13. Iunij Scarpariam Hetruriæ, terræmotus grauiter afflixiſſet, inter paucos Auguſtanos inde euaſit Georgius Sturmius, cognomento Monachus: celebris Pharmacopola & Diſtillator Auguſtæ. Quo tempore ibi etiam viuebat Medicus Damianus Behem: qui mox inde exceſſit. *Terræmotus.*

In pago Zaiſenhuſenſi, non procul Pfortzemo, mediâ quarta pomeridiana viſus eſt ingens Cometa, cum cauda Aquilonem verſus. Ex eo flamma, inſtar Draconis deuolauit: proximum rium planè exhauſit: ex agro quodam magnam partem frugum abſumpſit: & iterũ ſubuolauit. Lycoſth. *Cometa.*

Iam per aliquot annos, in corona templi Vlmenſis magni, vbi vigilum habitatiuncula: ignes, vel candelæ ardentes, noctu circum ſaltare viſa erant: hominibus eam rem in omen non bonum tentibus. Erſi fatui huiuſmodi ignis, qui naturas rerum indagant, cauſam ex pingui aut viſcoſa aliqua exhalatione, motu aëris inflammata, ſumunt. *Candelæ Vlmæ.*

Lucenhusa. *Martinus Kraus pater, translatus est ab Vlmensibus circa diem Mich. in pagum Lutzenhausam media via inter Vlmam & Geislingam.*

D. Paulus Phrygio. Ioan. Eccius obijt *Obierunt hoc anno clari viri: Paulus Phrygio, Tybing. Ecclesiæ Parochus, Cal. August. Iohannes Eccius Sueuus, in ditione Episcopi Augustani natus, Ingolstadij, 10. Febr. anno ætatis 57. Vitam vtriusq; legito apud Henricum Pantal. de viris Germaniæ illustr. parte 3. Obijt & Georgius, Marchio Brandenburgensis, Ducis Christophori VVirtemberg socer (vt antea dictum est) 27. Decemb. Onolizbachij, anno ætatis 59. Fuit Friderici F. & Alberti, Achillis Germani, N. Qui post Saxoniæ Electorem, primus Augustanæ confessioni subscripsit.*

VVelvvart. *Stutgardiæ in parochiali. Anno Dom. 1543. auff den 16. Tag Jul. starb der Edel vnnd Vest Cunrad von Welwart/ der da begraben ligt: dem Gott gnad.*

Schola Mauricij. *Saxoniæ Dux Mauricius, tria Gymnasia iuuentutis insignia instituit: Misnæ, Merseburgi, & Portæ.*

DEFECTVS SOLIS. CLADES PEDEMONTANA GERMANORVM.

Comitia Spiræ, & bellum cum Gallorum Rege. Academ. Tybing. regimen. Sponsalia Ehingenæ familiæ. Sepulcra mortuorum, effossa. Errones, impostores, præstigiatores, fahrende Schüler. Alraun, wütend Heer/ Gespänst.

CAPVT XVIII.

Eclipsis Solis. *ANno 1544. Ian. 24. die Iouis, horrenda Solis eclipsis erat, antemeridianâ horâ 9 bestijs in campo etiam, & in aëre auibus, formidabilis. Excurrebamus scholastici, permissu præceptoris Gregorij. Vlmæ: concurrebant ciues vtriusq; sexus: stupor inuaserat omnes. Hanc eclipsin, Nd. Henricus Buntingus Hanouerensis, post alios in sua Chronol. 1590. nundinis autumnalibus edita, diligenter describit.*

Ceresolana clades Dauali, & Germanorum. *Ad Ceresolam in pedemontana regione postridie Idus April. Alph. Daualus Vastinus, Cesarianus, amissis in prælio 12. millib. (maximè ex Germanis μισθοφόροις) à Gallis & Heluetijs victus est. Venientes ex reliquijs nudi & vulnerati aliquot Vlmam etiam, cum albis bacillis, eleemosynam petentes. Occubuerunt in illo prælio ex Sueuohalensibus, inter alios, Gabriel Seubolt signifer, Christoph frater eius, Ioachimus Schleyt & Christoph. Roßdorffius.*

Comitia Spiræ. *Conuentus habebatur Spiræ maximus, præsentibus Cæsare & Rege, principibus & literatis omnibus. Ibi Cæsari contra Gallum, Regi contra Turcam, auxilia decernebantur. Duci VVirtembergensi Comitatus Mompelgardensis, vi beneficium Imperij, confirmatus est: vt à filio eius Christophoro regeretur: Duce nomine fidem promittentibus, Comite Tybingensi Conrado, & Christophoro de Venningen. Tunc à Comitijs domum versus rediens Hieronymus Baumgartner Norib. ab Alberto Rosenbergio captus est: propter arcem Boxbergam, anno 1523. à Sueuico fœdere impulsu ipsorũ combustam. Hanc volebat sibi hoc modo efficere restitui. Inuentimus post diem S. Iacobi, cum Noribergæ pater & ego essemus, familiam Hieronymi valde mœstam: nescientem, vbi herus esset, aut quid de ipso fieret. Liberatus est 1545. mense Aug. pecunia, & restitutione nobilis VVolfij de Kochenstetten: quem vicissim Norimbergenses ceperant.*

Mompelgardia. Tybing. C. Conradus. Baumgartneri Noriberg. captiuitas.

Bellum Cæsaris cum Gall. R. Fyrstemberg. C. VVilhelmus, captus. *Cæsar finito Spirensi conuentu profectus est Metim: sequentibus eum Mauricio Saxone, & Alberto Brandeburgico, cum singulis equitum millib. ac VVilhelmo Fyrstembergio, & Sebastiano Schertlino: qui religionis protestantium erant omnes. Fyrstenbergius postea, dum vadum transeundi fluminis quæreret: interceptus ab equitibus Gallis est: & magno ludibrio Lutetiam pertractus: quòd antea Gallo seruiens, ingentem vim auri exportasset. Postea, pace inter Imperatorem & Gallum facta: depensis aureorum 30. millibus: anno 1545. liberum rursus Argentinæ (vbi studiorum gratiâ eramus) vidimus, heroica proceritate corporis præditum.*

Rectores Tybingæ.

Tybing. Gymnas. *Mense Maio, Rector 121. Iacobus Schegkius, Med. D.*

Inscripti. Iosias Hormolt Bieticamensis, Iun. 6. Balthasar Eislinger Spirensis, Iun. 20. Hieremias Godelman Gartachensis. Adolphus Occo August. Sept. 26.

Mense Octob. Rector 122. Erhardus Sneppfius, Theol. D.

Inscripti. D. Albertus, Baro à Lympurg: & Georgius Burich à VVeickershaim præceptor eius. Nouemb. 27. Eusebius Sneppf Stutgard. 2. Ian. 1545. Andreas Scholl Stutgard. 2. Mart. Matthæus Negelin, Beneficiarius Vlmensis. Sic & Petrus Læblinus, vterq; Mart. 28.

Decanus artium. M. Conradus Schottus Tagershaimensis.

* Magistri

Magistri facti. Heinricus Schechius Vlmensis, Febru. 4. Theodoricus Sneppfius VVimpinens. Aug. 6. Iacobus Dachtler Balingensis. Georgius Liebler Tentzlingens. postea 1553. Physicæ professor, Schegkio succedens. Christoph. Stahel Leonpergens. Caspar VVild Vahingens. Dauid Kochhaf Meutzingensis. Iohan. Kunig Tubing. postea, Vniuersit. Syndicus. Iohan. Schvvartz Nurting. Med. D. Lud. Daicker Tubing. postea, præfectus minor.

Venerandus Gabler, factus est Med. D. Tybingæ 1544. in Octobri. Obijt (postquam Professor Tybingæ factus, ad Papatum defecisset) 26. Octob. 1579. nondum sexagenarius. παχύνομαι, πεσσογεύομαι. *Gabler.*

Iacobus ab Ehingen, Georgij & Elisabetæ F. duxit virginem Magdalenam de Gemmingen: Theodorici de Gemmingen piæ memoriæ senioris legitimam F. & Eitelij Theodorici, ac Theodorici, fratrum Gemmingensium sororem. Sponsalia acta sunt Feb. 18. *Gemmingia Magdalena, sponsa.*

Aderant ex parte Sponsæ, & fratrum 2. prædictorum: Dom. Bernhardus de Gemmingen, Thumbherr zu Brüchsel. Otho de Gemmingen, eques. VVernher & Reinhartus fratres ac VVilhelmus, omnes 3. de Neuhausen. Eglof von Walstein. Engelhart von Kaltenthal. Ioan. Dietrichus Gemmingenus, Haimsæ.

A parte Iacobi Sponsi: Georgius Ehingenus Kilbergæ, pater eius. Ioannes de Ehingen. Ioan. Marcus Bubenhofius in Leinstetten. Iacobus de Stoffelin zu hohen Stoffeln. Bruno & Caspar fratres von Hornstein zu Hornstein. Melchior von Ow.

Ex hoc Matrimonio nati.

1. Burcardus, Iul. 6. anno 1545.
2. Georgius, 2. Maij 1547. Prior, Kilbergæ: hic Tybingæ, habitant hodie.
3. Rudolfus, 18. Octob. 1548. in pueritia mortuus.
4. Agnes, 25. Iun. 1551. Eodem anno Neunecciæ defuncta.

Ehingeni, inde nati.

Abstinuit Iacobus, quieti consulens, à negocijs magnatum. Mitis, pacificus, beneficus, pontificiæ Religionis.

Eodem 1544 anno, & eodem 18. Febr. die, sponsalia fuerunt inter Georgij Ehingeni legitimam F. virginem Vrsulam: atq; Eitelium Theodoricum à Gemmingen in Stainneck. *Ehingena, Vrsula, sponsa.*

Aderant, ex parte Ehingena, suprà dicti: & Iacobus Ehingenus, ac Melchior de Ovv in Veldorff. Ex parte Gemingena, prædicti, ac Dietrichus à Gemmingen iunior in Tisgenbrunn.

Romæ in Vaticano, mense Feb. 1544. reperta est marmorea arca: longa pedes 8. & semipedem: lata. 5. alta. 6. pedes, continens aliquot ossa, dentes, capillos, & varia preciosa ornamenta, illustrissimæ virginis Mariæ: quæ filia fuerat Stiliconis, Honorio Imp. desponsata sed ante nuptias mortua. Lege 2. Munst. 11. Sororem habuit Thermantiam: quæ nec ipsa nuptias attigit. Sic & puerulorum Zæringensium ossicula, hoc 1544. anno reperta esse, suprà parte 2. libr. 11. cap. 1. ostensum est. Reperiebantur & hoc, & superiori tempore, nebulones aliqui in Alemannia: qui ociosè circumuagantes, decipiebant homines. Vendebant homunculorum simulacra, tanquam sub patibulis effossa, ad lucrandum in ludendo valentia: quæ vocabantur, Alreunlin. Vnus eorum tale quoddam 18. Florenis Rustico vendidit. Faciebant ipsimet tales imagunculas, ex rubro rapo: pilosas, & quocunq; colore vellent. Habebant falsas tesseras, quibus indiderant argentum viuum: & inde poterant facere notas, quot libebat. Quod si illi, qui cum eis ludebant, alias tesseras apponerent: statim eas illi præstigiatores adulterabant. Curabant argenteos nummos inaurandos: quos pro aureis Rhenensibus exponebant. Ioachimicos Taleros effingebant, formulis quibusdam, adulterinos. Chartas lusorias mira calliditate peruertebant. Ideo Dux VVirtemberg. Vlricus, anno 1540. per literas iussit præfectis suis, tales obseruare impostores, & comprehendere. φυλαχθήτωσαν ἐκ τούτου τοὺς τοιούτους γόητας, καὶ ἀγύρτας, solche Schlemmer vnd Tetzer. *Stiliconis filia, Romæ effossa. Errones, impostores. Alraun. Lusores falsi.*

Quidam alij fuerunt, scholastici rudes, perditæq; spei: qui in humeris paruum reticulum flauum gestabãt, tanquam cappam. Hi se appellabant volaticos vel erraticos scholasticos. Fingebant apud Rusticos, & homines simplices: se in monte veneris fuisse: mira vidisse: scire, quæ essent, quæ fuissent, quæ ventura essent. Posse res amissas restituere, & præmunire homines aduersus sagas & magiam. ὑπὸ τὸν βόρυβον ἀλλόκοτά τινα ὀνόματα: sub dentibus murmurabant monstrosa quædam verba: vt homines, præsertim mulieres fila in conuentu trahentes, in sui admirationem raperent, & nummis emungerent. Addebant, vbi ea verba recitarentur, neminem gladio confodi: non percuti grandine fruges: neminem in domo ea magicis artibus fascinari posse: nullum pecus toto anno mori. Se potestatem habere in Furias, vel exercitum furiosum: in quo essent omnes infantes nõ baptizati: *Scholasticivagantes. Furiosus exercitus.*

zati: omnes in pugnis cæsi: omnes ecstatici, in quorum corpora animæ, quæ euolassent, nõ redijssent: quòd aliquis illos excitare volens, nomine proprio appellasset. Eos venire in solitudinem, nocte diei sabbati, in 4. Angarijs, & nocte trium dierum Iouis in Aduentu Domini: ac ferri alium in locum magna cum querimonia, ad extremum vsque diem. Tunc & ipsos accenseri beatis. Ponebant simum lupi in præsepi pecorum: quæ inde abhorrentia, strepebant. Ipsi ex magia id fieri dicentes. Lupi κάκτοι. crucibus factis, & barbaris vocibus pronunciatis, κάκτοι, occultè remouebant: ac sic pecuniam accipiebant. Idem dicebant, se habere duos funes, frumentarium & vinarium. Vtrum horum diThesauri fossores. foderent: vini aut frumenti precium excrescere eo anno. Tales, erant quoq; θησαυροῦχοι, fossores thesaurorum. Vt quidam in villa cœnobij Chomburgensis: qui nocte diei Iouis circulum gladio proximè domum Rustici, à quo 30. argenteos acceperat, fecit: res consecratas, salem, aquam, herbas, candelas accensas, insperfit & addidit: crucem in circulo fecit: carbones ardentes posuit. Pinxerat liquore cepæ in charta figuram Dæmonis, abenum cum pecunia tenentis: quæ figura non apparebat, nisi charta supra carbones teneretur. Fecit sic. Tunc Rusticus figuram vidit: & thesaurum in terra latêre iam credidit. Impostor, thus præterea opus sibi esse dixit. Id dum Rusticus allatum ibat: nebulo cum pecunia euanuerat. Rusticus postea fraudem G. VVidemanno recensuit. At SaSacerdotes deceptores. cerdotes etiam quidam, deceptores in papatu fuerunt. Vt in pago ad fluuium Kocham VVelhaimo Petrus quidam. Cùm enim rumor esset, virum igneum interdum apparere: Æditui filium, ex vrbe Hala quodam die, lagenam vini, & saccum panis portans, rediturus esset: ipse in crucem, in veprib. positam iuxta viam, ascendit: altè se erexit: manib. supra caput complexis, lamentari cœpit, ceu misera anima. Adolescens, giganteo hoc spectro (erat iam vespera) viso & audito: trepidus in pagum fugit, vino & pane relictis: quæ D. Petrus domum suam detulit, & lagenam saccumq; vacuos in viam retulit. Credita res de spectro magis fuit. Das war ein freyer Heckenfischer.

Idem, cùm Rusticanæ puellæ noctu cum colu in domum Æditui accessissent: albo linteamine amictus, equuleo albo insidens, cornu inflans: albo catello sequente, ac latrante: puellas, iam antè de lemuribus, vt fit, colloquentes, magis perterrefecit, præsertim tertium adequitans, gemitibus & lamentis. Ideo Æditua ei postea aurum dedit: vt Tricesimum celebraret ad huius miseranda animæ salutem. Das sind je feine verdampte Seelen/denen man Meß sol halten. VVideman.

Nuptiæ Augustæ, 1544.

Nuptiæ Augustæ. Christophori Pflüglini, nobilis Austriaci, cum Catharina Rechlingerina Leonhardi Beckij de Beckenstain, cum Catharina VVælfina: Ioannis Pauli Hervvarti, Iul. 30. cum Magdalena VVelserina. Frater erat Ioannis Henrici, & Ioannis Iacobi, Hervvartorum: Baronis dignitatem assumpsit. Item, nuptiæ Ioannis Hartliebij, Scholarchæ (Doctoris Ioannis, in Palatinatu Consiliarij, pater) 16. Decemb. cum Magdalena Remia.

EBERHARDI, DVCIS VVIRTEMBERG. NATIVITAS. COMITIA VVormaciæ, & parturigines belli Smalcaldici. Acad. Tybing. rectura. Ehingenorum priuilegium. Mola equaria Schorndorffiana. Bibliothecæ studium apud Augustanos. Munitio magna Viennæ contra Turcarum reditum. Ducis Brunsuic. Henrici captiuitas.

CAPVT XIX.

Eberhardi VVirtemb. natiuitas. ANno 1545. Ian. 7. nascitur Christophoro Duci VVirtembergensi, primogenitus filius Eberhardus, Mompelgardiæ, manè hora 5. Susceptores ex baptismo, Ioan. VVilhelmus de Prinickhofen: & Comitissa Sultzensis, Ioannis Iacobi vidua de Mærspurg. P. Eberus in Calend. hora 5. Vespertina natum scribit.

Landau. Nascitur 1. Septemb. eiusdem anni, D. Achatius de Landau, Baro in Hauß & Rappottenstein. Vxor eius prima, D. Sophia de Rosenberg, nata 69. obijt. 20. Iul. 92. Secunda vxor Clara, Baronissa Rogendorffensis. Ipse Tybingæ studuit. Filijs à Deo auctus est multis, hoc ordine natis 1. Georgio. Leopoldo. 2. Ioanne VVilhelmo. 3. Hartmanno. 4. Georgio Ernreichio. 5. Gotfrido. 6. Ioachimo. 7. Ioan. Christophoro. 8. Gabriele. 9. Maximil. De quib. singulis, posthac 1571. Deinde.

Comitia VVormaciæ. Die 22. April. obijt Dux Bauariæ Ludouic. Comitia Imp. aguntur VVormatiæ, Mart. 23. Aberat initiò Cæsar, propter articularem morbum. Protestantes, R. Ferdinando præsente, petunt Tridenti concilium habẽdum, à Protestantibus reijcitur. April. 3. vt vel de religione transigatur amicè: Vel, si fieri nondum possit, pax sibi concedatur, vsque ad legitimum in Germania concilium. Se enim non curare, quale concilium pontifex paret Tridenti. Non enim hoc esse liberum, & Christianum concilium: cùm Lutherani tam antea sint à Papa

Papa damnati: ipseq; sustineat personam simul & rei, & Iudicũ. Maij 16. Cæsar venit VVormatiam, & postero die, Cardinalis Farnesius. Grauidi tam erant Pontificij bello, in Lutheranos parturiendo. Non enim iste Cardinalis Româ transiuit agrum VVirtembergicum, quamuis fides ei impetrata esset: ac postea aliquod tempus de nocte clanculum discessit. Scriptum etiam Româ est: Pont. Paulum 3. promittere 12. millia peditum, & 500. equites, in bellum Lutheranum. Monachus denig; postridie Pentecostes. Cæsarem & Principes, apertè ad arma contra Lutheranos exhortatus est. Lutherus verò librum germanicè scriptum, postea edidit: cuius titulus, aduersus Pontificatum Rom. à Satana constitutum. Belli in ipsos parturitio.

Rectores Tybingenses.

Phil. & Iac. Rector 123. Caspar Velandius, V. I. Doctor, Canonici ordinarius Professor. Tybing. Schola.

Inscripti. VVeruherus Schermaier Vlmensis. Philippus à Nyperg nobilis. Georg. Gardnerus Landshut. Bauarus studens Ingolstadiensis. VVolfgangus Hirter Reutling. Germanus Ærnlinus Rotvveil. AErnlinus.

Die Lucæ, Rector 124. Ioannes Sichardus.

Inscripti. Noba Maurer Memmingensis. Ioannes Brentius Tubingens. VVilhelmus Graff. Vlmensis. Philippus à Freiberg, nobilis. Balthasar Bidenbachius Brackẽhaimensis. Bernhardus à Liebenstain, nobilis, Ian. 9. Christophorus & Ioannes fratres, Barones à Stangenberg, studiosi Kynisperg. Pruteni. Andreas Rittel Stutgard. Michael Flach. Barthol. Schmid. Andreas Ryslius Campidunensis. Marcus VVind Fiessensis. Andreas VValch Rotenburgens. Vticri. Theodoricus à Graueneck.

Ioan. Philippus,
Ioan. Iacobus,
Benedictus,
Gregorius,
Christianus,
Carolus,
} Crafftij, frater Vlmenses, April. 4.

Fridericus Herter ab Herneck, nobilis Prafecti F. Ioach. à Sachsenhaim, nobilis. Philippus Bubius Esslingens. Decanus Philosophicus. M. Ioannes Benignus. Magistri facti. Chiliarius Berisch Brigantinus, 3. Idus Feb. Georg. Beringer Vlmensis, 3. Calend. Augusti. Iacobus Andreas Fabri VVaibling. postea, noster Cancellarius 1562.

Doctor Melchior Volmarius, & M. Matthias Garbitius, in consortium Facultatũ artium receptisunt secundum nouam ab illustrissimo principe nostro datam ordinationem. Adepta quoq; est Facultas, beneficio clementissimi Domini, ius ad omnes publicas deliberationes accedendi: quam antiquior Doctorum dominatio negauerat. Volmarius. Garbitius.

A. 1545. Carolus Imp. liberauit in perpetuũ Georgiũ de Ehingẽ, ipsũ & posteros, & ministros, ne à quoquã citẽtur in Rotvvilense consistoriũ aulicũ: siue capitis, siue famæ, siue bonorũ causâ: sed tãtùm in Cæsareũ Regium ve iudiciũ: vel, cui Cæsar Rex ve potestatẽ iudicandi dederit: ibi, quò illi pertinuerint. Cõcessum est ei hoc priuilegiũ propter promerita tum ipsius, tum patris eius Rudolfi, de Imperio, & de Austriacis. Sub mulcta, contrà facientibus, Cæsareæ offensionis, & 20. Marcarum puri puri auri. Datum VVormatiæ, 11. Iun. 1545. Imperij eius, anno 25. & Regnorum, 30. anno. Scribit ibi se Carolus, etiam Ducem VVirtemberg. & principem Sueuiæ. Ehingenorum priuilegium.

Die Lunæ Pentecostes, eiusdem anni, VVolf de Avv in VVachendorff, Volmarius de Brandeck in Sterneck & Hanso Truchsæssius de Hefingen in Crespach: fatebantur literis, Rotenburgi datis: cùm equester ordo Quadrantis eius, qui ad Nicrum & Nigram syluam est, Cæs. & Regiæ Maiestati subsidium contra Turcas promisisset: nobilẽ Georgium de Ehingen in Kilchberg, ipsis his collectoribus partem suam fideliter dedisse. Avv. Brandeck. Hefingen.

Schorndorffa, nõ longè à schola Latina, ædificiũ quoddã est magnũ, iuxta murũ oppidi, ad meridiẽ. Sub eo est mola equaria: mirabile opus, pẽsile, absq; colũnis: ne in gyrãdo quicquã impediméti sit. Huius molẽdini octo sunt rotæ velitus (acht geng) cũ magna cote. Agũtur omnia hac, vnà rotã infrà, dentata, Vbiq; multa tigno fortissima: inuicem artificiosè complexa, & ferro communita. Non fit huius rotæ cursus, vt aliarum rotarum sursum: sed iacendo circumactio. Scapus eius (der Wellbaum) erectus stat: à profundo ad lacunar ascendens, in ferreis matercubis. Sunt itaque ibi, hæc dentata rota, & aliæ rotulæ, ab ipsa impulsæ: & ab his, aliæ infrà, quæ lapides molares agitant. Agitur in pergula circùm, à binis equis, illa magna rotæ: Mola equaria, Schorndorffæ.

aut à bobus, aut ab hominibus: egregiè præsertim ab hilari & petulante iuuentute. In medio iuxta scapum, seu arborem, campana pendet: qua signum incipiendi & desinendi molere, datur. Operationi adsunt inspectores. Rarus est vsus huius operis: quia tantum tempore belli, aut in siccitate, aut hyberna congelatione aquæ: quando amnis Remsa (vbi sunt extra oppidum duo molendina) exiccatur fermè, aut congelatur. In summo scapi insignia sunt Principis: & in scuto, nomen Architecti, cum maiusculis literis auri, sic: GOTT ALLEIN DIE EHR. SY MON BOGT/ Wirtembergischer Werckmeister. 1545. *supra hanc molam, in proxima contignatione, granaria sunt, & eximia frumenti prouisio.*

Ochinus. *Augustæ, Bernardinus Ochinus, permissu senatus, Epistolas Paulinas Italico sermone publicè in Templo explicauit.*

Bibliotheca Græca, Augustæ. *Senatus Augustanus curauit hoc tempore, Græcos manuscriptos codices multos, nondum editos, de Antonio Eparcho, Corcyræo Episcopo, Venetijs emendos, vetustissimorum Auctorum, 10 CCC. Ducatis. Hos 1556. cum voluptate inspiciebamus.*

Ianus Cornarius. *Dedicauerat Ianus Cornarius Zuiccauiensis Medicus, totius Hippocratis Coi interpretationem Latinam senatui Augustano. Hic ergo senatus, sollicitante Claudio Pio Peutingero, I.C. illum centum solaribus coronatis 1546. honorauit. Gassar. & Henning.*

Seld. *Nuptias Augustæ celebrarunt: Doctor Christophorus Seld, Octob. 6. cum Veronica Meutingia: Pancratius de Rappenstain, cum Regina VVælsina, Octob. 12.*

Friburgum Brisg. *Friburgi Brisgoiæ instituta est 1545. societas equitum,* die löblich geselschafft zum Ritter. *In qua Conradus, Comes Tybingensis, Dominus in Liechteneck: Ludouicus, Baro Stauffensis: Ioannes Christophorus, Baro Falckenstainius: Antonius item Falckenstainius Baro: Daniel à Stain Lucas à Reischach, Ioannes Vlricus de Stadion, & alij, erant.*

Viennæ munitio contra Turcas. *Hoc etiam tempore, post superiora Viennæ Turcica pericula. S. P. Q. Viennensis, suburbana demolitus est: mœnia renouauit: Propugnacula plura firmißima excitauit, eaq; maximis impensis. Sed contulerunt eôdem quoq; subsidia, R. Ferdinandus, Dux Saxoniæ Mauricius, Wilhelmus Bauarus: & quædam Imperiales ciuitates: Augusta, Vlma, Noriberga, Colmaria, Solstadium, Argentoratum, Colonia Agrippina, Treuirorum vrbs, & aliæ. Laz. rerum Vienn. lib. 3.*

Rhotvvila. *Rotvvilæ, cum Euangelij doctrina grauiter à quibusdam exagitaretur, & multi, se profitentes sola in Christum fide conseruari, inde emigrarent, bonis suis relictis: Diabolus magno ciuium timore, per vrbem inambulare visus est. Lycosth.*

Henrici Brunsuic. captiuitas. *Henricus, Brunsuicensis Dux, dum suam ditionem armis recipere conatur: deditione cum filio venit in potestatem Landgrauij Philippi, & generi eius Mauricij, Ernestiq; Brunsuic. Octob. 18. Sleid. 16.*

COLLOQVIVM RATISBONÆ DE RELIGIONE. MARTINI LVtheri obitus. Dissimulatio primò, deinde eruptio, belli Germanici. Ioannis Diazij cædes. Sickingeri & Philippi de Hutten, in partibus Americæ. Rectura Scholæ Tybing. Susceptio, gestio, infirmatio, belli protestantium. Ciuitas Gamundiana, ab Electore Saxonico expilata. VVirtembergiæ à Cæsareanis occupatio. Ciuitatum Sueuicarum reconciliatio cum Cæsare.

Interitus cuiusdam VVendelini militis. Eßlingensis virgo ventricosa.

Georgius Fabricius, scholæ Misnensis Rector.

CAPVT XX.

ANNO 1546. *& deinceps, bello à Cæsare Euãgelicis illato, Germania miserè perturbata est. Legantur, quæ Sleidanus lib. 16. & sequentibus, copiosè scribit. Inde summulas tantum aliquot, ordine (ὡς ἐπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους) excerpam: & alia aliunde interponam, vbi videbitur.*

Palatinarũ Ecclesiarum reformatio. *Fridericus Palatinus, mense Ianu. Ecclesias suas reformabat, ad formam Augustanæ confessionis. Ei per legatos gratulabantur protestantes: orabantq;, vt pacem Cæsari suaderet. Quare conuentum agebant Francofurti: vrsc. pacem Religioni Cæsar daret.*

Tridentini Concilij principium. *Initium tunc factum est Concilij Tridentini.*

Colloquium Ratisbonæ de Religione. *Colloquium Ratisbonæ mense Febru agebatur, de capitibus Augustanæ confessionis: præsertim inter Petrum Maluendam Hispanum, & Martinum Bucerum. Solebat Hispanus longa declamatione negocium suum tractare. Bucerus interea literas huc illuc scribens: cùm alter finem orationis fecisset: paucis verbis contraxit: &, Nonne hoc fuit argumentum tuum? rogauit. Alterò aiente: hic breui & acuta solutione id diluit. Hoc & aliàs faciebat Bucerus, homunculus prom-*

Buceri disputatio cum Maluenda. *ptissimus*

pißimi acerrimiq; ingenij. Ideo quidam de eo dixit: Er heißt wol Butzer. Ich mein/er hab jhm außgebutzet. Successit Malvendæ Billicus Carmelita, vt eruditior: sed nihil ad Bucerũ. Aderant etiam. Ioannes Brentius. Erhardus Schneppfius, Martinus Frechius, Ioannes Pistorius, Georgius Maior. Rumore verò de bello, quod Cæsar contra Protestantes compararet, increbrescente, mense Martio abruptum est colloquium. Billicoq; Rumor belli contra Protestãtes.

Febru. 6. A. 1546. starb die Edel vnd Tugendsam Fraw/ Anna von Hohenheim/ genannt Bombastin/ein geborne Schillingen von Canstat: dern G.G.S. Sepulta Phorcæ in Templo extra chorum.

Febru. 18. Martinus Lutherus moritur anno ætatis suæ 63. in patria sua Islebio, præsenti bus tribus filijs. Fuerat à Comitibus Mansfeldijs, ob dissidium inter eos de finibus componendum vocatus. Quibus gratificari voluit propter patriam suam, quæ in ipsorum ditione erat: cum alioquin talibus negocijs se admiscere non soleret. Sepultus est honorifice VVitebergæ. Hic tantas res verbo Dei, & calamo anserino gesserat: quantas nec Alexander M. nec Iulius Cæsar, nec Carolus M. omni ferro efficere potuisset. Cuius est versus hic: Mart. Lutheri mors.

Pestis eram viuus, moriens ero mors tua Papa.

Mart. 28. Spiræ erant Cæsar, Nanius, Granvvellanus: erant, Landgrauius, Palat. Elector, & quidam à Principe VVirtemberg. legatus. Ibi de varijs rebus collocutio. Rumorem belli cum Cæsar extinguebat, quantum poterat: rumorem Landgrauius de Protestantiũ contra ipsum Francofurti coniuratione, itidem extinguebat. Postridie illi omnes colloquebantur de inunda Religionis concordia. Landgrauius, per Germanicæ nationis concilium instituendam esse Religionem, censebat. Frustrà. Verbo enim negabatur bellum, reapse parabatur. Spirenses conuentus. Belli Germanici dissimulatio.

VVormatiæ, vbi cõuenerãt Protestantes, Rauenspv. Almanzaui in fœdus ipsorũ recepti sunt. Rauenspurgum.

Ioannem Diazium Hispanum, quia se ad puriorem Religionem contulerat, frater suus Alphonsus per famulum Neuburgi occidendum curauerat. Comprehensi quidem percussores ambo Oenipontis sunt: sed parricidij nulla facta est à pontificijs vindicta. Ioan. Diazius Hispanus, a fratre suo propter Religionem occisus.

Occasione huius indignissimæ cædis, etiam hanc indignam cædem subtexam, quæ fortè fortuna in manus meas hic incidit: quam ex quibusdam M. Ser. Bruschij didici.

A. 1546. in septimana passionis Domini, Philippus de Hutten, frater Mauricij Episcopi Aichstetensis, Philippi Huttenn, & aliorum, cædes.

Extremos veniens terraque marique per Indos:
Imperijs actus, Carole Quinte, tuis:

rediens ex diuturna hac Americana expeditione Eorum versus: Interceptus est à quodã Hispano Iuani ac cum Bartholomæi VVelseri patricij Augustani filio & duob. nobilib. Hispanis, Donno Alphonso Ramero, & Gregorio de placentia, miserabiliter contra datam fidem trucidatus est. Vnde supradicti, Episcopus Aichstetensis, & Bartholomæus VVelser, inconuentu insecuto Augustano sacræ Cæs. Maiestati ob executionem iustitiæ, & recuperationẽ relictorum bonorum, humiliter supplicãrunt: ac comissionem ad Senatum Indianum super ea re impetrãrunt: quam statim in Hispanias miserunt. Insuper cum Reuerendiß. & Illustriß Princeps, Dominus Cardinalis & Episcopus Tridentinus, Christophorus Madrutius, cum illustrißimo Archiduce Austriæ Maximiliano in Hispaniam proficisceretur: idem Aichstetensis Episcopus rogauit eius Secretarium, D. Ioannẽ Mariã, vt inquireret: an senatui Indiano illa cõmissio esset præsentata: & an Hutteni VVelseris relicta bona, Sibiliã in domũ cõtractationis (vt vocãt) missẽt: anq; sicarios illos digna pœna affecissẽt. Item, quantũ vterq; in auro & gẽmis reliquisset: & vbi ea essent. Inquireret etiã, an Philippus liberos ex nobili fœmina Indica sustulisset. Cupere Episcopũ eos in Germaniã euocare, præsertim mares: & conseruandæ augendæq; memoriæ ac familiæ gratiâ fratris, educare. Primus gubernator in Indijs, Georgius Hohermut Spirensis fuerat. VVelserorum antea Minister.

Administratio Scholæ Tybing.

Mense Maio, Leonhardus Fuchsius. Med. D. Rector lectus est 125. Inscripti. Georgius à Laubenberg nobilis. Iacobus Kalber, & Iacobus Vogler, Tybingenses. Ludouicus à Frawenberg & Ioãnes à Kalcnthal, nobiles. Mense Octob. Rector 126. Balthasar Keuselin, Theol. D. Inscripti. Michael Demler Marpachensis. Nicolaus Mæglingus Tubingensis. Med. D. Marcus Pfister Augustanus. Christophorus Ehinger Eßlingensis. Med. D. Tybing. Acad.

Decanus artium. M. Matthias Garbitius.

Magistri facti. Christoph. Hantinus Tubing. 8. Cal. Martij. Ioan. Spræter Rotvvilens. Iurisc. Georgius Vdel Bietigkaim. 4. Nonas Aug. VVilhelmus Mæglingus Tubing. Med. D.

Receptus

Receptus est à Senatu, & Facultate, ad professionem Musicæ, Ioannes Krapnerus, diebus feriatis docendæ & exercendæ: nempe die Iouis, Sabbati, Dominico, & vacationum.

Belli susceptio à Carolo V. contra Protestantes.

Cæsar 9. Iunij mittens Romam Cardinalem Tridentinum, fœderis aduersus Protestantes faciendi causa: copias militum conducendas curabat. Postea 16. Iun. interrogatus à Protestantibus de bello: se respondet parare bellum in rebelles quosdam, & pacis publicæ perturbatores. Postridie per literas plerisq; ciuitatibus significat fœderis Protestantium, præsertim Argentinensi, Noribergensi, Augustanæ, Vlmensi: non in ipsas bellum suscipi: sed in quosdam rebelles, ipsis etiam non amicos. Sic & ad principem VVirtembergensem. Sed frustrà. Heluetios quoq; per literas, vt quiescant, hortatur.

Protestantium apparatus contrà.

Dux VVirtembergicus 24. signa peditum conscribit: quibus ductorem Ioannem Baronem Heideccum præficit: Etiam Georgius VVirtembergens. Comes aderat, Vlrici frater. Præterea, Balthasar à Gyltlingen, & Ioan. Harderus. Alterius exercitus, quem ciuitates Suenicæ, & aliæ superioris Germaniæ, conscripserant, Dux Sebastianus Schertlinus erat. Etiam Vlmenses Sebastianus Besserer, ac Matthæus Langemantel, partem curabant. Hi cum Vlmæ conuenissent omnes: inde proficiscuntur Guntzburgum, Iun. 21. Eodem die Legati Protestantium, literis nequicquam rogant Venetos: ne Pontificijs copijs, iniustum bellum inferentibus, transitum per suos fines præbeant. Idem à Rhætis & Tyrolensibus petunt. Postea, etiam ab Heluetijs. Saxo & Landgrauius, ipsi quoq; magno studio copias conducunt. Literis ad Cæsarem datis: sibi bellum indictâ causa, contra leges Imperij, & ipsius iusturandum, tantùm ad libidinem Antichristi, impijq; Tridentini Concilij, inferri conqueruntur.

Et scripta, sibi bellum iniustum inferri.

Idibus postea Iulij, Protestantes edunt libellum in publicum: quo confirmant, sibi tantùm ob veram Religionem profligandam, & Tridentini Concilij executionem, arma inferri.

Landgrauius & Saxo per Franconiam ad socios contendunt: eo consilio, vt Italis iter ad Cæsarem intercluderent. Ideo Schertlinus est missus, ad viarũ in Alpibus angustias occupandas.

Fiessam ergo & Erebergam arcem, editissimo loco positam (quâ Italis iter erat necesse facere) occupat. Relicto ibi præsidio (cùm à multis contra ipsum concurreretur) ad socios redit.

Alter exercitus, cui præerat Heideccius, Iulij 23. Dillingam, inde mox Donawverdam, deditione capit.

Saxo & Landgrauius, proscripti à Cæsare.

Cæsar Ratisbonæ copias expectans, Saxonem & Landgrauium, Iul. 20. publicis literis proscribit: vt turbatores pacis contra Episcopos & principes: fœderum contra se auctores: Turcarum Germaniam allectores. Mauricio & Augusto mandat, vt proscriptorum bona occupent, tanquam proximi agnati! Ni faciant: grauem pœnam minatur.

Scriptum Protestantium ad Cæsarem.

Aug. 11. Protestantes epistolam scribunt: quam per Tubicinem mittunt ad Cæsarem. Intes declarantes, se iniusto bello peti: fidem, qua deuincti fuerint illi, renunciant: idq; propulsandæ, non inferendæ, iniuriæ causa. Inscripserant illam ei, qui se gereret pro Cæsare, non Cæsari. Ipse epistolam non admisit: & laqueum, si quis in posterum veniret, comminatus est.

Papæ auxilia.

Sub Idus Aug. Protestantibus lentius ad Ratisbonam euntibus. Cæsari veniunt Pontificij pedites circiter decies mille, equites quingenti.

Cæsar cum copijs à Ratisbona Ingolstadium venit. Protestantes obuiam proficiscuntur: ne Neuburgum & Donawverdam occupet, & sic in VVirtembergensem agrum tendat.

Castra Cæsaris & Protest. ad Ingolstadium.

Aliquot leuioribus pugnis commissis: Protestantes, vado reperto, pridie Cal. Septemb. flumen traijciunt, & in loco edito prope Ingolstadium castrametantur. Tormentorum deinde fulminibus castra Cæsaris quatiunt. Cogitabat Langrauius, omnibus copijs impressionem facere: sed nolebant cæteri. Ita egregia rei gerendæ occasio tunc amissa.

Beurensis Comitis aduentus.

Beurensis Comes Maximil. qui copias in Belgio Cæsari conscripserat, Rhenum ad Moguntiam traijcit: Septembri se coniungit cum illo apud Ingolstadium: frustrà Protestantibus eum aditu prohibere conatis. Pont. Paulus 3. sicut antehac incendiarios: sic nunc veneficos in Germaniam, præcipuè in Saxoniam, emisit: ad puteos & stagnantes aquas veneno inficiendas. Confessi sunt illi, quibus vis quæstionum adhibita fuit.

Veneficia Papæ Pauli.

Proscriptionis Cæsareæ refutatio.

Protestantes acceptis tabulis Cæsareæ proscriptionis aduersus Saxonem & Landgrauium refutant copiosè studium, quod ille præ se ferat, Religionis & Reipub. ac se de criminibus obiectis singillatim purgant: vt, de restitutione Ducis VVirtembergici, de bello Brunsuicensi, & alijs. Sleid. lib. 18.

Discessus ab In-

Cæsar, promotis ab Ingolstadio copijs, Neuburgam deditione recipit. Octob. 3. Menbaimum venit.

uuit Proteſtantes inſecuti, dimidio milliarij ab eo caſtra ponunt, fluuio intercedente. Spectabat golſtadio, Giengam verſus.
ret ad prælium: ſed Cæſar Donauerdam, per Octauium Farneſium occupatam ſe recipit.

Schertlinus, cùm bellum non ita geri, vt debebat, videret: nec Lauingam, vti ſuaſerat, itum eſſet: diſcedens è caſtris, domum redit. Cæſar interim & Lauingam, & omnem Danubij tractum, occupat, Vlmam petiturus.

Octob. 14. Proteſtantes Giengam veniunt: & ex aduerſa parte Cæſaris ſua locant caſtra, amne Brentio interfluente. Saxo aggreditur hoſtem, ſed nimis lentè: ita, vt ille pedem retulerit. Rurſus exiſtimatur rei bene gerendæ occaſio omiſſa: cum vtrinque flauio concluſus eſſet Cæſaris exercitus.

Idibus Octob. Cæſari Proteſtantibus ſemel atq; iterum inſidianti, non ſuccedit res. Lauingam verò, lue copias eius inuadente, in vetera caſtra reuertitur.

Mauricius poſt aliquot actiones: cùm Religionem à Cæſare peti non putaret: ditionẽ Electoris omnem, præter VVitebergam, Iſenacũ, & Gotham, occupat, Ferdinãdici exercitus auxilio. Mauricij in Sax. Electoris ditionem inuaſio.

Elector, cùm longè à patria ſua abeſſet: fœderis conſiliarios Vlmæ ſollicitabat de auxilijs: qui liberaliter promittentes, rogabant vt ad exercitum maneret.

Paucis ordinibus & ciuitatibus auxilia conferentibus ad bellum: cum pax, niſi duris ominò conditionibus, impetrari à Cæſare non poſſet: decernunt abducere copias in Saxoniam: parte earum relinquenda (quod tamen non ſucceſſit, nemine ſtipendia dante) in hibernis. Proinde 23. Nouemb. diſcedunt, Haidenhaimum verſus. Spes Proteſtantium, imminuta.

Cùm rumor ad Gamundianos afferretur: Saxonem & Landgrauium eſſe Heubachi, Lauteræ, Eßingæ, Mæcklingæ, Bargæ: clauſerunt illi portas ciuitatis ſuæ, die S. Catharinæ. Venerunt eò legati principum: quorum primus, Saxonis Mareſcalcus, VVolfius à Schœnberg. Ad eos emiſſi ſunt, Caſpar Currer Iuriſconſul. & Leonhardus Hugo Medicus, cõſulariq; Heinricus Lieglinus. Poſtulabant Legati, vt vrbs principib. pateret: & vt aliquot ibi turmæ equitum eſſent: extemploq; XX. millia Florenorum darentur: bona deniq; Eccleſiaſtica traderentur. Erat tunc conſul Ioannes Rauchbainus: qui re cum ſenatu deliberata (ciuib. intra portam Rinderbachiã, in armis cum vexillo conſiſtentib.) poſtulata recuſauit: quod antea 8. millib. datis, ſpem ſecuritatis acceperint: iuramentoq; Cæſari obſtricti eſſent. Poſtulata cùm iterum vrgerentur: ciuitas tamen ſe oppoſuit. Proteſtantes nocte, quamuis frigida, vallum iacebant. Poſtero die (Nouemb. 26.) præſidia in vrbe, hinc inde diſpoſita ſunt, introuocatis & vicanis. Conſul cum reliquis ciuib. expaſſo vexillo, in foro conſiſtebat. Aduecta ſunt foris tormenta oppugnatoria. Tunc vtrinq; iaculatorib. certatum vehementer eſt. Ciuib. nihil accidit: ſed turris Rinderbachiæ portæ, & murus ad Regiam turrim pertinens, valde læſa ſunt: ac periculum à loco, qui Cæſareanorum armentorum paſcua nominatur & à patibuli porta, atque ante VValſteſericam portam, imminebat magnum. Plus 130. ictus tormentarij ſunt facti. Globorum maximorum pondus erat ſexagenũm quinũm pondo: ſecundorum, vicenũm nouenũm: tertiorum quindenũm quartorum, binũm. Exiſtimabatur, hoſtium eſſe XL. millia. Egit igitur Lieglinus, vt ciuitas in gratiam reciperetur. Recuſatum eſt: & poſtulatum, vt arbitrio victoris traderetur, cum L. millib. Florenorũ: cùm oppugnatio tormentis tentãda fuiſſet. Niſi fieret: grauiſſimæ addebãtur minæ. Sic ergo fieri neceſſe fuit. Rinderbachia porta (Catarractis, quæ bõbardis deiecta fuerant, vix ſucciſis) aperta: nõ multi equites & pedites intrârunt. Ibi Otho Luneburgicus, clementiã principe dignam præſtitit. Recrodius verò, Haßicus Dux, Doctori Leonhardo omne argentum, cum annulo etiã pronubo vxoris, abſtulit: eundem Mareſcalcus VVolfius captiuũ abduxit. Spoliatus argẽto ſuo Cõſ. Rauchbainus ab Haßis fuit ſpoliatus, alij multi, argẽto, panno, alijs reb. Etiã ſacerdotes, & prædicatores Monachi. Horâ 2. pomeridiana, Elector magno cum equitatu ingreſſus eſt: ad cuius pedes cõſul & ſenatores acciderunt: ſurgere clementer iußi ſunt. Ipſe, in Gundlinæ diuerſorio, cuius inſigne Corona, diuertit. Senatum cõuocari iußit: eis temeritatem reſiſtendi opprobrauit. Ærarij facultates, annotatæ ſunt: libripendij domus ſpoliatæ. Attamen de L. millib. tranſactio in VII. millia facta eſt. Sponſores verò duo, dum perſolutio fieret, abducti de ſenatu: Franciſcus Breunlinus, & Paulus Goldſteiner. Senatus, etiam iuramento deuinctus. Quinto die poſt, ea ſumma, viritim collecta, Neccariſulmæ repræſentata eſt. Duo ſigna ciuitati præfecta ſunt: quæ tamen 14. Decemb. auro perſuaſa, abierunt. Gottescella, tunc temporis ab Haßis combuſta. Saxo autem per VVirtembergiam, & Heſſus per Stutgardiam domum tendebant. Decemb. 15. legatus à Cæſare ad Gamundianos venit, conſolans eos: qui à proteſtantiũ iuramẽto abſolutos, Cæſari rurſum obligauit. Quib. inſequenti tẽpore iuſſæ ſunt ciuitates Gamundiam tendunt Saxo & Landgrauius. Eam tormentis verberant. Et deditionem capiunt. Multa ciuitatis. Gottescella παρθανών.

Gamundia, rursus Cæsari data.

ciuitates aduersariæ, solandi causa dare Florenos, Augusta bis mille: Vlma 1500. Nærdlinga, 800. Dinckelspybela, 800. Hala, 1200. Hailprunna, 500. Francofurtum, 500. Esslinga, 900. Reutlinga, 500. Gienga, 300. Bopfinga, 300. Lindauia, 300. Campidonum, 500. Isna, 400. Ruespurgum, 500. Memminga, 600. Biberacum, 800. Sic factum est, excusatione valente nulla. Hæc, ibi tunc.

VVirtembergẽsium egressus, auxilij causâ.

Ad VVirtembergica verò quod attinet: ibi Octob. 13. exercitus regionis, vel statuum eius, millium 10. auxilio exibat priori exercitui: & 22. Nouemb. erat Siessæ, ac Duntzdorffæ: sedentibus vacillantibus, domum mense Decemb. redibat: die mensis 4. castra ponens circa Bliderhusam, Schorndorfam, VVinterbachum. Idem exercitus 14. Decemb. diffluxit.

Ciuitates, à Cæsare occupatæ.

Quo die Cæsar (cùm iam, dum cedentes principes insequebatur, occupasset Bopfingam, Nærdlingam, Oetingam, Dinckelspielam, Rotenburgum Tubari) Rotemburgo dedit literas ad Vlricum VVirtembergicum: quibus hortatus est eum, vt se, suaque omnia, absque vlla conditione dederet. Alioqui malè cum eo actum iri. Sic & ad populum scripsit. Redditæ sunt illæ ad Ducem literæ, per Tubicinem, in cœnobio Bebenhusa.

Vlrici VVirtẽb. fuga in arcem Duellium.

Die Decemb. 16. Cæsari se dedidit Hala Sueuica: qui inde Hailprunnam proficiscebatur. Dux verò Vlricus Stutgardia in castellum Tuelam se transfert: quia principibus cæteris cedentibus, ac ciuitatibus deditioni studentibus, totius belli moles in ipsum incumbere videbatur. Vbi 20. Decemb. veniam per legatos supplex à Cæsare petit. Filius quoque eius Christophorus, Montpelgardiæ præses, metu Burgundicæ irruptionis, cum vxore & filiolo Eberhardo Basileam concedebat, vt ibi tutior esset: vbi ad sex menses commoratus est.

A Cæsarianis loca VVirtembergia capta.

Decemb. 25. Comes Georgius item de medio se remouet: atq; aliquandiu in Heluetijs vixit: donec post Vlrici fratris mortem, & ipse in Cæsaris gratiam restitutus est. Decemb. 21. & 22. Cæsariani occupant VVeinspergum, Botvvaram, & omnem Zabergæam.

Decemb. 26. vsque ad 28. oppidum Marbachum à Cæsarianis funestatum est, Duce Salmonensi.

Grentzinga salus.

Venit hoc tempore manus quædam Cæsareanorum ad oppidum Gretzingam, occupandi causâ: conspectis verò canalibus, siue tubulis, passim per muri fenestras directis: abscessit tunc, bombardas esse putans.

Decemb. 29. Canstadiani & Stutgardiani, Gryningam ad capitaneum Imperatoris profecti, se dediderunt.

Stutgardia, Cæsari iurata.

Die vltimo Decemb. Commissarij Cæsaris: Franciscus Duardus Hispanus, Conradus Bemmelbergius eques, VVolfius de Velberg, D. Nicolaus Zæner, & alij, Stutgardianam arcem intrârunt: ac ciues iureiurando in fidem Cæsaris adegerunt. Sic Ducatus breui est occupatus: sic deditione passim, & oppressione, aliorum, fœdus Smalcaldicum dissolutum est: sic tempora hæc Euangelicis perquam aduersa & lugubria erant.

Smalcaldici fœderis dilapsio.

Ehingenus Georgius.

Nobilis in Tybingensi vicinia, Georgius ab Ehingen, qui neutri se partiiunxerat à Cæsarea & regia Maiestate obtinuit suis securitatem Kilbergæ, Neunecæ, VVanchæ: dante ei Duce Albano, VVirtembergiæ & aliorum locorum occupatore, securitatem ab Hispanis.

Palatini deditio.

Cum autem Halæ Cæsar esset: Palatinus (qui 400. equites, Protestantibus auxilio miserat ad Ingolstadium) eò profectus, veniam deprecatione obtinuit. Ita reformatio Heidelbergensis Ecclesiæ intercidit.

Et Vlmensium.

Vlmenses item (principum ope iam destituti) supplices facti sunt victori: qui non ignouit, sed ita vt centum millia aureorum penderent, & tormenta duodecim darent.

Hæc, de belli Germanici hoc tempore ortu & gestione, summatim & particulatim. Addam nunc quædam alia, hoc 1546. anno facta.

VVendelini militis interitus Schorndorffæ, ex petulantia lingua.

Tenebatur tunc, cùm bellum foris gereretur, Schorndorffium præsidio ducis Vlrici. Ibi cùm more petulantiæ militaris Germanorum, sæpe conflictus præsidiariorum binorum fierent: nec à Duce ipsorum cohiberi possent: edixit is graui sub pœna, ne quis amplius dirimeret pugnantes: sed sinerentur vsq; ad mortem pugnare. Fecit hoc eo consilio, vt huiusmodi pugnandi libidinem minueret. Quodam igitur die, cùm aliquot milites globo & conis luderent: vnus ex spectatoribus, VVendelinus quidam erat: VVendelini ex fratre nepos alterius: qui antea minorem præfectum, sub Duce Vlrico, Kirchæ & Dornstetæ egerat. Habebat hic VVendelinus iunior, vxorculam Vmensem Margaretam: quæ post ipsum alij nupta, conuictores nostro tempore hîc Tybingæ alebat, magnam habens industriam. Hic cùm spectaret, vt miles, illum militum ludum: ex ijs quendam identidem verbis mordacibus illudebat: tanquam ludi rudera, nec vllos conos sternentem. Ægre ferebat

ferebat hic: ipsumq; hortabatur non semel, vt ab illa sua procacitate linguæ desisteret. Cùm verò is in ea pergeret: abit tacitè hic, gladium affert, in loco idoneo ponit, ludere pergit. Non latuerat alterum ea res. Ideo, ne videretur minus perterritus, vexationem repetebat. Ab altero igitur ad duellum prouocatur: præstò ipse est promptè: concertatur acerrimè gladijs: vulnera inuicem inferuntur. Erat vterq; vir strenuus. Durabat conflictus ad horæ spacium: spectante præsidio cum dolore: quòd non liceret tam fortium virorum dirimere pugnam. Tandem VVendelino vulnus in caput infertur graue: & continuò in idem vulnus, ingeminatum vulnus. Tollit ipse manum strenuè ad referiendum: sed antè quàm feriat, mortuus concidit. Contegitur sua pellicea veste: quæ mox in cauponam, ob pecuniam debitam rapitur. Cadauer lanceis militum impositum, ad sepulturam honorificè infertur.

Hoc illi exitium garrula lingua dedit.

δακνηρὸν γὰρ, ἡ ὕβρις. Species nanq; ea, ὀλιγωρίας, & iram excitans: vt 2. lib. 2. Rhetoricæ ad Theodecten Aristot. est.

Hoc anno, infans in vtero materno fleuit: vnus, in Misnia: alter, Rotvvilæ ad Nicrum. Iob. Fincel.

Eßlingæ autem virgo quædam Margareta (al. Anna) Ioannis Vlmeri filia, ventrem sibi affinxit, circumquaq; decem palmos excedentem, qui faciem eius tegebat. Dicebat, se varia animalia in eo ventre alere (fortasse τὴν τρωδοντείαν σύνοδον) suo succo: cùm ipsa tamen nihil ederet biberetve: sed tantùm confecturis & odorib. recrearetur. Itaq; & diuersorum animãtium voces circa lectum eius audiebantur: vt, gallorum cantus, anserum strepitus, canum latratus, ouium balatus, porcorum grunnitus. Eduxit è ventre multos & magnos colubros. Dicebat, se intolerabiles cruciatus habere. Hinc, ad ipsam multorum hominum aduentus, ex locis etiam longinquis: commiseratio, munerum oblatio. Venerunt etiam vtriusq; Maiestatis, Cæsareæ & Romanæ, Medici. Nihil deprehenderunt in hoc vermium concilio, fraudis. Magistratus vrbis, existimabat sectione ventris succurrendum puellæ cruciatib. si hoc modo fortaßis ei salus contigeret. Pater, vt innocens, & totius fabulæ ignarus, facilè annuit: mater verò, ὡς τῆς κακοτεχνίας ὅλης φρέαρ, nullo modo: sed se diuinam vltionem contra filiæ interfectores imploraturam dicebat. Et ipsa verò puella, matre confirmante secari noluit: sed potius dolores tolerare, donec vltrò auxilium subueniret diuinũ. Pupugit quodam die clàm puer acu ventrem virginis. Nihil illa sensit. Res suspecta videri. Tandem per Medicum, de voluntate Magistratus Eßlingensis subtiliter sectus est venter: deprehensa omnis fraus, arte facti ventris: puluinarib. & arcub. suffulti, expaßiq;. Reperta, virgo bone habita formosa succi plena. Venter, in curiam pro ridiculo portatus: postea, suspensus. Pater, vt deceptus, & rerum ignarus, absolutus est: mater, combusta lignis domus suæ destructæ: puella, genis perustis, perpetuo carceri mandata. Durauit hæc impostura quadriennium: circa hoc tempus, Satana mirabiliter, non tantùm communi populo, sed etiam prudentib. & præpotentib. viris, illudente. Sed tandem κακὸν φέρουσι καρπὸν οἱ κακοὶ τρόποι, homini malum fructum ferunt mores mali. Oraueramus Argentinæ in Templo pro illa puella. Exauditi sumus. Liberata ventre est. Sequenti etiam tempore grauidata, infantem peperit. Tandem, in magna peste vrbis suæ interijt.

Virgo Eßlingen προγάστωρ, ventricosa.

Sectio ventris, deprehensio fraudis.

Captus fuit 1546. Gengenbachensis Abbas Fridericus à Keppenbach, nobilis Brisgoiæ, à VVilhelmo Fyrstenberg. Comite, in bello Smalcaldico: sed breui rursum liber dimissus. Fundatum ait illud Monasterium Panthaleon in oppido Gengenbachensi, anno 910 circiter.

Gengenbachensis Abbas.

VVolfius de Recherg in Hohenrechberg, bona quædam in Sænstetten, Kynigsbrunnensib. cœnobitis, 1546. vendidit.

Gandershaimensis cœnobij Abbatissa erat hoc anno D. Clara: Henrici iunioris Brunsuicensis Ducis F. ex Maria Iacobe VVirtembergensi. Ea iussu patris, ex captiuitate Heßiaca sequenti anno domum reuersi, D. Magdalenæ, Baronissæ de Klummen, Abbatiã resignauit. Brusch.

Gandershaim. Abbatissa.

Stutgardiæ, in hospitalis fano humatus est 1546. nobilis Leonhardus de Hardlingẽ Saxo.

In Parochiali. A. Domini 1546. auff den 19. tag deß Christmonats/ starb der Wolgeborn Herr Wolffgang/ Graff vnd Herr von Manßfeld: dem G. G. S. Amen. Inciderat in castris ante Giengam in morbum.

Mortui aliquot.

Herrenalbæ Abbas, Lucas Gœtz, obijt 11. Septembris 1546. ortus de Merstetten prope Mynsingam.

Bernhardus Schvvartzius Sueuus patriâ VVeissenhornensis, V. I. D. Patauiæ Decanus erat, eruditus, & eruditorum fautor. Alebat adolescentes in Academijs, suis expensis.

Monasterium S. Otiliæ ad Vosagum in Alsatia conflagrauit.

G. Fabricius, Scholæ Misenensis Rector.

In ludo illustri Misenensi, Hermanno Vulpio, primo ibi præceptori, successit Georgius Fabricius, Argentorato euocatus: vbi nobilium trium fratrum, VVolfgangi, Philippi, & Antonij de VVerter, præceptor fuerat: in cuius locum Henricus VVolfius, Hieronymi VVolfij frater successit. Erant Misenæ Collegæ Georgio, doctissimi Græcè & Latinè viri, Matthias Dabercusius, Iohus Magdeburgus, Laurentius Hofmannus Musicus.

PRINCIPI VLRICO DITIO SVA REDDITVR A CÆSARE PLACATO. Præsidium Hispanicum, tribus munitionibus eius impositum. Ciuitatum Sueuicarum Cæsari deditio. Seb. Schertlini, & aliorum quorundam procerum, à venia exclusio. Ioan. Friderici Electoris, in prælio captiuitas. Gubernatio Academ. Tybing. Martinus Crusius, cum nobilibus VVerteris. Philippi Landgrauij detentio apud Cæsarem. Comitia Cæsaris armata Augustæ. Concilio Tridentino, subijciendi quinq;.

CAPVT XXI.

ANNO 1547. Ian. 1. Præsentes Stutgardiæ consiliarij & scribæ, adeoq; ipsa Stutgardia, fidem Cæsari iurârunt. Tum arci præsidium Hispanicum est impositum.

Ianu. 2. arx VVirtemberga, Cæsarianis dedita est.

Vlricus, VVirt. Dux, in gratiam à Cæsare receptus.

Ianu. 3. Dux Vlricus, sollicitante Cæsarem precib. Palatino Hailprunnæ, recipitur transactione certa in gratiam: quæ gratia 8. Ianu. legatis Ducis, qui supplices venerant, confirmata est. Erant autem hi: Balthasar Gyltlingius, Ludouicus Fravvenburgus, & Ioannes Fesslerus Iurisc. Capita eius transactionis, Tuelam allata fuerant: & à Duce subscripta. Interea erat, vt Dux Vlricus, cautionis loco traderet Aspergam, Kirchaimum, & Schorndorffam: in quæ Cæsar præsidia imponeret. Daret item 300. millia Aureorum. Cæteras conditiones Sleidanus lib. 18. habet.

Ianu. 10. Stutgardiam legati reuersi, Duardo absolutionem Cæsareæ obligationis monstrârunt. Tunc subditi Ducatus, priore iureiurando liberati, in fidē principis Vlrici redire potuerunt.

Tybing. arx.

Ianu. 12. ipse Tybingam redijt: quam, in fidem suam recepit. Oppidum enim se Cæsari tradiderat: non autem arx. Hæc enim à Maiore præfecto Sigismundo Hertero, & Castellano Vlrico Schillingo, conseruata erat: quamuis ter à Cæsarianis postulata esset.

Hedvvigis VVirtemb. natiuitas.

Ianu. 14. (al. 15.) filia nascitur Basileæ Duci Christophoro, mediâ sexta antemeridiana, ex coniuge Anna Maria Brandeburgensi. Illam è sacro fonte Ianu. 21. sustulerunt: Theodorus Brandus consul, nomine Senatus Basiliensis, & generosa Comes Rappolstainia. Ei nomen Hedvvigis impositum est.

Hispanica præsidia, Aspergæ, Schorndorffæ, & Kirchaimi.

Ianu. 15. arx Aspergæ, Cæsari patefacta est: pro VVirtembergico præsidio, Cæsareum introductum: primò, Germanorum: postea pro eis, Hispanorum. Relictum ibi, omne frumentum, vinum & bombardæ. Idem postea, Kirchaimi & Schorndorffæ factum. Potuissent illæ res (millibus Aureorum vendi. Præsidiarij absumpserunt. Etiam Cæsareus exercitus ferè 6. millium, ex præfectura Leonbergensi discessit. Sic & Franciscus Duardus, Ianu. 17. cum multis onustis curribus (arce vidēl probè exinanita) è Stutgardia, ad exercitum Cæsaris abijt. Ita ea vrbs, postridie rediit iuramento in sui principis fidem.

Algoicarum ciuitatum Cæsari deditio.

Post VVirtembergenses legatos, de quibus dictum est, ad Cæsarem venerunt Algoiarum ciuitates: Legati Memmingenses, Biberacenses, Rauespurgij, Campidunenses, Isnenses. Qui supplices facti, pœnam deprecabantur: & peccatum suum, partim in errorem, partim in culpam aliorum, remouebant. Se igitur confugere ad Maiestatem eius, velut ad fontem misericordiæ (quod dictum Paulus Fagius, mortali homini tributum, acerrimè pro concione exagitauit Argentinæ) atq; obsecrare, vt sibi veniam daret: nihilq; de suis priuilegijs deminueret. Accepêre veniam, ita vt in posterum essent fideles: societate Saxonus & Landgrauij relicta.

Et aliarum ciuitatum Sueuicarum.

Augustanorum mulcta.

Seb. Schertlini exilium.

Ianu. 19. Cæsar Hailprunnâ Vlmam versus discessit. In quo itinere, Lindauienses & Esslingenses sunt reconciliati. Pernoctauit ergo Esslingæ. Vlmæ aliquandiu commoratus, Augustanos quoque ad deditionem hortatus est. Hi itaque sociorum exemplo, & suo periculo, commoti: Cæsarem (Antonio Fuggero, pro eis deprecante) sibi placatum reddiderunt: qui eos 150. millibus Aureorū, & tormentis 12. instructis, mulctauit: ac præsidio decem signorum militū grauauit. Sebastinus verò, ob Erenbergensem arcem occupatam, præcipuè Cæsari & R. Ferdinando inuisus fuit. Itaq; nihil eum iuuante Senatus deprecatione, solum vertere coactus est. Quapropter in oppidum Constantiam, Heluetijs finitimum, cum tota sua familia commigrauit.

Ianu.

Ianu.27. Anna Regina, Ferdinandi R. coniux, anno ætatis suæ 44. mortua est in 15. prole, quæ erat filia. Eius funus à Cæsare magnificum Vlmæ, apud prædicatores factum est. *Anna Regina mors.*

In Saxonico bello, quod ante & post mensem Febr. Elector Ioan. Fridericus contra Mauritium gerebat, ipse recuperat amissa: & Mauricio plurima adimit, præter Lipsiam & Dresdam. *Ioan. Friderici Sax. res gestæ.*

Mart. 4. VVirtembergicus princeps (cui sic in transactione iniunctum fuerat: vt, vbi primum per valetudinem posset, supplex ad Cæsarem sisteret) Vlmam venit. Ibi sedens in sella, permissu Cæsaris (quoniam affecto corpore se commouere & inflectere non poterat) per supplices consiliarios (ingenti spectantium numero circumfuso) sibi factum condonari petijt: omnemque obsequentiam imposterum promisit.

Ad ea liberaliter Cæsar respondit, ac statim discessit (relictis Vlmæ 7. signis peditum, præsidij causâ) Nærdlingam, ad bellum Saxonicum contendens. Præsidia, quæ abduci debuissent, Schorndorffæ & Aspergæ relicta sunt: quod Ferdinandus iuris contentionem haberet cum Duce, de vetere controuersia Ducatus. Sequenti tempore Dux 30. Florenorum millia Cæsari dedit: ne frumentum & vinum Hispani, tanquam iure belli auferrent: quod eo tempore reconditum iacuerat diuersis locis. *Cæsarem Vlmæ præsidium.*

Hoc periculoso & tristi rerum statu, etiam parentibus meis pericula, fugæ, & damna, non pauca & parua acciderũt: Lucenbauſæ, & in vijs Vlmam atq; Geulingam versus. Vt, quòd in pago Scharnstetta, vespertino crepusculo die Ianu. 19. Feriâ 6. Hispanis irruentibus, in ossuaria cæmeterij latuerunt decem horas, in summo frigore: duobus feretris, sui tegendorum causâ superinductis. Vbi, quamquam ferro scrutantibus ossa militibus, reperti non sunt. Postridie in via, antequam venirent Vlmam, quinquies inuasi & spoliati fuerunt. *Crusiorum pericula & damna.*

Mart. 21. legati Argentinensium, qui reperiebant Cæsarem Nærdlingæ, ex podagra malè affectum, deprecati, Reipub. suæ veniam impetrârunt: tantùm Aureorum 30. millibus, & 12. tormentis, dandis: nec vllo præsidio recipiendo. Cæsar eodem die Noribergam versus discessit, Mauricio contra Electorem succursurus. Deinde, Egram. *Argentorati deditio.*

Saxo progrediens, Fribergum & Misenam, ad Albim oppida Mauricio eripit.

Cæsar die April 22. Misenam non procul à Saxone 23. ad Albim, peruênit. Quibus diebus, solem Argentorati vidimus tristem, pallidum, & rubicunda caligine obductum. Inde, etiam rubo rem in parietibus. Qualia non modò in Germania, sed in Gallia & Anglia etiam, animaduersa sunt. Habebat Cæsar, præter suas copias, secum etiam fratrem Ferdinandum, Mauricium & Augustum fratres. Ferdinandus adduxerat equites cataphractos 600. Hussaros 1000. & peditum signa 10. Quantæ copiæ his duobus quoq; Saxonibus erant. *Cæsaris aduentus in Saxoniam cum exercitu. Solis mœstitia.*

Die April. 24. (Misericordia Domini) ad syluam Lochanam, tribus trans Albim milliaribus: cum Elector Ioan. Fridericus, VVitebergam contenderet: eum Imperator assecutus est. Ibi prælio commisso, Elector dum fortissimè pro salute sua pugnat: in sinistra mãxilla vulnere accepto, capitur, anno ætatis 44. Nec verò vlli extero se dedere voluit: sed nobili Germano, Tilio Trottenio. Ad Ferdinandum autem Albanum adductus (vt Bucholcerus scribit) antequam Cæsari sisteretur: inter eundum oculis in cælum sublatis: & suspirijs ex imo corde ductis, voce miserabili sic ad Deum ait: MISERERE mei, Domine: nos sumus iam hîc. Ad Cæsarem verò vbi venit (vt 19. Sleidani scribitur) Equidem me tibi, inquit, clementissime Cæsar, captiuum statuo: supplex q; oro, vt Maiestas tua mihi custodiam ponat principe dignam. Paulò durius ab Imp. & Rege responsum tulit. Filius eius natu maximus, accepto vulnere, VVitebergam euasit. Ipse Elector, & cum eo captus Ernestus Brunsuicensis, Alfonso viui ab Albano custodiendi traduntur. Cæsar cum exercitu, 4. Maij VVitebergam peruênit: Electorem triduo pòst, tanquam rebellem, capitis damnat. Sed is interuentu Brandeburgici conseruatur: verùm septemuirali dignitate renunciare cogitur. At vt concilij sanctiones de religione acciperet: nullo modo assentiri voluit, Heros inclytus. Mortem huic præstitisset. Dedidit se VVitteberga 21. Maij: mandante sic Electore: & filio consiliarijs q; militiæ sacramentum remittente. Ingressus postea R. Ferdinandus est: ingressus, Imperator: qui Saxonis vxorem, Sibyllam Cliuensem, bono animo esse iussit. Manfit inuiolatum, viri diuini Lutheri sepulcrum. *Saxonicus Elector, prælio victus à Cæsare, & captus. Eius multa. VVitteberga C. deditio. Lutheri sepulcrum.*

Maij 24. moritur Franciæ Rex Franciscus: relicto successore Henrico 2. filio. Tenuerat, quicquid erat in libris poëtarum, Historicorum, Cosmographorũ, Aristotelis, Theophrasti, Plinij. Nam prandijs & cœnis semper adhibuerat doctos viros de talib. reb. colloquentes auscultans. Per Italiã & Græciã habuerat: qui priscorũ libros conquirerẽt, & describerent. Vnde Bibliothecã instituit amplissimã. Ritum funeris eius, describit lib. 19. Sleid. *Franciſci, Gall. Rex obitus.*

Tybingensi Academiæ hoc difficili tempore præerant hi.

Tybing. Schola. *Mense Maio, Rector 127. Melchior Volmarius Rufus.*

Inscripti. Malachias Ramminger Biberacensis. Theodoricus Schyrnagel Hailprunnensis. Ioannes Hochmann Biberacens. Chrysostomus Lindenfels Brackenhaimensis. VVolfg. Stamler. Vlmensis.

Mense Octob. Rector 128 Gebhardus Brastberger Iurisc.

Inscripti. Sebastianus Morholt Brackenhaimius. D. Albertus Baro à Lympurg denuo. Rupertus Dyrr Schorndorffensis. Ioannes Agricola Scharenstettensis, ex agro Vlmensi. Ioannes & Burckardus Feßleri, filij Cancellarij principis.

Decanus Philosophicus. Melch. Volmar. Rufus Rotvvil. Professor vtriusq; linguæ, & principi à consilijs.

Magistri creati, ad Angariam Pentecostes. Samuel Prothagius Gæppingensis. Iurisc. Ioan. Crapnerus Frontinhausensis.

In fronte Domus vniuersitatis scriptum.

Domus ibi Sapientia. *Anno. M. D. XLVIII. nouæ hæ ædes, quod Academiæ fœlix faustumq; sit, à solo rursus sunt instauratæ.*

M. Crusii studia. *Argentorati, Martinus Crusius, cùm in progreßionibus scholasticis, antea primum locum ex secunda & prima claßibus habuisset: & pecuniaria munuscula accepisset: nunc 16. April. 1547. Græcam orationem (πρῶτος τοῦτο ἐν ἀργεντίνῃ ἐπιχειρήσας) in publico Lectorio habuit: de periculoso hoc bello Germanico: cohortatione ad inuocandum seriò Deum. Professores & præceptores erant, atq; auscultatores (absente tunc Rectore Sturmio) Petrus Dasypodius, Christianus Herrlinus, Gerhardus Seuenus, Christoph. Kerrlinus, Valentinus Erythrænus. Inprimis, Martinus Bucerus, D. Ioannes Marpachius, Paulus Fagius, D. Iustus Velsius, & alij multi, cum studiosa iuuentute numerosa. Idem Crusius, mox die Maij 6. cum bona gratia, omnium præceptorum è collegio, vbi ad biennium vixerat, egrediens, pædagogiam, post Henricum VVolfium Oeting. suscepit nobilium Turingorum, Philippi & Antonij de VVerter: præfectus eis à fratre ipsorum D. VVolfgango. Antonius, Crusio ætate aliquantò minor: Philippus, vno anno maior. Redierat ex Italia VVolfgangus. Erant Ciceronianæ Sturmianæq; Eloquentiæ, omnes tres fratres, maximi admiratores. Viuebant domi ciuis Argentinensis, Iacobi Froschaseri: qui vxorem habebat Annam Luckartinam Sueuam VVirtembergicam, Caluensem. Fuerat ea quondam, cùm Argentinæ addiceretur Monasticæ vitæ longè formosißima: capillo quidem tanti decôris, vt fletum faceret hominibus, cùm ei velandæ abscinderetur. Quadriennio ibi exacto: cum Religio Argentorati mutaretur: cum alijs exire iussa est: pensione quotannis quinquagenûm Florenorum. Duxit eam propter pulchritudinem iuuenis quidam nobilis. Quo intra annum, dum quodam die Dominico à cœna, die æstiuo & sereno, in flumine vrbem interfluente Brusca: nauiculâ ludibundus oberrat, in aquas delapso, & suffocato: ipsa postea huic Froschæssero, patria Kaiserbergensi, viro diuiti & pio, nupsit. Ex quo filium Iosephum, elegantem & ingeniosum tulit: qui postea VVitembergam missus, cum mater (iam vidua) eum Tybingam mittere, & Crusio commendare, decreuisset: illic 1560. diem suum obijt: Elegijs ab aliquot doctis defletus, atq; celebratus, vt optimus iuuenis.*

VVerteri nobiles.

Anna Luckartina.

Defuncti aliquot. *Stutgardiæ, 3. Ianu. 1547.* starb der Ehrnvest Joan. Gremp/ weiland Onophrij Grempen Sohn *ætatis anno 34.*

Schorndorffæ. A. 1547. den 5. Janu. starb der Edel vnd Vest Melchior von Thierberg: Wirtembergischer Hauptmann in der Besatzung zu Schorndorff: dem G. G.

A. 1547. den 19. Jun starb der Ehrnvest Michel Heidinger: Röm. Käys. Maiestat Hauptmann vber ein fähnlin Landtsknecht zu Schorndorff: *D. G. G.*

Anno eodem, die Iouis post S. Dionysij, egregius Sigismundus Heßlich/ *Forestarius Schorndorffensis.*

Balzhaimi, in Algoia. Auff den Afftermontag in Pfingstfeyren/ den ein vnd dreysigsten Maij/ im tausent/ fünffhundert/ vnd sieben vnd viertzigsten Jahr/ morgens zwischen vier vnnd drey vhr/ starb der Ehrnvest Weiprecht Ehinger/ alter Burgermeister zu Vlm: dem Gott ein fröliche aufferstehung verleihen wölle. *Suprà 1376. anno, VVeiprechtus ponitur Iodoci 2. Ehingeri filius.*

Conscripserat

Conscripserat Cæsar in castris ante VVitebergam ordines Imperij: vt sub Idus Iunij Vlmæ conuenirent ad Comitia. Id ita factum est. Petebant legati Cæsaris, vt ob compescendos in posterum Germaniæ motus fœdus aliquod fieret: quale nimirum olim illud Sueuicum fuit. Hanc verò deliberationem, pestis exorta abrupit: & inde ordines Augustam transiuerunt. Comitia Vlmæ.

Rebus ad VVitebergam constitutis: Cæsar Halam Saxoniæ proficiscitur. Quò cùm & Phil. Landgrauius venisset, tolerabilibus conditionibus transigendi causâ: captiuus tenetur, contrà quàm sperauerat. Transit deinde Cæsar Bambergam: conuentumque indicit omnibus, ad Cal. Septemb. Augustæ futurum. Noribergam profectus, aliquot Saxoniæ ciuitates recipit in gratiam. Cæsar, Hala Sax. Landgrauij Philippi captiuitas.

Augustam 19. Iul. vniuersus clerus Augustani Episcopi, Othonis, qui tota sua ditione antea fuerat à protestantibus eiectus, redijt. Aduenit deinde 23. Iul. Cæsar: & in ædibus Fuggerani vinarij fori diuertit. Augustani, præterquam quòd à Cæsare mulctati erant: etiam R. Ferdinando, & Episcopo eius Otboni Cardinali, atque Tridentino, magnam summam pecuniæ persoluere coguntur: tanquam qui eis magna damna intulissent. Hoc etiam VVirtembergico & Vlmensibus accidit à Ferdinando. Otho, August. Episcopus, restitutus. Ferdinandus R. mulctator.

Idem Augustanus Otho, Nordlingam profectus nomine Cæsaris, cum multo milite, bombardas in foro statuit: Mercatores, qui à Smalcaldicis steterant, magna parte bonorum suorum multauit. Illo autem tempore, quo Cæsar Nordlingam vênit: per Bergerinam portam, sub vmbella, à senatoribus portata, intrauit: clauibus ei à senatu oblatis: consule VVolgrasio ipsum excipiente. Hic etiam dextram strepam, & Ioannes Rettingus sinistram, ei tenuerunt. Cæsar quosdam à sue gratiæ suæ prorsus excluſit: Georgium VVirtembergicum, Albertum Monsfeldium, Ioannem Heideccum, Ludouicum (patrem & filium) Oetingensem Comitem. Huius possessiones omnes, alteris filijs, vt sibi fidelibus, Friderico & VVolfgango, condonauit. Ille igitur, cum vxore & cæteris liberis profugus, Argentoratum vênit, ac multis deinde annis hinc inde oberrauit. Cæsaris Nordlingam aduentus. Ludouici duo Oetting. (pater & filius) exules.

Magdeburgenses quoque Cæsar proscribit. Deinde Angustam vênit (vt diximus) ad comitia: milites intus & extra disposuit: in Templo primario (prius tamen à Lutheranismi contagione expiato) sacra pontificio ritu fieri iussit. Ibi conciones habuit Michael Sidonius Episcopus (ille, qui olim in stipendio Tybingæ Martiniano buccellas vorauerat) de Missa: quæ postea typis excusæ sunt. Cal. Septemb. deliberatio proponitur de concilio Tridentino: de Iudicibus Cameræ deligendis: de auxilio contra Turcas. Magdeburgenses, proscripti. Cæsar, Augusta. Ibi comitia. Mich. Sidonius.

Die Octob. 18. contendit Cæsar à principibus, & à ciuitatibus, quamuis inuitis: vt se Tridentino concilio subijciant. Vxor Landgrauij Christina, mense Nouemb. per principes, & postea suo Augustam aduentu, Cæsarem de mariti libertate obsecrat: sed frustrà. Duxerat Saxonem Imperator secum Augustam: Landgrauium verò Donavverdæ reliquerat: quem Hispani quotidiè contemptim tractabant. Vrget Cæsar Principes ad concilium Trident. approbandum.

Cùm essent armata, hæc comitia: & in agris circùm, Hispani Italiq; : Memmingenses, vt ab eis immunes essent, XXX. Campidunenses verò, XX. millia Aureorum, pependerunt.

Nuptiæ Augustanæ 1547. Dauidis (qui Ioannis Baronis filius erat, & Gothæ postea interijt) cum domina Vrsula de Freiberg, Febru. 21. Nuptiæ.

Doctoris Nicolai Varembiyleri (qui adhuc in Iurisconsultorum collegio apud nos Tybingæ est) cum Regina VValtherina, Aug. 28.

A Ferdinando R. initium factum est moris, qui adhuc seruatur à Cæsare, inducias pacisscendi cum Turca. Hoc enim milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo ſeptimo anno, inducia ab illo, in quinque annos factæ sunt. Turcicarum inducianum pactio.

Ioannes Stadenus Hamburgensis Hessus, ab anno milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo ſeptimo, vsq; ad milleſimum, quingenteſimum, quinquageſimũ quintum, fuit in partibus Americæ, magnis cum periculis. Quæ historia Germanicè exijt. Sunt ibi κύβεωποφάγοι. Mercatores Germani dicuntur, & Galli: dum eis dant cultros ſecures, ſpecula, pectines, forfices: & ab eis accipiunt praſiliæ lignum, Xylinon, piper, pulmas, pſittacos, ſimios, cercopithecos, &c. America.

TEMPORARIÆ RELIGIONIS INTERIM CONFECTIO. PRÆSIDIum Vlmæ Cæsareum. Mauricius, Elector Saxoniæ à Cæsare creatus. Cæremoniæ eius rei. Mutatio Reipub. administrationis, in ciuitatibus. Concionatorum Vlmensium captiuitas. Fortuna Martini Krausij senioris. Oppidum Constantia, ab Hispanis oppugnatum. Discessus piorum concionatorum. Abbatum institutio. Conuersio Petri Pauli Vergerij. Schola Tybingensis.

CAPVT XXII.

ANNO 1548. Cæsaris iussu Iulius Pflugius (Episcopus Numburgensis) & Michaël Sidonius, atq; Ioannes Agricola Islebius apostata libellum clàm architectabantur de Religione: quæ seruanda interim omnib. esset: donec concilio, quod præterito anno propter aëris infectionē diffluxerat, rursus Tridentū reuerso, finis fieret. Appellatū est ob eā causā hoc scriptū, INTERIM: ὡς περὶ τὸ τέως ἐνωτικόν. Ideo honos est Auctoribus habitus à Cæsare & Rege. Michaeli quidem, Merseburgensis Episcopatus datus. Eum verò libellum improbârunt, & voce & calamo, Theologi multi: vt Martinus Bucerus, Argentorato Augustam vocatus: vt VVolfgangus Musculus, ideo Augustâ Bernam discedens: vt Ioannes Brentius, cuius domum propterea Halæ perscrutati sunt postea Hispani: quæsiueruntq́, vt ad Grancollanum ducerent. Is verò aliquanto ante excesserat: & vxor cum liberis alio in loco exulabat. Ipsum dehinc VVirtembergicus Vlricus, cum tota familia hospitio recepit: ac nulla periculi ratione habita, texit. Vide Sleidanum lib. 20.

INTERIM, temporaria Religio, seu Interreligio.

Ioan. Brentij exilium.

Refragati sunt quoq; Interimico libello, Melanchthon, & alij in Saxonia Theologi. Etiam Valentinus Vanirius, qui postea Maulbrunnensis Abbas fuit, ipsum oppugnauit. Cæsar autem ordines cohortatus, vt hanc Religionis emendationem susciperent: cùm Moguntinus Antistes, communi nomine, sine mandato tamen, assensus esset: continuò, tanquam omnibus nominatim assensis, librum excudi & euulgari iussit. Ita publicari cœptum est INterim, à 15. die Maij. Cui sanè principes aliquot & ciuitates assentiri noluerunt: nonnulli, timidiores erant. Sleid. lib. 20.

Publicatio τοῦ Interim.

Libellus idem in VVirtembergiam vênit: pro concione iussus est recitari: edictum, ne quis contrà faceret: missificatio, concessa. Saxoniæ verò Elector, constanter illum tenuit. Ideo durius postmodum à custodibus habebatur.

Id Saxo respuit.

Argentinæ, M. Matthia Zeellio 9. Ianu. mortuo, & XI. eiusdem mensis humato: loco eius factus est concionator in summo templo 25. April. M. Ludouicus Rabus (al. Gyncer.) Memmingensis. Hic vehementer in Interimicam doctrinam inuehebatur, vt Papisticam.

Lud. Rabus.

Mart. 3. nata est Duci VVirtembergico Christophoro filia Elisabeta, Mompeligardiæ, inter 9. & 10. horam antemeridianam.

Tertiâ feria pasch. parentes mei, in patria sua, & varijs locis, apud cognatos & propinquos nostros fuêre: nec non cum patruo meo, Ioanne Krausio, Engelthalæ Noricæ concionatore. Redierunt Vlmam 2. feria ante ascens. Christi: cùm Cæsar adhuc esset Augustæ: & præsidium militum, in Vlmensi vrbe. Milites hi magnam petulantiam exercebant ibi. Vt, quòd præ otij & vini copia, miles è fenestra superioris contignationis interim pendebat: dum scortum ex eadem descēdens, ex ipso penderet: ac sic alternatim alij: donec terram subiectam infimus tangeret: ac superiores descenderent, aut deciderent. Quòd item interdum miles ebrius, dormienti commilitoni suo ebrio ascendens, fracta femoralia habenti, interim assumentum ad ea reficienda acu ipsi femoris cùti & carni assuebat: se consulere fratris commoditati dictitans: alterq́ euigilans, patienter factum fratris ferebat. Appellant enim milites inter se nomine fratrum.

Crusius, in patria.

Militaris petulantiæ, Vlmæ.

MAGISTRATVS VLMÆ EO TEMPORE ERAT HIC.

Duo seniores, Vlricus Laius, & Vlricus Ehinger. Quinq; arcani consilij: Vlricus Neithardus, Georg. Besserer/ Joan. Krafft/ Joan. Roht/ Erasmus Rauchschnabel.

Rauchschnabel.

Consules 3. Wolfg. Neithart/ Joan. Walter Ehinger/ Sebast. Besserer. Tres Quæstores (Stättrechner) Joan. Heinricus Neithart/ Wilhelmus Krafft. Hieronymus Schleicher. Duo ditionis præfecti (Herrschafft pfleger) Christoph Neithart/ Joannes Ehinger. Curatores D. Mariæ (vnser Frawen pfleger) Jacobus Krafft/ Augustinus Roht/ Vitus Fingerlinus. Præfecti hospitalis Joan. Lieber/ Christoph. Gienger. Commeatus Magistri (Prouiant Meister) Nicol. Besserer/ Barthol. Kobolt. Armamentario præfecti (Zeugherrn) Eustachius Güntzburger/ Georgius Rietmann. Censores octo (Straffherrn) Jodocus Besserer/ Erasmus Roht/ Eustachius Güntzburger/ Wilhelm. Ehinger/ Joan. Müller/ Leonhardus Schorer/ Lud. Rottengatter/ & Philip. Greck. Summa totius senatus viri 32.

Vlmensium officia.

Nunc

Nunc Augustam redeamus.

Ibi quidam egregiæ formæ & staturæ vir, Sebastianus Vogelspergius: quia contra Cæsaris edictum superiori tempore Franco Regi germanos milites adduxerat: per Lazarum Schvvēdium comprehensus, Augustamq; adductus: die Febr. 7. capite mulctatus est, ipse, & duo centuriones, Iacobus Mantellus, & VVolfius Thomas. Sleid. 20. Vogelspergij decollatio, Augustæ.

Febru. 8. Ferdinandus Baro Felsius, Antonij Fuggeri filiam Barbaram duxit.

Febru. 24. Mauricium Saxonem, cuius cognatus Ioan. Fridericus erat captiuus, Cæsar loco eius creauit Electorem Saxoniæ, inter secundam & tertiam horam pomeridianam, in foro vinario, in tabulato cathedrali, pro chorearum domo, ante hospitium Cæsaris, domum scilicet Antonij Fuggeri. Mauricius, Elector Saxoniæ factus.

Habitus Imperatoris.

Erat tanquam Pontif. Romani, Missam celebrantis: significans, ipsum debere Religionis Christianæ tutorem esse. Partes vestitus erant hæ, vt Mameranus notauit. Caligæ busechinæ, paulò supra genu ascendentes: calceis additis, ex rubra villosa purpura, cum gemmis. Vestitus Caroli V.

Vestis longa & laxa, antè aperta. Vtrumq; ex rubra ostrina bysso, seu Carmesino. Humerale, ex lino albo & tenui. Cinctura alba serica, cum crasso nodo. Stola, ex auro tortili, filoq; serico flauo. Tunica prima & secunda, operosa & preciosa. Omnia hæc, gemmis preciosis interstincta. Manipulus ex auro, rubraq; bysso: cum crucibus ex auro & margaritis.

Cappa choralis, ex puris aureis filamentis, cum bicipiti aquila magna, & operoso gemmarum ornatu.

Corona Cæsarea: intra cuius ambitum, mitra bicornis Episcopalis. In fronte coronæ, crux, ex 5. maximis adamantib. inter quos, margaritæ nobiliores. Circùm coronā, preciosissimæ gemmæ. In corona, etiā semi circulus supra mitram, ambiens. Chirothecæ, ex auro bracteato & margaritis.

Vestitus Electorum.

Vestis longa, ampla, talaris, vndiq; clausa: iniectu supra caput indui solita: cum amplis manicis separatis: fasciolâ sub veste, post tergum protracta, adaptari solitis. Tota, albis pellibus hermelinorum, siue ponticorum murium suffulta: cum fimbria seu limbo (etiam in manicis) amplius palmi latitudine: ex ijsdem pellibus, pilis foras versis: & cum simili collari: plurimis earum pellium caudulis circum pendentibus: quod item de capite superinijcitur. Ecclesiasticorum, ex coccineo & rubro panno, seu scarlacho. Secularium verò, ex bysso rubra, seu purpura villosa. Et Electorum.

Pileus latus, ex ijsdem albis pellibus, cum lato etiam limbo reflexo; pilis foràs versis. Apex suprà, ex particula illarum pellium caudatus.

Caligæ, Ecclesiasticorū, ex nigro panno, aut serico: Secularium, ex rubra bysso, vel purpura.

Cæsarem è palatio prodeuntem præcesserunt duo columniferi: symbolum Cæsaris Calpen & Abylam (Herculis columnas) gestantes.

Ritus creandi Electoris.

Imperator & Electores, tabulato conscenso, in contigua choreali domo vestiebantur. Inde egressi in tabulatum, considebant. Equitum Mauricianorum turmæ, dato signo à Tubicine, cathedram Cæsaris circumuolabant: etiam Imperatorijs Tympanistis & Tubicinibus sonantibus: Mauricio petitore, interim cum 20. equitibus alibi consistente. Cæremoniæ Electoratus accipiendi.

Henricus Brunsuicens. Albertusq; Bauarus, & VVolfgangus Bipontinus: relictis ad tabulatum equis: ascendunt, reuerentiam solitam Cæsari exhibent, in genua procidunt. Orat Henricus, vt Cæsarea Maiest. Mauricio Electoralem dignitatem, & quædam dominia Ioannis Friderici, quæ antea ei donauerit, nunc inuestiendo confirmet, propter Mauricij & Augusti fratris merita. Eum semper gratum fore. Respondet Moguntinus (consilio cùm Cæsare & Electoribus habito) Cæsarem id facturum: si ipse Mauricius coràm idem petat. Mauricius (responso cognito per illos oratores) adequitauit cum suis, habens 12. Tubicines, Tympanistam. 1. cum tympano equestri, & 10. rubris vexillis. Deinde ascendens, & tot coram Imperatore inflexus, in genua procubuit in velamento substrato. Repetit Brunsuicensis priorem petitionem.

Annuit Cæsar, si candidatus prius det ius iurandum vsitatum. Fit ita.

Gladius à VVolfgango Bappenhaimio, Imperij Marescalco, Cæsari datur. Hic capulum eius osculandum candidato dedit: & gladium etiam ipsum, tanquam S. Imperij Archimarescalco: qui eum Bappenhaimo reddidit.

Ioan. Frider. captiui exuta quasi tunica πολυσχιστος.

Decem illa vexilla Cæsari dantur qui ea supernè tenens, parte inferiore Mauricio, & Mansfeldio nomine Augusti, tenenda dedit: donans simul eis ditiones illorum Insignium, & terras Ioannis Friderici. Postea vexilla ijs, qui attulerant, reddidit. Receptum etiam à Mareschalco gladium, Mauricio in manus dedit. Accepit hic, gratias egit, in loco debito assedit. Eadē vexilla, Cæsari rursum ostensa, mox in vulgus deiecta sunt ab Austriaco coaduceatore, vel Heroldo.

Cæsar in Orchestræ domum regressus cum Electoribus, habitum exuit: Mauricio ensem præferente. Vidit hæc omnia Ioannes Fridericus, ex ædibus, vbi diuersabatur: αὐχμηρὸς ὑφασμένα. Tum in hospitia discessum est.

Tribuum abrogatio, Augusta.

Hoc anno, formam etiam Reipub. Cæsar mutauit Augustanæ: factis iterum præfectis ciuitatis (Stattpfleger) quod genus per multos annos desierat: & abrogatis Tribubus, quæ forte ad ducentos annos fuerant. Tunc Episc. quoq; & Canonici, in vrbem redierunt.

Ferd. contra Vlricum VVirtemberg.

Ferdinandus Ducem Vlricum odiosè accusabat: tanquam qui propter rebellionem Ducatu, vt postfeudo, excidisset: propter damna ipsi illata, & arcis Erenbergicæ occupationem. Sed nihil effectum est.

Muleasses R. iterum exul.

Augustæ erat cum Cæsare Tunetanus Rex Muleasses, profugus è Regno: cùm à filio suo, chalybeo speculo (mit eim Fewrspiegel) ad solem conuerso, excæcatus fuisset. Eum antea 1535. Carolus, à Barbarossa eiectum, restituerat. Sed rursus Barbarossa Regno priuauerat: ac per filium ipsius cæcauerat. Factum autem fuit decretum de concilio Tridentino continuando: recitatum post alia, illud inprimis: quod erat de Religione, ex Interimico scripto instituenda. Sueuicæ ciui-

Interim, ciuitatibus obtrusum.

tates Cæsaris auctoritati parebant. Ideo docti & pij Theologi, ab eis discedebant. Recepit Esslinga Interim, Iun. 22. Reutlinga, Iun. 25. Sic Missa fuit restituta, retento etiam Euangelio. Stutgardiæ quoq; sic 15. Augusti factum est. Erhardus itaq; Sneppfius abijt, & alij ex VVirtembergia concionatores. A quibusdam etiam Electoribus, qui causas habebant, Cæsari non admodum reclamabatur. Vltimo die Iunij factus est finis Comitiorum: non tamen statim Augustâ Cæsar abijt: sed 3. Augusti genus Reipub. mutauit (de quo paulò antè dictum) VVelstris, Rechlingeris, Baumgartneris, Fuggeris, Peutingeris, locum in Senatu dans: quod eos sibi fauere videret. Sleid. 21.

Rosenfeldæ, sanguinea pluuia.

Iul. 23. Rosenfeldæ, VVirtembergensi oppido, luna plena sanguinei coloris conspecta est: & in ea, brachium subnigrum, cum manu extensa, &c. Lycosth.

Schertlinus, & alij, proscripti.

Aug. 6. Cæsar publicâ præconis & Tubicinis voce, Augustæ proscribit, qui à partibus protestantium steterant, Schertlinum, Rhingrauium, Heideccum, alios multos. Argentorati quidem 11. Septemb. vidimus affixam proscriptionem Cæsaream Schertlini, & Beichlingensis Comitis, atque Constantiensium. Qui Constantienses, sicut in Saxonia Bremenses & Magdeburgenses: ita ipsius Sueuia, adhuc tenebant contra Cæsarem.

Augustani ædificârunt patricijs, & alijs honoratis ciuibus, domum sagittariam ante Geggingeram portam; cùm illa antea in fossa huius portæ stetisset.

Vlmæ politia, mutata, sicut & alibi.

Cæsare, ferè ad assumpt. Mariæ Vlmam reuerso (vbi etiam mutauit senatum, instituens numerum) postridiè huius festi (Aug. 16.) comprehensi sunt concionatores, qui interim recipere noluerant, Martinus Frechius, Martinus Rauberus, Bonauentura Steltzer, Iacobus Spiesius, Georgius Fiesius: parentibus meis, mihiq;, omnes benè noti, & nostri fautores. Cumq; prætereuntes vidisset Frechij frater Georgius, opificio sutor, è fenestra perspiciens: appellatusq; ab ipso esset, vt vxorem & familiam curaret: ei concaptiuoq; salutem precatus est: & consolans, confirmauit. Idcirco etiam ipse captus est: atque cum eis in carcerem publicum ductus. Ibi detenti sunt quatriduum. Quinto die, cum Cæsar abiret, catenis vincti concionatores, impositi currui, deuehebantur per Sinsfeldam in oppidum VVirtembergense Kirchaimum: stipati ab Hispanis circiter ducentis. Cum sicex vrbe auehérentur, ipsi vno curru: & in altero, captiuus Dux Ioannes Fridericus: puer quidam (meus antehac condiscipulus: postea, Vlmæ concionator: deinde, Giengæ & Rauenspurgi) nomine VVendelinus Schempius, currum Theologorum vsq; sequebatur: eisq; in captiuitate minister fidelis adhæsit. Mater autem mea, ipsis in via inter Vlmam & Lucenhausam obuiàm facta, maximum lachrymans lachrymantibus porrexit, ac benè precata est. Pater, audito Augusti 17. hoc tristi casu, Lucenhausâ in VVirtembergense oppidum Haidenhaimum (vt & alij) concessit: ibique apud Ecclesiastem Ioannem VVirtzburgerum, pium & eruditum virum, dies 8. mansit: interim à Cæsareis aliquot equitibus domi quæsitus. Deinde domum reuersus, Vlmam die 7. se contulit: donec periculum à domo (nec Cæsare, nec militibus eius, amplius præsentibus) recessisset. Periculum enim erat inde: quòd circa 2. diem Aug. ipse, vt inspector & curator pluriū circa Lucenhausam Ecclesiarum,

Schempius.

Haidenhaim.

Roſenfeldæ, ſanguinea pluuia.

Schertlinus, & alij, proſcripti.

Vlmæ politia, mutata, ſicut & alibi.

Frechius, & collegæ quatuor, capti.

rum, iudicium suum & voluntatem de illo INterim, sicut ei mandatum fuerat, Senatui Vlmensi exhibuerat: in quo demonstrabat, se nullo modo bonâ conscientia recipere posse. Cui responso cum ipso subscripserant illarum Ecclesiarum ministri, hi: Martinus Krauß zu Lützhausen / *Superattendent.* Crispinus Radtschmidt / zu Geißlingen Pfarrherr. *Magister Ioannes Februarius,* zu Geißlingen Prediger. Georgius Herchnit / zu Scharensteten. Johan. Misol zu Türckheim. M. Sebast. Brucker (*Pontanus*) zu Altenstatt. Thomas Mang zu Steinkirchen. *Petrus Lælius* zu Mercklingen. Michael Weickman zu Stubersheim. Conrad Schaffner zu Vrspring. Joan. Mack zu Lanusen. Johann Alber zu Auffhausen. Johann Luther zu Nellingen Othmarus Mülich zu Edelschies. Johann Strub zu Kuchen. Martinus Karther zu Bernigen. *Ioannes Agricola* zu Steten. Jacobus Ringlin zu Gengen. Conradus Kercher zu Schalcksteten. Georgius Huber zu Amsteten.

Crusius pater exilium quam Interim, maluit.

Duo non subscripserant: Pfarrherr zu Rattelsteten. Der zu Yberkingen.

Hi ambo iurârunt in formulam Interimicam. Nec etiam postea perstiterunt Maccus, Lutherus, Strubius, Schaffnerus, Kercherus.

Tandem missionem quoq; ab Vlmensi Senatu, pater Feriâ 3. post Michaelis petijt: & 3. Feria post Martini liberaliter datam accepit. Nolebat enim ab Interim interimi conscientiam suam. Ideo λακωνικῶς *hæc verba ad eum scripta sunt.*

Lieber Herr Prediger / das ist meiner Herrn befelch: daß jhr sollet vrlaub haben / vnd nicht mehr predigen / vnd nicht Kinder täuffen / vnd kein Ehe mehr zusammen geben.

Hans Vlman / Amptmann zu Scharensteten.

De oppidi Constantiæ casu nunc dicam. Die Aug. 6. Hispani, qui in illis partibus erant, numero circiter ter mille & quingenti, Yberlinga de nocte profecti, Constantiam per insidias adorti sunt. Summâ verò oppidanorum virtute repulsi, tantummodò suburbium incenderunt multis in illo conflictu (circ. 500 amissis) atq; ipso adeo Duce, Alfonso Viue. Constantiensium periêre III. viri, Sleid. 21. & Vrstis.

Constantia opp. ab Hispanis oppugnatum.

Lanius quidam fortissimè pugnans, duos Hispanos brachijs suis complexus, secum in subiectum ponti Rhenum deiecit. Occubuit etiam Ioan. Iacobus Mendlshoferus Med. Doct. Græce & Latinè perdoctus, Musicus eximius, staturâ corporis heros. Denique, Dominicus Hochreittener, præclarus patricius.

Anno 1548. Aug. 7. descendi ego (inquit Bruschius in M. Scr.) ad Rhætium arcem D. Ioannis de Marmoribus: cum quo pransus sum. Ibi vidi Rhenum bicornem: & comedi animalculi Murmelthiers *(muris Alpini) carnes. Postea ad Caczienſe Monasterium ambulans: eâ nocte cũ D. Abbatissa, nobili & optima matrona, cænaui & saltaui quæ me humanissimè excepit & tractauit.*

Bruschius, in Alpibus.

Mus Alpinus.

Aug. 8 mansi in hoc cœnobio: & annotaui eius antiquitates. Aug. 9. dono dedit mihi Abbatissa coronatum aureum sudarium, cornua Ibicis, & alia plurima. Dedit vere Regium prandium (ἀκρηφὴ Ἀλασοινα) amplexa me aliquoties humanissimè. (macte, mi Bruschi) Repetij eo die Rhætium. Ibi audiui stragem Constantiensem.

Hactenus, bonus Bruschius. Constantiam postea 14. Octob. Ferdinando Cæsar tradidit: quoniam ciues eius oppidi, cùm proscripti essent: nec vllam alicunde opem sperarent: se Austriacæ domui dedidêre: quibus Ferdinandus imposuit Præfectum nobilem.

Constantia, Ferdinando R. dedita.

De Episcopis Constantiensibus huius temporis, sciendum est hoc. Obierat Avvetzius Ioannes 6. in comitijs Aug. 13 Iun. repentè. Qui inde in Richenoiam reuectus, ibi sepulturam inuênit. Exulauerat ab Archiepiscopatu in Lunden Daniæ, & ab eiusdem suffraganatu in Rochilden. Sed in gratiam Imp. Caroli, nec non Regis Ferdinandi, in Episcopum Constant. postulatus fuerat. Huic successit Christophorus Metzlerus, Rhætus Veldkirchensis, legum D. & Canonicus Curiensis, ac Constantiensis: electus in die visitat. Mariæ.

Constant. Episc.

MEMORIAE SACRVM

Anno Domini M. D. XLVIII sexta die Augusti, dum prima luce Clerus Constantiensis, optimi præsulis exequias in Augia maiore ad sepulchrum celebrat: Hispanus miles ex improuiso oppugnatam Constantiam, & suburbia capta, cæde & incendio vastat: Duce Alphonso de viuis. Quam rem, & simul annum, sic potes annotare: expensis Elementis, quæ numeri significationem habent: M. C. L. V. I.

Præsulis augusti tumulo Constantia tædas
Præbuit; accendit sanguine tinctus Iber. *Vel sic:*

Præ-

PræsVLIS eXeqVIIS tVMVLO Conſtantia tædas
En dabat: aCCendIt SangVInetINCtus Iber.

Autor, Andreas Mazius, Epiſ. defuncti Secretarius.

Blaureri abitus. *Ambroſius Blaurer, Eccleſiaſtes Conſtantienſis, & permulti cum eo ciues, propter religionem exceſſêre patria.*

Captiui duo Principes, per VVirtembergiam vecti. *Aug. 23. inter Stutgardiam & Canſtadium, Saxo & Landgrauius (cùm Cæſar præcedentem noctem Eßlingæ manſiſſet: Landgrauius autem, Canſtadij) inter ſe, manibus datis, conſalutârunt, miſeri: aliquot cum millibus bellatorum Cæſare præſente. Inde Vahingam & Spiram, poſtea Belgium verſus ducti. Michael Sidonius, Moguntini legatus, Francofurti Templa expiat: poſtea ibi concionatur & miſſificat.*

Templorum pontificia expiatio. *Epiſcopus Auguſtanus, aliquot ſacrificos ſuſpectos, Euangelij doctrinam abiurare cegit.*

Nærdlingenſibus obtruſus fuit Miſſifex. Quo ſacris primùm operante: textorij pueri per feneſtram Templi, lapides contra eum in altare iaciebant, manè hora ſexta. Nemo eò ingrediebatur. Ideo nec ipſe diu manere potuit.

Cæſarea Schorndorffæ præſidia. *Cum primùm duo ſigna peditum Etſchlandiorum Schorndorffam veniſſent: oppido propſidio à Cæſare impoſita (quorum Dux, erat Cornelius von der Ay: centuriones ſub eo, Martinus de Engen, eſt Petrus de Trient) hi non erant moleſti ciuibus: ſed probâ etiam moneta eis ſatisfaciebant. Coacti verò ſunt Hiſpanis ſuccedentibus cedere: quòd propter Remſani vini bonitatem inuiti faciebant. Itaq; nonnulli eorum indignatione moti, fornaces & feneſtras contundebant. Hiſpanis autem per ſuperiorem portam ingredientibus: priores per inferiorem excedebant.* ὑποφέρειν *Dimiſſi ſunt in leproſorum ceſpite, loco ſic nominato. Itaq; 1548. die S. Bartholomæi, quinq; ſigna peditum Hiſpanorum, Schorndorffæ collocata ab Imperatore ſunt. De quorum ſuperbia ciues, iniurijs, profuſione, ſatis dici non poterat.*

Tribuni plebis, in ciuitatibus abrogati. *Sicut Auguſtæ & Vlmæ, ſic etiam cæteris in ciuitatibus Sueuicis,* ἀκυβερνησία *eſt abrogata, &* εὐκυβερνησία *conſtituta. Operâ id factum eſt Henrici Haaſij D. iuſſu Cæſaris. Hinc dicebatur ab hominibus, non eſſe mirum: oleta hortorum ab leporibus depaſci: quia lepus (Cæſareus Haaſius) tribunos plebis deuoraſſet. Conſulares viri, & ſenatores, qui Interim recuſabant, loco ſuo moti ſunt: vt, Biberaci Vitus Bæcklinus, & Ioannes Egelſpachius: qui recipiendi olim Euangelij ſuis ciuibus autores fuerant. Vt, Rauenſpurgi, Petrus Sonnerus. Pantal.*

Concionatorum Euang. exilium. G. Hala. *Diſcedebant ex Ducatu multi cõcionatores, & docti viri, aliò: quibus locus propter Interim non erat: vt, Erhardus Scneppfius, Tybingenſis Profeſſor, Ienam: M. Georgius Hala, paſtor VVaiblingenſis, Zuiccam, deinde Lipſiam. Dimiſſus eſt etiam circa Martini Sieſſenſis Eccleſiaſtes Ioannes Iacobæus, G. Halæ amicus: quem 19. Iunij inuiſerat, Gœppingæ lauantem. Quidam poſtea tranquillioribus rebus, ab exilio reuocati ſunt. VVaiblingæ in Eccleſia docebat Iuo Hainzelmannus, olim Monachus. Erat Diaconus eius M. Caſpar Kantz: qui adhuc 1589. vixit: Paſtor & Decanus Tettingæ atq; Auraci.*

Apud Vlmenſes, dimiſſi ſunt circiter XL. miniſtri Eccleſiæ, mox poſt Martini: nouum verò, nouam religionis formulam amplexi ſunt. Cogebantur Interimiſtæ binas, quaternas ſenas, parochias adminiſtrare.

Monachorum reſtitutio. *Abbates & Monachi, paſſim in autumno, in ſuo cœnobio reſtituti ſunt: tum alibi, cum in VVirtembergia: ipſis ſui ſubditi obligati: Principi tamen ius patronatus remanſit.*

MVRRHARTI.

Murrhart. *Habes, viator, in hac conditorio oſſa pijſſimi præclariq; viri, Martini, Abbatis Monaſterij Murrhart: qui ſtrenuè ſumma animi fortitudine conſtantiaq; vitam duxit: qui etiam miſerùs ſuccurrere didicit. Iam verò in cõmunem abijt locum, Chriſtianiſſimè atq; catholicè. Cuius anima Deo viuat. Vixit annis 58. & anno à Chriſto nato 1548. die 13. Iunij emigrauit.*

Tunc pro eo Thomam Carlinum priorem, Abbatis honore affecit Herbipolenſis Epiſcopus Melchior, præſens: benedicente illi Doctore Georgio Flachio, Epiſcopo Salonenſi, & Herbipolenſis in pontificalibus Vicario. Conabatur hic Abbas inſtaurare: quæ, exulantibus Monachis, conflagrauerant: vt, Dormitorium & horrea. Supereſt ibi adhuc primum fanum: in quo à primo Abbate VValterico, horæ cum Monachis decantatæ fuerunt. Id paruum eſt, ex arenaceis lapidibus. Poſtea, magnum cœnobij Templum conſtructum fuit. Vtrobiq; ſena ſedilia ſaxea, vbi ſederent 12. Monachi: & ſcamnum, vbi Abbas. Sic olim, cùm non plures eorum eſſent.

Hinſur

Hirsaugiensis Abbas Ioannes, qui in suo Monasterio remanserat: recepta iam potestate, Monachos dispersos recolligebat, & nouitios adolescentes recipiebat. Anno verò 1552. Dux VVirtemb. Christophorus, Vlrici F. cùm confessionem suam Tridentino concilio obtulisset: paulò post cum Abbatibus egit: vt secundum eam omnia facerent: præsertim scholas, olim Monasterijs vsitatas, restituerent: in eisq; cœlestem doctrinam traderent. Hirsaug.

Petrus Paulus Vergerius, Papæ legatus in Germania, καὶ τῶν συκγγελικῶν ἐφέδρος: cùm pontifici suspectus de Lutheranorum hæresi sui purgandi causâ scribere contra eos instituisset: ideoq; diligenter libros eorum euolueret: ex ijs ad ipsorum doctrinam conuersus est: Francisci præsertim Spieræ Itali exemplo perterritus: qui Euangelium amplexus, cùm iterum ad papatum desciuisset, in desperatione salutis suæ perierat. Vixit posthæc Vergerius in Rhætia: deinde, à VVirtemb. Duce Christophoro receptus. Tybingæ: vbi & diem suum obijt. Vide Sleid. 21. Petri Pauli Vergerij conuersio.

Erat his temporibus iam conditum à Papa seminarium nobilium adolescentulorum, qui Fuldæ ad studia alerentur, hoc modo.

Summus pontifex absq; vlla obligatione 40. nobiles adolescentes in Fuldensi seminario alit: vt pro singulorum mensa, quæ honesta sit, cum ceruisiæ potu, & libera habitatione, 30. Coronat. aureos persolui curet. Conditiones recipiendorum. Fuldæ seminarium.

1. *Vt sint probatæ nobilitatis equestris ordinis.*
2. *Vt annum 15. attigerint: quamuis hic ad decimum tertium facilè dispensetur.*
3. *Vt norint legere, scribere, & saltem Donatum.*
4. *Vt sint corpore non manci, mutili, lusci, balbi, blæsi.*
5. *Voluntate, vt velint: ingenio, vt possint, in literis & bonis moribus proficere.*
6. *Vt non sint feri, asperi, inflexiles ad bonam educationem.*
7. *Ne leuiter à parentibus, nec sine permissu præceptoris, auocentur: néve, si reuersuri sint, vltra præscriptum tempus domi detineantur.*
8. *A parentibus vestiantur, sicut nobiles decet: & pallium nigrum ex panno meliori, vsque ad talos longum, gestent. Secum 8. Taleros adferant, ad emendos libros, calceos, ligna, candelas, & lectos conducendos. Item alios Taleros 20. in suo statim ingressu, deponant, seruandos ad extraordinarios casus. De quibus si quid expositum fuerit, refundatur à parentibus. Sed quando discessuri sunt adolescentes: eis integrè restituantur.*

Rectores Academiæ Tybingensis.

Mense Maio, Med. D. Michael Rucker, 129. Rector. Tybing. Schola.

Inscripti. Georgius Schenck à Stauffenberg zu Wilflingen. Felix Roschman Fiessensis. Thomas Zelling Torgensis principis Secretarius. Renatus Hener Lindauiensis. Ioan. Iacobus à Stamma.

Octob. 18. Rector 130. Balthasar Kæfelin D.

Inscripti. M. Sebastianus Pontanus Vlmensis. Nouemb. 13. Martinus Brem Isnensis. Paulus Phrygio Tybingensis.

Decanus artium. M. Ioannes Mendlinus.

Creati Magistri. Germanus Ernlin Rotvvilens. Hieremias Godelman *Gartachens.*

Epitaphium Caluæ in choro Templi.

Anno M. D. XLVIII. den 4. tag Augusti/ starb die wolgeborn Fraw/ Fraw Salome/ Gräfin zu Oetingen/ geborne Gräfin zu Hohenzollern. Der allmächtig GOTT verleih dero/ sampt allen Gläubigen/ ein fröliche aufferstehung / Amen. Oeting. Comitissæ epitaphium, Caluæ.

Fuit Comitis Ludouici senioris Oetingensis, propter Religionis puræ confessionem exulantis, vxor.

Oeting. Comites recentiores.

Ioan.	*Ludouicus — Lud. Ambo militarunt protestantib. Carolus, Flochbergæ habitans.*	*Godefridus.*
		Ludouicus. } *Auditores mei 1575. & 77. Tybingæ.*
		Albertus. }
		Iuditha.
	Fridericus. Militauit Carolo V. & obijt 1579. VVallerstainum incolens. — VVilhelmus.	*Salome.*
		Margareta.
		Maria.
		Dorothea.

Iunior

Iunior Ludouicus, cum patre à Cæsare proscriptus, post exilium 9. annorum restitutus, adhuc 14. Anno vixit: & 1569. obijt. Cal. Octob. annorum 63.

Tybingæ vas ingens vinarium est factum, positumq; in cella arcis principalis. Hielt 47. Wirtembergische Fuder/vnd 4. Aimer.

Augustæ coniugium initum est inter Ferdinandum Baronem de Vœls & Dominam Barbaram Fuggerinam. Inter Hieronymum Moserum I.C. & Sibyllam Hofmaierinam.

Initium factum est Academiæ Ienensis, 25. Ian. 1548.

Philippus, Imp. Caroli filius, in Germaniam aduentans.

Philippus, Cæsaris Caroli F. ex Hispania in Italiam mense Nouembri venit, patrem in Belgio visurus. Honorificè passim exceptus est, Mediolani in primis: in quam vrbem, per pontem mœnibus superstructum, 19. Decemb equitauit.

Argentorati die 16. Decemb. vetitum est: ne in Ecclesijs amplius caneretur cantilena illa:

Erhalt vns HERR bey deinem Wort:
Vnd stürtz deß Bapsts/vnd Türcken Mort.

PHILIPPI, HISPAN. REGIS, IN GERMANIAM ADVENTVS. MART.

Frechtus & collegæ, liberati. Ioannes Iacobæus, Ecclesiæ minister. Discessus Mart. Buceri, & Pauli Fagij, Argentorato in Angliam. Papæ indultum in Germaniam. Academia Tybingensis. Ritus Abbatis creandi. Γυνὴ πολύτεκνος. Heluetius puer giganteus. Magica mulieris à Satana deceptio. Quidam Idolomaniæ zelotes.

CAPVT XXIII.

Philippi aduentus in Lucemburgiam.

ANno 1549. filius Cæsaris, per Mantuam & Tridentum, Augustam, Spiram, ad patrem in Lucemburgicum agrum, vênit. Mauricius, qui ei honoris causâ obuiàm venerat, Venetias vsq; excurrit: & à Senatu illo honorificentißimè est habitus.

Frechtus, & socij, è captiuitate dimissi.

Vlmensis Ecclesiæ ministri captiui: cùm ad septem menses in custodia, vnâ cathena omnes vincti sub Hispanico Centurione Madronio fuissent: atq; huc & illuc circumducti essent: tandem die Mart. 3. liberè dimißi sunt, cùm pro victu persoluissent. Sleid. lib. 21. iniunctum eis erat, ne contra Interim concionarentur.

Fessæ Rex.

Fessanus Africæ Rex, à vicino Rege Zeriphio pulsus, Augustam, Cæsareæ opis implorandæ causâ (vbiubi inueniri posset) ingreßus est.

VValdenfelsij. VVartenfels.

Venerant parentes mei Culmbachum: vbi vnum mensem suo sumptu apud M. Othonem Comberum, patrius auricum veterem, vixerunt. Qui cùm esset aulicus Marchionis concionatorum Ecclesiarum Superattendens: effecit, vt pater mense Martio fieret Ecclesiastes pagi & arcis VVartenfelsiæ nobilium VValdenfelsensium, sesquimilliario supra Culmbachum. Dominus tunc enim loci, VVolfgangus Adolfus à VValdenfels, Aulicus Culmbachi iudex.

Ioan. Iacobæi captiuitas.

Dictum est aliquid suprà de Ioanne Iacobæo, Sießensi concionatore. Hic April. 25. comprehensus noctu Oetingæ, in vincula coniectus: cum eò veniisset Comes Fridericus. Ei postea 1. Maij dimißo, comitatus Oetingensis est interdictus. Expulit ille comes Euangelicos ministros: quod nollent cœnam Domini aliter, quàm initio instituta fuerat, administrare. Ioannes post hæc, Ebersbachensi prope Gœppingam Ecclesiæ præpositus fuit: vbi specialem egit præfecturæ Haidenheimensis. Tandem Haibachi, in eadem præfectura, pastorem Ecclesiæ vsque ad finem vitæ per annos 21. agebat.

Genealogia eius.

1. *Ioannes Iacobæus, Laubæ, circa VVembdingam, Bauariæ oppidum.*
2. *Ioannes Iacobæus.*
3. *Ex hoc, VVolfgangus Iacobæus, 1488. natus, 1570. mortuus, Febr. 25.*
4. *Ioannes Iacobæus, præsens.*
5. *Ioannes Nri Iacobæus, 1551. baptizatus, Septembris 2. Natus ex Eua Saugenfingerina, Sebastiani filia: qui Consul fuit Oetingæ, & in bello Smalcaldico Signifer. Ipse Ioannes Nri, hodie pastor est Ecclesiæ Holtzelfingensis, in præfectura Auracensi, mill. 2. à Tybinga.*

Pauli Fagij vltima Argentinæ concio.

Argentinæ, 2. Martij interdictum est Bucero & Fagio, ne amplius concionarentur. Insq; postridie vltimò ibi concionati sunt. Fagius grauißimam, καὶ μάλα τραγικὴν, concionem ex 7. Matth. habuit (cui interfui) Verbum Dei non tantùm audiendum, sed etiam faciendum, esse. Addidit deinde hæc.

I. Ich

1. Ich bin ordentlich gen Costentz vnd hieher/beruffen worden.
2. Hab gelehret nach der Augspurgischen Confession/im 30. Jar geschehen.
3. Ihr Vnderthanen solt rühig seyn: nichts fürnemen mit gewalt/das Predigampt zuerhalten.
4. Die Obrigkeit ist nicht an der Sach schuldig: sie hat alles versucht/ob sie das Euangelium möchte erhalten.
5. Leset deß Luthers Bibel fleissig daheim: vermahnet einander: bleibt in der bekandten Lehr bestendig: haltet euwere Kinder zum Kinderbericht.
6. Ihr jungen bittet Gott. Er möcht euch baß erhören/dann die alten/die da mehr gesündigt haben.
7. Haltet euwere Prediger/so lang sie leben/in ehren. Gedencket nicht/daß sie deß Bauchs halben bleiben. Es wil jhr keiner die falsche Lehr anneimen. Jacobus möcht zu Hierusalem bleiben/da Paulus weichen mußt. Der Teuffel setzt denen allweg am meisten zu: die jhm mehr schaden thun können.
8. Die vrsachen deß gegenwertigen Vbels. a. Wo Gott ein Kirchen bauwet: da richt der Teuffel sein Capell darneben auff. b. Wir sind heiloß gewesen. Darumb der Feindt Vnkraut geseet hat. c. Wir sind gegen dem Wort Gottes vndanckbar gewesen. d. Gott probiert die frommen. Der Windt/vnd die versuchung/wehet die Sprewer von dem Korne.
9. Man hat vns nie vberwunden/daß wir ein falsche Lehr hetten/auß der Schrifft. Aber/daß man mit gewalt mit vns handelt/müssen wir Gott befehlen.
10. Jr andere aber/die jr bißher alles verlacht habt/seydt Gottloß gewesen/vnd lacht auch jetzt in die Faust/bessert euch. Jr habt ein falsche Lehr vnd lebt ärgerlich. So Gott dem grünen Holtz nicht verschont: viel minder/dem dürren. Gott schenckt ein Becher deß Zorns ein. Die seinen müssen das oberst trincken. Die Gottlosen aber/die Grundsuppen.
11. Man helt mich für ein auffrührischen Prediger. Aber ich hab niemands angehetzt. Man kans mit der warheit nit von mir sagen. Aber ich bekenn/daß ich auch hinlessig bin gewesen im lehren. Bitt verzeihung von Gott. Ich muß rechenschafft für euch geben.
12. Ich bedanck mich gegen jederman/was mir je guts geschehen ist: vñ bin willig/euch allweg wider zu dienen/wils Gott: ich sey hie/oder anderst wo.
13. Bittet Gott für mich/daß ich bestendig bleib in allem Creutz. Ich bin ein Mensch. Petrus ist auch gefallen.
14. Bittet/daß die Christlich Zucht erhalten werd/die excommunicatio.
15. Ihr Obern/straffet die eusserlichen groben Laster.
16. Leset das 7. Cap. Dan. das 15. Cap. 1. Epist. Cor. das 20. Act. die Epist. Judæ/ꝛc.

Hæc, ille tunc. Bucerus autem 23. Mart. nobis auditoribus in Theologica lectione valedixit. Nos debere boni consulere, quòd tot negocijs occupatus, sæpe turbatè docuerit. Debere magnifacere hunc scholasticum conuentum. Nã, etsi domi possimus sacra legere: tamen viuam vocem plus prodesse. Hunc interpretandi morem, semper in schola antiquitus fuisse, teste Historia Ecclesiastica, &c. Sequenti hebdomade pro ipsis docere cœperunt Doctores Theologiæ, Caspar Hedio, & Iohannes Marbachius. Discesserunt demum 4. die April. ipsi, in Angliam (teste hospita nostræ Froschæsserina: cuius sororem Agnetem Fagius in matrimonio habebat) non autem Cal. April. sicut putatum fuit. Interea namque latuerant domi Catharinæ, viduæ Zeltij. Abijt cum eis Vlmensis Matthæus Negelinus, in Angliam. Vnde, ipsis mortuis, reuersus: plurimos postea annos Argentinæ concionator Templi VVilhelmitani fuit. M. Bucer vale-dicto. Hedio Marpachium. Negelinus.

Papa tres legatos Episcopos in Germaniam mittit cum Indulto, toti Germaniæ proponendo: ex cuius formula omnes, qui in gremium Ecclesiæ redire vellent, reciperent, delictis condonatis: & auctoritate pontificis, cœnæ Dominicæ species ambas distribui permitterent. Quod Indultum à Landgrauianæ ditionis Ministris repudiatum est, &c. Sleid. 21. Papale Indultum.

Luneburgenses, Lubecenses, & Hamburgenses, Theologi, Augustanum decretum, & Cæsaris Interim, Scriptis confutabant, &c. Ibidem.

Acad. Tybing.

Regimen Scholæ Tybing.

Die Phil. & Iacobi, Rector. 131. Ioan. Sichardus Iurisc. Inscripti. Paris Schell Dinckelsbühelensis. VVendel Schemp Neustattensis, ex agro Vlmensi.

menſi. Barth. Hattler Hohenbaſtachenſ. Petr. & Paul à Gyltlingen. Mart. Rauber Mellingenſ. Aug. 19. Guilielmus Xylander Auguſtanus. Die Luca, Leonhardus Fuchſius, 132. Rector. Inſcripti. Oſualdus Schreckenfuchſius Auſtriacus. Vlr. & Chriſtoph. Zuckeri, Memmingenſes. Decanus artium. M. Ioan. Hilcbrandus Argentinenſis. Magiſtri renũciati. Ioan. Hochman Biberacẽſ. 3. Cal. Mart. Barth. Schmid Cãpidonenſ. Iul. 23.

Herrenalbæ Viſitator Theobaldus.

Frater Theobaldus, noui Caſtri Ciſtert. ordinis, Argentinenſis dioceſis, Abbas, & Monaſterij Herrenalbenſis viſitator: adiunctis ſibi certis adiutorib. Abbatẽ Albenſis cœnobij elegit fratrẽ Georgium Tripelman, al. dictum Peſs. Tubingenſem. Hunc, inquit in loco ſolito Noui caſtri renunciauimus licet aliquantum recuſaſſet. Eundem, cantu Te Deum incipiente pulſatisq; campanis, toto conuentu præcedente & ſubſequente, ad aditis ſacræ chorum duximus: ac de more, perinde ac ſi in

Abbatis creandi ritus.

Albenſi Monaſterio eſſet inſtallauimus. Finito Te Deum laudamus, preces ad Deum legimus & ad capitulum redijmus: ac per librum loco Regulæ ordinis Ciſtert. & ſigilli noſtri porrectionem, ipſum inueſtiuimus; tradendo eidem Albenſis Monaſt. poſſeſſionem, & omnium ſpiritualium ac corporalium curationem ſecundum Regulam Benedicti & papales declarationes. Idem ad ſancta Euangelia nobis iurauit: ſe poſſeſſiones & iura Albenſis Monaſt. nõ vẽditurum, impigneraturum, infeudaturum, donaturum, cuiquã: niſi per modum, ab Apoſtolico Domino conſtitutum: ſeq; mei & ſucceſſoribus meis, in viſitationibus & correctionibus obtemperaturum, &c. Acta ſunt hæc anno 1548. Nouemb. 15. die Iouis, Indict. 6. Confirmauit deinde 5. Septemb. 1549. frater Ioannes, Abbas Ciſtertij, in Cabilonenſi dioceſi: totius Ciſtert. ordinis, & Capituli generalis eiuſdem plenarius ſungens poteſtate, &c.

Sabina VVirtemb. naſcitur.

Die 2. Iulij, Duci Chriſtophoro naſcitur Mompelgarda filia Sabina, 20. Minut. Ante ſextam horam prome ridianam, die Martis. Compater, Henricus Baro Merſpurgenſis: Commater, Dominæ Fuggerina, D. Ioan. Iacobi de Merſpurg. Vxor. Scultetus, Conſul, & Senatus oppidi Binnicken, nobili cuidam petenti literas dederunt, Germanicè 1549. ſcriptas, die Lunæ poſt Iacobi Apoſtoli, & obſignatas: quibus teſtati ſunt: in ſuo oppido, XLVI. annis antè, vixiſſe duos honeſtos coniuges & ciues: Adamum Stratzmannum, & Barbaram Schmatzerinam: qui vnà in matrimonio vixerint

Mulier, liberorũ 53. mater.

ad L. annos: & per id tempus ex ſe procreauerint LIII. liberos: omnes diſtinctè membris humanis præditos omnibus: ita, vt potuerint dignoſci: quinam eorum, mares eſſent: & qui, fœmineum. Omnes ad Baptiſma veniſſe, præter XIII. Matrem peperiſſe interdum vnos liberos interdum, duos: nonnunquam, tres: ad ſummum, quatuor vnà. Præſertim, cùm quodam tempore quatuor liberos peperiſſet, & puerperio exijſſet: ſex hebdomadibus pòſt, in campo iuxta montem S. Michaelis, rurſus treis liberos enixam eſſe. Nempe in 12 hebdomadibus ſeptem liberos. Vltimo verò anno ſua fœcunditatis, tantùm vnam prolem, numero tertiam & quinquageſimam. Talium verò nulli, vltra nouem annos vixerunt. Vide ſuprà lib. 9. cap. 12.

Puer Heluetius magnus.

Natus eſt eodem 1549. anno. Maij die 26 (qui erat Dominicus) in agro Tigurino (teſte Lycoſthene) parochiâ VVinſnanga, vico Teillurgk circa 12. horam noctis: parentibus, Ioanne Valthero, & Barbara Sâxeria, coniugibus, puer Henricus: qui ſexto ætatis anno, adoleſcentem 14. annorum æquauit proceritate corporis, craſſitudine ſuperauit. Monſtrauit eum Conradus Geſnerus, Medicus Tigurinus illuſtri Comite Vlrico Fuggero, in thermis Ergoianis lauanti.

Saga quædam, Dornſteta.

Saga quædã Dornſteta, VVirtembergenſi oppido, captiua tenebatur, & examinabatur: quæ & ignis ſupplicio ibi poſterius ſublata eſt. Didicerat enim magiam à quadam muliere, Hinſuinda: Diabolo, qui ei circa Caluam (im Lutzenhart an der Staig) caprinus pedibus obuius fuerat, ſe dediderat: vt ab eo pecuniâ iuuaretur in ſua paupertate: ad ſe & liberos ſuos alendos. Qui leniter eam conſolans, bono animo eſſe iuſſerat: ac ſe Galleũ nominari dixerat. Quod nomen ſi retinere non poſſet: ipſum tantùm appellaret, Malum. Si quo proficiſci voluerat: eam furcæ impoſuerat: & ipſe, pedes cum ea cucurrerat. Quando impetũ eius incitare voluerat, ad eam dixerat, Volato in Diaboli nomine. Amata fuerat ab eodem. Pecora hominum, qui aliquid ei denegauerant, læſerat, quædam necauerat. Attamen ex ore leonis erepta verbo Dei, piè mortua eſt. Hæc ideo recitaui, vt caueantur artes Diaboli: qui more leonis rugientis circumit: quærens, quẽ deuoret. Decipit ad pernitiem miſeros homines, nec tamẽ ditat antea ipſos. Ecce n. illi mulierculæ ſæpe quidẽ nummos dederat: ſed eorũ ſumma 14. bacios nõ exceſſerat. Dom. Deus, cuſtodi miſeros mortales ab artib. maligni hoſtis.

Auguſtæ πολυχθονιαι.

Hoc 1549. an. Auguſtæ 1705. infantes baptizati ſunt: homines 1227 ſepulti, cùm tamen nulla peſtis eſſet. πολυανθρωπος ἡ πολις Matrimonium ibidem factum eſt Ioan. Baptiſtæ Hainzelij (illius pij ſapientis, & celeberrimi viri) cum Veronica im Hoff.

D. Luciat

D. Lucius à Landau, Ioannis 1513. mortui F. Pfandther: der Herrschacht Triburg/ *mortuus est 1549. & Villingæ in Monasterio Nudipedum iacet.* *Landau.*

Die 27. Maij. 1549. die Lunæ, starb der Ehrnvest Hochgelehrt Herr/ Johan Hemminger/ beyder Rechten Doctor/ *principis Consiliarius. Stutgardiæ sepultus in Parochiali.*

Obijt Paulus 3. Papa, protestantium oppugnator, die 10. Nouemb. anno ætatis 82. Post quem sedit Iulius 3. A. 5. M. 1. D. 16. *Pauli 3. P. mori.*

Die S. Catharinæ Nouemb. 25. in Anglia mortuus est Cantabrigiæ febri quartana, Paulus Fagius: vir procerus, subnigra facie, sub specie seuera humanissimus. Excellens Hebræus. In concionando eloquens, & παῤῥησιαστικώτατος. Fuit 45. annorum. *P. Fagij obitus.*

Viennæ, Ioannes quidam VVitemberg. pastoris filius, in publica processione corporis Christi, Monstrantiam Sacerdoti eripuit, & conculcauit: opprobrans ei, quòd faceret contra verbum Dei Idololatricè. Ideo captus est: lingua ei excisa: & ambæ manus, præcisæ: ipse deniq; igne deletus. Quæ omnia patientissimè ferens, Christum laudauit. αὐτὸς ἐπαλίσθη: *statua eius, ad alios deterrendos, in loco contentionis cum Sacerdote posita est. Fecit ille hoc Iun. 27. optauitq; se posse totius orbis terrarum idololatriam conculcare.* *Monstrantiæ conculcator.*

Basileæ captus & decollatus est Constantiensis quidam Gutschickus: quòd vitæ Sebastian. Schertlini, ibi exulantis, insidias sæpius feci sset. πολὺς γὰρ χρυσὸς τῷ χειρλίνῳ ἐπεπικέχυτο.

BELGIO IMPOSITA INQVISITIO HISPANICA. COMITIA AVGVstana. VVaiblingensis Ecclesiæ ministri. Acad. Tybing. Nobiles complures Sueuiæ. De Ioanne Sleidano. Mors Ducis VVirtemberg. Vlrici, & Christophori F. successio. Nœrdlingensium cœmeterium. Antiquitas Romana. Epitaphia quædam Sueuica. Vrbis Magdeburgi obsidio.

CAPVT XXIIII.

ANno 1550. *Iubilæus X. actus est Romæ, Pont. Iul. 3. Hispanica inquisitio, April. 29. in Belgium introducta. Vnde sequentes turbæ, & bellum adhuc durans. Non probauit Granuellanus Antuerpiensem inquisitionem: quòd quilibet auarus, aut infensus, posset Mercatores innocentes insimulare Lutheranæ hæreseos. Ita negociationē conturbatū iri. Similis tali inquisitioni, etiā innocētes opprimendi, est in Verr. 7. Cicer. de Verre locus. Quicūq; accesserant ad Siciliā paulò pleniores: eos, Serrorianos milites esse, atq; à Dianio (Hispaniæ oppido) fugere, dicebat. Illi ad deprecandum periculum proferebant: alij, purpuram Tyriam: thus alij, atque odores, vestemq; lineam (Golschen) gemmas alij, & margaritas. Non intelligebant, eas ipsas sibi causas esse periculi: quibus adiumentis se ad salutem vti arbitrabantur. Iste enim hæc eos ex Piratarum societate adeptos esse, dicebat: ipsos in latomias abduci imperabat. Ita pernicioſa erat illis mercatoribus sua defensio.* *Iubilæus 10. Hispanica inquisitio Belgij.*

Bauariæ Dux VVilhelmus, Mart. 6. obijt, horâ noctis 12. die Iouis post Reminiscere.

Mart. 13. Cæsar è Belgio Comitia indicit Imperij, 25. Iun. Augustæ celebranda. Eò ipse, vnà cum filio, & captiuo Saxoniæ Duce, exeunte Maio, contendit Brūxella: Landgrauio Mechliniæ in custodia relicto. Hospitabatur Rex Philippus in Fuggerica vinarij fori domo. Fit comitiorum initium Iul. 26. Mauricius, nisi suis Theologis potestas decidendi fiat, & Papa se concilio libero subijciat, quod ab initio repetatur, frontem opponit. *Comitia Augustæ.* *Mauricij protestatio de Concilio.*

Augusto mense quibusdam Hispanis, qui concioni Euangeliæ intererant, multa contumelioſa facientibus: ciuium magnus in eos impetus fuisset factus: nisi prætor vrbis interuenisset.

Mulier quædam Augustana, in sacrificum quendam iocata: luce cum cereis accensis, & hostia sua, per vicos inambulantem, ad hominem ægrotum: in carcerem missa est: nec, nisi deprecante Cæsaris sorore Maria, morti erepta. Sleid. 22. *Mulieris, iocosæ in sacrificum, periculum.*

Aug. 3. in ditione Abbatis Vrsini, pago Riedensi, milliarib. 3. ab oppido Kauffbeura, fabricuiusdam vxor gemellas peperit, cætera absolutas sed ventre ad collum vsq; coniunctas. Quæ sua longitudine post partum, tres partes vlnæ Sueuicæ superabant. Lycosth. *Partus monstruosus.*

Circa finem Iul. bellum existebat inter Vlricum Comitem Helffenstainium, & S. P. Q. Vlmensem: propter rixam de pascuis, exortam inter Comitis subditos, & Nellingenses Vlmensium agricolas. Collegerat Vlma 8. millia agricolarum, cum tormentis bellicis: agebat Comes de cogendo equitatu inter vicinos comites & nobiles. Sed mandante pacem eis ex comitijs Augustanis Imperatore, bellum inhibitum est. Vocabatur caprarium bellum, & pisarium, per iocum. *Turbæ inter Helffenstainium Com. & Vlmenses.*

VVaiblingæ, Minister Ecclesiæ erat Vlmensis Crispinus Radschmidt. Sub eo Diaconi erant, M. Michael Ofualdus: qui iussu principis Vlrici (cùm ambo lauarent in thermis ferinis) ante *VVaiblingæ concionatores.*

ſolium eius habuit concionem: ac 20. Florenis donatus eſt. Poſt ipſum, M. Martinus Cleſſius, Vhingeri filius, VVaiblingæ 1555. Diaconum egit: qui poſtea Stutgardiæ, ad S. Leonhardum concionator erat: ac tandem Abbas Kynigsbrunnæ factus eſt, & adhuc viuit. Poſt alios, etiam M. Ioan. Conradus Piſcarius, Diaconatu fungebatur: factus poſtea Parochus Gryningæ: deinde, Mompelgardiæ, vbi Gallicè didicit: tum paſtor Mynſteræ prope Canſtadium. Obijt Criſpinus 1564. in poſte magna extinctis ſeſquianno circiter DCC. hominibus. Cui ſucceſſit M. Melchior Munſterus, vir egregiè doctus: qui 24. Septembr. 1577. obijt. Cui ſucceſſit M. Ioannes Æſer Blaubyranus: & huic, M. Alexander Bauhoſius Canſtadienſis. Hi, Miniſtri VVaiblingæ, patriâ quondam Friderici Barbaroſſæ, tunc Euangelicæ veritatis experti.

Aemylia VVirt. nata. Filia Æmilia naſcitur Mompelgardæ, Duci Chriſtophoro, 19. Auguſt. 1550. hora 5. antemeridiana. Compater, nobilis Henricus de Oſtheim.

Tybing. Schola. Gubernatio Tybing. Scholæ. Menſe Maio huius anni, Rector factus eſt 133. D. Balthaſar Keuſelin.

Inſcripti Zympertus Lins Memmingenſis. Heinricus Beſſerer Vlmenſis. Martinus Cleſſius Stutgardianus. Ioan. Michael Vaius Tybingenſ.

Octob. 18. Rector 134. Caſpar Voland. profeſſor iuris Canonici.

Inſcripti. Vlricus VVolfgardus Memmingenſ. Daniel Cellarius Vlmenſ. Abel Vinarius Argentinenſ. Aaron Mang Vlmenſ.

Decanus Philoſophiæ. D. Iacobus Schegkius Schorndorffenſis.

Magiſtri Promoti. Ioannes Entzlin Ditzingenſ. Febru. 12. Malachias Ramminger Biberacenſ. Iuriſc. Conradus Kenlin Stutgardianus, Iul. 16.

Gemmingenſis nobilis ſponſalia. Coniugium initum eſt die Lunæ poſt. exalt. crucis, inter Itelium Theodoricum de Gemmingen, zu Steineck/ & Emmeleiam, nobilem viduam Velbergicam, legitimam Hieronymi Adelmanni de Adelmansfelden zu Hohenſtatt filiam: cui ex priore marito Hieronymo à Velberg, ſuſcepta erat filia Helena. Aderant nobiles hi.

Ex parte Sponſi.

Otho von Gemmingen/ Ritter. Reinhart von Neuwhauſen zu Weiſſenſtein. Georgius von Ehingen in Kilberg. Wilhelmus von Newhauſen. Egloff von Walſtein zu Bawſchlag. Engelbald von Kaltenthal. Samſon vom Stein zu Reichenſtein. Dietrich von Gemmingen zu Tieffenbrunn.

Ex parte Sponſæ.

Hieronymus Adelman, eius pater. Hans Bartholomes/ Jörg vñ Wolff/ von Velberg/ zu Echenfelo vnd Velberg/ Cognati. Georg. de VVelvvart, Obervogt zu Schorndorff. Georg. Henr. de VVelvvart in Lauterburg. frater eius. Ioan. Erneſtus von Wolmarshauſen zu Burlaſchwaben. Ioan. Georgius, & VVilhelmus Adelman, Vogt zu Tannenberg/ cognati.

Granvellani mors. Sub exitum Aug. menſis, Auguſtæ mortuus eſt Granuellanus, Cæſare valde dolente. In cuius locum ſucceſſit filius eius Antonius, Atrebatenſis Epiſcopus.

Brentius Mart. Septemb. 5. diſceſſit Argentorato vxor Buceri in Angliam: & vnâ Mart. Brentius Iſnenſis: hodie adhuc, à plurimis iam annis ſcholæ Lindauienſis fidus Moderator, plurium linguarũ doctus.

De Ioan. Sleidano. Octob. 10. cœnabant Argentorati cũ Dominis meis VVerterũs, hi clariſs. viri: Doct. Caſpar Hedio, M. Ludouic. Rabus, & Ioan. Sleid. Hiſtor. Inuitatus erat & D. Nicol. Gerbelius Phorcenſis: ſed inuadente ipſum cruciatu podagræ, adeſſe non poterat. Ibi varijs de rebus eorum temporum ſermones erant, præſertim, Sleidani: vt, quod 22. Sept. circiter duo millia hominum, in prælium cum Megalopolenſi Duce Georgio, Magdeburgenſes amiſiſſent. Item Melancht. timidius ageret, qui in negocio rerum adiaphorarum, pontificijs nimium indulgeret. Proinde, cum aduerſario eius, Magdeburgi verſante, Matthia Flacio Illyrico, magis ſentire videbatur Sleidanus. Dicebat idẽ, Nicolaum Gallum grauiter & ornatè ſcribere: eſſe valde eruditũ, hoc ſeculum, &c. Erat Sleidanus, ſatis procerus & corpulentus vir: facie virili, & boni coloris: ſed ἑτεροφθαλμος, luſcus: dextro tantum oculo cernens. Grauitas in eo, humanitate & affabilitate mixta. Omnino venerabili aſpectu.

Vlricus, VVirt. Dux, Tybingæ defunctus. Hoc 1550. anno, Dux VVirtemberg. Vlricus, ſenio & laboribus confectus, filium Christophorum è Mompelgardia in Ducatum vocauit propter magnas cauſas. Vênit is primò Leonbergam: deinde, peſtilentiæ ibi cedens, Caluã, vbi manſit. Pater autẽ, è ferinis thermis, quo valetudinis causâ profectus erat: peſte ſibi charo cubiculario mortuo, Beblingã lauatione non perfecta diſceſſit. Vnde petiturus erat alium locũ: ſed debilitate cogente, vix perlatus Tybingam, in arcẽ declinauit.

Ibi

Ibi se ad piè ex hac lachrymarum valle discedendum comparauit: res suas ordinauit: fidem, quam in solo Christi merito fixerat, acceptione S. cœnæ Dominicæ confirmauit. Tum manè inter 5. & 6. horam, in confessione pia, Deo animam suam reddidit, die Nouembr. 6. cùm regnasset A. 52. M. 5. Vixisset autem 63. A. 8. M. 26. D. Etsi autem ter fuerat expulsus: heroico tamen animo pertulit ærumnas. Sed corpus postremis annis ita fuit affectum, vt à podagra inuaderetur: ipseq; solùm lectica vehi, non curru, nec equo, posset. In sella etiam gestabatur. Sepultus est postridie, mediâ octaua antemeridiana: filio Christophoro (qui pridiè vesperi currûs aduenerat) & Academia ciuibusq; honorificè prosequentibus, depositus in choro Georgiani Templi: vbi alij multi VVirtembergici, Heroes & Heroinæ: quorum Epitaphia, quæ ibi sunt, cogito ad extremum huius operis conscribere. Voluit autem se iuxta Ducem Eberhardum Barbatum deponi. Eis Christophorus Dux, insignia postmodum construxit Mausolêa. *Sepultura eius.*

Rector Vniuersitatis Scholasticæ studij Tubingensis, D. Caspar Volland.

Illustriss. Principis & Domini, Domini Vlrici, Ducis VVirtembergiæ & Teck, ac Domini hactenus nostri longè clementiss. & nuper rebus humanis exempti, memoriam, luce crastina, hora nona, in delubri huius choro, oratione funebri celebrabimus. Doctoribus igitur, Magistris, Discipulis, & omnibus nostræ iurisdictioni subiectis, mandamus seriò: vt dicto loco & tempore, recitationi orationis illius frequentes intersint: & hoc quisq; officio suo, erga innumera per optimum Principem, in scholam hanc nostram liberalissimè collocata beneficia, gratitudinem suam debitam testificetur. Quòd si quisq; mandati huius negligens fuerit deprehensus: in eum de Senatus nostri decreto grauiter animaduertemus. Datæ 16. Decemb. anno 1550. Habuit ergo 17. Decembr. orationem in laudem defuncti Principis M. Ioannes Benignus, ad filium eius Ducem Christophorum, in penetralibus D. Georgij, magnâ studiosorum frequentia. *Oratio funebris.*

Inde hæ sententiæ.

"Etsi tibi, Dux Christophore, Princeps clementissime, hoc tempore, atque adeo in omni vita tua nihil durius, grauius, acerbius, poterat accidere: tamen ferendam tibi hanc in parentis tui interitu, communem generis humani sortem, animo magno & excelso statues.

Et.

"Quàm deinceps iucundum erit: te filium eius, in hoc amplissimo honoris tui gradu, veram gloriæ viam per Maiorum tuorum præclara vestigia ingredientem, spectare: dignitate, opibus, potentia, virtute, & laude florentissimum!

Denique.

"Nec nos, clientes & subditi tui, cessabimus te, consilia actionesq; tuas, assiduis precibus Deo commendare. Qui vt te tibi, nobis, & vniuersæ Reipub. quam longissimè conseruet saluum & incolumem: Christus faciat, Amen.

Michael Augustus VVirtembergensis, de obitu Ducis Vlrici VVirtemberg.

BIs seX LVstra Ierant, tresq; VeaMnI, VLrICVs oBIbat:
SoLI VbI pars sCorpI bIs dVodena pLaCet.

Id est:

Obijt anno ætatis suæ LXIII. & Christi M. D. L. sole existente in 24. gradu Scorpij, hoc est, die 6. Nouemb. Annus Christi in ipsis Distichi literis est. Cùm igitur funus patri Duci Christophorus fecisset: Consiliarios & ministros ac subditos (Tybingæ, Stutgardiæ, & vbiq;) in fidem accepit: à Cæsare, legatione missa, actionem Ferdinandi tolli, & se confirmari, petijt. Sic Ducatum & gubernationem, quamuis perturbatam & periculosam, successu temporis obtinuit. Vxorem & liberos, è Mompelgardia ad se transtulit: qui Decembr. 1. Stutgardiam venerunt. Matrem Sabinam quoq; honorifica legatione missa, Monachio Nyrtingã reuocauit: dote ei⁹, VVaiblinga & VVineda, tẽpore quantumuis difficili, restitutâ. Habitauit itaq; ipsa 1552. Nyrtingæ: ac deinceps, in arce. *Successor in Dominatu, Christophorus F. Sabina mater, Nyrtinga.*

Nærdlingenses renouarunt vetus S. Emerani in monte cœmeterium. In quo cum eis à Comite Oetingensi contradiceretur: ipsi vetustis literis demonstrârunt, se ius eius rei habere. Ita benignè Comes, qui nesciuerat, acquieuit. Et quondam vetus Nærdlinga, in eo monte steterat. *Nærdlingense cœmeterium.*

Oetingæ quidam leprosus capite plexus est: qui Diabolo addictus veste fœminina incedens, idq; per septem annos, fœminis circiter CCCL. vitium obtulerat: & Hainfurti mari nubens, improbissimè fecerat. M. Scr. *Oetingensis leprosus.*

Noribergæ, ἀγλὸς τις, μὲν νυμφὸς τοῖ ἀδελφοῖς παιδία αὐτοῦ εὐηρέτησεν.

Ioan. Herwartus, patricius August. ante portam D. virg. in horto suarum ædium reperit 1550. hoc saxum.

Antiquum Epigramma.

CÆTERIS DIIS DEABVSQVE OMNIBVS ADIVTORIVS
ROMANVS D. M. V. S. L. L. M.

Recentia ferdent.

Quod fortè est: De manubijs viuens sibi locauit locum monumenti. Talia antiqua Ethnicorum non modò integra sed etiam fracta, studiosè hodie eruunt docti: quæ tamen olim ab hominibus illarum seculorum parui putabantur. Ideo & ego pono nostra, hominum Christianorum, Epitaphia, & similia alia, multò iustius: quæ licet nunc exigua appareant, post plures annos grata multis erunt.

Augustæ nuptias peregerunt: Ioannes Reichenbach I.C. 27. Ianu. cum Maria Endorfferina: & Bartholomæus VVolfhardus Medicus Memmingensis, 15. April. cum Veronica Rauenspurgerina: ac VVilhelmus Vogt I.C. 20. Aug. cum Regina Meutingia.

Alberspachi.

Defuncti aliquot.

An S. Barbla tag / starb die ehrsame Frauw Dorothea Frigin / der Gott gnädig sey. *Anno Domini* 1550.

Bebenhusæ.

A. 1550. *circa festum Ioan. Baptistæ, obijt Catholicè honestus vir Martinus Hochman Biberacensis: legans Bebenhusanis crateres argenteos 9. valentes centum Florenis.*

Stutgardiæ.

In Hospitalario sano. Anno 1550. den 23. tag Martij / starb der ehrwürdig / hochgelehrt Her: Conrad Schott / beyder Rechtē Doctor: seins alters im 44. jar: als er vorhin zu Tübingen 13. jar / zu Stutgart bey der Cantzley 7 jar / trewlich gedient. Hat bey seiner Hausfrauwen Anna Haidin von Tāwingen gelebt 14. jar / vnd mit jhr gezeuget einen Sohn / Jodocus genandt.

In Sanleonhardino. A. D. 1550. auff Donnerstag den letzten Julij / starb die Ehrsame Frauw Eua: Johan Knoders / Cantzleyschreibers zu Stutgarten / eheliche Haußfrauw: deren Gott gnädig sey / Amen.

A. 1550. starb die Ehrn vnd tugentreiche Fraw Agatha Bessererin / deß Ehrnvesten Onophrij Grempen eheliche Haußfraw / jhrs alters im 60. jar / der G. G. S. W. Amen.

Tubingæ, Theodoricus à Graueneck, in Sangeorgiano.

Ornaturus eram variè generosa parentum
Stemmata nominibus: sed mihi fata negant.
En morior, Quanquam minimum est, quod diserit in me.
Parte etenim viuo nobiliore mei.

Magdeburgi vrbis Cæsareana per Elect. Augustum obsidio.

Obijt 29. (die Dominica) mensis Iunij, anno 1550. *Octob. 4. cum nullo modo vrbs Magdeburgum, qua proscripta erat, ne post infelix quidem prælium, se decreto Augustano, aut concilio Tridentino subijceret: ea iussu Cæsaris obsideri cœpta est. Hostes erant, Henricus Brunsuicensis, Elector Mauricius, & Brandeburgicus, Albertusq; patruelis huius. Oppidani 19. Decembr. nocta hostilem equitatum fundant, castra incendunt, profligant obstantes. Inter redeundum in vrbem, Mechelburgensem occurrentem superant etiam, & captiuum in vrbem ducunt, à quo antea afflicti fuerant. Missu Cæsaris, etiam Lazarus Schvvendius cum Augusto erat.*

Emershofa arx.

Castrum quoddam est hodie, quod dicitur Emershofa, situm prope VVeisenhornam, habitatum olim à nobilibus Emershofensibus: de quibus vide Lazium lib. 8. Migrat. gentium. Stamlerorum id Vlmensium postea factum esse, ex Bruschij M. Scr. cognoui. Ex illa familia fuit quædam Monialis olim: quæ cum Elisabeta, prima Zimmerensis Parthenônis (qui circiter 320. annos abhinc stetit) Abbatissa, pedes Romam profecta in Iubilæo est.

FINIS COMITIORVM AVGVSTANORVM. BVCERI ET BVFLERI mors. Bellum in Italia Parmense. VVirtembergia, Hispanico præsidio liberata. Martinus Frechtus. Tybingæ: & huius Academiæ tunc Doctores. Ioannes Brentius, Stutgardiæ. Ecclesiastarum Augustanorum & Memmingensium exilium. Legatio VVirtembergica & Argentinensis, Tridentum missa. Magdeburgensis obsidionis finis. Complures Sueuiæ nobiles. Virgo Esselingensis.

CAPVT XXV.

Finis comitiorū Augustanorum.

ANno 1551. *Febr. 13. finis Comitijs Augustanis factus est, cum hoc decreto Cæsaris: vt omnes ordines, sicut antehac conuenissent, concilio se subijcerent: eoq; accepta fide publica, venirent.*

Penultimo

Penultimo die Febru. defunctus est Bucerus Cantabrigiæ. Selestadiensis fuit, natus 1491. Primò, cum Zuinglio de cœna Domini sensit: sed postea 1536. cum Sueuiæ ministris, in Lutheri sententiam conces.it, manuq; sua subscripsit. Praceptor mihi fautorq; eximius. M. Buceri mors.

Moritur Isnæ quoq; Petrus Busserus, anno ætatis 76. studiosorum adolescentium, & Ecclesiastarum, Mæcenas: qui suis sumptibus Hebraicam Typographiam P. Fagio fecerat. Vt, quòd 1541. Isnæ hic sententias pias veterum Hebræorum excudit Hebraicè, & Latine, cum Latina explicatione. Quale apophtegma est. Schamai dicit: Fac legem tuam fixam (id est, omnibus studijs antepone, certis horis, lectionem S. scripturæ) Loquere parum, & fac multum: quemuis hominem excipe placido vultu. In fronte & tergo libri, ciconia est picta, sub arbore ranas depascens. Propter affinitatem nimirum Iacobi Frosbesseri: qui & ipse Typographiam hanc tenuerit. Idem Fagius compendiariam Isagogen linguæ Hebrææ impressit 1543. Constantiæ. Et Busseri. Hebraica Fagij Typographia.

Rex Galliæ recepit in suum patrocinium, Octauium Farnesium: ne Ferdin. Gonzaga Parmam sibi eriperet, metuentem. Ita Parmæ Gallicum impositum est præsidium, contra Papæ interdictum. Cæsar verò iuuabat Papam per Gonzagam. Erant hoc tempore Hispanica præsidia adhuc in agro VVirtembergico: Aspergi, Kirchæ, & Schorndorffij. Post Iunium verò, à Cæsare inde euocata, & in Italiam ad Parmense bellum missa sunt. Ita gratij onere fuit VVirtembergia liberata: nisi quòd Cæsar tamen Aspergum retinuit vsq; in sequentem annum, Germanico præsidio custodiens. Ad Parmam autem velitans Macedoniæ princeps, periit: frater Deianiræ Comnenæ Triuultiæ: quæ erat vxor Comitis Georgij Triuultij. Interim Haasius (de quo suprà dictum est) deuorabat pro olere Tribunos plebis: instituens per Sueuiam iussu Cæsaris, nouos Seuatores, Concionatores, Ludimagistros. Ideo passim hominibus odio erat. Parmense in Italia bellum. Præsidijs Cæsaris VVirtembergia liberata. Comnena Deianira. Haasius, Tribunorum pl. deuorator.

Maij 3. Argentinenses Theologi: Caspar Hedio, Ioannes Leuglinus, & Buceri gener (vir pulcher, affabilis, nobili genere natus) Christophorus Sellius: equitarunt ad VVirtembergenses Theologos: de Concilio Tridentino deliberaturi. Argentinenses Theologi.

Sub exitum Maij, Rex Philippus, Cæsaris F. & patruelis sororiusq; eius Maximilianus, Augustâ per Italiam in Hispaniam redeunt.

Tybingæ ego aliquandiu eram, mense Maio: quando me beneuolentissimè complexus est D. Frechtus. Deus enim à superioribus ærumnis eum recreauerat (sub pij Ducis Christophori regimine) cùm iam Theologiam apud Tybingenses doceret: & illustri stipendio Ephorus esset. Habitabat in domo, ei stipendio retrò adiuncta. A quo discedens, parentes meos inuisebam VVartenfelsæ, cum literis ipsius ad diuersos. Docebat tunc D. Iacobus Schegkius Physicen: M. Matthias Garbitius, Aracem μετηγοφόρον Sophoclis, & Aristotelis Ethica. Ioãnes Benignus, Quintil. & orationes Ciceronis: Georgius Lieblerus, Metamorph. Ouidij, officia Cicer. & Græcam Grammaticam Ceporini: Ioannes Mendlinus, Dialecticam Philippi Melanchr. D. Melchior Volmarius, Latina & Græca: Michael Vaius, Lat. Grammaticam Melanchr. aut Linacri, & Terentium. Paulus Kalberus, elementa Rhetorices, & Epistolas Ciceronis: Philippus Imser, Astronomiam: Ioan. Scheubelius, Arithmeticam & Euclidem. Inter Theol professores, D. Balt. Keuselinus erat. Ioan. Hilebrandus, Hebraicè psalterij interpres. Docebat Institut. Iuris, D. Nicolaus Varenbylerus. Caspar Volandus, Ius Canonicum. Erant & Doctores alij, Iuris professores. Ioan. Sichardus. Iacobus Cappelbeccus, Gebhardus Brastperger, Ioan. Grezingerus. Medici Doctores, Leonhardus Fuchsius, Galeni: Michael Ruckerus, Hippocratis, explicatores. M. Frechtus, iam Tybingæ. Professores tunc Tybingenses.

In Templo S. Georgij suprà in choro, Missæ celebrabantur: infrà in corpore Ecclesiæ, Euangelicæ conciones habebantur.

Mense Maio, Rector erat 135. Michaël Rucker. Rectores ibi.

Sub quo, inscripti. Antonius & Franciscus Darnat fratres, natione Galli, quorum Pædagogus erat, Iacobus Vagotius. Christoph. Thum à Neuburg. Iacobus ab Hohneck. Ioan. Theodoricus à Gemmingen. Samuel Hailand Caluensis. Sebastianus Coccyus Canstatensis: illustriss. Principis Eberhardi præceptor. Paulus VVolfius Ratisbonensis.

Mense Octobri Rector 136. Gebhardus Brastperger.

Inscripti. Nobiles Ioan. Georgius, & Ioach. à Freiberg fratres. Ioan. Conradus à Kaltenthal. Soldanus de VVirsperg. Henricus, Reinhardus, & Caspar, à Kaltenthal. Ioan. Itel à Plieningen. Ioan. Conradus à VVernovv. Alij. Gorg. Gruppenbacher Dornstettens. VVilhelmus Bidenbach Brackenhaimensis.

Decanus philosophiæ. M. Ioan. Benignus.

Magisterium adepti. Hieron. Megisser Gruningens. Græcè egregiè doctus. Balt. Bidenbach Brackenhaimens. Posteà, Aulicus concionator.

Dux Christophorus Ioan. Brentium, diu se tegere coactum, ministerio Ecclesiæ hoc anno restituit.

Atrebatensis Episcopus Concionatores Augustanos & Memmingenses, in exilium eijcit.

Die 16. Augusti, Ministri Ecclesiæ Augustanæ, quòd decreto Cæsaris obtemperare nollent; iubentur ab Atrebatensi Episcopo, procul ab imperio exulare. Idem Memmingensibus accidit cõcionatoribus, Augustam vocatis, quorum præcipuus erat Bartholomæus Bertelinus, doctus & bonus vir. Qui cùm maiorem in modum oraret: vt sibi liceret vxorem iam partui vicinam, priùs reuisere, quàm in exilium iret: Atrebatensis, vir optimus, ad suos conuersus, vxorem, inquit vocat, quæ scortum est. Memor scil. illius, quod Paulus 1. Tim. 2. de Episcopo, & vxore eius, præcepit. Sic igitur discedere coactis, magnus in vrbe luctus est excitatus: ciuesq; boni, συμπαθῶς prosequebantur illos, liberalitate atq; donis.

Nuptiæ Augustanæ.

August. Nuptiæ.

Doctoris Sigismundi Reichwein/ 21. Maij cum Barbara VValtherina. VVolf Henrici Baronis Velsensis, 21. Iunij. cum Maria Baumgartnerina, Dauidis & Georgij sorore. Balthasari Eislingen Licenciati, 11. Aug. cum Veronica Langenmantelia. Doctoris Med. Lucæ Stenglini (Marco Henningo auunculi) cum Felicitate VValtherina, Reginæ Varenbylerinæ sorore. Obijt Lucas 1584. exeunte.

Tripolis Africæ.

Turcica classis, cum Insulam Melitam, & vrbem, frustrà oppugnasset: Triploni Africæ aggressa, cepit.

Tridentum legatio Euangelicorum missa.

VVirtembergicus Dux, & Elector Mauricius, capita doctrinæ iusserant conscribi, concilio exhibenda: ille, per Brentium: hic, per Melanchthonem. Horum instituto senatus Argentinensis se adiunxerat. VVirtembergicus ergo, Legatos misit Ioan. Theodoricum Plieningerum, & Ioan. Hecklinum: qui illam doctrinæ confessionem (vt Sleidani lib. 23. scribitur) concilio publicè exhiberent & dicerent, venturos Theologos (modò eis fides publica sufficienter caueretur) qui omnia essent copiosiùs explicaturi, ac defensuri. Qui legati, cùm ad exitum Octob. Tridentum venissent: noluerunt Montefortio Comiti parêre, vt ad Pontificis Legatum irent: ne auctoritatem ei vllam tribuere viderentur.

Haasius, Memmingæ.

Octob. 8. vetus Senatus, & populi Tribus, ciuitatis Memmingensis, abrogati sunt à Gervvico VVingartensi & Ochsenhusano Abbate, ac Doctore Haasio, commissarijs Imperatoris.

Cæsar, Oeniponte.

Cæsar degressus Augusta, Nouembris initio Oenipontem venit, tridui via à Tridento: vt se propinquo, & Concilij & Parmensis belli res, diligentiùs administrarentur.

Nouemb. 21. Tridentum venit Argentinensis Legatus, Ioannes Sleidanus (Matthæo Negelino Vlmensi comitatus) vt cum Mauricianis & VVirtembergicis communem causam ageret. Cui ciuitati sese coniunxerant, Eslinga, Reutlinga, Biberacum, Lindauia, Rauespurgum. Vlmenses iam antea religionem ad præscriptum Cæsaris mutauerant.

Magdeburgum, obsidione liberatum.

Nouemb. 8. transegit Mauricius cum Magdeburgensibus: cauens eis & de religione, & de libertate. Ita factus est ipsis, qui fortissimè se gesserant, ærumnarum finis: principium autem belli, contra Cæsarem grauissimi, περιπετείᾳ τινὶ θείᾳ καὶ θαυμασίᾳ: vt Euangelij doctrina firmius, quàm antea assereretur. Mauricius enim, Brandeburgicus, & alij plurimi Germaniæ principes (inter quos & VVirtembergicus Christophorus) partim eorum per literas, partim per Legatos, Cæsarem de captiuo Landgrauio liberando orant. Eius etiam filius VVilhelmus, valde vrgebat Mauricium, vt patri libertatem conficeret. Differebat eam rem Cæsar. Sleid. 23.

Cæsar, de liberando Principes captiuos oratus.

Huberinus Caspar.

Caspar Huberinus, veram religionem antea libellis editis bonis professus: iam lapsus, Interimicæ formulæ doctor Augustæ euasit, cum offensione magna hominum.

Maximilianus Austriacus, Decemb. 13. Tridentum vênit, cum vxore & liberis.

Ehingensis Georgij coniugium.

Decemb. 22. duxit Georgius de Ehingen Kilbergensis, nobilem viduam Friderici de Entzberg, Apolloniam Schadinam Mittel Biberacensem. Filium ipsa habebat, Ioan. Ioachimum Entzbergium.

Nobiles testes, & subsignatores.

Wilhelm Giß von Gissenberg zu Brentz/ *sponsæ curator.*

Hans Philipps Schad von Mittel Bibrach zu Warthausen/ Ritter: *Regiæ Maiestatis Rom.* Raht vnd Cammerer.

Christoph. Reuchlin von Meldegg: *tutor Ioan. Ioachimi Entzbergij.*

Hans

Hans von Rechberg von HohenRechberg / Pfandtherr der Graffschafft Schwabegg.

Georg von Ehingen zu Kilberg.

Hans von Ehingen zu Bieringen.

Jacob von Stoffel zu Hohenstofflen.

Bruno von Hornstain zu Hornstain.

Eberhardus de Freiberg eques, Petri Equitis F. VVilhelmi N. emit 1551. de Fetzeris quædam Neidlingensia bona, in Ducatu VVirtembergico sita, 30. millibus fl. Emit & dominium Ronavv 1557. anno, 25. millibus fl. *Freibergij Eberhardi emptio.*

Stutgardiæ in Parochiali fano. Anno Domini 1551. am 4. tag deß Brachmonats/ starb der Edel vnd Hochgelart Herr Ambrosi Volland/ beyder Rechten Doctor/ Fürstl. Wirt. Rhat: dem *G. G. S. VV.*

Et 22. Octob. obijt peste honestus vir, Ioan. Knoder, Cancellariæ scriba, anno ætatis 34. *Pestilentia.*

Dux Christophorus pesti ex vrbe Stutgardia Herrenbergam, *& inde Tybingam, cessit, cum familia: atq; ab anno 1551. vsq; ad annum 1553. Stutgardiâ abfuit. Circa enim S. Galli 51. vsq; ad S. Georgium 53. discessum fuit.*

Septemb. die 5. Abbatissa Magdalena Bisingerina, quæ 1540. cum 26. sororibus, ex Parthenone Pfullingensi Leonbergam migrauerat, redijt Pfullingam cum sororibus (ibi pictis) 17. πιρίχαρις, cæteris illic defunctis: sicut in peristylio apparet. *Pfullingensis Abbatissa.*

Phorcæ obijt 16. Octob. nobilis matrona Cordula Grempina, nata VVidmannina, Conradi Grempij vidua.

Esselingæ hoc tempore virgo quædam, Anna Vlmerina, factitio ventre ingenti (in quo terribile animal esset: exeuntibus etiam ex ventre, post interualla, vermibus amplius quingentis) decepit diu omnes: muneribus commiseratione hominum plurimis affecta. Tandem ventre iussu Senatus resecto: fraus deprehensa est: mater, quæ magiam exercuerat, lignis domus suæ dirutæ combusta: filia, sic decepta à matre, tamen maxillas perusta, carceri perpetuo mancipata est. *Virgo Esselingens.*

CONFESSIO VVIRTEMBERGICA, TRIDENTINO CONCILIO exhibita. Bellum Mauricij Saxonis, & sociorum, ob religionem, & principes captiuos. Principes liberati, concionatores restituti, Passauiensis pax religionis facta. Acad. Tybingensis. Vlmensium nobilitas. Elvvangense bellum. Turris Rauenspurgica. M. Martini Clæssij Vhingeri, & aliorum, obitus. Osterhouium Monasterium. Ossa regiæ matronæ Hiltrudis, reperta.

CAPVT XXVI.

ANNO 1552. *Die Hilarij (Ian. 13.) circa VVirtembergiam, horrendum audiebatur tonitru: mox fulgur clarissimum emicuit: rursus ingens tonitru insonuit, aut fulmen. Postea, magna & mira, hoc anno secuta.*

Ianu. 24. Legatus VVirtembergicus, patribus concilij, ab eis vocatus, confessionem doctrinæ exhibet: & Theologos ait venturos, qui ex S. literis eam tueantur. Idem, eodem die vocati, Mauriciani faciunt. *Confessio Euangelica, Concilio Trid. exhibita.*

Febru. 1. VVirtembergici domum Tridento discedunt: cùm de formula cautionis, inter ipsos & Tridentinos non satis conueniret.

Hoc tempore Mauricius, & Albertus Marchio, *cum Rege Franciæ* Henrico 2. *conspirati: bellum ob Germaniæ libertatem vindicandam, & captiuos principes liberandos, Saxonem & Hassum, occeperunt. De quo legatur Sleidanus lib. 24. Nos* κεφαλαιῳδῶς *præcipua ponemus, inde & aliunde.* *Mauricij conspiratio cum Gallo, captiuorum Principum liberandorum causâ.*

Scriptum edit mense Martio Mauricius, grauiter conquerens de religionis dissidio (ex quo, commodis suis quidam consulant) de Landgrauij detentione (contrà, quàm promissum fuerit) ad Germaniæ dedecus. Albertus item edit scriptum, de durissima Germaniæ (Ecclesiasticorum culpâ) seruitute. Igitur se iure bellum suscipere profitentur. Gallus etiam literas edit: se excitari, vt principes captiuos liberet: Germaniæq; pristinam contra Cæsarem libertatem restituat. Antea autem Febru. 29. filius Landgrauij, in veste muliebri transierat Argentinam, iturus pro obside ad Gallum. *Scripti editio, de libertate Germaniæ restituenda.*

Circa

Argentinensium cautio.

Circa Martij medium Argentinenses diligenter sibi prospiciebant: tormenta in propugnacula & aggeres prouehendo: ciues in armis lustrando: agricolarum & aliorum bona, in vrbem confugientium, recipiendo.

Martij 11. alij è VVirtembergia Legati (VVernherus Mynchingus, & Hieronymus Gerhardus Iurisc.) Tridentum veniunt: vt sibi de cautione, & exhibita doctrinæ confessione, responderetur.

Tridentum veniunt Theologi Lutherani.

Mart. 18. eôdem adueniunt Theologi: VVirtembergenses, Ioan. Brentius, D. Iacobus Beurlinus, D. Iacobus Heerbrandus, Valentinus Vannius: & Æntringensis concionator (optimè versatus in S. Patrum lectione) M. Iodocus Neobolus: M. Ioannis, qui hodie eidem Ecclesiæ præest, pater. Argentinenses autem, D. Ioan. Marbachius, & Christoph. Sellius.

Exemplaria confessionis VVirtembergicæ excusa, Tridenti distribuuntur nonnullis, magno cum cæterorum desiderio. Quod indignè tulit Pontificius Legatus: qui antea publicè à VVirtembergicis exhibitam, ad se receperat, oppressam cupiens.

Postulabant prædicti Theologi, actionem secum instituì: sed necquicquam. Habebatur ipsorum doctrina, pro iam damnata.

Diffluit concilium.

Eodem mense, Moguntinus & Colonienſis Archimystæ, & Numburg. Episcopus Iulius Pflugius, alijq;, propter belli rumorem redibant in Germaniam.

Schalhaimer.

Eiusdem mensis 25. die, cùm publicè Memmingæ non liceret haberi pias conciones, & sacramenta administrari: atq; oppidani ministri expulsi essent: Ioan. Schalhaimerus, pastor pagi Memmingensis Stainhaimius, pius & doctus vir, introuocatus: sacras actiones in xenodochiali granario peregit.

Alb. Marchio oppida Sueuiæ occupat.

Circa hos dies, Marchio Albertus occupauit oppida Sueuiæ: Halam, Rotenburgum, Nardlingam, & alia. De Nærdlinga sic alicubi inuenio: eam Mauricio & Alberto deditam esse: qui castra sua, in Keirvvisa, & in VVallerstain, habuerint. Senatum Cæsaris, ab eis depositum, & veterem substitutum, fuisse.

A Mauricio Augusta capta.

Calend. April. Mauricius Augustam obsedit: & quarto die deditione cepit. Ibi etiam veterem senatum restituit: suffragiorumq; ius reddidit.

Argentinæ præsidio.

Argentorati, per hos dies conducta sunt sex signa militum, plus 4. millium. Polemarchi erant (Kriegßherren) Michael Heusius, & Matthias Pfarrerus, viri consulares: Dux omnium, nobilis Nicolaus ab Hatstatt.

Metim Gallus Henricus occupat.

Metensem vrbem Gallus occupauit, & imperio eripuit. Ideò, Argentinensium animi, ab eo auersi: April. 20. in campo Sagittariorum, tiliæ, & aliæ grandes arbores, excindi cœptæ. Deinde, 24. eiusdem mensis (die Dominico) horti circum vrbem, arboribus maximo ciuium studio, excisis, complanati. Postridie, Crates in aggeribus, humo impletæ. Καὶ μεὶ τότε, τὴν πολικὼτην σπουδὴν ἐγένετο, πολέμου ἅμαρτοὐπάπλε: τοπρὶν συνεχῶς ταῖς βίβλοις ἀγορεύεται.

Vlmæ à Principibus obsidio.

April. 12. Marchio, & fœderati principes, Vlmam obsederunt: recusantem se adiungere ipsorum societati. Quam cùm capere non possent: agros & oppida eius circùm depopulati sunt: ac 12 millibus aureorum extortis, abscesserunt.

Memmingæ rursus Euangelium publicè prædicari cœpit.

Progressus principum.

Fœderati principes, ad Danubium progressi, omnia Episcopi Augustani sibi subijciunt: Othonis Henrici Palatini agrum omnem recipiunt, à Cæsare 1546. occupatum: eumq; Domino suo reddunt: qui etiam ad ipsorum fœdus accessit.

Concilij dissipatio.

Diffugerunt in hoc tumultu iudices Cameræ: diffugerunt Tridento Itali & Germani: diffugerunt concilij patres, eo ad aliquot annos extracto. Multis eorũ, grata erat hæc eius abruptio.

Die 22. April. D. Marbachius, & sui, domum redierunt.

Lustratio militum Argentinensium.

Maij 6. omnia sex signa militum, Argentinæ, in latissimum lanionium campum educta sunt. Ibi in fidem vrbis Argentinensis adacti sunt iureiurando: eisq; Iacobus Sturmius, Ducum ipsorum Hatstadium commendauit. Qui dicebat militibus. 1. breui omnes præfectos, quos necesse esset, constitutum iri. 2. Ipsos debere se rectè erga ciues gerere. 3. non iaculari in excubijs sine permissu. 4. neminem absq; permissu vrbe excurrere. Deinde, structa fuit acies, stantibus 41. militib. in quoquo ordine: & ad latera, septenis in ordine sclopetarijs. Decursiones factæ, & iaculationes.

Augustæ, eodem Maio, iussu principum, ministrorum Ecclesiæ restitutio facta est, magno cum populi gratulatione.

Mauricius & socij, Maij 17. militem à Cæsare ad Alpeis conscriptum, cædunt ad Ratam & Fissam:

& Fiessam: atq; in fluuium Lycum præcipitant. Deinde, Erenbergam arcem, ad Alpeis munitissimam captunt: nouemq; signa militaria: quæ per Argentinam 24. Maij vidimus ad Gallum, in signum rei magnæ gestæ, portari. Inde contendit Mauricius Oenipontem. Sed Imperator (DIMISSO prius Ioan Friderico Saxone, ne hostes de eo gloriari possent) se Villacum receperat. Milites suppellectilem Cæsaris, Hispanorum, & Cardinalis Augustani, omnem diripuêre. *Cæsariani, à principibus victi.* *Cæsaris Fuga.* *Saxonis Electoris dimissio.*

Insidiatus fuerat hoc tempore quidam Constantiensis Guldenastus Sebastiano Schertlino equiti: quia præmium erat interficienti constitutum. Sed deprehensus insidiator, Hagenoæ in quatuor partes dissectus est. Schertlinus 10 signa militum Regi Francia collegerat: cùm denuò proscriptus cum alijs à Cæsare fuisset: constitutis in caput cuiusq; 4. millibus Aureorum. Ipse in vno vexillorum posuerat, PVGNA pro patria. Vrstis. *Schertlino insidiæ factæ.*

Albertus Marchio, Noribergenses, tanquam libertatis Germaniæ, & Religionis, rationem minus habentes, dirept infestat: centum vicos eorum, castella & villas septuaginta, atq; alia, diripit, atq; comburit. Inter quæ, Ioannis quoq; Marci, qui materteram meam Barbaram habebat, ædificia, in vico duorum à Noriberga milliarium Heroltzberga, cremat. At ille rursum ædificauit. Materteræ filia Barbara, mea consobrina, hodie Baiersdorffæ, cum Christophoro Helmreicho senatore, nupta, viuit. *Alb. Marchio, Noribergensibus infestus.*

Memmingæ 26. Maij, Cæsariano senatu abrogato, ciues alium veteri consuetudine creauit: cui in primario Sam Martiniano templo, sacramentum Iun. 16. dixerunt. *Memminga.*

Sueuiæ ciuitates, pacem frustrà contendunt facere inter Albertum & Noribergenses: quam tamen Mauricius & Landgrauij filius, conciliant: pẽdente illa Repub. Marchioni, ducenta Aureorum millia, & sex tormenta instructa.

Adoritur denuò 20. Iun. Vlmenses Albertus, sed literis tantùm. Ipsi paucis negant, se vnquam postulata eius facturos.

Georgius VVintner Constantiensis, quoniam Argentinæ in collegio virgù antebac, à Bucero & alijs Theologis, iussus fuerat propter improbitatem cædi: ac domi à Constantiensibus, in carcerem coniectus fuerat: hoc mense Iunio, post quam ad Pontificios defecisset: in summo templo Argentoratensi concionatus est: non diu tamen. Lindauium enim se contulit, in cœnobium virginum. Ibi pro concione homo vecors dixit, se spurium esse. Nanq; matrem suam, quòd cum Euangelico concionatore nupta fuisset, concubinam fuisse, non legitimam vxorem. Neq; enim esse matrimonium: quod à Ministris Ecclesiæ contrabatur. Sed non diu superstes, ingratus in parentes nutritores aries fuit. *G. VVintner.*

Tractabatur inter Mauricium & Cæsarem, Ferdinando Rege sollicitè agente, de pace. Interea Albertus & alij, ἀλιοπρηγοῦντες, suum agentes negotium, Archiepiscopos Moguntinum & Treuirensem affligebant: & à Palatino Electore 8. tormentis instructis ablatis, Francofordiam, in qua Cæsaris erat præsidium, obsidebant. Ibi Mechelburgius, qui primus Magdeburgensibus proscriptis bellum intulerat, globo tormenti interemptus est. *Alb. Marchio, Archiepiscopis Rheni molestus.*

Iul. 24. pax fit, certis conditionibus: inter quas erant hæ: quòd Landgrauius, liber exibat: PAX RELIGIONI DATA EST: exulibus intra certum tempus (Rhingrauio, Heideccio, Recrodio, Reiffenbergio, & Schertlino) reditus in gratiam dabatur: cogebantur fœderati principes Ferdinando in Vngaria militare: ad Camera iudicium, Religionis Augustanæ consiliarij admissi sunt. Albertus reijciebat eam pacem, ac multa eurbabat, circa Spiram & alibi: cum 9. Aug. à Francofurto abscessisset. Galliæ verò Rex, post hæc se domum recepit. Ita confecta fuit Augustana pax Passauij data, temporariam formulam INterim interemit. *Pacis compositio cum Cæsare.* *Landgrauius, dimissus.* *Proscripti, in gratiam recepti.* *Galli domum reditus.* *Passauiensis pacificatio.* *INterim, interemptum.*

ὡς γὰρ ὄλωλεν ἑταῖρος: ὃν ἀμφαδὸν ἔκτανε τεύχων
Ἀθανάτῳ, τῷ καί τι πολὺν χρόνον ἐμμεμαὼς ἀλεγύνει.

Iliad. 12.

Aug. 20. Imperator cum exercitu Germanorum, Italorum, & Hispanorum, Augustam redit: suum priorem, Mauriciano abrogato, senatum restituit: Tribus tollit: è concionatoribus tres reijcit: reliquis docere ex præscripto Augustanæ confessionis permittit. Inde Cal. Septemb. discedens, biduò post Vlmam venit. *Cæsar, Augustam reuersus.*

Concionatores Memmingenses, Barthol. Bertelinus, & Magnus Michaël, ac Ludimagister Ioan. Kleberus, in ciuitatem restituti sunt, Aug. 17. *Concionatorum exulum restitutio.*

Argentinæ,

Mater Elect. Mauricij.

Argentinæ, mater Electoris Mauricij (quæ eò 14. Aug. concesserat: & in hospitio Nesselbach diuersabatur) in turrim summi Templi 18. Aug. ascendit, mirabile opus spectandi gratia. Quò & Thomas Hausnerus Argentinensis (qui à Magdeburgensibus, in quorum vrbe habitabat missus ad ciuitates fuerat, subsidij afflictæ ciuitati colligendi causâ) & ego, tunc ascenderamus. Postero illa die discessit. Saxo & Landgrauius dimissi, vterq; domum suam redierunt.

Imp. Caroli fauor erga Vlm. & Argentinenses.

Magnam gratiam inierant Vlmenses & Argentinenses à Cæsare: quòd hostibus (illi Alberto, hi Gallo) portas occluserant. Tendens equidem ille Argentinam cum copijs (aduersus Metim, vt Gallis rursus eriperet) Legatis illius vrbis, agro eius parci orantibus, sex inde milliaribus ait: se ei vrbi gratiam aliquando, propter fidem & fortitudinem relaturum. Hi erant, Iacob. Sturmius, Lud. Grempius Iurisc. & Fridericus Gottesheimius Scholarcha.

Argentinam is venit.

Septemb. 19. Cæsar Argentinam, circa primam à prandio ingreditur, sine magno comitatu, facie exangui: domumq; Conradi Maieri, in Monasteriensi platea, diuertit. Reuerentia & muneribus, pro dignitate à Senatu est exceptus: & post 3. horas rursum egressus, in vico (Schilcka, ut fallor) pernoctauit. Nobiscum verò, domi Froschesseri, mansit Chirurgus & Sartor Cæs. Maiestatis atq; soror Vesalij, Anatomici, illius excellentis.

Hedionis Theol. obitus.

Hedioni, qui 17. Octob. obierat, successit Ludouicus Rabus, in curatione pauperum studiosorum: qui non minus quadraginta, in VVilhelmitarum Collegio aluntur. Obijt & Christoph. Sellius, vel Sellein 18. Nouemb. in templo S. Aureliæ concionator.

Irrita Metensis vrbis per Cæsarem obsidio.

Cùm Cæsar, & Marchio Albertus (ei iam placatus) Metensem vrbem tormentis verberarent sonitus eorum Argentorati (per 18. milliaria) audiebantur. Sed irrita fuit ea obsidio: Metis, etiam nunc Gallorum est.

Nullus post Interim amplius successus.

Comites Oetingenses & Mansfeldij, Alberti March. causâ, à Cæsare in gratiam recepti sunt.

Dryander.

Vltimo Decemb. sepultus est Argentinæ Franciscus Dryander Hispanus, vir eruditus & linguarum multarum peritus: qui propter Euangelium ea in vrbe vixerat.

Hic ferè cursus rerum est: quas Imperator & principes hoc 1552. anno gesserunt. Nunc alia quoque huius anni subijciam, maximè Sueuica.

Leonoræ VVirt. natiuitas.

Tybingæ nascitur 22. Martij Leonora, XI. hora ante mediam noctem principum VVirtembergensium, Christophori & Annæ Mariæ, filia. Compater, Bernh. Marchio Badensis: commater, Sabina Dux VVirtembergica.

Grando.

Maij 13. vesperi ingens fit tempestas Nærdlingæ: lapidibus grandinis, iuglandes & oua adæquantibus: tectis & fenestris confractis: frugibus & arboribus afflictis.

Augustæ 30. Maij, Achilles Gassarus, Med. D. viduus, duxit Scholasticam Buhlerinam. Christophorus Ehenus patricius D. Palatini Cancellarius, Mariam VVursingam.

Iul. 19. Comiti Vlrico Helffensteinio seniori, filia nascitur Barbara vesperi, 1. quadrante horæ post nonam.

Acad. Tybingensis.

Rector 137. vniuersitatis Tybing. æstiuus, D. Balt. Kæfelinus erat.

Inscripti. Georgius à Sternenfels, nobilis. Ludouicus Bæcklin à Bæklinsavv, Argentinensis. Ionas & Martinus, D. Martini Frechti filij. Dauid Schegkius, D. Iacobi Schegkij F. Christophorus Ehem Augustanus. Georg. VValck Rotenburgus Nicri. Basilius Amerbach. Basiliensis. Dauid Kunlin, & Marcus VVolffhardus, Memmingenses.

Rector 138. hybernus, D. Caspar Volland.

Inscripti. Vlricus Besserer Stutgardianus. Christianus à Szoyen, nobilis Liuonus. Ioan. Baptista VVeberus Memming. Iurisc. Ingolstadij professor. Sigismundus Melanchthon Brettanus. VVolfg. & Osualdus Gabel Kofer Tubing. Nouemb. 19. Ioannes Brentius Halensis eodem die. Ioan. Grunberger Onoltzbachensis. Melchior Stæbenhaber Memmingens. Ian. 1. Didymus Obrecht Argentinensis. Valentinus Volcius Horbens. Lucas Osiander Noriberg. April. 13. Georgius Hamberger Dinckelspuhelensis, April. 22.

L. Osiander.

Decanus artium. M. Matthias Garbitius Illyricus, 2.

Magistri facti. Paulus Scneppfius Sultzbachens. Febru. 9. Paris Scholl Dinckelspuhelens. Gallus Tuschelin Kirchaimens. Iun. 20. Ioan. Michael Fickler VVeilensis.

Ioan. Brentius.

Mortuo præposito Stutgardiano Pontificio: Ioan. Brentius à principe fit præpositus: eis inspectio Tybing. Academiæ mandatur.

Vlmenses nobiles patricij.

Eodem 1552. anno, Octob. 29. literas dedit Germanicas Imp. Carolus V. Dietenhofæ, anno Regni sui 37. Imperij 33. Vlmensib. his familijs: Laiorum, Ehingerorum, Bessererorum, Rhotiorum

rum, Krafftiorum, Neithardorum, Strælinorum, Lieberorum, Rhemorum, Vngelterorum, Guntzburgerorum, Stamlerorum, Schadiorum, Schermaierorum, Geßlerorum, Reubingorum, ac Baldingorum. Iis literis, à pleuitudine benignæ erga bonos Cæsareæ potestatis, propter antiquitatem & honorem generis sui, & honesta nobiliaq; studia: ac propter connubia vicißim cum nobilibus familijs ab antiquo inita: & propter κατοχὴν τόπων, perpetuam inhabitationem vrbis Vlmæ: ac propter alimoniam ex proprijs suis arcibus, pagis, prædijs, & reditibus (non ex mercatura, sordidaq; artibus) item propter militiam in terris exteris, ad honorem & vtilitatem Imperij Rom. obitam: propter magna prætereà tolerata pericula, recenti præsertim tempore contra hostes imperij, patriamq; defensam: propter perpetuam deniq; præstitam & præstandam, erga Imperium domumq; Austriacam, fidem: atq; vt virtutis præmia excitent alios ad imitandum: propter omnes has causas, à plenißima & mitißima Imperatoria potestate: hæ familiæ Vlmenses, in posterum rursus ita excitatæ nobilitataq; sunt: vt omnibus priuilegijs nobilitatis frui, ad ludos equestres more antiquorum nobilium venire, militiæ & pacis munera capessere, iudicia exercere, & veris nobilibus æquari, vbiq; possint, cum omnibus posteris, ad omnem perpetuitatem. Itaq; omnibus principibus, Ecclesiasticis ac secularibus, commendantur. Qui verò refragatus eis fuerit, aut eos oppugnauerit: mulcta ei constituta est centum Marcarum puri puti auri: vno harum dimidio, fisco Cæsareo, altera verò, læso, applicandis.

Elvvangum, à Teutonico Magistro occupatum.

Dum Metim Cæsar obsidet, VVolfgangus, Teutonicus Magister, oppidum Elvvangense occupat: præfecturam ibi Ecclesiasticam seu præposituram pinguem, affectans. VVirtembergensis verò Dux, vt patronus, à Canonicis inuocatus, illud recuperat: Canonicis libertatem eligendi, quem vellet, restituit: Magistroq; oppida quædam eripit, ad sarciendum belli sumptum. Principum tandē interuentu, res composita est: Magistro oppida, triginta Aureorū millib. dependis recipiēte.

Helffenstainī arcis excisio.

Vlmenses arcem Helffensteiniam, oppido Geißlingæ imminentem, à Marchione Alberto antehac occupatam, & præsidio firmatam, hyeme huius anni recuperant, præsidio expulso: ac totam demoliuntur, ne amplius vlli hosti vsui esse posset.

Kynigsbrunn.

Monasterio Kynigsbrunnæ, Abbas præpositus est Ioan Epphrius VVaiblingensis: Ambrosio Bēxlero, propter minus commodam administrationem remoto. Simul idem Maulbrunnensi Abbatiæ præerat, coadiutore Iacobo Schroppio.

Elephas.

Maximilianus R. Bohemiæ, ex Hispanijs Elephantem in Alemanniam, & Lincium, ad duxit: animal antea in Germania non visum.

Turris, Rauenspurgi collapsa.

Rauenspurgi in Algouia, 23. Nouemb. 1552. concidit antiqua turris Tubicinaria (der alt Bläserthurn) hora diei 2. In qua cùm tres homines inuenirentur: Tubicini nihil mali accidit: sed vxor grauida, & filius 16. annorum, obruti perierunt. Etsi mulier tertio demùm die mortua est. Cœpit sequenti anno noua condi turris die April. 26. Cuius διαγραφὴν, descriptionem vel imaginem ædificandæ, Aurifex Ioan. Hartheuser fecit. Primum lapidem posuit Iacobus Balderichus Cos. & aliquot senatores. ἐφοδιῶνται, inspectores ædificationis, erant tres: Iacobus Reuchlinus Haldeccensis, Conradus Gelderichus, & Melchior Adelgisus. Absoluta est 1555. anno: & hæc quæ iam exposui, Germanicis rhythmis turri incisa sunt: ex quibus hic versus est.

Zu einem wunder allhie steht geschrieben: Daß der Blaser ist lebendig blieben.

Mortui aliquot prætereà, 1552. anno.

Defuncti in Sueuia.

1. D. Ioannes Sichardus, Iuris Professor Tybingæ, Septemb. 9. cuius vitam descripsit H. Pantaleon, de viris illustr. German. parte. 3.

Et Bebenhusæ, 25. Iulij, Conradus Brunus, Schonbuchensis ad D. Petrum præpositus, eruditus & bonus vir.

Fuerat Claßius Vhingensis.

2. M. Martinus Claßius, Vhinger, concionator Stutgardiæ: vbi & humatus est. Fuerat hic A. 1530. minister Ecclesiæ Biberaci. A. 1536. à Duce Vlrico Gæppingam fuit reuocatus: Biberacensi senatu eum principi benignè permittente. Sequenti anno totam ei Gæppingensem Parochiam, cum pertinentijs, visitatores tradiderunt: Georgius de Avv in Zimmern, Martinus Nuttel Stutgardianus, M. Erhardus Sneppfius & Ambrosius Blaurerus. Priore 1536. A. Philippus Melanchthon cum eo fuit Gæppingæ, Tybingâ veniens: vbi Academiam, rogatu principis Vlrici, visitauerat: &, vt Halensis minister Ioan. Brentius ibi doceret Theologiam, ordinauerat. A. 1543. Canstadium translatus est. A. 1548. propter INterim dimissus, cum alijs concionatoribus Ducatus. Sequenti anno, concionator Stugardiæ ad S. Leonhardum fuit receptus. Ibi 1552. defunctus est: & in eo templo, ante cathedram humatus: addito satis longo Epicedio: ex quo, hæc:

Ille hîc Martinus situs est, cognomine Clæssus:
Moribus ingenuis, & pietate, nitens.
Qui Christi præco triginta sedulus annos,
Insuper atque duos, laude vigente fuit.
Munere quo fungens, multa est perpessus acerba:
Exilia atque fugas, damnaq́ue magna rei.
Immotus tamen in cunctis, constansq́ue, remansit:
Et verum est semper ritè secutus iter.

Vixerat A. 61.

3. *Stutgardiæ in fano Hospitalis, sepultus est honestus vir Ioan. Geier, principis Minister, anno ætatis 72. die Lunæ post S. Martini mortuus.*

Item 1. Maij, die Dominico, honesta mulier Agnes Knœllina, Francisci Kurtzij vxor.

4. *Murrharti Abbas, Thomas Carlinus, Iul. 21. cùm vixisset 56. A.*

5. *Esslingæ, April. 2. Lucas Plattenhart, senior consul.*

Pfullingenses Sanctimoniales.

6. *In Pfullingensi Gynæceo spiritali, pictæ sunt in muro peristylij Monachæ: μετὰ μαυροφορίων (quæ vox est in M. Scr. Basil. Athanasio)* mit schwartzen Weilern: *genibus innitentes, cum apertis libellis in manibus.*

1. Muter Aptissin/S. Magdalena Bisingerin. Gnad dir Gott. Starb 1552. 19. Octob. Amen.
2. Muter Priorin/S. Apollonia Mülin/*G. D. G.* Starb 1556. 29. Junij.
3. Martha Schmidin. *G. D. G. obijt* 1556. Aug. 22. Amen.
4. S. Gertrud Erhartin.
5. S. Anna Silberin. *G. D. G. obijt:* 1554. Octob. 30.
6. S. Anna Steudin. *G. D. G. obijt.* 1571. 1. Maij.
7. S. Anna Hempferin. *G. D. G. obijt.* 1556. April. 14.
8. S. Agnes Schmidin. *G. D. G. obijt.* 1572. Maij 15.
9. S. Margareta Silberin.
10. S. Anna Silberin.
11. Justina Genßlerin *G. D. G. obijt.* 1564. Febru. 22.
12. Lucia Spenglerin *G. D. G.* Starb 1571. Octob. 18. Amen.

Sequentes, cum albis calanticis.

1. S. Vrsula Völckin.
2. S. Agnes Erhartin. Gnad dir Gott. Starb *A.* 1568. den 1. April. Amen.
3. S. Cæcilia Raiserin.
4. S. Agatha Amßlerin.
5. S. Anna Reissin. *Sola erat* 1590. *superstes.*
6. Agnes Rempin. *Mortua* 1590.

Extra Sueuiam defuncti.

Landau.

Mortuus est hoc 1552. *anno, die Mercurij post S. Martini. D. Georgius de Landau zuni Hauß/eques: D. Ioannis, qui* 1513. *obijt, filius.* Er war Käyserlicher Maiestat Pfandherr der Herrschafft Freistatt. *Coniuges duas habuit: primò, Baronissam Catharinam Iærgerinam de Tollet. Deinde, Margaretam, Losenstainiam heroidem. Humatus est Freistadij supra Entium, vel Anisum.*

Filij eius. Achatius (Acacius) natus 1545. *Sigismundus, natus* 1543. *Lucius, natus* 1541. *Ioannes obijt* 1575. *Ioachimus, natus* 1540. *De quibus singulis, vide infrà annis iam dictis. De Maioribus autem ipsorum, suprà* 1519.

Obijt etiam 1552. *Sebast. Munsterus, ætatis anno* 63.

Osterhouium Monast.

Osterhouium, in Bauaria inferiore cœnobium est præmonstratensis ordinis, ad dextram defluentis Danubij: ab eo situm non procul, supra Osterhouensem ciuitatem, in colle amæno: ornatum Anno 1002. *ab* Henrico Hezilone, *patruele Henrici S. Imp. cum duos filios amisisset, ab Vngaris cæsos. Ibi, cùm Caspar Bruschius nouum opus annalium antiquorum meditaretur: in gratiam eius, Abbas huius monasterij, Georgius Schregelius Ingolstadiensis, aperuit sepulcrum, ante summam aram chori positum. Quod etsi pleriq́, qui aderant, credebant, esse κενόφαρον (vacuum monumentum) tamen inibi inuentum est mulieris cuiusdam cadauer, facie aram versus positum: serico*

Sepulcri apertio.

ſerico nigri coloris villoſo (precioſis aquis, herbis, & aromatibus, madefacto, & condito) atq; ceri-cijs filis ita inuolutum: vt, quid ibi iaceret, initiò dubitaretur. Nulla enim monumento epigraphe inerat. Ego verò (inquit in M. ſcript. Bruſchius) ex inferioris Altachij Annalibus, HIL- Hiltrudis oſſa.
TRVDIN, Pipini Galliarum Regis ſororem, Caroli Martelli filiam (anno circ. Chriſti 752.) & Vdilonis Bauarorum principis vxorem, ac veram huius Oſterhouenſis cœnobij fundatricem, hoc loco cubare ſciebam. Igitur, veniâ ab Abbate petitâ, inuolucra modeſtè contrectaui. Ibi deprehendi, tanquam pictâ incruſtaturâ cadauer eſſe inuolutum. Mox effracta parte ſerici inuoluceri, reperi oſſa. Quibus in ſuum locum repoſitis: totum inuolucrum amoui. Tum vidimus totum ἐνκάλλως pulchræ fœminæ: optimis & elegantiſſimus dentibus exornatæ. Quærebam, ſi quæ tabula blumbea adeſſet. Nulla aderat. Ergo cranium, & cætera oſſa omnia diligenter ac reuerenter ſuo loco repoſuimus. Dentem tantùm vnum, ex ſuperiore mandibula Abbas retinuit, in Hiltrudis memoriam. Erat quondam hæc, Domina potentiſſima: nunc, tantùm cranion, mandibula, coſtæ, cætera oſſa. Talia, vt Bruſchius vidit contrectauitq; ſunt humana. πτύτα, πόνις: πτύτα, μετανύτης.

Corpus & oſſa, cinis rediguntur puluerulencus:
Cum Chriſto pia mens, cœlorum principe, viuit.

Martinus Kraus pater, circa Cal. Febr. 1552. factus eſt concionator Hoſpitalis, in oppido Alberti Marchionis Curia Nariſcorum, zum Hoff im Voitlandt. Hofa op.

Vixit hoc tempore, Michaël Stifel Eßelingenſis: cuius liber Germanicus die Coß (Regula Algebræ) Kynigsbergæ 1554. excuſus eſt. Id opus fuerat Chriſtophori Rudolphi Iaurenſis: quod Stifelius grata mente fatens, id exemplis auxit, ac declarauit. Coß.

FRANCONICVM MARCHIONIS ALBERTI BELLVM. OETINGENSIS Com. Ludouici controuerſia cum filijs. Bernhardinus, Baro Malbergius. Electoris Sax. Mauricij, in prælio Hanouerano, vel Hildeſheimio, interitus. Epiſtolæ Georgij Fabricij Chemnic. ea de re. Comitis VVirtembergici Georgij ſucceſſus. Acad. Tybingenſis. Georgius VVidemannus Sueuo Halenſis. Iacobi Sturmij mors. Occupatio oppidi Hofæ.

CAPVT XXVII.

ANNO 1553. Ianu. 9. in arce Perlinenſi, cum ventus exortus vehementiſſimus eſſet: à ſtatua Elect. Mauricij deiectum caput eſt, cæterorum principum ſtatuis illæſis. In Bucholc. ſed Lycoſthenes, nulla vi adhibita, decidiſſe ait: ventum verò pridie prælij fuiſſe, quo duo eius tentoria conciderint. Mauriciana ſtatuæ caput, delapſum. Tentoriorum collapſio.

Non conueniebat inter Albertum Brandenburgenſem, & Epiſcopum Bambergenſem: cui Albertini ſubinde aliquid eripiebant: & cui Camerales, auxilio ſua ſententia erant. Cæſaris hortatu, Heidelbergæ de negotio componendo agitur à Bauaro, & VVirtembergico ſed fruſtrà. Etiamſi enim ab Epiſcopis (Bamberg. & VVirtzburgenſi) magna pecunia offerebatur Alberto: hic repudiabat. Volebat enim pacta, quæ cum ipſis & Noribergenſibus inierat, & quæ Cæſar approbauit, rata haberi. Ergo ad arma conuertebatur, multumq; damni dabat. Sleid. lib. 24. Alberti March. bellum Franconicum.

Cum itaq; Bambergenſi, inter alia etiam Boteſtainum Marchio eripuiſſet: Martinus Kraus circa Calendas Maias, in hanc ſuam patriam, iuſſu conſilij Marchionis migrauit: ibiq; doctrinam Chriſti prædicauit. Sed circa exitum eiusdem menſis, Epiſcopo oppidum recipiente rurſum expulſus, Sultzbachij & Ambergæ Palatinatus ſuperioris, vſq; ad diem Septemb. 8. ſe ſuſtentauit. Tunc concionandi munus accepit in pago Schlycht: vbi primus Euangelium prædicauit. Boteſtainum.

Ludouicum Oetingenſium, patris & filij, bona poſſidebant Fridericus & VVolfgangus, filij ſenioris, diuerſæ religionis, ſibi antehâc à Cæſare tradita. Pater ipſos, vt ingratos, accuſabat. Eos Bauarus & VVirtembergicus, iuſſu Cæſaris conabantur Lauingæ reconciliare inter ſe: ſed nihil ſucceſſit. Habitabat ille Ludouicus, cum exularet, Oeningæ, in arce Ehingerorum. Eam à Georgio Ehingeno emit tunc, cum omnibus attinentijs: ſed poſtea reuendidit Aulico VVirtembergiæ ſecretario, Franciſco Curtio. Oetingenſium Comitum diſſidium.

Argentinæ, 17. April. erant nuptiæ ſplendidæ Ioannis Tiſchelij, cum filia Henrici Haaſij, Tribunorum plebis comeſtoræ. Obijt is Ioannes 17. Febru. 1554.

Maij 2. Generoſus Baro Bernhardinus à Malberg, & vxor eius Eliſabeta à Meror, ambo ætate iuuenes, cum cognato ſuo Ioanne Dallamontio ſene, & famulitio, domi Froſchæſſerinæ, noſtri conuictores fiebant, ad aliquot menſes: dum Gallicus metus è Lucemburgenſi agro abiret. Bernhardinus, Baro Malbergius.

Zanchus. *Vtebantur eadem nobiscum mensa duo Italici Doctores, Hieronymus Zanchus Theol. & Hieronymus Massarius Medicus. Tunc linguam Italicam discebam: & postea, ab Iulio Cæsare Puschiculo Mamertino.*

Sleidani vxor obijt. *Maij 15. baptizata est Ioan. Sleidani filia Iola. Maij 21. (die Pentecostes) ad sepulturam in cœmiterium S. Galli, prosecuti sumus Iolam, infantis huius formosissimã matrem, patria Mattensem, Doctoris cuiusdam Ioannis filiam, in eo puerperio mortuam.*

S. Blasii Abbas. *Erat controuersia magna inter Samblasianum Abbatem, Hercyniæ sylua: & Christophorum, Ducem VVirtembergensem. Sed ea composita est per arbitros, à Rege Ferdinando constitutos: qui erant, Ioan. Philippus Schad de Mittelbiberach in VVarthausen, & Doctor Adamus VVernher, atq; Georgius de Ehingen. Transactum Iun. 18. Nellingæ, in præpositura domo.*

Habebat hostes Brandenburgicus, non tantùm Noribergenses, & Episcopos, Bambergensem ac VVirtzeburgensem sed etiam Duces, Henricum Brunsuicensem, & Electorem Mauritium. His enim, & alijs (etiam VVirtembergico) êx Camera mandatum erat: vt Episcopis contra eos quietudinem illius ferrent opem. Nec ingratum erat Imperatori, hos nunc inter se committi: à quibus antea ipse cedere coactus fuisset. Inter Albertum igitur & Mauricium, die nono Iulij (serenissimo & æstuoso) prælium commissum est: in quo ille victus est: hic verò, tormento manuario ictus, vndecimo, eiusdem mensis die interijt, anno ætatis 32. & ferè 4. Mensium. Sepultus est Friburgi, Misniæ oppido. Locus prælij ab alijs aliter notatur. 1. ad Visurgim flumen. 2. non procul ab vrbe Brunsuiga, ad pagum Peinam. 3. in planicie Luneburgensi, ad pagum Seibershausam. Die autem 15. Iulij Argentinam fama prælij perlata est, à quodam, celeribus equis in Galliam nuntiaturo.

Mauricij, in prælio cum March. Alberto commisso, interitus.

Georgius Fabricius Chemnicensis, Iacobo Fabricio, fratri suo, Argentorati literis operam danti. S.

G. Fabricij hac de re epistolæ. *Res Boëmicas, Iacobe, ad Sleidanum nostrum mitto: quas illi reddet Ribelius. Adiunxi de proximo prælio in diœcesi Hildesheimensi narratiunculam, è castris scriptam, in Aula emendatam. Ante prælium, tractus ille, terræmotu concussus est: & in campo nocte præcedenti, frementium pugnantium, & equorum strepitus, terribili cum vento auditi. Proxime Lipsiam, qua Chemnicium itur, sanguine pluit. In oppido ipso, mira rabies canum, aliquot mensibus: qui se lacerabant inuicem ita: vt pugnando, mutuis morsibus conciderent. Credo, nunquam acrius in Germania pugnatum esse, Princeps noster, in sinistro latere supra cingulum ictus: tertio pòst die, cum intestina læsa essent, vt nec vrinam reddere, nec alia opera naturæ facere posset, vitam mortalem finiuit ardente inuocatione filij Dei. Nam interfuit Ioannes Albinus, optimus vir: qui iniquitate æmulorum, ex aula & Ecclesia pulsus, summum iam in nostrum principem contulit beneficium.*

Prodigia ante prælium.

Ioan. Albinus.

Comitia fient Lipsiæ pòst triduum. Arbitri constituti sunt inter Augustum (fratris Mauricij successorem) & Ioãnem Fridericum senem (Electorium decus, & suas possessiones, repetentem) Rex Daniæ, socer Augusti, Electores Brandenburgensis & Palatinus, Dux Cliuensis, Bauarus, VVirtembergensis, Landgrauius Hassiæ. Vtinam pia pax restituatur: & fugiantur impiæ societates & fœdera. Heu, quò redacta Germania est: Vale. Misenæ 17. Cal. Septemb. 1553.

Idem, fratri Blasio Fabricio.

Wolff von Werter/ist mit in der Schlacht gewest: vnd hat sich vmb mein Herrn/ das ist/ vnder den rechten Hänen/ finden lassen. Ist jhm/ Gott lob/ nichts wiederfahren. Das tröstlichst ist mir gewest: daß vnser Herr/ seliglich gestorben: auch von Herrn Ioan. Albino/ der im Churfürsten Krieg/ zu Kemnitz/ von jhm zoge in vngnaden/ neben Gott/ gewißlich erhalten Hat bekannt/ er wölle gern sterben: vnd diese Sprüch: *Oues meæ vocem meam audiunt:* Vnd/ *Sic Deus dilexit mundum, &c.* zu trost hertzlich angenommen: vnd begert/ jhm offt dieselbigen vorzusagen. Ist biß an sein ende/ bey guter vernunfft gewest: vñ zu Freyberg/ mit gewöhnlichem gepräng begraben/ neben seinem Vatter vñ Sohn/ (*Henricum & Albertum*) seliger gedechtnüß. Ist auch sein Bitschir Ring/ altem brauch nach/ die weil er keinen Leibs Erben verlassen/ beym Grab zerschlagen worden. Datum 17 Augusti/ zwischen sieben vnd achten auff den abendt: vmb welche zeit/ ein groß Erdbidem/ daß mir die Bücher vnd Schreibzeug auff dem Tisch vmbgefallen/ gewest. Vor zwey Jahren weynet hie ein Kind in Mutterleib. Vorm Jar schwitzet ein Weib in jhrer kranckheit drey tag blutigen Schweiß. Ist nicht vergebens gewest. Gott wöll vns gnedig seyn/ vmb seines Sohns Jesu Christi willen. *Vale* 1553.

Sepultura Mauricij.

Terræmotus.

Durauit hoc prælium 3. horas, postè meridiem. Perierunt 4038. homines: inter quos, quatuor Principes. 9. Comites, 250 nobiles. Nomina principum: Mauricius Elector, Carolus victor, & Philip. Magnus, (Henrici Brunsuic. filij) & Lunæburg. Fridericus. Cæsorum numerus.

Angliæ Rex Eduardus, ætatis 16. annorum, moritur 6. Iulij, adolescens optimæ indolis. Successit ei 9. Iulij, Maria soror sua, Caroli Cæsaris ex sorore neptis (postea, Philippo Regi Hispaniæ nupta) & Pontificia religio per Angliam restituta est. Fuerat quidem Ioanna Suffolcia, ex testamento R. Eduardi, Regina constituta: sed eam sequente anno, cingẽtes capite plexerunt, puellam miserandam. Sleid. 25. Eduardus, Rex Angliæ, obijt. Maria, Regina.

Dux VVirtemberg. Christophorus magnos sumtus fecit in arce Stutgardiana innouanda: & paradiso, seu horto amplissimo, exornando.

Georgius, Comes VVirtemberg. & Mompelgardensis, Ducis Christophori patruus: cùm Reichenvveiræ certa conditione viueret: amica cum Christophoro transactione inita, præfecturam Newenburgensem, comitatumq; Horburgensem & Mompelgard. recepit: ac postea 1555. anno, Sept. die 10. Reichenvveiræ nuptias celebrauit cum Barbara, Landgrauij Philippi filia: quæ ei Horburgi filium Vlricum peperit anno sequente. Georg. Comes VVirtemberg. & Mompelg.

Rectura Tybingensis.

Rector 139. Iacobus Schegkius, Philosophiæ & Med. D.

Inscripti. Adamus Zuuicker Memmingensis, Maij 21. Hector Vogelmann Laugingens. Caspar Hertzog Monacens. Henricus Efferem Colonienses. Philippus, Comes in Hanavv, & Dominus in Liechteneck. Ioannes Mageirus Brackenhaimens. Christoph. Rid. VVurmlingens. Martinus Ruland. Frisingens. Tybing. Schola.

Rector 140. Iacobus Beurlinus, Theol. D.

Inscripti. Nicolaus Bruckner, Mathematicus, Octob. 26. Ernestus, & Hugo, & Philippus, à Rechberg. Samuel Neubeuser Eßlingens. Hodie adhuc, concionator celebris Vlmæ. Theodoricus ab Acv. Ioan. Sebast. à Nippenburg. Bernhardus Taler Monacens.

Decanus Philosophiæ. D. Melchior Volmarius Rasus.

Magistri facti. Ioannes Stattman Halensis, 6. Id Febru. VVendelinus Schemp Vlmensis. Bartholomæus Hettler Haslachensis, 4. Non. Aug. Christophorus Cautus Stutgardianus.

Doctores Tybingæ 19. April. creati.

Theol. Iacobus Andreæ. Ludouicus Rabus Memmingens. Iurisc. Ioan. Christophorus à Gich. Anastasius Demler. Iacobus Kunigspach. Vlricus VVolfhardus Memmingens. Petrus Feurer. Medic. Ioannes Kobolt. Iosua Bosebar.

Viuebat adhuc 1553. anno, Georgius VVidemannus: ille, ex quo multa in hoc opus transtulimus. Scripserat olim duos libros, de Franconiæ & Sueniæ rebus: cum adhuc Ethnicismus ibi esset, vsq; ad eorum Ducum extinctionem. Eos ambos miserat 1525. anno Murrhartum, ad Abbatem Osualdum, & Martinum magnum cellarium, postea Abbatem. Ambo verò hi libri, à Rusticis seditiosis lacerati, & perditi sunt: nec exemplar aliud VVidemanno fuit: ac de labore resumendo desperauit tanto. Duos etiam libros proposuerat scribere de Kochanis rebus. Scripturus ibi erat de Comitibus Kochengoiæ, siue Schongoiæ, siue Rosengarti: ac de rebus gestis ad tres fluuios, Kocham, Bileram, Rhotam, vsq; ad amnem Muram: iam inde à tempore, quo Hunni ad Muram peruaserant: & Castellum Hunnenburgum extruxerant, ante Murrharti fundationem. Eos autem libros, impedimentis interuenientibus, non scripsit: sed alia: vt, Chronicon capitum 8. & Kalendarium 855. historiarum. Verum nihil horum editum est, bello in Germaniam illapso. Filium reliquit Georgium: qui Halæ viuit hodie, sub monte in suburbio ἀτειχίστῳ, & scribam Chomburgensium agit, vir multæ lectionis Germanicæ. Cuius filius, superioris Georgij nepos, Georgius & ipse dictus, noster Tybingæ anno millesimo, quingentesimo, octuagesimo nono, auditor erat, adolescens bonæ spei. VVidemannus Georgius.

Abbatissa hoc 1553. anno erat Sæslingæ, prope Vlmam, Catharina Schærtlerina: die Ehrwirdig vnd Wolgelahrte Frav.

Militum præsidiariorum signa sex, quæ totum annum fuerant Augustæ mandatu Cæsaris, mense Septembri inde dimittuntur.

Conuentus erat principum Hailprunnæ: Palatini, Moguntini, Bauari, VVirtembergici, &c. Alberti (opinor) Marchionis causâ. Is postea 1. Decembris à Cameralibus proscriptus est, vt publicæ quietis perturbator. Conuentus principum, Hailprunnæ.

Augustæ, coniugia.

Matrimonia Augustæ. Iacobi Comitis Montefortensis, 9. Ianuar. & Catharinæ Fuggerinæ: quæ erat filia Antonij senioris: & soror Marci, Ioannis atq; Iacobi.

Doctoris Ioannis Bapt. VVeberi, Cæs. Cancellarij, & Sibyllæ Langenmantelinæ, Maijs.

Doctoris Sebastiani Christophori Rechlingeri, equitis aurati, & Annæ Vogelinæ, Iun. 5.

Iacobi Sturmij mors.

Sebast. Schertlinus, in gratiam Cæsaris repositus, omnia sua bona recuperat.

Argentorati, Octob. 30. obijt duplici quartana febri, nobilis & clarissimus vir, Iacobus Sturmius. Cuius funus posti idiè dolentes prosecuti sumus: elatum à tribus classicis præceptoribus, & totidem ministris Reip. Inijciebamus δὶς μνημόσυνον τῦ ἄχους, glebas aliquot terræ, super capulum, in foueam demissum.

Vitam hanc reliquit 13. Cal. Febru. Bernhardus, Marchio Badensis & Hochbergensis Landgrauius Susenbergæ, Dominus Rhætelæ & Badenvvileræ, Pforizæ sepultus.

Sic & 6. Febru. Ernestus Badensis Marchio, Anno ætatis suæ 71. Bernhardi pater.

Hofæ obsidio, & deditio.

Curiam Nariscorum siue Hofam, obsessam, & tormentis concussam, Noribergensibus & Episcopis in deditionem adduxerat Henricus, Comes Plauius. Eam Brandeburgicus circa Michaelis paucorum equitum operâ subito aduentu recepit: præsidiarios occidit & expulit. Aderam mater mea: quæ suppellectilem nostram (eo tempore ibi apud Conradum Krausium senatorem relictam: quo pater Ecclesiastes Botenstainj factus fuerat) permissu & literis Marchionis munitam, inde Schlychtam ad patrem reuexit. In quo tumultu vidit militem quondam Præsidiarium, scalpo ab ipso Marchione, nulla deprecatione valente, confici: cuius sanguine, in atrium domus Krausianæ illati, aspersum vnum suppellectilis vasorum fuit: sicut Memmingæ postea, & hic Tybingæ, diutissimè conspiciebatur.

Eiusdem receptio per Marchionem.

Schlychi.

Ioach. Trummer.

Circa natalem Domini, auunculus meus obijt, Botestainj ciuis, ætatis circiter 33. anno, Ioachimus Trummerus: confectus magnis laboribus & curis: quas tulerat in defensione eius oppidi, ne à Marchionijs incenderetur: cuius conseruatio, ei accepta referebatur. Nam sæpius (aliàs à Marchionis, aliàs ab Episcopi, militibus) occupatum fuit.

Stutgardiæ in Leonhardi fano: A. D. 1553. 1. Iun. obdormiuit in Christo Alexander Diller.

Et in hospitalario: Nouemb. 2. nobilis Sigismundus à Stæringen.

Zasia Catharina.

Hirsaugiæ. A. Domini 1553. auff Sambstag/S. Catharinæ tag/ starb die Tugendsam Fraw Katharina Zasin/ Herrn Johann Vlrich Zasij/ beyder Rechten Doctor/ Röm. Käys. Maiest. Hoffrahts/ ehliche Haußfraw: deren G. G. S.

Eiusdem Anni die 17. Octob. obijt Georgius, Princeps Anhaltinus: qui Mersburgi concionem Euangelicas (rara & miranda auis) ipse habuit: & scripta pia atq; erudita, edidit.

LVDOVICI, VVIRTEMBERG. DVCIS NATIVITAS. OBITVS ELECTORIS Saxoniæ Ioan. Friderici, & aliorum. Iulius Cæsar Paschalis ex Messatia Siciliæ. Scholæ Memmingensis. Olympia Morata, Itala eruditissima. Gymnasium Tybingense. Achilles Gassarus. Innuocatio in vestitu.

CAPVT XXVIII.

Ludouici, VVirtemb. Ducis, natiuitas.

ANNO 1554. nascitur Cal. Ianu. (1. die Ianuarij) mediâ septima post meridiem, Illustrissimus princeps ac Dominus noster, Dominus Ludouicus, Stutgardiæ in arce: parentibus illustrissimis Duce Christophoro VVirtembergico, & D. Anna Maria Brandenburgensi. Testes sacro Baptismate postridie, delecti erant VVirtembergiæ proceres: astante illustrissima D. Sabina auia, in hypocausto equestri. Cœnantib. adfuit tunc etiam generosus Carolus Comes Zollerensis, hodiernorum Comitum pater.

Hirnbach.

Ianu. 16. funebrem orationem habuit M. Paulus Calber, de obitu Clariss. viri Casparis Vollandi, Iudicis & Professoris Tybingæ. De quo versus sunt studiosi Medicinæ, M. Iosephi Hirnbachij Lindaui, in Elegia: ceu Musa Scholæ Tybing. conquerentes.

Quæ mihi sub mediâ splendentem luce Sichardum
Abstulit, & cæca mors quoque nocte tegit:
Te quoque quàm celeris gressu, quàm linida vultu,
Eripuit superis, Docte Benigne locis?
Hoc quoque pòst superis Petrus decessit ab oris;
Longæuus senio, Brunus & arte grauis.
Labitur ingenio magnus, meritisque potens vir,
Vollandus, nostræ firma columna scholæ.
Tu Deus ast alios horum in vestigia siste,
Præstantes simili dexteritate viros.

Febr.

Februar. 21. mortua est Sibylla Cliuensis, uxor Ioannis Friderici Saxonis Vinariæ. Ipse undecimo die post secutus est. Mart. scil. 3. cum antea transegissent cum electore Augusto, retinens & ipse nomen atq; Insignia electoris. Sleid. 25. *Sibylla, Electoris Sax. mori, itemq; mariti.*

Die Mart. 7. Martinus Kraus pater: prædicato fideliter Schlychtensibus Christo & eorum iuuentute in Catechismo instituta: placidè post aliquot dierum infirmitatem obdormiuit in Christo: cùm per eos dies nihil ferè, nisi de Christi Ecclesia, locutus fuisset: in ea docendam vrgendamq; eam fidem erga illum, & charitatem erga proximum. Sepultus est ibi ante templi vestibulum. *M. Crusij P. obitus.*

IACOBVS FABRICIVS CHEMNIC.

Crusius hîc placidâ requiescit morte solutus:
Ter quinis lustris multa dolenda ferens.
Qui medium vitæ diuina docendo peregit:
Cui meritum Christi, vita salusque fuit.
Nunc immortales assumptus viuit in oras:
Et terris viuum filius esse facit.

Mart. 18. à nobis discessit Iulius Cæsar Paschalis Mamertinus: fidelissimus mihi L. Italicæ magister. Cui quoniam sustentationem quandam pecunia destituto, Argentorati ab optimo & misericorde viro, D. Luca Patodio, in cœnobio S. Marci: per literasq; à generoso Barone Malbergio, ac Dallamontio (qui iam discesserant) comparauissem: ipse hoc mihi carmen pro tenuibus officijs (cùm parum possem) reliquit. *Iul. Cæs. Paschalis Siculus.*

Crusio gentil, se 'l vel mi renda homai
A quella, ond' io sospiro, à lieti giorni:
Tẽprò de miei qui vosco empi soggiorni
L'amaro, il dolce Sol, che 'n voi Frouai
Che ne si acerbi, ò si penosi, i guai
Fur di che auuolto io mi vedea in piu torni:
Che voi con opre, & con parlari adorni,
Disacerbar non ne poteste assai.

Fer questi à colpi di fortuna Crudi contra mia vita scermo. Ond' ella à voi si debbe: che da voi la conosco io.

Doll. ui adunq;: & morte non l'engoi
Pria, che co 'l suo l'adempia il mio desio:
Ch' èdi mosträr, ch' io u' ami, & gradir studi.

Tudio, longè post, cùm Geneuâ in Italiam rediisset, comprehensum, & Romæ exustum est.

Mense Aprili, Martinus Crusius Rectoratum latinæ apud Memmingenses scholæ suscepit. Collegæ eius erant viri pij Doctiq́ue: Dauid Vager, Dauid Michael, Ioannes Vogtius. Classes enim quatuor: ad rationem Argentinensis scholæ accommodatæ. Scholarchæ, Barthol. VVolfhardus, patruus eius: Lucius Friburgerus, & Balt. Funccius. Visitatores, idem Barthol. VVolfhardus: & concionatores: Barthol. Bertolinus, Magnus Michael, & Michael Laminerus. Institutio iuuentutis, Latina & Græca. Bertelini Crusius conuictor erat, viri optimi. Postea mense Iulio, piæ matris viduæ: quam ad se è Schlychta receperat. *Memmingensis Schola Latina.*

Mense Iunio, medio circiter, Schweinfurti hæc acciderunt. Obsessum erat oppidum, quò cùm præsidio intrauit Albertus Marchio ab eius hostibus. Quod oppidum cùm ipse videret diu seruari non posse: diripuit, & discessit. Successerunt Noribergenses, & Episcopi, Henriciq́ue Brunsuicens. miles, qui illud compilatum incenderunt. Erat ibi Doctissima Itala OLYMPIA FVLVIA Morata, Germani Andreæ Gruntheri Medici vxor, Latinè & Græcè mirè erudita. Hæc libr. 2. Epistolarum suarum, Deus nos, inquit à medijs flammis eripuit: cùm vnus etiam ex hostibus nos admonuisset, vt ex vrbe exiremus, priusquam ab omni parte arderet. "
Cui parentes, exiuimus spoliati & nudati omnibus: ita, vt ne obolum quidem licuerit efferre. "
Imò in medio foro, nobis vestimenta detracta fuerunt. Neque mihi quicquam, præter lineam tunicam, relictum fuit, quo corpus tegerem. Cum verò ex vrbe essemus egressi: capiebatur "
ab hostibus maritus meus: neque eum vel minimo redimere poteram. Et, cum eum ab oculis "
abduci viderem: lacrymis & gemitibus ἀλλεπαλλοις Deum comprecata fui: qui statim illum "
liberum ad me remisit. Hamelburgum versus iter habere cœpimus: quo ego vix perrepta- "
mi. Abest enim oppidulum tria milliaria Germanica à Suinfordio. Inuitiq́ue ciues illius oppidi nos recipiebant: cùm esset eis interdictum, ne quenquam nostrum hospitio acciperent. "
Ego autem inter pauperculas videbar omnium mendicarum esse REGINA. " *Olympia Morata, Itala doctissima.*

„ *In illud oppidum introij nudis pedibus, capillis passis, veste concisa: quæ ne ipsa quidem erat mea:*
„ *sed à quadam muliere mutuò mihi data. Incidi ibi etiam in febrim, &c. Tandem Deus respe-*
xit ipsos. Comes enim Rineccensis, & Comites Erbacenses, eos prolixè acceperunt. Et Grunth-
lerus postea in collegium Heidelbergensis Academiæ, publicè artem Medicam profitendi causâ,
cooptatus fuit.

Venationis liu. *Erant controuersiæ inter R. Ferdinandum, & Christophorum D. VVirtembergiæ, de Ve-*
natione in Hohenbergensi nemore. De ijs decretum est, factum Ebingæ Octobr. 4. ab vtriusque
partis commissarijs: vt amicè transigerentur Rotemburgi ad Nicrum, die Dominico post Er-
hardi: interim neutra parte venante, offensionis vitandæ causâ. Subscripsit F. G. Z. Zollern
vnd Sigmaringen: *Georgius Spat, Capitaneus Constantiæ: VVilhelmus de Massenbach, Ma-*
rescalcus: & Ioan. Caspar de Anvveil.

In VVirtembergia, vterq; delectorũ ordo (beyder außschuß) *maior & minor, ordinatus est.*

In Tybingensi Academia.

Tybing. Acad. *Rector æstiuus 141. erat Nicolaus Varenbuler, V. I. D. & Canonici Ordinarius.*

Inscripti. Laurentius Schlehenried, V. I. D. Professor publicus, Maij 8. Bruno Seidl Er-
fordiensis. Seruatius Ebinger Vlmensis. Victor, & Ioan. Iacobus, Felini, Augustani, Iun. 2. Clau-
dius, & Guilielmus, & Ioannes, à Montfort, Burgundi, fratres. Claudius Boguetius, eorum
præceptor.

Rector 142. hybernus Leonhardus Fuchsius, M. D. per totum annum.

Inscripti.

Melchior Munsterus Beschkaimensis, Ian. 26. Nicolaus VVieland Vaihingensis. Inscri-
Caluæ migratio Academiæ. *ptus Caluæ, per Vice Rectorem D. Iacobum Beurlinum. Migrauerat enim Academia, propter pe-*
stem Tybingæ. Philippus Heerbrandus Gieng. Iacobi frater. Ioannes Philippus Brassicanus
Viennensis.

Decanus artium. M. Ioannes Hiltebrandus. 2.

Magistri Renunciati. Samuel Hailandus Basiliensis, Ianu. 31. Hodiè adhuc, Ethica pro-
fessor, & illustris stipendij Ephorus. Samuel Eisenmanger Brettanus. Postea, Mathem. profes-
sor. VVirichus VVieland Vaihingensis. Nicolaus Mægling Tybing. pridie S. Iacobi postea Med.
Doct. Martinus Claßius Stutgardianus. Aaron Mang Vlmensis.

Coniugia, Augustæ. *Nuptiæ hoc Anno, Augustæ. Gregorij Schræteri D. & Barbaræ Langenmantelinæ, Ian.*
30. Ioannis Georgij Baumgartneri (qui fuit Baronis filius, & Dauidis frater) & Annæ de Ra-
nach, April. 9. Samelis Hainzelij (qui erat Ioannis Baptistæ & Pauli frater) & Barbaræ VVil-
serinæ, Octobr. 24.

Memmingæ nuptias 20. Augusti celebrarunt cum duabus virginibus Tetticouerinis, sore-
ribus: Adolfus Occo Augustanus, Med. Doctor, cum Anna: Dauid verò à Kirch Lindauiensis,
cum Sabina.

MORTES.

Stutgardiæ, & Iun. obijt Onophrius Grempius, anno ætatis 67.

Achillis Gassari filiolus. *Augustæ obijt filiolus D. Achillis Gassari Lutherus: qui sic apud Brusch. in M. Script.*
loquitur.

Hac ego sub gelidâ iaceo tellure Lutherus:
Non is quem vidit Saxonis ora virum:
E cœlo missum postremæ ætatis Heliam:
Quo Duce prostratus iam propè Papa iacet:
Sed puer, egressus primi vix vltima lustri
Tempora: at hac magno natus in vrbe viro.
Is GASSARVS erat, prænomine dictus Achilles:
Historicus, Vates, cosmographusque bonus.
Mater erat veneranda, & honesta: & fœmina formæ,
Mentis, & ingenij, nobilitate potens:
Anna Maria, secunda parentis & aurea coniunx:
Patricio ad nostrum sanguine nata Lycum.
Cuius post superos, prima hæc domus, atque maritus,
Proxima viuificans Musica, cura fuit, &c.

Obijt

Obijt Xystus quoque Betuleius Augustæ.

CHRISTO SACRVM.

Qui locus insigni vidit cum laude decentem,
Xystum Betulium: nunc tegit ossa viri. *Betuleius.*
Ingenium, mores, doctrinam, Scripta per orbem
Cognita testantur: spiritus astra tenet.
Ille quidem luctum patriæ, doctisque bonisque
Liquit: at haud similem liquit in orbe sui.

Vixit Annos LIIII. Menses III. Dies XXVI.
Gymnasio Augustano præfuit Annos XVI.
Obijt autem XIII. Calend. Iulij. Anno M. D. LIIII. Iohannes Baptista & Paulus Heintzelij, fratres germani Præceptori bene merito F.C.

Irrepsere vitia hoc tempore in vestitus ratione, passim per Germaniam: vt, circa 1554. annum, caligæ follicantes, ad talos vsque dependentes: circa 1570. pugionum vaginæ cum extremo munimento nodoso, tanto: vt caput ijs ferè pueri adæquaret. Pertæsum intra paucos annos est huiusmodi vanitatis. Hodie verò, etiam à multis annis, magna indusiorum collaria linea, vel torques, vbique in vsu sunt: cùm olim colla Germanorum, sicut adhuc hominum in Asia & Africa, nuda essent. Hodie denique, circumquaque latè expansi pilei inoleuerunt. Dominus det nobis mentem sanam. *Vestitus vitia.* Stattliche Pfifferlinge.

Finis Vndecimi libri, in tertia parte Annalium Sueuicorum.

MART:=

MARTINI CRVSII, GRÆCÆ ET LATINAE LINGVAE IN ACADEMIA TYBINGENSI PROFESSORIS, ANNALIVM SVEVICORVM in tertia parte, Liber Duodecimus.

NIhil opus est, pluribus argumentum huius libri annotare. Perspicuum enim est ex argumentis singulorum capitum. Satis est, indicari: hunc librum, totius operis postremum, habere permultas & varias res, Ecclesiasticas & Politicas, sub imperijs horum Cæsarum, in Sueuia & alibi gestas: Caroli V. Ferdinandi I. Maximiliani II. & Rudolphi II. Inesse multa Tybingensia, & alia Sueuica. Præterea, Belgica, Gallica, Anglica, & Hispanica: vsque ad annum 1594. Igitur ad explicationem singulorum accedamus.

COMITIA AVGVSTÆ CAROLI V. IMP. POSTREMA. TRADIDIT is Belgium, & Regna cætera, Philippo F. Academiæ Tybing status, & migratio. Petrus Asotus Dillingæ. Matrimonia clarorum hominum Augustæ. Obitus clarissimæ fœminæ, Olympiæ Moratæ Ferrarien sis: & viri eius, Andreæ Gunthleri Sueuofordiani.

CAPVT I.

Comitia Augustæ, Caroli V. postrema.

ANNO 1555. *Augustæ Comitia habebantur à R. Ferdinando, nomine Cæsaris: vbi Febru. 5. quamuis adhuc pauci Principes adessent: causam vastationis Germaniæ attribuebat disidio Religionis: & existimabat, remedium adferri posse per colloquia Theologorum. Agebat etiam de iuuandis auxilio, afflictis ordinibus: & perturbationibus otij publici, coërcendis. Sleid. lib. 25. Durauit hic conuentus vsq; ad mensem Septembrem. Ibi decretum tandem est & factum: nemini propter Augustanæ confessionis Religionem, nec Principi, nec ciuitati, bellum inferendum esse. Vide Sleid. lib. 26. Interfuerunt inter alios. Otho Episcopus & Cardin. Augustanus, VVolf. Abbas Campidonensis, Christoph. Dux VVirtemberg. Carolus & Philibert. Marchiones Badenses. Filius Cæsaris Philippus, in his Comitijs aliquot certamina equestria & pedestria, pulchra & delectabilia, peregit.*

Qui Philippo F. Belgium, & cætera Regna, tradit.

Imperator Carolus, ætate, & rerum mole, defatigatus: statuimus, inquit, propter imbecillitatem valetudinem nostram, labores, & profectionum molestias, Regna nostra Hispanien sia reuisere: & reliquum vitæ, cum tranquillitate peragere. Quapropter filio nostro Philippo charissimo, Regi Angliæ & Neapolis: cùm per ætatem aptum gubernationi rerum Belgicarum videamus: cedimus libera voluntate & potestate, omnes terras citeriores: Ducatus, Marchionatus, Principatus, Comitatus, Baronatus, dominia, ciuitates, oppida, castra, arces, quæ ibi sunt: cum Regalijs, feudis, homagijs, allodijs patrimonijs, aduocatijs, redditibus, prouentibus, confiscationibus, multis, pertinentijs, & appendicijs ipsorum omniq; iure, &c. Actum in ciuitate nostra Bruxella, 25. Octobr. 1555. Cæsar postea filio etiam tradidit Hispaniam, Siciliam, Sardiniam, Baleares insulas, Americæ & noui orbis dominicatum, cæterasq; regiones: reseruatâ sibi tantum M.C. coronatorum pensione, ad suos & comitum vsus.

In Academia Tybingensi.

Tybing. Acad.

Die S. Luca, Rector 143. Lectus est Martinus Frechtus, S. Literarum Licentiatus, & earundem Professor.

Inscripti in Album Vniuersitatis, inter alios multos. Daniel Fuchsius Tybing. D. Leonhardi F. April. 10. Aurelius Augustinus Curio Mont Calereanus. Laurentius Frisæus Rotenburg. ad Tubarum, April. 27.

Decanus Philosophicus. M. Ioannes Mendlinus, iterum.

Renuntiati Magistri, inter plures: Ioannes Brastperger Vracensis, 12. Calen. Febru. Ioan. VVernherus Cnoderus Stutgardianus. Post hanc promotionem, Facultas artium cum suis Dis-

Discipulis concessit Caluam, propter pestilentiam Tubingæ orientem. Docebat Georg. Liebler in arce. Facultas Philosophica, Caluæ.

Caluæ pridie Cal. Aug. creati.

Martinus Hofstetter Canstattensis. Ioan. Iacobus Heroldus Halensis. Bernhardus Brentius VVilensis. Iosua VVolfhart VVaiblingensis.

Hoc anno cùm iam Academia Dillingensis fundata esset ab Episcopo Cardinale Othone, concessu Papæ Iulij 3. eò profectus est Petrus Asotus Hispanus, cum alijs: qui Cæsari Carolo quadriennium à confessionibus fuerat. Is contra Articulos confessionis, quam Dux VVirtemberg. Christophorus in Concilio Tridentino exhibuerat scripsit: & id scriptum ipsi Duci, dedicare ausus est. Quod deinde Ioannes Brentius copiosè refutauit. Episcopus autem Vergerius, Italicè conuertit: vt ei nationi etiam paterent illius Hispani impostura contra S. literas. Asotus, Dillingæ.

A Comite VVirtemberg. Georgio, 10. (al. 13. Sept. in Alsatia Reichenweiræ celebrantur nuptiæ, cum Hassica Landgrauia Barbara: præsente Duce Christophoro VVirtembergensi, VVilhelmo Landgrauio Hassiæ, alijsq; multis proceribus & nobilibus. VVirtemb. Georgij nuptiæ cum Barbara Hassiaca.

Nuptiæ Augustæ Rhætiæ.

Ludouici Langaweri Iurisc. & Felicitatis Heelinæ, Maij 13. Philippi VVursingi Medici, & Catharinæ Pfleurinæ, Iun. 17. Baltasari Trautsoni Baronis, & Susannæ Fuggerinæ, Iul. 29. Timothei Iungij Iurisc. Cæsarei Consiliarij, & Helenæ Breuninæ. VVolf Dieterichi Baronis Hardeccij, & Reginæ Fuggerinæ, Aug. 4. Augustana matrimonia.

Ioannis VVelseri (Præfecti vrbi, loco Marci Fuggeri) & Catharinæ Remboldinæ, Oct. 14.

Alberti Reiffenstainij, & Magdalenæ Sigmarshenserinæ, Nouemb. 10.

Anno 1555. Octob. 9. quadrante horæ post secundam pomeridianam, natus est Vlricus iunior, Comes Helffenstainius, Vlrici senioris F.

Ad eundem annum ponit Munsterus Frobenium Christophorum, Comitem Cimbrensem: & vxorem Kunigundem, Comitem Eberstainiam. Inde liberos: Annam, Leonoram, Apolloniam, VVilhelmum 1563. Iohannam, Kunigundin, Sibyllam, & Mariam.

De mortuis quibusdam. Stutgardiæ, in Templo Parochiali.

Doctissimo, ac sinceræ Religioni deditissimo viro, pientissimoq; Ducali Præceptori, M. IACHAELI TIFFERNO Illyrico: monumentum hoc pietatis ergò positum. Vixit annos LXVII. Anno Christi M. D. LV. mense Aprili sepultus. Tifferni mors.

Caluæ, ante chorum Templi.

Pia & honesta matrona, Magdalena, Reisarij filia: M. Matthiæ Garbitij Illyrici, Græca linguæ, Tubing. hîc rite in Christo humata, piè defunctorum perfruitur quiete. Obijt anno Domini M. D. LV. Iulij 5 ætatis suæ 34. S. I. C. D. M. M. G. I. F. F. Interpretor: Sanctè in Christo defuncta, M. Matthias Garbitius Illyricus fieri fecit.

In Thermarum ferinarum suburbano Templo

A. 1555. obijt nobilis Veltin Schatt von Engelsdorff/ Freytag nach Viti/ Iun. 21.

Phorcæ. An. 1555. die annunt. Mariæ obijt nobilis & strenuus D. Christophorus ab Habsperg, eques. Vicarius vel locitenens Phorcensis, anno ætatis suæ 67. In Choro Monast. Dominicanorum. Carolus Marchio Badensis, Friderici Palat. Rheni, Ducis Bauariæ, filius trimus, 11. Septemb. mortuus. In Choro collegij S. Michaëlis.

Octob. 26. moritur vesperi horâ quarta, Heidelbergæ, Olympia Fuluia Morata Grunthle rina: quæ postridie honorificè in cœmeterio S. Petri sepulta est: sicut ex literis Ioannis Geissel bachi, quas ad D. Laurentium Frisæum Tybingam dederat, ego 26. Septemb. 1559. cognoui. Olympiæ Moratæ obitus.

Andreas Grunthlerus Cælio S. Curioni suo S. P. D.

Vide, te quæso, ornatissime mi Cæli: quam modis omnibus Deus me affligat: cui post deletam patriam, erepta bona, extinctos amicos, & propinquos fermè omnes: tandem etiam charissimam vxorem abstulit: qua solâ adhuc superstite, videbar omnia cætera posse moderatè ferre, &c. Vixit mecum non totum quinquennium: neq; animum magis sincerum & candidum, neque mores probiores sanctioresq; vidi vnquam, &c.

Quomodo ea vitam finierit.

Iam igitur (post diuturnam & assiduam febrim) cùm è somno paulò antè experrecta esset: visa est

visa est mihi, nescio qua dulcedine, læta, clanculum ridere. Accessi propius: &, quid nam tam suauiter rideret, interrogaui. Videbam (inquit illa) modò in quiete locum quendam, pulcherrima clarissimaq; luce refertum. Cumq; plura præ imbecillitate proloqui non posset: Age (inquam ego) bono esto animo, mea vxor: in illa pulcherrima luce tu habitabis. Subridens iterum, annuit capite: & paulò pòst, Tota, inquit, sum læta. Nec plura deinceps locuta est: nisi cùm iam iam oculorum acies hebesceret. Vos quidem, inquit, vix amplius agnosco: omnia autem cætera mihi videntur plena esse pulcherrimis floribus. Et hæc quidem postrema illius fuit oratio. Non multò enim pòst, quasi dulci quodam somno oppressa, efflauit animam: cùm iam per dies aliquot, magna asseueratione sæpius affirmasset: se nihil aliud magis cupere: quàm dissolui, & esse cum Christo, &c.

Parentes eius.

Annos nondum vixerat XXIX. Reliquerat matrem Ferrariæ, in Italia, Lucretiam: & in Germania, fraterculum Æmylium. Pater verò Fuluius Peregrinus Moratus Mantuanus, iam obierat, vir doctissimus. Didicerat Græcè primùm in patria, à Chiliano Sinapio Medico: sicut ipsa scribit his verbis ad eum: ὅτι ἐγὼ παρὰ σοῦ τὸ πρῶτον τῆς ἑλλάδος φωνῆς τὰ στοιχεῖα, καὶ τὴν ἀρχὴν, παρέλαβον. Andreas autem Grunthlerus Sueuifordianus, iuuenis doctissimus, Ferrariæ, Medicam Lauream assecutus, eam in matrimonium, & in patriam suam Schvvinfordiam, duxerat: nec diu postea dilectæ vxori superstes fuit & iuxta eam sepultus est, vt & Æmylius frater. Quoties habui in animo, ad illam Græcè scribere! Distuli, satis temporis adhuc fore credens. Interea mihi prærepta est ἡ θαυμασία. Composuit Grunthlerus cantionem 4. vocum εἰς αὐτὴν, patheticam & suauem: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum.

Venetijs quantus hominum numerus.

Quia in doctissimæ Italæ commemorationem & mortem incidi: etiam ponam, quot homines eodem hoc 1555. anno, censu habito, Venetijs viui inuenti sint, ὡσπερανεὶ ἐν μικροκόσμῳ.

Viri 48333. Fœminæ 55412. Iuniores à 6. vsq; ad 20. annos, 49923. Monachi 2688. Monachæ 2580. Iudæi 923. Summa 159859.

Eodem 1555. anno, Cimbrensis Comes, VVildenstaini dominus, Godfridus VVernerus, obijt. Cui nupta fuerat Hennenbergia Comitissa Apollonia.

Bucerus & Fagius.

In persecutione Anglica, Buceri & Fagij cadauera, quadriennio antè mortuorum, effossa & cremata sunt, Febr. 16 sed sine sensu doloris.

MIRA QVÆDAM, IN NATVRA. EMENDATIO MARCHIONIArum Badensium Ecclesiarum. Illustriss. VVirtemberg. & Mompelgard. Domini Friderici natiuitas. Acad. Tybingensis. Monasticæ Scholæ in VVirtembergia. Abbas Hirsaugiæ, Ludouicus. Hieron. VVolfius Oeting. Nuptiæ & mortes quorundam. Caroli V. resignatio Imperij ad Ferdinandum.

CAPVT II.

ANNO 1556. Ian. 4. in pago Oberhausa Episcopatus Dillingensis, vitulus cum duobus tantùm posterioribus pedibus natus est. Corpore tamen erecto currens, celeritate vitulos omnes facilè superabat. Lycosth.

Cœli hiatus.

Ianu. 11. Augustæ, cœlum se aperuit, tanquam fissum. Vnde multi se Deo commendabant, tanquam extremo die oriente. Ibi paulò pòst, Macheropæi cuiusdam vxor, spe amplissimæ prædæ, in suis ædibus Mercatorem quendam sclopo interfecit. Secutæ sunt aliæ quoq; cædes: de quibus, apud eundem Lycosthenem & Iobum Fincel. part. 3.

Sub initium Martij, Cometa conspectus est, vsque ad medium Aprilis. Inde, magnus calor secutus.

Vngnadius Ioannes.

Generosus D. Ioannes Vngnadius, Baro Sonneccensis, 20. Mart. Mansfeldum profectus: sponsalia cum generosa Magdalena, Comitis VVolfij Barbeiensis filia, 13. April. egit: & nuptias 1. Iul. apud Barbeium celebrauit. Cyriac. Spangenberg. Vixerunt sequenti tempore Vraci, & apud nos Tybingæ, illustri pietatis & amoris coniugalis exemplo: ille senex, hæc iuuencula.

Dux VVirtemberg. Christophorus, cum alijs deputatis, Iudicium Cameræ reformauit, initio Maij.

Badensium Ecclesiarum reformatio.

Iunij 1. exiuit Ecclesiastica ordinatio, Augustanæ confessioni conformis, Pfortzhaimio nomine March. Caroli Badensis, omnes suas Ecclesias reformantis. Quam ad rem vsus est operâ Doctorum Theol. Iacobi Andreæ & Iacobi Heerbrandi, VVirtembergensium: ac Maximiliani Mærlini, Superintendentis Coburgi: Simonis deniq; Sultzeri Basiliensis. Beuther.

Friderici, VVirt. & Mompelg. D. natalis.

Iulij 11. nascitur illustrissimus Princeps, Comes VVirtembergiæ & Mompelgardiæ, Fridericus: qui hodie apud Mompelgardenses, &c. dominatur.

Aug.

Augusti. 27. mediâ decima antemeridiana, in arce Stutgardiana, Duci Christophoro filius Maximilianus natus est. Susceptor eius fuit ex S. Iuuaro, qui venit Bruxella à Cas. Carolo, 30. Augusti mensis Stutgardiam, Maximilianus Archidux Austriæ, Rex Bohemiæ, cum sua coniuge Maria, Caroli Imper. filia, Regis Hispan. Philippi sorore, ipse Regis Ferdinandi F. Assuerunt S. ablutioni, pater Christophorus, & auia Sabina Eberhardus & Ludouicus Duces, aliq; sororcula S. teneræ. Præterea, Ioan. Philippus Rhingrauius, Comes Sebast. Helffenstainius Henricus Pincerna Lympurgensis, Baro Heyvvensis Albertus Arbogastus & alij nobiles. Obijt verò infans 1557. Mart. 17. & postridie Tybingam vectus, in choro Templi, terræ mandatus est. VVirtemb. Maximilianus,

Administratio Scholæ Tybingensis.

Maij 1. Rector 144. designatus est Iacobus Capelbeccius, V. I. D. Schola Tybing.

Inscripti. Rupertus Dyrr Schorndorffens. Theol. D. Zacharias Ezzelius Nussdorffens. Michaël Hilmar Bietigheimens. Ioan. Sebast. à Zedvvitz in Liebenstein.

Octob. 18. Chilianus Vogler, V. I. D. Rector 145.

Inscripti Gabriel Vollandus Tubingens. Octob. 31. Christoph. Rid Meßingers. Febru. 24. Henricus Besserer Memmingens. Ioan. VVilhelmus à Neuhausen. Christophorus Hermannus Kirchensis.

Decanus Philosophiæ. M. Georgius Lieblerus.

Magistri Caluæ 12. Febr. declarati. Ioannes VVieland ex Hala Suevorum, Guilelmus Bidenbach Brackenheimens.

Reuersa est Facultas Tybingam mense Martio. Magistri 12. Aug. renunciati. Ex quibus:

Christophor. Cuno Stutgardianus: Georgius Hamberger Dinckelspubelens. Doctor Iuris Melch. Volmarus Rufus, qui Græcas & Latinas literas, διανοσεῖσθαι φλοιδόνος, καὶ ἔτος utiliter rus. docuerat senio morbóq; confectus, missionem petens à Senatu Academico, consecutus est. decretis liberaliter ei, vt optimè merito de Schola in reliquum vitæ tempus, quotannis centum Florenis.

Institutæ sunt hoc tempore Scholæ in VVirtembergensibus Monasterijs: in quibus pro indoctus Monachus, iuuentus ingeniosa erudiretur ad veram pietatem, & vtilem rei Christianæ doctrinam. Hirsaugiam itaq; vocatus est, ob eam causam, M. Henricus VVeickersreuter, Caluensis Ecclesiæ Pastor: qui postea factus est Theol. Doctor, & huius Monasterij Abbas, vt suo loco cognoscetur. Scholæ Monasteriorum in VVirtembergia.

Defunctus est hoc anno Abbas 43. Ioannes: cuius Epitaphium hoc est.

A. Dom. M. D. LVI. obijt pius in Christo pater, Iohannes Schulteti, Abbas huius Monasterij, natus de Bietigheim: qui regnauit triginta annis. Et sub illo PICTVRA huius Templi incepta & finita est. Tandem est mortuus & sepultus, hîc in medio Ecclesiæ. Cuius anima requiescat in sancta pace. Amen. Die 13. Decemb. Hirsaugiæ Abbates.

Successit in locum eius 44. Abbas, hoc 1556. anno, Ludouicus Stutgardianus. Relicto is Monasterio An. 1534. in patriam se, ad vitam priuatam, receperat. Cum autem plurimos annos conuentualis, adeoq; Prior fuisset: supplex est factus Principi, Abbatiam petens. Optato igitur responso accepto: Abbatem vsq; ad 1560. egit: & 18. Aug. obdormiuit. Epitaphium eius sculptum est in medio Templi, è regione suggesti.

Reuerendus huius Monasterij Abbas, Dominus Ludouicus Velderer, Stutgardiæ natus parentibus honestissimis: Georgio Velderer, & Margareta Seckachin: in Christo moritur anno M. D. LX. die XVIII. Aug. ætatis suæ LXXXIIII.

Obijt VVaiblingæ 11. Ian. 1556. Comes Henricus de Castel: natus patre Henrico de Castel, & Elisabeta Helffenstainia. Habitabat, vt Præfectus, pater Henricus in arce Schorndorffensi: Ducisq; deinde Ludouici tutor, dum is adolesceret, cum alijs fuit, Duce Christophoro mortuo atq; Administrator Ducatus esse iussus est, ab anno 1569. vsq; ad 1575. Inter Vlmam & VVirtembergiam, transactio quædam de iure venandi circa Haidenheimum, facta est.

Augustæ, Cal. Septemb. Hieronymus VVolfius (Isocratis, Demosthenis, & aliorum Græcorum Scriptorum, interpres Latinus) docendi initium in Schola Annæa fecit. Tunc tantùm 193. Discipuli, in ea erant. Hieron. VVolfij, Augusta docens.

Connubia Augustæ.

Doctoris Iuris Melchioris Heintzelij & Reginæ Vlstetinæ, Nouemb. 4. erat ù Christophori Heintzelij caci frater: ad Ioannem Bapt. Heintzelinum, & fratres, nihil pertinens. Nuptiæ ibidem.

Vlrici VValtheri (qui erat vxoris Doctoris Nicolai Vambyleri frater) & Annæmariæ Kraffterinæ, Nouemb. 25. Fuit ille 1582. consul: & post contentionem de Calendario nouo, muneris excusatione valetudinis renuntiauit.

Caroli Imp. literæ ad ordines Imperij, breuiter.

Carolus Quintus, diuinâ clementia Romanorum Imp. Augustus, vniuersis & singulis Electoribus atq; Principibus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus: Prælatis, Comitibus, Baronibus, equitibus, Nobilibus, Capitaneis, Vicedominis, Præfectis, Vicarijs, Magistratibus, Iudicibus, Burgimagistris, Consulibus, communitatibus, alijsq; sacri Imperij subditis, & fidelibus dilectis: lecturis, aut legi præsentes audituris: amicitiam, gratiam & omne bonum. Reuerendissimi, venerabiles, illustres amici, & cognati charissimi: similiter generosi, nobiles, & spectabiles, deuoti & fideles dilecti. Cùm multis causis moueamur: præsertim ætate, & continua infirmitatis molestia: omnibusq; viribus corporis ad obeundas res necessarijs, destituti simus: & serenissimo Principi, Regi Angliæ & Hispaniæ, Regna nostra tradiderimus, & velificaturi in eam simus: ideo, ne Respubl. Christiana, maximè S. Imperium, detrimentum (quod Deus auertat) patiatur: volumus & constituimus, vt serenissimus & potentissimus Princeps Ferdinandus: Rex Rom. Hungariæ, atque Bohemiæ frater noster charissimus: vt legitimus Rom. Rex, habeat absolutam potestatem agendi: quæcunq; ad dignitatem, commodum, aut augmentum S. Imperij, necessaria videbuntur, &c. Ideo vobis mandamus, vniuersis ac singulis, pro potestate Imperiali sub grauissima indignatione & pœna: vt ei fidelitatem ac obedientiam præstetis, &c. Datæ sub impressione sigilli nostri, Sudburgi in Zelandia, VII. die Septemb. M. D. LVI.

Ferdinandum fratrem pro se Carolus Imp. Cæsarem cõstituit.

Paulus 4. Pont. hanc Resignationem non probabat, quod sibi facta non esset: sed successor eius, Pius 4.

Obierunt præter suprà dictos etiam hi, hoc 1556 anno.

M. Frachtij obitus.

1. *Tybingæ, Martinus Frachtus, Septemb. 14. in Templo S. Georgij sepultus.*
2. *Stutgardiæ, Ianu. 20. die Lunæ,* die Edel vnd Tugentsame Fraw Veronica/ *Baltasari Eislingeri vxor, nata ex Langemantelijs.*

Sperberseck.

3. *Nyrtingæ, Aug. 2. nobilis & constans Ioannes à Sperberseck. Resurgat ad vitam. Vxorem habuit Sibyllam Thumminam à Neuburg.*
4. *Herrenalbæ, Abbas 19. Georgius Peissius vel Tripelmannus Tybingensis, Mercklingæ humatus. Successit ei 20. Abbas, Philippus Degen Vracensis.*
5. *Halæ, nobilis & clariss. Iuris vtriusque Doctor, Philippus Ehrer,* mit dem Bärn/ *Nouembr. 29.*

Sleidani mors.

6. *Argentinæ, Ioannes Sleidanus Historicus, morbo epidemio, 13. Octob. ætatis 50.*

MARCH. ALBERTI OBITVS. COMITIA RATISBONENSIA. COLloquium VVormaciense. Νικόλαος καλῆς, ἕλλην. Gymnasium Tybingense. Bellum inter Reges, Hispanum & Gallum. Nuptiæ & obitus quorundam.

CAPVT III.

Alb. Marchio obijt.

ANNO 1557. Ianu. 8. Albertus Brandenburg. Marchio: cùm sæpius ab hostibus suis victus, tandem in exilium pulsus fuisset: Pfortzhaimi mortuus est (anno ætatis suæ 35.) apud affinem suum Marchionem Carolum Badensem & Hochbergensem. Sepultus est 10. Ianuar. ibidem in Templo S. Michaëlis. Adfuit ei Doctor Iacobus Heerbrandus: qui discessum eius ex hac vita pium, & cætera omnia scripto Germanico declarauit. Natus fuerat ex Marchione Casimiro, & Susanna Bauara.

Comitia Ratisbonæ.

Comitia sunt celebrata Ratisbonæ: quibus inter alios intererant: Episcopi, Georgius Bambergensis, Melchior VVirceburgensis, Eberhardus Aichstettensis, Otho Augustanus, Georgius Ratisbonensis. Principes, Albertus Bauarus, VVolfg. Palatinus, Ericus Brunsuicensis, Christoph. VVirtembergensis, Philibertus Badensis, Ludouicus Landgrauius.

Colloquium Theologicum VVormaciæ.

Mart 11. Decretum vel Recessus comitiorum, recitatus est, vt moris, palàm: de pace Religionis, de colloquio Theologorum VVormaciæ habendo, de auxilio contra Turcam conferendo. Eius colloquij initium VVormaciæ est factum mense Septembri: præside Iulio Pflugio, Episcopo Numburgensi. Collocutores, Pontificij: Michaël, Episcopus Mersburgensis. Delphius, Suffraganeus Argentinensis. Canisius, Staphylus, & duo Theologi Louaniensis. Augu-

Augustanæ Confessionis: Philipp. Melanchthon. Erhardus Snepfius, Professor Ienensis. Ioannes Brentius, Stutgardiâ. Iacobus Rungius, Pastor Gripsvvaldens. Georgius Cargius, Anspachensis. Ioan. Pistorius Nidanus.

Notarij ex Euangelicis.

Paulus Eberus, & Iacobus Andreæ, pastor Gœppingensis.

κεστῆρες, vel Norma, Pontificiorum.

Perpetuus Ecclesiæ consensus.

Euangelicorum.

Prophetica & Apostolica Scripta, atque Symbola. Pura etiam Scripta Ecclesiasticorum.

Nullum autem effectum habuit id colloquium: quòd de Criterio non conuenirent: dissensionẽ inter Lutheranos de Adiaphoris rebus orta esset. Ita occasio colloquio abrumpendo data est, pontificijs non inuitis. Bucholc. & Beuther.

Viuebat eo tempore nobilis quidam Gœppingæ, Ioannes de Liebenstein, papista. Qui etsi 8. annos audiuerat ibi concionantem Doctorem Iacobum Andreæ: semper tamen Missificem secum tenuerat: expectans, quando tandem decisio de Religione fieret. Cùm verò audiret, nihil in hoc colloquio effectum esse: Pontificiosq; dicere: Scripturam non esse vocem Iudicis, sed materiam litis: valde ipse agrè ferens, illos nolle Scripturas Iudicem, mox reformandam ad Euangeliam curauit Ecclesiam suam. Liebenstainius Ioannes.

Mart. 28. mecum erat Memmingæ Nicolaus Kali Græcus, ex oppido Missenia Peloponnesi Corone oriundus: sed in Siciliæ vico τραφομένη habitans: postquam scil. Imp. Carolus V. Græcos ex illa peninsula in Siciliam transtulerat. Quærebat λύτρον, quo se, matrem, fratres duos, & sororem, à Piratis Afris captos, redimeret. Habebat literas commendatitias à Præfecto Messanæ Antonio Roca. Loquebatur Italicè, & quadam Latinè, ac vulgariter Græcè. Græcus Nicolaus Cale, Memmingæ.

April. 19. agebamus progressiones Scholasticorum (sicut quotannis) in Schola Memmingensi: recitabantur leges: præmia dabantur primis: declamabat Magnus Michaël, Magni Concionatoris F. Lat. & Græcè: cantabatur Musicè. Schola Memmingensis.

Per æstatem Rector 146. Scholæ Tybingens. erat Michaël Rucker, Med. D. Acad. Tybingana.

Inscripti. Ioannes Musius Gedenensis Prutenus. Georgius Ostermaier Coronensis Transyluanus. VVilhelmus Holder Marpachensis, Iun. 6. Eberhardus Schenck à VVinterstetten. Israël VVieland Vaihingensis. Octob. 7.

Rector 147. Iacobus Beurlinus, S. Theol. D.

Inscripti. Bernhardus Hugo VVolfachensis, Oct. 29. Frider. & Henricus Schytzij, Stutgard. Ioan. Schopfius Bernhausensis. Ioan. Schmid Memmingens. Ioan. Eggelspach Biberacens.

Decanus artium. Matthias Garbitius Illyr. 3.

Magisterij honore ornati. Gallus Etschenreuter Yberlingens. Paulus Phrygio Tybing. Ioan. Gerlach Beblingensis. Iosephus Feierabent Halensis.

Oratoriæ professioni, loco M. Pauli Calberi, doctissimi viri, præfectus est M. Michael Taxites: Poëta Laur. & Comes Palatinus.

Ad Poëticæ professionem conductus est Ioannes Secceruitius. Secceruitius.

Doctori Philippo, in Mathematica professione successit M. Samuel Eisenmenger, vel Siderocrates, Brettanus.

Augustæ matrimonia, hoc 1557. anno.

1. Generosi Marci Fuggeri, & Sibyllæ Comitissæ Eberstainiæ, Mart. 1. Obijt ipsa 1589. in Septembri. Augustanæ nuptiæ.

2. Hieronymi Froschelij patricij Doctoris, & Vrsulæ Eheninæ. Fuit ipse, primò Syndicus Augustanæ Reipub. postea verò, nobilitatis Sueuicæ, vbi Kocheranus quadrans, Syndicus: hodierno verò tempore, Augustanæ ciuitatis aduocatus.

3. Sigismundi, Baronis à Lamberg, & Leonoræ Fuggerinæ, Decembr. 11.

Bellum erat inter Reges, Hispanum Philippum, & Henricum II. Francum. Tunc 10. die Augusti. ante vrbem Sanquintinum, Gallorum exercitus cæsus est: maiore ex parte Germanis interfectis. Ceciderunt permulti insignes viri, & capti sunt, præsertim ex gente Gallorum. Inter eos, Comes Albertus de Arbogast, Fridericus de Heben, Rex de Iuetot: & Comes Spiegelbergius, suæ stirpis vltimus. Le Roy de Iuetot, Der König von Tiffto / bey Roan in Normandia. Bellum inter Hispanum & Gallum RR. Spiegelberg. Iuetot Regnum; vel Tiffte.

Erectum fuit id Regnum 536. anno Christi, à Rege Childeberto, ob satisfaciendum hæredibus nobilis viri: quem in Sacro Missæ occiderat. Beuth. lib. 27.

Initio Octob. proficiscebatur Nicolaus de Pollweiler, cum 20. signis militum, quos ex superiore Austria, Sueuia, & Alsatia, collegerat, per comitatum Burgundiensem, ad vrbem Burgum versus. Sed cùm Francus Rex, post superiorem cladem animum & vires collegisset: Guisiusque Dux aduersus Pollweilerum tenderet: hic retrocessit in Burgundiam, militemque misit fecit. Ibid.

Landau. *Obijt 24. Maij 1557. D. Ioan. Iacobus de Landau in Landau, eques: Iacobi, qui 1519. obiit, filius. Scribebatur, zu Landaw vnd Waal. A consilijs fuit Cæsari Maximiliano I. & Imp. Carolo V. & R. Ferdinando. Imperator belli fuit, quod Maximilianus cum Venetis gessit: atq; ad Vicentiam præfuit. Legatus eius primarius fuit tunc Georgius Fronspergius, Baro & eques. Vxorem habuit Sophiam, natam ex familia Schenckiorum in Schenckenstain. Humatus est in Templo VValæ, iuxta vxorem. Filium habuit, Iacobum de Landau in Landau: qui vitam reliquit 11. April. 1560. am grünen Donnerstag/ mediâ hora 8. antemeridiana. VValæ sepultus, iuxta parentes suos, in Parochiali Ecclesia sub chori altari.*

Nippenburgia Agnetis obitus. *Stutgardiæ obierunt. Nobilis & honesta matrona Agnes de Nippenburg, natu Zweifelina, vltimo Ianu. Fürstlicher Kinder zu Wirtemberg Hofmeisterin/ illustrissimæ progenitrici VVirtembergicæ educatrix: sepulta in parochiali Templo. Nobilis item vir Melchior Schaufus, Christo confisus, 20. Maij. Et in Leonhardino, honesta matrona, Anna Stahelina, 27. Decembr. Deinde 1577. mense Iunio, vir eius Ioannes Brollius. Scio, quòd Redemptor meus viuit: & in nouissimo die, de terra resurrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea: & in carne mea videbo Deum. Iob. 19.*

Ein Oberschinbein/ im Rhein gefunden worden (da Hygelsheim/ vnd Mylberg) viermal so lang als nachgehend Maß.

IMP. XV. FERDINANDVS AVSTRIVS. Ein Armenischer Bilger. LEGITIMÆ natiuitatis testandæ ratio. Schola Tybing. & Vlmensis. Mors Imp. Caroli V. & aliorum illustrium atque clarorum hominum. Quorundam matrimonia. Perpetua namque in terris, γένεσις ἀπὸ φθορᾶς.

CAPVT IIII.

ANNO 1558. conuentus erat Electorum Francofordiæ. In quorum manus cùm Carolus V. Imperium 24. Febru. resignauisset: successit XV. post Hohenstauffensium Cæsarum interitum, IMP. CÆS. FERDINANDVS AVSTRIVS, P.F. Aug. qui imperauit A. 6. M. 4. D. 13. vt Onuphrius numerat.

Cæsar 15. Ferdinandus.

Armenius peregrinator. *Mart. 9. Memmingæ ad me veniebat peregrinator quidam, Armenius natione & Religione, Dauid Ciornis: qui fuerat Hierosolymis, & in Hispania apud Iacobum Compostellanum. Loquebatur Italicè. Dicebat, Armeniam parêre Persis. Vir procerus.*

VVirt. D. Vlricus, natus. *Maij 11. mediâ 10. antemeridiana, natus est Principi VVirtemberg. Christophoro filius Vlricus. Compatres, minorum numeri Delecti. Obijt 7. Iul. eiusdem 1558. anni: & postridie Tybingam vectus, cum cæteris Ducibus humatus est.*

Baptizatorum puerorum in Codice inscriptio. *Eodem anno cœptum est prudenti consilio Tybingæ, inscribi statim in Ecclesia codice, puerorum baptismo initiatorum Christo, & suscipientium, nomina. Idem mos in toto Ducatu seruatur. Sic cuiq; suo tempore testimonium legitimi ortus petenti, mox facilè dari potest: etiamsi illi, qui nouerant, mortui sint.*

In Academia Tybing.

Acad. Tybing. *Vernus Rector erat 148. Nicolaus Varenbyler, I.V.D.*

In Album relati: Dauid Thoner Nærdlingensis. Magnus Michael Memmingensis, Ian. 5. Samuel Budina Carniolanus. Ioan. Iacobus Freiberger de Achstetten, Septembr. 1. Ioannes Iosnanius, Chilianus Draieuius, Martinus Strelezius, Stanislaus & Ioannes Pignozechij fratres, Nicolaus Rotcouius, nobiles pueri Poloni, Caronenses, & Premislienses, cum Præceptore Alberto Syluio, Septemb. 24.

Hyemalis Rector 149. Doctor Iacobus Schegkius.

Inscripti.

Inscripti. Lud. Munsterus Beßicaimensis. D. Albertus & VVolfgangus ab Hohenlohe, fratres, Nouembr. 7. Paulus ab Hochfeld prope Argentinam. Barthol. Bertelinus, Bartholomæi F. Memmingensis.

Decanus Philosophiæ. M. Ioan. Hiltebrandus, 3.

Magistri renuntiati. Ioannes Brentius Halensis, Febr. 16. Samuel Neuheuser Eßlingensis. Ioachimus Heckmaier Tubingens. Sebastianus Kienlin Tubing. Iul. 27. Erhardus Vollandus Tubing.

In Collegium Philosophicum recepti sunt. 1. M. Georgius Hizler Giengensis, Argentorato huc vocatus, vbi plures annos docuerat, mense Aprili. 2. M. Samuel Isenmænger: ille, Græca & Latina: hic, Mathematica docentes. G. Hizlerus.

Hoc tempore fiebat noua schola constitutio Vlmæ per Doctorem Lud. Rabum, S. Classium: Rectore M. Petro Agricola: cùm se munere hoc præceptor Gregorius Leonhardus, abdicasset. Post tempus Agricola Lauingam se contulit: eique Martinus Balticus succeßit, qui adhuc vtiliter præest. Schola Vlmensis emendatio.

Calendis Aug. Philippus Melanchthon M. Ioan. Fleischmannum commendauit literis, Coburgensem, Consiliarijs March. Badensis Caroli: vt hunc Orphanum is diutius in Acad. Tybing. sustentaret, vt dignum.

Obierunt.

1. *Carolus V. Imp. Septemb. 21. febri tertiana, in Hispanica Batica, in claustro S. Iusti, anno ætatis 58. liberis, Philippo Rege: deinde Mariâ Maximiliani I. I. Vngariæ & Bohemiæ Regis* Caroli Imp. obitus. *(postea Imperatoris) atq; Iohannâ, Regis Lusitaniæ, vxoribus, relictis: ex Isabella Lusitana coniuge natis. Naturalibus autem, Margarita, & ex Ratisbonensi puella Ioanne Austri o. genitis.*

2. *Maria, Caroli V. soror, Octobr. 18. olim Vngariæ & Bohemiæ R. Ludouici vxor: postea Belgij per aliquot annos Rectrix. Gubernatrix loco eius succeßit Margarita, Caroli Imp. filia: quæ nupta fuerat Octauio, Parmæ & Placentiæ Duci.* Mariaq; Regina.

3. *Maria, Regina Angliæ, R. Philippi coniux, Nouemb. 17. Cui succeßit Nouemb. 26. sua soror Elisabeta, Annæ Boleniæ filia, hodierna inclyta Regina, è carcere edu&ta. Tunc, Pontificia religio iterum è Regno amandata.* Elisabeta, Regina Angliæ.

4. *Generosus Michael Zalieski Polonus, Tybingæ* ἀδίνως καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτοις φοιτεύειν: διὰ κύνα, ὡς κἀγὼ σέ ποθεν, ὅμως ἡγνόει ὅλως. *Longum in Sangeorgiano pendet Epicedion: ex quo, hæc.*

Corpore procero spectabilis altior ibat:
Pectoris eximijs, ingenijque, bonis, &c.
Dumque domum repetit, charis digressus amicis:
Quos dulcis patriæ consociarat amor:
Luce palàm incursat, transfigens pectora ferro,
Insontemque (nefas) ebria turba necat, &c.

5. *Vlricus VVolfhardus, Med. D. clarißimus, Albani Senatoris frater, Memmingæ, April. 26. anno ætatis 62. relictis inter alios filijs: Bartholomæo Med. & Vlrico V. I. DD.*

6. *Georgius, Comes VVirtemberg. & Mompeligard. quando profectus erat cum vxore Barbara Bipontem: visendi affinis VVolfgangi, Comitis Palat. causâ: minus bona vtens valetudine. Paucis ergo diebus pòst, decumbens in lecto, inter alios Psalmos etiam 67. Psalmo (Deus misereatur nostri) cantato, piè placideq; expirauit: ac Iul. 19. in Templo illius oppidi sepultus est.* Georgij VVirt. & Mompel. mors.

7. *Pfortzæ sepulta, Illustrißima Domina Kunigundis, filia Casimiri, Marchionis Brandenburgici: vxor Caroli, March. Badensis. Obierat, ab Onoltzpacho Phorcam reuertens, Gamundæ Sueuorum 3. Kal. Mart. 1558. anno ætatis 34. Fuerat religionis & virtutum studio præstantißima Princeps. Humata iuxta fratrem Albertum.*

Iul. 12. nobilis decessit Bernhardus VVidergrien de Stauffenburg.

Deniq; natali Christi, nobilis Maternus de Osburg, Marchionis Caroli Capitaneus.

8. *D. Erhardus Sneppfius, 1. Nouemb. Ienæ, ætatis 63. defunctus est.*

9. *Melchior Zobel, Episcopus optimi nominis, Herbipolensis, Ostrofranciæ Dux. April 15. in sua vrbe sclopo ab insidiatoribus 15. confectus, manu Christophori Kretzeri, ministri VVilhelmi à Grunbach. Percussor, altero anno Augustæ proscriptus in comitijs est. Qui in Lotharingia captus, & VVirceburgum versus abductus: noctu, custodibus dormientibus, laqueo sibi gulam præfocauit.* ἐκ σφετέρας πανικὰ ἔργα.

10. *Esslingæ, in Templo D. virginis. Ioannes* Vmbgälter / nam in seiner blühenden Jugendt schaden im Heerzug Neapolis/1558.

Ioan. Reinhardus Vmbgalter Esslingensis, nach der Keyserlichen Besatzung in Tiver/Bürger daselbst verheyraht/ nach seinem absterben 1. Martij 1558. begraben.

11. *In Ecclesia Baltzhaimensi. Anno Domini* Mitwoch den 19. Octobr. starb der Edel vnd Ehrnvest / Herr Hans Walther Ehinger von Baltzheim/alter Burgermeister zu Vlm: dem Gott der Allmächtig gnedig seyn/ vnnd ein frölliche Aufferstehung verleihen wölle/Amen.

Augustæ, coniugium initum est Caroli VVolfij Rechlingeri, & Catharinæ Seuerinæ Landspergens. 1. Aug. Obijt ipse 1588. in Septembri. Coniugium item Dauidis Bürglini Iurisc. & Comitis Palatini, atq; Annæ Zangmaisterinæ. Obijt ipse 1590. relicta hac Anna, & filio Danile, Doctore & ipso iuris.

COMITIA PRIMA CÆS. FERDINANDI AVGVSTÆ. EPISTOLA Philip. Melanchthonis, iuuenis cuiusdam commendatitia. Status Academiæ Tybing. Martinus Crusius, ibi professor factus. Schola Kunigsbrunnensis. Obitus honestorum aliquot hominum. Orti belli Gallici tempus.

CAPVT V.

Comitia Ferdinandi Cæs. Augustæ.

ANNO 1559. Comitia sunt acta Augustæ à R. Ferdinando: in quibus est sancita pax Religionis: exequiæque factæ Carolo V. & vtriq; Reginæ Mariæ, Vngaricæ atque Angliæ. Ad quas exequias non sunt ingressi Protestantium Legati: præter Legatum Electoris Palatini, qui tamen oblatam à Cardinale August. qui Missam celebrauerat, sacram patinam, noluit osculari (Bucholcero teste) & ideo ille iratus exclamauit: Si non vis benedictionem; habeas tibi maledictionem in æternum.

Philipp. Melanchthon de oppido Phorca, vel Pfortzemo.

Pfortzheim, Porta Hercynia.

S. D. omnibus lecturis has literas. Supra Spiram situm est oppidum in aditu syluæ Martianæ: quod vetustas nominauit PORTAM Harcyniæ. Inde nunc nomen est Pfortzheim. Duo ibi fluuij in Entium influunt. Entius non procul inde in Nicrum effunditur. Eam oram ad Nicrum attribuit Ptolemæus Charitum: quod à Garten factum esse existimo: quia amœnitas vicinia Nicri tanta est: vt verè dici possit hortus. Nunc etiam Ecclesias habet florentes, recte invocantes Deum. Celebratum est oppidum Porta Harcyniæ scriptis Capnionis: qui ibi natus est, in familia honesta: & ibi edidit primus Grammaticam Ebræam, Latinè scriptam. Id oppidum, & propter Capnionis memoriam diligo: & quia ibi adolescens, apud sororem Capnionis suauissimi vixi (ante triennium ab Ioanne Hungaro Phorcensi, domi aui mei benè institutus) at apud viros eruditissimos, Georgium Simlerum, & Iohannem Hiltebrandum, vtilissima Latinæ & Græcæ

Girichius, pater & filius.

linguæ exercitia habui. In eius oppidi vicinia, natus est Vandalinus Girichius: qui in celebri vi-
be Mysorum Friberga, Ecclesiam secundi Templi rectè & docuit, & gubernauit. Eius Girichi filius est hic Vandalinus Girichius: qui fuit auditor Georgij Fabricij, viri excellentis eruditione, & virtute. Apud quem linguam Latinam ita didicit: vt eleganter scribat carmen, & solutam orationem. Deinde in Academia nostra, cum lingua Latina & Græca Philosophiam coniunxit. Scit autem, genus humanum, & conditum esse à Deo, & sanguine filij redemptum esse: vt Deum rectè agnoscamus, & inuocemus: & vt eius conspectu, in tota æternitate lætifruamur. Ideo doctrinam Ecclesiæ studiosè didicit: & piè amplectitur confessionem Ecclesiæ nostræ. Cùm igitur hic Vandalinus Girichius Fribergensis, in docendo vsui esse possit: oro venerandum virum, Pastorem Ecclesiæ Dei in vrbe Pfortzheim, & alios honestos & doctos viros in ea vrbe: vt huic Girichio, redeunti in patriam sui patris dulcissimam, præstent hospitalia officia: & alicubi docendi locum tribuant: eique libenter opem ferant; quia Orphanus est: cùm sciant scriptum esse: Esto pater Orphano. Tunc Deus magis te diliget; quàm diligit te mater tua. Quid promitti maius potest amore Dei erga nos tanto: qui superet matternam στοργήν, quæ est ardentissima? Libenter ergo benefaciamus talibus Orphanis, qui Deum rectè inuocant: & Ecclesiæ seruire possunt, & volunt. Talis cùm sit hic Girichius: non dubitandum est, Deum, patrem orphanorum, vicissim benè facturum esse eijs, qui ipsi opem ferunt. Ora

Commendatio filij.

autem

dulem Deum, patrem Domini nostri Iesu Christi: vt & pios orphanos, & suam Ecclesiam, quæ vere est orphana in hoc mundo, clementer gubernet, & protegat. Datæ Calendis Maij, anno 1559.

Descripsi ab optimo hoc iuuene, eodem apud me anno, hanc dulcem commendationem. Obijt ipse circa principium Febru. 1561. in Monast. Hirsaugiensi docens.

Hoc tempore conflagrarunt in pago VVila Schonbuchiano, circiter 110. domus. *VVila pagus.*

Tybingæ.

Rector in æstate 150. erat Gebhardus Brastperger, V.I. Doctor & Professor. *Tybing. Schola.*

In Album vniuersitatis recepti.

Moses Hermold Bietigkaimensis, Maij 12. Iacobus Schopper Biberacensis, Maij 13. Henricus de Sauly, Comes de Ligny, Dominus de Rain. Hermanfridus de Cusante, Baro S. Iuliani. Steph. de la lege. Annius Pelliforius Parisiensis. Henricus Pempelfort Dusseldorpensis, Maij 17. Christoph. Dietmaier Memmingens. Iun. 5. Martinus Crusius Botenstainius, Iul. 5. Lucas Batodius iunior, Argentinensis, Octob. 12.

Per hyemem Rector 151. Iacobus Heerbrandus, S. Theol. D. & Professor.

Inscripti.

Gaudentius à Laubenberg. Paulus à Prag, natione Hebræus, Noribergæ in Christum baptizatus. Caspar Vogler, Doct. Chiliani Professoris Iuris F.

Decanus Philosophicus. Mich. Toxites Rhætus, poëta & Comes Palat.

Magistri renuntiati. Georgius VVulch Rotemburg. Nicri, Cal. Febru. Iacobus Mercator Synadelphingens. Philippus Heerbrandus Gieng. D. Iacobi frater.

Martinus deinde Crusius Botenstain. Aug. 9. E Memmingensi hic schola Tybingam profectus, Professor Latinæ & Græcæ linguæ, atque Rhetoricæ, apud inclytam hanc Academiam factus est: & in Monasterio γυμνοποδίων (quondam Nudipedum) ab illustrissimo Principe D. Christophoro, ob adolescentes nobiles alendos & instituendos, clementer collocatus. Idem, non longè pòst in collegium Facultatis Philosoph. receptus: & Declamationibus iuuentutis præpositus. *M. Crusius, Tybingæ Professor.*

Promotus etiam Andreas Laubmaier Stutgard. sed postea, Iuris D. factus.

Eodem tempore, Ethicæ professio M. Samueli Hailando mandata est. Præclarus enim vir, M. Matthias Garbitius, Græcus & Ethicus Doctor, circa Calendas proximi Maij, ad Christum emigrauerat: postquam annos 22. in hac Academia docuisset. In cuius honorem funebris oratio, à M. Georgio Lieblero fuit habita: quòd ex Illyria, tenuibus Parentibus natus, Noribergam ad Ioach. Camerarium, VVitebergam ad Melanchthonem, & inde horum commendatione Tybingam (Duce Vlrico restituto, & scholam instaurante) venerit, fidelissimeq; docuerit. Huius ergo locus, morte eius vacuus fuerat hoc millesimo, quingentesimo, quinquagesimo nono anno factus. *Sam. Hailandus. Matthiæ Garbitij mors.*

Erant Professores tunc, & mox inde, in Acad. Tybingensi, hi. Theologi. Iacobus Beurlinus, Iacob. Heerbrandus, Theodoricus Snepfius. *Professores Tybing. 1559.*

Iurisconsulti. Gebhardus Brastperger, Nicolaus Vogler, Chilianus Varnbyler, Anastasius Demlerus, Ioannes Hochmannus, Iacobus Cappelbeccus.

Medici. Leonhardus Fuchsius, Iacobus Schegkius, Michaël Ruckerus.

Philosoph. & artium. Ioannes Mendlinus, Dialect. Melanchr. Ioan. Hiltebrand. Dialect. Rodolphi, vel organi Aristotelis. Georgius Hizlerus Rhetoricæ, Grammaticæ Græcæ, & Demosthenis. VVilh. Bidenbach, Grammat. Latinæ Melanchr. aut Linacri, & officiorum Cicer. Ioan. Schenbelius, Arithmeticæ & Euclid. Sam. Eisenmanger, Sphæræ & Theoricarum. Sam. Hailandus, Ethicæ. Georg. Lieblerus, Physicæ. Ioan. Secceruitius Æneid. Virgilij. Crusius, Basilij, Sophoclis, postea Homeri. Item, Orationum Cicer certarum, & Rhetoricæ Melanchr. Et alij: vt, Iacobus Stabelius, Terentij & elementorum Græcæ L. Melchior Munsterus, Latinæ Grammat. Melanchthonis, in classe Pædagogij quarta & infima.

Contubernij Rector, erat M. Georgius Hamberger.

Eodem millesimo, quingentesimo, quinquagesimo nono anno, in Monasterio Regiofontano, seu Kynigsbrunnensi, Schola cœpta est sub Abbate Iacobo Schroppio: veniente eò D. Ioanne Bentio April. 10. primusq; ibi præceptor 15. Iul. factus est, M. Ioan. Forsterus iunior: interim etiam Diaconum Ecclesiæ agens. Hunc secuti sunt: *Kynigsbrunnensis Schola.*

2. Iodocus Stiger Belga Campenſis, anno 1561. Sequentes, omnes Magiſtri.
3. Vitus Zipperer Herrenbergenſis, 21. Aug. 1561.
4. Michaël Piſtor Kirchenſis, 25. Sept. 62.
5. Marcus Remninger Gertringenſis, 4. Sept. 1565.
6. Iacobus Cæſar VValtenbuchenſis, 9. Iul. 1568.
7. Iac. Keurlæber Nyrting. 15. Iun. 1569.
8. Thomas Blaicher Hæchſtetenſis Palatinus, 30. April. 1571.
9. Theophilus Edelman Baling. 2. Octob. 1572.
10. Melchior Bæſtlinus Bebling. 16. April. 1575.
11. Ioan. Kyrſner Herrenberg. 21. Maij. 75.
12. Ioſephus Hailpronner Entzvveibing. 76.

Sub Martino Clæſſio Abbate.

13. Lud. Fridericus Gailingius.
14. Georg. Straus Blattenhartenſis.
15. VVolfg. Alber Metzing. 1579.
16. Iſrael Stæhelin Illingenſis.
17. Bernhardus VVagner Caluenſis, 1580.
18. Abrahamus Sailer Steinenberg. 10. Nouemb. 81.
19. Ioan. Maiſterlinus Marbach. 1584.

Huius anni die Maij 6. Schola cœnobij Anhuſenſis translata eſt in Regiofontanam Scholam: & ibi cœperunt ali 21. adoleſcentes.

20. Martinus Textor Stutgard. 1584.
21. Ioan. Naſchold Stutgard. 24. Iul. 85.
22. Zachar. Nocker Stutgard. 24. Nouemb. 86.
23. Daniel Salomon.
24. Samuel Hebsacker Vracenſis, 11. April. 1588.

Monaſteriorum Præceptores & Diſcipuli.

Breui transferuntur tales Magiſtri, ad miniſterium Eccleſiarum. Sic & in alijs Monaſteriis, ſub Magiſtris binis, aluntur ſtudioſi: qui poſtea Tybingam in ſtipendium illuſtre transmittuntur: vbi gradum Magiſterij adepti, Theologiæ ſtudijs mancipantur: ac poſtea Eccleſijs Ducatus præficiuntur. Quin & longè lateq; emittuntur: quando procerum aliquis, aut nobilis, aut ciuitas, Miniſtrum Eccleſiæ ab Illuſtriſſimo Duce noſtro petit. Sed prius in Templo, præſente populo, χειροτονοῦνται, ordinantur.

Dorotheæ Mariæ VVirt. natiuitas.

Septemb. 3. horâ 1. mediæ noctis, nata eſt Duci VVirtemberg. Chriſtophoro filia Dorothea Maria. Suſceptores: Ludouicus Palat. Electoris Friderici F. & Dorothea, Regina Daniæ nata, vidua Palat. Friderici, etiam dicta Maria.

Obierunt 1559.

Landau.

1. D. Philippus Landauus: Henrici, qui 1510. obijt, filius. Hic filios genuit, Dietrichum, & Iacobum, atque Henricum. Theodoricus ad Maſſiliam 1537. obijt. Sepultus Saphonæ in prouincia. ἄγαμος. Iacobus 1530. ad Florentiam miles interijt: extra eam vrbem in fano quodam ſepultus.

Henricus à Landau in Landau, VVaal, & Almanshofen, in matrimonio habuit Vrſulam de Freiberg in Eiſenberg. Hinc nati ſunt hi tres.

Georgius, qui obijt in Filtz 19. Maij 1562. Sepultus VVaalæ in Parochiali fano.

VVolf Philippus à Landau in Lauterach. obijt 3. Maij 1566. in Bobenhauſen. Sepultus Lautrachi in Parobialis Eccleſiæ choro. Vxore vſus eſt Chunigunde Hoheneccia.

Dietrichus à Landau in Lauterach. Hic in lucem editus eſt 3. Aug. 1543. Coniux eius prior, Sibilla fuit Bubenhofia: poſterior verò, Anna Gemmingia. Vide ſup. annum 1510. & 1519.

Nobilium & aliorum obitus.

2. Fridericus Nippenburger, quondam Rector Eccleſiæ in Scheckingen. VVilæ ſepultus.

3. Ioannes Kuniſpach Iuriſc. 4. Ianu. anno ætatis 81. Qui maiorem vitæ partem in Ducalibus negocijs, vt fidelis conſiliarius, peregerat. Stutgardiæ in Hoſpitalario fano humatus.

4. Hieronymus VVelling, honoratus ciuis Stutgardiæ, Mart. 26. qui vnus ex ſuſceptorib. illuſtriſſimi Principis noſtri D. Ludouici, ta Baptiſmo, fuerat. In eodem fano, terræ traditus.

5. Melchior

5. *Melchior de Sachsenhaim, Octob. 5. piè Caluæ quiescens.*

6. *Baltasar Kæfelin, Theol. D. & professor amplius 40. annos in Acad. Tybingensi, Octob. 4* B. Kæfelin.

7. *Ioannes Kraus Botenstainensis, patruus meus, Mart. 24. concionator Euangelicus in oppido Palatinatus Sultzbacho, &c.* I. Kraus.

8. Die Ehrn vnd Tugendtsam Fraw Elisabeta Kellerin: *primò Iacobi Furdereri Richenfelsij, deinde Ioannis Kunigsbach Licentiati, vxor. Obijt 3. Ianuar. anno ætatis 68. Sepulta ad S. Leonh. Stutgardiæ.* Wir wissen auch / so vnser Jrdisch Hauß dieser Hütten zerbrochen wirdt: daß wir einen Baw haben / von Gott erbawet: ein Hauß nit mit Henden gemacht / das ewig ist im Hiñel. 2. Cor. 5.

9. *A. Domini 1559. den 4. April. starb die Edel vnd Tugendtsam Fraw / Jsolda von Helmstatt / geborne von Wolfstain: der Seel Gott gnedig vnd barmhertzig sey. In Parochiali Stutg. Ecclesia.*

10. *In Hospit. Stutgard. Octob. 27. nobilis Hainricus Silberborner VVormaciensis, VVirtembergicus consiliarius.*

Augustanus patricius Abrahamus Hæchstetter, Med. D. Margaretam Hemmingerinam Tybingæ duxit, in Aprili: ibi habitauit, ac mortuus est. Ioan. Iacobus Haan, Iuris D. Octob. 25. Apolloniam Maierinam duxit, & Mindelhaimum incoluit. Abr. Hæchstetter.

Augustæ iuxta Nudipedum aquam, in veteribus mœnibus, circiter 50. domus opificibus ædificatæ sunt, & tabernis instructæ.

In Gallia, pax erat facta inter Reges Henricum Gallum, & Philippum Hispanum: huicq; filia illius desponsata. Sed vltimo Iun. Henricus in torneamento, læthaliter læsus à Comite Ludouico Mongomerio Scoto, Iul. 10. obijt. Cui successit filius suus Franciscus 2. qui regnauit tantùm 1. A. & 4. M. 25. D. Sub quo exortum est DIRVM GALLIÆ religionis causa bellum: quod etiamnum durat. Galliæ Reges, & belli hodierni initium.

RECTORES TYBING. SCHOLÆ. HIRSAVGIÆ ABBAS, HENRICUS VVeickersreuter. τοξείαφυκκαρδιανή. Cœnobij Rorhaldensis Epigramma. Obitus aliquot clarorum hominum. Abbas Bebenhusæ, D. Eberhardus Bidenbachius. Apud Tybingam vorago terræ, & inflammatio cœli. Conturbatio Mercatoriarum rationum.

CAPVT VI.

ANNO 1560. *Rectura hæc erat Tybing. Academiæ.* Schola Tybingensis.

Calend. Maij Rector 152. Anastasius Demler, V. I. Doctor, & professor.

Inscripti. Daniel Hauff Beurensis, Maij 8. Melchior Iager Neiffensis, Maij 21. Ioan. Otho à Gemmingen, Iul. 8.

Octob. 18. Rector 153. Leonhardus Fuchsius, Med. D. & professor.

Inscripti. Ioan. & Lucius Friburgeri, Memmingenses, Nouemb. 16. Nicolaus Beringer Vlmensis. Daniel Mæglinus Tubing. Mart. 15. Valentinus Funccius Velcuriensis. April. 4.

Decanus artium. M. Ioan. Mendelinus. 3.

Promoti Magistri. Christoph. Hermannus Kirchens. Feb. 7. Gabriel Vollandus Tubingens. Georgius Burcardus VVeissenburg. Iul. 31. Israel VVieland Vaihingensis.

Mense Martio cùm D. Gebhardus Brasperger se propter ætatem docendo abdicasset: in locum eius successit Valentinus Volcius Horbensis, V. I. D. Valent. Volcius.

Stipendiũ nouũ illustri stipendio adadificari cœpit in vsum Mompeligardensiũ studiosorum.

In Hirsaug. Monasterio, Abbas 45. fit Heinricus VVeickersreuterus (primus ibi Augustanæ confessionis Abbas, vxorem habens, natione Francus Schvvabacensis) mense Augusto. Vir pius erat, & candidus: antea Tybingensis Ecclesiæ aliquandiu Diaconus: deinde eiecto è Ducatu INTERIM, Caluæ pastor & superintendens A. 9. cumq; 1560. anno, ab illustrissimo Duce Christophoro, in Monasteria Scholæ Euangelicæ introducerentur: Heinricus hic, primus ibi locatus est pater, seu Abbas. Simul ipse Ecclesiæ Caluensi, & Scholæ Monasticæ præfuit: Doctor ante Abbatiam creatus Theol. à Tybingensibus. Habuit 4. filios, & 10 filias. An non hoc nobilius, & Deo placentius est: quàm impurum agere cœlibatum? Hirsaug. Euangelicus Abbas 1. Henricus VVeickersreuter, πολύτεκνος.

Stutgardiæ 23. Septemb. celebrari cœptum est nobile certamen balistariorum & bombardariorum: quod multos dies durauit. Interfuerunt certatores 1505. vexilla 96. Adfuerunt multi illustres viri, nobiles, & ciues, alijq;. Spectatores innumeri, & Gynæceum ornatissimum. Primum Iaculatorium Stutgardiæ certamen.

cepit

cepit præmium Noribergensis, VVendelinus Stetnerus, nempe 100. *Ducatos.* Köstlicher/ dann vor alten zeiten ein Turnier.

Rorharda. *In cœnobio Rorhalda, non procul à nobis dißito, fuit adhuc anno* 1560. *supra ostium Templi, in parte interiore, incisum in saxo, hoc Distichon, maiusculis literis.*

EX MERITO CHRISTI TANTVM, SALVAMVR ABVNDE.
ERGO TVIS FACTIS NE FIDAS, OPTIME FRATER.

Dixerunt, qui hinc expatiati, id videbant, clarißimi viri (quorum vnus, D. Ioannes Brentius, hodie Hirsaugiæ Abbas) Domine Prior, hoc carmine prorsus euertitur Monastica bonorum operum fiducia. Quod cùm is non intelligeret: demonstrarunt ei explicatione ex S. literis fideli. Vno igitur mense pòst, cùm eò redijssent: non amplius eum lapidem reperierunt: sed pro eo euulso, alium sine illo Disticho lapidem. Nihil enim potuerat Prior contra obiecta, de solo Christi merito iustifico, respondere. Interrogatus autem, cur priorem lapidem remouisset: respondit fictè, propter ædificij neceßitatem factum esse. Fuerat is Prior, antequam γαστρίδουλος *fieret, Physici nostri M. Georgij Liebleri famulus, nomine Ioannes Nopper. Ergo in denso etiam Papatu, fuit Euangelium, sed tenebris obscuratum, de solo conseruante Christo. Sic Argentorati in summo Templo, supra altare, vbi mißificabatur, scriptum est: Frustrà me colunt, docentes doctrinas, traditiones hominum: nempe ex Matth.* 15.

Augustæ matrimonia. *Augustæ, Ioan. Iacobus Fuggerus, Raimundi F. Georgij frater, mortua prima vxore: secundam duxit* 4. *Mart.* 1560. *Sidoniam à Rolas, dictam VVatzlerinam, nobilem.*

Ioan. Fuggerus, Antonij F. Marci frater, Maij 27. *Elisabetam Nothafftinam, nobilem Bauaram, matrimonio sibi copulauit.*

Eodem anno, Mart. 24. *natus est Comiti Vlrico Helffenstainio seniori filius Rudolphus, paulò antè septimam pomeridianam.*

Defuncti sunt.

Melanchthon obijt. 1. *April.* 19. *Philippus Melanchthon, paulò ante horam* 7. *vespertinam, ætate annorum* 63. *& totidem dierum.*

2. *Tybingæ ante introitum Chori ad sinistram, in muro statua est armata, complicatis manibus ad Deum. Anno Domini M. D. L X.* auff den 13. Nouemb. ist verschieden der Edel vnd Vest Heinrich Ostheim Erbmarschalck/ Burckvogt hie zu Tubingen gewest: dem Gott ein frölich Aufferstehung verleihe/ Amen. *Sub pedibus. Gedeon ab Ostheim, filius, parenti suo charißimo hoc fieri curauit. Est hic Gedeon, iam diu noster Præfectus maior, patris successor, senex: qui frequentißimè S. concionibus interest.*

Ostheimij.

3. *Stutgardiæ, in Parochiali. A. Domini* 1560. den 4. tag April. starb die Edel vnnd Tugendtreich Fraw Apollonia von Plieningen/ geborne von Schönaw: deß Edlen vnnd Vesten Hans Dieterichen von Plieningen/ Landhoffmaisters/ gewesne geliebte Haußfraw: welcher Gott ein fröliche Aufferstehung verleihen wölle/ Amen.

Schœnarr.

4. *Nobilis Marcus Christoph. à VVellvvart, Nouemb.* 3. *in thermis Cellensibus, vbi etiam sepultus.*

5. *Ambrosius Blaurerus, Theologus.*

Carolus IX. R. Galliæ. 6. *Franciscus* 2. *Rex Galliæ, Decemb.* 5. *cui succeßit frater Carolus* 9. *vel Carolus Maximilianus.*

7. *Vlricus Vilserus Landshutensis, Iurisstudiosus, Tybingæ. Qui nocte post* 14. *Die Decemb. de quarto cœnaculo cubiculi sui, in subiectum, lapidibus statum, solum decidit, ac postridie piè mortuus est. In suburbano cœmeterio humatus.*

8. *Vlmæ, præceptor meus benemeritus, Gregorius Leonhardus, Decemb.* 29.

Fugger. Anton. 9. *Antonius Fuggerus (Marci Ioannis & Iacobi, pater) morbo vesicæ. Babenhausæ sepultus & cùm ei antè in æde D. Mauricij. Augustæ parentatum fuisset. Antea quoq; vt recuperaret sanitatem, singulis pauperibus in publico ciuitatis Hospitali, & in tribus Leprocomijs, quaternos Aureos distribui iusserat. Idem mille Taleros patribus familias & viduis egenis, qui locarium agrè persoluere potuissent, dedit. Nec non totidem Aureos, quibusuis per vrbem mendicantibus. Singulis etiam pauperibus, die parentationis ad S. Catharinam, senos cruciferos. Quorum mendicantium capita fuerunt quater mille. Henning.*

10. Mortui, quasi rediuiui.

In Anglia, Martinus Bucerus, & Paulus Fagius: qui ante quadriennium igne in cineres

turres redacti fuerant: publicis laubibus ornati (teste Buchole.) honori suo restituti sunt, Iul. 30.

In Mauritiania Cæsariensi, Rex vrbis Fessæ, per Hispanos, metu suppliciorũ è patria ex- Fessæ Rex.
ulantes, conuersus ad Christianismum est, & baptizatus, cum magna suorum multitudine.

Decemb. 2. Pont. Pius 4. concilium Oecumenicum Tridenti indixit, futurum proximo re-
surrectionis Dominicæ die, ad hæreses extirpandas.

Decemb. 3. Ioannes Brentius, Stutgardiæ Præpositus, Abbatem Bebenhusæ creat, Eber- Bebenhus. Ab-
hardum Bidenbachium, S. Theol. D. habentem vxorem & liberos: qui adhuc præest, consiliarius bas, Eberh. Bi-
Principis, vir excellens & reuerendus. Cœnobio huic subsunt pagi: VVeilschonbuchense, Offter- denbach.
dinga, Lustnouia, Iesinga, Reissa, Immenhausa. Iuxta Offterdingam erat olim cœnobiolum, di-
ctum zum Hailigencreutzthal. Tantùm superest nunc turris: & ibi sepultura est Offterdingensium.

Decemb. 27. inter Tybingam, & pagum Iesingam, subitò extitit vorago quædam (fora- Vorago in agro,
men) in agro: alta 36. pedes, lata 20. Os eius, rotundum, nec maius puteo communi. Aquæ, quæ fluit foramen.
infrà, altitudo erat pedum circiter 9. Postridie, ante Solis ortum, conspectius in aëre est ignis ma- Chasma.
ximus, passim per Germaniam: longus alicubi 4. aut 5. stadia, latus 1. stadium. Putabatur aliqui-
bus in locis esse incendium, & ideo homines concurrebant ad restinguendum. Minuebatur tamen
ea opinio, non esse in terra incendium: quòd sub flamma candor conspiceretur. Pestis deinde, & a-
liæ pœnæ, hoc κάθαρμα secutæ sunt.

Templum Tybingensis pagi Dærendingæ, hoc anno flagrauit. Factum in curiâ Ædituï: qui
prunas ad Horologium reliquerat. Sequenti tempore, pulchrè instauratum est.

Est quidam locus j. milliari à Pforzemo Durlacum versus, non procul à pago VVilfer- S. Maria ad
tingen. Ibi Templum in syluâ erat, Marianum ad quercum (vnser Frawen zu der Aich) longè quercum.
ornatissimum. Rumor erat, sacrificio oblato, sanatos ibi fuisse claudos, & alijs morbis obnoxios.
Deuastauit id Badensis Marchio Carolus 1560. mense Maio. Et tamen homines adhuc eò profi-
ciscebantur cum oblationibus.

His temporibus (vt subinde aliquid noui, tempus afferre videtur) pestis quædam Mercato- Mercatorum
res, qui celebres in magnis ciuitatibus erant (vt Augustæ, Vlmæ, Memmingæ) inuadebat: vt men- Bancarotta.
sas & rationes conturbarent, ac bonis cederẽt, multosq; creditores defraudarent. Vielleicht dar-
umb/ daß das Kronenbäumlin in Gallia/ ꝛc. nit mehr frucht bringen wolt. Sie machten
Bancarotta. Aber das freuwlich recht/ war ein weitter Sack: also/ daß sie nachher reicher
waren: dann wann sie die gleubiger bezalt hetten.

Eia agite in trevvis, halrando glauba cuiuis:
Talia ne Kerckris straffere conueniat.

CONCILII TRIDENTINI CONTINVATIO: AD QVOD EVANgelici Principes venire recusant. Elicurti per VVirtembergicum recuperatio. Peregrinatio Hierosolymitana & Sinaitica, Comitis Leostainij Adelberti. Patriarcha Alexandrinus Ioachimus. Administratio Scholæ Tybing. Euangelicorum Theologorum profectio Lutetiam Parisiorum. Plurium honestorum hominum ortus & obitus:

CAPVT VII.

ANNO 1561. circa Ianu. 7. parabat Dux VVirtemberg. Christophorus iter ad Naumbur- Concilij Tri-
gensem Principum conuentum in Turingia: sicut etiam breui eò profectus est. Papa enim dentini conti-
Pius 4. concilium, quod 1546. cœptum Tridenti erat à Paulo 3. & continuatum 1551. sub Iulio 3. nuatio.
continuatum deinceps erat hoc tempore.

Aderant igitur Naumburgi, Principes ipsimet hi, Palatinus Rheni Fridericus, Elector. Augustus, Saxoniæ Elector. Dux VVolfgangus Palatinus. Ioannes Fridericus, vel Ioan. VVilhelmus, Saxoniæ Dux. Christophorus Dux VVirtembergensis. Philippus, Landgrauius Hassiæ. Marchio Badensis Carolus.

Legatos verò miserant:

Marchio Brandeburg. Ioachimus Elector. Dux Palat. Georgius, Friderici Elect. frater. Marchio Brand. Georgius Fridericus. Dux Pomeraniæ Barnimus. Ioan. Fridericus Pomeranius, prose & fratribus. Dux Ioan. Albertus, & Dux Vlricus, Mechelburg. fratres. Dux Adolphus Holsatiæ.

Dux

Dux Franciscus Saxoniæ in Lavvenburg. VVolfgangus, Ioachimus, Carolus, Ioachimus Ernestus, Bernhardus, fratres & cognati, Principes Anhaltini. Georgius Ernestus, & Poppo fratres Comites Hennebergenses.

Eo inuitati Euangelici principes à Papa, venire recusant.

Venerant duo nuntij Apostolici (vt apud Pontificios nominantur) Naumburgum: Zacharias Delphinus, Episcopus Farensis: & Franciscus Commendanus, Episcopus de Zantho: ambo patria Veneti. Hi 5. Febru. inuitabant Principes ad concilium, circa Pascha Tridenti celebrandum: commendantes curam Pontificis, vt à Deo constituti Pastoris animarum: quomodo possent errantes reduci ad vnionem Ecclesiæ: cùm iam ferè tot Euangelia essent in Germania, quot Doctores. Dari Principibus tutam profectionem eò, fide publica. Responderunt Principes & Legati, Feb. 7. se manere in Augustana confeßione, anno 1530. Carolo Cæsari exhibita. Se non agnoscere Papam, vtpote Ecclesiæ perturbatorem: qui & in doctrina erret: nec potestatem indicendi concilij habeat: nec sumendi sibi Iudicis partes: cùm de grauißimis erroribus accusatus sit: suam, non Christi, gloriam quærat: Cæsares & Reges sibi subijciat: nationes bellis inter se concitet. Non esse verum, quòd dicatur: se nihil certi in doctrina habere: sed aliud alijs Euangelium esse. Patêre constantiam suæ rectæ Religionis, in confeßione illa Augustana. Neminem à se agnosci superiorem, quàm Cæsarem Ferdinandum. Se Legatis quoq; nisi Papæ nomine talia nuntiassent, beneuolentiam & honorem declaraturos fuisse: vt viris sapientibus, amplo genere natis: ac præsertim erga Venetos, animis benè affectos esse. Ita, hi dimißi. Papa postea in concilij fabricatione perrexit: ad quod tamen ex Germania, Gallia, & aliunde, non multi venerunt.

Argumenta eorum.

Ludi, Augustæ.

Augustæ, Pyrrhiche (ἐνόπλιος χορεία, ein Schwerdtantz) acta est in foro vinario: cùm Dux Bauariæ Albertus aduenisset, cum quadam Ferdinandi Cæsaris heroide. Etiam arx lignea erat extructa, ignitos iactus vomens. Piscatores deniq; in fluuio contis concurrebant: alteri, rubro & albo vestiti: alteri, glauco & albo.

Elicurti erepti, per VVirtemb. Ducem recuperatio.

Cùm esset controuersia de Elicurtico in comitatu Burgundiæ dominio, inter Ducem VVirtembergensem, & Comitem Ortenburgensem, in Dolensi iudicio: tertius quidam, Claudius Franciscus de Rhye, oppidum & arcem Elicurtum 15. Maij occupauit: tanquam ius eius rei, ex quodam testamento haberet. Dux igitur Christophorus, illud Comitatui Mompelgardensi asserens: ineunte Iunio misit cum vna legione peditum, & aliquot centurijs equitum, Dominum Hebensem Albertum Arbogastum, qui, vt Præfectus Mompelgardensis regionis, arcem tormentis quatiens, amissa recuperauit: & 11. Iul. præsidio firmauit. Rem omnem Simo Schardius, in Epitome rerum sub Ferdinando gestarum explicat.

Hierosolymitana Alberti Levvenstainij peregrinatio.

Anno hoc 1561. à 30. die Maij, vsq; ad 16. Aug. 1562. generosus Comes Albertus à Levvenstain, Dominus in Scharpfeneck (postea, ad proxima vsq; tempora, in VVirtembergica aula viuens) cum alijs multis, peregrinationem Hierosolymitanam, Alcairicam, & Sinæam, peregit. Soluit quisq; Venetijs Hierosolymam vsq; & inde Venetias, 60. coronatos. Peregrinatæ in eadem naue etiam fœminæ sunt: inter quas, Monialis Italica: ἥτις ἐγκύμων ἐγένετο. Quidam etiam Græci interfuerunt. Venetijs 4. Iul. enauigarunt, peregrinatores circiter 60. In tota naui, circiter 117. homines.

Ragusium.

Ragusiani 13. Iulij Comitem munerarunt cibarijs & bellarijs. Habent Ducem, sicut Veneti: & tributum soluunt Turcis. Præteruecti sunt Corfunam (Corcyram) 17. Iul. Cephaleniam & Zacynthum 18. Iul. Cerigum (Cythêra) 19. Iul. Candiam (Cretam) 21. Iul. Ibi vrbs Candia (Cytheum, Matium) est: ἔχουσα γυναῖκας ἱπποπόρνους, ἤτοι ἀσελγεστάτας. Ibi est Monasterium S. Antonij: vbi, multa Germanorum Comitum & nobilium Insignia, anno 1468.

E Candia 5. Aug. discesserunt: & 10. Aug. Cyprum aspexerunt. Aug. 18. Iaffam (Ioppen) venerunt.

Aug. 23. Turcæ & Mauri, qui eos deducere debebant Hierosolymam, ebrij, petulanter eis insultabant, καὶ ὑπσκέλιζον.

Ramæ.

Aug. 24. Ramam asinis equitarunt. Ibi etiam erant Alemannorum Insignia: Comitum Zimmerensium, Zollerensium Hanoiensium. A Turcis, quidam ipsorum malè pulsati.

Aug. 27. Hierosolymam peruenerunt. Sepulcrum Domini 29. Aug. eis Gardianus monstrauit: ac multas antiquitates Christi, & sanctorum: quas Vlmensis quoq; Frater Felix, in sua peregrinatione commemorat.

Iordanus fl.

Septemb. 1. Bethleemi multa antiqua viderunt. Septemb. 7. ad Iordanem venerunt, 25. milliaribus ab Hierosolyma distantem. Postridie in eo lauerunt. Est aqua calida. Interprete vtebantur

rtebantur Christophoro Ragusiano: cui fuerunt circiter 500. Ducati noctu furtim ablati, muro cubiculi eius perfracto.

Cæteris plerisq; peregrinatoribus, reditum spectantibus: Leostainius, & quatuor alij Alcairum & Sinai petere constituerunt. Ergo 27. Septemb. Hierosolymis exierunt Ramam. Septemb. 30. Gazæ viderunt columnas, & rudera ingentia, à Sampsone prostrata: & tamen ante Christum annis 1154. Sæpe Arabes ab eis pecuniam exegerunt: inter quos Rex aderat. Homines nigri, & fœdi. Iratus fuit Alkairensis Primas Turcicus: & si Imperatori Turcarum de his exactionibus significaturum dixit. Sed contempsit ille Rex. Gaza C. Arabes.

Octob. 12. & 13 transierunt terram, qualis est Sal: & 13. Octob. terram arenosam. Infestabantur à magnis pediculis: qui vocantur, Pharaonis pediculi. Hyeme tantus ibi calor est: quantus apud nos æstate. Aquam salsam per quatriduum coacti sunt bibere. Pediculi Pharaonu.

Octob. 20. Alcairum peruenerunt. Ibi, Græcorum Monasterium. In ea vrbe, Templa circiter bis mille. Benè tractabantur ab Italo hospite: vno die 4. Medinùs, id est, decem crucigeris circiter. Alcairum.

Octob. 26. Pyramidem & sepulcrum Pharaonis viderunt, mill. 15. Ital. extra vrbem.

Nouemb. 10. Patriarcham Græcum, ibi habitantem, de profectione Sinæa, quando suscipienda, interrogabant. Hic erat senex 120. annorum, valens adhuc iter facere: & carnem 80. annis non comederat. Patriarcha Græcus.

Nouemb. 17. Alcairo exiuerunt, montis illius petendi causâ. Soluebat quisq; 3. Ducatos, & 10. Medinos, hinc inde. Æstus erat magnus.

Nouemb 28. in Monasterium S. Catharinæ venerunt. Quibus postridie prior (ὁ ἡγούμενος) ossa illius sanctæ & alia multa, humaniter monstrauit. Situm est in loco depresso, inter altas petrat. Monachi eius, Græci sunt: pascuntur ex vrbe Alcairo. Ideo sæpe coguntur esurire. Multa patiuntur ab Arabibus. S. Catharina ossa.

Nouemb. 20. montem Oreb. viderunt. Infra quem, Monasteriolum, etiam Græcorum Caloierorum (καλογηρικόν) quod, nomen τῶν τεσσαρακοντα, Quadraginta sanctorum, habet. Sinai multò altior mons est, quam Oreb: &, ex eo mare rubrum prospicitur. Oreb mons.

Decemb. 2. in cœnobio Catharinæ ex ipsis obijt Dauid Furtenbach.

Decemb. 5. abierunt: & Alcairum 21. Decemb. redierunt. Consul Venetus ibi eis 24. Decemb. conuiuium dedit.

Decemb. 26. Patriarcha Comiti Græcum testimonium scripsit peregrinationis huius: quod posui in lib. 3. meæ Turcograciæ.

Sequenti 1562 anno, Ianu. 4. auecti sumt naue Alexandriam versus: quò 7. Ianu. appulerunt. Pestis ibi erat. Coniecti sunt in carcerem, tanquam Æthiopem quendam occidissent: cùm id Ianizarus ipsorum fecisset. Sæpe ferro vincti sunt: & in magno periculo versati. Magni proceres existimati, & Alcairum reducti. Febru. 11. incepit Alcairensium Christianorum ieiunium. A 12. Febru. vsq; ad 15. eiusdem, Alexandriam reuersi sunt. Alexandria AEgypti.

Febru. 17. Anconam conabantur petere, sed frustrà: ventis per multos dies incommodis. Iam 6. Mart. Rhodum reiecti sunt: quam inexpugnabilem iam Turcæ fecerunt. Mart. 11. Candiam ad sinistram reliquerunt. Mart. 22. præterrecti insulam & arcem Cytherorum. Deinde 25. Moream (Peloponnesum) & oppidum Coronen, satis munitum. Mart. 28. Græci Peloponnesij eis carnem, & alia cibaria, vendidêre. April. 13. Zanthum (Zacynthum) viderunt. Propè iacet insula parua Striuali (vna Strophadum) vbi pulchrum Monasterium est, plus 80. Monachorum Græcorum. Zanthum 16. Aprilis ingressi sunt: & 19. Cephaleniam. Striuali. Strophades.

April. 20. S. Mauram (inf. Leucaden) Turcis subiectam, viderunt. Inde 22. Corcyram, propugnaculum Venetorum inuictum. 25. Valonam & Dyrrhachum Turcarum præterierunt. 29. Ragusam. Non intromisi, propter Alexandriam pestem. Maij 2. ante Anconam XXIII. bombardas suas nauales emiserunt. Nec ibi intromissi, propter eandem causam. Inde iterum Hierosolymam. Tandem 16. Aug. in patriam. Corcyra.

Rectores Tybingenses. Æstate, Rector 154. Iacobus Cappelbeccus, V. I. D. & professor. Inscripti. Ioannes Burcardus, Fridericus Iacobus, Conradus, & Ioan. Albertus, ab Anweil, Iun. 4. Gotfridus, Baro Lympurgicus. Ioannes Schulter Æntrugensis, Aug. 6. Caspar Schek, ex oppido Vvila. Hyemalis Rector 155. Theodoricus Snepfius, S. Theol. D. & professor. Acad. Tybingensis.

Inscripti. Caspar & Fridericus Nostitij, Regiomontani, Octob. 31. Rudolphus & Henricus à Binavv, Misnenses. Stephanus Dupsius Tubingens. Iacobus Grater Halensis. Ioan. Iacobus à Gemmingen.

Decanus artium. M. Georgius Lieblerus, 2.

Magistri designati. Paulus VVonecker Badensis, Febru. 12. Georg. Pistorius Esslingens. Anshelmus Pfluger Reutling. Iul 9. Ioan. Neobolus Æntringens.

Culingius. *Conductus est Poëticæ Professor, Stephanus Culingius Saltzensis Turingus.*

Vergerius. Scalichius. *Viuebant hîc, Episcopus Petrus Paulus Vergerius, & Doctor Paulus Scalichius: qui contendebat, se ex nobilissimo Veronensium Scaligerorum genere ortum ducere.*

Commissarij Scholæ, vel Visitatores, nomine illustrissimi Domini nostri, erant: Nobilis Baltasar à Gyltlingen. Ioan. Brentius Stutgard. Præpositus. Sebastianus Hormoldus, Praefectus Bietigkaimensis. M. Caspar VVildus.

Claß. *Knittlingæ natus est 22. Maij M. Valentinus Clæsius: patre, M. Martino Claßio Vbingeride, Parocho Knittlingensi, & Præfecturæ Maulbrunnensis Superintendente, 1558. facto: matre verò, Agnete Dempfina Tybingensi. Susceptoribus, Abbate Maulbrunnensi, Valentino Vannio: & Catharina, Michaëlis Strafferi Quæstoris KNittlingensis vxore. Duxerat Martinus Agnetem, Baltasaris Tybing. filiam, 26. Nouemb. 1555 Quæ peste in puerperio 8. Decemb. 1564. Knittlingæ obijt.*

Annæ VVirt. natiuitas. *Stutgardiæ 12. Iun. nata est in arce, illustrissima D. Anna. Commater, VVolfgangi Palatini vxor Anna, Hassiæ Landgrauia: & Marchionis Brandeburg. Georgij coniux Æmilia. Ducissa Saxoniæ.*

Schorndorffæ, cùm maxima campana fissuram cepisset, refusa est: hisce cum verbis, vndique in circumferentia:

Auß dem Fewr bin ich geflossen:
Stephan Fürst von Vlm hat mich gegossen. 1561.

Lutetiam missi, Tybing. Theologi. *Circa diem Octob. 4. missu illustrissimi Ducis Christophori, profecti sunt Lutetiam versus, ob Colloquium de Rebus Religionis, ad serenissimum Regem Nauarræ Antonium (tanquam Ducalius propinquum) Doctor Iacobus Beurlinus: Melchior à Salhausen: Doctor Iacobus Andreæ, Gœppingæ Superintendens Ecclesiarum in VVirtembergia: & Baltasar Bidenbachius, concionator Aulicus. Cùm autem Stutgardiâ eueherentur: equus cæteris generosior sub curru mortuus concidit.*

Tybing. Theologorum dignitates. *Nouemb. 3. ab illustrissimo Domino nostro. per commissarios supradictos, honorib. & comodis auctis fuere hi excellentes viri. professione Doctores Theologiæ: vt Iacobus Beurlinus (Lutetiæ absens) esset Ecclesiæ Tybing. Præpositus, & Academiæ cancellarius. Iacobus Heerbrandus, Ecclesiæ Decanus. Theodoricus Snepfius, Parochus Ecclesiæ.*

Præterea factus est M. Ioannes Brentius, D. Ioannis filius, extraordinarius Theol. Professor.

Licent. Samuel Hormoldus, Sebastiani filius, cursorius Institutionum Iuris extra ordinem (κατ' ἐξοχὴν) explicator: propter nobiles à Principe venientes, & propter scribas imperandos.

Vlmæ ludi Germanici moderator Grammaticus & Arithmeticus, erat Lampertus Beumgartner, celebris.

Augustæ, Leonhardus Christophorus Rechlingerus Cos. viduus, Barbaram Langenmantelinam viduam, Ian. 27. vxorem duxit.

Hailprunnæ quædam mulier enixa est infantem: qui erant quaterni oculi, aures, & pedes duo autem manus. Vixit vnam tantùm horam.

Obierunt hoc 1561. anno.

Mortui plures. 1. *Stutgardiæ, Febru. 15.* Der Ehrnvest vnd fürnehm Joseph Albrecht Schütz / Friderici Schutzij Iurisc. pater.

2. *Octob. 15. ibidem Ioannes Epp. V. I. Doctor, & Consistorij Principalis Aduocatus.*

3. *Ibidem, in Hospitalis sano, Caspar Bær Iurisc. Principis VVirtemberg. Consiliarius: cui vxor Margareta 10. liberos pepererat: & in eodem loco sepulta est.*

Gal. 4. Postquam completi essent dies: misit Deus filium suum.

Esa. 53. In liuore eius sanati sumus.

Rom. 4.

Rom. 4. Resurrexit propter iustitiam nostram.

4. *Tybingæ, nobilis vir Ioannes Conradus de Fyrst, Mart. 5.*

5. *Aug. 16. ibidem, Sibylla Rhonerina, M. Martini Crusij vxor, puerpera: Suazæ 9. April. 1535 VVolfgango Rhonero, & Euphrosynâ Capitlina Veldkirchensi, nata. Cuius frater Raimundus Rhonerus, honoratus hodie ciuis Vlmæ viuit filio præditus bono, VVolfgango: qui filiam postea duxit Esselingæ. Cos. Bernhardi Reibingi Anuam, ex Anna Vetscherina natam, Crusianæ vxoris Catharinæ soror.*

Νίννος μὲν θανάτοιο δεσπάσσατο, ζῶε τ' ἐνὶ χριτῷ·
Λαμπρὸς δ' Ἡὼ βλέφαρα καὶ Λητὼ τε χαρᾷ.

6. *Michael Rucker, Med. D. & professor Tybingæ, Octob. 9. cui venerandus Gabler Decemb. 30 successit.* Gabler.

7. *Georgius de Ebingen, Maij 5. Kilbergæ. Qui feudo acceperat à Cæsare, eiusq; ditione Hohenbergensi, dimidium pagi Buhelæ ad Nicrum, cum alijs quibusdam. Eadem postea filius eius Iacobus accepit. Erat tunc Comes Zollerensis Carolus, Hohenbergensis ditionis præses.* Buhel.

8. *Octob. 28. Lutetiæ, dominante peste, Doctor Iacobus Beurlinus Dornstettensis, ætatis suæ anno 41. obijt. Dixit tunc in hanc sententiam.* Iac. Beurlinus.

Ἐγγὺς ἐγὼ θανάτου. φείδεσθέ μου ἑταῖροι,
Ἠὲ μέλει. θανάτῳ ἑσσόμενοι πάρες ἠὲ παρέρχω.

In Epitaphio Latino:

Vir magnus, magna celebriq́ue sepultus in vrbe,
Parrisijs: celsæ stant vbi tecta Scholæ.
Spiritus in cœlis, à carnis mole solutus,
Virtutesq́ue Dei, iustitiamq́ue, colit.

Habuit clementissimus & pius princeps, liberûm eius, in legatione ipsius mortui, postea paternam rationem: liberaliter ad honesta matrimonia dotando.

Iacobus Schegkius M. Martino Crusio S.

Vehementer, V. D. Crusi, κοινωνήσαντων tuum de obitu clarissimi D. D. Beurlini me delectauit. Nullo enim fuco veritatem historiæ, & rei ipsius, atq; doloris tui & omnium grauitatem, elegantissimis tum verbis, tum sententijs, expressisse mihi videris. Legi & relegi crebrius. Aliâs cimelia misissem πρὸ παντὸς ἄλλου, ἢ πάντες ἴσμεν, πατρὸς τῶν Πλειάδων, τὸν παλαιὸν ἐπιπονεῖσθαι. Editio eius non minus tibi, quàm nostræ Scholæ, erit honorifica. Multi enim sunt, qui putant, nos Græcum Poëtam non habere. Οἷς ἐπιβύσασθαι τὸ στόμα, ὅπως λοιδορῶνται ἡμῖν πάντες ὦσιν. Vale 21. Decemb. 1561. Extat id carmen libro 2. Poëmatum Crusij, 1566. ab Oporino excusorum.

9. *Episcopus Sidonius Michael Helding. Item Caspar Schvvenckfeldius, in Suevia, mense Decembri.*

10. *Melchior Volmarius Rhot, Iurisc. & artium Professor Tybingæ, Isnæ obijt: quò propter ingrauescentem ætatem profectus fuerat.*

11. *Phorcæ. Illustrissima D. Maria, Marchionis Caroli Badensis, & primæ eius coniugis Kunigundæ Brandeburgicæ, filia 8 annorum. Welche zu jhrer jugendt/mit verwunderlicher andacht/Gottsforcht/tugenden/begabt gewesen. Mortua 11. Nouemb feria 3. Sepulta in S. Michaelis choro interiore.* Maria Marchionissa.

12. *Hailsprunnæ. Vivus monumentum hoc fidei meæ posui: qua credo, me consepultum cum Christo in Baptismo, rursum ab ipso in die censoria resuscitatum iri, GEORGIVS Artopœus dictus. Has inclytas ædes rexi tres annos Abbas. Condimenta vitæ meæ fuerunt labor & luctus. Tuus certè, ô homo, vltimus dies abesse non potest. Viuere igitur volens, obsecro, ne facias mortem indigna. Qualis enim exieris de hac vita: talis futuræ vitæ reddêris. Obijt anno Christi M. D. LXI. die XXV. Augusti. Congruunt hæc cum ijs quæ initio Sueuiæ in Adamo scripsimus.* Artopœus.

BELLVM CIVILE IN GALLIA. FRANCOFVRTI CORONATIO Regis Rom. Maximiliani. Conuiuij Cæsarei ἔκφρασις. Sueui multi, in eo conuentu. Administratio Acad. Tybing. Vinearum percussio in VVirtembergia. Generatio hoc anno, & interitus.

CAPVT VIII.

VVirt. D. Christophorus, cum Lotharingis.

ANNO 1562. Febru. 15. Dux VVirtemberg. Christophorus, & D. Ioannes Brentius, Tabernis Alsatiæ erant: Cardinalis Lotharingi, & fratris eius Francisci Guisij oratu: tanquam colloquendi causâ de controuersia & compositione Religionis: sed reuera agebatur ab ipsis callidè: vt auxilia Germanorum, ne in Galliam contra Pontificios venirent, auerterentur. Beuth. lib. 28. Hinc iam ciuilibus armis, inter partes diuersæ Religionis atrociter certatum est: nempe inter Condæanos & Guisios: Catharina Medicea, Regis Henrici vidua, Regis Caroli 9. matre, plurimum ad eam rem pro his contra illos conferente.

Galliæ bellum ciuile.

Maximiliani, Regis Rom. Coronatio.

Idem Princeps Christophorus, & Landgrauius Lud. Francofordiæ cum amplius CCC. equitibus honoris causâ adfuerunt: quando Bohemiæ R. Maximilianus, præsente patre Ferdinando Cæsare, vltimo die Nouemb. in S. Bartholomæi Templo, Rex Rom. coronatus fuit.

CONVIVII CÆSAREI DESCRIPTIO. TOMO 3.

Germ. rerum Schardij.

1. In Senaculi Aula, erant omnia magnificè instructa: mensis ordine dispositis: sed illâ, quæ vna Cæsare & filio posita erat, septem gradibus altiore.

2. His iam accubituris: Elector Brandeburgicus, vt S. imperij Archicamerarius, è cœnaculo illo descendens, & equo insiliens, à tripode, prope coquinam Cæsaream sub dio posito, malluuium deauratum & mundissimam mappulam accipit: secum ad cœnaculum portat: equum Comiti Zollerensi, vt imperij Vicecamerario, ex officij iure propriũ tradit: pedes per gradus cœnaculi ascendit: tubis tympanisq; hinc inde sonantibus: ac manibus Cæsaris Regisq; lauatis: eidem comiti, & malluuium & mappulam retinenda tradit.

3. Elector Saxoniæ descendens, vt Archimarescalcus, equo conscenso: in auenæ effusæ ingentem aceruum ad eundem ferè locum, infertur cùm equo: modiolum argenteum inauratum auenâ replet concutitq; & eum Comiti à Pappenheim, vt Imperij Vicemarescalco, ad reliquum auenæ distribuendum tradit: atq; ad cœnaculum equo reuersus, hunc eidem Comiti seruandum relinquit.

Conuiuij Cæsarei ἐκφρασις.

4. E cœnaculo descendit etiam Elector Palatinus: ad officium suum: quod in Imperio gerit, faciendum: vt Archidapifer, seu Discophorus, Imperij. Veniens is ad coquinam Cæsaream, tres catinos deauratos cibi plenos, vtrâq; manu ad cœnaculum portat: præcedente ipsum Electore Saxoniæ cum nigro bacillo, tanquam Architriclino, seu aulæ Cæsareæ Marescalco. Deinde apud cœnaculum ex equo descendens: hunc Comiti à Seldeneck vt Imperij Vicedapifero, tradit. Fercula præcedente Saxone cum bacillo, mensæ Cæsareæ apponit. Catinos postea idem Comes seruauit.

5. Vnus è Baronibus à Lymburg. Archipincernæ Rom. Imperij (quod est officium Electoris Bohemiæ) vicem gerens: vasa potoria aurea & argentea procurans, Cæsari Regiq; pocula ministrat: quæ sibi postea de iure retinet.

6. Proximè coquinam Cæsaris, fons erat, copiosè vinum è fistulis profundens: quibusuis inde haurientibus.

7. Moguntinus, cum alteris duobus Ecclesiasticis Electoribus ad mensam Cæsaris accedens: & dextrâ baculum argenteum 12. marcarum oblongum (cui tria sigilla Electorum Archicancellariorum affixa erant) gestans: factâ honorifica inclinatione, officijs & iuribus suis præmissis: se suosq; confratres Ecclesiasticos Electores, & officia ipsorum, humiliter nouo Regi Rom. commendat: omniaq; feliciæ precans, illa sigilla Maiestati eius offert. Sed Rex ea collo eius, ceu torquem, circumdedit: dicens, se Ecclesias & iura ipsorum tuiturum: vt & cæteris Imperij statibus benignum futurum.

8. Executis iam sex Electoribus sua munia: substituti sunt 12. inclyti Comites: qui pro ipsis Cæsareæ & Regiæ mensæ inseruirent: ipsiq; singuli, singulis mensis accumbentes, pransi sunt, in eodem cœnaculo.

Mensarum hic ordo erat.

a. Cæsaris & Regis.

b. Ad dextram, Moguntini.

c. Palatini.

Inter vtranque, è regione Cæsaris, mensa Treuerensis.

Ad sinistram, Coloniensis.

Saxonis, & Brandeburgici.

Cuiq;

Cuiq; mensæ, suus abax adiunctus: in quibus, aurea & argentea vasa & lances.

Certatim astantibus, & cuiq; ministrantibus, suis nobilibus Pocillatoribus, Dapiferis, & bacillonibus.

Erant non longè à conspectu Cæsaris, aliæ duæ mensæ. Vna, VVirceburgici & Spirensis cum Duce Bauariæ & Iuliæ. Altera, Ducis Lotharingiæ, & Ducis Areschoti, ac Principis Vraniæ, aliorumque.

9. *In proximo conclaui, mensæ nõ minus magnificæ erant. In his Legati ciuitatum sedebant: vt, Colonienſium, Noribergenſium, Francofurtenſium & aliorum, cum hilaritate.*

10 *Prandio ferè finito: Electores sex ad mensam Imperatoris & Regis accedentes: quiq; Imperialia sua munia, quæ interea Vicarij habuerant, repetiuerunt: ac paululum pro forma ministrarunt.*

11. *Cæsar & Rex, à mensa digressi, spectaculum publicè datum, è sublimi loco videbant. Erat autem maximus BOS ASSATVS: varijs animalibus (sicut equus Troianus) refertus: cuius pars ad inauguratum Regem fuit delata: reliquum plebs mira contentione diripuit. Modò ne etiam verù, quo circumactus ille bos fuit, ab aliquo inter diripiendum deuoratum fuerit. Sed tamen nullius ventris dolor, postea cognitus est.*

12. *Cæsar & Rex è Senaculo, Electoribus cæterisq; Principibus ac nobilibus comitati (eodem ordine, quo è Templo exiuerant) tympanis & tubis percrepantibus, ad Palatium suum redierunt: Electoralemq; Senatum (adhuc Pontificalibus indutum: quo & inter prandendum vsus fuerat) clementer & honorificè, datis dextris, à se dimiserunt.*

Quàm fuerunt hæc, cessa & delectabilia! Quàm spectatu & auditu digna! Quàm mirarentur prisci Romani, tantam gloriam ad Germanos (illam barbaram gentem) deuolutam esse! Sanè talia, pro tempore facienda sunt. Quid nisi Largitur Deus interdum bona gaudia curis. Constituit, & honorat, Magistratum. Tantùm dolet mihi, tempus in lætitia non potuisse, nec posse, sisti. Si enim hoc fieri posset: quot splendida conuiuia, quàm iucundi sermones, quàm suauis musica, quàm amabiles choreæ, continenter manerent! Nos semper delectaremur ἀπαύστως. Sed istud irrenerens & improbum tempus, semper currit. Quis potest alligare? ἴξιγνοι τὰ πόδια, τῆς ῥοιβδος, καὶ τῶν ἄστρων. Es ist eben alle ding nur ein weil. O mater Eua, quàm nos perdidisti! Honoranda mater, non maledico tibi. Decepta fuisti, cùm non putares. Hinc, tales res nostræ: tam instabiles, tam fluxæ. Quid: dicis tu, sapiens Ecclesiaste? Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid tu, diuine Paule? Nostra ciuitas & gubernatio, in cœlis est. Huc ergo, sola in solum Christum fide contendamus. Nam fiducia virtutum nostrarum pannus mulieris immundus est. Cogita quisq; qui te mundissimum tuis speciosis operibus putas: quàm habeas sæpe immundas & diabolicas in te cogitationes. Prò Deum, quanta cæcitas tua, tibi præfidentis! Da gloriam Deo. χαρὶτι σεσωσμένοι, Eph. 2. ἡ χάρις βασιλεύει, Rom. 5. Fide purificat corda immunda Deus. ἐπίγνωσις.

Sueui inter alios interfuerunt hi.

Cum Ferdinando Cæsare, Georgius Comes ab Helffenstain. Ludouicus, Comes à Leyvvenstain. Carolus, Comes à Zollern. Otho, Comes ab Eberstain, stipatorum præfectus. Otho, Dominus ab Heideck. Georgius Ilsing, prouinciæ Sueuiæ præfectus. D. Ioannes Baptista VVeber, Memmingenſis. Deinde, cum Maximiliano Rege: Otho, Comes ab Eberstain. Ludouicus & VVolfgangus, Comites ab Eberstain, Barones à Neugarten. Georgius Schenck à Stauffenburg. Cum Duce Bauariæ Alberto erant: Fridericus, Comes Oetingenſis. Henricus, Comes in Fyrstenberg. Vlricus, Comes Montefortius. Albertus, Comes in Leyvvenstain. Degenhardus, Baro à Stauff. Fuit in his comitijs, Philippus Comes ab Eberstain, armaturæ pedestris capitaneus. Francofordiæ tunc, Sueui.

Interfuit Ebrainus quoque Stroiscbenius, natus Polonus, à Turca Solimanno missus pacis causâ, cum muneribus, anno χιλιοστῷ Mahometis 969.

Enumerabo præcipuum etiam comitatum VVirtembergici Ducis Christophori. VVirtenbergenſes.

Ludouicus, Landgrauius Haßiæ.

Eberhardus, Dux VVirtemberg. F.

Ioan. Theodoricus à Plieningen.

Eckhardus Bolenſis. N. Vollandus. N Mareschallus.

Sebastianus, Comes Helffenstainius. Heinricus, Comes in Castel.

Christophorus & Henricus, Domini à Lympurg. Albertus, Comes Hohenloius.

Georgius Comes Tubingenſis. Iobus, Dominus in Heideck.

N. Dominus à Schvvartzenburg. Nicolaus à VVernsdorff. Anshelmus à Leipsig. VVolfgangus, Dominus ab Heideck. VVolfgangus Schenck. Ioan. VVilhelmus Schenck. VVolf Dietrichus Megezer. Hugo à Rechberg. Erasmus Laiminger. N. Ingelzhofer. VVilebaldus Vrmyllerus. Sebastian Partheinius. Georgius Marescallus. Iordan. Braitenbachius. N. Binau. N. Liechtenhan. N. Mentzinger. N. Landavver.

Consiliarij & Magnates.

Bernhardus à Stain. VVernerus à Munchingen. VVolfgangus à Dienstet. N. Talackerus. D. Ioannes à Stainhaim. VVolfgangus Theodoricus Nothafft. N. Bernheuser. Ioan. Sigismundus à Freiberg. Vitus Schonerus. Iacobus Heieneckerus. Melchior à Salhausen. L. Baltasar Eislingerus. Franciscus Curtius. D. Ioannes Schvvartzius Med. D. Ioan. Sechelius Iurisc. Ambrosius Reschius. Hermannus Ochsenbachius, Castellanus Tybing. Conradus Schlerffius.

Theologi.

D. Ioannes Brentius.

M. Balthasar Bidenbachius, concionator Aulicus.

Summâ, Principum duorum VVirtembergensium, & Landgrauij Lud. fuerũt 316. equites.

Scholæ Tybingensis curatio.

Academia Tybing. *Die Febru. 4. creati sunt Doctores 8. Inter quos, Ioannes Brentius iunior (nunc Abbas Hirsaug.) Theol. & Georgius Hamberger Medicus.*

Scheubelius. *Febru. 22. M. Ioannes Scheubelius, plurimas figuras Mathematicas Euclideas, Senatui in Bibliothecam, quæ construi incipiebatur, donauit, in ligno sculptas singulas.*

Die Philip. & Iacobi, Rector 156. factus est Chilianus Vogler, V. I. D. & professor.

Inscripti.

Ioannes à Gallenberg Carniolanus: Laurentius & Andreas Paradeiseri, Carinthij: Ioan. Adrianus à Greiseneck: & VVolfgangus Apelles, eorum Præceptor, Maij 27. Paulus & Ioannes Clarneri, Noribergenses.

Falckenstainij Comites. *VVirichus & Sebastianus, generosi Comites à Falckenstain: auditores Crusij assidui per triennium, & sex menses, in Cicerone. Præceptor eorum, Antonius Schimmelius VVestphalus, Iul. 16.*

Stephanus Gerlachius Knittlingens. & Christoph. Zick. Culmbach. Aug. 13.

Die S. Lucæ, Rector 157. Iacobus Schegkius.

Inscripti.

Dauid Vnger Memming. Pastor Kilbergensis. Nicodemus Fræschlin (Frischlinus) Balingensis, Nouemb. 12. Ioan. Iacobus Grynæus Bernensis, Febru. 1. Baltasar Engelhart Adelman von Adelmansfelden/Mart. 11. Christophorus Heerbrãdus, D. Iacobi F. April. 22.

Decanus artium.

M. Georgius Hitzler Giengensis: αὐὴρ ἐν μήκης, ἐν πρόσωπος, φιλάνθρωπος.

Magistri creati.

VVilhelmus Holder Marbach. Feb. 3. Ioannes Schmid Memmingens. Christoph. Rid. Meßingensis. Leonhardus Engelhartus Halensis, 12. Aug. Fuerat is Eppingæ Ludimagister: & inde dimissus, quòd Caluini dogma improbasset. Tybingæ verò 1. Iun. receptus erat Professor lectionum duarum Latinarum, in prima vel infima Pædagogij Academici classe.

Zimmermannus. *VVilhelmus Zimmerman Neustatensis. Postea, Theol. D. & 1582. Haidelbergæ concionator, Electorisq; consiliarius. Hodie, multos iam annos Græcij Ecclesiastes.*

Tobias Baltz Kirchens. Medic. D. Eodem Decano Professor in Pædagogio conductus est M. Georgius Burchardus VVeissenburgensis Franco.

D. Iacobus Andreæ, Cancellarius. *Postremis ferè diebus mensis Iunij, huc Gæppingã πανοικὶ migrauit Doctor Iacobus Andreæ: & factus est nostræ Ecclesiæ Præpositus, Academiæq; Cancellarius.*

Laubmarius D. *Cæpit circa S. Iacob. diem, M. Andreas Laubmarius Stutgardianus (postea, Tybingæ Doctor iuris, & adhuc eius in Academia professor) esse Præceptor illustrißimo Duci nostro, D. Ludouico. Ad quem post multos annos, sæpe dicebat Iacobus Cancellarius, nostrûm multis audientibus: Ihr habt vns ein from̃en Fürsten gezogen. Educasti nobis pium Principem. Deus tibi gratiam referat.*

Successio

Succeßit etiam hoc 1562. anno, in Schorndorffensis Scholæ administrationem, M. Christophorus Ridius Meßing. Quem Magistratus oppidi, & eruditus, & eruditorum amans, donauit 5. Ianu. 1575. iure ciuitatis, atq; centum Florenis, propter virtutem eius, & fidelitatem. Decessor ipsius in rectura Scholæ, M. Melchior Haindel fuerat, Bauarus: qui 5. Octobr. huius 1562. cum M. Sebast. Kienlino Tybingensi: hodie Pfortzæ iam per diu Physico. Ipse verò, factus est Physicus Eßlingæ: postea, Stutgardiæ: vbi 22. Febru. 1570. obijt. Fuerunt tunc 13. Doctores creati diuersarum Facultatum: à Doctoribus, Snepfio, Varenbylero & Fuchsio. In prandio, pro singulis conuiuis soluebantur XVIII. crucigeri. Hodie verò, duplum ferè.

Noctis, qua secundum diem mensis Augusti secuta est, horâ nona, Tybingæ formidabilissima fulgetra, & duo fulmina, acciderunt: συνεχῶς ἐσ τὸ φοβερώτατον ἀστραπαὶ, καὶ δύο ἔκπτωσοι. Postridie, mediâ hora duodecima mediana,

Eripuêre nigræ nubes cœlumq́; diemq́;,
Sueuorum ex oculis: terris nox institit atra.

Tunc, ψεγμὸς ὄμβρος, καὶ χάλαζα ἐξαίσιος: imber ponderosus, & grando vbiq; crepitans, à Stutgardia & VVaiblinga Lorcham vsq. Tybingæ & alibi, vineæ & vites horribiliter percussæ, & depopulatæ. Iacebant botri vbiq; humi, & pauciores pendebant, conuulneratæ & contritæ. Dixisses propè, te stragem multorum millium militum χειροφάκτων cernere. Eam propter calamitatem, dilatæ sunt ædificationes per Ducatum omnes, ad tempus melius, præterquam Stutgardiæ. Scriptum est à Principe Christophoro, in pariete conclauis Stutgardianæ arcis: Balingam (vbi parum vinearum est) plus decumani vini, quàm Stutgardiam (τὴν πλείστης ἐστὶ πλάθος, χαμηλοφυές) hoc autumno dedisse. Vinearum affectio in VVirtembergia.

Idem 1562. VValtenbuchi cæperat arcem, & venatoriam domum, ædificare. Quibus absolutis: eò sæpe VVirtembergici Principes veniunt, in sylua Schonbachia venandi causâ, κατάλυσις ibi est, diuersatio (ein außspann) proficiscentium Tybingam, aut Stutgardiam. VValtembuch.

Nuptiæ hoc anno.

1. Ioannis Georgij Freibergij, Achstetensis: & Sabinæ de Freiberg, Eberhardi Freibergij, equitis in Halts vvang, Ronavv, & Neidlinga, Cæsarei Consiliarij, filiæ. Celebratæ die Pentecostes. Hinc nati, post alios vtriusq; sexus liberos, Adami tres: Philippus, Ioannes, & Georgius. De quibus, aliâs.

2. Augustæ. April. 13. Ioannis Achillis Ilsungi (fratris Christophori, Baronis, Cæs. Maiestatis Consiliarij) & Barbaræ Honoldinæ. Deinde, Doctoris Conradi Pij Peutingeri (qui fuit Claudij F. & Conradi, Alciato noti, N.) atq; Elisabethæ Rechlingerinæ. Item Narcisci Pentingeri, & Magdalenæ Rechlingerinæ. Ambæ nuptiæ, Septemb. 7. Erant duo fratres, sponsi duarũ sororum. Magdalena iampridem est defuncta. Elisabeta adhuc superiore anno viuebat. Ilsangus.

3. Mansfeldi. Comitis Ludouici Oetingensis, & Susannæ, Comitis Alberti relictæ filiæ, Aug. 26. Quæ 8. Septemb. 1565. obijt: & in fano arcis Harburgensis humata est. Ipse verò 1. Octobr. 1569. obijt Harburgi: ducâ ante (vt Spangenberg. ait) viduâ fratris sui relicta.

Obierunt præterea 1562. sequentes.

1. Stutgardiæ. Die 15. Mart. noctis horâ 2. nobilis Ioannes Herter de & in Hertneck, VVirtembergicæ domus Magister, Haußhoffmeister, Præfectus Sultzensis. Sepultus in Parochiali. Mortui.

In Leonhardino, ibidem. Præclarus Michael Schvveichardus V. I. D. & VVirtembergicus consiliarius, Febru 18.

In eodem Martinus Sturmlinus, Med. D. & Physicus in VVirtemberg. Aula.

Sæpius hic patriæ medicina adiuuerat ægros:
Consilijs, studio, dexteritate, fide.

Obijt hic pater 13. Cal. Nouemb. 1562. mater verò, idibus Octob. 1544.

Ibidem. Die Decemb. 19. Margareta Voitina: vxor primò Ioannis Kynigi, Zahlmeisters dein Stutgart: deinde, Iosephi Alberti Schytzij, præced. anno mortui.

2. Tybingæ. Nobilis Ioannes ab Anvveil, præfectus oppidi maior, Octobr. 13. Postridie sepultus: concionem funebrem habente D. Theod. Sneppfio ex Psalmo: vbi de portantibus dicitur semina sua cum lacrymis.

3. Bebenhusæ. D. O. M. S. Anno Domini M. D. LXII. die XXVIII. Septemb. egregius vir, pietate & doctrina præstantißimus, M. Sebastianus Coccyus: illustrißimi Principis & Domini, D. Eberhardi Ducis VVirtembergici, Præceptor: cùm rebus eximeretur humanis: hanc sedem ossibus suis delegit: Coccyus.

Sagarum combustio.

Sagas XLI. hoc tempore Comes Helffenſtainius Vlricus combuſſit. Sæpe in hoc genus ſæminarum, à Deo ad Satanam tranſgreſſarum, tum in comitatu illo, tum Horbæ, tum Rotemburgi, tum alibi, ſequentibus temporibus igne animaduerſum eſt.

SCHOLÆ TYBING. RECTORES. INCENDIVM NORDLINGÆ. Bellicus aries Reutlingæ. Confirmatio pacis in politia & Eccleſia. Ordinatio militiæ in Sueuico tractu, vel circulo. Iuſiurandum militaris Scholæ. Coniugia aliquot, & mortes, clarorum hominum. Finis Concilij Tridentini. Scriptio concionum in Templo.

CAPVT IX.

Bertelini Bartbol. obitus. Gemmingenſ. Theodoricus.

ANNO 1563. Ianu. 8. audiuimus Tybingæ: Memmingenſem Eccleſiaſten Bartholomæum Bertelinum eſſe mortuum, virum benè de illa Eccleſia meritum. Huic hoſpitium exulanti Euangelij causâ benignum præbuerat, nobilis genere ac pietate vir, Theodoricus à Gemmingen, Plicardi F.

Rectura Tybing. Gymnaſij.

Tybing. Gymnaſ.

Æſtiuus Rector 158. erat Ioannes Hochmannus I. V. D. & Profeſſor.

In Album relati. Ioannes & Velbertus Riedeſelij in Eiſenbach, Maij 18. Hermannus, Comes à VVida. Ioannes Georgius, atque Otho, Comites Solmenſes, Iun. 26. Petrus Bruitſchwart Pfortzenſ. Petrus Funck Memmingenſ. Sept. 17. Stephanus Neudærffer, & Hieronymus Kaler, Noribergenſ. Andreas Planer, ex comitatu Tyrolenſi, Octobr. 1. Hodie, clariſſimus apud nos Philoſophiæ & Med. Profeſſor.

Hyemalis Rector 159. D. Iacobus Heerbrandus Theologus.

Inſcripti. Euſebius Stetter Kirchenſis ſub Teck Nouemb. 5. Nunc diu Scholæ Oeſterbergicæ hîc Moderator. Chriſtophorus Spindler Gœppingenſ. Eccleſiaſtes Labaci. Mortuus 1591. Simon ab Vngnad, Baro in Sonneck. Ianu. 22. Eberhardus Landſchad à Stainnach. Michael Gramter Halenſis, Feb. 28. Ludouicus de Refuge Pariſienſis, Marc. 22. Conuictor meus, cedens turbis Gallicis. Ioannes Moſer Gœppingenſ. Iuriſc. & Conſiliarius principis noſtri. Ioannes Huldrichus Heck à Staineck. Chriſtoph. Clemens Taſinger Rauenſpurgenſis. Ioan. VVilhelmus Goldechus à Signovv, Rauenſpurgenſ. April. 25. Ioannes Pappus Lindauus, April. 29. Hodie Antiſtes Eccleſiæ Argentinenſis.

Decanus Philoſophiæ. M. Samuel Siderocrates Brettanus.

Magiſtri creati. Michaël Knor Aitenshaimenſis, Feb. 17. Conradus VVeick VVindenſis. Iacobus Schopper Biberacenſ. Iul. 28. Ioannes VVidman Caluenſis.

Incendium Nœrdlingæ.

Maij 7. magnum incendium extitit Nordlingæ, damnoſum, & maioris periculi. Id à muliere quadam ortum eſt: dum ancillæ Doctoris Lud. Sengij ſtruens inſidias, vt eam comburendam ab ipſa aberrauit: & præter voluntatem, ignem ſtramini iniecit. Ea per Magiſtratum capta eſt: forcipibus candentibus vulſa: & ad palum aſſata.

Aries bellicus, Reutlingæ.

Aries bellicus, repertus eſt ante Reutlingenſe oppidum: fortè factus, quando id fuit 1247. anno, ab Henrico Turingo obſeſſum. Eſt nunc extra curiam ibi, in tranſuerſum affixus, cum inſcriptione hac.

Memoriæ æternæ ſacrum. Imperatore Cæſare Ferdinando primo, Pio felice, ſemper Auguſto: Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Rege: Infante Hiſpaniarum, Archiduce Auſtriæ, Comite Tyrolis, regnante: S. P. R. Reutlingenſis, arietem hunc, ne à poſteritatis memoria deſideretur, in publicum ponendum curarunt, anno Chriſti M. D. LXIII.

Als da regierte der Durchleuchtigſt/großmächtigſt/vnvberwindtlichſt/ Römiſch Keyſer Ferdinand der erſt/ allezeit Mehrer deß Reichs: König in Germanien/ Hungern/vnnd Bohemen: Infant in Hiſpania/ Ertzhertzog in Oſterreich/ Graue zu Tyrol/ ꝛc. vnſer aller gnedigſter Herr: Ließ ein ehrſamer weiſer Raht vnd Gemeind zu Reutlingen/ ꝛc. dieſen alten Sturmblock/ damit er in der nachkommenden gedächtnuß nicht verfiele/ an dieſes new Rahthauß hie offentlich anhencken: im Jahr nach der Geburt vnſers Herren vnd Heylands Jeſu Chriſti 1563.

Habet iſte aries 74. annulos, præfixus validiſſimo ferro.

Pax Religionis, vt & ciuilis.

Prouiſio, paci ciuili antehac facta erat: conſultumq; paci Religionis, per Imperium, præſertim Sueuiam, contra vim externam: deinde denuò 22. Nouembr. 63. Vlmæ eſt obſignata.

Circuli Germaniæ.

Circuli quinq;: Sueuicus, Bauaricus, Franconicus, Saxonicus, Rhenenſis, ſuperior & inferior.

Duſſet

Dieser Landfrieden / vnd Religionfried/ *comprehendit tantùm Pontificios, & Augustanæ confessionis professores, siue Lutheranos: cæteras sectas excludit. Horum duorum, neutri alteros armis oppugnare debent: sed iure inter se causas finire. Si quis Episcopus aut Prælatus, ad Augustanam confessionem se confert: amittit suum ordinem, sed sine infamia. Non debet ius monere Lutheranis, in Cameræ iudicio, propter Ecclesiastica bona, loco mota.* Capita illius pacis.

Non impediri vtrobiq; census, tributa, decimæ.

Nemo cogendus ad aliquam Religionem, nec fraude abducendus.

Licet migrare ad alterutrius loca, si quis volet: pensione emigrationis persoluta.

Causæ huius transactionis sunt: ne mutua sit diffidentia: ne Imperium in pericula incidat: & vt mutua charitate facilius concordia Religionis fiat. Qua etiam non sequente: nihilominus pax est colenda.

In ciuitatibus, vtraq; Religio maneat vt hactenus.

Nobilium ordo etiam hac pace comprehenditur.

Nullæ priorum constitutionum huic paci officiunto.

Hæc Imperator, & Rex Ferdinandus, promiserunt se sanctè seruaturos. Sic & principes, & ciuitates.

Si quis alteri vim faciat: Principes se aduersaturos violatori promittunt, & vim patienti opitulaturos.

Iudices Cameræ iubentur, iustitiam vtriq; Religioni administrare.

Executio mandatur sententiæ Cameralium, contra pacis & prædictorum transgressores.

Pax Religionis & Reipub. antea in Passauiensi transactione sancita fuit. Confirmata rursus, Augustæ 1555. & Ratisbonæ 1557. Iterum Augustæ 1559 in perpetuum seruanda. Pacis eiusdem confirmatio iterata.

Ad executionem huius pacis, vel conseruationem, SVEVICVS CIRCVLVS, re diligenter pensitata, tria decreuit. Vnum, de personis necessarijs: alterum, de rebus: tertium, de modo executionis. Conseruationi pacis tria prouisa.

De personis.

1. *Imperator est circuli, vel Polemarchus,* Kreißoberster. *Qui receptus, iurat omnem fidelitatem, absq; respectu personæ. Quæ per ipsum, & maiorem partem ordinum, decreta sunt: rata sunto: etiamsi certas ob causas cæteri non adsint. Hodie, est Dux VVirtembergicus Ludouicus.* 1. Personæ.

2. *Sex viri,* Kriegsräht. *Bini de Principibus (Eccles. & politicus) & de Prælatis, ac comitibus generosis: atq; de ciuitatibus. Qui & ipsi fidelitatem iurant.*

3. *Si Imperator, vel Capitaneus, ipse adesse non potest: Vicarium loco suo idoneum, & iuratum habeto.*

4. *Si tempore belli Legato (ein Leutenant) opus sit: iuratus & ipse sit.*

5. *Certo salario conducti esse debent Duces & viri militares,* Haupt vnd Befelchsleuth.

De rebus.

Ærarium requiritur: ex quo Imperator, & Adiuncti, vel Seuiri, in alicuius hostis inuasione, pecuniam ad equitatum & peditatum conducendum promant. Interim etiam ordinibus, de succurrendo pro dignitate, iniunctum est. 2. Res.

Inuocandum vicinorum etiam circulorum subsidium, necessitate postulante.

Ærarij pecunia, tantùm ad necessitatem, non ad res paruas alienas, expendatur.

Ærarium & tormenta igniuoma in vrbe potenti & tuta sint.

Milites muttuntor ad diribitorium seu locum delectus, à Polemarchis designatum.

De executione & modo.

Nemo ferat, vt in sua ditione concurrant milites: qui non dicant, cui legitimè stipendia faciant. 3. Executio.

Quisq; Procerum suos ita contineat: ne qua conspiratio & concursus eorum fiat: commination pœnarum, confiscationis bonorum, electionis vxoris & liberûm.

Nemo se ab exteris Principibus conduci patiatur.

Nemo exterorum ferendus est: vt in locis Imperij conscribat milites.

Milites ernatici & aruscatores (Gartenknecht) ferendi non sunt sed fide obstringendi, non reuersuros. Sin reuertantur: iudicio persequendi.

Si in cauponas veniant homines incogniti & suspecti: caupo Magistratui suo deferto.

Ad

Sueuici circuli partes 4.

Ad obequitandum, & vias tutas præstandas, partes circuli Sueuici quatuor sunt: singula habentes descriptum suum quendam equitum & peditum numerum, ac Ducem.

In primo Quadrante sunt:

Dux VVirtembergicus. Prælati, Elvvangensis & Elchingensis. Comites & Barones: Helffenstainij, Oetingenses, Graueneccij. Ciuitates: Vlma, Reutlinga, Esslinga, Gamundia, VVilhailbrunna, VVimpinum, Hala, Dinckelspuela, Bopfinga, Gienga, Oia, Nordlinga, VVerda.

In secundo quadrante:

Marchio Carolus Badensis, Hochbergens. Rhætelensis: vnà cum cognatis: Abbatissa Rhotenmunsterana. Comites & Barones. C. VVilhelmus Eberstainius. Baro Geroltzeccensis. C. Fyrstembergenses. C. Carolus Hohenzollerens. Comites Sultzbachenses, & vt possessores Brandiss. Ciuitates: Rotvvila, Offenburgum, Giengenbachum, Cella ad Hammersbachium.

In tertio quadrante.

Principes, Cõstantiensis & Campidonensis. Prælati: Reichenavv, Salmensvveiler, VVeingarten, VVeissenavv, Petershusa Constantiæ, Schussenriedũ, Ochsenhusa, Marckthala, Münchrhotum. Abbatissæ: Lindauiensis, Buchauiensis, Heggbachensis, Gutencellensis, Baintensis, Bulleia Alsatiæ. Comites & Barones C. Fyrstembergenses, vt possessores dimidiæ partis VVerdenbergensium bonorum. Omnes Comites Montefortenses. C. Carolus Hohenzollerensis, vt possessor alterius dimidiæ partis VVerdenberg. bonorum. Possessor ditionis Iustingensis, Georgius Lud à Freiberg. D. Ioan. Iacobus Baro Kynigseccius & Aulendorffius. Item, vt possessor ditionum Kynigseckbergensis. Possessor bonorum D. Schvveickardi de Gundelfingen. C. Georgius de Helffenstain. Domini Dapiferi VValdpurgenses: propter sua, & Sonnenbergensia ad eos delata bona. Comites Lupfenses. C. Zimmerenses. Ciuitates: Campidonum, Biberacum, Leutkirchum, Isna, VVanga, Lindauia, Rauenspurgum, Buchhornum, Yberlinga, Pfullendorffium, Buchouia ad Fadersehum.

In quarto quadrante.

Principes. Episcopus August. Prælati: Roggenburgensis, Vrspergensis, Yrsinus. Comites & Barones: D. Georgius de Freuntsperg. Domini de Baumgarten. Domini, Marcus, Ioannes, & Iacobus, fratres, Fuggeri. Ciuitates: Augusta, Kaufbeurum, Memminga.

Faciendafinguliu.

Certo die conueniunto equites cuiusq; Quadrantis, in suo loco: vt simul excursus omnium fiat: isq; communi sumptu Sueuici circuli.

Singulis septimanis, quisque Dux ijs, à quibus emissus est, significet res gestas, & circumstantias rerum.

Arx, in quam se receperint grassatores, post irritam admonitionem comburatur, aut destruatur.

Bona, quæ latrones eripuerint, possessoribus restituuntor.

Ne vocentur ordines ad arma, aut sumptus, nisi periculo probè explorato: ne inutilis labor & expensæ suscipiantur.

In maximo periculo, res ad Regem Rom. aut Cæsarem refertor.

Si quis, loco suo relicto: minetur incendia & malum alteri: denuntietur ei ius, & Receptor eius moneatur. Non enim profugi tales sunt sustentandi. Si ille non pareat: agatur contra ipsum, & Receptores, qui eodem numero habeantur. Capti, etiamsi damnum non dederint, tamen propter minas capite plectuntor.

Sigilla sua huic amico pacis Reipubl. & Religionis tractatui & consensui, subdiderunt hi Magnates.

Marcus Sittichus, Card. & Episc. Constantiensis, Dominus Reichenoiæ, &c. Otho, Card & Episcop. August. Præpositus & Dominus Elvvangæ. Georgius, Abbas Campidonensis, &c. Christoph. Dux VVirtemb & Teccensis, Comes Mompelg. &c. Carolus, Marchio Badensis & Hochberg. Landgrauius Susenbergius, Dominus Rhœtelæ & Badenvveileræ. Philippus, Marchio Badensis, & Comes Spanheimius, &c. prose & cæteris Principibus. Gervvicus. Abbas VVeingart. & Ochsenhausensis. Ioannes, Rockenburgius. Sebastianus, Elchingensis. Prose, & cæteris Prælatis huius circuli. Item Sigismundus ab Hornstein, Landtcommenthur der Balley Elsas vnd Burgundi/ Teut. ordinis. Hugo, Comes Montefortius & Rotenfelsius, Dominus Tettnangæ & Langenargæ. Carolus, Comes Hohenzoller. & Sigmaringensis, S. Imperij hæreditarius Camerarius. Prose, & socijs.

Con-

Consules deniq; & Senatus, Augustanus, Vlmensis, & Eßlingensis: suo, & eaterorum ciuitatum nomine. Nouemb. 22. die Lunæ, anni 1563.

Bellicæ rei deinda constitutio legitur, & singularum personarum salaria menstrua. *Bellica rei constitutio.*

1. Imperatoris, vel Ducis generalis, personæ & res. *De peditatu.*

Acht Trabanten: *cuiq;* 32. fl. oder 8. Sold. Ein Prediger oder Caplan/12. fl. Ein Wundartzt/24. fl. Eidem auff ein Karren 12. fl. Einẽ Schreiber/12. fl. Einẽ Spiel/8. fl. Zween Wägen: auff jedẽ 24. fl. Zehen gemusterter Pferd: auff jedes 12. fl. Ein Koch 4. fl.

2. Legati eius, vel Locitenentis.

Trabanten. 4. jedem ein Sold. Currus 1. Pferd 6. Coquus 1.

3. Adiuncti, zugeordnete Ständ.

4. Vier Feldweibel totius peditatus.

5. Sechs Hauptleut. Jeder 40. fl. sein Jung 4 fl Zween Trabanten: jedem 4. fl. Fendrich/20. fl. sein Jung/4. fl. Schreiber/8. fl. Waibel/4. fl. Furirer/4. fl. Feldscherer/4. fl. Pfeiffer/vier fl. Sub quoquo vexillo, 100. Sclopetarij.

6. Profoß/2. Trabanten. 1. Stockmeister. 2. Steckenknecht. 1. Nachrichter.

7. Schultheiß/vier Gülden/Gerichtschreiber/acht Gülden. Gerichtswaibel. Gerichtsleut.

8. Wachtmeister. stipendium eius, 40. fl. 1. Trabant.

9. Prouiantmeister. Stip. eius. 40. fl.

10. *Sex falcones in quadam vrbe: ad quorum singulos, equi* 8. *In singulos equos,* 6. fl. *Ad singulos falcones,* 500. *globi quinarum librarum ex ferro, &c.*

11. *Sclopetarij.*

12. Schantzgräber/Pickel/Hauwen/Aext/Seiler/Ketten/Stangen.

13. Zeugmeister/Pfenningmeister.

14. Oberster Musterherr/Oberster Musterschreiber.

Hæc breuissimè, de peditatu. Nunc, de equitatu. *De equitatu.*

1. *Magister equitum*, Rittmeister. *Menstruum eius salarium,* 100. *fl.* Ein Trummeter/12. fl. Ein Feldscherer/12 fl. Ein Wagen/24. fl. Ein Troßrossz/6. fl. Ihme 12. Pferdt gemustert/144. fl. Fendrich/24. fl. Item/2. Furirer/2. Schmidt/2. Trabanten.

2. *Hastati. Habeant bonas galeas, torques, brachialia, velloricas, thoraces, dorsalia.*

3. *Sclopetarij. Eis sint boni sclopi, valida venabula, manicæ, torques, chirotecæ, thoraces, dorsalia, Cassides chalybeæ.*

4. *Generosi equi.* Auff jedes/12. fl. *In duodecim quosq;*, ein Droß oder Rottenpferdt: darauff 6. fl.

Vnum plaustrum, cum 4. *fortibus equis, & omni instrumento.*

Item, 1. halben Haacken/vnd ein Schweinspieß. *Salar.* 24. *fl. &c.*

Hæc paucissimis vtcunque notanda duxi: vt appareat, quàm laboriosa, quàm multiplex, quàm sumptuosa res sit militia.

Sententia Iuramenti equitum & peditum.

Velle Principibus & ordinibus circuli fideliter seruire: Ducibus & Officialibus obedire: nullas turbas excitare: fortiter in hostem agere: terrâ & nauibus, dies & noctes: officium facere in *Iusiurandum militare.*
processionibus & excubijs. Cuiq; stipendium 4. *Florenorum per mensem datum iri* (30. *diebus, pro mense computatu*) *octo diebus ante, vel post mensem. Sin pecunia non adsit tunc: patienter molestiam ferre, & nihilominus officium facere. Qui secus faxit: periurus habebitur, corpore & vita pœnas luet. Sic & illi, qui sine testimonio nondum promeriti salarium: discesserint. Nemo in itinere excedat suo ordine: nemo ladat puerperas, grauidas mulieres, virgines, senes, pueros, sacerdotes, Concionatores, qui se non opponunt. Etiam Templa conseruentur: nec in fana & Monasteria, absq; mãdato immigretur. Nemo blasphemet Deum & Sanctos. Talia sunt capitalia. Si prælium, aut oppida & arces obtineantur: cuiq; militi mensis suus desinet, atq; incipiet: nec aliud à circulo ei debebitur. Si quod ex ipsis præsidiũ alicui loco imponetur: tuẽtor fideliter cõtra oppugnationes hostiũ. neq; ideo plus eis salarij dabitur. Si locorum deditio fiet: nemo prædas ibi agat, aut vim afferat. In prælio, aut oppugnatione, nemo ad prædandum conuertatur: nisi de victoria constiterit: sed in*

sed in sua statione maneat. Aliter, capitale fuerit. Si quis fugam ineat: proximus quisq; ipsum confodiat. Si effugerit: infamis esto: & retractus, capite plectitor. Nemo prædatum excurrat, sine permissu Ducis. Nemo coitionem faciat suopte impulsu: neue colloquatur cum hoste: nec ad hostem scribat, literásve accipiat, absq; venia summi Ducis. Proditores præpositorum (profosio) indicantor: qui ex præscripto Capitanei cum eis agat. Qui inter se pugnant: dirimantur, nec coitio ad alterutrum fiat. Cui pax tertiùm mandatur, nec cessat pugnare: impunè occidito. Qui alterum post pacem mandatam percutit: vitam amittat. Nemo in locis periculosis, præsertim nocturnas productas excubias, vspiam dissplodat sclopum, sub pœna corporis. Qui excubare iussus, neglexerit: arbitrio Ptolemarchi punitor. Qui excubias deserit: ἀκαταπίστως, irrexorabiliter plectitor. Nemo sine permissu, alium pro se in excubijs constituat. Nemo seditionem moueat. Nemo cum diuersæ nationis hominibus ludat, ne maleuolentia existat, sub pœna corporali. Nemo cuiquam in locis amicis quicquam rapiat sub pœna vitæ. Commeatu aducto, nemo irruat ante æstimationem factam. In delectu (in der Musterung) quisque suum nomen verè profiteatur, & patriam, próximámve ciuitatem. Nemo apud duos Duces nomen dato: nec bis delectum pertranseat, alienúve nomine. Nemo sua arma in delectu alteri commodet, bey Leibstraff. Nemo iniusso Imperatorio, ignem loco subijciat. Pedites ferant patienter, secum esse equites. Quisque fugiat ebrietatem. Nemo ad arma conclamet, nisi fit necesse. Conclamatione facta: quisque in locum assignatum concurrat. Nemo molendina frangat. Quicquid in prælio, expugnatione, aliásve, quisque ceperit: eius esto: exceptis tormentis & instrumento eorum. Pecora capta nemo alibi vendat, nisi castris, æstimata à Præposito. Nemo carnifici iniuriam faciat. Qui absque testimonio è castris abit: ei sua eripiantur, & ipsius vita puniatur. Nemo Lux, alterius Ducis milites recipiat, nisi illo permittente. Nemo in area lusoria, cum altero ludito u debitum: sed tantùm præsenti pecunia. Violatores horum capitum, pro periuris punientur.

De pace communi & Religione, ac de militia, satis. Causam autem huic paci corroborandæ, sine dubio VVilhelmus à Grumbach edit.

VVilhelmi Grumbachij occupatio VVirceburgæ.

Hic namq; Octob. 2. huius anni, cum peditatu aliquanto, & D C. equitibus, veniens, subito VVirceburgum occuparat: eò, quòd sibi, vti Marchioni Alberto decem annis antè inseruierat, bona sua erepta ab Episcopo Melchiore essent, nec vlla deprecatione redderentur. Diripuerat igitur Canonicorum & Monasteriorum bona: & Episcopo effugiente, ab eis transactionem quandam extorserat: quam postea Cæsar Ferdinandus rescidit: illumq; & socios præcipuos, proscripsit, vt publicæ pacis perturbatores.

Dornstet.

Iul. 10. oppidum VVirtembergiæ Dornstetum, ex dimidio conflagrauit, igne fortuito.

Generatio hoc 1563. anno.

Nuptiæ Landgrauij Ludouici.

Maij 22. nuptias celebrauit Landgrauius Ludouicus cum Hedvvige VVirtembergica, Ducis Ludouici sorore, Stutgardiæ. Interfuit sponsi pater Philippus, & Dux Bauariæ Albertus aliíq; proceres, & multa nobilitas. Obuiam exiuerant Dux Christophorus, & filius Eberhardus, ex vrbe, Landgrauio Philippo: in campoq; eum exceperant. Cum intrarent Stutgardiam: sponsus præcedebat, habens Ducem Eberhardum ad sinistram.

Sequebantur ambo patres: Landgrauius, ad dextram: Christophorus, ad sinistram. Dux Albertus, in arce manserat. Durarunt nuptiæ ad dies 8. omni cum honore & lætitia.

VVirt. Sophia, nata.

Nouemb. 27. Principi Christophoro nata est Stutgardiæ filia Sophia. Susceptor, frater puerperæ, Marchio Brandeburg. Georgius Fridericus.

Kirchperger.

Rotvvilæ, Ioannes Vlricus Mecker patricius, nuptias 25. Aug. cum Anna Kirchpergerina, sorore nobilis viri Georgij Kirchpergeri, Rotenburgum habitantis, celebrauit.

Viebeuser.

Augustæ, Maij 11. nuptias celebrarunt, Ioannes Hagenmyller Iurisc. Cæsaris Consiliarius, & Catharina VVelserina. Præterea, Octob. 24. Marquardus Freer Iurisc. & Felicitas Menbartina. Deniq;, Nouemb. 9. Sigismundus Viebeuser Iurisconsult. (Cancellarius Cæsaris) & Sabina VVelserina.

Augustani prytaneum nobiliorum (jhr Trinckstuben) destruxerunt, & melius ædificarunt.

Defuncti vita, eodem anno.

Mortui.

1. *Stutgardiæ, in Leonhardino. Ianuar. 16. Doctor Ioannes Schvvartz.*

VVirtembergiaca medicinam fecit in aula:
Non habuit vitæ, lustra per octo dies.

At

At meritum toto complexus pectore Christi est,
Fata subit corpus, spiritus astra petit.

2. *Ibidem in Hospitalario fano. Caspar Lutz Bernhusanus: publicus ciuitatis Stutgardianæ Protonotarius, Iun. 29.*

Hoc tumulo recubat virtutum gloria Caspar
Lucius, eximia vir pietate grauis.
Idem cœlesti post funera sede receptus,
Gaudia cum Christo non moritura capit.

3. *In Parochiali. A. D. 1563.* auff den 7. tag Brachmonats/ starb die Edel vnd Ehrenreich Junckfraw Salome Erhartin/ jrs alters 66. jar/ deren Seel Gott gnad/ Amen. *Virgo Irene.*

4. *In Leonhardino. A. 1563.* den 13. Junij/ starb die ehrsam tugentsam Fraw Agnes/ Doctor Amandi seligen verlassene Wittib/ acht vnd siebentzig järig: D. G. G. S. Amen.

Etiam 24. Iun. nobilis & præclarus vir obijt, ὑπερωμίας καὶ ἀξιωματικὸς, καὶ πρὸς ἐμὲ φιλαύθρωπος, Baltasar à Gyltlingen, Acad. nostræ Commissarius: de quo, antehac quoq; mentio facta. Hic quendam nobilem olim reprehendens adolescentem, meis fidelibus monitis locum non dantem, ad eum dixit: Wiltu nit studieren? Dich nicht adelich halten? Wiltu allein ein Wiesenwässerer werden? *Risit ob phrasin D. Ioannes Brentius pater: eumq; sermonem postea nobilibus narrauit. Adolescentem dudum pestis sustulit. Baltasar Bernecci sepultus est.* *Balt. Gyltlingius.*

Defunctus est Cimbrensis Comes, Frobenius Christophorus: qui vxorem habuit Künigunden de Eberstain. Progenies: VVilhelmus, Anna, Leonora, Apollonia, Ioanna, Kunigundis, Sibylla, & Maria.

Obijt quoque Thomas Naogeorgus Straubingensis, Decembr. 29. anno ætatis 52. in oppido Palatinatus VVeissenloha: antea remotus ob caluinismum è Stutgardia: vbi pastor ad S. Leonhardum fuerat.

VVaiblingæ monetarij falsi, viri 2. mulieres tres supplicium luerunt.

Tridenti, die Decemb. 4. Concilium expirauit, maturitatem suam assecutum. *Concilij Trident. finis.*

Hac hyeme, quædam etiam pestilens ægritudo, hinc inde aliquos corripiebat, Tybingæ, & circùm.

Eodem anno, galt allhie zu Tübingen (*post magnam caritatem annonæ*) ein Scheffel Korns wider 2. fl. 6. Batzen. War jederman froh/ vnd dancket GOtt. Dann man buch auch wider Hellerbrodt. *Annonæ laxatio.*

M. Martinus Crusius cœpit hoc 1563. anno, die Febru. 7. conciones in Templo S. Georgij, supra genua sua calamo Latinè excipere, ex ore Doctoris Theodorici Sneppfij. Postea, Febru. 21. Cancellarij Iacobi Andreæ. Deinde, 24. Febru. Doctoris Iacobi Heerbrandi. Græcè autem, 1564. Iun. 15. in eodem Templo scribere, improuisò (cùm Latinè cœpisset) irruente οὐθουσιασμῷ, ex tempore cœpit: in quo incepto perrexit deinceps: idq; adhuc 1592. continuat: &, quoad viuet ac poterit, continuabit. Multa nunc millia sunt concionum. Causæ facti 1. ob multas res optimas colligendas. 2. ob diligentius auscultandum, nec cogitationibus diuagandum. 3. ob stylum Græcum exercendum, & habitum eius alendum. *Concionum Græca scriptio in Templo.*

Accepi 12. Mart. 1592. cum huc scribendo peruenissem, literas amicas ex vrbe Liuoniæ Riga, à claro & sapiente viro, Dauide Heliconio, eius Reipubl. Syndico: qui ante septennium, Tybingæ in studijs gnauiter vixerat. *Riga.*

INCENDIVM VVAIBLINGÆ. COLLOQVIVM MAVLBRVNNENSE. Gubernatio Scholæ Tybingens. Baro Vngnadius Ioannes. Mors Cæs. Ferdinandi. Mors Sabinæ, Ducis VVirtembergicæ. Mors Medici Andreæ Vesalij. IMP. XVI. MAXIMILIANVS II. Pestis Basileæ & Stutgardiæ.

CAPVT X.

ANno 1564. Febr. 6. Interdictum Principis Christophori VVirtemb. in Templo post concionem recitatum est: ne Anabaptistarum, Suenckfeldianorum, Sacramentariorum, Scripta, in hoc Ducatu venderentur & emerentur, aut legerentur. *Hæreticorum Scripta, vetita.*

Mart. 29. VVaiblingæ cõflagrarunt aliquot ciuium domus (Simonis Schvvartzij, Hieremiæ Riesij, & Heppeleri) vnà cum quinque pueris. Ortum fuit id incendium: cùm ancilla lumine num- *VVaiblingæ incendium.*

ne nummum quæreret in fœno & stramine: quando mediâ nona homines in concione erant extrà oppidum. Tendebant pueri manus per fenestras, vociferantes: sed igne inualescente, succurri non poterat. Mater illorum abortiens, ipsa etiam perijt. Ancilla virgis oppido exacta est: vitâ stulta eius iuuentuti condonata.

Lauffæ incendium.

Conflagratio Templi parochialis Lauffæ (quondam ad honorem S. virgunculæ Regiuvvindæ extructi. Vide suprà part. 2. lib. 2. cap. 3.) annum, diemq; Mensis, his versib. continens.

Quindecies centum, decies sex, quatuor atque,
Anni, post cunas σώτερ iêre tuas:
September celeres humeros nonasque parabat:
Hæc cùm sulfureo fulmine fana ruunt.

Erat illud fulmen primò ceu candela ardens. Sed cum nemo resisteret (quamuis facilè resisti potuisset) ita increuit: vt Templum hoc in cineres & fauillas redegerit.

Parochiæ ad præfecturam Lauffensem pertinentes, sunt Gemerscheim & Ilsfeld. Habuit Lauffa olim Monasterium, & arces duas, quarum rudera supersunt.

Colloquium Maulbrunnense.

April. 10 colloquium Maulbrunnæ actum est inter Theologos Ducis VVirtemberg. Christophori, & Palat. Electoris Friderici, de præsentia Christi in Sacramento altaris. Palatiniani erant: Michaël Tiller, Petrus Boquinus, Caspar Oleuianus, Zacharias Vrsinus, Petrus Dathenus. VVirtembergici: Abbas Maulbrun. Valentinus Vannius, Præpositus Stutgard. Ioannes Brentius, Acad. Tybing. Cancell. Iacobus Andreæ, Parochus Tybing. Theod. Sneppfius, concionator aulicus. Baltasar Bidenbachius. Durauit id colloquium vsque ad April. 17. Quibus de rebus legantur Acta publicata.

Tybingenses Rectores.

Schola Tybing.

Maij 1. Rector 160 renuntiatus est Doctor Anastasius Demler.

Inscripti. Iosua Schar à Schvvartzenburg, Maij 12. Ioannes Gottfridus, & Philip. Ernestus ac Conradus, à Berlichingen, fratres. Hieronymus Schyrstab Noribergens. Marcus de Zinzendorff, Baro Austriacus. Carolus & Franciscus à Remchingen. Helias Benignus Tybingens. Nicolaus de Tomitski, Baro Polonus, Octob. 5. Diligens Homeri auditor.

Octob. 18. Rector 161. Leonhardus Fuchsius.

Hunnius.

Inscripti. Ægidius Hunn VVinedensis, Nouembr. 1. Ioan. Casparus, Ioan. VVilhelmus, & Ioan. Ludouicus, à Sperbers Eck. fratres, conuictores M. Crusij ἐν τῷ γυμνοπαιδείῳ, Decemb. 1. Ioannes Rauch Ebingensis, 7. Iun. Ioan. Membardus Herberting. Ian. 24. Philippus Schopfius Phorcens. Mart. 13.

Decanus artium. M. Samuel Hailandus.

Magistri creati. Ioan. Styrzel Holtzensis, Februar. 9. Ioan. Stæcher Illingensis. Vrbanus Vetscher Eßlingensis. Casparus Vogler Tybingens. Doctoris Chiliani F. Iul. 26. Matthæus Chytræus Menzingens. Daniel Hauff Beurensis.

Mart 22. M. Georgius Hitzlerus 67. Baccalaureos creauit. Iam enim inceptum erat mitti primæ Laureæ candidatos, etiam ex Monasterijs: Maulbrunnensi, Hirsaugiensi, Bebenhusano, & Albensi: quæ dignitate cæteris præstant.

Vngnadius Ioannes.

Viuebat hoc tempore Tybingæ, generosus Baro Ioannes Vngnadius, cum vxore & Gynæceo, senex pius & venerandus, Ecclesiæ & Academiæ fautor. Præse ferebat is 1. Iul. se catechismum Martini Lutheri minorem, Græcè conuersum, cum libris Sclauonicè versis, in Græciam missurum. Sed impedimenta interuenerunt.

Habitationum studiosorum æstimatio.

Aug. 30. Professores Academiæ duo, & totidem oppidani Senatores, circumeuntes per ciuitatem, describebant: quid quisq; ciuis à Studiosis pro habitatione acciperet. Senatus postea certum precium præscripsit singulis habitaculis, quò minus grauarentur Studiosi.

Paci eorundem consultum.

Iam antea etiam (Febr. 26.) paci inter Studiosos, & vinitores oppidi (inter quos interdum rixæ oriebantur) prouidentiâ illustrißimi Principis, & industria Senatus Academiæ amplißimi, consultum erat.

Radzivvilus.

Septembr. 8. Tybingam studij causâ vênit Lituanus Princeps, Nicol. Christophorus Radzivvilus. Postea 1583. frater eius Georgius factus est Cardinalis Pontificius.

Tradelius.

Augustæ, Georg. Tradelius Iurisc. Reip. Aduocatus, viduus, nuptias 19. Iun. cum Sabina Psisterina celebrauit. Ioannes Henricus Hervvartus, itidem viduus, Octobr. 30. cum Maria Rentzina.

Obierunt.

Obierunt.

1. *Imp Ferdinandus 25. Iul. die S. Iacobi. Pragæ, apud Annam vxorem sepultus. Peruenerat ad 62 annum ætatis. Filij eius. Maximilianus, successor Imperij. Ferdinandus, in comitatu Tyrolensi, Brisgoia Alsatia, &c.* Ferdinandi Cæs. obitus.

Carolus, in Styria, Carinthia, Carniola.

Filiæ. Elisabeta, nupta Sigismundo Augustæ Poloniæ Regi. Anna Alberto Bauaro. Maria Guilielmo Cliuensi. Magdalena. Catharina Francisco Mantuano, & post hunc Sigismundo Augusto Poloniæ Regi. Leonora, Guilielmo Mantuæ. Margareta. Barbara, Alfonso Ferrariæ. Vrsula. Helena. Iohanna, Francisco Florentiæ Ducibus.

2. *Obijt 30. August. Sabina Ducissa VVirtembergensis, Nyrtingæ. Sepulta Septembr. 2. Tybingæ. Funebrem ei postea orationem habuit in Aula Academicæ domus nouæ, M. Georgius Liebler us. Inde, hæc. Cùm audiuisset, quandam nobilem matronam, quæ antea Pontificiæ religionis fuerat, in extremo agone ad solum Christi meritum confugisse: abiectis omnibus humanis meritis, & idololatrico cultu: prægaudio lacrymas non tenuit. Virgines quasdam nobiles, quas olim in Monasterium coniecerat, postea reuocauit: tamdiuque tenuit, dum eas à superstitionibus rursum abduceret. Dicebat, se nullum relinquere meliorem thesaurum: quàm quem apud pauperes, aut benemeritos ministros, deposuisset. Pauperibus agrotis, qui medicamenta non habebant, ipsa misit gratis ea, quæ emerat, aut præparauerat. Etiam pecuniam eis misit: quò melius valetudini operam dare possent. Hydropicum ipsa sanauit medicamine: quod à Carolo V. Imp. acceperat, aduersus aquam intercutem præsentissimum. Recens denique exortum in cibo, potu, vestitu, luxum, damnabant. An non iste, inquit, qui ita tumidas serico, & talorum tenus dependentes, caligas gestat, morioni, quàm homini similior videtur? Ecce galerum eius Pyramidalem. Ecce, quomodo sibi in desipientia sua placeat.* Sabinæ VVirtembergensis mors.

Excesserat ipsa LXXIII. annum vitæ. Post cuius obitum, in Templis Ducatus sic oratum est. Ewiger/ Allmächtiger / Barmhertziger GOtt vnnd Vatter / der du durch den Todt deines eingebornen Sohns/ vnsers lieben HERRN/ vnnd einigen Heylands/ JEsu CHristi/ dem Todt seinen gewalt genommen: vnd durch sein Aufferstehung/ das ewig Leben widergebracht hast: auff daß wir von dem gewalt deß Teuffels erlöset / vnnd durch die Krafft derselbigen Aufferstehung / vnsere sterbliche Leib auch von den Todten auffer weckt werden: Verleih vns gnediglich / daß wir solches festiglich/ vnnd von Hertzen/ ohn allen zweiffel glauben. Vnnd nach dem du zu diesen zeiten/ vnsers lieben Landtfürsten Frauw Mutter / auß diesem leiblichen Leben erfordert hast: vnnd sie durch deine Göttliche Gnad / deinen lieben Sohn Jesum Christum / für jren einigen wahren Heylandt erkandt: sich auch allein seines einigen Verdiensts vnd Erlösung / von Hertzen getröstet: so seyen wir gäntzlicher zuversicht: sie werde durch dich / HERR JEsu Christe/ mit aller Gnaden vnd Barmhertzigkeit / in Himmlischer seliger ruhe / zu der fröhlichen Aufferstehung/ mit allen Außerwöhlten Christen erhalten. Hierauff dancken wir dir gehorsamlich aller gutthaten: so du je gnedig bewiesen hast: vnnd bitten dich/ du wöllest vns auch in rechter wahrer Erkandtnuß deines lieben Sohns vnsers einigen Heylands Jesu Christi erhalten: daß wir mit rechtem vesten Glauben vnd vertrauwen/ auß dieser Welt/ so wir nach deinem Göttlichen wolgefallen beruffen/ scheiden: vnnd die fröhliche Aufferstehung vnsers Leibs/ auch besitzung deß ewigen Himmlischen Erbtheils/ mit allen Heiligen erlangen mögen. Durch denselben vnsern HERRN Jesum Christum: der mit dir/ vnd dem H. Geist/ lebt vnd regiert in Ewigkeit/ Amen. Precatio à mortem illius.

3. *Stutgardiæ, in Leonhardino. April. 14. die Vener. honestus vir Burcardus Styckel, cameræ Principis consiliarius.*

4. *Caluæ. August. 13.* Der Edel vnnd Ehrnvest Wolff Rauw von Winendaw: dem Gott gnad/ Amen.

5. *Eßlingæ. Ianu. 19. Bernhardus Reihing, senior consul, anno ætatis 71. Et vxor eius Catharina Laucherina, 2. Febru. eiusdem anni, anno ætat. 42. Fuit soror Vlrici Archigrammatei. Bernhardi illius filius, est hodiernus consul Bernhardus.* Reihing.

6. *Basileæ. D. Martinus Borrhaus Stutgardianus: professor librorum veterũ Testamenti, in Academia: linguæ Hebraicæ, Syriacæ, & Chaldiacæ, peritissimus. Obijt 4. idus Octobr. 1564. anno ætatis 65. cùm grauissima lue, in ea vrbe circiter 7. millia hominum perijssent.* Borrhaus.

Vesalij mers. 7. *Andreas Vesalius, Caroli V. & Philippi R. Medicus (qui etiam morti Henrici 2. Franciæ Regis adfuerat) cùm in Cyprum cum Malatesta Ariminensi nauigasset, Veneta Reipub. Capitaneo: & in reditu Venetias versus tenderet: vtpote amplissimo salario ad professionem Patauinam conductus: ad insulam Zacynthum tempestate delatus, in solitudine periit miserè: & ab Turifice reperiente, humatus est. Huius Vesalij faciem, & Martini Crusij, similimas esse inter se, Doctores Acad. Basil. 1566. omnes dicebant.*

Maximil. II. Cæsar 16. *Post Patris Ferdinandi obitum, XVI. factus est IMP. CÆS. MAXIMILIANVS II. IVNIOR, AVSTRIVS, P. F. Aug.*

Lazarus Schwendius, eques auratus, à Cæs. Maximiliano in Transylvaniam missus, rem feliciter contra Turcas gerebat.

Pestilentia Stutgardiæ. *Octob. 31. Principis nostri liberi, Tybingam Stutgardiâ propter epidemiam luem confugêre. Quo die Doctores 14. creabantur: inter quos, Theologi, M. Conradus Wolfius Placius, & Lucas Osiander. Iurisc. M. Ioannes Brastperger, M. Michaël Vaius. Medici, M. Samuel Sidrocrates, Philippus Grauber, & Georgius Wincklerus. Ipse Christoph. Princeps huc 4. Nouemb. cum comitatu Aulico vênit. Habitarunt in arce. Musicum verò Collegium, mecum in cœnobio Nidipedum.*

Stauffensis Comes Antonius. *Viuebat circa hoc tempus Antonius, illustris Comes in Stauffen, natus circiter 1520. qui in iuuentute, artium & linguarum studia coluerat: & postea prudenter ditioni suæ præerat. Pantal. Parte German. 3. Hoc Stauffen in Brisgoia est: sed Hohenstauffen, in Wirtembergia.*

FRIGIDISSIMA HYEMS. RECTVRA TYBINGENSIS. WIRTEMbergiæ administratio. Lites nobilium quorundam pacatæ. Nuptiæ & mortes insignium hominum. De Episcopo Petro Paulo Vergerio. De Barone Ioanne Vngnadio.

CAPVT XI.

Hyems algida. ANno 1565. ineunte, tanta vis hyberni frigoris erat: vt vites & arbores interirent multis in locis: & flumina conglaciarent, Neccarus, Mœnus, Visurgis, Albis, Rhenus, Danubius. Nix quoque in multis locis valles expleuit, & complanauit. Vnde postea ingens inundatio secuta est.

Primus Truber. *In vicino vico Derendinga, Ecclesia pastor erat vir pius & fidelis, Primus Trubernus. Hos libros sacros in Sclauonicam linguam conuertente: Mæcenatibus illustrissimo Duce Christophoro, & generoso Barone Ioanne Vngnadio: exemplarium vis in regiones Turcicas missa fuit.*

April. 19. & circà, Stutgardiam Tybingâ discedebant: qui huc pestem fugerant. Iam enim flagellum recesserat.

Gymnas. Tybing. *Æstiuus Scholæ Tybingensis Rector 162. erat M. Ioannes Mendlinus Tybing.*

Inscripti.

Laurentius Gualther Kuechelius Vlmensis, Maij 4. Hodie, clarus ibi Med. Doctor. Alexander Kammerer Tybingens. Maij 25. Hodie, Physicus Reutlingensis. Baltasar Rhellicus Nordlingensis. Augustinus Brunnius Annæmontanus. Hodie, Pastor Ecclesiæ Iesingensis. Historicus.

Hybernus Rector 163. Theodoricus Sneppfius, Theolog. Doct. & Professor, Parochus Tybing.

Inscripti. Petrus Perion Lugdunensis. Daniel Grickler Bulachens. Petrus Villotus Hurcurienses. Guilielmus & Ioannes de Saulx, Comites de Ligny, Barones de Ramo aureo.

Decanus Philosophicus. M. Martinus Crusius.

Magistri renuntiati. Simo Studion Auracensis, Febr. 14. præsente Episc. Vergerio, Principe Lituano, & comitibus Falckenstain. Wiricho ac Sebastiano. Nicodemus Frischlinus Balingens. Nicolaus Taurellus Mompelgardensis. Philippus Schopfius Pforcensis. Hodie, Durlaci Medicus.

Homericum auditorium. *Homerus, frequentiâ Auditorum suorum mense Nouembri effecit: vt Auditorium ipsius infrà in contubernio, ædificando ampliaretur. Vnde, Homericum auditorium appellari cœptum.*

Wirtembergiæ Politia. *Iun. 19. Ordinum Ducatus erat conuentus, de Duce aliquando succedente: ein Landtag. Mista enim πολιτεία est. Monarcha ditionis, ipse Dux: Aristocratores, ipsi consiliarij: Democratores, Delecti pauciores, Delecti plures, conuentus ordinum: nempe ex singulis oppidis, qui totum populum*

populum repræsentant. Ad primos minora negocia, ad alteros grauiora, ad tertios valde ardua, referuntur.

Erat controuersia quædam inter nobiles vicinos, Iacobum Ehingenum, & Dauidem Stainium: quæ benè transacta est: vtroq; partem suam pagi Byhlæ pacificè & quietè obtinente. Bübel pagus.

Comites Oetingenses infesti erant Nordlingensi ciuitati: cibaria eis inferri à suis vetantes, aucupia impedientes, & retia eripientes. Pacem verò ipsis Dux VVirtemberg. Christophorus mandauit vtrobique, vt Sueuici circuli Imperator. Res postea, per ipsum, & Episcopum Augustanum, Abbatemque Cesariensem, Vlmenses & Thonavverdenses, transacta. Erant fratres, VVolfgangus, & Fridericus, atque Ludouicus, Comites Oetingenses. VVallerstain, Fridericidomicilium. Oeting. Comites, cõtra Nordlingam.

In Thermis ferinis, in fenestra Hospitij, pictum & scriptum. Vlrich/ Graff zu Montfort vnd Rotenfels/ Herr zu Tettnangen/ Cagen/ vnd Wasserburg/ &c. Fürstl. Durchl. Ertzhertzog Ferdinand zu Oesterreich Raht/ oberster Hauptmann vnd Landtvogt vorder Osterreiches. 1565. *Rubrum vexillum, in campo albo.*

Inter Reges, Gallum & Hispanum, Sacrum fœdus (sancta liga) Baionæ initum est: de religione reformata per Galliam delenda. Sancta liga. Fœdus inter Gallum & Hispanũ.

Nuptias apud Augustanos (teste Henningo) celebrarunt.

1. *Hieremias Martius, Med. D. vir 6. linguarum peritus, Textoris ciuis F. cum Sabina Gundelfingerina, Ianu. 15. Hac iam nupta est cum consule Michaële Maiero Mercatore. Dono mihi dederat 1583. D. Martius, Los quatro libros del Cortesano, compuestos en Italiano por el conde Baltasar Castellon &c.* ὅτι περὶ τὴν ἱππικὴν γλῶτταν αὐτοδίδακτον ἦμεν. Augustana nuptia.

2. *Leonhardus Rhauvvolf, Medicus & ipse, Mercatoris filius, cum Regina Iungina, Febr. 26. Obijt hic peregrinatione Syriam omnem (aliquot linguarum gnarus) cuius peregrinationis descriptionem trium librorum Germanicam, eruditam & iucundam legimus. Ipse iam ab anno 1588. Ordinum Archiducatus Austriæ Medicus est, ac Lincij habitat.* Rhauvvolf.

3. *Baro Villingerus iunior Carolus, cum Sidonia Isabella Fuggerina, Mart. 15.*

4. *Ioannes Matthæus Stamler Scholarcha cum Anna Maria VVeissina, Maij 16.*

5. *Dauid VValther (cuius sororem Reginam, Doctor Nicolaus Varenbylerus, Professor Iuris Tybingæ, habet) cum Maria Linckina patricia vidua, Nouemb. 5. Obijt ipse 1579. Mariam Tybingæ 1566. Iun. 12. vidimus,* ἀξιωμαστικὴν γυναῖκα.

Obierunt.

1. *Febr. 4. Stutgardiæ, in Hospitalis fano.* Der Ehrenvest vnd fürnem Martin Eisengrein/ Stifftsverwalter zu Stutgart: *cùm antea 10. Ianu. eiusdem 1565. anni duxisset quartam vxorem Behrlerinam Dinckelspuhelensem, Hieronymi VVelleri viduam.* Defuncti.

2. *Octob. 19.* Die Ehrenreich vnd Tugentsam Fraw Anna Stäckin/ *ex genere Kellerorum: vxor D. Conradi Stackij Medici.*

3. *In Leonhardino. Ioannis Knoderi, V. I. D. & Consiliarij VVirtembergensis, sepulchrum: qui octogenarius animam Deo reddidit 26. die Iunij, anno Dom. 1565.* Knoderus.

Ἀνέῳκτο καὶ ἀνέῳκτο.

Socer erat M. Georgij Liebleri, apud nos Tybingæ Physici Professoris. Eius vitam carmine Græco descripsimus: quod cum Latina conuersione M. L. Engelharti, libr. 2. Poëmatum nostrorum, 1566. impressorum, extat.

4. *Episcopus Petrus Paulus Vergerius Iustinopolitanus, Octob. 4. Tybingæ: & 7. eiusdem mensis in Sangeorgiano sepultus. Funebrem concionem D. Iacobus Andreæ Cancellarius habuit ex 1. Timoth. 1. quomodo Paulus fuerit persecutor Ecclesiæ: deinde, ad Christum conuersus: tum, & Apostolus factus. Concionem Græcè excepi, ex qua, hæc de vita illius.* Vergerius.

Νῦν δὲ παραπλήσιον τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ αὐθέρα τὴν γῆ παρελάμπαμον, Πέτρον Παῦλον ἐνεργέσιον. Ὃς πατ' ἀρχὰς μὲν βλάσφορον νόμων οὐ παλαιβίῳ ἐγένετο ἔτα δ' εἰς ῥώμην ἐλθὼν, ἐπίσκοπος τῆς ἑαυτῆ πατρίδος Ἰστρινοπόλεως ἀπεδείχθη. Μετὰ ταῦτα, πρεσβείας ἀποστολικῆς ἠξιώθη: καὶ εἰς Γερμανίαν παραγενόμενος, τῷ λαθέρῳ παρέστη μετανοεῖν, καὶ πρὸς τὴν καθολικὴν (τὴν ῥωμαϊκὴν λέγω) ἐκκλησίαν ἐπιτρέφειν. Διαφθείρεσι τὴν ὑγιάνουσαν διδασκαλίαν, καὶ ἐδίωξε, καὶ ἐπιβάλλουσον. Ἀναγνώσεσθαι δὲ τὰς ὑπὸ λαθέρα ἐκδοθείσας βίβλους, τῷ αὐθεντικῷ βίβλῳ ἀπαντᾶν ἐπέταξεν, ἵνα τὰ μὲν ἀποδεκτέα, τὰ δὲ ἀποβλητέα ἐκ τοῦ θείου λόγου γένηται. Ἐπὶ τοῦτοις ἐπανῆλθεν εἰς Ῥατάβιον: ἔνθα ἀγωνίσατο τινὰ, ἃ μέχρι νῦν ἐπὶ πολὺ λέγεται, ἄχρι οὗ ἐτελεύτησεν τῇ θείᾳ ἀλήθειᾳ αὐτοφθαλμεῖν. Ἔπειτα δ'

ἀλλὰ ἀλυθῶς μεταβαλλόμενος: ἐκολπίτων τὴν ἐπίνοιαν, ὡς τεχμαιρόμενος ὑπέργυρε: σωπηδὸν αὖ τῶν ῥωμαϊκῶν ἡλίκων ῥωσύνης ἐνιδρύσαιμι: ἀ οὐ γὰ ἐαλίῳ πατέμενον, ἀπεπάλυψε δὲ πολλὰς πονηρίας τῇ πόλει: κἀπερ ὢν ἐξ ἀρχῆς ἀνάξιος τοῦ ἀνατὸς εἶναι αὐτοκατακρίνας τὰ πεπραγμένα, ὡς ἐστερμανῶν διαδοκαλοι, ὅμως μέν τοι γε ἐμαχέσατο τὰ πατρόν. νῦν δὲ τὸν βίον μεταλλάξαντα, ἐνίκησεν ἐσμεν, ὅσα διὰ χρόνου παλαίπαι, πολλαπλασίων οὐ τῆ βελτίω τῶν ἀρχαίων νομισθέντι.

Vngnadius. 5. *Obierat generosus Baro Ioan. Vngnadius à Sonneck, sub initium huius* 1565 *anni, in Bohemiæ arce, sororij Ioachimi Schlickij, VVintricia senex magno natu. Qui cùm iussisset se in Ducatu VVirtembergensi humari: eò aductus est exanimis (Tybingam scilicet Academiâ, & oppidi Magistratu, obuiàm ante portam Neccaricam prodeunte) iussuque illustrissimi Ducis Christophori magnificè in Sancti Georgij fano est sepultus. Iun.* 17. *Qui cùm sub R. Ferdinando Styriæ & Carinthiæ præfuisset: se in Scholam VVitembergensem, & vicinas Ecclesias, contulerat: vt in doctrina sincera magis confirmaretur. Deinde, in VVirtembergiam à Principe Christophoro receptus. Vracij diu habitauit: postea, Tybingam transijt. Multa pia nostrorum Scripta, in Sclauonicam vel Croaticam linguam transferenda curauit: & ad Turcicas gentes, vt Christianismo imbuerentur, portanda: Opera primi Truberi Carniolani, Stephani Consulis Histriani, & Antonij Dalmatæ, in Tybingana Georgij Gruppenbachij Typographia vsus. Procerocorpore fuit aspectu venerabili, affatu clemente. Concionatus in funere eius, ibidem D. Iacobus Andreæ est, ex Matth.* 16. *Si quis vult me sequi, &c.* Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. φυγὼν γὰρ ὑπάρχω ἀπ' ἐκείνου πάντων, τὴν ἀλήθειαν περιπέφευγε: καὶ οὐ δύναται δὲ τὸ τῆ μανίης περιφεύγειν: Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, ὡς εἰρήνῃ. *Vxor eius illustris & pia Magdalena Comitissa Barbeiana, iuuencula ferè, vnicè senem mitem & suauem dilexit: nec diu post obitum ipsius vixit: sed luctu* 16. *Nouembr. huius* 1565. *anni confecta dicta apud nos fuit. Quàm erat hoc pulchrum spectaculum omni hic populo, & rarum, imò vnicum: quando conciones sacras frequenter adibant, manibus inter se iunctis incedentes! Canus dominus, venerando aspectu: mulier aeque forma & integra, viri & heri sui obseruantissima. Dixisses par castorum* καὶ φιλαλλήλων τυρτυρῶν εἶναι. Λύπης αὐθαιρέτου πρὸς ἀντίμωνα χάρματα φιλήρει.

Obierat pater Dominæ Magdalenæ, 24. *Ianuar. huius eiusdem anni, VVolfius senior: cuius vxor fuerat Domina Agnes, Comitis Mansfeldensis Gebhardi filia.*

Franc. Erhardus. 6. *Durlaci in Templo.* Auff den vierdten *Nouembr. Anno LXV.* starb Franz Erhardt von Vlm: der fromb / redlich / vnnd groß Stattschreiber: Welches Cörper gar nahe sechs Centner gewogen. Der Allmächtige Gott wölle jhm ein fröhliche Aufferstehung geben.

Basileæ, sub picta chorea mortis, ἀντίμετρα Comi.

Was lebt / das stirbt durch Adams Not:
Was stirbt / das lebt durch Christi Todt.

Seldius. 7. *Augustanus Georg. Sigismundus Seldius, Impp. Caroli V. & Ferdinandi Vicecancellarius: & Maximiliani II. intimus consiliarius: ex prædio, quò expatiatus fuerat, redire* 26. *Maij properans: cisio, dum Psalmos legit, excussus, caput Saxo allidens, periit: Ioanne Vdalrico Zasio, Cæsaris Vicecancellario, ex altera cisij parte saluo desiliente.* ἀχρηστεύσαντος, καὶ περισωθέντος.

Melite insula à Turcis oppugnata. *Hac æstate, Turcæ insulam Meliten maximo apparatu inuaserunt (Duce Mustapha) Sebembo obsederunt loca depopulati sunt. Sed multis millibus amissis, re infecta discesserunt. Solymannus, altero anno, in Vngaria Iula, & Sigetho captis,* 5. *Septembr.* ἀφ' ἑαυτοῦ, *mortuus est. Successit ei Selymus 2 filius.*

COMITIA IMP. MAXIMILIANI AVGVSTÆ. BELLI TVRCICI GEstio, sine successu. Curatio gymnasij Tybingens. Haganoa, ad Augustanam confessionem. Matrimonia virorum illustrium. Obitus præstantium hominum: inter quos, Medicus Leonhardus Fuchsius.

CAPVT XII.

Comitia Augustæ. ANno 1566. *Comitia celebrabat Cæsar Maximilianus II. Augustæ, cum Principibus: inter quos & VVirtembergicus. Confirmata est pax Religionis: & bellum in Turcas decretum, posteaquam susceptum.*

Tunc

Tunc Augustus Saxo, sub diuo, in vestitu Electorali, huius dignitatis, & Ducatuum suorum inuestituram, à nouo Imp. suscepit. Nam 12. dominiorum vexilla, à 12. comitibus ἐφιππεις, serica veste indutis, portabantur: & sex Principes, in hoc actu inseruiebant: VVolfg. Palatinus Rhem, Georgius Frider, Marchio Brandenburgensis, Christophor. VVirtembergensis, Ioannes iunior Dux Hollatiæ, Ioach. Ernestus Anhaltinus, & Henricus Lignitius Silesius. Horum primus, Dux VVolfgangus, ad Cæsarem verba faciens, Augustum præstito iuramento in fidem recipi, culta oratione petebat. Cæsari, in tabulato ad hoc peculiariter constructo, præter Electores quatuor, Albertus Bauarus, VVilhelmus Iuliacensis, duo Electoris Palat. filij, Marchio Ioan. Georgius Brandenburgicus, & Ioan. Fridericus Pomeraniæ Dux, cum multis alijs Comitibus & Baronib. inseruiebant. Comitati sunt Augustũ, præter Principes & Comites, circiter 20. alæ equitũ. Augustus, Sax. Elector.

Catalogus copiarum, tunc in Turcam ducendarum.

Marchio Philibertus ducturus erat equites 500. Ludouicus Vngnadius, 1000. Comes Gunther Schvvartzenburgius, 1350. Comes de Barbi, 1000. Iacobus de Schulenburg, 1000. Christoph. de Schellendorff, 1000. Rigendorff, 350. Hispanici sclopetarij equestres erant 1000. Hispani sclopetarij pedites, 1000. Itali Hippotoxotæ, 1000. Itali Podotoxotæ, 1000. Hussari equites, 6000. Poloni equites, 4000. Burgundici equites, 1000. Pedites mercenarij, 45. signa. Absq; Aulicis, & hæreditarijs regionibus. Comes Georg. Helffenstainius, Signa 12. Fridericus de Hattstat, 10. VValthumb, 10. Copiæ in Turcam ducendæ.

Tybingæ, à Præfectis oppidi pronuntiatum fuit 12. Maij: quenq; ciuem debere contribuere aliquid (Demostheni, συνεισφέραν) ad bellum Turcicum tribus pensionibus: ad Pentecosten, ad S. Iacobi diem, & ad S. Michaëlis. Nemo non libenter conferebat. Idem fecêre singuli Academiæ Professores. Septemb. etiam die 9. signum campana dari cœptum hîc est, & deinceps quotidie, Deum inuocandi contra Turcas causâ. Sic fieri Princeps iusserat. Tributi ad hoc bellum exactio.

Bellum quidem hoc gestum: sed ante exitum huius anni, dimissum.

Rectores hoc anno.

Maij 18. Rector 164. Chilianus Vogler Iurisc. & Professor.

Inscripti. Troianus, Baro de Aursperg. Iacobus Gering Iesingus. Polycarpus Leiser VVinedensis. Georg. Dalmatinus Carniolanus. Antonius Varnbyler, D. Nicolai F. Ioan. Lud. à Glauburg, Francofurtens. Gymnasium Tybing.

Octob. 18. Rector 165. Iacobus Schegkius.

Inscripti. Martinus Aichman Schorndorffens. Decemb. 5. Otho, Baro à Liechtenstain. Theodoricus, & Fridericus, & Sigismundus, à Plieningen fratres. 1567. Feb. 22. Ioan. Philippus Brauch Gamundianus. Decanus artium. M. Ioannes Hiltebrandus, 4. Magistri facti. Andreas Planerus VVoltzanẽsis, Feb. 20. Philippus Hailprunner Æntzvveihingens. Eusebius Stetter Kirchensis. Samuel Myller Lindauus, Iul. 31. Med. D. Petrus Funccius Memmingens.

Ab Imp. Maximiliano, sub exitum Maij, Argentinensis Schola priuilegijs ornatur: quæ creat dehinc Baccalaureos, ac Magistros. Argentinensis Schola.

Missus est hoc anno Philippus Heerbrandus Doctor Hagenoam, ob Euangelium prædicandum: postquam Ecclesiæ reformatio, ibi à D. Iacobo Andreæ facta esset. Hagenoæ, Euangelij prædicatio.

Cum Petrus Bentzenouius, Erlingæ commendator Rhodij ordinis, à Nordlingensib. auexisset plaustrũ decumarum: ciues ex ea vrbe 200. arcẽ eius ingressi, reuehi suas fruges coëgerunt. Bentzenouius.

Nuptiæ celebratæ sunt 12. Febru. Principum, VVilhelmi Landgrauij, & Sabinæ VVirtembergicæ: quam eò aduexêre Parentes, Christophorus & Anna Maria: Dux item Eberhardus, cum aliquot sororibus. VVilhelmi Landgr. nuptiæ.

Nuptias etiam celebrauit apud Augustanos, Michaël de Eitzing Baro, cum Maria Fuggerina, Octob. 20. Eitzing.

Item, Baro de Spaur Gaudentius, cum Veronica Fuggerina, eodem tempore. Spaur.

Vlricus VValther viduus (Doctoris Nicolai Varenbyleri affinis) cum Magdalena Ienischina, Decemb. 30.

Bibliotheca hoc anno Augustæ ad Diuæ Annæ ædificata est splendida, ἐπτάπυργος. In parte inferiore, Auctores M. Scr. Græci: in superiore, Latini Scriptores. Bibliotheca Augustana.

Vita defuncti sunt.

1. Stutgardiæ. Mart. 13. nobilis Ioannes Philippus de Mentzingen, Aulicus. Mortui.
2. In Leonhardi fano, Præstans vir, Philipp. ab Engelshofen, 10. Kal. Mart.

Dormit in hac vrna corpus mortale Philippi:
Qui clarus generis nobilitate fuit.
Expectatque tubæ vocem, tempusque supremum.
Quo Deus electos summa per astra vehet.

Leonh. Fuchsius. 3. *Tybingæ. Doctor Med. Leonhardus Fuchsius, Maij 10. Sepultus est postridie in suburbano cœmeterio: eiq; concionem habuit mediâ quarta, Doctor Iacobus Heerbrandus, ex Esa. 3. tria tractans. 1. Qui sint prænuntij, exitij. Fames, clarorum hominum mors, iuuenes imperiti Rerumpub. Rectores. 2. Quæ sint causæ exitij. Contemptio Dei, & improba vita. 3. Quomodo malum illud effugiamus. Sanctitate fidei, & probitate vitæ. Hæc, copiosè Heerbrandus. De vita & morte illius oratio Geor. Hitzleri extat. Fuit autem Fuchsius, procero corpore, animo magno. Celeberrimam fecit hanc scholam, & suum nomen. Inuiserunt Hispanorum docti, quando in præsidijs huius Ducatus erãt, lectiones eius: & curatione eiusdem vsi sunt fideli. Quodam die carpsit, nescio quid, in Anatomicis Vesalij, auscultante peregrino viro. Lectione finita, is ad Fuchsium accedens: cur me, comiter inquit, reprehendisti? Qua in re te vnquam læsi? Es ne tu Vesalius? Inquit Fuchsius. Vides ipsum Vesalium: refert hic. Tum inter eos gratulatio, amica collocutio, & ad conuiuium inuitatio.*

Pestilentia Tybingæ. *Academiæ migratio Esselingam.* 4. *Catharina Voglerina, secunda Martini Crusij vxor, Nouemb. 3. Tum Academicus Senatus, αὐθημερὸν de mutando loco decretum fecit. Pestilens enim morbus inciderat. Itaq; Academia tota, eodem mense, cum CCCC. studiosis Esslingam commigrauit: humanissimè ei hospitium ea vrbe concedente. Crusius autem suasu beneuoli Senatus, aliò cessit. Basileam videlicet se ad tempus conferens. Vbi doctorum clarorumq; virorum, præsertim Ioan. Oporini Typographi, summam humanitatem expertus est. Interim piam matrem, & filiolam Sibyllam, etiam morte amisit, 16. & 17. Nouemb. Quo die ipse Doctorem Simonem Sulcerum, τὸν πάνυ, bis concionantem audiuit: & cum eo pransus est, funerum suorum ignarus. Sybilla autem modò dicta, Sibyllæ Crusiadis F. vno die ante auiam paternam sepulta est. Sed auiâ paulò pòst mortuâ: illius loculus sepulcro rursum extractus, loculo auiæ superinpositus est, in cœmeterio suburbano: vt, quæ in vita animis coniunctissimæ fuissent: in morte corporibus seiunctæ ne essent.*

5. *Bebenhusæ, 1. Iun. honestus Iacobus Enderis, Iacobi Andreæ Cancell. pater, defunctus est.*

6. *Esslingæ, Decemb. 2. obijt generosa D. Agnes Auelacherina, nata Baronissa de Liechtenstein, Comitissa Murauiensis ex Scyria, vidua.*

Imaginum è Templis Belgij exturbatio. *Antuerpiæ, & in alijs locis inferioris Germaniæ, simulacra & imagines è Templis eiecta sunt: ab hominibus, qui Hispanicam inquisitionem horrebant: & libertatem Religionis sibi permitti volebant. Hinc, ingentia mala, adhuc durantia.*

Chius. *Turca Chium Genuatibus eripuit, insulam nobilissimam: quod Melitensibus contra ipsum fauissent.*

TYBING. ACADEMIA, ESSLINGÆ. ECLIPSIS SOLIS, ET BELlum Gothanum. Hispanica inquisitio, in Belgio. Hanc tu Germane caueto. Matrimonia quædam. Præstantium hominum mortes.

CAPVT XIII.

ANNO 1567. Academia Tybingensis erat Esslingæ, locis commodis dispertita: docebatur discebaturq; non minus frequenter, & frequentibus auditorijs, quàm Tybingæ.

Crusius, Basileâ Esselingam. *Eôdem Martinus quoq; Crusius (nuntio ab humanissima facultate Philosophica Basileam misso, quæsitus, num adhuc viueret, vt rediret) Esslingam incolumis 4. die Febru. vênit: eoq; breui suppellectilem aliquam librariam Tybingâ vexit: Græca in domo Tribus Sartoriæ (postea etiam in Monasterio Nudipedum) Latina verò in Mercatoria ad murum basilica, docuit: in conuictu pij & docti viri, Philippi Bubij, Latinæ scholæ Moderatoris, viuens. Quò postea suos (qui interea alibi vixerant) Discipulos nobiles recepit, fratres Sperbers Eckeros. Accessêre non longè pòst tres filij à magno Magistro curiæ, nobili & excellente viro, Ioanne Theodorico à Plieningen: per Scholæ Stutgardianæ Rectorem, Ioannem VVackerum, adducti. Quorum trium Pliniorum nomina, præced anno annotata sunt: Theodoricus, Fridericus, & Sigismundus.*

Magistratus Esslingici personæ, eo tempore hæ erant.

Esselingenses proceres. *Consulares viri, Antonius Fleiner, Ioachimus Blattenhardus, Ioan. Saxo. His adiuncti, Petrus Danheuser, & Matthias Heervvartus. His quinq; viris, arcanum vrbis consilium constabat.*

stabat. Reliqui Senatores, ordine sessionis. Iodocus Burckardus, Vrbanus Veitscherus (cuius gener postea Crusius factus est: sicut dudum antè, Georgius Hamberger, Med. D. & professor) Ioannes Dattus, Caspar Legerus, Conradus Stainlinus, Sebast. Saxo (Ioannis frater) Ioannes Rhor (organicæ musicæ artifex) Conradus Moser, Andreas Schloßberger, Ioan. Simo Raier, Ioan. Stabel (præcipuus hospitum, vel cauponum) Vlricus Enderis, Ioan. Machtolfus senior, Bernhardus Dyrr, Caspar Leger iunior, Petrus Eberhardus Motzbeccus. Post hos, Leonhardus Gandelfinger prætor (Stattammen) Ioannes Baptista Krœttlinus Iurisc. Syndicus: Vlricus Laucher senex, cognomine Venediger, Archigrammateus: & Stephanus Hoderer, dictus VVeißinger, Scriba forensis, Gerichtschreiber.

Quatuor præfecti rationibus, vel Quæstores (Raiter) Christophorus Teschlerus, Ioan. Machtolfus iunior, Bernhardus Reibingus (alius noster) & Iacobus Bubius.

Alij boni & honorati in eadem vrbe officiales: vt, Thomas Draco, curator Blaubeurensis curiæ: iamdudum ad beatam translatus viam. Et Georgius Aichmannus: pius, prudens, procerus, perhumanus, magno & vegeto natu, vir: Præfectus Bebenhusanæ curiæ VVirtembergensis: adhuc in viuis. *Aichmannus Georg.*

April. 9. meridie, terrifica fuit eclipsis Solis: ab hora 11. vsq; ad horam primam: in 28. gradu arietis, non longè à cauda draconis: magnitudine 10. punctorum, & 2. Minutorum: quam videbamus Esslingæ. *Eclipsis Solis.*

Vrbs Gotha, ab Electore Augusto iussa Cæsaris obsessa, dedita est cum adiuncta arce Grimenstain, April. 13. captisq; Ioannes Fridericus iunior, Dux Saxoniæ: qui Grumbachianas partes fouerat. Facta est ea deditio commissarijs Cæsaris: Othoni ab Eberstain, Fabiano à Schœnaich, & Christophoro Carolo VVitzio, vtriq; equiti aurato. Tum Grumbachius, qui Herbipolim occupauerat, senex 73. annorum, cum socijs affectus est supplicio. Hi erant, Christianus Pontanus Iurisc. iunior, captiui Ducis Cancellarius: & VVilhelmus à Stein: atq; Dauid Baumgartner Augustanus, Baro. Summa expensarum in obsidionem Gothanam, fuit nongenties quinquagies ter mille, sexcentorum triginta quatuor, Florenorum. Summa demolitionis arcis, quinquagies quinquies mille, quingentorum, & quinquaginta nouem, Florenorum. Soluerunt eas expensas contributione, ordines Imperij, κατὰ τὸ ἀναλογον. *Gothanum bellum.*

Vlricus, Comes Helffenstainius, metuens Regem Hispaniarum Philippum, & executionem diram concilij Tridentini, quæ instare putabatur: relictâ Euangelij professione, quam susceperat, redijt ad pontificiam Religionem. Quod & Venerandus Gabler. propter easdem causas, vt illi familiaris, fecit. Itaq; concionatores Lutherani, ab illo missi facti sunt: quorum vnus erat M. Iacobus Dachtlerus: Hebraicæ deinc linguæ apud nos professor: qui etiamnunc conciones sacras habere solet. *Euangelicorum quorundam defectio, meru Tridentini concily exequendi.*

Tybingensis Acad. Rectores.

Æstiuus, D. Iacobus Cappelbeccius, 166. Rector. *Tybing. Schola.*

Inscripti, Esslingæ. Crispinus Vnger Biberacensis, Maij 11. Conradus à Rosemberg. Georg. Philippus à Berlichingen. Philippus, Comes ab Hohenlohe, Dominus in Langenberg, Iun. 12. Iacobus Prætelius Styrus, Sept. 29.

Rector hybernus 167. Valentinus Volcius Horbensis, Iuris D. & professor. Inscripti, Esslingæ. Georgius Mylius Augustanus. Ioannes Plieninger VVildpergensis. Theodoricus Aquarius Lybecensis. Ianu. 26. anno 1568. cùm iam sub exitum præcedentis anni, Academia Tybingam redijsset: humanissimè ab Esslingensibus habita. Oseas Hala VVaiblingens. April. 8. Ioan. Ludouicus Havvenreuter Argentoratensis, Maij 1. Philosophiæ Decanus. M. Ioannes Mendelinus, 4. Magistri creati, Esslingæ, in pulcherrimo S. Mariæ fano, Febru. 6. Caspar Zimmermannus Neustadiensis. Erhardus Cellius Pfædersheimensis. Poëticæ hodie apud nos Professor, vir clarissimus. *Academiæ reditus Tybingam. Cellius.*

Deinde 7. Aug. ab eodem Mendlino renuntiati. Christoph. Spindler Gœppingens. Ioannes Schulter Æntringens. Postea, Cancellarius Principis: hodie, Sueuo Halensium Syndicus. Helias Benignus Tybingens. Stephanus Gerlach Knittligẽsis. Ioan. Vesenbeck Zaisenhausensis. Nunc, Vlmæ Ecclesiastes. Daniel Mæglingus Tybingens. Laurentius Guolther Kuechelius Vlmensis. Physicus Vlmæ. Post Stephanum Culingium Iurisc. mandata est Poëtica lectio M. Nicodemo Frischlino Balingensi. In locum Doctoris Fuchsij, conductus est 28. Iun. Medicinæ Professor, Doctor Ioannes Viscerus Vemdingensis: qui altero anno Tybingam migrauit. *Schulter. Gerlach. Ioan. Visc. D.*

Hailprun-

Hailprunnæ Mercurius Morſcheimius ſcholam rexerat: cui poëta nobilis Cæſareus Ioannes Lautterbachius ſucceſſit.

VVirtembergia iura. Edita ſunt hæc in VVirtembergia, hoc tempore: quæ ad iuſtam iuris adminiſtrationem, ad rectam ædificationem, ad ius ſyluaticum, pertinebant. Landrecht vnd Landtsordnung/ Bawordnung/ vnd Forſtordnung.

Muro ſuburbium Stutgardiæ cingebatur.

Homicidia. Menſe Auguſto iunior quidam Hirnhaimius de Haltinga, qui Nordlingæ Mercatorem occiderat: in arce ſua VVellſtain ſeruum ſuum, animo occidendi prouocauit: & ab eo perfoſſus eſt. Sed & ſeruus foſſus, poſtridie Hohenſtati eſt mortuus: quæ nobilium Adelmannorum de Adelmansfelden arx eſt.

Albani Ducis ſæuitia in Belgio. Ferd. Albanus Tolet. Dux, à R. Philippo miſſus, in Belgium cum exercitu vênit, Hiſpanicæ inquiſitionis introducendæ causâ. Quam ad rem vſus eſt magna ſæuitia, conſilium etiam dederat pontificijs in Gallia: darent operam de intercipiendis optimatibus, qui à papatu deſciſſent. Satius enim eſſe, habere vnum SALMONIS caput, quàm mille RANARVM capita. Hoc anno ſecundum bellum in Gallia geſtum eſt, vſq; ad menſem Martium ſequentis anni.

Blattenhardus Nicolaus, è Turcia rediens. Nicolaus Blattenhardus Eſslingenſis, cùm ante 25. annos, in Pharmacopolio Granivariæ captus fuiſſet: intereaq; multa grauia, in ſeruitute Turcica paſſus: rediit 6. April. 1567. (Dominicâ Quaſimodogeniti) in patriam, cum Sicula muliercula, quæ ipſum magnâ pecunia redemerat. Sed quamuis ei coniugium promiſiſſet: tamen præſtare fidem datam non potuit. Viuebat enim, contrà quàm putauerat, prima eius vxor adhuc. Illam ergo ſatis magnâ pecunia data (Senatu ſic agente) flentem, cœlitesq; obteſtantem, dimiſit, ad ſuos reuerſuram. Ita primam vxorem retinuit: à qua non multum boni ei contigerat. Nihil enim conferre antehac ad redemptionem ipſius voluerat. Ad reditum autem eius, mirum, quanti extra vrbem Eſslingam concurſus hominum, rem inuſitatam admirantium, facti fuerint.

Auguſtana coniugia. Auguſtæ coniugium inierunt. Ioan. Chriſtophorus Geringus, I.V. Doctor, cum Sibylla Steten vidua, April. 8. Item, Bernhardus VValther (cuius ſororius, Doctor Nicolaus Varnbyler pater) cum Franciſcina Krafſteride, April. 21. Item, Philippus Lux Iuriſc. Aichſtettenſis, cum Vrſula Rentzina, Septemb. 22. Deniq; Oſualdus Trappus, Baro Tyrolenſis, cum Vrſula Villingerina, Nouemb. 9.

Certamen baliſtariorum. Circa diem D. Martini, Auguſtæ certamen erat percelebre baliſtariorum in quo primas obtinuit 14. ictibus, Ruſticus quidam VVirtembergenſis, auferens centum Florenos. Numerus certantium erat 450. virorum. Vicies quater ad eundem ſcopum tela mittebantur. Intererat Albertus, Dux Bauariæ, cum coniuge ſua. Intererant Duces VVilhelmus & Ferdinandus multiq; cum nobilibus. Vexilla præmiorum à ciuium filijs pueris portabantur: qui albis amiculis ſupracatterum veſtitum tecti erant: atq; aureis ornati ſertis & monilibus, argenteisq; pugionibus. Matth. Oporinus.

Mortui hoc 1567. anno.

Defuncti. 1. Stutgardiæ, in Leonhardino, Ianu. 30. pietate & eruditione commendatus adoleſcens, Hiob Feßlerus, LL. candidatus, anno ætatis ſuæ 28.

Ianu. 19. nobilis infantula 10. menſium: Die Edel vnd viel Tugendtſam Jungfraw/ Brigita von Zylnhart.

In Hoſpit. Templo. Febru. 4. Martinus Eiſengrein, collegij Eccleſiaſtici procurator, anno ætatis 60.

In Parochiali. April. 16. generoſus Baro Ioannes Iodocus Haideccius, ætatis anno 66.

Senfftina. Octob. deniq; 30. Die Edel vnd Tugendtſam Fraw Kynigund Senfftin von Sulburg/ geborne von Reckenbach: deren Seel Gott G.V.B. ſey/ Amen.

Ich bin die Aufferſtehung/ vnd das Leben/ Wer an mich glaubet: der wirdt leben/ ob er gleich ſtürbe/ Ioan. 11.

2. Mart. 10. Tybingam aduecta vênit illuſtris domina, generoſi Baronis Vngnadij coniux: illa fideliſſima, de qua ſuprà dictum eſt. Iuxta eum ſepulta.

Vannius. 3. Maulbrunnenſis Abbas, Valentinus Vannius, Aug. 25. Olim Canſtadij & Stutgardiæ concionator.

Bonauentura. 4. Eſslingæ. April. 8. Bonauentura Steltzer. ſenex venerandus, Eccleſiaſtes: vnus ex illis Vlmenſibus concionatoribus, olim ab Imp. Carolo captiuis abductis.

5. Ranu-

5. *Rauenſpurgi M. VVendelinus Schempius, hydrôps: ille, qui captiuos Theologos ſecutus fuerat. Rauenſpurgenſi Eccleſiæ fideliter inſeruierat.* Schempius.

6. *Philippus, Haſſiæ Landgrauius, vltimo die Martij. Natus fuerat 13. Nouemb. 1504.* Phil. Landgr.

Filij eius.

VVilhelmus, natus 24. Iun. 1532. Ludouicus, 27. Maij 1537. Philippus. Georgius, 10. Sept. (al. 15. Decemb.) 1547.

Filiæ.

Agnes: nupta 1. Mauricio. 2. Ioanni Friderico, Saxoniæ Ducibus. Anna, Palatino VVolfgango. Barbara, Georgio Comiti Mompelgardenſi. Chriſtina, Adolfo Holſatiæ Duci. VVildpergæ, oppido in valle Nagoltina, magna inundatio fuit: vi aquarum primò ad Altenſteigum cœlitus delapſa.

TYBING. ACADEMIÆ, DOMVM REVERSÆ, PROSPER SVCCESſus. Salinæ oppidi Sultzæ. Matrimonia & obitus quorundam. Inter defunctos, de Ducibus VVirtembergicis Eberhardo & Chriſtophoro. Nouiſſimorum VVirtembergiæ Principum genealogia. Bellum inter Ducem Albanum, & Principem Aurantium, in Belgio.

CAPVT XIIII.

ANNO 1568. Vniuerſitate Tybingenſi, ex beneuolo & honorifico Eſslingenſi hoſpitio domum feliciter reuerſa: vniuerſi rurſum Tybingæ docere aggredimur. Sed quia non pauci ſtudioſorum, totum illud exilij tempus, licet publico edicto & comminatione admoniti, Tybingæ remanſerant: Senatus Academicus eos quot quot non habuêre iuſtam cauſam, hoc tempore Scholaſtica ciuitate propter inobedientiam excluſit: & oppidano Magiſtratui tradidit. Ianu. 22. vterq; oppidi Præfectus, in Senatum vniuerſitatis veniens (vt quotannis eſt moris) vſitato fidelitatis (ad priuilegia tuenda) iuramento ſe Vniuerſitati obſtrinxit. Febru. etiam 3. Senatus oppidanus, gratulabundus de reuerſione, Senatum Academicum apparatiſſimo prandio in curia excepit. Præfectus maior, Ioannes Truchſæſius ab Hefingen: minor Præfectus, Balthaſar Mytſchelius: Cellarius, Rudolphus Riepius (ὁ δυσπέψεια ἐν τῇ ἀγίᾳ κοίτῃ κἀκαθέκτευτος ἐγκῶμ) & Eccleſiaſticus Procurator, M. Ludouicus Daigker: Caſtellanus verò, Ioan. Hermannus Ochſenbachius. Gymnaſium Tybing. domum reuerſum. Domi tunc facta.

Rectores Academiæ.

Die Philippi & Iacobi Rector 168. Iacobus Heerbrandus.

Inſcripti inter permultos hi. Primus Truber Theologus, Maij 10. Acacius & Marcus Hohenfelderi ab Aiſtersheim, fratres, Maij 17. Maximilianus Vitus Holtſchuher, & Sigiſmundus Ortelius, Noriberg. Iul. 6. Ioannes Thomas Schvvartz ex Altorffo VVirtembergenſi, Iul. 11. Iuriſc. Ioannes & Iacobus Hartlieb. Antonius Rhem, Ioan. Conradus Velin, Auguſtani: cum Præceptore ſuo, Iacobo Cellario, Aug. 7. VVolfgangus, Comes Caſtellio, Sept. 21. Carolus à Dachsperg, & Melchior à Ruoſt, ἀμφιτρόπολοι, Sept. 23. Ioan. Fridericus, & Ioan. Ludouicus, Comites à Naſſau Sarbruck domini in Helflingen. Adamus Nicolaus Schnurmius Gieſſenſis, Iuris Licent. Octob. 19. Mauricius & Erneſtus, illuſtres Comites à Dietz, Landgrauij Philippi filij. Nicolaus Confluentius, Magiſter morum. Octob. 17. Erat doctus, & diligens noſtrarum lectionum auditor. Dominus Mauricius: elegans corpore & animo. Hohenfeldæ. Dietzij Comites.

Die S. Lucæ, Rector 169. Anaſtaſius Demler.

Inſcripti. Ioannes Oxlinus Geißlingenſ. Octob. 27. Iacobus & Sebaſt. Demleri, Tybingenſ. Euſtathius Bernhardus Pariſienſis. Michaël Maſtlinus Gœppingenſ. Decemb. 3. Ioan. Fridericus Tafinger Rauenſpurgenſ. Eberhardus, nobilis à Remchingen, ἀνοσιώτατος μὴ, 29. Ian. 1569. Ioan. Conradus ab Aurbach, σωτῆρος μὴ, Febru. 7. Ioan. Buſenreut Auguſt. Febru. 17. Hodie iam diu, in Altorffiana Noriberg. profeſſor Iuris.

Ioan. Henricus Hecklin à Staineck. Ioan. Morſius Eſslingenſ. Mart. 13. Iuriſc. Georgius Leonhardus Vlmenſ. Mart. 25. Georgius Geiger Vlmenſ. ἀμείξιος μὴ. Med. D. Vlmæ. Henricus VVellingus Tubing. April. 18. Ita creſcebat rurſum Academia, egregiâ iauentute, poſt ſui ab aduerſitate reſtitutionem.

Decanus

Decanus artium. M. Georgius Liebler, ἐρωτιανὸς, tertiùm.

Magistri facti, inter alios. Ioannes Dæntzelius Machtelhaimensis, Febru. 18. Iacobus Hartsæsser VVaiblingens. Ægidius Hunn VVinedens. Aug. 11. Doctor postea Theol. Marpurgi 1577. & 1591. Iacobus Hailprunner Æntzvveihingens. Iacobus Andreæ Tybingens. Cancellarij F. Ioannes Rupertus Aitishaimensis. Concionator 1582. in op. Hæringen, 2. milliaribus ab Ilfælda clariss. viri Mich. Neandri.

Prantelius. *Septemb. 22. promoti sunt à M. Crusio 47. Baccalaurei. Inter quos erat Iacobus Præntelius Styrus: cuius pater Iacobus, ad 109. annum vitæ peruênit.*

Hamberger. *Febru. 7. Georgius Hamberger, Med. D. ab vniuersitate in locum Gableri conductus est (ælius meus honorandus) qui 30. Maij, Rotenburgo Tubari, vbi medicinam fecerat, huc [illegible] migrauit. Satis de Schola, si non nimis multa. Attamen ad honorem Dei, qui nos paternè reduxit, commemoranda ex multò pluribus duxi. Transeo nunc ad huius anni alia.*

Sultza oppidi salinæ. *In oppido VVirtembergico Sultza, Salinæ erant 14. extra oppidum: quæ ad 4. salinas, vel sartagines, hoc anno redactæ sunt: ratioq; excogitata, separandi dulcem aquam à salsa. Ex quatuor his sartaginibus, hebdomadatim bis eximitur sal, die Mercurij & Sabbati. Ex vnaquaq; sartagine, 60. modij (Sümmere) quando aqua separata est. Sic fiunt quotannis 24860. modij. Sin separata non est: sartago hebdomade quaq; dat 80. modios. Fiunt sic per annum 33280. modij. Si verò aqua partim separata, partim inseparata, supputetur: fiunt 29120. modij annuatim. Singulis hebdomadibus lignorum vlnæ 80. vel 90. ad 4. sartagines requiruntur. Sal hoc, in 18. partes diuiditur. Cuius pars, ratione feudi, Ducis VVirtembergici est: pars, ad quosdã venit Sultzenses, die Guten: pars, ad cœnobia Alperspachense & VVikhtense: reliquæ partes, ciuium Sultzensium sunt. Respub. ipsa nullam partem capit. Consortibus autem 4. iam dictis, de 20. salis modijs datur quarta pars, quæ vocatur, ein Zoll: & decima sexta pars, quæ appellatur, ein Becher. Sic ex Solomone Schvveickero Sultzensi didici.*

Brunsuic. Ducatus Ecclesiarum reformatio. *Cancellarius Tybing. Acad. D. Iacobus Andreæ, 1. Septemb. Tybingâ in Brunsuigiam profectus est: à Principe Iulio, ob Ducatum hunc à Pontificia doctrina reformandum vocatus. Nam pater eius, Dux Henricus, die Iun. 11. obierat, anno ætatis 79.*

Coniugia aliquot.

Nuptiæ Bauaricæ. 1. *In Bauaria, Monaci, Febru. 22. Inter VVilhelmum, Ducem Bauariæ, Alberti F. & Renatam, Francisci Lotharingi Ducis F. Interfuêre multi Principes: inter quos, Augustanus Episcopus Card. cum 100. Eberhardus Dux VVirtemberg. cum 300. equitibus. Nomine Hispani Regis, Comes Zollerensis Carolus aderat: Friderici verò, Palat. Electoris, Baro Lympurgicus Fridericus. Ex vrbe Augusta, Chrysostomus Peutinger, Hieronymus im Hofe / & Georgius Tradelius Iurisc. Beuther lib. 29.*

2. *Dux Christophorus VVirtemberg. egit nuptias Ioanni Sigismundo de VVellvvart in Fachsenfald, Stutgardiæ: quòd hic Duci benè seruierat: & virginem ex Gynæceo duxerat.*

Nærdlingæ, puer trimulus. 3. *Nærdlingæ 30. Maij (Dominico) portæ Bergerinæ custos VVilhelmus Kratzer, vesperi reperit ibi puerum trimulum: quem detulit Senatui in Orphanotrophium. Biennio pòst operarius quidam, vxore eius mortua, interrogatus, quò filiolus ipsius venisset? Respondit, se nutriendum alicui dedisse. Cùm acrius premeretur: confessus est, se ante biennium Nærdlingæ, ante Bergerinam portam deposuisse, quem portarius repererit. ἄστοργος οὗτος: humanitatem hic exuerat. Sed cognati matris Nereshaimenses, puerum ad se receperunt. Vicus etiam est illis in locis, Grosselfinga, inter Nærdlingam & Bopfingam: vbi multa tecta hoc anno conflagrarunt, horreis frugum plenis.*

Grosselfinga.

Sutor, nobilem se Augustæ fingens. 4. *Sutor quidam Silesius, in quadam magni nominis vrbe Sueuica, tanto artificio orationis & morum, se pro nobili venditare potuit: vt patriciæ ibi fœminæ coniugium nactus fuerit: & à propinquis sponsæ, in magno honore habitus sit. Discessit inde cum vxore, & veste ornatuq; eius ferè omni, in patriam suam. Ea erat pagus, in quo ipse Sutoriam exercuerat. Obuiàm egressa est mater eius, anus paupercula: quam iussit ab vxore in currum recipi. Graue hoc splendidæ mulieri visum. Postquam autem in pagum peruentum est: ibi demum verè vidit, quali nobili sese commisisset: homini scil. operario, & barbaro ingenio. Omnia enim, quæ secum attulerat, coacta est relinquere: vixq; miserabilibus lacrymis, & ardentibus precibus, obtinuit: vt ab eo in Bauariam reduceretur. Expressè enim responderat scelestus: sæpe in animo sibi fuisse, eam, cùm in patriam veheretur,*

veberetur, fluuio aliquo submergere. Tum ab ipsa recessit: quæ reliquum postea vitæ, coniugij expers consumpsit. Πίστεως ἀπιστίαι ὥλεσαν αὐδρας. Multò magis, γυναῖκας.

Rusticus progenitus infortunatus.

Eodem 1568. anno, Rustico cuidam, Ioanni Maiero Vndersultzensi, peperit in villa Obersultza (vbi habitat ipse etiam hodie) vxor sua Catharina, Ioannis Mensenmarij Gæchingensis (qui vicus Gæchinga pertinet ad Præfecturam Calwensem) filia, die X. Octob. tres filias: Barbaram, Catharinam, & Agnetem: quæ omnes postridie, à Pastore Obersultzensi Ioanne Cunone baptizatæ, & in Codicem Baptizatorum inscriptæ sunt. Eodem anno, tempore verno, vacca quædam enixa est eidem Rustico Maiero tres vitulas: albo & rubro colore sparsas: ita inter se similes, vt dignosci non possent. Ea biennio post singulos vitulos pepererunt, optimumq; lac præbuerunt. Eidem Rustico, eodem anno, ouis duos agnos peperit: quod tamen inusitatum non est. Mulier illa modò 1593. obijt. Ipse autem senio præditus est. Hæc Samueli Haideno Calwensi, V. I. Doctori, & illustrissimi Principis nostri iudicio Aulico Assessori, M. Lazarus Molitor, Sultzæ in Præfectura VVildpergensi concionator, per literas significauit: Haidenus autem, qua me beneuolentia prosequitur, mihi patefecit.

Defuncti hoc 1568. anno.

Mortui.

1. Tybingæ, 2. April. collega noster M. Ioannes Hiltebrandus, vir eruditus & laudatus: cui M. Erhardus Cellius, Rector contubernij & Professor L. L. orationem funebrem in Aula noua habuit.

In vicino quoq; ferè Tybingensi ciuitati cœnobio Bebenhusano, obijt Iun. 25. die züchtig vnd Tugendtsam Margareta Bidenbachin: *ac 17. Aug. Dauid Bidenbach, puerulus bimus: reuerendi Abbatis D. Eberhardi liberi dilecti.*

2. Stutgardiæ, in Leonhardino. Iul. 6. puella nobilis (die Edel vnnd viel Tugendtsam Jungfraw) Christina de Zylnhart, septennis.

Aug. 20. der Edel vnd Vest Hans Israel von Zylnhart.

Octob. 22. honestus vir, Leonhardus Gerlach Beblingensis, Cameræ VVirtembergicæ Consiliarius.

In Hospitalario. Honesta & pia matrona, Anna Degina Vrachiana, Casparis Lutzij coniunx. 1563. mortui.

Christe, tibi vixi: tibi sum demortua. Cuncti
In te nos morimur, viuimus, atque sumus.

Bertsch.

3. Schorndorffæ. Iul. 17. starb der Wirdig vnnd Wolgelahrt Ludouicus Bertsch/ Pfarherr allhie zu Schorndorff: dem G. G. S. Amen. *Vixit 68. A. Fuerat secundus Euangelicus concionator. Subtus excisa apparet lampas, cum volante scheda: in qua, hoc Dictum: Lucerna pedibus meis, verbum tuum. Sub lampade, Distichon, annum mortis habens.*

BIS seX LVstra gerens, annos sIMVL oCto, qVIesCIt:
Ies V pLVs LVstrans oCto VbI reXit oVIs.

4. Iul. 24. nobilis & fortis VVolf Dieterichus de Frawenberg.

5. Caluæ. Nouemb. 12. nobilis Sebastianus à Lierhaim.

Eberhardus, VVirt. Dux, obijt.

Gæppingæ diem suum obijt 2. Maij, illustrissimus princeps VVirtembergiæ, Dux Eberhardus: cùm iam inde à tempore Bauaricarum nuptiarum, minus rectè valuisset. Sepultus est 8. Maij Tybingæ, in choro Templi, vbi Heroa VVirtembergensium extant. Concionem funebrem, à M. Balt. Bidenbachio habitam, libro 6. Germano Græciæ nostræ habes.

Christoph. item VVirt. Princeps.

6. Obijt & inclytus Princeps, ac Mæcenas noster, Christianissimus Dux Christophorus, 28. Decemb. & 2. Ianu. 1569. Tybingæ mandatus honorificè terræ est: concionem habente funebrem, Doctore Iacobo Heerbrando. Scripsi multa in libro Germano Græciæ sexto. Certè, vt in vita, ita & in morte, excellens fuit: in qua suam animam, in manus Dei tradidit. Dudum enim se antea piè & sapienter præparauerat: Testamento condito, cæterisq; rebus benè dispositis. Morienti astitit chara coniux: astitêre nonnulli Ecclesiastici & politici Consiliarij. Ducauit A. 18. M. 1. D. 22. Vixit A. 53. M. 7. D. 16. Addam quædam vltrà. Erga suos clemens erat: erga vicinos & exteros, humanus & hospitalis. Eos consilio & auxilio iuuabat. Inde factum est, vt honore & gratia vbiq; valuerit. Vicinos etiam Principes, quotannis ferè vino, ligno ad ædificandum, & alijs rebus, honorauit. Venatione, valetudinis causâ vtebatur: nec eam rebus necessarijs impedimento esse volebat. Itaque & libros, & fasces literarum, & quæ ad scribendum pertinerent, semper habuit secum.

Mores eius.

AEdificationes. Non exeitauit is munitiones nouas: quippe Dei fauore, & sua innocentia, ciuium q; benevolentia fretus. Tantùm ferè vetera ædificia, sarta tecta seruabat. Decem verò insignes domos extruxit (quod iam diu dignæ Principibus deessent habitationes, propter varios Ducatus casus) ferè à fundamentis: Stutgardiæ, Gœppingæ, Tuelæ, Brackenhaimi, Leonbergæ, Neoburgi, Grunnecci, Pfullingæ, Stainbylbæ, & VValtenbuchi. In primis, Stutgardiæ amplissimam ædificauit Cancellariam: hypocaustorum 24. & aliorum conclauium, æ fornicum, obscripta reseruanda. Registraturam veterum & nouorum monumentorum literarumq; instruxit ornatissimam. Quum & Regio ipsa, pacifico sub eius gubernatione statu, aucta esset in ciuitatibus, ædificijs priuatis, agris, vineis, opibus. *Labores.* Laboriosus ad administrationem erat. Omnia enim ardua negotia oblata (Imperij, Ducatus, exterorum, Ecclesiastica & politica) manus & cerebrum eius subierunt. Ad supplicationes & consultationes, prudenter respondebat, ac subscribebat. Multas literas ipse scripsit, multas correxit. Potuit simul, ceu nouus quidam Iulius Cæsar, & scribere & dictare, & audire & respondere: τὸ δυνατώτερον, καὶ ἀκμαιότατον. Sæpe ad mensam, quando corpus curandum erat, literas subscripsit. *Sermones.* Aliàs inter cibum capiendum, loquebatur de Religione, de historijs, de iuridicis rebus, de naturalibus (vt de plantis & gemmis) de rebus externis quas vidisset: & quæ sibi accidissent. Etiam post cibum, huiusmodi colloquijs delectatus. Prandium sumebat cum generosis comitibus, nobilibus, consiliarijs, aut extraneis (qui rarò defuerunt) cænam verò, plerunq; in Gynæceo: sibi admodum familiaribus, quos ex amantissima coniuge sua duodecim susceperat: cum qua in quintum & vigesimum annum concorditer vixit. Sæpe etiam cum nouem decem ve liberis hilarè accubuit. Nouem verò eum Christo beatus vixit: quem nomine req; fideliter gestauit. Successit in locum eius, filius *Successor, Dux Ludouicus F.* LVDOVICVS: qui hodie cum laude, feliciter itidem & pacificè rebus præest, Religionem veræ iustitiæq; tenacissimus, dignus patre filius. Tunc autem cùm 15. modò annorum esset, curatores illustres & fideles habebat: Marchionem Brandeburgensem Georgium Fridericum, Carolum Marchionem Badensem, Palatinum VVolfgangum (etsi hic breui in Galliam, tertio bello exorto, partibus reformatæ Religionis opem ferens, cum exercitu profectus est) & Dominam matrem: qui curatores tunc Stutgardiæ erant. Post eorum autem discessum, Vicarius Ducatus gubernator remansit, generosus Comes Henricus de Castel.

Castellio Henricus.

GENEALOGIA NOVISSIMORVM VVIRTEMbergiæ Ducum.

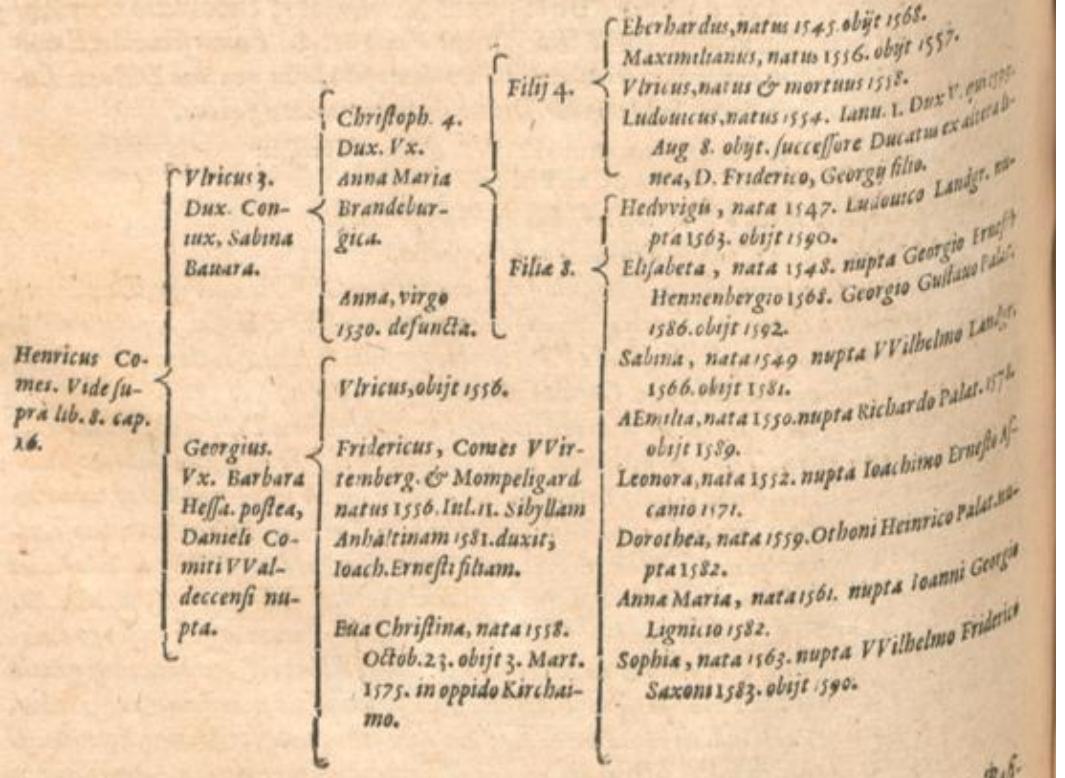

7. Bafs.

7. *Basileæ. 6. Iul. 1568. etiam Ioannes Oporinus fato functus est: Typographus Græcè & Latinè perdoctus: ipse libros excudendos πανημέριος ad prælum corrigens: de omni Repub. literaria, & meis Scriptis excudendis, optimè meritus.* Oporinus.

8. *Phorcæ apud Dominicanos. A. Domini 1568.* den 19. Jun. starb der Edel vnd Vest Reinhart von Yburg: der 37. Jahr Marggräuischer Badenischer Diener gewesen: dem G. G.

Bellum suscepit contra Ducem Albanum, nimis in Belgio sæuientem, VVilhelmus Nassouius, Princeps Orengianus, vel Auraicus. Sed ab Albano victus est. Albanus antea Comites duos, equites aurei velleris, Egmondanum & Hornanum, capite Bruxellæ mulctauerat. Antea etiam Orengiani filium Philippum VVilhelmum, in Hispaniam amandauerat, ibi detinendum. Comes deniq; Adolphus, frater Orengiani, in pugna quadam ab Hispanis interemptus erat. Belgicum inter Albanum & Nassouium bellum.

QVÆDAM NOERDLINGENSIA. SCHOLÆ TYBING. REGIMEN.

Ecclesiæ Ducatus Brunsuicensis, reformatæ. Regina Angliæ Elisabeta, diris deuota. Insignium hominum obitus. Abbas Hirsaugiæ, Ioannes Parsimonius. Facta in Gallia & Italia. Bipontini Principis VVolfgangi liberi & Scholæ.

CAPVT XV.

ANNO 1569. Ian. 11. tanta inundatio erat aquarum Nœrdlingæ: vt SS. VVolfgangi & Ioannis fona, Nosocomeia, & Molendina altè in aquis starent. Sic & extra vrbem, horti & rura. Non poterant homines inuicem commeare. Postea tamen paulatim decrescebant aquæ. Exortæ sunt offensiones quædam, inter Comitem Oetingensem Ludouicum, & Nordlingenses: cùm his molendinum pannarium (ein Walckmyle) quod circa purificationis Marianæ, Grosselfingæ in suo ædificauerant, Comes destruxisset: illi autem vicissim ante arcem eius Hochhausam, vno milliari à Nordlinga distantem, castellum aquæ in arcem vehendæ fregissent. Alia etiam damna, inuicem illata fuerunt: donec à Proceribus Sueuiæ pax eis mandata fuit, sub mulcta multorum millium Aureorum. Et tamen offensiones quædam acciderunt: donec Comes Ludouicus, circa principium Octob. mortuus est: cui ex VVirtenbergensi aula Comes Gotfridus filius successit: Consulibus tunc Nordlingæ, Petro Sengio, & Georgio Hectore Vogelmanno. M. Scr. Inundatio Nœrdlingæ. Offensiones eius ciuitatis cum Oeting. Comite.

Tybingæ Rectores. Æstate, Rector 170. Ioannes Hochmannus Iurisc. Tybing. Schola.

Inscripti. Ioannes Bernhardus, & Vlricus, atq; Antonius, & Nicolaus, quatuor filij Doctoris Nicolai Varnbyleri, Maij 3. Adamus Hagen. Carinthius, & Ludouicus à Dietrichstein, nobiles, Maij 12. Ioannes Studenberg, Comes, Maij 16. Ernrichus Vngnad, & Dominus in Sonneck, Baro, Maij 28. Andreas ab Aursperg, Dominus in Schœnberg, Baro: & Iacobus Gall à Gallenstein, Iun. 17. Ioannes Langius Memmingens. Iun. 20. Iacobus Monau Vratislauiens. Iun. 29. Hieronymus Viscerus Vemding. Ioannis Med. Doctoris & professoris F. Aug. 6. Philippus Ludouicus, Comes ab Hanau & Rineck Dominus in Muntzenberg: & Martinus Delius Hamburgens. Sept. 9. Ludouicus à Michelsrain, Baro in VValdeck, Sept. 10. VVolfgangus Strein, Baro à Schvvartzenau, Septemb. 23. Viscerus Hieronymus. Hanau. Strein.

Hyeme, Rector 171. Theodoricus Schneppfius.

Inscripti. Hieronymus Varnbyler Tybingens. Octob. 29. Superiorum frater. Constantinus Ferber Dantiscanus, Octob. 30. Hieronymus à Glauburg Francofurt. Nouemb. 28. Martinus Rummelin Ebingens. Iurisc. Caspar Kantengieser Erfordiens. Albertus Thum à Neuburg, Ianu. 23. Iosephus ab Avv VVachendorffens. Philippus Apianus, Med. D. Ianu. 31. Postea, Mathematum hic professor. VVilhelmus à Grumbach, Mart. 2. Ioan. Schuler Gœppingens. Mart. 18. Georgius VVeigenmeyer Eßlingens. April. 25. Celeberrimus Hebraicæ linguæ hic professor: plurium Orientalium & Australium linguarum doctus: vir humanissimus & candidus, καὶ ὑπερωμίας. M. Henricus Polanus à Polansdorff, April. 29. VVeigenmaier.

Decanus Philosophiæ. M. Georgius Hitzler, 2.

Magisterium consecuti Febru. 16. Stephanus Dupsius Tybingens.

Iacobus Heerbrandus Tybingensis. Michaël Græter Halensis.

Moses Pflacher Emmenhausens. Aug. 10.

Christoph. Heerbrand Tybingens.

Leonhardus Engelhard Halensis, M. Leonhardi filius.

Georgius Dalmatinus Gurgfeldianus. Labaci postea concionator.

Daniel Grickler Bulachenſ.

Decemb. 19. fuerunt XI. Doctores creati: inter quos, Theol. VVilhelmus Zimmermannus: Iuriſc. Cancellarius Oetingenſis Iac. Moſer: Medic. Andreas Planer, & Samuel Myller.

Recepto Euangelio fœliciter à Duce Brunſuicenſi Iulio: Præpoſitus & Cancellarius Iacobus Andreæ, inde huc 12. Februarij redijt.

Eliſabeta R. excommunicatio.

Febru. 25. Pius 5. Pont. Excommunicationem Reginæ Anglicæ Eliſabetæ edidit.

Labacum.

Mart. 17. M. Chriſtophorus Spindler à D. Iacobo Andreæ, in Eccleſia, ex Apoſtolica S. literarum inſtitutione ordinatur futurus Labaci Eccleſiaſtes. Deinde 27. Mart. idem præpoſitus ſex Magiſtros ex illuſtri ſtipendio initiat: ad Brunſuicenſem Ducẽ Iuliũ mittendos concionatores.

Senfft.

Nobilis vir florebat 1569. Melchior Senfft iunior. Vxores eius. 1. Kynigundis de Rechenbach. 2. Margareta de Seckendorff. Michaëlis, fratris eius, vxores. 1. Catharina Cronbaimia. 2. Dorothea Rechenbachia. 3. Sibylla Hertenſteinia, nata de Vahenſtein. 4. Sibylla Lammersheimia. Melchior Senffi ſenior, pater ſcil. vxores habuit. 1. Margaretam de VVeiſchenfeld. 2. VVandelbaram de Stetten.

Kirchperger.

VVilæ prope Tybingam, nuptias celebrauit Andreas VValch (adhuc 1592. Acad. Tybing. Notarius) cum Agatha, D. Georgij Kirchpergeri Rotemburg. ſorore, Ianu. 17.

Defuncti hoc anno.

Mortui.

1. Stutgardiæ, in Hoſpit ſanto. Iul. 29. Sebaſtianus Træſchius, anno ætatis 35.

Vtilis & patriæ, priuatis vtilis actis:
Diuitibus charus, pauperibusque ſimul.
Et verè Chriſti meritis confiſus Ieſu,
Suauiter in cœli ſede receptus agit.

Mart. 31. honeſtus Sebaſt. Ebinger Tybingenſis.

In Leonhardino. Octob. 13. Ioannes Burger Nyrtingenſis.

Mens mea, Chriſte, tuis mitiſſime traditur vlnis.
Te colui: tecum vita perennis erit.

Megitzer.

2. Tybingæ. Nobilis & egregius vir VVolf Dieterichus Megitzer à Veldorff. Aug. 20. De quo poſtridie funebrem concionem habuit D. Theod. Sneppſius: ex diſputatione Matth. 22. Chriſti contra Sadducæos, de reſurrectione mortuorum. Addita ad extremum, hæc tunc excep.

ὁ θεὸς, θεὸς τῶν ζώντων, ἵνα ἀχρὶ λεῖψεχε μέτρα ἀποδείξῃ τοὺς νεκροὺς: ἵνα μὴ φόβου πάντα, ὑπερλίχνι ἐνλυπούσας λοιδόμεν, ἵνα κἀν ἔτι ὁ ἀποθανὼν: λιὼνι ἀμαθὲς βάλει με εἰς τὸν ἐπίγειον βίον, βάλειχ' ἕτερε ἀπόστυγήμει ταλαιπωρίνε: λιὼ τὴ ἐρεθιζί με τὰς παρέσης μακαριότητος: ὁ βέλτιον, μετὰ τῶ ἀναζήτος ἐν ἀληθῶς, ὁ μακαρίος Βολφριθε Δίτριπος. ἐγένετο τριοσῶς ὁ γεἰνυενὶς: ἵνα τε τὰς συμπαθὲς ὡς, πολὺ τὶ χρηζενὸς ἦν, καὶ, ὅτι ἐπαινετὸν διὰ γε τὸν βίον. αὐτὸς καὶ ἀποθνήσκων, ἔτι (πατρικὸς τὸ ἱερατίκ, τὸ κυριακὸν) ἐμοιγε δοκῶ, ὀχρεῖος. αὐτὸ ἐγὼ μενῶ, ἕως τε καὶ θανὼν, ἀμοιβὸς. *Manet eius honeſtiſſima, & verè nobilis, relicta coniux (Agnes ab Anweil) etiammum vidua: in concionibus ſacris frequens, in mulgenda bonefica, & liberos benè educans.*

3. Nieroki rchemij, in Templo parochiali. A. 1569. verſchied der Edel vnd Veſt Balthaſar von Aurbach: dem G. G.

VVeickersreuter.

4. Hirſaugiæ, in Templo, non procul à ſuggeſtu, in tabula ad columnam. Clariſſimo viro, D. Heinrico VVeickersreutero, Doctori Theologo, & Monaſterij huius Abbati dignißimo, anno M. D. LXIX. VIII. April. piè mortuo, F. F. F.

VVeickersreuterus iacet hîc, venerabilis Abbas.
Qui fuerit: lecto carmine, doctus eris.
Cùm vitæ & ſtudij clareret nomine: nactus
Regen ſpurgiacæ eſt ſceptra ſuprema Scholæ.
Mox claram docuit verbum cœleſte Tubingam:
Pòſt Caluenſe annis pauit ouile nouem.
Doctorem hinc fecit laudata Tubinga ſacratum.
Abbas Hirſchaui factus & inde fuit.
Primus Euangelicus pia dogmata tradidit Abbas:
Spectandus vita, relligione, fide.
Hîc duo luſtra vigens, numeroſa prole beatur.
Chriſto animam placidè reddidit inde ſuam:
Poſt Kœnniga vxor, natorum funere triſtis,
Peſte Tubingenſi ſtrata necante fuit:

Hoc

Hoc iacet ipſe quidem Templo, iacet ipſa Tubingæ.
Sed videt aſpectum mens vtriuſque Dei.

Succeſſit in locum eius Abbas 46. IOANNES PARSIMONIVS: *de quo poſterius.*

5. *Vlmæ. Aug.* 23. der Edel vnd Ehrnveſt Herr Görg Beſſerer von Rhor / elterer Herr deß Rahts zu Vlm. *Antea verò* 1564. *Mart.* 12. *vxor eius*, die Edel vnd Ehrentreich Fraw Margareta Ehingerin von Baltzhaim / in Gott ſeliglich verſchieden. *Sepulti ambo in vetere Beſſererorum conditorio Parochiæ: quæ fuit in O. ſanctorum cæmeterio.*

6. *Eßlingæ. April.* 22. iſt die Edel Fraw Brigita Grempin / Hans Thoma Drachen Haußfraw / geſtorben.

7. *Argentinæ, Nouemb* 13. *obijt M. Melchior Speccerus Iſnenſis, concionator pius: Græcè* Speccerus. *benè doctus & Ariſtotelicæ diſputandi ſubtilitatis gnarus.*

8. *Nouemb.* 24. *Baſileæ, Cœlius S. Curio: corpore heros, animo Ciceronianus elegans, humanitate erga me eximia.*

In Gallia, cùm iam eſſet tertium bellum ciuile: Princeps Condæus, captus, perfidè interfectus eſt. Ibi etiam mortuus eſt Dux Bipontinus VVolfgangus, qui Religionis reformatoribus timui auxilio venerat. Hi deinde 3. *Octob. magno prælio ad Moncontorium cæſi ſunt à Regijs.* VVolfg. Bipontinus.

Ducis VVolfgangi proles: ex Anna, Philippi Landgrauij F.

Philippus Ludouicus, hodie Neoburgi ſedem obtinens. *Ioannes.*
Otho Henricus. *Fridericus. Carolus.*

Filiæ etiam S.

Chriſtina. Anna. Eliſabeta. Barbara. Maria.

Celebratur meritò optimi huius principis memoria: quòd inter alia multa laude digna, etiam duas inſignes Scholas inſtituit. Vnam, in Neoburgenſi Ducatu, Lauingæ: vocato ad inſtruendam lectionibus vtilibus, Ioanne Sturmio. Alteram, in Bipontino Ducatu, Hornbachæ: vbi S. Pirminij quondam ſedes, & ſepulturæ locus, fuit. Scholæ, ab illo inſtitutæ.

Pont. Pius 5. *Coſmum Medicem, ex Duce Florentino,* 27. *Aug. Magnum Hetruriæ Ducem fecit: quòd faueret Regi Galliarum contra Hæreticos: cuius Regis mater, erat Catharina Medicea.* Hetruriæ Dux magnus.

MAGNVS DVX FLORENTIÆ, INAVGVRATVS. ACADEMIÆ TYbing. ſtatus. Nuptiæ Magnatum. Mors eximiorum & nobilium hominum. Inter quos, Ioannis Brentij ſenioris, & Ioan. Theodorici Plinij. Incommoda exigne, aqua, fame, bello. Comites noſtri temporis Tybingenſes.

CAPVT XVI.

ANNO 1570. *Mart.* 5. (*die Dominico Lætare*) *Pont. Pius* 5. *Coſmum Florentinum, præſentibus omnibus Cardinalibus, Romæ in Sacello S. Sixti, Magnum Hetruriæ Ducem inaugurat: coronam conſecratam capiti eius imponens, & ſceptrum (vt re ipſa Rex eſſet) tradens. Quem actum Cæſar Maximilianus per legatos improbauit: vt in præiudicium Imperatoris Rom. hac coronatione facta: cùm Florentia & Senæ inter Cameras Imperij Rom. cenſeantur. Coronæ inſcriptum erat: PIVS V. PONT. MAX. ob eximiam dilectionem, ac catholicæ Religionis zelum, præcipuumq; iuſtitiæ ſtudium.* Inauguratio magni Ducis Hetruriæ.

In Anglia coniurauerunt Comites duo in caput Reginæ Eliſabetæ, ob papatum reſtituendum: Thomas de Northum belland, & Carolus de Oueſt melland. Sed ea coniuratio, 24. *Nouemb. detecta eſt.* Coniuratio Anglica.

Rectura Tybingæ.

Æſtate, Rector 172. *Chilianus Vogler.* Acad. Tybing.

In Matriculam relati. Andreas, liber Baro de VVindiſch Grætz. Georgius Sigiſmundus, & Bernhardinus, ambo de Mindorff. Chriſtophorus à Rhatmansdorff. Seufridus Rhinſchad. VVolfgangus Staiger. Sigiſmundus Lutzendorffer. Georgius Campana. Sigiſmundus à Gleisbach. Sigiſmundus Funccius. Ioannes Membardus, horum omnium præceptor, Maij 16. *Georgius Flæck Caluenſis, Iul.* 20. *Chriſtianus Doldius Francomontanus Heſſus, Aug.* 15. *Alexander VVolfhart VVaiblingenſ. Aug.* 17. *Caſpar Lutz Stutgardianus. VVilhelmus in arena Schorndorffenſ. Chriſtophorus Stæhelin Stutg. Octob.* 3. Membardus.

Hyeme, Rector 173. Iacobus Schegkius.

Hofman. Tieffenbach. *In Album relati. Ioan. Adam Hoffman, liber Baro in Brimsel & Streichaw. Andreas VVolfg. à Pollheim, Baro. Michaël Reichart Ratisbonensis. Sigismundus à Teuffenbach Styrus. Omnes Octob. 31. VVeickerus, liber Baro à Pollheim & VVartenburg, Austriacus. Bern. Reichart Ratisbonens. Nouemb. 20. Hieremias Seng Nœrdlingens. Mart. 5. Albertus à Bubchingen, Maij 22. Matthæus Æntzlinus Stutgard Ioannis Directoris F. Maij 25.*

AEntZlinus.

Philosophiæ Decanus. M. Samuel Hailandus, illustris stipendij præfectus.

Leiser. *Magistri renuntiati. Polycarpus Leiser VVinedens. Febr. 1. Theol. D. VVitembergæ, & hodie in vrbe Brunsuiga. Benedictus Vnger Phorcensis. Hieremias & Samuel Pistorius Neustad. VVirtembergiæ. Martinus Plancus Riedlingens. Philippus Bubius Eßlingens. Philippi F. Ioan. VVeickerstreuter Tybingens. Ioan. Bartenbach Botvvarens. Postea, Hebraicæ Linguæ hîc professor. Paulus Maior Nordling. Aug. 2. Caspar Schegckius VVilens. Iacobus Praetelius Oberfeldius. Ioannes Membardus Herberting. Hodie à multis annis, Scholæ Lutetianæ Euangelicorum Procerum Rector. Alexander Camerarius Tybing. Med. D.*

Bartenbach.

Dyrrhius. *Maij 2. hîc erat Rupertus Dyrrhius D. Ecclesiastes Pfortzensis: commendans collegio Philosophico septem beneficiarios Marchionis Caroli.*

Præfectus minor Tybingæ, erat M. Ludouicus Daicker: Consul, Conradus Stamler: Senator, Georgius Kyrner: qui 27. Maij iurarunt in statuta Vniuersitatis, more singulorum annorum.

Mense Iulio Comitia Cæsar Maximilianus Spiræ celebrabat.

Clæsius. *Circa medium eiusdem mensis, M. Martinus Clæsius (tunc Knitling. Ecclesiæ pastor: & præfecturæ Maulbrunnensis Superintendens) à Duce VVirtemberg. Rhodam sub Ripperg trans Rhenum, Ecclesiæ à papatu reformandæ causâ, missus est.*

Nuptiæ quorundam.

Ioan. Casimiri nuptiæ. 1. *Iun. 5. nuptias celebrabat Ioannes Casimirus, Comes Palat. Rheni (Friderici Palat. Electoris, & Mariæ Brandeburgicæ, filius) cum illustrissima virgine Elisabeta: Augusti Electoris Saxoniæ, & Annæ Reginæ Danicæ, filia. Factum Haidelbergæ, magnâ illustris nobilitatis frequentia. Ibi Principes, miserati Galliæ deuastationem, 12. Iun. literas scripsêre: Regem & suos ad pacem cohortantes. Subscripsêre literis ambo Electores: & Fridericus, Marchio Brandenburgens. Ludouicus, Dux VVirtembergens. VVilhelmus, Philippus, ac Georgius, Landgravij Hassiæ: Adolfus, Dux Holsatiæ: & Carolus, Marchio Badensis.*

2. *Tybingæ. Intereramus nuptijs Andreæ Planeri, Med. D. cum filia M. Georgij Liebleri, Maij 27.*

Kirchperger. 3. *Ebingæ ad Nicrum. Nuptiæ Ianu. 9. D. Georgij Kirchpergeri, cum nobili vidua Susanna à Lindensels, in arce Ebingana. Hinc, multi liberi. Anna Maria, 1570. Octob. 4. Andreas Carolus, 28. Septemb. 1571. patrino, Abbate Samblasiano Nigræ Syluæ, Casparo Thoma. obijt.*

Susanna, 15. Mart. 1573. patrino, Georgio Schartlino, Cos. Rotemburgensi. obijt.

Otho Iosephus, 21. April. 1574.

Andreas, 24. Octob. 1575. patrino, prædicto Abbate S. Blasij.

Susanna secunda, 30. Iul 1577. patrino, D. Philippo Apiano, Tybingæ Mathematum Professore.

Ferdinandus, 22. Nouemb. 1578.

Agnes, 26. Mart. 1580.

Carolus, 23. Octob. 1582.

4. *Augustæ, nuptias egerunt. Nouemb. 27. Iacobus Fuggerus, Antonij (primi Baronis) F. & Anna, Georgij Ilsungi, equitis, & præfecti Prouincialis Sueuiæ, filia. Octob. 16. Christophorus de Steten, viduus: & Regina Varnbylerina, Doctoris Nicolai Iurisc. F.*

Maximil. Imp. filiæ. 5. *Maximiliani Imp. filiæ nupserunt: Elisabeta, Regi Franciæ Carolo IX. & Anna, Regi Philippo Hispano.*

Obitus quorundam.

1. *Stutgardiæ. Iun. decimo sexto, obijt Barbara Fæßlerina, Ioannis Hippolyti Trebleri vxor.*

In Hospit. Templo, tabula est senis, Adami VVeinmanni: qui 7. Aug. Marchiobadenæ defunctus erat.

In

In Parochiali. An. D. 1570. auff Montag den 11. Octob. vmb 12. Vhr zu Mittag/ starb der Ehrwürdig vnd Hochgelehrt Her: Johan Brentz/ Probst zu Stutgarten/ *Fhr. VVhr.* Raht/ seins alters im 72. vnd als er der Kirchen Gottes/ vber die 50. Jahr getrewlich gedient. Vnser HERR vnd Heyland Jesus Christus/ wölle jm ein fröhliche Auffersteh̃ung verleihen/ Amen. *Brentij obitus.*

Sub imagine Brentij
Voce, stylo, pietate, fide, candore, probatus:
Iohannes tali Brentius ore fuit.

In tabula.

Iohannes Brentius, natione Suevus, patria VVilensis, Theol. clarissimus, Ducum VVirtembergensium Consiliarius: inter primos repurgatæ Ecclesiæ instauratores fuit. Scripturas propheticas & apostolicas, in Scholis sacris concionibus, Comitijs Imp. Rom. & lucubrationibus suis illustrauit, ac propugnauit. Confessionis causâ exilium constanter tulit: consilijs Ecclesiam, & communem patriam, iuuit: vitæ innocentiâ professionem ornauit. Et cum in hoc suo curriculo, quinquaginta & amplius annos, magno Ecclesiæ commodo elaborasset: placidè in Christo obdormiuit: & summo piorum omnium luctu, hîc sepultus est. Anno Dom. 1570. mense Septembri, die 11. Cùm vixisset annos 71. menses 2. Dies 3.

Septembr. 8. ad meliorem vitam transijt, nobilitate vetere, pietate, prudentia, virtuteque conspicuus heros, Ioannes Theodoricus à Plieningen: magnus VVirtembergicæ curiæ Magister: Academiæ nostræ commissarius, sicut D. Brentius. Successit eius in locum (etsi non immediatè, sed post alium) gener suus, virtutibus ornatissimus, Erasmus de Laimingen, patronus noster honorandus. De Brentio autem, & Plinio hoc, plura extant in Germano Græciæ libro sexto. *Et Plieningeri magni Magistri curiæ.*

2. *Tybingæ. Febru. 20. vesperi circa horam 5. expirauit clarissimus Euclidis professor, M. Ioannes Scheubelius. Sepultus postridie post horam tertiam, extra portam fabrilem. Cui concionem habuit ex Ioan. 11. (infremuit Spiritu) Magister Caspar Zimmermannus, VVilhelmi frater, Diaconus Tybingensis Ecclesiæ. M. autem Erhardus Cellius, Mart. 8. publica oratione in Aula noua virum celebrauit. Vixerat ad 76. annos: in oppido 3. milliar. hinc Kirchaimo, gemellus 1494. natus.* *Scheubelij mors.*

Febru. 8. nobilis adolescens, studiosus, à Birn. concionem habuit D. Theodoricus Sneppfius ex Psal. 91. Longitudine dierum replebo eum. Τέλους δ' ἐξείφυσε ὁ σίγγενὲς, καὶ φωμαλέος γίνεθ' ὅτε: ὁ πατὴρ, ὑπαρχει ὑπῆρξε πατρὶ συλλαπεῖν ἡγεμόνι, καὶ χώρας λιπεῖν τὰς. ἡμεῖς δὲ μὴ παραχθῶμεν τῷ πάθει αὐτῶ. Κοσμίως γὰρ ἐκοιτὸ βίον ψυχὴ μισεῖ καὶ εἰς τὸ ἱερὸν θεμίζον ἐρέπεται. μελετάτω μόνοι πᾶς τις ῥᾴθυμος τοῦτα, καὶ μετανοείτω.

April. 26. Nobilis matrona Anna à Fyrst nata ex genere Neuneccio. Et huic concionatus est Sneppfius, ex 1. Tim. 6 Præcipe diuitibus. Δεῖ ἀγαθοῖς ἔργοις πλουτᾶν, καὶ μεταδοτικὰς τοῖς πένησιν εἶναι, τοιοῦτον, καὶ ὁ σύγγενὲς ἐγένετο αὐτῆς: τὸ τῆς ἀγίας συναγωγῆς πλοῦτος, οὐ τοῖς ἐκείνης ὑπηκόοις οὐχ ἡσαμοῦν, πλουσίοις καὶ εἰς τὰς πονουμένους ἦν: καὶ τ' σωτῆρα χριστὸν, ἐπὶ τέλει τοῦ βίου ὁμολογήσασα, πάλαι τε μετάλαξε τοῦ βίου. *Et Annæ Fyrstiæ.*

Maij 28. Stephanus Gerberus, Cos. Tybingensis senex pius. Concio Sneppfij ex Esa 3. Non agnoscunt homines bonum & prudentem Magistratum, quantum sit Dei donum. Ideo sæpe tales Deus tollit.

Aug. 19 generosus Baro, Ioannes à Staremberg, studiosus, Baronis Ioannis F. concionem habuit 22. Aug. Sneppfius, ex Psal. 116. preciosa, mors sanctorum. Τέτῳ σὺν εὐσεβείας παῦν ἐμέλησε: καὶ συχνὰκις εἰς τ' νεὼν εἰσῆλθε: καὶ προσήξατο πολλάκις, χωρίσας ἑαυτὸν τῶν πλουσίων, τῷ ἀκινήτῳ δόξης τερον εἶναι. καὶ νῦν ἀπροσδοκήτῳ νόσῳ περιπεσὼν, πᾶς πρὸς τὸν χριστὸν ἡτοιμάσατο: καὶ τῷ τιμίῳ τῷ χριστῷ σώματι καὶ αἵματι ὡμίλησε: καὶ χαρᾶς, ἃ ποτ' αὖ λήξεσι ἐφίλετο. *Baronis. Staremberg.*

Octob. 29. sepultus est generosus D. Ernestus à Dietz, in Templo, adolescentulus: concionante eodem Sneppfio ex 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione. Δεῖ πάντα πλουτεῖν ἡμᾶς, τὸν τάφον ὁμοίους ποιῆσαι. Διὰ τί, σαφεῖν γὰρ ὁ θεὸς ἐπόησεν τὴν τεφρὴν πάλιν: καὶ τὰ πάσης ἀθανείας, ἀτιμίας, φωλότητος, καὶ ῥᾳδιουργίας γέμοντα: δυνατὰ, σύλλεξε, πνευματικὰ, καὶ ἀθάνατα κατεσκεύασται. ὁ δὲ μακαρίτης πρὸς ἦν τοῦτο, σοφίας πάντῃ τὰς μαθήσεις ἐκτησάμην ἦν τῶν θείων γραφῶν: ὡς ἄλλον εἰδέναι, οὐ τινι πυρακλείῳ ῥᾴστη ἐπάξη πίστει.

3. *Auraci. Sepultus est 24. Ianu. nobilis iuuenis Petrus à Grauenecke: qui modò 14. diebus antè, nuptias Auraci celebrauerat, cum Vrsula, Caroli à Remchingen sorore. Carolus verò hic, tunc cum Petri huius sorore nuptias ibidem peregerat.*

Et Matthæi Aulberi Abbatis.

4. *Blabyræ. Obijt reuerendus & doctißimus vir, S. Theol. D. Matthæus Aulberus: Abbas Blaubyrenſis, & collegij Stutgardienſis concionator: anno ætatis 75. cuius Epitaphium in Hoſpitalario Stutgardiæ fano extat.*

5. *Caluæ.* Auff Montag/ den 6. Tag Nouembr. ſtarb die Edel vnnd Tugentreiche Frauw Otilia Hauwerin/ geborne von Sternenfels: weiland deß Ehrenveſten Baltaſar Friderich Hauwers von Hauwenburg/ Vogts allhie/ eheliche Haußfrauw. Der allmächtige ewige Gott/ vnd Vatter vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ verleihe jr am groſſen Tag ein fröhliche Aufferſtehung/ vnnd vns ſampt jhr das ewige Leben in Chriſto/ Amen.

6. *VVilæ oppido. D. Philippus Imſer Argentinenſis, 20 Octob. 1570.*

7. *Vlricus, Comes Helffenſtainius, Ianu. 17. obijt.*

Alia hoc 1570. anno facta, aduerſa & damnoſa.

Καινοφυλλίκ.

Bacchanalia infelicia.

Menſe Febru. (cùm 5. die eius, eſſent Bacchanalia) conuenerant generoſi comites, & homines nobiles in arce VValdebergica Comitatus Hohenlohenſis, in monte altißimo ſita amicitiæ & hilaritatis gratiâ. Gynæceum ergo vênit, eleganter ἀγγελοειδῶς, in modum Angelorum, veſtitum. virosq; ludo teſſerarum prouocauit. Viri poſtea, vt κυβιεύειν, cõtrarium facerent: τὰ κυνοσσουλίας, Diabolorum ſpecie, in medium venerunt: mulieribusq; vicißim teſſeras protulerunt. Nihil tale malo animo fiebat. Et tamen vide, quid ſecutum ſit. Accidit ibi magnus error. Cùm enim veſtitus ipſorum, eſſet ex lino, ſtupa, pice, compoſitus: ignis eum corripuit: vel miniſtro propinquo, facem non bene regente: vel aliquo luſorum, in candelam menſæ inter ludendum impingente. Nam vtrum dictum fuit. Perniciem attulit flamma, quæ celeriter exarſerat, duobus illuſtribus Comitibus, Tybingenſi, & Domino loci. Aliquot etiam nobiles, in magnum periculum & cruciatum coniecta. Etſi enim miniſtri aquam afferre conabantur: tamen ea fruſtrà, profluens perijt: partim trepidatione feſtinantium, partim fundo vaſis excidente. At nec in amplo labro ſaxeo, vbi aliàs ſemper erat, reperta vlla aqua eſt. Itaque ambuſti miſerabiliter ſunt: neque chirurgorum etiam opera liquid potuit.

Tybing. C. Georgius.

Nouiſſimorum Tybingenſium Heroum γενεαλογία, Dominorum in Liechteneck.

Conrad. 1530. ſup. lib. 7. c. 12.

- *Georgius 1570. Vxor eius, Comitiſſa Erpachenſis VValdpurga.*
  - *Eberhardus.*
  - *Conradus, Rector Tybing. Acad. 1582.*
  - *Albicus. Argentinæ interfectus. 25. Oct. 82.*
  - *Hermannus, obijt Patauij. Sepultus Villaci Carinthiæ.*
  - *Georgius, obijt Lympurgi 19. Febr. 1587. Fuerat poſthumus.*
- *Agatha 1560. nupta Eberhardo, Comiti Hohenlohenſi & VValdenbergenſi.*

Sed, vt Felix VVelperus mihi miſit, priorum & horum ſeries hæc eſt.

Clara Friburgenſis.

1. *Gæzzo, & vx. Clara Friburgenſis. Soli ſuperfuiſſe dicuntur de antiqua ſtirpe Tybingenſium Palatinorum. Ipſum, qui haberet vnam tantum filiam, negligenter vixiſſe: & Tybingam VVirtembergenſi oppigneraſſe. Dominæ Claræ res mariti diſplicuiſſe. Diſceßiſſe igitur ab eo Liechteneccum, & filium honeſtè peperiſſe, ex ipſo: cui nomen Conradi fecerit, ex aui Friburgenſis nomine. Virum claræ, ſuum diem Bæblingæ obijſſe.*

2. *Conradus modò dictus, vnicus ex tota Tybing. comitum ſtirpe. Vx. Thierſtainia.*

3. *Conradus, Comes Tybing. Dominus Liechtenecci. Vxor, Comitiſſa Lupfenia.*

4. *Henricus & Ioannes, Teutonici ordinis. Georgius, habens vxorem Agatham, comitiſſam Archenſem. Conradus: cuius coniux, Bæcklina diues. Sepulta Friburgi apud Dominicanos.* ἄτεκνος.

5. *Conradus, Georgij filius, & Georgius* ἄτεκνος.

6. *Georgius 1570. &c.*

Halæ Sueuorum, lapidi ad Vntervverdenſem portam inſcriptum.

Inundatio Halæ.

Als 1570. die Jahrzahl war/
Den erſten Decembris/ iſt wahr:
Bracht Hall der Koch in groſſe gefahr/
Gleich in der Nacht vor dem Aduent/

Wie

Wie man das Fest von alters nennt:
Der Rohtstäg brach/vnnd floß darvon:
Den vnderwerdt hett gründt kein Mann.
Ein stück am Burgerstäg zerbrach:
Die Henckersbrück ließ auch ein krach.
Deß Eichthors Mauwr/der Sulfferstäg/
Brachen/vnnd floß viel Holtz hinweg.
Infrà in lapide.
Wenn Gott die Menschen wil auffwecken:
Kan ers mit Feuwr vnd Wasser schrecken.

Circa Nordlingam 2. Decembr. incurrebat tanta vis aquarum: vt Baldiugenses signum campanis darent, ob periculi magnitudinem.

FAMES.

Erat hic 1570. annus, nubilus, pluuiosus, tristis. Vnde, quanta secuta sit annonæ exaspera-tio: ex sequentibus patet. Fames magna.

Tybingæ hat golten.

1. Scheffel { Korn 10. fl. / Rocken 7. fl. / Fäsen 4. fl. / Habern 1½. fl. } vnd ist kommen biß auff { 11. fl. / 8. fl. / 5. fl. / 3. fl. }

1. Sümmern { Erbiß 1. fl. / Hutzeln 1. fl. }

1. Maß { altes / newes } Weins / { 14. ß. / 7. ß. }

1. Scheuben Saltz 4. fl. kommen biß auff 4½. fl. 1. Pfundt Schmaltz 5. ß. kommen biß auff 6. ß. 4. Eyer 1. ß.

Nærdlingæ, 2. Decemb. galt ein Malter Korn 5. fl. 3. batzen. Der Rock/ 4. fl. 3. batzen. Die Gerst/ 5. fl. 12. batzen. Habern/ 3. fl. 1 Ort.

Ebnetæ in Duro campo, Decembr. 2. quidam non sustinens amplius videre famem suorum, ex liberis suis duos suspendit. Cùm de tertio idem facturus esset, & de vxore: eorum vociferatione homines concitati sunt, qui eos liberarunt. Homo, Nereshaimum abductus est. Nærdlingenses tamen frumento & pane liberaliter suis ciuibus subuenêre. Ebnet.

In Styria etiam tanta fame, & annonæ incendio, laboratum est: vt querna folia fuerint molita, & inde panis confectus.

Πας γὰρ μοὶ συγχεῖται ἀκάστοι λαὸς ἐϊβρίσοιτο·
Λιμῷ κ' αἰπύτατον θάνατον, πάϊ πότμον ἐπισπεῖν. Odyss 12. Nullum genus mortis miserius est, quàm fame mori.

Bellica.

In Gallia pax 3. Aug. facta est: quòd Regi aliter Elisabetam F. mittere nollet Imperator: & inter alias conditiones, traditæ sunt Reformatis vrbes 4. Rupella, Montalbanum, Cognacum, Charitæa. Sed insidiosam fuisse pacem, exitus declarauit. Gallia pax insidiosa.

Turca, insulæ Venetorum Cypro infestus, Nicosiam Septemb. 9. expugnauit. Valde hic annus afflixit orbem Christianum. 1. fame longè lateq. 2. diluuio in Belgio. 3. terræ motu circa Italiæ Ferrariam. 4. Cypro ferè tota amissa. Cypri Nicosiâ amissa.

ADHVC FAMES IN SVEVIA. CONIVGIVM ANHALTINI PRINcipis cum VVirtembergide. Friderici, VVirtembergici & Mompelgardici Herois, Tybingam aduentus. Scholæ Tybingensis gubernatio. Eiusdem secunda Eslingam propter pestilentiam migratio. Turcarum clades in Græco mari. Obitus aliquot honestorum vtriusque sexus hominum.

CAPVT XVII.

ANNO 1571. *Ianu. 1. & circà, rarum quoddam auicularum genus in quibusdam locis volabat: habens pennulam rubram in extrema ala continuam.*

Durà-

Famis duratio.

Durabat caritas annona apud Tybingenſes: valente vno medimno farris, oder Kärnẽs. florenis. Alebam tamen 12. conuictores Studioſos, dans in menſa Quartale vini: ſoluente vnoquoq; (ſicut vbiq; iam receptum erat) pro hebdomade 14. bacios. Princeps autem, & Vniuerſitas, ſilginee clementer ſubueniebant alentibus adoleſcentes, dando illam minori precio. Eadem Vniuerſitas, & Facultas artium, oppidano Magiſtratui petenti ſemel atque iterum liberale pecuniæ ſubſidium impertiuêre, pauperibus ciuibus diuidendum.

Frigoris magnitudo.

Erat ſub exitum Ianuarij, ſæuiſſimum frigus, tacente maxima niue. Fuerunt tribus hactenus annis, totidem frigidiſſimæ hyemes. Puteus altiſſimus Franciſcani apud me cœnobij, Febr. 1. congelauerat totus. Idem πάθος ſenſit totus Podamicus lacus, apud op. Conſtantiam. Mox tamen remiſit poſt principium Febr. frigus, & niues liqueſcebant.

Anhaltini Principis nuptiæ, Stutgardiæ.

Ianuario menſe, die Martis poſt Trium Regum, nuptiæ celebrabantur Stutgardiæ: inter Ioachimum Erneſtum Anhaltinum, & Eleonoram VVirtembergicam. Interfuerunt, Marchio Brandenburg. Georgius Fridericus, & Georg. Erneſtus Hennenbergius, cum vxoribus. Carolus Badenſis ægrotans, tamen legatos ſuos intereſſe voluit. Durabat celebritas hæc dies 8. Ludi equeſtres & pedeſtres. Sponſos domum verſus diſcedentes, proſecutus eſt April. 4. Dux Ludouicus, & Domina mater: veneruntque Deſſouiam Calendis Maij. Reuerſi ſunt indefeliciter domum: nã quòd mater, propter debilitatem aliquandiu manſit in Haſſia. Poſtea, reducta Nyrtingam. Sequenti tempore huius anni, cùm Principes curatores veniſſent Stutgardiam, ob quædam regiminis corrigenda: certamen ſagittariorum & ſclopetariorum fuit. Magnum tunc Curiæ Magiſtrum agebat nobilis vir, Iacobus de Hoheneck.

Hoheneck.

Delecti maiorum gentium, vel maius conſilium Ducatus, Der groß Außſchuß/hoc anno. Cœnobia.

VVirtembergiæ regimen.

Bebenhuſa, Eberhardus Bidenbach. D. Denckendorffium, Bartholomæus Kaß. Maulbronna, Ioannes Mageirus M. Adelberga, Chriſtoph. Binder.

Præfecturæ.

Stutgardia, Ioannes Amſtetter. Tubinga, Propter peſtem non aderat. Brackenhaimum, Ioannes Hugo. Vaihinga, Ioan. Bübel. Schorndorffium, Ioan. Schmidlapp. Vracum, Henricus Schvvartz. Kirchemum, Vlricus Baltzius. Blabyra, Ioannes Magius. Marbachum, Eberhardus Hacker. Canſtadium, Ioannes Schvveickardus. Calua, Ioan. VVagner. VVeinſperga, Martinus Sailer. Gœppinga, Chriſtophorus Iager.

Friderici, VVirt. & Mompelgard. Principis, Tybingam aduentus.

Menſe Martio, ex Gymnopodéo emigrabam: quòd illuſtriſſimus Princeps ac Dominus, Dominus Fridericus, Comes VVirtember. & Mompelgardiæ, cum familia ſua huc venturus, & eò immigraturus, eſſet: ſicut & die Maij 18. factum eſt. Magiſter Curiæ eius, erat nobilis Samuel à Reiſchach: præceptor, M. Caſpar Schegkius VVilenſis, iuuenis egregius.

Profectitia cœna

April. 3. cœnam magnificam ἐξιτήριον, Rectori & profeſſoribus Academiæ, dedit illuſtris Comes Hanoienſis, D. Philippus Ludouicus. Qui vicißim 9. April. cœnæ Vniuerſitatis, in domo Sapientiæ interfuit. Hic poſtea in Galliam profectus, magno periculo interfuit, in illis ſequentis anni Thyeſteis nuptijs.

Sex extiterunt incendia his diebus, Tybingæ, etſi minora.

Simon Simonius.

Cœpta eſt hoc tempore philoſophica contentio, edendis libellis, inter D. Iacobum Schegckium, & Simonem Simonium Italum Lucenſem. Schegckius obtinuit.

Grando,

Menſe Maio, die 6. grando grauis, Eßlingæ, Æntringæ, Ieſingæ, & circùm, veſperi ſtragem dedit: cùm matutino tempore albæ nebulæ aſcendiſſent. Librales fuêre, qui ceciderunt, lapides.

Spicæ.

Nordlingæ valebat hoc menſe, 1. malter Korns 10. fl. 3. Batzen. *Sic & hordeum. Der Rock/9. fl. 2. Batzen. Der Habern/5. fl. 3. Batzen. Eodem menſe, circa eam ciuitatem cuſpides ſunt reperti: in quibus ſpicæ 4. erant, aut 10. aut 11. aut 13.*

Mercklingæ ignis.

Prope Oetingam verò, quædam ſpica fuit 3. quadrantes cubiti longa, præter culmum.

Maij 11. in Hertfeldienſi vico Mercklinga, ædificia circiter 46. ſemihorâ deflagrarunt.

Nærdlingenſium Doctor Sebaſtianus Rettinger, Pragæ à Cæſare ſecuritatem proficiſcendi ad mercatum ipſorum impetrauit Mercatoribus cùm Oetingenſes non darent.

Annona Tybingæ.

Tybingæ per hoc tempus, hæc erant frumenti precia. Ein Scheffel Korns/von 7 biß auff 8½. fl. Der Rock/4. biß auff 5½. fl. Die Fäſen/3. biß auff 3½. fl. Der Habern/2. fl. Einſümmern Erbiß/10. Batzen. *Vetus vinum,* 10. *aut* 12. ß. *Nouum vinum,* 14. *aut* 16. ß. Sal. 3. *aut* 4. *fl. Libra butyri,* 2. *B. Non poterat etiam comparari Tybingæ frumentum. Ergo Argento-*

rato,

rato, concedente illo humaniſsimo Senatu, Academia huc aduexit, ſub initium Maij: vt noſtros conuictores alere poſſemus.

Fames etiam & peſtilentia exinde, Auguſtam infeſtabat. Ein ſcheffel Korns vmb 15. fl.

Regimen Scholæ Tybingicæ. Die Philip. & Iacobi, Rector 174. Iacobus Cappelbeccius. Gymnaſium Tybing.

Inſcripti. Reichardus & Sigiſmundus à Liechtenſtain, fratres, Barones: Erbkammerer in Steir / Landtmarſchalck in Kärnten / Herren zu Moraw / Maij 14. Fridericus, Princeps & Comes in VVirtemberg & Mümpelgart. Magiſter Aulæ, Samuel à Reiſchach. Nicolaus à Rotemburg, nobilis & Camerarius huius Principis. Fridericus & Sebaſtianus à Pliening. Actius à Gutemberg. Raphaël ab Helmſtet. Frid. Princeps.

Ioannes Chaſſöenus, Gallicus Præceptor Principis. Relati omnes in codicem Rectorij, Maij 25. Ipſe illuſtriſsimus, Maij 25. omnes Academiæ Profeſſores, prandio principe digno, in Refectorio Monaſterij γυμνοσοφιστῶν accepit. Leo Krafft Vlmenſ. Iun. 6.

Sequentes, Etslingæ inſcripti: quò rurſus Vniuerſitas propter peſtem concedere coacta eſt, vt poſtea dicam.

Hieronymus Megiſſer, M. Hieronymi F. Stutgardianus, Septemb. 25. Ludouicus, Comes Oetingenſis, Gottfridus & Nicolaus Moſeri Tybingenſes, Theodorus Gallus Oetingenſ. Oct. 16. Megiſſer. Peſtis.

Die S. Lucæ, Valentinus Volcius, Rector 175.

Inſcripti. Ioan Conrad. Eſsich Rodenſhaimenſis, Octob. 20. Iacobus Feierabend Hailprunnenſis, & Philippus à Neipperg, Octob. 16. Ioan. Chriſtoph. ab Engelshofen, Octob. 27. Iacobus Epp Vracenſis, Nouemb. 3. Ioan. Pleickardus Landſchad à Steinach, Nouembr. 6. Ioannes & Iacobus Hettleri M. Bartbol. filij. Philippus & Eraſmus Marbachij fratres, Argentinenſes, Doctoris Ioannis F F. Decemb. 18. Ioan. Baltzner Teruiſienſ. nobilis, 6. Mart. 1572. Ioannes Philippus, & frater eius Ioan. Ludouicus, filij M. Ioannis Kynig, Syndici Academiæ, April. 12. Feierabend. Marbachij.

Matthias Bernhardus,
Tobias,
Maximilianus,
} Manlichij Auguſtani fratres, Maij 1. Manlichij.

Decanus artium. M. Martinus Cruſius, 2. Magiſtri 20. creati Febr. 14. inter quos erant. Rogerius Lotharius Auguſtanus. Ioan. Hofmannus Halenſis. Ioan. Fridericus Tafinger Ratiſpurgenſ. Conradus Thalhaimer Tybingenſ.

Deinde 1. Aug. 21. Magiſtri: ex quibus, hi: Ioannes Langus, & Lucas Xellius, Memmingenſes. Dauid Kyber Argentin. & Baltaſar Menninger Oetingenſis. Omnes 4. Conuictores Cruſij. Michael Mæſtlinus Gœppingenſ. Ioannes Oexlinus Geiſlingenſ. Meſtlinus.

Iul. 24. Creatus eſt Med. D. Chriſtophorus Engel Vratiſlauienſis, à Georgio Hambergero, Med D. Tybingæ. Mirificè tunc ſtudioſi hinc fugiebant, hominibus aliquot peſte morientibus.

Iul. 28. Conſiliario illuſtriſsimi Neoburg. Princip. M. Petro Agricola, commendauimus M. Iacobum Cellarium in Scholam Lauinganam: qui nunc etiam ibi cum laude docet. Cellarius.

Aug. 10. Georgius Leopoldus de Landau (Baro zum Hauß vnd Kappottenſtein) naſcitur in Kappottenſtain, patre D. Abbatio, de quo ſup. 1545. Landau.

Aug. 20. D. Ioannes Hochmannus creauit 2. Doctores vtriuſque Iuris: Fridericum Rotenburgeruberanum, & Chriſtophorum Reichardum Neopurgenſem. Poſtridie cæpimus Eſslingam remigrare: quò ego 22. Auguſt peruenimus, in commodatam mihi gratis domum à benigno socero, Vrbano Vetſchero. Senatus Academicus, Eſslingenſem Senatum, & officiales Principis (Aichmannum & Draconem) 10. Septemb. in publico hoſpitio ad prandium adhibuit. Eſslingenſes poſtea vicißim ipſis omnem beneuolentiam declararunt. Antea 6. Septembr. mecum erat auunculus meus, ex Trubacho montanorum Babenbergenſium, Henricus Trummerus, iam 66. annorum, optimus vir. Reichardus. Secunda Schola Tybing. migratio Eſslingam.

Docere Eſslingæ incepimus 17. Sept. in omnibus Facultatibus.

Septembr. 20. conuocatis omnibus ſtudioſis, in domo Mercatoria, ante Regiminis hypocauſtum, Notarius interdictum Senatus noſtri recitauit: ne quiſquam Studioſorum, amplius homines ex peſtilentia Tybingenſi venientes reciperet: aut cum illis communicaret quicquam: ſub crimine periurij. Contagio enim (inquit prorector D. Schegkius tunc) res periculoſa eſt. Poteſt aliquis, ipſe non morions, ſpiritale venenum, ſua conuerſatione in alium transmittere. Idem Eſslingenſes etiam, poſtridie per Parochum M. Chriſtoph. Hermannum in Templo; Contagio peſtilentia cauetur.

Templo, suis ciuibus interdixerunt. ναιῶς δὲ τότε περὶ ἡμῶν, πολλοὶ τῶν εὐτυβίγην ἐφρόνουν, πλὴν ὅμως ἐν τῷ λοιμῷ: καὶ διὰ τοῦτο μὲν ἔνιοι τῶν ἀναβημάτων ἐπαύοντο: ἐπέχοντο δὲ τῆς ὁρμῆς, φόβῳ, εἰ μὴ τὸ θεῖον, ἀλλ' ἵππ τῶν ἀρχόντων. Hactenus Tybingæ sustulerat morbus homines amplius trecentos: ac ferè bestia diuebantur trans Rhenum migrasse propter corruptionem aëris.

Sol, mœstus & sanguineus.

Septemb. 29. (die Sabbati) circa horam 1. pomeridianam (quando ego cum amicis ambulabam in amplissimo & amœnissimo suburbano, aut ferè interurbano, πολυωλοῦ λεγομένου καὶ μεγαλοπρεποῦς prato: quod ipsi Cespitem vocant: ego verò, Campum Martium) illo 29. die Septembr. in quam, Sol per nubes apparuit paruus & tristis: deinde purpureus, vel sanguineus. Inde in parietibus domorum, ἀκριβῶς μὲν cernebatur πυρσοειδὲς, splendor rubicundus. Præsignificauit certè sanguinem actum, breui futurum. Echinadeium ne, an Lutetianum, an vtrumq; ?

Cyprus, in potestatem Turcarum redacta.

Octob. 7. commissum est maximum, & maximè memorabile, prælium, inter Turcas (quos Aug. Fanaugustâ, totaq; Cypro potitifuerant) & inter Christianos, ex Papa, & Rege Hispano, & Venetis, colligatos. Commissum est apud insulas Echinadas: vbi Acarnia, & sinus Corinthiacus, est: Imperatore præcipuo, Ioanne de Austria, Caroli V. naturali filio. Interfuerunt Hispani, Itali, Germani, Sueui. Vicit classis Christiana. Cæsi fuerunt ex hoc (probabiliter) circiter 7656.

Turcæ, classe apud insul. Echinadas superati.

Ex hostibus verò, partim interfecti, partim capti, 29990. Naues captæ, triremes communes 137. paruæ 13. sed destructæ aut demersæ, 80. circiter: fuga elapsa, ad 40. Historiam omnem perfectè descripsit Ioan. Petrus Contarenus Venetus, Italicè. Conuertit verò latinè Ioan. Nicolaus Stupanus: Abbatiq; S. Blasij in Hercynia sylua Casparo dedicauit. Allata sunt hæc εὐαγγέλια Venetias 19. Octob. & Stutgardiam ad principem 24. Octobr. Nuncio Augustano 17. horis à Fuggero ò peruolante. Quatriduo pòst ego resciui Esslingæ. Descripsit sequenti anno victoriam hanc carmine Heroico Hieronymus VVolfius: dedicauitq; nobili & magnifico viro, D. Georgio Ilsungo de Tratzberg: equiti aurato, vtriusq; Sueuiæ præsidi, Neoburgi ad Rhenum præfecto: Archiducum Austriæ, & trium Cæsarum, Consiliario.

Eleemosyna Acad. Tybing.

Tybingam hoc tempore Vniuersitas complures Florenos misit: per Ecclesiæ Diaconos, pauperrimis ciuium distribuendos. Memor etiam nostri clementissimus Princeps ferinam carnem misit Esslingam, Professoribus diuidendam. Mortui hactenus, vsque ad initium ferè Nouemb. Tybingæ, vltra 620. homines.

Extremi iudicij drama.

Sicut autem Academia se Esslingam contulerat: ita Principis Aulicum consistorium. VVaiblingæ erat. Ibi ciues drama de extremo iudicio, circa Dominicam Lætare satis dextrè egerunt. Idcirco Stutgardiam à Principe vocati sunt, vt ibi quoq; agerent. Quod cùm postridie Paschatis facerent in foro: ecce malum improuisum cecidit agentium contignatio, Infernus exarsit, Diaboli profugerunt. Deus in throno altè sedens, periclitatus est, & iratus murmurauit. ἡ τέλειον κατάστροφὴ καὶ λύσις, γέλωτος: exitus, in risum spectatorum vertit.

Mense Decembri remisit pestis, Tybingæ. Peremerat ea supra nongentos homines. Die 14. eiusdem mensis, linguæ vulgaris Græcæ initium discendæ feci, legens conciones Alexij Rartuni corcyrensis.

Senfftiorum nobilium, circa hos annos matrimonia.

Senfftiȳ.

Ernfridus Senfft in matrimonio habuit, 1. Elisabetam de Karpffen. 2. Agnetem de Vobenstain, circa 1568.

Conradus à Schvvalbach, Agatham Senfftiam. Baltasar à Stetten, Salomen Senfftiam, 1571. Burcardus Senfft, 1. Mariam Iacoben de Gundelshaim. 2. Margaretam de Thim. Albertus Senfft, Elisabetam Feuterinam à Karpffen, 1586.

Mortui aliquot notabiliores, hoc 1571. anno.

Defuncti.

1. Stutgardiæ in S. Leonh. Templo. Septembr. 6. Ioannes VVinter Schorndorffens. anno ætatis 73. Qui fuerat Minister & Consiliarius trium VVirtembergicorum Ducum: Vlrici, Christophori, & Ludouici.

Iun. 29. Anna Furderin, Michaëlis Burckardi vidua, ætatis anno 63.

April. 23. Margareta Haidina: quæ fuerat Michaëlis Schvveickardi Iurisconsult. (1562. mortui) vxor.

In hospitalis fano. Ianuar. 21. starb die Edel vnd Tugentsam Frauw Anna Wellingin/geborne Gaißbergerin: der Gott ein fröhliche Aufferstehung verleihen wölle/Amen.

Augusti. 18. (die Sabbati) der Ehrnhafft vnd Fürnem Lorentz Maier/Wirt. Hauß vnd Kuchenmeister/ætat. 38.

2. Tybin-

2. *Tybingæ. April. 26 Vrsula, M. Leonhardi vxor ferè 24. annos: quæ postridie, Vniuersitate deducente, humata extra oppidum est. De qua, plura in libro Germano Gr. 6.*

Iul. 21. VVolf Conradus Schvveickardus, bonus Bibliopola. Postridie concionem habuit funebrem Doctor Iac. Heerbrandus.

Octob. 4. VVolfg. Zanger Iuris. qui Tybingâ Ober Eßlingam cesserat, ibi defunctus est.

3. *Bebenhusæ. VVilhelmus Bidenbachius, reuer. Abbatis D. Eberhardi frater, S. Theol. D. qui profuerat multùm Stutgardiæ, concionando fideliter & eruditè. Sepultus est 6. April. Rectore & Doctoribus Acad. honoris causâ egreßis. Fuerat singulari facundia præditus: peruenerat ad 32. annum ætatis. Triste sui desiderium omnibus bonis reliquit.* Bidenbachius VVilhelmus.

In terris puro gestabas pectore Christum:
In cœlis sancta pace beatus eris.

4. *VVachendorffæ. A. 1571. Octob. 29. nobilis Ioannes de Ovv. Hic reformauerat Ecclesiam suam, ad Regulam Aug. Confeßionis. Frater eius Fridericus, 1586. Vxores Ioannis.* Ovv.

A. 1554. Octob. 29 hora 6. mane, starb die D. H. F. vnd F. Fraw Rosina/ Marggräfin zu Baden.

A. 1571. Aug. 27. die Edel vñ tugentsam Fraw Maria von Ow/ geborne von Neuneck.

5. *Reutlingæ. Decemb. 4. mediâ 10. hora antemeridiana, nobilis & proba matrona Veronica Megenzerina de Veldorff, nata ex Neuneccia stirpe, natu grandis.*

6. *Vlmæ, apud VVengenses. Idibus Februar. Antonius Kaut Presbyter, præpositi Ambrosij (1552. mortui) frater.*

7. *Misenæ. Iul. 13. Georgius Fabricius Chemnicensis, θεοφιλὴς ἀοιδός.* G. Fabricius.

In Anglia, Nordfolcius Dux, & 1569. & 1571. annis, in caput Reginæ Elisabetæ, cum multa nobilitate coniurauerat. Ergo captus, capite 17. Ianu. 1572. Londini plexus est. Fortunam ipse sibi hanc finxerat, fortuna præsenti non contentus. Nordfolcius Dux.

INIVSTÆ IN STVDIOSVM CÆDIS IVSTA VINDICTA. ACADEmiæ Tybingensis domum reditus, & muneris functio. Laxatio annonæ. LVtetIa Mater sVos natos DeVoraVIt: sententia numerum anni Christi continens. Incendium Augustæ. Stella in cœlo noua. Obitus D. Ioannis Feßleri, VVirtembergici Cancellarij, & aliorum bonorum. Status rerum Belgicarum.

CAPVT XVIII.

ANNO 1572. hyemis tantum frigus fuit: vt fontium aquæ, glacie concreuerint. Eßlingæ, cùm 24. Febr. ad cœnam Domini accederetur, vinum in calice congelascebat. Hyems frigidissima.

Mart. 17. decollatus est Reutlingæ, quidam ciuis Tybingensis: qui eò in Asylum confugerat: eò quòd adolescentem studiosum, pauperis viduæ exteræ filium, famulum, noctu aliquò missum, ex insidijs petulanter hominem sibi prorsus ignotum, occidisset. Suscepit ergo iustam innocentis vindictam, & suorum priuilegiorum defensionem, Senatus amplißimus Vniuersitatis: reumq; conuictum, ad pœnas debitas luendas, non sine magno sumptu adegit. Iac. Vochezer. Studiosi interfecti vindicta.

Noua lex prouulgabatur, de nulla moneta habenda, nisi imperiali: cùm omnis generis externa nomismata inualuissent: hominibus auaris ea importantibus: & contrà Imperialem pecuniam cum lucro exportantibus. Collybo igitur animi hominum (durante adhuc acerba frugum penuria & caritate) mirè exulcerabantur: & concursus famelicæ plebis metuendus erat. Succurrit tamen breui Dei paterna benignitas. Monetaria lex.

April. 28. Vniuersitas, domum reuersura (quod Dei gratiâ, pestilentia iam cessasset) Senatui Eßlingensi φιλοξένῳ καὶ συεργέτῃ, prandium ἐξιτήριον, profectitium, hilarè dedit.

Ita mense Maio omnes Tybingam læti redijmus: fausta nobis precantibus etiam hominibus pauperibus & mendicis: qui in tanta fame, ducenti aut trecenti, quotidie fatigauerant fores Academicorum: quorum beneficia grati prædicabant. Per totum autem pestilens tempus, Tybingæ cum ouibus suis manserant concionatores: Theodoricus Sneppfius D. Parochus: & tres Diaconi, M. Iacobus Geringus, M. Helias Benignus, & M. Michaël Otho: omnes fidelißimè officio, & docendo, & ægrotis inuisendis, functi: ac diuinitus, in tanto periculo luis conseruati: cùm 950. circiter homines eâ extincti essent. Reditus Acad. Tybing.

Romæ, Papæ pio 5. succeßit Gregorius 13. mense Maio: qui mox largißimas indulgentias publicauit. Greg. 13. Pont.

Tonitrua.

Maij 25. triſtem Pentecoſtem Tybingæ habebamus: propter antemeridiana terribiliaque tonitrua, & ingentem Nicri exundationem.

Æſtate, Rector 176. erat D. Iacobus Heerbrandus.

Anomœus.

Hyperius.

Inſcripti. Iacobus Andler Herrenbergenſ. Iun. 7. Ioan. Huldenrichus Glatzenſis Siluſtr. Ioan. Leonhardus Eleiner Eßlingenſ. Salomon Schweicker Sultzenſ. Iun. 19. Georgius Reperti⁹ Baro à Pollheim: & præceptor eius Matthias Anomœus Wonſidelenſ. Nariſcus, Iul. 3. Ioan. Iacobus Cappellbeccius Tybingenſ. Ioan. Fridericus à Nippenburg, Sept. 14. Wolfgangus à Wildenſtein Ioan. Georgius Godelman Tutling. Sept. 18. Laurentius Hyperius Marpurgenſ. Sept. 28. Wilhelmus à Remchingen, Octob. 17. Hyeme, Rector 177. Anaſtaſius Demler.

Haidenius.

Inſcripti. Agnes Kynigsbachina: Iacobi Kynigsbachij, quondam Wirtemberg. Ducis Chriſtophori Conſiliarij relicta vidua: nauemi, interceſſione illuſtriſſimi Principis Ludouici, in tutelam Vniuerſitatis recepta, Octob. 22. Petrus Bilſinger Phorcenſis, 9. Ianu. 1571. Iacobus Bernh. Schegkius Tybingenſ. Ioan. Cyriacus, liber Baro Pollheimius: cum Henrico, comite Ortembergenſi, April. 26.

Decanus Philoſophicus, Philippus Apianus D.

Annonæ laxatio.

Magiſtri facti. Ioannes & Ionas Laminet Memmingenſ. Febr. 14. Eßlingæ. Samuel Haidenus Caluenſis. Michaël Demler Tybingenſis. Ioan. Plieninger, Auguſt. 14. Tybing. Dauid & Ioannes Andreæ Tybingenſes, D. Iacobi Cancelli filij. Marcus Zangmaiſter Memmingenſ. Antea 26. Mart. promouerat 19. Baccalaureos M. Cruſius, Eßlingæ, in Templo Franciſcano.

Tybingæ Iun. 2. poſt reditum ab Eßlinga, iterum omnes docebamus. Ibi annona, Deo noſtri miſerente, laxabat. Nam medimnus farris emebatur 17. Iun. 5. Florenis: & 20. Iun. 4. fl. 4. ß. Deinde, cùm optima fuiſſet meſſis, 3. fl. 7. ß. Ideo, in Eccleſia publicæ gratiarum actiones fiebant.

Sic Nærdlingæ, menſe Auguſto, galt der Kârn 2. fl. 6. Batzen. Der Rock 25. Batzen. Gerſt/ 3½ fl.

Hoc anno, Tybingæ, è monte Auſtriaco, per ſubterraneos tubes, fons in ſtipendium illuſtre (olim, Auguſtinianum Monaſterium) duci cœptus eſt.

Tonitrua.

Auguſti menſis die 24. (S. Bartholomæi) prætextu pacificarum nuptiarum, quas celebrabat Nauarræus Rex HENRICVS (hodie Rex quoq; Franciæ, bello Pontificij fœderis occupatus) cum R. Caroli IX. ſorore Margarita (ad quas nuptias, tanquam ad foueam exitiabilem, Procereſ etiam Reformatæ religionis, per ſpeciem benevolentiæ inuitati erãt) eo die, in quam, mane occiſus eſt clariſſimus Franciæ Admiralius, ſeu Nauarchus, Caſpar Colignius, Lutetiæ, cum magno nobilium virorum & fœminarum numero: inuaſi etiam in cubilibus ſuis, perfidioſiſſimè & crudeliſſimè. Exiſtimatur, hoc die Lutetiæ occiſa eſſe amplius nouem millia hominum. Eodem modo per ſequentes dies, in alijs etiam vrbibus Gallicis ſæuitum eſt in Reformatos: quos Pontificij Gallij Hugonottos vocant: quòd Hugo Capetus olim (anno 988. Chriſti) à ſuo Rege defecerit. Periit tunc Lutetiæ Petrus quoque Ramus: qui infeliciter in Franciam ex Germania (in quam excurrerat propter Gallicos motus) redierat. Melius ei fuiſſet, diutius Scripti cum Dalecobo Schegkio, de Ariſtotelica philoſophia concertare. Euaſerunt tamen ἐκ τοῦ βορβόρου τοῦ λοιμώδους è pernicioſo reti, ex tanta clade, aliquot illuſtres viri: Comes Gabriel (al. Ludouicus) Mongomerius Scotus, Vidamus Chartræus, duæ filij ipſius Admiralij, & propinquus eorum Andelotius, aliquot nonnulli alij. Nauarræus ſponſus & Condæus (illius 1569. interempti filius) vix conſeruati, ſed coacti redire ad religionem Papiſticam. Papa autem ſanctiſſimus, Gregorius XIII. publico Scripto hoc Regis Caroli, & matris eius Catharinæ, factum approbauit: gloriam huius præferens proximæ nauali de Turcis victoriæ. Hugonottorum reliquiæ ἐξ ἀκιθοῦς κακάδος (auß der mörderiſchen Wolffsgruben) miſerabiles, confugerunt Rupellam, Nemauſum, Montalbanum, & in alias vrbes munitionesque ſuas. Multi etiam, in Heluetios, in Palatinatum, & in Anglia[m].

Mongomerius.

Nauarræus Henricus.

Lutetiana perfidioſiſſima laniena.

Hugenotti.

Petrus Ramus.

πῶς ἔπιτεν ἀνωμαλοὶς πῶς ὦλεν ἀνὰ μέσον ἔχλοις 2. Samuel. 1.

Ὕβρις ἄκρους ἀνάλυτον ὠτᾶς.

Ἔβοσε τὰ θνησιμαία ὠτῶν, βρώματα τοῖς πετεινοῖς τᾶς ἀρᾶνᾶς, Psalmo 79.

Argentinam ſtatim tertio die, quàm facta fuerat, hæc laniena nuntiata fuit: Tybingam verò, Sept. 2. necdum credebatur. Cùm deinde quidam Argentinenſis, qui Lutetiam miſſus fuerat, inde

inde exiret: Parisini quidam eum ossibus occisorum inceßiuerunt. Tanta erat petulantia. Gratulabar ego sequenti tempore nobilibus, qui antehac mecum vixerant: & studiorum ac linguæ causâ, Parisios petierant: Ioanni Casparo Sperberseccio, Friderico & Sigismundo Plinijs: quòd beneficio Dei, ex illa carnificina elapsi redijssent. Plieningeri.

Fertur, illo cruento Bartholomæi die arbor cornus, quæ 9. annos arida fuerit, pulchrè floruisse: qua Pontificij mirè exultauerint. Cadauer bi Admiralij, ante vrbem in Patibulum Malfalconium sustulerunt, & carmine pyramidis inuersæ illuserunt. Cornus arbor.

Quel nouueau changement? Quelle metamorphose:
Sur le lict d'un gibet, à Maufaucor repose,
Ce grand Achitophel, plutoniq; Admiral,
Insidieux Vlisse, & perfide Hannibal, &c.

Epitaphium contrarium.

Caspari de Coligni, D. de Castilione, Admiralij Franciæ: qui contra datam fidem Regiam, in nuptijs Regijs, ex inopinato obrutus, per Guisianos, vnà cum suis miserè est trucidatus, Aug. 24. in die S. Bartholomæi, anno 1572.

Ille Dei miles iacet Admiralius: armis
Omnibus inuictus, victus ab insidijs, &c.

Septemb. 24. Tybingæ, Doctores renuntiati sunt: à Theod. Snepfio Theologi, M. Christophorus Hermannus, & Georgius Senger: ab Ioanne Hochmanno Iurisconsulti, M. Caspar Vogler, & Christophorus Engelhardus. Interfuerunt Actui, illustrissimi Principes nostri, D. Ludouicus, & D. Fridericus.

Octobr. 17. noctis horâ 8. magno incendio Augustæ, iuxta Pharmacopolium post D. Mauricij, in Sacerdotis domo, per incuriam procuratorum mercatoriorum incolentium orto, magna iactura mercium accidit, præsertim olei: conflagratione totius amplissimæ domus. Sonitus campanarum in aliquot turribus, ingens: ita, vt horaria campana in turri porta S. crucis, rupta sit. Itaque de loco suo deposita est: ponderis 4. centenariorum, & 19. librarum. Cuius loco noua suspensa est campana: quæ pendet 9. centenarios, ac 20. libras. Incendium Augustæ.

Nouemb. 18. audiebamus, stellam quandam nouam apparere: imò iam antea, circa sanguinarij Bartholomæi diem, conspectam esse. Stella magna, candida, clara, tremula, miranda: quæ duranit, etsi tandem decrescens, vsque ad finem Ianuarij, in 1574. anno. Sita in Firmamento, ad septentrionem, in sede Cassiopeiæ. De qua stella, quæ non fuerit Cometa, multi multa scripserunt. Iudicabant, prænuntiam esse maximarum calamitatum, atque adeo extremi diei. Stellæ nouæ apparitio.

Decemb. 9. nascitur Rappottenstaini, Ioannes Vilhelmus Landauus, Baro Hausanus & Rappottensteinensis, D. Achatij filius 2. Landau.

Decemb. 17. ab Ioanne Viscero D. Medico, Doctores Medici creati sunt: Daniel Mœglingus, Laurentius Gualtherus Kuechelius, & Caspar Gutmannus: præsente etiam illustrissimo principe, Virtemb. & Mompelgard. comite, Friderico. Doctores.

Decemb. 23. Haidelbergæ percussus gladio est in foro Ioannes Syluanus, Theolog. Licentiatus: qui superioribus temporibus vxorem Tybingæ duxerat. Non rectè ambulauerat in via Domini, & fide Dominis præstanda. Syluanus.

Obierunt hoc 1572. anno.

1. Stutgardiæ, apud S. Leonhardum. Mortui.

D. O. M. S.

Magnificus & nobilis Dominus Ioannes Feßlerus I. V. D. consultissimus: religionis zelo, innocentiâ vitæ, animi moderatione, prudentia, atq; eloquentia singulari, clarissimus: illustrissimis Principibus Virtembergicis, Vlrico difficilimis casibus, Christophero grauissimis negotijs, Ludouico ætate iuuenili, cancellarius, & à consilijs secretis: tribus Imperatoribus, ordinibus omnibus, ob rerum Imperij longum vsum atq; experientiam multa cum laude notus: senectâ, eâ quidem summa, non tamen graui: superatis multis periculis, in sua statione perdurans: vt officio placidè functus: sic vitâ placidè & piè defunctus: hic multis patriæ gemitibus sepultus est: anno 1572. die 22. mensis Martij. Vixit annos 69. menses 10. dies 2. horas 14. sedecim liberorum ex vna coniuge pater, 41. nepotum auus, 1. proneptis proauus. Ioan. Feßlerus.

In Parochiali. Das Blut Jesu Christi reynigt mich von allen meinen Sünden.

Gailingia. Auff den 21. Tag Maij/*anno* 1572. zu Nacht vmb zehen Vhr/ist in GOTT entschlaffen/die Edel vnd tugentsam Margareta Gailinge von Altum/geborn von Sachsenheim/jres alters 64. jar. Deren Seel Gott gnädig vnd barmhertzig seyn wölle/Amen.

In Xenodochiali. Ianu. 11. honestus vir, Sebastianus Beringer, ciuis Tubingensis, VVirtembergensium aquarum praefectus (Seemeister) *anno ætatis 67.*

Iun. 18. Iacobus Rhaw principis VVirtemberg. Cammerschneider/ *ætatis 48.*

In Tabula. MARCI CAP. X.

Lasset die Kinder zu mir kommen/vnd wehret jnen nicht/dann solcher ist das Reich Gottes. Warlich ich sage euch: wer das Reich Gottes nicht empfähet/als ein Kindt/der wirdt nicht hinein kommen.

Laininger. Deß Edlen Vesten Herren Erasmi von Lainingen zu Roteneck/ꝛc. Rahts vnnd Landthoffmeisters allhie: vnd Agnesen/ geborn von Plieningen/ seiner ehelichen Hausfrauwen/ehe vnd leibliche Kinder.

Æmilia, den 11. *Octob.* deß 1572. jhrs alters in der 9. Wochen.

Felicitas, den 18. *Nouemb.* deß 1582. jhrs alters im vierdten Jahr.

Ludwig den 28. Nouemb. deß 1582. seines alters im 6. Jahr. Welchen Gott der Allmächtig/sampt allen Christgläubigen/ein fröliche Aufferstehung verleihen wölle/Amen.

Octobr. 3. obijt honestus & prudens Vlricus Gæier (Iohannis F. 1552. mortui) Stugardiæ Consul.

Decemb. 7. reuer. vir, M. Michaël Hilmaier, Ecclesiæ huius pastor, & vicinarum Superattendens.

Barbara Snepfia. 2. *Tybingæ Maij 20. noctu 11. hora, Barbara mortua est, D. Theodorici Sneppfij coniux, de partu, cum infante. Cuius funebris concio, à D. Iacobo Heerbrando, postridie post horam tertiam habita, cùm illa in Templo S. Georgij humata esset, extat Græcè & Latinè in nostra Germanorum Græcia. Fuit illa D. Ioannis Brentij beati filia.*

Defuncta posterius est Margareta Vollandina, quondam Simonis Engelhardi V. I. D. uxor, Assessoris in iudicio Cameræ Imp. & funebri concione à Th. Sneppfio ornata est. Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Quæ est magna consolatio piorum, in cruce & morte.

αὕτη δὲ ἡ γυνὴ, σὺν ἐμοὶ πάλι συνχωνεύσασα, βιβλίους πάλιν τῇ ἀληθείᾳ πίστει σώσασα.

Neobolus. 3. *Æntringæ. Iul. 28. Pastor Ecclesiæ Ioannes Neobolus senex 88. annorum, in lectione patrum exercitatus: ideoq; ad Theologicas tractationes adhiberi solitus. Cuius successor in ea Ecclesia etiamnum fideliter præest, M. Ioannes filius.*

4. *Mundelshaimi. Iun. 2. nobilis Georgius Nyttel de Treppach, Præfectus Mundelshaimensis.*

Geusij in Belgio. *In Germania inferiore, cùm Duci Albano res in vado esse viderentur: ecce tibi nouæ contra eum hostes, appellati Geusij. Occuparunt hi ciuitatem Holandiæ Brielam: & in fidem Orangij Principis adegerunt. Postea, plures Holandicas & Seelandicas vrbes. Strenuè bellarunt omnes ita, vt paucis annis, Hispani ex illis locis extirpati fuerint. Nam etiam à fratre Orangij Comite Ludouico, & VVilhelmo Comite Bergensi, fortiter adiuti sunt. Cùm deinde veniret Albano successurus, Dux de Medina cœli: apud Flißingensem portum à Geusijs deiectus est: & rebus inscius, vel Americanis, spoliatus. Quæ omnis præda, amplius octies centenorum millium coronarum æstimata fuit. Proinde iussu Hispani Regis, nouæ ex Germanis copiæ in Belgium collectæ sunt: per Comitem Eberstainum Othonem: & per Barones Nicolaum Pollweilerum, atque Georgium Freundspergium. Albanus Dux, in sua functione mansit: & quosdam ciuitates recuperauit.*

Medina cœli.

Eberstainius Otho.

LACVS PODAMICI DIMENSIO. NOVA STELLA, DVRANS. PAX in Gallia, inter Carolum IX. & Reformatos. Harlemi, vrbis Holandiæ, deditio. Stephani Gerlachij Constantinopolin profectio. Scholæ Tybingensis: & Doctorum ibi creatio. Ciuitatis Memmingensis status. Rursum difficultas annonæ. Mors quarundam mulierum. Ducis Albani ex inferiore Germania discessus. Henricus Gallus, Rex Poloniæ.

CAPVT XIX.

ANNO

ANno 1573. vsq; ad 5. Ianu. fuit maximum frigus: Liquescentibus autem mox niuibus: Nieri exundatione, pons Tybingæ sub arce publicus, 7. Ianu. totus abreptus est. Exundatio.

Lacus quoq; Acronius, vel Podamicus, gelu constrictus vniuersus fuit. Tunc in ipsis Bacchanalibus, Antonius Rohr vel Erythræus (M. Valentini Erythræi, quondam Argentinæ Professoris, nepos ex fratre eius M. Matthia, Lindauij quondam cõcionatore) puer 5. annorum (Magister verò 1589. Tybingæ factus) transportatus est ab ancilla patris, à Lindauio patria Brigantium vsq; in rei memoriam. Lacus Podamicus.

Mensura lacus illius.

Vom Marckt Rorschach / gen Argenstättlin / 7141. Klaffter. Von Romishorn gen Buchhorn / 7275. Klaffter. Von Bregentz / auff dem Eiß / biß gen Lindauw / an die Brück / 3125. Klaffter / oder 7330. Schritt / wie einer geht / sieben Werckschuch für ein Klaffter gerechnet. Item / 21861. Werckschuch von Bregentz gen Lindauw. Dimensus est omnia Brigantinus prætor Hælle. cum Senatore. Circuitus deniq; Lindauij, 4450. gressus.

Stellam illam nouam fatebantur omnes, in atherea regione esse: cùm Cometæ sint in elementari regione. Existimabat verò noster mathematicus, D. Philippus Apianus, nihilominus Cometam esse: in eaq; sententia persistebat. Stella noua.

In Gallia, vrbs Rupella, vel Roschella (quæ superiore anno, exeunte Septembri, à R. Caro lo 9. grauissimè obsessa fuerat) se fortissimè defendebat. Itaq; Rex pacem cum Hugonottis tandem fecit: quæ 11. Aug. postea Lutetiæ publicata est. Rupellæ obsidio. Pax Galliæ.

In Holandia, vrbs Harlemum vehementissimè ab Albano obsidebatur. Quæ cùm se acerrimè tutaretur: & octies per eruptionem hostes cecidisset (25. Mart. aliquot Eßlingenses etiam: inter quos, Eberhardum soceri mei Vrbani Veischeri F.) tamen 13. Iul. coacta ad deditionem est, arbitrio se victoris permittens. Ideo plurimi inde, gladio vitam finierunt. Harlemi C. obsidio.

Obijt Romæ 4. nonas Apr. Episc. Augustanus Otho: qui 1545. roseo galero à Papa accepto, Cardinalis factus fuerat, tit. S. Balbinæ. Successit Ioannes Egolfus de Knœringen. Augustani Episc.

April. 5. (Dominicâ Misericordia Domini) M. Stephanum Gerlachium, in Stipendio apud nos illustri viuentem, Cancellarius Iacobus Andreæ in Templo χειροτονᾶ, ordinat: iterum Constantinopolin, cum generoso Barone Dauide Vngnadio, Cæsaris legato: qui pium & eruditum aliquem iuuenem, in illa Thraciæ vrbe sibi concionatorem futurum, ab illustrissimo Principe Ludouico petierat. April. igitur 7. Martinus Crusius, ὁ φιλέλλην, literas Græcas (Gerlachij commendatitias, & periculum Græcorum facturas) ad Patriarcham Constantinopolitanum N. (nesciens nomen eius) composuit. Quas Gerlachius (vnà cum Græcis D. Cancellarij literis) die 9. April. abiens, Viennam versus secum abstulit: & eò 20. Aprilis vênit. Inde 10. Maij egressus, Budam cum hero suo Vngnadio 18. Iun. peruênit: atque ita progressus, per Bulgariam, de loco in locum, tandem 6. Aug. Constantinopolin intrauit. Legatur tota nostra Turco Græcia: & eius soror Germano Græcia. Vtraq; non sine multis Typographicis mendis edita, doctum & æquum Lectorem flagitat. Hoc iam principium extitit διόδου, multarum & magnarum actionum: scribente Patriarcha, rescribentibus Tybingensibus, Papistis & alijs oppugnantibus. Deus euigilabit. Constantinopolin. Gerlachij profectio.

Regimen Scholæ Tybing. Acad. Tybing.

Die Phil. & Iacobi, Rector 178. Ioan. Viscerus, Med. D. & Professor.

Inscripti. Matthæus Grabisgadius Stutgard. Ludouicus Daicker Tybing. Hieronymus Gerhardus Stutgard. Daniel Brusthius VVaibling. ἀμφέδιος. Iun. 19. Petrus Heerbrandus, Iacobi D. filius.

Die S. Lucæ, Rector 179. illustrissimus Princeps Fridericus, Comes VVirtembergens. & Mompelgardensis.

Inscripti. VVolfgangus Comes, Dominus in Castel. & præceptor eius, M. Paulus Maier Castel. Nærdling. Octob. 25. denuò. Ioan. Caspar à Sperberseck, denuò, Decemb. 3. Baltasar à Rust, Decemb. 9. Tobias Kraus Nyrtingens. 19. Febr. 1574. Ioan. Lætus, & Iacobus Zebelius, Lauingani, Mart. 26. Dauid Lang, & Georgius Schies, Memmingenses, April. 19. Iacobus & Daniel Bidenbachij Stutgardiani, eodem die. Rust.

Decanus artium. M. Ioannes Mendlinus.

Magistri Creati. Thomas Læber Synadelphingens. Feb. 11. Iacobus Lieblerus Tybingensis. VVilhel. Mæglinus Tybing. Ioan. Parsimonius Augustanus. Matthias Anomæus VVonsidel. Aug. 5. Ioan. VValch Schorndorffensis. Ioan. Morsius Eßling. Mart. Tafel Rosenfeldensis. Andr. Hailman Stutgardianus.

Fulmen. *Iun. 28. Eßlingæ de cælo icta est, & disiecta, turris: in qua 70. modij pulueris tormentarij erant. Afflicta sunt mœniæ, tecta domorum, fenestræ, fornaces. Nemo tamen hominum periit.*

Nuptiæ apud Augustanos celebratæ.

Hieronymi Fræschelij D. & Reginæ Pfisterinæ, Mart. 11.

Philippi Eduardi Fuggeri (qui erat Georgij filius, Raimundi primi nepos) & Mariæ Magdalenæ, Kynigseccia Baronissæ, April. 21.

Ioachimi Menhardi D. vidui, & Barbaræ Agnetis Schwartzinæ, Aug. 12.

Stebenhaber Memmingensis. *Memmingenses habebant in Senatu virum nobilem, pium, eruditum, Melchiorem Stebenhaberum. Cuius hortatu Schola Latina, in Monasterium S. Elisabetæ translata est: Præceptore Ioanne Langio patre: cui postea filius M: Dauid successit. Ab eadem Republ. mediocriter. Iulij vocatus D. Iacobus Andreæ, eò vênit, propter M. Eusebium Cleberum, Ioannis F. Inter eos tractatum est de negotio cænæ Dominicæ. Memmingenses Cleberum, quòd à Zwingliana sententia non desisteret, dimiserunt.*

Fames. *Rursus annonæ difficultas, & fames, hoc anno inuasit: Academiam frugibus succurrit, tum alentibus conuictores, tum pauperibus oppidanorum ciuium, iusto precio eas vendens.*

Sal. *Nordlingæ modius salis (ein Scheiben Salts) venibat 5½. Florenis: Senatusque ciuibus subueniens semimodium vendebat 6. crucigeris.*

Vini austeritas. *Octob. 21. vindemiam tristem habebamus: quia parum musti, & quidem austerissimi: cuiusq; acetum præstitisset. Nam multi vino abusi bono fuerant. Hinc, pœna.* Εἰ γὰρ αὐτοὶ τοῦ οἴνου τοῦ ἀγαθοῦ ἐμεθύσθησαν, ἀνθ' οἴνου τοῦ τρυγὸς ἐπιόμεθα.

Preces in Ecclesia. *Mense Nouembri, illustrissimi Principis decreto, preces conceptis verbis in Templis haberi cœptæ sunt, ad signum campanæ:* Allmächtiger ewiger Gott vnnd Vatter vnsers Herrn Jesu Christi/ wir arme elende Sünder bekennen vor deinem Angesicht/ &c.

Nouembr. 8. illustrissimus Rector Fridericus, Statuta Academiæ recitanda de more curauit, ipse præfatus & concludens.

Doctores, creati. *Nouembr. 23. creati sunt Doctores septem. Ab Iacobo Heerbrando, M. Ioannes Pappus, Argentinæ Theol. Professor, & in summo Templo Ecclesiastes. Ab Ioanne Hochmanno, M. Andreas Laubmarius (qui præteritis temporibus, à pædagogia illustrissimi Domini huc ad Studium Iuris redierat) & M. Ioannes Moser, Caspar Lucius, Balthasar Eisler, Balthasar Eisengrein, & Leonhard. Blepsius Vlmensis.*

Ebing. Georgius. *Georgius Ebingenus, Iacobi F. ducit vxorem Magdalenam de Preisingen, Ioannis Vlsij filiam, in veteri Preisinga, vel Kranvvinckel. Viuunt adhuc Tybingæ ambo coniuges.*

Defuncti hoc 1573. anno.

Mortui. 1. *Stutgardiæ, in Leonhardino Templo. Octob. 1. Laudata mulier Cordula: Amandi quondam Mæglingi, I. V. Doctoris, deinde Ioannis VVinteri, vxor & vidua: quæ 24. Iul. 1521. nata fuerat.*

In Hospitalis fano. Iun. 1. Agnes VVeilerina, VVirtemberg. Cammerfrauw/ *anno ætatis suæ 70.*

2. *Vraci. Ian. 23. (die Veneris) Margareta Nüttlina, Melchioris Kurreri Stutgardiæ Secretarij vxor, ætatis 55. A. 9. M.*

In Templo humata. Deine Todten werden leben / vnd mit dem Leichnam aufferstehen. Wachet auff/ vnnd kommet/ die jr ligt vnder der Erden. Dann dein Thaw/ ist ein Thaw deß grünen Felds/ Christus ist aufferstanden von den Todten: vnd der Erstling worden vnder denen/ die da entschlaffen sind. Todt / wo ist dein Stachel? Hell / wo ist dein Sieg?

3. *Eßlingæ. Die Innocentum obijt,* Der Ehrenvest vnd Hochgelehrt Joseph Leininger.

4. *Mundelshaimi. Anno 1573. Aug. 28. mortuus est nobilis Conradus de VVittstatt, dictus Hagenbach in Helffenberg.*

5. *Marchionissa Anna Maria Badensis, Caroli & Annæ Palatinæ filia 8. annorum, Carolocastri mortua, Phorcæ humata.*

6. *Alibi obijt Helffenstainensis Comes, Baro Gundelfing. Georgij, Vlrici F. qui Carolo V. in bello contra Protestantes adfuerat.*

Lud.

Ludouicus, Helffenst. Comes. | Elisab. Lympurgensis.
- Lud. 1525. ad VVeinspergum Αἰκ Λεβορατισμένος.
- Vlricus, vx. Catharina Sonnenbergia.
  - Georgius. 1573.
  - Sebastianus.
  - Rudolphus.
  - Elisabeta. & Barbara.

Tybingæ orationem habuit D. Theod. Sneppsius, pridie natalis Domini, de hoc Festo (vt singulis annis fit in Aula noua, ad studiosos) celebrans tanti beneficij Dei memoriam, & ad pietatem adhortans. Oratio de natali Christi.

Nouemb. vltimo, Dux Albanus ex Belgio cum filijs auocatus, successorem habuit Ludouicum de Requisenza, Magnum Castiliæ commendatorem, Mediolanensem aliquandiu Regis Philippi legatum, vel Vicarium. Antè autem. Iul. 13. cùm miserrimum Holandiæ Harlemum (armis non victum, sed fame) se arbitrio Albani tradere coactum fuisset: vnus Albanicus carnifex, nomine Ostertag, vno die decollauit Harlenses CCXX. & puer eius, tres: sicut papisticus castrorum concionator, carmine edito scripsit: addens, Harlenses animosè præbuisse ceruices. Alijs diebus plures subinde occisi, & summersi. Belgica. Albani Ducis successor. Harlemi deditio. Carnifex.

Mense Decembri Henricus, Caroli IX. Galliarum Regis frater, ad Polonos proficiscebatur (Spiram 10. Decemb. transiens) illorum Rex futurus. Poloniæ R. Henricus Gallus.

RVRSVS BELLVM IN GALLIA, ET IN BELGIO. ADMINISTRAtio Tybing. Scholæ. Augustana confessio, Constantinopolin missa. Alia varij generis. Obitus clarorum hominum. Stephanus Feirabendus, & poëma eius παυσίπονον, vel παυσίλυπον. Amurates 3. Turcarum Sultanus.

CAPVT XX.

ANNO 1574. Febru. 13. Rappottenstaini natus est Hartmannus Landauus: generosi Baronis Hausani & Rappott. Acacij filius 3. Landau.

Eiusdem 74. anni Febru. 22. Principi Vranio, siue Auraico, Mittelburgum (vrbs præcipua Selandiæ) deditum est. Paucis diebus pòst, Pontificijs non quiescentibus, bellum in Gallia resumptum est. Hugonotti complura oppida occupabant: Mongomerius, in Nordmannia: alij, circa Lugdunum, in Prouincia & Langedoccia. At etiam nouum genus Regi Carolo aduersantium exortum est, Maleconteni appellati: pontificiæ quidem religionis & ipsi: sed volentes eijci Italos & Guisios è Francia, vt quietis turbatores, dominari per omnia quærentes. In Belgio, 14. April. ab Hispanis cæsus cum suis est Comes Nassouius Henricus. Frater verò eius Ludouicus, & Electoris Palatini minimus natu filius, qui etiam contra Hispanos profectus fuerat, nec viui, nec mortui, amplius inuenti sunt. Mittelburgi deditio. Gallici belli redintegratio. Nassouij, ab Hispanis cæsi.

Tybingæ, 1. Maij Rector 180. factus est per D. Ioannem Viscerum, Ioannes Hochmannus D. huic Insignia Recturæ, illustrißimo Principe Friderico tradente. Tybing. Gymnasium.

Inscripti.

Albertus & Christophorus Senfftij à Sulburg, Maij 11. Andreas VValch Schorndorffensis. Ioannes Comes in Hardeck & Glotz, & Machland: Baro de Staremberg, Dominus in Kreutzing, hæreditarius Pincerna Archiducis Austriæ, & Dapifer Styriæ, &c. in Lotrintz, Maij 29. Andreas VValch Nicro Rotemburgens. Notarius Vniuersitatis (M. Georgij, prouincialis Scribæ Rotenburgi, frater) eodem die. Matthias Tinctorius, pistor Schvvinfurtensis. Postea Iul. 28. Doctor Theol. à D. Theod. Sneppsio creatus. Michaël Schvvicker Sueuo, Halensis. Ioan. Pleicardus à Berlichingen. Septemb. 20. Rudolphus VVolfg. von der Grien. Tinctorius.

Octob. 18. Theod. Sneppsius, 181. Rector.

Inscripti.

Paulus & Philippus Heerbrandi, Doctoris Iacobi FF. Octob. 20.
Eberhardus & Georg. fratres, Barones à Lympurg, &c. Octob. 29.
Caspar Traub Haidelshaimens.
Ioan. Christophorus Zænger, D. VVolfgangi F. Tybingens. 2. Ianu. 1575. Zanger.
Ioan. Baptista, Ioan. Fridericus, Ioan. Iacobus, Ioan. Ludouicus, & Marcus Haintzelij, Augustani: filij D. Ioan. Baptistæ, septemuiri eius Reipub. Febru. 7.

Decanus artium.

M. Georgius Lieblerus, quartùm:

Osterlinus. Flack. *Magistri creati.* Michaël *Osterlin* VVildpergens. *Feb.* 17. *Ioannes VVeininger Tybingens. Georgius Flæck Caluensis. Christophorus Stahelin Stutgard. Aug.* 4. *Georgius Breuning* VVeidens. *Variscus. Andreas Heß Minsingen. Decemb.* 15. *Petrum Eggelium Rauespurgensem, D. Georgius Hamberger creauit Doctorem Medicinæ. In Brunsuigia, Academia Iulia Helmstadij est institutæ.*

Conuentus Vlmæ. *Procuratione Cæsaris, mense Augusto conuentus erat Vlmæ: præsentibus inter alios, etiam* VVirtembergico *Duce, & Augusta Eßlingaq: ob transigendas controuersias inter Comites Ottingenses, & ciuitatem Nærdlingensem. Sed sine effectu.*

Barthol. Hettlerus. *Mense Septembri, quia M. Leonhardus Engelbartus Stutgardiam à nobis migraturus erat: Rector eius Scholæ (pro Ioanne* VVackero, *rude propter senectutem & merita donato) conductus (cui Scholæ adhuc* 1592. *Mart.* 22. *feliciter præest) ideo M. Bartholomæum Hettlerum, virum doctum & bonum, Senatus Academicus in locum eius conduxit: isq; nunc etiam diligenter muneri præest, in classe* 1. *&* 2. *Pædagogij Academici coniunctis, quamuis senex.*

Constantinopolin scriptio. *Septemb.* 16. *Constantinopolin D. Iacobus Andreæ, & M. Crusius, ad Patriarcham & Gerlachium scribunt Græcè: Patriarchaq; mittunt Augustanam confessionem Græcè donatam conuersam à D. Paulo Dolscio.*

Nuptiæ hoc tempore celebrabantur Ducis Bipontini, cùm Iuliacensis Ducis filia: quibus Principes etiam Hessius & VVirtembergicus *interfuerunt.*

Hornstain. *Viuebant Bruno & Baltasar de Hornstain in* Hornstain, *fratres & soror eorum, Maria de Hornstain: Iacobo de Ehingen in Kilberg & Neuneck, propinquitate iuncti.*

Furtum. *Quidam faber lignarius hoc anno, nocte* VVaiblingæ *in curia se abscondens: effractione facta, multum publicæ pecuniæ abstulit. Accusatus est alius quispiam: & in periculum capitis tantisper coniectus: donec tandem verus fur est deprehensus. Sæpe fallit suspicio.*

Mortem cum vita 1574. commutarunt.

Defuncti. 1. *Stutgardiæ. In Parochia. April.* 24. *mediâ tertia nocte,* Melchior de Schawenburg *Fbr.* VVbr. Haußhoffmaister *(curator domesticus Aulæ) ætatis* 54. *anno.*

Gerhardus Hieronymus. *In Leonhardino. Hieronymus Gerhardus* Haidelshaimensis, *V. I. D. pietate, prudentia & eloquentia, clarissimus: illustrissimorum Principum* VVirtemberg. *Consiliarius, & Vicecancellarius: tubam hîc Archangeli expectans, requieuit. Obijt* 4. *idus Maij, anno* 1574. *ætatis suæ* 55. *Huic orationem funebrem habuit Tybingæ* 25. *Nouemb. loco Catharinicæ orationis Decani Hizleri, M. Georgius Lieblerus. Quæ edita est: dedicata Osualdo Gabelkouero, Med. D. & Medico Gæppingensi: Fabiano Egen, Archigrammateo Reutlingensi: Christophoro Luzio, pupillaribus rationibus præfecto: & Dominico Kautzio, Præfecto Maulbrunnensi in Knittlingen.*

Iun. 6. *Dominicâ S. Trinitatis, Aurelia, Ionathæ Sauteri* Vlmensis, *Calligraphi & Arithmetici (Modisten) Stutgardiæ, vxor: quæ fuerat filia Vlmensis Ecclesiæ adiunctarumq; Episcopi, Doctoris Ludouici Rabi.*

In Hospitali. April. 23. *honesta matrona Maria Langina; Ioannis* Kielmanni, *Med. Doctoris, coniux: anno ætatis suæ* 34.

G. Gruppenbach. 2. *Tybingæ. Magdalena Morhardina Typographa: soror Catharinæ, Iacobi Voglerî (τῦ ἐμοῦ διδάξαντος πανδεκτ.) vxoris: & nouerca Georgij Typographi celebris. Concionem habuit funerere eius, M. Ioannes Lieblerus, M. Georgij F. Diaconus, ex* 118. *Psal. non moriar, sed viuam &c.* τὴν τῦ ἀποθνήσκειν τέχνην, παλαιὸς ἐμαθεν ἀνὴρ ὁ νῦν τὰφεῖς ἀνθρωπος. τά τε ἄλλα ἐυσεβὴς γενόμενος. καὶ νῦν ἐπὶ τῇ πίστει, τῷ σωτῆρι μυστηρίῳ βεβαιωσάμενη, καὶ ἐν ἐλπίσιν ὑπομονῆς παρασχομένη.

Kynigsbachina Agn. mors. *Decemb.* 10. *Agnes* Kynigspachina, *socrus D. Chiliani* Voglert *Iurisc. Professoris. Cuidem Diaconus concionem habuit, ex Iobi* 16. *de præsentis vitæ itinere ærumnoso: in quo tamen succumbendum non sit: sed fortiter & constanter Christo innitendum. Matronam etiam à pietate, perceptione Dominici viatici, & patientia morbi, commendauit.*

Arnsperg. 3. *In Templo Regiofontano.* Auff Mitwoch den 22. Septemb. *anno* 1574. war der Edel vnnd Ehrnuest Wilhelm von Arnsperg / Forstmaister der Herrschafft Haidenhaim / mörderisch von den Wildpret dieben am Wagrain erschossen: dem Gott mit allen Hailigen / ein fröliche Aufferstehung verleihen wölle / Amen.

Feierabent. 4. *FEIERABET. Poëma eruditum & elegans STEPHANI FEIERABENT, Iurium D. Aduocati & Syndici* Hailpronnensis *(qui obijt M. D. LXXIIII. post mortem eius exijt,* 1590. *nundinis Francofurti vernis. In quo Poëmate, ab initio Mundi, vsq; ad no-*

ad nostra tempora, Feierabet (obitus innumerorum insignium hominum: tanquam otium, & cessatio à laboribus vespertina) recensetur. Inde hæc sunt.

Sola fides iustos facit. At quid rarius illa?
Difficilis verè res mihi, vera fides.
Vera fides toto fecit Feirabet in orbe:
Vmbraque vix fidei iam supereſſe solet.
Vera fides inquirit, amat, veneratur, & ardet,
Aeternum toto pectore & ore Deum.
Inuocat hunc solum: colit in discrimine quouis.
Hunc, licet occidat, pro patre semper habet.

DVCES SVEVIÆ, IMPERATORES ET REGES.

Hohenstauffenses Proceres.

In Solymas tendens CONRADVS tertius oras.
Feierabent fecit, dum sine fruge redit.
Suenus erat, pietatis amans, & fortis in armis:
Annos bis septem Regia sceptra tenens.
FRIDERICVS fecit, rufæ cognomine barbæ,
Feirabent: lumen, terra Sueua, tuum:
Pontificis fastum, varios expectus & astus:
Sancta quibus sedes turpiter vsa diu.
HENRICVS fecit Feirabent sextus: & idem,
Fridrici soboles, fortis, vt ille, fuit.
Nam Calabros vicit, Belgas domuitque rebelles.
Quem modò defunctum Sicelis ora tenet.
Altera Friderici proles generosa PHILIPPVS,
Feirabent fecit post sua bella parem.
Pontificis pariter technis & crimine pressus:
Ense Palatini cæsus Othonis obit.
(Cum fœtu & Feirabet habet charissima coniux:
IRENE luctu mortua Græca viri.)
Fecit OTHO quartus Feirabent: fraude parauit
Qui sua sceptra, dolo Pontificisque sacro.
Mox sed eum spoliat Procerum sententia Regno.
Dum fugit à Galli robore victus, obit.
Feirabent fecit Cæsar FRIDERICVS & alter:
Pontificum miris pressus vbique dolis.
Feirabent quartus fecit CONRADVS: & idem
Fulmine percussus perfide Papa tuo.
Conradi fecit Feirabent filius illo:
Ausonius sæuo quem necat ense pater.
Scilicet hæc pietas Romani Præsulis. Idem
Si fieri clemens cæde doloque potest:
Ritè vices Christi sic iam gerit: atque sacrati
(Quis dubitet?) meritò vult caput esse gregis.
Sicque Duces malè Feirabent fecêre Sueui:
Lumina qui Regni summa fuêre sacri.

DVCES VVIRTEMBERGICI.

VVirtembergenses.

Feirabent fecêre suum cum laude potentes
VVirtembergiaci, fortia corda, Duces.
Fecit EBERHARDVS, Barbati nomine notus:
Doctus, & extructor, docta Tubinga, tuus.
HVLDRICVS, patriâ pulsus, patriaque receptus,
Feirabent, animo fortis & acer, habet.
CHRISTOPHORVS fecit, nulli pietate secundus,
VVirtembergiaci gloria magna soli:

Filius

Filius Huldrichi, dignus patre, dignus & arce
AEtherea, dignus Chriſte tuoque choro.
Fecit EBERHARDVS, nimiùm properantibus annis,
Iunior: ante diem, raptus ad aſtra, ſuum.
Feirabent faciet LVDOVICVS, tempore noſtro
Duxiuuenis. Viuat ſecula multa, precor.

DE LVTHERO.

Lutherum.

Feirabent fecit magnus poſt fata LVTHERVS:
Poſt varias tenebras, lumen in orbe nouum.
Qui populos odijs varijs commouit, & armis:
Dum reparat verbi dogmata pura ſacri.
Dum docet æternæ quæ ſit via vera ſalutis:
Saluificam Chriſti reſtituitque fidem.
Dum reprobat falſos cultos, reparatque probatos:
Oppugnatque tuos, perfide Papa, dolos.
Hunc ego diuinum, ſanctumque vocabo prophetam:
Pontifici quamuis ilia rupta crepent.

DE CRVSIO.

Martinus faciet Feirabent Cruſius: inter
Grammaticos danda eſt gloria prima cui.

Alij, hoc anno mortui.

Marchio Badenſis Albertus, Caroli & Kynigundæ F. 3. idus Maij, anno ætatis 19. Pforcæ humatus.

Cyprianus Leouitius, Mathematicus Lauingæ, Maij 25.

Ioachimus Camerarius Babenpergenſis, April. 17. anno ætatis 74. & D. 5. Sepultus Lipſiæ April. 19.

Gallie Reges. Muretus.

Carolus IX. Rex Franciæ, ὁ αἱματόφυξος, Maij 30. Quem Romæ Muretus funebri oratione mirificè deplorauit. Succeſſit frater Henricus 3. è Polonia Viennam & Venetias, & inde in Galliam, aufugiens. Ante cuius aduentum, captus fuit Comes Mongomerius (qui ex ſuperiore laniena euaſerat: & fortiter multa fecerat) ac Lutetiæ capite mulctatus, in partesq; diſſectus, eſt.

Mongomerius.

Selimus, Turc. Sultanus.

In Oriente, Decemb. 13. Selimus Rex Turcarum: cui F. Amurates 3. ſucceſſit: qui mox occidit 5. fraterculos ſuos, vt ſine impedimento regnaret. Idem breui Tunetanum Regnum Hiſpanis eripuit: & arcem Guletam extirpauit.

Peſtis.

Peſtilentia quoq; in Sueuiæ locis, tempore autumnali ſæuijt: VVimpinæ, Biberaci, Campidonæ, & alibi per Algoiam.

VARIA, TYBINGENSIA ET ALIA. ADMINISTRATIO SCHOLÆ Tybingenſ. Reformatio Eccleſiæ in oppido Ola. Animalculum cum ſpica concretum. Rudolphi Auſtrij coronationes Regales. Baronis Aurſpergij Heervvarti interitus. Primæ nuptiæ Ducis VVirtembergici Ludouici. Obitus nobilium & honeſtorum hominum.

CAPVT XXI.

Conſtantinopoli litera Tybingam allata.

ANNO 1575. *Ianu. 4. multæ Gerlachij literæ Conſtantinopoli Tybingam allatæ ſunt: & vnæ à Patriarcha* Hieremia: *humaniter ſcriptæ ad D. Iacobum Andreæ, atque ad Nl. Cruſium.*

Xylander.

Medio Ianu. M. Guilielmus Xylander Auguſtanus, Profeſſor Haidelbergæ Græcus, nobiſcum Tybingæ erat. Qui principi noſtro, Græcæ Diophanti Arithmeticæ Latinam conuerſionem ſuam excuſam obtulit: & 50. Taleris muneratus eſt.

Febru. 16. (die Mercurij cineritio) in curia oppidana, cum honeſto multarum menſarum ſodalitio (vt quotannis in more poſitum eſt) prandebamus: præſente Præfecto maiore, nobili & Hæfingen: præſentibus, Rectore Vniuerſitatis, & Comite VVolfgango à Caſtel, Doctoribus, Magiſtris, Senatoribus, ciuibus honeſtis.

Mart. 10. M. Georgius Volmar Haganoam proficiſcebatur: Philippo Heerbrando D. ibi mortuo, ſucceſſurus in concionando.

Rectura

Rectura Academica Tybingensis.

Die Philip. & Iacobi, Rector 182. Chilianus Vogler. Tybing. Acad.

Inscripti. Christoph. & VVolfgangus Nicol. Zylharti. Albertus Lud. Comes in Ostingen, & VVilhelmus de Neideck, Iun. 3. Ioan. & Ioan. Christophorus, Iærgeri agnati, liberi Barones Austriæ superioris, & M. Paulus Dintzbek Ratisbonensis, Iun. 10. Georgius Fridericus, Comes Hohenlobens. Dominus in Langenberg, & Philip. Bubius Esslingens. Iul. 9. Martinus Claesius Knittling. Aug. 9. Ioan. Christophorus, Herter ab Hertneck Septemb. 13. Acacius, & Georgius, & Lucas Gutthater, Poloni nobiles: & Ioannes Schilling, nobilis, eodem die. Ioan. Georgius Siguartus VVinedens. Septemb. 28. Siguartus.

Die S. Lucæ, Rector 183. Georgius Hamberger Dinckelspuhelens. Med. D. & professor.

Inscripti. Gregorius Leonhardus Vimens. Octob. 22. denuò. Ioannes Henricus à Stain zu Bülkel/Decemb. 1. Carolus de VVacogne, Baro in Campsart: & Antonius Dorifolius Parisiensis: atq; Caspar Seua Lugdunens. Galli. Decemb. 2. Ioan. Iacobus à Lamberg, liber Baro in Stain & Gutenberg: Andreas ab Hohenwart zum Gerlachstain vnd Rabensperg: Maximilianus Gall zu Rudolfs Eck: Joan. Ludouicus Saur zum Rosieck vnd Trephen/ Decemb. 13. Ioannes Christophorus Neubergius Augustanus, 6. Febru. 1576. Stain. Lamberg.

Decanus Philosophicus. M. Georgius Hizler, 3.

Magistri promoti. Petrus Heerbrandus Tybingens. Febru. 9. Michaël Hizler Nærdlingens. Iacobus Godefridus Schmalenburg. Aug. 10. Henricus VVelling Tybingens. Iacobus Zebelius Laugingensis. Christoph. Schvvartz Stutgardianus. Alexander VVolfhardus VVaibling. Ioan. Conradus Esslich Hirsaugiensis. Ioan. & Iacobus Hettleri, M. Barth. Filij. VVelling. Esslich.

Maij 10. M. Laurentius Hyperius, Doctor Med. à D. Ioanne Viscero creatus est.

Maij 26. M. Georgius Burcardus hinc discessit Rotemburgum ad Tubarum: Rector ibi Scholæ futurus.

Nactus sum Turcicam Laonici Chalcocondylæ historiam, & Alexiadem Annæ Comnenæ, Græcè M. Scr. commodatò: illam à Xylandro supradicto: hanc, à septemuiro Augustano Ioan. Baptista Henzelio. Reddidi vtrique fideliter. Haclenus neutra Græce est excusa. Chalcocondyles.

August. Episcopus Knæringerus mortuus est 8. Iun. cui successit Marquardus à Berga, Iul. 26.

Iun. 29. Cancellarius D. Iacobus Andreæ, in oppido Imperiali Ola Ecclesiam corrigit, & puram Euangelij doctrinam plantat rigatq;. Olareformatio.

Iul. 7. ἐτέχθη μοι θυγάτηρ Παλχερία, ἐν τῇ τρίτῃ γαμετῇ.

Mense Augusto, Itzlingæ ad Zechtam, repertum est aliquid ad spicam accretum (βοώφυτον τι γεγονὸς) quod triduum vixit, habens faciem planè humanam: & corollam in capite, lineo panniculo albo circumuolutam, vtrinque dependente. Vertit ceruicem, & os identidem aperuit, atque clausit. Colore aurum referente fuit: & in ventre, instar lumbrici magni. In tergo autem, ceu hordeacea spica. Ostensum Nærdlingensibus est: vt ait VVilhelmus Kratzer, ipsorum portarius. Sicut scilicet Ægypti terra humore & calore bene temperata, βατραχους, produxisse dicitur lib. 1. Diodori siculi varia genera animantium. Ἅπαντα γὰρ, τὰ πόλλακις ἐκ τῆς αὐτομάτου γενέσεως παραδεδομένα, ἐκ μὲν τῆς τοῦ Νείλου ἀναχωρήσεως καὶ τοῦ ἡλίου διαπυρώσαντος τὴν γῆν, ἐκ τῆς ἰλύος ἀναζωπυρεῖται· τὰ μὲν τέλεα γεννᾶται, τὰ δὲ ἡμιτελῆ καὶ τὴν πρώτην ἔτι συμμορφὴν ἔχοντα. Nilo recedente, ex limo, Sole tepefaciente, nasci animalia: quorum alia, perfecta sint: alia, semiperfecta, glebæ adhuc concreta. Ipsi nihil de vero Deo, omnium rerum creatore sciebant. Terra Ægyptia, animantium genetrix. Animalculum cum spica.

Aug. 18. literæ nostræ, cum 5. Exemplaribus Augustanæ confessionis Græcis, Constantinopolin versus dirigebantur.

Septemb. 22. coronabatur Maximiliani Cæsaris filius Rudolphus, Pragæ in summo Templo, Rex Bohemiæ. Quo die interfectus est à Turcis apud Budacisku in Croatia, vir fortissimus, Baro Aurspergius Heervvartius, Archicamerarius in Carniola, & Marca Croatiana: filiusq; eius VVolfgangus Engelbrechtius (aliquando noster Tybingæ auditor) vulneratus & captus est. Patri caput hostes abstulêre: cadauer magno luctu conditum est Labaci. Postea, caput quoq; precariò à Turcis receptum. Occubuit vnà Fridericus VVeichselbergius, Daniel Tetrauius, nobiles fidissimi & animosi: cùm dominum suum relinquere nollent. Sic antea alij duo Heroës occubuerunt, ἐν ἴσῃ ἀρετῇ: Comes Nicolaus Serinius, & Georgius Thurius, νίοι τοῦ βίρτου ἄρτι. Omnes, multitudine Rudolphi Austriæ coronatio Regalis. Aurspergij Heervvarti à Turcu interitus:

multitudine Turcarum oppreßi. Cantionem lugubrem & honorificam, de occasu Aurspergij edidit, sine nomine autoris, Ioannes Gebhardus, arcis Labacensis Praefectus. Misit ad me Tybingam 1577. Ecclesiastes eius ciuitatis, M Christophorus Spindlerus Gœppingensis, ὁ μακαρίτης.

Altera Rudolphi coronatio. *Nouemb. 1. idem R. Rudolphus, coronatus est in Cathedrali Templo Ratisbona, Rex Romanorum, anno ætatis 24.*

Matrimonia aliquot.

Oeting. C. Gottfridi nuptiæ. 1. *Ianu 30. nuptias celebrauit Oetingensis Comes Gottfridus cum Hohenlohensi Comitissa. Ad quas etiam Nordlingenses inuitati, miserunt Cos. Georgium Schmidium, cognomento Haiderum: & Aduocatum suum, Doctorem Sebastianum Rettingerum. Donarunt craterum 70. fl. & 30. in eo Aureos.*

VVirt. Ducis Ludouici. 2. *Nouemb. 7. illustrißimus Dux VVirtemberg. Ludouicus, cum illustrißima Marchionissa Badensi Dorothea Vrsula. Misi Epithalamion Græcolatinum: αὐτεκομισάμην ιι. τάλαρα. Academia obtulit duplum poculum κεχρυσωμένον πηχυαῖον. Nordlingenses, per Cos. Petrum Sengium & Archigrammateum, Craterem 180. fl. Tunc Albertus Comes Hohenlohensis, in concursu equestri, ab Anhaltino, Ioach. Ernesto periculosè læsus est.*

Et aliorum. 3. *Augustæ. Hieronymus VValther patricius, I. V. Doctor, Annæa Scholæ Scholarcha, cum Catharina Rechlingerina vidua, April. 13.*

Ioan. Henricus Haintzelius, *septemuiri F. cum Barbara Neithartina, Iul. 18.*

Ioan. Christophorus de Schœllenberg Baro, cum Susanna Ilsungina, prouinciæ Praefecti (deß Landvogts) *filia, Aug. 29.*

Mortui hoc 1575. anno.

Mortui. Hohenlohius Comes. 1. *Stutgardiæ. In Parochiali. Illustris & generosus Dominus, Dominus Albertus, Comes de* Hohenlohe, *& Dominus Langenburgi, Ludouici Casimiri ex Anna Comitissa à Solms filius, sub hoc conditorio quiescit. Obijt 16. Kal. Decemb. anno Christi 1575.*

Vixit A. 32. M. 5. D. 3. Viuat cum viuentibus immortalis. Der Gerechten Seelen sind in Gottes Hand: vnd kein quaal rüret sie an. Dann sie seind im frieden. Sap. 3. Der Gerecht ob er zeitlich stirbt: ist er doch in der Ruhe. Sap. 4. Selig sind die Todten/ die in dem HERRN sterben. Apocal. 14. Christus ist mein Leben/ vnd sterben ist mein gewin/ Phil. 1.

Kurtz. *Ibidem.* Als der Edel vnnd Ehrnvest Frantz Kurtz von Gertringen/ Fhr. Whr. Cammer Secretarius/ in das 37. Jahr getrewlich vnnd wol gedient: ist er Christlich auß diesem Jammerthal abgeschieden: vnd sein Geist Gott dem HERRN/ vnd was vbrigs an jhm sterblich/ dieser gegenwertigen behaltnuß auffzuheben/ befohlen. Lebt 58. Jahr/ 14. tag. Starb den 29. Augstmonats/ *anno* 1575. der Allmechtig wölle jhm/ neben allen Christglaubigen/ ein frewdenreiche Aufferstehung verleihen/ Amen. *Habuit funebrem postridie concionem D. Lucas Osiander.*

Anvveil. *Anno* 1575. den 15. tag Nouemb. starb der Edel vnd Vest Hans Caspar von Anweil: seins alters 21. Jahr. 4. Monat/ 5. tag. Dem Gott gnad/ Amen.

In Hospitalario. Mart. 31. honestus vir, Sebast. Ebinger Tybingens. Sepultus est etiam

Sperbers Eck. 1. *Decemb. Stutgardiæ, Ioannes Caspar à Sperbers* Eck, *egregius iuuenis. Fuerat Pincerna Principis Friderici, Comitis VVirtemberg. & Mompelgardensis.*

2. *Tybingæ, Margareta, Bernhardi Gerberi Cos. vxor: quæ piè vixerat, & 29. Mart. piè obierat.*

Eua Christina. *Defuncta est 30. Mart. Kirchaimi in arce, illustrißima virgo EVA Christina, Principis Friderici, Comitis VVirtemberg. ac Mompeligard. soror: quæ April. 5. Tybingam aduecta, terræ mandata est: concionante D. Luca Osiandro. Inde, prandium in arce.*

Sept. 7. Rudolphus Riepius senior, Cellarius: pater Rudolphi, hodierni Cellarij: cuius filiam, & ex hac liberos, ille vidit, vt iam proauus.

Decemb. 27. honorandus socer meus, Iacobus Voglerus: qui 1503. natus fuerat. De quo D. Iacobus Heerbrandus, in concione: ἐθάψαμεν νῦν ἄνδρα, ὃ ἐπίστευσεν εἰς τὸν σωτῆρα: ἐθάμισεν ὑγιαίνον εἰς ναὸν μετέλαβε τοῦ ἁγίου δείπνου νοσῶν: καὶ ἐτελεύτησε καλῶς.

3. *Gœppingæ. Maij 26. die Sabbati ante S. Trinitatis, Apollonia Aulberina, coniux Theologi Martini Clæßij Vhingeri, M. Valentini Clæßij auia: quæ 23. vidua vixerat: & ad 70. annum vitæ peruenerat.*

4. In

4. *In Thermis ferinis, in fano suburbano. A. 1575. Decemb. 26. Obijt* Sebastianus Herpst/Vogt zu Wildbad 36. Jahr/Alters 64.

5. *Vlmæ. Exeunte hoc 1575. anno, Eberhardus Besserer, magno natu heros, Rector Reipub. per annos multos, diem suum obijt. Versata autem est & hæc familia, amplius CCCC. annos in Repub. administranda.*

6. *Esslingæ, Christoph. Rauchbain Gamundianus, iuuenis honestus.*

7. *In Austria. Obijt Hausæ, 23. Septemb. D. Ioannes Landauensis, Baro Hausanus & Rappeltenstainanus, Cæs. Maiest. Consiliarius, generosi D. Georgij F. Vxor ei fuit Iuditha Behaimina de Frideshaim. Humatus* im Land ob der Ens/zum Wartnperg im Machland viertail. Laudau.

Magna fuit, & priore & hoc anno, vsq; ferè ad tempus messis, fames: ac Tybingensis Magistratus liberos pauperculorum pauit quotidie in Hospitali, pulte & pane. Secuta verò pias preces est messis tantâ vbertate: vt gratiæ in Ecclesia sint sæpius actæ Deo. Fames.

LITERÆ E CONSTANTINOPOLI TYBINGAM. ITELIVS THEODORICUS à Gemmingen. Cathecheseos eruditio apud iuuentutem Sueuicam. Rursum pax in Francia occidua. Comitia Ratisbonæ. Rectura Tybing. Academiæ. Primum Patriarchicum de Augustana confessione responsum. Iaculatorium certamen Argentinæ. Mattimonia & obitus aliquot clariorum hominum. IMP. XVII. RVDOLPHVS. II. Vrbis Antuerpiæ funestatio.

CAPVT XXII.

ANNO 1576. *Elisabeta Austriaca, Regina Franciæ, vidua, in Germaniam rediens, Ianu. 11. Basileæ erat.*

Calendis Ianu. Episcopus Augustanus Marquardus, celebrauit in Templo Cathedrali Augustæ, primam suam Missam: præsente Alberto, Duce Boiariæ. Successit ei in Præpositura Cathedrali, Gebhardus Dapifer VValdpurgensis. Ipsum Marquardum 15. Ianu. Dillingæ, in arcis sacello, prorsus Episcopum consecrarunt: Iacobus Naturensis Episcopus, Bambergensis: Melchior Adrimitanus Præsul, Augustensis: & VVolfgangus Philadelphiensis Nullatenens, Aichsletensis, Suffraganei. Augusst. Episcopus Marquardus.

Tybingæ medimnus farris, circiter 3. fl. emebatur.

In Castello Roseccio, cum M. Hieremia Godelmanno, eius Præfecto (viro optimo & humanissimo) ego, & M. Barthol. Hættlerus, Ianu. 7. eramus, animi causâ.

Ianu. 18. literas è Constantinopoli accepi. 1. M. Steph. Gerlachij Latinas. 2. Græcas Ioannis Zygomalæ, Rhetoris Patriarchici, viri septuagenarij. 3. Græcas filij eius Theodosij, Protonotarij. 4. Græcas Patriarchæ Hieremiæ, Cancellario nostro & mihi communes. 5. Theodosij eiusdem Græcas (eruditas, beneuolas, prolixas) ad Auditores Græca L. Tybingensis Academiæ: quæ, editæ extant. Respondimus April. 16. ad singulas Græcorum Græcè. Annus Mundi Græcis erat 7085. Indict. 4. Turcis verò à Pseudopropheta Mahomete 983. Literæ è Constantinopoli.

Mart. 24. *Cancell. Iacobus Andreæ, iter Saxonicum ingressus est, vocatu Electoris Saxoniæ Augusti. propter Caluini dogma ibi irrepens. Ei pridie cœnam, felicis profectionis causâ, Senatus Academicus dedit. Redijt Aug. 27.* Iacobi Andreæ Profectio Saxonica.

Esslingæ 2. April. Eitel Dietrichus de Gemmingen in Steineck, quoniam ætate grandi erat: quieti suæ consulens, bona sua filijs suis diuisit, Ioanni Pleicardo & Bernhardo Gemmingensibus. Cui actui adhibiti sunt: Gemmingerum.

Ioan. Caspar Kecheler à Schwandorff in Thalhaim/Wirtembergischer Haußhoffmaister.

Wilh. Adelman *ab* Adelmansfelden.

Reinhardus à Neuhausen in Hofen.

Theodoricus von vnd zu Gemmingen.

Debuerant etiam adesse, Iacobus ab Ebingen, & Ludouicus à Neuhausen in VVeisenstain. Sed illum ægritudo, hunc heritia negotia, abstinuerunt.

Martij 25. *die Dominica, & sequentibus Dominicis, vsq; ad Dominicam Palmarum, ciuium pueri & puellæ, hora prima post prandium, ex Catechismo examinabatur, in Templo à Ministris Ecclesiæ, de sex capitibus Religionis Christianæ: Baptismo, Symbolo Apostolorum, oratione Dominica, Decalogo, cœna Domini, & potestate clauium. Sic quotannis fit. Dominicis diebus* Catechismo iuuentus eruditur ad pietatem.

ante tempus Paschale. Cùm igitur oppidum Tybingense in tres partes, quas vigilias vocant, diuisum sit: & vnaquæque earum, in duas dimidias partes: iubetur singulis Dominicis, vna dimidia pars comparere in Templo. Discunt autem antea Catechismum in Scholis, & domi apud parentes: sed in Templo examinantur, sicut dictum est. Ita diligentissima iuuentutis ratio habetur, Tybingæ, & in cæteris oppidis ac locis Ducatus.

Vineæ, gelu perditæ.

April. 19. noctu, perierunt frigore horribiliter vineæ, quæ pulcherrimè germinauerant. Homines enim superioris famis, & diuinæ beneficentiæ obliti, ebrietate bacchati fuerant: vulneribus & cædibus, multis in locis factis. Deus ergo petulantiam hac plaga coërcuit: ac statim nullum amplius in plateis vinum venale erat.

Iterum pax in Gallia.

In Gallia cum potenti exercitu erat Palatinus Ioan. Casimirus, Electoris Friderici F. auxilians Regi Nauarræo Henrico, & Principi Condæo Henrico. Cum eo erant, Dux Ligniacus, Nicolaus de Hattstat & Bunningen, Henricus de Stein, Ioan. de Lauffen, Nobilis de Mylinen Heluetius, Doctores: & Ioannes Eben Tybingensis, Leutenant Coactus tandem est Rex Gallicarum Heinricus ad pacem.

Comitia Ratisbonæ.

Comitia Ratisbonæ indicta ab Imp. Maximiliano erant. Ad ea igitur, Calendis Maij profectus est nomine Principis Ludouici nostri, clarissimus & prudentissimus Iurisc. & Acad. Tybing. Professor, Doctor Nicolaus Varnbylerus.

Rectores Tybingæ.

Tybing. Schola.

Æstiuus, Rector 184. Anastasius Demler.

Inscripti. VVilhelmus Kraus Stutgard. Iun. 8. Iacobus ab Ehingen, nobilis. Ioannes Matthias Eßlingens. Aug. 21. Georgius Kroël à Schillenfurst, & Ioan. Vlricus à VVarthausen, Sept. 28. VVolfgangus Vrmyller à VVolfotingen, Bauarus nobilis, Octob. 5.

Hyemalis, Rector 185. Valentinus Volcius.

Inscripti. Georgius, & Christophorus, & Iosephus, filij M. Georgij Liebleri, Octob. 20. Abrahamus Schvvartz Altorffens. VVirtembergicus, Nouemb. 1. Michaël Fendius Munderkimius, & Magnus Agricola Holtzemius, Nouemb. 6. Melchior & Iacobus Calberi, Tybingenses fratres, Decemb. 7. M. Lambertus Calenius Lunæburgens. 16. Ianu. 1577. Theophilus Volcius Tybingens. & Tobias Schantz Ovvens. April. 16.

Calenius.

Decanus artium. M. Samuel Hailandus 3.

Magistri creati. Ioan. Berlocher Schongauiensis. Ioan. Grabügadius Stutgardianus. Fabru. 15. Ioan. Morhardus Tybing Hieronymus Gerhardus Stutgard. Paulus Noderer Eßlingens. Ioan. Georgius Godelmannus Tutlingens. Ioan. Vdal. Lorchensis. Ioan. Mauchius Vaihingianus. Dauid Langius Memmingens. Aug. 1. Ioannes Rouch Nerensis. Iacobus Andler Herrenbergens. Theophilus Dachtlerus Biberacens. M. Iacobi F.

Morhardus.

Andler.

Maij 9. creati sunt 4. Doctores: Ioannes Schulter, Conradus Thalbaimer, Nicolaus Varenbyler iunior, Iurisc. & Alexander Camerarius, Medicus.

Iun. 7. Doctor Iacobus Schegkius (natus circiter 66. annos, Professor 44. hic annorum) renuntiat suis lectionibus Medicæ & Organicæ. Adhuc tamen vsq; ad 29. Maij 1577. docuit. Sequenti tempore cæcus factus est.

Responsum Patriarchæ Graeci primum, ad Augustæ confessionem.

Iun. 18. cùm cænaremus in illustri stipendio tres affines (Ioannes Grynberger Iurisc. & Hieronymus Schyrstabius Noribergens. atq; M. Crusius) allatus est fascis literarum ex vrbe Constantinopoli, cum primo Patriarchæ Hieremiæ Responso ad Augustanam confessionem: quod ex Græco Latinum, iussu illustrissimi Principis, non ita multis diebus Crusius fecit, celsitudini eius misit. Erant pleræq; illarum literarum 15. Maij scriptæ.

Hunnius. Polycarpus.

Iul. 16. renuntiati sunt Theologiæ Doctores, Ægidius Hunnius, & Polycarpus Leyserus, Doctoris Lucæ Osiandri priuignus. Octob. 29. Fridericus Schytzius, Doctor Iuris.

Helmstadij Academia.

Decembris 6. Iulius, Dux Brunsuicensis & Luneburg. per literas petijt à Principe nostro Ludouico, propinquo & compatre suo dilecto: vt sibi, propter suam recens fundatam Academiam, mitterentur Academica Priuilegia & instituta, nec non contubernij omnis ratio & administratio, Vniuersitatis Tybingensis. Datum Heinricstatt/bey vnserm Hofflager/am 6. Decemb. anno, &c. 76. Et sic factum est.

Iaculatorium certamen, Argentorati.

Argentinæ, hac æstate, insigne certamen fuit. 1. Sagittariorum: in quo primas tulit Daniel Giger, Quindecimuir Argentinensis: secundas, Legatus Palatini: tertias, Rusticus quidam VVirtembergensis. 2. Bombardariorum: vbi victor fuit Vitus Myller Canstadianus, vel Cantharopolitanus.

litanus. Tigurini munus attulerant Argentinenſibus, naui vectam ollam magnam æneam, pulmenti miliacei plenam (ein frommen Hirſ--brey) ſine prunis calidi, per milliaria 30. vno die Tiguro Argentinam. εὐμεγεθες Αυκαλὶ ταχείας ναῦ θερμῆς ἐν αὐάγκῃ, ἔ τις παραπέσοι, ἐπουρίας. In Tribu conſulis, Hoſpites lautè accepti. Drama Græcum, à ſtudioſis adoleſcentibus artificiosè actum. Munera, victoribus allata curru: quem elephas factitius, equum incluſum habens, trahebat, tanquam currum priſcum Romanum triumphalem, precioſis pannis & floribus ornatus: cui puer inſiſtebat, vexillum, victori certaminis dandum, tenens. Honorati ſunt etiam victores choreis venuſtiſſimarum virginum, à viris nobilibus ad eos adductarum. Quis fando omnem illam magnificentiam explicaret? Illa deniq; fortunata adfuit: in quam ſeni crucigeri imponebantur. Marchio autem Bad. Carolus, pro 470 perſonis impoſuiſſe fertur. Exitum ego huius cæcæ fortunæ ignoro. Ergo, ad alia.

Aug. 4. Nordlingæ, ein Malter Rockens/vmb 20. Batzen. Gerſt vñ Kärn/vmb 2. fl. Inuaſit ibidem peſtilentia: quæ vſq; in 1577. annum durans ſuſtulit ad 1400. homines. *Fames & peſtis, Nærdlingæ.*

Septemb. 25. Cancell. Iacobus Andreæ, cum vxore, & 4. minoribus liberis, VVitebergam Saxonum auectus eſt.

Nuptiæ apud Auguſtanos.

1. VVernheri Seuteri I.C. Sueuottalenſis, cum Dorothea VVeißlandina Vlmenſi, Auguſtæ educata, Ianu. 16.
2. Caroli, Baronis de VVolckenſtain, cum Iohanna Fuggerina. Marci F. Maij 7.
3. Georgij Heniſchij Bartfeldenſis, D. Medici, & Mathematum in Schola Annæa profeſſoris: cum Regina VVirſungina, Iun. 4.

Tybingæ 25. Nouemb. nomine illuſtriſſimi Domini recitata eſt (ſicut quotannis fieri ſolet aliquo die) coniugalis ordinatio: vt, Iuniores ne matrimonium contrahunto ſine conſenſu parentum: Ne ſunto auaræ & turpes pronubæ, in angulis coniugia imperitæ iuuentutis conflantes, &c. pœnæ, tranſgreſſoribus conſtitutæ. *Matrimonij lex. get.*

Obierunt.

1. Stutgardiæ, in Parochiali. Maij 6. ſtarb der Ehrnveſt vnd Hochgelahrt Herr Johann Krauß/beyder Rechten Doctor/Fhr. Whr. Rhat: dem Gott gnedig ſey/Amen. ἐξάφνης ἐτελεύτησε. *Defuncti.*

In Leonhardino. Aug. 11. der Edel vnd Ehrnveſt Vlrich von Betzeck/ætatis 65. Septemb. 16. proba fœmina Dorothea Eiſengreinina, M. Blaſij VVagneri vxor. In Nouembri, pia & honeſta matrona Vrſula, Ioannis Faßleri Cancellarij beati vidua. Decemb. 7. Aurelia Kaſtnerina Marchiobadenſis, VVolfgangi Ganſij Auguſtani coniux.

In Xenodochiali. Nouemb. 6. Matthæus Heller, Principis Conſiliarius, anno ætatis 46. cui & viuo & mortuo, Clypeus & galea erat Chriſtus, Epheſ. 6. In cœmeterio, menſe 1. Octob. Catharina Lutzin.

Prope Stutgardiam obijt 31. Aug. nobilis & eximius virtute atq; eruditione iuuenis, Ioan. VVilhelmus à Sperbers Eck. *Sperbers Eck.*

2. Tybingæ. Mart. 8. Catharina, Iacobi ſoceri beati vidua, piè & placidè: quæ 1511. nata erat, die S. Catharinæ in oppido Calua. Superſtes fuerat filiabus: Annæ, Grynbergero nuptæ: Mariæ, Schyrſtabio: Catharinæ, Cruſio.

Maij 23. Eliſabeta, Doctoris Henrici VVeickersreuteri, beati Hirſaugienſis antehac Abbatis filia, virgo: ἐννομιδεῖσα μετὰ χλωρῶν ἐπὶ τῷ φερέτρῳ στεφάνων, παρθένος πενιπὶς, ὡς ἔθος. Iul. 6. Sepulta eſt in Templo nobilis virgo Anna Maria ab Anvveil, Caſparis Præfecti olim maioris hic filia.

Octob. 15. Dauid Schegkius, V. I. D. Iacobi D. filius, Principis conſiliarius. Nouemb. 28. Præfectus Tybingæ maior, Ioan. Truchſæs ab Hæfingen.

3. Kilbergæ. Octob. 16. Iacobus de Ehingen: relictis filijs. 1. Burcardo, in Kilberga & Neunecco: 2. Georgio in VVancken & Neuneho.

4. Haidenhaimi. Auff den Sontag den 8. April. A. 1576. war der Ehrnhafft vnnd Fürnehm Jacob Koch Forſtmaiſter der Herrſchafft Haidenhaim / mörderiſch von Wildpret-dieben/im ſchönen Haßlach erſchoſſen: dem Gott gnade/Amen. *Iacobus Koch.*

5. Vlmæ, vel Baltzhaimi. A. Domini 1576. den 2. April/ entſchlieff im HERRN/die Edel vnd Tugendtreich Fraw Martha/geborne Remin/ Herrn Hans Ehingers (1583. mortui) Ehliche geweſne Haußfraw. Hæc filios, ex nobili viro ſuo, Ioanne Ehingero ſuſceptos,

Memmingam in Scholam & mensam 1555. meam addúxit: vbi ad biennium manserunt cum laúde. Hierant, Ioan. Christophorus (hodie consul Vlmæ) & Ioannes Georgius, dudum in expeditione Orengiani Principis mortuus. Nunc mater quoq;, & cera illa Heroina, sub terra quiescit. Tam viuaces ne oculos, tam splendidos, tam acres, quales nunquam vidi in fœmina alios, morte corruptos esse? πῶς δὲ μήτηρ θανάσε, φθειμβρότε, ἄλοχος, τί ποιᾶς;

6. Reutlingæ. Nicolaus Mæglingus, Med. D. Ianu. 15. VVilhelmi & Danielis Medicorum frater.

Xylander. 7. Haidelbergæ, M. Guil. Xylander, mense Febru.

Erythræus. 8. Altorffij Noribergensium, M. Valentinus Erythræus, vir pietate & doctrina præstans, Scriptis editis præclarus, Præceptor olim aliquandiu mihi colendus.

Maximil. Cæsar. 9. Imp. Maximilianus inclytus, Octob. 12. decimâ circiter antemeridiana, anno ætatis 50. Natus enim Viennæ, 1. Aug. 1527. ex RR. Ferdinando & Anna. (sicut eiusdem anni, 21. Maij die, patruelis eius R. Philippus, ex Carolo V. & Elisabeta, vel Isabella, magni Lusitaniæ R. Emanuelis filia) Caroli ille huius filiam Mariam, in matrimonio habuit. Dixit quodam die Pregæ ad Iacobum Andreæ, mitissimè: O Doctor Jacob / wie habt jhr so viel Wiedersacher! Abet fahret in negotio Concordiæ bestendig fort. Nouemb. 4. recitatum est post concionem de suggestu apud nos Tybingæ, Scriptum nostri Principis ad populum, hoc summatim argumento. Quoniam Augustus Imperator noster nuper diem suum obierit: nos debere. 1. optare maiestati eius letam resurrectionem. 2. emendare vitam nostram: cùm mors ne tam potenti quidem Domino pepercerit. 3. Successori in Imperio precari pias & felices actiones.

Reliquit liberos: Elisabetam, Annam, Ladislaum, Rudolfum, Ernestum, VVenceslaum, Matthiam, & Maximilianum.

10. Allatum est mense Ianu. 1576. Tybingam: vrsum, vinculis ruptis, ferijs natalitijs proximis, discerpsisse generosam Comitissam, Ioannis Aurspergij Baronis vxorem, in arce.

Rudolphus II. Imp. XVII. Successit XVII. post Sueuicos Duces, rei Romanæ gubernatores, IMP. C. Æ. S. RVDOLPHVS 2. P. F. Aug.

Sumptus Gallici cruentis belli. In Gallia. Anno 1576. Febru. 27. scriptum est: Parisinos, iam per 15. annos, cum circumiacente terra, expendisse Regi ad bellum, plus triginta sex Milliones Francorum (Monta hac, apud nos Semitalero valet) sed & amplius sex Milliones, & ducenta millia, Francorum, tantum dono in diuersa loca misisse. Cùm ergo Rex adhuc bis centum millia Francorum, ab eis ad alendum conductos Heluetios peteret: vehementer hoc à se deprecati sunt.

Ioannes de Austria, Præses Belgij. In Belgio, Ludouico de Requisenza mortuo, successit Ioannes de Austria, Turcica classis debellator: ac mense Nouembri, dira laniena Hispanorum extitit in ciues Antuerpianos, & milites Germanos. Ibi Comes Eberstainius Otho, in naiculam insilire & aufugere conans, aberrans, in aquas decidit, ac perijt. Cuius generosa coniux Felicitas, quæ ad eum profecta fuerat, postea redijt in viciniam nostram, ad sua, Boltringam. Direpta tunc Antuerpia fuit, & alicubi inflammata, miserabilem in modum.

Antuerpia direpta.

Polonia R. Stephanus. In Polonia, Rex coronatus est Cal. Maij Cracouiæ, Stephnus Bathorius, Transylvaniæ Palatinus: qui magnas postea res gessit aduersus Moscobitam.

ACADEM. TYBINGENSIS ADMINISTRATIO. PRIMA aduentitiorum contrarium Responsum, Constantinopolin. Cometa barbatus. Nuptiæ & mortes clarorum hominum. Inter defunctos, M. Ioannes Mendlinus. Cursus vitæ D. Achillis Gassari Pirminij. Pestis apud Reutlingenses.

CAPVT XXIII.

ANNO milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo ſeptimo, literas Byzantio à Steph. Gerlachio accepi.

Tyb. Osterbergica Schola. Mart. 13. M. Eusebius Stetter, incipit agere Moderatorem Scholæ Oesterbergicæ apud nos: cùm M. Ioannes Crapnerus, eo se munere abdicasset.

Gymnasium Tybing. Rectores Academiæ Tybing.

Maij 1. Rector 186. Iacobus Heerbrandus.

Inscripti.

Inscripti. Dauid Grunblat Rosenauiensis Vngarus. Matthæus Oporinus Augustanus, Maij 25. Georgius Vogel Regiomontanus. Fridericus Francus Nordlingens. Iun. 19. Bernhardus Hausius Knielingens. Aug. 8.

Octob. 18. Rector 187. Iacobus Cappelbeccius.

Inscripti. Nicolaus Stupanus, & Gubertus à Salicibus, è Clauenna Rhætiæ, Octob. 27. Philippus Megetzer à Veldorff, Nouemb. 25. Ioannes VVeidner Halensis, Nouemb. 27. Crispinus Fluggius Lybecens. 5. April. 1578. Antonius Freius Lindauus, April. 9.

Decanus artium. M. Martinus Crusius, tertium.

Magistri promoti. Christoph. Zehmannus Schwandorffius, Febru. 13. Non multò pòst præfectus est Scholæ Bipontini Hornbachensi. Hieronymus Megisser Stutgardianus. Georgius Schiessius Memmingens. Rudolphus Riepius, Rudolphi F. Tybingensis. Michaël Schweicker Halens. Aug. 14. Matthias Pauli Lauinganus. Iacobus Bidenbach Stutgardianus. Henricus Efferenus Schorndorffius. Megisser.

Maij 9. creati sunt Theol. Doctores, Philippus & Iacobus Haibrunneri, atq; Ioannes Vesenbeccius, à Rectore Iacobo Heerbrando: & Ioan. Vlricus Varnbyler, à D. Ioanne Hochmanno. Vesenbeccius.

Decemb. 18. Doctor vtriusq; Iuris renuntiatus est Matthæus Æntzlinus, Ioannis Directoris Stutgard. F. AEntzlinus.

Sub exitum Iunij, Responsum Græcum misimus ad Patriarchæ primum Responsum. Deinde, à Calendis Iul. vsq; ad Michaëlis ferè, Compendium Theol. Iacobi Heerbrandi, à Crusio Græcè conuersum est. Quod Patriarcha 4. Mart. 78. in Thessalia accepit: quando suas Ecclesias visitabat. Responsum 1. ad Patriarcham.

Tybing. 18. Maij, quidam propter blasphemias & periuria, pœna digna affectus est. ὑβρισθεὶς ἐν ἀγορᾷ, λόῳ λαιψύλως ὑπρῳσπιδὼν, καὶ μαχιγωθεὶς ἐξωχίδη. Blasphemiæ pœna.

Mense Octobri, M. Martino Claßio (tunc Hospitalario Stutgardiæ concionatori: & speciali Stutgardianæ Præfecturæ Superintendenti) commissa est Abbatia Kynigsbruunensis: à magno Magistro Curiæ Iacobo ab Hobeneck, & Præposito Baltas. Bidembachio, Ioanneq; Æntzlino Directore. Kynigsbrunn.

Martinus Forbisser Anglus, à 26. Maij, vsq; ad 17. Septemb. nauigatione in regiones Occidentis & Septentr. perfecta, 200 dolia (Tonnas) auri ibi reperti, in Angliam retulit, ex gentibus valde barbaris & stupidis, tinnitu & splendore rerum lætantibus. Forbisser.

Primis Augusti diebus, Antuerpiæ arce & vrbe expelluntur à ciuibus, & Belgicis ordinibus, præsidia Austrio fauentia. Et sic Auraicus Princeps potitus est Antuerpia. Antuerpia.

Vidua quædam nobilis & pia, filium inobedientem in Academia habens, multoties eum literis ad pietatem & officium adhortata est: desperatumq;, tandem execrata est: ipseq; non multò pòst noctu vulneratus, miserè perijt. Maledictio enim matris eradicat fundamenta filiorum, Ecclesiast. 3. Lieber Sohn / wie magstu mich in meinem Alter also betrůben? Man schreibt mir / du seyest Weinsůchtig. Halt das Maul zum Wasserkrug. Du bist ein Betler / vnd wilt Sammet tragen. Ich wolt / daß dich ein Pestilentz darnieder stieß. Wer den Eltern nicht folgt: auff den kompt alles vnglück: daß einer erstochen wirdt / oder sonst schändtlich vmbkompt. Ach deß grossen Leidts / das du mir zuzeuchst. Besserstu dich: so will ich das Můtterlich Hertz wieder zu dir wenden. Wo nicht: so fahr hin: so bin ich dein Mutter nimmermehr. Ich merck deine Tück wol. Wann ich nur todt wer: so meinstu / du hettest gewonnen. Aber es wirdt dich wol gerewen. Ach daß du ein Kindt der ewigen Seligkeit würdest: vnd dir helffe der liebe Gott / der dich erschaffen hat: vnnd der Heyland Jesus Christus / der dich erlöst hat: vnd der H. Geist / der dich geheiliget hat in deiner Tauff / ꝛc. Inobedientia matri filij, in vividi ætate extinctio.

Nouemb. 13. horâ 6. noctis Cometam πωγωνίαν *Tybingæ vidimus: qui 10. Nouemb. Constantinopoli videri cæpit. Stabat in vno primorum graduum capricorni, aliquantùm trans Ecliptícam Septentrionem versus, longus 13. gradus. Durauit 2. M.* Cometes.

Decemb. 5. Gebhardus, Baro VValdpurgens. factus est Archiepiscopus Colonienſis. Sed quia duxit vxorem postea: in ea dignitate permanere per Papam non potuit.

Nuptiæ Tybingenses. Celebrarunt nuptias, Maij 7. Antonius Varnbyler, Ecclesiæ Diaconus cum Ioannis Visceri Med. D. filia Sibylla: & Maij 8. Vlricus Varnbyler, cum Agnete Kynigspachia. Ambo, Nicolai Varnbyl. seniorus filij. Nuptiæ.

Augustanæ nuptiæ. Nicolai Varnbyleri Iurisc. iuniorũ, & Constantiæ Ienischinæ, Octob.

14. *Deinde, Adolphi Occonis, Med. D. & Reginæ Geirhosinæ, Nouemb. 18. Præterea, Ioannis Hartliebij Iurisc. & Euphrosynæ VValcherinæ, Decemb. 4.*

Hoc anno, iuuenes patricij, splendidam Augustæ choream (ein herrlichen Gesellentantz) *celebrarunt, in patriciorum orchestra: sicut eam quinquagesimo quoque anno celebrari more receptum est.*

Hoc 1577. anno mortui.

Vitâ functi. 1. *Stugardiæ, in Parochia.*

Wer Gottes Sohn/ vnd Jungfraw Kind/ Im glaubet vnd vertrawt allein:
Mit Demut in der Krippen findt/ Dem will Gott gantz barmhertzig seyn.

Bedenck das End.

Staineckh. Die Edel vnnd Tugendtsam Fraw Küngund Hecklin von Staineckh/ geborne von Schönaw: Hans Jacob Hecklen von Staineckh/ gewesen Landvogts zu Mümpelgart/ hinderlassne Wittib: ist im 60. Jahr jhres Alters zu Stutgardten den 13. tag Martij/ *anno* 1577. im HERRn seliglich entschlaffen. Dern der Allmechtig/ mit allen Christgleubigen ein fröliche Aufferstehung verleihe/ Amen.

A. Domini 1577. Aug. 7. starb der Edel vnd Vest Eberhart im Thurn von Schaffhaussen/ *A. ætatis* 30.

Hoheneckh. *A. Domini* 1577. den 7. Christmonats/ starb Jacob von Hoheneckh/ in seiner Kindthait: Jacobs von Hoheneckh zu Vilseckh/ Fhr. Whr. Landhoffmaisters. Agnesen/ geborne von Münchingen/ seines Ehegemahels/ Eheleiblicher Sohn: dem GOtt gnedig sey/ Amen.

Apud S. Leonhardum, Iun. 11. Joan. Vlricus Neiffer/ Fhr. Whr. Landschreiber.

Mense Iunio, Ioannes Broll, ciuis Stutgard. cuius anima Deo viuat.

Was halff mich hie mein langes Leben? Ich bin nur tod/ ein faules Aaß:
Mein Leib der hat mich vber geben. Mein Gütter all ich hinderlaß.

Scio quòd Redemptor meus viuit, &c. Iob. 19.

A. 1577 die S. Steph. obijt Cyriacus, nobilis à Rinckenberg, iunior.

Oseæ 13. De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos. Ero mors tua, ô mors: morsus tuus ero, Inferne.

1. *Thess 4. Nam si credimus, quòd Iesus mortuus est & resurrexit: sic & Deus eos, qui obdormierunt, per Iesum adducet cum illo.*

In Hospitali. Aug. 16 honestus vir, Ioannes Baier, ætatis suæ 49.

Linsius, Lentulus. 2. *Tybingæ. In Templo humatus est 10 Mart. Zynnpertus Linsius (Lentulus) Memmingensis, Med D. Ruperti Lentuli à Dorndorff frater: qui superiore anno pestem Eßlingæ vitans, huc concesserat. Piè in Christo defunctus est.*

Mendlinus. *Iun. 14. horâ 4. manè. M. Ioannes Mendlinus, Dialecticæ Professor, vir egregiæ doctrinæ, & humanitatis cum grauitate coniunctæ, proceræq; staturæ. Semper delectatus fui suauitate & bonitate viri: à quo teneo adhuc Versiculum clericalem:*

Te primùm benedic: quia Presbyter ipse facit sic.

Postridie sepulto extra oppidum, concionatus est M. Iacobus Dachtlerus, ex 2. Tim. 4. in hanc sententiam. Discamus, benè mori, exemplo Apostoli Pauli. Nam mors est σπονδὴ ἀθυσίας, *immolatio nostri dolorifica quidem, sed Deo fiens, & ei grata. Est &* ἀνάλυσις, *resolutio à multis ærumnis. Vita verò præsens,* ἀγὼν καὶ δρόμος, *certamen & cursus est: contra cupiditates improbas, contra Mundi tentationes, cõtra Diaboli assultus. Quo certamine* δεῖ ἀεὶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, καὶ τοῦτο πίστεως τηρήσει: *semper ad vlteriora cursu contendendum est, idq; fidei conseruatione. Tum* βραβεῖον, *præmium sequetur, rectè viuentes & morientes,* δικαιοσύνης στέφανος, *iustitiæ corona.* δίκαιος, ὁ πρίτης: καὶ μόνον τελείᾳ δικαιοσύνῃ τὸν μισθὸν διδοὺς. ταύτην δὲ μόνος ὁ χριστὸς κατώρθωσε: καὶ ἡμῖν ἐδωρήσατο, πίστει λαβοῦσιν, ἔργοις μαρτυρουμένῃ καθιοῖς θεοπροστάκτοις. *Iustus est, Iudex ille: & præmium perfectæ tantum iustitiæ dat. Eam autem solus impleuit Christus: & nobis donat, fide accipientibus, quæ sit testata virtutibus à Deo mandatis. Hanc coronam etiam hic venerabilis senex accepit: cuius fiducia in solo fuit Christo: qui fidem suam muniuit S. cœnæ perceptione, tum aliàs antea sæpe, tum in tempore mortis: qui ex Psal. 32. dixit: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates: qui fideliter in sua statione egit, ad 38. annos docendo: qui deniq; pecuniam ad sustentandos pauperes studiosos legauit.*

Moriendum benè.

Ob coronam iustitiæ consequendam.

Iun.

Iun.27. Ioannes Krugius, Senator oppidanus, honestus & pius: qui se consolatus est Dicto Iobi 19. Scio, quòd Redemptor meus viuit: quod postridie in sepultura eius D. Theoph. Snepsius explicuit.

Aug.31. Barbara Stamlerina, Conradi Stamleri Cos. vidua, Doctoris Iacobi Heerbrandi socrus: Sneppsio postero die Dictum ex Psal. 13. Illumina oculos meos, explicante.

Septembr. 6. humatus est nobilis adolescens, Rudolphus VVolfius à Creen, vel Grün, ἀφιλομήτωρ, ὑπὸ βουφορβοῦ θανατικῶς τετρωμένος. *Concio M. Thomæ Læheri, ex Luc. 13. Non soli peccarunt isti Galilæi.*

Octob. 14. Carolus Drachstet Lunaburgensis, & ipse Studiosus nobilis. Concio eiusdem Diaconi, ex Esa. 40. Omnis caro fœnum. Χόρτος χλωρὸς, ἐκεῖνος, καὶ αὐθὺς καλῶν, εὐσεβὸς καὶ σεμνῶς ζήσας.

Bebenhusæ verò vitæ valedixit Aug. 20. nobilis & validus VVendelinus de VVildenovv, dictus Vol, iunior, anno ætatis suæ 45. senior deinde VVendelinus VVildenouius Volius, 16. Iun. 1579. ætatis 75. anno. Volij de VVildenovv.

3. *Vlmæ. Circa diem S. Thomæ, Christophorus Ebinger Eßlingens. Med. D. obijt, amicus charus.*

4. *Eßlingæ. Decembr. 29. Vrbanus Vetscherus, ferè nonagenarius.* Βουλευτὴς εὐσχήμων, καὶ εὐσεβὴς: τίμιος ἡμῶν πονθερός. *Prosecuti sumus, Georgius Hambergerus, Bernhardus Reihingus, & ego (τρεῖς αὐτοῦ γαμβροί) funus postridie: concionemq́ habuit perhonorificam Parochus Ecclesiæ, Doctor Christoph. Hermannus, ex Esa. 9. Puer natus est nobis.* Vetscher.

5. *Reutlingæ, in Templi pariete iuxta ambonem. Nicolaus Mæglinus Doctor. Barbara Gutgsellin. Anno 1577.*

Nicoleos Mœgling septem Reutlinga per annos
Doctor eram Medicus, non sine laude tuus.
Mille & quingenti, septemq́; decennia, sexq́;
Anni, bant medium Iane bicepsq́; tuum:
Octo ego lustra videns, annumq́ue, fragillima clausi
Lumina: morsq́; mihi tormina ventris erat.
Quam docui infirmos, mihi erat patientia curæ.
Viuus eram Christi, mortuus eius ero.

Mæglingus.

6. *Augustæ. Achilles Gassarus 4. Decembr. deceßit: aridißima febri, & melancholia, laborans. Natus fuerat 3. Nouembr. 1505. ante ortum Solis, Lindauij: ex Vlrico Gassaro, & legitima vxore eius Vrsula Randeccina: Caspari, nobilis à Randeck, filiâ. Additum ei fuit nomen Pirminij, anno 1512. in confirmatione, ab Ioanne Fabri, Vicario tunc Parochiæ Lindauiensis: Postea, Episcopo Viennensi. Obijt pater Gassari 1. Mart. 1517. Louanij: Chirurgus industrius, miles strenuus, vir cordatus: de quo aliàs satis diximus. Ipse Achilles 1528. Med. Doct. creatus est, Septemb. vltimo, in ciuitate Galliæ prouincialis Auraica. Literas initiò apud patrinum suum, Lindoiæ didicerat, Leonhardum Baierum. Postea 1520. Selestadium, mense Maio ad Ioannem Sapidum est missus. Anno autem 1522. reuocatus in patriam rebus physicis per tres menses, Argouæ sub Vrbano Regio priuatim dedit operam. Quo anno etiam VVitebergam ad Philippum Melancht. profectus: vsque ad 1525. annum, ad studia humaniora incubuit: & Medicinæ limina salutaria cœpit. Inde Viennam Austriæ profectus, sub D. Simone Lazio studium medicinæ compleuit, ac mathemata didicit. Postmodum 1525. in Galliam Occitanam abiens, Montempessulanum petijt. Inde, Auenionem, siue Auraicam: vbi Insignia Docturæ consecutus est, vt antea diximus. In hanc sententiam, ipse de se: sicut ex Marco Henningo didici.* Gassarus.

7. *Hirsaugiæ, prope suggestum, inter altare cœnæ Dominicæ, & Baptisterium.*

Anno Domini 1577. am 10. tag Maij / starb der ehrsam Michel Karg: Johan Kargen / genannt Parsimonij, Abts zu Hirsaw / geliebter Vatter. Welcher / als er zu Augspurg vber die 50. Jar / mit seiner Haußfrauwen / deß ermelten Abts Mutter / in der Ehe gelebt: ist er hernacher anno 1574. den 8. Septemb. sampt gemelter seiner Haußfrauwen / zu seinem Sohn dem Abt / herab in das Kloster kommen. Bey dem er sein Leben Christlich vnd Gottselig vollendet / im 80. jar seines Alters. Kargij. Parsimonij.

8. *Mart. 23. mortuus est Marchio Carolus Badensis, Ernesti Marchionis F. in arce Caroliburgo, anno ætat. 48. (cùm 24. annos regnasset: Ecclesias suas puro verbo Dei reformasset:* Badensis Marchio Carolus.

& ditionem amplißimis adificijs exornasset) relictis filijs tribus: Ernesto Friderico, & Iacobo, & Georgio Friderico. Sepultus est in Collegij Sammichaelici interiore choro, Phorcæ. Vxores habuit, Kunigundin Brandeburgicam, & Annam Palatinam.

Peste Reutlingæ mortui. *Reutlingæ, per totum hunc 1577. annum, obierunt pestilentia homines 728. Inter quos, mense Septembri, 89. Octobri, 266. Nouembri, 204. Inter quos, semel vno die, nempe 14. Octobr. 17. homines.*

Anno autem 1578. vsq; ad 16. Ianu. 28. homines. Infantes porrò, omni illo tempore, circiter 150. Summa omnium mortuorum, 906.

Hoc anno, aut non multò secus, lapidum alabastri albi latoniæ, inter Tybingam & Herrenbergam, prope pagum Kai, inuenta sunt.

Einsidel. *Deflagrauit huius 1577. anni die 12. April. Monasterium Einsidelense, cum pulchro suo vico tectis (scil. 80. combustis. Incensum fuerat ab Othmaro Stær Bischoffi cellensi, & socijs. Idem 21. Septemb. prioris anni, bonam etiam partem oppidi Curiæ (inferiorem Maienfeldam versus) combusserat. In Appendice Stumpfij.*

ANNI SECVLARIS ACADEMIÆ TYBING. CELEBRATIO: SCHOLÆq; eiusdem administratio. Transmarina peregrinatio Ioan. Theobaldi à Gemmingen. Illustrium hominum coniugia. Quorundam clarorum obitus. Salomonis Schweickeri descensus Constantinopolin, & Stephani Gerlachij inde reditus. Clades Hispanorum in Africa.

CAPVT XXIIII.

Sintzendorff. Salomon Schweicker. Cõstantinopoli. *ANNO 1578. Ianu. 1. Legatus Cæsareus Ioachimus à Sintzendorff, & concionator eius Euangelicus Salomon Schweicker Sultzensis, Vngnadio & Gerlachio successuri vrbem Constantinopolin intrant.*

Illustrißimus Princeps, de Hospitali Tybingensi emit domicilium B. virginis (zu den Ayrmen) è regione meæ domus: quod nunc est celsitudinis eius σιτοβολὼν, granarium. Statuta est ibi τῆς θεομήτορος, annorum 64. tunc.

Febru. 4. Doctores V. I. creauit D. Ioannes Hochmannus: Andream Fabricium Silef. & Georgium Awerum.

Iubilæus annus Academiæ Tybing. celebratus. *Febru. 20. celebratus est Tybingæ secularis annus, seu Iubilæus: nempe centesimus abinstitutione huius Academiæ: cùm pridie illustrißimi Principes huc venissent: Ludouicus VVirtembergensis, & vxor eius, huiusq; fratres duo Marchiones: magno cum comitatu generosorum comitum & nobilium. Celebratio ea sic est peracta: vt breuiter dicam, quæ obseruaui. Nam egregio carmine latino, rem omnem prolixè descripsit M. Erhardus Cellius. Horâ media 8. antemeridiana, die 20. Febru. orationem latinam habuit D. Theodoricus Sneppsius, in Aula (vt vocant) nouapræsentibus iam dictis Principibus, nobilitate omni, & Monasteriorum Abbatibus, Iudicibus & Aulicis, Magistratu oppidano, & multitudine Studiosorum. Quæ oratio fuit de laudibus Principum VVirtembergicorum: propter Academiæ fundationem, & beneficia in eam collata. Deinde: vniuersis in Templum (quod proximè situm est) ingreßis (resonantibus Tubicinibus Principis, & tympanis ex ære militaribus reboantibus) concio Germanica, à Doctore Iacobo Heerbrando (cancellarius enim Iacobus Andreæ, in Saxonibus aberat) habita est, tali tempore & statu dicta: ante & post eam, Musicis Principis concinentibus. Absoluta vtraq; oratione: in arcem ascendimus omnes: post horam 11. pranderi cœptum est in equestri Hypocausto magno, multis mensis: ferculis ter appositis: nempe quinis, quaternis, ternis: cantionibus humana voce, & vario instrumentorum genere sonantibus. Comœdiam postea Nicodemus Frischlinus egit Prisciani: barbaris superiorum seculorum mortui: & præsenti seculo per Erasmum Roterod. ac Philippum Melanchth. resuscitati. Durauit solennitas vsq; post horam vesperi quintam. Postridie D. Lucas Osiander funebrem concionem habuit: de iuuene Stutgardiano, Daniele Büchsengiessero: qui 19. Februar. in dispositione tormentorum arcis, Principibus venientibus rupto tormento postremo, interierat. Postea Vniuersitas prandium dedit: ad quod Principes quidem non descenderunt: sed Aulici, nobiles, Abbates, Doctores, & alij, in domo Sapientiæ, mensis 13. epulati sunt. E regione verò, in domo vicina Ioannis Krugij beati, apud viduam: in vno hypocausto, 3. mensæ erant: in altero, etiam 3. Missus ciborum, ter appositi: scil. quini, & bis septeni. Celebratum conuiuium, vsq; ad tertiam vespertinam. Postero die, Magistratus Tybingensis donum, Vniuersitati datum, vidimus (per Arebigram-*

ebigrammateum Isaacum Schwartzium) taurum opimum: in cuius frõte, Insignia oppidi: dextro latere, Principis: in sinistro, Academiæ. Cornu illius dextrum, inauratum: sinistrum, miniatum. Eodem die, Principes discesserunt. Tum 23. Febru. (die Dominico) omnes Professores, cum vxoribus in domo Sapientiæ prandimus & cœnauimus, mensis 6. Et hic fuit anni secularis celebrati latus finis. τῷ θεῷ δόξα. Taurus felix.

Postea autem mense Aug. omnes Abbates, quoniam inuitati ad eam celebritatem venerant, preciosum craterem duplicatum Academico Senatui donarunt.

Ex concione 20. Febr. Doctoris Heerbrandi, breuiter exceptum.

Ἰώβηλαῖος ἄγεται τὸ ἰωβιλαῖον τοῦτο μετὰ μεγίστης εὐχαριστίας: διότι ὁ βίος ἀκαδημίαν οὐ τοιοῦτον γενέσθαι ἐδύνατο, ὁποίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ Ἰουδαίᾳ, καὶ πάνυ σπουδαίαν. ἔτι, καὶ τοῖς Ὀνιρτιμπεργικοῖς ἤρχετο συνεχεῖς τε πολεμεῖσθαι, καὶ τῷ ζῶντι καὶ αὐτῷ ἕτοιμος πείθεσθαι. ἔτι, διαπυκτὸς ἐπικαλεῖσθαι τὸ βιβλίον ἐπὶ μέγιστον διακινδύνευσιν τῆς ἀκαδημίας ἤρχοντας, ἀπὸ παντὸς κακοῦ: παιδείας ἔρις παῖδες νίκιος, τὸν υἱοῦ τὸν ἰωνᾶν. ἔτι, ἵνα ὑπέρχοντ' ἐπὶ μέσσον διακινδύνευσιν τὸν ἀκαδημίαν: τὸν ζωῆς πυγμὴν, ὡς αὐτὸν ὁ μακαρίτης αὐτοῦ πίστις ἀνόμασι, μὴ γὰρ συγγνωμονεῦσθαι τῶν αὐθεξουσίων: ἀποδιορυχθῆναι αὖ ἡ πυγμὴ ἡ ζωηρά: ὡσανεὶ αἰ, καλαὶ μοῦ οὐ ἀλλαὶ καὶ δεῖα διαφυγεῖν πρᾶναι ὦσαι, νῦν δ' ὑπὸ τῶν τέχνων ἐφευρεθεῖσαι, τότε δ' εἰσπομπεύσει δ' διδασκαλίαι ψευδεῖς, ἀγροικικὸς καὶ σκαιὸς βίος, καὶ πᾶν κακὸν, παραπολὺ δὲ πάντας, οἳ δύνανται, διατηρεῖν τὴν πυγμὴν: καὶ, ἔσει διδάσκαλος, ἀεὶ ὢν καὶ ἐπιμελὴς διδάσκων: ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἡ νεολαία, μηδὲ μέτριν εἰ δ' ἀπάντα γένωνται, Iubileus, quomodo celebrandus.

April. 25. M. Georgius Burcardus, qui Scholam Roteburgotuberanam rexerat, ad nos Tybingam rediit: Professor Dialecticæ futurus, quam Mendlinus docuerat. Ideo, in collegium nostrum receptus. G. Burcardus.

Calendis Maij, Rector 188. factus est D. Ioannes Viscerius.

Inscripti. D. Andreas Planerus (successor D. Schegkij in docendo, Argentorato reuocatus) denuò 26. Maij. Truderus & Iacobus Biornones, Dani fratres: & Hieronymus à Stein, Borussus, eorum Præceptor, Iun. 2. Illustrissimus Georgius Gustauus, Comes Palat. Rheni, Dux Bauariæ, Comes Veldentiæ, &c. Frid. Melchior Comes de Falckenstain, Dom. in Oberstain, &c. Ioannes Leo, Magister Aulæ: Daniel Pappus, Præceptor: Philibertus de Kippenheim: Iul. 2. Iacobus Schegkius Tubingens. Aug. 27. Barthol. Kellenbentz Siessensis prope Gœppingam. Acad. Tybingens. Biornones Dani. G. Gustauus.

Die Lucæ, Rector 189. Nicolaus Varnbylerus.

Inscripti. Paulus Segedinus, Fabianus Piso Bellerius, Dauid Sigismundus Cassouiensis, Michael Carolinus, Vngari, Nouembr. 2. VVolfgangus Iacobus Nothafft ab Hohenberg, & Iacobus Eberhardus de Reischach, Nouembr. 26. Ioannes Theodoricus Sneppfius, D. Theodorici F. Tybing. 4. Marc. 1579. Vitus & Ioannes Ernestus, Domini de Schonburg, Domini in Glochau & VValdenburg: Maximilianus Baro de Scharpfenburg: Gynther & Rodolfus à Biuau: VVolfgangus à Berbisdorff: M. Pancratius Siessenbach, Hirsbergensis, Præceptor Baronum: April. 29. Nothafft.

Decanus Philosophiæ. Doctor Philippus Apianus.

Magistri Creati. Martinus Bohemus Merstettensis, Febr. 5. Leonhardus Rennerus Roßfeldensis. Ioan. Georgius Siguart VVinedens. Iacobus Frischlinus Balingens. Nicodemi frater. Ioannes Christophorus Neuberger Augustanus. Fridericus Prenninger Rotemburgotuberanus, Iul. 30. Magnus Agricola Holizhaimensis. Felicianus Truberus Campidonensis, Primi F. Siguartus.

Maij 14. D. V. I. creatus est. M. Samuel Haidenus Caluens. Haidenus.

Maij 15. post horam 12. vsq; ad secundam, ingens imber, inundatio, grando, interitus aliquot hominum & pecorum, laceratio vinearum, Horbæ, & alijs in locis. Sagis accepta referebatur vulgo tanta calamitas. Iunijq; 7. exustæ sunt ab Horbensibus mulieres tales 9. Inundatio.

Iun. 24. Stephanus Gerlachius, literas in ciuitate Bulgariæ Sophia, Tybingam ad M. Crusium scripsit: quas is 30. Aug. cum patriarchicis literis accepit. Sophia, ciuitas Bulgariæ.

Nobilis vir, doctrinâ, humanitate, plurimarum rerum vsu præstans, Ioannes Theobaldus à Gemmingen, hoc 1578. anno transmarinam ad S. Palæstinæ loca profectionem suscepit. Die 21. Iun. Venetijs, in portu Malamocco nauim conscendit, cui nomen Donata: & insulam Corcyram petijt, Zacynthum, Cretam, Cyprum, & Syriæ Tripolim. Terrâ montem Libanum adijt: ac Tripoli reuersus, naue Saracenica Ioppen peruênit. Inde terrestri itinere Ramam, Hierosolymam, Samariam, Galileæ Nazaretam, & Damascum. Distat Damascus ab Hierosolyma ducentis milliaribus Italicis. Damasco profectus est per antiqua oppida & vicos, Zedneram, Nebrotum, Iuberudam, Caroam, Leuiram, Chemesum, Lutzam; Gemmingeri Theobaldi peregrinatio Hierosolymitana. Damascus.

Lutzam, Chamanam, Hotorum, Marram, Marum, Harakeiam, in vrbem Alepum (Antiochiam, Comagenem) quæ à Damasco CCXXX. mill. abeſt. Alepo Tripolin rediit, per Ital. mill. CCC.

Damiata. *Inde Damiatam (Peluſium, Heliopolin) Saracenica naui acceßit, per CCLXXX. milliaria. A Damiata per Nilum cymbâ petit magnam vrbem Cairum, milliarib. CC.*

Roſſeta. Alexandria. Melite. *Inde Roſſettam deuectus eſt, vbi Nilus in mare defertur. A Roſſetta, Alexandriam, quæ CCL. mill. Ital. à Cairo diſtat. Alexandria conſcendit Maßilienſem nauim: quam à perniciitate Saëttem (Sagittam, παξσηδόνιον) vocant: & MM. milliaribus, ad inſ. Meliten, ſemper in mari, per 49. dies aduectus eſt. Hinc, in Siciliam & Neapolin: ac terrâ, in vrbem Romam. Tandem, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν, in patriam exoptatam. Viuebat Hainshaimij 1589.*

Meßii diues. *Auguſti 10. gratias egimus Deo in Eccleſia, hortatu D. Theod. Sneppſij, pro diuitiis meßis, quam Deus hac æſtate dederat, perceptione. Orauimus etiam ipſum pro Carinthijs, Styrijs, & Carniolanis (ſicut noſtris ſe precibus commendarant) in animo habentibus, arces quaſdam amiſſas, armis à Turcis recuperare.*

Traiectum. *Septemb. 26. accepi literas ex vrbe Traiecto, Theodori Canteri, cum Græca oratione Nyſſeni de funere Pulcheriæ. Sed non exiſtimo Pulcheriam illã eſſe, quæ fuit Theodoſij minoris ſoror.*

Nuptiæ.

1. *Maij 26. Richardi Palat. cum Æmylia VVirtembergenſi.*

2. *Auguſtæ. Antonij Fuggeri (qui erat Georgij F. Raimundi 1. Baronis N.) cum Barbara, Comite Helffenſtainia, Febru. 4.*

Viebeuſer. *Doctoris Sigiſmundi Viebeuſeri, Vicecancellarij Cæſarei, vidui: cum Felicitate Reblingerina, Sebaſtiani Chriſtophori Reblingeri patricij, Doctoris & equitis, Auguſtanæq; vrbis Aduocati, quondam filia.*

Bombarderium Auguſtæ certamen. *Certamen hoc anno celebre actum eſt Auguſtæ in Roſenouia, tormentis falconarijs, per hebdomadas ſex. Erant iaculatores D. C. XII. Emittebantur globi 800. paſſus vſq; ad ſcopum. Quiſque vno tormento ter iaculabatur. Scopo ter icto: brabeum abſtulit ciuis Auguſtanus Daniel Pæglinus, opificio Machæropœus.*

Eodem anno, Martinus Zobel, ciuis eiuſdem vrbis, ſuper foſſa Franciſcana nouum Xenodochêum (Bilger Hauß) fundauit, in vſum pauperum ægrotorum. Deus ei propicius ſit.

Zygomalæ Theodoſij nuptiæ. 3. *Conſtantinopoli, Theodoſius Zygomalas Protonotarius, cum virgine Græca Irene Moſchina, Nouemb. 2. nuptias celebrauit.*

Obierunt.

Defuncti. Balt. Bidembachius. 1. *Stutgardiæ, in Parochiali. D. O. M. S. M. Balthaſarus Bidembachius, Grumbergi in Haßia natus, in Ducatu VVirtembergico à teneris educatus: vir eximia eruditione, iudicio acerrimo, eloquentia ſingulari præditus: Theologus inſignis & ſincerus: illuſtriſſimorum Ducum VVirtembergenſium concionator Aulicus: & in adminiſtratione Eccleſiaſtica Conſiliarius: in hac ade Præpoſitus: Eccleſiæ Chriſti, concionibus & conſilijs, vtiliſſimè inſeruiuit: gregem ſibi commiſſum, exemplo innocentis vitæ, ad pietatem inuitauit. Cùm miniſterio Eccleſiaſtico, magnaque laude functus eſſet annos 25. piè in Domino obdormiuit: & multis auditorum ſuorum lachrymis, ſepulturæ mandatus eſt. Anno Salutis 1578. die 17. Auguſti. Vixit annos 45. menſes 7. dies 3.*

Noſtrum nemo ſibi viuit, moritur ſibi nemo:
Non fas eſt nobis viuere, nonque, mori.
Viuimus at Domino, Domino morimurque redempti.
Vt viuendo Dei, ſic moriendo, ſumus.

In Hoſpitalario. Ianu. 16. ſtarb der Ehrnhafft vnd fürnam Johan. Rörach / Fürſtlicher Rentkammer Raht.

Breuningus Conr. 2. *Tubingæ. Conr. Breuningus Coſ. ſenio & auctoritate gratiis, Feb. 20. apoplexiâ tertiũ icta, quando pranſuri aſcendebamus in arcem. Concionem in funere eius 22. Feb. D. Theod. Sneppfius habuit.* Μυρίοις ἡκτάκησ' ἄνδρα τὸν δ' ἐνεβάσατο, ἐξ ἀφύκτου ἐτελεύτησεν. Μᾶλλον μὲν δὴ, ἐ χερὶν οἰκείαν, ὁ τοῖος θάνατος, καὶ εἰ ἐστὶ προχρηίζων θεὸς ἀνθρώπων ὅσιον τεισιτόξοισιν ἐναριζόμενον οὐ τῷ τῆς ψυχῆς πρὸς σωτηρίαν ἀγῶνι καταπονῆσαι.

Gerlach. Ioannes *Ioan. Gerlachius, V. I. D. Tybing. oppidi Aduocatus. Cõcionatus eſt 9. Apr. D. Th. Sneppfius.* ὧν ὁ τιθαμμένος, πιστὸς εἰς χριστὸν ἀνὴρ, καὶ τὸν τρόπον ἀγαθὸς, ἐπειδὴ δὲ ἐ τοῖς ἀποθανοῦσι ἀμνηστέον, δίκαιον τοῖς ζῶσιν ὑμᾶς ἀξιῶ πάντας, οὐ πεφροντικέναι εἰς τὸ συντυχὸν ὡς τ' ὄψιον ἐκλιμπάν. Ambro-

Ambrosius VVidemannus à Mœringen, iuuenis Studiosus nobilis. Concionatus est idem Sneppsius. αὐλεξίστ μοὺ πατανοντιβεὶς, τῷ θεῷ δὲ τὴν ψυχὴν παρεθεμαινος: τιωσυχομοσώρ αὐτῷ καὶ τῶρ, ὃι κἀμετυχορ αὐτῷ.

3. Hirsaugiæ, è regione Suggesti. M. Michael Parsimonius, Ioannis Parsim. Abbatis ibi filius, 12. Octob. 1578. ætatis 19. anno.

Alibi mortui.

In Belgio, Ioannes de Austria, Octobr. 1. Cui successit Princeps Parmensis, ex sorore Regis Hispaniæ natus. *Ioan. de Austria.*

In Africa, Sebastianus Rex Portugalliæ, Aug. 4. cum multis millibus occisus: dum Muleium Mahametum, Regnis Fessano & Marocino à patruo Abdelmelecho expulsum, restituere conatur. Habuit in exercitu suo, tria etiam millia Germanorum. Nullum filium reliquit. Itaque Rex Hispan. Philippus Austrius, hodie Regnum Portugalliæ possidet. Antonius enim, ex ea familia nobor, exclusus est. *Portugal. R. Sebastianus.*

Reduxerat Cancell. Iacobus Andreæ 20. Septemb. familiam suam huc: sed 2. Octobr. M. Ioanne Georgio Godelmanno comitatus, rursùs in Saxoniam abijt. *Iacobi Andreæ Profectiones.*

Decemb. 11. (die Iouis) M. Stephanus Gerlachius (cùm 5 annos Constantinopoli fuisset: & in reditu Pragam ac VVitebergam adijsset) ad nos Tybingam feliciter redijt. *Stephani Gerlachij reditus Tybingam.*

GRÆCORVM ADVENTVS TYBINGAM: CLIMACTERICVS HOMICIDA annus. Rectores Tybingenses. Secundum Patriarchæ Responsum. Fulmen Tybingæ. Nuptiæ & obitus clarorum hominum. Mastrichensis vrbis clades. Status Ecclesiarum præsens in Saxonia.

CAPVT XXV.

ANNO 1579. Ducem Ludouicum, iam feliciter sui iurù in administratione rerum factum, ordines Ducatus pro dignitate donis obedienter honorarunt latis noui anni auspicijs.

Febru. 2. ad me vênit Græcus Cyprius, Stamatius (Eustachyus) Donatus: cum commendatitijs à Doctore Argentinensi Ioanne Pappo: colligens eleemosynam, ad suos in Turcia captiuos redimendos. A quo multum didici ad intelligendam vulgarem linguam Græcam. Abijt 27. die eiusdem mensis. Venerunt sequentibus temporibus alij multi Græci huc. *Stamatius Donatus Græcus, Tybingæ.*

Edidit hoc mense Hieronymus VVolfius Quæstiones ex tribus libris offic. Ciceronis, anno ætatis suæ 63. (sicut ego Sueuicos Annales, σὺν θεῷ meæ ætatis 63. inchoaui) quem annum ἀνδρο- ἀξιακὸν virorum domitorem) vocari ab Astrologis ait: quo Aristoteles, Demosthenes & Cicero, decesserint. Inscripsit auditori suo, Christophoro Peutingero, Narcissi F. Cl. Pij N. Conradi Pron. *Climactericus annus, ἀνδροξ- ἀξιακὸς.*

Regimen Acad. Tybing.

Maij 1. Rector 190. Ioan. Hochmannus. *Schola Tybing.*

Inscripti Gottfridus Thum à Neuburg, & Georgius VVolfg. à Kaltenthal atq; Christoph. à Dinstetten. Maij 11. Petrus Henerus Lindauus. Med. D. hodie VVormaciæ, D. Georgij Hamberg. gener. Philip. Engelhartus Tybingens. M. Leonhardi F. Maij 26. Andreas Musfel Noribergens. Iul. 2. Ioan. Georg. Sighardus Augusti. Iul. 31. *Henerus.*

Octob. 18. Rector 191. Chilianus Vogler.

Inscripti Henricus Reus, Dominus de Plavven, medius, Nouemb. 17. Hercules à Salicibus Clauennas Rhætus, Decembr. 24. Ioannes Georgius, & VVilhelmus, & V Volfg. Christophorus, à Rotenhan, Francones, 27. Febr. 1580. Paulus Ienischius Antuerpiens. April. 23. Ioan. Soldanus Franckenbergensis Hessus, April. 24. *Rotenhanij.*

Decanus Philosophiæ. M. Georgius Lieblerus, quintùm.

Magistri renuntiati. Februar. 25. Sebastianus Redinger Aubens. Franco. Baltasar Sprenger Peurbachius Austriacus. Dauid Grunblat Rosenauiensis: Zacharias Hattler Nyrtingens. M. Bartholomæi Filius. Augusti. 12. Ioannes Camentarius Ombdensis. Iacobus Rabus Monhemius. Casparus Bucher Austriacus Kirchschlagens. Ioannes Mageirus, & Andreas Osiander, Stutgardiani.

Maij 21. allatum est ex Thraciæ metropoli, SECVNDVM Patriarchæ Hieremiæ Responsum: quod Crusius vsq; ad 12. Iun. Latinum fecit. *Secundum Patriarchæ Responsum.*

Iun. 14.

Iun. 14. commodatò mihi Basileâ missum à Doctoribus Vlrico Coccio (Rectore tunc Academiæ) & Iacobo Grynæo, venit ingens M. Scr. volumen operum Gregorij Nazianzeni, Græcum, & antiquum: quod etiam iusto tempore ἀνεκφώνητος remisi. Est 587. foliorum.

Fulmen arcùs Tybing. *Iun. 19. post horam 1. pomeridianam, cùm mecum esset M. Stephanus Gerlachius: de cœlo tacta est terribili cum sonitu, turricula arcùs Tybingensis: habens magnam vim in se puluerù vormentarij. quæ momento oculi dissipata est. fenestræ arcùs, & vicinarum domorum tecta cõfracta. ἐμοὶ, ὁ τε συνεπὴς, καὶ ὁ συνδιατριβὴς, καὶ ὁ συνεργασμός.*

Concordiæ in Religione pura opus. *Iul. 27. audiebamus Tybingæ, negotium concordiæ in retinenda confessione Augustana (propter quod in Saxonibus erat D. Iacobus Andreæ) iam perfectum esse, & sub prælo versari. Rediit is 10. Aug. ad nos.*

Hebraæ L. professores Tybingæ. *Eodem tempore Lectio Hebraa (mortuo Iun. 15. M. Ioanne Bartembachio: viro optimo, qui insignem à Deo gratiam habuerat ad consolandos morientes) à Senatu Academico mandata est iuueni, præclaram S. linguæ notitiam habenti, Georgio VVeigenmaiero, Georgi Theologi filio.*

Vindemia tristis. *Circa 26. diem Octobr. erat vindemia tristis. Botri enim acerbi & congelati. Semper nam præcesserant pluuiæ & frigus: ita, vt matureſcere vuæ non possent. Quocirca & frumenti pretium creſcebat.*

Matrimonia.

Steph. Gerlachij nuptiæ. 1 *Tybingæ. Cùm 23. Nouemb. D. Iacobus Heerbrandus Theol. creasset, Stephanum Gerlachium, & Georgium Mylium Augustanum, Gerlachius postridie nuptias cum Brigitta, M. Samuelis Hailandi priuigna, celebrauit.*

2 *Augustæ. Adamus Schiller, Iurùs D. nuptias celebrauit cum Elisabeta Schærmairina Vlmensi, Mart. 2.*

Fridericus Ilsungus, Præfecti regionis F. cum Iuditha, libera à Puchaim, Septemb. 20.

Ioan. Baptista Heintzelius, Septemuiri F. cum Barbara Hainhoferina, Octobr. 26.

Fuggeri Octauij. *Octauianus Secundus Fugerus (Raimundi, primi Baronis, è filio Georgio nepos) cum Maria Iacobe Fuggeride, (Antonij Fuggeri, Raimundi fratris, itidem primi Baronis, ex Ioanne filio nepte) Nouembr. 22. Obijt ipsa 7. Iul. 1588. relictis multis liberis.*

Rechbergij Baronis. *Philippus Baro Rechbergius, cũ Anna Mariæ Fuggeride, Maria Iacobes sorore, Nouemb. 22. Quotidie per 14. dies 200 mensæ alebantur, in harum sororũ nuptijs. Nupsit hæc, illo mortuo 1. Iul. 1588. Baroni Conrado Bemmelbergio iuniori, viduo, Bauarico VVembdingæ Præfecto.*

Ε'τέχθη μοι τῷ. ἰουλίῳ θυγάτριον θεωθώρα, χωρὶς βλάβης τῆ καὶ ἡ νυφοροῦσα αὐτὴν, ἡ γαμετὴ μου κατὰ λόγον ἐτεκάρκετο τῷ προειρημένῳ σκηπτῷ: καὶ ὅτι πρότερον, καμίνῳ τῶν οἰκημάτων ἐμπεσεμῷ. Baptizata est eodem die vesperi: testificantibus, & fideiubentibus, V. I. D. Andrea Laubmario, & nobili domina Agnete à Fyrst.

Mortui hoc 1579. anno.

Defuncti. 1. *Stutgardiæ, in Leonhardino. Ian. 4. Christophorus Kienlinus Pharmacopola, consularis.*

Mart. 20. Iacobus Burchardus, Superioris VVirtembergici Consilij Registrator.

Aug. 8. honesta matrona Margareta Grawerina, Beati Fabri Iurisc. vxor.

In Hospital. Mart. 22. Melchior Kurrer, egregius & fidelissimus Secretarius annos 40. trium Principum: Vlrici, Christophori, & Ludouici: cùm vixisset A. 59. M. 2. D. 1.

Iulij 10. honesta mulier, Catharina Kyngspachina: Ioannis Fautij, & Georgij Schmackij, ciuis Canstadiensis, vidua.

2. *Bebenhusæ. Ioan. VVendel de VVerdnowv, dictus Vol. senior, annorum ad 76. Iun. 16.*

Henricus Schweicker. Mastrichi expugnatio. 3. *Sultzæ. Henricus Schweicker, Solomonis pater, vir corpore & animo procerus & pulcher, Iun. 28. Postero die sepultus: quo vrbs Mastrichum ad Mosam, præsidio ordinum Belgicorum munita, tamen ab Hispanis, & socijs eorum Germanis, vi expugnata, crudelissimè funestata est: ita quidem, vt de 12. millibus propugnantium, vix 1. mille euasisse dictum sit.* κύριε, ὁ θεὸς ἡμῶν, οἱ πρῶτοι σου, ἀλλὰ τίς συμπάσχα τοῖς τηλικούτοις συμφοραῖς; χεῖλος δὲ εἶς. διὰ τοῦτο, τῷ σῷ μαστῇ πεφιλόνεικα. *Ferè nemo amplius meminit proximi horribilis cometæ.* μεταγνῶμεν.

Barth. VVolfhardus. Ioan. Plieninger. 4. *Vlmæ. Bartholomæus VVolfhardus, Med. D. Vlrici Med. D. Memmingæ F. vir corpore & animo præcellens.*

5. *Grætij Styriæ. Aug. 27. M. Ioannes Plieninger, pius ibi concionator: sicut antea in Damabij insula Comorra, in castris D. Kielmanni.*

Cum

Cum hæc 28. Mart. scriberem: literas ex nundinis Francofurt. accipio. Quarum cur non meminero: potius, quàm duorum aut trium corruptorum in antiquo Ethnici Romani saxo verborum: quæ à multis ita studiosè conquiruntur! Et quanti hodierna fierent: si ante mille, aut bis mille, annos essent scripta! Negligimus præsentia, tanquam parua: vetera curiosè inuestigamus, quamuis minuta, tanquam magna. Et nostra fierent magna, si longinquitas temporum ea exciperet. *Antiquitatis studium.*

M. Martino Crusio, Præceptori & amico suo, S. à Domino.

Viuo adhuc in patria: Ecclesiæ, quæ ad D. Vdalricum colligitur, Diaconus vnius vxoris maritus, vnius filij pater. Religio nobis est pura & sincera: congruens cum Scriptis, in libro CONCORDIÆ comprehensis. Pax & tranquillitas, publica & priuata: Princeps & Magistratus, pientissimus, clementissimus, & iustitiæ amantissimus. Superstes etiam mihi est parens septuagenario maior: qui iam vltra 50. annos à Secretis fuit, & est etiamnum, amplissimo Senatui in hac patria nostra. Sunt & fratres mihi Iurisprudentiæ & Medicinæ Licentiati & Doctores: vnus verò, S. Theolog. candidatus, & liberalium artium Magister. Ecclesijs vicinis iam pax restituitur. His enim diebus, in conuentu Torgensi actum est de visitatione & reformatione Ecclesiarum & Scholarum: ad normam doctrinæ, in libro Christianæ Concordiæ comprehensæ, instituendâ. Visitatores constituti, Theologi 4. D. Selneccerus, D. Polycarpus, D. Georgius Mylius, & M. Georgius Lusthenius, Electoris Augusti olim concionator Aulicus. Exules passim restituuntur. Sic Felicianus Clarus, Hertzbergam: vnde fuerat expulsus cum Superintendente suo, M. Theodosio Fabricio: qui nunc Gœttingensi Ecclesiæ præest. Vale. Datæ in Salinis Saxonicis, VI. Mart. M. D. XCII. *Philippi Galli Epistola. Ecclesiarum Saxonicarum status.*

T. M. *Philippus Gallus.*

In Croatia, noua vrbs Carolostadium ad Archiduce Austriaco Carolo conditur, ob fines melius contra Turcam defendendos.

CONFLAGRATIO MONAST. SCHONBVCHIANI. FORMA CONcordiæ, edita. Academiæ Tybing. Rectores. Gesta in Belgio. Alttorffensis Noribergorum Academia. Comes Maximil. Fuggerus. Meteora quædam. Nuptiæ & obitus quorundam. Melancholici morbi effecta. Heröes aliquot Vngari.

CAPVT XXVI.

ANNO 1580. Ianu. 6 manè ab hora 5. vsque ad 7. conflagrauit cœnobium S. Petri, à nobis non longè in sylua Schonbuchia dissitum: cùm balneum fuisset calefactum, nec ignis benè curatus. Accurrerunt studiosè Tybingenses & Rotenburgenses. Combusta perierunt aliquot pecora. Erat à Principe Eberhardo Barbato, consentiente coniuge Barbara Mantuana, conditum. *Monasterij S. Petri conflagratio.*

Es hieß das Blauwe—Münch—Closter: oder Stifft Sanct Peters zum Einsidel im Schainbuch. *Præpositus ibi fuit anno 1492. M. Gabriel Bybel. Libellus ea de re Vlmæ excusus ab Ioanne Regero 2. Mart. 1493. ait cap. 1.* Wir stifften den Stifft Sanct Peters/ mit einem Probst/ als einem Haupt: vnd zwölff Canonikenpriester vnd Cleriken: nach der zahl Christi/ vnnd seiner zwölff Apostel. Einen Meister vom Adel/ vnd zwölff Edeln/ oder Rittermässigen/ in der Herrschafft Wirtemberg sitzende: oder die mit langen Diensten/ oder alten Lehenpflichten/ vnser Herrschafft verwandt sind: oder/ wo sie allhie nit weren/ sonst im Landt zu Schwaben: sonst von keinem andern Landt. Auch zwölff ehrbar Bürger von vnser Landtschafft/ Leybrüdern vnd Conuersen. Die all in gemein leben/ vnd ein Capitel machen/ vnterworffen/ vnd eingeleibt seyn sollen. *Capita omnino 30. erant ordinationem totam huius fraternitatis continentia. Quæ omnia postea sub Duce Vlrico, luce Euangelij restituta, euanuerant.* *Fundatio eius.*

Ibi castellum est amœnum: Equarum domus (Stuthauß) dictum. In quo est rubus caninus (ein Hagdorn) dilatatus & patulus ad 52. vlnas circumcirca, columnis 40. insistens lapideis: nec quisquam stipitem eius circumplecti (περιπαχύνεσθαι, περιεργυῆσθαι) potest. Pulchræ quoq; vites, circum parietes castelli eductæ, quotannis in sylua vicina, feruorum greges obambulantes cernuntur. *Rubus caninus.*

Factus est hoc tempore, Danckedorffæ præpositus, M. Ioannes Staeber, Iacobus Schroppius, erat Maulbrunnensis Abbas.

Medio Februarij, mandata est extraordinaria lectio Theologica Tybingæ, D. Stephano Gerlachio: quam antea D. Ioannes Fasenbeccius habuerat.

Initio Martij, res iterum importatæ sunt venales ex comitatu Oetingensi Nordlingam, Cæsare agente. Nam antea interdictum fuerat.

Formulæ concordiæ publicatio.

April. 24. publicata est Dresdæ, FORMVLA concordiæ: opus in Christiano orbe maximè memorabile, Deo gloriosum, hominibus salutare. Subscripserunt ei multi Principes, Comites, ciuitates. Ex Sueuis, Lud. Dux VVirtembergensis: Fridericus Comes VVirtemb. & Mompelgardensis: Marchionum Badensium, Ernesti & Iacobi, curatores: Gottfridus, Comes Oetingensis: Heinricus de Lympurg, Semper-liber. Vlma, Esslinga, Reutlinga, Nordlinga, Sueuica Hala, Hailprunna, Lindauia, Memminga, Kauffbeurum, Isna, Campidonum, Gienga, Olz, Bopfinga, Donawverda, VVimpina. Constituta ideo hæc concordia est: quod ab aduersarijs dicebatur: ut duos quidem, aut tres, Lutheranos esse: qui de confessione Augustana consentirent per omnia.

Collegia noua Scholastica, Augustæ.

Iesuitæ, hoc est sequenti tempore, destructis Christophori Fuggeri domibus, ædificabant Augustæ nouum collegium Studiorum: & contrà Euangelici ciues, nacti aliam quandam eiusdem Fuggeri domum, condebant aliud collegium, contributione à ciuibus facta.

Rectores Tybingæ.

Acad. Tybingens.

Maij 1. Rector 192. Georgius Hamberger Medicus.

Inscripti, Caspar Bauhinus Basilienſis, Maij 9. Georgius, Erenricus, & Adamus, fratres, ex Carinthia, Maij 20. Dauid à Kirch Lindauus, Iun. 10. Ioan. Itellus Senfft à Sulburg, Aug. 1. Nicolaus Iungius Lybecens. Augusti. 10. Michaël Celler Campidonens. Aug. 30. Ioan. Vulcius VVetteranus Hessus, Oct. 5.

Octob. 18. Anastasius Demler Iurisc. Rector 193.

Inscripti, Ioan. Iacobus VValch, & Iacobus Zuincker, Schorndorffenses, Nouemb. 28. Ioan. Ludouicus Heller Stutgard 10. Febr. 1581. Leonhardus & Erhardus Vranij, Gerstettenses, April. 6. Otho Rosencrantzius, Danus nobilis: & Nicol. Fridaugius Hadelens. Saxo, eius Præceptor, April. 18.

Decanus artium. M. Georgius Hizler, 4.

Magisterij in artib. & Philosophia gradum consecuti. Feb. 10. Bernhardus Hausius Keitlingens. Martinus Curbinus Schorndorffens. Hi duo, primum locum habentes, Græcè Quæstiones memoriter tractarunt. Sic etiam, eorum Respondentes Magistri, Ioannes Morhardus, & Alexander Hubnerus. Quod nouum in hac Academia erat. Christoph. Lindlinus Stutgardianus. Ioan. Christophorus Brem Lindauiensis, Martini F. ibi Scholæ Magistri. Augusti 17. Sebastianus Bloß Minsingensis. Ioan. Ludouicus Binder Marbachens.

Græca exercitia.

Iun. 15. Creati sunt Doctores Iuris: Gregorius Leonhardus Vlmensis, Gregorij F. & Ioan. Maier Lucchouiensis Saxo.

Secundum Responsum ad Patriarcham.

Hac æstate, paruimus & misimus Græcam ἀποκρισιν, ad secundum Patriarchæ Scriptum Constantinopolin.

Mart. Schenck.

Iun. 17. in Belgio, non longè ab vrbe Græninga (ab ordinibus Belgicis obsessâ quam Malecontenti tenebant) Martini Schenckij Nideckij exercitus, iussu Parmensis veniens, Hohenlohensis comitis Philippi exercitum cædit: & ad 1500. viros, equites & pedites, interficit. Tunc ordines obsidionem Græningæ reliquerunt. Beuth. lib. 30.

Capitis dolor.

Mense Iulio, multis in locis homines dolore capitis & destillationibus decumbebant (in Stipendio quidem illustri, 7. mensæ Studiosorum) & abstinentes à vino, euadebant.

Mensura vini, proximâ vindemia collecti, vno nummulo vendebatur, propter austeritatem. Quidam Neckershosæ impius iuuenis, poculum Deo contemptim propinans, rigidus ibi constitit.

Altorffiana Noriberg. Schola.

Aug. 24. Schola Noribergensium Altorffensis, Academica priuilegia accepit, Baccal. & Magistros creandi.

Septembr. 3. ad illustrem comitem Maximilianum Fuggerum, militiæ Teutonici ordinis Heröem, Scriptio.

Litera ad Maximil. Fuggerum.

Τῷ γενναίῳ καὶ πραξίτῳ κυρίῳ, κυρίῳ μαξιμιλιανῷ τῷ φοννέρῳ, λοβεὶν, ὑπουῦν αὐὐπαρξῆν.

Ε'μ χειτῷ χαίρειν. Πέμπω σῆ γενναίᾳ σα δεσποτείᾳ, πράτιγι κύριε μαξιμιλιανέ, τὸ ὀρθόπον πολιτεύμασῆν αὐτῆ διὰ πόδων γινόμενον ἐγνωμ: καὶ ἔτι, πεπμάτόν τι τῶν ἐμῶν. (Biduum Gerlachianum) τὸν δὲ πατερ χαῖρον ἀπρονίσιων (ἂς ἡ γενναιότης σα καὶ αὐτὰς αἰνεῖ) ἀλλὰ διελπμοσίντα πω, ἐγγαψαι σὺ τυβίγγη, τῇ γ. μηνὸς σεπτεμβρίς, ἔτει τῆς σὺσαρκηνὶ σικονομίας. α φ πω!

τῆς γενναίας σα δεσποτείας ὑπηλαγὴς, Μαρτῖνος ὁ Κρβνιὸς.

Doctiſſi-

Doctissimo viro, M. Crusio, amico suo colendo. Signor mio honorando.

Ho riceuuto vna sua amoreuolissima, insieme con alcune sue compositioni. Subito veddi quel, che già per inanzi vdito haueuo: cio è, che V. S. era ornata non solamente di rara dottrina, ma ancora di molte lingue, &c. Da Haidelbergo, alli 4. d' Ottobre, 1580. D. V. S.

Come fratello, Massimiliano Fuggaro.

Dictum fuit, Maximilianum Heröem, ex horrendo bombardarum suæ nauis sono, in illa terribili cum Turcis ad Echinadas pugna, obsurduisse.

In Thermis ferinis scriptum. Jacob deß H. Römischen Reichs Erbtruchsäß / Freyherr zu Waldpurg vnd Wolfeck. 1580. *Tres nigri Leones, in flaua planitie. Facies eorum, dextrorsum. Insignia scilicet priscorum Hohenstauff. Ducum Sueuiæ, post mortem Conradini, VValdpurgensibus data.*

Septembr. 21. nocte, hora 11. ad incendium hinc excurrebatur: quod in pago vicino Lustnouiensi esse putabatur. Sed fuit inflammatio cœli, instar erecti fluuij, supra eum pagum. Postea diuisit se in Ameranam vallem versus. Propter tamē luciditatem lunæ, minus rubens apparuit. Nam 23. Septemb. manè plenilunium secutum est. Chasma.

Octob. 10. & 27. Cometam vidimus. Cometa.

Nuptiæ.

1. *Augustæ. Ioannis Friderici Hainzelij (Septemuiri F.) cum Maria Buronerina (quæ est materteræ Marci Henningi filia) April. 25.*

Francisci Tucheri, Theol. D. cum Veronica Langanaurina, Decemb. 7.

2. *Tybingæ Hilleri, & Sophiæ Snepfiæ, D. Theodorici filiæ, Septemb. 13. præsentibus multis nobilibus vtriusq; sexus hospitibus, λαμπρῶς. Quando mecum erat M. Chilianus Freimyller, patriâ Sueuo Halensis, professione concionator: cum vxore sua, Susanna Gallianerina Corinthia: καλῇ καὶ μεγάλῃ, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδείῃ: in Flitschacherica clausura (faucibus) 2. milliaribus à Teruisio, natâ. Propter quam ductam, & Euangelij professionem, Viennæ diuturnum carcerem passus fuerat.* Chilianus Freimyller.

3. *Basileæ. Leonhardi Turneisseri ad Turrim, cum virgine Marina, Matthiæ Heerbroti F. Rauespurgi habitantis, annos 27. natâ, Nouemb. 7. Cui sponsæ, vt Tybingæ natæ, testimonium legitimæ natiuitatis. Octob. 20. ab Academico Senatu datum fuit, Basiliensibus requirentibus. οὕτω καλὸν, καὶ ἀναγκαῖον, ἡ σὺ γένεια: teste Plutarcho, in libello elegantissimo, qui est de natorum educatione, τοῖς γὰρ πατρίδον, ἢ μητρόθεν, οὐκ δὲ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ δυσγενείας ὀνείδη, παρὰ πάντα τὸν βίον: καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις.* Turneisser. Natiuitas legitima, necessaria.

Mortes.

1. *Stutgardiæ. in Leonhardino. Iul. 21. obijt beatè Ioannes Nickel senior, ætatis anno 74. cœlebs* Lougauorum obitus.

In Hospitalario. Anno Domini 1580. in die Iacobi, piè obdormiuit reuerendus vir, D. Vitus Angelus: cùm innocenter vixisset A. 78. Euangelion verò Christi fideliter docuisset A. 44. Expectat hîc beatam resurrectionem. Doctoris Lucæ Osiandri socer.

D. O. M. S.

ΒΙΩΣΑΣ ΑΠΕΘΝΗΣΚΟΝ.

Hoc mea Sechelij clauduntur membra sepulcro. Ioan. Sechel.
Christe, velis animam, quæso, beare meam.
Nate Dei, miserere mei, delicta remitte:
Daque tui meriti posse salute frui
Sed mea, non dubito, per Christum membra resurgent.
Spes est, Sanctorum velle tenere locum.
VVirtembergiaca sum vita functus in Aula:
Aequa fuit studium Iura referre meam.

Obijt 22. Septemb. dimidiâ vndecima matutina, anno 1580. Cuius anima quiescit in pace.

Pelican ernehrt die Jungen mit seim Blut:
Christi Blut Leben geben thut.
Phœnix verbrent sich/wirdt wider schön. Phœnix auis.
Christus Todt vns erlößt mit seinem Aufferstehn.

Anno Domini 1580. Aug. 9. honestus vir Andreas Stæhelin obijt, Pharmacopola, & Senator Stutgardianus.

Eodem anno, Cyriacus Horn, νεόγαμος. Sepultus in cœmeterio.

Iunij item 19. Ioannes Schwartzius, Med. D. M. Samuelis Hailandi primignus.

2. *Tybingæ. Rector Vniuersitatis Scholasticæ studij Tubing.*

Virgo Vrsula Kynigina.

Excessit ex hac misera & arumnosa vita hesterno die, honestißima & elegantißima virgo Vrsula Kœnigin: M. Ioannis Kœnigi, Vniuersitatis huius Syndici, viri integerrimi & fidelißimi,
" *filiola. Quæ vix dum pupillarem ætatem egressa: in primo aureæ virginitatis flore, parentibus*
" *tristißimis erepta est: hoc est, quia Deo dilecta fuit: ex hac hominum seculi nostri pessimorum*
" *turba & colluuione sublata est, & abrepta: ne, vt Sapiens ait, malitia intellectum ipsius immuta-*
" *taret: nè ve anima eius, fraude circumueniretur. Et nobis exemplum reliquit, ntullam ætatem esse*
" *tam viridem, quæ morti non sit proxima: tanquam adolescentes quàm senes, quotidie à nobis a-*
" *uelli: ideoque omnes nos vigilare oportere: quia nesciamus, qua hora Dominus venturus sit. Ecce*
" *enim flosculus decidit, & exarruit. Quia tamen in Christo placidè obdormiuit: in beata illa & sem-*
" *piterna vita longè nitidius efflorescet. Beati enim, qui in Domino moriuntur: & preciosa in con-*
" *spectu Domini, mors Sanctorum eius. Cùm autem nos humanitas doceat, & iubeat: vt extre-*
" *mum illi honorem persoluamus: hortamur omnes, vt hodie ad horam tertiam pomeridianam, ad æ-*
" *des ipsius paternas conueniant: & funus pro more honestè deducant.*

Obierat 25. Feb. & postridie in cœmeterio suburbano humata est: τῇ ϕιλέτρῃ αὐτῆς, παρ' ἐλπίδας τεθνηκυίᾳ ἐτιφανωμένῃ. *Concionẽ habuit in Sangeorgiano Tẽplo D. Anton. Varnbyler, ex Iobi 19. his sententijs.* I. *Scio, Redemptorem meũ viuere.* οἶδεν ὁ ἰωβες ὀνδεν, ἰν τῷ ῥήματος θεῦ. τῦτο λέ, μέσιτιος, καὶ ἔσχατος αὖ ὁ ϗρανὸς, καὶ ἡ γῆ, παρέλθοι, ἢ αὐτὸ, ὥστε παράπλησιν ἔχειν μεθ' ἡμᾶς γινώσκειθαι ὑπὸ θεῦ, καὶ λυτρωθῆναι.

Resurrectio à morte.

Ναλ. τὸ, μετ' αὐτῦ εἰμι ὁ τῦ ἐλπίζω. *Ergo resurgam corpore meo.* βλεπέτω μοί ἔτι μὲ, ὁ τάφος, καὶ ἀπατάτω ψιθῦρον τι θρεῶτων: βρῶσιον γινομένης ὑπ' ὄφεων πάλι βάτραχων: ἃ μὴν, ἀλλ' ὀνειρεύεται τὰ σώματα ἀλλ' ἐγερθήσεται, καὶ ἀναστήσεται, καὶ μακάριος ἀγενεᾶς ἔσεται. 3. *Fide consequar vitam æternam, Deum visurus oculis meis ipsemet.* Οὐ μὲν οἱ ἀμετανόητοι ἐπιμένουσιν, αὐτὸν βλέψεσθαι: οἱ δὲ ποιήσαντες τὸ βέλτιστα τῦ ϗρανῦ πάντες τῦτο δέ ἐστι τὸ αὐτῦ θέλημα: ὅτε εἰς τὸν ὑὸν αὐτῦ πιστεύσωμεν, Ιωαν. ϛ.

Innotuerat hac virguncula: quando præcedente anno calathum pulcherrimarum rosarum, ipsa albis induta, decentißimè obtulerat ad duas mensas Rectoris ac Professorum, mense Maio in domo Sapientiæ prandentium.

Iulianæ VVinterinæ mors.

Obijt 23. Iul. eiusdem 1580 anni honesta & pia matrona, Iuliana VVinterina, M. Samuelis Hailandi coniux. Et eodem die, Alexander Demler, D. Anastasij Iurisconsult. F. Thomæ Draconis, Esslingæ Blaubyrensis Procuratoris gener: ἐν νέοις ἦλθε πρὸς σύνεδρον ἀνὴρ δίκαιος: καὶ ἐπεσκόπει τὸν ἰωνᾶ βίον διεξαγαγών.

Magerlini.

Deinde Octobr. 13. M. Bartholomæus Magerlinus, Græcæ literaturæ hic Professor. Concionem postridie habuit D. Antonius Varnbyl. ex Luc. 2. de sene Symeone. ὃς παρεπλησίως ὁ ταφῖτε τὸν ἰησῦν ἐναγκαλισάμενος, ἔχε: πιστὸς γενόμενος, τοῖς ἀγίοις μυστηρίοις χρησάμενος, ἀναλύσεως πεύστε σάμενος. *Habuit filiam viri consularis Biberacensis, Ioannis Eggelspachij, Margaretam, in matrimonio.*

Megentzeri.

3. *Reutlingæ. Anno Domini M. D. LXXX. 1. Iul. nobilis Vitus Megentzer de Veldorff. Super eius sepulcro.*

Im Leben mein war diß mein Trost.
Ich sprach: Er lebt/ der mich erlößt.
Auff den ich in der Welt vertrauwt/
Ich wider werd mit meiner Haut
Vmbgeben: daß ich auß der Erd/
Vom Todt wider erwecket werd.
In meinem Fleisch werd ich Gott sehen.
Ist gewißlich wahr/ vnnd wirdt geschehen.

4. *Hirsaugiæ. April. 16. Christoph. Parsimonius, Ioannis Abbatis F. anno ætatis 15 sepultus ibi iuxta fratrem Michaëlem.*

5. *Caluæ. Aug. 27. Catharina Creusina, Præfecti Caluensis Conradi Helleri vxor. Ipse postea Bulaci præfectum egit.*

6. *Hala*

6. *Halæ Sueuicæ. In æde S. Mich. April.* 28. Joannes Christoph. Adler / *ætatis* 72. *anno.*

7. *Phorcæ. Aug.* 28. *illustrissima Princeps, Domina Cleopha, Marchionissa Badensis, Comitissa Sultzensis, vidua.*

8. *Augustæ. Octob.* 8. Hieronymus *VVolfius, ille doctissimus scriptorum Græcorum interpres. Sepultus Octob.* 11. *NOBILITATI literatæ, Hieronymo VVolfio Oetingensi.* Hieronymi VVolfij.

Ex Pincernarum Schvveinsbaindensium, qui in primis auctoribus Cæsariensis cœnobij numerantur, legitima stirpe oriundo: in quo, & fratre Henrico, Norimbergensi Archiatro, illa ipsa exstincta est: Socrati Sueuico, Græcè Latinèq; doctissimo: Christianæ philosophiæ & eloquentiæ Principi: viro adscribendum, dicendum, docendum, nato: antiquæ virtutis ac fidei Germanicæ exemplari: præceptori optimo, & amico maximo:

Sex Hencelij, fratres germani, Iob. Baptistæ FF. publicè debitum priuata pietate M. P.

Vixit cœlebs annos LXIV. Dies LV. Horas XIX. Annos Gymnasio & Bibliothecæ præfuit Annos XXIII. Multiplicium diuini ingenij monumentorum, Europam atq; Asiam hæredes reliquit. τοῖς πᾶσιν εἶναι χρήσιμος, μεγάλη χάρις αὐτῷ.

9. *Oeniponte. April.* 24. *inter* 4. *&* 5. *horam pomeridianam, die Dominico S. Georgij, illustrissima Herois Philippina, ex genere Augustanorum VVelserorum nobili & clarissimo nata. Cuius incomparabili pulchritudine captus, serenissimus Archidux Austriæ Ferdinandus, anno* 1548. *in Comitijs Augustanis, coniugio eius carere non potuit.* Νυνὰ δὲ καὶ εἰδήσομεν καὶ τύφ, κἀλλή τις ἔσται: vt Anacreon ait. *Celebrauit eam oratione prolixa Georgius Roner, V. I. Doctor (Raimundi Roneri, affinis mei, ciuis Vlmensis, frater) iam dicti Archiducis consiliarius. Fuit illa (inquit) excelso animo, prudens, proba, pudica, rerum diuinarum studiosa, humilis. Summo studio ægrotos inuisit, aut inuisendos curauit: è partu laborantibus fœminis sæpius adfuit: eleemosynas largissimè distribuit. Myropolium etiam proprium, in pauperum vsum habuit. Ad corpus eius quod attinet: quis non in illa insignem & admirandam pulchritudinem celebrauit? Quis non in ea, plusquam heroicam totius corporis speciem laudauit? Quis non eximiam illam, & decentissimam proceritatem, prædicauit? Quis non insignem capitis honorem, viuidum oculorum vigorem, Regiam oris dignitatem, cum amabili venustate, pariter maiestate temperatam, summa cum iucunditate aspexit? Omnibus præsentibus & absentibus, priusquam exspiraret, quantum præ infirmitate potuit, humilitate maxima valedixit. Omnes astantes agnouit, sibiq; dicta intellexit. In extremo etiam agone, omnes corporis partes studiosissimè tectas voluit: manicas à brachijs vsq; ad manus trahens. Corpus mortuum per aliquot dies, omnibus, etiam infimæ sortis hominibus, priusquam sarcophago includeretur, conspici permissum fuit: vt scil. mors ne tantis quidem personis parcere cognosceretur. Postea ligneæ cistæ, stanneo sarcophago obductæ, inclusa, sepultæ est honorificè, & solenni pompa, 29. die eiusdem Aprilis, Oeniponte in capella, S. crucis Templo & Monast. amplissimo contiguâ: à sereniss. Archiduce Ferdinando sumptuosissimè constructâ. Reliquit hæc serenissima Princeps, Marchionissa Burgouiæ, Comitissa Prouincialis in Nellenburg, Comitissa in Hohenburg, &c. filios: Andream Cardin. de Austria, & Carolum, fratres Marchiones Burgouiæ, Landgrauios Nellenburgi, Comites Hohenburgicos, &c. De mortuis, satis.* Philippina. Virtutes huius Heroidis.

Decemb 3. *Ioannes Leschius, puer circiter* 10. *annorum, apud nos ægrotans, mira & terribilia agebat, ac dicebat. Erigebat se è lectulo: digitis indicibus fodiebat creberrimè volas manuum suarum: dira mala ventura clamabat. Quonam effugiemus? Mox dextrorsum in gyrum corpus celerrimè, iterum ter uè iactabat: & rursus, vt initiò, iacebat. Pulsabat digitis genua, tanquam tympana: pugnabat & fodiebat manibus, tanquam in feruentissimo prælio. Percutiebat frontem suam, nisi obijceretur puluinus. Inuocabat filium Dei: iram Dei, & Infernum, denuntiabat vinolentis, blasphemis, adulteris. Dicebat, breui signum in cœlo visum iri: bella cædes, pestilentiam, fore. Se miraculum, & nouum prophetam à Deo datum esse. Interquiescebat: post interuallum eadem ordine repetebat. Oratum est pro eo in Ecclesia. Res in longinqua loca emanauit. Progressu temporis, ille conualuit: nihil horum meminit: adhuc superest: nec omnia, quæ Melancholici dicunt, credenda existimantur.* Leschij pueri furor.

Celebres iam erant Vngari aliquot Heroës: Serinensis & Nadastus, atq; VVodianus: strenui excursores in hostes. De quibus dicebatur, eos solere manus suas lauare sanguine occisorum Turcarum. Vngarici Heroes.

Castitatis votũ, à Medico Liebschytzio oppugnatum.

Viennæ hoc anno Medicus quidam, nomine Beniamin Liebschytzius, in anatome dixerat cadaueris. τὸς ὄρχεις musculis carere: & ideo non voluntarias actiones habere, sed naturales. Proinde votum castitatis, nimium esse. Sequi enim inde πυσώσεις καὶ ἀκαθαρσίας. Idcirco nullum esse præsentius contra eas medium, quàm τῶν ὄρχεων ἐκτομήν. Hunc vehementer oppugnare cœperunt Iesuitæ, tanquam impium. At is publico scripto se acriter defendit: quod hîc die Sanctæ Andreæ legimus.

TYBINGENSIS ACADEMIÆ MVLTA. MONETA IN VVIRTEMbergia. Tertium Græcis Responsum de Augustana confessione. Incendium Sultzensis oppidi. Anastasij Herbstij Turcica captiuitas. Quædam Anglica & Belgica. Nuptiæ illustrium & honestorum virorum. De Godelmannis, Hieremia M. & eius F. Ioanne Georgio D. Obitus illustrium & honestorum hominum.

CAPVT XXVIII.

Visitatio Acad. Tybingensis.

ANNO 1581. Commissarij Principis nostri, Ianu. 9. ob Academiam inuisendam (vt quotannis fieri solet) aderant: Erasmus Laimingerus, magnus Curiæ Magister: Ioannes Brastperger Iurisc. Cancellarius: Ioan. Mageirus, Stutgardianæ Ecclesiæ Præpositus: Lucas Osiander D. Aulicus concionator: & M. Caspar VVildus.

Doctorum Creatio.

Ian. 18. creabantur 5. Doctores. 1. Bachmannus Levvensteinius Hassus, à D. Volcio. 2. M. Simon Basius Gernspachensis. 3. Caspar Maier, VVaiblingens. 4. Ioannes Kleesættelius Nærdlingensis. 5. Adamus Iungius Feuchtvvangensis. Omnes quatuor, Med. Doctores, à D. Hambergero. Quo die sequens etiam Epistola Tybingam vênit

MARTINO CRVSIO, vtriusq; linguæ Professori Tubingæ.

Alberici Gentilis Itali epistola.

Scribo ad te nunc ex vltima Britannia. Hem quò deuenimus? Pater & frater mecum sunt. Sunt mecum in te amando coniunctissimi. Cupio tuas videre literas. Vale, & me mutuò ama. Datæ Londini 3. Kal. Nouemb.

Tuus Albericus Gentilis.

Pater erat Matthæus, Medicus: Albericus, Iurisc. & Scipius, frater Alberici. Patriâ, Perusini Itali erant: ex qua propter religionis mutationem excesserant: & aliquandiu Tybingæ vixerant.

Argyri Græci, Tybingæ.

Ianu. 23. duo Græci, κυρλυκᾶς & κυρανδρέας, ἀργυροῖ, de Argenteis, mecum erat: ex insula Sandorina (sanctæ Irenæ) quæ olim appellata fuit Therasia, θηρασία, non longè ab Ins. Creta. Calamitati suæ stipem colligebant. Lucas, vir 60. annorum: alter verò, 36.

Græca L. vulgaris.

Mense Aprili, βατραχομυομαχίαν Homericã vulgaris linguæ, Auditorib. explicuit κρήσεις vt huius etiam gustum aliquem perciperent.

Tybing. Acad. Rectura.

Tybing. Scholæ administratio.

Maij 1. Rector 194. renuntiatus est D. Theodoricus Sneppsius.

Einsidelij.

In Album inscripti. M. Ioannes Scholtzius Vratislauiens. Maij 9. VVolfgangus, & Georgius Sigismundus, Barones in Eck & Hungerspach, Maij 20. Henricus & Hiltebrandus ab Einsidel, Misnenses: & Baltasar Crassus VVerdensis, Præceptor eorum, Iun. 5. Gebhardus à Maiendorff: Busso Clammerus ab Aluensleben: & Ioan. Himselius Northusanus, horum præceptor, Iul. 1. Abel VVeinlin (Vinarius) Herrenbergens. Leui Schæntz Ovvensis, Lud. Mynster VVaiblingensis, Aug. 30.

Schæntz.

Octob. 18. Rector 195. Iacobus Heerbrandus.

Hutteni. Ziegler.

Inscripti. Benedictus Magnus Memmingens. Nouemb. 7. Georgius Fridericus, & Ioannes Ludouicus, & Carolus Sigismundus, nobiles Hutteni, fratres, 20. Ianu. 1582. Franciscus Aloisius ab Hauckurt, Lotharingus, Ian. 29. Michaêl Ziegler Gryningens. Maij 1.

Decanus Philosophicus. M. Samuel Hailandus, 4.

Zangerus. Myller. Hafenræffer. Clæßius.

Magistri renuntiati. Febru. 1. Ioannes Bidenbachius Bebenhusanus, Abbatis Eberhardi F. Hieronymus Toxites Sorauiensis. Ioan. Christophorus Parsimonius Hirsaug. Ioannes Christophorus Zængerus Tubingens. Ioan. Ludouicus Kynig Tybing. Aug. 16. Vitus Myller Bulnhaimens. Matthias Hafenræffer Lorchens. Conradus Kircher August. qui Hebraicè dixit: priores verò, Græcè: cæteri, latinè. Tobias Schæntzius Ovvens. Valentinus Clæßius Knittlingens. Ioan. Castolus Hunnius Beblingens. D. Ægidij Theologi frater.

VVaiblin-

VVaiblingæ ædificata est hoc anno noua Schola supra murum oppidi. Vetus, etiam ibi sita, Adiuuis Scholæ attributa. In ea Schola fuit inter alios institutus, etiam Doctor Iacobus Andreæ: patre natus Iacobo, artem fabrilem exercente: & ideo Schmid Iacob nominato. Vnde multi Doctorem Iacobum quoq; Schmidlinum appellarunt. VVaibling. Schola.

Hoc tempore, in VVirtembergia non iam amplius moneta Imperialis, id est, in Imperio Rom. cusa, inter homines versabatur: sed tantùm Philippici Hispanienses 20. Baciorum: & Aurei eiusdem precij: atq; coronati Italici 23. Baciorum, circumcisi tamen (ἰουδαϊκῶς περιτετμημένοι, περιεψαλισμένοι) & Equites ac Quinarij, Rappenmünz: nummi tamen VVirtembergenses, quorum vndecim vnum faciunt Bacium. Sed cæteris generibus postea etiam exportatis: hodie Equites & Quinarij tantùm, & nonnunquam Bononienses trium Baciorum papicipites, ac pauciores nummi iam dicti, in manibus versantur. Moneta in VVirtembergia.

M. Matthias Anomœus Variscus, factus est Tybingæ Doctor Med. 5. Cal. Iul. hoc 1581. anno.

Iul. 5. TERTIVM mittit Responsum Patriarcha Græcus Hieremias: quod Septemb. 10. accepimus. Tertium Patriarchæ Tybingam Responsum.

Iul. 30. vesperi post quintam, die Dominico, grando præcipitauit densissima, per quadrantem horæ, magnitudine iuglandium. Mediâ septima, rursus ῥαγδαῖος ὄμβρος, grauis imber, & aliquanta grando. In arce, 2700. orbiculi maiores fenestrarum confracti. Grando.

Septemb. 3. generosus & strenuus vir, D. Acacius Hœhenfelder (ex superiore Austria huc profectus, ob concionatorem Euangelicum secum Lincium ducendum: quem ab illustrissimo nostro Principe impetrauerat) omnes Professores Academiæ, in publico hospitio lautissimâ cœna accepit. Acacius Hœhenfelder.

Septemb. 10. (die Dominico Patriarchicas & Theodosianas è Thracia literas accepimus, cum Tertio Responso, cuius modò mentio est facta. Accepi tunc literas etiam Solomonis Schvveickeri (qui interea Hierosolymam viderat) ex Rosseta Ægypti, super Nilo ab eo scriptas. Non volebant amplius Græci nobiscum de Religione agere: quòd solis sacris literis, veteris & noui Testamenti (reiectis humanis commentis & Traditionibus) cum ipsis certaremus: quibus ipsi αὐτοφθαλμεῖν, resistere non possunt, vt nec Pontificij. Dissentimus, ab illis, 1. de Processione Spiritus S. 2. de libero arbitrio. 3. de Iustificatione coram Deo. 4. de numero Sacramentorum. 5. de inuocatione Sanctorum. 6. de vitæ Monasticæ meritis. Postea, tertiam αὐτοπόκρισιν, siue Responsionem contrariam, scripsimus, & misimus. Litera Tybingam è Constantinopoli & Rosseta. Capita Religionis controuersa. Responsum tertium ad Patriarcham.

Extant omnia hactenus cum Græcis Acta & Scripta, Græcè & Latinè 1584. VViteberga excusa: quæ à Pontificijs certatim oppugnata Scriptis sunt. Sed Dei consilium euerti ab irrisoribus non poterit.

Septemb. 13. Israëlem Spachium Argentoratensem, Doctorem Medic. D. Ioannes Viscerus hic creauit.

Septemb. 14. in oppido Sultza, quod 4. milliaribus hinc abest, conflagrarunt domus & horrea CXII. cum curia, & inibi literis, ac Schvveickerorum (Solomonis & fratrum) domo. Vidimus noctu è domus meæ sexta & suprema contignatione incendium magnum, cum dolore magno: etsi nondum sciebamus, vbi illud esset. Damnum ex hoc igne acceptum, æstimatum est 48828. fl. Vicissim ad instaurationem collecti sunt ex oppidis & cœnobijs Ducatus, fl. 10627. b. 20. In quibus, Tybingense oppidum & Præfectura dedit 388. fl. 22. k. Academia 130. fl. 45. k. Plurimæ arbores à multis ad ædificandum datæ, à Principe quidem 4000. Multum denique frumenti & panis, à multis. Loca VVirtembergiæ, ex quibus succursum est. Stutgardia, Tybinga, Vracum, Nyrtinga, Kirchemum, Balinga, Rosenfelda, Duttlinga, Haidenhaimum, Dornstetum, Nevvenburgum, Backnanga, Blabyrum, VVildperga, Leoberga, Bietighaimum, Grieninga, Neustadium, Lauffa, Schorndorffa, Calua, VVineda, Herrenberga, Gœppinga, Neiffa, Nagoltum, Meckmyla, Botvvarum, Canstadium, Vaihinga, Beblinga, Syndelpfinga, VVeinsperga, VVaiblinga, Brackenhaimum, Giglinga, Beilstainum, Marpachum, Dornhanum, Hornberga, Mercklinga, Malschum, VVildbad, Bebenhusa, Lorcha, Adelberga, Herrnalba, Maulbrunna, Kynigsbrunna, Hirsaugia, Alpersspachum, Anhusa, Denckēdorffa, Langenstainbach, Sachsenhaim, Derdingen. Sultzæ op. incendium. VVirtembergiæ oppida & Monasteria.

Septemb.16. absolui opus Turco Græciæ & Germano Græcia, superioribus temporibus cæptum, οὐ πολλῷ χρόνῳ.

Krafft Ioan. Vlricus. *Septemb.24. nobiscum erat Ioannes Vlricus Crato Vlmensis, egregius iuuenis: qui Tripoli, ciuitate Styriæ, diu captiuus fuerat. Quinto die post, literas accipio è Constantinopoli à Theodosio, Ilfelda à Neandro, Oxonio Angliæ à Gentile.*

Sol. Schvveickeri reditus Tybingam. *Nouemb. 10. Solomon Schvveickerus, ex Oriente ad nos Tybingam redijt. Ei carmen Græco latinum scripsi* συγχαριτήριον: *quod compendio quodam peregrinationis illius declaratæ.*

Lunæ Coma. *Decembr.21. manè ante quartam, bis ex arce signum tormento datum est, tanquam incendij in viciniore aliquo vico. Sed fuit coma, infrà & suprà ex luna: tanquam si esset Cometa.*

Herbstus Anastasius, à Turcis captus. *Anno hoc 1581. militans contra Turcas Anastasius Herbstius. Anastasij F. consiliarij VVirtembergici: quodam die, maioris experientiæ capiundæ causâ, cum quodam præcipuo viro, Christophoro Putnerino, Canischam versus equitans, à Turcis interuenientibus (ipso Christophoro, ab eis occiso) captus est, & Sigetham abductus. Qui Turcæ, præter grauia tormenta, λύτρον ab ipso poposcerunt etiam septem millium Talerorum: quam tamen postulationem, tandem octingentis Taleris definiuerunt. Tunc ipse, implorato auxilio nobilis & strenui equitis, Ioannis Globiceri in Parlebenstain & Sangeorgio, Cæs. Maiest. & Archiducis Austriæ Caroli, Consiliarij, in Croatiæ Copreinicio Capitanei: fide ab eo apud Turcas interposita: è captiuitate ad eum dimissus est: ea conditione, vt aut 800. illi Taleri pro ipso penderentur: aut ipse ad diem restitueretur in captiuitatem. Quæ de re, ipse Anastasius miserabilibus literis, 28. Iul. 1583. ad patrem scriptis: sui liberationem ab eo petijt. Sic & Gracium, ad M. Stamlerum Tybingensem, concionatorem tibi Prouerum Euangelicorum scripsit. Stamleri hortatu, Ducatus Styriæ administri (die verordneten) ad patrem Anastasium itidem scripserunt. Veniens deinde Stutgardiam Stephanus Sebmid. Archiducis Caroli, & ordinum Styriæ, Castrensis Scriba, cum captiuo Herbsto: octingentos illos Taleros ab Anastasio P. accepit, nomine Capitanei Globiceri, 22. Octobr. 1583. Item 114. fl. 28. K. nomine sumptuum factorum: & 25. fl. viaticum, ad redeundum domum: equi deniq; causâ, 30. Taleros. De quibus ipse omnibus apocham Anastasio seniori dedit. Scripserant etiam, rogatu Globiceri, ad Ducem Ludouicum, illi Proceres: atque adeo ipse Archidux Carolus: vt persolutio* τῶν λύτρων *præstaretur. Sed & Globicerus, Esslingam ad Casparum Hirschium, ordinum Styriæ Secretarium, eandem ob causam. Commendabatur in illis literis, Globiceri pietas & bonitas: quam hominis ignoto, afflictim supplicanti, præstitisset. Non autem potuit aliquid de precij magnitudine decerpi apud Turcas. Innotuerat enim iam aliquatenus eis: patrem captiui, in re lauta esse: & Ducis VVirtembergici consiliarium. Ita pater, literis à Proceribus quoq; illis rogatus (ne & filius, vbi irredemptus restitueretur, & propter eum alij concaptiui, deteriore conditione essent) filium paterna charitate permotus, liberauit. Filius autem sequenti tempore, vt amissa de Turcis recuperaret, ad Vngaricam militiam redijt: sed mortuus est.*

Perit.

Insidiæ in Elisabetam Anglam. *Eodem 1581. anno, Itali & Hispani aliquot, qui proximo anno capti fuerant (quando nauet aliquot Hispanicæ, Hyberniam adortæ, ab Anglis profligatæ sunt) corruperunt aliquot in Aula Reginæ Elisabetæ Ministros: vt personati, ac laruis tecti, dominam per ludum Bacchanalem interficerent. Sed deprehensi pœnas luerunt.*

Belgarum publica defectio ab Hispano R. *Mense Iulio, Belgici ordines, Regis Hispani obedientiam, Insignia & Sigillum, publico Scripto à se abdicarunt: deinde, Malecontentos prælio profligarunt. Beuth. lib. 30.*

Coniugia aliquot huius anni.

Friderici VVirt. & Mompelg. nuptiæ. 1. *Stutgardiæ. 22. Maij, & deinceps, nuptias celebrauit illustrissimus Princeps Fridericus, Comes VVirtemberg. & Mompelgardicus: cum illustrissima Principe Sibylla Anhaltina, Ioachimi Ernesti filia. De quibus nuptijs, libro 6. Germaniæ.*

Gregorij Leonhardi D. 2. *Tybingæ. 11. Mart. Gregorius Leonhardus Vlmensis, Iurisc. cum Cæcilia Rhorina, Iannis Gerlachij Iurisc. viduâ. Aderant Gregorij quoq; sorores, lectissimæ fœminæ, ex vrbe Hala, Susanna & Euphrosyna, cum virris suis, Georgio Hermanno Iurisc. Syndico: & Matthæo Hambergero, Cos. Halensi.*

Æntzlini. *Matthæus Æntzlinus Iurisc. (Haidelbergæ tunc Professor Iuris) cum virgine nuptiali sacrum obijt Sabina, D. Nicolai Varnbyleri patris filiâ;* πολλῶν ἐυπρεπῶν καὶ μεγαλομόνων γαμικῶν καὶ πατρίων, τὰς γάμους κοσμούσων.

Ioan. Truchsæsius ab Hæfingen, 11. Decemb. cum virgine Sibylla à Gemmingen.

3. *Augusta.*

3. Augustæ. April. 3. Doctor Theodorus Apianus, cum Regina VValtherina.

M. Dauid Hæschelius, Græcè & Latinè doctissimus, in Schola Annea docens, 24. Maij, Hæschelij.
cum virgine Regina Gunthlerina.

4. Rostochij. Mense Maio, Ioannes Georgius Godelmannus, V. I. Doctor: cum virgine Godelmanni.
Regina, reuer. Doctoris Dauidis Chytræi filia, nuptijs operatus est. Natus fuit hic Ioan. Georgius, anno 1559. die Maij 12, in oppido Tuttlingen, ad Danubium sito, tribus ab vrbe Constantia (Vdalrici Zasij patriâ) milliaribus: ex parentibus honestis, Hieremia Godelmanno, & Maria Holdschuerina. Hieremias hic, patriâ Gartachensis, vir pius fuit, doctus, prudens. Argentinæ Ioan. Sturmium audiuit: Tybingæ verò, Michaelem Vaium, & Iacobum Schegkium, in Philosophia: sed in Iure, Carolum Molinæum, Matthæum Gribaldum, & Ioannem Sichardum: honoremque Magisterij consecutus est, Decano Iacobo Schegckio. Secretarius fuit generosi Comitis Michaelis à VVertheim: deinde, VVirtembergici Principis Christophori Præfectus in territorio Tuttlingensi: tum, sub Duce Ludouico, arcis Rosecciæ Castellanus, non long. à Tybinga. Rerum sacrarum erat studiosissimus: ac maximè legebat Scripta Lutheri. Brentij, & Chytræi: de controuersijs Religionis benè iudicare poterat. In concionibus audiendis, frequens: manè & vesperi, Psalmodiarum studiosus, cum familia tota. Vitâ & moribus, grauis: iustitiæ, contra pecuniæ cupiditatem, amans: eius, quod semel rectum iudicasset, tenax. Professores Tybingenses coluit: eosque persæpe in arcem ad se inuitauit. Acceptus Principibus, consiliarijs, doctis, & subditis. Lites, si quæ in sua administratione incidissent, prompte & celeriter dirimebat. Liberos suos (etiam priuigenos) ad optima quæque educauit. Tandem, vt piè & iustè vixerat, placidè quoq; in Domino, anno millesimo, quingentesimo, octuagesimo secundo, obdormiuit. Mater Ioan. Georgij Maria, fœmina præclara: nobilis & clarissimi patricij Noribergensis, Georgij Holdschueri (postea Cancellarij Derbatensis in Liuonia) filia fuit: excellentis verò Iurisc. Doctoris Ioannis Hemmingeri, consiliarij quondam VVirtembergici, neptis. Quæ millesimo, quingentesimo, sexuagesimo octauo anno, Tybingæ defuncta, in eodem, quo postea charus maritus, sepulchro est humata. Ioannes autem Georgius F. Stutgardiæ & Tybingæ literis institutus: anno ætatis 16. primæ laureæ honorem, inter 39. competitores primus, pridie Calend. April. à M. Georgio Lieblero accepit, millesimo, quingentesimo, septuagesimo quarto anno. Rectore illustrissimo Principe, Comite VVirtemb. & Mompelgard. Friderico. Deinde, cùm organon Aristotelis à D. Iacobo Schegckio, Rhetoricam à M. Georgio Hizlero, Homerum à M. Crusio, Ethicam à Sam. Hailando, Physicam à Georgio Lieblero, Astronomiam à D. Philippo Apiano, & M. Mich. Mæstlino, audiuisset: disputando & declamando se exercuisset: cum alijs 23. eruditis iuuenibus, 15. Febru. millesimo, quingentesimo septuagesimo sexto, Magisterij gradu à M. Sam. Hailando Decano ornatus est. Inde ad studium Iuris transijt: in quo ex Doctoribus has lectiones audiuit. Institutiones à Chiliano Voglero, & Andrea Laubmario: Codicem, à Nicolao Varnbylero: Librum 2. Decretalium ab Ioanne Hochmanno: Pandectas, ab Iacobo Cappelbeccio, & Anastasio Demlero: denique Feudalia, à Valentino Volcio: atque millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo, præside Ioanne Hochmanno, disputationem de Litis contestatione tutatus est. Postea, mense Octobri eiusdem anni, per Franconiam, Turingiam, Misniam, in Saxoniam cum D. Iacobo Andreæ profectus est: ac VVitembergæ clarissimos Iuris Antecessores audiuit: Matthæum VVesenbecium, & Ioachimum à Beust. Nobilibus quibusdam petentibus, priuatim Institutiones explicauit. Inde varias vrbes & regiones perlustrauit: Magdeburgum, Brunsuigam, Helmstadium (vbi D. Mynsingerum, & D. Bercholtum appellauit) Luneburgum, Hamburgum, Lubecam, VVismariam, ciuitates Ansaticas. Rostochium 1579. mense Aprili: & mox, vicinum Daniæ Regnum, Academiamque Hasnienſem. Rostochium reuersus, Institutiones Iuris 30. studiosis declarauit, & vno anno absoluit: ac de præcipuis materijs, disputationes singulis hebdomadibus exercuit. Pro quibus fidelibus laboribus, centum Ioachimicis à gratis auditoribus donatus est. His ingenij dotibus, hac docendi dexteritate, hoc industriæ eruditæ specimine, D. Dauid Chytræus motus, petenti in matrimonium filiam suam charam, haud difficulter dedit. Non tamen mox nuptiæ celebratæ sunt: sed sponsalibus peractis, Godelmannus noster per Marchiam, Misniam, Bohemiam, Pragam, Noribergam, anno 1580. in patriam ad patrem rediit. Inde, Argentinam. Vbi Oberto Giphanio salutato, per Alsatiam ascendit Basileam. Ibi cum tribus alijs candidatis, anno ætatis 21. Insignia Doctura, Cal. Septemb. suscepit: primo loco per sortem obiecto. Actui interfuêre, generosus & doctissimus Baro Zerotinus Carolus, Simo Sulcerus, Vdalricus

Hieremias Godelmannus.

Maria Holtschuerina.

Eorum filius, Ioan. Georgius Godelmannus.

Studia ipsius.

Peregrinationes.

Genet D. Chytræi factus.

Et Doctor Iuris.

Vdalricus Coccius, Theodoricus Zuinggerus, & Franciscus Hottomannus. His peractis: cum generoso Zerotino in Comitatum Mompelgardensem, & inde per Burgundiam Vesuntium vsq; excurrit. Postea Basileam, & inde in patriam Tuttlingam (honorificè exceptus) atq; ad patrem recurrit: Præceptoribusq; suis fidelissimis Tybingæ, conuiuio ab eis honoratus, valedixit: & mense Septembri rebus ex animi sententia confectis, Rostochium redijt. Vbi sequenti mense, in numerum Professorum receptus: prælectionemq; Ciceronis de legibus, sibi à collegio Iuris assignatam, Cal. Decemb. inchoauit: præmissa oratione contra calumniatores studij legalis: & disputatione publica de Iure venandi. Ac nuptias tandem (satis terrâ iactatus, & alto) cum expetita sponsa in Rosea vrbe hoc 1581. anno latus celebrauit: Epithalamijs à Casselio Nathane Chytræo, Crusio, & alijs, amicè accantatis.

Professor, Rostochij.

Reichardi Streinij nuptiæ.

5. *Nuptias celebrauit generosus Heros Reichardus Streinius, cum pernobili D. Regina, generosi Ioannis Tschermemelij filia charissima, circa diem Septemb. 25. conuiuijs splendidis, omniq; honesto gaudio, refertis. Quæ lætitia tamen, in magnam tristitiam vertit: mihiq; conuiuium liberûm S. viri Iobi, in memoriam reuocat. Nam 27. Septemb. (die Mercurij) manè, à Carolo Schio illustris Ortemburgensis Comitis Ernesti, profectus curribus & equis omnis ornatissimus cœtus nuptialis, sponsæ domum mariti deducendæ causâ, horam post 12. Freudeccium (vbi generosus D. Gabriel Streinius) peruênit, hilarè & honorificè exceptus. Conuiuio ibi vesperi inito: & amanter modestéq; celebrato: cùm iam bellaria, & alia, tollerentur: en sedilia mensarum retrorsum flecti: ita, vt quidam putarent: ea ioci causâ ab aliquibus ponè stantibus attrahi. Sed (ô casum improuisum & terribilem) subitò aulæ pauimentum (longitudinis 8. vlnarum, latitudinis amplius 5.) magno fragore, cum omnibus hominibus & rebus (cultris etiam, & gladijs vagina elapsis) deorsum ad trium & dimidiatæ vlnarum profunditatem decidit: coorto simul denso pulueris & vento eiusmodi, vt ianuas concluserit. Multi viri & fœminæ læsi sunt: alij magis, alij minus: multis nihil accidit. Quidam, ruderibus & pulueri obruti. Miserabiles clamores, & fœminei eiulatus. Sed D. Ioannis Wolfhardi Streinij magnanima coniux (perstricta licet aliquantùm ad oculum, & alibi) prima extitit à ruina exiliens, fenestram aperuit, opem inclamauit. Allatæ scalæ, fores apertæ. Quibus nihil, aut parum, acciderat mali: continuò alios protraxerunt, erexerunt, animarunt. Medicæ & Chirurgicæ manus, vbi opus fuit, adhibitæ. Læsus inter alios fuit, ipse quoq; Comes Ortemburgius Ernestius: & multò grauius, vxor eius: sed filiæ Comitissæ Iohannæ nihil accidit. Læsus, D. Ioannes Tschermemelius: cuius vxor postridie abortiuit: filiæ Christinæ sinister oculus, loco motus. D. Gabriel Streinio casus nihil mali attulit: sed coniux eius amantissima, anter cadendum à gladio vulnerata, non sensit, antequam in lectum se contulit. Eadem 19. Octob. infantem puellam enixa est: quæ tertiâ post Baptismum hora obijt. Sed & ipsa puerpera, horâ eiusdem diei decima. Læsa quoq; est filia D. Gabrielis Catharina in capite. Priuignæ item duæ, Anna Susanna, & Regina: atq; priuignus Richardus, D. Henrici Starembergij F. Sponsus Streinius, in capite & dextero brachio perstrictus: duobus transuersis tignis pressus: calce oculos impletus. Sed Dominæ sponsæ, casus nihil incommodauit. Gabriel verò Streinij Aulicus Magister Kyrenschopfius, genere nobili ortus, dum infrà stat, commotioneq; superioris loci turbatur, eius casu oppressus perit. Pridie etiam, Tormentarius quidam bombardam, nimio puluere onerat am emittens, eâ rupta ictus interijt. Interim à quibusdam improbis, qui accurrerant, vestes & ornamenta nuptialia furtim ablata. Satanas deniq; planè simile Iobeæ calamitati exemplum renouare voluit: sed misericordia patris cœlestis conatum eius refregit: & moderatâ visitatione, pietatem professos, vigiliæ & orationis admonuit. Erat autem generosi D. Gabrielis Streinij concionator hoc tempore, M. Chilianus Freimyller Sueuo Halensis.*

Casus pauimenti Aulæ.

Succursus.

Aliquorum læsio.

Fures aliqui.

Obitus aliquot honestorum hominum.

Defuncti.

Conr. Engel.

1. *Stutgardiæ, in Hospitali. Septemb. 16. Obijt Conradus Engel, Principis consiliarius, ætatis suæ 57. anno: cùm 37. annos fideliter inseruijsset. Vxores habuit: Otiliam Bendernam Marbachensem, per 1 annum, 1550. mortuam: & Annam, Conradi Schottij D. viduam, cum ipso 31. annos viuentem.*

G. Kyrner.

2. *Tybingæ. Iun. 2. Georgius Kyrner, Senator pius, ætate septuagenarius, aut eo maior: qui antea 1. Maij, cùm in Ecclesia concionem audiret, repentè conciderat, domum abductus fuerat: cùm nullam antehac per omnem vitam morbum sensisset.*

Bernhardus

Bernhardus Schegckius, clarissimi Philosophi Iacobi F. ὁ τοιοῦτος υἱὸς (inquit concionans S. Iun. D Cancellarius) πολλὰ καὶ ἐναξίῳ ἐλπίδων ἀνατραφεὶς, ἵνα δὲ μὴ τὸν νῦν λιχνεύσειε κοσμικῇ ἐπιθυμίᾳ: ἐν πλείοσι αὐτὸν ὁ κύριος ἐξεπαίδευσεν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ ἀνεπαισθήτως τελεῖν ἔσοιτο ἐναγὴς καὶ ἐπὶ χριστῷ πεποιθὼς ἐξέψυξεν. ὀλέσθαι μὲν ἀπώλεσεν: ἀλλὰ πέρασι καὶ ζωὴν, τὸν χριστὸν, ἕ ὑμῖν, ἐνγνωμόνως δὲ φερέτωσαν εἰ φιλογενεῖς αὐτῷ, οἱ δὲ νεώτεροι ἐννοήσωσιν: οὐ δὴ καὶ ταῦτ' ἐκάστοις, ὅ. ἔτι ζῶν ὁ θεὸς ἀπέτεμεν: ἀλλ' ἐν πλείοσι διορθωσάσθωσαν: καὶ πρὸς τὸν κύριον ζῶντα ὦσιν καὶ ὑμᾶς ἐφικνῶνται. Bernh. Schegckius.

Septemb. 26. Valentinus Volcius, Iuris D. & Professor clarissimus, hydrope mortuus piè & patienter est. Viduam eius postea duxit M. Vitus Myllerus, Academiæ Professor. Val. Volcius.

Diu ægrotauerat etiam D. Ioannes Brastperger, Cancellarius VVirtembergicus, hîc apud socerum D. Chilianum Voglerum. A quo cùm hinc 20. Septemb. abiisset: speciem conualescentis præbens: & mecum humanissimè colloquens: tamen 16. Nouemb. diem suum in Christo obijt: qui eum ad æterna gaudia, cum omnibus pijs resuscitet, Amen. Ioan. Brastperger.

3. Schorndorffæ. Decemb. 19. starb der Ehrnvest vnd Fürnehm Her: Sebastian Aichman: D.G.G.

4. Augustæ. April. 6. obstetrix quædam obijt: quæ feliciter 1172. infantes excepit, annis 42. huius stationis suæ. Ipsa, & mater eius, atq; auia, hoc munere functæ sunt 109. A. Obstetrix.

Obiit. 25. horâ 10½. meridiana. Ioan. Baptista Haintzelius, ὁ πλεονὴς τῆς πόλεως μυρεψὸς βασιλεύς, fato concessit. Sic & frater eius Paulus H. Cos. 12. Maij: itidem 10½. meridiana horâ. Ioan. Bapt. Haintzelius.

5. Memmingæ. Mense Martio obierunt, VVolf Dietrichus Laupius, & Ioannes Stabenhaberus, nobiles. Leonhardus Hanckinus, Senator: & Balt. Corradorus, maritus olim Mariæ Rhætinæ Augustanæ diuitis: cum qua nuptias vltimo die 1554. anni celebrauerat: quæ ei, quamuis parua & gibbosa, sed pulchrâ facie, & benè morata pulchros liberos pepererat. Item 19. April. inclytus Senator Memmingensis, & Scholarcha bonus, Lucius Freiburgerus. Deniq; 15. Maij, Ioannes Langius: qui Memmingensi Ecclesiæ & Scholæ 33. annos fideliter inseruierat. Natus fuerat 1524. circa S. Iacobi diem. Eramus olim condiscipuli, & amici. Extat oratio de vita & morte eius. Successerunt ei filij sui optimi: Ioannes, in Ecclesiæ ministerio: Dauid, in Scholæ regimine. Lucius Freiburger.

6. Mundelsheimi. 25. Febru. mortua est nobilis Maria Magdalena de Nieffenburg: clarissimi doctissimiq; viri Ioan. VVolfij, LL. Licentiati, nec non illustrissimorum Principum Palatinorum, & Marchionum Badensium, Consiliarij intimi, Præfectiq; Mundelsheimensis, coniunx: superstitem post se relinquens filiam nomine Susannam, sex annos natam.

7. Argentinæ. Mart. 17. Ioannes Marbachius, Theol. D. vir reuerendus & doctissimus, Præceptor in Theologicis noster beatæ memoriæ, vitam hanc mortalem cum illa cælesti commutauit. Ioan. Marbach. D.

8. In Hassia. Aug. 17. D. Sabina VVirtembergica, Landgrauij coniux optima. De qua oratio Ægidij Hunnij D. extat.

Decemb. 30. literas M. Ioannis Spereisij Austrij VVelsensis accepi, Lutetiæ 20. Nouemb. scriptas: quibus significabatur mihi, Gallias sic satis quietas esse: excepta peste & latrocinijs, ciuilium bellorum reliquijs. Antonium, Portugalliæ R. expulsum, auxilia recuperandi Regni à Gallo Rege petere. Adesse duas legationes Turcicas: quarum vna inuitet Regem ad circumcisionem Turcici: altera petat, ne Rex Galliarum ferat opem Hispano R. Philippo, cui Amurates bellum facere cogitet. Litera ex Lutetia.

STEISLINGA, AD VVIRTEMBERGIAM. DRAGVS ANGLVS.

δικυμενικὸς πλωτὴς, orbis terrarum circumnauigator. Tybingensis Acad. actiones. Græci duo, Tybingæ, Trucellus & Calonâs: atque status quarundam vrbium Græcarum. Comitia, Augustæ ὑπὸ τῶν Ῥωμαιομάχων acta: in quibus, multi illustres & nobiles Sueui. Noui Calendarij origo. Nuptiæ & obitus præcipuorum aliquot hominum. De longæuo Ecclesiaste Iacobo Pfæffingero.

CAPVT XXVIII.

ANNO 1582. Ianu. 10. creati sunt hîc Tybingæ, duo Med. Doctores à D. Georgio Hamergero, Hieremias Sengius, & Hieronymus Viscerus. Iuris Doctor factus est à D. Ioanne Hochmanno, Martinus Rymmelius. Hiero. Viscerus.

Mortuo

Steißlinga, ad VVirtembergiam.

Mortuo sub initium huius anni, nobili viro Pancratio de Freiberg absq; liberis, & collateralibus hæredibus: qui fuerat Vasallus Principis VVirtembergici: Steißlingensis illius ditio. Duci Ludouico cessit, vt legitimo feudi domino. Hic ergo subditos eius, in fidem suam adegit: Præfectum eis constituit, M. Abrahamum Volmarum Vracensem: Ecclesiam ibi reformauit puriore Euangelij doctrina: Pastoremq; præfecit M. Zachariam Greinsium Stutgardianum: qui antea Ecclesiæ Grabenstadianæ in Neiffensi Præfectura præfuerat. Primam itaq; in noua Ecclesia concionem, in Dominicâ Palmarum habuit.

Laubmarius.

Mense Febru. in locum D. Valentini Volcij, substitutus ab Acad. Senatu Professor est D. Andreas Laubmarius.

Philippus, vltimus Comes de Spiegelberg & Pyrmont, circa exitum Februarij mortuus est, ex familia Comitum Lippiensium.

Trucellus Græcus, Tybingæ.

April. 16. Græcus Cyprius Nicosianus huc vênit, Alexander Trucellus: quærens 200. Zecchinos: id est, Venetos aut Vngaricos Ducatos: quòd captiuus à Turcis abductus, ijs se, & fratrem ac sororem, redimere cogeretur.

Marmoras heros.

Dixit mihi, Marmaram quendam, strenuum Græcum, Famaugustæ: qui solitus sit equos excurrere, quando ea vrbs obsidebatur, & multos interficere Turcas. Sustulisse horum vnum de equo: & hastâ sua eleuatum portasse in vrbem: atq; in conspectu Ducum abiecisse. Cùm autem vrbs esset dedita: à Turcis requisitum esse, vt combureretur, nisi Turca fieret. Sumpto deliberandi spatio: se post triduum tradidisse Turcicæ Religioni. Itaq; Ducem esse factum magni agminis. Egressum in locum alijs ignotum, inebriasse Turcas: atq; ebrios occidisse, decenos quindecenos, vicenos: quotquot deniq; quolibet die potuerit. Tandem, re patefacta, captum esse, & decollatum. Nam vt combureretur, religione vetabatur, quam amplexus (etsi fictè) fuerat.

Socolouius.

Eodem mense, Stanislai Socolouij conuersio Latina primi Patriarchici ad Tybingenses Theologos Responsi, Cracouiæ excusa, huc allata est: calumnians, Lutheranos hæreticos voluisse sibi caput præficere Patriarcham Græcum. Sed ei acriter 1584. responsum est: non Lutheranos, sed Papistas, esse hæreticos: nec Lutheranis deesse caput, quia habeant Christum, qui sit Ecclesiæ suæ caput, &c. Responsum est etiam aduersus scripta VVilhelmi Lindani, & Ioan. Baptistæ Fickleri, &c. In præfatione Constantinopolit. Act. & Scriptorum, Græcè & Latinè editorum.

Lindanus. Fickler.

Scipius Gentilis. Dragus Anglus.

April. 30. literas accepi Londino Angliæ à Scipio Gentile ad me scriptas: quibus narrat mihi eleganti stylo: Anglum quendam, nomine Dragum, conditione Nautam, ingenio & industria maximum, quatuor abhinc annis se commisisse pelagi periculis: ac tribus nauibus circumuectum esse totum terrarum orbem: tantosq; thesauros attulisse in patriam, vt incredibile sit. Sed eos, omnium oculis, suis etiam, subiectos fuisse. Hunc igitur hominem, ex humili sua conditione, in amplissimum equestris ordinis gradum, à serenissima Regina Elisabeta euectum esse. Nauem eius, fluctibus æstuq; Maris infractam, ad ripam fluminis Tamesis, veluti posteritatis famæ, & intuentium stupori, consecratam conquiescere.

Γυμνασιάρχαι Tybingenses.

Acad. Tybingana.

Mense Maio, & deinceps, Rector Academiæ Tybing. 196. erat Ioannes Viscerus.

Inscripti. Ioan. VVilhelmus à Schnitzenbau, liber Baro in Sonneck & Dornau. Conradus VVachman Nienburgens. Saxo, Præceptor eius, Maij 28. Simon Eisen Crailshaimens. Iun. 5. Hieronymus, & Ioannes & Matthias, Ranzouij, Holsatæ, Iul. 6. cum Nicolao Goricio Salqualensi, Præceptore. Ioannes Springer Viennensis, Iul. 18. Laurentius Smidlinus Stutgard. Aug. 18. Ioannes Christophorus Cellarius Memmingens. Aug. 24. Ioannes & Adamus Czeica ab Obramouitz, & in Cazo, Barones Bohemi: & Ioan. Beneskius Marcomannus Hunobradensis Morauus, Aug. 28. Dauid Heliconius Liuonus, Septemb. 18. Dauid Occo, Adolfi Med. D. F. Augustanus, Septemb. 23. Gotthardus à Starnberg, Baro & Dominus in Steinbuhel: Richardus à Starnberg, Baro auff Nideck/Wildberg/vnd Läbenstein/ Octob. 15.

Rantzouij.

Occo. Starnbergij.

Mense Nouembri, & deinceps, Rector erat 197. Ioannes Hochmannus.

Tybingenses Comites.

Inscripti. Daniel Reinol Blochingens. Octob. 30. Conradus, & Albicus, & Hermannus, fratres, generosi Comites Tybingenses: Præceptor eorum, Caspar Cantegiesser: Famulus, Felix VVelper Lorensis, Nouemb. 2. Ludouicus Gabricius Goriciens. Nouemb. 16. Ernestus VVilhelmus à Miltitz, Nouemb. 29. Albertus Mellemanus Berlinensis, 31. Ianu. 1583. Eberhardus à Gemmingen, April. 11. Guilielmus Ratcliffus Anglus, April. 19.

Gemmingen.

Decanus Philosophicus, M. Martinus Crusius, 4.

Magistri

Magistri facti. Febru. 14 Crispinus Fluggius Lybecensis Saxo. Leonhardus Taurinus Marcopibertanus Francus. Recitauit Græcam orationem contra Physicen: quam Græca respon sione defendit Georgius Saltzhuber Miesbachens. Bauarus. Iosephus Hættler Nyrtingens. M. Bartholomæi Professoris F. Iacobus Maier Binighaimens. τῶν μὲν παίδων παιδαγωγὸς, κἄπειτα γαμβρός. Abrahamus Schvvartzius Altorffens. VVirtembergicus. Aug. 8. Bartholomæus Mærclinus Lauinganus. Simon Martini Giengens. Ioannes Smidlinus Stutgardianus, Laurentij Secretarij F. Antonius Freius Lindauiensis. Simon Achinus Vaihingensis. Fluggius. Hattler.

Cùm 24. Iun. N Frischlinus Labacum discederet, ibi scholam recturus Poëtica & Historica lectio, mandata postea est M. Erhardo Cellio, viro doctissimo & modesto poëtæ. Nundinis autumnalibus Francofordiæ, compendium Theologicum D. Iacobi Heerbrandi exijt, Latinè & Græcè excusum VVitebergæ, vno libro τοῦ δευτέρου μεγέθους. Cellius.

Iun. 18. (die Lunæ) per totam hebdomadem, ac per totos dies, D. Iacobus Andreæ Cancell. in Aula noua, contra Caluinistica dogmata disputauit, maximâ doctorum virorum & studiosorum frequentiâ.

Iun. 22. quatuor Sagæ, crematæ sunt Rotemburgi ad Nicrum: inter quas, vna anus 90. annorum.

Iun. 27. Gabriel καλωνᾶς, patriâ Corinthius, Sacerdos circa Philippos Macedoniæ, sex dies mecum erat, in vulgari L. me instituens. Commendatitias habebat à Patriarcha Hieremia: & literas Brunonis Seidelij Med. D. Erfordiani, ad me. Paucula ex multis, quæ dicebat. Calonâs Græcus.

Athenarum arcem custodiunt Turcæ: vrbem habitant Christiani. In montibus ibi multi sunt latrones, & in vallibus. Sed εἷς γυμνὸς ἄνθρωπος ἄνευ χιτῶνος καὶ χρημάτων (inquit ridenti ore) ἐκέχει φόβον ἀπὸ χιλίων λῃστῶν: Cantabit vacuus coram latrone viator. Athenæ hodiernæ.

Corinthus habet plus ter mille domos. Athenæ sexies mille, sicut audiuerit. Turcis penduntur sex Aspra, ἀπὸ ἑκάστου καπνοῦ, ex vnoquoq; furno. Vtraq; vrbs mœnibus caret: vtraq; arcem habet in monte. Mons Athenarum, non admodum altus: sed Corinthi, altior & saxosus. Corinthus.

Thebæ, adhuc metropolis est, distans circ. 7. milliaria Germanica ab Athenis. ὡραία καὶ ὑγιὴς πόλις: ἔχουσα τὰ βρώματα πολλά. Thebæ.

In vrbe Siciliæ Messana sunt 6. Templa Græcorum (quia eò multi ex Peloponneso fugiunt) & sunt sub Patriarcha Byzantino. Rex Hispaniarum eos tuetur: etsi Papa non libenter videt. Messana.

In tota Græcia virgines domi occultè seruantur, propter Turcas: mulieres verò, tantùm Constantinopoli & Adrianopoli. Virginum custodia.

Eodem 27. Iun. die, Imp. Rudolphus ad Comitia, Augustæ indicta vênit: vbi iam antea Elector Saxoniæ Augustus, & alij quidam Principes, erant. Eôdem proficiscens, Stutgardiâ Iul. 3. Dux Ludouicus cum coniuge sua exiuit. Comitia Augustæ.

Erant autem cum Celsitate eius, in his Comitijs.

Illustrissimus Princeps Fridericus, Comes VVirtembergiæ & Mompelgardiæ. Conradus Thum de Neuburg, loco Aulici Marescalci. Christoph. de Degenfeld, Aulæ Magister. Comes Albertus Levvenstainius. Hainricus, Pincerna Lympurgens. Comes Georgius Frider. Hohenlohens. Ioannes, Pincerna Lympurgens. Ioan. Burckardus, Dominus de Haideck. Dominus Henricus Tertzlehi. D. Henricus de Stain in Stotzingen superior Præfectus Haidenhaimens. Georg. Rudolphus Marescalcus, stabulo vel equili Præfectus. Dapiferi: Carolus de Dachsperg. Nicolaus de Gelnitz. Ioan. Henricus de Thann. Ioan. Christophorus Herter. Fridericus Hundbiss. Ernfridus Senfftius. Alij: Iacobus de Hoheneck: qui Magnum curiæ Præfectum egit. Ioan. Ludouicus Spæt. Mareschalcus fuit. Erasmus de Venningen, Maior Præfectus Nevvenburgi. VVirtemb. Ducis Comitatus ad ea.

Consiliarij nobiles: Gedeon de Ostheim, Præfectus Nagoltensis. Hodie, Tybingensis. Burckardus de Berlichingen. Baltasar de Karpfen. Carolus de Remchingen.

Cubicularij, Kammeriunge: Ernestus de Rotkirch. Sebastianus de Schauelitzki. Theodoricus de Plieningen.

Docti consiliarij: D. Chilianus Bertsch. M. Caspar VVild. D. Lucas Berlin. D. Baltasar Eisengrein. D. Iacobus Haug. Melchior Iæger, Cammersecretarius. Anastasius Herpst, coquinæ Magister. D. Paulus Constantinus Phrygio, Medicus. D. Osualdus Gabelkouer, Medicus.

Aulici concionatores: D. Lucas Osiander. M. VVilhelmus Holderus.

Satellitum capitaneus. Nobiles Aulici: Seufridus de Mulhaim. Burckardus de Ehingen.

Ioachimus Quaſt, equitum Capitaneus. Albertus de Liebenſtain. Conradus Ioannis Dacus. VVolf Dietrichus Renck de VVildenberg. Ioan. Conradus Megenzer. Fridrich Schenberg. Ioan. Vlricus de Remchingen. VVolfius de Biberitſch. Ioan. Vilhelmus de Faulach. Caſpar de VVettin. Lud. Caſimirus Ehrer. Iacobus de Ehingen.

Maiores Præfecti: Auracenſis, Fridericus de Braitenbach. Tutlingenſis, Georgius de Vlma. Marpachenſis Ioan. Georg. de Halvveil. Sathſenhaimi, Hermannus de Ianovviz. Alij nobiles & miniſtri: Bernhardus de Sternenfels. Fridericus de Nippenburg. Georgius de Ehingen. Georg. Chriſtophorus de Venningen, &c.

Prandio adhibiti 14. Iul. à Duce Ludouico, in horto Ioannis Fuggeri, Auguſtæ.

Prandij conuiua.

Elector Moguntiæ. Elector Sax. Archi Dux Carolus, & ſerenitatis eius coniux. Epiſcopus VVirceburg. Iulius. Palat. Philippus Ludouicus Neuburgenſis, cum vxore. Dux Bauariæ Ferdinandus. Dux ipſe VVirtembergenſis cum ſua coniuge. Maior natu Domina Badenſis, viuens apud Bauaricam Ducem. Electoris Sax. vxor. Adminiſtrator Magdeburgicus. Ducissa Bauariæ. Dux Bauariæ. Ducissa Mechelburgenſis. Dux Vlricus Mechelburgicus. Ioannes Electoris Sax. vxor. Ipſe Chriſtianus, Dux Saxoniæ. Domina Bauarica, Ducissæ ibi ſoror. Palat. Otho-Henricus. Palatina Neuburgenſis. Fider. VVilhelmus, Dux Saxoniæ. Fridericus Palatinus. Marchioniſſa Badenſis, Marchionis Philippi ſoror. Landgrauius Leuchtenburgicus. Comes Stolbergenſis.

Comitijs his intererant harum Sueuicarum ciuitatum legati.

Auguſtanæ.

Legati ciuitatum Sueuicarũ.

Ioannes Matthæus Stamler, & Matthæus VVelſer: Ambo, Senatores. Georgius Tradelius, & Conradus Pius Peutinger: Doctores, Aduocati & Syndici vrbis.

Vlmenſis.

Albertus Schad, ſenior conſul. Matthæus Græck. Ambo, intimi ibi conſiliarij. Vim VVick, V. I. D. & Aduocatus ibi.

Eſslingenſis.

Ioan. Baptiſta Krætlin, & Melchior Haintzlinus: ambo, Doctores, & Syndici ibi.

Nordlingenſis.

Carolus Gundelfinger, Senator. Sebaſtianus Rettinger, D. & Syndicus.

Halæ Sueuicæ.

Conradus Fuchs Conſul. Georgius Hermannus, D. Aduocatus & Syndicus.

Rotvvilæ.

Ioan. Hiltebrandus Mocher, D. apud Cæſaream ibi iuriſdictionem.

Hailprunnæ.

Clemens Imlinus Coſ. Samuel Hormoldus, Syndicus & Aduocatus.

Dinckelſpuhelæ.

Ioannes Schilperger Coſ. Hiltebrandus Thiermaier, D. & Syndicus.

Sueuicæ VVerdæ.

Matthæus Funccius Coſ. VVernherus Seuter, V. I. D.

Memmingenſis Reipub.

Rhaphaël Sattelinus Coſ. Vlricus VVolfhardus, V. I. D. & Aduocatus.

Gamundiæ Sueuicæ.

Henricus Holtzvvvartus Coſ. Bernhardus VVendel Stättmeiſter.

Lindauiæ.

Ioan. Rudolphus Ehinger, Doctor.

VVimpini.

Nicolaus Maler, Archigrammateus.

Kauffbeuræ.

Ioannes Curtius, ſenior Coſ. Ioan. Heuler Archigrammateus.

Biberaci.

Gotiſchalcus Klock Iudex, & Conſiliarius intimus.

Vberlingæ.

Conradus Eſchlinſperger Coſ.

Leukirchæ.

Lenkirchæ.

Rhaphaël Sattelin Cos. Vlricus VVolfh D. & Aduocatus Memmingæ.

Bopfingæ.

D. Sebastianus Rettinger.

Oppidi VVilæ.

Bernhardus Rodacker, senior Prator.

Habuerunt Reutlingenses quoq; & aliæ ciuitates, suos in Comitijs hisce legatos. Atq; Campidonum, Isna, Gienga, Ola, Buchornum, Buchouia plumarij lacus, eosdem cum Repub. Vlmensi.

Vrbis Augustanæ tunc primores & Duces conducti.

Supremus, D. Ioannes Gaudentius de Raittenaw in Hofen, eques. Magister equitum, D. Laurentius de Kuedorff, eques. Præfectus vrbi, Augustinus VVeissborer. Capitanei, vel Ducei: Ioan. Sebastianus Schærtlinus in Burtenbach. Ludouicus Schærtlinus in Binsvvangen. Christoph. Tanner de Klagenfurt. Petrus de Mellerstatt. Georgius Ancklezyrgastixães tò tõ mãlor adẽgnuæ. Nicolaus Spicksius. Ioan. Schmatzholtzius. Ioan. Beckius. Militibus adificatæ sunt adiculæ iuxta Geggingeram portam.

Augustani Prôceres & Duces.

Aliquot Suevici Comites & Barones, præsentes.

Albertus, Henricus, & Ioachimus, Comites Fyrstenbergenses, Hailigenbergenses, & VVerdenbergenses: Landgrauij in Bara, Domini in Hausa. in Kyntzingia valle. Ettelfrideri-cus, Com. Hohen Zollerensis, Sigmaringens. & Veringensis: Dominus Haigerlochi & VVerstaini: S. Imperij Rom. Archicamerarius, &c. Iacobus, S. Imperij Rom. hæreditarius Dapifer, Baro in VValdpurg: Dominus in VVolfseck, Zeil, & Murstetten. Item Com. Carolus & Christophorus, Domini in Schær ac Trauchpurg. Henricus Dominus Lympurgi, S. Imperij Rom. hæredit. Pinc. & Semper-liber. Sic & D. Fridericus. VVilhelmus & Gottfridus, Comites Oettingenses. Georg. Comes Montefortius: Dominus de Bregantio, in Tetnang, Argen, & Peckbach. Schwveichardus & Rudolphus, Comites Helffenstainij, Barones Gundelfingij & Gomeginsij. VVilhelmus, Comes & Dominus Zimmerensis: Dominus in VVildenstain & Meßkirchen. Henricus, Comes Lupfenius, Landgrauius Stulingensis, & Dominus in Hevven. Marcus, Ioannes, & Iacobus Fuggeri, fratres: Barones Kirchbergæ & VVeissenbornæ. Georgius de Freundsperg, Baro Mindelheimius: Dominus in Petri monte, & Stærtzinga. Michaël Ludouicus de Freiberg.

Suevici Magnates.

Sed extat descriptio prolixa, populari lingua, horum Comitiorum: à Petro Flaischmanno in Franckendorff, Cæs. Maiestatis Caduceatore, vel Heroldo, Augustæ 1582. edita.

Tybingæ 11. Iul. Doctores creati sunt: à D. Hochmanno, Iurisconsulti, M. Christianus Doldius, M. Iacobus Zebelius, M. Hieronymus Gerhardus: à Planero verò, Medicus, M. Dauid Grynblat Rosenauius Pannonius. Rotenburgi, rursus complures Sagæ combustæ.

Doctorum renuntiatio.

Aug. 12. Græcam Epistolam amicè scriptam, Venetijs accepi, Archiepiscopi Philadelphiensis Gabrielis: Græcæ in Veneta vrbe Ecclesiæ Antistitis.

Gabriel Græcus.

Octob. 17. de nouo Calendario, quod Pont. Gregorius 13. (exemptis 10. diebus qui inter 4. & 15. huius Octob. erant) ediderat, clari & sapientes viri existimabant, non esse approbandum: cùm non iussu Imperatoris & Electorum, ac Principum, per Mathematicos eruditos & accuratos, ea Calendarij emendatio facta esset. Erat conuictor meus inter alios, M. etiam Petrus Ionæ Helsingus Suecus, vir 41. annorum: qui omnia Ecclesiastica & Scholastica percontabatur, pius & doctus vir.

Gregorianum Calendarium nouum.

Decemb. 3. initiatum est nouum Collegium Lutheranum Augustæ, celebri actu introductis adolescentibus: Rectore et proposito Georgio Mylio, Theol. Doctore.

Decemb. 17. Doctores Iuris creati sunt à D. Hochmanno 4. M. Ioannes Leonhardus Fleiner, & M. Paulus Noderer (ambo. Eßlingenses) atq; Iacobus Andlerus Herrenbergens. & M. Simon Eisenus Francus: qui D. Iacobi Heerbrandi gener factus est.

Doctores.

Nuptiæ.

1. *Friderici de Plieningen, VVirtemberg. Consiliarij, 19. Maij, cum ANna Maria, Dachenbusij Michaëlis relicta filia virgine.*

Coniugia.

2. *Augustæ. Pauli Gartzweileri I. C. cum Leonora Marisina, Octob. 22. Ioannis Iacobi Heintzelij (Ioannis Bapt. filij) cum Sabina Neithartina, Nouemb. 12. Item Ioannis Ludouici Haintzelij, fratris illius, cum Susanna Neithartina.*

Natus est Hainricus de Landau, Freyher zum Hauß vnd Rappottenstain/ D. Lucij

Landau.

1541. *nati F. natus autem 12. Maij 1582.* zum Hauß. *Erat in Schola nobili Lineiana 1593. cum Pædagogo M. VVilhelmo Honoldo VVeidenstetensi, Vlmensium ditionis, antehac Discipulo nostro. Vide 1519 A. Sororem habet idem Henricus, Catharinam 8. annorum.*

Ex vita discesserunt.

Mortui. 1. *Stutgardiæ, apud S. Leonhardum. Mart. 22.* Der Ehrnvest vnd Fürnehm Christoff Thomas/ Fhr. Whr. Rent Kammer Raht: *ætatis 57. A. 3. M. ministerij 38. C. In Hospit. Die ascensionis Christi nobilis Ioan. Georgius Dachspergius in Aspach & Ramsels, Principis Castellanus Stutgardiæ.*

Tettelbachia Barbara. 2. *Tybingæ. Humata est 30. Ianu. ante oppidum Barbara Tettelbachia, matrona benestißima: Medicinæ Doctoribus nupta, antea VVilhelmo Mæglingo, deinde Ioanni Viscero, concionatus est D. Stephanus Gerlachius ex Genes. 47. de vita in terris, quòd sit, 1. peregrinatio (ergo impedimenta, more viatorum, abijcienda) 2. breuis, iudicio Iacobi Patriarchæ. 3. arumnosa, etsi interdum Sol affulgeat. Ergo, ad alteram vitam præparatione contendendum esse: sicut etiam pia hæc matrona fecerit. Sepultus 17. Maij est ante meridiem,* M. Hieremias Godelmannus *de quo suprà dictum est. Cui filius Ioan. Georgius D. Epitaphium fecit:*

Hierem. Godelmannus.

Nomine vt Euandrum, sic & virtutibus æquans,
Ieremias iacet hîc: præstans pietate, Deique
Sincerus cultor: fuci expers, integer omnis.
In dictis factisque fides, Constantia, candor,
Et probitas inerant: commissi cura fidelis
Officij: & patribus patriæ, populoque, probata
Integritas: scelerisque odium, fraudisque dolosæ, &c.

Concurrit ad eius funus, M. *Crusij filiola quoq; Eudoxia, tunc ibidem humata. Hieremiæ autem funeris deductionem, etiam Senatus Academicus, & cœtus scholasticus frequens, præsentiâ sua honorauit: vt viri pij & iusti: qui librum quoq; aureum Chytræi consoceri, de vita æterna, paulò ante obitum legendo absoluerat. Illius 17. diei deinde nocte, cometam magnum hîc conspeximus,*

Cometa magnus.

inter occasum & septentrionem (pagum Hagelochium versus) qui stabat ferè erectus, cum coma sursum, in Geminis, inter duas stellas: quarum dextera, in humero Hæniochi: sinistra verò, capella. Ioannes autẽ Georgius Godelmannus, propter obitum patris, per Marchiam, Brunsuicensem

Ioan. Georg. Godelmannus.

Ducatum, Hassiam, & Palatinatum, in patriam cum sua coniuge Regina est profectus. Qui 10. Aug. etiam ad me, clari & chari hospites, venerunt. Reuersus deinde cum suis feliciter Rostochium: muneri suo strenuè institit: & absolutis libris Ciceronis de legibus: vltimum Titulum Pandectarum, qui est de Regulis Iuris, mense Decembri huius anni exorsus est.

Pfæffinger Iacobus obyt. Longæuus. 3. *Hausæ, in Zabergæa. Obijt 17. Aug. 1582. pietate & doctrina venerabilis vir, Iacobus Pfæffinger, annum 96. Natus enim fuit Basileæ 1486. Idem 1513. Romam peregrinatus est: vxorem Spieglinam de VVeilbach 1522. duxit, Zimmeræ concionator. Inde in Saxoniam 12. annos vixit: ex qua Schorndorffam vênit. Inde, Hausam 1540. & Sachsenhaimũ 1542. Postea, VVimpinum, vbi aliquot annos concionatus est. Erat deinde 1556. concionator VVormaciæ: sed Hausam 1560. rediit. Duas vxores habuit: quarum vna, VVormaciæ obijt: altera, Hausæ: quam duxerat 1556. (Catharinam, prioris vxoris Vrsulæ M. Leonhardi Engelhardi sororem) virginem 23. annorum, ipse iam senex septuagenarius. Hæc cum ipso 13. annos vixit: eiq; filium & filiam peperit. Ipse tantisper vixit, dum tertios ex filia liberos vidit. In ludo acierum, siue scachico, insignis erat artifex. Eum mei amantem, ex animo colui, vt patrem venerandum suauissimis moribus præditum. Epitaphium ei hoc loco ab affine Leonhardo E. positum est.*

Lapsa meæ vitæ cùm ter sex lustra fuerunt:
Insuper & lapsus septimus annus erat:
Commisi moriens animam tibi, Christe Redemptor:
Commisit proles mortua membra solo.

Dalburgia matrona longæua. *Venit mihi hîc in mentem, matronæ illius ex Dalburgiorum genere nobilis: quæ in sexto gradu descendente trinepotem vidisse perhibetur. De qua sunt Versiculi.*

1. 2. 3. 4.
Ein Mutter zu jhr Tochter sprach: Sag deinr Tochter/ jhr Tochter gmach
5. 6.
Erschall: daß jhrer Tochter rain/ Liebs Kindlin in der Wiegen wain. *Latini.*

Latinè.

1. 2. 3. 4.
Mater ait Natæ: Dic Natæ, filia, Nata
5. 6.
Vt moneat, Natæ plangere filiolam.

4. *Alibi. Mortuus est postremus Comes Lupfensis, D. Henricus, Decemb. 26 relicta coniuge Anna Magdalena, Baronissa Geroltzeccensi: & sorore Margareta: quæ fratri composuit prolixum carmen Germanicum: Engeni in Ecclesia iuxta tumulum illius extant: cuius initium:*

O Heiliger/ O starcker/ O einiger Gott: Da es dir wolgefallen hat:
Auß dieser Welt zunehmen hin Den hochgelobten Bruder mein:
Heinrichen/ Graffen zu Lupfen/ genannt: Landgraffen zu Stuelingen wol erkannt:
Herrn zu Hohenhewen vnd Roßneck: Den jetzt hiebey diß Grab bedeckt:
Ein Vatter seiner Vnterthan: Wie solches jhr groß klag zeigt an/ ꝛc.
Ach Herr so bitt ich dich/ du wöllest nicht/ Mit vns gehn in dein streng Gericht/ ꝛc.

Paruo circuitu Landgrauiatus Stulingensis continetur, duorum fortè milliarium. Ibi est 1. pagus Vnderstülingen. 2. *oppidulum* Stülingen. 3. *arx* Stülingen *in monte: vbi Præfectus erat Henricus, nobilis ab Vlma. Postea generosus D. Conradus Bappenhaimius, Lupfensem ditionem, ex Cæsareis literis sibi vendicauit. De quo infrà in* 1591. *A. Vide part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *de permultis Lupfensibus Proceribus.*

Pestis Argentinæ.

Argentorati mortui sunt hoc anno peste, 2714. *homines.*

VRBIS ANTVERPIÆ PERICVLVM. COLONIENSIS ARCHIMYSTA Gebhardus. Regimen, & plures res, Acad. Tybing. D. Iacobi Schegkij Religio. Pont. Romani infinita potestas. Matrimonia & obitus insigniorum personarum.

CAPVT XXIX.

ANNO 1583. *Graci numerabant à condito Mundo* 7092. *annum, & Indictionem* 11. *Tunc Augustanam Scholam Annæam regebat* M. *Simon Fabricius Francus.* *Augustana Schola Annæa.*

Ianu. 7. *Princeps Alenzonius, Regis Galliarum Henrici frater, conatus est (specie inuadendi Parmensis Ducis: contra quem ipse, Dux à Belgis creatus fuerat) Antuerpiam occupare: sed excussus est à ciuibus, amissis suorum amplius mille, multisq; captiuis abductis. Ciues ferè* 150. *interierunt. Conatus idem est postea, factum hoc coloribus quibusdam excusare.* *Antuerpiæ C. periculum.*

Hoc mense, ad Colonien sem Electorem Gebhardum, qui Euangelicæ doctrinæ cupidus erat, ex Ducatu VVirtembergensi missi sunt: D. Lucas Osiander, Ioannes Dapifer liber Baro, D. Balt. Eisengreinius, & nobilis Ostheimer. Scriptum etiam eiusdem Archiepiscopi exijt: quo potestatem suis omnibus faciebat, Euangelij secundum Augustanam confessionem prædicandi. Nuptias cum Agnete Mansfeldensi celebrauit. Hæc intolerabilia erant Pontificijs. *Gebhardus, Coloniensis Elector.*

Febru. 10. *Augustæ cœptum est, à Pontificijs obseruari Gregorianum Calendarium. Cùm autem annus habeat dies* 365. *& horas* 5. *ac Minuta* 49. *essent à nato Christo ferè* 14. *dies, ex illa Minutorum collectione. Sed Papa accommodat ad Nicæni concilij tempus: quando æquinoctium vernum incidit in* 21. *diem Martij.* *Calendarium Gregorianum.*

Conuentus erat ordinum magnus Stutgardiæ, ad plureis hebdomadas: de oneribus Ducatus alleuandis: de ferarum malesicijs, diligenti quotannis venatione ab agricolis, auertendis: de alijs etiam rebus, rectè & ordinè administrandis. *Stutgardiæ conuentus.*

Non benè conueniebat hîc inter studiosos nobiles aliquot, & quosdam ciues: ac metuebatur aliquis tumultus. Ideo & Vniuersitas, & Præfecti ciuitatis, strenuè paci eorum studuerunt. April. etiam 12. *Interdictum illustrissimi nostri Domini affixum est. Manè Præfectus minor, ad ciues orationem Pacificam habuit: horâ verò* 12. *Cancellarius noster, ad studiosos.* *Studiosorum & ciuium Tybinga pacatio.*

Rectores.

Maij 1. *Rector* 198. *factus est D. Anastasius Demler.* *Academiæ administratio.*

Inscripti. Albertus, & Carolus, & Ludouicus Georgius, liberi Barones à Lymburg: Præceptor eorum, Felix Roschman Halensis: Magister morum, Ioan. Sigismundus Mendel à Steinfels, Maij 17. *Ioan. Fridericus à Degernovv Halensis, Maij* 26. *Barthol. & Martinus à Starnberg, Iun.* 4. *Georg. & Martinus Neumaieri Monacenses fratres, Iun.* 10. *Christoph. à Berlips, & Erasmus à Butler, nobiles Hassi, Iul.* 5. *Lympurg. Barones.*

Octob.18. Rector 199. D. Theodoricus Sneppsius.

Inscripti Georgius Galgenmaier Donavverdens. Nouemb. 17. M. Ioannes Hartmannus Baier Francofurtens. 28. Ianu. 1584. Paulus Sneppsius Tybing. & Ioan. Christoph. VValch Spirens. & Martinus Crusius Tybing. F. Febru. 9. Caspar Hirsch, Secretarius Prouincialium Styriæ, Mart. 16.

Hirsch.

Decanus artium. M. Georgius Burcardus.

Magistri designati Febru. 6. Ioan. Osualdus Vracens. Bernhardus Buhelius Neoburgens. Philippus Heerbrandus Tybingens. Otho Gryphius Goarensis Hassus. Felix Bidenbach Stutgardianus. Aug. 14 Ioan. Zehender Bisikaimens. Iacobus Mageirus Vaihingensis. Ioan. Osiander Stutgardianus Ioan. Segnitius Kittingensis Franco. Paulus VVeniger Cycnocomæus.

VVeigenmaier & Claßius.

Hac æstate libentißimè in Africam & Arabiam, linguarum ibi gratiâ, profecti fuissent: primùm, Georgius VVeigenmaier, Professor apud nos Hebræus: & post eum, M. Valentinus Claßius. Sed non succeßit.

Medio mense Iunio, abundante hominum multitudine in ciuitate Tybingensi: nec sedium satis in Templo S. Georgij habente: nouis paßim subseclis factis, & veteribus magis coniunctis, atq; stationibus in altiore loco nouis extructis: illi defectui benè consultum est. studio Præpositi Ecclesiæ, & Scholæ Cancellarij, D. Iacobi Andreæ. Tunc D. quoq; Iacobus Schegkius (domi suæ iam, & deinceps, ob valetudinem affectam manens) cœnam Domini ita accepit: vt crederet, 1. non in vtroq; Testamento S. literarum, vmbras esse: sed in veteri tantùm, typos: in nouo verò, rem ipsam. 2. Indignos etiam percipere corpus Domini, sed sibi ad iudicium. 3. non statueret Capernaiticam, seu Crassam, manducationem: sed simpliciter, & sine Tropo, nobis dari Domini corpus, sicut verba Institutionis sonent.

Iacobi Schegkij senis confeßio Christiana.

Iun. 17. M. Fridericus Prenninger Roteburgo Tuberanus, creatus est hîc à D. Andrea Laubmario, V. I. Doctor.

Iul. 12. Rotemburgi ad Nicrum, 10 sagæ sunt exustæ: sicut superiore mense, 13. Horbæ. Deinde 30. Aug. iterum Diabolicæ mulieres 9. Rotemburgi.

Sagarum crematio.

Aug. 5 in fossa oppidi Beihelstaini, infrà ex salice erupit fluxus sanguinis, diu profluens & fœtens.

Beielstain.

Aug. 26. cœnantibus in stipendio illustri, Cancellario nostro & D. VVolfgango Theodorico Placio, Biberacensis Ecclesiæ Antistite, atq; me: dictum fuit, Paraphrasin Biblicam D. Lucæ Osiandri, tale opus esse: quo vtilius nullum, iam inde à temporibus Apostolorum exiuerit.

Septemb 11. Doctorem Med. fecit M. Heliam VValdnerum Memmingensem, Ioannes Viscerus Med. D.

Septemb 14 literas Patauio accepi. 1. Græcas Constantini Patricij Chij. 2. Latinas. M. Ioan. Morhardi Tybingensis. 3. Iohannis à Bronchhorst & Batoborch, liberi Baronis in Gronsuelt ac Rymborch: amicè scriptas, omnes. Bronchhorstius meam φιλελληνίαν Græcis, ibi studiorum gratiâ versantibus, commendarat: inter quos, philosophiæ deditos, primas obtineret Nicolaus Londanus, Neopolitanus ex Peloponneso.

E Patauio litera.

Septemb. 26. epistolam accepi M. Iacobi Gotfridi, Ministri Ecclesiæ in vrbe Brunsuicensi, 7. id Septemb scriptam: commendantis M. Philippum Gallum Saxo Halensem: D. Nicolai Galli, P. M. Theologi præstantißimi ex fratre nepotem: trium linguarum cognitione, & suauitate morum præstantem iuuenem. Huius ipse ex amita neptem habebat in matrimonio. Clarißimis viris, inquit, συνεργοῖς in collegio Philosophico, officiosam ex me dicito salutem. Etiam emerito D. Schegkio: qui quamuis oculis captus sit: plus tamen omnibus Europæ Philosophis ipsum videre, certum est.

M. Philip. Gallus.

VVisenstaigæ, 25. Sagæ combustæ: & 15. nuper Hechingæ. Adeo his temporibus, pestis hæc mulierum inciderat.

Saga.

Scriptum in Anathematismum Gregorianum, quo Elector Coloniensis Gebhardus VValdeburgius ictus fuerat, hoc tempore hîc vidimus. Quo scripto monstrantur Papæ impietas, tyrannis, superbia qui, indictâ causa, inconsulto Cæsare, Gebhardum condemnet. Eum sibi arrogare in omnes (Cæsarem etiam) potestatem. Dicit Papa in Anathematismo: Christum suam S. Catholicam Ecclesiam, in Petro, & successoribus eius Romanis Pontificibus, collocasse: vt ij super Regna & gentes constituti, potestatisq; diuinæ principatum in terris obtinentes, decernant, quicquid in ea plantari & euelli debeat.

Anathematismus Papæ in Coloniensem Gebhardum.

Nouemb.

Nouemb.15. M. Michaël Mæstlinus, qui Haidelbergæ docuerat, est receptus: vt sit Mathematicæ Professor apud nos: cùm se docendi munere D. Philip. Apianus abdicasset. Mæstlinus.

Viennæ natus est 5. Decembr. D. Georgius Ernreich de Landau, Baro Hausanus & Rappott. quartus D. Acacij filius. Landau.

Decemb. 11. creati sunt Doctores: M. Tobias Bruno Augustanus, à D. Heerbrando: Ioan. Steinvveg Belga, à D. Hochmanno: Iosephus Brentius, Ioan. Theol. filius, à D. Hambergero. Tobias Brune.

Pridie natalis Domini, oratio habita est à D. Theod. Sneppfio pulcherrima: quàm mirabilis sit natiuitas Domini: quanta humanæ naturæ per eam nobilitas introducta; quanta sint beneficia à Christo allata. Nix cecidit, genuum tenus alta.

Nuptiæ.

Augustæ. D. Georgij Fuggeri, Marci F. Antonij N. Georgij Pron. cum Helena Baronissa Madrutschia, Febru. 4. Nicolai Balphij, Baronis Vngarici: cum Maria Fuggerina, Marci F. Iun. 5. Ioan. Pauli Zangmaisteri, Med. D. cum Sabina Manlichia, Octob. 30. Balphij nuptiæ.

Iul. 24. natus est mihi ex vxore Catharina filius Conradus: ἐξάλαπτος, sedigitus, in manu dextra: tanquam essent 2. Indices. ἀνάλαχοι, vel susceptores, è S. fonte: illustris comes à Tybingen Conradus: & nobilis vidua Agnes Megizerina: baptizante Doctore Antonio Varenbylero. Obijt 2. Iun. sequentis anni.

Obierunt. Defuncti.

1. Stutgardiæ, in Paroch. Mart. 23. Der Edel vñ Vest Wolff von Dinstett zu Heunsdorff: vetus Minister VVirtembergicus fidus. Ad S. Leonhard. Iul. 14. der Ehrenvest Johann Jäger/Fürstl. Wirtemb. Rentkammer Raht/ætat. 55.

In Hospit. Aug. 1. honesta Elisabeta Treutvveinina, Martini Nittelij vidua 39. A. quæ vixit 85. annos.

2. Illustrissima Dux VVirtembergica, Domina Dorothea Vrsula, illustrissimi Principis nostri D. Ludouici vxor: cùm nuptijs gloriosuæ Sophiæ, VVilhelmo Friderico Saxoni nuptæ, VVirtemb. Ducissa obyt. vina esset: in reditu Noribergæ 19. Maij obijt: & 29. Maij Tybingæ honorifice sepulta est. Qua de re Germano Græc. libr. 6. Ideo programmate iam antea monuerant Academiæ ciues: vt conuiuijs & Musica propter tantum luctum abstinerent. Idem ciuibus oppidi, à suo Magistratu mandatum fuit: donec princeps iterum permitteret.

3. Tybingæ. Maij 13. sepulta est magnifici Rectoris, D. Anastasij Demleri, vxor Barbara. Fuit ἀστη ἀποθανοῦσα μήν, πρόσφατος ψυχῇ ὕστερα: νικᾷ τὰ νῦν νικᾷ συγ- Barbara Kyngspachina.
nebrem cõcionem habuit D. Theod. Sneppfius. πολλὰ σπουδάσας, τὰς ἀμαχθίας ἐρῶντα σῶσαι: μαρτυρόσας, ἃ τις ἠγνόησεν, πολὺ ἐν' ἀγαθῇ παιδείᾳ. Μένει ἐκ θυσιαζόμενος, τ' λέγων δ', μένει αὖ κλύειν ἑτοῖμος τὸν λέξειν, ἀὐτὴν κλαύσασθαι τὴν νέου.

Iul. 18. ad sepulturam prosecuti sumus piam anum, Scholasticam nomine: quæ, mater fuit trium Mæglingorum, Medicinæ Doctorum: VVilhelmi & Nicolai μακαρίτων, & Danielis Professoris præsentis. Concionatus ex 90. Psalmo est Diaconus, M. Christoph. Stahelinus, de vitæ brevitate & laboribus. Scholastica Mæglingia.

Iul. 25. terræ mandata est laudata matrona Anna: dignissimi Cancell. Iacobi Andreæ vxor, concionante D. Antonio Varenbyl. ex Philip. 1. Mihi viuere, Christus, &c. ἐμοὶ τὸ ζῆν, κλῶ Anna Iacobi Andreæ.
τελευτῆσασα αὐτὴ σεμνοτάτη χριστιανή, ἑκατὸν παρεμυθήσατο, ἥτις ἐπλήσιον εἰς χριστόν: καλὸς τὰ ἔνερα αὐ-
ἐφρόνησε καλὸν ὑπόδειγμα πᾶσιν ἐγένετο: τοῖς σεπτοῖς μνήμασιν ἑαυτὴν ἐπέρωσεν: τὸν ἀρρώστιαν τλῆμῶς ὑπανε-
κον. Ὁ μὲν χριστὸς (ἰσχομένη ἐρη) ζωὴ μείζω δὲ θανάτος, κέρδος.

Aug. 3. in funere proceri & robusti viri, ætate florentis, in iure doctissimi Aduocati M. Baltasari Rhaieri Eßling. concionem habuit Christ. Stahel. ex Esa. 40. Omnis caro fœnum.

Nouembr. 13. obijt eruditus vir, M. Paulus Calberus, olim Professor huius Academiæ, ætatis circiter 61. anno.

4. Eßlingæ. Ioachimo Plattenhardo. Eßlingensium consuli, viro prudenti, literato, sinceræ Religionis & Reipub. studioso, patriæ ornamento, placidè in Christo defuncto: hoc elogium, ad posteritatis memoriam vxor mœrens posuit. Obijt sexagenario maior, mense Aprili, D. VII. Anno æræ nostræ M. D. LXXXIII. Plattenhardi Ioach.

5. Vlmæ. Anno Domini 1583. den 12. Mart. ist im Herrn seliglich entschlaffen/ der Edel vnd Vest/ Hans Ehinger von vnd zu Baltzhaim/ ein stiffter dieser Capell/ vnnd anfänger der Begräbnuß. Sepultus est cum coniuge Martha, Baltzhaimi. Diese beyde warten mit allen Christgläubigen/ der frölichen Zukunfft deß HERRN

Mensch nimb der Stunden eben war: Wann die ist außgelauffen gar:
So kompt der Todt/thut dein begern: Deß du dich nit wirst erwehren.
Drumb rüst dich/all stund sey bereyt: Laß dir den Todt nicht machen leydt:
Durch Christum hoff die Seligkeit.

Item.

Die Aufferstehung Christi macht: Daß vnser keins hie scheidens acht.

Cum alijs multis ibi præclaris Dictis: mihi à charis affinibus, Raimundo Ronero, & Hieronymo Schneevveißio, mißis. Saxum deniq; ibi est: suprà, Iudicium extremum: infrà, Resurrectio Christi, simulacris artificiosè excisis. Ad vtrumq; latus saxi, Seruatij & Ioan. Christophori fratrum, auiæ 16. cum suis Insignibus, &c. Ad dextram, Vatter Anfrawen: *Seckendorff, Sunthaim, Krafft, Geßler, Steidlin, Roßhaupta, Krafft, Fugger.* Mutter Anfrawen: *Ilsung, Stamler, Langenmantel, Bach, Rot, Hærvvart, Brandenburg, Vœhlin.*

Palat. Elector Lud.

Alibi defuncti. Ludouicus Palat. Elector, Friderici 3. filius, Octob. 12. manè mediâ sexta. Habuit vxores, 1. Elisabetam Landgrauiam. 2. Annam Ostro Frisiam. Filium reliquit Fridericum, 18. hodie annorum.

Freimyller.

M. Chilianus Freimyller Halensis Sueuus, 26. Iun. Rosenburgi infra Viennam: sicut mihi 16. Decembr. huius 1583. anni, vidua eius Susanna, ex vrbe Cassouia scripsit.

Maij 27. insignis heros Lazarus Suendius, præsenti vitæ valedixit.

VINITORVM TYBINGENSIVM CONSVETVDO. ACTA ET SCRIpta Constantinopolitana. Academiæ Tybing. Rectores. Fulmen Biberacense. Darmarius Peloponnesius, Tybingæ: & de quibusdam vrbibus Græciæ. Sueuo Halensis Thomas Schvveickerus. πολογραφοῦς. Ortus & interitus, semper sub lumine Lunæ.

CAPVT XXX.

Sclopetarij Tybing. pagi.

ANNO 1584. initio Ianu. vbiq; humida tempestas erat, inundationes, impedimenta viarum. Ciuibus Tybingensibus mandatum 25. Ianu. est: vt parcius nuptiæ & conuiuia instruerentur. Item parati erant in Tybingensi Præfectura 1300 sclopetarij, si necessitas aliqua posceret.

Vinitorum festiua Tybingæ processio.

Mart. 5. (postridie cineritij Mercurialis diei) Vinitores incedebant modestè bini, post horam 12. meridiei (sicut iam ab antiquo fieri consueuit) in longa acie: in cuius medio, quidam altam crucem portabat: de qua dependebat lagenula, halec, & spira triticea. Interdum duo tales sunt signiferi, in diuersis aciei partibus. Quæ crux significat, iam labores in vinetis operandi redire. Sequebatur longus puerorum ordo, restim ductantium. Priores protrahebant, posteriores retrahebant. Tamen priores, hic valentiores, pergebant vlterius. Interim ludi huius moderatores, marionum habitu discurrebant, vt omnia rectè fierent. Exijt pompa postea, in conuiuium suo loco amicum: atque ita celebritas vsque in noctem producebatur. Hic festus dies quotannis ita agitur: ageturq;.

Dum iuga rupicolæ, botros dum vitis, habebunt.

Coloniensium Archiepiscoporum conflictus.

Erant his temporibus crebri conflictus, inter VValdpurgensem Gebhardum, & Austrium Cardinalem, de Coloniensi Archiepiscopatu: quem hic tandem, illo obtruso, obtinuit.

Caluinismus, Haidelbergam introductus.

Haidelbergæ, præsente Ioanne Iacobo Grynæo Doctore, & Palatinatum regente Ioanne Casimiro Palatino, doctrina Caluiniana introducebatur.

Venetis excusa Strigilis Grammatica Nic. Frischlini, huc veniebat. Hinc origo postea belli Grammaticalis.

Constantinopolit. Acta. Simo Sulcerus.

April. 25. Acta & Scripta Constantinopolitana, VVitebergæ excusa: & Turcogræcia, Basileæ, huc allata sunt. Quo die Basileâ ad me D. Simo Sulcerus scribens, Elucet, inquit, ex Turcogræcia, rerum maximarum vtiliumq; copia & varietas: quæ vtinam Orbi Christiano familiariter innotescat: & à multis attentè pieq; legatur, ac consideretur: propter animaduersionem Dei in impietatem, & misericordiam suam erga aliqualem Ecclesiam. Benè vale, mi Crusi: & Sulcerum, senectâ morbisque languentem, pijs supplicationibus Deo commenda. Saluta collegas tuos, & Theologos.

Hoc tempore verno, Castellanus arcis illustris hîc factus & Ioannes Kynig, M. Ioannis Syndici Academici F. qui militiam cùm aliam, tum Melitensem secutus fuerat: magnamq; rerum experientiam sibi comparauerat.

Admi-

Administratio Tybing. Academiæ.

Acad. Tyling.

Maij 1. Rector lectus est 200 illustris ac generosus Dominus, Dominus Conradus, Comes de Tubingen, Dominus in Liechten Eck: adiuncto eius generositati pro Rectore, D. Theodorico Snepffio. Habuit postridie concionem Rectoriam, Magister Christophorus Stahelinus.

Tybing. Comes Conradus, Rector Academiæ.

Ὑπαλλώμεθα τὸν θεὸν· ἵνα ὁ νικῶν τάχα ἐξέσται ἡμῖν, ὁλκὰς πρὸς, ἀν νῦν μετ' ἐκείνου διαπύξη τὴν χέρσον, νῦν ἡμεῖς παθόντες ποιήσωμεν τὰ δέοντα, εἰς τιμὴν νῦν λόξον τοῦ θεοῦ, νῦν σὺν πεινῶ ὠφέλειαν, μετ' αἰσχύνης νῦν ἡσυχίας· τῷ γὰρ τάχα τὰ ῥῶμα μὴ τῷ πράξαι εἰλογοῦντος, νῦν ἀγαθὸν τέλος προάγοντος, ἀμήν.

Horâ deinde decima, in Senaculo Vniuersitatis, pransi 3. mensis hilare fumus: in quarum prima, Rector comes Conradus, cum duobus fratribus: & cum tribus Baronibus Lympurgensibus, ac totidem Baronibus Stearembergensibus, & Barone Schnitzenbaumio.

Cæcus, Christoph. Lucius.

Inscripti in Album. Florianus Genslerer Kitzingensis, Maij 5. Daniel Schumaier Suntheimensis. Ioan. Conradus Gœltzer Chomburgens. Christoph. Lucius Viennensis, cæcus: & Ioan. Hapfenceder Grieskirchensis, Pædagogus, Maij 11. Catonius à Streithorst, Saxo nobilis: & Henricus Bocerus Vvestphalus, Præceptor eius, Maij 12. M. Felicianus Clarus Saxo Mindensis, Maij 22. Ioan. Iacobus Hugo Augustanus, Aug. 20. Michael Beringer Vlbachens. Aug. 27.

Milching.

Hermannus Baro in Milchling & Vvilhermsdorff, cum Præceptore Philiberto Martio August. Octob. 12.

Octob. 18. Rector 201. D. Georgius Hamberger.

Hener.

Inscripti. Franciscus Hieronymus Schyrstabius Noribergens. Octobr. 21. Petrus Hener Lindauus, Nouemb. 9. Ioan. Adamus à Sternefels, 26. Ianu. 1585. Vlricus Bollinger Vvangens. Mart. 22 Lucas Osiander Stutgard. D. Lucæ F. April. 20. Christoph. Ridius Schorndorffens. M. Christophori F. & Lud. Arnsperger indidem, April. 28.

Decanus artium. M. Georgius Liebler, sextùm.

Magistri creati. Februar. 14. Nicolaus Iungius Lybecensis. Ioan. Theodoricus Snepffius Tybing. D. Theodorici F. Michael Zeller Campidonens. August. 5. Ioannes Feringer Herrenbergens. Iacobus Zuincker Schorndorffens. Benedictus Magnus Memmingens. Georg. Vogel Regiomontanus.

Ioan. Streitbergerus, Theol. D.

Maij 2. accepi literas Culmbacho, à S. Theol. D. Ioanne Streitbergero. Tuas literas superiore anno accepi, inquit: quas summa cum voluptate legi. Reuocabant illæ mihi, mi Crusi, tempus il " lud Curiense: quo illic vnà eramus, ego & Parentes tui: quorum tantus in me fuit amor, & tanta " beneuolentia: vt pater iam grandis natu, me, vt filium, complecteretur. Mater certè me alterum " filium nominabat: &, quia me haberet, altero se filio auctam prædicabat: cùm tu illi esses vnicus. " Et obuersatur mihi adhuc ob oculos, illa pientissimorum Parentum tuorum virtus: singulari in " Deum religione conspicua. Certè, si à domesticis meis discedo: post illud tempus vix inuenio alios: " qui eâdem æquè me humanitate & fauore cõplexi sint, ac tui isti honestissimi Parentes. Ago nunc " LXVII. ætatis annum: filium meum M. Victorinum, in vestra Academia esse cupio, &c. "

Biberacensis Templi fulmen.

Maij 10. turris Templi Biberacensis, horribili fulmine percussa est, horâ vndecima noctis. Conflagrauit tectum, & pars magna infrà: colliquefactæ sunt campanæ: horologium perijt, & organon nouum musicum. Tabularium Reipubl. ex partibus Templi decidentibus prostratum, & conquassatum. Interierunt quatuor homines: inter quos, sponsa virgo: nuptias postero die Lunæ celebratura. Clamauit ea ante mortem (sed & cæteri) Domine Iesu Christe, miserere mei. Læsi deinque amplius triginta homines, in corporibus suis fuerunt. Qua de calamitate, concio pia & erudita Doctoris Conradi Vvolfg. Platzij Parochi eius Ecclesiæ fidelissimi, extat, populari sermone scripta. Posterius verò, illa omnia in melius sunt restituta.

Cairo literæ Tybingam allatæ.

Maij 22. redditæ mihi sunt literæ Græcæ, quas Meletius, magnus Protosyngelus, & Procurator Alexandrini Papæ Patriarchæ, Iudicis Oecumenici, 1583. Octobr. 14. ex vrbe Cairo (olim Memphis dictâ: hodie Ægyptus etiam & Misyris appellatâ) scripserat: cùm literas meas, & compendium Theol. accepisset.

Mylij, Doctoris Augustani, periculum.

Maij 25. Georgius Mylius D. Augustæ, in negotio controuerso Noui Calendarij, à Præfecto vrbi captus, vt ad Pontificios abduceretur, liberatus per ancillam effugit: ac veste muliebri euasit tunc inde, & postea Vlmam: vbi vxor eius, partui vicina, priore terrore extincta est: quam multa hominum millia, honorificè ad sepulturam prosecuta sunt.

Iul. 10. Princeps Orengius, à quodam per insidias occisus in Belgio est, Baltasaro Seracco.

Aug.

Conuictorum precium pro victu, crescens.

*Aug.*12. *M. Georgio Hizlero, oculis suis medente, Crusius explicare incepit in Vlanenb.* 3. & 4. *classibus Pædagogij coniunctis secundam Philippicam Ciceronis. Deinde duas mensas conuictorum alebat: dante vnoquoque* 46. *fl. permissu Senatus, per annum: appositis* 3. *aut* 4 *ferculis, & semimensura vini quotidie. Ita precia rerum crescebant paulatim magis magisq; cum circa* 1559. *annum, tantùm* 36. *fl. soluerentur. Sic, in omnibus etiam alijs mensis.*

Darmarij Andreæ Laconis, Tybingam aduentus.

*Aug.*30. *veniebat huc vir egregius Græcus, Andreas Darmarius Epidaurius Laco, vetustissimos libros M. Scr. Græcos aduehens. De quibus D. Gerlachius & ego, quosdam* 8. *Septemb. eorum* 35. *coronatis Italicis, in Bibliothecam illustrissimo Principi nostro.*

Obseruata ex Darmario.

Athenarum barbaries.

Athenienses oleum, & alia multa, Venetias aduehunt. Eorum multi, sunt Musici. Aliàs, magna Athenis barbaries est. οὐδεὶς τύπος, πεπαιδευμένος. *Ergo Demosthenes & Plato Athenis non amplius hodie agnoscerent. Talis barbaries, Corinthi quoq.*

Sparta.

Sparta, etiamnum μεγίστη πόλις ἐστὶ, *maxima vrbs est: vbi Græcorum, omnis ætatis & generis L. millia reperiuntur. Multi etiam Iudæi.* ἀτείχιστος, *mœnibus caret. Arcem Turcæ tenent, valde munitam. Ipse puriorem ibi L. Græcam didicerat, à Dorotheo quodam Nauplien si.*

Eurotas flu.

Eurotas Fluuius (nunc ὕδρας, Iris) *maximum pontem habet, prope aream Lacedæmoniorum: qua hodie non amplius vrbs est: sed fruges ibi iam exarantur.* ὀλίγα ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς νῦν ἐστὶν ἐφ' ἡμῶν ἐργάσιμα: *pauca inueniuntur reliquiæ. Talia sunt humana.*

Nauplium.

Nauplium, maius Spartâ est: habens LX. millia Græcorum πάσης ἡλικίας.

Venetijs, XV. millia omnis ætatis, Græcorum sunt. Interdum ibi XXX. millia Græcorum negotiantur: cùm appelluntur naues: Alexandriâ, Creta, Constantinopoli & ex insulis.

Templa Græcis concessa, in Italia, Ancona, S. Annæ: Neapoli, S. Catharinæ.

Cæcus Musicus Hispanus.

Cùm videret Darmarius inter meos conuictores, cæcum mihi assidentem, Christophorum Lucium: & pulcherrimas varijs generis Scripturas, pede exaratas ab Halensi Sueuo, Thoma Schweickero, brachijs carente: miratus est, ac dixit de cæco Hispano docto Salina, optimo inter omnis musico, & aleam scitè ludente, his verbis.

Ἐν πόλει ἐκλεκτός τις τυφλὸς ἐστὶ διδάσκαλος μουσικῆς, ὀνόματι σκλάβας. ὃς λαμβάνει κατ' ἔτος φ. χρυσοῦς ἐν τῇ βασιλέως τῶν Ἱσπανῶν, γεγονὼς ἕτων. Αὐτὸς μετέφρασε πολλὰς βίβλους μουσικὰς, εἰς τὴν παρ' αὐτοῖς γλῶσσαν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐξ μουσικά. Καὶ λαγὸν, ἄγαν ἡδὺ (er dönet) τὰ μουσικὰ ὄργανα λέγειν ὑπερφυέστατα: καὶ ἐλληνικῶς ἄδει τὰ Ἀνακρεόντεια μέλη: καὶ παίζει τὰ ῥάβδια, ἄγαν κιθάρᾳ.

A prædicto Schweickero pede scriptæ in tabella membranea diuerso modo sententiæ sequentes, mihi ab Ioan. VVeidnero Lendsidelio, Scholæ Halensis Sueuicæ Rectore. 4. Aug. 1584. missæ erant.

Pede scriptæ sententia, à Thoma Schweickero.

Christus ist vns von Gott gemacht zur Weißheit / vnd zur Gerechtigkeit/vnd zur Heiligung/1. Corinth. 1.

GOTT MEIN TROST.

Christus ist die Warheit/vnnd das Leben:
Die Aufferstehung wil er vns auch geben.
Wer an jhn glaubt/das Leben erwirbt:
Ob er gleich hie schon leiblich stirbt.
Wer lebt vnnd glaubt/ thut jhm die Ehr:
Wirdt gwißlich sterben nimmermehr.

PROPE EST DOMINVS, omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet: & deprecationem eorum exaudiet. Psal. 144

Befehl dem HERREN deine Wege/vnd hoff auff jhn. Er wirdts wol machen.

Brachia quòd nobis digitosque manusque negauit
Natura: en dextro scripsimus ista pede.

Dieweil ich (daß es Gott erbarm)
Hab weder Finger/Händ/noch Arm:
Vnd mich also behelffen muß:
Schreib ich das mit meim rechten Fuß. *Anno ætatis* 43.

Vindemia vbertima.

*Aug.*31. *Nicod. Frischlinus, relictâ Labacensi Schola, huc* Vracoviâ *redit.*

Medio Septembris fuit vberrima circa Tybingam, & alibi, vindemia. Certè in Ducatu nata

nata est tanta vini copia: vt mensura vno nummulo emeretur: multum vini profunderetur, aut calx eo macerare tur.

Nouembr. 1. natus est Rappottenstaini, Gottfridus de Landau, Baro Hausæ & Rappottenstaini, D. Acacij filius 5. Landau.

Nouemb. 3. in Senaculo Academiæ 4. mensis prandebamus: inuitatu generosi comitis Tybing. Conradi, quia Rector fuerat: qui & inaurato poculo Senatum honorauit. Musicâ hilarabatur conuiuium, ex adolescentibus Stipendij illustris (vbi Musicæ professioni præerat M. Christoph. Lindlinus) dulcissima.

Nouemb. 10 creati sunt Doctores: Antonius Varnbyler, Faber Bietickaimensis, M. Michael Sandberger Stutgardianus, M. Zacharias Hettler Nyrtingensis, Iuris: & Vlricus Andreæ, Medicinæ. Promotores, Heerbr. & Hochm. & Planerus. Doctorum creatio.

Nuptiæ hoc 1584. anno.

1. Tybingæ. Maij 19. M. Iacobi Maieri Binicensis, cum M. Crusij ex secundo coniugio filia Maria Magdalena. Interfuit etiam Rector Academ. illustris Comes Tybing. Conradus, cum fratribus: & Albertus, semper-liber Baro Lympurgensis. Matrimonia.

Item Iun. 2. Petri Heneri Lindauiensis cum Dorothea, D. Georgij Hambergeri Med. F.

Septembr. 1. M. Andreæ Osiandri, cum Barbara, M. Samuelis Hailandi genuina, mea autem Spiritali filia.

2. Augustæ. Ioannis Hartliebij D. vidui, cum Regina Rætina Vlmensi, April. 21.

Matthæi Schoreri I. C. cum Pheronica Haintzeliade; Christophori Haintzelij (nihil ad alteros pertinente) filia.

Defuncti sunt.

1. Stutgardiæ, ad S. Leonhardum. Maij 19. (die Martis) honesta Magdalena: Sebastiani Thomæ, in cancellaria VVirtembergensi operas dantis, vxor. Mortui.

In Hospitali. Decemb. 15. laudata matrona Amalia (ἐμμελὲς) Ioannis Hippolyti Treheri altera vxor, quæstorij Consiliarij (Rentkammers Rahts) nata Isingrinia.

Gar Christlich lebt diese Matron:
Hat armen Leuten guts gethon.
Liebt GOTtes Wort/ verforgt jhr Hauß:
Schweifft nicht viel hiel hin vnd her darauß/ ꝛc.
Bekam groß freuwd vor jhrem end.
Sie sprach/ vnd hub auff jhre Händ.
Freuwd vber freuwd/ ich bin genesen.
Jch bin schon in dem Himmel gewesen.

2. Tybingæ terræ commissus est 7. Febru. in suburbano Dei agro, M. Caspar VVildus: illustrissimi Principis nostri Consiliarius: τὰ μὲν πολιτικὰ, φρόνιμος: τὰ δὲ πρὸς θεὸν, σὺν βίβλοις: τὰ δὲ κατὰ τὸ σῶμα, τὴν μίτρην, ἰσανδρος τανύθριξ, μιλανοπώγων, λασιοπώγων. ὀλιγοπλάθος, καὶ φρονιμοπλάθος. Cõcionatus in Templo est D. Theodoricus Sneppfius: & postea mense Martio, latinè ipsum celebrauit M. G. Lieblerus. Caspar VVild.

Sepulta in Sangeorgiano 14. Februar. est nobilis virgo, Feronica ab Anvveil: soror D. Agnetis à Fyrst, vel Megizerinæ, τῆς τιμίας σωτηνίοσης μν. Concionem habuit D. Antonius Varenbyler, ex 2. Cor. 11. Virginem castam abstituere Christo. Δεῖ τηρῆσαι τὴν παρθενίαν, ἵνα μὴ θνητὸς γοῦν τὸ βίος, ἕως νομίμη γάμου: ἢ μόνον τὰς πόρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕμνους. ἀλλ' ἢ διὰ τῆτο, πρόνιμος ἔρα παρὰ θεῷ ἡ παρθενικὴ τάξις, τῆς γαμῆς συζυγίας. οὐ γὰρ χρίστῳ ἴφ, ὅτι ἰσλάος, ὅτι ἕλλην: ὅτι γυνὴ, ὅτε παρθένος. τῇ γὰρ πίστει καινόν, τῇ ἐν χρίστῳ, σάφορα πάντες. ἐν ἀρχῇ πλέονεκτεῖ ἡ σωματικὴ παρθενία: ἡ δὲ πνευματικὴ, πάντελῶς. πνευματικὴ δὲ παρθενία, τὸ πιστεύειν εἰς τὸν χρίστὸν, ὡς παθαχώτα σῶφορ νυμφίον, καὶ κάλλιστον. ᾧτὸς τῷ τιμίῳ ἑαυτῷ αἵματι ἐλάσετὴν νύμφην, ἅγιαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἔνα σῶμα χριστιανὸν, ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. διὸ, ἐπὶ μόνῳ τῷ νυμφίῳ τὴν παθάτωσὴ παρθενίαν ἡμῶν. μοιχείαγάρ, τὸ ᾠτῷ ἀποχωρῆσαι, τρέπεθαι ἐπὶ τὰς πτίσεις. ἔτι; ἐκκλησία παρθένος: ἡ παλὸν σῶμα, καὶ νοσμία, ἔχει. ἐκαθὼ τότως ἡμᾶς ὁ πύριος τῇ ἑαυτῷ δικαιοσύνῃ ὡράϊσε: διὰ ἡμᾶς σεμνὸν διὰ χριστιανῶν ᾀῆτον βίον ἄγειν: καὶ μὴ πατερρὺν παίνεθαι παλίαν. νυμφαγωγήμιβε δὲ πρὸς τὸν νυμφίον χριστὸν: πρῶτον μὲν, ὅλην παιρικῶς ἀποθνήσομεν εἰ πίστει παθαρᾷ: εἶτα δὲ, ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἀναστασίας. διὰ τοῦτο, μιμώμεθα τὰς φρονίμας τῶν παρθένων, μὴ τὰς ἄφρονας. ὕτω καὶ ἡμεῖς νῦν ἀγιάλλα καὶ σεμνὴν ἐθάψαμον παρθένον: ἥτις καὶ σὺν θεῷ ἐκ, καὶ ᾀῆτὸν, κεκήδευται, τὸν νυμφίον χριστὸν μακαρίως τελευτὴ ὑπολάβατο. Virgo Feronica ab anvveil.

Virginitas, corporis & animi.

Septemb.

Septembr. 20. concionem funebrem habuit Doctor L. Osiander: cùm hîc diem suum obiisset
Bernh. à Rohr. *nobilis vir, Bernhardus à Rhor: qui cum illustrissimis principibus huc venerat: VVirtembergico, Saxonico, & Lignicio. Fuit ille Ducis præsentis Lignicij Ioannis Georgij, Magister equitum seu Mareschallus. Cui nobilis apud nos Studiosus, Honorius à Saurau Styriomarchius, Epicedion scripserat: quod excusum, in cœmeterio sancti Iacobæi, antequam ex ea funus efferretur in S. Georgij Templum, inter doctos distributum fuit.* Ἦν ἐκεῖνος, ἡρῷ πᾶς ἐῖσος: πᾶσι μὲν αὐλοῖς παλῶς ἐσκευάσατο· ἀνὴρ δὲ εἰς τέρψις αὐθρείως πρατσυσάμενος. ἐπεστα δὲ, χαλὸς βυθηρέρος ἐγένετο: δικαιοσύνης πάνυ μελέτης· σπουδαγὼς πάνυ πάσι, τῶν ἀνθρώπων πάντως ἐπιμελητής. αὐτῷ ὁ βίος φαιδρὰν χάριν ἔσχε, πᾶσιν ἡμῖν, ἀφάτως σὺν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Blandina Sneppfia. 3. *Levvenstaini. Blandina obijt Sneppfia, Doctoris Theod. Snepfij soror: antea Victorino Strigelio Theologo, postea Ioanni Veischero Eßlingensi, Senatoris Vrbani filio, nupta.*

Epitaphium Aurelij, Episcopi Italici, Hirsaugiam translati: & in maiore Templo post summum altare positi.

Hirsaugia, S. Aurelius. Den 14. *Nouemb. anno* 1584 ist Sanct Aurelij Grabstein / auß der Kirchen deß alten Klosters (weil solche Kirch / auff Fürstlich befelch abgebrochen worden) herein in die Kirchen deß newen Klosters / damit er zur gedächtnuß behalten werde / geführt / vnd hinder den hohen Altar gesetzt worden. Auff diesem Grabstein sind folgende wort / am rande vmbher gehauwen.

Anno benignitatis octingentesimo tricesimo, almi Præsulis Aurelij venerando corpore de Italia translato, et eidem Hirsaugia suscipiendo fundata.

VINI VILITAS TYBINGÆ. GRÆCORVM ALIQVOT TYBINGAM aduentus. Capitaneus Venetus Hemous. Scholæ Tybing. Rectura. Alexandria Ægypti, & Cairum. Variæ res plurium locorum. Ciuitas Hailprunnensis. Matrimonia & decessus honestorum hominum.

CAPVT XXXI.

Vini vilitas. ANNO 1585. *Ianu. 7.* war die Weinrechnung allhie / für ein Fuder / oder für sechs Eymer / 12. fl. 24. ß. *Id est, tanta erat vilitas vini Tybingæ: vt 6. cadi, siue 1. plaustrum, valeret tantùm 12. fl. & 24. ß. à vinitoribus, quibus in spem vindemiæ, superiore anno pecuniam mutuò dedisses. Qua pecunia hodie ne vnum quidem cadum emere possumus.*

Epperies ciuitas. *Ianuar. 10. literas ad me dedit Iacobus VVagner Nouisoliensis: scholastica conditione fungens in ciuitate Vngariæ superioris Germanica, Epperies dictâ: medio inter Cassouiam & Bartpham, non procul à sede Ruberiana. Significabat, ibi M. Samuelem Soitarum docere in Ecclesia: & verbum Dei, in illis Germanicis ciuitatibus tam purè sonare, quàm in VVirtembergia.*

Mulier incendiaria. *Febru. 12. Nordlingæ supplicio affecta est candentis forcipis, & combustionis, mulier quædam: quæ sæpe pagum Schweindorffium, ex quo ipsa erat, incenderat, virumque suum interfecerat.*

Tholoites & Argyrus, Graci. *Februar. 18. Græci duo ad me veniebant: Ioannes Tholoites, diaconus Thessalonicæ: & iterum Andreas Argyrus, nihil petens, sed amicitiæ alterius gratificans. Habebat Ioannes Græcum testimonium ab Episcopo Ecclesiæ apud Venetos Græcæ, Gabriele: captum esse cum matre, vxore & liberis, à Turcis: & opus esse amplius 300. Ducatis ad liberandum ipsos. Matrem habebat nomine* ανθιανὸν, *Cyriacam, 65. annorum, vxorem verò, Theodoram, ex oppido Platamona, in alto, ad mare, 8. milliaribus Germ à Thessalonica. Dicebat (ferè astipulantibus sequentium annorum Græcis) Thessalonicæ habitare circ. 80. millia Iudæorum. 20. millia Turcarum. 50. millia Græcorum.*

Platamona C. Thessalonica. *Die 1. Martij, D. Nicolaus Varnbyler P. Doctorijs honoribus exornauit Henricum Bocerum Salcatenum, & Ioannem Strobelium Vffenhaimensem, vtriusq; Iuris.*

Aquila, Tybingæ. *Mart. 29. aquilam viuam, vlnæ latitudine alas expandentem, occiput album & calidum habentem, carnis frusta semilibria deuorantem, nihil bibere solitam, hîc apud generosos comites Tybingenses videbamus.*

April. 2. Nicro Rotemburgi decollatus est homicida quidam à tyrone carnifice, ita, vt non decideret caput: sed ab altero astante carnifice, inter cadendum statim excipereturr.

April. 3. literas Patauij ad me scripsit præclarus iuuenis, Matthæus Grabisbadius, Medicinæ studiosus. Inter alia, Venetos pacem habere à Turca: quòd omnem thesaurum, quem Nauarchus ipsorum

ipſorum Petrus Hemous, nobilis Venetus, Tripolitanæ Dominæ (tempeſtate ac ventis ad ipſorum inſ. Cephalleniam, & ſinum Adriaticum, delatæ) eripuiſſet, reſtituerint: & ſanguine inſuper eius dē Hemoi, nō ſine dolore ſuo, iram Barbari placauerint. Ian. 30. honorificè tamen in Monaſterio, ſeruorum appellato ſepeliuerint. Sed ſcribit in Suppl. Annal. Turc. Leunclauius noſter, de dira crudelitate & libidine: quam ille Hemous (Emum ipſe vocat) & ſocijs, in mares 250 fœminas 40. exercuerit: illis mactatis, his poſt ſtupra conciſis, vtriſq; in mare iniectis. Inter quas virgo, ex Coruaria Venetorum familia nobili, 12. annis ante in Cypro à Barbaris capta: Chriſtianam ſe dicens, & pudori ſuo parci à filio fratris illius nequicquam obſecrans, lacrymas lectori excutere poteſt. Factum, exeunte ferè 1584. anno. Cæterùm, Grabiſgadium 1587. Stutgardiæ vltimùm ſalutaui: cùm iam eſſet vnus ex Medicis Principis: ſed non multò pòſt mortuus eſt. Hemou Venetus.

Acad. Tybingenſis adminiſtratio.

Tybing. Schola.

Maij 1. Rector 202. Iacobus Heerbrandus.

Inſcripti. Iacobus Schad, & Hieronymus Schleicher, Vlmenſes, Maij 8. Theodoricus & Hieronymus, Barones ab Eck fratres, Iul. 12. VVolfgangus, & Ludouicus, & Marcus, Hæbenfelderi Auſtriaci, fratres. Georg. Bernhardus, & Ioan. Sigiſmundus, Kirchbergeri Auſtriaci, fratres. M. Georg. Grynæus Budizenus Pannonius, Præceptor, Iul. 31. Chriſtophorus Senfft à Sulburg. Aug. 9. Chriſtoph. à Lauingen, Aug. 10. M. Paulus VVeiß Strælenſis Sileſius, Profeſſor Theol. in Acad. Regiomont. Septemb. 22. Thomas Laurentij, Aboënſis Cathedralis Eccleſiæ Paſtor in Finlandia ſub Rege Sueco, Septemb. 24. Theodoricus & Chriſtoph. à Schliben, Boruſſi nobiles, Sept. 27. Eck. Hæbenfelderi. Kirchbergeri. Senfft. Finlandus Thomas Laurentij.

Octob. 18. Rector 203. Andreas Laubmartus I.C.

Inſcripti. Ioan. Chriſtophorus à Zilnhart, Decemb. 14. Zacharias Startzer Viennenſis, 12. Mart. 1586. VVolfhardus Spangenberg Mansfeldenſ. April. 3. M. Victor. Streitberger Culmbachenſ. April. 24. Streitberger.

Decanus Philoſophiæ. M. Georgius Hizlerus, quintùm. Sed cùm oculis captus eſſet: vicariam pro eo ſuppoſuit operam M. G. Lieblerus, per totum annum.

Magiſtri renuntiati. Feb. 17. Dauid Mageirus Vaihingenſis. Ioan. Giſſthail Gœppingenſ. Georgius Laderer Neuſſenſ. Chriſtianus Pfiſter Tybingenſ.

Aug. 11. Georg. Riederer Auguſtanus. Michaël Ziegler Gruningenſis. Matthæus Vogel Regiomontanus. Conradus Lindemannus Durlacenſ. Nicolaus Fennius Schweinfurtenſis. Hodie, Scholæ Eßlingenſ. Moderator. Oſualdus Heberlinus Rauenſpurgenſ. Ziegler.

Maij 10. & 11. eramus Stutgardiæ, ego & amici quidam: quādo celebrabat ſecundas nuptias illuſtriß. Princeps Ludouicus, cū illuſtriſſima Palatinide D. Vrſula. Exhibui Epitalamion Græcolatinum, quod libro Germanogræc. 6. extat: pro quo largè mihi gratia clementer relata eſt. Nuptiæ ſecundæ VVirt. Ducis Ludouici.

Maij 20. hîc erat vir diues, honeſtus, & pius, Andreas Bohemus, Noribergenſis: qui complureis apud nos alit Studioſos S. Theologiæ. ἐχεγγύμονα τῇ Λιμαλμαίνῃ σοφίας εἶναι, μετὰ πίστεως μεγίστης, λιὰ φωνῆς αὐθρωπίνης πᾶι ἐρρέπουσης. Andreas Bohemus.

Iun. 3. D. Theod. Sneppfius ordinauit duos Eccleſiæ miniſtros: M. Tobiam Zellerum, & M. VVilhelmum Elenbaintzium: quos habiturus erat illuſtris Comes Salmenſis Iulius, in Vngaria Euangelium annunciaturos.

Miſſus etiam concionandi causâ fuit hoc anno ab illuſtriß. Duce VVirtemberg. M. Valentinus Claßius, ad generoſum D. Hieronymum Schlickium, Comitem in Paſſaun, Baronem in VVeißkirchen, &c. Sequēti tēpore reuerſus, nunc Eccleſiaſticomunere in VVirtēbergia fungitur. Hieron. Schlick.

Circa medium Iunij, Doctor Georgius Mylius, cui in patria Auguſta conſiſtere non licuerat, VViteбergæ factus eſt Profeſſor & Cancellarius Academiæ. G. Mylius.

Tybingæ, poſt aliquot dies, iuſſu Senatus ampliſſimi, Pro M. Georgio Hizlero, viſui recipiendo operam dante, Oratoriam eius prælectionem obire M. Cruſius cœpit, donec ille conualeſceret. Sed quamuis multa tentaret, nec ſumptibus vllis parceret, ille pius & eximius vir: viſum non amplius recepit. G. Hizleri cæcitas.

Iul. 19. excuſa exijt confeßio D. Iacobi Schegkij: ſe de cœna Domini ſentire cum Theologis VVirtembergenſibus.

Iul. 23. Rotenburgi 9. Sagæ ad tres columnas exuſtæ ſunt. Sagæ.

Hoc tempore, Auguſtani aliquot Patricij, cùm nollent aſſentiri alteri parti, in rebus ad Miniſtros Eccleſiæ Lutheranæ ſpectantib. ante noctē vrbe excedere coacti ſunt. Quidā Senatores aſſenſi. Exules Auguſtani.

Græci duo Corcyrenses.

Aug. 4. duo miseri Græci Corcyræi hic erant: Ioan. Constantinus Parascena senex: & Andreas Nicolaus, nepos eius ex fratre: cũ asino, quo senex vehi solebat. Loquebantur vulgari L. Græca, & Italicâ. Dolebant, se non intelligi, quò venirent. Profugerat senex cum 24. Christianis, quos Constantinopoli liberauerat: sed Thessalonicæ captus, cruciatibus subiectus fuit. Oculis æger erat: in naribus eius, aceto & fuligine inditis: sinistrum brachium sagitta traiectus, sicut videbamus. Denique 700. Zecchinos condemnatus.

Antuerpia, hoc tempore Hispanis dedita.

Matth. Aentzlinus.

Matthæus Æntzlinus I.C. in locum D. Iacobi Cappelbeccij, senis emeriti, & affecta valetudinis successit.

Græcus, Philipp. Mauricius.

Aug. 26. Portæ Neccaricæ custode ad me veniente, exiui: introduxi ad me Græcum Corinthium, Philippum Mauricium cum famulo Italo: fide antea Portario data ab ipsis: se intra mœnia non fuisse in loco pestilente. Infectus enim erat hoc tempore aër: & Nyrtingæ 500. hominum mortui sunt: inter quos & M. Iacobus Kauffmannus, Scholæ ibi Moderator: vir Græcè & Latinè perdoctus, bonus & pius. Sic & optimus M. Helias Benignus, Pastor Ecclesiæ, Sept. 10. sepultus: qui superiori tempore, incolumis in peste Tybingensi manserat. Dicebat hic Mauricius (vir 35. annorum.) se ab Imp. Mauricio illo prisco descendere. Proinde literis sigillum imprimebat, in quo aquila biceps erat. δίκρανος διμίφαλος, πτερυγοπέτασος, γιφαιτφόρος. Habebat literas à Patriarcha Hieremia: in quibus nominabatur ἀγχιστεφὴς, nobilissimus: & dicebatur pater & patruus eius ab Hieremia: in quibus nominabatur ἀγχιστεφὴς, nobilissimus: & dicebatur pater & patruus eius ab Hieremia captus, & in carcerem coniectus, tanquam cum Christianis facientes.

Nyrtingæ pestis. Iac. Kauffmannus. Helias Benignus.

Dicta ab eo.

Alexandria Ægypti.

Alexandria Ægypti, fortè vix 100. domos habet. Rudera & dumeta, ibi. Aër morbidus, vere pestilens: & ideo minus ibi hominum: sed multi mercatores. ὁ περίβολος, ambitus vrbis, 12. milliarium Italicorum: castellum, 1. milliarij.

Cairum.

Cairum distat ab Alexandria circiter 300. milliar. & vocatur Missyrium. τὸ νεὸν παλαιᾶς πόλεως, nouum Cairi, ambitus, est 18. milliar. sicut Cõstantinopolis. τὸ παλαιὸν δὲ, veterius verò, 24. mill. cuius tantùm ὁ περίβολος, murus, restat: & inibi Templum Græcorum, ὁ ἅγιος Σάβας. quæ est μεγάλη ἐκκλησία, quam Patriarcha tenet. Sunt ibi pauci Græci, πεχυμαζοῦδες. Mercatores: vt, interdum 30. sint ad 50. Ipse verò, pauper & despectus.

Græci, Danielis Palæologi Athenensis, aduentus.

Septemb. 14. huc vênit Athenensis vir, Daniel Palæologus, montis Atho Hieromonachus, à portario oppidi adductus. Habebat testimonium vulgari L. ab Abbate Dorotheo: præsidente ibi 21. Monasterijs: in quibus, 12. millia Monachorum. Habebat etiam testimonia, ex illo Græco testimonio desumpta, maximarum personarum: Gregorij 13. Papæ, Imp. Rudolphi, Regis Philippi, Ernesti Colonensis Archiepiscopi, Ferdin. Archiducis Austriæ, &c. Regis Philippi datum fuisse 20. Decemb. 1580. Ipse, ita rudis, vix vt suum nomen scribere posset.

Subscriptiones Græci testimonij.

Λαυρέωτες, ἡγουμένοχος, καὶ πρῶτος πάντων πασῶν μονῶν τοῦ ἁγίου ὄρους.
Γαβριὴλ, ἱερομόναχος καὶ πασῶν μονῶν (Abbas) ἡγούμενος μονῆς τῆς τῶν ἰβήρων.

Arsenius Contopulas, Roma.

Dicebat, Arsenium Contopulam Cyprium, Episcopum esse Græcorum, qui Romæ essent, habentium ibi circiter 50. domos, Religionem Græcam retinentium. Ali adolescentes Græcos ibi studiosos circiter 80. à Papa.

Germano Græcia hoc mense exijt.

Elisab. Anglia Regina.

Octob. 1. Programma Reginæ Angliæ Elisabetæ: se Belgis opẽ laturam oppressis. vt vicinis, amicis antiquitus, propter portus & negotiationem: & quia crudeliter ab Hispanis tractati sint.

Nouemb. 17. Doctores creati sunt: inter quos, Theol. Christoph. Freius, Iudenburgi Styriæ concionator.

Nauarræi R. excommunicatio.

Proscripsit hoc anno Papa Regem Nauarrhæum, & Principem Condæum.

De Halensi Sueuiæ fonte, numerale 1585. M. Iacobi Græteri Pastoris Distichon.

Fons Halensis.

LargVs, & IntensofLVItans, HaLLensIA, Labro,
FonstenethIC CentVM pLaVstra saLVbrIsaqVæ.

In diesem Jar ward renouiert Diß Bildwerck / vnd mit Farben gziert:
Der Kast ernewert auch zugleich: Helt hundert Fuder Hällisch Eich.

De Hailprunnensi fonte 7. fistularum, iam vetus est hoc:

Fons Hailprunnensis.

Fonte salutifero bullantes vndique venæ,
Monstrant æterni munera sancta Dei.

Descriptio

Descripsit hoc laudatum Imperiale oppidum pluribus annis ante, bono carmine Latino, M. Iacobus Zückwolfius, hodie ibidem Ecclesiastes: Reperiuntur Hailprunnæ scaturigines fontium amplius ducentæ. Molarum duarum altera, tredecim molares versat. Portæ oppidi, tres. Vna, Fleiniana: quia meridiem versus, ad vicum Fleinum ducit. Altera, Sulmontia, Boream versus: ad oppidum Sulmont deducens, iuxta Nicrum. Tertia, in medio, Pontana: à ponte lapideo, qui ciuitatis mœnia, & ripam Nicri oppositam, coniungit, occasum versus. Numerus ciuium, circiter M. D. Religio, pura Lutherana. Patria hæc fuit clarissimi Theologi Erhardi Sneppfij. Pagi Hailprunnensium, 4. Primus, Fleinum, vineis & vinitoribus abundans. Secundus, Beckingum, agricultura celeberrimus. Tertius, Franckenbachum, venationibus & aucupio nobilis. Postremus, Neckergartachum, Nicro proximus: cuius incolæ, piscationibus dediti. Hailprunna.

Decemb. 11. literas è Thracia accepi: vnde cognoui, Patriarcham pro Hieremia extruso, factum fuisse ἐπιβάτην quendam Pachomium: sed eodem abrogato, Patriarcham esse Theoleptum, bonum virum. Constant. Patriarcha.

Plurium hominum coniugia.

1. *Tybingæ. Nuptias 26. Ianu. celebrauit Iosephus Brentius, Med. D. cum Anna Hillerina Herrenbergensi. Obijt ipse postea 1586. Halæ Sueuorum.* Coniugia.

D. Iac. Andreæ Cancell. cum Regina vidua: & Hieronymus Gerardus I.C. cum Anna Maria, D. Nicolai Varnbyl. F. & M. Ioan. Georgius Siguardus Diaconus, cum Margareta, D. Iacobi Cappelbeccij F. Febru. 16.

2. *Aug. Caspar de Meggavv Baro, cum Vrsula, Philippi Eduardi Fuggeri F. Mart. 4.*

Et obitus.

1. *Stutgardiæ, in Hospitali. Apr. 13. mortua est honesta matrona Clara, Matthiæ Aulberi Theol. D. vidua, anno ætat. 81. cui pepererat 10. liberos. Vnde 163. filios, nepotes, & pronepotes, viderat.* Obitus.

Gleich wie sie in Adam alle sterbē: Also werdē sie in Christo alle lebendig gemacht werdē.

Iun. 3. starb die edel vnd tugentreich Fraw/ Agatha Jägerin von Gertringen/ geborne Lutzin die hernach der Allmächtig zu ewiger frewd vnd Seligkeit erwecken wölle. Agatha Lagerina.

Hæc tres filiolas, & tres enixa puellas,
Auxit Iægerum prolis amore patrem.

Vxor fuerat nobilis & magnifici viri, intimi Consiliarij Principis, Melchioris Iægeri.

Octob. 21. honestus Ioan. Conradus Fautus.

2. *Tybingæ. Mart. 16. D. Chil. Vogler, I.C. & amplius 30 ann. Professor Institutionum, ferè septuagenarius, pius, & semper bonus. Notabilem pecuniæ summam in stipendium Martinianum legauit. Sepultus in populari cœmeterio. Concionatus est D. Cancellarius, ex 14. Rom. Siue viuimus, Domino viuimus, &c. Cellius post tempus latina eum oratione celebrauit.* Chilianus Vogler.

Apr. 28. Hieronymus Varnbyler, D. Nicolai I.C. filius νίος ἀγαθὸς, σώφρων, πεπαιδευμένος: καὶ μέγας αὐξανόμενος, εἰς ἔτυσον.

Iun. 6. Pia & honestissima matrona, Elisabeta VVystina Argentinensis, M. Georgij Hitzleri vxor 34. annos. Eius concio funebris, à M. Crusio edita Græcè & Latinè exc. Elisab. Hizlerina.

Augusti. 19. Alexander Camerarius, Consularis: Pater Alexandri, Med. D. & Reutlingæ Physici. ὀρθοδοξοτάτου, εἰς τὸ ἱερὸν θαμίζων, καὶ ἄκρως ἀγαθοεργοφιλανθρωπότατος.

3. *Hirsaug. A. D. 1585. die 15. Nou. obijt honestus iuuenis, M. Ioan. Christoph. Parsimonius, Ioan. Parsimonij Abbatis Hirsaug. F. Præceptor Hernalbensis, & Pastor Dominici gregis in Michelbach, an. ætat. suæ 21. Sepultus è regione Suggesti, inter mensam cœnæ & baptisterium.*

4. *Hailprunnæ. Octob. 8. Christophorus Fleckius, Archigrammateus Beilsteini: Hailprunnam profectus, & ibi 29. ætatis anno, morbo correptus. Concionem honorificam & piam, habuit in Nudipedum eius vrbis fano, M. Ioannes Strubinus, Concionator & Superintendens.*

5. *Schafhusæ, pago prope oppidum VVilā. sepultus fuerat 1458. VVolfgangus de Stain, cognomento longus. Anno autem 1585. cum propter frequentiā auditorum ex eo oppido ad Euangelicas M. Michaelis Oesterlini, Ecclesiæ Schafhusanæ pastoris, conciones confluere solebant, ædificium templi ampliaretur: VVolfgangi illius ossa effossa sunt: inter quæ, tibiæ mensura tanta fuit: quanta est mensura huius lineæ, octies sumptæ.* VVolfg. Longus à Stam.

Fuit caupo quidam 1557. Mulbergæ (vbi Hygelshaimum ad Rhenum) Erhardus Han: qui femoris os habebat, nouies eandem lineam longitudine æquans.

Et fuit sparsa fama per VVirtebergiam: hoc anno reperta esse ossa cadaueris, sexdecim pedes longi.

Alijs in locis mortui Gretzingæ, vxor Ecclesiastæ Solomonis Schvveickeri, Mart. 15. Memmingæ, vxor Senatoris Albani VVolfhardi: quam is habuerat 57. annos.

Petrus Agricola. *M. Petrus Agricola, Palatini Neoburg. Consiliarius: inter Herbipolin & Onolzbachium, ἀποπνιγμένος, prope pagum Rains Acker, 7. Iulij. Sepultus Vffenhaimi. Vir pietate & prudentia propè singulari.*

DISCORDIA AVGVSTÆ PROPTER MINISTROS ECCLESIÆ. Tybingensia varia, Aduentus aliquot Græcorum, & plures res Græciæ hodiernæ. Fames & pestilentia quædam. Campana ingens Erdfordiana. Res aliquot Anglicæ. Generatio & interitus hoc anno. D. Theodorici Sneppfij, & Primi Truberi mors.

CAPVT XXXII.

Augustæ discordia. Concionatorum exilium. *ANNO 1586. (vt priore quoque, & sequenti) dissidium Augustæ inter Senatum & Concionatores erat: quòd hi ius eligendi & vocandi Ministros Ecclesiæ, ad se, non ad Senatum pertinere dicerent. Exitus verò tandem is fuit, vt Concionatores in exilium expellerẽtur. Quidam Vlmæ hospitium benignum habuerunt: donec ad functiones alibi peruenirent. Ægrè ferebat populus Augustanus, illa fieri. Ideo præsidio militum à proceribus custodiebatur vrbs. Leguntur scripta de his rebus edita.*

Nomina electorum Theologorum.

M. Christophorus Neubergius: nunc Haidenhaimi in VVirtembergia, Ecclesiæ Parochus. M. Christoph. Meccardus. M. Magnus. Zacharias Bechel. Hieremias Herman. M. Martinus Rieger. M. Ioan. Georgius Groos. Georgius Sunder Reisser. M. Nicolaus Falco. M. Christoph. Bogner. M. Ioan. Baptista Hebenstreit. Matthæus Herbst, vel Oporinus.

D. Iacobus Andreæ, 7. Aug. pro concione, Tybingæ, explicato Euangelio Dominicali Luc. 19. de Hierosolymit. excidio.

Ἐγεβαλλησαν χαρακα σοι οἱ ἐχθροι σου περικαθιουσιν σε και συνεξουσιν σε παντοθεν, και εδαφιουσιν σε και τα τεκνα σου εν σοι, και ουκ αφησουσιν ἐν σοι λιθον ἐπι λιθον ἀνθ' ὡν ουκ ἐγνως τον καιρον της ἐπισκοπης σου. διὰ τουτο τάδε λεγει κυριος· ἰδου ἐγω ἀφιημι ὑμιν τον οἰκον ὑμων ἐρημον. Ἐγω γαρ ὑμιν λεγω, ὁτι ου μη με ἰδητε ἀπ' ἀρτι ἑως ἡξει ὁτε εἰπητε· εὐλογημενος ὁ ἐρχομενος ἐν ὀνοματι κυριου.

Rectores Tybingæ.

Tybing. Schola. *Æstiuus, 204. Andreas Planerus, Med. D.*

Inscripti. Laurentius Fortelius Gotthus, Maij 3. Ioannes Angelus Lorchens. Maij 7. D.

Iærger. *Ioan. Ludouicus Hauuenreuter, Argentinensis Professor, Maij 24. Helmhartus Iærger in Tolet & Staineck, liber Baro in Creutzbach: Ioan. Dietmarus Grũnthalzr in Grents Eck. Ioan. 19. Beatus à Gyltling in Berneck Iul. 20. Tobias Lotharius, & Ioan. Georgius Magnus, Augustani, Aug. 4. Philippus Heerbrand Haganoënsis, Sept. 23. Philippus Hailandus Tybing. Octob. 13.*

Hybernus Rector 205. Iacobus Heerbrandus.

Inscripti. Dauid Rungius Pomeranus, Oct. 26. Ioan. VVilhelmus à Gemmingen, Nouemb. 12. Pomponius Eleman Frisius, Bibliopola, Decembr. 30. Ioan. Rudolphus Fabij à Præposito, Rhatus Curiensis, 14. Mart. 1587. Ioan. Hippolytus Tybingens. April. 15. Marcus Nevv Geppingensis, April. 26.

Decanus Philosophicus. M. Samuel Hailandus, 5.

Promoti Magistri. Febr. 9. viginti quinq; inter quos, Thomas Laurentij, in Finnonia Aboensis Cathed. Ecclesiæ primarius pastor. Georgius Otho Nærdlingensis. Hodie, Diaconus Esslingæ. Ioannes Schumarius Sunthaimens. Erhardus Schneppfius Tybing. D. Theodorici F. Abel Vinarius Herrenbergensis. Georg. Franciscus Eppius Kirchensis. Aug. 3. quinquaginta, inter quas, Christoph. Scholtzius Vratislauiens. Matthæus Henricus, & Ioan. Menta, Augustani. Iustus Gryphius Goarinus. Erhardus Vranius Gerstettensis. Lud. Munsterus VVaiblingens. Ioan. Springer Viennensis. Conradus Fabri Stutgardianus.

Grammaticale bellum. *Hoc tempore, vsq; in 1588. annum, bellum Grammaticale inter M. Crusium, & N. Frischelinum exulantem, flagrabat.*

Halbritter. *In explicatione Institutionum, D. Chiliano Voglero successit D. Ioannes Halbritter Ambergensis, Michelfeldi natus, eximius Iurisc.*

Puchenius. *Mart. 14. M. Andream Puchenium Brunsuicensem (cuius pater Andreas, Lybecensis Ecclesiæ Antistes erat) Doctorem Theol. creauit D. Ioannes Brentius.*

In Bi-

In Bibliothecam Acad. Tybing. recipiebatur Bibliotheca numerosa librorum omnis generis: quam clariss. Iurisc. Ludouicus Grempius Stutgardianus, Argentorati huc legauerat. Bibliotheca Lud. Grempij.

Mompelgardi inter se congressi disputando sunt mense Martio, de Cœna Domini, & alijs capitibus Religionis controuersis, Iacob. Andreæ Cancellarius, & Theodorus Beza. Mompelgardica disputatio.

Insignia videbamus nouæ Vniuersitatis Iesuiticæ: apud Gracienses, sub Archiduce Carolo erectæ.

Insignia & verba hæc, in fenestra hospitij, apud Thermas ferinas.

Eitel Friderich / Graff zu Hohenzollern / Sigmaringen / vnnd Bringen: Her: zu Haigerloch vnd Wehrstain: deß H. Röm. Reichs Erbkamerer / Röm. Keys. Mt. Raht / 1586. Sibylla / Gräfin zu Hohenzollern / geborne Gräfin von Zimbern / 1586.

Mense Aprili magna erat penuria frumenti. Ideo multis suorum Decumanorum, & alijs, Vniuersitas vendendo succurrebat. Fames.

Habet ea suos Procuratores in pagis & oppidis hisce: Neckerdalsingen, Feurbach, VVeila in Glemsgoia, Leonberga, Sindelsinga, VVolfenhausa, Aschа, Ringingen, Mittelstatt, Metzringa, Enningen, Grammenstetta, Sielmingen. Eleemosynam quoq; frumentariam, & pecuniariam, Xenodochium contulit. Tybing. Scholæ Oeconomi.

Glemsgoia, das Glemsgöw / *ab amne Glemsa nomen habet: qui olim terminus fuit inter Constantiensem & Spirensem diœcesim, vel Episcoporum iurisdictionem: ita vt, quicquid citra est, illi: quicquid vltra, huic cederet.* Glemsgoia.

Maij 15. duo Græci aduenerant: Michael, Sacerdos Leodoricij, oppidi sub Triccensi Episcopo, bidui itinere ab Athenis: & cum eo Stamatius (qui aliâs etiam fuerat) eius interpres. Habebat Epistolas cõmendatitias Michaël Græcas tres. 1. Patriarchæ Constantinopolit. Tholepti: cui subscripserant alij etiam Patriarchæ: Alexandrinus Syluester, Antiochenus Ioachimus, & Gabriel Iustinianæ primæ Achridanus. 2. Syluestri, Alexandrini Patriarchæ. 3. Gabrielis, Archiepiscopi Philadelphiæ, Venetijs. Græci duo, Tybingæ.

Fuerant Patriarchæ illi tunc in magna Synodo Constantinopoli: quando pro Pachomio Patriarcham fecerunt Theoleptum. ὃ τῷ προσώπῳ παρόμοιον τὸμὲν εἶναί, ὁ μιχαὴλ ἔλεγεν. *Verba Theoleptι, cur λύτρον quærat Michael.* Synodus Constantinopoli.

Δέξασθε καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῆς θεοφιλεστάτης ἐπισκόπου (Iacobi) λογωφιλῆ παρόντα περσβύτερον, πύρριον μιχαὴλ, ὃ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τῶν παντευλόγων ταξιαρχῶν Archangelorũ Michaëlis, Gabrielis, &c. ἐκπλαγέντα, τῇ πολυχρόνιᾳ σεσαθρωθείσῃ, πῶς εἶπε. βαΐω. ἔμ ξύλῳ πυκνθεὶς ἔντος ὁ πῶς ὁς, ἀνεπαίσιον αὐτὸν. καὶ φθονηθεὶς παρὰ τῶν ἔξω (à Turcis, extra Ecclesiam versantibus) ὑπέπεσον εἰς μυρίας περιστάσεις. Μόλις δὲ ἐλυτρώθη, καὶ λύτρωσε ον ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἐπιλησίαν αὐτῶν, τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἐξοδιάσας (expendens) ἄσπρα χιλιάδας δέκα πούτε, καὶ ἐπέκεινα. διὸ ἐχει ἐγγυητὰς ξένους τῶν χριστιανῶν, καὶ τὸν γιωάννα (nomine Ioannem) καὶ τὰ παιδία αὐτῶ (Ioan. & Georgium) καὶ τὰ, ὅσα ἐπέπτηται, πῆμματα. διὸ προστρέχει πρὸς ὑμᾶς, ἐλεημοσύνης δεόμενος, &c. Theolepti Patriarchæ verba commendatitiæ.

Abeo dicta.

θάλασσα Mare, { Μαύρα, nigrum, Pontus Euxinus. / Ἄσπρα, album, Ægæum, Archipelagus.

Ἄρχοντες, Proceres Græci, Constantinopoli.

1. Constantinus Palæologus, & frater eius Ioannes, ex Imperatoria familia. Sunt negotiatores, habent vxores & liberos: habitant duo separata palatia. Proceres Græci, in vrbe Constantin.
2. Corphinus, κορφινῶς. Ἐξ ἀμίλης, id est, tractat Sultani Amuratæ pecunias mercatorias. ἀμίλης.
3. Eugenicus, εὐγενικὸς: κῆχὸς εἰς τὸ πουτοσπάλη: dominus in breui scala. Negotiatur ibi suis pecunijs.
4. Syrgiangus, συργιάγγος (νύριος ἰωαννὴς) ἔρχων μέγας, καὶ πραγματεύεται τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου μερέτη: potens Mercator Amuratæ.
5. Muzalus, μυζέλος. Eiusdem Sultani ditissimus negotiator in Moscouia, pellibæx animali, πανάρι. πανάρι dicto τυτίρι, σαμούρι, πραγματευτὴς εἰς τὰ σαμούρια. Kauffher: mit Zobeln: vt ego intelligo.
6. Photinus, φωτεινὸς: κῆχὸς τῆ σουλτάνου τὸ ψαροπάσχαρο: negotiator in foro Piscario.
7. Andreas Rhales Adrianopolita, Ἀνδρέας ῥάλης ἀπὸ τὴν ἀνδριανόπολι: Cuius filiam habet Andronicus, filius suspensi dudum in ciuitate Ponti Anchialo, Michaëlis contacuzeni. E cuius Michaelis Bibliotheca, anno 1578. Constantinopoli distracta, Chronicon Græcobarbarum mihi 100. Aspris (2½. Thaleris) Stephanus Gerlach. emerat. Rhales.

Hieremiæ Patriarchæ exiliũ.

Exulabat hoc tempore Hieremias, Patriarchatu à Baßis eiectus (quoniam bi pecuniâ promouent, & deijciunt, quem volunt) in insula Rhodo: ad quem 18. Aug. 1586. consolatorias literas scripsi. Sequenti tempore, in Moscouia vixit, donec pristinam dignitatem recepit.

Levvensteinum op. occupatum.

Maij 24. illustrißimus Princeps noster occupauit oppidum Levvenstain, Comitis Ludouici: qui eius Celsitudinis Vasallus esse detrectabat.

Iul. 5. Ioanni Ludouico Hauuenreutero, Medici Doctoris tribuit Sueua Tybinga decus: vt cum Erhardo Cellio, versibus gratulante, loquar.

Pußium.

Iul. 6. op. Nußium à Parmensi obsidente concussum atrociter est: immißis 24. borìs, ex 32. tormentis, 4000 globis. Post aliquot etiam dies, in potestatem redegit.

Aug. 2. D. Matthæus Æntzlinus creauit V. I. D. VVilhelmum VVidmannum Halensem.

Graci, Astellas & Musikius.

Aug. 27. duo Græci venêre: Constantinus Astellas Constantinopolit. & Manuel Musikius Athenienßis. Reddiderunt mihi literas, sui commendatrices, I. Ioan. Levvenclaij. 2. Hugonis Blotij D. Bibliothecarij Viennæ Imperatoris Romani. Patriarchicas Græcas commendationes habebant: Prior, Hieremiæ: posterior, Theolepti. Causa calamitatis illorum ponebatur: quòd cùm Christianos fugitiuos à Turcis, apud se occultassent.

Ex eis annotata.

Chalcis Euboea.

Chalcis insulæ Euboeæ ciuitas, hodie εὐβοια dicta, magnitudine Tybingam æquat. Interfuit Græcæ meæ Lectioni Manuel, lib. 7. de prælio nauali Athenienßium & Syracusanorum. Postridiè (27. Aug.) mecum interfuerunt ambo concioni D. Cancellarij.

Comneni. Athenienses, Venetijs negotiantes.

Dicebant, adhuc Comnenorum familiam esse Constantinopoli, viuentes suis reditibus.

Athenis præcipui viri, semper Venetijs negotiantes, sunt: παλαιολόγος ὁ νῦν μὲν, καὶ τὸ γένος, Παλαιολόγος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Βαρβῆς, καὶ ὁ ὑὸς αὐτοῦ Ἰωάννης. ἀγγελὸς πολυχρόνης. θεολωρὸς γαλάσης, τερπάνδρου τὸ γένος. Κορυδαλεὺς, μαυρόδορος παλαιοπολίτης. Γιανάκης (Iohannulus) παβλάσης. Καρπάθιος, Μέγας τῦ μαρᾶ, Καστελλόριζος, Βαρβάρης, Λιμενίτης ῥοδίος.

οἱ Ἀγαρηνοὶ, Turcæ semper bellum cum Persis gerunt: sed Persa vincit.

Inter Turcas & Græcos Constantinopoli, nulla est discordia, sed tranquillitas. Sic & in cæteris locis.

Corona, ciuitas Peloponnesi.

ἀκροκόρωνη, *Corona C. Peloponnesi,* πόλις ὡραία, *pulchra est. Totam incolant Agareni. Oleo abundat. Extra coronam habitant Christiani & Iudæi. Turcis pax cum Christianis est: cum Iudæis non:* ἀλλ' οὐδὲ μία οἱ πάντες μετὰ τῶν γαλάτων.

Troia. Sigeum. Tenedus.

Vrbs Priami (Troia) cœpit ἀνακαινίζεσθαι, *instaurari, à Christianis. In Sigeo promontorio, quod vocant caput Gianitzarin, duo pagi sunt,* δύο χωρία.

Tenedus, paruum oppidulum est, ab Agarenis habitatum. Christiani extrà habitant. ὑπῆρει πολίχνιον, καὶ παλαιόν.

Lemnus.

Lemnus habet ἕν μέγιστον, *maximam vrbem, à Turcis habitatam; Christianis, foris habitantibus. Deinde,* ἑξ. περιχώρια, *60 pagos. Plurimas habet naues, sed arborem nullam.*

Scyrus.

Scyrus, insula est amœnißima: quam soli Christiani incolunt. Copiam vini profert.

Maria Ostella, longæua.

Maria Ostella, auia Constantini huius, vixit CXXX. annos. Ipse hic Ἀγγέλακις *mihi pinxit Calliupolin (à solis Turcis habitatam) & Constantinopolin,* πάχυμερίστερον.

Constantinopolis. Trapezus. Capha. Amasia.

Fuit ipse Constantinopoli, & Trapezunte, & Caphæ, & Amasiæ. Ambitus primæ, est 18. miliarium Italicorũ: secundæ, 5. tertiæ verò, 4. Sed Amasia parua est, καὶ τελευταία βάρβαρος (inquit) *mihi barbara: in qua linguæ Mengrelicæ (Colchicæ) vsq; est. Et Caphæ, & Trapezunte, sunt Christiani, non modò Turcæ. Ecclesiæ, Constantinopolitano Patriarchæ subiectæ. Græcè loquuntur. Trapezus, sunt 2. ciuitates, Trapezus & Erisa. Vtraq; habet Metropolitanum, sicut & Caphæ.*

Prouerbium:

Μαύρη ῥόγα, μαύρη ἡμέρα: *Nigra vua, nigra dies:* ὅτι ὁ χειμὼνας ἔρχεται. *quòd hyems veniat. Hac, ex illis.*

Pestis circa Tybingam. Frigus.

Pestis autem in vicinis apud nos pagis, homines carpebat. Ideo solennis mercatus, qui die Lunæ & Martis post diem S. Martini solet Tybingæ celebrari, omissus est: ne qua contagio morbi inferretur. Tanta etiam vis frigoris, mense Nouembri erat: vt aliquot dies nullum frumentum moli posset.

Decemb. 19. D. Ioannes Hochmannus, V. I. D. creauit Georgium Melchiorem Kyrvvangum, Georgij F. Doctoris, & Cameralis apud Spirenses Iudicij Aduocati atq; Procuratoris.

Hoc anno lapideum pontem ædificarunt Tybingenses super torrentem Steinachum.

Lite-

Literæ aliquot aliæ, ad Mart. Crusium hoc 1586. anno scriptæ.

1. *Maij 25. à generoso Barone in Lympurg, D. Alberto. Epistola hac (inquit) licet rudi & insulsa, te visitare apud animum meum constitui: ne forsan à te, cui multum debeo, rusticitatis aut negligentiæ nomine accusarer, &c. Geildorffio.* Epistola.

2. *Iul. 15. à Georgio Remo Augustano, Latinè & Græcè eleganter docto. Misit mihi Epistolam Græcam: quam, Venetijs cum Episcopo Gabriele Seuero (τῷ τῆς φιλαδελφίας) versans, mihi impetrauerat. Augustâ.*

3. *Iul. 24. à M. Petro Ionæ, ex Nycopia Sydermanniæ: quas 29. Sept. accepi. Viuebat ipse sub Duce Carolo, Principe Sydermanniæ, in Suecia.* Nycopia.

4. *Septemb. 4. à M. Ioanne Soldano Hasso, Græcè scriptæ, beneuolentia plenæ. Ex arce generosi Baronis Hofmanni Strechau. Filiorum Præceptor erat.*

5. *Septemb. 29. à M. Georgio Krippendorffio, Erdfordiâ qui & ipse apud nos studuerat. Magna eius vrbis campana Mariani Templi, illa βοῶπις πότνια ἥρη, fusa est 1497. ab opifice Erhardo de Campen, CCLXX. centenariorum. Baptizata postridie S. Trinitatis, & SVSANNA appellata, à Doctore Iohanne de Laphe. Circumferentia eius est XIIII. cubitorum, & sesquiquadrantis. Alta est 4. cubitos, 1. quadrantem. Semidiameter, à malleo vsq; ad oram, est 3. cubitorum, 1. quadrantis. Malleus ipse, sesquicubiti est, & semiquadrantis.* Erdfordiana campana ingens.

6. *Eodem 29. Septemb. Francofurto, à Scipio Gentile. Nuper (inquit hic bonus) coniuratio quorundam nobilium patefacta est in Anglia: vt Reginam Elisabetam necarent: & Scotiæ Reginam, ab ea in custodia asseruatam, liberarent: Regno Anglico inaugurarent: vrbem Londinum inflammarent: cædem hominum diuersæ Religionis facerent. Re patefacta: ingens est lætitia consecuta: per omnes vrbis vias excitati ignes, mensæq; stratæ: non sine maximo campanarum sono, & tormentorum fragore: tanquam is, dies natalis vrbis esset. Portus, qui antea, in illa trepidatione tenebantur diligenti custodia, ne quis è Regno emigraret, reserati nauibus & viatoribus sunt: quorum vnus, Scipius tuus, ad Francofordienses nundinas perueni. Mitto tibi Græcarum literarum Professori principi, Chrysostomi Homilias 6. ex M. Scr. Codicibus Noui Collegij, ab Ioanne Harmaro, Græco Oxoniensis Acad. Professore Regio, nunc primùm editas. Dragus ille, de quo nosti, redijt superioribus mensibus ex Indijs (orbe nouo) triumphator in Britanniam, magna cum præda: in qua ingens inerat vis earum bombardarum: quas Carolus V. Germanis bello ciuili ademerat. Vale, & mortuæ iam Græciæ diu viue.* Insidiæ in Elisabetam Anglicam detector. Ioan. Harmarus. Bombardæ superioris Germanici belli, in Anglia.

Coniugia plura.

1. *Nuptiæ celebratæ sunt Stutgardiæ, vltimo Octob. illustrissimi Principis Palat. Georgij Gustaui, cum Domina VVirtembergensi Elisabeta antehac cum Hennenbergio nupta. De quib. eruditum Epithalamion Marci Henningi Augustani extat. Item, Georgij Sartoris Stutgardiani.* Georgij Gustaui Palat. nuptiæ.

2. *Nobilis viri Melch. Iægeri à Gertringen, in Eningen & Buchenbach, intimi Consiliarij VVirtemberg. Ducis: cum nobili virg. Anna à Berlichingen, Aug. 15. Stutgardiæ. Descripsit Erhardus Cellius carmine, & L. Engelhart.* Melch. Iægeri.

3. *Backnangæ Septemb. 12. nobilis Christophori Senfftij à Sulburg, cum nobili virg. Fide ab Hapsperg. Benè precatus est eis carmine L. Engelhart. Obijt pia hæc fœmina, cum geminis, & tertijs etiam liberis, 1589. Febru. 21.* Christ. Senfftij.

4. *Vlmæ Mart. 16. Georgij Mylleri Theol. D. cum Veronica VVeißina.*

Marci VVolfhardi Med. D. Memmingensis, cum Eufemia Heer vvartina, Febru. 21.

Obitus plurium.

1. *Stutgardiæ, in Xenodochio, Ianu. 27. obijt Iodocus Schmid, Cellarius VVildpergensis.* Mortui.

Febru. 25. Ioan. Rudolphus Altbusser, VVirtembergicorum ordinum Quæstor. Der Landschafft Einnehmer.

Maij 10. Anna Reibinga, Adami VVeinmanni vidua, 1570. mortui.

Iul. 6. nobilis & bona mulier, Anna Grempina de Freudenstain, ex Nothafftijs Hohenbergicis nata.

Octob 5. Christoph. Conradus de Berlichingen, Burckardi Aulæ Magistri ex Dorothea F. puer quadrimus, ac 24. dierum. Et antè, Feb. 10. Vrsula, sororcula eius 6. mensium, 2. dierum.

2. *Tybingæ. Ian. 14. Doctor Iacobus Cappelbeccius, Iuris Professor, senex pius & mitis: ætate iam ipse etiam cæcus. Hic VVitembergæ à D. Luthero viam salutis didicerat: Discipulos suæ fidei commissos, fideliter instituerat: in Italia etiam, Iura didicerat: domi res sacras diligēter legerat.* Iac. Cappelbeccius.

Ianu.30 sepulta est nobilis mulier, eaq; religiosa, ante oppidum: Habspergerina: cuius liberi erant, Fides & Martinus.

Iun.12. Bernhardus Kienlinus consularis obijt: septuagenario maior: qui multis sacris Dictis, in morbo se ipse consulatus erat.

Theod. Sneppfius defunctus.

Nouemb.9. vesperi mediâ 6. hora, reuer. & perbenè de Ecclesia Scholaq; meritus, Doctor Theodoricus Sneppfius. Sepultus est in Templo, vbi vxor eius charissima Barbara. Concionem habuit D. Cancellarius, ex Esa.3. Deum, Rempub. aliquam perditurum, priuare eam alimentis, & sapientibus politicis Ecclesiasticisq; viris. Ποσάκις ὁ θεὸς τὸν ἄξιον (inquit) ἀφεῖλετο! ποσάκις λοιμὸν ἐπέπεμψε! πόσους ἰσχυροὺς ἐκ τῆς μέσης περιποίησε! πόσους διδασκάλους ἔπληξε! πολλὰς ἤδη σοφὰς θείας πάγκακας ἐδίωξε πόλεως τοιοῦτον, οἷος ἦν Ἐρέβριος ὁ Σνέπφιος. τὰς λίθους αὖ ἐκίνησεν, ὅτως εἰπεῖν, τοῖς διδαχθεῖς αὐτῷ, καὶ τὰ τοῦ ὑψίστου αὐτῷ ἔλωπε, τὸν μακάριον θεοπλήρωτον. Οἷον κέρδος! ὡς ἐνδιαθέτῳ ψυχῇ διδάσκαλος! ἀπόλλυσι καὶ ὅτος. διὰ τί; διὰ τὸ ἀλλότριον ὑμῶν, ὦ ἀκροαταί. φοβεῖσθε τοίνυν, μὴ πλέονα πάθητε. ἐν οἷς ἄλλον ἄρχοντα, ἐν ὅλῃ τῇ γερμανίᾳ, παρὰ τὸν ἡμέτερον: ὃς τοιούτων ἐνδεᾶ ἔχει μεγάλων διδασκάλων. ἀφοσιοῦται δὲ ὁ θεὸς ἐν ἑαυτῷ, ἡμέρας αὐτὸν ἀφελέσθαι, διὰ μετανοεῖτε, καὶ εὐσεβεῖτε. *Natus fuerat D. Theodor.1525. Nouemb.1. Legatur vita & mors eius, copiosè & pulcherrimè in funebri M. Erhardi Cellij oratione descripta: quam is 13. Ianu.1587. in Aula noua, splendidè & patheticè, ad 3. horas recitauit.*

Primus etiam Truberus.

3. *Deredingæ, pago suburbano. Iun.29. obijt pastor huius fidelissimus, Primus Truberus: qui primus Labaci Euangelium Christi docuit: & ante portam Templi Deredingensis humatus est: Concionante eodem D. Cancellario, ex 2. Tim.4.*

De quo, nos:

Vir tumulo hoc sanctus de sclaua est gente sepultus,
Primus: qui Christi nomine multa tulit.
Transtulit in patriam diuina volumina linguam:
Sparsit in eoas dogmata sancta plagas.
Pulchrè certauit: cursum ratione peregit.
Nunc ipsum in cœlo pulchra corona manet.

Patria eius fuit Rastzbiza. Peruênit viuendo in annum 78.

4. *Hirsaugiæ. Anno Domini* 1586. den X. tag Febru. Starb die Ehrsam Fraw Felicitas Kärgin: Johann Kargen / genannt *Parsimonij*, Abts zu Hirschaw geliebte Mutter: welche nach absterben jhres Manns / mit dem sie 53. Jahr in der Ehe gelebt / vnd neben jhr allhie begraben liegt / noch 9. Jahr bey jhrem Sohn / dem Abt / im Kloster gelebt: vnd im 86. jhres Alters gestorben ist.

Ovv.

5. *VVachendorffæ. Iun.28. nobilis Fridericus, pater Iosephi hodierni, ab Ovv. Ibi hodie concionatur M. G. Lieblerus, nostri Præcept. Liebleri F. Vxores Friderici. 1. Maria Hendschuchshaimia. 2. Elisabeta Etlinstettensis. Obijt illa 1556. Iul.16. hæc verò 1563. Aug.3.*

6. *Vlmæ. Aug.7. obijt Vlricus Ehinger de Baltzhaim, & maiore Kætz. Apud hunc diuerti solebat Imp. Carolus 5. quoties Vlmam veniret: in magnifica iuxta Gregariam portam domo. Hunc idem Augustus 1548. seniorem Senatus Vlmensis fecit.*

7. *Esselingæ. Octob.27.* Starb Her: Peter Danheuser / Burgermeister.
Octob.31. Starb Her: Thomas Drach / Blaubeurischer Pfleger.

8. *Phorcæ. C. S.*

Anna Marchionissa.

Illustrissima Princeps & Domina, D. Anna: filia D. Ruperti Palatini, Ducis Bauariæ, Comitis Veldentiæ: vxor posterior Domini Caroli, Marchionis Badensis: religiosissima Heroina, & exemplum sinceræ in Christum fidei, & virtutum omnium: post vitam laudabiliter actam, mortua 3. Cal. April. anno 1586. annos nata 45. M.4. D.18. expectans postremum Christi saluatoris aduentum, hoc loco humari voluit. Extant conciones de ipsa funebres: M. Ioannis Letzsteini, Grabensis Parochi: & M. Petri Bilfingeri, Aulici concionatoris Coroliburgi: deinq; M. Ioannis Zehenderi.

Alibi obierunt.

Nicolaus Cisnerus I. C. Spiræ, Iudicialis Cameræ Assessor, pridie nonas Martij.

Petrus Beutrichus I. C. vir militaris (noster olim in togata militia Discipulus) 3. nonas Febru. Quod tamen alicubi inueni, sequentis anni die 12. Febru. factum esse.

Columnæ 2. effossa.

Hoc 1586. anno, in Marchionatu Badensi, inter Sintzheim & Steinbach, fortè ex terræ motu fossæ sunt duæ columnæ: quarum inscriptiones hæ ferè erant: sicut à clarissimo viro, Carolo Christoph.

stoph. Beiero, Phorcensis Scholæ Rectore, accepi anno 1590. Vide autem part. 1. cap. 14. M. Aurel. Alex. Seuerum, ad annum Christi 224.

Columna 1.

IMP. CÆS. DIVI. SEVERI NEPOT
DIVI ANT NINI I. MAG. FIL.
M. AV NTO III. COS.
III. PPPP COS. GA.
AQ. AB. AQLEVG. IIII.

Columna 2.

M. CÆS. DIVI.
SEVERI PII. NEPOTI.
ANTONINI. I. MAG. PII. FILIO.
M. AVRE. SEVERO ALEXANDRO
PIO FEL SL. AVG. PON ICI
MAXIMO TRIBVNICIÆ
POTESTA. COS. PATRI
PATRIÆ EINI.

Tunc enim ibi Romani dominabantur.

REGINÆ SCOTICÆ INTERITVS. ACADEMIÆ TYBING. GVBERnatio. Græcorum aliquot aduentus, & inter eos Patriarchæ Bulgarorum. Variæ res Græciæ, & Orientis. Castellum antiquum Achalma. Tybingensia & Schorndorffensia quædam. Rex Nauarræus in Francia. Patmus, & aliæ insulæ Græcæ. Ioan. Georgij Godelmanni profectiones. Matrimonia & obitus clarorum hominum.

CAPVT XXXIII.

ANNO 1587. (quando Græci numerabant à condito Mundo 7096. annos, Indict. 15. sequentia facta sunt.

Ianuario mense, Typographiam suam Georgius Gruppenbachius, in nouam & ampliorem domum transferebat, superiore anno ædificatam: aliquantò sitam inferius, quàm introitus est in arcem illustrem.

Febru. 8. Regina Scotiæ Maria Stuartina, ἐσκοτώθη, obtruncata est: nempe trunco prona imposita: vno carnificum, manus eius tenente: altero, caput securi amputante. Reginæ Anglicæ Elisabetæ, Regnoq; eius, insidiata dicebatur. Misisse nempe ei cistam dono elegantissimam. Quam cùm quædam ex Gynæceo virgo, Reginâ negotijs occupata, seruandam accepisset: sed πολυπραγμοσύνῃ quadam aperuisset: ictu bombardulæ, artificiosè intra adornatæ, mortua conciderat. His de rebus, Scriptum Germanica lingua impressum prodijt. Mariæ, Scoticæ Reginæ, conatus in Reginam Angliæ Elisabetam, & obtruncatio.

Mart. 15. D. Matthæus Æntzlinus, aliquot Doctores iuris creauit: Mytschelinum, Schollium, Kynigum.

April. 17. D. Acacio de Landau, Baroni Hausano & Rappottenstainio, filius 6. Rappottenstaini nascitur, D. Ioachimus Iunior. Landau.

Rectura Tybing. Scholæ.

Maij 1. Rector lectus est 206. D. Ioannes Hochmannus.

In catalogum ciuium Academicorum relati. Ioan. VVilhelmus à Lavvenberg, Maij 8. Ioan. Ioachimus à Zinzendorff, liber Baro: Melchisedech Pontanus, Præceptor, Maij 23. Erasmus, Dominus de Starenberg, Iun. 6. Georgius Vlricus, & Lud. Ernestus, à VVellvvart fratres. Arbogastus à Rechberg, Iul. 21. Christoph. VVilhelmus à Stotzingen, Septemb. 28. Georgius & Lupoldus à Schulenburg, fratres: & Balt. à Seidem, Præceptor, Octob. 11. Gymnasium Tybing. VVelvvart.

Octob. 18. Rector 207. D. Georgius Hamberger.

Inscripti.

Ioannes Petri, Suecus, Octob. 25. Erhardus, Baro in Rappoldstein: Ioan. Sigismundus Mendel à Stainfels, Hoffmaister.

Matthæus Robertus Lotharingus, Præceptor: Egenolphus à Grisberg, famulus, Octob. 30.

Dauid Mægerlinus Tybing. Nouemb. 1. Vrbanus Crusius, Martini F. 2. April. 1588.

Decanus Philosophici collegij. M. Martinus Crusius, 5.

Magistri

Rungius. Magistri renuntiati. Febru. 22. hyeme longè frigidissima, Dauid Rungius Pomeranus Gripswaldensis. Georgius Albertus Burckardus Tybingens. M. Georgij Professs. F. Thomas VVidmannus Nærdlingens. Baltasar Fischer Styrus Græciensis, ἀκπτυλωνίστατος οὐ ἐγχείοις μαχοῖς. Christophorus Lucius Viennensis, cæcus. τυφλὸς μὲν τὸν σωματικὸν ὀφθαλμὸν: τὸν δὲ τῆ νοὸς ὀξυδερκής. ἀλλὰ καὶ διὰ μυστικῆ ἐργαλεῖα σύντροχος. Iosephus Lieblerus Tybing. M. Georg. Professoris F. VVilhelmus Kienlinus Blabyrens. Leuius Schantzius Ovvensis. Aug. 2. Daniel Schubmarius Sunthaimensis. Samuel Grammer Nyrtingens. Græcè in Actu dixit. Ioan. Vlricus Kramer VVaiblingens. Ioan. Conradus Gœtzer Comburgens. Daniel Reinol Blochingensis. Dauid Vogel Regiomontanus.

Cæcus Luciu, Magister factus.

Leui Schantzius.

Vitus Myller. Octob. 2. Professor lectionum tertij in Pædagogio Academico ordinis, receptus est M. Vitus Myllerus Bulnheimensis Franco.

Græci duo, Dondes & Papadatus. Iul. 5. duo Græci huc venerunt. 1. Ioannes Dondes Cretensis, ex Chania (ἐκ χανίας, ὅτου καὶ λωνίκης) & Mahumetes Papadatus, ex vrbe Ambraciæ Arta, Ianizarus procerus. Hic se apud nos baptizari orabat, instabatq; baptizatum antea pernegans. Id ergo tandem (postquam diligenter etiam in Religione institutus, in examine respondisset expeditè) obtinuit. Namq; in Ecclesia hominum concursu refertissima, 20. Aug. post concionem vespertinam, à Diacono Græco verba sub Cosmæ nomine baptizatus est. Effugerat è Turcia cum magno periculo. De quo homine, in Græco eius Testimonio, quod à Pelagoniæ Metropolitano habebat legebatur: ὅτι ὑπῆρξε μοὶ δοῦλος ἐκ γενετῆς ὡς ἰδίου υἱός: οἱ δὲ τοῦτου ἄλλοθεν αὐτὸν ἐξ ἀγκαλῶν μητρικῶν, βίᾳ καὶ δυναστείᾳ, νήπιον ὄντα, καὶ ἐξ ἰδίων αὐτοῦ τῶ λαμβάνειν χριστιανῶν παῖδας διὰ γιανιτζάρους. Pro, εἰς γιανιτζάρους. Erat 28. annorum. Militauerat contra Persas, sub Bassa supremo Osmanno, ibi occiso.

Papadatus, Tybingæ baptizatus.

Achalma, vetusta arx. Iul. 9. Reutlingam expatiati sumus: ego, & Compater meus M. Eusebius Stetterus, actu bilis adolescens Eberhardus à Gemmingen, cum Præceptore suo M. Andrea Baiero: vt castrum vel arcem Achalmam (illam antiquorum comitum generosorum sedem: de quibus antehac part. 2. lib. 8. cap. 8. scripsimus) videremus. Ascendimus igitur ex oppido Reutlingensi, in montem præaltum & pulchrum, per 3. quadrantes horæ. Ingressi sumus duabus portis, in primum & secundum vestibulum: ac tandem tertiâ porta, in magnam & præcipuam castri partem. In cuius quasi medio, alta turris est: in quam ex domo, quæ ad dextram prope murum est, per ambulacrum, in alto positum, transiuimus. Infrà enim iuxta solum, nulla ei turri porta est. Intra turrim verò, è sublimi per foramen, in profundissimum carcerem captiui olim demittebantur. Muri omnium trium partium arcis, peruetusti, & admodum alti, sunt. Est & altera turris, in extremo angulo arcis sinistro, in parte scil. tertia, cuius partis murũ circumiuimus superius. Certè fuit magnificum quondam hoc castrum. Hodie, à VVirtembergico Forestario incolitur.

Æstas pluuiosa. Æstas hæc, primò pluuiosa erat: postea, feruida, & messis perbona. Solatium ergo, aduersus annonæ difficultatem: in qua medimnus farris, 8. Florenis valuerat. Nærdlingæ verò, 14. Septemb. ingens decidit grando: quæ fenestras Templorum, & priuatarum domorum, contudit: ac pleraq; poma arboribus decussit.

Grando.

Tybingæ, solaria in 4. lateribus Sangeorgiani Templi fiebant, ad horarum spatia cognoscenda. Postea mense Decembri in turri eiusdem Templi, campana horarum pulsatrix, in partem exteriorem prolata est: vt clarius horarum signatio per oppidum audiatur: id quod meo Musco conducebat: cùm sonus antea exiguè, hac in parte oppidi perciperetur.

Scherndorff. Scherndorffij, nouus extructus est ambon, ad musicè concinendum, proximè sub organo: conferente ligna illustrissimo Duce, & Senatu oppidano reliquas impensas. Ibi ergo diebus Dominicis & festis, Germanicè & Latinè concinitur, figurali & plana musica, celebrandi Dei gratiâ, & auditores delectandi causâ.

Organon musicum ibi. Organum verò ipsum, 1516. factum est. Habet 15. Registra, tubam militarem, auium timentum, pedale, tremulantes. Fundatum ab Vdalrico Gausbergio: qui Truchsæsiam à Vetzhausen habuit. Contulerunt hi pecuniam liberaliter ad sacras actiones, 1517. & 1528. & ad aliquot studiosos Tybingæ alendos.

Patriarcha Bulgari Gabrielis, Tybingam introitus. Die vltimo Augusti, Feria 5. vesperi circa horam sextam, huc inuehitur Patriarcha Bulgariæ Gabriel, tribus curribus, duodecim equis, per Luschauiensem portam. Erant 12. hominum (inter quos aurigæ Germanici) cum ipso. In anteriore parte currus Patriarchici, quidam sedebat: tenens ante se pedum argenteum longum (τὸν πατερίτσαν) ipsius Patriarchæ: magno hominum concursu, ob inexpectatam rei nouitatem. Præcedente autem mense, literas de eius futura huc profectione,

fectione ad me dederat Pragæ Medicus Imperatorij, D. Petrus Monauius: Iacobi Monauij V- Monauij.
ratislauiensis primarij & doctissimi viri frater. Hospites itaq; illos (de consilio nobilis & egregij viri, Iosuæ Scheri à Schwartzenburg, maioris hîc Præfecti) in publicum hospitium fori, Insigni aureæ ouis notatum, dedixi. Ibi quotidie cum eis vixi: colloquens de varijs rebus: sed nihil admodum de Religione conferre Patriarcha volebat. Discesserunt 5. die Septemb. Vlmam versus, & in Italiam. Die autem 1. eius mensis, in: cepit nouus Græcis annus & noua Indictio, nempe prima. Septemb. 3. Patriarcha, & Comites eius Græci septem (cùm antè in Ecclesia concioni interfuissent, spectandi duntaxat causâ) in stipendio illustri, prandio accepti sunt. Ibi initio prandij (loco concionis, quam quotidie aliquis ex Magistris stipendij, tempore prandij & cœnæ habet) M. Samuel Grammer Nyrting, carmen Græcum, Heroicum & prolixum, ad Nonni imitationem, de suggestu amplissimi illius Hypocausti, doctè recitauit, de Dicto Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum. ἐπαινετὸν, παρ' ἐμοὶ ἐλέγετο. Commendationem Græcè scriptam ad omnes Principes, &c. habebat Patriarcha, à pluribus Patriarchis: qui in Synodo superiore fuerant: ex qua commendatione, hæc verba sunt.

Γράφομεν περὶ τῦ μακαριωτάτε καὶ ἁγιοτατοπάτε καὶ πατριάρχε, τῆς πρώτης ἰσοστιμίας, ἀγαθοῦ, καὶ πάσης βουλγαρίας, σερβιάς, μακεδονίας, ἀλβανίας, μολδοβλαχίας, ἀγγροβλαχίας, καὶ τῶν λοιπῶν, κυρὶν Γαβριὴλ, τῦ οἰκουμενικοῦ ἀρχιερέως, καὶ πάσης ἁγίας συνόδου, ἀγαπητῦ ἀδελφῦ ἡμῶν, καὶ συλλειτουργῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος: ὅπως παρά τινων χαιρεπάπων αὐθαδῶν, καὶ τὸν θεὸν μὴ φοβουμένων, ἐζημιώθη, αὐτὸς, καὶ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ μεγάλη ἐκκλησία τῆς πρώτης ἰσοστιμίας, καὶ πάσης βουλγαρίας, φλορίνων χιλιάδας δεκαεξ, καὶ ἐπέκεινα, &c. Ergo τρέχει αὐτὸς πρὸς ἀγαθὸν, καὶ πάσης βουλγαρίας, φλορίνων χιλιάδας δεκαεξ, καὶ ἐπέκεινα, &c. Commendatitiæ literæ Gabrielis.

Superscriptiones & subscriptiones, ijsdem verbis.

† θεόκτιστος, ἐλέῳ θεῦ ἀρχιεπίσκοπος νεαρχιῦντος πόλεως, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Patriarchæ, qui subscripserant.

† εἰλικτρος, ἐλέῳ θεῦ πάσης καὶ πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως ἀλεξανδρείας. Habebat hic etiam consensum (τὸν γνώμιλον) τῦ ἁγιωτάτε πατριάρχε θεῦ πόλεως ἱεροσολύμων, κυρὶν σωφρονίε.

† ἰωακείμ, ἐλέῳ θεῦ πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως ἀντιοχείας, καὶ πάσης αὐτοκλῆς.

Deinde sequebantur Episcopi 31. Ponam Latinè.

Cæsareæ in Cappadocia Euthymius. Epheſi Sophronius. Nicææ Cyrillus. Nicomediæ Si- Episcopi subscrimeonius. Chalcedonis Dorotheus. Theſſalonicæ Metrophanes. Cyzici Gabriel. Priuſæ Gregorius. bentes.
Trapezuntis Maximus. Philippopolis Theophanes. Corinthi Neophytus. Naupacti & Artæ Ioachimus. Ioanninorum Matthæus. Meſembriæ Ignatius. Iconij Ioaſaph. Athenarum Nicanor. Adrianopolis Ioaſaph. Smyrnæ Macarius. Bizyæ Cyrillus. Coæ Iacobus. Piſidiæ Gabriel. Serrharum Ananias. Sami Sophronius. Paronaxiæ Athanaſius. Euripi (Euboeæ) Laurentius. Chij Gabriel. Zichnorum Gregorius. Nouorum caſtrorum (νέων πάγων) Gabriel. Sozopolis Matarius. Præconeſi Clemens.

Dramæ Nicanor.

Præcipui viri in comitatu Patriarchæ Achridani, qui huc venerant.

1. Hieremias Macedo, Pelagoniæ & Perleapi Metropolita. πελαγονίας hæc, & περλίαπος, ſunt duæ ciuitates, itinere vnius diei à ciuitate Achridis. Mager Angeſicht/ſchwartz Bärtlin. Comites ipſius Gabrielis.

2. Anthimus, ἡγούμενος, καὶ μέγας ἀρχιμανδρίτης τῆς πρώτης ἰσοστιμίας ἀρχιεπισκόπου. Dicken Bart/ſchwartz.

3. Theodorus, ὁ τῦ γαμβρὸς, τῦ ἐν τῦ ἀργυρᾶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρχιεπισκόπου ὑπηρέτης καὶ λειτουργός. Habitabat Conſtantinopoli: eſficiens mandata Patriarchæ in Aula Sultani. Habebat vxorem & liberos, Theodoſij Zygomalæ affinis. Ein feins Männlein/gälb vñ ſchwartz. Dicebat, Theodoſio ex Irenæ, Theodoræ filia, natos eſſe liberos, Conſtantinum & Alexandrinum: καὶ θυγάτριον, αἰώνιον δέ τι, διὰ τὸ μίσπω τεσσαρακοντοῦτες βεβαπτίσθαι. Theod. Zygomale libert.

4. Ioaſaph, ἀρχιδιάκονος, ὁ ἐν βιβλίοις. Schwartz Männlein.

5. Ioannes Meneſis, πρωτοπαπαδάρχες ἀρχιεπισκόπου, id eſt, Epiſtolarum lector. Famulus ad menſam, niger. Multis ſtudioſis nomen ſuum Patriarcha in libellos inſcripſit. Facit id viridi colore.

Ex eis percepta.

A Conſtantinopoli Chalcedonem verſus, inſulæ quinque ſunt, illinc hoc numero milliarium Inſulæ iuxta
diſtantes: πρώτη 6. αὐτιγόνη 9. χάλκη 11. πρίντιπος 12. χαρκὶ 13. In Chalce ſunt duo Monaſtria. 1. ἁ παναγία, à Patriarcha Dionyſio. 2. ἁ ἁγία τριὰς, à patr. μιτrophane, extructa. In Principio, quondam Regij liberi educabantur. Conſtantinopolin.

Athenis

Athenæ. Athenis Templum est, μέγιστον καὶ πανωραιότατον, S. Georgij. Vocatur, ἀκαμάτη ἐκκλησία: διὰ τὸ τὸν εἰς αὐτὴν εἰσερχομένους, ὑπὸ τοῦ θαυμάζειν τὰ κάλλη αὐτῆς κοιμᾶσθαι. In eadem vrbe adhuc Templum est, quod vocatur, τῷ ἀγνώστῳ θεῷ, Ignoto Deo: & eius altare habet eam inscriptionem. Est adhuc pulchrum, id Templum, propter etiam marmora. Sed nec Christiani, nec Turcæ, eo vtuntur.

Ioannina. Ioannina, vrbs Epeiri pulchra. Tota incolitur à Græcis: Turcæ, foris habitant. Habet portum dulcis aquæ.

Iustinianæ duæ. Ἰουστινιανὴ { πρώτη, vbi Achridæ. / δεύτερα, ipsa insula Cyprus.

In priore natus fuit Imp. Iustinianus: in altera, vxor eius Theodora. Ideo ambo hæc loca sic honorarunt: præsertim Imperator, quòd Patriarcham Achridarum, à se ornatarum, instituit: sicut Constantinus M. Constantinopolin, institutione Patriarchatus ornauerat.

Papæ à Patriarcha excommunicatio. Papam Romanum & suos ἀναθεματίζει (anathemate ferit) quotannis Patriarcha Constantinopolitanus, ἐν τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῆς τεσσαρακοστῆς, καλουμένῃ τῆς ὀρθοδοξίας: primâ Dominica Quadragesimæ, quam Dominicam, appellant Orthodoxiæ Dominicam.

Mores Græcorum, in prandio & cœna.

Mores in cibo capiendo.

1. Consecratio mensæ, patriarcha stante & incipiente: tum singulis aliquid admurmurantibus.
2. Fercula terna, aut quaterna: sine carnibus, & iure carnium: sed tantùm mihi, & Theodoro Procuratori.
3. Patriarchâ primò bibente, omnes assurgebant, benè precantes εἰς πολλὰ ἔτη. Postea bibente, non amplius assurgebatur.
4. Post cibum, gratiarum actio, stando.

Vestitus Patriarchæ, quo in Templum iuerat.

Vestitus Patriarchæ. Μανδύον, pallium. καμιλαῦχι, cuculla supra caput, à tergo dependens.

Πώματα ἡρεμία, superior glauca pars pallij, infra tamen humeros.

ἕτερα πώματα, inferior pars pallij. ποταμοὶ, obliqui tres quasi fluuij, in pallio, Verbrennung: ἄσπρο, Weiß: κόκκινο, Rhot. Tertius color mihi excidit. Cœruleus, vt puto.

καππάσι, galerus Patriarchicus. Erat ex velluto nigro, schwartzem Sammet.

Καμοκάς, pannus Damascenus: ex quo erat pallium.

ἐξ ὀξεὸς καὶ μαύρου μισγί, Braunblaw. Erat color pallij. Βλατὶ, Turc. ταφθὰ, Taffet.

Vestitus Monasticus.

Monachorum vestitus. ῥάσο μαῦρο, pannus ex pilis niger: ex quo est vestis monastica. Gestabat μιτροπολιτα.

ῥάσο μέλαν, braun Münchstuch. Hoc tantùm Monachi vtuntur.

Σκιάδιο, pileus.

Pilei partes. Pilei partes. Κορφὴ (κορυφὴ) rotunditas supera. γύρος, τὸ ἐν μέσῳ, rotunditas media circumcirca.

ποδιὰ τοῦ γύρου, circumferentia infima & latissima, der sturm.

σωκαμίλαυχον (τὸ ἔσω καμιλαῦκι) pileolus monasticus sub pileo.

ποκάμισο (ὑπὸ κάμισον) vel ἱμάτιο, interula, hemmet. χιτῶνος, tunica.

Ieiunia Græcorum. Die Mercurij (τῇ τετάρτῃ) & die Veneris (τῇ ἕκτῃ) omnes Græci abstinent carne, butyro, pisce: vescentes tantùm pane, herbis, oleo. Sed Monachi (οἱ μονάζοντες) etiam oleo tunc abstinent. Artifices nunc sunt Turcæ, in scribendo & pingendo: cuius ante centum annos erant rudes.

Tributum Patriarchæ Turcicum. Tenebatur Patriarcha Gabriel quotannis pendere 7. millia Ducatorum. Erat ex Ioanninis oriundus. Barbam gerebat (vir pulcher) coloris spadicei, densam, ac mystacem. De his, hactenus.

Mense Septembri, in altissimis parietibus Templi Tybing. S. Georgij, ex S. Biblijs, & ex historia Romana Germanicaq́, imagines Patriarcharum, Regum, & Imperatorum Rom. vsq; ad præsentem Rudolphum 2. pictæ sunt.

Doctorum renuntiatio. Septemb. 25. Iureconsulti sunt hîc renuntiati septem: VVachmannus, Vict. Streitberger Curiensis Variscus, Binder, M. Iosephus Hættler, Schmidlappius, Cappelbeccius, Dretschius. Et duo Medici: Thomas Schlaierus, atq; Mylius.

Nauarræus R. Mense Octobri, nomen Regis Nauarræi Henrici (cuius nuptias cruentus ille Bartholomæus insigniuit) iam clarum erat, magnâ victoria potiti de suis hostibus. Contra eum erat Rex Franciæ Henricus 3. & Guisij, & Mainenses, atq; alij.

Sub

Sub initium Nouemb. Sigismundus III. factus est Rex Poloniæ. *Sigismundus, Poloniæ R.*

Mense Decembri cognoscimus, D. Polycarpum Leiserum, VVitebergâ in vrbem Brunsuigam migraturum esse: quod & factum est. Successit D. Ioanni Heidenreicho: qui D. Martino Chemnitio successerat.

Circa medium huius mensis, incepta est Tybingæ illa pars Monasterij Gymnopodeij, quæ ad hortum, vel occasum, spectabat (olim à me habitata) destrui: ob nouum studiosis eo in loco collegium à Principe ædificandum. *Franciſci cœnobij Tybingæ destructio.*

Eiusdem Decembris die 14. Græcus quidam, Iacobus Miloites (in Pathmo inf. natus, sed in Melo educatus) huc vênit, κάτροφ & ipse quærens. Turcis enim obnoxius erat, propter seruos eis (sicut ipsi calumniabantur) abductos. Commendatitias habebat à Patriarcha Theolepto, mense Iul. Indict. 13. datas: quibus subscripserat etiam Syluester Alexandrinus, Ioach. Antiochenus, & Gabriel Achridanus. Syluestrum Iacobus dicebat iam nonagenarium esse: Ioachimum verò, Arabem, non admodum doctum. Commendauerat eundem Iacobum consulibus ciuitatis Leopolis Russiæ, generosus Constantinus Corniactus Græcus (ex Cydonia Cretæ inf. vt audiui) habitans Leopoli (vbi Templum quoque Græcis est) vir longè ditissimus, animo humili & hospitali. A Rege denique Poloniæ commendationem habebat, 2. Iul. 1586 scriptam. Dicebat, se duobus locis vitam à Deo accepisse. 1. in Patmo. 2. in λειψολίμνη, VVeissenseha. Nam in sylua iuxta Frankenhausam, cùm ipse veheretur in vehiculo paruo: ei à tergo quidam laqueum iniecit & attraxit: famulus, qui equum regebat, & antea cum illo contra herum suum Iacobum conspirauerat, equum incitauit: vt illi gula citius frangeretur. Postea eum extra viam traxerunt in sylua: Taleris 40. spoliarunt, & veste: ac 4. vulneribus in facie & capite affecerunt, atq; profugerunt. Repertus est à duobus pastoribus, & in vicinum pagum ductus. Concionator Græcè intelligens, effecit: vt ex oppido VVeissenseha Chirurgus Ioan. Pætsch veniret. Ita sanatus est, à 14. Iul. vsque ad 14. Aug. 11. Florenorũ precio, à pijs collato. Testati sunt hæc literis, M. Zacharias Fræschel, VVeissenseha Pastor ac superintendens: & Thomas Georgius, illius Præfecturæ Quæstor. Profuit ei capitaneus quoque Leuinus de Seusa. Famulus captus, rotæ pœna affectus est. *Græci Miloitæ aduentus. Latrocinium in Miloiten. Pætsch. Fræschel.*

Ex illo obseruata.

Princeps Moscouiæ, cùm Græcæ sit religionis: quotannis magnas eleemosynas mittit Constantinopolin, Alexandriam, Hierosolymam, in montem Atho & Sinai, &c. Magnas etiam dat Corniactus. Habet enim plus centum pagos & arces: afferuntur ei vasa plena Talerorum quotannis: Regi Poloniæ dat pecuniam mutuam. Leopoli turrim Templi eduxit altiorem, quàm turres Pontificiorum sunt. *Moscouiæ Princeps. Corniacti opes.*

Patmus, est amœnissima insula, milliarium Ital. 18. in circuitu. Habet oppidum, in quo est Monasterium 150. interdum Monachorum: qui habent hortulos, & aliquas vites: cùm aliàs insula sit sterilis, sine frumento, sine vitibus. Habet hoc Monasterium multos pagos & reditus in insula Creta. Ciues negotiantur Venetijs. Non longè à mari abest mons, & spelunca: in qua S. Ioannes suos libros scripsit. *Patmus.*

Samos, pulchra & fructuosa insula est, fluuijs irrigua. Antea erat deserta: & modò ante 10. annos cœpit rursus ab hominibus incoli. Distat 40. milliaria Ital. à Patmo. *Samos.*

Meli ambitus est 60. mill. & habet 2. oppida, scil. πάτρον & χώραν. Frugifera & vitifera, sicut Creta. Facit copiam salis è mari, quod aliò exportatur. *Melos.*

Cos inf. habet 4. oppida: quorum nomina sunt, νιραντεία, πυλί, ἀντιμάχεια, πέφελος. *Cos.*

In his & alijs insulis, paruæ puerorum scholæ sunt: vbi Psalterium, & alij libelli, ab eis legere & exponere discuntur. In multis etiam insulis Italica lingua docetur, propter negotiationes scil. Venetijs. *Scholæ insularum.*

Equites Albanesi (ἀλβανεῖ) strenui viri in bello sunt. Habent propriam quandam linguam, non Græcam: etsi eam quoq; didicerunt. ποντζάρια φορεῖν, hastas gestant. Prouerb. ξημερώνουσε, νὰ λιχτάσουσε: id est, ἐλθέτω ἡμέρας, ἐχ τὰ λιβάδι. Kompt tag / so kompt raht. Pro, ἐξημερώνουσε, diluescente. *Albaniæ equites. Calend. Gregorij num Patriarcha Byzantij receperit.*

Cùm Iacobo dicerem, Patriarcham Hieremiam recepisse nouum Calendarium Gregorianum (id enim ab Antonio quodam Possenino scribi, in libro edito) pernegabat. Ergo Patriarcham ea de re per literas percontatus sum. Erat Iacobus 45. annorum. Sed ad Sueuica reuertor, *Rursum de Ioan. Georgio Godelmanno.*

Non igitur possum hîc chari mei amici, de quo suprà scripsi, egregij Sueui, Doctoris Ioan. Georgij Godelmanni, non rursus meminisse. Cùm hic Rostochij 1584. Feudalia, & sequenti bien-

nio constitutiones criminales Caroli V. Imp. explicuisset: Disputationesq; publicas sæpissimè de rebus magni momenti (vt, de vsuris: de Magis, Veneficis, Lamijs: de Testamentis, nuptijs, pignoribus) habuisset: multis etiam nobilibus viris, multis Rebuspub. consulendo, causasq; defendendo (primam equidem coram illustrissimo Megalopolitano Duce Vlrico) cum laude inseruijsset: hac

Rigam profectus. 1587. etiam anno, Rigam Liuoniæ, propter ciuiles discordias vocatus est. Eoq; per Pomeraniam, Prussiam Samogitiam, & Curlandiam, mense Martio incolumis peruênit: ibiq; de voluntate clementissimi Principis sui, modò dicti, per annum mansit. Fuit & VVarsaniæ Polonicæ, in

Et VVarsaniæ. Electionis Comitijs: in quibus aliarum etiam gentium legati. Audiuit disertum & magnanimum

Cancell. magnus Poloniæ. Ioannem Zamoiscium, magnum Polon. Cancellarium: cuius coniux Chrysolis Barbarea, Augustanæ confessionis erat. Adhibitus est in familiaritatem à generosis & doctissimis Baronibus:

Dantiscum. Richardo Streinio, Cæsaris Legato: & Erico Sparro, magno Sueciæ Cancellario, & Legato. Finitis Comitijs: per Toronium, Dantiscum, Elbingam, Regiomontem, se Rigam recepit. Inde Dantiscum ad Regem Sigismundum, recens electum, nuper ex Suecia profectum, missus: à Cancellario Sparro in conclaue Regis introductus: serenitati eius, nomine Reipub. suæ, de felici in Regnum Poloniæ aduentu gratulatus est. In reditu Rigam, ab Elbingensibus, Academiâ & Aula Regiomontana, honorificè exceptus est. Missione debinc à Rigensibus obtenta, honorarioq; amplissimo accepto: nauem ibidem conscendit: & per mare Balticum (truci tempestate adscopulos Gottlandiæ coorta) (L. milliaribus Lybecam appulit: ac mense Martio 1588. anni, Roseam in vrbem feliciter

Lybeca. adsuos reuênit.

Inundatio Tybingæ. Circa Tybingam 27. Decemb. magna erat aquarum inundatio, & caligo formidabilis.

Coniugia.

Augustæ. Febru. 9. VVolfgangus Conradus de Schwartzenberg Boius: Sibyllam, Iacobi Fuggeri Antonij filij filiam, vxorem duxit.

Iralæ. Ianu. 17. nuptias celebrauit Ioannes Morhardus Tybing. Med. D. cum Anna Iosephi Brentij Med. D. vidua.

Obierunt hoc 1587. anno.

Mortui. 1. Stutgardiæ, in Hospitalario. Maij 18. Christiana & honesta mulier Magdalena Trebrina: Ioãnis Egen, VVirtẽbergici granarij Cellarij (Kastenkellers) vxor: nata Ao 35. Hebdom. 3.

Mit fried vnnd frewd fehret diese Matron/
Auß diesem Leben hinauff zu GOttes Thron.
Christum erhöcht/alß die Ehrin Schlang/sah sie an:
Auß seym Blut sie Leben hat/wie der Pelican.

Ian. 14 pia & laudata fœmina, Margareta Rhærina: Gregorij Kalleri, Rent Kammers Rhats Stutgardiæ, coniux.

Ioan. Viscerus Med. D. 2. Tybingæ. April. 22. hora 2. pomerid. die Sabbati, Ioannes Viscerus, Med. D. & Professor, benemeritus de Schola & oppido: Discipulus olim M. Lutheri, & Philip. Melanchthonis. Sepultus postridie extra oppidum, in communi cœmeterio. Concionem in Ecclesia Sangeorgiana habuit Diaconus M. Ioan. Georg. Siguardus: loco D. Theod. Sneppfij beati, iam Tybing. Ecclesiæ Pastor. ἐωθεὶς δ' ἀνὼ ἠμίσεως ἔτυς, inquit, ὁ πολιοὺς ἔβντος, ἐγγὺς ἦν τῇ οὐτοῦδον ἐξόδῳ: ἀεὶ τὰ δέκατ' ἐγεγήρα κἄτ' ἐνιαυτόν: πολ. οὐ τῦνέκ' ἐλαμπρῶν παρέσχητο ὑπομνήσεις: πάνυ διὰ γηθερὰς πίστιος, τὰς τῶν ἄλλητον ἀφίκετο λαβεῖν. Funebrem de vita & morte eius orationem, postea Cellius in Theologico Auditorio, siue Aula noua, tanto viro dignam habuit, quæ extat. Decuerat 19. A. Tybingæ. Vxores habuerat, Sibyllam Henzinam Norbergensem, Barbaram Tettelbachiam Onolzbachensem, & Margaretam Kynigsbachiam Stutgardianam. Reliquit liberos ex prima vxore, Doctorem Hieronymum: & Sibyllam,

Daniel Mæglingus, successor. D. Antonij Varnbyl vxorem. Successit ei D. Daniel Mæglingus.

Obitus Iac. Schegkij. Maij 9 diem suum obijt inclytus Iacobus Schegkius, M. D. & professor itidem. De quo etiam Siguardus concionatus est, ex cap. 25. Genes. de Abrahami morte. Peruênit ad 75. annum ætatis: cum 44. annos hic docuisset: ac 10. annos visu caruisset. τὰ δ' γὰρ μυρίαι ἔλαβον πόθοι μεγίστ: τὰ ἐρθοδοξίαν ἐπέμενε: πάνυ μακρὰν τέλος ἔτυχον: ὃ πᾶσιν ἥκει τυχεῖν γοῦν ἐστι. Funebrem deinde orationem M. Georgius Lieblerus habuit, in Academiæ cœtu. Sepultus est extra occidentalem murum Sangeorgiani Templi: vbi & filius eius, Doctor Dauid Schegkius.

Virgo Anna Maria Herterina obijt. Nouemb. 28. humata est virgo nobilis, Anna Maria Herterina ab Hertneck. Quæ cùm superiori tempore fuisset desponsata nobili iuueni, Martino Habspergero: hic ante nuptias mortuus est. Obierat ipsa Tusslingæ, apud matrem suam: sed huc aduecta est, apud socrum Habspergerinam se humari volens. Academia igitur, & Senatus oppidi, & Aulici Iudices, omnes egressi

egreſſi ſumus portam Neccaricam: & inde per Luſchnanienſem portam, in ſuburbanum transitum Ameram cœmeterium, proſecuti funus honorificè ſumus. Concionatus eſt M. Eberhardus Bidenbachius nouus Diaconus, Abbatis Bebenhuſani D. Eberhardi F. ex Pſal. 31. Domine, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Quod hæc beata virgo dixerat.

3. *Hirſaugiæ, è regione ſuggeſti. Anno Domini* 1587. den 11. tag. Febru. ſtarb die Ehr- ſam Fraw Otilia Bückin/ Herrn Johann *Parſimonij*, Abts deß Closters/ liebe Schwie- ger: als ſie mit jhrem Ehwirt Johann Bucken zu Augſpurg 24. im Wittwenſtand 36. vnd bey obgemelten Herrn Abt allhie 18. Jahr/ gelebt hat. Daß jhr gantz Alter war 78. Jahr. Ruhet allhie bey jhren lieben Enckln: jmmer wartend der frölichen Aufferwe- ckung deß HERRN Jesu. *Otilia Byckina.*

4. *Eßelingæ. Anno* 1587. *die* 27. *Iunij*, iſt in dem HERRN ſeliglich entſchlaffen/ der Edel vnd Veſt Philip. Herwart von Pittenfeld/ ſeines Alters im 24. Jahr. *Habuerat eo tempore tantam copiam vini generoſi: vt multis cados integros donaret: ac, ſi quis ipſum ioco putaret dicere, accipe tibi cadum dono, diceret: Abi in malam rem, ſi non vis accipere.*

5. *Nordlingæ. Ianu.* 22. *Ioannes Reuter Coſ. cui* 26. *Ianu. ſepulto, concionem habuit funebrem D. VVilhelmus Lucius.*

6. *Mundelshaimi, in Templo maiore. A.* 1587. 1. *Maij, mortuus eſt nobilis VVilhelm Schenck de VVinterſteten, anno ætatis* 55. *Per annos* 40. *miniſter & Præfectus illuſtriſſ. Marchionum Badenſium, Caroli, & Erneſti Friderici filij, in Beßigkeim, & Mundelsheim.* *VVinterſtetten.*

7. *Argentinæ. Ianu.* 31. *Eccleſiaſtes pius & eruditus, M. Nicolaus Florus, apud S. Aureliam.*

Properante ad exitum hoc anno: triſtis fama ex Gallia increbreſcebat: de Germanis Henrici Borbonij, Nauarræi Regis, circumuentis, & ad internecionem cæſis. *Clades Germanorum in Gallia.*

MOMPELGARDIÆ DEPOPVLATIO. FVNDATIO NOVI COLLEgij Tybingæ. Academiæ Tybing. actiones. Heluetiorum fœdera. Nicolaus Rales, Tybingæ. Hiſpanica claſſis, ab Anglis deuicta. Leopoldus Carolus à Stain. Turcæ, in Vngaria cæſi. Præcipui viri Vlmæ, & Halæ Sueuiæ. Coniugia & mortes. Vita Ioannis Parſimonij, Hirſaug. Abbatis.

CAPVT XXXIIII.

ANNO 1588. *circa primos Ianuarij dies, irruptione magni exercitus ex Lotharingis & Guiſijs facta (per Gallos, Lotharingos, Burgundos, Italos, & Albaneſes) ingens & pluſquã Turcica ſæuitia & libidines, in Mompelgardenſi comitatu vaſtando exercitæ ſunt: nullo antè bello indicto, nulla iuſta cauſa antegreſſa. Locis tribus irruptio facta eſt: cùm nihil metuerent Præfecti locorum tale: quia nec Guiſium, nec illum de Ponte, vnquam laſerant: ſed, tanquam pace alta, negotiationes Mercatorum mutuò factæ fuerant. Scelera, in miſerrimum populum edita.* *Mompelgardiã & Lotharingiæ deuaſtatio.*

Horrendæ blaſphemiæ in Deum. Conuicia in Aratores, captiuitates, ad columnas alligationes, nec non ad caudas equorum, & aliò raptationes. Torſiones horrendæ, ob pecuniam extortionem, nec non ad caudas equorum, & aliò raptationes. Torſiones horrendæ, ob pecuniam extorquendam: nullo reſpectu ætatis, aut paupertatis. Pagorum direptiones, nulla erga lamentãtes commiſeratio. Vulnerationes, verendorum læſiones, pulſationes mortiferæ. Impreßiones pileorum ex funibus contextorum in capita hominum, vt vndiq; ſanguis efflueret. Crudeliſſimè & fœdiſſimè tractatum fœmineum genus. Extractæ exſyluis etiam, dumis, ſpeluncis, ceu feræ. τὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν οἱ θεῷ ἐχθροὶ ἐπὶ πλεῖστον, οἷα καὶ τὸν ἥλιον αἰσχύνεσθαι. *Pecora & iumenta abdũxêre plus ſex millia. Quæ abigere noluerunt: corruperunt, amputatis porcorum roſtris, & aliorum animalium pedibus quatuor. Quis omnem immanitatem explicare poſſet? Etiam recentia ſepulcra effoderunt, pecuniam quærentes. Omnibus denique rebus ablatis, domos & pagos pleroſq; exuſſerunt. Tentarunt & oppidum Mompelgardum: ſed à bombardis metuentes, tandem excеſſerunt. Illuſtriſſimus autem Princeps Fridericus, Horburgi erat. Vxor & liberi, in Monaſterium Alperſpachium venerant. Inde, aliquantulum temporis ſe Stutgardiæ tenuerunt.* *Scelera militum iſtorum.* τυμβωρυχίαι.

Hinc ſecutum eſt, vt 6. *Ianu. milites Tybingæ, & alibi in Ducatu, noſtro Principi conſcriberentur. Opitulaturus enim erat peditibus ter mille, ſclopetarijs mille, equitibus bis mille ducentis. Equitum Dux conſtitutus, Dominus Heideccius, & maior Præfectus Vaihingenſis:* *Exercitus, à Duce Lud. contrà paratus.*

Sclopetariorum, Schauelitzkius: cæterorum, Vitus Schœnerus, cum legato Styckelio. Concionatores castrenses ex stipendio illustri, Magistri duo, Emmanuel Hebsacker, & Ioannes Zeitter. Ad quod idem munus destinabatur etiam Dornstettensis Ecclesiastes, M. Christophorus Gailingius. Debebat & capitaneus Ioan. Hemmingerus, Hennebergæ duo millia sclopetariorum deligere, atq; auctorare. Quæstores (ἀδινουμιαστὰι, Pfenningmeister) erant Isaacus Schvvartzius, & Anastasius Herbstus. Habitus est is delectus & auctoratio 12. Ianu. Herrenbergæ: præsente illustrissimo quoq; Georgio Gustauo Principe. Ianu. 14. conueniebant Tybingæ sclopetarij ex hac præfectura. Ianu. 21. exierunt hinc equites Stutgardiam, nobiles, Georgius ab Ehingen, & Leopoldus Carolus à Stain in Byhela. Verùm breui huc redierunt. Hemmingerus interim cum peditatu ingressus erat Mompelgardiam. Sed cùm nullus amplius reperiretur hostis: non multò pòst factus est expeditioni finis: & Princeps Fridericus cum suis, domum redijt. Sequenti tempore, instaurationi & solatio afflictorum, liberali manu ex Ducatu & extrà, subuentum est. Factum id Tybingæ, mense Aprili.

Hostis iam euanuerat.

Tessera (τὸ σύνθημα) Guisianorum, erat scutum: in cuius medio, gallus gallinaceus: in summo, triplex corona Papalis: ad cuius sinistram, claues S. Petri.

Causa illius irruptionis.

Causa deuastationis Mompelgardicæ (teste Hertzogio in Chron. Alsat.) fuit quòd illustrissimus Princeps Fridericus, Comes VVirtemberg. & Mompelgardensis, nomine Principum Germaniæ missus fuerat: vt moneret Regem Henricum 3. ne se ita seduci pateretur: quò minus ea faceret, quæ promisisset. Hoc Guisijs doluerat. Rex postea expulsus à Lutetianis est: & Guisius, Rex proclamatus. Ideo Henricus R. hunc, & fratrem eius Cardinalem nactus, anno 1589. occidit, Decemb. 23. Eapropter Dux Lotharingiæ, se in clientelam Regis Hispani Philippi contulit: & Hispanos ex Belgio euocauit. Ducis Guisij frater, est Dux de Mena, Regis Nauarræi aduersarius. Antea per Iacobum Clementem, Iacobitam Monachum, Menius & Guisiani, R. Henricum 3. sustulerant: qui tamen Henrico Nauarræo, vt hæredi proximo, coronam Regni, antequam expiraret, tradiderat

Maximil. Austrij Polonica clades.

Ianu. 14. Maximiliani Austrij, de Regno Poloniæ cum Sigismundo Sueco certantis, clades accidit, & captiuitas. Suo tempore autem liberatio.

Vsuræ quæstio.

Mense Februario legimus libellum Germanicum, Ratisbonæ excusum: Magistratu ibi hortante ciues ad quiescendum: qui ægrè ferebant, dimissos esse 5. concionatores: qui docuerant, esse vsuram, accipere 5. fl. annuatim de centum. Ideo missus eò fuerat D. Iacobus Andreæ, Cancellarius noster.

Noui studiosorum collegij primus lapis.

Martij 7. horâ pomeridiana 4. Tybingæ positus est in latere occiduo primus lapis noui studiosorum collegij (vbi antehac Franciscanum cœnobium steterat) Magistris 12. ex illustri stipendio (vbi olim Augustinianorum collegium fuerat) musicè accinentibus. Postea 30. April. huius anni, mediâ hora 10. alij supra illum lapidem lapidi, lamina ænea cum inscriptione sententiæ, hoc collegium esse à Duce VVirtemberg. Ludouico fundatum, inclusa est: indito vitro vini albi: & vitro vini rubri. Saxum deinde aliud, superimpositum. Architectus, erat Georgius Bær: qui nomine Principis illum lapidem posuit.

Mart. 31. literas Græcas accepi ex vrbe Veneta: scriptas humanitatis καὶ φιλελληνίας causâ, à Maximo Margunio, Cytherorum (hodie, Cerigo) Episcopo.

Prandium principum, Tybingæ.

April. 16. in Noui stipendij (illustri stipendio adiuncti) orientali hypocausto, inuitatu illustrissimorum & clementissimorum Principum nostrorum, D. Ludouici, & Comitis Friderici, omnes Professores Academiæ prandebamus: μουσικῆς ἐπηχούσης γλυκυτάτης, ᾠδικῆς τε καὶ ὀργανικῆς. Visitationem enim Academiæ, pridie cœptam, Domini commissarij (Erasmus Laimingerus, magnus Curiæ Magister: Ioannes Schulterus, Cancellarius: I. Mageirus, Præpositus: L. Osiander, Aulicus Ecclesiastes: & Balt. Eisengrinius Iurisc.) μετὰ εὐδοκίας absoluerant.

Gubernatores Tybing. Scholæ.

Schola Tybing.

Maij 1. Rector 208. lectus est M. Georgius Lieblerus. Physicæ Professor.

Inscripti.

Iacobus Micyllus Haidelbergensis, Maij 2. Ioan. Henricus Schærtlin à Burtenbach. Vlricus Schærmaier Vlmensis, Iun. 4. Ioan. Sigismundus Lupius Memmingens.

Philippus
Ioannes } *Adamus, à Freiberg, fratres, Iul. 20.*
Georgius

VVolf-

VVolfgangus Rhonerus Vlmenſ. Raimundi affinis mei honorandi F. Aug. 1. Rhonerius.

Octob. 18. Matthæus Æntzlinus Iuriſc. 209. Rector.

Inſcripti. Henricus Grabenius Brunſuicenſ. in Octobri. Matthias Kuechelius Vlmenſis. Leonhardus & Fridericus Fuchſij Vlmenſes, 1589. in Februario. Eitellus Eberhardus Beſſerer Vlmenſ. VVolfgangus & Fridericus, Barones à Pollhaim, in VVartenburg & Lutzelberg, fratres. Præceptor eorum, M. Benedictus Magnus Memmingenſ. menſe Aprili.

Decanus artium. M. Georgius Burckhardus, 2.

Magiſtri facti. Febru. 14. inter competitores 26. Ioan. Ludouicus VValch Rotenburgenſ. VValchi. *M. Georgij, Scribæ prouincialis F. Ioan. Chriſtophorus VValch Spirenſis: Andreæ, Notarij Vniuerſitatis, F. Ioan. Ludouici patruelis. Georgius Schweitzer Marpachenſ. Michaël Freiman Donawerdanus. VVolfgangus Gabelkofer Gœppingenſ. Aug. 14. in competitores 49. Martinus Solſtaiſch Altenburgenſ. Lucas Oſiander Stutgardianus. Georgius Hamberger Dinchelſpubelenſ. Thomas Beutler Rotemburgotuberanus. Paulus Snepffius Tybing. D. Theod. F.*

Hoc tempore, pontificiæ religionis pagi, vel ciuitates, Heluetiorum (Lucernæ, Vria, Suitia, Helueticum *Syluania, Tugium, Friburgum, Soloduro detrectante) fœdus faciunt cum Hiſpaniarum Rege* cum Hiſpano R. *Philippo, Mediolani 18. Maij. Vicißim alteræ ciuitates (Tigurum, Berna, Baſilea, Schafhuſa,* fœdus. *Clarona, & Abbatiſcella) Argentorati fœdus Iun. 9. renouant. Vidimus poſtea menſe Auguſto coniurationem & iuramentum pagorum 7. pontificiorum: ſe morituros in religione Catholica.*

Hiſpanica claßis potentißima, quæ quoduis Regnum debellare Mundi poſſe videbatur, Claßis Hiſpanica contra Anglam potentiſſima. *contra Reginam Angliæ (quæ excommunicata eſt à Papa Sixto V. & Regnum eius, Hiſpanis donatum) 20. Maij parata erat. Inerant bellatores 28687. & in nauibus, quæ Galeaciæ & Galeæ vocantur, Remiges 2808. Tormentorum & omnis inſtrumenti bellici, paratus horribilis. Teſtatur particularis enumeratio, typis edita. Regna autem Philippus Rex habet 9. Hiſpanicum, Aragonenſe, Granatenſe, Portugalenſe, Sicilienſe, Neapolitanum, Mediolanum, Floridam, & nouam Indiam. Etiam Burgundiam, & Belgium.*

Maij 25. vſq; ad 1. Iun. valetudinis, diu minus commodâ vſus fueram, confirmandæ causâ: Κρησὶν expatiatio ad Hohen- *& vt viderem Hohenſtauffam atq; Lorcham, &c. propter priſcam Ducum Sueuiæ, Regum & Imperatorum Romanorum, glorioſam inde originem, & celebritatem: deniq;, ſi quid antiquitatis ſtauffam. nanciſci poſſem: cum vno & altero amico expatiatus in illa loca, feriatis diebus Pentecoſtes ſum. Qua de re, poſtea ſeorſim dicendi locus erit.*

Iun. 3. Synodus anniuerſaria Theologorum, Stutgardiæ agebatur.

Iun. 4. vênit huc Græcus, Nicolaus Rhales: literis Græcis mihi ex vrbe Praga commen- Græcus, Nicol. Rhales. *datus à Philippo Mauricio: ibi poſt libertatem à Turcis adeptam, habitante.*

Commendationem etiam à Patriarcha Hieremia habebat. Etſi enim is in exilio erat: tamen Patriarchæ nomen ei non deciderat. Erat Rhalis patria, inſula prope Rhodum, Chalce dicta. Chalce inſula. *In quam cùm 14. Italici homines effugiſſent ex Rhodo: ipſe eos abſcondiderat: effeceratq;, vt barcâ in Cretam enaderent. Latuit hoc aliquandiu: ſed poſtea Turcis innotuit. Vnde in carcerem menſei 9. coniectus, λιτέρας quærere cogebatur. Dicebat, Græcos Epiſcopos & Sacerdotes nolle: vt Biblia legantur à populo, ita q; populum nihil audire, nihil ſcire, de Euangelio.*

Iun. 21. & 22. terræmotus fuit apud Duellium, ſiue Hohenvvielam: quò ſingulis annis Terræmotus ad Duellium. *Dux VVirtembergenſis proficiſci ſolet. Collapſa quædam ſunt, quæ alta erant: & euecta ſunt, quæ humilia erant.*

Valde humida tempeſtas hoc anno obtinebat: & menſuræ vini precium, iam. diu erant Humidus annus. *duo bacij.*

Iul. 10 Doctores creauit Medicus Daniel Mæglingus, Petrum Paulum Hæchſtetterum, & Andream Schollium.

Ex Bernatium Heluetiorum ditione, hoc menſe huc confugit Samuel Huberus: hodie Samuel Huber. *iamdudum Paſtor vicinæ Dærendingenſis Eccleſiæ: Scriptis perſequens & Pontificios, & Calviniſtas.*

Iul. 21. & ſequenti tempore, Angli fortißimè vicerunt, peſſunderunt, diſſiparunt, formido- Hiſpanicæ illius claßis ab Anglis diſſipatio. *loſiſſimam illam, & opinione hominum inſuperabilem, claſſem Hiſpanicam. Nam plures pugnæ factæ ſunt: Draguſq; (de quo ſuprà dictum eſt) egregiè tutatus eſt Anglicas parteis. Ieſuitas Hiſpani ſecum habuerant 160. & aliquot centurias Monachorum, ad reformandas ſcil. Eccleſias Anglicas. Certißimam enim ſibi victoriam polliciti erant. Fuerat triennium in claſſe Hiſpanica*

adornanda consumptum. Erant in vna quadam eius naui 750. viri, & amplius 80. tormenta. In alia, 550. epibatæ, &c. Omnia Scriptis editis perticulariter & copiosè exposita sunt.

CLassIs Ibera per It peLago fVbVersa brItannIs.
hInC statVIt VInDeX CLara trophæa DraCo.

Leop. Carolus à Stain.

Aug. 4. Bybelam per semimilliare, cum M. Vito Myllero, Professore Tybingensi, concionari diebus Dominicis in illo pago solito, egressus: cum nobili & humanissimo viro, Leopoldo Carolo à Stain ἡρωϊκοστόμῳ, eram. Cuius pater Dauid arcem eius loci adificauerat, XI. hypocausta habentis, aream amplam, & hortos adiunctos amplos, prospectu & circumspectu pulcherrime. Epigramma vestibuli.

Hanc arcem & muros, hortumque, ac hortea fecit:
Qui vetera à saxo nomina Dauid habet.
Ille bonas coluit iuuenis qui sedulus artes:
Et vero doctos fouit amore viros.
Ille feri studijs clarum qui Martis adeptus
Nomen habet: cuius fortia facta patent.
Qui Musas igitur, vel tristia diligit arma:
Hunc amet. Hic vero est dignus amore coli.

Intus in arce, variæ picturæ: & Germanici Rythmi, pij & honesti. In fano non magno, Epitaphia.

In muro chori sinistro, in lapide ad murum erecto.

Rosenfeld.

Anno Domini 1518. auff den Kindlin tag / starb der Edel vnd Vest Juncker Jerg von Rosenfeld: vnnd nach jhm *anno* 1536. Jahr / starb sein geliebte Fraw Margret / von Hoheneck geborn / sein Ehliche Gemahel / den Gott gnad.

Ante altare, infrà in saxo.

Anno Domini 1525. auff den 22. tag Januarij / starb der Ehrwirdig Herr Eberhart von Rosenfeld.

Ipse fuerat ibi Sacerdos. Sic Rosenfeldia familia interijt: successit Bybelam Stainia.

In tabula altaris.

Dauid à Stain.

Anno 1565. den 18. Febru. starb der Edel vnd Vest Dauid vom Stein zu Bühel: der auch durch Gottes gnad daselbsten die reine Lehr deß Heiligen Euangelij hat angerichtet. Dem auch GOTT der HErr / mit allen Außerwelten ein fröliche Auffersteh ung verleihe / Amen.

In muro dextro, in lapide.

Nach Christi Geburt in diesem Jahr /
1577. der 16. im Brachmonat war /
Entschlieff im HErren sanfft vnd fein /
Die Edle Fraw Anna vom Stein /
Geborn von Weiher die letzt genannt:
Staim vnd Nahm ruhet in GOttes Handt.

VVeiher.

Fuit Dauidis vxor.

Septemb. 4. D. Georgius Hamberger creauit Med. D. Henricum Schræderum Lybecensem.

Eßling. Schola.

In secunda Pædagogij Acad. classe professores facti sunt Magistri, Martinus Solflaischius, & Henricus VVellingus. Eßlingæ autem, Philippo Bubio emerito, Scholæ moderator suffectus est M. Nicolaus Fennius Sueuifordensis. Diaconi Ecclesiæ, Antistiti Christophoro Hiermanno D. facti sunt, Magistri, Georgius Otho & Thomas VVidemannus, Nordlingenses.

Bello Grammaticali, cuius antehac mentio facta est, finis contigit: scribente ex nundinis Francofordianis Nicodemo Frischlino, præter longas etiam literas, in libello, quem dono mittebat, his etiam verbis: D. Martino Crusio suo Præceptori, indignus Discipulus, in signum futuræ reconciliationis.

Turcarum quadam clades.

Octob. 8. Turcarum 3. millia, superiorem Vngariam vastare aggressa (licet induciæ inter Impp. nostrum & Turcicum sint) cæsa sunt à 1700. Germanis & Vngaris equitibus, in tria agmina diuisis, alio post aliud succurrente, iuxta Comopolin Sixum. Capta, 4. tormenta magna,

magna, & magnus curruum numerus. De nostris periêre, Germani equites circiter 60. sclopetarij 60. Hussarones 250. Initiò autem à bombardis, occultatis, & improuiso emissis, multi nostrorum interempti fuerunt. Fortiter egerunt Duces Husarorum Kiserinus Michaël: & aliorum, Sigmundus Ragosius, Erlouiæ præses.

Parum vini collectum est Octobri mense, & alicubi austerum, apud nos. Creuit ergo veteris vini precium valde. *Vini penuria.*

Decemb. 18. creatus est Doctor Medicinæ, M. Ioan. Hartmannus Baier Francofurtensis, doctissimus & optimus iuuenis. Fuit filius concionatoris Francofurt. qui olim. Quæstiones Sphæricas ediderat. *Baier.*

Ad flumen Nicrum, non procul à VVaiblinga, infra arcem Rems Eccum, nobilium Kaltenthaliorum duorum est vicus Aldinga: quorum alter Euangelicam religionem, alter Pontificiam, in eodem Templo fouebat. *Kaltenthalij.*

Concionatores Vlmæ. Ludouicus Rabus, S. Theol. D. Ecclesiarum & Scholarum Vlmensium, in vrbe & agro, Superintendens: qui hoc 1588. anno, ætatis annum 63. & Ministerij Ecclesiastici 44. agebat. *Vlmæ Concionatores.*

Ioannes VVesenbeccius, Theol. D. M. Samuel Neuheuser. Iodocus Preissenstain. Qui in summo Templo concionabantur.

Præterea, ibidem Ministri verbi: M. Baltasar Vogt. & Leonhardus Huter. Alij, Sapientia & eruditione clari viri, Vlmæ. Daniel Schad Duumuir. Iodocus & Iacobus Schadij. Hammon Besserer, LL. Doctor. Ioan. Rudolphus Ehinger, Iurium D. Leo Krafft. I. V. Doctor. Reipub. Vlmensis Aduocatus. Ioan. Schermaier, item Iurium D. & Aduocatus. Sic Vitus quoque VVick D. & Aduocatus. Henricus Schilbock V. I. Licentiatus, & Vlmensium Aduocatus. Lucas Berlin D. Fridericus Fuchsius, Leonhardi D. Filius, philosophiæ ac med. D. Reipubl. Vlmensis Medicus ordinarius. Laurentius Gualtherus Kuechelius, Med. D. & Physicus Reipubl. Vlmensis. Martinus Balticus. Scholæ Vlmens. Rector. Nicolaus Sitzlinus, quartæ Classis ibidem Præceptor, à Baltico secundus. *Alijq; clari viri.*

In fenestra hospitij Ferinarum thermarum scriptum. Daniel Schad Vlmensis, D. F.

Non est mortale, quod opto.

F. Q. P. M. D. XC.

Senatores Halenses Sueuiæ, ordine sessionis.

Matthias Haimberger, Stettmaister, consul. Ioan. Mercklin, alter Stättmeister. Ezechiel Beischlag. Mauricius Schvvab nobilis. Abraham Eisenmænger. Georgius Myller. Iosephus Statman. Iohann. Christoph. Adler, nobilis. Michael Booz. Petrus Firnhaber. Fridericus Mosellanus. Baltasar Moser. M. Michaël Græter. obijt 2. Iun. 1590. vir bene de Sueuia nostra meritus. Chilianus Gutman. Ioachim VVirt. Dauid Holderbusch. Ioannes VVerner. Melchior VVenger. Michael Horlacher. Iosephus Feirabent. Dauid Statman. Caspar Sanvvald. Ioannes Haimberger. Henricus Hofman. Deß Reichs Schultheiß (Prætor) VVilhelmus Thomas Sanvvald. Syndici & Aduocati. Ioannes Schulter D. Georgius Herman D. Ludouicus Burrer D. Archigrammateus, Ioannes Bock. Medici Doctores, Nicolaus & Georgius VVinckleri, fratres & Ioannes Morhardus. *Halæ Sueuiæ Senatores.* *Iureconsulti.*

Ministri Ecclesiæ. Ad S. Michaëlis.

M. Iacobus Græter, Prædicator & Decanus Capituli. M. Dauid Ræßler, Parochus & Procurator capituli. M. Felix Græter, Diaconus. M. Ioannes Kæberer, Subdiaconus. *Concionatores.*

Ad S. Catharinæ. Christoph. Græter, Parochus.

Ad S. Ioannis. M. Isaacus Eisenmænger. Dauid Vogelman.

Doctores Scholæ. Ioannes VVeidner, Rector. M. Ioannes Schneck. Adamus Soldenmaier. Ioannes Kraus. Baltasar Brummius. *Præceptores.*

Lindauij hoc 1588. anno, designatus est Sueuici circuli Chiliarcha, Valentinus Funccius, vir consularis.

Nuptiæ Tybingæ.

1. April. 16. Iosephi Hættleri, V. I. D. cum filia Doctoris Iacobi Heerbrandi. *Matrimonia Tybingæ.*
2. Maij 13. M. Eberhardi Bidenbachij Diaconi, cum Sebast. Vogleri Senatoris filia Maria, affinis nostri.

3. *Nouemb.5.Victorini Streitbergeri D.cum Regina,M.Ioannis Kynig,Academiæ Syndici,F.in domo clariß.Doctoris V.I.Henrici Boceri:quib.(vt & Bidenbachianis) interfuimus.*

4. *Nouemb.26.Bartholomæi Kellenbentzij,Iurium Doctoris,cum Margareta Kynigspachia.Nupta bis fuerat antea:primò,D.Chiliano Voglero Iurisc.deinde,Ioanni Viscero Medico.*

Obierunt.

Mortui. 1. *Stutgardiæ,in Leonhardino. Mense Augusto, Iosanna Rauschnæblina Vlmensis,Christoph.Kienlini vxor,1579.mortui.*

In Hospit.Septemb.5.Margareta,Conradi Egen vxor,Ecclesiastici Synedri.

Erat Stutgardiæ,pietate,prudentia,præstans vir,Ioannes Christophorus Lucius, Consiliarius illustrißimi Ducis: qui Epitaphium sibi, etsi nondum mortuus, sicut quondam sepulcrum sibi Arimathiæus ille Iosephus præparauit. Incipit:

Aspice.qui transis Hac sub tellure Iohannis
Christophori Lucij molliter ossa cubant.&c.

2. *Tybingæ. Honesta Margareta, M.Michaëlis Mæstlini vxor, Mathematicæ professoris,Febru.15.Concio habita est à Diacono M.Eberhardo Bidenbach.ex Marc.13.Vigilate.Mors, omnibus certa:hora mortis,incerta. Præparatio ergo diligens, adhibenda: sicut & hæc matrona pia fecit.*

Iun.13.egregia Anna Maria,Hieronymi Gebhardi Iurisc.coniux. Concio,à Parocho Siguardo habita ex 19.Iobi:Scio,quòd Redemptor meus viuit. Huic ipsa quoque animam suam commisit.Vtraq,in puerperio defuncta.

Iun.30.Martinus Crusius iunior.φθίσει μακρᾷ θεοσεβῶς ἀποβιώσ.τῷ δ' ἐξῆς, ὑπὸ ἕξ μαγίστρων τῶν ἐκπρεπῶς πανοβίῳ ἐπιτιμᾶθείς (τῷ φερίτρῳ πόλλοις πορφύνων αὐθίνοις φερόνεις κοσμυβούτος) πάλι ἀπολυθῆσαν ἐχθικὸς τὸν ἀντιμᾶζάτην ἀπαδημίαν, καὶ ἰκανὸν τῆς πόλεως μέρος, σεμνῶς τῇ γῇ παρεδόθη. Natus fuerat 1568. nocte 30. diem Maij secuta.Complebat ad gradum Magisterij. Concionatus autem est Diaconus Bidenbach. ex 4.Sap.Senectus,venerabilis est,&c.Quem ferè quinquennio pòst secutus est 8.Maij 1592.frater suus Vrbanus (τελευτᾷσε τῶν μὰ ὑῶν) postridie æquali honore sepultus.Natus 17.Ianu.1574.Accepturus & ipse Magisterij honorem,nisi simili φθίσει obijsset.

3. *Bebenhusæ. Decembr.31.nobilis Maria Salome de VVildnou, nata Spenglerina de Neckerburg.*

Ioan.Parsimonij,Hirsaug.Abbatis,obitus. 4. *Hirsaugiæ.Decembr.24.circa horam primam à meridie, Deo animam suam reddidit reuer.Abbas Ioannes Parsimonius,valde placidè:ita vt non mortuus,sed somno sopitus,videretur. Funus ei honorificum postridie factum est,in Templo Hirsaugiensi,inter parentes, & aliquot liberos suos. Interfuit missu illustrißimi Domini nostri, è Stutgardia Secretarius Laurentius Smidlinus. Natus fuerat hic Ioannes Augustæ 1525.postridie Epiphaniæ. Vsus est præceptore, cùm è puerilibus Scholis exiuisset,doctißimo viro,M.Sixto Betuleio.Innotuit,cùm in eius comædia personam Susannæ,ipse facie pulcher,egregiè egisset. Tybingæ factus est Baccalaureus 1540.*

Studia & vita eius. *Magister autem 1547. Febru.3. Lutherum & Melanchthonem VViteberga audiuit: cùm totum se studio Theologiæ dedidisset.Anno autem 1546 post mortem Lutheri,Augustæ munus Diaconi suscepit.Propter formulam deinde Interimicam,quam respuebat,Basileæ exulauit. Reuersus inde Augustam,vxorem 28.Ianuar.1550.Mariam duxit: ac ludum literarium aperuit, potestate à Consule impetrata. Sed non longè pòst,iterum ejectus est: quòd nollet Scholam regere ex præscripto ipsius Interim:dicens,id constare ex horrendis contra Dei verbum mendacijs. Peperit vxor eius,in pago Augustana vrbi vicino Lipa filium.Hunc 10.septimanis pòst Tybingæ(antè enim non potuerat)baptizandum curauit:præsente ipsa etiam matre: quod multis admirationi fuit. Ibi & à Principe Christophoro,1552.Diaconus est factus: ac sub Ioanne Isemanno ferè quadriennium vixit.Inde Blaubyram 1556.translatus est.Vbi charam suam Mariam, partus difficultate amisit:cùm 7.annos habuisset secum viuentem.Postea virginem Augustanam Saram duxit. Anno deinde 1558. pastor Canstadiensis Ecclesiæ, & sequenti anno Stutgardiæ Aulicus concionator, constitutus est.Mortuo autem 1559.VVeickerfreutero,Hirsaugiæ Abbate.Parsimonio dignitas Abbatiæ mandata est.Ibi reliquum vitæ satis quietè exegit: muneri suo summa fide & diligentia fungens:& identidem 18.adolescentes,in artibus,linguis,& rebus diuinis,instituens: rudimenta quoq; Arithmeticæ, & Hebraicæ linguæ,priuatim tradens: denique 28.annos, Verbum Dei concionans. Describsit sibi omnes etiam picturas Templi Hirsaugiensis. Eæ autem sunt omnes historiæ veteris & noui testamenti: assignatis etiam ferè singulorum capitum summis.*

Imagines Templi Hirsaugiensis. *Imagines item*

Regum

Regum & Monarcharum, à Nimrodo ad Carolum vsque V. Sic & icones Patriarcharum, Iudicum, Regumq; populi Dei. In perisylio autem, omnes Allegoriæ veteris Testamenti, preciosis viris inscriptæ, cum interpretationibus. Quas figuras Albertus quoq; Marchio Brandenburgensis, Dux Borussiæ sibi delineandas curauit: ob simile huic Templum Regiomonte construendum. Sed cum multa essent obliterata, aut obscurata: Abbatis Parsimonij opera defectui bene succurrit. Tandem is, rebus piè & laudabiliter in sua statione gestis feliciter ad Dominum emigrauit, vt dictum est. Multa hic vir humanissimus, mihi ad Hirsaugienses in hoc opere res liberaliter contulit. Dominus Christus eum ad imperdita gaudia resuscitet, cum pijs omnibus. Amen.

5. Reutlingæ. Ianu 22. venerabilis Ecclesiastes obijt, Vitus Hermannus senex.

6. Esslingæ nobilis Conradus Schwartz Augustanus.

7. Gilstensi in pago. M. Dauid Andreæ, ibi pastor Ecclesiæ, D. Iacobi Andreæ Cancell. F. ἐφευ, ὦ ἀνοσιῶς.

8. Illustrissimi Marchionis Philippi Badensis & Hochberg. funus, à Rastadio Badenam, 18. Iun. 1588. vectum est.

9. Basileæ. Mart. 10. Theodorus Zuingerus, Med. & Philosophus excellens. fato concessit. *Theod. Zuingeri mors.*

10. Francofurti. Apr. 16. pius & laboriosus, mihi amicissimus, Ecclesiastes, Matthias Ritterus. *Et Matthiæ Ritteri.*

11. Helmstadij. Septemb. 25. Tilemannus Hesshusius, anno ætatis 62. At etiam 3. Maij, nobilissimus Iurisc. Ioachimus Mynsinger à Frundeck Sueuus: Ducis Brunsuicensis cancellarius.

12. Decemb. 13. in Gallia, Ducis Guisij, & Cardinalis fratris eius, propter eorum occultas machinationes contra Henricum R. Galliarum, cædes facta est.

13. Celeberrimi denique Iurisc. obierunt, Iacobus Cuiacius, & Franciscus Hotomannus.

DE OPPIDIS VVIRTEMBERGICIS: NEIFFA, KIRCHA, SCHORNdorffio, VVendlinga, & Nyrtinga. De Monasterijs, Adelberga & Lorcha. De castro Hohenstauffa. Variæ res in his locis omnibus.

CAPVT XXXV.

DIX I præcedente capite, me propter aliquot causas Hohenstauffam & Lorcham, hoc 1588. anno, cum amicis quibusdam excurrisse. Ea de re hoc capite separatim scribam. Exiimus igitur 25. Maij, ego, & Anatolicæ hic Scholæ moderator, M. Eusebius Stetterus, compater meus: atque reuerendi Lorchensis Abbatis Abeli Vinarij F. Abelus M. tunc temporis in illustri stipendio Musicus Professor: comitante Vrbano filio meo 14. annorum. Peruenimus 2. milliaribus in oppidum Neiffam (cui in alto monte supereminet Neiffa arx, iam inde à vetustis temporibus celeberrima) ibique pernoctauimus in hospitio consulis Iacobi Schilterni. Pagi inter Tybingam & Neiffam: Lustenouia, Kirchetelesfurtum, Sickenhausa, Rummelspachum, Metzinga, Colberga. *Expatiatio ex op. Tybinga.* *1. Neissa.*

Postridie Templum intrauimus: in quo sepultura est nobilium Schillingorum. Ibi inter alia hoc Epitaphium.

An. Dom. 1352. obijt D. Hainricus D. Schilling: miles inuictus, & fundator altarium sub cancello constructorum, & consecratorum in honorem S. Iohannis Baptistæ, Katharinæ & Margaretæ virginum. Anno 1350. obijt D. Agnes, vxor sua. *Schilling.*

Extra Templum, oliuetum Christi & Apostolorum est, his cum verbis: Aberle Schleich hat 1504. den Oelberg gestifft.

Postea per vicos Beuram & Tettingam, 1. milliari Kircham venimus. Beuræ audiuimus S. concionem (erat enim dies Pentecostes) ex Ioan. 14. M. Danielis Hauffij, viri humanissimi, & verum antiquarum Sueuiæ studiosissimi. In cuius horto vidimus multas exoticas plantas, ex Italia allatas: quas ipse studiosè educabat. Kircha oppido pulchro, & benè munito: quod patria Euseb. hij nostri est) in suburbio apud consulem Martinum Creuserum mansimus. Tum vespertinæ concioni ex Gal. 3. M. Ioannis Schuleri Parochi interfuimus: cuius Diaconi erant, M. Philipp. Schickartus, & Michaël Gænslinus. Post concionem, castellanus arcis & Capitaneus, Georgius Keifer (senex 78. annorum: vxorem habens 75. annorum, eandemq; 51. annos in matrimonio) nos comiter duxit in arcem Kirchaimensem. Vidimus conclauia κατ' ἀγωγὴν duorum omnia: semper cubiculum cum hypocausto contiguum. Inter quæ, cubiculum: quod aream interiorem, vel impluuium, spectat: in quo vitã finierat illustrissima Princeps Euachristina, VVirtemb. & Mompelgard. C. Vidimus ἀνάθημα, seu Bonauenturam: nauim sc. argenteam, longam & altam: omni instrumẽto nautico *Hauffius.* *2. Kirchaim.* *G. Keiser.*

nautico ornatam (ein Nauen) *capacem circiter trium quadrantium mensuræ vini: sub contignatione, cui milites nautæq; insistunt. Quod vinum* (dieser Willkomm) *ebibendum propinatur ei: qui antea in arce non fuit. Vidimus in parte infima* (*sub illis κάτω γεως*) *armentarium pulcherrimum & instructissimum.*

Die 27. Maij abiuimus Roßwveldam. Inter quam & Kircham foueæ lapidis fissilis sunt. Eminus vidimus arces in montibus celsis: Rechbergam, Stauffam, & Stauffeneccum. Inter Kircham & Eberspachum saltum cerui 70. pedum: vtroq; extremo stipitibus notato. Transito fluuio Filsa: Eberspachum venimus: inde per syluam pineam, Adelbergam ascendimus (confecto 1. miliari) *vetus & amplissimum Monasterium (de quo aliàs dictum) in tumultu Rusticano 1525. expoliatum, & combustum* (Monachis Schorndorffam elapsis) *relicto tantùm paruo fano S. Vlrici: quod fatuus quidam homo* (Iacklinum vocabant) *lacrymis ab eis deprecatus fuerat. Est meum, inquit, hoc: obsecro, parcatis ei. Ita conseruatum est. In cuius muro, per quem intratur, dextrà parte intus, historia depicta est fundationis Monasterij: argumento singularum partium, aliquot scil. Quadrorum, tanquam tabularum, verbis ferè his addito, suprà, in medio, & infrà.* Anfang diß Gottshauß Adelberg/wie es dañ von dem Freyherrn von Ebersperg/genannt Volcknandus/angefangen/vnd zu dem ersten (*intercedit suggestum*) den grauwen Brüdern/vnd zu letzt dem Orden von *Præmonstrat ... Hoc, generale est supra picturam plurium Quadrorum positum.*

Cerui saltus.

3. Adelberga.

Pictura huius Monasterij fundati.

Sub Quadro iam primo (in quo, Monachi) positum est: Volcknandus ein anfänger diß Gottshauß/gibt den grauwen Brüdern die Hoffstatt.

Sub secundo Quadro (in quo etiam Monachi) quod ad sinistrum prioris latus est: Volcknandus gibt hie die Hoffstatt den Premonstratern von ... *Et post intercedens suggestum.* Brüder von Roggenburg sind geführt vom Thal auff den Berg/das Gottshauß zu bauwen. *Vallis enim syluosa subiacet huic monti, in quo Monast. Adelberga est: per quam vallem nos 27. Maij ascendimus.*

Sub tertio Quadro (in quo, ædificatio.) Hie vbergibt *Volcknandus*, ein anfänger diß Gottshauß/den Bauw den ... *In quarto, ad latus eius:* Hie wirdt der Fronaltar geweihet/ in beysein der Hertzogen von Schwaben. *In hoc Quadro, dedicationem vel consecrationem habente, Imperator cum cana barba, & corona Imperatoria, ad dextram conspicitur. Post ipsum, tres Principes: quorum vnus, cum rufa barba. In medio Quadri, vel tabulæ, Episcopus cum thuribulo supra altare. Ad sinistram, Sacerdos in viridi veste, tenens Episcopi pedum. Post Sacerdotem, Dominus Eberspachensis in veste cærulea, cum Cæsarie flaua.*

In lacunari fani, in Quadro.

Alia pictura.

Imago τῆς διστόκης, μετὰ τῆ παιδίου ἐπεῖ. Episcopus cum pedo. Ante illam Deiperam, Fridericus Imp. I. huius nominis, in veste aurea, tenens Templum cum turri: & Fridericus II. Imp. Post Episcopum, Henricus VI. & Philippus II. Impp. post patrẽ Fridericum I. Infra singulos, Insignia trium fuluorum leonum in campo rubro.

In altero Quadro.

Imago virginis Catharinæ: deinde, Volknandus de Eberspach, cataphractus, Templum manu tenens. In Insignibus eius, Verres flauus in rubro campo super glauco stans.

In choro, in tabella parua orichalcea.

Lud. VVernber.

Ludouicus VVernher, patriâ Hochdorffensis cis Neccarum, ingressus Monasterium Adelbergense anno Domini 1505. ætatis suæ 15. ac in ordine Præmonstratensium, partim in Monasterio hoc, partim alibi, Ecclesiæ seruiens, inculpatè triuit vitam. Tandem cœnobio destituto suo Abbate, vltimus sui ordinis postremusq;, more veteri, anno 1547. sub Duce VVirtembergiæ Vdalrico Abbatiæ præfectus eam magna laude, & singulari Oeconomiæ studio, vsq; ad finẽ vitæ administrauit. Demum anno 1565. Ianu. die 5. fato suo functus, reliquum mortalitatis huc in sinum matris omnium deponi voluit. Quod posteritas illi succedens F. C.

In Christo, resurrectio mea.

Anno Domini 1565. gũbernante Ducatum VVirtembergicum Duce Christophoro.

Supra portam Turris in hoc fano.

Berchr. Dyrr Abbas.

Anno Domini 1500. feria secunda Paschæ, Dominus Berchtoldus Durr, Abbas Adelbergensis, posuit huius capellæ primum lapidem, sub infula, ac alijs vestimentis, cum solennitate congruis, in præsentia sui conuentus & aliorum.

Est maius

Est maius aliquo oppido, hoc cœnobium: cuius ædificia, de nouo post seruilem tumultum restituta sunt.

Humanissimè ibi accepti fuimus, à reuer. D. Abbate Euangelico, Christophoro Bindero, sene procero, facie venerabili: & à procuratore Monasterij, Aristotele Engelharto. Viuebat ibi etiam tunc M. Sebastianus Pontanus Vlmensis beneficio Principis senex emeritus: quondam (ante etiam bellum protestantium) patri meo notus. Natus fuerat 1519 quo Nicolaus quoque noster Varnbylerus. Obijt postea 5. Februar. 1591. Pastor antehac Vnderlenningensis. Filium habuerat VVendelinum: qui à studijs Maulbrunnensibus, in militiam abierat. Alebantur Adelbergæ, studiosi adolescentes: Præceptore M. Martino Viola Marbachensi, adiuncto collega. Christoph. Binder Abbas. Seb. Pontanus.

Supra portam Pistrini, in lapide.

M. semel, C. quater, L. & X. ter. V quoque semel:
Sub patre Berchtoldo completur hoc opus anno.

Literis confirmauit hoc Monasterium Frider. Primus 1181 Indict. 14. anno Regni sui 30. Imperij verò 27 in castro Stauffen, 8. Kal. Iunij. Literas Friderici confirmauit PP. Alexander 1181. XI. Kal. Aug. Confirmatio Monasterij.

Circa tẽpora Cunradini vltimi, vixit VVirtemberg. Comes Eberhardus Greiner: quem pepererat Ducissa Poloniæ Agnes. Quibus temporibus precia rerum exigua erant.

1. Scheffel Rockens/2. ß. 1. Scheffel Dinckels/20. ß. 1. Scheffel Habers/16. ß.

Anno 1502. Frid. Comes Helffenstainius obijt in castro Niffen, vbi erat captiuus. Templum & turris 1540. destructa sunt: & lapides ad Schorndorffensem munitionem deportati. Hæc, Adelbergæ.

Postero die (Maij 28.) Adelbergâ egressi, transiuimus pagum ei vicinum nomine Hundsholtz: *vbi pulchrum Templum: in cuius lacunari, picti sunt: Maria virgo & Abbas* προσκυνοῦντες, *ac duo Episcopi, 1494.* Hundsholtz.

Berchtoldus, cognomine Durr, venerabilis Abbas,
Hanc tibi Christe sacram condidit Ecclesiam.
Et rogat, vt clemens, &c.

Epitaphium in solo fani.

Im jahr/als man zahlt 1583. am Freytag den 18. Octobr. starb der ehrsam Aristoteles Engelhart/der jünger/gewesener Student zu Tübingen/im 20. järigen alter: dem Gott gnade/Amen. *Fuit elegans iuuenis.*

Inde pergentes, reliquimus Beringam ad sinistram: peragrauimus viculum Zellam, vicum Birenbachum, duas villas Kratsbachias: hæc, in pratis. Postea syluam agros syluulam agros: semper paulatim ascendendo. Tunc (cum tota via fuisset 1. mill.) peruenimus in pagum Stauffam, infra castrum Hohenstauffense situm: in quem pagum porta castri sinistrorsum despiciebat. Ibi cùm aliquantùm sub tilia, ad radicem montis, quieuissemus: Concionator pagi M. Ioannes Maier, nos in illam antiquissimam & celebratissimam arcem duxit. Sperabam, me adhuc aliquid picti ibi visurum: vt, Aquilam Romanam aut insignia Ducum Sueuiæ. At hæc olim fuerunt: nunc præter nudos muros & turres, tegulis & lignis carentes, nihil erat visendum. Bone Deus, tantùmne splendorem potentissimorum principum ac Monarchorum, ad tam cadauerosum aspectum recidisse? Nullus Imperator, nullus Princeps, amplius hîc: nulli Aulici, nulli equites. Nulla Irena Græca, nulla alia Augusta: nulla ducissa, Nullum Gynæceum. Nullus strepitus amplius hominum: nullus tubarum clangor, longè lateque circumsonans. Omnia euanuerunt, vt fumus: auolarunt, vt auis. Rusticus Scultetus nunc claues ad portam ferè vetustate cariosam, habet: aream castri, gramine longo obsitam, demetit: sambucus hinc inde in angulis crescit. Etiam hodiernæ murorum reliquiæ, paulatim imminuuntur: saxis Gæppingam ad alias ædificationes deuehendis. 4. Stauffa pagus. Hohenstauffa hodierna.

Fuimus ad duas horas in arce: omnia lustrauimus oculis, diligenter, & quadam commiseratione sortis humanæ. Proinde cantionem quoq; ego, Mag ich Vnglück nicht widerstahn / *cecini: Magister Eusebius trans murum sclopum suum displosit, tanquam valedictionis loco: quando rursus descendere volebamus. Notabo autem situm figuramq; loci & arcis.*

Infrà est pagus, vt dixi, Stauffa. Inde ascenditur sinistrorsum in montem arcis. Ibi circa medium est planities modica: vbi olim choreas fuisse ductas, perhibetur. Deinde, vbi altius progres- Diligentior illius descriptio.

progressus fuerit: porta bipatens castri occurrit, quæ vnica est. Mons ipse, rotundus, ceu pileus altus & fastigiatus: sed tamen ἐτερομήκως, lõgior, quam latior. Circumiuimus ipsa mœnia etiam extrinsecus: ac parum circà marginis restat: ita, vt castrum non potuisset magis extendi, quàm nunc ambitus eius est: quia mons, satis præceps. Ascenditur autem duobus locis. Primò, semitâ quadam (CCCCL. pass. à pago vsq; ad portam, quam nos secuti sumus) satis arduâ & angusta: ad cuius dextram, illa chorearum planities, de qua dixi, est. Deinde, latiore via, per ambages: quæ magis ad dextram montis (Lorcham versus) est, quâ currus agi potest. Quando portam ingressus fueris:

Partes castri duæ.

castri iam duæ partes sunt, dextra & sinistra, muro interseptæ. In dextra, hodie nullum ædificium, præter partem muri cuiusdam, est: sed illa graminosa area, quam dixi. Eius longitudo & latitudo est meorum passuum circ. XLVI. In angulo à porta dextro, qui pagum subiectum Stauffam respicit, sacellum fuit. In sinistro, non longè à porta, iuxta interseptentem murum, puteus, iam lapidibus oppletus. In angulis, & iuxta muros, arbores & arbusculæ, in vtraque arcis parte. Iam per medium interseptimentum, porta est: qua in alteram castri partem, quæ ad sinistram est, intrabatur. Cuius partis longitudinem numeraui LX. passus: Latitudinem, XL. Ita totius arcis longitudo, fuerit CVI. passuum meorum. Ad sinistram autem manum, per portam ingredienti turris stat, alta tunc adhuc 52. pedes, dicta Mansthurn: in quam captiui conijciebantur. Superius, non infrà (sicut etiam Achalmæ) introitum habebat. Iuxta eam turrim, ad latus muri, vbi porta à Stauffa ascendentibus est, Gynæcei habitatio fuit: sicuti nobis prudens pagi incola, grandis natu dicebat. Ibi etiam sub muro, de quo dictum, interseptiente, cella vinaria erat: hodie lapidibus ferè impleta. Irrepsi aliquantisper nequicquam. Arbores, iuxtà. In angulo huius partis extimo, qui ad dextram ingredienti est, turris stat, Bubenthurn nominata. Infra vicini lateris medium, ta-

Haidenloch.

uitas est, das Heydenloch dicta. Fortè effossa tunc subruendæ arcis causâ: quando à Lothario Saxone quondam, aduersus Conradum III. Imper. bellante, obsessum fuit castrum. In huius quoque alterius partis area, gramen nascitur, & metitur. Murus circumplectens totam arcem, crassitudine fermè septem pedum est: alibi altior, alibi humilior: cùm multa deciderint, aut sublata inde sint. Primæ fuerunt mœnibus. Saxa, quadrata, quasi circum quatuor latera accisa: ita, vt media quadrata pars sit extantior: sicut in lapidibus Noribergensium mœnium. Adhuc lapides, ex illo Rusticano arcis incendio rubent. Supra murum ambulari potuit: & nos ibi obambulauimus, longè lateque despicientes.

Prospectus ex arce.

Certè longissimus & amœnissimus circumquaque prospectus est: & qui acutè cernunt, vsque ad Rhenum prospicere possunt, si eius locorum situm sciant. Interdum etiam arat Scultetus internam aream, & frumento conserit. Pagus Stauffa, multis olim priuilegijs à Ducibus Sueuiæ dotatus fuit: quorum adhuc quædam remanere dicuntur. Nulla amplius imago, illis in partibus, nulla Epigrammata, nulla Insignia, nullus color. Omnia igne, pluuijs, aut temporum iniuriâ, detersa. Formosi quondam corporis, hodie tantummodò σκελετὸν videmus. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, vt Apostolus ait. Cùm enim 1525. anno, exercitus Rusticanus contrà veniret: Præsidium inerat solùm 32. virorum: absente tunc Castellano Georgio Stauffero ex Blossenstauffa: pro quo Michaël Reußius à Reussenstain in Vilseck, aderat.

A Rusticis Hohenstauffa perdita.

Rusticis autem, bombardis ab inferiore regione arcem incessentibus: præsidiarij, qui ita pauci, nec benè instructi, erat (etsi aliquot ex hostibus antè bombardis strauerant) excesserunt. Tunc ab alteris occupata fuit arx, & combusta. Quam calamitatem Lorcha quoque, ex Adelberga, & castrum Teck, experta sunt. Italus autem quidam, superiore tempore præteriens, de nomine montis quæsiuit. Quo cognito, respondit: AVREO MVRO circundandum esse propter Fridericos Impp.

FIGVRA

FIGVRA ARCIS HOHENSTAVFFENSIS, IN ALTO MONTE.

Eodem 28. Maij, ab Hohenstauffa Septentrionem versus, 1. mill. perreximus Lorcham. V. §. Lorcha

bi reuer. Abbas, D. Abel. Vinarius, Ducatus huius Generalis dignißimus, nos magna cum gratulatione humanißimè excepit, & tractauit. Quod idem postridie Præfectus loci, Petrus Angelus (filium Ioannem Angelum in Tybing. Academia studentem habens) prolixè fecit. Inter Stauffam & Lorcham vulgò Lauracha) vici sunt, Maidis, Adelsteten, & Reichenhofa. Vbi Remsam amnem transierùs: Lorcham versus paulatim altius ascendis.

Die 29. Maij (qui 1452. Constantinopolin & Imperium Græcum euertit) Templum Laureacense ingreßi, omni diligentia contẽplati sumus, quæ poteramus. Satis illud magnum & pulchrũ est.

Explicatio arcis interioris.

Extra portam Templi, ad sinistram, in muro tabula est cum his verbis:

EN PRIMI Abbatis crura lacent hac sepultura.

Herbertus nomine. Obijt anno ✝ Domini 1124.

VVelvvartorũ sepultura.

VVelvvartorum sepultura. Vbi vestibulum, & litera a.

1. A. D. 1409. ist gestorben der Edel vnd Streng Herr Jörg von Welwart/ Ritter.
2. *An. Domini* ... Jar/ ist gestorben der Edel vnd Vest Jörg von Welwart.
3. *Anno Domini* 1442. Jörg von Welwart.
4. *Anno Domini* 1463. *VVilhelmus.*
5. *Tantùm statua est sine literis: quoniam à Rusticis, cùm aureæ essent, expoliata est.*

In opposito latere, vbi litera b.

1. A. 1505 starb der Edel vñ Vest Vlrich von Welwart. *Hæc statua habet exesum ventrem: supra caput repentibus, serpente, rana, lacerta: quòd sit in sylua cadauer eius (cùm ipse venatum egressus, errauisset, non amplius exire valens) fuerit repertum, vt sermo est.*
2. *Anno Domini* 1500. Jörg von Welwart.
3. *Anno Dom.* 1509. *Hainricus V. VV. pridie S. Mariæ Magdalenæ.*
4. *Anno D.* 1520. *Renvvart V. VV. die Mercurij post S. Vlrici.*
5. *Anno D.* 1522. an vnser Frawen Abend/ Renwart von Welwart.

Suprà in muro.

1. *An. D.1551. Maij 30. mediâ tertia,* Görg Hainrich von Welwart/ zu Lauterburg.
2. *An. Dom. 1551. Febr. 11.* Jörg V. W. zu Hohenroden/ Obervogt zu Schorndorff.
3. *An. Dom. 1566. Ianu. 7.* Sebastian von Welwart zu Hohenroden.
4. *A. 1567. Apr. 7.* Hans Conr. V. W. *Anniuersarium illorũ celebrarunt Monachi postridie S. Mart. Erant sex ex Monasterio, & totidẽ ex pago Lorcha presbyteri. Salarium, 8. ß. obolares.*

In summo Sacristiæ muro, corpus Ecclesiæ respiciente, vbi litera C.

Lorcha, à Rusticis incensa.

Post Christum vt natum ter secula quina abiêre:
Vicenus quintus cùm insuper annus erat:
Et sexto nonas Maij: horribile dictu,
Plangendum lacrymis, luctiferisque modis:
Cœnobium hoc flammis vastauit Rustica turba, &c.

In statua Abbatis. Da gloriam Deo.

A. D. 1479. obijt venerabilis pater, D. Nic. Schenck de Arberg, Abbas huius Monasterij.

In chori parte inferiore, vbi iuxta altare.

A. 1576. 18. Nou. obijt reuerendus vir, D. Georg. Vdal. Abbas Monast. reformati primus.

Tempus erit, Christi quo mox virtute resurgam:
Vt semel extremam clauserit hora diem.

Iam in æde, seu corpore Ecclesiæ.

Lapideum sepulcrum est, quod suprà posui, tanquam altare: longum ferè 11. spithamas, latum 6. & totidem altum.

Circa quatuor latera eius, in supremo ambitu, vel marginib. hæc verba incisa sunt.

1. *Anno Domini* 1102. Ward diß
2. Closter gestifft. Hie ligt begraben Hertzog Friderich von Schwaben. Er vnnd
3. sein Kindt/ diß Klosters stiffter gewesen sind.
4. Sein nachkom̃en ligen auch hiebey. Gott jn allen gnädig sey. Gemacht im 1475.

De imaginibus Principum, in columnis Templi pictorum.

Imagines columnarum.

Frid. Antiquus, & Agnes.

1. *Fridericus I. Dux Sueuiæ, & vxor Agnes, genibus innixi, inter se manibus eleuatis cœnobium altè tenent, vt fundatores benefici. Ille, in pellicea veste viridi, canus: hæc, in palla glauca, super tunica russa. Vide Germanograc. 4.*

Insignia.

2. *Fridericus II. ἑτερόφθαλμος, prioris filius, in veste rubra, tibialibus viridibus.*

Insignia Baronum Hohenstauffensium, erant tres fului leones, in campo nigro: galea insistens columna: supra quam pennæ caudæ pauoniæ oculatæ.

Insignia Ducum Sueuiæ, tres fului leones, in campo rubro.

Frid. Barbarossa.

3. *Fridericus Barbarossa, Friderici II. F. cuius faciei similis est facies hodierni Bebenhusani Abbatis, D. Eberhardi. Vestitus viridi tunica: barbam habens rufam diuisam. Insignia Sueuica, in pectore bicipitis aquilæ nigræ coronatæ.*
4. *Henricus VI. Imp. cum cærulea veste pellicea, & viridibus tibialibus.*
5. *Fridericus II. in chlamyde glauca.*
6. *Conradus, Rex Rom. cum viridi tunica, & rubris tibialibus.*

Conradinus.

7. *Conradinus vltimus, pulchra facie adolescens, cataphractus, cum gladio in dextra: pallio longo per tergum dependente. Galea, ad pedes eius. Supra hanc iconem sequens figura. Procumbit ipse in trunco: carnifex fune demittit securim super ceruicem ipsius. Post carnificem sedet Papa in solio, cum Cardinale, Caroloq; Gallo.*

Philippus & Irene.

8. *Rex Philip. & Irene, vel Maria Græca. Hi genibus innixi, veste pedes tectos habentes, tabellam eleuatam (ille dextrâ, hæc sinistra manu) tenent. In cuius tabellæ medio, Christus est crucifixus: sub quo, Ioan. & Maria: In dextra tabellæ ala, imolatio Isaaci: in sinistra, exaltatus serpens Mosis. Philippus, coronam gestat: rufum capillum & barbam habet: glaucum collare sericum, circa ceruicem: viridi paludamento indutus pelle suffulto. Irena, coronata est: sub corona retrò vittam gestat glaucam: antè, aliquid albi. Deinde, collare album: & tunicam glaucam, cum manicis retrò angustis, antè verò amplis, Fimbriæ aureæ, in tunica & manicis.*

Supra tabellam prædictam, imago S. Mariæ cum puero Iesu est. Insignia enim huius Monasterij, sunt tres imagines coniunctæ. 1. Pauli. 2. Mariæ. 3. Petri.

LORCHAE

LORCHÆ PICTI,

Augusta IRENE Imp. PHILIPPVS.

Literæ fundatoris Friderici I. Ducis Sueuiæ & Franconiæ, scriptæ sunt 1102. *(erat Indictio.* 10.*) Nonis Maij, die Sabbati. Confirmauit fundationem Conradus Rex* 1139. *Indict.* 2. *in loco, qui Laureacus nuncupabatur. Fridericus I. Imp.* 1154. *Indict.* 2. *anno Regni sui* 3. *Gœppingæ. Henricus R. cauit, ne alienarentur bona cœnobij, Nordelingæ* 1228. *Indict.* 1. 7. *idus Septembris. Fridericus quoque* 2. *Imp. roborauit* 1215. *Indict.* 3. 12. *Calend. Iul. anno Regni sui* 3. *literis Vlmæ datis.*

Carmen de Magnatibus, Lorchæ sepultis.

Carmen ibi sepultorum.

Si fundatorum tu quærens nomina, quorum
Communis fossa iuxta nos continet ossa,
Scire velis: horum lege sensum Versiculorum.
Principibus nati, requiescunt hîc tumulati.
Fundator hic primus humatur Dux Fridericus,
Cum consorte thori: cuius non defuit ori
Christus, quo melius confertur gratia cœli.
Binos matre satos fratres habet hic tumulatos.
Gertrud Regina, Conradi Regis amica,
Illic cum nato Heinrico iacet incinerato.
Hinc Dux Sueuorum Fridericus, ad alta polorum
Transit, germano sibi Conrado associato.
Tres fratres horum scribuntur: nomina quorum,
Rembold, VVilhelmus, & tertius est Fridericus:
Et soror his quinis est combinata Beatrix.
Nobilis atque pia cineratur Græca Maria,
Philippi Regis coniunx. Hanc atria Regis

Fac intrare pia ſummi, tu virgo Maria.
Ipſius nata, ſita cum matre hîc tumulata.
Qui legis hæc metra, dic: Quos obtegit horrida petra:
Aeterna verè mereantur luce vigere.

Et aliter.

Sueuorum ecce Duces iſta tumulantur in arca:
Quorum poſteritas Romula ſceptra tulit.
Hae duo Fridrici, Fridrici Cæſaris olim
Primi, auus & genitor, contumulantur humo.
Sed Fridericus auus fuerat fundator & auctor
Eccleſiæ iſtius, atque Monaſterij.
Cuius erat coniunx, Henrici Cæſaris Hagne
Filia: cui dotis Sueuia iure venit:
Francorumque ſimul dotis ſub iure Ducatum
Accipit: in Stauffen cùm Comes antè foret.
Hic Ludouicus item ſimul, & VValtherus, humatur:
Fridrici fratres ex genitrice pia.
Iſtius & proles quina, hac requieſcit in æde:
Fridricus, genitor Cæſaris, vnoculus.
Fridricus, Rembold, Guilielmus, & ipſa Beatrix
Germana, ante diem fata ſuprema petunt.
Sed Bamberga capit Conradi Cæſaris oſſa:
Illorum egregius qui quoque frater erat.
Attamen iſtius Gertrudis amabilis vxor,
Cum nato Henrico conditur hiſce petris.
Quinetiam Regis Maria hoc, ſed Græca, Philippi
Coniunx, cum nata eſt contumulata loco.
His pater omnipotens, hominum ſator atque redemptor,
Da requiem æternam: Chriſte, remitte ſcelus.
Et tu, pertranſis horum ſi quando, Viator,
Marmora, dic, rogito: Manibus eſto quies.

Recurre ad libri 8. caput 11. in hac 3. parte.

Arboris allegoricæ pictura.

Pictura quædam Lorchæ eſt notabilis, hoc ferè modo, quantum memini. Arbor conſpicitur, in quam quiſpiam aſcendit. Adeſt fluxus mellis. Sunt duo mures, arborem infrà arrodentes, albus & niger. Mors inſidet vnicorni currenti: tenens arcum intentum, & telum neruo applicatum. Adſunt ſerpentes, adeſt Draco. Adſcripti ſunt his verſus Germanici, explicationem continentes. Arbor, vitæ ſpatium ſignificat, per quod viuimus. Aſcendit homo, identidem diutius viuere cupiens. Vult melle veſci, id eſt, voluptatibus inanibus frui. Mus albus diem ſignificat: niger, noctem. Vterq; hic mus arborem rodit: id eſt, tempus eſt ἐνεργητικὸν τῆς φύσεως: vitam hominis, & omnia, conſumit. Mors pernici curſu nos inſequitur: & ſagittam ſuam intendens, interitum minatur, atq; affert. Eſca ſit homo vermicum: Draco antiquus, ipſe Diabolus, eum πανοχεὶ devorare nititur. Talis pictura eſt etiam in quodam vulgaris linguæ Græcæ libello, qui ἀκάθιστος inſcribitur.

De melle:

ἔτρωγα, ἐπὶ ἐχόρτασα τῆρπην, καὶ πάντ' ἐπείνων. *Comedi, nec ſatiatus fui: rapiebã, & ſemper eſuriebã.*

De mulieribus:

Καὶ δύο μοι ἐφάνησαν πορτικοὶ, τὸ μὲν λευκὸν ἐγυρίζον,
ἄσαρκος καὶ μαῦρος: μὲ ἀπὸ λὴν τῆς ἐγλύφασιν τὴν ῥίζαν.

Ac duo mihi apparuêre mures, arborem circumibant, albus & niger: qui ſtudioſè eius ſcalpebant radicem. Hæc, de rebus Lorchenſibus.

Die 30. Maij inde diſceßimus (ἀπαπαδμενοι τὸν τιμιον ἐπὶ αὐλρας) comitante nos ſatis longè genero Abbatis, M. Martino Claßio, pagi Lorchæ Diacono. Venimus deinde, amnem Remſam ſecuti. Schorndorffam per ſuperiorem portam ingreßi. Inter Lorcham autem & Schorndorffam, hæc loca ſunt. Lorcha vicus, infra Monaſterium in valle Remſana. VValbuſa pagus, vbi tabularium quondam, & monetæ cudendæ officina, Barbaroſſæ fuiſſe fertur.

Schorndorffa.
VValbuſa.

Ad

Ad dextram vallis, mons S. Elisabetæ: vbi eiusdem Imperatoris castellum fuisse dicitur. Hoc Mons Elisabeta.
verò tempore Rusticus quidam αὐτοκαθὸς, *domum ipse sibi benè adificauerat. Postea, Pliderbusa, pulcher pagus.*

Schorndorffiæ autem in nos honorifici fuêre multi docti, honesti, piiq; viri. Præfectus minor, Sixtus VVeselinus: qui nobis τὴν ἱππηλάσιον μύλων, *equestre molendinum, monstrauit: quo, aqua deficiente, tantum farinæ confici potest vno die naturali: quantum aliquot millibus hominum sufficiat. Philippus Chombergius, Gazophylacij præfectus: olim minoris Præfecti Tybing. Stephani F. Præterea M. Christophorus Ridius, Scholæ moderator diligentissimus: qui nos & in aggere illo mirando circunduxit: & hospitio accepit humanissimè. Aderant honoris causâ consules quoque, Georgius Gerevviccus, & Georgius Stæbelinus. Ecclesiæ Diaconus M. Baltasar Raisius: & quidam alij boni & docti. Nec deerat artificiosa musica. Certè enim pleriq; Senatores illius vrbis, literis latinis & musica eruditi sunt. Sequenti die, hilarè discessimus, nostram Tybingam repetituri.* Christ. Ridius.

Transiuimus vicos, VVeileram (vbi Dauidem VVollæberum, res Suevicas & ipsum inuestigantem salutauimus) Schlichtam, Domashartum, Engellobam, Reichenbachum, & Stainbachum: donec oppidum VVendlingam peruenimus: vbi pastor Ecclesiæ erat M. Ioannes VVeininger Tybingensis. Vbi etiam iuuenem quendam nobilem giganteum vidimus, Ioannem Vlricum à Rembingen. Hinc Nyrtingam profecti sumus: cùm ad latera nobis essent vici: Vnderbobingen, Vnderensingen, Oberbobingen, Oberensingen. In quorum postremo, insignes lapides molares conficiuntur, ex latomijs excisi egregijs: qui etiam longè per Danubium deportantur. Incolæ quoq;, qui huic negotiationi operam dant, ciuiles & lauti homines sunt. Nyrtingæ autem omnis nobis benignitas declarata est: à M. Ioanne Alberto, Scholam regente (qui nos secum esse voluit) à M. Alexandro VVolfhardo, Ecclesiæ Parocho: ab Officialibus illustrissimæ Dominæ Annæ Mariæ (quæ nobis talem ac tantum Principem dedit) Cyriaco Zerrero, Curiæ Magistro: & Ioanne Eberhardo, Archimageiro. Nomine deniq; Præfecti (licet tunc absentis) Baltasari Mytschelij, & Magistratus, vino honorati sumus. VVeilera. 7. VVendlinga. 8. Nyrtinga. Fran. Nadastius. Arxibi.

Vltimo autem Maij (prius in arcis infimo hypocausto, πολυτύλῳ καὶ μεγαλοστόλῳ, *lautè accepti) abiuimus: & prætergressi Gretzingam, Schlaittorffam, Hæslachum, VValtorffium, Pfrondorffium, & Lustnouiam, hilares Tybingam redijmus. Deo gratia.* Tybinga.

CARITAS VINI IN SVEVIA. GRÆCI TYBINGÆ, STEPHANVS Lascaris, Nicolaus Stephani, Michael Georgitza, Demetrius Protopapas. Abbas Hirsaug. Antonius Varnbyler. Tybingensis Academiæ administratio. Sagarum exustio. Compostellana peregrinatio. Arx VVirtemberga. Quædam Hagenoensia, & Herrenalbensia. Homerus vacuus. Patriarcheium Constantinopolitanum. Ortus & interitus in Suevia. Galliarum Rex Henricus IIII. Nauarræus.

CAPVT XXXVI.

ANNO 1589. *mense Ianuar. & inde, cadus veterûs vini (i. Eymer) hîc valebat ad 30. fl. & mensura, 5. ß. aut 3. Bacijs. Fuerat enim parũ vini natum.* War die Tybinger rechnung/ 17. fl. 4. ß. *Ergo pro plaustro, vel 6. cadis, 102. fl. 24. ß.* Schorndorffer rechnung/ 16. lb. 7. ß. *Erat generosum vinum.* Vini caritas.

Ianuarij 31. Græcus quidam Cyprius Famaugustanus, Stephanus Lascaris, huc vênit: habens testimonium 1. Ianu. 1588. Hieremiæ nomine scriptum: quia huic Patriarchatus iam fuerat redditus. Monasterium autem B. virginis, τῆς παμμακαρίστου, *in quo antehac habitauerat, ei per Sultanum fuit ereptum, Templi Turcici faciendi causâ: & alius locus, vbi ædificaret, concessus. Dederat eidem testimonium, Nicosiæ Archiepiscopus Neophytus, admodum barbarum, incipiens:* Νεόφυτος, ἔλεος θεῦ ἀρχιεπίσκοπος Λευκωσίας, *nàm* παθηγυμονεῖ τὸ μὴ ἄλλο γράφειν. *Nesciebat miser homo legere:* λύτρον, *quo se diu ad triremes damnatum redimeret, quærebat. Compedibus crura eius valde afflicta vidimus: & dentes, excussos. Dicebat, filium Sultani esse* ὑποβολιμαῖον. *Nam ex Iudæa natum: & à matre Turcica educatum.* Græcus Lascaris, Tybinga. iterum Patriarcha Hieremias

Mense Februar. literæ à generoso & strenuo Vngariæ Regulo, Francisco Nadasto, huc venêre: quibus commendabat Senatui quendam, inde huc missum propter studium Theologiæ, linguas & artes. Fran. Nadastius.

Statuæ lapideæ magnæ, Christi, & Apostoli Matthiæ, quæ olim Blaurero Ecclesiam reformante Statuæ Apostolorum.

mante depositæ fuerant (cæterarum depositionem difficultas impedierat) restitutæ sunt intra chorum Sangeorgiani Templi, in sublimi, vbi reliqui Apostoli sunt: & infrà, Mausoleâ Principum.

Hirsaug. Abbas Varnbyler. Mense Martio, in Abbatiam Hirsaugiensem 47. Abbas successit, Doctor Antonius Varnbyler, Aulicus VVirtembergici Principis concionator. Eodem mense Constantinopoli tumultuati sunt Ianizari, propter adulterinam eis datam monetam; & Iudæorum domos plurimas combusserunt, prædæ inde faciendæ causâ.

Medio ferè Aprilis, Visitatio Academiæ huius per Commissarios Principis fiebat.

Rectores eius.

Acad. Tybing. Maij 1. D. Andreas Laubmarius, Rector 210.

Inscripti.

Ioannes Abrahamus, & Ioannes, Ehingeri, Vlmenses, in Iunio. Ioannes Stephanus Donawverdanus, eodem mense. Maximilianus Igelhofer Austriacus, in Aug. Carolus & VVilhelmus Kechleri à Schwandorff, in Septemb. Octob. 18. Andreas Planer, Rector 211.

Inscripti. Albertus Senfft à Sulburg. VVolfgangus, & Ludouicus, & Marcus, Hohenfelderi, Austriaci. Georgius Acacius Enenckel Austriacus. Hermannus Salburger Austr. M. Michael Ziegler Græningensis. Melchior Nærdlinger Beßigkaimensis. Et in Nouemb. VVilhelmus, atq; Conradus, & Henricus, Barones Lympurgenses. Decembri, D. Erasmus à Starnberg.

Decanus artium. M. Michaël Mastlinus.

Magistri creati. Feb. 5. Hieronymus Gabelkofer Gœppingens. Ernfridus Murselius Balingensis. Michaël Cræsinger Vlmensis, Tobias Lotharius Augustanus. Michaël Beringer Vlbachens. Christoph. Ridius Scborndorffens. Aug. 6. Vlricus Bollinger VVangens. Nicolaus Regius Ilmenas Hennenbergens. Ioannes Cappelius Etishaimens. Marcus Nevv Gœppingensis. Daniel Altenbachius Balingens. Dauid Stattman Sueuo Halens.

Κρυολιν νόσος. Πυρετῷ ἐγὼ νοσῶν, τὸν μακρὸν πότον, ἐγχυτ θανάτιμον ἐκ βροτῶν θερμὸν ἐμὸν πιεῖς ἐξ ἰατρῶν θερμάσας, τῷ τε Λιβεγόης, καὶ τῷ μογλίγνα τοιγαρῦν καὶ ἐμβάσεα, καὶ τὴν παλαι ὑγιαίνων χάρητε θεῖς ἀπέλαβεν, τὸ ἔτος ἐλθὼν τὰς ἑλκίδας ἄγων· καὶ μετὰ μικρὸν, τῶν συνδεσμῶν αἰχμάζοντος χρονικῶν.

Exijt populari lingua constitutio quædam Vniuersitatis nostræ: ad matrimonia & hæreditatis rationem, pacto alio deficiente, pertinens.

Saga. Horbæ 30. Maij sublatæ sunt igne mulieres quinq; quæ cum Satana cõspirarant: & damna hominibus intulisse dicebantur.

Vno ferè mense antè, Tybingæ duo viri erant ex oppido Austriæ Bernavv, testimonium literarum fidedignum habentes, atque eleemosynam colligentes. Causa hæc in litteris continebatur. Caupo illius oppidi Ioan. VValdhauser, fidelem habuerat vinariæ suæ cellæ curatorem: sed is in rationibus vini reddendis, semper iacturam non mediocrem fecerat. Igitur nocte quadam in cella se caupo abscondit. Venerunt eò 17. mulieres anus: vinum promserunt: hilarè conuiuatæ de more sunt. Re ad Magistratum delata: illæ captæ sunt omnes: & quæstionibus subiectæ, confessæ sunt se annos 17. exercuisse hæc & alia maleficia. Igne itaque deletæ sunt. Sed cùm quædam illarum haberent cognatos in pago illius loci: ij initio circiter Ianuarij 1589. anni, oppidum Bernavvum quinque locis succenderunt. Vnde 129. ædificia deflagrarunt: cum Curia, & rebus omnibus inibi contentis: atque vnà, 23. homines.

Bernavv op. Austriæ.

Schola puellaris. Erat apud nos in cœmeterio S. Georgij Crypta, vel ossuaria, anno millesimo, quadringentesimo, nonagesimo septimo facta: pro qua, vtili consilio ab oppidano Magistratu, Schola puellaris ædificata hoc anno est. Illinc effossa est magna vis ossium: quæ carris exportata in suburbanum cœmeterium sunt, & humata. Amoti sunt etiam sepulcrales lapides: obijsse. Anno 1508. Aug. 29. Mariam VVintherinam, Ludouici Paßij vxorem.

Anno 1509. Iul. 23. Ioannem Engelfridum Stutgardianum.

Anno 1513. die S. Matthiæ, Georgium Nuhuserum lintearium: & 1534. Mart. 28. vxorem eius Annam Hovvenschiltinam.

Anno millesimo, quingentesimo vigesimo, Iun. 4. honestam matronam Margaretam, Ioannis de Kirchen vxorem.

Anno 1521. Feriâ 6. ante purificat. Mariæ, honestam Agnetem Hovvenschiltinam, Vlrici Gengeri coniugem.

Landau. Iulij 3. Rappottenstaini natus est generoso Baroni, Domino Acacio à Landau, filius 7. Christophorus.

Iul. 14.

Iul. 14. me conueniebat Græcus Macedo, Nicolaus Stephani, ex ciuitate Ioanninũ oriundus: miser, senex, canus, annorum 61. colligebat ũ stipem, ob liberandum fratrem, patruum, ex vxoris suæ fratrem: qui superata priore quadam captiuitate, denuò captiui Tripolin Barbariæ abducti fuerant, cùm Venetias peterent. Testabatur literis Dux Venetus 14. April. 1586. & alij, erant hæc verba: PASCALIS CICONIA. DEI. GRATIA. DVX. VENETIARVM. IT. Græcus, Nicolaus Stephani.

Stolpa, Pomeraniæ ciuitas, testabatur: eum 13 Cal. Maij 1588. vulneratum fuisse à quodam molitore ebrio, linguam eius non intelligente. Ideo hunc à 25. Febru. vsq; ad 18. Mart. in carcere fuisse custoditum: &, cùm pro duobus vulneribus pecuniâ satisfacere non posset, totius Pomeraniæ finibus eiectum fuisse. Ponam, propter dialectum hodiernæ linguæ, preces Nicolai: quibus adeus vtebatur, quos accedebat. κυϑ' ἡμερῶν πλείμον τλῶ τὸχλω μκε, πῦ μκε ἐξκντσπλάϑωσε: κὰὶ λοὺ ἐχομον, τινὰ κέσωμε. μόνον λιὰ τὸν ϑεόν, εἴ τι λιὰ ϑεὸν ἐσι, ϛοίϑησέ μκε: λιότι λοὺ ἐχομον ἄλλον κοντὸν: μόνον πρῶτα τὸν ϑεὸν, κὰὶ λεύτερον ἐσούκε, νὰ μκὲ λυπηϑῆς. Quotidie flemus fortunam nostram, quæ nos in seruitutem redegit: nec habemus, quid faciamus. Tantùm propter Deum, si quid potes, tuua nos: quia non habemus alium quenquam: nisi primò Deum, deinde te, vt nostri miserearis. Pater huius Nicolai.

Fuerat Nicolai huius pater Stephanus ἄρχων (Princeps, Comes) cui paruerant sex ciuitates: Ioannina, Ostanizza, Lipalizza, Messalia, Aphorizane, Ballobista. Quas vt ei eriperet Turca: occiderat ante 50. annos & ipsum, & vxorem Mariam, filios Theodorum & Ioannem, filias Anastasiam & Theodosiam. Nicolaus verò, & frater Ioannes, tunc ferè pueruli fuerant. Appellabatur hæc familia, Coccinates. Ipse ergo, γνώλχος ὁ ϑιφκύς κοκκινάκς. Coccinates.

Ioannina vrbs habet X. millia domorum, & mœnia circase. Ioannina.

Heraclea, estὴ πρωτόθρονος πόλις, & estὴ μικρὰ (sic dicebat, Ionicè scil.) ἐκκλάϑα τοῦ. Estὴ Heraclea.

Heraclea, est πρωτόθρονος πόλις, & est μικρὰ (sic dicebat, Ionicè scil.) ἐκκλάϑα τοῦ. Estὴ primi throni post Byzantium: quoniam eius Metropolitanus dat τῶν πατριάρχων, pedum siue baculum, nouo Patriarchæ. Et estὴ parua. Destructa nanque.

Commendatio cuiusdam peregrinatoris compostellani: quam hoc 1589. anno hic legebamus.

Vniuersis & singulis præsentes literas inspecturis: Bonifacius de Alemonacir, maior Cardinalis, ac pœnitentiarius almæ Ecclesiæ Compostellanæ: in qua indubitanter requiescit venerandum sanctissimumq; corpus beati Apostoli Iacobi Zebedæi, totum integrum, sub altari maiori: salutem in Domino sempiternam. Quoniam, vt ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi: recepturi, prout in corpore gesserimus siue bonum, siue malum: cùm itaq; sicut accepimus, deuotus in Christo Ioannes Paria de Himon de Lotren, Ecclesiam beati Iacobi personaliter visitauit: confessusq; & absolutus fuit, Dominicumq; corpus recepit: nec non nouit Romam, Gallias & alia pia Sanctorum loca, visitare: & non habet, vnde id perficere possit, nisi pijs Fidelium eleemosynis adiuuetur: quapropter nos, prænominatus Cardinalis maior, tenore præsentium, omnes & singulos Christi fideles requirimus, & hortamur in Domino: quatenus præfatum Ioannem Pariam, dum ad vos accesserit, eleemosynas petiturus: piè, benignè, charitatiueq; recipiatis: & de acceptis à Deo bonis eleemosynas (quæ peccata extinguunt) elargiri curetis: vt per hoc, & alia pietatis opera, ad promissum cæleste Regnum peruenire valeatis: & participes efficiamini omnium suffragiorum huius sanctæ Ecclesiæ: postq annum minimè valituris. In quorum omnium & singulorum fidem, præsentes literas fieri, ac nostro iussimus sigillo muniri. Datum in ciuitate hac Compostellana, anno Domini millesimo, quingentesimo, octuagesimo septimo, die verò secundo mensis Martij. V. B. Cardinalis maior. Hæc, ibi. Sed Dominus Matth. vndecimo, nos ad se peregrinari iubet, non ad Sanctos: Venite ad me omnes. Peccata nostra Deus delet, Esa. 43. Ego sum, ego sum ipse: qui deleo iniquitates tuas, PROPTER ME. Ergo non propter opus nostrarum eleemosynarum. Ea tantùm testimonium sunt fidei: qua accipimus, nobisq; applicamus, illam iniquitatum nostrarum deletionem. Iustitia Dei, est per fidem in Iesum Christum: & iustificamur δωρεὰν, gratis, ipsius gratiâ, τῇ αὐτοῦ χάριτι, Rom. tertio. Vita æterna donum Dei estὴ, χάρισμα τοῦ ϑεοῦ, in Christo Iesu Domino nostro, Rom. sexto. Torcular ipse calcauit solus: non simul peregrinatores ad Compostellæ Iacobum calcant, Esa. 63. Venite, emite absque argento, Esa. 55. Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam. Ioan. 3. Opera humana, nimis quàm scabiosa & putida sunt coram Maiestate diuina. Compostellano peregrinatori litera data.

In Chronico Alberti Stadensis.

Vix aliquos vidi, imò nunquam, qui redierint meliores: vel de transmarinis partibus, vel de sanctorum liminibus.

Cœlum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.

Graecus, Michaël Georgitza.

Aug. 3. vênit huc λύτρου χάριν *Graecus*, μιχαὴλ Γεωργίτζης μακεδών. *Diu ad triremes fuerat captiuus. Dicebat, Expatriarcham Theoleptum nunc apud Iberas* (Ἰβηρας) *in Asia esse.* ἀγαθὸς γὰρ χριστιανὸς εἶναι.

Mense Septembri Solomon Schvveicker, qui antea in Oriente, & nunc concionator Grezingæ fuerat, migrauit in Franconiam, à concionibus futurus generoso Baroni Henrico Milchlingo.

Climacterici anni superatio.

Septemb. 19. Climacterico superato, feci hoc σύχαριστικόν.

Κλίμακος ἐν βιοτῇ σφαλερᾶς ἐργῳδεῖ βαθμὸν,
ἑξηκοστὸν ὑπειρηλάμην τρίτατόν τε κραταιῶς.
Δῶρον, τοῦτο, θεοῦ: μόνος ὅς με φύλαξε προσηνῶς.
ὑμνῶ σ' αἰὲν, ἄναξ: σὺ δ' ἀφίστασο μή ποτ' ἐμεῖο.

Sexagesimus est vitæ mihi tertius annus,
Difficilis scalæ, sat fortiter exuperatus.
Ecce dei donum, qui me custodijt vsque.
Te laudo semper: me nunquam desere, Christe.

Τότε χαίρων ἐν θεῷ, ἐδείπνησα ἐν τῷ περιφανεῖ κοινοβίῳ, παρὰ διδασκάλῳ ἰωάννῃ τῷ Βρεντίῳ, καὶ μαγίστρῳ σαμουήλῳ τῷ Αἰλαύδῳ. οἱ δὲ μουσικοὶ τοῦ τόπου, ᾖσαν τὸν βασιλέα φίλιππον, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον Εἰρήνην, τοὺς πολυπενθεῖς.

Sterneck.

Audiebamus, Sterneccum (nobilium quorundam sedem extinctorum) cum aliquot pagis, domui VVirtembergicæ, ratione feudi venisse: Præfecturæq; Hornbergensi insertum esse.

Doctores.

Septemb. 22. Doctores tredecim creati sunt. Theologus 1. à D. Herrbrando, Ioannes Georgius Siguardus. Iurisconsulti 8. à D. Matthæo Æntzlino: inter quos, Iacobus Deich, & Balthasar à Senden, Ioannes Harbrechtus VValheimensis, Iacobus Eberspergerus Austriacus. Medici 4. à D. Mæglingo: inter quos, Osualdus Hæberlinus Rauespurgensis.

VVirtemberga Castellum.

Octob. 4. in vetusto castro VVirtemberga eramus (vnde ab antiquo Principibus nostris appellatio est) ego, & affinis VVolfg. Ronerus: Eßlingâ per vicos Ridernum & Vlbachum egreßi. Illud alto in loco situm, peramænum in montes, colles, & loca humilia, circumspectum & despectum habet. Figura eius, rotunda. Ipsa arx duos περιβόλους *(circumcirca muros, tanquam vestibula) circum se habet: & intra hos, atria lata: extrà autem, fossam. In hypocausto equestri arcis, tabula pendebat: in qua, sequentia scripta erant.*

Anno Domini 1588. den 27. tag April. sind diese nachfolgende Fürstliche Personen/ auff dem Stam̃hauß Wirtemberg gewesen.

Von Gottes gnaden.

N. G. V. E.

Principum ibi Symbola.

1. Johannes Augustus/ Pfaltzgraff bey Rhein/ Hertzog in Bayern/ vnd Graff zu Veldentz/ ꝛc. (Nach Gott vnd Ehr.)

G. A. M. T.

2. Ludwig Philipps/ Pfaltzgraff bey Rhein/ Hertzog in Bayern/ vnnd Graff zu Veldentz/ ꝛc. (GOtt allein mein Trost.) *Hi sunt ambo, fratres illustrißimæ nostræ Ducis VVirtembergicæ.*

3. Johannes Friderich/ Graff zu Wirtemberg vnd Mümpelgart/ ꝛc.

4. Görg Friderich/ Graff zu Wirtemberg vnd Mümpelgart/ ꝛc. *Ambo, illustriß. Princ. ac Comitis Friderici FF. tunc adhuc pueri.*

G. I. M. Z.

5. Vrsula/ Hertzogin zu Wirtemberg vnnd Teck/ Gräffin zu Mümpelgart/ geborne Pfaltzgräffin bey Rhein/ ꝛc. (GOtt ist mein Zuuersicht.)

M. H. K. V. G.

6. Sibylla/ Gräffin zu Wirtemberg vnd Mümpelgart/ geborne Fürstin zu Anhalt/ ꝛc. (Mein Hülff kömpt von GOtt.)

R. M. H. D. D. G.

7. Johanna Elisabet/ Pfaltzgräffin bey Rhein/ Hertzogin in Bayern/ vnd Gräffin zu Veldentz/ ꝛc. (*soror nostræ Ducis.* Regier mich HERR durch deinen Geist.)

8. Sibylla

8. Sibylla Eliſabet/Gräffin zu Wirtemberg vnd Mümpelgart/&c.
Filia Comitis Friderici.

Habet hoc caſtrum ab Oriente pagum Rotenberg: cuius incolæ ſunt cuſtodes eius, quando Rotenberg vicus.
opus eſt. Ideo ab alijs oneribus immunes. Caſtellanus tunc erat (in nos perhumanus) Laurentius Marſchalcus: qui vbiq; circum foſſam ceraſos, & alias arbuſculas (vt eius rei artifex) poſuerat: locum multò amœniorem efficiens.

Oetingæ Comites viuebant: Euangelicus, Gottefridus: & Pontificius, VVilhelmus. Arx Oetinga.
ibi, vtriq; ad incolendum diuiſa.

Literas permulti hoc anno (vt alijs etiam annis permultis) chari & clari homines ad me dederunt: vt,

1. *Haganoâ, M. Ioannes VVagerus, Scholæ Præceptor. Vrbs Haganoa, inquit, condita eſt* Hagenoa.
à Friderico Barbaroſſa: conſtitutâ primùm in maxima & denſa ſylua (hodie, im Heiligen forſt) arce, ſeu burgo. Quæ eſt moles quadrato ſaxo conſtructa, rotunda, concamerata: tribus Templis, alio ſuper alio, locatis. Quorum inferius, eſt Deo patri dicatum: medium autem, Chriſto, hac inſcriptione ſuperliminari: Hæc capella in honorem Saluatoris eſt dicata: Spiritui deniq; ſancto, ſupremum. Turris columbam auream in apice habet: quo ſymbolo noſtrates vſi ſunt in moneta. Sed originem vrbis noſtræ, fuſius inuenies in libello (ea de re) Hieronymi Gebvvileri, Ludima- Gebvvilet.
giſtri quondam hîc: in cœmeterio Georgiano, proximè noſtras ædes ſepulti. Cuius Epitaphion parieti affixum eſt his verbis. D. O. M. Hieronymo Gebvvilerio: cui Germania plurimum debet, cùm ob diligentem iuuentutis inſtitutionem, quam annos L. exercuit: tùm ob relicta ab ipſo Hiſtoriarum monumenta: Ducum Auſtriæ, Alſatiæ, patriæ, vrbiq; Argentoratenſis, antiquitatem illuſtrantia: filij parenti dulciſſimo dicarunt. Vixit annos LXXII. obijt XI. Cal. Iulias, anno ſalutis M. D. XLV.

2. *Dominorum Albâ, Conradus VVeißius: qui hodie pro Abbate Philippo Dageno (5.* Herrenalba.
April. 1592. Tybingæ, ætate annorum circ. 80 mortuo) Abbatiæ præeſt.

Scholæ, quæ ibi eſt, Præceptores fuerunt hi.

Iodocus Neobolus Parochus, & Præceptor primus, anno 1554. M. Georgius Bloß, præceptor artium, 1554. M. Iacobus Kauffmannus, 1557. Conradus VVeiß, Parochus & Præceptor, 1560. M. Ioannes VVager, Præceptor. 1564. Ioannes Albertus, 1566. M. Georgius VVagner, 1574. M. Georg. Schnitzer, 1576. M. Ioan. VVolfg. Hammius, 1578. M. Sebaſt. Kammerhuber, 1581. M. Ioan. Chriſtophorus Parſimonius, 1583. M. Sebaſt. Eitingus, 1585. M. Leui Schentzius, Laurentij Ovvenſis Eccleſiaſtæ F. 1589.

3. *Halâ Sueuorum, Ioannes VVeidner, Scholæ Moderator. Cùm Hailprunnæ eſſem, inquit,* Hailprunna.
proximo anno: vtens hoſpitio viri humaniſſimi, Poëtæ nobiliſſimi, Ioannis Lauterbachij, communis amici noſtri: deducebar ab eodem in cœnobium Carmelitarum, vrbis pomœrio contiguum: vbi ad parietem πυγμαῖος vidi talem picturam. Ad portam cuſtos aſtat: videt aduenientem tabella- Munerum vis.
rium, habitu viridi venatorio, leporem de haſta ſuſpenſum portantem. Ei portarius manu intro cum innuit. A diuerſa parte conſpicatur virum ætate grauem, habitu philoſophico, promiſſâ & canna barba, tenentem librum. Ei ianitor ille altera manu abitum monſtrat, & quaſi minatur. Ad cuius verticem Ouidij Verſiculus eſt:

SI NIHIL ATTVLERIS, IBIS HOMERE FORAS.

Vrſtiſius Baſil. lib 4.

Thu auff. Wer biſt? Ich bins. Was wilt?
Bringſt waes? Nein. Dein ſach gar nichts gilt.

4. *Cracouiâ. Sebtemb. 1. accepi 1589. miſſas literas Noribergâ à Clariſſ. Medico Hierony-* Cracouia.
mo Viſcero, datas ei à D. Med. Ioachimo Camerario: ſcriptas autem ab Iacobo Miloita Pathmio 5. Octob. 1588. Cracouiæ in Polonia: qui 1587. Tybingæ fuerat. Significabant, Patriarcheium Patriarcha
Conſtantinopoli Græcis à Sultano ereptum eſſe: & Turcicam Meskitam pro eo adificatum. Conſtantinop.
ὁ ἐχθρὸς καὶ βασιλεὺς ἀπέδοτο ἐβιάζετο ζηλιῶν, inquit, εἰς τὸν τόπον: καὶ λάβετο τῶν ἐπιλησίων τὸ χθὲς: καὶ ἐποιεῖ- ſedet.
εὐνοῦχον, ὁ μαθητὰς τῶν ἰσμαηλίτων: καὶ ἔπεσε μέγας θρῆνος ἀπὸ πατριαρχείου. Ideo profectum eſſe Hieremiam in Moſcouiam menſe Maio: vt opem impetraret ab eius Principe, noui Patriarchatus conſtruendi cautâ. Se in VValachiam proficiſci, vt ibi expectet Hieremiam: vt ambo redeant Conſtantinopolin.

5. Octob.

Græcus Demetrius.

5. Octobr. 6. à Philippo Mauricio, eadem de Patriarcheio scribente. Quam epistolam attulit mihi DEMETRIVS Protopapas Lariſſæus, vnà cum Patriarchæ Hieremiæ literis, eum commendantibus D. Gerlachio & mihi: menſe Maio in Lituania 1588 ſcriptis.

† Τοῖς εφοῦ λάτοις καὶ ἐλλογιμωτάτοις, κυρίῳ μαρτίνῳ τῷ Κρησίῳ, καὶ κυρίῳ στεφάνῳ τῷ γερλαχίῳ, διδάσκ. Σπερφορειάνος λειτάτη ἐτημολόγ.

Hieremiæ Patriarchæ epistola.

† Ιερεμίας, ἐλέῳ θεῦ ἀρχιεπίσκοπος κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Εἰ καὶ πρὸ πολλῆ χρέμμαξα τῆς ὑμῶν μετριότητος ὢν ἐδιξάμεθα, οὐ μόνον πνευματι ἀγαπητ. ὑ καὶ περιπόθητοι υἱοὶ καὶ σοφώτατοι τῆς ὑμῶν μετριότητος, κύριε μαρτῖνε Κρήσιε, καὶ κύριε γερλάχιε, τλὶν οὐ μικροτέρεσι ἀδελφοφιλίαν αὐξῆσαι πυρέσσομεν· ἀλλ' ὁ τὸ λάβυς πόμα πιὼν τῦτ' ἔπαθον. ὑ γὰρ ἐπιλέλησμαι ὑμῶν, εἰ καὶ γεωπ τὰ ἰδιοκτήτα, κατὰ τὸ λόγιον, ἐπιλέλθηται. λευσὶς δὲ πολλοῖς τῶν μισοβίων, ἐξορίας τε μακρᾶς, καὶ ἀφορήτους λευσὶ, πιεσῶν, τὸ ἐπιφέλλιν ἠπράκτησε. νῦν δὲ χρισῦ, τῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν χαρίτι ἐλσυθερωθεὶς, καὶ πρὸς μοσχοβίαν ἀπαίρων· καθ' ὁδὸν ὁ γραμματοφυλὰξ ἱερσὺς Δημήτριος ὁ πρωτοπάπας ὁ ἐν Λαρίσσῃ συρίδις: δεῦρο ἡμᾶς δὲ ἐπιστολῆς τλὶν ὑμετέρων ἰότητα, καὶ πρεσβυτικὴν εὐβύσιν, προσαγορεῦσαι: θεῦ δὲ ὁμόσους, οὐ ἔχειν ὑμᾶς κατὰ πάντας μεμνημένης καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος. ἧς χαρίν, ἣ μᾶλλον θεῦ σὺν ἁλμαχεῖν, ὑποδέξασθε καὶ τὸν σύλλειτεργον σὺν ἱερσῦσι Δημήτριον τὸν πρωτοπαπᾶν, καὶ γραμματοφυλάκιν· καὶ σπλαγχνιζόντες τῇ ἐμφύτῳ ὑμῶν ἡμερότητι, σύνεργετήσατε αὐτῷ: ἴσως τοῖς μὲν τὰ πρέποντα, ἡμῖν δὲ τὰ θυμήρη, καὶ χαρᾶ τὰς σὺν τολὰς ἐκπληρῦντες. ὧ χάρις, καὶ ἡ σὺν χῇ τῆς ὑμῶν μετριότητος, βραβευθείη ὑμῖν σὺ παντί.

Μυνιχίῳ ἰνδικτ. ε.

Græcus Pancalus Corcyrensis.

Vxorem sibi esse dicebat Demetrius hic Archipresbyter, nomine Amirsam: & filios Ioannem ac Georgium, filiamq; Vientelam. Vênit ad eundem Demetrius Pancalus Corcyræus. Ambo erant in Moscouiam præfecturi: si ibi reperirent Patriarcham Hieremiam. Fuit Pancalus hic natus ex sorore Alexij Rarturi: cuius conciones Græcas 15. habeo. Alexij filius, est Nicolaus Rarturus, in ciuitate Corcyra præceptor, cum Manuele Paraſtata.

Colloquium Marchiobadena.

Mense Nouembri Marchiobadenæ erant Theologi Tybingenses (D. Iacobus Andreæ, D. Iacobus Heerbrandus, D. Stephanus Gerlachius) in colloquio contra Ioannem Pistorium (Ioannis Pij Theologi F.) Nidanum, qui ad Pontificios defecerat. Acta, edita sunt.

Nuptiæ quædam hoc 1589. anno.

Matrimonia.

1. *Stutgardiæ, vlt. Septemb. Hieronymi Gerhardi Iurisc. & Principis Consiliarij, cum virgine Martha, Christophori Græſſeri Iurisc. & Brandenburgici quondam consiliarij, filia. Huius Gerhardi germanarum, vna nupta est consiliario Principis Fabiano Egen, Catharina: altera, Osualdo Gabelcouero, Principis Medico, Vrsula: tertia, Christophoro Lucio, Ducis consiliario Ecclesiastico, Maria.*

2. *Tybingæ, Ianu. 28. M. Michaëlis Mæstlini, cum Margareta, M. Georgij Burckardi filia.*

Iustingæ.

3. *Iustingæ (quæ pagus & arx est) Aprił. 5. Georgij Ludouici à Freiberg, Baronis Iustingæ & Oepfingæ, Iudicis in Pfin & Tettikofen: cum Barbara virgine, Comitissa Eberstainia. Quibus nuptijs interfuit Dux quoq; VVirtembergensis Ludouicus: eas D. Luca Osiandro consecrante.*

VVirtemb. Eleonora.

4. *In Hassia, Darmstadij, menſe Maio. Nuptiæ Georgij Landgrauij cum Domina Eleonora, quæ antehac Ascanio Principi Ioach. Ernesto nupta fuerat. Ad quam sororis suæ celebritatem, illustrissimus Dominus noster Maij 10. profectus fuit, 400. circiter equitibus comitatus. Erat iam VVirtembergensis Cancellarius, D. Martinus Aichmannus.*

Vita functi sunt.

Mortui.

1. *Stutgardiæ. Herr Ludwig Daſer/ Fürſtlicher Capellmeiſter/ verſchied in Chriſto*

Musicus Daser.

1589. Mart 27. In tabula eius, picta est natiuitas Christi, cum Angelis canentibus, Gloria in excelsis. Suprà, hi versus:

Musicus excellens, insignis & arte Daserus,
Dum moritur: Musæ condoluêre nouem.
Hîc, Ludouice Dasere, iaces: sed corpore tantùm:
In gremio Christi mens tua læta manet.

Successit ei gener suus, Balduinus Hoyul Gallus.

Frid. Herter.

2. *Tybingæ. Ianu. 7. præfectus maior, Fridericus Herter ab Hertneck, hactenus diu hydropicus. Concionatus est D. Iacobus Andreæ 10. Ianu.* ὡμόλογησε τὰς ἁμαρτίας ἰωτῦ: καὶ τλὶν φιλανθρωπίαν ἐπέγνω τῦ θεῦ: ὅτι τῦτον, ὁ χέρσαι θαύματον, αὐτῷ ἐπέθυμε. προθυμότατα ἀπέθανε, πεθῶν τῷ χριστῷ συνεῖναι, ἀπ μόνον αὐτῷ τὸ κατόρθωμα σὺ ἐτύλαξεν ἰωτῦ. *Tusselingæ sepultus, Successerat eodem in officio Gedeon Osthammer, diligentissimus, S. concionum auditor.*

Osthammer successor.

Bartholomæus

Bartholomæus Herbstius, Ianu. 23. in suo diuite prædio, non longè ab Iesinga & Æutringa, Tybingam versus, in alto loco: quod vocatur, deß Herbsten Hoff. *Sororem eius habet M. Eusebius Stetterus. Corpus Tybingam aduectum in communi Camerario cœmeterio humatum est: Academia & oppidano Senatu, honorificè prosequente.* ἔρνω μοὶ ἀκάθιστι: πρὸ πάντ᾽ ἀ ῥαπάλοι ὁ ἄθλιος: ἵνα μὴ ἀνυφεῖσθαι αὖ, μανῖ᾽ ἃ νόσῳ τυπέμενοι. πίτνι ἔσχεν ἐρθὸν, πὰι τῶν πρὶν ἐν πάντων ἀνθρώπων ἦν.

Mart. 19. Iuliana, Symeonis Engelbarti D. & Aduocati Procuratoriq; Cameralis, filia: vxor autem altera D. Theodorici Snepfij, cum antea vidua fuisset. Mortua pie eo die, quo 56. annis ante nata fuerat. Sæpe fidem suam perceptione S. cœnæ Domini confirmauit. Iuliana Engelhartina.

Maij 21. Tybingæ sepulta est nobilis fœmina, Catharina Burrußia, nobilis viri Ioannis Iacobi Breuningi in Buchenbach vxor, eo in loco defuncta. Ipse antehac sepulchrum Domini in Palæstina viderat: mulier, in papatu educata, maritum suum in locum Euangelicum secuta, totam se ad solum Christi meritum applicuerat. De qua, funebris concio Diaconi M. Eberhardi Bidenbachij reperitur. Catharina Burrußia.

Nouemb. 15. Philippus Apianus moritur, Med. D. & Mathematicus, die Sabbati, manè mediâ quinta, anno ætatis circiter 56. ictu sanguinis tactus, quam ἀπόπληξιν *Græci vocant: vt in Epitome Sex. Aurel. Victoris de Marco Imp. appellatur. Concionatus est D. Siguardus ex Epitome Sex. Aurel. Victoris de Marco Imp. appellatur. Concionatus est D. Siguardus ex Apocal. 16. Beatus est, qui vigilat.* Phil. Apianus.

ἔργόγορον ὁ ἀγγονὴς καὶ περιβάσετ κύριος φίλιππος ὁ ἀπίανὸς, μακαμάτινὸς ἀνομαγὸς, καὶ πολλα ἐτη διδάξας. ὃ πατὴρ ἀνῦξξ ἐνύφιος πέτρες: μέγας παρακώτοκράτορι παρόλῳ τῷ πέμπτῳ

Alb. VVolfhardus.

6. *Memmingæ. Mense Febru. Albanus VVolfhardus, ferè nonagenarius, Senator & Scholarcha: vir pius & prudens: pater Marci VVolfhardi Med. D. & plurium liberûm: frater Vlrici Medici: patruus Bartholomæi Medici, & Vlrici Iurisc.*

Alibi, insignes viri mortui.

Ioan. Sturmij mors.

1. *Argentorati. Mart. 3. manè hora 5. anno ætatis 82. Ioannes Sturmius, Rector illius Gymnasij celeberrimus: quem nos Ciceronem, Demosthenem, Rhetorica Aristotelis & Hermogenis accuratè docentem, diu audiuimus. Sepultus in sepulcreto S. Galli. Vxores habuit, 1. Gallicam, Ioannem Pisoniam. 2. Margaritam VVigandam, Ioan. Sapidi priuignam. 3. Elisabetam ab Hohenburg, viduam, quæ eum sepeliuit. Fuit ipse mediocriter procerus, facie fusca & viuida, barba nigra: in senecta, totus canus: in religione cum Caluino sentiens.*

2. *Francofurti ad Viadrum. Iul. 9. Ludouicus Com. Ebersteinius, in Viadro lauans, interijt: eo tempore Academiæ illius Rector.*

3. *Tilemannus Stella, Febru. 18. anno ætatis 64. Geometres & Astronomus.*

4. *Martinus Cromerus, Historicus Polonicus, Episcopus in Borussia VVarmiensis, Mart. 13.*

Gallorum Rex Henricus, à Monacho interemptus.

Successor, Henr. Nauarræus.

5. *In Gallia autem, Rex Henricus 3. per speciem clandestini colloquij à Prædicatorio Monacho 23. annorum, Iacobo Clemente (quem Guisio dediti, subornasse dicuntur Parisini) 1. Aug. (noui Calendarij) cultello venenato in ventrem punctus, postridie mortuus est: tradito prius Regno, Nauarræo Regi Henrico. Qui iam Rex Hēricus 4. Galliæ, ex castris ante S. Clou, Aug. 3. literis hoc Mompelgardensi Comiti, vt propinquo suo, perscripsit. Monachus ad hanc cædem inductus fuerat multis magicis characteribus, corpori eius impressis: tanquam nihil mali ei accidere posset. Sed ipse frustulatim concisus est: omniaq; ossa eius, calce viua consumpta sunt: ne vllæ reliquiæ de ipso, in numerum Sanctorum referendi causâ, amplius reperirentur. Clemens Papa Sueuum Conradinum vltimum 1269. Clemens Monachus Henricum 3. Gallum 1589. inclementer occiderunt.*

Æneas Syluius, Papa Pius 2.

Non audet stygius pluto tentare, quod audet
Effrænis Monachus, plenaque fraudis anus.

EPISCOPALIS HERBIPOLI BIBLIOTHECÆ INSTITVTIO. OBItus D. Iacobi Andreæ, Tybing. præpositi & Cancellarij. Ophites Halensis, καὶ πολογραφοῦς. Tybingam aduentus plurium Græcorum. Nouitatis in sermone Latino affectatio. Scholastica Tybingensia & VVirtembergensia. Quædam Nicro Rotemburgensia. Incendia, terræmotus, supplicia, casus hominum. Doctores Augustani. Obitus multorum præstantium hominum.

CAPVT XXXVII.

ANNO 1590. *Græci numerabant à condito Mundo* ZHΘ. ἔτος: *id est, 7099. annũ, Indict. 3. Ianu. 2. accepi literas sequentes.*

MARTINO CRVSIO, Græcarum literarum in alma Academia Tubingensi professori publico.

Iulius, Dei gratiâ Episcopus Herbipolensis, & Franciæ Orientalis Dux.

VVirceburg. Bibliotheca.

Tuis, doctissime vir, Græcis lucubrationibus, adolescentuli olim vsi sumus. Nunc verò, si graue non foret: operâ tua in re, quæ studij tui quasi propria est, vti libenter velimus: vt vel sic aliquam tibi gratiam referendi, maior nobis occasio sit. Bibliothecam omnium optimorum Auctorum, maximè verò veterum, etiam manuscriptorum, genere instruere conamur, &c. Vale. Ex arce nostra VVirceburgensi. M. D. XXCIX. XVIII. Calend. Ianuarias. Duos M. Scr. libros Græcos petebat: de quibus voluntati eius satisfactum est.

Iacobi Andreæ Cancell. obitus.

Ianu. 7. ante horam 9. antemeridianam, diem suum piè obijt reuer. & clarissimus vir, Doctor Iacobus Andreæ, illustrissimi Principis consiliarius, Præpositus & Cancellarius noster A. 28. qui (sicut initio huius anni ipsum inuisebamus) crebra tussi tenebatur. Sepultus est in Templo S. Georgij: concionem habente D. Luca Osiandro, de bono ab illo certamine certato: quam Græcè excepi, & manuscriptam cum alijs plurimis habeo. Sed iam priore die antè, hoc Epicedion scripseram.

ὦ λυγρῆν

LATINE.

ἀλγεῖς μάλα συγκυρίσαι: ὃ ἔχει ὀλοφυδνὸς:
ὦ πούθος, ὃ πᾶσαν ξὺν λάϐρον ἡμέας, κώνυ.
Τίς δάκρυα μὴ πρατέοι κοντ; ἴδε, πᾶσ' ἡμετέροισι
ἁρμαχεῦ, χρηΐων τ' οἰκήματος ἱμασσωάων:
Κλεινότατος πέπτωκον ὁ Ἀνδρέου Ἰάκωβος:
ἐξέλιπ' αἰδεσίμης χαρίεντα πρόσωπα Ἰακώβη.
Μεῖζον τίς ζήλῳ μύθῳ ἐδίδαξε θεοῖς;
Θάρμ' ἑτέρωθι πίστιν σπουδάς, ἀγερτλίν τ' ἐπόνησεν;
Τίς σοφίης εἶνοις μείζον πόσμον ἔθρεψε; φίλός τις;
Μείοσι τίς βιβλίοις ὑγιὲς πίστωσατο βίβλους;
ἀκριβέστερ τίς, μὴ πρόφατ, διελέξατο μᾶλλον;
Τίς τόσσας χαλεπὰς ὅσιμος διὰ χρηΐον ὅλεσσε:
Πίστος ὧρ' ὁμόνοιαν ἐύρροον πάντες ἔχοιμεν:
πὼ τινὰ δοὶς τίς ἀληθείης φοβερώτερος ἄλλος;
Ἀλλ' ἀλλ' νῦν (οἶμοι) σάλπιγξ μεγάφωνος, αὔωσλος:
ἀλλ' τόσσοισι λιτῇς τὸν ἄριστον ἐσώσαμον ὑγρᾶς.
Φεῦ πικρῶν ἡμῶν, μετανέσιμος πᾶσι μελέδω.
ἀκ ἀγαθὸν, πλειόνων μέρος: ὀργῆς σῆμα θεοῖο.
Σοὶ δὲ καλῶς νῦν ἔστι, μακαίρτατε. τὸν γὰρ ἀγῶνα
Τὸν καλὸν, τέρσεως μετὰ πυθαλίμοιο πάλαισας:
Τὸν δρόμον δ' ἐτέλεσας, πίστιν τήρησας ἰησῦ.
ὥστε λιπχιος εἰσὶν φαιδρόν σοι στέμμ' ἀπόνειται:
ἐγγύθεν λικμωκρίτης, νέ μοιο σαωτὴρ:
σὺν τ φανῇ πυμάτης κρίσιος σέβ λάμπτος ὄφρα.
ὡς ἂν ἔβη σοφίαν ὑποδείγματι παρθενικάων,
Τῷ μνηστῆρι καλῶς χ' ἡμεῖς αὐτίκμον ἐτοῖμοι.

Ἐπιτάφιον.

εὐθάδ' ἐχέθεσιν κεφαλὴν αὐτεγέρσιμος ὕπνοι:
ἐνθ' πάρυς ἐὼν, Ἀνδρέω Ἰάκωβον.

O casum tristem, quo vix pungentior alter:
O luctum, ò funus merito lacrymabile fletu.
Quis non deploret? iacet en clarissimus ille:
Qui Templi fuit, atq; Scholæ, venerabile fulcrum.
Andreæ magnum rapuerunt fata Iacobum.
Subtracta est nobis facies reuerenda Iacobi.
Quis verbum Domini docuit feruentius almum?
In Christo niti, benefactaq;, quis magis vrsit?
Quod maius vidit Schola præsidiumq;, decusq;?
Veram quis libris doctrinam pluribus auxit?
Quis dissertator tam clarus, tam patiensq;?
Tantos quis, totiesq;, peregrinando labores
Pertulit: vt fidei fieret concordia veræ?
Quis formidandus veri magis hostibus ipso?
At nunc (hei nobis) Christi silet hæc tuba clara:
Nec potuêre preces ardentes pellere mortem.
Heu, culpæ nostræ merces. Resipiscite quisq;.
Intereunt magni? Diuinam monstrat id iram.
Ast agitur nunc præclarè, pater optime, tecum:
Laudato benè sudasti certamine Pauli:
Finisti cursum, mansisti fidus Iesu.
Est tibi iustitiæ nunc læta corona repostæ:
Qua iudex olim ornabit tua tempora iustus:
Vltima iudicij cum lux erit orta celebris.
Ad quod nos quoq;, virgineo prudente monente
Cœtu, vtinam sponso veniamus idonea sponsa.

Epitaphium.

Hîc vir diuinus dormit: sed & inde resurget:
Andreius, Christi laudatus præco, Iacobus.

Vixerat A. LXI. D. XIII. Inseruierat Ecclesiæ A. 43.

Halâ Sueuorum, Ianu. 26. Tybingam allatæ literæ.

CL. VIRO, M. MARTINO CRVSIO, Tybing. Acad. Professori, S.

Serpentinus lapis Halensium.

Inter mirabilia relatum est: quòd aliquando cum Venetijs Augustini Ducis ex Barbadi- tagente dissecaretur defuncti cadauer, vt eximerentur interanea: inuentus est lapis coloris ser-pentini, in nigredinem tendentis. Haud minus mirandum est: quod de lapide serpentino, in agro Halensi Sueuico reperto, referam: tametsi alio in subiecto, alijsq; causis efficientibus, concreto. De quo hæc ex fide dignis hominibus, famâ & auditione accepimus.

Quomodo inuentus.

Accidit ante patrum nostrorum memoriam: vt homo antiqua virtute ac fide, ex honestissima & numerosissima Græterorum prosapia oriundus (M. Michaëlis Græteri, viri clarissimi, vrbis nostræ è Senatoribus, Quinq; virorum collegæ, ac Scholarchæ prudentissimi, proauus vel atauus) religiosi cultus gratiâ (vt eâ temporum infelicitate putabatur) ad Sanctorum quorundam iens fana, in Dipachianis conuallibus (quas intra Cresstelbachum & Geislingam pagos, fluuius Bileris interluit) vt, inquam, Græterus quidam, iter faciens, sibilum quendam & stridorem inauditum audiret. Quem indagine quadam secutus: aceruum fide maiorem, ex serpentibus, hydris, colubris, viperis, & rubetis, inter se implicatis, permixtum reperit. Quo viso: arborem, quæ proximè aberat, resectam, super eum aceruum coniecit, ac dissipauit: quod potuit, interemit: & tandem in eo ipso loco, lapidem illum serpentinum, oculorum acie conspicatus, sustulit. Hic lapis (cui nostrates à Rubeta nomenclationem indiderunt) à Casparo Gratero, Senatore Halensi, prædicti M. Michaëlis auo: solenniter, & quasi religiosè, tanquam auitum depositum, posteritati Græterorum commendatus est: hac lege, vt posthac, dum Sol flammigera lustrabit lampade terras, in ea familia asseruaretur: & quidem ab eo, qui ciuis esset Halensis: omniumq; Græterorum natu maximus. Id quod per multorum annorum curricula est obseruatum studiosè.

Vtilitas eius.

Huius lapidis vsus (quantum quidem nostris hominibus est exploratum) est: cùm ne varijs, ijsq; venenatis tumoribus, vlceribus, inflammationibus, tam hominum, quàm iumentorum:

rum: quæ ex lapidũ contactu frequentiore sanantur: tum in morsibus venenatũ: quibus applicitus, venenum disijcit. Id quod in morbis quoq; contagiosis pestilentiæ fieri consueuit: si tubercula extrinsecus appareant. Quin & alias quasdam δυνάμεις, seu vires, ac virtutes, occultas, easq; saluberrimas, hunc lapidem habere, hinc coniecturam capimus: quòd nonnulli viri, secretiorũ rerum naturæ amatores, magno eum precio sibi vendi à Graterijs sæpenumero petiuerunt. Pondus lapidis sunt 4. libræ vulgares, minus sescunce. Vale. Halæ Sueuicæ XI. Kalend. Febru. M. D. XC.

θεὸς καὶ φύσις ἀλλὰ μᾶλλον πειθώ.

Thomas Schweikerpedæscribẽs.

Huius Ophitæ imaginem pictam (figura ferè ouali: id est, rotundâ in longum) dono mihi ab ipso illo præclaro viro, M. Michaele Gratero, missam, vnà cum Thomæ Schweickeri podographei icone, eodem 26. Ianu. accepi. Audio aliunde, mulieribus difficultate partus laborantibus, adhiberi illum lapidem: & eas mox liberari, πὰ ὀντως. Sed nemini commodatò dari, nisi certâ summam Florenorum oppigneret: maiorem præsertim, si extra vrbem alicui mittatur.

Nothafftinuptia.

Febru. 1. Stutgardiæ, nuptiæ sunt celebratæ à VVolfgango Iacobo Nothafft ab Hohenberg, VVirtembergico Dapifero: cum nobili virgine Sabina, Magnĩ curiæ Magistri, Erasmi à Laimingen in Rotenecke, Neolainingen, & Lindach, filia. Quas Epithalamio Latino Ioan. Conradus Gerhardus ornauit, iuuenis eruditus.

Sam. Huberus.

Febru. 6. disputationem hîc in Aula noua defendebat Samuel Huberus, Pastor Derendingensis, aduersus Caluini sectatores: Christum pro toto Mundo, vel omnibus hominibus, mortuum negantes.

Febru. 23. Oratio D. Iacobi Heerbrandi, de vita & morte D. Iacobi Andreæ, ibidem per duas horas habita est. Eiusdem de virtutibus orationem quoq; habuit in Hirsaugiensi cœnobio Antonius Varenbulerius D. Abbas ibidem. Cuius excusæ vs exemplar mihi donauit.

Chasma.

Circa extremos dies eiusdem mensis, Chasma noctu apparuit, siue ardor, ad Boream. Viderunt Taurini etiam in Sabaudia, & quidem cum bellicis acicbus.

Græcorum duorum aduentus Tybingam, Leontij & Ezekielu.

Mart. 17. duo venêre Græci huc: Leontinus Philoponus, Hieromomachus: & Ezekiel Xyriches, Presbyter. Reddiderunt mihi epistolam ab Episcopo Cytherorum Maximo Margunio, Venetijs scriptam, qua Leontius commendabatur. Margunius vocabatur primò Manuel: postea verò, & Episcopatum adeptum, Maximus. Venetijs ὁ φιλοσοφίας menses 5. ἐμπεριδιάτησε. quòd voluisset Cretensium Sacerdotum ignauiam corrigere, &c.

Μαξίμῳ τῷ Κρητὶ, πυρίῳ σὺν τιμῇ λέγειν: μέγιστος ὁ μαργούνιος, τάπεινὸς ἐπίσκοπος κυθήρων, σὺ πρόκεισαι.

Commendatitia epistola Margunij, Episcopi Cytherorum.

ξυνίστημί σοι τῇ φίλῃ καὶ τιμίᾳ μοι περαλῇ, τὸν σὺν πρεσβυτέρῳ σοφώτατον Λεόντιον, τὰ τῆς ἐμῆς ψυχῆς σπλάγχνα, χύδαρα τῷ ὄντι, ἐχ' ἥττον τῆς συνουσίας τῶν ἡδέων ποσμιότητος, ἢ τῆς περὶ τὰς λέξεις, ὅτι πλείστης προθύμως καὶ σπουδῆς μοὶ παρὰ πάντων ἀγαπᾶται, καὶ ἰδίᾳ δὲ παρ' ἐμοὶ, καὶ μᾶλλον, λίπαιον ὄντα: ὦ λόγοι ἄλλοι, τὸ σημεῖον ἡμῶν. ἐρρώμενός μοι διατέλει, ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ἐνετίησιν, μαΐου πεντεκαιδεκάτῃ, κατὰ τὸ αφπθ' ἔτος τῆς σωτηρίου οἰκονομίας.

Et Theod. Zygomalæ.

Commendatio Ezeckieli data erat à Theodosio Zygomala, manu huius scripta: in qua, ex alijs hæc verba.

Οἱ ἁπανταχῇ συρισπόμενοι ἐλεήμονες καὶ φιλόπτωχοι χριστιανοὶ, &c. λέξασθε καὶ τὸν παρόντα ἱερομόναχον, τὸν ἀστιώτατον μοναχὸν, καταφυγόντα εἰς ὑμᾶς ἐλεημοσύνης ἕνεκα. ὡς γὰρ ἐπιστώθημεν, ἔχει γυναῖον ἀδελφὸν μοναχὸν, καὶ ἀνεψιὸν ἀρχιμανδρίτην χρόνους δεκαοκτὼ (annos 18.) ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς νάυσης, σπλάγος οὐ κατέχει (serum in naue) τῆς ῥόδου. καὶ νῦν μόλις ἀπεκόπη (transactio cum eo facta est) ἐκ τιμλὶ φλωρίων χρυσῶν δεκαοκτὼ, καὶ λυτρώσει ἐκεῖ, ἕως ἂν θεῷ ἐξέλθῃ ἡ ἐξαγορά τη (redemptio eius) καὶ τύχῃ τῆς τιμίας αὐτοῦ, &c.

Athenæ.

Athenis μητροπολίτης erat adhuc Nicanor: Thessalonicæ, Metrophanes.

Extra Athenas, adhuc ἡ ἀκαδημία, καὶ τὸ λύκειον, ex parte: & ibi, oliua.

ἡ πόλις, ἀπερίτειχιστος. Solam ἀκρόπολις, τετειχισμένη: vbi, Ecclesia, & altare ignoti Dei: sed tabula iam huius inscriptionis, sublata.

Trapezus.

Trapezus distat, nauigando ἐξ ὁρίας, iter sex dierum à Constantinopoli. ἀπὸ ἀγριώτατοι ἀνθρώπ.

Colchi.

Lingua Græca, ibi corruptissima: ita, vt Græci eam non facilè intelligant. Colchi, vel Miregrelij, boni homines, nec bellicosi. Vtriq; parent Græco Patriarchæ.

Sacerdotes Græci.

Episcopi & clerus Græcorum: indocti plerique sunt: & aduersati Patriarchæ Hieremiæ, quando voluit ante plures annos Scholas & eruditionem in Græciam introducere, ac Typographiam. Metuunt enim sibi, ne postea remoueantur ipsi propter ruditatem.

Leontius

Leontius erat annorum 30. Iezekiel verò, 42. μελανοπώγωνες, ἐξάδελφοι, *ex ciuitate Cypri literali Nemeso.*

Mart. 19. accepi membraneam tabulam ἐγχειρίδιον: *duas columnas basi insistentes, & supra eas semicirculum, in omnibusque his ductus inter se scitè contextos, habentem. In semicirculo, hæc verba sunt:* Die forcht deß HERREN/ ist der rechte Gottes dienst. Der behůt/ vnnd macht das Hertz frölich: vnd gibt freud/ vnnd wonne. Wer den HERRN fürchtet/ dem wirdts wol gehn. Vnd wenn er trostes bedarff/ wirdt er gesegnet sein *Infra Semicirculum, in longum descendendo:*

Thomæ Schweickeri tabula, pede scripta.

Dem E. vnd Wolgel. H. M. Martino Krusio/ Professori bey der löblichen Vniuersitet zu Tübingen/ &c. meinem Großg. H. zu ehren vnd wolgefallen/ hab ich Thomas Schweicker/ Burger zu Schwäbischen Hall/ diese Schrifft mit meinen Füssen geschrieben/ den 7. Mart. Anno 1590. meines Alters 49.

Ach GOTT wend vnser Elend.

Epigramma M. Mart. Crusij: de Thoma Schweickero.

Φὼς δδε, ἀλλ' ἰσόλεθρον, ἀπόχαρ (μέγα δαῦμ') ἀβραχίων,
Δεξιτερῷ τυπόει γράμματα δεῖα ποδί.

Hic dextro scribit pede vir: cui, brachia nulla.
Compensat mirè, quod DEVS abstulerat.

Ibi rursus, artificiosi ductus. Infra eos,

LAVDA ANIMA MEA DOMINVM.

O GOTT in deinem höchsten Saal/
Wie mechtig bist du vberal!
Wie vnerforschlich/ wunderbar/
Du seyst/ ist an mir offenbar.
Darumb ich dich ewig will loben/
Hie/ vnd auch dort im Himel droben.

Wenn ich nur dich hab HERR/ so frage ich nichts nach Himel vnd Erden/ Psal. 73.

Nicod. Frischlinus, qui licentius in multos scripserat, captus est Moguntiæ mense Aprili: & inde in VVirtembergiam adductus. Asseruatus primò in arce VVirtemberga: deinde, in Hoben Curacensi.

April. 27. Rostochio literas à M. Ioanne Posselio, Professore ibi Græcarum literarum celeberrimo seniore, accepi. Quis non videt, inquit, impendêre barbariem multò tristiorem: quàm ante annos centum in his locis fuit? Iuuentus enim amplius regi non vult: disciplina est inanis nomen in Scholis. Mutatur vetus & vsitata hactenus ratio pronũtiandi: mutatur orthographia. Dicendi genus, quod ex Ciceronis Scriptis, & alijs bonis Autoribus, multis iam annis viri docti deprompserunt, improbatur & contemnitur: atq; eius loco nouum quoddam genus introducitur. Deniq; quò quis obscurius Latinè loquitur & scribit: eò doctior à multis habetur. Hæc & similia, non possunt non viris sapientibus, & ætate prouectis, dolorem adferre. Hactenus, ille. Certè nec mihi ista, ex Saturni in Latio temporibus, & obsoletissimis sordibus, deprompta nouitas placet. Etiam non pauci, ob eandem, de Religione (mutata, aut mutanda) suspecti sunt. In carmine quædam fortè talia interdum ferri queant: non autem perinde, in soluta oratione. Nec antiquis saxis per omnia assentiendum existimo: vt nec lapidibus nostræ Teutonicæ linguæ: in quibus sæpe à statuarijs indoctis, quamuis eis rectissimè præscribas, in Orthographia erratur. Doctissimo etiam Turnebo magis placet, Quintus & Paulus scribi, quàm Quinctus & Paullus. Aduers. lib. 30. cap. 28. Retineant ergo isti sibi suam obsoletam nouitatem: ἐναποπνιγέσθων, *obnubilent orationem suam, vt libet. Rarò etiam faciant Periodum: plerunq; incisis & breuissimis membris, ac crebris Ellipsibus (præsertim verbi est) vtantur: punctim & contumaciter loquantur. Nobis verò perspicuitas, & amœnitas, placeat.* ἁδλὸν γλῶ, τὸ σαφὲς.

Ioan. Posselij, Rostochiensis doctoris Græci, epistola.

Latinæ L. antiquaria affectatio, studio nouitatis.

Turnebus.

Regimen Tybing. Academiæ.

Maij 1. Rector 212. D. Ioannes Hochman.

Acad. Tybingensis.

Inscripti.

Sebast. & Ioannes Ernestus à Gyltlingen fratres. Pauli FF. Pfæffingæ habitantis.
Georgius Lud. & Lud. Valentinus à Mylen, fratres.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Octob. 18. Rector 213. D. Georgius Hamberger.

Inscripti. Ioannes VVick Rigensis Liuonus, Octobri. Ioan. Iacobus Gremp von Freudenstein / Februario 501.

Decanus Philosophiæ. M. Georgius Lieblerus, 7.

Magistri renuntiati. Febru. 25. Melchior Bonacker Vracensis. Ioannes VVagelinus Augustanus. Caspar Episcopus Teffingensis. Al. Comœtianus. Ioannes Angelus Schorndorffens. Lorchens. Præfecti Petri F. Georgius Philippus Hailandus Tybing. M. Samuelis F.

Aug. 12. Iacobus Lorhardus Minsingens. Græcè in Actu dixerunt, ipse & Respondent. Frid. Braunbaum Pfaffenhofensis. Ioan. Conradus Grammer Gœppingens. Ioan. Georgius Eberhardus Nyrtingens. Philippus Heerbrandus Hagenoënsis.

Magistrorum copia Tybingæ.

Viuebant hoc tempore hîc in stipendio illustri, circiter CXX. iuuenes, titulo Magisterij decorati. Et circa 20. Aug. Academiam commissarij Principis visitabant.

De peculiaribus Scholis VVirtembergici Ducatus.

Scholarum VVirtemb. quotannis visitatio.

Ha visitantur singulis annis à duobus, pietate doctrinaq; præstantibus, viris: M. Georgio Lieblero, & M. Leonhardo Engelharto.

A Lieblero superiores Scholæ, die ob der Steig. Auracensis, Balingensis, Blaubeurensis, Beblingensis, Dornstettensis, Tuttlingensis, Ebingensis, Herrenbergensis, Hornbergensis, Calwensis, Kirchoteccensis, Leonbergensis, Nagoltensis, Neuburgensis, Neiffensis, Nyrtingensis, Rosenfeldensis, Syndelfingensis, Sultzensis, Tybingensis, VVildbadensis, VVildpergensis. Sunt 22. Ampliatt.

Ab Engelharto inferiores Schola sub cliuo vel descensu Stutgardiæ, die vnter der Steig. Backenana, Bietickensis, Botvvarensis, Brackenana, Canstadiensis, Gartachensis, Gœppingensis, Græningensis. Gyglingensis. Haidenhaimensis, Kirchoneccarensis, Lauffensis, Marbachensis, Meckmylensis. Murrhartensis. Neustattensis, Peilstainensis, Schorndorffensis, Vaihingensis, VVaiblingensis, VVeinspergensis, VVinedana. Sunt itidem 22. Præfecturarum oppida.

Adde Stutgardianam Scholam. Ita sunt 45. Latinæ Scholæ, in totidem Præfecturarum oppidis: præter Monasteriales Scholas.

Engelharto plerunq; in sua visitatione sunt M. D. pueri, cum Stutgardia: quæ Scholapleruncq; CCC. Discipulos habet, quibus nouem præceptores præsunt.

Rotenburgum Nicri.

Iunij 18. quatuor professores Academiæ expatiati sumus in vicinum op. Rotemburgum: M. Crusius, M. Mæstlinus, M. Vitus Myllerus, & Georgius VVeigemairus. Salutauimus Priorissam Clausæ, Elisabetam Distlinam, annorum (vt dicebatur) 105. paruâ statura, iam aliquantùm incurua. Eam humaniter hortabamur: vt per solum Mediatorem Christum se Deo commendaret. Cur enim ad riuulos, non ad fontem, eamus? Vnus enim est Mediator, qui & vocat nos ad se. Assentiebatur. Ingressa fuerat hoc cœnobiolum: cùm esset 15. annorum puella: & in eo vixerat 90. annos. Ascendimus deinde in montem VVeilerburgum vicinum: in quo Vetus Rotemburgum est: id est, antiquæ arcis muri alti. Inferius, paulò supra op. Rotemburgum, vidimus particulam muri: vbi antiquum oppidum steterat, antequam terræmotu concideret. Nam hodiernum Rotemburgum in locum inferiorem translatum est: cuius transuiterana pars, Ebinga nominatur, & illam Clausam habet. In vtroq; oppido, singula Templa. Ebingæ, collegium est S. Mauricij, & commilitonum Martyrum: erectum (vt nobis humaniter Præpositus eius loci, Melchior Zangerus, indicauit) circa Domini annum M. CCC. XX. à generosis Comitibus Hohenbergensib. Rudolpho, atq; filijs eius, Alberto, Rudolpho, & Hugone: annuaq; sustentatione Præpositi, duodecim Canonicorum, & aliquot Vicariorum, nec non concionatoris Parochiq;, liberaliter dotatum. In medio autem Ecclesiæ collegiatæ, tria Fundatorum monumenta conspicuntur: cum his in singulorum saxorum ambitu ineisis Epitaphijs.

Epitaphia.

Anno Domini M. CCC. LIX. ipsa die Marci Euangelistæ, obijt in Christo pater ac Dominus, Comes Albertus de Hohenberg, Episcopus Frisingensis.

Deinde, sub manibus alterius, & primi fundatoris, Rudolphi senioris:

Deuotas mentes hæc hortor sculpta tuentes:
Eius vt in precibus memores sint Principis huius.

In ami-

In ambitu,& ſub pedibus ac manibus vxoris, tertij tumuli:
Hîc iacet,ecce, roſa quondam nimium ſpecioſa,
Irmengart grata,de VVirtemberg generata.

Vide lib.4.ſuprà, in anno 1340.

In chori ingreſſu, loco alto, tanquam tranſuerſo in ligno.

Anno Domini M.CCC.XXXVI. tertio idus Ianuarij, obijt ſpectabilis Rudolphus, Comes de Hobenberg ſenior, fundator primus huius collegiatæ Eccleſiæ.

Cùm de monte ſupradicto Rotemburgum rediſſemus: prandio nos prolixo exhilarauit humaniſſimus vir, M.Georgius VValchus, Scriba prouincialis: adhibitis, D. Præpoſito, & nobilis viri Chriſtophori VVendleri de Bregerot in Auſtria, Archiducis Ferdinandi ibi Vicarij, ſocero Chriſtophoro Lutzio.

Viuebat ibi Med.D. vir ſenex, Bernhardus Vnger: cuius libellus exijt hoc anno de Liturgiæ officio.

Iul.17.ſagæ tres decollatæ ſunt Rotemburgi, deinde igne deletæ. *Sagarum decollatio.*

Aug.2. mulier quædam nobilis, procera, formæ honeſtæ, Anna Mermancina, colligebat hîc Tybingæ ante valuas Templi ſtipem. Cogebatur 2600. Aureis redimere ſe, & duas filiolas, in Regno Feſſano. Vir enim eius Petrus Hauſerus (circa Coloniam Agrippinam) capitaneus, & ipſa ſecuti fuerant funeſtam illam Regis Portugalliæ Sebaſtiani expeditionem. Captus tunc ipſe fuit: &, cùm ſex annos aratrum captiuus in Africa traxiſſet, deceſſerat ex vita. Sic in mulieris teſtimonio erat. *Anna Mermancina.*

Aug.26. oppidulum Schiltach, quod habebat 35. domos, totum conflagrauit: extrà ſolùm fano, & concionatoris domo, remanentibus. Vltimo item die eiuſdem menſis, fulmine deflagrarunt domus 30. in pago Losburg, ſupra op. Dornſtetum ſito. Vtriſq; poſtea menſe Septembri, Tybingæ & alibi eleemoſyna oſtiatim collecta eſt. *Schiltachi conflagratio.* *Losburg.*

Septemb.5.(vel Calendarij Gregor.15.) Viennæ & circà, terribilis terræmotus accidit, qui plurimum damni intulit. Senſit turris S.Stephani, & S.Michaëlis, ac templum Scotorum: fiſſione accepta, & partib. delapſis. Tremoris huius ſenſus, Nyrtingæ quoq; in VVirtẽbergia extitit. *Terræmotus Viennæ, Turcicæ vaſtationis præmuntius.*

Schænbrunnæ, inter oppidum Nagoltum, & Rhotfeldum villam, non procul ab oppido Bulachio, ad Hercyniam ſyluã, nuptiæ quædam celebrabantur, menſe Septembri: in cuius menſis medio vindemia collecta eſt: citius ſcil. quàm alijs annis in illis nuptijs, nono & generoſo vino probè imbuti. Ruſtici, inter ſe iurgari cæperunt: atq; res iam procedebat ad manus & pugnam. Sed priuſquam peius quid fieret: ecce inſperatò ἀγαθὴ λύσις πάντων πραγμάτων, bonus exitus. Dum enim illi tumultuantur: dum pars fortior imbecilliorẽ ad parietem adigit: paries impulſu eorum rumpitur: agricolæ decidunt, ſurgunt, ſtupent, pacati ſinguli domum ſuam ſilentio abeunt. *Schænbrunna.* *Ruſticorum ebriorum rixa.*

Octob.1. gladio pereuſſi ſunt filius & filia cuiuſdam molitoris: qui habitabat in Algoiæ pago Sinninga: qui non longè abeſt à Balizhaimo, arce & pago nobilium Ehingerorum Vlmenſium: ad quos & Sinningenſis pagus ſpectat. Cùm enim ille molitor diutius viueret: quàm placeret illis eius liberis, & nurui: eiúſq; videretur morioſior eſſe, ac rurſus vxorem ducturus: dederunt ei in iuſculo araneum, in farcimine vitrum, contuſa. Sanatus tamen fuit ab his venenis. | Pararunt felis cerebrum: quod tamen filia mox abiecit. Filius autem, cùm venena fruſtrà eſſent tentata, veſtem mutat: nocte patrem ex alio pago domum verſus redeuntem expectat: ex equo deijcit: fuſte grauiter percutit: nec id ſemel tantùm: ſed cùm eum relicturus eſſet: à mulierib. in dumeto latentibus, veſte virili indutis, ad repetendam percuſſionem incitatus eſt. Ita propè ad necem miſer ſenex deuênit. Illis degreſſis: prorepſit tamen in ſuum pagum, labore magno vix: nihil ſciens de ſcelere ſuorum. Hi autem in lectis iacentes, patre redeunte, excitati, dolorem maximum ſimularunt. Cùm deinde ille conſanuiſſet: filius, conſcientiâ ſtimulante, de ſolo vertendo, & militatum abeundo, conſilium inijt. Cùm autem pecuniâ careret: à ſocero ſuo viaticum petiuit. Quo mirante, & cauſam rei quærente: de animi ſui morbo gener confeſſus eſt: nec tamen pecuniam obtinuit. Petijt igitur à patre, & quidem vehementer inſtitit. A quo cùm cauſam ſæpius rogaretur: victus tandem aperuit: ſe eſſe illum dicens: qui nocturedeuntem, in via percuſſiſſet. Se ergo furijs ita agitari, vt domi conſiſtere non poſſet. Velle itaq; militiam ſequi. Pater non modò veniam ei maleficij dedit: ſed etiam conſolatus eum eſt: rem omnem occultam habuit. Manſit ergo diutius tecta: donec, veniente Septembri, patefacta eſt omnibus: blaterante madido ſocero in ſympoſio quodam. Iccirco Dominorum Ehingerorum iuſſu, comprehenſi ſunt tres ſontes homines. Mulieres, mox vltrò faſ- *Parricidarum ſupplicium.* *Furiæ parricidarum.*

sæ sunt: se consilium perdendi senis habuisse. Filius autem, carnifice Vlmensi Baltzhaimum vocãto, coactus rem aperuit. Consulti itaq; sunt Iurisperiti, cùm alij, tum Tybingenses etiam: missoq; huc

Schneevveißius. *Hieronymo Schneevveißio, Ehingerorum Baltzhaimi præfecto, affine mihi charissimo: qui omnem hunc tristem casum hîc nobis exposuit. Cum autem frater ille, & soror, supplicio essent afficiendi: dictum incredibile est, quantâ facti pœnitentia, quantâ in Deum per Christum fiducia, mortem sustinuerit. Antea in agresti & superstitiosa vita educati, de vero Deo ferè nihil sciuerant. Nunc tortuosâ & mirabili via, ad salutem ducti sunt: Deo ingens ipsorum malum, ad bonum finem paternè conuertente. Nurus, quia grauida erat, longè pòst eidem supplicio est subiecta, nec minus piè mortua. Quapropter sobriè viuendum est, & vigilandum: cùm Diabolus (Apostolo teste) instar leonis rugientis circumeat, quærens, quem deuoret.*

Vini caritas. *Hoc tempore, Schorndorffij aliquoties plaustrum vnum vini, fuit CCL. circiter Florenũ venditum. Hospitale certè eius oppidi, vendidit 5. plaustra vini, Fuggeris Augustanis ad nuptias, singula CCLIIII. fl.*

Ebrietatis pœna. *Quoniam autem huius anni vinum, valde generosum erat: multi in id se contrà, quàm proderat, ingurgitarunt. Vnde vulnera & cædes, mortiferi ex equis & altioribus locis casus præcipitationesq; frequentius secuta sunt. πανσόφρονες γενηθῶμεν. Sobrij simus, & vigilemus.*

Landau. *Rappoltenstaini 1. Octob. natus est 8. filius, D. Gabriel, generoso Baroni D. Acacio à Landau. Natus deniq; ibidem 29. Maij 92. D. Maximilianus, nonus eiusdem generosi Acacij filius. Vide suprà 1545. anno.*

Doctores. *Octob. 14. Doctores creati Tybingæ sunt. Iurisconsulti plures, à D. Ioanne Hochmanno: M. Simon Rhinus Vaihingensis, M. Philippus Engelhardus Leonhardi F. Tybingensis. M. Ioannes Eladenstein, Zacharias Startzerus Viennensis, & alij. Medicus autem, à D. Andrea Planero, M. Martinus Solfleischius.*

Augustani Medici. *Augusta Vindel. multos claros habebat hoc tempore Doctores Medicos: vt, Marcum VVindium, Ioannem Scheurlinum, Ioannem Vlricum Rumlerum (Achillis Gassari è filia nepotem) Casparum Guimannum, Georgium Henischium (Mathematum, & artium dicendi, professorem) Ioannem Georgium Ienischium, Ioan. Georgium Brenckerum, Ioan. Iacobum Schyllerum, Ioan Paulum Zangmaisterum, Georgium Laubium, VVirsungum, Kneulinum, Lotterum,*

Iurisperiti. *Holizapfelium, Matthiolum Italum. Iurisconsulti erant, & Aduocati, item multi: vt, Conradus Pius Peutinger, Hieronymus VValtherus, Georg. Tradelius, Philippus eius filius, Augustinus Maier, Adamus Zechus Archigrammateus. Præceptores Schola Annæa, Rector Simo Fabricius, & clari nominis M. Dauid Hæschelius. Egit & Gregorius Henningius, amici mei Marci pater, ab anno 1549. vsq; ad 1584. Aduocatum Augustanæ Reipub. ortus ex oppido Lusatiæ superioris Lauba, patre Nicolao ibi consule. Factus autem Doctor Iuris in Italia 1554. Patauij fuerat: vxoremq; 1556. ex mercatoria Stenglinorum familia Felicitatem, Marci Senatoris filiam, Lucæ Medici sororem, duxerat: & 1586. vsq; in sequentem annum, apud Palatinum Georgium Ioannem, Cancellarij munus obierat. Nunc, senectute & valetudine debilis est.*

Iacobus Heerbrandus, Cancellarius. *Nouemb. 7. D. Iacobus Heerbrandus, confirmatur Præpositus Ecclesiæ nostræ, & Cancellarius Academiæ. Natus 1520. anno.*

Græcus, Petrus Phocas. *Eiusdem mensis die 19. huc vênit pulcher quidam adolescens Græcus, nondum 20. annorum: cui nomen, Petro Phocæ. Scribebat de se his verbis: Ego Petrus Phocas Bisantinus, ex familia Græcorum Imperatorum Phocarum Bisantij, manu propria. Loquebatur vulgari Latinè expeditè. Habebat literas latinas, ab Imp. Rudolpho 2. & ab Elisabeta, Regina Francia, nata Regina Hungaria & Bohemiæ, Archiducissa Austriæ, &c. sibi datas, ob iter tutum habendum, quacunq; proficisceretur.*

Ficklerianum stipendium. *Medio Nouemb. Tybingæ, in Fickleriano stipendio à studiosis viui incipitur.*

Niced. Frischlini interitus. *Nouemb. 29 nocte ante diem S. Andreæ proxima, Nicodemus Frischlinus, conans ex Hohenauracensi captiuitate effugere: à perfido fune, quem ex pannis confecerat, desertus, de celso murro (heu heu) in aliam atq; aliam petram subiectam præcipitauit: partibusq; corporis miserabiliter confractis, interijt. Quem vtinam brachio extento excipere potuissem. Quæ enim laus maior conseruatione ipsius mihi contigisset? Misertus verò sit animæ eius clementissimus pater cælostis.*

Casus puellæ trimulæ. *Antea autem contrà, Halæ Saxoniæ, puella quædam trimula Catharina, Georgius Galli Secretarij ibi filia, altè delapsa, incolumis Angelico præsidio manserat, 23. Maij 1590. Quem tasum versibus descriptum, ad me M. Philippus Gallus misit, vir pietate & doctrina commendabili. Ibi puella sic de se loquitur, delata de fenestra in viam saxeam.*

Atto-

Attoniti flebant alij: clausa ostia pandunt:
Me miserè totam deperijsse putant.
Quippe locus bis quinq; vna est sublimior vlnis:
Casu vnde infelix præpete lapsa rui, &c.

Decemb. 24. D. Ioannes Brentius præclaram orationem latinam (vt quotannis fieri solet) in Aula noua habuit, de persona Christi & eius officio.

Decemb. 29 Vlmæ pœnas capitis dedit quidam Scriba ex Teutonica eius vrbis domo: quòd nocte puerum ciuis, cum sorore per niues in carpento vehentem, ipse in altero carpento vehens, ebrius pugione confodisset. Caterua igitur concurrentium ciuium, eum in illa domo quæsiuit, multis ostijs dissectis. Qui vix tandem, in sublimi turris ibi contignatione sub tecto repertus fuit. Homicida, punitus.

Mortui hoc 1590. anno.

1. *Stutgardiæ. In paroch. 19. Maij, nobilis Hermannus de Ianowitz, Aulicus Ducis Magister.* Defuncti.

Meine Sünde die reuwen mich:
Auff den Verdienst Christi sterbe ich:

In Leonhardino. Ianu. 11. Nicol. Fehleisen, Principis Consiliarius, & Scriba prouincialis.

In Hospit. Febru. 8. nobilis & doctiss. vir, Doctor V. I. Fridericus Schutzius, Princ. Consiliarius. Inferius, Insignia inuersa.

Mart. 14. starb in Gott seliglich die Edel vnnd Tugentsam Jungfrouw Barbara Thumbin von Neuburg: deren Gott ein fröhliche aufferstehung wöll verleihen.

Obijt etiam Aug. 23. Stutgardiæ, clarissimus & optimus vir, Ioannes Moserus, V. I. D. & principis Consiliarius, ætatis 42. anno, fautor meus eximius. Sæpe maximos dolores passus erat, quippe quintum sectus. Christus ei beatam cum omnibus pijs resurrectionem largiatur. De ipso funebris concio, M. Felicis Bidembachij, Ecclesiæ Stutgard. Diaconi, extat. Ioan. Moserus.

2. *Tybingæ. Mart. 9. M. Ioannes Kynig obijt: Syndicus Vniuersitatis ad 40 annos, vir 60. annorum. Concionem habuit D. Siguardus Parochus, quæ est edita: Dixit ille: Christus, mea vita est: & mors, lucrum. Vidi eum in iuuentute χανθὸν χροα: in senectute, πολιὸν: facie ἰυχρὸν, καὶ λαμπρόν.*

Iul. 9. Sigismundus Freius Iurisc. patriâ Feldkirchensis. ἐν παντὶ μὲν τῷ συγγλυκὺς ἦν καὶ παλὶν πρᾶος.

Iul. 17. M. Ludouicus Daicker, annorum 66. Præfectus apud nos inferior: vir procerus, humanus, pius.

Octobr. 4 nocte, M. Ioannes Schuhmaier, iuuenis doctissimus: cuius præclarum Scriptum aduersus Ioannem Plorium Apostatam extat.

Octob. 16. Michaël VVeininger, vir consularis, opificio pellio, pietate venerabilis: qui etiam VViteberga Lutherum docentem audiuerat. S. Biblia diligenter perlegerat.

3. *Vraci. Nouemb. 1. obijt honesta matrona Maria, Sebaldi Maieri vxor, Scribæ apud Vlmenses forensis: cùm visere vellet Tybingæ filiam suam, Ludouici Daickeri vxorem. Tunc morbo intercepta, subsistere Vraci coacta fuit. Concionem funebrem M. Ioannes Smidlinus edidit, Decanus & Parochus Vracensis.*

4. *Eßlingæ. Iun. 16. Vlricus Laucher, dictus Venediger, Archigrammateus, annorum 75. Vxor autem eius Catharina Kuneriua, antea 24. Febru. 1548. annorum 60. mortua fuerat.*

Septembr. 22 honoranda socrus nostra decessit, Mariamagdalena, Vrbani Vetscheri Senatoris relicta vidua, amplius 80. annorum.

5. *Halæ Sueuorum. Iun. 2. M. Michaël Græter, Senator & Registrator, vir laude dignissimus. Cui nos hoc Epitaphium ponimus.* Mich. Græter.

Λείψανα μὲν μιχαὴλ γραικήϊα θυντὰ, πέλ' ὧδι:
ἡ δ' ἀγλαὸς ψυχὴ ἐς πατρίδα νεῖται ἄνω.

Hîc MICHAEL corpus GRÆTERI, morte quiescit:
Sancta sed in cœlo mens viget ante Deum.

6. *In Haßia. Mart. 4. illustrißima diem obijt D. Hedvvigis VVirtembergica, illustriß. Landgrauij Haßiæ D. Ludouici cõiux, pia, & omni virtute fulgens. Erat ingens luctus: qui tunc Tybingæ nesciebatur: quãdo studiosi Tragœdiã Pãmachij agebant (sicut Bacchanalib. hîc Dramata quotannis aguntur) in Gallia aũt, eodẽ die prælio Mainũ R. Henr. vicit. Extat insignis Elegia de illa Heroinæ vita & morte, Herm. Kirchneri Hersfeldiani Hessi. Næniã ait, Musicis numeris aptatã* Hedvvigis VVirtembergica.

fuisse: & à choris illustrissimi Principis VVilhelmi cantatã, fraterni plenam dolore mali: Extat latina oratio Doctoris Ægidij Hunnij, de vita & morte eiusdem Christianissimæ Heroidis.

Et Sophia princeps.

Vachij quoque moritur 21. Iul. illustrissima D. Sophia, nata & ipsa ex stirpe VVirtembergensi: Friderici VVilhelmi, Saxoniæ Ducis, vxor: debilitata sub ipsa eclipsi dolore abortiui partus, anno ætatis 26. & quidem moritur valde piè. Nam S. literarum lectioni & meditationi, ab ineunte ætate dedita. Itaq; sensibus adhuc integris, maritum ad constantiam veræ Religionis hortata est. Præcessit obitum eius prodigium hoc: quòd ceruinum cornu, Insigne VVirtembergensis gentis, ante annos circiter XX. à ceruo abiectum, ac parieti de more affixum, die 19. & 20. Septemb. sanguinem copiosissimè emisit, anno 1588. vt ait Petrus Lindenbergius. Extat de illa heroide concio Teutonica, M. Antonij Probi, General. Superintendentis: VVeimariæ in arcis fano, 6. Dominicâ post Trinitatis piè & doctè habita. Fuerunt autem duæ eclipses hoc 1590. anno, VVna, Lunæ, 17. Iul. 4. H. 47. Minut. ante meridiem, tantùm 3. Punct. 54. M. in 23. Gr. 49. M. Capricorni. Altera, Solis, 23. Iul. 7. H. 40. M. ante merid. in 7. Gr. 24. M. Leonis, secus caput Draconis: eaq; 9. punct. 32. M. sicut D. Georgius Henisch. notauit. Iul. denique 28. noctu (breui post D. Sophiæ funerationem) terribile chasma apparuit, in plaga Orientali, Septentrionali, & Occidentali, cum multis longis iaculis ignitis, tanquam vniuerso ex arsuro cœlo: eodem Ant. probo teste.

Prodigium.

Eclipses luminarium.

Chasma.

Aliorum mors.

Caroli Austrij mors.

Kal. Iulij 1590. obijt serenissimus Archidux Carolus: Ferdinandi Cæsaris F. Maximiliani Cæsaris frater: Rudolphi autem nunc Cæsaris patruus: relictis ex D. Maria, VVilhelmi Bauari F. & Ernesti Colonien. Archiepiscopi sorore, aliquot liberis. Vixerat A. 50. M. 1.

Rechbergiorum morituorum præsagium.

In Sueuiæ arce Hohenrechberga, quoties aliquis de perantiquæ nobilitatis familia Rechbergia, moriturus est: Spiritus quidam (vt ex fidedignis hominibus non semel audiui) antea sapius fores, aut parietes, aut proxima quæq; (etiam vestes: vt res sentiatur, etiamsi non audiatur) pulsat. Ita quidem præteritis temporibus.

Fumus ex sepulcro mulieris.

Etiam hoc mihi 1590. dictum pro certo est: mortuam fuisse non multò ante in pago Esslingensi, non procul ab oppido Gœppinga, vxorem cuiusdam cauponis: mulierem corpore & animo egregiam. Ex cuius tumulo sæpius ascendisse fumum: eoq; adaperto, repertum esse cadauer ideo non consumptum. Terra, credo, vim sulphuream & igneam habet. Illis etiam in locis passim sunt lapides terræ fissiles: quibus incensis & combustis, agri redduntur fertilissimi. Nonnunquam ibi etiam à Pastoribus ignis fit: qui occultè venas terræ peruadens, loca exurit. Circa Stauffeneckum quidem.

Longæui Saxij.

Hoc 1590. anno, vicinus meus Christophorus Saxus, fuit 81. annorum: & 15. Mart. sequentis anni, Offterdingæ obijt. Frater verò eius Ioannes, Esslingensis consul, iampridem mortuus, peruenerat ad 82. ætatis annum: Sebastianus autem, ad 79. Soror ipsorum, 87. annorum, hîc adhuc viuit.

TYBINGENSIA COMPLVRA. D. CONRADVS BAPPENHAIMIVS.

Græcorum de Calendario Gregoriano iudicium. Doctores Acad. Rostochiensis. Thomas Palæologus, Græcus illustris. Germanorum auxilia, in Franciam occiduam missa. Brackenhaimum, VVirtembergiæ oppidum, & ijs in locis arces. Mors plurium celebrium personarum. Hirsaug. Abbas, Ioan. Brentius.

CAPVT XXXVIII.

Geißlinga.

ANNO 1591. Græci numerabant [illegible], à condito Mundo 7100. annum, & Indict. 4. Ianu. 9. noctu inter 12. & 1. horas, Geißlingæ oppido Vlmensium, turris deserta (der öde Thurn) fulmine bis percussa est, calido & frigido: tacto latere Vigilis, & liuido inde effecto: qui ex ea causa mortuus est. M. Georgius Casius prædixerat, miraculum eo Sabbato fore.

Dramatũ actio Tybingæ.

Febru. 17. Studiosi ex Stipendio illustri, latinam Ioannis Bapt. decollati tragœdiam, in foro decentissimè egerunt: proceribus Academiæ & oppidi, innumerisq; hominibus, spectantibus. Biduo post, comœdiam Studentum, in Aula noua.

Doctores.

Febru. 23. Doctores creati sunt. Theologiæ, M. Christophorus Stæbelinus Diaconus (nunc, Ecclesiastes Herrenbergæ) à D. Ioanne Brentio. Iurisprudentiæ, M. Ioannes Bidenbachius Bebenhusanus, Abbatis Eberhardi D. filius: M. Dauid Mageirus Vaihingensis, D. Ioannis Præpositi Stutgard. filius: & Georgius Facundus Kircho Teccensis: promotore D. Nicolao Varnbylero patre, sene graui & hilari. Qui in sua oratione dixit, gratulans de die festo: se etiam 23. Febr. anno abhinc XLVII. hîc ibidem, Doctoris honoribus à D. Ioanne Sichardo fuisse ornatum: atq; nunc LXXII.

Nicol. Varnbyleri longæuitas.

LXXII. esse annorum. Quapropter etiam de tanta, diuinitus concessa, sibi gratulatus est ætate: sibiq; & nobis omnibus, beatum ex hac vita optauit discessum. Postremò, Augustanum Manlichium creauit Doctorem Med. Doct. Daniel Mœglingus. Interfuêre tum Actui, tum prandio, duo illustrißimi adolescentuli Palatini, nomine clementißimi Principis nostri: Ioannes Augustus, & Ludouicus Philippus. Item 6. Barones studiorum causa hîc viuentes. Multi deniq; nobiles, & eruditi viri.

Aug. 6. Cal. Mart. Calendarij Gregoriani, celebratæ sunt nuptiæ illustrium, Baronis Antonij Fuggeri, Marco Fuggero, & comite Eberstainia Sibyllâ, nati: atq; virginis Barbaræ, Vlrico Comite Montfortio, Solmensiq; comite Vrsula genitæ. Quibus Epithalamion Versib. Latinis Heroicis egregium Marcus Henningus August. scripsit. Vide suprà lib. 5. cap. 4. in anno 1354. Antonij Fuggeri nuptiæ.

Mart. 9. adductus est captiuus, generosus D. Conradus à Bappenhaim, ex oppido Engen, arci Hevven vel Heben subiecto, in arcem Tybingensem (Hohen Tubingen) propter quædam illius ditionis occupata. Iussu enim Cæsaris Rudolphi, aliquot signa peditum, cum numero equitũ, illò Dux VVirtemb. Ludou. miserat: Ductorib. Burcardo Styckelio, & Leonhardo Baumhavero, atq; Grimmeiseno: Imperatore exercitus, nobili viro Samuele à Reischach olim curiæ Mompeligardensis Magistro. Adductus vnà fuit Vlricus Keller, Bappenhaimij Scriba: & alibi custoditus, sed anno sequenti dimissus. Quæ autem Iustitia causæ D. Bappenheimij sit: manifestum est ex Apologetico popularis linguæ libro: quem postea 1594. Cæsareæ Maiestati, & principibus, In Ratisbonensibus Comitijs suppliciter exhibuit. Conr. Bappenhaimij captiuitas.

Vxorem habet Pappenhaimius Baronissam à Lamberg Catharinam. Heroidem præclaram, lectionis historiarum studiosam: quæ sequentibus temporibus, marito aßiduè aderat. Frequenter etiam huc ad Dominum suum veniebant ministri, Iacobus Zuckschvvertus, Rentschreiber zu Engen: & Ioannes Reissener, Secretarius.

Inseruierat autem generosus D. Conradus tribus Cæsaribus: Ferdinando, Maximiliano II. & præsenti Rudolpho II. Maximilianus ei promiserat 1572. per literas, si moreretur vltimus Comes Lupfensis Henricus, in feudum, Landgrauiatum Stylingensem, & dominium Hevvense, cum oppido Engeno, &c. nec modò ipsius, sed etiam eius omni posteritati masculinæ, & propter ipsius promerita, &c. Mortuo deinde, sine masculis hæredibus, vltimo illo Hevvensi Comite Henrico: aduersarios habuit, Zollerensem Comitem Carolum, & Merspurgensem atque Beffortensem Baronem Petrum, Margaretæ Lupfensis Comitissæ virum, an. 1582. Multæ disceptationes, inde per sequentes annos factæ: donec D. Conradus (existimans, sibi non æqua fieri: & verbis, quæ in literis Imperat. Maximiliani essent, fretus: ipsum debere, mortuo Lupfensi, propria auctoritate, iniussu etiam Cæsaris, possessionem illorum bonorum occupare) arcem Stylingam placidè obtinuit, & Engeni oppidum tenuit. Hinc (post varias actiones) ei captiuitatis calamitas accidit. Itaque librum, in quo copiosißimè omnia sua iura exponit supplicans exhibuit 1594. Imperatori & principibus Imperij, in comitijs Ratisbonæ congregatis, &c. Scribi solet ad ipsum his verbis. Dem Wolgebornen Herrn / Herrn Conrad: deß heiligen Römischen Reichs Erbmarschalck / Herrn zu Bappenheim / Landgrafen zu Stälingen / vnd Herrn zu Höben: meinem gnedigen Herrn. Filium habet Maximilianum sub Præceptore Osualdo Crollio. Filius autem: Elisabetam, Catharinam & Polyxenam, Fratrem deniq; D. Philippum. Vide sup. A. 1582.

Eodem 9. Mart. die scripsit ad me literas Græcas in vrbe Poloniæ Posnania, Patmius Iacobus Miloita: quas 26. April. accepi. Se literas, quas mecum hic versanti sibi ad Patriarcham Hieremiam dederim, ei reddidisse in Moscouia. Accepi vnà Epistolam ipsius Patriarchæ: qua hic pernegat, se Calendarium Gregorianum recepisse: & Posseuino irascitur, qui hoc ausus sit de ipso, in libro edito scribere. Quomodo enim se recepturum fuisse: cùm 1. inconsulto se, à PP. Gregorio editum sit? 2. patribus, & priscæ Paschatis rationi, aduersetur? Ideo se mihi, & cæteris Germanis Theologis, diligentißimè purgat. Quam ipsam Epistolam cum meis literis, se curasse Iacobus excudendam Francofordiæ ad Viadrum scribit: vt Exemplaria in Græciam mitteret. Posnania. Hieremiæ Patriarchæ pernegatio de receptione Calendarij Gregoriani.

Circa mensem Aprilem frequens torquebat pleuritis homines, & tollebat.

Regimen Acad. Tybingensis. Schola Tybingana.

Die Maij 1. Rector designatus est 214. D. Matthæus Æntzlinus.

Receptus in Album Paulus Chemnicius Brunsuicens. D. Martini F. mense Augusto. Deinde in Septembri, Comites Solmenses fratres, Fridericus, & Christophorus, atque Albertus: cum Præceptore suo, M. Ioanne Buchero Austriaco.

Decanus

Decanus artium erat M. Erhardus Cellius.

Magistri ab eo creati. Febr. 10. vigintiseptem, carmine Latino, splendidè. Ex quibus erant: *Ioannes Mynsterus Hailprunnensis. Bartholomeus Eberhardus Nyrtingens. Christoph. Orthol-fus Vracensis. Ioan. Ludouicus Daicker, indidem. Ioan. Philippus Hailprunner Lauinganus. VVolfgangus Spangenbergius Mansfeldens. Cyriaci Theol. & Historici F. Laurentius Smidli-*
Keppler. *nus Stutgardianus. Aug. 11. quindecim. Ex ijs erant: Ioan. Hippolytus Brentius. Ioan. Keppler VVilanus. Tobias Tauber Illingensis. Bernhardus Naber Gamundianus. Iacobus Bernheuser Stutgardianus.*

Septemb. 28. Baccalaureos LIII. M. Crusius in Aula vetere creauit.

Die Octob. 18. factus est 215. Rector, D. Stephanus Gerlachius. Decanus autem philoso-phiæ, M. Samuel Hailandus: qui 16. Februar. 1592. magno in frigore 28. Magistros renuntiauit. Ex quibus erant:

Bartholomæus Heck VVeisachensis. Christophor. Draber Bietigkaimens. Ioan. Khelinus Nærdlingens. Christoph. Smidlinus, & Balthasar Moser, Stutgardienses. Georgius Hænghar Ty-bingens. Daniel Xylander Labacensis. Simo Scharpff VVetterspachensis. Præceptores Schola Bebenhusanæ erant. M. Vlricus Bollinger VVangensis. M. Ioan. Cappelius Etuhaimensis.

Academiæ Rostochiensis Professores, 1590. & 1591.

Rostochienses Doctores. *Theologi. D. Dauid Chytræus. D. Simon Pauli. D. Lucas Bacmeister. D. Ioan. Fredem. M. Valentinus Schachtius.*

Iurisconsulti. D. Henricus Camerarius. D. Michaël Grassus. D. Marcus Luscouius. D. Ia-cobus Bordingus. D. Laur. Panclouius. D. Barthol. Clingius. D. Ioan. Georgius Godelman.

Medici. D. Henricus Brucæus. D. Leuinus Battus. D. VVilhelmus Laurembergius. D. Matthias Flacius. D. Magnus Pegelius.

Facultatis philosophicæ. M. Erasmus Stockmannus. M. Ioannes Posselius P. Cui pio & do-ctissimo professori Græco, circa 17. Aug. 91. defuncto, filius eiusdem nominis & laudis successit. M. Nathan Chytræus, D. Dauidis frater. M. Nicolaus Gonicæus M. Marcus Hassæus.

De Godelmanno rursus. *Sueuus autem noster Godelmannus, anno 1588. Rigâ domum reuersus: Constitutiones Ca-roli V. absoluit: ac mox ab illustri viro Henrico Ranzouio, Regio Daniæ Vicario, in Holsatiam vocatus, prouincialibus strenuè operam nauauit: & præmio digno affectus est. Idem, rogatu mul-torum, egregium Tractatum de Magis, Veneficis, & Lamijs, rectè cognoscendis ac puniendis, con-scripsit: publicè in Academia explicuit: vrgentibus & auditoribus & amicis, hoc 1591. anno edidit: mihiq; Exemplar misit. Habitus est ei à serenissimo Daniæ Rege Christiano 4. honos CL. Ioachi-micorum. Edidit Tractatum quoq; de studijs priuatis in Iure rectè instituendis. Ita Godelmannus noster, superioribus temporibus à D. Iacobo Andreæ beato, ad Saxonicam profectionem pro comi-te itinerij assumptus, ad splendidiorem fortunam, quàm fortè in patria, peruênit: Deo mirabiliter piorum actiones regente, & occasiones offerente, præter ipsorum sæpe cogitationem. Quod de me quoq; commemorare possem: si non ab aliquo reprehenderetur. Verè igitur Hieremiæ 10. dicitur: Scio, Domine, non esse hominis, viam suam: nec viri, dirigere gressus suos. Et Prouerb. 16. scribi-tur: Cor quidem hominis disponere viam suam: sed dirigere gressus eius, Domini est.*

De Academijs hisce satis. Christus eas, porrò quoq; cum suis Doctoribus conseruet. Amen.

VVachendorff. *Viuit hoc tempore nobilis & pius vir, Iosephus de Ovv, VVachendorffæ. Apud quem Eu-angelij præco est Georgius Lieblerus, M. Georgij Physicæ Professoris F.*

Ecclesiasticæ Haidenhaimensi, M. Christophoro Neubergio, Augustâ cum alijs multis ante plures annos pulso, pax posthac stabilis sit bone Christe meo.

Carthus. Monasterium iuxta Argentinam. *Mense Iulio, Argentoratenses Carthusianum Monasterium, quod non longè ab ipsorum vr-be aberat, destruebant: ne hoc periculoso diuturni belli Gallici tempore, ab aliquo illorum locorum occuparetur: præsidioq; contra vrbem muniretur. Quo tempore, Dux Bauariæ vtebatur lauatione Gæppingensi.*

Græcus, Thomas Palæologus, Ty-binga. Testimonium eius. *Eiusdem mensis die 27. vênit huc ad me vir Græcus, Thomas Palæologus, cum vxore Sabi-burgensi Agnete: honestâ forma & moribus, grauida. Quam à se ductam dicebat: quòd sibi in mo-bo duorum mensium, fideliter inseruijsset. Habebat longum testimonium à serenissimo Venetia-rum Duce Paschale Ciconia plumbeo sigillo munitum. Quo docebatur, hunc Thomam esse filium quondam Domini Emanuelis Palæologi: qui sub Religione Turcica vixisset: Macedoniæ Re-gnum, quod olim fuisset eius aui paterni, gubernauisset semper nominatus Memet Beg filius quon-*

dam

dam Constantini Palaeologi, filij quendam Andronici, fratrũ quondam Constantini Palaeologi, Imperatoris olim Constantinopolitani. Eundem Thomam habuisse singulis annis, Asprorum quater centena millia: & nunc apaum fuisse Musoli Bei. His bonis omnibus relictis: eum se, patre Mahometano mortuo, matris Christiana morientis oratu, ad Religionem Christianam contulisse: in eamq; Baptismatis Sacramento Hierosolymis receptum esse. Haec ita se habere, illius Instrumenti quatuor testibus confirmatur, citatis, monitis, iuratis, & examinatis. Datum in nostro Ducali palatio, die XXII. April. Indict. secunda, 1589.

Constantinus, vltimus Orientis Imp. Christianus.

Matri Thomae non fuit, Maria Kalia. De Constantino vltimo, & suo genere, ipse haec mihi verba scripsit. κὼτὸς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐχε δύο γυναῖκας. ἡ μία, ἐρώτησὶ ἑτέρα, Μαρία. ἐκείνης ἐρώτησε, ἔσχε δύο υἱοὺς, μετὰ ταῦτα ὁ πρεσβύτερος ἀπέθανε μικρὸς. καὶ ἀδελφὸν, ἄπαιδα, κληρονόμον θεσσαλονίκης. αὐτὸς ὁ Μάνας, ἔσχον υἱὸν Κωνσταντῖνον. τὸν. κὼτος ἔσχον υἱὸν μικρὸν ἀπέθανε. ὁ μικρὸς ἐδιδάχετο τὸν νόμον τὸν μωαμεθανέν. Καὶ κὼτὸς ἔσχεν υἱὸν τοῦτον μεγάλη, τὸν πρεσβύτερον. ἡ μήτηρ τῆ μεγάλη, Μαρία ἐλέγετο, ἀπ γένος τῆ βέλλος τῆς ἀπάνω. ὁ μεγάλος ἐδέξατο τὸν εἰς χριστὸν πίστιν: καὶ λέλοιπε φυγὰς ἔχετο ἐν τῆ ἐνετία. ἀλλ' ἐπὶ τὸν βενετίων ἀπέθανον.

πρεσωπογραφία Thomae.

Erat statura facie, habitu, valde honestus: Graecè loquebatur aliquantò purius, disertissimè ac promptissimè. ἐυμάνης, μιλανοπώγων, εὐσωματικὸς. Non inanis, nec Stutgardiâ, nec Tybinga. discesit. Aegrotauit etiam, hic, & Argentinae. Vnde ad me literas misit. τῆ ἡμέρᾳ (φησὶν) ἐγερθέντες, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπώθησαν ἀπὸ τῶν λαχρύων μου. ὑπὲρ τὸ γλυκὺ χαρακτῆρος. Literis, satis magnum sigillum impresserat: habens in scuto bicipitem aquilam: & supra id, tanquam pileum: huic quadam crucis figura insistente. Scutum vtrinq; leo tenet astans. Circa scutum, verba: ΘΩΜΑΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΕΡΑΡΧΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Sigillum eius.

Hoc mense auxilia, praesertim Saxonica, Nauarraeo Regi Henrico Franciae IIII. missa sunt: nempe (si excusa chartae fides habenda est) equites 17800. pedites 29700. (quorum erant 7400. Heluetij) fossores aggerum 2500. tormenta magna 46. Bombardarij 50. & 3200. plaustra varij generis. Imperator copiarum, Christianus ab Anhalt. Imperator contrà S. foederis (sanctae ligae) est Carolus Mainus, Guisiorum à R. Henrico 3. occisorum frater.

Germani, auxilio Regi Gallorum missi.

Septembr. 7. Doctores à D. Hochmanno creati sunt Iuris 6. Leuinus Buchius, Christophorus Osterwald Saxo, Iacobus Schegkius Iacobi N. Fridericus Hermannus Suenobalensis, Ioannes Staffel Noribergensis, & Ioannes Nærdlinger Besikaimensis.

Doctores.

Septembr. 19. Stutgardiae, mediâ hora 4. (meâ natali hora, 1526.) concionante D. Wilhelmo Holdero, in Templo primario: è summa turri decidit ds maiori Horologio centenariorum duorum & dimidiati pondo, in subiectam turris partem superiorem. Sonitus grauitate concio perculsa, excurrit: Ecclesiastes constanter mansit: rediit populus, concionemque ad vsque finem audiuit.

Stutgardiae Horologium.

Sub initium Octobr. visitatores Scholae aderant, magnifici & reuerendi viri, nomine Principis: Erasmus Laiminger, magnus curiae Magister: Martinus Aichmannus, Cancellarius: Ioannes Mageirus, Praepositus Stutgard. Ecclesiae: Lucas Osiander, Ecclesiastes Aulicus: Balt. Eisengreinius, Director: Laurentius Smidlinus, Secretarius.

Visitatio Scholae Tybing.

Nouembr. 29 illustriss. Dux Wirtemberg. Ludouicus, conuiuio Pfullingae adhibuit comiter Consules Reutlingenses, Georgium Gailerum seniorem, Ioannem Bieren, & Thomam Knappum seniorem, aliosque. Vicissim Decembr. 3. Reutlingae decenter exceptus est epulo idem Princeps, cum chara sua vxore, & Principe Gustauo: comitatus equitibus circiter centum, & bombardis honorificè salutatus, ciuibus in armis ingressum obseruantibus. Auro quoque Principes muneratisunt. Nec vicissim non sunt munera certis personis data. Interfuêre prandio duo etiam Comites Eberstainij, Abbas Bebenhusanus Eberhardus & Melchior Iagerus, Secretarius intimus. Reutlingens. Archigrammateus erat M. Georgius Otho.

Reutlingae.

Opera Basilij magni Caesariensis Cappadocis, Germanicè conuersa exierunt auspicijs Comitis Helffenstainensis Schweickardi, Bauariae Ducis consiliarij & Landespergae Praefecti.

In oppido Owa viuebat nobilis, Ioan. Georgius Schillingus: habens filios, Vlricum, Henricum, Casparum, Theodoricum, Sebastianum, & Bertholdum: filias autem, Annamariam, Catharinam, & Agnetem.

Schilling.

Viuebat illustris Dominus à Cimbern Wilhelmus, Widenst. & Messkirch. D. in Obern, &c. cui Matthias Greuter Sculptor Kalendarium, à Luca Bathodio Med. D. factum, pulcherrimis imaginibus virginum 5. sapientum, & totidem stultarum, Argentinae in annum 1592. excusum, dedicauit:

Viuebat

Viuebat Leonhardus Rauvvolfius Augustanus, Med. D. illustrium Austriæ ordinum phisicus: ille μακροκατόδυμος, qui longè lateq; 1574. peregrinando, Syriam & Orientem vidit: eamque peregrinationem superioribus annis edidit.

Brackenhaim. *Brackenhaimi ad Zaberam fluuium, præfectum agebat superiorem Zealizgo, nobilis Polonus. Sub qua præfectura, loca hæc sunt.*

Kirchaimum Nicri, ein Marcktfleck. *Vicus immunis à tributis. Habet ius plectendi fontes.* Klein Gartach/ *oppidulum.* Groß Gartach/ *pagus. Dürrenzimmern,* ein Marcktfleck. *Niderhofen, pagus. Stetten. Norten. Hausen Zabergæ. Badana,* ein grosser Fleck. *Haberschlacht. Mamsen. Cleibrunn. Hofen, viculus. Omnia, VVirtembergia.*

Arces vicinæ.

Arces circùm. *Liebenstain, magna & vetusta arx, in loco edito, subter fluente Nicro. Habet subse Kaltenvvesten, Othmarsen, &c. Possessores, Bernhardus & filij.*

Hohenstain, noua arx, cum alta turri, inter Kircham & Binigkaim, spectans ad nobiles Plieningeros. Habet subse vicum Hohenstainum, & partem oppidi Binigkaimi: de quo etiam participant Moguntinus Elector, & Dux VVirtembergensis, ac nobiles à Liebenstain, alijq;.

Stætenfels, arx pulchra & munita Fuggerorum. Quo pertinet Gruppenbach, pagus infra montem: sed collocatio Ecclesiastica, ad VVirtembergensem.

Sternenfels, VVirtembergica arx, Palatinatum versus. Malus ibi carcer furtiuis ferarum venatoribus.

Planckenhornum, olim rapto viuentium, nunc in ruinis iacens.

Stocksberg, valida in alto arx: ad Magistrum Teutonicum Maximilianum Austriacum spectans.

Neuperg, vetus arx trans Stocksbergum, Neupergensium nobilium.

Ochsenbach, cum vico, Adelmannorum.

Stronberg, sylua magna: vbi, nobiles, Ducis VVirtemberg. Forestamagistri. Teste M. Martino Riegero Augustano, Discipulo nostro.

Mortui hoc 1591. anno.

Defuncti. 1. *Stutgardiæ, in Hospitalis fano. Ianu. 27. Albertus Tresch, V. I. Doctor, Aulici Tybingæ iudicij Assessor. Iul. 20. Conradus Egen, Principis Consiliarius Ecclesiasticus, anno ætatis suæ 70.*

Ioannes Kielman à Kielmansegg, V. M. D. Aulæ auraq; fatur, obijt anno Domini M. D. XCI. mense August. die VII. ætatis suæ LXVI. cui Dominus æternam requiem concedat. Amen.

Mortuus est quoque illustrissimus Princeps Georgius Fridericus, comes VVirtemberg. & Mompelgardensis, Principis Friderici F. puer. De cuius funere, concio D. Lucæ Osiandri, 11. Februar. 1591. Stutgardiæ habita, edita est.

2. *Tybingæ. Ian. 28. Consularis vir Tybingæ, Ioachimus Lustnavver.* πίνα τὰς ἀμαρτίας τῶν, τοῖς ὕμοις ἐπιθυμίτῳ χειρὶ: καὶ τὸ πνεῦμα ἐαυτῷ, εἰς τὰς χεῖρας τῷ πατρὸς παρέθετο.

G. Hizler. *April. 22. M. Georgius Hizler Giengensis: qui fuerat hic professor linguæ Græcæ, & eloquentiæ, diligentissimus: amicus meus antiquus, & compater humanissimus. Concurrit ad idem funus, ciuis honestus Henricus Falckenstainius. Peruenerat Hizlerus ad 65. circ. annum. Concionem funebrem D. Siguardus Parochus habuit. Sequenti verò tempore, latinam orationem in Aula noua, M. Cellius.*

Consolatio morientis. *Vicinus meus, Caspar Maier VVaiblingensis, Med. D. & Doctoris Anastasij Demleri gener, vir pius, 12. Iun. obijt,* ἀκόπλητος γενέμενος. *Concionatus est D. Siguardus ex 14. Apocalyps. Beati, qui in Domino moriuntur. Contra tres tentationes. 1. Descendes in sepulcrum! At requiescam à laboribus meis. 2. At tardè quiesces: quia venies in ignem purgatorium! Nequaquam: sed quiescam* ἀπαρτι, *à modò, vel statim. Pauper Lazarus, & latro crucifixus, statim in Paradiso fuerunt. 3. At non es certus huius rei! Imò certissimus. Vox è cælo hoc dicit. Spiritus S. testatur, qui est spiritus veritatis.*

Iul. 7. discessit ex præsentibus miserijs, honesta matrona Anna, M. Georgij Burckardi, Dialecticæ Professoris, collegæ nostri humanissimi, vxor. Vsurpauit Dictum ex Psal. 91. Cum ipso sum in tribulatione. Quod Diaconus Bidenbachius pro concione explicauit: consolationis plenissimum, contra Satanæ tentationes.

Iul.

Iul. 21. *manè horâ* 3. *Anastasius Demlerus, V. I. D. & professor. Concionem habuit D. Sig-* *Anastasius*
nardus ex Genes. 47. *de paucitate & malignitate dierum vitæ. Vixerat* 71. *annos: & hos paucos* *Demler.*
annos benè collocauerat: discendo Christum summo studio: oculis profectò continenter in concio-
nantes fixis. Non defecerat tempore Interimico ad papatum, sicut aliquis alius: sed quosdam ad se
confugientes, texerat, tutatus q; fuerat. Vocationi suæ egregiè præfuerat: prudentiâ & amore iu-
stitiæ excellente præditus. Cœnam Domini non aliter, quàm quemadmodum Christus instituit,
perceperat. Cùm non posset, in extremis constitutus, amplius imitari præeuntes precibus: semper
addidit ad extremum, voculam Amen. Natus fuerat 17. *Nouemb.* 1520.

Augusti. 19. *Alexius Eccardus Lindauiensis. Valde patienter tulit morbum, & vnicè se*
Christo commendauit: bonus & doctus iuuenis, Iuris studiosus.

Augusti. 22. *M. Eberhardus Bidenbachius. fidelis Diaconus noster, affinis dilectus. Sepul-* *Eberh. Biden-*
tus postridie in Sangeorgiano, iuxta D. Iacobum Andreæ: concionante D. Siguardo ex Rom. 8. *bach.*
Quis separabit nos à dilectione Christi? Quo Dicto, vt certitudinem salutis nostræ continente in-
fallibilem, in primis consolatus se Eberhardus est. Cecinit etiam Psalmos in morbo, quamuis gra-
ui, & orationem Dominicam. Ac postremò, ex Psal. 31. *dixit: In manus tuas, Domine, commendo*
spiritum meum. Ita pulcherrimo nobis exemplo præiuit, hic præclarus vir iuuenis.

Septembr. 16. *anus pia & honestissima, Regina cognomento Schechnerina, Monacensis* *Regina, Cancell.*
(quæ Monaco migrauerat cum priore viro suo, Euangelij causâ, Ratisbonam) altera D. Cancel. *Iacobi Andreæ*
larij Iacobi Andreæ coniux. Concionatus est postridie, funere facto, idem Parochus Siguardus ex *vidua.*
23. Psal. Etiamsi ambulauero in vmbra mortis, &c. quòd ipsa se eo dicto consolata est.

Nouemb. 29. *Maria, Ioan. Cnoderi (Iurisc. & V Virtembergicorum Principum Consiliarij)*
filia: & M. Georgij Liebleri (Collegæ & compatris nostri honorandi) vxor ad 44. *annos, charissi-*
ma. Quam idem Ecclesiastes pie & vixisse, & mortuam esse, testatus est. Spectauisse enim fide sta-
bili, non temporalia sed æterna. 2. *Cor.* 4.

3. *Kilbergæ,* 14. *Mart. M. Primus Truberus, Primi F. concionator pius & doctus.*

4. *Hirsaugiæ, venerabilis Abbas D. Antonius Varnbyler, V Virtemberg. Consiliarius, an-* *Anton. Varnbyl.*
no ætatis 37. *nocte diem Maij sextum secuta, in Christo obdormiuit. Concionem funebrem habuit* *Abbas.*
Ioannes Esthofer, Parochus & specialis Superintendens Caluæ. Substitutus ei est 48. *Abbas, Do-* *Hirsaug. Abbas*
ctor Ioannes Brentius: cui hinc eò migraturo, 12. *Aug. omnia optima precati sumus, viro huma-* *48. Ioan. Bren-*
nissimo & reuerendo. *tius.*

5. *Alperspachensis obijt Abbas, D. Matthæus Vogelius: insignis ex S. literis operis auctor:* *Matthæus Voge-*
quod Schatzkammer appellatur, θησαυροφυλάκιον. *lius.*

6. *Februarij* 21. *Præfectus maior Vaihingensis, Hipparchus V Virtembergensis, nobilis*
Christophorus à V Volframsdorff. De quo, funebris concio M. V Vilhelmi Mæglingi extat.

7. *Kirchemi ad Nicrum.* Den 2. Octobr. starb der Edel Gestreng/ vnd Vest/ Wolff- *Aurbach.*
gang Ludwig von Aurbach/ Bilger deß H. Bergs Catharinæ: Dem Gott gnedig seyn
wölle/ Amen. *Habitant nobiles Aurbachenses, Kirchemi, Thalæ, Hofæ, &c.*

8. *Eßlingæ. Aug.* 8. *consul Caspar Leger, anno* 66. *ætatis.*

9. *Mindelshaimi.* Den 27. *Aug. anno* 1591. starb die ehrenreich vnd tugentsam Frauw
Christina/ vom Geschlecht der Bühel: Herrn Johan Wolfen/ der Rechten Licentiaten/
Pfaltz. vnd Marggräfischen Rahts/ Amptmans allhie zu Mündelsheim ander Hauß-
frawseligc. Verließ zwey Töchterlein/ Catharinam vnd Christinam. Der Allmächtige
sey vns allen barmhertzig/ Amen.

10. *Augustus Episcopus Dillingæ decessit* 4. *vel* 14. *Calend. Februar. (pro diuersitate Calen-* *Augustan. Episc.*
dariorum) Marquardus à Berg, vltimus virorum suæ nobilis familiæ. Successit in locum eius, *Bergensis fami-*
Mart. 21. *(noui Calend. die Iouis, Collegij Canonicorum consensu: Ioannes Otho à Gemmingen:* *lia.*
eodemque die, altari Cathedralis Templi impositus est: & inde eductus, populoq; ostentatus. Fue-
rat collegij Decanus.

Aliorum obitus.

Nobilis V Verner de Neuhausen, in Hofen & Volmaringen, mense Iunio cecidit,
& obijt.

Sequenti tempore, Venatori cuidam in V Virtembergia, qui à confodiendo vrso aberrans, *Venatoris cala-*
ceciderat, caput ab ea bestia præmorsum fuit: sicut mense Nouembri audiebamus. *mitas.*

Christianus, Elector Saxoniæ, obijt 92.

Septembr.25. manè Paulò ante 7.horam, Elector Saxoniæ Christianus: & sequentis 1592. anni 6.Ianu.manè inter 5.& 6.horas, Ioannes Casimirus Palat.Rheni, tutor & administrator Electoralis Palatinatus, diem suum obierunt.

Et 1592. Palat. Ioan. Casimirus. Elisabeta VVirtemberg.

Anno eodem 1592.Febru.18.defuncta est Durlaci, anno ætatis suæ 45. illustrissima Domina Elisabeta, clementissimi Principis nostri soror, illustrissimi Palatini Georgij Gustaui coniux: & 25.Februar.sepulta est Stutgardiæ: concionem funebrem D.Luca Osiandro habente, quæ edita est.

Balt.Loserus.

Stutgardiæ quoque mortuus est Febru.19.& in fano S.Leonhardi humatus, Balthasar Loser, Med.D.& Stutgardianæ urbis Physicus, ætatis 67.anno.

Phil.Degen.

Tybingæ autem 5.April. mortem obijt reuer. Herrenalbensis Exabbas Philippus Degen, vir fortè octogenario maior. Concionatus est de ipso postridie Dom.Siguardus Parochus. οὐ κρυπτὸν παντὶ σοφῷ προσκείμενος ὁ ἀνὴρ, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὸ σωτήριον συνεχῶς ἦν εἰς χριστοφιλεῖς ἀγίοις μυστηρίοις ἐπληροφορήθη τὴν νέαν συνχαρίτως διάνυσιν: καὶ μακαρίως ἀπεπαύσατο: φιλοπρωτ μετὰ παντων τῶν τῆ θεῆ ἐπλιντῶν κἀκάστοτε περιμένων, ὅπως καλῆς τελευτῆς, καὶ ζωῆς ἀπόρθ μακαρίας, καὶ ἡμῖν πάσι γένοιτο τυχεῖν: σὺν χριστῷ ἰησοῦ, τῷ μόνῳ σωτῆρι καὶ νυμφίῳ ἡμῶν. ἀμήν.

Crusiade.

Piè quoq; defunctus est Vrbanus Crusius, Martini F. die 8.Maij, vesperi mediâ hora 6. vitæ exitum vnicè à Deo petens. phtisi consumptus, sicut & 1588. frater eius Martinus. Sic ipsorum quoque soror, 19. annorum virgo, 16. April. 94. ἡ καλὴ καὶ σύνεσις, καὶ τὰ πάντα ἐπαινῶν, μελανόστομος πορνη πολυχρεία. *Nata 7.Iul.1575. Tybingæ.*

Infanticida.

De capitali iam supplicio, quo Tybing. Acad. Senatus amplissimus, Rectore 215. Danielo Mæglingo, Med. Doct.& Professore, puellam quandam Felicitatem infanticidam, manu carnificis Tybingensis, legitimo iudicio damnatam, in ripa fluuij Nicri, è regione domus Vniuersitatis, die 5.August. eiusdem 1592. anni, pro iurisdictionis suæ potestate affecit, dicendum ferè non existimo: quòd ad finem huic operi imponendum properem. Hoc tamen adhuc addo: August.23.

Doctores creati.

à Domino Stephano Gerlachio creatos esse Theol.Doctores. 1.M.Andream Osiandrum, D.Lucæ F.Aulicum cum patre concionatorem. 2.M.Georgium Fleckium. 3.M.Matthiam Hasenreferum, Theol. iam hic Professorem.

Nouus VVirtembergiæ Dux.

Postremò sciatur, 8.Aug.1593. diem suum obijsse illustriss.Ducem nostrum Ludouicum: & hac linea extincta, ex altera successisse mox in Ducatum, illustriss.Dominum nostrum Fridericum. Qui longæuus gratiâ Dei, pacificè & feliciter regat, Amen.

EPITAPHIA DVCVM VVIRTEMBERGENSIVM, TYBINgæ sepultorum.

CAPVT XXXIX.

Conclusio queritur Annalibus Sueuicis.

QVoniam iam omnium rerum humanarum, (ex illo primo τῆς γενεσίχυ ἁμάρτιας peccato nata) est extremum: eaq;, obliuione omnes res abolet, nisi fortè, si quid literis & monumentis ad posteritatem propagatur: ego, quia Duce Deo, ex longissima Sueuiæ, imò ex orbis etiam terrarum, circumnauigatione, tandem ad præsentia tempora, velut in portum, perueni: concludam tandem vniuersum opus, adiunctione adhuc egregiæ rei, quæ morti congruat, nempe Epitaphiorum: quæ de illustrissima familia VVirtembergica, apud nos Tybingæ, in Sangeorgiani Templi choro, partim in iacentibus lapidibus, partim ad erectos parietes, splendidissimè facta extant: & ab

Recensione funerum VVirtembergicorum Principum.

indigenis exteris q; studiosè visuntur, atque leguntur. Ponam autem, ratione annorum (sicut in toto opere feci) obseruata.

EPITAPHIVM PRIMVM. Circa saxum.

Lud.senior.

Anno Dom.M.CCCC.LIIII. illustriss.familiæ VVirtembergensis Comes Ludouicus senior, IX.KLNS Octobris mortuus, & in æde beatæ virginis ad Bonum lapidem sepultus, à Principe Christophoro officiosæ pietatis ergò, Tubingam huc traductus est.

Ait D.Osualdus Gabelcouerus, à Sculptore, aut alio, erratum esse: quia M.CCCC.L. mortuus sit ille Dominus: & vidua eius Mechtildis, 1452. anno, cum Archiduce Austriæ Alberto, Imp.Friderici III. fratre, nuptias celebrauerit.

SECVNDVM. Circa saxum.

Mechtildis Palatina.

Eâdem pietate & ratione, huc quoque tralata est D.Mechtildis, palatina Rheni, ac Bauariæ Dux: clarissimi Ludouici senioris coniunx suauissima. Quæ licet pòst Alberto Austriaco nupsisset: defuncta tamen Haidelbergæ, Anno M.CCCC.LXXXII. KLN. Octob. euidentiss.

dentiß. ſynceri amoris argumento, illic cum priore marito, & eodem hîc ſimul conditorio, reponi placuit.

TERTIVM. In muro chori Orientali, lapide inaurato.

Illuſtrißimus, & tam ſapientiâ, quàm honeſtate vitæ, excelſus Princeps Eberhardus, Dei Eberh. I. Dux.
gratiâ primus Dux VVirtembergenſis, & de Deckh, ac Comes montis Peligardi, fundator huius Scholæ, obijt in die S. Matthiæ Apoſtoli, An. Dom. 1496.

Hæc Scriptura circa 4. latera tabulæ eſt, muro affixæ: in cuius tabulæ medio eſt arbor palmæ: in qua ſcriptum eſt, ATTEMPTO. Inferius ſunt Inſignia VVirtembergica.

Circa ſaxum, humi.

Illuſtriſſimus pietate & prudentia Princeps, EBERhardus Barbatus, primus Dux VVirtemb. & Teckh, montis Peligardi Comes, huius Scholæ fundator, obijt Cal. Mart. Anno M. CCCC. XCVI. Sic eſt in ſaxo, Calen. Mart. Sed debet eſſe VI. Calend. Martij, nempe die S. Matthiæ.

QVARTVM. Circa ſaxum.

Illuſtriß. Principi ac Dominæ, D. Annæ, Duci VVirtembergenſi, Ducis Vdalrici, &c. filiæ Anna virgo.
dulciß. quam benigna Dei manus, ex iſtâ fragili & caduca rerum humanarum conditione, ne diutius calamitoſus & tumeſcentibus ærumnarum procellis miſera quateretur, adoleſcentulam tenerr. atque in ipſo blandiß. intemeratæ virginitatis eius flore, Anno Domini 1530. Menſ. Iunij 29. ætatis eius verò 17. feliciter eripuit: huc, inquam, in hunc locum amæniß. vbi iam Carthuſianorum latibula Auraci, ciùm illic An. 24. ſepulta iacuiſſet, collaberentur, tradu&æ, illuſtriß. Dom. Chriſtophorus, Dux VVirtemberg. clementiß. vnicæ ſorori ſuæ dilectiß. ad perpetuam memoriam hîc erigi voluit.

Virgo in lapide, ſerto redimita, manibus coniunctis iacens.

QVINTVM. In muro chori orientali, lapide inaurato, ad dextram Eberhardi Barbati.

Illuſtrißimus Princeps Huldericus Dux à VVirtemberg. & Teckh, montisq; Peligardi Vlricus, 3. Dux.
Comes: dum inter mortales fuit, varijs fortunæ procellis agitatus, & patria ſua deſtitutus, exilium XV. annis conſtanter tulit. Qua tandem recuperata: ſacroſanctum Chriſti Euangelium ſyncerè prædicari curauit, idololatriam comminuit, potentiam Antichriſti debilitauit: laudabilem vrbis huius inclytæ Scholam reſtituit: doctis profeſſoribus, iuſtis ſalarijs & ſtipendijs, auitos ſecutus modulos inter tot quoque gratiſſimos aduerſariorum inſultus, ad extremum vſque vitæ ſuæ halitum fortiter retinuit. Tandem, Deo Opt. Max. finem ærumnis dante, ſpiritum cælo, reliquum verò mortalitatis ſuæ, hoc deponi voluit conditorio. Regnauit A. LII. M. V. Vix. An. LXIII. Menſ. VIII. Di. XXVI. obijt An. Chriſti M. D. L. Men. IX BR. Di. VI.

Hoc, lector, potes æſtimare ſaxo,
Humani nihil eſſe non caducum:
Heroum quoniam tegit duorum,
Ebrardi Ducis oſſa, & Hulderici.
Ex ijs alter erat bonis amandus:
Ex ijs alter erat malis timendus:
Et dilectus vterque valde Chriſto.
Corrupta tamen hic vterque carne,
Letho depoſita, ſimul quieſcunt.

Circa ſaxum, οὐ τῷ ἐλάφῳ.

Principis Vlrici potuiſti tollere caput,
Inuida mors: animam tollere nulla potes.
Scilicet hoc ſolo fuerat mortalis: at idem
Parte tamen viuit nobiliore ſui.

SEXTVM. In muro introeuntibus chorum ſiniſtro.

D. O. M. S.

Vt omne natum, caducitati ſubiectum: ita & eodem decreto, illuſtriß. Princeps Maximilia- Maximil. in-
nus, Dux à VVirtemberg, &c. Anno ſalutis 1556. 27. Di. Aug. natus: Menſ. 6. Di. 22. ſuperſtes, ſans.
infans dulciß. Parentes optatæ vitæ deſiderio priuauit, Anno Chriſti milleſimo, quingenteſimo,

quinquagesimo septimo, Mens. Mart. Di. 17. cuius ossa 19. eiusdem Mens. huc ad auita conditoria, translata sunt.

SEPTIMVM. In eodem muro, ad sinistram prioris.

CHR. CRVCIF. GLOR.

Vlricus infans. *Memoriæ illustriss. Principis Vlrici, Ducis de VVirtemberg, &c. infantis dilectiss. P. Qui vixit Mens. 2. Di. 1. obijt Anno Chr. 1558. Mens. Iul. Di. 7. Cuius ossa 8. eiusdem Mens. huc ad auita conditoria, deposita sunt.*

OCTAVVM. In lapide.

Sabina Palatina. *Anno Domini M. D. LXIIII.* den 30. Tag Augusti / starb die Durchleuchtig hochgeborn Fürstin / Frauw Sabina / Hertzogin zu Wirtemberg vnd Teck / Gräfin zu Mümpelgart: ein geborne Pfaltzgräfin beym Rhein / Hertzogin in Obern vnnd Nidern Beyern: jhrs alters 73. Jahr. 4. Monat / 7. Tag.

NONVM. In muro introeuntibus sinistro, literis aureis maiusculis.

D. O. M. S.

Eberh. Dux. *Illustrissimus Princeps Eberhardus, Dux VVirtembergensis ac Teccensis, Comes montis Pelicardi, &c. illustrissimorum ac Christianissimorum parentum, Christophori Ducis VVirtembergensis, &c. Principis laudatissimi: & Annæ Mariæ, Marchionissæ ex clarissima familia Brandenburgensi, filius primogenitus, indolis egregiæ, à primis annis piè ac liberaliter educatus, & literis institutus: syncerioremque Religionem amauit: Antichristi idololatricas superstitiones, atq; omnes fanaticas opiniones, detestatus est: parentes digna pietate coluit: in fratrem, & sorores germanas, benè affectus, & pro ætate, rara grauitate præditus fuit: ita, vt maximis rebus natus videretur. Eum immatura morte abreptum Parentes lugent, prouinciales deflent: anima Christo, reliquiæ his monumentis commendatæ sunt, Vixit annos XXIII. menses III. dies XXVII. Vita functus est anno M. D. LXVIII. mensis Maij die II.*

Literis aureis maiusc.

Maiorum merito sacris sepulcris
Ebrardi Ducis inferuntur ossa.
Barbati veteris gerit celebre
nomen. Si modò longior daretur
Aetas: mox similis futurus illi,
Iusto, pacifico, graui, diserto.
Herois referebat Hulderici
Primis ingenium nepos ab annis:
Par magnis animis auo futurus:
Ni vitæ spatium Deus negasset.
Ambobus pietate iunctus vna,
Vita iam fruitur beatiore. B. B. F.

Infrà in solo.

Sub hoc saxo requiescit Eberhardus, Dux VVirtembergæ & Teck, Comes Mompeligardi. Obijt die 2. Mensis Maij, anno salutis M. D. LXVIII. Vixit annos XXIII. mens. III. dies XXVII.

DECIMVM. In pariete ingredientibus dextro, aureis literis. D. O. M. S.

Christoph. 4. Dux. *Illustrissimus Princeps, verè CHRISTOPHORVS, Dux VVirtembergens. & Teccensis, Comes Montispelicardi, &c. à puero varijs casibus iactatus, literis excultus, exteros expertus, linguarum peritus, experientia clarus, periculis infractus, bello strenuus, imperio iustus, consilijs prudens, & pacificus, Orator grauis, Ecclesiæ nutritius, hæresium & idololatriæ hostis, studiorum Mæcenas, exulum asylum, virtutis theatrum, pietatis exemplum, pater patriæ: infinitis laboribus exhaustus, ac placidè in Domino obdormiens, corporis reliquias hoc conditorio, quod viuus sibi adornarat, deponi voluit. Earum optatam resurrectionem, beata anima cum Christo viuens, expectat, Memoria tanti Herois, apud omnem posteritatem sacrosancta erit. Vixit annos LIII. menses VII. dies XVI. Regnauit annos XVIII. mensem I. dies XXII. Obijt anno Domini M. D. LXVIII. die XXVIII.*

In ta-

In tabula ad ſiniſtrum latus.

VVirtembergiacæ domus decorum,
Princeps Chriſtophorus, ſub hoc ſepul-
Vt terræ ſua reddit oſſa matri: (chro,
Cœleſti quoque ſpiritum parenti,
Sic, Chriſto mediante, conſecrauit.
Non Regno patrio, ſed exterorum,
Succreuit puer, exulante patre.
Magni Cæſaris eſt ſecutus aulas,
Et Regum, teneris ephebus annis.
Mox Martis iuuenis capeſſit arma:
Ductis ordinibus, triumphat Heros.
Bis ſex pignora ſuſcipit maritus:
Curis canus auus fit, & ſenecta.
Magnam iuſtitiæ tulitque laudem:
Dum rexit populos, deditque iura.
Optatam coluit, ferendo, pacem:
Lites compoſuit, ſopiuit iras.
Illi Eccleſia maximæ piæque
Curæ vera fuit, fidesque cordi.
Idolis inimicus, hoſtis acer
Damnatis ſimulantibusque ſectis.
Mœcenas ſtudijs, & eruditis.
Linguis fautor erat, ſcholis patronus:
Naturâ ingenioſus, arte doctus:
Orator bonus, aptus, & trilinguis.
Prudens, ſobrius, atque liberalis:
Plures Herculeis ferens labores:
Dignus qui imperio fuiſſet orbis.
Hunc patrem patriæ fatetur ætas
Præſens, poſteritas fatebiturque,
VVirtembergiacæ domus decorum.

In ſolo, circa ſaxum.

Sub hoc ſaxo requieſcit Chriſtophorus, Dux VVirtembergæ & Teck, Comes Montiſpelicardi. Obijt die 28. menſis Decembris, anno ſalutis 1568. ætatis verò ſuæ 53.

VNDECIMVM. Circa ſaxum. *Anna Chriſtina virgo.*

ORT.

Virgo Christiana, sub hoc conditorio quiescit: animam

Illuſtriſſima princeps & Domina, Dn. Eua Chriſti-

OCCAS.

DVODECIMVM. Circa ſaxum.

Illuſtriſſ. Pr. ac Domina, D. Dorothea Vrſula: Illuſtriſſimi Principis ac Domini, D. Ludouici, VVirtembergenſis & Teccenſ. Ducis, coniunx prima: illuſtriſſ. Caroli Badenſis Marchionis F. quæ A.M.D.LXXXIII. XIX. Maij piè deceſſit: cùm vixiſſet Annos XXII. in matrimonio Anno VII. M. VI. D. VIII. hîc tubam Domini expectat. *Dorothea Vrſula.*

DECIMVM TERTIVM. Circa ſaxum.

Illuſtriſſ. Pr. ac Domina, D. Annæ Mariæ, Georgij Brandenb. March. F. ac opt. pr. Chriſtophori VVirtemb. Ducis coniugi fideliſſimæ XII. librorum matri, LVDOVICVS Dux VVirtemb. filius. M. H. P. E. M. E. P. Obijt A.M.D. LXXXIX die XX. Maij, æt. LXIII. *Anna Maria Brandenburg.*

Harum XIII. Sepulturarũ anno 1592. ordo erat hic: ſed humi ſitarum, poſterius (Duce Lud. mortuo) mutatus eſt.

ORT.

In muro.

5. Vlricus. 3. Eberhardus Barb. Sepulchra humi ſita.
8. Sibina. 5. Vlricus. 3. Eberhard. Barb.
4. Virgo Anna. 2. Mechtild. 1. Lud. ſen. 11. Eua Chriſtina.
9. Eberhard. iunior. 13. Anna Maria. 10. Chriſtoph.
12. Dorothea Vrſula.

Introitus ex corpore Templi in chorum.

OCCAS.

SEPTENTR. In muro intrantibus chorum ſiniſtro. 9. Eberh. iunior. 6. Maximil. 7. Vlric. infans.

Virgo lapidea pulcherrima, σὺν ἐλάφῳ, cum cerua viridi in capite, ſtans capillo ſtricto barba.

MERID. In muro, 10. Chriſtoph.

ne, VVirtembergiæ, montisq; Pelicardi Comitiſſa: Georgij Barbara Haſſiæ Lantgra-

Obijt Deo reddidit III. K.L. April. M.D.LXXV. cum vixiſſet annum XVI. Menſ. V. Dies XV.

SEPTENTR.

Quare de tot mortuis, in hoc opere scriptum sit.

Hæc etiam ideo tam diligenter commemorare volui: & de multis antehac quoq; mortuis exponere numerosius: quòd ne Cicero quidẽ, homo ethnicus (qui nihil de resurrectione mortuorum sciuit) clarorum hominum, quamuis fortunâ interdum humilium, quondam defunctorum, negligens inquirendorum fuit. Vide modò, quid in libro 5. Tusc. Quæst. de se, & Archimede Geometra Syracusano scribat. Ex eadem vrbe (Syracus.) inquit, humilem homunculum, à puluere & radio (virga geometrica) excitabo (qualis fuit olim Tybingæ bonus noster Ioannes Scheubelius) Archimedem. Cuius ego Quæstor (sub Prætore Siciliæ Sex. Peduceo, anno ante Christum 72.)

Exempla Ciceronis de Geometra Archimede.

« ignoratum ab Syracusanis (cùm esse omnino negarent) septum vndiq;, & vestitum vepribus, & « dumetis, indagaui sepulchrum. Tenebam enim quosdam Senariolos: quos in eius monumento esse « inscriptos acceperam: qui declarabant, in summo sepulchro sphæram esse positam, cum cylindro. « Ego autem cùm omnia collustrarem oculis (erat enim ad portas Agrianas magna frequentia se- « pulchrorum) animaduerti columellam, non multùm è dumis eminentem: in qua inerat sphæræ fi- « gura, & cylindri. Atq; ego statim Syracusanis (erant autem Principes mecum) dixi: me illud « ipsum arbitrari esse, quod quærerem. Immissi cum falcibus multi, purgarunt & aperuerunt lo- « cum. Quò cùm patefactus esset aditus: ad aduersam basim accessimus. Apparebat Epigramma, « exesis posterioribus partibus Versiculorum, dimidiatis ferè. Ita nobilissima Græciæ ciuitas, quon- « dam verò etiam doctissima: sui ciuis vnius acutissimi monumentum ignorasset: nisi ab homine Ar- « pinate didicisset. Hactenus, Cicero.

CAPVT XL.

Gratiarum actio Auctoris ad Deum, pro tanti laboris absolutione.

NVNC verò ego tibi, sanctissima & veneranda vnius Dei Trinitas, gratias ago immortales: cùm pro omnibus beneficijs, quæ per omnem vitam mihi innumerabilia dedisti: tum pro hoc non minimo: quòd in me eam viuendi facultatem, & per afflictiones, tantam tamen animi præsentiam, contulisti: vt ingentem hunc Sueuicæ historiæ, ab alijs antehac non tentatum, laborem, anno ætatis meæ sexagesimo tertio susciperem: strenuè ei semper assistendo (certè enim nunquam sedendo) pergerem indefessus (interim bis quoq; diligenter in Schola quotidie docens) ac tandem triennij tempore fortiter absoluerem. Tua est hæc gloria, non mea. Tu per infirma organa, res magnas efficere potes. Da etiam, quæso, sanctissime Deus: vt hi sudores mei, tibi probentur: atq; multis grati & vtiles sint. Honorem enim & gloriam tuam, ac studiosæ iuuentutis, aliorumq; omnium fructum & commodum, in ijs spectaui. Gratitudinis etiam causâ erga inclytam nationem Sueuicam, in qua mihi bona permulta tribuisti, hunc laborem ei relinquere volui. Ne me abijce, mi Deus, in senectute mea. Tuere me etiam porrò, quoad me viuere voles: & post hanc, in æternam vitam, propter vnicum Saluatorem nostrum Iesum Christum, re ipsa. Tibi laus sit, & gloria, in omnem æternitatem, Amen.

Finis Duodecimi in tertia parte Annalium Sueuicorum Libri. Ita totius XXXVI. librorum operis Sueuici, die III. Iul. M. D. LXXXIX. incepti: & 23. Aug. M. D. XCII. absoluti, factus est finis. Posterius tamen quædam insecuta addidi: & hinc inde alia prioribus insperſi.

Τῇ παναγιωτάτῃ τριάδι, τιμὴ καὶ δόξα.

ERRA-

ERRATA IN I. DODECADE SVEVIAE, sic corrigi possunt.

In titulo præfat. lin. 4. lege Teccio. lin. 2. ante fin. pag. 3. lege nobilibus. Præfat. pag. 2. lin. 7. aliorumque, lin. 10. lege maximum. Lin. 23. Extant. L. 31. libris. l. 41. propiore. Pag. 3. l. 8. Sueuicæ. l. 9. subiecta. l. 15. historia. l. 17. pro ad nos, annos. l. 18. descriptæ. l. 27. videntur. l. 41. doctrina. l. 8. ante fin. eiusdem pag. pro illa, illo. Pag. 4. præfat. l. 17. Troiani, & pro fortè, fore. In Apolog. ad Lectorem, lin. 10. lege Funccium. l. 25. splendorem, &. l. ante fin. 10. Lessus. l. 8. Dodecadibus. pag. sequentis l. 1. sumpsi ferè. l. 10. Peloponneso. l. 10. χειραγωγία. In carmine Beieri, districho. 13. is stupuisse. In 4. dist. ante fin. sub axe. In Catalogo auctorum, pro Bella Paneg. Belga paneg.

LIBRO I. pag. 2. lin. 17. ante fin. pro Philip. 20. lege 2. lin. 5. ante fin. ἐπιτηδειοτέρας. lin. penult. lege bifrons, lin. vlt. opis. pag. 3. lin. 15. Assyriorum. ibid. pro euanescet, euanescit. 1b. l. Scythico. 1b. pro Abrahi, Abrahæ. pag. 4. angulorum pro angelorum. pag. 5. lin. 10. ante fin. Corn. Tac. pag. 7. lin. 2. τοῖς αὐλαρέσιν. ib. pro Galatea, Galatia. pag. 8. lin. 17. deprædatus est. ib. pro inueniantur, inueniuntur. fol. 9. pro regnantur, regnarunt. lin. vlt. posuerunt. pag. 9. l. 10. ante fin. λήγω. p. 10. l. 31. Ruticlij. p. 12. l. 18. ante fin. Galenum. pag. 13. l. 30. ἀδικαιόντων. l. 31. τετίλγων. l. 44. sumptuosius. pag. 17. l. 9. ante fin. posceres. ib. pro lauabantur, leuabantur. p. 18. l. 26. commutationis. l. 30. λαγεῖται. l. 31. πολυδοκίχη. pag. 19. l. 1. Gallorum. l. 2. Galatarum. l. 15. lingua. p. 20. l. 11. Sueuorum. l. 16. ante fin. pro quoque, quoquam. p. 21. l. 1. αὐτὰς τὰς μητέρας, συμπαθεστέρ τε. l. 3. σύνοικα κ' τιμιδὲ φιλᾶσαι. p. 22. l. 20. ante fin. principibus. p. 23. l. 6. à fine εἰς δυνομοῦσας.

LIBRO II. p. 24. l. 18. ante fin. latiorem. l. 4. in Galliam (γαλατίαν. l. 2. formoso. p. 25. l. 14. Parmam. p. 26. pro accedit, accidit. p. 27. l. 31. alterum Est deleatur. l. 36. pro erit, erat. l. à fine 13. ἀτρεμοῦντας. p. 28. l. 4. alterum Et inducatur, ibid. pro posta, postea. l. 10. subleuantesque. pag. 29. l. 5. intrat. l. 4. ante finem, φορῶν. pag. 30. duæ primæ lineæ, vsque ad, qui secum, deleantur, quia bis positæ. l. ante fin. 18. dissipauit. p. 31. l. 11. ante. l. 23. ἔρασαν. l. ante finem 9. altero. pag. 32. l. 30. Ceraunicus. p. 34. l. 32. λέγεται. p. 35. l. 23. magna clade afficiunt. p. 36. in marg. lege mulierum. & pro vltimus, vlmus. l. 23. ante fin. ἀδμαίνοντα. p. 37. l. 2. à fine, confectæ. In marg. Stulingen Landgrauiatus. pag. 38. l. 12. à fine, ab eo. Et l. 2. vicinisque. p. 40. l. 19. ἐπὶ. l. 20. ἐπιλάμψας. l. 35. transire. pag. 41. l. 11. consuecuerat. pag. 44. l. 8. quot. l. 10. Marchiobadenses. l. 20. inaccessum. l. 30. ἐπτωνούσας. p. 47. l. 31. alterum Præsertim redundat. l. 11. à fine, more. p. 38. à fine, Maior Antonia.

LIBRO III. p. 52. l. 10. à fine, consecutus. p. 56. l. 3. προσαγορεύεται. l. 8. Iuppiter. l. 10. Augustus. p. 57. l. 26. ποταμίων. p. 58. l. 22. Terram. p. 60. l. 23. pro sued, sed. l. 33. ἐβούλετο παῖς. l. 5. à fine, contraillos. p. 61. l. 26. μήτε καιρὸν. l. 27. πρατιότης, ἐτύμβαντον. p. 63. l. 6. sumpsere. l. 14. Hercyniæ. l. 19. vetordem. p. 64. l. 21. Teutona. l. 14. à fine, menses docendi munus obierit. p. 65. l. 26. ἐπόξυς ᾱ. p. 66. l. 10. translatum. l. 22. διὰ τὸ ἡσσόνως. p. 67. l. 14. discedunt. l. 24. Longobardorum. l. 25. mochten.

LIBRO IIII. in marg. Italicus. p. 75. l. 16. PATRIÆ. In marg. pro Plinius, Plinij. pag. 76. l. 6. regiones. In marg. muscarum. l. 22. ferroque. p. 79. l. 18. centurionibus. l. 29. columnas. p. 81. l. 15. à fine, exhibeatur. p. 82. l. à fine 20. γυναικῶν. l. 4. periclitantem. p. 84. l. 3. perfici. l. 8. ἃ δ' ἐπιδρομῆς l. 11. ωνύμους. l. 12. ἀφειδῶς τε ἔχων. In marg. interitus. p. 87. l. 14. à fine, ἀποξῶσαι. p. 88. l. 5. Februar. l. 16. Avgvstano. p. 90. l. 21. Ctesiphontem. l. 19. à fine, δι' ὅλων. p. 91. l. 8. bouis. l. 14. à fine, sylua. p. 92. l. 25. venatoriam. l. 27. laqueus. p. 93. l. 6. φαχνοῦς. l. 26. literatos. p. 94. l. 28. exarmatos. l. 34. dicens eas commilitones. l. 44. podagrosos. p. 96. l. à fine 11. Quacunque iter. p. 98. l. 11. à fine, transeuphratæi, l. 5. vicos. p. 99. l. 3. impediente. p. 100. l. 2. Maximus.

LIBRO V. pag. 102. l. 5. pios principes dedit. l. 14. à fine. alces. pag. 103. l. 15. Ἀσνδόμονοι. l. 16. κάνφησι τε. l. à fine 22. excruciandos. l. 17. Xystus. p. 105. l. à fine 23. Græcis. l. 14. alterum In dele. pag. 106. l. 22. occurreret. p. 107. l. 14. natus abdomini. ib. vino. l. 16. posthumium. l. 17. Palmyrenum. l. 29. vastarunt. l. 31. grauiter. ib. Thracijs, Macedoniam. In marg. Odenatus. pag. 108. l. 18. duplex. p. 109. l. 20. à fine, Timolaus. p. 113. l. 4. cuiuslibet. l. 8. à fine, plenissimè. p. 114. l. 5. palæstinæ. pag. 116. l. 2. vterino. pag. 117. l. 4. Dijs. p. 119. l. 5. feliciter. l. 8. γέλε. p. 120. l. 4. de miseria. l. 9. à fine, attritis. l. 2. κώσας σεβαστῷ. p. 121. l. à. fine 6. Quinquagentianis. l. 2. διὰ τελῶ. p. 122. in marg. Gallia liberatur. pag. 123. l. 9. Panegyristes. l. 12. deuastata. l. 2. ad finem, contra. p. 124. l. 11. ὀργώσας. p. 125. l. 10. fastu. l. vlt. ferè. pag. 127. l. 20. à fine. Vdalrici. l. 18. inter. p. 128. in marg. Adelbertus. Faiming Bergæus. l. 4. à fine, Mogunt.

LIBRO VI. p. 129. l. 19. à fine, coëlij vel coilli. p. 130. in marg. limitaneorũ. p. 113. l. 7. θρίμματα. l. 2. à fine. Cedrenus. p. 132. l. 4. placauit. l. 18. à fine ἔτεσι. ibid. ἐωλά. l. 7. τῆς ῥώμης μετὰ σφρδρότ. p. 133. l. 2. à fine. ὄνων. τὸ πιότατον. p. 134. in marg. Turingi à Sueuis. p. 136. l. 22. à fine, Vandalorum. p. 136. l. 9. Marcellinus. l. 10. à fine, parituram. p. 137. l. 1. ἐπέθηκε. l. 10. coronauit. l. 17. Galilææ. l. 18. Ναζωραῖοι. l. 23. ἐνυπάγων. p. 138. l. 4. GVNDOMADVM. l. 5. Spangẽb. l. 6. à fine, fidẽtius. p. 139. l. 1. formidantes. l. 13. à fine proprijs. p. 140. l. 4. occultas. p. 141. l. 11. quantoque. l. penult. truncati. p. 142. in marg. Schvvaba. p. 144. l. antepen. fratris. p. 145. l. 10. læuo. p. 147. l. 18. Concordiam. p. 149. l. 1. intacto. l. 3. interea. l. 19. à fine, fulmine. p. 150. l. 24. manebat. l. 19. à fine, futili. pag. 152. l. 33. Romanique. pag. 153. l. 14. à fine, Orientem.

LIBRO

LIBRO VII. p.156.l 28.Dagalaiphus.In marg.Galliarum.p. 157. l. 5. propius. pag.158.l.24. fragorem.p.159.l.3.perſtitiſſe.l.7.à fine,limum.p.160.l.31.inſidente.l.6.à fine,proripiens.p.161.in marg.Monspiri.l 27.à fine,Fortunalem.l.28.quot Reniges.p.165.l.18. COMMEmoratam. p.169. in marg.Fritegilis.l.15.præfectum.p.170.l.14.ἀλλεχθέρλος (vt Cedrenus ait) vlo. l. 21. lenticulis. p. 171.l.17.GALLOECIA.l.15.à fine,phalangæ.p.173.l.20.infirmum. l. 4. ante finem, Bruccam (magnum pagum)p. 174 l.14.à fine,periculoſa. l.4 fando explicat.l.3.æquare dolorem. vrbs.p. 175.l. 2.iungere.l.30.decore mentis.p.176.l.16.Stephanus de Vrb.l.ante finem 18.patriciatus, Batauz. p.178.l.10 paganam.l.12.Themiſtoclis.l.10.à fine,diripiendam.p.179.l.1.erant.In marg.Curienſis Epiſcopatus.p.180.in marg.patria nulla Hunnis.l.16,ijdem habebantur. p.182.l.2.diuerſis.p. 185.l.6.ἑαυτὸν.p.186.l 8.à fine,Anne mirum.l.7.perdiderit.p.187.l. 13.dictitabant.l. 8. ante finem, ἀμφιμανὲς τεῦχε.l.7.πλαχάρτι.

LIBRO VIII.p.189.l.10.Olybrio.p.190.Frumarius. l. à fine 22. proximam. l. 20. Maioria-nus.p.194.l.1.ſacram.p.196.l.3.& 4.piſtrina.p.197.l.21.ſubadiuua.l.10. à fine, Clibanarij. p. 198.l. 26.& 27.coniungenda ſunt,altus pedes LXXII p.201.l.à fine 18.Palatinæ.l.14.Comitatenſes.pag. 202.l.27.à fine,patroduno.p.203.l.20.à fine,morte.l.5.vallem Pœninam.ſed rarum eſt. p.204.l. 12.Nullæ Reipub.l.6.à fin.Faramundus.p.207.l.6.partum fuerat.p.208.l.1. Throna. p. 209.l.16. omnisq;s.In marg.ἀεὶ ζῶσι.l.21.à f.Imperatoris,l.penult.Barbaris.p.210.l. 21. Chlothildi.In marg. victi.l.4.à f.eruditione.l.2.deleatur Τὸ eni.p.211.l.29.Caſſiodorum.p.213.l.20.Munſteri p.214.in Marg.5.Fridelinus.Et,Tranſamundus.l.22.Cedrenus.p.2.à fine. Hic eſt.

LIBRO IX.p.222.l.5.à f.rutto il.l.4.forza.p.223.l.19. che'l.p.224.l.25.παρχεῖσθαι.vocabulum incipit ſequentem.Verbum.Ideo,initio eius ponendum.p.226.l.28.&33.Theodebertus. p.228. l.23.ἀδιαφ.l.à fi.17.Theodora.l.15.Auguſtarum.p.229.l.23.Romanas.l.4.τοιαῦτα.p.230.l.penult. Brinn galea.l.vlt.Vraiam enim.p.231.l.7.iuſtitia.l.à fi.22.inediâ diut.p.232.l.1.Conone.l.4.à fin. Corcyram.p.233.l.21.phalerato.l.19.à fi.vim attul.p.235 l.8.à fin.equitibus.p.236.l.30.inſilientes. p.240.in marg.Iuſtinianos.p.242.l.13.cœperunt.p.244.in marg.Turcarum vates, &, Roſimundæ.l.à fi.9.Bernard.l 8 veciſo.p.247.l.33.Longobardis.p.248.l.8.Lennichildo.l.18.vnam de.l.8. pòſt,ab altero interfici.p.249.l.15.Sisbertus.l.17.ante fi.ξενοδόκησεν.p.252.l.26.à fi.ἐλαίου.

LIBRO X.p.256.l.3.à fi.tenacitate.pag.257.in marg. vellicatio. l.2. barbæ. l.15. crinita.l.25. Choſroën.l.29.Venetorum.p.261.l.17.foueretur.p.262.l.4.fœtentis.l.11.poteua.l.2.à fi.ſuere &c. p.263.l.14.bellum.p.264.l.11.à fine,Choſroës.p.266.l.3 talia.l.31. fratri. l. 16. ante fi.παραχῆνα.p. 269 l.13 M.Leonh.p.270 l.à fi.21.viſus chim.p.271.l.à fi.23.Pertharitus.p.272.l.18. Auguſtum.p. 273.l.17.Harduinum.p.274.l.4.iactato.l.17.fuerint.l.18. ipſos non. l.à fi. 19. Gottefridus.p.276.l. 22.bella.p.279.l.15.THEOPHYL.p.280.in marg.Bardanes,l.16.à fine,alterum In deleatur. p.281 l. 21.proœmio.p.282.l à fi.5.Oſtrofranciæ.p.284.l.23.fundatum,&,petente.p.286.l. 26.à. h. molſturos.l.19.precioſum.p.287.l.13.Papiam ad ſe.

LIBRO XI.p.288.l.10.ſcriptoribus.p.289.l.8.à. fi. Interim.l. 4. Mortuo) bellum. ſæpe parentheſeos ſigna ſunt inuerſa.Ergo,rectè ordinanda.p. 293. l. 16. Rariſſimè. p. 294.l. 21. Baccalaureus l.22.κἀκωτανέφρονες.l.20.à.fi.fruſtrà.p.296.in marg.Hunnorum.Et,Bauariam. p 300. l.30. à fi.duo verſus tranſpoſiti ſunt: quorum hic ordo eſſe debet. Read eundem, &c. Hæc etiam apud,&c.p.301.in marg.cruciculæ.l.1.ἰκακώδη.p.303.l.à fi.10.Gæas.p.305.l.13.pro numer.735.pone 753.p.306.l.16.à fi.præpoſituram.p.307.in marg.Chriſtianiſſimorum.p.308.l.6.à fi.Iuta.pag. 310.l.4.iuris adminiſtrationem:tum in cauſis Regis.l.17.Galli.Fratribus.l.à fi.6.abſente.p.311.l.à fi.28.veniet.p.313 l.4.menſe.l.19.à fi.inter.

LIBRO XII p.315.l.25.perimeretur.p.316.l.à fi 9.Zurichgouia.p.317.in marg.eius improbus.Et,Hiltegardis.l.19.relinquere.p.318.l.21.patris.p.320.l.5.quatuor milliar.V.26.PATRIS.l.12. à fi.Anagnoſtes.l.9.Groshatz.p.321.l.11.alij.p.322.l.10.patibulum.l.8.à.fi.religionis.l. 5.ingenij vi. p.323.l à fine.27.Friderocus (al. Fridelocus, aut Frideiocus, quaſi *Friderich*, *Chos*) Vorburger.l. 13.Burtenbachius.p.324.l.2.Aquinatem.l.à fi.10.quaſi caput Hilteg.p.325.à fine 8.ἀλπὶς ἐκεῖσε. Et, μεταγάγοιτε ἐρθῶς πλάβδικα. p.326,l.5.Kalbsaugusta.l.6.inſidentibus.l 9.inſignem pontem.l.12.inſignia.l.13.Campidonenſibus rebus.l.15.Buchshaimenſem.l.18,facit.l.19.in conflictu.l.20. Ruſticorum & alijs, Vlmam.p.327.l.à fi.23.peſſundederunt.p.328.l.26.à fi.munxit.l.15 συμφώνως. pag. 329.l.17..πιγόνιε.l.18.HALE.p.330.l.12.ſhre.p.331.l.à fi.7.πεσοῦνταδω.p.332.l.29 quòd.l.18.à fi.Boijs dans.p.334.l.16.σωμφυλε.l.à fine 25.acta.In marg.iterum. l. 12. FASTRADANA.l.8.REX. p 335. l.18. *VVeſtvvind*.l.30.cubiculariam.p.336.l.2.Algoiam,Turgoiam.

ERRATA TYPOGRAPHICA IN II. DODECADE SVEVIAE.

PRÆFAT. p.1.l.à fine 13.difficilimarum.l.6.periturus.pag.2.l.5.quæ ad conſecutionem.l.14. euertentibus.Vmbræ l.20.Balb.Imp.VI.l.28.Alemannia.l.32.VVirtemberg.proceribus.l.34.Ab anno 877. In vmbræ colum.2.l.9.Achalmenſ.l.28.Kirchbergenſ.l 33.Sultzbach. Cellij diſticho 4.& 16,συμβαφύχος.diſt.5.ornari queis.diſt 6.Baiazetes.In penult.diſt.ſub auras.

LIBRO I.p.2.l.ante fi.12,ἀνασβεστάτου.p.4.l. 6. Gamundiam. l. 14. Iaphet. l 16. Phirretana. l.22.Hirſaug.l.23.Emicho.l.31.vocare autem Euerardum.l.46.inueni.p.5.l.26.Clepſydram.p.7. l.32.Lin-

l.32.Lindauium.l.vlt.ſanciendarum.p.9.l.8.innumeros l. 14.ante fi.abijciunt.p.11.l.14. aduocatiam.l. 24.vendicare.pag.12 l.15.διάδημα.l.10.ante fi.Auent.p.14.l.19.fruſtrà p.18.l.4. Schwartzach. p. 28.l.23. lupus.p.29.l.10.populoſiſſimam.p.32. l.6. gremio.

LIBRO 2.p.44.l.14.interregnum.p.51.l.8.à fine VVifonteſteiga. p.61.l. 5. ἐλύτησεν.

Lib.3.p.67.l.9.συνιχόσιν.l.ante fi.22.ἐμπεφυκώς.p.70.l.7.villa VVubelinga. ſic reperi:non autem, VVaiblinga.l.à fine 22.Miſſis.p.84.l.3.editurus eſſet.p.87.in marg.Roſuida.p. 97. l.28. Vlricus.p. 96.l. 19. domum.

Lib. 4.p.104.l.9. παλαιοκοσίνη.p. 107.l.27. Capeti.p.110.l.à fine 19. inſpectores.p.114.l.4. à fine, panduræ fides dextrè p 119.l.1.ſito.in marg.Roſuithæ.p.130.l.19.contigit.p.131.l.à.fi.4.καθαιρεῖ.

LIBRO 5.p.141.l.17.accepiſſe.pag.143.l.21.à fi.quot pagi.p.150. in marg. παρθενών. l. 15. Barbatus. p.155.l.à fi.24.μάντης.p.158.in marg.V.Brunſuigæ.

LIBRO 6.p.176.l.12.Kananæis.p.180.l.à fi.19.ſe ad pœnas.l.16.παρὰ σεῦ.l.11.θυάτρων τι. p.186.l.10. λίπινοδλέε.p.193.l.à fi 16.Orenburg.p.194.l.16.Grunden.

LIBRO 7.p.213.l.30.conſummata.in marg.Abbas. p.214. l.ante fi.23. in Rhætia.p.225. l. 6.ſcitu dignal.14.VVirtembergicum.p.230.l.11.orbata.l.14.Dinnero.l.20.ſub ipſo.l.21.ὑπάτῳ.l.23.τὸ ὑπάρχον eſſe τρόπον:Philoponum.l.24.eſſe τρόπον) γεγονὼς.Et, συνθέσεται. Et,parapinacius.l.33.momentaneæ.p. 231.l.14.Ochſenbach.p.232.l.1.Hiltebrandus.p.233.l.25.concertatio.p.234.l.10.lege datum.p.235.l.21. τὸν παπαν ἐγγράφετο.l.22.ἱταμωτέροις.l.23.ἐχέθεν.l.26.μάτηγε.p.236.l.14. fulmine.l.23.à fine,ἀναβατικῶς. p. 237.l. 17.ſedens.p.238.l.23. vllam à quoquam.

LIBRO 8.p.241.l.10.ſylua.l.12.Guelphonibus.p.242.l 24.ſuas.l.33.Euerhardo.p.245.l.à.fi.6.poſt vocem Hebraicã,pro Parenth.ſigno,ſubdiſtinctionẽ pone.p.246.l.à fi. 2. infula.p.248.l.à fi.5. virginis.p.252.l.à fi.6.rerum.p.266.l.1.ſcribant.p.275.l.13.præcepi p.278.l.à fi. Pangen Argen. p.279.l.21.tugurijs.p.282.l.10.à fi.tumulata.l.2.Cuonradus.p.292.l.21.ὁ πολλὸς,Et,μετὰ,l.22.ἑκατὸν.p.293.l.à fi.15.inuiolabilis.p.296.l.29.toto. p.299.Auguſti.p.303.l.3.Hohenſtauffenſi.

LIBRO 9.p.305.l.à fi.6.vt ad C C C.p.306.l.1. Romulam.l. à fin.3.verùm ſupplicetur. p.307.l.8. quòd vocaui Monaſticum.l.17.decollatio.p.308.l 2 baiulante. p.311.l.22.forum.p.314.l.25.τάφον.p.318. l.20.ante fin.imaginis,p.322.l.17.Staudenreuter.l.23. Anno 1117. p.340.l 10.à fi. Letaniam.p.352.l.43. Dominus Ioannes Auguſtus & Dominus Philippus.p.354.l.28.ad vocabulum Keyſersheim. Affirmatur ab alijs:verum nomen eſſe Kaishaim : non à Cæſare,ſed à vicino loco Kay/vel Geuw:tanquam nõ Cæſarienſe ſit,ſed Palatinicum,hoc cœnobium. pag.359.l.19.Buck dich.in marg.ſtatura.pag.360.l.25. à Lothario.pag.362.l.18.in arcem Mogenheimum,1.milliari à Binica,adhuc extat.pag. 363. in marg. παρθενών.

LIBRO 10.p.375.Barbaroſſæ.p.379.l.à fi.6.πεμπτοκαίδεκα.p.385.l.15.non amplius eſt,ſicut erat.Quæ etſi ſuperiore ſeculo collapſa fuit:tamen iam pridem rurſus eſt in cuiuſdam Candauienſis poteſtate. p.386.l 8.à fi.pro interea,lege in terra.p.390.l.à fi.20.βάλεσθαι.p.391.l.26.à fi.Bertha.p.397.l.1.à paſchate. l.11.Floriacenſi.l.19.victitare.p.398.l.13.ἀνακάλυψ.l.14.περιπέμπεται.Et,ἀρχιναῦς.l 17.ὑπεξῆγετο.l.21. poſterius ſecuta.Niſi ea nunc Alemannis annumeratur:ſicut poſtea Conrado Mæandrica victoria adſcribitur: quam alij Ludouico Gallo tribuunt.l.31.deliberat.l. 34.τὸ φόνιον τὸ πῦρ.l. 41.ταβλιχάου.l. vlt. montis.p. 399.l.16.ante fi.διαπιλευόμενος.p.402.l 14.à fine,M. Bernhard.de VValttorff.l. 10. Schvveickarts.l.8. Cæſarienſe ſit,ſed Palatinicum,hoc cœnobium. pag.359.l.19.Buck dich.in marg.ſtatura.pag.360.l.25. à Lothario.pag.362.l.18.in arcem Mogenheimum,1.milliari à Binica,adhuc extat.pag. 363. in marg. παρθενών.

LIBRO 10.p.375.Barbaroſſæ.p.379.l.à fi.6.πεμπτοκαίδεκα.p.385.l.15.non amplius eſt,ſicut erat.Quæ etſi ſuperiore ſeculo collapſa fuit:tamen iam pridem rurſus eſt in cuiuſdam Candauienſis poteſtate. p.386.l 8.à fi.pro interea,lege in terra.p.390.l.à fi.20.βάλεσθαι.p.391.l.26.à fi.Bertha.p.397.l.1.à paſchate. l.11.Floriacenſi.l.19.victitare.p.398.l.13.ἀνακάλυψ.l.14.περιπέμπεται.Et,ἀρχιναῦς.l 17.ὑπεξῆγετο.l.21. poſterius ſecuta.Niſi ea nunc Alemannis annumeratur:ſicut poſtea Conrado Mæandrica victoria adſcribitur: quam alij Ludouico Gallo tribuunt.l.31.deliberat.l. 34.τὸ φόνιον τὸ πῦρ.l. 41.ταβλιχάου.l. vlt. montis.p. 399.l.16.ante fi.διαπιλευόμενος.p.402.l 14.à fine,M. Bernhard.de VValttorff.l. 10. Schvveickarts.l.8. Anno 1478.4.Aug.Juncker Schweicker von Sickingen/Herr Schweickarts Sohn.l.4. VVeiſsius, hodie 1592.Herrnalbenſis,&c.coniunctè legenda.p.403.l.2. Ioanne VVellio.p.406.l.12.ante fi.Berchtoldi & D.Vtæ.p.408.l.à fi.3.καὶ νῦν.p.409.l.ante fi.13.inbeneficiare.l.7. de Saxonia.p.411.l.7.πανδοκεῖον. p.414.l.à fi.17.Santalbanenſis.p 418.in marg.Wirtemberg.p.419.in marg.res geſtæ.l.18.obſidio.

LIBRO 11.p.441.l.18.longo.l.12.à fi.καταδυναστεύει.p. 443.l.30.ſequeſtratur.l.12. ante fi.ſaluificum. p.444.l.10.verba Vrſpergenſis. p.447.l.18.de Friburg.videtur vbiq; legendum de Friberg. p. 449.l. 19.ante fi.πέμψας.p.467.l.ult. grand'anima.l.4. Otto.p.474.in marg.Adelbergenſe.p.476. in marg.Adelbergenſium.l.18.de Ahuſin.p.477.in marg.Herradis.l.14.à fi.διάθεσις.p.485.l.18. Yberlingam 1530. l.38. Ybelacher. l.à fin.11.pranſus.p.486.l.7.πνεύματος.l.19.à fin.ἐξηντυνύσης.p. 495.l.13.Marſcalcus Domini VVelphonis,coniunctè.p.497.l.27.ἡγεμόνων γῆς.p.499.l.30.ποιμενικῶς.p.500.l.20.pfæleri.p.501.l.17.nobilitate.l.40.ictu obliquo.p.503.l.penult.abbandonò la vita.

LIBRO 12.p.509. l.12.πάντοτε.p.517.l.3. Tuſciæ,p.519.l.23.φύσεως. p.529.l.10.VVernherus.l. 13. Kipperi.l.31.Stromeieri.p.534 l.32.ὑπαλείφοντας.p.537.l.27.ἵνα ἐπάξῃ (λαβὴ) τὸν ὑὸν αὐτῆ: καὶ ὑπάγῃ αὐτὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν.p. 540.l.9.κατ' ἀγέρας.p.541.l.23.appoſe.p.546.l.26. ἐνεκόργυιος.l.32. cantilenam.l.7. γάθεν.p.554.l.23.dilecta.p.556.l.12.Theophili.p.557.l.30.Landagranam.pag.559.l.21.ἀνχέρ' ἐπῶλος.p.559. l.18.milleni.p.560.l.7.nimioq;.l.à fi.11.ποιῆσαι ἀπ' αὐτῶν'.l.3.Brandi marte.l..2.hanno.p.561.l.à.fi.12.ἀμφιπάλυψι.p.562.l.15.Ergo.l.25.Laodamia.p.565.l.7.educatæ in marg. plurium.l.17.ἐσπλάκνια: καὶ ῥητορεύπας.l.32.λίν.V.47.linguam non nouerit.p.568.l.2.1209.anno.p.571.l.20.à fi.ingreſſus.p.574.l.ante fi. 12.profeſſore ne m' occorſe.l.5.ſeruin la.l. 4. Barónis D. Ioan.

DIARIVM PERSCRIPTARVM DODECADVM.

PRIMÆ.

Liber
- PRimus, inceptus 3. Iul. 1589. Feriâ 5. Finitus 26. Iul. 89.
- Secundus, incept. 11. Septemb. Finit. 19. Octob. 89.
- Tertius, incept. 20. Octob. Finit. 1. 6. Nouemb. 89.
- Quartus, incept. 9. Nouemb. Finit. 1. Decemb. 89.
- Quintus, incept. 5. Decemb. Finit. 24. Decemb. 89.
- Sextus, incept. 25. Decemb. Finit. 18. Ianu. 1590.
- Septimus, incept. 22. Ianu. Finit. 8. Mart. 90.
- Octauus, incept. 10. Mart. Finit. 6. April. 90.
- Nonus, incept. 10. April. Finit. 1. Maij. 90.
- Decimus, incept. 10. Maij. Finit. 28. Maij. 90.
- Vndecimus, incept. 1. Iun. Finit. 22. Iun. nocte 90.
- Duodecimus, incept. 23. Iun. Finit. 2. Iul. 90.

SECVNDAE.

Liber
- PRimus, inceptus 16. Iul. 1590. Finit. 31. Iul. 90.
- Secundus, incept. 1. Aug. Finit. 16. Aug. 90.
- Tertius, incept. 19. Aug. Finit. 14. Septemb. 90.
- Quartus, incept. 15. Septemb. Finit. 1. Octob. 90.
- Quintus, incept. 18. Octob. Finit. 2. Nouemb. 90.
- Sextus, incept. 9. Nouemb. Finit. 28. Nouemb. 90.
- Septimus, incept. 1. Decemb. Finit. 24. Decemb. 90.
- Octauus, incept. 31. December. Finit. 2. Febru. 1591.
- Nonus, incept. 3. Febru. Finit. 3. Mart. 91.
- Decimus, incept. 4. Mart. Finit. 6. April. noctu 91.
- Vndecimus, incept. 7. April. Finit. 5. Maij. 91.
- Duodecimus, incept. 6. Maij. Finit. 3. Iun. 91.

TERTIAE.

Liber
- PRimus incept. 4. Iun. 1591. Finit. 24 Iun. 91.
- Secundus incept. 26. Iun. Finit. 25. Iul. nocte. 91.
- Tertius, incept. 26 Iul. Finit. 26. Aug. 91.
- Quartus, incept. 27. Aug. Finit. 18. Septemb. 91.
- Quintus, incept. 19. Septemb. meo Natali. Finit. 16. Octob. 91.
- Sextus, incept. 17. Octob. Finit. 6. Nouemb. 91.
- Septimus, incept. 7. Nouemb. Finit. 25. Nouemb. 91.
- Octauus, incept. 26. Nouemb. Finit. 16. Decemb. nocte 91.
- Nonus, incept. 17. Decemb. Finit. 4. Ianu. 1592.
- Decimus, incept. 25. Ianu. Finit. 24. Ianu. 92.
- Vndecimus, incept. 25. Ianu. Finit. 1. Mart. 92.
- Dudodecimus, incept. 1. Mart. Finit. 23. Aug. 92. Feriâ 4.

Hæc fuit prima Omnium trium Dodecadum (ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καλάμῳ: Αἰνιγνεῖ ἐν τῷ γράφειν τάσει, οὐ παθίσει) perscriptio, illis notatis temporibus facta. Tempore verò insecuto, identidem aliqua hinc inde accesserunt.

LAVS DEO.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

INDEX
RERVM ET VERBORVM PARTIS TERTIAE ANNALIVM SVEVICORVM locupletissimus.

A.

ABbas malus. pag. 189. Sangall. 613. Abbatis creandi ritus. 674
Abraham Hocstetter 705
Absperg. 379. Absperg. magister curiæ VVirtemberg. magnus 434
Academia Tybingens. 557. 569. 578. 594. 613. 621. 623. 635. 640. 648. 673.
Achalma 175. 147. 166. Arx vetusta 802. Eiusdem oppigneratio. 103. Achalma VVirtembergensium 161. Achalmam & Teccum Eberhardus persequitur. 157. Achalmensis comitatus finis, 188. Achalmensis præfectus occisus Reutlingæ, 562
Achillis Gassari natales, 322. filiolus, 692.
Achilles Germanicus, 380
Acies Caroli & Conradini 116
Acies Manfredi & Caroli Andegauensis 107
Adelberg. 160. 177. 587. Adelbergæ incendium, 271 picturæ, 814. fundatio, 814. confirmatio, 815. Adelbergensis, 300. Adelbergenses, 261. Adelb. Abbates, 352. Adelbergense asylum apud Esslingenses, 469. Adelbergensibus donatio quædam facta, 125. Adelbergensibus Henricus Rex donationem quandam fecit, 32. Ius patronatus in Siessen datum. 112. Monasterij priuilegium, 103. & 104. Monialium translatio, 446
Adelheidis Teccensis 200
Adelheita Tubing. monialis, 284
Adelman. 271
Adelmannus 239
Adelman. Georg. 556
Admonitio ad vigilantiam, 250
Adolphus rex II. occid. 173. ab Alberto Austrio dissidet, 175. Colmariam capit, 175. Euardum Angliæ regem pecunia defraudat, 177. Turingiam vastat, 177. In Misniam venit, 181. Occiditur 184. Sepelitur, 185.
Adolphi hostium malus exitus, 185
Adulterij pœna, 284. 304
AEchterdingen, 149. 150
AEgidius Brazius Halensis, 348
AEgonis & Fridburgensium bellum, 776.
AEgyptius Panuel, Hertzog in klein Egypten/ 384
AEgyptus sub Turcis, 559
AEmilia VVirtemb. nata, 676
AEntringa arx, 228. 342. AEntringæ quinq; nobiles cohabitantes centum liberos habuerunt, 360. 418.
AErlinus, 655
AEstas feruida, 195. 272. 435. 467. 520. Humida & pluuiosa, 533. 802. AEstas sicca 177
AEuerlinus 738
Agatha Iagerina 795
Agnes Teccens. 182. 216. 222. 231. Burgoiensis, 197. Mompelgard. 213
Agricolis ita consulendum, vt à latronibus & prædatoribus tuti sint, 95. Agricultura olim non dedecebat nobiles. Ein Edelman möchte vor Mittag zu Acker gehen / vnd nach Mittag im Turnier reiten/ 97.
Ahelfingen, 597. Ahelfingen eques 349
Achaim 168
Aichelberg, 76. Aichelberg. Comes, 194. 209. 230. Aichelberg. Comitis Diepoldi literæ ad Bebenhusanos, 129. Aichelb. Comites, 73. Baronissa 38.
Aichstrat 146
Aislingens. nobiles 73
Aistegen arx 74
Alardi cuiusdam consilium de instruenda acie 116
Alba dominorum, 292. 587. Alba dominarum 587
Albæ dominorum Abbatum Epitaphia, 328. priuilegium de albo pane 174
Albania, 425. Albaniæ equites, 805. Albani ducis sæuitia in Belgio, 730. successor 731
Albeck. Comes, 4. Albeccens. Comites 8
Alberici Gentilis Itali epistola 774
Alberspachum, 200. Alberspach. Comes 138
Albertus Abbas Alberspach. 187
Albertus Austriacus cõtractus & Sueuorum amator, 259. Alberti Austr. contracti tres filij, 286. Eius clementia, 265. Albertus Austriacus contra Adolphum Cæsarem, 175. 181. Alberti Austriaci & Archiepiscoporum bellum, 191. Alberti Austriaci prælium cum Adolpho, 184. 185. electio contra Adolphum, 184. Albertus Austriacus occid. Imperator III. 185. cum vxore Elisabetha coronatur, 185. à Papa instigatur in Philippum Franciæ regem, 191. affinitatem cum Franciæ rege contrahit, 191. Bebenhusæ prætector fit, 196. interficitur à nepote, 198. sepelitur, ibi eius vxor, dictum, 98. Eius sepulcri apertio 98
Albertus Cardinalis Moguntinus 559
Albertus Eberspachens. 146
Albertus Com. Hohenbergensis, 133. 154. 189. 182. 226. 240. Albertus C. Hohenb. Iuris doctor 246
Alberti Levvensteinij peregrinatio Hierosolymitana 708
Albertus Magnus, 88. Albertus M. Ratisbonensi Episcopatu annum functus, 98. Alb. M. mors & epitaphium 150.
Albertus Marchio oppida Sueuiæ occupat, 682. eius bellum Franconicum. 687. obitus 698
Albertus Nyttel 231
Albertus Rosenbergius 581
Alberti sacerdotis cuiusdam machinationes contra Fridericum II. Imp. 48. item excoriatio 53
Albert. Turingus à Frid. F. captus 165
Albertus VValch. 209. 226
Albertus VVolffhardus 828
Albi & Nigri Guelforum factio 191
Albuch 277
Alcairum 709
Alemannorum ἀνδρία 155
Alexander Papa, vide Papa.
Alexan. Magni quasi canonizatio 37
Alexandria 709. 766. 794. 27[illegible]
Algoicarum ciuitatũ Cæs. deditio 662

INDEX.

Alienatio 235
Allen Heyligen 195
Almanshouen nobilis 73
Alpes 76
Alperspach, 183.200.208.215.216.225. 226.224.261. 270. 273. 277 353. 406.408. Alpersp. Abbas Alber. 187. VValther. 195. Alperspachenses contractus quidam, 87.234.369. Leges. 81. Alperspachensia quædam, 129. Alperspacheusibus confirmantur à Papa Martino priuilegia, 246. eisdem priuilegia confirmantur à Frid. III. 402
Alphonsus Cæsar 86
Alphonsi Hispaniarum regis genealogia 351. mors & studium 405
Alraun 653
Altare portatile, 363. altaria viatica, 488.
Altingen 186.243
Althama 560
Altenberga 390
Altorf. villa, 172. oppidum, 390. & 393.
Altorf. Norib. schola 770
Amasia ciui 798
Ambitio monachorum & canonicorum in ambienda Abbatia Augiæ diuitis, 355. Ambitio pontificiorum sacerdotũ olim quæ fuerit in ambiendis parochijs docet gurges sacerdotis die Pfaffengump/bey Vnderscheffbach) 359
Ambrosius Iungius medicus & eius παρφησία 631
Ambrosius VVidman 628
Amerarius 176
America 665. eius inuentio 517
Amurates Turcarum rex 258
Anabaptista, 571. Anabaptistæ Augustæ & alibi, 603. Anabaptistæ vtriusque sexus supplicio affecti, 613. Anabaptistæ in vrbe Monasterienſi 627
Anarchiæ incommoda 109. 131
Anastasius Demler 129.481
Anathematismus Papæ in Colonienſem Gebhardum 786
Andeck arx 350
Andeccensis Sebenckij vidua Guta, 276.
Andler 758
Andreas Bohemus, 793. Andreas Osiander 577
Andronicus senior Imper. Orientis II. 209. Andronicus iunior, Imper. Orient. tertius, 228. Andronicus Orient. 5. Imp. 301
Anglus R. Eduardus ab Adolpho Cæsare pecunia fraudatus, 177. Anglus Eduardus 235
Anglus Rex excommunicatus, 250. Angliæ regis expeditio in Syriam. 126. Angliæ R. defensor catholicæ fidei, 569. Anglorum irruptio in Alsatiam, 286. Anglica coniuratio, 737. Anglicus sudor, 605.606
Anhaltini principis nuptiæ Stutgardiæ 742
Anhusa cœnobij fundatio, 359. expiatio 402
Animarum salutem quam anxiè olim in Papatu homines quæsiuerint, 323.
Animalculum cum spica 755
Anna Apuliæ Regina, Brunsuicensi Othoni nupta, & interfecta, 299. Anna Christiana VVirtemberg. virgo, 845. Anna Ebingeni Rudolphi filia, 602. 634. Annæ Fyrstiæ obitus, 739. Anna Iacobi Andreæ, 787. Anna Imper. Rudolphi I. vxor, 570. Annæ Imperatricis obitus, eius præparatio ad mortem, sepultura, funus, sepulcri apertio 153
Anna Luckartina, 664. Anna Marchionissa, 800. Anna Maria Brandeburg. 845. Anna Maria Herterina virgo, 806. Anna Maria VVirtemb. ducissa, 827. Anna Mermancina, 833. Annæ reginæ ministri, 617. Annæ reginæ Ferdinandi coniugis mors 663. Anna Vngara, 554. Annæ VVirtēb. virgo 843
Annatæ quid & quando institutæ, 324.
Anniuersarij dies à gentibus orti, 435
Annonæ caritas, 370. vtilitas, 147. 360.367.392. laxatio, 746. Annona Tybing. 742
Anseres in agro 381
Anshelmus Reinhart 310
Anthropophagi 608
Antichristi, 248. Antichristum Romæ nasciturum, & regnaturum, 515.
Antiochiam Christianis Sultanus ademit, 126. Antiochiæ princeps Fridericus, Frider. II. Imp. filius nothus, 23.
Antiquum Epigramma, 678. Antiquitatis studium 769
Annæ schola apud Augustanos origo. 618.
Antonius Fuggerus, 706. Eius nuptiæ, 837.
Antonius Sixtus gigas quidam 630.
Antonius Varenbylerus Abbas Hirsau. 841.
Antuerpia, 761. eius direptio. 760. periculum 785
Annuli indicio proditur Conradinus 117.
Anvveil, 756. Anvveilerina Agnes, 115.
Apparitio senis peregrini mulieri facta 228
Apparitiones Homericæ 229
Appencellensis pestis nobilitatis, 332. Appencellenses contra nobilitatem, 327. Appencellensium simplicitas, 327.
Aper ingens captus 529
Apocrypha scripta 558
Aquila, 615. Aquila oppidum à Frider. II. conditum 48. Aquila Tubingam allata, 792. deplumata, antea benè à Sueuis plumata 287
Aquinum Thomæ Aquinatis patria combustum à Conrado Rege 79
Aquisgrani in cõuentu principum Fridericus II. rex appellatur, pag. 1. Aquisgrani coronatur Carolus V. 567.
Arbor ἀργυρόφυλλος καὶ χρυσόφυλλος, 14. Arbor aurea Imp. Theophili. 15. Arbores Basilea, 144. Arborũ allegoricæ picturæ 810
Arces, cur antiquitus ædificatæ, & earum abusus, 97. Arces nobilium cur deletæ, 98. Arces prædonum, 202. deiectæ, 160.166. Arces bello fœderatorum afflictæ, 579. Arcium Franconiæ destructio per fœderatos Sueuiæ 578
Arbiepiscoporum & Alberti bellum, 191. 651
Areæ Landauiredemptio
Arelatensis regni & Delphinatus ab Imp. detractio 287
Argentinæ collegium prædicatorum, 626. deditio 663 obsidio, 314. præsidium, 612. Argentinæ Fridericus II. Imper. 376. prædicatorum monasterium dedicatur, 90. officium prædicaturæ instituitur, 455. Argentinenses Episcopum suum bello supplant, 98. Imperatori Frider. nolunt sacramentum dicere 435. aliquot monasteria extra vrbem propter immmens bellum destruũt, 440. Argentinenses & Badenses se inuicem bello infestant, 308. Argentinensium ciuis Comes à Fyrstenberg, 354. Argentinensium facta 312
Argentinenses Theologi, 679. Turris, 144. Schola, 727. Argent. schola initium in collegio prædicatorum, 634.
Argyrica expeditio Caroli V. Imp. infelix 647

Argyri Graeci Tubingæ 774
Aries bellicus, 375. Reutlingæ 716
Aristotelis libros, qui in schola vulgò leguntur, transferendos curauit Frider. II. Imperat. pag. 71
Armenius peregrinator 700
Armeniacum bellum 752
Arnsperg 752
Arsenius Centopulas Romæ 794
Artopæus 711
Asanes Demetrius 400
Asotus Dillingæ 694
Asperg arx, 135. oppidum, 370. Aspergensis Comes, 197. 125. 127. dictus comes de Tubingen 129
Aspergæ deditio, 625. Deditæ fœderatis, 563. Munitio 628
Astrologus quidam de bello Heluetico, 302. Astrologica de capitali cuiusdam supplicio prædictio, 448. Astrologi prædictio de Rudolpho 132
Astronomicum tentorium, in quo Sol & Luna debitis spacijs cursum suũ absoluebant 28
Ἀτάγυος filius Bauariæ ducis, 375. ἄτογος Henricus Rex fœdus cum Papa contra patrem fecerat, 28. & 32. ἄγογος in parentes Henricus dux Austriæ 20
Asturam captiuus ducitur Conradinus 117.
Asylum homicidarum 401
Athenæ, 804. 830. hodiernæ, 781. Athenarum barbaries, 790. Athenienses Venetijs negotiantes 798
Atrebatens. Episcopus concionatores Augustanos & Memmingenses in exilium ejicit 680
Auarus sacerdos variis artibus opes auget 417
Auentini mors 624
Auffkirch 393
Augia diues, 212. 326. eius Abbates, 355. Augia minor 158
Augustus & Mauricius 647
Augustinus Brunnius 639
Augusta olim sub Episcop. 167. à Mauritio capta, 682. Augustæ straminea tecta vetantur, 329. Consul & Senator duo fratres decollati, 448. Consul suspensus, 454. Incendium, 167. 231. 747. Augustæ popularis status factus, 279. Religio reformatur, 567. Comitia, 33. 134. 152. 515. duellum, 332. torneamentum, 403. 476. 465. Hastiludium in honorem VVirtemb. Eberhardi, 448. Calidum balneum, 347. Augustæ cœnobium Beginarum conflagrauit, & expositiorum puerorum domus cepit, 353. Xenodochium fundatur, 354. Augustæ, Lug ins Land / 357 Augustæ fuit Margarita Austria, 358. Frider. III. Imperat. 376. Augustæ πολυανδρωπία, 381. 674. Ecclesia nudipedum conflagrauit, 323. Augustæ facta antemurale & fossa, 372. S. Leonhardi fanum conditum, 328. Sacerdotes libidinosi, 332. quo supplicio affecti. 333. Augustæ cepta aquaria, 337. Tumultus ibi, 412. Iacobeum suburbium ceptum, item aquaticum castellum, 342. Aquarium lapideum, 534. S. Vlrici templum venti impetu concidit, 438. Frider. III. Imp. proceribus feuda contulit, 438. Augustæ rex Daniæ cum Frider. III. 438. Augustæ turris D. virginis, 488. Orchestra ædificata, 321. pensio vinaria, 322. mendicis prouisum, 577. homicidium instinctu mulieris, 605. noui patricij, 639. certamen bombardarum, 766. Bibliotheca græca, 656. Augustæ Sax. Elector, 727. Certamen balistarum, 730. Ludi, Schwertdantz / 708. Coniugia, 690. 695. 699. 706. 730. Discordia, 796. collegia noua scholastica, 770. Augustæ Imp. Sigismundus, 344. Augustana quædã, 651. 602 560. 279. Augustana resp. à Papa absoluitur, 345. politia, 137. Suburbia, 275. Subsidia aduersus Turcam, 620. Bibliotheca, 727. Moneta, 569. 48. Schola Annæa, 785. eius præsides & præceptores, 626. Augustanæ delicia, 649. Nuptiæ, 725. incendium vrbis, 218. libertas, III. munitio, 640. Aug. vrbis & Episcoporum Chronicon, 403. clerici vrbis, 196. Amplificatio vrbis, 191. Augustana confessionis exhibitio, 611. arcem VVellenburgum diruerunt, 331. Iudæos expellunt, 370. ius eligendi præfectum adepti sunt, 354. Aug. Senatus beneficentia erga pauperes in annonæ caritate, 370. Augustani cuiusdam Balneatoris filia perditè à Bauariæ Duce amatur, 365. 366. Aug. cuiusdã Heervvarti à Turcis interitus, 755. Equites aurati, 193. patricij, 223. alumni, 647. cõcionatores, 618. 559. proceres & duces, 783. Medici & iurisperiti, 834. Exules, 793. 796. Augustani contra Bauaros, 294. Augustanis à magistratu ἀπειτροφία iniungitur, 393. Augustanorum cum Episcopo & sacerdotibus transactio 83.
Augustanorum & Rudolphi Bauari bellum, 183. August. & Bauarorum irruptiones mutuæ, 299. Eorum ãmicitia cum Bauaro duce 324
Augustanorum clades in Bauaria, 284. Aug. & Bauarorum inter se concertationes 305
Augustanorum expeditio in Franconiam, 295. controuersia cum Canonicis, 296. Augustanorum multa, 662. Aug. cum Eberhardo VVirtemb. transactio 283
Augustanorum gesta, 282. 283. 292. 307.
Augustanos benevolentia Cæsar prosequitur 223
Augustanus Episcopus Marquardus, 278. 255. 757. VValtherus, 278. Vlricus 224. Frideric. 223. Burckhardus, 284. Christophorus, 559. Ottho, 650. Augustani Episcopi migratio Dillingæ, 633. Augustani Episcopi 749
Auinionem sedes Papæ translata, 195. Auinione Pontifex migrat Romam, 283.
Aurbach 841
Aurea bulla, 264. aurei velleris ordo vnde, 320. aureorum insolatio, 191. Aureorum sparsio in populum, 610. Aureum pomum 615
Aurifugæ pontificij 165
Austriæ duci Leopoldo circulus corona aureus ad ducalem pileum additus, cum largissimo priuilegio, 19. Idem Græci Imperatoris consanguineam, Theodoram vxorem habuit 20
Austriæ ducis Friderici tyrannis & exilium 37
Austriæ duci Friderico aurea crux, qualem Imperatores in coronis gestant, ad priora insignia Fridericus II. Imp. addit, 39. Austriæ ducis priuilegia à Frid. II. confirmata, 58. 59.
Austriæ dux Frider. in prælio occubuit victor, 62. Austria vnica hæres Margarita, 63. Austria in archiducatũ sublimatur, 371. Austriacus Sigismundus renunciat ditionibus, quas Heluetij ei ademerant 438
Austriæ dux Sigismundus cum Venetis bellum gerit 476
Austriorum petitio Euangelij 647
Azo 655

B.

Babenhusa 638
Baccalaureorum creandi ritus 512. 513.
Bacchanalibus bicornes fœminæ 95
Bacchanalium celebratio, apud Halenses & ab eis dehortatio 622. Eorum

sobriu actus 645. & quæ felicia 740
Bachensteinij, 326
Bachensteinij Halenses 355
Bachij Dettingensis opulentia, prodigalitas, & paupertas 94
Backnangense priuilegium 59
Badensis Marchio 32
Badensis Marchio Viennam tenuit 20
Badensis Marchio Cæsari Romano rebellis 136
Badensis Marchionis filius Frid. Austriæ Dux vnà cum Conradino ferro percutitur Pontificis Romani instinctu 119
Badensis Comitissa 129
Badensis Marchio contra VVirtembergicum 431
Badenses Marchiones duo Episcopi Treuirenses 392
Badensis Marchio Carolus & eius frater Episc. Metensis capiuntur 409
Badẽsium Ecclesiarum reformatio 696
Baiazetes succedit Mahometi, 462
Baiazetes à Tamerlane victus 324
Baiersdorffum 390
Balcha 158
Baldereicha 13
Balinga 250. 259. Ciuitatis iura accipit 85
Balphij nuptiæ 787
Balthasar { Himmelberger 637; Kefelin 705; Gyltinger 721; à Rueft 749; Bidembach 766; Loserus 842
Bamberga hastiludium 473
Bamberga cœnobium virginum 252
Bamberg. Episc. VVigandus 577
Bancarota Mercatorum 707
Bappenhaim 35
Bappenhaimius Henricus 38
Bappenhaimia Iuliana ob insignẽ formositatem è cœnobio à Teccense principe abducta 38
Bappenhaimia Scholastica 38
Bappenhaimij Marescalcatũ amittere non potuerunt 72
Bappenhaimius Marscalcus Henricus Comitissæ Aichelbergensis potentianæ filius, Baronissæ Gundelfingensis nepos, ducissæ Teccẽsis pronepos 73
Bappenhaimio & Calatino Marescalco nupsit Eulalia, filia Marchionis Burgouiæ 89
Bappenhaimij Marescalci plures ex fœminea stirpe Dillingensium comitum orti 104
Bappenhaimij. 166. & illorum vel Calatinorum insigne 152
Bappenhaimius Hiltebrandus 172. Rudolphus 252. Haubtus 366. Matth. & Iohannes 646
Bappẽhaimius ensem præfert Imp. Friderico Romam ingredienti 397
Pappenhaimius eques 409
Baptizantur campanæ in Papatu 372
Baptizatorum puerorum in codice inscriptio 700
Barbara Scnepfia 748
Barbara Kyngspachiana 787
Barbara Tettelbachia 784
Barbarossa Hariadenus, pirata graecus 627
Barnabas Mediolani 258
Bartenbach. 90. 134. 738.
Barthol Hettlerus 752
Barthol VVolfhardus 768
Bartholus Iurisconsultus 265
Basileæ nobilium factiones 131
Basileæ Imperator Rudolph. I. magnificè exceptus 132
Basileæ arbores 144. ibi terræmotus 265.
Basilienses in fidem Imperatoris Rudolphi iurarunt 132
Basilienses Episc. pistoris filius, Henricus Gyrtelknopf. 133
Basiliense bellum 334
Basileæ duellum 356
Basiliense concilium 358. & 371
Basilea concessit in fœdus Heluetiorum 517
Basileæ Religio correcta 606
Bauariæ ducis Ludouici interitus 27
Bauariæ ducis Lud. & Henricus militaribus gladijs accincti 83
Bauariæ vastatio 213
Bauariæ dux Ludouicus comitatum Montaniæ accipit 338. nuptias celebrat 371
Bauariæ principum controuersia 326. 543. 365.
Bauariæ dux, nuptias celebrat cum Regu poloniæ filia 345. A filio [illegible] capitur 376
Bauariæ dux Berchtoldus ex Caroli M. posteris vltimus 404. 405
Bauaro bellum infertur ab Alberto Marchione 407. 408. 409
Bauaricum bellum 523
Bauariæ ducis Georgij opes 524
Bauaricæ nuptiæ 524
Baumgartner Hieronymus 581
Baumgartner Ioannes 620
Baumgartneri captiuitas Noriber. 652.
Beatrix Barbarossæ 198
Beatrix Caroli Andegauensis vxor ambitiosa 105
Beatricis Augustæ mors 216
Beatricis, Imperatricis, vxoris Heinrici mors 201
Bebelius 516. Et eius facetiæ 528
Bebenhusa 163. 224. 251. 255. 257. 263. 272. 273. 588. ditata 158. in tutela VVirt. Com. 242. Eius protector R. Albertus 196. Et huius priuil. 186.
Bebenhusani Monasterij fundator quis 8. Eius diploma 17
Bebenhusanis quidam conferunt pro redemptione animæ 20. & 21. Bona eis à Papa Gregorio IX. confirmata 24. Eorum priuilegium exemtionis de Eßlinga 29. Eius Monachi sine examinatione ad Baccalaureatum promouebãtur 62. Eis prædium quoddam apud Rutlingen traditum à comite Palatino de Tubingen 65. priuilegium eis datum à Teccense duce 81. priuilegia confirmantur à Gulielmo Rege 85. Eis vendita 148
Bebenhusensia quædam 104. 127. 491. 492.
Bebenhusani semper crescentes 167
Bebenhusana curia Tybingæ, bodie dcß Abtshof / oder Bebenheuserhof 174.
Bebenhus priuilegiorũ confirmatio 179
Bebẽhusæ Altaria consecrata S. Michaëlis & S. Bartholomæi 203
Bebenhus indulgentiæ 322. Altare 362
Bebenhusanis imp. Sigismundus priuilegium dedit 341. Omnia iura eorum confirmantur à Papa Martino 345.
Bebenhusana postulatio quædam ad Herterum 353
Beblingensium comitum origo 83
Beblinga 243
Bechium Monasterium 336
Bedernoiensis cœnobij translatio 105
Beghardi 99
Beginæ 30. 31. 99.
Beilstein 210. 310. 786
Belgarum publica defectio ab Hispanorum Rege 276
Belgis dedit Musa loqui ore rotundo 354.
Belgicum inter Albanũ & Nassouium bellum 735
Belgradum 751. à Turca obsessum 402
Bellator vnus pedes contra 20. equites se defendit 512
Bellenstain 242
Bellica lex, Ne ante exploratam victoriam spolia legantur 117
Bellica rei constitutio 719
Bellum Friderici II in Italia 44. Bellum nuptijs finitum 145. Bellum inter Cæsarem Alb. & Archiepisc. 191. Bellũ inter VVirt & Hohenberg. comites 172. Bellum Cæs. Henrici cum

cum Eberh. Illustri VVirtemberg. per Conradum de VVeinsperg 199.
Bellum Bohemorum cum Imp. Ludou. 232. Bellum Helueticum Cæs. Frid. 385. Belli Heluetici finis 262.
Belli ciuilis inter ciuitates & principes & nobilitatem redintegratio, 388. 389. 390. 394. Belli indictio, 349. Bellum quibus ritibus à Marchione indictum fuerit Noribergẽsibus, 390. Bellum ciuitatum, 371. 374. 375. 385. Bellum ciuitatum recrudescit, 288. Bellum ciuile, 389. 394. damnosum, 395. 312.
Bello ciuili comes VVirt. Ludouicus Vlrici frater se non immiscuit, ideoq; ditio ipsius salua manfit, 395. Bellum dictũ der Schlegel oder Pflegelkrieg, 420. Belli cur abstinendum, 605. Belli in protestantes parturitio, 655. Belli susceptio à Carolo V. contra protestantes, 658. Belli Germanici dissimulatio, 657. Bellum inter Hispanum & Gallũ, R.R. 699.
Bembergij nobilis vxor causa magnarum turbarum 359
Bembergij rapina 364
Beneuentum diripitur 107
Benfeld 225
Beniamin Tulensis 254
Benignus 628
Bentzenouius 726
Berchinga pagus 26
Bercht. dyrr Abbas 814
Bercht. Zæring. dux 608
Berchtingenus Gottefridus pro Ehingeno Thoma dimissus 366
Berg. 155
Bergensis C. Vlricus 171
Bergenses Nobiles 177
Bergensis & Scheleklingensis comitis Vlrici datio in cœnobiũ Lorchense 204.
Bergensis Helena 327
Bergense Monasterium 404
Bergomum Italiæ venditur à Consule Bergomensi 334
Beringen 163. 240. 222
Beringensis Cuno 172
Berythum, vbi S. Georgius draconem interfecit 423
Beritula cum filiis 110
Berkile 246
Berlin 254
Berna quando & à quibus iura ciuitatis acceperit & quomodo Imperialis ciuitas facta, 7. ei maior libertas ab Imp. data 12.
Berna vrbs afflicta 165
Berna ad Heluetios 260
Berna, nobilium apud op. Loupum Victrix 237
Bernæ primum moneta cusa 517
Bernæ disputatio 602
Bernhardus Hohenberg. 159
S. Bernhardi historia picta 491
Bernhardus à Rhor 792
Bernhardus Scheckius 779
Bernhardinus Baro Malbergius 687
Bernhusen 148. 171. 360
Beroaldus Phij 392
Berstingen 315. 167
Bertelini Barthol. obitus 716
Bertholdus 222
Bertsch 733
Bernavv op. Austriæ 822
Beryti Tripoleos, Sidonis euersio 168
Besigkaim 181. 607. 523
Besserer 609. Vlmensis eques auratus, dux Sueuici fœderis 522
Bethlehemum 425
Betuleius 693
Beurensis Comitis aduentus 658
Beürlinnus 623
Beütelspach, 147. 200. Eius collegium Studtgardiam translatum, 204. Eius collegij fundatio 108
Bicochana clades 581
Biberach, 189. eius templi fulmen, 789. & hospitale 45. 46
Biberacenses 288
Biberacensis Nicolaus 186
Biberbach 205
Biberbach: Marescalcus Matthæus 581
Bibliotheca Græca Augustæ 656
Bichushausen. Truchsæss. 392
Biehela Vicus 628
Bielrietens. nobilis fraus in Iudæos 315
Bietigkaim 202. 233. 180. 323
Bigenburg. Baro 74
Bibingen 148
Bildenreüt 239
Bilnreüt 333
Billershietenses barones 94
Bingen 191
Binnicken, 160. 264. Mulier ibi 53. liberorũ mater, 674. Vnus ibi etiam habuit, 38. filios & 15. filias 305
Biornones Dani 765
Bipontini nuptiæ 752
Birchilon 346
Bircken 171
Birckendorf 46
Birckenfeldense Monast. 138
Birckheim 17
Bischofsheim 39
Bißingeri dictum 639
Bitschensis comes Simon perÿt in pugna Heluetica ad Dorneccum, 459. 512.
Blandina Snepsia 792
Blanderatensi Comiti Frider. II. Imp. omnia priuilegia confirmat, præsertim quod ei Otho Imp. dederat, 44.
Blanckenstainiæ Elisabethæ sylua 295
Blappardi mon. 357
S. Blasij Abbas 688
Blasphemiæ pœna 761
Blaubyra Burronium 231
Blaubyra Monast. & op. à VVirtemb. comite empta. 346. 386
Blaurer Episcopus Constant. 332
Blaurerus 604. 622. Eius concionesAugustæ, 640. Eiusq; obitus 670
Blieningen 171. 201. 285
Blieningeri 341
Blodelsheim 19
Bloching, 195. 273. Barones 239
Blumberg 237
Boccatij mors 287
Bochingen 375
Bodelshusen 365
Bodman 643
Bohemiæ Regnum ad Germanos translatum 196
Bohem. bellum cum Lud. Imp. 232
Bohemiæ Rex Ladislaus Rex fit Vngariæ. 423
Boltringen, 159. 222. 329. & arx ibi 638.
Bombardæ, 611. 313. lignea, 294. Earum inuentio per Monachum, 263. Earum apud Augustanos mẽtio prima, 283. Earum fusio Augustæ 291
Bombardæ superioris Germanici belli, in Anglia 799
Bombarderiũ certamen Augustæ, 643. 766.
Bomgartnerus Ioan. Baro 643
Bona intentio 781
Bonauentura Steltzer 730
Bondorf, 129. 272. 432
Bongaron Baro 74
Bonifacius P. contra Cæs. Albertum: Ego sum Cæsar, 186. Eius interitus, 194.
Bononia Cæs. dedita, 451. ab Hispanis obsessa, ibid.
Bononienses irreuerenter tractant Imper. Frid. II. 10
Bononiense studium generale translatum Patauium ab Imperatore 52
Bonstettens. nobiles 31
Bopardia Rex Henricus cõspirationem fecit contra patrem 32
Bopfinger Nordlingensis cadit in pugna 391
Bopfingen 291
Boppordianum Monasterium 10
Burgovv 275
Borrhaus 223

Bostoſius tanquam Troianus 569
Bosna 305
Bosnæ Rex & regnum à Turca opprimitur 415
Bottenſteinum 599.687
Botnanga 155
Bouſius Mons 17
Brackchaim 143. 595. & arces circum 840.
Braitenholtz 182.234
Braitenlandenſium & Rotvvilenſium controuerſia 641
Brandeck 216. 570. 655
Brandeccius Volmarus 81
Brandeccius Hermannus 257
Brandecciorum ſatisfactio erga cœnobium Alberſpachenſe 134
Brandeccia Gerhildis 267
Brandenburg olim comitatus 10
Brandenburgenſis Iodocus Cæſar Occidentis, IX. 334
Brandenburgenſis Marchia datur ab Imp. Burggrauio Noriberg. 342
Brandenburgenſis Marchionis Achillis Germanici apparatus bellicus contra Norimbergenſes, 389. Eius querelæ de Norimbergenſibus ibid. Eius femur in ciuitatum bello, ruſticus quidam perfodit. 392. Sarcaſmo illudens Norimbergenſes ab ipſis ſuperatur & capitur 393
Brandiſius Manigold. Conſtāt. Epiſ. 301
Braſicanus 557
Braunecka 155
Braunbildis 37
Breitelandebergius Hermannus Epiſc. Conſtant. 440
Brentius Amnis 192
Brentius Ioan. Senior natus, 514. VVilenſis 560
Brentius & Lutherus 631
Brentius, Martinus 676
Brentius Ioan. d. 136
Breüningi Conradi virtus 551
Brigantini Comites 83
Brigantia oppidum & arx obſidetur ab Appencel. 331
S. Brigitta 272
Briſcoia 191
Brixellenſis nobilitas 456
Brixia à Venetis occupata, 541. Terræmotu contremuit, 541. à Germanis recuperata 542
Brixnæ & Cloſæ tres arces ſunt alia ſupra aliam 425
Brumbda 512
Brunſuigā poſt Henrici Palatini Rheni obitum diuerſi quidē principes hereditario iure ſibi vendicabant, ſed tandē Lunæburgenſis occupabat 16
Brunſuigæ Rex VVilhelmus nuptias celebrans vix euadere ex incendio potuit 80
Brunſuicenſ. & Luneb. ducatus Othoni & heredibus eius in perpetuum ab Imp. conceditur 33
Brunſuicenſis dux Frid. Cæſar 324
Brunſuicenſis ducatus Eccleſiarum reformatio 732
Bruſchij natiuitas 561
Bruſchius in Alpibus 669
Bry 237
Bubius Francofurdianus dux occiditur in pugna 392
Bucerus & Fagius, 696. Buceri diſputatio cum Maluenda & Billico 656. 657. eius mors 679
Bucheccius 222
Buchorna 174
Budæ dominus Turca, 607. Budæ & Peſtum à Turcis occupata 647
Budei Guilliel. mors 644
Buſler Iſnæ, 626. eius mors 679
Bühel 711. Bühel pagus 725.362
Burckardus Cellanus 176
Burck. Ehingenus, 236. etiam VVilenſi pugnæ interfuit 311
Burckard. plegmatias mit dem Zopf/ 252. 178.
Burck. Baro Heyvenſis 311
Burgelini fraus 174
Burgau, 217. 226. 167
Burgbergæ peregrinatio 377
Burgoniæ Marchio 89
Burgonienſis Marchio vltimus 159
Burgonius Marchio Henricus 171. 183
Burgonienſis Agnes 197
Burgundiæ duces 281
Burgūdio Ioan. à Turcis captus 319. 320
Burgund. ducem Philippum ad Turcicam expeditionem hortatur Trapezuntinus Imperator 405
Burgundiæ Carolus cōtra Regem Galliæ, 417. vide Carolus, Leodium expugnat, 422. Auſtrio Sigiſmundo mutuo dat. 80 millia aureorū, 428
Burgundi Caroli graue bellum, 438. eius clades ad Granſium, 446. & ad Mortam 447. & ad Naceium, & interitus ibid.
Burgundiæ pars Regi Franciæ maior pars Maximiliano I. ceſſit 447
Burgundiæ Cæſaris expeditio 548
Burſalium duo genera 613
Buſter 371
Buthenkaim 147
Bybelpagus 362

C.

CAdauer muliebre apud Romam repertum 473
Cæcus Chriſtoph. Lucius, 789. Magiſter factus 802
Cæcus Muſicus Hiſpanus 790
Cæleſtinus Papa, vide Papa.
Ceremoniæ electoratus accipiendi 667
Cæſaris & Papæ contraria mandata, 220. Cæſaris pratum, 247. Cæſariēſe Monaſterium, 158. C. corona, 615
Cæſaris aduentus Auguſtam, & exceptio, 611. inde diſceſſus 612
Cæſari contradictum in Religione 612
Cæſareum VImæ præſidium 663
C. aduentus in Saxoniam cum exercitu, 663. Cæſar Hala Sax. 665. Nordlingam venit, 665. C. Auguſtæ in comitiis, 665. C. vrget apud principes Concilij Trid. approbationē 665
Cæſarea Schorndorffæ præſidia, 670. Cæſar Oeniponte, 680. de liberandis captiuis principibus oratus 680
Cæſaris fuga 683
Cæſariani à principibus victi, 683
Cæſar Auguſtam reuerſus 720
Cæſar XV. Ferdinand. 789
Cairum, 794. Cairo literæ Tybingam allatæ 789
Calamitates belli in Germania ciuilis, 306.
Calatini Henrici obitus, 17. Calatinorū perſecutio, 72. Calatinus Mareſcalcus, 151. Calatinorū inſigne, 152
Calba opp. ad Salam 298
Calendarium nouum Gregorianū, 783. 785. an patriarcha Bizantij receperit 805
Caloloannes Batacius Græcorum Imperator ſocero ſuo Friderico II. Imper. magnam argētivim mittit, 66
Calua opp. 301. 302. 199. arx 197
Caluæ & VVilæ Iudæ, 155. Caluæ opp. & arx ad VVirtebergēſes venit, 246
Tragœdia Chriſti ibi agitur 530
Caluam Acad. Tybing. migrat, 692. Caluam facultas philoſophica Tybing. migrat. 695
Caluenſis Conradus 35
Caluenſis Comitis anniuerſarium in VVurmingenſi monte 113. 114. 115
Caluiniſmus Heidelbergam 788
Calumnia in proteſtantes 640
Cameraríj 284
Camerarius Ioachimus naſcitur 515
Camera iudicio Auguſtæ Maximilianus ipſe præſedit, 520. Camera iudicium certo aliquo loco conſtituendum eſſe decernitur 529
Cammatenſ. nobiles 74
Camparum copia 413
Campana Ratisbonenſis, 231. Campanæ ſpira decidit 196
Campidonū, 264. oppidum factū, 237. Campidoni turris S. Hiltgardis, & turris S. Ludouici, 84. Campidonēſium

ſium contentio cum Abbate coram Imperatore 432. Campid. monaſterij incẽdium, 99. monaſterij diſcordia, 286. Campidonenſis Abbatis arces, & lacus aliquot 631
Cancellarius magnus Poloniæ 806
Candelæ ardentes Vlmæ 651
Canis rabidus 628
Canonicus ſuperbus 267
Cantacuzeni expulſio 262
Capiſtranus concionibus ſuis populum ad pœnitentiam hortatur 398
Capitũ dolor 770
Capitolium Bebenhuſanum 353
Caprara expugnata 68
Captiui duo principes per VVirtembergiam 670
Cardinalibus cõceſſum eſt, rubris pileis vti, & equis vehi, 65. Cardinalium ingenium 241
Carmelit. monaſterij Nœrdlingæ origo. Carmelitarum ortus 127
Carolo Andegauenſi Siciliæ regnũ defertur 102
Carolus Andegauenſis inſtruit bellum aduerſus Manfredum, 103. Romam venit, ibiq; coronatur, 106. Vicarius Imperij per Italiã factus eſt à Papa, 110. Conradinum Victorem vincit, 117. Crudeliter admodum Conradinum tractat, 119. 120
Caroli Franci Tyrannis, 136. Carolus Francus Siciliæ Rex, vocat ſe et Hieroſolymæ regem. Item. generũ ſuum Conſtantinopolin reſtituere conatur fruſtra, 156. eius odium in Conradinum mortuum, ibid.
Caroli iunioris conſeruatio 139
Caroli regis ſanctia, 158. eius mors ex triſtitia 159
Carolus IIII. contra Lud. Cæſar VI. electus 246
Carolus Romæ Imp. coronatus, 262. In Germaniam reuerſus 263
Caroli Imp. nuptiæ Cracouiæ 272
Carolus iterum ex Italia 275
Caroli 4. Imp. obitus, funus, vxores 292
Carolus Vngariæ Rex, Siciliam occupat fraude 300
Caroli Burgundi cum Imperatore congreſſus, eius veſtitus, & comitium, 435. Idem ab Imperatore rex Burgũdiæ creari cupit, ſed fruſtra, 436. Eius vxores, 436 tertia nuptia 436. magnificẽtia erga Imperatorẽ 436. 437. Carolus V. 556. fit Imperator, 563. coronatur Aquiſgrani, 567. in Germaniam redit 611. in Turcas expeditionẽ ſuſcepit, 620. in Hiſpaniã redit, 622. Tunetanã expeditionem ſuſcipit, 629. Villingam venit, 638. coronatur Bononiæ, 609. quib. ceremoniis coronatus fuerit, 610. Halam venit & iuramentũ fidelitatis exigit, 644. Noribergam ingreditur, 645. expeditionem Argyericam infelicem ſentit, 647. Philippo F. Belgium, & cætera regna tradit, 694. cum Rege Gallorũ bellum gerit 652. Ferdinandum fratrẽ Cæſarem conſtituit, 698. diem ſuum obit 701
Carolus IX. rex Gall. 706
Carolus Marchio Badenſ. 763
Caroli Auſtrij mors 836
Carinthiæ ducatus 226
Caritas vini & frumenti 558
Carnifex Argentinæ in decollãdo quodã aberrans, cõfoditur à populo 422
Carnifex qui Cõradinum ferro percuſſerat, mox & ipſe ab alio quodã, ἐν παραπαίοντος capite truncatur, p. 119
Carnifex quidam 751
Carthuſa extra Argentinam, 222. 838
Caſimirus Palatinus extinctus 842
Caſpar Huberinus 680
Caſpar VVild 791
Caſtellum Imperiale conditum 40
Caſtell. com. VVolff. 749
Caſtitatis votũ à Medico Liebſchytzio oppugnatum 774
Caſtra Cæſaris, & proteſtantium ad Ingolſtadium 658
Caſus infantis, 202. Caſus hominũ ſcalis fractis, 298. Caſus puella 834
Catharina Abbatiſſa de Cimbern 583
Catharina Boruſſia 827
Catharina Helffenſt. 280
Catharinica moniales 555
S. Catharinæ oſſa 709
Catharina Zaſia 690
Catzenelnbogen 346
Cella opp. vel Liebecella 182
Cella Mariæ ſupra VVerdam 218
Cella pagus 195
Cella Kaltloch 202
Cellarius 743
Cellarius Burckhardus 176
Cellius 729.781
Celtis Poëtæ mors 534
Cenſores Auguſtæ conſtituti 633
Centuripam delet Fridericus II. 28
Cera rubra in ſignatione Lauingenſibus conceſſa 152
Cereum ſimulacrum tabificum 208
Certamen ſagittariorum, ſcloppetariorum, &c. Roſenouiæ 535
Cerui ſaltus 814
Celſio Solimanni 620
Caritas Pirckheimerina Abbatiſſa 147
Chalce inſula 809
Chalcis Eubœæ 798
Chalcocondyles 179.755
Chaſma 836.830.771.707.
Chelidonius 36
Chilianus Freymüller 771
Chius 728
Chombergenſe cœnobium, 359. 364. in ſeculare collegium mutatum 486
Chorea infelix, 250. Cruenta Argentinæ, 228. χορόμανος. 144
Chorea Auguſtana 344. 515
Chriſti corona ſpina Ebingeno equiti donata 423
Chriſti ſimulachrum in ſepulchro 381
Chriſtian. elector Sax. moritur 92. 842
Chriſtoph. de Schvvartzenberg præſes ducatus VVirtemb. 563
Chriſtoph. Stadion Epiſ. Auguſtan. 559
Chriſtoph. VVirtẽb. dux, 607. naſcitur 554. adhuc puer abducitur, 563. fruſtra partẽ patrimonij repetit, 621. iniuria ab Hiſpanis afficitur, 621. in Bauariã fugit, 621. ducatũ repoſcit, 623. in Galliam proficiſcitur, 626. militiã in Gallia facit, 632. contra nocturnos inſidiatores defenditur, 632. pius, induſtrius, & multa virtute præditus eſt, 634. ex Gallia redit, 648. vxorẽ ducit, 651. Vlrico ſuccedit, 677. cũ Lotharingis negotium habet, 712. diem ſuum obit, 733. eius mores, ædificationes, labores, ſermones, vxores, liberi 734
Chriſtoph. IIII. dux 844
Chriſtoph. Binder Abbas 815
Chriſtophori Senfftij nuptiæ 799
Chryſoloras 323.341
Chunigundis polona vxor Ottacari arrogans & maritum ad defectionem impellens 143
Chytræus 640
Cicada Æſopi 94
Ciceronis exempla de Geometra Archimede 945
Cimbrenſes, 165. Cimbrenſis Regulus VVernherus, 11. Cimbrẽſes comites, 465. 643. Cimbrenſis Baro Ioan. 302
Circker Thermopyl. Epiſcopus 311
Cistercienſe monaſterium priuilegium à Friderico II. accepit, 2
Ciuil. belli vtring, partes fœderatæ 308
Ciuitates Eberhardo VVirtem. ſubditæ 260. Ciuitates pecunia mulctatæ ab Eberhardo, 284. Ciuitates à Cæſar. occupatæ, 660. Ciuitatũ querelæ de VVirtembergico, & bellũ in eũ 267
Ciuitatum fœdus 275
Ciuitatũ imperial. & com. VVirtembergici bellum 281
Ciuitatũ congregatio, 306. Clades 309
Clades Germanorum in Gallia 807
Claßius, 496.685.710.738.774
Clamor, Hoſtes fugiunt 145

INDEX.

Clanx arx 166
S. Clara 20.85
Clara Friburgensis 740
Clara Matthæi Aulberi viduæ obitus, 4.163. filios nepotes & pronepotes vidit 795
Clara Vallenses moniales 99
Clarigationis vel indictionis belli forma contra Alspergium 578
Clemens 4. vide Papa.
Clemens 6. Papa 240
Clementis Papæ laudes 206
Clementia Alberti Austrij 265
Clementinæ constitutiones 201
Climactericus annus 767
Climacterici anni superatio 824
Clingensels ius Crasto 190
Coccyus 715
Cœlibatus 696
Cœnæ dominicæ mutilatio 340
Colchi 830
Colchis 320
Collatio pecuniæ ad bellum Turcicum, 648.
Colloquium Theologicum VVormatiæ, 698. item Ratisbonæ, 656. itē Maulbrunnæ, 722. Marchiobadenæ 826
Colmariam Fridericus II. cum multitudine Camelorum venit, 33. facta ciuitas imperialis, 49. Adolphus eā capit 175
Colonienſium Archiepiſcoporum conflictus 788
Coloniæ duo flagra frumentaria 568
Columnæ duæ effossæ 800
Cometa, 2. 103. 105. 106. 190. 195. 205. 233. 326. 360. 402. 434. 514. 606. 618. 620. 623. 641. 651. 761. 771. 784
Comites Landavvenses 135
Comitia Aquisgrani, 1. 15. 16. Norimbergæ, 4. 477. 493. 650. 571. Goslariæ, 8. Northusæ. 12. Francofurti, 12. 13. 16. 131. 385. 431. 473. Ravennæ, 29. Augustæ, 33. 515. 535. 134. 152. 559. 668. 675. 694. 702. 726. 781. Ratisbonæ, 39. 619. 645. 698. 758. Spiræ, 39. 230. 606. 652. VVormatiæ, 85. 499. 569. 654. Vlmæ. 665. Eßlingæ, 268. Moguntiæ, 267. Erphordiæ, 166 Constantiæ, 469. 529. Coloniæ, 526. Treueri, 541.
Comneni 798
Comædia Susannæ 641
Comœdia Germaniæ prima 508
Compostellano peregrinatori litera data, 823
Concilij Constantiensis præclarum opus quod fuerit 339. 240
Concilij Romæ in Laterano, 2. Lugduni, 55. 132. Constantiæ, 338. Basilea, 358. Florentiæ 368
Concilij Basiliensis legati Francofordiam ad comitia euntes spoliantur, 385.
Concilium liberum in Germania postulant protestantes 623
Concionator indoctus in vulgus plausibilis 647
Concionatores Augustani, 559. 618. Sueuici 557
Concionatorum Memmingens. restitutio 683
Concionatorum matrimonia 576
Concionum Græca scriptio in templo, 721.
Concionatorum Euangelicorum exilium 670
Concordia quinq; nobilium in vna arce cum centum liberis cohabitantium 418
Concordiæ in Religione pium opus, 768
Confessionis Augustanæ exhibitio, 611
Confessio 4. ciuitatum peculiaris 612
Confessio Euangelica concilio Trident. exhibita 681
Congelatio Podamici lacus 144
Coniuratio in Frider. II. 61
Coniurati quo supplicio affecti, 61. 80. 589.
Conradinus nascitur, 82. Conrado succedit, 83. insidiis Manfredi in periculum venit, 85. legatos ad Papam mittit, 89. cohortatur suos ad recuperand. Siciliam, 110 priuilegia quæ dederit, 111. expeditionem in Italiam suscipit, 112. ab Italis Gibelinis iuuatur, 112. Siciliam per Fridericum Hispanum recuperat, 112. Cardinalem quendam prælio superat, & interficit, 112. Romam venit, 112. fugam arripit, 117. capitur, 117. à Iuristi Neapoli condemnatur, bonis viris sanguinariam sententiam minimè probantibus, 118. in capitalem locum ductus, cum Caroli protonotario capitalē sententiam pronunciante expostulat, 119. Haredem Petrum Arragoniam instituit, 119. de inimicorum acerbitate multa conquestus, ad supremum iudicem Christum prouocat, & postea ceruicem pluquam diabolico Romani pontificis ferro præbet, 119. Sueuicæ dynastiæ vltimus fuit 443
Conradini sepultura, 122. 119. Eius Epitaphium, item pulchritudo, 119.
Conradini tragœdia Italico sermone conscripta 120. 121
Conradini interfectores 164
Conradini vltio 205. 245
Conradinus 818
Conradus Antiochiæ princeps Friderici II. nepos, à Caroli Andegauensis duce capitur, excæcatur, suspenditur, ô nefandum facinus 123
Conradus Cæsar designatur, 33. 39. Vxorem ducit, 53. à pseudorege Henrico vincitur, 63. Sueuicos concionatores, qui Papam & eius prælatos hæreticos esse prædicabant, defendit, 67. alter Absolon fuit, 72. quibus moribus præditus fuerit, 72. quid in Italia gesserit, 79. diem obijt 83.
Conradi Bappenheimij captiuitas 857
Conrad. Breuning. 766
Conradus Ehingus 250
Conrad. Engelbard. 778
Conradus Friburg. C. senior 345
Conrad. Grieckenbach 317
Conradi Græningensis obitus 144. 165
Conradus Hagerus 648
Conradus Herter 133
Conradus Kauf duos filios ducis Saxoniæ furtim abduxit 393
Conradus Kircheimius beneficus erga Bebenhusanos 138
Conradus Landonius 162
Conradus OEting. C. 200
Conradus Rechbergens. 249
Conradus Schenck VVindensis 250
Conradus Stralenbergens. 180
Conradus Teccensis dux 144. 222
Conradi Teccensis cædes 252
Conradus Tubing. c. 236. 266. 652
Conrad. Vracensis Trach. 250
Conradi Vrslingens. d. iuramentum, 273. 204
Conrad. VValch. 244
Conrad. VVartembergicus 311
Conrad. VVeinsperg. baro 231
Conrad. VVinecker 616
Consiliarij Imperatoris Caroli 381
Consilium malum consultori Cardinali Iuliano pessimum 840
Consolatio morientis 590
Consolatio Ferdinandi ad Ebingenum de amissione liberorum 669
Constantia opp. ab Hispanis oppugnatum, 669 Ferdinādo R. dedita. 669. Constantia fraudator maximus, 342. incendia, 11 & 124. comitia, 496. concilium. 338. Synodus ob disciplinam reformandam 221
Constantij oppidi periculū ab Austriacis 218
Constantiense prædicatorum cœnobium. 54
Constantienses prædicatores 247
Constantienses sacerdotes, & prælati vigesimum nummum dare cogūntur, ad instaurandum episcopatum 494.

Constan-

Constantienses ad Heluetios deficere volunt, sed impediuntur 540
Constantiēsis ecclesiæ reformatio, 604
Constantiensium & diuitaugensium inter se bellum 276
Constantiens. episcopus, Rudolphus, 133. Fride. Zollerensis, 177. Nicolaus 226. Ioan. VVindlock, 260. Ioannes comes Lupfens. 621. VVetzenius 633
Constantienses episcopi 264. 604. 669
Constantienses episcopi duo 449
Constantinopolis Trapezus 798
Constantinopoleos obsidio, 319. incendium max. & tempestas, 493. expugnatio à Turcis 399
Constātinopolim Latinis eripere Græcorum principes conantur 53
Constantinopolitana acta 788
Constantinopolim Stephanus Gerlachius proficiscitur 749
Constantinopolim literæ Tubinga 852
Constantinopoli literæ Tubingam 754. 757. 775.
Constantinop. imperator vt ad Papam venerit, vide Papa.
Constantinop. imperatores à Palæologo inde qui 88. 89
Constantin. imperator Palæologo lat. ecclesiæ adiunctus 132
Constantin. imperator vltimus Christianus 384. 839
Constantinop. patriarcha 795
Constitutiones Clementinæ 201
Contoplacas 449
Contraria mandata Cæsaris & Papæ, 220.
Contrariū Regis Ferdinandi scriptum, 624.
Conuentus principum Hailprunnæ 689
Conuiclorum precium pro victu crescens 790
Conuiuia sine pane 410
Coppenberg 76
Copiæ in Turcas ducendæ 727
Corcyra, 709. Turcis præda 634
Corfurnæ vrbis breuis descriptio, 475
Corilio opp. Siciliæ 40
Corintho 781
Cornus arbor 747
Cornu stanneum folle inflatum sonat, vt organica fistula 477
Corona ciuitas Kelop. 798
Corona Cæsaris 613
Coronationis imperatoris ritus, 567. 568.
Corone Pelopponesi 620
Corzyra 425
Cracouia 825
Cracouia Caroli imperatoris nuptiæ, 272.
Crassio 554
Crafft Klingenfelsius 190
Craichgoia cōuersio ad Euangeliū, 576
Creatio equitum 616
Cremonenses imperat. Fridericum II. valde honorificè excipiunt 66
Creta descriptio 425
Creta vel Candia dux honorificè excipit VVirtemb. com. Eberhardū 425
Creta insf. vexatio 639
Creutzberg 179
Croatia 305
Cronbergenses contra Francofurtenses 312
Cronenberg 234
Cruciata prædicatio 242. 402
Crucigatarum expeditionum tragicus exitus 168
Crucicula in vestimentis 518. 52
S. Crucis cœnobium 38
Crudelitas Manfredi in fratris filios, 20.
Crudelitas Ottacari in vxorem 20
Crusiorum migratio in VVirtembergens. 630. Vimam, 641. pericula & damna, 663
Crusij in patria 666
Crusius pater exilium quam interim mauult, 669. diem suum obit 691
Crusius Martin. Tubingens. Professor, 703.
Crusius Basilea Esslingam 728
Crusij expatiatio ad Hohenstauffen, 809.
Crusiada 842
Cuno Beringensis 172
Cuntzo textor de Senhem annos 110. vixit 144
Cuppingen 165
Curia Rhætia opp. conflagrat 415
Curiens. episcopus Fridericus, 158. Hartmannus 312
Cyprium Vinum 166
Cypri rex Ioannes 403
Cypri rex Argentinæ 272
Cypri regina comitis Lechsgmundani vxor 53
Cypri reges posteriores qui 353
Cyprum quando Veneti adepti, item quando amiserint 353. 403. 437
Cypri Nicosia amissa 741
Cyprus in Turcarum potestatem redacta 744
Cythera 425.

D.

DAchendorfia Mechtildis 213
Dachenhausen 570. 332
Dachtlerus 640
Dacia 305
Dæmonis colloquiū cum elixatore salio 498
Dalburgus Ioannes VVormatiens. episcopus Græca lingua peritus, 23.
Eius laus 508
Dalburgia matrona longæua 784
Dalsinger 603
Damascus 765
Damhausa 393
Damiata 6. 766
Daniel Maglinus 806
Dantiscum 806
Darmarij Andreæ Laconis Tubingam aduentus 790
Darmshaim 243
Darmstadij hastiludium 327
Daser Musicus 826
Dauid à Stain 810
Δεινον πάθος 647
Deckarx 35
Deckenpfründ 84
Decollationis antiquus modus 296
Decretalium liber septimus 206
Defuncti 725. 730. 835
Degenfeld 272
Dehortatio à Bacchanalibus 622
Deliberatio de Turcico bello 611
Delphinatus Franciæ 213
Delphini in Alsatiam & Heluetiam irruptio 378
Denckendorffensis monasterij Aduocatia VVirtembergico tradita 64
Denckendorff 150
Depositi abnegatio, 522. abnegati recuperatio 169
Diabolus cauendus, 674. grandis dux, 542.
Dicta Erasmi Roterodam, 618. Friderici & Ludouici, 206. de protestantibus 613
Dictionaria barbara 553
Diepold Aichelberg. C. 194
Diepoldus concionator VVilæ 576
Dieterich von Bern 558
Dillinga tradita Augustanæ Ecclesiæ, 83.
Dillingens. C. Hartman. episcopus Augustanus 40
Dillingens. com. ob homicidium capitis pœnam luit Treueri 41
Dillingens. C. bellum cum Augustano episcopo gessit 73
Dillingens. c. socerum occident. curat. 88
Dillingensium comitum genealogia, 104.
Dinckelspül 291
Diphthongorum scriptio 560
Discordia imperium Germanum Papa non solum debilitauit, sed contudit, 44
Distinghensis nobilis episcopus Aistett. 23
Dietzij comites 732

Dietzmannus 197
Dines nobilis ex diuite pauper factus, 97.94.
Docianus preceptor Helena filiæ vltimi Constantinopolitani imperatoris 399
Dockenburg. Fridericus fortiß. bellator 366
Doctorum creatio, 774.783.791.804. Doctores, 750.747.836.839.842. 834.824.
Dominicanorum migratio Eßlingam, 10.
Dominicani Esselingenſ. 161
Dornhaim muro circundatur, 126
Dornhaim 325
Dornhan 274
Dornhauenſes leges 81
Dornia familia, hodie Campidoni 615
Dornſtett 146.246.720
Dorothea Maria VVirtemb. naſcitur, 704.
Dorothea Vrſula VVirtemb. 845
Dragas Anglus 780
Drama paßionis Chriſti 519
Dramatum actio Tubingæ 836
Dryander 684
Durlachum Algoiæ 589
Durlachum quomodo ad Badēſes Marchiones peruenerit 123
Durrameſtetten 146
Dux Vlricus Reutlingam capit, vnde ei bellum à fœdere Sueuico indicitur, 562. ab Heluetijs deſertus, ibid. Tubingæ Mompelgardum excedit relictis liberis ibid.
Dünckelſpülenſes contra Marchionem 394.
Dünckelſpülenſis Ioannes Rector vniuerſitatis Viennenſ. 339
Dyrrhachium 425
Dyrrhius 738
Dyrnen. 177

E.

EBerhardus VVirtemb. ab Hohenbergio Rudolpho oppugnatur, 154. Eßlingenſes profligat, ibidem. cum Rudolpho Cæſare bellum gerit, 162. Lorchenſis Aduocatus ſiue patronus eſt, 170.176. Aduocatus ciuitatum eſt, 185. eius fuga. 200. è calamitatibus emerſio, ibidem. Eius vxores, ibidem. eius opum amplificatio, 204. eius mors & eulogium, 218. eius ſepultura 219
Eberhardus Greiner 316
Eberhardus C. VVirtemb. 241
Eberhardus Greiner, 24. ciuitatum patronus 249
Eberhardus VVirtemb. 24. ciuitatum præſes 254
Eberhardus Hohenbergiam vexat, 265
Eberhardus ciuitatibus moleſtus inde bellum 268
Eberhardi C. VVirtemb. filia, ducis Lotharingiæ ſponſa 270
Eberhardi C. res geſtæ 282
Eberhardi VVirtemb. dolor de accepta clade 291
Eberhardus Mitis 294.316
Eberhardus C. ſuccurrit VVilæ 309
Eberhardi gratitudo, 309. eiuſdem ad ſuos exhortatio 309
Eberhardus luget filium, & tamen exhilaratur 309
Eberhardi Barbati corpus Tubingæ humatum 632
Eberhardi VVirtemb. natiuitas 654
Eberhard. VVirtemb. dux obijt 733
Eberhardus I. dux 843
Eberhardus dux 844
Eberhardus Landauus comes, 213. 226
Eberhardus Tubing. palatinus 166
Eberhardus Bidembach Abbas Bebenhuſanus 707
Eberhardus Bidembach, F. 841
Eberſpach 134.227
Eberſpachenſ. Albertus 146
Eberſperg Otho. 146
Eberſtein arx 265
Eberſteinius C. epiſcopus Spirenſis, 44
Eberſtein C. VVilhelm. 357
Eberſtein C. Otho 148.748
Eberſtein C. Albertus 3
Eberſteinenſ. comites 57.222
Eberſteinius C. Henricus Bebenhuſanus 180
Eberſteinenſ. comitiſſa quædam ſepulta in Fravvenalb. 329
Eberſteinenſ. comitiſſa 346
Eberſteiniorum cum Eberhardo VVirtemb. inimicitiæ 276
Ebingen 243.259
Ebracenſe monaſterium in tutelam Conradi regis aſſumptum 49
Ebrietatis pœna 834
Eccleſia ſeptem viſitanda Romæ 256
Eccleſiarum Græcæ & Latinæ vnio, ſed non diuturna 369
Eccleſiarum miſeria 220
Eccleſiæ miſeria furente Papa 252
Eccij duo, 553. Eck 793
Eccliptis ſolis, 44.52. 82.105.471. 642.652.729. Eccliptes luminarium 830
Ecelini tyrannis, 57. 82. 86. interitus 88.
Ecſtatica mulieris vanitas 336
Edelſtettenſ. cœnobij prima Abbatiſſa quæ 74
Edictū Ferdinādi in Anabaptiſtas, 624
Eduardus Anglus 176. 235. 688
Egen von Argaw, 334.354.376.386
Egenus Auguſtanus eques auratus creatur ab imperatore 318
Egloſtain 321
Ehingen 1
Ehingenſe collegium 154
Ehingeni nobiles, 172. 177. 325. 630. 329. 417. 418. 419. Ehingeni nobiles curiam Bebenhuſanis dederunt, 325. eorum inſignia, 179. genealogia, 331. priuilegium 651
Ehingenis cur feudum in comitatu Hohenberg ademerit Auſtriacus, 408 634. 602
Ehingena Anna
Ehingenus Burcardus, 287. 236. cur Heidelbergæ ad ludos equeſtres non ſit admiſſus 48 338
Ehingeni Burcardi cædes 238
Ehingus Conradus
Ehingeni Georgij equitis aurati nacitas, 356. Religio, 490. res geſtæ, 422.423.424.428.429.430. Fxor & liberi 480
Ehingenus Georgius eques præfectus arcis Tubingenſis ſit 460. triſtitia eſt inter Mompelgard. & Thierſtein comites 460 490
Ehingenus Georgius iunior 602
Ehingenus Georgius 325. 338
Ehingenus Hugo 369
Ehingenus Iacobus
Ehingenus Philippus & eius progenies, 479. 244
Ehingenus Reinhardus
Ehingenus Rudolph. 401. 417. 418. 419. 521. 613. 638. 292. Ehingeni Rudolphi res in ſeruili bello geſtæ, 389. Vlfio 638
Ehingenus à VVirtembergico in Italiam legatus 433
Ehingenus Thomas captus, & ad ducem Vlricum miſſus, iterumq; dimiſſus pro Berchlingeno Godefride, 566. 653
Ehingena Vrſula ſponſa
Ehingenus VVolfius, 354. à Papa lupus dictus 419 602
Ehingenſis Georgij coniugium
Ehingenſes & Burtenbachenſes Burggrauij 89 201
Ehinger 288. 356. 406. 408.
Ehingeri Vlma, 416. 454.
Ehinger Vlmenſium dux cadit in prælio 301 324
Ehinger Hartman.
Ehinger Rudolph. 559. 561. eius dignitas 366 376. 385
Eiberg 764
Einſidel 774
Einſidelij Eiſenburg

Eisenburg 401
Eisenhutus, 588. eius captiuitas & pœna 589
Eitzing 727
Elching Abbas 78
Elephas 685
Elecmosinæ Acad. Tybing. 844
Elicurt recuperatur à VVirtembergico 708
S. Elisabetha diuis adscripta, 37. moritur 27
Elisabetha Alberti coniunx 198
Elisabetha Angliæ regina nascitur, 624. excommunicatur, 736. insidijs petitur 776
Elisabetha Angl. R. 701. 794
Elisabetha Brandeburg. 260
Elisabetha Brandebur. & Vlrici VVirtemb. nuptiæ 271
Elisabeth. VVirtember. 582. 842
ἐλκυστικὴ διάταξις 383
Eltershofia arx 643
Elterhofius Georg. 586
Elvvangum à Teutonico Magistro occupatum 685
Emphyteusis differt à conductione & locatione 235
Emphyteuticus contractus 234
Endorfer 331
Endorfero Augustano patricio manus in tumultu amputatus 412
Engelshöffer 44
Engelstall 322
Ennings 94
Enslingen 311
Ensius terram Bononiensium populatus moritur 25
Entius Romandiolam vastat, 45. Victoriam de Mantuanis reportat, 76. capitur 68
Entij Sardiniæ regis mors & eulogium, 128. 129.
Entringen
Entringa arx 2. 160
Entringens. Baro Beringer 9. 228
Eobani Hessi mors 9
Epigramma de Leopoldo duce 644
Epinikion ante victoriam 303
Episcopus Argentinensis prælium cum Henrico R. facit 117
Episcopus Argentinens. stetit à parte hostium imperatoris 18
Episcopus Argentinens. funestum bellum cum ciuibus gerit, & multis nobilibus necis, multis captiuitatis causa sit, 98. transactionem cum ciuibus regi Romano superbè recusat, cuius tamen mox eum pœnituit 98
Episcopi Argentinens. dolosa machinatione Argentina obsessa, & circumiacens regio vastata dicitur 314
Episcopus Argentinen. Hechingam expugnauit 314
Episcopus Constantiensis & Hegouij deprædati sunt monasterium & pagum Oeningen 316
Episcopus Constantiensis cum equitibus suis segetes aratorum petulanter conculcauit, nec desisset, nisi fulmine quidam ex equitibus eius prostrati fuissent 521
Episcopus Moguntinus ditionem ducis Brunsuicensis populatus, prælio superatur & capitur 87
Episcopus Moguntinus Abbatem virgis cadit Erfordiæ, ideóque bellum ei à Turingiæ Lãdgrauio infertur 29. 30
Episcopus Ratisboncẽsis imperatoris Cõradi Domini sui amicos fraude capit, catenaq; vinctos abducit, 80. Item Dominum & imperatorem suum ipsum per insidias occidere conatur 80
Episcopus Patauiæ Canonicis suis adeo infestus fuit, vt vni ex ipsorum numero oculos eruerit, & aures atq; nasum præciderit 82
Episcopus VVormatiensis senatoriam curiam VVormatiæ diruit 5
Episcopus Augustianus accusatus apud Papam ciuibus varia tributa & vectigalia imponere conabatur 396
Episcopi Augustani duo nouem annis de episcopatu contendunt 335
Episcopi plurimi nomẽ Saracenicæ militiæ dederunt 2
Episcopus Monasterienſis & Otho capitur, & iussu Friderici II. vinculis mancipatur pag. 1
Episcopus Constantiensis Marquardus à Randeck fuit nothus filius Marquardi Augustani episcopi 322
Episcopus Argentinens. Geroldseckius insigni imò regia pompa Argentinã ingreditur ad celebrãdam primam missam 98
Episcopus Spirensis Reinhardus insigni pompa equestri Spirã egreditur 388
Episcopus Constantiensis fœlicis auspicij causa Constantiam ingreditur non cum paupere S. Petri reti, sed equitatu quingenario, 365. itẽ, fuit homo splendidæ vitæ ibid.
Episcopatus Constantiensis instaurandi causa Constantienses sacerdotes, & prælati vigesimũ nummum dare coguntur 494
Episcopatus Constantiensis incredibilem sacerdotum, monasteriorum, & ecclesiarum parrochialium numerum sibi subiectum habet, 362. & 365.
Episcopus Augustanus Augustam intrauit cum comitatu MDCCC. equitum, &c. 431. Fuit valde splendida eius ingressio 432
Episcopi Augustani egestas 111
Episcopos Germaniæ Palatinus Rheni Otho inconstantes, & huic mundo deditos Epicureos ac Pharisæos esse palam conqueritur 57
Episcopus VVirtzburgensis quando & cur se ceperit Francorum ducẽ scribere 44
Episcopus VVirtzeburgensis Hermannus multa propter Fridericum passus à ciuibus 13
Episcopus Ratisbon. Sigefridus cõstanter adhæsit Friderico II. pag. 15
Episcopi Patauiensis priuilegiũ de quodam feudo Bauariæ duci conferendo 7
Episcopo Constantiensi per Papam non licuit cum episcopatu simul retinere Abbatiam diuitis Augiæ 98
Epistolæ aliquot ad Crusium 799
Epistolæ obscurorum virorum vnde natæ 539
Epitaphia, 339. 341. 358. 405. 473. 488. 506.
Epulum à Friderico II. principibus in campo exhibitum 33
Equestrium ordinum insignia, quæ sint apud Hispanos 430
Equitum auratorum creatio, 616. 398. 368.
Equus ter quinq; pedes longus 151
Erasmi Roterod. natiuitas, 420. mors, 632. dictum 618
Erbius Ioannes 283
Erchenbrunnẽsis cœnobij aduocati, qui 74.
Erckinger Tyrannus 182
Eremita Heluetij, Bruder Claus 462
Erenberg 252. 339
Erford academia fundata, 316. Erford. Campana ingens, 799. comitia 168
Ergoiensis nobilitas 456
Erronei impostores 653
Erythræus 760
Eschelbrunn 221
Esselinga 175
Esselinga & Vlma Euangelicæ 617
Esselinga muro cincta 4
Esselingæ rex Henricus Rebenhusanis dat exemptionis priuilegium, 31. & cum fratre Conrado prædicatorum collegium ædificare incipit, 31. Idem equestrem domum ædificare incipit 31
Esselingæ comitia & tumultus, 268. conuentus ciuitatum, 629. Conuentus regis Henrici & principum, 20.

certamen equestre particulare 341. 354. incendium, 402. monstrum 150
Esselinga Franciscanorũ monasterium ædificatur, 41. Item Carmelitarum monasterium 127
Esselingam Fridericus obsidet 206
Esselingensibus obsidio grauis 207
Esselingensium vites ac vineas vastat VVirtembergicus, 390. Item eorum cũ VVirtembergico transactio 394
Esselingensium ad Vlricum VVirtemb. restitutum gratulatio 626
Esselingense hospitale igni cõsumptum, 471.
Esselingenses dominicani, 160. Esselingenses proceres, 728. schola, 150. 314. &c.
Esselingensis virgo ventricosa, & fraudis eius deprehensio 66
Essendorffenses milites aurati 46
Estidi 755
Estensium apud Ferrarienses dominationis origo 47
Etlingen 135
Euangelium petunt Austriȳ 647
Euangeliorum liber 616
Euangelicis proceres Augusta interesse non volentes 611
Euangelicorũ quorundam defectio metu executionis Tridentini concilij, 729.
Euboeam subegit Turca 433
Euersio Tripoleos, Beryti, Sidonis 168
Eugenius vide Papa.
Eurotas fluuius 790
Ennesheimius Fridericus fidelissimus Cæsaris Conradi minister 80
Exarchatus Rauennæ 146
Excommunicationem Episcoporum & Papæ Palatinus Otho nauci facit ad Christum prouocans 57
Exercitus furiosus 653
Exitium parricidarum Alberti 198
Exitus malus hostium Adolphi Cæs. 185
Exorcissatio vermium 454
Expeditio Saracenica 2.10.6.18
Expiratio Sueuici fœderis 628
Exundatio 748
Extrem. dies 239
Extremi iudicij Drama 744
Exules Tigurini 256
Ezzelinus Friderici II. dux in Italia, 31.

F.

FAcetus quidam sacerdos 490
Factio Guelphorum & Gibelinorum 44
Fagij Pauli natiuitas 525
Fabinga pagus 280
Falckenstein 176.226
Falckensteinius Bertholdus Abbas Sangallensis, 58. Falckensteinij comites 714
Falsarius moneta 134. 137
Fama falsa de aquatilibus & sylvestribus mulieribus 95
Fames, 68. 245. 361. 493. 464. 614. 741. 742. 750. 757. 797.
Fames VVirtembergiæ 518
Fames & pestes Nœrdlinga 719
Familiæ nobilium cur deleantur 98
Fatui prædictio 207
Fauentia Friderico II. dedita, 48. eius dominus Manfredus à põtificio legato occiditur 329
Fauentiæ Dominus Manfredus 420
Faustus Moguntiæ Typographiam inuenit & promouit, 373 & 412
Federmanni Vlmensis nauigatio, & res gestæ 608
Feierabend Heilprunnens. 752
Felberg 342
Feldkirchensium insignia 83
Felix Fabri 75
Felix Malleolus 880
Feronica ab Anvvcil Virgo 791
Ferdinandus Austrius 555
Ferdinand. Hisp. R. Catholici titulum accepit primus 556
Ferdinandus Stutgardiam tendit, 571. vt passim exceptus fuerit, 571. quid de gubernatione egerit, 572. iuramẽtum fidelitatis accepit, 573. cum Reutlingensibus transegit, 573. vt Ebingenum de amissis liberis consolatus fuerit, 590. coronatur in regem, 599. Rex Romanorum renunciatur Saxone cõtradicente, 617. edictum cõtra Anabaptistas promulget, 624. Halam Sueuiæ venit, 648. contra Vlricum VVirtemb. bellum gerit, 668. Cæsar à fratre Carolo V. constituitur 698
Ferdinandus Rex mulctator 665
Ferdinandi C. obitus 723
Ferraria in potestatẽ Friderici II. redigitur 37
Ferraria, cui Salinguerra imperij nomine præerat, pontificiis deditur, 47. Azoni Estensi traditur 47
Fessæ Rex 672. 707
Festum transfigurationis Christi vnde, 402.
Feudum 240
Feudi acceptio 136
Feudorũ distributio ab imperatore Carolo 612
Feudorum collationis ab imperatore Carolo principibus quibusdã in Augustanis comitiis facta descriptio, 615.
Fickler, 780. Ficklerianũ stipendiũ 834
Fidei Turcis non seruatæ pœna 388
Filiarum collocatio vtilis 116
Finlandus Thomas Laurentij 795
Fistulatoris seditiosorum rusticorum crematio 388. 389
Flagelligeri 253
Flagelliferorum principium 243
Flagra frumentaria duo Colonia 388
Flamma cœli 752
Fleck 247. 393
Flehingen 73. 248
Flochberg nobiles 80.
Florentia, 605. Friderico II. dedita, 80. imperio subiecta, 66. in libertatem se vindicat, 72. Manfredo subjicitur 88
Florentiæ concilium 368. 369
Fluggius 726
Flurn 206
Flygelsberg arx 303
Fœdus contra Tigurinos 838
Fœderis Sueuici pactio, 482. 484. 486. 628
expiratio 625
Fœdus Philippi Landgrauij Hassiæ, 794. Halonis, 794. 538
Fons vino fluens 202
Fontes Israelis 791
Forbissa 348
Formicæ frigus & tẽpestates ante prognosticant 348
Formicarium Ioannis Nider 770
Formulæ Concordiæ publicatio 643
Forsteri dictionarium heb. 805
Fraschel Zacharias 345
Fraischlich 726
Franc. Erhardus 27
S. Francisci canonizatio
S. Francisci cœnobij Tubingæ destructio 805
Franciscus Gall. Rex capitur, 584. abimperatore deficit 598. moritur 663
Fran. Nadastus 821
Francis. Petrarcha 858
Franciscus Chilelphus 407
Franciscus Picus Mirandul. 538
Francisci de Sickingen interitus 538
Francofordia 254
Francofordiæ comitia, 385. 432. 12. 13. 16. 131.
Francofordiæ conuentum indicit pseudorex Henricus, ibidemque præfectos Conradum regem vincit 62
Francofordiæ Maximilianus Romanorum Rex creatur, & Achilles Germanicus moritur 473
Francofordiæ conuentus protestantium, 639.
Francofordiæ pax per totũ imperium seruanda decernitur 484

INDEX.

Francofordiæ in conuentu, qui Sueui & VVirtemberg. fuerint 713
Francofurtenſes contra Cronbergenſes 312
Francoford Oderana Academia 529
Francorum dux VVirtzburgenſis cur & quando dici ceperit 380
Frangepanes imperatoris amici 16
Fratricelli 99.215
Fratrum mutuus amor 361
Fraudator max. Conſtantiæ 342
Fravvenberg 334
Fravvenvvingart 179
Frechtus 560.641
Frechtus & collegæ 4. capti, 668. è captiuitate dimiſſi 672
Frechtus Tubingæ profeſſ. 679. moritur 698
Freibergenſ. nobiles, 257.286.40.89.189.
Freibergenſis Conradi progenies 328
Freibergij Eberhardi emptio 681
Freibergius Stelliſer epiſcopus Cõſtantienſis 449
Freudenberg 35
Freudenbergius 321
Freymüller 788
Fribergius Philippus 542
Fribergorum genealogia 543
Friburgenſium & comitum Argoiæ bellum 276
Friburg. comes Conrad. ſenior 245
Friburgum Vchtlandiæ accedit ad fœdus Helu. 462
Friburgum Bryſ. 656. Friburgi Academia fundata, 413. obſidio, 134
Fridberg. 238.257
Fridericus II. vide Imperator
Fridericus III. vide Imperator.
Fridericus Auſtrius rex æmulus Ludouici Bauari, 205. eius dicta, 206. Item inſidiæ contra Ludo. 206. Eſſelingam obſidet, ibidem. eius copiæ, præliandi nimia cupido, acies, 214. diuturna captiuitas, 215. dimiſsio 215
Fridericus Auguſtanus epiſcopus 223
Fridericus Antiquus & Agnes 818
Fridericus Barbaroſſa 818
Fridericus Burggrauius Norimberg. & eius expeditio 306
Fridericus Cumenſis epiſcopus 158
Fridericus Hertef 186.826
Fridericus Hiſpanus Conradino Siciliam recuperat 112
Friderici Mompelgard. nuptiæ 776
Fridericus Palat. imperij vicarius, 604
Friderici Sax. ducis obitus 596
Frider. cum admorſagena. 197
Frider. Spat Epiſc. Aug. 197
Frider. Teccenſ. 273.282.283.300.312
Friderici Tecc. progenies 269
Frider. de Vrbach. 165
Fridericus VVirtemberg. & Mompel. natus 698
Fridericus Zollerenſ. Conſtantiæ epiſcopus 177
Fridericus quidam fictitius, Tilecolup. 159. item alius 179
Frigus 387.798.742.
Frigus in æſtate 519
Friſonum cædes 160
Fritzlarij incolæ hoſti inſultantes magnam cladem accipiunt 30
Fronſperg vel Frundsberg 253.379
Fronſpergij Domini 90
Fronſpergius 160
Fronſpergius Georgius, 439. eques auratus fit, item, 1800. militibus nouem millia Venetorum proſligat, 524. Gallorum regi militat, 541. Venetorum victor & maxim. Iteros, 549. conſeruator exercitus 570
Fronſpergiorum fidelitas, & fortitudo 398
Frugum prouentus 235
Fuchſius nobil. 518.628
Fugæ conatus infœlix 158
Fuggeri Auguſtæ, 565. 602. 649. eorũ ortus 279
Fuggeri è tribu textorum in Album mercatorum tranſitum fecerunt, 470. per connubia in patriciorum ordinem traducuntur 486. 488
Fuggerorum primus vigor. 508
Fuggeri eccleſiaſtica beneficia empta magno cum lucro reuendiderunt, 508.
Fuggeris VVeiſſenhorna & Kirchberg à Maximiliano oppignerata, & tãdem vnà cum inſignibus & titulo Baronum priuilegioq; cudendi auri & argenti hæreditario conceſſa, & confirmata 526
Fuggerorum nauigationes in Indiam, 527. incrementum 547
Fugger Ant. 706. Georg. 361. Hieron. 639. Iacobus, 510. 595. Raimundus, 629.
Fuggeri Raimundi progenies 638
Fuggerinam Vrſulam duxit Philippus à Stain eques 521
Fuggerianam ducit VValther Ehunger 526
Fuirbach 155
Fuldæ ſeminarium 671
Fulgura 230
Fullo 259
Fulmen 750
Fumus ex ſepulchro mulieris 836
Furioſus exercitus das wütende Heer 653.
Furor ruſticanus 387.388
Fyrdereri 97
Fyrſtemberg 225
Fyrſtemberg & Friburg. comites 6
Fyrſtemberg. Comes 353
Fyrſtemberg. com. VVilhelm. captus, 652.
Fyrſt. 332.375
Fyrſtenſ. Erneſtus 324
Fürſtenfeld cœnobij origo 86
Fünfbrannen, Wolfeildorff 195.231

G.

GAbler, 653.711. Venerandus 570
Gabriel Bibel 450
Gabriel Græcus 783
Gartringenſes nobiles 331.403
Gaßleri pileus adorandus apud Vrios, 205.
Gailingia 748
Gaisberg 402
Gaisberg 324
Galatæ occidui 209
Galeatius Gonzaga gigãtem vicit 328.
S. Galli oſſa 468
S. Galli Abbas Hein. Ramſtein 187
S. Galli incendium 206
Galliæ rex ſe & regnum in patrocinium Roman. Eccleſiæ commendat, 65. in Syriam expeditionẽ ſuſcipit 65
Galliæ regũ expeditio in Africam 126
Galliæ regum animus 248
Galliæ regni lilia 298
Galliæ rex Carolus VIII. 353
Galliæ rex Carolus rapta Maximiliani ſponſa Britanniam occupauit, 493.
Galli domum reditus 683
Galliæ bellum ciuile, 712. Reges, 705. 754. pax inſidioſa, 741. Galliæ pax, 749.
Gallici belli hodierni initium, 705. Vedintegratio 751
Gallici belli ſumptus 760
Gall. Rex Henricus à monachõ interemptus 828
Gall. Rex Henricus Nauarræus 828
Gallorum libido in fœminas 156
Gamundia, 160. 262. 264. eius multa, 659. à Saxone & Landgrauio oppugnatur, 659. Cæſari reſtituta, 660.
Gamundiæ politia, magiſtratus & ſenatores, 278. 297. 302.
Gamundiani conſules, 325. 335. 336. 373. 396. 416. 474. 534. 440. 566. 649.
Gamundiani cõtra Rechbergenſes 390
Gamundiani cuiuſdam peregrinaturi teſtamentum 125
Gandersheim Abbatiſſa 661
Garbitius 655

INDEX.

Gartach 150
Gassarus 534.763
Gaza ciuitas 709
Gazophilacia Augusti. 640
Gebhardus Colon. elector. 785. eius genealogia 433
Gebsattel 210
Gebso Lorchens. Abbas 183
Gebweiler 825
Geienhofa 357
Geieri Halens. nobiles 431
Geiersburg 93
Geislingen, 147.186.836
Geislinga Virginis eulogium 151
Geldriense bellum Cæsaris Caroli 650
Gemmingen 282.332.780
Gemmingenus 757
Gemmingensis sponsalia 676
Gemmingia Magdalena sponsa 653
Gemmingeni Theobaldi peregrinatio Hierosolymam 765
Gemmingenus nobilis episcopus Mogũtinus 534
Geneua 447
Gengenbach 350. 534.146
Gengenbachens. Abbas 661
S. Georgius eques, 152. eius & virginis liberatæ disputatio 586
S. Georgius Beryti draconem interfecit 423
Georgiani Clypei societas 482
Georgiani Turcam adoriri volunt 405
S. Georgij cœnobium 215
Georg. Adelman 556
Geor. Aschmannus 729
Geor. Burcardus 765
Geor. Ehingenus, 660.750. Geor. Ehingeni coniugium 680
Geor. Eltershofius 586
Georg. Fabricius, 556. 745. schola Misnens. Rector. 662. eius epistola de Mauricij interitu 688
Geor. Fronsperg, 160. Eius heroica facta, 581. gloria & pietas 584
Georg. Frousspergius à Cæsare in Italiam missus, 598. Epitaphium eius 605
Geor. Fugger 561
Geor. Godelman, & eius profectio 805
Geor. Gruppenbach 752
Geor. Gustauus 765
Geor. Gustaui Palat. nuptiæ 799
Geor. Hala, 627. exul 670
Geor. Hermannus 638
Geor. Hitzler, 701. cæcus 793
Geor. Keiser 813
Geor. Kyrner 778
Geor. Lieblerus 583
Geor. Maier 554
Georg. Marchio Brand. socer D. Christophori VVirtembergens. obijt, 652. 793
Geor. Mylius 563
Georgij Mompelg. C. fortuna 556
Geor. Stettensis 580
Georgij Truchsessij filius dolo, capitur à Rosenbergio 740
Geor. Tubing. C. 689
Geor. VVidemannus 683
Geor. VVinter 683
Geor. VVirtember. & Mompel. C. 689. eius nuptiæ, 694. mors 701
Gerhildis Brandeccia 267
Gerlach 729
Germani & Galli fraternum nomen inter se renouarunt 12
Germani imperatorem Frider. II. non deseruerunt hortante Papa 47
Germani auxilio Regi Gallorũ missi 839
Germanici belli dissimulatio 657
Germania proceres quidam coniurati alium imperatorem contra Fridericum eligere volunt, sed impediuntur 52
Germanorum discordia Romano pontifici vtilis 235
Gertrudis infœlicis Austriaci Friderici mater 63
Gertrudis Vngariæ regina tragicũ sortita exitum 5
Geroldseck 217. 244. 249. 352
Geroldseck arx vbi sita, & vnde dicta, 105. obsessa captáque, 474. euersa, 480.
Geroldseck VValter 237
Geroldseccij domini 303
Geroldseck hostis imperialium ciuitatum 383
Geroldseck eques auratus capitur in pugna 391
Gesnerus 556
Getzingen Baro 346
Gibelinus es, 179. Gibelinorum insignia, 72. Gibelinorum in Italia afflictio 124
Giengen opp. 73
Giengenses 393
Gienger Iacob. Vlma 218
Gietelstain 449
Gieterstainense collegium 369
Gigas Antonius Sixtus, 630. eius militia in Vngaria 631
Gigas superbissimus à paruo Gonzaga vincitur 328
Gigantea ossa inuenta 99
Giglingen 180.240
Girtehius pater & filius 702
Gisenack 166
Gisla hæretica 207
Glantzenbergum stratagemate capitur à Rudolpho Habsburgio 118
Glaran Tigurinis adiuncta 259
Glemsgoia 797
Glacie fracta prope Rhinaw in Rheno periit Imperatoris Rudolphi filius cum 14. nobilibus 132
Gnadencella, 221. monasterium, 75.76. 77.78.99.104.105. eius instauratio, 513.
Gnadencellensium lasciuia & reformatio, 411. 412. reformatio, 452. 453. 454.
Gnadencellense templum fulmine tactum 486
Gnadencellensis monasterij confessores, & priorissa, item Nunna, 466. 467. 508
Gnadenthal cœnobium 298
Goldbach sacellum 138
Godelmannus 360
Gomeringen 8
Goslariæ conuentus principum & imperatoris 235
Gœppingen 548
Gœppingæ nobilium conuentus 208
Gossenbrot
Gosthij galli fortitudo, interitus famus triumphale 542.543. 729
Gothanum bellum 271. 819
Gottescella παράδεισος
Gottefridus Berchlichingenus dimissus pro Ehingeno 586. 190
Gottfrid. Nissens. 736
Gottfrid. Oeting. C. nuptiæ
Gottfrid. Bæblinger Tubing. Palatinus, 170.171.173.179. 243
Gottfrid Tubing. C. 82
Gottlieben arx 165
Gozzo Tubing. 770
Græca exercitia
Græca lingua vulgaris, 774. eius vetustas, 38. Græcæ linguæ progressus in Germania, 449. necessitas, 516.
Græca litera in occidente renata, 323. 324.
Græci repudiant vnionem, quam ipsorum imperator, & patriarcha in Florentino concilio cum Roma. Papa fecerat 369. 630
Græci equites 433
Græci exules 830
Græci sacerdotes
Græcorum rex apud Nicæam Bythiniæ imperat 51
Græcorum princeps paleologus Constantinopolim recuperat, electo imperatore de Balduino 55
Græcorum legati ad concilium Basilense. 362. ad Constantiense concilium 558. 241
Græcorum subscriptiones
Græcus professor Matthias Illyricus, 632.

Graci duo corcyrenſes 794
Graci Danielis palæologi Athenienſis aduentus 794
Graci duo Tubing. 797
Graci Aſtellas & Muſickius 798
Graci duo Dondes & Papadatus 802
Graci Miloitæ aduentus 805
Græcus Nicol. Rhales 809
Græcus Laſcaris Tybingæ 821
Græcus Nicolaus Stephani 823
Græcus Michael Georgiza, 824. Demetrius, 826. Pancalas 826
Graci duo Tubingæ cum commendatitia epiſtola Epiſcopi Cytherorum & Zygomalæ 830
Græcus Petrus Phocas 834
Græcus Thomas palæologus, 838. Eiusq; teſtimonium, αγραφογραφία, & ſigillum 839
Græcus Philippus Mauricius. 794
Græcus Nicolaus Calæ, Memingæ, 699
Grafeneck 194
Graichgæa etymon & deſcriptio 484
Grammaticam nouam Sigiſmundus Cæſar inſtituere poteſt 338
Grammaticale bellum 796
Granatenſe bellum 430
Granatenſi regno expelluntur Saraceni. 481
Grando, 390. 535. 684. 603. 742. 775. 802.
Granuellani mors 676
Gratiæcellenſium precatio 576
Gratiarum actio Authoris ad Deum pro operis abſolutione 845
Gregorius IX. vide Papa.
Gregor. X. vide Papa.
Gregor. XIII. 745
Gregorianum calendariũ nouum, 783. 785.
Greiſſenſtein 159
Gretzinga, 157. eius ſalus 660
Gretzingeri 371
Greuenberga 390
Greuenhauſen 376
Græninga 232. 267
Græningenſ. Hartmannus, 135. eius fortitudo 143. 149
Græningenſ. Conradi obitus, 144. 165
Græningenſ. C. Hartmannus, 132
Groſſelfinga 243. 732
Gruibingen 147
Grüningen. 181. alterum Grüning. ibideme
Grüningen ad VVirtembergenſ. 190
Grüningæ fortuna 181
Grüningenſ. comes 147
Gryckler 138
Grynæus Simon. 646
Gualtheri Comes Hohenbergenſ. epiſtola 203
Gubernatores Belgij Maria & Margareta 615
Guelphorũ & Gibelinorum factio, 44
Guelphorum inſignia, 72. clades 205
Guiliel. Budæi mors 644
Guiliel. Cæſar vide VVilhelm.
Gumpenbergius Stephanus 207
Gundelfingen 171. 217. 392
Gundelfingenſ. Barones 74
Gundelfingenſ. Baro epiſcopus Auguſtanus 17. 38
Gundelfingenſ. Baro Abbas Sangallenſis. 337
Guntherini cœnobij moniales 461
Guntherus Schvvartzenbergenſis 254
Guntherthalenſis Gynæcei benefactores & Abbatiſſæ 13
Gußius de Leipheim 284
Gußius Bruno 283
Gußij 297
Guttingenſ. Baro Rudolphus epiſcopus Curienſ. 73
Gyltling. 234. Gyltlingen. 285
Gyltlinger. 329. 344
Güns oppugnatur à Solimanno, 619
Gütha filia Rudolphi VVenceslao Bohemio nupta 145
Gürtelknopf. piſtoris filius Epiſcopus Baſilienſis 133. 145

H.

Haapij 433
Haaſius Tribunorum plebis deuorator 679
Haaſius Memmingæ 680
Habitationes ſtudioſorum æſtimantur, 722.
Habitus regum 430
Habitus Abbatum temporis cauſa mutatus 630
Habsburg. arx euertitur 259
Habsburgenſium comitum origo 131
Habsburgenſ. comites 74
Habsburgenſ. comes victor Pfirtenſium comitum 19
Hack Vlricus 200
Hackbach monaſterium 415
Hædelfingen 180
Hahenfelderi 793
Hattler 781
Hæreditaria fœdera inter principes, 548.
Hæreſis Albatorum 324
Hæreticæ prauitatis inquiſitor Apoſtolicus Conradus omnium nequiſſimus 430
Hæreticæ prauitatis inquiſitor Henricus Auguſtæ multos viros & fœminas comburendos curauit 317
Hæreticis non eſſe ſeruandum ſaluum conductum 340
Hæreticorum ſcripta vetita 721
Hæreticos non ſolum excommunicandos, ſed etiam per magiſtratum extirpandos eſſe generali concilio decernitur Romæ 2
Hæreticos cõuertendi exquiſitiſſimam rationem Papa habet, ſi dijs placet, 324.
Hermannus Georg. 638
Hafenræffer 774
Hageln 215
Hageloch Vicus 182
Hagenbachius Petrus, 428. eius mores 438. captiuitas & decollatio 438
Hagenbuch 46. 172
Hagkii 232
Hagenoæ conuentus, 641. Euangelij prædicatio 727
Hagenoæ amplitudo 498
Haidelshaim Badenſibus Marchionib. à Friderico II. datum poſtea ad Palatinum peruenit 123
Haidenloch 816
Haidenhaim, 668. oppidum factũ, cum Helffenſtainorum fuiſſet 264
Haidenheimenſis ditio 523
Haidenus 746. 765
Haigerloch, 154. 277
Haigerlochenſe prælium 117
Hailpronna, 641. 795. 825. obſeſſa, 308. à ruſticis occupata 587
Hailprunna haſtiludium, 332. conuentus, 689. Franciſcani 129
Hailprunnam peregrinatio 377
Hailprunnenſes VVirtembergenſibus damnum inferunt 394
S. Haitvviga, vel Haila 178. 418
Haimerdinga 285
Haimsheim 319
Hala Georgius 627
Hala Sueuiæ, 254. 576. fuit quondam ſedes nobiliũ, 97. tres partes habet, 217. eius munitio 598. deſcriptio 333
Halæ incendium, 287. 304. 248. mundatio, 567. 740. Copia vini, 362. inter ciues & ſenatum de cellariũ fornicibus diſſenſio, 90. 91. noua diſſenſio, 238. Vtrusq; ſenatus diſcordia & reconciliatio, 499. alia diſcordia, 534. inter patricios & cæteros ſenatores diſſidium, 546. fictitium vel ſimulatum incẽdium, 318. Ioannitarũ collegium fundatũ, 21. templum Ioannitarum clauſum, 21. in Ioannitarum Xenodochio pauperes malè curati, 21. Iacobæũ cœnobium 41. D. Catharinæ templum, 311. prædicatores Euangelij, 581. monomachia 330
Halæ Sueuorum olim duo erant ſenatus ſuperior & inferior 499
Halæ Sueuorum fuit Maxim. Iberus 520

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hala in die palmarum præsente Roman. Rege Maximiliano Christus asino insidens à lictoribus in templum ducitur 487
Halenses prædicatores contra Papatum 67
Halenses senatores, Iurisconsulti, concionatores & præceptores, 811. nobiles, 91. 92. 93. 94. 95. 96. 238. proceres, 643. parochi 526
Halensis schola 42. 434
Halensis & VVasserburgius comes Cõradus 5
Halensium salina, 643. sepes, 638. 645. libertas vber Hey vnd Schleg/ 331. auxilia, 620. Venatio 554
Halensium insignia, 499, Erga ciues bonitas, 558. Res gestæ, 292. 294.
Halensium & Chomberg. Abbatis dissidium 217
Halenses viginti hostes captos suspendunt, 359. 365. arcem Hohenarti destruunt, 379. pacem cum Bembergio faciunt, 385. prælio à Marchionis superantur 392
Halensium ditionem Marchionij populantur 393
Halensium hostis Rosenberg rustici habitu indutus Halæ scopas venales habet 393
Halensium ditionem inuadunt Othosyluani 408
Halensium cum Hohenloensi de venandi iure contentio 497
Halensium perduellis Stranssius 552
Halensia quædam 498
Halbritter 796
Halfingen 330. 345. 233
Halfinger, 403. Henricus, 274. Hugo, Marquardus & Henricus, 176. Vltimus 601
Halfingerorum monumenta 360
Halfingenses comites 222
Halfingenses fœminæ duæ, 174. 178
Hamberger 732
Hanavv 735
Hanenkam 327
Hangenor, 217. patricius Augustanus, 439. Vlricus 248
Hangenoris sepultura & eulogium, 223.
Hans Hammer 296
Harderus signifer fortiss. 543
Harlemi obsidio, 749. deditio 751
Hartliebij 499
Hartmannus Græningensis, 135. 148. 149. eius fortitudo 143
Hartmannus Langenmantel 158
Hartmannus Rudolphi filius in Rheno submersus 154
Hasenbühel 182
Hasloch 173
Hassiæ principum generatio 361
Hassorum & Francorum tragica concertatio 327
Hassouij ab Hispanis cæsi 751
Hastiludium vide Torneamentum.
Haustiludium, XV. Ratisbonens. 160. XVI. Schvveinfurti, 182. XVII. Rauenspurgi, 201. XVIII. Ingelheimi 233. XIX. Bamberga, 271. XX. Esselingæ 285
Haussius 813
Haustetter vel Hœstetter Augustanus patricius in pauperes beneficus 420. 462.
Hebensis Baro 583
Hebr. linguæ professores Tubingæ 768
Hebraica Fagij Typographia 679
Hebraicum lexicon primo editum 489
Hechinga 314
Hechingensis collegij erectio 486
Heckenbachense gynæceum 30. eius Abbatissa 31
Hedio Marpachius 673
Hedionis Theologi obitus 684
Hedvvigis VVirtemb. 662. 835
Heerbrandus 650
Heerbrechtingense cœnobium 393
Heervvartstein 192
Hesingen, 655. Hesingensis Dapifer, 331. Hesingensis Dapifer Abbas Bebenhusanus 357
Heggebach 147
Heidelbergæ hastiludium 462
Heidenheimensibus concessi mercatus ab Imperat. Sigismundo 363
Heldrung Fridericus 317
Helena Cypri Regina, 245. 353
Helena vltimi Constantini filia literata 400
Helenstein 35
Helensteinius Baro postremus 190
Helensteinensium & Haidenhaimensium Baronum genealogia 104
Helffenstein 36. 321
Helffenstein arcis excisio 685
Helffensteinij comites 225
Helffenstein Beatrix 262
Helffenstein, C. Vlricus, 147. 174. 186. 282.
Helffensteinij & Vlmensium inter se turba 675
Helias Benignus 794
Henerus 767. 789
Helmstadij Academia 758
Helmstat Schvvicker 350
Heluetij fideliter imperatori Friderico II. adhæserunt, ideo libertatis priuilegia ipsis renouauit & confirmauit 47
Heluetiæ rebuspub. infesti fuerunt nobiles tempore interregni 82. Heluetij expulerunt nobiles 90
Heluetica libertatis semen, 206. Heluetiorum fœdus, 207. Heluetici fœderis causa 260
Heluetiæ Alemannicæ in Svvicerorum nomen abitus 263
Heluetiorum Pfaffenbrief 280
Heluetiorum contra Leopoldum victoria 302
Heluetijs bellum indictum Leopoldi Austrij causa 302
Heluetij hortatu Cæsaris Carolo Burgundo bellum indicunt 440
Helueticum bellum Maximiliani 511
Heluetij multas clades intulerunt Austriis & Suevis, 511. à Sueuis Vaccimulgi appellantur 511
Heluetij fœderis pagi tredecim qui sunt, qui præterea in illo fœdere comprehensi 517
Helueticum cum Hispano R. fœdus 809
Hennenbergici feudum ab imperatore accipiunt 500
Henricus imperatoris Friderici 2. filius à quo educatus, 10. quãdo & vbi coronatus, 10. Austriæ ducis filiã vxorẽ duxit 12. nuptias celebrauit 13. & 14. Vxorem Aquigrani coronandã curauit, 15. Argentinẽsem episcopatũ inuasit, sed recedere coactus fuit, 18. pacem cum Argentinẽsi episcopo fecit, 23. 25. Henrico Bauaro, eo quod à Fride. II. deficere nollet aduersatur, 28. Clandestinũ fœdus cũ Papa contra patrem facit, 28. cõspiratione contra patrem facit, 52. se aduersus patrem præmunit, 32. parricidij damnatur, 33. VVormatia in custodia tenetur 33
Henricus Friderici II. filius Sicilia bares interficitur 79
Henricus Turingiæ dux S. Elisabethæ filius rex à Papa appellatus, 62. Conradũ regẽ vicit, 62. Pfaffenkönig vulgo nuncupatus, 62. Venenata sagitta in Vlmẽsi obsidione percussus, mortuus 64
Henrici Hispani aduentus ad Conradinum, 110. acta eius in Italia 110
Henricus Gyrtelknopf episcopus Basiliens. filius pastoris 135
Henricus Bauarus Cæsari rebellis 136
Henricus Rempius 139
Henricus Marchio Burgouius 171. 183
Henricus C. Eberstemius Bebenhusanus 180
Henricus Com. Vering. 183
Henricus Stubenrauch 189
Henricus Remchingens. 195

Henricus VII. Cæsar occid. IV. 199. cum VVirtembergico bellum gerit. 199. Romæ coronatur 200. & 201. per monachum veneno necatur 204
Henrici Hohenberg. cædes 261
Henricus & Steph. C. Mompel. 275
Henrico Iuniori Brunsuicensi Maria VVirtemb. nupta 553
Henrici Momp. C. obitus 562
Henrici Brunsuicensis profectio in Italiam. 603. exilium 649. captiuitas. 656.
Henricus Castellio vicarius ducatus VVirtemb. 734
Henric. Schweicker. 768
Henric. VVeickersreuter. 736
Hentzelij 631
Herbarium comitis VVirtemb. 438
Herbolstein 159
Herbortus Augustanus gurgulio 370
Herbstus Anastasius à Turcis captus 776. perit 776
Hermannus Teccens. D. 160. 166. 180. 197.
Hermannus Sultzens. C. 146
Hermannus dux Oberndorf. 270
Hermann. Gryning. 148
Hermannus Brandeccius 257
Hermolaus Barbarus 401
Heroibus non torpent manus 644
Herrenalba 612. 630. 825. 628
Herrenalbensium priuilegium de promouendis monachis absq; examinatione 86
Herrenalbensibus priuilegium ab Imperatore datum 247
Herrenalbæ multorum principum ac nobilium monumenta 411
Herrenalbæ visitator Theobaldus, 674.
Herrenberg. 83. 176. 236. 588. eius venditio 299. deflagratio, 446.
Hertbach. 155
Herter. 179. 202. 251. 315. 318. 321. 234. 236. 337. 161.
Herteri de Herteneck. 360
Herterorum lis dirempta 387
Herter Ioann. 297. Frider. 186. 326. 329. 330. Conradus, 133. 138. Iacob. 350. 353.
Herterus Iacobus ab Herteneck magister curiæ comitum VVirtemberg. 371.
Herterus VVilhelm de Herteneck Dux Moguntinensis 416. eques fortissimus. 446. 447. 448
Hervvart patricius Augustanus 268. 522. 584.
Heudorffens nobiles 314
Henpach opp. 192
Hevven. 212. 285. 281. 315
Hevvensis Baro Burcard. 311
Hierem. Godelman. 777. 784.
Hierem patriarchæ exilium 798
Hieron. Baumgartner 581
Hieron. Gebhardus 752
Hieron. Pragensis exustus 339
Hieron. Schlick, 793
Hieron. Viscerus 735. 779
Hieronym. VVolfius Augustæ docens, 697.
Hieron. VVolfij obitus 773
Hierosolyma destruitur 8
Hierosolymitani regni titulus vt ad Siciliæ reges peruenerit 10
Hierosolyma à Friderico II. recuperatur, 22. à Friderico, II. reparatur, 23. culpa Romani pontificis inducias nolentis iterum amittitur. 45. Tartarorum facta 187
Hierosolymitanum iter Friderici, qui imperio postea præfuit 366. Georgij Ehingeni. 423. VVirtembergici Comitis Eberhardi 424. fratris Vœlicis 460. 468
Hierosolymitani itineris descriptio 425.
Hierosolymitanarum expeditionũ tragicus exitus 168
Hierosolymis IX. genera Christianorum 481
Hiltebrandus Bappenheimius 172
Hiltenburgum arx 555
Hiltrudis ossa 687
Himmelvvunnen 74
Hirnbach. 690
Hirsaug. 515. 649. 671
Hirsaug. cœnobij confirmatio, 3. 12.
Hirsaugiens altaria 434
Hirsangiens. abbates. 27. 155. 189. 295. 268. 697.
Hirsaugiens. Abbas Blasius. 470. Fridericus. 325. Luitfrido & Euerhardus. 5. Volandus 135. Volpoldus, 57. VVighardus 312. 241. VVignandus. 267. VVolframus, 356.
Hirsaugiens. Abbas Euangelicus primus Henricus VVeickersreuter, 705.
Hirsaug. Abbas Varenbülerus, 822. Ioan. Brentius 841
Hirsaug. S. Aurelius 792
Hirsch 786
Hirtzthal cœnobium 350
Hispaniæ regis Alphonsi genealogia, 351.
Hispaniæ regis Philippi mors 529
Hispanica inquisitio Belgij 675
Hispanica classis contra Angliam potentissima & eius dissipatio. 809
Hispanica præsidia Aspergæ Schordorffa 662
Historiarum lumina 305
Historiæ neglectores Monachi. 267
Hochbergens. Marchio Episcopus Constantiensis. 335
Hochfelder 473
Hochstett. nobiles VVernherus, Berchtoldus, Henricus 73
Hœfingens. dapiferi 74
Hœlnstain 334
Hosa op. 687. eius obsidio, deditio & receptio 690
Hofman 738
Hofmaier 344
Hofmaier Augustanus beneficus in annonæ caritate 370
Hofturn. 150
Hogerus Conradus 640
Hohenart hostis Halensium. 379
Hohenaurach dedita Duci Vlrico, 625.
Hohenberga 146. 148. 326. 365
Hohenberga arx 281
Hohenbergens. Comitatus. 405. Austrijs venditus. 281. eius oppida 281.
Hohenbergens. Comites. 243. 250. 261. eorum genealogia 154
Hohenberg. Comes 57. 197
Hohenbergens. Comes fulmine ictus, 84.
Hohenberg. Comes Albertus 153. 144. 182. 189. 226. 240. Albertus Iuris doctor 246. Bernhardus 159. Gualtherus & eius Epistola 283
Henricus cæsus 261
Hugo 236. Ludouicus Rudol. 242. 208. 217. Rudolphus senior 233. VValtherus 200. VVernherus. 208
Hohenberg. Comes vltimus. 177. 281. 292.
Hohenbergensium & VVirtenbergensium bellum 172
Hohenbergiam Eberhardus vexat, 265
Hoheneck. 150. 209. 742. 762
Hoheneck nobilis VVormatiensis Episcopus 32
Hohenfelderi 554. 731
Hohenkrea arcis deiectio 540
Hohenloensis Comes Gottfridus magister templi Domini amissa Ancona fratres ordinis in Germaniam duxit, & Borussiam subegit, 27.
Hoenloenses comites 522. eorum sepultura. 38. eorum ditio 27
Hohenneiffæ deditio 625
Hohenrechbergenses vnde oriundi. 16

INDEX

Hohenrechbergenſis inſtinctu Delphinus in Heluetiam irruit. 378
Hohenſaxenſ. Barones 87
Hohenſchlitzij 278
Hohenſtain. nobiles 325
Hohenſtauffen. 165. 280. 300. 587. incenditur 593
Hohenſtauffa hodierna, & eius deſcriptio 815. 816. perdita à ruſticis, ibid.
Hohenſtauffa Frider. II. Imper. aulam ſuam habuit 77
Hohenſtauffa incolæ fuerunt Hohenrechbergenſes 16
Hohenſtauffenſes proceres 753
Hohenſtauffenſium genealogia 442. 130.
Hohenſtauffici generis extinctio 119
Hohenſtauffa parochiales eccleſia
HohenZollern arx 401
Holandia ad Bauaros 246
Holnſtain 330. 238
Holtzhauſen 323
HoltZkirchen 323
Homericum auditorium Tub. 724
Homicidia 730
Homicidij indicium 522. 537
Homicida punitus 835
Honſtain Argentinenſ. Epiſc. 530
Horburg. comitatus quomodo ad VVirtembergenſes peruenerit 217. 346
Horlingeri 527
Hormolt 550
Hornberg 194. 366. 383
Horneck von Hornberg 360
Hornſtein 752
Hoſpites, inprimis autem venatores, quomodo à Monaſterio ſuo Abbas quidam Murhartenſes auerterit, 380.
Hoſtis contemptus 600. 30
HoſtisHoſti Eberhardo ad VVilam ſubuenit 309
Hoſtes fugiunt, clamor ad victoriam incitans 145
Huberinus Caſpar 680.
Hugenotti 746
Hugo 154
Hugo Hohebergenſ. 261. 236
Hugo Tubing. Palatinus 133
Hugo Halſingenſ. 176
Humidus annus 809
Humilitatis commendatio 448
Hundholtz 815
Hundsfeld latrocinijs infamis villa, 105.
Huniades. 381. Turcam vincit 402
Hunnius 722. 758
Huſen 167. 236. 157
Huſenſ. nobilis 29
Hußi cygnus 340
Hußita & Hußitica doctrina apud Auguſtanos 317
Hußitici libri damnati 340
Hußitæ ſæpius imperium rom. profligarunt. 347. nequicquam bello petiti 357. ad Baſilienſe concilium vocati 358.
Huſſavv 321
Hutteni 774
Hyems calida 166. frigida 79. 239. 357. 377. 378. 408. 493. 549. 724. 745.
Hyglin Ioan. Martyr. 598
Hyperius 746
Hypocriſis fœminæ Auguſtanæ 540
Hyrnhaimij nobiles 521

I.

IAcob. Andreæ cancell. 714. eius natiuitas 604. Saxonica profectio 757. obitus 828
Iacobus: Beurlinus 711; Cappelbeccius 799; Gienger Vlmens. 218; Hægge 238; Heerbrand cancell. 834; Koch. 759; Scheckin Chriſtianam cõfeſſionem edidit 786; Scheckius obÿt 806; Schroppius 193; Sturmius obÿt. 690; Vocherer 745
Iaculatorium certamen Argentinæ 758. 705.
Iarger 796
Ieiunia græcorum 803
Ieiunium Auguſtæ ad S. Marci diem 279.
Ieremias patriarcha 821. eius Epiſtola 826.
Ieremiæ patriarchæ pernegatio de receptione Calendarij Gregoriani, 837.
Ieſinga 166
Ieſuita 729
Ignis de cœlo 245
Ilſung. Auguſtan. 453. 277. 715. 274
Ilſungicum ſalue 281
Imaginum ex templis Belgij exturbatio 728
Imagines templi Hirſaug. 812
Imagines columnarum 88
Immenhuſen 270
Imperator Ottho à Francorum rege victus 2. mortuus. 5
Imperator Fridericus II. Aquiſgrani in ſede regni collocatur. 1. ſignũ crucis aduerſus Saracenos accepit. 1. Rom. pontifici Innocentio clàm exoſus. 1. formoſiſſimarum puellarum & falconij aucupij amator. 1. bellum cum Othone Imperatore gerit. 2. incrementa contra Otthonẽ ſumit. 3. quod ſignum habuerit. 4. hæres imperialium inſignium ab Otthone inſtituitur. 5. inſignia Goslariæ accipit. 8. Romæ coronatur. 9. iuridicas conſtitutiones quas ediderit 9. Siciliam cum Apulia ſubiugat, Saracenoſq; in Magna Græcia vincit 10. Iolam Hieroſolymitani regis filiam vxorem ducit, & cum ea titulum regni Hieroſolymitani acquirit. 10 nuptias cum Iola celebrat. 11. Anticæſarem ſuum Otthonem deÿcit 16. de iniurijs Papa conqueritur principibus 16. quorundam romanorum nobilium immobilia bona emit, eisq; poſtea illa in feudum dedit 16. quid in Syria geſſerit, & vt domum inde redierit 22. amiſſa recuperat 22. abſoluitur 23. decem annorum inducias cum Sultano fecit 23. Hieroſolymæ rex creatur. 23. magnifica pompa Rauennam venit 28. magnificè Venetijs excipitur 28. tentorium miratilis arte conſtructum dono à Sultano accepit 28. Papæ ſe elapſis induliarum anno in Syriam rediturum promittit 31. Veronam, Vincentiã & alia Italiæ oppida recipit 31. in Germaniam redit 32. tertiam vxorem Mechtildem duxit 33. in Italiam redit, & rebelles domat 37. victis Mediolanenſibus Cremona triumphat 39. à Papa excommunicatur 42. in Venetos proficiſcitur 42. literis ſe contra Papam defendit. 43. quadrifariam crucis in modum ſcindi iuſſit eorum capita, qui crucem contra eum ſumpſerant 45. 48. literis apud principes & Boëmiæ regem de Papæ iniurijs queritur. 49. ſocer Græcorum Imperatoris fit 51. Lugdunum tendit, vt ibi ſe ſiſtat in cõcilio, ſed fruſtra 55. 56. 63. literis de excommunicatione ſui nimium feſtinata conqueritur 56. eius conatus in Italicos 69. morbus 69. legata & heredes, obitus & epitaphium 69. ædificationes & leges, itẽ potentia 71. matrimonia 71. liberi 72. prouerbium 72.
Imperator Rudolph. I. naſcitur 8. nuptias celebrat 49. à Frid. II. è S. ſacro leuatur 54. pro Frid. II. contra Papam ſtetit, ideo militiis honore decoratus eſt. 54. bellator fælix fuit 131. Imperator electus & coronatus 131. eius duo ſtratagemata 132
118. eius liberi Imperatori

Imperatori VVenceslao imperium abrogatur 324.
Imperator Sigismundus electus 334 335. Roma coronatus 358. ad Nicopolin à Turcis victus 319. euasit 320. moritur 367. eius vxores & mores, 387.
Imperator Constantinop. Ioannes Palæologus 345. ad Papam venit 361
Imperator Albertus 368. eius mors & liberi 370
Imperator Fridericus III. ante acceptum imperium Hierosolymã profectus est, 366. à quibus parentibus ortus 371. Aquis coronatur 376. In Italiam venit 397. sponsam Leonorã senis excipit, item Roma cum sponsa coronatur, item quale iuramentum præstiterit 397. quibus ritibus ipse & imperatrix coronati fuerint 398. equites auratos creauit ibid. in Germaniam rediit, ibidem. ex Augustano diuersorio trecentis florenorum millibus liberatus obsessis Nassiæ ciuibus subuenit 438. 439. cum Carolo Burgundo transegit de eius filiæ & Maximiliani coniugio 440. alter pedum ei abscissus 466. eius obitus 497
Imp. Maximil. I. nascitur 405. Cæsar eligitur 431. vxorem duxit Caroli Burgundi filiam, & cum ea Burgũdiæ ducatum acquisiuit 452. eius vxor Maria moritur 464. eius liberi 466. eius sponsa à Gallorum rege rapitur 473. eius coronatio 473. ei⁹ captiuitas & liberatio. 478. eius vxor Blanca Mediolanensis 498.
Imp Maxim. I. Agyrtæ cuidam fraternitatis nomine crucigerum dat 520. dorcadis causa scopulum ascendit 520. Venetis bellum infert 532
Imperator Carolus V. nascitur. 513. eius erga Vlm. & Argentinenses fauor 684. eius vxor 293. eius consiliarij, 616.
Imperator Ferdinandus nascitur 522
Imperator Turcici belli Brandenburg. sine effectu 648
Imperij insignia 567. vexillum rubrum, 616. regalia 613. imminutio 287. interregnum 81. 82. 109
Imperij Rom. aquilam, quam ceperat Bauariæ Dux Imperatori remittit, 409.
Imperij Orientalis interitus 399
Imperium Rom. innititur scansori dorcadis, & ebrioso sacerdoti 520. à bobus per regionem trahitur, 473.
Impostor punitus 384
Imsser 618
Incendiarij 612. 631
Incendia mutua Augustæ. & Bauarorum 307
Incendium Augustæ 167. 218. 231. Lindoiæ, 250. Nœrdlingæ 716
Incendium domus sapientiæ Tubingæ, 626.
Indiani Monachi 560
Inductio belli 305. 578. 579
Inducia malefidæ 292
Indulgentia ciborum 488
Indulgentiæ Bebenhusanæ 322. Lustnouienses 362. Schorndorffianæ 345. 184. Stutgardianæ 414. Ovvẽses 503
Indulgentiæ venales 244
Indulgentiæ quæ dantur in locis sanctis Palæstinæ, item Romæ in primariis ecclesijs 426
Indulgentiæ à Cardinali dantur Calua 319
Indulgentia 10. millium annorum 531. item 86. millium annorum, ibid.
Indulgentiarum oppugnator M. Lutherus 558
Indulgentiarum fructus 10
Indulget Innocentius per bullam veniam omnium peccatorum contra Saracenos militantibus 1
Indultum lacticiniorum à Papa VVirtembergensibus datum, quod Spẽlinus quidam disputatione impugnauit 387. 388
Infanticidia 842
Ingolstadij academia fundata 434. hastiludium 470. castra Cæsaris & protestantium 658
Ingolstadij amplitudo 498
Innocentius vide Papa.
Inobedientis filij in viridi ætate extinctio 761
Inobedientes nobiles multantur à Friderico II. 77
Inquisitio de VVirtembergens. duce Christophoro facta 621
Insidiæ in Elis. Reg. Angliæ detectæ, 799.
Insignium ratio & origo 97
Insulæ iuxta Constantinopolin 803
Interdictum in ducem Vlricum, 565. 624.
Interim publicatum 666. ciuitatibus obtrusum 668. interemptum, 613
Interitus Zuinglij 818
Interrex Palatinus Rheni in Germania 183
Inundatio 129. 242. 765. 455. circa Friburgum 461. Halæ 740. Nœrdlingæ 735. Stutgardiæ, 533. 549. Tybingæ 806
Inuocatio S. Mariæ 280. 531
Inuulnerabilis pugna scilicet 608
Ioachimica vallis 559
Ioachimus Minsinger 553
Ioanna, Neap. Regina libidinosa, suspensa, item quibus nupta 245
Ioannina 804
Ioann. Albinus 618
Ioan. Austriacus siue de Austria præses Belgij 760. 767
Ioan. Baptista Haintzelius 779
Ioan. Baumgartner 620
Ioan. Brastperger. 879
Ioan. Brentius 48. 136. VVilensis 560. præpositus Stutgardianus 684. cõtra seditiosos rusticos 592. eius exilium 666. eius obitus 739
Ioan. Brentius Abbas Hirsaugiens. 841.
Ioan. Casimiri nuptiæ 738
Ioan. Cornarius 656
Ioan. Diazius Hispanus à fratre occisus 657
Ioan. Eccius obyt 652
Ioan. Erbius 283
Ioan. Fabri Episc. Viennens. 555. 618. 646.
Ioan. Feslerus 747
Ioan. Frider. elector Sax. 662. eius nuptiæ 599. captiuitas 668. 663. res gestæ 663
Ioan. Funcij natiuitas 561
Ioan. Georg. Godelmannus 777. 778. 784.
Ioannes Gerlach. 766
Ioan. Huss. 313. 326. eius exustio 339. 340. ei parentatum Pragæ 345
Ioan. Harman Baier 811
Ioan. Kraus Bottensteinens. 705
Ioan. Lupsens. Com. Episcopus Constantiens. 621
Ioan. Mader. 554
Ioan. Marbachius 570. 779
Ioan Medices 598
Ioannes Morus Fridericum Henrici Regis filium veneno necat 83.
Ioan. Mosterus 209. 835
Ioannes Palæologus imperat. orientis, 241.
Ioan. Cantacuzenus 241
Ioan. Parsimonius 595. 812
Ioan. Plattenhardus 787
Ioan. Plieninger concionator Gratij, 768.
Ioan. Possellius 348. 831
Ioan. Schadland Episcopus VVormat. 273.
Ioan. Scleidanus 676
Ioan. Streitberger Theologiæ doctor, 789.
Ioan. Sturmij mors 828
Ioan. Sueni parricida natiuitas 145

Ioan.

Ioann. Thomas Rosenbergius miro dolocapit Truchsessij filium 580
Ioann. Theodorici à Plieningen Magni Magistri VVirtemb. obitus 739
Ioan. Vesler 557
Ioan. Viscerus Medicus 806. 729
Ioan. Vngnadius 722
Ioan. VValdpurgens. dapifer 197
Ioan. Zamoiscius cancellarius mag. pol. 806
Ioannitarum Xenodochijs Fridericus II. multa millia vnciarum auri legauit 69
Iodocus IX. occid. Cæsar. 334
Iola Friderici II. sponsa magnificè à Romanis excipitur. II. à Papa coronatur. II. eius mors 11
Ioppe oppid. instauratur. 22. 23. quale hodie sit 425
Iordanus Friderici. II. filius occubuit 68.
Iordanus fluu. 708
Ira præcipiti Palatinus Rheni vxorem gladio percutiendam curat, cuius facti eum postea pœnituit 65
Irena & Philippus. 818
Irene virgo 721
Irides tres 803
Irmegardis Hohenbergic. C. 206
Isabellæ Augustæ mors 641
Isenaci conuentus protestantium 638
Isna. 160. Isna ad Imperium. 304
Isnensis Abbas Henricus. 258
Isnensis Ioan. Nieder. 358
Italica expeditio Philippi Palat. 632
Italicorum populorum libertas vendita 161
Italiam Frider. II. ordinat & filijs regendam distribuit. 63
Iubilæus annus Tubingæ celebratus. 764.
Iubilæus quomodo celebrandus 765
Iubilæus annus quare institutus 255. eius institutio fructus & vtilitas 187.
Iubilæus III. 313. IV. 324. V. 346. VI. 393. VII. 439. VIII. 514. IX. 853. X. 675.
Iubilæus verus 188
Iudæ laqueus 600
Iudæi Christianorum pueros Fuldæ interfecerunt 37. de peste dira suspecti 251. puerum furati 295. propter veneficia excruciati 253. ob Christiani pueri cædem cremati 317. Tridenti puerum Christianum excarnificant 440. Christianum puerum necant. 503. puniti 165. 168. combusti Yberlingæ 226. nobilibus & ciuitatibus fœnus remittere coacti. 313. Nœrdlingæ extirpati. 301. Augustæ auro mulctati. 301
Iudæi Calue & VVila, item in VVirtembergia 155
Iudæis area vendita à Palatino. 14
Iudæorũ Epist. de passione Christi 253.
Iudæorum collegia 254. libri an comburendi 536
Iudæorum iurandi ritus 161
Iudæus vltrò se Vulcano dicandum offert, quod se baptizandum curasset. 313
Iuliacensis ducatus 232
Iulianus Cardinalis 381
Ius iurandum militare 719
Iuriiurandi formula 645
Iustingæ 826
Iustingens. domina Bertha 360
Iustingensis Anshelm. 373.

K.

KAElvicus 308
Karnlinus 147
Kaib 345. Keib 377
Kalenberg. Pfassus. 198. 225
Kaltenthala 155
Kalthenthalij. 819
Kargij 763
Karpfen arx & nobilis. 318
Karpfensium nobilium interitus, & aliorum in locum ipsorum substitutio. 460
S. Katharinæ ossa. 468
Kauffbeura 289. eius obsidio. 307
Kauffbeura S. Claræ cœnobium 219. lauat ibi Maximilianus. I. 540
Kelmüntzensis comes à genero suo occiditur 41
Kelmüntzens. comitissa valde liberalis erga Sœflingense monasterium 41.
Kelmüntzius comes AEgidius occiditur 88
Kemptenius Baro Gerungus 181
Keisersberga facta ciuitas imperialis 49.
Keisersberg Ioannes. 455
Keppler 838
Kilperg. 73. 386
Kilchberg. Gymnasium. 212
Kilperg prioriss. 133. 233
Kilperg Monachæ 225
Kirch q. d. κυριακή. 36
Kirch κατ' ἐξοχήν. 210
Kirchaim 36. 160. 180. 213. Kirchheim sub Teck ciuitas facta 124. VVirtembergensium est. 125
Kirchaimenses moniales Augustini regulam à pontificio legato impetrant. 99
Kirhaimensis cœnobij fundatio & instauratio 51
Kirchaimius Conradus erga Bebenhusanos beneficus. 138
Kirchberg 276. Kirchberg. comitatus. 10
Kirchberg. comes Eberhard Episcopus Augustanus. 329
Kirchbergenses comites. 200
Kirchberg nobilis 392
Kirchberger 438. 461. 738. 720. 736. 559. 634. 793.
Kirchensis cœnobij origo & incrementum. 36
Klein Bottwar. 310
Klingen oppid. 67
Klingen de Hohenklingen. 314
Klingenberg 90. 185. 199. 232. 248
Klingenberg liber Baro 67
Klingenberg Vdalricus 135. Heinricus Episc. 195
Klingenbergenses domini. 53
Klingensels stratagemate Halensium captum 296
Knæringen. 638
Kniebis 584. monasterium conflagrat 549. 725
Knoderus 41
Kochengauenses comites 262
Kochergoius comes vltimus. 541
Kochlin
Königsbrun cœnob. 259. 264. 266.
Krafft Vlmensis 409. doctor 470. Iohannes Vlricus. 776
Kraftorum Vlmensium origo, insignia, nomen 427
Krafftones 155
Kraus. M. Crustij auus natus 498
Krautens. comites 106
Κρεῖς νόσοι 822
Κυνοίων νοσήματα. 624
Kühornia vetusta VVaiblingæ familia 433.
Kühorn iudex Stutgardianus 479
Kühorn Iacobus 520
Kyborninus. 559
Künigsbachinæ mors 752
Künigsbrun. 276. 292. 685. 761. 302
Künigsbrunnensis cœnobij fundatio, Abbates & rejormatio. 191. privilegium ab Imperatore Frider. III. datum. 385
Künigsbrunnensis schola 795
Künigsfeld 198
Kürneck 197. 234
Kyburg. Comes Episcopus Augustanus 83.

L.

LAbacum 736
Labacens. Episc. fundatio 433
Lacus podamicus 748
Ladislaus Huniadis filius capite plectitur 402
Ladislaus Vngariæ & Boëmiæ R. 403

Ladislaus Vngariæ rex coronatur Pragæ 423
Lamberg. 755
Lambertus Calenius 348
Lamershaim. 813
Lamparteri nobiles ad Stiuam 395
Lamparterus doctor cãcellarius VVirtemberg. consiliarius Cæsareus & eques auratus 413
Lamparterus Simon. 544
Lancea Christi festum 270
Landavv. 277.285. 286. 292. 564. 643.646.654.675.686.700.704. 743. 747. 751. 757. 783. 787. 791. 801. 822. 834.
Landavv eques 488
Landauij comites 135.171.176. 181
Landoius Conradus 162
Landavvenſ. Cõradus Halbritter 364. 366.
Landauenſ. Conradus 381
Landauus Comes Eberhardus 226. 213. insignia mutauit, item comitatum & arcem vendidit 366
Landanienſis Lucius 304. Vlmenſes invadit 313
Landauus C. Ludouicus Venetias 176
Landavvenſis Ludou. 315.323
Landau. Comitissa 73
Landaui & Græning. Comites 190
Landenberg. nobilis 332. Episcop. Constantienſis 421.506.507
Landgrauij Philippi natalis 525. fœdus & pactio 615. captiuitas 665. pro Vlrico exule labor 623
Landshutæ hastiludium, 27. nuptiæ ducis Bau. 371. prædicatores contra Cæsarem 237
Landsknecht 478
Landskrona. 3
Landskron. Burcardus Monachus Delphinum adduxit 378.379
Landsperg. 211
Lang. patricius August. 518. Gurcensis & Saluburgenſ. Episc. 540
Langiæ patriciæ Augustanæ nubũt Comitibus 510
Langenavv. 234
Langenmantel 158. de Radavv. 398. eques auratus 510. 521
Langensteinenſes 157
Laodamia 27
Lapis feruidus 288
Lascaris Græcus 599
Latinæ linguæ antiquaria affectatio studio nouitatis 831
Latrocinium in Miloitem 805
Latronum arces à Cæsare destructæ, 157.
Laubmarius 714. 780
Lauffa incendium 722
Lauffenbergæ obsidio 378
Laugingen 191
Lauinga. 561.748.427. eius amplificatio 338. item eius quatuor laudabilia 150
Lauriſſanum monasterium iure omni à Frid. II. privatur 28
Lausanna 632
Legati spoliantur 385
Leining. Comes arcibus aliquot privatur, quod contra Imperat. interdictum regi Gallorum exercitum adduxisset 541
Leipheim deditur Augustanis 390
Lemnus 798
Lemures Halenſes 498
Leonbergæ condita à VVirtembergenſi comite Eberhardo 68
Leonhardus Engelhard 599.645
Leonh. Fuchsius 728
Leonora imperatrix obit 422
Leonoræ VVirtemb. natiuitas 614
Leopoldus regionum auidus alios excitat in Heluetios 286. Basileæ est 288. Heluetijs infensus 301. Heluetijs bellum infert 302. eius interfector 303. proles 304
Leopol. Carolus à Stain. 810
Leostein 191.587
Leosteinij Comites 200
Leosteinius Comitatus quanti venditus Palatino 375
Leosteinum capitur à VVirtembergico 523.
Lepus ad Mariæ statuam profugit 361
Lepus loquens 412
Leschen 212.277.513 317
Leschij pueri furor 773
Leui Schentius 802
Levvenstein 146
Levvenstein op. occupatum 798
Levvenstein. Comes 24
Levvensteinenſ. & Scharpfeneckenſ. Comitatum Palatinus Philipp. patrui sui filio dedit 447
Levventhalenſis gynæcei fundatores & benefactores 74
Libidinosa imperatrix 367
Liebencell. 160.182
Liebensteinius Episcopus Moguntinus, 528.
Levvensteinius Ioannes 699
Liebler us 583.632
Liechtenavv arx 390
Liechtenouius Episcopus Augustanus, 527.
Liechtenberg. Baro & eius pollex 261
Liechtenbergeri astrologica quædam prædictio 448
Liechteneck 240
Liechtenfels 341.369
Liechtenstein 144.317.587.650
Liechtenstein miles 57. Episcopus Moguntin. 525
Lilia gallici regni 298
Liliorum campus cœnob. fundatur 20.
Lindavv 651. ciuitas Imperialis facta, 106. eius incẽdium 250. seditio 321. monasteria 126
Lindauium Abbatis Sangallenſis patrocinio se commisit 65
Lindauia Franciscani cœnobium extruxerunt 53
Lineck castellum 315
Lingua Latina studium se neglexisse pœnituit Comitem VVirtemberg. Eberhardum 395
Lingua Boëmica & Vngarica primum scribi cœpit 473
Linsius, Lentulus 762
Lipsenſ. Academia condita 334
Lipsenſes à Frid. II. domiti 3
Literarum studia promouit Frider. II. pag. 71
Liuoniæ Dux VVilhelmus Rostoch. Academiæ Rector 348
Locatio & conductio 235
Locusta 233
Longæuitas piscium 26
Longæui Saxij 836
Longæuorum obitus 772
Longobardorum Rex coronatur Romæ Fridericus III. quia Modætiæ tunc non erat salubris aër 397
Lohr 217
Lorcha 155. 234. 262.284.317. afflicta 587. à rusticis incensa 818
Lorchæ protectio 133. inflammatio 593. sepultura 819
Lorchenſ. monasterij aduocati Stauffenſes 3. aduocatiæ renũciatio 124. patronus VVirtemb. C. Eberhardus 176. VVirtemb. D. Vlricus 225. aduocatus Comes VVirtemb. 78
Lorchense monasterium in tutelam à Papa suscipitur 12
Lorchense collegium 442
Lorchenſia quædam 108. 124.127.453. 440.445.488.
Lorchenſi cœnobio priuilegium à Frid. II. confirmatum 3. item priuilegiũ ab Henrico datum, 19. priuilegia de capitali iudicio, & de ditione ab Imp. confirmatur, 516 priuilegia de ditione à Papa confirmantur 518
Lorchenſibus cautum, 466. iterum cautum de molestijs hospitib. 472. bona quædã data, 81. donatio quædam testamentaria facta 33
Lorchenſ. monasterio propter aduersos casus depauperato ecclesia in Mynstet incorporata 126

Lorchenſium reconciliatio. 349. reformatio 410. cum VVirtembergico de venandi iure controuerſia 502
Lorchenſi Abbati mitra conceſſa 372
Lorchenſis Abbas Gebſo 183
Lorchenſes Iudais obſtricti 167
Losburg 833
Lottenberg. 300
Lucas Oſiander 634
Lucenhuſa 652
Lucernates 228
Lucius Freiburger 779
Lucrum max. vnde haberi queat 417
Ludos & ſpectacula antiquorum Imperatorum more Frid. II. exhibuit. 64.
Ludouicus Bauar. Imperat. V. occid. 203. æmulum habet Fridericum Auſtrium. 205. victoriam de inferioribus Bauaris reportat 205. prælium cum Friderico facit 214. Fridericum prælio ſuperat & capit. 215. ſecundam vxorem ducit 216. excommunicatur 217. à quibuſdam aduerſus Papam defenditur 217. in Italiam vocatur 220. Romæ coronatur 220. in Germaniam reuertitur. 225. eius in Papam Ioan ſcriptum. 222. de pace ad Papam legatio. 241. obitus 247
D. Ludouicus Galliæ rex factus 21
Ludouici Grempij Bibliotheca 797
Ludouicus Helffenſteinius Comes à ruſticis captus 585
Ludouicus Hohenberg. 242
Ludouicus Landauius Comes Venetias 176.
Ludouici Landgrauij nuptiæ 720
Ludouicus Nauarræ R. 206
Ludouici Oetingenſes duo pater & filius exules 665
Ludouicus Palat. elect. 788
Ludouicus Rabus 666
Ludouicus Stauffeneckeius 195
Ludouicus Teccenſis 149. 213. 223 229. 274.
Ludouicus VVirtemb. D. naſcitur 690. Chriſtophoro ſuccedit 734. nuptias celebrat 756. obit. 842
Luitgardis Rudolphi Tubing. vxor. 193
Luitgardis VValchina 219
Lunæ coma. 776
Luitſtetten. 154
Lupfen. 285 315. arx. 318
Lupfens. Comites. 76. 77. comitiſſa 105. 486.
Lupfenij Comitis & aliorum nobilium rapinæ 375
Lupferberga 281
Lupi nonpot. 654
Lupi in Turingia pueros multos deuorarunt 325
Luporum auiditas in carnem humanam 512
Lupius Heinricus 173
Lupoldus in Heluetios 207. Lupoldi ceſſio. 215. Lupoldi titulus 217
Luſcinius Ottomarus 535
Luſignana familia extincta 403
Luſores falſi 653
Luſtnauv. 173. 285. 289. 321. 332. Luſtnouienſis Oſtertag. 341. 401. nobiles 360. Luſtnouienſe templum inſtauratum 280
Luſtnouienſis Eccleſia Bebenhuſæ incorporatur. 138. Luſtnouienſes indulgentia 211. 362. reliquiæ 211
Luſtratio militum Argentinenſium. 612.
Lutera riuus 76
Lutetiæ ſeditio 345. perfidioſiſſima laniena 746. Lutetiam miſſi Theologi Tybing. 710
Lutherus primam miſſam cantat 532. monachus fit 528. Logicen & Phyſicen docet 534. doctor fit 546. VVormatiæ confeſſionem edit, item damnatur 569. in comitijs Auguſtanis eſt 559. ad Reuchlinum 560. excommunicatur à Leone X. 567. cõtrarius eſt ſeditioſis ruſticis 585
Lutherus 585. 631. 754
Lutheri diſputatio cum Ec 10, 565. matrimonium, 596. ſcriptum 617. ſepulchrum 663. mors 657
Luxouium 24
Lybeca 806
Lybecenſes ex Daniæ regis ſeruitute recepti ſunt in protectionem Imperij, 15.
Lympurgum 93. arx 643
Lympurg 285
Lympurg Barones 785
Lympurgenſ. Vlricus 90
Lympurg pincerna VValther 109
Lympurg. Epiſcopus VVirtzburgenſ. 380.
Lympurgenſium dominorum nomen 643 inſignia 360
Lympurgenſe monialium clauſtrum, 356.
Lyning. Comes Henricus Epiſcopus Spirenſis. 57
Lyning. Comitiſſa Abbatiſſa cœnobij Burrenſis 334
Lyra Nicolaus 220

M.

MAdenburgum 548
Mader Ioann. 554
Mæginus 763
Mæſtlinus 797
Magdalena Gemmingia ſponſa 653
Magdeburgum obſeſſum 668. obſidione liberatum 680. Magdeburgenſes proſcripti 665
Magenhaim 273
Maggij 271
Magiſtrorum copia Tybing. 832
Magſtat. 105. 167. 321
Mahometes II. 396. voluit ducere Friderici 3. filiam 399
Mahometes Conſtantinopolees tyrannatus 317
Maienfels 373
Manfredus Richand. 235
Manfredus regnum Siciliæ in poteſtatem redigit 72
Manfredus Conradum regem veneno necandum curat 83
Manfredi cum Papa actiones 84
Manfredus Sicilia rex fit 85. à Papa excommunicatur 85. inſidias Conradino ſtruit 85. Papam Vrbanum infeſtat 90. nec pacem, nec inducias à Carolo Andegauenſi obtinere poteſt 107. capitur & occiditur 107. eius eulogium, ſepultura, Epitaphium, vxor, proſopographia, familia, 108.
Manfredonia 79. 108
Manlichij 713
Mansberg. nobiles 332
Manuël Imperat. & palæologus 311
Mantuani ducatus principium 611
Mantuanus princeps VVirtembergici Comitis Eberhardi ſocer mortuus, 454.
Marbachius 570. 743
Marchia in feudum datur comiti Toloſano 38
Mareſcalci 146
Margaretha Friderici II. filia Landgrauij Turingiæ vxor Francoſordiam aufugit 123
Margaretha Maultaſch 226
Margaretha imperatrix à filio victa. 260.
Margaretha & Maria gubernatrices, 615.
Marchthal 243
S. Mariæ inuocatio. 280. laudes 488
S. Mariam in peccato conceptam eſſe, quomodo Bernates Monachi probare conati ſint 515
S. Maria ad quercum 707
S. Maria formoſa Ratiſbonæ 567
Mariæ cella ſupra VVerdam 218
Mariæ Brabantinæ interitus 86
Maria Hailsbrunna picta monachos ſub Mantello ſeruat prædiræ venturi iudicij iræ 503
Maria Marchioniſſa 711
Maria Regina 688. eius miniſtri obitus. 617

obitus 701
Mariæ Scoticæ in reginam Angliæ conatus, & obtruncatio 801
Maria Vngariæ regina Sigismundo desponsa. 399
Maria VVirtemb. Hērico Brunsuicens. Iuniori nupta 353
Marii patroni qui. 468
Marmoras Heros 780
Marpach arx, & inde dicta familia nobilis 357
Marpurgense colloquium 606
Marquardus Episc. August. 254
Marthal 259
Marthalensis Abbas captus & mille florenis liberatus 431
Mart. Bucerus Augustæ 628
Martin. Crusij natiuitas 599. studia 664.
Martinus Frecht. 641
Martinus Lutherus nascitur 468. ad Academiam proficiscitur 518. Indulgentias oppugnat 558
Mart. Lutherus vide Luther.
Martini Papæ optatio de Germanis 153.
Martinus Schanck 770
Martorff. 260
Mastertzhouen. Baro 74
Mastrichi expugnatio 768
Matrimonij leges 759
Matth. AEntzlinus. 794
Matthæus Biberach. Marescalcus 581
Matthei Aulberi mors 740
Matthæus Vogelius 841
Matthias Heldus 633
Matthias Ritter mortuus 812
Matthias VVaiber Martyr 595
Maulbrun 152.587
Maulbrunn colloquium 722
Maulbrunn. Aduocatia 267
Maulbrunn. à VVirtembergico in potestatem redigitur 523
Mauricius & Augustus 647
Mauricius electoris ditionem inuadit 659. elector Sax. fit 667. eius de concilio protestatio 675. cum Gallo liberandorum captiuorum causa conspiratio 681. cum Marchione Alberto prælium & interitus 688. sepultura, ibid.
Mauriciana statua caput delapsum 687.
Maurstetten 240
Maximilian. I. vide Imperator
Maximiliani. I. obitus & eius ad mortem præparatio 561
Maximil. II. coronatio 712
Maximilian. II. Cæsar XVI. 724.738
Maximilian. Cæsar. 760
Maximiliani Austrij clades. 808
Maximilian. VVirtemb. infans. 843
Mechelburg ducatus 255
Mechtilda à filio Rudolpho capta 194
Mechtilda Bauaræ titulus 194
Mechtildis Palatina 405.842
Mechtildis tertia Friderici II. vxor. 33.
Mechtildis VVachendorfia. 213
Meckmyla. 383.648
Medicinam vniuersam ex Græco & Arabico sermone transferendam curauit Frid. II. 71
Mediolanum à Gallo occupatum pulso Sfortia 511. à Sfortia recuperatum, & iterum amissum 515. Cæsari Carolo recuperatum 584
Mediolan. ducatus 629
Mediolanensis. Dux ab Imperatore Sigismundo belli metu ad officium redigitur 358
Mediolanenses Henrico regi iurarunt contra patrem 32. ad nouam aulam ingenti prælio à Frid. II. victi 39
Mediolanenses bello infestat Frider. II. 50.
Megisser 743.761
Megitzer 736. nobil. 115
Melanthon natus 508
Melita Ioannitarum insula 608. à Turcis oppugnata 726
Melita 766
Melos 805
Memminga 683
Memmingensis schola 691.699
Menavv insula in lacu podamico 157
Mendicis prouisum Augustæ 577
Mendico datum responsum 170
Mendicorum anniuersaria Alberspaci refectio 187
Mendlinus 762
Mendlini 601
Merania dux Poppo Episcop. Bambergæ exauctoratur 54
Mercatores Norinberg. capti. 307
Mercatorum Augustanorum & Vlmensium merces Francofordiæ in nundinis comparatæ ab Imperatore VVenceslao in itinere obstringuntur, sed frustra 314
Mercklinga 182. eius hodiernus status 182. ignis 742
Meringa pagus 280
Mersburg 232.308
Mersburgum Turgouiæ 55
Mersburgius Baro 638
Messana 781
Messanam rebellem violēter capit Frider. II. 29
Mesis diues 766
Meßingen 243
Mestlinus 743
Metim Gallus occupat. 622
Metensis per Cæsarem obsidio 634
Meum & Tuum 326
Michaël Grater 835
Michaël palæologus Constantinopolin latinis eripit 83
Michaël Sidonius 665
Milching. 789
Miles mortuus in arbore repertus, 205.
Militaris petulantia 177.666
Milites Vlmam prætereuntes 650
Militum impiorum origo 503
S. Minatij castrum astutè Fridericiani occupant 68
Mindelbergius Schvvighard eques auratus 90
Mindelheim 218.275.278.402
Mindelheim & arx eius 268
Mindelheim monasterium 90.105
Mindelheimij templum conditur 533
Mindelheimensis ditio à Rechbergensi & postea à Fronspergio emitur, 379.
Minister fidelis 80
Miracula S. Nicolai 386
Mirandula Cæsari traditur 541
Mirandulanus Comes Franciscus Picus 516.
Miregrelia 320
Misnensis Marchio Henricus curiam summâ magnificentia in Northusano oppido habuit 14
Missa æterna empta 323
Missa communis error 434
Mittelburgi deditio 751
Moguntia schola fundata, 465. comitia 267
Moguntiæ Hastiludium 458
Moguntinus Albertus Cardinalis 559
Moltzheim opp. 196
Mompelgard. 652. 160. eius collegium 168.
Mompelgardum à Rudolpho Cæsare capitur 155. Delphino deditur 379.
Mompelgardiæ & Lotharingiæ deuastatio 807.808
Mompelgard. Comitatus quomodo ad Nouocastrēses peruenerit 106. quomodo ad VVirtembergicam domū peruenerit 344. ad VVirtemberg. Henricum peruenit 437
Mompelgardica Disputatio 797
Mompelgardens. Agnes 213
Mompelgard. C. Henricus & Stephanus 275
Mompelgard. Comitis Henrici interitus 319
Mompelg. C. Theodoricus captus 30
Mompelgard. Comes Theodoricus. 2. 106 pag.

Mompelgard. Comites 320
Monachium ciuitas 611 eius amplitudo 498
Monachorum commendatio 204
Monachorum mandasia 538
Monachorum inertia 144
Monachorum bellum 28
Monachorum Bernensium exustio 535
Monachus Burcardus in rosis se lauare dicebat, dum inter cadauera & cruorem hilaris obequitaret 379
Monachi examinis causa Constantiam vocati deteriores domum redire solebant 62
Monachorum Hirsaugiensium Abbas monasterium are alieno granatum reliquit 356
Monachorum Hirsaugiensium Abbas externa potius quam Regulam sequitur 109
Monachorum Lorchensium contentio cum VVirtembergico de iure venandi 502
Monachi Lorchenses in patrocinium suum recipiunt homicidas 402
Monachi Otenbyrenses collapsam monasterij sui disciplinam instaurari non patiuntur 458
Monachorum prouincialis sacratarum fœminarū inspectionē priori Eßlingensi commendat 99
Monachorum Ratisbonensium ad D. Haimeranum Abbas cum Ratisbonensi Episcopo conatur Cæsarem Conradum occidere per insidias 80
Monachorum Sangallensium Abbas superbus 15.26
Monachorū Sangallensium Abbas strenuus bellator, nihil habens monastici cum præter cucullam 58
Monachorum Sangallensium Abbas tyrannice tractat Lindoienses, quos in fidem ac patrocinium receperat 65.
Monachorum Sangallensium Abbas Argentinensem Episcopum milite instructissimo equitibus tempore pacis comitatur, Maurbacensium autem monachorum Abbas equitibus duntaxat quingentis, 98
Monachorum Sangallensium intestino bello factum, vt regio igni & ferro deuastaretur & omnes monasterij calices conflarentur 128
Monachorū Sangallensium Abbas der Rot Vlr veste monachus, corde Monacha fuit, ein rechtschaffener Eopäberlin 422
Monachorum Sangallēsium Abbas bellator & equorum conuiuiorumq; amantissimus fuit 494
Monachi prædicatores Zofingæ oppidi, non prædicatores sed proditores fuerunt, dederunt tamen proditionis pœnas 62
Monachorum VViblingensium reformator lorica se induere coactus propter periculum à reformandis monachis 565
Monachorum græcorum vestitus 803
Monachi Indiani 560
Monachi cuculla indutus est Eberhardus VVirtembergicus cum sepeliretur 504
Monachorum poësis 557
Monachorum & Monacharum in diuersa loca discessus ex Augusta, 633.
Monasterij ciuitatis expugnatio 629
Monasteriorum vsus 224
Monasteriorum VVirtemberg. reformatio 627
Monasteriorum VVirtembergicorum scholæ 697
Monasteriorum præceptores & discipuli 704
Monasterij S. Petri fundatio & conflagratio 769
Monastica confraternitas 487.510
Monasticarum Regularum aduersarij 99.
Monastica disciplina in omnibus fere ordinis Benedictini monasterijs per Germaniam defecit 109.110
Monastica disciplinæ collapsio 220
Monasticorum triplex votum, paupertas in balneo, obedientia in mensa, & castitas in altari 437
Monetæ coriaciæ 48. 64
Moneta Tybing. 176
Monetæ in VVirtemb. 775
Monetæ falsarius 134 137
Monetaria lex 745
Moniales lasciuè viuunt & reformationem in dignè ferunt 342
Moniales non castæ 11
Monialis fœcunda 338
Monialium virginitatē custodiri valde difficile est 99
Monialium virginum numerus imminutus in Gnadenzella 412
Moniales Gnadenzellenses lasciuæ, petulantes & omnis reformationis impatientes 411.412
Monialis in monasterio quodam nulla casta præter vnicam quæ nondum peperierat 417
Moniales sorores certis temporibus tōdentur 100
Moniales Gnadenzellenses nullam reformationem admittere volentes in alia monasteria dispertiuntur 452.453.
Moniales Hockbachenses Abbatissa singulari arte quadam reformauit, ne eas reformationis alias impatientiores offenderet 415
Moniales Sæfflingenses petulantes reformationi pro licentia sua reclamant 479
Moniales Vrspringenses reformatrici ducissæ adeo repugnant, vt per conuocatos rusticos eas ad officium redigi oporteret 440
Monialium improbitas & nequitia fecit, vt Marthalense cœnobium abrogaretur 132
Moniales Sancrucivallenses fundatoris sui arcem Landau. coniurarunt, ne illius posteris vllius iuris olim repetendi ansa relinqueretur 366
Monialium Pfullingensium regula 100. 101.
Monialis puella inuestitio 139. professio 140. votum 141
Monocerotis cornu Halæ inuentum. 498. 137
Monomachiarum vsus 166
Monomachia
Monomachia Basileæ Alemanni & Hispani. 356. alia Augustæ 332. alia Halæ Sueuorum 330. alia Itali & Sueui cuiusdam 476
Monomachia bis dirimitur à duobus nobilibus 427
Monomachia Georgius Ehingensis Saracenicum bellum ad septam in Africa finiuit 429
Mons Elisabetha 821
Monstrantia 231. Monstrantia Vlmensis templi 290
Monstrantiæ conculcator 675
Monstrum Esselingæ 150. infans cum duobus capitibus Rotvvilæ 499. vitulus biceps 361
Monstrosi partus 134
Montfort. Comitatus Austrijs venditus 292.
Montfort. Comites 82. 262. vnde Moræa titulum habeant 476
Montfortij Comites duo 476
Montfortens. Comes Simo Albios prostrauit occiso Tarraconensi rege 1. occubuit 13
Montfortens. Comes Episcopus Curiensis 83
Montfortensis Comes in prælio contra Conradinum occumbit, 116.
Montfortens. Comes Rudolphus Episcopus Constant. in Papæ anathemate mortuus 210

Montfort. Comes Rudolph. 224.295. 299.
Montis mira altitudo 76
Montis abruptio 52
Montis perfossio Tubinga 464
Morania 145
Morbus gallicus 478
Morhardus 758
Morhildis 330
Morientium gestus tempore pestis 251
Moriendum benè 762
Morio Stichus Bauariæ ducem à quo per iocum incessebatur, cultello lethaliter sauciat 27
Moscouiæ principes 400
Muleasses R. 627. Turcarum R. iterum exul 668
Mulier incendiaria 792
Mulier in virum 193
Mulier grauida à tauro læsa 614
Mulier liberorum 53. mater 674
Mulieris in sacrificium iocosæ periculum 675
Munckij Halenses. 387. Munckij Vlrici obitus, 93. Munckius Vlricus nobilis 527.
Mundelsheim 372
Munderkinga 313
Munerum vis 825
Murhart 670
Murhart monasterium 380. 519. eius Abbates. 519. 545
Muretus 754
Mus Alpinus 669
Mylbetmij Argentinens. nobiles pereunt 319
Milij doctoris Augustani periculum 789
Mylius Georgius 793
Myller 774
Mynsinger 304. 426. 553. 649
Mynster oppidum 248

N.

NAstisgerus homo facetus 489
Nagelij nobiles 405
Nagoltum opp. 206. 261. 326. 270. 277
Nariscorum cœnobium eremitanum accepit priuilegium à Frid. II. pag. 2. ab Henrico. pag. 12. 16
Natiuitas Elisabethæ Anglorum Reginæ 624
Natiuitas legitima necessaria 771
Natura quid significet 312
Nauarræ R. Ludouicus 206
Nauarraus Heinricus Rex 746. 804. eius excommunicatio 794
Nauclerus Ioannes, principis præceptor 395. principu legatus 422. primus Tybing. Academiæ Rector 450
Nauclerus Ludouicus 546
Nauclerina familia 5175
Naucleri chronica 55
Naufragium 351
Nauplium 790
Nauplia & Monembasia 644
Navv. nobilis 34
Nazareth à Frider. II. reparatur 23
Neapoleos regnum in potestatem redegit Carolus Gall. R. 499
Neapolitanam Academiam Frid. II. instituit 71
Neapolis Conrado Regi dedita 79
Neapolim Papa Sueuis eripit 84
Neapolitana Regina Alphonsum Hispaniæ Regem adoptat 351. Eius genealogia ibid. moritur 359. parum pudica ibid.
Neapoli mons lapideus perforatus, 425.
Neapolitanus Rex honorificè excipit VVirtemb. Eberhardum 426
Neckerbach 146
Necromanticus Faustus mortuorum formas monstrauit 464
Neera pagus 349
Negelinus 673
Nessen 205. 240. 813. deditafœderatus 563.
Neidling. 273
Neidhardus Fuchsius 198. 225
Nellingen 130. 216
Nellenbergius nobilis Episc. Constant. 322.
Neobolus 748
Neopyrgum 608
Nerlinger à VVirtemb. nobilis campidoni Abbas 84
Neuenfels 374. 375
Neugingen. 323
Neuhausanus Truchsessius 358
Neüneck 379. 236. 244
Neuperg. 81
Nevvenpyrgensi oppido petente Comite VVirt. Imp. Sigismundus dedit duos mercatus 357
Nevvenmarckt 191
Nicodemi Frischlini interitus 834
Nicolaus Biberacensis 186
Nicolaus Lyra D. 220
Nicolaus Constant. Episc. 226
S. Nicolaus vide Papa.
Nicolai Varenbüleri longæuitas 836
S. Nicolaus Canonizatus 386
Niclashausæ seditiosus quidam pastor 447.
Nicopia 799
Nidau 237
Niderbechingen 330
Niederhofer 378
Niffen 285
Niffens. Gottfrid. 190
Niffenses Barones 32
Niphen 180
Nippenburg 135. 227
Nippenburg. Emphiteusis 235
Nippenburgiæ Agnetis obitus 700
Niuis copia 153
Nix alta 390
Nobiles latinæ linguæ studium negligunt 395
Nobiles aliquot defuncti 561
Nobiles ciuitatum hostes 375
Nobiles occisi Künigsfeldæ sepulti, & eorum nomina 303
Nobiles à Rusticis per hastarũ cuspides acti 586
Nobilium esse domi in ocio consenescere, nec alijs seruire, haud existimauit nobilis Ehingensis Rudolphus 417.
Nobilium Sueuiæ bellum aduersus Rudolphum 133
Nobilium ruina 166. eorum rapinæ 375.
Nobilium & aliorum obitus 704
Nobilium examen Argentinæ 283
Nobilium familiæ extinctæ 601
Nobilitatem germaniæ quomodo commendauerit olim poggius 342
Nochet 323
Nœrdlinga 194. qua occasione Imperio incorporata 80. sub Imperio 341. Euangelica 582. Eius amplitudo 498. Eius obsidio 471. Oetingensi Domino proditur, sed diuinitus custoditur 372. conflagrauit, beneficentia postea Cæsarum instaurata est: 44. Turris ibi concidit 408. puer ibi trimulus 732. incendium 677. amplificatio 221
Nœrdlingensium & Oeting. Comitum offensiones 739
Nœrdlingenses 307. illis in mercatu insidiæ structæ 376
Nœrdlingense cœnobium 677
Nordfolcius dux 745
Norinberga 291. & confœderatæ ciuitates ad bellum sustinendum se parant 389. ibi Marchio Albertus Hastiludium cum patricijs egit 396. ibi comitia 477. S. Clarę Gynæceum, & eius Abbatissa ibi 147. Facta quædam ibi 645. Munitio eius 637. Comitia ibi 4 Neptiæ Regis Henrici 14. Amplitudo 498 pestis 367. domus Sueuorum ibi ædificari cepit 483
Norinbergensis Burgrauiatus 136
Norinbergensis Heersbruck & Altorff capiunt 524. Eorum duces contra Marchionem 390. Eorum victoria à Marchione 393. eorum clades 520.

520. Quo eis bellum indictum fuerit 390.
Northusæ comitia 12. ibi amœnissimus hortus & magna celebritas à Misnensi Marchione instituta 14
Nothaft. 364. 765
Nothafftij nuptiæ 830
Noua moneta nomine Austriaco in VVirtemb. 573
Noui collegij Tybing. studiosorum primus lapis 808
Nouo castrensis Comes 106
Nubium diruptio, seu ruptura 186. 301. 165.
Nummus ἀπὸ τοῦ νομίζειν, vel νόμου dicitur, quia nō φύσει sed θέσει nummus est 48
Nummus victoriatus 64
Nundinæ Argentinenses 300
Nuptias Frid. II. Romæ celebrat 11. & nuptialia dona cum à pontifice & Romanis, tum à Germanis oblata, 11.
Nuptiæ Henrici Regis Noribergæ celebrantur vbi inter choreas pauimentum pondere hominum fractum est 14.
Nuptiæ Bauarici ducis Othonis 14
Nuptiæ Augustæ & alibi 651. 654. 680. 756. 826. 783. 795. 811. 761.
Nuenhusensis Berchtoldus nobilis, 84.
Nussia Coloniensis ditionis op. obsessum à Burgundo 438
Nyrtinga, & arx 821. pestis ibi 794. incendium 435
Nyttel Albertus 231

O.

OBernavv. 322. 406
Oberkirch 356
Oberndorff. 146. 234. 249. 270
Oberndorffense cœnobium 408. Sacellum & altare fundatum 418
Obstagium leistung 216. 234
Obstetrix 775
Obtruncatio 296
Occo 780. Adolphus 316
Occanus excommunicatus 217
Occonis Trisij magnanima vxor 316
Ochinus 656
Ochsenhausen 316
Ochsensteinius Comes 302
Octauius Fuggerus 768
Oebinga 213
Oecolampadius natus 465
Oeffinga 216
Oeningenses Comites 357
Oetinga 825. arx 349
Oetingensis Comes Ludouicus 6. Conradus 200. Fridericus 310
Oeting. Comitissæ εἰρήνης Epitaphium caluæ 671
Oetingensis leprosus 677
Oetingensium Comitum dissidium, 687.
Oetingenses Comites contra Nordlingam 725
Ohrenmarckt/Blendstat 296
Offenhusa 221. 76. 77. 78
Offensio inter Albertum Austrium & Cæs. Adolphum 175
Offterdingen 201. 349
Ola oppidum 257. à Cæsare captum & ad Imperium 267. Eius reformatio 755.
Olerbach 157
Olenbyrensis monasterij disciplina collapsa 458
Olympia Morata, Itala doctissima, 691.
Olympiæ Moratæ obitus, & eius parentes 696
Omen futuri prælij 379
Omen piscium 367
Ondingen 135
Onolspachij Hastiludium 471
Onschmettinga. 614
Ophtalmicus Schorndorffensis 544
Opitulatorum facellum in bubile commutatum, cum pauci illis opitularentur 435
Oporinus 735. eius natiuitas 532
Oraculi diabolici ambiguitas 124
Oratio de natali Christi 751
Oreb mons 709
Organon musicum templi Vlmensis 290.
Oringam occupant aratores 592
Origo Scholæ Anneæ apud Augustanos 618.
Ortenburg, 638
Ortenberg 154
Oscula Imperatoris innoxia 169
Osculum Imperatrici ab Episcopo datum 169
Oseas Hala 374
Osiander Andreas 577
Ostheimij 706
Osthamma 826
Osterlinus 752
Ostertag 243
Osterhouium Monasterium 686
Osuil Wolgenannt 213
Ottackari crudelitas in vxorem 20
Ottilia Bickina 807
S. Ottiliæ mons 544
Otthingonum 194
Ottocarus Bohemus Cæsari rebellis, eius literæ ad Rudolphum, & pax 136. Ab ambitiosa vxore impellitur ad defectionem à Rudolpho & eius bellum aduersus Cæsarem Rudolphum, 143. Occisus 145. eius genus ibid.
Ottho, vide Imperator.
Ottho Eberspergensis 146. Ebersteinensis 148
Ottho Vngaros profligauit irrumpentes in Germaniam 152
Ottho Brunsuicensis Vir quartus Ioannæ Regine Neapol. 245
Ottho captus 299
Ottho Augustanus Episcopus restitutus 665.
Ottvvil 166
Ovv 800
Ovva op. 139. 270. 274. 166
Ovvensis in Oberndorf. 433
Ovvensis Truchsess. 315
Ovvensis Ioannes 355. Berchtoldus 278. Volckardus 172. Bentzius 292.

P.

PAcis compositio cum Cæs. 683
Patsch 865
Palatinus Rheni quomodo ad Bauariæ rectores peruenerit 2
Palatinus Ottho à Friderico II. vtrumque ducatum Rheni & Boiorum impetrauit, vxorem habuit Gertrudem, Henrici Palatini Rheni filiam 27
Palatinus Rheni Ludouicus vxorem adulterij suspectam præcipiti ira decollat 65. 86. Regis Poloniæ filiam vxorem ducit 85
Palatinus Rheni Interrex Germaniæ 183.
Palatinus Rupertus Cæsar Hertzog Klein dictus 324. Eius in Italiam profectio 325
Palatina Mechtildis 405
Palatinæ Mechtildis instinctu duæ scholæ fundatæ Fridburg. & Tybing. 362.
Palatinus Fridericus tres principes vicit & cepit 409
Palatinus ædificat turrim in contemptum Imperatoris Frid. III. Trutz Keyser 439
Palatinus Rheni Cunradus 442
Palatinus Philippus & filius eius Rupertus ab Imperatore proscribuntur 523
Palatinus Elector Ludouicus cum Bauari Alberti filia nuptias celebrat 538.

Palatinus

Palatinus Rheni Episcopus Spirensis, 548.
Palatinarum Ecclesiarum reformatio, 656.
Palatini deditio 660
Palæologus 132.345
Palæologi hodierni 400
Palæologus Montis ferrati Marchio, 471.
Palestinæ loca sancta & quæ ibi indulgentiæ 426
Pallia ministros suos gestare Abbas quidam non finit, ne monasterium sub ijs asportaretur 380
Pamphylona metropolis Regni Nauarræ, olim pompeiopolis 424
Papa Innocentius excitat proceres Germaniæ ad expeditionem contra Saracenos. 1. Fauebat Friderico II. vt aliquis putasset, sed clam eum occiderat. 1. Eius iussu iterum crux prædicatur per Germaniam Hierosolymæ comparandæ causa 2
Papa Honorius vrget expeditionem Saracenicã 5. dissidere cepit à Frider. II. quod Siciliã cũ Apulia subiugasset, 9. Lorchense monasterium in protectionem sedis Apostolicæ recepit 12. Legatum in Germaniam mittit ad Henric. Regem prohiberando damia Rege. 12. 13. Papa cum Cardinalibus impediunt curiam, quam Imp. cremonæ indixerat. 15. Eius instinctu Lombardi coniurationem fecerunt Imperio & expeditioni sacræ incommodam 15. Et Imperator Frid. II. reconciliatus dedit 20000. Vncias auri. 15
Papa Gregorius IX. Superbus Imp Frid. II. excommunicat pro causis friuolis & falsis, posthabito omni iudiciario ordine & Otthonem Saxonem ad Imperiale fastigium sublimauit 16
Papam posse subditos Imperatoris aut aliorum principum iuramento absoluere, Sigebertus hæresim esse dicit. 16. Multos excitat contra Imperatorẽ Frider. 16. Eius incredibilis superbia & summa iniuria in Imperatore 18. curat eos, quos ad expeditionem sacram excitauerat in itinere omni vlatiõ spoliandos. 18. inuadit ditionem absentis Imperatoris, quem propterea in Syriam abire excommunicationis fulmine compulerat. 22. Literas ad Sultanum miserat, ne Cæsari terram sanctam redderet. 23. vix tandem Imperatori procerum Germanorum intercessione, reconciliatur CXX. vnciarum auri millibus persolutis 25. Comitia quæ imper. Frideric. II. Rauennæ indixerat, occultis consilijs impedit 28. Calumnias in Frideric. II. Imp. spargit 42. Venetos sibi conciliat contra Imp. Frideric. II. 40. Papam esse Antichristum Fridericus II. affirmauit 47. 49. Papæ & ipsius flaminibus placuit Germanorum Imperium non modo debilitare, sed in fauillas redigere, eo quod videretur ipsis magis florere quam ipsis vtile foret 44. crucem & indulgentias contra Imp. Frider. II. tanquã contra Saracenos prædicandas curauit 45. Inducias cum Sultano fieri prohibuit, vnde Hierosolyma iterum amissa 45. Tigurinos excommunicat ob fidelitatem erga Frid. II. Imperatorẽ 47. cum Frid. II. cogendum censuit, vt abdicata regnorum, humanarum litium & prophanorum negotiorum cura, sequatur vestigia pauperis Christi, cuius vicarium se iactet. 49. Imperatori obstabat quo minus Vngariæ contra ingruentes Tartaros auxilium ferre posset 49
Papæ Legati, conuocandi comitij causa emissi, ex Legatis Ligati, ab Imper. facti sunt 52
Papa Cœlestinus. IIII. 52
Papa Innocentius. IIII. 45. vana spe pacis Imperatorem Frid. II. lætat 55. Lugduni in generali concilio quotidie Fridericum alta voce pro concione vocauit, vt se sisteret 55. Exorari à Legatis Imperatoris nequit, vt aduentum eius expectet, sed absentem eum damnat 55. Sultano scribit vt ab amicitia Friderici discedat 63. Et Sultanus rescribit, se plus facere Christum quam Papa. 63. Ipsius & Ecclesiasticorum impietas, fastus & auaritia, ipsos Tartaros offendunt 65
Papam esse Antichristum, Germaniæ Episc. dictitarunt, vt testatur Otho Palatinus 57
Papam & eius prælatos esse hæreticos & viuere in peccatis & vitijs mortalibus, in Sueuia quidam prædicabant 67
Papæ iniquitas contra Frid. II. descripta à Pandulpho 71
Papa Patauiæ Episcopum exauctorat & omni beneficio exuit, eo quod fideliter Domino & Imperatori suo Friderico II. adhæreat 78.
Papa Innocentius Siciliæ iura tradit fratri Regis Angliæ, sed frustra, 79.*
Papa Alexander Innocentio succedit, 85.
Papa Vrbanus cruciatæ prædicatione Gallos contra Manfredum excitat. 90. Carolum Andegauum excitat contra Manfredum 103
Papa Clemens IIII. 105. plenam remissionem peccatorum dat omnibus qui pro Carolo Andegauo & Ecclesia contra Manfredum pugnant 107. Carolum Andegauum Imperij vicarium creat per Italiam. 110. Conradino aduersatur ibid.
Paparum de iniurijs Conradinus conqueritur. 111.
Papa interdicit Electoribus ne Conradinum Imperatorem eligant 110. Conradino interdicit ne Regnum Neapolitanum appetat 112. de Conradino & eius Comite duce Austriæ vaticinatur ibid.
Papa Clemens IIII. autor fuit Carolo Andogenensi, vt Conradinum & Badensis Marchionis filium Frid. capite truncandos curaret 118
Papa Cæs Albertum instigat in Philippum Franciæ Regẽ. Sed affinitatem potius Reges inter se iungunt 191.
Papa sedes Auinionem translata 195
Papa sibi ius electionis Cæs. arrogat 246.
Papa Gregorius X. 126. Schisma 294.
Papæ falsi tres 338
Papa tres deiecti in concilio Constantiensi 339
Papa promittit omnibus cœlum, qui ab Hussitis occiderentur 347
Papam generali concilio subiectum esse debere decernitur in concilio Basil. 358
Papa non vult se subijcere generali cõcilio. Ideo contra Basil. concilium generale aliud concilium Florentiæ celebrat 368
Papa Eugenius Imperatorem Orientis collocauit ad sinistram 369. à concilio Basiliensi deponitur 371
Papa designatur Sabaudiæ dux Amadeus maritus, & Fœlix. IIII. dicitur, sed processum non habet 371.
Papa Eugenij instructu legatus Basiliensis concilij ad comitia Francofurt. proficiscens spoliatus putatur 385.
Papa Nicolaus V. 386

Papæ legatos Constantinopolitani Imperatoris opem eius implorantes contra Mahometem à se repulit, 399.

Papam, cruciatæ dicationibus non religionis propugnationem, sed pecuniam quærere affirmauit Moguntinensis Episcop. Dieterich Eisenbergius, ideoq; à Papa depositus 407.

Papæ pij AEneæ Syluij diploma quoddam 413

Papæ Alexan. VI. de futura vita & articulis fidei dixit: Est nobis b. persuasio 497. perfidus Auarus immanis ibid. Lucretia fuit filia, sponsa nurus 495

Papæ sigillum & eius interpretatio 314.

Papam Iulium Maximilianus. I. ebriosum sacerdotem dixit & verè 520. Eius exercitus à Germanis funditur fugaturq; 543

Paparum nomina si non sub nomine Papæ inuenias, quære ipsorum nomina, quos Papas nosse cupis

Papæ auxilia 658

Papæ à patriarcha excommunicatio 804.

Paparum fides de Deo 600

Papæ & Cæsaru contraria mandata 200.

Papadatus baptizatus Tybing. 802

Papale indultum 673

Papistæ Ecclesiastica beneficia grandi pecunia emere & vendere solent, 508. 518. 519.

Parisiorum Lutetiæ Sorbona instituta 84.

Parmense bellum in Italia 675

Parma obsidetur à Frid. II. 63

Parricidium Ehingeni cuiusdam 406

Parricidarum supplicium, & eorum furiæ 833

Parsimonius Ioannes 595

Parsimonij 763

Parsimonia insignis Abbatis cuiusdam Murhartensis 381

Partus monstrosi 643. 675. 134

Patauium à Frid. II. transfertur generale studium 10

Patauium Ecelino traditum 40. è Patauio literæ 786

Patibulum 286

Patmus 805

Patriarchæ mors 287

Patriarcha Constantinopolit. venit ad Romanum Papam 369

Patriarcha Græcus 709

Patriarchæ Græci primum responsum ad Augustanam confessionem 758. ad eum Responsum primũ 761. Eius secundum responsum 767. Tertium ad ipsum responsum 775

Patriarchæ Constantinopol. sedes 825

Patriarcha Bulgari Gabrielis, Tybingam introitus 802. eius literæ commendatitiæ & qui subscripserant patriarchæ eiusq; comites 803. Mores in cibo capiendo & vestitus 804.

Patria defensio 378

Patria conseruator Nordlingæ quomodo tractatus 372

Patricij Augustani 223

Paulus Phrygio 652

Pauli Papæ veneficia 658

Paulus III. pontifex 627. eius mors 675.

Pauli Fagij vltima concio Argentinæ 672. eius mors 675

Pauperes de Lugduno 218

Pax per Imperium noua 313

Pax inter ciuitates & principes 394

Pax aliquo vsque Religioni data 619

Pax Religionis, vt & ciuilis 716. illius capita, & iteratio, & tria prouisa conseruationi illius, vtpotę 1. persona 2. Res. 3. executio 717

Pecorum apud August. præda 307

Pecuniarum vsus 245

Pedescriptæ sententiæ à Thoma Schweickero 790

Pediculi Pharaonis 709

Pellio Anabaptista miser Rex 613

Peregrinationum σύγγραεις 255

Peregrinatio VVeihebrunnensis 358

Peregrinatio Orendesalensis & Schuppachiana 402

Peregrinatio puerorum Halensium inuitis parentibus suscepta 405

Peregrinatio religiosa ad Mariã Thungerthalensem 361

Peregrinatio religiosa Heilbrunna, 377.

Peregrinatio Burckbergæ ibid.

Peregrinatio Riedensis 434. Ainkornensis 434. Meringensis in Esslingensi ditione 461. Esslingensis 508. in S. Ottiliæ montem 544

Perfidiæ pœna 175

Per lacum Augustæ 286

Perloner Episc. Constant. 494

Persarum Rex Georgius Turcas adoriri vult 405

Pestis Perorum 12

Pestis Ferrariæ in concilio 369. Basileæ in concilio 371. per totam Alemanniã 371. Pestis 356. 367. 464. 266. 648. 649 798. 627. 646. 743. 754. Augustæ 570. Neapol. 603. Nyrtingæ. 794. Reutlingæ 764. Argentinæ 685

Pestilentia 239. 244. 300. 564. 681. cum fame 205. terræmotum secuta dira. 250. in VVirtembergia 613. Studtgardiæ 724. pestilentia contagio cauetur 793. Tybing. 728.

S. Petri Monast. in nigra Sylua 46. cõflagrauit 386

Petrus de vineis in vincula conjectus 68. Oculis orbatus, se ipsum de vita sustulit ibid.

Petri fabulosa apparitio 229

Petrinus Cypri Rex 279

Petro Aragonio Procula studet 156. Et omnia quæ ad liberandam Siciliam à dominatu Gallorum pertinebant astutissimè præparat ibid.

Petrus R. Hispanus Messanam, Carolo Conradicida eripit. Et Carolum eius filium capit 158

Petri Pauli Vngerij conuersio 671

Petrus Ramus 746

Petrus Agricola 793

Peutinger August. patricius 347

Peütinget VVelserinam ducit 510

Pfaff. 2206

Pfaltzgrauenberg, hodie Pfaltzhald 179 82

Pfannenbergens. Comites 350

Pfannenberg. 192

Pfefferius amnis 261

Pfeffingen

Pfeffenhartius Vlricus Episc. Constant. 245.

Pfefferger Iacobus longæuus obijt, 784. 73

Pfeffersheim. nobiles 87

Pfevverskloster

Pfifferling/oder stattlich Kröß 693

Pfirtenses Comites 18

Pfirtensis Comes crudeliter à filio enc-'tus 32

Pfirtensium seu Phyretarum Comes Theobaldus 388 259

Pfirtensis vltimus 218

Pfirt ad Austriacos 288

Pfirteri Augustani 702

Pfortzhaim, porta Hercynia

Pfortzheim quomodo peruenerit ad Badenses March. 123 186

Pfrondorff. 24

Pfullingense Gynæceum

Pfullingensium Monialium migratio 643.

Pfullingenses Sanctimoniales 686. & Abbatissa 681 365

Pfuser de Norstetten 771

Phœnix auis 19 4

Pheringa 12

Philippi Regis Galliæ mors Philippus

Philippus Palatinus præses VVirtembergiæ, 621. ipsius Italica expeditio, 632. Vulneratus 625
Philippus Melanthon ob græcas docendi literas VVittebergam accersitus, 566. obijt 706
Philippi Hutteni, & aliorum cædes, 657.
Philippus Imperatori Caroli filius in Germaniam aduentus vsq; Lucenburgiam 672
Philippi Galli Epistol. 769
Philippina, & eius virtutes 773
M. Philippus Gallus 786
Philippus & Irena 818
Philippus Apianus 827
Philipp. Dagen 842
Philosophicæ professionis duæ sectæ Reales & verbales 451
Phyretarum seu Pfirtensium Comes Theobaldus 186
Pinicianus 605
Pirckhaimerina Charitas, Abbatissa, 147.
Pirckhaimer VVor. b. natus, 433. Eius mors 618
Pisa Imperatrix rapta 262
Pisis longæuus 508.25
Piscium omen 747
Piscium captura Constantiæ 626
Placy Theologi natiuitas 619
Planckenburg nobilis 53
Plantschij mors 623
Platamona ciuitas 792
Plebanorum duorum contentio 110
Pluderhausen 146
Pliening. 332
Plieninger. Doctor & miles auratus, 533.
Pheningeri 747
Pluuius annus 207
Pluuiæ graues 421
Pluuiæ & fames 605.606
Podamicorum res gestæ 291
Podamicus lacus, 632. congelatus, 144.
Poëta Germaniæ primus Celtes 406
Poësis Monachorum 557
Poggius 342
Polona Regina 304
Poloniæ R. Henricus Gallus 751
Poloniæ R. Stephanus 760
Polycarpus 758
Polytechia, 520. 527. AEntringerorum nobilium 360.418
Pomponius Lætus 434
Pomum aureum 615
Pontifex Auenione remigrat Romam, 283.
Pontificis aurifuga 165
Pontifices Rom. 231
Pontificia Religio qualis 531
Portneri fraus in Iudæos 218
Portugalliæ & Lusitaniæ felicitas 424
Portugal. R. Sebastianus 767
Posnania 837
Postfeudum 626
Post INTERIM nullus successus, 684.
Poundi Gynecæum 17
Poundensis Gynecæi fundatores & Abbatissæ 30
Præbo 210
Prædicamentis alij res, alij verba contineri contendebant 451
Prædicatores cur instituti 193
Præfecti prouinciales, 187.
Prælij Manfredi & Caroli 107. Caroli & Conradini, 116. Ludo. & Frider. 214. inter Francum & Augustium R. R. 248. cum Heluetijs, 302. non longè ab oppido VVila 309
Prætelius 732
Præsentatio presbyteri 485
Præsentati presbyteri iuramentum, ibidem.
Præsentatio Capellani cuiusdam 420
Præsidia contra Viricum exulem 573
Pragensis Academia 270
Pragæ seditio 345
Prandium principum Tybing. 808
Preces pro Sueuico fœdere 513
Preces in Ecclesia 750
Primus Truber, 724. defunctus 800
Principum fœdus contra vrbes, 294, eorum diligentia 296
Principem VVirtemberg. Vlricum neglecti Latina lingua studij pœnituit, 395.
Princeps illiteratus asinus coronatus, 405.
Princeps charus & amabilis ciuibus, 411.
Principum simulachra fontibus imponuntur significat τὸ ἐξ ἀνδρῶν πολυφελὲς 426
principum progressus 682
Priuilegia Germanicè edenda 134
Probus Tybingen. Tullensis Episcopus, 164. Oratio eius contra expilatores Romuleos Germaniæ ibid.
Proceres Graci in vrbe Constantini, 175.
Procida Insula 156
Procula Salernit. contra Caroli Francum ibid.
Procuratoris constitutio ad capitulum Mogunt. 525
Prodigalitas nobilium 241
Prodigalitate diues Bachius Dettingensis nobilis ad summam paupertatem redactus 94
Prodigium 236
Proditorum pœna 62
Proditores Nærdlinga quomodo puniti 372
Professio nouitiarum monasticarum puellarum 170
Progressus principum 682
Promotio Regis Rom. 568
Proscripti in gratiam recepti 683
Proserpinæ raptus 435
Protestantium nominis ortus 606
Protestantes sacrilegij insimulati 641. ipsorum incrementum, 619. Concilium liberum postulat in Germania, 623. Auxilia conferre contra Turcam nolunt, 617. eorum cõuentus Schmalcaldiæ, ibid. in ipsos calumniæ, 640. ipsorum scriptum ad Cæs. 658. eorum apparatus contra Carolum V. & scripta, sibi bellum iniustum inferri, ibid. ipsorum spes imminuta 659
Protonotarius, qui capitalem sententiam contra Conradinum pronunciauerat, ense à Caroli Andegauensis genero confoditur 120
Prouocatio ad concilium Oecumenicum contra Cameræ iudicium 606
Pruina 364
Psalter Mariæ 538
Pseudo Comes quidam 103
Pseudo Fridericus 103. 159. 179. 357
Puthenius 796
Puella appropera 8. an. ætatis paries 144
Puella πρωϊτοτος 237
Puella ἔσπερος 642
Puer in Ecstasi 628
Puer Helueticus magnus 674
Pueri Augustani vexatio 544
Pulueria officina Tybing. 635
Purgatorij negatio 317
Purgatorium, Græcorum legati negant Basileæ 358
Purgatorij quæstio tractatus in concilio 369
Purgatorium Patricij 558
Pugna Anticæsarum ad Nicrum 207
Pugna Armeniaca inter Delphinum & Suitenses 379
Pugna atrox inter VVirtembergicum & Vlmenses 391
Pugna picta 407
Pusium 798
Pyra incendio tosta Tungenthala 391.

Q.

QVare de tot mortuis in hoc opere scriptum 846
Quersurt 317.

R.

RAbensperg. vel Rauensburg. nobilis Episc. Aistetens: 32

Radeckius nobilis Episcop. Patauiæ fideliter adhæret Friderico II. ideóque à Papa omni beneficio exuitur, 78.
Raderach 74
Razivvilus 722
Ragusium, 708. Turcis tributarium, item quantum distet à Parentio, & Parentium à Venetis 425
Raimundi Fuggeri progenies 638
Rama 708
Ramminger 231
Ramspachius pauper ex diuite factus, 97.
Randeck, 322. Episcopus Constantiens. 434.
Rantzouij 780
Rappersvvila, 256. Eius communitio, 260.
Raptor nobilis propter prædationẽ vredine consumptus est 95
Rapum rapit ibid.
Rascia 305
Ratisbona capitur à R. Conrado, 79. & 80. à Bauaro occupatur, sed restituitur Imperio, 493. ibi Hastiludium, 21. 321. 25. 336. 478
Ratisbonenses spoliati pecore 307
Rauchschnabel 666
Rauennam Frider. II. magno apparatu venit, 28. Eodem redyt ad comitia 29
Rauenna à Germanis obsessa, 542. deditur 543
Rauensburg. vel Rabensberg nobilis Episc. Aichstetens. 32. 74
Rauenspurgenses pagi 401
Rauenspurgi Turcu collapsa 685
Rauenspurgi obsidio 312
Rebstockij & Roßhaimij Argentinæ, & cædes inter ipsos 286
Recensio funerum VVirtemb. principum 842
Rechberg 189. 216. 334
Rechbergij 265
Rechbergensis Conradus à Bappenhaimia oriundus 125
Rechbergensis Conradus matre comitissa natus sit Episcopus Curiensis, 372.
Rechbergensis nobilis Episcopus Aichstet. 357
Rechberg. Conradus 249
Rechbergij Baronis nuptiæ 768
Rechbergiorum morituorum præsagium 836
Rechberghusen 236. 257
Rechlinger Cos. Augustæ 639
Rector Ecclesiæ Tybing. 232
Regalia Imperij 615
Regeliorum familia nobilis 544. 545
Regensperg. Baro superbus, 109. domitus ibid. & 110.
Regina, Iacobi Andreæ Cancellarij vidua 841
Reginarum duarum aduentus, Maria Vngarica & Anna Ferdinandi 612
Regiomontanus Romæ moritur 447
Regis Ferdinandi Consiliarij 617
Regum Hispan. & Maxim. II. natiuitas 602
Reichardus 743
Reichardi Streünij nuptiæ. Casus paimenti aulæ. Succursus. Aliquorum læsiones. Fures aliqui 778
Reichenberg arx 216
Reiffenstein 402
Reihing 723
Reinerus Rutensis 183
Reinhardus Ehingenus 244
Reinvvoltspergensis sacerdotij collatio, 359.
Reis 243
Reliquiæ Sanctorum in papatu quales fuerint olim, testatur missis ex quis Archangeli Michaelis pennam, & fœnum in quo Christus cubuit, hominibus monstrabat 516
Remboldi patricij Augustani 427
Rembs 162
Remching. Henricus 193
Remp 317
Rempen geschlecht von Pfulling/ 24.
Rempius Henricus 154
Renouatio seu descriptio censuum Tybing. præfecturæ 573
Res terrificæ & immanes 600
Resurrectio à morte 772
Reüchlinus, 402. 437. Creatur ab Imperatore comes Palatinus, 496. eius defensio cõtra Sophistas, 544. Græcus professor Tybing. 569. eius mors 578.
Reüschachij duo, pater & filius 647
Reüstenvicus 176
Reüt vel Reüta cœnobium, 281. 467. 265. 210.
Reütlinga 326 839
Reütlinga muro cincta, 4. 64. Ciuitas facta Imperialis, 49. à pseudo Rege Henrico obsessa, sed frustra. 64. Eberhardus eam vexat, 287. ibi templum fulmine tactum, eius amplitudo, ibi et duæ familiæ olim Eitelschelmen & Teüfel, 498. Maximilianus ibi fuit, 510. incendium ibi, 528. Achalmensis præfectus ibi occisus, 562. schola ibi, 291
Reütlingensem ante vrbẽ, VVirtemb. & alij nobiles cæsi, & eorum nomina 288. eorum cadauera reddita, & ciuium occisorum numerus 289
Reütlingenses, 308. Sachsenheimius hostiliter eos adoritur, 313. Maximilianus eis tradidit iura, quæ VVirtembergicus dux in ciuitate Reütlinga habuit, 515. In patrocinium VVirtembergici ducis recipiuntur, 526. Eorum offensio 561
Rhauvvolff 725
Rhegij arx Arola expugnata 68
Rheinsteinius nobilis Episco. VVürtzburg. 74
Rhelingeri Augustani 189
Rhenenses ciuitates 308
Rhenensium & Sueuicorum Vrbium fœdus, 293. principumq; fœdus contra illas 394
Rhodus Insula ad Ioannitas peruenit, 197. Bello à Turca petitur, 423. eius descriptio, 425. Turcarum 583
Rhonerus 509
Rhorhalden vel Ronhalden vide cœnobium 252. 706
Rhot 354
Rhot Vlmensis 228
Rhotvvile vide Rotvvila vel Rotvvila. 656. Medicus ibi 253
Richardus Manfredus 237
Richardus Cæsar 86
Richenvvilera 843
Rieber 85
Riederer patricius August. & Cæsarei Consiliarius interficitur 412
Riedlinga 515
Riedlingenses 196
Riethaim 201
Riga 723
Rinderbach 315
Rinderbachius Ioannes 275
Rinderbachij 373. 440
Rineck 231
Ringingen 315
Klster 214
Robertus Castilioneus Frid. II. Vicarius Papæ victor 64
Rockenburg Monast. 475
Rodolphi Cæs. & Eberhardi VVirtemberg. bellum 162
Roggerius Lescher 212
Roma obsidetur à Frid. II. 54
Roma vetus & noua septicollis 348
Romæ vrbs occupatio 600
Romæ coronatur Frid. III. & Leonora 397. 398.
Romæ quot Ecclesiæ, & quot habeat indulgentias 426
Romam occupauit Rex Galliæ 499
Romandiola 146
Romana pars Thraciæ 599
Romani Regis promotio 568
Romanorum nobilium in Germaniam relegatio

relegatio 76
Rorbachij & VVilderbodij inter se inimicißimi 183
Rorhalda cœnobium, 706.252
Roseck castrum 335
Rosenberg. Halensium hostis 393
Rosenfeld, 810. ibi sanguinea pluuia, 668.
Rosenfeld. nobilis 466
Rosenkrantz, precatio papistica 531
Rosenouiæ certamen sagittarium, & sclop. 535
Rosina pellex 237
Rossera 766
Rostochienses Doctores 838
Rosvvagij nobiles Rudolphus & Conradus 144
Rotenberg, 242. Vicus 825
Rotenburgenses Comites 41
Rotenburgensis comitatus 154
Rotenburgum Nicri, 291. instauratum 126. & Epitaphium, 832. ibi Albertus dux Austriæ cum familia aliquandiu manet, 423. Carmelitarum monasterium fundatum, 126. Insignia, 360. Oppignoratio eius, 335. Austriacus ab Vlmensibus redemit 322
Rotenburgo Tuberani 3[illegible]
Rotenburgenses ad Tubarum à nobilibus vexati 597
Rotenfanij 882
Rotenhanij 767
Rotenstainia corona 366
Rotus nobilis 165
Rotvvila 656
Rotvvil. Medicus, 215. fulmen ibi 236
Rotvvilenses bellum indicunt Zollerensi Oetingero 349
Rotvvilensium hostis callidus 232
Rotvvilensium Controuersia cũ VVirtembergico duce, 536. 483. Eorum fœdus cum Heluetiis 413
Rotvvilense iudicium, 326. 354. 387. 389. 449.
Rubus Canimus 769
Rudolphus, 154. Et eius vxor secunda, 159.
Rudolphus Austrius, 266. Eius coronatio Regalis, 755. Altera eius coronatio 756
Rudolphi Bauari & Augustanorũ bellum, 187. eius Exilium 211
Rudolphus Bappenheimius 252
Rudolphus Cæsar contra Ottocarum, & prælium inter eos, 145. Mompelgardum capit 155
Rudolphus Episc. Constantiens. 137
Rudolphus Ebingerus, 559. eius dignitas 566
Rudolphus Ebingenus, 613. eius obitus, & indulgentia ei facta, 638. Eius filia Anna 602
Rudolphus Elachensis 237
Rudolphus Hohenberg. Senior 233
Rudolphus C. Hohenberg. 208.217
Rudolphi Imp. oscula innoxia & eius obitus, eiusq; Eulogium 169
Rudolphus I. Rom. Imp vide Imperator.
Rudolphus II. Imp. XVII. 760
Rudolphus Montefort, 224. Episcopus Constãt. in Papæ anathemate mortuus 210
Rudolphus R. pacificus & prædonum hostis, 134. Noluit Italiã ingredi. Nihilominus erat Imperator ibid. Eius habitus 136
Rudolphus Sultzensis comes 274
Rudolphus Sueuiæ dux 145
Rudolphus C. Tybing. 133.144
Rudolphus Palat. Tybing. dictus Schærer, 186. eius pœnitentia 170
Rudolpha Palat. Tybing. 138. Heinricus 232.233.
Rudolphi Tybing. vxor Luitgardis 193
Rudolpha Tybing. Aduocatus Syndelfingensis 166
Rupella obsidio 749
Rummelius 401
Rumor belli contra protestantes 657
Rungius 802
Russanij nobiles 494
Russeck 228.176
Rusticus progenie fortunatus 733
Rusticanus furor 587
Rustici casi apud Bœblingen 588
Rustici alicubi seditionem spirantes: vt contra Comitem Lupfensem 583
Rusticorum seditio cõtra iniquum Abbatem Sangallensem 330
Rusticorum conatus in oppido Marbacho, 590. & prouisio Magistratus. Rustici supplices 591
Rusticorum seditio grauissima, eorum coniuratio Algoia campidonum circa Augustam, Vlmam Rauenspurgum, 585. Cæsi in VVirtembergensi agro 586
Rusticorum Halensium coniuratio, & ipsorũ grassatio. terrentur tormentorum sonitu & diffugiunt, dein deprecantes veniam, & eorum pœna 592
Rusticana seditio 493.522
Rusticorum Ebriorum rixa 833
Rutenses, 234. Nobiles 197
Rutensis Reinerus 183

S.

SAubaudia, 159. eius primus dux factus Amadeus ab Imperatore, 342.
Sabina Ducissa reditus Studtgardiam, 563. eius habitatio 575
Sabina VVirtembergensis nascitur.
Sabina mater Christophori d. VVirtemb. Nyrlingæ 677
Sabinæ VVirtemb. mors, & oratio in templis tum 723
Sabina Palatina 844
Sacerdotum in Germania persecutio, 45.
Sacerdotum Pontificiorum in Boiaria vitia 88
Sacerdotis commendatio, vt ei dispiciatur de aliquo beneficio 297
Sacerdotes deceptores 654
Sacerdos homicida vel parricida, 493
Sachsenheimius 313.405
Sacra pro mortuis 106
Sacramenti altaris administratio necessaria, instituta 178
Sacramenti adoratio, impugnata, 301.
Sacramentarij certaminis initium, 596.
Saga quædam domestica 674
Sagæ 793. 822. 786
Sagarum decollatio, 833. Combustio, 716. 786.
Sagittariorum certamen Magdeburgi, 305.
Sagittariorum certamen Tybing. 675
Sab. 750. Cyprium 425
Salbadingen 234
Salinguerra 37
Salomon Schvveicker Constantinopoli, 764. eius reditus Tybing. 776
Saltzingensis Episc. à Frider. Bauaro captus 307
Saltvas 195.234
Samos 805
Samuel Hailandus 703
Samuel Huber 809. 830
Sancta liga, fœdus inter Gallum & Hispanum 725
Sanctius cæteris quidam prætulit Georgium & Martinum quia cæteri pedibus & pannis obsiti incederent, hi splendido vestitu equitarent, 464.
Sanctus Fictitius 337
Sanct. pilt. in Alsatia 314
Sangallense oppidum à monasterio liberatum 9
Sangallensis superbus Abbas 15. 26
Sangallensis Abbas VValther abdicauit se Abbatia, eo quod nollet bellum gerere 45
Sangall. Abbas 613
Sangall. Abbas Cuno 292
Sangall. fœdus cum Episcop. Constant. 224.

Sangallen-

Sangallensium fœdus cum Sueuicis ciuitatibus 272
Sanguinea pluuia Rosenfeldæ 668
Saraceni Hispania expelluntur 481
Saragosa olim Cæsar Augusta 430.
Sarbruck Comes Henricus Episc. VVormatiensis 5
Sarcasmi causa Monachus Burckardus interfectus 379
Sattleri 433
Saxoniæ Electoratus filio Anhaltino datus 33
Saxenses Barones 87
Saxenheimensis Hermannus 238
Saxoniæ Elector. Ioannes natus 431
Saxo & Landgrauius contra Episcopos, 604. proscripti à Cæs. 658. Gamundiam tendũt, eamq; tormentis verberant, & deditione capiunt 657
Saxo respuit Interim 666
Saxonis Electoris dimissio 683
Saxonicarum Ecclesiarum status 769
Scaliger canis Gibelinus, 213. & Scaligerorum deiectio 305
Scalichius 710
Scanderbegus 377
Schadius Ioannes eques 490
Schaffhusa concessit in fœdus Helueticum, 517. ibi incendium, 283. & Hastiludium 21. 314
Schalcksburg 261. 278
Schalhaimer 612
Schan 258
Schantz 774
Scharnstetten 267
Schaubeck 232
Schechingen, 180. 239. nobilis 544
Schelcklingen 186
Schelcklingens. Comes vltimus 203
Schempius 668. 731
Schenckius VVilhelmus Stauffenburg, 225.
Schenckij pincernæ, 186. de Stauffenberg 278
Scherrlinus, 595. 620. eques auratus. 503. ipse & alij proscripti, 668. Ei insidiæ factæ 683
Scheube, 181. 714. Mathematicus, 642. eius mors 739
Schilling, 201. 285. 583. 813. 839. Heinricus Neiffæ oppido sepultus 261
Schiltach, 149. VVirtembergicis à Teccens. venditum, 36. conflagratum, 623. 883.
Schiltbergium, 194. & Schiltberger, 320.
Schletz, 244. 287. 540. Halẽsis Schletzius 295
Schlickius Cæsaris Cancellarius, & in cõcilio Constantiensi Vicarius, Hussi damnationem ægrè fert 340
Schlycht 690
Schlysselberg 149. 181. 262
Schmalcaldiæ conuentus, 641. 617. fœderis renouatio & auctio, 629. eius dilapsio 660
Schmaleneck nobilis 50
Schaffnaburg. Lamberti Chronicon, 595.
Schnepfius Erhardus natus 503. 627
Schnevveissius 834
Schœchingen, 347. Schœnavv, 706. & Schœnavv. nobiles, Vdalricus & Othmarus 73
Schœnbrunna 833
Schœneccius Henricus August. Episc. 235.
Schœnfeldense gynæceum 53
Schola Eslingensis, 150. Schola puellaris 822. Schola insularum, 805. Schola Monasteriorum VVirtember. 697. earũ quotannis visitatio, 832. Schola Germaniæ, 275. Schola August. 651. Schola quæ Frider. II. tempore fuerunt 71
Scholastici Doctores quando philosophiam in Theologiam inferre cepe-runt 71
Scholastica Maglingia 787
Scholastici vagantes 658
Schonbuchianum cœnobium conditum ab Eberhardo C. VVirtemb. 497
Schopula 276. 212
Schorlinus 145
Schornbach 171
Schorndorff, 146. 167. 345. 104. 824. templum ibi 332. 448. Ecclesiæ illius indulgentiæ, 184. Organon musicũ ibi 802. Schola. 358. Scultetus, 248. Campanile, 485. Frumentaria domus 488
Schulter 729
Schutter fluuius & vallis 105
Schvvabeck, 191. Comes Eggo abbas Vtenbyr. 329
Schvvabij Halenses nobiles 307
Schvvartzach 421
Schvvelher 366. 377
Schvvabergius nobilis designatus Episc. August. 347
Schvvenici cuiusdam militis simplicitas 511
Schvvoppermannus 215
Schvvenckfeld 583. 602. 633
Sceptrum 615
Scipius Gentilis 780
Sclopetarij Tybing. pagi, 788. Sclopetariorum exercitium Halæ 628
Scotus Ioannes D. 199
Scotiæ Rex honorificè excipit & tractat Georgium Ehingenum Sueuum equitem 430
Scripti editio de libertate Germaniæ restituenda 681
Scultetus (prætor) Cæsareus 218
Scybala, seu, Squibula 168
Scyrus 798
Sebast. Munsterus natus 429. 554
Sebast. Schertlini factum in Adamum de Stain, 633. eius exilium 682
Sebast. Pontanus 815
Seckendorff. Iost 440
Seceruitius 699
Secunda Cæs. Lud. vxor 216
Seditio Rusticana in Algoia, 493. In Agro Spirensi, der Bundtschuch 522.
Seditio Rusticorum VVirtembergensis authore paupere Conrado 530
Seehofer 626
Seflingense cœnobium, Aduocatus, Abbatissa 40
Seges Monachorum 241
Segetes non vastandæ à militibus, 409. 410.
Seldius 656. 556. 726
Seleftadium muro circundatum 5
Selimus Turcarum Sultanus 758
Semina quomodo agricola contra raptores conseruarit 95
Seminum raptores 94
Sempachum opp. 302
Senfftius Melchior, 97. Senfft. 707. 793. ab Imperatore donatur phalerato equo, 512. Senfft. 736. Senfftius dux in prælio cadit, 392. Senfftius Conradus, 420. Senfftius Sulmaisterus 318
Senfftij Sulburgenses 93
Senfftij, 244. 248. 266. 324. 325. 531. 553. 744. 398. Venatorem interfecerunt, 493. multi 364
Senfftiorum Sepultura 360
Senfftina 730
Senfftia parca nobilissa 91
Sensheim 201
Septam Africa vrbem Portugalliæ Rex contra Saracenos defendit 428
Septem fratrum sacellum 94
Sepulchri apertio 686
Sermone incauto Argentinensis Episc. Heroldseck arcana prodidit 98
Serpens monstrosus 609
Serpentinus lapis Italensium, & quomodo inuentus, eiusq; vtilitas, 829.
Sicilia à Carolo Andegauensi occupatur, 108. Vtriusq; Siciliæ regnum Papa Carolo Andegauo defert, vt suis armis acquirat, & se ab Ecclesia habere agnoscat, 103. liberata, 156. eius regnũ Manfredus in suam potestatẽ redigit, 85. eius regni iura Papa tradit fratri Regis Angliæ. 79. cam-

ram Conradino recipit Frider. Hispanus, 112. dat Germanis frumentum tempore famis, 205. Eius Sardiniæ, Regnaq; vnde ad Hispanos peruenerit 443
Sickingen 575
Siculæ Vesperæ 156
Sidonis, Beryti, Tripoleos euersio 168
Sieffen 112. 216
Signum, 795. Sigillū Gotefridus Com. de Tybing. non habens 138
Sigismundus Tybing. 201. Poloniæ Rex, 805. vide Imperator. Vngariæ Rex, 300. 305. Munchingius 209
Signifer fortissimus Harderus 543
Sigmarius 82
Signovv 222
Siguertus 755. 765
Simillæ virginis raptus & reductio 11
Simo Sultzerus 788
Simon Grynæus, 646. Simonius 743
Simotzhaimum 182
Sindelphinga, Zauelstainium & alia, VVirtembergicis tradita 279
Sindelphingensis concordia 150
Sintzendorff 764
Sixtus IIII. 434
Sleidani vxor obijt, 688. Sleidani mors, 698.
Smaistein 256
Sodalitates nobilium 294
Soeckendorffij arx & pagus Eberst. ciuitatum exercitu comburitur, 374.
Soefflingens. nobilis 74
Soefflingensis Monasterij reformatio, 476.
Sol Maestus 744. 663
Solimannus 567
Solocouius 780
Soludurum 486
Sonius 60
Sonnenbergenses comites ex VValdpurgens. bus dapiferis oriundi 455
Sonnenbergensis comes occiditur à comite VVerdenberg. 539
Sophia VVirtemb. nata 720
Sophia, ciuitas Bulgariæ 765
Sparta 790
Spatus Frid. Episc. August. 197. Eques auratus 408
Spaur 638. 727
Speccerus 737
Speiserus concionator 581
Spenlinus 388
Sperberseck, 289. 698. 736. 739. nobilis, & nobiles 82. 378
Spica 742
Spiegelberg 699
Spiegelij, 287. nobiles 281
Spira campana decidit, 196. Comitia, 606. Conuentus principum, 648. Cōuentus Spirensis, 657. Eorum periculum 222
Spießij nobiles 331
Spitzenberg. Comites 112. 125. 163
Spōsa raptus, 493. magnifica missio 10
Sponsi Imperatoris Vicarius alterum crus genu tenus intra stragulā injecit ad sponsam nudam 11
Spurius ad magnos honores 196
Stadion 31
Stain, 271. 171. 755. Stain nobilis, 254. VVolfius, 242. nobiles, 396. 327. & de Rechtenstein, & Klingenstein, ibid. nobilis gigas 405
Staineck 762
Stainenberg 240
Stainhulben 161. 242
Stamaticus donatus Græcus Tybing. 767.
Statuæ Apostolorum 821
Stauffen, 271. pagus 815
Stauffensis Egino, 134. Comes Antonius, 724. Scenkij, Stauffense collegium 222
Stauffenberg 278. 775
Stauffenbergius, 313. Stauffenburgij nobiles 431
Stauffeneck 88. 214. 133. 160
Stauffeneccius Ludouicus 195
Stöffelij 174
Stœfflerus Mathematicus, 554. Eius Calend. Romanum, 560. eius Tabula, 557. & mors 613
Stebenhaber Memmingensius 750
Stecktiberna, 212. Liber Baro Hildenbolds 73
Stegij, die vom Steg/Vlmenses patritij, postea Krafftij dicti 427
Stella noua apparitio 742. 749
Stenflingens. Egnolphus 125
Steph. & Henricus C. Mompel. 275
Steph. Gerlachij reditus Tybing. 767. eius nuptiæ 768
Steph. Gumpergius 207
Sternberg, 70. Sternbergij, 780. Baronis obitus 739
Sterneck 824
Sternenbrunnen 76
Stertzingæ in parochiali templo elegantissima tabula picta 425
Stetteri 577
Stetten Gynecæum, 259. 369. 58. Prioriſſa, 226. 318. Monasterio venditur curia, der Pfawenhoff / 313. Monachæ 99
Stettens. nobilis, 365. 106. 362. Georg. 556.
Stettmeister zu Hall 217
Stigelius 554
Stiliconis filia Romæ effossa 653
Stipendium D. Martini 601
Stockingensium res gestæ 291
Stockus quidam reliquias exercitus Cunradini reduxit 123
Stockacius 144
Stoltzhirß 144. 137
Stouffen, 172. 285. miles 106
Strategema, 345. in Tigurinos, 378. duo Rudolphi Habsburgij 118
Straler 31
Stralenbergensis Conradus 180
Strein 735
Streitberger 793
Straubenhard 376
Strophades 709
Studtgardia, 231. 401. Magistratus ibi 314. 470. Castellum, 161. Murus, 164. Vsico dedita, 625. ibi Cancellaria, 446. Curia & fons, 426. Hastiludium, 365. 469. Horologium 839. Iaculatorium certamen, 705. Acta Religionis causa, 629. amplificatio, 398. Monasterium prædicatorum, 432. Cæsari iurata, 660. in foro Basilica conditur, 364. Cathedralis Ecclesia, 407. prædicatores aream accipiūt ad ædificandum domicilium, 437. Eius obsidio per Cæs. Rudolph. contra Eberhardum Illustrem, ciuitates affligentem, 157. deditio, & inter Cæs. Eberhardūq; transactio, ibid. Quidam ibi nobiles mortui, 566. Collegij & Præpositura erectio, 213. Collegiatæ Ecclesiæ diploma, 413. Ex Beütelspachio, collegium ibi. 210
Studiosi adolescentes August. Alumni, 647.
Studiosorum & ciuium Tybing. pacatio 785
Straubinga Hastiludium, 365. ibi celebrata Othonis Bauariæ ducis nuptia 14.
Stubenrauchius Henricus 189
Sturmij Ioannis natiuitas, 532. eius aduentus Argentinam 634
Sturmlinus 437
Sturmfeder hostis Vlmensium 372
Suabeccensis comitissa Gisela 74
Suaza & eius Metallici 611
Subsidia August. aduersus Turcam 620
Subsidium in Vngariam 633
Subscriptiones Græcorum 241
Sudor Anglicus 605
Sueuus in comitiis à Palatino appellatur Rudolph. Habsburgēsis Imp. 131
Sueuica lingua, 521. Sueuicum genus Rom. Ecclesiæ diu fuit perquam damnosum, 1. Sueuici magnates, 783. Sueuici fœderis renouatio, & eius socij 573. Eius pactio. 482. 484. 486.

Eius expiratio, 624. Sueuicorum Regum & ducum sepulchra in Lorch. 443. Sueuicum fœdus magnum, 288. Sueuicorum Imperatorum finis, 123. Sueuici circuli partes quatuor, 718. Sueuico bello gesta ab Augustanis, vbi Teccenses illorum polemarchus 282
Sueui docti, 554. Vltra centum & viginti annos Roman. Imperium gubernarũt, 443. in Vngaria in Thuringia cæsi, 197. Eorum auxilia contra Turcas, 619. eorum primæ partes pugnandi 262
Sueuiæ ducatus dilaceratio post Conradini obitum, 123. Eius præfecti duo, 181. illius nobilium bellum aduersus Rudolphum, 133. Sueuiæ ducatum Rudolphus I. Imperator filio suo Ioanni dedit, 132. Eius ducatus Imperio iterũ incorporatus, 7. Sueuiæ præsides 224
Suffraganeorum ascitiria nomina, 366
Sulgouium oppidum 17
Sulmeister & Sulmeisteri, 182. 208. 209. 201. 173. 214. 189. 333. 244. 11. Nobilis. 69. à Sulburg, 93. Burckardus nobilis, 38. Senatores Halenses, 105. Vixerunt Halæ, 21. Vltimus 398.
Sultani Melahadini maior pietas quã Papæ 63
Sultza, 383. 352. incendium ibi, 775. Saliuæ ibi, 732. obsessa 403
Sultzensis Comes, 326. 354. C. Rudolphus. 274. ciues, 199. Comes Hermannus 146
Sultzerus 403
Sumptuariæ leges 241
Sunthaim 280
Superba Imperatrix Sigismundi 367
Superbus Regensperg. Baro, 169. Humiliatus ibid.
Superbus Abbas Sangallensis 15. 26
Supplicatio à Papa indicta 403
Supplicationes ad Deũ, cruce circumferenda pro pace 565
Supplicatio VVirtember. D. Vlrici ad Papam 556
Supplicia ciuitatum in raptores, præsertim Halæ 296
Sutor, nobilem se Augustæ fingens 732
Sutoris Lauingensis cuiusdam laus 151
Svvandens. Baro Abbas apud Einsidelen 32
Svvartzenburg. nobilis Volmarus, Henricus & Cunradus 73
Sybilla Electorissæ Saxon. mors, itemq; mariti 691
Syluanus 797
S. Symperti August. Episc. leuatio 495
Syndelfinga 160
Syndelphingẽsia ad VVirtembergicos, 250.
Syndelphingense collegiũ, 230. eius aduocatus, 89. eius aduocatus Rudolphus Tybing. 166
Syndelphingensium canonicorum cappa ex serico 105
Synodus Constantiæ ob disciplinam reformandam 221
Synodus Constantinopoli 797

T.

TAbe consumptus à muliere nobilis 95
Tachenhausen 91
Tecktosages 35
Tagersheim 243
Tailackeri controuersia 502
Talerorum origo 553
Tamerlanes Bataxetis Victor 324
Tanness. dapifer Euerhard. 3. 10
Tarenti principatũ Frid. II. dedit filio suo naturali Manfredo 55
Tauleri obitus 271
Taurus 765
Tecum, 587. Vnde Teck dicatur, 35. ad VVirtembergiam venit 269 371
Teccenses duces olim VVerkenses ob insignium cuneis 124
Teccij & Teccenses duces & comites, 35. 146. 194. 149. 215. 246. 216. Primus dux Albertus, 4. 36. Berchtoldus Episcopus Argentinæ vincit Regem Henricum, 18. dux Berchtoldus 12. Conradus, 160. 222. Eius cædes in ciuit. Monacẽs. 252. Fridericus 273. 282. 283. 300. 312. 268. Friderici duo 324. Guilhelmus, 358. Hermannus, 35. 197. 26. 160. 166. Ludouicus, & eius litera, 149. 81. 213. 274. 126. Eius commendatio, 223. Ludouicus Patriarcha Aquileiæ, 357. Eius gesta in concilio Basilienſi & mors, 371. Vlricus, 333. 338. VVilhelmus, 358 vltimus 251. 346. Teccensis cuiusdam humilitas 125
Teccensis Adelhaidis, 200 Agnes, 216. 222. 231.
Tellium vallis 312
Tempestas horrenda August. 434. alia 530.
Templariorum ordo damnatorum 201
Templi dedicatio 513
Templorum prophanatio, 392. Pontificia expiatio, 670. eorum & primi lapidis antiqua apud Romanos, condendorum & ponendi ratio 290
Tenedus 798
Tentorium mirabili arte constitutũ 28
Tentoriorum collapsio 687
Terræmotus, 179. 282. 250. 307. 558. 624. 688. Anno, 1509. 1510. fol. 535. Basilea, 265. Augusta, 651. Vienna, 809 833. ad Duellium
Terra AEgyptia, animantium genitrix 755
Tettelbachia Barbara 784
Tetzelius indulgentiarum mercator, 558. obitus 565 650
Teiiren
Teutonici cruciferi prutenes sibi subiecerunt concessu Friderici II. 5
Textorum domus Augusta 312
Thalhaim 242
Thannius nobilis Conradus Episc. Spirensis 30
Thanneck nobilis Episc. Constant. 32
Theba 781
Theobaldus phyretarum seu Pfirtensium Comes 186
Theodoricus Snepffius 800
Theodoricus Gemmingensis 716
Theodorus Porphyrogenitus 39. 400
Theod. Zygomalæ liberi 805
Theod. Zuingeri mors 812
Theodora Graca Austriaci Ducis Frid. vxor. 37. eius obitus 62. 63
Theolepti Patriarchæ verba commendatitia 795
Thermæ Meinhardi 358
Thesauri fossores 654
Thessalonica 792
Thettnang. Comes Hugo 75
Thierberg 105. 261. 228
Tholoites & Argyrus Græci 792
S. Thomas Aquinas, 216. eius obitus 312
Thomas Ehingenus captus, & ad D. Vlricũ missus, dimissus etiã pro Berchlingeno Gottefrido 566
Thomas Schweicker 790. 830. 831
Thomas Absbergensis grassator 570
Thomas Palæologus 239
Thonnawerda, & capta à Bauaro & Imperio restituta 400. 404 61
Thraso quidam ridiculus
Thriorum complurium strepitus, prouerbium 72 361
Thungenthalensis idolol. 738
Tiessenbach
Tiering.
Tiffernus 651. Pædagogus D. Christoph. VVirtemb. 607. eius obitus 695
Tigurum & Tigurini in Imperij tutelam recepti ab Imp. ea cõditione, ne vnquam ab Imperio abalienarẽtur, 7. Figuri præfectura Imperialis olim 7. Tigurini Zaringenses duces fuit, 7. Tipenes Zaringenses duces fuit, 7. Tigurinus ob fidelitatem multa priuilegia à Friderico II. data 16. 56. & ea propter à Papa excommunicati, 47. Tigu-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

47. Tigurũ præscribitur à Cũradino, sed absoluitur à Richardo, quia ad Imperium pertinebat 86. Tiguinos ad Imperium pertinere Rex Rom. Richardus literis confirmat contra Conradinum 103. Illi cum Rudolpho Habsburg. fœdus faciunt contra Regensperg. baronem 109. Ibi incendium 150. frustra obsessum ab Alberto 185. Reipu. mutatio 232. ei insidiæ structæ nocturno tempore 256. obsidio & pax 258. bellum recrudescit 259. secunda obsidio, sed soluta 260. Tertium obsessum 261. eius solutio 262. ipsi fœdus cũ Bernatibus faciunt 353. Obsessum 378. ipsorum cum Heluetiis bellum, ibid. transactio cũ Heluetiis 386. Fœderi adiunctum Hel. 259
Tobias Brunn 787
Tockenberg 163.378
Tockenburgenſ. comites, fratres, à quibus alter alterum ex auaritia & odio occidendum curauit 15
Tœssinga pagus, ibi camiterium à ciuitatibus obsessum 308
Tonitrua 746
Tormentorum sonitu terrentur rustici 592
Torneamenta 11. 14. 34. 315. 321. 327. 332. 336. 341. 365. 371. 376. 455. 458. 462. 469. 470. 471. 473. 478. cur instituta 98. cur cessarint 479
Tilecolupius vel Tile Kolup 159
Tinctorius 751
Tischelin 566
Tradelius 722
Traiectini 766
Transubstantiatio Romæ in generali Concilio confirmatur 2
Transactio inter VVirtenb. & Bauarum 646
Transactio inter Eberhardum & Geisvvolff 310
Trapezus 830
Trapezuntius 476
Trapezuntius Imp. Dauid 405
Trapezuntinum Imperium euertitur, 48
Triberg 149
Tridentum legatio Euangelicorum missa 650. eò veniunt Theologi Lutherani, concilium diffluit & dissipatur 682. ibi cõcilium habendum à protestantibus reijcitur 654. eius finis 721. continuatio & eò inuitati Euangelici principes à Papa, vel recusant 708. Concilij principium 656. Cæsar vrget probandum 665
Tribuni plebis in ciuitatibus abrogati, 670
Tributum patriarchæ Turcicum 803
Tributi exactio ad bellum Turcicum, 727
Tributi abrogatio Augustæ 668
Trifels 3
Tripolis, beryti, Sidonis euersio 168
Tripolis Affricæ 680
Triumphi Frid. II. Imp. descriptio. Vide Frid.
Troia 798. ib. palatium 343
Trucellus Gracus Tyb. 780
Truchsæs 226
Truchpurg 197. 313
Tulna 145
Tumultus exorti sedator imprudentissimus 412
Tungenthal 391. 643
Tuntzenhofen 222
Turbæ propter Religionis dissensionem. Vide Relig.
Turbæ ex indulgentijs contra papatũ, 558
Turbæ inter Helffensteinium Com. & Vlmenses 675
Turca Hungaros superat prælio 381. ab Hunniade Hungaro superatur 402 Modonam (Methone) expugnat 517. Bohemo Regi homines & bona ad quinq; milliaria longè lateq; eripuit 510. Trapezuntum, Peloponesumq; occupat 404. Bosnæ regnum euertit 415. Turcici Solimanni motus 619. Turcæ classe apud Inſ. Echinadas superati 744. eorum origo & incrementa 319. Victoria ibid. prima eorum radicatio in Europa 272. ipsorum Imperium à quo delendum sit 320. eorũ clades quædam 810. Eis ianua patefacta 241. eorũ Imperator Selymus 547
Turcicam expeditionem verbis persuadere Occidentalibus conatur Trapezuntius Imperator 405. Turcicus terror. Turcicarum inducia rum pactio 665. Turcicum bellum maximo apparatu 648. 582. eius deliberatio 559. Turcica tyrannidis auertẽdæ causa Capistranus per Germaniam passim pœnitentiales conciones habet 398. Turcici belli contributio 506. Turcici Regni principium 192. Turcicus excursus Lintzium vsq; 619
Turckaim 155
Turckaim Conradus Episc. VVormat. 65
Türinga Landgrauius Ludouicus Marchionatus Missnia & Lausnicia feudo affectus fuit nomine Imperatoris 15
Türinga venditio 175. Eam vastat Adolphus 177
Turneisser 771
Turris Argentinensis templi 144. Laugingana Hofftburn 151. eius descriptio 152. Rauenspurg. collapsa, 685. Clodoues 200
Turneby 831
Tusselinga 161
Tutlinga 318
Tybingen 244
Tybingæ Augustinianum Monasterium inchoatur 104
Tybingæ exusta 150. Eius oppugnatio, 188. ad VVirtenbergenses, 240. zween Höf 242. Cœnobia fœminea, 227. typographia, 381. 509. Augustinum ibi Monasterium, 415. 543. templum S. Georgij, 432. eò Syndelfingense collegium transfertur, 449. Exulat Academia propter pestem, 464. Ibi Amerbachius in Nicrum deductus, ibid. Amplificata, ibid. Eius descriptio, 450. Academia prædicatorij ordinis Monasterium condere conatur, sed frustra, 452. domus sapientiæ cõbusta, 554. dedita fœderatis, 563. Theologorum decus Conradus Summerhart 513. in Contubernio Ziegley Stipendium fundat, 544. obsidio & eruptio exarcet eius, 563. D. Vlrico dedita 625. incendium ibi 642
Tybingẽsis Schola, Academia, Gymnasium. Fundatio, 445. 291. 555. 563. Scholæ migratio propter pestẽ, 566. 575. eius programma, 576. 582. 597. 604. 626. 642. 646. 650. 655. 676. 671. & domus ibi sapientiæ, 664. 689. 554. 557. 559. 626. 632. 653. 650. 657. 684. 689. 692. 694. 697. 699. 700. 703. 709. 714. 716. 724. 727. 731. 722. 729. reditus Esslinga, ibid. migratio Esslingã 728. 735. 737. Secunda migratio Esslingam, 743. ibi. reditus, 745. 749. 751. 755. 760. ibi. 758. 765. 767. eius Visitatio, 774. 770. Administratio, 785. 789. 780. 793. 796. 797. 801. 808. 822. 831. 837. 613. 618.
Tybingenses Rectores. Primus Rector, 45. primi Studiosi, 450. 506. 507. 509. 512. 515. 518. 519. 521. 525. 454. 458. 460. 463. 464. 465. 469. 472. 526. 528. 532. 535. 536. 539. 544. 548. 552. 589. Ecclesiæ Rector, 232. Professores anno 1559. fol. 703. Contubernij fundatio & descriptio, 466. Cancellarij 451. Templum Tybingense, 464. Monasterium

Franciſcanum,337. Campana,336. Stipendij fundatio 630. Cæmiterium,646. Theologorum dignitates, 710. Lutetia miſſi,ibid. Eorum conſtantia, honores, & inſignia, 551. 552. Statuta quæda & mulcta,575. Magiſtratus. 321. Præfectura cenſuum renouatio ſeu deſcriptio, 573. Curia 364. eius ſodalitates, 690. moneta 20.176. Arx, 662. eius munitio, 628

Tybingẽſes Comites, 160.161.173.780. 249. Tybingenſium & Herrenbergenſium Comitum familia vnde originẽ traxerit, 83. Tybingenſ. Comitum ſtirps, 170. proſapia, 404. propagatio 530. Bebenhuſæ ſepulti, 8

Tubingenſes Palatini & Comites, &c. Rudolphus Palatinus 3. Comitis Rudolphi obitus 8. Rudolphus Pala. 232. Rudolphus Pala. dictus Schärer 186. Rudolph. Pal. 223. Rudolphus Com. Pal. aduocatus Collegij Syndelfing 89. Rudolphus Comes 118.129.138.133.144.332. Gotfridus Pal. Bæblinger 170.171.173.176. 179. Pal. Gotfridus & VVilhelmus 240. Eberhardus Pal. 166. Palatinus Hugo 133. Comes Hugo 73. Godefredus Comes 243. Gozzo 163. Georgius Com. 740. Vlricus Comes 137. Conradus Com. 339. Conradus Com. 236. 260. 652. Eius translatio 630. Comes dictus de Aſperg 129. Vlricus Com. 113. VValter Com. 226. 230. Eberhardus Comes 185. Probus Tulleum Epiſcopus, 164. VVilhelmus 138. Henricus 135. Sigiſmundus 201. Rudolphi vxor Luitgardis 193. Monialis Adelheita 284. Elisabeta Comitiſſa 404. Palatiniſſa Abbatiſſa in VValdkirch 346. Iudeus & Iudea 406

Typographiæ inuentio 373. 412. & laus 374

Tyrolis 226

Tyrolenſis comitatus ad Auſtriæ ducem 415

V.

VAhingen opp. 138. 186. eius mons & arx 202. Vahinga Dillingenſis Comitis olim ſedes 40

Vahingenſis Comes Conradus 148. 127. Vlricus Comes 202

Vaius 630

Valduna Gynaceum 294

Valentinus Volcius 705.779

Valentinus Vannius 730

Varnenſis à Turcis clades 381

Vaticinia de Frid. quæ ipſe contemnit, 214

Vaticinium de vrbe Roma 600

Veſenbeccius 761

Vberlinga facta opp. Imperij 113

Vdalricus Klingenberg 135. Vide Vlricus.

Vectigalia noua 258

Velbach 29

Velberg 392

Velcurio 613

Veldkirch 245

Vels 638

Venatio Halenſium 554. Venationes furtiuæ à D. Vlrico prohibitæ 557.

Venationis lis 691.650

Venator infelix 412

Venatoris calamitas 841

Veneficia Papæ Pauli 658

Venerandus Gabler 570

Veneti 292. Teruiſium & Patauium in feudum Imperio ſe habere recognoſcunt 541. Eorum claſſis Friderico II. nocet, ideo Venetus à Frider. II. ſuſpenſus 47. eorum clades 553. Eis Maximilianus Veronem, Teruiſium, Patauium eripit, & negotiationem imminuit 534

Venetum bellum Maximiliani 532

Venetia ab Vraco 71. mill. diſtat 425. Ciuis ibi quidam reliquit moriens quater centum millia ducatorum præſentis pecuniæ 425. quantus hominum numerus illic 696

Venezuela 603

Venningen 276

Ventus violentus 83. 103. per Germaniã violentiſſimus. 438. Ventus 232. nullus 300. Ventorum vis 558

Vergerius 710. Lutheranis hoſtis 611. Sepultus 725

Veringen 316. Veringenſis C. 188. Henricus 182. Veringenſes 35. 281

Veronica 557

Veronenſium pœna 10

Veſalij mors 724

Veſperæ Siculæ 156

Veſsler Ioannes 557

Veſtitus Caroli V. 667. Electorum ibid. Veſtitus vitia 693

Vetſcher 763

Vexillæ 616. Vexillũ Imperij rubrũ ibi.

Vggigen 144

Vicariatus Chriſti 188

Vicentia 37

Vici præfectura Tybing. 574

Victoria conditum à Frid. II. 63. à Parmenſibus capitur, deletur 66. eius magnificentia ibid.

Victoria lugubris Armeniacorum 379

Victorinus Strigelius 583

Vieheüſer 720.766

Vienna Imperialis vrbs facta 38. ibi bye-marunt Frid. II. & filius eius Conradus 37. 38. Sueuorũ ſtipẽdium ibi fundatum 381. eius amplitudo 498. obſidio eius 607. eius munitio contra Turcas 656. eius Academiæ initium 39

Vtilitas rerum omnium olim 230. annona 147

Villingen 158. Villinger Carolus 638

Vilſeck arx & Comes 2. 638

Vindelicia prima 204

Vindemia prima 204. Triſtis 768. Vberrima 790

Vinearum afflictio in VVirtemb. 715. gelu perdita 758

Vinũ vetuſtũ 242. Vini copia 38.464. Vilitas 469.792. penuria 464.811. Auſteritas 750. Auſterißimum 607. Caritas 821.834. Cyprium 166

Vinitorũ feſtiua Tybing. proceſſio 788

Vinſtingenſis miles Vlricum VVirtemb. capit 235

Virgilij domus & foramen quod magica arte per lapideum montem feciſſe dicitur 426

viſitatio Schola Tybing. 839

virgo Eſslingenſis 681. προγαμος vẽtricoſa, & fraudi deprehenſio 661

virgo bellicoſa Ioanna 350

virgines quædam pietatis amantes 36. virginum cuſtodia 781. virginum ordo 149

virginitatem Moniales quædam Antiochenæ conſeruant 126

viterbium à Papa occupatur 54

vitus Myller 802

vlbach 155

vlma 235. à Pſeudo Rege Henrico obſeſſa 64. eius incrementa & potentia 380. ibi prædicatores Monachi cœnobiũ ædificant 21. & illius Monachi prædicatores 155. dominicanorum ibi templum 196. murus & nomen 189. Obſidiones 248 284. 287. ibi templum Marianum abſoluitur 485. ingentis turris ſuſtentatio 498. candelæ ibi ardentes. Ibi moritur Krafft / der den erſten Stein legt an der Pfarrkirchen 322. politia, ſicut & alibi mutata 668. à principibus obſidio eius 682. Conuentus 752. Concionatores, aliqꝫ clari viri ibi. 818

Vlmenſes patricij 483.684. Cæſari gratulantes 611. nobiles 357. eorum liberatio à Monachis Augiæ diuitibus 247. templũ ingens Vlmenſ. extruitur, primus lapis ponitur 289. abſoluitur 289. eorũ clades ad Althaimũ 289. eorum opera quinque 290. res geſtæ 291. 292. ſchola 301. ſchola emendatio

emendatio, 701. Eorum comitatus Helffenſteinenſis factus 321.322. & comitatus Albeck, ibid. pagi eorum Geülingam vſq; exuruntur à VVirtemb. 391. Illi ex VVirtembergenſibus interficiunt triginta quatuor, capiunt duodecim, 393. Eorum & Auguſtanorum diſſidium 398. Eorum miniſtri nobiles, 483. fanum eorum S. Georgij, 637. Illis renouatum ius plectendi maleficos, 497. deditio eorum 660. Eorum officia, 666.

Vlricus comes Tybing. 137. C. Helffenſteinius, 47. 174. 186. mors huius, 282. C. Bergenſis, 171. C. VVirtemberg. Sueuiæ præfectus, 181. VVirtembergenſium comitum tutor 185. Alter 221. 222. Lorchenſium patronus 225. Vlricus VVirtemb. 232. capitur à milite Vinſtingenſi, 235. Vlricus C. VVirtemberg. 238. & alij 238. mors 207. 243. 276

Vlricus C. VVirtemb. 246. Effugium 289. interitus 309. ſepultura 310. Vlricus D. VVirtemb. 206. eius ſupplicatio ad Papam, 516. eius conatus recipiendi ducatum, 563. Eius exilium 564. in eum interdictum 565. Vagus & non tutus & duelliũ emit 565. Ditionem ſuam recuperare conatur ſed fruſtra, 585. eius exercitus exercitui oppoſitus, 624. & pugna, 625. fit dux 627. Exulis conata 604. In gratiam Cæſaris receptus, 668. natus 700. defunctus & ſepultus, 676. 677. Vlricus III. dux. Infans 844. Teccenſis & eius vxores 269. Comes Schelcklingenſis 203

Vlricus Epiſc. Auguſt. 224. Pfefferhartius Epiſc. Conſtant. 245. Hangenor 248. Ilſungus 274. Hack 200. Zaſius 628

Vlſtet 633

Vltzhofa 392

Vngarorum olim irruptio in Germaniam quos Otho profligauit 152

Vngariæ, Rex Andreas Imp. & eius expeditio Saracenica 2. Regina Maria Sigiſmundo deſponſa, 299. Limites 305. Rex Matthias Imperatori coronam Bohemiæ extorquet, 449. Matthiæ ſuccedit Polonus Vladiſlaus 489. eius gubernator Matthias Huniadis filius 402. Vngariæ & Bohemiæ rex Ladiſlaus 403

Vngarici Heroës 773

Vngaricorum malorum initium Rege Ludou. à Turcis victo & perdito, 598.

Vngnadius 726. Ioannes 696. 722

Vngelt 268

Vngelteri 196

Vnlinginum cœnobium 347

Vnmüeßius Capell zu Hall 96

Vnmüeßij cuiuſdam nobilis homicidium ibid.

Vogelinus Auguſtanus beneficus in pauperes 390

Vogler 626. 640

Vogelſpergij decollatio Auguſtæ 667

Volandus Abbas Hirſaug 135. 144

Volcæ 35

Volcius 779

Volckardus Ovvenſis 172

Volius Conradus, 315. Volius Ioan. & Conradus 360. 326. Ioann. 326. de VVildenavv obitus 763

Volmarius 655

Vorago in agro ſiue foramen 707

Vorach, Comes Egeno 3. eius litera 21. Truchſeßius 230. Comites Vracenſes 26. comitatus totus ad VVirtẽbergenſes comites peruenit, 26. Sedes VVirtemb. comitum 361

Vrbach 215. 227. 321. Nobilis 29. 106. VValther 230. Fridericus 165

Vrbanus Regius, 628. eius mors 647

Vrbium & fœdus 72. 297

Vrbis Nordlingæ claues melius cuſtoditæ 375

Vredine conſumptus à muliere nobilis 95

Vrhauſen 336. 420

Vrlingen, 251. duces 273. 215. dux, 367.

Vrſpergenſ. Eccleſia in perpetuam Imperij protectionem recipitur 15

Vrſpringenſe Monaſterium, 88. Gymnaceum 203. Monaſterij reformatio 440

Vrſula Kyningina virgo 772

Vrſtrina 192

Vſuræ quæſtio 808

Vtelberga Caſtellum Stratagemate captum à Rudolpho Habſpurgenſe, 118

Vtonis VVilera Monaſterium 396

VV.

VVAchendorff 818

VVaſelini 581

VVagenbals 275

VVaibel Matthias Martyr 581

VVaiblinga 155. 433. ibi templum 485. Schola 775. domus antiquorũ Sueuiæ principum, 370. Ludouicus Comes ibi naſcitur, 570. VVaiblingenſem domum comitiſſa de VVirteberg donat præpoſito & conuentui de Madelberg, 84. ibi ſepulta comitiſſa, 346. ioculares quidam Comeſſatores ibi 446. Prima ibi cõcio 627. Concionatores 675. Incendium 721

VValachi 303

VValchus & VValchi, 278. 213. 809. 244. 259. hoderni 274. complures 330. Volckardus 274. 324. 302. Albertus 226

VValchina Luitgardis 219

Waldfrawen ſtub bey Hailendorf / vnde dicatur 95

VValdeck 247. 311. Truchſeſſ 375. & Landavv 286

VValdeceenſes, atq; alij nobiles 224

VValdenfelſij 672

VValdhuſa propè Bebenhuſam olim oppidum 125. Bebenhuſanis Monachis datum 8. VValdhuſenſ. nob. 33

VValdkirch 209. cœnobium 346

VValdpurgenſis dapifer Epiſ. Conſtantienſis laudabilis, 66. Eberhardus Cæſareus dapifer, 90. Truchſeßius Epiſc. Conſtant. legatus Papæ 107. eorum inſignia 122. dapifer Ioannes 197. dapiferi 421. Ioannis dapiferi mater duciſſa Teccenſis vxor 4. liberi 313. Truchſeßius Romani Imperij & inferioris Sueuiæ præfectus, 342. dapifer nomine Imperij præfectus in Sueuia 432. Vxores eius fuerant 1. Comitiſſa Oeting. 2. duciſſa Münſterbergica ibidem. Liberi eius ibid. & 433.

VValdſehe 274

VValdſaſſenſium in Naviſcu priuilegium 29

VValtherus Comes Hohẽberg, 200. Comes Tybing. 230. 226. comes in Gerlizeck 230 237. Vrbach 230. Hohenſchlitz 278. Abbas Alperſpach, 195. Vlricus patricius Auguſtæ 527

VValthauſen 210. 236. 639

VValtenbuch 272. 715

VValtzen Lorchenſibus traditum 54

VValshuſa 820

VVangæ incendium 638

VVartenbergenſes 318. Egnolf: 326. Baro Abbas ditatis Augiæ, 355. Nobilis 82. Conradus 244

VVartenfels 672

VVartenſtain 82

VVaſſerberg 374

VVaſſerburgius comes Cõradus in Vngaria exul mortuus 65

Waſſerfrauwenſtube bey Hall / vnde dicatur 95

VVeckerus Simon 512

VVehingij, 277

VVehingen 197

VVeideſtetta clades ciuitatum 216

VVibing. nobilis 356

VVeihenbrunn 358

VVeiher 810

VVeigenmaier 735. & Claßius 786

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

VVeilera, 821. Castellum, 233. Cœnobium 105
VVeiler, velamentum Nonnarum græcè μαφόριον 38
VVeinsperg. 175. 285. Combustio, 589. Baro Conradus, 311. baro, 339. Dominus prædator, 354. Conradus, 35. obsessum, 372. in potestatem redigit
VVittenbergicus 523
VVeissenburgenses 307
VVeissenhorn & Kirchberg quomodo ad Fuggerod peruenerit 526
VVelling. 755
VVellenburg 74. 75
VVellstain 232
VVelser Augustanus Conradus primus patricius dictus, 55. 106. eorum negotiatio in America 603
VVelvvart, 316. 331. 333. 349. 202. 652. 801. eques, 323. sepultura eorum 817
VVembdinga 80. 421
VVenceslaus rex Rom. electus 287
VVenceslaus Imp. 7. Occid. 293
VVendelini militis interitus Schorndorffæ ex petulantia linguæ 660
VVendlinga 821
VVengense Monasterium 4. diplomatis confirmatio 266. Vlmæ restitutum 324
VVerd 191
VVerda 631. Danabriana 80. Suuia ad Imperium deficit 352
VVerda, Noribergæ suburbium.
VVerdecka 155
VVerdenberg. 270. 300. Adelhaida, 89. Comites 174. 539. Episc. August. 431. Hugo 338. horum Comitum origo 83
VVerdenstain 210
VVerenvvag 535
VVernherus Hohenberg 208
VVernnavv 624
VVerstain 197. 234
VVesternach 337. 358. 388
VVestetten in Drackenstain 447
VVesthaim 138. 180
VVettingense Monasterium 55
VVigandus Episc. Bamberg. 577. 595
VVighardus Abbas Hirsaug 241
VVignandus Abbas Hirsaug. 267
VVila pagus, 703. VVilæ opp. concionator Diepoldus 576
VVilensium Cæsarum nomina 310
VVilarensis Cellula 266
VViceleui damnatio 340
VViceleuisma 317
VVichter 303
VVidera capta & fracta 405
VVildbad 277. 584. conflagrauit 415
VVildperg. 206. 166. opp. 337
VVildenrhodij & Rorbachij inter se inimicissimi 185
VVildenstainij nobiles 327
VVildnavv 315
VVilhelm Schenk Stauffenburg 225
VVilhelmus Holandiæ Comes, Rex contra Frid. II. & Conradum à Papa eligitur, 64. Regis nuptiæ cum incendio, 80. XXVIII. Cæsar occidentis 84. Bebenhusanis priuilegia confirmat, 85. Comitia VVormatiæ habet, ibid. Vxor capta, 85
VVibelmus Tellius, 205. Habernius 587. Fyrstenberg. Comes captus, 632. Grumbachij occupatio VVirceburgæ, 720. Landgrauius 731. eius nuptiæ 727. Bidembachius 745
VVillera pagus 324
VVillingen 315
VVinckler, Conradus, Abbas 231
VVinckelhofer 599
VVinckenrietus 302
VVinckelthal nobilis 407
VVinedenses Baronet 113
VVinnenstain, der gleissend Wolff/ 318
VVinspachium, 390 & alia, capta, 306
VVinspergenses Barones 113
VVinshemij per principes obsidio 306
VVinterbah 248
VVinterstetten 10. 18. 50. 807
VVinterstettenses Schenkij 90
VVinterthier obsidetur à Tigurinis, 174
VVinzelhausen 310
VVirceburgi hastiludium, 455. Bibliotheca 828
VVirceburgens. Episc. res gestæ 306
VVitchen 244
VVittelsbachensium reditus ab exilio, 72
VVittlingen 234
VVittingen 234. 208
VVittulingensis Comitatus, traditus Episcopatui Augustano 83
VVirtenbergenses Comes Ludouicus, 4. Comes Henricus Episc. Aistettensis, 62. 88. Comitum opes creuerũt tempore interregni, 87. mors, 112. Epitaphiũ, 108. Comes Vlricus Poloniæ ducissam vxorẽ habuit. Item, priuilegium Madelburgensibus dedit, 104. 108. Comites fratres Vlricus & Eberhardus, 125. Comites, 170. 148. eorum initium bellorum cum ciuitatibus, 155. Eberhardus ab Hohenburgensi Rudolpho oppugnatus, 154. Eßlingenses profligatio. ibi. Eberhardi & Rudolphi Cæsaris inter se bellum, 162. Lorchensis aduocatus, 170. VVirtenbergensium & Hohenbergensium inter se bellum, 155. Comitis Eberhardi natiuitas, 108. Eberhardus Comes Aduocatus ciuitatum, 185. C. Vlricus Suevia præfectus, 181. Vlricus, 221. 246. eius mors, 207. 276. 279. Comes Vlricus, 206. eius filij, 243. Comitum origo, 271. Comites, 248. Vlricus, 232. Comes Eberhardus Greiner, 241. Comites Eberhardus & Vlricus Caroloque Rege addicti, 249. Comes Eberhardus Mitis. & comitissa Elisabetha in concilio Constantiensi, 338. Comitis Ludouici consiliarij præstantissimi, 355. Comitis Ludouici nuptiæ cum Mechtilda palat. 361. liberi & philadelphia, ibid. Comes Vlricus sedem Studgardiæ habuit, ibid. Comitis Vlrici virtutes & secundæ nuptiæ, 364. 365. Comes Ludouicus nascitur 370. Comitis pagi ab Vlmensibus cremãtur ad Essingam vsq;. 391. Comes Vlricus in pugna cum Vlmensibus vulneratur, 391. Pagi Eßlingens. bello vastati, 394. Comes Ludouicus prudens & pacis studiosus moritur, 395. Comitis Eberhardi barbati educatio, ibi Comitis Vlrici Amabiles vxores, 396. Comes Vlricus dotem suæ vxoris à Palatino Frid. postulat, 403. Vlricus nuptias cum Bauaria duciffa celebrat Stutgardiæ, 382. Comes Eberhardus Barbatus nascitur & Baptizatur 382. Comitis Ludouici consiliarij 386. Com. Eberhardi natiuitas 367. Comes Eberhardus Mompelgartensem ducit & cum ea ea comitatum Mompelgar. accipit, 344. moritur 346. eius liberi, ibid. Comes Ludouicus barbati Eberhardi pater 346. 361. Comes Vlricus nactus Imperij vexillum 346. Captus à Palatino, ibid. Insignia, ibid. Consiliarij comitatus 350. Elisabetha mors 356. Comes Eberhardus Greiner 316. Heroina, Comitẽ Oettingerum in patenti campo capit, 350. 352. Comitis Eberhardi pacifici victoria à rebellibus nobilibus reportata, & aulici præstantissimi, 319. Comes Eberhardus quæ habuerit mortis indicia 343. quando mortuus, 344. quanta eius fuerit potentia & quæ eius vxores, ibid. Comes Eberhardus Mitis 316. Vlricus cum Stepha. bauaro trans Lycum fl. 307. Comitis Eberhardi litera 325. Comitis Eberhardi Mitis vxor Antonia 329. Eberhardi iuniores loca 472. Comi-

Comitissa Anna obitus 433. Com. Henricus coadiutor deß Stiffts zu Mentz 416. 420. Heinricus pauia is apud Frider. II. 44. Ducis Vlrici nativitas & educatio 480. Comitis Ludouici coniux Mechtildis obyit 464. Eberhardi pugna cum ciuitatibus quibusdã ad Rottvvilam 448. Eberhardorum transactio de ditionibus 483. 496. Eberhardus Barbatus ab Imp. Frid. receptus est in societatem aurei velleris 496. Ludouici mors 407. Vlricus cum Palatino Friderico bellum gerit 407. Comitis Brunonis sepulchrum fragrantissimum 407. Eberhardi Apologia de munitione mõtis Magdberg. 455. 458. Vlrici amabilis obitus. Item vxores & progenies 459. Insignia vnde habeant tres plumas in cornu ceruino quod supra galeam est ibid. Eberhardus Iunior. ibi. Hẽricus sedes vxores & liberi ibid. Ducis Vlrici natiuitas 459. Eberhardi iunioris consiliarij 463. Eberhardus senior Romam proficiscitur, ibiq; à Papa aurea Rosa honoris gratia donatur 463. duorum Eberhardorum pactum hereditarium ab Imperatore confirmatum 464. Vlricus captus 410. liberatus paci studuit 431. Meritò amabilis dictus fuit ibid. in conuiuio principum, alij alia regionum suorum commoda prædicãtibus, hoc prædicabat, quod securus in cuiusuis ciuium suorum gremio in campo dormire posset. ib. Eberhardus Marchionissam Mãtuanam ambit 413. peregrinationem ad sepulchrum Domini suscipit, vbi e uestri dignitate ornatus est 424. Honorifice à Candia duce exceptus 425. item à Neapolitano rege 426. Item à Soldano cui proditus fuerat ibid. Cur barbatus dictus ibid. Cedros binas insignibus suis adiecit, quia in Libano fuerat ibid. Symbolo vsus est Ich wags ibid. Cum Imperatore Frid. in Italiã proficiscitur 431. Controuersiã cum Rotvvilensibus habet. ibi. Marthalensem Abbatem cepit & pro M. flor. dimisit. ibid. Comes Henricus Comitatum Montisbelgardi obtinet 437. Eius captiuitas, liberatio, Mors. 437. Comitis Eberhardi nuptiæ cum Mantuana principissa 438. Comes Eberhardus cum Imperatore in bellum profectus. Item ex quotidiana eruditorum familiaritate Latinam Linguam didicit.

Item, de aulica vita, & aliis casibus mundi librum scripsit, 439. Eberhardum Barbatum VVormacia Maximilianus vltrò ducem creat, 500. Ducatus non debet diuelli, ibid. Eius descriptio, 501. Ducis Eberhardi mors, sepultura, Eulogium, oratio funebris, Epitaphium, 504. 505. 506. Eberhardus Iunior Eberhardo Seniori succedit in ducatu, 506. officiales mutauit, 507. Ducis fœdus cum Heluetijs, 515. Dux Vlricus abrogatis tutoribus sua potestatis efficitur ab Imperatore, 520. Ducissa Barbara, ibid. Eberhardi Iunioris mors & sepultura, 523. Dux Eberhardus Iunior administratione ducatus se certis conditionibus abdicat, 509. Dux tertius Vlricus & eius officiales, ibid. Ducis Vlrici frater Comes Georgius natus est, 510. Ducis fœdus cum Heluetijs, 515. Duci. Vlrici litera ad Theologos Parisienses, 552. Ducis Vlrici magnificẽtia in comitijs, 529. Concordiam cum Heluetijs initam cõfirmat, 535. Dux Vlricus cum Sabina Bauara nuptias celebrat, 538. Dux Vlricus feliciter bellum gessit contra Palatinum Philippum, 524. Maria, Henrico Iuniori Brunsuicensi nupta, 553. Ducatus miserrimè sub alieno Imperio, 564. Dumè sub alieno Imperio, 564. Ducatus Cæsari venditus, 565. Ducatus D. Vlrico debitq; totus recuperatus, 625. Egressus VVirtenbergens. auxilij causa, 660. Maximilianus natus, 697. Ducis comitatus ad comitia Augustana, 781. Et eius prandij conuiuæ in horto Fuggeri, 782. Ducissa obijt, 787. Ducis Ludouici secundæ nuptiæ, 793. Nouus Dux 842

VVirtemberga arx, 200. 242. Castellum & Principum ibi Symbola, 824

VVirtembergiæ vastatio 200. eius tres partes, 149. in VVirtenbergia Iudei, 155. eius oppida, 271. Comitatus deßixgeviæ, 271. Vastatio, 307. Eam ciuitatum exercitus inuadit, 390. eius occupatio per fœderatos Sueuiæ, 562. Tradita à Carolo V. fratri Ferdinando, 571. Eius recipiendæ spes Duci Christophoro amissa, 613. Ferdinando Regi in feudum data à Cæsare, 612. illius præses Philippus Palatinus, 621. eam repetentium, 624. Liberata præsidijs Cæsaris, 679. Eius Rector Georg. Truchsessius, 604. Eius politia, 724. iura 730. Regimen, 742. Oppida & Monasteria 775

de VVirtenbergensibus ducibus quæ nosse cupis quære in nominibus Ducum, &c.

VVittebergensis Academia 520
VVitteberga deditio Cæsari 663
VVolckenstain nobilis 366
VVolfach 149. 244
VVolfeck 197
VVolfartsvvendij nobiles 26
VVolfius de VVolffsthal, 310. VVolfiorum de VVolfsthal testimonium, 474
VVolfius Petrus eques auratus 2
VVolfg. Longus à St. in 795
VVolfg. Comes & dom. in Castel, 749
VVolfg. Bipont. & Schola ab ipso instituta 737
VVormaciæ Frid. II. nuptias celebrauit, 33. Hastiludium fuit anno M C C I X. 44. item 478. Comitia 85. 499. Curia ibi diruit Episc. VVormacienfis. 5. Colloquium Theologorum, 698. Episcop. Ioan. Schadland 273
VVormaciense Rosetum 15
VVormaciensibus Henricus diu molestus fuit, quod nollent à patre eius deficere 32
VVurmlingen 144. 115
VVurmlingense anniuersarium conuiuium, 113. VVurmlingensis nobilis Frid. 115. Nobiles 132. 323. Anniuersarij descriptio iterata 614
VVurtzach 192. 421
VVyrozlinus monachus 535

X.

XYlander 754. 760
Xystus Betuleius Augustanæ Scholæ Rector 631

Z.

ZAnchus 688
Zanger 751. 774
Zæringensis Dux Berchtoldus, 608. eius mors, 6. sorores, ibid. Agnes, 35
Zasius Vlricus 628
Zasia Catharina 690
Zauelstain opp. 272
Zenna oppid. 391
Ziegenhaim. Comes Episc. Patauiæ, 82
Ziegler fundauit binorum Adolescentum Stipendium Tybing. 544.
Ziegler 793. 774
Zilnhardus nobilis 327. 332. 362
Zimmermann 714
Zisca 345
Zossinga 62

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Zollerensis Comes 243. Fridericus Abbas Augiæ diuitù, 326. Comes Frider. Cognomine Oetinger, 331. Comes Frid. 348. Comes Frid. Oetingerus à VVirtemberg. domina captus, 352. Castri obsidio 350. & deditio ibidem. Episc. Constantiensis 362. Arcù instauratio, 401. Comes Iogn. Nicolaus minister & Consiliarius VVirtemb. 402. Comes Episco. Augustanus 475. Comites 486. Comes Eitelfridus, 545. eius liberi, 546.

Zona longa 68

Zornij 228. & Mylhemij Argentorati, 211. Argentinens. nobiles interierunt 319

Zussenhusa 310

Zuifaltensis cœnobij Aduocatia, 475. eius Austrij patroni, 195. Abbas à VVirtembergico captus 541

Zuinglius 583. eius in pugna interitus 618

Zum Eck Monasterium 87

Zurzachum 649

Zygenorũ aduentus in Heluetiam 345. Augustam 346

Zygeüner Graff 310. 401

Zygeüner 384. Non feruntur in VVirtemb. quia olim Eberhardum barbatum prodiderunt Sultano 426

Zygmala Theodosius 830. eius nuptiæ, 766.

FINIS.

MARTI-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf